

K., ill.

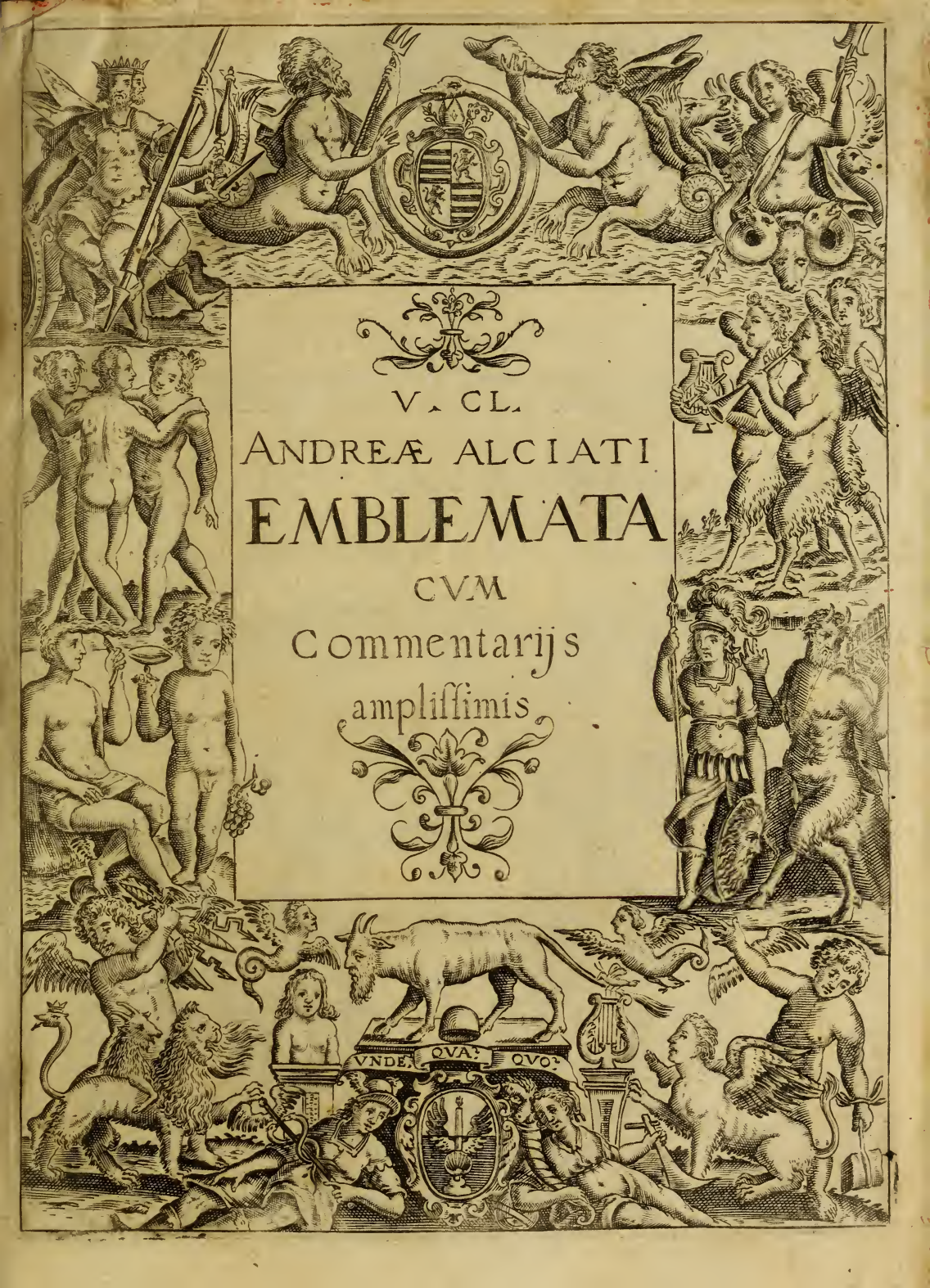
| Alciatus, Andr.

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

V. CL.
ANDREÆ ALCIATI
EMBLEMATA
CVM
Commentarijs
amplissimis

Digitized by the Internet Archive
in 2014

<https://archive.org/details/emblemata00alci>

ANDREÆ ALCIATI
EMBLEMATA
CVM COMMENTARIIS

CLAVDII MINOIS I. C. FRANCISCI SANCTII BROCCENSIS,
& Notis

LAVRENTII PIGNORII PATAVINI.

Novissima hac editione in continuam unius Commentarij seriem congestis, in certas quasdam quasi Classes dispositis, & plusquam dimidia parte auctis.

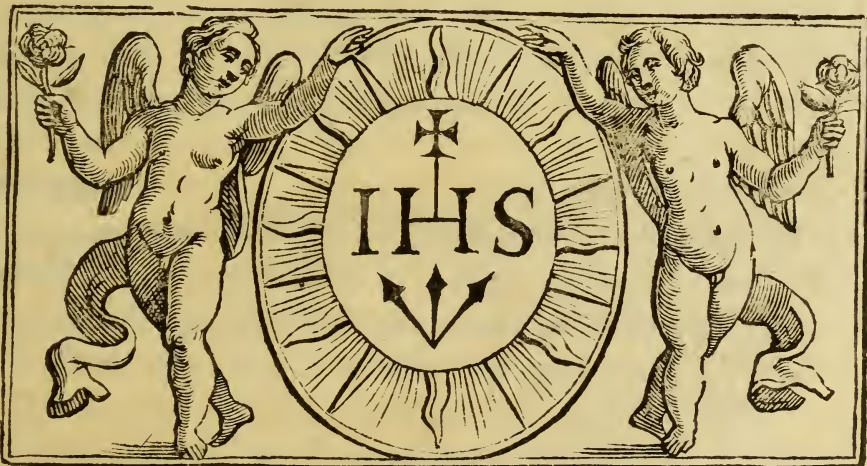
OPERA ET VIGILIIS

IOANNIS THVILII MARIAEMONTANI TIR OL.
Phil. & Med. D. atq; olim in Archiduc. Friburg. Brisgoiæ
Vniuersitate Human. liter. Professoris ordinarij.

Opus copiosa Sententiarum, Apophthegmatum, Adagiorum, Fabularum, Mythologiarum, Hieroglyphicorum, Nummorum, Picturarum & Linguarum varietate instructum & exornatum:
Proinde omnibus Antiquitatis & bonarum literarum studiosis cum primis vale.

Accesserunt in fine Federici Morelli Professoris Regij Corollaria & Monita, ad eadem Emblemata.

CVM INDICE TRIPLICI.

Patauij apud Petrum Paulum Tozzium,

Sub Signo SS. Nominis IESV. 1621.

ATLANTA

THE CITY OF ATLANTA

INCORPORATED 1847

1850

1860

1870

1880

1890

1900

1910

1920

1930

1940

1950

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

2030

2040

DI
EMBLEMA
PBR V
A352EM
1621

Reuerendissimo Patri, ac Domino

D. NICOLAO DE ODDIS,

Monasterij celeberrimi Sancti Benedicti Patauini

Abbati optimè merito,

Petrus Paulus Tozzius Bibliopola S.P. D.

Est, Reuerendissime Pater, excellentium tuarum virtutum illecebra, ea morum suauitas, vt planè ferreus sit, qui Te, vel semel allocutus, non admiretur, colat, atq; ipsis ferat in oculis. Ego verò plumbeus sim, si toties à Te omni humanitate exceptus, ac prouocatus, nõ coner, quoquo modo possum, publico aliquo iudicio, meã erga Te obseruantiam, ac penitus addictum animum testari. Hoc vt efficiam, non incommodam occasionem præbent ANDREÆ ALCIATI ICTi. Clarissimi, & Poetæ optimi EMBLEMATA penè diuina, quæ quidem ego summo studio ac diligentia recudenda curauì, cū nouo, eoq; omnibus numeris absoluto Commentario: in quo quid præstitum sit ab eius Auctore Ioanne Thulio Germano, Viro eruditissimo, ac tui studiofissimo, malo docti per se cognoscant, quàm vt ego nimis laudando, velle videar venales, vt inquit ille, merces extrudere. Hoc vnũ affirmare ausim, doctissimorum virorum fretus testimonio ac periculo, quæcunq; in aliorum ad hanc vsq; diem editis Cõmentarijs desiderari poterãt, in hoc vnũ summo iudicio ac delectu fuisse conestã, ac noua methodo digesta: addito insuper ab eodẽ Thulio insigni auctario ex Græcis Latinisq; Auctoris cõcinnato, quo antiquã regia clauis Emblematum arcana sensa, & interiora mysteria referantur.

Hoc igitur munus, siue Auctorem, siue arguetum, siue labores in eo enucleando, ac plusquam dimidia parte augendo exantlatos spectes, minimè leue; cui potius quàm Tit. Reuerendissime & Doctissime Pater, destinarem? qui acerrimè ingenio præditus tantã bo-

narum artium scientiam, tantam humaniorum litterarum supelle-
ctilem Tibi comparasti, ut inter religiosissimi istius Ordinis viros,
perpaucos habeas, qui tecum aliqua ex parte comparari possint, supe-
riorem omnino neminem. Quis enim ignorat, Te in subtilioris Philo-
sophiæ, Theologiæ, ac sacrarum litterarum studijs (quæ tua propria
professio est) ita esse versatum, ut in illis insigniter excellas? Quibus
tamen non eò adhasisti, ut non etiam in letos atq; vberes Ethices,
Politices, & Historiæ cãpos excurreris; imò verò in amena Musarum
ac Poeseos vireta diuenteris. Harum rerum testes habeo multos,
doctos ac probos viros, qui persæpè mihi affirmant, se à consuetu-
dine congressuq; tuo, omni eruditionis ac suauitatis genere condito,
semper doctiores ac probiores euasisse. Neq; tamè quis existimet, Te
etatem ita in literis contriuisse, ut nullam attigeris eius vitæ par-
tem, quæ in actionibus, ac rerum agendarum vsu versari solet. Etenim
Principum virorum, & purpuratorum Antistitum, quibus carus es,
amicitiæ, honoresq; ac magistratus à tui Ordinis Patribus frequen-
ter Tibi crediti & commisi, satis declarant, quanta prudentiæ laude
floreas, quantumq; valeas in muneribus obeundis: ad quorum sum-
mum fastigium Te iam pridem occultis amoris & iudicij suffragijs
prouectum, nemo Comitiorum vestrorum conscius ignorare potest.
Quamquam animi tui magnitudo dignitatum culmina mereri ma-
gis, quàm consequi exoptat; cum sat scias, honoribus non minus di-
gnis esse, qui meriti sunt ut potirentur, quàm qui potiuntur.

Sed vereor profectò, ne harum rerum commemoratione offende-
rim eximiam tuam modestiã, quæ potius suarum virtutum ac me-
ritorum conscientia, quàm laudum, licet verarum, titillatione dele-
ctetur. Finem itaq; epistola imponam, si prius humanissimum Genium
tuum enixè deprecari fuero, ut non tam munus, quod exhibetur, quàm
exhibentis animum Tibi benignissimum respiciat; quem esse munerum
optimum, non minus verè quàm eleganti proverbio traditum est. Va-
le, ac diu felix vive, Benedicimus tibi Ordinis columen ac decus singulare.

P R A E F A T I O

IOANNIS THVILII MARIÆMONTANI TIROL.

DE NOVISSIMA HAC SVÆ EMBLEMATVM

Alciati editione.

Culeata verborum licentia passim ab exteris vellicamur nos Germani (Lector candidè) & mordaci sale perfritamur, ac si nihil nostro Marte inuenire, nihil nostro stylo & filo texere nobis datum sit, sed solùm opera aliorum colligere, aliorum inuenta seruili labore corrogata in lucem protrudere. Vnde scriptor quidam Italus hac opinione imbutus, nihil dubitauit falsè de nobis pronuciare, *Germanos cerebrum in dorso gestare*. id est, scripta proferre magis laboriosa quàm ingeniosa. Verùm nã illi sinistrè de nobis iudicant: Nam præterquam quod ingeniosissima monumenta, Germanorum genuinos partus, Italis, Gallis, & cuius alteri Nationi abundè reponere possem; videas ea, quæ à Germanis indefesso labore ex alijs colliguntur (vt hoc aduersarijs demus) plerumq; elegantiori methodo, adde & cultiore veste in publicum prodire. Nec minorè, me iudice, meretur laudem accurata Dispositio & Elocutio, quàm tumultuaria Inuentio. Sed quid? vbi iam ampliùs apud exteros est Theologus, Iureconsultus, Medicus, Historicus, Poeta, aut alius grauis Autor, què non mulierculæ & cerdones sua lingua redditù legant? Ecquid hoc aliud, quàm aliorum scripta recoquere, & peregrina veste, fortè etiam Minerua & omnibus Gratijs inuitis, induere & inducere? quod certè Germanis nō tam frequens & solenne est, qui malunt Auctores natiua Venere decoros venerari, quàm adsciticio fucō tam turpiter rudi plebeculæ prostituere. Quòd si remoto velo sensum meum liberiùs ostendere licet (licebit autem bona eruditorum pace) aliud subesse reor, vnde nobis illud cōiutium impingatur; nempe sincerus candor, & Germana fides. Siquidem Germani memores, *benignum & plenum ingenui pudoris esse, fateri per quos profeceris*; suum cuiq; asserunt, & quoad fieri potest, candidè indicant, dum interim illi, qui nobis id obtrudunt, egregie dissimulantes aliorum vigilijs insidiantur, & labores suffurantur, passimq; illud *ἔυρηκα, ἔυρηκα*, Archimedis, instar gracillantis gallinæ, quæ longum peperit ouum, stentorea voce ingeminant, maluntq; sæpe in plagio deprehendi, quàm mutuum reddere, aut inuentionis gloriola priuari.

Sed quorsum isthæc tam calidè inquis. Quia *proximus ardet Vcalegon*: ad me scilicet, & Commentarios hosce meos non-meos, quos si sub tam rigida censura vocaueris, non effugient conuitium illud doctissimi cuiusdam Galli, *Librum esse Germanicum*. Quid tum postea? Sanè hunc qualemqualem laborem non ideo viliorem censendum esse existimo, quod ex alijs libauerim, vt apes: sicut nec araneorum textura ideo melior est, quòd illæ ex se fila gignant. Sed propiùs ad rem.

Dum in peregrinatione mea crurum debilitate & abscessu periculo-
Occasio
Iuuenis'edi-
tionis.

fissimo Venetijs & Patauij ferè integro trienio lecto affixus detinerer, & tædio penè contabescerem, studiis seuerioribus aliquandiu nuncium remisit, & cum amœnioribus Musis denuò in gratiã redij, cepiq; per latos & lætos Philologiæ campos toto animo (quia corpore prohibebar) liberiùs euagari, quòd tempus ab amicorum alloquio & destinato studio vacuum fallerem. Neq; tamen vnquã eo sine, vt aliquid in lucem producerẽ; certus, id non nisi elumbe & enerue, quippe ab imbecillo & iacente profectum, futurum. Interea Emblematum Alciati nouam editionem meditataur Petrus Paulus Tozzius, vir sanè industrius, & qui ad rem literariam iuuandam & exornandam nullis parcat sumptibus: is instat & vrget, vt opus mea lima politum lucem videre possit. Huic tam laudando conatui religiosum visum est non annuere. Quapropter ex diuersis Commentarijs Claudij Minois, Francisci Sanctij (Sebastianum StocKhamerum vix Commentatoris nomine dignor, quia in sola epigrammatis resolutione occupatur, paucissimis, ijsq; satis vulgatis sententijs & fabulis additis; adhæc vix mediam Emblematum partem hoc suo more explicat) & Notis Laurentij Pignorij hæctenus editis vnum continuũ textum exorsus sum: tum quod arbitrarer pensum esse à me non profus alienum; tum verò quod fato quodam ad me deuolutum augurabar. Nam ad Minois Galli manum & industriam, ad Sanctij Hispani ingenium, ad Pignorij Itali eruditionem, solùm alicuius Germani videbatur requiri labor & connexio. Vnde factum est, vt susceptum opus nescio qua lubentia sub manu excreuerit, & vltra quàm promiseram, & meum erat institutum, auctum fuerit, præfertim cum viderem laborem hunc meum ijs probari, quibus ipse probari semper studui. Tractati autem Emblemata prout mihi offerebantur, & vt herbæ quædam sine serentis cura surgunt, ita & hoc in ingenij mei agello opus, dum diuersos scriptores succisuius horis libo, & ea, quæ in lecto lecta, diligentius ruminor.

Methodus obser-
uata.

Vt autem & laboris aliorum, & meæ industriæ & methodi constet ratio, nequid me aliquis lege plagiararia conuenire possit, tribus verbis te, Lector

ctor beneuole, edocebo. In primis singula Emblemata in quatuor Classēs distribui, quas numeri in margine appositi vbiq; indicant. I. In primam Classē ea congeffi, quę ipsam picturam respiciunt, fingendo, formando, iuuando, exornando, aut etiam corrigendo. Idem præstitit in elegantissimis suis Emblematis Hadrianus Iunius, sed in Alciatinis ante me adhuc nullus: nisi quod Pignorius plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis passim correxit, & feliciter restituit, cui sanè hac in parte multum debemus. II. Secunda Classis fontem & originem Emblematis indicat; vbi plerumq; ea adducuntur, quæ ad elucidationem totius Emblematis faciunt, vt Historiæ, Fabulæ, Mythologiæ, & variæ variorū sententiæ. In qua quidem Classē egregiè certarunt Minos & Sanctius, ita vt dubium sit, vtri palma meritò debeat: strictius quidē ferit scopum Sanctius; securius & fufius Minos. Nec ego sum hic totus ἀθύρματα. III. Tertia Classis tota circa explicationem epigrammatis, & investigationem thematis occupatur. In qua Classē satis parcus fuit Sanctius, copiosior multò & accuratior Minos; ego verò post Pignoriū latius sum exspaciatus, & potiùs tyronibus quàm emeritis ea opera consulere studui. IV. Quarta Classis omnium maxima, Emblematis finem ostendit, mores informat, salutaria monita vndequaue petita suggerit, & sæpius in discursus pios, & qui Christianum hominem ad virtutis amorem & peccati odium inflammant, se diffundit. Quam me, præter ea, quæ Minos communia fecit, totam mihi bono iure vindicare posse, iudicabunt ij, qui meas cum aliorum lucubrationibus conferent. Hæc de mea methodo.

I.
Prima
Classis.

II.
Secunda
Classis.

III.
Tertia
Classis.

IV.
Quarta
Classis.

De fide verò, eam in excerpēdo, colligēdo, & afferendo quàm potui adhibui maximam: ipsa verba Autorum obstinatè retinui, nec faciliè cuiusquam sententiā verbis meis amplificauī vel ornaui, sed lectori nudam prōstitui; sicuti nullius laborem in compendiū coegi, nisi vbi fortè præstitit seligere quàm colligere. Hinc videas sæpe locos adductos ad fastidium vsq; prolixos, sic enim in fundo, vnde deduxi, inueneram, securus tituli, quo quisq; in possessionem illius venerit. Neq; vllius dicta aut fastidiosè neglexi, aut odiosè vellicauī, aut alieni Patrisfamilias supellectilem alteri sciens adiudicaui. Sæpe etiam aliquid annotaui, quod non valdè opus, ne si quis apud alios fortè in id incidisset, meam industriam accusaret, & culpam negligentię impingeret. Offendi quoq; plurima ex ijs fontibus hausta, qui publici sunt, & qui mihi æquè atq; alijs patent, eadem etiam meo vase, si non æquè capace, saltem non minus puro, haurire poteram: quia tamen alii occuparant, industriæ laudem potiùs eorum esse

Fidelitas
Auctoris.

esse volui quàm meam. Itaq; sub aliorum nomine pluscula dico, quæ poteram etiam meo, præsertim ea, quæ in libris, quos docti ab omni ævo publicos esse voluerunt, habentur. In sententiarum discrepantia non nisi rarissimè iudicium, aut coniecturam meam interposui, quia mihi placeat, cuius iudicium esse liberum debere: deinde quòd pleraq; in hoc genere sint huiusmodi, vt sine detrimento Reipub. secus sentire liceat: Deniq; ne dum inter Gallum, Hispanum, & Italum (gentes populari odio dissidentes) ego Germanus me arbitrum statuerem, potiùs partibus quàm rei veritati studere censear; & dum huius sententiam probatum eo, illius improbatum, Flaccus in me illud torqueat:

Nil agit interpres, qui litem lite resoluit.

Amicorum & fautorum meorum nõnumquam data opera honorificam interfero mentionem, vt gratam eorum recolam memoriam, & vt eorum ad posteritatem transmittam nomina (si quid tamen ex me posteritate dignum) quibus aliud reddere mea prohibet tenuitas.

*Occurra-
tuo.*

Ridebunt fortassè ij, qui in peristylijs ansati ambulant, & quibus elegantix literarum meræ næniæ præficarum sunt, quòd centonem exhibeam suo cuiusq; autoris filo & colore tam curiosè formatum. At rideant & irrideant quantum velint: Ego sanè, si me meo metior pede, Germanus sum, & proinde (quod etiam ipsi volunt) melior in aliorum sententijs & laboribus colligendis, quàm in nouis inueniendis. Finge tu tibi vnum aliquem è prima classe litteratorum Alciatum commentari, an tu, vel aliquis mei similis propterea rem factam habere existimes? minimè verò: quippe felices illæ & eruditæ animæ ex ingeniorum suorum acumine doctrinæq; copia alios ferè æstimant; & quod nos nodum Gordium, & Sphingis ænigma censemus, id illi tanquam pueris & aniculis notum, ne verbulo quidem dignantur. Et tales qui sunt, edunt plerumq; sua tatum, nimium seruire rati in sententijs aliorum corrogandis operam ponere, etiam si ad lucem Autoris facere non ignorent. Quare si Commentatoris nomen mihi inuideant, quod id maioris ingenij & doctrinæ sit, saltem fidelis Eclogarij partes egisse me, negare non poterunt. Id licet sit mediocris iudicij & eruditionis, tamen est laboris tædiosissimi, & supra fidem non experti; quem si ab initio vel per nebulam præuidissem, subdubito, an aliquis pater patratus hanc operam à me impetrasset.

*Obiecto-
rum solu-
tuo.*

Sed video quosdam hinc & inde in me arietare: hi quidem, quod nimius sim in auctorum citationibus, cum potiùs ipsos locos adduxisse oporteret: illi verò contrà de tædiosa locorum enarratione conqueruntur, vbi locum obiter indicasse satis fuisset. Vtrinq; vallum obijcio. Illis quidem,

me

me non tãto abundare otio, vt singula exscribere possem, præsertim cum ea ratione Opus in immensum excreuisset: parcent itaq; homini alijs rebus occupato, & boni consulent libri commoditatem, cum præsertim nihil omissum sit, quod ad lucem Autoris necessariò requiri videbatur. Hi verò æquo animo sustinebunt prolixitatem, quæ in multorum bonum consultò à me attentata: quotus enim quisq; est, qui tantum laboris in istam curam impendat, vt singula inuestiget? imò qui omnes auctores in parato & tanquam numerato habeat? Ego sic existimo, vix centesimum quemq; atq; inter doctos & diuites, ne dicam de tenuioribus, habere omnes, à quibus lucem & ornatum nostro Alciato sumus mutuati. Neq; enim ignoro, quid ipse laboris deuorarem, dum libros, quos hic laudo, ex Bibliothecis & tabernis librarijs eruo, & amicorum Musæa & pluteos excutio. Qua in re præter Bibliothecam, quam Nationis Germanicæ membra hic Patauij comportarunt, & posteriorum liberalitas indies auget, multum debeo Musæo D. Ioannis Andreae Cioli, D. Ioannis Baptiste Canclini, & Francisci eiusdem filij, amicorum longo vsu probatorum; maximè verò necessarij cuiusdam mei & penè domestici, cuius sincerus candor & cum probitate coniuncta modestia, hic nominari non vult, sed in præcordijs meis tam solidum fixit *Robur*, vt inde euelli salua hac vita nunquam posse *Sperem*. Horum itaq; benignitas & hic, & alibi semper mihi patuit, laboresq; meos non parum promouit.

Verùm enim verò quis, quæso, hic seruet modum, qui æquè gratus sit omnibus? cùm præsertim aliud vulgus, aliud docti ament. Quis ingenij fortisq; tam felix, qui vbiq; *τῆς ἕξ βάλλει*? Sapientissimos quoq; viros, sapiens Romanus ait, multa delinquere, & neminem esse tam circumspectum, cuius diligentia non aliquando sibi excidat, & se veluti perdat. In rebus arduis conatus in laude, effectus in casu est. Mihi quidem conscientia pro testimonio dicit, me bono Reipub. & literarum omnia, quæ potui, voluisse. Fuit verò (ne & hoc nescias) in opere hoc excolendo eadem cura, quæ in producendo, nimirum secura. Non enim mihi in ipsa studiorum incude posito, & rei familiaris angustia laboranti tantum otij, vt in vnus operis cultura totos dies consumere liceat, ne mihi contingat quod Lysippo, quem statuæ vnus lineamentis inhærentem inopia extinxit. Ideoque horum laborum veniam spero, laudem certè non quæro; imò

Et veniam pro laude peto, laudatus abundè,

Non fastiditus si tibi, lector, ero.

Neque errare mihi turpe duco, est enim initium sapientiæ. Insignis poeta Accius, ætate & ingenio maturo Pacuio Tragediam suam, cui Atreus nomen,

Excusatio.

nomen, cum Tarenti recitaret, exclamavit Pacuvius: O canorum scriptum & poetici spiritus, magnificentia turgens; verum

Carmina nulla probas, molli quæ tramite currunt,

Sed quæ per salebras, altaq; saxa cadunt.

Respondit placidè Accius, id verissimum esse, ingentique se ideo læticia perfundi, sperare enim se quod deinceps elaboratiora producat. Ingenia namque humana esse vti poma, quæ acerbiora felicius tempestiviusque maturescant, molliora citius putrescant. Quare & mihi, si quid minus ad prudentiæ Solem coctum do, condonandum, non enim ex ijs sum, qui perfectissimè me scribere censeam, sed in eorum numerum me repono, qui & scribendo proficiunt, & proficiendo scribunt: Nihil enim simul & inuentum & absolutum est.

Accipe igitur, Lector candide, has meas lucubrationes, velut præmissum ad incerta viarum exploranda nuncium; cuius periculo si cognouero, mihi paucos duntaxat hostes esse (omnium enim morsum aut insultum effugere, quis in tanta Rhinocerotum, & in alienis scriptis malè ingeniosorum multitudine sibi promittere ausit?) maiora posthac fidenter in Famæ campum producam.

Viderit ista Deus, qui nunt mea pectora versat:

Nescio quid certè mens mea maius agit.

Itaq; quæ mea mens fuit in hoc labore subeundo, in agendo fides, eadem tua sit in suscipiendo & iudicando, vt tua legentis benevolentia crescat scribentis facultas. Vale.

Vt ea, quæ supra de Methodo & Classibus dicta sunt, magis elucescerent, placuit Emblemata effingere, & rationis meæ aliquod specimen præbere, quo paratior ad cæterorum Commentariorum lectionem accederet studiosus. Hoc autem quidquid est, sacrum esse volui ei, cui Liber ipse dicatus est, cum non habeam magis dignum studiorum meorum auspiciem, qui tutius reliquum agmen mihi ducat.

Nullius in toga virtus.

EMBLEMA

IOANNIS THVILII,

Ad Reuerendissimum Patrem ac Dominum D. Nicolaum
de Oddis, Abbatem.

Praescribit Medicus pilulas, ut viscera purget,
Quas parat artificii Pharmacopola manu.
Has demum argenti, vel bractea contegit auri;
Non vim, sed formam regmen at illud habet.
Vera ita nullius sit quamuis indiga Virtus,
Nil tamen externis perdit operta bonis.

COMMENTARIUM.

IN officina Pharmacopœi probe instru-
cta stet rotundum monopodium, in quo
pyxis seu arcula, vulgò Scatula dicta cum
operculo remoto pingatur, continens pil-
ulas nonnullas formatas: & quia hæc ple-

runq; bracteis aureis obduci solent, libel-
lum, quo huiusmodi bractearum asseruantur,
& custellum ad usum appingi curauimus.
Possessorem Emblematis indicant insignia
gentilitia trapezophoro insculpta; vtriusque
eiusdem

eiusdem cognomen ipsæ pilulæ, tum integer, tum compressæ obscurè produnt.

II.

MEDICINÆ Coryphæorum placitum est, ut Medicus laetus & elegans non modò citò & tutò, sed etiam iucundè medicinam faciat. Quapropter ut ægrotantiù orì & palato consulatur, pro pharmacis acris, scetid, & amaris deglutendis, ars pilulas excogitavit, quæ plerunq; ex aloë, colocynthide, agarico, opopanace, sagapeno, & alijs purgantibus gustui insuauibus fieri consueverunt, consistètia solida, figura sphaerica, & parua quantitate. Ad harù verò pilularù insuauitatè tegendam & fallendam, ex auro vel argento foliato extrinsecus artificiosè velantur, non ut inde virtutem aliquam recipiant, sed solum ut gratia maior oculis & palato concilietur. Nã si paulisper in ore stabulentur, atq; dentibus aut lingua compressus attingantur, non tantùm quendam tristitię sensum gustui excitant, sed velut horrorem & ventriculi subuersionem proritant. Non secus vera virtus nulla ad sui consummationem re indiget, sed se ipsa contenta est; imò eo pluris æstimanda, quo plura contemnit. Et quamuis amicitium bonis externis, diuitijs, honoribus, dignitate, amicitia, valetudine, forma, viribus, & his similibus; nulla tamen ei sit accessio aut supplementum, nisi fortè in speciem, atq; ad difficultatem (siquidem ad ardua tendit) aliqua ratione mitigandam. Rectè itaq; sensit Romanus Oratione Tullius, dum ei, in quo sit virtus, nihil deesse ad beatè viuendum putat. Et alibi inquit: Præsidij ad viuendum in virtute satis est. Cui suffragatur quoq; Comicus (vnde nos nostrum Emblema erimus) in Amphitruo :

— Virtus primum est optimum.

Virtus omnibus rebus anteit profecto:

Libertas, salus, vita, res, parentes,

Patria, & prognati tutantur, seruantur:

Virtus omnia in se habet: omnia adsunt

bona, quem penes est virtus.

Nec abludivit Silius Italicus lib. 3.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima

merces.

Quantum igitur æstimanda est virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest? neq; naufragio, neq; incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporum permutatione mutatur? Quæ præditi qui sunt, soli sunt diuites; soli enim possident res & fructuosas,

& sempiternas, soliq; (quod est proprium diuitiarum) contenti sunt rebus suis. Terte enim Sophocle,

Α'ρετῆς βέλεια δ'ε εἶπιν αἰ κτήσις μόνα.

Virtus sola constans perpetuaq; possessio.

Diuitias ergo sine diuitum esse, tu verò virtutem præfer diuitijs: nam si voles virtutem cum diuitijs comparare, vix satis idoneæ tibi videbuntur diuitiæ, quæ virtutis pedissequæ sunt.

PRÆSCRIBIT Medicus] Præcipit, constituit, imperat Pharmaco-pœis.

Pilulas] Pilulæ, medicamenti genus, à parua pilæ vel globuli forma sibi nomen adoptauerunt; quæ quod non edantur, nec lingantur, sed integræ deo. entur, Græcè καταπέτια dicuntur, ἀπὸ τῆ καταπίπειν.

Ut viscera purget] Humores peccantes expellat: hinc pilulæ aliæ dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam; aliæ cholagogæ, quæ bilem; aliæ melanagogæ, quæ succum melancholicum deturbant.

Artifici manu] secundum artem, non temerè.

Bractea contegit auri] aurum & argentum foliatum, & malleo ductum bractea dici potest. Hinc Bracteosus, qui huiusmodi bractæas facit. Dicitur autè bractea ἀπὸ τῆ βράχην, à resonando & differt à lamina, quod hæc est alior, illa subtilior.

Non vim, sed formam] nullas addit vires folium auri pilulis, sed tantum pulchritudinem, & formæ gratiam conciliat, palatumq; fallit.

Tegmen] quidquid aliud tegit: dicitur etiã regimen, tegumen, tegumentum, tegumentum, tegulum, tegillum, n. diminut.

Nullius sine quamuis indiga virtus] Emblematis epigraphe. Lucretius lib. 1.

Ipsa suis pollens opibus nihil indiga nostri.

Nil tamen perdit] nullum damnum vel iacturam patitur.

Externa opera bonis] amicta & ornata bonis fortunæ. Externa bona sunt omnia, quæ à fortuna dependent, ut diuitiæ, gloria, amicitia, &c.

VIRTUTEM se ipsa contentam esse, supra dixi; nec tamen bona externa prorsus rejicere. Ita est: etenim virtutis vix comites ferè perpetui sunt bona corporis & fortunæ, non vice versa; siquidem singulati Dei nutu prouisum est, ut amariò hu-

Pilulæ
cur inuē
ta.

Cur auro
obducantur.

Fons Em-
blematis.

Qui verè
diuites.

III.

Pilula.

καταπέ-
τια.

Pilularū
differen-
tiæ.

Bractea
vnde di-
cta.

Tegmen.

Bona ex-
terna.

IV.

ius radicis, quæ tã dulces & preciosos parit fructus, saltem aliqua dulcedine permisceatur, ne primo astatim aditu sectatores deterreatur: At semel perfectè possessa virtus, externa omnia vilipendit, quippe quæ nullius rei indigeat diuitijs potior, vtiliorque generis splendore; vt pote quæ cõsulescat mentibus, cū quibus bona fide coaluerit. Ad tuũ tribunal appello, Præsul Reuerendissime, cur enim nõ ad Iustitiã plus quam Priensem appellem? imò de tete omnium virtutum viuum exemplar statuo. Verũm antequã ad culmen virtutum tuarum veniamus, age mysticum illud intremus biuium, ab omnibus decãtatum, quo securiori passu tua legamus vestigia. Notũ est, quam spaciosa ac patenti semita perueniatur ad perditionis vastũ ac formidabilẽ specum: ad arcem verò virtutis exlatam sideribus, radiantem & fulgidã, arcta, pressa ac lubrica, vbi ex legione hominum aut myriade integra vix decimus periculi securi tutò pertranseat. Ex Delphico pronunciatum hoc tripode, nec ex cortina Sybillę certius oraculũ; diuini enim oris testimonio comprobata sententia est, cui ad stipulatũ consensus doctorum & vnigera Christianę professionis antiquitas. Et de duplici porta non minus: Altera, quę mortis regiã intransibis aperit, capaci & ampla: altera, quę vitę, nimis angusta illa quidem ac humili, quò gigantes isti terrestres, & grandia spirantes Polyphemi non inferunt pedem; quò nec Sardanapalus penetrat, nec Epicurus cum turpido saginati vëtris sui tympano: vbi crumena talentis pręgnans, & recenti crapula fumans ingluuiens, & bullientis cholerae tumor, & spuma libidinis circiter præcordia effervesceus, & picatus stercentis ignauitę lentor aditũ nusquam inueniunt, & in primo statim vestibulo cum dedecore retunduntur. Cur enim non præcludatur monstris istis cœlestis ianua? cur à foribus repelli & excludi colluuiem sordidã ac pestilentem non cõueniat? Sic enim sæpe mecum discuro: Superbię tumor ex altis illis sedibus deturbauit inflatum Luciferum, nefas igitur sperare accessum, quibus arrogatię vento inflatur & protuberat pectus. Generale cataclysmũ introduxit sola libido, & circumfudit orbẽ fatalibus vndis, non igitur sperandus libidinosus per illã portam transitus. Quia peccatum est in naturã succubis viris & muliebria passis,

arserunt Sodoma & Gomorra terribili incendio, vindicãte turpitudinẽ rei flamma & sulphure diuinitus iniecto, quomodo igitur de occupando cœlo cogitet, qui iisdem sordibus inquinatus, promiscua aut incesta se Venere polluit? Aut quomodo recipiãt sedes illę pertusum aliquod doliũ vini perdat ventris, crassi & pinguis, cū integras vrbes deglutitue rit iã olim prodiga vinofitas? Submitti debet collũ & curuari poples ad terrã vsq; si in votis est aut spe liber per illa limina transitus: rependũ intrò macerato corpore & attenuato prius salutaribus ieiunijs, non distento, nec in molẽ crescente à laxiore pastu & sagina. Hęc clauis prima fuit ad recludendã hęc seram, laborũ nimicũ & inediae tolerantia voluntaria, qua præiuit electis suis stupendo magis quã imitando exemplo, speculũ patientiæ & humilitatis Christus. Plures asperit se animosẽ ac viriliter ad illud iter, sed asperitate deterriti reuocant pedẽ aut desiciunt, & contingit illis quod olim Hebræis, per vastissimas solitudines ad promissionis terrã contendentibus, quam, duobus exceptis, è tot millibus tamẽ nullus apprehēdit. Potest & nobis euenire nausea cor reptis inter sentes illos & spineta, si cãrnis assueti mūdane vanitatis in medio laboriosę peregrinationis deserto, reflectamus oculos sapius, & respiciamus ad ollas Aegypti. Non sic tu, Præsul dignissimę, qui ex turbulenti mundanarũ illecebrarũ procellis fortiter enauisti, & in securo Religionis portu, tãquam in arce & fastigio virtutũ, acquieuisisti. Hic lux tua viuaci virtutũ flãmã accensa, velut in mōte posita statim radios dispergere longè lateq; cepit, adeo vt ad diuersas professionis tuę dignitates sæpius vocatus, amplissimis magistratibus condecoratus fueris, & tantũ non honoris apicẽ ascenderis: quem plurimorũ vota iam dudũ in te transferre conati sunt, nisi ingenita tua modestia potius refugisset quã affectasset. Sed scis, gloriã esse crocodylum? Etenim quã huic munerĩ aptus sis vel vnũ tuum monasterium hic Patauij abundẽ testatur, quò non modò magnificis ædificijs adornasti, sed etiã nouũ iuuenũ seminarium, & crescente Religionis sobole locupletasti; quã tanta sollicitudine, tanto studio bonis literis imbuendam curas, vt sub graui curarum domesticarũ mole nulla hac potior videatur: hem, quantus ergo hinc maturitatis fructus expectandus?

Clauis ad portam cœli.

Nicolaus de Oddis laus.

Seminarium in-
stitutum.

stro-

ium
culis.

guis-
li por-

ni non
sin in-
edi per
guis-
ram.

Bibliotheca.

Standus? Quid dicā de numerosissima librorum supellectile, quam in nouam ab te institutam Bibliothecam comparasti & intulisti, eoq; ordine & elegancia disposuisti, vt vel primo intuitu cuilibet Auctoriū singulorum occurrat noticia. Ecce quantum tibi debeat commissa familia? quā ita gubernas, cui ita virtute preis, vt quisquis tuum ingrediatur monasterium, sibi videatur omnium virtutum theatrum subire.

Disciplina domestica.

Hic enim te Præfule humilitas nihil finit altum spirare, vela contrahit, nec laxat turgenti vento. Nuquam vitulatio lasciuix aliqua, aut occultus ignis se prodat, quia ad regulam sacræ pudicitix & honestatis omnia decenter attemperas. Vbiq; moderatio est in ijs, in quibus vita consistit, & correctio excessus; vbiq; cupiditas ad naturæ leges frenata, quæ parsimonix amica fastidit copiam. De tua in Deum pietate iam dixisse oportuisset, quæ alpha est & caput cæterarum virtutum, disponitq; cor & seram recludit intraturis abijs, quæ ex his mundanis abripit ad florida illa beatorū atria.

Rictus.

Liberalitas, & caritate virtutes.

Ingratus sim cuculus, si tacitus præteream liberalitatem, qua tot egestate pressos subleuas, nec vniquam virgente casu manum claudis afflictis: certe hanc ego domi pleno animo mihi commentari soleo, & pleno ore foris prædicari non desinā. Quis igitur neget, in te, ceu in *oportuissimæ*, perfectum virtutum circulum completum indies cerne? vbi iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, ita vt iustitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vsu. De rara tua doctrina & eruditione, affabilitate, & Nestoreo eloquio, mansuetudine, morum elegancia, & candore sincero (qui me statim primo congressu ita cepit, vt sapius exclamare cogaro reliquū priscæ sinceritatis germen) nihil dicam, ne pro Emblemate panegyrim instituisse videar. Sed vide quod te, Reuerendissime Præfule, deducam? Cum has omnes virtutes ita in numero habeas & possideas, nulla me Hercle re alia indiges ad beatè viuendum: de his tamen tam raris dotibus nihil minuunt amplæ opes, quibus fortuna mater te ditauit; nec generosa profapia & maiorum priscæ imagines, quos abhinc quintæ circiter annis ex Vngaria profectos, Perusix iura dedisse & rerum ibi potitos, imò pace & bello claros, cognatione iun-

Eius illustris familia.

ctos fuisse cum primis Italiæ familiis, Columbarum, Bentiuolorum, Balluonorum, & aliorum Romanorum, legimus apud Historicos fide dignissimos Guicciardinū & Iouium: & ex his Oddis Perusinis Anno Christiano 1498. quidam hic Patauij Prætorio præfuit, cognomine Vngarus, à quo Oddi Parauini originem suam traxerunt. Nec solum Perusinis & Patauinis terminis conclusum iterit stirpis tuæ decus, sed Franciscus frater tuus sede Neapoli fixa, opibus & honore clarus, inter nobiles Centum viros, quos Continuos vocat, vsque ad annum 1615. vixit, ea dignitate ad filios & nepotes propagata. Nimis sum, si in enumerandis tot illustribus viris, qui ex hac Oddorum familia prodierunt, & suis propria virtute innocuerunt, inhærerem. Nihil deniq; detrabit ornamento tuarum virtutum, imò plurimum auget amicitia, quæ tibi non modò cum multis ex purpuratorum ordine intercessit, sed etiam cum viris toti orbi claris: inter quos meritò habebitur Torquatus Taxus, poetarum Itolorum facilè princeps, qui nobis Hierosolymam tam eleganti poemate ab obsidione barbarorum liberauit, simulq; linguæ Italiæ suum nitorem restituit; cui tu non modò amicitia, sed etiam cohabitatione aliquandiu & contubernio iunctus fuisti. Quis etiam amicitia inter te & Reuerendissimum Abbatem Angelum Grillum, illud Italiæ decus, nescit? Laurentium Pignorum iudem, & Martinum Sandelliū, duos eruditorum Patauij apices, tibi natale solū & cõmunia studia magno literarū bono & patriæ honore cõiunxerūt. Taceo Iulii Cæsarem Capacium, Andræ Chiocciū Medicū Veronensem, duo literarū lumina, quorum necessitudinis tecum docta prostant monumenta, reciproca vestræ epistolæ typis datæ. Ecquisnam tuam non ambiat, non amplectatur, non emat & amet amicitiam, quam tam iucundis, tam eruditus, & cedro dignis cõdire soles colloquijs? ego sanè sine assentatione gloriari possum, me nunquam abs te, nisi doctiorem discedere. Sed ne tua virtus meo encomio indigere videatur, hic desino, quia oratio, non materia, me deserit, sed sustinet officij mei pietas, quæ versu concludere iubet:

Amicitia

Affabilitas.

*Est mundo reliqua, hanc inclitus Od-
dus habet.*

IVDICIA ET TESTIMONIA

VIRORVM PRÆSTANTISSIMORVM DE HAC
NOVISSIMA EDITIONE EMBLEMATVM

A L C I A T I .

Martino Sandellio Laurentius Pigno-
rius Salutem.

Væris ex me (amice) quò potissimum litterario negocio fal-
lam ocium hoc æstium, hisce præcipue diebus, queis

Exoriturq; Canis, latratq; Canicula flammans,

Et rabit, igne suo geminans incendia Solis!

Ego verò oblecto me accuratissimis lucubrationibus Thuilij nostri, in Emblemata Cl. Viri & nunquam satis laudati ANDRÆAE ALCIATI: Illas vt habeam à prælo penè recentes curat honestissimus vir Petrus Paulus Tozzius, cuius industriæ & impensis debebunt quandoq; studiosi non minimam profectus sui partem. In illis (si hæc scire aues) elucet eruditionis apparatus & concinnitas ea sanè copia, vt possis appellare Mensam Apollinis & Musarum, Indicam Solis, fabularum & figmentorum plenam, magna veritatis mole opprimentem, & non dubie obruentem. Sunt hæc quidem & ab alijs dicta: at hic noster in eam nouæ methodi seriem redegit, vt Colchidem illam satis iam decantatam æmulatus, vetulum Aesonem recoxerit, restitueritq; primæuæ & quidem vegetæ iuuentuti. Iam verò quæ ipse de suo addidit, quam pulchra, quam acria, quam limata sunt? stylus ipse acutus, inuentio & dispositio elegans, aculei molli vrbano illiti, queis nemo declinet, imò verò lubens excipiat, admittatq; Mihi sanè Emblemata hæc nunc demum verè Emblemata videntur. Thuilij enim lucubrationes instar autem vasis mihi sunt, & quidem magni ponderis, quod hæc Alciatina toreumata aptè conuestiant, ornatum non modò commodatum ex se ipsis, verùm etiam splendorem ab auro obryzo sumptura mutuum, magna cum ingentis precij accessione. Tu cum primum hæc videris, ibis sat scio in sententiam meam; tu Patauina Siren,

Qui solus legis, ac facis disertos.

Vale & sitim æstumq; res suas sibi habeant, res suas sibi agant, iubeto. Ex Bibliotheca nostra, XIV. Kal. Aug. MDCXX.

b IOAN-

IOANNI THVILIO MARIÆ-
MONTANO Physico-Medico Poly-
mathia instructissimo, QVI ALCIATI
EMBLEMATATA sudato ærumnali la-
bore & improbo ex Cimmerijs tenebris vin-
dicata, eruditionis varietate, linguarum ele-
gantia emendavit; Aliorum Hypomnema-
tibus auxit; majori cultu, nitore multiplici
illustravit, ELOGIUM hocce tessera in-
star REDHOSTIMENTI impensè
magis PETRVS PAVLVS VEN-
TVRINVS fistit. Maçte Virum MA-
XVME hoc TVO GENI, INGE-
NIQ. vigore.

ANDREAE EMBLEMATA ALCIATI

S V V M

IN NITOREM IN CANDOREM
ELEGANTIAE OMNIS IN CERTAMEN
REVOCASTI

IOHANNES THVILI

A C

IN TAETRO IACENTIA SITV
AD VENEREM REDIERE SVAM
VOCES HINC INDE ET VOTA
QVO TACITVR NIORA HAEC
AD STVPOREM
EO CONTENTIOSIORES ILLAE
AD PLAVSVM
A NVLLO AETATIS INGENIQ. FLORE
FAVORE ET FAMA ADSPIRANTE
ISTHAEC

QVAM A TVO

THVILI

VIRTVTVM ADMIRANDE PROME

PRO COMMENTARIIS
 IN ALCIATI EMBLEMATA
 SCRIPTIS COLLECTIS EDITIS
 A IOANNE THVILIO
 PHILOSOPHICAE SCIENTIAE ARTISQUE MEDICAE
 DOCTORE EXCELLENTISS. MO

Παύλου Αίμιλίε τῷ Καδμύσει

C A R M I N A

Α'ΛΚΙΑ'ΤΟΙΟ βίβλοισιν, ἐν ἧς Ε'ΜΒΛΗ'ΜΑ Θ' ὁ γράφει,

Πολλοὶ πόλλ' ἀγαθῶν Ε'μβαλον εὐφρονέως·

Ὡν τινὰς εὐσήμους μᾶλλον συλλέξατο, ἐκδούς,

Κλεινὸς Ἰ'ΩΑ'ΝΝΗΣ, καὶ προσέειπεν ἱκανά·

Ἐλλογίμως, φανερώς τε ὁμῶς τάδε πάντ' ἐτέλεσεν

Α'ΛΚΙΑ'ΤΟΥ τεύχευς Ἀλκαρ ἔχων πιτυτοῦ.

Α'ΝΔΡΕ'ΟΥ ἔκ τε Α'νήρ, ἔκ τ' Ἀλκιμος Α'ΛΚΙΑ'ΤΟΙΟ,

Ἦν φάος ἔκ τε φάος, ὥς μέγα φωτὶ πορών·

Ἰστον ἀποσίλβων τε νόμῳ, σελεύων τ' ἐπέεσι,

Κ' οὐδενὸς ἐκρανέων δεύτερος ὢν μερόπων.

Ἐίνεκά τ' ἀμφοτέρων ἐσθλῶν, γλώσσης τε φρενός τε,

Ἐ'λλαχεν ἀτρεκέως κύθεος οὐραγίε·

Ὅττι δὲ εὐφραδίῃ κομφῆ καὶ φέγγει λαμπρῶ

Αἰὲν ὑπεῖρ ἄλλης ἔπρεπ' ἀναμφιλύγως,

Οὐδὲν θαῦμα πέλει· καὶ γὰρ Θ' ὈΤ' Ἰ' ΔΙ' Ο' Σ ἐστὶ

ΤΥ' ΔΛΙ' Ο' Σ, ἠδὲ Θ' Ε' ΟΥ' Η' ΔΙ' Ο' Σ αὖτε λέγει.

De Commentario luculento in Alciati Emblemata,
à IOANNE THVILIO, V. Cl. in lucem edito.

SI fortunatos quondam, sua si bona norint,
Agricolas, pleno protulit ore Maro,
Nunc, quibus Alciati Thvilius esse sequester
Contigit, anne illos secula docta manent?
Grammaticos bona secla manent, bona secla Mineruæ
Symmystas, Themidos quosue perurit amor.
Veritio quis Moly Duci, amuleta veneni
Mercurium Æei mira dedisse putet?
Mendaci quondam fingebat Græcia fama
Talia, quæ grandi pangis Homere sono.
Auctor hic en veram Antidotum tulit, Aurea chartis
Sæcula describens, Ferrea secla simul:
Nigrantes scelerum radices vellit, & alma
Virtutis flores, lactea dona, parat.
Munere sic Diuum, diuinis viribus auctus
Alciato immensum robur inesse docet;
hinc, quæ festiuis Emblemata cuderat horis,
Seria virtutum stemmata fronte gerunt.

And. Chioccus Med. Veronensis.

DE EODEM.

EXcutit Alciati solers Emblemata Minos:
Sanctius & vires exerit ingenij.
Pauca quidem, sed docta tamen Pignorius addit;
Ultimus ast punctum THVILIVS omne refert.
Gallus & Hispanus certat, certatq; Latinus,
Soli at GERMANO palma decora datur.

Benevolentia ac singularis affectionis gratia accinebat
Bernhardus Langyvel Hamburga-ævo, Inclytæ Nationis Germanicæ DD.
Theologorum, Medicorum ac Philosophorum p. r. Consultarius.

All'Eccellentiss. Sig. Giouanni Thuilio
 Per l'Emblemi dell'Alciato da lui commentati,
 Madrigale di
 Gio. Maria Auanzi.

Queste carte diuine
 Ocean di scienze, e di dottrine
 Contengon quant'accolse Tolomeo,
 Nel celebre Museo.
 Penna non pur uinace,
 Ma eterna, con lor pace;
 Più tu n' insegni sola
 Ch' i Licei, l'Academie, e ogn'altra Scola.

E I D E M.

Forma dat esse rei; minor est, quæ suscipit illam,
 Materies; nullus mi negat hocce Sophus.
 Materiam Alciatus libro huic, dat THVILIVS omnem
 Formam; erit hinc maior THVILIVS Alciato.

Honoris & amicitiaë ergò
 ludebat
 Iohannes VVolfgangus Beer
 Augustanus, Consiliarius
 Bohemicus, & Nat. Germ.
 Bibliothecarius.

IOHANNI THVILIO

PHILOSOPHO, MEDICO, PHILOGO
EXIMIO,

A. ALCIATI EMBLEMATA

In pristinam natiuamq; reposita Orchestram, nouo eoq; lautissimo amicta
habitu producenti.

Quicquid carmine finxit *ALCIATVS*,
Quæque Emblemata pinxit ars *APELLIS*,
Hec *THVILIVS*, Herculis labore
Claro restituit Libro hoc nitore.

Euectus superas Liber sub oras
Dis litem atque Deabus excitauit,
Quisnam plus mereatur inde laudis,
Inuentor, Graphium, vel Explicator?
Tandem, post varias opiniones,
Hermes veridicum leuans bacillum,
Dis plaudentibus & Deabus, hacce
Rixas composuit solutione:

Quod si intelligeretis, ecquis esset
Gradu dignior altiore laudis,
Aurum qui eruit abditum fodinis,
Aut qui cudit, & induit figura, aut
Vti hoc deniq; qui facit fruiq;
Ambabus manibus mihi daretis,
Maiori quod in aestimatione
Commentaria sint *THVILIANA*,

Quàm, quæ carmina finxit *ALCIATVS*,
Quæq; Emblemata pinxit ars *APELLIS*.

Applaudebit Veronæ in itinere Theodoricus
Reschingeder Neopyrgo-Pal.

A D E V N D E M.

Contendere diu libri de Auctore nouati
 Disparibus votis, turba nouena, Deæ:
ANDREAS cecinit; quid tum? dixere priores:
 Altera pars, facilis sed **FANVS** explicuit.
 Hoc opus, hic labor est, quæ non componimus, illa
 Et benè percipere, & ritè docere rudes.
 Pieridum Præses veniens ad iurgia Phæbus
 Componit litem, conciliatq; animos:
 Iungite fœdus (ait) Musæ concorditer: Auctor
 Sit **FANVS-ANDREAS**, dignus vterque cedro.

Amicitia nunquam intermorigitur hoc pignus apponebat
 Franciscus Canclinus Venetus.

E I D E M πολυμεθῆ.

Diuersis diuersa placent: non omnibus idem
 Est stomachus natus quemlibet esse cibum.
 Es gravis Orator, lepidusq; Poeta, **THVILI**,
 Historicus, Medicus, Musicus, atq; Sophus:
 Dote nites varia; quin es aptus ad omnia. Si non
 Hisce placere potes, nemo placere potest.

Idem eidem.

Dum nomen tento proferre, **THVILIVS**; aio
TULLIVS: errorem non malè lingua facit.

Honoris & obseruantia ergo alludebat
 Ioan-Baptista VVindthier Schonganus Bauarus Medi-
 cinæ in Patauino Lyceo studiosus.

V. C.

ANDREÆ ALCIATI, I. C.

MEDIOLANENSIS

VIT A,

PER CLAVDIVM MINOEM

IVRISC. CONSCRIPTA.

ANDREAS ALCIATVS in pago Alciato seu Alzato
Mediolanensi natus, è nobili Alciatorum familia, Iurisconsulto-
rum & politorum hominum gloriam incredibili studio ac virtute
longo post se reliquit intervallo. Is adolescens cùm primum inge-
nij cultum caperet, non pœnitendos institutores, à quibus edocere-
tur, nactus est, sed maximè Ianum Parrhasium, qui Romæ ac Me-

Alciati
solum
patrium.

Præcep-
tor Al-
ciati Ian-
nus Par-
rhafius.

Alciatus
Doctor
creatus.

Ingenio-
sa Alcia-
ti decifio.

diolani litteras humaniores summo omnium applausu docuit. Eas primas artes Al-
ciatus auide arripuit, seque ijs non leuiter tinxit, earum tamen vsum omnem ad pe-
ritiam iuris, cui se totum addicebat, optimè referendum esse duxit, vt ea studia, in
quibus alij, tanquam apud Sirenios scopulos consenscunt, huic vni ancillarentur. Ille
itaque quod seridè & percupidè eam iuris scientiam persequeretur, breui admodum
spatio temporis ita promouit, vt dignus existimaretur, qui Doctoris insignibus coh-
nestaretur. Eo primum honore donatus sic ab omnibus suspiciebatur, tantamque de
se admirationem concitabat, vt de rebus etiam grauissimis, & quæ non nisi veteranis,
& longo vsu exercitatis viris proponi solita essent, argutè politèque responderet. Ro-
gatus enim à Quæsitore, quem appellant, heretica prauitatis, de re admodum per-
plexæ & dubia, quæque iam antè multos sanè doctos, tum Theologica rei peritos,
tum iuris professores exercuerat, ita satisfecit, vt Quæsitor ille non tam ab homine,
quàm ab ipso edoctus oraculo abierit: agebatur de supplicio Lamiarum, & earum
mulierum, quæ veneficæ aut sortilegæ vulgato vocabulo nominantur: sed cùm Lamia-
rum seu strigum non esset vna species, ex usq; aliæ dicerentur in Crucem imminxisse,
CHRISTVM Deum abnegasse, præsentés ipsas & vigilantes, veneficijs atq;
deuotionibus infantes extinxisse: aliæ nonnullæ aliquando matribus interminatæ, no-
ctū ad earum filios, quamuis foribus obseratis, valuisq; oclclis irrepsisse, eos fasci-
no preßisse: quos pueros constabat morbo repentino captos, & medicis non cognito
decessisse. Respondit in has illasque Quæsitorem debere suo fungi munere. Quanquam
enim (dicebat) ex ijs aliæ reuera, & vt vulgus loquitur, personaliter non accessissent,
tamen id Lemuribus suis videri mandasse. Quædam etiam nihil vltra egisse argue-
bantur,

bantur, nisi quòd sub arbore Tellina choreas duxissent, quod tamen hæ negabant. Et ea quidem vna suspicione, quamquam solo vulgi rumore vagaretur, eas tamen volebat Quæstor tormentis subijci, eo quòd in fauorem fidei, consciorum & consccleratorum testimonium admitteretur. Alciatus contra, id verum esse de ijs, quæ vigilantes vidissent, non quæ dormientes & in somnis, multaq; alia præclare, quibus totam hanc quæstionem soluit, vt nihil ad eam dubitationis relinqueret.

Professor
apud A-
uenionen-
ses.

Ad Bitu-
riges euo-
catus.

Ergo Mediolani per triennium moratus, sese foro parabat, munusq; aduocationis cum aliqua laude, certè magna fide ac religione sustinebat, cum nomen cæpit eius ad exterarum nationes, nedum suos Italos propagari. Accitus enim est ad publicum profectendi munus ab Auenionensibus, proposito ei stipendio sexcentorum, cum nunquam ad eum diem cathedram, quod ipse ait, conscendisset. Qua in vrbe per aliquot annos ita ingenium suum & industriam probauit, vt vnus penè inter laudatos iuris interpretes, solusque egregiè doctus prædicaretur. Ea hominis fama excitatus FRANCISCUS I. ingeniorum solers & munificus æstimator, Alciatum ad Biturigum Academiam vocauit, Anno Christiano 1529. honorario illi duplicato, aded vt pro sexcentis, secundo sui aduentus anno, mille & ducenti præstarentur. Qua in vrbe Gallie celebri, & qua nobilium auditorum frequentia, quantum ille laborum summa sua laude pertulerit, idque quinquennium explevit, quo fuit in Gallia, supersunt etiam hodie testes longè multi, laudati viri, qui Alciatum docentem audiuerunt: testes etiam libri editi æterna digni memoria, quos ille succisiuis horis summo studio, parique ingenio reliquit. Cum enim ad laborem, non ad otium se vocatum à magno Principe, & in Academia Galliarum florentissima intelligeret, ne quid de ea laude, quam multis magnisq; vigilijs consecutus erat, imminui pateretur, initium duxit ab ea Constitutione, quæ est de quinque pedum præscriptione, magna omnium, sanèq; doctorum hominum admiratione, eoque successu laudis, vt is labor, vel potius indefessi animi contentio, ianuam famæ nunquam intermoritura aperuerit. Non est mihi animus singula percurrere, quæ magna doctrinæ laude, parique dignitate toto eo quinquennio perfecit; eius orationem vix possum transilire, quam ille habuit ex tempore, cū FRANCISCUS Rex auditorium eius ingressus, præsens interesset. Eam vnâ laudem è multis non vltimam fuisse censemus, tanto Principi placuisse, eius auditoris animum demulsiisse, vt quasi Regia illa maiestas Iurisprudentiæ in suo sedenti solio fascès submittere videretur.

Ticini do-
cet.

Bononiæ.

Ea viri ad publicam vtilitatem nati virtus, cum in dies incrementum caperet, FRANCISCUS SFORTIA Mediolanensium Dux, sui popularis amore ac gloria captus, eum moras neclentem, penèque tergiuersantem ad patriam reuocauit: vtque omnem excusationis remoram interciperet, senatoria dignitate ornavit, & vt Ticini docendi partes sustineret, ab eo impetrauit. Oratione ea, quam publicè Ticini habuit, fatetur ipsemet se de longinquis regionibus à principe Sfortia sola virtutis commendatione agnium, fuisse reuocatum, & summae dignitatis codicillis ornatum, amplo etiam donatum honorario, vt professionis munus obiret. Paulò post certis de causis Bononiam, studiorum omnium altricem petijt, in qua totos quatuor annos ea celebritate ius ciuile docuit, vt nullus satis doctus è scholis redire putaretur,

caretur, nisi qui Alciatum audiuisset. Quod quoties animo complector, succurrit illud Homericum de Tiresia,

Οἷος πέπνυται, τοί δὲ σκία ἀίστασι.

Nam præter eloquentiam, qua ille vnus sua atate prudentiam iuris illustrabat, lingua vtriusque cognitionem, qua suos æquales omnes anteibat, ingenio adeo felici & vberè historiam omnem vetustatis hauserat & expresserat, vt nihil penitus ignorare videretur: iuris labyrinthos ita ingeniosè penetrabat, ea mysteria purè diserteque tractabat, vt veterum laudem penè adæquaret, recentium industriam facilè superaret.

Ticinū reuocatus, ita iubente CAROLO IMPERATORE, per annos aliquot illic resedit, nihil de incæptis laboribus remisit, gloriā, quam tot vigiliarum impensis mercatus erat, auxit, vt putaret sibi exēplar propositū Herculis, cui apud tragicū, finis vnius laboris, ad sequentem gradus pararetur. Ferrariam deinde inuisit, Ducis HERCVLLIS honorificis adductus conditionibus, & prostratā Academiā ea solertia extulit, qua cæteras euexerat, penèq; excitarat. Ea in vrbe, vt in alijs, quas incoluerat, non modò viua voce profitendo, sed & permulta variaq; scribendo id effecit, ne viuis & præsentibus modò consulere, sed & posteris idem multò cumulatius præstaret.

Ticinum
reuoca-
tus.

Ferrariæ
docet.

Post multos tandem peregrinationum labores, Ticinum repetijt, in eaq; vrbe suarum fortunarum tabulas posiremò collocauit; docuit tres, quatuorvè ad summum annos, vir qui nullis atatis difficultatibus, neq; quietis alicuius, quam capere poterat, blanditijs delinitus, à cæpto opere ac studio cessauit.

Ticinum
redit.

De qua tamen adeo frequenti concursatione, quam plerisq; suspectam præsentiebat, seipsum publicè ita purgauit, vt non temerè rationem probabilem reddiderit. Quid enim si Auenione primum, quid si Ticini, Bononiæ, Biturigibus professus sit, tanquam qui nusquam posset consistere? prompta enim excusatio hæc illi fuit; nam dum bellicos furores subterfugeret, utamq; suis quietem studijs perquireret, diuiniſimè peregrinatum, principumq; iussionibus huc atq; illuc agitatum certam sedem tenere non potuisse dicit. Enim verò meminerat Plautini verbi, Dij nos tanquam pilas, homines habent: ita se raptum instar lignorum, quæ pro fluctuum impetu feruntur, varièq; agitatum: quicquid tamen erroris hoc fuerit, in publicam semper vtilitatem cessisse. Alijs etiam rationibus inconstantiæ huius culpam deprecabatur, neminem esse dicebat, qui Solem vituperaret, quòd dum radijs & calore suo cuncta viuificet, ambitum terræ omnem circumquaque percurreret; nec quemquam, qui eo animo fixas stellas laudaret, vt errantes improbaret. Celebratum Homeri carminibus Olyſsem, quod mores hominum multorum & vrbes viderit, sed & philosophos veteres, vt Pythagoram, Platonem, Apollonium, aliosque multos, doctrinæ causa, peregrinationes maximas suscepisse: Dionem Prusiensem, quòd ad Celtas & Sarmatas se contulisset, tanti à Traiano Imperatore factura, vt reuertentem aureo curru exceperit: & Aristotelem, ei qui ciuilibus administrationis studia proficeretur, admodum conuenire peregrinationem, existimasse, idque Hippodami Milesij exemplo, qui diu per multas vrbes errarit, priusquam aliquid scribere sit aggressus. Idem de Lycurgo, Solone, Zaleuco, Philolao, multisq; præterea alijs proditiū, hinc illud apud Sophoclem, οἶκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς ἐυδαίμονα, domi manendum cuncta cui sunt prospera, sapientes de ijs intelligere duntaxat, qui priuatim vitam

Causa fre-
quentis
peregrina-
tionis.

agerent,

agerent, quiq; domi & in otio marcescere citra publicum incommodum possent: alio-
 qui publico literarum professori, qui versaretur in hominum luce & frequentia, haud-
 quaquam conuenire, linguam quæ plurimis Academijs prodesse possit, intra vnus lo-
 ci cancellos, in quo propter bellorum strepitus & horrores gymnasium nullum sit, con-
 cludere; multum profecisse hac ratione professores alios: sibi peregrè agenti firmissimū
 semper fuisse in doctrina presidium, legalem banc professionem sibi tanquam Palla-
 dis ægiferæ clypeum, quo superatas Gorgones, id est, monstra omnia fabulæ prodide-
 runt. Et hæc quidem ille, vt passim multa de sua peregrinatione: quam tamen tam cre-
 bram locorum mutationem nihil moramur, quin potius eximiam hominis sollertiam
 admiramur. Ille disciplinarum liberalium, Historiæ omnis, Græcæ & Romanæ lin-
 guæ fretus subsidijs, iuris studia nitori pristino feliciter restituit, æmulatus veteres
 quosdam magni nominis Iuriconsultos, Herennium Modestinum, Antistium Labeo-
 nem, Attæium Capitonem, aliosq; qui pares fuere in vtriusq; linguæ cognitione, ar-
 tiumq; meliorum facultate.

Cur ali-
 quando à
 commu-
 nibus opti-
 mionibus
 dissentie-
 rit.

Iam verò si quid aliquando inter disputandum pronunciarit aduersus receptas à
 maioribus opiniones, hoc non eo animo fecit, vt lectorem etiam reluctantem in suam
 sententiam pertraheret, sicuti obiectum illi fuit à quibusdam maleuolis, qui omnia e-
 ius consilia sinistrè acciperent. Multa enim dum doceret, varia quasi fercula, vt in
 apparatissimo conuiuio, solitus erat apponere, ex quibus quod magis saperet, vocati
 conuiuiæ pro suo arbitrato eligerent. In qua tentanda iudiciorum alea, quàm se pruden-
 ter & circumspèctè gesserit, id argumento est, quod se ad vtrumque compararit: vt si
 fortè populari aura exciperetur, non ideò tamen exultaret; didicerat enim ex Biante,
 plures esse malos; & non quicquid continuo multis placeret, id sapientibus arridere:
 contrà si paucis probaretur, non ideò remittendum animum, cum, deserto ab omnibus
 auditoribus discipulo, Antigenides, mihi cane & Musis, dixerit. Sic enim aduer-
 sus insanam hominum quorundam petulantiam, adeoque caninam facundiam sese ob-
 firmabat, vt neq; cauillis moueretur, neque conuicijs ab incepto cursu reuocaretur.
 Qua de re tamen maturius paulo post.

Alciati
 paradoxa
 in lucem
 edita.

Operis
 illius oc-
 casio, &
 fluis.

Duodecim post annos cum ciuilibus & Pontificij iuris professorijs insignibus dona-
 tus esset, Paradoxa & disputationes in publicum emisit, opus, vt ipse dicit, elabora-
 tum horis succisuis, & à candidato adhuc & tirone. Quoties enim ea, quæ à suis do-
 ctoribus acceperat, studio ipse secum perpenderet, si qua essent, quæ probabilibus ar-
 gumentis digna refutatione viderentur, ne quod occurrebat, memoria protinus exce-
 deret, quibusdam quasi aduersarijs describere consueuerat: quæ omnia tum in manus
 accepta, cum paulò accuratius expoliisset, in codicem verasq; tabulas referenda duxit,
 tandemq; studiosis omnibus communicauit. Quod opus non tam vt gloriam, cuius illa
 ætas solet esse auidissima, captaret, à se fatetur editum, quàm vt ratione aliqua Docto-
 rum, qui tum studia iuris profitebantur, iudicium conuelleret, qui bonarum literarum
 cognitionem non modò Iureconsulto non necessariam vbiq; assueuerant, sed contra-
 riam potius, & serijs omnibus studijs blanda quædam & illiciti voluptate repugnan-
 tem: quapropter non secus quàm à nauigantibus Homericas illas Sirenes, euitadam,
 Ulyssisq; sequendum exemplum, qui se malo nauis alligasset, socijsq; aures cera ille-
 uisset,

uisset, ne vocum modulatione capti à cæpto cursu aberrarent. Quæ tamen quia dici ferique hominum more agnoscebat, qui ea faciliè aspernarentur, quæ assequi ipsi non possent, à suo proposito non discedebat, nihiloq; secius industriam suam excitabat. Interdum tamen eorum conuicia non ferebat, qui quòd elegantius quàm ceteri disputaret, pro obscuro incessebatur vulgo, adèd vt imperiti audiores ceu noctuæ ad Solem caligarent: quin etiam aliquando inclamarent, Indoctius loquare, sed apertius. Quod tamen non tam auditorum, quam Professorum iudicium fuit, qui crescenti gloriæ Alciati apertè inuiderent. Ex ijs Doctoribus neminem in pretio fuisse habitum constat (vno aut altero exceptis) qui non omnium aliarum artium rudis esset. Satis igitur sibi factum eo tempore arbitratur, si suum literis humanioribus honorem seruasset, iungiq; eas sua ætate sapientiæ studijs posse docuisset. Quod dum vna voce, & scriptis conatur, iuris Doctores tanquam transfugam eum insectabantur, ydemq; libris editis laceßere non desinebant: apud Humanitatis verò professores, tanquam omninò alienus esset, nec sibi locus, nec ratio vlla constabat: quorum alij eum tanto æri soluendo non esse, alij prædijs prædibusq; non satis idoneum, alij alia comminiscabantur; quo factum, vt maximam apud omnes inuidiam, gloriæ loco, adeptus sibi videretur, & huius incassum cæpti conatus tæderet, vel potiùs malo edoctus laboris eum pæniteret, donec paulatim libri, quos emiserat in publicum, & docendi ratio, quam sequebatur in multis gymnasijs sese insinuarint.

Alciatus
inuidia
pressus.

Nec verò ipse, quoties occasio fert, dissimulat, se reiecta seculorum aliquot ante lapsorum consuetudine, quam iuuenis erat amplexatus, ad imitationem & præscriptam veterum iuris explicandi rationem omni conatu studioq; reuocasse. Sed quod obseruaret, esse, qui barbaras & impolitas interpretationes elegantioribus præferrent, & tritico neglecto cum atavis vesci mallent glandibus, cum primùm hanc disciplinam profiteri cæpit, eo quod nondum sibi tantum auctoritatis comparasset, seruire scenæ ac temporari cogebatur; quantumq; fieri poterat, studia sua discipulorum auribus accommodabat. Interea tamen de trita vulgataque docendi ratione identidem querebatur, suosq; monebat, ad vtilitatem publicam valdè pertinuisse Iustiniani edictum obseruari, & eam studiorum sequi methodum, quam ipse præmio Digestorum præfixisset. Humana quadam curiositate deceptos longè multos modum non tenuisse, & eò planè deuentum, vt Alciatus ipse, qui que in eodem studio versarentur, dare manus consuetudini pridem receptæ cogerentur, non enim æquales, non auditores, non gymnasiorum præfectos omninò permissuros antiquatum & obsoletum morem in vsum reuocari; pluris eos facere cæptam ducentis ab hinc annis docendi viam, quàm legislatoris ipsius iussum: itaq; se ea de re securum fore posthac, neque moturum eo nomine controuersiam: id nihil esse aliud quàm aduersus torrentem natare, eique se discrimini permittere, vt qui

Methodus
docendi
Alciati.

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In quo cum diutius hæsisset, non destitit tamen, quin se totum componeret ad veterum imitationem: non tamen, in tanta opinionum varietate ac dissensione, alicui scæ nomen dedit, aut in alicuius magistri verba iuravit, quòd optimè censeret, vt in omnibus alijs artibus, sic in ea maximè, quam profitebatur, primas parte tenere sanum iudicium;

Alciati
candor,
& indu-
ctia.

Quot
capita,
tot sen-
sus.

dicium; vix quoque fieri posse, natura dubia sanitatis esset, idem legalis sapientia certus doctor euaderet. Nec verò est quod quis existimet *ἀνδράσις* aut etiam *φιλανθίας* eum studio captum quadam suo tempore innouasse, aut secus docuisse quàm qui superiore seculo floruisse, si quibus locis errasse veteres doctores animaduerneret, eorum nominibus parcebat, sed tanquam aliud agens ostendebat quatenus eis standum esset; in quo suum candorem certè laudandum exhibuit. Nouerat en im tributum fuisse vitio Aristoteli, quod quæ compilasset, eis accepta non referret, à quibus acceperat: contra ubi eos peccasse animaduertisset, nominatim carperet atq; insectaretur: sibi Iuris interpreti agendum esse modestius, quia moralis quam profitebatur sapientia, hoc ceu inhumanum & inciuile non admitteret; altercandi studium eiusmodi ad nihil conferre aliud quàm artis opprobrium, nec cedere in laudem altercantis. Eo consilio Alciatus sua studia publicæ vtilitati prodesse voluit, & citra omnem ambitionem bona fide suos auditores docuit. Videbat hominum varia esse iudicia, & quot capita tot sensus: esse qui breuitatem eam affectarent, quam veteres Dymus, Oldradus, Rainorius aetate sua secuti sunt; alios, qui copiam maiorem vellent, etiam citra acumen vllum, qualis in Barbatio, Felino, alijsq; nonnullis agnoscitur, quosdam subtilia perquirere, & cum Aretino, Socino, Ruino imaginari malle, vel *ἀεροβατεῖν, ἢ περιρροεῖν τὸν ἕλιον*, per aera incedere, & citra Solem satagere, quod de Socrate Aristophanes ait. Sed ipse longo vsu didicerat, neminem vnum sequendum esse, at optima quæq; de singulis decerpenda: quod prudentiæ opus planè singulare ab eodem persecutum, nedum tentatum, quo suum Iurisprudentiæ lumen redderet. De elegantia verò & polito genere dicendi, quam in iuris Doctore non ferebant morosi quidam veterani, vt qui à suis magistris persuasi, errorem vsu confirmatum mordicus tenebant, ille quadam disputauit, idq; suis vigilijs consecutus est, vt vincula barbaries à Philosophiæ & Iuris latifundijs ablegaretur. Quod cum faceret, non tamen veterum, doctorum sanè hominum, auctoritatem eleuauit: de ijs semper candidè sensit: eorum doctrinam magni fecit, quanquam sermonis elegantia caruerint: id enim vitium non hominum, sed temporum fuisse perspiciebat. Conuenire quidem Iuriconsulto oratoriæ artis facultatem censebat: faciliorem enim aditum ad ius Quiritium præstare, non tamen corpus efficere, solam eius superficiem colorare, maximos fuisse Iuriconsultos Bartolum, Baldum, Castrensem, Accursium, quos constat ne summis quidem labijs politiores artes attigisse: eorum non ferendam censuram, qui supercilio grauissimo in eos inuehantur eo vno nomine, quòd bonarum literarum rudes extiterint: id enim perinde esse, ac si quis minoris Astrologum faciat, quod Musicam ignoret: Galenum præstantissimum medicum nullo habeat in numero, quod Euclidis Geometriæ nunquam circinum in manus sumpserit.

Alciati
lectio.

Eos itaq; summos iuris Doctores euoluebat, quos propter insignem peritiam colebat imprimis, neq; ob linguæ minus politæ horrorem dedignabatur: interea tamen quicquid ex eorum fertilibus areis ad suum excolendum studium colligebat, puræ Latinaeq; locutionis fluuijs irrigabat. Quod apertius quàm antea sibi faciundum cæsuit, accitus in scholam Biturigum, cum tertius Pandectarum tomus pro lege Academiæ esset explicandus: titulum enim *De verborum obligationibus*, ad explicandum est

aggressus,

aggressus, in quo non prætermittebat, quæ à Bartolo & recentioribus copiosius & acutiùs ob materiæ subtilitatem explanata fuerant, qualia sunt, quæ ad moræ purgationem, quæ ad pœnalis stipulationis commissiõnem, quæ ad renuntiationem fideicommissorum pertinent. Et profitemi frequentes aderant nobilissimi ex Gallia, Germaniaq; adolescentes, qui eius doctrinæ illicio capti, eaq; suadæ medulla non leuiter allecti, vnâ cum viris doctissimis, qui ei frequentes aderant, mirati tamen eum tritam in scholis & nimium patienter approbatam docendi rationem consecrari, stimulos illi admouerunt, ne id quod sciret meliùs & politius eos ita celaret, vt inuidere videretur. Cum ergo incusabant illi, vt qui ceu Plautinus Euclio, quos in pectoris penu thesauros haberet, occluderet, nec in apertum referret, dicebant nihil absurdius, quàm qui optima quæq; haberet in manibus, ad imitandum ea non proponere; obseruabant eum aduersus legum scita, quæ tractaret ipse, non solum facere, sed & recentiores alios iussisse Iustinianum κατὰ τὸ δὲ ἀ interpretaciones fieri, nihilq; magis semotum ab antiquorum vsu & consuetudine, quàm toto anno decem leges magno apparatu explicare, verbosèq; commentarios conficere: cæpisse quidem Pyleum, Accursum, Azonem, & Glossematum scriptores alios, quod in se fuit, leges ad litteram explicare, nec id eis infeliciter cessisse negotium: subsecutos Bartolum, & qui didascalici rectè nominantur, vt sunt Castrensis, Alexander, Iason, qui certis doctrinæ limitibus & cancellis ius concludere, hos non parua laude dignos, suoq; sæculo principes habitos, non putabant esse sequendam nouissimam opiniosorum sectam non multis antè annis enatam, quæ modum omnem excessisset, quæq; iam in studiorum perniciem retineretur: hos esse vt viperinos fetus parentibus exitiales, vt qui atate posteriores seniorum sententijs aduersarentur, omnemq; horam quam doctrinæ impendisse debuerant, contradicendo insumere, de Bartoli verbis, aiebant, non debere Doctorem ita anxie sollicitum in multis & à proposito alienis immorari, satis esse quod sentiret intelligi, & breuiter adnoneri, clarioreq; ordine quam fecisset ipse: non illius tantùm, sed cæterorum sententias, si quæ ad rem facerent, adducendas videri, se minime probare fatebantur Doctores eos, qui suggestus passim occuparent, quatuor aut sex ad summum leges toto anno interpretari solitos; Alciatum centùm posse: & quot illi Constitutiones, eum totidè interpres cū suis titulis tractatus: illos, viros quidè bonos, sed non satis eruditos, sola in rubrica tres menses insudare; quæ ex lectionū pompa neminè serè doctiorem redire domum; multos, sed ignaros, Doctorum laborem admirari; paucos qui inde aliquid proficerent.

Et ea quidem sanè vehementi & acuta auditorum oratione permotus Alciatus, vt qui se omnibus vtilem & morigerum doctorem præstare cuperet, postea non nisi perspicua & luculenta oratione docuit, non nisi quæ optima essent proposuit, in eò illicio & ratione suis ea coniuuis apponi voluit, quæ conferrent ad valetudinem, non vna cuiq; facerent ad stomachum. Iam verò cum ipse suo munere defungi posset vnius horæ spatio, maluit tamen clepsydras duplicare: nempe vt viua voce, integra hora doceret, altera verò dictaret, quò qui posent, aut etiam vellent exscribere, id ceu uctarium ab eo consequerentur. Opportunè id quidem & ingeniosè cogitatum ab erudito homine, qui citra fucum omnem doceret, intellegebat enim Iurisconsulto memoriam esse maximè necessariam, quam non parum obtunderet aut etiam inminueret

Stimuli,
quibus
incitabatur
Alciatus ad
mutandam
docendi
rationem.

De eius
efficio
docendi.

anxia illa cogitatio, quæ circa iuris subtiles quæstiones implicaretur. Post auditionem idèò assiduam & diligentè non posse leuari meliùs, quàm scriptione obseruabat: quam enim essent aliqui, qui valerent excellenti illo naturæ bono, memoria, tamen & temporis interuallo, & curis interdum hebetari, quædam in ipso orationis cursu minus ab auditore percipi, quæ ex commentario facilè intelligeret. Quam præclaram sanè & commodam docendi rationem pleriq; postea sunt omni conatu persecuti, sed nescio an ex multis pauci sint affecti.

Bellicis
tumulti-
bus agita-
tus Alcia-
tus.

Ex hoc flagranti studio, summaq; animi contentione ad id gloriæ peruenit, quam nunquam antè sperauerat, id non semel fassus est, vt ad idem studiorum iter ingrediendum adolescentes excitaret. Bellica primùm clade, afflicto censu, cum nusquam in patria pedem figere tutò posset, ad professionem iuris, quam sacram anchoram vocat, se confugisse ait: ab ea salutem, honorem, opes, summum denique decus esse consecutum. Utq; Zenonem dixisse ferunt, cum naufragus enata set, se nunquam feliciùs nauigasse, quàm cum rebus amissis vacare Philosophiæ cœpisset: sic Alciatum, cum in patria nimio otio marcesceret, atrocitate bellorum tandem excitatum cœpisse peregrinari, & ad disciplinam confugisse, quæ illi fuerit vt Myrtili clypeus: fuisse illum ingentis animi militem, scuto dimicare solitum, quem, cum ad expeditionem maritimam nauigasset, submersa fortè naui, eidem clypeo innixum, in tutum se recepisse. De hoc legitur epigramma Græcum, quod ipse retulit in classem Emblematum. Id eiusmodi est:

Vide Em-
blema
162.

Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cum premererque solo, cum premererque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit, idem
Nauifragum apprensus littus ad vsque tulit.
Professionis autem ad alias nationes occasio quanquam non vna esset, eam tamen à multis exteris approbari voluit, non se vltro, vt omnis egentem opis, erronem, & ignotum obtrudere. Hic ne quidem possum transilire sanè lepidum ea de re carmen Albutij Aurelianus ad Alciatum, quo eum monuit, vt de tumultibus Italicis se subduceret, in Galliam concederet, illicq; profiteretur, in quo materiam sumpsit à pomi Persici translatione, quod suo in solo noxium, in exteris consitum tandem haberi cœpit in pretio. Sic ergo ille:

Vide Em-
blema
143.

Quæ dedit hos fructus arbor, cœlo aduena nostro,
Venit ab Eoo Perfidis axe prius:
Translatu facta est melior, quæ noxia quondam
In patria, hic nobis dulcia poma gerit.
Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi;
Alciate, hinc vitam degere disce tuam.
Tu procul à patria, in pretio es maiore futurus:
Multum corde sapis, nec minus ore vales.

Scripta
quædam
sua corre-
xit.

Sua quædam correxit ætate maturior, quæ sibi adolescenti fatetur excidisse, ex eo à quibusdam reprehensus, id se fecisse maxima ratione, nec sine exemplis inuit. Cum enim famæ suæ consuleret, noluit in publica studiorum causa præuaricari. Idem factum

Aut ab Hippocrate, Medicorum Principe, qui ne posteri errarent, quaedam malè à se tradita primus correxit. Fecit M. Tullius, qui cum libri Rhetorici, quos adolescens emiserat, parum probarentur, alios oratorios adornauit, & à se antè tradita damnauit, & earum rerum occasione, in quibus lapsus esset, nouis libris editis suam gloriam permultum auxit. Eodem etiam modo Fab. Quintilianus, duobus à se scriptis libris de Rhetorica, quod nec sibi, nec alijs placerent, duodecim illos magna cura elaboratos, singulari doctrinæ laude confectos edidit. Quod ergo alijs gloriæ datum est, fraudè non debuit esse Alciato: dandam hanc scriptoribus veniam, hocq; præmio ad studia illustranda, vel etiam quoquo modo esse alliciendos, in quibus emendatio sit erranti concessa, & noua, quod dicitur, permittenda lima, qua niteant & poliantur ea, quæ aut incuria fuderit, aut humana natura parum cauerit, vt ait Flaccus. Nec verò inficiatus est, rectè ab eodem sussum, vt in nonum annum scripta premantur, quæ diutius durare velimus: sed ferè nullum esse ex omnibus, qui sit præceptum hoc ad vnguem seruaturus; quosdam enim, qui ex tempore, quàm à cura præstantiores habeantur; alios qui sic ingenio suo indulgeant, vt compescere nimiam licentiam non possint; nonnullos etiam reperiri, qui à se conscripta semel approbent, corrigendi tædium non ferant; dixisse Ouidium decentiorem esse faciem, cui nauus inesset aliquis.

Hac celebritate famæ notus Alciatus, vt à viris solidè doctis cultus est (missos lubens facio exteros) imprimisq; Iacobo Minutio, Ioanne Selua, Petro à Stella, multisq; alijs, qui verè sanèq; de ingenijs iudicare poterant: sic à quibusdam certè maleuolis & inuidis obrectatoribus malè acceptus, & nonnumquam exagitatus est. Longouallium infestum habuit, hominem interdum sine mente ac sine iure tumultuatem, Alciato detrahentem, alios etiam in eam contentionis rabiem velis remisq; pertrahentem. Fuit etiam illi æmulus, & σύμφορος in Italicis Academicis, Doctor quidam iuris, nomine Alexandrinus, à quo non semel prouocatus, sepèq; conuicijs impetitus nihil respondit: vt tamen interdum solet esse acrior viri boni iracundia, indignè tulit eum quasi sibi opponi, & in eodem suggestu successorem nominari, quod ostendit hoc carmen:

Altiouolam miluus comitatur degener harpam

Et prædæ partem sæpe cadentis habet:

Mullum prosequitur, qui spretas Sargus ab illo

Præteritaq; auidus deuorat ore dapes:

Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum

Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Ita lesus sibi temperabat, sed tamen ne foro cedere prorsus videretur, iniuriam acceptam interdum vlcisceretur: quod idem fecit prouocatus intolerabili planèq; indigna Francisci Floridi maledicentia, qui Zazium, Budæum, Alciatum, viros incomparabiles fuerat ausus lacerare: postquam enim hominis insaniam, petulantiam, orisq; duritiam pertulisset, ipse qui styli acurnine facile confodere Floridam poterat, satis habuit hoc vibrare satyricum, nomine paululum immutato, versoq; in Ranciscum Olidum.

Audent flagriferi matulæ, stupidi que magistri

Bilem in nos olidi pectoris euomere.

Alciatiani.

Maleuoli, & æmulii.

Vide Emblemata
142.

Vide Emblemata
164.

Reddemusne vicem opprobrijs? sed nonne cicadam

Ala vna obstreperam corripere istud erit?

Quid prodest muscas operosis pellere flagris?

Negligere est satius quod nequeas regere.

Ad Bituriges carmen.

Relictis Biturigibus Italiam repetens, urbem eam in se beneficam, hoc tetrasticho, grati animi teste, donauit:

Urbs Biturix inuitus amans te defero amantem,

Quinq; per ætates terra habitata mihi:

Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire,

Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

Responsum.

Quod tamen ab homine candido candidè scriptum carmen maledicus quidam nugator, Alciati nomini nescio qua causa infensus, ita sugillauit, vt totidem numeris ei calumniosè occineret:

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat,

Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.

Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum

Nostra vel horrentem frigore lana teget.

Ex quo illud verum intelligimus usurpatum iam olim, felicitatem omnem inuidiæ obnoxiam: solam miseriam carere inuidia. Qua tamen nugacitate minimè deterritus Alciatus, perinde se gessit vt Hercules ille in rusticum Lyndium, cuius insanas voces contumeliarum plenas non magis curabat ac muscas: aut vt Hecate, quæ canum latratus nihil moratur. Ea ratione facillè conijcimus scriptum Emblemata aduersus inanem quorundam impetum:

Vide Emblemata 165.

Lunarem noctu vt speculum canis inspicit orbem,

Seq; videns, alium credidit esse canem,

Et latrat: sed frustra agitur vox irrita ventis,

Et peragit curfus surda Diana suos.

Alciati de tetrasticho quidam.

Sed & Doctor quidam nouus, & Cisalpinus profectus in Uniuersitatem Tectosagum (ea est Tholosa) in ea peregrinatione non solum Italorum vitia, qui quorundam mes, sed & virtutes se addidicisse gloriatus, cuiusdam legis aggressus explicationem in eum sermonem incidit, vt diceret, aliter à se legum nodos intelligi quam ab Alciato, qui nihil apud nos, inquit, facit, quàm quod floreat iura. Docti tum quidam aderant, qui his auditis, seu hominis arrogantiam perosi, seu risus captandi causa, dixerunt: quæ Alciatus floreat iura, iste oletat. Ea fuit magna & prestantis sanè virtutis comes inuidia, quæ virum omni genere laudis admirabilem toto professionis tempore continenter exercuit.

Alciati mors, & sepultura.

Is quanquam sano, viuidoq; habitu corporis à natura conformatus, quo tempore de minuendis laboribus, quos multos grauesq; pertulerat, ob ætatem ingrauescentem cogitaret, neq; dum excederet annum ætatis octauum & quinquagesimum, dolore pedum primùm leuiter correptus, deinde paulò grauius & crebrius, adeo vt continuè febris symptoma illi morbo adiungeretur, paulatim confectus intra decem & quatuor dies, integris sensibus, animam Deo reddidit, ineunte anno Christiano, ad Romana cu-

ria calculum, 1559. Ticini sepultus honorificè in Basilica urbis, vir cui (ausim dicere) plus sua patria, quam ipse patriæ debeat: vnus qui multis annis obsitam & occupatam quibusdam quasi opinionum senticetis, & vindictam barbariae laqueis Iurisprudentiam asseruit, vindicauit, per purgavit: quem qui perstrinxerunt, aut inuidi, aut etiam maleuoli; qui parcius laudarunt, parum candidi; qui pro dignitate coluerunt, eiusq; doctrinam sanè vtilem sunt amplexati, gratos se & probos, nec leuiter eruditos præstiterunt.

Hic symbola hominis omni laude posteritatis dignissimi non prætermittam, quæ ad raram illius doctrinam virtutemq; prædicandam non parum pertineant. Vnum fuit gentilitium, vt ipse in Emblematis testatus est, ad nomen Alciatorum familiæ alludens; in scuti planitie depicta conspicitur Alce, fera Germanica, quæ unguibus tenet epigramma, *μυδὲν ἀναβαλλόμενος*. cuius symboli explicationem ipsemet edidit Emblemate in ordine 3. ad hunc modum:

Alciati
Symbo-
la.

Alciatæ gentis insignia sustinet Alce,

Unguibus & *μυδὲν* fert *ἀναβαλλόμενος*.

Constat Alexandrum sic respondisse roganti,

Qui tot obuiisset tempora gesta breui?

Nunquam, inquit, differre volens: quod & indicat Alce,

Fortior hæc dubites, ocyor annè fiet.

Alterum symbolum sibi ipsi proprium & præclarè fecit, vti me pridem Paulus Iouinus docuit, eo libello sanè venusto, quem de symbolis armorum & amoris, lingua patria scripsit. Caduceus est Mercurij inter duo Amaltheæ cornua, cum inscriptione hæc, *ἀνδρὸς δικαίης καρπὸς ἐκ ἀπέλυται*. huius hæc est sententia:

Vide Em-
blema 3.

Unguibus implicitis geminis caduceus alis

Inter Amaltheæ cornua rectus adest.

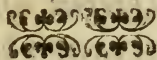
Pollentes sic mente viros, fandi que peritos

Indicat, vt rerum copia multa beet.

In ea tamen icone Alciati, ad viuum expressa, qua me nuper donauit ANDREAS THEVETIVS, Cosmographus Regius, vir lætissimus, subius expressa ostenduntur insignia familiæ Alciatorum: quorum alterum gentilitium est, cuius sic se planities habet à læua, turricula, in qua erecta stans aquila corona insignita summo in apice conspicitur à dextra, repagula quatuor: supra sicuti planitiem, galea (signum dignitatis equestris) superius etiam ceruinum caput, porrectis & eminentibus anterioribus animalis pedibus, in apice sententia est, de qua dixi, *μυδὲν ἀναβαλλόμενος*. Quæ singula si quis attendat accuratè, facillè percipiet, ab ingenioso & solerti homine nihil aut cogitatum aut prætermisum, quod ad illustrandum nomen suum (vt optimi cuiusq; gloria ducitur) aut augendam rei literariæ dignitatem conduceret.

Vide Em-
blema
119.

Insignia
gentilitia
Alciati.

IVLII CAESARIS SCALIGERI EX
LIB. POETICES VI. DE ALCIATI
Emblematis IVDICIVM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit: ea verò talia sunt, vt cum quouis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine neruis. Sententiæ verò tales, vt etiam ad vsum ciuiliſ vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVVS LIB. II.
DE POETIS NOSTRORVM
temporum.

ALCIATVS potest inter poetarum collegium & consortium reponi, eò quòd eius extant carmina plurima diuersis in vrbibus iam impressa, vt sunt Epigrammata & Emblemata. De hoc enim illud verissimè dici potest, quod est apud Ciceronem de Scæuola, Iurisperitorum eloquentissimus, eloquentium Iurisperitissimus: addam ego, & polyhistor, bonusq; poeta. Sed nostra commendatione non indiget Alciatus, qui suis scriptis iam toti orbi illustriſ & clarus habetur.

BARTHOLOMÆVS ANVLVS,

Libello, cui nomen fecit De Iurisprudencia à primo sui ortu ad
Academiam Biturigum deducta.

ALCIATVS tandem Alcides velut alter, & Alce,
Μινδὲν ἔφην ἀναβαλλόμενος, καὶ πάντα διελθὼν.

*Ad Gallos venit tanto eius nomine motos,
Apperuitq; viam ruptas per vt Annibal Alpes,
Qua sua fida comes Iurisprudencia, rerum
Regina, ad regni transcenderet intima Franci.
Hunc Biturix, mediam quam tota amplectitur urbem
Francia, Metropolis gremio felice recepit;
Hunc Biturix magnis excepit honoribus, ampla*

*Et mercede, prius quantam non ceperat ullus,
 Ac Saluatori (qui munere functus honesto,
 Iamque senex erat emeritus) succedere fecit.
 Primus ab Ausonijs leges regionibus ille
 Transtulit ad Gallas doctor clarissimus aras,
 Doctrinae humanae pariter, Iurisque peritus,
 Eloquio pollens, lingua & polyhistor utraque.
 Primus & ille tuba veluti clangente vocavit
 Militiam ad iuris studiosos undique mundi
 Partibus ex varijs turba coeunte frequentes,
 Auribus appensos dicentis ab ore deserto,
 Mirantesque virum tantum sua verba sonantem.*

I O. M. T O S C A N V S S V O

Italiae peplo, lib. 3.

Chara mihi ante alias vrbs nostrae gentis origo,
 Et cui debentur teneris documenta sub annis
 Prima meis, quam natali praeposimus ora;
 Insuorum regina tibi quo munere grates
 Vberius referam, quam si quo sidera adibas
 Alciati aeternis intexam nomina chartis?
 Clarius hoc non prisca tibi, non ultima secla
 Concessere decus: princeps polluta negando
 Barbariae sancta heu legum mysteria monstro
 Herculea purgavit ope, & viuacia ferro
 Colla renascentis superavit & ignibus Hydrae.
 Hic quam compedibus miserè constrinxerat audax;
 In scelus omne dolis fucans violentia rectum,

*Iustitiam cæco produxit carcere in auras ,
 Fallendique artes sublata ambage retextit .
 Margine qua Siculo tellus ad littus Iberum
 Porrigitur, quaque Aemonias declinat ad Arctos
 In Scythicum pelagus, ripamque binominis Istri ,
 Nossè quibus labor est veterum decreta Quiritum,
 Hoc duce sacra petunt prisca penetralia iuris :
 Hoc sine tuta via est nulli , vestigia si quis
 Alterius premat, in præceps hunc deuius error
 Transuersum trahit, & sperato frustrat honore .*

Andreas in Alciato, Mediolanensi pago natus, sexcentos ante annos à barbaris hominibus captiuam detentam Iurisprudentiam prius in libertatem asseruit. Ab illis enim elegantissima veterum Iureconsultorum responsa, fœdis & ineptis commentarijs deturpata, locis etiam innumeris ob inscitiam deprauata restituit, & pristino nitore reddidit, suis ea doctissimis æquè ac elegantissimis notis illustrans. Teruntur quotidie doctorum manibus numerosa eius de Iure Ciuili volumina, quibus magistris apud Transalpinas nationes illustres emerferunt Iurisconsulti, Duareni, Cuiacij, Zazij, Hottomanni, vel alij, quorum fama peruulgata est. Poeticam fœlicissimè eum attigisse argumento sunt Emblemata toties Typis recusa, atq; in Italicam, Gallicam, & Hispanicam linguam conuersa.

CLAVDII MINOIS EPISTOLA

priorum editionum.

ROTOGENEM pictorem sua ætate nobilem, tam improbo fuisse studio, tamq; indefessa pingendi cura diligentiaque, memoriæ proditum est, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, si manum de tabula tollere potuisset: aded vtile in omni vitæ humanæ instituto vulgatum illud, *μηδὲν ἀγῶν*, vt Isocratea in compositione cura diligenter

tior à plerisque reprehendatur. Quod ided à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciam, quis meæ commentationis in hæc Emblemata modus à me sit adhibitus: in quo nimirum è multis, quæ facillè cogere citra negotium poteram, ea duntaxat in suos locos contuli, quæ ad rem præsentem magis accommodata viderentur. In quo malui breuius omnia persequi, & leuiter attingere, quæ nemini esse ignota suspicabar, quàm quasi *παρὰ δὲν*, perque locos communes identidem exspatiari. Sed ne te pluribus morer, non erit alienum, si re ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis consilium explicem, vt eadem via compertum habeas, quid quantumque in literis contenderim, quosq; labores hæctenus incredibili facultatum penè omnium inopia laborans, in ipsis pueritiæ meæ rudimentis sum perpeffus. Quo tempore cum sperarem me liberatum iri difficultatibus, & penè dicam, miserijs, quibus exerceri & interdum obrui pupillus solet omni parentum ope destitutus, manendum quasi aliqua in vigilia mihi statuebam, neque animum ita deijciebam, vt à liberalium artium studio penitus auocarer: tametsi neq; fortuna, neq; alia melior occasio hunc mihi fructum, quem Dei beneficio videor consecutus, haudquaquam polliceri videretur. Nam me (anno ætatis duodecimo) per septennium fermè ad inferiores relegatum scholas, & nodis, quibus me expedire non nisi serò admodum potui, detentum constrinxit inimica & certè molesta sortis conditio, quæ studia mea nescio quo veterno quasi sopita & fermè extincta reddidit. Quibus tamen in ærumnis sic animus occalluit, vt septem anni citius elapsi sint, quàm meum me otium tam malè collocasse senserim. Quæ quanquam vera sint, tamen cum exantlatos à me labores in memoriam reuoco, est certè quod summo & præpotenti Deo immortales habeam gratias, qui me hoc veluti gyro includi primùm voluerit: atq; me, quanquam ea ætate nimium rudem, nec dam satis confirmatum, prouinciam suscipere concessit, ad quam partim ætatis imbecillitate, partim etiam ingenioli modulo ac captu omninò eram ineptus. Postquam enim linguæ Latinæ & Græcæ, Mathematicæ & Philosophiæ Peripateticæ rudimenta

ta delibassent, earumque disciplinarum cognitionem aliquam certè mediocrem percepissim in palæstra viri literatissimi L. Bæzæ, Hispani hominis (cuius in Logicis & Arithmeticis commentationes in lucem editæ à doctis commendantur) opportunitatem aliquam sum nactus ea omnia recoquēdi sedulius, quæ per triennium & eo plus in Philosophico studio primùm hauseram. In quo quidem diuturna certè, parumque; vtili meditatione retexendo, hæc edum mihi diutius fuit quàm vnquam cogitassim, vt quasi scopulum Sisyphium toto ferè septennio effractis penè viribus voluerem. Quæ tamen à me dicta, nolim à quoquam sic accipi, ac si quas in studijs ærumnas pectuli, tam molestè ferre debeam: nihil enim est quod tanti faciam labores nescio quos, aut spontaneas illas molestias, quæ studiosos comitari solent: quâquam tamen (vt id ingenuè ac liberè) dubius sim an ratione aliqua conquirit mihi liceat, quòd fortunam non tam iniquam habuerim, quàm ingenium inani admodum & rusticano quodam pudore præpeditum. Dei enim Optimi Maximi beneficio (cuius munere ac dono sum id quod sum) recreari paululum coepit ingenij mei languor: & ita hucusque; perueni, vt nunquam me pœnituerit tantillis laboribus adeptum studiorum fructus vberiores quàm vnquam cogitassim: non quòd ingenio me valere iactem (quod in me quàm sit exiguum, planè sentio) sed quòd mihi nasci contigerit tempore feliciore, quo incidit in præceptorem cordatissimum, multiplici rerum cognitione locupletem, & quod in maximis duco, cui meum studium probari haud dubiè perciperem. Ex eo itaque; cum excessi, quantum in me fuit, bonorum auctorum Græcorum Latinorumque; pomœria libero & quieto animo percolutavi, erat enim mihi otij satis: bibliothecas virorum aliquot eruditorum adij, quantum mihi concessum fuit; & eruditionis alicuius comparandę instrumenta quam plurima perquisiui, eaque; avidè arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens, vt ea mihi nota essent, quorum postea vsum aliquem, quanquam admodum mediocrem, sum diligentia & studio consecutus. In his itaque; cum mihi viderer aliquantò implicatus, deque; multis multa consultarem, commodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematarum, quem recens nobis Lugduno aduectum, & aliquot annis antè Parisijs excusum, noueram à Philologis omnibus non minimùm commendari. Quem cum de manibus ferè non deponerem, & multa in eo perobscura deprehenderem, in quibus hærebam diutius, & in multis nitendo sudans, quòd tunc quos vellem imprimis libros non haberem, sciscitabar ex Leodegario Agathochthonio, Benedictino Diuionensi, homine verè pio, & in Hebræa, Græca, Latinaque; lingua non mediocriter versato, vnde mihi omnes nodi & scrupi dissolui possent. Ille quidem de nonnullis me liberè admonuit, sed hoc maximè, vt fontem ipsum, si fieri posset, adirem, ex quo nimirùm Emblemata quodque sumptum esse constaret: & Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri posset, enarrarem: id est, Alciati scripta alia, quòd id præstarem commodius, sedulo & accuratè voluerem: vtque; ingenij vires periclitari pateret, meque; nihilo segnius

exercerem, cùm studia mihi alia grauiora non suppetarent, ipsa omnia Emblemata scholijs & commentarijs illustrarem . Cuius viri consilio primùm non leuiter inflammatus, primas lineas (quantum per ætatem certè tenellam & consilij inopem licebat) ducere incepi: in quo primo impetu satis mihi sum conscius, me non secus atq; vrsinum fœtum inconditum planè & informem peperisse . Quòd enim mihi hic auctor impensissimè placeret , cum summam perlegi auiditate: cuius opes admirabiles vt accuratius & meliùs aperirem mihi, alios plerosq; qui ad hoc argumentum tam plausibile facere videbantur, deuorauit: perque multas Philologiæ areas locupletissimas summa cum voluptate exspatiatus, ad extremum id mihi lucrifeci, quod nunquam fuisset consecutus, nisi animum ad hanc rerum explicandam difficultatem applicuisssem . Et quidem non potuit hic liber vel ob argumenti splendorem varietatemq; vel auctoris nomen clarissimum apud omnes, qui non sunt alieni à Musarum amœnorum choro, non gratissimus esse : cuius lepores & concinnitatem eò pluris facio, quòd video maiorem cum voluptate vtilitatem in eo coniunctam, quàm alijs penè innumerabilibus, qui quotidie manibus teri consueuerunt . Quis igitur mihi iure succenseat, aut paulò etiam iniquus frontem corrugeret, quòd aliquas horas in eo explanando collocarim? Nò enim meam qualemcunq; industriam & studium ab hoc genere scriptiõnis putauit vnquam alienum esse debere , quanquam non parum in eo esse difficultatis agnoscerem , quæ nisi ab homine & otio & literis abundante , vix solui posse videretur . Quòd si quis, vt sunt varia & iniqua ferè hominum iudicia , animo reputet commentarium nullo labore à nobis absolutum, censeatq; id operis quibuslibet aut etiam Grammaticulis committi non minus quàm mihi potuisse, vehementer errat . Quotus enim quisq; est (absit arrogantia dicto) qui vel Ethicæ disciplinæ aut Physiologiæ ignarus, ne dicam historiæ aut linguæ Græcæ prorsus inscius, qui vnum aut alterum Emblemata pro dignitate enarrarit? At vt isthæc missa faciam, quis noster in eo explicando & illustrando libello conatus fuerit & industria, vt eruditos non latuerit, ita imperitis non potest non esse perobscurum & valdè ignotum , qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent . In quo si non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior elucescat, certè diligentia quædam obseruari non obscurè ab ijs potest, qui sunt æqui rerum æstimatores . Id verò maximè, nisi fallor, perspicuum erit in obseruando fonte & origine cuiuscunq; Emblematis, in comparandis vtriusq; linguæ auctoribus, qui magnam videbantur adferre adiumentum ad singulas notas & explicationes, vt denique in cumulandis ijs locis, qui sparsim apud Alciatum in scriptis alijs prolixissimis habeantur . Quæ cum dico, scio equidem quid mihi obijci hoc loco possit: quasi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam , vt nihil omnino concedam ijs, qui in eo libello primùm enarrando elaborarunt, suamq; nobis industriam probauerunt . Certè, vt verum fatear, modestius de me sentio, quàm vt velim incidere in minimam arrogantis suspitionem: sed vt aliorum ingeniorum sum candidus æstimator,

mator, ita velim hoc mihi tribui concedique, ut de me non falsa iactanti, mihi credatur. Ne enim dissimulare videar, scio ante annos octodecim, Sebastianum Stockhamerum Germanum in aliquot Alciati Emblemata scripsisse commentariola (sic enim appellat) familiariter admodum & studio facili concinnata: sed an fuerit auctoris mentem, & argumenti splendorem secutus, aliorum esto iudicium. Loquor de Tornesij Lugdunensis Typographi editione, non de alia quadam, quam ante aliquot annos adornauit Plantinus, hac nostra aetate diligentissimus Typographus: ea enim aliquot accessionibus longè alia est quàm prior: quod non erit obscurum ei, qui editionem utramque conferre volet, at vel posterior, ut sit, ea est tamen, ut eruditorum oculis non satis digna videatur. Sed esto; scripsit Stockhamerus ille in aliquot Emblemata, non tamen attigit omnia: siquidem fortè diuinare non potuit quid in alijs auctor sibi velleret; ita quædam perobscura sunt, ut vel multa rerum cognitione, vel Delio natatore sit opus ei, qui ea commodè velit explicare. Ad hæc, etiam si Bartholomæus Anulus, vir eruditus, breuibus verbis, omnium ferè Emblematum sententiam complexus sit, eum tamen non puduit aliquot intacta omninò prætermisisse, quam ob causam nescio, nisi quod verissimum esse video quod vulgò dicitur: *Docti est etiam quadam ignorare*: vel, ut cum Poeta, *Non omnia possumus omnes*. Nihil enim moror Iesuiticæ familiæ sodalem aliquem, quem accipio ante annos sex in hac Academia publicè interpretatum hæc eadem Emblemata: sed tamen quædam, nò omnia attigit: quamnam ob causam nescio, nec ut sciam sum admodum sollicitus: me tamen non fugit, si persecuturus esset quod inceperat, aliorum quorundam industria ei fuisse utendum, aut certè vigilias maximas eum impensurum in explanandis rebus tam varijs, tamq; ingeniosè ab ingeniosissimo Iureconsulto excogitatis aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, ut Iesuitæ illi quicquam detrahi velim (quandoquidem lubens fauceam literatis omnibus, cuiuscunque professionis & instituti habeantur) non hoc dico, inquam, ut mihi canere videar, qui nihil aliud possim de me asserere, quàm quòd ingenio penè nullo sim: & si quid sit, illud diligentiam cuiquam velim tribui potius quàm acumini aut dexteritati. At si ad iustam carminum tam lepidorum explicationem multa deesse obiecerit aliquis: dico, nihil esse quod omnibus numeris absolutum dici & perfectum possit. Sum equidem, ut verè dicam, quod potui; consecutus, nullumq; vnquam laborem in bonis auctoribus euoluendis, qui in hoc mihi possent esse commodiores, effugi, ut ipsam auctoris mentem elicerem: quam si nondum assecutus omni parte videar, tamen quantum à me fieri potuit, conatus sum; ut eo nomine nostram qualemcumque diligentiam doctis non nimium morosis probatum iri confidam. Quam si gratam studiosis, ut vtilem spero, & aliqua dignam approbatione intellexero, efficient profectò, ut qualiscunq; nostra industria excitetur ad eam commentationem non modò illustrandam, sed etiam locupletandam. Quid enim desperem studium eiusmodi gratum fore, cum res per se iucunda & fructuosa mirabiles amores in ani-

in animis eorum, qui sunt ingenui & liberales, excitet? Laudatur à nobis Orator, Poeta, Historicus, Philofophus, aut aliquis alius scriptor, si γνώμεις insignioribus tanquam stellulis effulgeat & splendescat: quæ cum alicubi leguntur, digito aut transverso calamo notari solent, vt memorix commodùs infigantur, & citiùs occurrant, cum ijs opus erit. Atqui has sententias non passim, nec semper, nec vbiuis reperire est facile, cum nullum sit Emblemata, quod præter sententiam non afficiat animum rei nouitate, & egregia quadam antiquitatis cognitione. Ad hæc γνώμαι sunt interdum obscuriores, neq; omnibus peruiæ esse possunt: Emblemata aut subiectæ picturæ causa, aut carminis ἑρμηνεία, aut ἐπιγραφή, aliquam facilitatem habet, in qua possit animus conquietescere. Proinde non mirum videri debet, si hoc scribendi genus & Alciato, & vitis plerisq; grauib; admodum placuerit, vt aliquid eiusmodi ludis eruditis consequi possent, quod studia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimento reficeret. Id enim simile præstitit post Alciatum Gulielmus Perrerus Tholosas, qui Morosophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetrastichis conscripsit. Hinc pegma Costalij habuimus, hinc Bartholomæi Anuli pictam Poësim egregiè & sollerter elaboratam: mitto enim Bocchij laudatum ingenium, qui in hoc genere summum se artificem præstitit: postremoq; omnium optimè post Alciatum, si quid mihi credendum sit, Ioannes Sambucus, & Adrianus Iunius, sua nobis Emblemata cuderunt, quibus nihil ingeniosius aut accuratius adinuentum, nihil diligentius elucubratum aut absolutum esse constat. Sed vt superior ætate Alciatus fuit, ita, ni fallor, se priorem & ingenij sollertia, & doctrinæ laude præstitit: quem cum hoc in genere primas tenere dicam, quas suo iure mihi reperere videatur, non est quod quis suspicetur me non nihil famæ doctissimorum huius seculi virorum Iunij, Sambuci, Achillis Bocchij detraxisse. Id verò studij genus nisi fuisset liberale censendum & docto homine dignum, nolissent ipsi profectò vjri tantam suam industriam contulisse, aut bonas interdum horas collocasse in ijs, quæ nihili facienda esse duxissent. Sed de his iam satis.

Supereft vt breuiter totam nostræ commentationis rationem explicem, ijsque respondeam, quos ad obtrechandam citiùs quàm imitandum paratos fore præsentio. In hac tota ineunda ratione nihil magis obseruandum esse duxi, quàm scrupos omnes & mæandros difficiliore, vt locos etiam obscuros enarrare, & Emblematum penè omnium originem ex suo fonte ductam reperere, postremoq; vsum cuiusq; loci & sententiæ facilem pro virili parte adijcere. Quàm verò perspicuè & commodè id à nobis tentatum sit, non dico perfectum, alij viderint: aliquid certè laboris & diligentix obseruari non obscurè potest, doctrinæ nullam mihi tribui darive laudem pestulo: in quo tamen ab ijs, qui seriò docti sunt, & literis politioribus excolti, facilius aliquam gratiam impetrare mihi videbor, quàm imperitis & quibusdam nebulonibus, qui omnia non modò temerè vellicant, sed, quod ait Comicus, nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum putant. Nullum adhuc scriptorem legi, qui cui libet

Consiliū
& metho-
dus Com-
mentatio-
rum Me-
nois.

in omnibus satisfecerit. Nam in multis cura aut labor desideratur, in alijs ingenij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, vel Latinæ proprietas: in alijs deniq; multorum auctorum lectio, aut historiarum cognitio: quasi verò virtutes hæ omnes singulæ in singulis tam facilè deprehendi possent. Non enim me latet in Virgilij poemate, Seruij Grammatici diligentis & accurati operam sæpenumerò desiderari: quemadmodum nec desunt, qui idem in Porphyrii & Acronis commentarijs in Horatium obseruent: sed certè hi mihi videntur molestissimi censores, qui cùm nihil faciant, nullòq; se labore nobis commendent, importunè tamen de aliorum scriptis conqueruntur. Non tamen vt mea qualicumque commentatione præiudicatum alicui velim, quasi mea tam vnice probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel castigari. A qua suspitione quantum abhorream, qui me propius agnosuerunt, facilè liberabunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm vt hæc minutias sua reprehensione, in quibus erratum fuerit, aliquando dignentur: vt in ijs recognoscendis parem diligentiam atq; operam impertiant. Non enim nostros errores emendari feremus impatienter; neq; nos vllò modo piguerit audire potiora suggerentem & meliora: vt nec molestum erit priorem sententiam commutare, si quid minus accuratè tractatum aut expensum à nobis quispiam conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica literarum causa præuaricari, & ea docere, quæ aliquando putem dedocenda. Quod tamen nec sine exemplis nec rationibus me præstiturum intelligent, si modò adsit aliqua in iudicando æquitas, cùm nemini dubium sit, posteriores cogitationes meliores esse: & in monumentis veterum legamus, Hippocratem artis medicæ principem quædam à se non satis diligenter tradita, primum emendasse, ne cæteri etiam in idem impingerent. Idem factum à M. Tullio meminimus, qui cum Rhetorici libri, quos adolescens scripserat, non satis placerent, vt minus elucubratos damnare magna parte maluit, quàm corrigere; scripsitq; accuratius libros alios Oratoris, quos tanti fieri à doctis agnoscimus. Sed & Fabius duos libros à se primùm De arte dicendi scriptos, quòd non satis probarentur, expunxit, & duodecim illos vtilissimos nobis magno studioforum omnium applausu dedit, in quibus videtur & priores emendasse, & perfectius aliquid reliquisse. Quod illis igitur tantis vitis laudi datum est in suis retractandis, non debet nobis esse damno vel fraudi, vt meminere quorùm maximè interest, doctiores permulta scire, non tamen omnia. Itaque vt seueriorem omnem obiurgandi ansam præcludam, subinde Horatianum istud apud eum, qui sit reprehensurus, oppono, vt & seipsum norit, & errata mea me non deprecantem sustineat:

Si quid nouisti rectius istis,

Candidus imperti: si non, his vtere mecum.

Lulætia, M. D: LXXX.

S Y N T A G M A
 DE SYMBOLIS,
 STEMMATVM ET SCHEMATVM
 RATIONE, QVÆ INSIGNIA SEV
 arma gentilitia, vulgò nominantur.
 Deque Emblematis.

DE SYMBOLIS & re-
 rum notis nonnulla pleri-
 que scripserunt: eorum ta-
 men nemo est adhuc, quod
 sciam, qui eam rationem
 & argumentum sit accu-
 rata disputatione persecutus. Id vt præsta-
 re quodammodo possim, quòd videam eas
 partes hoc loco mihi demandatas, de in-
 uentione Symbolorum, eorumq; vsu & si-
 ne quædam, si non accuratè, at certè bre-
 uiter dicenda mihi videntur, ne subinde
 cogar anxie reperere quæ semel dixisse sa-
 tis erit.

Qua fuerit inuentio prima Symbolorum.

*Egyptij
 & Chal-
 dai primi
 inuentor-
 es Sym-
 bolorum.*

COMPERTVM quidem nobis est
 vel sola coniectura, primos illos homines,
 sed potissimum Aegyptios & Chaldaeos,
 qui in schola Memphisitica philosophati
 sunt, imò ante expressam notarum aut cha-
 racterum inuentionem & scripturæ vsu,
 reperisse symbola quædam rudia, vt ani-
 malium, vel siderum, vel rerum aliarum,
 quæ ἱερογραφικά, id est, *sculpturas sacras*
 appellarunt: quod primum ab his factum
 esse constat, ne ab imperita multitudine
 mysteria & arcana sapientiæ, quam cole-
 bant parvis animis ac manibus, facile profa-
 narentur, sed ab ijs duntaxat intellige-
 rentur, qui sacris iisdem initiati essent.
 Quatum rerum initia prima fuisse admo-
 dum rudia & simplicia nemo ambigit,
 qualia solent esse rerum penè omnium prin-
 cipia, quæ à rebus minimis orta tandem
 progressum ampliozem, & certè maio-
 rem consequuntur. Quod nobis planum
 esse poterit, si eam inuentionem, quam
 Aegyptijs & Chaldæis. acceptam tribui-

*Græci
 Symbola
 inuenta
 coline-
 runt.*

mus, conferamus cum ornatu, & accurata
 expolitione, quam huic præclaræ inuentio-
 ni Græci adiecerunt, tanta profectò cum
 venustate & apparatu, vt posteriores Græ-
 corum cogitationes prioribus his, & fer-
 mè inculcatis Aegyptiorum signis præfer-
 re non dubitemus. Eo enim factum esse
 crediderim, quòd etiam inuento scripturæ
 vsu à curiosis quibusq; ingenijs, sed ma-
 ximè Philologis, Imperatoribus, Duci-
 bus, & alijs etiam, quibus politior quæ-
 dam literarum cognitio, rerumq; melio-
 rum elegans & culta natura placuit, au-
 ctus sit & asseruatus non sine literarum
 politiorum ornatu, is ἱερογραφικῶν v-
 sus. Ad quam Philologiæ partem quodam
 modo hoc Syntagmate declarandam (non
 enim mei pudoris est magnum quidpiam
 de me polliceri, quicquid sit, velim stu-
 diosi æqui consulant: nam alijs fortasse tra-
 do lampada, qui perficient quod hic à me
 inchoatum potius quàm perfectum) sin-
 gamus primum nobis aliquem ordinem
 familiarem, vt eruditos homines, & maxi-
 mè rerum antiquarum studiosos hac qua-
 licur que, sed tamen familiari commenta-
 tione inuenimus.

*Quid SYMBOLVM, & quoruplex sit
 huius vocis acceptio.*

SYMBOLVM ita Græci definiunt: *Symbolū*
 σύμβολον ἐστὶν ἕξ ἢ ἐστὶν ἡμᾶς συμβάλ-
 λειν καὶ γινῶαι. est id, quo aliquid conie-
 ctamus & cognoscimus. Vocabuli huius
 multæ significaciones occurrunt, ex qui-
 bus hæ sunt in primis.

Symbolū accipi vulgare est pro signo, *Symbolū*
 quod epistolæ, vel vasis, aut dolio, aut cæte-
 ris eiusdè generis vasis imprimuntur ne resi-
 gnentur *pro signi-
 la.*

Tercio signo bellico.

gumentur à quibus minimè oporteat: idq; nos vulgari lingua Marquã nominamus.

Deinde, pro bellico signo, quam Tesceram vocant, Gallis *Mot du guet*. Nempe vex hæc Symbolum, pro belli signo seu tessera, quæ datur militibus pugnantibus, quod in bellis civilibus olim etiam solemne habitum: quibus quoniam & armorum habitus par, & sonus idem vocis, & mos vnus, atq; eadem bellandi instituta, ne qua doli subreptio fiat, symbola dux quisque suis militibus distincta dat, vt si fortè quispiam occurreret, de quo dubitetur, symbolum edat, & ita si sit hostis vel socius facillè agnoscat. Quare temporibus motuum civilium, & seditioinum in testinarum, C. Marij symbolū fuit, Lar Deus; L. Syllæ, Apollo Delphicus; C. Iulij Cæsaris, Venus genitrix. In vigilijs etiam castris symbola id genus dari consueuerunt, vt Palma, Virtus, Victoria. Quæ tamen præcepta ex vsu disciplinæ militaris quotidie variari debent, ne hinc detur hostibus occasio insidiandi, & exploratores impunè versentur.

*Propectu-
na colla-
tione.*

Tertiò idem sonat ac collatio vel pecunia, qua plures in vnum conferunt ad epulas & conuiua celebranda: quo sensu pleriq; viri eruditi etiam symbolum, & symbolam, vsurpant neutro & sceminino generibus, & quibusdam rationibus confirmant, *Symbolam dedi*, apud Teretium, non *Symbolum dedi*, esse legendum.

*Pro annis
lo nuptia
li.*

Quartò, Symbolum nuptiarum annulum significat. Quintò, coniecturam seu indicium, quo prænoscimus aliquid, vel cõiicimus, vel obseruatione dignum putamus, quo sensu ad res varias transferri testantur auctorum monumenta.

*Pro num-
mo.*

Sextò, pro Principis numismate sumitur.

*Pro nota
quodam.*

Septimò, pro argumento, seu etymo, seu denique vaticinio aut nota quadam, qua quidpiam occultatur, sed tamen doctis auribus intelligendum proponitur; quo sensu postremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accomodamus, & veluti ad finem nostri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Ægyptiacis.

RESERVAMVS itaque à sapienti-

bus Ægyptijs symbola primum fuisse vsurpata illa, quæ *ἱερογλυφικὰ* nuncupabant, quibus suam raram illam quidem & reconditam sapientiam solis ijs agnitam esse volebant, qui ea se dignos præstarent. Ab ea enim consultò & prudenter hæc ingeniosis & eruditissimis symbolis, vt iam admonui, profanum vulgus arcebat: eòq; modo arcana illa doctrinæ reuèra primæ & ardus, castis beæq; rotundis auribus, & præparatis animis excipi volebant. Insignis est apud Clementem Alexandrinum locus s. Strom. quo loco ait, Ægyptios & Hebræos symbolis vsos fuisse reconditis, vt sapientiæ diuinæ eos participes efficerent, qui rebus sacris initiati essent. Addit etiam uesfas existimatum Platoni, eum, qui minimè purus esset, ad purum quidpiam atrectandum accedere: quam ob causam sacra vaticinia enigmatis reddita olim fuisse constat, nec vera mysteria ostendi ijs solita, qui temerè & impudenter accederet, sed qui primum purgati essent, seseq; diligenter præpararent. Obseruauit idem, eos, qui ab Ægyptijs docerentur, primum arripuisse viam & rationem, quæ vocabatur *ἑπιστολογραφικὴ*, id est, ad epistolas scribendas comparata methodus: alteram, qua sacerdotes utebantur, id est, *ἱερογραμματεῖς*, tertiam & postremam *ἱερογλυφικὴν* uominabant, id est, sacram quandam sculpturam vel cælaturam: ex quibus maximè celebris fuit ea, quæ *συμβολικὴ* dicebatur. Longior essem, si exempla Clementis vsurparem, quæ eadem penè sunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetustissimis temporibus de rebus diuinis aliquid scriptis mandauerunt, tam Barbari, quam Græci, rerum principia occulta esse voluerunt, & ipsum verum (*τὸ ἀληθές*) enigmatis, figuris, symbolis, & allegoricis quibusdam figuris ita diderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ causa est cur Apollo Pythius cognomen *λοξίας* habuerit, eò quòd obscure ac oblique responderet. Cum Clemente illo polyhistorè vna coniungam Plutarchum, qui disputatione *περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσιριδος* idem omninò docet, interq; alia ostendit, hoc veterum Ægyptiorum institutum fuisse, vt ab ijs legerentur reges, vel ex ordine sacerdotum, aut eorum, qui militiæ nomen darent: eò quod illi ob fortitudinem, hi verò ob sapien-

*Symbola
cur inuen-
ta.*

*Clemens
Alexan-
drinus de
symbolis.*

*Plutar-
chus.*

piencia magnæ ac celebres haberentur. Si quis è bellicosis rex crearetur, statim se sacerdotibus erudiendum dabat, idemque sapientiæ particeps efficiebatur, eius in quâ sapientiæ, quæ fabulis pleraque occultabat, & obscure quodam verborum inuolucro complectebatur. Hæc eius verba: *ἐὺθύς ἐρίνετο τῶν ἱερέων καὶ μετέχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχέσιν.* Quod certè ipsi notant, cum Sphinges ad temporum limina locant: innunt enim eam, quam de rebus sacris doctrinam profitentur, ea sapientia constare, quæ obscura sit, & inuolucris quibusdam lateat: de qua re vide Emblemata 188.

Certè antiqua illa Pythagoræ symbola huius Philosophiæ usum non minimum præbuere; quæ cum à Tyrreniis (apud quos fuit educatus, teste Plutarcho) aut ab Aegyptiis, vt relatum est ab Iamblichio nobili Philosopho, accepisset, ita excoluit, vt magnam suæ doctrinæ partem hisce mysterijs occlusam esse voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim designasse per nauis gubernatorem, supremum Deum, primum motorem, & primam illâ causam rerum omnium; vt ostenderent omnia Dei prouidentia curaque administrari: vt per mundi latus, materiam aptam ad generandum, ipsumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio symbolo Deum designabant, quàm oculo depicto, cui & baculum seu sceptrum subsistebant: quandoquidem Deus vnus est, qui omnia videat, & penes quem sit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen stantem baculum ad aliud referunt, nempe ad naturam diuinam *ἀρδαρτονὴ ἐκίνητον*, id est, mutationi minimè obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui villo vnquam pacto possit.

Hanc Aegyptiorum Philosophiâ Chæremion complexus est, vt & Orus Apollo Niliacus; auxit Pythagoras, illustrarunt excellentes quidam Philosophi, & scriptores nobiles, Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pausanias, Porphyrius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quamque nostra ætate penè intermortuam magno labore ac industria, imò verò admirabili peneque diuino ingenio excitauit, suisque perfecit numeris Pierius Valerianus, ma-

gnis illis Hieroglyphicâ Commétatijs. Cuius primæ sapientiæ usum, ne id dissimulare videar, retinuerunt multò ante Pythagoram Moses, Salomon, alijque Hebræorum sapientes. Sunt & qui de Chaldaeorum symbolis ex Pelli commentarijs, quibus magica oracula seu Chaldaica Zoroastres exequitur, nonnulla posteris reliquerunt. Sic enim in figura plantarum, florum, animalium, stellarum, rerumque; aliarum pleraque inuoluebant, vt minimè putem commodius sapientiæ veterum quædam reliquias ad nostra vsque tempora transmitti potuisse. Id verò si quis velit ostensum esse aliqua exemplorum farragine, statim colliget, pro fertilitatis symbolo *Papauer* vsurpatum, *Cupressum* pro morte, *Oliuam* signum pacis, *Laurum* & *Hederam* ingenij semper virentis, *Malum cotoneum* conuubij notam isdem habitam fuisse, vt *Satyrum* vel *Capram* libidinis, *Leonem* terroris, iracundiæ, dominatus, *Solem* anni, *Lunam* mensis, & cætera alia longè multa, quæ immenso labore patiq; doctrina idem Pierius executus est.

De Pythagoræ symbolis obiter quadam.

VERVM quia de Pythagoræ symbolis meminimus, placet quædam huc adii cere, quæ ad id argumenti genus fortasse conducant, quæque rerum antiquarum studiosi non auerſentur. Fuit vnus ille Pythagoras, primus modestiæ magister, & qui prior *φιλόσοφος* maluit, quàm σοφῆς nomē sibi tribui, & qui ad sobrietatem, primum sapientiæ omnis humanæ fundamentum, sui sæculi homines reuocauit. Cuius Doctoris sanè præstantis & omnium iudicio magniſcentiæ præclaræ, quæ symbola vulgata verbo dicuntur, notis expressa subobſcuris, placet obiter enarrare, & aliquo interpretationis lumine insignire.

Prius illud occurrit, *NEDEGVSTARIS EX IIS QVIBVS EST NIGRA CAUDA.*] *μη γένεσθαι μελανέρον, Melanuros ne gustato:* sic enim malimus cum Gyraldo reddi: non vt Ficinus & Guarinus Veronenſis, qui non aduertebant Melanuros esse ex genere piscium, quod postremò Erasmus ex Plinio meminit. Simile fuit ænigma Antiphaniſ Comici, à Melanuro & Mugile cauendum. Monet itaque scienter Pythagoras animal nigra cauda.

Pythagore laus.

Melanuros piscis.

Dei Symbolum.

Oculus in scepro.

Symbolorum scriptores & cultores.

cauda non esse attingendum: innuens, esse declinandum vitium, cui succedat mentis nigredo, & voluntatis conflictatio molesta; siquidem vitii facilitate vitæ mox miserabilis consequitur difficultas. Apud Latinos atrum nigrumq; pro malo & improbo accipi, aliis locis dicitur commodius. Sunt ergo Melanuri, dolosi, fraudulenti, insidiatores; ii denique omnes, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore celant; sicuti etiam fallaces, præstigiatores, quiq; calumniis rem suam agunt aliorum dispendio, etiamq; interdum exitio. Suidas, & alii quidam à Melanuro abstinentium esse censuisse Pythagoram scribit, causamq; reddit occultitatem, de qua hic nihil attinet dicere. Observandum adhæc, non bene ab Erasmo sepiam poni pro melanuro; est enim non rectè secutus interpretem Laertii: vt etiam in prouerbio, Sequitur Perca Melanurum.

Melanuru
qui.

Stateram ne transilias.] *μη ζυγὸν ὑπερβαίνειν* Sat erit semel admonuisse, vnus & eiusdem symboli, vt adagii sententiam esse prima quidem fronte generalem, quæ tamen ad varios vsus & significatus traduci possit. Cyrillus Alexandrinus, *Stateram*, inquit, *ne transilias*, hoc est, avarus ne esto. Item & Athenæus, qui hoc symbolo *πλεονεξία*, avaritiam fugiendam esse censet, & æqualitatem sectandam. Sunt tamen qui præcipi putent studiis in omnibus moderationem & temperamentum adhibendum: alii simpliciter ad pondera & mensuras referunt, quæ iustæ debent esse: nos de omni potius æquitate intelligi, vt sit hoc tanquam ad reges principesq; monitum generale, vt etiam iudices prouinciarum, aliosque omnes, qui rempublicam administrant, vt legum seruata auctoritate se gerant, populosq; sibi commissos iustè & legitime in officio contineant. Nota est Iustitiæ pulchra descriptio ex Carneadis libr. *περὶ καλῶν ἠθῶν* apud Gell. 14. & Ciceronis verba illa magnifica ex oratione pro Cluentio: *Legum ministri magistratus: legum interpretes iudices: legum denique idcirco omnes serui sumus, et liberi esse possimus.* Sed propius est veterum emblemata, qui Iustitiâ & Nemesim ita pingebant, vt *stateram* manu altera, & *gladium* altera ostentaret: nimirum vt indicarent duo præstantissima Iustitiæ munia, vnum quod dem

Varia hu
ius symbo
li expo-
sicio.

Iustitia
& Neme-
sis emble-
ma.

positum in facultate suam cuique tribuen-
dialiterum verò in puniendis facinorosis.
Exempla eorum qui *stateram* transilierint
possem adducere Imperatorum turpium,
& eorum, qui non principes, sed pestes sue
reipublicæ fuere, vt Neronis, Domitiani,
Heliogabali, Caracallæ, Cambysis, aliorum
quæ nimis multorum; sed hæc satis. Intere-
ra fuisse viros eruditos cum Lilio Grego-
rio, qui ex vno hoc symbolo duo fecerint,
Græca deceptos lectione, in qua modò iu-
gum, modò *stateram*, legimus. Nam apud
Plutarchum Symposiaco ita enunciat, *μη
σάρον ὑπερβαίνειν*. quo loco *σάρον* quidam
pro *ζυγὸν* positum crediderunt. Sed ne mul-
ta; *σάρος*, vt Iulius Pollux explicat, est in
stramentum, quo pauimenta & ateg verrun-
tur, à verbo *σάωω, σαρω*. Itaq; vertendum
fuit, *Scopas non transiliendum*: hoc est, ne
simus ad iracundiâ proni, nevé leui de cau-
sa à ratione abducamur. Ita in catminibus
aureis Pythagoræ præcipitur, ob leue erra-
tum aliquod amico non esse succedendum.
*μη ἐχθαίρες φίλῃ χρῆν ἀμαρτάνδος εἶνεκα
μικρῆς*.

Alia ex-
plicatio.

σάρος
quid.

& quæ multa *περὶ μετριότητος* ab aliis
disputantur.

Chœnici ne insideas.] *Χοίνικη μὴ ἐπι-
καθίσου.* Chœnicem Clearchus hemero-
trophum nuncupat, id est, diurnum cibum,
& demensum, quod in dies alicui impen-
ditur: à recentioribus Latinis Sportula &
Salarium. Rhemnius Fannius, aliiq; non-
nulli, chœnicem mensuram aiunt esse qua-
terni sextarii:

Chœnix
quid.

*Qui quater assumptus fit Graio nomine
Chœnix.*

Picus Mirandulanus in quadam oratione
sic exposuit, vt omnia nos anima rationali
metientes, ad mensuram & regulam cun-
cta dirigamus. ait enim: Præcipit Pythago-
ras, ne super modum sedeamus, id est, ra-
tionalem partem, qua anima cuncta meti-
tur & examinat, ne otiosa desidia remiten-
tes amittamus, sed rationis exercitatione ac
regula & dirigamus assidue, & excitemus.
Hæc ille. Itaq; misero otio vita traducenda
non est, sed id penitus excutiamus. Rectè
Plautinus ille senex: *Adolescens cum sis, &
cum est sanguis integer, rei tua quærenda
conuenit operam dare.* Item q; *Nimis homo
nihil est qui piger est, nimisq; id genus odi
ego male. Vigilare decet hominem, qui vult
sua*

Orium su-
gendum.

ſua tempore conficere negotia: qui dormit libenter, ſine lucro & cum malo comēſt. Monet itaq; ne ſimus *ἡμερόβιοι*, ſed exem- plo formicæ futuris proſpiciamus. Vide Emblemata 82. Cælium Rhodig. lib. 16. va- riar. lect. cap. 17.

Ne cuius dextram inieceris.] *μη παντι εμβάλλειν δεξιαν.* Edoceatur id noto ver- ſiculo:

Nec cito deſiſto, nec temere incipio.

Cæterum porrigere, & dare dextram, eſt ſuſcipere opemq; ferre; dare manus, victū ſe fateri; manum iniicere, vim inferre; man- us addere, deridere. Monet autem, ne teme- rē quemlibet in familiaritatem admittas, ſed deligas quem diligas: quod conuenit cū Solonis apophthegmate à Laertio ex Apol- lodoro relato. Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiſce. Apud priſcos ſi quid firmum & illibatum eſſe vellent, id dextra fanciebant, vt tradit Aurel. Probus. Accipiebant item dextram pro parte felici- ore & ſanctiore; & dextrum pro felici & proſpero, vt Nonius retulit. Multus eſſem, & fortē nimius, ſi huc locos congererem de dextra porrecta, pro fidei ſacramento: ad alia itaq; veniendum. Vi- de, ſi placet, Emblemata 9. & 39.

Actum annulum ne geſtato.] *μη φορειν σενον δακτύλιον.* Idem & Plutar- chus. Flamines etiam Diales apud Roma- nos ea ratione vtebantur pernio & caſſo annulo. Plautinum illud ſymbolo huic quadrat, *Libera ſunt ades, liber ſum ego, liberē me vti volo.* Aded libertas res eſt inæſtimabilis, vt etiam iuris auctores. Sa- nē annulum pro hieroglyphico poni ſer- uuitutis, qualis eſt maritalis, conſtat ex ve- teribus. Nam etiam quantum etymo no- minis annuli colligimus, deducitur ab AN, particula, quæ *circum* ſignificat, ideoque compedum vel manicarum vni vinculum annulum noram habet. Ex hoc ergo Pytha- gorei videntur monuiſſe cauendum, ne nos in eam ſeruitutem conuiciamus, quæ dura ſit & incommoda, qualis eſt conubii ſocietas & quaſi colligario, duris implicita moleſtiis, ſolicitudinum morſibus, & qua- ſi laqueis, à quibus nos expedire minimē poſſumus, poſtquam volentes iugum tra- here cœpimus.

Ignem ne gladio ſodito,] *πῦρ σιδήρω μη ſκαλεύνει.* Porphyrius ignem ſymbolum eſſe dicit naturæ, eamq; ob rem in

templis aſſeruari, capitaleq; fuiſſe, ſi ſacer- dotes ignem ipſum extingui paſſi eſſent: quo pacto apud Romanos, virgines Veſta- les, & apud Perſas igni præſcribantur: qua de re alii, & Clemens non parum multa. Symbolum igitur ita placet explicare, di- uinam naturam, hoc eſt, Deum immorta- lem, non gladio impetendum, hoc eſt, lin- guæ acumine & maledicentia. Pleriq; hoc ſignificari dicunt, potentiorum iram non eſſe dictis laceſſendam; quod id non niſi communi, aut certē multorum periculo fieri poſſit. Etenim periculoſum eſt in eū ſcribere, qui poſſit proſcribere. Ex quo quidam cū duceretur ad regem Antigo- num, reus ſtagitii capitalis, qui ducebant, hominem bono eſſe animo monebant, futu- rum enim vt ſolueretur, cum ad regis oculoſ perueniret: At, inquit ille, Cyclopi me crudum vultis apponere? alludebat ad re- gem luſcum. Quod cū regi delatum eſſet, hominem iuſſit interfici. Ita in ſuam perniciem miſer ille gladio ignem ſodica- uit. Quod de principibus dictum eſt, idem de aliis omnibus dici poſteſt, neminem ſci- licet vel dicto vel facto lædendum, aut prouocandum, quod iracundiam excite- re. Nam & ſapienter accepimus à Salomone, moderatus ſermo frangit iracundum ani- mum, at durus furorē arceſſit. Et hoc quidem ſymbolum vnum ex iis eſt, quæ Andocidæ Pythagoreo à Græcis ſcripto- ribus, non Pythagoreo ipſi aſcribuntur. Politianus aliter legit, *πῦρ σιδήρω μη ſκαλεύνει. ignem ferro ne ſodicato.* Alii *πῦρ μαχαίρῃ μη ſκαλεύνει. ignem gladio ne ſcalpito.* Scio & alios eſſe prouerbii ſen- ſus, ex quibus quidam ita obſcure conce- pti, vt pudeat dicere: quod ad motum cul- tum, vel honeſtam doctrinam facit, magis placet, & iis ſiſibus noſtra ſtudia termi- nantur.

Cor ne edito.] *μη ἐσθίειν τὴν καρδίαν.* Cicero de Belleſophonte, vertit ex Ho- mero:

Ipe ſuum cor edens campis errabat Aleu. Et Phocylides, apud ignem ſedentem cor fruſtra non minuendū, præcepit hoc verſu: *μη δὲ μάτην ἐπὶ πῦρ καθίſτας μινύθης φίλον ἦρος.*

rectē quidem: nam præterquam quod tri- ſtitiarum moles, & curatum edacium onus aduerſam valetudinem & corpori infeſtā adducit, nec cogitationum quoque ſtudis

Locus in rempeſti- uis.

xtera id ſi- ſificet.

bertas s inæſti- abilis.

nuſum lum ſura.

liberum permittit esse animum. Non est igitur cor edendum, si sit, ul & sapere & valere cupimus. Sunt etiam qui hoc symbolo vltum Pythagoram fuisse asseuerant, quod cordis caro comesta, suapte natura non facili concouatur. Ex Cyrillo didicimus, cor supra craticulam impositum, prunis & igne supposito, apud Aegyptios significare iram furoremq; quod cor edendum vetuit Pythagoras, eadem ratione cerebrum non edendum vetuit, hoc est, vt Græcè dicitur, *μη ἐσθίειν ἐγκέφαλον, cerebrum ne mandis*: quod ab alijs exponitur de obliuione fugienda. Ex quo Apuleius ait: Homines sunt anxii mentibus, brutis corporibus, vita querula. Rectè quidem & verè: nam quot in homine sunt perturbationes, tot regnant quasi prædones infestis, & cruenti carnifices, qui nunquã conuiescere miserum animum permittant. Ea ratione de hominum conditione conquesti sunt Philosophi longè multi. Silenus enim pronunciauit, optimum non nasci, aut quàm ocysimè mori. Huc referre possis Heracliti lacrymas de hominum miserijs, Timonis *μισανθρόπου* solitudines, Poetarum & Philosophorum satyricos aculeos. Saluberrimum itaq; hoc oraculum Pythagoræ sapientis, in quo bona pars Philosophiæ moralis occupatur, tenendum mordicus, vt quisq; nostrum meminerit, se non parum profecisse, qui malis affectibus seueram legem indixerit. Sit ergo, vt Flaccus monet,

*Latus in præsens animus, quod ultra est,
Oderit curare, & amara lato
Temperet risu.*

Cor & cerebrum cur non mandendum.

Nam & Chryssippus *λύπην*, quasi *λύσιμ* hominis appellat: etenim qui tristatur & mærore conficitur, quasi seuefcit miser, maciemq; & pallorem contrahit. Ideoq; Galeus hoc vnum præcipit ad tutandam valetudinem, à curis acrioribus & à mærore animum subtrahendum, eo quod inde morbis afflictantur humana corpora, fieriq; interdum vt sanguis intra præcordia, quasi vi quadam trusus, confestim extingnat insitum calorem, ex quo tabes, aut etiam mors consequatur. Sed vt vult Iamblichus, cor idèd & cerebrum mandandi non permisit Pythagoras, quod quasi duo sint duces, & tanquam gradus sedes viuendi & sapiendi. Quidam etiam sunt, qui symbolum id ad amicos traducant, quibus non

esse obtrectandum vel absentibus, ratio ipsa suadet. Amicum enim & cor, & corculum, blandiendi causa dicunt: vtq; sine anima & corde viui, sic sine amicitia commodè vita traduci non potest.

A faba abstinet. *κυάμων ἀπέχεσθαι.*
Timycha Pythagorica, cum eam Dionysius cogeret id mysterij patefacere, ipsa arcanum ne proderet, mordicus sibi linguã præscindens in faciem tyranni dicitur expulisse: quod idem scribit Iamblichus & Olympiodorus his ferè verbis in Platonis Phædone: Mulier, inquit, Pythagorica coacta enunciare, cur fabam non comesset, dicit, *φάγοιμι ἂν, ἢ ἐποιμι ἂν*. Rufus coacta cum esset, ait, *ἐποιμι ἂν, ἢ φάγοιμι ἂν*. Et demum linguam sibi abscidit, instrumentum scilicet & loquendi, & gustandi. Tameis abditum est (inquam) fabæ mysterium, Antiochæus in ijs, quæ de fabæ natura scripsit, ad Michaelem Byzantium Imperatorem, ait, fabas malum succum inferre, insomnia turbulenta facere, eamq; obrem Pythagoram fabis abstinnuisse. Idem Plinius memoriæ tradidit. Heron 2. rei rusticæ ex Geoponicis Didymi, idem cum Suida & Plinio; sed dicit in fabarum flore auspiciam quoddam lugubre reperiri. Horatius Serm. 2. Satyr. 6.

Timycha Pythagorica.

Cur à fabis abstinnendum

*O quãdo faba Pythagora cognata, simulq;
Vnãta sicut pingui ponitur oluscula turdo?*
Origenes in eo, quem ipse *φιλοσοφούμενων* inscripsit, Zaretham ait Chaldæum has asferre causas, cur à fabis abstinnendum esset, quod faba si macerata ad Solem per aliquod temporis spatium dimittatur, seminis humani odorem contrahat. Clarius etiam hoc exemplum profert, quod ea flore, vna cum flore in olla circumlutata si concludatur, humorq; obruatur, & post aliquot dies effodiatur, pudendi muliebris effigiem habere reperietur, & mox etiam puerilis capitis. Lucianus eo Dialogo, cui *βίαν πρᾶπτις* nomen, illud præcipue notat, si viridem fabam folliculo exuas, apparere virilibus genitalibus similem: costam autem si nocturno tempore ad Lunam certo spatio dimiseris, sanguini persimilem fieri. Acron, A faba, inquit, Pythagoras abstinnuit, quod viridis in pyxide ærea seruata, vertitur in sanguinem. Memoratur & illud Pythagoræ tributum apophthegma, qui rogatus, quo tempore Veneti opera danda esset: Cum te ipso fieri debiliorem & im-

Mira de fabis.

& imbecilliorē volēs, inquit. Plutarchus de institutione liberorū, abstinendū interpretatur à suffragijs, quæ per bicolorē fabas vt plurimū feruntur: id quod & Athenienses in primis fecisse in principibus & magistratibus fortiendis, testis est Lucianus. Et *κυμαστράξ*, apud Græcos prouerbij vice dicitur in eum, qui inde vitat, hoc est, in dandis præstandisq; suffragijs, quasi Latine dicas, *Faba rosor*. Scribit Pausanias, quod Pheneutz Arcadiæ populi, fabam ideo immundam & impuram existimant, quod cum illic Proserpinam quærens Dea Ceres diuertisset, omnibus, qui eam hospitio suscepissent, legumina præbuit, præter fabas: quo argumento eam impuram esse agnouere, atq; idcirco eam Pythagoras prohibuit. Marcellus Virgilius *κυμαστράξ*, qua est interpretatus; cyaumonq; quasi *κῆσιον*, sceturam & conceptum animalis intelligere maluit, ac si per ipsas fabas Philosophus non minus ab animalis principio semineque abstinendum innuat, quàm ab absoluto iam & perfecto animali. Vide multò plura in Chiliadibus.

Cibus in matellam ne immittas.] *Σιτίονεις ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν.* Amis Græcè, vas in quo vrina & excrementa deponuntur. Symbolum ita quidam interpretantur: sordidos & inhonestos homines nō esse nutriendos. Sed placet interpretatio Plutarchi: ne sermonem vrbaniū immittas in animum hominis improbi. Nam oratio cibus est animi; is corrumpitur & putrescit, si in animum insyncerum incidat. Non igitur sicut (vt etiam in sacris præcipitur) inter sues seminandæ margaritæ. Vt enim subigenda, & cultu per diligentem est paranda tellus, antequam ei semen mandes: ita non nisi rectè purèq; præparatis animis doctrina honesta cōmittenda. Quot sum enim Horatius? *Nunc adhibe puro pectore verba puer.* Quod idem ipsum verbis alijs inculcat Clemens 2. *Pædagogici: βδελύτεσθαι γὰρ τὸ ἄγιον μολύνεσθαι ὡσπερ ἂν εἰκός.*

Ad finem ubi peruenieris, ne retroverta-
re.] *μὴ ἐπιστρέφεισθαι ἐπὶ τῆς ὄρας ἐλθόντα.* Sic Suidas: *ἀποδημῶντα ἐν τοῖς ὄροις ἀνεπιστρέπτειν.* Hieronymus sic enunciat: *Cum profectus fueris, ne redeas.* Existimat enim Pythagoram a nimiorum immortalitatem ostendisse, nec aliud quàm *μετεμ-*

ψύχωσιν, aut *παλιγγενεσίαν* significat. Mouebat igitur, non esse vitam expetendam post mortem, vt Hieronymus exponit. Plutarchus de liber. educand. Cum moriendū est, inquit, & vitæ terminum in proximo esse videamus, id æquo ferre animo debemus. Suidas verò: Cum peregrinatū est in finibus, non retroflectendū; vel, quod idem fert, apud Diogenem, In finibus peregrinanti non redeundū; hoc est, non in concupiscentijs & desiderijs, mutata iam vitæ ratione, viuendum esse, neque iis quidem voluptatibus, nec illecebris, quibus antea. Alio prouerbio dicitur, *A carceribus ad metam.* Sic ergo componenda vitæ ratio est, vt cum iam vitæ bona pars transacta sit, non capiat nos ad pueritiam redeundi iuers vanumq; desiderium; sed Deo, & naturæ pareamus, & nugatoriam omnem spem ab animo propellamus; imò ne quidem spe remus, nisi quod liceat.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum] *τοῖς μὲν ἑρανοῖς περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις.* Ea ratione (vt id obiter) quidam putant Pythagoram abstinendum in fuisse trigla pisce, quod per eam ternionis numeri mysterium coletur. Iamblichus tamen Pythagoram ait Apollini ex ternario numero sacrificasse, propter tripodem, vt ait, Veneri ex senione. Et Theon Smyrnicus Platonice, ternarium numerum in libaminibus ea causa solitum adhiberi fuisse, quod primus ipse inter numeros dicitur omnia esse. Sic & apud Græcos in computationibus tertius crater Iouis fospitator, secundus semideis & dæmonibus tribuebatur. Huc spectat illud tritum, *Gaudet numero impari Deus.* Multa de ternario numero Proclus ad initium Timæi Platonis, & passim apud auctores veteres.

Per publicam viam ne ambules.] *Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ λαδίξεν.* Sic Olympiodorus retulit, *φύγειν τὰς λεωφόρους.* Fugidas vias publicas, vel à publicis viis deflectendum. Ficinus: Populares vias fuge, per diuerticula vadito. Politianus: Regiam viam declinato, per semitas ingreditor. Id traduci placet Gyrload ad vitam conobitarum, quam bene, ipse viderit. Quidam per Y, literam à Philosopho designatam voluit fuisse, de qua multi multa. D. Hieronymus exponit: Ne vulgi sequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, vt optima

In numero impari mysteriū.

Seruatori tertius, adagiū.

plurimis placuerint . Huc pertinet Euan-
gelij præceptum : *Ne in viam gentium*
abieritis .

*Labouran-
tibus suc-
curren-
dum ,
non otio-
sis .*

*Tollenti onus auxiliare , deponenti ne-
quaquam*] Alij legunt *φόρτιον συγκατα-
ρείν , μὴ δὲ συναποτιθέναί* . Ficinus sic :
Viro qui pondus eleuat , auxiliare , non ta-
men cum eo deponas . Sententia hæc est , Sim-
mul quidem tollendum onus , non simul
tamen deponendum . In eos symbolum dici
potest , qui pridem aliquot vitæ sanctio-
ris institutum professi , ad laxiorem demum
se viuendi normam , seu licentiam verius ,
contulerint . Olympiodor . in Platoniis Phæ-
done ita legit : *μὴ ἀποτιθέναί , ἀλλὰ συν-
επιτιθέναί βάρη* . Non deponenda , sed vna
subeunda onera . Quod ipse ita exponit :
Simul in vita operandum , non autem con-
trafaciendum , hoc est , *συμπράττειν τῇ ζωῇ ,
ἢ ἀντιπράττειν* . Cum eo sentit Cyrillus :
Non oportet (inquit) cooperari cuiquam
ad signauiam : sed ad virtutes & labores . Idē
Plutare . Symposiacis .

Olla vestigium in cinere confunde .] Post
inimicitias iræ meminisse malorum est , ait
ille . Sic habet Prophetæ vaticinium : *Olla*
igne & carbonibus succensa ; hoc est , cor
plenum curis & sollicitudinibus . Olla pro
corde , cinis pro pœnitentia interdum sumi
tur à sacris Docto ribus .

*Olla & ci-
ne quid
in sacris .*

Vnguium , criniumq ; præscimina vrina
*non inspergenda .] Ἄπονυχίσματα καὶ κε-
ρατῆς μὴ ἐπιτείν* . Quid verò dicas , si non
calcandam , nec penitus negligendam re-
rum extrematam curam suo hoc symbo-
lo docuit Pythagoras ? Ideo , scribit Iam-
blichus , in die festo nec vngues secari , neq ;
comas tonderi volebat . At contrarius est
symboli sensus , si (vt Ficinus transtulit)
enunciatur : *Capillorum & vnguium su-
perfluitates postquam abscideris , pessun-
da : ac si innuat , de externis minimè cura-
ndum* . Theodoretus capillos mortalitatis
habere symbolum dicit ; mortui enim sunt ,
nec doloris sensum habent . Aliter explicat
Paræmiographus .

*Capilli
mortali-
tatis sym-
bolum .*

*Que vnicui sunt vnguibz non nutrien-
da ,] Ταμείονυχα μὴ τρέφειν* . Monemur
hoc symbolo , vt rapaces homines fugia-
mus , neve inter familiares & domesticos
habeamus : quoniam rapiendi desiderio , in-
faciabilisq ; auditate omnia confundunt &
conturbant . Quod præcipue in aulis prin-
cipum est videre , & quibus ferè huiusmo-

*Excusa-
tores au-
lici .*

di rei familiaris magistri præficiuntur de
industria , qui amplius aliquid concedere &
conseruare dominis ostendat , vt eo amplius
ipso rapiant & furentur . Vnguium vitæ igitur
non nutrienda , nec domi habenda . Alij
verò significari volūt omnem rapacitatem
è ciuitate externiandam esse , quod & sen-
sit Aeschylus , qui leonis catulum non esse
alendum in Repub . scripsit .

*Οὐ χρὴ λέοντος σκύμον ἐν πόλει τρέφειν ,
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴν πέλει τρέφειν ,
ἢν δὲ ἐκτροφῆ τις , τοῖς πρόποις ὑπηρετεῖν .
Catulum leonis alere in urbe non iuuat ,
Sed magis cauendum ne leonem nuerias ,
Quem qui educarit , eius & mores ferat* .
Quod de Alcibiade Poeta intellexit tum
temporis adolefcente in primis fastioso ,
rerumq ; nouarum appetente .

Aduersus Solem ne loquitor .] πρὸς τὸν
ἥλιον μὴ λαλεῖν . Vsu comprobatum est ,
eum in discipulis reliquis , nedum in pri-
ma re litteratis , non multum profecturū ,
qui manifesta veritati cōtumax repugnat .
Sol pro Deo interdum accipitur . Ergo
aduersus diuinitatem loquendum non est .
Aliter etiam effertur symbolum , *Aduersus*
Solem ne meijto . Quo cōmendatur verecun-
dia . Apud Hebræos is loquendi mos est , vt
aliquid contra Solem fieri dicant , quod in
cōspicuo & aperto fiat , vt est apud Mosem .

*Sol pro
Deo .*

*Hirundinem sub eodem tecto ne habe-
to .] ὁ μωροφίης χελιδόνας μὴ ἔχειν* . Apud
varios scriptores varia est huius symboli
explicatio : Domesticas hirundines ne ha-
beto : Ne domi patere hirundines . D . Hiero-
nymus reddit , Hirundinem in domo non
suscipiendam . Alius : Sub eodem tecto hi-
rundinem ne habeto . Marsilius Ficinus : hi-
rundinem domi ne suscipias . *ὁ μωροφίης* e-
nim est eiusdem vel tecti vel culminis . Si-
gnificatur , admittendos non esse in contu-
bernium amicos illos fucatos , qui sui com-
pendij causa colant amicitiam . Auctor ad
Herennium : Vt hirundines æstiuo tempo-
re præsto sunt , frigore pulsæ decedunt ; ita
falsi amici , sereno vitæ tēpore ad sunt ; simu-
latq ; fortuna immutata est , deuolant omnes .
Alij tamē de garrulis , & suspicacibus
dici malunt . Quo spectat illud Horatij :
Percunctatorē fugito , nam garrulus idē est .
Alexander Myndius , & Dionysius Helio-
politæ , hirundinem in somnis malum si-
gnificare prodiderunt : vt non temerè vi-
deatur Pythagoras hirundinum consue-
tudi-

*Amici fu-
cati non
admixten-
di .*

*Vide Em-
blema
70 .*

tudinem vitandam præcepisse.

Stragula semper circumuolua habeo.] τὰ σπώματα αἰεὶ συνδεμένα ἔχειν. *Monere Pythagoram crediderim potius (ait Gyraldus) vt parati atq; expediti semper simus, quasiq; in prociuctu, tanquam peregrè abituri. Nam & in castris, cum migrandum est, omnia conuoluta habere, & colligata, conuasataq; solemus. Ad animum tamen conferri potest, ac si ab hac mortalitate sit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quasi nos moneat, cum non firmam hic & itabilem mansionem habeamus, & varij plerumque casus immineant atq; impendant, vt parati semper simus, quocumq; locorum peregrinandum sit, sedesq; mutandæ: nosque in nobis ipsa omnia nostra posita habere, omnesq; fortunæ casus longè virtute inferiores esse ducere debere; & demum tales esse, quales erant, qui sua secum bona omnia in patriæ ditione ferre assueverant.*

In annulo Dei figuram ne gestato] In annulo Dei imaginem ne circumfero. Sic enim Iamblichus explicat, ἐν δακτυλίῳ θεῶν εἰκόνα μὴ περιφέρειν. ea scilicet ratio ne, ne polluat. Cyrillus, Deorum imagines, inquit, ne feras in annulis: in hanc sententiam, & significationem, de Diis ne facile diuulges. Sed Cœlius Rhodiginus sic interpretatur, non esse animam, quæ imago Dei est, merandam in corpus, quo planè, vt annulus gemma, animæ vis contineri videtur, nec mancipandam. Sed, vt Gyraldus ait, symbolum nos monet, ne in delictijs & propatulo Dei effigiem ac memoriam habeamus: nam non temere, & vulgò Dei nomen pronuntiandum Hebræis, nobisque: operta enim & arcana esse oportet diuina mysteria.

Non assues non Dei n vani.

Sellam oleo ne absterferis.] Ἐλαδίῳ εἰς δακὸν μὴ ὁμόργνησθαι. Quidam putant, nos moneri, vt amicorum omnia ita curemus atq; propria: neque blandis verbis, & sermonum fucio placeamus, sed veri studio: sedes enim amicitix veritas est, non adulatio. Quid si nos ita interpretemur, vt δάκον pro throno & cathedra, vt Latini sedem & sellam pro folio & tribunali, id est, pro imperio & magistratu accipiunt? Oleū pro assentatione poni, ex sacris litteris proditum, vt & pro fictis sermonibus palpoque: vt illud Dauidis: *Oleum peccatoris nō pingues faciet caput meum.* & Proou. *Oleum*

Oleū pro assentatione.

ore ferre, de assentatione blanditium dici videtur. Et, *Oleum ferre in auriculam.*

Coronam ne carpito.] Στέφανον μὴ δρῶ πεισθαι. Cyrillus, Hieronymus, alijque tradunt, Pythagoram eo symbolo monuisse discipulos, ne vrbium & ciuitatum, in quibus eos esse contingeret, leges decretaque contemnerent, neve violarent, sed ea custodirent ac iniuiolata seruarent: neve magistratus principesque vrbium, qui & hodie per coronarum & diadematum insignia significantur, laceffendo prouocarent. Id quod & Christianis legibus præcipitur. Pindarus rectissimè dixit, legem omnium esse dominam, cui vt Deo parendum: & Aristoteles, alijque multi præceperunt: quæ ratione Plato minatur excidium ei ciuitati, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus præfuerint. Mitto præclaram disputationem Dionis Chrysostomi de legibus: tantum admoceo, coronam pro regio fastigio, ipsaque adeo nomophylacia multos sanè auctotes adnotasse, quorum rationes, quia satis celebratas existimo, hic non recito.

Coronam pro magistratu.

Qua ceciderunt ne colligito.] τὰ πεσόντα μὴ ἀναίρεισθαι. Id & superstitiosè hodie à quibusdam obseruari monuit Gyraldus: quem tamen morem si ad animum, & animi cibum conuertamus, nihil superstitionis erit metuendum. Suidas huius meminit, ad hunc modum: τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναίρεισθαι. & eadè ferme quæ Diogenes affert. Sunt & qui sic efferunt: μὴ γένεσθαι ἀπὸ ἐν τῆς τραπέζης καταπέση. id est: *Ne gustato quacumq; in mensa deciderint.* Sunt qui paulò popularius explicant; *Qua ceciderunt, ne tollito:* hoc est, non decet quæquam suarum rerum esse auidiorem, vt etiam vilem sese demittat ob assem, quod Horatius ait. Nisi quis malit ad suorum mortem referre, quos ardentius appetere, vel requirere, præter humani iudicii modum est. Video & qui non malè ad lites accommodent, quas semel extinctas, non oportet reuiuiscere, vt Iurisconsulti assueverant.

Explicatio symboli.

A gallo candido abstineas.] Ἀλεκτρούνος μὴ ἀπτεσθαι λευκῷ. Laetius, & Suidas scribunt, gallum album non attingendum, quod Ioui sacer sit, & Lunæ, atque horarum nuncius & diei. Meminit 4. Sympos. Plut. sed causam non affert. Scribit Pausanias in Laconicis, in Methana ad Isth-

num vrbe, ciues contra Africum vineis florecentibus ac germinantibus infectum, galli pennis albis ac niueis remedio vfos fuiffe, quem gallum homines in diuersa trahentes discerpebant, per vineas discurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi disperserant gallum s. peliebant. Diuersi hi fuere à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeo amasse, vt si quem videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet: suis tamen sectatoribus, qui politici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paullo ante nata, præter vitulum, rectè sacrificarent. Idem ferè Suidas.

Panem ne frangito.] Ἀρτὸν μὴ κατεγυρεύειν. Plerique sic interpretantur, vt dicant, hominis vitam distrahendam & consumendam nõ esse, ea scilicet ratione, quòd panis sit humanæ vitæ subsidium. Alii verò ita, vt ad cõcordiam & communionem conservandam inducamur. Nam vt ex multis granis vnus panis conficitur; sic ex multorum voluntate & consensu communio & concordia constatur: quibus ita par uæ res crescit, vt contra maximè dilabatur. Ab ea Pythagorea superstitione Christiani sunt alieni maximè, quorum religio in fractione panis præcipuè sita est ex Dominico instituto, hoc est, Christi Seruatoris, quo Deus sese verè ipsum nobis exhibet. Apud Plutarchum Sympos. Lucius Tyrocheus eos Pythagoreos reprehendit, qui in amicorum sociorumq; cenis panem non frangebant. Apud Q. Curtium, cum Alexander Macedo Roxanis amore captus, eam vxorem duceret, in medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem: quod erat apud Macedones sanctissimum conuictorum pignus: quem panem diuisum gladio vtetq; libabat. Credo (inquit Curtius) eos, qui gētis mores considerint, parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantum contento esse deberent.

Salem apponito.] τὸν ἀλα παρατίθεισθαί. Quia sal à putrefactione seruat omnia, & ex putissimis liquidissimisque constat rebus, aqua maris; pro amicitia symbolo sale vsi veteres Pythagorei. Huic symbolo non nihil congruit Prouerb *Salem & mensam ne præterito.* nam sale & mensa amicitia sancitur, vt ex sequentibus intelligitur. Antiqui salem apponebant in conuiuius ho-

spitibus ante alios cibos, quo amicitia firmitas significabatur, vel quia conseruat & producit rerum multarum corpora, vel quia ex aquis multis & fusilibus sal cogitur, & in solidum quid & vnum coalescit: ita ex diuerso convenientes animi coniunguntur. Sunt qui hoc symbolo iustitiam significari putent: nam sal, inquit, nota modestiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur, nec plurimus nec minimus, nam vtrumq; respicitur. Sed & salem mysticè sapientiam prudentiamq; legimus: itaque dices in communi sermone, omnibus in rebus salem adhibendum. Et faceto mordacique lepore quodam dicta, salem & sales nostri sæpe dixere. Quin & pro acrimonia sal ponitur, vt oleum pro mollitia. Scribitur à Platone, salem diuinis rebus maximè conuenire: idcirco ab Homero diuinus sal appellatur: quod ab Hebræis Plato accepisse videri potest, apud quos Moses omnia, quæ in sacrificio offeruntur, sale condiri præcipit, cum ait: καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἀλισθήσεται. In Evangelica historia, sed alio sensu dicitur, *Omnis victima salietur.* Apud gentes ad placandos deos sal apponebatur. Ouid, in Fastis:

Ante deus homines quod conciliare valeret,

Far erat, & puri lucida mica salis.

In via ne seces ligna.] ἐν ὁδῷ μὴ σχίζην ξύλα. Via, vitæ humanæ curlum; & lignum, fortem animum, etiam in factis literis videmus significare. Malim tamè nos moneri, ne publica, & quæ sunt vniuersitatis, turbare velimus. Ad eam rem titiuris, Ne quid in loco publico, & similia Prætoris interdicta.

Ne libes Dijs ex vitibus non amputatis] Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀμύτων. Salomõ Rex maximus & sapiens, vineam seu vitem, hominis stulti vitam intelligit, quæ sine doctrina est bonisq; actionibus. Et id nõ vnus Pythagoræ suis præceptum, sed & antiquorum legibus cautum, vt meminuit Plinius. Seruius Maurus in sacris dici ait, vt is furore corripiatur, qui de vino sacrificauerit, quod de vitibus esset imputatis. Romani etiam Iouis sacerdotem (vt ait Plutarchus) sub vitem ingredi noluerant, quod eum scilicet ebrium fieri nõ deceret.

Ne sacrificato sine farina.] μὴ θύειν ἄτερ ἀλοιφῶν. Hoc est, vt mundi ac mente candida, & expurgata conscientia, probeq; ex pia-

Pythagora in gallos albos amor.

Cõcordia non violanda.

Alexander panem gladio diuisit.

Sal pro amicitia.

Pro Iustitia.

Pro Sapientia.

Pro acrimonia.

Publica non turbanda.

Vitis non putata, hominis stulti symbolum.

Mente pu
ra Deo sa
crifican-
tum.

expiata, Deo sacrificemus. Itaq; & gentes mola, quæ ex farina & sale conficiebatur, victimarum capita, antequam mactarent, inspergere solebant. Et Hebræi eadem causa, vt conijcimus, sua pleraq; sacrificia, farina & oleo conspersa Deo offerre consueverant, vt est apud Mosem, Philonem, Iosephum.

Vertigo
in sacris.

Adorato circumactus.] Προσκυβειν περιερόμενος. Vertigine actus adorato. Plutarch. videtur hoc adscribere Numæ, non Pythagoræ, qui & multa scitu digna de vertigine in sacris affert. Aiunt quidam e-ruditi, hoc symbolo prudentiam circa diuinas preces voluisse indicare Pythagorâ, ne in nos videlicet iure retorqueri posset, Nescitis quid petatis. Scio hac de re multa, scituq; digna posse huc conferri: sed quia Theologorum verius, quàm Philologorum pensum est, ad alia facio transitum. Interim vide Paræmiographum.

Sedendo
animus
fit me-
lior.

Adoraturi sedeant.] καθισθαι προσκυνήσοντας, Exponitur sic: Oportere certa vota concipere, & in his, quæ optima fuerint, perseuerare. Id dictum ea ratione, quòd sedentes meliorem pacatioremque animum assequi existimant; (nam sedendo & quiescendo animus melior fit, teste; Philosopho) eaque causa rectius de re quaque censere. Ergo iudicem, dum sententiam est dicturus, pro tribunali sedere, tanquã Deo sacra sit facturus, legibus cautum est. Consule Emblemata 145.

Thalamo
debetur
reueren-
tia.

Surgens è lecto vestigium corporis confundito.] Ανας εεξ έμυνης, συνταρχτειν τα σρόματα. Paræmiographus hic fallitur, qui putat idem esse hoc prouerbiu, Stragula semper conuoluta habero. cum hoc, E lecto surgens ipsa conturbes stragula. Plutarchus Symp. hoc ait pertinere ad pndorem thalami & reuerentiam, quam lectam & illibatam esse oportet. Sic Gyrard. Surgens è lecto, stragula explicato, exponit è somno mortalis huius vitæ erige te ad dici lucem, & ad cœlestium, diuinarumque rerum contemplationem: corporeos sensus deserito, & perinde corporis vestigium & stragula confundito: hoc est, ne ad momentanea & mortalia, sensuiq; obnoxia respereris, eorumve memineris. Non poterit ergo rectè philosophari, qui fluxarum reru curam non abiecerit. Nam & sacri interpretes per lectum, seu cubile, carnis voluptates interpretantur: quod & poetæ seculi,

Lectus,
carnis vo-
luptates.

lectum seruare purum castumq; lectum non polluere, lectum foedare dicunt.

A piscibus abstinetu.] Ιχθυων μνη γενοσθαι. Quo loco dicit, nullum piscem idoneum ad sacrificium, de Aegyptiis intelligendum: nam & apud gentes quasdam veteres de thynno & anguilla rem sacram faciebant, quod pluribus ostendit Athenæus in 7. Et M. Varro lib. 3. de re rust. de certis piscibus rem sacram fieri apud Lydios scribit. Non tamen exitimandum est, omni genere piscium Hebræos abstinuissè, quippe qui tantum vesci ijs prohibiti essent, qui pinnulis & squamis carerent, vt est apud Mosem. Sanè præter Aegyptios, & Syros abstinuissè piscium vsu legimus. Itaque apud eos Atetgatis Dea colebatur, quæ sic dicebatur, quia sine pisce esset, quippe Syrorum lingua, Ater, priuatiua est dictio, & Gatu piscem significat. Homerus etiam videtur abstinentiam piscium asserere, quòd nusquam suo carmine piscium esum ostenderet: quod idem Plutarchus meminit. Meleager tamen Gadadeus εν χαρισι tradit, Homerum, cum Syrus esset, iuxta patrium morem fecissè, vt pisci illi heroes piscibus abstinerent. Sed potuit ea quoque ratione Pythagoras piscium vsu interdicerè voluissè, quòd forassè ab Hebræis didicisset, pisces ignobilissima esse animalia. Tradit enim Philo in sua cosmopœia, inter animalia primos esse creatos pisces, quia videlicet eorum sit anima ignobilissima, vt hominis est acutissima: quæ autem amborum est intermedia, terrestribus & volucibus data est: magis enim hæc sensilis quàm in piscibus: hebetior verò quam in hominibus. Ergo inter animantes, Deus pisces primos condidit, magis corporis substantiæ, quàm animæ participes, & quodammodo animalia & non animalia, mobilia inanima, atq; ad ipsam solam corporis conseruationem Deus illis indidit spiritum animalem, seu (vt dicitur) sal carnis inspergitur ne facitè putrescant. Vide Plutarchum περι σαρχοφαγίας, & H. Steph. ibidem. Consule etiam Adagiographum, qui multa in symbolum Apiscibus abstinetu. congeffit.

Piscibus
ææ sacra
sierenè.

Gentes qua
pisces non
edebant.

Pisces
qualia
anima-
lia.

Vnde profectus Stemmarum vsus.

Ex QVO factum esse constat, vt sapientes quiq; posteru inuentioni huic tam

ingeniosæ multum ornamenti adiecerint suis tum libris, tum disputationibus: sic etiam permulti nobiles & generosi, virique principes, qui bellicis olim negotijs præfati sunt, ut etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quod sui nominis atque familiaræ splendorem quam latissimè propagarent, stemmata quædam & symbola sibi usurparunt. Et certè omnibus penè gentibus in more positum fuit, ut speciale aliquod signum militare haberent, quo facilius cogi possent, & in unum conuocari locum milites, qui vel fusi vel sparsi extra castra essent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1. Βιβλιθ. retulit, quo loco initium eiusmodi schematum videtur repetere à temporibus Osiridis, his planè verbis: τὸ δ' οὖν Ὀσίριδι συνεστρατεύσθαι δύο λέγασιν υἱὸς Ἀναβίβιν τε καὶ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀνδρεία ἀμφοτέρους χρισσάσθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ τινῶν ζώων ἐκ ἀνοικίων τῆ περὶ αὐτὸς εὐτολμίᾳ. Pindarus enim testis est, Amphiarum in expeditione Thebana pictum in dracunculæ in clypeo circumtulisse: Staius Capaneum hydræ; Polynicem Sphingis imagine usus in scutis fuisse. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in scuto Leonem unam cum epigrammate, ἔτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν. Vlysses delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Virgil. 7. Aeneid. ad finem, graphicè nobis exhibet arma Turni picturis elegantibus & ingeniosis conspicua, his omnino verbis: Ipse inter primos præstanti corpore Turnus Vertitur arma tenens, & toto vertice supra est:

Cui triplici crinisa iuba galea alba Chimeram
Sustinet, Et Ichnos efflatem faucibus ignes.
At lauem clypeum sublatis cornibus to
Auro insignibat, iam setis obsita iam bos,
(Argumentum ingens) & custos virginis
Argus,
Calataq; amnem fundens pater Inachus
urna.

Et Romanis in more positum olim postes spolijs hostium exornare. Verba hæc Polybij: ἔν τε ταῖς οἰκίαις κατὰ τοὺς ἐπιφανεστάτους τόπους τιθέναι τὰ σκῦλα. Virgil. 2. Aeneid.
Barbarico postes auro spolijsq; superbi,
Multaq; præterea sacra in possibus arma :

Capitui pendent currus, curuaq; secures.
Et crista capitum, & portarum ingentia
claustra,
Spiculaq; clypei; ereptaq; rostra carinis.

Neque enim dubium potest esse, quin & cæteri Nobiles suæ insignia familiaræ, seu symbola quædam propria sibi vendicarent. Homerus alter 8. Aeneid. id minimè sibi præmittendum putavit, cum Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma signaq; diligenter & studiosè persecutus est. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus describit, id memoria dignum notat, eos populos, quantum immanitate barbaros, suis in peltis, scutis, alijsq; id genus bellicis instrumentis, non modo nitorem armorum habuisse, sed & depictas ferarum imagines. Nonnulli putant Marium piram Aquila pro schemate usus, ut præter cæteros testis occurrit Val. Maximus. Primis enim imperij Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cum educenda esset acies, aut etiam manus conferendæ, pro signo, sceni manipulis utebantur: unde legiones manipulares primò appellatas esse constat. Sed cum incrementum aliquod cepisset imperium, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Apri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiabantur. Sed ut ea demum Aquila usurpari cæpta est pro publico & perpetuo imperij Romani symbolo; sic usus inuoluit, ut quæcumq; legio distinctas insignium notas haberet: quod posteris ita transmissum est, ut eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longoque spatio, & penè vetustatis obliuione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum in terram potuerit. Dio tradit in Pompeii Magni annulo expressa fuisse trophæa tria, ut ante idem Sylla dictator fieri sibi curarat. Plutarchus verò ait, in eo summi pretij lapillo, qui Pompeii fuit, quiq; post mortem eius, Cæsarem coegit ad lachrymas, Leonis conspicuam fuisse imaginem ensem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditis quanquam plerique ludicrum esse censent, ausim tamen dicere, id sapientibus olim hominibus familiare habitum, pro certo constare: quod declarant erudita & literata illa symposia: quo maximè nominis Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos si verè Principes agant, licet

Aquila quis primus pro signo usus.

Principum quale olim studium.

Ducum bellicorum varia insignia.

Postes olim spolijs ornati.

ratis colloquiis suas epulas condire par est: non vt inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & tesseriis, qui cubis, & foliorum lusu non modò todos dies terunt, in quibus luditur quidem, sed interea permultum otij & pecuniarum impenditur, multoque plus temporis infumitur, quàm necesse esset; cum in ea symbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitio ne, non mediocriis utilitas capiatur, ingenium intendatur, iudicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc missa faciamus.

*Numif-
mata
quorun-
dã Prin-
cipum.*

Quã enim superioribus antea tunc sæculis hic symbolorum vsus magnis quibusdã vitis arriserit, exemplis innumerabilibus restatum habemus: Quin id antiquarij & studiosi lögẽ ante, & hoc nostro sæculo diligenter obseruarunt in quibusdã præcorũ temporum numismatis æreis & argenteis, tũ saxis, & ædificijs, longa sæculorum caligine, & quasi senio ferè omninò collapsis, ex quibus illorum veterum hominum studium agnoscent in obseruandis familijs, vel gentis alicuius stemmatis, aut effingendis is, quæ ipsi suo arbitrato conceperãt, quæq; vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditissiq; ingeniosis proposita esse cupiebant. Siquidem, vt è multis pauca sub legam, Alexander Magnus Serpentis imagine vsus est, quòd se à Ioue Ammone parte sub forma serpentis esse natum credi vellet. Augustus Cæsar magnam sui animi moderationem, alienumq; ab omni temeritate iudicium, id est, maturitatem in rebus gerendis ostensurus, in altera numi auri parte, quod eudendum ea maximè causa iusserat, Papiilionem vna cum fluuiali tili Cancro cælari voluit; altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imaginem in sigillo seu sphragidio sumpsisse memorant: quo pleriq; coniciunt, eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem solertiam, quod tamen signum commutauit Republ. primùm composita, & imagine Alexandri Magni postea fertur vsus, fortasse vt Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planeq; inaudita felicitate consecutus est, non alia delectatus est imagine quàm sua. Mæcenas eques Augusto familiarissimus,

*Alexan-
dri symbo-
lum.
Augusti.*

Ranam vsurpauit, fortasse Seriphia, vt quibusdam placet, ad arcani fidẽ, quam vnicè obseruabat ille, designandam. Titus Vespasianus Augustum æmulatus, proprium sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quo maturandum esse præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historijs Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentariis literam Hebraicã TAV, salutis fuisse olim signum, etiam Paganis ipsis habitum, quod parietibus templi Serapidis passim visum fuit. Nullus est ex nostris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni expeditionem aduersus Maxentium, qua maximè signis militaribus signum Dominicæ Crucis tum primum cepit. Et certè Crux meritò pro salutis nota vsurpari cõpta est, quòd T, literæ, quod fuit olim absolutio- nis signum, videatur respondere, si picturam & lineas spectes. Vide quæ scribimus de S. Cruce, Emblem. 150. & 151.

*Mæcenas-
tis*

*Vespasia-
ni.*

Quid enim, vt externa illa, quæ innumerabilia sunt, transiam, vt quæ leguntur de Atheniensium Noctua, Persarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni sacro, Thebanorum Sphinge, Osiridis Cane, Cyri Gallo aureo, & alijs etiam pluribus, de quibus fidem scriptores faciunt? Sed nescio quo modo nos magis delectant & afficiunt domestica, vt est nauis illa, quam pro stemmate habuerunt Franci veteres; sicuti Sidonius Apollinaris & Panegyristes ille Pacatus testantur: quod idem signum Parisiorum esse adhuc apertè videmus: vt tria illa Repagula rubea seu vete- res, quibus in publico stemmate Burgundiones vsi sunt; vt Vrsi, quibus Heluetii: vt Leones, quibus Germani quidã duces: vt Igniarium vnà cum silice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo Duce primum instituti sunt? longum enim esset in singulis immorari, & ad ea omnia explicationes adicere. Quid, inquam, nunc memorem veterum illorum Gallorum stemmata & insignia, quæ sibi vel ingeniosi finxerunt, aut aliqua nacti sunt occasione, vel tanquam hæreditario iure posterius vsurparunt?

*Ciuitatiũ
quarun-
dam insi-
gnia.*

Quia tamen multus essem, imò verò fortasse nimius in ea rerum veterum commemoratione, quas subinde fateti cogimur longa vetustatis obliuione nobis penè delatas & obliteratas: facilius videtur, meo quidem

quidem iudicio, in ijs pedem, vt ita loquar, figere, quæ non tam pristorum hominum libris, quàm ipso nostrorum patrum, & quidem huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & solenne imperij Germanici stemma, quod Carolus V. superioribus annis pro imperatorio iure habuit, symbolum etiam peculiare sibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cum symboli anima **VLTERRIVS**. Lodoicus XII. antequam ad regnum euectus esset, aliqua ratione Histricem, quem Porcum spicem vulgus appellat. Franciscus I. felicitis memoriæ Princeps, tria lilia, quibus alij Reges regio nomine fuerunt vsi ad hæc nostra vsque tempora, & Salamandram aliqua causa propria sibi fecit. De Salamandra Francisci I. hoc placet adijcere, quod pauci, aut nulli ex scriptoribus attingerunt vel ex nostris, alioqui curiosis, & eruditissimis; fortè quia sensum Principis assequi non potuerunt, aut quia noluerint teneri amores, quibus ille delectatus fertur impensius, suis celebrare commentarijs. Accepimus enim à patribus, principem reuera maximum, à quibusdam familiaribus non semel monitum, abstinere ab vsu amorum nimio, opposuisset consultoribus alioqui bonis suam Salamandram, quæ (seu saxum, seu animal sit, non est hoc loco quaerere) coniecta in focum crepitantem, dicitur algore suo flammam restinguere. Ad altiorem tamen sensum traxit Salamandram regiam auctor distichi, quod litteris aureis exscriptum vidimus in regia Callirhoe, id est, ad saltum Fontis aquæ bellæ, his omnino numeris:

Vrsus atrox, aquilæq; leues, & tortilis anguis,

Cesserunt flamma iam Salamandra tua.
Celebratur Francisci victoria de Heluetijs, quorum symbolum vrsus, quod & in numismatis ipsorum videre est: item de Germanico Cæsare, Carolo V. cuius insignie Aquila, ratione Imperij: deque Duce Mediolanensi, cuius gentilium stemma Serpens, de quo nos speciatim ad Emblemam primum. Henricus II. eius filius, crescentem Lunam, vnà cum hemittichio, **DONECTOIVM IMPLEAT ORBEM**. Margaritæ Nauarræ Regina, magni Francisci soror, Heroïna vetè illustri, Heliotropiū non sine causa sibi legit. Caro-

lus IX. duas columnas in se complicatas vnà cum, **PIETATE ET IUSTITIA**,

descripto epigrammate: haud dubiè significatum hoc symbolo duplici, principatū omnem Christianum duabus niti quasi columnis firmissimis, pietate seu religione, quæ Deo iugit: & iustitia, quæ societatem tuetur hominum, & concordiam ciuili vinculo firmat, vnâque homines hominibus consociat. Henricus III. Gallico & Polonico regno potius, symbolo trium coronarum specioso donatus, ex quibus duæ equaliter iunctæ videntur, tertia verò sublimior ac superior, addito subtus emblemate, **MANET VLTIMA COELO**. Henricus III. rex inuictissimus, & Galliarum bono singulari natus, vel cuius herocæ virtutes laudationem omnem superat, inter multa schemata, quibus certatim exornatur à viris eruditissimis, hoc ferè primum euulgatum, vt scepra duo colligata, ense intermedio simul adnectantur, ad regni Francisci & Nauarrici ius designandum, addito verbo, **DVO PROTEGIT VNVS**. Sed id quidem parum, si tantamque inuicti Principis res gestas cum summæ omnium admiratione velimus æstimare, quem Thrasylulo, & Camillo superiorem cenferre non dubitamus, imo ex nostris, Carolo Magno, & Philippo Augusto vel parem, vel certè nusquam inferiorem cognoscimus: qui tantum nobis profuit, vt merito iure illi salutem, vitam, ornamenta dignitatis omnia, libertatem debeamus. Id nisi sponte confitemur, indigni luce communi sumus. Pacem Princeps bonus armis quaesit, imò qui nunquam nisi lacesitus ad arma prosiliit. Et quis in magna etiam armorum licentia eo principe mansuetior? quis parva victoria in supplices ac victos elementior? quis in pactis conuentis, in inducijs, fœderibus, promissis omnibus constantior ac fidiior? Communi quodam errore lapsos se fatentur, qui aduersus eum conuerant, postquam agnouerunt quis, & quantus esset, arma sponte abiecerunt, manusq; dederunt: illi autem vicerunt, qui se victos fassi sunt; ipseque Princeps duplici victor nomine, qui sese vicit in victoria. Catharina Medicea, Regum mater, Iridem seu cœlestem arcum, adiecto symboli argumento, *φῶς φέρει ἡ δὲ γαλήνη*. Annas Mommorancius, militum magister, nudum Ensem, vnâ cum ver-

Carolus IX.

Henricus III.

Henricus IV.

Eiusdem laus.

Catharina Medicea. Mommorancij.

Symbolū Caroli V.

Lodoici XII. Gallia Regis.

Salamandra Francisci I.

Henricus II.

bo ΑΠΛΑΝΟΣ : quo innuebat, se ab omni fraude alienum, operam fidam ac studium in summo magistratu præstitisse. Marefcallus Santandreas nodum Gordium. Pleriq; idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouis ipse. Cardinalis Borbouius, pastoriciæ dignitatis notam, Ensem seu gladium flammæum habuit, quo verbi diuini vim intelligiaunt. Carolus Lotharenus Cardinalis Hederam altæ pyramidis hærentem, vnâ cum versucili parte altera, T E S T A N T E V I R E B O. Franciscus Turnonius Cardinalis cæleste Manna. Christophorus Madruccius Cardinalis Tridentinus, Phœnicem seigni comburentem, vnâ cum sententia, P E R I T V T V I V A T : Ferrariensis deniq; Cardinalis Hesperidum mala ab infomni non custodita dracone, quo virtutes significari constat. Alphonfus Aragonum rex libro aperto, ad libertatem designandam, vti ma- luit. Franciscus Sfortia cum Ducatum Mediolanensem obtineret, Canis sibi symbolum pingi fingiq; curauit, vnâ cum epi grammate, N E M O Q V I E T V M I M P V N E L A C E S S E T. Duo inter cætera Principum Itatorum symbola, eruditus hominibus placuerunt, nempe vnum Laurentis illius Medicei, & alterum Prosperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici distinctas, albo, viridi, rubeo, vnâ cum S E M P E R, adiecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retulerunt: Hic verò Columna, quo tempore Rauennati Reipub. præfectus, urbem obsessam defendebat, duplicem ramum com- plicatum pro symbolo circumtulit, alterum è Cupresso, e Palma verò alterum, vnâ cum sententia adiecta ab eo eloquenti homine Antonio à Casanua, E R I T A L T E R A M E R C E S. Illum quidem ramum, mortis; victoriæ hunc esse notam volebat: vt significaret in ea expeditione sibi certissimum esse mori, vel vincere. Quibus profectò notis & signis illustribus ma- gni illi heroes ac Principes excellentem ali- quam suorum animorum cogitationem non obscure ostendi voluerunt.

De qua quidem Philologiæ parte, ne cogar singula percerere, cum quosdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè studiosos aliquando disputa- re audiebam, memini vltro citroq; habi-

tos ea de re sermones eruditos, ex quibus tamen ad exterrum, vt vno dicam verbo, nihil ferè præter coniectanea mihi com- parauit. Nam vt prisca illa & externa præ- teream, quidam auctores sunt non omnino mali, à quibus apperimus, priorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti sunt, insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas : nonnulli tres Coronas malunt: alij Leo- nem qui Aquilam ad caudam habeat. In quo illi boni scriptores temerè interdum & sine iudicio caligant; quippè qui quod Regum quorundam peculiare symbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius potest, tribus Lilijs primum Clodoueam fuisse vsu, cum primum suadente Cloril- de vxore lectissima, religioni Christianæ nomen dedit: quod liliorum trium stem- ma posteri etiam Reges ad nostra vsque tempora retinuerunt. Polydorus Virgilius in Anglica historia, quo loco vitam Guiliel- mi Nothi persequitur, auctor est, Reges Anglos ad eam vsque regis illius ætatem certas insignium notas minimè habuisse, sed pro regum varia successione, etiam si- gua illa fuisse varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornan- dis, aliqua ratione pingendis vel sculpen- dis, non video quid veri certiq; statui cer- to possit; nisi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram semper pene- que incredibilem symbolorum eiusmodi varietatem extitisse. Esset quidem imperi- ti hominis, parumq; in rerum veterum hi- storia exercitati, qui auderet affirmare nul- lam subesse sententiam in ea ingeniosa in- uentione stemmatum, schematum, insi- gnium & symbolorum: quæ veteres ipsi non tam studiosè affectassent, nisi suæ do- ctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, sua- rumque cogitationum aliquam non miini- mam partem alijs notam esse voluissent.

Symbolorum tria genera.

C A E T E R V M ne hoc quidem præ- termisum velim. Symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia esse & varia: quorum tamen rationem mul- tiplicem ad quosdam quasi cancellos reuo- care possumus. Quædam enim historica sunt, alia physica, alia ethica, & certè alle- gorica, quibus aliquid petitur à fabulis.

*Borbonij
Cardina-
lus.
Caroli Lo-
thareni.*

*Francisci
Turno-
nij.
Christo-
phori Ma-
druccij.*

*Alphonse
Regis.
Francisci
Sfortia.*

*Lauren-
tis Medi-
cei.*

*prosperi
Colūna.*

*Regum
Gallia an-
tiqua in-
signia.*

*Regum
Anglia
Schemata.*

*Symbola
triplicia.*

*Histori-
ca.*

aut rerum natura , ingeniosè ad mores vt plurimum traducitur . Historica sunt ea , quæ ducuntur ex historijs , vt Leænæ statua ærea in Acropoli Atheniensis posita , de qua 13. Emblemate . Triumphus M. Antonij triumphum de M. Tullio interfecto , 29. Emblem. Hunni Scythici descriptio , Emblem. 37. & c. Physica verò , vt Bacchi & Palladis simulachris eadem ara erectis , Emblem. 23. de Ciconiæ ἀντιπελαργία .

Physica.

Ethica.

Emblem. 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci posse facilè videntur , quia ex ijs omnibus , quanquam non semper ita perspicuè , moralis sententia eliciatur .

Differre inter se schemata , imagines , seu insignia , & symbola .

QVOD cum fortasse pluribus ostendo , nolo mihi qui spiam succenseat , vt qui nullum planè discrimen constituam inter schemata illa seu insignia , vel arma , quæ vocantur gentilitia , imagines , & peculiaria hominum , vel publica nationum aut ciuitatum symbola . Scio equidem , vt primò de schematis , id facilè vel tacente me intelligi ab ijs , qui omninò non sunt obtusi : nullum stemma esse puto , quod symbolo & nota non consistat , sed tamen non omnia symbola stemmata esse possunt : Alterum enim , nempe symbolum , latius : strictius verò & specialius alterum accipi compertissimum est .

Omne stemma symbolo consistat , non vice versa .

Imaginū ratio .

Alia verò imaginum ratio , quamquam ad eundem fortasse finem olim Romani sumptissè videantur imagines , vt posteræ , & hodie Nobiles sua illa stemmata . Ij certe nobiles erant , qui sui generis imagines poterant ostendere , teste M. Tullio : quæ causa fuit , vt sæpè imagines pro nobilitate vsurpari familiare sit auctoribus . Eas Romæ patritij in primis sibi tribuerunt , & qui soli maiores magistratus , nempe Aedilitatem maiorem , Præturam , Censuram , Consulatum obtinebant . Quæ imagines quales fuerint , lib. 6. Polybius me docuit , Plinius 35. vt etiam M. Tullius per mulcis locis , & nos infra Emblem. 137. & 184. Erant enim simulacra quædam oris similitudinem artificiosè fictam , coloribus & pigmentis adumbratam referentia , quas in insigniore domus parte positas armaria lignea includebant . Eas autem imagines diebus festis exornabant apertis armarijs : cū-

Imagines veterum quales .

que aliquis è propinquis aut affinis mortuus elatus esset , in funere circumferebatur , addito , vt magnitudine quam simillimi apparerent , reliquo corporis trunco . Eas demum cereas fuisse me locus admonet Plinianus , quem citaui proximè : vt inde appareat maiorum imagines posteris etiam temporibus nominatas , sed non ita tamen vsurpata . Nam insignia Nobilium imagines habent illas quidem , sed non humani vultus , vt fuere olim Romanorum . Pro quibus certè imaginibus posteriora sæcula cœperunt habere sua illa , quæ vulgò Arma vocantur , id est , insignia gentilitia : quæ vt ad honorem & gloriam veteribus vsurpata sunt , sic certè , vti credibile est , fuere postea virtutis præmia , & rerum præclarè gestarum aperta testimonia .

His substituta arma gentilitia .

Quæ spectentur in symbolis .

AD extremum itaque quid ad conficienda symbola in primis obseruandum sit , adiciam , vt tandem (eorum gratia maxime , qui hanc liberalem & ingeniosam cognitionem colunt) formulam quandam apponam symbolorum conficiendorum , expeditam illam quidem & facilem , iuxta Iouii doctrinam , qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitauit , sed & artem quandam apertam & compendiarium admodum inchoauit potius quàm perfecit .

Symbolorum id proprium & peculiare est , vt gyris quibusdam & mæandris , nempe obscuris sententiarum inuolucris obtendantur . Si enim tam aperta & popularis esset inuentio , nihil doctrinæ aut gratiæ in ijs esse videretur ; quod symbolis Agyptiorum , Chaldæorum , Pythagæorum , Græcorum , & aliorum autè quadam ex parte demonstratum est .

Deinde , in eo vel maxime sita est Symbolorum ratio , vt cum grauitate breuitatèq; quadam plurimum sententiæ contineant : quod obseruadum notat auctor grauis & acutus Demetrius Phalereus .

Id præterea obseruatur vt plurimum , vt symbolum habeat aliquam cum adagio seu parœmia similitudinem . Et quidem sæpenumero fit , vt symbolorum & adagiorum eadem natura esse appareat , quanquam inter se ratione quadam differant . Quod Plutarchus diligenter obseruauit

Symbolū inuolutū sit oportet .

Sit breue & graue .

Sit similia adagio .

in quibusdam : & præter eum Apuleius , qui etiam exemplum apponit , vt cum olim diceretur , *Ex quocunq; ligno Mercurium non fieri* , significabant omnia & quæuis ingenia minimè ad doctrinam capessendam idonea , neque cuiusque animum ita esse à natura informatum , vt ingenii cultum tam commodè capere possit .

Quæ tamen fortasse magis attinent ad ea symbola , quæ oratione viuæq; voce vsurpantur , non ea quæ *παράσημα* & *ἄφωνα σύμβολα* nominantur . Certè inter vtraque magna potest intercedere similitudo , vt nusquam esse non possit inter res & verba non minima cognatio : aut si magis placeat , vt ænigmata , sic symbola sunt alia in verbis , in sententiis alia : quædam etiam in vtroq; imò interdum literis atq; syllabis . Quod pluribus illustrarem , si putarem id studiosos aliquo tandem modo remorari .

Ars quadam inueniendorum & excogitandorum symbolorum .

Ei itaque , qui symbolum aliquod vel schema commodè volet effingere , spectanda hæc primò proponuntur , vt iusta sit animi & corporis analogia (per animum , sententiam vno , altero , vel certè paucis comprehensam verbis intelligo : nomine corporis , symbolum ipsum designari placeat .) Deinde , ne ita tenebrosus sit & obscurus , vt Delio natatore opus habeat . Tertio , vt facillè conspici & diiudicari possit , si fortè aliquid interiectum habeat : vt interdum sunt sidera , stellæ , Luna , Sol , ignis , vnda , nubes , siluæ , rupes , speluncæ , & alia innumerabilia . Quarto , ne qua humana forma , nisi admodum rarè , depingatur . Postremò , adhibeatur interdum anima illa symboli lingua quadam nobilissimeq; vulgari , vt id *παράσημον* ἢ *ἄγαλμα* , ingeniosaq; inuentio , quæ cogitationem requirat , & eam quidem eruditam , multò plus dignitatis habeat & grauitatis . Id autem fieri ab eruditis , vel iis , qui à liberali & polita literarum cognitione auersum animum non habeant , Græcè aut Latine commodè solet : aut denique , si magis placeat externa quadam lingua , idque sententia reui , arguta , graui , vel adagio , aut etiam hemistichio , integro versu nonnumquam , qui vel recens natus , vel aliunde peius sit , dummodo argutiarum aliquid

& falsi contineat .

De symbolis , schematis , & stemmatura ratione iam satis : nunc tandem de Emblemate quædam commentemur .

Quædam de symbolis exempla Typographorum .

NON tamen mihi tempero , quin animi causa , quorundam rei Typographicæ peritorum hominum huc adiciam eiconas , quibus ingeniosè vti soleant in suorum librorum frontispiciis , quibus se vel ingenio , vel arte , meliorum litterarum adiumento necessaria commendent . Vnus in primis habitus literis primùm renascentibus , qui purè , nitideque typographicam illustravit , ALDVS MANVTIVS Romanus , qui pto nota singulari ac propria sibi sumpsit Delphinum anchoræ alligatum , forte ad laudem maturitatis , quæ medias partes tenet inter nimiam ac præcipitem celeritatem , & tarditatem ; de quo nos ad Emblemata 20. cuius epigraphe , *Maturandum .* & non nihil Emblem. 144. Excidit mihi memoria typographi ex solo Italico , qui etiam ante Aldi ætatem Sirenem habuit , qua vsus in suorum fronte voluminum , ad eloquentiæ (nisi me coniectura fallit) simulacrum ostentandum . Alioqui me non fugit Sirenem uomen ad alios flecti sensus , de quibus nos etiam suo loco . SEBASTIANVS GRYPHVS Lugduni eam artem peruigili studio illustriorem fecit , suamque sollertiam nobili symbolo patefecit , captato sui nominis etymo , vel allusione potius . In tabellæ planicie Gryphis effigies , qui vnguibus pedis dextri saxum quadratum attollat : subtus orbis , seu figura sphaerica , ad cuius partem vtramque totidem alæ , seu plumæ adfixæ addito noemate , VIRTVTE DVCE , COMITE FORTVNA . Quæ verba duo vim schematis ingeniosi concipiunt .

Apud Germanos , Basileæ , Frobenius , artis eiusdem apud suos Roscius , stemma libris editis affixit erectū baculum duabus arreptum manibus , in cuius apice , auicula , & ex parte vtraq; duo serpentes cōplicati , sed nullo addito vocali symbolo . Creditibile est virū sollertem his notis bene dicendi artē , quæ baculo innuitur , quasi sepius colligari sapiētia , quæ apud veteres septentis nomine signaretur , significasse . Ioan.

Symboli Aldi Manutij .

Sebastiani Gryphi .

Frobenij .

Quinque maxime spectanda in symbolis inueniendū .

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Ioannis Oporini.

Oporinus, eruditus sanè vir, nedum typographus, Delphino insidentem Aiona lyræ fides digitis atrectantem sibi legit; forè indicans litteratorum virorum salutem in medijs ac tempestuosis vitæ huius fluctibus tutam ac securam: aut etiam eruditos homines à suis nonnunquam male haberi, ab extraneis excipi humanius. Nimis multus essem, si singularum vrbium Germanicarum velim collustrare officinas: alioqui fateor ingenuè plures esse vel Colonia Agrippinæ vel Francofurti, vel Spire, alijsq; celebribus Germaniæ ciuitatibus, quarum typographi eruditis suis symbolis non minus sese orbi Christiano commendarunt.

Sed ad Gallos venio, qui sese ijs superioribus æquarunt, vel certè nusquam inferiores habiti sunt. Inter eos nemo mihi occurrit illustrior, vel suo æuo peritior, aut diligentior Roberto Stephano, qui pro familiari schemate arborem habuit in ramos porrectam, addita figura specularis hominis, verbo ascripto D. Apostoli, **N O L I A L T V M S A P E R E**: qua nota visus est arguere nimis curiosam de rebus obscuris ac diuini inuestigationem, & doctrinæ cui cumq; apponendum modum. Simois Colinaei, poltri hominis, laudata nostris & exteris industria, qui vt litteras, earumq; gloria ne quidem tempore intermorituram suo agalmate repræsentaret, Saturnum falce metentem omnia depinxit, addito versiculo vt symboli anima, **V I R T V S S O L A A C I E M R E T V N D I T I S T A M**.

Simon Colinaei.

Andrea VVeche-lij.

Federici Morelli.

Sebastiani Niuel-lij.

Iacobi Puteani.

Nicolai Chenelli.

Non prætereo Andream VVecheleij equum immortalis nominis per doctrinam comparandi. Elegans & bene subactum ingenium, iudicium par, mores inculpatis Fedeici Morelli, cuius insigne, Fons, perennes fluuios doctrinæ omnis ingenuæ ac liberalis significat. Qui vir cum in viuis esset, bona fide præstitit quod artis fuit, & reliquit liberos, qui eandem palmam extendunt in dies vberius, nec vnquam Fontem illum sinunt arefcere. Sebastianum Niuellium, probum & honestum virum, suæ iam dudum Ciconiæ delectarunt, notum signum **ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΕΛΑΡΡΙΑΣ**. Et Iacobum Puteanum, sua Samaritana puteo proxima, non ad alium quæ sita finem, quàm vt alluderet ad sui cognominis aliquam rationem. Nicolao Chenello, seu Querculo placuit Quercus, & te-

lorum seu arundinum fasciculus vna colligatus, & arbori appensus, affixo epigrammateio, **V I S N E S C I A V I N C I**. Quod ex Scylluri peticum monito ad filios, cum morti proximis concordiam suaderet. Christophori Plantini, cuius memoriam sanètè colo, signum familiare ac proprium, circinus, cum erudita Gnoma,

Christophori Plantini.

LABORE ET CONSTANTIA. Circulus in se circumactus laborem indefessum: idem in puncto hærens, constans animi propositum notat. Id sanè Plantino sphragidion conueniens, quo homine nullus laboris patientior, nullus in vitæ omni proposito tenacior fuit, præter eam morum facilitatem, qua sese omni hominum sorti probauit.

Ægydij Bessij.

Ægydij Bessius, Plantini gener, vir certè bonus, idemque industrius, conatus foci studij æmulari, laboriosè & constanter sese gessit, & præpropera morte desiderium sui reliquit. Is, cum ante annos penè sedecim symbolum sibi peculiare ac proprium quæret, me percontatus, rogauit aliquid reperirem, quod alijs ita commune non foret: ego illi sertum albi lilij lubens exhibui, addito boni Poetæ hemistichio, **C A S T A P L A C E N T S V P E R I S**. Symbolum moribus hominis accommodum, quem noram ab omnibus ille cebris turpium voluptatum in primis abhorrere. Nec verò possum transilire Ioannis Richerij Arborem virefcen-

Ioannis Richerij.

cum, sententiosa nota, **ὁ βίος ἀνταρκτός**, quæ tamen parum admodum respondet arbori ei videnti, si bene corpus symbolicum anima æstimemus. Grauius sanè & melius, meo quidem iudicio, Stephanus Tassetus, Richerij focer, ante vsurparat arborem viroris plenam, addito verbo ex Dauide,

Stephani Tasseti.

F O L I V M N O N D E F L V B E T. Hoc est: metuētī Deum nihil defuturum. Quæ omnia quasi per satyram conijcio, non singula persequi cogito, quæ vt adgregare difficillimum esset, sic non perinde frugiferum. Alioqui memini me, cum quidem plus otio abundarem, vel, antequam me publici muneris ratio totum occupasset, selegisse librum symbololorum, quæ vulgus nostratum *deuises* nuncupat, nō tam genio meo, quàm voluntati aliorum seruies Seorsum etiā, dum studijs grauioribus quæro mihi solatium, non pauca scripsi emblemata, in quibus cecini mihi hactenus ac Musis, de quæ ijs edendis nō sū magnopere sollicitus.

De Enigmate & Anagrammatismo.

ET is sanè loens me admoret, ijs faciam satis, qui pridem mihi aurem vellicarunt, ad hanc disputationem institutæ de symbolis perficiendam rationem, de affinis symbolorum Aenigmatibus, atq; Anagrammatismis, seu onomastrophia, quidpiam adijcerem. Verum de cryptis, seu ænigmatibus, non est necesse hic commētari aliquid; & id nodi genus facilè permitto iis, quibus plus otii suppetat, & ingenij, vt qui in rebus obscuris euodandis operam cum fruge aliqua locare possint. Quamquam enim emblemata longè multa videri ænigmatice possint, eo quòd doctrinæ reconditoris aliquid in se contineant: absunt tamen non parum ab ænigmatibus, & sicuti res à verbis differunt. Alioqui de ænigmatibus omninatura disputationem adornare, hominis est vel egregiè solertis, vel non parum antiquarii, qui ve non aliunde occupatus possit ingenij aciem in aspectum lucemq; proferre. Tantumdem penè dixerim de transmutatis nominibus, in quibus bona pars studiosorum hominum nimis operosè occupatur: & docti, indoctiq; his capiuntur aurium atq; oculorum illiciis, vt quamquam falli se interdum sentiant, ludicro tamen, & ferè inani errore delectantur. Tamen in anagrammatismis non pauci sudant nitendo; alij post longam, certeq; fastidiosam *δύσπνια*, seu *περιεργίαν*, quam strenuam inertiam Flaccus ait, nihil tamen proficiunt. Quid enim de iis, qui nescio quid doctrinæ reconditæ in eiusmodi putant esse litterarum metathesi? Equidem non prorsus probo vel improbo ingeniosam istam litterarum missionem, dum quid *γνώμικον* in se habeat: sed non ex eo mihi depreciam palmarium, quia fieri possit, vt eiusdem nominis & cognominis elementa flecti in contrarios sensus omninò possint: cuius rei exempla non pauca in plerisque virorum principum nominibus, nedum aliorum, in quibus variè contorquendis nascuntur quidam & nimis otiosi luxuriant. Et hæc sæculi nostri scabies, vel opinio assentatrix, vt delicatas quisq; ac nitidas suas laudes magis putet esse proprias ac peculiare, ex suo fundo quæritas anagrammate, quasi qui è suo fundo fruges esse meliores arbitretur.

— *trahit sua quemq; voluptas.*

Nec fastidio aliorum stomachum, meo dif

fusus ingenio: sed vereor ne nimia illa cura anagrammatum, nihil ferè aliud habeat quàm affectationem, & studium vanitatis. Hic desisto, & ad alia, quæ magis instant, propero.

DE EMBLEMATE.

PLERIQUE sunt non satis acuti, qui Emblemata cum Symbolo, cum Aenigmatibus, cum Sententiis, cum Adagio temerè & imperitè confundant. Fatemur Emblematis quidem vim in Symbolo sitam esse: sed differunt, inquam, vt Homo & Animal: alterum enim hic maximè generalius accipit, specialius verò alterum, norunt omnes, qui aliquid iudicii habeant.

Emblema ænigma non est, quamquam interdum cum ænigmatibus aliquam similitudinem habeat: Ratio enim quædam est apertior in Emblemate, propter notas, quæ apertæ & perspicuæ sunt: Aænigma verò in verbis ambiguum est & obscurum, vt etiam viros aliqui solertes & ingeniosos interdum longa mora teneat. At Symbolorum & Emblematum (de quibus maximè hic agimus) ratio debet esse clarior & apertior: vt quemadmodum ab iis imperiti arcentur, sic docti homines aliquid habeant, in quo ingenium exerceant.

Neq; Emblema est *γνώμη* seu sententia, quamquam sæpe Emblemata sententias in se contineant: nisi fortasse qua ratione Emblemata sumitur *μικρονυμίας*, pro epigrammate seu explicatione Emblematis, *γνώμη* enim verbis exprimitur: & nisi fallor, alter *γνώμη* esse minimè potest, nisi pro eo vsurpetur, quod *ἐνθύμημα* diceremus. Emblema enim sæpenumerò est *ἄφρονον*: nec semper necesse est in Emblemate esse adiectum epigramma. Deniq; vt vno verbo, Sententia & Emblema videntur mihi differre vt verba & res, seu signa quædam rerum, & res signatæ.

Deniq; non est Adagium vel pæremia: quia Emblema est aliquid ingeniosè ab ingeniosis excogitatum, vt ita dicam: adagium verò sermo est in ore omnium versans. In quo aduertendum, an ita acutè viderint, & non potiùs aberrarint, qui quascunq; sententias, adagia, similia, apophthegmata, historias ad Emblemata posse reuocari censuerunt, quasi ex re quavis Emblema eudi & confici deberet.

Super-

Emble-
mata &
Ænigma-
ta diffe-
rent.

Emble-
matis &
Ænigma-
tus diffe-
rentia.

Emble-
matis &
sententia
differen-
tia.

Adagij
& Emble-
matis di-
scrimen.

Anagram-
matis
artifi-
cium ad
sententia-
nem.

Superest itaq; Emblematis nomen explicemus, si prius Alciati verba ex Commentario in tit. De rer. & verbor. signific. apposuerimus. *Verba significant, inquit, res significantur: tamen si & res quandoq; significant, ut Hieroglyphica apud Orum & Chæronem, cuius argumenti & nos carmine libellum composuimus, cui titulus est EMBLEMATA. Hæc ille.*

EMBLEMA quid, unde dicitur; & quomodo id nomen propriè, quomodo figuratè accipitur.

Emblema quid.

DICITUR Emblemata, quicquid interseritur ornatus causa, non modò parietibus & pavimentis, sed & rebus aliis permulctis, ut vasis, pateris, vestibus: cuiusmodi sunt claviculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, vniones & gemmæ, cæteraq; generis eiusdem. *ζωωτόν* vel *δαίδαλμα* dicitur Eustathio, nempe ornamentum exemptile, quod innoxie demi potest vasis aureis vel argenteis, idemq; reponi. Id enim nominis deductum esse constat *παρὰ τῆ ἐμβάλεισθαι*, aut *ἐπιμβλήσθαι*, quod est inserere, interponere, vel iniicere. Antiquitus enim lapillis quibusdam quadratis & minutè sectis politisque, in quibus eicones quædam intertextæ essent, ædes magnatum & Principum regie vt plurimum ornabantur, vt colligere est ex Pausania, Plutarcho, Apuleio, Philostrato, & aliis plerisque; cuius etiam reivsum aliquem videmus in quibusdam templis, tum ædibus publicis & priuatis, vt nostra hæc ætas antiquitatis æmula pridem esse cœpit. Itaq; *μεταφορικῶς* hic Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pægmata, & id genus alia scite adiuncta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerumq; pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata, Emblematis referata dici figuratè potest. Notum enim illud M. Tullii ex Lucilio:

Quàm lepidè lexes composita vt tessera omnes

Arte, pavimento atq; emblemate vermiculato.

Verba sunt Lucilii Poetæ Comici, apud quem Scævola exagitat Albutium, qui nimis esset in ornatu & structura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odiosum. Non possum subterire à M. Tullio Verrem reprehendit acerrimè, quod emblematum vim, quæ esset in Siculorum vasis, abstulisset: quodq; Suetonius ait, Tiberium elegantie verborum studiosiorem, emblematis vocem aspernatum in quodam patrum decreto: commutandum enim verbum censuisse, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Emblema, vt accipitur à M. Tullio, & Vlpiano I. C. ornamentum exemptile, quod pro hominum placito vasis argenteis, vel aureis citra incommodum demi, rursusq; reponi potest: cuiusmodi sigilla, aut reru, vel fosculorum, colorumve simulacra fabricata. Nempe *ἐμβλημα*, *ζωωτόν*, *δαίδαλμα* *attachè pour orner les vaisselles d'or ou d'argent*, vt rectè doctus Hadrian. Iunius. *χρυσένδετα*, Martialis, vasa ex auro illigata, quæ crustas habent, aut torques ex auro nexiles, vt apud Baesium. Turnebus noster gemmata vasa, quæ consertas auro gemmas, hoc est, *λιθίσκους χρυσένδετους* teneant, exponit *χρυσένδετα*.

Cæterum pleriq; vel suspicari, vel obuiere poterunt, hic ab Alciato Emblemata impropiè dici, cum ea carmina videantur potius expositiones esse & explicationes Emblematum, id est, eorum symbolorum vel simulacrorum, quæ ab antiquis petita hic magna parte repræsentat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando subiectorum habere rationem metonymicam, & sententiam vel epigramma dici posse, quod Emblemata in se completatur.

A D

ALCIATI EMBLEMATA LAUDATIO,

Vice præfationis ad Emblematum explanationem

Habita Lutetiæ in regia Burgundionum schola, ix. Kal. Maias, 1576.

LTSI, *AVDITORES* optimi, non est meæ consuetudinis, quo tempore ad aliquem egregium scriptorem explicandum aggredior, initio meæ professionis tam anxie rationem reddere, cur hunc potius quam illum sumam in manus; propterea quod studiosis omnibus meam industriam & consilium in officio meo persoluendo, reque litteraria iuvanda probari iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, sed recenti nimis fortasse, ut mihi obijcitur, causa proponenda est, cur hunc enarrandum publicè, meisque; commentarijs illustrandum instituerim, ne quid à me temerè & inconsulto factum esse videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi, neque alieni à literarum meliorum usu & dignitate, qui dicant me non facere satis constanter, qui nescio quo animo intermissis antiquis auctoribus, & ijs, à quibus solida puraque; doctrina petitur, mutato priore consilio, ad recentiorum istum diuertam: ac si prisci illi sapientes, & iam longa seculorum diuturnitate probati mihi non satis arriderent. Ego, Auditores, de me nihil possum excellens aut magnificum polliceri: sed ausim tamen dicere, me non ita esse plumbeum, ut pulcræ & vtilis veterum hominum doctrinam tam parvi faciam, qui nullis unquam laboribus & vigilijs peperci, ut ex eorum quasi pomæijs & fertilibus agris, studiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamen ab ineunte ætate cognitionem rerum & antiquitatis (nedam verborum foscucos, in quibus alij permulti ætatem exigunt) mihi primùm comparandam esse duxi, operæ pretium me facturum putavi, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo exspatiarer: nulloque; auctore in salutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiam quandam verberum rerum, quæ cognitione dignissima sunt, mihi compararem, & è meliorum maximèque; locupletum, primæque; dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus, meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo nunquam in animum induxi meum, ut veteres potius quam vetera consēctarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, ut nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorandos esse iudicavi: & ex ijs ea sublegenda vidi, quæ ad studiorum liberiorum progressum facerent: non modò ut qui lacunas adiuu complent, quibus unum studium est, ut ea, quæ sunt hinc obturent; sed ut locupletes lauti que; homines, qui cum habeant quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facile non potest, abundant etiam innumerabili, eaque varia rerum copia,

• quippè

quippe qui ex magno acervo quidpiam sumere putent esse multò iucundius. Quod cùm dicere apud vos instituo, scio certè quàm facilius sit ea de re initium præfandi reperire, quàm exiit: tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus, quæ ad institutū hoc nostrum studiū non pertineant, longū & odiosum progrediū texere, meam omnē orationem in duo capita conferā: quorū primo, de Alciato quæ dicenda hoc tēpore arbitror: altero verò de meo ipsius studio atq; cōsilio pauca sum dicturus; quæso diligenter attēdite.

STATIM ubi primū ex pueris excessit *Andreas Alciatus*, atq; eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informari, ad ius civile animū applicauit, primū quidem *Mediolani* (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisq; hominibus affluenti) naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenij gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempe studia omnia, quibus ingenij cultus capitur, mirificè tum colebantur. Itaq; cum *Alciati* iam fama in aperto esset, ad quamcumq; se *Academiā* nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenij expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus admiratioq; superaret. Quapropter hunc magna laude & summa omnium oblectatione apud se doctorem habuere *Bononienses*, *Ferrarienses*, *Ticinij*, eumq; amplissimis præmijs donauerunt: & omnes quotquot in Europa de ingenijs aliquid iudicare poterant, cognitione atq; hospitio dignum existimarunt: Hac tanta nominis celebritate cùm esset etiam exteris notus, patriam primū sibi cherissimam armis & factionibus oppressam ad tempus deserere cogitauit, & *Auenione* moras trahere maluit: quo loco profitendi munus sibi demandatum, stipendio sexcentorum ornatus, magna sua laude sustinuit. Deinde à *Biturigum* magistratibus accitus, ipso etiam Rege *Christianissimo* procurante, secundo quàm eo venerat anno, duplicatum habuit honorarium, & mille ducentis est donatus. Fuit illis temporibus iucundus *Antonio* à *Prato* *Gallarum* *Nomophylaci*, *Ioanni Seluæ* principi *Senatus* amplissimo, multisq; legationibus in primis illustri ac nobili: cultus tum à *Budæo*, tum ab *Erasmo*, quorum alterum rarissimum *Franciae* lumen non iniuria possumus appellare; alterum, *litteratorum* huius temporis in *Germania* primū: adamatus à *Bembo*, *Cardinale* *doctrinæ* laude commendatissimo: cultus deniq; ab omnibus ijs, qui virtutem & *litterarum* gloriam adamabant; quos omnes, quamdiu vixit, deuinctos sibi consuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à suo tandem Principe reuocatus (serè sit enim, vt ipsa virtus in proprio & natali solo non nisi serè admodum cognita, ad extremum excipiat, excepta reficiatur, refecta præmijs exornetur) à suo, inquam, Principe in patriam reuocatus, post ancipites variusque casus & labores nomine publico exantlatos, in ordinem *Senatorum* honorificè cooptatus est; quam accessionem, vt ipse affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præstantis ingenij & eruditionis famam permultum auxit *libris* editis, quibus & suæ ætatis hominibus & posteris consulere sibi proposuerat. Et quidem intelligebat eos, qui verè docti essent, non solum cum viui sunt ac presentes, studiosos discendi erudire atq; docere, sed hoc idem etiam post mortem monumentis *litterarum* assequi. In quo suam fidem & studium tam mirificè probauit, vt nullus hodie sit *eleganti* & *polita* cognitione tinctus, quin huius ingenium suspiciat. Neq; profectò hac parte video, quàm sit æquum

Opinionem sequi vel *M. Antonij Oratoris*, aut *C. Lucilij*, tametsi doctus & urbanus à *M. Tullio* nominetur: Alter enim cur suas orationes edi nollet, probabilem rationem reddere solitus, id à se ita fieri dicebat, ut si fortasse quadam minimè alijs placerent, infitari posset: alter verò, quæ scriberet, neq; à doctis, neq; ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis nostrum artificij huic tam laborioso succensere ausit? quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neq; enim existimandum nobis est, veriora illa & simpliciora censenda, quæ viua voce dicuntur, quæq; simulari, fingiq; possunt, quàm quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examen proponuntur. Et hæc quidem, Auditores humanissimi, necessariò primum dicenda videbantur, ne quis fortè putaret, me illois, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lepidum, tamq; tersum & egregiè doctum, eumq; studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilij mei rationem primum redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satis ne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis ijs auctoribus, qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potius, & ad eum explanandum aggrediar, cum alios penè innumerabiles, eosq; maximè, quos posteritas communi consensu approbavit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, Auditores, non sum is, qui veteres, uti iam dixi, potius quàm vetera eaq; præclara vnquam probarim: ac si antiquam & recedentem doctrinam, temporum ratione citius, quàm dignitate & vsu aestimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid aestimandum, magniq; ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidia & cæca opinio, ut noua penè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam aperte damnent: quod idem suo seculo non temerè videtur ille conquestus:

Esse quid hoc dicam [inquit] viuis quòd fama negatur,

Et sua quòd rarus secula lector amat?

Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,

Præferat antiquos semper ut illa nouis.

Quæ quamquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensus, ut nunquam iniquis imperitorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium, vel Pacuuium Virgilio? quis Lucano Andronicum Liuium? quis *M. Tullij* orationibus omni dicendi lepore ac copia tinctis, forenses ac horridas actiones *M. Catonis* senioris anteponat? Equidem scio quàm non facillè se nouitas apud quosdam insinuet, ut honorificum aliquem locum obtrineat: adeò

— nos nostraq; liuidus odit.

— & nisi quæ terris semota, suisq;

Temporibus defuncta videri, fastidit & odit:

non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neq; quòd eo modo literarum dignitatem augeri velit; sed quia non nisi agrè patiatur se vltimo haberi loco, si res in certamen veniat: & industriam excitare se nihilo plus posse speret. At id quàm ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum?

Nam si tam Græcis nouitas inuisa fuisset ,
 Quàm nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
 Quod legeret, tereretq; viritum publicus vsus?

*Quàm multi multa possint obijcere, vltro mihi in mentem venit: ex ijs enim morosi qui-
 dam & tetrici castigatores, quæcumq; se vetustate commendant, ea penè sola & in pri-
 mis omni honore habenda putant: nouis auctoritatem omnem fidemq; detrahunt. In quo
 vt sibi mirè placent, ita Plautinam cautionem in pergulis, in conuiujs, in balneis, pe-
 neq; dixerim medio ipso foro personant :*

Qui vtuntur (inquiunt illi) vino vetere, sapientes puto ,
 Et qui libenter veteres spectant fabulas :
 Antiqua enim opera & verba cum vobis placent ,
 Aequum placere est antiquas fabulas .
 Nam nunc nouæ quæ prodeunt comediæ ,
 Multò sunt nequiores quàm nummi noui .

*Agnosco, inquam, ego Comici verba, teneo mentem, ni fallor: non tamen boni illi viri
 mihi vnquam persuaserint, id in omne scripti genus esse torquendum, quod de solis fa-
 bulis Poeta ille perspicuè & aperte pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicibus vt
 non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorum principem Pindarum,
 quaeso, audiant: ἀνεὶ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνδεὰ δ' ὕμνων νεωτέρων. Vinum vetus laudan-
 dum esse vult, at etiam recentiorum flores hymnorum suam quoq; laudem mereri gra-
 uiter ac verè testatur. Ita quidem doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat:
 quis tamen floridas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum scriptiones, & quasi
 tenellas nouasq; Musarum corollas labore ac studio concinnatas non aliquo putabit
 honore dignas, non etiam debita sua laude ornandas existimabit? Vultis itaq; vno ver-
 bo dicam quod sentio, Auditores, non possum facilius quàm Plinij Iunioris arguta sa-
 nè & opportuna sententia: Sum ex ijs, qui mirer antiquos, inquit ille; non tamen ita vt
 ingenia nostrorum temporum despiciam : neq; enim in gignendis optimis lassæ est &
 quasi effeta natura. Sit ergo recens Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam esse
 constet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatam pru-
 dentiam Iuris, quid eloquentiam, qua alijs præstitit, in medium adducam? Sic enim iam
 olim non temerè didicimus hanc pulcherrimam Iuris dicendi facultatem reuera πολυ-
 μαθία esse, & multiplicem atq; vberem rerum optimarum peneq; innumerabilium co-
 gnitionem, veram profectò & in actione positam, non vmbrailem quandam & in pul-
 uere latentem decertationem, sed in omnium oculis ac luce positam sapientiam . Quid
 loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, deq; literarijs monumentis ab eo editis ,
 quæ omnia non augeri verbis, nedum illustrari posse certò scio? Quanquam enim qui-
 dam è veteribus eleganter & acutè dixerit, facillimum esse laudare Solem, cum vbi-
 que præsto & semper esse possint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cum
 difficile non sit hominem commendare, in quo tot egregie animi dotes eluceant : mihi
 tamen verendum est, ne quis obijciat illud olim à Phauorino nobili philosopho vsurpa-
 tum, Vituperari satius esse, quàm remissè laudari. Adde, quòd si mihi aliquando sta-
 tuendum esset, vt Alciatum quadam insigni meritaq; laudatione exornarem, putarem
 equidem*

equidem non alio eloquendi genere mihi opus esse, quam eo, quo celeritatem nominis Alciatus est consecutus: ut qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra sibi opus esse censebat. Quamobrem si certò teneam, nunquam, aut raro admodum, parem gloriam esse in dicente vel scribente, atq; in eo, cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non possum quin pro ingenij mei tenuitate Alciatum commendem: quod ipsum tamè cum pro tantilla meà facultate vix consequor, ut certè cuperem, huius meæ vocis testes adnotabo potentissimas & nobilissimas in Europa gentes, à quibus ratam & exactam Doctoris huius ornatissimi eruditionem probatam fuisse, à patribus accepimus. Primum, testis est Italia, bonorum ingeniorum parens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, summa omnium admiratione de suo gestu fulminantem, ius civile magno applausu, partiq; auditorum concursu & frequentia docentem audivit. Testis Gallia, quæ eum Biturigibus per quinquenniū aluit regij & allestium stipendijs. Testis Germania, quæ præ cæteris semper industrios & sollertes homines habuit; quorum opéra factum, ut literarum cultus & exercitatio, pridem extincta Gothorum incursionibus, cepit hac tandem, mundi senectute reuiuiscere. Testes exteræ nationes omnes, in quibus tamen est aliqua humanitas atq; institutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoq; consensu Alciatum excipiunt; ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornant. Et certè ea fuit egregij hominis Suadela, ut etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerales, sic etiam externos absentes demulserit, ut mirer hoc penè vno Italo iuris studium fuisse diuinitus excitatum. Quæ cum dico, non est quod vestrum quispiam exspectet à me, ut nobiles huius nostræ ætatis luvris doctores inter se conferam, neq; enim id meum est: & quamquam mihi permissum ac concessum esse videretur, tamen scio in primis id & permolestum & odiosum ijs, quæ sese postponi alijs non tam facillè ferunt, quiq; vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt: in quo si putarem eos ne verbo quidem mihi fore molestos, tamen ut verè & ingenue fatear,

— non meus audet.

Rem tentare pudor, quam vires ferre reculent.

Sed quid immoror in ijs, quæ omnibus eruditis hominibus probata esse confido? Enimvero, Auditores, non est mihi animus calculum adijcere meum ad eas disputationes, quas magna sua laude scripsit Alciatus ad Ius illustrandum; de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere; de eo inquam libello qui, ut vident omnes, perexiguus est, si molem scripti consideremus: at magis certè & locuples & ornatus, si pretium, si dignitatem, si officinam rerum omnium selectissimarum, quæq; studio & cognitione omnino dignæ sunt, egregiè instructam: si, ut vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Ausim equidem affirmare, nihil omnino esse quod philologi aliòquæ morosi in eo desiderant. Sunt enim non pauci, qui longiores verborum ambitus, qui prodigiosas, ut sic dicam, foliorum & paginarum amplitudines; qui prolixam in doctrina farraginem non temerè fastidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molem euoluerit? An tantum nobis relictum est temporis? an oij? an vitæ denique, quam tamen brevissimam esse datam nemo non conqueritur, ut ad alia etiam præclara, & in quibus plus vilitatis esse intelligimus, non primo quoque tempore properemus? Rectè Callimachus ille Grammaticus, & iure quidem dicebat, magnum librum, magnum esse malum: ut intel-

ligamus homines insigni reuera magnoq; damno multari, quibus libri tam multi atq; ampli euoluendi proponuntur. At vt permulti sunt, qui prolixitatem auerferunt, sic profecto alij quidam nominari hoc loco possent non illiterati, non inertes, neq; postremo in numero ponendi, qui similitudinem, satietatis matrem, vt cramben bis male recoctam planè refugiant. Quid enim de ijs loquar, qui agrè admodum ferunt sibi quasi onus quoddam grauissimum impositum humeris, vt è multis multa conquirant, & non nisi labore indefesso molestoq; studia persequantur? Sunt etiam permulti auctores, qui manibus teruntur, in quibus singulis non nisi fortasse singulas virtutes reperire est: adeo nihil ab omni parte beatum, aut omnibus absolutum: perfectumq; numeris reperiri à nobis potest. Scio alios quosdam doctos & vtilis esse libros, è quibus res memoria dignas exprimimus: alios, qui verborum puritatem & elegantiam doceant: alios deniq; qui non nunquam vtile dulci permisceant. Nihil dico de ijs, qui nihil nisi spinas habent, aut ijs, qui propter obscurum dicendi genus, aut inspersas opiniones erroneas pium & cordatum lectorem sepenumero à legendo reuocant. Quis verò in hac Emblematum officina, & quasi locuplete rerum optimarum, penu breuitatem non laudet? quis varietatem rerum iucundissimam, & exactam puleramq; copiam non amplectetur? quis multiplicem vnus libelluli thesaurum exigua mole comprehensum non putabit excolendum, & nocturna diurnaq; manu versandum? Ut enim de prima illa virtute, qua breuis est, primo loco: certè Homerus ingeniorum vertex, quos egregios & sapientes viros effingit, eosdem etiam in dicendo parcos esse dicit: quantumq; mea mens diurna lectione repetere potest, & veterem historiam recordari, non agrè reperio, quamdiu manserunt incorrupti hominum mores, sermonem fuisse parcissimum & breuissimum. Quod ijs perspicere facillimum erit, qui priorum temporum auctores cum ijs, qui posteri successerunt, vna conferre volent: vt Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Hesiodo; Socratem, Platonem cum Chrysippo; cum Galeno Hippocratem. Veterum enim sapientum fuere sententia perbreues, quasi decreta quadam & placita, vt illa celebrata omnibus Pythagoræ symbola, Socratis, & aliorum quorundam sapienter & argutè, doctè grauiterque responsa, qua hodie circumferuntur, quibus quid eruditius? quid neruosius? quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Atheniensium, Lycurgi Spartanorum; nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vsi sunt, vt non videam quid amplius posteris accesserit, cum Philosophia primum loquax esse cæpit: vt ad rem Poetæ illud hoc loco, exclamare lubeat,

— laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Prætermiseram Epictetum, in quem permulta confertur laus, quod duobus verbis, ἐπέχει καὶ ἀπέχει, vniuersam Philosophiam complexus est. Quod tamen ita nolim seuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, sed etiam necessariam: at vt vestrum quisq; intelligat, Alciatum sua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. iam verò quis breuem illam & argutam prisca doctrinæ syluam non pluris habendam ducat, quàm immanes scriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi nescio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, vt in cochleis & testudinum genere, capitur? Sed pergamus quæso ad varietatem illam, qua se commendat, qua in delicijs habetur, qua studiosos pascit ani-

mos, qua eruditam cogitationem suspensam tenet. Quod cum meditor vna mecum, ex-
 stimo eos ineptos esse minimeq; diligentes, qui semper idem aut legunt, idemq; semper
 canunt, neq; varietate rerum, quam nobis natura ipsa commendauit, ingenium perpo-
 liunt. Quid enim morer Seneca, acuti hominis, vita tamen instituto plane Stoici, moni-
 tum consiliumq; grauiissimum, quo non obscure variam lectionem, vt alienam à studijs
 infestatur? Reuera hic magni nominis Philosophus non sine iudicio videtur suam ea de
 re sententiam dixisse, sed nos naturæ certissimum quoddam præscriptum sequimur, eiq;
 paremus: quo nomine nullus est, opinor, qui nobis molestus esse debeat. Nam quocum-
 que oculorum aciem flectimus, quamcumq; in partem sese mens humana recipiat, mul-
 tiplex & varium non tam numero, quam infinitate distinctum deprehendemus. Planta-
 rum enim florum, herbarum magna eaq; admirabilis est in omni genere varietas: tam
 diuersa animalium factes, ea colorum certè innumerabilium distinctio: imò verò ter-
 ram ipsam videmus hæc parte montibus eminentem, illa vallibus lacunosam, fontium
 quadam perennitate, fluminum, lacuum, vastiq; Oceano irriguam, & ceterè à terra secre-
 tam, vt ipsa sui maximum omnibus vbiq; spectaculum præbere videatur. Cuius natu-
 ræ tam sapientis & prouidæ sollertiam, homines ingenio maxime, & arte feliciter amu-
 lati sunt, vs præcipuè rebus, quæ literarum monumentis continentur. Etenim rectissime
 putarunt ingenium humanum non esse ita sterile & infecundum, & quasi cancellis cir-
 cumclusum, vt sua vi non continere posset ea omnia, quæ abundans & opulenta natura
 educere voluisset. Ne tamen vos morer pluribus, Auditores, si conferre libeat hunc tan-
 tillum libellum cum alijs longè plurimis: & si maturè iudicium adhibere par sit, quis
 non capiatur admiratione, vbi obseruarit in eo vno innumerabiles opes contineri, quæ
 non nisi magna difficultate summoq; studio in permultis alijs commodè obseruari possint?
 Ut enim id aliqua parte reuocem quasi ad calculos, in Alciato puram, tersam, & anti-
 quam dictionem nullus, vt opinor, desiderabit: acumen logicum non abest à præclara illa
 fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam varia
 colligerentur: non historia rerum permultarum: non philosophia morum & naturæ, quæ
 tota in omnibus Emblematis occupatur, vt quemadmodum in Homero pleriq; veterum
 dixerunt esse disciplinarum omnium officinam quandam locupletem; ita in Alciatum v-
 berrimè concurrunt, quæ hominis eruditi & ingeniosi laudatam aliquam ideam possint
 effingere. Quæ certè omnia non ideo à me dicuntur, vt aliquis vestrum putet, me tam li-
 bera & aperta laudatione meos qualescumq; in hunc auctorem labores venditare cupe-
 re: quod profectò quàm alienum sit à meo sensu, facile quiuis intelliget, si verecundum
 animum meum, si meæ vitæ rationem, si minimum peneq; nullum studiorum progres-
 sum viderit. Neq; verò is sum, qui Alciati, viri certè maximi, dignitatem raramq; do-
 ctinam cum mea tenuitate conferre audeam. Ille enim vir πολυεισωργὸς πολυμαθὴς ioc-
 cando liberè, relaxandoq; animum, Emblemata omni sale & lepore Attico tineta effu-
 dit: nos industria, studio, cogitatione, sensu deniq; omni nullum non lapidem mouemus,
 vt si pro dignitate non possumus ad vmbilicum perducere quæ cogitamus, saltem tamè
 admiratione quadam rapti, coniectanea nostra qualiacumq; potius, quàm seriæ doctrine
 fructum aliquem proponamus. Ille, vt se res offerebat (quando maxime à Iuris profes-
 sione honestam & liberam cessationem impetrabat) in medio suo otio negotium litera-

rium consecratus, rem quidem pulcherrimam, dignamque omni regio apparatus, eruditorum hominum oculis spectandam proposuit: ego vero, ut libelli huius gustum aliquem meo arbitrato perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos et Latinos aliqua, quod certè audio dicere, diligentia & voluptate animi deuoravi, eamque continuam operam in perquirendo fixi atque locavi, ut qui Sisyphus versat saxum, sudans interdo, sed nescio tamen an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, ut cum ea de re apud vos tam liberè verba faciam, possim adolescentiæ lapsus deprecari. Fateor enim nescio quo ætatis feruore arte annos septem contulisse & sublegisse me in libelli quandam formam aliquas minutias, quas cum amicis aliquot meis ostendissem, mihi auctores fuerunt, ut de ijs edendis tum primum cogitarem, & in publicam edi lucem paterer. Id certè, ne quid ego dissimulem, mihi tum valde placuit, ut qui meorum studiorum aliquod vel minimum specimen non ægè ferere studiosis esse consecratum: ad eamque rem citius quàm licebat, neque tam maturè, ut oportebat, ad Christophorum Plantinum, ciuem Antuëpiensem, regium typographum, scripserunt amici meo nomine, ut quemadmodum is ipse mihi coram pro sua facilitate primum hic Lutetiæ pollicitus erat, deinde per litteras idem non inuitus confirmarat, libellus prælo committeretur: quod tamen, vbi exemplar ad eum misissem, penè omnino ἀυτόγραφον, & reuera κακόγραφον, diuturna & molesta negotiorum mole auocatus, tam citò præstare non potuit, ut ipse constituerat. Sed ea tandem edita scholia, immatura penè omnino, neque digna satis quæ hoc tempore, tam eruditis hominibus abundantia, lucem ferrent: tamen excepta cum applausu à studiosis, mihi animos admoerunt, ut quæ inculta parumque tersa esse scirem, sumpto quodam otio libero corrigerem. Meæ itaque partes sunt, ut cum mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus sim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non semel habuerunt, de castiganda illa editione cogitem: tum ut respondeam hominum de me bene meritorum expectationi, tum ut adolescentum studia quacunque tandem ratione inuare pergam. Quod negotium citius confecissem, & alacri studio maturassem, nisi professionis meæ continua cura & laboriosa contentio, in qua cessatori esse non licet, me penè omnino à subsociis studijs abstraxisset: nisi, inquam, me toto iam sexennio exercuisset. Neque verò tam facile est ei, qui nostræ huius professionis munus sustineat, animum ad res tam varias & multiplices applicare: quem certè magnum & arduum laborem si qui tam facilem esse putant, vehementer admodum, errant. Nullus enim planè animus est vel adeò rectè à natura informatus, ut hoc quicquid est, quod facere debemus ex officio, qui non modo agendo, verum etiam cogitando possit sustinere. An vos aliam causam esse vllam putatis, cur in tanto honore, quo maximè artes aluntur, tam pauci reperti sunt hætenus, qui in hac profitendi laboriosa contentione pro dignitate versati sint? Non est longè repetenda ratio: sunt enim omittenda voluptates, prætermittenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuia, confabulationes omnium, penè familiarium deserenda: quæ res ut plurimum ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honestoque conatu studiorum humanitatis auocat, & interdum omnino abstrahit. Non longè abiero, dicamque hoc tempore quod tacitus nullo modo prætermittere possum; nostra hæc professio longe grauior est, magisque serua, quàm suspicari vnquam aut percipere possunt, qui dolium hoc numquam voluta-

runt. Nulla siquidem ars est digna hominis liberaliter educati studio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum cum esse, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione sustinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quanto magis in dies prouehor, tanto etiam magis intelligo quam absim à perfectione summorum operum, huiusq; professionis dignitate: vt quamquam videar plerisq; nunc extra laboris aleam positus aliqua mea industria & exercitatione, imò verò hominum eruditorum approbatione; tamen haud dubiè fateri cogar, me fundamenta, quæ cogito, nondum bene iecisse. Et hæc quidem quamquam verissima esse constet, scio tamen quam imperitis & parum cautis adolescentibus arrideant exoterica potius quàm acroamata: quàm placeant, non sollertes & industrij, non laboriosi & ingenui doctores, sed clariosi quidam & importuni ardeliones, vt etiam fumorum venditores, qui audacia quadam impudenti & intolerabili, iuuentutem sibi deuinciunt, eoque nomine literarum gloriam insigni quodam fastu complere non verentur. Quid enim nos, nos inquam laboriosi & industrij, non vbiq; faci scholasticæ probamur? quia fastum omnem præcludimus; quia malumus studere vtilitati audientium quàm voluntati; non pendemus ab aura populari; huic multorum capitum belluæ non obsequimur. Et hinc illæ lacrymæ, Auditores, vt nemini mirum sit, cur etiam Iupiter ipse, vt est in adagio vetere, ne quidem placere omnibus possit. Sed vna tamen optimè factorum conscientia, & doctorum quorundam hominum de nostris studijs grauissimo iudicio sustentamur atq; animum colligimus: quamquam nihil sit quod me poenitere debeat, vt eorum hominum, qui ab euentu metiuntur omnia, fortunam incusare velim. Licet enim minimè gloriari possim, vt ille, cui mille Siculis errabant in montibus agnæ: neq; cantare audeam, quæ

— solius si quando armenta vocaret

Amphion Diræus in Actæo Aracintho :

tamen mea ipse sorte contentus, si fas est, si licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non sum adeò informis: nuper me in littore vidi,

Cum placidum ventis staret mare. Numquam ego Daphnim

Cantando metuam, si nunquam fallit imago.

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione, vereor ne quis existimet me meas merces alienis nominibus velle carius vendere. Quod si facio, mei planè sum immemor, vt qui nasutis hominibus me ridendum propinem. At ne patiar vos hinc non satiatis discedere, neve aberrem à scopo, quem mihi primum proposueram, vt quæ vno quasi fasce complectar, quæ hætenus à me dicta sunt, quæso, Studiosi Adolescentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam nostri hi labores instituti sunt) quæso, inquam, nostri huius auctoris antiquam doctrinam diligenter obseruemus & exoscullemur: pe ritiâ iuris admiremur: eloquentiam consecremur: succinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus consensu approbemus: varietatem certè gratissimam iucris dissimamq; venemur: cuius singulas easq; admirabiles virtutes si penitus intuemur, thesaurum habemus nullo auro nullisq; gemmis conferendum: multoq; magis admirabilem, si eius vnus selectissimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum flosculis comparemus. In quo Emblematum libello mea qualicumq; commentatione illustrando, non puto me omnino malè bonas horas collocasse: quamquam id dictum nolim,

ut cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impensius, quod neq; vestra de me expectatio, neq; meus pudor unquam pateretur. Sed hoc unum contendo: excusetur, quaeso (id enim mihi non semel deprecandum) excusetur, inquam, nimius adolescentiæ meæ feruor, qui libellum quasi è nido implumẽ, ut ita loquar, & ut immaturum fetum emitti permisim: excusetur deniq; nimia fortasse tarditas, quæ effecit ut nondum satis mihi facere potuerim, neq; supremam admouere manum in eo diligẽter emendando, eo quod continuum mearum prælectionum pensum ab eo, quod tam diu mihi proposueram, me diutius auocarit. Sic enim mihi firmo quodam animi proposito statui, ut quamdiu mihi liberè ac quiete versari hac in Academia licuerit, efficiam, ut qui eruditis hominibus rationem mei ocij constare velim. Quid enim verear apud vos meas hic fateri delicias? Adolescentes optimi,

Musæ noster amor Permessides.

In quarum stadio quamquam molesto & arumarum pleno, honesto tamen & laudabili, sic me contineo, singulari Dei beneficio, ut nullus unquam fuerit adolescens, qui me toto iam sexennio profitentem de suggestu audierit, cui tamen modestia commendata sit, cui honesti cultus, cui deniq; humanitatis literæ, qui idem mihi ex animo non fuerit obsecutus. Nihil moror aliorum studia & labores certè multos sollicitudinum plenos; per me licet, oblectentur alij cæcis quibusdam cupiditatibus: alij fori iurgia consectentur, hi rei militari, aut mercaturæ faciundæ totos sese dedant, alij lucris inbient, & opima sacerdotia vel prece, vel pretio, si possint, aucupari non desinant:

Me verò primùm dulces ante omnia Musæ,

Quarum sacra fero, ardenti perculsus amore,

Accipiant, cæliq; vias & sidera monstrent.

D I X I.

I N D E X

EMBLEMATVM IN LOCOS COMMUNES ad studiosorum commoditatem digestorum.

Numerus prior ordinem Emblematis, alter paginam denotat.

P Ræfatio	1.	32 Bonis à diuitibus nihil timendum.	179.
1 Insignia Ducatus Mediolanensis.	9.	FORTITVDO.	
2 Mediolanum.	18.	33 Signa fortium.	183.
3 Nunquam procastinandum.	23.	34 <i>Α νέρχῃ καὶ ἀπέχε.</i>	190.
DEVS SIVE RELIGIO.		35 In adulari nescientem.	193.
4 In Deo lætandum.	26.	36 Obdurandum aduersus vrgentia.	198.
5 Sapientia humana, stultitia est apud Deum.	33.	37 Omnia mea mecum porto.	203.
6 Ficta Religio.	40.	CONCORDIA.	
7 Non tibi, sed Religioni.	46.	38 Concordiæ symbolum.	207.
8 Quà Dij vocant, eundum.	52.	39 Concordia.	210.
VIRTUTES.		40 Concordia insuperabilis.	213.
FIDES.		41 Vnum nihil, duos plurimum posse.	216.
9 Fidei Symbolum.	56.	42 Firmissima conuelli non posse.	219.
10 Fœdera.	60.	S P E S.	
11 Silentium.	65.	43 Spes proxima.	224.
12 Non vulganda consilia.	71.	44 In simulacrum Spei.	227.
13 Nec quæstioni quidem cedendum.	76.	45 In dies meliora.	232.
PRVDENTIA.		46 Illicitum non sperandum.	235.
14 Consilio & virtute Chimæram superari, hoc est, fortiores & deceptores.	81.	47 Pudicitia.	236.
15 Vigilantia & Custodia.	85.	VITIA.	
16 <i>Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπισεῖν ἀρδρα ταῦτα τῶν φρενῶν.</i>	91.	PERFIDIA.	
17 <i>Πῆ παρέβειν; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη;</i>	102.	48 In victoriam dolo partam.	239.
18 Prudentes.	108.	49 In fraudulentos.	242.
19 Prudens magis quam loquax.	112.	50 Dolus in suos.	245.
20 Maturandum.	116.	51 Maledicentia.	248.
21 In deprehensum.	120.	52 In receptatores sicariorum.	251.
22 Custodiendas Virgines.	122.	53 In adulatores.	255.
23 Vino prudentiam augeri.	129.	54 Ei, qui semel sua prodegerit, aliena credi non oportere.	258.
24 Prudentes vino abstinent.	135.	STVLTITIA.	
25 In statuum Bacchi.	138.	55 Temeritas.	261.
26 Gramen.	151.	56 In temerarios.	264.
IUSTITIA.		57 Furor & rabies.	268.
27 Nec verbo, nec facto quemquam lædendum.	157.	58 In eos, qui supra vires quidquam audent.	270.
28 Tandem tandem iustitia obtinet.	162.	59 Impossible.	273.
29 Etiam ferocissimos domari.	167.	60 Cuculi.	275.
30 Gratiam referendam.	172.	61 Vespertilio.	279.
31 Abstinencia à muneribus capiendis.	176.	62 Aliud de eodem.	281.
		63 Ira.	285.
		64 In eum, qui sibi damnum apparat.	289.
		65 Fatuitas.	292.

LXXVI INDEX EMBLEMATVM.

66 Oblivio paupertatis parens.	294.	110 <i>ἀντέπος</i> , id est, Amor virtutis.	457.
SVPERBIA.		111 <i>ἀντέπος</i> , Amor virtutis, alium Cupidinem	
67 Superbia	296.	superans.	461.
68 Impudentia.	302.	112 Dulcia quandoq; amara fieri.	466.
69 <i>φιλανθία</i> .	305.	113 Ferè simile ex Theocrito.	469.
70 Garrulitas.	311.	114 In statuiam Amoris.	473.
71 Inuidia.	316.	115 In obliuionem patriæ.	484.
L V X V R I A.		116 Sirenes.	487.
72 Luxuria	321.	117 Senex puellam amans.	495.
73 Luxuriosorum opes.	325.	118 In colores.	499.
74 Tumulus meretricis.	329.	F O R T V N A.	
75 In amatores meretricum.	333.	119 Virtuti fortuna comes	507.
76 Cauendum à meretricibus.	336.	120 Fortuna virtutem superans.	512.
77 Amuletum Veneris.	340.	121 Paupertatem summis ingenijs obesse, ne	
78 Inuiolabiles telo Cupidinis.	343.	prouehantur.	520.
79 Lasciuia.	348.	122 In Occasionem.	523.
80 Aduersus naturam peccantes.	353.	123 In subitum terrorem.	529.
DESIDIA.		124 In illaudata laudantes.	532.
81 Desidia.	356.	125 In momentaneam felicitatem.	538.
82 Desidiã abijciendam.	360.	126 Ex damno alterius, alterius vtilitas.	541.
83 In faciliè à virtute desciscentes.	363.	127 Bonis auspicijs incipiendam.	545.
84 Ignauia	366.	128 Nihil reliqui	548.
A V A R I T I A.		129 Malè parta, malè dilabuntur.	554.
85 Auaritia.	369.	130 Semper præsto esse infortunia.	557.
86 In auaros.	373.	131 Remedia in arduo, mala in prono esse.	
87 In aulicos.	377.	560.	
88 In sordidos.	380.	H O N O R.	
89 In diuites publico malo.	382.	132 Ex arduis perpetuum nomen.	564.
90 In auaros, vel quibus melior conditio ab		133 Ex litterarum studijs immortalitatem	
extraneis offertur.	385.	acquiri.	568.
G V L A.		134 Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis.	
91 Gula.	389.	572.	
92 Oeni effigies.	393.	135 Optimus cinis.	576.
93 In parasitos.	396.	136 Strenuorum immortale nomen.	581.
94 Paruam culinam duobus ganeonibus non		137 Nobiles & generosi.	585.
sufficere.	399.	138 Duodecim certamina Herculis.	592.
95 Captiuus ob gulam.	401.	139 In nothos.	600.
96 In garrulum & gulosum.	403.	140 Imparilitas.	603.
97 Doctorum agnomina.	405.	141 In desciscentes.	606.
N A T V R A.		142 Aemulatio impar.	608.
98 Natura.	409.	143 Albutij ad Alciatum, suadentis, vt de tu-	
99 Ars Naturam adiuuans.	414.	multibus Italicis se subducatur, & in Gal-	
100 In luuentam.	418.	lia proficetur.	611.
101 In quatuor anni tempora.	420.	P R I N C E P S.	
A S T R O L O G I A.		144 Princeps sabbitorum incolumitatem pro-	
102 Scyphus Nestoris.	423.	eurans.	615.
103 Quæ supra nos, nihil ad nos.	426.	145 In Senatum boni Principis.	618.
104 In Astrologos.	432.	146 Consiliarii Principum.	623.
105 Qui alta contemplantur, cadere.	438.	147 Opulentia tyranni; paupertas subiecto-	
A M O R.		rum.	627.
106 Potentissimus affectus amor.	441.	148 Quod non capit Christus, rapit fiscus.	
107 Potentia Amoris.	447.	630.	
108 Vis amoris.	450.	149 Principis clementia.	632.
109 In studiosum captum amore.	453.		

RESPUBLICA.

150 Salus publica.	637.
151 Respublica liberata.	641.
VIT A.	
152 In vitam humanam.	646.
153 AERE quandoque salutem redimendam.	651.

MORS.

154 Cum laruis non luctandum.	654.
155 De Morte & Amore.	657.
156 In formosam fato præceptam.	661.
157 In mortem præproperam.	663.
158 Terminus.	667.
159 Opulenti hæreditas.	673.

AMICITIA.

160 Amicitia etiam post mortem durās.	676.
161 Mutuum auxilium.	680.
162 Auxilium numquam deficiens.	682.
163 Gratia.	686.

HOSTILITAS.

164 In detractores.	691.
165 Inanis impetus.	695.
166 Aliquid mali propter vicinū malū.	698.
167 In eum, qui truculentia suorum perierit.	701.

168 ἐχθρῶν ἀδωρα δῶρα.	705.
169 A minimis quoq; timendum.	709.
170 Obnoxia infirmitas.	711.
171 Vel post mortem formidolosi.	714.

VINDICTA.

172 Iusta vindicta.	718.
173 Iusta ultio.	722.
174 Patrem delinquentis & suavoris culpam esse.	725.
175 Alius peccat, alius plectitur.	728.
176 Infanigliadius.	731.

PAX.

177 Pax.	734.
178 Ex bello pax.	737.

179 Ex pace veritas.	740.
----------------------	------

SCIENTIA.

180 Doctos doctus obloqui actas esse.	747.
181 Eloquentia fortitudine præstantior.	751.
182 Facundia difficilis.	758.
183 Antiquissima quæq; commenticia.	760.
184 Insignia Peccatum.	767.
185 Musicam Dns curæ esse.	773.
186 Littera occidit, spiritus vivificat.	780.
187 Dicta septem Sapientiam.	785.

IGNORANTIA.

188 Submouendam ignorantiam.	796.
189 Mentem, non formam, plus pollere.	803.
190 Diues indoctus.	805.

MATRIMONIUM.

191 In fidem vxoriam.	812.
192 Reuerētiam in matrimonio requiri.	817.
193 In fœcūditatem sibi ipsi damnosam.	822.
194 Amor filiorum.	824.
195 Pietas filiorum in parentes.	828.
196 Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere.	832.
197 In Pudoris statuam.	838.
198 Nupta contagioso.	842.

ARBORES.

199 Cupressus.	848.
200 Quercus.	852.
201 Salix.	855.
202 Abies.	857.
203 Picea.	859.
204 Cotonea.	861.
205 Hedera.	865.
206 Ilex.	868.
207 Malus Medica.	870.
208 Buxus.	873.
209 Amygdalus.	875.
210 Morus.	879.
211 Laurus.	881.
212 Populus alba.	886.

INDEX ALTER

EMBLEMATVM IN ORDINEM ALPHABETICVM DIGESTORVM.

Numerus prior Emblematis, posterior pagina est.

A Bies	202.	857.	<i>Desidia</i>	81.	356.
<i>Abstinentia à muneribus capiendis.</i>			<i>Desidiam abijciendam.</i>	82.	360.
31. 176.			<i>Dicta septem Sapientum</i>	187.	785.
<i>Aduersus naturam peccantes.</i>	80.	353.	<i>Vines indoctus</i>	190.	806.
<i>Emulatio impar.</i>	142.	608.	<i>Doctorem agnoscere</i>	97.	405.
<i>Ère quandoque salutem redimendam.</i>	153.		<i>Doctos doctis obloqui nefas esse</i>	180.	747.
651.			<i>Dolus in suos.</i>	50.	245.
<i>Albutij ad Alciatum, suadentis, ut de tumultibus Italicis se subducatur, & in Gallia profiteatur.</i>	143.	611.	<i>Dulcia quandoq; amara fieri</i>	112.	466.
<i>Aliquid mali propter vicinum malum.</i>	166.		<i>Ferè simile ex Theocrito.</i>	113.	469.
698.			<i>Duodecim ceramina Herculis</i>	138.	592.
<i>Alius peccat, alius plectitur.</i>	176.	728.	<i>Εἴχ' ἄρ' ἂν ἄδ' ὄσα δ' ὄσα.</i>	168.	795.
<i>Amicitia etiam post mortem durans.</i>	160.		<i>Ei, qui semel sua prodegerit, aliena credi non oportere.</i>	54.	258.
676.			<i>Eloquentia fortitudine praestantior.</i>	181.	751.
<i>A minimis quoq; timendum.</i>	169.	709.	<i>Etiam ferocissimos domari</i>	29.	167.
<i>Amor filiorum.</i>	194.	824.	<i>Ex arduus perpetuum nomen</i>	132.	564.
<i>Amuletum Veneris.</i>	77.	340.	<i>Ex bello pax.</i>	178.	737.
<i>Amygdalus.</i>	209.	875.	<i>Ex damno alterius, alterius utilitas.</i>	126.	
<i>Αὐξὴ καὶ ἀσέχῃ</i>	34.	150.	541.		
<i>Αὐτῆρος, id est, Amor virtutis.</i>	110.	457.	<i>Ex litterarum studijs immortalitatem acquiri.</i>	133.	668.
<i>Αὐτῆρος, Amor virtutis alium Cupidinem superans.</i>	111.	461.	<i>Ex pace vbertas,</i>	179.	742.
<i>Antiquissima quaq; commentitia</i>	183.	760.	<i>Facundia difficilis</i>	182.	758.
<i>Ars naturam adiuvans.</i>	99.	414.	<i>Fatuitas</i>	65.	292.
<i>Auauitia</i>	85.	369.	<i>Ficta Religio</i>	6.	40.
<i>Auxilium numquam deficiens.</i>	162.	682.	<i>Fidei Symbolum</i>	9.	56.
<i>Bonus à diuitibus nihil timendum.</i>	32.	179.	<i>Firmissima conuelli non posse,</i>	42.	219.
<i>Bonus auspicijs incipiendum.</i>	127.	545.	<i>Fœdera</i>	10.	60.
<i>Buxus</i>	208.	873.	<i>Fortuna virtutem superans.</i>	120.	512.
<i>Captiuus ob gulam</i>	95.	401.	<i>Furor & rabies.</i>	57.	268.
<i>Cauendum à meretricibus</i>	76.	336.	<i>Garrulitas</i>	70.	311.
<i>Concordia.</i>	39.	210.	<i>Gramen.</i>	26.	151.
<i>Concordia insuperabilis</i>	40.	213.	<i>Gratiam referendam</i>	30.	172.
<i>Concordia symbolum.</i>	38.	207.	<i>Gratia</i>	163.	686.
<i>Consiliarij Principum.</i>	146.	623.	<i>Gula</i>	91.	389.
<i>Consilio & virtute Chimeram superari; hoc est, fortiores & deceptores.</i>	14.	81.	<i>Hedera</i>	205.	865.
<i>Coronea</i>	204.	861.	<i>Ignaua.</i>	84.	366.
<i>Cuculi</i>	60.	275.	<i>Ilex</i>	206.	868.
<i>Cum larus non luctandum.</i>	154.	654.	<i>Illicitum non sperandum.</i>	46.	235.
<i>Cupressus</i>	199.	848.	<i>Imparilitas</i>	140.	603.
<i>Custodiendas virgines</i>	22.	122.	<i>Impossibile</i>	59.	273.
<i>De Mort. & Amore</i>	155.	657.	<i>Impudentia.</i>	68.	302.
			<i>In adulari nescientem</i>	35.	193.
			<i>In adulatoris.</i>	53.	255.
					In

<i>In amatores meretricum</i>	75.	333.	<i>Iusta ultio.</i>	173.	722.
<i>Inanus imperus</i>	165.	695.	<i>Lasciuia</i>	79.	348.
<i>In Astrologos</i>	104.	432.	<i>Laurus</i>	211.	881.
<i>In auaros</i>	86.	373.	<i>Littera occidit, Spiritus uiuificat.</i>	186.	780.
<i>In auaros, uel quibus melior conditio ab extra neus offertur.</i>	90.	385.	<i>Luxuria.</i>	72.	321.
<i>In aulicos</i>	87.	377.	<i>Luxurioforum opes.</i>	73.	325.
<i>In colores</i>	118.	499.	<i>Maledicentia.</i>	51.	248.
<i>In Deo latandum</i>	4.	26.	<i>Male parca, male dilabuntur.</i>	129.	554.
<i>In deprehensum</i>	21.	126.	<i>Malus Medica</i>	207.	870.
<i>In desciscientes</i>	141.	606.	<i>Maturandum.</i>	20.	116.
<i>In detractores</i>	164.	691.	<i>Mediolanum</i>	2.	18.
<i>In dies meliora</i>	45.	232.	<i>Mentem, non formam, plus pollere</i>	189.	803.
<i>In diuites publico malo</i>	89.	382.	<i>Morus</i>	210.	879.
<i>In eos, qui supra vires quidquam audent.</i>	58.	270.	<i>Mulieris famam, non formam uulgatam esse oportere.</i>	196.	832.
<i>In eum, qui sibi damnum apparat.</i>	64.	289.	<i>Musicam Dijs cura esse.</i>	185.	773.
<i>In eum, qui truculentia suorum perierit.</i>	701.	167.	<i>Mutuuum auxilium</i>	161.	680.
<i>In facile à virtute desciscientes</i>	83.	363.	<i>Natura</i>	98.	409.
<i>In fidem uxoriam</i>	191.	812.	<i>Nec questioni quidem cedendum</i>	13.	76.
<i>In fecunditatem sibi ipsi damnosam</i>	822.	193.	<i>Nec verbo, nec facto quemquam ladendum.</i>	27.	157.
<i>In formosam fato præceptam.</i>	156.	663.	<i>Νῆφε, καὶ μέ μνησ' ἀπιστεῖν ἀρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.</i>	16.	91.
<i>In fraudulentos</i>	49.	242.	<i>Nihil reliqui.</i>	128.	548.
<i>In garrulum & gulosum.</i>	96.	403.	<i>Nobiles & generosi.</i>	137.	585.
<i>In illaudata laudantes</i>	124.	532.	<i>Non tibi, sed Religioni</i>	7.	46.
<i>In luuentam</i>	100.	418.	<i>Non vulganda consilia</i>	12.	71.
<i>In momentaneam felicitatem</i>	125.	538.	<i>Nunquam procastinandum</i>	3.	23.
<i>In mortem præproperam</i>	157.	667.	<i>Nupta contagioso.</i>	198.	842.
<i>In nothos</i>	139.	600.	<i>Obdurandum aduersus urgentia</i>	36.	198.
<i>In obliuionem patria.</i>	115.	484.	<i>Oblitio, paupertatis parens.</i>	66.	294.
<i>In Occasionem</i>	122.	523.	<i>Obnoxia infirmitas.</i>	170.	711.
<i>In parasitos</i>	93.	396.	<i>Ocni effigies.</i>	92.	393.
<i>In Pudoris statuum</i>	197.	838.	<i>Omnia mea mecum porto.</i>	37.	203.
<i>In quatuor anni tempora</i>	101.	410.	<i>Optimus ciuis.</i>	135.	576.
<i>In rezeptores sicariorum</i>	52.	251.	<i>Opulentia tyranni, paupertas subiectorum.</i>	147.	627.
<i>Insani gladius</i>	176.	731.	<i>Opulenti hereditas</i>	159.	673.
<i>In Senatum boni Principis.</i>	145.	618.	<i>Parem delinquentis & suasoris culpam esse.</i>	174.	725.
<i>Insignia Ducatus Mediolanensis</i>	1.	9.	<i>Paruam culinam duobus ganeonibus non suf- ficere.</i>	94.	399.
<i>Insignia Poetarum.</i>	184.	767.	<i>Pax</i>	177.	734.
<i>In simulacrum Spei.</i>	44.	227.	<i>Paupertatem summis ingenijs obesse ne proue- hantur.</i>	121.	520.
<i>In sordidos</i>	88.	380.	<i>πῶν παρῆβεν; τί δ' ἔρεξα; τί μοι θεόν ἐκ ἐτ λεσδα;</i>	17.	102.
<i>In statuum Amoris</i>	114.	473.	<i>φιλαυτία.</i>	69.	305.
<i>In statuum Bacchi</i>	25.	138.	<i>Picea.</i>	203.	859.
<i>In studiosum captum amore</i>	109.	453.	<i>Pietas filiorum in parentes.</i>	195.	828.
<i>In subitum terrorem</i>	123.	529.	<i>Populus alba</i>	212.	886.
<i>In temerarios</i>	56.	264.	<i>Potentia Amoris</i>	107.	447.
<i>In victoriam dolo partam</i>	48.	239.	<i>Potentissimus affectus amor.</i>	106.	441.
<i>Inuidia</i>	71.	316.	<i>Præfatio in Emblemata</i>	1.	
<i>In vitam humanam</i>	152.	646.			
<i>Inuiolabiles telo Cupidinis.</i>	78.	343.			
<i>Ira</i>	63.	285.			
<i>Iusta uindicta</i>	172.	718.			

<i>Princeps subditorum incolumitatem procurās.</i>		<i>Semper praesto esse infortunia</i>	130.	557.
144. 015.		<i>Senex puellam amans.</i>	117.	495.
<i>Principis clementia</i>	149. 632.	<i>Signa fortium</i>	33.	183.
<i>Frudens magis quàm loquax.</i>	19. 112.	<i>Silentium</i>	11.	65.
<i>Prudentes</i>	18. 108.	<i>Sirenes</i>	116.	487.
<i>Prudentes vino abstinens.</i>	24. 135.	<i>Spes proxima</i>	43.	224.
<i>Prudicitia.</i>	47. 236.	<i>Strenuorum immortale nomen.</i>	136.	581.
<i>Quà Dij vocant, eundem</i>	8. 52.	<i>Submouendam ignorantiam</i>	188.	796.
<i>Qua supra nos, nihil ad nos.</i>	103. 426.	<i>Superbia</i>	67.	296.
<i>Quercus.</i>	200. 852.	<i>Tandem tandem iustitia obtinet.</i>	28.	162.
<i>Qui alta contemplantur, cadere.</i>	105. 438.	<i>Temeritas</i>	55.	261.
<i>Quod non capit Christus, rapit fiscus.</i>	148.	<i>Terminus</i>	158.	667.
630.		<i>Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis.</i>	134.	
<i>Remedia in arduo, mala in prono esse.</i>	131.	572.		
560.		<i>Tumulus meretricis.</i>	74.	329.
<i>Respublica liberata.</i>	151. 641.	<i>Vel post mortem formidolosi.</i>	171.	714.
<i>Reuerentiam in matrimonio requiri.</i>	192.	<i>Vespertilio.</i>	61.	279.
817.		<i>Aliud de eodem.</i>	62.	281.
<i>Salix</i>	201. 855.	<i>Vigilantia & Custodia</i>	15.	85.
<i>Salus publica</i>	150. 637.	<i>Vino prudentiam augeri</i>	23.	129.
<i>Sapientia humana stultitia est apud Deum.</i>		<i>Virtuti fortuna comes.</i>	119.	507.
5. 33.		<i>Vis amoris</i>	108.	450.
<i>Scyphus Nestoris</i>	202. 423.	<i>Vnum nihil, duos plurimum posse.</i>	41.	216.

I

C L V I R I
 A N D R E A E A L C I A T I
 I N L I B R V M
 E M B L E M A T V M
 P R A E F A T I O
 A D
 C H O N R A D V M P E V T I N G E R V M
 A V G V S T A N V M .

DV M pueros iuglans, iuuenes dum tessera fallit,
 Detinet & segnes chartula picta viros;
 Hac nos festiuis Emblemata cudimus horis,
 Artificum illustri signaq; facta manu:
 Vestibus ut torulos, petasis ut figere parmas,
 Et valeat tacitis scribere quisque notis.
 At tibi supremus pretiosa nomismata Caesar,
 Et veterum eximias donet habere manus;
 Ipse dabo vati chartacea manera vates,
 Quae, Chonrade, mei pignus amoris habe.

C O M M E N T A R I I .

I. **H**A N C eandem praefationem editio Stockhamei habet soluta oratione, in hunc modum:

Quod pueri nucibus ludendus tempus te-
 rere, iuuenes cubus vel alea, grandauiore
 verò desidijs viri sapenunero chartarum
 lusu fallere solent: id nos animi etiam re-
 creandi causa, & succissius quibusdam
 horis in Emblematis his componendis,
 ijsq; peregregijs artificum imaginibus ador-
 nandis insumimus. Ut quisque ea vestibus
 (veluti inauratos, ut solent globulos) aut
 etiam pileis seu galeris (ut fit nitida scu-
 tula in hunc modum excelsa) ornate in-
 serere, scit & venuste adaptare possit: atq;
 etiam per istiusmodi characteres vestigia,
 & figuratos modos, enigmatum instar, pul-
 cra quaque commensurare, et planè, vel sine
 ulla verborum litterarumq; serie facile

exhibere valeat. Caterum potentissimus il-
 le Caesar, Germanorum Imperator, te donet
 pretiosis numismatibus, huiusmodi spe-
 cies & imagines praeserentibus, veterum
 olim artificum mira industria elaboratus:
 Ego enim vates tibi etiam poeta carmina
 solum, pictos & chartaceos mitto libellos,
 singularis mei erga te amoris certissima
 pignora.

PR O P O N I T V R hoc epigramma
 vice praefationis, qua suum libellum Em-
 blematum consecrat nobili Viro Chonra-
 do Peutingero. Sumpta autem est quadam
 imitatione ex oratione Ciceronis pro Ar-
 chia poeta, vbi ille sic argumentatur:
 Quare quis tandem me reprehendat, aut
 quis mihi iure succenseat, si quantum
 caeteris ad suas res obeundas, quantum ad
 festos dies ludorum celebrandos, quan-
 tum

II.

tum ad alias voluptates, & ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt intempestivis convivijs: quantum deniq; alex, quantum pila: tantum mihi egomet ad hæc studia recolenda sumptero? Primò itaq; Autor suum studium laudat ex dissimilibus: occasionem huius opusculi conscribendi aperit, descriptionem Emblematis, eiusdemq; vsum ac finem ponit: & ad extremum amico homini ac docto Chonrado idem suum opusculum modestè commendat.

Argumentum præfationis.

III. AD CHONRADVM.] De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opusculum dicatum constat, tantum ea dicam & huc referam, quæ scriptorum nostri temporis lectione consequi potui. Andreas Cratander in Epistola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum præfixit, hæc habet: Chonradus Peutingerus, eximium illud Augustanorum Vindelicorum decus & specimen, qui cum incomparabili auctoritate, quam in gnauiter sustinendis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus est, egregiam humaniorum studiorum peritiã coniunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde satis apparet, quod mihi aliquot Ciceronianarum orationum reliquias, & venerandæ vetustatis exemplaria transmisit, tanquam auxiliatrices copias, &c. Hæc quidem ille. Sed expressius Hentricus Pantaleon Profopographiæ parte 3. eiusdem Chonradi vitam, laudesque perstrinxit. Sic autem ait: Chonradus ille Augustæ Vindelicorum ex honesta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus est. Is cum felici ingenio esset præditus, à teneris annis literis incubuit, & in primis legum lectioni diligètem operam impendit. Hinc factum, vt Iuris Doctor omnium acclamatione creatus fuerit. Accedebant multæ heroica virtutes, & rerum agendarum dexteritas. Itaque patriæ utilis ciuis, & singulare ornamentum extitit, atq; à Maximiliano Cæsare inter suos consultarios cooptatus fuit. Quinetiam hunc Erasmus Rotterodamus plurimum ob eruditionem dilexit, & inter summos amicos habuit. Scripsit is anno 1506. Sermones conuiuiales, in quibus multa de mirandis Germaniæ antiquitatibus referuntur: præterea de gentium quarundam emigratione Epito-

Chonradus Peutingerus.

men, quæ Procopio, & alijs historicis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerum antiquarum singularis æstimator, qui eiusmodi indagare, & posteris proponere magna delectatione erat solitus: tandem ætate confectus obiit, & apud suos honorificè sepultus est. Hactenus Pantaleon, quæ omnia penè mihi videntur sumpta ex 18. Epist. Erasmi, quam ad eundem scripsit. Præterea quisnam fuerit Chonradus Peutingerus, nemo melius Bernardino Trebatio Vicetino exposuit. Is enim anno MDXV. Peutingero inscribens versionem suam Hieroglyphicorū Ori Apollinis, hæc habet: Antiquitas ipsa nullo magis gaudet alumino. Romani autem Cæsares quem alium maluit curatorem: non tibi eorum gesta cognouisse satis, eos ipsos signatos omnes in chartis, ære, argento, solido auro demonstras; & quod viui non potuerunt, mortui adepti sunt, vt eodem tempore & iuuenes, & senes, & in omni ætate quales fuerint conspici possint. Sed & ipsi Romani duces, quod non secundò perierint, tibi acceptum referunt: tu eorum Epigrammata colligis vndecunq;e, & iam vetustate collapsa, dimidiata ferè restituis, ac das, vt postquam in marmore nequeunt, in chartis legantur. Hæc ille.

Dum pueros.] Dissimilitudine suum negotium cum aliorum otio conferens, tralusu suum genera totidem ætatibus apta ponit, ex adiuncto tempore, quò hoc opusculum scripserit. Pueri nucibus delectantur: hincque vulgò trita prouerbia, Relinquere nuces: Nunquam à nucibus recedere: Nucibus indulgere: & Ad nuces redire: id est, semper puerum esse. Adolescentes & iuuenes tessera delectantur, quod est aleatorum. Segnes autem, qui que corporis morum refugium, chartulis pictis oblectantur. Est autem hoc loco notanda elegans gradatio; pueri, iuuenes, viri.

Iuglans.] Nux. Macrobius lib. 3. Satur. c. 18. inquit: Nux iuglans, secundum nonnullorum opinionem, à iuuando, & à glande dicta existimatur. C. Bassus verò, in lib. de sign. verb. hoc refert: Iuglans arbor dicta inde est, perinde ac Iouis glans. Nam id arboris genus nuces habet, quæ sunt sua viore sapore, quàm glans. Constat sanè præcis illis temporibus, antequam mortalium genus ad delicias sese luxumque conuertetet, maximo in honore glandem

Nux.
glans.

glandem fuisse, vt quæ sola simplici vitæ atq; innocuæ præbebat alimenta. Quare cum hunc fructum egregium, ipsamq; arborem Deo dignam existimarent, decorare eum digna appellatione volentes, iuglandem, quasi Iouis glandem nuncupauerunt. Cloatius autem Verrius in lib. à Græcis tractatorum, ita memorat: Iuglās, di, prætermisum est, quasi diuiglans, id est, Διδος βάλανος. Hanc Græci ob excellentiam etiam basilicam vocant.

Iuuenes, medix ætatis homines. Seruius enim Tullius Rex Romanorum, teste Gellio, ætates diuisit in pueritiam, iuuentutem, & senectutem. Quod idem sensisse videtur Aristoteles 3. de Anima, vbi inquit: Necessè est omne quod generatur, augmentum habere, ac statum, & decrementum. Commodius tamen nos cum Auicenna & medicorum schola ætates omnes in quatuor ordines digerimus, ita tamen, vt quosdam alios sub se positos habeant gradus. Aetas prima est adolescentia, ad annum ferè producta trigessimum: secunda verò consistentiæ nuncupata, vel vigoris, aut pulchritudinis, ad annum ferè quintum post trigessimum: consequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ senectus appellatur, ad annum ferè sexagesimum. Subest mox ætas, quæ ad manifestum nos interitum præcipites agit; in qua, qui diutius perseuerat, dicitur *νύμφαις ισίλιξι*, id est, nymphis æqueuus. Gradus ætatum minutiores vide apud Auicennam 1. 1. cap. de complex. Galenum 3. A phor. com. 27. 30. 31. & 5. A phor. com. 7. 9. & alibi. Sciendum verò, ætatum conueniens non vbiq; neq; semper haberi eosdem, sed euadere diuersos pro constitutionis ratione, aut sexus, vel etiam regionum ac terrarum situs, cœli quoq; & victus temperamētī, & aliorum plurimum, vt probè monet Galenus 6. de sanitatis regimine. Dicitur autem ætas media iuuentus, & in ea constituti, iuuenes, à iuuan do, quod ea ætas maximè apta sit ad laborem tolerandum.

— *Neq; enim robustior aetas*

Vlla, nec vberior, nec qua magis ardeat vlla.

Tessera.] Dicitur tessera, quicquid ex omni parte quadratum est: estq; corpus ex sex lateribus æquali latitudine planitie-rum per quadratum, à Græcis dicitur

κύβος, cubus, ἀπό τῆς κύβισαν, quod facillimè prouoluatur, & quasi semper in caput saliat. Is enim cum est iactus, quam in partem incubuit, immotam habet stabilitatem: vt sunt ossicula, punctis quibusdam distincta, quæ in fritillum seu aluicū iaciunt οἱ ταυλίζοντες (vt Diomedes verbo vtat) id est, tablizantes, de quibus hoc loco sermo. Hunc tesserarum lusum multi magno errore eundem cum talorum seu taxiflorum lusum existimant. Est enim talus proprie ossis genus in articulo pedis, ventre eminent, concaua in vertebra, ligatum solidissimis neruis, quadratum formæ, altera parte concauum, altera ferè planum, estq; in posteriore duntaxat suffragine, nunquam in prioribus pedibus; nec est homini aut alijs animalibus digitos habentibus, nec solidas habentibus ungulas, sed tantum bifurcis. Hoc genere ossiculi ludere veteres consueuerunt, non tamen eodem modo, quo cubis seu tesseris ludebāt; differunt enim hi lusus nomine, forma, & iactu, addo etiam inuentione: Nam cuborum lusus Græcis dicitur *κύβεια*, talorum verò Aristoteles 1. Rhet. ἀσπράγγισιν vocat: illi sex lateribus constabant, hi autem quatuor: in ludendo tesseris vtentur tribus, talis verò quatuor: tesserarum inuentionem Lydis attribunt, Palamedi scilicet apud Troiam, talorum Naucrati cuidam Aegyptium deo. Hanc quoque differentiam animaduertit Cicero in Diuinat. Quid est enim fors? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. Et ex ea obseruatione Martialis:

*Non sum talorū numero par tessera, quū sit
Maior quam talus alea saepe mihi.*

Vide de his Macrobius lib. 1. in som. Scip. Gellium lib. 1. cap. 20. Cœli Rhodig. lib. 20. cap. 14. & 27. & Budæum 5. de Assè.

Ditius.] Remoratur, & à serijs negotijs abstractos tenet.

Segnes.] Viri segnes dicuntur tardi, ignaui, steriles, quasi sine igne; sicut è contra dicuntur ardentes, pro solertibus, diligentibus, & omnis moræ impatientibus: segnitiam namq; parit frigiditas, quæ in senibus vt plurimum dominatur, maxime accidentibus humoribus. Nota hoc loco artificium Alciati, qui vno epitheto duas reliquas ætates comprehendit, ijsq; lufum chartarum attribuit, viris nempe ociosis & ignauis, tum etiam senibus decrepitis &

*Talus
quid.*

*Talorum
& tessera-
rū lusus
diuersi.*

Segnes.

imbecillibus.

Chartula picta.] Lusus chartarum: hunc Volaterranus lib. 29. Philolog. nouitium inuentum esse scribit, dignum sane ludicro hoc nostro tempore.

Festus horis.] Diebus genialibus & festiuis, quibus animum remittebam à seuerioribus legum studijs: Vel, *festus horis*, subcisino tempore. Sic enim M. Tullius, cum dies aliqui dabantur ad rusticandum, vt etiamnum dantur iustitiorum dies Senatoribus, ad eorum numerum accommo dabat, quæ scribebat, testis est ipse 1. de Legibus. Sumpsit autem horam pro die, imitatus Virgilium, qui ait:

— Nunquam te crastina fallet

Hora —

Imò ipsum Ciceronem 1. in Verrem: Hic tu fortasse eris diligens, ne quam ego horam de meis legitimis horis remittam. Vbi Ascinius: mire horis dixit, cum dies sint plurimi. Et veteres præterea horas generaliter dicebant, more Græcorum.

Emblema quid.

Emblema.] Dicitur Emblema ἀπό τῆ ἐμβάλλω, quod est, interfero. Sunt enim emblemata, vt supra etiã inuimus, ornamenta exemptilia, quæ ad placitum vasis argenteis, aureis ve tolli & reponi possunt, qualia sunt sigilla, variæque, vt flosculorum, sic & retum aliarum simulacra affabrè cælata, vel depicta. Sic accipitur id nominis à Cicerone primum, deinde Vlpiano. Ex libris enim Iurisconsultorum didicimus, nihil aliud emblema esse. I. cum aurum, § idem Celsus, & I. pediculis argenteis. §. 1. ff. de auro & arg. leg. Ea vox, cum peregrina esset, & Romanis auribus non satis nota, Tiberio Cæsari minime placuit, vt principi, qui patriam linguam præferret externæ. Quamquam enim, ait Suetonius, Græco sermone promptus esset, non est tamen nisi opportundè vsus; abstinuit enim, sed in senatu maxime: aded quidem, vt monopolium nominaturus, veniam prius postularit, quod sibi verbo peregrino vtendum esset. Atque etiam in quodam decreto patrum, cum ἐμβλημα recitaretur, vocem commutandam censerit, & pro peregrina Romanam nostratam requirendam: aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuciandam. Idem in Dionis epitome. Et hæc quidem ille. At nos Emblematis vocabulum retinemus, vt iam

receptum vsu, dignumq; Romana ciuitate: est enim venustum & elegans, imò significantissimum, & ad hanc imitationis materiam appositissimum. Nec modo vasis adhibetur emblemata, sed & alijs rebus, cum triplici tamen nominis distinctione, nam ea, quæ in parietibus siebant, vermiculata seu musæata dicuntur; quæ in lignis, segmentata; quæ in pavimentis, tessellata. Interim tamen hæc aliquando confunduntur. De hoc infuse vocabulo plura Budæus in Annotat. ad Pandect. & eleganter Crinitus lib. 22. c. 1. de honesta disciplina.

Emblema triplex.

Cudimus.] A fabricis, aurificibus, vel alijs sculptoribus ἀλλυσιπία, cui, meo iudicio, coniuncta est εἰρωναία, qua facilitatem suã in his emblematis componendis ostendit. Significat enim se horis genialibus hæc lepida carmina conscripsisse, cudere verò seruire est & magni laboris opus: Hinc mihi haud probabile fit, Alciatum tempore illo, quo relaxationem à seuerioribus studijs captabat, grauiori labore animum fatigare voluisse. Sic & nos Germani iocari solemus, dum poëtastris illos, qui omnibus imploratis Musis, & toto Helicone accito, vix vnum aut alterum versum ex intimis ingenij penetralibus extorquent, cudere versus dicimus, Vers schmidens; sumpta à fabricis ferrarijs metaphora.

Artificum etc.] Hic versiculus descriptionem cõtinet τῶν ἐμβλημάτων, qua de re iam satis diximus. Sed hic aduette materialem causam.

Illustri.] clara, celebri, nobili. Sic dicimus illustria facta, illustris fama, illustre domicilium, illustres viri.

Vestibus vt torulos.] Finalis causa emblematum, & vsus. Conferent hæc ἀρωναία signa, vt ornamenta, quædam vasis, vestibus, pileis, ædium parietibus, aulis, fenestris possimus apponere: vtq; ingeniosi homines tacitis quibusdam notis, & quasi hieroglyphicis litteris animorum sensa exprimant. Moris fuit Alciati ætate, vt vestibus assuerentur, vel in ima fimbria, vel in manicis, vel in thorace, imagines & ingeniosa dicteria, vt videre possumus in picturis Ducum & Imperatorum eius æui; & apparet in solidis aureis Ludouici Sfortiæ, & aliorum. Et quidem Ludouici illud fuit non admodum vulgare in hoc genere, quod antiqua libertate perstringit

Emblema tu quoque

Ludouicus Sfortia.

Matthæus

Matthæus Bossus, in epistola ad Iacobum Comitem Purliliarum: Ita quoq; & Ludouicum multi putant pœnas misericorditer, & diuinitus dare, quo sese exploret atq; agnoscat, qui supra humanos errores, se tantæ mentis cæcitati obstrinxerat, vt humana atq; diuina iuxta deluderet. Nam pro pulcro & regali nomine (Ludouici) Maurum vocari, & pro eleganti forma pingi nigerrimum atque terrificum se fecit, inuerten tem manu orbem terrarum, & circa orbem hoc ænigma inscribi, quod est Dei solius audere, FACITO VELIM; quum fuisset ei satius dicere; FACITO possim. Hæc ille. Extat etiã nunc Patauij in templo augustissimo D. Antonij, prope ostium sacrarum inter alteram autarum & parietem, imago viri militaris, in cuius manica legitur patria lingua, TV DIRE', E MI FARO'; tu dicēs, at ego faciã: quod planè thrasonicum iudicat Dn. Pignorius. Quid si potius submisit & modestè: ad significãdam promptam obedientiam, q iam miles suo duci debet, ac si diceret: tu impera, & dictum factumq; puta? Sed nihil affirmo contra tantum Cæsorem. Io. Villanus lib. 10. Histor. Flor. cap. 60. de Castruccio: Per leggiadria e grandigia fece vna roba di sciamito cremisi, e dinanzi al petto con lettere d'oro che diceuano: EGLI E QVELLO CHE DIO VVOLE; e nelle spalle di dietro simile: E SI SARA' QVELLO CHE DIO VORRA'. Torulos autem appellat eminentias quasdam in vestibus, corollis, & alijs similibus. Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens: Addit, inquit, aliquos vt in corona toros, omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, que petasis, id est, pileis, aut penulis, vestibusque adijci solent. Palam est illud ex Amphitruone Plauti: *Tum meo patri autem torulus inerat aureus sub petaso.* Vbi Commentatores, atq; Autor Thesauri linguæ Latinæ, fortasse non intelligentes, quid sit hic torulus, legendum censent, torculus: eò quod torulus à torus ducatur, diminutua forma, id est, paruus torus. Sed Plauti locum defendentes, tori tororum, significare dicimus carnem extantem in brachijs hominum robustorum; in qua signi-

ficacione dixit Plautus, torulus aureus sub petaso. Et fortè Alciatus hic alludit ad Magnatum morem nostri temporis, qui in famulorum vestibus solent addere torulos holosericos diuersi coloris, quàm sit ipsa vestis: veluti spherulam depictam extantem, vel mundum, vel globulum, aut lacertum, & similia.

Petasus.] pileis, galeris, &c. Petasum, *Petasus quid.* Arcadicum pileum significacione primaria esse, didici ex Helychio. *πέτατος τὸ τῶν ἐφέσων φόρημα.* sic enim legendum in Helychio, non *φόρημα*, vt in vulgatis. Suetonius ait, Augustum non nisi petasatum, hoc est, velato capite sub dio spariari solitum. Certè & Poetæ petasatum Mercurium faciunt. Id nominis à *πετάωνυσθαι*, pandere, vel extendere desectitur: quod pilei genus galero non absumile voluit. Prædentiùs 2. in Symmachum:

Nec petaso insigni poterat Lacedæmone capta

Mercurius seruare suas de clade palæstras.

Aliqui tamen scioli hoc nomen à verbo Græco *πέταμαι*, quod est volo, nasci volunt, idq; pro calceamento Mercurij, hoc est, talariibus perperam sunt interpretati, cum ille apud Plautum in Amphitruone dicat: *Ego has habeo vsq; in petaso pinnulas;* non respicientes ad ea, que alibi apud eundem Plautum, nec non apud Poetas & Historicos leguntur. Vnus locus ex Suetonio iam adductus satisfacit, si enim Augustus solis hyberni impatiens erat, caput tegere, non pedes debebat: nam nudis pedibus per frigus incedere, aut egentissimi, aut insanissimi hominis videtur esse. Huic rei quoq; suffragatur Suidas, cum inquit: *πέτασος ἔδος ὑπόσματος. Επιπέτατων δράκοντι τῶ νομοθέτη τῶν ἀθηναίων πέτασος πλείονας, καὶ χιτῶνας, ὡς ἀποπνιγῆναι ἐν τῷ δεάτρῳ.* Vnde liquido constat petasum non esse calceamentum, sed capitis velamen in modum pilei; vel etiam *μεταφορικῶς*, quiddam in galeri formam ædificijs superpositum, vt apud Plinium Nat. Hist. lib. 35.

Figere.] affigere, applicare, assuere. Vnde militia omissa, milites arma figere dicebantur, quia ea in templis suspendebant, vel parietibus affigebant.

Parmas.] Parma scutum breue peditū, *Parmas.* pelta etiam dicta à Plinio, quamuis pelta *Pelta.*

proprie dicatur clypeus Amazonum, in modum Lunæ recurvus. Virg.

Ducit Amazonidū lunatus agmina pelus.
Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis;

Hæc qua sæpe solet vinci, qua vincere raro.

Parma tibi scutum pumilionis eras.

Parma, inquit Varro de lingua Latina, dicitur, quod à medio in omnes partes pat. Alexander ab Alex. 6. c. 22. Intelligit autem Autor nummos au reos grandiores, vel argenteos inauratos, gemmasq; excisas vel iuc. sas auro inclusas, quæ omnia ad petasorum ornatam transferti etiam nunc solent.

Et tacitis valcat scribere quæq; notis.]

Notæ hic Zifra sunt, de quibus Io. Andreas Palatius, Io. Baptista Porta, & alij; Sic quoq; se habent Aegyptiorum Hieroglyphica, vt etiamnum hodie symbola ea, quæ armis, scutis, signis militatibus, & ceteris id genus apponi solent. De quibus Iepidum & eruditum scripsit Dialogum Paulus Iouius. Nos in nostro Syntagma te quadam adduximus. Tacitis notis scribere, alio sensu, & docte quidem Turnebus Aduers. 14. cap. vlt. ad finem. Est autem tacitis notis scribere, rem ita peripetram exprimere, vt non indigeat characteribus: vt si velis significare, donum manendum esse mulieri, pingis Venerem, quæ referat muliebrem sexum, apponitq; sub pedibus testudinem, hæc enim nunquam domo sua egreditur. Hoc genus scripturæ apud Aegyptios non solum dignitatis plurimum habuit, sed etiam voluptatis non parum. Nemo enim poterat callere Hieroglyphicorum mysterium (sic enim vocabant illi hoc scribendi genus) nisi rerum & animalium naturas perspetas habuisset. Quod non contigit, nisi illi, qui solerti contemplatione rerum naturalium causas esset perferutatus. De Hieroglyphicis doctissimè scripsit Io. Pierius Valerianus: item duos libros de sacris literis scripsit Orus Apollo Niliacus. Hinc & Cheremonem se fatetur Alciatus imitari, in lib. de verb. sign. in prinæ.

As tibi supremus.] Optatio ex dissimilibus. Idem serè dissimilium locus est apud Horat. Ode 8. lib. 4. Carmin.

*Donarem pateras, gratæque commodus,
Censorine, meus era sodalibus:*

Donarem eripodas, præmia fortium

*Graiorum: neq; tu pessima munera
Ferres, diuise me scilicet arcum,
Quas aut Parrhasius, pæulæ, aut Scopas.
Hic saxo, liquidus ille coloribus,
Soters nunc hominem ponere, nunc deū.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens.*

*Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneris. &c.*

Huius autem dissimilitudinis hæc mihi videtur germana sententia: Possum ego tibi, Chouarde, Emblematum quorūdam siluam & cumulum ex veterum auctorum bibliothecis aggregare: ac magnus Imperator (cui es à consilijs) potest tibi commodè & munificè suppeditare veterum artificum manupretia, statuas, imagines ingeniosè pictas, solenter expressas, sculptas, efformatas: ipsissimas, inquam, imagines, non picturam quandam nudam aut descriptionem, qualis mea hæc est chartacea.

Pretiosa nomismata.] Donaria, qualia boni principes conferre solent optimis & fidsimis consiliarijs. Pignoris non donaria, sed vetera numismata interpretatur i Cælares (vt ait Trebatius) signatos ære, argento, solido auro. Dicimus autem numisma & nomisma, ἀπό τῆ νόμου, à lege; quia cum ante percussum numisma vti permutatione homines solerent, lege vsus numi introductus est.

Cæsar.] Maximilianus Imperator, cui à consilijs fuisse Peutingeroni paulò antè meminimus.

Et veterum eximias donet habere manus.] Tabulas & signa antiquorum artificum intelligit. Artificum enim opera manus dicuntur. Martial. lib. 1. epigr. 119. & lib. 8. epigr. 50.

*Solus Praxiteles, manus Scopaq; Idem:
Metoris hæc manus est, an Polyclete tua?*

Ipse dabo.] Τὸ πρέπιον, in libro Poetico Poetæ consecrato. Non enim modò videndum quid, sed & cui des. Seneca De beneficijs: Vide ne miras munera superuacanea, vt scæminæ arma, rustico libros, & studioso retia. Id enim est, ac si cani des paleas, & ossa asino. Sic Martialis 14. lib. sed non eodem tamen sensu:

*Non sunt munera qua putas puella,
Cum donat vacuas poeta chartas.*

Idem lib. septimo:

*Disiisibus poteris Musus, elegosq; sonantes
Mittere;*

Tacitis
notis scri-
bere.

Nomi-
ma, et
numisma

Manus

Decorum
in mu-
ribus.

Mittere; pauperibus munera pexa dato. Idem libro eodem, sed aliorum :

Muneribus cupiat si quis contedere secum, Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.

Et id quidem reuocat in mentem distichon Latinum Iani Lascaris, doctissimi hominis, ad Iouianum Pontanum :

Versiculos, Pötane, tibi: sic munera Baccho Libamus Bacchi, sic Cereris Cereri.

Chonrade.] Chöradus, siue Cunradus, idem apud Germanos significat, quod apud Græcos Thrasybulus, id est, audacis consilij. Germani enim veteres nomina plerumque à studijs & exercitio solebant imponere, qualia nostro adhuc tempore passim audimus: vt à venatione Leonhart, Bernhart, VVolfgang: à studio pastoricio, Henrich, Genferich, Vichart: à laude bellica, Sigmund, Hartman, Helderich: à pace & pietate, Friderich, Sigfrid, Gottfrid: imò & à vitijs, vt Gebhart, Gotthart, Gottschalck, Eitel; & alia propè infinita, quæ mera Germanica sunt. Idem videmus in nominibus etiam feminarum, vt Hildegart, Konigund, Gertraut, &c. Quod plurimum mihi aliquando probauit Faustus Verantius, Episcopus Chanadiensis, cuius manes Deo viuant.

Pignus amoris.] Id est, *μνημόσυνον*. Seneca de Benefic. Beneficia non numero, neq; magnitudine censenda, sed dantis voluntate. Demosthen. *πρὸς Λέπτιν*. Οὐδὲ γὰρ τὸς λαβόντας ἔργαγε ἠγῆμαι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων θαυμάσαι, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν. Sed ad rem maximè facit τὸ πρέπον eius, qui librari consecrat, & eius cui offertur. Etenim, vt Aristides ait, Orat. 5. *ἱερῶν*: Τοὺς μὲν νέας τοῖς θεοῖς προσίκει καθειερούν, τοὺς δ' ἄνδρας τὸς ἐλλογιμῆς τῇ τῶν βιβλίων ἀνάδεσει τιμᾶν. Hoc est: *Tempora dñs sacrare conuenit: viros autem egregios decet librorum dedicationibus honore afficere.*

IV. Ex hoc proœmio duo præcipuè notanda veniunt.

1. Seuerioribus studijs aliquando interponendam esse quietem, & animum curis defatigatum honesta recreatione relaxandum: nam

Quod caret alterna requie durabile nõ est. Quò fortè possem non inconcinne illud Democriti atterere, ex Stobæo Orat. 16. quo loci ait: Βίος ἀνεόρτατος, μακρῆ ὁδὸς ἀπανθόκευτος. id est: *Vita sine*

festiuitatibus, longa via est sine diuersorijs. Et illud Statij 4. Siluarum :

— Vires instigat, alieq;

Tempestiua quies: maior post oia virtus.

Talus cantææ Briseide venit Achilles.

Acrior, eē possius erupit Ἴ Hektoræ plectrus.

Vegeta enim & strenua ingenia, quo plus recessus sumunt, hoc vehementiores impetus edunt, ait Valer. Maximus lib. 3. c. 6. Addo & illud Xenophontis, fortium virorum voces & gestus, etiã in vino, & lusu dignum studio & memorati quiddam præferre. Hinc plurima clarissimorum virorum extant monumenta, quæ etsi subiectis tantum & genialibus horis scripta videntur, nihil tamen humile, nihil vulgare sapiunt, vt vel ex ipsis vnguibus leonem agnoscas. Ex quorum censu ego iudico hæc Alciati Emblemata, Horas recreationis Guicciardini, Dies caniculares Simonis Maioli, & ante omnia dies geniales Alexandri ab Alexandro. Verum non ita relaxandus animus, vt ad desidiam inclinet, sed sic indulgendum orio, vt Scipio nem Seniore imitantes, nunquam minus otiosos, quam cum sumus in ocio: Nam & occupatis diebus aliquid esse agendum, monet Seneca Epist. 73. Quin etiam festis, vt Virg. 1. Georg.

Quippe etiam festus quada exercere diebus Fas & iura sinunt.

Aqua stans pigro lentore putrescit paulatim, & squalet situ: sic mens, quam ignavia occupat, vitium contrahit facillimè, & corrumpitur. Vigor in motu est & agitatione, quàm moderata quibus breuius interuallis interdum interstinguit.

2. Tacitè carpit perditos nostrorum temporum mores, quibus bonas horas malè collocamus, precium nullum temporis ponentes, cum tamen nulla sic turpior iactura; omnia enim aliena sunt, hoc solum nostrum, fugacis ac lubricæ rei possessio, in quam nos misit Natura, expellendus quando ipsi visum & Deo. Magnum pleriq; Mortalium in caducis his ac fortuitis momentum ponunt, & beatos eos censes, quibus ad votum parantur; miseros vbi querela defectus & egestas; miserrimos, quibus ludibrio fortunæ de manibus excussa & ablata iterum, quo olim benignior indulsit aperto & laxo sinu. Comploratur hæc iactura, nec remedium consolantis admittit: morficat viscera, & descendit

Temporis iactura graue dâ num.

nomina germani

ii labo miscen, et quo odo.

altius in eor, nullis fomentis blandioris alioqui, & ex sermij sapientia traducti sanabilis. Nulla dies cicatricem obducit vulneri; recrudescit ad ictum refrigerantis memorie. Nemo deuorare potest iniuriam hanc fortunæ, sub qua etiam generosæ mētes & virilia pectora se incuruant, nec eriguntur quibuscunq; rationum fulcris, aut assurgunt. Tanti videtur, vel in tenui re, & lubrico casui subiecta factum semel naufragium; cum interea præcipitis æui lapsus, & pronos ad interitū annos, quid, & quantum, & quomodo deperditum sit, pauci sint qui ad calculos reuocent. Sentimus quotidie in nobis decedere aliquid de natiuo vigore, & imminui corporis hanc fabricam decrementis virium, Naturæ lassitudine, quæ velut annosa mater ac decrepita, sterilitate iam sua languere sensim & marcescere incipit. Depilat verticem deforme caluitium fluentibus comis, nubes pupillis oberat & offundit caliginē, aurium tympana surdescunt percussu vocum, vallo dentium exarmanatur fauces, ad assueta nauseat stomachus, & leuē demittit ingesta, sensuum omnium ac membrorum remissior functio, & manifesta quædam tarditas. Huc igitur tabulæ & rationum codex, computenus, quo abierit, & quomodo, quod subtractum querimur, num retrahi possit, aut reponi? num emendabilis supinus hic error? ne culpa à nobis maior, quam necessitas à fati & lege hac vniuersi videatur, in quo motus suus regularis & perennis rotat, aut raptat singula ad periodum à prima causa determinatam, certo ac definito tpe. Parcè vtendum igitur, nec dispergendum in vanos vsus grande munus è Diuina manu; in quo vti liter disponendo & dispensando cautos nos esse decet ac prouidos, imò tenaces maxime & auaros, vt partitionis ratio dari queat aliquando, & modus ad congruum finem: ne auferatur vel malè agētibus per libidinem & vitia; aut nihil agentibus surripiatur in ocio & ignauia, qui fures sunt temporis. Vetus est prouerbiu: Sera in

fundo parsimonia. Cui rudior ætas puerilibus ineptijs inter talos & nuces destorruit, quam libidinosa exceperit adoleſcentia, & ad lusum, luxum, & lasciuiam præceps iuuentus, in viriles annos scortationibus & adulterijs exhaustos desinens, quæ tandem spes reliqua sit purioris succi in imo amphoræ colligendi? Turbidam fecem potest necesse est in ipso vitæ exitu prodigus sincerioris æui, quod amissum frustra respicit aut renocat; nam

transijt ætas, (inquit Tibul. i. eleg. 4.)

Quam cito non segnis stat, remeatq; dies:

Quæ cito purpureos deperdit terra colores,

Quæ cito formosas populus alta comas:

Quæ iacet, infirma venere ubi facta senecta,

Qui prior Æolio est carcere missus equus.

Vidi iam iuuenem premeret cū senior ætas,

Mœrentem stultos præterijſſe dies.

Euanuerunt, vt fulguris sulcus diuidens aerem. Quære veltigia, nulla reliqua sunt, nisi prauī fructus, & iniquitatis opera, doloris materia, & feminarium inutilis penitentiæ. O spina mentis, quam acutè pungis? Disparuisse nostra culpa dies promerendo diuino fauori destinatos ac debitos, elapsam mercædæ cœlestis coronæ pulcherrimam occasione, affigi & affligi lecto iam nudos operū desperata salute, graues nobis, molestos alijs, inuitos Deo & hominibus; ex omni numero tot annorum à cunis ad canos nihil superesse aliud, nisi breue momentum efflandi spiritus. Quot vota, & quam calida concipit tunc, quando perçessus quasi ignauiam suam languēs spiritus, antea cuncta tempora recolligit tacite ac percurrit? O mihi præteritos referat si Iupiter annos? O si detur reuerti ad crepundia, & exordiri de nouo telam? vt meliori textu concinnarem omnia; quæ parcas manus immitterem thesauro, nullo labore reparando? Serò, serò, mi homo, cum ventum ad agonem; vixisti, nefas regredi. Si ergo vti vis tēnere, aut etiam frui, bono tuo, nunc incipe: dum incipis, moreris. Ohe, manum de tabula.

AD ILLVSTRISSIMVM
MAXIMILIANVM,
 DVCEM MEDIOLANENSEM:
 Super insigni Ducatus Mediolanensis.
 E M B L E M A P R I M V M.

EXILIENS infans sinuosi è faucibus anguis,
 Est gentilitijs nobile stemma tuis.
 Talia Pelleum gessisse nominata regem
 Vidimus, hisq; suum concelebrasse genus:
 Dum se Ammone satum, matrem anguis imagine lasam,
 Diuini & sobolem seminis esse docet:
 Ore exit. tradunt sic quosdam enitier angues.
 An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

C O M M E N T A R I I.

- I. **P**ROPONIT infigne Ducatus Mediolanensis, id est, gentilitium signum Principum Mediolanensium, cuius pictura notior est, quam ut pluribus explicetur

tur: In clypeo enim seu planitie aurea conspicitur serpens cæruleus, multis gyris contortus, qui puerum anniculum ru bore tinctum, expansis brachijs, euomit. Mitrit autem hoc Emblemata ad Illustrissimum Maximilianum Ducem Mediolanensem, Ludouici Filium, Francisci Sfortiæ nepotem. Floruit hic Maximilianus anno Domini 1512. Decessit sine liberis. Saucius testatur, se habere numisma Mediolanense, quod ex altera parte hoc insigne habet expressum; ex altera effigiem D. Ambrosij, Episcopi Mediolanensis.

II. H v r v s quidem schematis rationem adferam, si prius huc transtulero, quod idem noster auctor ea de re scripsit c. 43. De singulari certamine, vt Alciatus ipse Alciatum enarret hac in parte. Sic enim ille: Celebre est in Annalibus Othonis Vicecomitis cum quodam Saraceno in Asia certamen, quem ille manu captum confossumq; galeæ ornaniento priuauit, idq; gentilitijs insignibus suis addidit, hoc est, vipera vix natum & adhuc manantem sanguine infantem ore euomens: nimirum ab Alexandro Magno acceptum emblemata. Siquidem in eius antiquis nonismatis idem sigillum reperire est, quo Ioue se natum rex ille per ambages ostendebat. Etenim serpentis forma pluribus Græcæ locis Iupiter colebatur. Suntq; in Asia genera serpentum, quos ore parere hominum opinione receptum est. Hactenus ille. Celebratur itaque stemma eiusmodi à diuina & antiqua origine, perenni q; nobilitate, è sano Sapientiæ capite, promanante. Sed instituenti mihi commentaria integra, quo ad eius maximè fieri potest, occurrit præter alia, quæ de hoc stemmate Ducum Mediolanensium retulit Franciscus Petrarca, Rerum memorabilium lib. 4. ad finem: cuius hæc penè verba sunt: Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatum obtinuit, magni animi iuuenis, patris iussu cum copijs transmisit Apeninum. In ea expeditione cum fortè descendens equo requiescit, ingens vipera, nullo aduerente comite, in galeam Principis iuxta postam irrepsit: quam cum mox capiti reponeret, famoso quidem & horrifico, sed prorsus innocuo lapsu, per genas Ducis interriti fluxit. Eam à nemine lædi pas-

sus adolescens ille animosus, ad omen geminæ victoriæ traxit. hincq; factum tandem, vt ipse pro signo bellico vipera vteretur. Et hæc quidem Petrarca, magni nominis raræq; eruditionis auctor: quâ narrationem, cum adolescens Bononiæ studijs operam daret, se sæpè audiuisse scribit. Idem penè Gabriel Simeon Italus retulit, eo Compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanensibus: cuius tamen verba huc conferre minimè attinet. Paulus autem Iouius, nostra patrumq; memoria historiæ scriptor insignis, cum Alciato conuenit, eo nempe libro, quo Mediolanens. Principum Vicecomitum vitam est complexus. Ait enim Othonem (sacro in bello contra Turcas & Saracenos, Bulionio Godofredo duce) insigni pietate & magnitudine animi virum, nihil teritum Volucis Saraceni ferocitate, qui medio in campo ad singulare certamen fortissimum quemque acie Christiana prouocabat, cum eo fuisse congressum, tandemq; cum non minore fortitudine quam felicitate deuicisse: deque confossi hostis galea opimum plenumque immortalis gloria spoliū retulisse, auritam scilicet viperam, inexplicatis spiribus miua cetera cono cassidis erectam, & puerum passis manibus deuorantem: quod vnum suspicatur virtutis argumentum, non modò gentilitiæ laudis gestamen fuit, sed & posteris id insigne audacter vsurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriam portendit. Fuere qui existiment Volucem ex stirpe Alexandri Magni progenitum, tulisse pro insigni viperam, ex Olympiadis fabula, puerum parturientem, quòd ea à dracone se compressam fuisse, Iouis imagine, prædicaret. Sic Iouius. Cæterū id stemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Aegyptiorum notas, quas Hieroglyphicæ nomine appellabāt, obseruarit ex Oro maximè Nilaco, facile discet eos imagine serpentis, Imperatorem regemq; designasse. Quid enim dominium orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem opimum & tutelarem siue custodem, quid heroem, quid nominis & famæ amplitudinem figura serpentis exprimebant, nisi quòd spectato huius animalis admirabili genio, conditionem & dignitatem Principum eo schemate ingenioso eruditus hominum oculis proponi volebant?

Gabriel
Simeon.

Paulus
Iouius.

Alciati
locus.

Franciscus
Petrarca.

Quid per
serpentem
Aegyptij
designant.

lebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi dispendio suas opes adaugerent, Anguem, nisi anguem deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ est, serpentes olim adiunctos leonibus, qui Opis Deæ simulacris apponi erant soliti, quo significabant orbis Principatum. Anguis enim circularis orbem, Leo verò fortitudinem viresque representabat. Quòd autem serpens ita sæpè depictus conspiceretur, qui sibi caudam mordicus ore retineret, pauci sunt qui explicuerint. Ea verò mihi placet eruditorum quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectum, & quasi ob oculos positum fuisse Regem eū, qui suum sibi actionum omnium & consiliorum prudenter & accuratè proponeret, cuique vltima, imò verò minima etiam curæ essent. Eo enim nomine Augustus, Antoninus Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus Alexander ad cælum euecti sunt: contra male cessit Helio Galo, Caracalla, Commodo, Domitiano, & alijs permultis Reipubl. Romanæ pefibus, quòd simul atq; ad summum illum Principatum conscenderunt, abiecta cura publica, sibi tantùm seruire, suasq; persequi cupiditates, quo iure, qua iniuria, voluerunt. Cæterum Anguis imagine, Rex custos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus suum in Regem studium (cuius beneficentiam grato animo agnoscebat) non alio modo posteris commendabat, quàm serpente vigili, surrecto vertice, & elato pectore. quòd Homericum illud declarat: Οὐ χριὴ παννύχιον εὐδεν βαρυπόρον ἀνδρα: Non decet virum consulterem, qualis Princeps esse debet, tota nocte dormire. Apud Horatium eo quidem sensu, serpens Epidaurius appellatur, vt apud Græcos ὄφεις ὄμμα, ad vigilantiam designandam. Denique tam fuit insigne & celebre id Hieroglyphicum serpentis, vt non temerè Imperator clarissimus Epaminondas vsurparit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores posterì columnam exereunt, appensò clypeo, in quo sculptus draco esset. Eius monumenti rationem affert Pausanias, quia is Imperator laudatissimus ex Spartiatarum genere, quòd Thebis antiquissimum fuit, ortum duxisse putabatur, quorum id

gentilitium insigne esset, vt qui ab anguinis illis dentibus à Cadmo telluri mandatis essent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quædam ad huius magnifici stemmatis arcanum illustrandum adiciam. In ostentis enim & prælagijs, Angue summa nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modo ijs, qui ad regij dominatus, aut etiam regni fastigiū expectabantur, sed & ijs, qui arte quadam vel ingenio celebritatem quãdam sibi compararunt. Vt enim retulit I. De diuinatione M. Tullius: Cùm Roscius in cunabulis esset, educareturq; in Selonio, qui est campus agri Lanuuii, noctu lumine apposito experrecta nutrix animaduertit puerum dormientem circumplicatum serpentis amplexu, quo aspectu exterrita clamorem sustulit. Pater autem Roscij ad aruspices retulit: qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilium fore. Atque hanc speciem Praxiteles celauit argento, & Archias expressit versibus. Hęc Cicero. Spartianus auctor est, Seuero imperium præmonstratum: ei enim in stabulo dormienti serpens caput cinxit, & sine noxa, expergestis atq; acclamantibus familiaribus, abijt. Ferunt & Anguem portendisse imperium Aureliano, quanquam ille mediocrius fortunarum & parentum esset. Nam cùm eius pueri peluim serpens cinxisset, neq; vnquam potuisset interfici, postremò mater eius anguem occidi noluit. Mulier hæc templi Solis sacerdos erat, diuinationum minimè ignara, quippè quæ familiarem hunc serpentem, tanquam genium agnosceret. Tiberius Cæsar serpentem draconem in delicijs habuit, eiq; suam manu cibum minittrauit: quem cum is corrosus à formicis obseruasset, monitus est cauendam esse sibi vim multitudinis: formicis enim populum significari. Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus est, dormientis caput serpentis circum dedit, futurę dignitatis prælagium. Idem penè, quod de Alexandro Magno, refertur de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia matre Augusti Octauij, quæ in templo Apollinis somnauit se cum dracone congressam, indeq; factum, vt macula picti draconis in corpore constanter hæret, quæ nunquam postea eximi potuit. De anguis augurio Cornelius Tacitus lib. 11. sic: Sedente Claudio Circēsis ludis, cùm

Anguis quid significabat.

Roscii.

Seuerus Imper.

Aurelianus Imp.

Tiberius Cæsar.

Maximianus Jun.

Augusti mater.

Quid per serpētem qui caudā mordicus tenet.

pueri nobiles equis iudicium Troix inirent, interque eos Britannicus Imperatore genitus & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adfectus, fauor plebis acrior in Domitium loco praesagij acceptus est: vulgaturque affuisse infantiae eius dracones in modum custodum, fibulosa & externis miraculis a simulata. Nam ipse haudquaquam sui detractor vnam omnino anguem in cubiculo visam narrare solitus est. Virgilius non temere scripsit anguem exisse e tumulto Anchisis. Veteres enim, ut est apud Plutarchum in Cleomene, serpentes tribue runt heroi bus: cuius rei rationem non vna multi afferunt. Sic enim Poeta lib. 5. quo loco Aeneas patri iusta facit:

*Salve sancte parens, iterum saluete recepti
Nequiquam cineres, animaque umbraque
paterna.*

*Non licuit fines Italos, fauiliq; arua,
Nec tecum Ausonium (quicumq; est) qua-
rere Tybrim.*

*Dixerat haec, adytis quum lubricus anguis
ab imis*

*Septem inges gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum, lapsusq; paras:
Cerulea cui terga nota, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus
arcus*

*Mille trahit varios aduerso sole colores.
Obstupuit visu Aeneas, ille agmine longo
Tandem inter paternas, & leuia pocula serpens,
Libauitq; dapes, rursusq; innoxius imo
Succesit tumulo, & depasta altaria liquit.
Hoc magis inceptos genitori instaurat ho-
nores,*

*Incertus geniumq; loci, famulune parentis
Esse putet.*

Sed de his fati; plura de serpentibus qui volet, adeat Pierium Valerian. lib. 14. & 15. Nunc ad singula verba examinanda accedamus.

III. EXILIENS.] Prodiens, extra salies, saliendo protumpeus.

Infans.] Puer amniculus, ὑπίος, παιδάριον; rubens, ut fetus ex vtero. Rubet autem fetus recens natus, ob tenuitatem cuticulae, quae à frigore ambiente condensata cutem genuinam tegit, extremitates & oscula venarum per cutem disseminata rum claudens. Hinc communior est Anatomicorum sententia, cuticulam in vtero omnino abesse, quod falsum esse, ratione

& experientia constat, ut dilucide probas Iulius Casserus Placentinus.

Sinuosis.] in sinu & gyros complicati: epitheton serpenti conueniens, sinuosum enim dicimus, à longo sinu, quicquid ob laxitatem fluit. Virg. 11. Aeneid.

Saucius at serpens sinuosa volumina versat.

Et μεταφορικῶς apud nostrum Autorem infra: *Sinuosis in faucibus antri.*

E faucibus.] Fauces sunt gulae partes interiores, tota nimirum illa capacitas, quae ore hian te percipitur. Quae regio ob angustiam ἰσθμὸς dicitur, sunt enim ibi duo foramina angusta fistularum; cibalis, nimirum, & spiritalis. Plin. Summum gulae, fauces vocantur; postremum stomachus. Hinc suffoco, praefoco, id est, spiritum pracludo, veluti obstrictis faucibus.

Gentilijs.] usurpatum à tuis gentilibus & maioribus familiae: Nam pro imaginibus posteriora tempora insignia gentilitia habuerunt, quae arma, vel armaria vulgo dicuntur: quae ipsa quoque; primum, ut simile veri est, virtutis fuere praemia ac rerum preclare gestarum decora. Budaeus.

Nobile stemma.] Nobiliores erant, qui sui generis imagines & stermata seu schemata proferre poterat. Budaeus plerumque pro corona; deductum vero est id nomen à στερεῖσθαι: ut illud Homericum: σέμματα ἐχρὸν ἐν χερσὶν ἐκβεβῆκε Ἀπόλλωνος.

Alciat. refert 2. Parerg. c. 30. Lege 6. Miscellan. P. Nannij.]

Pellaum regem.] περιπερασικῶς pro Alexandro: ut apud Iuuenal. Sat. 10.

Vnus Pella iuuent non sufficit orbis:

Aethiæ infelix angusto limite mundi.

Aufonius Paulino:
*Ocyus illa iugi fatalis soluere lora
Pellaum potuisse deum reor.*

Sic autem dictus est à Pella vrbe Macedoniæ abiectissima, quam tamen (ut refert Pomponius Mela lib. 2.) alumni, Philippus & Alexander illustrem reddiderunt. Hanc etiam Plinius lib. 35. Alexandri patriam appellat.

Nomis mata.] Symbola in numis, signis militaribus, in templis, locisque publicis expressa, sic enim hic nomenclatura συνεδορικῶς accipi videtur. Pignoriarius arbitratum hic nomisma esse numos veteres. Neque absque ratione; Vidimus, enim, quod sequitur

Sinuosus.

Faucibus.

Stemma.

Pella Alexandri.

Pella vrbs.

Γὰρ ὁ κύριος
ῥυθμίζων.

in carmine, omnem tollit dubitationem. Alciatus autem vetustatis fuit obseruantiffimus.

Vidimus.] legimus apud Historicos. Rectè ait *vidimus*, verbum enim est ἐμψαρινόν. Sic καὶ ἰσοπλαγ ἰέναι, visendi vel sciendi gratia ire, vt apud Plutarch. de Historia dicitur.

Concelebrasse.] illustrasse, cum celebritate aliqua iactasse, publicasse.

Suum genus.] suam originem. Iustinus lib. 12. ait, Alexandrum virum supra humanam potentiam magnitudine animi fuisse præditum. De genere Alexandri Plutarch. Iustinus. Q. Curtius, alij multa.

Ammonem satum.] In Aphrica Cyrenaiica prouincia est, in Cyrenaiica Iouis Ammonis templum, teste Pomp. Mela, & alijs Geographis. Dicitur fuit Ἀμμὼ, id est, arenosus, ἀμμῶς enim Græcis arena est, quod cum Liber pater, tota iam debellata Asia, per parentes Libyæ campos exercitum duceret, & in sicca arena maxima omnes siti premerentur, Iouem patrem fertur implo rasse; statim ei apparuit aries, cuius ductu amoenissimum reperit in medijs arenis fontem. Hac de causa Bacchus templo Ioui constituto, vbi fons eruperat, simulacrum arietina figura in templo collocavit, & Ammonem vocauit. Celebratur & aliud templum Iouis Ammonij, in siue & sumptuosum, ab Iarba Getulorum Rege erectum, cætum aris nobile, de quo Virgilius: *Templa Iouis cætum latus immania regnis Centum aras posuit, vigilemq; sacrauerat ignem,*

Excubias Diuum æternas.

Quo & Martialis allusit eo versu:

Dissimuletq; Deum cornibus ara frequens. Sed hoc ab illo diuersum rectè putat Politianus: hoc siquidem sumptuosum, illud verò pauperrimum testatur Lucanus his versibus:

Ventum erat ad templum, Libycus quod genibus vnum

Inculci Garamætæ hênt; stat corniger illic Iupiter, et memorant, sed non aut fulmina vibrans,

Aut similis nostro, sed tortus cornibus Ammon.

Nec illic Libycæ posuerunt ditia gentes Templum, nec Eois splendent donaria gæmus, Quamuis Æthiopû populis, Arabûq; beatis Gentibus, atq; Indus vnus sit Iuppiter Ammon.

Pauper adhuc Deus est, nullis violata per auum

Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum Numen Romano templi descendit ab auro. De his vide Liliun Gyraldum Syntagmate 2. hist. Deor. Politian. ca. 52. Miscel. Lege & Hygin. lib. 2. de signorum cœlest. historijs, Suidam, Pausan. lib. 4. Q. Curtium, & alios. Alexander Magnus itaq; ingenti ductus cupiditate adeundi Iouem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat, nullis difficultatibus absterri potuit, quo minus per siccas regiones, & tenacissimum sabulum ductaret exercitum ad Ammonem. Quò cum peruenisset, maximus natu è sacerdotibus filium appellauit, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmans. Plutarchus tamen aliter hoc refert, cum Ammonis sacerdos Alexandrum salutaturus linguæ vitio præpeditus, pro παῖδιον, filiole, dixisset, παῖ δῖος, id est, Iouis filii, illum vocis errorem Alexandrum libenter, perinde ac omen audiuisse, hinc cœlestis originis gratia captata, cui initia dedisset error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, Alexander fatetur vtile sibi fuisse ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat, ne aliquis sibi repugnaret. Id cur factum sit, lege Augustin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Præclara extat Alexandri laudatio apud Apuleium Primo Floridum.

Matrem anguis imagine lusam.] Olympias Alexandri mater vel putauit, vel simulauit se à Ioue compressam sub specie draconis, ad tegendam congressus ignominiam. Id enim factum fuisse à Mago quodam impostore credibilis est; vt auctores non pœnitendi prodiderunt. Quæ res amorem, charitatemq; Philippi extrinxisse fertur; adeo vt illius persæpe concubitus euitauerit, siue aliquas magicas artes, & veneficia reformidans, siue illius cõsuetudinem & contubernium cuiquam Deo ex quadam religione permittens. Post illa cum Philippus hac de causa Cheroneum Megalopolitanum Delphos misisset, à Deo responsum est, vt Ammoni rem diuinam faceret, & hunc in primis Deum veneraretur, amissurumq; ex oculis alterum, quo die in draconis forma concubentem Deum cum Olympiade per ostij rimulam

Olympius
Alexandri
matri

Templū
Ammonis

Ammon.

lam aspexisset. Olympias quoque (sicut ait Eratosthenes) proficiscenti in expeditionem Alexandro, secretò genituræ detexit arcana, proinde digno genitore animos fouere iussit. Hæc carptim ex Plutarcho. Et profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit quàm cum Aæcidarum gens ab vltima sæculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, & deinceps maiorum omnium illustrauerit: nullius tamen nomine quàm filij clarior fuit. Huc refero congressum Martis (id est, personati cuiusdam militis, qui Martem mentiebatur) cum Rhea Romuli & Remi matre. Quid enim huc commemorare aniles nostrorum fabulas de Melusina, de quæ Roberto cui cognomen Diabolo fecerunt? Non plura: nam de Succubis & Incubis aliàs.

Rheæ.
Melusina.
Robertus
Diaboli.

[*Diuini & sobolem feminis.*] Deorum non est propria generatio, sed hominum, vt rectè disputat in Numa Plutarch. vbi agit de congressu Pompilij, cum Nympha Aegeria. Nam sexus in homine, argumentum est impotentis & imbecillitatis, quæ in Deo esse non potest, vt Lactatius docet. Sed multi illustres nothi, cum iucerto patre nati essent, retulerunt suum genus ad Deos; non malè profectò, sed cautè tamè, vt Epaphus Ouidianus Phœbum pro patre agnouit, quia Soli & homo generant hominem.

Epaphus.

[*Tradunt sic quosdam enitier angues.*] P. in lib. 8. cap. 23. & Solinus cap. 30. Polyhist. Amphisbenas ore parere tradunt: his enim caput est geminum, hoc est, & ad caput & ad caudam. Neminem quidem studiosiorum latere velim, id commodè atq; perspicuè relatum scriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex tam fecundo ac copioso rerum selectissimarum pomercio tot flores & fructus collegerim. Adde ex opinione Anaxagoræ Philosophi, cecinisse Ouidium, mustelam ore parere. Sic enim inquit in 9. Metam.

Amphisbena.

Mustela.

[*Qua quia mendacem parientē inuenerat ore, Ore parit, nostrasq; domos, vt ante, frequentat.*

Hanc opinionem refutat Aristoteles lib. de anim. gen. 3. Plin. quoq; lib. 10. Laceram ore parere dicit, quod vulgè creditur, Aristoteles negat. Itidem alij de sepijs affirmant.

Lacerata scipia.

[*Enitier.*] pro eniti, παραγωγή. Enixæ dicuntur feminae, nitendi, hoc est, conandi & dolendi labore persuisæ. Nexum enim dicimus arctum & colligatum. Nonius. Id quidem ad zonæ solutionem referri nō inconcinne potest, qua partus describitur à poetis, nempe quod omni nexu oportet mulier soluat, vt commodiàs enitatur & pariat Callimachus Hymno in Iouem: ἐπεὶ τῆμος δὲ τ' ῥέει ὄσ' ἐλύσατο μίτρην, id est, quando peperit. quod & admodum Græcus scholiastes. Alcimedea apud Apollonium Argonaut. 1. filij discessum lugens:

Enixæ

† ῥέει

— ὃ ἐπὶ μίτρῳ

μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον.

Quo loco scholiastes ab altero non diffidet, qui & adijcit. ὃ δὲν καὶ λυσιζώνης ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν ἀδίναις. Quorum locorum (ait Minos) mihi copiam pro sua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocensium gymnasij hac in Parisiorum Academia primarius, vir vtriusque linguæ peritissimus, & cum quo, literarum nomine, mihi nuper amicitia intercessit.

[*An quia sic.*] Hæc non est interrogatio, sed modus loquendi Philosophorum in problematis dissoluendis, qui etiam certissima proferant, veluti dubitando definiunt per particulam *An*.

[*Pallas de capite orta Iouis.*] Imitatus videtur illud Propert. de lib. 3.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio lib. 6. de Pallade: *Hinc de patre serunt sine matris fœdere natam,*

[*Provida consilia quod nescit curia matrū.*] Postremum hunc versum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beoaldus emendat, annot. in Caligulam Suetonii, ac pro *consilia*, legi mauult, *consiliū*. Nos cum Iureto ita melius & commodiùs, nisi fallit coniectura:

[*Provida consilij quod non sit curia matrū.*

Quod autem Pallas ex Iouis cerebro nata sit, testis est Pindarus Olymp. Ode 7. cuius rei rationem (sed aliam atq; aliam) reddunt Fulgenius Mythologic. 2. Phorontus De natura deorum. Gyraldus Syn-tagm. 11. Ouid. Fastor. 3. epimythia et sua tradit, sed lōgè alijs diuersa. Ex his. n. alij speculationem physicam, alij ethicam, alij alia considerant. Themistius oratione 10. εὐδὲ προσκαλεῖς τὸς φιλοσόφους (alloquitur

Pallas cur è Iouis cerebro nata.

quitur Imperatorem Valentem) κᾶν ἀ-
 ποικνῶσι . καὶ ὁπόσον σὺ χρόνον τῷ ἔτις
 ἐπὶ χώρας μένεις , ἀνάγκης χιμερίζεις
 τῶν λόγων . τοῖς στρατηγῶσι δὲ οἱ φιλοσο-
 φούντες ἐν ἴσῃ προεδρεία , γνώμης ἀμα-
 κῆ ἰδυνάμεως σε θεραπέυσης . διὰ γὰρ
 τῆτο κῆ τὴν Αθηνῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς γεννῶ-
 σιν οἱ ποιηταὶ τῷ Διὶ , ἐν δεικνύμενοι κα-
 λῶς ὅτι προσήκει τῶν βασιλείων μῆτε
 λόγον ἀπρακτον , μῆτε πράξιν ἀλογον
 ἐκφοιτῆν , ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ἐνεργῶν εἶναι ,
 καὶ γέμειν νῆ τὸ δρασῆριον . Existimo
 autem cum Pindari scholiaste ad 7. Olym-
 pior. figmentum id esse referendum eò , vt
 dicamus omnes artes & disciplinas , è Io-
 uis cerebro , id est , summi & prepotentis
 Dei mente & sapientia prodijisse . Perspi-
 cuum enim nobis esse debet , vt alia omnia
 bona , sic ipsas quoq; ingentras artes à Deo
 nobis esse comunicatas . Et quanquam
 Dei beneficio nobis hæc Minerva gene-
 retur , ductore tamen & magistro primū m
 opus est . Ad eò nemo est , qui doctrinæ lau-
 datissimam ἔξιν comparare sibi queat , qui
 non bonis præceptoribus sese tradiderit
 instituendum . De Natali Palladis extat
 festinus Luciani dialogus , quem compen-
 dio huc asseribit , eiq; suam subiungit my-
 thologiam Sanctus : Laborabat Iupiter do-
 lore capitis , iussit Vulcanum cum securi
 acutissima venire , qui caput diffunderet .
 Vulcano totis viribus in caput Iouis im-
 pellente securum , virgo Pallas profiluit
 armata , iam nubilis , cæssa , pulcra , clypeū
 saltando concutiens , cum armatis tripu-
 dians , hastam vibrans . Addit præterea Pin-
 datus in Olympicis , adaperto Iouis capite
 , adeo vehementer Mineruam infremuissē
 se , vt totū clamore perterrefaceret Olym-
 pum . Sed non abs re fuerit , quoniam se-
 pe in hoc opere se nobis offert Minerva ,
 semel dixisse , quid hæc fabula significet :
 nulla enim tam vilis fabula est , ex qua Pla-
 to non eliciat , aut Astrologiæ mysteria , aut
 ad vitæ commoda præcepta salubria . Mi-
 nerua igitur siue Pallas , est artium omniū
 & bellorum Dea . Artes & ingenue discipli-
 ne ex cerebro , cen capite Iouis , id est , Dei
 Opt. Max. sapientia proueniunt . Scimus
 etenim ex sacris literis , omne datum opti-
 mum , & omne donum à patre luminum
 descendere . Securi caput Iouis aperit . Vul-
 canus vt Minerva nascatur . Quid hoc a-
 liud est , quam imperu quodam , quadāq;

lucta , & summo ingenij conata artem tan-
 dem conquiri ? Nemo enim vniquam ar-
 tium apicem consequetur , si prius non se
 vigilijs , sudoribus , & algoribus exercue-
 rit . Sed quid est , quod addit Pindarus ,
 celum & terram clamore Mineruæ contie-
 muisse ? Nihil aliud esse reor , quam cælum
 & terram , stellas , mare , cuncta denique
 sapientia gubernari ; ad cuius imperium
 atq; nutum omnia moueantur atq; con-
 tremiscant . Quid tandem innuit clamor
 ille Mineruæ recens natæ ? Iustitiam , æ-
 quitatem , iura , leges , societatem humani
 generis , virtutum præmia , scelerum puni-
 tionem . Rectè itaq; tam pium clamorem
 cælum & terra timent & reuerent . Sed
 quoniam & bellorum præses est , videamus
 rursus , an hæc , quæ diximus , in disciplinis
 bellicis etiam possint adaptari . Est Dea
 belli Pallas , hastamq; vibrans effingitur ;
 propterea quòd illi se in bellicis operibus
 gerunt strenuè , qui bonas disciplinas cum
 arte bellica coniunxerunt , vixq; reperias
 in re militari ducem insignem , qui non
 idem summa prudentia sit præditus . Nas-
 citur ex cerebro Iouis : quia belli guber-
 natio ex Deo est , vt inquit Homerus . Sed
 militaris ars vsu & exercitatione constat :
 quapropter Vulcanus securi caput findit
 Iouis , vnde nascitur Bellona , id est , ani-
 mus fortis , agilis , strenuus , & consilij at-
 que stratagematis valens . Et quia Iouis est
 filia , propter Iustitiam defendendam cla-
 mat : bella enim idea suscipiuntur , vt in pa-
 ce viuatur . Sed enim cum bellum adeo
 res sit horrenda , vt vix eius calamitas ex-
 plicari possit , quid mirum , si cælum & ter-
 ra concutiuntur ad horrendas Bellonæ vo-
 ces ? Nascitur Pallas armata , & iam adul-
 ta , non infans : quia consilium ducis , ante-
 quam in lucem prodeat , iam oportet esse
 perfectum & integrum , omnibusq; nume-
 ris absolutum . Sed quoniam iam de Palla
 de cœperimus , cantemus iterum eiusdem
 natiuitatem , vt ab Hesiodo accepimus , sed
 tamen breuius . Inquit enim ille :
 Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρῶτην ἄλοχον
 θέτο μήτιν ,
 Vxorem primam Metim sibi Iupiter addit .
 (id est , prudentiam) Quæ cum iam esset
 Minerva paritura , Iupiter à Cælo & Tel-
 lu re monitus , filios , quos ex Metide susci-
 peret , consilio & fortitudine patrem supe-
 raturos , Mineruam ex ventre Metidis per
 iocum

Clamor
Minerua.

Pallas
Dea bel-
li .

Bellona
quid .

Pallas
cur arma
ta nascatur .

Palladis
reus .

πιμύ-
λον .

Artes ex
crebro
ouis .

iocum & dolum erutam suamet alio con-
didit. Subdit inferius: Ipse autem Iupiter
ex capite proprio Mineruam progeniuit, et
suis oculis praeditam, acrem, indomitam,
venerandam, cui bella, & belli clamor erant
cordi. Haec ille. Ioannes Diaconus Meti-
dem gravidam à Ioue deuorata scribit
his verbis: κ̄ ἐγκυον ταύτην ποισάμενος,
καταπίνει αὐτήν, ἵνα μὴ ἄλλος τις τῶν
θεῶν ἀποκυνδεῖν παρ' αὐτῆς ἀναιδῆς κ̄
ἀτάσθαλος. id est: *quam cum gravidam
fecisset, deglutiuit, ne quis alius Deorum
nasceatur ex ea impudens ac fatuus.* Ex
eo cibo mox ipse Iupiter pro vxore graui-
dus factus, Palladem armatam è capite

*Absurdū
figmentū.*

*Minerua
vnde di-
ct̄a.
Pallas vn-
de dicta.*

*Pallas
cur Trito-
nida dica-
r̄r.*

peperit. Quod quidem monstrum tanto-
pere contra naturę cōsiderandū fictum,
nescio quo pacto primū æquis animis
perferri potuit, neq; fuerit cum maximo
omnium risu explosum: quippe cum men-
dacia, & res supra credulitatem fictæ, so-
leant etiam veris & probabilibus plerun-
que fidem detrudere. Putant autem Miner-
uam dictam à minuendo, quod neruos
minuat. Pallas autem dicitur (vt ait Eusta-
thius in princ. Iliad.) ἀπὸ τῶ πάλλειν τὸ
δρῦν. id est, à vibrando hastam: vnde à
Poetis Latinis dicitur Armifera. Vel quod
Pallantem gigantem in gigantomachia oc-
ciderit. Vel quod ἐκ τῆς τῶ Διὸς σνε-
πάλο κεφαλῆς. id est, ex Iouis capite exi-
lerit. Hinc, vt ait Hesiodus interpretis in
Aspide, dicta est, Tritonia, vel Tritogenia:
quoniam lingua Aëolica τρίτω, caput si-
gnificat; quamquam de hoc nomine ma-
gna est opinio diuersitas. Nam Ho-
meri scholiastes lib. Iliad θ. ἀπὸ τῶ τρεῖν,
dictam asserit, quod hostes pauescere faci-
at. Pomponius Mela lib. 1. Super hunc,
inquit, ingens palus amnem Tritona reci-
pit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ cogno-
men inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi
genitę, faciuntq; fabulæ ei aliquam fidem,
quod quem natalem eius putant, ludicris
virginum inter se decertantium celebrāt.
Hoc secutus Lucanus, sic canit de Trito-
nide palude:

*Hanc & Pallas amat, patrio qua vertice
nat̄a,*

*Terrarū primā Libyā (nā proxima cælo est,
vt probat ipse calor) tetigit, stagniq; geta
vultus vidit aqua, posuitq; in margine
plantas;*

Et se dilecta Tritonida dixit ab vnda.

Porrò asserit Eustathius 1. Iliad. vbi canit
Homerus, descendisse de cælo Mineruam,
vt sedaret iram Achillis, ἔρανον ab anti-
quis pro capite vsurpari, quia caput, ex
Platonis sententia, ad instar mundi, sit sphae-
ricum, vbi Pallas commoratur; quæ nihil
aliud est, Democrito interprete, quam ipsa
prudentia, quæ (vt autor allegoriarum in
Hesiodum tradit) iure dicitur è Iouis ver-
tice prognata, quoniam ab experientia sese
proniit prudentia, experientia verò ex sen-
sibus, qui in capitis ambitu cernuntur. Al-
lusit ad fabulam Terentius in sene seipsum
excruciente, cum inquit: *Non si ex capite
sis meo natus item, vt aiunt, Mineruam esse
ex Ioue.* Et Ouid. in Fastis:

Aut q̄a de capitis fertur sine matre paterni.

Vertice cum clypeo profuuisse suo.

Nolim fieri molestus lectori, si Isacj Tzet-
zis rationes adiunxero: vbi hæc termē
sententia ex ijs commentarijs, quos stu-
diosè cōscripsit in Cassandram Lycopho-
nis: Tritonia Pallas dicta, qđ in Trito-
nida Libyæ flumio nata creditur: vel quod tertio
mensis die orta. Ideo enim tertia dies Mi-
neruæ sacra est Athenis: vel quod ἐκ τῆς
τρίτης, id est, Iouis capite progenita: τρί-
τω enim Bæotum lingua, caput nominat-
ur: vel quod eadem cum Luna sit, quæ
apparet tertio quoq; à coitu die: vel quod
eadem sit cum anima, quæ tres partes ha-
bet, ἐπιθυμίαν, δύμον, κ̄ λογισμόν: vel
quod eadem cum prudentia sit: aut ex De-
mocriti sententia, quod hæc tria præsentur
ab anima, bene consulere, rectè iudicare,
iuste agere, id est, εὐβουλεύειν, εὐκρίνειν, κ̄
εὐπράττειν.

PRAETER ea, quæ supra in Mytho-
logia Mineruæ tacta sunt, vnum hoc loco
noto, cæcam nimirum temeritatem eorū,
qui conditionis suæ oblitū sese mortalitate
exuere conati sunt diuinitatem sibi arro-
gant. Nec. n. solus Alexander hanc insani-
uit insaniam, sed plures habuit assecras, ex
quibus aliquos produxisse non erit abs re.
Antigonus Rex in omnibus Liberum pa-
trēni imitatus, hederam capiti circumpo-
suit loco diadematis Macedonici, thyrsum
pro sceptro gerens, si Herodiano debetur
fides: quauquam non desunt, qui hanc in
ipso diuinitatis affectationem excusent. C.
Caligula non modò nouus Dionysius siue
Bacchus appellari voluit, sed & vniuer-
sum Dionysiacum habitum indutus inces-
sit,

IV.

*Antigo-
nus.*

C. Caligula.

fit, in eo etiam apparatu iudicia exercens, ut refert lib. 4. Athenæus; & latius Dio Nicæus lib. 59. in hæc verba: Caligula interdum effœminator spectabatur, thyrsum & cratera tenens; interdum virili specie clauam & leonis pellem gestabat, subinde facie læuigata & erasa, mox barbata visebatur; nunc tridentem tenens, nunc fulmen vibrans; nonnunquam Palladi bellicæ virgini assimilatus. Bacchi quoq; habitum cultumq; vsurpasse legimus M. Antoniũ, quem Velleius Paterculus redimitum heredis, coronaq; velatum aurea, & thyrsum tenentem, cothurnisq; succinctum scribit, curru velut Liberum patrem vetum fuisse Alexandriæ. Sic Commodus Imp. Herculem se, & Iouis filium nominari voluit, deposito Imperatorio cultu omni, leonis exuvio indutus, & clauam manu gestans, Herodiano huius rei oculato teste. Non secus atq; Sextus Pompeius Neptuni filius olim haberi ambinerat, Phœnicium paludamentum, quo Imperatores utebantur, in cœruleum convertens. Prodeat tãdem inter laruatos hosce Deos frustum illud hominis Heliogabalus, qui, si Lampridio credimus, ceruus quatuor ad currum iunxit, quo vehebatur, toridemq; canes, Dianam se appellans; & quatuor tigris, Bacchum se distitans; & quatuor leones, se Cybelen vocans: non tam venationis & ferarum studio, quàm religionis & Deorum hominumque contemptu. Sed quid mirum, si in priscos illos tenebriones, quibus veræ fidei lux non affulsit, tantum potuit eorum antesignanus, qui dixit: *Similis ero Altissimo?* Si enim impia licentia, ligna & lapides sibi Deos statuere potuerunt, cur non & seiplos, aut suos, seruilis sculptrilium mancipia. Nos, nos manet hæc dignitas, quibus sacro Baptismatis fonte regeneratis veræ fidei fulgor illuxit; nos æternus ille Pater in filios & regni hæredes adoptione sibi elegit. Gloriarum ita-

que fas sit homini Catholico, & erigere cristas hoc vnico titulo (audite cœli & elementa, & vos beati spiritus) quia filius Dei. Quis cum bulla hunc mihi, aut fumo, vel umbra amplius conferat? Prodeat, quicquid sub Luna, & supra, non æquabit excellentiam hominis & magnitudinem. Quid enim propius diuinitati, quid magis diuinum quam filius Dei? O ne degeneret; monita audiat. Audite & me, o degeneres; vos appello, qui nominis & dignitatis vestræ oblitum, contempro hoc magno patrociniũ, quo magnus naturæ Autor ægenitor vos amplectitur, nutrit, & sustentat liberali manu, tutorem alium & patronum ab inferis quæritis; apud quos ita sortet ac vilescit paterna hæc benignitas, ve in media copia rerum, velut Tantalus aliquis, esuriem atq; sitim conquesti, magicis artibus affluentiam talium mercari vobis impie, & licitari pro his cum Stygijs mercatoribus frustra conemini, execrabili sanæ conuentione & pactis. Cœlum suspicito, nequam genus, ibi panarium nostrum, & cellæ, & horrea, quæ pascunt: ed dirigendus oculus, inde præsidium expectandum, & quicquid necessarium vitæ huic, & post hæc. Nec verò cogitatio hæc vnuquam irrepit menti, nos idcirco infeliciores esse, quia in catastam hæc laborum & sudorum tanquam mancipia damnati, seruile dorsum percutientis fortunæ flagris submittere cogimur, & pati iniurias. Certamen est ad gloriam, lucta ad triumphum, ut victor æternum regnet, consors & cohæres augustissimæ possessionis, quam præpotens DEVS, noster omnium communis pater, præparauit diligentibus se. Scimus filiorum partes esse & officium, obsequi & audire iussa parentum: horum, prospicere & largiri necessaria. O diuites nos, o securos à paterna hac cura & cœlesti pro uidentia?

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

BITVRICIS *veruex*, *Heduis dat fucula signum;*
His populis patriæ debita origo meæ est.

Quam Mediolanum sacram dixere puella

Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.

Culta Minerva fuit, nunc est ubi numine Tecla

Mutato, Matris virginis ante Domum.

Laniger huic signum sus est, animalq; biforme:

Acribus hinc setis, lanitio inde leni.

C O M M E N T A R I I.

1. **P**INGVNTVR operarij circa fabri-
 cam magnifici ædificij & mœnium oc-
 cupati; ab his non longè fossa conspicitur,
 pro iaciendis fundamentis facta, ex qua a-
 nimal extrahitur, anteriore sui parte sus,
 posteriore verò ouem referens; vnde no-
 men Vrbi Mediolano inditum creditur.

- II. **I**NDICAT Alciatus hoc Emblema-
 te; quæ duam Mediolani vrbis Insu-
 brum

notissime, patriæ suæ, insigne sit atq; ori-
 go. Sus, inquit, cuius dimidia pars sit la-
 nea, reliqua setacea, patriæ meæ dat insi-
 gne indeq; Mediolanum dicitur, quasi di-
 cas, dimidia parte lanatum, notatione elici-
 ta ex duarum ciuitatum Galliæ schema-
 tibus publicis, Biturigum nimirum, & He-
 duorum; quorum hi fuculam, illi atietem
 pro insigni & symbolo habent. Itaq; habes

Medio-

*Medio-
 num
 de no-
 natum*

Mediolani *ἑτυμον* & denominationem, à sue lanato sumptam. Dum enim prima vrbs huius fundamenta iacerentur (vt præter alios retulit D. Ambrosius) aper est repertus media parte lanatus. Alij à Medo Insubrum duce nominatum Mediolanum malunt. Vrbs est metropolis Gallix Cifalpinæ, à Gallis Insubribus condita 359. annis ante Christum natum: quanquam Olanum ducem Tusciæ primum eandem excitasse testetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodire, inter quos non infimum, sed merita gloria certè insignem Alciatum iure adscripserim, qui hoc emblemate Mediolanum natale solum non illepidè celebrat. Nec verò mihi temperare possum, quin adijciam quod descendì studiosis non omnino displiceat. Imperio in Orientem translato, veteri quasi senescente Roma, Imperatores Mediolano capi & delectari cœperunt; vnde in tantū excreuit ea vrbs, vt à Procopio 2. Gothici belli, prima inter Occidentis vrbes post Romam dicatur, & facilè cæteris anteire, vt magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquisque fortunæ bonis. Aufonius Catalogo illustrium vrbum:

Et Mediolani mira omnia, copia rerum, Innumera cultaq; domus, facunda virorū Ingenia, antiqui mores: tum duplici muro Amplificata loci species, populiq; voluptas Circus, & inclusi moles cuneata theatri: Tēpla, palatinaq; arces, opulensq; moneta, Et regio Herculei celebris sub honore la-uacri,

Cunctaq; marmoreis ornata pistoria signis, Mœniaq; in valli formā circūdata limbo: Omnia qua magnis operum velut amula formis

Excellit, nec iuncta premit vicinia Roma. Ad id illustrandum multa suppeditabunt Geographica Volaterrani & Munsteri: ille quidem lib. 4. hic verò 2. longè plura retulit. Huc fortasse quoque pertinet, quæ de iactis fundamentis Mediolani refert Titus Livius 5. ab V. C. Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum (quæ pars Galliæ tertia est) penes Bituriges summa imperij fuit, ij regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute, fortunaq; cum sua, tum publica prepollens, quod in imperio eius Gallia adeo frugum hominum que fertilis fuit, vt abundans multitudo

vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse iam exonerare prægrauante turba regnum cupiens, Bellouesum, ac Sigone-sum sororis filios, impigros iuuenes, missurum se esse, in quas dij dedissent augurij sedes, ostendit; quantum ipsi vellent numerum hominum excitent, ne qua gēs arcere venientes posset. Tum Sigoueso fortibus dati Hercinei saltus: Belloueso haud paulò lætiores in Italiam viam dii dabāt. Is Bituriges, Auernos, Senones, Heduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos exciuit: profectus ingentibus peditum equitumq; copiis in Tricastinos venit, Alpes transegit, fusisq; acie Tuscis, haud procul Ticino flumine. Cum in quo cōsederat, agrum Insubrium appellari audisset, cognominem Insubribus Heduorum, ibi omen eun-cti sequentes loci, condidere vrbum, Mediolanum appellarunt. Hęc ex Liuius. Hiuc iam lux aliqua affulget versiculis Claudiani de nuptis Honorij & Mariæ: *Iā Ligurū terris spūmansia pectora Tricon Appulerat, lassosq; fretis extenderat orbes: Continuo sublime volans ad mœnia Gallus Condita lanigeris, ouis ostentantia pellem, Peruenit.*

Aliter tamen & rectius legit hęc carmina Alciatus in Parerg. Iuris 5. c. 13. Illius hęc sunt verba: Habebant & ciuitates sua signa, quibus originem aut cultum testarentur. Hinc in nomismatis Atheniensium plerunque vidimus noctuam. Sic Claudian

ad mœnia Gallus Condita lanigera sus ostendensia pellem.

[BITURICIS.] Bituricis posuit pro Biturigibus per Enallagen. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis Biturix) Aquitanie populi sunt, quorum fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib. 8. belli Gallici Cæsar, & Plinius lib. 4. c. 19. Gallicè, le pais al' entour de Bourges. Vrbs est Academia florentissima celebris, in qua per quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit Alciatus: quod ex aliquot suorum operum locis colligere est facile, cum vel maximè his versibus (quorum copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatum doctorem illic audiuit) quibus Biturigem donauit, cum Italiam repeteret:

Vrbs Biturix: inuitus, amans et desero amantem,

*Belloues-
sus &
Sigone-
sus.*

III.
*Bituri-
ges.*

*Mediola-
ni laus.*

*Ambiga-
us.*

*Quinq; per astatas terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire.*

Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum stemma, quod nonnihil adiuuat huius loci enarrationem. Quibus Alciati versibus contumeliosè respondit nescio quis: quo iure, qua iniuria, non est meum disquire, nisi quod existimem nihil tam bellè fieri, dici, posse, quin malè interpretando possit deprauari. Huius anonymi hoc est maledicum tetraëstichon:

Non nos, sed nostros nummos Alzatis amabat,

*Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum*

Nostra vel horribem frigore lana teget.

Cæterum cum ait vitulos, potè Italos intelligit: cuius rei causam ex Gellio petas licet, lib. nempè 1. cap. 1. quæ tamen à me obiter dicta sint.

Veruex.

Veruex.] Veruexem hic pro ariete foras posuit *καταχρηστικῶς*, sed parum refert. Sic Varro de vita populi Romani lib. 1. Aut bouem, aut ouem, aut veruexem habet signum. Differt autem veruex ab ariete, vt cantherius aequo, maialis à vere, capus à gallo, caper ab hircio.

Hedui.

Hedui.] Hedui, qui & Augustodunen ses, Galliarum populi, sequanis finitimi, in Ducatu Burgundiarum, & in Francorum regno siti, olim fratres & consanguinei à Romanis appellati. Cæsar Comment. belli Gallici lib. 1. Gallicè, *le pais al' entour d'Aurun en Bourgongne.* Apud Strabonem, Ptolemæum, Stephanum, Melam, & Corn. Tacitum, inuenio Heduos, Eduos, Ageduos, Oeduos, Aedusios, pro iisdem.

Sucula.

Sucula.] parua sus, porculus. Plaut. in Rudente: *Quin tu i directa cum sucula, & cum porculus.*

Signum.] publicum stemma, symbolum, arma gentilitia.

Hu populus &c.] Sic Aufonius, ex quo Alciatus id videri potest mutatus, epistola quæ incipit, *Aufonius genitor:*

*Ipse ego Burdigala gentis diuersa p' vrbes
Quatuor antiquas, stirpis origo mea.*

Mediolanum verò à Gallis excitatum fuisse, supra ex Liuiò retulimus. Michael Tonsus I. C. in oratione, quam habuit ad Georgium de Ambasia Card. nomine populi Mediolanensis, anno 1500. Cum inter Historicos constet Mediolanum, om-

niemq; Insubriam, Gallorum vnam penè coloniam fuisse. Id quod vel ex hoc facile colligimus, quod vniuersum huc tractum Galliam Cisalpinam adhuc nuncupamus.

Sacram dixere.] Mediolanum Alciati patria in Italia est: sed est & Mediolanum, siue Mediolanium in Gallia, Gallicè *Xainctes*, quod sanctum significat; inde Alciatus dixit, *Sacram dixere puella Terram.*

Vetus hoc Gallica lingua sonat.] Nimirum Gallicè, Milan, dicitur, à mediatim lanato sue. Sidonius Apollinaris lib. 7. *epi. 1.*

Et qua lanigero de sue nomen habet.

Veterem linguam Gallicam ait, vel propter Gallos Insubres, à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel propter veterem linguam, quam longè aliam fuisse, quàm quæ nunc est vulgaris, & verisimile est. & docti pleriq; autumant. Hic de lingua Gallica vetere lubens aliquid disquirerem, si aut eruditiorum hominum non satis inter se consentientium opiniones aliquid haberent firmamenti; aut nisi vetera cætaq; monumenta nos in hac rerum caligine & ignorance deficerent. Nihil enim ea de re possumus certi pronuntiare, nisi primo constiterit non modò quæ lingua Gallica vetus, sed etiam qui veteres, & qua maximè ætate sunt intelligendi. Alij enim fuerunt, qui vixerunt ante tempora Iulij Cæsaris, qui primus de rebus Gallicis scriptis aliquid mandauit: quique veterum Druidarum sæculis, vel postea floruerunt. Alij veteres Galli, qui sub Imperatoribus Romanis seruire aliquod passu iugum: alij qui sub prioribus Regibus (vt vetustiores prætermittam) Clotheo primo, Carolo Magno, & alijs: quibus temporibus credible est non eandem fuisse Gallorum linguam vernaculam, qualis postea, quæque hodie celebratur. Quia in re perquirènda mihi quidem certè videntur octosæ disputationes quorundam, qui veteres Gallorum lingua Græca fuisse vsos, vt familiari, & penè domestica, contendere ausingunt: alij putant linguam veterum Gallorum eandem fuisse, quæ est hodie Sautensium seu Heluetiorum. Pleriq; etiam volunt à Germanis Francos oriundos, & linguam veterum Francorum eandem ac Germanorum, quæ hodie celebratur. Iam qui volunt ingeniosiores videri, Celtas veteres eandem linguam

Mediolanum in Gallia.

De veteri Gallica lingua opiniones varia.

lingua fuisse vsos asseuerant, qua nunc At
 monici Bataui. Alii deniq; (vt libere sunt
 cuiusq; opinioniones) coniciunt eam linguã,
 qualis nunc à Gallis Prouincialibus vsut-
 patur, veterum Gallorum extitisse. Sed
 nescio quo modo, si sit standum ab vna ex
 iis opinioibus, quæ putatur similior ve-
 ro, nos possimus commodè extricare.
 Quis enim ea de re certi aliquid pronun-
 ciarit, in tanta præsertim rerum omnium
 confusione, populorum ac gentium migra-
 tione, multitudine coloniarum, principũ,
 ac publicarum rerum mutatione? Quis
 nescit, centum, aut eo minore annorũ spa-
 tio, linguas, non secus ac res alias, vt variè
 traducuntur, aut vsurpantur, oninind, vel
 non minima parte variari, aut corrumpi?
 Exemplum insigne proferem in Latina
 lingua, nisi putarem satis esse notum iis,
 qui veteres libros euoluerunt, longè purio-
 rem & nitidiorem fuisse sæculo Varronis,
 Ciceronis, Augusti, quàm ætate Catonis
 senis, & primi belli Punicis temporibus. Il-
 lud vnum asseuero, linguam Gallicam,
 quæ fuit in vsu temporibus Caroli Ma-
 gni, nobis hæcenus inanditam, planèq; in-
 cognitam. Nos enim deficiunt vetera mō-
 nimenta, vt diximus, quibus liqueat, quæ-
 nam ea fuerit, etiamq; adicio, eam, quæ
 vulgaris erat aureo D. Lodoici principa-
 tu, adeo fuisse horridam & incultam, vt si
 cum ea, quæ hodie in vsu est, conferatur,
 nihilo plus vna ab altera differat, quàm
 hodie vulgaris Parisiorum sermo à Brito-
 num oratione populari. De Gallorum
 quidem vetere lingua corrupta constat,
 sed apud quos Gallorum sermo velut ser-
 uatus fuerit, nondum liquet. Nam Galli
 sermone Gallicum dediderunt, cum
 non solũ Romanæ leges, sed & legiones in
 Gallia constitutæ Gallos Romana vt lin-
 gua cogere, vt facillè sit intelligere à Ro-
 mano foro, ipsaque Romana militia Gal-
 licam linguam à maioribus illis vsurpa-
 tam, penè omnino fuisse abolitam. Sed vt
 vetera prætermittam, cui potest esse du-
 bium, quin præscum Gallorum idioma
 aut non parum fuerit immutatum,
 aut etiam adeo corruptum, vt primari
 sui faciem amiserit, quo tempore Fran-
 ci à Germania irrupentes in Gallias
 transiit fecerunt, & à quibus non im-
 petrabant sedes, Gallos partim expulsi-
 se, partim etiam sibi subiecisse? At lingua

Gallica, qualis hodie, quanquam ex se lo-
 cuples & abundans, habet tamen permul-
 tas voces, quæ à Græcis deflexæ non teme-
 rè videri possunt. Habet etiam non pau-
 cas Germanicas, & Latinas: ex quo tamen
 non sequitur, maiores nostros promiscuè
 vel Græcè, vel Germanicè, Latinè ve scis-
 se. Quid igitur in hac re statuam non
 habeo, vt promptum mihi sit quod pos-
 sim refellere, quid certius adducere pos-
 sim, nondum vid eam. Vnum mihi super-
 est, vt cum doctissimo Seneca Philosopho,
 eius maximè loci occasione, quem ipse mi-
 hi obtulit ca. 8. consolationis ad Albinam,
 missos faciam alios, qui de gentium migra-
 tionibus, conuersionibus, & corruptis lin-
 guis variè disputarunt. Certè hoc loco
 Alciatum ad præscam Celtarum linguam,
 seu potius noitratem Germanicam allu-
 sisse constat, dicit enim: *dixere puella ter-
 ram*. Et nos Germani Mediolanum vo-
 cauus Meydland; siue Medelland; Meyd,
 enim nobis virginem, Medel, puellam so-
 nat, quasi diceret, puellæ terram, seu vir-
 ginis regionem, nempe Mineruæ quòdam
 hic præcipua religione cultæ, cui rei etiã
 Polybius suffragatur. Huius templum in-
 ducto dein Christi Euangelio dirutum,
 & in D. Teclæ conmutatum est; quæ tem-
 poribus illis inter sanctas virgines in sum-
 ma veneratione fuit, vt in Eusebij Chro-
 nicis scribit Hieronymus, & versibus se-
 quentibus innuit Alciatus.

Culca Minerva &c.] Olim eo loci Mi-
 neruæ diuini honores tribuit, vbi nunc
 templum D. Teclæ, ante sacram Virgini
 Deiparæ ædem.

Numine.] Numen propriè est θεῶν *Numen*
 βελη, voluntas Dei, à nuò, quod veteres
 pro volo, vsurpabant: Hic autem sumi-
 tur pro potestate. Cicero 6. Phil. Magna
 vis est, magnum numen vnum & idem
 sentientis senatus.

Tecla.] Hæc virgo, Pauli discipula, mar-
 tyrij coronam meruit apud Iconium sub
 Nerone. Huius vitam pete ex Surio, & a-
 lijs Historicis ecclesiasticis.

Mater Virginis ante Domum.] Tem-
 plum, Basilicam D. Virginis sacram, quam
 vulgus vocat, *il Domo*. Huius templi mo-
 le, siue amplitudinem & architecturam æ-
 dificij spectes, siue precia materialium ædi-
 fices, nihil est, quod septem mundi mira-
 culis ascribas augustinus. Hanc erigendam

Meyd-
land.

Numen.

D. Tecla
Martyr.Basilica
D. Virgi-
nis Medio-
lani.

curavit Ioannes Galeatus Dux, anno Do-
mini 1386.

Animalq; biforme.] duas formas ha-
bens, nempe suis & ovibus: laniger sus, & fe-
tiger aries.

Lanicium.

Lancio inde leni.] Lanicium idem est
quod lana, seu lanæ proventus. Virg. 3.
Georg. *Sit tibi lanicium cura.* vbi Sertius:
Lana, inquit, & lanicium dicimus, quem-
admodum Fuga, & effugium. Hoc de no-
mine quædam Nonius, & Turnebus Ad-
uertat. 15. cap. 21. ne quid addam præ-
terea.

IV.

Mediola-
ni laus.

APPARET hoc loci pius Alciati
alumni affectus in patriam, quam tam festi-
vino Emblemate celebrat. Et reuera si vl-
la civitas doctissimi morum scriptis celebrari
meretur, vna est Mediolanensis: nam siue
originis antiquitatem, seu civium nobilita-
tatem, loci amplitudinem, ædificiorum
magnificentiam, aeris clementiam, soli fec-
unditatem, & omnium rerum abundan-
tiam cõsideres, vix vlla alia est, quam hanc
iure præponere possis. Vastissimam ha-
bet plantiem, apricos colles, amœnos mon-
tes, commoda flumina, fecundosq; lacus,
quæ illi omnia alimenta vberim mini-
strant; nihil pulchri, nihil boni hæc am-
plissima & vberissima regio patitur exoptari,
adeo vt proverbio ferant: *Solo in Milano
si mangia.* Hic magna quoq; est opifi-
cum omnium varietas & multitudo, præ-
sertim eorum, qui ferrariam exercent,
quod iocose innuit Macaronicorum Au-
tor, dum canit:
*Milanù rich toch resonat cõtone sub omni,
Dum ferrant stringas, faciuntq; foramina
gucchis.*

Horum opera, quia bonitate cum reliquis
certant, in longinquas regiones exportan-
tur. Quapropter haud iniuria Cicero in
Philipp dicit, Galliam Cisalpinam, & ideo
Mediolanum, florem Italiæ, imperij præ-

sidium, ac illius pacis ornamentum esse.
Quæ profecto res ita se habet, civitas enim
circumcirca habet colonias, quæ ipsam
cingunt, quibus im perat, & quæ imperata
faciunt. Hinc iure nomen Magnæ passim
obtinuit, vt canit quidam:

*Vrbs Mediolanum populosa et st, magna,
potensq;*

Et Thomas Edvardus Anglus:

*Est Mediolanum incundũ, nobile, magnũ.
Quod idem versus Italici, quibus vr-
bes Italiæ describuntur, eleganter ex-
primunt:*

*Fama è tra noi, Roma pomposa e santa,
Venetia ricca, faggia, e signorile,
Napoli odorifera, e gentile,
Fiorenza bella tutt'el mondo canta,
Milano d'esser grande ogn'hor si vanta,
Bologna grassa. &c.*

Hanc igitur vrbs celebritatem & abun-
dantiam forsitan indicare voluit bifor-
me illud animal, dum fundamenta illius
iacerentur, repertum. (Liceat mihi quæ-
so, bona pace, nonnumquã serijs immiscere
iocos, sic enim placere video temporum
nostrorum moribus, qui nil tetricum pro-
bant, & fatuum iudicant, quicquid non ha-
bet copiosum aspersam salem) Oue enim
integram non oportuit esse, licet illa fec-
unditatis habeat argumentum, tamen
plus æquo simplices, taciturnos, & stoli-
dos, oues vocamus. Nec verò sus totus
conueniebat, de illo siquidem dicitur vul-
gò iactatum proverbium: *Gran rumor è
puoca lana.* German. *Vil geschrey vnd vne
nig vvolt, sprach der Teuffel, da er die
sauv beschor.* Non igitur vrbi illi futu-
ram famæ celebritatem absq; vberè copia,
nec vbertatem absq; celebri famazin sum-
ma, non futurum esse clamorem absq; la-
na, animal Porcaries omine suo portendit.
Sic ego consultus augur respondissem: si
sallo, nunquam me lana suilla tegat.

Omen
diolani

Nunquam procrastinandum.

E M B L E M A . I I I .

ALCIATAE gentis insignia sustinet Alce,
 Vnguibus & μηδέν φέρει ἀναβαλλόμενος.
 Constat Alexandrum sic respondisse roganti,
 Qui tot obiisset tempore gesta breui?
 Nunquam, inquit, differre volens. Quod & indicat Alce,
 Fortior hec, dubites, ocyor anne fiet.

C O M M E N T A R I I .

I. **D**EPINGATUR fera illa Septentrionalis Alce dicta, cuius prioribus vngulis inserta sunt hæc verba: μηδέν ἀναβαλλόμενος. Alcen descripsit Plin. lib. 8. c. 15. & Solinus cap. 32. Cæsar in Comment. belli Gallici lib. 6. Et quo commodius animal hoc depingi possit, ipsius Cæsaris verba apponam, quæ huius feræ naturam mirè explicant: Sunt, inquit, quæ appellantur Alces, harum est consimilis capris figura, & varietas pellium, sed magnitudine

paulò antecedunt, mutiæq; sunt cornibus, & crura sine nodis, articulisq; habent: neque quietis causa procumbunt, neq; si quo afflictæ casu concenterint, erigere sese aut subleuare possunt. His sunt arbores procubilibus, ad eas se applicant, atq; ita paulum modò acclinatæ quietem capiunt; quarum ex vestigijs cum est animaduersum à venatoribus, quo se recipere confluuerint, omnes eo loco aut à radicibus subruunt, aut accidunt arbores, vt tantum in summa

Species earum stantium relinquatur. Huc cum se consuetudine acclinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atq; vna ipse concidunt. Hæc Cæsar. Quæ si quis conferat cum Plinianis, facile aduertet, ea tam facile non posse conciliari. Adde ex Plinio: Labrum ei su perius prægrande; ob id retrograditur in pascendo, ne in priora tendens inuoluatur. Idem ait & Solinus. Cæsar Alces dixit esse mutilas & sine cornibus, at vero Pausanias (A Eliano de natura animalium testante) in supercilijs cornua habere mares testatur, fœminas contra omnino carere. Retulerunt Germani quidam, eruditi homines, quæ traduntur à Plinio de Alce, veriora esse quam quæ à Cæsare. Is enim retulit aliorum quorundam, qui eam fortasse feram nunquam viderant opinionem: at eam esse, qualem Plinius descripsit, experientia constare. De fera ista præter iam dictos vide Gesnerum in opere illo volumine de animalibus.

II.
Alciatorum
sche
ma.

PRINCIPIIS & patriæ hætenus insignia quasi depinxit: nunc suæ familiæ gentilitium stemma proponit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacite indicat, sumpto argumento ab Alces feræ natura, quæ equi robore, cerui celeritate, & ni proceritas autium & ceruicis distingueret, ium èto similis haberetur, auctore Plin. lib. 8. cap. 15. Quod illustrat eleganti Alexandri apophthegmate, qui quærenti qua tandem via tanta sibi adeo celeriter comparasset, respondit (quod vnguib. Alces insertum legitur) μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differendo aut retastinando. Siquidem optima & accommodata belli comes est festinatio: quo fit, ut qui imperant, quò rerum difficultates, quæ nonnihil remorando vltro sese offerunt, at cetero facilius possint, eò pede citissimo necesse sit properare. Sumptum est Emblemata ex Homeri Scholiaste 2. Iliad. vt annotauit Erasmus in adagio: *Nunc tuum ferunt in igne est.* Subscribam & Homeri verba, & scholiastes, quoniam in vtrisque non mediocre subest documentum. Sic igitur inquit Nestor:

Μηκέτι νῦν δ' ἦδ' αὖθις λεγόμεθα, μηδέ τι δ' ἴπρον
Ἀμβαλλόμεθα ἔργον, ὃ δ' ἴθι θεὸς ἐγγυαλίξει. id est.

Ne verbis tempus fugias, neq; tempore longo

Differamus opus, pulcherrima munera Datum.

Tum subiungit scholiastes: *Στρατηγικὴ διδασκαλία. χρόνῳ φείδεσθαι. ἔτε γὰρ παρελθόντα ἀνακαλέσθαι, ἔτε αὐτίσπαντας λαβεῖν αὐτὸν δυνάμιστα. ἐρωτηθεὶς γὰρ Ἀλέξανδρος, πῶς τῆς ἐλλάδος περιεγένη. μηδὲν ἀναβαλλόμενος, εἶπε. Id est. Militare stratagema est, tempori parere. Non enim aut prætereuntem horam reuocare, aut comprehendere possumus. Interrogatus Alexander, quo pacto Graciam superasset. Nihil procrastinans, respondit.*

ALCIATÆ genus.] stirpis, & familiæ Alciatæ. Ingeniosè nomen suum ab Alce traducit, quamvis vetus familiæ nomen fuit Alzatus, vt etiam constat è cartone Poetæ Bituricensis:

Non nos, sed nostros nummos Alzatus amabat.

Et in veteri editione Auloniana apud Dn. Pignotium, in qua cernitur autographia Cl. Viri, legitur hæc inscriptio. *Andreas Alzati liber est, & amicorum eius.* Ceterum Alciatus inualuit pro Alzato. Et forsitan in Emblem. 63.

Alcaam veteres caudam dixere leonum. nonnulla est allusio ad cognomen eruditè immutatum.

Sustinet.] Præsefert, sustentat, supra dixit, gessisse insignia.

Alce.] fera illa Gallica, de qua iam diximus.

Vnguibus.] pro vngulis posuit, vngues enim sunt eorum animalium, quæ digitos habent separatos; vngula vero eorum, quæ digitis caret, quod pulchre innuit Onidius, Io è bouis effigie in priniam formam redeuntem describens:

Vngula, qua in quinos delapsa absumentur vngues.

Vngulam Alcis occulta proprietate Epilepsie mederi ferunt: quid si etiam hic Alciatus his vngulis remedium animi pigri & retardantis adhibuerit, scilicet μηδὲν ἀναβαλλόμενος, quo languentem animū excitet, vt illa corpus morbo prostratum erigit? Putare licet, affirmare vix ausim.

μηδὲν ἀναβαλλόμενος.] Nihil procrastinans, nihil differens in aliud tempus. Alexandri apophthegma.

Fortior hæc.] nam ἀλκῆ, ἀλκῆς, fortitudinem significat, vnde videtur nomen hoc deductum.

Ocyor *annefet.*] Id est, an fortior, velocius sic Alce, dubium est. Plinius enim loco citato, ad insidias capi ait, alias memorandę velocitatis.

IV.

Hoc Emblemata duo nos docet.

*Festinatio
in re belli
ca.*

*Alexandri
festinatio.*

I. Quanti momenti sit opportuna celeritas & diligentia, presertim verò in rebus bellicis, id quod Alexandri Magni exemplo palam facit. Eam enim ob rem Alexander ab omnibus ferè laudatur, quod sua precipiti in rebus agendis cura & industria, Principum omnium celeritatem multis quasi stadijs anteverterit. Narrant enim eum pedites sic instituisse, ut sua celeritate equorum cursum adæquarent: ipse ne quidem sibi parceret, noctes ut plurimum insomnes traduceret, sequę crepitaculo excitaret, si quando somno corripse sentiret, quo maximè tempore vigilandum esse intelligeret. Itaque cum ab eo Darius impeteretur, maximè conquereretur, nullum sibi satis longum relinquere spatium, quo Alexandrum pro viribus, & ea qua prestabat animi contentione atq; copijs, retunderet. Hoc enim præcipuè curabat Alexander, ut diu noctuque, magnis itineribus confectis, impronius hostem offenderet, quem animum etiam adolescens habuisse memoratur. Huic itaq; cum Aristoteles diceret expectandam esse robustiorem ætatem, qua longè melius & opportunius ad res bellicas animum appl. caret: At metuendum mihi est, inquit, ne dum annos expecto firmiores, audacem iuuentutem interea mihi præripi per incuriam patiar. Hunc Cæsar imitatus, ardua quæque quasi temerè & sine consilio aggredebatur, imò verò dicebat de ijs consultantium non esse, quòd ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non præmittam Aeliani locum de celeritate Alexandri in rebus consuecendis, Variæ hist. lib. 10. Alexander Philippi filius ter cccc stadijs continuo itinere confectis, antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus conflixit, & eos vicit. Αλέξανδρος τρις τεσσαρακόντια στάδια έφείξης μεθ' έπλον όδοι πορήσας, συμβάλων τοις πολεμίοις, πριν αναπαύσαι τό στρατόπέδον, έκράτησε τών έχθρών. Sic Seneca 1. Suavor. Venit ille dies, Alexander, exoptatus, quo tibi operæ est adesse. Iidem sunt termini tui, regni, & mundi. Tempus est Alexandrum cum orbe, & cum Sole desinare. Quod

noueram, vici: nunc concupisco, quod nescio. Quæ tam fera gentes fuerunt, quæ non Alexandrum posito genu adoraerint? qui tam horridi montes, quorum nõ iuga victor miles calcauerit? Ultra Liberi patris trophæa constitimus: non quærimus orbem, sed amittimus, & car. Rectè Flau. Vegetius lib. 4 c. 3 i. in rebus bellicis celeritatem amplius solere prodesse quàm virtutem. Huc facit M. Tullius 6. Philip. Nam cum plerisque in rebus getendis tarditas & procrastinatio odiosa est, tum hoc bellum indiget celeritatis. Videram etiam quod idem habet Oratione de Pompeij laudibus, seu, ut inscribitur, Pro lege Manilia: Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoris, quæ vulgò existimantur: labor in negotijs, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in consuecindo, consilium in prouidendo, &c. & deinceps: Vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem cursum inuitum putatis? non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui noui, tam celeriter in vltimas terras pertulerunt, sed hæ res, quæ cæteros remorari solent, non retardarunt. Adde de Alexandro, nullam virtutem regis istius magis quàm celeritatem laudari à Curtio, lib. 5. cum enim audisset regem Darium captum esse: In illo corpore posita est victoria (inquit Alexander) & tanta celeritatis est præmium. Certè natura ea rex ille fuit, ut omnia facilius, quàm moram perpeti posset. Monemur itaq; hoc lepido carmine, maxima quæq; perfici diligentia, & vitium firmitate (quæ duo apertè representat Alce) & assidua tam animi quàm corporis cura & cõtentione feliciter absolui. Nullus enim est repertus hætenus (nisi sit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui absq; aliquo labore improbo, constantiaque animi sit aliquam summam laudè consecutus. Citatur ex aliquo veterum: Αλέξανδρος μεν πολυμῶν, ποτών, και έργαζόμενος, μήτε καθήμενος εὐτυχεῖ. id est: Alexander audendo, laborando, agendo, non desidendo, summam celebritatem consecutus est. Huic conuenit illud Hesiodi lib. 2. έργ. μη δ' αναβάλλεσθαι εἰς τ' αὐριον, εἰς τ' εἰννηθιν.

Ad cras rem differre nocet vepusq; futurū.
Et Lucan. 1. bell. ciuil.

*Virtutes
imperato-
ria.*

*Iulij Cæsar
us celeri-
tas.*

Tolle

Tolle morus, semper nocuit differre paratis.

Cui affine illud Ovidianum :

Sed propera, nec te venturas differ in horas:

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Martial.

Non bene distuleris, videas quod posse negari.

Id vnum ex præceptis Socratis refertur à Xenophon. 2. ἀπομνημονευμάτων. Quidquid agas, promptissimè atque optimè & diligenter age.

2. In rebus gerendis librandas esse cuiusque vires, eam namque celeritati pares, & contra celeritas viribus equalis esse debet: alterum enim sine altero non multum potest afferre commodi, imo damna plerumque maxima, funestumque exitium hinc consequitur. Facessant ergo cotinua voces, & ad res gerendas iugi industria & animi firmitate serio accingamur.

In Deo letandum.

EMBLEMA IIII.

ASPICE ut egregius puerum Iouis alite pictor
 Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
 Quisne Iouem tactum puerili credat amore?
 Dic, hæc Maonius finxerit unde senex?
 Consilium, mens atque Dei cui gaudia præstant,
 Creditur is summo raptus adese Ioui.

C O M M E N T A R I I

I. **F**INGATUR forma eleganti & hilarum vultu puer, quem dorso exceptum, & vnguibus retentum aquila in sublime vehat. Potest quoque infra appingi (non tamen ex necessitate) canis latrans, tum quia fabulam sic Virgilius & Statius enarrant, vt mox subiungemus; tum ad significandam inuidiorum calumniam, qui felicibus successibus nunquam non allarrant. Quo ad inscriptionem Emblematis, *In Deo latandum*: locus mihi videtur sumptus ex verbis D. Pauli ad Philipp. 4 vbi ait: *χαίrete ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάνληρόν, χαίrete*. Id est: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete*.

Inscri-
ptio.

II. **A**D ingeniosi huius carminis sententiam & originem iam iam me recipio, si quædam prius vice præludij, & quasi disputationis anticipavero. Vniuersam poësim ænigmatum esse plenam docet Plato in Alcibiade 2. quippè quæ non sit cuius intellectus lectu facilis, quæ rerum veritas quibusdã verborum inuolueris obtegatur. Huiusmodi autem figmenta tribus modis explicari possunt, vt plerumque; veterum monumentisprehendimus: quidam enim phisicæ, alij ethicæ inspicunt, nonnulli etiã rei Theologicæ rationem habent, vt ex doctrina Platoniorum plerique docti viri.

Poesis pen-
nè tota æ-
nigmati
plena.

Quatuor
elementa
totidem
deorũ no-
minibus
intellecta.

Cur Pal-
las cum
Marte
dissideat.

Cœlus.

Satur-
nus.

Rhea.

Macrob.

1. Satur.

Sic enim Homerus, ingeniorum vertex, quatuor illa prima *σοιχεῖα* inter se prægnantia, & sese mutuò producentia effluxit sub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Platonis. Ad mōres traducitur allegoria, vt cùm Palladem cùm Marte dissidia & pugnas ciere aiunt, eam nempe animi partem, quæ sit rationis experta, in superiorem sese attollere intelligimus, virtutis vitium aduersari: quo de genere est ea, quam nunc sumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationem nonnulla referuntur, vt cùm cœlum suo motu tempus producat, quæque gignat perpetuò absumens, imaginem quandam intelligimus esse Dei, Cœlum, Rheam atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cœlus (vel Cœlius) essentiam diuinam præfert, Rheam vitam, Saturnus autem eiusdem mentem. Quæ antè visum est operæ pretium admonere, vt maturius ad nostri Emblematis ἐπιμύδιον deueniamus, Poetasque veteres, quantum fieri poterit, ab inepta

quorundam scolorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabulosis narrationibus obseruare voluisse crediderim, quale priores illi Iurisperiti (vt M. Tullius in libris de Oratore memorat) obseruauerunt, qui vt auctoritatem aliquam obtinerent, eamque auerent, artem suam vulgare esse noluere, nisi cum Cn. Flauius primus eam propalauit, qui eam obrem dictus est cornicum oculis confixisse. Eodem planè modo veteres illi poetæ sub aliquo quasi velo, certè obscuro, fabulosisque ornamentis res suas occultauerunt, vt imperitam plebeculam à mysticis sapientiæ reconditoris arceret. Quod & Lactantius indicat, lib. 1. cap. 11. & 19. cum Poetas ait, quæ verè gesta sunt, in aliquas species obliquis figurarationibus cum decore aliquo conuersa traduxisse, & mendacium non in factis, sed in nominibus admisisse. Quamobrem inepti sunt, & planè ἀμύσοι, qui in Poeticis narrationibus, & figmentis explicandis, ipsas tantum voces, nudaque vocabula, aut etiam simplices γνώμας considerant, nec ea potius eliciunt, quæ sensum aliquem abstrusorem contineant: vt qui in picturis dijudicandis colores aliquos, aut operum lineas quasdam conspiciant, aut vt qui mercibus inuolutis appositas imaginum tesselluras admirantur, nec quid intus lateat, aut inclusum esse possit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc studium nescio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus perueniunt & apertum non sit, sed ei duntaxat homini,

Quem ad
finē poetæ
figmentis
vsi sint.

Allegoria
poetica
ratio.

Latus poe-
tica.

Ingenium cui sit, cui mens diuiniore, vt Flaccus loquitur, sicuti non obscure aliquot disputationibus est à diuino Platone traditum. Sed & vt hoc adijciam, Poetas ipsos Philosophis sapientia nequiquam posteriores, aut inferiores fuisse, præter alios quosdam Platonicos comprehendit Maximus Tyrius. Hi enim sese videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodasse, dum fabulosa eiusmodi prodiderunt, quæ diuinis rationibus accommodauerunt, rem quidem aperta ratione abstrusorem, ænigmati autem claræ orem, æqualiter à scientia atque inscitia distantem, fidem sibi facientem propter id, quod iucundum est, & admirationem, aliãque non satis vulgò persuasiva

An poeta
philoso-
phus poste-
rior.

persuasa : adhæc quæ animum ad reram existentiam peruectigationem , & eorum quæ remota sunt , inquisitionem diligenter couerter . Quæ in te præstantia his sanè hominibus magnam quiddam efficere : quandoquidem acribus humanis infidias qualdam sunt commenta . In quidem te ipsa Philosophia , nomine autem Poetæ , rem inuidiosam ad eam artem reuocaturus , quæ populam admodum demulceat . Sese enim perinde habet erga multitudinem popularem Philosophus , atq; , diues aliquis in eos , qui premantur inopia . Sic autem videmus natura comparatum , ut qui vicio sunt alicui addicti , virtutem contrariam non sustineant , nisi eam superinductus aliquis succus adumbrarit . Habetur autem Poeta mollis & facilis , propterque delectationem diligitur , & propter virtutem nequaquam , aut saltem tardè cognoscitur . Ita enim medici salubre quoddam alexipharmacum dulci aliquo liquore aspergunt , ne deterreatur æger saporis aut succi acrioris amaritudo . Eodem planè modo de Philosophia illa veteri sentiendam , quæ sententijs suis figmentorum aut carminum , tanquam vestite cultuque magnifico rectis , præcorum hominum animos primitiuis cepit atq; deliniantemq; secus id quidem , quàm dissimulata disciplinæ molestia ad institutionem & inuentionem feritatem eicūrandam illeceat . Nec est autem quod in dubium reuocetur , uti melius de diuinis tractatur , Philosophare in Poetæ : quin potius studium utriusque tanquam initio fœdere , mutuo sese complecti deprehendas , ut eadem non diuerſa partes . Cùm enim Philosophum ais , Poetam etiam intelligis : & cùm Poetam , Philosophum quoq; inuis . Hæc & multa alia Tyrus , quæ huc conferre placuit , ne in sequentibus repetere subinde cogar , quod semel admonuisse satis erit , ut quantum Poetis debeamus , philosophus intelligat , nostrumque consilium in narrationibus mythologicis , & Poeticis allegorijs planum aliquando faciendum . Si enim fabulam nudam aut historiam atterere satis esse ad commentationes has , quanquam reuocet , existimalissimus , anſam ridendi , earum penidique hæc , tanquam Poetarum delicta & nugamenta præberemus : nõnulli enim sunt , & fueret iam olim , qui poetarum hoc studium ut planè nugatorium aspernentur , & maxime hoc de Ganymede figmè

rum , quod reprehendit Lactan . D . August . De ciuit . 18 . cap . 13 . & ipse Plato 1 . De legib . sub persona Atheniensis hospitis , nimirum ob insanum pederasticè flagitium . Sed quia non video quàm sit necesse singularem anxie persequi , quin potius ad propositum finem me continue recipere iam tandem par sit . Age verò , per Ganymedem ab aquila raptum , animam humanam intelligimus , quæ , ut ait Plotinus , cum condere caput intra cælum dicitur , cùm relicta quasi corporis secretionem , cælestia mentis oculo contempletur : quod sanè absque raptu quodam fieri minime potest . Plato etiam in Phædone & Theæreto , cum iubet animam à corpore seiuungere , non loco segregandam intelligit , sed mouet , ne corpori animus adhæreat , neque ob corporis commercium à mente superiore fiat alienus , conerataq; quantum fieri poterit , subditam sibi animæ speciem ad superiora perducere . Constat autem sumptio Emblemata ex Xenophontis Symposio , quo loci concinnè & appositè Ganymedis è τριτων explanat . Ait enim Deos & Heroas animæ amicitiam multò pluris facere , quàm vsum , qui ex corpore percipitur . Iupiter enim quæcumq; formam (cum essent mortales) amat , has ipsas mortales esse sinit ; quorum verò animas est amore profecutus , hos immortalitate donauit , de quorū numero Hercules , Castor , & Pollax esse dicuntur , cum aliquot alijs , quos Heroas appellabant . Sic etiam allēuerat Ganymedem non corporis , sed animi gratia à Ioue in Olympum fuisse raptum . Cuius quidem rei & testimonium ex ipso nomine colligamus licet . Habetur enim alicubi apud Homerum γανυται δὲ τ' ἀχούω , laetatur audiendo : & alibi etiam , τικτιὰ φρεσὶ μινδρα εἰδώς , id est , sapientia plena mente consilia sciens . Ex ambabus igitur his uocibus , non corporis , sed mentis deficiarium nomen Ganymedes referens , inter Deos est relatus . Sed dum vacat , huc allētibā verò Philosophi , ut aliquo tandè onere candidatus lingue Græcæ leuare possim . Εἰπιδουμὰ δὲ σοι , ὦ Καλλιὰ , καὶ μὴ λογιῆσαι , ὡς ἂ μοιτο ἀνδρωτοι , ἀλλὰ καὶ Θεοι , καὶ ἦρωες τῆς τῆς Διὸς ; εἰδίασ πειρὶ πλάτος ἢ τὴν τὸ σωματός γῆστων πειδῆται . Ζεὸς τε γὰρ ὄσων μὲν εἰπιδουμὰ εἰπιδουμὰς ἦρωες ἦρωες συγγενόμενος , εἰα αὐτὰς εἰπιδουμὰς εἶται . ὄσων δὲ Διὸς ἀγαθῆσ

Poeta uolens se philosopho.

Poeta se uolens philosopho.

Poeta se uolens philosopho.

Ganymedes.

la vari accipit.

Quid per Ganymede inuelligimus.

Unde dicitur Emblemata.

ἀγασθῆναι, ἀθανάτους τέτυκτο ἐποίησεν. ὧ ἥρακλῆϊς μὲν καὶ Διοσκῆρον εἰσὶ, λέγονται δὲ καὶ ἄλλοι. καὶ ἐγὼ δὲ σφίμι καὶ γανυμήδην ἐ πάματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς ὄλυμπον ἀνερχομένηται. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶ ἐσὶ μὲν γὰρ Διήπε καὶ ὀμήρω.

γάννυται δὲ τ' ἀκέων.

τῆτο δὲ φράζει ὁ, τι ἴδεται δὲ τ' ἀκέων. ἐσὶ δὲ καὶ ἄλλο Δίπου.

πυκινὰ φρεσὶ μύθεα εἰδῶς.

ἐξ ὧν συναμφοτέρων τέτων ἐκ ἡδυσώματος ὀνομασθεῖς ὁ γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυσγνώμων ἐν θεοῖς τετιμῆται. Hęc fermō Xenophon. Facillimum mihi esset repetere agalmatis historiam, nisi fallor à Plinio,

Plinius

qui sic habet lib. 34. c. 8. Leocras aquilam fecit sentientem quid recipiat in Ganymede, & cui ferat, parcētem vnguibus etiam per vestem, &c. Sanctius Emblematis huius originem ad Scholiasten Homeri refert, Iliad. 4. cuius hęc verba: γανυμήδης ἢ πηρετῆι μόνω τῷ Διῷ, ὅτι ὁ μὲν ζεὺς πρῶτος ἐστὶ νῆς, μόνος δὲ ὁ νῆς ἔχει οἰκῆν τὸ τοῖς μῆδεσι γάννυσθαι. τό το γὰρ ὁ γανυμήδης. Hoc est: Ganymedes soli Ioui ministrat; quoniam Iupiter prima est intelligentia: solius autem intelligentiæ proprium est consilij gaudere, atq; hoc sonat Ganymedes. Fabula Ganymedis refertur ab Homero in hanc sententiam, vt vertit Nicolaus Valla:

Tros ab Erichthonia, fatus est de sanguine

Tros

Idus, & Asaracus, similisq; Deo Ganymedes,

Egredies forma, raptus sublimis in auras
A superis cœlo positus diuum inter honores
Pulcher, vt ante Iouem misceret pocula
mensis.

Ganymedes filius

Tros igitur fuit filius Ganymedes, non Laomedontis, vt videtur sensisse Cicero 1. Tuscul. lapsus videlicet memoria (quo non mine solent magni viri laborare, qui grauioribus impediti cu ris, cum citant vel auctores, vel auctorum testimonia, toto, quod aiunt, cœlo aberrant: id quod diligens lector sepe in Aristotelis reprehendit libris, præsertim de moribus.) Verba Ciceronis hęc sunt: Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Dijs raptum ait propter formam, vt Ioui pocula ministraret: non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hęc Homerus & humana

ad Deos transferebat, diuina mallē ad nos. Meminerunt huius fabulę & alij Poetę: Virg. lib. 5. Aeneid. sic:

Intextusq; puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo ceruus, cursuq; fatigat:
Acer anhelanti similis, quę prapes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger
vncus:

Longaui palmas nequicę ad sidera tendūt
Custodes, sauitq; canum latratu in auras.
Stadius lib. 1. Thebaidos:

Hinc Phrygius fulus venator tollitur alus.
Gargara desūdūt surgenti, et Troia recedit:
Stant mœsi comites, frustra; sonantia laxant

Ora canes, umbramq; petunt, & nubila
latrant.

Ouidius non ab aquila Iouis, sed ab ipso Ioue in aquilam mutato Ganymedem raptum canit:

Rex superum Phrygię quondam Ganymedis
amore

Arsit, & inuētum est aliqd qđ Iupiter esse,
Quam quod erat, mallet: nulla tamen alite
verti

Dignatur, nisi qua posset sua fulmina
ferre.

Nec mora, pucillo mendacibus aere pennis,
Arripit Iliadē, q nunc quoq; pocula miscet,
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

His quoq; suffragantur & hi versus:

Αἰετὸς ὁ ζεὺς ἦλθεν ἐπ' ἀντίθεον γανυμήδην.

Κύκνος ἐπὶ ξανθὴν μντέρα τῆς ἐλένης.
Ipse aquila ad pulchrum Ganymedem Iupiter olim,

Ad matremque Helena deinde volauit
olor.

Sunt qui fabulam hanc ad historiam referant, ex quibus Herodotus lib. 1. Licet, inquit, apud alios comperiam pugnam illic Ilium Phrygę, Tantalumq; Lydum inter se conseruisse siue de via ortam, siue potius ob Ganymedis raptum. Cumq; diu equis viribus decertatum foret, ac permul ti vt ring; cecidissent, nomen ex ea clade loco esse impositum. Hic etiam fama fertur, Ganymedem ipsum trahentibus in diuersa germani atq; amatoris manibus, vita esse orbatum, sublatumq; è medio, pro calamitatis solatio relata ad Iouem raptorem fabula, diuinis fuisse honoribus affectum. Paulus Orosius lib. 1. cap. 12. Tantalus, inquit, Rex Phrygiorum, Ganymedē Trois Darda-

De Gany mede historia.

Dardaniorum Regis filium, cum flagitio si simile rapuisset, maiori conserti certaminis fœditate detinuit: sicut Phanocles poeta confirmat, qui maximum bellum ab hoc concitatum fuisse commemorat. Eusebius in Chronicis idem fere scribit, inquit: Ob raptum Ganymedis, & Trois patris Ganymedis, & Tantalii bellum exortum est, ut scribit Phanocles poeta. Frustra igitur Iouis fabula, & raptrix aquila fingitur. Chalcidenses tamen solebant ostendere locum (quem Harpiguim nominabāt) ubi Ganymedes ab Ioue fuisse raptus. In fabulam hanc Ganymedis multis in locis iocatur pro more suo Lucianus, in quem consule, si plura de Ganymede cupis. Vide præterea Hygin in Astron. poet. Martialis. 7. epigram. Homerum in Hymno Veneris.

II I. A S P I C E.] propriè: nam inuitat ad contemplandam picturam, quæ non nisi intuitu & aspectu percipitur.

Egregius. *Egregius pictor,*] Excellens, eximius, quasi ex toto grege electus, peritus, *περαι δευμένος.* Pictores olim florente Græcia, non suæ artis modò, sed & rerum omnium, quæ cognitione dignæ essent, peritus fuisse constat ex Pausania & Plinio. Quis autem fuerit hic egregius pictor parui refert inquirere. Nam poteris hæc intelligere de quodam pictore, qui hæc Emblemata depinxit; nisi malis de Leocra pictore nobilissimo fieri sermonem, de quo ex Plinio iam diximus.

Auium regina aquila, & Iouis ales. *Iouis aliter.]* Aquilæ *περίφρασις.* Hanc auium reginam appellant, credidit quæ antiquitas eam Ioui tela ministrare & fulmen. Horatius 4. Carm.

Qualem ministram fulminis alitem, Cui rex Deorum regnum in aues vagas Permisset expertus fidem

Iupiter in Ganymede flauo.

Hæc in Iouis tutela ideo esse dicitur, quia fulmine non tangitur, ut Plinius lib. 2. c. 51. & lib. 10. cap. 3. est autor. Vel quod sit altissimi volatus, ita ut nubes transuolat, & contra solis orientis radios immotam teneat oculorum aciem, quod scribit Aristoteles. Siue quod regina sit auium, ut cecinit in Olympijs Pindarus. Siue quod ab ea Iouem nutritum arbitrati sunt, ut testatur Maro in his:

Νικηταρ δ' ἐν πέτρῃς μέγας αἰτὸς αἰεν ἀρόσων

Γαμφηλῆ, φορέσκει πετῶν Διδιμητιόεντι Τὸν κὴ νικησας πατέρα κρόνον εὐρύσπα ζεύς

Α' δάνατον ποίησε, καὶ ἔρανό ἐγκατένασεν.

Ast aquila huic nectar de petra dulce quod hausit

Mox rostro sublimè volans afferre solebat. Hanc patri altitonans mox regno victor adempto

Esse immortalem voluit, caelòq; locauit.

Phorvutus eam Ioui esse saciã vult, quod volandi pernicitate alijs auibus excellat, *ιερός δ' ἔρις,* inquit, *αὐτὸ ὁ ἀετὸς λέγειται εἶναι, διὰ τὸ ὀξύτατον τῶν εἶναι τῶν ἄλλων πτηνῶν.* Lege Plinium lib. x. c. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 19. Hieroglyphicōn. Sunt qui aliò conuertunt aquilam: nauem enim intelligunt, cuius insigne aquila esset; aut legionem militum, qua legione raptus esse putatur. Lactant. lib. 1. c. 10. Fulgentius Mythologic. 1.

Fecerit, ποιεῖσθαι, Poctarum est; nam hinc *ποιηταὶ* dicti sunt. Hic ad picturam refertur, est enim pictura nil aliud quàm muta poësis; ut vicissim poësis loquens pictura.

Puerum Iliacum.] Ganymedem, ab Ilio Troiæ ciuitate, qui Troem patrem habuit Troiæ regem: & à Poëtis dicitur ab aquila raptus, & in cælum sublatus, ut Deorum præficeretur aqualiculis. Martialis lib. 1. *Aethereas aquila puerum portâte pauras.*

Illesum tumidis unguibus hæsit onus. Summa per astra.] Euto alludi ad animi alas, de quibus Plato.

Vehi.] Præclara Metaphora: hinc vehiculum animi, contemplatio, *διάνοια, θεωρία.*

Quisne Iouem.] Iupiter idem est, quod iuuans pater, quem conuersis auiis appellamus à iuuando Iouem. Ita Cicero lib. 2. de Nat. Deor. Simili modo dicitur à Græcis ζεύς, quod vitæ omnium sit autor, *ἐπὶ τὴ ζῶν, vino.* Eundem & *Δία* vocâr, quod per ipsum sint omnia. Hæc & plura Diogenes Laertius in vita Zenonis.

Tactum puerili, &c.] Puerilem simplicitatem, id est, innocentiam & mentis puritatem Deo gratissimam esse passim testantur sacra litera. Quò illud facti oraculi referendum: *Sinite paruuli ad me veniant.* & *Nisi efficiamini sicut paruuli, &c.*

Hom. liad. 5.

Iupiter unde dicitur.

Puerili simplicitas D. gratia.

Homerus *Maonius.*] *Homerus*, qui *Maonius* ca-
cutiens appellatur à *Martiano Capella* lib.
1. de *nuptijs Philologiae*, à *Maone* rege à
quo educatus fertur, ita cognominatus.
Thersagoras apud *Lucianum* in *Demos-
th.* encomio, ita de *Homero* verba fa. it:
πατέρα δὲ μαίονα τὸν λυδὸν, ἢ ποτα-
μὸν, καὶ μητέρα * μεναλόπην φασὶν ἢ
νύμφην τῶν δρυάδων. *Alii* *Maonium*,
sive *Maonidem* dictum volunt à *Meonia*,
regione minoris *Asiae*, (teste *Plinio* & *Pto-
lemaeo*) nunc *Lydia* dicta, quod inde *Ho-
merus*, ut quorundam fuit opinio, traxerit
originem. Sed de *Homeri* patria varia tra-
duntur, multaq; in hanc sententiam sunt
conscripta epigrammata. Adiungam v-
num distichon ex *Gellianis* noctibus lib.
3. c. 11.

* μενα-
λόπην.

Ἐπτά πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίξαν ὀμήου,
Σμύρνα, ῥόδος, κολοφῶν, σαλαμίν, Ἴος,
Ἄργος, ἀθήναι. Hoc est:

Septem urbes certant de stirpe insignis Ho-
meri,

Smyrna, *Rhodos*, *Colophon*, *Salamis*, *Ios*,
Argos, *Athena*.

Sed *Plutarchus* ex sententia *Ephori* *Cum-
mæi*, non à patria, sed à genere *Maonium*
appellatum tradit. Tres enim enumerat
fratres *Cumæos*, *Attellem*, *Meonem*. *Diū*,
horum *Dium* in *Aetnam* *Bæoticæ* vicum
migrasse, ibique ex *Pycimide* vxore susce-
pisse *Hesiodum*. *Attellem* in patria diem
obijisse, filiamq; nomine *Cricheida*, fratris
Maonis tutelæ reliquisse. Hanc *Maon*
cùm ingravidasset, infamiam veritus, eam
Phenio *Grammatico* in matrimonium col-
locavit, quæ non multo post iuxta *Flu-
uium* *Meletem* *Homerum* peperit, qui *Me-
lesigenes* inde fuit appellatus. Eius vitam
laucissimè prosequitur *Herodotus*, quem
vide.

Senex.] Ab ætatis petitiis, ab auctoritate,
dignitateq; eò quippe prouectus est au-
ctoritatis *Homerus*, ut non tantum prisca
poeticæ diuini auctor apud Græcos, ab
Apuleio lib. 9. sed & contentione summa
literarum parens, & doctrinarum fons à
celeberrimis pronuncietur auctoribus. Est
que memorabile in primis, quod *Palaton*
Ζωγράφος, sive pictor, cum *Homerum* de-
scriberet, illum quidem veluti vomentem
ex primebat, poetas verò reliquos per am-
bitum adstitutos ἐμμησμένα ἀρρομένους,
id est, quæ reieccisset is, absorbentes. Cui

non ineptè accommodari poterit illud
Quidij:

Aspice *Maonidem*, à quo ceu fontis perenni
Vatum Pierijs ora rigantur aquas.

Huius laudes si pluribus deprecicare ve-
lim, verear, ne laborem suscepturus sim
inanem, ac prorsus inutilem, cum nihil hoc
aliud videri possit, quàm eum laudare,
quem nemo vituperat, sed omnes venerantur
& suspiciunt. Aut etiam cum *Aristo-
phane* quærendum mihi sit, vnde nam *μυ-
ριάμορον*, quod, *Suida* interprete, decies
mille amphorarum verbum est, accipiam,
quo satis dignè eum compellere possim.
Eius laudes, patriam, luminum orbita-
tem, & quo tempore vixerit (qua de re
multum auctores ambigunt) ex probatis
simis scriptoribus retulit *Melchior* *Gui-
landinus* in tract. de *Papyro*, membro 4.

Consilium, mens atq; Dei, &c.] *Μυθο-
λογία* est, qua respondet ad interrogata; in
qua aduertendum, quàm graphicè &
commode *Ganymedei* nominis vim expri-
mat. γάνυμι enim, vel γάνυμαι, legitur est:
respondetque his quæ dixit, Gaudia pra-
stant: & μύθεα, consilia, vnde γάνυσθαι
μύθεσι τῷ Διὸς, Emblematis & signifi-
censium explanat. Dicit enim illam esse
propriam læticiam, quæ à consilijs & con-
templatione oritur, & in qua summum
bonum nonnulli *Philosophorum* colloca-
runt. Distichon sic explicio. Ille, cui *Dei*
consilium atq; mens præstant gaudia, is
creditur adesse summo *Ioui*.

*Ganyme-
di* nomē
vnde.

R A P T V M *Ganymedis* *Alciatus* tra-
ducit ad eos, qui pia cogitatione, & arden-
ti affectu animi, *Dei* quasi domicilium pe-
netrant, tamq; sibi placet in ijs, quæ *Deo*
grata sunt, ut in hac etiam vita non nihil e-
ternæ beatitudinis deliciarum experiantur.
Ab hoc non dissentit *Homeri* *Scholias*te
ad 4. *Iliad.* qui *Iouis* nomine primam intel-
ligentiam, πρῶτον νοῦν: *Ganymedis* verò,
eum qui consilijs diuinis gaudeat. τῆτο
γὰρ ὁ Γανυμῆδης, ὡς ὁ νῆς ἔχει οἰ-
κεῖον τὸ τοῖς μύθεσι γάνυσθαι. Hoc pe-
nè sensu dixit *Naumachius*, verus *Poeta*,
pulcrum esse virginem puris semper cogita-
tionibus delectari: id est (nam Græca per-
belle conueniunt huic *Ganymædis* etymō)

IV.

Iupiter
quid.

— κελδὸν
παρθενικὴν καθαροῖσιν αἰεὶ μελεδήμασσι
χαίρειν.

Sed & *Grammatici* non modò quin etiam
Philo-

*Melesige-
nes* *Ho-
merus*.

Laus *Ho-
meri*.

Homerus
vomens.

*Felices
qui.*

Philosophi non postremi nominis beatos seu felices, quos *εὐδαιμόνας*, & *μακαρίους* appellant, non alio sensu ijs id impositum nomen putant, quam quod habeat aliquem cum dijs consensum. Nam & *εὐδαιμονεῖν* Aristotelis interpretantur *εὐ ζῆν*: nonnulli etiam *θεοπέιν*. *μακαρίους* autem à *μα*, & *τὸ χαίρειν*. Locus Aristot. est Moral. ad Nicomach. 7. Item 10. cap. 4 cuius sententiam Sanctius paulò fufius tractat. Est, inquit, vniuscuiusq; sensus voluptas propria, vt auditionis, gustationis, &c. Sed ita in vnoquoque sensu perfecta erit voluptas, si sensus ille purissimus sit, & obiectum illius sensus sit præstantissimum. Fiet hæc res exemplis illustrior. Si auditionis sensus purgatus est abunde, obijciaturq; illi cælestis quedam & diuina Musica, tum ingenerabitur summa illius sensus voluptas. Sic in visu. Quid prodest, si tibi ostendatur vel Apellis, vel Timanthis ingeniosissimè depicta tabula, si lippus, aut sis captus lumine? Opus est denique, vt oculus sit purissimus, & illius obiectum præstantissimum. Vt igitur sua cuiusque sensus voluptas est propria: ita & mentis, & intellectus, & contemplationis: similique pacto summa voluptas generatur intelligentiæ nostræ, si ipsa, quoad fieri potest, purissima sit & defæcata, & sibi eligat ex omnibus rebus quod sit præstantissimum, vt pote Deum, in quem contempletur, & totis viribus rapiatur. Qui igitur sic collocat intellectum suum, nec vilibus & caducis huius sæculi rebus intentus est, meritò Ganymedes poterit appellari. Et enim (vt eodem libro cap. 8. idem Arist. inquit) si Dij res curant humanas (sicuti curant) profectò illud quidem est consentaneum, vt re delectentur & optima, & que generis societate cum ipsis sit coniunctissima, qualis mens videtur esse, ijsq; hominibus, qui eam rem maximè ament & colant, beneficia reddant, quod res eas curent illi, quas habent charas, rectèque vt præclare facta sequatur. Ergo q. Deo charissimus est, idemq; beatissimus debet esse:

ita sapiens maximè est beatus futurus. Hæc ille. Addo præterea etiam id pietatis ergò: Ganymedei raptus figmentum non Iouis habere flagitium, sed historiã, à qua possint ad Deicultum homines inflammari. Laudandi auctores, certè *ἀξιωμαίους*, Xenophontem nempe & Eustathium Homericum interpretem. Sanè nostri non temerè Hieroglyphicum aquilæ D. Ioanni tribuere, vt eius in diuinis rebus acumen longè perspicax & oculatum, vt ita dicam, ostenderent. Vt enim aquila, quasiacula, ab acumine dicta est; & Homero teste, *ἀετός ὄξύτατον δέρεσθαι ὑποπρανίαν πετεινῶν*: sic diuus ille oculorum acie in altissimè diuinitatis recessum directa, præ alijs omnibus *θεανθρώπου* arcana vidit, qua Ebionitarum nefandam hæresim perfundedit, & præteritis pennis euolauit, de que ipso rerum diuinarum nido pellucidas illas gemmas est mutuatus, que postea oculis hominum caligantibus veram certamque claritatem afferant. Sed hic me cohibeo, quòd id esse videam Theologorū pensum, si vnum Lactantij Firmianij locum adscripsero, ex lib. 5. cap. 10. qui ad generale emblematis huius argumentum facit: Ad placandum Deum, quem colas, inquit, ijs rebus opus est, quibus illum gaudere ac delectari scias. Sic fit, vt vitam colentium Deus pro qualitate numinis sui formet, quoniam religiosissimus est cultus, imitari. Totum igitur Emblemata innuit, cum qui formæ elegantis & præcellentis erit, hoc est, ab omni scelere purus, vitijs nullis contaminatus, sed vitæ integritate candens, & resplendentibus virtutibus omnimodè præditus; quiq; humilij spiritu, & simplex vt puer, omnibus suis consilijs & cogitationibus in Deo solùm gaudet, dici à Deo raptum per aquilam, mentem hominis (que auis instar sublimia petit) significantem. Talis verè in Deo iurabitur, ei deniq; in cælis commodè nectar illud propinabit perenne & suauissimum.

*D. Ioanni
aquila
Hierogly-
phicū con-
tributū.*

Epilogus.

Sapiētia humana, stultitia est apud Deū.

E M B L E M A V.

QUID dicam? quonam hoc compellem nomine monstrum
 Biforme, quod non est homo, nec est draco?
 Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis,
 Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest.
 Anguem pedis homo, hominem eructavit & anguis,
 Nec finis hominis est, initium nec est fera.
 Sic olim Cecrops doctis regnavit Athenis:
 Sic & gigantes terra mater protulit.
 Hac vastrum species, sed religione carentem,
 Terrena tantum quique curet, indicat.

COM M E N T A R I I.

I. **P**ONITVR monstrum biforme, superiore sui parte virum, inferiore serpentem referens, circa sceptra, coronas, vas pretiosa, & pecuniarum aceruos occupatum. Inscriptio sumpta est ex Epist.

D. Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. ἢ γὰρ σοφία τῷ κόσμῳ τέτε, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ. Sapiētia huius mundi stultitia est apud Deum. Versus sunt Hexametri, & Trimeri Iambici.

II.

Hoc in monstro designando verbis vsus est obscurus, & sententijs planè ænigmaticis. Id tamen quicquid sit, aperto primùm fonte; deinde auctoris consilio, si tamen possimus commodè, illustrare conabimur. Totum hoc fermè videtur imitatus ex gryphis monistichis, & disticho quodam, quæ in collectaneis epigramm. Græcorum legimus, quæq; huc asseribemus. Sunt autè *εἰς χείρωνα ἰπποκένταυρον*, lib. 4. Anthologiæ his verbis:

Ἀνδρόθεν ἐκκέχυθ' ἵππος, ἀνέδραμε γ' ἰππόθεν ἀνὴρ.

Ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄτερ αἰόλος ἵππος.

Ἴππος ἐρεύγεται ἀνδρα, ἀνὴρ δ' ἀποπέρι δεται ἵππον.

Ἴππος ἐν ἀκάρηνος, ἀνὴρ δ' ἀτέλεσος ἐκεῖτο.

Ὅν γε φύσις παίξεται. δοῦ' ἐνεκέντρισεν ἵππῳ.

Ad verbum sic effertur:

Ex viro descendit equus; ascendit autem de equo vir.

Vir sine pedibus, sine capite autem ceterus equus.

Equus ruçtat virũ, vir autè pedit equũ.

Equus non habebat principium, vir autem carebat sine:

Sed hunc natura ludens æcri equo ꝑ miscuit.

† infixit.

Alciatius noster paucis mutatis verbis sic vertit:

Ex viro descendit, equus, ascendit, autem vir de equo.

Vir quidem sine cruribus, & equus fuit sine vertice.

Nam equum pedit vir, & velox equus ruçtat virum;

Non habebat sinem homo, neq; quadrupes exordium;

Sed virum natura ludens æcri equo commiscuit.

Quid hoc monstro inrelligatur.

Hoc informi monstro, quod nec omninò formam humanam, nec omninò serpentinam figuram habeat, natura quidem duplici, quodq; necdum certam appellationem sortiri possit, ij notantur, qui animarationis particeps à Deo informati, terrena tantùm sapiunt; & neglecta conditione sui meliore, humi repunt, in naturamq; beluïnã degenerant. Monstrum enim, ut hic exprimitur, in hominem non desinit, nec est feræ principium: non enim sinem

spectant Epicurei homines, propter quem Epicur

homini sit concessa ratio, qua miserè abutuntur, eamq; spontanea quadam & exitiosa ignorantie inficiunt.

Tales fuerunt rigidi illi Philosophiæ satellites, qui cum Philo

perpetuò dogmatis sapientiæ veteris, & phi.

sibi parùm constantis adhererint, nihil aliud spirarunt, quam quæ terræ sunt, tametsi vnum illis videretur esse studium cœlestia diuinãq; contemplandi: quos id-

ed exagitat vir sanctissimus Augustin. libris de ciuit. Dei, Lactantius, Eusebius, & alij multi.

Opinor autem hic Alciaturo exempli causa Cecropem apposuisse, nec

quidem ab re: Ille enim primus idolorum cultu totam Græciam imbuit, primus Io-

uem inuocauit, simulacrorum vsum induxit, aras construxit, & sacra dijs fecit (teste Eusebio, Herodoto, & pluribus alijs)

quæ omnia ante ea tempora omninò fuerant inaudita. Quòd verò primus inter

marem & feminam certa connubia dicatur instituisse, quæ autè vaga essent & incerta, *διφυνίς*, id est, biformis, est nomina-

tus. Hincq; colligere licet, mundi sapientiam, quam technis & præstigijs satanicis inuexere priores illi Principes, meram fuisse stultitiam, cum perspicuum sit, eam longè desciuisse ab institutis illis præcorum patrum, qui leges diuinas à Noeo, & eius meliore posteritate hauserant. Hos itaq; vafros, & religionis expertes, quibus tantum cura terrena sunt, & quorum Deus venter est, ex hominum albo reieçimus.

Quid dicam? quonam &c.] Quæ noua sunt, stupenda, aut admirationis aliquid præ se ferunt, ut quæ à communi rerum natura sunt aliena, describi ferè solent qui

busdam verborum subobscuris ambagibus & rerum inuolucris, ut hic fit ab Alciato in monstri huius periphrafi. Totum certè *δεκασυχόν*, vti, periculose plenum alex doctis vsum, mihi quidem non potuit non videri perobscurum. Quòd si rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tentauit tamen quid hac in parte vires alioqui imbecilles possent, & alijs tradidi lampada, ut maiore tandem industria diligetiam aliquam nostram obscurent. Quæ dum interea, meditor, fortassè non malè vno claudam prouerbio, quod hic obscùrè proponitur: Id igitur prouerbium vsurparunt duo ecclesiæ Christianæ lumina, Nazianzenus Gregorius, & Chrysostomus: ille quidem

Epicur

Philosophi.

Cecropi biformi

III

quidem in epistolis sic: τὴν πείζην σέργειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένεσαν, pedestrem amplexari, humiliq; manentem philosophiā.

Idem monodia in Basilium: ὃν ἀνδραποδῶδης κῆ κάτω νενευκῶς ὁ βίος: quorum vita seruilis est, qualis mancipiorum, & humum spectans. Sic Chrysostomus adhortatur, humili repētes cogitationes erigamus: ἵνα τοὺς χαμαὶ συρομένους λογισμὸς ἀνορθώσωμεν. Mitto enim quod de paganorum studio multi è nostris tradiderunt, quos alicubi Theodoretus χερμαζήλους καὶ ἐπιγυλῆς appellat: id est, herum caducatum & humili repentium studijs additos. Sed Lactantiana quædam lucem huic loco afferent, meo quidem iudicio, ex cap. 3. lib. 2. Quos homines (de philosophis loquitur) philosophus ac poeta Lucretius grauitè accusat tanquam humilis & abiectos, qui contra naturæ suæ rationem ad veneranda terrena se prosternāt. Ait enim: *Et faciunt animos humiles formidine Diuum,*

Depressosq; premunt ad terram.

Alio loco sic idem:

*Nec pictus ulla est, velatum sapere uideri
Vertit ad lapidem, atq; omnes accedere
ad aras,*

Nec procumbere humi prostratum, &c.

Paulò post: non oportet sublimes & excellos animos aduocari, atq; in terram premi, sed nihil aliud quàm celestia cogitare.

Monstrum biforme.] Duas formas habens, supernè hominis, infernè verò serpentis; nec tamen hominis aut serpentis naturam aut conformationem habet. *Monstrum* enim est, quod sit contra naturam. Interea, quandoquidem Alciatus noster in monstro tam infirmi effigiando priuū hæserit, uti rem nouam & insolentem, planèque stupendam expressurus, nescio an huc conferre ausim Libycam illam fabulam, quam Chrysostomus Dion retulit oratione 5. Sed cum nihil sit in narando periculi, non patiar studiosos ea defraudati. Ait igitur esse in Libya ferarum genus, ex promiscuo belluarum diuersi generis coitu, sequum admodum & feræ circa Syrtis imprimis versari. Monstri faciem esse muliebri corpore certè formoso, papillis tumebus, toto pectore ac ceruice pulcherrima, cutis colore admodum nitido, reliquis partibus corporis horridis, & squamatum scabritie asperis, infernè demum

in longum anguem definentibus. Feras esse omnium velocissimas ait, ut nemò sit adeò alacer, qui earum insultus effugerit. Animalia cætera quotquot nactæ fuerint, per vim assequuntur, tandemque opprimunt: vnum hominem modò blanditijs adoriti, & præstigijs implicare. Cætera Dion. At quia superiore commentario conatus sum inuentionem carminis Alciatini expiscari, sicuti feci, & ex quodam auctore veterè: addo & hoc, apud Æliam lib. 9. de varia Histor. antiquissimum quædam virum in Aufonia fuisse olim, nomine Marem, cuius anterior facies hominis esset, posterior equi: Græcis est ἵππομιγῆς. *Caufam* autem naturæ duplicis in id confert, quod primus equum ascendit. Refert quoq; Cælius Rhodigin. lib. 25. cap. 3. 2. ex concubitu pastoris, nomine Crathis, cum capra, ob idq; ab hircu zeotylo occisi, natum esse infantem, qui cruribus matrem referret, facie verò patrem. Hunc deorum numero ascriptum, constans tenuit sana, fuitq; Hylæum numen, Naxæumq; Huiusmodi monstra nullo pacto reperiri posse festinus carminibus indicat Lucretius lib. 5. Plinius tamen nat. Hist. lib. 7. cap. 3. dicit, Claudium Cæsarem scripsisse natum in Thessalia Hippocentaurū, eodemq; die interiissè.

Nec est draco.] Obiter ad moneo hic con fundi virum & hominem, draconem cum angue siue serpente, &c. quæ ænigmatum lex est.

Vir anguipes. &c.] videtur de industria verbis obsecutus vsus, ut rem abstractam, & quasi recòditam insculperet potiùs quàm delinearet.

Anguem pedis homo, &c.] Hic Græcorum more non absunt vocalem, quæ in casura hac remanet integra, idque ferè fit rei difficultatis aut granitatis ostendendæ ergo. Cæterum nouè videtur vsus his verbis, *pedis, & eructauit*, quæ vim magnam habent ad demonstrandam monstri huius obscenitatem: Rem enim turpem turpia verba decent. Ponuntur autem hæc duo verba, *pedis, eructauit, κατ' ἀντίθεσιν*. *Pedere* enim est, quando apertis cauernis inferioribus Æolus per posteriorum promontorium flatus emittit, nares ferientes: at anguem *pedere*, prorsus nouè & insolenter dictum, ut scilicet ad monstri insolentiam adderet quoq; genitura nonitatem.

ἵππομιγῆς.

Monstrum ex capra & homine.

Hippocentaurus.

Pedere & eructare, obscœna verba.

Pedere.

Sic hominem eructare anguis dicitur, ut rem prodigiosam quoquo modo effugeret. Eructare, nihil est aliud quam efferre, & egerere, vel ructando aliquid ejicere. Iuvenal.

Si bene ructavit, si rectè mixxit amicus.

Hoc fere sensu dixit Catullus:

In pede stans fixo carmina ructat hians.

Et Lucilius apud Horatium ducentos versus stans pede in uno ructabat. Serpentem quoque inter significaciones alias turpium voluptatum, & mollium ullecebratum non tam esse, aliunde didicimus.

Nec finis hominis est, &c. Non desinit in hominem, quòd finem non spectet, cuius maximè causa conditus homo sit: nec habet feræ principium, quod primò animæ rationis particeps donatum à Deo sit, ut omnibus alijs animantibus excelleret, sicuti copiosa disputatione Cicero 1. De legibus. profecquitur.

Plin. 7. c.

56.

Cecrops
rex Atticæ
nisi sum.

Cur di-
ctus Si-
crops, va-
ria opinio-
nes.

Tzetzes.

Sic olim Cecrops] Cecrops regionis Atticæ rex primus, qui Athenarum arcem ex truxit: hinc Cecropidæ Athenienses. Venit autem Cecrops Athenas ex urbe Aegyptiæ, quæ dicitur Sais, atque ut inquit Charax, Sais apud Aegyptios vocantur Athenæ. Paulianus ait eum *Σικρῶν*, hoc est, naturæ duplicis, superiori parte viri, inferiori feræ, quòd coniugia primùm instituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod superius attigi, de superstitione nimicium, & idolomania, quam primus illic dicitur induxisse. Lege D. Aug. De civitate. cap. 8. lib. 18. Justin. lib. 2. Tzetzes in Cassandra Lycophr. Cecropem ait biforem nominatum, quod ex draconum hominum magnitudinis esset: vel duarum linguarum peritus, Aegyptiæ nimirum & Græcæ: aut, ut est in fabulis, quod superiores hominis partes, inferiores autem draconis habuerit: quod quidem *ἀλληγορικῶς* Demosthenes interpretatus dixit, illum robore similem draconi fuisse, homini mente. Existimat tamen idem Tzetzes eum optimum regem extitisse, quippe qui hominum ferocitatem omnem de medio sustulerit: vel quòd primus mulieres, quæ tunc ferarum cobant promiscuè, (ut est apud Ioannem Antiochenum) ad certa coniugia reuocavit, sicque nefandos concubitus & belluinos abolerit. Nam autea puerierant *μονοσπείρες*, id est, vnus natu-

re, matrem quippe solam nocebant. Regnante verò in Attica Cecrope, cessauit illa ferina commisitio, & viris legitimè Cecrops vxores iunxit. Inde iam pueris & patrem, & matrem noscentibus, dictus est ipse Cecrops *Σικρῶν*, quod per illum pueri hoc essent consecuti. Hæc Tzetzes Cecrope regnante primum in arcæ oliua orta est, & ex Mineræ quoque nomine Græcò, Athene nuncupatæ. Dicebatur autem Cecrops *Σικρῶν*, id est, duabus naturis, siue ob longitudinem corporis: siue idcirco, quod cum esset Aegyptius, vtramque linguam sciebat, Græcæ & Aegyptiacæ. Primus Cecrops bouem immolans Iouem appellauit: & Cecropia regio ab eo nuncupata. Floruit tempore Moysi anno Mundi 3645. Hæc ex Eusebij Chronicis, quæ omnia in præfatione posuit Iacius. Alier Plutarchus in libello De sera numinis vindicta: Perinde, inquit, ambigèdè præscos de Cecrope fabulatos arbitror, non (ut aliqui a seruis) ex optimo rege crudelem & imitem factum esse tyrannum: sed contra cum sub initium morosus ac terribilis fuisset, postea perquam humanè ac placidè imperasse. Alier Iustinus: Ante Deucalionis tempora, inquit, regem habuere Cecropem, quem, ut omnis antiquitas fabulata est, biforem prodidere: quia primus marem fœminæ matrimonio iunxit.

Doctus Athenis.] Doctus, metaphora epitheti. Doctus posuit propter celebratissimam toto orbe scholam. Hinc enim magui Oratores, hinc Rhetores, hinc Sophistæ, hinc clari denique legum latores. Plutarchus huius epitheti vim expressit commentario, *πότερον ἀθηναῖος καὶ πόλεμος, ἢ καὶ σοφίαν ἐνδοξότερος*. Reuera hæc vrbis, inquit, multarum etiam aliarum mater, artiumque benigna patens, quarum alias prima reperit, inquit; lucem misit, alijs honorem, vim, incrementa contulit. Græcè verò sic: *πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἢ πόλις ἵδὲ μήτηρ καὶ τροφὸς εὐμενὴς τεχνῶν γέγονε, τὰς μὲν ἐυραμένην καὶ ἀναφήασα πρώτη ταῖς δὲ δύνανται προσεΐσα καὶ τιμῶν καὶ αὐξήσιν*. Cicero 1. de Oratore, omniuin doctrinarum inuentrices Athenas appellat. Sic idem pro Flacco: Ad sunt Athenienses, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ atque in omnes terras distributæ putantur. Hæc sunt præ clara certè & antiqua vrbis Athenarum eulogia

Eusebij.

Plutar-
chi.

Iustini

Iacius
Athenas

euologia. Sed occurrunt etiam aliorum quorum rursus non pœnitenda testimonia. Sic enim Velleius Paterculus ad finem 1. hist. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentia, quàm vniuersa Græcia, operibus quæ floruit, aded vt corpora gentis illius separata sint in alias ciuitates. Ingenia verò solis Atheniensium muris clausa existimes. Apuleius enim ro Asini aurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Athenienses & catosillos, & omnis scientiæ magistratos. Idem Apolog. 1. Apud Athenienses cætos Meleceides fatuus. Et Iustin. lib. 5. Athenas vocat patriam communem eloquentiæ. Lib. 2. idem scripserat, literas certas ac faciendam, & ordinem ciuilem, disciplinæ veluti templum Athenis. Mameruin. oratione panegyric. quam Iuliano dictam voluit: Ipsæ illæ bonarum artium magistræ & inuentrices Athenæ. Valerius Max. lib. 8. c. 7. Athenas locum doctrinæ fertilissimum dixit. Quid enim transiliam, cum alijs quam plurimis Casiodorum, qui lib. 12. Variarum, epist. 15. Athenas sedem esse sapientium dictas ab antiquis ait?

Gigantes uales.

Sic & Gigantes] Gigantes Titanis & Terræ fuerunt filij: siue, vt alij volunt, Terræ tantum sine patre. Fuerunt autem stature admirabilis, quorum pedes in serpentum volumina desinebant, ijsq; in Deorum perniciem nati putabantur: cum quibus pugnare ausi, fulmine concussi sunt, atq; sub Aethnam, aliasq; insulas detrusi. Pugniam hanc attingit Pindarus in Nemeis. Huius signimenti rationem Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quosdam impios, qui Deos neglexerunt, aut etiam negarent: quorum pedes in draconum volumina desinisse aiunt, quod nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ gressu ad inferna mergente. Macrobius Saturnal. 1. c. 20. Virgilius in opusculo de Aethna:

*Huius natura sua est aëno tenus, ima pomens
Squã meus in tortus sinuat vestigia serpens.*
Multa de Gigantum ortu & pugnis Diodorus lib. 4 & 5. A poetis vocantur anguineis, anguipedes, & serpentigenæ. Ouid. 1. Metam.

Anguipedes.

serpentigenæ.

— *Qua centum quisq; parabat
Inijcere anguipedum castro brachia cælo.*
Idem 4 Trist.
Sphingaq; & Harpyias, serpentigenasq; gi-

gantas.

Quod mihi reuocat in memoriam veteres statuas, quibus gigantum formæ obtortis cruribus conspiciabantur, quodq; Lampridius retulit in Commodo: eum nempe quos obtortis cruribus esset vbiuicmq; nactus, sagittis ex libidine solitum confingere, eosq; draconteos appellitare. Quod epimythion hexasticho complexus est Bartholom. Anulus in picta Poesi: hunc enim scriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutum, citare nihil verebor: *Tale gigantum legitur genus, vt nihil altius cogitet, at spernat, vel neget esse Deum: Et tantum, quantum sensu exteriori mouetur, Commodat ad præsens se, vel ad id quod adest.*

ἐπιμύθιον.

Hoc genus anguipedum mythici finxere Poeta,

Quorum affectus humi (segnis ad alta) repat.

Si vacat, lege Pierium Valerianum lib. 16. & 25. Hieroglyphic. Horum gigantum arrogantia tanta fuit, vt prouerbij locum obtinuerit; nec abs re, nam ex sacris literis originem sumpsisse videtur, vbi legitur, gigantes turrim conatos struere, cuius culmen cælos attingeret, nisi Deus confusione linguarum eos ab incepto abstrixisset. Gigantum fabulam Homeri scholiastes in hanc sententiam narrat: Cum Iupiter patrem Saturnum regno deturbasset, Deorumq; sibi principatum adsciuisset, Gigantes Terræ filij succensentes, Tartesi (quæ ciuitas est in Iuxta Oceanum) magnū bellum aduersus Iouem adoriarunt: Iupiter verò illis obniam factus, in Erebum deiecit, ac patri Saturno in ipsos imperium tradidit. Et Ophion, qui cæteris superbia prestare videbatur, superato montem: aut eius nomine Ophionium superimposuit. Missos hoc loco facio, qui multi multa de gigantibus, quorum alij, fuisse negant, quidam contrâ, & certè plures, non enim vacat sublegere quæ de gigantibus tradunt Herod. in Clio. Plin. 7. c. 16. Solin. cap. 5. tantum admonuisse sat est. Ego quidem facile mihi persuaserim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbaram & impiam gentem, quæ sub hominis figura feritatem exercebat, à quibus honestarum rerum inducta fuerit ἀταξία, quales describuntur à Poetis Cyclopes, Læstrigones, alijque qui ferinis moribus vaga-

Gigantum arrogantia.

Ophion.

Gigant gens in picta.

bantur, insontes & probos quosq; impunè lædebant, nullam diuini humaniq; iuris rationem habebant. Cui videtur astipulari Berofus Babylonicus, de Antiquit. Circa Libanum, inquit, fuisse Enos vrbe maximam Gigantum, qui vniverso orbi dominabantur, ab occasu Solis ad ortum. Hi vastitate corporis ac robore confisi, inuentis armis omnes opprimebant; libidini que inferuentes inuenerunt papiliones, & instrumenta musica, & omnes delicias. Manducabant homines, & procurabāt aborsus, in eduliumq; præparabant, & commiscebantur matribus, filiabus, sororibus, masculis, & brutis, & nihil erat sceleris, quod non admitterent, contemptores religionum & Deorum.

Gigantes terrigena.

Terra mater protulit.] Gigantes terrigenæ dicuntur à Poetis, id est, terræ filij, vt vi nominis intelligitur; γῆ, terra, γίνομαι, fio, nascor. vel, παρὰ τὸ ἐκ γῆς εἶναι, quasi ἐκ γῆς γεγεννημένοι. Sic canit Orpheus lib. 8. sacri serm

ἄς καλέεσι γίγαντας ἐπ' αὐνυμον ἐν μακάρεσσιν,
ἄνεκα τῆς ἐγένοντο, καὶ αἵματος ὀρανίοιο.
id est:

Nomine gentili Diui hos dixere Gigantes,
Quod geniti è Terra, Cæli sint sanguine creti.

Hesiodus quoq; in Theogonia, Erinnyes & Gigantes ex cruore Cæli, cum is à Saturno filio castraretur, in gremium Terræ dilapso procreatos dicit, his versibus:

ὄσας γὰρ βαρὰ θάμιγγες ἀπίουθεν αἶμα τόσσαί,

πάσας δὲ ξάτο Γαῖα· περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν

Γενατ' ἐριννῶς τε κρατερὰς, μεγάλας τε γίγαντας.

Sanguinea quotquot gutta cecidere, recepit Terra omnes; eadē rursus voluētibus annis Horrendas peperit Furias, magnosque Gigantes.

Terra filius. & Gigantus fraterculus. De quibus vide Chiliades, item Politianum. cap. 18. Miscel. Gigantum præterea meminit Ouid. 1. Metam. vbi eos vocat superum contemptores, & anguipedes. Meminit & lib. 5. operis eiusdem: & 5. Factorum sic ait:

Terra feros partus immania monstra Gigantes

Edidit, ausuros in Iouis ire domum.

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:

Atq; ait: In magnas arma mouete deos. Extruere hic montes ad sidera summa parabant,

Et magnum bello sollicitare Iouem. Fulmina de cæli iaculatura Iupiter arce, Vertit in auctores pondera vasta suos. Et Claudianus in Gigantomachia: Terra parens quondam cælestibus inuidia regnus,

Titanumq; simul crebros miserata dolores, Omnia môstrifero cõplebat Tartara cœtu. Inuisum genitura nefas, Phlegræq; retexit Tanta prole tumens, & in aethera protulit hostes.

Fit sonitus, erumpunt crebri. &c. Homerus quoq; in Batrachomyomachia, Terræ filios vocat Gigantes: Γηγενέων ἀνδρῶν μιμύμενοι ἔργα γιγάντων.

Terrigeniūq; virū simulātes facta Gigantiū. Quinta Luna aliquid aggredi inauspicatum erat apud antiquos: erat enim hic numerus Mineræ consecratus, quam iterum esse constat. Hoc die canunt Poetæ naturam Orcum, Eumenides, & Gigantes. Vnde de Virgil. 1. Georg.

Quintam fuge: pallidus Orcus Eumenidesq; fata, tū partu Terra nefando Cœumq; Iapetūq; creat, sauumq; Typhœa, Et coniuratos cœlum rescindere fratres. Ter sunt conati imponere Pelio Ossam, Scilicet atq; Ossa frondosum inuoluere Olympum:

Ter pater extructos deiecit fulmine môtes. Gigantum nomina, quæ illustriora celebrantur à Poetis, sunt: Cœus, Iapetus, Typhon, siue Typhœus, Alocus, Enceladus, Tityus, Briareus, Gyges, Antæus, Atlas, quibus, si placet iūgatur illud monstrum horrendum ingens, cui lumen adēptum, Polyphemus in antro. Qui plura de Gigantibus desiderat, adeat Officinam Rausij Textoris, lib. 2. cap. 37. Natalem Comitum in Mytholog. lib. 6. c. 21. & alios.

Hæc vasrum species.] ἐπιμύδιον, seu figmenti sententia. Vaser autem dicitur callidus, astutus, quasi valde Afer: mira. n. semper fuit eius gentis calliditas ac versutia. Cicero 3. de Repub. Non sunt in disputando vasi, non veteratores, non malitiosi. Eius diminutium, vasellus.

Sed religione carentem] In qua tamen sum.

Quinta Luna nati Gigantes.

Gigantum nomina.

Vaser.

Qua ma- summum hominis bonum esse liquidò
cimè re- constat: cætera enim, quæ putantur esse ho-
mo à mini propria, in cæteris quoq; animalibus
nuris a- deprehenduntur. Religio sola differentes
*imali- homines à belluis facit: quam qui non ad-
us disse- mittit, alienus à natura hominis, vitam pec-
at. edum sub humana specie viuunt. Lactant.
lib. 2. cap. 3. & lib 3. cap. 10. & de ira Dei,
cap 7. & 8.*

Terrena tantum quique curet, indicat.]

Concinit huic Lactantij loco ex 3. lib. di-
uinar. instit. cap. 12. Beata vita, quam Phi-
losophi quæsiuerunt semper, & quærunt,
sive in cultu Deorum, sive in Philosophia,
nulla est, ideoq; ab ijs non potuit reperi-
ri, quia summum bonum non in summo
quæsiuerunt, sed in imo. Quid est autem
summum, nisi certum, & Deus, unde ani-
mus oritur? Idem ad rem propius lib. 6.
cap. 1. Nihil sapiunt nisi terram, inquit,
bona; & mala solius corporis sensu, &
voluptate perpendunt. Huius arbitrio vt
religionem ponderant, sic totius vitæ suæ
acta disponunt. Hæc ille. Verum & Pisi-
des, auctor Græcus, suis de mundi fabrica
versibus alludere huc mihi videtur, quo
loco in Philosophos, & Proclum maximè
invehitur:

Ὅσοις λαβεῖν χερῶσιν, ἐχῶσες ἔχεις,
Ἀλλ' ὃ σορὶς ἀ Πρόκλε, τῶν κἀτω λόγων
Ὅ πολλὰ βροντῶν ἐκ νέφων λοξοδρόμων.
Quos sic nuper reddidit Fed. Morellus,
Græcè & Latine doctus:

*Quantum valent, vt hauriant, non quan-
tum habent,*

*Sophista Procle, vocem humi serpentium
Multum intonans è flexuosis imbribus.*

IV. E A est huius Emblematis fecunditas,
vt inde doctrinæ fructus vberimò decer-
pere, & ad vsum accommodare possis.

humana 1. Sciendum, humanam sapientiam (quæ
spientia apud Deum stulticia dicitur D. Paulo) hic
er stulti potissimum reprehendi, quippe quæ religio-
a dica- ne caruerit. Vult autem Lactantius
er. vnam cum altera, id est, religionem cum sa-
pientia inseparabili nexu colligari, in qui-
bus hominis officium, & veritatem om-
nem inclusam esse cogitat. Religio enim,
quæ sine sapientia sit, non religio, sed su-
perstitio putanda est: sapientia verò sine re-
ligione, mera est stulticia, de qua est illud
Prophetæ: Perdam sapientiam sapientum,
& prudentiam prudentum reprobabo. &
D. Pauli, 1. Cor. 1. & 3. cap.

2. Est præterea hic typus perquam ele-
gans veteratorum quorundam, quos Machi-
auellitas non malè vocitamus, vt qui
impuram & impiam Machiaveli doctri-
nam mordicus teneant, & ab eius præscri-
ptis non discedant. Gens omninò Deo,
pijsque hominibus iniuriosa, vt quæ sit ad
religionis omnis nata contemptum, & ad
hominum perniciem quasi ab inferis exci-
tata. Quid enim aliud spirat aut sperat,
quàm vt indicatur pietati, omnique adeò
virtuti probrosum exitium? laxentur ha-
benæ fraudibus & latrocinij? faueatur
compendijs fisci, misera;que plebecula de-
glubatur? Itaq; iam agnoscat aperitius,
Philologi Christiani, cui monstro similes
sefe præstent immanes illi ἀθεοι, quales
aulici quidam funestissimi, nefandissimi-
que, digni qui in Morboniam concedant,
vel vt Seianus sub Tiberio, aut sub Ale-
xandro Senero Turbinus quidam, dignum
exitium fortiantur.

3. Id porrò totum potest conuerti in pro-
fligatos, & perditos huius sæculi ἀθεοι, &
voluptarios Epicuri affectatores, qui ne-
glecta futuri boni spe, suas omnes cogita-
tiones abiecerunt in id modò, quod adest,
quòdque præsens est. Id quidem ego ar-
gumentum non inuitus explicare copio-
sè: sed fatius est vt breuius contraham, si
studiosum quemque admonuero, id com-
modiùs repeti posse à Lactantianis Institu-
tionibus, maximèque lib. 2. cap. 3. & se-
quent. item lib. 3. cap 10. lib. 5. cap. 15. &
ijs quæ sequuntur, vt denique lib. 6. capi-
tib. 1. 7. 9.

4. Tandem ad sensum Emblematis huc
adduco Lactantiana hæc lib. 2. c. 19. Quis-
quis animam suam, cuius origo de cælo
est, ad inferna & ima proftrauerit, ecce ca-
dat, quò se ipse deiecerit, ideoque oportet
rationis & status sui memorem, non nisi
ad superna niti semper ac tendere: quod
qui fecerit, hic planè sapiens, hic iustus, hic
cælo, Deoque dignus iudicabitur, quem
suis parens non humilem, nec ad terram
more quadrupedum abiectum, nec stan-
tem potiùs ac rectum, sicut eum fecit, ag-
nouerit. Idem lib. 3. cap. 27. Deus solus
potest honorare virtutem, quam qui non
appetunt, nec religionem tenent, cui æter-
na vita subiacet, profecto neque virtutis
vim sciunt, cuius præmium ignorant; ne-
que in cælum spectant, quod ipsi se facere

*Animus
ad super-
na eleuā
dus.*

putant, cum res non inuestigabiles quæ-
runt, quia ratio in cœlum spectans, nulla
est alia, nisi aut religione suscipere, aut ani-
mam suam immortalem esse credere. Vi-
de & lib. 4. c. 28. initio, & non minus diser-
tè in Philosophos lib. 6. ca. 6. & de ira Dei
cap. 22. Sine religione, aut immanitate bel-
luis, aut stultitia pecudibus adæquamur :
in sola enim religione, id est, in solius Dei
summi notione sapientia est. Hæc ille. Ne-
que sanè hominum appellatione digni sũt,
qui hæc destituuntur notitia, & quanquam
planum sit eos rationis, doctrinæ cuiusdã
& humanitatis haud expertes fuisse: nani-
ca re carcerunt, qua sola differt homo à
reliquis animantibus, id est, religione, in
qua certè nos homines summum bonum
constituimus. Quanquam enim homo sit
vera & expressa Dei imago, si tamen sic se
abijciat atq; prosternat, vt opificè Deum
ignoret, in belluarum numerum meriti-
dè est aggregandus. Magna igitur animæ cæ-
citas sit, imò peruersitas stupenda & ma-

litia verius, immiscere se terrenis & impli-
care, cœlestis cum sit & diuini seminis.
Quid igitur tibi cum sordido hospicio, im-
mortalis meus, quæ perennis æui capax,
signaculum in te præfers Conditoris tui,
ad augustissimam eiusdè maiestatem con-
templandam intellectu, recolendam me-
moria, & voluntatis eligendam arbitrio,
procreata pulcherrimè & efficta præpo-
tenti digito? Velut vppuræ nidulus est hoc
corpus quod circumferimus, è sordibus
concinatum & stercore, cui insidet altior
illa ac nobilior pars, vnde inficitur & fœ-
torem trahit, nisi euolet subinde, ac liberio
re cœlo fruatur. Inuisceat fetidum hoc glu-
ten carnis, si cubat, nec egreditur: adhæret
lentor & inquinat, si non quatit interdum
alas, & sese elenat. Clausa quidem est, &
in custodia, scimus; imò & compedibus
suis hic stringitur ac vinculis, sed scirpea
sunt vel scortea. non ex ferro vel chalybe:
nil adamantinum, nil marmorum cingit,
eluctetur & erumpat, patebit via conanti.

Epilogus.

Ficta Religio .

E M B L E M A V I .

REGALI *residens meretrix pulcherrima sella,*
Purpureo insignem gestat honore pepulum:
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba iacet.
Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
Et ficta stolidas religione capit.

C O M M E N T A R I I.

I. **S**EDEAT mulier habitu superbo induta, in regali sella, pateram auream manu tenens, & potum quasi libando turbæ coram se decumbenti propinans. Hanc picturam emendavit Pignorius; velim tamen ego mulierem splendidiore ornari veste, quam hic apparet: tum brachium dextrum corrigi, quod hic truncum videtur. Interim tamen non me fugit, hanc mulierem aliter à D. Ioanne in Apocal. 17. depingi, quam descriptionem omnes cæteræ editiones sunt secutæ in pictura. Eius verba sic passim leguntur: Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominis blasphemix, habentem capita septem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius: & in fronte eius nomen scriptum: Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ. Hæc tamen pictura nostra magis menti Autoris accommodata videtur.

II. **Q**UAM variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quamque obliquis interpretationibus contorqueant, & ad suos affectus accommodent, utpotè odio partium laborantes, certè recensere pudet. Quanquam enim salua fide & pudore, aliorum sententias in medium afferre possem, ne cui tamen stomachum moueam, tutius esse iudico veterum hominum doctri nam potius, quam nonorum placita consistari. Id ex D. Ioannis *ἀποκαλύψεως* 17. & ex Hieremia cap. 51. sumptum esse clarum est; quod quidem de eminenti religionis obseruatione, & veræ pietatis opposita intelligitur. Ea est collectio reprobatorum, quæ meretrix dicitur, quod Deo rerum omnium auctore neglecto, & vero sponso Iesu Seruatore, impuro, illicito & nouo

quodam cultu, id est, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili belluæ dicitur insidere. Aureum poculum manu tenet, id est, hypocrisim persequitur, qua dissimulatis vitijs, & sapientiæ fucatæ auro, pietatis veræ prætextu, quamplurimis imponit, qui ebrietate plus quam fanaticæ correpti, miserè præcipites in ima ruunt. D. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, ita planè hunc locum interpretatur: Quæ sit ista bestia, inquit, quamuis sit diligentius inquirendum, non tamen abhorret à fide recta, ut ipsa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fidei & ciuitati Dei. Imago verò eius, simulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt. Fingunt enim se esse quod non sunt, vocanturque non veraci es figie, sed fallaci imagine Christiani. Hactenus ille. Calix aureus adagij vice usurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, ut qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquentia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerunt, pessimum dogmatum sermones mortiferos, id est, venenam in calicem aureum infuderunt. Libet huc transferre verba Cælij Rhodig. ex cap. 11. lib. 8. In sanctis, inquit, litteris meretriculæ versutioris typum habet Babylon, quæ gentibus aureo poculo insecitiam propinet, vnde scelerum mox agmen promicet, & errorum inexpugnabilis acies. Apud Hieremiam cap. 51. sic adnotatum comperi: Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram. Sunt qui sermonis ornatum sic dici concipiant, quo vitijs inebrientur omnes: qui sit tamen in Domini Pontificio constitutus. Origenes: Babylonis, inquit, calicem aureum

*Aureum
poculum.*

aureum accipe. dogmatum prauorum verba pestifera, eloquentiæ cultu decora. Omnino per parabolam à Propheta dici ea, scribit Nicolaus Theologus. Indicari autem Babylonis regem, is est (vt inquit Origenes) Nabuchodonosor, qui gentibus innumeris propinavit mæroris potum, superbè ac crudeliter, quod Domini fiebat virtute, sibi arrogantius asseribens. Lubès equidem huc referrem, quæ in eam ipsam rem commentati sunt nonnulli è neotericis, viri certè eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctororum recentium fluminis meos agellos tam sæpe irrigare iam nou est animus, ne quis philologus mihi pro suo iure diem dicat: quod longè pulchrius sit (vt Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quàm rinulos consectari.

III.

REGALI] Adiuncta sunt maiestatis & regiæ cuiusdam magnificentiæ, signum alioquin alienum à simplici & modesto cultu Christiani gregis.

Residens meretrix.] Turpitudine & impuritas regio in folio locum habet, qui soli virtuti debebatur. At nulla vitia præfentiorum inuehant pernicem, quam que splendoris & honestæ veste teguntur. Sedere enim in Hieroglyphicis, maiestatem & augustum honorem exprimit, vt est à Plerio relatum lib. 43. Vestis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hierogl.

Meretrix pulcherrima.] In sacris literis non semel comparatur euentita religio cum meretrice, vt Babylon meretrix non rarè, sicut mox dicemus. Et Ezechiel lænam, id est, meretricem Hietosolymam nominat. Contra vera religio cum virgine confertur à D. Paulo: Vni viro virgine castam exhibere Christo. Conuenit autem hoc epitheton cum eo, quod sequitur, *illice forma*.

Sella.] Considera, an non nihil allusum sit per hanc vocem ad illud Suetonij in Tiber. Sellatiam excogitanti sedem arcenarum libidinum. Cuius etiam mentionem facit Cæsar Rhodig. lib. 14. cap. 8.

Purpureo honore.] Purpurata vestis ornamentum fuit regium, & maiestatis insigne. Vnde fortasse Horatius Tyrannus appellat purpureos, Carm. 1. Ode 35.

Regumque matres barbarorum, & Purpurei metuunt tyranni.

Idem Tertullianus affirmat, de Idololat. Et ob hanc maiestatem Deus haud dubiè Sacerdotis vestem fieri iussit purpuream, Exodi 39. Sed & vnicus salutis nostræ instaurator Christus, cum à profligatis militibus per ludibrium Rex saluaretur, purpurea veste indutus fuisse legitur: Vt rectè Lactantius purpuram in sine regiæ dignitatis assumptæ fuisse scribat, lib. 4. de vera sapient. c. 7. Hinc Purpura pro summo magistratu ponitur à Plinio lib. 10. cap. 21. Et ideo imperio Romano ad monarchiam deducto, principes ipsi, qui etià, vt olim, Imperatores dicebantur (quoniam Regium nomen Romæ insaufum inuisumque erat) purpuram pro insigni Imperatorum seruauerunt; vt auctor est Capitolinus in Maximin & Gordian. & refert Budæus de Assè lib. 2. Quam ob causam & Alexius Comnenus Imperator, cū Ioannem F. natu maximum, quem maxime diligebat, Imperio destinaret, & Imperatorem appellare curaret, purpureos calceos ei dedisse, scribitur à Niceta Choniata. Plura de purpura infra Embl. 9. & 117

Peplum.] Peplus, siue Peplum, Græcis πέπλος, πέπλον, & apud Sophoclem, πέπλομα. Sacrum & solenne vestimentum, eximio candore, aureis distinctum clauis, sine manicis, quod vestitotes deorum simulachris iniiciebant. Seruius ad illud Virgilij:

Interea ad templū non aqua Palladis ibant Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant. tradit peplum fuisse pallam fœmineam, Athenis Mineræ consecratam, cui intexta erat Gigantomachia, & victoria Palladis de Encelado. Ad idem Turneb. lib. 14. cap. 15. Peplum Troianæ mulieres ferunt, vt ea veste Mineræ simulacrum induant, & Deam propitiam habeant. Magnis enim in periculis eorum fidem & opem implorantes, eos vestibus etiam ornabant, illo cultu fauorem numinis emere se credentes. Vide etiam Alexand. ab Alex. Suidas tamen peplum esse ait *ἡμέτιον γυναικῆσιν καὶ ποικίλον, οἷον περίπελός τις ὄν.* Idem sentite videtur Eustathius. Hinc apud Homerum βαδύπεπλοι, καλλιπέπλοι, ἐλκεσίπεπλοι, & τανύπεπλοι, epitheta sunt mulierum. Euripides tamen vitis etiam tribuit, vbi μελάμπεπλον inducit Tyndarum, & peplis Orestem obiectum scribit. Dicitur quoque Bacchus νεβριδῶπι πλος,

Purpura pro magi stratu.

Peplum quid.

Sedere.

Vestis purpurea.

Purpura ornatus regius.

πλος, in Epigram.

Νυκτέλιον, νόμιον, νεβράδεα, νεβρι-
δόπεπλον.

Peplum primò instituerunt ex quadam
victoria Athenienses, inq; eo strenuorum
ducum gesta intexta templo Mineruæ im-
posuerunt. Hinc fluxit proverbium: *Pe-
plo dignus*, ab Aristophane deductum, de
strenuo & insigni quodam viro. Texeba-
tur matronarum manibus, intraq; trien-
nium numini offerebatur. Auctor est Por-
phyrius conditum ab Aristotele commen-
tarium, cui titulus foret Peplus, in quo du-
cum exequebatur genealogias, & nauium
numerum ad Troiam profectarum, quin
& in singulos duces epigrammata, disticha
vt plurimum, præter quam in Aiacem.
Ponitur etiam peplū pro curruum peri-
stromate ad puluerem arcendum, ab Ho-
mero. Item pro instratis equorum. Dici-
tur & velum Panathenaicæ nauis, quam
quarto quoq; anno Pallados honori instrue-
bant, ducta pompa à Ceramico ad Eleusi-
nium. Est deniq; peplus genus fructicis a-
pud Dioscorid. lib. 4. cap. 196. quod Hippo-
crates *μικάνιον, κῆ μικανίτην* vocat, teste
Galeno: alijs dicitur *μῆκον ἀρράδης*, id
est, papauer spumeum.

Latices.] Latex dicitur quivis humor,
quod intra aliquid lateat. De aqua, Virg.
4. Aeneid.

*Sparserat & latices simulatos fontis A-
uerni.*

De vino, idem 1. Aeneid.

Regales inter mensas, laticemq; Lyaum.
Sic Ouidius Palladius latices dixit, cum
oleum dicere vellet. Hic vinum sacrum,
vt apud Virgil. in 4.

— *Latices nigrescere sacros.*

Captiosum hoc poculum, quod errorem
testum significat, mihi in mentem reuocat
elegantem Lucretij, locum, quem habet
lib. 1.

*Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
Cū dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore,
Vt puerorum atas improvida ludificetur
Laborum tenus; in terea perpotet amarum
Absinthij laticem, deceptaq; non capiatur.*

Cratere.] Crater est vas rotundum &
amplum; neq; audiendus est Nonius, qui
crateram vas vinarium, craterem vero olea-
rium esse dicit. Esse autem capacius vas,
quo in libationibus & solenni ritibus epulis

vti solebant, testatur Virg. 9. Aeneid.

Sed magnū metuens se post cratera tegebat.

Quod & vocabulum Græcum mou-
strat, *κρατήρ*, ἀπὸ τῆς κρατεῖν, quod
est tenere, capere. Ab huius vasis simili-
tudine crateres in monte Aetna appellati
sunt foramina illa, per quæ ignis, cinisque
euomitur, Latine fauces. Luc ret. lib. 6.

*In summo sunt vertice itē crateres, vt ipsi
Nominant, nos quas fauces perhibemus,
& ora.*

Crater litium, de re petmoesta, siue de
homine litium auctore, proverbio dicitur.
Aristoph. *Κρατήρ κακῶν, τριπτήρ δίκων*,
id est, *Crater malorum, sector litium*. De
cratere item Helenæ, lege Cœl. Rhodig.
lib. 19. cap. 3.

Propinat.] Laticem erroris in quoscun-
que obuios diffundit & propagat. Propina-
re à Græco tractum est, *προπίειν*, post
potum tradere. Est autem propriè præ-
gustato leuiter vino poculum alteri offer-
re, quæ consuetudo inde initium habuit,
quod principes Græciæ solenni die, quem
φιλοπυσίαν vocabant, miscere au reis atq;
argenteis poculis vina solebant, quæ è ma-
nu gestantium sumentes ori parumper ad-
mouebant, deinde alteri, quem vellent, of-
ferebant, ingens hoc argumentum bene-
uolentiæ existimantes: hoc verò *προπί-
ειν*, id est, præbire dicebatur. Hinc
Plautus in Stichō:

Propino tibi salutem plenis faucibus.

Qui etiam in absentium memoriã idem
facitabant: quæ consuetudo ad Germa-
nos hodie quoq; deriuata videtur, dum in
sanitatem aliorum bibendo propriam cor-
rumpunt salutem. Hac super re audi festi-
tinos cuiusdam versiculos:

*Dum nobiscum agitur bene, proq; salute
bibuntur*

*Alterius plena pocula sumpta manu:
Quid prodest illi potus, quæ nominat absens
Absentē, et pro quo plurima vina fluūt?
Hoc aquo meditare animo, non ulla ab a-
micis*

Pocula pro nostra posse salute bibi.

*Absurdum est, talem phrasin usurpare lo-
quendi.*

*Ast magis absurdum est, hoc facere, atq;
pati.*

*Nulla salus potu: nec verò semper (opinor)
Quod multi faciunt more iubente, bo-
num est.*

Sed

Crateres
Ætna.

Crater li-
tium.

Propina-
re quid.

eplo ori-

eplo di-
nus.

epplus
tristote-
s.

epplus
utex.

atex.

crater.

Sed de turpi hoc abusu infra latius. Propinare interitum quoque ad alias res transferitur. Ennius lib. 3. Satyr.

*Enni Poeta salue, qui mortalibus
Versus propinus flammæ medullitus.*

Terentius in Eunucho: *Hunc comedendum, & deridendum vobis propino.* Demosthenes eos, qui patriam produnt, *προπίνειν τοῖς ἐχθροῖς*, id est, propinare hostibus, dicebat.

At circum cubitans.] Nullum venenum præsentius erronea opinione, quæ ubi mentem occupavit, hominis animum tanquam aliquo Cirææ poculo ita immutat, ut se omnino nesciat.

Ebria turba iacet.] Is enim error, æque pestifera hæresis non potest insinuari homini sine aperto animi delirio. Atqui expertes rationis, adeoque dementes moventur rebus externis, principatu, auctoritate, imperio, dignitate, & ceteris huiusmodi. Is ergo est mentis gratissimus error, quem sibi adimi nolunt incauti, ut quem non putent errorem esse.

Sic Babylona notant.] Qui notant nempe viri sagaces, verèque, pij. Duas vrbes Babyloniis nomine insignitas reperio; unam Aegypti, ab aliquibus profugis ex Babylonia antiqua, vel (ut alij malunt) à Cambyse Persarum rege ædificatam, cuius meminuit Stephanus, Strabo, & Ptolemæus. Sed altera, de qua hic sermo est, vrbs est Mesopotamiæ, Chaldaicarum gentium caput, sic dicta à Belo, pro literarum multiplicationem & transmutationem, ut ait Etymologicus. Sed ut factæ literæ doceant, à confusione potius dicitur, propter linguarum confusione eorum, qui turrim ædificabant: Babel enim Hebræis cõfusio est. Hanc condidit sapientissimus, ut memorant, Medi filius, non (ut voluit Herodotus) Semiramis, cum duobus annorum millibus eam civitatis huius ædificatio antecessisse videtur, diligenti Chronico rum supputatione. De hac vide Q. Curtium lib. 5. Diodorum Siculum lib. 3. de rebus fabul. Herodotum, Plinium lib. 6. cap. 26. Huius vrbsis muri inter miracula orbis numerantur, quos Semiramis æmulatione Ninæ vrbsis, à Nino marito extructæ, post ipsius obitum ruinosis reparavit, cõstitibus laterculis, & bitumine firmuminatis, tãtæ crassitudinis, ut quadrigæ sibi in vicem occurrentes facile pertransi-

re possent. De Babylone Propertius lib. 3. *Persarū statuit Babylona Semiramis urbem
Ut solidum cocto tolleret agger opus.*

*Et duo in adversum misit præmentia currus,
Ne possent tacto stringere ab axe latus.*
Duxit & Euphratem medium, qua condidit arces,

Iussit & imperio figere Bactra caput.

Turres muri isti habebant 300. plures multò habituri, nisi aliqua ex parte paludes pro mœnibus fuissent. Per ambitum centum portæ stabant arces, omnes cum cardinibus. Eiq; portentoso operi adhibita fuerunt ex omni regno ter decies centena hominum millia, teste Diodoro. Plura de his habes in Officina Textoris lib. 4. cap. 64. Vide quoque Guidonem Pancirollum, & eius doctissimum Commentatorem lib. 1. Rerum memorabilium. Ceterum hoc loco non possum transire, non temere sub Babyloniis nomine, spurcitiem omnem, & tetram libidinem intelligi, quæ non modò corporum fuit commistione, sed & animorum scæda & scelerata conspiratione, qualis quæ vel læta superstitione, aut simulatione cultus, vel denique nefanda hæresi committitur. Q. Curtius lib. 5. Strabo

Geograph. 16. & Herodotus in Clio, tradunt Babylonicis mulieribus morem fuisse, ex oraculo quodam cum hospitibus turpiter permiscei: qui verò admitterebantur, posito super genibus argento, quantum videretur, mulierem abductam inibat, idque argentum Veneri fuisse sacrum. Addunt quoque, nil fuisse moribus eius vrbsis corruptius, nec ad irritandas voluptates instructius; Babylonicos in vinum, & ebrietatem fuisse maximè effusos; feminarum conuiuia ineuntium initio modestum fuisse habitum, mox tanquam nero incaluisse, summa exuere consuevisse amictula, profanato pudore: postremò eò adduci impudentiæ, vtiq; corporum revelare non erubescerent. Pueter fortè aliquis, damnati infelicitis; pudoris scorta ista solita perpetrare, in eò nobilissimæ cuiusque matronæ decora hæc habebantur. Quàm perditæ essent mores id porro abundè arguerit, quod comitatem arbitrantur vulgati corporis visitatem. Ex quo satis superque apparet, cur meretricem purpuratam Babylonem appellat D. Hieronymus in epistolis: Cum, inquit, apud Babylonem versarar, essetque purpuratæ meretricis colo-

Babylonis mores corrupti.

Babylon, Aegypti.

Mesopotamia.
Babylon unde dicta.

Muri Babyloni.

Babylon cur meretricis.

nus, &c. Eadem figura loquendi vsus est in Catalogo, vbi Romam ait à D. Petro epistola priore, ca. 5. Babylonis appellatam nomine. Memini & locis alijs, vt in Esaiâ, cap. 14. & 47. Sic & Septimius Tertullian. aduersus Marcionem, & aduersus Iudæos. Potest huc etiam conferri Ischij locus lib. 5. in Leuitic. quo dicitur ait, quæcunque cultu idolorum iam putantur, figuram meretricis insumpisse.

Gentes stolidas.] stultas, & excordes: antea dixit, *ebria turba*, scilicet opinionis fallæ errore. Vel si maus de Ethnicis intelligere, in quos hæc hæresis maximè ins sibi vendicat. Et Iudæi nationes omnes, præter suam, gentes, & gentiles appellabant, utpotè qui cultum idolorum à suis gentilibus acceptum non mutassent.

Illice forma.] Illicio & obtentu pietatis, alias enim non caperet. Metaphora ab aucupum auibus, quæ alias illiciunt, vocanturq; à Græcis *παλέυτριά*. Sic apud Apuleium, *oculi illices*; Est enim illicere, seducere, illaqueare: hinc illecebre, illiciti, & illectus. Plaut. in Bacchid.

Magis illectum tuum, quam lectum metuo. Vel *illice*, ab illex, id est, sine lege. Nonius enim hanc differentiam statuit inter illix, & illex, vt illix ab illiciendo deriuetur. Plaut. Poenulo:

Qui illi mala rei tanta fuimus illices.

Illex verò, à quo lex non seruetur, quasi ellex. Idem:

Impure, inhoneste, iniure, illex, labes populi. Interim tamen video & illex, ab illiciendo deduci. Plaut.

Esca est meretrix, lectus illex.

Et ficta.] Non omnino falsa, sed ficta duntaxat. Quæ enim prorsus falsa sunt, vt veris opposita, quia sese produnt, non tam facile possunt imponere, proindeque vitantur: ficta verò, vt quæ habeant aliquid simile vero, etiam cautos decipiunt.

Capit.] Decipit & allicit. hinc artes captatoriar. Virg. 1. Georg.

— Neg; insidijs noctis capiere serena.

Cicero 3. Ofic. ex veterum legum formula: Nam quanti verba illa, vt ne propter te fidem ve tuam captus, fraudatusve sim. Et iniure sæpe, capere pro decipere: vt, Non capitur, qui ius publicum sequitur. l. 1. r. 6. de reg. iur. ff. Sæpe etiam, titulo de Minorib. vt l. 3. 11. & l. 12. hinc captionem accipi pro fraudatione, fallacia, damno, nõ

rarò reperimus, l. 1. de in integrum restitut. l. 1. in fin. de vacat. mup. l. 3. de coll. bon. ff. Et capiosus pro fallaci atq; damno so. l. 41. de vsucap. vt & aliquot locis alijs.

QVAM aptè Emblemata hoc nostris exulceratis temporibus conueniat, nimis, eheu, promptum id, verumq; esse constat. Etenim fallarum opinionum illecebris inescati, decipimur specie recti. Nam vt prudentiam malitia, & temperantiam immunitas in voluptatibus aspernandis, & magnitudinem animi superbia in animis extolendis, & despicientiam in contemnendis honoribus, & liberalitatem effusio, & fortitudinem audacia: sic superstitionem religio imitatur. Vt enim olim apud Græcos nonnulli Philosophi pallio barbaque promissa raram quandam sapientiam pollebantur, semperque habebant in ore libertatem & honesti studium, cum ex ijs longè multi vitijis plusquam vulgaribus, planeque seruilibus laborarent: Vtque apud Iudæos Pharisei & Essæi tristi vultu, latis phylacterijs, & cultu quodam fucato, apud imperitum & rude vulgus venabantur sanctitatis opinionem: ita etiam, (quod dicere nos admodum pudet & tædet, sed dicendum tamen) inter Christianos homines fuerunt olim, & adhuc hodie sunt, reuera nimis multi, qui suis præstigijs, fictaque doctrina imperitos homines inescant, quibus errorum quasi poculo miserimè & fallacissimè imponunt: ijque tandem facti ebrij, erronea persuasione tantquam mente capti, purissimos verè & simplicis doctrinæ fontes aspernantur, & ita insauientes ad belluæ nutù sese totos committunt, vt nunquam postea de commutato misero vitæ statu cogitent. Hinc publicæ calamitatis causa, hinc malorum omnium radix. Cogito sæpius statum & fortunæ iniquitatem, cum qua regina Europæ, & mater tot Imperatorum & Ducù, Germania nostra, florentissima illa quondam & celeberrima, tot iam annis miserimè oppressa luctatur. Turbant domestica bella & externa, confundunt, subuertunt, perdunt omnia: conficiantur provincie intestinis motibus, sparguntur passim discordiarum semina, his liti necitur, ex bello vno bellorum series & cathenas; tumultus, vt vnda vnda, sic alij alios trundunt, vt in filum quasi quoddam cõtinum iam miseriarum tela producta creuerit. Hinc

IV.

Vitia virtutè imitantur.

Pseudosophi.

Pharisei.

Pseudo-Christiani.

Germania miserrima facies ob hæreses.

gens gentem premit agrorum vastatione, rapinis, incendijs, & excursionibus continuis, nec ratio viciniae tuetur, nec ius propinquitatis: exhauriuntur æraria, & cauterium hoc mutuae expilationis & spolijs ad medullam vsq; descendit, quo nerui secantur Christianæ Reipub. atq; omnis adeo forbetur & exugitur sanguis, vt luridi cadaveris iam potius, quàm vegeti corporis ac valentis viuum referat imaginem, elumbis prorsus atq; arida. Cùm interea barbarus ille Mahometicæ perfidiæ propugnator, Asiaticus hostis, eladi nostræ communi & exitio gnauiter inuigilet, diripiat regna atq; prouincias, viresq; latius indies & cruenta tyrannidis hæc brachia porrigat, & abductis in captiuitatem miserissimam populis limitaneis, in ipsa Germaniæ viscera paulatim penetret. Has tibi, ò mea Germania, dissidiorum faces profanæ religionis contemptus accendit, & propitiatorij sacrificij pedibus hæreticorum conculcata reuerentia. Quid enim boni à Deo

sperandum his aut capeffendum, qui proditionis rei, tanquam desertores & transfuges, non solum ruperunt fœdera pacta cum ipso, & sacramenti religione stabilita; sed in castra eiusdem & tentoria, protritit audaci calcaneo victoriæ monumentis & insignibus, extremæ temeritatis & impudentiæ reliquerunt exemplum omni æuo memorabile? vt quamuis Christi nomine gloriantur, & Euangelica illa sua libertate, cęlumq; sibi debitum, nescio quo iure, iactitent, fidem præterea ac spem suam totam, imò temerariam præsumptionem ac sacri legam, nulla operû ratione habita, Crucis solius ac passionis merito, securi salutis scilicet, confidenter fulciant: Christi nihilominus salutarem, puram, & incorruptam doctrinam, & legem gratiæ, velut humeris suis intolerabilem, perosi, probris omnibus nefarie profcindant, argumento certè insignis nequitia. Tu, summe Deus, errorum tenebras gratiæ tuæ luce illumina, tu qui solus scis & potes.

Non tibi sed Religioni.

EMBLEMA VII.

ISIDIS effigiem tardus gestabat asellus,
 Pando verenda dorso habens mysteria.
 Obuius ergo Deam quisquis reuerenter adorat,
 Piasq; genibus concipit flexis preces.
 At asinus tantum praestari credit honorem
 Sibi, & intumescit, admodum superbiens:
 Donec eum flagris compefcens, dixit agaso:
 Non es Deus tu, aselle, sed Deum vehis.

C O M M E N T A R I I.

I. **A**ST ET asinus simulacro Isidis onustus, elato capite, arrectis auribus, in asinina maiestate, coram turba flexis genibus procumbente, quem agaso fuisse non perfunctoriè dedolet, vt hic apparet. Velle tamen ego Isidem paulò aliter efformatam, velo scilicet tectum caput, & tammum potiùs viridentem quàm atentem in dextra: vellem præterea asellum sine Apocope. Versus sunt Hexametri, & Trimeetri Iambici, vt supra Embl. 5.

S V M P T V M est Emblemata ex Gabriae apologis. Sic enim ille:

Ω μοις όνος παρήγεν άργυρών βρέτας,
 Ω περ συναυτών πās τις άυ έπροκύνει.
 Τύφω δ' έπαρθεις, μη δέ λαν μέ νειν όνος,
 Η κρεσεν, έ Θεός συ, τόν θεόν δ' άγεις.

Cuius talis circumfertur translatio: *Humerus asinus gestabat. argenteum simulacrum, quod unusquisque occurrens adorabat. Superbia: vero: elatus nolens manere asinus, audiuit: Non es tu Deus, sed fers Deum.* Affabulatio. Quod oporteat eos, qui in dignitatibus constituti sunt, cognoscere se esse homines. Hi. versiculi quoniam commodè (sed περιπρασικώς) redditi sunt à Gabriele Faerno Cremonensi, conferam huc perlibenter: *Simulacrum asellus baiulans. argenteum. Cum id transeuntes flexu adorarent genu, Sui hoc honoris gratia est fieri ratus: Iamq; insolenti elatus arrogantia Nolebat ambulare, donec aspero Probe dolatus fuisse clunes, audiit: O stulte, non es tu Deus, sed fers Deum.*

S E N O R I T H O M I N E M. **Q**VI. **M**AGISTRATVM GERIT. Fabulæ huius rationem vno disticho complexus est Ioannes Mercerus, Hebrææ linguæ Doctor regius, quod ab eodem non se-

mel in suggestu obiter dictum: *Quid sibi vult asinus ergo mysteria portans?*

Indoctos, videas sæpè præesse sacrus.

Nō erit à re alienum, si adiecero asinum à veteribus Aegyptijs sapientiæ, fortitudinis, laboris indefessi, & frugalitatis esse symbolum. Qui enim sapientiæ sit operam daturus, eum oportet victu esse tenui, omnia, quæ in vitam humanam cadere possunt, æquo ferre animo, neq; ad vllam excaudescantiam aut contumeliam sese conuertere: animo esse paruum, simplicem & inopem, vt asinus est, qui nullum inter car duos & lactucam discrimen faciat: nullū deniq; sit onus quod detrectet: & vbi opus fuerit, pro bone terram proscindat, sitq; totius humanæ commoditatis assiduum minister, vt etiã, quod adagio dicitur, portare mysteria compellatur. Lege Pieriū Hiero glyph. lib. 12. vbi plurima de asino congesti. Sed ne vllum officiosissimæ seruitutis genus huic brutorum generi desit, nostris etiam morbis nos leuare, ac eos ad se recipere perferreq; naturæ ipsius vt quadam occulta, minimè detrectat. Nam vt Apul. lib. de re rustica ait, si quis à scorpione ictus super asinū assiderit ad caudam conuersus, transibit in asinum dolor, & is pro percusso torquebitur. Addit & Democritus suam fabellam, qui ait, percussum à scorpio, sit statim ad asinum quendam accedens in aurem eius dixerit: Scorpium me percussit; non doliturum ampliùs, dolore scilicet in asinum transeunte, qui mox pedendo emoritur, vt addit Zoroastes. Et hæc quidem mihi meditantis, succurrit illa mordax & acuta Cornelij Agrippæ declamatio, quam de scientiarum vanitate inscripsit, ad cuius finem adiunxit Asini encomium

Quid per asini symbolum veteres intellexerunt.

Asini encomium per Cornelij Agrippam.

encomium, de quo homine quid omnino sententiā, nihil habeo necesse dicere: nisi quod cum in literas declamauit, videri voluit egregiè literatus: quamquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quam otiosè solet in vanitate artium insectanda.

III.
Iſis.

ISIDI S] Isis prius Io dicta, filia fuit Inachi regis Argiuorum, quam Iupiter amauit, & fortuitò eius coniuge Iunone interueniente, vt non cognosceretur, mutauit in vaccam candidam. Sed Iuno propter suspicionem, astutè illam vaccam sibi dari petijt; quam deinde Argo centum oculos habenti, diligentissimè custodiendam commisit. Tandem ea ad Nilum perueniens, implorato Iouis auxilio, pristinae formæ restituta, ab Aegyptijs pro Dea culta fuit, Isisq; appellata, de qua Suidas, Ouid. 1. Metamorph. & multa Diodorus lib. 1. c. 2. & alibi, qui ait, primos in Aegyptio genitos homines, huic mundum admittantes, vniuersorumq; naturam, duos tantum Deos, & quidem æternos credidisse, Solem & Lunā, & illum quidē Osiridem, hanc verò Isidè appellasse, vnde Isidi apponit cornua. Herodotus per Isidem intelligi Cererem ab Aegyptijs tradit; vt per Osiridem Bacchum. Idem & Diodorus sentit, atq; etiam ipsius verba subiiciam. Quidam, inquit ille, Isiridem Iouis Aegyptij Regis filiam fuisse, eandemque cum Cerere esse, quæ ab Osiride fratre vxor accepta, multa contulerit ad vsum vitæ humane. Prima enim triticum & hordeum, quæ prius incognita hominibus casu inter ceteras herbas oriebantur, inuenisse fertur. Leges quoq; Isidem statuisse ferunt, quibus iustitia quod omnibus seruaretur, vi atq; iniuria timore pæna sublati. Hac de causa prisci Græci Isidem legiferam appellarunt, tanquam primam legum inuentricem; & quæ sequuntur. Extat Plutarchide Iside & Osiride commentarius, quem vide, si plura de hac re cupis. Addam tamen quædam auctarij vice ex eodem libro. In Sai Pallados erat templum, quam Isim etiam arbitrantur, eiusmodi præscriptione: ἐγά εἰμι πᾶν τὸ γηγόνος, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πᾶσι θεοῖς ἀποθνήσκον ἀπεκάλυψε. Ego sum omne quod fuit, est, erit, meum peplum mortalis reuelauit nemo. Nec his multum distimilia sunt, quæ tradit Diodorus. Ait

Isis eadē
cum Ce-
re.

Isis legi-
feræ.

namq; sacris literis in Isidis columna hæc fuisse scripta verba: *Ego Isis sum Ægypti Regina, à Mercurio erudita: quæ ego legibus statui, nullus soluet. Ego sum Osiridis. Ego sum prima frugum inuentrix. Ego sum Ori Regis mater. Ego sum in astro canis vespulgens. Mihi Bubasta urbs condita est. Gaude, gaude, Ægypte, quæ me nutriti. Caterum ne illud quidem silentio præter eundū est, quod narrat Eusebius in Chronicis, rapuisse Iouem Io Inachi filiam, in vaccamq; trāsmutasse, quo tempore apud Hebræos Patriarcha Jacob regnabat. Plura de Iside habes apud Pierium Hieroglyph. lib. 39. Cælium Rhodig. lib. 5. c. 12. Natalem Comitem Mytol. lib. 8. cap. 18. Huius etiam meminit D. Augustin. lib. 8. de ciuitat. cap. vlt. alijsq; locis. Lactant. 1. cap. 11. & 15. quidq; ea significetur enarrat Macrob. cap. 20. lib. 1. Saturn. & postremò Lilius Gyraldus Syntagm. 12.*

Effigiem] signum ad similitudinem vnam alterius, vel ad veritatis imaginem factum, tam in picturis, quam in sculpturis. Dicitur etiam effigia, sicut materies, materia, luxuries, luxuria, & cæc. Plaut. in Rudent.

Effigies.

Effigia.

Prò Dij immortales, Veneris effigia hæc quidem est.

Afranius Vopisco:

— cuius te suscitauit

Imago? cuius effigia cognatus patre?

Tardus asellus] Rectè, & ad veritatem appositè. Sic enim non rarò videmus eos præfici magnis & honorificis functionibus, vt etiam sacerdotijs, qui sunt omnium tardissimi & imperitissimi. Hanc asininam tarditatem & ignauiam intellexit Antisthenes, cum Atheniensium iudicium in creandis magistratibus notarius suadebat eis, vt asinos ad agriculturam deligerent, quos cum illi negarēt idoneos ad arationem: Atqui, inquit ille, non satis vobis est magistratū elegisse, siue aptus, siue ineptus vir ille sit ad gerendum? Ex hac tamen nota tarditatis excipiendi sunt asini Palæstini, qui equos ipsos pernicitate prouocare dicuntur. Et apud Euphratem Xenophon primo de Cyri minoris expeditione, inuentos ait asinos, qui equos cursu facile superarent.

Asinorū
quorundam
pernicitas

Pando dorso] Reflexo, incuruo, propter impositum onus. Ouid. 4. Metani.

Sustinet, & pando non fortiter hæret a sello.

Pandus

Idem

Idem r. Factorum:

Venerat & senior pando Silenus a sella.

Et 3.

Veq; piger pandi tergo residebat a selli.

Et naues pandæ, hoc est, incurvæ dicuntur solenni epitheto. Lucret. lib. 5.

Tum mare velivolium florebat navibus pandu.

Virgilius:

Et pandas ratibus posuere carinas.

Ouid. 2. Amor.

Currit in immesum panda carina salum.

Dicitur etiã de alijs rebus. Virg. 2. Georg. Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.

Et Ovidius 10. Metamorph. ac apro loquens:

Protinus excussit pando venabula vestro.

Deriuatur autem à verbo Pando, as, quod incurtuare significat. Hinc Pandiculatio; & Pandiculari, dicuntur ij, qui toto corpore oscitantes extenduntur, eò quod pandi fiunt. Plaut. Menæch.

Ut pandiculans oscitatur? —

Verenda,] honoribus diuinis afficienda. Ouid. 9. Metamorph. de Hercule flammis exusto:

— maiorque videri

Cæpit, & angusta fieri gravitate verèdus.

Habens mysteria] Mysterium, Latine arcanum, sub quo aliquid arcani latet, res occulta, quæ nefas est vulgo efferri, quæq; ijs tantum cognita, qui iisdem sacris initiantur. Putatur hoc sacrorum genus ab Eleusina, terræ Atticæ oppido, in reliquis terras translatum: ibi enim duo erant mysteriorum genera, maiora scilicet, Cereri sacra; & minora Proserpinæ eius filiæ. Et quia quæ in ijs agebantur, sacerdotes summo mysterio occultabant, factum, ut mysteria pro arcanis accipiamus. Vide Cæli. R. h. dig. lib. 16. cap. 9. Dicuntur *μυστήρια*, ὅτι δὲ μύσαντας τῆρεν ἐνδον. id est, quod oportet occultare intus, intus custodire, nec cuiquam profano explicare. Vel ἀπὸ τῆ μυσῆν τὸ εἶμα. ab obfignando ore; omnibus enim mysterijs silentii fides debetur.

Vide proverbum, Ante mysteria discedere. Alludit autem hoc loco ad patiniam, ὄνος ἀγών *μυστήρια*. Asinus portans mysteria. In eum dicebatur, qui præter dignitatem in munere quoquam versabatur. Veluti si quis ignarus literarum bibliothecæ præfectus esset. Aristophanes in Ranis:

Νῆ τὸν δι' ἐγών' ἐν ἔνος ἀγών μυστήρια. Ἀτὰρ ἐ κατέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id est:

Ita per Ionem sum asinus vehens mysteria: Verum ista non iam sustinebo diutius.

Interpres affirmat, inde natum adagium; quod olim quibus ad pèragenda sacra Eleusina opuserat, asino imposita depottabantur. Quadrahit & in eos, quorum opera alij duntaxat est vsui, cum ad ipsos præter molestiam, nihil interim redeat: veluti si quis cibis alij gustet, quibus ipsi non liceat vesci. Huc allussisse videtur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem Deam circumferentem. Suidas asseribit, Dæmonei patiniam ad lapidem molarem referre, quem Græci ὄνον appellant, propterea quod in sacris molis frumentarijs coronas imponere consueverint. Itaq; torquebitur eleganter in eos, quibus immanentibus honos habetur: veluti cum indotis Doctoris titulus, pileum, & annulus, aliaq; id genus insignia tribuuntur. Hæc Erasmus.

O' vos, læpis molaris.

Obuius ergo quiquis] Quisquis, pro Quiuis. Thom. Livacr. lib. 2. de part. Enall. autor est, hæc nomina sæpe mutari, ut Quisquam, pro Quinis. Cicero ad Terēt. Nisi vos fortiores cognoscerem, quàm quem quam virum.

Quisquis.

Reuenter adorat] Adorare, Nonius explicat, pro Religione propitiare; tracta; utque ab adore, frumenti genere, quod epulis & immolationibus sacris piuin habebatur. Proprie tamen adorare, est ad os ad mouere, quod in Deorum salutatione obseruatum, testatur Lipsius lib. 2. Elect. c. 6. Multi enim eminus stantes, quod Deos ore profano tangeie verebantur, manum porrigebant, eamq; ad os suum relatum suauabantur. Idem videtur sentire Turneb. Aduers. lib. 18 cap. 6. & lib. 25. cap. 1. Vbi veteres solitos scribit in portis vrbium aliqua Deorum simulacra statuere, quæ qui vrbes inibant, aut inde exibant, ritu quodam religionis, tacta dextra manu salutare consueuerant, mox manum ad osculura referre. Vnde salutare Deos, pro Adorare, Plautus vsurpat in Stichio: Deos salutatam atq; uxorem modo intrò de uortor domum.

Adorare.

Quid pro priè.

Idem, pro Ori admouere, argutè & festiuiter posuit in Amphitruo:

Nec Bacchum salutem hodie, nec Cererem,

ni purgari iusseras Vasa.

quasi diceret: Precor, vt ne potum, nec cibum meo ori hodie admoueam, ni purgari iusseras vasa. Vt rectè interpretatur Schoppius lib. 1. Verisim. cap. 8. Hinc qui Principem salutabant, sacram ipsius purpuram adorare dicebantur: quia scilicet dextram manum, quam primum ea purpuream vestem attigissent, ad os admoueant & suauitabantur. l. 1. C. de apparit. præfect. Prætor. lib. 12. & l. si quis seruum 7. C. qui milit. poss. eod. lib. Plinius lib. 28 c. 2. Nat. Hist. *In adorando dextram ad osculum porrigimus.* Interim video Orare, & Adorare, pro fari vsurpatum, quod ore fit. Apul. Miles. 8. *Singulorum iuuenum genua contingens, sic adorabat.* Et 10. *Ad istum modum sene adorâte.* Postea vtrumque pro Precari: & posterius mansit in cultu deorum significando, quia is in precatione summus. Nam quum *ἡ θεῶν ὑπερῆσια* sit *ἐν τῷ δεῖν, καὶ ἐν τῷ εὐχεσθαι*, vt ait Plato in Euthyphrone, precatio, & quæ precationi adiungit cæremonie, atq; hæ potissimum. conuersio ad dextram, flexio genuum, manus ad os relatio, sessio ad aram, & similia, adorandi nomine continentur: vt in altera proprium nomen faciendi, quod hæc ferè in agendo, altera in dicendo.

Adorare sacrâ purpuram.

Adorare, pro fari.

Concipere preces.

Genibus flexis Actus. summæ venerationis. Honos certè debetur magistratui, est enia munus publicum: sed magistratus virum arguit, seq; is gerere debet non modò vt licet, sed etiam vt decet.

Concipit preces Concipere preces, pro precati tantum accipio, quicquid alij dicant. Sic loquitur Quidius 8. *Metamorph. Concipiunt Baucusq; preces, timidusq; Phylamon.*

Et lib. 3. Trist. Eleg. 13. *Libaq; dem pro te genitale notantia tæpus?*

Concipiamq; bonas ore fauente preces?

Præstari honorem Sic præstare benevolentiam, amorè. Ouid. 4. de Pont. Eleg. 10. *Sed præstandus amor, res non onerosa volèti.*

Intumescit idem quod tumet, superbit, inflatur: superbiorum enim animi inflari videntur. Horat. 1. Epist. 1.

Laudis amore tumes?

Flagrû.

Flagris Flagrum, quo seruilia tergora cæti solent, cuius diminut. Flagellum. Hinc solennia illa seruorum cognomina passim apud Plautum, Flagitriba, Flagri

ciba, Flagrio, Subiculum (seu vt alij malunt) Sudiculum flagri.

Compescens] Cohibens, retundès. Hinc puto esse nostrum Germanicum, *Paschgè*, cuius *ἐμπασιον* vix alia voce Latina magis propria explices.

Agaso] Ratio scilicet, & mens domina, quæ hæc sit habenas, ducitq; cum opus est.

FESTIUISSIMO hoc Emblemate tria Autor inculcat.

1. Sacerdotes, Episcopos, & qui rebus sacris præstant, esse in honore habendos, ob id maximè, quod sacris præstant, quorum sūt administri, licet interdum aut vitiiis plura quam vulgaribus implicati, aut ignari & stupidi habeantur. Hi verò vt suum munus & officium curare vel maximè debent, sic quantam dignitatem sustineant, ipsos subinde animo secum reputare par est. Meminerint tamen se homines esse, nec sibi arrogent impensius, quòd tantum ministerium gerant, & rerum diuinarum curam, quasi humeris impostam habeant; ne, vt alius audiuit, non es Deus, sed Deum fers, illi audiant; Non vobis hæc, sed Deo soli omnis est tribuenda gloria.

2. Itidem dici potest de præfectis Imperatorum aliorumque principum, cum popularem applausum excipiunt audacius quam par est, in prouinciis, in quibus vicem regiam obtinent. Sic enim aded modestè, tamque circumspectè sese gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil, ipsius Principis laudi vel minimum detrahant, & se interea norint quales sunt. Est enim opere pretium *τὸς ἐν ἀξιώμασι, τιμωμένους γινώσκειν, ὅτι ἀνδρωποιοί εἰσιν*. Succurrit mihi exemplum nobile Cornelii Galli Aegypti prouinciæ præfecti: is quia sese gefisset insolentius, multaque flagitiosè fecisset, status etiam sibi locari passus, & Pyramides in altum tolli, quibus à se gesta conerentur; accusatus est à Valerio Largo: cognitioni præfuit Augustus: ignominia notatus est Gallus: veniitque Cæsar, ne reus prouinciam postea obtineret. Retulit Dion. lib. 53. Hinc penè simile qd narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone; qui procurator Asiæ sub Tiberio accusatus est in senatu à provincialibus, quòd vim prætoris vsurpasset, militumque manu ad comitatum vsus esset: itaque conuictus, in exilium pulsus est. Laudatur à Plutarcho Vticensis Cato, quòd quæstor factus

Paschgè

IV.

Sacerdotes homines re afficiendi.

Præfecti ac ministri Principum.

factus, scribarum, officiorum, aliorumque generis eiusdem, minuerit eam prerogatiuam, quam longo tempore usurparunt: iussit enim ministros, non magistros se esse meminissent. Non possum preterire locum è Pauegyrico Pliniano longè præclarum: Princeps (ait) vt se hominibus impere morit, ita se ipsum hominem quoque esse cogitet. Itaq; voces & laudationes, quæ numini soli debentur, tanquam putidissimas assentationes oderit. Hæc ille.

3. Notantur non modò ii, qui se indignos cuius dignitati ingerunt; sed & ii, qui his talibus honores, dignitates, & magistratus committunt. Hos deinde auritos asinos videas superbiere, inflari, & tumidos se se iactare ac ostentare, vt nihil magis. De his luscit nostro æuo festiuè, nec sine sale vir non indoctus, cum quo Lutetie ante annos 25. ingenii cultum se cœpisse ait Minos. Sic ille:

En tibi dyos venerandus ἀγῶν μυσήριε, rerum.

Sacrarum custos, præsidet immo sacra. Ex quo altum, spirans Superis sese aquat, & imos,

Ob sacra qua gestat, territat ore minax. Quid facias illi auritu sine rudere a sellu; Quem procul à sacris rebus abesse decet.

Quid ergo mirum si rem perperam agnoscimus, & contingere id, quod de asino iuuentà ferente fabulatur Nicander, quod subiungendo lectori minimè molestum me fore confido. Mortales, aiunt, impetrasse olim à Diis multis precibus, vt perpetuo iuuentutis munere donarentur, atque ita nunquam iu posterum senio contabescerent. Hanc igitur simulac Iouis benignitate accepissent, imperitos adeo rerum fuisse, vt eam asino vestandam committerent; qui cum siti confectus ad quandam fontem peruenisset, in quo serpens loci custos statiuam habebat custodiam, cumque ibi bibere tentasset, à serpente prohibitus est, neq; alia conditione bibendi facultas illi facta, quam vt id omne quod vehebat onus, angui mercedis nomine concessisset. Ex eo inde tempore omnes aagnes singulis annis abiecta senectute iuuenescere, homines verò senio confectos emarcescere,

ac stoliditatis pœnas luere, quod iuuentutem tanto expetitam studio negligenter custodisset. Hinc illa Tibulli querimonia: *Anguibus exiit tenui cū pelle vestitas,*

Cur nos angusta conditione sumus?

Apuleius olim, vt ferunt, mentem hominis tegebat sub asinina specie: at nunc multi sunt, qui sub humana specie tegunt asinū; adeo vt non de Asino aureo, sed de homine ligneo nunc benigna suppeditaret materia. Nam

Summa rudes asini verè fastigia scandunt.

Maximus hoc illis tempore venit honos.

Et nisi sis asinus, nullū tibi nomen habebis,

Ac omni spretus destitueris ope.

Non absurdum est illud, quo luscit idem qui supra:

Sarcinulu oneratur equus, sacra gestat a-sellus:

Munera partiri tam male. Fræce, doles?

Hoc significat imperitos rerum, ac planè rudes admoueri honoribus tum ciuilibus, tum Ecclesiasticis, generosos & eruditos ad infimas ablegari curas. Qui si aliquando impatientie æstu exciti, nonnihil recalcent, & onus detrectent, mox perulantis linguæ flagro compefcuntur:

Sis asinus, quæcumq; asinū fors aspera fecit.

Et quos ludos, fortuna, facis? imò quos quisq; qui non desperet, dum virtus nomen inane est? Audi Martialem de hoc ipso querulum, 9. Epigr.

Dentibus antiquas solitus producere pelles,

Et mordere luto putre, vetusq; solum:

Prænestina tenes defuncti rura patroni,

In quibus indignor si tibi cella fuit.

Rumpis & ardenti madidus crysalla Falerino,

Et prurvs domini cum Ganymede tui.

At me literulas stulti docuere parentes.

Quid cum Grammaticus, Rhetoribusq; mihi?

Frangere leues calamos, & scinde Thalia libellos,

Si dare futuri calceus ista potest.

Sed non vltra agitabo asinos, & verborum sarcinas suspendam: siquidem

Latores essent multè quam pondera plures,

Si cuius asino sarcina danda foret.

Relictis ergo asinis, quæ Dij vocant, ibo.

rogan
e indo
rum.

ibula
o asino
uicam
fente.

Imperiti
extollun-
tur.

Quà Dij vocant, eundum.

EMBLEMA VIII.

In trivio mons est lapidum : supereminet illi
 Trunca Dei effigies , pectore facta tenus .
 Mercurij est igitur tumulus : suspende viator
 Serta Deo , rectum qui tibi monstrat iter .
 Omnes in trivio sumus , atque hoc tramite vita
 Fallimur , ostendat ni Deus ipse viam .

C O M M E N T A R I I .

1. **P**ICTURAM hanc feliciter restituit Pignorius, idq; ex Autoris mente. In trivio siquidem cernitur acernus lapidū, cui superimpositus Mercurius évodios, truncus brachijs, & pectore tenus. Mittabant enim viatores lapides ad pedes Mercurij religionis gratia: atq; inde erat, quod simulacrum illud effingebatur pectore tenus, ne opera & sumptus frustra consume-
 zetur in patibus inferioribus elaborandis,

quæ mox essent lapidibus obruendæ. Citat insuper eruditissimum Commentariū Hieronymi Aleādrī, in quo ille Solis Pantheologiam, ex antiquorum sententia elegantè asseruit.

H V I V S Emblematis character mihi videtur penè sumptus à Suida, ex quo didicimus Hermas esse Mercurij quāsdam statuas: quo loco adducit Meneclē quēdam, siue Callistratē in opere de Athenicisibus

Hermæ
statua.

niensibus, à varia porticu ad usque regiam
statuas esse, quæ Hermæ dicuntur: unde lo-
cum id accepisse nominis ait, quia multæ
ibi & à priuatis, & à magistratibus dicatæ
essent, ex quibus quidam Hermæ Hippar-
chei, ab Hipparcho Pifistrati dicebantur:
fuisseq; Hermas saxæas in ædium vestibul-
is, & in fanis. Addit deinde ἐρμαῖον, pri-
mitias esse ad statuas Mercuriales, quæ in
vijs collocabantur à viatoribus Itemq; a-
ceruos lapidum Mercurio sacros in obscu-
ris vijs, quæq; non ita cognitæ essent pere-
grè euntibus. Unde illud Damasceni: καὶ
ἐδόκει ἐρμαῖον ἐν τετυχέναι, ὁ μοι πε-
ριτυχῶν. id est: Videbatur sibi in Hermaum
incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat
enim viatorem, ubi dubius de viā, reperit
aceruum Mercurij. Interpretes Homeri
ἐρμαῖον vocat, lapidum, congeriem, ad
Odyss. p. vt λιθινὸν σπρῶν, Epigramma-
tarius: & ἐρμαῖον λόφον, Helychius. Is ho-
mos congeriei siue cumuli lapidum, viro-
rum fortium tumulis solitus fuit confer-
ri; testis est Pausanias. Strabo: παρὰ ὅλην
δὲ τὴν ὁδὸν ἴν ἰδεῖν ἑκατέρωθεν πολ-
λαχῶ ὡς περ ἐρμαῖα πέτρων ἠλίβατον
σρογγύλον. Reperio & eiusmodi Hermas
imponi solitas fuisse tumulis, ad propagan-
dam defunctorum memoriam. Virg.

herma-
ena.

hercu-
us cur
odius et
egemo-
us. di-
us.
mercurij
scia.

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista
sepultus.
M. Tullius 6. ad Atticum: Hermæ tui pen-
telici cum caputibus æneis, de quibus scri-
psisti, iam nunc admodum delectant. Sed
gymnasijs solitas fuisse consecrari Herma-
thenas, id est, statuas Mercurij & Mineræ
iunctas, idem alibi significat Cicero: Quod
ad me, inquit, de Hermathena scribis, per
mihī gratum est, ornamentum Academiæ
propriū meæ, quod & Hermes conumu-
ne omniū, & Mineræ singulare in signe
eius gymnasij. Didicimus adhæc ex Ste-
phano & Helych. Græcis auctoribus. Mer-
curium Hodium & Hegemonium fuisse
prisca appellatum (ὁ δῖος καὶ ἡγεμόνιος
ἐρμῆς) tum à vijs & semitis, in quibus sta-
tuebatur ad viam monstrandam peregrè
proficiscentibus. Proinde Hermæ, id est,
statuæ Mercurij, & lapidei lignive cipi i
solebant in triuijs erigi, ad indicanda vi-
arum discrimina, quia αὐτῶ δέον εἰς πᾶ-
σαν πρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, ait Phur-
nutus. Viatores itaq; statuas solebant la-
pidum aceruos cumulare: sic enim Lam-

patabant honorari, ea scilicet re, quæ in
promptu esset & obuia: vel quod ita viam
repurgare viderentur: vel quod eo lapidū
cumulo Dei effigies prætereuntibus esset
notior. Vlpianus; auctor Græcus, annotat
ad oration. Demosth. aduersus Leptinem,
Hermas, id est, Mercurios eiusmodi fuisse
quadragulos, superiore parte Mercurij
figuram referentes, inferius inscriptiones
viarum ostendentes. Qua de re Gyraldus
Syntagmate 9. Huc respexit Iuuenalis,
cum ait:

Hermæ.

Mercurius tri-
ceps.

ἐρμαῖον.

— truncosq; smillimus Hermæ.
Hinc quoq; Prouerbia: Mercurio dextro;
Mercurius bifrons; τρικέφαλος ἑρμῆς, Tri-
ceps Mercurius. Effingebatur olim triceps
Mercurius, quia Physicam, Ethicam, &
Logicam amplectebatur: seu quod cele-
stis, marinus, ac terrestris crederetur. Tal-
is quoq; solebat in triuijs apponi cum in
scriptione in singulis capitibus, quod duce-
ret viā hæc, quod rursus illa. Huiusmodi
Mercurij simulacrum primus posuit Pro-
clides, auctore Philocho. Huc quoq; facit
παρῶν, ἐρμαῖον, Mercuriale: quā dū
Erasmus explanat, sumit multum opere,
nec tamen quicquam proficit. Nos altius
fabulam repetamus, vt loco difficili, qui
Erasmum torset, lucem aliquam afferamus.
Didymus in lib. 16. Odyssææ, huius-
modi fabulam narrat ex Anticlide. Mercu-
rius, inquit, præcipiente Ioue, vitam eri-
piens Argo Ius custodi, à Iunone alijsque
Dijs in iudicium ductus est in pacta dica,
eò quod primus damonum cæde morta-
lium esset contaminatus. Conueniunt in
iudicium Di, iudicant tamen par & æquū
esse, vt Mercurius dicto Iouis audiens ef-
fer, quandoquidem illius est nuncius. Ab-
soluentes deniq; Mercurium à cæde, sur-
rexeunt, & ad illius pedes niueas atrasq;
tesseras, quibus erat vel absolueudus, vel
dandus ille, proiecerunt. Inde mortales
vsq; in hæc tempora in Mercurij hono-
rem per vias lapidum tumulum consti-
tuunt: quoniam Mercurius est viatorum
Deus. Et hos tumulos vocant ἐρμαῖες λό-
φους. Hæc Didymus, quem vide latius hæc
narrantem. Quis iam dubitabit, locum il-
lum Prouerb. 26. ex hac antiquissima fabu-
la posse interpretationem suscipere? Sicut
qui mittit, inquit Salomon, lapidem in a-
ceruum Mercurij, ita qui tribuit in spem
honorum. Quasi dicat: Infecitiam est lapideo

Deo obsequium præstare, lapides coaceruando ad illius statuam. Cæterum ne trifiliam quod ad rem pertinere videatur, hic Mercurii nomine olim Deorum nuncii, vel factas literas (quæ nobis diuinam voluntatem aperiunt) intelligimus: vel Prophetas & Doctores, sacri & cælestis oraculi nuncios, ex quibus orthodoxam salutis æternæ viam & rationem excipere est necesse. Sæta autem suspensa, honorem cultumque aliquem obseruantie exhibendum esse significant. Nec malè huius Emblematis origo referetur ad adagium illud quod refert Plutarchus in lib. de audiendo, & inter septem Græciæ sapientum oracula celebratur, *ἔστι Θεῶ. Deum sequere*. De quo vide Chilid.

Sæta.

Deum sequere.

III. Triuium.

IN *Triuium*] Triuium est locus, vbi tres pluresve viæ diuiduntur, incipitem dubiumque reddentes itineris ignarum, de quo multa apud Strabon. lib. 5.

Mons est lapidum] Prouerbiū subest, *ἔρμαϊον. Mercuriale*, de quo iam dictum est. Nec perperam id accipies pro salebris, ærumnis, & difficultatibus, quæ in vitæ genere deligendo cuius occurrunt.

Trunca Dei effigies] mutilis & truncatis artibus: nam monet, monstratque viæ flexus ipse immotus Mercurius; quia satis est admoneri à doctore, etsi ipse viam sæpe non ingrediat.

Pectore facta tenus] Nihil præter consilium, quod è candido pectore promanet, exigitur à præceptore; reliqua tu ipse opere præsta, quod monet.

Mercurij] Interpretis & nuncii Deorum, de qua re plura Cicero in lib. de Natura Deor. qui viam rectam hæsitanti viatori monstrat: peregrinantibus enim opitulari alatum illum Deum olim putarunt. Mercurii fuerunt multi, sicut multi Hercules: sed poetæ vnum faciunt eloquentiæ præsidem, Deorum nuncium, mercatorum & furum Deum. Vide adagium: *Expedit habere plura cognomina*. Dicitur est Mercurius à mercibus, vt ipse videtur inuere apud Plautum in Amphitru. Aut dicitur, quasi medius currens, quod sermo curtat inter homines veluti medius; eloquentiæ namque parens est. Vnde si quando silentium in multorum conciliabulis exoritur, dici consuevit prouerbialiter; *Mercurius superuenit*. Ο *ἔρμης ἐπειρελίλυθεν*. ac nefas foret loqui præseente Mercurio.

Mercurius vnde dicitur.

Dicitur est Græcè *ἔρμης*; propterea quod Græcos (vt refert Diodorus) verborum docuerit interpretationem. Vnde etiam Virgilius eum interpretem vocat: *Nunc et interpretis Diuū Ioue missus ab ipso*. Et paulò post:

Interpres.

Interpres Diuū fert horrida iussa pauas. Plura de Mercurio consultò omittimus. Vide Cæsarem lib. 6. de bello Gallico, Macrobi. Satur. 1. cap. 19. Natal. Comit. Mythol. lib. 5. c. 5.

Est igitur cumulus.] In aliis quibusdā exemplaribus legitur *Cumulus*: sed vtraque lectio tolerabilis. Tumulus, quasi tumens tellus, pro sepulcro frequentius vsu rari solet. Qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, *facies*, non mihi probantur: quia vocabulum, *facies*, pro effigie aut statua hic veram Latinitatem non sapit. Non desinam prius, quàm quod in proba lectione obseruaui, studiosis rerum antiquarum communicem. Olim consuetudine receptum fuit, vt superstitionis tenere oblatos in via lapides stipitesque, tanquam numina colerent. Apuleius de asino: Neque inus religiosam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut spelunca frondibus innubrata, aut quercus cornibus onerata, aut sagus pelibus coronata: vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiat, vel cæpes libamine humigatus, vel lapis vnguine delibutus. Propertius:

Tumulus.

Et quicumque facer, qualis ubique lapis. Xenophon: *καὶ τὰς μὲν ἐστὶν ἱερῶν, ἔτε βωμῶν, ἔτ' ἄλλων τῶν θεῶν ἕδ' ἐν τιμῶν, τὰς δὲ καὶ λίθους, καὶ ξυλὰ τὰ τυχερὰ, καὶ θηρία ὀβέβησθα*.

Viator] quicumque sis hac in vita hospes, vt omnes reuera sunt. Plato vitam nostram modò viæ, modò peregrinationi similem facit. *παρεπιδημία γὰρ ὁ βίος*.

Viatores homines

Suspende sæta Deo.] Plinius historice mundi 2. c. 2. inter sacra tantum & bellicos honores, coronis nomen suum vindicantibus. Idem 3. c. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas statuis rebusque sacris olim solitas appendi. Quod si quis auctoritatem etiam aliorum sibi dari postulet, adferre possum Apuleium, qui sic 3. de asino auro: In ipso verè meditullio, inquit, Hipponæ Deæ simulacrum residens ædiculæ, quod accuratè corollis roseis, & quidem

De coronis quæ statuis Deorum appendebantur.

quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iamque per plateas commeantem, populi frequenter floribus, ferris, & solutis adprecantur. Idemque libro vndecimo, simulacrum Lunę describens: Corona, ait, multiformis variis floribus sublimem distinxerat verticem. Et paulo post: Dextra proferens sinistram Deę coronam, mihi etiam Hercules coronam consequenter. Itemq; Nam sibi visus est quiete proxima, dum magno Deo coronas exapat. Ad hunc veterum ritum respexit Ouid. Fastorum 2. de Arione loquens, qui citharcedus à piratis captus, iamq; de vita desperans;

capit illo coronam

Qua possit crines, Phœbæ, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è lib. De corona militis, vbi ait Pandoram primuni à Charitibus coronatam; honoris causa scilicet, cum à Diis omnibus muneretur. Vel etiam *suspendo ferta*, tu qui studium aliquod aggredieris, docilem te & amabilem presta: persolue *δίδασκτρον* & honorarium tuo doctori. Quid enim? ridendo dicere verum nil vetat.

Rectum, qui tibi monstrat iter τὴν ὀρθὴν ὁδόν, qui sit tibi *ἐνδοσιος*, quod tributum olim Mercurio epitheton. Vel *rectum iter*, ad *μέθοδον* refero, quę nomen habet ab *ἔδος*, id est, *via*: Estq; nil aliud quam recta vis, & ratio seu institutio bene docendi.

Omnes in triuio sumus In triuio dicitur esse ij, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, hæsitantes quid potissimum eligat. Iuxta Onidianum illud, *Fastor. 5.*

Vt fiat, & incertus, qua sit sibi, nescit, eundem,

Cum videt ex omni parte viator iter.

Theognis: *ἐν τριόδῳ ἔστηκα*: In triuio consisto. vt enim viam sæpe pro consilij ratione poni solem ne est Græcis: sic *τριόδον*, pro incertitudine consilij. Itaq; Plato 7. Legum, *καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος* &c. monet, ne ad rem nouam & inusitatam amplectendam accurramus, sed consistamus, quasi ad triuuium aliquod venerimus. & Minutius Felix in Octa. vt qui rectam viam nescit, vbi, vt fit, in plures vna diffunditur, hæret anxius, nec singulas audet eligere, nec vniuersas probare: Sic cui non est veri stabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque sese offereunt difficultates & salebra, vt facillè fallamur, nisi

Deus ipse nobis rectum ostendat iter: quod vt faciat, enixè rogandus, omniq; reuerentia conatu venerandus est.

Tramite vita.] *curriculo vitæ & decur su.* Toto disticho eandem continuat *ἐπιλογίαν* à viatoribus. Trames, tranuersa & obliqua semita.

Trames.

Ostendat ni Deus ipse viam.] ni sit *ἐνδοσιος* καὶ ὁδοποιός. Allusio ad illud Pindari: *Διὸς ἐκ προοιμίας*, ab Iouis proœmio. quo significatur, conatus omnis nostri principium à Deo sumendum esse. Aristides oratione panegyrica: *ἀλλ' ὅσπερ ἐστὶν πίνδαρος, θεῶν δεῖξαντος ἀρχὴν, οὐδ' ἐν δὴ τὸ καλὸν.* Sed, vt ait Pindarus. *Deo initium ostendente, nihil erit impediementi.* Idem auctor alio loco eandem sententiam usurpauit: *θεῶν δὲ, φησι πίνδαρος, δεῖξαντος ἀρχὴν, ἐνδεῖα δὴ κέλευθος εὐρείη τὸ ἀποκείμενον*: Deo initium monstrante, ait Pindarus, *facilis est semita ad inueniendum quod propositum est.*

I. PRÆSENTI quasi ænigmatio non nemyra tantum sequenda esse, ad quæ Deus & natura nos idoneos esse voluit; cum summæ fatuitatis & dementiæ sit, aliquid inuita, quod aiunt, Minerva suscipere & persequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem, naturam optimam ducem sequendam, nihilq; aliud fuisse olim sigentium more bellare cum Dijs, nisi naturæ repugnare. Cicero 3 De fin. commemorat inter præcepta veterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata: Quæ sunt, ait, vetera præcepta sapientum, qui iubent tempori parere, & sequi Deum, & se noscere, & nihil nimis. Sed & D. Paulus adhortatur, eam vt fortem vitæq; rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea est innata cæcitas & ignoratio, vt quæ via sit eundem planè ignoret, omni pietatis vitæ cultu, & summissa mente ad eam perfigendū est, qui se viam, qui veritatem, qui vitam esse fassus est; quem qui sequitur, in tenebris non ambulat: continuoq; illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum: *γνώρισόν μοι κύριε ὁδόν ἐν ἣ πορεύσομαι.* Ostende mihi, Domine, viam, in qua ambulem. Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea solum esse viam, qua Deus nos ducit, asseuerat. Quò pertinet illud Persij è 3. Satyra:

IV.

Sequenda natura.

I. Cor. 7. Ephes. 4.

Pf. 143.

disc quem se Deus esse

Ussit, & humana qua parte locatus es
in re.

Adde, quod tam crassa caligo, tamque supina hominum mentibus insita sit ignorantio, ut quid potissimum sequi debeat, quibus ignoret, & nisi adiutus opus cœlesti, in certam aliquam viam se recipere non potest. Dicebat enim ipse salutis instaurator: *Sine me, nihil quicquam efficere potestis.* Nec verò sumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; sed si ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo est, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

In omni
discipli-

2. Videtur hoc Emblemata non malè referri posse ad cuiusq; vitæ genus & institutum, ad quod ingrediendum cum diffici-

lè sit, opus est aliquo Mercurio, id est, preceptore seu doctore, qui viam doceat. Siue enim Philosophiam attingamus, seu Medicinam, seu Iurisprudentiam, aut etiam Theologiam, vix aliquid absque magistro ductore proficiemus. Nam scholæ Philosophorum plenæ sunt argutijs spinosis, & opinionum labyrinthis. Medicina in multis fallax est, ipsaq; τέχνη μακρή, ἢ δὲ πείρα σφαλερὴ, ἢ ἡ κρίσις χαλεπή. Perpetua est inter Iuriconsultos altercandi alea, vnde lites immortales. Theologia ea, quæ in scholis ventilatur, quantis scateat difficultatibus, notius est, quam ut plures edicatur. Vbiq; igitur perito & sincero opus est magistro.

Fidei Symbolum.

E M B L E M A I X.

STET depictus HONOS, Tyrio velatus amictu,
Eiusq; iungat nuda dextram VERITAS:
Sinq; AMOR in medio castus, cui tempora circum
Rosa it, Diones pulchrior Cupidine.

Constituunt hæc signa fidem ; Reuerentia Honoris
 Quam fouet, alit Amor, parturitq; Veritas.

COMMENTARI I.

I. **A**LCIATVS vniuersæ antiquitatis studiosissimus, hoc Emblemata desum pisse videtur ex antiquissima Sabinorum statua, qua numen vnum triplici facie, nomineq; triplici effingebatur. Sed & hodie inter Romanas antiquitates in regione Arenulæ, in ædibus Dominorum de S. Cruce, vistor fidij simulacrum ita effictum (vt edidit primus Iacobus Mazochius Romæ, anno 1521.) Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuantur. Dextra quidem forma virili, imberbi, sed ætate matura, habitu pacifico, cui adiectum nomen HONOR. Sinistra verò muliebris, virginea facie, eodem habitu, lauream coronam in capite gestas, cum inscriptione, VERITAS; quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui puerulie effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDIJ SIMULACRVM. Gyrard. Syntagm. I. 2. & 10. Historiæ Deor. Hæc quidem est veteris illius simulacri pictura, quam etiam Pignorius hoc modo appingi curauerat, nisi pictoris negligentia locum Honoris & Veritatis permutasset, & sinistras iungentes, vt & Veritatē vultu puerili perperam effinxisset. Num verò ad Alciati nostri mentem, valde dubito: vt enim pace tanti viri liberè dicam, quæ sentio, non satis aridet mihi Veritas & Amor vestibus induti, cum auctor dicat, *nuda Veritas*: & infra quoq; Amorem virtutis nudum pingat. Deest etiam corona ex rosis Amori, quam expressè vult auctor; vt & Honorem stantem. Hinc vt Alciato illud simulacrum Fidiij obseruatum fuisse nihil dubito, sic id ipsum suo proposito perfunctoria mutatione aptare voluisse, ego infimè subfelliij iudex censeo.

II. FONS Emblematis repertus est, simulacrum scilicet Fidiij; his tribus imaginibus Fides describitur: quippè quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem habet, illam quidem nudam & simplicem, non compræm fuco aliquo, non velo tectam. Et quidem fides definitur, dictorum conuen-

torumque constantia & veritas, quæ idem parentem habere Veritatem dicitur, & eadem nudam, quod in pactis, conuentionibusq; nihil fucatum esse, aut à verò alienum debeat: cui adhæret Honos porrecta dextra, tanquam stabilis cuiusdam, firmiq; patris pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quod veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ quædam ratio, qua eadem fulciri oportune & cum dignitate possit. Hoc etiã virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictoris & plasticæ nobis adumbrarunt. At locum mediũ occupat honestus Amor, qui Veritatem & Honorem nexu firmo colligat & deinceps. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitia & benevolentia mutæ conlocentur hæc inter se alioqui diuersa, vinculum nullo penè negotio dissolui poterit. Porro id mihi in memoriam reuocat, quod Athenæus lib. 13. tradit, in gymnasijs olim vna consecratos Amorem, Mercurium, Herculem: quorum ille secundus orationis, tertius roboris præses habebatur; quibus coniunctis amicitia concordiaque nasci solet. Id etiam torum referre par est ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ τριδος, apud quos, diu ante CHRISTI seruatois aduentum, erat simulacrum quoddam triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempe Sanctus, Fidius, & Semipater, haud dubiè præcipuum religionis Christianæ mysterium representans. Quod ab Ouidio describitur 6. Pastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib. 4. ait, Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei spoulor alijs nominibus efferebatur. Conicere est Pistium eundem fuisse cum Fidio. Nam vt πῖσις Græcè fides, ita πῖσιος ἦν πῖσιος, Fidius nominari commodè potest. Fidei simulacrum antiqui Romani in Capitolio statuerunt, teste Cicero Offic. 3. Qui ius iurandum, inquit, violat, is Fidem violat, quam in Capitolio vicinam Ioni Optimo Max.

Veritas
nuda.

Honos.

Pudicus
amor.

Sancta
τρίδος
Sabinis
præfigura
ta.

Iupiter,
Pistius, Sā
ctus, Sa
gus.

Fidei si
mulacrū
in Capite
lio.

Fidiij si
mulacrū
roma.

error hu
us pictu
e.

ides ad
mētis
rursus de
scripta.
ides gd.

Max. (vt in Catonis oratione est) maiores nostri esse voluerunt. Id quod etiam confirmat Plinius lib. 35. cap. 10. dum dicit: Spectata est in eade Fidei in Capitolio imago senis cum lyra, puerum docentis. Quo ritu Fidei sacra facerent, indicat T. Linius lib. 1. ab V. C. qui de Numa sic inquit: Soli Fidei solenne instituit, ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato vehi iussit, manuq; ad digitos vsq; inuoluta rem diuinam facere: significans fidem tutandā, sedemq; etiam in dextris sacram esse. Cicero 2. de Legib. Nostis, inquit, extra portam Collinam ædē Honoris, & aram in eo loco fuisse, memoriæ præditum est, ad eam cum lamina esset inuenta, & in ea scriptum, DOMINA HONORIS, ea causa fuit ædis huius dedicandę.

III. STE] In tabula depictus proponatur stans. Recte verò stare fingitur, non sedere, aut desiderare, quia nunquam honos debet esse ociosus, aut deses.

Honor Deus. Depictus HONOS] Honorem pro Deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. Plin. 35. c. 10 August. de ciuit. 4. c. 21. & 24. Et Ouid. 5. Fast. ex Honoris, & Reuerentię coniugio ortam esse Maiestatem voluit:

Donec Honor placidoq; decens Reuerentia
vultu

Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc facta Maiestas, qua mundum temperat omnem,

Quaq; die partu est edita, magna fuit
Et Pylades Erixianus in Theogonia,
lib. 1.

Se quòdam læto Reuerētia iunxit Honori,
Et sacra Maiestas protinus orta fuit.

Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipsamet verecundia dici non ineptè potest. Quò spectat illud M. Ciceronis ex Lelio: Maximū ornamentum amicitię tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Itaq; in ijs perniciosus est error, qui existimant, libidinum, peccatorumq; embium patere in amicitia licentiam.

Purpura honoris signum. Tyrio amictu,] purpurea veſte. In signū honoris & dignitatis Romanos Patricios, non etiam ceteros vsos purpura, testis est Plinius lib. 9. c. 36. quod tamen in desertu dinem abiisse queritur Iuuenalis Sat. 3. Ex Tyrio vrbe Phœnicię conchyliā, & murices aduehuntur, quorum sanguine fit pur-

pura. Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atq; purpura constat. Et lib. 35. c. 6. Quare Puteolanum potius laudatur, quàm Tyrium, aut Getulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissimę purpure. Sic Ouid. 2. de Arte:

Tyrios laudabis amictus.

Per vestem autem purpuream, puritatem honestatemq; significari, iam dictum est. De purpurę inuentione extat Nonni poetę versiculi lib. 40 Dionys.

καὶ τυρίους σκοπίαζε δεδευμένα φάρεα
κόχλω,

Πορφυρέες σπινθήρας ἀκοντίζοντα θαλάσσης.

Ἡχι κύνων ἀλιεργὸς ἐπ' ἀγιαλοῖσιν
ἐρέπτων

Ἐν δόμουρον χαροπῆσι γενεάσι δέσκελον ἰχθύων,

Χιονέας πόρφυρε παρήδας ἐνδοθε κόχλω,
Χείλεα φονίξας διερωπύρι, τῷ ποτεμένῳ

Φαιδρὸν ἀλιχλαίων ἐρυσάινετο φάρος ἀνάκτων.

Et Tyria spectra infectas vestes concha,
Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris litoribus mædens

Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,

Niveas rubescit maxillas intra concham,
Labra purpurissans roxanti igne, quo olim solo

Amæna purpuratorum rubescebat vestis Regum.

Idem refert Pollux lib. 1. de verbis idoneis ad Commodum: Tyrii ferunt, inquit, captum amore Herculem nymphę cuiusdam indigene, cui nomen Tyro, sequēbaturq; eum canis antiquo more, quo dominum canes vsq; etiam ad concionem comitabantur. Quare canis hic Hercules irpantem scopulis purpura conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo inficit. Cum igitur ad puellam Hercules adiuisset, delectata illa insuetata tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmavit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se vestem afferret, etiam canis illius labris splendidiorem. Quocirca inuenta Hercules animante, collectoq; sanguine, munus puellę detulit, primus (vt Tyrii dicitant) auctor Punice infecturę. Plura de purpura qui volet, adeat Cassiodorū initio

Purpura inuentio.

Canis Herculis purpura inue. tot.

initio lib. 1. Variar. formul. Lazarū Bay-
fium de re vestiaria, Antonium Thylefū
de coloribus, Politianum cap. 12. Miscel.
Guidon. Pancirolium de rebus memorabi-
libus, Hieron. Columnam in Fragn. En-
nii, & alios. Vide etiam quę supra Embl.
6. diximus, & quę infra Embl. 117. sumus
dicturi.

Eiusq;] Honoris nempe.

Iungat dextram] Fidei symbolum in
dextris iunctis conspiciebatur, idq; Numę
Pompilii instituto. Moris etiam fuit, vt
fidei faciendę & comparandę gratia dex-
tras coniungerent; quod multis auctorum
meliorum locis facile est obseruari; est
enim dextra Fidei dicata. Vnde Virgil. 6.
Aeneid.

— *Nec veriti dominorū fallere dextris.*
Symbolum coniunctionis dextrarum do-
cuit Gyrald. 1. Syntag. Hist. Deor. & post
ceteros vir eruditus Cęlius Curio appen-
dice Hieroglyph. Pierij quędam huc fac-
ientia non pœnitenda retulit. Sed de his in
fra opportunior erit dicendi locus.

Nuda VERITAS] Fingebatur ἀλή-
θεια, vt scribit in Amphiarao Philostatus,
virgo niueis induta vestibus. Hippocrates
in quadam ad Philopœmenem Epistola,
eam depingit mulierem pulchram, ma-
gnam, simpliciter ornata, illustrem ac
splendidam; cuius oculorum orbes pro lu-
mine nitabant, vt astrorum & stellarum
fulgorem viderentur imitari. Nuda hic di-
citur, quod qui eam colunt, aperti sunt ac
simplices, nullo modo fraudulentis, aut in-
fidiosi; aut quod veritatis oratio simplex
esse debeat & recta, non fucata, tecta, aut
perplexa; aut quod in luce & oculis om-
nium agnosci velit. Hinc Hor. 1. Car. Od. 24.

— *Cui pudor, & iustitia soror*

Incorrupta Fides, nudaq; Veritas,

Quando vllum inuenient parem?

Veritatis nudę rationem docuit Pierius
Hieroglyphicorū lib. 44.

Sitq; in medio] id est, μεσίτης, concilia-
tor, pacificator.

AMOR castus] De hoc amore pudico,
qui ἀντρέπας, dicitur in Emblemate, cuius
epigraphę. *Amor virtutis.*

Cui tempora circum Rosa it] Qui redi-
mitus est corona ex rosis texta. quod hic
in pictura non exprimitur.

Diones] Dione Veneris mater ex Ioue,
Oceani & Tethyos filia, plures enim fuisse

Veneres scribit Cicero in lib. de Nat. Deo-
rū. Hinc Dione sępe pro Venere ipsa apud
Poetas, vt etiā hic, ponitur. Stat. Silu. 1.
Cedat equus Latia qui cōtra tēpla Diones.
Et Politianus in Nutricia:

— *Liur & sandalion ausus*

*Carpere cūm dominam asseruit sua forma
Dionem.*

Ouidius in Fastis:

Hippolyte infelix, velles coluisse Dionē.
Et rursum:

Terribilē quondā fugiens Typhona Dione.
Dicitur etiam Dionæa. Virg. 3. Aeneid.

Sacra Dionæa matri, diuusq; ferebam.

Pulchrior Cupidine] qui pulchrior est
longē, quā alter lasciuus & improbus
Veneris filius. De duplici Cupidine, & Ve-
nere duplici, maturius postea.

Constituunt hæc signa fidem] His tribus
constituuntur tres efficientes causę fidei,
Veritas, mater: *Amor*, nutritius pater, seu
conciliator: *Honos*, qui tanquam fouet &
sustentat.

Reuerentia honoris] Honor cum sua
consorte Reuerentia Fidem fouet; nam
Reuerentiam Honori connubio iunctam
supra ex Ouidio retulimus.

L A T I S S I M V S hoc loco mihi pa-
teret excurrendi campus, si mihi mens es-
set, lectori obuia ista merce tedium affer-
re: vela igitur contraho, præsertim quia
verba ipsa Autoris mentem abundē ape-
riant. Vnum tamen non prætereundum,
nimirū hoc Emblemata facili traduci posse
ad amorem, reuerentiam, fidem, parenti-
bus debitam à liberis: ad coniugum neces-
situdinem; tum obsequia, quę præstanda
veniunt Principibus, magistratibus, præce-
ptoribus, à quibus vel sustentamur, defen-
dimur, liberaliter educamur. In fide coniu-
gum honos, amor, veritas: honos ex opinio-
ne virtutis; amor, propter officia mutua,
vitæq; huius communis vsibus necessaria;
veritas, vt sancta isthęc coniunctio præcul
absit ab omni fuce & simulatione, quam
imprimis deceat cōstantia & veritas, quod
vnum societatis omnis ac concordię cer-
tissimum firmamentum. De fide, quę de-
betur serui dominis reuerentiam, obseruan-
tiam, obsequium, vt meminerint se subesse
aliquo iure gentium; pudore & liberalitate,
non vi parendum, verē non fictē, aut di-
cis causā officium faciendum.

IV.

Emblema
tis appli-
catio.

Dextra fi-
ei sym-
bolum.

Veritas
Dea quo-
modo pi-
ta.

Nuda ve-
ritas cur.

Dione.

Fœdera.

Ad Maximilianum Mediolani Ducem.

E M B L E M A X.

HANC citharam, à lembi quæ forma haliœutica fertur,
 Vendicat & propriam Musa Latina sibi,
 Accipe Dux: placeat nostrum hoc tibi tempore munus,
 Quo noua cum socijs fœdera inire paras.
 Difficile est, nisi docto homini, tot tendere chordas:
 Vnâq; si fuerit non bene tenta fides,
 Ruptaue (quod facile est) perit omnis gratia concha,
 Illeg; præcellens cantus, ineptus erit.
 Sic Itali coeunt proceres in fœdera: concurs
 Nil est quod timeas, si tibi constet amor.
 At si aliquis desciscat (viti plerumque videmus)
 In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

COMMENTARI I.

I. **E**XPRIMITVR instrumentum illud musicum, Italis *Liuto*, Germanis *Laut*, dictum, omnibus suis fidibus instructum; iuxta quod libellus cernitur apertus, notulis musicis exaratus, ad designandam harmoniam, quæ in chordis Lutinæ exarte requiritur.

II. **M**ITIT hoc Emblemata ad Maximilianum Ducem Mediolani, Ludouici filium, quo principi suo indicat, quanta vis concordia sit, sumpta comparatione à Lyra temperato, aut confuso concentu: ea enim confas ex summis, medijs, & infimis chordis concinnam reddit harmoniam, si tamē eam vir artis peritus aptauerit. Eodem quoq; pacto Respublica omnis variæ ac diuersæ conditionis hominibus composita, firma & concordia pace ligatur, si modò Principem habuerit idoneum, qui & consilio, & vsu rerum valeat, quiq; benevolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ alijs quotquot vsquam fuere ab omni sæculorum memoria, terrarum Dea gentiumq; que Roma perstitit, quandiu Principes habuit pacis & tranquillitatis studiosos, eisdemq; auctoritate dignitateq; commendabiles. Cicero de Republica disputans, inducit Scipionem eum, qui Carthaginem deleuit, de Repl. verba faciētem, quando iam iamque peritura præsentiebatur. Cùm enim Scipio in 2. lib. siue dixisset, vt in fidibus ac tibijs, atq; cantu ipso ac vocibus, concertum esse quendam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ serre non possunt, eumq; concertum ex dissimillarum vocum moderatione concordem tamen effici & congruentem: sic ex summis, & medijs, & infimis interiectis ordinibus, vt sonis, moderata ratione ciuitatem consensu dissimillimorum concinere: & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, artissimum atq; optimum omnium in Repl. vinculum incolunitatis, quæ sine iustitia esse non potest: quod à Cicerone petitum estat à 4. De repub. Plat. cuius hæc verba:

ὁρᾶς οὖν, ἢ γ' δ' ἐγὼ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντεύομεθα ἀρτι, ὡς ἀρμονία τινὶ ἢ σωφροσύνη ὁμοιωται; τί δ' ἢ ὅτι ἐχ' ὡσπερ ἢ εὐδρεία καὶ ἢ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἐκατέρα

ἐνῶτα ἢ μὲν σοφίην, ἢ δ' ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρήχτο, ἐχ' ἄνω τὴν πόλιν ποιεῖ αὐτή, ἀλλὰ δι' ὅλης ἀτεχνῶς τέταται διὰ πατῶν παρεζομένη ζυνάδοντας τῆς τε ἀφ' ἀνεστάτος ταυτὸν, καὶ τῆς ἰσχυροτάτας, καὶ τῆς μέγας, εἰ μὲν βέλαι, φρονήσαι, εἰ δὲ βέλαι, ἰσχυρεῖ· εἰ δὲ πλῆθει ἢ χρημίαν, ἢ ἄλλω ὄρωσῶν τῶν τοιῶτων ἄσε ὀρθότατ' ἂν φάμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι χείρονός τε καὶ ἀμείνονος καὶ οὕτιν συμφωνίαν, ὁπότερον δὲ ἀρχην καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἐκάσῳ.

Hæc ex Cicero lib. de repub. retulit D. August. lib. 2. cap. 21. De ciuit. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, si admoñea Romanos veteres per Lyra Hieroglyphicum concordiam designasse, vt & veteres alij iudicium compositum, concordiam in equalium, rectam bonamq; institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura, vt conimodis ad concordiam suadendam symbolum ab Alciato minimè excogitari potuisset. Videtur autem sumpta comparatio ex Oro Apolline Niliaco de literis Hieroglyphicis, in fine operis, cuius verba sunt: Ἀνδρωπον συνεχέα καὶ ἐνωτικὸν βελομένοιο σημεῖναι λύραν ζωγραφεῖσι. αὐτὴ γὰρ συνέχειαν φυλάττει τῶν ἰδίων κρημάτων. id est: *Hominem coniunctum et vnitum* (vt sic dicam) *significare volentes Aegyptij, lyram pingebant. Hæc enim continuitatem propriarum seruât pulsationum.* In Lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonum temperantur: quod prudens & sedatus homo præstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in œconomia moderanda, vel deniq; gubernatione Reipubl. in quibus homines varij ac diuersi, cum singuli sunt, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione in vnum quasi harmoniæ concertum conueniunt. Isidorus quidem Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Musicæ arti operam daret, Nauplii mala bene caneret, sua verò bona malè disponderet, neque sibi vllum in vita concertum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui Lyrae chordas optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Idein videns quendam parum cordatum aptare

Quid per lyram veteres intellexerint.

Reipubl. cum Lyra comparatio.

Locus insignis è 2. de Repl. Cicero-nis.

aptate psalterium: Non erubescis, inquit, qui sonos ligno aptes, animum ad vitā non componas; Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmoniæ & concentus nomine appellavit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratijs ornatum, optimum Musicum & citharædum esse. Nam idem Plato putavit Musarum nomen à *μῦση*, quod sonat idem ac honestè instituire. Sed & Getæ, populus ille Thraciæ iuxta Hungariam, hoc idem significare volentes, citharas sumunt, easq; pulsantes, legationes de conficienda pace faciunt, ut refert ex Theopompo Athenæus lib. Dipnosôphist. 14. At seposita paulūm lyra, mox resumenda, audiamus citharam.

III.
Cithara.

HANC citharam] Cithara est musicū instrumentum in triquetram figuram cōpositum, plus viginti chordis aptum, vulgò Harpa. In qua significatione vsus est Henricus Glareanus diligens antiquitatis scrutator in sua Musica. Hic tamen citharam pro testudine, quæ vulgò est Lutina, accipit, cuius inuentionem Mercurio tribuunt. Homerus in Hymno Mercurij: *Ἐρμῆς σοι πρότις α χέλυν τεκτίνατ' ἀσιδόν.*

Mercurius prior ipse chelyn facit arte canoram.

Lembus.

A lembi forma] quæ formam habet lembi, nauiculæ breuis & celeritæ, cuius inuentionem Cyrenensibus tribuit Plinius lib. 7. Vide Lazarū Bayssium, de re nautica.

Halienticiū opus.

Halientica fertur.] Id est, piscatoria, propter similitudinem, quam habet cum scapha piscatoria. Hinc Halienticiū opus, in quo de piscibus tractatur: *ἀλιεύς*. n. piscatorem sonat, & *ἀλιεύω*, pisces. Halienticon opusculum scripsit Ouidius, quod tamen pleriq; viri docti Lucano tribuunt, Lilius Gregorius in opusculo de nauigijs sic ait: *Halias est nauis maritima, apud Græcos notissima, ab ipso, ut liquet, mari appellata, scapha scilicet. Sunt qui eandem cum piscatoria faciant, hoc est, ἀλιευτικὸν πλοῖον, certè & à nostris piscatoribus dicitur.* In hoc genere reponuntur cymbæ, scaphæ, horiæ, lenunculi, &c. De Halienticis quædam habet Plinius, lib. 32. cap. 2. Existimo autem hic fieri allusionem ex verbo Græco ad Tuscum, si quidem Tusci illud instrumentum vocat Liuto, veluti à Græco *ἀλιεύω*, deriuantes. Pignorius iudicat Italos vocare citharam

Liuto, non modò à forma, sed etiam à nomine Lembis, quem Ligures etiā nunc Leudo, siue Leuto appellant. Hinc falsus videtur Volaterranus in etymo, qui lib. 35. Philologiæ hæc habet: *Leutū vocant fortasse a leuore, & loco plectri penna percussit.* In quo excellunt Petrus Bonus Ferrariensis. *Pulsatur & digitis, inuento nostra ætate Stephani Hispani aulici Ferdinandi Siciliæ Regis, excellentissimi Lyristæ. Antonius etiam Rota Patavinus (ut scribit Scardeonius) pulsando Liutum, in Italia, eruditorum iudicio, vix parem habuit.*

Lyristæ
excellen-
tes.

Vendicat & propriam, &c.] Vendicat sibi propriam quātumuis inuentionem tamen Græcis debet. Sed tamen Italos id sibi vindicare suspicor, quod apud eos lyre vsus sit frequens habitus. Non erit incōmodum repetere, quæ de Musicæ prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. cap. 15. Quapropter inquit Alciatus: *Hoc instrumentum, cuius Itali sunt inuētores (malim perfectores) ad te mitto, & non aliud, quia Itali Principes cœiūt in fœdera.*

Lyra inuē-
tio.

Accipe Dux.] Ausculta, quid hoc symbolo velim.

Nostrum munus.] Monitum, consilium.

Quo noua, &c.] Historias Italicorū bellosorū & fœderū tibi compares ex Guicciardino, & alijs permultis. P. Iouius lib. 15. Historiarum: *Interea Maximilianus Sfortia, quum crebris rumoribus afferretur, maximum in Gallia exercitum comparari, & Regem ipsum belli Ducem, superatis Alpibus in Italiam primo quoq; tempore descensurum, commeatu, arma, equos, tormēta, atq; omnis generis præsidia summo studio parare, pecunias singulis vrbus imperare, munire arces, & Heluetios, cæterosq; socios Principes per legatos obnixè precari, ne se in tanto rerum discrimine deserere vellent.*

Cum socijs.] Socius dicitur, qui pari consilio, spe & periculo rem aliquā cum altero aggreditur. Sic Romani socios appellabant, quos ita fœdere coniunctos habebant, ut belli & pacis essent participes. Sic quoq; inter negotiatores socij dicuntur, qui lucri damniq; cōmunionem inierunt. Cic. p. ro. Q. Rosc. Qui socij fallit, in virorum bonorum numero non habendus.

Socius.

Fœdera inire.] Pacta & fœdera tribus modis

*Fœdera
tribus mo-
lis inita.*

dis comperimus veteres sancite cōsueuif-
se: verbis, vt iurando: Factis, vt ma-
ctatis victimis: manibus, vt his fidem ob-
stringerent. Vnde tria apud eos erant ru-
pti fœderis crimina: periurij, aræ violatæ,
& fractæ fidei.

Difficile est, nisi docto, &c.] Immò dif-
ficilius est imperito Principi tenere impe-
rium, totq; hominum fōtis moderari. Ideo Persius. Sat. 4. Netonem increpat. Et
Stratonicius citharœdus Regi Ptolemæo
pertainicus secum de arte canendi disputa-
nti respondit: Ἐπερον ἐσίν, ὃ βασιλεὺς
σκίψτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id est:
Aliud est, Rex sceptrum, aliud plectrum.

Vnaq; si fuerit non bene tenta fides.]
Nisi coerceantur improbi & scelerati: Id
enim omne ἀλληγορικῶς accipiendum. Fi-
des autem (inquit Sextus Pōpeius lib. 6.)
genus citharæ, sic dictæ, quòd tantum in-
ter se chordæ eius, quantum inter homi-
nes fides concordet. Virg. 6. Aeneid.

Threijcia fretus cithara, fidibusq; canoris.
Non tamen temere reperias numero sin-
gulari, nisi apud Poetas, eius diminutiū
est, fiducula.

Ruptaue.] Si intreat, aut etiam è me-
dio tollatur aliquis patriæ necessarius ci-
uis. Addam hoc loco illud pro Alciato; vi-
deo enim eū posse reprehendi, quod sen-
tentiam à sine Pentametri vsq; ad partem
sequentis Hexametri protraxerit in illis
verbis:

Vnaq; si fuerit non bene tenta fides.

Ruptaue.

Quod idem in primo disticho fecit, vbi
principium primi Hexametri reddendū
est principio Hexametri sequentis inter-
cedente Pentametro. Sed faciliè Alciatiū
nostrum exculare possumus, præterquā
enim quod hoc apud Græcos sit frequen-
tissimum, Latinorum quoq; testimonio
defenditur. Ouidius. 1. Factor.

Vtq; dies incerta sacris, sic tempore certo.

Seminibus iactis est vbi fœtus ager,
Stare coronati plenum ad præsepe iuueni.
Idem lib. 2. Factor.

Fortè fuit Nais Lar nomine: prima sed illi

Dicta bis antiquum syllaba nomen erat
Ex vitio positum.

Quod idem etiam apud Horatium in
strophis Sapphicis obseruare licet. lib. 1.
Carm. Ode 2.

Neue te nostris vitijz iniquum.

Ocyor aura

Tollat.

Idem lib. 2. Ode 16.

Mugiant vacca, tibi rollit hinnitum

Apta quadrigis equa; te bis Afro

Murice tineta

Vestiunt lana.

Perit omnis gratia,] Conuentus, deco-
rum, suauitas, Allegoricè, Reipub. mo-
dus & pulchritudo abit in nihilum.

Concha.] Lyra, testudinis. Concha enim lyram primus construxit Mer-
curius, vt refert Lucianus in dialogo A-
pollinis & Vulcani, siquidem cū testu-
dinem mortuam ad ripas Nili inuenisset,
brachia adaptauit, ac iugum induxit, cala-
mos postea agglutinans, ac fundo quodā
subiecto, nouem deinde chordas super ca-
lamis, tanquam ansulis intendens, iucun-
dum quid modulatus est.

Sic Itali proceres.] Principes, primores
Italiæ.

Est procerum verè procerum corpus habere.

Coeunt in fœdera.] Nota synonyma.

Coire in fœdera, antè, Fœdera inire: Dici-
tur etiam Ferire fœdera. Cicero pro domo
sua: Fœdera feriebantur pecuniarū. Virg.

— Haud sit mora, Tharcon

Iungit opes, fœdusq; ferit.

Nil est quod timeas, si tibi cōstet amor.]
Ἐείς admodum efficax, planctus ijs ne-
cessaria, qui suum imperium volunt esse
stabile & permanēs. Sic Socr. ad Nicoclē:
φυλακὴν ἀσφαλῆσάτην ἢ γὰρ σώματος ἔτε
τήν τε τῶν φίλων ἀρετήν, ἢ τὴν τῶν πο-
λιτῶν ἔνοιαν, ἢ τὴν αὐτῆ φρόνησιν.
διὰ γὰρ τῶν ἢ κτᾶσθαι ἢ διασώζειν
τὰς τυραννίδας μάλισ' ἀντὶς δύνατο.
Et Claudian.

Non sit excubia, non circumstantia pila,
Vt tutatur amor,

At si aliquid desciscat.] Discordet, de-
ficiat, si aliquis factiones concitet, aut se
desertorem præbeat.

Vti plerumq; videmus.] Vix enim vlla
tam sancta societas, quæ non habeat suum
Iudam.

In nihilum soluitur.] Antea dixerat,
Perit omnis gratia.

Harmonia.] Fidium concordia & con-
centus, ab ἀρμόζω, *coapro*: Plutarchus
in libello de vita Homeri, explanans
allegoricè Martis & Veneris adulter-
ium, sic concludit: Hinc fiet planum,
quod

*Testudo
quomodo
inuenta.*

Fides.

*Excusa-
tio Auto-
rus.*

quod & ab aliis poetis dictum est, ex Martis atq; Veneris concubitu natam esse Harmoniam, ex contrariis videlicet, graui & acuto, pugnantibus inter se proportionem debita siue apta. De Harmonia vide Natalium Comitem Mythol. lib. 9. cap. 4. Fab. c. 10. lib. 1. Instit. Orator. & Macrobr. 1. Saturn. cap. 6. Laudatur Iustiniano, Nouella constit. 8. *καλλιτέ και σύμφωνος τῶν τε, ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἀρμονία*. qua soluta sequitur ἀτάξια & perturbatio omnium Reipub. ordinum.

IV.

Sed audiamus nunc, quænam documenta Lyra nobis cum suo concentu præbeat.

1. Inter cæteras huius symboli significaciones, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicacia intelligitur. Sic enim pleriq; optimi scriptores (inter quos principatim quendam sibi suo iure Cicero vendicat) concordiam à corde defleunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde sit animi principatus: vnde concordēs, vecordēs, & excordēs denominantur. Alii concordiam à chorda deriuati malunt, quòd variæ chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorum consensus atq; similitudo amorem pariat, Platoni Lyra consecratur, & annumeratur inter ea, quæ sūt amoris monumenta. Cùm enim in se Lyra suauitatem Musicam contineat, non malè videtur habere quendam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippe quæ blando ad se homines illicio pertrahat. Ceterùm ea sedati animi iucunda grataque imago, in id verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedæmoniorū expressa, apud quos erat sollenne, vt ad Lyra, aut tibia, vt alii volunt, sonum aciem instruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animum sedabat, quàm Lyrae modulis, vt planè mihi Hieroglyphicum istud mitabile esse videatur.

Lyra vita
humane
symbolū.

2. Huc lubens conferrem, quæ de Lyra retulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo, cap. *περὶ εὐδαιμονίας*. quo loco humanam vitam cum Lyra non inconueniè confert. Sed ne longior sim æquo, lectorem ad Pieriam ablego, Hieroglyph. lib. 47. qui hac de re abundè suppediat.

Regū nor
n.a.

3. Addo huc, quæ Diogenes Pythagoreus disputat apud eundem Stobæum, cap. *πε-*

ρὶ βασιλείας, Regis esse munus vt Rempubl. Lyrae instar moderetur: nempe, vbi prius sibi ipsi imperarit ex præscripto legis: quippè qui nosse debeat populi, quem sibi commissum habeat, harmoniam & concentum, ad eam legem sibi accommodandam esse.

4. Dicant præterea hinc Principes, qua ratione amore potius & beneuolentia subditos gubernare, quàm vi & armis debeant; siquidem constans pax, indubitata fides, prompta obedientia, non alia clauī melius ad harmoniam tenditur, quam amore. Præclare Agefilaus, cum rogaretur cur Sparta non cingeretur mœnibus: ciues armatos, & inter se consentientes, satis esse ad vt bis præsidium, respondit. Dicebat etiam ciuitatem non saxi, aut vallis, sed incolarum virtute muniri. quos nimirum si iungat concordia, nullus potest firmior esse murus. Ad id respexit Cicero 2. Philip. Nonne igitur millies perire est melius, quàm in sua ciuitate sine armorum præsidio non posse viuere? Sed nullum est istud, mihi crede, præsidium: charitate & beneuolentia septum oportet esse, non armis. Plutarch. *ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι*, nihil commendatius esse viro ciuili ait, quàm vt suos ciues amicitia mutua, concordiaque deuinciat, litium & discordiarum occasionem omnem tollat. *λείπεται δὴ τῶ πολιτικῶ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὁ μηδενὸς ἐλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιοῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικῶσιν, ἐριδας δὲ καὶ διχοσπορῶνας καὶ δυσμένειαν ἐξαιρεῖν ἅπασαν*, &c. Nec verò aspernanda vox est Agasicles, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi absque stipatoribus & satellitio possit. Si subditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periantri vel Antigoni præclara huc responsa conferam? Horum enim alter dicitur abbat, summa ope nitendum esse iis, qui tuto regnare vellent, vt beneuolentia potius quàm armis stipentur: alter, amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, sitis & validis eam præsidii munieret, rectissime dixit, nullum imperii firmitus & stabilitus esse præsidium, quàm ciuium beneuolentiam. Idemq; penè Synesius: *ἔυνοια μὲν καὶ μάλιτα βασιλείας ἐστὶν ἰσχυρὸν φυλακτήριον*. Nec verò mihi temperare possum, quin adiciam istuc ex Arato Plutarch.

Optima
Principis
custodia
amor.

ch.

ch. Veram ac stabilem ciuium beneuolentiam, optimam esse Principis custodiam : *ἡδ' ἐν οἷον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὐνοία φυλακτῆριον ἀνδρῶν ἀρχόντων*. Graffaiores enim & latrones sese tutantur precipitiis & rupibus, quantum possunt : Regi autem nihil fide & beneuolentia suorum firmius aut munitius esse unquam potest. Pulcher locus apud Plin. Panegyrico, ubi confert securitatem sub Traiano cum Domitiani meticulofo, & impotenti imperio: Quanto (ait) nunc tutior, quanto securior eadem domus, postquam eius non crudelitatis, sed amoris excubiis, non solitudine & claustris, sed ciuium celebritate defenditur? Et quid ergo? discimus ex petimento, fidissimam esse custodiam principis, ipsius in-

nocentiam. Hęc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egerit. Frustra se terrore succinxerit, qui sepius charitate non fuerit: armis enim arma irritantur. Hęc Plinius grauissimè, ut ferè omnia. Memineram alioqui ex Volcatio Gallicano in Auidio Cassio, bonos principes illesos: contra iure occisos tyrannos ferè omnes, tradit Aelian. var. hist. Occurrebat illud principis cordati ex Plutarcho, regum Apophthegmatis: deuictis Grecis, cum quidam ipsi consuleret, ut presidii vrbes contineret: *Malim, inquit, diu benignus, quam breui tempore dominus appellari. id est, μάλλον πολὺν χρόνον ἑδέσθην χρησός, ἢ δεσπότης ὀλίγον καλεῖσθαι*. Sed hęc plusquam satis.

Silentium.

EMBLEMA XI.

Cum tacet, haud quicquam differt sapientibus amens :
Stultitiae est index linguæ, voxq; suæ.

*Ergo premat labias, digitoq; silentia signet,
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.*

C O M M E N T A R I I.

I. **S**EDEAT gravis vir, habitu Philosophico indutus, inter mutos suos magistratos libros, qui indice digito silentium signando, labia comprimat, non ad nares porrigat, ut in hac figura apparet.

II. *Lingua vsus.*
Lingua animi in dex.
BOLVM carnis intra faucibus claudimus spongiosum, flexibilem, salivæ & sputi receptaculum, qui aeris reciproci allisu, vallo dentium, & camera oris, ac fornice illo concauo obseptus, vocem stringit in articulos & format verba, vnde plectri nomē, & linguæ, à lingendo inditum, quia lingit, lambit, sorbet, & in fractione naturæ molam adiuuat, attenuando cibo & deglutendo. Exigua portio & frustillum corporis, sed cuius functio sanè multiplex & varia. Quicquid concipit animus aut effingit, hoc interprete manifestat & eloquitur: si rabies ibi occulta, aut spuma bilis circum præcordia bulliens, hoc præcone detegitur, & cum asperitate quadam verborum emicat: si venis lasciviæ suscitentur illic carbonēs, & flagrare incipient, per os egeruntur sermonis indicio, qui refertus amatoria leuitate, mollis, effœminat libidinenti spirans. Quem chartæ pictæ oblectant & versicolores, alveus, fritillus, tessera, lucta, palæstra, chorea, venatio, aucupium, lustrum, popina, culina, & talium aliquid, in ore habet frequenter, & testimonio linguæ prodit morsum animi. Cui devotio & pietas cordi, producit in colloquium diuina tantum, & quæ cælum aut sublimia sapiunt, non ludicra, non senrillia, aut vanitate aliqua commixta. Distingui hominem à cæteris animalibus ratione & oratione nouimus: in ea velut in modulo species imprimuntur rerum, per hanc se diffundunt & communicant: illa matrix est imprægnata & granida conceptis formis, hæc velut obstetric, quæ parturienti succurrit, & fœtum liberat. Suffocatur in utero rationis partus, nisi aperiat claustra, & educat aut soluat oratio. Si vitium in prole aut defectus, talis editur vitio; deformis scilicet & monstruosus; impura enim cogitatio & flagitiosa plerumque in vocem erumpit similem. In cavernis terræ bituminatis aut microsis collecta

aqua, non alio sapore per siphunculos aut tubos salit: nec cor malum, nisi mala & in quinata sordibus eructat. Si vappa in cadovinario aut corruptus liquor, per epistomium certè generosus, & qui Falerni aut Chii virtutem referat, elici nunquam poterit: qui sentina scætet seditimorum affectuum, qui aspidēs nutrit & bufones in pestore, quomodo virtutum rosas aut lilia per otificium cordis progerminet, vel apiculas pariat, aut bombyces? Vix cōtinget. Quemadmodum lepra tactus contagium spirat, & halitu insicit, ita voluntas praua, aut affectus per aculeum linguæ: scorpionis ictus non sic noxius aut viperæ: venenum est quidem sub labijs, sed per canalem gutturis ex radice vitæ, vbi primum emergit. Index igitur mentis lingua, quæ si fræno regitur, sanam demonstrat; egrâ, si effrænis & volubilis. Inuadere alios mordicus rabido cani similem, quæ tandem nota est pacati animi? Dissidiorum semina & causas belli spargere, fuliginem candori nominis oblinere, & inducere nubeculam luce nati famæ, effutire in vulgus quæ secreta commissa, superaddere auctarium crescenti mendacio, dissimulare veritatem & fucare, comminisci, fingere, dilatare quæ nusquam & nunquam, vouere diris, execrationibus ferire, allatrare cœli ter sanctum illud & adorandum Numen, perurijis assuescere, contestari falsa, detestari contraria, nonnè cloacam Auerni spirat talis mens, & Acherontæos puteos, & manifestat se indice linguæ? quæ mordet, pungit, murmurat, gannit, ululat, grunnit, stridet, strepit, sibilat, tonat, fulminat, tollit, deijcit, colligit, dissipat, vulnerat, sanat, quâdo liber, aut quoties interior vis, aut motus dicitur. Miraculi loco est, qui parcus in his, nec dictamen audit, aut vim sequitur, cohibito hoc naturæ plectro, & victo ad imperium reginæ Prudentiæ, cuius iussu se moueat aut coerceat. Lubricitate seducimur interdum & agili flexu membri luvius, elabitur enim ut anguilla solet aut murrænula, capta etiam & compressa, è medijs digitis, & nocet priusquam animaduertat ratio: iaculum ante volat celeritate,

Lingua abusus.

nec impetus eius nisi ex vulnere iam facto cognoscitur:intercipi nequit dum in cursu est, & ab arcu mentis iam excussa: O stragem spiculi,quã improuisa es atq; Euris citatior? Consultum sit vel hoc Emblemate, stipare arcibus & munire vallo, quod natu ra ipsa circumdedit prouida periculi: quid illo firmius arcendo hosti aut frangendo, si allidit ad hũc murum offensum & retunditur? Præiuit sapiens olim Harpocrates: imitemur, compescamus labra, & opponamus digitum nec reducimus nisi ad laudes Creatoris & proximi commoda. Nam silentium autoritatis tantum & ornamenti obtinet, vt homini etiam imperito & indocto prudentiæ opinionem concillet, si garrulitatis vitium nouerit comprimere. Id expressit hic Alciatus ἐκ τῆ παλλαδᾶ, i. Anthologiæ Græcorum Epigrammatum:

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατος ἐστὶ σιωπῶν,
Τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος ἀσχροτάτον.

Dū tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namq; tacendo tegit.
Sic vertit Sanctius:

Cū tacet indoctus, poterit consultus haberi:
Si celet verbum turpe velut vitium.
Extat & alterum eiusdem Palladæ:

Ἡ μεγάλη παιδείεις ἐν ἀνθρώποισι, σιωπῇ.
Μόρτυρα Πυθαγόραν τὸν σοφὸν αὐτὸν ἔχω.

Quod Thomas Morus sic vertit:
Rebus in humanis magna est doctrina tacere.

Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras.
Nep̄e loqui doctus reliquos docet ille tacere,
Magnum hoc ad requiem pharmacon inueniens.

Hoc etiam confirmant Hebræorum prouerbia: Stultus, inquit Salomon, si tacuerit, sapiens reputabitur; & si compresserit labia sua, intelligens. Sed de silentio mox latius.

CVM tacet, &c.] Nullum videtur inter sapientem doctumue, & insipientem vel indoctum discretimen, si vterq; tacuerit.

Amens] ἀνεσ, qui mente est minuta, vel qui à mente descendit. Varro. Hic pro stul-

to, vel qui non male Abderologus dici potest, id est, stulta loquens, quiq; nihil nisi nenas nugasq; meras effutiat. Vide pro uerb. Abderitica mens. & Cœl. Rhodig. lib. 30. c. 4.

Stultitia est index &c.] Stultitiæ argumentum manifestissimum est lingua estra nata; interpres est enim mentis & consilij. Seneca ad Serenum, cap. 11. Vt quisq; con temptissimus, & vt maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. Nam vt corpore tenues, veste se dilatant: sic qui ingenij aut sapientiæ inopes, diffundunt se in verbis. Lipsius in notis ad Politic. Quid visurus sim, nescio; sed verbosus valde, & vna sapientes, nondum ego vidi.

Ergo premar] Tacendi artem modumque tenet. Apparet ad id Iuuenalis Satyr. 10. alluisse:

— digito compesce labellum.

Labias] Plutarchus 8. Symposiacon, Labra unde dicitur. problem. 6. Labra, quod ijs cibis capiatur, appellationem sortita esse vult. i. λαμβάνειν τὴν βρωτὴν. Sed id fortè nihil ad rem, vt pluribus disputare, an labia, vel labias sit legendum, neque enim me mouet Gellius & Apuleius, qui labias vsurpant in voce feminina. Gellius quidem lib. 10. Noctium, c. 4. bis vsurpauit labias in femino. Et Macrobius 2. Saturn. c. 2. citat quoddam vetulosum, in quibus est: Cucurrit ad labias mihi. Sanè Apuleius lib. 2. De asino aureo: Ecce, inquit, natus integer, incolumes oculi, saluæ aures, illibatæ labiæ, mentum solidum. Idem lib. 3. dixit, labias pendulas. Lib. 10. Contorta in modum linguæ extrema labia grandissimam calicem vno haustu perhausi: hic enim labia extrema, est sextus casus. Eodem: Labias modicas ambrosio rore purpurantes suauari Plautus in Stichis:

Age tibi cenam quando bibisti, refer ad labias tibi.

At quid opus pluribus? Certè labias, & labia citra differentiam veteres dicebant: quanquam Donatus ad Eunuchum distinxerit, non aptè profecto, vt labra, superiora; labia, inferiora sunt; & virorum labra, mulierum labia, & labias asinorum: quod ad verum vniquam fuerit, cæteris relinquendum.

Digitosq; silentia signet.] Alludit ad illud Ouid. ex Metam. 1. x.

Quiq; premit vocē, digitosq; silentia suadet.

Erantada.

Fons Emblematis.

Labia & Labias.

Serapidi
præposi-
tus Harpo-
crates.

Martianus Capella lib. 1. Verum quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari, silentium componebat. Et Apuleius lib. 1. De asin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori suo adiuuens, & in stuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Respexit autem ad id, quod de simulachro Serapidis auctores referunt, cui præpositus erat silentij Deus Harpocrates, digito latè compressens, aut Angerona ore fera obsignato. D. August. De ciuit. 18. cap. 5. Plin. lib. 3. c. 5. Macrobi. 1. Sat. cap. 10. G. Yrard. Syntagm. 1. Antholog. quod monet indecentium verborum lingue sigillum esse imponendum: meliorem namq; esse verborum, quam possessionum custodiam. Id autem est huiusmodi:

Ἀρρίτων ἐπέων γλώσση σφρηγὶς ἐπι-
κείσθω.

Κρείστων γὰρ μύθων, ἢ κτεάνων φυ-
λακίη. id est:

In verbis lingua imponantur claustra ta-
cendæ:

Præstat enim linguâ, quæ moderetur opes.

Pharos.

Pharium] id est, Ægyptium: sumpta denominatione ab insula Ægypti Pharos, prope Alexandriam, in qua ille natus creditur. Plin. lib. 5. & 13. cap. 11. Homer. 4. Odyss. In ea turris est ingens, in cuius summitate ignis fieri solebat, qui nauigantibus de nocte prælucet: ab huius similitudine cætera quoque speculæ in similem usum constructæ, Phari appellatæ sunt.

Phari,
quid.

Vertat in Harpocratem.] Apud Catul-
lum reperitur formula hæc loquendi pro-
uerbialis: *Patrum reddidit Harpocratem:*
pro eo, quod est imponere silentium. Id-
em dixit: *Et factum me esse puta Harpocra-
tem:* id est, omnino taciturnum & silentem.
Harpocrates Deus Ægyptiorum, silentij
præses, cuius simulacrum in sacris Isidis
& Osiridis, vel Serapidis fuit positum, di-
gito ori admo compressens labia, vt
silentij omnes admoneret. Verba Plutarchi
sunt ex disputatione de Iside & Osiride:
τὸν ἀρποκράτην ἄτε θεὸν ἀτελήν κ' ἐνήπιον,
ἔτε χειροπότων τινὰ νομισέον, ἀλλὰ τῶ
περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγος νεαρῶ κ' ἀτε-
λὸς κ' ἀδιαρδρῶτε προσάτην κ' σωφρονι-
σὴν, διὸ τῶ σώματι τὸν δάκτυλον ἔχει
προσκέκλιμενον, ἐχρημθίσεως κ' σιωπῆς σύμ-
βολον. ἐν τῶ μεσορῆ μηνί τῶν χειροπότων
ἐπιφέροντες λέγουσιν γλώσσα τυχῆ, γλώσ-

Reddere,
& facere
Harpocra-
tē, quid.

Harpocra-
tes.

σα δάκτυλον. i. Harpocrates non est habendus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certe qui leguminibus præficiatur, sed præses atq; censor aliquis nouæ, imperfectæ & incompositæ hominum de Dijs sententiæ. Itaq; & digito ori admotum habet, quod signum præ se fert taciturnitatis & silentij: proinde qui mense Mesore offerunt ei legumina, dicere solent: *Lingua fortuna, lingua genius.* Idem dictus est & Sigalion, à verbo σιγῶν, quod significat tacere. Vnde Aufonius ad Paulinum:

Tu velut Oebalijs habitas taciturnus Amyclis,

Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet.

Vide adagium, *Reddidit Harpocratem.* Politian. in Misc. c. 83. & alios. Hæc hætenus, sed nouum facis si studiosorum desiderio volumus obsecundare. Addamus itaq; nonnulla licet Harpocratis sigillum in anulis solitum gestari à quibusdam ex veteribus, testes sunt longè multi, sum quæ auctorem laudant Plinium: in causa autem fuisse putant, vt silentij fides indicaretur.

Sigalion.

Harpocra-
tis sigil-
lum in
annulis.

Qua ratione Alexandrum Magnum existimo cum epistolam quædam matris Olympiadis, conuictijs plenam aduersus Antipatri nomen, vna cum Hephæstione legeret, tractum è digito annulum, or illius appressit, tacite quidem & amice, sed re ipsa tamen silentium imperans. Quod mihi vt trò reuocat in memoriam Titii Liuij imaginem à Patauinis supra Prætorij fores positam: habet enim ori appressum digitum, cuius gestus causas multas afferit, sed qui ex alijs doctiores videri possunt, conijciunt id ea cōfictum ratione, quod is scribendo adeo multa sit cōplexus, vt scriptoribus alijs silentium videatur indixisse. Sed id ego quidem malim ad singularem hominis tum sapientiam, tum modestiam conuertere, vt qui multa scribendo, longè plura in hominum animos cogitanda infuderit, de quæ Romana origine ea non minus prudentem, quam scitè & verecundè tradiderit, quæ sine fabularum permissione dici nequaquam poterant: vel quæ si litteratum monumentis credita extitissent, non parum de dignitate & admiratione huius imperij, de quæ nomine populorum domini detraxissent. At trigimus nonnulla de Angerona, cuius effigies ore fuit obsignato apud Romanos, vt silentium inueniret, in cuius tutela vrbs esset, quòdque

Angerona.

illi proprium nomen: ea nimirum super-
 stitione capti, ne Dij tutelares sacris qui-
 busdam auocarentur. Et ea certe causa
 necatum Valerium Soranū legimus, quod
 arcanum istud fuisset propalare ausus.
 Nullus enim est in literis adeo mediocri-
 ter versatus, quin sciat ex veterum scriptis,
 Romanæ vrbs duo fuisse nomina, vni
 apertum & vulgare Roma, à ῥώμῃ, puella
 Troiana; vel à fortitudine; aut etiam à Ro-
 mo, quem Romulus postea dixerunt: Al-
 terum verò ignotum, sacris adhibitum, vel
 paucissimis cognitum, id nomen fuisse An-
 thusam didici. Plinius sic libro 3. capite 5.
 Cuius nomen alterum dicere arcanis cære
 moniarum nefas habebatur. Iam verò
 quia Romani essent silentij tenacissimi,
 utebantur prima huius verbi littera S, quæ
 tricliniorum foribus superponebat solita,
 nimirum vt coniuinis silentium indice-
 retur, & ne fidos inter amicos esset, qui di-
 cta foras eliminaret, vt Flaccus ad Tor-
 quatum cauet. Et hodie quoq; mos obti-
 nuit, vt indice labijs opposito literam S,
 pronuntiando, seu potius sibi tando, silen-
 tium indicamus.

IV.

DOCEMYR, quanta linguæ adhi-
 benda sit custodia, siquidem ferè nihil dis-
 tinguatur imperitus à docto, à circum-
 specto prudentique homine imprudens, si
 linguam cohibuerit. Diuinus ille Plato in-
 terrogatus, per quid cognoscerentur ho-
 mines? respondit, homines & vasa figu-
 lina simili modo probari, hæc quidem ex
 sono, illos verò ex sermone facile cogno-
 sci. Eam ob rem facile est conijcere, cur
 quos Homerus, ingeniorum vertex, sapien-
 tissimos effinxerit, eosdem & silentes ferè,
 aut certè pauciloquos esse voluerit. No-
 uerat enim silentium, & parcum sobrium-
 que orationis usum, speciem habere gra-
 uitatis: contraq; apud sapientes maximè,
 loquacitatem indicem esse stultitiæ. Neq;
 enim alio nomine Therfitem vorionem
 vituperatione dignum arguit, quàm quod
 loquax esset, quàm quod obstreperus, im-
 portunè garrulus & seditiosus. Is enim
 non propriè loquitur, non verba facit, vt
 alij, sed tumultuatur: *ἤσπερ τῆς μένος
 ἀμυτροεπίης ἐκόλοα*. Nestori consulti-
 simo feni tribuit orationem melle dulcius
 ab ore fluentem: *τῷ κχι ἀπὸ γλώσσης μέ-
 λιτος γλυκίων ἔσον ἀδὴν*. Menelao argu-
 tam illam quidem, & nūquam à re disce-

dentem breuiloquentiam: *παῦρα μὲν,
 ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ ἔ πολυμυθῆς*.
 Vlyssi grandem & vehementem, sed diu
 tamen cogitandum facit, antequàm lo-
 qui incipiat. Rectissime dictum est à quo-
 dam ex veteribus, loquendi magistros nos
 habere homines, taceudi verò Deos. Pro-
 inde laudatur *ἐχεμυθία* Pythagorica,
 & Spartanus ille Lycargus, qui suos à
 pueris silentio initiari voluit. Notum est
 adagium Græcorum. *Tutum silentij præ-
 mium*: & illud Simonidis, Locutum fuisse
 se pœnituit, tacuisse verò nunquam: quod
 alij Xenocrati tribuunt. Nec enim omnes
 ea præditi sunt virtute, qua Cato, quem
 Cicero dicit, nullum vnquam emisisse ver-
 bum, quod emissum doleat. Succurrit
 Zeuxidis pictoris ad Principem Megabizū
 sermo. Is enim Princeps cum, animi cau-
 sa, in pictoris officinam descendisset, & vnā
 eum suis de arte pingendi disputare ad o-
 stentationem auderet: Cūm primum huc
 venisti (inquit Zeuxis) & linguam conti-
 nuisti, pueri mei nescio quid de te magni
 sibi pollicebantur, quippè qui tuum cul-
 tum, tuamq; purpuram obseruarent: sed
 vbi de arte, quam non tenes, loqui cœpisti,
 te continuo vt ridiculū hominem esse pu-
 tarunt. Quidam captius eūm duceretur
 ad Antiochum regem, qui hominem comi-
 tabantur, iuebant esse præsentis animo, ex-
 perturum fortasse regis clementiam, vbi
 ad eius oculos peruenisset: Nulla ergo
 mihi spes, inquit: alludens ad Iulscum regē,
 qui iocus intempestiuè iactus homini fuit
 exitiosus. Meritò apud Pindarum cele-
 bratur Thebanus Epaminōdas, qui quam
 quam multa sciret, pauca tamen loque-
 batur. Et certè frequenter vsuuenit, vt
 qui plus habeant pectoris, vt ita dicam, id
 est, in quibus & eruditio & prudentia mai-
 or, ij minus habeant linguæ. Demaratus
 cum in consessu quodam sileret, rogatus
 an id faceret stultitia, an sermonis inopia?
 Atqui, inquit, stultus nunquam tacere po-
 test. Non possum transire absque piaculo
 auream Zenonis vocem, qui Athenis
 exceptus à quodam Principe, vnā cum
 regis orationibus (quod ille sciret eos eru-
 ditus sermonibus oblectari, curauit & quod-
 dam Philosophos arcescere) solus nihil di-
 cebat. Itaq; comites à legatis appellatus:
 De te verò, Zeno (inquirunt illi) quidnam
 sumus nostrò Principi rennuciaturi à Ni-

Vlyssis oratio uehemens.

Megabi-
 zus repre-
 hensus à
 Zeuxide.

Iocus intē-
 pestiuus.

Laus Epa-
 minonda

Demara-
 tus.

Zeno se-
 nex inter-
 pocula tr-
 citur.

hil, inquit, aliud, quam Athenis esse senē, qui tacere sciat inter pocula. Quod non simpliciter dignum laude habitū est: magnum enim est senem taciturnum esse, cum ea ardasit admodum garrula: fortasse maius, quod inter pocula, ubi non vno nomine ad loquendum homines prouocantur: denique quod Athenis, vrbe omnium loquacissima. Itaque olim dictum est in nescio quem, qui quamdiu siluit, tandem magnus & grauis habitus est: Philosophus hic videti poterat, si tacuisset. Pindarus Isthmiorū 1. in Herodoti Thebani encomio, dicit: ἢ μὲν πολλὰ κὶ τὸ σεσωπαμένον, εὐθυμίαν μείζω φέρει. Atq; saepenumero tacuisse non parum gratia attulit. Idem in Nem. Od. 5. κατὰ σιγᾶν πολλὰ κίεσι σοφράτων ἀνδράπων νοῦσαι. Saepenumero silere nouisse homini sapientissimum est. Ad eundem omnino sensum occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur vel in primis Ino Euripidea, nimirum se scire σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, κὶ λέγειν ἴν' ἀσφαλές. Vnde Ecclesiastes 3. *Tempus, inquit, est tacendi, tempus item loquendi*: Prius dixit, *tacendi*; quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur. Plus enim quam ridiculum est, id docere velle, quod nondum didiceris. A quo vitio diligenter dehortans Salomō: *Si est tibi intellectus, inquit, responde proximo: sin minus autem, sit manus super os tuū, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.* Eccles. 5. Igitur

Sic linguam frana reſta rationis habena, Ne te confundat si verba superflua fundat. Digna profectō sunt, vt animis nostris perpetuō inscribantur illa Philosophorum præcepta, quibus monemur, vt veloces quidem ad audiendum simus & accurati, sic ad videndum quoq; ad credendum verō tardi, ad iudicandum tardiores etiam, ad loquendum verō tardissimi. Quia enim, vt Poeta nobilis dicebat, verba alata sunt & volantia, nulla vtiq; arte reuocari ea poterunt. Non desinam prius, quam huc retulero pulcrum certē Pythagoræ Samij elogium, quod scriptum reliquit Apuleius 2. Floridorum, quando quidem de silentij laude mihi verba facienti occurrat, quod aliquis ex veteribus longē ante dixerat, nullos certē fore sapientiæ fructus, nisi qui à radicibus silentij proficiantur: Sic igitur hic noster Apul. Tot ille doctoribus

eruditus (Pythagoram intellige ab Aegyptiis, Chaldaeis, Pherecide Syro, Anaximandro Mileſio, Epimenide Cretenſi, aliisque multis edoctum) tot tamq̃e multiuigis comitibus disciplinarum toto orbe hactis, vir præsertim ingenio ingenti, ac profecto supra caput hominis animi augustior, primus philosophiæ nuncupator & creditor, nihil prius discipulos suos docuit quam tacere: primaq; apud eum meditatio sapienti futuro linguam omnem coercere: verbaq;e, quæ volantia poetæ appellant, ea verba detractis pinnis, intra murū candentium dentium premere. Proflus, inquam, hoc erat primum sapientiæ rudimentum, meditari condiscere: loquitari de discere: &c. Idem fuit Iamblici Pythagorei præceptum, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἐπόμενος: linguam cohibere præ alijs omnibus, ad Deorum exemplum. Idem sentit Hesiodus lib. 2. ἐργ.

Γλώσσης τοῖς θεοῦ εἰς ἀνδράποισιν ἀριστος
 Φειδωλῆς, πλείσθι δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἴσης.
 εἰ δὲ κακὸν εἶποις, τάχα καὶ αὐτὸς μείζον ἀκείνης.

Lingua bonum eximum est homini, si pauca loquatur.

Siq; modum conseruet, inest tunc magna venustas.

Si probris laceres, laceraberis illico peius. Idem: Parca lingua maximus thesaurus. Cuius sententiam eleganter quidam expressit: Optimus est hominum lingua thesaurus, & ingens

Gratia, qua parcis mēsurat singula verbis. Zeno Citicicus cum vidisset adolescentem multa garrulentem: Aures, inquit, tuæ in linguam defluxere: submonens adolescentis esse multa audire, loqui pauca. Idem dicebat ob id binas habens aures, os vnicum, vt plura audiamus, loquamur paucissima. Id quod Muretus sic reddidit: *Vt nos pauca loqui, plura autem audire moneret,*

Linguam vnā, natura duas dedit omnibus aures.

Sed ad id argumentum copiosè locupletandum, consultō repete quæ habet doctissimè congesta Plutarcho commentario De garrulitate, & tractatu de Iſide & Osiride: quo loco docet, quid olim Harpocrates

Pythagoricum silentium.

ἔπεα πτερόεντα ἕρκος ὀδόντων.

Verba alata.

res apud Aegyptios mysterij habuerit. De silentij vtilitate praeterea vide Gelliū lib. 11. cap. 10. Plin. 3. cap. 5. & 28. cap. 6. Proterbium, *Tutum silentij premium*. At ne de silentio ipso nimis verbosus sim, iam filebo, vbi prius hoc vnum imprimā,

semper esse tacendum, nisi cum taciturnitas nocet. ipso Salomone docente, Proverb. 21. *Qui custodit os suum, & linguam suā, custodit ab angustijs animam suam.* Et *Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.*

Non vulganda consilia.

EMBLEMATA XII.

LIMINE quod ceco, obscura & caligine monstrum
 Gnosti acis clausit Dædalus in latebris,
 Depictum Romana phalanx in prælia gestat,
 Semiuiroq; nitent signa superba boue:
 Nosq; monent, debere Ducum secreta latere
 Consilia: auctori cognita techna nocet.

COMMENTARII.

I. **D**EPINGITUR signum militare Romanorum, aquila scilicet, laureata, expansi s alis, volanti similis, in sacello

quodam seu tabernaculo collocata, hasteque imposita, cuius ima pars præpilata est, & terræ infixæ. In adiacula autem illa,

E 4 imago

imago est Minotauri, bouis nimirum humana facie, promissa barba præditi. Hanc elegantem picturam Dn. Pignorio debemus, in ceteris enim editionibus omnibus, pro Minotauro Centaurus videtur expressus, & in ea vexilli specie, quam veteres nusquam agnouisse testatur. Porro qui de imagine Minotauri plura volunt, ablegantur ad Dialogos A. Augustini Archiepiscopi Tarraconeusis, qui Alciatum præceptorem ita proximè premit, vt non secundus, sed alter ab illo sit. Au verò in eadem ædicula cum aquila effigiebantur cætera signa præcis vtiata, vt Lupi, Minotauri, Equi, Apri, dubium me reddit locus Plinij, quem habet lib. 10. cap. 4. vbi aliquando aquilam solam exercitum comitatam, relictis in castris cæteris signis, lego. Sed hæc *παρέρως*. Hæc Minotauri imago reuocat mihi in memoriam nummum quendam, quem mihi aliquando Bolzani ostendit Generosus Dn. Marcus Sitticus Baro à V Volckenstein &c qui inter cæteros aureos, argenteos, æreos nummos (quorum ille antiquitatis amore, tantum congeffit numerum, vt iustum iumentum onus exæquare possit) protulit quendam, cuius ignotum metallum, colore enim cuprum emulatur, sed duricie etiam marmor vincere videtur: in hoc effigies apparet semiequi, pedibus solum anterioribus, collo iubato, auriculis equinis, & facie humana, vti hic in Minotauro videre est; litteras in circumferentia vetustas exedit. Quænam hæc sit figura, ego anceps, lubens alios audiam. Quoad epigraphen, hanc generaliore senset Sanctius, quàm pro Emblematis sensu: Nam dicendum fuerat, *Non vulganda consilia ducum*. Sed nodum in scirpo.

II.
Fons Emblematis.

DESUMPTVM videtur hoc Emblemata ex lib. 11. Sexti Pompei Festi, dictio ne *Minotaurus*, cuius hæc sunt verba: Minotauri effigies inter signa militaria est, quoniam non minus occulta esse debent consilia ducum, quàm fuit domicilium eius, labyrinthus. Minotaurus putatur esse genitus, cum Pasiphæa Minois regis vxor dicitur concubuisse cum Tauro. Sed affirmant alij Taurum fuisse nomen adulteri. Idem & ex Vegerio 3. de re militari, cap. 6. haberi potest: Tutissimum, inquit ille, in expeditionibus creditur facienda necessi. Ob hoc veteres Minotauri signum in legionibus habuerunt: vt quemadmodum

dum ille in intimo & secretissimo labyrintho aditus perhibetur: ita ducis consilia semper esset occultum. Hæc ille. Hinc sapiens Imperator Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, percunctantibus Tribunis, quoniam exercitum huc illuc agitare? Si putarem, inquit, tunicam meam meorum consiliorum esse consciam, eam actutum exuerem, combuteremq; Quod argutum responsum extollitur etiam à Crinito lib. 19. cap. 7. Et Antigonus Macedonum Rex Philippo filio multis præsentibus interroganti, ac dicenti: Quando castra mouebimus? Nihil aliud respondit, quam, Num metuis, ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, qui de hoc patrem multis audientibus percontaretur, cum in bello maximè celanda sint consilia principum. Hæc quidem bellè dici putat Lipsius, sed vnde rusticulis illis Romanis Minotaurus, & sabella hæc innotuerit, dubitat. Vnde vetetur, ne non Minotaurus, sed Taurus fuerit, robustum ac ferrox animal, atq; aptum pugnae, & bellicosus viris maximè congruum, propter ingenium dimicationem amplectens: sparsa siquidem in altum arena, eoq; stimulo ardescens de imperio certat, cornibus in procinctu manentibus dum aduersarius accinctus duello, vt explicat Simon Forcatulus lib. 6. de Gallor. imp. & Philof. De signis militaribus pulchra habes, apud Robertum Valturium de re militari lib. 10. Ioan. Antonium Valtrinum. lib. 3. cap. 9. de re militari Romanorum, & apud Guidonem Pancitollum, eiusq; doctissimum scholiasten, & alios.

Lipsij
iectura.

LIMINE quod cæco &c. Descriptio periphrastica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Est autem labyrinthus Isidoro lib. 15. c. 2. perplexum parietibus ædificium. Ouidio multiplex domus, cæca tecta, & limina flexu ducta

III.

Labyrinthus.

— in errorem variarum ambage viarum. Virgilio, Labor ille domus, & inexticabilis error. Horum quatuor celebrantur ita constructi, vt dissolueret eos nec vlla quidem sacula possunt. Primus Aegyptius, in cuius medio pro numero præfecturarum 37. erant aulæ, in quibus Aegypti præfecti sepelebantur. Vix erant longæ, tortuosæ, & subterranæ, quæ ad domos illas perfolis cuniculis ducebant: ceteram adeo intricata,

Aegyptius.

•atæ, vt qui has ingressus eſſet, inexpli-
cabili errore duceretur, & exitum imminere
nequiret. Ideoq; labyrinthum appellabãt.
Portam habebat ex Pario marmore ca-
didiffimo. Feſſus iam euodo cum quis
ad viarum ſuam perueniſſet, deſerebatur
ad porticum columnis de Porphyrite la-
pide conſpicuam, quæ nonagenis gradibus
aſcendebatur. Inde perueniebatur in aulam
ſiue cænaculum marmoreum, pulcherri-
mis ſimulacris & ſtatuis ornatum: ſed &
viæ ſeu meatus illi erant marmorei, aut la-
pide polito fornicibus teſti, quædam etiam
fores adaperatæ eiuſmodi edebant ſonum,
ac ſi tonitru intus terribile exiſteret. Con-
tingua huic labyrintho erat pyramis am-
pla, latitudine quaqua verſum quatuor iu-
gera ſoli obtinens, altitudine octo: in qua
Rex ille, qui labyrinthum iſtum fecerat,
erat ſepultus. Hinc vtiq; ſumptum Dædalus
exemplar alterius labyrinthi, quem fecit
in Creta, ſed centeſimam tantum portionẽ
eius imitatus, vt Herodotus, Plinius, & a-
lij tradidere. Tertius fuit in Lemno. Quar-
tum Porſena Hetruriæ Rex ſepulchri cau-
ſa ſibi fecit, Gallica magnificentia externo-
rum Regum vanitatem longè ſuperante.
Moles fuit ſub vrbe Cluſio, lapide quadra-
to, è quo ſine lini glomere exitus non da-
batur. Pyramidum in eo ſitarum altitudi-
nem M. Varronem puduit adijcere, ſaſti-
giatum opus aliàs deſcribentem, & in ſum-
mo orbem æneũ, ex quo excepta cathenu-
lis tintinnabula vento agitata longè ſoni-
tus referebant. De labyrinthis plura vide
apud Plin. lib. 10. c. 4. & lib. 36. cap. 13. Iſi-
dorum lib. 15. cap. 2. Chaffaneum in cata-
logo gloria mundi, part. 12. conſid. 75.
Pomp. Melam lib. de ſitu orb. 1. c. 9.

Monſtrum] Minotaurum intellige, qui
fuit filius Paſiſphaes, filiaæ Solis, vxoris Mi-
nois regis Cretenſis. Ea ſiquidem in nefan-
dum amorem tauri delapſa fuit, adeoque
exarſit, vt pateretur ſe includi lignæ vac-
cæ, quo tauro illo potiretur. Ex quo con-
cepit, & genuit horribile monſtrum, for-
mam habens partim hominis, partim tau-
ri, Venereis monimenta nefandæ. Minos au-
tem Rex volens monſtrum illud Minorau-
ri ex oculis hominum occultare, Dædalũ
iuſſit labyrinthum extruere, ædificium ob-
ſcurum, & inextricabilibus erroribus clau-
ſum; in quo Minotaurum abſcondit. Hi-
ſtoriam referunt Hygin. Fab. 49. Paſephat.

lib. 1. fabuloſ. narrat. Ouid. 8. Metam. Vir-
gil. 6. Aeneid. Diodor. lib. 5. Ouid. 2. De
arte:

*Dædalus occluſit cõceptum ſemine matris,
Semibouemq; virũ, ſemivirumq; bouẽ.*

Plutarchus in vita Theſei aſſerit, ex Paſi-
phaes & Tauri, q̄ dux erat Regis Minois,
adulterio conceptum fuiſſe Minotaurum.
Monſtra autem vocantur errores nature.
Facit enim caſus errorem in natura: ſicut
fortuna parit errorem in homine: vt cum
bonus alioqui Grammaticus, tamen barba-
riſmum vel ſolæciſmum loquendo teme-
rè facit. Phyſici monſtra vocant ea corpo-
ra naturaliã, quæ non habent iuſtum ſitum
membrorum, neq; conſuetam naturæ pro-
portionem partium.

Gnoſiacus latebris] In claſſo & obſcuro
carcere labyrinthi Cretenſis. Gnoſus, ſiue
Cnoſus, ſeu Cnoſius, vrbs eſt Cretæ inſu-
le, olim Cerathus dicta, nunc Candia; quõ
dam Minois regia. Vnde Gnoſus, Gnoſius,
& Gnoſiacus, adieciã.

Dædalus] Dædalus (vt ex Chronicis Eu-
ſebij diſcitur) tempore Gedeonis Hebreõ-
rum ducis claruit. Atheuieſis fuit, Mitio-
nius filius, faber ingeniõſſimus, cuius in-
uenta plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56.
Viſus eſt iſ ſimulacra feciſſe ſeſe mouẽtia.
Labyrinthum in Creta fecit, in quem poſt
occuſum à Theſeo Minotaurum, vnà cum
Icaro filio incluſus eſt: vnde cum auſugil-
ſet, propter inſerutabilem fugam (vt ait
Paſephatuſ) pennis auolaſſe exiſtimatus
eſt. De quo plura iuſtra.

Romana, Phalanx] Exercitus Roma-
nus. *Φάλαγξ*, agmen militare, quo Macedo-
nes vtebantur, vt legione Romani. Li-
uius appellat cuneum & aciem militarem,
connexionem atq; teſtudine quadrata mili-
tum. Continebat phalanx octo millia ar-
matorum. Verba Q. Curtij: Macedones
Phalanges vocant pedum ſtabile agmen,
vbi vir vitro, armis arma conſerta ſunt. Idẽ
lib. 3. Alexander phalãgem, qua nihil apud
Macedonas validius erat, in fronte conſti-
tuit. Non ignorandum, veteres lignis cor-
rynſiq; id eſt, clauis depugnare conſueuiſ-
ſe, quæ ratio militum phalangibus nomi-
nis cauſam præſtituiſſe creditur, ſiquidem
ligna vocantur phalangia. Argumento eſt,
quod ex materia compactas ſubſtruccio-
nes etiam phalanges vocitamus: & quæ na-
uibus ſubijciuntur hermata, id eſt, ſuſten-
tacula,

Monſtrum.

Gnoſus.

Dædalus.

Phalãx.

Creticus.

In Lemno.

italicus.

*Minotau-
us.*

Phalanx animal.

tacula, dicuntur item phalangia. Iude forsitan phalangia nuncupata, quæ è trabibus telas contextunt; animal est simile araneo, de quo Cælius Rhodig. lib. 7. cap. 16. hanc narrat fabellam. Scribunt Græci, fuisse in Attica Phalanga quædam, cui foret Arachne soror: eam verò ab Minerua hoplomachiam perdidicisset Phalanx, & telæ artificium Arachne, matrimonio se inuicem obstrinxere; indignata Dea, in reptile genus utrumq; deformauit, quod à sætu deuoretur suo. Ad digitos quin etiam vocem hanc reuocat Aristoteles: Nam qua flexus constat, condylus (inquit) appellatur; qua non flectitur, phalanx.

Phalanx; interodium.

Semiviroq; boue] Alludit ad illud carmen Ouidii, quod supra retulimus ex 2. Artis :

Semibouemq; virum, semivirumq; bouem.

Qui quidem versiculus ex illis est, quos amici Ouidii ex ipsius operibus sublatos volebant. Qua de re extant verba Senecæ 2. Declamat. lib. in hunc modum: Rogatus aliquando ab amicis suis, vt tolleret tres versus, petiuit inuicem, vt tres exciperet, in quos illis nihil liceret. Conscripserunt illi quos tolli vellent secretò, hic quos tutos esse vellent: in vtrisque codicillis idem versus erant. Ex quibus primum fuisse narrabat Albinouanus Pedito, qui inter arbitros fuit :

Semibouemq; virum, semivirumq; bouem. Secundum :

Egelidum Boream, egelidumq; Notum.

Ex quo apparet summi ingenii viro noui iudicium defuisse ad compescendam licentiâ carminum suorum, sed animam. Aiebat interim decentiorem esse faciem, in qua aliquis uentus esset. Hæc Seneca.

Signa superba] militaria signa, conspicua, in altum erecta.

Auctori cognita techna nocet] Consilium ducis de re dubia vel periculosa si detegatur ante tempus, nocet ei, qui detexit. Τέχνη, ars, artificium; aliquando prodolo, astutia, impostura, cauillatione, fraude artificiosa, officia (vt inquit Plautus) quemadmodum Ars, apud Latinos, quale est illud: *Sic ars deluditur arte.* Utuntur & Latini Græca dictione. Terent. in Eunuch. : *Tam scio hanc technam à Parmenone profectam, quam me viuere.* Et in Proterb. *Technam hanc in te struxisti*

Techna.

I V.

EPIGRAPHE Emblematis fati ma

nifestat, quidnam sibi velit Auctor, nimirum quod non minus occultata esse debeant consilia Ducum & Principum, quam fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthi: id quæ vel maximè in bellicis expeditionibus obseruari debet. Vt enim momenti plurimum ad victoriam habet taciturnitas, ita sepenumerò ingentes adfert calamitates lingue intemperantia. Dion auctor est, Tiberium Cæsarem, cum aliquando apud eum quispiam perçoraretur, quid cauere esset, cur sua consilia minimè committeret iis, quibus tutò fidere poterat, respondisse: Aut nulli, aut paucis cognitum esse oportere Principis consilium. Hinc festiuè, vt omnia, Plautus in Milite:

Nam bene consultum, in consultum est, si inimicus sit vsui :

Neq; potest, quin si id inimicus vsui est, ob sit mihi.

Nam bonum cõsiliu surripitur sapissimè, Si minus cum cura aut catalogo loquendi lectum id est:

Quippe si rescuerint inimici consilia tuu, Tu opte tibi consilio ocludunt linguam, & constringunt manus.

Atq; eadem, qua illis voluisti facere, faciunt tibi.

Siquidem reuelata & aperta consilia, non modo Rempub. totam, sed & ipsum haud rarò proditorem pessundabunt. Hoc enim modo iusturandum illud, ne arcana panderet, violans, facile suo ipsius iudicio, & propriis peribit armis. Non itaq; temerè hi, qui aduis negotiis præsumunt, animi consultationes, neq; intimis etiam amicis committere debent. Etenim σύμβουλος ἱερὸν ἐστὶ χρέμα. Consultor res est sacra: proinde noui cuius communicanda Plutarch. περί πολυπραγμοσύνης. οἱ τὰ τῶν μετέων κατὰ ἑπέντες, προναλισσασί τῆς γνώσεως εαυτῆς. Qui potentiorum mala inquirunt, sepe antè seipos pessundant, quam cognouerint quod quærebant. Etenim qui solis radios, & splendorem omnibus apertum diffusumque uolunt intueri, sed ad ipsum solem conuertunt oculos, excæcantur. Itaq; Philippides Comicus, cum Lysimachus ipsi dixisset, se velle de suis aliquid rebus impartiri: Quid vis (inquit) ò Rex, modò ne quidpiam arcaui. Quæ enim suauissima & visu pulcherrima Reges habent, ea liberè ostentari uolunt, vt splendida conuiuia; & opes, munificentiam :

Principia cõsilia obculsada.

Philippides Comicus apud Lysimachum.

centiam: si quid autem sit arcani, id quidem non est mouendum, neq; vel minimū attingendum, &c. Nota est historia de Fulvio, cui pessimè cessit, quòd arcanum Principis Augusti Octauii credere vxori non dubitasset. Nam

*Abfq; graui nullus retegat secreta periculo,
Fœminæ, cum sit garrula lingua, gregi.*

Nos Germani sic efferimus:

VVillstu was verschvigen haben,

So thue es deinem vveibe sagen,

Das bleibt bey ihr also verschlossen,

Als wasser in ein sib gegossen.

Scrībit Q. Curtius lib. 4. de Alexandri rebus gestis, Perfarum morem esse, vt arcana regum mira fide celent: vt non metus, neq; spes vocem eliciat, qua prodantur oculta: vetus enim disciplina Regum silentium vitę periculo sanxerat. Linguam grauius castigari, quàm vllum probum: nec magnam rem sustineri posse putant ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum natura esse voluerit: hęc ille. Huc reponenda verba Cassiodori ex formula Notariorum, libro sexto Variarum: Non dubium est, ait, ornare subiectos Principis secretum, dum nullis estimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Publicum est quidem omne quod agimus: sed multa non sunt ante sciēda, nisi cum fuerint Deo auxiliante perfecta: quę tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnosci, Regis consilium solos decet scire grauissimos. Imitari debent armaria, quę continent monumenta chartarum, vt quando ab ipsis aliqua instructio queritur, tunc loquantur. Totum autem distimulare debent, quasi scientes nesciant. Nam sollicitis inquisitoribus sepē, & vultu proditur quod taceatur, &c. Leo imperator, lib. De bellico apparatu: In rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros, & taciturnos, & qui in sua non aliorum potestate sunt, cum secretę res istę, vt secretiores fiant, minimè ad cognoscendum multitudinem indigent. Onolander lib. De optimo Imperatore, ca. De consiliis non euulgandis, scribit; Stulti inconsideratę esse, temerè in vulgus cōsiliū promere, & multitudinē arcanū intempestiuè committere. Improbis & qui de Repub. malè sentiūt, cuiusmodi obseruāt occasione, quas nacti, in hostes cōfestim trāsfigiunt, eū nunciū

allaturi, vnde sibi honores & præmia consequi posse rentur. Nec fuit vnquam vllus exercitus, de quo plerasq; ob causas tum liberi, tum serui in hostes haud cōmigrant: vbi præsertim arcanū aliquod atq; iterum tractari sentiunt; vel conferēdi manum & preliandi tēpus aduentare animaduertunt. Hęc fere ille. Ceterū acerba certē lex fuit olim apud Aegyptios, qua iubebatur ijs abscindi linguam, qui Reipubl. arcana, quę tecta esse oporteret, alicui detulissent, vt retulit Diodor. Siculus. Laudabile fuit institutum maiorum, quo obseruabatur, vt si quis de Rep. quidpiam sciret rumore, aliove modo, id ad magistratum deferret autē, neve cum alio quoquam communicaret, ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur. Magistratus quę accepisset, vel occultaret, si ita videretur, vel multitudinē proderet. Eam ob rem Athenis, cūm hospes venisset in officinam tonsoris, narrate cepit victos esse Athenienses in Sicilia: tonsor statim ad magistratum renunciavit: hospes, quia non satis constanter affirmaret, vel quia vrbem totam eo rumore perturbasset, vincus, tortusq; est, donec certiore nuncio de vero constitisset. Reuera multum refert in rebus tam magni momenti non temerè spargi rumores falsos, vel parum veri similes: vnde ex summa profusaq; lætitia mœror acerbissimus, summaq; consternatio: aut contrā, ex mœtore lætitia nimia & immoderata: quo nihil vel corporum valetudinē, vel publicę securitati perniciosius. Referrem exemplum Val. Maximi de Publio Vatiēno, sed obuium est cuique, lib. 1. cap. 8. cui etiam argumento bellē cōuenit, quod idem scribit initio lib. 2. Valerius: singula enim exscribere non vacat. Interea tamen non prætermittam, quod habet Ammian. Marcellin. 21. apud Persas neminem consiliorum fuisse conscium, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos silentij quoque numen coleretur. Vide Vegetium De re militari cap. 6. lib. 3. Frontin. Stratagem. lib. 1. cap. 1. Hęc cūm essem commentatus, illud iterum succurrit ex Platonis Theage: *Consilium rem esse sacram*. id est: *σύμβολον ἱερὸν εἶναι χρῆμα*. Cui conuenit, quod effertur è Menandri *γνώμεις: ἱερὸν ἀλλήθως ἐστὶν ἡ συμβουλίαι*. Reperitur & in

*Seneca
Ægyptio-
rum lex.*

*Cōsiliū.
res sacra*

Xeno-

*Fulvio
malè cessit
ob dete-
tum prin-
cipis ar-
canum.*

*Cassiodo-
rus.*

Xenophonte, ἡ λεγομένη ἱερὰ συμβουλὴ. Ad locupletandum verò pulcherrimum thema de non vulgandis principum arcana, succurrūt ex Corn. Tacito loci duo in signis: Primus est initio ferè Annaliam, vbi de nouo Tiberij principatu agit, cuius tacito iussu cæsus est Posthumus Agrippa, centurionis cuiusdam ministerio: nunciante enim centurioni, vt mos militiae, factam esse quod imperasset, neq; imperasse sese, & rationem facti reddendam apud Senatum respondit. Quod postquam Salustius Crispus particeps secretorum comperit, metuens ne reus subderetur, iuxta periculoso, ficta seu vera promeret, mouit Liuiam, ne arcana domus, ne consilia amicorum, ministeria militum vulgarentur, nè ve Tiberius vim principatus resolveret, cuncta ad Senatum vocando: eam conditionem esse imperandi, vt non aliter ratio constet, quam si vni reddatur. Sed & lib. 2. vbi de fictio Agrippa (is erat A-

grippa seruus, Clemens nomine, qui Augusti audita morte, sese pro domino gessit, varioque apud mentos rumore sparso, Agrippæ nomen mentitus) is vincus ad Tiberium dolo trahitur; & percontanti Imperatori; quomodo Agrippa factus esset? fertur respondisse: quomodo tu Cæsar. Vt ederet socios subigi non potuit, nec Tiberius de eo supplicium sumere palam ausus, in secreta palatii parte iussit interfici, corpusq; clam auferri. Anacharsis in conuiuio apud Solonem consopitus ita de cubuerat, vt sinistra comprimi pudenda viderentur, os autem dextra, quod fræno valentiore indigere linguam opinaretur. Rectè vtriq; quando non facile tot recensueris homines, qui Veneris intemperantia calamitates sibi contraxerint, quot ciuitates principatusq; arcanorum desolarit enūciatio. Quapropter loco conclusionis esto, silentium omnino seruandum in consilio, quod vim habere vis aut vsum.

*Arcana
domus
Imperato-
ris non de-
regenda.*

*Anachar-
sis.*

Nec quæstioni quidem cedendum.

E M B L E M A XIII.

CECROPIA effectam quam cernis in arce Leenam,
 Harmodij (an nescis hospes?) amica fuit.
 Sic animum placuit monstrare viraginis acrem
 More fera, nomen vel quia tale tulit.
 Quòd fidibus contorta, suo non prodidit ullum
 Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

C O M M E N T A R I I.

I. **H**AEC quoq; figura industrię Pignori debetur, quam sanè non possum non maximoperè probare. Stat enim læna erecta in arce seu turricula, elinguis; supra quam noctua, Atheniensium insigne, depicta cernitur, ad designandum, Atheniense opus esse. Hoc itaq; posito exprimitur primùm statua in suo situ; apparet deinde in leonina specie sexus diuersitas, & linguæ defectus: quæ singula antea in læna quadru pede & prona nõ ita erant cõspicua.

II. **P**ERTINVM hoc totum est ex Plutarcho in libello *περί τῆς ἀδολεσχίας*, id est, de loquacitate. Pulchrum, inquit, & Læna fortitudinis habet munus. Ea erat meretrix Harmodio & Aristogitoni familiaris. Erat & coniurationis aduersus tyrannos conscia, & spem conceperat, vt scemina, rem casuram feliciter: biberat enim ex communi Cupidinis craterate, atque argijs eiusdẽ Dei initiata, mysteriorum erat conscia. Verùm vbi de illis supplicium sumptum est, ad quæstiones vocata, faterique iussa, nullum ex reliquis coniuratis prodidit, sed forti animo fuit, referens viros illos nihil se indignum passuros, qui illam dilexerant. Athenienses autem eneam fabricantes lænam, elinguem in vestibulis arcis constituerunt: vt fortè animal indicaret inuictam animi fortitudinem: quòd verò lingua careret, silentij fidem ostenderet. Eusebij verba, quæ in Latinis codicibus habentur, sic se habent: Armonius, inquit ille, & Aristogiton Hipparchum tyrannum interfecerunt, & Lemna meretrix amica eorum cum tormentis cogeretur, vt socios proderet, linguam suam mordicus amputauit. Hæc ille. Sed vides multa corruptè legi, nec solùm in Eusebio, sed in multis alijs aliter leguntur hæc nomina, & historia diuersè narratur. Quam si cupis videre, adeas Liliũ Gyraldum Dialogo Poetarum 3. cum de Hipparcho lo-

quitur. Lactantium Firmianum lib. 1. de falsa relig. cap. 20. qui omnia confundit. Arrianum lib. 3. de rebus gestis Alexandri. Stephanum Nigrum, de nimio vitæ luxu. Alex. ab Alexandro lib. 1. cap. 3. Boccatium de claris mulieribus, cap. 48. Petrum Crinitam, de honesta discip. lib. 9. cap. 8. Augustum Gellium lib. 9. cap. 2. & lib. 17. c. 21. Pausan. in Atticis. Athenæum Dipnosoph. 13. cap. 24. Plinium lib. 7. cap. 23. idemque prolixius lib. 34. cap. 8. Aristot. lib. 2. Rhetor. ad Theodect. cap. 42. & 44. Sed ne in ius vocer ab illis, qui librorum supellectili non adeo sunt instructi, hanc historiam paulò altius ex Thucydide, clarissimo diligentissimoq; scriptore petamus. Is igitur lib. 6. sic ait: Quam ego rem pluribus commemorando ostendam, nec alios Græcos, neq; Athenienses ipsos de suis tyrannis, ant de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, vt pleriq; opinantur, sed Hippias, qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat autem Harmodius quidam flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton, mediæ inter ciues conditionis vir, adamabat, habebatq; Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus de stu pro, non modo non expugnatus est, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensq; Hipparchi potetiam, ne vi adolescentem siti auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus sollicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamen vi nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cui neq; sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia profecerundum. Sororem Harmodij puellam nunciatam venire in pompa quadam ad gestandum cavistrum, per suos à ministerio submouit, dicentes

Historia Harmodij & Aristogitoni ex Thucydide.

centes, non permittere id magistratū, quia indigna esset. Quod agrè ferens Harmodius, & ob eum multo agrius Aristogiton, comparauerunt omnia, quæ ad conspirationem pertinebant: operiebantur tamen festā, quæ dicuntur magna Panathenæa, quo tantum die extra suspitionem erat ciues eos, qui pompam misissent, in armis frequentes esse: & debebant ipsi quidem aggreſſi, opitulari autem sine mora iij, qui inter hastatos erant. Fuerunt autem non multi coniurati, occultandæ rei gratia: & quia sperabant eos etiam, qui concilij non essent, quamlibet paucis facinus audentibus; tamen ex repentina re, cum arma haberēt, libenter se ipsos pariter in libertatem asseruros. Vbi dies festus aduenit, Hippias exterius in loco, qui Ceramicus dicitur, cum hastatis exornabatur, quemadmodum oportebat singula in pompa procedere. Harmodius autem atque Aristogiton cum sumptis iam pugionibus ad opus prodijissent, conspicientes quendam de coniuratis cum Hippia familiariter loquentem, extimuerunt, arbitrati rem palam factam esse, tantumque non se iam comprehensum iri. Itaque eum, à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabantur, voluerūt primum vlciſci, si possent; atque quo erant habitu vadentes introeunt portas, nactique Hipparchum in loco, qui vocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsultè, ac per iracundiam, præcipuè alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt, occiduntque. Et Aristogiton quidem hastatos à principio deuitauit, verum concursu multitudinis postea comprehensus non leuiter multatus est. Harmodius autem è vestigio illi occubuit. Hæc Thucydides; sed de Leæna nulla mentio. Fuit autem illa scortum Harmodij & Aristogitonis, quæ, cum conatus de tollenda Pisistratidarum tyrannide successu caruisset, capta fuit, & torta fideiſcus, vt consilia iuuenum proderet: sed cruciatibus, quamquam grauissimis, non cessit; quin in his post multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honor ei haberetur (non tamen tanquam scorto) animal nominis eius erectū fuit, & veitum in opere linguam addi ab artifice, vt honoris causa intelligeretur. Exemplum hoc constantissimæ mulieris adfert Tertullianus & in Apologetico, & ad Martyres: quod nostri fierent animosiores,

Panathenæa.

Leæna meretricis patientia in tormētis.

& constantiores in tormentis quibuscumque perferendis Christianæ persuasionis nomine: quandoquidem leui aded de causa repererit mulieres essent, quæ tam forti animo pro amicorum salute ac fama non modo cruciatus intolerabiles parui fecissent, sed & spontaneæ morti sese dedissent. Hæc enim ipsa, carnifice iam defesso, postremam linguam suam commestam in faciem tyranni scruentis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos proderet, si etiam victa voluisset, ait idem Tertullianus. Addit Gellius, in honorem Harmodij & Aristogitonis à ciuibus publico decreto sancitū fuisse, vt nemo vnquam ipsorum nomine vocaretur. Vide Prouerbiū, *Harmodij cantilena*. Eadem in tormentis patientia, vel pertinacia potius, prodita memorix fuit de quodam, qui Principem Gonzagā proditurus erat, & in hostium manus traditurus. quam historiam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Exemplum permulta eadem penè sunt apud Valer. Max. lib. 3. cap. 3. idemque omnino Plutarch. in vita Hyperidis Rhetoris. Historia de Leæna contigit Athenis (vt ex Chronicis Eusebij elicitur) quo tempore apud Romanos Tarquinius Superbus regnabat, Olympiade 65.

Harmodij cantilena.

CECROPIA in arce id est, Atheniensis, à Cecrope sic dicta, vt supra memorauimus ex Plinio. In Athenarum acropoli: sic enim dicebatur arx Athenarum, de qua Heliodorus librum scripsit. Tradit quoque Pausanias in Acropoli, quæ olim dicebatur Polis, simulacrum fuisse Mineræ, quod è cælo delapsum tenet fama. Propendebat lychnus aureus, Callimachi opus, qui semel oleo plenus, etiam si interdium noctuque luceret, nunquam deficiebat. Lino Carpathio conitabat ellychniū, siue *βρυαλλίς*, qui ignibus non absumitur.

I II. Acropolis Athenarum.

Efficiam] Expressam ære statuam.

An nescis, hospes?] Spectator, si forte peregrinus ignoratione rerum Atticarum labores.

Amica fuit] εταίρα, seu meretrix. Amicus, res honesta est, significatque enim, cum quo vera amicitia iuncti sumus; cum tamen amica, quando ad virum refertur, inhonestas res sit: vt hæc est mea amica, id est, concubina; ego verò eius non sum amicus, sed amator.

Amica

Animum acrem] μεγαλόψυχον θυμόν.

μὲν, fortem, erectum. Virg. 8. Aeneid. *Aur acré dubites in praelia poscere Turni.*
Placuit] Verbum Iuris, quo plebiscitum intelligit.

Virago. *Viraginus*] *Virago ἀντιδόνειρα*, vel *ἀνδρῆς*. Symmachus; *ἀντι κληθήσεται ἀνδρῆς, ὅτι ἐκ τῶ ἀνδρῶς ἐλήφθη αὐτῆ*. hoc est: *Vocabitur hac virago, quia ex viro sumpta est.* Ouid. 2. Metam.

Huc ubi pervenit bello metuenda virago. de Pallade loquens, quæ virili sit animo & virtute. Et Martian. Capella lib. 6. de eadē: *Cōsultus; virum presis, hinc dicta virago.* Aulon. epigr. 1.

Thressaq; viraginus arma retrahat. sic appellatur Iuturna 12. Aeneid.

More fera] *Lexææ*, quæ pro symbolo fortitudinis & inuicti animi vsurpatur: vi de Pierium Hieroglyph. lib. 1.

Nomen vel quia tale] quod mulieri huic *Lexææ* nomen fuisset.

Fidibus contorta] Fides, pluraliter, & Fidiculæ tormenti genus, quo à tortore sonres funibus alligatis à tergo manibus torquētur. A Græcis dicitur *σχουισμῆς*, Italicè, *la corda*. Sunt igitur fidiculæ chordulæ, non etiam vngulæ, vt putat Isidorus 3. Etym. cap. 27. quo loco scribit, vngulas dictas, quod effodiant: hæ & fidiculæ, quia his rei in equuleo torquētur, vt fides inne- niatur. At Val. Maxim. lib. 3. capit. De patientia, apertè ostendit, fidiculas esse funiculos seu chordulas: Rupit verbera, ait, fidiculas laxavit, soluit equuleū: Sueton. in Caligula cap. 33. Quin & subinde iactabat exquisitum semel fidiculis in Cæsonia sua, cur eam tantoperè amaret. Idem in Tyberio refert, eum Imperatorem excogitasse genus tormenti, vt repentè veretris deligatis, fidicularum simul, vrinæque tormento homines distenderet. De his Seneca lib. 3. De ira, cap. 3. Apparatusque illi reddēdus est suus, equulei, & fidiculæ & ergastula. Amnian. Marcell. lib. 29. Intenduntur equulei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus, &c. l. 1. C. Theodol. De quæstionib. Nullas omninò ob fidiculas perferendas inconsultis ac ne- scientibus nobis, &c. & l. 2. eod. Decuriones siue ob alienum, siue ob suum debitū exortes omninò earum volumus esse penarum, quas fidiculæ & tormenta constituunt. Extat in iure mentio equulei, vngulae, seu fidicularum. l. 4. C. ad leg. Iul.

mai. l. 16. C. de quæstionib. l. 8. C. de malef. & Mathem. Curtius in 6. de Alexandri gestis, Philotam ait post fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuisse. Discrepat ab hac sententia, & cum Isidoro sentit Cæsar Baronius, in Martyrologio Romano, 22. Ianuarij, quem vide, vbi plura de equuleo, fidiculis, vngulis, & cōpēdibus habet.

Non prodidit ullum] Neminem ex socijs coniurationis indicavit, aut manifestavit.

Elinguem reddidit] Repræsentavit, for- mauit, effinxit, sine lingua. Dicimus etiam elinguem reddere, quando alicui facultatem loquendi adimimus, etiam si is linguam habeat. Cicero pro Flacco: Conficit & elinguem reddidit.

Iphicrates] Summus Orator, qui maxime fauebat Harmodio. Vel potius ille statuarius, de quo Plin. lib. 34. cap. 8.

PATIENTIA & fortitudo plusquam virilis in muliercula extremis etiam cruciatibus affecta, tenacem fidem & illibatam, & ad miraculum constantem nobis proponit. Non ergo immeritò illius feminae, præsertim scorti, miranda tacita ruitas apud Athenienses tantæ dignationis fuit, cum præter naturam mulierum sit cohibere linguam. Vsq; enim adeo sunt loquaces, obstreperæ, & garrulæ, vt earum verbalibus vndis & caudicidicent, nec Grammatici mutant, Rhetor taceat, & clamorem præco compescat. Hinc interrogatus quidam, quamobrem mulieres imberbes essent? respondit, quia tantum temporis silesire, & immotus labris persistere non possent, quo usque eis barba abraderetur. Non ab simile patientiæ exemplum refert Suetonius in Caligula, quod non grauabor subnectere, inquit enim: Quò magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinæ octingenta donauit, quòd excruciatam grauissimis tormētis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei clipeus aureus, quæ quotannis certo die collegia sacerdotum in Capitolium ferrent, senatu prosequente, nobilibusque pueris ac puellis, carmine modularo, laudes virtutum eius canentibus. Apud Ammianum Marcellinum lib. 14. non tam nobilis, quam cruenta narratur quæstio de ijs crudelissimè agitata, qui in Constantium nouas res moliri accusabantur. Inter cæteros emicuit Eusebius qui-

Elinguus.

Iphicrates.

IV. *Constātia miræ excēplum.*

Femina cur imberbes.

Honos tributus libertinæ in tormētis fida.

Virago.

Fidicula- rum tor- mentum

*Fufobij
cuiusdā
constans
nimis
in tormē-
tis-*

quidam nobilis, qui ita euisceratus est, vt cruciatibus membra deessent, implorans caelo iustitiam, toruum renidens fundato pectore mansit immobilis: nec se incusare, nec quemquam alium passus: & tandem nec confessus, nec confutatus, cum abiecto consorte penali est morte multatus. Ducebatur intrepidus, temporum iniuicitati insultans, inuicatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quaedam, lacertatus diutius, auulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cypri regis impiegit. Hæc Amm. De Cn. Pompeio egregium quoque factum prodit Val. Maxim. Is cum legationis officio fungeretur, ab hoste Gentio Illyricorum rege interceptus, & P. R. consilia aperire in flus, ardenti lucerna admotum digitum comburi constantissimè passus est, seq; potius eiusmodi cruciatu vitā quàm Senatus consilia profusurum dixit. Cornelius verò Tacitus lib. 15. Annal. quo loci de tormentis eorum agit, qui in Nero nem putabantur cōi raste, de muliere quaedam imperterriti & infracti animi sic: Nero recordatus Volusij Proculi indicio Epi charim attineri, ratusque muliebre corpus impar doloti, tormentis dilacerari iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira, eo acrius torquentium, ne à scēmina spernerentur, periuicere, quin obiecta denegaret. Postero die cum ad eisdem cruciatu retraheretur, gestamine sellæ (nam dissolutis membris nequibat insistere) vinculo fasciæ, quam pectori detraherat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto, indidit ceruicem, & corporis pōdere conuicta, tenuem

*Mulier in
fracti ani-
mi in tor-
mentis.*

iam spiritum expressit: clariore exemplo libertina mulier in tanta necessitate alienos ac propè ignotos protegendo, cum ingenui & viri, & equites Rom. senatoresq; intacti tormentis charissima quæq; suorum pignorum proderent. Quis ergo iam fidem habeat verbis Senecæ, in Troade, quibus inuicit, tormentorum vim quicquid laet, exprimere posse? Sic enim ille:

*Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui
Quodcumq; celas adiget inuitam dolor,
E pectore imo condita arcana eruet.*

Necessitas plus quàm pietas potest.

cum exemplis tam manifestis etiam in se xu infirmiore contrarium eluceat. Docuit nimirum constans fides labilem frangere linguam; & quò humana spes vix inuenit aditum, eò penetravit amor. Quate non immeritò

*Scire loqui laus est, laus est quoq; scire ta-
cere;*

*— Illa magis pulchra est, hac quoq; pulchra
magis.*

Bonus senex apud Terent. Andria, seruum laudat de fide & taciturnitate. Huc Horatius lepidè:

Est & fideli tuta silentio merces.

Græci dicunt, ἀνιδύων γέρας τῆς σιγῆς. Horatius ad seruandam amicitiam sic: *Arcanum nec tu scrutaberis vllius vnquā: Commissumq; teges & vino tortus, & ira.* Tullius 2. Philipp. criminis loco obijcit Antonio, quod scriptas ipsius litteras, cum amici essent, postea euulgasset, cum cepissent inter se inimicitias exercere. Sed ne quid desideres, vide Senecam epist. 89. & 108.

Consilio & virtute Chimæram superari,
hoc est, fortiores & deceptores.

EMBLEMA XIII.

BELLEROPHON, ut fortis eques, superare Chimæram.
Et Lycij potuit sternere monstra soli:
Sic tu Pegaseis vectus petis athera pennis,
Consilioq; animi monstra superba domas.

COMMENTARI.

I. **A**RMATVS eques alato equo insi-
dens hastam in monstrum illud Ly-
cium, Chimæram dictum, vibrat. Chimæ-
ram hac forma nobis restituit Signorius ex
antiquis Corinthiorum nummis, qui miri-
ficè tamen illud Lucretij lib. 5. illustrant:
— Triplici cum corpore ut una
Prima leo, postrema draco, mediâ ipsa Chi-
mæra,

Ore foras acrè efflaret de corpore flammâ.
Vnde & Fulgentius lib. 3. Mytholog. Chi-
mæram tricipitem pingi testatur, Leonem
videlicet in principio, capram in medio
draconem in fine; quæ ante Fulgentium
habet Hyginus non vno in loco.

Ex ipsius vocabuli Bellerophontis ety-
mo sumptum videtur Emblemata, conuer-
sis aliquot litteris. Nam Bellerophonta,
F dixerunt,

II.

Bellerophon-tes unde dicitur.
dixerunt, quasi malorum occisorem; τὰ βέλληρα enim, mala dicuntur: vel quasi βεληφόροντα, sapientem consultorem dixeris: quod etiam innuit Homerus 6. Iliados, qui ipsam βεληφόρον ἀνδρα, consultum virum, nominat. ut vult Fulgentius, lib. 3. Mytholog. Fabulam inter ceteros late narrat Pindarus, Ode 13. Olymp. Sed quia multaeam diuersè narrat, visum est totam ex varijs contextam autoribus, precipuè verò ex Homeri scholiaste in 6. Iliad. huic ascribere. Bellerophontes eques praestantissimus, adolescens formae dignitate insignis, antea Hipponus dicebatur: sed post occisum Bellerum Corinthiorum Dynasten, cepit appellari Bellerophontes.

Fabula de Bellerophonte.

Erat autem natura Neptuni filius, fama verò Glauci. Ob eedem itaq; perpetrata Argos se contulit, vbi à Proeto rege humaniter exceptus, hospitio regio vsus est. Interim Antea, vel ut alij maluerunt, Sthenobea Proeti vxor, incredibili adolescentis amore correpta, cepit illius animum ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille hospitij religione permotus, eum flagitiuam recusasset, & feminiam lasciuam repulisset, Antea verita, ne Proeto prior Bellerophontes indicaret amores, & dolore repulsæ indignata, illum apud maritum occultè defert, & tentatæ pudicitiae accusat. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis intigabat, semper ad aurem occinens illud Homericum:

Τὲ θναίης, ὦ Προίτ', ἢ κάκτανε βελλε-
ροφόντην.

Aut morere, Proete, aut interfice Bellerophontem.

Proetus tamen verè regio ingenio, & ut Homeri vtar verbo, ἀκυλόμηντις, noluit propria manu Bellerophontem perimere, sed ablegauit eum ad socerum Iobatem, Lyciae regem, litteris illi nec opinanti designatum facinus indicantibus datis, ut quoquo modo de medio tolleretur. Quas vbi perlegisset Iobates, quo Proeto morem gereret, varijs expeditionibus, aleisq; valde periculosis iuuenem obiecit: inolumemq; atq; inuictum tot exantlatis laboribus euasisse cernens, tandem ad Chimæram delendam nouam vocauit, quam coegit. Erat autem Chimæra adeo terribilis, quæ flammam euomebat, vt proxima quæq; combureret, ac igne deuastaret, & pecora inter-

Chimæra.

ficeret. At verò Dij cognita illius innocentia, eius misertus, Pegasus alatum equum, natum è Neptuno & Medusa, vel vt alij volunt, è sanguine Medusæ, dum eius caput à Perseo cæderetur, illi dederunt. Eo equo astute conscenso (ut Strabo ait lib. 8.) Bellerophontes vectus, monstrum illud virtute incredibili confecit. Iobates iuuenis virtutem & fortitudinem admiratus, re diligentius secum animaduersa, tandem reperit, meram hæc esse fallaciam atq; calumniam. Data ergo illi in matrimonium Cassandra filia (alij Philonoe vocant) in generum sibi adsciuit, & decedens regni successorem instituit. Hanc infamiam non ferens Proeti vxor, sumpta cicutâ sibi mortem conscivit. Verùm Bellerophontes, quale est ingenium plerisq; mortalium, tanta rerum gestarum felicitate elatus, in cælum quoque ascendere super equo Pegaso statuit: quâ arrogantiam Iupiter, omnis temeritatis grauisissimus viudex, deprimendam esse ratus, æstrum equo illi inmisit, qui se forem ex aere in terram excussit, in qua solùm equitate debuerat, non vero etiam in cælum ferri, quod tot victoriarum obtentu, & tot monstris domitis videbatur affectare. Vnde Horatius lib. 4. Carm. Ode 11.

*Terret ambustus Phaeton auaras
Spes: & exemplum graue prabet ales
Pegasus, terrenum equitem grauat
Bellerophontem.*

Cecidit autem in campum Lyciae, qui ab huiusmodi euentu Aliens est dictus, errauitq; ibi claudus, mancus, & cæcus, donec inedia absumptus fuit. Quod ideo confectum voluit, quia mente oberraret excussus. Nam ex Epicharmi doctrina, ὄψις ὄρα, καὶ ὄψις ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλά. Mens videt, mens audit, reliqua verò omnia caeca. Equum autem alatum Aurora dono accepit à Ione, vt sine labore mundi plagas quotidiano cursu celerius posset circumire. Historia refertur ab Aesclepiade. Vide prouerbium, Bellerophontis litteras. Eandem hanc fabulam copiosè & eruditè non modò retulit, sed & ad historicam fidem reuocauit Sabellic. s. Enn. 1. Non grauior autem huc atterere mythologiam Plutarchi de Bellerophonte, deque Chimæra, ex lib. de virtutib. mulierum. Huius hæc est sententia: Fabulosum est quod

Pegasus

Temeritas Bellerophontis

Mythologia Bellerophontis ex Plutarcho.

quod in Lycia dicitur euenisse, tametsi hoc publica fama receptum sit. Narratur itaq; ad eum modum: Amisodarus, seu Isaras, uti nominatur à Lycijs, ex Lyciorum colonia, quæ iuxta Zeliam erat, venit vnâ cum nauibus piraticis, Chimaro duce, homine bellicosô, sed crudeli admodum & efferato. Huius nauis in prora Leonis, in puppi Draconis habebat insigne. Cumque noxâ multum Lycijs intulisset, mareque infestum habuisset, vt ne quidem trajici tu tò possent, neq; vrbes maritimæ proinde habitabiles essent, in eundem quidem expeditio nē suscepit Bellerophontes, & ad extremū interfecit, fugientemq; Pegaso (quod, vt coniecto, genus erat nauigij celerrimi) iussutus: atq; Amazones expulit, & bellica virtute domuit, &c. Deinde sequitur: Sunt qui affirmant Chimæram illam Poetarum figmentis decantatam, montem fuisse Soli oppositum, in quem Solis radii cum retro flecterentur, & vehementem æstum in planiciem retorquerent, factum esse vt inde fruges marcescerent. Quæ mali causa cum nota esse Bellerophonti, excidit illi ipse præcipitii partem eam, quæ lauissima putabatur, & plurimum solarem æstum reflectebat. Sed quod non ei essent habitæ gratiæ, iratus ad vlciscendum Lycios se contulit: tandem tamen à mulieribus placatus est. Noraphis autem 4. lib. de Hercule narrat, fuisse aprum ingentem in Xanthorum sinibus, fruges depopulantem, quæ Bellerophon occiderit. Quod mihi miuimè videtur fabulosum. Hæc ex Plutarcho, sed concise. Historiam hanc complexus est integram præter Homeri enarratorem Palæphatus lib. 1. Ἀλληγορικῶς autem Fulgentius 1. Mytholog. Vide Natalem Comitem Mytholog. l. b. 9. cap. 4.

II. BELLEROPHON] Sapiens, beneq; consultus, qui que sit βελιφόρος, vel τὰ βέλλερα φωνῶν. Sic autem denominatus est, à Bellerio Corinthiorum principe à se interempto, cum aliàs Hippomus vocaretur.

Fortus eques] Animi magni, Pegaso vectus.

Chimæram] Chimæra, monstrum trifforme, priore parte leonem, draconem posteriori, media capram referebat, flammæ ore vomebat. Homerus:

Πρόθε λέων, ὀπίθεν δὲ δράκον, μέσση δὲ χίμαιρα.

Δεινὸν ἀποπνεύουσα πῦρὸς μένος ἀιδόμενοι.

Prima leo, postrema draco, media inde capella.

Quæ grauior patulus spirabat naribus ignem.

Hos eodem versus habet Hesiodus in Theogonia: vnde licet dubitare, vter corū prior floruerit, quamuis ego ferè coætaneos iudicem, Homerum tamen antiquior rem non nihil. Ouid. 11. Metamorph.

Quoq; Chimæra iugo medijs in partibus hircum.

Pectus & ora leæ, caudâ serpentis habebat.

Vide Homerum 6. Iliad. & Lucret. lib. 5. Solinus tamen Chimæram montem esse scribit in Lycia, vnde noctu fumidus ignis exhalat. Atq; hunc montem monstro illi triforimi nomen dedisse, ipsæmet etiam Seruius assentitur ad illud Virg. 6. AENEID.

Horrendum stridentis, flammisque armata Chimæra.

Est, inquit, Chimæra mons Lyciæ, cuius etiam hodie ardet cacumen, iuxta quod sunt leones, media autem pascua sunt, ima verò serpentibus plena. Hunc quia Bellerophon habitabilem fecit, Chimæram dicitur occidisse. A qua sententia parum discedit Palæphatus, cum ait, ante planitiem montis Chimæra Leonem fuisse quædam, Draconem autem retrò, ex quibus pastores læderentur. Ad quæ loca Bellerophon ubi accessisset, montem occupauit, postea quæ iniecto igni, ferè perierunt. Triformis est autem Chimæra (qua notatur amoris petulantia, id est, κῦμ' ἔρωτος) quia voluntas corporis insultu leonino primùm inuadat, deinde procacitatem & lasciuiam inducat, postea verò prænitentiam & venenum. Fulgent. 3. Picius 1. & 14. Hieroglyphic. Hesiodi interpretes in Theogonia Chimæram sensu allegorico tres exponunt Rhetoricæ partes: δίκανικὴν, seu iudiciale; πανηγυρικὴν, seu demonstratiuam; συμβουλευτικὴν, seu deliberatiuam. Ita vt leo iudicij genus referat, quod exteret, ac elingues quodammodo ex aduerso dicentes constituit. Chimæra verò, seu capra, præferat laudationis typum, quia la sciuit latius tum qui dicit, tum qui audit. Draco deniq; obtineat genus συμβουλευτικὸν, quod varium sit in prinis, & longiori ad persuadendum utatur orationis tractu. Monstri huius mater ab Hesiodo dici-

Chimæra mons Lyciæ.

Chimæra cur trifor mi.

Chimæra Mytholog.

II. Bellerophon.

Chimæra.

Echidna mater Chimæra.

tur Echidna, quam nihil aliud esse volūt, quàm ποικίλον νέν κχι πολυειδή, id est, variam multiformemq; mentis vim, aut longiorem, & πολυέλικτον, id est, multiplicibus implicitam spiris artem, Chimæra instar ignis euomentem globos. Cæterum pro ingeniorum captu, sunt qui variè admodum Chimæra figmentum ad veritatem reuocent. Est qui Chimæram esse putet vitiorum quandam varietatem, ac multiformem (perinde ac Chimæra est) vim: quam perimit Bellerophon, id est, vir bonus prudensque, qui Bellerophon nuncupatur, velut malorum occisor. Vide de his plura apud Cœl. Rhodig. lib. 13. cap. 9. Natalem Comitum Mythol. lib. 9. c. 3. Satis superque de Chimæra hucusq; nisi me Lycophronis interpres, vt aliquid adderem, reuocaret. Ille enim Chimæram pro muliere ponit, filia Amifodari, Lyciæ præsidis, cuius fratres duo, Leo & Draco, qui cū Lyciæ egressus occupassent, viatores, aliosq; multos trucidassent. Quòd aut concordes, & vnà in aliorū perniciem conspirantes, tricipitè belluū illos pleriq; nominarunt: vt quia periti bello essent, & insigni corpore præditi robore, ignem exspirantè dixerunt. Hos Bellerophon vicit, in iecto faucibus plumbo, id est, seruitutis fræno. In priori parte Leo pugnabat, Draco in posteriore, at in medio Chimæra, eò quòd esset infirmior. Alij ad hunc penè modum: Chimæram (vti colligitur ab Homero) gentem fuisse belliciosam, quam leoni esse similem dicebant. Hæ fuerunt Amazones, quæ à facie pugnabant valde strenuè & generosè, quas Uoeta cum Chimæra, hoc est, capra, confert, quia per præcipitia incederent captarum in modum, & in præruptis locis habitarent.

Monstra Lycij soli] Chimæram; fallaciã dubiam, fraudem, quanquam variam & fortiorum: Homines improbos, maleficos, fraudulentos. Lyciã autem deducuntur à nomine λύκος, *Lupus*; hinc adagium, *Homo homini lupus*. Est Lycia regio minoris Asiæ, sic dicta à Lyco Pandionis filio, quam rigat fluius Xanthus, alius ab eo, qui Iliū præterfuit: dicta prius Temille, vt tradit Herodotus.

Lycæa.

Sternere. Sternere] Deuincere, occidere. Liu. 1. bel li Maced. Cum omni parte cæde ingenti reuenerent Horat. 2. Sat. *Strauit ferro pennis.* Hinc strages, pro ingenti clade.

Pegasus pennis] Pegasus, de quo autè diximus, dictus est, vt ait Homeri scholiastes 6. Iliad. ὅτι ἐκ πεπιδνίκε ἐκ τῆ τῆς Γόργωνος τραχίλης, id est, quod exilierit ex Medusa collo. Aut potius, vt ait Hesiodus in Theogon. ὅτι ὠκεανὸν περὶ πηγᾶς γένετο. id est, quod apud Oceani fontes sit natus. Tradit autem Palæphatus, Pegasus nauim fuisse, qua veclus est Bellerophon. Naugia enim cū ex alto cernuntur, si fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobilesque vtinque remorum ordines, procul spectantibus alatorum præbent animi malium speciem. Ad allegoriam verò si referamus, per Pegasus (quem ex Medusa, seu Gorgonis capite à Perseo amputato procreatum Poetæ comminiscuntur. Ouid. 4. Metamorph. Iuuenal. Sat. 4.) famam & immortalitatem nominis intelligimus. Virtus enim cum terrore (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4. Lycophronis interpres Pegasus pro equo fabuloso agnoscit; totiusq; fabulæ seriem tractat, eodem penè quo cæteri modo. sed subdit ἀλληγορίαν τὴν τῆς φυσικῆς γνώσεως, quæ ad hoc nostrum propositum nihil attinet. Addit etiam, nunquam fuisse Pegasus equum, quia nullus se vnuquam vidisse alatum equū sit testatus; at quia vir egregius Bellerophon nauem cōscendit, cuius alæ vela essent, locum factum esse fabulæ.

Petus athera] Prouerbialis formula, pro laudem cōsequeris immortalē. A, ether, vt autor est Aristoteles lib. 1. de Cælo, cap. 3. ἀπὸ τῆ ἀέτι θέειν, id est, à semper currendo, dicitur, cuius verba sunt: Aetherem superum locum appellauerunt à semper currendo, perpetuo tempore posita appellatione, cælum ipsum, stellæq; omniq; sidera compago intelligitur. Non, vt quidam putant, quod igneus sit & incensus, sed quod cursibus rapidis semper rotetur.

Aether

Consilioq; animi] cui respondet nomen Bellerophon, vt diximus. Plus autem consilio & animi dexteritate effici, quam viribus corporis, infinitis exemplis perspicuum est.

Monstra superba] ἀλληγορικῶς, pro dolosis sycophantis, obrectatoribus, & alijs generis eiusdem; non certè hominibus (quid enim tam naturæ humanæ contrarium?) sed potentis, & naturæ erroribus.

Sycophantæ mōs. sunt minun

1. N. Y. L. A est tanta difficultas, aut etiã vis

I V.

vis, quæ consilio & magnitudine animi sopiri, & tolli tandem non possit. Quâquam enim nobis interdum sit concertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere instructioribus, pugnae tamen minimè est cedendû, modò instructi sumus firma quadam panoplia constantis animi, saniq; iudicii. Notius enim est, quàm ut confirmare necesse habeam, nihil tam arduum, tamq; inaccessible esse, quod dexteritate ingenij attingere, & tandem assequi non possimus: nullas deniq; tantas vires, aut etiam fraudum inuolucra tam intricata, quæ declinare, aut etiam auersare nequeat ingeniosus beneque consultus animus. Quæ sententia certè philosophica hoc lepido figuratur emblemate.

2. Sub hac præterea Bellerophontis fabula vitæ humanæ ratio propè omnis continetur; nam neq; aduersis rebus nimis tristiari, neq; prosperis & felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum

omnium deniq; moderatorem Deum esse experimur. Is enim pro sua singulari clementia, & calamitatibus iniquè circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitosus esset, Bellerophonti; & nimis elatos animos deprimit, quare idem postea de celo dicitur detrusus.

3. Eadem fabula denique per Chimæram ab ira, monstrorum omnium turpissima, proposita eius turpitudine nos reuocat: illa enim furibundos facit eos, qui tali animi motu exagitantur; oculosq; rubro colore perfundit, & flammis armatam Chimæram efficit. Nullum sanè est vitium magis vel honoris, vel vitæ mortalium, vel facultatibus infestum, quàm ira, quæ omnia vno tempore euertit, nisi Bellerophon, id est, recta ratio illi moderetur. Igitur qui huic vitio sunt dediti, non minus à nostra consuetudine auertendi sunt ac deuitandi, quàm teterrimi & maximè perniciosi serpentes.

Ira est Chimera

Vigilantia & Custodia.

E M B L E M A X V.

INSTANTIS quod signa canens det gallus Eoi,
 Et reuocet famulas ad noua pensa manus:
 Turribus in sacris effingitur aerea peluis,
 Ad superos mentem quod reuocet vigilem.
 Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,
 Templorum idcirco ponitur ante fores.

C O M M E N T A R I I.

I. **A**NTERIOR facies, & fores templi cuiusdam conspiciuntur, cum duabus vtrinq; turriculis, in quatum summitate campanæ, & supereminentes galli, vigilantie symbola: portæ lumen verò custodit vtrinq; leo. Et hæc pictura suam elegantiam Pignorio tacite acceptam refert. Sed quia plerisq; epigrammatis structura subobscura videtur, eam huc subiungere nihil erit abs re, quæ sic habet: *Gallus effingitur in turribus sacris, quod canens det signa Eoi instantis, & quod reuocet manus famulas ad pensa noua: Aerea peluis, scilicet, effingitur in turribus sacris, quod reuocet mentem vigilem ad superos. Sed leo custos est, quia dormit oculis apertis, idcirco ponitur ante fores templorum.*

II. **E**x vetere Christianorū patrum instituto, & ex rerum proprietate, tum etiam ex Oro Apolline videtur desumptum hoc schema, quo vigilantia & custodia in Episcopo requisita designantur: Depingitur autem duplex vigilantia, corporis vna, mentis altera. Corporis vigilantiam Gallus refert, qui homines ad labores solet excitare. Campana verò, quia mentem ad Deum excitat, symbolum interioris vigilantie continet. Custodiam autem representat leo, pro foribus templi excubans. Sanè non citra mysterium veteres gallum editiori sacrorū templorum loco constitui voluerunt, quo pastoris potissimum vigilantia representaretur. Quod spectat illud D. Gregorij ex homilia quadam: Quisquis populi speculator ponitur, inquit, debet in alto stare per vitam, vt prodesse possit per prouidentiam. Sunt præterea, qui Doctores sacros hieroglyphicè galli nomine velint intelligi, propterea quod illi inter præsentis vitæ tenebras venturam lucem, quasi cantando prænunciant. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis, modò hos, modò illos excitat, & tempus antelucanū

discrimine aliquo partitur: ita pro ratione personarum, aliarumque circumstantiarum, doctrinam salutarem animis inferere debent. Quantum verò ad leonem pertinet, Aegyptij vigilantem innuere cum vel lent, aut etiam euntodem, leoninum caput appingebat: leo enim clausis oculis vigilat, dormit apertis. quocirca non ab re ad sacra claustra & fana leones eriguntur, tanquam custodes, ait Orus, & Pierius lib. 1. Hieroglyph. ex quo cetera petal licet, si quid præterea desideres. Non possum illud Plutarchi transilire, lib. De Pythiæ oraculis: *ὁ δὲ ἀλεκτρονία ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆ ἀπόλλωνος, ἐσθινὴν ὑπέδηλωσεν ὄραν, κὶ χερσὶν ἐπίσσης ἀνατολῆς*: id est, qui gallum in manu pinxit Apollineus, matutinum tempus, & solis ortum instantem significare voluit. Apuleius lib. 2. Commodum noctis inducias cantus perstrepebat cristate cohortis. Ouidius in Fastis gallum Nocti cædi scribit à Romanis:

Noctē dea Noctis cristatus caditur ales,

Quod tepidum vigili pronocet ore diem.
 Et elegantissimè Plinius lib. 10. c. 21. Proximè, ait, gloriam sentiunt & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, tum pendoque somno natura genuit. Nocturni sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec Solis ortum incautus patiuntur obtere pere, diemque venientem nunciant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum, &c. Aelianus 4. animal. historiae, cap. 29. *ὁ ἀλεκτρονίων τῆς σεληνῆς ἀνισχύτης ἐνδρασι φασι, κὶ σκιρτᾷ. ἦλιος δὲ ἀνίσχων ἐκ ἂν ποτε αὐτὸν διαλάθοι ὀδύκωτατος δὲ εἰ αὐτὸ μᾶλλον ἐστὶ τινικαδῆς.* id est, Gallum gallinaceum exoriente Luna, vt afflatum diuino quodam spiritu bacchari atq; exultare ferūt. Oriens autem Sol nunquam ipsum fallit,

tum

Quid p
Leonem

Galli
tura

Gallus
cur sacris
turribus
statua-
tur.

tum vehementissime vocem contendens.
Lucrētius 4. sic:

*Quin etiā gallum, nocte explaudētibz aluz
Auroram clara consuetum voce vocare.*

Poeticam rationem huius antelucani gallo
rum cautus tradit Lucianus in Somn-
sine Gallo, quā mox subiungemus: philoso-
phicā Heliodorus Aethiopic. 1. his verbis:

καθ' ὄν γὰρ καιρὸν ἀλεκτρούβες ἀδουσιν,
εἶτε, ὡς λόγος, ἀισθίσει φυσικῆς τῆς τε
ἡλίας καθ' ἡμᾶς περιστροφῆς ἐπὶ τὴν τε
θεῶν πρόρρησιν κινέμενοι εἶτε ὑπὸ θερμό-
τητας, ἀλλ' ἢ τῆς περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ
σιτεῖσθαι θάπτου ἐπιθυμίας τὰς συνοικ-
κύντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ τὸ ἔργον
ἐγείροντες. At vero pulcherrimum D. Am-
brosij locum ex lib. 7. cap. 24. libri, quem

Hexaemeron inscripsit, appone re non gra-
uabor, quod sit huic Emblemati valde ac-
commodus: Galli cantus suavis est in no-
ctibus, nec solum suavis, sed etiam utilis;
qui quasi bonus cohabitator & dormien-
tem excitat, & sollicitum admonet, & iter
facientem solatur; pressum noctis canora
significatione protestans. Hoc canente, la-
tro suus relinquit insidias: hoc ipse Luci-
fer excitatus oritur, cælumq; illuminat:
hoc canente, mœstitiam trepidus nauta de-
ponit, omnisq; crebro vespertinis flatibus
excitata tenax, pestas & procella mitescit:
hoc canente, deuotus affectus exilit ad pre-
candum: legendi quoq; munus instantat:
hoc postremò canente, ipsa Ecclesiæ petrā
culpam suam diluit, quam, priusquam gal-
lus cantaret, negando contraxerat. Istius
cantu spes omnibus redit, ægris leuatur in-
commodum, minuitur dolor vulnerum;
febrim flagrantia mitigatur; reuertitur
fides lapsis, Iesus turbantes respicit, erran-
tes corrigit. Hæc ille: quo ex loco facile
videmus, quid nobis statuendum sit in vi-
tæ & studiorum ratione, cum vir ille san-
ctissimus tantum elaboret in eo explanan-
do mysterio. Fulgentius quoq; gallum
Mercurio attribuit, ob mercatorum vigi-
lantiam. Sed quid prohibet utilibus quo-
que permiscere iucunda? Galli naturam
festiuissimè, vt omnia, expressit sub ænig-
mate Thomas Stiglianus; elegans Poeta
Italicus, hoc modo:

Se ben nessun mi batte, io grido forte.

Ed h' barba di carne, e bocca d'osso.

Sto fra Christiani, e pur tener mi posso,

Com' il gran Turco, più d' una consorte,

Son cretoso in un luogo, e di tal sorte,

Che giù mi pedon, quand' il peso è grosso.

E sempre, ò che mi fermi, ò che sia mosso

Auien, che l' horologio in gola porte.

Son Capitan d' essercito pedone,

E per usare una mia foggia sgherra

*L'elmo h' in testa, ed in groppa un pen-
nacchione.*

Son senza braccia, e con altrui fo guerra.

Son senza denti, e mozzico in tenzone.

Porto gli sproni, e v'oco i pie per terra.

Cauo spesso sotterra,

Per trouar mia ventura, e mio destino,

E pur s'imo un Rubin men d'un lupino.

Habetur & aliud de Gallo:

Natura solers productus munere vates,

Mendaci nunquam voce futura cano.

Aliud.

Quã prius obtueor solē, bis nascor in auras,

Nec baptisma, nisi post mea fata, fero.

Mortuus ancipiti dependet corpus obelo,

Cœcilians hominū gaudia multa gregi.

Hæc fœsfa ultra clepsydram, non tamen
extra rhombum.

INSTANTIS Eoi] Lucis aduentantis,

III.

diei redeuntis, quem videtur aperire Eos;

quod temporis Gallicinium appellatur;

Horatio Galli cantus. H' òs autem aurora

est Græcis Ouid. 3. Fast

Tres ubi luciferus veniens pramiserit Eos.

Auson. in Eidyllijs:

Eos Auro
ra.

Ter clara instaret Eoi

Signa canit serus depresso Marte sa-
telles.

Sed pro Pœseos studiofis pauca super hæc
annotabimus. Vocalis n, apud Græcos lon-
ga est. Latiniq; cum Græcas voces huius-
modi transferunt, n, in e, longum commu-
tant, quod Ouidius fecit in carmine iam ci-
tato. Sed aliquando euenit, vt dictiones
Græcæ, quæ per n, scribuntur, eadem &
per e, enuncientur, quod hic fit. Nam Græ-
cè nās, & eās dicitur. Vnde Propertius lib.
1. vno disticho vtramque quantitatem est
complexus:

nās, &
eās.

Sine illam Hesperijs, siue illā ostendit Eos;

Vret & Eos, vret & Hesperios.

Caner s det gallus] Lucianus in Dialo-
go, qui inscribitur Somnium, seu Gallus;
multa differit de gallo, è quibus patet,
quia non sit iucunditate leguntur, trās-
ta huc conieci. Lequitur autem Micyl-
lus in hunc modum ad gallum: Profectò
& olim istiusmodi quiddam de vobis au-
dieram, adolescentulum quempiam fuisse

Fabula
de Gallo,

Gallum, Marti adamatum, atq; huic Deo compositasse, collustasseq; & in voluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerem adiret Mars, cum ea concubiturus, hunc Gallum vnâ secum adduxisse. Quoniam autem Soleni potissimum metueret, ne si è sublimi conpexisset, Vulcano se proderet: foris ad ostium adolescentulum semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando Sol emergeret. Deinde Gallum aliquando somno correptum excubias deseruisse inscientem, Solemque nullo presentiente imminuisse Veneri ac Marti securè dormienti, propterea quòd confideret Gallum indicaturum fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanum à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos, atque irretitos his vinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martè, simul atq; dimissus est, indignatum aduersus Gallum fuisse, atq; cum in auem transfu- tasse, ipsèdem armis, vt in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam, quò vos Marti purgetis, cum iam nihil opus, simul atq; Solem exortem sensistis, mul- tò antè vociferari, atq; illius exortum prænu- ciare. Hæc Lucianus, & multa alia ibidem. Aristophanes in fabula, cui titulus ὄππιτες, lepidam narrat fabellam; imperas- se scilicet aliquando Gallum Perfarum genti (quare quoq; auis Persica dicitur) vnde etiam tiamam gettat rectam, quod so- lis regibus erat concessum. Adeo verò for- midolosum & durum imperium illud fuisse, vt nunc quoq; gallis canentibus cun- cti mortales, seu multam verentes, ad ope- ra peragenda prosiliant. Erasmus in ada- gio, *Prisquam gallus iterum cecinerit*, causas reddit ex Plinio, & Cicerone, atque aliis, cur noctu gallus canet, quem vide. Sed fas sit latius nomihil cum gallo cucu- rre, seu vt Demosthenes dicit, κοκκυζειν. Ambrosius Nolanus suæ ætatis Philoso- phus haud ignobilis, in suis quæstionibus existimat, gallorum ancilicatum cantum ab innata quadam salacitate proficisci. Esse enim hoc animal præ cæteris gallinis dedi- tum, ac velut vxorium, mirèq; sollicitum de sobole propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantam- que turbam vicus maritus impleat. Hinc aliquando

*Triginta viduas lapidis semerarius iclus
Reddidit (heu facinus) sole superè puer.*

Cantu autem libidinem coeundi significari, vel illud præcipuè denotat, quod ante- quam ad ineundas gallinas idonei sint, con- ricescant. Quod plerisq; auibus vsu ve- nit, quæ Veneris procliuatatem denunciât: quemadmodum de perdicibus ait Plinius, quæ superuolantium afflatu concipiunt, sepe voce tantum audita masculi. Quid mirum in auibus, cum & vxor quedam sa- lax solis marti absentis litteris missis se im- pregnatam fallâ fuerit? ò sècunditatem. Galli igitur concocto cibo, expulso iâ som- no ad Veneris illecebras excitantur, cantus que blanditiis ad se gallinas alliciunt. Mul- torum Philosophorum fuit opinio, omnia, quæ infra Lunam sunt, cum superioribus cognationem quandam, quam Græci συμ- πλάθειαν vocant, habere. Vnde Chæremon Stoicus, & cum eo Porphyrius, arbitrati sunt, gallo à Sole aliquid cæleste conferri. In qua etiam opinione fuit Proclus, qui insitum esse gallis ait, Apollinis numen aduocare, & veluti propriis canticis aslu- genti supplaudere. Qui adeo præ cæteris animalibus cum sole est conunctior, vt hanc ob causam leo, qui animal maximè solare est, eius aspectum, cristas, vocemq; perhæret, & eorum præcipuè (vt D. Ambrosius lib. 6. Hexamer. cap. 4 dicit) qui albi sunt. Cuius rei causam explicauit Proclus, qui ex Platonica officina prodijt, in eo libello, cui titulus, περὶ τῆς μαγείας. Rationem autem huius à materia sensuue assignare nequimus, sed solum à superui ordinis contemplatione, quoniam videlicet solaris virtutis præsentia conuenit gallo magis quàm leoni. Sed Lucretius aliam huius timoris affert rationem, cum de gal- lo loquens ait:

*Quæ nequuit rapidi contra constare leones,
Inq; tueri, ita continuè meminere fugai:
Nimirū, quia sunt gallorū in corpore quadā
Semina, quæ cū sunt oculus immissa leonū,
Pupillas interfodiunt, ac remq; dolorem
Præbent, vt nequæ contra durare feroces.
Alij autem dicunt, gallum esse solum
colendæ diuinitatis, & diuinum quid præ
se ferre: Quòd verò diuinum est, omnis hu-
mana terrenaq; potestas reueretur. Tanta
igitur inter leonem & gallum discordia in-
tercedit, vt etiam (quemadmodum ex su-
perstitiosis Democriti scriptis tradit So-
cion) herbulâ quadam, quæ leo nuncupa-
tur, ita gallum abhorreat, vt si puella non
dum*

*Aristopha-
nus fabu-
la de gal-
lo.*

*Cur gal-
lus manè
canet.*

*Risum
neutrū a
mici.*

*Cur l
gallum
meat.*

dum viro iuncta, sed tamen quod tunc mensibus labore, nuda, passisq; crinibus leguminum segetem circumeat, gallum habes in manibus, illicò exarefcatur. Sed quo me, galle, rapis?

Et reuocet] Homines excitos ad laborem vocet.

Famulus manus] id est, manutios artifices, operas, hi sunt βάρυτοι τεχνίται, mechanici, feruiles.

Pensum.

Ad noua pensa] Pensum est manipulus lanæ vel lini, è colo pendens; metaphoricè, est officij cuiusq; perfuuctio. Ouid. 1. Amor eleg. ad Auroram :

Tu, ne femine possint cessare lacersi,
Lanificam reuocas ad sua pensa manū.
Idem de Luctetia 2. Factor.

Lumen ad exiguum famula data pensa trahebant

Et in Epistolis :
Neue traham serua grandia pensa manu.
Virgilius 8. Aeneid.

Famulasq; ad lumina longa
Exercens penso.

*Cur gal-
lus in tur-
ribus.*

Turribus in sacris] Hoc est in templis. Apud nos Salmaniticæ (verba sunt Sanctij) multis in nobilibus turribus visitur huiusmodi effectus gallus, vt possimus facile inspicere, qua regione vctus inflet. In terroganti mihi, cur potissimum gallus huic inseruit negotio? aliqui dixere, proprium esse gallinaceorum rostrum ad ventum dirigere. Hæc ille. Magis pia est illa explicatio, quæ cruces in turribus templorum, gallos gestantes, eò trahit, vt peccatores, dum eminus crucem spectant & gallum, memores peccati & penitentia Petri, & venia per crucem obtenta, excitentur ad similem penitentiam, & in spem erigantur impetranda gratia. De gallo in pinnis templi extat lepidum hoc carmen ænigmaticum :

Excelso volucrus versatur in aere quadam,
Huic similis qua sit nulla sub orbe uiget.

In medijs huius nata sunt ignibus ala,
Orta est è flammis, æthera deinde subit.

Septeno vasto deglubere ore iuuenos,
Hanc si corripere non satianda fames.

Ærea peluis] περιφρασις nolæ seu tintinnabuli, cuius inuentionem repete ex 6. Polydori, cap. 13. De pelui ærea ipse Alcatus 8. Parerg. cap. 11. sic ait: Dubitabilior est alia quæstio, an immodici importunq; campanarum peluim pulsatores officio

*Nola seu
tintinna-
bulum.*

iudicis compelli possint, vt cessent. Et scien dum veteribus non fuisse hunc morem, sed instar peluim fabricata hæc vasa campanas appellari ceptas, quod ex Campano æte constat essent. Vnde prouerbiū in loquax & obstreperos, *Dodonaii* as. quod in Dodona duæ essent columnæ: in altera peluis ærea, in altera puer cum flagro peluim, vento impellente, percutiens; vnde tintinus in multas horas perdurabat. Iuuenal.

*Dodonaii
as.*

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas Pulsari.

Hæc Alcatus. De Campanæ inuentione & vsu plura habes apud Guidonem Pancirollum, & lautum eius Scholiasten, Rerum memorabil. lib. 2. Tit. 9.

Ad superos mentem &c.] Vt gallus cor pus ad laborem, sic campana mentem ad Deum euigilare facit: Est autem tintinnabulum prædicationis & institutionis hieroglyphicum, vt docet Pierius Hieroglyph. lib. 47. Hinc Sacerdos Mosaicus ad imas tunicæ fimbrias aurea tintinnabula gestare iubebatur, Exodi 28. vt eorum sonitus quotiescunq; Pontifex ingrederetur egredere turq; Sanctuarium, exaudiri posset. Significabat id, oportere Sacerdotem vocalem esse, nunc docendo, nunc arguendo, nunc exhortando, sæpissimè vero consolando, atq; ea conquiritos opportuna remedia, quæ nostra fragilitas videbitur ex polscere.

*Tintinna-
bulū pra-
dicatio-
nis symbo-
lum.*

Est leo sed custos, &c.] Hoc totū sumpsit Alcatus ex Oro Apolline Niliaico, qui libellum de notis Hieroglyphicis Græcè composuit, cuius hæc sunt verba: ἐγρηγοῦσα γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, λέοντος γράφουσι κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν τῷ ἐγρηγορῆσαι, μέμυκε τὸς ὀφθαλμοῦς, κοιμώμενος δὲ ἀνεργότας τέτες ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τὸ φυλάσσειν σημεῖον. διόπερ καὶ συμβολικῶς, τοῖς κλείδου τοῦ ἱερῶν λέοντος ὡς φύλακα παρελήφασσι: *Vigilantem & sedulum hominem, & custodem, cum Ægyptij volunt ostendere, leonus caput pingunt, quoniam deo vigilans oculos claudit, eosdem cum dormit, apertos habet: quod quidem custodia atq; excubiarum signum est. Vnde & non absq; significatione, templarum claustris leones, qui sint custodum loco, appinzerunt. Leonem quidem παρὰ τὸ λέων, λέων, à videndo deductum volunt, quia fera est perspicacissimi visus.*

*Leo unde
dictus.*

visus. De quo si plura cupis, vide Aristotelem de Hist. anim. & Oppianum in 3. & 4. de venatione, Plinium Nat. Hist. lib. 8. c. 16. qui asserit, leones nunquam limis oculis intueri: de oculis adaptatis non meminit. Vide etiam Caelium Rhod. li. 13. c. 8.

Temporum idcirco ponitur ante fores
Erudite non minus quam diligenter in suo Coptæ cornu Pierius leonis faciem illam, quæ prima visa est Ezechiel, innotandum factorum admonitionem nobis oblatam: fuisse tradit: eamque à primis visam, quod à vita principum soleat totius populi consensus legem sibi statuere. Ponuntur itaque ad valvas templorum, vel postibus sustinendis, vel hyperthyris; aliquando etiam pronais locorum, ut Deum venerari primò meminerimus. Addit etiam, in pronao Tarvisinæ Cathedralis draconem alatum unguibus leonum duorum comprimit: draconem retorto collo leonis pectus remordere. Cuius Emblematis eam esse sententiam docet: pravam quidem cogitationem cor incessere, fortem animum eam protinus elidere; à læva leonem suo pectore subijcere apprehensum leuculum: generosum quippe animū seipsum vincere.

I. DVÆ sunt Episcopi necessariæ dotes, ut eius, cui animarum cura demandata sit: nimirum ut ijs, quibus præsit, continud studeat, ut nihil eorum eis desit, quod spectet ad fidei veræ profectum & augmentum: nè ve quis à recta via desciscat, aut sacra doctrinæ terminos transiliat. Nec verò est satis, vigilantem eum esse, nisi etiam custodem sese fortissimum præbeat, id est, cum cura & vigilantia, quæ perpetua sit oportet, & etiam necesse habeat coniunctā cum moribus doctrinam, qua & suos instruat, & alienos etiam hostes, atque erroneos homines forti animo retundat, veræque & suæ institutionis quasi hasta percussat. Quod duplici symbolo hic ostenditur,

sumpto argumento ab ijs animalibus, quæ & sacris in turribus, & pro foribus templorum apponi solent, gallo nimirum, & leone: quorum alter vigilantiam, custodiam alter designat.

2. Campana præterea prædicationis (ut diximus) & institutionis gerit symbolū. Meminerint tamen verbi diuini præcones, nisi & ipsimet ad vocis suæ clangorem viuendi rationem instituerint, atque ita ad normam illam accommodarint vitam suā, campanis se vel in hoc quoque assimilandos fore, quæ etsi clarissimum edendo sonum alios cieant, ipsæ tamen sibi turdæ sint & stupidæ. In quos elegans extat emblemata cuiusdam:

Æra graui cūctos veluti campana sonore,

Ipsa licet penitus sint sibi surda, ciet:

Sic es, recta docens alios, perversa sequute.

Quiq; alijs sapiens, non sapit ipse tibi.

Eodemque planè tentu Apostolus I Corinth. 13. Si vel hominum (inquit) vel angelorum linguis loquar, charitatem autem non habeam; factus sum æs resonans, ac cymbalum tinniens. Addam de campanis παρέργως, vulgarem esse errorem, quo Paulinus Episcopus Nolanus; Diui Hieronymi æqualis, & sanctimonia vitæ spectabilis, primus in suam Ecclesiam campanæ vsu inuexisse creditur: quasi priori sæculo ignotus ille fuerit. Verius namque est, virum illum sanctissimū Gentilium sacrorum abusum correxisse, & ad pia munia transtulisse, ut nimirū eius sono exciri possent semotuos habitantes ad conciones precatationesque. Cæteroque in iisdem, quibus hodie, vsibus deputatas fuisse prisceis quoque sæculis campanas, Hadrianus Iunius disertè docet, lib. 3. Animaduert. cap. 11. Sed ne garrulitatis vento impulsus audiam Δωδωναϊον χαλκῆϊον; flagellum de pelui.

Concionatores quid à campanis discant.

Campanarum origo.

Leonis imago in valuis templorum.

IV.
Duo pastores ecclesiastici munera.

Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπισεῖν ἄρδρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Sobrius esto, & memineris non temerè
credere: hæc sunt membra mentis.

EMBLEMATA XVI.

NE credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto:
Hi nerui humana membraq; mentis erunt.
Ecce oculata manus, credens id, quod videt: ecce
Pulegium antiquæ sobrietatis olus:
Quo turbam ostenso sedauerit Heraclitus,
Mulserit & tumida seditione grauem.

COMMENTARI I.

- I. **R**ECTÆ habet se manus oculata; sed simplex illud quoduis aliud potiùs representat quàm pulegium: elegantius multò habet editio Rouilliana. Sanctius epigraphen Emblematis Latinã apponit.

Sobriè viuendum, & non temerè credendū.

DVO hic præcepta cuiq; honesti studio traduntur, nimirum vt sobrietatem amet, & credulitatem leuem & temerariã vitet: quam ad rem duabus (suo more)

II.

notis vitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, vt sobrietas paruo contenta significetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero 1. Epistolar. ad Atticum, carmen hoc Græcum citat: Prius atibus meis, inquit, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeā quandam cautionem & diligentiam: atq; ita Siculus infulurret Epicharmus cantile nam illam suam:

Νῆρε, καὶ μέμναστο ἀπιστεῖν ἄρδρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Ac nostræ quidem rationis ac vitæ quandam formam, vt opinor, vides. Hoc carmē alij hoc modo citant:

Νῆρε, καὶ μέμναστο ἀπιστεῖν ἀνδρα φρονεῖντα ταῦτα. id est.

Esto sobrius, & memineris virum, qui sic sapiat, non oportere esse credulum. Sed quia Etasium deprauatum verliculum testatur in adagio: Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. sic ille è vestigijs codicum hoc carmen Trochæicum restituit:

Νᾶρε, καὶ μέμναστο ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν.

Nam quod νᾶρε dixit, pro νῆρε, & μέμναστο, pro μέμνηστο, dialecti proprietates est. Alteram autem partem idem Cicero usurpauit lib. De petitione Consulatus: Quamobrem, ait, Epicharmion illud teneo, neruos atq; artus esse sapientiæ, non temerè credere. Relatum est etiam ab Alciato notio lib. Parergon 4. c. 8. Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromat. & ad institutum Christianum accomodat. Sed de his mox dicemus plura, in quarta classe.

III.

NE credas] temerè, vel adeo facile. Conuenit cum Epicharmi sententia Theognidis verliculus:

Πίσει χρήματ' ἄλεσσα, ἀπιστεῖν δ' ἐσάωσα
Εἶσο res perire, diffiso salua remansit.

Licet nemini fide: e sit inhumanum, omnibus verò fidere stultum. Quare pulchrè Hesiodus:

Καὶ κασιγνήτῳ γελάτας ἐπιμάρτυρα
Ἰσθου,

Πίσεις δ' ἄρα ὁμῶς, καὶ ἀπιστεῖν ἄλεσαν
ἀνδρας. id est:

Si quicquam cum fratre tibi est, testem adyce rebus,

Subridēs, nocuit non credere, credere sēper.

Seneca epist. 3. lib. 1. Vtrumq; enim vitium est, & omnibus credere, & nulli. Vide parēmiam, *Fiducia pecunias amisit.*

Epicharmus] Epicharmus Siculus, vt ait Diogenes Laertius, Elothalis filius, Pythagoræ discipulus, Philolophus & poeta, Comediæ inuentor, teste Suida.

Ne non sobrius esto] Esto sobrius: duo enim negata vni affirmationi æquivalent.

Nerui, membraq;] ἄρδρα, νεῦρα, τὰ μέρη. Metaphoræ, quibus vim vultissimi præcepti illustrat. Nam ῥῶμη ψυχῆς σωφροσύνη, vt refert alicubi Stobæus. Quo sensu dixit Iustinus, genitricem virtutum frugalitatem. Sic Cicero pro lege Manilia, neruos Reipub. appellat milites, classes, vestigalia, quod in his consistat omnis Reipub. firmitas. Sic apud Demosthenem νεῦρα πολέμου τὰ χρήματα. Fabius lib. 1. mollem educationem neruos omnes animi & corporis frangere. Et Dion in Vespasiano: *Pecunias neruos esse imperij semper dixerunt.* id est, νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα αἰεὶ ποτε εἶναι ἔλεγον.

Ecce] Demonstrandi nota rectè iūgitur cum manu oculata, que credit id, quod videt.

Oculata manus] Adagium, quo rei certitudo significatur. Oculatas enim manus dixit Plautus, quæ promissa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita aures non habere, quibus audiant pollicitationes Ita lena quædam in Asinaria adolefcenti aureos montes pollicenti, cum illa nihil comoueretur promissis, inquit:

Quam à pistore panem petimus, vinum ex œnopolio,

Si as habent, dant mercem: eadem nos discipulina etimur.

Semper oculata nostræ sunt manus, credunt quod vident.

Idem in Pseudolo:

Exie die caca hercle oliuum, id vendito oculata die.

Oculata die aliquid vendere, est præfenti pecunia vendere. Vim prouerbij videtur expresse Terentianus ille leno Sannio in Adelphis:

— Verum ego nūquam aded asutus fui
Quin quidquid possem, mallet auferre potius in presentia.

Huc quoq; alludit Chærea in Eunuchis:

— Fac sis, nunc promissa appareant.

Et

M. Tullij locus, unde peritæ est Emblemæ epigraphæ.

Epicharmus.

Sobrietas animi robur. Nerui Reipub.

Oculata manus.

Oculata die vendere.

Et Propert. lib. 1.

Cui nō antē parer, donec manus attingit.

Idem Plautus in Truculento:

Manus vetat, priusquam penes sese habeat, quicquam credere.

Imō & sacre littere admonent, non omni spiritui esse credendum.

Credens id, quod videt.] Herodotus: ὄτα τυγχάνει ἀνθρώποισι ἔοντα ἀπιστότερα ἰσθαλμῶν: Aures sunt hominibus magis incredulæ, quàm oculi. Proinde laudatur illud Theocriti:

μη αἰσευε τάχιστα, πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψθαι.

Ne crede citissimè, ni prius finem videas.

Cuius sententiæ vim tenere debent qui versantur in Rebusp. & negotijs grauioribus implicantur, sed maximè temporibus periculosis. Si enim propter amicitiam multorum fucata vix fratri fides interdum sit habenda, perpetuò meminisse debemus Pythagoricè parcemiæ. *Ne cuius dextram inieceris*, quandoquidem hominum ea sit improbitas & versutia, vt non modò sermo, sed & frons, vultus, & oculi ipsi persèpe nemiuntur. Apollonius rogatus à rege Babiloniæ, qua ratione quietus in suo principatu perduraret: Si, inquit, paucis fidem habueris. Nulla enim regibus maior perniciēs impendit, quàm cum delatoribus facilem ad se aditum præbent. Plato de Repub. magistratum optat, qui sit τὰ ὄτα διατεθρῦλλημένος, id est, qui aures obtusas habeat ad rumores & fabulas populares. Addam & id Plautinum è Truculento:

Non laudandus est is, qui plus credit quæ audit quam

Quæ videt; non placet, cum illi plus laudant quæ audiunt,

Quàm quæ vident: plus est oculatus testis vnus, quàm auriti

Decem, qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, initio Floridorum, qui vt inferuiat argumen- to quod tractat, plus fidei aurium quàm oculorum esse adhibendum vult. Huius hæc verba: Non itidem maior meus Socra- tes: qui cum decorum adolescentem, diu- que tacentem conspicatur esset: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Scilicet So- crates tacentem hominem non videbat: re- enim arbitrabatur homines non oculorū,

sed mentis acie & animi obtutu confide- randos. Nec ita re cum Plautino milite congruebat, qui ita ait: *Plus est oculatus testis vnus, quàm auriti decem.* Imò hunc versum ille ad examiuandos homines con- uertat: Plus est auritus testis vnus, quàm oculati decem. Atqui si magis pollerent oculorum quàm animi iudicia, profectò de sapientia foret aquilæ concedendum. Homines enim neq; longè distita, & neque proximè ad sita possumus cernere, &c. Apuleius tñ aliò sensentiā torquet, vt dixi, neq; propriè cōtrarium quid à Plauto sta- tuit, sed certè dissimile. Vide Prouerb. *Ocu- lus magis habenda fides, q̄ auribus.* Ad rem redeo. M. Tullius in Lælio: Hæc in fabulis stultissima persona improidorū & cre- dulorum senum: Non minimum commen- darunt ἀπιστίαν quidam ex veteribus, non quidem vt omninò fidem omnibus abro- gemus, sed vt nullo non loco circūspecti- simus, videamusq; quatenus dextra sit huic vel illi admouenda. Demosthenes lāc ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui sapiūt con- cessam à natura custodiam salutis & for- tunarū. Sed de his iamiam latius agemus.

Pulegium] *Pulegium* Græcè γλήχρον, *glechon*, seu *glachon*: Cuius vires permul- tas habet Plin. lib. 20. cap. 14. & Apul. De herb. virt. cap. 92 multa. Cæterum, pule- gio vitia stomachi tolli, testatur Dioscori- des lib. 3. cap. 31. *Ναυτίαι τε καὶ θηγ- μὲς σομάχει μετὰ ὄξυκρότε ποτίσαι πα- ραμυθεύσαι.* hoc est: *Nauseas & erosiones stomachi in posca* (id est, vino, quod aceto & aqua temperatum est) *bibitum lenit.* Dixerat antè, hæc herbam esse λεπτυντι- κήν, θερμαντικὴν, καὶ πεπτικὴν. id est: *ex- tenuatiuam, calefactiuam, & concoctiuam adiutricem.* Vide epigramma Græcum lib. 2. εἰς ρειθαλὲς.

Ὁ γλήχρονι Κρίτων ὁ φιλόργυρος, ἀλλὰ διχάλλω.

αὐτὸν ἀποσφάινει θλιβομένε σομάχει.

Quod ita vertit Sanctius: *Nō glechone Craton, ast sordidus æris odore, Vexatum stomachum sape dolore leuat.*

Antiquæ sobrietatis] quæ veteres, homines frugi, & rerum parabilium appetentes vtebantur. Est autem pulegium siccū & vi- nolentia contrarium. De veterum fruga- litate lege Valer. Max. lib. 4. c. 4. & lib. 7. c. 1. Nā, vt ait Horatius 2. Carm. Ode 15.

Prinatus illis census erat breuis,

Com-

Oculorū iudicium præpoller iudicio aurium.

Pulegiū.

Posca qd.

Frugali- tas veete- rum.

Non sta- tim fiden- dum.

Commune magnum. —

Plinius epist. 2.2. lib. 1. de Catilio Seuro : Quam parcus in victu ? quam modicus in cultu ? Soleo ipsum cubiculum eius, ipsumq; lectum, vt imaginem priscae frugalitatis, aspicere. Ipse autem Plinij frugalitatem habes lib. 2. epist. 6.

Olus.

Olus] λάχανον. Olus dicitur omnis herba satiuā, ab alendo, quod veteres oleribus alerentur, antequam essent repertae fruges; ijsq; vesccebantur absq; luxurioso condimento, vnde prouerbiū, τὸ ἐν λάχανοις πέπερι, in oleribus piper; pro re ingrata & insipida. Hinc quoq; olus pro tenui & quotidiano victu nonnunquam accipitur. Horatius 2. Serm. Sat. 7.

In oleribus piper.

— si nusquam es forte vocatus Ad cenam, laudas securum olus. —

Et quia aegrotantes plerumq; tenui egent victu, eos oleribus curatos fuisse constat ex Plinio, & Plauto in Capt. vbi Hegio Parafitum inuitat ad cenam terrestrem, multus oleribus. Cui ille respondet: Curato agrotos domi. Inde Heluones antiquitus proprie appellati; nam helus, veteres dicebant pro holus. Quia verò agroti nauseabundi valde sunt, fastidiosi; & delicati ciborum arbitri, hinc postea translata ea vox ad homines delicatos opiparosq; qui magnas pecunias in dapes profunderent; non in voraces, quod hactenus a plerisq; falso existimatum.

Heluones qui proprie.

Heraclitus.] Heraclitus in seditione quadam rogatus a ciuibus, vt concordiam suaderet, suggestum ascendit, calicem frigida compleuit, infusam digito farinam miscuit, vnā cum pulegio, idq; bibit, & hinc discessit: nimirum reip̄a loquens, plerumq; seditiones ex luxu rerumq; superfluatū vltu oriri: inter eos autem facile constare concordiam, qui modicis ac tantum necessarijs essent contenti. Nam δειπνον γὰρ ἔυτελές ἐστι παροινίαν. id est :

Vbi caena frugi est, nulla debacchatio. De Heracliti facto vide Plutarchum de garrulitate, Erasum in A pophthegmatis lib. 8. Commentatores Dioscoridis, in verbo, Glechon. Coelum item Rhodig. lib. 13. cap. 5. Vide quoq; adagium, Thymbra victitans.

Magna est orationis non

Quo turbam, &c.] In eo nonnullis fortasse σκοτεινός habendus est Heraclitus, id est, tenebricosus; sed certè hac ambage, &

symbolis aphonis plus fortè persuasit, modo, sed quam alius quispiam oratione prolixissima. Siquidè πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἐν βήμα καὶ νύμα πρὶν εἶχοντος ἀνδράπε κυριώτερον ἡγήται : Plerumq; vir, cuius respecta fides est, vno verbo vel nutu longa aliorum orationes superat.

Sic enim fidem fecit Amasidi Pittacus, cū linguam immolatiæ victimæ remisit, tanquam membrum omnium vel optimum, vel pessimum. Sic Anacharsis, de quo iam supra diximus, cū apud Solonem reper tus est eo gestu dormiens, vt dextram haberet admotam ori, sinistram pudendis: vt significaret, maiore studio & cura linguā esse cohibendam, vt parte omnium maximè rebellem. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiam suos liberos adhortantis; vel Tarquinij Superbi summa papauerunt capita baculo decipientis, huc commemorem, cū hæc iam vulgò trita sint? Olim enim cū nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chryssippi sapientia loquax esse didicisset, omnia breuibus oculis, aut symbolis, interdumque ἀρώνοις, non minus commodè tradebantur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultum & informationem. Sed audiamus Plutarchū ea de re studiosè commentario περὶ ἀδολεσχίας differentem : οἷδὲ, inquit, συμβολικῶς ἀνευ φωνῆς ἢ δειπρόντες ἐκ ἐπαυνένται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως, ὡς ἡράκλειτος, ἀξιοῦντων αὐτὸν τῶν πολιτῶν γλώσσην τιὰ εἰπεῖν περὶ ἑμονοίας, ἀνακάς ἐπὶ τὸ βήμα, καὶ λαβὼν ψυχρὰ κύλικα, καὶ τῶν ἀλφίτων ἐπιπάσας, καὶ τῷ γλύκωνι κινύσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν ἐνδείξι μιν ὅτι τὸ τοῖς τυχεῖσι ἀρκέσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῶν πολυτελέων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα διατηρεῖ τὰς πόλεις.

Pittacus.

Anacharsis.

Scilurus.

Tarqnus Superbus.

Turbam grauem tumida seditione] Populum, vel plebem tumultuantem, iamq; ad seditionem se comparantem.

Mulserit] mitigarit, leuierit. Mulcere enim est delinire, quasi mollicere, hoc est, molle reddere. Hinc Mulciber dictus Vulcanus, quod molliat ferum ac mitius redat. Et Mulsum, quasi melle delinitum.

Mulcere

Mulciber.

Mulsum.

EMBLEMA hoc frugalitatem & sobrietatem suadet, temerariam verò creditatatem dissuadet, de quibus duobus si cū doctissimo Minoe paulò latius diffundar, facile me veniam impetraturum confido,

IV.

praefertim in re tā vtili, addo & necessaria.

1. De frugalitate M. Tull. 3. Tuscul. Verisimile illud est qui sit temperans, quem Græci *σώφρονα* appellant: eamque virtutem *σωφροσύνην* vocant: quam solleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiā modestiam. Sed haud scio an rectē ea virtus frugalitas appellari possit, quod angustius apud Græcos valet, qui frugi homines *χρησιμους* appellant, id est, vtilis: At illud est Latinis abstinentia, omnis innocentia, quæ apud Græcos vsitatum nomen nullum habet, sed habere potest *ἀβραδέβεια*, nam est innocentia affectio talis animi, quæ noceat nemini, reliquas etiā virtutes frugalitas continet: quæ nisi tanta esset, & si his angustijs, quibus plerique putant, teneretur, nunquam esset L. Pisonis cognomen tantopere laudatum. Sed quia nec qui propter metum praesidium reliquit, quod est ignavia: nec qui propter auaritiam clam depositum non reddidit, quod est iniustitiæ; nec qui propter temeritatem male rem gessit, quod est stultitiæ, frugi solet appellari: eo tres virtutes, fortitudinem, iustitiam, prudentiam frugalitas complexa est, etsi hoc quidem commune est virtutum: omnes enim inter se nexæ & coniugatae sunt. Reliqua igitur & quarta virtus, vt sit ipsa frugalitas necesse est. Haecenus ille de vi verbi; nos ad rei notionem veniamus. Rectē Apuleius, sobrietatem dicit esse sapientiæ omnis primum fundamentum, quod in se virtutum omnium semina continet: nam sobrietas temperantiæ species, prudentiæ comes est, in perspicientia veri, falsique, tum in delectu habendo rerum bonarum ac malarum; ea fortis est, quæ voluptatum illecebris non capiat, & iustitiam colit, quam in se primum seruat, alijs etiam tribuit. A sobrietate itaq; suam philosophandi rationem Pythagoras orsus est, cum quibus, certisq; de causis ab esu carniū prohiberet. Quod ad eò multis probatum est, vt plerique inde facti meliores, ac cultiores, sapientiæ latices imbererunt: alij superstitiose Pythagoram æmulati in totum repudiarunt esum carniū, & animantia muta, vt impura crediderunt: quo de numero Eucratiae, deliri quidam hæretici, de quibus Epiphanius. Sobrietas virtutum pene omnium seminarium est: quam vnā

qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide temperantiam, vitæ hominum custodem appellat. In Gorgia præcipit, vt qui sanus ac beatus esse velit, hanc virtutem exerceat. Et Xenophanes nihil in homine nasci mali posse, qui temperantiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot sapientes olim habiti sunt, temperatissimi prædicantur: vt Socrates, qui quod tenui victu esset, ea peste sæuissima tactus non est, quæ Atticam inuasit. Et Plato, apud quem cum nobilibus imperator Timotheus cœnasset, moderatis cibis exceptus, postridie illi factus obuius, dixit: Qui apud te, Plato, cœnant, sequenti die bene se habent. Nominatur & Pythagoras inter sobrios, qui etiam dicebat: Venter pinguis non gignit sensum tenuem. Idem cum offendisset aliquem insigniter obesum: Non defines, inquit, tibi molestiorem carcerem struere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatam sapientibus, qui semel tantum interdum epularentur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cum nullum isthic patriæ frugalitatis vestigium obseruaret, admiratus est insulæ corruptissimæ deprauatum morem, quæ admodum refert ipsemet in epistola quadam ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pultis vsus, quam panis fuit, & eorū bonæ valetudinis quasi quædam mater erat frugalitas, inimica luxuriosis epulis, & aliena nimiae vini abundantie, & ab immoderato Veneris vsu auersa. Val. Max. lib. 2. cap. 5. Non est quod sic verbis multis augeamus frugalitatem Caij Fabricij, Coruncani, Curij, quos celebrat Tullius: hæ enim virtutes fuere potius temporum, quam hominum. Probat, me quidem iudice, modestia vel Agasicles, de quo Aufonius, & Plutarchus: vel Neruæ Goccei, boni Principis, de quo Valerius Martialis. Solemnia olim fuere niphalia, Iunonis sacra, quæ abstemia à matronis abstemijs celebrabatur, vt matronæ mores essent, quam Deam colerent, quæ eas moneret sobrietatis, vt quæ sit indiuidua pudicitiae comes. Non transgressio, quod receptum moribus, vt non nisi à ieiunis iudicia exerceantur reorum capitalium, vt meminerint, se ad rem seriam accedere, & in qua de hominis agatur capite, de quo non nisi prudentissimè, & maximè sobriè cognoscendum. Id adiicio, Baccho, Deo

temu-

De frugalitate.

Sobrietatis laus.

Niphalia sacra.

Indices sobrij.

temulento, tum papauer, tum ferulam olim tributam legitur, erudito sanè figmento, vt vini vis ob oculos poneretur; papauer somnum conciliat, vt mero plenus sui oblitus, dare se somno debeat, suam vt spontaneam infamiam tegat: ferulam verò castigati mis notam, vt intelligat ebriosi, se pœna dignos citius quàm misericordia, qui se sponte in id discrimen coniecerint. Eadem prudentia fuit apud sapientes veteres, dum præfigerent annum luctus matronis, quæ viros amisissent, ne scilicet ante annum post mariti mortem properaret ad secundas nuptias, ne fieret confusio sanguinis, l. 8. ff. de his qui not. infam. Iul. Paul. l. receptar. sentent. tit. vlt. Multa huc conferri possent ex Decretal. Pontificum, de penitent. & remis. sed hoc studiosis pen sum imponimus. Adde ego postremò, nul lam virtutem ad Natura leges se esse compositam, quam frugalitatem. Inquirentibus in nos sagaci mentis oculo, vitia quædam apparebunt obscuriora & in recessu, quædam in aperto & frôte posita, & quasi manu prehendenda, crassa, supina; de quo luxus & largior bonorum profusio, vbi nec ratio suadet, nec postulat necessitas, saturando, vestiendo, protegendo corpori, & ab incommodis superne deiectionum inbrium, caloris & frigoris, vindicando. Non sudandum magnoperè pro his, nec Oceano diuisæ gentes adeunda, quæ à Solis cubilibus ministrent exotica, si relegata in vltimas terrarum oras in temperie hac, moderamen nature, & quod dicat sequamur, quæ in excessu laborat & frangitur, amica frugalitatis. Non quærit superflua, imò nec fert, modis quibus expellat & se exoneret, prouidè corruptio nis, vtiliter inuenatis. Videmus hoc in elementis, & quicquid coalescit eorum con nexione, in animâ tibus, metallis, ititibus; excernunt si quid aggranat, & deiciunt superflua. Crepat nubes nimio humore præ gnans, rarior à temperato humido ipso motu & agitatione paulatim se consumit, & miscet aeri Non libratur diu vaporum terrestrium densior ibi globus, nec molem sustinet stabile subiectum pendentis mater iæ, vincitur copia, & cedit ruenti eadem. Hinc nix, pruina, grando, fulmen, rores, nimbi, pluuiæ, ignita spectra, cadentes stel læ, quæ purgamenta non incommodè appelles, & proluuiem velut quandam satu-

Tempus luctus.

Frugalitas ad leges nature componitur.

Natura ubiq; sua expulsa.

rata & parturientis auræ, quam cogit ad egestum Natura, & vsus Vniuersi. Deinde illud ipsum, ex quo talia, nonne pars Oceani fuit, aut fumantis terræ, secretione reiecta? Exudat inutilis mador scilicet, admixtus pingui sæculo & viscoso, de magno hoc & infimo mundi corpore, quem adlabit sol, atq; attrahit, vt vel dissipet radiorum iactu, aut reuerberet, exuberante massa, subactum & coctum aliter, eundem re, diuersum aspectu & dispositione. Steriles herbæ luxuriant passim & noxia gramina, non iussa crescere prouocante semine, sed coacta exire, viuiofæ vlgini sic quasi excolandæ, & purgandæ terrestri vtero, ad concipiendum meliorem foetum. Metallarias intremus cauernas, vbi sæ impurior, & sordida superfluitas inter ramenta aurea & venulas desidens ad segregationem, extrudens vi intrinseca conuascens precij, sensum itura, se ostentabit. Nec in stirpium excrementis propellendis Natura segnior: capillamenta quædam, ciunos, aut floccos præmittunt arbores, & musco se operiunt ac viridi lanugine, priusquam germinet, purgantis se medullæ, & inutilem succum secernebris manifesto signo. Age verò, quæ prouidè in nostro deniq; & ceterorum animalium corpore canales istos egestionis superflue disposuit, ne collectis velut in cloaca sordibus, exitu inrecluso, corrumpetur situ & putresceret? Huc aurium uariumq; quadrisoræ portæ faciunt, & tubus maior deferendis excrementis, & vrinaria fistula angusta ac breuior, & forniculæ tractæ cutis, puncturis similes, sine numero, sudori deijciendo, & porta ipsa prætoria, reciprocè vsus, gurgulio, intrantis, exeuntis cibi vehiculum: cumq; vel intestinorum volumina turgent, obstructa inerrante flatu, aut venarum eu ripi noxio sanguine, naturæ amula ars clysteres præparauit & scalpellum apertioni. Adeo vates omnes ac modos disposuit sedula mater se gregandæ copix, vt in tenore suo, mensura atq; ordine consistenter & conseruarentur singula, ne vel defectus noxam, vel excessus pateret. Modus in medio & mediocri, virtutis titulo & laurea dignus: extrema laborant, nec sana sunt, nec ad sanitatem adminicula. quæ abundant præsentem, fomenta lasciuix. Sacra Frugalitas placat, falx luxuriæ & sarculum runcandis sarricidibus; siluescentis mali quiesquilij, quæ sola

Meatus pro excrementis in homine.

Virtus in medio consistit.

sola prudenter, quousq; progredi liceat, quid ornatus corporis, quid alimēta, quid structuræ sumptuum efflagitent, subditiis calculis computat, & per gradus vitæ ac honorum sic partitur, vt laxiorem manuum potentioribus, & qui in aliquo fastigio eminent, relinquat; contrahat cæteris de inferiore sorte, & iubeat coercere vanitatem, compresso paululum surgenti spiritu. Si confusio in his, vbi ordinum discretio & dignitatum? vbi autoritas & veneratio? Vilescunt æqualitate hac & perdunt splendorem, dum conditionis suæ limites, quisque transiens, supra vires & opes per ambitionis scalam assurgit. Corruptionis hoc publicæ, imo perditionis extremæ seminarium sit. Vertat in proprium sinum oculos quilibet, videbit quid, aut quantum liceat: à censu enim & statu hic temperandus affectus. Violenta sunt, quæ cum immodico appetitu, & ordine inuerso fiunt; naturam enim aut destruant, aut vitiant & corrumpunt, quæ metas suas habet ac limites, intra quas consistit moderabili ac determinata inclinatione ad ea quæ nutriunt, firmant aut seruant, sine excessu, cum mensura & lege aliqua, quam nefas transire salua illa. Vis infertur, intempestiuo rerum vsu ac superfluo, quibus voluptatem mortalium insania scilicet circumferibit, & miseriam felicitatis titulo falso indigat. Onera enim sunt, & corruptiua, quæ tumultuaria oblectatione & in fidiola sic confunduntur, vt naturam velut in gyrum agant, & non solum offendant, sed opprimant copia. Obuium & parabile est, quod appetit, nec indiget nauigijs, quibus ex altero orbe transmarina apportentur: crescunt, quæ alant & sufficiant, in omni loco: quæ saturent nauseam in abundantia, nulla regio dabit; illa enim cessitate, hæc desiderio præpostero, in quo varietas & nouitas, efflagitantur: ibi naturalia & gratuita quæ sedant, hic importuna ac molesta irritant. Venter ad legem naturæ compositus, paruo dimittitur, si quod debetur accipit: qui volatilium lauticias decoxit, & de piscium genere selectiores, non placatur polenta ac bubula, extrordinaria enim fames vrit, quæ non tam castiganda vt sileat, quàm prouocanda ciborum delectu, vt minori cupiditate sopora maiorem resuscitet, nono quodam & ingenioso gulæ irritamento, imò tormento

verius. Supplicium certè est habere ingluuiem, quæ nisi exhantibus siluis & fluminibus, nesciat pasci, quæ respuat domestica, iuhiet peregrinis & exoticis. Flammæ confero & occulto igni hoc torturæ genus, quæ, vt podagricus humor, stillicidio fouetur de meliore hoc succo obsoniorum. Si suffocata vis, tempera, & vine ad regulam, quam natura dicitur: vbi luxuries aliqua & superfluitas, præscinde ac demere, & cogita, salire per medios campos tiuulum, qui remedio sit huic incendio: proferri in agris & hortulis, quæ doment esurienti, & corpus natiuam virtute vegetent, quam terra inserit, & fabricator huius Deus Neminem adhuc fames consumpsit, qui glutire libellam panis, & fontanam bibere potuit. Ad lac & pulment nascimur omnes, innutrimur his à teneris: quis ad culinaria officia, & magyricas artes insolentem stomachum traduxit, nisi curiositas & nausea? Quid? desperatio, vt ego quidem abitorror, prima magistra fuit focarij huius artificij, quæ præscriptos continentia fines transilire, & polyphagiæ studio rimari omnes mundi angulos, cum abiectione quadam & contemptu vitæ, temeraria persuasit. Qui primus concham matinarum aperuit, ostrea, & rubetas ponticas, vt cocta conuiuijs inferret, desperatum fuisse & prociæ audaciæ hominem, necesse est: nec meliorem illum, à quo detracta cutis anguilla, & canero sua testa, fluuiatili colubio scilicet, ac scorpionis: & qui fungos præparare, & carduos altiles docuit, quorum illi testudinum, asinorum isti proprij sunt. Quæuis verò in ranis & conchilijs terrestribus nihil, quod piscis speciem referat, simile, cum his nec ossicula insunt aut spinæ, illæ squammis & branchijs careant; extracta sunt tamen ex cauernulis suis & lacunis animalcula hæc, & pisculentorum catalogo, propter exiguam buccellam, quæ uestitilis, & ad concitandam libidinem efficax, inserta. Vt iam nullum penè sub cælo genus vinetium sit, quod in voragine ventris humani & cloacæ insaturabile, nouo artificij sumptu & precio confectum, elixum, frictum, assatum, sectum, tritum, factum, puluisculis aromaticis maceratum, conditum, tostum: deniq; aut alijs sexcentis cocturæ formis præparatum, non descendat. Larum igitur & laxum luxus hic aperuit capum ad omnem lasciuiam: nec impunè iam pec

Desperatio docuit polyphagiam.

catur hoc peccatum ac libere, sed cum labore etiam & incredibili molestia, quam coquus subit, & is cui coquitur, uterque; lassus, hic vorando, alter instruendo: ad palatum enim & saluam prurientis lingua ac commodare debet artem, nec præcepta habet aut usum, sed nutum delicias, & gurgulionem versatilem pro magistro & archimagro. Interea tamen strage publica exhauriuntur saltus ac memora, fontes & flumina, aer & æquor: nec natura parit edendo sufficit, quia nil sufficit diuitum mensis. Pullus & mater in eadem olla; vitium & nidus interdum, & quæ illum concinnant. Prò perniciem? Habent ad sint quæ frænent: næ fastigium supremæ intemperantiæ insitimus; demittamus nos ad delicia sacra sobrietatis, ubi sinum suum aperit natura, & effundit quod opus, & quantum.

De credulitate.

2. Quoad credulitatem, ea sanè aut maturè admittenda, aut statim repellenda, cum nemo citius fallatur, quam qui temerè credit; nemoque; rectius iudicat & certius, quam qui rem exploratam habet. Homerus Ulysem, quem sapientissimum facit, non alio usum præsidio dicit, neque; alia ratione terræ marisque periculis euasisse, quam quòd nemini se crediderit, & callidè consilia sua texerit. Hesiodus (ut supra annotauimus) non ab re monet, ut neque fratri quisquam adeò fidem habeat, aut etiam negotium aliquod vel ioco transigat, nisi teste adhibito. Nullus est, qui nesciat ab inimicis nobis importari grauissima incommoda; sed longè perniciosius dandum ab amico creatur læpenu merito; quia sit alioqui facilè inimici effugere insidias, ab amico verò, aut eo qui amici nomē mentitur, quis ita prouidè cauteque sibi cauerit, quin interdum opprimatur? Nisi molestum esset, ostenderem multo plures ab amicis quam inimicis oppressos esse: plures vrbes proditiōe captas, quam vi expugnatas: plures in veterum libris, ipsaque; vita quotidiana reperiri amicorum questus, quam inimicorum accusationes. Ad symbolum istud *ἀπιστίας*, obuius potest esse locus ex l. si vindicari, 20. C. de pœn. quam extruxit B. Ambrosius ad Theodosio, princepe nimis præcipiti ac iracundo: Etsi princeps referuet aliquem puniendum, debet iudex ad dies triginta differre, quò videat, an relaxari pœna posse videa-

Lex Theodosij.

tur. Occasionem legis huius ferendæ memorat Sozomen. hist. Eccles. lib. 7. cap. 24. extatq; in Codice Theodosiano. Bene, inquam, iusteq; prouisum à sapiente principe, què facti à se pœnituit, alioquin quod Iustinianus ait l. Imperialis, 23. C. de nupt. nihil est tam peculiare Imperatoris maiestati quam humanitas, per quam solam Dei seruatit imitatio. Hęc de iudicij olim sancita. Nunc si maiorum in rebus alijs prudentiam intueamur, licebit aperè videre in tutelis pupillarum, & curationibus adolescentium minorum, ad eos nempe defendendos, qui se propter ætatis imbecillitatem defendere nō possunt. Cum que intelligerent pupillos ea esse ætate, ut tutorum ope indigerent ad annum vsque 14. exactum in masculis, 15. in fœminis, non minorem curam impendi voluerunt in minoribus, curatorum prudentia gubernandis, ad annum vsq; vigesimum quintum. Est enim adolescentia maximè feruida, & vitijs indulgens, nisi nitatur & cohibeatur auctoritate prudentum. Eleganter Horat. ad Pisones epist. de adolescente:

*Cereus in vitium flecti, monitoribus asper:
Vtilium tardus prouisor, prodigus aris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere
pernix.*

Plutarch. *περὶ ἀκούειν*, idem complexus: *ἀναρχία μὲν τὴν ἐννοίαν τῶν νέων ἐλευθερίαν, ἀπαιδευσία νομίξεισι, χαλεπότερους ἐκείνων τῶν ἐν παισὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν δεσπότητας ἀρίστησι τὰς ἐπιθυμίας, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λυθείσης.* Non minus eruditè Dio Chrysostomus Sophista: *χαλεπὸν ἢ νεότης, καὶ ἐυρίπισον, καὶ εὐολισον, καὶ σφοδρότερον δέεται χαλινῶ.* Proinde Athenis olim adolescentium τῶν λήξων ἄρχον, id est, rei hæreditariæ, suorumque honorum habent potestatem, biennio præficebantur curæ vicinæ regionis, hoc est, anno 18. quo ex phebis excedere mos illis esset; ad vigesimum: tum nominabantur *περίπολοι*, vel *ἔφοδοι*, & *ἐπίσκοποι τῆς χώρας*, post id tres fiebant *ληξίαρχοι*, & referbātur in eorum numerum, qui suæ omninò essent potestatis, *ἐτὴν λήξιν*, hæreditatem regere poterāt. Occurrit huius Emblematis occasione adagiū *Αμα, τανquᾶ ὄφουρος, ὀδερὺς τανquᾶ ἀματurus*: Rectè id, quia fallax & lubrica multorum fides: & quòd homo sit *εὐμετάβολον ζῶον*, Platonū nempe: & Hesiodus præce.

Veterum cura prupillus.

præcepit, non nisi testibus adhibitis cum fratre esse iocandum: quia sepe leuibus de causis fratrum iræ acerbiores existunt. Apud Atticum Pomponium queritur Tullius de Cneo Pompeio, cui præ ceteris fidem habuerat, seque ab eo tamen proditum. Et ad uxorem Terentiam, falsò se putasse ab ijs amari, qui inuidebant: eos se nõ secutum, qui purè amici essent. Tacti leuitate animi Athenienses impetum in Macedonas moliri statuebant, falso accepto nuncio de morte Alexandri; sed eos retraxit Demades orator aculeato verbo: Si Alexander hodie mortuus est, & cras, & perendie sic erit. Opportunè vir catus induxit ἀπιστιαν, eamq; opposuit inconsulto furori hominum, de se suisq; rebus non benè cogitantium. Apud Poetam Troiani nimis creduli, à Sinone proditi, qui suasis equum diuina Palladis arte fabricatum intra Ilij mœnia inducendum. Mirum quantum malorum agmen secum aduehat nimia credulitas. Ea res Pompeium Magnū perdidit, populari & optimatum fidentem studio, tandemq; desperatis rebus ad Alexandriam regem miserimè profugū. Quid M. Brutum, C. Cassium præcipites egit, quàm de altera acie falso acceptū nunciū? Similem exitum tacti Antonius & Cleopatra, cum illa de Antonij morte sinistra quid, quamquam falsò, accepisset. Quid mirum si in paruis error dominetur, cum etiam viros magnates opprimere soleat? Quorum querela Comici: *Prò Deum atque hominum fidem?* & illud Ouidij: *Heu vbi pacta fides, vbi qua iurare solebas?* Tull. item 7. Verr. Vbi fides? vbi execrationes? vbi dextræ complexæ sunt? Notum de Brasidæ clypeo, quod in eos torqueri solet, qui, cum maximè opus est, fidem non seruant. Stultum ac periculosum cuius fidere: at miserum nemini fidere. Condicio misera tyrannorum, ab omnibus sibi metuentium, sed in primis Dionysij, de quo Tull. 5. Tuscul. & Val. Max. Quæ vetera & externa vt missa faciam (notiora enim sunt, quàm vt in ijs immoremur) ad quid tandem oracula diuina nobis τινὲ ἀπιστιαν suadent: non esse omni spiritui credendum: & tentandi spiritus an ex Deo sint: item, cauendum à sermone Pharisæorum? Deniq; illud: *Estote prudentes ut serpentes?* Illud etiam nos non fugiat Ouid. 3. Artis: *Nec citò credideris: quantum citò credere*
lædat,

Exemplum vobis non leue Procris erit.

Aurel Victor. in Valentiniano: Si ei infidis hominibus, quibus sese quasi fidissimis, prudentissimisq; dederat, carere, aut probatis, eruditisque vt licuisset, perfectus haud dubiè princeps enituisset. Plaut. Trinummo: *Nimum est difficile reperiri amicum, ita vt nomen cluit, quoi rem tuam credideris, sine omni cura dormias.* Hierony. ad Celantiam, de ratione piè viuendi, vbi de obtrectatione: Est sanè hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis qui se sanctè instituire volunt, profus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mētem, ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebræ dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur: hoc est quod sæpe de amicissimis inimicos faciat, & con cordes quidem, sed credulas animas dissociat. At contrà, magna animi quies, magnàque est morum gravitas, non temerè de quoquam sinistra quid audire: beatusque est, qui ita contra vitium hoc se armavit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Hæc ille. Huius sanè argumenti sententiã facile est in immensum excedere: sed placet exempli loco, verbum μέμνη' ἀπιστιαν, de iudicio hominum præcipiti ac temerario intelligere, de quibus nonnuquam pronunciatum citius quàm par esset, necdū bene inspectis eorum moribus, qui commendantur. Sic Horat. 1. epist. 18. *Qualis commèdes, et atq; et aspice, ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem.* Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo *Quem sua culpa premit, deceptus omitte tueri;* *Vt penitus notum, si tentet crimina, serues, Tuterusq; tuo fidentem presidio, qui Dete Theonino cum circumdoditur, ecquid Ad te post paulò ventura pericula sentis? Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,* *Et neglecta solent incendia sumere vires.* Vt enim qui pro alio fideiuber, seque solutum constituit, tenetur ex pacti, seu stipulationis nexu pro principali debenti ideo, sicuti non fuerit solutus, aut noxã commiserit; ita qui alium commendat non satis sibi perfectum ac cognitum, & cuius mentem, versatilem fortasse, non detexerit,

Obtrectatores non audiendi.

Videndum quem commendes.

sui dānum pudoris ferre ac pati cogitur. Grauius M Cicero ad Brutum: Temerè de altero affirmare est periculosum, pter occultas hominum voluntates, multiplices que naturas. Et Seneca, neminem citò laudaueris, neminem citò vituperaueris. Vitium est omnia credere: Vitium est nihil credere. Inter legendum sese obtulerunt exempla quædam illustria de credulitate ex Amm. Marcellino. Primum quidem lib. 14. de Constantio sic habet: Arelate hunc mem agens Constantius, post theatrales ludos atq; Circus ambicioso editos apparatu, ad diem vi. Id. Octob. qui imperij eius annum tricesimum terminabat, insolentia pondera grauius librans, si quid dubium deferretur, aut falsum, pro liquido accipiens & comperito, inter alia exaristificatum Herontium Magnentianæ comitem, partis exulati mœrore multauit. Vtq; ægrum corpus quassari etiam lenibus solet offensis, ita animus eius angustus & tener, quicquid in se reperisset, ad salutis sue dispensandum existimans factum aut cogitatum, in fontium cædibus fecit victoriâ luctuosam, &c. Idem lib. 30. ubi narrat, quibus dolis in terceptus & oppressus est Para Rex Armeniorum, Valentis iussu: qui quod accepisset eum sibi infestum, malisq; artibus quiduis facere & moliri, agenti in Armenia Traiano, remique militarem curanti arcanis litteris mandauit, vt regem eum quoquo modo de medio tolleret. Itaq; illecebratis regem Param insidijs primùm ambuit, ei Valentis litteras egregiæ in eum voluntatis testes ostendit, modò sese conuiuium ei præbuit, ad vltimum composita fraude ad prædium veterandus inuitauit. Qui nihil metuens mali, venit, concessoque loco honoratiore discubuit: cumque appoverunt exquisitæ cupiditæ, & ædes pulsu neruorum, & articulo flatilique sonitu resurgente, iam vino incalescente, ipso conuiuii domino, per simulationem naturalis cuiusdam vrgentis egresso, gladium districtum intentans, tortuo lumine ferociens quidam immittitur barbarus, asper, ex his quos Supras appellant, consorsarius iuuenem, ne exilire possederetiam tum præpeditum. Quo viso, regulus fortè prominens vltra torum, expedito dolo assurgens, vt vitam omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit victima, ictibus multiplicibus sedè concisa. Hocque figmento nefariè

decepta credulitate inter epulas, que retinenda sunt vel in Euxino ponto, hospitali numine contuente, peregrinus cruor in ambitiosa toralia sparsus, & spumans satietati superfluit, conuiuarum horrore maximo disperforum. Libro verò vltimo, qui est 31. de Valente: Illud ferri non poterat, quod cum legibus lites omnes quæstiones committere veteres vellet, destinatisq; velut lectis iudicibus negocia spectanda mandabat, nihil agi contra libidinem suam pariebatur, iniuriosus aliàs & iracundus, & criminantibus sine differentia veri vel falsi facillimè parens, quæ vitiorum labes etiam in his priuatis quocumque rationibus impendio est formidanda. Seneca de quo supra facta mentio, epistola 3. non minus esse vitiosum credere omnibus, quàm nemi nisi disputat, eodem cum Hesioidi carmine sensu, *πίσις καὶ ἀπιστία ὄλεσαν ἀνδρας*. Si aliquem amicum putas esse, cui non tantum habeas fidei, quàm tibi, vehementer etas, & veræ amicitie vim nondum tenes. Tu, omnia cum amico delibera, sed de ipso prius. Post amicitiam credendum est, ante amicitiam iudicandum. Diu cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit: cum fieri placuerit, toto illum admittit pectore: tamq; audenter cum illo loquere, ac tecum. Quid est cur me cotam illo non putem solum? Quidam quæ tantum amicis committenda sunt, obuij narrant, & in quantaslibet aures, quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiam rursum charissimorum conscientiam reformidant, & si possent, nec sibi quidem credituri, interius premittunt omne secretum; neutrum faciendum est, vtrūque vitium habet. Citatur de credulitate hoc Menandri:

Ὁ προκαταγινώσκων δὲ πρὶν ἀλεῖσαι σαφῶς

Αὐτὸς πονηρὸς ἐστὶ, πισεύσας κακῶς.
Quicquid damnat, remq; non planè audijt,
Est improbus vir, ideo quod credit malè.

Item illud:

Μὴ πάντα περὶ πᾶσι πισέειν δεῖ.
Credenda cunctis esse cuncta ne putes.

Ne nimis multa, vtrūq; verbum, *νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπισίην*, refert mihi videtur posse ad illud Chilonis generalius, *μηδὲν ἄγαν*, quo innuebat in hominum consuetudine omni, debere omnia esse moderata, scilicet amicitiam non effusam aut dissolutam, sed sobriam ac verecundam, cum nimia

Valentis nimis credulitas.

Seneca lucus de credulitate

Constantius credulus.

Para rex Armeniæ à Valente oppressus.

Nō qui in amicitiam recipiendus.

nia interdum familiaritas cōtemptrum pa-
riat. Vnde nobis Germanis tritum sermo-
ne prouerbium: *Aller leut freund, ieder-
mans GecK*, id est: omnium amicus, singu-
lorum fatuus. Id monitor Valerius Mar-
tialis antè cauerat:

*Si vitare uoles acerba quadam,
Nulli te facias nimis sodalem:*

Gaudebis minùs, at minùs dolebis.

Queritur non illepidè Catullus, sed non
sine stomacho tamen, de amici læsa fide,
his omniùs uerbis ad Alfenum:

*Alfene, immemor atque unanims false so-
dalibus,*

*Iã te nil miseret, dare, tui dulcis amicali?
Iam me prodere, iam non dubitas fallere,
perfide?*

*Nec facta impia fallaciù hominum cœli-
colis placent*

*Qua tu negligis, ac me miserum deseris in
malis.*

*Eheu, quid faciant dic homines, cur ue ha-
beant fidem?*

*Certè tute iubebas aiã tradere, inique, me
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi
forent.*

*Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia,
factaque*

*Ventos irrita ferre, ac nebulas aerem
finitis.*

*Si tu oblitus es: at Di; meminere, memi-
nit Fides,*

*Qua te ut pœniteat postmodo facti faciet tui.
Idem alio loco ad Ariston vocat, pertæsus
alius amici veteratõis:*

*Desine de quoquã quicq̃ bene uelle mereri,
Atq; aliquem fieri posse putare pium.*

*Omnia sũt ingrata, nihil fecisse benignè est.
Immo etiam tadet, tadet, obestq; magis.*

*Ve mihi, quem nemo grauius, uel acerbitus
urget,*

*Quam modò qui me unum, atq; unicum
amicum habuit.*

Exempla isthæc, adeo multa nos commo-
uent, sed grauiùs afficiunt nostra, qui ab ijs
audacissimè fallimur, qui nobis secundum
Deum animam debent: imò nullos nacti su-
mus hostes capitaliores, magisq; despera-
tos, quam qui nostris auspicijs, opeq; una
sunt euecti: ex quo fateri uetus illud cogi-
mur. *Benefacta male locata, pro malefactis
arbitranda.* Non præteribo lepidum pro-
uerbium, Germanis nobis uisatum,
quod sic sonat:

Travv nicht dem Wolff auff der Heyd,

Dem Bawen nicht auff seinem eyd,

Dem Iuden nicht bey seinem gwoissen.

Du wirist von allen dreyen bschissen.

Quod sic vertit Ioannes Buchlerus, de re
litteraria benè meritus:

*Credere iurãti Superos, per & astra colonas,
Nitiq; conscientia*

Iudai, filiusq; lupo confidere in ipsis.

Errore complet plurimos.

Itaq; fide, sed cui uide; nam

Qui leuiter notis nimium confidit amicis,

Fallitur, & cordis dicitur esse leuis.

Sed de credulitatis materia longior es-
set oratio ex multis exemplis: quædam
satis erunt. Dion periit, quanquam sus-
spicaretur insidias sibi strui à Calippo, sed
ueritus est obseruare amicum & hospitem.
Antipater Cassandri filius, uocato ad cenã
Demetrio, illoq̃ uicissim sequenti die vo-
cante, ueritus ei diffidere, à cenã oppres-
sus est. Sed ne longior sim, lege orationem
Dionis Chrystost. *περι δαριστίας.*

Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη.

Lapsus vbi? quid feci? aut officij quid
omissum est?

E M B L E M A X V I I .

ITALICAE Samius sectae celeberrimus auctor
Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò pratergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem urgens reddere quemque sibi.
Quod didicisse gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant qua pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersus mala flamina raptent.
Qua ratione hominum vita regenda fuit.

C O M M E N T A R I I .

I. **A**STET vir cœlum suspiciens, volatui gruum sublimium intectus: grues autem turmatim volitent, & singula lapidem vnguibus apprehensum gestēt; quod quidem

quidem in hac figura non exprimitur, neq; etiam colli & rostri breuitas cum forma gruum satis cōgruit. Verūm volatus gruū litteram A, vel vt alijs magis arridet, *υ ψ ι λ α ν* delineari videtur; ex quo Palamedem litteram *Υ*, inuenisse indicat Philostratus: & Hieronýmus gruum ordinem litterarum appellat.

II. LAERTIVS & Suidas scribunt, Pythagoram præcepisse, suos auditores domum repetentes, hunc versiculum pronuntiare:

Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη;

Cōstat enim omnem humanæ vitæ lapsus potissimum esse: aut cum trāsgredimur, id est, secus facimus quā oportet, quod est plus quam decet: aut quod omisium oportuit, neq; satis consideratē fecimus: aut omitterimus quod erat faciendum. Priori errori responderet illud, *πῆ παρέβην; quid trāsgressus?* alteri verò, *τί δ' ἔρεξα; quid feci?* tertio, *τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη; quid feci non conueniens?* Erasmus in adagio, *Quid trāsgressus?* laudat plurimum hunc versiculum; & meritò. Nam si sic exercemus quotidie, fueret vitū; vt meliores, imò sanctissimi iudicaremus. At tamen Erasmus, se nescire, cuius sit versiculus, quem apud Homerum non reperiat. Inuenies tamen illum in auteis Pythagoræ carminibus. Sic enim ille ibi:

*Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασιν προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρίς ἕκαστον ἐσελθεῖν,
πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη;*

Quæ interpretatus est Virgilius, siue quisquis fuerit auctor epigrammatis de viro bono, his quidem verbis:

*Non prius in dulcē declinet lumina somnū,
Omnia quā longi reputauerit acta diei:
Quæ prætergressus, quid gestum in tempore,
quid non?*

Cur isti factō decus absuit, aut ratio illi? Versiculum verò ita explicauit Erasmus: *Lapsus ubi? quid feci? aut officij quid omisum est?*

Confer Hieroclis commentarium ad carmina Pythag. & Arrianum dissertationum Epicteti lib. 4. cap. 6. Refert hunc eundem versum Plutarchus in libello de Curiositate. Cæterum gruem cum lapillo depictam,

prudentiæ symbolum fuisse notum est, & Picrius refert 17. Hieroglyph. Docet enim probatissimi auctores, lapillum grues idē ferre, dum in sublime volant, vt illius lapsu explorent, supra terramne, an mare volitēt, quod ex sono intelligunt; ac proinde considerandum, an veteritūs prodiciendum sit. Maximus Tyrius disputatione 40. lapilli arcepti aliam rationem adfert, nimirum quod propter imbecillitatem corporis, a liāsque parum sultas, in cistā nauis fluitent à ventis im pulsæ: quod cum intelligunt, non autē se volatui credunt, quālm lapidem apprehenderint, firmamentum videlicet vacillaturi volatus, salutisq;ue custodiam. Harum prudent am cum non ignoraret cordatus homo Deucalion, à diluuij fluctibus seruatum aiunt gruum beneficio: quarum quidem superuolūtātium clangore admonitus enatauit, teste Paulania. Non erit huc conferre alienum, quod scitē & ad hunc locum accommodatē Plutarch. retulit lib.

πότερα τῶν ζῶων φρονιμώτερα, τὰ χερσαία ἢ τὰ ἐνδρα. sic enim habet: ἡ θε γέρανον μεταβολῆ τῆς πτήσεως πρὸς ἀνεμον, ἐκ ἐνός γένος ἐσίν, ἀλλὰ τὸ κοινῶ πάντες ἰχθυες νοῦντες, εἰ πρὸς κύματα ῥοῦν ἀντινήχονται, καὶ παραφυλάττουσιν ὅπως μὴ καὶ ἐραν προσφερομένη τοῦ πνεύματος, ἢ λεπτῆς ἀναπτύσσομένη λυπαρῆ τὸ σῶμα γυμνόμενον καὶ διατραχυνόμενον ὄθεν αἰε συνέχουσιν ἐαυτὸς ἀντιπρώρες σχιζομένην γὰρ ἄτω καὶ κορυφήν ἢ θάλασσα, τότε βραχυκία κατασέλλει, καὶ καὶ τῶν ἐπιφανείας βέσσα λείως πιάζει, καὶ ἐκ ἀνίστησι τὸ φρικτῶδες. id est, Illa vero gruum ad ventum aciei communitatio, non vnius, sed & vniuersi maris: mi generu est: siquidem & astum fluctibus; contra natando niti, & eadem de causa aqua ticus omnibus mos est: cauent quippe ne ventus à tergo incumbens, squamas subrigat cieatq; atq; ita nudatum & exasperatum corpus vulneret. vnde in ventum, obnixique fluctibus cursus dirigunt: sic enim à vertice scissi fluctibus & branchias coherent, & per summa delati minus infestans, & horrorem non incutiunt. Hæc ille. Ascriberem alium locum non minus commodum ex eo, quem scripsit ipsemet de animal. Solertia libro, sed indicare duntaxat hic mihi satis esto. Ammian. Marcellin lib. 18. de Barbatone garulo quodam nebulone, eodemq;ue proditore: Ignorabat, in-

triplex omnium lapsus.

breua Pythagora armina.

Gruum volatus.

Grum sym bolum.

quit, notum Aristotelis sapiens dictum, qui Callisthenem, sectatorem & propinquum suum, ad regem Alexandrum mitens, ei saepe mandabat, ut quam rarissimè & iucundè apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem. Ne sit hoc mirum, homines profutura discernere nonnunquam & decencia, quorum mentes cognatas cœlestibus arbitramur: animalia ratione carentia salutem suam interdum alto tueri silentio solent, vt exemplum est perquam notum: Linquentes orientem grues ob calorem, plagamque petentes occiduum, cum montem penetrare cœperint Taurum aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel necessitas extrema clangorem: iidemq; collibus agiliorè volatu transcurtis, proiciunt calculos, atq; ita securus pergunt, &c. Ne seo an huc conferre ausim Virgilij illud ex 10. AENEID.

— quales sub nubibus atris

Serimonia dant signa grues, atque aethera tranant

Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo.

Vide Plin. lib. 10. cap. 23. Pierium Hieroglyph. lib. 17. & Prouerb. *Grues lapidem deglutientes.*

ITALICÆ Samius, &c.] Pythagoram

Italicorum Philosophorum sectæ auctorem fuisse testatur Cicero 1. Tuscul. & D. August. in lib. 8. de Cinit. Dei, cap. 2. Dicitur Samius, quia ex insula Samo erat oriundus, Dewarati mercatoris locupletissimi filius, vt quidam aiunt; quamquam Diogenes Laertius multos, ex multorum sententia, illius numerat patres. Multas peragravit regiones descendij causa; tandem Crotonem venit, Italia oppidum, Tarquinio Superbo regnante, tenuitq; Magnam Græciam cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate: multaq; post sæcula sic vigit Pythagoreorum nomē, vt nulli alij docti viderentur. Primus omnium *μετεωρολογος* inuenit, id est, animarum de corpore in corpora transitum; ideoque veruit carnibus vesci. Huius vitam pere ex Laertio, Plutarcho, Plin. lib. 2. Gellio lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 1. & lib. 17. cap. 21. De eo quoq; multa habet Ouid. Metamorph. vlt. in princip. Politianus in Lamia, Titus Linius lib. 1. ab V. C.

Secta] Secta secundum Cicronem 1. de *Secta*. Orat est disciplina, vel certa quædam disciplina formula, factio, studium, ratio vitæ. Propriè tamen est illa ratio dogmatum, quam quis sibi imitandam proposuit, à sectando (vt quibusdam placet), dicta; vel vt alij volunt, à sectione, quod plerunq; dogmata à se inuicem sunt diuisa.

Auctor] Num Pythagoras Italicae sectæ auctor, vel autor fuerit, alijs disquirendum relinquo: certè hæc duo inter se differre vocabula vel ex eorum origine constat, est enim auctor, qui rem acceptam auget, & deducitur à Græco verbo *αὐξω*. Autor verò, qui aliquid ex se facit, nec ab alio accipit; deriuatum ab *αὐτός*.

Claudit suum dogma] Sapietia suæ vim omnem, aut certè præcipuam vno hoc carmine comprehendit & circumscriptis. Dogma est dictio Græca, significans sententiam, edictum, decretum, placitum cuiusque sectæ: dicitur *ἀπό τῶ δόκην*, quod est opinari. De dogmate vide plura in epist. 96. Senecæ.

Quid prægressus?] quò transgressus? aut ultra quàm decuit, fecisti: quò est NIMIS. Lege Prouerb. *Quid transgressus?*

Quid agis?] vel quid agebas? sic enim Græcè, *τί δ' ἐπέξα*; qui lapsus est in eo, quod PARVM.

Quid omittis agendum?] quid non decens à te factum est? quod est peccatum in bono omisso.

Hanc rationem vrgens] Volèbat quisq; sibi apud se rationem hanc reddere. Idem penè de Sesto Seneca lib. 3. De ira, cap. 36. quem locum mox subiiciemus.

Quod didicisse gruum &c.] Ex volatu *Grui* in gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis propendit, nimirum *ὅς ἀισχυνέσθαι τὸς λογισμὸς ποιῆν ἢ φρονεῖν ἀ μὴ ὀρυιδες*: vt vereri addiscant homines rationis participes, si deteriores se præstiterint aibus in vitæ actionibus. Plinius Nat. hist. lib. 10. cap. 23. hæc de gruib; tradit: Certum est, Pontum transuolaturas primùm omnium angustias petere inter duo promontoria, Crimmetopum & Charambin; mox saburra stabili. Cum medium transierint, abijci lapillos à pedibus: cum attingerint continentem, è gutture arenam. Idem ait Solinus, & Cicero 2. de Natura Deor. Alciatus lib. 1. Parerg. cap. 20. exponens locum Pollucis, sic ait: Metaphora à gruib;

gruibus sumpta est, quæ in terram descendunt surripiendi alicuius lapidis causa; quem pede retinent, vt in alto volantes, eo demisso experiantur ex cadentis strepitu, supra mare, an verò supra terram volitent, vt Suidas, & Aristophanis interpres in Apibus ostendit. &c. Contrarium tamen tenet Aristoteles, cuius hæc sunt verba, in lib. 8. de nat. animal. cap. 12. Sed auium grues (vt dictum est) ex vltimis in vltima abeunt; volant flatu secundo. Quod de lapide narrant, falsum est: Lapidem enim tenere eas fulcimento, quem vbi deciderit, accipi vtilem ad auri probationem aiunt. Hæc Aristoteles. Quod de anseribus Marcellinus scribit, rostra sua lapillis ocludere, Taurum montem aquilis abundantem, quas maximè timent, de gruibus alii malunt. Nostrum non est de hac lire pronuciare, vt qui anseres nunquam ad pastionem duxerimus; neq; gruuum ordines ita curiosè inspexerimus. Huc fortasse pertinet verbum Grnere, siue Congruere, à gruibus ductum, quod significat conuenire. Grues enim se non segregant, siue cum volât, siue cum pascuntur, ait Festus.

Ex agmine] propriè: nam agmen propriè multitudinem sese agètem significat. Virgil.

Longum per valles pascitur agmen.

Ne cessent, &c. cat.] Reddit causam, cur grues lapidem gestent, & eandem ad humanam vitam applicat.

Mala flamina] venti aduersi & impetiosi.

IV.

I. H VNC Pythagoræ versiculum in primis obseruari diligenter, & addisci cuperem, ab iis maximè, qui studia liberalia sectantur, & ex iis fructum aliquem sperant vberimum. Permulti enim ex iis peccât, quòd non satis attenti septa, vt ita dicam, lectionis transiliunt, & aliis rebus animam applicantes, non vident se abscedere ab eo laudabili & ingenio instituto, cui nomen dederunt. Alii sunt, qui quanquam laboriosi, non sunt atrecti satis, aut adiciunt animum ad quæ agunt. Alii deniq; quanquã multa, & quidem sæpè diuque agant, tamen innumerabilia, aut certè multa prætermittunt in transursu, quæ ad instituti laboris perfectionem valde conducerent. Sed præstat Alciatum magistrum audire citius, qui ita suos auditores adhortatus est quadam prælectione, ab iisdem primùm

rogatus, quæ præcipuè methodo in studiorum cursu esset vtendum: Præcat nobis (inquit ille) veruissimus Italicæ Philosophiæ auctor Pythagoras, qui discipulos suos carmine Græco, quod maximè necessarium adipiscendæ disciplinæ esset, admonuit, quodque quotidie eos in ore habere iussit. Id est eiusmodi: *πῆ παρέβην; τί δ' ἐπέξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθην;* Et enim hæc tria non tam præcepta, quàm oracula vnicuique nostrum semper ante oculos esse debent. In primis scilicet, ne qua in re aut excidas, aut transfuersus ab instituto tramite feraris: quod ijs cõtingit, qui aliis in rebus, animi inçtione occupata, ad scholas tamen accedunt, vt qui vel amore capti, vel armis mixisque dediti, vel alexulsiuq; mancipati, vel artibus illicitis addicti, scholastici tamen nomen seruant. In hos Anaxus Seneca veteris Iureconsulti verbis inuehitur: Etiam magna, inquit, pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus. Qui enim auribus solis præsententes, mentem aliò intendunt, quæ aliud agere Latinis dicuntur. Alterum est, vt attendamus ad id, quod agimus: vt cum quid boni à nobis factum fuerit, magna voluptate afficiamur: si verò quid malè vertisse viderimus, in futurum abstineamus. Etenim præmium virtutis maximum ipsa est animi voluptas. Hisce enim iuuenibus, qui in sophisticis cauillationibus, vel legum optimarum ambagibus diuitijs immerantur, rectè quis dixerit: *Vide quid agas.* Cuius rei exemplum in huius anni lectionibus accipi potest. Fuerunt florente Romano imperio varii in eorum Republ. magistratus, vt Præfecti prætorio, vt Proconsules, vt Præsides prouinciarum, vt clarissimi, vt spectabiles, vt illustres, & si qua alia sũt huiusmodi nomina: Hæc hodie mutata Reipub. forma exoleuerũt, nec vllò in vsu permanserunt, sed vnusquisq; iudex eam habet cognominationem, quæ sibi vel lege municipi, vel Principis sui diplomate concessa est. Ideoq; parum refert diutius in veterum magistratuum muneribus dignoscendis versari. Bartolus certè & veteres non vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur consumpsisse. Quòd si quis maiorem anni partem hoc in argumento transigere velit, huic rectè præceptum Pythagoricum insusurrabitur: *Vide quid agas.* Superest tertium, ne quid agendum.

ne quãdam.

I. Quid transgressus?

I. Quid agis?

3. Quid omissis agendum?

Congruere verbum.

Errores eorum, qui literas aduiscunt.

Locus Alciati lex prælectio-

omit-

omittamus: In quo sanè adeo peccant vniuersi studiosi, vt vix vllum supersit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius disputationem, & apertam dilucidamq; huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiam aliud comminisci, aut aliud è minùs opportunè conquirere.

2. Deinde hoc idem ad vniuersam vitam humanam trahi posse nemo sanus non iudicat. Vidit hoc Seneca lib. 3. de Ira, cap. 36. cuius verba non piget huc adicere: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad ratione reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatio, quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillus, altus, ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censorq; secretus cogno scet de moribus suis? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum è conspectu lumen est, & conticuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea remetiore. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo, quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum possum dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco, &c. Neq; est alienum etiam quod relatum est apud Apuleiũ 1. Florid. de Gymnosophistis loquens: Vbi, ait, menla posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescententes ex diuersis locis & officiis ad dapem cõueniunt. Magistri perrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hic alius se cõmemorat inter duos arbitrum delectum sanata similitate, recõciliata gratia, purgata suspitione, amicos ex insensis reddidisse. Itidem alius, sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse, & alius aliquid meditatione sua reperisse, vel aliter demonstratione didicisse: deniq; ceteri commemorant. Qui nihil habet ad offerre, cur prandeat, imptansus ad opus foras extruditur. Non acquiesco, sed Senecæ verba produco, quæ mihi certè

videntur non aliena à Pythagoreis, de quibus hæctenus. Magnam vitæ partem elabi nihil agentibus: maiorem malè agentibus: totam aliud agentibus. Certè Arrianus dissertationum Epicteti libro, scitè est interpretatus his penè verbis: πᾶ παρ᾽ ἑβῆν; vbi omisi adulationem? quid reprehendi? num vt ingenuus? num vt generosus? Si quid autem eiusmodi deprehenderit, se ipsum increpat & obiurgat. Quid tua interstuit ista loqui? an mentiri non licebat? Philosophi enim, asserunt, nihil prohibere, quo minus mendacium efferatur. Tu itaque si nihil cures aliud, nisi vt rectè de rebus iudices, vbi manè surrexeris, ita tecum loqueri: Quid mihi deest ad tollendas animi perturbationes? quid ad tranquillitatè animi obtinendam? Sic Horatius Sat. 4. Ser. 1. ex persona sua docet, quo pacto quis se ipso melior euadat. Inquit enim:

— Neq; enim cum lectulus, aut me
Porticus excepti, desu mihi: rectius hoc est;
Hoc facies viuam melius: sic dulcis amicus
Occurrat: hoc quidam non belle, numquid
ego illi

Imprudens olim faciã simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris.

Hæc prisca illi tenebriones? Sed quid nos superia luce illuminati? quò labitur? quid agimus? quid non agimus? vbi est animus quotidianus speculator sui? vbi secreta actionum, censura? Age mihi homo, ad cunas mecum redi & crepundia: natiuitatis speculum accepe in manus seq; ius, & confidera generatiori exordia: subeant defectus naturæ, corporis infirmitas, membrorum languor: perpende ortum inglorium & ignobilem, de maledicta stirpe & execrabili protoplasti, tu etiam, qui in fastigio gloriæ, nec ex colluue vulgi. Vade in penetralia & interiores recessus, & scrutare, si quid sanum ibi aut integrum; vires aliorum animantium, robur, ac arma conferuis: anfractus spectra & lubricum vis, qua incedis: globum volubilem, cui insistis, gyrorum rotæ, quæ te circumferit; fluxum temporis, qui ad senium præcipitat; curarum laborumq; turbinem, quo inuoluentis; procellam fati deniq; & subitum impetum, qui prosternit, & catastrophe imponit huic tragediæ. Cretam fume aut calculos, subduc rationes, omnia discute qua potes diligentia: scribe primò numerum eorum, quæ bona in te, tum quæ contraria inueni-

Examen
sui.

Vicia hu
mana e
xamen.

Praclarus
Seneca lo
cus.

Apuleius
de Gymno
sophistis.

ris: figuram circuli ibi relinques, mihi crede, & orbicularem litteram, quæ nihil signat; hic acerrimum numerorum vix numerabilem. Multiplicabis per centurias, inquam, & chiliades malorum summam, ibi inter monades consistes: adeo nihil ualoris in te, aut precii, aut ponderis. Meditare hæc, & fac quod mola: contunde & contete, nec dissipa ramentum & eijce conclusa in farinario cordis, nisi uentilata prius & purgata rationis cribro. Ita fiet, ut memoriam tui nunquam deponas aut notitiam, qua recente & florida, vanitatis aura euanesceat paulatim, quæ fumat in nobis, & è cloaca pectoris assurgit; & succrescent virtutum plantulæ vicissim, ac veræ deuotionis pulcherrimæ. Plurimum autem conducit irrigandis istis nouellis & producendis, discussio transactæ vitæ, ut dixi, & inspectio frequens; videre maculas & nequos, qui inhærent, aut adhærent; coniunctio enim suboritur & rubor è meliori sanguine, si vulnera animæ recrudescant, & pateat deformitas. Quod ijs contingit, qui in speculis explorant faciem, cum defectus aliquis sese aperit, aut nota turpior, quæ dedecorat; pudore enim suffusi resiliunt, abiecto iudice, & de remedio cogitant: Simile quidam sentiunt, qui in seruitio suarum actionum occupantur, & colligunt analecta flagitiorum. Latens morbus & incognitus, insanabilis; ad radicem enim non descendit remedij applicatio, ut euellat aut purget fontem mali: Idem planè in uiciorum hac cura accidit; dum occulta sunt, serpunt, senescunt, negliguntur: sanari possunt detecta. Fœneratoris sacculum comparemus conscientiam nostram, qui monetam claudit adulterinam & probam, neutra tamen agnoscitur, nisi deprompta, & ad lucem inspecta curiosius, uide precium additur primum & æstimatio: De hoc genere fucato actiones nostræ sunt & opera, proba commixta reprobis; laxari oportet loculum seu crumenam cordis, ubi abscondita, & eximi, ut ad Lydium explorentur. Alii cum libello conferunt vel codice rationario, in quo bona continentur & mala nomina. Nec in scitè hoc: referta est talibus

debitis nimirum charta hæc mentis; sèppu tandum, & inueniendus modus ut expungantur priusquam submittantur hæc, & auctioneatur bona: in cambium enim uelut tradita sunt & vsuram, ut nummus nummum pariat, id est, ut ex vno uitio nouum suppullulet. Quod diutius tenemur obstricti, eò difficilior redimendi ratio; in quaestum enim obligamur, & in lucrum cedit, quod soluitur, si serò soluitur, nec ad præfinitum terminum. Ex asse vix liberatio, ubi mora. Faciamus maturè & in tempore, dum in capite consistit solutionis summa adhuc, nec excreuit. Sit tabula in manibus assidue & in conspectu, nume remus, componamus per partes, partium particulas, particularum partes, in minutias & atomos: ex his in caput denuò & massam integram, ne calculi error damno sit, aut seducat. Magna utilitas profectò, imò necessitas potius hic arithmeticum esse, ac Platonis aut Pythagoræ discipulū. Mercator studiosè attendit, ne in rationibus subducendis aberret: ubi negotium animæ & salutis agitur, ibi supputator oscitet aut dormiat? Ita fit tamen: res ipsa clamat & improbitas, quæ incrementa sumit in horas, ut torrens affluxu niuium. Supina negligentia in eruendis his scrutis & area cordis purganda, communis ferè omnium: siluescit, cultoris ignauia, & in spinas luxuriat; nemo falcem immittit, secar, aut stringit. In flore est malorum fecunditas, uereor ne ad maturitatem. O insurgat Aquilo diuini timoris, & demetat? Venite vos Zephyri cœlestis gratiæ, perflate hortum hunc, ut lilia germinet & flosculos paradisi. Delabere o salutare collyrium, & perunge oculos, ut penetret acies, circumspectat & obseruet, in hoc enim cardo salutis uoluitur. Ad lapsum proiecti sumus omnes, & sicut piscis ad natadum, ita nos ad peccandum proni. Si lux destituit ab alto, & subtrahat lucernam æternus Sol, quæ ad indagandum crimen & agnoscendum præfulgeat, iam Stygias oras tangimus pede, & oberramus in Cymmerijs tenebris.

Quæcum
rosit in
bestio
si.

Fœnerato
us saccu
o similis
conscien
tia.

Libello ra
tionario,

Prudentes.

EMBLEMA XVIIII.

IANUS biceps, qui tam transacta futuraq; calles,
 Quisq; retro sannas, sicut & ante, vides:
 Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quod
 Circumspectum hominem forma fuisse docet?

COMMENTARI.

I. **L**IPPIS & tonsotibus nota est Iani biformis effigies, scilicet capita duo coalitis occipitijs, facie utrinq; virili prædita; quid ergo opus pluribus explicare?

II. **S**YMPTVM videtur hoc Emblemata ex Plutarchi problematis, licet historia de Iano notior sit, quam ut Alciatum nostrum velimus adigere, ut alicunde compilaerit. Ianus rex fuit Italiæ, qui Saturnum ruris culturam edocuit. Hunc biformem seu bicipitem veteres quidam plastæ & pictores effinxerunt, vel quod ferinum & sil-

uestrem cultum suorum hominum in civilem mutarit: vel quod pater Græcæ & Latiniæ gentis crederetur: aut quia Solem, quem eundem cum Iano volebant esse, cælestis aulae ianitorem putarent, quippe qui eam oriens aperire, occidens vero claudere videretur. Sed tamen id tam celebre, varijsq; nominibus decantatum Iani bicipitium quam pluri ad solertiæ prudentiamque regis retulerunt, siquidem prudentis est præterita nosse, futuriis vero multo autè providere: quod significavit Ter-

Ianus cur
 biceps.

II.

rent.

rent. in Adelp.

*Istuc est sapere, non qđ ante pedes modo est
Videre, sed et illa, qđ futura sunt, Prospicere.*
De hoc figmento multi Poetæ Inserunt,
quorum alij ad alia ingeniosè traxerunt.
Ouid. 6. Fastror.

— *Videt Ianus qua post sua terga ge-
runtur.*

Sed maximè in primo, vbi faciei duplicis
rationes alias adfert; cur baculum dextra,
clauemq; sinistra teneat; cur vocetur Patul-
cius, Clusius, & alia multa. Macrob. 1. Sa-
turn. Creditur. inquit, geminā faciem præ-
tulisse, vt quæ ante, quæq; post tergū es-
sent, intueretur. Quod proculdubio ad
prudentiam regis, solertiamq; referendū
est, qui & præterita nosset, & futura pro-
spiceret, sicut Auroporta & Postvorta, di-
uinitatis scilicet aptissimæ comites, apud
Romanos coluntur. Quò spectat adagium,
πρῶτον κὲ ὀπίσω, A fronte & a tergo; quod
est diligenter inspicere, & præterita cum
præsentibus & futuris conferre. Berofus
Babylonicus (nisi tamen nos fallit Berofus
nomen) lib. 3. Antiquitatum scribit, Noe
alio nomine vocatum Cælum, tributumq;
illi cognomen Ianus, à Iain, quod apud
Aramæos & Hebræos sonat vinum, à quo
Ianus, id est, vinifer, & vinofus, quia pri-
mus vinum inuenit: cuius vi & vapore e-
brius effectus, cum minus pudicè in terrā
cecidisset, Cham eius filius, magicus & ve-
næficus (quem postea Agyptus Saturnū
iuniorē coluit) patris virilia comprehen-
dit, tacitèq; submurmurans carmine ma-
gico patri illudit, simul & illum sterilem
perinde atq; castratum effecit. Neq; dein-
ceps Noe scæminam aliquam fecundare
potuit. Hinc orta fabula apud Poetas, licet
tempora non conueniant; & Lilius Gyal-
dus sub finem Syntag. 4. ab hoc dissentit.
Sed bicipitij huius causam aliam & eādē
penè attulit Plutarch. in quæstion Romanis:
Nempè quòd genere Græcus ex Per-
rhæbia fuerit, atq; in Italiam profectus, se-
dibus apud barbaros positus, linguam vitæ-
que rationem mutauerit. sic enim fama
receptum est. Vel quòd Italos, qui feri-
nis essent adhuc moribus, quiq; iniuste
viuent, ad aliud vitæ traduxerit & reuo-
carit institutum, ita vt agriculturam & ci-
uilem cultum eos docerit. Sic verò ille:

*διὰ τὴν τῶν Ἰάνων διπρόσωπον οἰόνται γε-
γενέναι, καὶ γράφουσιν ἕτως καὶ πλάττε-*

*σιν, πότερον ὅτι τῶ μὲν γένοι Ἕλληνα ἐκ
περβαβίας ἢν (ὡς ἰσορῶσι) διαβάς δὲ
εἰς ἰταλίαν κὲ συνοικήσας τοῖς αὐτοῖσι, βαρ-
βάροις, μετέβαλε κὲ γλώτταν κὲ δίαυτα,
ἢ μᾶλλον ὅτι τὸς περὶ τὴν ἰταλίαν ἀν-
τὸς ἀγρίοις καὶ ἀνόμοις χρωμένους ἔθεσιν
εἰς ἕτερον εἶς σχῆμα, πείσας καὶ γεωρ-
γεῖν καὶ πολιτευέσθαι, μετέβαλε καὶ
μετεκόμισσε. Effingebatur præterea Ianus*

quadrifrons, quod quatuor mundi plagas

maiestate sua complecteretur, vel quòd

quatuor habeat annus partes, ver, æstatem,

hyemem, & autumnum. Dicitur Ianus,

quasi Eanus, ab eundo. Ianus enim pro cæ-

lo & mundo capitur, cuius munus est &

officium, semper ire. Vel dicitur à Ianua,

vt videtur sentire Ouid. 1. Fastr.

Præsideo foribus cæli cum miribus Horus,

Et redit officio Iupiter ipse meo:

Inde vocor Ianus. —

Alij potius ianuam à Iano dictam volūt:

alij Ianum ab hiando dictum contèdunt,

quoniam chaos ipse sit, teste Ouidio:

Me chaos antiqui (nam sum res prisca)

vocabant.

Templum Iani, vt autor est Plinius, Numa

Pomplius primus instituit. Verba Plini-

ij sunt, lib. 34. cap. 7. Præterea Ianus gem-

minus à Numa Rege dicatur, qui pacis bel-

liq; argumento colitur, digitis ita figura-

tis, vt trecentorum quinquagintaquinque

dierum nota per significationem anni, tem-

poris, & æui, se Deum indica ret. Huius

templi claudæ tempore belli patebant, pacis

verò claudæbantur. Ennius:

— Postquam discordia tetra

Belli ferratos postes, portasq; refregit.

Vnde ipse Ianus Patulcius & Clusius voca-

batur, de quo Ouid. in Fastis:

Nomina ridebus, modo nāq; Patulcius, idē

Et modo sacrificio Clusius ore vocor.

Hasce portas ter clausas fuisse, histo-

rijs proditum est. Primū Numæ tem-

poribus: deinde peracto secundo bello

Punico: Postremò post Actiacas pugnas

ab Augusto confectas. Qui plura de Ia-

no cupit, adeat Macrob. Saturn. l. b. 1.

cap. 9. Pierium Hieroglyph. lib. 14. 32. 35.

& 48. Vide quoq; adagia, A fronte, & à

tergo, &, Alter Ianus. Imago Iani bifron-

tis, sed corona spicea, in nummis etiā nunc

conspicitur, tributa Pompeio ob curam

annonæ; de qua Eriusius in Numismatis.

Qua similitudine deceptus Theodor. Cā-

terus

*Ianus
quadri-
frons.*

*Iani ety-
mon.*

*Templum
Iani.*

*Macrobij
scus.*

*Ianus idē
ui Noe.*

terus eandem effigiem Iano tribuit. lib. vlt. Variar. lectio.

III. IANE *bifrons*] Sic Virgilius in 7. Aeneid.

— Ianiq; *bifrontis imago.*

Onidius bicipitem vocat. *Iane biceps* &c. *Futuraq; calles.*] Callere, proprie signi- ficat callum facere. Est autem callus, siue callum, cutis labore, & opere indurata. Hoc tamen loco significat scire, hoc est, calliditate, quæ est vrbana scientia, quod sicut pes vel manus ex longo labore callum ducit, ita mens longa experientia colligit habitum quendam rerum, in quibus versatur. Persius.

— *Dicenda, tacendaq; calles.*

Hotatius in Arte.

Legitimūq; sonū digitis callemus, et aure. Plautus vtramq; significationem vno versu complexus est in Persa.

Magis calleo, quā aprugnum callū callet.

Quiq; retrō sannas] Alludit ad illud Persij, Sat. 1.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit, Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,

Nec lingua, quantum stiat canis Appula, tantum.

Vos ò patricius sanguis, quos viuere fas est Occipiti cæco, posticæ occurrite sanna.

Sanna quid.

Est porro *sanna* irrisio, quæ (vt inquit Hier.) ab occipite ore distorto, & labris contractis fit, anteriorum dentium ostentatione. Hinc subannare, tali ludibrio vel scommate irridere: & *sannionis* dicuntur fatui in dictis & motibus, quos moros vocant Græci. Cicero lib. 2. de Orat. Quid enim porro tam ridiculum, quàm *sannio* est? qui ore, vultu, imitandis motibus, voce, deniq; corpore ridetur ipso. Esse autè originis Græcæ liquet Eustathij verbis ad 10. 15. & 16. Odyss. & colligitur ex Cælio Rhodig. qui ait: Apud Cratinum *Sannas* fatuum indicat. Vnde & *Sanna*, verbum Latinis sæpequens, puto, defluxit; etiam si à nariū sonitu Grammatici opinentur dictū,

Tot te cur oculis, rot fingunt vultibus?] Iantum non modò bicipitem, sed & tric- ipitem, & quadricipitem effictum olim, supra inuimus.

An quid?] Hæc non est interrogatio Poetis & oratoribus familiaris: nec enim hic dubitat, aut dubitando interrogat; sed est modus loquendi Aristoteli in problematis

peculiaris, qui omnia proposita problema- ta soluit per hanc particulam, *An. vt & su- pra Embl. 1. monuimus.*

Circumspectum hominem] Prudentem, sagacem, qui in omnem partem circumspe- ctat, vt occurrere possit.

Hoc e schemate Iani, repræsentatur ty- pus optimi regis, qui cum cæteris præsit, debet etiam prudentia, alijsq; virtutibus antecedere. Neq; enim alia ratione puto Aegyptios oculum in sceptro regio suis hieroglyphicis designasse, quàm vt in Prin- cipibus, summisq; Regibus maximè, pru- dentiam, tanquam Reipub. vigilantem ac prospicientem oculum esse debere signifi- carent. Memineramus aliàs Iani bicipi- pitium eò relatum à pictoribus & poetis eruditissimis, quod prouidus, beneq; cordatus Princeps Græcam gentem cum Latina communionem legum, connubiorum, mo- rumq; sociauerit: quod & historia veterū memorant. Nos ad virtutem principis egregiè periti duplicem conferre malu- mus, τὴν εἰρηνικὴν, καὶ τὴν στρατιωτικὴν, studium belli & pacis; vt ex vtraq; quid sit Reip. salutare videat, aut præuideat ci- tius, hoc est, sciat quæ in vsu sint, τὰ πα- ρόντα εἰδέναι, καὶ τὰ μέλλοντα προνοῶ- σκεν. Verbum εἰδέναι, Græcis videre, & scire significat. Rectè Vegerius lib. 6. de re militari, nullum esse, quem oporteat vel plura, vel meliora scire quàm principem, cuius doctrina debeat prodesse omnibus subditis. Atqui prima illius ratio impen- denda in constituendis legibus salutaribus, & moribus emendandis: altera in tutandis subditis ab omni hostium externo insultu; quod rectè facere non potest, nisi videat, certòque teneat, quid temporum varietas postulet, vt & iudicis, seu principis officium est, vt res, ita rerum tempora qua- rere, quod ait Ouidius. Prudentiæ ciui- lis exempla duo ex multis obruia vobis occurrunt: Alterum in Romanis ducibus, qui domitis plerisq; gentibus, suoq; iugo submissis, eas suis moribus viuere permis- serunt: alterum in Imperatoribus Chris- tianæ fidei assertoribus, qui prudentem cū hæreticis summo iure non semper egerūt; id vtrumq; seorsim dispiciamus. Cùm à Scipionibus Pæni deuicti essent, eos suis legibus viuere concesserunt: eas enim non posse tolli funditus censebant, quàm cum summa eorum, quos vicissent, desperatio-

IV. Typus o-primi regis.

Virtutes duæ in prin- cipe.

Prudentia ciuili- s apud Ro- manos.

net adde, quòd intelligeret, in ijs non minus æquitatis esse, quàm in Romanis; quod & ipse testatur Polybius. Sic cum Flaminius profugasset Macedonem tyrannum, reliquit Græcis instituta vetera, & fuit eos suis viuere legibus. Subacta Macedonia Paulus Aemilius victor, leges patrias voluit intactas esse, aliàsque addidit etiam nouas, planè necessarias, tanto studio, cura que adeò diligenti, vt ne ipse quidem vsus longo tempore experiundo eas arguerit, ait Liuius. Deuicta per Cæsarem Iulium Gallia, idem accepit victoris beneficium; in cæteris agnoscimus facilè Romanis conuenisse, cum ius barbaris redderent, ijsque maximè, qui feritatem exuerant, & studiosi honestatis ciuilis viderentur. Habuerunt itaque in Gallijs semper amicam ac sociam ciuitatem Massiliensem, quæ tincta erat literis humanioribus. Eo nomine semper habuerunt fœderatam Rhodum insulam, eiusque *αυτονομίαν* probauerunt, & naualem disciplinam imitari non erubuerunt. Nihil hic de Germanis, quibus suos mores, quos Corn. Tacitus eleganti libro persecutus est, intactos permiserunt Romani victores, in quibus obseruarent prisce simplicitatis imaginem. Hæc de prudentia veterum Romauorum in victos populos.

pud Cæsares Christianos.
Iam verò non minor sagacitas fuit Cæsarium quorundam, veræ sanctæque pietatis Christianæ cultorum, in ferendis aliquando sectarijs, & ijs, qui alienas ab orthodoxa fide opiniones in orbe Christiano disseminarent. Quod quàm consulto, quàm ciuili modo, quàmque vtiliter ab ijs sa-

ctum sit, ex eo intelligere est, quòd Theodosius Imp. verè orthodoxus, non sit vsus stricto iure, summaque potestate in hæreticos, Socrate teste, hist. Eccles. lib. 5. cap. 2. neque coegit eos ad comunionem orthodoxorum, sed singulis permisit pro suo cuiusque arbitratu communicare. Sozomenus item Eccl. hist. lib. 7. cap. 1. narrat. Gratianum Imp. omnibus in exsiliu propter religionem sub imperio suo deportatis redditum concessisse, legemque tulisse, vt quisque liberè, quam veller, religionem teneret, demptis tamen Manichæis, Photinianis, & Eunomianis, quorum pernicacia nõ ferenda putabatur in hominum cœtibus. Hæc quidem ex bonorum principum institutis. At mirum videri possit, quòd Ioannes Papa 1. à Theoderico rege missus est ad Iustinum Imperatorem, precaturus, vt edictum, quod aduersus Arrianos proposuerat, reuocaret, ijsque alioqui damnatis hæreticis, liceret suo more viuere. Quod factum Ioannis ab Ecclesia probatur, laudatum doctoribus, non sanè quòd illi fauerent hæreticæ prauitati, quam stirpitus auulsam percupiebant, sed quòd ad Ecclesiæ communem pacem conducere id arbitrarentur. Paulus Diaconus, & Platin. in Ioanne 1. Sulpitius Seuerus in vita B. Martini lib. 2. Non desinebat B. Martinus Ithacium increpare, accusatorem Priscilliani, vt ab accusatione desisteret; ac Maximum Imperatorem orare, vt sanguine infeliciu abstineret. Verùm de his la-

Prudens magis quàm loquax .

E M B L E M A XIX.

NOCTVA Cecropys insignia praeſtat Athenis,
 Inter aues ſani noctua conſilij .
 Armifera merito obſequijs ſacrata Minerua,
 Garrula quo cornix ceſſerat antè loco .

C O M M E N T A R I I .

I. **D**E PINGITVR noctua, nota auis, in ſua plantie; hæc enim Athenienſibus erant ſigna gentilitia . Epigraphe Stocahameri ſonat, *Prudens, ſed inſancundus* .

II. **H**VIUS Emblematis character ductus videtur ex minis aliquot vetuſtis, in quibus eſt Mineruæ ſimulachrum cum ingenti umbone, ſub qua eſt noctua . Sunt & alij quidam mimi in quibus expreſſum eſt Palladis galeatum caput, à cuius altera parte noctua innititur proſtrato carche-

ſio : iuxtà quadrigæ cum Victoria, laurea circumducta cum baccis . Fabulam autem noctuæ Ovidius 2. Metamorph. refert, quæ quia longiuſculè ab illo narratur, breuitati conſulens omitto . Hoc tamen ſummatim dico, Coronidem è miniſterio Palladis propter loquacitatem expulſam, in cuius locum ſucceſſit Nyctimere . Eſt autem Noctua Mineruæ ſacra vel propter oculos caecos, quibus qui præditi ſunt, præſtantioris & acutioris ingenij ſeruntur eſſe : vel propter lucubranda

Cur noctua Mineruæ ſacra, & Athenarum ſymbolum.

di & contemplandi munus, quod animi vis dicatur nocturni potissimum temporis silentio vegetari. Quia verò Minerva Athenarum præfes erat, ideo ab iis pro signis gentilitatis fuit adhibita. Nam cum Neptunus à Minerva victus, non posset regione Attica potiri, iratus immisit illis *Δυσβελίαν*, id est, leuia stultaq; consilia. Hoc Minerva non mutavit, sed quod illi malè statuisset, illa in bonos exitus vertebat. Vnde natum proverbium, *γλαυξ ἵπτατο*, *Noctua volavit*: quoniam hæc aues sacra Minervæ, & auspicata consiliis credebatur, eiusq; volatus Atheniensibus erat victoriæ symbolum. Alludit huc Aristophanes in Vespis.

Γλαυξ γὰρ ἡμῶν τρεῖν μάχεται τὸν στρατὸν διέπτατο. id est:

Noctua nostras ante pugnam peruolarat copias.

Refert enim Plutarchus in vita Periclis, illi è superiore navis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse, ac malo insedisse: quod omen effecit, ut omnes irent in illius sententiam. Justin. lib. 23. rei huius causâ Hieroni duci ascribit, cui adolescentem prima bella inveniunt, aquilam in clypeo, noctuam in hasta confedissee refert. Quod ostentum, & in consilio cautum, & manu promptum, Regesq; futurum significabat. Hinc factum est, ut Athenienses non solum in nummis, tum aureis, tum argenteis noctuam insculperent, sed etiam in templorum foribus, & in portis vrbis, atq; etiam in vexillis idè signum apponendum curauerint. vnde paræmia, *Noctuas Athenas*. Quod idem sonat, ac si dicas, in mare fers aquam, in montem ligna. In huiusmodi cultum noctuæ acerbè ludit Demosthenes, cum è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectas, sublatis manibus: O Pallas, inquit, vrbium domina, cur tribus infauissimis bestijs delectaris? Noctua, Dracone, & populo? Ex vna fortè cæcitate: ex dracone liuorem animorum, ex populo instabilitatem & inconstantiam intelligens. Alij malunt referre ad nummū aureum & argenteū, in quo insculpta erat Noctua. Vnde et in proverbium abiit, *Noctua Lauriotica*, quo velut ænigmate vim pecuniarum significabant; Laurios enim Atticæ regio est, non modò metalli venis, sed & noctuis fre-

quens. Hinc Aristophanes in Anibus: *Γλαυξες ὑμᾶς ὄντο τ' ἐπιλείψουσι λαυριωτικαί,* *Ἄλλ' ἐνοικήσουσιν ἐνδὲν, ἐν τε τοῖς βαλαντίοις* *Ευνεοττεύσουσι.* id est: *Noctua vos nō relinquet Lauriotica, sed hæc Edibus aderunt in ipsis, inque oculis nidulos*

Sibi parabunt.

De nomismate Atheniensi testatur quoq; Plutarchus in vita Lylandri, cum de seruo meminit, qui domini sui fortè ἀντιγματικῶς indicans, ait: multas sub regulis cubare noctuas; ostendens illic abditas pecunias, noctuis inspicitas. Nec illepidè dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur. Hoc loco mirari subit, qua causa ductus Erasmus, vertit Græcum proverbium *γλαυξας εἰς ἀθήνας*, *Vlulas Athenas*: cum vertendum fuisset, *Noctuas Athenas*. Nam *γλαυξ*, proprie noctuam significat; ἀίγχιος, vlulam. Neq; eadem est noctua cum vlula, quod ex Aristotele liquet; & diuersarum linguarum nomina manifestant: Vlulam vocant Itali *Aluco*; Germani, *Huhu*; Hispani, *Antillo*; Noctua verò illi, *Ciuetta*; isti, *Kaux*; hi, *Lechuxa*.

Præterea vlula quamuis inter aues nocturnas nominetur, solet venari picas; noctua mures, lacertos, & huiusmodi bestiolas, ut idem Aristoteles autor est. Plinius etiam lib. 10. cap. 12. Aristotelis verba transferens ait: Vncos vngues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, vlula. Plura de huius Emblematis materia qui desiderat, legat adagia, *Vlulas Athenas*; *Noctua volavit*; *Noctua Lauriotica*; & *Atheniensium inconspicua temeritas*, Pierium 20. Hieroglyph. Gyrall. Syntag. II.

CECROPIAS Athenis.] Athenas Cecropias à Cecrope Rege, & Athenienses Cecropidas appellari, iam in superioribus attingimus. Athenæ autè ἀπό τῆς ἀδινῆς (ne iterum adhuc repeteret cogamur) hoc est, Minerva, quæ nomen huic civitati imposuit. Diuus August. 18 de Ciuit. Dei, c. 9. ex Varone diuersum ab alijs sentit. vide Platonem in Cratylo.

Insignia præstat] Cur Athenienses noctuam pro insignibus gerant, iam satis dictum arbitror.

Sani noctua consilij] ab effectu dicitur

Noctua volavit.

Erasmus taxatur.

III. *Athenæ unde nominata.*

fani consilij, quia eius volatus lætum & auspiciatum consilium reddebat Atheniensibus. Nam quod quidam referunt, verba illa, *fani consilij*, ad fabellam Angeli Politiani, quæ est in fine Lamix, de Noctua & cæteris anibus, Sanctio non placet, suū tamen cuiq; esto liberum iudicium.

Armifera Mineruæ Minerua ex cerebro Iouis armata profiliit. Consule quæ supra Embl. 1. de Minerua diximus. Mihi succurrit illud Anacreontis de rosa:

Πολεμοκλόνον τ' ἀθηνῶν

Κορυφῆς ἐδείκνυε ζεύς. id est:

vt cūm è vertice Iouis exiliit armata scuto & hasta Minerua. Ouidius 6. Fast. *Creditur armifera signū caeleste Minerua.* Idem 2. Amorum, eleg. 6.

Viuir & armifera cornix inuisa Minerua. Martial. initio epigramm.

Accipe belligera crudū thoraca Minerua. Meminit & in Olympijs Pindar. Ode 7. Armata autem fugitur (ait Phornutus) in ipso ortu, quod sapientia suis ipsius prædijis satis instructa sit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium, & belli Dea, quod & disciplinarum liberalium vsūm, & bellorum administrationem sine sapientia mancā, & inanē esse intelligimus. Pindari Scholiast.

Obsequijs sacrata Noctua dicatam fuisse Palladi, repudiata cornice, copiosè tradit Ouid. 2. Metamorph. Minerua Erichthonium Cecropis filiabus cistella viniuea inclusum, & seruandum tradiderat, & ne aperirent, interdixerat. Quod cūm neglexissent, Coronis factum Mineruæ indicauit, vnde ab eiusdem comitatu repulsa est, & in cornicem mutata. Sic enim conueritur:

— *Mihi gratia talis*

Redditur, vt dicar rutela pulsa Minerua,
Et ponar post noctis auem: mea pæna volucres

Admonuisse potest, ne voce pericula quarāt. Cuius postrema verba mythologiam habent. Garruli enim, & quique nimio linguæ vitio laborant, haud vnquam possunt cū sapientibus & cordatis viris habere commercium: quin vbi apud eos aliquid effutierint, tandem odiosa infamix labe asperguntur, & à conuictu laudato virorū honestorum, & virtute insignium abesse coguntur. De noctuæ prudentia Dion. Chrysostomus doctè ac lepidè oratione Olympi-

pica, quæ est 12. Hoc etiam addere nõ gra uabor, quod Alciati scribat, Mineruæ noctuā meritò consecratam, nempe ab Eustathio ingeniosè ad 1. Iliad. rationè redditā: γλαυκα sacram esse τῆ ἀδρητικῆ ἀθηνῶν, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀδρεῖν τῆ γλαύσκην ταυ τότῃτα: quia nimirum ἀδρεῖν & γλαύσκην idem significent. Phornutus in lib. de Natura Deorū, causam reddit, quare noctua Mineruæ sacra sit. his verbis. οἱ δὲ δράκοντες, καὶ ἡ γλαυξ διὰ τὸ ἐμπερὲς τῶν ὀμμάτων ἀνατίθενται ταύτῃ τῆ γλαυκωπιδιῶσιν. id est: *Dracones & noctua ei consecrati sunt propter oculorum similitudinem, siquidem ipsa glauca est.* Vide Lamiam Politiani.

Garrula quo cornix Virgines silentiū decorat, garrulitas dedecorat, vt postea dicemus, ideo cornix, quæ loquax est, ex ministerio Mineruæ exclusa. noctua verò afficta. Vide Ouid. loco citato 2. Metamor phios. Reiecta est cornix à Pallade, sicuti à Græcis accepimus, quod meditationum sit infesta peruigilio, & mentis agitationè interpellet sua garrulitate, cuius ipsa signum gerit. Sic enim Græci κρόξιν dicunt, de garrulis, vt *cornicari* Persius in Satyris. Sed & reperio cornicem in Palladis manu apud Peloponnesios vsitatum Hieroglyphicum, longè fecus quàm Athenis, vbi cornices ad arcem Palladis non aduolabant: cuius rei causam non à fabulis, sed ab ipsa natura reperit Lucretius. Noctua, inquit Boccadius, ideo Mineruæ est attributa pulsa cornice, vt ostendatur, sapientem per meditationem in obscuro seposita, noscere, vti & noctua videt in tenebris; & garrulitate atq; loquacitate repulsa, vt opere agat, loca, tempusq; respicere. Fabula videtur ex vero traxisse originem. Nam Plinius de cornice loquens, ab Arcturi fide, inquit, ad hirundinum aduentum notatur, eam Mineruæ lucis templisq; raro, alicubi omnino non aspic, sicut Athenis. Vide Iustinum lib. 23. in fine. Memini legere me apud Plutarch. De odio, & inuidia, inter cornices & vlulas perpetuum esse dissidium, quarum vel occidarum sanguinem permisceri quidam negant: vt etiā si quis confundat, vtrumque seorsum diffluere narrent. Aelian. lib. 3. c. 9. de animalibus. περὶ τὸν ἰδὲ tradit, ἔπει δὲ ἡ γλαυξ ἐστὶν αὐτῆ (supple κορώνη) πολέμιον, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ὄσις τῆς κορώνης. ἦ δὲ

Armata cur Pal. las.

Noctua cur Palladi sacrata reiecta cornice.

Cur cornix à Pallade pulsa.

Cornix & vlulas diuin.

ἦδε μεθ' ἡμέραν ἐκείνην ταῦτο δρά τοῦτο εἰδῆια ἔχεν τὴν ὄψιν τὴν γλαυκὰ τυρρικαῖτα ἀτθενῆ . De hoc inter noctuam & cornicem dissidio facit quoq; mentionem Aristoteles lib. 9. de Histor. animal. cap. 1. Cornix meridie oua futtipiens noctuæ, absumit, cum non clare interdiu noctua videat. Noctua contrà oua cornicis noctu exedit; estq; altera interdiu, altera noctu potentior. Sed die vel cæteræ auiculæ omnes noctuam circumuolant, quod mirari vocatum, aduolantelq; percutiunt. Quapropter aucupes ea constituta, auicularum genera multa & varia capiūt. Vide Aelianum & Oppianū, de aucupio.

IV. *Lucilo-qi sapiē-*
 VERBORVM parsimonia sapientes maximè decet, eorumque perspicacitas in rebus obscuris & difficilibus agnoscī versariq; debet. Eo enim præcipuè differt ab imperito & stulto prudens, terūq; sciens, quòd pauciloquus, quodq; oculatus in ijs sit, ad quæ alij conuiuent, vel oculorū mentis obscura caligine cæcutiunt. Eius quidem rei symbolum est Noctua, olim Atheniensium in signe, ac Mineræ sacra. Sed quorsum hoc Emblemata, dixerit aliquis, aut quodnam argumentum habet? Nimirum ciuitatem optimis moribus ac legibus institutam sapientia, consilio maturo, recta prudentia firmari, spreta inani hominum loquacitate. Idem de singulis magistratibus, quique Remp. administrant, est statuendum: qua ratione Demosthenes, alijque boni oratores, aduersos habebant demagogos, blandosque concionatores, qui vulgi cupiditatibus inferuebant: nec minus eos insectabantur quàm sophistas obstreperos optimi quique Philosophi. Certè epigraphes argumentū, quod habet instar oraculi, *Prudēs magis quam loquax*; possem nō incommodè illustrare Fabij exemplo Maximi (qui quo tempore Annibalem iuueniliter exultantem sua patientia fregit, multis conuicijs militari lasciuia impetitus, non ponebat rumores ante

salutem) nisi occurreret laudatum Eteonici facinus. Is Lacedæmonijs præfectus, cum accepisset, suos milites in insula Chio annona laborantes tacitè coniurasse in insulares Chios, vtq; sese discernent, arundinem manu pileone circumtulisse: censuit ille, non aperta vi (quod fieri commodè non poterat) agendum: sed quindecim delectis comitibus per vibem incedendo, qui primus ei obuiam veniebat arundinem habens, obruncari iussit. Causam sciscitantibus, nihil aliud respondebat, quàm id à se factum, quòd gestasset arundinem. Itaque cæteri coniurati arundines statim deposuerunt. Imò Eteonicus Chijs conuocatis, ne vllum quidem de coniuratione verbum fecit, ne metum aut suspicionem iniiceret, sed pecunias imperauit, quas iussit militibus distribui, ne quid noui molirentur. Ii statim paruere. Sic paucorum pœna periclitantibus multis occursum est. Retulit Xenoph. 2. rerum Græcar. Socrates admonebat suos discipulos, vt tria potissimum in omni vita haberent: In animo prudentiam, in vultu verecundiam, & in lingua silentium. Hinc Cato, Uticensis dictus, cum ei etiam nunc puero, vitio daretur taciturnitas (nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat) ait: Carpent taciturnitatem, modò vitam probent. Et addidit: Tum demùm abruptam hoc meum silentium, cum ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio. Latere plerumque volūt verè probi, & in pectore intimo domicilium virtus habet, non in vultu aut fronte. Contra improbi odiosa garrulitate perpetuò aures astantium obtundunt, imitati scilicet ollas & dolia, quæ quo magis vacua & inania, eo magis resonantia. Natura enim hoc linguosis istis insutum, vt non multa solum loquantur, sed etiam mala. De quibus non malè dicitur, quod quidam de lascinia capta & penus exuta: Vox es, præterea nihil.

Maturandum.

EMBLEMA XX.

MATURARE iubent properè, & cunctarier omnes;
 Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
 Hoc tibi declaret connexum echeneide telum:
 Hæc tarda est, volitant spicula missa manu.

COMMENTARIJ.

I.
 Echeneis.

TELo seu sagittæ circumuoluta est remora, maturitatis symbolum. Est autem Echneis siue remora pisciculus semipedalis longitudinis, & quinq; digitorum crassitudinis. limaci magnæ similis, vt asserit Plinius lib. 32. cap. 1. Secundum verò Oppianum, aspectu anguillæ, forma turbinata, colore nigro, ore acuto, qui & incuruatur vt hamus, in petris viuens. Aristoteles lib. 2. de nat. animal. cap. 14. ait: Remoram errore nonnulli pedes habere prodiderunt, expes enim omnino est; sed quoniam pinnas habet: pedibus similes,

hinc fit, vt pedibus instare videatur. Pisciculus quidam est saxis asæuetus, in cibos non admittendus, nomen à remorandis nauibus adeptus, vtilis ad iudiciorum causas, & amatoria veneficia, vt aliqui volunt. Vide Plin lib. 9. cap. 25.

TRIO vulgò prouerbio dicitur, maturandum quidem esse & accelerandū, paulatim tamen & præmeditate, ne nimia festinatio & parum considerata, periculosa; neue prælonga tarditas & mora perniciofa sit futura, sed mediocritas & modus in omni re seruetur: quod eleganter hac figura

lum.
mora.
Figura exprimitur, & duabus notis hieroglyphicis ob oculos ponitur. Telum enim velocitatis, agilitatisq; iudicium est, vt explicat Pierius lib. 42. Hieroglyph. Remora autem impedimentum & tarditatem significat: Idem lib. 30. Alij rem plauē eandem significantes, Delphicum remoræ adiunxerunt, vt Paulus III. Pontifex Max. Alij auchoram delphino copulauerunt, vt Aldus Manutius, nobilis Typographus. Rectè itaq; ex his medium constituetur, dem significans de vtroq; extremorum, excessu puta & defectu. Id enim omnibus in rebus summè laudatur, commendatur & præcipitur, Aristotele teste lib. 2. Ethic. & lib. 4. Polit. Hinc illud Ouidij:

Inter vtrumque tene, mediū tutissimū ibis.
Nimia siquidem omnia (iuxta Plantum in Pœnulo) hominibus nimium negotium exhibent. Quare semper illud, quod medium est, atq; inter vtrumq; probatur. Martial. epigr. 1. Cicero lib. 4. Tuscul. quest. Aristoteles 6. Moral. cap. 9. sic ait: Ad deliberandum autem multum temporis sumunt, propterea quòd celeriter aiunt conficienda esse, quæ suscipimus, lentè capiendum consilium. Vnde sumpsisse videtur Sallustius illud, quod in historia Catilinæ posuit: Nam & priusquam incipias, cōsulto: & vbi consulueris, maturè opus est factu. Quem locum Ioachimus Peronius diligens Aristotelis interpres, sic censet posse melius legi: Antequam incipias, cōsulto: & vbi cōsuleris lentè, maturè factu est opus. Quæ quidem interpretatio plena est, & verbis Aristotelicis cōgruens. Sed tamē si verba Sallustij diuersa dispositione legas, integer constabit sensus, sic: Antequam incipias, cōsulto; & vbi cōsuleris maturè, factu opus est. Vide pro uerbis, *Festina lentè*. in quod vberimū copiosæ orationis quasi fluium congefuit Chiliadum autor. Vide etiam adagium, *Antequam incipias cōsulto*.

II.
Maturi-
MATVRARE iubent] Maturitas vocatur ea virtus, quæ mediā est inter celeritatē nimiam, & tarditatem. Nigidius apud Macrobiū 6. Saturn. cap. 8. Maturè, inquit, est, quod neq; citius est, neq; serius, sed medium quiddam, & temperatum est. Sic & in frugibus, & in pomis, maturam duntur, quæ neq; cruda & immutia sunt, neq; cauduca & nimium cocta, sed temperata & adulta. Interpretationem hanc Nigidia-

nam duobus verbis eleganter exprimebat Augustus Cæsar. Nam & dicere in sermonibus, & scribere in epistolis solitum ferunt: *σπεῖδε βραδέως. Festina lentè*. Per quod monebat, vt ad rem agendam simul adhiberet & industriæ celeritas, & tarditas diligentia: ex quibus duobus contrarijs fit maturitas. Sic Poeta Neptunum inducit discessum ventis imperantem, vt & citò discedant, tanquam fugiant; ita tamen fugiant, vt standi mediocritatem in regressu teneant, tanquam maturè, id est, temperatè abeuntes: veretur enim, ne in ipso discessu classi noceant, dum nimio raptu tanquam per fugam redeunt. Hæc ex Macrobio. Vide A. Gellium lib. 10. cap. 11. Noct. Att. Obiter istud addo, ex dialogo de Oratoribus, qui tribuitur Tacito: Maturare huius libri editionem festino, vt dimissa priorè cura, nouæ cogitationi toto incumbam pectore. Quo ex loco constat, verbum Maturare, non semper ita strictè sumi, vt à Macrobio, Gellio, & alijs. Idem Tacitus in 2. histor. vbi de Muciano agit, quem penè imperij socium habuit Vespasianus, maturitatem perbellè describit, & quidem paucis: Mucianus cum expedita manu, non lento itinere, ne cunctari videretur, neq; tamen properans, gliscere famam ipso spatio sinebat, gnarus modicas vires sibi, & maiora credi de absentibus. Idem Historicus lib. 4. eiusdem Operis, in duobus principibus confert cum maturitate, vel tardatione potius, celeritatem nimiam & præcipitem, ad hunc modum: Donutianus Mucianusque accingebantur dispari animo; ille spe ac iuuenta properans; hic moras nectens, que is flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & prauis impulsoribus si exercitum inuassisset, paci belloq; malè consulere.

Cunctarier] Παραγογι. Cūctarier pro cunctari. Cunctationis pulcher est apud Ammianum locus initio 16. vbi de Constantio: Hinc & deinde nec itinera, nec flumina transire posse sine insidijs putans, erat prouidus & cunctator; quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opè ferre solet exercitijs & salutem. Sic idem lib. 29. de Theodosio solerti duce sub Valente Imperatore diutius agens, vt antiquus ille cunctator pro negotio consultabat, commentis potius & prudentia, quàm periculosis cōgressibus, hostem pugnacem

& impenetrabilem iactu telorum, si fors copiam dedit, opprellurus. Non mihi tempero, quin exemplum nobile adiugam ex eodem Historico, de duobus ducibus, qui sub Gratiano Cesare meruerunt, quos iubens ego confero cum Fabio Maximo & Minutio. Sic itaq; Ammian. lib. 31. Nannieno negotium dedit, virtutis sobriæ duci. Et Mallobandem iunxit pari potestate collegam, domesticorum comitē, regemque Francorum, virum bellicosum & fortem. Nannieno igitur secum reputante fortunæ casus versatiles, ideoq; cunctandum esse censente; Mallobandes autem pugnantem cupiditate raptatus, vt consueuerat ire in hostem, differendi impatiens, angebatur.

Ne quid nimis.

Ne nimium princeps &c.] In rebus omnibus comēdatur mediocritas. Vide pro verb. Ne quid nimis. Hesiodus ἔργ.

Μέτρα φυλάσσεισθαι, καιρός δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀριστός.

Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Huic quoq; ad stipulatur Venuſinus Poeta: Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines: Quos ultra, citraq; nequit consistere rectū.

Echeneus.

Echeneide] ἐχηνῆς, ἴδος, Latine Remora, à sistendis & remorandis nauibus sic appellata, παρὰ τὴν ἔχεν τὰς ναύς. de qua in sequentibus opportunius.

Telum.

Telum] Telum vulgò id appellatur, quod ab arcu mittitur; sed propriè id omne telum dicitur, quod manu in longinquum proijci potest; vnde lapis, plumbū, lignum, ferrum, sub hoc nomine continentur. Deductum à Græco πῆλε, vel τηλῆ, quod longè significat. Eandem significationem etiam in Græco nomine inuenire possumus, etenim quod nos telum dicimus, illi βέλος, vocant, ἀπὸ τῶ βάλειν, quod est mittere, seu iaculari. Telum seu sagittam pro signo velocitatis poni, non est recens. Itaq; Armenij sagittam Tigrim vocant, per quamdam verbi translationem. Nam velocissimum animal tigris; & fluuius rapidissimus nominis eiusdem, qui ex Armenia defluit in Mesopotamiam.

Telum vel locitatis signum.

Volitant] ad designandam celeritatem; vel volitant, quia sagittæ posteriore sui parte pennatæ sunt.

Spiculū.

Spicula missa manu] Spiculum, est telum missile, siue sagitta, sic dictum à spicarum specie. Ouidius ferè sic 1. de Ponto, eleg. 4.

— Sarmatica spicula missa manu.

Virgil. 11. AENEID.

Spicula conuerso fugientia dirigit arcu, Aliquando spiculum sumitur pro sagittæ ferro, & cuspidē Curt. Alexander sagitta ictus est, quæ in medio crure reliquerat spiculum. Nescio an huc etiam recte contulero, quod dicit Cymodocæa nympa Virgilius in 10.

— Fugit illa per undas,

Ocyor & iaculo, & ventos aquate sagitta. Sic quoq; celeritatem profertimus nos Germano prouerbio: Gleich wie der boltz von der Sennen.

1. IN rebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi esse potest, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: sed videndum maxime, vt maturè non modo suscipiamus, sed & consecutemur, quòd nobis propositum est, ne hac vel illac aberrando parte nos quodammodo pœniteat. Plutarch. oratione ad Apollonium: σοδοὶ δὲ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔπος ἦν ἔσαν περιουσιός. Sapientes istud quidem, Ne quid nimis, præter modum celebrarunt. Laudatur & illud Phocylidis:

πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασιὰ δ' ἀλειναί.

eo enim vel maxime nomine Aristidem vt bepepulerunt Athenienses, quòd nimis iustus esse videretur. Eodē penè modo Epheſij Hermolorum. At vt modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vnum addamus ex Liiuo: In bello Punico secundo, Teretio Varroni, homini iuueniliter exultanti & temerario datus est collega Paulus AEmilius, maturus ætate & consilio, vt sua prudentia feruorem alterius temperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquando belli ducem memini, eum quidem cunctatorem & maturum, vt Marcelli celeritatem reprimeret. Id si placet ad nimitiam quorundam studiosorum industriam referre, sic statuo. Præceptum hic est rebus in omnibus agendis validissimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit, quàm agrum optime colere: ita sæpe putatur inutilissimum, nimio se labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur, immodica suffocantur: sic iuuatur ingenium laboribus ac studijs moderatis; contra obruitur sic immoderate exerceas. Nam vt plerunq; insipientis euenit ob nimum canendi studium, quo

IV. Vitam nimiam leuiter nimit tardit

Aurea mediocritas.

quo mirificè delectantur, vt in eo expi-
rent, nempe quas, vt ait Plinius, spiritus
deficiat citius, quàm cantus: Ita nonnul-
li, studiis intenti plus quàm par sit. in ipso
conatu interdù emoriuntur. Cæterù nulla
opera, quauis ab illustri artifice profecta,
commendatur, quæ immoderata sit, vt Ap-
pelles Protogenis tabulas admirabatur qui-
dem, vt immensi laboris: in hoc tñ non lau-
dabat, quòd manum ponere de tabula vix
vnam posset: significabat ei nocere nim-
iam diligentiam; quam etiam in compo-
sitione Isocratea reprehendit Fabius: adeò
modus in rebus, & certi deniq; fines spe-
ctandi sunt in omni capièdo perfilio; la-
bore sustinendo, aggrediendo, perficiendo-
que negotio. vt quod ait Flaccus :

*Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
Vlterà quã satis est, virtutè si petat ipsam.*

Quibusdam certè in negotiis celeritate o-
pus est, mora obest: hoc enim citat ex ne-
scio quo Plutarch. *τι θεμελιαν ἀγώνων πρό-
φασις ἀρετῶν ἐς ἀπὸν ἔβαλε σκότον.*
Certaminibus iam propositis, cunctatio
virtutem profundas in tenebras deficit. Ita-
que M. Curtius Dentatus Consul, cum de-
lectum subitum coactus esset educere, ne-
moque iuniorum respondisset, coniectis
in sortem tribubus omnibus, Polliæ, quæ
proxima exierat, primum nomen extra-
ctum vna citari iussit: eo non responden-
te, bona hastæ subiecit. Quod cum illi
nunciatum esset, accurrat ad tribunal Cō-
sulium, collegumque tribunorum appel-
lauit. At Consul Dentatus appellationem
non recepit, bona eius & ipsum vendidit,
non iam festinatione pœnæ, quam præue-
niendi periculi causa, quando res, tumul-
tusque belli moram dilationemque non re-
ciperet, dum interim cognosceret de ex-
cusatione aut immunitate. Retulit Val.
Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardū
consilium, vt multò præstantius: contra
nimium præceps damnatur, vt quod ad-
iunctam penitentiam habeat Sic Lucian.
Epigramm.

*ἢ βραδύτης βελήμεγ' ἀμείνων. ἢ δὲ τα-
χέια*

ἀπὲν ἐδελοκομένην τὴν μετανοίαν ἔχει.

2. Sub hoc quoq; schemate continetur è
cœlesti mytopolio depromptum remediū
contra vini & impetum in vitia ruentis
animi, fertur enim ille sæpe effreni cursu
in præceps, nisi remora rationis & cuncta-

tio surgentes motus frangat & rerundat.
Sic enim faciendum est, quories inuitat oc-
casio, aut potiundæ voluptatis spes aliqua
obiecta, cum ad lasciuia spectatus in mu-
lere decor & venustas prouocat, quando
laccitius iniuria in aduersarium incidis,
& vindictæ cupidine præcordia iam per-
celli ac stimulari sentis; cum obicitur de-
niq; & occurrit, vnde causam peccati vel
ansam quomodolibet a iunus concipere,
& inescari queat, prouocandum mox ad
rationis tribunal, & consultandum, an ci-
tra honoris & famæ iacturam turpitudò
illa sic possit transmitti, quæ labes inde,
quam deforme stigma perennis ignomi-
niæ expectandum, quàm constanti viro in-
dignum sic cadere & diffari, velut ad si-
bilum leuioris auræ foscilorum pappi
solent in patentibus campis; in eam molli-
tiem masculas vires degenerasse, vt pro-
teruioris oculi iactu lethiferâ plagam in-
flictam cordi, vel eos fuscitatos ignes, qui
restringi nequeant, querelæ audiantur, &
signa proberit; desperati militis notam ef-
fe, abiicere clypeum ad fragorem crepan-
tis tympani, aut rugiente classico: ad stre-
pitum blandioris voculæ, aut aspectum
quem pruriens femina proiicit, ita leuiter
cõcuti, desere stationem. & dare manus,
non minus. Actum ipsum intueðum; quã
breuis sepe & momentaneus, & sordes in
ipso, & aculeos post ipsum, qui tanquam
aspidis aut scorpionis immisso veneno lau-
ciant. Magnæ virtutis medicamentum hoc,
efficax & salutare inhibendis flagitiis, vbi
mora interrumpit & delibandi spacium,
nec ad factum affectus re inconsulta mox
se præcipitat: refrigescit calor & subsidit
sensus, si nõ exit cum impetu. Sicut enim
flamma, cum materiam corripit & effun-
dit se globo pleniore, coercet minas, & re-
primitur aqua inperfa: ita conceptus iste
libidinis feruor, si frigidam infundat deli-
berans, & attemperet. Vehemens est inter
ipsa initia, & in furia sua, sed compefcit
obex, & frangit vires. Ab iracundo exem-
plum habe, cum rabies agitat, & armæ
manus ad vindictam incipit, cum in oculis
inimicus est, & ad votum perdendi occa-
sio, cum furor impellit, & recrudescens
memoria acceptæ iniuriæ. Actum est, si
primum sequatur impetum, si nõ discer-
rat iudicio & examinet molem flagitii, se-
ueritatem legis, rigorem iudicis, pœnas &

tormenta, quibus luendum. Quæ dum cogitat, languet, ac friget manus interim, despumabilis, & hosti parcitur. Similis ratio in ebrioso: dum in vitro scintillat generosus ille liquor, & vrget fitis, acclamant socij, dum feruet opus, dum fumat mensa, dum in circulum bibitur, & contrahuntur noua iura fraternitatis & amicitiae, Baccho sanciente foedera, dum clamoribus omnia personant & lætitiæ iubilo, iam porta panditur ad peccatum, intrare libet citatis passibus & ingurgitari,

ni reuocent quæ adiuncta vitio, quæ constantur, ratione magistra. Equo frequenter excutit infessorum nimia pernicitas, & aurigam imperus suus sternit, rucem & pronum in verbera, quibus à moderamine & mora nullum periculum, si contineant & reducant habenas. Similiter faciendum in hoc stadio flagitiorum; vnicui iniiciendus est rotæ, qui sistat, frænum equo, & remora sagittæ, ne nimium properent.

In deprehensum.

E M B L E M A X X I.

I A M D V D V M quacunq; fugis, te persequor: at nane
 Casibus in nostris denique captus ades.
 Amplius haud poteris vires eludere nostras:
 Ficulno anguillam strinximus in folio.

C O M M E N T A R I I .

I. **V**IR in ripa è præterlabente fluento extractam anguillam folijs inuolutâ retinet: folia autem sunt ficulnea, hoc est, lata, umbrosa, & profundè laciniata, aspera & scabra; hic verò male pinguntur acuta, lauri folijs similia.

II. **D**UCTA est similitudo à natura anguillæ. Piscis est oblongus, lubricus, & volubilis, generatur scopulorum attritu sine coitu, sine ovo, quam ideo Aristoteles neq; marem, neq; fœminam esse dicit, viuit octois annis, duratq; sine aqua senis diebus Aquilone spirante. Capiuntur plurimæ in lacu Benaco hyemato; Plinius & Solinus in Gange reperiri inuoluta magnitudine scribunt, Aelianus in Timaio, alij in lacu Vulsiniensi, Plutarchus in limosis locis iuxta Syracusas ingentem anguillarum multitudinem esse perhibent. Dicitur anguilla ab anguis similitudine, estq; adeo læuis, & lubrica, vt difficulter manibus teneri possit, imò quanto fortius premitur, tanto citius elabitur, teste Isidoro, de qua etiam Plinius lib. 9. cap. 51. & 57. Hinc hominem, qui fugitiuam rem aliam quam nulla consequendi spe sectaretur, indicat si vellent Aegyptij, anguillam pingebant, quam manus à cauda prehenderent. Hanc quidam vt caperet diligenter insecutus, cū sapius ex manibus eius euassisset, tandem deprehensam in folio ficulneo scabro, & aspero cautè inuolutam constrinxit. Vnde adagio dicitur, τὸ ἄριον τὴν ἐγκέλην. Folio ficulneo anguillam. quod vide. Lege etiam Aristotelem lib. 6. de historia anim. cap. 16. Cæli. Rhodig. lib. 18. c. 1. Prouerb. *Cauda tenes anguillam, & Anguilla in strigmento.* in Erasmicis & Iunij adagijs, & nihil ultra ad Emblematis explicatorem desiderabis.

Folio ficulneo anguillam.

III. **I**AMDVDVM] verba sunt piscatoris, anguillam captam & irretitam alloquentis. *Cassibus in nostris.*] Retibus, vinculis. Ouid.

Cassibus.

Decidit in casses prada perita meos. Cassis, is, g. m. significat rete, quia cassum id est, rarum, Cassis, idis, g. f. galeam denotat.

Vires eludere nostras] me cum risu effugere, enadere, astu mihi imponere. Cic. in Catil. *Quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet?*

Ficulno anguillam, &c.] Allusio ad Prouerb. *Folio ficulneo anguillam.* Cui potest videri aliud finitimum, quod refertur ab alijs; *Inter Orci caneros adharere:* pro arctè irretiri, vt nulla pateat effugii ratio.

ALLEGORICA prosopœia in quemuis deprehensum, & fugacem, qui ob scelera notatus semel atque iterum è manibus iudicium sublatum, & pro temporis occasione subterfugius vsus, non tamen possit effugere & expedire sese, si tandem correptus arctiori nodo illgetur. Id facile & commodè potest illustrari nobilibus historijs, de Perse, Pseudophilippo, Jugurtha, qui Romanorū infestissimi hostes, dolis, fraudibus, subterfugius vsi, vt vix capi posse viderentur, tandem tamen succubuerunt: sed libri sunt in omnium manibus. E multis, quæ occurrunt, vnum sublegere placet ex Iustino: Hæno Carthaginiensis aded diues erat, vt ceteros ciues opibus antere, is de occupando regno cogitauit, sed interfecto primū Senatu: quod machinatus simulatis filix nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui suas in domo epulas parari mandauit, vt poculis veleno infectis senatores tectius enecaret, & ita Remp. inuaderet. Quo tamen consilio nefario per ministros detecto, magistratibus placuit scelus declinari, non vindicari, periculum enim erat, ne plus negotij exhiberet res cognita, quam cogitata. Itaque decreto cohibuerunt, vt modus nuptiarum sumptibus statueretur. Quo consilio præuentus Hanno, seruitia concitauit, rursusque constituta cædibus die, cum iterum se proditum vidisset, munitum castellum cum viginti seruorum millibus occupauit, sed comprehensus est ad extremum, dum sibi conatur Afros, & Mauritanos conciliare. Virgis cæsus, effossis oculis, & manibus eturibusque fractis, necatus est: corpus verberibus lacerum cruci affigitur. Filij quoque cognatiq; quâquam innoxii, vltimo supplicio affecti. Sed ne sim longior, id & opportunè torqueri potest in eos, qui salacis sunt fidei, quiq; crebro furim se subducunt ab iis, apud quos verum dicere necesse habeant: vt plerosque (heu nimium multos) nostra hac tempestate videmus, qui aliud in

IV. *Fugax tã dem deprehensus.*

Homines ambidextri.

ore promptum habent, aliud in pectore clausum tenent, quod de Catilina Salustius ait; sicque imponere aliis assuevere, ut non vereantur perfricta fronte pertinaciis obistere iis, quos sibi iustè interdum aduersari norunt. Quod & accommodari potest in pertinaces quosdam & refractarios, qui diuinis oraculis demum in

nostram sententiam pertrahuntur, cum eos nihil morentur humana. Deniq; vix quisquam adeo versipellis fugax & improbus est, quin arte aliqua siue industria capiatur, atq; ita irretitus in extremum etiã discrimen adducatur, & insidiarum suarum pœnas meritas luat.

Versipelles.

Pertinaces.

Custodiendas Virgines.

EMBLEMATA XXII.

VER A hæc effigies innuptæ est Palladis: eius
 Hic draco, qui domine constitit ante pedes.
 Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
 Huic data: sic lucos, sacraq; templa colit.
 Innuptas opus est cura asseruare puellas
 Peruigili: laqueos undique tendit Amor.

COMMENTARIUM.

I. **S**TAR depicta Pallas, veste succincta, & galeata, hastam tenens, (cui miror deesse clypeum) ad cuius pedes draco vigil excubat, quem quia cæteræ editiones quadrupedem & alatum exhibeant, Pignori acriter contra nititur, & serpentis specie depingi debere contendit. Sic enim ille: Palladis draconem in ea hæresi sunt nostri, ut credant fuisse alatum, auritum, & quadrictorem. pessimè omnino. Antiquitas enim omnis, dracones serpentum vulgari formâ perpetuò exhibuit. Vidimus autem proximè, quid Ausonius in Chimæra, nomine draconis interpretatus sit; & nos alibi proposuimus Sarda iconisimum, in quo draco, Antiphili cælo insculptus, arcum intendebat, apposita ad neruum sagitta, & pharetra spiritus implicata, cuius hoc erat lemma in altera parte eiusdè gêmæ: ΔΡΑΚΩΝ ΘΕΑΤΕ ΝΟΤΣ ΑΚΙΜΩΣ ΤΟΞΟΤΗΣ ΑΘΗΝΑ. ut mittamus, quæ aliàs annotauimus de curru Cereris, de statua Laocoonis, de imagine Aesculapii, de malis Hesperidum, de Mercurii virga, quam Caduceum appellamus. Et sanè hæc Athenagoras dracone & dracono constare insigniter scribit. Imò Arnobius, & Iulius Firmicus anguem & colubrum appellant in sacris Sebaziis, quem Clemens Alexandrinus draconem. Et draconarii in exercitu Romano quid prætulerint, notum sanè est. Hos tamen dracones sunt qui angues & serpentes non semel vocitant. Hæc Pignorius. Ego hac in re auditor tantum.

Pignori opinionio de dracone Palladis.

II. **T**YPVS Emblematis huius mihi ductus videtur ex Attici Pausaniæ lib. i. ubi narrat, simulachrum Mineræ fuisse olim Athenis talari veste, cuius pectus obtegeret Medusæ caput eburneum, cum Victoria cubitorum quatuor, & hasta in manu: ad pedes fuisse clypeum appositum, iuxtaque hastam obuolutum draconem. Phidias clarissimi nominis statuarius, Palladis simulachro Draconem apposuit, què pedibus Dea comprimeret, quò significabat, virgines & puellas (sunt enim Pallas virginis numen) peruigili cura continendas esse, ut ea ratione sit, optimè muliebri pudicitia consultum. Sanè draco sacratu Mineræ est, & propter acrimoniam visus vigilæ custodiæq; admodum

Cur Palladis simulachrâ Draconè premeret.

accommodus: vidè ab acuto visu nomen apud Græcos habuit, id est *παρὰ τὸ δέρον*. nam *δέρομαι* est, *acutissimè videre*: ut & *ὄφης*, *serpens*, ab *ὄπτω*. ideoq; Palladi sacer est, quia vocabulum id *παρὰ τὸ πάντα ἀδρῆν*, & *βλέπειν*, & *περὶ πάντων νοῦν*, factum pleriq; tradunt, prudentiamq; hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & anse omnes intelligat. Vide Macrobiu lib. i. Saturn. cap. 20. Ad nominis etymologiam allusit Horatius in Saryris, cum inquit:

*Cur in amicorum virijs tam cernis acutū,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius.*
Et Virgiliu 2. *Æneid.* iudicat dracones in Palladis tutela esse:

*At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, sauaq; petunt Tritonidis arces
Sub pedibusq; Dea, clypeique sub orbe te-
guntur.*

Porrò quòd hic scribat, veram esse Mineræ virginis effigiem, nec tamen explicet per partes, sed Draconem tantum adiungat vigilantia veluti ministrum, non videtur alienum, si Deæ panopliam subiecero. Puella igitur armata virum sapientem aduersus omnes animi perturbationes se armantem, & vitis animo forti resistantem significat: vel quòd virtutum suis ipsius præsidijs instructam satis esse intellegimus, ut iam dictum est. Galeam habet cristatam in capite, quòd referendum est ad iudicium, & constat, quæque vel maximè sapientis cerebrum, atq; propugnaculum animi, potissimum valeat: hastam verò longam, quòd oratione percutiat eminus: Scutum crystallinum viri sapientis magnam solertiam repræsentat, qua seipsum haud aliter intus diiudicat, quàm si in speculo crystallino ea, quæ externa sunt, cõtempletur. Sed illud Gorgoneo capite terribile apparet, quòd formidinis & terroris imaginem esse voluit, quæ alii pectori Palladis appingunt, quia sapiens in pectore terrorem habet, quò aduersarios afficiat. Inde enim Tritogeniã dictam esse vult Phornutus, quòd malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quòd sapientia sit multiplex, seu quòd tecta & opera sit, neque cuiilibet seipsum conspiciendam præbeat.

Panoplia Palladis.

Cur armata Pallas.

Galea.

Hasta. Scutum.

Caput Gorgonis in clypeo.

Pallium.

Candidus in eo color simplicitatem respicit; aureus internitens, vim sapientiæ fulgurantem; purpureus fulgorem penetrantem. *γλαυκῶπις* idem est, *καὶ ῥοβερά, καὶ χερροπή, καὶ δεινὸς ἀνδρική*, quod ut illustrius est & conspicua, ut quidam volunt, sic & formidabilis. Non enim tam cæcis habet oculos, ut acutè non videat: *εἰρὰ γὰρ δριμύ*· unde & *ὄρθαλμίτις, καὶ ὀπτιλέτις* dicta; templū *φ* habitū à Diome de positum, nomine *ὄξυδερκοῦ ἀδυνῆς*.

*Glauco-
pis,
Dracones
ἐν τῆ-
ναι-
λα Πal-
λαδὶ εἰσε-
στάντες.*

Ceterum alii, & Homerus maximè, tradunt eam glaucis esse oculis & cæcis, quæ ratione huic consecratur dracones, & vultu læ, nimirum ob similitudinem oculorum: acutissimo enim visu est draco, & quædam excubandi vigilandiq̃ue vim habet, nec venatione capi posse videtur. Draconi autem similem esse virtutem indagatricem aiunt, quæ diligentissimè omnia perscrutetur, timeturq̃ue studio indefesso: ideoque ab acuto visu illi nomen factum, ut iam diximus. Sed placet huc, non præter rem tamen, attexere, quod perspicuè docuit Pōticus Heraclides in allegoriis Homericis: *ἡ δὲ σύν φρονήσει μετανοία, δικαίως ἐν τοῖς ποιήμασι ἀθηνᾶ νομιζέται· σχεδὸν γὰρ ἡ θεὸς, ἐκ ἄλλης τιδός, ἢ συνέσεως ἐπὶ οὐμῶς ἐσίν, ἀθηνᾶ τις ἔστα, καὶ πάντα τοῖς λεπτοτάτοις ὄμμασι τῶν λογισμῶν διαθρέσα. διὸ δὴ καὶ παρθένον αὐτὴν ἐτήρησαν· ἀρδωρον γὰρ αἰεὶ τὸ φρόνημα, ἕδμεθα κηλίδι μιανθῆναι δυνάμενον, ἐκ τε τῆς τῆ διὸς κεφαλῆς γεγενῆσθαι δοκεῖ. τῆτον μὲν γὰρ ἀπεφηνάμεθα τὸν χάρον ἰδίως λογισμῶν εἶναι μητέρα.* Quæ coniuncta est cum prudentiæ parentitudo, iure apud Poetas Athena, id est, Minerva, nuncupatur. Etenim eius nomen non aliundè ducitur, quàm ab intellectu, ut Athena tanquam ἀθηνᾶ vocetur, hoc est, contemplatrix, & nihil non inspicieus acutissimis mentis oculis. Itaq; virginem eam manere dicunt: quia prudentiæ vis non perit, neq; vlla scædari macula potest. Adhæc putatur è Iouis orta capite: quem locum præcipuè rationum esse matrem ostendimus. Sed hætenus factis. Lege Phornutum lib. de Nat. Deor. Fulgent. Mytholog. 2. Gyrald. 11. Syntag. Pierium Valer. Hieroglyph. 14. Natalem Comitè Mythol. lib. 4. cap. 5.

INNUPTÆ Palladis] Hinc παρθένος Græcis per excellentiam dicta. eo enim no-

mine culta est in Acropoli Atheniensis: unde & templum Parthenon, cuius meminit Plinius lib. 34. ubi ait: Fecit (de Phidia loquens) & ex ebore æquè Mineruam Athenis, quæ est in Parthenione astant. Strabo: *ἐν παρθενῶνι τὸ τῆ φειδίᾳ ἔργον ἐλεφάντινον, ἢ ἀθηνᾶ*. Eius autem virginitas puri & incorrupti esse symbolum, Phornutus ait.

*Pallas
virgo.*

Domina] Palladis: Sapientia enim rerum domina.

Cur Diana comes hoc animal?] scilicet draco. Huius quidem rei meminit obiter Plutarchus, comment. de Iside & Osiride.

Custodia rerum Huic data] tãquam custodia symbolum. Inde celebres sunt draco hortis Hesperidum seruãlis præfectus, draco aurei velleris, draco Martis Castalij fontis custos. Cicero Philip. 13. Qui domini patrimonium circumplexus, quasi thesaurum draco.

Sic lucos, sacraq; templa colit] Sic in lucis & del ubris colitur, eo nempe habitu, testis Pausanias in Articis. Scribit Strabo, lucos à Poetis templa Deorum vocari. Magis tamen probabile est, lucum dici nemus arboribus densum, nequaquam cædium, numini alicui, aut hominis cineribus consecratū; ideoq; circa delubra, aut circa sepulchra positum. Sic dictum à crebris lucibus sacrificiorum, quæ ibi nocturno tempore accendebantur. Alij dictum putant per ἀντίφρασιν, quasi minimè lucidus, ob arborum densitatem. Ioannes Scopas in suis Collectaneis contra Quintilianum disputat, lucum dici à luca, vocabulo Arameo, quo Hetruscis utebantur, significatq; senem, & seniore. Existimabantur luci religione quadam esse imbuti, utpote Deorum domicilia. Deniq; nullus erat lucus, ubi non adesset aliquod nomen. Quod senisse puto Quidium in illo versu 7. Metamorph. quàmvis aliter explanet interpretet.

— per sacra triformis

Ille Dea lucoq; foret quod numen in illo, Iurat,

Ignorabat enim Iasou quodnam numen in illo luco coleretur, per illud tamen iuratur, gnarus non posse lucum esse sine numine.

Innuptas opus est, &c.] Phocylidis eadem est sententia.

*Παρθενικὸν δὲ φύλασσε πολυκλήσεις
θαλάμοισι,*

Μηδέ

Μηδέ μιν ἄχρι γάμων πρό δόμων ὀρ-
τῆναι ἐάσης.

Κάλλος δυσήρητον ἔρου παίδων τοκέσσι.
Clausula tibi virgo thalamis seruetur honestis,

*Nec finito hanc ad connubium foris usq;
videri.*

Forma puellarū seruata parentibus agrè est.
Quò spectat etymon nominis παρθένος,
quod Grammatici deflectunt à παραθέ-
ειν τῆ μητρὶ, quòd virgo apud matrem
manere debeat, quem morem veterum He-
siodus attrigit. ἔργων.

Οὔτε δόμων ἐντοσθε φιλή παρὸ μη-
τέρα μίμνει.

Cura asseruare puellas Nō est arx, neq;
possessio vlla, quæ tam difficulter asseruari
possit quàm scœmina. Stobæus cap. 73.
ex nescio quo poeta citat hoc (Minos Alex-
icomicum allegat)

ἢ ἐστὶν ἔτε τῆς χροῦ, ἔτε χρήματα,
ἢ τ' ἄλλο δυσφύλακτον ἐδέν ὡς γυνή.

Ita Plautus Epidico :

_____docte & sapienter dicitur: non
*Nimis potest pudicitiam quisquam sua ser-
uare filia.*

Laqueos undiq; tendit Amor Γνώμων.
Sic in discipulis suis tenerotum labor amo-
rum præcepit; *Semper tibi pædat hamus.*

O C C A S I O N E huius Emblematis
subit non sine mentis aculeo, temporum
nostrorum proteruita, & pulcherrimæ vir-
tutis castitatis neglectus, è cuius gremio
extimium decus venit & immortalis gloria.
Hæc (audi & gaude, assiduus tantæ
virtutis cultor, qui me in has verborum
ambages rapis & rotas; audite & vos, qui
sprenistis hætenus) niueum puritatis candorem
al; ergens animis, tanquam AN-
GELOS in corpore humano, mirabili
metamorphosi, & diuino planctatu, producit.
Casta mens viridarium est diuinitatis,
& rosetum fragrantissimum, cui vir-
gines apiculæ inerrantes, fauos conuectant
gratiarum. Custodes suos habet non squā-
mis horrentes dracones, sed genios & cœ-
lestes spiritus, qui stipant & muniunt auo-
lantes, renolantes vicaria functione, solo
decore tracti tam tersi pectoris, quod nec
imaginaria aliqua obsecnitas inquinat, nisi
volubili saltem & aduentitio conceptu,
qui pulsat & transit non auditus. Specio-
sum quidem est omnium virtutum ac re-
uerendum agmen, in quibus claritudo ma-

ior atq; venustas spectaretur, si paterent
oculis supra naturæ sortem. Sed nescio
quomodo supergreditur vna cæteras di-
gnitate & forma, quotquot sunt, cui præ-
ter muliebrem habitum nihil mulietis,
sed Cherubini ordinis aut Seraphici quæ
piam conferas, Solis radios æmulante vul-
tu, toto corusco, fulgido, florido, leuato ad
sidera, in seipsam redeunte, & submissa a-
gnitione sui, toto deniq; fixo, stante, per-
durante: sic flammeus ardor aureis virgibus
circum tempora serpens, sic fulgurantes
oculi latentem amorem, & abditum ignem
palam produunt. Quid ignem? incendium
potius, & ardentem pyram de lignis vitæ,
quæ in casto hoc corde, nec alibi extra hoc
plantantur. Vera vita hinc est, vernans,
perennans à fonte vitæ, à quo & donum
ipsum, ah superi, quàm rarum, & sine pre-
tio? Nihil in homine viuum, totum inspi-
ce, vbi radix hæc in marcere & vitio: emor-
tuitur succus & medulla, tanquam nouellæ
arboris sideratione percussis, sub ortum ca-
nis, exiccatur enim & desluit sensum cadu-
cis folijs, occulto morbo. Non attollit
flos vllus virtutis caput, in xta spinam Ve-
neris, quæ premit & suffocat: purgatus sit
oportet hortus interior animi ab vrtice
hac libidinis, euulsi prurientis lasciuie sen-
tes, arcolæ dispositæ ad meliora semina, si
messis aliqua speranda selectior, & in sinu
cultoris oprabili fructu redundans. Cur
sic despectum igitur, quo sine species
omnis fordescit? cur pedes conculcant id,
quod diademate honoris verticem coro-
nat? quod fertis incingit, xui seriem latu-
ris constanti virore? quod throno ter ado-
randæ maiestatis redimitos admouet? Hoc
cine ludibrio sit, & subsannantium cachin-
nis expositū? O tempora, ò mores? Quod
rosa est in florum genere, nardus in odori-
feris, cupressus inter arbores, inter gēmas
adamas, in metallis pyrum, hoc castitas in
virtutum choro, duplici laurea insignis, ex
palma & lilio: Hoc illibati pudoris, illud
profligatæ libidinis signum, quæ lacescit
continuo & impugnat. *O magnam victo-
riam, nunquam cadere?* quæ martyrij triū-
phum iure mereatur præclaro inconcussæ
fortitudinis testimonio. Redi ergo, Re-
gina exul, veneranda & formosa castitas.
Te, ò sancta pudoris mater, bonorum om-
nium vota flagitant. Cur auertis faciem
purpurantem lactis & rosarum mixtura &
Suscipe

Difficul-
tas custo-
diendi
puellas.

IV.

Castita-
tis laus.

Castitatis
cōceptus.

Suscipe facces imperij, & auitum soliuur ingredi, nouę inaugurationis titulo saluata Domina & Imperatrix mundi. Hunc tibi (esto secura) non inuidebit, quæ liliium tuum præfert inter cęlestes choros, parens Altissimi, quæ est typos tui, aut à te estypon: cuius mater es & filia, miraculum vtraq; in vestro sexu, & velut gemina Cynthia inter stellas minores. Atq; vt omittā tot veri Dei cultui dicatas virgines, inter incredulos quoque repertę sunt, in quibus mirum quantum eluxerit pertinax propositum in seruando tanto virginittatis the fauro, vel (quod non minus est) vlcendo violatum præfloratamq; Milesias virgines septem legimus, Gallico furore cuncta vastante, ne quid indecens ab hoste pate rentu r, turpitudinem morte declinasse. Ni canor victis atq; subuersis Thebis, vnus virginis captiua; superatus amore est, cuius experens coniugium & voluntarios amplexus, quod vtiq; in illa fortuna debuerat habere captiua inter optatissima, sensu pudicis mentibus pluris virginittatem esse, quàm regnum, & propria interfectam maui sens & lugens amator tenuit. Auctores habemus aliam item Thebanam virginē, quam hostis Macedo violarat, dissimulasse paulisper dolorem, & violatorem virginittatis suæ mox iugulasse dormientem, & tandem cum gaudio se quoq; interemisse. Consulto prætereo Erechtæ filias, quæ ob custodiam castitatis per quamdam exochen *παρθένος*, dictę sunt. Cæterum inter virtutis huius claritates adeo præsignis, adeoq; gemmis & omni au ro preciosioris, etiã nisi in plerisq; enituit, quas tamen veteribus præferas Patauinis, non sanè multas inuenias. Castitas loci & seueritas tantum non incomparabilis abiit in prouerbum etiã antiquis. Quis enim non legit vel illud Valerij Martialis ex 11. Epigrā. *Tu quoq; nequitijs nostri lususq; libelli Vda puella leges, sis Patauina licet.*

Quod si quis inuidè nimium solers est, ac Poetæ lepidissimo credendum minus opinatur, is Plinij Cæcilij ex 1. Epistol. astipulationem audiat, qui vbi vniversam Transpadanæ Italiæ partem, vt multum verendiciæ & frugalitatis antiquæ retinentem collaudauit, deniq; ait de puella quadam: Habet auiam maternam Serranam Proculam è municipio Patauino; nostri loci mores, Serrana tamen Patauiois quoq; seueri-

tatis exemplum est. Durant adhuc hodie in virginibus Venetis prisca castitatis vestigia, quando non nisi operata facie prodeunt visendæ in publicum: velut dicent subinde illud Hieronymi: Illa tibi sit pulchra, illa amabilis, quæ procedens in publicum vix vno oculo, qui vix necessarius est, patiente ingreditur. Apud Spartanos tamen diu obtinuisse legimus, vt virgo aperta facie, at conuelata nuptæ in propatulo viserentur. Cuius eam Charilaus reddebat rationem, *ὅτι τὰς μὲν κόρας ἀνδρας εὐρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν ἐς ἕχοντας.* id est: quoniam virginibus viros sibi prospicere, necessarium sit, mulieribus autē quos compararint, custodire. Scribit Tacitus, Poppææ Sabinæ raros fuisse in publicum egressus, idq; velata parte oris, ne satiaret aspectum, vel quia sic decebat. Sed & Homerus in persona Penelopes, vult pudicam mulierem vix solam in medium procedere, sed ancillis comitibus stipatam. sic enim ille:

Οὐκ ὄνι, ἀμα τῆ γε καὶ ἀμφίπολος δὴ ἔσσοντο. id est:

Haud sola, ast illam duæ famula comitantur.

Val. Maximus exemplum seueritatis memorat in Q. Antistio, qui vxorem repudiavit, quod illam in publico cum quadam libertina vulgari secretò loquentem vidisset. Is enim maluit occurrere incunabilis & iniurijs culpæ, quam perfectum scelus vindicare. Itidem fecit Sæpronius Sophus, non alia de causa, quàm quod vxor, ignorante se, ludos spectasset. Nunquam igitur committendum, vt virgines plusquam fati est euagentur, insidiatur enim amor vndiq; tanquam canis venaticus auidè inhiās feræ, loca perlustrat singula: nec quidquam est eo sexu fragilius aut imbecillius. Namque

Vt corpus, teneris sic mens infirma puellus.

Et, *Videndo vrit fœmina.* Præterea procliuem esse fœminam occasione præsertim data, vel sacrę docent litteræ: *In filia, inquit Eccles. 26. non aduertente se firma custodiam, ne inuenta occasione abutatur se: sicut enim viator sitiens ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, donec deficiat.* Simili modo cap. 23. *Nō des aqua tua exitum, nec modicum: nec mulieri veniam prodeundi.* &c. Certè cum sit adeo difficilis puellarū custodia, statim vt sunt,

Virginū Venetarū mos.

Cōtra mulieres vngabūdas.

Castitatis exēpla in Etbniis.

Castitas Virginū Patauinarum.

Virgines
nubiles
locada.

aut esse incipiunt maturæ nuptiæ, seu, vt Iuris auctores loquuntur, viripotentes, sunt elocandæ, & ijs quærenda conditio. Id & præcepit Sapiens Hebræus: Si tibi filia sint, ait, erudi illas, & trade viris cordatis. Quamquam enim virgines maturæ voto nihil dicant, atq; quod Nabo ait, *Pulchra verecundo suffundant ora rubore;* tamen intra se multa loquuntur, vel teste Comico vetere Menandro, qui hunc affectum eleganti penicillo adumbravit:

Θυγάτηρ ἐπιγαμὸς, κἀν ὅλως μηδ' ἐν
λαλή,

Διὰ τῶ σιωπᾶν πλεῖστα περὶ αὐτῆς λέγει.
id est:

*Quamquam sileat passim puella nubilus,
Silendo multa solita est intra se queri.*

Quare circumspicte iura permittunt ei, quæ annum quintum & vicesimum excesserit, vt possit non expectata parentum auctoritate, virum ducere. Val. Maximus lib. 6. refert exemplum longè præclarum de Publio quodam Mænio, qui se pudicitia acerrimum vindicem præstitit. Nam in libertum suum, quamquam admodum gratum sibi, animaduertit, quod filia suæ iam nubili osculum dedisset: cum præferim non libidine, sed errore lapsus videri posset. Et quidem pœnæ grauitate, teneris adhuc puellæ sensibus castitatis disciplinâ ingenerari magni æstimauit: eiq; tam tristi exempro præcepit, vt non modo virginitatem illâsam, sed etiam oscula ad virum sincera perferret. Osculo enim pudicitiam mulierum delibari, veteres crediderunt. Hinc Ouidius:

*Oscula qui sumpsit, si nō & cætera sumpsit,
Hac quoq; qua data sunt, perdere dignus erat.*

Osculum
proœmiū
adulterij.
Etenim inter adulterij proœmia etiam oscula enumerantur vulgari illo versiculo: *Visus, & alloquiū, tactus, post oscula factū.* Quis enim alligabit in sinu ignem, & non comburetur? aut ambulabit super carbones ignitos, & non ardebit? Vnde aduertenda Apostoli prudentia, dum de cælibatu agit; non enim dicit; Bonum est vxorem nō habere; sed, *Bonum est mulierem non tangere:* velut tactus quoq; non citra periculum admittatur, vt quæ illaqueet virorū animas, quæ adolescentium auolare corda faciat. Poetarum concinunt fabulæ, Mithram & Erichthonium vel in lapide, vel in terra de æstu solo libidinis esse genera-

tos. At Ioseph, qui Aegyptiæ tactum reformidauit, ac velut rabidissimi canis morsum refugit, ne paulatim serpetet virus, etiam vestem, quam ea tetigerat, perinde ac si pestiferum imbibisset succum, confestim abiecit. Quod autem dictum est: *Cre scite, & multiplicamini:* necesse fuit prius plantare silum & crescere, vt esset quod mox excideretur. Quod verò ait: *Replete terram;* illud altius intuentibus præmonstratur, nuptijs terram vtique; repleti, at virginitate paradisum. Nuptias scimus honorabiles, & torum immaculatum: sed ita, vt præferat virginitas, & micantius vibret. Argenti nitorem matrimonium præferit; virginitas rutilantis auri radios imitatur. Rectè quidem Verus Imperator, vxorem dignitatis nomen esse, non voluptatis, dictitabat. At illi strior semita est, qua nos non præflorata integritas ducit. Cælestiū ignari de maritandis ordinibus sancunt, & censoria nota cælibes multant. Et in legibus Plato, qui vxores abnuant, supplicio censet admouendos. At id genus domesticum thesaurum quotusquisq; per momēta non cupit allisum obtritum esse? Certè vt aliud non sit, stultissimum est compedes suas, licet aureas, amare. Quid? quod veteres non nisi castas mentes sacerdotijs suarum Dearum adhibuerunt. Hinc Virgines Vestales, Iunonis Argiuæ, Mineruæ, Dianæ, deuq; Apollinis etiam. Ex quo & Lyricus Poeta:

*Dianam tenera dicite virgines,
Intonsum pueri dicite Cynthium.*

Teutonum vxores, victore Mario, vt Vestæ ac Cereri dicantur, à Consule anxie contenderunt: voto excidentibus, faucibus elisis commori præoptarunt, quâ pudoris alēā subire. Tanto scœdiore illo, qui viginti superstes fuerat vxoribus; eaq; cui secundus & vicesimus fuisset maritus. Huius tanti thesauri, castitatis inquam, custodiam scitè Poetæ significarunt per Argum illum, centum oculos habentem, vnicæ tamen iuuentæ seu mulieri præfectum: eum tamen ob feminae æmulationem interemptum. De quo Ouid. lib. 3. Amor.

*Centum frōte oculos, centū ceruice gerebat
Argus, & hos vnus sape fefellit amor.*

Claudian. sic:

*Argum fama canit cæteno lumine cinctū,
Corporis excubijs vnâ seruasse iuuentam,
Et Augerian. de eodem:*

Argus

Virginitas
nuptijs
præferenda.

Custodia
castitatis
difficilis.

*Arguseram prudens, & habebam lumina
centum,*

Centum sed rapuit lumina Iuno mihi.

Facetè.

Occurrit viri egregij frequens dictum, se malle feruentium fornicarum agminis, vel pulicum cohortis, quam vnus foeminae custodian agere. Rectè itaq; admonet quod vulgò dicitur: *Mulier pudica ne sola sit vnquam.* Neq; enim Dæx (si poëtis creditur) sibi pepercere, nec ipsi Dij tantum prospicere vnquam potuere, quin amoris technis delusi fuerint. Haud igitur frustra Propertius quærit:

Dic mihi, quis potuit lecti seruare pudicæ?

Quæ Dea cum solo viuere sola Deo?

Nec etiam ea, quæ semper domi, & intra patietes vixit, omnino continens, casta, & inuolata pudicitia esse censenda est; sæpe enim nox vna interposita perturbat omnia, atq; vel vno momento, etiam portis optimè clausis, & feris quàm plurimis adhibitis, furtum illud dulce committitur, amissa ea re, quæ nec restitui vnquam, nec vlla ratione restaurari potest. Quatuor enim sunt, quæ abeunt irrenocabili transitu:

Virginitas, tempus, verbû, viriduz; iuuëta.

Huius custodiæ difficultatem expressit eleganter Tibullus:

Hac fecere malas, hinc clauè ianua sensit,

Et cepit custos liminus esse canis.

Sed pretiû si grãde feras, custodia victa est,

Nec prohibet clauës, & canis ipse tacet.

Aureos enim hos imbres non excludit turris ahenea. Quod mihi reuocat in memoriam lepidos Apollodori senarios, quibus ait ocludi fores repagulis, sed nequaquã

fabrum ianuam adeo clausam & munitam reddidisse, quin ad eam pateat aditus festi & adultero. Eius hæc sunt verba:

*Καὶ κλειέθ' ἡ θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' δ' εἰς
τέκτων ὄχυράν ἄτος ἐποίησεν θύραν,
δί' ἧς γαλήνῃ μοιχὸς ἔκ εισέρχεται.*

Sed ea demum casta est, quam nemo roga uir; atq; eadem continentia nomen & gloriam rectè feret, cuius animus nullis euentibus facilè collabascit: modestiam autem & probitatem salacitati, ornatum, vestium compositioni, faciei pigmentis & signis, choreis, inanibus colloquijs, & curiositati longè præponat: ac totum deniq; vitæ cursum perpetuæ integritatis constantia egregiè peregerit. Sed exulcerata hac nostra ætate aliter iuenculæ minoremnes instituantur, alios ab ipsis incunabulis imbibunt mores. Vt venustula Venuscule appareat, compta, & ad speculum composita, mater curat primum: vt pro artibus Meneruæ arma Cupidinis tractet, pro acurcum, speculum & spiculum, pro tela telum exerceat: vt argutula, pica colore & lingua, in spectaculis, in choreis prima & vltima: vt blanda & affabilis nutus & nictus amatoris obseruet & reddat; ne pede, vel oculo aberret; vt arguti digiti de fenestris loquacia signa proiciant; ne denique solæcium aliquem committat in tyrocinio lasciuia. Ex schola hæc domestica, ex communi praxi omnia, ab exemplis, à consortio & consuetudine, ab autoritate & abusu publico; vno verbo, à fatali quadam & incurabili dementia. Et quid ex tali hac plantula tandem? Lais & Thais fiet: si leo.

Qua causa censenda.

Iuencularum horum dierna institutio.

Vino prudentiam augeri.

EMBLEMA XXIII.

HAEC Bacchus pater, & Pallas communiter ambo
 Templa tenent, soboles utraque vera Iouis.
 Hæc caput, ille femur soluit: huic usus oliui
 Debitus, inuenit primus at ille merum.
 Iunguntur merito: quòd si qui abstemius odit
 Vrina, Dea nullum sentiet auxilium.

C O M M E N T A R I I.

I. **E**IDEM basi insunt Bacchus & Pallas: ille nudus, hederis coronatus, pateram tenens; hæc galeata, scuto & hasta armata, & capite Gorgonis in pectore munita.

II. **P**RO Dijs fuisse veteribus habitos, qui sibi beneficijs humanum genus deuinxissent, notius est ex M. Tullij libris De nat. Deor. Lactantio & Euseb. quàm vt confirmare sit necesse. Tantum obiter ad-

monebo, quosdam Deos ipsdem olim templis & aris fuisse cultos, vt Cererem & Neptunum, quòd absq; sale cibi penè omnes insipidi sint, refert Plutarch. Sympof. 4. Vt Herculem & Musas, quia Euandrum literas docuit Hercules, idem testis est in question. Rom. Sic deniq; Mercurium iuxta Venerem statuere, vt ostenderent, matrimonij voluptatem maximè orationis indigete: itemq;ue Suadam & Gratas, vt inuere-

*Dij multi
 ysdè aris
 positi.*

rent coniuges inuicem quæ vellent, persuadendo impetrare debere. Certè reperio apud auctores quosdam Græcos, nomine peculiariter Deos nuncupatos esse *συνναῖς*, quibus delubrum commune fuit: ij etiam dicti *ὁμογενεῖς*, vt apud Thucydidem. Romæ etiam in inscriptione priuatæ cuiusdã domus, teste Fabricio, δὴ ἰλίω μεγάλῳ *σαραπίδῃ, κὶ τοῖς συνναῖς θεοῖς*. His quæ dixi de dijs *συνναῖς*, velim adiungi argutam sane & eruditam non minus Cicero- nis optationem ex 12. ad Attic. de Cæsare vicino: Scripseram ad te, quia cognoueram ex tuis litteris, eum *συνναῶν* Quirino ma- lo quàm Saluti. Tulliana hæc verba te- neo, quibusuis non facilia intellectu: sen- tentiam itaq; ænigmaticam interpretor. Optat itaque Cæsa rem Iulium (qui extin- cto Pompeio Reipub. veterem faciem im- mutarat) Quirini *συνναῶν*, non tam vt eod- em templo, ijsdẽm q; aris colatur Cæsar, atq; Quirinus, quàm vt similiter pereat, deq; medio tollatur Cæsar, quemadmodũ olim Romulus ad capræ paludem aduo- cata concione. Virgilius Deos communes appellat eodem sensu, in vudecimo *Æ- neidos*:

In mediosq; focos, & Dijs cõmunibus aras.
Exempla quædam attuli in superioribus, quibus adiungo quod nunc mihi occur- rit, apud *Ægyptos* Amorem atq; Fortu- nam eodem in delubro coli solitos, nempe ad eorum significandam mutabilitatem. Scribit Hesiodus in Helicone, idem fuisse templum Mularum & Cupidinis, quod ijs scilicet Amor comparetur. Et Phornu- tus ait, Mercurium ducem Gratuarum, cumq; ijs adiungi, quòd ratione quadam gratificari oportet, non temerè, & in pri- mis merentibus & dignis, nam qui est in- dignus, ad retributionem pigrior est & ne- gligens. Locum Synefij longè pulcherri- mum ex epist. 1. a me obleruatum, video ad rem facere, quo venusta similitudine Poeticam æquat Philosophiæ. Huius hæc verba: *παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην τὲς μὲν ἀπὸ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας, καὶ τῆς συνναῶν τέττη ποιητικῆς*. Ait, Poeticam esse *συνναῶν* Philosophiæ, hoc est, contubernalem, & eius quasi templi con- sortem. Quod dictum ad summam Poeti- cæ laudem, quæ ijsdẽm honoribus ac Phi- losophiæ donanda videatur. Hic ergo non immeritò simul iunguntur Bacchus &

Minerua, ambo eodem patre nati, sine ma- tre ambo, bellatores ambo; ambo duarum præclarissimarum rerum inuentores, olei & vini. Videtur porrò Alciati carmen con- fictum ex lib. 4. Epigram. Græcorum, eis *ἄγλαμα Διούϊστο πλησίον Ἀθηνῶς*, id est: *In statum Bacchi iuxta Mineruam*, quod tale est:

εἶπέ τί σοι, ξυνὸν καὶ παλλάδῃ; τῇ γὰρ ἄκοντες

καὶ πόλεμοι· παρὰ σοὶ δ' εὐάδον εἶλα πῖναι.

μη προπετῶς, ὃ ζεῖνε, θεῶν περὶ τοῖα μετᾶλλα,

ἴσθῃ δ' ὄσοις ἕκελος δάμμοι τῆδε πέλῳ.

καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέως· οἶδεν ἅπας μοι

ἠῶος δμῆθεις ἰνδὸς ἀπ' ὠκεανῶ.

καὶ μερόπων δὲ ροῖν ἐγεγύραμεν· ἢ μὲν ἑλαίῃ,

αὐτὰρ ἐγὼ γλυκεροῖς Ἰστρυπῖν ἡμερίδος καὶ μὴν ὄσ' ἐπ' ἐμοὶ μήτηρ ὠδίναι ὑπέ- τλη.

λῦσα δ' ἐγὼ μηρὸν πάτριον, ἢ δὲ κάρη.

Quem dialogisimum sic Latio donatum reperi:

Dicito, quid commune tibi est cum Palla- de? namque

Spicula sunt illi, sed tibi vina sacra.

Talia ne temerè Dinos spectantia quaras, Aduena, dicturi quin cape verba prius.

Bella mihi cura, cum belli gloria, & istud India testatur robore victa meo:

Prodest illa virus succo frondentis oliua,

Pocula sed nostro munere laeta bibis.

Per me nec genitrix villos est passa dolores: Femur ego solui, sed caput illa patris.

Nos (inquit Claudius Minos) eundem hunc dialogisimum duplici interpretatione expressimus, quam hic, Lector optime, repræsentamus, vt etiam aliorũ Epigram- matum Græcorum, quorum non pauca sibi sumpsit Alciatus ad sua eudenda Em- blemata, non vt putes nos cum artifice no- bili Alciato certamen suscepisse, sed vt in- telligat libera esse studia, & non paræ lau- di fore vel in minimis æmulari meliores. Hoc genui versiconis multos annos recon- didi, ea mente, ne vnquam foras euolaret: sed ex amicis nostris pleriq; vim mihi in- iecerunt, & putauerunt esse satius edere quàm perdere, ad excitandam saltem, quod aiunt, studiosorum industriam. Hic igitur

animum.

Emble-
matis fõs.

De dijs
συνναῖς
in eodem
templo col-
tis.

Minois
modestia

animum, non carmina iacto, quæ fieri meliora possunt. Sed quocumq; res abeat, id contentiois genus si tibi probatur, aut non profus improbat, nullum mihi palmarum deposco liberaliùs. Verso igitur nostra hæc est:

Dic, quid tibi commune [est] cum Pallade? Nam ei iacula,

Et bella; tibi verò placet cōpotationes. Ne temerè, ò hospes, de dijs talia scruteris,

Sed scito quibus [ego nom. inibus] similis deæ huic sum.

Etenim mihi bellorum amica [est] gloria: hoc scit omnis mihi

Orientalis domitus Indus ab Oceano.

At certè hominum genus donis ornauimus: Illa quidem oliua,

Ego autem dulcibus racemis vitis.

Quia etiam nec mater [mea] propter me dolores partus perpessæ est:

Sed solui ego quidem femur paternum, illa verò caput.

Quid commune tibi est cum Pallade? dic age, namque

Illi arma & pugna, sed tibi vina placet.

Ist hæc ne temerè de dijs scrutaberis, hospes: Sed mage, cū diua quid mihi conueniat.

Pralia multa mihi cōfecta: fatebitur istud Omnis ab Eois India victa plagis.

Munera nostra hominum generi sunt grata: Minerva

Vtq; olea est, certè vitis amica mihi.

Mater nulla mei sensit fastidia partus:

Patris egoq; femur, soluit at illa caput.

Sed quia contentiois litterariæ hic res est, age audiamus & versionem Sanctij.

Quid tibi commune est cum Pallade? cui fera bellæ

Et cordi hastæ sunt? at tibi vina placet.

Ne temerè, ò hospes, de diuis talia queras: Sed quibus hanc referam, discerne maligne, Deam.

Gloria bellorū chara est mihi: testis ad ortū India perdomitum littore ab Oceani.

Et mortale genus nos ambo iuuamus: oliua Hæc inuat, at vitis dulcibus ipse botris.

Nec mea me propter genitrix est passa dolores:

Patris ego solui femem, at ista caput.

BACCHVS pater] almus Deus, cuius munere alimur & reficimur. Sic idem dicitur Liber pater, alij Neptunus pater, Apollo pater. Eustathius Homericus Bac-

chum deducit ἀπὸ τῆ βαχχέων, quod est, incondito vlulatu personare, quo furentes Bacchæ, quas India debellata secum abduxit Bacchus, agebantur: deinde insertam literam u, quo expressio fieret immanioris soni. Eadem de causa Iacchus dictus est, *Iacchus* *ἰάχχειν* enim vociferari significat.

Communitè ambo Tempa tenent] vt sint *συναὶ θεοί*, vel *σύμβομοι*, vt Ceres & Neptunus, Hercules cum Musis, Mercurius & Venus, de quibus iam diximus.

Soboles utraq; vera Iouis.] Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo postea. Pallas ex Iouis capite nata, vt superius expositū est. Suspicor hoc in loco non temerè Bacchum vnà cum Minerua cōiungi, & vtrūque sobolem Iouis dici: vt notet duo præstantissima munera homini à Deo concessa, quorum alterum ad animum, nimirum prudentia; alterum ad corporis vires inltaurandas, nempe vinum, pertineat.

Hæc caput] Minerua è capite Iouis nata, vt Emblem. 1. dictum est.

Ille femur soluit] vt dicitur Emblemate ab hoc secundo, in Bacchi statuam. Femur, siue femem illam partem pedis significat, quæ à coxendice ad genua vsq; producit; dictum à ferendo, ceu ferimen, quod hac maximè parte sustineatur atq; feratur homo Valla ita distinguit, vt femem interiorē, siue anteriorem partem significet, femur verò exteriorē seu posteriorē: video interim indifferenter à poetis vsurpari.

Huic vsus oliui] Olea & oliua, significat arborem & fructum eius, oleum & oliuum, liquorem ex baccis oleæ expressū. Virg. 3. Georg.

liquidum corrumpitur vsus oliui. Et ecloga 5. idem: Craterasq; duos statuam tibi pinguis oliui. Oleæ iuuationem tribuunt Mineruæ, Virgil. 1. Georg.

Oleaq; Minerua Inuentrix.] Olea quomodo inuentæ. uam cum terra initio fuisset obruta aquis, emerfit primum Atticæ; eius amore ducti Neptunus & Minerua, de ciuitatis constituendæ nomine litem intenderunt: Ioui complacitum, eius fore vrbs pontificium, qui pulcherrimum excogitasset munus, Tunc portubus & naualibus à Neptuno vrbs exultant, Minerua oleam in Acro poli producente; quo argumento euasisse superiorē; & inde institutum, oleastro

verso Mi
ois.

Iacchus

Bacchus
& Pallas
cur Ioue
patre na-
ti.

Femur.
Femen.

Oleæ.
Oliuum.

Olea quo
modo in-
uentæ.

verso Sæ
lij.

III.
Bacchus
ater un-
de dictus.

victores coronare. Quia verò oleum, oli-
uæ fructus, ad omnes artes sit accommo-
datum, omnes artes Minerva inuenisse cre-
ditur. Nam profectò nulla ferè ars est,
quæ non vtatur olei beneficio, sicuti etiam
ignis munere. Hinc prouerbium, *Oleum*
& operam perdere. pro, frustra in aliqua re
eniti. Item & aliud, *Oleum non vidit*. pro-
rudi in qualibet arte. Cur autem olea Mi-
neruæ sacra sit, variæ asseruntur causæ.

*Olea cur
Palladi
sacra.*

Olea ab Homero antro Ithacensi applau-
data fingitur, quod typum mundi habere
sapientibus est visum, quia moles hæc vni-
uersa, diuinæ sit germen prouidentia, cuius
creditur symbolum olea: quam Palladi
consecrarunt veteres, quæ ipsa est pro-
uidentia. Tradunt alii causam, quòd sem-
per vireat, & aliquid semper habeat glau-
cedinis, & quòd oleum nihil contineat hu-
midi admixtum, sed semper sincerum &
ἀκρίαιον persenerit: ita & virginitas, ait
Phormutus. Sunt qui fertum oleæ assignet,
quòd arbor hæc pacis sit symbolum, ideo
quæ arma ferri dicuntur, bellaque suscipi,
quòd tandem commodius in pace viuatur.
Gyrard. Syntag. 11 aliam habet rationem.
Porro Palladi oleam esse dicatam ex vete-
rum commentariis didici: eandem castitati
sacram, quæq; humanis visibus non pol-
lueretur, inò quæ Deorum templis non
accenderetur, nisi consultò. Inter Græcos
auctores pleriq; asseuerant, oliuam ab im-
pudicis constam aut non crescere, aut fru-
ctum non ferre: qua opinione inbuti, à
castis tantum & virginibus inseri debere
putabant.

Inuenit primus at ille merum] Præter
alios plurimos locuples testis est Plinius
lib. 7. cap. 56. Tibullus 1. eleg.

Hic docuit teneram palis adiungere vitæ,

Hic viridem dura cadere falce comam.

Illi incundos primum matura sapore

Expressa inculus uia dedit pedibus.

Idem confirmat Euripides in Bacchis,
eum ait:

Σεμέλης γόνος

Βότρυος ὑγρὸν πομῆ εὐρε, κείσθη νέγκαστο
θνητοῖς, ὃ πάνει τὰς τάλαιπώμους ἐροτὲς
λύπης, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλου ροῆς.
ἔπνε τε, λίθην τῶν κατ' ἡμέραν κακῶν
δίδωσιν, ἐδ' ἐς ἄλλο φάρμακον πόνων.

— Semele satius

Rotum vacenti repperit mortalibus

Ac protulit, maxime ille nubila

Fugat repletu vinea liquoribus,

Somnusq; sit mali diebus singulis

Oblivio; nec pharmacum malo aptius.

Non minor tamen gratia illi asino habenda
est, quem Naupliæ incolæ lapideum
crexerunt, quia putationem vitium adin-
uenit, quàm Baccho, qui vites tantum
ostendit mortalibus: nam nisi vitis cultura
& putatio inuenta fuisset, breui totum id
munus erat interiturum, aut inutile futu-
rum. Cùm igitur asinus vitis pampinus
Naupliæ abrosisset, sarmentorum puta-
tionem vtilem esse vitibus ostendit: qui ppe
cum illa sit arbor omnium cæterarum hu-
midissima, pluraq; gignat ligna supervaca-
nea, tanquam excrementa.

Iunguntur meris] Naturæ siquidem
prouidentia duos liquores humanis cor-
poribus gratissimos contribuit, intus vini,
foris olei. Id quod à Democrito pronun-
ciatum Græci scribunt, cùm ex eo quære-
retur, πῶς ἂν ἀνοσοί, καὶ μακραιῶνες γί-
γνοντο οἱ ἄνθρωποι. Huc respexit An-
tiphanes poeta, qui bibere & viuere eadem
in statera collocabat, sic:

Τὸ δὲ ζῆν εἶπέ μοι τί ἐσὶ τὸ πίνειν, φημῆ
ἐγὼ

Dic mihi quid est viuere: bibere, dico ego.

Quid si qui] pro, Si quis.

Abstemiinus] alienus, siue abstiniens à te-
meto, id est, vino. Gellius lib. 10. Quid. Me-
tamorph. 15.

— *Gaudetq; meris abstemiinus undus.*

Varro: Quotopere abstenias mulieres
voluerint esse, vel ex vno exemplo potest
videri. Dicitur autem vinum Temetum,
quod attentet; malè addiderunt vulgò,
quòd attentet mentem, non enim mētem
solum attentat, sed & corpus ipsum: &
huic rei propria vox attentandi. Apul. in
Apolog. An quod verius est ex crapula he-
lino attentatur? De temeto Cicero 4. de Re
pub. Magnam vim habet disciplina vere-
cundia, carent temeto omnes mulieres.

PRÆSENS Emblema nil aliud præ-
cipit, quàm moderatum vini vsum com-
mendat, eiusq; effectus ostendit. Deus enim
sine dubio singulari beneficio huma-
num genus afficere voluit commonstrata
vini plantatione, cuius inuentionem Ethni-
ci Baccho attribuunt. Nos verò plantatio-
nis vitium primum inuentorē fuisse Noe
post diluuium, ex Genesi nouimus. Est
autem vinum ad multa certè vtilissimū.

Pinius

*Asinus pu-
rationis
vitiū in-
uentor.*

*Abste-
miinus.*

Temetū.

IV.

vini *v-*
ies. Plinius lib. 2. 3. ait. Vino ali vires, sanguinē coloremque hominum, & mentem augeri cū nobilioribus partibus. Gellius lib. 1. 5. cap. 2. ex Platonis sententia, vinum ingenii fomitem esse refert, virtutisque incitamentum, si mens & corpus hominis eo flagret. Quod quidem malè à nugatore quodam citatum sic emendat Gellius: Sed enim, inquit in primo & secundo De legibus, non vt ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes solet, laudauit: sed hanc largiorem paulò, iucundiorēque vini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, & magistris conuiuiorum sobriis, non improbauit: Nam & modicis honestisq; inter bibendum remissionibus refici integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existimauit: redditque eos sensim lætiores, atq; ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores. Hæc Gellius. Hinc illud vulgò tritum emanasse suspicor: *Vinum acuit ingenium*. Commodè itaq; ἀγαλμα proponit Bacchi, & Palladis, eodem altari erectis, vt nimirum significetur prudentiæ incrementū esse aliquod, si Bacchi, id est, vini generosi, sed moderati, vsus accesserit. Etenim vinum promptissimum habetur liberè loquendi tanquam calcar: itaq; & vino faciendam & inuentionem tribuit Plutarchus. Et Aristoteles lib. 8. de nat. anim. Psittacum loquaciorem fieri putat, si vinum biberit. Ad hæc

Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma

Prosiluit dicenda.

Et Aeschylus poeta clarissimus, non nisi inter pocula tragœdias scripsisse fertur. Alcæus & Aristophanes comicus vino madidi plangenda inuigilabant poematis. Quid plura? Narratur & prisce Catonis sæpe mero caluisse virtus. Disertos autem vinum facere, ex vulgato illo constat:

Fœcundi calices quem nō fecere disertum.

Fomes enim est, & incitabulum ingenii virtutisque, vt Cretensis ille iactabat apud Gellium lib. 1. 5. cap. 2. Præterea vinum obliuionem malorum inducit, somni author est, tristitiæ solatium adfert, imò tãquam vita vinum est hominibus: & quænam vita est homini quæ destituitur vino? Hinc olim Baccho effigies pueritiæ tributa fuit, quod vinum potum curas & sollicitudines

animis eximeret, hilaritatemq; quandam animis induceret, etiam ipsis senibus, quorum corpus dum perineat, calorem & spiritus auget, vt inde recreatis viribus, quasi interpolati reiuuescere videantur. Vnde vinum à Deo hominibus tributum Plato, scribit, quasi remedium aduersus senectutem.

— neque

Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines. Quis post vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?

ait Horatius lib. 1. Carm. Od. 18. Et lib. 3. Ode 21. ita amphoram alloquitur:

*Tu spem reducis mentibus anxijis,
Viresq; & addis cornua pauperi,
Post te neq; iratos trementi*

Regum apices, neq; militum arma.

Quò pertinet etiam illud Sapientis Proverb. 31. *Date siceram merentibus, & vinum ijs, qui amaro sunt animo. Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui amplius non recordentur.* Nam vt grauis est Socratis apud Xenophontem sententia: Vinum non aliter merori medetur, quàm mandragora hominibus: læticiamq; non aliter excitat, quàm oleum inpersperum igni flammam adauget. Haud igitur immeritò vinum ἀπό τῆς ἀνθρώπων, id est, ab emolumento seu iuuamine dictum existimant, iuxta illud Homeri Iliad. 6.

— οὐσίσει δὲ κε πίνθηαι. hoc est.

Iuuamen senties, si biberis.

Sed & nullo magis stimulo concitatur Musica, quam suavis vini gustu. Ouidius:

— Nec non & carmina, vino

Ingenium faciente, canunt.

Et Tibullus:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,

Mouit & ad certos nescia mēbra modos.

Non possum præterire, quod scribit Athenæus Dipnosoph. 10. cap. 13. ex Polybio, vinum mulieribus olim interdictum; causam verò adiicit: αἰς λαθεῖν ἐσὶν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πῖσαν οἶνον. fieri non posse, vt quæ mulier vinum biberit, lateat. Ea causa maxime puto ab eodem Gellio scriptum lib. 13. cap. 11. Conuiuiarum numerum à Gratiis ad Musas desinere. Sic veteres Bacchum Musis adiunxerunt, quia vino non minimū vires ingenii excitetur, quæ aliquandò in icium torpent; moueantur phantasia, addatur impetus, subministratur fiducia: quam ob causam laudata

gies puerilis tributa.

lato uatenus inu lau let.

*ur Bac-
cus &
allas ea
ara lo
retur.*

*ur Bac-
o effi-*

*Bacchus
cur Musis
iunctus.*

sunt hominum veterum symposia : eoque nomine Homerum puto suos Heroas, ipsamque Vlyssēm inter pocula de rebus Ionigè feris facere differentem. quod Virgil. egregiè imitatus est. Scio quid Plutarchus sentiat quo loco disputat, An sit inter pocula de rebus grauibus differendum: sed locum indicare mihi satis est. Bacchilides quatuor in cōuiuuiis requirit: Moderatum cibi ac potus apparatus: suaue colloquū: veram conuiuuarum beneuolentiam: & bonum vinum, quo maximè senes delectantur. Habet enim vinum vim attrahendi amicitiam, & vt Athenæus eleganter dicit, videtur ἑλκυστικόν τι πρὸς φίλων. Ouid.

Vina parant animos, faciuntque coloribus aptos,

Cura fugit, multo diluiturque; mero.

Si tamen non sobriè bibantur,

Vina parant asinos, faciuntque furoribus aptos.

Tria enim sunt, quorum moderamen excessisse est ad infernum accessisse.

Οἶνος, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωή,

Ὅθεν ἑτέραν πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς αἴθνην.

Hinc profluxit istud:

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora nostra:

Conseruant eadem, balnea, vina, Venus.

Plerumque enim horum excessus tandem generat filiam podagram, quam semel susceptam, nulli vnquam genero elocare poteris, etiam amplissimis dotatam diuitiis, sed tibi perpetuò erit alenda. O sobolem inuocenam, & sæpe inemendabilem? cuius mentio hoc carmine continetur:

Λυσιμελῆς Βάκχου, καὶ λυσιμελῆς Ἀφροδίτης,

Γενᾶται θυγάτηρ λυσιμελῆς ποδάγρα.

Quidam sic vertit:

Membrifragus Bacchus, cum membrifragæ Cytheræ,

Progenerant natâ membrifragâ podagrâ.

Sed ne ego Germanus, dum de vino latius me diffuso, largius infudisse censear, præsertim quod absque exemplo meorum Commentatorum id agam, Minos enim satis breuis in vini laudibus est: Sanctius quoque tali munere superfedet, ne vinofus arguatur, vt qui à parentibus quasi hære-

ditario in re accepisse fatetur, vt esset abste mius: Adducam ex temperiore gente quendam, qui vini laudes breui compendio, sed proluxa elegantia est complexus; qui sic canit:

Vin, sangue della terra,

Vin più caro a' mortai, che'l sangue uero;

Benedetto il primicro,

Che ti trouò. Per te s'ardisce in guerra,

E si sta lieto in pace;

Discacciato verace,

De l'humana ristezza,

E tesor d'allegrezza.

Liquéfatto rubin, tenera gioia,

Ch'entrata a' nostri seni

Altra gioia inuisibile diuinci.

Vinum gignit est, quod robur & vires homini addit, eademque mox adimit: vnde & à vi nomen traxit; acuit ingenium, liberat cor metu, primùm ex tellure gignitur, à sole coquitur; & quamdiu ligneis vinculis coeretur, nihil horum prestat. Aperiatur ergo carceres, & profiliat equus iste poetice; sic enim Niceratus nobili epigramma te vinum vocat, quod huc asseribam:

Οἶνός τοι χαρίεντι μέγας πᾶλει ἵππος αἰοιδῶ.

Ἰδὼρ δ'εὖ πίνων καλὸν ἔτέροις ἔπος. id est:

Incūdo sonipes vati est ἱ carmine Bacchus,

Nam perit epota nobile carmen aqua.

Idem sentit Horatius:

Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt,

Qua scribuntur aqua potioribus.

Martialis:

Possum nil ego sobrius, bibenti

Succurrunt mihi quindecim Poeta. Ergo Bacche, bibat doctus tua munera, rusticus undam.

Vel mitius nonnihil:

Docti vina, rudes Zythum, pecus hauriat undam.

Vide adagia, Non est Dithyrambus, si bibat aquam. Et, Aquâ bibens, nihil boni parias. Sed hoc Emblemata cum Salomone concludo: *Exultatio anima & cordis vinum moderate sumptum; ad iucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quæ te vita defraudet.*

Vini laus

Vinum equus Poetarum.

Prudentes vino abstinent.

EMBLEMA XXIII.

QV ID me vexatis, rami? sum Palladis arbor:
 Auferte hinc botros; virgo fugit Bromium.

COMMENTARI I.

I. STET olea arbor ramis suis, & perpetuo suo virore decora, ad cuius radices implantata sit vitis, quæ sursum serpendo palmites suos cum oleæ ramis implicet.

curas, vigoremque animi impedit, ut merito cesserit in Proverbum, *Sapientiam vino obumbrari*, ait Plinius. Sanctius titulum malè collocatum esse censet, cum epigramma de virginibus tantum agat, quibus vinum dandum non est: hanc igitur discrepantiam conciliat mutato lemmate, sic: *Virgines vino abstinent*. Porro hic oliua, Mineræ arbor, vitem increpat, quæ suos ramos implicet, & admoueat oliuis; eiusque coniunctionem & societatem deprecatur. Sumptum est autem distichon ex eo Græco incerti:

Fons Emblematis.

II. VIDETUR hic παλιψδέν. Superiori enim dixit epigrammate, eum, qui à vino abhorreat, haudquaquam prudentem euadere: quod rationibus aliquot, si non omninò necessarijs, saltem tamen probabilibus confirmari potest. Nunc autem prudentes à vino abstinere debere ponit. At hæc inter se sic conciliare est facile, si dicamus prudentis esse vino moderatè uti: fetus enim sumptum, rationem obturbat,

Παλλάδες εἰ μὴ φυτὲν, βρομίη τι με ἐλίβετε κλῶνες;

Αἴπετε τοὺς βότρυας · παρθένος ἔ
μεθύω.

Quod Iambicis dimetris sic reddidit Po-
litianus :

*Quid me implicatus palmites ,
Plantam Minerua, non Bromij ?
Procul racemos tollite ,
Ne virgo dicar ebria .*

Minos autem sic :

Palladis sum planta, Bromij cur me affli-
gitis rami ?

Tollite racemos: virgo ego nō sū ebria.
*Quid me palmitibus premitis? sum planta
Minerua;*

Tollite mi vites: vina puella fugit .

III.

*QVID me vexatus] premitis, infestatis .
De verbo vexo, vide Gellium lib. 2. cap. 6.
Rami] Palmites, pampini .*

*Olea qua
lus arbor.* Sum Palladus arbor] Olea seu oliua,
notissima atq; etiam in Italia
arborisissima & frequentissima; Germanis ve-
rò, & Septentrionalem plagam inhabitantibus
penè incognita, gaudet enim regione
subcalida & temperata: nobis Tirolensibus
ob vicinitatem Italiæ satis innotescit, præ-
sertim ei parti, quæ lacui Benaco, vulgò
lago di Garda, vnica (vt ferunt) carpio-
num piscinæ, adiacet. Huic folia nunquam
deficiunt, semperq; frondet, crescit lentè
& tardius, perdurat tamen annis plurimis:
fructum fert utilissimum, baccas nimirum
oblongas, prunulis similes, ex quibus oleū
conficitur omnium præstantissimum, sed
& esui salitæ ac præparatæ accommodan-
tur. Oleæ autem folia (dictū mirabile) bru-
mali & solstitiali die conuertit, vt quæ pars
eorum fuerat inferior & occultior, eam su-
pra ferri, atq; ad oculos & Solem exponi,
prodit, & seipsum expertum dicit Gellius
in Att. noct. lib. 9. cap. 7. Contingit autem
(vt hoc obiter addam) bruma seu solstium
hybernium Sole existente in Capricor-
no ipsi Idibus Decemb. estq; dies omnium
breuissima. Solstitium verò æstiuum con-
tingit Idibus Iulij, Sole in principio Can-
cri existente, estq; dies anni longissima.
Oliua coronabatur equites, triumphan-
tes, & ouantes; gestantibus indicium erat pa-
cis: vnde pacifera dicta. Oleam Mineruæ
sacrâ esse superiori Emblemate diximus,
idq; testatur Plinius lib. 12. cap. 1. lib. 16.
cap. vlt. & 17. c. 44. Martianus Capella lib.
6. Sidon. Ouid. lib. 6. Metamorph. Virgil.
2. Georg.

*Solstitiū
quando
cōsingat .*

*Olea Mi-
nerua sa-
cra .*

*Adsis, ò Tegeæ fauens, oleaq; Minerua
Inuentrix .*

Oleū, inquit Phornutus, munus est, quod
mortalibus dedit Minerua. Ideo autem
Mineruæ donum esse creditur, quod sem-
per in vitore sit, glaucumq; colorem præ-
se ferat. Oleum adulterari nequit per aliū
humorem, verū semper in sua sincerita-
te persistit: itaq; non dissimile est virginitati.
Virgo creditur Pallas, vt inquit Pōrieus
Heraclitus, quia ἄφρονος ἀεὶ τὸ ὀρόνυμα .
id est, Nunquam confenscit prudentia, ne-
que vlla inficitur labe. Neq; vñibus huma-
nis polluitur olea; vnde non temere Deo-
rum aris accendebatur. Græci quidam ne-
gabam ab impudicis plantatam oleam cre-
scere, fructumq; ferre: itaq; à virginibus
& castis duntaxat inferi volebant. Sed au-
diemus carmina, quæ ex Anieno se transtu-
lisse Perottus testatur r :

*Olim quos vellent in tutela sua
Diui legerunt arbores: quercus Ioui ,
Et myrtus Veneri placuit: Phæbo laurus,
Pinus Neptuno, populus celsa Herculi.
Minerua admirans quare steriles sumeret,
Interrogauit causam. Dixit Iupiter :
Honorem fructu ne videantur vendere.
At me Hercules, inquit, qđ quisq; voluerit,
Oliua nobis propter fructus est gratior .
Tunc sic Deorū genitor, atq; hominū sator:
O nata, meridi sapiens dicere omnibus.
Nisi utile est, qđ facimus, stultia est gloria.*

Oleum etsi Iudæorum regibus vngdens
erat olim proprium, vt ait Lactantius lib.
4. de vera Sap. cap. 7. adeo vt reges illi om-
nes Christi, id est, vncti fuerint appellati,
(vt Plal. 105. Nolite tãgere Christos meos)
à Christo videlicet, qui est Rex regum, &
Dominus dominantium, Apocal. 19. Mos
tamen iste ad alias quoq; gentes postea di-
manauit. Nam & Vlysses reducem ab
Eurynome domi suæ primum lotum, de-
inde oleo vinctum fuisse, priusquam per-
pulschre vesti retur, Homerus indicat. Ideo
autem veteres Reges vngebant, & tãquam
stellarum rore caput liniebant, sapientiæ
sedem oleo dignam, quod Mineruæ ijdem
consecraruunt: quamquam victionis istius
etiam alia dari potest ratio, quod Regem
non modo aduersus hostes, sed etiam do-
mi cōtra scelera & insidias pugnare deceat;
ideoq; par sit, cum oleo inungi, velut ob-
luctantem & arduum athletam in factis
præcorum ludis, qui Ioui, vel alii cuiquam
numini.

*Arbores
Dijs sa-
cra .*

*Oleo in-
uncti re-
ges Iudæo-
rum .*

Et alij .

Causa .

numini, aut manibus per inferias edebantur. Vnde apud Virgilium :

*Exercet patrias oleo labente palastras
Nudati socij.*

Stephan. Forcatulus lib. 6. de Gall. imper. & Philof. Sed nunc ab oleo ad butyrum (hem. lapsus sum) ad botrum.

Botros] *Βότρυς, Βότρυος*, declinat Græci, significat gemmam; *συκενδοχικῶς* pro racemo accipitur.

Virgo fugit] puella verecunda & pudica procul est ab omni temulentia, abhorret à vino.

Bromium] Bromius dictus est Bacchus, *παρὰ τὴν ἑοόντην*, i. à *tonitru*, quod dum nasceretur, est auditū, vt fabulantur. *βροντῶν* .i. *tono* significat. vnde Brontes ille gigas, Vulcani famulus dictus fuit. Vel dicitur à *βρῆμος* fremo, strepo. Iuuen. Sat. 6.

— *Bromium committere noli.*

& ad rem appositè Theogoniæ scriptor non inuenustus, Pylades:

*A strepitu Bromius, q̄ vociferetur Iacchus:
Quid curis soluat corda, Lyæus erit.*

Repericitatum ex Ennio Athamante:
*Hus erat in ore Bromius, his Bacchus pater
Illus Lyæus vitis inuentor sacra.*

Multa Baccho nomina indita expressit Ouid. 4. Metam.

*Thuraq̄, dāt, Bacchumq̄, vocant, Bromium
que, Lyæumque.*

*Igniuomq̄, satumq̄, iterū, soliq̄, bimatrē:
Additur his Nisæusq̄, indeiōsusq̄, Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consistor uua,
Nycteliusque, Eleleusque parens, & Iacchus,
& Euan,*

*Et qua præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber habes.*

De Bacchi cognominibus prodita plura sunt à Lylio Gyraldo in hist. Deor. & à Iuliano Aurelio, & alijs

M V L T A nobis præcipiunt scriptores & sacri, & profani de vini vsu, & eius in cōmodis, ex quibus aliqua afferre operæ erit precium. Virgilius in Opuſculis :

*Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore,
Vno namq; modo vina, Venusq; nocent.*

*Vt Venus enervat vires, sic copia vini
Et tentat gressus debilitatq; pedes.*

*Multos cacus amor cogit secreta fateri:
Arcanum demens detegit ebrietas.*

*Bellum saepe parit ferus exitiale Cupido:
At Lapithas bello perdit, Iacche, graui.*

Quare hoc epigrammate olea, quæ cit pa-

cis & tranquillitatis signum, vitem à se arceat: ex vino namq; nascitur plerunq; discordiæ, rixæ, & bella, id testante sapientissimo Salomone, & Prouerb. 20. Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas: Qui cunq; his delectatur, non erit sapiens. Sed & hoc, præsertim fœminis, meliori illi sæculo sancte obseruatum ait Valer. Maxim. lib. 2. ca. de institutis antiquis: Vini, inquit, vsus Romanis fœminis prorsus ignotus fuit, ne in aliquod dedecus prolaberentur; quoniam proximo à Libero patre incontinentiæ gradus ad inconcessam Venerem esse conſuevit. Quæcunq; enim fœmina vini vsum immoderatè appetit, ea & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit. Hęc ille. Iuuenal. Sat. 6.

— *Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis qua sint discrimina
nescit.*

Cuius quidem rei non inscius Romulus, vino semper est vsus patricissimo. Quodq; antiquitus Romanis mulieribus vinum bibere, perinde ac si in adulterio deprehensæ, capitale fuerit, scribit Gellius lib. 10. c. 24. vnde institutum, vt cognatis osculum ferrent, deprehendēdi causa, quò iudicium odor faceret si bibissent. Sed & M. Cato refert, non solum probro affectas, sed multas quoque à iudice mulieres, nō minus si vino vsæ essent, quàm si adulterium admisissent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibisset, interemit: cuius facti nec accusatorem, nec reprehensorem habuit, vnoquoq; existimante optimo exēplo illam violatæ sobrietatis pœnas pependisse, ait Val. Max. lib. 2. c. 1. Polybius etiam testis est, matronas liberas vino abstinuisse, vt etiam seruos, item & ephebos omnes ad annum vitæ tricesimum, quod & apud Massilienses in vsu fuisse nonnulli tradunt. Proditum est ab Aeliano, lib. 2. cap. 37. De var. hist. Zaleuci legem apud Locrenses fuisse, qua si quis merum bibisset, nisi valetudinis causa medico id iubente, morte multabatur. Ex quibus perspicuum est, quàm olim odio habiti sint ebriosi, vinoque dediti. Oīvos (inquit Plato in Cratylō) *διὰ τὸ οἴσεως τὸν ἄν ἐμωμιπλαῖν*. hoc est, vinum dicitur ab eo, quod existimatione ac opinionum vanitate mentem oppleat. Et Plutarch. de tranquillitate animi: Vini & carniū plenior vsus corpus quidem validum, athleticæq; firmitate fa-

*Romulus
sobrius.*

*Romane
matrona
vinū non
attingebant.*

*Quibus
vinum in
terdice-
retur.*

*Vinū vn-
de dicitur.*

*Bromius
cur di-
ctus Bac-
chus.
Brontes.*

*Bacchi co-
gnomi-
na.*

I V.

*Veneris
& vini
proprieta-
tes, & co-
gnatio.*

et, animum verò imbecillum & fragilem.
Et Ovidius:
*Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile
suadent:*

Ille pudore vacat, Liber, amorq; metu.

Propertius:

Vino forma perit, vino corrumpitur atas,

Vino sepe suum nescit amica virum.

Proverbiū vetus est, *Anima sicca, sapien-
tissima*. An vero etiam conciliabimus ad
epigraphen huius distichi Plautinū illud?
Non vinum moderari, sed vino solent, qui
quidem probi sunt. Retuli paulò antè
monitum Polybij certè graece, *λαθεῖν ἐστὶν
ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πῖσαν οἶνον*, fieri
non posse, ut quæ vinum biberit mulier, la-
teat. Bellè consentit illud Varronis ex Aga-
thonè: Virgo de coniuuiō abducatur ideò,
quòd maiores nostri virginis acerbæ aures

Veneris vocabulis imbuī noluerunt. Dio-
nysius legem primū à Romulo scriptā
fuisse testatur lib. 2. de prohibito temeto se-
minis. Vinum siquidem, iuxta prouerbii,
lac Veneris dicitur. Ouid. 3. Artis:
Turpe iacens mulier multo madefacta

Lyao,

Digna est cōcubitus quoslibet illa pati.
Virgibus deniq; præsertim sacris, imò
& omni adolescenti, vitus & toxicum esse
vinum, adhortatur egregiè D. Hierony-
mus epist. 44. Si experto, inquit, creditur,
moneo præcipuè, ut virgo, seu sponsa Chri-
sti vinum tamquam venenum fugiat: hæc
aduersus adolescentiam prima sunt arma
dæmonum. Vinum enim & adolescentia
duplex incendium volutatis: quid oleum
flammar adicimus? Hæc ille, & rectè sa-
nè: Nā Venus in vinis, ignis in igne subest.

*Vinū lac
Veneris.*

In statuam Bacchi.

EMBLEMA XXV.

DIALOGISMVS.

BACCHE pater, quis te mortali lumine nouit,
 Et docta effinxit quis tua membra manu?
 Praxiteles, qui me rapientem Gnoſſida uidit,
 Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
 Cur iuuenis, teneraq; etiam lanugine uernat
 Barba, queas Pylum cum ſuperare ſenem?
 Muneribus quandoque meis ſi parcere diſces,
 Iunior, & forti pectore ſemper eris.
 Tympana non manibus, capiti non cornua deſunt:
 Quos niſi dementeis talia ſigna decent?
 Hoc doceo, noſtro quod abuſus munere ſumit
 Cornua, & inſanus mollia ſiſtra quatit.
 Quid uult ille color membris penè igneus? omen
 Abſit, an humanis vreris ipſe focus?
 Cum Semeles de ventre parens me fulmine traxit
 Igniuomo, infectum puluere merſit aquis.
 Hinc ſapit hic, liquidis qui nos bene diluit undis:
 Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
 Sed nunc me doceas, qui vis miſerier? & qua
 Te ſanus tutum prendere lege queat?
 Quadrantem addat aquæ, calicem ſumpſiſſe falerni
 Qui cupit, hoc ſumi pocula more iuuat
 Stet intra heminas: nam qui procedere tendit
 Vltrà, alacer, ſed mox ebrius, inde furit.
 Res dura hæc nimium, ſunt pendula guttura, dulcè
 Tu fluïs. heu facile commoda nulla cadunt?

COMMENTARI I.

- I. **A**STAT ſimulacrum Bacchi vitibus circumſeptum, forma iuuenili, imberbi, nuda, rubea, fronte cornuta, capite hederis redimita, manibus tympanum pulſante.
- II. **N**ON ex vno loco ſumptum eſt hoc Emblemata, multa enim continet, quæ ſparſim alibi leguntur. Nos omnia ſingillatim diligenter aperiemus, ne quid interturbetur. Argumentum verò epigrammatis tale eſt. Bacchiæ ſtatux profert ἐπιμύθιον ἰθύνον per Dialogiſmum, quo demonſtrat incommoditates & damna, quæ temulentiam conſequentur. nam ex immodica vini potione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil vel miſerius, vel exitialius videri, nedum cogitari poſteſt. Deinde ſumendi vini legem quamdam præſcribit, omnibus vtilem, & planè neceſſariam. Bacchus quidem iuuenis effingitur, quod vino hilares homines fiunt, iidemq; annos quaſi iuueniles ſeruent, ſi ſobriè vtantur eo Dei manere. Tympanum & cornua eidem Baccho tribuuntur, ad ſtrepitum & furorem indicandum.

caudum, qui vinolentiam consequi solet. Igneus est seu rubeus, ad vini naturam designandam, quod nisi aqua misceatur, non secus atque ignis præcordia adurit, ebrietatem & furorem inducit. Itaque ad extremum, quorū quibusve vini sit vtrūdem mentis præcipit.

III.

BACCHE pater] Cur Baccho Liberi patris impostum nomen sit, Plutarch. explicat κεφαλ. ῥωμαϊκῶν libro: quod nimirum bibentibus libertatem ingeneret. Non nulli enim per viuolentiam Liberi & feroces efficiuntur: aut quia liba exhibuerit, aut quod ille apud Eleutheram urbem Bœotiae, Eleutherius, id est, Liber appellaretur.

Quis te mortali lumine? Quis te hominum aliquando humanis oculis vidit, cum sis Deus? Hæc ad figmentum. Nam nefas olim fuit, Deos fuisse homines putare.

Et docta effinxit] Quis te pictor aut statuarius arte sua tam affabre expressit?

Praxiteles.

Praxiteles, qui me, &c.] Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatissima lib. 34. cap. 8. Oriūds hic celebris artifex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & ob artis excellentiam civitate Romana donatus.

Ariadne à Baccho raptā.

Rapientem Gnosida.] Ariadnen intelligit, Minois Cretensium regis filiam, quæ Thefei amore capta, Minotauri necandi occasione ei præbuit, ea lege, ut se uxorem duceret. Sed eam Thefeus in insula Naxo, quæ Baccho sacra est, somno sepulchrum periturus reliquit, cuius miserus Bacchus, eam sibi connubio iunxit, quam in celo raptam, Corouam Gnosiam appellat. Ouid 8. Metamorph.

Cur iuuenis Bacchus.

Cur iuuenis, &c.] Ouid. 3. Fastorum: *Sine quæ ipse puer semper iuuenisq; videris; Et media est ætas inter utrumque tibi.* Et in Metamorph.

Tibi enim inconsumpta iuuenta, Tu puer æternus, tu formosissimus.

Iuuenis ideo effingitur, quod ad iuueniles annos molliter transigendos maximè conferat, si parcitius, & ut decet, sumatur: vel quod hilares & lætos faciat. Gyrall. Syntag. 7.

Lanugo.

Lanugine vernat Barba] pilis mollibus, à lanæ similitudine, ut est in malis cotoneis. Martial. lib. 2. *Dum tibi vernaret tenera languine mala.* Hinc ager vernans, hoc est, pullulans, floridus, viridis, lætus.

Queas Pylium cum superare senem] Alludit ad Proverbium, *Senem vel nolentem vinum saltare compellit.* Unde etiā tritum illud:

Vinum facit vetulas leuiter salire, Et disecat pauperem, claudum facit ire, Mutus dat eloquium, surdusq; audire,

Cui conuenit illud ex Athenæo: *Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀρροσίνην ἀναβάλλει.* id est:

Insanire facit sanos quoque, copia vini.

Huc spectat quod Plato De legib. 1. ait: nō solum senem fieri bis puerum, verum etiam temulentum Per senem Pylum *συνεκδοχικῶς*, senem quemuis sapientem hominem intelligit, qualem Nestorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locum de Bacchi iuuenta non de vi, sed de ætate & tempore intelligendum esse mihi facillè persuadeo (ait Minos) cum Ioan. Frate, viro sanè docto: mirari enim possit aliquis Bacchum iuuenem semper videri, cum sit ille Nestore annosior. Nā & apud Lucianum Iupiter ridet Cupidinem, qui se puerum esse iacet, cum sit ἀρχαιότερος πολὺ τῆ ἰαπέτε. Quam germaniam explicationem lubens admitto, ut eruditam dignamque, quæ probe tur omnium calculus. Dicitur autem Nestor Pylus senex, à Pylo, oppido in Peloponneso in Mesenia versus occidentem à Neleo condito, vbi regnavit. Ouid. epist. Heroid.

Bacchi iuuenta.

Nestor.

Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua,

Misimus, incerta est fama remissa Pylo.

Porro *Nestorea senecta*, iam in prorebiū abijt, de senibus viuacibus. Sed non tot annos vixisse Nestorem, quorū vulgò creditus est, facile quiuis cōijciat ex Quæstionibus Porphyrij super Homerum, cum disserit, quid sit *γενεά*. Est autem *γενεά*, spaciū triginta annorum, id est, pariendi ac generandi perfectius spaciū, quod annorum triginta periodum conficit. Quo nomine sexagesimum attingens annum, duas videtur implese vitæ *γενεάς*. Si verò ultra pergat, in tertia iam vtiq; censabitur. Quod de Nestore cecinit Homerus:

Nestorea senecta.

Tenead. g.

τῶ δ' ἦδ' ἰδὼν δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων ἐφίασθ' , οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἦδ' ἐγένοντο, ἐν πύλῳ ἠγάθη, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασεν. id est:

Hinc iam dua quidem ætates mortalium hominum

Defe-

*Defecerant, qui cum ipso antea simul nutri
ti sunt & geniti.*

In Pylo diuina, cumq; tertius regnabat.

Quo in loco Commentator ait: *ἰσέον ὅτι οἱ παλαιοὶ τὰς γενεὰς ἐψήριζον ἕων τριάκοντα.* hoc est: *Sciendum est, quod veteres geneas numerabant annorum triginta.* Eadem & Censorinus scribit in lib. de die natali. & Plutarchus de oraculorum defectu. Herodotus in Euterpe. Nam tres virorum progenies centum anni sunt. Tertio quoq; Odysseus repetit Homerus Nestoris ætatem. Huius opinionis est quoq; Acron super Horatium, lib. 2. Carm. Ode 9. Nam quod cecinit Ovid. in 12. Metamorph.

Vixi

Annos hos centū, nunc tertia vivitur ætas. fabulosè potiùs dixit, quàm historiæ veritatem secutus: nam ait in 8. eiusdem operis, Nestorem primis annis & Tyndaridas, Pirithoum & Theseum, Peleum & Laertē, aliosq; complures simul coisse, ut aprum Meleagricum occiderent. Atqui Helenam rapuerat Theseus, quamuis senex pusillā, auctore Plutarcho. Præterea vivebat Laertes post reditum Ulyssis, vigesimo post captam Troiam anno. Deniq; ne pluribus agam, sic Nestorem ad tertiam ætatem pervenisse intellige. Prima fuit, quando Hercules Pylum oppugnauit. Secunda, quæ in ter illud tempus, & Troianam expeditionem intercessit. Tertia, quando pugnabat in bello Troiano.

Muneribus quandoq; meus &c.] Si sobriè videri vsus fueris: nam hic *παρκερ*, est *φείδεν*, non omnino *νήθειν*. Virg. ad finem 1. Aeneid.

Munera, laticiamq; Dei.

Scio ab aliis legi, *die*, pro *dici*; sed hic scrupus me nihil moratur. In appendicibus Virgilianis:

*Compedibus Venerem, vinclis constringe
Lyæum,*

Ne te muneribus ladat uterq; sus.

Junior &c.] Duo præstat viui vsus moderatus, floridam ætatem, & vires corporis.

Tympana non manibus] Tympanum (ait Sauctius) instrumentum erat ex vna parte membrana clausum, intus vacuum, quod baculo pulsatur: vti eo solebant in sacrificio matris Deorum. Huic simillimum esse videtur instrumentum illud, quo Aethiopes nunc vtuntur in nostra Hispania, præcipuè in locis maritimis. Est quoque

tympanum instrumentum, quo saxa subuehuntur, alio nomine *χέρανος*, id est, *grus*. Sic ille. Tympani descriptio extat apud Suidam, qui in verbo *Tympana*, sic se ribit: Indi tubæ loco flagella quætiabent, habebant & tympana horribilem quædam bombumentia: quæ sic confecta erant. In abietis (Lipsius palmæ arboris, interpretatur) stipitem excavatum nolas siue tintinnabula ex orichalco inferebant, & os deinde vasis taurino corio obtegebant, atq; ita tympanum id in altum ferebant, concutiebantq; in acie. Tum quæ in eo erant tintinnabula, & multa, & magna, atq; intus in aperto sonantia, obscurum & inconditum edebant sonum, mugitui non absimilem.

Fuit ergo tympanum illud infra rotundum, supra planum, atq; ibi corio obductum, quod bacillis pulsabatur: qualia sūt hodie equestria nostra tympana (*Heerpaugen*) quamquam etiam ligno cauo ex utraque parte pellem obductam fuisse scribat Isidorus, id tamen instrumenti genus non tam tympanum, quàm Symphoniam appellans. Tympanum luxuriæ instrumentum dicitur à Iustino, lib. 30. Suspicor Baccho tribui tympanum, tanquam hilaritatis signum notissimum, vel propter strepitū inconditum, quem edere interdum solent, qui vino sunt onusti. Plutarchus de Ptolemæo Iuniore, qui temulentus in palatio, tympano composito obambulabat: *Graue*, inquit, & *calamitosum* si Cleomenes operiretur otium dissolutum Regis Cybeleij præstigiatoris, ubi primum ille tympanum posuerit, & tripudiantium cæcus dimiserit. Græcè ita: *δεινὸν γὰρ εἶ Κλεομένης κάθηται μίτρα γύρτε βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἐπόδηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν δίεσον.* Ouid. 4. Metamorph.

*Quacumque ingrederis clamor iuuenilis,
& vna*

*Fæmineæ voces, impulsaque tympana pal-
mis.*

*Concauὰ, ara sonant, longoq; foramine
buxus.*

Capiti non conua desunt] Ouid. in Epist. Sapphus:

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Nam priùs ab Orptheo in Hymnis *Βακέρως*, καὶ *Δικέρως* est appellatus. Hoc loco admonendi mihi sunt Philologi, Bacchum veteribus *κερασφόρον* depic-
tura

*Tympanum cur
adiunctū
Baccho.*

*Bacchū
cornutiū
quid fin-
xerint.*

Tympanum.

Etum, id est, cornutum, aut cornigerum: vel quod primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inuenisse creditur: vel quod eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam causam historicam retulit 2. Legum, & post eum Atheus Dipnosoph. 2. Olim solit'erant in capiend'o potu cornibus vti pro poculis. hinc verbum κέρασαι, pro, vinum fundere: & κέρασις, quasi κεράτηρ, quod à nomine κέρας deflexum est. Pompeius Festus ad moralem sententiam accedit, quod qui temulenti sunt, ad eò interdum truces apparent, vt cornua habere videantur. & Scholiastes Horatii ad Odam 19. secundi Carm. ibi, *Te vidit insons Cerberus aureo cornu decorum.*

ait cornua Baccho tribui solita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat. Vnde qui bibit plus nimio, si soluat acutæ verbera linguæ, liberius notum ignotumq; ferit, & arcana si qua tacenda suscepit, effutit nullo delectu. Cur igitur Bacchus cornutus, deique primo vsu poculorum, qui è cornibus erant, quædam attigimus. Certè apud Xenophontem legimus, Græcos non nisi corneis vfos poculis; & Nicandri interpretes non ignorarunt, cum nondum apud gentes vala excoGITata essent. Noster hic suo more ad mores & Philosophiam referre, quàm ad historiam maluit.

Hoc doceo, nostro quod abusus &c.] Sic Plinius lib. 23. cap. 1. Vino modico nerui iuuantur, copiosiore læduntur, sic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborũ inuitatur, tristitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, somnus conciliatur: Cõtrà, si nimius adhibeatur vini vsus, beluina cornua capeffimus, & in su rorem intolerabilen nonnunquam ruimus. Nò ne fugiebat, vnde vini, τὰ οἶνε, appellationem Plato in Cratylo deduceret, quod etiam su pratio tetigit, nêpe παρά τὸ οἰήσεως τὸν νεὺν ἐμπιμπλᾶν, quod opinione mentem oppleat: vel, vt & etymolog. ἐπὶ τῆς ἐνύσεως, eo quod iuuet & recreet. Sed ad hñc locum mihi satisfecerit Plutarchi monitũ ex 7. Sympol. Probl. 10. cuius hæc est sententia: Quod verò summum est, vt in consultatione de rebus arduis imprudens atq; imperitus rerum sequatur prudentiores, hoc vinum ebriis admittit. Id eò enim Plato vino nomen ait impositum esse οἶνος, quod efficiat, vt qui biberint, sapere se putent,

ὀϊεσθαι νοῦν ἔχειν. Vini effecta quædam adduximus, cum superiore commentatione adiungo. Menandri celebratur illud: ὁ πολὺς ἀκρατος μικρὸ ἀναγκάζει φρονεῖν. Immoderatum legum nos parum sapere cogit. Plato 2. legum, censet optimum fore, si quemadmodum Carthaginenses olim, miles in castris nunquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam bibat: seruis nunquam permittatur: magistratus abstemii fiant, quamdiu munere publico funguntur: iudices, si que, qui rebus præfunt publicis, vinum omninò non attingant, quo tempore causis & negotiis vacent. Ex Eripho Comico citantur hæc, Λόγος γὰρ ἐστὶ ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων. Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὃ πάτερ, Πείθειν χρορέειν οὐ θέλοντας.

Innuat, iuxta vetus verbum, certè verum, tantam esse vini vim, vt senes vel nolentes saltare faciat.

Sumit cornua.] in effusam prolabitur *Cornua.* audaciam. Quid 1. Artis:

— tunc pauper cornua sumit, & 4. Trist.

Iam feror in pugnas, & nondum cornua sumpsi;

Nec mihi sumedi causa sit vlla, velim. Idem 3. Amor eleg. 10. quo loco significat se resipuisse, & ab amoris laqueis extricasse se, ait:

Venerunt capiti cornua fera meo. Plato Dialogo De impositione nominum, οἶνον dictum vult, quasi οἰόνου, nêpe διὰ τὸ οἰήσεως ἡμᾶς ἐμπιμπλᾶν. quod Horatius 1. Carm. videtur circumlocutione expressisse:

— sana tene cum Bercyntio Cornu tympana, qua subsequitur cacus amor sui.

Attollēs vacuū plus nimio gloria verticē, Addis cornua pauperi.

Quid. 4. Fastorum: *Mitte pater caput huc, placataq; cornua vertas.*

Cornua pro audacia Phornutus accipit, quod vinum audaces reddat. Vnde sumere cornua, pro insolenter se gerere, & arrogantem se præbere, præter alios Amm. Marcellinus vsurpauit initio lib. 20. vbi de Lupicino, quem Iulianus miserat ad Britannos tumultuantes: Su percilia erigētem vt cornua, inquit, &c. Athenæus lib. 13 οἶνος κατιόντος εἰς τὸ σῶμα, ἐπαναπλεῖ κακὰ

Quibus vinum prohibetur.

Cornetis vti poculis veteris.

Omnis vnde dicitur.

Sumere cornua.

καὶ ἔπειτα καὶ τὰ μαινόμενα: *Vino in corpus descendente, ascendunt verba improba & furiosa .*

Sistrum . Mollia sistra.] Ebrius ad musicam , vt asinus ad lytam. Sistro dulci & sonoro instrumento in sacris Iſidis utebantur veteres. Martial.

Hac quatiet tenera garrula sistra manu. Ouid. de morte Tibulli :

Quid nos sacra iuuant , quid nūc Ægyptia profune

sistra? —

De Sistro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Instrumentum hoc aneuū fuit, curuum ad lebetis formam , vt Plutarch. commentatio de Iſide retulit: circum erāt parua quædam cymbala seu tintinnabula, & in eius parte superiore sculpta erat felis humana facie: in ima verò, figura Iſidis & Nephthys . Est autem sistrum Græca dictio, σείσρον , à σείω, quatio, crepitaculum significans, vt ait magnus Etymologicus . Dicitur & σῆσρον, per η. Mollia sistra, dixit, non tam ob id , quòd sistra sint re ipsa mollia, quàm quod homines reddant molles & effœmiantos .

Sistrum ade di- uum.

Bacchas adus.

Quid uult ille color membris, &c.] Nuda fiebant Bacchi simulacra, inquit Phornutus, vt naturam uini ostenderent, quod arcana detegat. Horat. i. epist.

Quid nō ebrietas designat? opera recludit. Qua de causa non immeritò uinum dicitur dulce tormentum , quod potentius quam uillus equuleus aut fideiulæ secreta extorqueat. Vnde

Reges dicuntur multis urgere culullis , Et torquere mero, quæ prospexisse laborant . Rubedo autem colorem satis indicat, hinc quæ cognomen Ignigenæ habuit . Strabo lib. 13. Habet enim uinum (vt refert ex Eratosthene Suidas) æqual e cum igne robur : ubi hominem subierit, conturbat eū, ceu Libycum mare Aquilo vel Auster; unde quoq; prodit ea , quæ latent in mentis recessu, & uirorum animum in uiuersum concutit. id est : οἶνος τοι πυρὶ ἴσον ἐχει μένος , εὐδ' ἂν ἐς ἀνδρᾶ ἔλθῃ κυμαίνει δὲ οἶα λιβέουσαν ἄλα βορῆς , καὶ νότος . τὰ δὲ καὶ κεκρυμένα γαίη, βυσοθὲν ἐκ δὲ ἀνδρῶν πάντ' ἐτίναξε νόον .

Bacchus uenus .

Cum Semele de uentre parens &c. ca.] Hunc versiculum cum tribus sequētib; ex lib. i. Epigr. Græcorum excerpsit Alcianus, tit. εἰς οἶνον. Tetrastichon Græcum Me-

leagri sic se habet :

Αἱ νύμφραι τὸν Βάκχον ὄτ' ἐκ πυρὸς ἤλαθ' *Bacchus cur nym-*
ὁ κοῦρος *phus tem-*

Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἀρτι κυλιόμενον. *phus tem-*
Τοῦνεκα σὺν νύμφραις βρόμοις φίλος . ἦν περ' ἄδus .

δὲ νιν ἐργῆς *phus tem-*
Μίσησθαι, δέξῃ πῦρ' ἐτι καίόμενον.

Bacchus ut è flāmis puer exiliisset, in undis *phus tem-*
Tinxerunt Nympha sordidum adhuc ci-

nere, *phus tem-*
Hinc iunctus Nymphis est Bacchus gratus :

at ignem *phus tem-*
Ardentem capies, hunc nisi miscueris .

Id Claudius Minos ita olim conabatur *phus tem-*
reddere :

Nymphæ Bacchū , cūm ex igne profligit *phus tem-*
infans :

Abluerunt, in cinere iuper uolutatum. *phus tem-*
Ideo cum Nymphis Bromius suauis: si ve-

ro ipsum prohibeas *phus tem-*

Miseri , capies ignem utiq; ardentem . *phus tem-*
Profligit rapido cū Bacchus ab igne puellus,

Est Nymphis lotus puluerulētus adhuc . *phus tem-*
Cum Nymphis ideo gratus fit Bacchus : at

illum *phus tem-*
Ni miscere smas, igneus ardor erit .

Bacchi natiuitatem & res gestas uide apud *phus tem-*
Homerum in hymnis Bacchi, & apud Ouidium in fine 3. Metamorph. Extāt & Or-

phei hymni in eundem. Fabula sic narra- *phus tem-*
tur: Iupiter captus amore Semele, filia re-

gis Thebarum , eam grauidam reddidit ; *phus tem-*
quare Iuno irata, vt eam de medio tolleret,

formam uetulae assumpsit , eius nutrie- *phus tem-*
ad eamq; accedens persuasit , vt exper-

tur, an Iupiter uerè & ex animo illam ama- *phus tem-*
ret: idq; hoc modo, ab eo aliquid magni pe-

tendo, nempe uelit talis & tantus secum *phus tem-*
concombere, qualis & quantus cum Iuno-

ne coniuge sua consueuisset. Semele igitur *phus tem-*
experiri uolens (vt sunt mulieres illius rei,

præsertim nouæ, cupi dissimæ) summo pe- *phus tem-*
rè petijt. Iupiter autem Semele iurauerat,

se quidquid ab eo peteret daturum; adeo- *phus tem-*
que vt iustitiam seruaret, illam flagra-

ti fulmine occidit adhuc prægnantem: in- *phus tem-*
fantulum autem nondum maturum par-

tui, ex ventre eius sumens, femori suo im- *phus tem-*
posuit, ac tamdiu fouisit, donec menses ma-

ternos compleret . Ouidij uersus de ortu *phus tem-*
Bacchi hi sunt :

Impfectus adhuc infans genitricis ab aluo *phus tem-*
Eripitur, patrioq; tener (si credere dignum *phus tem-*
est)

Bacchi natiui- tas .

Insuper femori, maternaq; tempora cõplet. Pomponius Mela libro de situ orbis 3. cap. 7. de India sic ait: Urbium, quas incolunt, Nylã est clarissima. & maxima, montium Meros Ioui sacer: famam hinc præcipuam habent, quod in illa genitum in huius specu liberum arbitrantur esse nutritum. Vnde Graecis autoribus, vt femori Iouis insutum dicerent, aut materia ingessit, aut error. Sic ille. μηρός autem, id est, meros, coxam seu femur significat: hinc dictus est Bacchus à Poetis Dithyrambus, παρά τὸ δῖος ἕρπας βίβαι, id est, quod duobus ianuis exierit: hoc est, vtero Semeles, & Iouis femore. Quamuis alij Dithyrambum dictum existiment, quasi Lythirambum, vt est apud Pindarum, quod Iupiter illum aslisset femori, ac mox eo in lucem prodituro, inelamasset: λέθι ῥά, μ. α., λέθι ῥά, μ. α. ac si dicat: Solue futuram, solue futuram. Vel quod secreta promens os dithyron faciat; nam eidem loquacitatis ratione picam sacram esse prodidere. Plinius eadem ferè, quæ & Pomponius narrat, lib. 6. cap. 21. Nec non, inquit, & Nysam urbem pleriq; Indiæ ascribunt, montemque Merum Libero patri sacrum, vnde origo fabulæ Iouis femine editum. Hæc Plinius. Phornutus autem in lib. de Nat. Deorum sic inquit: Insutus est femori Iouis, vt partus immaturus ad maturitatem & perfectionem veniret. Quod vinum pedibus (qui per femora significantur) calcatum perfectionem festinet. Prima enim botri digestio & concoctio non est vsui idonea: vbi autem pedibus calcati fuerint, promanet vinum, & perfectionem accipere incipit. Prima vini concoctio fit temporis ratione per calorem radiorum Solis feruente estu. Secunda fit pedum ministerio per calcationem, qua vinum è botris elicitur, & exprimitur, quasi id necessariò femorum vi contingat. Hactenus Phornutus. Afferam, si commodè possim, quæ Philo Iudæus habet, lib. Quod omnis probus liber, de Theodoro & Lysimacho loquens: Cùm, ait, Lysimachus præterea rogasset, num & patria fugatus esset propter suorum inuidiam ciuium: respondisse. Nequaquam, sed propter excellentiam ingenij, quod patria minimè capiebat. Sicut enim Semele Baccho grauida cum non potuisset perferre vterum, Iupiter eam miseratus, abortiuum ambussit, & inter Deos retulit:

sic cum patria mea minor esset, quam vt caperet Philosophum, bonus quispiam, siue Deus, siue Genius, Athenas, in locum fortunatiorem comodioremque me transtulit, &cæt. Porro Bacchi nutrices, vites intelliguntur, quas Lycurgus pepulit pro montem Nyferon: quia consuetudo fuit asseruandi vini causa admiscere marinam aquam. Idem videtur sentire Athenæus Dipnosophist. 11. cap. 3. quo loco rationem reddidit, cur Nymphæ dican- tur Bacchi nutrices, nempe quòd aqua im- mista vinum augeat, & temperet. Prisci au- tem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnam, Apollini duas, Baccho plures attribuerunt, quòd oporteat hunc Deum plurius nutri- tum Nympharum mensuris mansuefactum esse ac domitum. Referam huc lepi- dum Cœlij Rhodigini Epigramma, quod, ni fallor, è Græco confinxit:

*Ardentis Semeles audes puer excidit aluo,
Ardebatq; vno mater & ille rogo.
Et spes nulla sup. misera succurrere matri.
At puer in flâmis non tamè vsus erat;
Ogygis occurrit, sed non prius attigit illum,
Succubuit multa quã Iouis ignis aqua.
Ignis abit, sed non abiit vis ignea profusus.
Quisq; cui summa parcat, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangi-
to, clamat,
Quisquis es; ignis enim est, ni prius im-
bre laucus.*

Hinc sapit hic, liquidus &c.] Quod etiam admovebat Plato, Bacchum temulen- tum Deum sobrijs Nymphis temperandũ esse, id est, vinum aqua miscendum. Huc facit illud Plutarch. disputatione, An seni regenda Respub. Aquam mero miscemus, quo Deũ furem (vt cum Platone istuc) sobrio altero castigatum temperemus. *ὡς φησιν πλάτων ἐπὶ τῷ μιγνυμένῃ πρὸς ὕδωρ ἀκρατά, μαγόμενον θεὸν ἐτέρῳ θεῷ νήροντι σωρονίζεσθαι καταζόμενον.* Idem de philosophis, qui minus litera- tis sermonibus condiant apparatus con- uuij, quàm vinum aqua diffusa diluit, &χ ἥπτον ταῖς Μέσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κεράννυντες: nõ minus Bacchum Misis, quàm Nymphis permiscetes. Huc pertinent Cnemonis verba ad Nausiclem, lib. 5. Aethiop. hist. apud Heliodor. καὶ μοι δοκεῖς ἢ τῷ δαίμονι μάλιτα συνιέναι, τὸν Ἐρμῆν τῷ Διονύσῳ συγκαθι- δρύνων, καὶ λόγων ἡδύσμα τῷ πτόσῳ συναγαχέων.

Meros mons.

Bacchus cur Dithyrambus dictus.

ἐπιμό- θρον οὐσι- κὸν de or- tu chi.

Bacchi nutrice.

Aqua per adu. vinum

ναναχέων. *Videris mihi sacra rei tenere optime rationem, qui cōiungis Baccho Mercurium, & orationis condimentum poculis admisceis.* Eiusdem lege quaestionem primam Sympol. 3. Huc facit illud Antinoi, ni fallor, apud Homerum Odyss. φ.

— οἶνος σε τρέει μελινδῆς, ὅς τε κ' ἄλλες βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανθὸν ἔλη, μὴ δ' αἰσιμα πίνει.

Vinum ladir dulce, quod & alios ladir, quicumq; ipsum abundanter capit, neq; decenter bibit.

At quæ causa incusandi vini, si quis damnatum inde consequatur: ἔ γὰρ οἶνος ταῦτα, ἔδ' ἔ δ' ἰδύουτος ποιεῖ, τὸ δ' ἄμετρον τῆς πόσεως, καὶ τὸ πέρα τ' ἑ καλῶς ἔχοντος ἐμφορεῖσθαι τ' ἀκράτε. ὅς δ' ἐμμετρα πίνει, ἰλαρότερος μὲν, καὶ ἡδίων γένοιτ' αὖ. id est: *Non enim vinum hoc, neq; Bacchus facit, sed immoderatus potus, & ultrà quàm decet, & satus est. Cæterùm si quis moderatè bibat, hilarior quidem & incun-*

num la dior fieri solet. Theocritus Eidyllio 13. à Baccho dari hominibus læticiam & dolorem ait:

οἶα Διόνυσος δ' ἄν' ἀνδράσι χάριμα καὶ ἄχθος.

Apud Euripidem Bacchi verba sunt interitum minitantis Pentheo, à quo se cōtemni senserat: *Agnosce Dionysium filium Iouis, qui si eius auctoritatem spectes, Deus est vehementissimus, idemq; hominibus mirissimus.* id est: γινώσεται δ' ἔ τὸν Διὸς Διόνυσον, ὅς πέρουκεν ἐν θέλει θεὸς δεινότερος, ἀνθρώποισι δ' ἡπιώτατος. quod dictum est pro moribus ventium: qui enim sapiunt, eo moderatè vtuntur: qui secus, furorem Bacchi suo non leui malo experiuntur. Et id explicat duo verba, χάριμα καὶ ἄχθος, ex versu Theocriti à nobis adducto: quorum prioris à Marone vis explicatur ad finem 1. A vneid. vbi dicitur, *Lætitia Bacchus dator.* vt Hesiod. 2. Operū: δ' ἄρα Διόνυσου πολυμηθέος. Horatius, Ode 14. 2.

— mero

Tinge pavimentum superbo Pontificum potiore cænis.

Tristi autem homini & mæsto Plautus bibendum monet, vt bilem diluat. Et M. Tullius 3. disput. Tusc. Calicem mulsi inungendum esse dicit nescio cui, vt plorare desinat: hæc quidem de altero verbo χάριμα; alterum verò, ἄχθος nempe, dicitur

de anxietate animi, deq; mæstitia. Est enim compertum, eos qui metaco vtuntur, fieri melancholicos & obliuiosos, atq; interdum furiosos. Virgil.

Bacchus & ad culpam causas dedit: ille furentes

Cætauros letho domuit, Rhatūq; Pholungq; Et magno Hylæū Lapythis craterè minātè.

Ponticus Heraclides lib. De allegorijs Homericis, id perspicuè docuit, citans illud ex Iliad. ζ. ἄς ποτ' ἐ μαινομένοιο Διωνύσοιο τιβήναι, &c. ait enim Bacchum seu Dionysium μαινόμενον appellatum à Poeta, id est, insanum & furentem, quòd nimio vino insani homines fiant. Hinc veteres merum non sine noxa biberunt, donec Staphylius Sirrheni filius docuisset vini diluendi rationem. Cæterùm quòd vinum linguam impediatur, balbatumq; inducat, Romæ olim Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur: quo volebant intelligere, sacundiæ quasi lacteam minimeq; impeditam dulce dinem; quod ipsum non vbiuis, sed in vico, quem Sobrium nuncupabant, fieri solenne fuit. Verùm quia de vini varijs effectibus sermo incidit, non puto me lectori grauem futurum, si plerosq; in faciculum collectos huc afferam, idq; ex venerandè antiquitatis monumentis traducto carmine, quòd forsitan Pacuuij abauus parenti suo (bonæ memoriæ) compositum ad seram posteritatem transmisit; quòd sic se habet:

Ebrietas species.

Bis sex credatis species sunt ebrietatis.

Ebrius est primus sapiens: est alter optimus: Ternus grande vorat: quartus sua crimina plorat:

Quintus luxuriat: sextusq; p omnia iurat: Septimus accendit: bis quartus singula vendit:

Nonus nil celat, qd hæt sub corde reuelat. Sônia deus amat: undenus turpia clamat: Et cū sit plenus vomitum facit duodenus. Da liget der Haas im pfeffer. Im aufkeren findt mans.

Torret ab igne iecur] Horat. 4. Carm. Comeßsere maximi, Si torrere iecur quaris idoneum.

Idemq;

— meum

Feruens difficili bile tumet iecur. Vide Athenæum 10. Dipnosophist. cap. 9. Plin. lib. 14. c. 15. De Alexandri vinolætia. *Sed nunc me doceas, &c.] Non sat fuit*

K oiten-

ut esse is vini.

ostendit esse incommoda, & aegritudines, nisi remedia quædam adhibeantur. Præceptum itaque est de vino temperatè sumendo, nimium ut quarta pars aquæ semper immisceatur. Quod tamen præceptum pro ratione locorum, temporum & personarum ad ἐπιεικειαν reuocandum est. Prouerb. Episcopi Zachare. Athenæus 10. cap. 8. & lib. 15. cap. 15.

Quadrās Quadrantem addat aqua &c.] Quadrans est tertia pars assis; sumitur pro vase, quod tres cyathos contineat. Si vis (inquit) sumere calicem vini meri, adde illi tres aquæ partes. Calicem autem pro cyatho posuit, Cyathus autem idem est, quod uncia; sicque constabit sensus iuxta Hesiodi præceptum, quo ad frugalitatem adhortatur homines, lib. 2. Georg.

Cyathus Κρήνης τ' ἀινάς καὶ ἀπορρύτης ἢ τ' ἀδελωτός
Τρις ὕδατος προχάειν, τὸ δὲ τέταρτον ἔμεν οἶνος. id est;

Fōtibz ex liquidis semperque; fluctibus adde Tres lymphæ partes, vini non amplius unâ.
Hunc miscendi modum non attigit Chiliadum autot, in Prouerbio, *Bibe quinq;* aut tres, aut ne quater, quem vide. Neque Cælius Rhodig. lib. 28. cap. 39. quamuis multa uterque; de vini symphonijis ad aquam doctissimè disputauerint. Est & epigramma Græcum Hesiodicæ sententiæ conueniens, incerti auctoris:

Vinum remiscendum. Βάκχε μέτρον ἀρίστον, ὃ μὴ πολὺ, μίδ' ἐλάχιστον.

ἔσι γὰρ ἢ λυπῆσαι αἴτιος, ἢ μανίης. χείρει κρινάμενος τρισὶ νύμφους τέταρτος αὐτός,

τῆμος καὶ θαλαμοῖς ἐστὶν ἐτοιμότητος. εἰ δὲ πολὺς πνεύσειεν, ἀπέστραπται μὲν ἔρωτας,

βαπτίσεται δ' ὑπὸ γέτονι τῷ θανάτῳ. id est:

Nec minor esto modus Bacchi, nec largior aquo:

Hinc mæror mentes occupat, inde furor.

Quartus tres secum Nymphas admittere gaudet:

Sic thalamis aptus, coniugioq; venit.

Namq; solet teneros contemnere multus amores,

Et somnum morti conciliare parem.

Vini mensura optima, quæ non nimia, neque minima:

Est enim doloris causa, vel insanie.

Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipse;

Tunc enim thalamis (id est, iugalibus amoribus) promptissimus.

At si multus spiret, euerteret quidam amores, Mergeturque somno vicino morti.

Nec nimio, sed nec minimo vino utere prudens:

Inde dolor venit, hinc causa furoris erit.

Gaudet enim Nymphis mixtus tribus esse Lyæus,

Deliciis thalami quæ ratione placet. Immodicus si sit, teneros exoluet amores,

Ut fiat morti par grauis inde sopor.

Sic autem vertit Vrsinus:

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus,

Nec minimum; hinc mæror provenit, inde furor.

Quartus & ipse tribus Nymphis miscerier optat,

Tunc quoque; sic thalamis conuenit ille magis.

Sin nimius spiret, placidos auertit amores, Atque sopor morti proximus inde venit.

Huc facit illud Basilij: Nullus ex aquæ potu crapulam sensit, nullius vnquam caput doluit aqua grauatam, nullam aquæ potor alienis pedibus indiguit, nullius pedes ligati sunt, nullius reddita inutiles manus aqua irrigata. Sed hæc omnia tanti non sunt potatoribus, ut propterea hydroptæ esse velint: quin potius exclamant, aquam circumagendis rotis molendarum esse natam, & vehedibus nauibus, non ut stum pota tollat: sicut Cyclops etiam indignabundus exclamat: ἀπόλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ. Et alius: Αpagehis, βατράχοις οἶνο χροῖν σε δεῖ, ad eum, qui plusculum aquæ miscuerat vino. At non recordantur stolidi isti, primæuis in mundo homines ante diluuium præter aquam nihil aliud bibisse, & ad extremam senectutem sanos & robustos degisse. Hac ego puto ratione tigrides Bacchi currui iunctas à veteribus, ut indicarent moderatè vini usum ferentis animi scuitium cohibere. Habet autem ille sodalitiū & satellitiū tale:

Pæthera, tigris, Bacchû, satyriq; sequuntur:

In vino feritus, iurgia, probra, Vexus.

Sic enim Zeno Citticus hilarior in conuiuium factus, quàm ut eius natura ferret, seuera illa quidem & Philosophica, eius rei cauam quærentibus dixit, lupinum quam

Aqua sua.

Απόλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.

Et alius: Αpagehis, βατράχοις οἶνο χροῖν σε δεῖ,

ad eum, qui plusculum aquæ miscuerat vino.

At non recordantur stolidi isti, primæuis in mundo homines ante diluuium præter aquam nihil aliud bibisse,

& ad extremam senectutem sanos & robustos degisse.

Hac ego puto ratione tigrides Bacchi currui iunctas à veteribus, ut indicarent moderatè vini usum ferentis animi scuitium cohibere.

Habet autem ille sodalitiū & satellitiū tale:

Pæthera, tigris, Bacchû, satyriq; sequuntur:

In vino feritus, iurgia, probra, Vexus.

Sic enim Zeno Citticus hilarior in conuiuium factus, quàm ut eius natura ferret, seuera illa quidem & Philosophica, eius rei cauam quærentibus dixit, lupinum quam

quam

quam amarum, aqua tamen moderatum dulcescere. Primus Plammetichus, rex Aegyptius, mensis vinum adhibuit, sed certa mensura.

lemina. *Sect citra heminas]* Ημίμην, dimidium sextarii significat. De qua ita Priscianus, siue Q. Rhemnius Palæmon:
At corylas quasi placeat, dixisse licebit
Heminas: recipit geminas sextarius vnus.
Qui quater assumptus sit Graio nomine
Chœnix.

Significat autem vltra mediocres mensuras nihil adijciendum, vel sobrijs mensuris vtédum. Neq; enim Græcorum veterum, bibacitate insignium, aut Germanorum nostri huius temporis consuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent. Carolus Magnus lege olim vetuit, ne quis alium ad bibendum prouocaret; ebriusq; in exercitu aquam in posternum potare cōpult, ipse temperantiæ pulcherrimum exemplū existens, cibi potusq; parcissimus. Atq; etiam Sparta mos est laudabilis ille.
Ve bibas arbitrio pocula quisq; suo.

At nunc alia lex, imò consuetudo illaudabilis viget, quæ sic habet: ἢ πίνε, ἢ ἀπίε. *Sauff, oder entlauff.* ò tempora? Quis verò Scythia aut Thrax immaniores leges preferiberet? Sed hoc parum est, nisi dicat: Aut bibe, aut hunc cantharum, quātus est, in caput impingam tuum. & ita non raro ex comperatione fit monomachia: sic enim assuescētū (seu maus, à sue facti) sunt. Domitius Neronis pater, omni parte vitæ detestabilis, documentum furoris sui etiam hac in re edidit, occiso Libertio suo, honesto viro, quod potare quantum iubebatur, recusaret. Alexander Macedo Promachum bibacissimum hominem, in vini certamine victorem, talenti corona donauit, tribus tantum postea superstitem diebus: ipse rex ad duos choas, seu duodecim sextarios (ò regiam & egregiam laudem?) processit; ceteri cuncti, vnus & quadraginta, effusis visceribus propemodum spectante rege creperunt, & potando spiritum eructauerunt. Sed placet Eubuli Comici, quem citat Athenæus, legem conuiualem huc apponere. Loquitur autem Bacchus vt

συμποσιάρχης.
Τρεῖς γὰρ μόνοις κρατῆρας ἐγχεραννώ
τοῖς ἐν φρονέσιν. Τὸν μὲν ὑγιείας ἔνα
ὄν πρῶτον ἐκτίνεσι· τὸν δὲ δευτέρον
Ἐρωτος, ἡδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνου.

Ὁ εἰσπίοντες οἱ σόφοι κεκλημένοι
 Οἴκαδὲ βαδίζουσιν ὁ δὲ τέταρτος ἐκ ἑτέ
 ἡμέτερός ἐσ' ἀλλ' ὕβρεως· ὁ δὲ πέμ
 πτος βοῆς·
 Ἐκτος δὲ κώμων· ἔβδομος ὑπαίων·
 Ὀγδοὸς δὲ κλήτορος· ὁ δὲ ἔννατος χαλῆς·
 Δέκατος δὲ μανίας· ὥςτε καὶ βάλλειν
 ποιῖν,
 πολὺς γὰρ εἰς ἐν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεῖς
 ὑποσκέλει βάσα τοὺς πεποικίλους.
 Quos verius sic vertit Ferdinandus Sanctius, Francisci frater, & laborum comes incundissimus:

Tres namq; solos bibere crateres meri
Suadeo disertus; sanitati misceo
Primum; secundum verò amoris ac iocis;
Dulcia soporis dona præbet tertius;
Quem perbibentes, sobrijs si dici auent,
In cæta gressus dirigant Quatuor eamem
Omniuo non meus est, quia est iniuria:
Quintus refert clamor: at ebrii arguit
Sextus; laceffit septimus; lites mouet
Octauus; ira nonus est; decimus furie.
Et tela torquet; nãq; paruū in vasculum
Effusa vini copia euerit virum.

Permissi è veteribus vino in totum abstinerunt, sed in primis sacerdotes Aegyptij, qui iidem reges fuerunt: reperio tamen vlos fuisse vino in Deorum cæremonijs, vt tradit Hecateus, non rem quidem gratam Dijs cœlestibus oblaturi, sed gigantum cruorem, qui in Deos pugnasent, propinaturi: sibi enim persuaferant, vitem ex fuso in terram gigantum sanguine primum pullulasse; vnde & amentiam, & furorem inesse vino credebant.

Vltra alacer, mox ebrius, inde furie]
 Gallis veteribus non ebrietas modò sed ebrietatis comes rixa & concertatio à Platone, alijsq; quibuldã notatur. In cuius culpæ societatem Germani nostri à Cornelio Tacito vocantur, pariq; & viuolentiæ, & contentionis appellantur nomine; sic enim ille: Aduersus sitim non eadem temperantia; diem noctemq; continuare potando nulli probrum. Si indulseris ebrietati, suggerendo quantum concupiscunt, haud minùs facile vitijs quàm armis viucentur. Crebræ, vt inter viuolentos, rixæ; raro conuitijs, sapius cæde & vulneribus transiguntur. Hæc Tacitus. Memini legere me apud Firmicum Maternum, auctorem non postremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit: Lycurgum

Germani à Tacito taxati.

Thracium idem vites excidi iussisse, quia vinum in Thracia insaniam furoremque pararet; quod pertinere puto initium Odes lib. 1. Carm. Horat.

Natis in vsum latitia scyphis

Pugnare, Thracum est tollite barbarum

Morem, verecundumq; Bacchum

Sanguineis prohibete rixis.

Ebrietatis fugillatio à puero facta.

Qua ratione etiam Aftyages apud Xenophontem, cum Cyrum rogasset, quam ob causam à vino abstinuisset inter conuiuandum: quia metueret, inquit, ne in cratere mixta venena essent; cum enim tu ad natalitia amicos adsciuisisti, facile obseruauit venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? Videbam enim vos, ait, neque mentis neque corporis esse compotes. Primum, quæ nos pueri facere prohibemur, hæc vos faciebatis: Omnes enim clamabatis simul dicebatisque; inuicem nihil, canebatis magno cum ridiculo, & cum canentem non audiretis, irabatis optimè eum canere. Et quisque vestrum cum de suis viribus loqueretur, mox saltaturi surgebatis, cum non modò ad numerum saltare, sed ne ingredi quidem possentis, eratisque omnino oblit, & tu quod rex esses, & alij quod ipsi imperares. Ebrietas nimirum est illa. Circe, homines in asinos, porcos, canes, & leones conuertens. Quid enim similibus cani, sui, denique; insanò & furibundo homini, quàm ebrius? Qua de re audiamus miròs Diaboli lusus, in id Tragicomediam quandam, quam quia neque protritiam, neque vulgo notam existimo, age recenseamus. Autor est Timæus, fuisse Agri genti domum quandam, cognomento τριπύην, id est. *Tyremem*, euentu tali: Adolescentes, aliquot illic conuenientes, conuiuium hilarius agitabant; mox, uti assolet, cum incaluisset vehemens, ita decussi mente sunt, atque externati, ut in triremi se opinarentur constitutos, marique altius exundante hiemem ingruere atrocem. Proinde velut naufragium veriti, egestis quæ intus essent nauigium facturi lenius, vasa omnia, & quidquid vino feruidis primum occurrebat, in viam, ceu in mare festinantius iactare adorti sunt, accurrentibus hinc inde, qui proiecta diriperent. Insequenti die, ubi affuit magistratus, factum istud coarguens, cum illi necatum satis dormissent, seipòdere, se mortis metu præoptasse quæ in nauis essent disperdere, quàm fluctibus

Insana ebrietas historia.

deorari. Admirantibus mentis stuporem vniuersis, qui inter eos videbatur natu gravior: Ego, quò viti Tritones, inquit, præformidine infra thalamos me conijctis in imo iacui. Cumque amplius delirare animaduertenterentur, dimittuntur ab ignoscere magistratu, commoniti grauius, cauerent in posterum inuitationem eiusmodi brutalem. At illi gratias agentes: Si, inquit, seruati ex tam procellosis vndis portum fuerimus assecuti, inter marinos Deos vobis, ut seruatoribus, in patria statuas erigemus. Hinc non frustra dicit Salomon, ebrium similem esse dormienti in medio mari. Ebrietatis sædam ac deformem faciem ita suis coloribus depinxit D. Augustinus: Est blandus dæmon ebrietas, dulce venenum, suauè peccatum; quam qui in se habet, se non habet; quam qui facit, non facit peccatum, sed totus est peccatum. Et alius bellè, μέθην εἶναι μητρόπολιν τῶν κακῶν. hinc enim ceu colonia omnium flagitiorum deducuntur. Audiamus Lucretianam, vel illam potiùs expressam effigie ebrij contemblemur:

*Homine vini vis. cum penetrauit
Acris, & in venas discellit diditit ardor.
Cosequitur grauitas ebriorum, præpediuntur
Crura vacillanti, tardescit lingua, madet
mens,*

*Nant oculi; clamor, singultus, iurgia gli
scunt,*

Isocrates ad Dæmonicum aiebat: Cum mens à vino opprimitur, idem facit quod currus, qui suos agitatores amiserunt. Seu ut alius dicit:

*Fertur equis auriga, nec audit currus ha
benas.*

Pittacus olim volebat facinus ebrij duplici pœna puniendum esse, tum quod fuerit ebrius, tum quod ex ebrietate facinus amiserit. Mitiui nostri, I. Cti, qui damnatum ab ebrio datum non aliter æstimandum censent, ac si quadupes id fecisset. l. sed & si. S. 1. ff. ad l. Aquil. Aut casu aliquo absque facto personæ contigisset. l. vt. in fi. de administrat. tut. quod pluribus disputat Ferdinandus Vasquius lib. 3. Illustr. controuerf. cap. 96. num. 3 1. Iulius Clarus lib. 5. Sentent. S. fin. vers. Præterea quæro. Antonius Gomezus lib. 3. Variar. resol. cap. 1. num. 73. Didacus Couarruias in Clem. si furiosus, de homic. part. 3. num. 3. & 4. Iacobus Menochius de arbitr. Iudic. lib. 2.

Ebrietatis imago.

cent. 4. casu 326. ad quos lectorem huius cupidum ablegatum volo. Historiarum monumentis proditum accepimus, Cleome nem Spartani apud Scythas vino in insaniam versum, quod cum eis voluisset contendere largiore vini potione. Huc referrem proverbum, *Nemo cantat sobrius*, nisi esset omnium in ore, vimque eius tenebant vel mediocriter eruditi. Certè ut quæ supra sunt à me adnotata, hoc qualicumque auctario locupletem, reperio Thracibus in more positum fuisse in conuiujs præliari, seque iniuicem vulneribus deformare, teste Marcellino Amm. Quæ verò adduximus de Thrace Lycurgo, lumen ca-pient ab Epigrammatario Græco anonymo: cuius hoc carmen ex lib. 1. ἀνδο-λογίας.

τίς ποτ' ἀκηδέσως οἰνοτρόφον ὄμφακα
βόκχου
ἀνήρ ἀμπελίνα κλήματος ἐξέταμεν.
χείλα δὲ σφραῖς, χαμάδις γάλεν, ὡς
ἀν' ὀδίταις
ἢ ἢ νητομένοις ἡμιδαῆς σκύβαλον;
ἢ ἢ οἱ δῖόνυσος ἀνάσσιος οἶα λυκέρφω,
ὅττι μιν ἀυξομένην ἔσβεσεν εὐφρο-
σύναν.

τοῦ δὲ γὰρ ἀν' τάχα τίς διὰ πώματος,
ἢ πρὸς αἰοιδᾶς
ἦ λυθεν, ἢ γοεροῦ κύδεος ἔσχε λύσιν.

Quærit poeta, qua ratione quis adeo inconsideratè uiam vini altricem immaturam Bacchi ex vitis palmite abscederit: labra autem constrictus (sic enim quæ sunt immatura, sunt eadem acerba, proindeque labra hebetant, & constringunt) humi proiecit, adeo ut esset viatoribus semicomestum putamen. Imprecatur itaque illi Dionysium hostem, sicuti olim fuit Lycurgo, quod ipsam crescentem extinxerit lætitiã (is est Lycurgus Thrax, qui quod vitis abscondi curasset, dicitur à Baccho hostili odio persecutus, ut est apud Hyginum.) Nam hunc fortè per potum aut ad cantum venisset, aut cu rælu stuoæ solutionem habuisset. Si quis carmine idem malit, huc appono:

Quis temerè hanc uiam tenero de corpore
matris

Aufus vesana est disseuisse manu:
Semel amq; via media proiecit, acerbus
Quod tristi sensu strinxerit ora sapor?
Infestus sit Bacchus ei, velut ante Lycurgo,
Ut qui nascentem sustulit Euphrosynem.

Hanc qui libasset quondã, vel ludere versu,
Vel poterat cura soluere corda graui.

Cui poetæ non bene sano respondit vit multiscius Pierius Valerianus, hoc linato hexasticho:

Κείνος ἀριστεύσας κ' οἰνοτρόφον ὄμφακα
μισᾶν,
Ὅς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαῆς χα-
μάδις,

Pierij re-
sponso.

Κλήματα τ' ἐξέταμεν κ' ὄλους βλασῆς
ἀπὸ ρίζης,

Ὅς τὴν ἀυξομένην ἔσβεσεν ἀφροσύναν,
Τοῦ δὲ τίς οἰνοβαρῆς διὰ πώματος, ἢ
πρὸς ἄρτια,

Ἡ' λυθ' ἀν' ἡγ' αὐτῷ τάχα λέλιθε πρέ-
πον.

Mahte animis quisquis uinum hoc immi-
te perosus,

Allisit putri uile putamen humo.
Ramosq; ex plantã totã ab radice recidit,
Atq; ita gliscentem sustulit Aphrosynẽ.

Namq; aliquis potu hoc uino grauis isse
ad arma,

Aut decoris poterat non meminisse sui.

Huc pertinet historia quam Hyginus re-
tulit de Icario à pastoribus interfecto, qui
uinum sibi à Baccho datum cum isdem
dedisset, eoque facti ebrii concidissent, &
sibi venenum propinaturni fuisse putãssẽ,

Icarius
cur occi-
sus.

eum sustibus interfecerunt. Reperio apud Tranquillum in Domitiano, edixisse Imperatorem, ne quis in Italia nouellaret: quod enim summam quandam vini ueritatem, frumentum verò inopiam videret, existimans nimio uinearum studio arua negligi, cohibuit nimiam hominum circa uites vel curam, vel libidinem. Iussit etiam vinea in provincijs succidi, relicta ubi plurius parte dimidia. Et hæc ferè ille. Sed Philostratus in Apollonij uita causam eam differtè tradit, quam supra posui, nimirum edicti causam eam fuisse, quod in Asia præcipuè homines uino nimium indulgentes, seditiones excitarent.

Res dura hac nimium] Seueuor hæc bibendi lex, dixerit al: quis: dura quidem ijs potissimum, qui sibi omnia effuse licere uolunt.

Sunt pendula guttura] Nullus est, qui non appetat uini delicias, neq; ita diluti; aut ita argustis poculis: facile enim fluit, & sponte sua illabatur, nec opus illud per manicam Hippocratis petcolare.

Heu facile commoda &c.] Quia com-
moda

bracum
ros bar-
arus.
brax
ycurgus
item se-
uis.

moda sunt, vel quæ ita putantur, non facile nobis accidit: nam *δύσκολα τὰ καλὰ, ardua quæ pulchra*. quæ verò sunt incommoda, vltro veniunt, etiam non arcescita. De quo iusta proprio loco.

Difficilia
quæ pul-
chra.

IV.

Ebrieta-
tis dete-
ctio.

SARS multa de vini usu & abusu his tribus Emblematis passim attulisse videor, & libens hic orationis cursum siterem, nisi esset quod vehementer me torque-
ret. Cum gemitu & fremitu, cum rubore & pudore hic recordor inclitæ nostræ Germaniæ, cuius *πολυποτία* reliquarum nationum ore sædè traducitur. Trium Furiarum mentionem faciunt Poetæ, ego quartam adiungo, & do principem locum in theatro flagitiorum Ebrietati. Hæc in medio Euvopæ sedem stabilivit, atq; adeo subdidit orbem nostrum, vt quamuis alijs quoq; gentibus imperet, Germanos solos pessundet calcaneo, & compedibus iniectis trahat innictos olim populos, quò vult, Babylonica meretrix cū philtro suo & intoxicato calice. Non sæuior pestis visæ est, non atrocior hostis grassari; nec Romana potentia ita vires nostras contriuit, vt hæc. Fractum iam hinc & imbel-
le genus videmus, decussò prisco illo robu-
stis & fortitudinis flore; denigrato mili-
tariæ gloriæ, quæ solennis quasi & propria
fuit gentis nostræ, splendore ac luce; con-
uersis in effeminatam quandam ac turpis-
simam molliem, virtutum heroicarum
clarissimis insignibus, quibus fuisse ut ata-
ui prouitq; nostri, peculiari nationis ge-
nio; conculcatis victoriarum palmis, &
triumphali laurea de capiti bus turpiter
abiecta. Vitreis bipennibus, & ex argento
aut opere sigulino confectis gladijs itur
nunc ad prælia; cantharus, lagena, trullæ,
carchesia nunc armant viros; coronam au-
fert, qui vibrat hastam & quatit fortius,
amphorale poculum scilicet, aut craterem
tricongium, aut orcam balneario labro ca-
paciorum. Vexillum suspendit in templo
Bacchi victor in hac palæstra, cuius nun-
quam siccus gurgulio in dolium ventris
trāsmitit, quod nec bonis caperet vterus,
aut elephantum. Prostermi primum in tali
confictu & occumbere, probrum habetur
in summo gradu, & dedecus vix Rheui
abluendum aut Istri fluminibus. Vltimum
arena excedere, res trophæo & arcu digna,
quam Fastis & Annalibus inseras. Nec lau-
dem solidam meretur, nisi qui calceos, &

Nonnū ge-
nus certa-
minis.

matulas incrustatas squammis suis & con-
creta sanguine, nouit exhaurire, & reuo-
mere stomacho saltidiente, nisi refundat eū
dem liquorem in mensam aut cyathum,
semicoctum iam & innatantem turundis
ciborum ac crudis frustulis, execrabiliter
pituidine. Quem ex arte tamen & aulica
nescio qua vrbanitate traductum morem,
non verentur pleriq; Saxonica cuiusdam
virtutis, & Pomeranæ nouo insignire elo-
gio. O gigantes? O Achilles & Hectores?
O monstra mihi? ò vtres? ò cloacas? Ho-
minibusue vos comparem, an bestijs? imò
ne bestijs quidem. Nam quis vnquam e-
briosas vidit bestias? Quanto igitur melior
asinus & canis, imò quoduis brutum, siue
esse, siue bibere necesse sit, modum norūt,
nec vltra quàm est opus progrediuntur,
licet multi cogant? At ebriosi merum ca-
dauit & fœtor sunt.

*Vt bibat haud sitiens, vel edat, iam ventre
repleto*

Verberibus cogi bestia nulla potest.

*Ergo homo deterior longè est (sateamur o-
porret)*

*Qui bibit haud sitiens, qui vorat, ante
satur.*

Violentum sanè hoc mali genus, non infame
solum & abominabile, quod subvertit
naturam animorum corporumq; Ines præ-
sentissima: quod ingenij neruos debilitat,
frangit vigorem, & quidquid inest luminis
obfuscat, ac densa obducit caligine: quod
succum iuuentutis exhaurit, fugit colorè,
perimit formam, vultus facit latius ac dia-
bolicis spectris similes. Manuum tremor
hinc & titubatio, vertigo cerebri, mentis
anxietas, rerum obliuio, mors memoriæ.
Hinc graueolentis halitus matutina me-
phitis, oculorum tumor & lippitudo, ru-
gæ frontis, pustulæ & furfures, nasi marci-
di pyropi, genæ pendulæ, scabies membro-
rum & contractio, malè consistens pes, va-
cillans lingua, furix noctis, somni trepidatio
& metus. Omnium vitiarum hæc ma-
ter est, iurgia seminat, cædes gignit & ho-
micidia, raptus, adulteria, supra, tumultus,
bella. Quæ postquam radices altius
egit, quò magis euellit, eò firmitius hæ-
ret: toxicum animæ & aconitum, quo tacta
mens, velut asphaltico bitumine pigrum
lento rem trahit & gluten ignauit, vt stu-
pidis sensibus, & recordi spiritu ac ster-
teate, tota lægucat, sibimet ipsa graue onus

Ein Po-
meri-
scher Sa-
chsenker-
les.

Ebrieta-
tis mala

ac farcina. Non sic fumat clibanus aut
furnus ardens, vt stomachus ebrii; & pa-
tentis sepulchri foetorem libentiùs quàm
cloacam gutturis ferat; sulphur & naphthà
inter rouchos efflat titio inferoi. Sed cor-
nuua sumit, & contra me insurgit bibonum
& ebriosorum caterua, tali se ratiocinatio-
ne excusans:

*Fœcunda terra potat,
Hanc arboresq; potant,
Et potat aquor auras,
Et Luna potat aquor,
Ipsumq; Luna Phœbum:
Quid ergo tu sodalis,
Potare me verabu?*

Rectè utiq; si madidi isti galones aquam
liquidam potarent, non refractam seu ex-
tillatam vite. At dum contrà certatim spu-
mautes hauriunt pateras, plenoq; se pro-
luunt ore, institutum naturale fallunt, fal-
lunturq; & ipsi crebrò. Erubescat quis-
quis particulam habet sanæ mentis, dege-
nerare in hoc nefas, quæ voluntaria est in-
saniam, qua mentis status concutitur, profl-

gatur corporis valetudo, patrimonium atte-
runtur; cuius vrbum & prouincia tum
excidia ac ruinæ comites sunt. Agedum
euigilemus aliquando, viri populates, abdi-
cemus retrum hoc vitium ac flagitium,
hanc tabem & labem, & parum supererit,
quod in nobis carpant, deq; nostra laude
decerpant Germanomastiges. Ni parueri-
tis, alta voce intonabo, *ὄψυ τῆς πατρίδος.*
Me miserū, ipsa sua Germana modestia sede
Exulat, & luxur virtutem eiecit auitā.
Iuuat etiam velut in specula aliqua consti-
tutum, vnde non solum Germani, sed vni-
uersi populi exaudire me possint, prophe-
ticum illud proclamare: *Va surgentibus*
summo manè, et potum inebriantem seften-
tur. Huius oraculi tum præsentis, tum
posteris meminisse volo. Plura de hac ma-
teria qui cupit, videat Prouerbum, *Vinum*
caret clauo; & Vinum senem etiam nolentem
saltare impellit. Platonem 3. de Re-
pub. & 6. de legib. &c. Plinius quoq; de fu-
gienda ebrietate fusum orationis ritulum
exprompsit lib. 14. toto cap. 22.

Gramen.

EMBLEMA XXVI.

GRAMINEAM Fabio Patres tribuere corollam,
 Fregerat ut Pænos Hannibalemque mora.
 Oculis inflexo nidum sibi gramine alauda,
 Vulgo aiunt, pullos sic fouet illa suos.
 Saturno Martiq; sacrum, quo Glaucus adeo
 Polybides, factus creditur esse Deus.
 His merito arguitur nodis tutela saluq;
 Herbaq; tot vires hæc digitalis habet.

C O M M E N T A R I I.

I. **V**IRI venerabiles & togati loco eminentiori conspiciuntur, qui alium habitu quoq; pacifico indutum graminea corona donant, quam eius capiti imponere videntur. Iuxta è gramine alauda prouolat. Est autem alauda parua auicula, quæ in summitate capitis apicem habet, unde etiã galerita dicitur, vt testatur Plinius lib. 11. cap. 37. Titulus Emblematis Sanctio non placet. Quorsum enim gramen, quod ad aliud est, apponatur pro lemmate, ac non potiùs illud, quod per gramen significatur? Reponit igitur ille titulum: *Tutela & salus.*

II. **GRAMEN** herbam, quæ alijs est sanguinaria, celebrat, vt tutelæ, præsidij, salutisque symbolum. Ex ea enim corona graminea fiebat, apud Romanos maximo in pretio habita. Sed & proprias quasdam in ea vires esse exëplo est alauda, Martis auis, quæ nidum gramineis ramulis vallare solet. Adhæc Saturno & Marti gramen est consecratum, ne quis eam in minimis habendam putet. Postremò comesto gramine Glaucus, Deus marinus est habitus. His omnibus tanquam notis arcanis defensionem, salutemq; intelligimus. Emblematis huius veram sententiam repeto ex Festo Pompeio, cuius hæc verba: Herbam do, cum ait Plautus, victum me fateor, significat: quod est antiquæ & pastoralis vitæ indicium; nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cum superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant. Citatur ex Attio:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt.

Plinius de obsidionali corona, dari solitam è gramine testatur, quod gramen decerptum

erat, quo loco obsessos seruasset aliquis. Summum enim apud veteres victoriæ signum fuit herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8. Mirus pudor est, victusque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Itaq; herbam dare, siue porrigere gramen, est sese fateri victum, agnoscere victorem, præsidij & salutis auctorem reuereri. Antiquitus quidem, teste eodem Plinio, nulla corona, nisi Deo dabatur. Sed demum vt in generosis virtus cresceret, & ignavis torpor excuteretur, diuersa veteres excogitauerunt coronarum genera, prout cuiusque virtus non absq; quadam conuenientia exigere videbatur: Aliæ enim erant ex apio, aliæ gramineæ, aliæ quernæ siue iliginæ, aliæ oleagineæ, aliæ myrteæ, aliæ lauræ, aliæ aureæ. De quibus librum scripsit Claudius Saturnius, in quo earum origines, causas, species, & solennitates latè complexus est. Sed de graminea corona, de qua hic sermo, ipsius Plinij audiamus verba: Corona quidem, inquit, nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarum principis, præmijq; gloriæ. Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, rostratæ, ciuicæ, triumphales, post hanc fuere, suntq; cunctæ magno intervallo, magnaq; differentia. Cæteras omnes singuli, & duces ipsi imperatoresq; militibus, aut aliquando collegis dedere, decreuit in triumphis Senatus cura belli solutus, & populus otiosus, graminea nunquam nisi in desperatione suprema contingit: nulli nisi ab vninervo exercitu seruato decreta. Cæteras imperatores dederunt, hæc solam milis Imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione, ab-

Corona graminea digitalis.

Herbam dare.

minandoq; exitio totis castris. Quod si
ciuicæ honos, vno aliquo ac vel humilli-
mo ciue seruato, præclarus facerq; habe-
tur, quid tandem existimari debet vnus
virtute seruatus vniuersus exercitus? Hæc
Plinius.

GRAMINEAM Fabio &c.] Corona
graminea (quæ & obsidionalis) dabatur ab
ijs, quos obsidione liberauerat, ait Gellius
lib. 5. cap. 6. Hæc data est à S. P. Q. R.
(qua claritate nihil equidem in rebus hu-
manis sublimius duco) Fabio illi, qui rem
omnem Romanam restituit cunctando,
non pugnando. Nec data cum magistrum
equitum, & exercitum eius seruasset: fa-
tius tunc fuit nomine nouo coronari, ap-
pellatum Patrem ab ijs, quos seruauerat:
sed quo dictum est, consensu honoratus
est, Hannibale ex Italia pulso. Quæ corona
adhuc sola ipsius imperij mambus im-
posita est; & quod peculiare ei est, sola à
tota Italia data. Sic Plinius lib. 22. cap. 3. 4.
& 5. vide etiam Festum. Vnde liquet, co-
rollam gramineam fuisse obsidionalem,
non ciuicam, ciuica enim ex quercu
constabat. Paschalis & alij. Laurentius Lip-
pius Collensis in Distichis, de obsidionali:
Obsessam Pæno seruauit milite Romam

Quintus, natiuo gramine ferta tulit.

De Querna Virgilius:

Atq; umbratæ gerunt ciuili tæpora quercu.
Vitam Q. Fabii Maximi latè narrat Plu-
tarchus.

Patres] Romani Senatores. Romulus
centum Senatores, quos ad Reipub. curam
elegit, patres ab honore appellauit; siue
(vt alij volunt) ab ætate, & curæ similitu-
dine: horumq; progenies ab his Patricii
dicebantur. His centum Patribus postea
alii ex equestri ordine additi, ac simul scri-
pti fuere vsq; ad trecentos, quos Brutus,
quo plus virium in Senatu frequentia ordi-
nis regis cædibus diminuti faceret, ele-
git, à quo Patres conscripti vocati sunt.
Vel quod erga Rempub. paterno esse ani-
mo deberent, sic nominati.

Pænos, Hannibalemque.] Id est, Han-
nibalem Carthaginensium Ducem. Pæni,
quasi Phœni, quia duxerunt originem à
Phœnicibus. quam tamen deriuationem ab-
alis vsurpatam refellit Pompon. Sabinus
ad principium Aeneid.

Frægerat moram] Cunstatione. Hinc cun-
ctator pro dictatore Fabius appellatus, de

quo Poeta 6. Aeneid. Enniū imitatus, sic:
Vnus qui nobis cunctando restituit rem.
Claudianus de bello Gethico:
Primus fulmineū lento luctamine Pæniū
Compressit Fabius.

Auctor de vitis illustr. Fabius Annibalem
mora fregit. Pugnã eius cum Hanniba-
le pulchre describit Liuius lib. 2. Dec. 3.
& alij multi.

Occulit inflexo nidum, &c.] Quibusdã
auibus & belluis herbarum quatuorundã co-
gnitio est à natura insita, vt quod arte ma-
xima & diligenti obseruatio: ne homines ipsi
sciunt, hæc natu ræ beneficio sentiãt. Quod
autem alaunda siue galerita nidum sibi ex
gramine conficiat, ex veteri Prouerbio sic
expressum est à Cassiano Basso scholasti-
co, lib. De agricultura: Galeritæ, inquit, in
gramine nidificant, vnde etiam Prouerbiū:
Εν κορυφῆ κοίτη σκολιῆ κέρηρωται
ἀγρωσις.

Ramosum gramē nido occultatur alaunda.
Solet enim alaunda peculiari quodam amu-
lecto suum lustrare nidum inpositis qui-
busdam ramulis graminis, sicut aquila cal-
litricho, cornix verbenaca supina, turdis
myrto, palumbes lauro, vt ex Zoroastri
magi 15. γεωπονικῶν retulit literatissimus
vir Belgij decus Iunius, adagio, *Alaunda in*
nido latet gramen.

Saturno, Martiq; sacrum] Gramen ideo
Saturno sacrum creditur, quia Aischyrius
Samius in quodam Iambo ait, Saturnum
seminasse gramen, quod vocat Gramen deo-
rum. Sanctius coniectura ducitur, id ideo
esse, propter viuacitatem, quam huic herbe
peculiaritatem tribuit Poetæ: dicitur enim
ab ijs *uiuax & inexpugnabile*. Cuius opi-
nioni concinit celebratum in Hispania pro-
uerbium: *Mars uiciorum que la gramma*. Ma-
gis viuax quàm gramen. Marti verò sa-
crum est, quia ex gramine ortus esse credi-
tur. Neq; absurdum fuerit eius natiuita-
tem recensere pulcherrimis Ouidij versi-
bus. Fastrorum igitur sic loquitur Flora:
Mars quoq; si nescis, per nostras editus artes:
Iupiter hoc vt adhuc nesciat vsq; precor.
*Sancta Ionem Iuno, nata sine matre Mi-
nera,*

Officio doluit non eguisse suo.
Ibat vt Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul aspexi: Quid te, Saturnia, dixi,
Atxlit? Exponis, quem perat illa locum:

Addidit

*Animæ-
lium quo-
rundam
solertia.
Alaunda
in grami-
ne nidifi-
cat.*

*Gramen
cur Satur-
no sacrū.*

*Cur Mar-
ti ..*

III.
Corona
grami-
nea salu-
is signū.

Patres.

Pæni.

Fabius
Maxi-
mus cun-
ctator.

Addidit & causam. Verbis solabar amicus.
 Nō inquit, verbis cura leuanda mea est.
 Si pater est factus neglecto coniugis visu
 Iupiter, & solus numen utrumq; tenet;
 Cur ego desperem fieri sine coniuge mater?
 Et parere intacto dummodo casta viro?
 Omnia tentabo latus medicamina terris,
 Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
 Vox erat in cursu, vultū dubitantem habebā.
 Nescio quid, Nymphæ, scire videris, ait.
 Ter volui promittere opem, ter lingua re-
 tenta est;

Ira Iouis magni causa timorū erat.
 Fer precor auxilium, dixit; celabitur autor,
 Et Stygia nomen testificabor aqua.
 Quod petis Olenijs, inquam, mihi missus ab
 aruē

Flos dabit, est hortus vnicus ille meus.
 Qui dabat, hoc dixit; sterilem quoque tange
 iuuenēcam,
 Mater erit. Tetigi, nec mora, mater erat.
 Preteritus harenem decerpsi pollice florem;
 Tangitur, & tacto concipit illa sinu.
 Iamq; grauis Thracem, & laua Proponti-
 dos intrat,

Fitq; potens voti; Marsq; creatus erat.
 Qui memor accepit per me natalis: Habeto
 Tu quoq; Romulea, dixit, in urbe locum.
 Quo in loco Antonius Constantius Fane-
 sis: Huic Deo, inquit, gramen consecratum
 dicunt, quod id ex humano cruore procre-
 tur. Potent & physica huius rei ostendi
 ratio. Nam quoties caltra locantur, seligi-
 tur ad id expeditus locus, non exaratus; ob
 idq; sæpius in gramineis campis collocan-
 tur, qui ab agricolis spernuntur: propterea
 quod gramen valde serpat & propagetur,
 humoremq; oronem ebibat, eiusq; omnino
 tollendi vel euellendi nulla ratio esse pos-
 sit. Vnde puto ab Ouidio, epitheto ad rem
 accommodato, *inexpugnabile gramen*, di-
 ctum esse; Metamorph.

— *Lolium tribuliq; fatigant*
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
 Reuera gramen & in nominis ratione, & re
 ipsa cum Matte aliquam habere similitu-
 dinem videtur: nam Gramen & Gradinus
 (quod Martis cognomen est) à gradiendo
 & serpendo duci videntur. Adhæc Romæ
 in campo Martio copiosum gramen cre-
 scebat; & Martialis præmio donabatur. Ho-
 rar. ync. 4. Carm.

Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Idem 3. Carm. Ode 7.

Quamuis non alius flectere equum sciens
Æquē conspicitur gramine Martio.

Quo Glaucus adeo, &c.] Id variis mor-
 dis ab Athenæo libro 7. cap. 16. & aliis nar-
 ratur. Hic piscator fuit Anthenodius, natan-
 di peritissimus, qui vel cunctos sui tempor-
 is natatores in vndis exuperabat, ait Palz-
 phatus: nam solebat è portu spectantibus,
 donec iam extra eorum esset prospectum,
 enatare, & diebus aliquot latere. Cum au-
 tem rediret, per sua debat sese in mariis flu-
 ctibus vixisse, hincque marinus Deus pri-
 mum est nominatus. Tradunt alii eum ali-
 quando ob nimiam piscium, quos ceperat,
 multitudinem fuisse defessum, onusque in
 media via abiessisse: vnum ex piscibus mori-
 bundum herba gustata reuixisse, & in flu-
 uium profuissse: quod cum Glaucus obser-
 uasset, eadem herba comesa, immortalita-
 tem adeptus putatur. Plin. lib. 9. cap. 16. &
 lib. 32. cap. 11. Aufonius:

Sic Anthenodius Bæotia per freta Glaucus
Gramina gustatu postquā exitialia Circes
Expertus carpeas moribundus piscibus herbas
Sumpsit, Carpathium subiit nouus accola
portum.

Ille hamis & rete potens scrutator operi
Neros, æquoream solitus cōuertere Tethym,
Inter captiuas fluit, aut Prado cateruas.
 Ad id respexit Franc. Picus Mirandulan. in
 Voto pro salute coniugis (mihi enim aliud
 agenti pridem locus ille occurrit.)

Nū mihi firmari possent mea vota, maligno
Impete depulso morbum pallida rabes?
Nū tetris pelli poterit mors improba succi?

Gramine vel Glauci, vel prisca Paonis arte?
 Alius fuit Glaucus Minois filius, de quo
 talis refertur fabula: Glaucus Minois &
 Pasiphaes filius, cum murem persequere-
 tur, in cadum melle plenum incidit, ibiq;
 exanimatus est. Quem cum parentes quæ-
 rerent, Apollinem sciscitatu sunt de puero;
 quibus Apollo respondit: Monstrum vobis
 natum est tribus coloribus, quod si quis vo-
 bis iudicauerit, cui rei in agro monstrum
 hoc sit simile, ille vobis filium reddet. Mi-
 nos sorte audita, cepit monstrum à suis
 quærere: cui dixerunt, natum esse vitulum,
 qui ter in die colore mutaret per quater-
 nas horas; primò esse album, secundo ru-
 beum, deinde nigrum. Minos autem ad
 monstri ænigma soluendum augures con-
 uocauit: inter quos Polydus Cerami filius

Glaucus
piscator.

Fabula
de Glau-
co alio.

Argolicus dixit, monstrum simile esse in agris fructui mori siue rubi. Nam primum albus est, deinde ruber, cum permaturuit, niger. Tunc Minos ait, ex Apollinis responso, filium mihi restitutus oportet. Quod Polydus dum auguratur, vidit nocturnam in cella vinaria apes abigentem: accepto augurio quæsiuit puerum in cado mellis, regi; extractum tradidit. Cui Minos inquit: Corpori inuento spiritum restitue. Quod Polydus cum negaret posse fieri, Minos iussit illum simul cum puero in monumento includi, & gladium apponi. Cum essent inclusi, draco repente ad corpus pueri processit: at Polydus sibi timens accepto gladio draconem interemit. Cum supervenisset & dracæna, vidissetq; draconem mortuum, herbam quandam attulit, qua tactus draco spiritum recuperavit. Id cum vidisset Polydus, similiter fecit in puero: cumq; ambo vociferarentur intus in monumento, quidam preteriens Minoi nunciavit, qui monumentum iussit aperiri: Sed nec sic etiam Polydum dimisit, ut abiret in patriam, nisi prius Glaucum doceret artem illam vaticinandi: qui quidem docuit artem, sed iamiam abiturus iussit, ut Glaucus in os ipsius Polydi inspueret. Quod cum fecisset Glaucus, artem edoctam perdidit. Hæc ex Tzetze in Cassandra Lycophronis, & Hyginio. Idem narratur à Clearcho Solensi vitæ lib. 7. Fuit & alius Glaucus, Silyphi filius, qui in Bœotia iuxta Portias dilaceratus fuit ab equabus, quas à Venere accibat, ut velociores essent in quadrigis. Alii aliter referunt. Hinc nihil amplius obscuritatis, habebunt versiculi Ovidii in Ibin:

Potniadum morsus subeas, ut Glaucus, equarum;

*Inq; maris salias Glaucus ut alter a-
quas.*

*Vtq; duobus idē dictis modo nomen habenti
Præfocent anima Gnosia mella viam.*

Fabulam Glauci etiam habes apud eundem Ovidium 13. Metamorph. in fine. Vide quoque Nata! Comitem Mythol. lib. 8. c. 5.

Polybides] Polybi filius. In hoc patronymico se hæssitater Claudius Minos, nisi scrupulum hunc, quamquam leuem, ipsi exemissent prosoopographi ex 1. A tgonautic. Apollonii scholiaste, cui Glaucus dicitur *πολύβε παῖς*. Pleriq; nostræ Academicæ Parisiensis (verba sunt Minois) viri euditi, mihi pridem significarunt, Polybi-

dem Glaucum *δὴ τὸν πολὺν βίον ἐῖδέν*, esse fortè denominatum: quod ipsum non videretur abhorre à Glauci viucis fabula. Sed huic tamen coniectaueo ut non plane sum assensus, sic neq; omnino repugnauit. Sic ille. Age & nos cum Glauco in coniecturarum mari piscemur. Nisi adducta satisfecerint, per me lege *Polybides*, traducto nimirū patronymico à vate illo, qui Glauco vitam tanquam patens alter reddidit: huic sane editio Sancti Polydidum, non Polydum vocat; vnde auguror ab imperito exscriptore scriptum *Polybides*, cuius aspirationis similitudo ansam errori literam b, interponendi forte dedit. Si piscis iste friget, calidam affunde, & nobis embamma coxeris.

Factus creditur esse Deus] Vide prouerbiarum, *Glaucus comesa herba habitat in mari*.

Notis] notis, symbolis, & quibusdam quasi ænigmatis.

Digitalis] *δακτύλιος*, ut Aristolochia *μάκρα ἢ δακτυλίτις* dicta, à digitorum forma, qui interfecti sunt. q. d. herba hæc vires tantas habet, etsi digitum non excedat. Plin. 24. cap. 19. Sunt & qui aculeatum gramen vocant trium generum, cum in cacumine aculei sint, plurimum quini, dactylon vocant, &c.

ADDUCTIS graminis virtutibus ostendit illud meritò pro nota salutis & tutelæ poni. Sic enim veritibus in more positum erat, symbolis quibusdam analogis exprimere. Vnde meminimus quæna corona vsus ad seruatorem ciuium celebrandum, quod & ad finem libri huius nostri dicemus. Et cupressi foliis in procerum ac magnatum funeribus. Item myrti foliis ad amoris illecebras significandas, myrtus enim Veneri facta: & populi arboris frondibus ad diem noctisque designandas vices: & lauro ad vaticinia, virginitatem, Poetarum famam semper virefcentem: & pampino ad lætitiarum, qualem Bacchi munus præstat; adhæc pomis ad amorem, nam *τὰ μήλα*, poma Veneri tributa: item uicibus ad pueritiæ ludos: persico ad silentium cordatum, quia linguæ folium gerat simile, pomum cordi: moro, ad prudentiam in negotiis adhibendam: amygdalo ad festinationem: lactucis, quia frigida naturæ sunt, ut innuerat sistendos, aut cohibendos Venereos impetus. Deniq; nasturtio, ad calorem inter-

IV.

Veterum
symbola.Glaucus
ius ab
uabus
ser-
us.Glaucus
er di-
us Poly-
bides.

internum excitandum. Sic quoque gramen salutis nota erat. Porro de graminis virtute multi multa loquuntur. Plinius vero postquam multa de gramine dixit lib. 24. cap. 19. hæc addit: Sunt qui & aculeatum gramen vocent trium generum: cum in cacumine aculei sunt plurimum quivi, *δάκτυλον* appellant; hos connolutos naribus inserunt, extrahuntque; sanguinis ciendi gratia. Altero, quod est *ἀειξίον* simile, ad paronychia & pterygia unguium, & cum caro unguibus increuit, vntuntur cum axungia. Ideo dactylon appellantes, quia digitus medeatur. Tertium genus dactyli, sed tenuis, nascitur in parietibus aut tegulis: huic caustica vis est: sifit vlcera, quæ serpunt. Gramen capiti circumdatum sanguinis è naribus fluxiones sistit. Satis multa de gramine, quæ tamen nescio an conferre ausim cum iis, quæ tradunt à veteribus de sagmine, herba vulgo nota, ubique, vel non sata, crescente, quæ verberna. Plin. 22. c. 2. sacra olim habita, quia ex loco sacro, hoc est, arce Capitolina à Cōsule vel Prætorē cū sua terra euelleretur, idèd sagmen seu sagminea nominata, quoniam è sacro agebatur, eamq̄ legati, seu caduceatores cū ad hostes clarigatum accederent, hoc est, ad ea repetenda, quæ ad ius populi Romani pertinerent, ad feriendum fœdus, bellumq̄ indicendum mitterentur, clara voce verba conciperent, eam gestare, eaque redimiri confitecerent. Ex ijs legatis vnus verbenarius dicebatur, vt Plin. idem retulit 25. cap. 9. Qua de re Linius lib. 1. Fœciales cū in Africam ad fœdus percutiendum ire iuberentur, senatus consultum in hæc verba factum est, vt priuos

lapides silices, priuasque verbenas secum ferrent, vt Prætor Romanus his imperaret, vt fœdus ferirent: illi Prætorē sagmina poscerent. Herbe id genus ex arce sumpturi dari Fœcialibus solitum, inde illud Næuii poetæ: *Ius sacratum Iouis irandum sagmine*. Hæc herba idèd magno in honore habita, quia in summis reipublicæ negocijs vsū quendam præstare videretur. Circa hæc herbam scribit Plin. magos insanire, cap. 9. lib. 25. credunt enim si ea sub canis ortum, neque Luna, neque Sole conspiciente, effatis solemnibus collecta fuerit, se posse quæ velint impetrare, amicitias conciliare, & quoscumque morbos abigere. Hactenus ille de verberna. Quibus ex verbis facile est colligere, quàm delira & ociosa veterum hominum opinio nescio quid præter naturam de herbula somniantium. Nos tamen veniam hæc damus antiquitati, quæ in medijs tenebris veri lucem videre non poterit. Minus ferenda nostrorum quorundam superstitio circa eam herbam, quam D. Ioannis appellitant, quamq̄ ante solis ortum eo die lectam, rituq̄ solemnitate, putant habere vim incredibilem: quam ob causam non mulierculæ modò & deliræ anus, sed & viri quidam boni, hæc sanè parte nihilò mulierculis meliores, eam gestant, ex ea quasi zonas, & corollaria concinnant, quam omnium noxarum, & infortuniorum amuletum certò fore sibi persuadent. Nos alijs rebus pietatem colendam esse ducimus, & eos qui nanius credunt eiusmodi, suo more viuere permittimus. Non ergo plura de his, ad alia maturamus iter.

Vana superstitio.

Nec verbo, nec facto quemquam
lædendum.

EMBLEMA XXVII.

ASSEQUITUR, Nemesisq; virum vestigia seruat,
Continet & cubitum, duraq; frena manu.
Ne malè quid facias, nevé improba verba loquaris:
Et iubet in cunctis rebus adesse modum.

COMMENTARI.

QUOD AD picturam, hæc ad Sanctij mentem videtur restituta, sic enim ille: Hoc Emblemata vulgò sic depingitur, vt sinistra manu Nemesis frenum contineat ad compescendam loquacitatem: dextra verò manus cubitum sinistrae teneat apprehensum, ne malefacta possit exercere. Sed si ego essem in hac sententia de cubito compresso, non sic pingendum putarem Nemesis, sed vice versa, vt frenum ha-

beret in dextra, cuius cubitus sinistra premeatur: dextra enim agimus, quidquid siue boni, siue mali agimus. Nisi rursus obicias, sinistra malefactis attribui, dextram benefactis. Sed tamen his omnis, ego potius sum in hac sententia, vt credam, cubitum in hoc emblemate non sumi pro brachii cubito, sed pro quodam mensuræ genere, qui cubitus dicitur apud Vitruuium & alios, Græcè πῦξ, Lusitani vocant

Correctio
pictura.

cant *cuodo*, penultima correpta. Itaq; illa verba.

Continet & cubitum, auram; frana manu. sic interpretor: Nemesis via tantum manu simul & cubitum (hoc est, virgam illam mensuriam) & frænum continet; quod de clarat veisus vltimus;

Et iubet in cunctis rebus adesse modum. Hoc est, iubet, vt adfit mensura tum factis, tum dictis. Deniq; si epigrammata, quæ in Prouerb. *Adraestia Nemesis* adducuntur, cum Latina versione ad vnguem examinaveris, non dubito, quin libes venias in nostram hanc sententiam. Quam si sequeris, emendabis picturam. Hæc ille. Ab hac sententia non multum discrepat Pignotius, qui hanc ita restituit figuram, nisi quod hic ambas occupet manus, dextram fræno, sinistram cubito; quod ille vni manui tribuit.

II.
Nemesis unde dicitur.

NEMESEOS nomen, vt hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νεμεσῶν, indignari, succensere, iussè accusare. *νέμεσις* verò apud Latinos nomen non habet; Plinius testatur lib. 28. cap. 2. & Ausonius eidyllio de Mosella:

— *Latia Nemesis non cognita lingua.*
Adraestia etiam dicta vltrix superbiorum & arrogantium verborum, τιμωρὸς ὑπερόγκων καὶ ἀχαλίμων λόγων. ait Suidas. Pausanias Adraestia ἀπὸ τῆ μηδέν αὐτὴν ἀποδιδράσκων ἐστὶ γὰρ ἢ παρὰ τῆ θεοῦ δίκη ἀνεκφυκτόν τι καὶ ἀναπόδρασον. quod nimirum ipsam nihil effugiat: nam diuina vltio est inenitabilis, quaque non potest effugi. Quo sensu puto dictum à Catullo:

— *Precesque nostras
Oramus caue despuas ocello,
Ne pænus Nemesis reposcat à te,*

Est vehemens dea, ladere hanc caueto.
Idem Pausanias in Atticis, auctor est, Nemesis, siue Rhamnusia sceletum vindicem habitam, potissimum quæ contumeliosis & elatae mentis hominibus succensere, illosque iustè persequi & punire. Macrobius 1. Saturn. 17. eam contra superbiam coli fuisse solitam scribit: nec desuere, qui apud Hesiodum Nemesis Iustitiam inter preteritur, cum cecinit, αἰδὼς καὶ νέμεσις, *Pudor & Nemesis* homines reliquere, & ad immortalium cœtus euolarunt. Hæc sæpenumero pingebatur cubitum altera, altera manu frænum tenens, de qua illud est in Grecorum collectaneis lib. 4. vnde istud

epigramma desumptum videtur.

Η νέμεσις πορεύεται τῷ πύχει, τῷ τε χαλίῳ. Fons emblematis.
Μὴτ' ἀμετρον τι ποιῶν, μὴτ' ἀχάλινα λέγειν.

Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frantum;

Ille modum ferua, hac admonet os cohibere.
Nemesis præmonet & cubito & fræno,
Neq; immoderatum quid agendum, neque effrænate loquendum.

Mensura franoq; homini Rhamnusia monstrat

Vt verbus frænum, rebus inesse modum.
Et alius eiusdem ferme argumenti:

Η νέμεσις πῆχυν κατέχει. τίνας ἕνεκα λέξαι.

Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδέν ὑπὲρ τὸ μέτρον.

Contineo Nemesis cubitum, qua causa, requiris?

Præcipio cunctis rebus adesse modum.
Nemesis [ego] cubitum contineo, cuius [rei] causa? dices.

Omnibus mandatum annuncio, nihil præter modum agendum.

Mensuram teno Nemesis. cur? inquis. vt omnes

Admonea, quo nil, ni modus adfit, agat.

NEMESIS Nemesis Noctis & Oceani filia, vt tradit Hesiodus in Theogonia, his verbis:

Τίχτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι,

Νῦξ ἔλαθ. Hoc est:

Nocte fata est Nemesis damnum mortalibus agris.

Eutripides illam Iouis filiam facit in Rhefo:

Ἀδράστεια μὲν εἰ δὲ τοῦ πατρὸς, ἔργου σμάρτων φθόνον.

Hæc (vt breuius multa complectar) dea indignationis fingitur, improborum & vaniloquorum hominum vindex, eorumque malitiæ, arrogantia præferim atq; superbix seuera vltrix: à turpibus deterrens, ad virtutis amorem alliciens. Hanc celebrat Euripides, Macrobius, Plato, & alii multi, usq; paulò post multa de ea dicemus, & alios citabimus. Angelum Politianum hic præterire non possum, qui eam pulcherrimè describit in Silua, cui titulus Mâto, sic: *Est dea, que vacuo sublimis in aere pedens* III.
Nemesis
It nimbo succincta latus, sed candida palâ,

Sed radiata comam, ac stridentibus insonat alis.

Hæc spes immodicas premit: hæc infesta superbus

*Imminet: huic celsas hominum contunde-
re mentes*

Successusq; datum, & nimios turbare paratus.

*Quam veteres Nemeseu genitam de Noctæ
silenti,*

*Oceano dixere patri; stant sidera fronti,
Frana manu, paterasq; gerit: semperq; ve-
rendum*

*Ridet, & insanus obstat. contraria cæptis.
Improba vota domans. ac summis ima re-
uolvens*

*Miscet, & alterna nostros vice temperat
actus.*

*Atq; huc, atq; illuc veterū turbine fertur.
Vestigia seruat.] Epigramma Græcorum*

1. ἰχθυῖν eam ob rem dicta, id est, vestigiaria, quæ vestigia hominum insequatur.

Est & quedam ad prouerbiū allusio, ἰχθὺς μετὰθεῖν, & ἰχθυὶ διώκων. id est, vestigijs insistere, & vestigia persequi: quod Platoni familiare est.

Continet & cubitum, duraque frana]

Hæc temperantiæ symbola diligenter annotat Pierius Valer. Hieroglyph. lib. 36. & 48.

Cubitum hic ingeniosè accipi non in significatione primaria, pro cubito manus; sed pro vlna, sex palmorum mensura, tum primū animaduertenti, cum aliud agens incidit in Iulium Pollucem, qui pro eodem accipit πῦχυν ἢ ὀλένην, id est, cubitum & vlnam.

Non patiar hic de differentijs vlnarum, & cubitorum apud auctores controuersis aliquid commiseri, sed ad rem dico πῦχυν à similitudine cubiti, cum ad rectos angulos brachium flectitur, accipi pro instrumēto Architectorum, quod ex regulis duabus ad angulum rectum coagmentatis, conficitur, γνώμονα Græci nominant, vt Latini normam. Quam esse verissimam carminis Græci (ἢ νέμεσις πῦχυν κατέχω) & huius nostri Emblematis sententiam philologi omnes facillè iudicabunt. Cæterū qui cubitum duobus constare palmis dicunt, digitos omniū quatuor & viginti commemorant: dicit enim cubiti spatium id esse, quod ab extremis vnguib; in medium brachii angulum portensum est, illud quidem sesquipedale. Piætores cubitum quartam corporis huma-

ni partem volunt esse. Didici etiam ab Architectis, regium cubitum (id mensuræ nomen) maiorem communi tribus digitis.

Ne male quid facias, &c.] cui respondet frani symbolum: vt enim frannum equum ferocientem domat, sic Nemesis tacitis ictibus à verborum licentia, & factorum improbitate rationem coercet. Huc facit Menander:

*Αἰσχρὸν δὲ μὴδ' ἐν πράττε, μὴδ' ἐ μάν-
θανε.*

Nil facito, discitote turpe quod fiet.

Idem:

Ἐργῶν πονηρῶν χεῖρ' ἐλευθέρην ἔχε.

Noli occupare in improbus factus manum.

In cunctis rebus adesse modum] In rebus cunctis modus ostenditur cubito, id est, vlna seu mensura.

PROVIDA profectò fuit admodum veterum in moribus componendis cura, diligentiaq;: qui vt ostenderent superbiam Deo præ alijs vitijs inuisam esse, dixerunt eos, qui hac correpti essent, non modò censura diuina, sed etiam indignatione puniri: ideoq; proprium ad hauc vltionem nomen adhibuere, Nemeseos nomine nuncupatum. Colligere est enim è multis, quatuor potissimum (ait Ficinus) nempe legem, iudicium, iustitiam, Nemesim. Horum exemplum quisq; nostrum in se habet, in mente legem, quid agendū sit, quid non, communni norma distitantem, & honestum quidem sequendum, eius verò contrarium fugiendum. Habet in ratione iudicium distinctiori quadam argumentationum discussione discernens, quod in hac vel illa actione positum est honestum esse, vel turpe. In voluntate est iustitia, quæ eligit aut prosequatur, quod ratio per mentis leges sequendum, vel fugiendum dicta uerit. Est & in imaginatione Nemesi, quæ turpibus actionibus, verbisque succenscat, ac legitimè indignetur. Celebre est, & ad hæc nostra præcipuè pertinens Leonis Byzantij scomma, quod in gibbosum effudit, qui oculorum eius imbecillitatem fuerat cauillatus. ἀνθρώπικόν, ἔφη, πάθος ἐνεδίδεις, ἐπὶ τῷ νότῳ φέρων τὴν Νέμεσιν. Humanam, inquit, affectionem obijce, cum in tergo feras ipse Nemesin. Aristot. 2. de arte dicendi, νέμεσιν pro animi commotione accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad Nicomach. mediam illam quidem inter φρόνον καὶ ἐπιχαρκακίαν, id est, inuidiam

IV.

*In mente
lex.*

*In ratio-
ne iudi-
cium.*

*In volun-
tate iusti-
tia.*

*In imagi-
natione
Nemesi.*

*vestigijs
insistere.*

*cubitum
uid hoc
ico.*

γνώμον.

diam & peruersam latitiam: definitur itaque in Rhetoricis, *λύπη ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως ἐν πράγματι*, dolor ob eius felicitatem, qui ea sit indignus; quod ita velim apertius explicari. Opponitur misericordiae Nemesis, id est, indignatio: sunt itaque quodammodo inter se contrariae, sed non tamen propter se, at propter res subiectas: bonum enim bono nunquam contrarium est. Misericordia est aegritudo ex alterius miseria, iniuria laborantis; & is quidem affectus nascitur ex opinione mali, non cuiuslibet, sed eius tantum, quod vel dolorem, vel interitum afferat: dolorem quidem, vt si quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis destituatur, aut aduersè fortunæ casu aliquo concutiat: interitum, vt si quem innocentem torqueri, vexarive videamus. At Nemesis prospera fortuna improborum excitatur. In vtraque dolor quidam est; Nam misericordia dolemus innocentem afflicti infortunio; Nemesis dolemus felicitate hominis improbi. Qua in re plerique falluntur, qui eandem esse Nemesis atque inuidiam putant, propter aliquam motuum similitudinem. Nam inuidia nullum inter bonos & malos discrimen ponit, sed bonis alienis cruciatur, seu illa dignè, seu indignè accidant: & inter aequales ac similes præcipuè regnat. At Nemesis aegrè fert tantum indignos & improbos opibus & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi commotio est, vt virtus existimetur, & in probis tantum viris est. Cui enim aequitas postulat, vt malis malè, bonis eueniat bene, ceterè vir probus & iustus maximè gaudet, cum iustitia seruetur: vt cū sceleratos homines, sicarios, grassatores, prædatores, aliosque id genus de medio tolli videt: sic neque minus gaudet quando viris bene meritis aliquid optimè succedit. Quæ omnia paulo post exemplis illustrabimus. De Nemese sic Ammian. Marcell. lib. 14. ad finem: Hæc & huiusmodi innumera vltix facinorum impiorum, bonorumque præmiatrix aliquoties operatur Adrastia, atque vltinam semper, quam vocabulo duplici etiam Nemesis appellamus. Ius quoddam sublime numinis efficacis, humanarum mentium opinione lunari circulo superpositum, vel (vt definiunt alij) substantialis tutela generali potentia patribus præsidens satis: quam Theologi veteres sigen-

tes Iustitiæ filiam, ex abdita quadam aternitate tradunt omnia despectatè terrena. Hæc vt regina causarum, & arbitra rerum, hæc disceptatrix, vltinam sortium temperat, accidentium vices alternans, voluntatumque nostrarum exorta interdum aliò quàm quò contendebat exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eademque necessitatis insolubili retinaculo mortalitatis vinciens fastus tumentes in casum, & incrementorum detrimentorumque momenta versans, vt nouit, nunc crectas mentium ceruicis opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Pinnas autem idè illi fabulosas aptauit, vt adesse velocitate volueri cunctis existimetur: & prætertere gubernaculum dedit, eiq; subdidit rotam, vt vniuersitatem regere per clementia discurrens omnia non ignoretur. Sic ille: qui etiam lib. 22. Quem ab ima sorte ad usque iubendum Imperatori penè elatum, idèque intolerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, autem (quod dicitur) vellens, mouensque vt castigatius viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadam egit excessa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemesis ait, semper bona est viuentibus secundum legem, & moderatis hominibus, & philologis; at verò contra leges delinquentibus, & his qui aliquibus insidias struunt, & magnas res auspicantur. Nam impedimento esse, & obstarè his que inconsultè & præter animi nostri sententiam fiunt, Nemesis vocamus. Quidam prædunt, quod Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. Plato Dialogo 4. de legib. Nemesis iudicii angelum appellat, dicens: Lenium volatiliumque verborum grauissima imminet pœna. Nam omnibus præposita est Nemesis iudicii angelus huiusce modi inspector omnium. Cuius sententia proximè accedit ad nostram religionem. Nobis enim ex diuinis oraculis verè persuademus, supernum rerum omnium opificem nihil latere, nihilque omnino impunè relinquere: quippe qui, vt cecinit Orpheus,

ἄντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἀκεί, καὶ πάντα βραβείη.

Idem Tragic. Seneca:

Dominare tumidus, spiritus altos gere;
Sequitur superbos vltior à tergo Deus.

Quisque

Differen-
tia inter
Nemesis
& inui-
diam.

Locus ex
Ammia-
no.

Artemi-
dori lo-
cus.

Deus om-
nia vi-
det.

Quisque te. Num cupit sub velo silentii, quod egit cum morfu aliquo & metu, quem ingerit patrata obscenitas, & relinquit post se. Latebræ quarantur & diuerticula, nox & umbræ, quæ ministræ sunt & seruiant flagitio murræ testes. Lucida Solis facies omnibus suspecta est, & à die formido, ne reuelet ac prodatur. Sed oculum diuini quis fallat? Magnus est & acutus, penetrans noctes & nubes, cuius aciem nec abyssi terminent aut cardines orbis, Præsentem tamen illo, nulla nos libidinis species non polluit. Modò clausum sit cubile, & obferatæ fores, ne tertio pateant, in calore suo transeunt iucesta concubia, seposito cum vestibus pudore ac metu. Cum in cambio sedet vsurarius, & pauperum sudores lingit fallaci & insidioso calculo; cum multiplicatis luetis panem deuorat esurientis animæ, & ad ossa deglubit iniusto æris auctario; quando totus in rasura nummaria, de vendendo cælo & anima delibet, bonus tamen haberi vult & beneficus in congressibus, quia nemo deprehendit oculus in inspector in hebraismo illo feneratoris aperte malum. Qui factionibus claudesinitis conspirant in cædes, & latrocinia meditantur, aut bonis alienis, vt vultur aut coruus cadaueri, inhiant: qui magicis secretis imbuti contesserant animam sacrilego fœdere cum desertoribus angelis, modò recondita sunt, & inclusa in adyto pectoris, pueros se iudicant scelerum, & procul culpa. Ergo cæcum sibi Deum fingunt isti tales, nec videre quid agant. Erratis, quibus hoc persuasum. Diuinus enim intuitus, quem nec atomus fugit, vel apex rectum in toto hoc ambitu, videt acta & concepta, notat, & tandem eruit quocumque scripio seposita custodis animi; frangit sigillum conscientiæ, & quicquid inscriptum arcani profert, iudicat, damnat. Experiuntur plerique; completo iam facinore, morsum aliquem ac dolorem intrinsecum, turbantur ac trepidant, & quod factum, expunctum vellent & infectum; obuertantur enim ante oculos & pungit futurorum memoria, seu veritas iudicii, & rigor pœnarum, quia vindictam indignantis Dei se incurrisse, secreto licet flagitio, tacita meditatione præsumunt. O aculeum mentis, quam altè infigeris? ô duram Nemesin, quam pertinaci insequeris pede? Præeant hæc, aut subeant, dum in apparatu propo-

situm scelus est, & in via, subsistet fracto impetu velut iniecto fræno. Ast nunc promissi fidem soluamus, & adductis aliquot exemplis rigorem Nemesin ostendamus. Prodeat ergo impius ille Nero, qui post multa improba & scelerata facinora tandem suam perpeffus est Nemesin. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum, qui prehendi nõ potuerunt, cui enim senatus coactus fuerat assentiri, huius statuæ populus noctu culum suspendit; palam etiam voces audiebantur, his conceptæ verbis: *Nero matrem interfecit*: quas multi ad Neronem deferebant, non tam vt afferrent interitum delatis, quam vt Neronem apud Neronem accusarent. Tandem post miseram, impiam, & indignam omniud vitam, à senatu iudicatus est, vt nudus per publicum duceretur, furca eius inserta capiti, virgis ad mortem vsq; cæsus, atq; ita præceps de saxo daretur, vt retulit Xiphilinus, & Eutropius. Passus est etiam suam, certè vt atrocissimam, sic iustissimam Nemesin Seianus, magno quidem, sed fallaci honore sub Tiberio lactatis, adeò vt imperatori pro collega haberetur; sed & Liuia Drusi, filij Tiberij ab eodem stuprata, & Druso veneni potione per Eudemum medicum extincto, quod deniq; Prætorianos militesq; alios multis ac magnis largitionibus sibi deninxisset, eoq; in principem coniuisset, Tiberius hominem non aperta vt, sed paulatim depressum irretiuit, eumq; in senatu accusauit. Crimine patefacto, Patres ita censuerunt, vt Seianus capite multaretur, eius corpus in Gemonias proijceretur, in liberos etiam animaduertetur: qua de re multa Dio lib. 58. Corn. Tac. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbe dictus & sceleratè factis, alijsq; multi. Demadi pessimè cessit, qui dum funeribus necessaria venderet, oprasse dicebatur vt in hac arte sua grande maiusq; solito lucrum obueniret, itaq; damnatus est, quia id vorum nisi ex mala mente, pessimoq; in Rempub. animo proficisci iudicatum est: adeò id lucrum non posse sine multorum morte contingere. Retulit Seneca de benefic. 6. Sic Theodoto præceptori Ptolomæi Agyptiorum regis sua lingua fuit extio: nam cum Pompeium interficere persuasisset, quia mor tuos non mordere dixisset, imò verò festo iactasset Cæsare Iulio fortiorem, in Asia tandem à M. Bruto deprehensus, meritas

*Nero Nero
mesin ex
perius.*

Seianus

*Demadi
des.*

*Theodoti
tus.*

pœnas luit, ut est apud Plutarch. De Nefi idem Plutarchus disputatione De ijs, qui serò corripuntur à numine, multa eruditè collegit, ut & Gyraldus Syntagm. 15.

Vide etiam Petrum Crinit. de honesta discip. lib. 19. cap. 6. Natal. Comit. Mytholog. lib. 9. cap. 19. Prouerb. *Adrastia Nefis*.

Tandem tandem iustitia obtinet.

EMBLEMA XXIIIX.

ACIDAE Hectoreo perfusum sanguine scutum,
 Quod Graecorum Ithaco concio iniqua dedit,
 Iustior arripuit Neptunus in aquora iactum
 Naufragio, ut dominum posset adire suum:
 Littoreo Aiakis tumulo namque intulit unda,
 Quae boas, & tali voce sepulchra ferit:
 Vicisti Telamoniade tu dignior armis.
 Affectus fas est cedere iustitia.

COMMENTARI I.

I. **I**N littore maris visitur tumulus, affabri opere extructus, latera ferientibus maris undis, quibus clypeus innatat, & ad tumulum adnata. Emblematis epigraphæ ex Hesiodo eruta est, lib. 1. Georg.

— Δίκη δὲ ἵπὲρ ὕβριος ἴσχει
 Ἐς τέλος ἐξελεύσεται. hoc est :
*Iustitia vero emergit super iniuriam eadem
 prodiens. Quæ verba non commodè inter-
 pretatus est Chiliadum author in Prouer-
 bio, Malo accepto sapit stultus, siue quod
 propter admodum componebat; siue
 quod fortè in exemplar incidit corruptū.
 Nam legit ὕβριον, pro ὕβριος.*

II. **A**PPEAR ET id sumptum esse ex dno
 bus Epigrammatibus Græcis lib. 1. titulo
 εἰς Δίκην; primumq; sic habet :

ἀσπίδ' ἀχιλλῆος τὴν ἕκτορας αἶμα τι-
 σαν,
 λαρτιάδης δαναῶν εἶλε κακοκρίση.
 ναυηγὸς δὲ θάλασσα κατέσπασε, καὶ παρὰ
 τύμβον
 αἶαντος νικτὴν ὄρμισεν, ἐκ ἰθάκη.

*Pelidæ clypeum non aquo cessit Vlysses
 Iudicio, plenum sanguinis Hæctori.
 Sed mare naufragio detraxit; nãq; natãdo
 Is tumulum Aiæcis, non Ithacam petiit.
 Clypeum, qui Hæctoris sanguinè biberat,
 Laertiades Græcorum obtinuit iniquo
 iudicio.*

Naufrago [Vlyssi] autem mare detraxit,
 & ad tumulum

Aiæcis natantem deiecit, nō ad Ithacam.
*Quem clypeum Laertiades à iudice Græcū,
 Hæctorio sparsum saepe cruore, tulit;
 Naufragium passo mare ei abstulit, adq; se-
 pulchrum*

Aiæcis pepulit fluctibus, haud Ithacam.
 Sanctius hoc modo vertebat :

*Hæctorio clypeum Pelidæ sanguine tinctum
 Iudicio Danaum falso habuit Ithacus.
 Per mare dissectus, diuisa puppe sepulchrū
 Concutit Aiæcis, littora non Ithaca.*

Quod autè sequitur, Alcibiatus ipse expres-
 sit, sed musa paulūm fusiore, addiditq; que
 postremò ἐπιμύθειον.

καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον
 ἀθῆνης,
 καὶ κρίσιν ἑλλήνων συγερῆν ἀπέδειξε θά-
 λασσα.
 ἀσπίς ἐν ἀπυγιοῖσι βοᾷ, καὶ σῆμα τι-
 νάσσει,

αὐτόν σ' ἐκκαλέεσα τὸν ἄξιον ἀσπί-
 διώτην.
 ἔγρεο παῖ τελαμῶνος, ἔχεις σάκος αἰο-
 κίδαο.

Minos sic vertit :
 Rectè Neptuneus iudicium tulit, meliūs
 quàm Minerua ;

Et iudicium Græcorum odiosum [ini-
 quum] ostendit mare.

Scutum in littoribus clamat, & monumentum
 agitatur,

Ipsū te vocans, [ὁ Αἶας] dignum scuto
 bellatorem :

Exurge ὁ filii Telamonis, habes scutum
 Αἰακιδᾶ.

*Æquior est index Neptuneus Palladè longè,
 Et mare iudiciū Græcorum ostēdit iniquū.*

*Nam monumentum agitatur scutum, & te
 in littore clamat,*

*Vnum te appellant dignum, Αἶας ὁ bone,
 scuto :*

*Eia agedum Telamoniade, scutum excipe
 Achilles.*

Versio Sanctij sic habet :

*Iudicio pulchro Neptuneus Palladæ vicie,
 Arguit & Grainum iustus suffragia Pontus.
 Nam clypeus reboat Pelagii delatus ad
 undas :*

*Busta quatit, dominum potiozem voce sa-
 lutans :*

*Eia age iam Telamon, clypeum iam cernis
 Achilles.*

Historiam de armis Achilles multi aliter
 intelligunt, aut narrant, quàm oportet, nos
 ex Q. Calabri, qui Paralipomena scripsit
 ad Homerica Iliada, lib. 4. & 5, carptim
 eandem adducemus. Achille itaq; à Pa-
 ride occiso, adiit Græcorum exercitum
 Thetis, Achillis mater, propositisq; præ-
 miis eos inuitavit, vt cer taminibus filii sui
 funus celebrarent. Porro certaminibus
 confectis Thetis Achillis arma in medium
 protulit, illi offerenda, qui in asserendo A-
 chillis caduere maiorem in Troia nauaf-
 set operam. Αἶας Telamonius, & Vlysses
 sibi iniucem arma petunt. Constituntur
 iudices aliquot ex captiuis Troianis, idque
 cōsilio Nestoris, ne spe frustratus vel Αἶας,
 vel Vlysses Græcis exitum strueret. Quare
 Αἶας in rabiem & furorem actus in oues
 Græcorum sauit, existimans se Vlyssi, cæ-
 terisq; præceribus necem admoliri. Sed

*Historia
 de armis
 Achilles,*

postea saniori menti restitutus, pudore affectus ob ea, quæ patrauerat, sibi mortem conficiuit. Troiani itaq; iudices Aiacem armis spoliarunt, non Græci, quamuis Ouidius aliter videatur sentire, lib. 13. Metamorph. & Sophocles in Mastigophoro, cum inquit: Νῦν δὲ ἄντα Ατρεΐδαι φῶτι πανταργῶ φρένας ἐπραΐξαν. id est: Nunc verò arma ipsa Atrida homini versutissimo tribuerunt. Illud tamen potest accipi velut ab irato homine dictum, qui temerè in principes Græcorum debacchatur, quasi ipsi sponte dederint, non iudices. Hoc autem de iudicibus Troianis præter Calabrum asserit etiam Hæmerus lib. 11. Odyss. in fine, vbi sic loquitur Vlysses:

Οἷη δ' Αἴαντος ψυχῇ τελαμαγιάδεο,
Νόσφιν ἀρῆσὴ κει κεχολομένῃ ἐνεκα νίκης
Τὴν μιν ἐγὼ νίκησα δικάζομενος παρὰ
νηυσί,

Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλλῆος ἔθηκε δὲ πόντια
μήτηρ.

Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν κὶ παλλὰς
ἀθήνη. id est:

Sola autem Aiacis anima Telamoniada
Seorsum stabat irata propter victoriam,
Qua ipsum ego vici litigans apud naues,
De armis Achille: posuit autem veneranda
mater.

Filij autem Troianorum iudicauerunt &
Pallas Minerva.

Pindarus etiam in Nemeis Ode 8 idem videtur sentire, dū inquit: Κρυφαῖσι γὰρ ἐν ψαροῖς Ὀδυσσῆ δαναοὶ δερᾶπευσαν. id est: Occulis enim iudicij Vlysssem Danaï prætulerunt. Communior nihilominus obtinuit opinio, quod Achille fraudulenter à Paride interfecto, Ajax Telamonis filius, post eum fortissimus Græcorum extiterit, tum quia multa præclarè gessit, tum etià quia sibi sanguine iunctus, & frater patr uelis fuit, & eius corpus libera stesq; arma Achillis & scutum sibi dari à Græcis petiit. Sed Vlysses sua asturia & eloquentia iudicibus Græcis persuasit, vt sibi potius arma, tamquam magis merito darentur; quod & factum fuit. Ajax verò impatiens repulsæ, præ iracundia, illataq; iniuria sibi met ense proprio mortem intulit: quod elegantissimè describit Ouidius lib. 13. Metamorph. Sed quia hoc loco propter hyperbaton confusa non nihil syntaxis, ea sic est ordinanda: Neptunus iustior arripuit scutum Æacida (perfusum sanguine

Hæctoreo, quod concio iniqua Græcorum dedit Ithaco) ἰατῆν ἰν ἀγῶρα ναυσφραγίῳ. &c.

ÆACIDÆ] Achillis, ab Ἀβᾶκο auo, Telamonis & Pelei patre. (111)

Hæctoreo perfusum sanguine [scutum] Id dicit, propterea quòd Achilles Hæctorem maximum Troianorum ducem interfecit. Cretens. lib. 3. de bello Troiano, & Dares Phryg. de excidio Troiæ.

Ithaco] Vlyssi, ab Ithaca patria.

Concio iniqua dedit] Quod scutum Vlyssi adiudicauit iniquus Græcorū confessus. Refertur vel ad suffragia & fauores, vel ad ipsos iudices, Agamemnonem & Menelaum, qui concionem aduocarant, ad ferendum iudiciū de armis Achillis: Fuit ergo vel iniquus confessus & iudiciū procerum; vel iniqua concio ipsius Vlyssis, quam repete ex Ouidij Metamorph. 13. Tria enim significare Concio, notat ex Verrio Flacco Gellius lib. 18. c. 7. Locum, suggestumq; vnde verba fierent. Item cætum popululi. Et orationem ipsam, quæ diceretur ad populum.]

Iustior Neptunus.] Aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ scutum & arma illi abrepta reddiderit. Tacitè videtur alludere ad id quod postea dicit, plus inesse piscibus marinis humanitatis & fidei, quàm hominibus. Seneca Declamat. 1. Controuersiarum 7. O maria iustiora iudiciis, ò mitiores procellæ patre? Sic Ouid. 1. Tristium, eleg. 4. vbi poeta suos labores cum Vlyssis laboribus comparat:

Cumq; minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis:

Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Idem 3. eiusdem operis elegia vdecima: Neptunusq; minor quàm Iouis ira fuit.

Apud eundem, Dido Æneæ:

Iustior est animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video Hyperbolē: & quidem mari nihil est implacabilius. In Epigrammate Græco fit comparatio inter Neptunum & Palladem, sic: Καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον Ἀθήνης. hoc est:

Multo melius iudicauit Neptunus quàm Pallas.

Igitur expone, Neptunus iustior fuit Pallade & cæteris, hoc est, mare melius iudicauit quam sapientia. Porrò Neptunus dicitur à nando, paulùm primis litteris immutatis, auctore Ciceroe lib. 2. de Natura

Neptun
vnde a
Eius.

tura

Aliter sè
tè Ouidius.

Itè opinio
vnde Ouidius.

Syntaxis.

tura Deorum .

Arripuit] Verbum celeritatis ad hominum elenandam fidem, eamq; cum Neptuno, id est, maris equitate conferendam. Imò verò quoduis genus bellu, interdum mitius est hominibus, quam ipsi homines in suos .

In aquora iactum] Proiectum in mare vi tempestatis, quæ Vlysem naufragum fecit .

Dominum suum] Aiace, qui dominum quidem iure, post Achillem mortuum, animo retinuerat: possessionem verò minimè, quam Vlyses eloquentiæ viribus obtinuerat .

Littoreo Aiace tumulo] De Aiace tumulo in littore sito alibi dicitur: Ajax autem, vt tradit Sophocles in Mæligophoro, dictus est à particula, *αἰ*, *αἰ*, id est, *Heu*, *heu*. Verba Aiace hæc sunt apud Sophoclem: *αἰ, αἰ, τίς ἄν ποτ' ὄϊσθ' ὄδ' ἐπ' ὀνυμον ζυγίσσειν ὄνομα. τοῖς ἐμοῖς κακοῖς*. hoc est: *Heu, heu, quis unquam putaret sic meum nomen, meis malis allaturum cognomentum*. Pindarus autem longè aliam huius nominis affert rationem, conficta non illepidam fabella; cuius sensus carptim collectus ex Ode 5. Isthm. talis est: Telamonem Hercules belli socium adiunxit, quod in Laomedontem Troiæ regem parauerat. Capta Troia, occisoq; Laomedonte, Telamon pro concione Herculem celebravit. Hercules verò cum sacra Ioni faceret, sic pro Telamone Ioui supplicauit: Jupiter pater, iam sæpe meas audinisti preces; nunc te oro, pater, vt huic viro fortem prolem ex propria vxore tribuas, amicumque meum fortunatum reddas. Hæc vbi dixit, atium reginam aquilam magnam Jupiter è cælo demisit. Hæc tanquam vates aliquis oraculum promens dixit: Erit tibi filius, vt petis, Telamon, quem Aiace, vocabis ex viso alite, viribus præstantem, belliq; sudoribus cunctis populis admirandum. Vocat autem Pindarus hoc in loco *αἰετὸν*, aquilã; vnde *αἰας* dicitur.

Qua boas] Immurmurat, & quasi mugitum bouis edit. metaphora à bobus sumpta; nam *Boo*, as, mugire significat, à verbo Græco *βοῶν*, quod est clamare: vnde *reboo*, & *boatus* .

Voce] *καταχρηστικῶς*, pro sonitu .

Vicisti &c.] *πρωτοποσία* maris ad Aiace: sic se habent fata quædam iudicio-

rum; vt non obtineant nisi post eorū mortem, quorum fuit ius .

Telamoniade] Aiæ Tlemonis filii. Pater Aiace Telamon dictus est à loro, vnde scutum propendet: nam *τελαμὸν* cingulum latum, vnde pendet ensis aut scutum significat .

Affectus fas est, &c.] *ἐξήγησις & ἐπιμύθειον*, ad quod illustrandum succurrit Aeliani exemplum nobile ex lib. 13. var. hist. de Macareo quodam sacerdote Mitylenensi, sed quia liber est in omnium manibus, non adscribam. *Affectus*, inquam, *fas est cedere iustitiæ*. hoc est, *τὰ πάθη τῆ δίκαιοσύνης*. vt h c iustitiæ nomen accipiatur etiam pro veritate, quæ perpetuam se iustitiæ comitem præstare debet. Alluditur autem, nisi fallor, ad oratorios affectus, qui sæpe veritatem rerum opprimunt, aut peruertunt, adeo nihil tam horridum, aut etiam tetrum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur, vt olim dixit artis huius mirus artifex. Sed tamen ad iurisperitorum placitum reuocata sunt omnia hominum iudicia, imò & consilia. Veritati opinionem præpollere; & plus valere quod agitur, quam quod simulate concipitur. Quod & Tullius i. Offic. non minus generaliter videtur dixisse: Efficidum est, vt appetitus rationi obediant, eamq; ne que præcurrant .

Orationis vis.

D E occisi Achillis armis inter Aiace & Vlysem coorta est nonnihil illa, Poetisq; decantata controuersia: quæ sanè Aiace cedere coactus esset astutus, & vaser Vlyses, nisi sua eloquentia tanquam fascino aliquo indices Græcos in suam sententiam pertraxisset. His tamen armis iniuria & dolo partis, non diu potitus est malæ fidei possessor. Retulit enim Pausanias, ea Vlysi naufragio ablata ad Aiace tumulum ad natasse; sic enim in Atticis ille: Dicunt Salaminis accolæ, florem in ea regione primum post mortem Aiace esse vltimū; candidus, & purpureus nonnihil, lilio minor, & caule, & folijs. Litteræ in eo sunt, quales hyacinthis. Historiam indicij, quod de armis institutum fuit, andiui ab Aæolensibus, qui instauratum postea Ilium incoluerunt, quique arma post Vlysi naufragium ad Aiace tumulum eiecta dixerunt. Ossa genium, quæ medici molas vocant, disco adolescentis pentathi fuisse paria ostenderunt. Id autem Deo volente factum

Telamon unde dicitur.

Orationis vis.

IV.

Locus Pausanias.

Boo.

*Veritas, et
ius premi-
tur, non
opprimi-
tur.*

colligit hic Emblemographus, vt alludat ad vulgatum miserorum & afflictorum conquestum, Iustitia verumq; laborat, sed tandem eluctatur: & quāquam prematur, non opprimitur tamen. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentie defensio interclusa respirat. Et pro Caelio, exclamat, magnam esse vim veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiamq; contraque fictas omnium insidias facile se per se ipsam defendat. Idem in Sextiana defensione: Alia quædam ciuem egregium iniqui iudicij procella peruerit, cæteri aut repentina vi percussis, ac tempestate populari, per populū tamen ipsū recreati sunt atq; reuocati, aut omnino inuulnerati, iniuolatiq; vixerunt. At verò qui senatus consilium, qui auctoritatem honorū, qui instituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut concitatæ multitudini iucundi esse voluerunt, omnes ferè Reipublicæ pegas aut præsentis morte, aut turpi exilio pependerit. Per multis sanè exemplis confirmari potest, pletoꝝq; iudicum iniquitate, aut etiam populari iudicio, vel alio modo damnatos, deq; honoris gradu decessisse, qui tandem vita functi, certissimis coniecturis insontes, & ab omni obiecto crimine immunes deprehensū, concitatam de se opinionem non modo non absterlerunt, sed immortalī gloria tandem donati sunt. Opportunè ergo à Liuiο dictum est: *Veritatem laborare saepe, extingui nunquam.* Et enim quæ falsa sunt, vel nullo certè laborante delentur temporis aliquo tractu: vera autem & iusta violentis hominum iniurijs interdum cedunt, sed tandem emergunt. Recte Menander:

Εἶ παντὶ δ' εἰ καὶ τὸ δίκαιον ἐπιτρα-
τεῖν,

εἰς τοὶ δίκαιος μύριον ἐκ ἐνδίκων
κρατεῖ, τὸ θεῖον τὴν δίκην τε συλλαβῶν.

Tempore omni quod iustus est, vincere par est:

Vnus vir iustus infinitus non iustus

Præstat, Deo & iustitia adiuuantibus.

Sententiam verò Alciati carminis enim hoc Menandri monosticho comparo:

ἀγὲρ δὲ πρὸς οἴς τὴν ἀλήθειαν χρένος.

Tempus in lucem tandem veritatē trahit.

Quamuis præclarorum hominum monumenta sicu squaleant, eorum tamen virtus nullis vnquam sæculis obscurari omnino potest. Huc fortè non incommodè illud Pindari, ex Ode 8. Olymp. κατακρύπτει

δ' ἐκόνις συγγένων κεδνὰν χάριν. id est:

Nec pulueris situs oculis congenitum inclinat gratiam. Occurrit interea Seneca cordatus sermo ex epistola 79. vbi de

virtute, quæ suos honores suūq; precium non obtinet, nisi apud posteros, disputat: Quamdiu, inquit, videbatur furete De

moeritius? vix recepit Socratem fama.

Quamdiu Catonem ciuitas ignorauit, respuit? nec intellexit, nisi cūm perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, nisi accepisset iniuriam. Dum violatur, effalsit.

Numquid non forti suæ gratias egit, & exilium suum complexus est? de his loquor, quos illustrauit fortuna, dum vexat. Quā

multorum profectus in noticiam euasere post ipsos? quā multos fama non exceptit, sed eruit? nulla virtus lateret, & latuisse non ipsius est damnum; veniet qui conditam & sæculi sui malignitate compressam dies publicet: paucis natus est qui populū ætatis suæ cogitat. multa annorum millia, multa populorum superuenient. Ad illa respice, etiam si omnibus tecum viuētib; silentium liuor indixerit, venient qui sine offensa, sine gratia iudicent. Et hæc quidem Senecæ verba de veritate iniuria vel ignauia hominum quodam occlusa tempore, sed tandem tamen suum decus obtinente. De iustitia verò numēis certissima inirio lib. 1. in Rufinum Claudianus, quo loco, prouidentiam diuinam fatetur ex eo quod tandem Rufinus sceleris pœnas dignissimas tulisset. Cic. pro Sextio: Hunc ego reditum repndiarem? qui ita florens fuit, vt verear ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse, vt ita redirem. Vide Comment. Manutij fol. 139. b.

Abstulit hunc tandē Rufini pœna tumultū.

Absoluitq; deos iam nō ad culmina rerum

Iniustus creuissæ queror: tolluntur in altum.

Vt lapsu grauiore ruant.

Erigit igitur vos, qui iniquorum violētia oppressi in squalore iaceris; nam etsi eueniat veritatem suppressi, iniustum iusto præferri, tamen Deus veracissimus & æquissimus omnia temporis progressu, vel etiam post mortem vindicabit, redintegrabit, & restituet: &, (quod adagio dici solet) inspiciam, etsi serò, pellem Iupiter. Ideoq; etiam Deum laneos habere pedes veteres Ethnici crediderunt, vt qui certus vindex & ultor, licet admodum tardus, nobisq; iam non sperantibus, iniustitiæ & iniuriantum existat.

Viri excellentes nullo i honore quādi vixerim habiti.

*Tempus omnia a-
derit.*

Etiam ferocissimos domari.

E M B L E M A XXIX.

ROMANVM postquam eloquium, Cicerone perempto,
 Perdiderat patriæ pestis acerba sua,
 Inscendit currus victor, iunxitq; leones,
 Compulit & durum colla subire iugum:
 Magnanimos cecidisse suis Antonius armis,
 Ambage hac cupiens significare duces.

C O M M E N T A R I I

I. **T**RIVMPHATOR cultu regio fe-
 deat in curru triumphali, quem le-
 ones subiugati & lupati trahant. Formam
 autem currus triumphalis lubens vellem
 ab aliquo accuratè mihi describere, certè que
 hic posita est, nò placet, ob varias rationes.
 Vt verò hac in parte pictura inuenitur, non-
 nulla ex probatis autoribus de triumpho,
 quatenus huic rei inseruiunt, afferam. Se-

natu itaq; triumphatori obuiam proceden-
 te vsq; ad portam Capenam, postea in Ca-
 pitolium se conferebant. Currum præce-
 debant tubicines, & buccinatores, spolia,
 statua, tabula, simulacra urbium expugna-
 tarum, arma, donaria, ministri sacrificio-
 rum. Pone sequebãtur reges & duces cum
 liberis & vxoribus, itemq; alij hostes ca-
 pti, manibus post terga ligatis. Quod ele-
 ganter

*Ritus
 triûphi.*

ganter expressit Ouidius, 4. Trist.

Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,

Cumq; ducū titulis oppida capta leget?

Vinclaq; captiua reges ceruice tenentes,

Ante coronatos ire videbit equos?

Hic qui Sidonio fulget sublimis in ostro,

Dux fuerat belli, proximus ille duci.

Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot annes,

Plena fera cadis, plena cruoris erāt. &c.

Sed propius ad rem. Tandem ipse triumphator quatuor candidis vehebatur equis, ipse auro insidens curru, qui non bellicarum, neq; ludicrarum qualrigarum, sed turris rotundæ instar constructus erat, auro gemmisq; mirifice cætatus, vt Plutarch. in Aemilio, Appian. in Libya & Mithridatica, Zonaras de triumpho Camilli tradiderunt. Habes currus formam, videamus triumphantis habitum. Hic purpuream gerebat veltem, auro intertextam, interius verò tunicam palmatam, dextra manu ramum è lauro, sinistra sceptrum eburneum tenebat, & in regia sella eburnea residebat. Vides quam non respondeat hæc pictura. Adde, quod eodē curru aliquando vehebatur triumphantis vxor & liberi; imò & carnifex, teste Plinio lib. 28. cap. 4. & Isidoro lib. 18. c. 2. qui ait: Quod verò à carnifice triumphantes contingebantur, id erat indicio, vt ad tantum fatigium euecti, mediocritatis humanæ commonerentur. Sed his talibus in nostro hoc curru vbi locus? Totum triumphi apparatus qui discere cupit, adeat præter citatos Dionys. Halicarnas. lib. 2. & 5. Valer. Max. lib. 2. c. 8. Iosephum de bello Iud. lib. 7. ex neotericis Guidonem Pancirollum de rebus memorabilibus, Anton. Valtrinum de re militari Rom. lib. 7. & ante omnia Roberrum Valturium de re militari lib. 12. & alios.

EPIGRAPHEN huius Emblematis, Etiam ferocissimos domari, videtur mutatus Alciatius è primo Annal. Cornel. Taciti, vbi facta Augusti præclara paucis complectitur, deque mutatione reip. Romanæ agit: Posito Triumuii nomine, Consulem se ferens: vbi militææ donis, populum annona, cunctos oculi dulcedine pellent: insurgere palatim, munia senatus, magistratuum, legum in se trahere, nullo aduersante: cum ferocissimi per acies, aut proscriptione cecidissent. Testis huius li-

storix potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem civili bello cum dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus iugum subire illo prodigio significante. Nam quod ita restus est cum Mima Cytheride supra monstrata etiã illarum calamitatum fuit. De Ciceronis vita, factis, & causis interitus, quibus M. Antonius eum ad necem postulauit, (quorum potissima hæc fuit, quod Cicero, cum sibi, è re sua, maximè opus esset, seruire temporari non poterit) plenissimè agit Plutarchus. Nam huius operis breuitas tanti viri præclara factio: non potis est comprehendere, iustum enim volumen desiderant. Illa tantum referemus, quæ lucis non nihil huic emblemati possunt asferre. Cæsarem in Senatu confossum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui tyrannidem perferre non poterant; qui tamen cum aleam periculosissimi & funestissimi consilii subissent, longè aliter cecidit quam putassent; tyrannum enim de medio sustulerunt, at ipsam tyrannidem tollere non potuerunt. Statim enim perturbatis rebus, & omnium confternatis animis eandem potentiam nescio quo fato M. Antonius occupauit, quoniam moribus & vitæ instituta dissimilis, aliisq; partibus Cæsare inferior: cui aperte omni contentione animi restitit M. Tullius, & plerique alii nobiles Romani. Eam quidem quam non modò antè præsentiebat, sed plane experiebatur insanam M. Antonii rabiem, non dissimulauit ipse Cicero, 2. Philipp. eum ait: Doletis tres exercitus populi Romani interfectos? interfecti Antonius: auctoritas huius ordinis afflicta est? afflixit, Antonius: desideratis clarissimos ciues? eos quoque eripuit vobis Antonius: omnia deniq; quæ postea vidimus (quid autem mali non vidimus?) si rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. Et deinde subicit: Versatus in bello est, saturauit se sanguine dissimilimorum sui ciuium. Itemq; 3. Philip. ait, eum in hospitis tectis Brundasi fortissimos viros, ciues optimos, iugulari iussisse, quorum ante pedes eius morientium sanguine os vxoris respersum fuisse constabat. Certè Plinius lib. 14. cap. 22. Antonium sanguine ciuium ebrium, & eum sitientem nominauit. Actionibus igi-

Emblema tra-
ctum ex
Plinio &
Cicero-
ne 2. An-
toniana.

Currus
formæ.

Habitus
triumphantis.

M. Anto-
nius ty-
rannus.

II.
Vade eru-
ta inscri-
ptio.

tur Philippicis à Cicerone in senatu habitis sic excauidit Antonius, vt inde omnino, quod aiunt, lapidem mouerit, quo Cicero de medio tolleretur. Itaq; composita inter tres Romanorum duces pace, Lepidum, Antonium, & Cæsarem Augustum, trium viratus inuaditur; sit ciuium proscriptio: vbi Antonius ea conditione auunculum suum proferibi passus est ab Augusto, vt Cicero sibi ab eodem proscribendus traderetur. Quare Cicero cum tota domo proscriptus Astutam primò nauigauit, mox Circeios, in terram postea descendit, nondum omni spe de Octauio abiecta; Astutam pedibus rediit. Hinc filiis suadentibus Formias transtuersis itineribus processit: quo cum appulisset, corui infausto volatu ab infausto appullu arcere voluisse visi sunt. Hinc lectica delatus est in proximam villam suam, neq; ibi diutius commorari est ausus, coruis iterum omnia garritu infestantibus; reuersus itaq; in Formianum, vt nauim cõscenderet, cum in altum prouectus esset, ventisque aduersis agitata, & vitæ & fugæ eum cœpit tædium. Referebatur igitur lectica ad nauem, cum Popilius Lænas (quem aliquando Cicero in Senatu capitali iudicio defenderat patronus) eum globo militum Antonii obuiam occurrat. Sensit Cicero eos ad eadem missos, continuo lecticam deponi iussit, hicq; sine gemitu barbaram sibi læua manu (qui mos illi fuisse dicitur) demulcens venientes excepit, atq; ex lectica prominens caput immota ceruice amputandum Popilio præbuit. Interfectus est ergo annos natus quatuor & sexaginta; caput ab Antonio inter duas manus in rostris positum fuit, quo loco orationes in Antonium Cicero habuerat. Nec cohibere lacrymas potuit tota ciuitas, cum recessum Ciceronis caput in illis suis rostris spectaret: nec aliter ad illud videndum, quam antè ad audiendum conuertebatur. Valer. Max. lib. 5. c. 3. multa, Seneca 7. Controuers. 2. & Suasoriar. 6. capite, Appian. lib. 4. belli ciuili. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funestum ita deslet:

*Abstulit vna dies aui decus, istaq; luctu
Continuit Latia tristis facundia lingua,
Vnica sollicitus quondam tutela salusq;
Egregium semper patria caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusq; togaq;
Publica vox sanus aternū obtinuit armis;*

*Informes vultus, sparsamq; cruore nefando
Canitiæ, sacrasq; manus, operumq; ministras
Tantorum, pedibus cuius proiecta superbus
Præculcauit oians: nec lubrica fata, deosq;
Respexit, nullo luctu hac Antonius aui, &c.
Quemadmodum autem in abscissum Ciceronis caput ignominiosè læuerint M. Antonius, & vxor eius, recitat Crinitus de honesta disc. lib. 1. c. 8. Quamquam ad Emblematis explicationem (subiungit Claudius Minos) videamur adduxisse, quæ studio cuiq; satisfaciunt: tamen adiciemus, quod non parum fortasse conducet ad materiam seu fontem carminis huius explanandum. Si enim locus est coniecturæ nostræ dandus (in quo tamen nihil cuiquam velim præiudicatum) videtur id Alcæius duxisse potius ex Antonianæ 2. M. Tullij loco, sed (vt pleriq; doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehementur in effedo Tribunas, &c. sequebatur eum rheda cum lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli hic legunt, *leonibus*, quod non probatur criticis, & ijs, qui maiorem probabilitatem sectantur, quiq; censoriam virgulam in scriptis auctorum meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblemata confinxisse Alcæius, & *leonibus*, legisse pro lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos moueat Plinianus locus, quem attuli, nihil certè moror, cum nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.*

ROMANVM postquam] Est & in hoc hyperbaton, & implicatus verborum contextus, quem sic digerimus: *Postquam M. Antonius, pestis acerba patria sua, perdidit eloquium Romanum Cicerone perempto, inscendit currus victor &c.*

Romanum eloquium] κατὰ τὴν ἐξοχὴν Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipub. administranda à D. Augustino. Plinius senior eum sic lib. 7. c. 30. salutatur: Salus, inquit, primus in toga triumphum, linguæq; lauream merite. &c. Lucanus maximum autorem Romanum eloquij appellat. Eximiam laudem Ciceronis vide apud Plinium loco citato, & lib. 31. c. 2. Item Cœsium Rhodig. lib. 25. cap. 3.

Perdiderat] id est, perdidisset, de medio sustulisset. Martialis pulchro epigrammate comparat scelus Phœnii, qui Pompeium occidit, cum scelere Antonij, lib. 3.

Epigr.

Fons Emblematis alter.

III. Syntaxu.

Eloquentia parës Cicero.

Ciceronis
13a.

Ciceronis
des.

Epigr. 24.

*Par scelus admisit Pharijs Antonius armis,**Abscidit vultus ensis uterq; suos.**Illud laurigeros ageres cū lata triumphos :**Hoc tibi Roma caput cū loquereris erat.**Antonij tamē est peior, quā a causa Photini,**Hic facinus domino prastitit, ille sibi.**Alciatus
notatus.*

Fallitur tamen Alciatus in temporis supputatione, quod paulò autè innuit Minos; nam ante mortem Ciceronis Antonius iunxerat leones, vt ex Plutarcho, & ex Plinij verbis citatis patet. Et ex Cicerone ad Atticum lib. 10. cum inquit: Tu Antonij leones pertimescas caue. Et in 2. Philip. Sequēbatur rheda cum leonibus, sic enim legendum, non leonibus, vti videtur legisse Alciatus.

*Pestis
patria.*

Patria pestis acerba sua] Allegorica ne fatij hominis, Reiq; pub. perniciosi hostis, descriptio, quam sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinarijs, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cū Clodium aliquando tetram & irmanem belluam, sæpè furiam, sæpius pestem appellat. Sed & Gabinium atq; Pisonem, duas imperij Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipubl. hostes Aristigona, Nabim, Catiliuam, pestes, morbum & vomica patriæ appellat, id est, νόσημα & ἀπόνημα πόλεως, sic Virgil. Aen. 3. Harpyias pestera & iram Deorum: & 12.

*Turni se pestis ad ora**Fertq; refertq; sonans.*

Non mihi tempero, quia & hæc adiiciā, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis instituiimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim, pestis, παρά τὸ πείνει: vnde ducta vox antiqua, pessum. Pernicies etiam à perneando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adefset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens ita de amore suo:

*Me miserum aspice: & si vitā puriter egi,**Eripite hanc pestem, perniciemq; mihi.*

Idem ad Rufum:

*Eripuisti, heu heu, nostra crudele venenum**Vita, heu heu, nostra pestis amicitia.*

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem panisper reprimi. & ibidem: Atque debetur non modò hæc tam adulta Reipubl. pestis, verum etiam stirps ac semen malo-

rum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, sic iste Reipubl. causa belli, causa pestis atq; exitii fuit. Et Philip. 7. Tetram & pestiferam bellam ne inclusam & constructam dimittatis, caueat. Apuleius 5. A fini auri, de fororibus Plycha: Sed iam, ait, pestes illæ, terribilæq; furæ anhelantes vipereum virus nauigabant. Idem lib. 7. Verum fortuna meis cruciatibus insatiabilis aliam denuò mihi pestem instruxit. Eodem schemate dixit idem Apuleius 9. A fini, de muliere quadam: Sed omnia prorsus vt in quandam cenosam latrinā in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens: Vt esset, ait, criinum sedes, maledictorum materia, locus quidem expositus, in quem spurcitie se omnes scenarum collutionibus deriuarent. &c.

Iunxit; leones] Præter ea, quæ de iunctis leonibus adducta sunt, legimus apud Plutarchum, hæc pompam non fuisse tum primū ab Antonio vsurpatam: constat enim iam olim Annoni Duci Carthaginensium malè cessisse, quod leone pro iuuenito vsus fuerit ad ferendas sarcinas, pulsū que in exilium eo nomine, quia id tyrannidem potendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in memoriam hieroglyphicum EMOLLITÆ FEROCIAE, vbi Bacchus curru trahitur à tigris, cuius animalis effigies indomitam & efferatam sæuitiam arguit. Sed ad rem. In Antiochi numo videre est leonem ferè humi procumbentem, & superuolantem noctuam: quo significatur, vires cedere sapientiae. Leo enim roboris habet hieroglyphicum: noctua verò Mineruæ. Referrem & leones subici magnæ Deæ vehiculo fuisse solitos, eosque Solis trahere currum, sed hæc non sunt huius classis. Certè in Faustinae veteris numo Cybele turrita sellæ Leonis insidet, quæ orbem intra manum & genua tenet, cum inscriptione, MATRI MAGNÆ. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum Elefantos quos habebat ad pompam institutos, conatum assuefacere, vt sessorem paterentur: quod & ab aliis tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonij leonibus iam satis, si tamen admonuero id ostentum à Cicerone ipso met præuisum, Epistolis ad Attic. Tu Antonij leones pertimescas, caue: nihil est illo homine iucundius, &c. quæ

*Bacchi
currus
tractus à
tigris.**Leones
magna
Deæ cur-
rum vehi-
tes.**Pestis ety-
mon &
vsus.*

locum supra quoq; tetigimus.

ugū qd. *Iugum.*] Nolim prætermiffum quod notat Pierius 48. Hieroglyph. iugū feruitutem significari, & fatigationem. vnde vulgatum illud: *Subdere colla iugo*, pro eo, quod dicimus, in feruitutem trahere, à

sub iugū mittere. bobus sumpta metaphora. *Sub iugum mittere*, castrense verbum est, de quo Liuius lib. 3. Tribus, inquit, hastis iugum fit, huius defixis duabus, superq; eas transuersa vna deligata: sub hoc iugum Dictator Aequos misit. Mitterebantur autem sub iugum hostes discincti, exceptis omnibus armis telisq; vt scribit Festus. Hinc etiam verbum

Pœna furum. *Subiugare.* Nostro tempore sub iugum, quod Græcum Π æmulatur, mittuntur ii, qui picatis manibus rem inueniunt autem quam amittatur, non tamen discincti conducuntur sed à carnifice, & eius paronymis lictoribus strictim cincti: qui dum vno saltu hoc iugum transire coguntur & conantur, fatali nexu irretiti hærent, & è fenestra canabina prospicientes miserandum exhibent spectaculum, cum famæ & vitæ dispendio, & corporis suspendio.

Magnanimos cessisse.] Huic fere simile Acci illud ex Nonio:

Nullum est ingenium tantum, neque cor tam ferum,

Quod non labascatur lingua, mitescat malo.

Ambage hac.] Signis & mutis demonstrationibus eiusmodi. Leones enim iunxit, vt significaret se fortissimos quosque sub iugum misisse. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia multa signat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria significatione pro verborum circuitu, & sententiarum aliorum tortarum ductu accipi solet: at hic, quantum coniectio, schema, vel pompam, aut factum insolentem arguit, quo tacite quid sibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter sumi *μεταφορικῶς* pro verborum circuitu, qualis in criminibus excusandis aut velandis adhiberi nonnunquam solet. Liuius 2. Per amba-

ges tegens ingenij sui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, senes & consulares fallendæ fidei exquirere. & id quidē translatiuit, proprie verò ambages sunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque, Aequoris ambages dixit, sic sæpe apud Cornel. Tacitum Annalib.

1. PROPOSITUR immanitas facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentix plusquã nefariæ insani huius hominis iugatos leones ad currum iungentis. Et hoc quidem certè fat nobis intelligi datur, nullam esse tantam vim, aut firmum animi propositum, nullius tam præfactam vocẽ & sententiam, quæ non coerceri aut edomari queat. Quoties enim vel libertas, vel virtus oppressa, & quasi sopita est tyrannorum violentia? Vltro sese mihi offerunt exempla longè multa de ijs, qui indigna & immeritè extincti nece à multis iam antea actis annis, desiderium sui nobis reliquerunt, vt eorum non possimus vel sine lacrymis, vel iusto dolore meminisse. Vice versa nemo vsq; adeo ferrox, immanis, potens, seu etiam astutus est, quin ab alio, etsi se inferiore tandem domari, vinci, & superare possit.

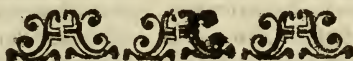
2. Notatur præterea hoc schemate insolentia & supbia, quæ semper & à natu ra victoriæ inest, vt exclamat Cicero in oratione pro M. Marcello, quem vide. Seneca in Troade:

Victor feroces impetus primos habet.

Recitat Plutarchus in Laconicis, Archidamum Agésilai filium, post conflictum apud Chæroneam habitum, cum à Philippo rege Macedonum victore litteras accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsisse: Si metiaris vmbra tuam, haudquamquam reperies illam factam maiorem, quã erat ante victoriam. Grauius admonens, non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quam ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, vt homo se suis, & propriis bonis metiaris potius quam externis, quæ fortuna cum libet, dat, cum visum est, eripit.

IV.
Nihil tam durum quod frangi non possit.

Arrogantia victoria comites.

Gratiam referendam.

E M B L E M A . X X X .

AERIO insignis pietate ciconia nido,
 Inuestes pullos, pignora grata fouet.
 Taliq̄, expectat sibi munera mutua reddi,
 Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
 Nec pia spes soboles fallit, sed fessa parentum
 Corpora fert humeris, praestat & ore cibos.

C O M M E N T A R I I .

- I.** IN summitate recti, turricula eminente
 depictus est nidus ciconiarum, vbi cu-
 bantes ciconie ab altera sui generis aduolan-
 te, cibumq; rostro ferente nutriuntur.
 Ex Oro Apolline Niliaco libro poste-
 riore de Hieroglyphicis tractum emble-
 ma: vel ex D. Basilio Magno homilia 8. eis
 ἔξαήμερον, cum inquit: Iam vetò pietas
 & obsequium ciconiarum erga suos senio
 confectos parentes, satis profecto liberos
 nostros benevolos parentibus atque obser-
 vantissimos efficere potest, modò mentem
 adhibere velint. Nemo enim profusus est,
 qui naturæ sensu prudentiaq; sic destitua-
 tur, vt non mediocri pudore cum existi-
 met dignum, quisquis quod ad virtutem
 atti-

attinet, fuit se ab alitibus istis, nulla rectæ rationis vi præditis, deprehēdi infetioem. Illæ genitorum per senium defluxu penarum degere rauescentem suismet pennis circumdatum fouent, & abundè victum, lauteq; submissitantes subsidium etiam ei, quoad fieri potest, in ipso volatu præstant, sensim vtrinq; suis eum subleuantibus alis. Idq; adeo vulgatum est, adeoque notum, vt quidam harum ipsarum alitum nomine vicariam gratiæ dictionem appelletur *ἀντιπελαργωσιν*. Hactenus Basilus. Orus autem Apollo sic: Parentis amatorem significare volentes Aegyptij, ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita non separatim ab illis, verum ad vltimam usq; senectam permanens, parentibus victum sufficit. Idem in libro priore de cucupha in hunc modum scribit: Gratiudinem scribentes cucupham autem pingunt. Sola enim hæc cæterorum animalium parentibus iam semio cōfectis gratiam refert: In quo enim loco ab eis nutrita est, nidum illis conficit, ac pennas vellit, cibumq; sufficit, quousq; tenatis pennis per se ipsos iam parentes cibum parare possint. Vnde diuina sceptræ cucuphæ insigniunt. Hæc ille. Cucupha auis quæ fuerit, siquis scire desiderat, à Pignorio inuitatur ad Mésam Ithacam, ad quam ille commentarium scripsit. Non est vtriq; cicuma, quæ videtur esse nycticorax, vt apud Antonium Liberalem. Extat in Chiliadibus elegantissimum prouerbium, *ἀντιπελαργῶν*, vbi pulchra leguntur ex Homero, Euripide, Aristophane, Plinio, cæterisq; Addam nihilominus quod Aristoteles de ciconia scriptum reliquit lib. 9 de nat. animal. Ciconias, inquit, genitorum senectutem inuicem educare vulgatum est. Sed sunt, qui meropes quoque idem facere consument, vicemq; reddi, vt parentes non modò senescentes, verum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec patrem, aut matrem exire, sed in cubili manentes passim labore eorum, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt Sic ille. De hoc argumento nonnulla etiam ex Platone 1. Alcibiad. petas licet. Plin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Atheneo, Homero Iliad. 4. Isidoro lib. de nat. auium, item 12. etymologiar. cap. 7. Aristophane in auibus, Aeliano lib. 15. c. 4. & alijs.

AERIONido] alto, ex subiecto adiun-

ctum *μετωνυμικῶς*, vt apud Virgil. 1. ecloga:

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.
& 3. Palumbes eadē ratione dicuntur aërie.

Insignis pietate] Petronius Arbitrator: *Ciconia etiam grata, peregrina hospita, Pietaticultrix, gracilipes, crocalistria, Aus exul hyemis, ritulus tepidi temporis.* Hinc in nummis Adriani sculpta est ciconia cum inscriptione, *PIETAS AVGVSTI A.* Reges enim antiquitus summo in scepro Ciconiæ gestabant effigiem, in imo Hippopotami, ait Suidas: vt admonerētur, pietatem plurimi esse faciendam, sanctitiam & crudelitatem cohibendam atq; comprimendam. Crinit. lib. 4. cap. 13. Non patitur autem ciconia nos vltra progredi, priusquam Ioannis Mallaræ, cuius Hispanensis, Sanctio amicissimi, carmen apponamus, in quo ciconiæ pietas extollitur. Id est huiusmodi:

Qui leges Aeneæ pietatem in fata parentis,
Cūq; humerus olim dulce referret onus:

Laudas antiquos fratres, exarsit igne
Cū grauis Aetna, suos qui eripuerunt patres.

Miraris quando Iunonis templa sacerdos
Ascendit, gnatus vestræ duobus annis:

Non animum extollis cū parua ciconia
nidus,

A quibus alta fuit, conuehit ore dapes?
Nōne tuas ardens exurit flamma medullas,

Antipælargius cum pia facta vides?
Quæ ratione carent, sunt nostro exempla
labori,

Vt discat grates reddere, parq; pari.
Elogium hoc, insignis pietate, Aeneæ sub Poeta princeps initio 1. Aeneid. tribuit, quod repetitur ab hoc nostro in Emblemate, cuius inscriptio, *Pietas filiorum in parentes.* Verbum, pietatis (quod obiter) inde dictum, quod quæ in ea simul, quasi penitus, & in penetralibus recondantur. Tullius vsurpat id vocabulum sæpe, sed maximè ad Lentulum, per quem fuerat ab exilio reuocatus. Sic enim 1. epistol. initio: Ego omni officio, ac potius pietate satisfacio omnibus, &c. Idem epistol. 9. lib. 1. eiusdem: Periuicundè mihi tuæ litteræ, quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cum illud ipsum grauisissimum, & sanctissimū nomen pietatis leuius mihi videatur?

Ciconia] Fuit ciconia (vt ad fabulas nos

conuertamus) antea pulcherrima puella

Troiana,

Nummus Adriani.

Epigramma de pietate ciconiarum.

Pietas in de dicta.

Fabula de ciconia.

III. erius.

III. erius.

cucupha
atitudi
is sym
lum.

cucupha
uis.

Troiana, nomine Antigone, Laomedontis filia, quæ cum se iactaret formæ pulchritudine Iunonem superare, à Iunone in ciconiam conuersa fuit. De qua Ouidius 6. Metamorph.

Pinxit & Antigonen nusam contendere quondam

*Cum magni cōsorte Iouis: quam regia Iuno
In volucrem vertit, nec profuit Ilion illi,
Laomedonue pater, sumptus quin candida
pennis,*

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Huc alluisse crederem Virgilium in illis verbis, *σπρεταq; iniuria forma.* neque exponendum ibi, *que*, pro id est, vt aliqui putāt, qui omnia simul coniungunt, videlicet iudicium Paridis, *σπρετα* iniuria formæ. Sed hoc curiosus lector diiudicet. De ciconia Noscopulus *περὶ σχεδῶν · πέλαργος ζῶν, ἀρ' ἔ ἀντιπελαργῶσι, ἐπὶ τῶν ἐπισημαμένων χάριν, ἐφ' ὧν ἔσ' ἔπαθον, καὶ ἀντιδιδόντων, διὰ τὴν τῶν πελαργῶν πρὸς τὰς ἑαυτῶν πατέρας ὅτε γηράσκουσι, καὶ δεμονίαν καὶ ἀντίδοσιν τῆς γεννήσεως αὐτῶν καὶ ἀνατροπῆς.*

Virgilius
explicatus.

Inuestis.

Inuestes.] Impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa doctè Fornerius Selection. 1. cap. 29.

Liberi pignora.

Pullos pignora.] Appositio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutua habentur pignora. Ouid. 3. Fastorum:

Inque sinu natos pignora chara tenent.
Sic Nonella Valentinianni de libertis: Itaq; libertus, qui cuius Romani priuilegium fuerit consequtus, siue vnicum pignus, siue plures cuiuslibet sexus habeat filios, cum mori cœperit, soboli suæ omnes proprias si maluerit facultates supremo securus dimittat arbitrio. Claudia. 1. De raptu Proserpinæ, vbi Pluto queritur fe priuari spe sobolis:

*Ast ego deserta mærens inglorius aula
Implacidas nullo solabor pignore curas?
Et paulò post de Cerere:
Càmēdat Siculus furrim sua pignora terris,
Idem 3. ciuid. operis:*

*reuocat tandem custodia chari
Pignora.*

Taliaq; expectat &c.] Sibi vicem repen sum iri sperat, cum fuerit affecta ætate, & alieno opus habuerit subsidio.

Nec pia spem &c.] nec pulli educati pa-

tiuntur parentum spem esse inanem, sed ijs subueniunt cibando, gestando & fouendo. hinc præclara verba *γηραβοσκεῖν, γηροτροφεῖν, γηροκαμῆν.*

Ο Μ Ν Ι Β Υ Σ ijs, qui humanitatis iura colant, ab ipsa omnium magistra natura persuasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modo arcauo aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animalium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconia enim, vt est apud Solin. cap. 43. Polyhist. quantum temporis impenderit scætibz educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Itaq; hæc & pietatis, & grati animi symbola gerūt, vt videre est apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores aibus esse. Atqui par est eo lubentius & alacrius natura nos reddere quod accipimus, nimitum vitam eorū conseruate tutariq; que, qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior est nostra conditio, eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem extendendam. Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi facient, eamq; rependent pietatem, quam priuam in parentes exhibuerimus. Nec verò est quodd pluribus has naturæ leges cōmonstreremus, quandoquidem omnes norint, post tria illa, quæ ad diuinum cultum spectant præcepta, primum rerum humanarum decretum esse, vt parentes ipsos in honore habeamus: cui & spem certumq; premium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem. Hesiodus huc alludēs, 1. ἔργων, seculū impium describit ab affectis hominum sceleratorū, qui probo conrumeliāq; afficiunt parentes, eosq; senio affectos non sustentabunt. *Iupiter*, inquit, *perdet hoc genus hominum; Ζεὺς ὀλέσει καὶ τὸ ὄνομα γένος ἀνθρώπων οἱ γηράσκοντας ἀτιμῆσουσι τοκῆας, μέμψονται δ' ἄρα τὰς χυλοποῖς βάζοντες ἐπέεσι*
σχέτλιοι, ἐυδὲ θεῶν ὅπιν εἰδότες, οὐδὲ μὲν οἴγε
γηρόντεσι, τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δόσιν χειροδίχμα.
Et hodie quoq; multi sunt, qui non ingratitude solum, quod est maximum om-

IV.
Parentibus quam debemus.

Parentum violatores.

nium

niūm vitiorū , vt inquit Fabius, nomen illud sacrum violare non verentur; sed etiā pugnis & verberibus in progenitores suos scire non erubescunt; quibus tamen iusto Dei iudicio & lege rationis, proprij liberi rependunt vices. Hinc quidam, cū à filio raptaretur, cum ad ianuam perductus foret, ait: *πάυσσθαι ἐκέλευε, καὶ γὰρ αὐτὸς ἐλλίσσθαι τὸν πατέρα μέχρις ἐν ταύτα.* id est: *Desine fili, nam & ego patrem habentis!* Alius se excusans, cur patrem verberasset: Et ipse, inquit, patrem suum verberauit, & ille rursus suum. quin & filium ostendens: Et hic, ait, vbi in virum eua ferit, me quoq; flagris cedit: hoc enim gentile nobis est. Quis autem feret, si filium patri causam necis præstitisse audiat? Porcentum atq; monstrum est certissimum, esse aliquem humana specie & figura, qui tantū immanitate bestias vicerit, vt propter quos hanc suauissimam lucem aspexerit eos indignissimè luce priuarit. Sed vbi est illa naturę vis (ait Cassiodor. variar. epist. 14. lib. 2.) quę amplexu copulę destinatur ad posteros? ferarū catuli sequuntur parentes, à cespite suo virgulta non discerpant, propago vitis proprię seruit origini; & discrepat homo à suo fuis initio? Quid dicamus illa beneficia, quę vel extraneam personam possunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipsis laboratur: ipsis diuitię cōquiruntur: & cū sibi vnusquis que credat abundare quod possidet, cū à patribus adhuc queritur, pro altera potius ætate peccatur. Proh dolor? non merebimur eorum affectum, pro quibus subire non recusamus exitium? Maria ipsa læuis tempestatibus excitata genitoris cura non refugit, vt peregrinis mereibus acquirit, quod proprię soboli relinquat. Aues ipsę, quarum vita semper in escis est, naturam suam extranea sorde non maculant. Cigo-

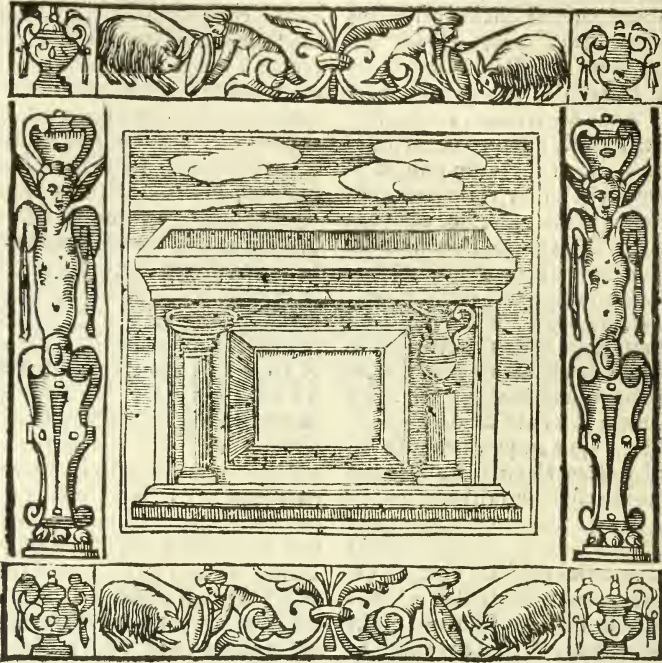
nia, redeuntis anni iugiter nunciatrix, eiciens tristitiam hyemis, legitiam verni temporis introducens, magnum tradit exemplum pietatis. Nam cū parentes eorum pennas senio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inueniri, plumis suis genitorum membra frigida resouentes, eis corpora lassaficiunt, & donec in pristinum vigorem alis grandæua redierit, pia vicissitudine iuuenes reddunt, quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoque non immeritò vita longa seruantur, qui pietatis officia non relinquunt. Hactenus Cassiod. Hanc naturę legem, quod plerumq; à sceleratis quibusdam naturę monstris violaretur, iura ciuilia confirmarunt, vt lib. 5. Si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis: & de alienis liberis ac parentib. C. vbi responsum hoc legitur Antonini Pij: **PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCURRERE IVSTVM EST.** ea tamen alimenta præstari debent pro modo facultatum: & si non præstentur, captis pignori bus & distractis cogetur quis satis dare sententię. Solon vnus è septem sapientibus, si quis parentes non enutrisset, eum ceteri ignobilem statuit & obscurum. Nam vt Cicero quadam oratione scriptū reliquit, quum pietas sit virtutum fundamentum, patrem filius vt Deum vereri debet & colere, neq; enim multò secus parens liberis est. Quid autem potissimum ratione beneficij deuinctus filius, & planè auctoratus parentibus debeat, Aristoteles ita finit lib. 9. Moral. Videtur quoq; parentibus alimenta maximè suggerenda, veluti hoc debeamus, quumq; vt simus ipsi argumentum præstiterint; honestius quoque ea re illis mutuas operas reddere, quā nobis ipsis allaborare: honor itam impendendus eis quemadmodum Deo.

Pietas virtutū fundamentum.

Abſtinentia:

E M B L E M A XXXI.

MARMOREAE in tumulis una ſtat parte columna
 Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
 Ius hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
 Deſunctum puras atque habuiſſe manus.

C O M M E N T A R I I.

ASTAT tumulus operoſa ſtructura
 erectus, in cuius priore facie vtrinq;
 inſculpta apparet columna, quarum dex-
 tra malluuium ſeu pollubrum, ſiniſtra ve-
 ro vrceum ſuſtinet. Accuratè & planè ad
 mentem auctoris hanc reſtituit picturam
 Pignoriuſ, ſit enim columnarum, mentio
 in epigrammate, quarum nihil apparet in
 reliquis editioibus. Epigraphen autem
 non eſſe ſatis plenam, & argumento carmi-
 nis accommodatam cenſent Minos & San-
 ctius; hic mutat, *Abſtinentia iudicum*. Il-
 le verò rectiùs, *Abſtinentia à muneribus*

capiundis.

LEGE Iulia repetundarum cauetur,
 vt vrbani magistratus ab omni ſorde ſe ab-
 ſtineant, neve plus doni munerisve acci-
 piant &c. Vide Alciat. lib. 3. diſpunct. cap.
 9. Sic locutus eſt Horatius 1. Sermon. Sa-
 tyra 4.

*Magnus uterq; timor latronibus: at bene
 ſiquis*

*Et vivat puris manibus, contēnat utrumq;
 Verùm quæcum ad ſymbola propoſita
 ſpectat, malluuium & vrceus integrita-
 tem iudicis, & à muneribus capiundis ab-
 ſtinentiam*

II.

*Vnde peti-
 rum Em-
 blema.*

innocentiam repræsentant. Manuum siquidem abluendarum gestus olim fuit innocentia: quædam aperta demonstratio. Cùm enim quis se innocentem & innummum à crimine aliquo vellet indicare, sed nec vllum in eo admittendo assensum præbuisse, præsentibus quibusdam manus abluere, vt ex ea manuum munditie puritatem animi declararet. Huc quidem spectat illud regij Psaltris; *Lauabo inter innocentes manus meas*: idem quæ est intellectum à peruerso nostri Redemptoris iudice Pilato, cùm accepta aqua manus abluit, innocentiam professus, crimen quæ in Iudæos reijciens.

Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35. Commodè sese obtulit locus ex lib. Aristæ scriptoris Græci, qui est de lege diuina, huic emblemati non parùm ac commodus. Ille sic: *ἐπιπρότισαν δὲ, καὶ τὰτο τινος χεῖρας ἀπονομιζόμενοι τὰς χεῖρας, τὸ τινικαὐτὰ εὐχόμενοι· διεσώρον δὲ, ὅτι μαρτύριον εἶσι τῶ τὸ μνηδὲν εἰργάσθαι καλόν· πάντα γὰρ ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται, καλῶς καὶ ὁσίως μετατρέποντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν πάντα.* id est, *Interrogarunt (Iudæos intelligit) cuius rei causa manus abluerent vota facturi: significarunt illi id fieri in testimonium & argumentum nullius sceleris perpetrati: Nam quod per manus omnes conatus soleant expediti, ita pulchrè & sanctè ad iustitiam omnia referrebant.* Apud Aegyptios per ignem & aquam, vt quæ continebantur thuribulo & phiala, maculas, labefcè detectas elutasque optimè didicimus significati. Apud quasdam gentes suffitio erat in vsu, qua qui prosequerentur funus, quia polluti haberentur, aqua sparsi solebant ignem supergredi, vt qui sibi persuaderent, purgationem ita fieri. In aqua puritatem hanc intellexit Catullus, cùm ait:

Aut quilibet qui puriter lauit dentes.

Nonnulla sunt apud Cassiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant, ex eo petat, qui volet, lib. 9. epist. 19. & lib. 11. epist. 8.

VRCEVS] Aqualis, vas terreum aut æneum ad aquam excipiendam aut hauriendam. Horatius in Arte:

Amphora cæpit

Institu, currente rota cur vrceus exit?

Malluium] Pollubrum, vas, lebes, seu sinus ad manus abluendas, quasi manulauium. Baysius in libello de vasculis sic ait:

Nonnulli peluim à peluendo dictam volunt, alij à pedem lotionem: inde pelluium, vas in quo pedes lauantur; malluium verò, in quo manus.

Hæc forma] hæc designatio symbolorū, Ius dictum.]

Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui ius dicit. Ius dicere ipsorum est magistratum. Cicero pro Flacco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum: Quippè ius Laodiceæ me dicere cùm Romæ Plotius dicat. & 10. Antoniana: Qui cùm Prætor vrbani esset, vrbe caruit, ius non dixit. Illud tamen paulò

Ius dicere.

distinctius est explicandum, ne mihi diem dicant iuris studiosi. Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicentis, ff. de iurisdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc est, Prætoris, officium esse latissimum. At non modò Prætozem intelligimus iuris dicentis nomine, sed & præfectum vrbi, vt ff. de off. præf. vrb. l. 1. & De in ius voc. l. 2. præsidem prouinciarum, l. cùm hi. §. sed nec mandare, ff. de transact. & ædilem curulem, qui certis de causis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis vsitatum, vt ius dicentis verbo, Prætor appellaretur, velut iuri dicundo præ alijs constitutus, l. 2. §. populo, ff. de orig. iur. At de vrbis Prætoze id modò intelligimus: alij enim qui creati sunt Republicæ augefcente, ius non dicebant, sed tantùm de capitalibus quæstionibus cognoscerebant, quæ ipsi obuenerant sorte, vnde Quæsitores appellati. Ne longior sim, ita statuo, alium fuisse à Prætoze iudicem, & à ius dicente: quod planum est ex M. Tulio, 2. in Verr. & pro Rabirio Post. Itaq; distinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt stipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tamen si aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporibus Imperatorum (quo antiqua penè omnia obsoleuerunt vnà cum linguæ Romanæ puritate) iudicium nomine quicumque magistratus et maiores appellari cœperunt.

Sine sordibus] fuisse ἀδόσιτον κριτήν, indicem incorruptum, & à muneribus capiendis alienum, qualis ab Horatio describitur 4. Carm. 9.

Vindex auara fraudis, & abstinentis

Ducentis ad secundam pecuniam &c.

Sordes autè pro auaritia, & nimia parsimonia poni notum est. Horatius 1. Ser. Sat. 3.

Si neq; auaritia, neq; sordes, ac mala lustra Obijciet verè quisquam mihi.

Hinc sordidi, tenaces, auari, & qui ex rebus vilissimis quæstum captant. Italis *Spilorci*, *Tacconi*, *Lesinanti*. Germ. *Spaerling*, *Kis-senpfenning*, die ein laus umb den balg schinden.

Defunctum] qui iam officio suo viuendi functus est, & finem imposuit.

Pura manus.

Puras habuisse manus] καθαρός χεῖρας, vt dicuntur in Nouella. 8 Hi puris manibus viuere dicuntur, qui pure atque integre vitam transigunt; qui neq; dolo, neq; aitu alijs negotium ficesunt; qui de niq; sunt (vt hic Alciatus intelligit) ἀδωροδοκῆτοι, i. à munerib; accipiēdis alieni.

IV.

REPRÆSENTANTVR iudicis æquissimi & incorrupti notæ, quibus post mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte, mal iunium in altera depictum, arguit sepulti hominis in administranda iustitia æquitatem & innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quemque maximè commendant, sic ab eo si abscedant, non iudex, sed impius & inhumanus carnifex habendus est. Reclamant enim aduersos iniquos iudices, & diuinæ & humanæ constitutiones, quod in Republ. bene liberaliter quæ instituta nihil debeat incorruptius obseruari quàm iudicium, quod lingua sapientis quàm nummis peruertere solet. Quamobrem non iniuria Cicero dicebat, se non intelligere, cur qui sententiã pecunia corrumpit, pena dignus sit; qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis est nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipse perpetuò meminisse Deum habere se iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire possit. Et ne quid hic nota dignum transiliam, verba Iustiniã, quæ integra reperiuntur in primo Codicis, titulo de mandatis principum, huc adscribam, digna quidem illa, quæ literis atreice pallini consignentur: θεῖ τοίνυν σε καθαρός παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἀπασης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων καθαρός φυλάττειν θεῶ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδενὸς ἀπτεσθαι κέρδους, μήτε μέζονος, μήτε ἐλάττονος, ἀλλ' ἀρκέσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τῷ δημοσίῳ σοι χρηηγουμένοις, καὶ διὰ τε σαυτὰ διὰ τε τῶν περὶ σε καθαρῶν αὐτοῖς πανταχόθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον. Oportet igitur te purè susipientem hoc administrationis munus, procul ab om-

ni largitione, præ alijs omnibus, mundas seruare Deo, nobisque, & legi, manus, nullum lucrum contingere, neq; maius, neq; minus, neq; captiosum quiddam contra subiectos facere negotiando, sed contentum esse solis a fisco tibi ministratus, & tam per te quàm per eos, qui circa te sunt, purum eis vndiq; seruare ius. Suetonius in Tito ait, Pontificatum maximum idè se professus accidere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit. Puritas hæc manu reuocat mihi in mentem ridiculum cuiusdam factum, qui cum de iudicis iniquitate & in clementia apud vicinum conquereretur, vicinus monuit vt manus iudicis perungeret (largitionibus rem aggrediendam intellegens) idq; exemplo curruum persuadēs, qui nisi axes habeant probè perunctos, non nisi stridore & strepitu promouētur. *Vver schmier, der fabrt*. Monti memor, ille die constituta ad tribunal comparet, accepta secum axungie copia, qua, dum aduersarius rem agit, ille iudicis manus & vestè non perfunctoriè perungit, vel hæc ratione iudicem sibi lenem & clementem facturum. Sic sanè fit, vt plerumq; causa cadas, aut differaris, nisi iudicem vngas manus, non quidem axungia, sed linimento ex chryssiti & argyrii præparato, siquidem facile *Causa perduntur, qua paupertate feruntur*. Inueniuntur & hodie Stratocles & Dromocides, quorum sermo omnis, cum de Republ. negotio aliquo capessendo, deq; tribunilibus colloquerentur, erat, vt se inuicem ad auream messem inuitarent Notum quoque est iniquitas iudicis illius, qui cum ab vna parte saccum glandibus repletum, ab altera vero porcum dono accepisset, vnicuique victoriam pollicitus erat: cum verò ille, qui glandes attulerat, causa cecidisset, cum iudice exposulauit; sed responsum tulit, porcum saccum euertisse, & glandes deuorasse. Largitiones huiusmodi Germani non inconcinne vocant *Heelkiechel*, quasi dicas, *placentas infernales*, ad Stygium focum à dæmoniibus excoctas, vnde & originem traxisse probabile est; nam in Romana historia prorsus latet, quis omnium princeps largitione grassari adortus sit, teste Cælio Rhodig. lib. 23. cap. 14. Hi qui tales placentas deuorant, tandem & ipsi à Tartareo batathro deuorantur. O meliora Deus.

Cuiusdã simplicitus.

Index ruptus.

καθαροὶ
χεῖρες.

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

IVNCTVS contiguo Marius mihi pariete, nec non
 Subbardus, nostri nomina nota fori,
 Aedificant bene nummati, sataguntque vel vltro
 Obstruere heu nostris undique luminibus.
 Me miserum: gemina quem tanquam Phinea raptant
 Harpyiae, ut proprijs sedibus eijciant;
 Integritas nostra, atque animus quaesitor honesti,
 His nisi sint Zetes, his nisi sint Calais.

COMMENTARI I.

I. **D**VO iuvenes capite, tergore, & pedibus alati, armis prosequuntur auolantes Harpyias, monstra capite virgineo, alata, vncis pedibus, extremitate in anguē desinente. Harpyiarum à Zete & Calai in fugam actarū imaginem ex antiquis monumentis studiosè nobis restituit Pignorius;

sic enim extabāt in antiqua gemma excisa, eius generis, quod gémarij vocant Cameo.

SIGNIFICAT sibi rem esse cum quibusdam rabulis fortensibus, malis vicinis, suas aedes ita alē extruētibus, vt officerent luminibus suarum aedium: atque à quibus sic importunè fatigaretur, vt olim

II.
Occasio
Emble-
matis.

Phineus ab Harpyijs, vt parū abesset, quin proprijs ædibus expelleretur, nisi succurrisset animi probitas & integritas. Phineus autem fabula sic se habet: Phineum Arcadiæ regem vxorem duxisse Cleopatram, Boreæ & Orithyæ filiam tradunt, cumq; alteram nomine Idæam, Dardani filiam, liberis nouerçam superinduxisset, eius nefario suafu filios ex Cleopatra susceptos ex cæcauit. Qua de causâ irati Diij, ei quoq; oculos sustulerunt, & immiserunt Harpyias, quæ cibos & mensam eius diriperēt, & turpissimè fœderant. Hic Iasonem cum Argonautis vellus aureum petentem suscepit hospitio. Cuius beneficij memores Argonautæ Zetum & Calain, Boreæ & Orithyæ filios, alatos iuuenes ad pellendas Harpyias miserunt. Illæ ex Arcadia armatos iuuenes fugientes ad insulas Ploas peruenierunt. Et cum vltra tendere vellent, ab Iride admoniti, vt à Iouis canibus abstinerent, conuerterunt suos volatus. Hæc conuersio, id est, Strophe, nomen insulis dedit. Hæc ferè Seruius 3. AENEID. Sed ferè semper ille in Cosmographia fallitur, id quod diligens lector poterit intelligere multis in locis. Phineus igitur non Arcadiæ, sed Odrysiæ rex fuit, vt ex 4. Val. Flacci constat, vbi eius narratur historia multis versibus. Odrysiâ porrò in Thracia est, teste Plinio, & extenditur vsque ad Bosphorum Thracicum, vbi tunc erat Phineus, quando Argonautæ Colchos petebant; indeq; Harpyiæ fuerunt fugatæ, non ab Arcadia, vt Seruius narrat. Cætera ex Virgilio 3. AENEID. Ouidio 6. & 7. Metamorph. petes. Vide etiam Val. Flaccum 4. Argonaut.

III.
Cōdignū.

IVNCTVS contiguo &c.] Vicini mei Marius & Subbardus, qui iunctum habēt parietem meis ædibus. Dicitur autem contiguum illud, cuius extremitas vel superficies aliud tangit.

Pariete] Proceleusmaticus pes, constās quatuor syllabis breuibus, hic vice dactyli positus, quales versus passim occurrunt apud Virgilium, vt

Ædificant, scætaq; intexūt abiete costas. Et, Harēt parietibus scala, postesq; sub ipsos. Et, Mœnia, quiq; imos pulsat abiete muros. Verum commodè, nec insolenter accipi verba ea ita possunt, vt pariete, abiete, arietes, sint trisyllaba, nempe vt in pariete, r littera applicetur vocali præcedenti, & i, proxima fiat consonans, ie, monosyllaba; & sic

de cæteris.

Nomina nota] Bene noti in nostro foro, vel vt locupletes, vel vt pragmatici & factiosi homines. Sie seind beKandt als vrieder boes pfenning.

Bene nummati] Horatius 1. Epistol. At bene nummati decorat suadela, Venusq; Ciccro 2. in Rullum: Non minus bene nummatus, quàm egregiè capillatus. Ammian. Marcellin. lib. 14. Si ad aliquem bene nummatum, tumentemq; oculis honestus aduena salutatum introieris. Sanctius hic Displasiatum esse dicit, qui fit, quando in medio dictionis eadem consonans geminatur. Nam numus, & numatus, simplicim, debent scribi, teste Aristotele lib. 5. de morib. inquit enim: Sed introductus numus est ex instituto, quasi inopix ac indigentix præsidio futurus. Ob eamq; causam nomen duxit, quod non à natura, sed à νόμος, id est, lege, numus sit ortus, in nobisq; id sit, vt mutetur, reddaturq; iauilium.

Sataguntq;] nititur quantum possunt. Vel vltro] Etiam sua sponte, nullo suo iure nullaq; à me iniuria prouocati. Arguitur iniustus & violentus diuitum animus, à quibus in prims est timendum, quippe qui neq; ius neq; bonum, sed nec æquum colunt. Qua ratione puto dictum à Platone 5. legum: valdè diuites homines non esse bonos. Refert Plutarc. ita quendam dixisse Syllæ glorianti: Quomodo vir bonus esse potes, qui tam magnas opes possideas, cum nihil à patre acceperis? Tales quidem ex eorum sunt genere, quos notat Plautus in Pœnulo: Si nihil sit litium, lites ferunt.

Obstruere nostris luminibus.] Obstruere luminibus vicini ἐμποδίζει τῆν ἀπάτην. est structuram aliquam in xta eius adificium facere, quæ lumen eidem eripiat. Obstruere enim luminibus, verbum antiquum iuris. vnde Cicero pro Domo sua: Cum ille negaret, inquit, primò se luminibus eius obstruendum nimabatur. Idem in Bruto: Vt horum concisiss sententijs (de Philisto & Thucydide loquitur) interdum etiam non satis apertis cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atq; altitudine orationis suæ, quod idē Lysia Demosthene: sic Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata altiùs oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphoram nemo non videt, pro eo quod dixisset sine tropo: impedimento

Fabula
de Phi-
neus.

Seruius
notans.

Displasi-
simus.

Diuites
improb.

Obstru-
lumin-
bus qu.

timido fuit, ne orationis Catonianæ lumi-
na viderentur. Huc refero Alciati verba
ex commentario ad tit. De verb. signific. l.
139. Finge, inquit: Concedit lex volenti lau-
tè ædificare, vt viciniam ad proximæ rei
venditionem cogere possit, an eum quoq;
adiuuabit, qui lautum ædificium perfecit,
sed addere illi aliquid desiderat, puta hor-
tum ampliare, vel impluuium? qua in re
cum ego impeterer, negabam adiuuari.
Cum enim ornatus vrbis ratione ita con-
stitutum esset, & qui cines ad expolienda
ædificia incitarentur, in eo qui iam perfe-
cisset, hæc ratio locum non habebat. Paulò
post ita: Verùm cum non tam iuri meo
quàm iudicibus diffiderem, transegi, vt
verissimum sit illud Hesiodi, *μη δ' ἐν
βῆς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γέτωρ κακὸς εἴη.* quod,
vt ait Columella, non solum de boue dicitur,
sed etiam de omnibus partibus rei fam-
iliaris, aded refert non habere malum vi-
cinum. Hæc Alciat. Vide adagium, *Officere
luminibus.* & *Aliquid mali propter vicinũ
malum.* & Budæum in Annotat. prioribus
in Pandect.

quasi citius aufugiens. Celæno, à *κελαινός*,
quod est *niger*. Sūt qui per tres Harpyias,
auaritiam, inuidiam & superbiam intelligi
velint. Opinari autem hic Alciatum de in-
dustria duarum tantum meminisse, vt ad
rem suam, id est, duos vicinos accommo-
daret. Ille quidem 2. Prætermittor unam,
Harpyias ira tonantis aduersus Phineum
impulsas à Poeta fingi, quòd quæcunq;
maxima oriantur mala, iræ diuinæ soleant
ascribi: & Theophrastus hæc tem pestas-
tes, sterilitates, & alia generis eiusdem, quæ
non vitio terræ, sed cælitus proueniunt,
ἀπὸ τῶ δαιμόνος αἰτίαν appellat, id est,
causam Deorum numine vrgentem. Plu-
tarch. lib. de vsura vitanda, Harpyiarum
fabulam torquet in debitores, qui grauen-
tur ære alieno: tolerant enim ac sustinent
tanquam Phineus Harpyias illas pennatas
pascetes, &c. *ὡς ὁ φινεύς ἀρπυίας τινὰς
ὑποπτέρας βόσκοντες.* Si plura de Har-
pyis requiras, consule Syntagma 6. Histo-
riæ Deorum Gyraldi. Natalem Comit.
Mytholog lib. 7. cap. 6.

Harpyia
rigidi ex-
actores.

Harpyia
quæ et un-
a dicta.

Gemina quem tanquam Phinea raptant
Harpyia.] Hesiodum secutus, duas tantum
Harpyias statuit. Virgil. trium meminit,
quarum nomina Aello, Ocypete, & Celæ-
no. Finguntur volucres monstruæ, facie
virginea, vnguibus vultures referentes,
ἀπὸ τῶ ἀρπάζειν, à diripiendo dictæ. vnde
Suidas ait, *ἀρπακτικὸς δαίμονος εἶναι.*
Sed quoniam nobis propositum, fabulis ip-
sis allegoricas earum rationes adijcere, non vi-
debitur à re alienum, si explanemus, quid
Harpyiarum nomine intelligatur. Sane vt
vis nominis indicat, Harpyia rapacitatem
notat: vnde Harpax, & harpagare verbum
apud Plautum. Has sic describit Virgilius
3. Aeneid.

Virginei volucrũ vultus, foedissima ventris
Proluuius, uncaq; manus, et pallida semper
Ora fame.

virgi
volu
plu-
m præ-
eres,
Alo, Ocy
et Ce

Fulgentius ait, ideo virgines fingi, quod
rapina omnis sterilis fiat, nulliusq; sit fru-
gis: Volucres propter celeritatem, qua fe-
runtur qui rapiunt: Plumis operatæ, quod
latitet quicquid ab ijs aruscaturum est. Tres
verò, quoniam primò aliena expetuntur,
cui succedit inuasio, & postremo abscon-
duntur. Hinc enim nomina è re facta:
Aello, Ocy, tanquam *ἐλὼν ἄλλο, tolles alienum.*
Ocypete, ab *ὄκυς, velox*, & *πέτομαι, volo*,

Integritas nostra, &c.] Accommodat fa-
bulam. Proprijs ædibus cedere cogar, &
his expellat, nisi mentis integritate & ho-
nestate vindicer, meq; tuter, vt olim Phi-
neus, Zete & Calai adolescentibus for-
tissimis.

Hus nisi sint Zetes, &c.] Verba Orphei
subijciam Latinis versibus;
Agnoui duplicem Borca de germine spicã,
Quos peperit nubens Illisi ad fluminis undã
Regis Erechthei diuum genus Orithyia,
Qui plumis etiam circum calaria fufis
Corpore Dijs similes Zetes, Calaisque vo-
labant.

Pindarus in Pythiis Od. 4. Strophe 8.

θυμῷ γελαιεὶ δάσον ἐν —
τυεν βασιλεὺς ἀνέμων
ζηταν κάλειν τε πατῆρ βορέας,
ἄνδρας ωτεροῖσι νῶτα πε —
ορῖκοντας ἄμφα πορφυροῖσι. id est:
Animo ridentur velociter
Ornabat rex ventorum
Zeten Calaiq; pater Boreas,
Viros, qui alis in tergo
Mouebantur ambo purpureis.

Boream autem ventum esse Septentriona-
lem nemo nescit, cuius filij dicuntur Ze-
tes & Calais, fictis ingeniosè vocabulis. Ex
nominum etymo non est dubium quin lon-
gè multa peti possint, quæ quasi nos ma-
nina.

nu ducant ad cognitionem rerum vberiorum, & quidem magis apertam. Certè mihi placet scholiastis Pindari acumen, qui eo loco *Ζήτην ὡς Ζήτην*, nempe *ἀγαν ἄων*, quod *nimum flet*, interpretatur: *καλαῖν* verò, vt qui *καλῶς ἄων*, quia *leniter flet*. Conficta creditur fabula, propter nimiam velocitatem illorum, qui ad Boream habitant; vnde hi principes ad Argo venerunt. At ad rationem physicam non vsurpat Alciatus, sed ad mores conuertit, quò facilius ingeniosis hominibus suum id carmen ostenter.

Integritas nostra, atque animus quasitor honesti.

Nam *καλαῖς* fortasse ἀπὸ τῆς *καλῆς*, quo animi designatur integritas: animus autem quasitor honesti, est ille *Ζήτης*, à *ζητεῖν* no men habens, quod *quære* significat. Idem video posse observari facillè in Homericis nominibus permultis, & ijs personis, quæ à Platone inducuntur: quæ nomina interdum totius disputationis argumentum implicant.

IV.
Vita integra thesaurus.

OSTENDIT Emblema, quantus thesaurus sit vitæ innocentis conscientia, vt quæ insultus & iniurias maleuolorum rideat; & quamuis fractus orbis labatur, innocentem ferient ruinæ impavidum. Est enim hæc instar muri aheni, qua quis sustentatus, non eget Mauri iaculis, nec arcu, ad retundendas insidias iniquorum & violentorum hominum. Itaq; rogatus Bias, quæ vita metu careret? innocens, inquit, & eius qui sit sibi bene conscius: nam omnes animum innocentem amant & charum habent, vt est apud Pindar. adeò vt innocen-

tem damnare pro grauissimo crimine sit iam olim habitum: ergò malè cessit Archia: quòd Archilochum interfecisset: Cæcilio Metello de Dalmatis citra causam triumphanti: Attalo regi Asia, quòd insones amicos occidisset. Virtus enim & animi dotes virum prudentem à quòrumvis iniurijs & molestijs egregie nouerunt defendere, liberare, & vindicare. Siquidem vir prudens & sibi & patriæ sufficiens consultor, teste Platone in Alcib. 2. Sic enim viri boni sæpenumerò ab importunis dominis deturbantur sine vlla legum & honesti ratione, nisi æquanimitate, vel potius numinis aliquo præsidio, & quasi ariete vindicentur. Demosthenes in Calliclem: τὸ χαλεπότερον ἐστὶν, ἢ γείτονος πονηρῶ καὶ πλεονέκτης τυχεῖν: id est, *Nihil molestius esse potest, quàm in vicinum malum & auarum incidere.* Quò etiam illud Pindari non malè quadrabit ex Nemeor. 10. Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνδράποισιν ὀμιλεῖν κρεσσόνων: *Periculosum est contendere cum potentioribus.* Rectè Thucydides: πρὸς τὰς ἀσυγγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. *Ex vicinis malum bonumve proficiscitur.* Themistocles cum prædium quoddam vendere vellet, hoc quoq; præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγαθὸς ἔχει γείτονας, id est: *quod vicinos etiam haberet bonos.* quasi vicini commendatione futurum esset longè vendibilius. Cato quoque senior ad monebat eos, qui agros empturi essent, vt ante omnia animaduertent, ne malum haberent vicinum. Cauebit ergo prudens, ne illi sit salustiginosa vicinia.

Interest bonū habere vicinum.

Signa fortium.

EMBLEMA XXXIII.

DIALOGISMVS.

QV AE te caussa mouet volucris Saturnia, magni
 Vt tumulo infideas ardua Aristomenis?
 Hoc moneo, quantum inter aues ego robore praesto,
 Tantum semideos inter Aristomenes.
 Infideant timide timidorum busta columbae;
 Nos aquile intrepidis signa benigna damus.

COMMENTARII.

I. **I**N sepulchro magnifico sumptu erecto
 sedet regina auium aquila, expansis alis,
 volanti similis, nota fortitudinis, & reuicacitatis,
 & intrepidi animi. Edicio Rouilliana
 in sepulchro insculptam habet epigraphē,
 D. M. Aristomenes. hoc est: *Dij's manibus
 Aristomenis.*

libro 3. sumptum pulchrè est æmulatus,
 quo sub nomine Aristomenis Imperato-
 rem Carolum V. celebrat, alluditque aper-
 tè ad aquilam, quam in scuto habuit, &
 imperiali stemmate, quæ fortitudinis no-
 tam præ se ferat. Ea enim vt dignitate cæ-
 teris auiibus antecellit: ira ille Princeps al-
 lios & fortitudine & splendore nominis loci

*Aquila
 pro stem-
 mate Im-
 peratoris.*

II. Hoc ex epigrammatōn Græcorum

gè antecedit: Hæc quidem Minos, sed non immeritò cum Pignotio dubitamus, quomodo Alciatus potuerit celebrare tumulum Caroli V. cum Carolus obierit anno 1558 Alciatus verò anno 1550. Sed Poetis aliquando licitum est etiam viuis tumulos erigere, præsertim ijs, quos in Deorum numerum inserere properant. Epigramma est Antipatri eius ἀνδρείως, quod hinc adscribere non piget:

Emble-
matis fcs.

ὄρνι Διὸς κρονίδας διάκτορε, τεῦ χάριν ἔσας

γοργὸς ὑπὲρ μεγάλης τύμβον ἀριστομένους;

ἀγγέλλω μερόπεισιν, ὅδ' ἔνεκεν ὅσον ἀριστο

οίωνων γενόμεαν, τόσον ὅδ' ἡμιθέων.

Δηλαίτοι δειλοῖσιν ἐφεδρήσεσι πέλειαι· ἄμμες δ', ἀτρέφοις ἀνδράσι τερπόμεθα.

hoc est:
Nuncia fare Iouis, præpesq; volatibus ales,
Cur magni ad tumulum sidæ Aristomenis?

Hæc homines moneo: volucrum quantum optima viuo,

Tantum hic heroas optimus inter erat.
Stiparint pauida timidorum bustæ colūba,

Ast ego delector fortibus usq; viris.
Auis Iouis Saturnij nūcia, quam ob causam stas

Ferox, sup magni tumulo Aristomenis?
Nuncio hominibus, quod quantum præstantissima

Volucrum sum, tantum hic senideo- rum [fuit.]

Pauidæ quidē pauidis affidebūt columbæ,
Nos autem interritis viris delectamur.

Fare age qd sedeat Iouis ales nūcia pernix
Magnanimi tumulum trux ad Aristomenis?

Nimirum quantum alitibus sum robore præstans,

Tantum semideo præstitit ille viris.
Sic bustæ pauidæ pauidas deceo esse colūbas;

Nos verò intrepidus signa superba sumus.
Antipatri existat Epigramma certè nobile in Platonis, diuini hominis, tumulum, cuius animam ad sepulchrum de cælo allapsam in speciem aquilæ dicit:

Platonis
tumulus.

ἀίετε, τίποτε βέβηκας ὑπὲρ τάρον, ἢ τέρως, εἴτε

ἔσπερόντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;

Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος ἀποπταμένους ἐς ἄλυμπον

εἰκὼν· σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς ἀττῆς ἔχει.
Cur aquila ad tumulum hunc volitas, dic? nunquid ab astris

Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò anima extincti sum diua Platonis, Olympum

Qua colo, sed corpus terrigenum Attica habet.

His non absimile est illud Marulli de Agesilao:

Nuncia magnanimi volucris Iouis, ede quid vna

Inuisti rostro cuds Agesilei?
Ipsa inter volucres quantum caput effero, tantum

Mortales omnes cadere Agesileo.
VOLUCRIS Saturnia] Aquila, quasi dixeris Iouiana; nam & Iupiter dicitur Saturnius à Saturno patre. Virg. in 4.

Nec Saturnius hac oculus pater accipit a- quis.

Sic apud Homerum multis in locis κρονίδης. Cur autem aquila Ioui sacra, diximus supra Emblem. 4.

Ardua] sublimis, erecta, eminentis.
Magni Aristomenis] id est, Caroli Quin- ti, quem nomine Aristomenis appellat.

Aριστομένους, optimæ mentis hominem sonat, ait Pindari scholiastes. Et Pausanias in Messenium Græcorum omnium optimū Apollinis oraculo iudicatum refert; quod & alicubi confirmat D. Hieronymus. Sed Aristomenis historiam, quoniam multis est incognita, paulò latius quàm pro operis instituto narrabimus, quam credo legentibus non fore iniucundam. Scripsit illam Rhianus Renæus Græcis carminibus, in quibus Aristomenes nihilo fuit ignobilior, quàm in Iliade apud Homerum Achilles. Pausanias in Messeniis, Rhianum secutus, latissimè commemorat hanc historiam; nos autem multa præcidentes, quod ad Aristomenem attinet, prosequemur. Fuerunt igitur inter Messenios & Lacedæmonios certis de causis acerrima odia, bellaq; plurima, in quibus equo Marte pugnatum est. Tandem post continuos viginti annos in bellis exhaustos (vt Tyrthæus canit) Messenijs deuictis tales leges imposuerunt Lacedæmonij. Primum iureiurando eos astringunt, ne vel viquam à Lacedæmonijs deficiant, vel aliàs noui quidpiam moliantur. Deinde vt de omnibus frumentis,

Agesilai
tumulus.

III.
Iupiter
Saturnius.

Aristome-
nes.

Aristome-
nis histo-
ria ex
Pausa-
nia.

quæ agricultura comparantur in hominum alimoniam, dimidiam partem in Spartam ferrent. Decretum item est, ut ad funera regum, aliorumque; qui magistratum gesserunt, tum viri ex Messenia, tum mulieresque, pullis induti vestimentis accedant. Itaque tantis oppressi ærumnis Messenij, cum nihil humanitatis in posterum à Lacedæmonijs sperarent, satius esse duxerunt in acie cadere, aut tota Peloponneso eiectos fugere, quàm hæc pati. Decreuerunt itaque deficere. Urgebant eos non leuiter adulescentes quidam, rerum quidem bellicarum imperiti, magnitudine tamen animi præstantes, qui in libera patria mori malent, quàm a liis beato etiam seruitio frui. Inter hos fuit & Aristomenes, cæteris nobilior: Nam cum eius matre Nicotelea Genium aut Deum serpentis specie aium rem habuisset; putabatur tamen Pyrrhi, aut Nicomedis filius. Hic florens ætate, excelsoque præditus animo magistratus ad defectio-nem sollicitat: conferitur prælium: victoriam neutri manifestam sunt consecuti. Aristomenem verò plura facinora edidisse fama est, quàm de vno viro credi possit, adeo ut fuit pugna regem eum elegerint: Fuit enim oriundus ex genere Aepytidarum. Cùm regnum detrectasset, cum exercitus imperatorem designarunt. Qui ut tereretur Lacedæmonios, profectus noctu Lacedæmonem, ad templum Palladis Chalcæci clypeum suspendit, cui inscriptum fuit, *Aristomenes de Spartanis Dea dicauit*. Lacedæmonijs redditum fuit oraculum, ut consiliarium Atheniensem acciperent. Athenas itaque mittunt, qui oraculum nunciarent, & virum peterent. Athenienses verò cum nolent nec res Lacedæmoniorum crescere, neque Deo refragari, Tyrthæum ludimagistrum, qui & ingenio miuimè valere putabatur, & altero pede erat claudus, Spartam mittunt. Profectus eò Tyrthæus, magistratibus & militibus elegiacæ & anapæsticæ recitauit carmina, quibus eorum animos ad bellicam laudem excitabat. Itur in bellum: Anaxander Spartanorum rex erat; Aristomenem legionarij ex Messenij octoginta selecti comitabantur, qui contra Alexandrum & principes Lacedæmoniorum impeterrito animo irruentes, vulneraque; excipientes, audacia & tempore Anaxandri milites fugabant. Hos ut insequerentur alij Messeniorum

præcepit Aristomenes, ipse autem factus in alios impetu, qui maximè resistebant, iisdemque vi repulsis, ad alios rursus est couersus: Cum hos quoque absque mora pepulisset, alacrius iam in eos, qui adhuc resistebant, irrupit, donec totam Laconum aciem perturbauit. Cum verò non sine turpitudine fugerent, & vim sustinere non possent, horribilius eos, quàm pro vnus hominis furore insequerentur: Ibi ne pyrum siluestrem in campo enatam cursu præterveheretur Aristomenes, prohibuit vates Theoclus; ad hanc enim Castorem & Pollucem dixit subsedisse. Aristomenes autem cùm effrenatè ferretur, pyrum præterlapsus scutum amisit; quod dum quaerit, multi Lacedæmoniorum fuga salutem quaesierunt. Post acceptam cladem, cum esset animus abiectus Laconibus, neque iam amplius arma sumere statuissent, Tyrthæus recitatis elegis persuasit eis, ut arma non abijcerent, sed bella capefferent. Aristomeni autem Andamiam reuerso coronas & fruges iniecerunt mulieres, caticum huiusmodi continentes:

In medium campum Stenyclerion, & iugamontis

Spartanos sequitur fortis Aristomenes.

Aristomenes post hæc Delphos est profectus; cumque; ex Bœotia rediret, in templo Trophonij, reuelante Pythia, inuenit scutum, quo accepto maior continuo est aggressus: namque; obseruato vespertino tempore in oppidum Pharis Spartanorum peruenit, indeque; occisis, qui repugnabant, prædam ingentem abegit. In itinere autem, cum quidam Lacedæmoniorum grauioris armaturæ milites, & rex Anaxander irruerent, in fugam eos vertit, & Anaxandrum est insecutus: sed iaculo in coxendice grauius vulneratus receptui cecinit; non tamen prædam sibi, quam abegerat, extorqueri passus est. Postquam è vulnere conualuit, cùm vellet in Spartam irrumperere, Helenæ prodigijs & Dioscurorum noctu est prohibitus. Virgines deinde, quæ in honorem Dianæ in Caryjs saltabant, per insidias cepit, quarum patres opibus & autoritate valebant. Perductis his in Messeniæ vicum quendam, noctem illam vigiuit, & militaribus virginum custodiam demandauit: Ibi petulantibus adolescentibus ad violandas virgines implebantur, urgebantque; propositum vel reuenerunt.

*Caticum
Aristomeni cantatum.*

Aristomenes virgines capit

te Aristomene, tanquam Spartanis viris solū inferrent iniuriam. Et adeo res procellit, vt coegeretur Aristomenes quosdam eorum interficere. Deinde virgines illarū magna pecunia redemptas dimisit. Est in Laconica Aegla, vbi templum Cereris est, ibi festum celebrari à mulieribus cūm sciret Aristomenes, illuc cum militibus irruit: Sed cum mulieres non sine numinis auxilio ad defensionem prouherēt, multos Mellēnorum & gladijs, quibus victimas secabant, vuluerant, & veribus, quibus affabant, transigunt; Aristomenem verò facibus percussum vitum capiunt. Vt autem vinculis elaberetur, Archidamia Cereris sacrificia in causa fuit, quæ eum illa nocte dimisit, non largitionibus corrupta, sed eius amore correpta: Excusauit autem fugam, tanquam perustis vinculis Aristomenes euaserit. Tertio belli anno, cūm prælium esset committendum ad fossam magnam, & Arcades ex omnibus simul oppidis Aristomeni misissent auxilia, Aristocratem Arcadam regem, & illo bello ducem Lacedæmonij pecunia corripuerunt.

*Aristocrates
res proditor.*

Aristocrates accepta pecunia primò Arcadas celauit quid esset facturus; cūm verò ad manus iam essent venturi, eos perterrefecit, tanquam & angustijs forent comprehensī, & si vincantur, recedendi copiam nullam sint habituri: Sacrificia insuper inauspicata fuisse asserit. Quemlibet igitur iussit sibi fuga consulere, cum primū ipse signum daret. Cūm verò intulissent se iam hostibus Lacedæmonij, & contra niterentur Messenij, sub initium pugnae Aristocrates subduxit Arcades: Itaq; sinistrū cornu, & mediū agmen destitutum est præsidio. Aristocrates flagitium flagitio addidit, fugit enim per mediam aciem Messeniorum. Quare Messenij cadebant animi, & Arcadam trauscursum erant perturbati; & quidam eos, vt manerent, suppliciter orabant; quidam cōiitijs aduersus eos tanquam proditores, & iniuria sunt vsi. Lacedæmonij destitutos auxilijs Messenios facile circumdant, superant, fundunt. Ex Messeniorum vulgo multi ceciderunt, ex principibus eriam non pauci. Aristomenes, qui in illa pugna magna cum laude pugnauerat, sed frustra, propter paucitatem, collegit Messenios palantes, quibus persuasit, vt mediterranea oppida desererent, & in Iram montem commigrarent. Hunc ita

que in locum cum se contulissent, eos obfidione Lacedæmonij cinxerunt, quibus Messenij per vdecim annos restiterunt; nec solū restiterunt, sed multis incursionibus in agros Lacones exercuerunt, iumenta abigendo, messesq; Laconicas comburendo: captiuos insuper sub hasta vendebant. Fecerunt & irruptionem in oppidum Amyclas noctū, cepitq; illas Aristomenes, & diripuit, antequam Spartani superias ferre possent. Deinde cum totam regionem deuastaret, obuiam factus est Lacedæmoniorum manipulis, & duobus regibus, commissioq; prælio vuluera inter pugnandum tum alia accepit, tum caput eius lapide est ictum, adeo vt tenebræ oculis offunderentur. Prostrato eo Lacones frequentes accurruerunt, viuūq; capiunt. Ceperunt item ex eius militibus circiter quinquaginta. Hos omnes Lacedæmonij in Cæadam (Barathri id nomen erat, quò Lacedæmonij nocentes præcipitabant) abijciendos censuerunt. Cæteri Messenij deiecti in Cæadam continuò perierunt, Aristomenem autem tum quoque, vt antea, deorum aliquis conseruauit: Aiunt enim aquilam volatu se submisisse, alioq; illum sustinuisse, donec ad finem Barathri perueniret illarū. Hic iam Aristomenes, sciens fatale esse hominibus vt morentur, obuiolutus pallio, forti & imperterrito animo mortem expectabat. Tertio autem die post, cum strepitum sentiret, facie detecta vulpem cadauera corrodentem conspexit, quam tacitus fuit ad se accedere, eamque vt accessit cepit, & altera manu chlamydem mordendam bestiaē obijciebat, ne læderetur; fugere volentem sequebatur apprehensa cauda per tenebras: cumq; in loca transitu difficilia esset peruenit, à bestia est auulsus. Tandem & cauernam quandam deprehendit, & per eam luminis splendorem vidit; tunc vulpem dimisit, cauernamq; latiore manibus reddidit, domūque in Iram montem incolumis euasit. Ex templo Lacedæmonijs est per transfugas nunciatum, viuere Aristomenem; huic rumori non plus fidei est adhibitum, quàm si mortuus suis viribus reuixisset diceretur. Dum hæc aguntur, Corinthij Lacedæmonijs mittunt exercitum ad expugnandam Iram. Cuius rei cūm Aristomenes esset factus certior per exploratores, nocte sopora securus & palantes, nec ecubias agen-

*Aristomenes secum
dō capiunt.*

*Seruatur
per vulpem
et elabitur.*

tes Corinthios trucidat, vnâ cum ducibus, spoliâq; diripit. Quæ res effecit, vt Spartani crederent Aristomenem vinere. Lacedæmonij post hæc quadraginta dierum inducias cum Iræ incolis pepigerunt, & ipsi quidem domum reuersi festum celebrarunt; Cretenses autem sagittarij per Messeniam passim vagabantur. Aristomeni igitur ab Ira propter inducias longius profecto, & securè vaganti, septem sagittarij insidias struxerunt: & captum loris, quæ in pharetris habebat, constringunt; duo verò Spartam proficiscuntur, Aristomenem captum nunciaturi, reliqui Agellum Messeniæ vicum petunt. Habebat ibi quædam puella cum matre, patre orbata, hæc nocte præterita per quietem viderat leonem vincitum, & vnguibus destitutum à lupis in agrum earum esse perductum, ipsa verò vinculis leonem exolvebat, vnguesque restituebat; & sic lupi dispersi à leone sunt visi. Tunc autem adducto à Cretensibus Aristomene, intellexit virgo, re vera sibi offerri, quod noctu antea apparuisset, & quis esset, matrem inter rogauit. Vt rem percepit, Cretensibus vinum infudit liberis, qui cum fuissent inebriati, pugionem ab eo abstulit, qui maxime somno erat oppressus; & sic Aristomenis vincula resecurit virgo. Aristomeneus autem arrepto gladio Cretenses interfecit. Hanc postea virginem duxit vxorem Gorgus Aristomenis filius: hoc enim modo præmia persoluit Aristomenes puellæ pro seruata vita. Vndecimo autem obsidionis anno fatale iam erat tum Iram capi, tum Messenios sedibus eijs: habebat enim Aristomenes huiusmodi oraculum:

Cum Neda curuiugas ex te caper hauserit undas,

Non ego Messenâ tuear, quæ fata propinquat,
(Neda fluvius est, cuius fontes sunt in Arcadia, Messeniamq; ab Elæis disternat)
 Timebant itaq; Aristomenes & Theoclus vates (quibus datum fuerat oraculum) ne capti ex Neda biberent. Sed cum vates Theoclus iuxta Nedæ ripas ambularet, conspexit caprificum, quæ lummis folijs radebat aquas; hanc Græci Olynthum nominant, Messenij Tragum, id est, caprum. Vnde vates coniecit, id voluisse Deum significare, instareq; iam fatum Messenij. Id significauit Aristomeni, reliquos Messenios celauit. Habebant nescio quid in oc-

culto Messenij, quod si evanesceret, futurum erat ex oraculo, vt tota Messenia submergeretur; sin verò id conseruaretur, fore vt regionem aliquando Messenij recuperarent. Id cum certò sciret Aristomenes, oracula noctu asportauit, & in monte Ithoma defodit, vbi maxima erat solitudo; Iouemq; & reliquos Deos, qui Messeniam vsq; ad illa tempora seruauerant, adhibuit custodes. Post hæc nocte quadam procellosa custodes defecerunt præsidia, id cum per pastorem quendam intellexissent Lacedæmonij, eadem nocte per tenebras inuadunt Messeniorum arcem. Quod cum percepisset Aristomenes, venit cum Gorgo filio, Theoclo vate, Manticlo Theocli filio, & alijs: noctu quidem nihil memoria dignum ab vtrisq; est gestum. Orta autem luce, cum inuicem se aspicere possent, Aristomenes Messenijs oraculum propalaui; qui in extremam desperationem adducti, in Lacedæmonios quo quisque potuit modo, impetum fecerunt. Messeniæ item mulieres correptas tegulas & saxa, alique in Lacedæmonios iaculabantur, sed imbricū & fulgurum violētia oculos Messeniorum obcæcabat: quæ omnia Lacedæmoniorum animos erexerunt. Messenii tamen contra fatalem necessitatem totis viribus agebant. Tres itaq; dies contra Lacedæmonios steterunt, & totidem noctes, prodijt tandem Theoclus vates, & Aristomenem sic est allocutus: Quid frustra laboras? capi Messeniam prorsus nunc fatale est; vidisti caprificum, Apollo prædixit, mihi communi cum patria mortem Deus intentat: tu te ipsum reliquosq; Messenios serua. Hæc cum dixisset in hostes irruit, quos sic est allocutus: Atqui non perpetuò læti Messeniorum opibus fruimini. Post hæc irruptione in hostes facta multos occidit, & ipse interiit. Messenios à pugna auocauit Aristomenes, quibus præcepit vt se sequerentur, si quem ipse transitum præberet. Congregatis igitur vxoribus & liberis, in extrema parte posuit filium Gorgum, & Manticlum vatis filium, ipse in principio ad hostes conuersus capitis nutu, ac motu hastæ significauit se transitum petere. Lacedæmonij ex Hecati vatis consilio aditum patefecerunt, ne rabiosi homines, & ad extremam desperationem perducti supra modum ferocitent. Messenios abeuntes susceperunt Arcades allatis vestimentis & ci-

Theocli vatus interiit.

Aristomenes tertio capitur.

Virgine liberatur.

Neda.

bis , terram insuper cum eis sunt partiti . Post aliquot deinde dies cum & Messenii & Arcades expeditionem occultam duce Aristomene in Lacedæmonios parassent , Aristocrates (quem supra diximus pecunia à Lacedæmonii corruptum) hoc consilium Lacedæmonii patefecit . Hoc cum Arcades intellexissent (nunquam enim neque Arcades , neque Messenii proditorem putarunt , Aristocratem) eum lapidibus obruerunt , insepultumque dimiserunt . Rursus Aristomenes cum quinquaginta Messeniis Iram montem inuasit , multos ibi Lacedæmoniorum trucidauit , illorumque triūphum vertit in luctum . Reuersus in Arcadiam filium Gorgum , & Manticlum vatis filium cum exercitibus dimisit , terras & sedes quaesitum . Gorgus in Siciliam peruenit , & Zenclum urbem occupatam Messenem nominauit . Manticlus insulam Sardoam cepit , habitauitque ; Aristomenes Delphos est profectus , quid ei responsum sit , non dicitur . Cum filia deinde se in insulam Rhodum contulit , postea Sardis ad Ardyn Gygæ filium . Cumque ad regem Aphroortem animo destinasset iter , morbo correptus obiit . Neque enim debebant Lacedæmonii vlla iam clade posthæc ab Aristomene affici . Mortuo Aristomene Damagetus ac Rhodii monumentum ædificauerunt illi , & honores ab eo tempore decreuerunt . Aristomenem item contendunt Thebanis in Leuctrico prælio auxilium tulisse post mortem , & in causa eum potissimum fuisse , vt cladem acciperent Lacedæmonii . Hæc ex Pausania . Quibus addimus festinum Marulliepigramma :

*Aristocrata
sua poena .*

*Aristomene
sua mors .*

*Viderat armatas vni dare terga cohortes
Iupiter ; & Martem credidit esse suum .
Mox vt Aristomenes notus procul agnitus
armis ,*

*Et fulsit volucris auxiliarius apex :
Marte ait , o iuuenis , si te mea bella tulisset ,
Non alia cælum tunc eguisset ope*

Dignum est relatu quod Plinius lib. 11. Nat. hist. cap. 37. de Aristomene scriptum reliquit : Hirsuto corde , inquit , gigni quosdam homines proditur , neque alios fortioris esse industriæ , sicut Aristomenem Messenium , qui trecentos occidit Lacedæmonios ; ipse vulneratus & captus semel , per cauernam latomiarum euasit , angustos vulpium aditus secutus : Iterum captus sopitis custodibus somno , ad ignem aduolutus

*Aristomene
sua corde
hirsuto
preditus .*

lora cum corpore exussit : Tertio capto Lacedæmonii pectus dissecuere causa videnti , hirsutumque cor repertum est . Idem narrat etiam Crintus lib. 13. de honest. discip. c. 7. Vide Plutarch. in vita Romuli , & Val. Max. in fine libri 1. cum agit de Lynceus : sed in omnibus codicibus inoleuit mendū , legendum enim est ibi pro Athenienses , Lacedæmonii . quod clarius est , quàm longiori indiget probatione . Vide etiam Cœlium Rhodig. lib. 17. cap. 9. meminit quoque Dion Chryostom. orat. 35. ferè in initio .

Quantum inter aues] Collatio parium .
Semideos inter .] Semidei sunt Heroes illustres , & nobiles viri , qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quàm proximè accesserunt , ab imperita plebecula , & Poetis ipsis (qui vulgarem opinionem velis remisque consecrati sunt) in numero Deorum relati creduntur : Tales fuerunt illi , quos altero parente Deo , altero mortali progenos existimabāt . vt Hercules , Aeneas , Achilles , &c. Hesiodus :

*Ζεὺς κρονίδης ποίησε δίκαιότερον καὶ ἀρείον
Ἀνδρῶν ἠρώων θεῶν γένος , οἱ καλέονται
Ἡμίθεοι .*

*Iupiter Saturnius fecit iustius & melius ,
Vrorū herouū , diuinū genus , qui appellantur
Semidei .*

Quidius 1. Metamorph. *Sūt mihi semidei siluestria numina Fauni .*
Et Statius 2. Achill. Reges semideos appellat . Lucianus in mortuorum dialogis sub Trophonii persona : *Ἡρώς* , inquit , *ἐστὶν ὁ μὴτ' ἀνδρῶπος ἐστὶ , μὴτε θεός , ἀλλὰ καὶ συναμρότερον ἐστὶ* . id est : *Heros est , qui neque homo est , neque Deus , & simul utrumque est* . Mitto quæ Plutarch. de oraculorum defectu disputat , quæque Diuus Augustinus 10. de ciuit. Dei , c. 21. aliique certè multo retulerunt de Heroibus .

Insideant timida , &c.] Columbam pro trepidatione & timiditatis symbolo ponere vulgatissimum fuit antiquis , nam & nomen illi apud Græcos *τρήρων* , hoc idem significat : deducitur enim à *τρέρειν* , quod est *trepidare* . Homerus enim sic :

Αἰ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴδμαθ' ὀμοῖαι . hoc est :

Ha pauida gressu similes abiere columbus ,
Quid. 1. artis :

Vt fugiunt aquilas timidissima turba columba .

Semidei .

*Columba
pro trepidatione .*

Pierius Hieroglyph. lib. 2. id scitè perspi-
cuetque declarat. Est enim columba auis
simplex & supra modū pauca, ita ut pro-
pter genuinum timorem in summis locis
nidificet; admodum salax, fœtui continuò
indulget, eaq; nihil fœcidius, mares more
fœminarum ouis etiam incubant & fouent,
ob hæc Veneri sacra esse creditur. Aquilæ
odiosa, de qua re Varro plurima. Sed co-
lumbina simplicitas in prouerbium abiit.

Busta.] Sepulchra, tumulos. Iuuenal.
Satyr. 3.

_____ portandum ad busta cadauer.

Ouidius Fastorum 5.

Compositiq; nepos busta piabat aui.

Et Virgilius:

_____ semiustaq; seruant Busta.

Cicero in Pisonem: Quorum ego furori
nisi cessissem, in Carilina busto, vobis duci
bus, maectus essem. Mortuorum cadaue-
ra olim cremabant, & cineres, quos religio-
sè asserruabant, busta dicebantur, quasi com-
busta. Cicero tamè 3. De legib. bustum pro
monumento accipit, ut & Suetonius pro
sepulchro.

Nos Aquila.] Aquilam Romanorum
(rerum dominorum) insigne fuisse, quam
plurimi auctores referunt. Neq; verò id
sine causa factum conijcio, nam vetusti qui
que aquilam auium principem vocabant:
vt Horatius proinde dixerit, ei Iouem per-
mississe regnum in aues vagas. Obseruabant
enim eius auis præstantiam virium, eam po-
litam, concinnam, inrepidam, strenuam,
liberalem: quæ adiuncta perpetuò sortem
debent Principem comitari. Sed & aquilino
naso homines regios appellarunt, testi-
bus Platone & Plutarcho: ita vt Persè ad
regnum nemini aditum liberum concedere-
rent, nisi qui ea nota insignis essent; atq; Cy-
rus ille, quem aquilino naso fuisse memo-
rabant, Pyrrhus etiam Epirotarum Impe-
rator, Aquilæ cognomen sibi datum à suis
Iubens admisit. Cùm enim milites eum
Aquilam appellassent: τί γάρ, inquit, &
μέλλω τοῖς ὑμετέροις ὄπλοις, ὡς περ ἄκνυ-
πτέροις, αἰρόμενος. Quid verò non debeo
vestris armis, tanquam alis pernicipibus, in
altum tolli? Imò verò a pœd Thebanos A-

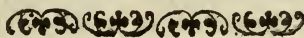
quilæ vt sacra aues colebatur, vt apud
Ægyptios Crocodili, Ibes, Cynocephali.
Imò non ausim equidem transilire, Aqi-

lam olim rerum successum prosperarum
portendisse, sic ei im Iupiter omen opti-
mum cepit, cùm sibi aduersus Titanas pro-
ficiscenti apparuit Aquila. Prætermitto lu-
bens quæ proluxa sunt in Xenophontis com-
mentariis. Certè Aquilam alii referunt,
Gordii, pauperis alioqui viri, in curru per
totum diem sessitasse; vnde regnum Phry-
giæ filio Midæ præmonstratum voluit.
Cùm Hiero admodum adolescens esset, &
mediocrium homo fortunarum, primo bel-
lo, quod vnquam iniisset, Aquila sedit eius
clypeo, quod prælagium regni fuisse cre-
ditur. Tarquinio Romam migranti Aquila
pileum è capite abstulit; vnde Tanaquil
vxor vaticiniorum perita regnum illi por-
tendi coniecit. C. Marius puer Aquilæ ni-
dum cum septem pullis in agro reperit;
cuius omnis ratio fuit septem Consulati-
bus ostensa. Celebratur & Octauii Cæsar-
is Principatus primùm Aquilæ ostento no-
tatus. Cùm enim aliquando in via Cam-
pana pranderet, Aquila ex improuiso pan-
em ei de manibus eripuit, & leniter dein-
de reddidit. Nec prætermittendum quod
legitur de Alexandro Macedone, quo re-
cens nato, Aquilæ duæ in culmine domus
per totum diem sedisse dicuntur; quod o-
men tum primùm captum fuit duplicis
Imperii, nempè Asiatici & Europæi. Sed
hæc dum colligo, ferè non sentio mihi ad
reliqua pergendum. Vide Pierium Hie-
rogl. 19.

CAROLI V. laudes celebrat (vt Clau-
dius Minos arbitratur) quem quam aptè
cum Aristomene comparat, satis constabit,
si quis gesta Caroli cum historia Aristo-
menis su praefusè enarrata conferat. Quare
non multus ero in enumerandis eius lau-
dibus, ne mihi contingat id, quod sophistæ
caidam, qui cum appareret recitare librū,
& Antalcidæ percontanti, quod esset argu-
mentum, respondisset, Herculis encomiū:
Quis, inquit, illum vitu perat: Super vaca-
neum existmans in eo laudando sumere
operam, quem omnes vno ore prædicarēt.
Hercules autem apud Spartanos religio-
sissimè colebatur, vt & Carolus apud Ger-
manos; vixit enim is inter homines, vt vi-
uus laudabilis fuerit, mortuus verò scilicet
iudicaretur.

*Aquila a-
men.*

*IV.
Carolus
V. satis
laudatus.*

*Columba
natur.*

Bustum.

*Aquila
insigne
Romano-
rum.*

*Aquila
præstantia.*

*Aquilino
naso ho-
mines.*

*Pyrrhus
Aquila
dicitur.*

*Aquila sa-
cre aues
quibus.*

Ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Sustine & abstinence.

EMBLEMATA XXXIV.

ET toleranda homini tristis fortuna ferendo est,
 Et nimium felix saepe timenda fuit.
 Sustine (Epictetus dicebat) & abstinence oportet
 Multa pati, illicitis absq̄ tenere manus.
 Sic ducis imperium vincētus fert poplite taurus
 In dextro; sic se continet à gravidis.

COMMENTARI

I. **A** Vaccis gravidis, & armentorum grege pascuo bubulcus taurū respicientem segregat, in quem verberibus saevire videtur. Et quamvis epigramma de poplite vincēto dicat, tamen hoc loco illud non exprimitur.

II. **S**YMP TVM est Emblemata ex Oro Apolline in libello de Hieroglyphicis, ubi de

tauro sic ait: Hominum dubiæ & instabilis temperantiæ significare volentes, taurum pingunt genu dextrum ligatum; sic enim non coit. Alciatus ut hoc ob oculos poneretur, *συμβολικὸν* adiecit, nēpe taurum roboris excelsi, patientissimum & abstinentissimum animal. Aegyptii enim sacerdotes cum fortem & temperantem signi-

significare vellent, taurum valetudinis integre pingebant. Onerum enim & laborum omnium patientissimus est, ærumnas nullas detrectat, inflatq; operi herili quantumlibet. Sed & abstinens est, quippe qui post vaccæ conceptum cum illa non cocat, vt idem Orus lib. 2. Hieroglyph. & Plinius lib. 8. cap. 45. Vide Pierium Valer. lib. 3. Hieroglyphicon. Sed vt paucis, quemadmodum Patientia & Abstinencia duæ virtutes sunt præ cæteris vtilis, sic iis opposita duo vitia, intolerantia nempe & incontinentia, multò omnium grauissima & exitiosa maximè dicebantur Epicteto (teste Gellio lib. 17. c. 19.) nempe cum aut iniurias, quæ sunt ferendæ, non toleramus, neq; ferimus: aut à quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eaq; sibi imperando atq; obseruando curet, is erit plerunq; impeccabilis, vitamque viuet tranquillissimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχε. *Patere & abstinere.* De aduersis æquo animo perferendis, quædam Lactantius 6. c. 18. & Plutarchus consolatione ad Apollonium 3; de abstinentia verò exempla longè multa sunt apud Valer. Max. lib. 4. cap. 3. Vide quoq; adagium, *Sustine & abstinere.* Vtriusq; verbi vim expressit Horatius 4. Carin. 11.

*Vindex auara fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecunia,
Consulq; non vnus anni,
Sed quoties bonus atq; rectus
Iudex honestum prætulit vtili, &
Reiecit alto dona nocetium Vultu.*

ET toleranda homini &c.] Aduersa fortuna viro forti toleranda est. Huic responderet verbum ἀνέχε. Adhortatio est ad patientiam, cui simile illud Virgilius 5. Aeneid. *Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.*

Et nimium felix, & cat.] Publii mimus est is: *Fortuna cum blanditur, captatum venit:* Tum enim maximè timenda est, cum valde prospera putatur. Ergo idem Publius verè:

Fortuna vitrea est, qua cum splendet, frangitur.

Horatianum hoc est vulgo tritum: *Sapius ventis agitatur ingens Pinus.* quo videtur respexisse ad illa Herodoti, in Polymnia,

ὄρῳς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοὶ ὁ θεός, οὐδὲ δὲ ἄφαντάζεσθαι. τὰ δὲ συμκρά οὐδὲ μιν κνίσει. ὄρῳς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰετὸν δένδρεια, τὰ τοιαῦτα ἐπιπλήττει, ἑλέα; φιλεῖ γὰρ ὁ θεός τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολύειν.

Alexidis hoc laudatur:

κἂν ἐτυγχῆ τις, ὡς εἴποιε, προσδοκᾷν αἰετὸν τὸ δέει, καὶ μὴ τι πισύειν τύχῃ.

Fortuna quamuis sit tibi prosperrima, Semper aliquid timeto, diffidens ei.

Epictetus.] Stoicus fuit natus Hierapoli *Epictetus.*

Phrygiæ, seruus & claudus, cuius quidem morum & vitæ tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum milibus penderetur. Circumfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis referatissimum, quod eius auditori Arriano tribuitur: continet libellus ille quasdam disputationes admodum vtilis & succinctas ad perturbationes animi cohibendas. Hinc Politianus Latinitate donauit. Duos Epicteti de se versus citat Aulus Gellius lib. 2. cap. 18. quos is sic Latinus fecit:

Seruus Epictetus fuerã, qui corpore mancus, Pauperie pressus, charus eram superis.

Illicitis absq; tenere manus] Tmesis. id est, tenere manus abs illicitis. nam absque hic non est vna dictio, sed duæ, conflata ex præpositione abs, & copulatiua que, ne quis fallatur. Suadet itaq; continendas esse manus ab illicitis.

Sic ducis imperium] id est, ductoris. *Tauri symbolo quid significetur.* Aegyptii cum indicarent hominem modestum, & qui facillè posset à malè factis auerti, taurum genu dextro ligatum pingebant. Si enim dextro genui constringatur, mansuetum se præbet, & vincula consequentem. Pierius eodem lib. 3.

Poplite.] Poples, genu est curuatura, *Poples.* pars genu opposita. Lucanus:

— nisi poplite lapsò

Vltima curuati procederet vngula tauri, Sic se continet à granidis.] Huc pertinet egregium Aristotelis verbum ἀτιμαγελέι, de tauro dictum, qui seorsum à vacarum consortio & grege palcitur, id est, *abarmentatur.*

Dovovs his verbis, ἀνέχε καὶ ἀπέχε. Philosopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehendì potest. Primum siquidem ad patientiam adhortabatur, qua quisque disceret tum aduersos fortunæ casus, tum etiam laborem æquo animo per-

Α'τιμαγελέι.

IV. *Philosophia epicteti duobus comprehensibus verbis.*

III.

perferendum: altero, esse ab omni luxu, potissimumq; venereo præcipiebat abstinendum. Quæ duo præcepta duobus hisce verbis comprehensa, sic Horatius illustravit:

*Qui studet optatam cursu cōtingere metā,
Multa tulit fecitq; puer, sudavit & alsit,
Abstinuit Venere & Baccho.*

Patiētia.

Iraq; duo præcipuè nobis hoc emblemate proponuntur, tolerantia & abstinētia. 1. In tolerantia constans animus agnoscitur, quando scilicet malis non cedit, sed contrā audentior exsurgit. Vnica siquidem cōstantia hominē ab hominū communi fœce differentem maximè, & longè nobilitatem facit: quandoquidem, vt doctè cecinit Prudentius, omnibus alijs virtutibus, & societatem & auxilium suum fortis patientia misceat; virtusq; omnis vidua sit, quam non patientia firmet. Graviter ad hunc sensum Horat. 2. Carm. 3.

*Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam*

Laticia. —

Exemplo est Socrates, qui ea fuit æquanimitate, vt abeuntem domo, & redeuntem eodem semper vultu fuisse dicebat Xanthippe, morosa vxor. Stoici ergo πρὸς τὴν εὐθυμίαν inducebant suis disputationibus, τὴν ἀναλγησίαν, καὶ τὴν ἀπαθίαν. Et huc spectant Senecæ consolationes, & ferè omnes epistolæ, quibus tolerantia & sobrietas eruditæ aculeis instillantur.

Abstinentia.

2. At quantū conducit abstinētia, quantasq; habeat vires, pleni sunt auctorum libri, plena antiquorum monumenta: iam enim latè patet, vt per omnia omnium virtutum domicilia ferè locum sibi suo iure vendicat. Hinc apud Lactantium triplex statuitur virtutis gradus: primus est à malis operibus abstinere: alter, à verbis malis: tertius, à rerum malatum cogitatione. Notum est illud:

Est virtus: placitis abstinnisse bonis.

Cui non malè conuenit Ciceronis illud Offic. 1. Bene Pericles, cum haberet collegam in prætura Sophoclem Poetam, hique de communi officio conuenissent, & casu formosus puer præteriret, dixissetq; Sophocles: o puerum pulchrum, Pericles? At enim prætorum, Sophocles, docet non solum manus, sed etiam oculos abstinere habere. Anacharsis Scythia eo gestu reper-

tus est apud Solonem dormiens, vt altera manu pudenda, altera os obfignaret, continentia & silentij signa exprimens. Duo enim sunt in homine membra, quæ non nisi admodum difficulter edomari possunt, lingua nempe & genitalia. Itaq; quod Anacharsis toto ætatis suæ tempore bellum voluptatibus indixerit, statuis eius inscriptum fuisse legimus, γλώσσῃ καὶ γαστρὶ, καὶ αἰδοίων κρατεῖν. Quare cum sacerdotes Aegyptij frænum libidinis imponendum esse suaderent, viri genitale manu cohibito & repressum pingebant. Referentur quæ de Alexandri Macedonis continentia ab historicis memorantur, qui nuptam mulierem attingere, neq; Darij filias captiuas videre sustinuit, sed hæc sunt in ore omnium. Huc facit illud Horatij:

*Non possidentem multa vocaueris
Rectè beatum, rectius occupat
Nomen beati, qui decorum
Muneribus sapienter vti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusque letho flagitium timet.
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.*

Item illud ἀπέχη sic:

*— & per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma.*

Nisi id primum conferre mavis cum illo 3. Carm. 3.

*Iustum & tenacem propositi virum
Non cinium ardor prava iuuentium,
Non vultus insistantis tyranni
Mente quatit solida —*

3. Ex consequenti hic inculcatur quoque continentia coniugalis, taurus enim, vt & cetera animalia, post impregnationem cum compare non coit, solus homo in tatem libidinem prurit, adeo vt δεκαπλασίως mulier affectet concubitum quam mas, si vtero gerat, vt refert Cælius Rhodig. lib. 14. cap. 4. tunc enim semen conceptum neruos mouet, & inde ardor conflagrationis innascitur. Videant igitur mariti quomodo hac in parte mulieribus morem gerant. Laudatur continentia Diuisi, qui se vxori seruauit integrum, quamdiu verus est in expeditione Germanica. Et Pescenius Niger ignarus rei Venereæ fuisse dicitur, nisi quantum liberis procreandis impederetur. Claudian. 2. de laudibus Stiliconis, quo loci laudat pudicitiam Theodosii. Hinc fuit ut primos in cōiuge disceret ignes, Ord.

Continentia coniugal.

IV.

Continentia coniugal.

*Ordinis virum non luxuriante iuuenta,
Sed cum lege thori casto cum fœdere vellet.
Obuius sese locus offert D. Hieronymi
aduersus Iouinian. Inconcessum maritis*

*post conceptum fœtum mulieribus iungi,
tum quòd venter tumidus non subigatur
sine periculo; tum quòd non suscipiendæ
prolis causa coeatur.*

In adulari nescientera.

EMBLEMA XXXV.

*SCIRE cupis, dominos toties cur Thesalis ora
Mutet, & vt varios quærat habere duces?
Nescit adulari, cuiquàmve obrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus sonipes dorso excutit omnem,
Qui moderari ipsum nesciat Hippocomon.
Nec seuire tamen domino fas: ultio sola est,
Dura ferum vt iubeat ferre lupata magis.*

COMMENTARII.

PINGITUR generosus equus cum suo equite, habitu & apparatu equestris, quem equus eleuatis anterioribus pedi-

bus, quasi infessoris impatiens, excutere nititur.

Ex Vlpiano Demosthenis interprete, hi

N Roriam

II.

Iocus e Demosthe-
nis inter-
prete.

istoriam primi huius distichi petitam su-
spicor. Verba eius non piget adscribere:
ἀλευάς ἀπόγονός τις τῆ ἱρακλέους θεττα-
λός, ἐτυράννησε θετταλῶν. ἔτα καὶ οἱ
τῆς πάδες. μὴ ζέροντες οὖν τὴν τυραν-
νίδα οἱ θετταλοί, καὶ ἀπορούντες τί δεῖ
ποιεῖν, μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν
τὸν φίλιππον. ἔτα ἐλθὼν ἐκείνος ἐξέ-
βαλε τὸς ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος,
καὶ ὑπὲρ τῆς χάριος αὐτῷ ἐμολογοῦντες οἱ
θετταλοί, δέδωκασιν αὐτῷ νέμεσθαι
παράσας καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐκ τῶν λι-
μένων καὶ τῆς ἀγοράς. ἄπιστοι θετταλοί
ἐνομόσθησαν, ἢ διὰ τὸ τὸν ἰάσονα θετ-
ταλὸν ὄντα, ἄπιστον ὀρθῆναι περὶ τὴν
μῆδαν. ἢ ὅτι τῶν πελοποννησιακῶ πο-
λέμων, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ ἀθη-
ναίων πρὸς λακεδαιμονίους μετετάξαν-
το, ὡς φησὶν ἂ Δευκιδίδης. id est: *Aleuas*
quidam ex Heraculis familia Thessalus, ty-
rannide in Thessalia positus est: deinde hu-
ius etiam liberi. Quam cum Thessali nec
ferre possent, & qui se vertent, non habe-
rent, Philippi opem petierunt. Is cum ve-
nisset, Aleuadas tyrannum expulit. Cuius
beneficij nomine gratum suum animum de
claraturi, usum fructum Pagasarū, portorio
rum item ac mercatum uetigalia illi con-
cesserunt. Persuli autem existimati sunt,
vel propter Thessaliam Iasonem, quem Me-
dea fragisse fidem constat; vel quia bello Pe-
loponnesiaco, cum utraq; acies iam staret
in procinctu, ab Atheniensibus ad Laceda-
monios defecerunt, ut ait Thucydides. Ha-
ctenus Vlpian. Innascitur autem plerumq;
popularis rebellio, vel ob iniquam magi-
stratus administratorem, vel intolerabilem
Principum tyrannidem. Extant apud
T. Liiuium Dec. 4. lib. 9. orationes, quibus
mutuis conuitiis se lacerant Philippus
Thessalorum rex, & ipsi Thessali coram
legatis, quos Senatus ad disceptandas con-
trouersas miserat. Verba Liiuii ex oratio-
ne Thessalorum hæc sunt: Nequicquam &
illum victum, & se liberatos esse, ut equū
tenacem non parentem frænis asperioribus
castigandum esse. Philippus sic claudit
suam orationem: Insolenter & immodicè
abuti Thessalos indulgentia populi Roma-
ni, veluti ex diutina siti nimis auidè me-
ram haurientes libertatem. Itaq; seruo-
rum modo præter spem repenti manumif-
orum licentiam vocis & linguæ expetiri,
& iactare sese infestatione, & conuitiis do-

Iocus ex
Liiuo de
Thessalis.

minorum. Nec vero hic transire possum,
equum rectè cum populo, non quouis, sed
ferocenti, & qui uisū difficulter freno pa-
reat, lessorem cum principe comparari. Di-
dici enim frenatum æquo hieroglyphicè ho-
minem designari ferocem quidem & ani-
mo iniquo, sed qui tamèn obsequatur rati-
oni. Est enim equus animal ferox & su-
perbum, sed quod hominis leges subeat, &
quas non egrediatur, ubi paululum assue-
uerit: vt quod ait Horatius,
Non equitem dorso, non frænū pellat ab cre.
Sic Virgilius in Georgic.
Sed tamen idem olim curru succedere sueti
Quadrupes, & frana iugo còcordia ferre.
Idipsum & obseruatur in Carthaginiis hi-
storia: cum enim urbis fundamenta iaceren-
tur, caput acris equi reperiunt, & hinc gen-
tem fore bello egeriam præmonstratum
est: cuius ostenti ea significatio fuit, facilem
victu per secula gentem. Addam & hoc,
apud Onirocritas & somniorum coniecto-
res, caput equi, asini, canis, si in somnis ap-
paruerit, seruitutem significari. De quibus
iam satis. Nunc ad historiam redeo, (in-
quit Claudius Minos) quam me non sta-
tim esse nactum fateor, sed senè aliud agès
tandem reperisse. Cum enim iam horum
commentariorum, non quidem perpolien-
dorum, sed scribendorum me fatietas ali-
qua tandem caperet, quippè qui ad studia
grauiora festinarem, mihiq; perimul ta nõ-
dum satisfacere, quod omnino, sicuti mi-
hi propostiam initio, consilium auctoris
detexisse non viderer, maximeq; trium vel
quatuor Emblematon, & huius ipsius in
primis, opportunè de his verba facienti
& studia humanitatis recolenti (tres ante
annos, ni fallor, vnà cum viro doctissimo
ROBERTO VVIDIO, Tornodoren-
si, Glareani Loriti quondam audito-
re, qui per septennium hæc in Academia
Parisiensi diligenter & eruditè docuit) mi-
hi venit in mentem, quod aliud agens ab
homine amico acceperam, huius Emblematis
originem videri haustam ex Diod. Siculi
lib. 16. ad annum Philippi 4. Sic enim pe-
nè Diodorus: Alexanderum Phereum tyran-
norum interfecerunt Thebe vxor eiusq;
fratres Lycophon & Tisiphon: qua ex re
sibi gratiam popularem pepererunt. Hi
tamen in apertam tyrannidem prolapsi, se-
uitiam tantam exercuerunt, vt Principes
Aleuadè in Thessalia nobilissimi in eos con-
iurarent

Equi hic
roglyphi-
cum.

Locu-
Diod.
Sicul

mirant. Quòd verò id per se non possent, Philippum Macedonium in sui auxilium adiocarunt: qui profectus in Thessaliam, tyrannus deuictis libertatem huic populo restituit.

THESSALIS ora] Regio Thessalica, id est, ipsi Thessali. Thessalia regio est Græciæ famosa, montibus & ciuitatibus clara. Strabo lib. 9. Gens iniquitæ genio &c. Flautius Vopiscus in Saturnino de Gallis nescio quid tale scripsit: Saturninus, ait ille, oriundus fuit Gallis, gente omnium inquit tissima, & auida semper vel faciendi priucipis, vel imperij.

Toties dominos mutet] Reges, seu tyrannos potius. Historiam paulò supra ex Dio doto Siculo lib. 16. & Vlpiano retulimus.

Obtrudere palpum] Proverbiu Plautinum, pro eo, quod est, arte doloq; fallere, sine adulari. Hinc Palpones dicuntur adultores. Translatio ab equisonibus, qui refractarijs equis vel manuum plausu, vel lingua palpo blandiri solent. Lege Chiliad. Grauiissimam offensam tulit Vespasianus, quòd Neroni cantanti aut discederet, aut obdormisceret, vt est apud Sueton. in Vespasiano.

Regia quem morem &c] Huc pertinet oratio Maronitarum ex Liniò, loco paulò ante citato: Itaq; dominari assentatores regios, his solis loqui & in Senatu, & in concionibus licere: eos omnes honores & capere ipsos, & dare alijs: optimum quemque, quibus libertatis, quibus legum cura sit, aut exulare pulsos patria, aut inhonoratos, & deterioribus obnoxios silere. Occurrit exemplum Constantini Manassis, de Imperatore Michaelè ab assentatoribus miserè perditò: In fabulis est (inquit ille) venarum illum Actæonem à rabidis canibus pro fera dilaniatum: sic certè cum Michaelè stipassent assentatores quidam improbi, effœminati, omninoque malè feriatì, in quod exitium miserum, in quam malorù Lernam eum non coniecerunt? Curtius lib. 8. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sapius assentatio, quã hostis euertit. Patereculus 2. historix Rom. de nepote Augusti Caio: Nec defuit conuersatio hominum vitia eius assentatione alentium: etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio.

Ingenius sonipes] Equus liber, genero-

sus, velox & superbus, sic dictus à sonitu pedum, quem quasi ad viuum versu expressit Virgilius:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Hippocomon.] Ab equis ornandis seu componendis, vt etiam Hippocomonius ab equis instruendis fucato colore, robur inani sagina mentientibus, ait Quintil. Alciatus noster in annotationibus in lib. 12. C. in l. non patimur ypocomos, vbi legendum Hippocomos, id est, stabularios, qui equos curant. ἵππος enim equum significat, κόμεω, nutrio, euro. Existimo autem fuisse munus publicum eorum, qui in id agebantur, vt de prouincialibus acceptos causa publici cursus equos cura sua alerent: Hæc ille. Forte illi sunt, quos Itali vocant cauallarici, Germani Rosbereiter.

Nec sature tamen domino fas] Cleinentia principem maximè decet, nihilq; debet esse ab eo tam alienum, quàm nimia censura seueritas; quòd si cogant iura & leges in facinorosum aliquando sature, id est, ficere debent, non quidem personæ, sed vitij odio.

Lupata.] Fræna asperrima, quibus equus ferocior coercetur, à lupinis dentibus ita nominata, qui dentes inæquales sũt. Ouid. 1. Amorum:

Asper equus duris consunditur ora lupatis.

Claudian. 2. de raptu Proserpinæ:

Terruit orbis equos pressis parere lupatis.

Et Panegyrico de Probrini & Olybrij consulatione:

— *Inga ferrea necis*

Cornipedes, rigidusq; docet seruire lupatis.

Plutarchus scribit, difficile esse consilium dare regibus: non enim regum putant ad rationis præscriptum viuere, qui regiam maiestatem velint in effrænata licentia: alio se se arbitrio permittere, seruire arbitrantur. Quare suis moribus viuunt, seu veriùs, pro sua libidine faciunt omnia. Si verò sint paulò moderatiores, ne in quidem interpellatorem æquo ferunt animo; adeò Regibus insita est quasi perpetuum, ac veraculum malum, ignorantia. Si bene atq; ex officio administrent, id totum sibi acceptum referri volunt: extraneos consultores in societatem laudis admittere dedignantur. Vnde illud, *Magno consistare regum amicus bona consilia.* Eodem ferè sensu, nisi me fallit animus, sugillat Galliarum

N 2 populos

III.
Thessal-

Obtrude-
palpum.

Incipit
a assen-
toribus
perditis.

sonipes.

Hippoco-
mon.

Clementia
principis.

Lupata.

Principi-
bus consu-
lere diffi-
cile.

populos Lampridius in Alexandro Seue-
ro, quo loci ait: Verùm Gallicanæ gentes,
vt se habent duræ ac retrogradæ, & sæpe
imperatoribus graues. Idem dici par est
de Belgis, quod pernicax, & superbum ho-
minum genus, & vix vnquam suis princi-
pibus morigerum. Hæc vetus scriptor de
Belgis, fortassè verè pro suo tempore.

I V.

1. DISCANTE hinc principes qua
ratione subditos regere & moderari debeant,
ne imperitis rerum gerendarum accideat
quod equisoni, qui dum equum alioqui
volentium moderari nesciat, nec cùm sit
opus aut freno, vt sitat, aut calcaribus, vt
incitet ad cursum, aut inodum teneat, ex-
cutitur facillimè, seq; ex eius manu equus
eximit: Eodem modo Princeps importu-
nus, & in suos plus æquo sauiens, vel etiã
omnino regni administrandi prorsus igna-
rus, vulgi animos in se commouet. Eam

*Equitandi
peritiam
qua ratio
ne in prin-
cipibus es-
se debet,*

ob causam dicebat Aristippus, bene celsu-
rum Regi & Principi, si equitandi artem
primum teneret: etenim si alias disciplinas
disceret, id quidem hominum opera & vi-
gilijs effici, qui tamen sæpeuenero verum
dicere ne quidem audent, vt quod sciunt
odiosum esse principibus, qui cùm delique-
rint, argui nolunt: at equitandi peritiam
Princeps non modò ex hominibus, sed ex
equo didicerit, qui adulari nesciat, vt ho-
mo, nec certè blãdiri, vt parastus aut scur-
ra. Si enim vel ipse Princeps equum, vt
debet, non rexerit, erratum statim equus
vindicabit, suum que fessorem, quicumque
sit, deiciet. Serio itaq; prius ars hæc ad-
discenda principi, aut sese indignum repu-
ret, qui in tanto dignitatis gradu sedeat.
Quod præceptum alicubi à Plutarcho li-
teris consignatum memini ad hunc fermè
sensum: Qui equos domant, ijs primum
ad blandiuntur, ac mollissimè tractant, vt
affascant freno: sic popularis multitudo
lenitate retinenda & excipienda ei, qui diu
in pace regere cupiat. Huc respicit gra-
uiter dictum à Scipione Africano maiore,
quo regi Antiochò pacem cum Romanis
inire cupienti exprobatuit, non esse tem-
pus, quando quidem rex ipse perpressus es-
set lupatum & hippocomonem. Quod et-
iam Stobæi ea pertinent, quæ retulit ex
Epieteto, serm. 44. Quemadmodum, ait,
bonus equorum dormitor non bonos tan-
tum pullos alit, feroces autem famelicos
valere iubear, sed ambos ex æquo nutrit,

*Scipione
cordax
vra.*

magis verò castigat alterum, & cogit simi-
lem fieri meliori: sic vir prouidus, & ciui-
lis facultatis peritus, bonos ciues beneficijs
demereri, malos autem non continuo per-
dere conatur, sed de alimento quidem mi-
nus ei prospiciet, instituet verò, & vrgebit
eum vehementiùs qui rationi & legi obstite-
rit. Plutarch. initio De institutione liberali:
Qui equi à primis bene domiti annis, suis
non obsequuntur fessoribus? Qui autem
indomiti perstant, nonne ceruice durissi-
mi, & animis feroces euaserunt? Idem De
discrimine adulatoris & amici, ex Carnea-
de ait: Diuitum & regum filios nihil rectè
neque bene discere, præterquam equitare:
quod his assentetur præceptor in exercita-
tione literarum, semper ea probans quæ
puer admiserit, cadens ac submittens sese
plus quàm par est. Certissimum enim est,
sæpe ab equo fessorem deijci, qui equitan-
di fuerit ignarus. Hæc ferè Plutarch. Græ-
ca studiosijs penè omnibus ad manum esse
scio, vnde latius non diffundor.

*Carnea-
dis apo-
phtheg-
ma*

2. Taxatur pernicies regum, adulatio que
pletunq; in aulis principum sedem habet,
& veritati os obstruere nititur: nam reges
non facillè patinunt sibi molles auriculas
mordaci radere vero, vt Persius ait Sat. 1.
Imò quotusquisq; ex aulicis est, qui vel
hiscat pro veritate contra mendacium?
De hoc Principum solenni vitio Tacitus
lib. 1. Historiarum, in oratione Galba Pifo-
nem Licinianum adoptantis: Irumpet a-
dulario, blanditiæ, pessimum veri affectus
venenum. Suadere principi quod oportet,
multi laboris. Hæc ille. Marcellinus
verò Ammianus passim de assentatoribus
Constantij Imperatoris, Iuliani virtuti lau-
diq; detraherentibus, sed maximè ad finem
lib. 16. ita scribit: His tot ac talibus prospe-
ro peractis euentu, in palatio Constantij
quidam Iulianum culpantes, vt princeps
ipse delectaretur, Victorium siue Victorium
ideò nominabant, quod verecundè re-
ferens quoties imperaret, superatos iudica-
bat sæpe Germanos. Interq; exaggeratio-
nem inanum laudum, ostentationem que
apertè luculentium, inflabant ex vfu Im-
peratorem suopre ingenio nimium, quic-
quid per omnè terræ ambitum agebatur,
felicitibus auspicijs eius assignantes. Quo-
ci rea magniloquentia elatus adulatorum,
tunc & deinde editis propositis, arrogan-
ter satis multa mētibatur, se solum, cùm
gestis

*Adulas
taxata*

*Adula
in au-
princip*

*Adula
res C
stantij*

gestis non affuisset, & dimicasse & vicisse, & supplices reges gentium crexisse aliquoties scribens: & si, verbi gratia, eo agente tunc in Italia dux quidam egisset fortiter contra Persas, &cæt. Tam longè exultat veritas ab aulis principum, vt non inmeritò dixerit, quisquis ille fuerit, autor Alphabetti aulici:

Quæstus adulari & mæteri primus in aula.

Antigonus rex Asiae aliquando inter venandum, mutata veste, relictis comitibus, errabundus apud agrestes homines in vili tugurio pernoctabat incognitus, de se ipso tanquam de altero percontatus astantes, omnia quæ fecerat mala, ab illis audiuit. Mane quesitus atq; inuentus, cum vestem allatam & regium ornatum vidisset: Date, inquit, purpuram, quam vt primum indui, verum de me, nisi hac nocte, audiui nunquam. Tale est, quod fertur de Ludouico VI. Francorum rege, qui sæpe dissimulato habitu turbae se admiscuit, vt liberas populi voces & iudicia de se exciperet, quo facilius & suis, & Reipub. medere tur incommodis. Nota est Alexandri Magnæ Imperatoris querela; veritatem, aiebat, regum auribus minimè esse peruiam, in tanta quidem adulatorum turba. O graue regibus incommodum, rerum veritatè vix, ac ne vix quidem ipsos percipere; longè verò grauissimum, quod sobriarum admonitionum minime sint capaces, sed tanquam aduersus incantationes, ita aduersus bonas admonitiones obturant aures, & obdurant corda, soli adulatoribus faciles & morigeri. In aulis enim Principum *πράττει δ' ὁ κόλαξ ἀριστα πάντων, δέυτερα*

Ὁ συκοφάντης, ὁ κακοήθης τρίτα λέγει. Subit Imperatoris Augusti augusta confessio. Is mortuo Varo, idcirco supra modum dolere se aiebat, quod non esset, à quo verum audiret. Quidam non inconcinne hac de re ratiocinatur. Habent, inquit, principes nonnulli apud se seminam quandam vultu formosissimam, quam magni

faciunt, induuntq; veste longissima ad talos vsq; descendente; hæc altero pede plerumq; claudicat, nonnunquam utroq; etiam: quo fit, vt ægerimè ferant, si ventus quispiam spirans vestes, quibus hæc puellæ vitia reguntur, quandoq; attollit. Quare instituire permultos, qui non secus huiusmodi ventos buccis plenis absorbeant, atq; Charybdis & Scylla marinas aquant, & quæ in ijs sunt deglutire consueuerunt. Id explicans subiungit: Principum vitæ conditio, permultis expetita, potentia prudentiaq; vitur, & magna auctoritate exornatur: quam veritas denudat & imminuit, adulatorum ora obtegere consueuerunt. Nam regnat nunc *φιλοκολακία*, vt multis mendaciorum & calumniarum lues, velut obsonium omnino esse videatur. Et ita ipsi ex stultis reddunt insanos, ex insanis insanabiles. Habet illa Siren, adulationem dico, cautionem cari in nostræ suauissimam; sumus enim *φίλαυτοι*, & quisq; sibi Suffenum agit. Longè secus David egit, qui prolixè describit, quos & quales in aula sua ferat. Non erat stipatus, vt nunc fit, magno agnitionum, hegionum, ganeo-num, gnatonum, balatronum; quos Constantinus tineas foricesq; palatii appellare solebat, vt Anaxilus opum vermes, Diogenes canes regios. Heliogabalus alligabat eos rotæ aquaticæ, vocans eos amicos Ixionicos. Doccat adultores reprimere Sigismundus Imperator, qui cum à quodam supra modum laudaretur in faciem, & diis prædicaretur similis, illi colaphum impexit; dicentiq; Cur me cædis Imperator? respondit, Cur me mortdes adulator? De adulatione præterea & perniciosis blanditiis plu rima habet Cicero in dialogo de Amicitia, vbi post multa sic ait: Scitum enim est & hoc Catonis, multò melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos, qui dulces videntur: illos nam que verum sæpe dicere, hos nunquam. Vide quoq; quæ infra de adulatione dicemus.

*φιλοκολακία
λακία
vitium
solemne.*

Obdurandum aduersus vrgentia.

EMBLEMA XXXVI.

NITITVR in pondus palma, & consurgit in arcum;
 Quò magis & premitur, hoc magis tollit onus:
 Fert & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
 Quæis mensas inter primus habetur honos.
 I puer, & reptans ramis has collige: mentis
 Qui constantis erit, præmia digna feret.

COMMENTARI I.

r.
 palma
 arbor.

PALMA arbor est in Iudæa frequens, frondibus perpetuò virentibus, quas etiam nunquam amittit. Conia eius est in cacumine, & pomum non inter folia, sed in ter ramos habet. Folia culttrato sunt mucrone lateribus in se bifidatis. Pomum palmarum est oblongum, non vt oliuarum orbiculatum. Hæc igitur arbor huc appingenda venit, cuius rami non nihil inflexi puerum adhærentem sursum rapiunt, ad significau-

dam eius firmitatem, vt quæ contra pondus nitatur.

Huius Emblematis primarius typus mihi videtur, nisi coniectura fallor, petitus è Quintio auctore Græco, qui editum quendam locum & admodum asperum, difficilemque ascensu tradit, cuius in summitate palma consurgat, illicque virtus insideat, nimirum ex montis asperitate variorum & difficiles labores: ex palma verò tē-

potis

II
 Embl
 maru
 rocypr

poris diuturnitatem intelligens. Nullus enim est, qui virtutem aliquam possit assequi, nisi multis laboribus diuque perpessis. At temporis diuturnitas nullo signo figurari melius potest, quam eo quod anni & mensis habetur symbolum. Huc facit illud Quintilianus: Desinit in aduersa niti, qui peruenit ad summum, scandenti cit caima, labor est. Ansam quoque præbere potuit Gellius in noctibus Artificis, lib. 3. c. 6. cuius hæc sunt verba: Perhercle rem admirandam Aristoteles in 8. Problem. & Plutarchus in 8. Symposiac. dixit: Si supra palmam, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauius vrgeas, oneresque vt magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruatursq; Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam ingenium eiusino si ligni est, vt vrgentibus, opprimentibusq; non cedat. Hæc Gellius. Commodè huc mihi sese offert locus Phorruati Græci scriptoris, libro de natura Deorum, cap. de Musis, vbi ait, Musas ex veterum sententia coronari palma, ob nominis similitudinem, eo quod Phœnices primi credantur litteras inuenisse. Probabilior autem ratio est, quæ ab eo sumitur; quod planta hæc tenella sit, quod benefica, quod perpetuò virens: Arbor hæc difficulter scanditur, fructusq; refert suaves admodum, vt non abs re Musæ coronis vtantur è palma confectis. Græca si quis malit, apponam: *σερανοῦνται δὲ φοίνικι, ὅς μὲν τινες νομίζουσι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀπὸ τῶν φοινίκων δοκεῖν εὐρήματα εἶναι τὰ γράμματα. ὅς δὲ ἔυλογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ τρυφερόν ἢ ἐνεργές ἢ αἰετῶν ἢ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τὸ φυτόν.* Nescio in ad palmæ naturam alluserit Salomon in Canticis, cap. 7. cum inquit: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Sanctius certè nullum interpretum, quid literalis sensus significet, indicare restatur. De palma vide Plinium lib. 13. cap. 4. & lib. 16. c. 42. Plutarch. 8. Symposiac. Orum Apollinem lib. 1. Philostrati Icones lib. 1. in Paludibus. Et ante omnia prouerbium, *Palmam ferre.* quod si legeris, nihil erit amplius quod desideres. Cur autem eadem palma sit victoriæ symbolum & præmium, vide a-

pub Leonie. var. hist lib. 1. cap. 68.

NITITVR in pondus] videtur niti aduersus impositum forte sibi onus.

Consurgit in arcum] Causam arcuationis seu fornicationis palmæ reddit Plutarchus in libello de causis naturalibus, problem. 32. his verbis: Cur inter omnes arbores sola palma contra impositum onus assurgit? Vtrum quod ignea & spirabilis facultas qua maximè poller, cum tētatur & irritatur, sese exercens magis ac magis exerit? An quoniam pondus ramos subito vrgens, aerem omnem, qui in his est, oppressum cedere retrò cogat, qui deinde relumptis paulò viribus, aduersus onus acrius rursus instat? An molles & teneræ virgæ impetum non sustinentes, cum onus quiescit, paulatim se erigunt, & speciem, quasi contra illud assurgant, præbent?

Bellaria dulcia.] *πέματα* vel *τραγήματα*. suntq; omnia ea, quæ secundis mensis apponi solent. Gellius lib. 13. c. 11. Loccus est elegans apud Ioann. Salisberiensem (auctorem quidem non ineptum, & quem non ægrè inter optimos fortasse haberemus, si meliore sæculo florisset) in Polycratico lib. 8. cap. 7. Significat bellaria, ait, omne genus mensæ secundæ, quoniam ibi solent apponi quæ pulchriora sunt & delicatiora. Vtitur autem hoc nomine M. Varro: Bellaria, inquit, ea maximè mellita sūt, quæ mellita non sunt. Quod forte è eo referri potest, quod videnti gratiora sunt ea, quæ necessitas appetit, quam quæ irritatio gulæ inuenit. Hæc ille. Addam & locum Arnobij aduersus gentes lib. 7. nam & his verbis Bellaria significat: Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur Dij cœlites, vt fieri mos est post cœnaram ditium & locupletum saginas: frustilla hæc paruula pro suauibus mateolis sumunt, non quibus famem sedent, sed vt palatis admoceant otium, seq; ipsos plenæ appetitu voracitatis instigent. Sed vereor ne quis hæc præter rem congesta dicat.

Odoratas glâdes] Odoriferos dactylos.

Fructus enim palmæ ad digitalem longitudinem dactyli dicuntur. Hic non possum nō latius aliquanto me diffundere, & de huius arboris mira natura aliquid non ingratum (vt spero) asserre. Sciendum enim palmas inuicem maritali quadam copula coniungi, maresq; attrahere ad se feminas, neq; has congressum, quantumcum

III.

Palma cur in arcum consurgat.

Bellaria.

Palma admiranda natura.

que adniti possint, auferre, sed vltro ramis ab vtraq; vicissim contra ad osculum quodammodo exporrectis, manifesta dare mutui desiderii signa, quemadmodum eleganter ostendit Philostratus in Imaginib. & Galenus tangit, lib. 6. de loc. affect. cap. 5. Narrat quoq; Ammianus Marcellinus lib. 24. non tantum maritari palmas ipsas, sed & sexus facile posse discerni: quin & feminas generare feminibus marium illitas, easque mutuo amore delectari. Atq; hoc inde claret, quod contra fe vicissim nutantes ne turgidis quidem flatibus auertantur. Et si ex more femina matis non illita fuerit femine, abortus vitio foetus amittuntur in tempestiu. Addit & illud: Si qua femina, cuius arboris amore praclusa sit, ignoretur, vnguento ipsius iusci truncum, & arborem aliam naturaliter odoris dulcedine concipere, hisq; iudicijs velut coeundi quãdam prodi fidem. Solent itaq; cauti palmarum, ne feminã aut sterilitatis noxam incurrant, aut fructum, quem aliquando imaginatione libidinis (vt ita dicam) concipere consueuerunt, ante maturitatem amittant, ita ordinare vtiusq; sexus palmas, vt mare eo saltem interuallo à feminis distent, quo puluis ventorum flatibus à folijs masculorum sublatus, in feminarum folia incidat, idque satis ad foecunditatem & fructus maturitatem facere competentum est. Sed mirum dictu, quod si qua procul à mare absterit, vt neq; puluis neq; aura, odorue eius ad eã permeare possit, excogitauerunt coloni funem à mare religatum ad foeminam vsq; producere, atq; ita quasi maritali vinculo copulatam, masculi virtute clanculum funem irrepente, foecundam fieri, quã prius in ea sterile scebat solitudine. Diophaues quoque autor Græcus Florentinum citat, de palmã amore in Georgicis ita differentem: Palma, inquit, amat, & quidem ardens, alteram palmam, neq; prius desiderium in ea cessat, donec ipsam amasiã consolari contingat. Videre est ipsam arborem incuruatam, & non ferentem proprium pedamentum, neque fructum producentem. Atq; hoc ipsum agricolam non latet, nouit enim quod amet, quam vt rã amet, ignorat. Quapropter multas palmas contingens, rursumq; ad amantem regrediens, eamq; manu attingens, quasi osculum mutuo ministrare videtur. Quam vt rã ipsa desideret, affectionum, & si ita di-

cere licet, manuum nutu aliquo modo significat; ad illam enim respicit, & in illam ex toto se amanter inijcit, eamq; quasi amplectitur. Medela igitur amoris est, vt agricola frequenter masculam contingat, & manus suas amanti admoueat, & maxime vt flores ex spatha masculã decerpens, in caput amantis imponat, ac veluti expetiti concubitus gratiam faciat; hoc namq; modo amorem mitigat, & palma ipsa exhilarata de cætero optimum ac pulcherrimũ fructum fert. Cæterum sine maribus non gignere feminas, sponte edito nemore, confirmat quoq; Plinius lib. 13. c. 4. imò verò circa singulos plures mutare in eum pronas blandioribus comis: illum erectis hispidum, afflatu visuque ipso, & plures etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa duas post sterile scere feminas, adeoq; esse Venetis intellectum, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine ex maribus florẽ & lanugine, interim verò tantum puluere in sperfo foeminis. Quã ne quis fabulosa suspicetur, huiusmodi amoris & coniugii exemplum id genus arboris in Italia quoque dedit. Cuius rei celebris testis est Iouianus Pontanus, Alphõs Junioris Neapolitani Regis eo tempore præceptor, & epistolatum magister; Philosophus, Orator, ac Poeta insignis, & quem fabulas per historia, de re maxime suo tempore omnibus conspicua, scribere puuisset. Hic igitur duas celebrat palmas, marem vnum Brundusij, foeminam alteram Hydruntis, quã diu sterile permanferunt, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum altera alteram contueri poterat. Vbi verò tantum adoleuerunt, vt sese inuicem conspicerere potuerint, longo quantumuis multorum stadiorum tractu dissidentes, fetificare cœperint. Sed cur non ipsum audimus Pontanum?

Brundusij latus longè viret ardua terras

Arbor, Idumeas vsq; petita locus:

Alterã Hydruntinis in saltibus amulã palmã,

Illã virum referens, hac muliebre decus,

Non vno creuere solo, distantibus agris

Nulla loci facies, nec socialis amor.

Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor

Vtraq; frondosis & sine fruge comis.

At postq̃ patulos fuderunt brachia ramos,

Cæpere & cælo liberiore frui:

Frondosiq;

*Palma
sine com
pare non
fert fru
ctum.*

*Iouianu
Pontan
nus.*

*Diopha
nis locus.*

*De dua
bus pal
mis m
rum.*

Frondosiq; apices se conspexere, viriq;

— Illa sui vultus, coniugis ille sua :

Haufere et blandum tenueritibus ignē,

Optatos fœtus sponte tulere sua.

Ornarunt ramos gemmis, (mirabile dictū)

Impleuere suos melle liquento fauos.

Quos elegantissimos versus propterea hic recensere minis dubitauī, quod videam his historicam fidem attributam non tantum à Ioanne Pierio in Hieroglyph. sed & Melchiore Guilandino in Tract. de Papyro, memb. 3. plura de palmarum natura cognitu iucundissima & admiranda disse-rent, atq; Platonis, plantas animalia asse-rentis, sententiam defendente.

Mēsas inter.] ἀνασποπῆ, pro, inter men-sas.

Reptans.] nitens & conscendens, με-τασποπῆ.

Mentis qui constantis erit, &c.] γνώμη, quæ complectitur totius Emblematis sen-tentiam. Eam illustremus licet exemplo nobili, vt Emblemata per se quidem lepidū, æccessione quadam fiat illustrius. Admirabilis Q. Fabij Maximi constantia omni lau-datione superior venit in mentem. Is cum pecuniam pro captiuis Annibali numeras-set, fraudatus ea publicè, tacuit: vt enim pa-rentibus, sic neq; patriæ communi parenti putabat esse aliqua occasione succensendū. Cum sibi dictatori magistrum equi-tum Minutium in re imperij senatus equa-uit, quauquam queri posset, siluit tamen. Multis iniurijs, contumelijs, probris læces-situs, in eodem animi habitu permanfit. In bello gereado prouidus, rumores, qui de se temerè à suis spargebantur, quòd cum Annibale inueniliter exultante non cense-reret manus, aut contempfit, aut elusit, aded vt se iniuctum aduersus iram, spem, metumque præstiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius, qui nisi se imprimis suosque fortitudine inuictosq; robore ani-mi vicisset, Annibalem potentissimum hos-tem vix etiam pugnando retudisset. Con-stantiæ exempla habet Val. Max. lib. 3. c. 8.

OCCASIONE palmæ arboris, quæ pondere pressa non flectitur, sed attolli-tur; & cuius suauissimi fructus, nempe da-ctyli, cum voluptate secundis mensis ap-ponuntur, ad laborū & difficultatum per-fectionem fit adhortatio, ex qua nempe si-mus vtilitatem aliquam, non minimam per-cepturi. Nullus est ceterè, qui eruditionis

aut famæ laudem maximam assequi pos-sit, nisi primùm graues & molestos labo-res pertulerit. Id velim symbolum bene-natis adolescentibus proponi, qui aliquan-do studiorum liberalium difficultate non minimum deterrentur. Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimo-que sensu degustarent, hac vna grata boni spe, molestias quantumvis acerbas deuora-rent. Sanè rebus in agendis proposita sem-per debet esse constantia, quæ sit ærumæ cuiusuis firmissimum condimentum. Belle huc conuenit hoc Senecæ I. de Ira: Mil-le sunt, in quibus pertinacia impedimētum omne transcendit, ostenditq; nihil esse dif-ficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indi-xerit. Et deinde: Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium ex-pectat?

Palme porrò symbolum potest tribui Ecclesiæ victrici, quæ aduersus tot ty-rannos paganice sectæ, & Iudaicæ superstitio-nis æmulos tandem aliquando triumphar-it: Vt enim concitati fluctus ventorum turbine ad cauem allidentes cum fremitu resiliunt, nec continuo licet assultu per-cussum sternunt aut penetrant: ita iuoris procella agitatus Dæmon, quantumvis im-petu feratur & furore maximo in hanc pe-tram, retunditur tamen vsq; & frangit vi-res vano conatu. Sic Hilarius de Trinitate lib. 4. Habet hoc proprium Ecclesiæ, dum exercetur, floret: dū opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit; dum cæditur, vincit: dum arguitur, intelligitur. Quid? quod naturam quoq; palmæ arboris habet sacrosanctæ Cruce, augustum scilicet, & a-doradū illud trophæum, quod summus dux noster, & supremus Christianæ mili-tiæ Imperator suis humeris impositum in alto Caluarie vertice, atq; in ipso umbilico nationum omnium ac gentium, expu-gnatis hostibus triumphans erexit. Hæc enim dum cedit ponderi, & cacumen sub-mittit calcandæ similis & proterendæ pe-dibus, se fortius deniq; relibrat, & in ardua passis frondibus contra nititur. Hæc nul-lum tormentum formidat Sathanæ, nul-lam machinam sceleris fortitudinæ, nul-lum atietem oppugnantis mundi, nullam phalaricam libidinis, nullam catapultam iniuriæ, nullos tentationum pyrobolos, nul-lam vim, nullum impetum. Fulminet ini-micus, tonet, verberet, iaculetur, fodiat,

*Studiosi
deterren-
tur labo-
rum diffi-
cultati-
bus.*

*Palmæ
symbolū
victricis
Ecclesiæ.*

*Sanctæ
Cruce pal-
mæ natu-
ræ habet.*

*S. Cruce
vis.*

punctura

punctum, caesum, cominus, eminus, eludet
ictus hæc parma, & diuinum sacrosanctæ
Crucis ancile, saluumq; tutabitur & inai-
ctum militem. Qui enim sic armatus, con-
tenuit ariolorum magorumq; fatalia illa
arcana, & execrandas artes, & stygias con-
iurationes: non formidat occulta carmi-
num murmura, nec Colchicos succos, nec
philtrea vim Dijs factura, nec Plutonica
volumina, quicquid recôditarum virium
expirent, nec Acherontæos ritus, membra-
na chartaque contentos, nec præstigiatorum
quidquid ab inferis, tutus est, rectus est,
inexpugnabilis est. Si parenti chasmate cæ-
lum dehiscens emicantem flammam in ab-
dito ostendet, si terrifico fragore crepent fa-
stigia orbis, si repentinus ignium sulcus
diuidat aera, si concussa resistent funda-
menta terræ, si cataractæ ruant, si rauca
ventorum assibilent murmura, si lapides
glomerentur, si fulmen incidat & erumpat
flammæ, si spectrum occurrat, aut tristior
aliqua nocturni phantasmatis species, si
eruenta appareant Solis & Lunæ corpora,
si prodigiôsæ deniq; in nubibus & insoli-
tæ figuræ; Crux in clamatur in desperatis
rebus omnibus. Quodcunq; in nos telum
sinistro libratum sidere inuolet; quæcunq;
procella inopini turbinis feriat, Crucis præ-
tendimus scutum, & plagam aut retundi-
mus subitò, vel minus penetrantem exci-
pimus intrepidè. Reperiuntur tamèn ad-
huc ex ea hominum colluuiæ multi, qui
nò solùm reuerentiam omnem & exultum,
in nescio quem impietatis atheismum pha-
natico spiritu deuoluti, subfurari impuden-
ter, sed ipsi etiam damnatorum flammis
inaudita blasphemiam deuouere sacrilegè
præsumunt. Apud quos inter infamem sus-
pensi latronis furcam, vbi infelicem ani-
mam eliso gutture per postica corporis mo-
riens eiecit, & nostram hanc, in qua sponte
egredientem paternis manibus innocens fi-
lius commendauit, nihil relinquunt discer-
minis. Imposituræ huius seminarium fuit
schola Islebij apostatæ, ille cruciarij huius
(vt sic dicã) belli antesignanus ac prodro-
mus, ductore Diabolo; cuius affatu ple-
riq; ex alto Romani cardinis folio poten-
tissimi Cæsares ebrij, promulgatis sangui-
narijs edictis, & publicata contra Crucem
maledictionis sententia, in teneram adhuc
nascentis Ecclesiæ sementem immanitatis
sux falcem immiserunt, vt priusquam in

florem ac maturitatem germen lactescens
pertingeret, decuteretur. Illis tamen ple-
rosq; ad hunc scopulum, & factò vitæ nau-
fragio turpissima morte consumptos, eui-
denti vltionis exemplo, reperimus. Cum
densior aliqua nubes pendulis humoribus
sefe conglomerans, lucernam illam orbis
Solem subducit ad tempus, caligant infe-
riora hæc, & sublatus vulgò creditur: mox
vbi resoluta in pluuiam materia, aut in
ventos discussa, faciem denuò aperit, lumi-
ne velut recens producto, noua quadam a-
mœnitate intuentium oculos permulcet
suauiter ac recreat: Ita splendor Crucis post
eclypsin illam, & turbulētissimam ton-
nantis paganismi procellam, cum versus
in noctem totus putaretur & extinctus,
perumpens tandem impietatis nubem cla-
rior multò emicuit, & in fulgore pulchri-
tudinis admirabili, vt iam radios suos ac
cælestē iubar non in vnam aliquam prouin-
ciam aut regnum, non in eas solùm partes
terrarum & climata, quibus vniuersi mun-
di ambitum generali illa ac trita partiti-
one complectimur, Asiam inquam, Euro-
pam, Africam; sed sub axem ipsum, & po-
lum nostris vestigijs obuersum, vltra me-
tas Aequatoris, Capricorni, & Oceani, lon-
gè lateq; projiciat. Ibi depactus tener de
hoc sacratissimo ligno ramusculus, iam in
truncum exit, pendentem brachia sub ca-
dentem & nascentem Solem, lambentem
cono sidera, basi demissa ad vsque confinia
Tartari, vbi piacularibus flammis ab inhe-
rentibus labeculis lustrandi pij manes, ri-
uulos etiam diuini sanguinis per canalem
gratiæ de alto salutiferæ Crucis tubo de-
fluentes, cum spe potiundæ beatitudinis
nobiscum participant, & per nos. Perant
igitur à facie terræ omnes inimici Crucis,
cuius laudes non capiunt orbis cardines;
cuius nomen inclytum sit & gloriosum
cunctis gentibus. Hanc Maurus adoret ac
Scythia, Thrax & Tartarus: huic lunas suas
Oriens, aquilas Occidens submittat: huic
tiara Persica cedat, & Romana mitra: huic
regum poplites se incuruent, & ad oscula
procumbant magnates mundi. Quis mihi
dabit, vt apprehendam ramos tuos, ò felix
palma, & comedam de fructu amaritudi-
nis? vt mætoris decerpam flosculos, & in
fasciculum myrrhæ colligam? Submitte
cacumen, eia sublimis arbor, in secte fron-
des tuas, ò speciosum germen & floridum,
ò nobi-

Simili.

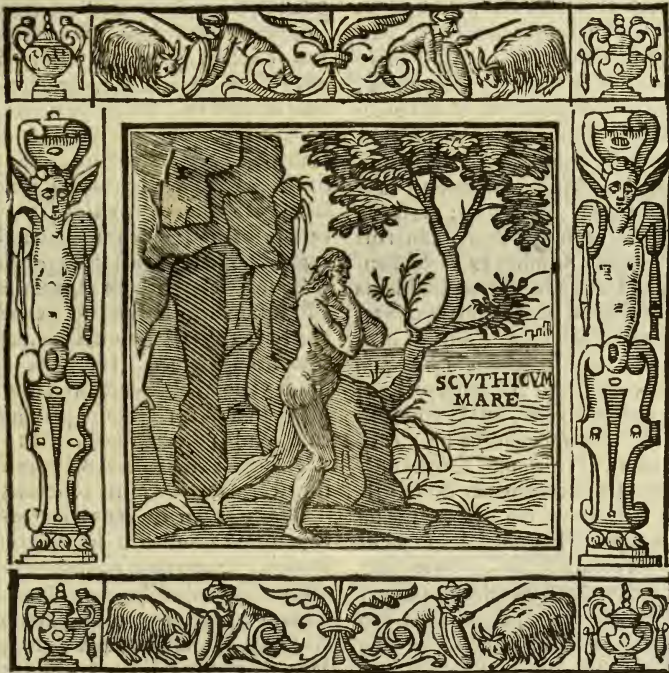
Aduersa-
rij Crucis.Apost.
phe.

• nobilis planta & inclita : sine, vt contingam manu & arripiam de te ramusculum : perunge sensus meos etruantati stipitis glorioso riuulo, cuius balsamitico sapore ignaui spiritus torpor totus immutetur, vt eū iudex tremendus, qui in te pependit, vindicaturus sæculum per ignem, in nouissima tuba & tempestate valida descenderit;

quando plangent vniuersæ tibus terræ ad conspectum apparentis signi tui, ego sub vmbra ramorum tuorum protectus, ex vltimicibus flammis arduus hinc abripiar in campos illos beatorum, perenni Maio ac sempiternis delicijs æternum vernantes.
O fiat, fiat.

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS inops, Scythiciq; miserrimus accola Ponti,
 Vstus perpetuo linida membra gelu:
 Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi,
 Et pretiosa tamen stragula semper habet.
 Nam murina illum perstringunt undiq; pelles:
 Lumina sola patent, cetera operitus agit.
 Sic furem haud metuit, sic ventos temnit & imbres;
 Tutus apudq; viros, tutus apudq; Deos.

I. **I**VXTRA mare Scythicum rupes eminet, in qua caverna vel antrum conspicitur, unde prodeat vir undiq; præter oculos, pellibus indutus, qui tamen hoc loco nõ ita depictus habetur, sed id editio Lugdunensis eleganter expressum habet, vt probè monet Pignorius.

II. **C**ORNELIVS Tacitus extremo de moribus Germanorum, Fennos ita describit: Fennis mira feritas, scæda paupertas, nõ arma, non equi, non penates; victui herba, vestitui pelles, cubile humus. Sola in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant, idemq; venatus viros pariter ac feminas alit. Passim enim comitantur, partemq; prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumq; suffugium, quam vt in aliquo ramorum nexu contendantur. Huc redeunt iuvenes, hoc senum receptaculum. Id beatus arbitrantur, quã ingemere agris, illaborare domibus, suas alienasq; fortunas spe metuq; versare: securi aduersus homines, securi aduersus deos. Hæc Tacitus. Quibus ex verbis facile colligo ab Alcia: o sumptum Emblematis exemplar. Eadem penè descriptio extat accolarum ad Nilum apud Ammian. Marcell. lib. 14. non longè à principio. Nec non Emblemata hoc à Iustino historico petitum esse, facile quiuis dixerit, qui Scytharum descriptionem, quam retulit ille lib. 2. euoluerit. Sic enim: Scythi inter se fines nulli: neq; enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut sedes est, & armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Vxores liberosq; secum in plaustris vehunt: quibus, cuius imbrum hyemisq; causa tectis, pro domibus vrantur. Iustitia gentis ingenijs culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius: quippè sine tecto munitoq; pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lactè & melle vescuntur. Lanæ ijs vsus ac vestium ignotus: & quamquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vestiuntur. Hęc continentia illis morum quoq; iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippè diuitiarum cupidus ibi est, vbi & vsus. Atq; vtinam reliquis

Typus
Emble-
matis.

Locus
Iustino hi-
storico.

mortalibus similis moderatio & abstinetia alieni foret: Profectò non bellorum rãtum per omnia sæcula terris omnibus continua, retur: neq; plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis factorum conditio raperet. Proorsus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisque Philosophorum consequi nequeunt, cultosq; mores incultæ barbariæ collatione superari: tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quanto in ijs cognitio virtutis. Et hæc quidem Iustinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus est, ascribere malui, quàm truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vt iam dixi: cuius epigraphæ, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Bianthis, sententiam complectitur, & quasi animam ingeniosæ picture, quam subiecit oculis. Bias enim Prienensis, qui inter septem sapientes numeratur, cuius (vt inquit Cicero in paradoxis) cum patriam Prienem cepisset hostis, ceteriq; ita fugerent, vt multa de suis rebus secum asportaret; cum esset admonitus à quodam, vt idem ipse faceret: Ego vero, inquit, facio, nam omnia mea mecum porto. Hoc tam insigne dictum vt vobis ostenderet Alciatus, depingit Hunnum seu Fennum pellibus cooperatum, nihilq; preciosi gestantem: unde fit, vt & frigora contemnat, & latrones nõ per timeat, nam, vt inquit Iuuenalis,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Genus hoc hominum sic describi ab historicis recentioribus animaduerto, ne vel minimum studiosè hæteant. Pannonæ initio eam terram tenuerunt. Pæones olim dicti; inde Hunni habuere, gens Germanica. Mox Gotthi x̄ in insulis Oceani Germanici profecti: post Gotthos Longobardi; nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur: misera adhuc regio, vt potè quæ sit sub cælo frigidissimo, Duci Moscouiæ tributaria: non tamen aurum, argentumve, quibus omninò carent, sed pretiosas animalium pelles sabellorũ scismorumq; pendunt homines. Non astant, non serunt, neq; panes conficiunt: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant, sub turgurijs ex virgultis

Bianthis
apoph-
thegma

Descri-
ptio Hun-
norum.

contextis inser densas silvas humiles habitant: unde fit, vt homines siluestribus feris commorantes, vestimentis se non laneis neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo vrsòve detractis. Nullius ipius aut auri, aut argenti vltus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus murinisq; corpora communiunt. Mela Humos eisdem facit cum Sarmatis, de quibus lib. 2. Sarmatę, inquit, auri & argenti maximarum pestium ignari, vice rerum commercia exercent, atque ob sęuitiam hyemis admodum assiduę, demersis in humum sedibus, specus aut suffossa habitant, totum braccati corpus, & nisi qua vident etiam ora vestiti. Ouidius 3. de Trist.

Pellibus et furis arcet mala frigora braccis, Oraq; ñe toto corpore sola patens.

Idem 5. de Trist.

Quos vt non timeas, possis odisse, videndo,

Pellibus & longa corpora testa coma.
Facile huc possem aggerere nobile eiusdem gentis descriptionem ex 31. Ammiani Marcellini, ab initio ferè; sed studiosos admonuisse sat est. Vide Val. Maximum lib. 7. c. 2. & Alcianum lib. 6. Parerg. cap. 26.

HVNVS inops.] Inops dicitur sine ope & auxilio. Virgil. 1. Georg.

Atq; inopi metuens formica senecta.

Scythiciq; miserrimus accola Põri.] Pauperimus habitator iuxta mare glaciale Scythicum. Sic enim differunt accola & incola, vt accola dicatur, qui ad locum aliquem, hoc est, iuxta locum habitat, vt accola Padi, accola Rheni: Incola verò, qui ipsum locum inhabitat.

Vstus perpetuos gelu.] Vtere etiam frigus est. Virg. 1. Georg.

Borea penetrabile frigus adurit.]
& Lucanus:

Vrebant montana niues. —

Sic Ouidius 3. Tristium, eleg. 2.

Plurima me pelago terraq; pericula passū

Vstus ab assiduo frigore pontus habet.

Eodem lib. eleg. 4.

— abstricto terra perusta gelu.

Sed & Pastor. 1.

Vos date ppetuos teneris semensibus auctus,

Ne noua per gelidas terra se vsta niues.

Quauquam tamen verbum istud, Vtere, pro molestiam exhibere, accipi metaphorice, & quidem non rarò, palam est. Cornel. Tacitus lib. 13. Ambusti multorum

artis vi frigoris. & Festus Pompeius lib. 14. ait, primum nomen inde accepisse frigus, quòd fructus nempè ac virgulta perurat. Locus Pompei Festi, vbi pruinam deriuat à perurendo, quia virgulta & fruges perurat, suppeditauit etiam mihi, cura verbum, quod à cor vrendo deflectunt, & illud Emilianum: *Curam ve lenasso, qua nunc te coquit.* Amm. Marcell. initio ferè lib. 17. accipit vt hic noster: Et quoniã acris vrente sęuitia, cum discriminibus vltimis laborabatur. At μεταφορικῶς sæpe reperias, vt apud poetam aliosq; non rarò: qualia sunt hæc:

Vritur infelix Dido, totaq; vagatur

Vrbe furens. Et, *Vrit atrox Iuno,*

Sueton. in Tiberio: Vrebant insuper anxiam mentem varia vndiq; conuicia. Seneca epist. 3. Quidam obuijs narrat, & in quasilibet aures quicquid illos vrit exonerant. Marcell. lib. 20. Perfugę vrebant Iuliani virtutes, quas per ora gętium diuersarum fama celebrior est fundebat. Idem ad finem eiusdem libri: Super his vrebat eius anxiam mentem, quòd velut patefacta ianua diuitis domus, irritus propositi reuenteretur. loquitur de Constantio ab expeditione Persica incassum reuertente. Lib. 22. vbi de Iuliano bellum in Persas meditãte: Vrebat ur bellandi gemino desiderio.

Qui Cereris non nouit opes.] qui vsum panis atq; vini non habet. Sic Marcellinus: In sua vita victu sunt asperi, vt neq; igni, neq; saporatis indigeat cibis, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusuis pecoris carne vescantur.

Lysi.] Bacchi, id est, vini, ἀπό τῷ λύσει sic dicti, quòd hominum membra & animos dissoluat, vti norunt omnes.

Stragula] vestimenta, pallia, pelles, quibus vitur pro vestitu: alias stragula seu stragula (vtrumq; enim dicitur) pro lectorum, & aliarum rerum opertorijs accipiuntur.

Perstringunt] vndique cingunt, totum operiunt, & quasi includunt.

Murina pelles.] Emurium pellibus. Ammian. Marcell. sic: Indumentis operiunt lintheis, vel ex pellibus siluestrium murium consarcinatis. Nec alia illis domestica vestis est, alia forensis: sed semel obsoleti coloris tunica collo inserta non antè deponitur aut mutatur, quàm diuturna carie in pannulos defluxit defrustrata. Hæc ille. Se-

neca

*Bacchus
Lysius.*

Stragula.

Pelles murina.

I I I.
ops.

ccola.
cola.

vere ver
um.

neca in epistolis meminit pellicularum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatæ essent. Has Armeinos atque Zibellinos quidam putant, sed nõdum scio an rectè. Hodie quoq; è Scythia frigidissimisq; regionibus lautissimas pelles murium afferri Megistanum hiberno cultui, vel pueri sciunt; & Turneb. lib. 15. Ad uersar. cap. 13 meminit. Atq; harum pelliculæ vsum etiam Chinesibus familiarem esse, testatur Ioan. Petrus Maffei lib. 6. hist. Indic. dum Chineses vestimenta per hyemem preciosis murium Scythiorum pelliculis, quas vulgò Martas vel Zobelinas vocamus, calore admodum suauis, & ventis impenetrabili densitate suffulcire ait, quibus tamen haud scio an non & cuniculorum pelles in Batavia sua meritò exæquandas putarit Hadr. Iunius. Sunt qui opinantur, murem illum peregrinum ab Hieronymo quandoq; dici Muscum, qui in delicatiorum vsu habetur: nam muscum, id est, *μῦσκον*, murem paruum indicare. Sed hoc odoris genus præcis suis se incognitum, Hermolaus putat; nec muscum dici, sed moschum.

Sic furem haud metuit, &c.] Tutus & securus agit, ex se beatus est; neq; furum, neq; temporis iniurias metuit.

IV.
*Animus
ab exter-
nis mini-
mè pen-
dens.*

*Pauper-
tas ubiq;
iura.*

Hoc schemate significatur, animum hominis pendere non debere ex his, quæ eaducta sunt & fortuita, ut potè quæ sollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, sed ea tantùm debere esse satis, quæ benigna natura sit elargita, vel quæ ab ingenio proficiuntur. Vel intelligit paupertatem ubicunq; terrarum (etiamsi ab omnibus penè miserima censeatur) esse tutam & securam. Sic sanè nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex se-

se, quiq; in se vno ponit omnia: cui autem spes omnis & ratio, & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihilq; quod exploratum habeat, permansurum sibi, ne vnum quidem diè, ait M. Tullius. Huc pertinent quæ Seneca disputat: epist. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circumspiciendum nobis est, quomodo à vulgo tuti esse possimus. Primum nihil inde concupiscamus: rixa est inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento insidiantis eripi possit: quàm minimum sit in tuo corpore spoliolum. Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci: plures comparant quàm oderint. Nudum latro transmittit: etiam in obfessa via pauperi pax est. Ad philosophiã ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos, insularum loco sunt, &c. Adijcio ex fragmentis Petronij Arbitri:

*Cõsonuere tuba, iugulo stat diuise ferrum
Barbara contemptu.*

sic lege, contemptu, pro contemptui, non ut in vulgatis, contemni. Idem in carmine, cuius initium,

*Orbem iã totum victor Romanus habebat.
legitur eiusdem argumenti γνῶμιν.*

Arma placent miseris, detritaq; commoda luxu

Vulneribus reparantur: inops audacia turba est.

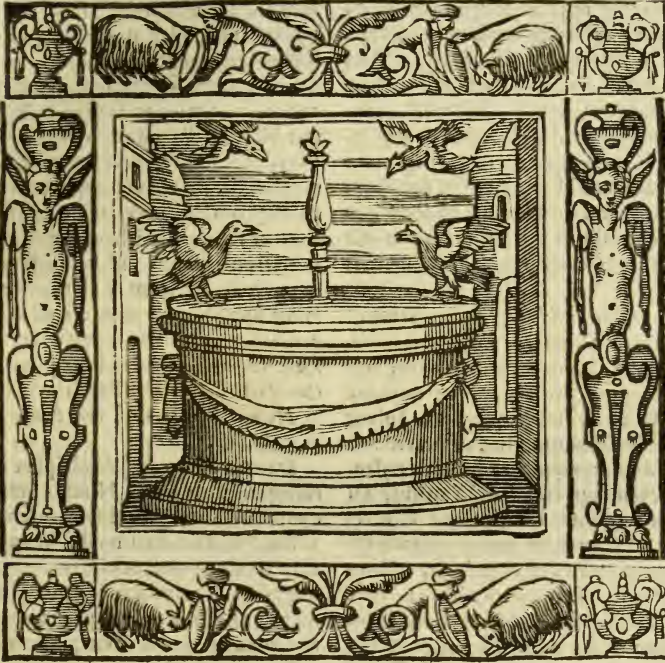
Sallust. Quoniam egestas facilè habetur sine damno. Quis autem nudo vestimenta detraxerit? Non abludit Iuuenalis, quam non sine sale Satyrico:

— *Iures licet, & Samothracum,
Et Diuorũ aras, continere fulmina pauper
Creditor, atq; Deos, Dijs ignoscitibus ipsis.*

Concordiæ Symbolum.

EMBLEMA XXXIIX.

CORNICVM mira inter se concordia vita est,
 Mutua statq; illis intemerata fides.
 Hinc volucres hæc scepra gerunt, quòd scilicet omnes
 Consensu populi stantq; caduntq; duces:
 Quem si de medio tollas, discordia præcep
 Aduolat, & secum regia fata trahit.

COMMENTARI I

I. IN solida basi stat erectum sceprum regium, circa quod cornices, notæ satis æies, magna festiuitate & alarum plausu volitare videntur, quasi sollicitæ, ne in aliquam partem declinans sceprum cadat.

II. DESUMPTVM est Emblemata ex lib. 3. de animalibus Aeliani Græci scriptoris, citante Politiano cap. 67. Miscell. in hæc verba: Cornices inter se fidissimæ sunt, & cum societatem coierint, maximo se opere

diligunt. Neq; id genus animalia videat quispiam licenter misceri & temerè. Quin hoc quoq; dicunt, qui res istiusmodi cal lent, altera extincta comparem viduam de gere. Cæterum id quoq; audio, veteres in nuptijs post Hymenæum cornicem inuocare, signumque id concordia dare ijs con suesse, qui liberum quærendorum gratia conuenissent. Tum qui sedes auium & volatus obseruant, inauspicatum esse captã tibus

I.
II.
 mble-
 a vnde
 titum.

ribus angustia dicunt, vnus tantum cornicis obsequium. Hæc Aelianus. Orus Apollon in Hieroglyphicis fere idem habet: Martem, inquit, & Venere[m] scribentes, aut nuptias, geminas cornices pingunt, mare[m] & feminam: quoniam hoc animal duo ova parit, ex quibus mare[m] & feminam generari oportet. Si autem eueniat, quod raro euenit, vt duo mares generentur, aut duæ feminae, iugati mares cum feminis alteri cornici non admiscuntur. Itidem neq; femina alteri mari, sed dissociati soli degunt. Ideo vnicae cornici occurrentes augurantur futurum, vt viduali vita sibi viuendum sit. Sic ille. Cæterum cornices haberi pro concordia[m] symbolo præter Oram tradit etiam Pierius Hieroglyphic. 20. Iuuenalis Satyra 1.

Cornices
symbolū
cōcordia.

*Vt colitur pax, atq; fides, victoria, virtus,
Quaque salutato crepitat concordia nido.
Quem Satyrici locum scio à plerisq; non
de cornice (quod pro concordia nota hic
statuimus) sed de ciconia intelligi. Solent
enim ad id Ouidianum istud adducere:*

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Sed cornicis imago videtur in Faustinae Augustæ nummis cum inscriptione C O N C O R D I A. Sceptrum autem virgam regiam Hieroglyphicum regni esse, ex literis sacris tradit idem Pierius lib. 41. Vide adagium, *Cornicum oculos confingere*, cuius explicationem non admittit noster Alciatus lib. 7. Parerg cap. 17. Cornum vide. Porro prodigiosa cornicum viuacitas in proverbium abiit, *Cornicibus viuacior*. Vnde Hesiodus:

*Ter tria secla hominis transmittit garrula
cornix.*

Et Faustus:

*Longaq; producat viuax cū secula cornix.
Eodē pertinet, quod Philosophus ille moriens
cornicibus inuidisse longæuitatem legitur,
quam natura negasset homini. De concordia
præterea non nihil agit Ouidius 1. Fastor. ibi:*

*Candida te nixeo posuit lux proxima tēplo,
Qua fert sublimes alta Moneta gradus.*

III.

MVTVA statq; illis &c.] Hic versiculus in alijs editionibus sic habebat:

*Inq; vicem nunquam contaminata fides.
Quam autem sequimur, cortexit Barthol.
Anulus, vt alios quosdam locos, quos postea
indicabimus.*

Quid scilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor,

videtur pertinere Horatianum illud, *Ode 35. lib. 1.*

Iniuroso ne pede proruas

Stantem columnam: neu, populus frequens

Ad arma cessantes, ad arma

Concitet, imperiumq; frangat.

Hic columnæ nomine, sceptrum Principis, ipsumq; adeo statum regium, populi, omniumque Reipub. ordinum concordia fundatum significat: quæ nisi seruetur concordia, omnia pessimum eunt. Elegans locus Nazarii Panegyrico ad Constantium: Perpendit secum excellens prudentia tua, eiq; semper pietas tua applicata omnes concordie commoditates, illam esse fundamentum ac radicem otij, bonorum ciuium seminatum, quietis publicæ segetem, & aliam pacis altricem. Videtur iste panegyristes non obscure alludere ad nomen βασιλέως, quod inditum, quia rex sit βασις λαῶν. De quo Minos adhuc puer ita ludit: *Cur docti βασιλῆα olim dixere Πελαγοί?*

Nempe βασις λαῶν rex bonus haud dubie est.

Stantq; caduntq;] Multiplex verbi stare, significatus est ex Nonio: Stare, id est, consistere, erigi, prominere, fidem habere, valere, conitare, fixum esse. Sic apud eundem cadere, ruere, occidere, euenire. In panegyrico Maximiano & Constantino AA. dicto: Dij immortales probare voluerunt tibi innixam iteisse Rempublicam, cū sine te stare non posset.

Duces] Reges, & qui imperium in populos exercent.

Quem] consensum.

Discordia præceps aduolat] Discordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua postea) pleriq; volunt. Vide Gyrard. Syntag. 1.

Regia fata] Regis aut Principis mortē. Alludit ad illa famigerata verba, quæ profuit Sallustius in Iugurtha: Concordia parua res crescit, discordia maximæ dilabuntur. Quod & euangelicæ literæ testantur. Sic subditorum atq; ipsius plebeculæ firma concordia, & tranquilla vniuersitas, Reges ipsos, eorumq; Rempubl. egregiè & diuinitimè conseruabit, iuxta adagium: *Concordia fulciuntur opes etiam exigue.*

PRINCIPIVM sumorum status non aliunde stabilimentum capit, quam à populi consensu, concordia, & beneuolentia. Itaq; prudenter & prouidè faciunt, qui

Stare.

Cadere

Discordia Di.

IV.
Plebibus
cordia
princ.
necessaria.

qui stabile ac firmum in subditiis imperiū
tutari volunt, cūm motuum omnium &
seditionum causas præcidunt, malurūque
à suis amari, quàm timeri. Eam populi
concordiam & consensum, regis potesta-
tis conferuatricem hic proponit *συμβολι-
κῶς*, adhibita cornicum, quæ sceptrum
sustinent, imagine. Ex quo meminisse de-
bent imperium suum pendere à populari
consensu. Quod ne sit molestum exem-
plis hinc inde conquisitis confirmare, tan-
tummodò repetam quæ auctor ipsemet in
lib. 15. Comment. De verbor. signific. attu-
lit. Principio rerum omnium, inquit, non
diuina iussione, sed ex populi consensu re-
ges assumpti sunt: quod & post Romani
imperij occasum seruatum fuit, cūm Car-
olus Magnus à populo Romano Augus-
tus electus est, & à Pontifice Leone sacro
oleo inunctus: quod ius populi hodie Gre-
goriana lege in septem Germaniæ Primate-
s translatum est. Sic & Franci Chilperito
eiecto, quòd regno non esset idoneus, Pi-
pinum *πανελληνικῶ* consilio substitue-
runt. Et cūm Pipini proles à maioribus
degenerasset, rursus Odonem, mox eius
fratrem Robertum, & deinde Roberti ne-
potem Hugonem ad summum fastigium
euexerunt. Is Hugo est, qui vulgò Cape-
tus dicebatur, vnde oriundi sunt, qui etiā
num Francorum rebus moderantur. Et
quod de maximis hisce Regibus, nimirum
Romano & Franco, dictum est, idem & in
inferioribus obseruatum fuisse, qui histo-
ricos legerit, deprehendet, vt meritò cen-
seam diuina lege eum iustum Principem
esse, qui ex populi consensu regnet; quod
& Aristoteles tradit: qui verò inuitis domi-
netur, eum tyrannum esse. Vnde cūm ma-
gna regna non ex subditorum consensu,
sed per violentiam primò constituta sint,
merito D. August. De ciuit. Dei 4. magna
latrocinia esse dixit, adducto etiam piratæ

cuiusdam exemplo, qui comprehensus, &
ante Alexandrum Magnum adductus, est
interrogaretur, qua causa male haberet in-
festum? Quid tibi, inquit, vt orbem ter-
rarum habeas infestum? sed quia id ego est
guo nauigio facio, latro vocor: tu quia ma-
gna classe, Imperator. Hæc tunc Alciatus.
Quoties autem veterum monumenta per-
curramus, facillè obseruamus quàm fluxa,
& momentanea sit Principum potentia,
quanquam sublimis & altis nixa radicibus
puteur. Hi enim nisi precario, & quasi
populari suffragio imperant, nempe quo-
rum nisi moderatum sit imperium, quàm
cilitimè corruit. Aelianus refert Thyrs-
sum insignem tyrannum suos adedò torfil-
se, vt legem tulerit, qua nemo neq; priua-
tim, neq; publicè inuicem colloqui aut mi-
scere sermones auderet. Quod cum sub-
ditis molestissimum & odiosissimum esset,
qui nutu oculorum, manuumq; gestu ani-
mi sensa cogebantur exprimere, id etiam
voluit esse prohibitum, vt molestiæ dolo-
rem adijceret intolerabilem: quispiam eo-
rum locum publicum petijt, qui multis
lachrymis effusus, alios etiā ad fletum pro-
uocauit. Id cūm rescisset tyrannus, in fo-
rum statim venit, quòd etiam id, si possèt,
populo eriperet, stendi nempè libertatem.
Ciues commoti arma regijs satellitibus ex-
torserunt, & suum tyrannum de medio
sustulerunt. Eandem fortunæ mutatio-
nem sensit Amasis Aegyptiorum Rex. *Amasis.*
Cūm enim pleròq; ex suis extremo sup-
plicio affecisset, alios fortunis spoliasset, &
in omnes insolentior atque superior veniret,
imperium eius aliquantò toleratum
est, donec Actisanes Aethiopum Rex in eum
irrupisset: tum enim odia occulta erupere,
cumq; multi ab eo desciuissent, regno tan-
dem pulsus est, teste Diodoro lib. 2. Plura
obuia sunt.

*Historia
Thyrsi ty-
ranni ex
Aeliano.*

*Amasis.
fatum.*

Concordia.

E M B L E M A XXXIX.

IN bellum civile duces cum Roma pararet,
 Viribus & caderet Martia terra suis:
 Mos fuit in partes turmis coeuntibus easdem,
 Coniunctas dextras mutua dona dare.
 Fœderis hæc species: id habet concordia signum,
 Ut quos iungit amor, iungat & ipsa manus.

C O M M E N T A R I I.

I. **P**INGUNTUR duo viri belli duces,
 habitu militari dextras iungentes.
 Hanc picturam licet omnes editiones sic
 habeant, non tamen placet Sanctio, ut qui
 dextras coniunctas auro vel argento elabo-
 ratas vel depictas intelligat, idque ex locis
 Taciti colligi putet. Vnde non vinorum
 hominum manus coniunctionem, sed quan-
 dam vſitatam fidei notam pingi vult. Cui
 & ego pedaneus iudex ſubſcribo, inductus

ipſius Autoris verbis,
Coniunctas dextras mutua dona dare.
 Dextræ enim donari non potuerunt, niſi
 metallo aliquo effigiatæ. Quid? quod Pi-
 gnorius pignore contendere paratus eſt,
 Alciatum, cum hæc ſcriberet, reſpexiſſe ad
 eam annuli ſpeciem, qui dextras implicitas
 exhibet, quiq; in frequenti uſu apud ma-
 iores noſtros, nunc apud nos (vti præclara
 quæq; repudiauiſimus) vix, ac ne vix qui-
 dem

*Pictura
 amendan-
 tio.*

demeritat; Itali appellabant olim, *Annelo di fede*. Nostri Germani vocant, *Handtreue*, apud quos adhuc frequens istorum anulorum usus, quibus plerumque noui sponsi se donant, & quales in illicitis amoribus Nisa à suo Mopso accipit. Hoc autem carmen videtur effictum in commendationem muneris, vt & Antonius Querengus, politicissimus nostri sæculi poetarum, in munus smaragdi lusit elegantissimis carminibus, quæ adducit Pignorius, vt labori suo tumultuario auctoritatem concilient. Ea sic sonant:

Quem fulgore tibi rutilum viridante Smaragdum,

Parua nouū mitto munera ad hospitium:
Hunc, ne ingrata tui subeat obliuia Lygdi,
Pulcher Hyla, digitus insere marmoreus.
Et quoties oculis flexi teres incidet auri
Incluso radians circulus in lapide,
Dic tecum: Quo Lygdis Hylam bonus ardet amore,

Nullum aurum, nulla est lucida gemma magis.

ME docuit Alciatus ipsemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, vñdenam materiam sumperit Emblematis, nempe ex eodem Tacito, lib. 2. & 18. quibus ostenditur, dexteras concordie signa vltro citroque destinari ab exercitibus solitas. Nec verò aspernot, quod libris Genialium dierum notat Alexander Neapolitanus, nempe Marium, cum in Romanos maxima clade sæuiret, quos seruare voluit, dextra porrecta aut salute data incolumes fecisse. Tacitus in lib. 2. Annalium, vbi de morte Germanici agit: Iurauerunt amici, dextram morientis contingentes, hic gestus est datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius se mortem vlturos. Idem paulò antè: Ab rege Parthorum Artabano legari venerunt, miserat amicitiam ac fœdus, & cupere renouari dexteras. Hic fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum significatur. Occurrit exemplum Valerij Max ex lib. 6. cap. 4. de Caio Popilio, qui legatus ad Antiochum missus, isque cum prompto animo & amicissimo vultu dextram Popilio porrexisset, inuicem ei suam porrigere noluit, sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit, cui cum post aliquam breuem moram satisfacisset, Popilius manus eius tanquam socij apprehendit. Cæsar. 2. De bel-

lo Gallico, tendere manus, petendæ pacis signum fuisse Gallicum memorat, vbi de Bellouacis. Item 7. Gergouiorum mulieribus, quæ pectore nudo prominentes è muro pallis manibus Romanos obtestabātur. Signum item fuisse deditiois eodem lib. traditur, vbi de Heduis, qui manus tendere, deditioem significare, & proiectis armis mortem deprecari dicuntur. Cum ijs, quæ adduxi è Cornelio Tacito locis, velim addi hæc ex eodem lib. 18. Hist. Centurionem Sisenem, dexteras, concordie insignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferentem, varijs artibus aggressus est. Dexteras hic pro quodam vsitato fidei symbolo depicto in auro, argento ve, aut alio quouis metallo accipi patet. Quo sensu hic locus alius Taciti sumitur libro Historiarum primo, vbi de initio principatus Vitellij: Miserat (ait) ciuitas Lingonum vetere instituto dona legionibus, dexteras hospitij insigne.

DVCES] Imperatores suos, quibus exercitus essent committendi.

Viribus & caderet] Significat bellum ciuile: idque videtur ex Horatij Epod. 16. imitatus:

Altera iam teritur bellu ciuilibus aras,
Sus & ipsa Roma viribus ruit.

Itaq; consultor ille apud Antiochum Annibalibus omnibus maturo iudicio perpensis ait: Romanos nunquam nisi armis suis vinci posse; nec Italiam aliter quam Italicis viribus subigi.

Martia terra] Roma, vel quod fuerit studij asperissima belli: vel propter Romulum Martis filium, vt fama tulit, à quo originem traxit, sic appellata. Lege T. Liuium in principio totius operis. Ouid. 3. Trist. eleg. 7.

Dumq; suis vixit septem de mōtibz orbē
 Prospicit domitiū, Martia Roma, legar.
 Martialis lib. 5. Epigram.

Pulcrior & maior quo sub duce Martia Roma.

Alio quodam loco Martiam turbam, pro Romano populo dicit:
 Crede mihi, nimium Martia turba sapit.
 Sic Symmachus lib. 1. Epistolar. Ab exortu penè vrbis Martiæ. & c.

Coeuntibus easdem] Synæresis est, figura, quæ fit, quando duæ vocales in vnicam syllabam contrahuntur. Editio Stockhameri habet, *hasdem*.

Dextra iuncta pro concordia.

III.

Bellum ciuile.

Roma terra Martia.

II. Cigo hu in Em- matis.

16. 2. c.

Extra symbolū sei.

Dextera fidei sacra. *Coniunctas dexteras*] *Dextera fidei dicata est, ut mox dicemus. Virg. 6 Aeneid.*

— *Nec veris dominorū fallere dexteras.* Plinius lib. 11. cap. 45. Inest & alijs partibus quaedam religio: sicut dextera osculis auersa appetitur, in fide portigitur. Dexteras iungere Graeci eleganter vno verbo efferunt, δεξιῶσθαι.

δεξιῶσθαι. *Id habet concordia signum*] *Concordia dicta est, quasi cordium coniunctio. Quae coniunctio quia re ipsa nequit fieri, ut scilicet amicorum corda ipsa coniungantur, id fit per dextrarum apprehensionem: dextra enim parti potior cordis vis incumbit, & ipsa dextra manus est cordis potissima sinistra.*

IV. Hoc Emblemate Alciatus indicare voluit praeferendum morem, quo iunctis dextris fidei & concordiae signum exprimerent; est enim, ut dixi, dextera fidei sacra, unde in permultis veteribus nummis duae manus iniunctae ostenduntur additis inscripTIONIBUS, *Fides exercituum*: nonnunquam etiam, *Fides Romanorum*. Fortasse huc pertinet illud Pythagorae, Ne cuius dextram porrexeris, ne scilicet quempiam remerem in interiore nostri amicitiam admittamus. Et verò poeta nullius antiquitatis ignarus, ex dextera fideque, ait nimirum fides & concordiam per dextram significari. Viderat hoc longè ante Xenophon lib. 5. De institutione Cyri: καὶ Ἰσχυρίους, οἷς τὰς ὕψους καὶ τὰς δεξιὰς ἐδωκε ἐμπεδῶσθαι. Hunc quoque morem attigit Aristophanis scholiastes: ἐδος ἐπὶ πῖσει καὶ συνθήκαις βεβαίαις τὰς δεξιὰς διδόναι ἀλλήλοις. Ouidius 6. Metamorph.

Ut pignus fidei dexteras utrasque poposcit, Inter seque datas iunxit.

Dextera restis fidei.

Cicero ad Atticum: Vbi sunt illae densae dextrae? Idem 2. Philip. Dextrae, quae fidei testes esse solebant, perfidia sunt & scelere violatae. Dextram in fide porrigi ideo ait Varro, quod omnis veterum auctoritas dexterae manus virtute constaret. Auctor est Plutarchus, Flamines rem diuinam manu ad digitos innoluta facere consueisse, symbolicè significantes, fidem tutandam esse, ac eius sedem in dextris esse sacratam. Quae de dextris disputat Caelius Rhodig. lib. 22. cap. 14. Sæctius pro ridiculis habet. Ferè transilieram quae Iustinus de Dario

moribundo retulit 1. 1. lib. Is enim rex porrecta manu expiravit, quam vnicui pignus fidei regiae dextram se ferendam Alexandro dare dicit. Sic conqueritur Aeneas Virgilian. 1. Aeneid.

— *cur dextra iungere dextram*

Non datur?

Quò pertinet & illud ex vndecimo Aeneid.

Oremus pacem, & dexteras tendamus inermes.

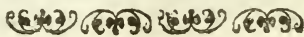
Cicero etiam pro Deiotaro: Per dextram ipsam, quam hospites hospitii porrexisti. Fuit enim & hospitii symbolum apud Syros & Persas. Hinc & Romani Principum bene de Republ. meritorum statuas pedestres & equestres ita effinxerunt, ut dextra porrecta, fidem in Republ. ostenderent. Itaque in ipso belli, seu tumultus civilis classico, ne amici cum inimicis absque discrimine premerentur, interpositum est eiusmodi fidei sacramentum. Hoc de symbolo Pierius lib. 35. Mos ille dextras iungendi olim fuit apud Parthos, ut qui dextris complexis, tanquam Dijs praesentibus & arbitris, pacta sancirent. Idem Medii obseruarunt & Persae, qui dextrae fideique; pignore confirmabant, si quid ratum esse vel lent. Certè apud nos Germanos adhuc hodie sollemnis est usus, ut vel mutuo se salutantes, vel certi quidpiam promittentes, vel etiam singulare amorem & sinceram fidem demonstrare volentes, dextram iniuicem porrigant. Sed & quidquid hoc modo iniuicem stipulati fuerint hoc iniuolata fide, non secus ac sacrum iusiurandum diligentissimè obseruant, adeo ut Germana

Dextera hospitij symboli

Mos iungendi dexteras.

fides in proverbium abiit. Hoc etiam apud D. Paulum 2. ad Galat. videre est: Dexteras, inquit, dederunt mihi & Barnabae societatis, &c. Hanc sententiam Canonistae adducentes, iungere, aiunt, dexteras solet esse signum confederationis, quo utebantur antiqui cum iniuicem confederabantur. Nec absque mysterio iam olim, & hodie in Catholica Ecclesia eandem consuetudinem obseruari videmus in sponsalibus, ut quos animorum candor, castus amor, & spontaneus consensus perpetuo & concordiam matrimonij vinculo coniungere decreuit, hos omnino etiam dextrarum copula publicè corroboraret.

Germana fides.

Concordia insuperabilis.

EMBLEMA XL.

TERGEMINOS inter fuerat concordia fratres,
 Tanta simul pietas mutua, & vnus amor:
 Inuicti humanis ut viribus ampla tenerent
 Regna, vno dicti nomine Geryonis.

COMMENTARI I.

GERYONIS effigiem exprimit homo corona & habitu regio, triceps, sex pedibus, & toridem manibus, quarum sinistrae omnes vni clypeo insuntur; dextrae verò, vna hastam, altera gladium, tertia sceptrum, gerunt. Apposita concordiae imago, ut cui non desit prudentia, defensio, imperium, iniuriarum ultio cominus & eminus facta, celeritas, robur.

GERYONEM veteres talem finxerunt, qualem hic depictum damus, tricipitem, trimanum, tripedem; quod varij va-

riè sunt interpretati, alijs ad hyemem, alijs ad tempus, alijs ad Lunæ mutationem triplicem id trahentes; alijs ad sophistam triu linguarum peritū referunt, alijs ad tres insulas Hispaniae copiosissimas, duas nempe Balearides & Ebusin, quibus imperauit Geryon: Palephatus mauglt ad Trinacriam, i. tricipitiam cuiusdam in Euxino ponto conuertere: sed quia haec parum ad nostrum institutum facere videntur, iis omissis, de fraterna concordia id intelligimus. Unde liquet Emblemata desumptum esse ex vlti-

mo libro Iustini Historici, ubi hæc verba leguntur: In alia parte Hispaniæ, & quæ ex infulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta læticia est, vt nisi abstinencia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur, tantæ fame fuere, vt Herculem ex Asia prædæ magnitudine illexerunt. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturæ (vt fabulis proditur) fuisse ferunt, sed tres fratres tantæ concordiæ extitisse, vt vno animo omnes regi viderentur. Nec bellum Herculi sua sponte intulisse, sed cū armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse. Sic ille. Huius de Geryone pegmatis permulti meminere, vt Euuapius Sardinianus auctor Græcus, vita Sophistarum: Lucianus in Toxari, ipso penè extremo: Arrianus de Alexandri gestis lib. 2. quo loco sententiam retulit Hecatei Abderitæ de Hercule & Geryone: Natalis Comes Mytholog. lib. 7. cap. 1. sub finem: Cæsar. R. hodig. lib. 6. cap. 7. & lib. 20. cap. 6. Silius Italicus lib. 13.

Qualis Atlantiaco memoratur littore quondam

*Monstrū Geryones immane tricorporis ira,
Cui tres in pugna dextra varia arma gerebant.*

*Vna ignes sauos, aut altera pondè sagittas
Fundebat, validam fundebat tertia cornū:
Atq; vno diuersa dabat tria vulnera visu.*
Vide etiam Plinium lib. 4. cap. 2. & Pompon. Melam lib. 3. cap. 6. Ouid. 9. Metamorph.

— *Nec me pastor Iberi*

Forma triplex mouit.

Huic armenta Hercules abduxit, ab Euristheo in silus, vt est apud Isocratem in encomio Helenæ Talis quoq; depingitur Herilus apud Virgilium.

Et regem hæc Herilum dextra sub Tartara misi,

*Nascenti cui tres animas Feronia mater,
(Horrendum dictū) dederat, terna arma mouenda,*

Ter letho sternendus erat: cui tum tamen omnes

Abstulit hæc animas dextra, & totidem exiit armis.

Molionides.

Tales item fuisse Moliones, aut Molionides obseruo; siquidem D Gregorius Nazianzenus, vt hoc obiter adiciam, pro con-

cordi fratrum amore, verbum Molionides vsurpauit, non siue aliqua prouerbij facie: *οἱ Μολιωνίδαι, τῆς ὀμπρικῆς δέλτου τὸ δαῖμα, ἢς κοινωνία, συμφορῶν ἐγγύοισι; Molionida, Homericæ poematis miraculū, quos periculorum societas coniunxit.* Plutarch. *περὶ φιλαδέλειας, δαμαζέσων ἐδὲν ἥττον ἢ τὲς Μολιωνίδας ἐκείνης συμφορῆς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκῶντας: Non aliter quam Molionidas illos admiranantur, quos coalito corpore concretos fuisse existimauerunt.* Hi vasta corporis mole Augiæ regi Elidis auxiliaries, oppressi sunt ab Hercule etq; intercepti, ait Pindarus. In terpres Homeri ad Iliad. λ. quaternas manus totidemque oculos illis tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus:

TERGEMINOS] Lucretius lib. 5. Quidve tripectora tergemini quoq; Geryonavis.

Virgilius 8. A. Æneid.

— *maximus ultor*

Tergemini necè Geryonos, Polijsq; superbus Alcides aderat.

Sic Tergemini & Trigemini fratres dicuntur Horatii & Curatij apud Eiuſiū 1. ab Vrbe quod essent vno partu editi.

Inuicti humanis ut viribus] Vt cū vinci non possent ab hostibus etiam fortissimis.

Ampla teneris Regna] Duas scilicet infulas Balearides & Ebusin: vel Trinacriā in Ponto Euxino, de qua Palæphatus.

Vno nomine Geryonos.] Quamquā tres essent, vno tamen nomine inuocabantur. Geryon vocabulum prisicum, à gera deriuatum, quod est aduena, vt interpretatur Hieronymus. Nam Geryon filius prisici Hiabæ Numidæ fuit; quamuis Hesiodus in Theogonia eum filium Chrysaoris facit, qui fuit filius Medusæ, in hac sententiam:

*Edidit at Chrysaor sibi Geryonea trifauce,
Herculis ante suos illum vs inclita tauros
Perdidit, atq; animā claua deponere iussit.*
Quidquid sit, adueniens classè in Hispaniam, Geryonæ, id est, aduenæ nomen habuit. Sed qui Geryonem hyemem interpretantur, dictum volunt ἀπὸ τῆς γάρβην, quæ est fremere, quod propriū est hyemis.

CONCORDIA, vinculum incolumitatis & pacis tot tantasque vires habet, vt vix vinci aut domari ferè queat, etiam si præ se ferat nescio quid pusillum aut debile

III. Tergemini.

Geryon unde dictus, cuius lius.

IV

bile, nempe vbi singulorum habetur ratio. Vt enim lapides quidam insulæ Cycladicę (teste Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundum: ita Republicę discordijs pessum eunt, & quàm ocyssimè collabuntur: concordi verò pace ligatę manent & perdurant. Quod aperit docuit Scilurus ille Scythā, cū moribus adus extelorum fasciculo colligato, & postea soluto inuestam concordiam filiis commendauit. Nam fratrum in inter se concordiam dixit Aristhenes quomus muro firmius munimentum. Quintilian. declam. 33. De vnanimi fratrum amore: Membra herclē inter se citius pugnaverint, & si qua in nobis natura genuit, diuersos ceperint effectus: nam quid aliud est fraternitas, quàm diuisus spiritus, & quę ad tuendos nos concessa sunt, multiplicata eò quidem felicius, quòd diuersis etiam consistētibz locis esse idem, ac plura simul obire possimus. Horat. lib. 1. epist.

— notis, teneriq; columbi,

Fraternus animus quicquid negat alter, & alter.

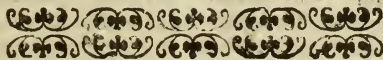
Idem eod. lib. ad Iulium Florum:

— ubicumque locorum

Vitius indigni fratrum rumpere fœdus.
Nobile fraternę concordię exemplum nobis reliquit Eumenes rex, qui iudus petrus à Perseo, credebatur extinctus. Cum is rumor Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaque fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum cum audisset illum viuum, profectus est illi obuiam vnā cum satellitibus, hastam gestans. Eumenes autem amanter illum amplexus, dixit in aures: Ne festines ducere, priusquam me mortuum videris; nec præterea per omnem vitam, vllam offēsi animi significationem vel dicto vel facto dedit: quin etiam moriens fratri & vxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cū multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit: sed filio Eumenis, posteaquam adoleuisset, adhuc viuens principatum tradidit. Vide Plutarch. *περι φιλαδέλφιας*. Simile concordię exemplar exprimit in coniugibus Ouidius 8. Metamorph.

Sed pia Baucus annis, pariliq; atate Philomō
Illæ sunt annis iuncti iuuenilibus, illæ
Consenuere casa, paupertatemq; ferendo
Effecere leuem, nec iniqua mēte ferendam:
Nec refert dominos illic, famulosve re gras,
Tota domus duo sunt, ijdē parentq; iubētq;
Cū Xerxes expugnat Thermopylis crudeliter
tractasset Astum, & hac fama perterriti
classiarii cogitarent de repetenda domo,
idque plerique suaderent: solus Themistocles
obstitit, dicens, eos vniuersos hostibus fore
pares, dispersos verò perituros: Tanta fuit
vito in vnanimi militum concordia fiducia.
Vnde etiā Agesilaus Lacedæmoniorum Rex,
cum à quodam percontaretur, quom ob causam
Sparta non cingeretur mœnibus? ostendit ciues
armatos & vnanimes: Hi, inquies, sunt
Spartę ciuitatis mœnia. Significans, Republicas
nullo munimento tutiores esse, quam virtute
ciuium consentiētium. Eam ob rem etiam
fixerūt veteres Geryonem fuisse tricornem,
aut tricipitem, quòd vnā cum fratribz,
quos duos habebat, tanto amore tantq; fide æuum
traduxit, vt ij vno nomine Geryones dicerentur;
adeoque vnicam regi animam & voluntatem
in esse, quanquam tres essent, communis
ictabat opinio. Nō possum hoc loco subtrahere,
quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi,
quo loco monet, eum, qui sit infirmo corporis
habitu, industrium sibi pro socio debere
sumere, vt quondam Nicias Lamachum. Siquidem
proditum est memorię, his artibus Geryonem
admirabilem fuisse, qui multa crura, pluresque
manus atq; oculos habere dicebatur, vnico
tamen animo atq; consilio regni sui fines
moderaretur. Hęc ferè Plutarchus. Cæterum
aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquā
potuisse, nisi separatos & à se disinctos,
ex quo perspicuum fit, quom firmus & inuictus
fit vnanimus ille animorum & voluntatum
quasi nexus atq; consensus: Vniuersi quippè
concordes inuicti, qui singuli debiles, &
nullius sunt roboris. Sic enim, vt Philosophi
loquuntur, vnita virtus valētior est seipfa
dispersa. Lege Pierium lib. Hieroglyph. 32. c. De
tricipitio.

Geryō cur tricornis.

Vnum nihil, duos plurimum posse.

EMBLEMA XLI.

LAERTAE genitum, genitum quoque Tydeos una,
 Hac cera expressit Zenalis apta manus.
 Viribus hic praestat, hic pollet acumine mentis,
 Nec tamen alterius non eget alter ope.
 Cum duo coniuncti veniant, victoria certa est:
 Solum mens hominem, dextrave destituit.

COMMENTARI I.

I. **P**ROPONITVR ἀγαλμα, in quo
 sint expressæ, & mutuo coniunctæ ef-
 figies Vlyssis, habitu ducis militaris, in a-
 ctu loquentis; & Diomedis, habitu itidem
 militari, galea, hasta, & clypeo armati, quo-
 rum alter prudentia & consilio, alter firmi-
 tate virium commendabilis. Cur autem
 hic Vlyssi catulus attributus: an ob sagaci-
 tatem significandam: an quod post varios
 errores in patriam redux à cane cognitus

fuerit? Editio Lugdunensis viro armato
 senem, barba & tunica philosophum, maxi-
 mum codicem gestantem, opponit. Nec id,
 meo iudicio, malè.

EMBLEMATIS huius typum ob-
 seruo apud Homerum Iliad. x. quo loco
 vna cum Agamemnone & Menelao Ne-
 stor consultat de mittendis exploratoribus
 in Troianorum castra. Haic in se provin-
 ciam recipit Diomedes, animi magni vir, si
 tamen

II.
Fons E
blematis

tamen ei socius aliquis vnâ profecturus
adinugatur. Eius hæc verba ;

νέστωρ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγή-
νωρ,
ἀνδρῶν δυσμενέων δ' ὄναι στρατὸν ἐγγυὸς
έόντα

τρώων ἄλλ' εἴ τις μὲν ἀνήρ ἄμ' ἔποιτο καὶ
ἄλλος,

μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θαρσαλέατερον ἔσαι,
σύντε δ' ὕ' ἐρχομένω, καί τε πρό ὃ τοῦ ἐ-
νόησεν,

ὄππως κέρδος ἢ μόνος δ' ἔπερ τε νοήσῃ,
ἀλλὰ τε οἱ βράχων τεύος, λεπτή δέ τε
μῆτις. id est,

Nestor, me mouet cor, generosusq; animus,
Fortiū hostiū subire castra, quæ propè sunt,
Troianorum : sed si sit aliquis vir, qui me
sequatur,

Maior erit mihi fiducia, & audacius erit
Euntibus vna duobus: namq; hic ante il-
lum cogitat

Qualiter utile sit: solus verò quanquam in-
telligat,

Tamen ei tardior animus, & consilium im-
becillius.

Vide adagium, Duobus pariter euntibus, v-
bi postrema pars horum Homeri verbo-
rum sic redduntur:

At mihi si quis alius veniat comes, ille fu-
turus

Solamen fueritq; simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dein hic prior illo,
Si qd opus factò, vider. Atqui solus & vnus
Quamuis perspiciat, tamen est mēs seignior
illi, &

Consilium tenue.

Plutarchi disputatio, qua civilem homi-
nem informat, huc facit, cū ita dicit: ἂν
δ' ἢ τις ἐργάδης, ἐπιφανὴς δὲ καὶ μεγά-
λη πράξις, αὐτὸν ἐπὶ ταύτῃ τάξαντα
πρῶτον, εἶτα προσελέσθαι τὸν φίλον. ὡς
ἔ' Διομήδης,
εἰ μὲν δ' ἢ ἑταρόν γε κελεύετ' ἐμαυτὸν ἐ-
λέσθαι,

πῶς ἂν ἐπειτ' Ὁ δ' ὄσπῃος ἐγὼ θέοιο λαδοί-
μην ;

Cum res aliqua proponitur, magna quidem
illa atq; illustris, sed ardua & difficilis, la-
borum & operis socium tibi amicū assu-
mito, ut Diomedes: Quod si mihi alterum
adiungi iubetis, inquit, qui tandem possim
obliuisci diui Vlyssis? &c. Eundem Home-
ri locum Apuleius de dæmonio Socratis
vsurpauit, & breuibus verbis explicuit:

Nonne Vlysses, ait ille, cum Diomedē de-
liguntur, veluti consilium & auxiliū,
mens & manus, animus & gladius? Attrigit
etiam Claudianus, cum sic cecinit in sexto
Consulatu Honorij :

Nunc mihi Tydiden attollant carmina
vatum,

Quod iuncto fidēs Ithaco patefacta Dolonis
Indicio, dapibusq; simul, religataq; somno
Thracia, sopiti penetrauerit agmina Rhæsi,
Graiaiq; retrulerit captas ad castra iugales.

Et Ouidius in oratione Vlyssis :

Deniq; de Danus q; te laudare, petit ve?
At sua Tydides mecum communicat acta,
Me probat, & socio semper confidit Vlysse.
Est aliquid de tot Graiorum millibus vnū
A Diomedē legi, nec me fors ire iubebat.

LAERTÆ genitum] id est, Vlyssē, I I I.
Laertes. Laertes & Anticleæ filium. Fuit enim Laer-
tes pater Vlyssis, vt liquet ex eadem oratio-
ne Ouidij :

Nam mihi Laertes pater est, Arcesius illi,
Iupiter huic.

Vlysses rex fuit Ithacæ & Dulichij insula-
rum, vir multifidus, & astutus admodum, I I I I.
Vlysses. imò Græcorum omnium callidissimus, fa-
cundissimus, & ingeniosissimus, egregius
bello, consilio, & laborum patientissimus ;
ideoq; in Troiano bello multa prudenter
perfecit, cuius nomine tota Odyssæa Ho-
meri conscripta, & passim de illo facit men-
tionem Homeerus, vt in i. Odyss. de eo sic
cauit :

Oppida multa adiit, fuit huic sapiētia nota,
Cōsilium, variosq; dolos qui nouit & artes.
Vt refert Strabo lib. 1. Virgil. in Aeneide
passim etiam plurima de eiusdem virtuti-
bus eximij & sapientia. Horat. lib. 1. e-
pist. 2.

Genitum quoq; Tydeos] Diomedem, Ty-
dei & Deiphiles filium. Tydeus filius Oe-
nei regis Aetoliæ, pater Diomedis, fuit ma-
gnus bellator, paruos tamen corpore. De
quo dictum fuit illud peruulgatum :

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.
De quo satis multa Statius, præcipuè lib.

3. Theb. Diomedes autem huius filius etiā
cum alijs Græcis ad obsidionem Troiæ pro-
fectus est, vbi adeo strenuè se gessit, vt post
Achilleam & Aiace[m] faciliè palmam obti-
nuerit fortissimi: plurimas singulares pu-
gnas aduersus insignes Troianorum prin-
cipes habuit, & inter alia cum Aeneæ nobili
Troiano congressus, Venerem Aeneam
prote.

protigentem percussit: quapropter illa indignata multas ei miseras attulit, vxorem eius etiam adulteram fecit. Qua re cognita, Bonus homo domum redire noluit, vt idem Homerus. De Vlyssæ præterea & Diomedæ multa eleganter Diæ. Cretensis, in sex illis libris, quos de bello Troiano scripsit.

Hæc cera] Has in cera effigiandi artes non ignoro antiquissimas esse, sed an ad illud perfectionis fastigium olim peruenerint, quo hodie sunt, dubitare me faciunt insignia hæc arte elaborata opera, quæ passim me videre memini, quibus sanè ad vitam præter spiritum nihil defuisse vel Iouem lapidem iurasses.

Zenalis. *Zenalis.*] Quis ille fuerit, adhuc clam me esse fateor ingenuè: puto equidem nomen esse cuiusdam egregij pictoris, qui ætate Alciati non minus celebris fuit, quam Alexandri tempore Apelles, aut Lysippus, alter pictor, alter statuarius: nisi aiquis malit esse nomen quoddam fictitium. Sed hæc dnm in hac obscuritate cum Minœ vacillans hærerem, lucidissimam faciem nobis industria Pignotij (vt solet in his talibus) prætulit, sic enim ille: Bernardus Zenalis Taruisinus, æcutus pictor & architectus, scripsit de Pictura, teste Ioanne Paulo Lomatio, qui eiusdem non semel meminit. Bonauentura Catillioneus: Quatuor præterea orbis eodem in marmore conspiciuntur, ex quibus testimonio Bernardi Zenalij Architectonis ceptissimè, noster Alciatus existimat, aquas ab Agonalibus vel aliunde labentes, per cuniculos ex orbibus insipientes, copiam eorum indigenti populo subministrasse.

Viribus hic præstat] Diomedes valet corporis viribus.

Hic pollet acumine mentis] Vlysses pollet consilio & perspicacitate.

Nec tamen &c.] Alter alterius ope indiget.

Cum duo coniuncti &c.] Alludit ad illud Homeri Iliad. κ. σὺν τε δὲ ἔρχομένω.

Solum mens hominem, &c.] Consilium viribus destitutum patum conducit: contra verò corporis robur consilij expers, facilis est in præceps ruit. Iocrates Parænesi ad Demonio ῥάμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ἀφέλπισεν, ἀνευ δὲ ταύτης πλείων τοὺς ἔργους ἐκλαφε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυ-

χῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.

D O C T R Emblema, nihil egregium, nihilq; magnificum perfici bellè posse, in his potissimum, quæ bellica negotia respiciunt, nisi maturo consilio coniungantur corporis vires, id est, nisi iuuenum robustiorum viuacitas, senum & eorum, qui valeant experientia, ductu regatur. Non enim solum viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, ratione, sententia. Proinde Sophocles: γνῶμαι μὲν ἔργων τῶν ἐν ἀνδράποισ. τρωοί.

βελαι τά δ' ἐξέπραξαν, ἐ χειρῶν σθένος.

Hominum quidem rationibus opera sunt ac enutriuntur: sed eas res consilia effecerunt, non manuum robur. Huc refer procerbum ἐς ἀνὴρ, ἐ δὲ εἰς ἀνὴρ. *Vnus vir, nullus vir.* quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis, & alioquin difficilibus. Quam ob causam apud

Aegyptios Mercurij gemini simulachrū sic effectum conspiciatur, vt alterum semiliter esset vultu venerandum, alterum florente iuuenta: vt significarent eum, qui Rei publicæ munia obire ritè velit, cum animi prudentia vires habere debere coniunctas, quòd alterum alterius egeat adminiculo Aristoteles 8. Moral. Nicomach. σύν τε δὲ ἔρχο-

μένω, κὶ γὰρ νοῆσαι, καὶ πράξει δύνατότεροι. &c hoc est: *Pariter autem si duo iter faciant, & maiora mente concipere, & plura conficere poterunt.* Quod perspicuè declarat Sallustius initio Catilinarij belli: Diu magnum inter mortales certamè fuit, vine corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priusquam incipias, consulto, & vbi consulueris, mature factò est opus. ita vtrumq; per se indigens, alterum alterius auxilio eget.

Lege Plutarchi disputationem pulcherrimam, An seu gerenda Respubl. sit. Sed occurrit mihi Hesiodi istuc:

πλείων γὰρ πλείονων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη. id est,

Plus augere potest multorum industria vires, idemq; poterit hominum ex Iliad. μ.

πλείονων δὲ τί ἔργον ἀμεινον.

Quid verò Euripideum hoc sciēs præteream ex Phœnissis?

εἰς δ' ἀνὴρ ἐ πάνδ' ὄρα. vel illud ex Heraclidis,

μιάς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

In id quadrat elogium de Fauno Aboriginum

IV.
Cōsiliū
& vires.

Mercurius geminus.

num rege, quod in r. retulit Dionysius Halicarn. ἀντὶ μετὰ τοῦ δ' ἰσχυροῦ καὶ οὐβετος. vir & impiger & consultus. De Mithridate sic Paterculus: Consilij dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Theodosij, dux consilio, miles exemplo. Sed placet admodum quod fuit memoriæ proditum de Lælio & Scipione, quorum amicitia non minus quàm consilium de rebus magnis celebrabatur. Itaq; qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum esse egrogiorum facinorum histrionem; nempe Lælium illum collegam gestorum: Scipionem præclara quædam gerere, sed Lælij consilij. Tradit Jul. Capitolin. Antoninum Pium nec in bellis, nec in ciuilibus negotijs aliquid statuisse, prius quàm sumpto cum viris grauib; cōsilio; dicebat enim equius esse vt tot & talium virorum consilium sequeretur ipse, quàm vt tot præclari homines ab vnius consilio penderent. Vicem duorum sustinere difficile esse dixit Iurisc. in l. si plures. §. nam difficile. ff. de pact. Difficile est, ait, vt vnus duorum vicem su

stineat. In hanc sententiam pulchre Aristoteles 2. Polit. Tamen Aufonius in Tumulis hoc elogio donat Antilochum: *Consilij belloq; bonus, qua copula rara est.* Quo nomine celebratur Traianus apud Plinium Panegyrico, ciuitas Atheniensis à Pericle, idemq; Pericles à Thucydide. De consilio, deq; viribus ad res maximas vnà gerendas coniunctis, adduxi nonnulla, sed addo isthæc ex declamatione Quintiliani 3 17. Inter præcipuas vires est, Imperatorem non pugnare aliquando. Sic extrahitur r hostis: sic impetus subitus partis aduersæ mora frangit: sic interclusos commeatibus, in deditionem venire, fame cogimus. Itaq; herclè legimus militem robustum, legimus iuuenem: Imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum, & manus sola spectatur: in his, consilium, & ratio, quæ bona procedentis ætatis, in locum virium subeunt. Ipsum præterea nomen Imperatoris satis significat, non exigere, manum ipsius. Imperator enim debet præcipere. Sed de his satis.

*Imperato
ru & mi
litis mu
nera.*

Firmissima conuelli non posse.
EMBLEMA XLII.

OCĒANVS quamvis fluctus pater excitet omnes,
 Danubiumq; omnem, barbæ Turca, bibas:
 Non tamen irrumpes perfracto limite, Cæsar
 Dum Carolus populis bellica signa dabit.
 Sic sacra quercus firmis radicibus adstant,
 Sicca licet venti concutiant folia.

C O M M E N T A R I I.

I. **A**STĒT procera quercus validis suis
 nixa radicibus, cuius laciniosa folia
 hinc inde impetus ventorum decutiat, ar-
 boris trunco immoto, vt probè hic exprimitur.

II. **F**ERĒ totum hoc mutuatus est Alcia-
 tus ex Epigrammate quodam Crinagoræ
 lib. I. Antholog. εἰς ῥώμην. quod Carolo
 V. Imperatori accommodat:

Οὐδ' ἴν ὠκεανὸς πᾶσαν πλωμυῦραν ἐ-
 γείρη,
 οὐδ' ἴν γερμανίη ῥήνον ἅπαντα πῆν·
 Ρ' ὠμῆς ἐδ' ὅσον βλάψει σθένος, ἄχρι κε
 μίμνη

δεξιὰ σημάειν καίσαρι θαρσαλέην·
 Οὐτὰ καὶ ἱεραὶ ζηνὸς δρυὲς ἔμπεδα ῥί-
 ζαις
 ἐσᾶσιν· φύλλων δ' ἄνα χέουσ' ἀνεμοί.

Oceanus moueat licet oēs undique fluctus,
 Et potet Rhenum Teutona terra suum;

Non cadet imperiū Romæ, quo tēpore Cæsar
 Præerit, † atq; salus publica facta reget.
 Sacra Ioui quercus nam † sic radicibus
 hæret,

† ac solus
 † si

† rapit Et tamen aridulas huic † capit auræ
 comas.

Non si Oceanus omnem inundationem ex-
 citarit,

Nō si Germania totum Rhenū biberit;
 Romæ vel tantillum labefactabit robur,
 donec manebit

Cæsar's dextra ad imperādum strenua.
 Sic & sacra Iouis quercus firmiter radi-
 cibus

stant, ex folijs autem ea, quæ sunt ari-
 da, decutiunt venti.

Oceanus quanquam ipse omnes commoue-
 rit undas,

Et Rhenum ebiberit Teutona terra suū;
 Roma tamen stabit immoto robore, dextra
 Cæsar's Imperio strenua donec erit.

Nēpe Iouis sacra quercus radicibus hærent,
 Sicca licet ventus pulsa cadant folia.

Id conuertitur ingeniosè ad celebres illas
 victorias, quas Germani Principes de Tur-
 carum exercitu reulerunt. Cùm enim So-
 lymanus trecentis millibus armatorum,
 Vngaria maiori ex parte occupata, Au-
 striam, ipsamq; Germaniam toto conatu
 inuadere statuisset, de Vienna, clarissima
 Austriæ vrbe. obsidenda cogitauit, quod im-
 mense apparatu cititer Idus Septemb. ano
 1529. aggredi conatus est: cuius minas
 & impetum, quanquam maximum, cùm
 Germani non ita putarent esse metuendum,
 vrbe vndiq; obfessa, tanta fortitudine resti-
 terunt, vt Turca multoties reiecti, vix ad
 oppugnationem vel fustibus adigi possent.
 Sic Turca per mensem integrum cōtinuis
 oppugnationibus Viennam frustrā tenta-
 uit, postridie Id. Octob. re infecta inglorius
 discessit, & fugienti similis in Thraciam
 redijt, multis milibus ex suis amissis. De
 hac obsidione lege omnino discursum Pa-
 rutzæ, lib. 2. Discursuum politicorū, quos
 Italica lingua elegantissimè conscripsit.

OCEANVS pater] Quamuis videantur
 fluuij omnes in mare cogi, à mari magno
 absumi. Dicitur Oceanus ἀπὸ ἀκὺνητος,
 à velocitate. Quod videtur innuere Pom-
 ponius Mela in principio 3. cum inquit:
 Tanta vi semper immissum, vt flumina et-
 tiam vasta retroagat, & aut terrestria depre-
 hendat animalia, aut marina destituat. Por-
 ro Patrem Neptunum, vt hic Oceanum
 patrem, qui aquam significet, à qua cuncta
 oriuntur, dici palam est ex Lucilio:

— Pater optimū diuum,

Vt Neptunus pater.

Et fuit doctrina Thaletis Milefij, qui om-
 nia ex aquis generari existimauit. Plutarch.
 in vita Homeri, vbi illud Homericum
 adducit:

Ὠκεανὸς τ' ὥσπερ γένεσις πάντων τε-
 τυκται.

Idem Homerus:

Ὠκεανόν τε

Germano-
 rum Prin-
 cipum vi-
 ctoria de
 Turco.

III.
 Oceanus
 vnde di-
 ctus.

Oceanus
 cur pater
 dictus.

Ὁκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τῆς θῆν.

Mater Tethys inquam, id est, mare dicitur: vt Platoni prima illa rerum omnium materia. Qua ratione Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ cecinit. Simile illud Virgilianum 4. Georgic.

Oceanūq; patrē rerum, Nymphasq; sorores. Cicero Academ. 2. Princeps Thales, vnus ex septem, cui sex reliquos consensisse ferunt, ex aqua dicit constare omnia. Quo pertinent, etiam Homericæ isthæc à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè latèque patens ostenditur:

Ἐξ οὗ καὶ πάντες ποταμοὶ καὶ πάντα θάλασσα

καὶ πάντα κρήναι καὶ φρέιατα πάντα γαίῃσι.

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanusq; pater totū qui amplectitur orbē.

Quid si per Oceanum patrem ἀλλήγορικῶς intelligamus Turcicum Imperatorē, sua celeritate, suoq; (vt ita loquat) hominum, vel potius mancipiorum examine, & inaudita multitudine toti Europæ, orbique Christiano, vt magnum & immensum mare cæteris fluijs bellum indicentem, dudumq; munitantem? Videtur præterea hic alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouidij, vbi loquitur de diluio in terras misso:

illum

Cœruleus frater iuuat auxiliarijs vndis, Conuocat hic annes.

Danubiumq;] Danubius fluius Germaniæ celebris, qui & Ister dicitur, teste Pomponio Mela lib. 2. cuius hæc sunt verba: Apertis in Germania fontibus, alio quã desinit, nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentium diu Danubius est; deinde aliter appellantis accolis Ister fit, acceptisq; aliquot annibus ingēs iam, & eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus, effluit. Hæc ille. Exoritur verò nō longè à silua Hercinia, è fonte limpidissimo, in atrio arcis Donavveschingen, quæ magnifica sedes Comitum à Furstenberg; vbi sumpto initio etiam passu su perabili, cursum versus orientem ad Ponticū mare torquet, receptis sexaginta navigabilibus annibus priusquam mari immisceatur. Et hic solus in Europa ad ortū perpetuū cursum dirigit. Vide Plinium lib. 4. c. 12.

Barbare Turca] Hæc verba magnam innunt hyperbolen, idem enim sonant ac si dixisset: O barbare Turca, etiam si tot hominum millia congregares, quot dicitur olim Xerxes Persarum rex habuisse, à cuius copis flumina ingentia exiccata tradit Herodotus; nihil quicquam proficeres, si aduersus inuictum Cæsarem arma moueres: imò iam omnibus notum est, qualiter aliquando salutem fuga quaeris, idque præfractis pontibus, ne à Cæsaribus capereris. Sed hæc non sunt nostri instituti, & Caroli Imperatoris inuictissimi triumphii & parta gloria, magna desiderant volumina. Vide Pantaleonis Prosopographiam. Intelligit itaq; noster hic auctor innumera biles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiumque Germaniæ fluium nobilissimum numero suo exercitu exhaurientes. Alludiq; ad exercitum Xerxis, quem Græci vt numerosissimum facerent, flumina exhaurisse fluxerunt.

Non tamen irrumpes] vi, magnoq; impetu non penetrabis in Germaniam.

Cæsar dum Carolus] Quamdiu præerit Imperator Carolus expeditionibus bellicis.

Sic sacra quercus] Sacræ scilicet Ioui, nam Græca verba sic habent: ἕτοι καὶ ἱερὰ ἔνυος ὄρῦες, hoc est, Sic & Ioui sacra quercus. Cau sam cur Ioui sit sacrata hæc arbor, supra inuimus, & Alciatus ipse in fine libri refert. Est autem appositiſſima comparatio. Licet ventis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aride, ipsa tamen immota sedet arbor: sic imperium firmis hæret fundamentis augustum & stabile, tamen si pleriq; hinc auocentur, aut pereāt in bellis Turcicis. Huc pertinet Virgilio collatio lib. 4. Aeneid. quam vt Aeneæ constantiam ostenderet, ab Homero sumpsit, teste Macrobio lib. 5. c. 6.

Ac velut annosam valido cū robore quercū Alpini Borea nūc hinc, nūc flatibus illinc, Eruere inter se certant: it stridor, & alde Consternunt terram concusso s'ipite frōdes. Ipsa hæret scopulis, & quantum vertice ad auras

Ætherias, tātum radice in tartara tendit. Eadem quoq; quæ hoc Emblemate comparatio allegorica legitur apud Lucanum lib. 2.

Prior in magnum populus, pugnatque minaci

Curr

Quercus Ioui sacra.

Cū terrore fides, ut cū mare possidet Auster
Flatibus horrifonus, hunc aquora tota se-
quuntur :

Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Æolij tumidus immittat fluctibus Eurum,
Quamvis ista nouo vêtum tenuere priorem
Æquora, nubiferoq; polus concesserit Euro,
Vendicat vnda Notum. —

Quercus
quid.

Et aduerte interea, quercus nomine signifi-
cari in Hieroglyph. fortitudinem, diutur-
nitatem, imperium firmum & principatū,
vt docet lib. 5 I. Pierius Valerian.

Firmis radicibus adstant.] Huc forte
non omnino malè illud referam Senecæ è
lib. De prouidentia: Id in quoq; ait, solidif-
simum est, quod exercuit. Non est arbor
solida, nec fortis, nisi in quam frequens
ventus consurgat. Ipsa enim vexatione con-
stringitur, & radices certius figit. Et id ex
Epitola 265. Libanij Rhetoris (quem li-
brum Græcè si haberem, eò libentius vte-
rer) Ea, inquit, me ne minimè quidem com-
mouerunt. Neq; enim vetusta, & iam fir-
mis radicibus arbor ad terram flecti, vento
etiam maximè furenti, facile potest.

Sicca folia] arida, & aliàs ad casum pro-
na. Typus humanæ vitæ, vt dicemus.

IV.

I. INNUIT, ea vix confici posse, aut
labefactari, quæ firmis radicibus hærent,
quæq; vel longo temporis decursu, vel in-
signi aliqua virtute famam sibi pepererunt
immortalem. Ex industria autem quercui
Cæsare Carolum V. comparat auctor, vel
quia Ioui sacrata est. Ouid. lib. 7. *Sacra Iou-
ni quercus*. Vel etiam quia à veteribus in-
ter felices arbores prima reensebatur. Mem-
niuit Artemid. de somn. interp. lib. 2. cap.
25. Crinit. lib. 20. cap. 6. de honesta discip.
Sed & ipsius arboris qualitas quàm maxi-
mè ad rem facit, est enim procerâ, ramosa,
& valida, crassiore caudice, glandes produ-
cit optimas, quibus prisci frugi homines
loco frumenti vescabantur: testatur id O-
uid. 1. *Metamorph.*

Arbuteos fœtus, montanaq; fraga legebāt,
Et qua deciderant patula Iouis arbore
glandes.

Multa hac de re Plinius lib. 12. cap. 1. Ra-
dix, autem eius lausissimè circumiacentem
terram amplectitur: sic valido robore qui-
busuis tempestatibus, ventorum turbini-
bus, cœliq; iniuriis egregie resistit. Vide
adagium, *Incus maxima non metuit stre-
pitus*.

2. Exhibet humanæ vitæ typum, tum
quoad perturbationes & angustias, quæ
maris fluctibus comparantur; tum quoad
breuitatem & inconstantiam, quam folia
arida arborum repræsentant. Obseruati
non rarè apud auctores litteratos, vitæ hu-
ius nostræ perturbationes, tumultus, clades,
marinis fluctibus comparari, vt apud
Græcos & Latinos sæpe, in sacris verò li-
bris sæpissimè. Sic poeta:

Diluuium ex illo tot vassa per aquora vecti.
Idem nubem belli dixit alio quodam loco.
Si quis autem causam requirat, cur aqua
pro vehementioribus ærumnis accipiatur,
prompta ratio est, quia pericula, casusque
reliqui corpus soleant ex vna parte aliqua
labefactare: sed aqua vniuerso statim cir-
cumfusa corpori, ipsum obruit. eiq; se se-
tuendi consilium omne adimit. Palam quo-
que est homines folijs esse similes, indeque
Homero dicitur *μινυθ' ἀδίοι, κτ' ἐπιπερι-
τῦρι*. Sicut Iliados 6. ijdem cum folijs com-
feruntur, quorum alia ventus humi steruit,
alia virescunt tempore verno. Apud Plu-
tarch. Euripides:

ὄδ' ἄλλος, ἔδ' ἐβέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος,
κ' ἡμέρα μία τὰ μὲν καθέλειν ὑψοθεν,
τὰ δ' ἡρ' ἄνω. —

Sophocles Aiace: *ἀνθρωπος ἐστὶ πνεῦμα, καὶ
σῖα μόνον*. Nempe & in sacris litteris
homo dicitur vmbra, puluis, ventus, cinis,
flos, scænum, ad inconstantiam & breuitatem
vitæ designandam. Siste te mihi paulisper
hic, mi homo; non te ducam in Alcinoi vel
Hesperidum illos sæculis omnibus decan-
tatos hortos, in areas florum fulciente aere
pensiles, ventis impositas, vbi diuinitatis
æmula supra vires suas librauit se temera-
rijs alis humana ambitio. Pratum ingre-
dere vernis mensibus, cui riuiulus aque cul-
toris manibus inductus paulò pinguior in-
nata: theatrum videbitur versicoloribus
auleis distinctum, apotheca generibus aro-
matum vnguentorumque fragrantissimis
referta; tabula (dicam verbo) diuino digi-
to pigmentis omnibus & lenocinijs colo-
rum discriminata, quibus palatia ipsa stel-
lati orbis tacita mente confetas. Quid non
spectatur ibi pro voto & affectu? imò su-
pra votum & affectum, quod rapiat, su-
spendat, liget ac vinciat sensus? Lustra ma-
tutinis horis, cum formosa mater Aurora,
rubescente celo roseis quadrigis inuehitur;
lustra, inquam, ac perlustra, qualiter se lustr-

Mare pro
tumultu.

Homines
folijs simi-
les.

Carolus
V. cur
quercui
collatus.

Qui d ex
floribus
disca-
mus.

genti lumini primū obuertant teneri flo-
sculi, & imprægnati iam nocturno toris
succo fatiscant paulatim apertis tunicis, &
calycem rumpant, salutantes altorem So-
lem nouellalumni, & ostentantes diuitiarum
quidquid habent. Stupenda res verè.
Perge & inambula, concipe figurat, pictu-
ras, idæani totam ac speciem, caulē, se-
men, folia, filamenta, cinnos, singula: carpe
digitis de contemptissimis vnum, & con-
sidera, non deerunt argumenta diuinæ po-
tentia in tantillo corpufculo, quod sic per-
fectè absolutam, vt vel Apellis ingenium
pronocer. Ergo patenti sub cælo, in medijs
campis, scena nobis ingens panditur mira-
culorum Dei, ue remotius & tanquam in
secessu seposita, causam præberent obliuio-
nis. Non enim vt pascat oculos solū, &
applaudat diffusū odoris flamine, emergit
formosum illud germen; sed vt magnæ sit
animorum, & attrahat ad cultum & agni-
tionem Autoris duram hūc chalybem hu-
mani cordis. Nunquid aliud etiam? Ru-
mina & disquire, primus aspectus ansam
dabit, & subiciet arcaum; non opus ri-
mati altius & eruere. Vidisti primo cre-
pusculo surgentis flosculi decorem? Paulò
serius hortulum repete, squalorem vide-
bis & mortis faciem, vt subita caluicie, flac-
cidis membris & languentibus, capita depi-
lata gratiam omnem amiserint diariæ Ve-
neres, & hemeris, quarum vitam dies vna
cum Sole nascentium & cadentium in-
choat & claudit. Vbi nec reginis ipsis ex eo
genere parcitur, rosīs & lilijs, quæ præmi-
nent alijs forma, priuilegium tamen im-
munitatis non habent, triduo enim expi-
rant, posito diademate, qui cursus ætatis
longissimus, nec ratus tamen, inagruentibus
aliunde periculis ab inclementia cæli. O
sapientem & salutis prouidum, qui sapere
discit ex his talibus, & prouidere sibi? Cla-
mant sine voce; docent & erudiunt sine sen-
su ac mente; præeunt ac monstrant viam
paruulæ istæ particulæ Vniuersi huius, mo-
riendum esse, nepotibus cedendum ac na-
scituris post nos, eadem lege, vt & ipsi ce-
dant regulari serie, serò & seridè decurren-
te, tangente quidquid satum vnquam &
vsquam; hoc vnum. Et angustis terminis
viuendi spacia circumscribi; hoc alterum.
Et exponi periculis, quæ primæ causæ cog-
nita; hoc deniq; tertium. Et in triade hac

fatali (numera vtut vis, inuerso, conuerso,
triangulari ordine) quodlibet primū est:
in natiuitate enim periculum moriendi, &
in morte ipsa, mortalem nasci medicina est
mortalium, si meminerint. O iterum terq;
sapientem, qui sic sapit, vt necessitatem
mortis ex floribus, & post hanc floridas il-
las palmas præmii nunquam desturi con-
templando sæpius, flotentibus sertis redi-
mitus, triumphans tandem possideat.

Hoc pio discursu præiuit mihi Reueren-
dissimus & doctissimus P. Nicolaus de
Oddis, celeberrimi monasterij S. Benedicti
Nouelli apud Pataunos Præsul vigilantis-
simus, cum aliquando (quæ viri est hu-
manitas) me ad alloquium & colloquium
inuitasset, & simul iucundissimo prospe-
ctu, hinc ad præterfluentis fluminis ripas,
inde ad amœno virore ridentes campos, o-
culos & animum pascere. Cuius ego
verba excipiens, in has prorupi voces: Felices
ergo ter & amplius, qui concinendis
plantarijs & hortorum cultura labores
suos consecrant, ii medijs fidius vitam eli-
gunt naturæ maximè congruam, cuius pri-
ma semina ab iisdem initijs vernante ad-
huc & inuenefcente mundo, quem in viri-
dario paradisi formatus Genearcha stir-
pis, rastris & ligonibus exercuit, princeps
hortulanus, impresso ad id operis diuino
ductu, ratione magistra. Multas, vt video,
habet commoditates hæc vita, seu voluptas
spectetur, seu necessitas. Ab hac inuentio
artis & modus colendi, compellente fame
& custodia corporis fouendi, tegendi ex v-
tero telluris subactæ laboribus & edomite
solerti industria. Quid enim effundit illa
nisi rogata & precario, quod cedit in vsum
nostrum de meliori succo? siuefunt pas-
sim agrestia, & in copia pullulant, quibus
cicurandis, vt sic dicam, & in nature mitio
rem genium traducēdis, studio certè opus
& solertia. Cui voluptas se comitem admi-
scuit, non ea solū quæ nutriant, sed quæ
delectent etiam & blandiuntur sensibus,
viam ostendens inuestigandi. In quibus tan-
ta varietas, ornatus, & elegantia, vt nec ocu-
los saturare colore, nec fragrantia nares
valeant, in admirationem sui pertracto, &
in naturalibus his aliquid etiam supra na-
turam sublimius & purius contemplaute
spectatore.

*Nicolaus
de Oddis.*

*Vtilitas
agricul-
tura.*

Spes proxima .

EMBLEMA XLIII.

INNVMERIS agitur *Respublica nostra procellis,*
Et spes ventura sola salutis adest:
Non secus ac nauis medio circum equore, venti
Quam rapiunt, salsis iamq̄, fatiscit aquis.
Quòd si Helene adueniant, lucentia sidera, fratres,
Amisfos animos spes bona restituit.

COMMENTARI I.

I. **N**AVIS in medio mari ventorum turbinibus, & fluctuum procellis agitata, velis vndiq; expãsis periclitari videtur, cui duæ stellæ, quæ Dioscuri appellantur, supernè imminuent, spẽm bonam tranquillitatis allaturæ.

II.
Tẽpus Ni-
cei collo-
quij.

Si quid nostræ coniecturæ dandum, suspicamus id ab Alciato scriptum fuisse, quo tempore ad Niceum colloquium, magna omnium spe & votis expectabantur

Reip. Christianæ Principes potentissimi, Carolus Quintus Imperator, & Franciscus I. Galliarum Rex: quòd loci nonnulli in certam spẽm veniebant, sedus aliquod firmum & stabile, pacemq; inter eos compositum tandem aliquando & sancitum iri: vt eo transacto negotio rixatum omnium & contentionum, tum deniq; falsarum opinionum in religione Christiana tã longè lateq̄ue grassantium omnis occasio tolleretur,

tolleteretur, aut certè magna parte luës ista sanaretur. Comparat ergo Christianam Rempubliam cum nauì ventis & fluctibus hinc & illinc agitata, sic vt parum abfut, qui in sanis & furentibus aquis obruatur, omniumq; spes penitus cadat, nisi tam crassæ caligini & tempestatu Deus Opt. Max. aliquid lucis immiserit, quò bonorum virorum, totiusq; populi consternati animi recreentur. Sunt verò qui hic per Castorè & Pollucem intelligi velint Summum Pontific. & Imperatorem, à quibus vnanimi voto ad metam eandem collinationibus bellorum cessatio, turbationumq; optata fuit quies. De eo regum cõuentu, quem iam. attigimus, extat Epigramma Iani Lascaris, quod sic habet:

Num Martis castra, an Veneru tentoria fulgens

*Argento atq; auro; ast are micat pceres.
Et Marti grata & Veneri, Venus aurea :
ferrum*

*Mars amat: in precio est spe quodq; suo.
Littora ad Oceani summi cū cõiuge uterq;*

*Conueniunt Reges. Regia tecta vides :
Conueniant alacres ad publica commoda;
Turca*

*Europa excedent sinibus atq; Asia.
Eximij Heroum. Læda vs sidera nauia,
Vos seruatores terra fretumq; colit.*

INNVMERIS agitatur] Reipublicæ status pluribus interturbatur afflictionibus.

Et spes &c.] Sola spes est, quæ foueat miseris modis oppressos. Hinc interrogatus Diogenes, quidnam in vita esset extremum? Spes, dixit.

Non secus ac nauis. &c.] Rempubliam nauì comparari ab auctoribus, notius est quàm vt multis probetur; quosdam locos tamen attulisse non erit abs re: M. Tullius Epist. ad Cornificum 12. lib. rectè nauis nomine Remp. designauit. Conscende, inquit, nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Idem in Pisonem non sine gratia vsus est eadem allegoria: Non tam sui timidus, vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipub. nauem gubernassem, saluamq; in portu collocassem, frontis tuæ nubeculam pertimescerem. Alios ego vidi ventos, &c. Et pro Sexto eandem translationem mirè variat: Si mihi in aliqua nauè cum meis amicis

nauganti hoc accidisset, vt multi ex multis locis prædonis elassibus eam nauem se oppressuro sibi minitarentur, nisi me vnum sibi dedissent, &c. Cùm verò in hanc Reipubl. nauem ereptis senatui gubernaculis, fluitantem in alto tempestatibus seditionum ac discordiarum, armatæ tot classes, nisi ego vnus deditus essem, incursum viderentur, depugnatem potius cum summo, non dicam exitio, sed periculo certè vestro, quàm non id vnus pro omnibus susceperem. Horat. 1. Carnin. eodem sensu & schemate:

O nauis, referent in mare te noui.

Fluctus, &c.

Præter Stobæi locum cap. 44. & alium quendam è Plutarchi Bruto, quibus Rempubliam nauì comparant, succurrunt duo alij è Panegyricis Maximiano dictis. Prior is est Pacati: Statim igitur præcipitantem Rempub. refranasti, & gubernacula fluitantia recepisti: omnibus spes salutis illuxit, posuere venti, fugere nubes, fluctus resederunt: & sicubi adhuc in longinquiorebus terris aliqua obuersatur obscuritas, aut residuus vndarum pulsus immurmurat, necesse est tamen ante tuos nuntus dilucescat, & sileat. Alter verò est Mamertini: Neque, inquit, cùm Reipubl. nauem secundus à puppi status impleter, salutarem manum gubernaculis addidisti, &c. Alia enim longiora sunt, quàm vt huc transferri commodè possint. De nauì quædam Pierius doctè collegit libro 47. quæ hic commemorare nihil attinet:

Circum] Circum, hic aduerbij naturam induit, vnde & suo casu priuatur.

Fatiscit.] Deficit, & penè obruitur vt tempestatibus & fluctuum. Virg. 1. Aeneid. *Accipiunt inimicum imbrem, rimisq; fatiscunt.*

Vbi Seruius sic inquit: Fatiscunt, abundanter aperiuntur: fatim enim abundanter dicimus, vnde affatim; id est, affatim hifcūt.

Quod si Helena adueniant &c.] περιπλοαίς est geminorum, qui Castor & Pollux à Poetis dicuntur, & Ionis ex Leda filij. Iupiter. n. in cygni formam versus Ledam compressit, quæ peperit duo ova, è quorum altero gemini nati sunt. Castor & Pollux: ex altero verò Helena. Quæ fabula ex diæctione πολυήμιω nata est, vt ait Athenæus lib. 2. cap. 17. in Diposoph. qui asserit ὄδον, id est, *ovum*, idem apud vete-

res quod ὑπέρον significasse, id est, *superiorem thalamum, cœnaculum*, vel cubiculum, quale tribuit Homerus Penelopæ, Odyss. 1. Atq; ideo nati ex ouis, quia in superiore parte domus fuerint nati. Hi vbi adolenscent, mare piratis liberarunt, eaq; de causâ propitij nautis olim credebantur. Ferunt, si horum alter appareat, tempestatem portendere; si ambo, serenitatem. De his sic Plinius lib. 2. c. 37. Vidi nocturnis militum vigilijs inhærare pilis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantium, alijsq; nauium partibus, ceu vocali quodam sono insunt, vt volucres sedem ex sede mutant: graues cum solitariæ venere, mergentesq; nauigia: & si in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autem salutaris, & prosperi cursus prænunciæ, quarum aduentu fugari ditam illam ac minacem, appellatamq; Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Castori id nomen assignant, eosque in mari Deos inuocant. Hominum quoq; capita vespertinis horis magno præfugio circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maiestate abdita. Hæc Plinius. Seneca Natural. Quest. lib. 1. sic: Argumentum tempestatis nauæ putant, cum multæ transuolant stellæ: quod si signum ventorum est, ibi venti sunt, id est in aere, qui medius inter Lunâ & terram est. In magna tempestate apparent quasi stellæ velo insidentes, adiuari se tunc precitantes existimant Pollucis & Castoris numine. Causa autem melioris spei est, quod iam apparet frangi tempestatem, & desinere ventos. Sic ille. Soler & hoc nostro tempore id splendoris siue luminis nautis apparere inter procellas & tempestates: quo viso bene sperare incipiunt nauæ, idq; vel D. Nicolai, vel S. Thermi, siue D. Hermiæ numini tribuunt. Sed (absque Sanctorum iniuria, & bona piorum nauatarum pace dixerim) res est naturalis, vt communis Philosophorum consensus prodidit. Nam hic ignis fit in infima aeris regione ex fumo pinguiore, qui frigiditate aeris nocturni cogitur atq; densatur. Incenditur autem ex concursu duarum contrariarum qualitatum, quæ inter se pugnant: Vapor enim calidus est, & aer nocturnus frigidus. Concitantur autem tantisper, donec hac agitatione vapor incendatur. Figitur autem pilis, aut antennis nauium, propter suam grauitatem, vbi tantisper hæ-

ret, donec incendij materia sterit absumpta. De Castore & Polluce vide Plutarch. 2. Decretorum Philosophic. cap. 18. Diodor. Siculum lib. 5. sub finem cap. 5. Laertant. lib. 2. cap. 2. Val. Maximum lib. 1. c. 8. Theocrit. eidyll. 27. Pindarum Nemæorum ode 10. Senecam in Herc. Furent. Nat. Comit. Mythol. lib. 8. c. 9. Vide quoq; Homerum & eius interpretes lib. Iliados 3. in illo versu:
Κασορα θ' ἰπποδάμων, κ' πύξ ἀγαδὸν πολυδούκεια.

Horatius 1. Carmin.

*Dicam & Alciden, puerosq; Leda,
Hunc equus, illum superare pugnis
Nobilem? quorum simul alba nautis
Stella resulsit.*

*Defluit saxis agitated humor,
Concidunt venti, fugiuntq; nubes,
Et minax (sic Dy voluere) ponto
Vnda recumbit.*

Lucentia sidera? Ita Horatius 1. Carmin.
Sic te diua potens Cyprî.

Sic fratres Helena, Incida sidera.

Intelligit Castorem & Pollucem geminos, qui alias Dioscuri dicuntur, id est, Iouis filij. Horum fabulam eleganter narrat Ouidius in fine 5. Factor, his verbis:

*Abstulerat raptas Phœben, Phœbesq; sororē
Tyndarida fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntq; suas & frater, &
Idas,*

*Leucippo fieri pactus uterq; gener.
His amor vt repetant, illis vt reddere nolint
Suades, & ex causa pugnat uterq; pari.
Effugere Oebalida cursu potuere sequentes.
Sed visum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est, apta area pugna;*

*Considerant illo nomina fida loco.
Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense.
Non expectato vulnere pressit humum.
Vltor adest Pollux, & Lynceæ pforat hasta.
Quâ cervix humeros continuata coit.
Ibat in hunc Idas, vixq; est Iouis igne repulsus;*

*Tela namq; dextra fulmine rapta negat.
Iamq; tibi Pollux cœlum sublime patebat:
Cum, Mea, dixisti, percipe verba, Pater.
Quod mihi das vni, cœlum partire duobus:
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit, & alterna fratrem statione recepit:
Vtile sollicita sidus utrumq; rati.*

Sed obiter memini legere hæc apud Festum, stellam

Plinius.

Seneca.

Castorem
& Pollucis
causa
physica.

Dioscuri

Fabula
Dioscuri

Stella qd significet. Et quid horoglypicè.
 stellam significare lætum ac prosperum, idq; ex Atcio Capicone, auctoritatem secuto Seruillii auguris. Lucem etiam seu lumen, id est sp̄s, pro spe accipi sollemne fuit, vt apud M. Tull. i. Philippica: Lux quædam videbatur oblata, &c. Euripid. item. φ̄ς ἦκε ἑμ̄ς κακοῖς. *lux venit meis malis.* Nam & Varro de lingua Latina testatur, lum̄ ē pro fausto omine veteribus fuisse. Ex quo illud Virgili:

subitoq; fragore

*Insonuit læuum, et de cælo lapsa p̄ umbras
 Stella facē ducēs multa cum luce cucurrit.*

Sidera] Sidus Latinam vocabulum est, ideo per i. & non per y. scribendum, vt faciunt imperiti: sic etiam Cōsiderare, Desiderare. Est autem sidus conglobatio multarum stellarum, quod aliqui constellationem dicunt, vt Taurus, Orion. Quamuis aliquando sidus pro stella ponatur, contra Macrobij præceptum.

NON est alienus animus ab illa allegoria, quam supra tetigimus, vt scilicet per

nauem procellis agitaram Respublica intelligatur, per lucida sidera Summus Pontifex, & Christianissimus Imperator, fratres nempe formosissimæ Helenæ, Ecclesiæ Catholicæ, qua nihil speciosius: hi etenim in flagranti turbine Reipub. Christianæ spem nobis addunt non modicam. Est autem nobis in aduersis amplexanda spes proxima & firmissima, quæ nec fallit, nec frustratur vnquam; de qua Psal. 9. Sperate in te qui nouerunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. De hac clamat Ecclesiast. 2. Respice filij nationes hominum, & scitote, quia nullus sperauit in Domino, & confusus est. Quis enim inuocauit eum in die tribulationis, & despexit illam? Hanc vas electionis ad Roman. 5. inuocat: Gloriamur, inquit, in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spes; spes autem non confundit.

Castoris & Pollucis.

Spes.

us.

IV. egoria

In Simulacrum Spei.
 E M B L E M A X L I V.

D I A L O G I S M V S.

QVAE Dea tam lato suspectans sidera vultu?
 Cuius peniculis reddita imago fuit?
 Elpidij fecere manus. Ego nominor illa,
 Quæ miseris promptam Spes bona præstat opem.
 Cur viridis tibi palla? Quòd omnia me duce veruent.
 Quid manibus mortis tela refracta geris?
 Quod viuos sperare decet, præcido sepultis.
 Cur in dolioli tegmine pigra sedes?
 Aſcræi vt docuit Muſa verenda ſenis.
 Quæ tibi adest volucris? Cornix fidiffimus oſcens;
 Eſt bene, cum nequeat dicere, dicit, erit.
 Qui comites? Bonus Euentus, præcepsq; Cupido.
 Qui præeunt? Vigilum ſomnia vana vocant.
 Quæ tibi iuncta aſtat? Scelerum Rhamnusia vindex,
 Scilicet vt ſperes nil, niſi quod liceat.

C O M M E N T A R I I

I. **QV**OD attinet ad picturam ea ad Au-
 thoris mentem ſic exprimenda fue-
 rat. Mulier viridi palla induta fundo do-
 lioli inſideat, vultu ad cælum eleuato, arcu
 fractum manibus geſtans: cui cornix appi-
 cta ſtet, & præcedat Cupido, more ſolito nu-
 dus & alatus pictus; tum Bonus euentus,
 habitu ſimplici, dextra pateram, ſiniſtra ſpi-
 cam & papauer oſtentans. A tergo verò a-
 ſter Rhamnusia, fræno & cubito armata.
 Hic tamen pictoris ſocordia cornicem re-
 legauit, quam deſidero, vt etiam Spei ere-
 ctos ad ſidera vultus. Doliolum noſtris
 moribus depictu Pignoriuſ cenſet æquiuſ
 fuiſſe teſtaceum exprimendum, quamuis
 & ligneum ab antiquitate ſit, vt idem in
 Commentario de ſe ruis pridem annotauit.
 Hæc ad mentem Alciati: interim non me
 fugit, Spem, (Deam à Romanis cultam æ-
 de in foro olitorio ædificata) aliter quoq;
 pingi ſolitam: nam ait Gyraldus, eam ſe vi-
 diſſe pictam in Adriani Imperatoris aureo
 numiſmate. Fæmina fuit ſtans, iuquit, iu-
 ſtitie lætiniã ſiniſtrã manu nonnihil at-
 tollens: dextra in cubitum elata pateram
 proferebat, in qua repoſitum erat veluti

ciborium, id eſt, vas in ſloris ſimilitudine,
 cum hac inſcriptione SPES P. R. Qui-
 dam etiam Spem Deam viridi indutam pal-
 la effinxerunt, & ſedentem ſupra doliolum
 cum cornice: quidam etiam cum Nemeſi,
 &c. Hæc ille. Vide Syntag. I.

Ex varijs locis aptè concinnatum eſt
 hoc Emblemã, quapropter ſingula percur-
 ramus, vt vnicuique ſuam explicationem
 adaptemus, vbi priùs huc adſcripſerimus
 doctiſſimi viri B. Dardani j epigramma in
 Spem, vt, ſi fieri poſſit, eum Alciati Emble-
 mate conferamus. Eſt autem eiufmodi:

Tu, quæ ſuſtentas tereti veſtigia ligno,
 Eſne Dea? an noſtro ſanguine creta? Dea.
 Vnde ſata? E caca rerum caligine. Et ecqua
 Admouit nutritrix vbera? Credulitas.
 Ecquinã à tergo plaudunt tibi? Gaudia.

Dic quſ
 Pallidulo ſemper te prait ore? Timor.
 Suſpicuſ intento cur cælum lumine? Tandè
 Hinc dabitur votuſ meta ſuprema meus.
 Fare, age, q; vultuſ deturpat cauſa ſerenoſ?
 Excrucior, quoties irrita vota cadunt.
 Cur baculo innixa eſ? Dum paſcit opinio
 mentem

II.

Epigra-
ma i
Spem.Correctio
ſigura.Ædis
ſpei.

*Caca meam, irrepſit curua ſenecta mihi.
Quid titubas pedibus? Rerum eſt ſpes lubri-
ca: ſape*

*Quo ducito complecti, labitur è manibus.
Huic verò Emblemati, vt & 46. infra, mi-
rum ni occaſione dederit Marullus, qui
lib. 3. Carm. ita ſcripſit de ſpe & Nemefi:
Quantam hac, ſam ſemper qua lata eſt Opti-
ma rerum*

*Spes bona. Qua lateri iuncta? Potens
Nemefis.*

*Dux magis an comes eſt? Vindex magis.
Vnde duabus*

*Tēpla eadem? Spheres ne niſi quod liceat.
Et hinc licet videre quàm minimè pudue-
rit clatiſſimum vitum laudatis aliorum
veſtigijs, & quidem non ſemèl, inſiſtere,
quod neſcio quibus nimium delicatulis
religioſum fuiſſet.*

SVSPECTANS ſidera vultu] Videtur
hic verſiculus exprimere geſtus ſperantiū,
qui ſemper cœlum intuentur, quoniam
omnia bona è cœlis, atq; à Deo ipſo bono
rum omnium datore proueniunt. Huius
expectationis ſignum expreſſè notaui re-
gius Pſaltes, Pſal. 120. ἤρα τὸς ὄφθαλμὸς
μὲ ἐῖς τὰ ὄρη, ἔδειν ἤξει ἢ βουδενά μὲ.
*Leuauit oculos meos in montes, vnde veniet
auxilium mihi. Et 122. ἀπὸς οὐρανοῦ τὸς
ὄφθαλμὸς μὲ τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ ἔκα-
νῶ. Ad te leuauit oculos meos, qui habitas
in cœlis.*

*Peniculis reddita imago.] id eſt, penicil-
lo depiſta & expreſſa. Peniculus, vel peni-
cillus, ſiue peniculum, pictorum eſt inſtru-
mentum, ex caudarum extremitatibus con-
fectum, quaſi dicas, paruum peñem. Plin.
3 5. lib. A rrepto peniculo lineam ex colore
daxit ſummè tenuitatis per tabulam.*

Elpidij fecere manus] Nulluſ extitit,
quod ſciam, pictor aut ſtatuarius hoc no-
mine, ſed eſt nomen è re ſtitutum, nam
ἐλπίδος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc eſt, à ſpe,
quam depinxit, nomen habet.

*Spes bona praestat opem.] Alludit ad Pro-
uerb. Spes ſeruat afflictoſ. & Spes alunt exu-
les. Ouidiuſ:*

*Spes bona dat vires, animum quoque ſpes
bona firmat:*

*Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.
Sed & memini legere me apud Plurarchū,
olim Romæ aram fuiſſe bonæ Spei. Cui
conuenit & verſiculus è Comœdia quapiā:
ἀνὴρ ἀτυχὸν δὲ σώσεται τῆς ἐλπίσι.*

*Hæc explicatiuſ dixit Ouidiuſ 1. de Pon-
to, Eleg. 7.*

*Hæc Dea, cum ſugerent ſcleratas Numina
terras,*

In Dijs inuiſa ſola remanſit humo.

*Hæc facit, vt viuat ſoſſor quoque compede
vincitūſ,*

Liberatq; à ferro crura futura putet.

*Hæc facit, vt videat cum terras undique
nullas,*

Nauſraguſ in medijs brachia iaclet aq̄.

Sape aliquè ſolers Medicorū cura relinquit,

Nec ſpes huic, vena deſiciente, cadit.

Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem.

Atq; aliq̄ſ pendens in cruce vota facit.

*Hæc Dea quàm multoſ laqueo ſua colla li-
gantes,*

Non eſt propoſita paſſa perire nec.

Spei quoq; commoda deſcribit eleganter

Tibulluſ lib. 2. Eleg. vii.

Iam mala finiſſem letho, ſed credula vitā

Spes fouet, & meliuſ cras fore, ſæper ait.

Spes alit agricoluſ, ſpes ſulciſ credit aratiſ

Semina, qua magno ſcenore reddat ager.

Spes etiam valida ſolatur cōpede vincitūm,

Crura ſonant ferro, ſed canit inter opuſ.

*Spes facilem Nemefin ſpondet mihi: ſed ne-
gat illa,*

Hei mihi, ne vincas dura puella Deam.

Cur viridiſ tibi palla?] Palla veſtimenti

*genuſ eſt ad terram vſq; promiſſum. Vi-
ridiſ autem color eorū eſt propriuſ, qui*

ſpe aliqua lactantur: nec inmeritò iſ ſpei

*fuit dedicatuſ, ſimilitudine ducta à fegeti-
buſ, quaſi quando virideſ videmuſ, ſpera-
muſ illaſ ad maturitatem peruerturaſ. Hæc*

ſubindicat Alciatuſ in emblemate illo de

coloribuſ:

Non ſperare docet viridiſ, ſpes dicitur eſſe

In viridi, quotieſ irrita retro cadit.

*Quid manibuſ mortuſ tela, &c.] Refra-
cta mortuſ tela non temerè Spei tribuuntur,*

*quod viuoſ etiam in extremaſ miſe-
riat adactoſ ſoletur, & recreet, vt enim ha-
bet Adagiū, Ægroto dum anima eſt, ſpes*

eſt. & Theocrituſ:

Θαρτεῖν χρὴ εἶλε βᾶττε, τάχ' αὐριον

ἔασετ' ἀμεινον,

*Ἐλπίδιε ἐν ζωῶτιν, ἀνέλπιτοί δ' ἐ δα-
λόντεſ:*

*Χω ζεὺſ ἀλλοκα μὲν πέλει ἀνδρῶν, ἀλ-
λοκα δ' ἔει. hoc eſt:*

*Fidere, Bate, decet, meliuſ cras forſan ha-
bebuſ,*

*Ἐλπίδιε ἐν ζωῶτιν, ἀνέλπιτοί δ' ἐ δα-
λόντεſ:*

*Χω ζεὺſ ἀλλοκα μὲν πέλει ἀνδρῶν, ἀλ-
λοκα δ' ἔει. hoc eſt:*

*Fidere, Bate, decet, meliuſ cras forſan ha-
bebuſ,*

*Ἐλπίδιε ἐν ζωῶτιν, ἀνέλπιτοί δ' ἐ δα-
λόντεſ:*

*Χω ζεὺſ ἀλλοκα μὲν πέλει ἀνδρῶν, ἀλ-
λοκα δ' ἔει. hoc eſt:*

*Fidere, Bate, decet, meliuſ cras forſan ha-
bebuſ,*

*Ἐλπίδιε ἐν ζωῶτιν, ἀνέλπιτοί δ' ἐ δα-
λόντεſ:*

*Χω ζεὺſ ἀλλοκα μὲν πέλει ἀνδρῶν, ἀλ-
λοκα δ' ἔει. hoc eſt:*

*Fidere, Bate, decet, meliuſ cras forſan ha-
bebuſ,*

III.
Omnia
bona à
Deo.

Penicu-
lus.

Elpidiuſ.

Ara bona
Spei.

Palla.
Cur viri-
di veſte
induta
ſpeſ.

Fracta te
la mor-
tiſ.

Sperandū est viuis, nō est spes vlla sepultis. Nunc pluit, & claro nunc Iupiter aethere fulget.

Quidam Rhodius ob intempestinam libertatem à tyranno iniectus in caueam; in qua more feræ alebatur, ad cruciatum ignominiamq; amputatis naribus, ac scædatis vulneribus facie, eum à quibusdam admonere. ut, vt inedia sibi dolorum finem aliquem quæreret, his respondit: At cuncta homini, quoad viuit, speranda sunt. Quæ dum commentor, lubens adijciam Fornerii, præclari certè hominis distichō, quod ille vtraq; lingua, eademq; sententia suggestit:

Ἐλπίς γρηστράφος μούνη τρέφει ἔνδοδι ἦ θορ,

ἢς ἀπ' αὐνοῦδε θανεῖν ἦδιον, ἢ ἐ βιοῦν.

Intus alit pectus nostrū spes viuuda: qua si Destituar, durum est viuere, malo mori.

Ammian. Marcell. lib 3 i quo loci de bello planè cruento & misero aduersus Germanos agit; & eum omnia casorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam semianimes spem vitæ inaniter vsurpando. Apollodorus Comicus huc respexit, cum ait, non oportere animum abiicere eum, cui aliquid aduersi ceciderit, sed semper expectandum esse melius.

οὐδέ ποτ' ἀθυμῶν τὸν καλῶς πράσσοντα δεῖ

ἀνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκῶν αἰεῖ.

Quod viuos sperare decet [Etc.] Sic ordinō. Præcido sepultis illud, quod decet sperare viuos: vt illud, quod, sit in accusandi casu, non obuiunctio. Præcidere verò hic amputare, vel denegare significat: & dicimus, spem alicuius rei præcidere, id est, auferre sine præcludere, vt apud Ciceron. 2. Verr.

Cur in dolioli, [Etc.] Ignauix hæc nota esse potest. Nam ferè dum speramus, desidemus: sed mali in hoc ad fabulam referri, quam tradit Hesiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἐργα καὶ ἡμέραι inscribitur. Cum enim Prometheus ignem susfurando Iouem offendisset, causa fuit munda tantorum malorum: fabricatur virgo Pandora, fortissima & gratiosissima, cui singuli Dii dona contulerunt, vt Pallas sapientiam, Venus decorem, Mercurius eloquentiam &c. vnde & nomen habuit, πάν enim omne, & δῶρον donum significat. Mititur ergo Pandora in terram, doliolum affe-

rens Epimetheo fratri Prometheus, omni malorum & morborum genere refertum. Hoc cum aperuisset, innumerabilia calamitatum genera tum primùm homines inuasurunt, vna tantùm spe in doli labris remanente, id est, in ipsius ore pyxididis consistente. Sic enim Hesiodus:

ἀλλὰ γυνὴ χύρεσι πίθε μέγα πῶμι ἀσεῖσα

ἐκέδασε. ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.

μὲν δ' αὐτόδι. Ἐλπίς ἐν ἀρρηκτοῖσι δάμοισι

ἐνδὸν ἔμιμνε πίθε ὑπὸ χεῖλεσιν, ἐδὲ θύραζε

ἐξέπη. hoc est,

— Tegmen ab urna

Dum Pandora leuat, totū exiliere per orbē Curarum infesta effigies: spes sola remansit Intus, & è labris ima sub parte resedit.

In adagio. Malo accepto stultus sapit. narratur hæc fabula, sed concisè, & videtur innui Epimetheum aperuisse pyxidem (si pyxis vocandum est vas illud, quod omnia mala continebat, & non doliolum) eum ipsa Pandora in domo Epimethei vas aperuit. Certè verba Hesiodi non indicant, vas illud posse Latinè dici pyxidem,

ἀλλὰ γυνὴ χύρεσι πίθε μέγα πῶμι ἀσεῖσα. hoc est:

Sed mulier manibus magnum operculum auferens.

Vide Plutarchum in consolatione ad Apollonium. Moschopolus in Hesiodum, Satyros dicit doliolum dedisse Epimetheo ante Pandoræ aduentum. Origenes aduersus Celsum lib 4, hanc tider fabulam. Ridiculum, inquit, est, quod de doliolo dicitur, quod olim viuerent homines absq; malis, & graui dolore, & morbis molestioribus, quæ Parca mortalibus dederant: sed femina manibus magnum dolioli operculum auferens, diffudit hominibus, & curas atroces partita est; sola autem ibi Spes in tutissimis domibus intus relicta est sub doli labris, nec extra euolauit. Hęc Origen. Mythologi tamen Pandoram, ad humanum corpus referunt, scæmineo nomine expressum, quod carnis imbecillitas nimio exsolui potest.

Noxii Noxæ Deæ fuguntur, quæ hominibus mala inferunt, eorumque mentes perturbant, vt canit Hesiodus.

Aferat vt docuit, [Etc.] Hesiodus ab A-

Spes etiā in moribundis.

Præcidere

Locus ex Hesiodo.

Fabula de Pandora.

Pandora

Noxæ.

Hesiodus

(Cra Bœotix vico. Virg. 6. Ecloga :

— Hos tibi dant calamos , en accipe ,
Musa

Ascræo quos antè seni .

Qua tibi adest volucris ? Cornix .]

Quòd vocem edat , Cras , Cras , cornix Spei
adiù gitor , propterea quod semper qui spe-
rant animi pendeant in futurum tempus .

Oscen] Oscen dicitur cornix , quia voce

augurium præflagit , vt de ea Virgilius :

Sape sinistra caua prædixit ab ilice cornix .

Omnes namq; aues ore cātūq; auspiciū
facientes , priscais oscines fuerunt vocatæ ,

ait Varro. Crinit. lib. 2. r. cap. vlt. de honest.
discipl. vt & apud Horatiū lib. 3. Ode 27.

Oscinem coruum prece suscitabo
Solis ab ortu .

Et bene cum nequeat dicere , dicit erit]

Videtur hoc imitatus , et quidem mutua-
tus ex Suetonii Domitiano , qui sic ait : An-
te paucos , quam occideretur , menses cor-
nix in Capitolio elocuta est : ἔσται πάντα
καλῶς . id est : omnia rectè procedent . Nec

defuit , qui ostentum sic interpretaretur :
Nuper Tarpeio qua sedit culmine cornix ,

Est bene , non potuit dicere , dixit , erit .

Hæc Suetonius Tranquillus in fine operis .
De fortuna in æliū mutata , I. I. A. Æneid.

Virgil.
Multa dies , variūq; labor mortalibus agris
Revertit in melius : multos , alterna renuens
Lusit . & in solio rursum fortuna locavit .

Sed ad rem propius : ex historijs ecclesiasti-
cis meminimus , Athanasium , virum fan-
ctum , à paganis suggillatum , quasi magi-
cis artibus deditum . Illum ergo excipien-
tes ludibrio , audita cornicula , poscebant ,
quod omen illud esset ? respondit : Auis di-
cit , cras , cras , pronunciat enim vobis triste
de Iuliano infortunium . Quod verum
constitit , nam paucis post diebus relatum
est de cæde Iuliani nuncium .

Qui comites ? Bonus Euentus . &c .] Duo
hi Spei comites vana quædam phantasma-
ta ingerunt , ne plus cædij adferat expecta-
tio , quàm ferre queant miseri mortales .

Boni Euentus simulachrum dextra pateram ,
sinistra spicam ac papauer tenens , scul-
ptum Romæ fuisse scribit Plin. libro 34. c.
8. & 36. c. 5. Boni Euentus , & Bonæ fortunæ
simulachra in Capitolio ex Praxitelis ope-
ribus . Gyrard. Syntagm. 1. Legi de veteri
numismate Imperatoris Titij , vbi quod-
dam simulachrum fuit . B O N I E V E N -

T V S . A V G V S T I . dextra pateram , sinis-
tra papauera tenens , vt apud Plin. Et in
Seueri numo eadem Boni Euentus specta-
tur effigies , figura stolata , stante , dextra pa-
teram cum frugibus , sinistra spicam & pa-
pauer tenente . Circumfertur libellus Bar-
tholomæi Mariani , qui inscribitur Topo-
graphia vrbis Romæ , vbi lib. 6. cap. 6. hæc
verba repetiuntur : Templū Boni euentus
vestigia quad rata & oblonga spectantur ,
inter Mineræ & S. Eustathij plateas Co-
lebat autem euentus , vt omnia prospere
sceliciterg; euenirent . Quare Varro ad
Fundamam scribens , ipsum iuocauit . Cu-
ius simulachrum erat habitus pauperis , dex-
tra manu pateram , sinistra verò tenens spi-
cam . Vide Alexaud. ab Alexaud. Dier. ge-
nial. lib. 4. cap. 12 .

Qui præcunt ?] Hæc verba mihi videntur
posse melius legi sine interrogatione ,
& ad superiora referri , vt intelligas Bonū
euentum & Cupidinem Spei esse auteambu-
lones , qui etiam videntur somnia vana vi-
gilant . Sed de hoc liberum esto iudicium .

Vigilum somnia vana vocant] Hoc ex
Platone sumptum est , qui dicebat τὰς ἐλ-
πίδας ἐρηγοράτων ἀνθρώπων ἐνεργεῖς ἐ-
ναί . hoc est : Spes esse vigilantium somnia .
Et Quintilianus lib. 6. cap. 3. Spes inanes ,
& tanquam somnia quædam vigilantium .
Quo videtur allusisse Maro in Bucolic.
— an qui amant , ipsi sibi somnia fingūt ?

Non enim est qui verbis possit facile con-
sequi , quàm varias in animo patiuntur im-
aginationes , qui vehementer aliquid sperāt .
Atq; his inanibus simulachris perinde affi-
ciuntur , ac semet oblectant , ac si iam tene-
rent , quæ sibi pollicentur . Pindatus in O-
lymp. 12 .

— αἱ γέ μὲν ἀνδρῶν
πόλλ' ἄνω , τὰ δ' αὖ κατὰ
ψευδῆ μεταρῶνια τέμνοι-
σαι , κυλινδοντ' ἐλπίδες . id est :
Spes etenim mortalium , multa sursum ,
deinde verò deorsum vana mendacia secan-
tes volutant .

Scelerum Rhamnusia vindex , quia eius
statuam ab inclito statuaria Agoracrito fa-
bricatam coluit Rhamnus , nobilis Atticæ
pagus , teste Pausan. in Attic. De Nemese
Pomponius Lætus in Romanarum victo-
riarum compendio sic ait : Virgo & histrix
Nemesis numen fuit , quo qui ex malefa-

Templū
Boni E-
uentus .

Spes vigi-
lum som-
nia .

Rhamnu-
sia unde
dicta .

*Nemesis
opod nu-
men fue-
rit.*

ctis delinquebant, puniebantur. Vnde victo-
res Nemesis non frustra inuocabant. Ro-
mani enim semper iusta mouere arma; cæ-
teræ nationes odio & maleuolentia liuore-
que quod imperium tantæ urbis iustitia
aungeretur, tela in populum Romanum ca-
piebant. Nemesis, quam plerique existimaue-
re esse vim fortunæ, alij filiam Iustitiæ, alij
vim quandam esse inter cœlestes discurren-
tem, prima rerum semina, quæ factorum
& sortium vires temperat, atq; emendat;
rebus humanis trutinam adhibens, è celo-
que terrena despectans, nocentes punit, bo-
nis præmia largitur. Et cum sit velocissi-
ma, quia diu non permittit impios præesse
atq; grassari, alata fingitur à veteribus, &
eius pedibus supponitur rota; cum citissi-
mè discurrat. Sed tandem multitudine
scelerum indignata, oculos iam diu à re-
bus humanis auertit, & cum genitrice in
remotiore parte cœli ultra terrarum re-
giones non reditura renascentem urbem
expectat. Rhamnusia est appellata ab Rham-
nunte oppido Atticæ regionis, vbi tēplum
& simulacrum habuit: & ab Adrasto, Adra-

stia. Romæ templum huic Deæ posuit in
Capitolio, vt inde suam urbem posset vici-
sci. Hac ille. Vide quæ supra Emblem. 27.
de Nemesis accumulauimus.

Vt speres nil nisi quod liceat. Qualibet
enim sperare nō est cuiuslibet. Itaq; in hoc
præcipue illud animo fixum hæreat, *Ne
quid nimis.* Fortunæ, vt naturæ nocenda
est mensura suæ. Nec verò sapiunt, qui al-
tius spirant, plusq; animi gerunt, quam vi-
rium habeant.

ELEGANS est Spei descriptio per
Dialogisum, cuius nempe vires & adiuua-
ta conuenientissimis Symbolis explicat.
Ea enim hominem lætum reddit, & sem-
per meliora expectantem ad mortem vsq;
comitatur. Ea tamen si importuna sit &
immoderata, vtricem Rhamnusiæ secum
aduocat; quæ vota plus æquo ambitiosa
facit irrita. Sed quia hæc singularum suis
locis tacta sunt, plura de his addere super-
sedeo. Qui plura de spe cupit, adeat Ste-
bæum serm. 109. & alios; nos ad porcum
properamus vterius.

IV.

Spei eff
Etiam

In dies meliora.

E M B L E M A X L V.

ROSTRA novo mihi setigeri suis obrulis anno,
 Hacq̄ cliens ventri xenia, dixit, habe.
 Progreditur semper, nec retrò respicit unquam,
 Gramina cùm pando proruit ore vorax.
 Cura viris eadem est, ne spes sublapsa retrorsum
 Cedat, & ut melius sit, quod & ulterius.

COMMENTARI I.

I. **P**ORCO terram rostro suffodiēti, cui
 ascriptum sit **V**LTERIVS, aster
 rusticus, qui versus duas columnas symbo-
 lum Caroli V. habentes, **P**LVS **V**L-
TRA, manum extendat.

II. **R**VSTICVS quidam Alciati cliens
 Kalendis Ianuarijs porcinum caput pro
 strenis obrulit. Hinc sibi Emblematis ar-
 gumentum nactus Alciatus, ex natura suis
 (qui dum siliquas ore reflexo colligit, ser-
 per ulterius progrediens, nunquam retrò
 aspicit) nempe vt nihil profectinando me-
 liora sequamur, neque tem poris aliquam
 particulam sinamus effluere, quod non
 pertineat ad aliquem progressum, & rei me-
 lius getendæ occasionem: Alludit autem
 ad extremum (vt ne in minutulis etiam
 otiosum deprehendas) ad symbolum Car-
 oli V. Imperatoris, quod est **V**LTERIVS.
 Epigraphen hanc, *In dies meliora*. viderit
 attingisse Tullius I. de legibus: Ego animi
 pendere soleo, ait, cùm quid orsus tradu-
 cor aliò; neq; tam facillè interrupta conte-
 xo, quàm absoluo instituta. Non absudit
 Corn. Tacitus initio libri de Oratoribus:
 Huius libri editionem maturavi, vt dimis-
 sa priorē curæ huic nouæ cogitationi toto
 pectore incumbam: Hæc ille.

III. **R**OSTR[A] Synecdoche numeri. Ro-
 strum autem nō solum de auibz dicitur,
 sed etiam de alijs animantibus, & de ipso
 homine. Plaut. Menæch.

Apud mensam plenā homini rostrū deliges.
 Rostra captarum dixit Var. v. de re rust. c.
 3. Canum Plinius lib. 8. cap. 4. Suum Cice-
 ro I. de Divinat. A similitudine autem ro-
 stri auim pars naus exporrecta & acu-
 minata, ex æte ferrove in prora eminens,
 rostrum appellatur; hinc naues rostratæ,
 quæ etiani æratæ dicuntur.

Novo anno Kalendis Ianuarij, quo die
 etiam hodie strenas mittēdi obtinuit vsus.
Setigeri suæ proprium porci epithetō,

setiger, vel setosus. Virgil. 12. Aeneid.
Setigera factum susinton samq; tridentem
Attulit:

Dicuntur autem setæ à sue, quasi suetæ; & *Seta*.
 sunt pili crassiores, rigidi atq; erecti, qua-
 les sues habent. Et licet leonum & equo-
 rum pili propriè dicantur iubæ, tamen et-
 iam nonnunquam setæ vocantur. Cic. Tu-
 sc. 5. In hoc medio apparatu fulgentem gla-
 dium è lacunari seta equina appensum de-
 mitti iubet. Dicuntur item setæ de homi-
 ne. Ouidius:
Barba viros, hirtaq; decet in corpore seta.
 Plautus Casina:

Ita quasi setis babra mihi cōpungit barba.
 Setas densum pilorum & barbitii horro-
 rem vocat; vnde etiam, barba setosa.

Cliens] Cliens est correlatiuum patro-
 ni: nam patronus est defensor causæ, cliens
 verò defensione indigens, id est, litigator,
 qui patronum sequitur, vt ab eo defendat-
 tur in iudicijs.

Xenia.] *ἑξίνα*, munera hospitibus dari
 solita, quæ verò remittebantur, apophore-
 ta dicebantur. Hinc Martialis duos postre-
 mos epigrammatum libros Xenia, atque
 Apophoreta appellauit, quod in singulis
 distichis descripta sint munera, quæ mitti
 solebant, & disticha ipsa pro muneribus,
 hoc est, pro xenijs & apophoretis missa.

Hic verò intellige strenas, amicorum do-
 naria, quæ Kalend. Ianuarii vltro, citroque
 exhiberi solita. Ex L. Pomponio Pictori-
 bus asside, si qua ventura est alia strena stre-
 nuè. Quo loco aduertimus strenam à stre-
 nitate dici, vt apud Nonium. Iam qui-
 dem Kalendas anni auspices antiquitas sa-
 ceravit, quibus & strenæ donarentur. Qui-
 mos à Tatio rege posteris trāsmisus, cūna
 verbenas felices arboris ex luco strenas no-
 ui anni auspices primū accepisset, vt vi-
 dere est apud Symmachum: quod argu-
 mentum iam inde fuit viris strenuis eas de-
 beri.

Natura
 porci.

Symbolū
 Caroli V.

Rostrum.

beti, & ob virtutem elargiendas. Ex eo colligimus, occasione munusculi à rustico cliente dati, artificem ingeniosum Alciam egregiam sententiam captasse, & rationem arripuisse philosophandi.

Ventri habe] Protopopœia rustica rustici hominis. Solebant autem pro Xenii plerumque mitti lauta obsonia & delicatioribus cibis; quod ex Apuleio colligo: Mittit mihi, inquit, xeniola porcum optimum, & quinque; gallinulas, & vini cadum iam ætate pretiosi. Obiter hic noto, prisca Italia carnes suillas in magnis deliciis fuisse, præsertim vuluam suillam. Vnde Martialis: *Te fortasse magis capiet de virgine porca, Me materna graui de sue vulua capit.* Lucanis quoque Italiae populis Lucanicas, genus farciminis ex porcina carne, acceptas referimus. Quomodo verò hæc fiant, lingua Italica tibi dicit ipse porcus in Sphingem mutatus:

*Essendo stato in vita san del corpo,
Dopo morte pigliai la pelarella.
Hebbi già le budella dentro al corpo,
Ed hora hò il corpo dentro à le budella.
De le quali entrar debbo à vn altro
corpo,*

*E quindi girmi à sotterranea cella.
Là oue sen'za Sol m' asciugherò,
Perch' esca ad ingrassar chi m' ingrassò.*
Sed parum abuit, quin me porcus extrachorum saltare faceret. De carne suilla plura habes apud Cæli. Rhodig. lib. 25. cap. 25. & 26.

Progreditur semper] Hinc occasio capta Emblematis; & fit allusio ad symbolum Caroli V. Imperatoris, V L T E R I V S. *Gramina]* Quisquilias, fursures, & alia.

Ore pando] Rostro reflexo, recuruo. De voce *pandus*, diximus Emblemate 7. *Cura virus eadem est]* Idem debent curare homines, ne frustrentur sua spe, rebus que cupitis.

Vt melius &c.] id est, *δευτέρον ἀμεινόνων.*

PERTINET hoc præceptum ad sedulos & diligentes, qui semper in melius proficiunt, non procrastinant, non differunt, neque moras neque diutiùs consultantando sibi mera somnia fingunt: desideret interea, speque; vana sese lactant; vt ille apud Martialem, qui se nunc caussidicum, nunc

se Rhetora fingeret, aut speraret nescio quid, nunquam tamen se proueheret: inani certè ac supina cogitatione, imò vancordia planè delira. Nam, quod Seneca epistola 3. Inter cetera mala hoc habet proprium stultitia, semper incipit viuere. Ad id traduci potest quod Seneca disputat de Benefic. lib. 2. cap. 16. quò loci ait, vitam semper inchoare, molestum: Idè ad fin. epist. 69. & pulchrè paulo antè epist. 63. Nò inconcinne illud Horatii:

*— viuendi rectè qui prorogat horã
Rusticus expectat dū desinat annus. —*

Certè ne pluribus, puto generali sententia emblematis intelligi τὴν ἐνυμπίαν, hoc est, felicem diè successum, qua voce Cicero vsus ad Atticum 9. Contrarium est adagium, *Mandrabuli in morem res succedit:* cui conuenit illud Maronis 1. Georgic.

— Omnia fati in peius ruere.

Quid si hoc referamus ad studii Philosophici assiduitatem, vt Plutarchus facit disputatione de profectu morum? Sic enim ille: ἐν τῷ φιλοσοφῆν ἕκαστος ἀληθῆς διαλείμμα προκοπῆς, ἐδὲ σπριγμός. In philosophando & virtutis itinere nulla est cessatio, nulla perpetui progressus intermissio. Contrà, miserè & nonnquam improbè desipiunt, qui suis ita malè rebus prospiciunt, vt quo magis ætate prouehantur, peiores euadant: Sicuti Menedemus per multos Athenas studiorum causa proficisci dicebat, principio sapientes, deinde philosophos, postea Rhetores, tandem idiotas. Qui itaque se meliorem in dies facit, quasi seipsum vincit: qui in deterius abit, vinci se ignauè permittit. Quod Plato 1. De legib. ait esse turpissimum: ἠττάσθαι αὐτὸν ὑπὸ' ἑαυτῆ πάντων ἀισχισόν τε ἅμα καὶ κάλιστα. In varijs Calliodori formulis multa sunt, quibus hic locus commodè potest exornari. Alacriter, ait, incumbendum est inchoatis, cum iam expectatur aliquid, quo nos profecisse gaudeamus: spes enim efficiendi laboris tedium adimit: magnum que illicitum & incitamentum, si nobis per suadeamus id perfectum iri, quod percipimus. Idem lib. 8. Natura ipsa boni adhibita perseverantia præliatur; quia minus est, si quæ laude digna iudicantur, incipiamus, quam quod consultò est inceptum persequamur.

Assiduitas.

Carnes
suilla in
delicijs.

Enigma
Lucanica.

IV.
In dies
meliora.

Illicitum non sperandum.

EMBLEMA XLVI.

S P E S simul & Nemesis nostris altaribus adsunt, Scilicet ut speres non, nisi quod liceat.

COMMENTARI I.

I M A G I N E S Spei & Nemesis superiore Emblemate scite expressimus: eadem & huc appingendæ, Spes scilicet doli insidens, palla induta viridi, arcu fracto, & cornicæ affecta. Nemesis verò altera frenum, altera manu cubitum tenens. Desidero hic formam dolioli, arcum fractum (hic enim integer apparet) & absentem cornicem.

H O C Emblemata fere idem est cum superiore 44. Videretur autem Alciatus allussisse ad Epigramma Græcum, quod habetur lib. 1. Anthol. εἰς ἐλπίδας, sed diuersa clausula: nam Græcum distichon irridento concludit.

Ἐλπίδα καὶ Νέμεσιν ἔυνες παρὰ βωμὸν ἔτευξα,

τὴν μὲν ἐν ἐλπίδι, τὴν δ' ἐν ἀμυνῶν ἐχέω.

Quod sic eleganter reddidit Politianus: Spem simul & Nemesis postea dicat Eunus in ara.

Scilicet ut speres omnia, nil habeas.

N E M E S I S De Nemesis, quæ & Rhānusia, & Adraftia, deq; eius origine, simulacro, ac deniq; contumeliosorum & elatae mentis hominum persecutione & punitio ne scribit Pausanias in Atticis, & refert Leo mc. de var. histor. lib. 2. cap. 28. Vide adagiū, Rhannusia Nemesis, præter ea, quæ supra abundè dicta sūt.

N ostris altaribus] Idem aris sunt locata. Altare, quasi dicas, Alta ara. Nam antiqui in ædificijs à terra elevatis sacra faciebant

ciebant Dijs superis, in terta Dijs terrestribus, in effota Dijs infernalibus. Altare superis tantum consecratum erat, arâ tam superis quam inferis.

Scilicet ut spes &c.] Verus iste ferè idem est cum vltimo Emblematis 44.

IV.

RECTE & verè Pindarus Nem. 8.

Κεραῖν δ' ἐλπίδων κἀδνον τέλος.

Vana spei imbellis euentus. Quo spectat Horatianum illud ex 4. Carmin.

Terret ambusus Phaethon auaras

Spes, &c.

Spes cum Nemesi.

Meminius in superiori Spè cum Nemesi vnâ expressam fuisse, ex quo intelligi liceret, nihil nisi quod fas & iustam sit, quod que fieri facile possit, expectandum, sibiq; fugendum esse. Nam valdè est insolens & temerarium ambire, quæ nequeas assequi, aut si assequaris, non tamen tueri aut serua re possis. Occurrit exemplum Cæsaris Borgiæ Valentiorum Ducis, qui audacius quàm aliquis alius eiusdem conditionis, Imperii maiestatem sibi pollicitus, milita-

ribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico: *O Cesare, d' nullo.* id est: Aut Cæsar, aut nihil: qui tandem morte misera interceptus, vaticini locum inuenit; sed non quem spe magnifica sibi proposuerat. Itaq; de eo sic lusit Sannazarius: *Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia:*

quid ni,

Cum simul & Cæsar, possit & esse nihil & Idemq; in eundem:

Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar:

Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Non possum non asserre, quæ Plato de Spe sentiat sibi. 13. suæ Reip Dial. 1. Qui nullius, inquit, iniuriæ sibi conscius est, huic iucunda spes semper adest, optima senectutis nutritrix, quemadmodum Pindarus ait. Quicumq; videlicet iuste sancteque vitam exigi, dulcis eum spes comitatur, cor nutritriens, senectute temq; foneus, quæ maximè hominum volubilem gubernat animum. Hæc Plato.

Platon locus.

Cæsar Borgia.

Pudicitia.

EMBLEMA XLVII.

PORPHYRIO, domini si incestet in edibus vxor,
 Despondetq; animum, præq; dolore perit.
 Abdita in arcanis naturæ est caussa: sit index
 Sincera hæc volucris certa pudicitia.

COM M E N T A R I I.

PORPHYRIO pudicitia symbolū, ab Aristotele inter scissipedas commemoratur, cœruleoq; esse colore, crutibus longis, rostroq; iuxta caput purpureo, magnitudine galli gallinacci. Eorum etiam, quæ pedibus apprehendit, seruat frustula. Fodientis more bibit. Quinq; digitos habet, inter quos medius eminent. Alexander Myndius in 2. de Volucrum historia, Lybycam esse auem dicit, & inter Lybicos Deos numen habere. Plinius ait, Porphyrio solus morsu bibit: idem ex proprio genio omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum veluti manu afferens. Laudatissimi in Comage. Rostra ijs & præ longa crura rubent.

ATHENÆVS lib. 9. Dipnosoph. cap. 12. de Porphyrio hæc habet: Polemon in 5. eorum, quæ ad Antigonum & Adæum scripsit, Porphyriam auem refert, in quacunq; domo fuerit enntrita, vxorū pudicitiam mirè seruare, & eiusmodi præfensionem habere in adulterijs, vt si tale quid cognouerit, statim domino significet, suspensio vitæ suam imponens. Addit præterea, hanc auem non prius cibum sumere, quam loco commodo reperto, vbi paulisper deambulet. Postea puluere se conspergens lauat, & sic demum cibum capit. Aelianus quoq; lib. 14. cap. 35 ait, Porphyriomem muliebris pudicitia obseruatorem esse, matrisq; familias adulteriū suspensio suo indicare. De hac auē vide etiam Oppianum, Nicolau Leonicus lib. 3. de var. hist. cap. 17. latè profequitur Porphyriomem naturam. Fit etiam in Leuitico de hac auē mentio, cap. 11. Hispanis hæc auis dicitur *Calamon*, vt monet Antonius Nebrissenis in Quinquagenis, c. 35. Ioannes Tzerzes Chil. 9. sic ait:

Ὁ πορφυρίων ὀρνέον ἀγᾶν ὑπάρχει σώφρον,
 ὧς εἰς μόνην ὄψιτο πρόρνν, εὐδέως δὴν-
 σκεν. Id est:

Porphyrio auis valde est temperans,
 Vt si solum videat meretricē, statim pereat.
 Huius rei caussa est in abditis naturæ arca-

nis: tantumque licet hinc colligere, quam tu rpe, quamq; flagitiosum sit adulterium, cuius actu vel clanculario auis eiusmodi vita priuetur. Itaq; quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi potest pro certæ & illibatæ pudicitia symbolo.

INCESTUS polluat se adulterio. Incestus, vel incestum, est flagitium in affines admissum. Non. Marcel. Sed & pro quacunq; libidinosa pollutione Seruius accipit. *nesos*, pudoris cingulum, quo spon sæ ornabantur, per translationem sumitur pro pudore ac legibus connubij. Hinc *ἀνι-
 nesov*, pro turpi flagitio Græci accipiunt. Iurisconsulti incestum sumunt pro impudico, & turpitudinis flagitio in propin- quos admissio, l. vt. ff. de ritu nupt. Incesta re etiam dicere possumus, funere pollue- re, auctore Virgilio 6. Aeneid.

Præterea iacet exanimū tibi corpus amici,
 Heu nescis, totamq; incestat funere classē,
 Despondetq; animum.] Animum despon- dere, apud Ciceronem nusquam legi. Budæus opinatur: vsum tamen eius loquen- di formulæ apud Varronem, Liliūm, Col- lumellam notat: apponit Plautinum id è Menæch. *Pater eius postquam perdidit puerum, animum despondit.*

Abdita in arcanis.] Causam occultam philosophi appellant, vt cum quæritur, cur magnes ferrum? cur succinum paleam trahit? id in naturæ arcanis esse dicit, quia eius ratio reddi non potest.

Sincerus puræ, simplicis, & sine fūco: & in hac significatiōe per i, Latinum sciti- bendum est. Quod si pro integro & illi- bato accipias, per y scribitur, quia præpo- sitioni Græcæ *σύν*, cum, originem suam debet. Nam qui diuidere fructum alueorum cum socio volunt, simul cum cera mel partiuntur; quod si mel tantum sine cera consignunt, fraudem socio faciunt, nec in- tegrè agunt. Sincerum itaq; quasi simul cum cera.

PRORSVS detestandum est adu- lterij crimen, vt quod animalia rationis exper-

III. Incestus.

Incestare.

Desponde- re ani- mum.

Causa oc- culta.

Sincerus.

IV. Adul- terij.

I. Porphy- onis for- a.

II. Porphy- onis a- is mira- natura.

ria ad indignationem moueat; nam quod de Porphyrione aue allatum est miraculorum, eius quoque; apud alios fit mentio, sed necotericos, quorum studium & industriam laudo: sed veteres in primis habeo. Firmicus Maternus (quem aliàs citauimus, auctorem certè pium & doctum) scribit, à Leone castissimo animali lænam feminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Aristotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia ostenditur. Non est alienum quod Nouella 12. Iustinian. scribit, eos qui se poluunt nefario coitu, ea facere, quæ bruta rationis expertia detestantur. *πράττειν ὅσει βῆτε καὶ ἀνῶσια, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθυμῆν, ὅποια πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσέεται ζῶων.* Vnde non immeritò apud diuerlas gentes grauissimè in adulteros & adulteras animaduersum est. Solou suis legibus statuit, fas esse deprehendenti mœchum interficere in ipso adulterio. Zaleucus legem tulit, vt quisquis mœchus aut adulter fuerit deprehensus, erutus oculis pœnas lueret. Aegyptij adulterij conuictum virgini ad plagas mille cædebant, muliere naribus mutilata: nouerant quippe sapientissimi Legumatores immoderatam & indomitam fœminei sexus ambitionem à libidine & voluptatibus, non tam seueritate pœnarum quàm formæ turpitudine & infamia detereri. Aliquando tamen adulterium in viris castratione & virilium abscissione punitum legimus; vt ea pars pœnas lueret, quæ peccasset. Vnde meritò à Martiali ridetur, qui vxoris suæ mœchonares præciderat, quia tamen corporis parte nihil fuerat peccatum:

*Quis tibi psuasit nares abscindere mæcho?
Nō hac peccatum est parte, marite, tibi.
Sculte, qd egisti nihil hic tua pdidit vxor,
Cum sis salua sui mensula Deiphobi.*

Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes vxorum pudicitia, tantumque aberat ab ea facilitate, quæ post inuasit, vt prius esset incredibile, crimen adulterij apud Spartanos inueniri: ferturque dictum cuiusdam vetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarum darent apud Spartanos adulteri? neque enim videre se quidquam super hac re sancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, ò amice, apud nos adulter est. Quum ille subiecisset: Quid igitur, si existat? Dabit, inquit, bouem tan-

tum, vt porrecto vltra Taygetum in streum collo b. bat ex Eurota. Cumque ille ridens dixisset: Fieri non potest vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit Geradas, Spartz existat adulter, in qua diuitiaz, delitiz, & corporis asceticus cultus probro habentur: contra, verecundia, modestia, ac obedientiz magistratibus debitæ observatio, decori laudique dantur? Prudenter intellexit Geradas, ibi non posse nasci vitia, vbi non admittuntur vitiorum seminaria. De fœminarum præterea priscarum pudicitia notum est illud Argei, qui quibusdã non suas, sed aliorum quorundam vxores prædicantibus: Per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temerè loquendum est, sed in totum quales sunt oportet ignorari, præter quam solis maritis, quibus cum viuunt. Tam insignis erat apud priscos virginum & vxorum pudicitia, vt eas ab alijs, quàm à parentibus, aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaque cautione consulebatur illarum famæ, vt parum pudica haberetur, de qua rumor, quamuis vanus, orti potuit; sed ea demum summa matronalis pudicitie laus haberetur, si mulier adeo domi conclusa viueret, vt nullus esset, qui de ea vel bene, vel malè loqui posset: propterea quod hoc ipsum, matronam versari in fabulis, trahique per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam vxorem, videtur habere cognitam cuius laudes prædicat, quod ipsum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igitur dicendum de nostri temporis matronis, quæ sine maritis interesse gaudent inueniunt conuiuijs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris & fœminis alterutè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet virorum oculis? Penitiora tangam cum Horatio, non sine morfu:

*Sunt quas Eunuchi imbelles, & mollia sèper
Oscula delectant, & desperatio barba,
Et quod abortiuo non est opus.*

Proh pudor; Hæ tamen Venelopæ & Lucretiæ haberi volunt. Hinc ego nouus aruspex Porphyriionis raritatem auguro, vt quos muliebres petulantia ad infamatum suspèdium adactos, è rerum natura exulare fecit.

*Pœna adulterio-
rum.*

*Adulteri
castriati.*

*Pudicitia Spar-
tanorum.*

*Priscarum
matronarum
pudicitia.*

In victoriam dolo partam.

EMBLEMA XLVIII.

A IACIS tumulum lacrymis ego perluo Virtus,
 Heu misera albentes dilacerata comas.
 Scilicet hoc restabat adhuc, ut iudice Græco
 Vinceret: & caussa stet potiore dolus.

COMMENTARII.

I. **M**VLIER distincta, mæsta, tumulo marmoreo insidet, crinem sibi dilanians. Ad significandum verò Aiæcis esse tumulum, incise apparent litteræ, D. M. AIACIS, Dijs Manibus Aiæcis.

II. **E**XPLICATUR id agalma ab Eustathio ad Iliados Homericæ β. citaturq; à Porphyrio alienbi. Quod epigramma tributum Virtuti, conditionem suam deploranti, mutatum fuisse à Mnafalca Sicyonio, & in Voluptatem conuersum, ex altero factum de Aiæca, admonuit doctissimus

Camerarius. Hoc ex 3. Epigrammatōn Græcorum sumptum, tit. eis ηρωας. Est enim tetrastichon Asclepiadis:

αἰ δ' ἐγὼ ἀ τλάμων ἀρετὰ παρὰ τῷ δε
 κἀθημαι
 αἰάντος τύμβω κειραμένα πλοκάμυς,
 θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, ἀνεκ-
 ἀχαιοῖς
 ἀ δολόφρων ἀπάτα, κρείσσιν ἐμῶ κέ-
 κριται.

Vrsinus sic vertebat:

† Dilacerata comas, visu miserabilis, cheu, † Dila.
 Confido viata

Consideo ad cineres hic Telamoniada,
icta dolore graui, mihi quod fraus callida
quondam

Iudicibus Graijs ante locata fuit.

Illa ego misera Virtus huic affideo

Aiacis tumulo, dilaceratis crinibus,

Animū dolore magno saucia, quod Græcis

Fallaciarum machinatrix fraus, res præ
stantior me iudicata est.

Ad tumulum sedeo Aiacis, miserè obruta
luctu,

Atq; comas, Virtus, dilacerata meas:

Victa dolore graui, q̄ Graiū iudicia vnā
Memē fallaci postposuere dolo.

Epigram
ma Anti-
patri.

Eiusdem omnino argumenti sequitur eod-
em 3. lib. Epigramma Antipatri, quod
subiungimus:

Σήμα παρ' Αιάντηιον ἐπὶ ροιτησίω
ἀκταις

Θυμοβαρῆς ἀρετὰ μύρομαι ἐζομένα.

ἀπλόκαμος, πινόεσα, διὰ κρίσιν ὄττι
πελασγόν

Οὐκ ἀρετὰ νικῶν ἔλλαχεν, ἀλλὰ δά-
λος.

Τεύχεα δ' ἀνλέξειεν Ἀχιλλέος, ἀρσενος
ἀκμάς.

ἔ σκολιῶν μύθων ἄμυτος ἐφίεμεθα.

Sancius ita reddidit:

Aiacis propter Rheateo in littore bustum
Affideo Virtus, nec leuis ira mea est.

Dilaniata comas, lacrymans, quod monit
Achinos

Non virtus, quando viceris arte dolus.

Arma vel hac dicant Pelida fortis, inane

Quid voluimus verbum: posticimus arma
virum.

III.
Aiacis tu-
mulus.

ALACIS tumulum] Tumulum aiacis
in littore Rheateo fuisse constat ex epigram-
mate iamiam allato, & vult Q. Calaber:
Eū fuisse prope Sigæum Troiæ promon-
torium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & So-
zom. histor. tripart. lib. 2. cap. 18. Sed & de
Aiacis interriti Herois apud Ilium inuen-
tis ossibus, cuius genu patella puerilis di-
fci magnitudinem facile æquaret, scribit
Pausan. se ab homine fide digno audisse,
qui contracta versus littus eius tumuli par-
te, marinis fluctibus, in illum visendi cau-
sa se penetrasse, & omnia diligenter perspe-
xisse asseuerant. Nolim prætermisum,
quod notatur à scholiastis quibusdam, Aia-
cem (de quo hic) nominatum ab αἰ, αἰ,
heu, heu, nota dolentis, seu lamentantis par-
ticula; & αἰάζειν, lamentari est.

Dilacerata comas.] Signum doloris gra-
uissimi Sic Ouid. de Tibulli morte:

Venit inornatas dilacerata comas.

Aeschyli scholiaſtes ἐν πέρσαις: σύνθηες
γὰρ τοῖς θρηνοῦσι τίλλειν τὰς ἑαυτῶν
τρίχας. Et ne quid præteruolet, quod ad

materiam illustrandam facit, illud puta-
mus adijciendum. Gestum lamentantis ex-
pressit Lucan. lib. 2. in Martia matrona:

Luctus
Martia.

Postquam condidit vnā

Supremos cineres, miserando concita vultus
Effusas laniata comas, concussaq; pectus

Verberibus crebris, cineresque ingesta se-
pulebri,

Non aliger placitura viro.

Cum hac statua Virtutis euulantis confe-
ro illud Horatij ad Augustum 1. Epist.
lib. 2.

Romulus & Liber pater, & cum Castore
Pollux,

Post ingentia facta, Deorū in tēpla receptis
Plorauerē suis non responderē fauorem

Optatum meritis.

Placet illud Petronij Arbitri Satyrico:

Pellitur à populo victus Cato, tristior ille

Qui vicit, fascesq; pudet rapuisse Catoni:

Namq; hoc dedecus est populi, morumque

ruina:

Non homo pulsus eras, sed in vno victa po-
restas,

Romanumq; decus: quare iā pdita Roma,
Ipsa sui merces erat, & sine vindice preda.

Porrò Alciatus imitatus est hoc Ouidia-
num 4. de Ponto, 13.

Venit ad albertēs illabefacta comas.

Iudice Graco.] Id est, Agamemnone, Agamem-
nem.

quem prauum Atridem vocat Aufon. in
Epitaphio Aiacis, quod etiam huc non ma-
lè referri potuisset. Vide num alludat ad

Prouerb. Graca fides. & Pergracari. quon-
iam malè audiebant Græci circa fidem
& probitatem. Sed is postremò locus mihi

videtur altiore quadam consideratione in-
digeret: nam cum dicit,

Hoc restabat adhuc, vt iudice Graco

Vinceret.

Rem exaggerat ipsa Virtus lachrymarum
plena, à iudicis persona. Est enim indignif-
simum, virtutem à Græcis ipsis, à quibus

id omnium minimè fuit expectandum, eie-
ctam, oppressam ac desertam fuisse: sunt en-
nim Græci sapientia nomine commenda-
ti, quo etiam cæteris alijs nationibus præ-
luceant. Atqui si id à Barbaris profectum

esset

esset, ferendum quidem aut ridendum deniq; fuerat. De hoc iudicio vide quæ supra Emblemate 28. diximus. item Ouidium 13. Metamorph. Et latius habetur apud Cretenf. lib. 5. de bello Troiano, prope finem.

Causa flet potiore dolus] à deo fraudulenti & dolosi superiores sunt in controuersia. Vel, dolus sit melioris conditionis quam iustum & æquum.

PROSOPOPOEIA est Virtutis ad Aiakis tumulum insidentis, & magna lachrymarum copia euulantis, propterea quod iniuste lata sit à Græcis iudicibus sententia de armis Achillis Vlyssi, non autem Aiaci, cui debebantur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quosdam viros bonos pietique iniquorum iudicium decretis angi, & iniuste de suo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem, vel consilium præstantibus. E multis quæ occurrunt locis ad id illustrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio, quibus clarorum virorum beneque de rep. meritum casus miseros & indignam fortunam conuerterit. Sic pro Sextio: Hæc audinimus de clarissimorum virorum consilijs & factis, hæc accepimus, hæc legimus; neq; eos in laude positos videmus, qui incitarunt aliquando populi animos ad seditionem, aut qui largitione cæcarunt mentes imperitorum, aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inuidiam aliquam vocauerunt: leues hos semper nostri homines, & audaces, & malos, & perniciosos ciues putauerunt: at verò qui horum impetus & cõnatus represserunt, qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consilijs audacium restiterunt; ij graues, ij principes, ij duces, ij auctores huius dignitatis atq; imperij semper habitusunt. At ne quis ex nostro, aut aliquorum præterea casu hanc vitæ viam pertimescat, vnus in hac ciuitate, quem quidem ego possum dicere, præclare vir de Repub. meritis. L. Opimius indignissimè occidit, cuius monumentum celebr-

rimum in foro, sepulcrum desertissimum in littore Dyrrhachino relictum est, &c. Idem 1. de Oratore vbi agit de Rutilij causa, qui C. Marij Procõsul à publicanorum iniurijs. Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia tunc erant, in exilium pulsus est damnatus repetundarum. Sic itaq; Cicero: Cum esset ille vir exemplum, vt scitis, innocentia, cumq; illo nemo neq; integrior esset in ciuitate, neque sanctior, non modò supplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatus quidem aut liberius causam dici suam, quam simplex ratio veritatis ferebat. Et post: Nunc talis vir amissus est, dum causa ita dicitur, vt si in illa commentitia Platonis ciuitate res ageretur, nemo ingemuit neq; in clamuit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo est questus: nemo Renipub. implorauit, nemo supplicauit. Cæterum nescio an conferre huc possum oportune adag. quo dicitur, *bonos viros esse lacrymabiles*; faciles enim sunt ad misericordiam viri boni piique: vt de Heraclito palam est. Sic Aeneas Virgil. *fatetur lacrymans*. Dido contrà duritiem eidem exprobrat, in 4.

Num fletu ingemuit nostro? num lumine flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non si treceus quotquot eunt dies

Amice, places illachrymabile Plutona.

Ex ea certè perpulchra thesi possumus & alias quasdam à re non alienas subijcere: id primum ex D. Hieronymo, ad Iulianum: Difficile est pressam in malis innocentiam non dolere, & in hoc ipso, fide non periclitari, quia videat se iniuste sustinere quod patiat. Sed hoc grauius, quod putetur indignum, iniurias proficisci, vnde nasci iura debeant, vt in L. meminert. C. vnde vi. Nec hodie id rarum, vt fraus, iniquitas, & perplexa litium stratagemata præualeant, æquitas incertim & probitas obfuscet, & vsq; adeo opprimatur, vt virtuti ipsi ausa fendi detur frequentissima.

Boni viri lacrymabiles.

In fraudulentos.

EMBLEMA XLIX.

PARVA lacerta, atris stellatus corpora guttis
 Stellio, qui latebras, & caua busta colit,
 Inuidia, prauiq; doli fert symbola pictus.

Heu nimium nuribus cognita Zelotypis.

Nam turpi obtegitur faciem lentigine quisquis,
 Sit quibus immersus stellio, vina bibat.

Hinc vindicta frequens deccepta pellice vino,
 Quam formae amisso flore relinquit amans.

COMMENTARI I.

I.

Stellionis
 deseri-
 ptio.

AD designandum hominem fraudu-
 lentum & inuidum pingitur stellio,
 quo nullum animal fraudulentius. Est au-
 tem stellio serpens lacertae similis, circulis
 quibusdam, & velut lucentibus guttis in
 modum stellarum depictus. Rore vivit.

Eius morsus hominem facit stupidum, ra-
 ro tamen interficit. Sanctius emblematis
 epigraphen emendat. *In fraudulentos &
 inuidos.*

PLINIVS lib. 29. cap. 4. tradit è stel-
 lionibus malum medicamentum fieri. Ste.
 Nana

Nam, inquit, cum stellio immortuus est vino, eorum qui biberint, faciem lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eum insidiantes pellicum formæ. Alciatus libro 1. Patergôn, cap. 4. 6. id copiosè satis enarrat. Sic enim ait: Crimen stellionatus nomen sumpsit à stellione, lacerta stellata: quod animal malè apud veteres audijt, siue quia inuidum (cum enim eodem, quo anguis modo pellem exuat, eam confestim deuorat, tanquam vtilem esse pro comitialis morbi remedio norit, idcircoq; hominibus præripiat, vt Plinius lib. 8. cap. 3. attestatur) siue quòd ex eo malum medicamentum fiat, quo mulieres decipiuntur. Nam cum mortuus est in vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit: ob hoc in vnguento eum necant, si quæ mulieres pellicum formæ insidiantur. Qua ex causa verisimile est primò proditum id iudicium: An quia in id animal versus sit, vt canit Ouid. Metamorph. 5.

— *duri puer oris, & audax?*

vnde & impudentia est symbolum, Græcèq; dicitur *ἀσκάλαφος*, quia sit *ἀσκελὲς τῆς ἀφῆς*, *contactu asper & durus*. Hæc Alciat. noster. Sanè idem Plinius lib. 30. c. 10. nullum esse animal dicit, ex opinione communi, quod fraudulentius inuideat hominibusq; stellionum nomen in maledictum translatum ferunt. Quocirca & Venus irata, Cupidinè filium probroso & maledico nomine Stellionem vocat, apud Apuleium lib. 5. Milesiac. Pleriq; volunt stelliones eisdem esse ac tarantulas, quas Græci *ἀναλαβῶτας*; nominant. Quia verò ex proximo Alciati loco meminimus criminis stellionatus, id eo hæc pauca obiter: Stellionatus ijs obijeitur, qui aliquid dolo fecerint: & vbicunq; nomen propriū deficit criminis, stellionatus obijeitur, ait Vlpian. Locum autem præcipuè habet in eo, qui rem fortè alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem distraxerit: sed & in eo, qui merces supposuerit, vel corruperit, quiq; imposturam fecerit. Pena stellionatus nulla est à legibus constituta, quia nec legitimum crimen est. Vnde facta illa illusio, de qua apud Trebellium Pollionem in Gallienis. Cum enim quidam gemmas vitreas vendidisset pro veris, subripi quasi ad leones venditore in iussit, deinde cauca caponem emitti, & per Curionem edicci: Imposturam fecit, & passus

est. Quem locum ex Capitolino etiam Lipsius adducit lib. de Amphitheat. c. 9. De crimine stellionatus vide plura apud Anton. Gomezium lib. 3. Resolut. cap. 7. Cuiacium lib. 10. obseruat. cap. 26. Prosperum Farinac. in praxi criminali lib. 1. tit. 3. cap. 9. n. 33. cum multis seqq.

PARVA lacerta] Quod stellio lacertæ sit similimus, sed multò ea minor.

Stellatus corpora guttus] In tergore habens notas in modum stellarum. Vertius tamen ab eo dicit, quod verrus stiller cibo, potius quam à stellarum similitudine, quia eius corium varium est. Hellenismus hic est: vt nuda pedem, hoc est, secundum pedem. Græci sæpe hæc præpositionem *κατὰ*, id est, secundum, omittunt. Imitatus est autem Ouidium, qui dicit:

— *uarijs stellatus corpora guttus.*

Stellio qui latebras] Virgil. 4. Georgic.

— *Sæpe ignotus adedit*

Stellio lucifugus congesta cubilia blattus.

De Stellione sic canit Ouid. 5. Metamor.

Dū bibit illa datū, duri puer oris, & audax

Constitit ante Deā, risiq; auidāq; vocauit.

Offensa est: neq; adhuc epota parte, loquentē

Cum liquido mista perfudit diua polenta.

Combibit os maculas: et qua modo brachia

gessit,

Crura gerit, cauda est mutatus addita membris:

Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi,

Contrahitur, paruaque minor mensura lacerta est.

Mirantem, stentemq; & tangere monstræ

parentem

Fugit anū, latebrāq; petit, aptumq; coloris

Nomen hæt, varijs stellatus corpora guttis.

Et caua busta colit] Ouidius 3. Amor.

eleg. 8.

Mors tamè è templi in caua busta trahet.

Præuiq; doli] Doli mali, ad differentiā

doli boni, qui est solertia quædam, calliditas, & stratagema in hostes adhibitum. Dolum malum Seruius definit machinationem quandam alterius decipiendi causâ,

cum aliud simulatur, aliud agitur. Labeo autem omnem fallaciam, calliditatem, machinationem ad circumueniendum & decipiendum alterum adhibitam, censetque sine dolo malo aliud agi posse, aliud simulari. Hac de re Cæli. Rhodig. lib. 11. cap.

7. & 8.

Zelotypia.] Ζήλος, æmulatio seu inuiden-
tia; τύπος, forma. Hinc mulier zelotypa,
quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ
opinio per multas mulieribus animum de-
dit viros quoquo modo tollēdi de medio,
vt hoc etiam adijciam præter rem. Nam
Cic. 2. de Offic. refert Alexandrum Phe-
reum ab vxore interfectum propter pellic-
atus suspicionem Sic Antoninum Verum
Lucilla; Lemniæ viros omnes vna excepta
interfecerunt: & Demetrius Antigoni fi-
lius, Nicanor, alij; à suis fœminis inter-
empti Deniq; cum omnia peruestigaris,
collige tecum, quod vindicta nemo magis
gaudet quàm fœmina. Ouid. 2. artis:
*Sed neq; fuluus aper media tam sanus in
ira est,*

*Fulmineo rapidos dum rotat ore canes:
Fœmina quam socij deprensa pellice lecti
Ardes, & in vultu pignora mētis habet.
In ferrum flammamq; ruit, positq; decore
Fertur, vt Aonii cornibus ista Dei.*

*Nam turpi obtegitur] Syntaxis obscu-
rior sic componitur: Quisquis vina bibat,
quibus sit immerfus stellio, obtegitur faciem
turpi lentigine.*

Lentigo. *Lentigine.*] Lentigo, macula subrufa,
aut nigricans in facie aut manibus ad len-
tis similitudinem.

Pellex. *Pellice.*] Pellex, quasi παλλάξ ἢ πα-
λακίς, ait Gell. lib. 4. cap. 3. vel à pellēdo,
quod vxorem legitimam è thalamo pel-
lat, vel quod vidum pelliciat. Paulus in l.
144. de verb. sign. Digestis ex Masurij Sa-
bini sententia pellicem pro ea sumit, quæ
citra matrimonium cum aliquo consue-
scat, domiq; retineatur: additq; vulgò sic
accipi, quæ cum eo se misceat, cui sit vxor.
Cæterum an admittere a usim ditinctio-
nem Iurisconsulti in dicta lege inter pellicem,
amicam, concubinam, nondum satis
liquet. Sed præstat audire Demosthenem
oratione aduersus Nearam, egregiè no-
mina τῆς παλλακίης, τῆς εταίρας, καὶ
τῆς γυναικὸς distinguentem: ait enim:
τὰς μὲν εταίρας ἠδ' οὐκ ἔνεκ' ἔχομεν. τὰς
δὲ παλλακίαις τῆς κατ' ἡμέραν δερα-
πίαις τοῦ σώματος. τὰς δὲ γυναῖκας τὴν
παιδοποιεῖσθαι γυναικίως, καὶ τὰν ἔνδον
φύλακα πίσυνον ἔχειν. *Amicas habemus
voluptatis causa: pellices seu concubinas
famulitij & cura quotidiana gratia corpo-
ris utimur: vxores autem ducimus vt legi-
timos tollamus liberos, fidamq; rei familia*

rus custodiam habeamus.

*Forma amisso flore relinquit amans] So-
lenne hoc ferè esse solet in amore meretricio,
vt cum formæ flore pereat etiam amo-
ris feruor. Quod non nesciuit meretricula
illa apud Terentium Heauton.*

*Quippe forma impulsit nostra, nos amatores
colunt;*

*Hæc ubi immutata est, illi suum animum
alio conferunt.*

Hinc Socrates dicebat, formam esse modi-
ci temporis tyrannidem. Deformitatem
autem nihil magis accelerat, quam vinum,
in quo stellio suffocatus ebibitum, vt doc-
cet ex Plinio Alciatus; nec dissimulat do-
ctissimus Turnebus, cuius carmina ex Epi-
thalamio Francisci Valesij adducere non
grauabor, sic enim ibi:

Sic quæ pellicibus nupta insidiantur auarus, Turnel

Quas forma plus esse dolent, medicata carmi

propinquant

*Pocula guttata lentigine stellio qua tu
Inscis, vt vario signetur tergo vultus
Discolor, & maculis linescant ora sub-
ortis.*

PROPONITUR stellio, fraudis & malignitatis nota, vt prope qui non modò
homini bona sua inuideat, sed etiam viru-
lencia inficiat. Vnde non immeritò stellatis
circulis maculatur: Videmus enim in ple-
risque animantibus certas quasdam notas
esse malignitatis à natura inditas, vt caueamus,
ne quid inde noxæ damnive contra-
hamus. Vulgò enim fertur, cauendum esse
ab ijs, qui notis quibusdam insignes sunt.
Diciturq; non rarò eum, qui pedibus clau-
dicat, & animi quadam claudicare parte:
quique gibbo sit deformatus, aut struma,
aut aliquo generis eiusdem vitio, cæteris in
festiorem esse, & magis versipellem, si quid
tamen vulgari hominum opinionum daudd:
Vitioum corpus vitiose nature imaginem
esse. Quod Homerus in suo Therste con-
firmavit, qui vt deformior erat, ita etiam
turpior, loquacior, & seditiosior describitur.
Sic Cicero pro Roscio Comedo cauillat
Fannium Chæream ex habitu corpo-
ris: Nonne ipsum caput, & supercilia illa
penitus abrafa olere malitiam, & clamitare
calliditatem videntur? nonne ab imis vn-
guibus vsq; ad verticem summum (si quæ
coniecturam affert homini tacita corporis
figura) ex fraude, fallacijs, mendacijs con-
stare totus videtur? qui idcirco capite &
super-

Turnel
carmi

IV.

Notam
lignita-
tus.

supercillijs semper est rasis, ne pilum vllum
viri boni habere dicatur. Lufit eodem pe-
nè Schemate Martialis in Zoilum :
*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine
lufcus :*

Rē magnam praestas, Zoile, si bonus es.
In fraudulentos tales Sinones porrò mul-
ta δετικῶς congeri possent, sed pauca ad-
duxisse suffecerit. vt illud Tullianum pro
eodem Comœdo Roscio: Αε què perfidio-
sum ac nefarium est fidem frangere, quæ
vitam continet; & pupillum fraudare, qui
in tutelam peruenit; & socium fallere, qui
in negotio se coniunxit. Plinius Secundus:
Fides improborum leuis, & tam infida
quàm ipsi. In Anthologia Græcorum hoc
circumfertur :

Οὐκ ἔτιωσ Ἐλάττει μισεῖν ὁ λέγων ἀνα-
φαντῶν,
ὡσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδομένη φι-
λίην.

τὸν μὲν γὰρ μισῶντα προειδέτεσ ἐντρε-
πόμεσθα,

τὸν δὲ λέγοντα φιλεῖν, ἢ προβουλακτὸ
μεσθα.

ἐχθρὸν ἐγὼ κείνων κρίνω βαρύν, ὅσ ποτε
λάθρη

τὴν ἀπὸ τῆσ φιλίασ πῖσιν ἔχαν ἀδικεῖ.
scilicet amicum simulatum declinare non
possumus eum, qui apertè nobiscum exer-
cet inimicitias, vitare non ita ægrè possu-
mus. Et quid homine subdolo & duplici
potest esse perniciosius? Seneca Tragic.
Hippolyto in fallaces, & simulatores :

*Vbi vultus ille, & ficta maiestas viri,
Atq; habitus horrens, prisca, & antiqua
appetens,*

*Morumq; senium triste, & aspectu graue?
O vita fallax, abditos sensus geris.*

*Animisq; pulchrâ turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies :
Pietas nefandum vera, fallaces probant,
Simulantq; molles dura.* —

Potes huc adijcere exempli caussa, quod
Marcellin. Ammian lib. 15. initio, & de
Mercurio perfidissimo aſcētatore, ibidem.
Nos ad alia festinamus.

Dolus in suos.

EMBLEMATA I.

ALTI LIS allecator anas, & cœrula pennis,
 Assueta ad dominos ire redire suos,
 Congeneres cernens volitare per aera turmas,
 Garrit, in illarum se recipitq; gregem,
 Prætensa incautas donec sub retia ducat:
 Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
 Perfida cognato se sanguine polluit ales,
 Officiosa alijs, exitiosa suis.

C O M M E N T A R I I.

A V C V P E S in insidijs latitant, expausis suis retibus: anates, aues vndi que cognitæ, turmatim aduolant, præda futuræ. Sed splenem exerceo nasum crispante cachinno, quoties artificis contemplor subtilitatem in exprimendo hoc reti, cancellos verius dixeris. O cæcæ & stolidæ aues, quas tales clathratæ insidiæ decipiunt.

I I.
 Locus Al
 ciati.

AL C I A T V S lib. 9. Patergōn cap. II. sic ait: In Milite Plantino vitiosè legitur, *Palestriæ*, cum legendum sit, *Paleutrio*, nomen veteratori, impostoriqu; seruo conueniens. Vnde & *παλεύτρια*, quasi allecatorices aues Aristoteli libro de histor. anim. 9. turtures vel columbæ, quæ aluntur, vt alias alliciant, & aucupes ad congeneres capiendas adiuent. Quod & in coturnicibus fieri consuevit, itemque anatibus: de quibus (est enim aucupij) genus valde iucundum) nos quandoque sic carmine lusimus:

*Altilis allecator anas, & cœrula pennas,
 Assueta ad dominos ire redire suos,
 Congeneres cernens volitare per aera turmas.*

*Garrit, in illarum se recipitq; gregem,
 Incautas donec prætensa in retia ducat:
 Obstrepitant alia, conscia at ipsa silet.
 Perfida fraudatrix cognati sanguinis ales,
 Officiosa alijs, insidiosa suis.*

Hæc Alciatus, cuius versus ideo ascripti, quod paucula quædam in his immutata sint. A fide dignis mihi relatum est, esse in montibus Veronensibus huiusmodi aucupes, qui tales anates in turribus, vt columbas, alant, quæ cum euolant, non prius domum redeunt, nisi alienis comitatæ, adeo vt sæpe triduo aut quatrinduo abeant. Et hanc similitudinem Alciatus ad

suarum gentis proditores applicat.

ALTI LIS anas] Anatem à nataudi asiduitate dictam vult Varro 5. de lingua Latina. Nam iuxta paludes parit, & statim à partu aquas petit. Huius auis pectus tantum & ceruix olim gulæ dabatur, nunc tota voratur. Martial.

Tota quidè ponatur anas, sed pectore tantum.

Et ceruice sapit cætera redde coquo.

Dicitur autem altilis, quod alatur domi, vel turti, vt gallinæ &c.

Allecator] ab alliciendo. Legi alicubi, *Allecator*. morem esse aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans strepitu cæteras columbas ad se pelliciat. Ea Græcis dicitur, *παλεύτρια*, à *παλεύειν*, quod est decipere, seducere, siue in laqueum illicere. Vide adag. *Sedens columba*. Aristoteles lib. 9. de histor. anim. cap. 7. ait: Palumbum allecatoricum (quæ domi ex cæcæta aluntur) prius mas, quàm fœmina moritur. Aristophanes in Auibus de columbis loquens:

Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δίκτυῳ. id est:

Et cogit paleutriam agere alligatas in reti. Vide etiam adagium, *Pulchre fallit vulpæ.*

Cærula pennis] cani coloris, vel subcinericij.

Ire redire.] Ire, pro abire, vt alludat ad verba Iustiniani, in S. Cernorum quoque, De rer. diuisione, in Institut. in siluam ire & redire solent. & paulò post: In ijs anima libus quæ ex consuetudine abire & redire solent. Martial. 12. lib. epigram.

Atq; inter mensas ire, redire suas.

Virgilius 6. Aeneid.

Itq; reditq; viam toties. —

Congeneres turmas] Eiusdem generis anates turmatim volantes.

Garrit

G. rive.

Garrus] Garrire, quasi ineptè strepere. Cicero lib. 2. de Orat. Nam & sæclis multis antè gymnasia inuenta sunt, quam in his Philosphi garrire cœperunt. Nonius. Et proprium esse auium quidam putant: hinc aues garrulæ dicuntur canore & hilaris. Virgil. 4. Georg.

Garrula quum tignis nidum suspendit hirundo.

In illarum se recipitq; gregem] se sociã illis adiungit.

Præsentia incautas] Donec eas cogat in paratas ab aucupibus pedicas.

Perfida cognato &c] Sese obstringit sceleris perfidiæ longè grauissimo, quod prodatur, & per insidias ad mortem præcipitet sui generis aues.

Hæc similitudine (cuius facilè subintelligitur apodosis) proditorum animum fraudulentum apertè arguit: qui cum animo esse amico ac beneuolo sese profiteantur, vt incautis & improuidis facilius imponant, eò sanè nocentiores, quò versutiores, habendi sunt. Sic enim plerumq; insontes & incautos in ignota discrimina, vel ad extremum vsque vitæ periculum adducunt & compellunt, sed potissimum cum vel vitæ consuetudine, & familiaritate, aut etiam obsequij aliqua specie fucata eos tenent irretitos, nodisq; tam tenacibus illigatos, vt sese hinc nequeant extricare. Quo de genere sunt vespertiliones quidam, & sceleratissimi scyphantes (quorum numerus quantum his temporibus creuerit, dici non potest) qui viros inculpatæ vitæ, simplices planè, & ab omni fucos alienos, in discrimen & præcipitium trahunt; nullumq; non mouent lapidem, vt, quod est in prouerbio, in laqueos inducât: quam ad rem cuniculis quibusdam vtuntur, cum impingunt nomen detestandi sor-

tilegij, vel etiam hæreseos, aut sectæ alicuius, vt securius magisq; impunè ouiculam, id est, hominem simplicem, minimeq; malum ab omni crimine tam scelesto, tantæ que abominando alienissimum maectent, vel certè quocunq; tandem modo exterminent: sic vt infons ille miscellus hac aspersus labe (tametsi toto vitæ tempore virtuti pietatiq; nomen dederit) humanæ societatis perniciës, & pestis habeatur ab imperita multitudine, quæ vt in vitium plus quàm liceat credula, ita ob inconstantiam maximam, quæ illi familiaris est, ad virtutes ipsas inuertendum sic prompta & parata sit, vt, quod ait Flaccus, sine tum auidè cupiat vas incrustare. Sed vt paucis contraham, hoc genus hominum vt exitialis & magis auersandum, sic & præter ceteros alios, in quos leges solent animaduertere, dignissimum qui in exteras terras ablegentur, aut certè vt calumniatores merita pœna afficiantur. Quod enim vnice docuit optima illa omnium magistræ natura, hi tollunt, & improbitate iniquiore labefactabant, nimirum vbi contra suum sanguinem insidiantur, & in animas suas fraudem moluntur, vt loquitur Salomon. Id tamen torqueri melius fortasse potest in patriæ proditores, quales fuere *οιφιππίζοντες* apud Græcos, apud Olynthios Lathenes. Talis fuit Metius ille Sufsetus dux Albanorum, pugnae defertor in bello Romanorum aduersus Albanos, qui suæ proditionis pœnas dedit ab equis discerptus, vt lib. 1. Linius memorat. Tu quoq; ô scelerate Iuda, Christum Dominum & Magistrum tuum (voluisses modò) & nostrum, nefario osculo prodidisti. O impietatem. Sic sæpissimè

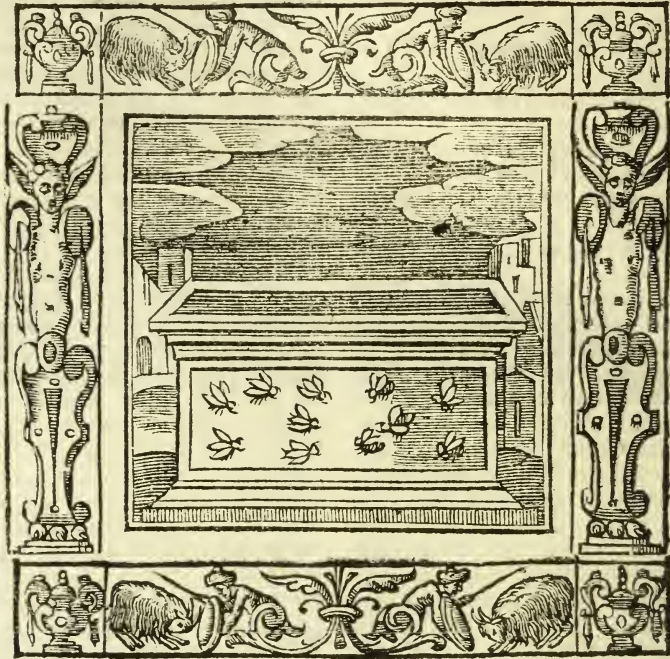
Impia sub dulci melle venena latent.

Proditores patriæ.

Maledicentia.

EMBLEMA LI.

A R C H I L O C H I tumulo insculptas de marmore vespas
Esse ferunt, linguæ certa sigilla mala.

C O M M E N T A R I I.

I.

STATVATVR tumulus marmoreus, in quo vndiq; vespæ, insecti genus inuisum, oberrent. Quamuis cæteræ editiones habeant aduolantes & auolantes, hæc tamen pictura magis arridet, quæ vespas potiùs sculptas (de quibus epigramma loquitur) quam viuas repræsentat.

II.
Archilochus.

ARCHILOCHVS Poeta Lacedæmonius, vel vt alij volunt, Parius, repudiũ ac repulsam passus in nuptijs Neoboles, Lycambis filix, sibi promissæ, Iambis à se repertis satyricè adeo, & grauitè ipsum Lycamben deuonit & infectatus est, vt eu in eum filia ad laqueum impulerit. Vnde Horatius in arte Poetica:

Archilochum proprio rabies armanis lãbo.

Et alibi:

Et agentia verba Lycamben.

Ouidius in Ibin:

Postmodo si perges, in te, mihi liber Iambus,

Tincta Lycambao sanguine tela dabit.

Politianus in Nutricia:

— Licet acrem effusus in iram,

Ore Lycambiadæ rabioso occiderit ambas Archilochus. —

Hinc prouerbia, *Archilochia edita*, pro contumeliosis & mordacibus. *Archilochi patria*, pro maledicis. *Archilochum tere-re, Archilochum calcare*, pro eo, quod est, maledicentia delectari. Extrat epitaphium Archilochi, ex quo Emblemata hoc desumptum videtur, lib. 3. Epigram. Græcor.

Σύψα

Επιτα- Σήμα τόδ' Ἀρχιλόχῃ παραπόντιον, ὃς
 ἰβηῖ Ἀρ- ποτε πικρὴν
 χιλοχι. Μῆσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαλε χόλω·
 Αἰμάξας ἐλικῶνα τὸν ἡμερον. οἰδὲ λυ-
 κάμβης
 Μυρόμενος τρισσῶν ἄμματα θυγατέ-
 ρων.
 Ἡρέμα δὴ παραμένειν ὄδοι πόρε, μή πο-
 τε τῆδε
 Κινῆσης τύμβῳ σῶηκας ἐφεζόμενους.
*Archilochus iacet hoc in litore tectus, a-
 maria*
Cuius vipereo carmina felle mudent.
*Sanguine scedavit Musarum Heliconæ, Ly-
 cambes*
Lugens natare turpia lora trium.
Hospes abi tacide, irrites ne fortè crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.
 Sepulchrum hoc Archilochi littoreum,
 qui quondam amaram
 Musam serpentina primus tinxit bile:
 Qui cruentavit Heliconam mansuetum. no-
 uuit (id) Lycambes,
 Lugens trium nexus filiarum.
 Sensum verò transi, viator, ne fortè huius
 Moveris tumulo fucos insidentes.
*Littoreum Archilochi tumulum en: qui no-
 xia quondam*
Carmina vipereo sanguine tincta dedit:
*Isq; cruentavit mansuetum Heliconæ: Ly-
 cambes*
Pendentes natas de trabe tresq; videt.
Tu verò sensim transi, ne fortè crabrones
Affixos isti commoneas tumulo.
 Pindar. 2. Pyth. ait se nolle conuicio aliquo
 Ixionem afficere, quod Archilochus conuicia
 non bene cesserint. Sic ille:
 — Εἰ μὲ δὲ χρεὼν
 φεύγειν δάκος ἀδινὸν, κακαγορίαν.
 Εἶδον γὰρ ἐκὰς ἐών, τὰ πολ-
 λ' ἐν ἀμαχανία
 φογερὸν ἀρχιλόχου βαρυλό-
 γοις ἔχθρσι πταινόμενον. id est:
 Me autem oportet effugere morsum imbel-
 lem & impotentem, maledicentiam nem-
 pe. Vidi enim iam olim multa in egestate
 positum conuiciatorem Archilochum, in sen-
 sis obrectationibus enutritum, & quasi pin-
 guem factum. Antisthenes dicebat, Dio-
 genem vespis esse similem. Vespis enim
 non magnum esse alarum strepitum, acule-
 um autem acutissimum. Dion oratione
 8. & Stobæus Sermon. 11. De Archilochus
 plura habes apud Val. Maxim. lib. 6. cap. 3.

Diogenes
 vespis si-
 milis.

Alciatum lib. 5. Parerg. cap. 18. Prouerb.
Irritæ crabrones.
TVMVLO de marmore] Tumulo mar-
 moreo, vt apud Virgil. 4.
 — *Fuit in tectis de marmore templum.*
Vespas] Vespæ insectorū genus, apibus
 penè simile; sic dictum, quod vesperi gra-
 dioies muscas venetur in cibo, ijsq; capite
 amputato, reliquum corpus absumat. Ves-
 pas quoq; eos dici ait Sextus Pomp. lib.
 vlt. qui funerandis corporibus officium ge-
 runt, non à minutis illis insectis, sed quia
 vespertino tempore eos esserunt, qui pom-
 pa funebri duci propter inopiam nequeunt.
 Vespas, mirum artificium in construendo
 nido describit Pierius Hieroglyph. lib. 2. 6.
Certa sigilla.] Quæ sunt symbola cer-
 tæq; notæ hominis intemperanter lingua
 abutentis, vt qui maledicentissimus fuerit.
 V E S P A E tumulo affixæ Archilochi,
 linguæ malæ petulantiam effrænem arguunt:
 hæ enim rauæ sunt & mordaces, sed nullam
 ab ijs neq; oblectationem, neq; fructum
 comparare possis, vti nec à maledicis aut
 mordacibus expectare quicquam præter aculeum
 debeas. Sub Archilochi nomine intelligitur
 scriptor quiuis, in solita quadam verborum
 petulantia & mordacitate alios infectans: in
 quo tamen neq; curam, neq; eruditionem possis
 deprehendere: sed hoc tantum notus, quod
 audaciâ in obrectando maluerit ostentare,
 tamq; prauè innotescere, quam stare gratis,
 & cum silentio, vt loquitur Martialis. Lubet
 attexere cenotaphium Laurentij Vallæ,
 mordaci effectū stylo, vt mordax ille fuit
 in scriptis penè omnibus à se editis.
Venit ad infernas postquâ Laurentius ades:
Si quis quid agat? nunc quoq; mordet
humum.
 Mordacius fuit Aretini perulenti ac pestiferi
 scriptoris Italiæ epicuridum, lingua He-
 trusca conscriptum:
Qui giace l' Aretin Poeta Tosco,
Che disse mal d'ognun, fuor che di Dio,
Scusandosi con dir: Non lo conosco.
 Cuius hic ferè sensus: Hic iacet Aretinus
 vates Hetruscus, qui petulantis linguæ vi-
 rus in quoslibet euomebat, præterquam in
 Deum, cuius nullam habebat cognitionem.
 Et hi tales nonne ad venena nascuntur?
 qui cum velut scorpionis ictu optimum
 quemq; lancinatint, ac situlato vulnere, vt
 Hieronymi vtar verbis, viam aperuerint,
 mor

III.

Vespa.

Vespa ob-
 tractato-
 res.

IV.

Epita-
 phiū Val-
 læ.

Aretini.

Maledi-
 ci.

mox latius veneni pestiferam vim fundit. Atra hominum, ut inquit Plinius, cen serpentum lingua vibrat, tabesque animi contracta omnia adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoque & ipsarum noctium quieti invidentium gemitu, quæ sola vox eorum est, ut inauspicatarum animantium vice, obvi quoque; ventent agere aut prodesse vitæ. Nec tamen vllum aliud abominati spiritus præmium nouere, quam odisse omnia. Cicero pro Plautio: Nihil est tam voluere quam maledictum; nihil facilius emittitur, nihil citius excipitur, latius dissipatur. Fœtens sermo putridæ mentis est indicium; hinc nihil grauius olet, quam oris malum & virulenta nephitis. Plauti ex Pœnulo scita sententia est, in maledicos, ac velut Scyllæos canes concinnata:

Isthic est thesaurus stultis in lingua situs, Ut quæstui habeant male loqui melioribus.
Fuit Medius quidam ex Alexandri adulatoribus, qui alios hortabatur, calumnias in quemuis audacter conflarent. Nam etiam si, inquit, vulnus perlanarit, in quem mortuum infixeris, nihilominus cicatricosus conuifetur locus. Balatronem quoque; inuenio scurram fuisse virulentum; unde Horatius: *Balatro suspendens omnia naso.* Et Hieronymus: Ne me putes in modum rustici Balatronis cuncta Origenis reprobare. In hoc pestilentæ virus scitè conformiatum est adagium, ut *ocimum serere* dicantur, quum perniciosus se carptorum vituperorumque; subducti supercilii vibrat identidè spiritus, cuius nocentissimi non aliud ferè opus est, quam cuiusque; famam proscindere, & teterrimi veneni luridam tabem affigere, qua plurimum vita deflorescit, parantur rebus exitia, & mentium quoque; (ut sic dicam) exuruntur intima, quædo nihil est, quod sordidus dens, & felle non lita. sed macerata vox non conueniat, dum luto eodem conspurcat omnia, nec in se ingestum diluit, ant de alterius oculo festucam excussura, suam prius trabem eximit. Adagii ratio est, quoniam (ut Plinius inquit) nihil ocimo sæcundius, cum maledicis ac probris serendum præcipiunt, lætius proueniet. Cæterum ne lingua nostra sit gladius acutus, dum sale multo hunc illumque; defricamus, meminerimus Archi-

lochi libros ob solam dicacitatem & ingenii virulentiam à Lacedæmonii vrbe sua in terdictos, ne illorum lectione quippiam de veneno honestis illorum moribus instillaretur, quando ad bene dicendum natus homo est, non ad infigendum atrocis linguæ vibrantem aculeum optimo cuique; non ad inspergendam factis alienis labem. Videmus tamen ferreque ac pati cogimur Archilochos & Aristarchos quosdam in publicis scholis,

Qui omnia se simulant scire, (Plauti verba sunt) nec quidquam sciunt.

Quod quisque; in animo habet, aut habiturus est, sciunt.

Id quod in aurem Rex Regina dixerit, Sciunt. Quod Iuno fabulata est cum Ioue, Qua neque; futura, neque; facta sunt, tamen ij sciunt.

Quod si ijs, ut Afino illi Aristopico, leonis pellem detraxeris, illico illæ aures Midæ latitantes patebunt. Et cur in Midæ familiam eos non transcribam? cum dictus putetur Midas, quasi *μυδὲν εἰδὼς*, hoc est, *nihil sciens*. Nihilominus hi tales nil aliud pensi habere videntur, quàm ut stylo confodiant quoscumque; vel rei literariæ principes, seque; ex ea obrectandi licentia palmarium quærere. Infelix hominum genus, qui grunnitu porcos, latratu canes, ruditu asellos malum æmulari, suamque; pruriginem, ac scabiem prodere, quàm intra fores Musarum τὸς ἀπόθους se continere. Audite, ò viperæ, quid vobis occinat Italus quidam Poeta, sanè venustissimus:

Punge la lingua più che la saetta.

E su da la Natura

Cinta di doppie mura,

Perche s'habbia à tener guardata, e stretta.

Tu, che l'hai sì attoscata

Verso la fama altrui,

Tiella de' denti tui

Rinchiusa fra' i cancelli;

Ch'un dì non te la rubino i coltelli.

Sed cessò plura maledicis bene dicere, saltem Anticyras eos nauigare velim, ut peccatoribus hellebero purgare, & deposito illo ignorantia atque obrectationis morbo, ad saniores tandem, Aristopico fauente, mentem redeant. Quod in tanta maledicorum frequentia magis opto, quàm spero.

Libri Archilochi reiecti.

Aristarchi.

Medius adulator.

Balatro.

In receptatores ficariorum.

EMBLEMA LII.

LATRONVM, furumq; manus tibi, Scœua, per urbem
 It comes, & diris cincta cohors gladijs:
 Atque ita te mentis generosum, prodige, censes,
 Quòd tua complures allicit olla malos.
 En nouus Actœon, qui postquàm cornua sumpsit,
 In prædam canibus se dedit ipse suis.

COMMENTARII.

I. **V**IR venabulo & habitu venatico instructus, caput ceruinum eminentibus cornibus habens, à grege canum irruentium prostermitur & laceratur.

II. **ΣΤΟΒΑΕΟ** citatur illud ex Phauriono, ni fallor: ὡς περ ὁ ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ἀπ' αὐτῶν κυνῶν ἀπέθανεν, ἕως οἱ κίλαρες τὸς τρέφοντας καταλύσιν. *Quemadmodum Actœon à canibus,*

quos alebat, discerptus est: ita parasiti & assentatores eos, à quibus enutriuntur, miserè perdunt. Actœon venator Aristæi ex Autonoe filius, Cadmi nepos, cum ex venatione lassus ad fontem potaturus accederet, ibi castri Dianam (venationis Deam, castitatis & solitudinis amicam) vidit nudam se lauantem. Quod illa indignè ferens, in faciem Actœonis aquam insperfit, vnde

Actœonis fabula.

vnde ille in ceruum conuersus est. Quem cum canes conspexissent, in eum irruentes dilaceratum comederunt. Namq; ita Saturni legibus cautum fuerat (vt ait Callimachus in quodam hymno) vt qui Deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Quò respexisse videtur Virgilius in Pharamaceut. cum dixit:

*Ter cineres, Amaryllis, foras, riuoq; fluenti,
Transq; caput iace, ne respexeris.*

Hanc Actæonis fabulam latè prosequitur Ouidius lib. 3. Metamorph. idemq; breuiter lib. 2. de Trist.

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam,

Præda suis canibus non minus ille suis.

De eodem etiam Claudian. in Ruffin. & Sill. lib. 12. Huc facit pulcherrimus locus ex Miscel. Politiani, cap. 80. de Tiresia, ob Pallada nudam conspectam oculis capto.

Ibi ex Nonno 5. Dionysiacōn, inducit Actæonem exclamātem, vt felicem Tiresiam dicat, qui citra mortem, tantū amissis oculis Mineruam conspexerit nudam, quæ etiam lumen ademptum in animam ipsius transfulerit. Atq; adeo sic ait:

Ὁ ἄβιε Τειρεσία, σὺ μὲν ἔδρακες ἐκτὸς
ὀλέθρου
Γυμνὸν ἀνανομῆνός οἱ κτείρμονος εἶδος
Αΐθνης.

*Felix Tiresia, tu quò didisti citra perniciè
Nudā inuita misericordis formā Minerva.*

Quod narratur de Actæone in ceruum transformato, sunt qui fabulam putant, plerique historiam malunt, auctore maximè Plinio, qui Actæonem & Cippum cornutos editos memorat. Quin & Maximus Tyrius à veris canibus Actæonem lacera- tum fuisse dicit apud Corinthios, huiusq; facinoris auctores Bacchiadas appellat. Vnde Mytholog. Natal. Comit. lib. 6. c. vlt. Ad quod apud Homerum legitur, Dianā per montium errantem fuga telis delectari, capras & ceruos fugaces venando persequi, sunt qui referant ad fabulam Actæonis. Alij veterum secuti philosophiam, sagittas eas, quæ ceruum assequuntur, solares radios indicare volunt ἡερογλυφικῶς, quorum nempe radiorum reperçussu, cornua ipsa pro conditione loci, vbi luna est, & apparent & obducuntur. Sed hoc in carmine Alciati illustrando, placet mythologia, quam acceptam ferunt Anaximenes: nimirum quod Actæon periculis, quæ multa venando pertulerat, tandem expensis, ætate

iam affecta timidior factus, in ceruum dicatur mutatus, cumq; canes nihilo fecius aleret, suum omne peculium absumpsit, hincq; à canibus laceratum. Conuersus autem fingitur in ceruum haud abs re. Nam sic apertè significatur stultitia. Auctor namque est Aristoteles, omnia animalia, quæ magnum cor habent, timidiora, infamioraq; esse. Vnde apud Homerum Achilles vocat Agamemnonem,

Ὀϊνοβαρές, κύνος ὄμματα ἔχων, καρδίην δ' ἐλάροιο.

Temulente, qui canis oculos habes, cor autem cerui.

Vide Adagium: *Ceruinus vir.* Plinius quoque vult, pauida esse animalia, quibus præ grande sit cor: quo in numero refert mures, lepores, afinos, ceruos, &c. Maluit Alciatus, & quidem ingeniosè, torquere in eos, qui latrones furesq; recipiunt: aut etiam (vt verbis utar Marcellini de deprauatis Romani populi moribus agentis, lib. 14.) qui familiarium agmina, tanquam prædatorios globos post terga trahunt, ne Sannione quidè domi relicto, vt ait Comicus.

LATRONVM.] Vox latronū apud veteres usurpata est pro stipatoribus, & custodia corporis protectoribus, qui Imperatorē comitabantur, quasi laterones, quod circa latera esse solebant, à verbo Græco λατρεύω, quod est, *inservio*. Seneca 1. de Clementia, cap. 12. Ita sumit Capitolinus, Marcellin. Spartian. & Herodian. lib. 5. *σοματοφύλακες* dicti, seu lateris custodes. *δερυφόροι*, spiculatores Tacito lib. 17. & 18. Senecæ 3. de Benefic. cap. 25. & lib. 1. de ira. Sueton. Claudius, cap. 35. In Galba, cap. 18. Tacit. 1. & 13. Annal. refert, Germanos custodes Imperatori Romano, & principi semina adfuisse. Sic olim latrones pro stipatoribus, à stipe nuncupati, quam mercedis nomine accipiebant corporis custodes, qui cum ferro circudabant Regum corpora. Latrones ergo, ἀπὸ τοῦ λάτρου, à mercede, Varro lib. 6. Latinæ linguæ. Hodie dicuntur latrones viarum oblectores, qui publicè & per vim furantur: sic dicti à latendo, vel quod à latere adortiuntur. Horat. lib. 1. Epist.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Furumq;.] Ganeonum, eorumq; qui malis artibus viuunt. Eruditus vir Alciatus has voces, *Latronum furumq;* non accipit

Cur in ceruum mutatus Actæon.

III.
Latrones.

De Actæone varia.

vt synonyma , vel promiscuè , quod Horat. ait 1. Seim. furta latrocinij est magnis parua comparare .

Manus] Multitudo, globus. vt maxima militum manus apud Ciceronem in Philipp. & sæpe aliàs. Virgil 6. Aeneid.

— *Iuuenum manus emicat ardens .*

Scava .] *Scava .*] Proprium quoddam nomē aut fictitium , non temerè suspicetur aliquis . Pleriq; *saua*, legunt, pro, *dira*, crudeli, terrificā , &c. Sed malim Scævam accipi, vt Symmachus , pro improbo, sinistrae famæ homine, rerum imperito. Quæ sub obtentu tuo à quibusdam scævus designata dicuntur, ait ille. Et Græci, eum qui sit ingenio tardo, *σκαίων* appellant. οὐδ' ἐ *σκαίων*, οὐδ' ἐ *ἐπιλήσμονα*, dicit Aristophan. id est, neq; *scavam*, neq; *consilij inopem* .

It comes] te comitatur, se tibi adiungit, & latera stipat .

Cincta cohors gladij] Turba sicariorū , quos vulgus Itatorum vocat, *braui*, & *spadacini*, per contumeliam .

Mentis generosum] Nobilem, & excelso animo præditum .

Prodige .] *Prodige .*] Cicero 3. Offic. Prodigi, qui epulis & viscerationibus , & gladiatorum muneribus, ludorum venationumq; apparatu pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem, aut nullam sunt omninò relicturi .

Allicit olla malos .] Ea est olla amicitia, vt habet Pronerbiū; ad quod respexit Martialis lib. 9. epig. 15 .

Hunc quem vina tibi, quem mensa paravit amicum,

Esse putas fide pectus amicitia?

Vinum amat, & cyathos, & sumina, & ostrea, non te;

Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Actæon, &c.] *μυθολογία*. Tāgit Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouid 3. Metamorph. vt supra inuimus .

IV. VEREM documentorū segetem ex hoc Emblemate metere licet. Nos tria potissimū libabimus, & leui (quod aiunt) brachio perstringemus .

1. Corripiantur Actæones quidam, qui sibi videntur multò insigniores & nobiliores, si quosuis sicarios, nulliusq; frugis homines, & gancones inertes, domi & mensæ suscipiant, haud sanò mentis oculo præuidentes, se vnà cum patrimonij comminuti damno, nominis et plerumq; vitæ iacturam

facere. Tutissimos enim se fore credunt, vt potè tanto tamq; generoso satellitio stipatis & tamen non aduertunt, quanti constet, quamq; noxia sit ea familiaritas. Anulus in picta poesi fit :

Cornibus in ceruum mutatum Actæona sumptis

Membratim proprij diripuere canes .

Na, miser est dominus, parasitos quisquis edaces

Pascit, adulatūm prada parata canum; Se quibus irridendū suggeris & comedendū Seruus & ex domino corniger efficitur .

Non piget huc traducere, quæ Diō Chrysoft. orat. 10. De seruis, appositè scribit, se non putare damna à malis canibus plures accepisse, quàm à malis hominibus . Etenim à canibus perniciosiss vnum Actæonē aiunt (inquit ille) perditum, & his quidem in rabiem cūm acti essent: à perniciosiss verò hominibus dici non posse, quot perierint & plebei & reges, quot etiam ciuitates; hi quidem à seruis, illi autem à militibus & satellitibus, alij ab amicis quibusdam, nomine tenus amice: alij quidem à filijs & fratribus, vxoribusq; damna capiunt innumera . Memorabile est illud ex

Constantino Manasse Michaelis Imperatoris exemplum, quem cūm Actæone à canibus discerpto comparat: siquidem inconsulto illi Principi, quod ab assentatoribus obfessus esset, miserè omnino cessit. Talem quoq; Cicero depingit Verrem diuersis locis . Libro 4. Tia Messana, in orum adiutrix scelerum, libidinum testis, prædatorum ac furtorum receptrix . Aliquanto post: Fuisse Messanam omnium istius furtorū, ac prædatorum receptricem, negare non poterunt . Idem lib. 5. in eundem: Nam, vt antè docui, hanc sibi iste vrbe delegerat, quam haberet adiutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam. Sic Paulus Iouius lib. 11. Histore Sacramoro Vicecomite: Sub idem tempus, inquit, Sfortia aduersis nutantis Liguriæ rumoribus, & Sacramori Vicecomitis inexpectata defectione perculsus, cum primis Heluetiorum cohortibus Nouariam contenderat, vt oportuna in vrbe, tutus ab insidijs, aduentantes legiones expectaret. Sacramorus circumuallandæ arci præerat, vir principe ortus familia, sed maiorum suorum virtutis & gloriæ penitus oblitus, vt pote qui fortuna sua minimè

Locus Dionis Chrysof.

Michael Imperator .

Verres .

Sacramorus .

contentus, ad antiquum inclite domus decus, nequaquam bonis artibus aspiraret: alebat enim circa se audaces veteranos, ab egestate & superbia cadibus assuetos, & maleficijs infames; & in his aliquot primæ nobilitatis adolescentes dissoluta vita perditos & effigines, qui à parentum imperio, gratiaq; dilapsi, licentiæ militaris libertatem quærebant. &c. Venit hic mihi in mentem quod de receptoribus, seu receptoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3. §. cognoscit, ff. de off. præf. vigil. quia sine his diu maleficia latere non possint. l. 1. de recepti. Sic Vlpian. in l. Congruit, de præf. vult à præfide animaduerti in sacrilegos, latrones, plagarios, fures, prout eorum quisque deliquerit: receptoresq; eorum coercere, sine quibus latro diutius latere nõ potest. Cui simile illud Quintilianus ex declamatio ne 255. vbi ait, proximos eos esse transfugis, à quibus transfugæ recipiuntur: quia natura simile sit, facere scelus & probare. 2. Qui mythologica tractarunt, hoc de Actæone figmentum ad venatores referunt, qui suas opes miserè dilapidant in venandi luxu inutili admodum & sumptuoso: etenim à canibus, quos aluere, tandem vltione diuina quasi membratim dilaniantur. Nam tametsi nihil aliud sceleris admitterent, nisi in eo, quod erogent in victum canum, quod commodius posset egenis & pauperie pressis conferri: ea tamen culpa satis habet grauitatis ad prouocandum iustam Dei præpotentis iram, qui tot bona noois non est elargitus, vt ijs tam malè vtamur. Eoq; grauius illi peccant, quod rebus necessarijs animum non applicant, vt agriculturæ, vt R. ep. vt alijs honestis actionibus, sed omnem temporis vsuram collocant in venatu: quo fit, vt in vigentem iniunsq; sibi notam penuriã præcipites ruant. Itaq; dici non ab re potest, eos non à canibus modò, sed auibus & equis absumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait, Poetas hoc figmento nihil aliud docuisse, quàm homines cauere maximè debere, ne quid agant quod dijs iniustum sit aut ingratum, aut quod eos in iram prouocet. Adhæc olim omnes labori fuisse intentissimos, & mani-

bus victum quæsiuisse, non seruis aut cæteris sua negotia, sed sibi tantum commississe: ideoq; qui laboriosi essent, opibus & facultatibus præ cæteris abundasse: cõtrã qui sese otio dedebant, voluptates consectabantur, venationi & alex dabant operam, in extremam rerum penuriam decidisse, & opibus exhaustos esse, adeo vt aureo hamo se piscatos esse dolerent, aut cum canibus sibi opes cucurrisse, auolasse cum accipitre conquererentur: quemadmodum & ipsi Actæoni cõtiguit. Cui rei domesticæ curam negligenti, quinimò venationi duntaxat inteto, facultas omnis & vita defecit. Cùm autem nihil amplius in bonis haberet, in illum homines dicebant: δέλεε Ἀκταίων, ὅς τῶν ἰδίων κυνῶν κατεβράθης. id est: *Miser Actæon, qui à proprijs canibus consumptus es.* Vide prouerbium, *Ale luporum carulos.*

Otiosi venatores.

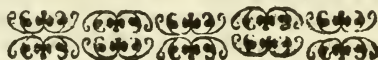
3. Demum illud speciatim in prodigos adolescentes non ab re licet conuerttere, qui promi magis quàm condi, vt Phryges sero sapiunt; & tum fortè, sed frustra respiscunt, cùm nihil est amplius in loculis. Sibi quidem mirè placent, cùm secundis fortunæ ventis opes suppetunt, quibus impudentes & ignauios ganeones (qui nullum aliud sibi pensum relictum habent, quàm vt lautas culinas affectentur, alienaq; quadra viuant) pascant & enutriant. At exhaustis patrimonijs, quid illis superest, nisi vt aliena compilent, tandemq; in malam crucem adigantur, ab ijs relictis, longumq; valere iussi, à quibus in conditionem tam miseram, tamq; abiectam coacti sunt? Recte itaq; dicere solebat Aristonymus: Ligna dum ignem nutriunt, ab ipso consumi, diuitias dum adulatorem alunt, ab eis labefactari. Quæ cum ita sint, commendandus est Timon Atheniensis, qui Demeam adulatorem ligone percussit, homines admonere volens, ne pessima parasitorum contagio labefactari, per imprudentiam in tam procliuia vitæ discrimina pessum raperentur, omniumq; ignominia, contumelias, atq; ludibrijs expositi, eorum, quibus se suaq; omnia crediderant, produtione perderentur.

Adolescentes prodigi.

Tæna receptorum.

Venatores.

Veterum in dustris.

In adultores.

EMBLEMA LIII.

*S*EMPER hiat, semper tenuem, qua vescitur, auram
 Reciprocatur Chamæleon :

*Et mutat faciem, varios sumitq; colores,
 Præter rubrum, vel candidum.*

*Sic & adulator populari vescitur aura,
 Hiansq; cuncta deuorat :*

*Et solum mores imitatur Principis atros,
 Albi, & pudici nescius.*

COMMENTARI I.

^{1.}
 CHAMAELEONTEM pro picto-
 ribus sic ex auctoribus describo. Cha-
 mæleontem habet Africa, sed frequentio-
 rem India. Crura eius recta sunt, latera
 ventri iunguntur vt piscibus, & spina simi-
 li modo. Rostrum habet suillo non mul-

tum dissimile, caudam prælongam, quæ in
 tenuitatem definit, viperinis orbibus se im-
 plicans; unguis aduncos. Motus ei tardus,
 vt testudini: corpus asperum, vt crocodilo.
 Oculi in recessu cauo, tenui discrimine præ-
 grandes & concolores corpori, qui un-
 quam

quam operiuntur: nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione circum aspiciunt. Celsus est, & hianti semper ore; solus animalium nullo alio quam aeris alimento nutritur. Epigrammatis versus primus est Hexameter, secundus quilibet; Iambicus dimeter, continuans quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus Spondeo.

Genus carminis.

II. Emblemata à Plutarcho peritum.

Adulator ut Chamæleon.

Chamæleonis natura.

E X P R E S S U M id è Plutarchi libello, De discrimine adulatoris & amici: huius hæc verba: Ο κλέαξ ἀτεχνὸς τὸ τῆ χαμαιλέοντος ἀπέπορξεν ἐκείνός τε γὰρ ἀπάσῃ χειρὶ πλήν τῆ λευκῆ συναρρομοίεται. κὼ κλέαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπαρδῆς ὅμοιοι ἐαυτὸν ἐξ ἀδυνάτων παρέχων οὐδὲν ἀπολείπει τῶν ἀίσχρῶν ἀμίμητον. Adulatori quidem omnino id accidit ut Chamæleonti: siquidem ut ille colorum omnium similitudinem exprimit præterquam albi: sic assentator, cum se similes præstare non possit in his, quæ digna sunt studio, turpia quæq; imitatur quantum potest. De Chamæleonte Plinius lib. 8. cap. 33. Ipse celsus, inquit, hianti semper ore, solus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quam aeris alimento: & coloris natura mutabilior: mutat namque eum subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, reddique semper quemcumq; proximè attingit, præter rubrum, candidum quæ. Castiodorus Variarum formularum lib. 5. epist. 34. naturam Chamæleontis ad frustratorem debitorem non minus ingeniosè traducit. Fugere nescius, sed sue sponsonis ignarus: obliuiscus cum relinquatur: tepidus, cum tenetur. Mutat verba, variat constituta: nec in vna dicti sui qualitate contentus, diuersis imaginibus immutatur. Merito Chamæleonti bestię conformendus, quæ paruorum serpentum formæ consimilis, aureo tantum capite, & reliquis membris subalbentis præsini colore distinguitur. Hæc quoties hominum aspectus incurrit, dum ei fugiendi velocitas denegatur: nimia timiditate, colores suos variè commutat, ut modò veneta, modò blattea, modò prasina, modò possit cyanea reperiri. Prouer. Chamæleonte mutabilior. Meminit & Aristoteles Chamæleontis lib. 1. de morib. cap. 10. & Plutarch. in Alcibiade, Democrit. in lib. de potestate Chamæleontis, Cinitus lib. 18. de honest. disc. cap. vlt. Ouidius 15. Metamorph. Id quoq; quod ventis animal nutritur &

aura,

Protinus assimilatur, retigit quoscumque colores.

Chamæleontem nihil edere, & vento nutrir, non probatur omnibus, iisque eruditis: linguam enim habet, inquit, hoc animal semipalium longam, quam porro in insecta, quibus maximè vescitur; exerit ac vibrat, eiusque mucore scarabæos, locustas, formicas, muscas, & alia insecta ad se adducit. Fatentur tamen ad octo menses, atque interdum integri anni spatium famem tollerare; nam cum pulmonibus magnis sit præditus, ventum intrò magno impetu attrahit, eoq; intumescit. Chamæleon nomè est animalis & herbae mutantis colorem à χαμαι, id est, humi, & λέων, quasi leo terrestris. Aristotel. 4. de part. anim. cap. 11. Omnium ouiparorum pedestrium tenuissimus Chamæleon est. Præ nimio namque metu multiformis efficitur: metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis calorisque est. Vide eundem lib. 2. de nat. anim. cap. 11. per totum. Chamæleontem apud Leonem X. summum Pontificem se vidisse testatur Pierius, Hieroglyph. lib. 27.

Chamæleon unde dicitur.

SEMPER hiare] Hiare, propriè est ore aperto spiritum emittere. Accipitur tamen etiam pro sponte, aut aliqua vi externa aperiti siue scindi, ut lingua hiare ariditate, telus æstu; hiant etiam flores, quando aperitur oratio quoq; hiare dicitur, quæ male coniuncta concinnataque est. Per translationem significat mirari, dubitare, stupere. Virg. 6 Aeneid.

III. Hiare.

Incertus clamor frustratur hiantes.

Reciprocatur.] Repetit, retroflectitur, vel recipit: procare, petere est, unde proca, & proci dicti. Reciprocum verò à recipiendo dici ait Varro, quia eò redeat unde profectum est. Hinc maris & animæ reciprocatio. Hoc loco verò reciprocatur propriè est auram resorbere, subindèq; retrahere: sic enim Liuius reciprocatur pro respirare usurpauit.

Reciprocatur.

Vescitur aura.] Allusio ad Prouerb. Veni Vesci auram viuere. Populæ aura vesci, est populæ uugis assentiri, vulgi mores insequi. Aliàs aura athera vesci, est viuere: nam quemadmodum partes solidæ animalis cibo & potu, sic spiritus aere aluntur. Virg. 1. Aeneid.

Quod si fata viri seruant, si vescitur aura athera.

Sic & adulator] Applicatio similitudinis. Mores

Mores atros] malos. Solebant enim pri-
sci quod bonum erat, creta, vel alba linea
notare, quod turpe, carbone nigro. Vnde
Perfius:

*Quae; sequenda forent, & qua vitanda vi-
cissim,*

Illam prius creta, mox hac carbone notasti.

Albi & pudici nescius.] Color albus
mentis integritatem, vt rubeus pudorem
signat, vt dicemus infra.

IV. *PERSTRINGIT* Emblemata non si-
ne sale proiectam adulationem, quae in Cha-
maeleonte praesigatur: nam assentator o-
re mellito, turpissima & perniciose adula-
tione peruersos mores superioris sui facili-
ter imitatur, & approbat, à pudore & inte-
gritate animi profusus alienus. Vt enim non
nulli pictores imperiti, quia nequeant asse-
qui quae pulchra sunt & difficilia, in na-
uis quibusdam ac verrucis aut rugis de-
pingendis toti sunt, & quae libet repraesentant
praeter ea, quae pulchra sunt, quaeque
ingeniosi artificij laudem mereantur: Sic
& assentator, vt principi viro, cui assidet,
aliquid gratum faciat, eius diligenter imi-
tatur intemperantiam, iracundiam, super-
cilium, acerbiteratem in serenos, diffidentiam
in domesticos, & cognatione iunctos. Nam
praeterquam quod sponte naturaeque pro-
pensione ad deteriora propensum est, vide-
tur eo modo sibi longè abesse à vitio re-
prehensionis, si turpia imitetur. Quem mo-
rem vt barbaricis moribus conuenientissi-
mum, merito perstrinxerunt auctores gra-
uissimi: hoc enim vitio quod laborarit Alci-
biades, vt qui ingenio esset versatili, &
ad quiduis comparato, naturam Chamae-
leontis habuisse dictus est. Sed mirum est
sanè quod narrat de Arabum quibusdam
populis, apud quos inualuit consuetudo,
vt illorum Rege aliqua corporis parte af-
fecto, aut decurcato, populus eius regionis
agritudinem imitetur Principis, illoque
membro fascijs lanaeque conuoluto, ut in
medium prodeat. Quod idem de scurra
quodam Philippi Macedonis memoriae pro-
ditum accepimus. Cum enim in oppugna-
tione cuiusdam ciuitatis Argiuorum, vnus
Philippo fuisset erutus oculus, postridie
scurra fascia similem oculum circumliga-
tus processisse fertur. Idemque cum erus
in quadam pugna Regi fractum esset, in
eius conspectum venire non erat solitus,
nisi claudicans, eodemque crure colligato.

Ea itaque est assentatorum mens, hoc vnum
studium, vt imitentur omnia, omnibus as-
sensum praebant, praeterquam ijs, quae
sunt à natura sua longissimè remota, ut i-
rùm quae à niueo simplicitatis & innocen-
tiae decore, ac pudoris & verecundiae quasi
rubore omnino sit aliena. Nam quod An-
cisthenes dictitabat, vt meretrices omnia
bona praeter prudentiam, sanamque iudi-
cium suis amatoribus imprecantur: sic as-
sentatores ijs, quibus cum agunt. Vide Pie-
rium in Chamaeleonte, lib. 27. Hieroglyph.
Assentatorum porro mores eleganti & acu-
to mucrone percussit Satyra 3. Iuuenalis:
*Natio comæda est: vides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici,
Nec dolet: igniculū bruma si tepore poscas.
Accipit endromidem: si dixeris, estuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper
& omni*

*Nocte, dieque potest alienum sumere vultū.
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si bene vultauit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitu dedit aurea fundo.*
Bene Isocrat. ad Domicum, *μισῶν τοῦς
κολακείοντας ὡς περ ἐξαπατώντας, ἀμ-
φότεροι γὰρ πεισῦθεντες τοῦς πεισῦντες
δδύσσιν.* Ammian. Marcellin. libro 15.
Quam sit assentatio infesta principi, non-
dum apud Noricum exuto penitus Gallo,
Apodeniuss assentator, turbarumque incen-
tor, raptos eius calceos vehens, equorum
permutatione veloci, Mediolanum aduen-
nit, ingressus regiam, Constantii ante pedes
proiecit, velut spolia regis occisi Partho-
rum, & perlato nuntio repentino docente
rem insperatam & arduam, hi qui summam
aulam tenebant; omni placeo studio in ad-
ulationem ex more collato, virtutem, fe-
licitatemque Imperatoris in caelum extol-
lebant: cuius nitu duo exautorati princi-
pes essent in modum militum gregariorū.
Quo ille studio blanditiarum exquisito
sublatus, immunemque se deinde fore ab
omni mortalitatis incommodo fidenter exi-
stimans, confestim à iustitia declinavit, ita
intemperantem, vt aeternitatem eam aliquo-
ties assereret, & ipse dictando, scribendoque
propria manu, orbis se totius dominum
appellaret. Q. CURTUS lib. 6. de Alexandro:
Non deerat talia concupiscenti adulatio
perniciosa; perpetuum malum regum, quo-
rum opes saepius assentatio quam hostis
euertit. D. Hieronymus in Pelag. Callida,

inquit, infidiosa, blandaq; semper est adu-
latio. Diogenem Cynicum scite admodum
& verè solitum dicere accepimus: κρείτ-
τον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν, ἢ ἐς κόλα-
κας. id est: prestare ad coruos redigi, quàm
adulatoribus exponi. quoniam illi morti-
cina modò confestentur, hi etiam viuos
bonosque laniatu pestifero excarnificent.
Idem interrogatus, quamnam bestia mor-
sum haberet omnium nocentissimum? re-
spondit, Si de feris interrogas, est obtrecta-
tor: si de mansuetis, est adulator. Nam ob-
trectator quidem præ se fert odium, adu-
lator autem sub ain ci persona multò læ-
dit grauius. Et hi tales, qui probe loquun-
tur, & improbè faciunt, χρησολογοὶ dicun-
tur, qui norunt propinare θανάσιμον με-
λίκρατον, Ein Indas Kussf.

Das seind die rechten Krazen

Die vornen lecken und hinten Krazen.
Adulatorum mores graphicè depingit Te-
rentius Eunuchò:

Omnia habeo, nec quidquam habeo: nihil
cum est, nihil desit tamen.

Adulato-
ris mores

Est genus hominum, qui esse priuos se om-
nium rerum volunt,

Nec sunt: hos confector: hisce ego nõ paro me
ut irrideant,

Sed his vltro arrideo: & eorum ingenia ad-
miror simul.

Quicquid dicunt laudo: id rarsum si ne-
gant, laudo id quoq;

Negat quis, nego: ait, aio.

Postremo imperaui egomet mihi

Omnia assentari; u. questus nunc est multò
vberimus.

Sed de hac malè feriatorum hominum tur-
ba aliàs.

Ei, qui semel sua prodegerit, aliena credi
non oportere.

EMBLEMA LIIII.

COLCHIDOS in gremio nudum quid congeris? cheu,
 Nescia cur pullos tam malè credis, auis?
 Dira parens Medea suos sauisissima natos
 Perdidit, & speras parcat ut illa tuis?

C O M M E N T A R I I.

BA 31 suæ insistat statua Medæ, stri-
 cto ferro infantem nudum petentis,
 in cuius gremio auiculæ aduolitantes ni-
 dum construere apparent: sed pone infans
 alter nudus & saucius, quasi mortuus ab-
 lectus humi iaceat.

CUM Epigrapha huius Emblematis
 conuenit illud Senecæ de beneficijs 4 cap.
 27. Quomodo malè filix consulit, qui il-
 lam contumelioso & sæpe repudiato co-
 locauit: quomodo malus paterfamilias ha-
 bebatur, qui negotiorum gestorū damna
 to patrimonii sui curam mandauerit: quo-
 modo dementissimè testabitur, qui tuto-
 rem filio reliquerit pupillorum spoliato-
 rem: sic pessimè beneficia dare diceret, qui
 cumque ingratos elegit, in quos peritura
 conferat. Hoc ex Græco Archiæ Poetæ E-
 pigram. lib. 1. *eis philosoφiαν.*

Αἰὼν ὄλην, νήσος τὲ δ' ὑπταμένη σύχ-
λιδῶν,

μυδείης γραπτῆς πυκτῆς νοσοτρο-
φῆς;

ἔλπη δ' ὄραταλίχων πῖσιν σέο τὴν δὲ φυ-
λάξειν

κολχίδα, μῖδ' ἰδίων φεισαμένην το-
κέων;

Terram omnem, infulasq; peruolitans tu
 hirundo,

Medæ in picta tabula pullos alis?

Speras autem pullis implumibus fidè tuis
 hanc seruaturam

Colchidem, quæ neq; propriis pepercit
 liberis?

Tot saltus, undasq; emensa, ὃ hirundo, vo-
latu,

Medea in picta nidificas tabula?

Tuis tuos fore securos? tibi fida putanda,

Quæ neq; vel natis dira repercit, eris?

Marullus sic exposuit 3. Epigrammaton
 paraphrasticus:

Quid vaga tot terras urbesq; emensa vo-
lucris,

Colchidos in sano nidificas gremio?

Pignorisq; tuis credis malè sana fidelè,
Ipsa suos parcat quæ lanianis atrox?

Ni foetus exosa tuos Pandione nata
Phasiaca quarit perdere sanitia.

Brenius reddidit Politianus, nimirum tri-
 bus hendecasyllabis:

Medea statua est, misella hirundo,
Sub qua nidificas; tuosne credas
Huic natos, rogo, quæ suos necauit?

Sed breuissimè Borbonius noster, in diti-
 sticho:

Medea statua est: natos cui credis, hirundo?
Fer alio: viden, hac mactet ut ipsa suos?

Idem penè Italico idiomate eleganter red-
 ditum inueni:

Sai quale statua è quella,
Où hai tu'l nido posto,
Semplice rondinella?
De la cruda Medea. Mutalo tosto,
Mutalo, nè fidare i figli tuoi
A chi già uccise i suoi.

Multa alia extant in Medæam epigramma-
 ta in lib. 4. Epigram. Græcor. *eis ηρωίδας,*
 vnum tamen eiusdem est argumenti, quod
 sic habet:

Κολχίδα τὴν ἐπὶ παισὶν ἀλάσπρα τραυ-
λὲ χελιδῶν,

πῶς ἔτλης τεκέων μᾶταν ἔχειν ἰδίων;
ἧς ἔτι κανθὸς ὑφραμὸς ἐπασράπτει φύσιον

πῦρ,

καὶ πολλὸς γενύων ἀρρὸς ἀποσαλάει
ἀρτιβρεχθῆς δὲ σίδηρος ἐφ' αἵματι. φεῦ-

γε πανόλη

μητέρα, κἀν κηρῶ τεκνοφρονῆσαν ἔτι.

COLCHIDOS] Medea Colchis nomina-
 ta; quamuis Medæ patria fuit Corinthus,
 vt testatur Pindarus Ode 13. Olymp. & in
 terpres Apollonij, non Colchi, vt pleriq;
 existimant: tamen euicit vsus, vt Medea
 dicatur Colchis, propterea quod pater
 eius Actæ Corinthum linquens Colchos te-
 nuit, vbi diu regnauit. Fuit autem insignis
 venefica, & incantatrix maxima, quæ cum
 Iasonem ex Thessalia cum Argonautis ve-
 nientem perditè amaret, illum adiunxit, vt
 vellus aureum, quod in templo Apollinis
 à dracone custodiebatur, acquireret, & dra-
 conem sopitum occideret: quo factò vnà

cum Iafone clam aufugit, vt prolixè describit Valer. Flaccus in Argonaut. Ob hoc pater eam celeritè perle iuebatur: illa verò hoc aduertens confestim fratrem suum paruulum, quem secum abduxerat, occidit, & in multa frustra secuit, ac sparsim in varijs locis proiecit, vt scilicet pater persequens in colligendis hinc inde dissipatis membris retardaretur, ipsaq; interim com modius aufugere posset. Cùm verò aliquã diu cum Iafone vixisset, & duos ex eo liberos procreasset, Iason pertæsus eam repudiavit, & Creusam Creontis regis Corinthiorum filiam duxit, quamobrem illa indignata ita excaudit, vt in vilietam duos filios, quos ex Iafone sulceperat, in patris conspectu trucidaret, nec prius à cædibus abstinuit, quam nouam nuptam cum tota domo concremaret. Hinc illud Ouidij 1. de Arte :

*Cui non defleta est Ephyræ flâma Creusa,
Et nece natorum sanguinolenta parens.*

Tum demum Athenas se contulit, Aegæo que Athenarum regi iam seninupit. Hæc breuiter petstrinxit, quia nihil tritius quàm Medæ historia. Qui plura cupit, adeat Senecam in Tragedia, cui titulus *Medæ*. Et Ouid lib. 7. Metamorph. Natal. Comit. Mytholog. lib. 6. cap. 7. & alios.

Gremiũ. In gremio] Gremium est inter complexum femorum, feminumq; in quo complexu mulieres concipere solet. Et differt à sinu, quomam sinus est intra pectoris brachiorumq; complexum: quare cum lætantur infantes, ad sinum admoventur; pueri verò iam facti à sedentibus matribus, vti que cum illis blandiuntur, ad gremium accipi solent. Cic. in Bruto: Filius in gremio matris educatus.

Dira parens Medea] Taxat improbitatem & crudelitatem foeminarum, vt quæ ira percitæ proprijs filijs non parcerent. De harum autem malitia innumera & mira adducere, nisi vel crabro res irritare, vel paruulam bonarum turbam offendere vereretur. Sed audiamus vnum & alterum. Seneca :

*Militia
mulierũ.*

*Sed dux malorum scamina, & scelerum
artifex.*

Sic & Pamphilus Poeta:
*Fallax, improba, sua, tristis, amens,
Infirma, instabilis, procax, petulca
Quæ est femina.*
Idem alio loco :

*Zabilu, incõstans, princeps, mutabilis, ardens.
Insulsa, ferox.*

Hac de re lege Belgom Baptistæ Mantuanii: imò, si vis, ipsum Salomonem.

ΑΡΟΣΤΡΟΡΗΕ est ad hiruudinè, ad statuum Medæ nidificantem: ex quo datur intelligi, cauendum esse ab eo, qui semel imposuit: vel ijs nullam amplius habendam fidem, qui semel vel quorquo modolæserunt; aut ijs nullo pacto assentiendum, qui cùm sui dilapidarint, vix aliorum curam commodè gerent. Nemini enim res aliena quàm sua debet esse charior aut commendatior. Quomodo enim fieri potest, κακῶς κερχόμενοι ἀνδρα τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιστὸν ἐν ἀλλοτρίοις. Id explicat Socrates apud Xenophontem lib. 3. ἀπομνημ. nempe colloquio cum Glaucone. Refert Plutarch. ἐν γαμικ. παραγέλ.

Qua ratione Timarchum impudicitie & prodigalitatè accusauit Aeschines, non tam vt hominem probro afficeret, quàm ne deinceps ad populum concionaretur. Qui enim rem familiarem adeo malè administrasset, indignus videbatur cui publica crederentur. Præclare Tiberij factum memoratur à Corn. Tacito: qui vt honestam innocentium paupertatem leuauit: ita prodigos, & ob flagitia egentes Vibi dium Varonem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Syllam, Vitellium, mouit senatu, aut spontè cedere passus est. Gorgia oratore publicè aliquando dicente, vt concordiam suaderet, Melanthius nõ sustinuit: aiebat enim de pace eum minimè alijs verba facere debere, qui sibi, vxori & ancillæ concordiam persuadere non potuisset. Idem in Laconicis: Agis Archidam filius ei minime Duci fidem habendam dicebat, neq; credendum iuuenum exercitum, qui suam ipsius patriã miserè prodidisset. Id dicebat Ephorus, qui Imperatorè quendam lubricæ hominem fidei in hostes mittebant. Egregiè Isocrates ad Demonicum: ὅταν ὑπὲρ τῆ σεαυτὲ μέλλης τινὶ συμβελεύσειαι σκοπεῖν πρότερον πῶς ὑπὲρ τῆ αὐτῆ δυνάστεαι, ὃ γὰρ κακῶς διανοθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, ἐδέποτε κακῶς βελεύεται ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων. Cum quid de te ipso consilium ab aliquo es capturus, aduerte prius quomodo i suo ipse se negotio gesserit: nam qui perperam suas res administrauerit, vix est vt quidquam rectè consulat in alienis. Idem ad Nicoclem, sub finem

IV.
Fides non
habenda
ei qui fid
violari

nem: δῦλον ὡς ὁ μηδὲν ἂν αὐτῷ χρήσι-
 μος, ἔδ' ἐν ἄλλοις φρόνιμον ποιήσειεν. Cer-
 tum est, quòd qui sibi nihil utile prospiciat,
 neq; in alienis prudentem fore.

Temeritas.

EMBLEMA LV.

IN praeceps rapitur, frustra quoque tendit habenas
 Auriga, effrangi quem vehit oris equus.
 Haud facile huic credas, ratio quem nulla gubernat,
 Et temerè proprio ducitur arbitrio.

COMMENTARI.

I. **A**URIGA currui insidens ab equis
 cursu citato properantibus per sale-
 bras & deuia rapitur in praeceps, frustra re-
 tractis & directis habenis.

II. **L**O CUS est Platonis in Phaedro de duo-
 bus equis, bono & malo, & eorum auriga
 ratione: quòd M. Tullius alluisse visus est
 2. de Republ. Ut auriga indoctus cur-
 ru trahitur, operitur, eliditur, laniatur.

Quem locum observavit Heraclides Pon-
 ticus libro de allegoriis Homericis. Lo-
 cus hic, ut apparet, è Maximi Tyrii ser-
 mone 55. tractus est. Neque verò gra-
 uabor locum integrum sublegere: Τῶ-
 τον δὲ τῆς ἀνδραπίνης ἐνδείας πρὸς τὸ
 θεῖον ἐξεῦρε θεὸς τρόπον, ἐπιδείξας τὴν
 ψυχὴν γινῶ σῶματι, ὡς ἰνίοχον ἄρμα-
 τι, καὶ παραδὲς τὰς ἰνίας τῷ ἰνίοχῳ

ἐξήκε θεῖν, ἔχουσαν μὲν παρ' αὐτῆ ῥωμῆν τεχνῆς, ἔχουσαν δὲ καὶ ἀτεχνῆς ἐξοσίαν ἢ δὲ, ἐπειδὴν ἐπιβῆ ἀρμάτων, καὶ λάβηται τῶν ἡνιῶν, ἢ μὲν εὐδαίμων καὶ μακαρία ψυχὴ καὶ μεμνημένη τοῦ ἐπὶ τὸ ἄχημα ταύτην ἐμβιβασαμένη θεοῦ καὶ ἡνιογῆν προσάξαντος, ἔχεται τῶν ἡνιῶν, καὶ ἄρχει τὰ ἄρματα, καὶ κολάζει τὰς τῶν ἵππων ὀρμὰς· οἳ δ' εἰσιν ἀτεχνῶς παντοδαποὶ, ἄλλος ἄλλα γὰρ θεῖν διαρρημένοι, ὁ μὲν αὐτῶν, ἀκόλαστος καὶ ἀδησάγος καὶ ὑβριστὴς, ὁ δὲ, θυμώδης καὶ ἰπτικὸς καὶ ἐμπληκτός, ὁ δὲ, καθῆς καὶ ἐκκελευμένος, ὁ δὲ ἀνελεύθερος καὶ σρικράθρων καὶ ταπεινός. ἔτος ἄρμα ἐσασιασμένον ταράττει τὸν ἡνιοχόν. κατὰ γὰρ μὲν κρατῆσιν αὐτῆ, κατὰ τὴν τῆ δύνασευόντος ἵππου ῥύμην ἄξων φέρεται, νῦν μὲν τῷ ἀκολάσῳ ἵππῳ πᾶν τὸ ἄρμα συμπερόμενον αὐτῷ ἡνιοχῷ ἐπι ὑβρεῖς καὶ παροινίας καὶ λαγνείας καὶ ἄλλας ἔτι ἐλικρινεῖς ἡδονάς, νῦν δὲ τῷ θυμικῷ ἐπὶ κακότητι παντοδαπῆς. Quæ Latinè ira sonant; Verùm hic unus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana conditio minorem se esse diuina fateretur, propterea scilicet quòd animum terrestri corpori, tanquam aurigam imposuit currui, cuius & habenarum sustineridarum & incitandi vim esset habiturus. Huic enim auriga simul auriganadi artem, viresq; tradidit; simul etiam liberum abutenda artis arbitrium dedit, qui postquam inscenderit currum, & habenas acceperit, siquidem felix beatusq; animus sit, memoriãq; habeat se iussu Dei sublatum esse in currum, validèque aurigationem regere debere, nimirum habenas moderatur, regitq; currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuersum appetunt cursum, temereque huc atq; illuc rapiunt currum, hic ad petulantiam, ingluuiã ac contumeliam, ille ad temeritatem atq; ferociam, alius verò tarditatem, mollitiẽ, seruitutem, fatuitatem, atq; humilitatem sectatur, cuiusmodi seditionibus distractus currus, aurigam conturbat, & si viserit eũ prapozentis equi vis, fertur currus pro libidine victoris. Quo fit, ut victrice interdum petulantia, unã currus & auriga ad contumelias, conuicia, impuritates, atque alias nefarias, minimèque sinceras voluptates; interdum verò dominante iracundia, in multas variasq; calamitates uterque ferantur in preceps. Huc etiam referam com-

modè illud D. Cypriani, ex lib. De disciplina ait, Stimulos carnis; Coerceat animum, Cypriani locus. Accepit hanc enim potestatem, ut illi ad imperium eius membra seruirent. Et quasi legitimus ac perfectus auriga ultra concessas corporis metas extollescentes se carnis impetus, celestium præceptorum habenis reflectat, ne ultra terminos suos curus iste corporis raptus in periculum suũ secum & ipsum rapiat aurigam, &c.

IN præceptis rapitur frustra &c.] Alludit ad illud Virgilianum,

— Frustra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, neq; audit currus habenas.

Et ad proverb. De curru delapsus. Citatus ex Platone locus est in Phædro, qui explicatur commodissimè à Plutarcho, Quaestionum Platonicarum 8. quòd pertinet Ciceronis hoc è 3. Tuscul. Existit è potestate dicimus eos, qui effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia. Qui igitur existit è potestate dicitur, idè dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnũ totius animi à natura tributum est; hinc composites & impores, qui animum habent, vel nõ habent in sua potestate.

Auriga.] Auriga non dicitur ab auro, sed ab aureis; sunt enim aureæ lora siue freni, qui equis ad aures alligantur; sicut oreæ, quibus ora coercentur.

Effrangi quem vehit oris.] Manifesta allusio ad peremiam, Os infrane. id est, ἀχαλινὲς σέματος ἵππος.

Ratio quem nulla gubernat] vide proverbium, Exitij nulla ratio, ὁλέθρου ἐδέξιν λόγος. cui affine illud Quintilianii, Scelera non habent consilium.

SIGNIFICATVR, nihil ei committendum esse, qui in proprios affectus nullum sibi sumit imperium, sed temerè huc atq; illuc concitatus fertur, non aliter quàm equus, quem nulli freni, nullæque habenæ continent. Similitudinem hanc mutatus est ex Platone, qui animum nostrũ cum auriga, corpus verò & eiusdem perturbationes cum equis comparabat. Iuxta quod ab Hieronymo etiam dictum est, sensus corporum quasi equos esse sine ratione currètes, animam verò in aurigæ modum frenam currentium retinere. Maximè enim est efficiendum, ut appetitus rationi obediãt, eamq; neq; præcurrant, nec propter teme-

Cypriani locus.

III.

Auriga

IV.
Cui
creded

temeritatem, nec propter pigritiam aut ignavianiam deserant, sintq; tranquillii, atque omni perturbatione careant, vt docet M. Tullius. Nam quod asinus facit, quod sus, & canis, hoc homo qui affectibus obtemperat, rationi enim subducit clauum, & committit furioso ac stolido, vt leges nullas accipit, nullas dicit. Bestiam vis insita trahit & obiecti amor, moderari nescit vel cohibere, imperium enim est & necessitas in ipsa, non voluntas nec electio. Felem vide cum obijcitur musculus, per medios fures inuolat & rapit. Similis impetus in illo, qui sensus sequitur, & quod iubent eligit. Preposterus ordo, si dominij ius seruus occupet, excussa disciplina; si imperat cui parendum; si præsens inferior, subit maior. Vbi sic, ibi præsens noxa & excidij metus, labascit regnum & inclinat ad euerisionem. Arcem struxit manus diuina, dum conderet hominem, imò non arcem, sed mūdum quasi quendam contractorem, & ambitu minori cōpactum, vbi sicut in amplo hoc & spaciofo, iura etiam diuisit & ordines, vt caput esset & rector vnus, velut Monarcha regni, subditi ceteri. Apex hic celsitudinis & ius sceptri rationi cessit: fors deterior, quibus sub præcordia stationes diuisæ, affectibus suppositis, qui cum belluis naturæ ductum participant, & præsentia rerum tanguntur, & gustant, nisi dirigat virtus prædominans, & habenas iniiciat: si laxentur, ruunt vt torrens egressus metas, & ferociunt vt aper aut pardus, quos occultus amor stimulat. Spectant huc illa ex Tulliana schola petita, 2. Tusculan. disputatione. Reliquum est, vt tute tibi imperes: quanquam hoc nescio quomodo dicatur, quasi duo simus, vt alter imperet, alter pareat: non inscitè tamen dicitur, est enim animus in partes distributus dnas, quarum altera rationis est particeps, alte

raexpers. Cùm ergo præcipitur, vt nobismetipsis imperemus, hoc præcipitur, vt ratio cocreat temeritatem. Philon Iudæus lib. 1. de vita Moÿs sic ait: In v. iuersum dabat operam, vt ad primos impetus animi resisteret, quasi contumacem equum obleruas: nimirum ne inuito auriga ratio ne cursum plus satis accelerantes confunderent, perturbarentq; omnia. Hæ sunt enim bonorum & malorum origines: bonorum, si ratio teneat imperium: contrarium, si affectus dediscant obedientiam. Seneca item ad hunc modum: Quid prodest equum regere, & cursum eius freno temperare, & affectibus efferatissimis abstrahi? Fortasse id non malè conuertas ad iuuenilis impetus, consilij ac iudicij expertes, quibus nihil credendum facillè, quòd sit ea ætas lubrica certè, & præceps, & que nisi maturè refrèneatur, tristem exitum sensura sit. Argutè Dion Chrysostomus: χαλεπὸν ἢ νεότης, καὶ ἐνρίπιστον, καὶ σφοδρτέρη δέεται χαλινῶ. Et Aristot. Moralibus ad Nicomachum: χαλεπὸν καταμαντέυεσθαι περὶ νέων, ἀσίχαστος γὰρ ἢ ἡλικία, καὶ πολλὰς ἔχουσα μεταβολὰς ἄλλοτ' ἐπὶ ἄλλο φερομένη: Elegans est descriptio adolescentis apud Horatium epist. ad Pisones:

*Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.
Vsilium tardus pronusq; prodigus aru,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere
pernix.*

Quid pluribus opus? Tria sibi videri difficilia dixit sapiens Hebræus, viam auiculæ in aere medio volitantis: viam colubri in media planitie oberrantis: viam nauis in æquore medio, sed omnium difficillimū, viam adolescentis in ipso ætatis feruore luxuriantis. Sed me reprimo, ne metas exceedam lectionis compositz ac moderatz.

Philō de Moÿs.

Iuuenilis impetus.

Homo obtemperās affectioni us.

ius Ci-tonu.

In temerarios.

EMBLEMA LVI.

ASPICIS aurigam currus Phaethonta paterni,
 Igniuomos ausum flectere Solis equos:
 Maxima qui postquam terris incendia sparsit,
 Est temerè in fesso lapsus ab axe miser.
 Sic plerique rotis fortuna ad sidera Reges
 Euecti, ambitio quos iuuenilis agit;
 Post magnam humani generis clademq; suamq;
 Cunctorum pœnas denique dant scelorum.

COMMENTARI I.

- I. **S**OL radiatus curru suo aureo quatuor
 Sequis (licet hoc loco duo tantum sint
 conspicui) vehitur, qui dum consternati
 & ferocientes videntur, iuuenem aurigam
 suum è curru relictis habenis dant præci-
 pitem.
- II. **PHAETHON** filius Solis & Clyme-
 nes Nymphæ, iuuenis maximè temera-
 rius, qui arroganter ac importunè à patre
 efflagitans, ut currum & equos, quibus Sol
 vehitur, die vno gubernare permitteretur:
 impetrauit, sed oneri difficillimo impar.
 Equi enim ignoto vectore perterriti, in par-
 tem contrariam inclinauerunt, quos ipse
 extra
- Fabula
Phaethi-
tus.*

extrâ viam currentes retinere amplius nō potuit; inde magnum in terris incendium exortum, adeoq; vt vniuersus confligaret mundus; & Iupiter ipse cælo timens illum fulminis ictu decurrū præcipitauerit, & in Padum deiecerit, vbi fuit submersus. Hinc Ouid. lib. 1. Tristium:

Vitaret cælum Phaethon, si vinceret, et quos Optauit stultè tangere nollet equos.

Totam autem Phaethontis fabulam, & præcipitem eius casum describit latè Ouidius à fine 1. Metamorph. per magnam partem 2. Cicero quoq; 3. Offic. sic de Phaethonte meminit: Ac ne illa quidem promissâ seruanda sunt, quæ non nisi ijs ipsis vtilia, qui bus illa promiserit. Sol Phaethonti filio (vt redeamus ad fabulas) facturum se esse dixit, quidquid optasset: optauit, vt in currum patris tolleretur. Sublatus est, atq; is antequam constitit, ictu fulminis deflagrauit. Quanto melius fuerat, in hoc promissum patris non esse seruatum? Plinius Natur. histor. lib. 37. c. 2. Phaethontis, inquit, fulmine icti sorores fletu mutatas in arbores populos, lacrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus, vt plurimi Poetæ Græci dixerunt. Sed paulò inferius subdit: Phaethontem in Aethiopia Ammonis obiisse Theophrastus asserit. &c. Vtitur exemplo Phaethontis Horatius lib. 4. Carm. ad Phyllidem amicam, qui illam monet, ne altiora se petat, sic:

Terret ambustus Phaethon auaras Spes, & exemplum graue præbet ales. Pegasus, terrenum equitem grauatius Bellerophontem.

Semper vt te digna sequara: & ultra Quam licet, sperare, nefas putando, Disparem vires.

Placet huc assignere cuiusdam anonymi carmen non illepidum de Phaethonte:

Ausus in aternos inuenis cōscendere currus, Igneaq; audact sumero lora manu, Oblitus pariterq; sui, metaq; paterna.

Quos mundo sparsit ignibus ipse perie. Et illud breuius eodem spectat:

Lucifero puer inuectus temerarius axe Concidit, & secum perdidit orbis opes.

Hæc dicta meminimus in fatuos & socordes principes, qui cum nimia animorum impotentia terræ cæloq; minari non dubitent, semetipsum in præcipitium non raro coniiciunt. Et de Gallicis motibus quod se

quitur, frequenter à studiosis recitatur: *Si Phaethonte vno bona pars ambusta cadente.*

Orbis, & insolitus terra perusta rogis; Nil mirū infelix si iam cadat impete vasto Gallia, qua fatuos tot Phaethōtas habet. De Phaethonte vide plura apud Plutarchum, De sera numinis vindictâ, Lucianū in Dialogis Deorum, Icones Philostrati, tit. Phaethon. Natal. Comit. Mythol. lib. 6. cap. 1.

ASPICIS aurigam currus &c.] Aludrit ad Epitaphium Phaethontis, quod Ouidius loco citato ponit:

Hic situs est Phaethon, currus auriga paterni;

Quem si non tenuit, magnus tamen excidit ausus.

Igniuomos Solus equos] Sol à quatuor equis trahebatur, quorum nomina referuntur ab Ouidio lib. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyros, Eous, & Aethon Solus equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auas

Flammiferus implent.

Quamuis Homerus 4. Odyss. duos tantū Solis equos enumeret, Lampum scilicet, & Phaethontem: quibus alij addunt Erythræum & Actæonem. Hi quatuor equi Solis igneam naturam indicant: Phlegon, à φλέγω, quod est inflammo: Pyros, quasi ignitus, ἀπό τῆ πυρός: Eous, ab ἠώς, aurora: Aethon, quasi ardens: Sūt qui his equis quatuor horas iuxta Solis exortum apparentes intelligi velint, vnde est illud:

Hac iubet, hac splendet, dein hac calet, illa tepebit.

Malim ego à studiosis legi diligenter quæ de ijs Solis equis habet Ouidius loco iam citato.

Maxima qui postquam] vbi permultos motus concitauit, flamma & incendio terram depopulatus est.

Est temere in se] de plastro decidit, quod ausu temerario inscenderat.

Lapsus ab axe] Synecdoche, pars pro toto.

Sic pleriq; rotu &c.] Similitudinis ἀπόδοσις. nam noui quidam principes ad regni vel principatus fastigium euecti aura quadam fortunæ blandiæntis, non ex virtutum meritis. Fortunæ rota, cui insidet, tributa est, propter varietatem & inconstantiam. Galenus ἐν προτροπικῆ ἐπὶ τὰς τέχνας, ἐπιβλή.

III.

Solus equi.

Fortuna cur rosa insidet.

Quid per haethon m.

egregiè fortunam eiusq; inconstantiam de
puxit .

Ambitio quos iuuenilis agit] iuueniliter
exultantes, vt de Hannibale Cato maior .
Pignorius hæc de Galeacio Sfortia Duce
Mediolanenti dicta esse censet , qui natus
annos tres supra triginta, ab Andrea Lam-
poniano , Hieronymo Olgiato, & alijs in
æde D. Stephani cæsus est . Lamponianum
autè celebravit elegantissimis versibus Ma-
rullus lib 3. carm. Et de Galeacio Bossus
epist. 5. scripta ad Lodouicum Sfortiam :
Quod tuo fratri Galeaz facile contigisset,
ni generosum quidem animum ad sæuitiã,
intolerabilemque libidinem conuertisset,
&c. Extat exemplum longè pulcherrimũ
apud Ammianum, historiarum lib. 26. de
Cilice quodam Procopio, qui vana quadã
motus ambitione desciuit ab Imperatore
Valentiniano: imò verò imperium merca-
tus, imperator que appellatus leui pauco-
rum subito illeætorum precio, deinde tum-
multuarijs suæclamationibus plebis, mul-
tos ad suam factionem concitauit, pluri-
mas strages edidit. Sed tandem victus post
scædam suorum defectionem, captusq; Im-
peratori offertur reticens atq; defixus: sta-
timque abscissa ceruice discordiarum ci-
uillium gliscentes turbines sepeliuit, ad ve-
teris Perpenne exemplum, qui post Serto-
rium inter epulas obruncatum domina-
tione paulisper potitus, è frutetis, sub qui-
bus latebat, extractus, oblatuq; l'õpeio,
eius iussu est interfectus. Subit & illud An-
tigonis regis, qui cum audiisset filium in
extraordinario conspectu ab hostibus inter-
fectum esse, nil aliud dixit quàm, Serò ni-
mis interiisti, mi fili, qui tam temerè in ho-
stes te conieceris, neq; tuæ salutis, nec meo-
rum monitorum memor . Sensit vir pru-
dentissimus, eum meritò perire , qui nec
suæ salutis, nec bonorum virorum moni-
torum memor, temerè in periculum se
coniecit .

Post magnam humani generis &c.] Post
ingentem populorum stragem, & faculta-
tum longè maximum dispendium tãdem
pœnas sui furoris & amentie lunt. Seue-
ca epist. 95. Multi inueniuntur, qui ignem
inferant vrbibus, qui inexpugnabilia sacu-
lis, & per aliquot ætates tuta prosternant,
qui æquum arcibus aggerem attollant, &
muros in miram altitudinem adductos a-
rietibus ac machinis quatunt. Multi sunt

qui ante se agant agmina, & tergis hostium
graues insistent, & ad mare magnum perfulsi
cæde gentium veniant. Sed hi quoque vt
vincerent hostem, cupiditate victi sunt. Ne-
mo illis venientibus resistit, sed nec ipsi am-
bitioni crudelitatiq; resistenterant. Tunc cũ
alios agere visi sunt, agebantur. Agebat in-
felicem Alexandrum furor aliena dena-
standi, & ad ignota mittebat . Nec Cneo-
quidem Pompeio extrema inire bella, aut
domestica virtus, aut ratio suadebat, sed in
sanus amor falsæ magnitudinis, modò in
Hispaniam & arma Sertoriana, modò ad
colligendos piratas ac maria pacanda vade-
bat. Hæc prætebantur causæ ad continuã
dam potentiam. Quid C. Cæsarem in sua
sata priuata pariter ac publica immisit ?
gloria & ambitio, & nullus supra cæteros
eminenti modus . Quidni C. Marium se-
mel consulẽm (vnum enim consulatum ac-
cepit, cæteros rapuit) cum Teutonicos
Cimbrosque concideret, cum Iugurtham
per Africæ deserta sequeretur, tot pericu-
la putas appetisse virtutis instinctu ? Ma-
rius exercitum, Marium ducebat ambitio.
Ideoq; cum multis fuerunt mali, pestife-
ram illam vim, qua plerisque nocuerunt,
ipsi quoque senserunt . Et hæc quidem
Seneca .

PHÆTHONIS casus hic tradu-
citur in Principes quosdam Ducesq; iuue-
niliter exultantes, qui magno suo suorum-
que malo cuncta sursum & deorsum ver-
tunt: cumque quod volunt, omne sibi lice-
re putent, non mirum est, si intolerabilem
malorum lexandrum secum aduehant . Nihil
enim aliud asferre potest tam cæca præ-
cepsque temeritas, quàm certissimum po-
puli discrimen, & interdum exitiũ. Quod
si illi quandoq; respiscant (quod ferè non
fit, nisi accepto damno, eoq; grauissimo) id
sanè contingit, postquam vulgus decidit in
grauem fortunarum omnium iacturam,
vt spei nihil reliqui habeat: ferè sit enim,
vt Principes illi fatui & excordes, eo quod
habeant in alios imperij ac potentie, pro
sua libidine miserimè abutantur, & quasi
prodigant in Reip. detrimentum. Vitio dat-
ur Agamemnoni, quod ambitiosus magis
quàm cordatus fuerit, qui pro vna Hele-
na tot tantosq; homines ad necem postula-
rit, suosq; ad eandem belli aleam prouoca-
rit. Rectè Flaccus :

*Fabula qua Paridus pp narratur amorem
Gracia*

*Galea-
cius Sfor-
tia.*

*Misferri-
mus Pro-
copij Cili-
cis casus .*

*Antigo-
nus Rex .*

*Misera
principũ
quorun-
dam am-
bitioforũ
fortuna .*

*Alexan-
der.*

Põpeius .

Cæsar .

Marius .

IV.

*Stulsi
Princi-
pes .*

*Gracia Barbaria lento collisa duello,
Stultorū regum & populorū continet astus.*
Non est ambiguum, quin securius æuum
traduxissent, & gloriam credo meliorem
fuisſent consecuti nobilissimi Imperato-
res, Cytus, Xerxes, & Alexander, si suis
contenti finibus, maluisſent regna propria
tutari & administrare, quàm armorum a-
lea plus quàm par eſſet, alienis inhiare. I-
tidè & innumerabiles alij, quorum effera-
tor ambitio, reguandiq; cupiditas, & ſuū
& populi interitum acceſſit. Quid enim,
vt cæteros taceam, aliud fecit Alexander,
quanquam præclaris naturæ & doctrinæ
ſubornatus muneribus, quàm vt graſſato-
rum princeps orbem circumcuſſaret, ſibi
ſuisq; labores & moleſtias innumerabiles
crearet, nullumq; quietis & otii finem pro-
poneret? Huius inſatiabilem victoriarum
ſitum nullus vel proſperitum ſucceſſus
quam reſtinguere potuit: nullus honos,
quamquam magnus, eius ambitionem ſe-
dauit. Itaq; non contentus ampliffimo im-
perio Perſico, impetum fecit in Scythas, in
Bactrianos, in Indos, vltra etiam progreſ-
ſurus ſi per copias ſuas licuiſſet, aut niſi
morte violenta repreſſus eſſet. Quid de
Pompeio? quanta virtute & experientia vi-
ro? quàm magni à ſuis habito? nec enim
vna cauſa fuit cur à Romanis, aliisq; gen-
tibus maximo in honore eſſet. Eum tamen
miſerè occæcavit, tandemq; perdidit inſa-
na ambitio, nec ſe modò, ſed & patriam &
Remp. quam defendere ſe iactabat, oppreſ-
ſit & ſuneſtè dilaceravit. Totus enim in
aucupanda gloria, in cuius communicatio-
nem admitti neminem ſuſtinebat, dum
Spartacum perdẽmuit, dum Lucullo eri-
pit victorias Ponticas & Armeniacas, dum
Metello honorem de piratis ſuffuratur,
vauſq; omnibus excellere, omniumq; glo-
riam obſcurare cogitat, alienauit à ſe opti-
morum quorumcunq; animos. Ergo dum
potentiam ſuam putat egregiè ſultam C.
Cæſaris affinitate, quem ſibi adiunxerat ad
ſuas vires firmandas, ab eodem fuit oppreſ-
ſus Et hos quidem ſuæ ciuitatis Phaethon-
ras rectè dicimus, quales nimium multos
ſuperiorum patrum & noſtra vidit ætas. Con-
ſtantiuus Manafſes, Annal. de Michaelo Im-
peratore huic in modū ferè ſcribit: (quia
enim Græca non ſuppertunt, Latinam ver-
ſionem huic conferre non verebor) vbi Mi-
chaclus maturam ad ætatem peruenit, iã-

que ſolus amplitudinem negotiorum Im-
perij procurare cœpit, reapte verum illud
probauit eſſe quod eſt in fabulis. Quippè
mox vt alter quidam iuuenis Phaethon,
curru conſenſo, totum Romanorum im-
perium perdidit, & ipſe de auito patrioq;
regno, veluti quodam curru, eſt deturba-
tus & excuſſus, non pronus tantum cadēs,
ſed etiam deorſum lædens. Quippè luxu-
rioſæ humidæq; vitæ ſe deditit, velut al-
ter Nero, immodeſtus in vino, animo effe-
minato, impudicus, temulentus, omne
pecuniam in colluſores exhauriens, qui e-
rant ſcuræ impuri, curruum agitatores,
mimi, primo ſtatim diluculo temulentia
dediti, delicias ciborum & ſuauium obſo-
niorum auidè quærentes, totos dies apud
inuerecundas mulieres exigentes, potores,
ludrones, libidinum flammis furentes: qua-
lis ſcilicet olim erat ille Sardanapalus, rex
Niniuitarum, &c. Quod dum meditor, vl-
trò ſeſe offert Caroli vltimi Burgundiæ
Ducis fatum deploratiſſimum, qui pro-
pter virtutem bellicam, & ditionem am-
pliſſimam, inter Principes fortunatiſſimos
haberi potuiſſet, ſi vim ingenij, qua polle-
bat, & magnitudinem animi, qua ſe terri-
bilem & formidabilem oſtenderat, ad ſua
potius aſſeneranda, aut etiam augenda,
quàm ad extera expugnanda conuertiffet;
nec ſanè tam infelicem mortem obiſſet.
Huc refer Adagium, *Aut Regem, aut fa-
tuum naſci oportere. & Habenas ignarus
non tractet.* Fabulam hanc alij aliò trans-
ferunt, nimirum ad inſignem quandam
conflagrationem, vt Plato in Timæo, cui
Lucretius lib. 5. ſubſcribit. Ficinus, & ali-
quot alij, tradunt fuiſſe Cometam vaſtum
natura ſolare, qui tandem diſſolutus, in-
tolerabiles æſtus concitauerit. Sed hæc præ-
ter rem. Si ad mores referre malis, appone
re huic poteſ exemplum Flaminiꝝ Conſu-
lis, cuius temeritas inſigne detrimentum
ſuæ Reipubl. attulit. Valer. Max. 1. cap. 6.
Cæterum nolim hoc loco prætermitti,
Phaethontem hic ſcitè ab Alciato compa-
rari cum ambitioſis & improuidis princi-
pibus (quod etiam facit Dio. Chryſoſto-
mus Oratione 1. de regno) vt tacitè allu-
deret, meo quidem iudicio, ad Tiberij de
Caligula dictum. Quod enim ſagaciſſi-
mus ſenex Tiberius naturam adoleſcentis
Caiꝝ Caligulæ ſeuam atq; proboſam non
poterat inhibere, aliquoties prædicabat exi-

*Carolus
dux Bur-
gundio-
num.*

*Cū Phaethonte
Principes
ambitioſi
comparā-
tur.*

*Alexādrī
ambitio.*

Pompeij.

*Michael
mpator.*

tio suo, omniumque Caium vinere: & se Romano, Phaethontem orbi terrarum e-
natricem (serpentis id genus est) populo ducare.

Furor & rabies.

EMBLEMA LVII.

OR A gerit clypeus rabiosi picta leonis,
Et scriptum in summo margine carmen habet:
Hic hominum est terror, cuius possessor Atrida:
Talia magnanimus signa Agamemno tulit.

COMMENTARI I.

I. **A** G A M E M N O N habitu militari, regia corona ornatus appingitur, qui dextra strictum gladium, sinistra clypeum gestat; in clypei vero medio seu umbone leo depingitur, & in margine nomen A G A M E M N O N conspicitur. Et quia Agamemnon in decenniali illo Troiano bello summus militæ dux erat, propterea

hinc Græcorum castra, illinc Troia incendio conflagrans ei attribuitur.

Ex Pausania l. b. γ. qui primus ἐλιακῶν, cuius hæc sunt verba: Timor Agamemnonis scuto insidet, habes caput leonis cum hoc carmine:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων ἀγαμέμνων.

Hic timor est hominum, sed eum gestans Agamemnon.

vel aliter :

Terror hic est hominum, quiq; hunc gerit, est Agamemnon.

Talem enim clypeum habuit Agamemnon cum leone depicto ad terrorem aliis incutiendum: qui in Olympiæ sano per aliquot tempora pependit. Homerus Iliad. 11. paulo aliter arma Agamemnonis depinxit, cuius verba Sanctius sic Latina fecit :

Accipit ingentem clypeum, pulchrumq; superbumq;

Orbis hic decies circumdabat aureus orbis, Bisq; decem in gyru radiabant ultima bullis, Atq; media infixus clausus, atq; are rigeabant.

In medio horribilis surgebat Gorgone sua; Umblicus durus, circum terrorq; timorq;

Desuper huic inerat calata argentea lora, Cœruleus quæ terga draco maculosa trahebat.

Ipse triceps terræ tollebat in astra coronâ.

ORA gerit clypeus] Leo quidem profigno roboris & vigilantia apud Aegyptios habebatur, sic & ad terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consterneret, asfumebatur, testis est Pierius in Leone. Otus Apollo sic inquit: Terrorem significantes, leonis caput pingunt: quoniam hoc fortissimum animal omnibus aspicientibus timorem incutit.

Et scriptum in summo] Id vno nomine dicitur ἐπίγραμμα, vulgo Gallico Escreiteau.

Hic hominum est terror] Inscriptio clypei: οὗτος φόβος ἐστὶ βροτῶν.

Cuius possessor Atrida] id est, Agamemnon. Atreus Tantali filius fuit, pater Agamemnonis & Menelai, qui inde Atridae dicuntur. Horatius :

— Nestor componere lites

Inter Pelidem festinat, & inter Atridem.

Talia signa] huiusmodi symbolum.

Magnanimus Agamemno] Agamemnon filius Atrei & Aepes, de quo multa Homerus. Nam rex fuit Mycenarum, & rex regum in expeditione Troiana; sic dicitur ab ἀγαν, id est, valde, & μέμνω, maneo, duro, quasi diu duret in bello; aut qui in operanda virtute sit indefessus. Paulò tamen aliter derivat Sócrates apud Platonem in Cratylo, quamquam ratio etymologia eodem tendat. Etymologia verò hæc est, ἀγασθὸς κατὰ τὸ ἐπιμονήν. Est autem

hic loco terminatio antiqua, qua veteres utebantur, Agamemno, pro Agamemnoni; sic Telamo, pro Telamon.

QVORVNDAM Principum & Imperatorum ferocia & immanitas signis plerumque notisq; vexillaribus exprimitur, ita ut quid in animo reconditum habeant, tacitis symbolis aperte ostendant. Quid enim significat in eiusmodi stemmatis Vultures, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones, quàm rapacitatem, ferociam, internecionem, formidinem, & cetera generis eiusdè, quæ perpetuò sanguinarios Duces comitantur? Plutarchus Aristide: Hanc iusti appellationem, inquit, regum & potentum nullus est profecutus: ἀλλὰ πολιορκῆται, καὶ κερανοὶ, καὶ νικητορες, ἐνίοι δὲ ἀετοὶ καὶ ἰέρακες ἔχαρον προσαγορευόμενοι, τὴν ἀπό τῆς βίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς εἶοικε, μᾶλλον ἢ τὴν ὑπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες. sed potius dicti sunt urbium vastatores, fulmina, & domitores: alij etiam aquila & accipitres vocari maluerunt, à vi & potentia, ut apparet, magis quàm ex virtute laudem & gloriam amplectentes. Appositè ad id argumentum Lactant. lib. 1. Divinar. Institut. cap. 18. Romani non sapientiores Græcis, regiam virtutem putauerunt, ait, exercitus ducere, aliena vastare, vrbes delere, oppida excindere, liberos populos aut trucidare, aut subijcere seruituti, videlicet quò plures homines affligerint, spoliaverint, occiderint, eò se nobiliores & clariores putant: & inanem specie capti gloriæ, sceleribus suis nomen virtutis imponunt. Hæc Lactan. Nescio quis apud Tullium loquitur imperator gloriosus :

Si fas cadendo cælestes scandere sedes,

Vni mi cæli ianua aperta patet.

Cum Syllana crudelitas magna licentia sæuaret in capita civium (nam supra nouem millia occisa feruntur) percussoribus liberè per vibem vagantibus, ac cæteris metu attonitis, Q. Carulus palam ausus est dicere Syllæ: Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Subit Neronis sanguinaria crudelitas: is Vestinum consulẽ, cùm eodem die omnia munia consularia obijset, è conuiuiò repente ad mortem rapi iussit. Conuiuiæ nihil aliud quàm exitium expectabant. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro oculis

IV.

Signa ferocitatis.

Nerone crudelitas.

con.

Clypeus Agamemnonis.

III. Sym- lã terro

reus.

amemo unde tus.

consularibus. Dicitur hoc à elemento dictū, quibus portentis aliquando committitur
si cetera Neronis facinora spectes. Hei Respublica?

In eos, qui supra vires quicquā audent.

EMBLEMA LVIII.

DVM dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam cateraq; arma tenet,
Alcidem Pygmæa manus prosternere letho
Possè putat, vires non bene docta suas.
Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
Et seui implicitum pelle leonis agit.

COMMENTARII.

- I. **H**ERCULES exutijs leonis testus, claua sua armatus, monti innixus dormiens effingitur, quem nanorum turba omni genere armorum hac illac aggreditur, & dormiētem læcessit. Videtur autem hic desiderari pinus seu picea, sub qua dormientem fingit Herculem Emblemato-graphus.
- II. **EPIGRAMMA** hæc respicit ad Iud. Hesiodi ex 1. ἔργων. *ἄφρον δ' ἐκ ἐδάλοι πρὸς κρέσσονας ἀνθρώπων τιφериζειν.*

νίκης δὲ σέρεται, πρὸς τ' ἀσχεῖν ἀλγέα
πάσχει.

Insuperant, ait, esse cum potentioribus velle congedi: qui etenim ita se gerit, longè abest à victoria, & adhæc damna patitur atrocita. Emblemata autem ex Imaginibus Philostrati peticum esse, perspicuum est, cuius hæc sunt verba: Herculem in Libya dormientem, post Antæum superatum, Pygmæi inuadunt, vt Antæum vlciscerentur, cuius se fratres asserebant, non quod athletæ, aut illi pares essent, sed quod terrigenæ, & alioqui fortes. Quibus è terra exeuntibus (nam veluti formicæ terram habitant) concitatur arena, non aliena, sed propria, proprijsq; manibus culta pascuntur. Cum messis aduenit, securibus dicuntur vti in spicas, eò quod arbores eas arbitrentur. Sed ò temeritatem, Herculem dormientem se interfecuros asserunt, quem nec vigilantem formidarent. Ipse verò ex palæstra defessus dormiens in arena cubat, exanimisq; ante ipsum iacet Antæus. Pygmæorum verò manus Herculem circumfistit, vnaq; phalanx sinistram, duæ dextram inuadunt. Sagittarij & funditores pedes obfident, ingentes tibias non sine admiratione spectantes. Alij caput oppugnant, inter quos erat rex, hucq; machinas omnes impellunt, arcem veluti munitissimam expugnatur, admouent ignem conæ, oculis sacculos, naribus & ori fores, ne, cum caput captum fuerit, possit Hercules respirare. Dum hæc circa dormientem aguntur, ecce hic erigitur, tantumq; ridens adesse discernit, hostes colligit vniuersos, inq; pellem leonis congerit, ad Euristegum (vt coniecto) reportaturus. Hæc ex Philostrato. Meminit figmenti huius Politianus epistola quadam, his quidem verbis: Vincere nõ magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratum Pygmæi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit. &c. Meminit & Alcivatus noster Commentar. de quinq; pedum præscriptione.

RECREAT dum corpora somno] Idem atq; dormit. Virgil.

Placidam per membra quietem Irrigat.

Sub picea] Piceam, quintam cedri speciem esse docet Plinius lib. 16. cap. 10. Arbor est feralis, & funebri indicio ad fores poni solita. Vnde Virgilius de tumulo Miseni loquens 6. A se uidet ait:

Procumbit picea, sonat icla securibus ilex,
Clauam] Claua Herculi attribuitur pro armis proprijs. Vnde illud: Hercules armata est in uicta dextera claua. Et alibi:

Num regit Alcides nodosa robora claua?
Vide Prouerbum, Clauam extorquere Herculi.

Alciden] Herculem, sic vel ab Alcæo auo, Amphitryonis & Perseus patre; vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine dictum volunt.

Pygmæa manus] Pumilionum & nanorum multitudo. Vocantur à Philostrato οἱ πύγχεις πειδίαι. q. d. cubitales pueri. Eustathius & D. Augustinus de ciuit. Dei 16. cap. 8. Nanos aiunt Pygmæos appellatos à πυγῶν, vel πηγῶς, quod cubitum significat: vel πηγῶς breuis. Itaq; πυγμαῖος, quasi πηχυαῖος. Hi per cauillum homines trispithami vocantur. Tales autem hominunciones extremas Aegypti partes inhabitant, agricolationi dediti, subinde cum gruibus bella gerunt, ab ijsq; sepe vincuntur; quod innuit Homerus 3. Iliados:

Ac veluti sonitus ingentes athere ab alto
Ingeminant tristes imbres hyemèq; perosa,
Lata grues cani repetentes littora Ponti,
Pygmæa bellum genti crudele minantes.
Pomponius Mela lib. 3. cap. 9. loquens de sinu Arabico: Fuere, inquit, interius Pygmæi, minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Solinus in Thracia ponit Pygmæos, in vrbe Gerania, vnde fugatos à gruibus ait Plinius lib. 4. cap. 11. De his ortum Prouerbum, Pygmao breuior. Mantuan.

Inter Pygmaos non pudet esse breuem.
Quidius de Pygmæis lib. 6. Metamorph. sic scribit:

Altera Pygmæa fatum miserabile matris
Pars habet. hæc Iuno iussit certamine victã
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.
De Pygmæis plura vide apud Plinium lib. 7. cap. 2. Aristotel. 8. de nat. anim. cap. 12. Gellium lib. 9. cap. 4. Claudianum lib. 1. in Eutropium, Iuuenal. Sat. 13. Prouerbia, Pygmaorũ acrosthinia colosso adaptare. & Communis Mercurius.

Manus] Non facitè verbis inlæreo, nisi quantum ad antiquitatis notitiam faciant liberaliorem, & ne multa, video verbum, manus, non rarò accipi pro hominum multitudine: vt apud Tull. 2. Verrina: Comites

Alcides.

Pygmæi.

Homines trispithami.

Manus, pro multitudine.

Emble-
ma ex
Philostrato
petitũ.

II.

et al.

tes illi tui delecti, manus erant tuæ: præfecti, scribæ, medici, accensi, aruspices, præcones, manus erant tuæ: ut quisq; te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliena attingebat, ita maxime manus tua putabatur: cohors tota illa tua, quæ plus mali Sicilia dedit, quam si centum cohortes fugitiuorum fuissent, tua manus sine controuersia fuit. Idem lib. 4. in eundem: Non hostium aduentu, neq; repentino prædonum impetu, sed ex domo atq; cohorte Prætoriam manum fugitiuorum instructam, armatamq; uenisse. Item eadem oratione: Ut cum perinde apud te Prætorium imperium, ac nomen esset, ad illam paruam manum extinguendam, duces te, principemq; præberent. Noster hic de reparatoribus sicariis autem:

Latronum, furumq; manus, &c.

Prosternere letho.] suffocare, elidere, tollere de medio.

Posse] quod erat ἀδύνατον.

Putat] quod erat ἀνόητον. Scipio Africanus dicere solebat, in re militari turpe verbum esse, *Non putaram.* quod aliis in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consiliis melioribus corrigere; sed quæ ferro peraguntur, ea non oportet temerè aggredi, quod hic error fere est inemendabilis.

Vires non bene docta suas] Græca phrasis, pro, non bene dimensis viribus suis, nulla ratione habita imbecillitatis suarum virium.

Excitus] Excitatus à somno. Liu. lib. 1. Hercules ad primam somno excitus.

Proterit hostem] Facile vir magnus victoriam de pusillis nanis retulit.

Et saui implicitum pelle &c.] Partem eorum contriuit ut pulices, partem recludit in pelle leonis, fortasse ut ad Euristum ferret. Leonina autem pelle dicitur vsus pro thorace Hercules post occisum in silua Nemea leonem truculentissimum, de quo Theocrit. & Diod. Siculus, & nos postea.

APOLOGVS hic admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum susci-

piendum negotium, ad quod perficiendum vires non suppetant. Rectè Pindar. Pyth. β. Χρη καὶ αὐτὸν ἀεὶ παντὸς ὄργῶν μέτρον. *Oportet quisq; sui modulum spectet.* Sic Pro-

percius: *Turpe est quòd nequeas capiti summittere pondus.*

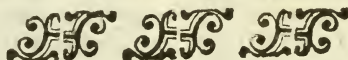
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Et Cicero 1. Officiorum. Suum quisq; noscat ingenium, ac remq; se & vitiorum, & bonorum suorum iudicem præbeat, ne scenici plus quam nos videantur habere prudentiæ: nève histrio videat in scena, quod non videat sapiens in vita. Pindarus N. 10. Καλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποις ὀμιλεῖν κρεσσόνων. id est:

Difficilis pugna est fortioribus repugnare velle.

Quod mihi declarat in Vrania Herodotus: καὶ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπερμήκης. Sed, ni fallor, conuerti fabula in eos potest, qui licet tenuis fortunæ sint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi sint præter infamiam & detrimentum. Allusio est ad prouerb. *Cum sis nanus, cede.* Quod intellexisse videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quòd loci magni Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum illud effert prouerbiali schemate, eoque eruto è Græco apologo quopiam: Frustrà, inquit, vitum circumlatrabant, immobilem occultis iniuriis, ut Pygmei, Thiodamas agræstis homo Lyndius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihil magis commotum fuisse susurronum & blateronum aulicorum conuiciis, quam Hercules ille μεγαλόσωμος καὶ μεγαλόφυρος rustici hominis contumeliosa intectatione, aut Pygmeorum insultibus exterritus fuerit. Huc refero prudens Archidami dictum, qui conspiciens filium cum Atheniensibus iuueniliter ac temere congregientem: Aut viribus, inquit, adde, aut animis adime. Docēs periculofam esse audaciam, si vires non suppetant.

IV.
Nihil præter vires suscipiendum.

Impossibile.

EMBLEMA LIX.

ABLVIS Aethiopem quid frustra? ah desine: noctis
 Illustrare nigra nemo potest tenebras.

COMMENTARI

I. **D**V o viri circa Aethiopem nudum
 sedentem iuxta fontem occupantur,
 ut eundem alter aspergendo, alter abster-
 gendo in nitorem dent, & candorem.

II. **E**x Luciani Disticho translatum, quod
 reperitur lib. 2. Epigram. Graecorum, tit.
 εις αδυνατον, sic enim habet:

Εἰς τὴν μάτην, νιπτεις δέμας ἰνδικοῦς ἰ-
 σχει τέχνης,
 ἔδυνασαι δνοφερὴν νυκτα καθυλιόσαι.

Quod sic redditum est Latinitati:

Ablus Aethiops frustra, quin desinus arte?
 Haud unquam efficies nox sit ut atra
 dies.

Emble-
 matis sct. Id autem ex apologo quodam Aesopico

manasse planum est, de quodam, qui emit
 Aethiopem, ratusque illum colorem non na-
 tura, sed praeteriti domini negligentia ac-
 cidisse, perpetuis lotionibus miserum usque;
 ad morbum diu exavit, colore nihilo quam
 antea fuerat meliore. Nativum Aethio-
 pum nigrorem ex sideris vicini vapore pu-
 tat accidere Plinius, lib. 2. cap. 78. Ouid. 2.
 Metamorph. ad fabulam retulit, ex incen-
 dioque Phaethontis accidisse, ut nigrescerent
 Aethiopes:

Sanguine tum credunt in corpora summa
 vocato,
 Aethiopum populos nigrum traxisse colore.
 Aethiopum nigritiem omnino exustioni

Aethiopes
 cur nigri

& superficiali calori, qui non in corde resideat, sed in extremis supernatet, Alexander putat ascribendam. Cui rei argumentum illud esse, populos eos quum estuosiissima incolant, timidos item esse ac effœminatos: Scythas verò, qui in gelidissima fons regio ne albos esse ac animofos. Quod ipsum etiã Gallis ferè vsu venit, quibus in corde ac iecore naturalis subsistit calor ac nidulatur, nec ad extima se magnopere promit, indicio est cutis candor. Vide Cœlium Rhodig. lib. 16. c. 15.

Galli eur
albi.

III.
Æthiops
unde di-
ctus.

Æthiops
non albe-
scit.

IV.
Mores vel
animum
mutare
difficile.

ABLVS Æthiopem] Maurũ. Æthiops autem dicitur à verbo Græco ἄθω, ardeo; & ὄψ, aspectus, qui, solis ardore torreatur. Huc pertinet proverb. Æthiopem dealbare: &, Æthiops non albescit. quòd refer & illud Nazianzeni: Πάρδαλις ἐκ ἀποτίθεται τὸ κατὰ σικτον, οὐδ' ἀθιδὼ τὸ μέλαν. hoc est, Pardus non deponit pellis maculas, neq; nigrorem Æthiops. Si quid de Æthiopibus pluribus, requiras, consule Plin. lib. 5. c. 8. & lib. 6. cap. 30.

SIGNIFICATUR hoc Schemate, ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις ὡς προήλθον τὴν ἀρχὴν. naturas manere ut suum habuere principium. Pindarus Olymp. 13. ἀμαχὸν δὲ κρύψαι τὸ σύγγενες ἦθος. Difficile est occultare morem ingenitum. Idem Aristophanes Vespis: ἀποσῆναι χαλεπὸν φύσεως ἢ ἐχέει τις αἰε. Tegere difficile est quam quis naturam habeat. Succurrit illud Ciceron. ad Q. fratrem: Hoc nũc non contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est mutare animum, & si quid est penitus institum moribus, id subito euellere. Quòd referendum Diogenis apophthegma, qui cum improbum quendam & proternum castigaret, rogatus quid faceret: Æthiopem, inquit, abstergo, vt difficulter candidum reddam. Quod in genere de his omnibus intelligi potest, quæ nulla arte, nullaque industria corrigi aut mutari queunt. Sed speciatim hoc torquebimus in ea, quæ fucata sunt & simulata, vt gloriã inanem, non vitæ meritum, sed precariò emptam, cuius omnia simulacra, vt sic dixerim, tanquam sterculi celeriter decidunt: quandoquidem simulacra quicquam non possit esse diuturnum, & ficta citò ad naturam redeunt suam. Verrè Flaccus:

Naturã expellas furca, tamen usq; resurret.
Menander:

ἢ φύσις ἀπάντων τῶν διδαγμάτων
κρατῆ.

Natura omnibus doctrinis imperat.

Vel hoc traducemus ad mores indociles, & indomitam quamdam naturam, quæ nulla vi aut arte mitescere potest, vt sunt efferrata quorundam ingenia, à quibus non possunt auelli, quæ rudibus annis primùm percepta sunt. Nam

Quo semel est imbuta recēs, seruat odorē
Testa diu.

Tamet si enim ad tempus desinere videatur in plerisq; cacothēs, multaq; prohibeant ætas, metus, & magistris; eum tamen habitum delere, nedum tollere, ferè nõ est qui possit. Adscribam huc Epigramma lepidum Anuli ex Picta Poesi:

Indocile ingenium si pergas velle docere,
Infelix operam perdas: vt si quis a sellum
In campum doceat parētem currere franco:
Qui cum quadrupedum in morem videatur
equorum

Tollere posse caput, gressus glomerare super-
bos:

Hunc tamen aut franis, aut si calcaribus
urges;

Auricula demittit iniqua mentis a sellum
In terram, et pedibus posticu calcitrat. Ergo
Desine: nam nunquam ars naturam vin-
cet, equusq;

Nunquam ex degeneri fiet generosus a sellum,
Et nunquam ex stolido cordatus fiet ab arte.
Τὸ τολμᾶν ἀδύνατον, ἀνδρὸς ἢ σοφοῦ. Co-
nari quod fieri non potest, non pertinet ad
sapientem: Helene verba sunt ad Mene-
laum apud Euripidem. Nulla sapientia

(inquit Seneca epistola vndecima) natura-
lia corporis aut animi ponuntur vitia; quic
quid infixum & ingenitum est, leuiter arte
non vincitur. Quædam nec discipulina, nec
vsus vnaquam excutit, sed natura vim suã
exercet, & illos vitij sui etiam robustissi-
mos admonet. Hæc, vt dixi, nulla sapientia
abigit, alioqui haberet rerum naturam sub
imperio sui, si omnia eraderet vitia. Quæ-
cumque attribuit conditio nascendi, & cor-
poris temperaturæ, cum multum se, diuq;
animus composuerit, hærebunt. Nihil horum
vitari potest, non magis quam accer-
firi. Isocrates inter familiares dicere solitus
est, se quidem docere decem minis: cæ-
terum qui ipsum docuisset audaciam &
vocalitatem, quæ natura illi denegarat, mer-
cedis loco daturum decem millia. Hęc au-

Vitia in
turalia
vix fac
le tolli

tem quia sunt naturæ, quæ non facile mutari potest, non artis à præceptoribus dari non possunt. Durum est ad sueta relinquere, ait ille: Hieronymus ad Heliodorum, de laude vitæ solitariæ: Corpus assuetum tunicis loriciæ onus non fert: caput operum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat campus. Nicephorus lib. 12. cap. 32. histor. ecclesiast. de Martiano episcopo Nouatiano, qui cum Iudeum initiasset, qui tamen ritus aduetos non posset abijcere dicebat Martianus, periinde fuisse ac si spinis manus imposuisset, non autem Sabbatio. Conferri potest Iuuenalis illud è Satyra 13.

Mobilis & varia est certè natura malorū:

Cum scelus admittunt, superest constantia: qui d'fas,

Quid ve nefas, eadem incipiunt sentire peractis

Criminibus, tamen, ad mores natura recurrit

Damnatos, fingi & mutari nescia: nam quis

Peccandi finem posuit sibi? quando recepit Erectum semel attrita de fronte pudorem.

Vipianus Iurisc: hanc thesin ad speciem facti singularis aptauit, l. præcipiunt, ff. de ædil. edict. mancipia, quæ rudia sunt, præsumuntur esse simpliciora, & ad ministeria multò aptiora, trita verò & veteratiora difficile est reformare.

Cuculi.

EMBLEMA LX.

RURICOLAS, agreste genus, plerique cucullos
Cur vocitent, quamnam prodita causa fuit?

S 2

Vere

Vere nouo cantat Cocyx, quo tempore vites
 Qui non absoluit, iure vocatur iners.
 Fert oua in nidos alienos, qualiter ille,
 Cui thalamum prodit vxor adulterio.

C O M M E N T A R I I.

I.

DVABVS arboribus insident duæ aues, vni cuculus in ramo; alteri curuca in nido, quæ supposita cuculi oua fouet, sua esse credens.

II.
Alciati
locus.

QUOD hoc emblemate expressit, idē nobis luculenter enarrauit ipse Alciatus lib. 7. Patreg. cap. 5. his verbis: Cuculum vocant, qui matrimonij sui incuriosus sit, quique vxorem suam mœchis permittat. Cucubitate verbum confinxerunt, quasi cuculitare. Ego cuculus peculiari cōiugio agricolas dictos apud veteres legi, qui negligentes, focordes, tardiq; essent, quod nō prius putatas vites haberent, quàm cuculus canere cœpisset. Horatius:

Magna compellans voce cucullum.

Græcè *κόκκυξ* à voce dicitur, vt à patre veteres Græcos ypsilon per u, eo more, quo nos Latini facimus, pronunciaſſe. Recentiores Grammatici Cuculos dici hos homines putant à natura auis, quæ in alienum nidum, maxiñe Hypolaidis, quam ipsi Curucam vōcant, oua sua transfert. Sed hac ratione non cuculi, sed curucæ dici debuissent; cum non ipse in alienum, sed alij in suum nidum congerant: vnde & adulterium dictum, quasi *ad alterius torū*. Hactenus Alciat. At itaq; Cuculi nomen abusuē in eos esse traductum, quorum impudicæ sunt vxores; cum ij contrā cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant, spectato nimirum auis ingenio, quæ sua in nidis alienis oua ponere solear. Latius hæc profequitur autor Adagiorum, in Prouerb. *Cuculus. & Hernios* in cāp. ubiq; citat Plinium & Hesiodum, à quibus hæc sumpta sunt. Addit insuper: Quin arbitror in conuicio cuculi, allusum ad vocem cubādi. Aristoteles lib. 6. de nat. anim. cap. 7. sic ait: Pullos cuculi nemo ait se vidisse; parit tamen, verū non in nido, quē ipse fecerit; sed interdum in nidis minorū auium, & oua, quæ aliena reperit, edit. Maximè verò nidos palumbium petit, quorum & ipsorum oua esca absumens sua relinquit. Multa quoq; de cuculo repetit

lib. 9. cap. 29. per totum. Nicolai Leonice circumferuntur problemata naturalū, in quorum 28. sic inquit: Cur cuculus in nidis alienis (vt aiunt) semper parit nidis? An quia natura duce animantium nonnulla pro sui custodia, multa callidè & prudenter facere videntur? Quamobrem rationis non omnino expertia esse bruta pleriq; philosophorum contenderunt. Timiditatis igitur suę conscius cuculus, vt pote qui à minimis quibusq; vellicetur auiculis, ita non fore tutam generi suo stirpem ratus, ni fefellerit, nullum facit nidum, sed ad alios deuolat, vbi adulterato facta nixu pro suo alienum & subdititium educat cuculum. Vide Plinium lib. 18. cap. 26. Pierium Valer. Hieroglyph. lib. 25.

RVRICOLAS &c.] Solent, inquit Porphyrio, læuia rustici (alij *lenti* legunt) circa viani arbusa vindemiantes à viatoribus cuculi appellari: tum illi pronocati, tantā verborum amaritudinem in eos effundū, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellasse. Acron hæc affert: Hoc autem ipsa re nonimus, quem admodum viatores, quos in itinere per agros conspexerint vindemiatores, conuicijs agitare gaudeant, illiq; ita responde re, vt cuculum eum appellent, quasi pigri, ignaui scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, aliter hodie res agitur, calumnijs vehementioribus obstrigitur: Viatores enim eos nunc Pulterones, nunc Cornutos, nunc alios atq; aliis conuicijs insectant. Illi contrā, sive cuius, sive magistra, siue rex ipse occentare cœperit, omne opprobrii genus regerunt, retectisq; posterioribus turpissima quæque munitantur: quamuis id impunè toto agro Campano Neapolitanoq; tempore vindemiæ licere audio, nempe ne quid libertatis Libero detrahatur.

Cuculos] Dicitur etiam cuculus, idque frequentius Martialis:

Quamuis permultos cuculus cantauerit annos.

Aliàs

Cur cuculus in nidis alienis parit oua

Cuculi qui si

Cuculi
mos.Cuculi
&c.

Aliàs cucullus significat tegumentum capitis, Iuuenal. Sat. 3.

Contentusq; illic veneto, duosq; cucullo.
Hinc Bardocucullus. Item inuolucrum chartaceum, quo in vitores & propolē pulueres & aromata cōdunt, Germanis Scharnuzel. Martial.

— Vel thuris, piperisq; cucullus.

Vere nouo cātā] vnde & pro verni temporis symbolo ponitur Cucullus, id quod imperitiæ etiam plebeculæ innotuit. Vnde illud de cuculi natura :

Frigore digredior, redeunte calore reuertor:
Desero quod peperī, hoc tamen educat altera mater.

Quid tibi vis aliud dicam? me vox mea prodit.

Sic Hesiodus :

ἦμος κόκκυξ κοκκύξει δ' ἔρως ἐν πετάλοισι:
Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare homines dicit, quia eo nuncio verum veris aduentum intelligant. Pistortherus apud Aristophanem, Anibus, vbi Cucullum Aegyptiis imperasse dicit, tam eos ait quàm Phœnices ad cantum huius auiculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere solitos: tempestiuor enim apud eos mensis, quàm in Græcia & in Italia sit. Cantus porrò coccygis, prouerbii speciem habet, de iis, qui semper eadem ingerunt: quod auis hæc eadem vocem sæpius reiteret.

Quo tempore vites, &c.] Illud est, quod Plinius ait, probro solet obici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehēdisset vitem putantes. & Horat. I. Sermon.

Tum Prænestinus falso multumq; fluenti
Expressa arbusto vegerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sup̄ viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.
Cum loco Horatiano & Pliniano coniungo illud Autouii consentaneū, in Mosella:

— Inde viator

Riparū subiecta verens, hinc nauita labēs,
Probra canunt seris cultoribus. —

Notatur iners] ignauus, otiosus, qui nihil laboris vel artis facit. Virg. eclog. 1.

Libertas, qua sera, tamen respexit inertem.

Fert oua in nidos alienos] Agriculæ, inquit Sanctius, non vocantur cuculi, propterea quod cuculi naturam imitentur, sed quod domi habeant cucullum, id est, adulterum. Quare sic ille verba explicat & or-

dinat: Cuculus fert oua in nidos alienos, qualiter ille, id est, adulter, cui uxor, scilicet aliena prodit thalamum, scilicet mariti, adulterio, id est, adulterando. Ego verò existimo, Alciatum, respexisse ad prouerbium ex Aristophane petitum, κόκκυξ, ἄλοιοι πεδ' ἰοῦδε. Coccyx, herniosi in campum. obiter taxans Aegyptios, apud quos plerique sunt execti; & hos ad agricolationem vocat. Hinc quoq; hæc vox coccy, occiditur iis maritis, quibus, dum fundi vtorū ignauos se præbent colonos, vicaria opera strenui & magis assidui cultoris succedit. Quo si estat perfacetum illud Epigramma, quod ex venerandæ vetustatis monumentis descriptum Martialis restituit Hadrian Iunius lib. 5. Animaduers. cap. 17. id Martialis esse vel Iouem lapidem iurare paratus. Id verò sic se habet:

Milo domi nō est: peregrē at Milone pfecto,
Arua vacat; uxor non minus inde parit.

Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edā:
Quo fodiat ager nō habet; uxor habet.

Thalamum prodit] coniugium, seu lectum coniugale deserit, decipit, ledit: Sic dicimus prodere coniugium, prodere fidē,

prodere officium, pro, iu reuorando non stare. Salust. in Catil. Ea sæpe ante hæc fidem prodiderat. Cicero 4. Academ. Qui itatuit omnem cruciatum perferre potius; quàm aut officium prodar, aut fidem.

Qv I D sibi velit Emblemata hoc, satis ex dictis clarum arbitror: siquidem cuculi nomen abusuè in eos traductum est, quorum impudicę sunt uxores: cum ii contra cuculi potius vocari debeant, qui uxores alienas adulterant, spectato nimirum auis ingenio, quæ sua oua in nidis alienis ponere solet. Quo etiam significato vtitur Plautus A sinuar.

At etiam cubas cuculus: surge amator, i domum.

Et paulò post ibidem:

Cano capite te cuculum uxor ex lustris domum rapit.

Hos tales Ita icæ linguę procacitas etiam Hi reos vel capros nominat, inuento non adeo nomo, vt nullam sapiat antiquitatem: erat enim caper apud veteres hieroglyphi cam eius, qui uxorem haberet adulteram. Atque insuper illud ad: gium ferebatur in spurios, si de patre quispiam quereretur, vt responderent, τῆς μητρός ὡς αἰε. Matris quippe vt capra. Nam caprarum natura in-

cuculus
eris si-
sum.

Coccus
Meygis.

us.

Aicola
u dicti
uili.

Prodere
fidem.

IV.
Cuculi g.

Hirci qui
sint, &
quare sic
dicti.

stabilis, lubrica, atque mobilis admodum est, quare hæcud in capribus à matre tantum dignosci potest. Quod verò sunt non illiterati viri, qui disterum inde sumptum putant, quod hirci suas scemellas iniri ab alio facillè patiuntur, etiam si coram spectante uerint, ut quem notat Inuenalis, cū dixit: *Doctus & ad calices vigilanti stertere naso.* aliter traditum ab Aeliano legimus (ut etiam supra retulimus) qui sentire hircos riuualitatis affectum testatur exemplo Crathis pastoris, cuius dormientis cerebrum caper cornibus in eum incitatis eliserit, propterea quod deprehensus esset ab eo cum capella, quam amabat, Veneræ copula misceri, de quo vide Cælium Rhodig lib. 25. cap. 32. (proh pudor; hircum quadrupedem à capro bipede honestate vinci.) Quod verò vulgus *Becchum* vocitet eiusmodi notæ hominem, antiquissimam esse dictionem in Græcorum habetur commentarijs. Apud historicos enim legere est, Psameticum Aegypti regem Phrygiarum antiquitatem, de qua magna inter Aegyptios & Phrygas erat contentio, in Aegyptiacis pueris humano omni consortio inhibito educatis, eo argumento deprehendisse, quòd ex suapte natura *Becch*, pronunciant, quæ vox propriè caprarum & hircorum est, eoq; vocabulo Phryges panem appellarent. Rostrum verò auium plerisq; nunc Italiæ locis *Beccho* nūcupatur, quod non nesciuit Suetonius, agens de A. Vitellio, cui Tolosæ nato cognomen in pueritia *Becco* fuerat, id explicat gallinæ rostrum. Et *Becchare*, passim pro mordendo decerpere dicitur. Quasi verò fuerint primitus homines à capris enutriti, natuq; ipsa uocem enūciare docuerit, quæ ad alimoniam magis necessaria uideretur, id honoris Phrygibus adiudicatum, ut antiquissimi omnium haberentur: quaq; ratione balantes oues, & latrantes canes nos appellamus, eadem

illi *becchos hircos* uocauerunt. Nec sufficit petulantia plebeculæ illos *becchos* appellasse, nisi eisdem probroso etiam ignominioso epitheti conuicio profcinderent, & *becchos cornutos*, seu cornigeros inligetarent, monstrosiq; cornuum signis ostensis, ipsas uoces exasperarent. Sic Andronicus Imperator Constantinopolitanus, luxu & libidine perditus uir, cornua ceruorum, quos uentus erat, insignia, & tari aliquid habentia in porticibus fori suspendebatur, specie quidem ostentandæ magnitudinis ferarum, quas cepisset, cū reueta ciuitatis mores, & uxorum, quas ipsi corruppebat, lasciuam notaret; ut prodidit Nicetas lib. 2. de Imperio Andronici Comnen. Inuenio præterea uxoris adulterio infamem *Cucurbitam* dici; nam in legibus Longobardicis *Corbita*, pro stupro vel infamia usurpatur. Hinc uerbum *Cucurbitare*, quod dicitur de uasallo, qui uxorem domini adulterat, vel saltem ad illud crimen sollicitat. Sed ne illi hominum generi, quos uinquam Sol uidit miserimo, sum acerbior, neue iam antè satis afflictis istis Boiis s-hominibus commentatione hac mea afflictionem addere uidear, his dimissis ad cuculos redeo. Scio enim nomen cuculi alio quoq; accipi sensu, ut pro inepto homine, rerumq; imperito, ut apud Lycophronem *Aiax κόκκυξ* appellatur; sicuti Meleager Glauconis filius *insulsus cuculus*, *κόκκυξ ἡλίθιος*, apud Platonem Comicum. Et nos quoque hodie stolidis & ineptis uoce *Cuccu*, insultamus: quod (ut ego quidem reor) traditum est à lusu puerili, qui à Polluce dicitur Apodidascinda, Germanis, *Guggerbergem*. ubi obstructis unius ex caterua oculis, cæteri in latebras sese abdunt, quos dum ille uestigat, ipsi subinde emissa uoce *Cuccu*, signa dant, & quærentem quasi imprudentiæ arguunt, quod proditos nequeat inuenire. Nunc ad uespertilioes.

Becchus
unde dicitur.

Becchi
cornuti
conuicio
probrosi

Cucurbita
quis
catur.

Cuculus
ineptus

Vespertilio.

EMBLEMA LXI.

ASSUMPSISSE suum volucris ex Mineide nomen,
 Socraticum auctores Charephonta ferunt.
 Fusca viro facies, & stridens vocula, tali
 Hunc hominem potuit commaculare nota.

COMMENTARII.

I. **P**INGE noctis tenebras, luce lunari
 nonnihil illustratas; in his volantem
 vespertilionem, auem omnibus notam, vel
 si manis, mutem alatum, exprime.

II. **S**UMPTVM videtur Emblemata ex Sui
 da in dictione χηρεφών. Fuit Charephon
 Atheniensis, Socratis discipulus, qui tam
 pertinaciter libris incubuisse fertur, vt lu-
 cubrationibus nocturnis extenuatus, maxi-
 mum pallorem maciemque contraxerit,
 vt vulgari loco Noctua, vel, vt alijs placet,
 Vespertilio sit vocitatus. Apud Aristopha-

nem, in macilentum & pallore confectum
 petitur dicitur proverbiale, ἐδὲν Διοί-
 σσις χηρεφόντος τῆ φύσει. Nihil natura
 differt à Charephonta. Hic est ille Chare-
 phon, vt ait Laertius in Socrate, cui Pythia
 de Socrate reddidit celebre illud oracu-
 lum: σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος εὐριπί-
 δης, ἀνδρῶν δὲ ἀπάντων Σωκράτης σο-
 φώτατος. id est: Sapiens quidem Sophocles,
 sapientior Euripides, at mortalium omnium
 sapientissimus Socrates. Philostratus in præ-
 fat. vit. Sophistarum, duos fuisse eius nomi-

nis tradit, quorum alter Buceus est cognominatus (vt *πυγίς* Græci nominant, qui sunt lucida cute, & texturæ rarioris) quod admodum pallidus esset; ille enim lucubratione nimia sanguine laborabat: isque est, qui cognomen habuit Nocturæ. Alter in iurius quidam homo fuit, impudentissime que momordit, quietiam Gorgiæ studium taxare ausus sit. Ex quorundam, qui non extant, commemorarij Albius refert in 9. variæ hist. Philetam quendam Coumuisse aded macilentum, vt occasione etiam leuissima subueriti possent: qui ne à ventis tolleretur, ferreis soleis viebatur. Id tamen figmento similis esse quis non videt ad iocandum?

Philetas.

III.
Mineidos.

VOLUCRI ex Mineide.] Id est, vespertilione. Mineides Thebanæ sorores, cum Liberi patris sacrificia in contemptum raperent, Mineræ sacrificio addictæ, ex improviso, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum sono perterritæ, telis instrumentisq; suis in vites ac hederam repente commutatis, omnique loco feris repleto, noctu fugientes, in vespertiliones transformatæ sunt. Hinc volucrem Mineidæ pro vespertilione dixit Alciatus. Quia vero typi opportunitas me huc inuitat, nihil verborum ipsum Ouidium, fabulam hæc elegantissimis versibus, 4. libro Metamorph. exprimentem adducere, sic enim ille canit:

*Finus erat dictus: & adhuc Mineia proles
Vrget opus, spernitq; Deū festumq; & fanat:
Tympana cum subito non apparētia raucis
Obstrepucere sonus, & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; ara sonant, & olent myrrhaque
crociq;*

*Resq; fide maior, capere virescere tela,
Inq; hedera faciē pendens frōdescere vestis.
Pars abis in vites, & qua modo sila fuerūt,
Palmite mutatur: de stamine pāpinus exit:
Purpura fulgorem pictus accommodat vuu.
Iamq; dies exactus erat, tempusq; subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucē,
Sed cum luce tamen dubia consinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesq; ardere videntur*

*Lampades, et rutilus collucent ignibus ades,
Falsaq; sauarū simulacra vularē ferarū.
Fumida iādudum latitant p̄ tecta forores,
Diuerfaq; locus ignes ac lumina vitant.
Dumq; petunt tenebras, paruos membrana
per artus*

*Porrigitur, tenuesque includunt brachia
penna.*

*Nec, qua perdiderint veterē ratione figurā,
Scire sinūt tenebra. nō illas pluma leuauit,
Sustinere tamen se perlucetibus alis.
Conatq; loqui, minimam pro corpore vocē
Emittūt, peraguntq; leui stridore querelas.
Tectaq; non siluas celebrant; lucēq; perosa
Noctē volant, seroq; tenent à vespere nomē.*

Charephoonta] Lege Chærephoonta per ai, non per oi. Additum autem est o, poetice, nam dicendum erat Chærephonta. Est autē acculatiuus Græcus in a, terminatus.

Fusca viro facies] quod esset colore subnigro, & voce stridula. Eius quidem rei causam referre non temerè possumus ad lucernatum fuliginem, qua lucubrantes inficiuntur. Quintilian. 11. cap. 3. Et vigilan dæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda. Dicitur etiam *fusca vox, φαλα φωνή*, Polluci; huic opponitur canora.

Fusca
vox.

Strides vocula] proprie. Vespertiliones enim stridere dicuntur, Græcè *τρίζευ*.

Commaculare nota] probro, conuicio, ignominia. Nota dicitur probrum, inquit Nonius, Lucillius lib. 30.

Nota.

Quæ scis scire tuas oēs maculasq; notasq;. Suetonius: Varijs affectus notis. Cicero pro Rabirio: Turpitudinis notis omnibus in signis homo.

Q V A N T V M conijcere licet, Emblemata hoc non torquetur in pallorea, qui ex studijs contrahitur, sed in labes quædam corporis, quæ animi vitia produunt. Qui enim oculos habent ægros, assiduusq; lucubrationibus propè iam perditos, non idè ludibrio sunt habendi; sed potius qui vespertilionis æmulati naturam, videntur aliquo modo tum vocem, tum vultum humanum exuisse in eo, quod in luce hominum versari refugiunt. Sed de his proximo Emblemate latius.

IV.
Sesus Emblematis

Aliud.

EMBLEMA LXII.

VESPERE qua tantum volitat, qua lumine lusa est,
 Qua cum alas gestet, cetera muris habet;
 Ad res diuersas trahitur: mala nomina primum
 Signat, qua latitant, iudiciumq; timene.
 Inde & Philosophos, qui dum caelestia querunt,
 Caligant oculis, falsaq; sola vident.
 Tandem & versutos, cum clam sectentur utrumque,
 Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.

COMMENTARIUM.

I. **P**ICTURA eadem huc quadrat, quae superiori Emblemate fuit expressa, nempe Vespertilionis.

II. **C**ONFLICTUM ex multiplici acceptione vocabuli Vespertilionis, quod ad varias res torquere solent eruditi. Primum, in debitores, qui ne in iudicium pertrahan-

tur, & res alienum cogantur exsoluere, ad modum vespertilionum lumen fugiunt, & in medijs noctis tenebris, & per amica silentia Lunae volitant. Conuertitur etiam in tenebriones quosdam, qui sapientiam eam profiteri se fingunt, à qua sunt alienissimi, simulant enim quod non sunt; nec secus

II.
Emble-
ma ar-
mentii.

ac volucres hæ plumarum loco membra-
nas in aere motâr, muribus non absimiles :
ita hi naturæ aut rectum obscuratum arca
na rinantur, sed irritum conatu. Denique in
versipelles, & subdolos quosdam dicitur,
qui nulli factioni se addicunt, sed cum v-
traq; parte colludunt: qui tamen cum so-
leant omnibus imponere, omnibus etiam
suspecti sunt & inuisi Sed pro hoc & priori
Emblemate perlege ipsius Alciati caput
integrum 16. libri 9. Parerg. qui locus e-
regie tibi ista declarat.

III.
Vespertilio.

VESPERE qua tantum volitat] Vespertilio, volucree, biforme animal, à vesperem trahens, quod vesperi volitet, de quo Plin. c. 61. lib. 10 & cap. 37. lib. 11. Legi alicubi tetraastichon hoc, naturam vespertiliois exprimens:

Vt quadrupes & aus volitat, discurrit, & inter

Quadrupedes non est, nec numerandus aues:

*Lacte suos nutrit pullos, & non parit onum:
Sunt alæ, dentes, labra, pedesq; duo.*

Idem ipse de se sic:

*Est mihi de sero deductum vesperem nomen;
Ala mihi cutea est, plumaque mollis abest.*

*Sola auii pario, soli vbera lacte tumescunt,
Aspera sunt soli dentibus ora mihi.*

Vel aliter:

Nec mus prorsus ego, volucrus nec glorior esse,

Sola meo factum nutritio lacte meum.

Aduerre autem illud (*Vespere qua tantum volitat*) referri ad primum genus hominum, quos attigimus, eorum nempe, qui infames sunt, & iudicium formidant.

Qua lumine lusca est.] Membrum hoc refertur ad caligantes Philosophos. Lusci autem ponit pro luscioso seu luscitioso; siquidem luscus ille est, qui altero oculo captus est: qui etiam monoculus, & cæciles dicitur Martial.

Quo Philanis semper altero plorat:

Quid est istud quaris modo? lusca est.

Lusciosi
& Luscitiosii.

Lusciosi verò sunt, qui ad lucernam non vident, & μῦσπερ vocantur à Græcis. Luscitiosii demum festo sunt, qui parum vident propter vitium oculorum, qui que plus vesperi vident quam meridie: quo morbo laborasse Tiberium, Dio scribit: & Suetonius eundem etiam noctu in tenebris vidisse refert. Vlpianus verò Luscitiosum

dici putat, ubi homo lumine adhibito nihil videt; cui & Nonius ad stipulatur, & Varro. Plautus Milite:

*Mirum est, lolio vicitare te, tã vili vitico,
Quid iam? Quia luscitiosus. Verbero, ad epol tu quidem*

Cæcus, non luscitiosus.

Dicunt enim, quod lolium comedentibus oculi obscurantur. Vide proverbium, *Lolio vicitant.*

Qua cum alas.] Hæc pars ad posteriores respicit, nempe versutos & infidos, qui de se possunt, quod est apud Varro. in Agathone, profiteri:

Quid multa? factus sum vespertilio, neque in muribus planè, neq; in volucribus sũ.

Mala nomina] id est, debitores, qui non sunt soluendo. Nomina, inquit Budæus,

pro debitoribus ponuntur, vel pro syngraphis pecuniarum creditarum. Inde illud proverbiale apud Columellã lib. 1. c. 7. Vel optima nomina nõ appellando fieri mala,

scenerator Alphius dixisse verissimè fertur. id est: quamvis locupletes habes debi-

tores, tamen si diu ipsis iudicium non dicta ueris, vltimasq; non petieris; mala tandem fieri, id est, ipsos tandem non soluendo tan-

to ari alieno fieri: sicq; inanem tandem per-

secutionem, & nomina ipsa cassa factum iri. Hæc Budæus.

Inde & Philosophos] Confer huc Plutarchum de placitis Philosophorum, M. Tullium de natura Deorum 2. Aristophanem ἐν νεφέλαις, Lucianum passim, Iustinum Mar-

tyrem aduersus Aristotelis dogmata, & alios sanè multos, qui sapientum veterum cæcitatem stulto confoderunt. Vide sis Gratianum, c. hinc etiam, 49. dist. 1.

Caligant oculus] caliginem inducunt, obscurant. Vnde, oculorum caligo.

Falsaq; sola vident.] Sic falsus est Cicero 2. de natura Deor. se facilius quid falsum sit, videre, quàm verum agnoscere.

Tandem & versutos.] hoc est, ἀλλοπροσάλλες, qui tanquam bestiarum generis communis vel epicæni oberant, desultoria leuitate infames, infidi, veteratores, Vertumno, Proteo, aut Empusa mutabiliores, quos neque vt prehendas, neque vt mittas, scias.

Versutos Nonius vocat ad malitiam callidos, vt de Catilina Cicero pro Cælio: Versare suam naturam, & tegere ad tempus, atq; huc & illuc torquere & flectere. Idè Cicero 3. de nat. Deor. Versutos eos appello

Nomina
pro debitoribus.

Versutos

lo, quorum mēs celeriter versatur. Festus: Versuti dicuntur quorum mēs crebrō, ad maliciam vertitur. Plautus Epidico:

Vorsutior es quām rota figularis.

Ita Suidas: γυγλυμὸς πολυστροφώτερος, cardine versatilior.

IV.

QUANQUAM vespertilionis nomen ad multa traduci possit, speciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alciatus.

1. Primò Vespertilioes ij appellantur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi se continent, neq; in publicum prodire audent: hi quidem lucifuge à Seneca & Apuleio appellati. Vel qui ere alieno granati noctū tantum prodeunt, ne à creditoribus offendātur, & in ius quo quo modo vocentur, vt indicat Alciatus de rerum signific. Itali de ijs dicunt, *E pipistrello*. Quod ab Aesopi notissima fabella tractum, de vespertilionem, mergo, & rubo, nauticam societatem contrahentibus. Vide adagium, *Vespertilio*.

2. Deinde ouertitur id nominis in quoddam rigidos Philosophiaē satellites, qui omnino cæcutiunt, dum ea, quæ sunt abstrusa prorsus atq; abdita scrutantur, ac rerum cœlestium naturam inquirunt, quæ à nobis longè remotæ, neq; oculis intueri, neq; tangi manu, neq; percipi sensibus possunt: & tamen sic de his disputare ausi sunt, vt quæ asseruerunt, probatâ certaq; videri velint. At profectò longè secus habendum nobis est. Illi enim dum contradicendi prurigne insaniunt, dum etiam quæ falsa sunt proferunt, arctè & accuratè defendunt, aliorumq; argumenta, quanquam vera, refutant audacius, non tantùm illis elapsa veritas est, quam se querere simulant, sed ipsi eam, si quam tandem reperire magno studio potuerunt, vel imminuunt, vel etiam labefactant. *Similes sunt noctua oculus*, aiebat Bias, *qui sapientia imani dant operam; illius enim oculi noctu quidem vim suam habent, sole orto caligant: eodem modo eorum mens ad res vanas perspiciedis acutissima est, ad veri aut luminis obtusa.* hoc est: εὐοκασί τοῖς ὀμμασι τῆς γλαυκῆς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σοφίαν ἡσυχολικότες καὶ γὰρ ἐκείνης αἰ ὄψεως νυκτὸς μὲν ἐρρῶνται, ἥλιος δὲ λόμψαντος ἀμαυροῦνται ἢ θωροῖσι, πρὸς δὲ τὴν τὰ ἀληθινὰ σωτὸς κατακλίνουσιν ἐξαμαυροῦνται. Facit hæc Varronis illud Eudæmonibus: Postre-

mò, nemo egrotus quilibet somniat, nec tam insidum, quod non aliquis somniat philosophus. Socrates cum esset omnium Philosophorum vel Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus, tamè vt ceterorum argueret ignorantiam, dicebat se duntaxat hoc vnum scire, quod nihil sciret. Videbat enim oculatissimus ille veritatis indagator, Philosophiam illam humanam nihil in se habere certi, nihil veri: nec (vt plerique censent) doctrinam ipsam dissimulauit, vt alios refelleret, sed quadam ex parte veritatem nouit: humanam enim sapientiam nullam esse falsus est, adeoq; quam Philosophi scientiam profitebantur, quæ tum maximè versabatur in siderum inspectione, contempserit, derisit, abiecit.

3. Postremò nomen hoc traducitur in calidos & versipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis sunt, nec illius, cum vtroq; tamen collidunt, & plerumq; tanta dexterritate res agunt suas, vt cum vtraque parte communicandi ius habere videantur, & vtramq; (vbi collibuerit) conuicijs proscindere: cumq; aliud temporis exiget occasio, eandem probant, præq; altera efferent. Genus hominum certè vt veratile & insidum, sic detestandum maximè & execrandum. Quid enim cum illis agas, qui neq; fidem, neque mentem habent sibi constantem? Non dubium est, quin alios, cum quibus versantur fallant, cum sese ipsi prius sefellerint. Si enim veritatis essent aliqua tandem parte studiosi, darent operam profectò, vt societatem cum melioribus & sapientib. inirent, ijsq; adhererent, contrarios verò fugerent, & serid, non perfunctoriè aut oscitanter, & quasi aliud agētes, adulescerentur. Sed quid lucri, aut præmij deniq; consequuntur? nimirum quod mendaces atq; impostores, quibus non creditur, etiam si vera dixerint: sed & illud adijcitur, quod vtriq; parti inspecti & odiosi apud omnes turpissima infamiae labæ asperguntur. Vtrinq; enim proditorum habentur loco, quibusque neutra pars ex animo fauere possit: quo fit, vt qui factionis vtriusque sibi contrariæ conuictores & affectæ voluerint haberi, non raro ab vtraque conficiantur & atterantur, vt Metius Suffecius Albanorum dux, ancipitis & dubiæ fidei homo, tuptor Albani, Romanique federis, cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenses, in quo cum se medio-

lala no-
iira.

hiloso-
bi caci.

Versipel-
les.

gerent in neutram partium inclinatos, sed dato tandem bello a diuisis militibus confossi sunt. Vnde festiuè dixit quidam magni nominis Princeps, Senensibus idem accidisse, quod ijs solet, qui mediam domus partem incolunt, ut fumo ab inferioribus, puluere autem & strepitu vexentur ab ijs, qui supernas partes teneant. Sapienter itaque à Solone sancitum est, ut qui in ciuili discordia & populi discessione duas in partes, non vni aut alteri se adiunxisset, sed solitarius, neuterque à communi malo ciuitatis secessisset, is domo, patria, fortunisque omnibus priuaretur, & exul extorrisque esset; quod non inflammandæ aut augendæ discordiæ, sed compescendæ potius, aut etiam extinguendæ gratia decretum est. Idem Phauorinus Philosophus inter fratres & amicos dissidentes faciendum esse censebat, ut qui essent in medio partis vtriusque; beneuoli, si in concordia amittenda parum auctoritatis quasi amici ambigui habuissent, tum alter in alteram partem discederet, ut hac via concordiam vtriusque instaurarent. Eo consilio Cicero actionibus in Catilinam, vult in fronte, nedum in animo inscriptum esse quibuscunque ciuibus, ut omnes apertè fateantur, quid de bello tam nefario & periculoso sentiât. Orus Apollo, Hominem, inquit, imbecillè ἢ προσωτευόμενον, id est, leuem ac temerarium significare volentes, vespertilionem pingunt. Hæc enim avis cum pennas non habeat, volat tamen. Huc allusit Politianus in quadam epistola: Dum nec mures planè, nec aues sumus, vtrisque tamen nos probare tenetamus. Sed ad alia festinandum, si prius

monuero, Helychium dixisse, vespertilionem impurum hominem, qui que in ambiguo ponat ea, quæ fidei sunt, representare: Vespertilio enim vtrum ales an mulcillus sit, ambiguum est, cum ipse met in fabulis persuadeat gallo se esse murem, cato vero alitem. Volat quidem non pennis, sed membranulis innixus, neque pluma, sed pilo, eoque murino vestitur. Ita homines plerique volatu qualicumque præditi, sacrosancto Baptismatis fonte tantum abluti, apud Catholicos Christum fatentur, Petrum Ecclesiæ specificè præposuisse apud hereticos impudenter delirant atque præuaricantur, apud Iudæos Christum tident, apud Mahumetanos tam Iudæos quàm Christianos incessunt. Impurissimum hominum genus, nõ modò vespertilionibus perquam simile, sed cui meritò ἀπὸ τῆ μαραινέσθαι nomē inditum sit, abominabile id quidem & omnibus abhorrendum. Pierius lib. 25. Hieroglyph. Ex hæc facte fuit Ecebolius Constantinopolitanus Sophista, de quo Socrates libro 3. Historiæ Ecclesiast. cap. 13. & Suidas, mentionem faciunt, qui cum Imperatorum ingenijs se accommodaret, vehementer Christianum esse palliato furo simulauerat: sub Iuliano vero Apostata temporis inferuicus truculentus Gentilis apparuit; ac rursus post Iulianum Christianus esse voluit. Etenim ante portam oratorij se ipsum pronum in terram proiciens, clamauit: Calcate me, salem inspidum. Ad hunc modum leuis & mobilis Ecebolius & ante & post Iulianum fuit. Sed hi Verrummi cui non iustam moueant iram? Ergo directò ad Iram.

Solonæ
lex.

Vespertilionis sym-
bolum.

Ecebolius
Constantinopolitanus.

Ira .

EMBLEMA LXIII.

ALCAEAM veteres caudam dixere leonis,
 Qua stimulante iras concepit ille graues.
 Lutea cum surgit bilis, crudescit & atro
 Felle dolor, furias excitat indomitas.

COMMENTARI I I.

- I. **L**E O, horrendum animal, à venatoribus insequentibus actus, irruentium & latrantium canum turbe se opponit, cauda erecta latera flagellans, oculis, ore, ac toto corporis habitu furorem præ se ferens.
- II. **I**D è scholiaste Apollonij Rhodij ad lib. 4. ἀλκαίη λέγεται κυρίας ἢ τοῦ λέοντος οὐρά, ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεται: *Alcaea dicitur præcipue leonis cauda, qua nimirum ad robur & fortitudinem excitatur.* Reliqua apud eundem require. Impotentem & indomitum furorem significantes Aegyptij, leonem catulos cauda flagellantem pingebant: leonem quidem ob iram, catulos vero caecos, quoniam eorum ossa inter se collisa ignem videntur emitte- re. Plinius 8. lib. cap. 16. leonem irati signa colligens, ait: Leonum animi index cauda, sicut & equorum aures. Namque & has notas generosissimo cuique; natura tribuit. Im- mota ergo placidus, clemens, blandienti- que; similis, quod rarum est: crebrior enim iracundia eius. In principio terra verberatur, incremento terga, ceu quodam incitamen-

to, flagellantur, &c. ex quibus colligere est facile, quantus sit leonis concitati furor. Aelianus 5. histor. animal. c. 39. idem quod Plinius: deq; alcæa cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. cap. 14. eisdem hist. anim. Cœlius Rhodig. lib. 13. cap. 8. Quoniam verò, inquit, Plinius scribit, leonem conuerberando se cauda, stimulo; in prælium excitari; sciendum est, ex hoc factò dici eam ab eruditissimis Alcæam, ἀπὸ τῆς δι' αὐτῆς εἰς ἀλκίην τρέψασθαι, quod eius incitamento ad fortitudinè excitetur. Plutarchus in libello de vita Homeri, loquens de leone sic ait:

ἔρη μὲν πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
μασίεται. hoc est:

Cauda latera & costas utrinq; flagellat. Est autem versiculus Homericus. Vide O-rum Apollinem lib. 1. & 2. Nicolaus Leoniceus in suis quæstionibus naturalibus duas reddit causas, cur leo motet in iracundia caudam. Inquit enim: Cur leones in iracundia terga sua cauda flagellant? An quia leonum animi index est cauda? & reliqua Plinij verba. An quod iracundia, acceusso circa præcordia calore provenire dicitur? calidi autem est mouere cum omnia, tum ea magis & crebrius, quæ mobilitiora existunt, qualis sanè in animantibus omnibus est cauda. A quo non dissentit Lucretius, his versibus:

Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
Iracundaq; mens, facile effruescit in ira;
Quo genere in primis vis est violèta leonū,
Pectora qui fremitu rumpunt plerūq; gementes,

Nec capere irarū fluctus in pectore possunt.
Superius verò, cum de varietate animi loqueretur, dixerat:

Est etiam calor ille animo, què sumit in ira
Cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.

Alexander Aphrodisæus hanc causam reddit, quod eorum anima vehementius moueatur, sitq; vltionis admodum appetens; cauda verò vitatur veluti homines manu, qui illi se plerūq; in excandescencia complodere solent. Leo porrò, vbi ira feruidus, ac turba canam circumuallatus, defixis in terram oculis, confurgit in prælium, dicitur σκυζέω. Hesiodus in fine sui clypei: Δεινὸν ὄραν ὀσσοισι, λέων ὡς σώματι κύρσας,

Ὅς τε μάλλ' ἐνδυκέως ῥινὸν κρατεροῖς
ὄνυχος
Σχίσσας, ὅττι τάχις αὐ μελίφρονα θυμὸν
ἀπνύρα,

Ἐμμένεως δ' ἄρα τῶν κελαινὸν πίμπλαται ἡτόρ. id est:

Sauum videns oculis, ut quando patiens leo corpus,

Quig; alacriter admodum unguibus sauis pelle

Dissecta, & citissimè lenè animum abstulit: Alacriter adhuc furibundum cor explet.

Sed huc propius accedit Lucani pulchra descriptio de lib. 1. quo loco Cæsarem cum leone furibundo comparat:

Aestifera Libyes viso leo cominus hoste,
Subsedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi se saue stimulant verbere cauda,
Erexitq; iubar, vasto & graue murmur hiatu

Infremuit, dum torta leuis si lancea Mauri
Hareat, aut latū subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti secerus vulneris exit.

Horatius quo loco verba facit de excandescencia, peritè dixit, Promethea insani leonis vim stomacho apposuisse nostro. Vide de leone plura huc facientia apud Cœl. Rhodigin. lib. 13. cap. 8. sup. cit. & Pierium Valer. lib. 1. Hieroglyph.

ALCÆAM veteres caudam &c.] Testes sunt auctores iam citati, qui huius nominis causam assignat. Callimachus etiam in musca alcæam absurdè posuit. In Lexico Comico: Non in leone solum intelligitur alcæa, sed in equo item & boue, & id genus alius, quæ vituntur cauda vt adiutorio: Vnde caudam Græci vocant ἔρα, διὰ τὸ ὀρίνεν αὐτὰ τὰ ζῶα τῆ ἔρα quia ea parte se concitent animalia, vt leo, taurus, canis.

Qua stimulante] qua se mouente, erigente, & quasi spinescente, lateraq; flagellante. Sic Lucan.

Mox vbi se saue stimulant verbere cauda,
Lutea cum surgit bilis.] Bilis Græcè χολή,

omnis humor est in nobis calidus siccus. Duplex primùm statuitur, naturalis vna, quæ simpliciter nomine bilis appellatur, estq; utilis ad alendum corpus: Alia verò est quæ cecedit à naturæ mediocritate, additoque nomine vitium designante solet appellari, estq; in Multiplici differentia: alia enim rubra, alia glastæa, alia nigra, flaua alia, liquida, aquosa, fusca, &c. puto hic intelligi glastæam, quæ ἰσατόδης glastum colore

Leonis
cauda
cur alcæa

Cur leo in
ira cau-
dam mou-
eat.

σκυζέω
quid.

III.
Cauda a
caud.

Bilis qd.

colore caesio refert, eam medici faciunt a-
ceterimam, calidissimam, mordacissimam,
quaeq; extremam inter bilis genera mali-
gnitatem obtineat, in ventriculo & circa ip-
sum gignitur à calore vehementissimo.
Præter Galeni commentarios ea de re plu-
ra perdoctè disputat Fernellius De fun-
ctionibus & humoribus lib. 2. c. 3. & 7.

Crude scit.] Crudus fit, commouetur,
excitatur. Sic ferè Curtius lib. 7. in initio,
Recruduit soporatus dolor.

Atro felle] Felix folliculus, quæ homi-
nem pro sui conditione commutare solet.
Cicero 3. Tuscul. Græci volunt illi quidè,
sed parum valent verbo, quem nos furo-
rem, *μελαγχολίαν* ipsi vocant: quasi vero
atra bili solum mens, ac non sæpe vel ira-
cundia grauiore, vel timore, vel dolore mo-
ueatur.

Furias excitat indomitas.] Philemon
Comicus,

μαιόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζόμεθα.
τὸ γὰρ κατασχέειν ἐστὶ τῆς ὀργῆς πόνος.

Insanimus omnes cum irascimur.
Ira enim difficillimè refranatur.

Et Tusculanarum 4. Cicero: An quicquam
est similis insanix quàm ira? quàm bene
Ennius iram initium dixit insanix? & furia-
rum tædas ardentis dixit in Paradoxo ad-
uersus Clodium. Verbum Græcum *ἄ-
μος*; animum vehementem: sonat, de quo
hic, à *ἄνομας*; cum impetu feror. At nihil
aliud insania est, quàm ira, vel audacia ni-
mia, aut sine ratione pericula suscipere: ὀ-
ργῆν lenius quiddam est, & cupiditas vlciscē-
di, *παρὰ τὸ ὀρέγειν*, appetere, cōcupiscere. at
μῆνις, grauius quid & vehementius, ubi cu-
piditatem factum comitatur, ita vt à *μῆ-
νι* vt dnci videatur.

A B M O N E M V R iræ impetum co-
hibendum esse, omnesque occasiones deu-
tandas; quod ea perturbatio sic hominem
extra se deiciat, vt in bellum ferocissimā
quasi transformet. Hæc vbi semel erupit
& laxauit fræna furor, impotens est, nec
sui capax: in voce rabies, in oculis, in vul-
tu, in incessu; præcepse fertur, non vadit:
glomerat verba & abruptim laborante spi-
ritu, huius, intercisa, præpostera: spumat
lingua vt solet cani venatico, tument buccæ,
crepant dentes, ignescunt lumina & sul-
minant, tremunt pedes, rotantur brachia;
assultu rapitur vt ceruus traiectus glande,
suscipit deorsum cursitat, minatur, sternit;

pestundat, mactat quidquid obuium. M.
Tullius 1. de Officijs: Licet ora ipsa cerne-
re iratorum, aut eorum, qui aut libidine a-
liqua, aut metu commoti sunt, aut volu-
ptate nimia gestiant: quorum omnium vul-
tus, voces, motus, statusque mutantur. La-
ctatius de ira Dei, cap. 5. Cùm in animum
cuiusdam incidit velut sequa tempestas, tan-
tos excitat fluctus, vt statum mentis immu-
tet, ardescant oculi, os tremat, lingua titu-
bet, dentes concrepent, alterius vultum ma-
eulet nunc suffusus rubor, nunc pallor al-
bescens, &c. Sic Ouidius 3. de Arte:

Pertinet ad faciè rabidos cōponere mores:
Candida pax homines, crux decet ira
feras.

Ora tument ira, nigrescunt sanguine vena,
Lumina Gorgoneo sauius angue micant.

Itaq; summè nobis elaborandum est in ira
domanda, vel saltem sic compescenda &
continenda, ne nobis possit vllum adferre
nocumentum: hanc enim qui vicerit, hos-
stem se vicissè omnium maximum & per-
niciosissimum dicere non iniuria potest.
Pertinet huc Tullij 3. Tuscul. His pertu-
bationibus, quas in vita hominum stulti-
tia quasi quasdam immittit furias, atq; in-
citat, omnibus viribus, atq; ope repugnan-
dum est, si volumus hoc quod datum est
vitæ tranquillè placidèq; traducere. Quod
ex Græco Menandri sumptum videtur,
qui ait:

Ζήσεις βίον κρείττον ἀν θυμῷ κρατῆς.
Vives beatè vacuus iracundia.

Sallust. Iugurthā: Cupido & ira pessimi
consultores. Quadam leguntur apud He-
braeorum Parcemastem, Proverb. 22. Noli
amicus esse iracundo, neq; stude su. ioso, ne
discas mores eius, & capias animæ tuæ scan-
dalum. Idem c. 22. Graue est saxū & one-
rosū, sed ira stulti grauior. Et Ecclesiasti-
ci 28. Certamen festinantium lites incēdit;
si sufflaueris, quasi ignis ardebit: si expu-
eris, extinguetur. Ennius iram initium di-
xit insanix: cūm plerisque nimis illam, se-
quentibus finis & insanix sit & vitæ. Siqui-
dem hæc etiam pestis et si sæpe alios, sem-
per tam è prius possessorem suum torquet
& cruciat, vt miser, vnde quibusdam vide-
ri poterit huic nescio quid melle dulcius
inesse. Habet fortasse vltio dulce aliquid
efferrum, inhumanum; ira nihil nisi amarū
habet. Mordicus ergo Ciceronianum illud
tenendum est: Ira procul absit, cum qua ni-

*furo-
bus.*

*iracūdia
aus.*

*V.
ex cobi-
meda.*

*Tri de-
scario.*

*Architas
& Plato.*

hil rectè fieri, nihil considerate potest. Iure laudatur Archita Tarentini dictum, & Platonis amici sui factum, quorum primus, dum se studijs dedito possessiones suas culpa villici destructas aspiceret, in eum versus: Sumerem, inquit, ex te debitas pœnas, nisi tibi iratus essem. Alter iratus seruo nõ impuem dimisit, vt Architas, sed amico commisit, vt supplicium exigeret, veritus ne se iræ impetus, quo non deceret, impelleret. Hæc, horumq; similia frænare iram debent, ne sequaces suos, vt solita est, in infamiam elademq; præcipitet. Id quod Alexandro Macedoni, totius pendè Orientis victori, contigit, qui subita quadam ira correptus, Clytium nutricis suæ filium (à quo fuerat ad Granicum amnem seruatus) interfecit; quemque prouinciæ præfecerat, conuiuio admouerat, multisq; honoribus, vt amicissimum, donauerat, impetu nescio quo inflammatus ferro traiecit. At paulò post cum ad se redijisset, ereptum telum ex Clyti vulnere in seipsum doloris impatientia vertebat, nisi suorum manibus fuisset prohibitus. Sic & Mahometes Othomanus, cum duos cucumeres in horto pubescentes foris rediens decerptos inuenisset, protinus duos iuuenes sibi charos, eleganti forma præditos (quos ad vsum nefariæ libidinis domi enutriebat) se decerpissillè negantes, traiecit gladio. Hinc non immeritò Menander:

*Ὅργη δὲ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακὰ.
Mala perpetrare cogit ira plurima.*

Aristoteles dicebat, perinde atq; fumus oculos & aspectum conturbat, vt neque ea nobis videndi potestas fiat, quæ sunt ante pedes: ita oborta ira rationi caligo suffunditur, vt se delinquere nulla cogitatione deprehendere possit. Vnde plerumq; facta ex ira sequitur pœnitentia. Quod inuuit Horatius lib. i. Epist. dum canit:

*Qui non moderabitur iram,
Infectum volet esse dolor quod suaserit
mens,*

Dum pœnas odio per vim festinat inulto.

Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se conijcit in angulum, edormiturus quod biberat villum: at ira minus est sui cõpos quàm ebrietas. Democritus ad Lacedæmonium flagris in seruum sequebatur. Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Nam seruus est qui suis cupiditatibus imperare nõ potest. Hinc Cotys Thracum Rex, natura celer ad irata, sæuusque castigator eorum, qui in ministerio deliquissent: igitur naturæ suæ morbum agnosceus, vitio materiam præripuit. Nam cum quidam ad illum detulisset vascula fragilia tenuiaq; scitè tamen & curiosè elaborata, is quidem hospiti munera dedit, cæterum vascula omnia confregit. Demirantibus cur id faceret: Ne, inquit, sciam in eos, qui erant fracturi. Hoc moderationis exemplum ex bello furiosa Thrace (vt canit Horatius) habeto. Nostrorum temporum heri famulos suos diris, exitijs, crucibus, execrationibus furioso ore imprecatiss castigant: Vnde quidem minister cum domino ad iram & maledicta procliuu pactus, ne posthac mille pestes, aut totidem cacodæmones in hominum cætu sibi imprecaretur, sed mille potius aureos; facillè enim tum sibi futurum, vt clam secum domini expendat voluntatem. Non ita multò post herus ira percitus, in copiosa frequentia hominum mille aureos famulo imprecat. At hic illi rursus decem, mille. Quæ res ita concitauit ad amarulentiam herum, vt iam diras, exitia, & quidquid vsquam est malorum execrationum, intonaret. Qui aderant litis componendæ studio, dominum orant, ne sciam, neve in deteriorem partem dicta famuli interpretetur, cum nemo sit exijs, qui non verum esse velit, quod ille optauit. Vetum vos quidem dicitis, ait, atqui alia hæc est moneta, de qua clam inter me & famulum conuenit, eam vos non cognoscitis. Qui plura Emblema hoc explicancia desiderat, euoluat totum Plutarchi librum de ira cohibenda, & Valer. Max. lib. 9. cap. 3.

*Cotys
Rex.*

*Ira percitus
Alexander
amicum in
perfecit.*

*Mahometes
Ortho-
manus.*

Facto

In eum qui sibi damnum apparat.

EMBLEMA LXIV.

CAPRA lupum non sponte meo nunc ubere lacto,
 Quod malè pastoris provida cura iubet.
 Creverit ille simul, mea me post ubera pascet:
 Improbitas nullo flectitur obsequio.

COMMENTARIJ.

I. **C**APRA vberibus lacte distentis lupi
 catulum lactentem lactat, & in suam
 perniciem hostem nutrit.
 II. Ex lib I. Epigrammatum Gregorum,
 tit eis ευχαριστος και ἀχαριστος, auctoris in-
 certi, quod est huiusmodi:
 Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐδέ-
 λουσα,
 Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀρρο-
 σίνῃ.
 Αὐξήθεις δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι
 θηρίον ἔσαι.

H' χάρις ἀλλάξει τὴν φύσιν ἔδυναται
 Capra lupū lacto mammis invita, sed illud
 Pastoris cogit mens malè cauta mei.
 Nutritus per me tandem fera satiety in me:
 Vertere naturam gratia nulla potest.
 Lupum proprijs vberibus nutritio invita
 Sed [ad id] me cogit pastoris impru-
 dentia:
 Qui vbi creverit ex me, contra me rursus
 fera erit:
 Gratia mutare naturam non potest,
 T. lacte

Læto lupi catulum mām̄is inuita capella,
 Quō me pastoris cura coegit iners.
 Postquam creuerit ille ex me, male sauiet
 in me:

Naturam mutat gratia nulla malam.
 Chittalum autot sic vertit:
 Læto lupum vberibus proprijs, non sponte,
 sed horsum
 Me demens adigit pastor, ut id faciam.
 In me rursus erit fera, postquam creuerit
 ex me:

Natura haud unquam vertitur officijs.
 Videtur confictum hoc Epigramma ex
 Theocrito, apud quem est eiusdem argu-
 menti apologus.

III. M^AL^E pastoris prouida cura] ποιμένος
 ἀρροσίων.

Iubet] Permittit, finit, Græcum habet
 ἀναγκάζει, cogit.

Creuerit ille simul] Postquam adoluerit.
 Ponitur autem simul pro vbi, vel post-
 quā. Sic Lilius 6. Belli Punici: Qui simul
 in potestate vestra erūt, extemplo omnia,
 quæ nunc sub Carthaginensibus sunt, in
 ditionem tradent.

Mea me post vbera pascer] id est, post-
 quam meis vberibus enutritus fuerit, me
 deinde ipsam pascendo absumet. Est autem
 verbum pasco, hoc loco neutri generis, &
 velci, vel comedere significat. Sic Virgil.
 Pascentes seruabit Tityrus hædos.

Aliàs quoq; actiuum est, & significat alte-
 ri cibum præbere, nutrire, vel etiam pascen-
 tem obsequare. Cicero 1. de Diuin. Qui cū
 propter paupertatem sues puer pasceret.

Improbilas nullo &c.] Idem sonat penè
 Publicanus ille mimus:

Malesolus semper sua natura vescitur.
 id est: nullo beneficio ingrati animus muta-
 rar. Consonat quoq; cum Socratis dicto:
 κακὸς ποιὼν εἶ, δρέψαι λύκος. hoc est: Ma-
 lis faciens bene, nutrit lupos. Hispani di-
 cunt: Cria el cueruo, facarte ha el oio. Huc
 refer adagia, Lupus pilum mutat, non ani-
 mum. & Colubrum in sinu fouere & Aries
 nutritionis mercedem persoluit. Occur-
 rit oportune illud Theocriti Eidyll Ὁρέ-
 ψαι καὶ λυκιδεῖς, δρέψαι κύνας, ὡς τυ-
 φάγοντι. Ale & factus lupi, ale canes, ut
 te absumant. Sic autem Scholiastes, ἐκτρέ-
 ψειεν ἄντις κὶ λύκων ἐκρόνες, καὶ κύνας,
 ἐπὶ τῇ λυμνητῇ αὐτῆ ὡς ἀγρότερον ἐδί-
 δαξα ἐπὶ ἀχαρισίᾳ. ἐπὶ δὲ τῷ Σωκρά-
 τος. κακὸς ποιὼν εἶ δρέψαι κύνας.

TOR QVETVR Emblemata in ingra-
 tos, eosq; potissimum, qui pernicious ijs
 adferunt, qui de se bene meriti sunt: quo
 genere hominum nihil peius aut deterius
 educere vel gignere terra potest: tantumq;
 id flagitium atrocitatis habet & probri, vt
 omnia conuicia ingratitudeinis solo nomine
 contineri dicantur. Quid verò execrabilius
 esse potest, quàm ijs vitam adimere, aut
 etiam quodam torquere pacto, qui nobis
 viuendi causas suggerere, dederuntq; ope-
 ram, vt quod sumus, essemus? C. Toranius
 ingratiſſimus filius, trium virum partes se-
 cutus, proscripti patris sui, prætorij & or-
 nati viri, latebras, ætatem, notasq; corpo-
 ris, quibus agnosci posset, centurionibus e-
 didit, qui eam persecuti sunt. Senex tamen
 pater de filij vita magis, quàm de sua soli-
 citus, petijt, an incolomis filius esset, & an
 imperatoribus satisfaceret. At ipse est, qui
 te nobis prodidit, inquit vnus è militibus:
 continuoq; pectus eius gladio traiecit. In
 digna quidem mors, sed auctore cædis mi-
 serior. Idem penè de Villio Annali narra-
 tur, qui cū proscriptus ad clientē suum
 confugisset, sceleratus filius militibus occi-
 dendum patrem se præſente obiecit, bis
 parricida, vt qui consilio prius, deinde spe-
 ctaculo tam crudeli & impio ei vitam ade-
 merit, à quo vitam acceperat. Dignū quo-
 que quod memoretur ingratitudeinis exem-
 plum est militis cuiusdam Philippi Mace-
 donum regis: is fortè naufragio exutus om-
 nibus, vix etiamnum spiritum ducens eri-
 rabat, consilij inops. Eum conspicatus Ma-
 cedo quidam benignè amplexatur, iubet be-
 ne sperare, semiuuim in villam suam per-
 ducit, fouet accuratè, lectulo quoq; cedit,
 nec patitur quidquam ab eo frustra deside-
 rari. Postremò digrediente viatico etiam
 instruit, submurmurantem identidem: Nō
 sentiar ingratus, parem rationem faciam,
 liceat modo mihi imperatorem meum adire.
 Venit ille ad Philippum, miseriam suam
 exponit, sed hospitij benignitatem reticet:
 nec satis; Miserantem illum inducit impu-
 denter quidem, sed militariter, donet sibi
 Macedonis cuiusdam agros. At is non al-
 lius erat, quam ille ipse hospes. Qui tam
 inhumaniter omnibus exutus, nil dissimu-
 lando, per epistolam facti seriem Philippo
 insinuat. Excanduit is, nec valeans tam in-
 signem scinitiam decoquere, improbilissimo
 homini beneficium rare fortune iustitiam

IV.
 Ingrati

Ingrati-
 dinis ex-
 plum.

rabie retaliante, stigmata iuri iussit, restituro in integrum priore domino. Missos facio quàm plurimos alios ingratitude notatos, qui nobis interdum occurrunt in historicorum monumentis, ne nimum hic hæream. Tantùm adijcio, quod scribunt auctores grauissimi, ingratitude sceleris atrocissimi loco esse positam, aded vt tanto crimini non sit vlla pœna legibus constituta, quod (sicuti sapienter arbitratur) maius sit quàm vt ab hominibus vindicari possit, ideoque ad vltionem diuinam remitti. Nam si omnium virtutum mater gratitudo, quoniam ex huius fontibus profuat in parentes pietas, in patriâ charitas, in Deum religio, inter homines amicitia, in ednatores & magistros veneratio: certè colligendū, quod ad Articum Cicero scribit, ingratis omnia inesse vitia. Hinc opinor factum, vt natura ipsa ad id nos prouehent, ingratos nemo non Vatiniâno profectur odio: siq; facultas adsit, & patitur ratio, primo quoq; tempore vltum eat, veluti sint tum beneficentiæ, tam tenuiorum omnium communes hostes. Vnde legimus apud Xenophontem, in Persarum moribus & statutis hoc esse positum, vt maximè ingratitude notam insectentur. Quem enim cognouerit posse gratiam referre, nec refert, in hunc seuerissimè animaduertunt: quippè qui arbitrentur eos, qui sunt ingrati, & Deos negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingritudinem verò, ait, potissimum impudentia sequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima est dux. Sanè vt hoc quasi per transennam adijciã, pulcherrimas ingenij sui penè diuini doctes multum obscurauit Aristoteles, *ἡμιστο* dictus ab Athenæo, quod animo in preceptorem Platonem fuerit ingrato; quamquam tamen alicubi dissimulet in suis dissertationibus: ex quibus oculati homines facillè conijciunt, quid animi habuerit ille in doctorem, cui debebat omnia lubens referre accepta. Quapropter nō immeritò et ab ipso Platone mulus vocabatur, quod mulus, cum saturatus est lacte materno,

calcibus petat matrem. Ab hac ingratitude pestis miserè exercitus fuit Romanæ faciendiæ parens Cicero, qui à Popilio, quæ capitis reum defenderat, è viuus sublatus fuit. Tullia quoq; Tarquinij filia, cæcærum super faciem mortui parentis duxit, equis etiam immanitatem refugientibus; vt cauit Ouidius lib. 6. Faistor. Scribit Trogus, Thessalonicen ab Antipatro filio interfectam, quod Alexandro fratri magis quam sibi faueret; quum tamen illa vitam per vbera materna deprecaretur. His hominum portentis iure adiungo Neronem, alteram humani generis faciem, vt eum Plinius vocat: Is matrem Agrippinam varijs modis perdere tentauit: primò veneno, sed cum sentiret eam antidotis preunitam, nauem solutilem, cuius ruina periret, commentus est, simulataque amicitia Baias euocauit. Quam uando euasisse vt comperit, inops consilij eam interfici iussit, quam prius stupro contaminauerat. Ea preempta procurrrens nudam est cõtemplatus, nec verbo temperauit flagitiosiore: *ἔκ ἡδὲν, ὅτι ἔτω καλὴν μητέρα εἶχον*. nesciui, inquit, mihi esse matrem adeo venustam. Propter hæc & alia nefanda flagitia puto irrobore opinioem illorum, qui Neronem resurrecturum suspicari sunt, futurumq; Antichristum. Alij vero putarunt, nec occisum quidem, sed subtractum, & viuum occultari in æta vis vigore, qua fuit, cum crederetur extinctus, donec suo tempore reueletur, & restitatur in regnum. Sed hæc vt Ialem frigidiora, & quæ vel ipsas thermas Neronianas possint refrigerare (vt Martialis abuter versiculo) merito irridet August. lib. 20. de Ciuit. Dei. Confer huc, si vacat, pulcherrimum Socratis monitū ad filium Lamprocleum, matri Xantippe contumeliosum, ex 2. *ἀπορρημῶν*. Xenophontis, & quædam Aeliani De varia historia exempla, ex lib. 3. c. vlt. De ijs qui ab ingrata patria malè plexi sunt, & iniuste damnati. Nihil enim video aptius huic loco illustando.

Crudeltas Tullie.

Neronis parricidium.

Aristotele-ingra

Fatuitas .

EMBLEMA LXV.

MIRARIS nostro quòd carmine diceris Otus,
 Sit vetus à proavis cùm tibi nomen Otho.
 Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
 Saltantemq; auceps mancipat aptus auem.
 Hinc faruos, captu & faciles, nos dicimus Otos:
 Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

C O M M E N T A R I I.

I.
Otu.

STULTVS aurito bardocucullo te-
 tus, auem otida sequitur, quam mani-
 bus prehendere satagit. Est autem Otis (vt
 refert Plinius lib 10. cap. 23.) auis bubore
 minor, noctuis maior, auibus plumis emi-
 rentibus, vnde & nomen illi. Quidam I a-
 tini Afionem vocant; imitatrix aliàs auis
 ac parasita, & quodam genere saltatrix. Ca-

pitur haud difficulter, vt noctuæ, intenta
 in aliquo circumuente altero.

LO C A T V R Alciatus in quendam O-
 thonem, vocando eum Otum, id est, stul-
 tum, ob vocabuli similitudinem. Porro de
 Oto sic scribit Aristoteles lib 8. de natura
 anim cap 12. Otus noctuæ similis est, pi-
 nullis circiter aures emittentibus præditus;

vuda

II.
Otu qd

vnde nomen accepit, quasi auritum dicas. Nonnulli vltlam eum appellant, alij asonem. Blatero hic est, & hallucinator, & plannipes, saltantes enim imitatur. Capitur intentus in altero aucupe, altero circummeunte, vt noctua. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. cap. 14. cum ferè ea, quæ iam ex Aristotele citauimus, disputauerit, subdit: Vnde effectum est, vt qui facilè decipiuntur, Comici ex re ipsa Oros vocauerint. Cælius Rhodig. lib. 3. cap. 29. Ab auribus, inquit, quæ Græcè *ōra* dicuntur, corruatur Otus, veluti auritus dicatur, pinnulis circa aures prominentibus. Vltlam nonnulli interpretantur, alij asonē. Scitum est, quod scribit Aelius Dionysius: Auis hæc, inquit, laudata, & saltans capitur veluti ætiorax: vnde Oros item dicimus, qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ vanitatem affectantes, id est, *κεροδὲξος*. Hæc Cælius. Vtitur autem in hoc Epigrammate Alciatus quodam ridiculi genere, de quo meminit Quæstilianus lib. 6. cap. de risu, his verbis: Funt & degrafta & adiecta aspiratiōne, & binis coniunctis verbis, &c. Fit enim interdum, vt ij, qui nobilitatem affectant, nomine leuiter immutato vel detorto, dignam stoliditatis appellationem sortiatur.

I I. *DICERIS Orus*] seu potius Otis. Licet etiam Hispani Otin & Otum nomine distinguant, vt testatur Sanctius, tamen hæc nomina sæpe confunduntur, vt hic apparet; aues sunt tamen diuersæ.

Aurita est, similes &c.] Vide Plinium lib. 10. cap. 23. Aristot. 8. de nat. anim. cap. 12. Athenæum Dipnosoph. 9. cap. 14. Cælius Rhodig. lib. 3. cap. 29.

Auceps aptus] doctus aucupandi.

Mancipat] Mann capit, propriam efficit, & vsu capit. Mancipare verbum est Iuris consolorum. Horat. 2. Epistol.

Quadã (si credis consultus) mancipat vsus. Hinc emancipare, quod est manumittere; liberare. Et mancipium, homo vel iumentum, quod manu capitur, siue mancupi emptione acquiritur. Est autem mancupi emptione, quæ solemnitate quadam fiebat, adhibitis non minus quinque testibus Romanis ciuibus puberibus, & alio eiusmodi con-

ditionis, qui libram æneam teneret. Emptor ita dicebat: Hoc ego ex iure Quintum meum esse aio, hoc quod emptum est hoc ære, æneaque libra. deinde libram ære percutiebat, idq; es dabat ei, à quo rem emptam accipiebat: & hæc mancipatio vocabatur.

Auem] Otidem.

Capitur & facilis] qui facilè decipiuntur, & circumueniuntur, fatui. Italicè, *chi non hanno punto di sale in zucca*.

Hoc tibi conueniens.] Quasi diceret:

Tu te Othum iactas, vt qui originem trahas ab Othone Imperatore magno, cum ingenio sis ad vanitatem composito, ad aucupandam gloriolam pronus: ego verò te Otum ab Otide auè dixerim, quòd vti ea gesticulabunda, & ad suas laudes assultans facilè capitur, sic tu ineptus & gloriofus conueniens tuis nomen moribus inditum habes.

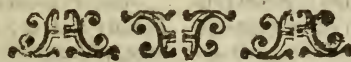
H o c dictum est in quèpiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par est, auitæ nobilitatis iactatorem, quem Othonem appellat, ab Otide aue fatua & gesticulatrice, captuquæ fili, quam Aristoteles noctuæ similem, & circa aures alarum quandam similitudinem habere tradit. Pro uerbialiter enim *ōtoi* dicuntur, qui in re qualibet facilè decipiuntur, ac illi maxime, qui verbis sese protolari facillimè sinunt, cuiuslibet sine delecta & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Eustathio Homeri scholiaste didicimus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id est, *κεροδὲξος*, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide prouerb. *Aues quaris*. Noto præterea hoc locq; eos, qui vt prisca nobilitatis existimationem sibi concilient, genus suum ab ipsa arca Noe, ne dicam à turre Babylonica, aut primo rerum chaos deriuant, idq; armis gentilicis nescio quibus, planè ridiculis, probare contendunt: vnde nihil mirum, si deinde Oti, aut etiam ex re nata gigantum fraterculi habeantur, vt qui in tanta omnium rerum vicissitudine hanc generis gloriæ superstitiosè affectent.

I V.

Otho ab Otide.

ōtoi qui.

Thraso-nes.

Oblivio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

Cum lupus esuriens mandit ceruarius escam,
 Praeq̄ fame captum deuorat hinnuleum,
 Respiciat si fortè aliò, vel lumina vertat,
 Presentem oblitus quem tenet ungue cibum;
 Queritat incertam (tanta est obliuio) praedam.
 Qui sua neglexit, Stultè aliena petit.

COMMENTARI I.

I.
 Lupus ceruarius.

LVPS ceruarius, sic dictus, quod ex cerua & lupo, vel ex lupa & ceruo gignatur, animal mistum; pingitur praedam unguibus tenens, sed respiciens ad gregem sub pastoris custodia pascentem; praesentis oblitus futuro inhiat. Quod si placet lynxem appingere, quae etiam est ex genere luporum ceruariorum, per melicet: est autem animal vario colore, & maculoso ter-

gore, acutissimi visus, mammas habet in pectore.

CARMINIS huius sententia similis est huic, quae ex Menandro citatur:

ἀπέεις τὰ φανερά, μὴ δ' ἵαξε τ' ἀφανῆ.

Aperta linquens, persequi noli abdita.

Plinius lib. 8. cap. 22. Sunt, inquit, in eo genere, qui ceruarij vocantur, qualem è Gallia in Pompeij Magni arena spectatum vidimus.

Lynx.

II

Cerui
 natu

dimus. Huic quamuis in fame mandenti, si respexit, obliuionem cibi surrepere aiūt, digressumq; querere aliud. Solinus hoc explicatius dixit, cap. 18. polyhstor. Coeunt, inquit, lupi toto anno non amplius dies duodecim. Vescuntur in fame terra. At hi, quos cetuarius dicimus, quamuis post longa ieiunia repertas ægrè carnes mādere cœperint, vbi quid casu respiciunt, obliuiscuntur, & immemores præsentis copie, eunt quæstum quam dereliquerunt satietatem. Meminit quoq; huius rei D. Hieronymus in epistola ad Chrysogonum monachum, his verbis: Verum tu quod natura lynces insitum habet, vt post tergum respicientes, non meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre deserint: Ita nostræ es necessitudinis penitus oblitus, vt illam epistolam, quā in corde Christianorum scriptam Apostolus refert, non parua litura, sed imis, quod aiunt, ceris eraseris. Et illæ quidem, quas diximus, feræ, sub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum cetuos animal comprehendunt, cur rentemq; frustra prædam, dum hostem suum secum vehit, rabido desuper ore dilaniant; & tamdiu meminere prædandi, quamdiu venter vacuus, sic cum fame guttur exasperat: vbi vero sanguine paita feritas viscera distenta compleuerit, cum saturitate succedit obliuio, tamdiu nescitura quid capiat, donec memoriam renouauerit esurire. Tu necdū satiatus è nobis, cur suum iugis exordio? cur amittis antequam teneas? Hæc ille.

II.

LVPVS ceruarius] Lynx.

Mandit] mandere incipit.

Hinnuleum] Hinnulus, hinnuleus, est ceruorum, caprarum, samarum, & similibus foetus; Horatius 1. Carm. Ode 23. *Vitas hinnuleo me similis Chloe.*

Inuenio etiam hinnulum dici piscem, quem aliàs galeum læuam dicunt, Romani *pesce colombo*. Dicuntur etiam hinnuli fetus ex equa & asina geniti, quibusdam burdones vocati.

Quem tenet ungue] Alique editiones habent *tenet ore*; at magis aridet *ungue*, quod habet Rouilliana.

Incertam prædam] Quam nondum atripuit, nec de arripienda securus est.

Qui sua neglexit, &c.] Non videtur incommotum, si apponim lepidum & facile Thomæ Mori tetrastichon, huic Emble

mati conuenientissimum:

Os canis implet anas: alium capturus habebat:

Non capit, at què iam ceperat, ore fugit.

Sic miser in terra, dum rē captas alienam.

Sapius & merisò perdis, auare, euam.

Glossographi Accursij aiunt, eum, qui hora vna eademque duos sectatur lepores, quandoq; vtroque catere.

QVOD de lupo ceruario dictum est, idem sæpe contingit ambitiosis & auaris, qui spe honoris amplioris, aut commodi, in quo sit vberior questus, neglecta præsentis sorte venantur aliam. Fit tamen sæpenumerò, vt vtraq; frustrentur. Hinc Sophocles in Thyeste:

— τῶν ἀμυχέρον δ' ἔρωσ
πολλὰς ἐθήκε τὰ παρόντος ἀμπλακεί·
id est:

Impossibilem cupido

Multos fecit re præsentis frustrari.

Id quidem exemplis quàm plurimis confirmari potest, sed vnum ex Iustino subijciam. Pyrrhus Epirotarum Rex, in amplissimo imperij fastigio collocatus, iam nec eo contentus, Græciæ, Asiæq; regna meditabatur: neq; illi maior ex imperio quàm ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, quā tulisset impetum, sustinere valuit. Sed vt ad regna deuincenda inuictus habebatur, ita victis acquisitisq; celeriter carebat; tanto meliùs studebat acquirere imperia quàm retinere. Quam ob causã collatus est ab Antigono, Iusori imperito, qui cum multa & feliciter iaciatis, iam tamè vtendi modum negligat, Plutarcho teste. Fruendum est itaq; rebus præsentibus, & rectè agendo spe tanta meliora. Est enim animi valdè pusilli & angusti, inopiam metuere plus quàm par est, ideoque ijs, quæ ad sunt, non frui, & alienis anxius inhiare, magnæ stoliditatis argumentum. Ferè enim fit, vt iuxta prouerb. *Duos insequens lepores neutrum capiat*: cuique illud conueniat:

Δοῖν ἐπιθυμίας ἐδετέρου ἔτυχες.

Ambo concupiscens neutrum assecutus es.

Pulcher locus apud Procopium 2. De bello Gothico: refert enim Bellisarium initio belli scripsisse ad Theudebertum Francorum Regem (qui cum eo manus cōseruit) Satius est secum sua vt quisque possideat tenere, quàm dum aliena nimium appetit, de suis rebus periclitari. Huic bellè coa-

Pyrrhus
Epirota.

Procopij
locus.

Cupidonem
mors.

uenit quod Seneca refert epist. 73. Solebat Artalus hac imagine vti: Vidisti aliquando canem à domino frustra panis aut carnis apertò ore captantem? quicquid exceperit, protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem nobis euenit, quicquid exspectantibus fortuna proiecit, id si ne vlla voluptate dimittimus, statim ad alterius rapinam erecti & attentì. Hoc sapienti non euenit, plenus est: etiam si quid euenit, securè excipit. Huc refer Adag. Præsentem mulge, quid fugientem insequeris? Multæ sunt huic affines sententiæ, vt apud Hesiodum:

Νήπιος, ὅς τὰ ἔτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει.

Stultus, qui non prompta sequens, iam prompta relinquit.

Sallustius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogum, pertractis ad societatem nefarij belli, de euentu tamen

anxiè dubitãtibus in incerto habuere, quid nam consilij caperent. In altera parte erat æs alienum, studium belli, magna merces in spe victoria: in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe, certa præmia. Sed & Pseudolus seruus apud Plautum sic secum loquitur: *Certa amittimus dum incerta petimus, atq; hoc euenit in labore, atque in dolore, vt mors obrepat interim.* Iustinius I. nemo. C. de assessorib. Festinans ad duo diuersa neutrum bene peragit, ne cum in vtrumq; festinat, neutrum perficiat. Et Satyra Iuuenalis:

Pectora nostra duas non admittetia curas. Ridetur adolescens luxu perditus apud Persium, Satyra 3. his verbis:

Duplici in diuersum scindere hamo: Vdum & molle lutum est.

Hæc dum colligo, petiè mihi quoq; ad vltiora progrediendi surrepsit obliuio.

Superbia.

EMBLEMA LXVII.

EN Statue Statua, & ductum de marmore marcor,
 Se conferre Deis ausa procax Niobe.
 Est vitium muliebri superbia, & arguit oris
 Duritiem, ac sensus, qualis inest lapidi.

C O M M E N T A R I I.

I. **A**POLL' O cum sorore Diana è subli
 mi sagittas in liberos Niobes iacula-
 tur, quorum ille filios, hæc filias ferit ac
 prostrert: Niobe verò mater flebilis &
 mæsta scopulo assidet, in quem tandem ver-
 ti videtur. Ad picturam exprimendam
 non nihil confert Pausanias in Atticis, qui
 Nioben in matror conuersam etiamnum
 lacrymas emittere in Sipylo affirmat, seq;
 aliquando illud, vt videret accessisse dicit
 his verbis: Ad theatri verticem ex medijs
 saxi spelunca in arcem subijt, imposito
 tripode, in quo Apollo & Diana sunt Niobes
 filios necantes. Nioben ego quoque vt
 viderem Sipyllum montem conscendi. Sed
 vbi propè accesseris, videas saxum & rupē
 præcipitem, nullam profus effigiem præ-
 ferentem, nec mœrorem. Quod si procul
 abscedas, intrueri videaris flentem & mœ-
 sto vultu mulierem. Quod etiam Ouidius
 6. Metamorph. fabulam elegantissimè nar-
 rans, & de saxo sic loquens, innuit:
*Flet tamen, & validi circumdata turbine
 venti
 In patriam rapta est, vbi fixa cacumine
 montis
 Liquitur, & lacrymis etiamnum marmora
 manant.*

II. **E**M B L E M A hoc ex Iuuenalis Saty-
 ra 6. potissimum sumptum esse censemus,
 vbi ille Niobes fabulam commemorat, vt
 mulierum superbiæ notet, quæ multo-
 rum sæpe malorum causa fuit. Sic igitur
 inducit Iuuenalis Niobes maritum Am-
 phionem clamantem ad Apollinem:
*Parce, precor, Paan, & tu depone sagittas:
 Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem;
 Amphion clamat, sed Paan contrahit arcu.
 Extulit ergo gregem natorum, ipsūq; pa-
 rentem,
 Dum sibi nobilior Latona gente videtur,
 Atq; eadem serosa Niobe facundior alba.
 Quibus in carminibus (vt & hoc dicamus
 obiter) legendum puto,
 Parce, precor, Paæ, & tu Dea pone sagittas.
 Nam Apollo inares, Diana fœmellas inter-*

sciebat, vt patet ex Homeri versibus, quos
 sic vertit Nicolaus Valla:

*Aureo sex natas arcu cecidisse Diana,
 Ac totidem Phœbi iuuenilia corpora telo
 Infelix vidit Niobe; cum se illa per omnes
 Ostentat populos, nec demens cedit honori
 Insignis Latona tuo, quia numero felix
 Natorum. Sed te genitam Titanida Ceo
 Arguit enixam geminos: qui numina facti
 Tam facillè exitio potuerūt tradere plures.
 Nona dies illos funesta morte iacentes
 Vidit adhuc, nec enim tumulari Iupiter
 ipse*

*Passus, & in lapidem populum conuerterat
 omnem.*

*Lucè tamen decima miserantia numina
 Diuum*

*Mandanere solo. Niobe tot funera vidit,
 Et potuit tandè lacrymis saturata doloreq;
 Indulisse epulæ. Sipyli nunc môte sub alto
 In lapidem versa aspicitur, similisque ge-
 menti*

*Supplicia expendit supus, vbi numina mille
 Nympharum sub tecta colunt, Acheloia
 circum*

*Litora, vbi toties iuuat indulgere choreis.
 Meminit huius fabulæ & Q. Calaber lib.
 1. de relictis ab Homero, cuius verba sic
 Latina fecit Sanctius:*

*In Sipyli scopulis, Niobes vbi corpora quon-
 dam*

*In saxum vertere Dei, nunc saxa per vda
 Distillant lacryma, nebula caligine mista
 Circumstant lapidem, damnosa umbracula
 colonis.*

*Hanc faciem veniens longis stupet aduè-
 na ab oris,*

*Et gemebunda piè miratur lumina petra,
 Fœmineæ speciè referentis imagine luctus.
 Fabulam autem totam habes in Chiliadi-
 bus, adagio, Niobes mala. Erat Niobe filia
 Tantal, vxor Amphionis, quæ filios habe-
 bat sex, totidemq; puellas. Eo successu in-
 solens contempsit Latonam, quæ non nisi
 duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ.
 Hanc fabulæ narrat post occisos liberos,
 quos*

Niobes fa-
 bula ex
 Homero.

Ex Q. Ca-
 labro.

Ex Chi-
 liadibus.

quos permultos habebat, præ dolore in saxum conuersam fuisse, illud inuenientes, immo-tico dolore ditiguisse. Id saxum, quod fabulæ dedit occasionem, in Siplyo Phrygiæ conspicitur tradit Homeri scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Gellius lib. 20. cap. 6. sic ait: Mira & propè adeo ridicula diuersitas fabulæ apud Græcos Poetasprehenditur super numero Niobes filiorum. Nam Homerus pueros puellasq; eius senos dicit fuisse, Euripides bis septenos, Sappho bis nouenos, Bacchilides & Pindarus bis denos. Quidam alij scriptores tres fuisse solos dixerunt. Tzetzes septem filios & totidem filias suis nominibus enumerat: filij sunt, Sipylus, Agenor, Phædimus, Ismenes, Eupnytus, Tantalus, Damascithon: filia, Neçra, Cleodoxe, Astiocha, Phaeta, Pelopia, Euyge, Chloris. Alij aliter eumerant. Palæphatus in libello de non credendis fabulis sic ait: Niobendum uiueret, super filiorum sepulchrum lapidem factam esse memorant. Quicumque autem ex lapide hominem, rursusq; ex homine lapidem fieri posse credit, stultus hic quidem planè est. Verum autem sic habet: Niobe, mortuis suis liberis, cum lapideam imaginem sibi constituisset, eam supra natorum suorum sepulchrum posuit. Nosq; ipsi hanc utiq; qualis reuera esset, inspeximus. Hæc Palæphatus. Extat in tumulum Niobes elegiaca profopopcia certè elegans, his omnino verbis:

*Esteprocul lati, cernant mea funera tristes:
Non similis toto moror in orbe fuit.*

*Bis septem natos peperiz; bis pignora septem
(Me miseram) Diuum sustulit ira mibi.*

Dirigui demum lacrymis, & marmora manant.

Sic mihi mors dolor est, sic mihi vita dolor.

*Discite, mortales, quid sit turgescere fastu,
Et quid sit magnos posthabuisse Deos.*

Fuerunt qui Niobes fabulam ad historiam referre conati sunt, dixeruntq; acerbissimã pestilentiam aliquando fuisse in Phrygia, atque eodem die Niobes filios omnes interijse, cum multos haberet, Atq; cum pestilentia antor sit Sol & Luna, quia ex calore vaporumq; copia illa nascatur, proditum est in fabulis Apollinem & Dianam illos sagittis confodisse; ad tantos dolores cum obstructis uideret, & propè in sensu Niobe mater eorum uideretur, dixerunt fabu-

larum artifices illam fuisse in lapidem conuersam. Quo etiam alluisse uidetur Cicero 3. Tusculan. Et Niobe, inquit, fingitur lapidea, propter æternum, credo, in luctu silentium. Vide Mytholog. Natal. Comitis lib. 6. cap. 13. & alios. Multa quoq; Niobes inuenies epigrammata Græca lib. 3. Antholog. tit. *εις αρχαίους τίνας*. Et lib. 4. *εις ηρόιδας*, quæ breuitatis causa omitto.

EN Statua Statua &c.] Expressa imago lapidea ex alia imagine saxea, in quam conuersa Niobe. Hoc imitatus ex senarijs his ex 3. Epigram.

*Ο τύμβος ἔτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρὸν,
Ο νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
Ἄλλ' αὐτὸς αὐτῆ νεκρὸς ἐστὶ τῆ τάφος.*

Hoc in sepulchro mortuus non conditur.

Hoc est cadauer, & sepulchrum non habet:

Sed est idem cadauer, & sepulchrum sibi.

Sepulchrum hoc nõ habet intus mortuũ;

Mortuus hic extra non habet tumulum;

Sed ipse sui mortuus est & tumulus.

Isud sepulchrum mortuũ intus non habet:

At nec sepulchrũ sibi habet extra mortuus:

Sibi sed ipse est & sepulchrum & mortuus.

Illud huic simile est lib. 4. Antholog. tit.

εις ηρωιδας.

ἐν ζωῆς με θεοὶ τεύξαν λίθον ἐν δὲ λίθοιο

ζωῆν Πραξιτέλις ἐμπάλιν ἐγράφατο.

Quod Sæctius Græca epigrammata uolens sic ex tempore vertit:

Viuebam: fecere Dij me marmora; marmor

Sed rursum uiuit munere Praxitelis.

Cæterum id variè accipi figmentum reperio, ut cum torquetur in præfractæ ceruicis hominem, stupidum, eumq; qui sit vel animo vel corpore immotus. Ad id facit quod cita tur ex Lucilio, poeta Græco, de quodam saltatore, qui se mouere non posset, ὀρχηστὴς νιόβης ἐμπροσθεν ἀρχέτυπον.

Orchestes spirans archetypum Niobes.

Ductum de marmore marmor] Marmoreum idolum è simulacro marmoreo, id est, Niobe marmorea. Cæterum marmor dici uidetur παρὰ τὸ μαρμαίρειν, splendescere, & quasi scintillis micare. De marmorum generibus habes apud Plinium lib. 36. cap. 6. cum seq. & Isidorum lib. 16. c. 5. item apud Pancirollum lib. 1. Rerum memorab. Inter hæc ut Parium candore, ita Lacedæmonium viriditate cunctis hilarius. Lacedæmonium Martialis intelligit cum lib. 1. Epig. 84. ita canit:

Quisquã picea colit Spartani frigora saxi

hoc

Filij Niobes.

Historia de Niobe.

Mythologiz.

III.

Niobe f. pidum significat

Marmor

Parium Lacedæmonium

hoc est, potentiorum domos Laconico mar more cultas, Lacedæmonios autem Sparti- atas siue Spartanos fuisse nominatos, no- tum est, & historiam huic rei fidem facit Perotus ad istum Martialis locum. Ac quia Lacedæmonium siue Spartanū istud mar- mor diuersis quasi squamarum colori- bus erat variegatum, non immeritò illud pictum appellat; idq; à serpentum maculis Serpentinum siue Ophites etiam nomina- tur, vt idem Perotus alibi inuuit. Præter supra adducta, fabulam Niobes habes apud Ouidium Metamorph. 6. Rei verita- tem, si vacat, ex Palæphato & Pausania in Arcadic. exquire.

Se conferre Deis] Quæ numini ausa est obloqui, seq; efferre supra hominū captū.

Procax Niobe] petulans, conuiciatrix. Vnde procacitas, licentia turpium conui- ciorum, qua meretrices & scurræ vtuntur.

Est vitium muliebri superbia] Solenne est mulieribus, quæ sunt potentiores, super- bire. Sic Sallust. in Iugurthino dicit, super- biam commune nobilitatis matum. Idem ibidem: Quæ in magnis superbia, in infi- mis iram rectius runcupari ὄργη, quasi ὄρε γη, ab ὄρεγος Deu. hinc ὄργηλος iracundus, qui Gallico idiotismo, orgueilleux. Sed rut lum alia occurrūt Sallustiana: Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio super- bia, atq; crudelitas appellatur.

Arguit oris Duritiem, ac sensus, &c.] Sic construe: *Et superbia arguit duritiem oris Et sensus, qualis inest lapidi. Sensus* hic est genitiuus. Huic consonat illud Terentij, *os durum*, pro impudente. Lapis in Hiero- glyphic. hominem sensus expertem signi- ficat, vt pro stupido & alienatæ mentis ho- mine vsurpari certum est: vnde illud Com- mici: *Quid stas lapis?* & primos illos homi- nes rudes & impolitos, nullaq; disciplinæ cognitione cicuratos, saxeos appella- runt. Hinc enim Maronis illud:

Quo tempore primum

Deucalion vacuū lapides iactauit in orbē,
Vnde homines nati, durum genus.

Sic & Ouidius 1. Metamorph.

*Inde genus durum sumus, experiensq; la-
borum,*

*Et documenta damus, qua simus origine
nati.*

Theocritus in Eidylliis Milonē rusticum impositum, planèq; rudem appellat *frag- menta dura rupis*, id est, πέτρας ἀτόκομα

ἀτρεάμυε. Lactantius lib. 1. c. 20. loquens de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam, qui colunt talia? nisi ipsos potissimum lapides, ac stiptes esse? Ouid. 5. Metamorph.

Ad auditas stupuit ceu saxea voces,
Atronitaq; diu similis fuit.

Idem 13. Metamorpho.

Duroq; simillima saxo Torpet.
Et in Ariadne:

In saxo frigida sedi,
Quamq; lapis sedes, tam lapis ipsa fui.

Quo sensu dixerat ante Ouidium Catul- lus de nuptiis Pelei, Ariadnen saxea effugie fuisse, vt vim doloris exprimere non pos- set, neq; in vllam vocem erumpere, cum vidit se à Theseo in litore Naxus insulæ relictam. Tibullus lib. 2. Eleg. 4.

O ego, ne possim tales sentire dolores,
Quàm malle in gelidis montibus esse

lapis?

Stare vel in sanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quæ vasti tuderet ora maris.

Ouidius De Ponto:

Felicem Nioben, quamuis crudelia passam,
Qua posuit sensum saxea facta malis.

1. de Ponto, Eleg. 2.

Fine caret lethargyæ, nisi cum stupor ob-
stitit illis;

Et similis morti pectora torpor habet.

Et deinde:

Ille ego sum frustra qui lapis esse velim.
Sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche, quamuis præsentî corpore, sensu- bus tamen aberat. Apud 6. De Asin. aur. Quod autem modò dicebam lapidem pro stupido vsurpari hieroglyphicè, id ostento planum est, quod animum percussit Super- bi Tarquinij, cum à columna lignea repen- tē lapsus anguis omnes in fugam vertisset, omninò hoc viso consternatis. Nam portendebat in serpens nouum & inexpectatum principem, de columna lignea, hoc est, stupore, quem diu simularat, prodit- urum.

Qualis inest lapidi.] Lapidem vsurpa- ri, pro stupido, aut sensus vacuo iam dixi- mus. Sic Martialis lib. 5. in quandam Ma- triniam:

*Non possum vetulam querere, Matrinia: z
possum*

Et vetulam, sed tu mortua, nõ vetula es.
*Possum Hecubam, possum Nioben, Matri-
nia: sed sè*

Non duma

hites.

procaci-

*est à-
An-
ca, et sè
um ua-
ditas.*

*Lapis pro
stupido.*

*Nondum erit illa canus, nondum erit ista
lapis.*

IV.
*Niobes fa-
bula quid
significet.*

FIGMENTVM hoc Niobes ob insolentem iactantiam in saxum rigens transformatæ, arguit potentiorum quarundam mulierum superbiam, & immodicam arrogantiam, quæ obsecratur ne ipsis quidem Superis subesse se putant, adeo de suæ mortalitatis immemores incidant in miseram quandam ἀναισθησίαν, & sensus vacuitatem. Hoc ergo verborum inuolucro momentur, ne sese altius efferant, & plus quam oporteat apud alios intumescant, aut etiã plus sibi tribuant, quam pars est. Præterea de numine bene sentiendum esse, tacite videtur innuere: quando quidem non erratur periculosius, neq; celestium quàm in numinis contemptu. Pindar. Olymp. Δέπει τό γε λοιδορήσαι θεὸς ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑπορήκει. nam *Dijis conuiciari*, inquit, *odiosa sapientia est; & intempestiue gloriari, idem est atq; insanire*: Præclarè monitor ille apud Virgilium:

*De Dijs
benè sen-
tiendum.*

*Discite iustitiam moniti, & non temere
Diuos.*

Sed quod ad argumentum facile emblematis facit, non possum prætermittere illud Valerij Max. de neglecta religione: Deorum spreti monitis excandescunt, & humana consilia castigantur, vbi se celestibus præferunt. Etenim propter ἀλαζονείαν καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia stultus Tatalis, vt Staius cecinit Thebaid. 3. Huc congeram insignem Pindari locum ex Olymp. 9. quo sub Cadmi persona monet vnumquemque, vt exemplo Penthei filij, pie & reuerenter de Dijs sentire discat.

εἰδ' ἔστιν ὅστις δαμόνον ἰπερορονεῖ,
εἰς τὸ δ' ἀδρήσας θάνατον ἠγείσθω θεῶν.
τὸ σφρονεῖν δέ, καὶ σεβῆναι τὰ τῶν θεῶν
κάλλιστον οἰμαί' αὐτοῦ, καὶ σφρότατον
δνητοῖσιν εἶναι: χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις.
id est:

*Si quis sit, qui Deos contemnat, ad huius
(nempe Penthei) mortem respiciens, secum
animo reputet esse Deos. At verò temperan-
tem esse, & numen diuinum colere, censo-
rem esse omnium pulcherrimum, & sapien-
tissimã hominibus, qui huic sese implicant.*
Sic quoq; Thamyris, cum nimis fuisset ar-
rogans ob poeticæ facultatis peritiam, cum
Musis in certamen venire ausus, satis ma-

gnas suæ temeritatis pœnas dedit. Sic non leue supplicium passus est Marfyas, quia cum ipso Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere ausus est. Sic etiam Arachne fertur in bestiam mutata, quia ausa fuit cum illa Dea de artificio tendendi contendere, à qua artem didicerat. Fuit Niobe Tantalij & Euryanasse filia: ac Tantalus auaritia, Euryanasse opulencia est, ex his nascitur mortaliũ superbia, quã iamiam depictum ibo; cuius & Deorum despicientia, amicorum contemptus, & beneficiorum vel à Deo, vel ab hominibus acceptorum obliuio, affectu esse consueuerunt. Apellis mihi hic manum optarem & pigmenta, quibus ad viuum liceret depingere horrendum illud monstrum, celi exulem, sali & soli pondus, Stygis incola, Superbiam, inquam. Non oculus esset hominis tam curiosus, scio, quem ad intuentium voluptas traheret, vel amor picturæ; qui desiderio duceretur oblectandi se terribili aspectu isto ac tetrico. Coloribus viuus ego non vtar, & carbo mihi pro penicillo erit, qui adumbret rem rudiori ductu, nec ad artis legem. Quid ad legem autem, vbi lex omnis contempta virtutis & honestatis? vbi sceptrum libidini, clauus fastui, fræna ambitioni committuntur? vbi calcatur ius & æquitas? vbi pudor & modestia sub pedibus iacent? vbi nefas & flagitium iura dicunt? Hincine ad legem me componi posse & decorum seruare, vbi in dedecore summo & confusione singula? Comitorum morem imitabor, & quod verbis non exprimo, declarabo signis & nutu; id est, producã & sistã in theatro ventrosam illam & turgidam Aëoli filiam Superbiam, quæ ventrem habet tumentem inani flatu velut vterem, pedes longos ac rigidos, collum gruis instar erectum, manus sicut cedros vicinas nubibus: metatur passus ac numerat librato corpore, spirat vt follis, tanquam Euros parturiciens aut Aquilones; oculos rotat ac diducit, iactitat brachia, caput obliquat vt anser, voluit grandia, quasi mundum cerebro clauderet: asurgit spiritu, nec se ipsam capit, contemnit Deum, ridet homines; similes mores refert, affectum pauonis: quidquid videt vanitatis, imitatur & effingit, & spectari vult, & ostendat, non contenta decore suo nisi admirator ad sit, qui monstrat digito. Calami strum in dextra est & radius crinalis, in al-

Marfya.

Arachn.

*Niobes
mytholo-
gia.*

*Deses-
tio supe-
bia.*

*Superbi-
descri-
ptio.*

*Thamy-
ris.*

vera speculum; pro galea & thorace reticu-
lura & vitta; furas sandalium cingit. Et
hæc sic armata vivit tamen. O incuriam?
Inspeimus monstrum, & quæ toruitas in
vultu ac membris vidimus, nondum mo-
res ac fructus, quos parit in obsessis, ò de-
formitas, quàm tibi conformes? Profectu-
di & isti in lucem, à turpissima matre tur-
rior proles, à patri trūco vitiosus ramus;
hinc flos & fructus ad nativam stirpis. In-
grediatu superbus, quibus signis hic mor-
bum suum & generolum indolem aperit?
consideremus eia. Bipedem sciurum aut
catum dicemus, cum manū surgit, ita pi-
los componit, effingit & refingit se. fricat,
lambit, crispat, surrigit, aut in tergum pen-
dulos reijcit, vel intorquet cinnos, vuguen-
tisq; saturat, rotādo digitis sat implumem
adhuc, & distractam in angulos, mutinis
caudis mediisfidius quàm simillimam
barbulam. Ibi stat in obtutu speculi defi-
xus, subridet, miratur formam & egregiū
illud decus naturæ, venustè obliquat ocu-
los in humeros & latera: placet statura, pla-
cet habitus, assurgit paulatim spiritu, & re-
ciprocatur in sui amore tum è affectus,
inflatus supra id, quod est, inani ac turgi-
do fastu, concipit nauseam ac despectum
aliorum, solus in sui admiratione & mun-
do corporis, supra omnem molliciem fœ-
mineam ac leuitatem occupatus. Si ruga
in collati minus decens, aut plica in pallio;
si calceus in pede fluens aut laxior, si stria-
tus thorax, aut follicantes caligæ, nec ad
furas velut conglutinata tibialia, rapitur
furia & diras spuit, execratus opificis incu-
riam & errorem manus. Quem hic mihi
næuum vesti aspersit trifurcifer ille sar-
tor? vt Dij Deæq; perdant scelus. I puer,
accerte portentum hominis: pereat in vix
mala peste; en, vt ludibrio sim beatæ? Sic
turbat futuræ vix notabilis error delica-
tulū, & magnum quiddam de autoritate
sibi detractum putat, si naret paucillum in
cotio pedunculo. Lepidus homuncio.
Quid tum? Egreditur in publicum, vbi
prius septeno screatu classicum cecinerit,
quem tanto impetu prouit, ac si pulmo-
nes euellere, & omnia viscera euomere co-
naretur: iactat caput in omnes partes, quasi
multas in aere numeraturus aut hiruudi-
nes: ad mensuram passus, quasi qui semen-
tem spargit: certo spacio figit, & incedit na-
tanti similis, tanquam ad ictum tympani

armatus miles. Nunc vibrat furas vt thyr-
sam quatens, nunc extremo calce leuiter
stringit humum, & circumfert se affectata
quadam iactatione corporis. Docet natu-
ram, no docetur gradum formare quasi
in libra pendulum Cedite obuij, & locum
honoratiorem concede, nisi thrafonis ma-
litis experiri armatam manum: vos quoq;
iumenta sistite, cum calcitrone enim vobis
res est. Hæc leuitatis signa, quæ adhuc vel
ætas excuset, vel stoliditas, si non contem-
ptus se admisceat, & nescio quæ præpote-
ra philantia, vanissimæ persuasionis fulcro
insistens. Deuoluitur enim interdum eò de-
mentie inflatus animus, vt cecitate hac per-
cussus nec agnoscat authorem vitæ, nec bo-
na & dona, quæ habet ex eo fonte, trifor
Dei atq; hominum. Et dum in admiratio-
ne sui torus defixus hæret, nou remittit a-
gnitionis radios, grata ac humilij beneficio-
rum recordatione, ad caput ipsū & pri-
mum ostium canalis. In celo natum hoc
flagitium, eò grauius, quò altior ruina;
multatum enim perenni flammaram vitio
ne lucis Angelum in executorem transfor-
mavit diuinæ iustitiæ, horribilij metamor-
phosi. Prima igitur noxa hæc, vnde uocendi
ac perdendi omnes formæ, seminatium
malorum, quia excussit à supremo gradu
celitudinis spiritum inter cœlestes choros
principem, in voraginem calimitatis nun-
quam terminandæ; quod calcar erat per-
secutionis in nostrum genus, & exercendæ
tyrannidis. Tantò studiosus euita dum,
quoniam qui tali scelere se contaminat, in
Deum ipsum armare manus, & velut gi-
gas quidam expellere de throno videtur;
montes enim vanissimarum cogitationum
aggestu surgenti in nubes conuectat, & de
spolio cœli, exturbandoq; rege tacitus præ-
sumit. Non hoc intendat, dic fodes, cui a-
las istas tum ètes adglutinat non quispiam
Dædalus, sed diabolus? Omnino: luti enim
memoriam deponit, ex quo formatus, & lu-
cem auti ac generosi stemmatis in se tra-
ducit, vt uobilis profapix splendorem de-
gener spuris. Assurgit mente per scalam
vanitatis & inanis gloriæ, non rectis & di-
rectis gradibus, ab infimo in altiore m pas-
su. Periculosum est stare in præcipitio &
respicere, vertigo corripit & sternit. Cane
fastus, ne idem tibi, aut ex te, cultori.

q̄læu-
tia.

Superbia
origo.

Impudentia.

EMBLEMA LXVIII.

PUBE tenus mulier, succincta latrantibus infra
 Monstrorum catalis, Scylla bififormis erat.
 Monstra putantur auarities, audacia, raptus:
 At Scylla est, nullus cui sit in ore pudor.

COMMENTARI I

I.
 scylla.

DE Scyllæ pictura sic Pignorius: Scyllam qui viderint in anterioribus editionibus, non rideant, modò possint se continere. Nos illam è veteri cætypo hic & a libi exprimendam curauimus. Vides ergo hic feminam alata in sima sui parte in varia monstrorum capita desinentem. Hanc Isæus refert capita habere sex, & duodecim pedes: *ἔξ μὲν κεφαλὰς ἔχον, καὶ μ. π. π. κυνός, λέοντος, γοργόνος, θαλάσσιου, ἀνδρῶπι.* Sex habens capita, eruca, canis, leonis, Gorgonis, balana, femina. Alij aliter eam describit, vt mox dicemus.

SCYLLAM Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe, quod eundem deperiret, sic affectit, vt fontem, in quo Nympha se lauare consueuerat, veneficij & magicis herbis infecerit, cuius rei nescia Scylla fontem de more ingressa, inferiores corporis sui partes in caninos rictus vidit esse commutatos: quam tantam deformitatem horrens, in mare se præcipitem dedit, & in saxum mutata. Poetis argumentum fabulae praubit. Homerus *Odyss. μ.* Ouid. *14. Metamorph.* Refertur etiam hæc fabula in prouerbio, *Charybdim fugiens incidi in Scyllam*

II

Scylla
 mēstr
 mari
 muta.

Scyllam

Scyllam. Iustinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charybdi materiam Poetis suggestant ait ob fretum, quod in Sicilia citato sæuôque impetu fertur, in quo vndarum inter se concurrentium tanta pugna fit, vt aliàs veluti terga dantes vorticibus in imû desidere, aliàs quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitum feruentis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. Accedit perpetuum Aetnæ montis incendiû: hinc latratus auditos: hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant vndas, quas sorbenris æstus vorago collidit. Scyllam fuisse nauem triremem Palæphatus tradit. Sallustius saxum putat esse in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam repræsentet, in quod illi fluctus, quo niam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, fixerunt illam pube tenus feris huiusmodi succinctam esse. Heraclides Ponticus ait, ab Homero per Scyllam significari omnis generis impudentiam, quæ non ab re canibus cingatur, tristibus audacia, rapina, & auaritia refertis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto suum Emblemata duxisse: *σκύλλαν τε τὴν πολύμορφον ἀνάδειαν ἠλλήγορησε διδὸν κύναις οὐκ ἀλόγως ὑπέζωσαι, προτομαῖς ἀρπαγῆ, τομῆ καὶ πλεονεξία περραγμέναις.* Virgilius sic Scyllam depingit:

*At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertatam, & naues in saxa trahentē,
Prima hominis facies, & pulchro pectore
virgo*

*Pube tenus: postrema immani corpore pis-
trix,*

Delphinum caudas utero cômissa luporum.

Quæ carmina mythologicæ sunt intelligenda de libidine, impudentia, cõfusione. Scylla enim meretrix est, quæ canibus stupisq; inguina commiscet. Ita Fulgent. lib. 2. Mytholog. Cælius Rhodig. lib. 14. cap. 3. Seneca epist. 93. Natalis Comes Mytholog. lib. 8. cap. 12. Succurrit mihi (inquit Franciscus Sanctius) nunc Aristotelis locus in libro de moribus 2. circa finem, nusquam, quod sciam, ab interpretibus declaratus, qui etsi ad nostrum emblemata non maximè pertineat, ab Scylla tamen & Charybdi non abhorret omnino. Quem locum pro viribus explanare tentabimus, longè

aliter quàm omnes intelligunt, quos & legere & audire contigerit. Verba igitur Aristotelis hæc sunt: Quare omnes, qui mediocritatem inuestigant & exquirunt, primum ab eo debent, quod magis ei contrariû est, discedere, quemadmodum Calypso monebat: *Extra vndâ & fumû longè cõpelle carinâ.* Hæc Aristoteles. Quo in loco primò est notandum, lapsum Aristotelem memoria, vt sæpe solet, cum citat Homerum. Nam, vt omnes ibi notant, Calypso posuit pro Circe. Sed ego pro Calypso reponendum censeo Vlysses. Locus enim, quem citat Aristoteles, est apud Homerum Odyss. 12. Verba autem sunt Vlyssis ad nauclerum suum, iubentis vt nauem desectat longè à fumo & vnda, vbi erat Charybdis. Nam de Scylla non ausus est Vlysses verbum facere, ne & socios & nauam terret multitudinem periculorum, vt ipsemet Vlysses paulò inferius testatur. Deniq; intellige situm & vndam, tantum pro Charybdi. Monet enim Aristoteles, vt quando vitium aliquod fugere voluerimus, in contrarium desectamus, sic enim medium melius tenuerimus; idq; probat experimento, illorum, qui contortas virgas in rectum dirigunt. Ex his collige, frustra scripserit Chiliadum autorem adagium illud, *Extra fumum & vndam.* Namq; neq; adagium illud est, nec locus explicatur, nec meritò taxatur Argyrophus, qui etsi non omnino scopum tetigit, minus tamen abtrauit in sua translatione. Præterea versiculus ille, qui circumfertur incerto autore, *Incidit in Scyllâ cupiēs vitare Charybdim.* Adagiū malè intelligitur à nostris. Non enim significatur minus periculum vitans in malis incidere, sed contrà. Nam Scyllam minus malum esse quàm Charybdi, notius est quàm vt eget admonitione. Hactenus Sanctius.

[*PUBE tenus mulier*] Impudentiæ nota. *ὡς σημεῖον τῆς ἀνοίας ἐκ ἐλάχιστον. quod non minimum amentia signum,* ait Galenus *προτρεπτικῶ ἐπὶ τέχνας.* Imitatus est autem Virgilium, qui sic:

— *& pulchro pectore virgo*

Pube tenus.

Succincta latrantibus infra &c.] Inferiore sui parte cincta quasi monstris canibus. Est altera imitatio Virgiliana: *Quid loquor aut Scyllam Nisi, quam saxa sequuta est,*

*Candida succinctam latravibus inguina
monstris,*

Dulichias vexasse rates?

Scylla
dua.

Ex quo loco adverteas duas fuisse Scyllas. Una Nisi Megatenſium regis filia fuit, contra quos dum devictis Athenienſibus pugnaret Minos, propter filij Androgei interitum, quem Athenienſes & Megarenſes dolo necaverant, amarus eſt à Scylla Niſi filia. Quæ ut hoſti poſſet placere, comam purpuream parenti abſciſſam ei obtulit: quam Niſus ita habuerat conſecratam, ut tamdiu regno potiretur, quamdiu illam habuiſſet intactam. Poſtea & Scylla à Minoe contempta, dolore in avem citius, quæ & alauda dicitur, converſa eſt. Virgil. l. i. Georg.

Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.
Vide fabulam apud Ovidium 8. Metam. Altera fuit filia Phorci, de qua hic ſermo eſt, quæ verſa fertur in ſaxum in mari periculoſum, de qua Ovid. 4. Metam. Has tamen plerumque Poetæ confundunt, ut 6. Faſt. Ovidius. Et Propertius lib. 4. ſic loquitur:

Quid mirum in patrios Scyllam ſaiſſe capillos,

Cæciditque in ſauos inguina verſa canes?

Ovidius in Amoris:

Per nos Scylla patri canos furata capillos

Pubè premit rabidos inguinibusque canes.

Idem 2. de remedio:

Præterita cautus Niſeida nauita gaudet.

Sunt qui volunt Virgilium utramque Scyllam coniunxiſſe, quapropter ſic verſum excudendum curarunt,

Quid loquar aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſequuta eſt.

Sed duriusculus eſt verſus, nec credo Poetam ſic ſcriptum reliquiſſe, imò potiùs more poetico fabulas confuſiſſe, ut vnâ Scyllam pro altera acciperet. Nam & ipſe in Ciri varias refert opiniones, quem vide. Lege etiam Nannij Miſcellan. lib. 6. & Iacobum Bononienſem, Annotat. quas pauca ſcripſit in Virgilium Alciatus lib. 1. Pareig. cap. 6. contendit Virgilium τὸ πέτρον ſervare voluiſſe, quæ ut plurimum falſa eſt: ſed id non placet Sanctio.

Monſtrorum catulis.] canibus monſtris. Virgil. dixit:

Abſtiniſſos nautas canibus laceraffe marinis.

Et Ovid. 4. Triſt.

Esſe canes utero ſub virginis.

Cicero de haruſpic. reſponſis: Quam Scyllam tam eminentibus canibus, tam quæ ieiunio Poetæ fingendo exprimere potuerit? &c. Canes porro accipi pro rapacibus & exploratoribus hominum rapacium idem Cicero nõ ſine ſatyrico morſu nos docuit, ut lib. 1. in Verr. Debere, aiebat, ſuam rationem docere: multa ſibi opus eſſe, multa canibus ſuis, quos circa ſe haberet. Et lib. 3. in eundem: Quid iſta cohors, quorum hominum eſt? Voluſij aruſpicis, & Cornelij medici, & horum canum, quos tribunal meum vides lambere? Eadem oratione: Qui cum agros maximos ac feraciſſimos per ſeipſum, hoc eſt, per Apronium, & Verrem alterum depopularetur, ad minores civitates habebat alios, quos tanquam canes immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut pecuniam, aut frumentum publicè dari cogebat.

Canis
rapaci

Scylla biſiformis.] Supernè feminam referens, infernè in caninos rictus deſinens. Dicitur vero Scylla ἀπό τῶ σκυλῶν, à ſpoliando ſcilicet: vel à σκυλλέν, vexando: licet quidam putarint ἀπό τῶν σκυλακῶν, à catulis derivari.

Scylla
de diſt

Monſtra putantur &c.] Mythologia. Monſtra Scyllam, id eſt, impudentiam committantia ſunt aviditas, temeritas, rapina ſeu rapacitas.

Raptus.] hic raptus, pro rapina, poetico more; ut cogitatus, pro cogitatione: ut auſus pro audacia. In iure alioqui raptus dicitur contraſtario fraudulenta perſonarum, propriè, ut in Cod. de raptoribus virgin. & in Decretal. 5. de raptoribus. Rapina verò fieri intelligitur in rebus mobilibus per vim ablatiſ, ut in tit. Vi bonor. rapt.

Raptus

Rapina

At Scylla] ipſamet eſt τῆς ἀναιδείας ty pus ſeu imago. Vide omnino Cœl. Rhodigin lib. 14. cap. 3. nolo enim ego hic impudenti turpitudine chartam inquinare.

QVIDNAM ſibi vellet hoc emblema, ſatis ex ipſo epigrammate conſtare reor: a poſtè enim Alciatus id ad impudentiam tranſtulit, quæ tribus potiſſimum vitijs rabidiſſimis comes eſſe ſoleat, avaritiæ, ſue rapinæ, audaciæ, invidiæ, quæ ſub elegantia aut viri, aut mulieris forma plerumque latent. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non ſibi permittit, turpe putat nil?

IV
Impu
dentiæ

Porro hoc quicquid est emblematis, recte torseris in fori latratores, rabulas, quibus quid impudētius? quid rapacius? quid deniq; fraudulentius? qui dum iusti & æqui patrociniū suscipere aiunt, sapius alter affirmatiuam, alter negatiuam partē rei iudicandæ defendunt: vnde fit, vt vnus eorū iniustum semper tueatur, prout pars hunc vel illum conuenerit prius, idq; per plures dies, menses, & annos, lites interdum in mortales pro:rahentes, quoad miserorum nummi penitus exhauriantur ac eloculentur, tantum abest vt bona publica & priuata defendant. Sed ne videar partis odio laborare, nihil dicam hic vltra de æruscatoribus illis, quibus nulla religio est vel om-

nem hominem natum, vt dicebat Archilochus, decoiare, principis saltē sui, cui placere hoc pacto studeat, fiscum vt adaugeant; & nec minus tamen prædam in sinū suum conferant, vt est apud Lampridium. Et tamen hi in precio habentur, qui potius nouis illis tormentorum, hoc est, tributorum, vectigalium, portiorum, quibus misera plebs dilaniatur, excogitatis generibus digni erant, vt Perilli tantum æneum experirentur. Hos igitur morboſiam abire exoptem; eum enim in locum lauerniones & gryphos istos, vel ipsiſ etiam felibus rapaciores ablegari video à Lipsio, lib. 4. de Repub. c. 11. Quò etiam ego amando Vespasianum cū vectigali suo vrinario.

Φιλαυτία.

EMBLEMA LXIX.

QUOD nimium tua forma tibi, Narcisse, placebat,
 In florem; & noti est versa stuporis olus.
 Ingenij est marcor, cladesq; φιλαυτία, doctos
 Quæ pessum plures datq;, deditq; viros:
 Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata querunt,
 Nilq; suas præter tradere phantasias.

C O M M E N T A R I I.

L IN fonte limpidissimo iuuenis formosus vmbra suam ab aquis reuerberatam intentè contemplatur, iuxta quem sui nominis flos, Narcissus scilicet, prorupit. Flos est purpureus, stellatus, de quo Plin. lib. 21. cap. 5. 11. & 19.

II. TIRESIAS vates tamdiu victurum Narcissum prædixit, quamdiu à sui conspectu abstineret. At ille ignarus infortunij, quod iam iam sibi impendebat, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperijt, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis commutatus sit,

Narce
herba.

qui Narce dicitur, teste Plinio lib. 21. cap. 19. Est autem Narce, *νάρκη* sine *νάρκησις*, stupor, torpor, membrorumq; dissolutio: & Narcissus flos, si diutius naso admoueat, mentis torporem inducit, de quo vide Marcellum Virgilium in Dioscoridem.

Narcissi
fabula.

Narcissi fabulam refert Ouidius 3. Metamorph. De eodem vide Icones Philostrati, tit. Narcissus, & Statium lib. 7. Thebaidos. Pausanias in Bœoticis sic ait de Narcisso: In Thespiensium terra locus est, qui Danacum appellatur: ibi Narcissi fons vitur: & aquam hanc inspexisse Narcissum ferunt, qui nõ intellexit suam se vmbra videre, ac seipsum à semetipso amari ignorauit, atq; hoc amore iuxta fontem contabuit. Sed id planè insullum est, eo demeritæ quemquam peruenire, v: ex amoris ardore hominem ab hominis vmbra dgnoscerenequeat. Verum de eodem & alia quædam narrantur prioribus minus nota. Sororem Narcissum gemellam habuisse, tum in alijs rebus specie planè similem, tum eadem: vtrosq; eorundem habuisse vnicolorem, iisdemq; vestibus fuisse indutos, simul item venatum exiisse: at Narcissum in amorem incidisse sororis. Mortua autem puella fontem adiit, & suam se videre imaginem intellexit. Qua re intellecta, non nihil alienationis in amore sensit, tãquam

non suam vmbra, sed sororis imaginem conspiceretur. Hæc Pausanias, qui & Narcissum herbam multò ante Narcissi mortem fuisse, testimonijs antiquissimorum probat. Vide plura de Narcisso apud Nat. Comitem Mythol. lib. 9. cap. 16. Cæl. Rhodig. lib. 26. cap. 21.

QUOD nimium &c.] Descriptio *φιλαντίας*. Huic simile penè est Epigramma *πίδα* Pœteos Bartholom. Anuli, quod propter elegantiam ascribam:

Narcissus liquidus formam speculatus in vndis,

*Contemnens alios, arsit amore sui:
 Tabuit, & sensim venienti in membra stupore,*

*Ipse sui factus flos hyacinthus, amans.
 Hinc fugite (ò iuuenes) fons iste Philautia,
 seipsum*

Stultus vbi, cù se non bene norit, amat;
 Euolue pulcherrimam disparationem ea de re Marfilij Ficini, Orat. 6. c. 17. in conuiuium Platonicum.

Tua forma tibi, Narcisse, placebat.] Plutarch. Symposiac. 5. quæstion. 7. refert, idem accidisse cuidam, quem Eutclidâ nominat, qui cùm se in vndis aspectaret, amore sui captus, penè periit, dum ita deperiret.

In florem] tibi cognominem, id est, Narcissum.

*Noti stuporis] Narcissus enim flos dicitur à *νάρκη*, quod stuporem sonat, vel *ἀπό τῆ νάρκη*, torpescere. Vnde etiam flos ipse caput tentat.*

*Olus] Olus dicitur omnis herba satiuæ. Marcor] putredo, caries. Metaphora, pro eo quod est deprauatio, *φιλαυτία* enim ingenio inducit quasi marcorem & exitium.*

Cladesq;] mors & exitium, alia metaphora.

φιλαυτία] φιλαυτία, vt vertit 1. Carm. Philautia.

III

Narcissus
vnde
fons.

Olus
Marcor

Philautia.

Ode 18. Horatius, est cæcus amor sui; cuius verba elegantissima ad Bacchum, subseribam :

— *Saua tene cum Bercynthia*

Cornu tympana, qua subsequitur cæcus amor sui,

Astollens vacuū plus nimio gloria verticē. De φιλαυτία vide ptoerbia, Suum cuiq; pulchrum. & φιλαυτοι. Adiectiam Aristotelem lib.9. Moral. cap.7. & 8.

Pessum plures datq; deditq;] pro, pessum dat, & pessum dedit, emesis. Pessum, à πείσει, cad. re, significat deorsum, quasi sub pedes proiectum. Apul. lib 5. Nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. Lucret. lib. 6.

Multraq; praterea ceciderunt mœnia magna

Motibus in terris, & multa per mare pessū Subsedere suis pariter cum ciuibus vrbes.

Qui veterum abiecta methodo] Qui à veterum doctrina, docendiq; ratione desciscientes, nouam quandam sectam induxerunt. Methodus est compendiosa via, seu præceptio: siquidem μέθοδος, viam significat, & μέθοδος, viam breuiusculam & compendiosam, qua incedere vetuit Pythagoras. Vnde abbreviationes & artium præceptiones hoc vocabulo ab Aristotele intelliguntur.

Nilq; suas prater] ijq; nil aliud tradere voluerunt, quàm quod eorum dictabat libido.

Phantasias.] Opiniones. φαντασίας Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. appellat rerum visiones & imagines, Cicero 1. Academ. Vifa. Aristoteles 2. de Anima, phantasiam describit phantastica virtutis operationem, scilicet motum à sensu secundum actum factum. Vnde patet differentia inter phantasiam & phantasma; nam phantasma est imaginatio vel visio eius, quod non est: phantasia autem solum eius quod est, auctore Suida. Ego cum Socrate per canem & anserem iurare paratus sum, Alciarum hoc loco respexisse ad phantasia morbum, quæ est intellectus vel cogitationis deprauatio, de qua Galenus interiorum 3. Affectio, inquit, quæ dicitur phantasia, nil aliud est, quàm intellectus corruptio. Quam etiam tangit Celsus lib. 3. vbi phrenesis species exequitur. Hinc à communi iudicio deuotus simplex vulgus phantasticos nuncupat. Hos Itali passim Byzaros

dicunt, credo ab inconditis moribus popularum, qui in Ponto dicuntur Byzares, vt inquit Stephanus, meminitque Valerius Flaccus: *Byzaresq; vagi.*

NOTANTVR hoc figmento, qui à veterum legibus & institutis desciscientes, nouam quandam doctrinæ formam constitantur: tamq; sibi placent, vt licet obtusiores reuera sint, quicquid tamen præcipiunt, violentius aliquantum inculcant, neglecta profus & oblitterata maiorum via & ratione: eoq; deuentum est, vt viderem illam canam, & priscam veterum auctoritatem præ sua opinione nihili ducant: tanta est cæcutientia, stultitia atq; peruersitas. Tales sunt νεσσοροι quidam impudentissimi, qui nouorum dogmatum persuasione populum incautum inescant, verborumq; phaleris sic protelant & peruertunt, vt miserimi homines errore periti, quasi gustata loto, libenter à Christianæ Reipubl. comunione, suo magno malo, desciscant. Tam enim sunt perfrixtæ frontis, vt sua dogmata omnium esse certissima verbis scriptisq; asserere nõ veriti, nullam aliam meliorem, aut certiorum de religione traditam suasse sententiam, quàm quæ à se suisque tradatur, affirmant. Sicq; plurimorum damno & pernicie detestandam *φιλαυτίαν* in rebus diuinis experimur. Potest & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμύσους rerum suarum non æquos admiratores, quibus sanè (vt Comicus ait) nihil iniqua quicquam iniustius: nihil enim rectum putant nisi quod ipsi fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, suaq; plus quàm par est, admirando, ingenioli flos absq; vilo fructu facillimè marcescat. Vnde meritò illud repetam, quod Alciarus in quadam Oratione dixit: Nullam esse perniciosiorum studiorum calamitatem, quàm sui ipsius confidentiam & admirationem, quem morbum Græci *φιλαυτίαν* appellant. Est enim ea lues adulatione detestor, eoq; hominem inducit, vt se existimet optimè scire quæ non intelligit, reddiditque eum negli gentem, superbum, otiosum, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error non tam oratione quàm frequenti auditu & collatione, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauè dum ab hac bellua: nullus enim erit veræ sapientia capitalior hostis, quàm qui meliorum præceptorum dogmata flocci facit. Diui-

I.V.

Nomi de flores re- prehensi.

Imperiti φιλαυτοι

Pum.

M. o. du.

Phasia

Phasia

Phasi.

Alci-
um Plato
ne. locus.

nus Plato, quem tanquam rare alicuius & veræ sapientiæ tanquæ oraculum merito docti omnes suscipiunt ac venerantur, lib. 5. De leg. auream planè sententiam pari verborum pondere scriptis mandauit: πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἐμφοτον ἐν ταῖς ψυχαῖς εἶναι, οὐ πᾶς αὐτῷ συγγόμενον ἔχων ἀποφυγὴν ἐδεμίαν μηχανῶται. τῆτο δ' εἰς ἰὸ λέγεται, ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος οὔτε τι ἐστὶ καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοῦτον τὸ δ' ἀληθείᾳ γε πάντων ἀμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα εἰσαυτῷ φιλίαν αἴτιον ἐκάστω γίνεται ἐκάστω. Quæ singula si diligenter expendamus, suppetet nobis accommodatum certè & præsens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus quidem gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν non abs re appellat maximum quoddam malum, innatum in meliore hominis parte, nempe in animo: & eo quidem deterius ac præsentius, quòd licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vniquam de remedio quaerendo, aut parti male affectæ applicando cogitant, vt tamen sani possint euadere. At qui nulla exitialis aut damnosior ægri tudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat, & tenaciter foueat: quo fit, vt omni animi contentione & industria in eo malo periculosissimo propulsando sit enitendum, & eò maior cura conferenda, quòd morbus hic (in quo sit fons, & certè principium aliorum omnium, quæ in animum cadere possunt, vitiorum) grauior affert corruptiones, eadem quæ ingenij præsentior. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac percussus peste oberret, sanum vel in alijs, vel in seipso iudicium retineat, cum se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis infusa caligo tam densa, tam quæ spinosa, vt vel apertis oculis nihil videat. Itaq; qui sui capitur amore, non velle sese amare potest, sed falsam quandam de se opinionem, vt vmbra aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitantè aucupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso falli πάντων χαλεπώτατον, imò verò adijciam δεινώτατον καὶ ἀθλιώτατον. Cum enim impostor ipse præsidè semper habeatur, nec minimùm quidem absceat, quo pacto non esset grauissimum malum, in primis quæ deplorandum? Cæcitas hæc

φιλαν-
τία mor-
bus maxi-
mus.

Cæcitas
animi
maxima.

omnium maximè intolerabilis, cum inscientiam nostram sapientiæ loco habemus, & quauquam omnium penè rerum ignorantia ne laboremus, tamen nos omnia ingenio assecutus arbitramur. Tolerabile alioqui vitium, si ea tantùm placerent, quæ ingenij specimina quædam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem; in quibus si tantùm fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurem patètem agnito errore præbeamus, nemo est qui veniale putet. Quotus autem quisque est, qui placido ferat animo, quòd ipsi uerui & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amica*, vt ait Placcus,

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinum polybus Agnæ.
 Quòd fit, vt verò verius dictum sit à Theocrito (vt id ad nostrum sermonem conuertamus). — ἔρωτι
 Πολλὰ κίς, ἃ πολύρα με, τὰ μὴ καλὰ κακὰ πέρανται. id est:
 — *Haud rarò Polypheme,*
Qua minimè sunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Nimirum id in causâ est, quod, vt ait Varro, Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperæ, cum simus σάπροι. Id tamen omnibus generaliter verum est, tamen in artifices, atq; ex his potissimum poetas, adhæc in amâtes præcipuè quadrare videtur. Etenim rectissimè scripsit Aristoteles lib. 4. Moral. Suo quemq; artificem opere impense delectari, nò aliter, quàm rebus qui busdam ex sese prognatis. Neq; secus adamant sua carmina poetæ, quam parentes liberos. Est enim artificis opus quales quidam ingenij fetus: de quo Socrates ait, rectius iudicare obstetricem quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuiq; sponsam certatim extollere. Cuius rei fat magnum exemplum extat de Tarquinij adolescentibus. Vnde & hodie vulgo scitè dicunt: Nullum reperiri deformem amatum; propterea quòd amati vel non pulchra pulcherima videantur. Hinc illud Plautinum in Stichò:
Suis, rex regina placet: sua cuique sponsa sponso.

Suum
que p
chrum

Id quoq; optimè denotare videtur apologus ille. In animum concilio dixit aquila, se in aulicos eligere velle formosissimos quos que aliarum animi filios. Cum igitur cer

Apolo
de bu
ne.

caum

tatum queq; suos offerret, bubo, O regina, inquit, accipe meos, qui cæteros pulchritudine superant. Qua forma, subdit aquila, sunt filij tui? Qua ego sum, respondit bubo. Tunc omnes vehementi cachinno commotæ fuerunt. Sed esto hoc venia dignum, vt suis quisq; liberis, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suæ patriæ paulò impensius faueat; nisi eò cæcitatibus rapiamur, vt & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitij, eaq; virtutum nomine donemus: ac sibi quisq; sit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epistolis notans inquit:

Dum mala delectant mea me, vel denique fallant.

Ex Aristonymo citatur illud: ἐστὶν ἐν βίῳ μάστιξ βλάπτων, τὸ ἀνοήτους ὄντας τοὺς πολλοὺς, οἷεσδ' αὖ φρονίμους εἶναι. Id in primis est in vita humana noxium, quod permutum cum se sapere putent, tamen despiant. Quamobrem nihil deterius aut periculosius, quàm nimium fidere. Certè (vt de me ipso aliquid) sum satis mihi conscius, quàm debili & penè nullo ingenio sim: si quid tamen sit, nūquam vllatenus me profecisse liberè confiteor, quàm cum ignorare me multa, & quidem penè omnia primū agnoui, tumq; meo non minimo sumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus sum, quàm nō sit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam sæpenter contingit, vt nos plerique præsentibus laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti, sicq; de nobis bene mereri putant, cum sæpius vt de coloribus cæci, sic ij de nostro captu & in literis, aut etiam honestis actionibus profectu sentiant. Interea tamen eorum in sententiam pedibus imus, quod aiunt, atq; importunè falli nos finimus. Crassam meherclè & supinam creditulitatem. Agnoui Iubens Socrates de se Physionomi iudicium, talemq; à natura fore se palam falsus est, nisi se Philosophiæ excolendum tradidisset. A qua quidem modestia longè semper absumus, qui ementitos quosdam sapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamenta nobis inesse demuramur, & vt vera credimus abolutaque, quæ quibus ad perfectionem addi nihil possit, ideoq; molestè ferimus, si qui, dum nostri mentionem faciunt, non satis honorificè loquantur, eaq; tribuant, quæ nos

minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratissimus sanari egrè potest, nisi tamen aliquando meliore quodam impulsu genio, potius spectemus quid nobis desit, quàm quid ad sit. Si quid enim adest, cauendum est imprimis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par sit, æstimatum vilescat apud alios: si quid deest, quod sciamus ornamento nobis esse posse & v sui, efficiendum est, vt labore & diligentia comparari à nobis & conqueri possit. Sed in primis meminisse debemus, subindeq; eo animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum alijs simus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Bene Seneca libello de vitæ tranquillitate: Puto multos potuisse ad sapientiam puenire nisi putassent se peruenisse. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosum, præterquam quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & desidiā fouet, fouet etiam vnà secum aduehere & alere turpissimam ignorance, quam meritò Sophocles δυσπέρασον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere viciuos, qui sui laudator fuerit. Idcirco nunquam probata est illa plus æquo pruriens φιλαυτίας opinio in Astydaman te histrione, quòd suas ipse laudes inscribi vellet statua, quam meruerat. Non enim populus hominibus votum insolens sibi ferendam esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, exciderat, Suidas auctor est, Nymphas à Narcisso speratas verissimè dixisse:

πολλοὶ σέ τε μισῶσιν, ἀν σαυτὸν φιλήσ.
Et multi te oderint, si tu te ipsum ames.

Quid tam malè audiit Sophistarum nomen, nisi ob effrenatam illam, & cæcam sui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atq; eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eosq; contrariis armis oppugnaret, nempe honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atq; contentione, dicebat hoc vnū se scire, quòd rerum omniam esset inciscus. Id verò non aiebat, vt falsa de se loqueretur, apud eos præsertim, quorum familiari consuetudine vtebatur, sed vt assereret ea Iubens omnia se nescire, quæ tam impudenti fronte sibi arrogabāt triuiales illi ματαίλογοι, qui sic liberales

*Qua sequantur
φιλαυτίαν.*

*Astydamanas
histrionis.*

Sophista.

disciplinas, ipsamque Philosophiam ostentando, reuera prostituerent & profanarent: aut potius vt significaret ad veram solidamque sapientiam neminem accedere vnquam posse nisi primum se vorit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam solido & lubrico, qui cum nondum primoribus labijs literas degustarint, falsam tamen sibi scientiae persuasionem induant. Ex quibus alij se *αὐτοδιδάκτους*, alij *πανσόφους* & *πανεπισήμονας* effere non verentur, in quosumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingeniosiores, non perpendunt, *ὅτι μαμήσασθαι βῶν ἐστὶν ἢ μαμήσασθαι*. sibi nempe ignoscunt, vt Mæuius ille Horatianus, qui seipsum ignorans carpebat alios, seque venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbū hunc amorem esse, dignumque notari. At quanto in errore versantur, qui sibi primas nullo rubore tribuunt? Agathocles Peripateticus cum apud Demonactem iactaret, se solum & primum esse Dialecticorum, audiuit: Si solus es, qui primus? si primus, qui solus potes esse? Non est quod reperam literatoris illius Rhemij intolerabilem arrogantiam, cum diceret, vnā secum natas, & tandem perituras disciplinas. Nec est quod memorem duorum in Philosophia principum notam satis & peruulgatam *φιλαυτίαν*, Aristotelis nempe & Ciceronis; quorum hic tam suæ ipsemet industriae & ingenio tribuit, vt nullis ferè in procemijs laudem propriam contingerit: ille verò, quod non modò suis in eodem Philosophico curriculo certatoribus parūm fauerit, sed quod contradicendi studio doctorem etiam Platonem vexarit, sui nominis celebritatem non parūm obscurauit. Illi ipsi Philosophi libris, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen etiam suum præhigi volunt. Vnde Heraclitus rectè arrogantiam sacrum nuncupauit morbum: vel quia præstantissimus quisque ea in primis peste implicetur: vel quia vltima tertium linea mors, afferre medelam valeat. Permittatur hoc ad inflammandum studium, & exercendam doctorum hominum industriam: *honus enim alit artes*; nullusque sui laboris præmio, & contentionis honestæ laude frustrandus est. At quis sanæ mentis eum dixerit, qui sibi plura quam habeat, arroget? Narrat Athenæus

lib. 12. cap. vltimò, & Trafylaum quendam tanta inlania fuisse percitum, vt quotquot naues in Pyræum appellerent, suas esse crederet: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, alijque suam fortunam lubeus communicabat; quod si qua naufragium fecisset, nil inde mærotis conciperet: donec frater eius è Sicilia reuerfus, hominem medico committeret, is vbi respiciisset, affirmavit se nūquam vixisse felicius, quam cum eo mentis errore teneretur, quippè qui in tanta voluptate nihil molestiæ sensisset. Perinde se habent *φίλαυτοι*, aut reuera deterius, quandoquidem vt alij nocumento sint, anxie student, tum vel maximè quod honorem alienum sibi audacius arrogat, aut quod aliorum conatum nigro loliginis succo, & mera æruginè conspergant. Olim discipulis mos erat, vt proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem secutus Plato 2. ad Dionysium Epistola fateretur, quicquid scripserit, non sua, sed Socratis esse. Qui leges primum tulerunt ad citiandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem non sibi, sed alicui numini tribuerunt: tum vt diuinitatis nomine, quasi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis, tum vt infererent rudiorum animis, leges, vt pulcherrimum Deorum inuentum, sic & vtilissimum, à nemine esse violandas, sed toto pectore colendas, tutandas, amandas. Sic & priores illi, cum referret omnium artium & disciplinarum inuentionem ad primam illam causam, id est, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam esse commenti sunt. Quorsum hæc? vt nimirum intelligamus, quam in omnibus pulcherrima sit modestia, quaque turpis valdeque perniciofa *φιλαυτία*. Concludam itaque cum Platone, dicamque eum, qui magnus est futurus, maximè decere, neque se, neque sua sic admirari, vt nihil putet exaltius, nihil melius: *διὸ πάντα ἀνθρώπων χρῆ φέρειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν, τὸν δ' αὐτὰ βέλτιστα διώκειν δὲ μηδὲμίαν ἀισχύνην ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ πρόσθεν ποιούμενον*. Idcirco est operæ pretiū, vt quisque nimium sui amorem fugiat, meliores insequatur, nullo verecundiae rubore præpeditus. Repeto illud Platonis Cratylō: τὸ γὰρ ἐξ ἀπατεῖσθαι ὑφ' αὐτῆς πάντων χαλεπώτατον, ὅταν γὰρ μὴ δὲν κερύον

Thrasylaus in
nu.

Platonis
modestia

Legum
tores p
mi.

Rhēnius
Palamō.

Aristoteles & Cicero
φιλαυτοι.

Philosophi
φιλαυτοι.

κρὸν ἀποσατῆν, ἀλλ' αἰ παρῆ ὁ ἐξαπα-
τήσων, πῶς ἔδεδωκον; A scipio decipi ali-
quem, res est omnium pessima. nam quan-
do sui ipsius impostor ne vel minimum à
se discedat, sed ipsi semper adsit, quis non
dicat hoc esse molestum? Verecundè hoc
ita poeta princeps:

— non ego Daphnim

Cantado meua, si numquam fallit imago.
& M. Tullius: Nisi me communis decipiat
φιλευτία. Lusit in quemdam sui nimio
plus confidentem Strobilum, vir catus, &
sui natura minimè dicax, his omnino spi-
culis:

In speculo, & vitreus sese dum spectat in
vndis

Cherilus, & nimio flagrat amore sui,

E doctore vago bacchatur vappa, suosq;
Collegas nihili cæcus, inersq; facit.

Ringit, & ipse suos patitur pro crimine ma-
nes;

Sic neq; se insanum cogitat esse miser.
Succurrebat pridem exemplum Thessali
apud Plin. Historiæ mundi lib. 29. vbi sic:
Eadem ætas, Neronis principatu ad Thes-
salum transiit, delentem cuncta maio-
rum placita, & rabie quadam in omnes æ-
ui medicos perorantem. Hic tanta arrogan-
tia fuit, vt Iatricem se inscripserit, quasi
medicorum victorem. Nihil inferior fuit
Menecratis medici arrogantia, qui, cum
quadam desperata curatione ipsi feliciter
cessissent, populari adulatione dictus est
Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis
ingenij delectatus, insolentius vsus est eo
pro titulo. Tandem Agefilao scribens, lit-
teris hanc præfixit salutationem: Menecra-
tes Iupiter Agefilao regi salutem. Rex eo
offensus proceratio nihil vltra legere digna-
tus est, sed rescriptis in hunc modum: Rex
Agefilaus Menecrati sanitatem. arguens
hominis insaniam. Nunc ad alia.

Thessali
arrogan-
tia.

Menecra-
tes.

Garrulitas.

EMBLEMA LXX.

QV I D matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit ense putare,
Quam linguam immodicam stirpitus eruere.

C O M M E N T A R I I.

I. P I C T U R A, quæ hic representatur, homo scilicet humi reclinatus & dormitabundus, superius verò hirundo in suo luteo, quod sub trabe fixit opere, non sitis facit ad meam saluam; magis placet illa, quam editio Lugdunensis habet. Quod si nodum in scirpo quærere fas sit, sic ego effingerem. In cubiculo aperto hominem in lecto collocarem, ibiq; hirundinem aut circumuolitantem, aut extra nidum residentem (in nido siquidem plerumq; condecit) exprimerem. Et quia Alciatus hic pro iure poetico hirundinem & lusciniam confundit, idem in pictura imitaret, & foris in arbore residentem lusciniam affingerem; nam sic quoque garrulitas importunior notaretur. Ad designandum verò tempus matutinum, Solis radij è summis montium apicibus prominentes (vt habet editio Rouilliana) mihi signo essent.

Alia pictura.

II. Characteter huius Emblematis.

I M I T A T V S est Anacreontis Odam eius χελιδόνα, quæ sic habet :

Τί σοι θέλεις ποιήσω,
Τί σοι λάλη χελιδών;
Τὰ ταρσά σου τὰ κροτά
Θέλεις λαβών φαλίξω,
ἢ μάλλον ἐνδοξέν σου
Τὴν γλώσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς
Ἐκείνος, ἐκδερίξω;
Τί μεν καλῶν ὀνείρων
Υποθρήναισι φωνᾷς
Ἀφῆρωσας Βάθυλλον;

Ad verbum sic sonat :

Quid tibi vis faciam,
Quid tibi, loquax hirundo?
Pennis tuas leues
Vis abreptas forfice refecem?
Aut potius internam hanc
Linguam, vt Tereus
Ille, demetam?
Quid mihi gratos somnos
Matutinus vocibus
Eripuisti Bathyllum?

Eandem sic Latij numeris donauit H. Stephanus :

Quibus loquax, quibusnam
Te plectam hirundo poënis?
Vtrumne vis volucres
Alas tibi recidam?
Imam secemve linguam
Tibi quod ille Tereus
Fecisse fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas strepens ad aures,
E somnijs beatus
Mihi rapis Bathyllum?

Minos verò sic :

Quasnam tibi parabo
Pœnas, loquax hirundo?
Pennis tuas recidam
An forfice has volucres?
Tuam secemve linguam,
Olim vt tibi ille Tereus?
Nam mane garruendo
Gratum mihi soporem,
Meum rapis Bathyllum.

Eiusdem argumenti est lib. I. Epigr. Græcor. ἀργενταπίε hexastichon gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quod eum importuno suo cantu excitatum, sua uilissimo somno priuarit; ideoq; malum illi imprecatur. Hic autem hirundinem obiurgat, somnos matutinos auerrentem, suoq; importuno cantu dormientes inturbantem. Sanctius censet sermonem fieri potius ad lusciniam; idq; probare conatur ex epitheto garrula, vt infra suo loco dicitur. Sed ad intelligentiam Emblematis, & eorum, quæ dicturi sumus de Progne & Philomela, fabulam de Tereo præmittamus, quam multis versibus describit Ouidius in fine 6. Metamorph. Tereus itaque Rex Thracum fuit, qui cum Pandionis Regis Athenarum filiam, Prognem nomine, duxisset uxorem, & post aliquantum tempus ab ea rogaretur, vt sibi Philomelam sororem videndam accerferet, profectus Athenas dum adducit puellam, eam vitiauit: ac ne cuiquam scelus indicaret, linguam illi amputauit, sororem perijisse coniugi

Fabul. de Tere.

affirmans. Illa tamen rem in veste suo cruce
re descriptam misit forori: qua re cognita
Progne Iteum filium interemit, & patri e-
pulangum apposuit. Postea omnes in aues
mutati sunt: Tereus in vupam, Iteus in
phasiatum, Progne in hirundinem (vt com-
muniore fert opinio) Philomela in luscini-
am.

III.

lasuea.

QVID matutinos somnos] Qui sunt lon-
gè suauissimi. Hiuc intellige otium quie-
tum, & à cōtentione laborum vacationem;
quæ tamen quies aliquando interrumpitur
importuna quorundam nugacitate. Matu-
tinus dicitur à Matuta, id est, Aurora, quæ
matutino tempore præest, Græci λευκό-
δεαυ vocant. Ouidius 6. Fast.

Leucothea Graijs, Matuta vocabere nostris.
Videtur autem Alciatus primum hūc ver-
sum ex Martiale mutatus lib. 14.

Si matutinos faciliè est tibi rūpere somnos
Lucanus in tertio:
Dum non securos liceas mihi rumpere
somnos.

Statius 2. Silvarum:
Et matutinos abrūpere murmure somnos.

Progne] Hirundo. Videtur autem hic
noster Alciatus Prognem cum Philomela
confundere, cuius linguam Tereus absci-
dit, cum ei vim intulisset, non autem Pro-
gnæ vxori. Nam verò Progne in hirundi-
nem mutata sit, vel in lusciniam,
Grammatici certant, & adhuc sub iudice
luc est.

Ouid, 6. Metamorph. vbi fabulam narrat,
etsi non exprimat, quæ illarum in luscini-
am, quæve in hirundinem mutata sit, in-
quit enim:

Pendebant pennis: quarū petit altera siluas,
Altera tecta subit, neq; adhuc de pectore
cadis
Excessere nota, signataq; sanguine pluma
est.

attamen 2. Faistor. Prognem in hirundinem
transformatam canit:
Fallimur, an verus pronuncia venit hirūdo,

Et metuit ne qua versa recurat hyems?
Sape tamen Progne nimium properasse que-
reris:

Virg; tuo Tereus frigore latus erit.
Idem sentit Seruius, explicans illud Virgi-
lij carmen ex Ecloga 6.

Quas illi Philomela dapes, qua dona pa-
ravit.

Atqui, inquit ille, Progne hoc fecit, sed ab-

utitur nomine, aut illi imputat, propter
quam factum est. Probus verò eundem lo-
cum explicans Prognem in lusciniam dicit
transformatam. Martialis, & communior
opinio Philomelam in lusciniam mutatam
asserunt, sic enim ille 14. Epigram.

Flet Philomela nefas incesti Tereus; & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.
Cæterum non desunt, qui contrarium sen-
tiant, & Prognem in lusciniam, Philome-
lam in hirundinem mutatam asserant: vt
Tzetzes in Chiliad. Statius Papinianus:

Non sic Philomela penates
Circuit amplectens, animamq; in pignora
transfert.

Et Ioannes Grammaticus in Hesiodi com-
mentatio ferè in fine, inquit: ἡ πρόκνη ἀν-
δρῶν γεγονῶσα τὸν ἴτευν ὀδύρεται, φιλο-
μήλα δὲ χελιδὼν, τυπέος, φασί, μὲν
βιάσατο. hoc est: Et Progne in lusciniam
commutata Iteum deplorat, Philomela autè
in hirundinem, Tereus, inquit, mihi vim in-
tulit. Idem Ouidius ipse secutus, ad Liviā
de morte Drafi lusciniam intelligit, cui
tribuit filium, & in vmbrosis siluis com-
morari dicit: vnde colligunt hanc antè fuis-
se Prognem:

Talus in vmbrosis miris nunc deziq; siluis
Deslet Threicium Daulias ales Iteyn.

Idem expressius alibi:
Sola virū nō vlea prius mœstissima mater.
Concinie Ismarium Daulias ales Iteyn.
Gabrias etiam Græcus fabulator Iteum fi-
lium facit lusciniā. Catullus eodè modo:
Qualia sub densis ramorū concinuit vmbros
Daulias absumpti fata gemens Iteyli.

Ita & Horatius de Progne loquens, quam
uis non expresse nomine, lusciniæ tamen
similem dicit:
Nidum ponis, Iteyn flebiliter gemens
Infelix aus, & Cæropia domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est vltā libidines.

Omnium apertissimè id manifestat Mar-
cus Varro dicens: Lusciniola (aliqui per-
peram legunt Lusciola, nam ipsius Varronis
autoritate constat in libris de re rustica,
cantatrices lusciniolas appellatas) quod
luctuosè canere existimatur, atque esse ex
Attica Progne facta avis. Sed quid opus
tam multis? vide quid hac de re disceptet
Cælius Rhodigin. lib. 29. cap. 26. Iacobus
Bononiè, & P. Nannius 6. Miscellau. anno-
tation. in Virgil. neq; enim video quam sit
vtilis.

Probi.

Martia-
lus.

Tzetzes
Statij.

Ioan. Græ-
matici.

Ouidij ad
Livia.

Gabria.
Catulli.

Horatij.

Varronis.

o meta-
orphosi
rognes
o Philo-
ela di-
ersa opi-
ones.
nidij.

ruij.

necesse quaestionem hanc inter Grammaticos controuersam ditimere; vt neq; vacat huc adducere quæ leguntur apud Thucydidem lib. 2. τῆς συγγραφῆς, Pausaniam in Phocicis, Strabonem lib. 1. & alibi.

Garrula] Hoc epitheto Sanctius probare conatur, hoc loco de luscinia fieri mentionem, cum de ea dicatur, *cantare simul nocte dieq; potest*. Ductus præterea veteri prouerbio, *Daulia cornix*. quod in garrulos & canoros dicitur, & de luscinia intelligitur. Martialis etiam garrulam illam vocat, loco paulò ante citato. Plinius quoq; cantum luscinae garrulum vocat lib. 10. cap. 29. Citat demum adagium, *Luscinia deest cantio*. Sed meo iudicio, parum conuincit, cum idem epitheton etiam hirundini tribuat Maro 4. Georg.

Garrula quam tigris nidum suspendat hirundo.

Adhæc hoc emblemate tangitur odiosa garrulitas, at garrulitatis symbolum esse hirundinem constat ex Pierij Hieroglyph. lib. 22. Cantum autem luscinae quotusquisq; est qui potius studio & labore accersat, ne dum auerteretur. Deniq; possum & ego adagium adducere ex Aristophanis Ranis, qui nugationem nihili *Musæam hirundinum* vocat. Huc spectat illud Hesiodi: τὸν δε μετ' ὄρθρογὸν πανδ' ἰο νῆς ὄρτο χελιδῶν.

Quem mane gemens Pandionis exciit hirundo.

ὄρθρογόν. Vbi interpretes ὄρθρογόν exponunt, clamorosa, non autem diluculo fletus, cum hirundo tota clamitet die, non autem mane tantum aut vesperi, veluti facit luscinia. Eidem Hesiodo *κοτίλλη ἢ χελιδῶν* dicitur propter garrulitatem, vnde Poeta is *κοτίλλησα* formauit. *κοτίλλη* enim garrula est, eoque cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur.

Somnos rumpis] Refricat mihi memoriam historia ex Plinio lib. 35. cap. 11. Lepidus in Triumviratu quodam loco deducens à magistratibus in nemorosum hospitium, minaciter cum ijs postero die exposculauit, somnum sibi ademptum volucrum concentu. At illi draconem in longissima membrana depictum circumdedere loco, eoque terrore aues tum siluisse narrantur, & postea cognatum est illi posse compesci.

Daulias] *Daulia*, *Daulis*, vel etiam *Daulias*, pro luscinia effertur à Poetis, quòd in

vrbe Daulide (quæ quondam fuit sub ditione Regis Thraciæ. Plin. lib. 4. cap. 3.) in auem sui nominis transformata dicatur à Poetis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. *Daulia cornix*.

Dignus Epops Tereus, &c.] id est, merito in Vpupa mutatus, qui maluerit linguam rescindere, quàm omnino auellere. Vpupa auis militarem quandam cristam in capite retinet, & quasi adhuc filium queritans, has videtur ingeminare voces, πῆ, πῆ, id est, *vbi, vbi*: hinc Epops dicta, Latinis vpupa. De qua Plinius 10. cap. 29. Alij in accipitrem mutatum Tereum volunt, vt Higinus fabula 45. Solinus: In Senensi regione, non longè à Flauio poli colonia, Byziæ oppidum, quondam arx Terei regis: hinc tantum hirundinibus, & deinceps alitibus illis inaccessum. Ante aquilæ rex auium fuisse vpupa dicitur, cuius eminentiæ nõ obscuræ insignia reliqua conspiciuntur: cristam enim habet plicatilem, quæ cum erigitur per longitudinem capitatis, refert similitudinem diadematis regij: adhæc longo & acuto rostro tanquam cuspide armata exercet tyrannidem in auiculas. Hinc illud:

Rex fueram; sic cristæ probat; sed sordida vita

Immundam è tanto culmine fecit auè. Ait enim D. Hieronymus in ca. 5. Zachar. Spurcissima est auis vpupa, semper in humano stercore commorans, ex quo & nidum facere dicitur, & pullos suos de vermibus stercoreis putrescentis alit. In diuinis etiã vpupa symbolum exhibet hominis vitijis dediti. Pierius lib. 25. Hieroglyph. *Putare*] Præfendere. Metaphora à vitibus & arboribus, in quibus superflua & inutilia refecantur.

Stirpitus eruere] funditus, radicibus enuelere. Auem porro philomelam (verba sunt Sanctij) lingua carere pro certo affirmare possum, nisi me oculi fallunt. Nam diebus abhinc paucis, cum hæc scriberem, amicus quidam meus mihi demonstrauit philomelam in cauea conclusam, quam cum inde extraxissemus, per tenuem vestigium lingue vix potuimus reperire: quæ res non paruam mihi præbuit admirationem, tantam inesse huic auiculæ suauitatem cantilenæ, & vocis crispationem, nullam tamen linguam qua id possit modulari, nisi forte eam in gutture habet absconditam. Vnde

non

Daulia cornix.

Hirundo garrulitas signum.

ὄρθρογόν.

Hirundo garrula.

Auium cantus ut copescatur.

Daulias.

Vpupa.

Vpupa lim rex.

Vpupa symboli Putare.

Philomela lingua caret.

non abs re finxerunt Poetae Philomela pre-
cisam fuisse linguam. Vide Aristot. 9. de his-
tor. anim. cap. 15. Consule etiam Plinium
loco citato lib. 10. cap. 29. qui ingenium
exercuit in luxuriosa tantillae auiculae de-
scriptione.

IV.
Garruli
iosia im-
premi-

T O R Q U E T V R Emblemata in eos ma-
ximè, qui odiosa garrulitate rationis ino-
piam pre se ferre satis arguunt, vt Progne
abscissa lingua in hirundinem garritu ni-
mio insignem commutata, eos significet,
qui sapientiae parum, loquentis multa
habent. Et sanè vsuuenire solet, vt loqua-
ciores ferè sint, quibus est rationis defe-
ctus, quàm qui prudentia & ingenij viri-
bus antestant: cum apud graues & sapientes
quosque viros silentium commendatissi-
mum, verborumque parsimonia grata sit.
Extat apud Aristophanem de Cleophonte
quodam garrulo diciturum:

ἐφ' ἔθ' ἡ χελιδον ἐπιβρέμεται θρηϊκία
χελιδόν.

Ex cuius labris hirundo Thracia instrepit.
Quò spectat præceptum illud Pythagorici-
cum: ὀμωροφίως χελιδόνας μὴ ἔχειν. id
est: Hirundines sub eodem tetto ne habeas.
Quod D. Hieronymus & Cyrillus cum
Aristotele consentientes intelligunt, absti-
nendum esse à cōsuetudine & commercio
garrulorum & susurrorum; quam quidē
sententiam corroboret Alexandri historia,
quem cum quiescentem hirundo quædam
magno garritu supra caput volitans impor-
tunè interturbaret, Aristander Thelmu-
seo pro domesticis, qui Alexandro insidias pa-
rarent, accipiendum interpretatus est; quod
euentus postmodum comprobauit, Ale-
xandri Aetopii, quem ex amicorum nume-
ro Theffalis equitibus præfecerat, cōsilio
patefacto. Hirundinis quoque garrulitatem
notauit suis Iambis Nicolstratus:

εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ, καὶ τὰ χεῖως
λαλεῖν

ἦν τὸ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγχονται ἡμῶν σωφρονεσεραί πολὺ.
hoc est:

Loqui si indefinenter, multaq̄, et velociter,
Prudentiam indicaret, utiq; hirundines
Fortasse quàm nos sapere dicantur magis.
Ergo Plutarch. 8. Symposiac. problem. 7.
& ea, que supra Emblemata 11. & alibi ac-
cumulauimus: quibus hic adiungimus lep-
pidam à Cælio Rhodig. relatam historiam,
lib. 21. cap. 46. Ex Helleponto in Atticam

quæci-
notæ

venerat amator quidam, Gnathena scortil-
li fama illici plectus: cumque admissus
commodum accubisset, erat inter pocula
loquacior impendio, ac planè, vt Græci di-
cunt, φορτικὸς. Id mirabunda mulier, cu-
piensque finem, sic illum adorta fertur: An
non ab Helleponto te profectum dicis?
Quum annuisset is: Et quo, inquit, pacto
ciuitatum illic primam ignorare videris?
Sciscitante autem eo, quænam foret hæc?
Sigeum, respondit Gnathena. quo aptè
admodum & concinnè, ex nominis ratione
silentium, quod Græcis σιγή est, illi sua-
dere visa est. Sic enim Troiæ promontori-
um Sigeum dictum accepimus, ob Her-
culis taciturnitatem: qui hospitio ibi pro-
hibitus discessum simulasse dicitur, mox
per silentium aduersus Troiam venisse, at-
que eam expugnasse. Huc facit dictum
Cleomenis, qui cum risisset, Sophista quo-
dam multa de fortitudine disseferat, atque
dicente: Quid vides Cleomenes, audiens de
fortitudine disseferentem, præsertim cum sis
rex? Quoniam, inquit, ὀ ἀμικέ, si hirundo
de fortitudine loqueretur, idem facerem
quod nunc facio: sin aquila, magno silètio
auscultarem. Visum est ineptum, quen-
quam de fortitudine magnificis vti verbis,
qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec
aliud posset quam in hirundinis morem
garrire. Planè quem admodum laudi quàm
maximè est vera illa facundia: ita inanis ver-
borum sonitus, nulla subiecta sententia, vi-
tio non caret quàm maximo. Cui accedit,
quod quibus multa effutire moris est, ij
aut falsa loquantur, aut superflua, vel
quod verius, vtraque. Nam χωρίς τὸτ' εἰ-
πεῖν πολλά, καὶ τὰ χεῖρια. Non est eiusdem
& multa & opportuna dicere. Videas ta-
men Arabicos istos tibicines, ac Dodonæo
loquaciore, in consessu & congressu sapi-
entum garrulitate ipsas columnas rumpere,
dum ore effræni sensuum effutiant inuo-
lucra, & verborum sesquipedalium instre-
punt voluminibus, ac vocum turba: atque
vitio Pisoniano cum loqui nesciant, tacere
tamen haud queunt, qui sibi nihilominus
acuti & arguti videntur, etiam si sicut omni-
pistillo obtusiores. Hi sanè si tantum in
loquendo molestias caperent, quanta alios
afficiunt, non vitæ longos traherent ser-
mones. Garrulitatis vitio non obscurè in-
simulantur à Plutarcho tonsores, nam
tonforum genus bene loquax esse pronun-

Sigeum.

Cleome-
nis dicta.

Garruli
reprehēsi.

Tonsoras
cur garru-
las.

ciat: & Theophrastus tonstrinas ideo vocat *ἀρσινα στυπρόσια*, id est, *secca conuina*. Solent enim in tonstrinas, quæ sunt tonsorum officinæ, spermologi, nullius rei, nisi rumorem mutuo colligendi, ac postea differendi studio ducti confluere. Hinc Donatus in Terentium, tonstrinam esse sedem octoisaptam annotat, quemadmodum & scholiastes Aristophanis in Pluto. Ex multo igitur illo in tonstrinis desidentium sermone tonsorum loquacitas. Sensit id Archelaus, qui tonsori garrulo subinde rogan-

ti: Quomodo te radam, ô rex? Silendo, inquit. His tamen hac in parte non multum fortassis concedunt lippi, qui cum ob oculorum imbecillitatem plurimum à rebus gerendis habeant otij, rumoribus audientis & dissipandis se dedere solent. Inde istud prouerbiū apud Horat. lib. 1. Sat. 7. *Omnibus & lippius notum, & consorsibus*. Sed ne & ego lectoribus odioso multiloquio molestiam pariam, nunc ad Inuidiam me conuerto.

Itē lippi

Inuidia.

EMBLEMA LXXI.

*SQUALIDA vipereas manducans femina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quoq; suum cor edit,
Quam macies & pallor habent, spinosaq; gestat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.*

I.
Invidia.

QUOMODO Invidia depingēda sit, satis ex ipsius Alciati verbis colligi potest. Mulier nimirū macie lurida, obliquata oculorum acie, viperis circum caput errantibus redimita, mammis turpiter dependentibus, dextra spinosum gerēs baculum, sinistra viperam & cor humanum: quæ si ori deuoraturæ similis adnoueret, magis meo placeret iudicio. Reliqua eius ornamenta iam iam ex Ouidio adducemus.

II.

PRÆSENS Emblemata Inuidiæ descriptionem ob oculos ponit, eiusque effectus sub ipsa figura indicat. Cuius viam imaginem non alius expressit elegantius ipso Ouid. 2. Metamorph. Et in primis eius domum sic depingit:

*Protinus Inuidia nigro squallentia tabo
Tecta petit: domus est imis in vallibus
huius*

*Abdita, Sole carens, non ulli peruia veno,
Tristis, et ignauis plenissima frigoris, & qua
Igne vacet semper, caligine semper abūdet.
Ad habitum deinde ipsius Inuidiæ accedens, canit:*

— *Videt intus edentem*

*Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Inuidiam: visusq; oculos auertit. At illa
Surgit humo pigre, semesarumq; relinquit
Corpora serpentum, passusq; incedit inertis.*

Ex duobus interpositis versibus:

*Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies; liuent rubigine dentes:
Peccata felle virent: lingua est suffusa ve-
neno:*

*Risus abest, nisi quem visis mouere dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita cur-
vis;*

*Sed videt ingratos, intabescitq; videndo
Successus hominum, carpitq; et carpitur unā,
Suppliciumq; summo est.*

Et paulò infra:

— *Baculumq; capis, quem spinea circū
Vincula cingebant: adopertaque nubibus
arris*

*Quacunque ingreditur florentia proteritis
arris,*

*Exuritq; herbas, & summa cacumina car-
pit:*

*Afflatuq; suo populos, urbesq; domosq;
Polluit.*

Nō multum huic dissimilis est descriptio

Virgiliana Inuidiæ, in opusculo de Liuore. Nos sic depingemus luridam huius ac tristem formam; pallefcit vt plumbum color non natus, sed argyrio similis & sulphuri, concavitas luminum in exangui vultu, supercilioꝝ silua, rigida cutis ac striata plicis, dens nigricans, latus, sesquipedalis, vt spatha piscatoria, aut palmula nautica; camuræ aures ac fluxæ, capilli velut strizæ pendentes, aduncus nasus, hamati digiti, struua & gibbo formidabilis forma, & prorsus ad habitum Stygium. Pyxidem gestat impletam salua spumantis Cerberi, stridentibus hydris circumuoluta collo ac humeris, terrifico aspectu. Huic subter præcordia vorago patens imos recessus corporis aperit, vbi vultur sedet, & rodit ilia, diphasdes circum & viperæ, quæ sanguinem ad lambunt. Vis mores? dicam paucis. Odit, rodit, mordet, vorat, ridet, ipernit, insectatur, calumniatur, execratur, damnat omnia. Porò in hanc materiam multa scripta reperiuntur apud Poetas & Oratores, quos vide.

SQUALLIDA] Sordida, inculta, à squamarum crebritate & asperitate dicta vox. Olim enim verbum Squallere, de omnibus ijs dicebatur, quæ dura essent, densa, & rigida, squamarumq; similitudinem imitantia: at postea assiduo vsu effectum est, vt hoc verbum de ijs tantum diceretur, quæ inculta sunt, deformia, & multarum fordium congerie contaminata. Virg. 2. Aeneid.

Squallentem barbam, & concretos sanguine crines.

Squallor etiam est tristitiæ nota: Cicero ad Terent. Mihi ante oculos dies noctesq; versatur squallor vestis ac mæror.

FœMINA] Rectè fœmina Invidia, vel quia id nomen contumeliosum, vel quod non cadat id vitium, nisi in animos molles, parumq; vitiles. Ex omnibus enim vitijs nullum est pigrius invidia, hæc in altos animos non ascendit. Hinc Ouid. lib. 3. de Ponto:

*Liuor, iners vitium, mores nō exit in altos,
Vtq; latens ima vipera serpit humo.*

Ea quoq; de causa idem Ouidius Inuidiā in imis vallibus latitare confinxit.

Vipereas manducans carnes:] Invidia simile aliquid habet cum vipera, quam fe-

Invidia
idea.Invidia
mors.

III.

Squallere.

Squallor.

Invidia
cur fœmi-
na.Invidia
vt vipera.

runt non prodire in lucem, nisi arrosis matris lateribus (Theophrastus autem id negat, & aliam causam assignat mortis matris) sic liuor eum primum afficit, & quasi enecat, in quo gignitur. Quod pertinet illud Ouidij in descriptione Inuidia, 2. Metamorph.

— *Videt intus edentem*

Viperæas carnes, vitiorum alimenta suorum.
Sed alia fortasse ratio commodè reddi potest, viperæas carnes edit Inuidia, quod alienis malis gaudeat, ijsq;ue pascatur: (id vitium Græcis appellatur ἐπιχαιρεκακία) vel id dicitur, vt eius perniciæ ostendatur, quæ enim venenata venenis aluntur animalia, exitiusius venenum habent. Pliniam illud rectè edocuit lib. 24. Sed quis insenit illa, venena scilicet, præter hominè? Deinde sequitur: Quid? non & homines quidam ad venena nascuntur? atra hominum, ceu serpentium lingua vibrat, tabesque animi contracta adurit culpantium omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoque & ipsarum noctium quieti inuidentium gemitu, quæ sola vox eorum est, vt inauspicatarum animantium vice obuij quoq; vetant agere, & prodesse vitæ, nec vllum abominati spiritus præmium nouere, quam odisse omnia.

Cuiq; dolent oculi] Hinc illud Maronis de Liuore:

*Testatur gemitu graues dolores,
Susspirat, gemit, incutitq; dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit.*

Sunt qui oculorum affectioni liuorè persimilem faciant, & rectissimè quidem: Illi quippe lumen elatius ferre nequeunt, & ad omnem splendorem caligant; quod idem est inuidia proprium. Vnde puto dictam inuidiam ab in, quod aliquando significat valde: & video. Quia qui inuidentia laborant, semper animum & oculos in eum, cui inuident, habent; ex quo tamen non nisi tormentum hauriunt, quo maius Siculi non inuenere tyranni, vt eant Horatius.

Cor nò edendum.

Quæq; suum cor edit] Allusio de Proverb. Pythagoræ, *Cor ne edito.* id est, ne curis animum excrucies: vel ad vocabulum *cúra*, quæ quod cor vrat, vel edat, dicitur. Cicero 3. Tuscul. ex Homero illud de Belerophonte citat ex veterum nescio quo: *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Similes Maronis versus hi:

*Torquet viscera carnifex cruentus,
Vefanus tacite mouet furores.
Intentans animo faces Erinny
Lethalis, Tityq; vultur insais
Qui semper lacerat, comestque mentem.*

Sic & Petronius Arbitr:

*Cui vultur iecur intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq; fibras,
Non est quem lepidi vocant Poeta:
Sed cordis mala, liuor atq; luxus.*

Quò spectat dictum Matreæ Alexandrini, qui ænigmate lusitando aiebat, se belluam alere, quæ se ipsam absumeret: ἄπιον τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἐαυτὸ ἐσθίοι. quo significabat quorundam inuidiam, qui improbè & ignauè dolerent ob prosperos suorum laborum successus. Retulit Eustath. i. Odyss. & Athenæus. Seneca lib. De paupertate: Interdum non licet esse palam miseris, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes. Græci dicunt δάκνεσθαι, vel τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, cum grauem & molestam animi sollicitudinem significant. Et δακέδυμος ἄτη, noxa animum mordens, vt Homerus Iliad. vltimo:

— *Τέο μέγρις ἐδύρομένος τῆ ἀχέων
σὴν ἐδεα καρδίνης;*

Quousque lamentans & mærens cor tuum exedes?

Quam macies] sic Ouidius:

— *Macies in corpore toto.*

Virgilius:

Infelix macies renudat ossa.

Et pallor habent] id est, macies & pallor totam occupant. Ouidius:

Pallor in ore sedes,

Virgilius:

Pallor terribiles genas colorat.

Spinosaq; gestat Tela manu] Hoc referendum est ad aculeatam inuidorum maledicentiam. Siquidem

*Effundit mala lingua virus atrum,
& perpetuè carpit, quod assequi nūquam potest.* Ad id respexit Ouidius, cum ait: *Indoluit, baculumque capit, quem spinea circum*

Vincula cingebant.

ELEGANS Inuidia descriptio ex effectis, adiunctisq; quibus ostenditur enim, qui laboret inuidia, virulentis cogitationibus pasci, aliorum prosperis successibus in gemiscere, animum mærore conficere, corpus macie & pallore confectum reddere, aculeis

*Macies
pallor in
vidi.*

*Maledicentia
&
vidi.*

*IV.
Inuidia
effectus.*

aculeis maledicis alios infectari. Nullum enim vitium inuidia penè vetustius est, aut homini damnosius & efferratus: quandoquidem si cum quibuslibet alijs conferatur, inspiciemus quàm cæca temeritatè rapiantur, qui melioribus inuident. Nulla enim alia vitia sunt, quæ non auccipuntur aut sentiant aliquam voluptatem: Inuidus perpetuò meret ac tristatur, eoq; grauius afficitur, quo maiori tenetur inuidia, qui non secus atq; ædes, in quibus ipse sit, conflagret. Miserrima sanè conditio, sed quæ tanquam felicitatis pedissequa; successus videndo prosperos intabescat, vt Naso cecinit. Arridet Alexandri Macædonis dictum, Inuidos homines nil esse aliud quàm tormenta, seu tortores suos proprios. leuis adolescentis graue verbum. Anacharxis inuidiam vocauit vlcus, quod passim verum sua vi contraheret. Socrates ferram animæ appellabat; Aristoteles antagonistam fortunatorum. Inuidi enim non minus cruciantur aliena felicitate, quàm suo infortunio. Hinc Themistocles adhuc adolescens nihil dum splendidum à se fieri dixit, quod inuidos adhuc nactus non foret. Nam sicut cantharides vegeto maximè tritico innascuntur, & ros pulchrè florentibus: sic inuidia plerunq; innadit bonos viros, & in virtute proficentes, & ingenij personæq; gloriæ sustinentes. Quare rectè Cicero 3. Tusculan. inuidiam dixit esse agritudinem ex alterius rebus secundis. Sed illud in hac peste pestilentissimum, quod inuidus mentis æstuationem grauius distrahentem nemini omnino audeat aperire, sed defixus hærens in vno obtutu (vt Virgiliano abutar versu) non vellicatur modo, sed lancinatur, ac demum excarnificatus tantæ solitudinis rationem comprimit: credo, diuino iudicio protinus irrogante supplicij. Ita enim intolerabilis vitium, dum fateri erubescit, inuidiæ stimulis se agitari, secundis rebus ingemiscere, fratris aut vicini fortunam videri maiorem aut nimiam. Actius Sincerus; rari vir ingenij, magnæque nobilitatis, cum in conspectu Federici regis inter physicos esset quæstio, quid præcipuè conferret oculorum perspicuitati? alijq; fœniculi afflatus, alij vitri vsus, alij aliud dicerēt. At ego, inquit, inuidiam aio. Obstupuerunt hoc dicto aded Medici, vt ab auditoribus derisui haberentur. Tum ipse: Annos inuidia omnia maiora & plenio-

ra videre facit? Quid autem oculis magis præsentaneum, quam vt vis ipsa videndi maior reddatur atq; vegetior? protulitq; statim Ouidianos versus ex 1. de Arte amandi:

*Fertilior seges est alienus semper in aruis,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.*

Pindarus 2. Pyth. sic:

— *σάβμας*
δέ τινος ἐλκόμενος
περιστάς, ἐνέ ταξεν ἔλ-
κος ὁ δ' αὐαρδὸν ἐὰ πρότε καρδία,
πρὶν ὅσα φροντίδι μηχανάται τυχεῖς.
id est:

Qui facultate alicuius tangitur abundanti, infligit vlcus miserum suo ante animo, quàm qua secum corde molitur, assequatur. vel: Qui ob facultates cuiusdam, opumque abundantiam, animo discruciat, seipsum angit miserè, sibiq; ante infligit vulnus, quàm vt nocere possit ei, cui inuidet. Hæc autem descriptio perlegans, qua inuidorū tristissima & infelicissima vita proponitur: quippè qui vitulentis cogitationibus pascantur, quæ sibi horribilem perniciem adferant, quiq; sine consilio & ratione aliorum rebus opimis marcescant, & aculeis maledicis pungant & infectentur, nullum tamen inde commodum reportaturi. Itaq; vt hoc quasi per transeunam, quid ea turpius aut miserius, cum vt alijs noxam dānumq; inferat, sibi prius, & quidem sæpenumerò grauius nocet? Ergo in cæteris iniquissima, in hoc tamen equitatis aliquid habet, quod eum in quo est, tanquam veneno proprio afficit, perdit, absumit, eumque vlcificat primum, à quo concepta & educata fuerit: quod habet illud:

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δὲ τὶ καλὸν ἐν αὐτῷ.
τίμη γάρ φθονερῶν ἔμματα καὶ κρείττω.

Inuidia est malum; habet autem aliquid boni in se:

Tabefacit enim inuidorū oculos & cor. *Res mala, liuor, habet tamen in se quid boni: aduris*

Quos tenet, interna, corde oculisq; face. Quod idem videtur sentire Menander, dum ait:

ὁ φθονερὸς αὐτῷ πολέμιος καρδίαςται.
Ἀψαφρῆτος γάρ συνέχεται λύται ἀέ.
Sibi hostis ipse redditur vir inuidus;
Hunc namq; mæror, quæ sibi accersit, premit.

Pindari locus.

Inuidorū misera conditio.

alexandri sum.

Themisto es.

inuidum hij Sincerus respō m.

Placeat

*Inuidi re-
bus à Lu-
liano ge-
stus impen-
sè detra-
hebant a-
pud Con-
stānium.*

Placet addere insigne inuidiæ maledictiæ exemplum, ex Ammiano lib. 17. quo loco narrat, quantum apud Constantium Augustum detraxerint assentatores rebus præclarè à Iuliano gestis: Omnes qui plus poterant in palatio adulantes profusiores rectè consulta, prospereque facta vertebant in risum, talia sine modo strepentes insulse, in odium venit eum victorijs suis capella, non homo: vt hirsutum Iulianum carpentes, eumq; talpam loquacem nominantes, & purpuratam simiam, & litterionem Grecum: & his congruentia plurima, atq; verinacula principi resonantes, audire hæc taliq; gestienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur, vt segnem incessentes, & tumidum & umbratilem, gestaq; secus verbis comptioribus exornantem: quod non tunc primitus accidit: nam que vt solet amplissima gloria obiecta esse semper inuidiæ, legimus in veteres quoq; magnificos duces vitia criminatq; (etiam inueniri non poterant) finxisse malignitatem spectatissimis actibus eorū offensam: vt Cimonem Milciadis filium insimulatū incesti, qui prope Eurimedonta Pamphilium flumen Persarum populum deleuit innumerum, coegit que gentem insolentia regis elatam, obsecrare suppliciter pacera: Amilianum itidem Scipionem, vt somniculosum, æmulozorum inuicari maleuolentia, cuius impenetrabili vigilantia obstinate in perniciem Romæ, duæ sunt potentissimæ vrbes excisæ. Necnon etiam in Pompeium obrectatores iniqui multa scrutantes, cum nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo hæc obseruarunt ludibrosam & irrita, quod genuino quodam mote caput digito vno scalpebat: quodque aliquandiu tegendi vlcis causa deformis, fasciola candida crus colligabat: quorum alterum facitare vt dissolutum, alterum vt nouarum rerum cupidum asserabant, nihil interesse oblatrantes argumento subfregido, quam partem corporis redimeret regia maiestatis insigni, in eum vitium, quo nec fortior, nec caucior quisquam patriæ fuit, vt documenta preclara testantur. Hæc quoq; pestis magnos quandoq; viros inficit, quando eius quoque stimulis proditur agitated. Alexander rex potentissimus, vt Perdicam odio prosequeretur, eod quod esset belliosus. Lyfimachum, quod militandi peritus; Seleucum, quod magni animi;

*Alexāder
inuidus.*

Attalum, quod imperatoria dignitate poleret; Ptolemæum, quod ei prosperè omnia succederent. Sic Simmias Periclem, Alcmaon Themistoclem, Clodius Pompeium, Meneclides Epaminodam, Afinius Pollio Ciceronem inuidia oppugnauerunt. Inuidiæ sæuitiam quoq; expertus est Belisarius, Iustiniani Dux generalis, summus in laude militari vir; refert enim Zonaras tom. 3. Annual. in Iustinianum eum iussu Iustiniani, sine Tribotiani eius Cancellarij, cuius prima erat apud ipsum principem auctoritas, odio & inuidia, adde etiam calumnia affectari imperij, satellitio & stipatoriibus ademptis multatum, & domi custodiri iussim, eiusque mortui opes fisco additas. Procopius tamen & Crinitus scribunt, eum luminibus priuatum, & tam graui, tamq; iniqua oppressum fortuna, tugurium sibi prope viam constitui fecisse, in quo reliquum vitæ transgeret, victum quæritans, & hoc subinde prætereuntibus didicans: Date stipem Belisario, quem rerum prosperè gestarum magnitudo extulit, & nec error, sed liuor & inimicorum inuidencia excæcauit. Præclare Lipsius: Sicut virtuti gloria comes, sic & inuidia: sed hæc adeo non curat, vt vix cernat. Minuti qui non se atrollunt, nolunt etiam alios: & factis cum obstare non possunt, conantur linguis, & spargunt verborum leuia ista tela. Atq; id eminus, vt Parthi fugientes, nam cominus non se componunt, ne rectis oculis splendorem nostrum intueantur. Sed coronidem imponat ipsa Inuidia, & suam nobis breuibus describat naturam.

*Belisar
exitus.*

Sum pestis, toto qua non truceulentior orbe,

*Inuidi
natura*

In portentofo corpore pœna mihi.

Ex proprio lator non prosperitatus honore,

Ærumnus animo non queror agra meus:

*Est amor alterius dolor, est ærumna volu-
ptas,*

Quo me conficio corpore semper adest.

Dum nihil alterius damnis gausa reporto;

Alteriusq; bonus nil cruciata lucror.

Sola mihi noceo, pario mihi sola dolorem,

Conficio torquens membra furore meo:

Immensum proprio tormentū corde, meoq;

Alterius morior prosperitate sinu.

Plura de inuidia habes apud Horatium in

Epistolis, Plutarchum passim, Cœlium

Rhodig. lib. 20. c. 30. & maximè apud D.

Basilium in libello de Inuidia.

Luxuria .

EMBLEMA LXXII.

ERVCA capripes redimitus tempora Faunus,
 Immodica Veneris symbola certa refert.
 Est eruca salax, indexq; libidinis hircus:
 Et Satyri Nymphas semper amare solent.

COMMENTARI I.

PINGITUR Faunus siue Satyrus, monstrum cornutum, facie rubra, hispidum, caudatum, caprinis pedibus, mutone arrecto, cætera specie humana; cuius tempora cingat eruca; cuius latus stipet Nympha.

PAYSANIAS in Atticis narrat historiam de Satyris, eorumq; libidine valde prodigiosam, vnde hoc Emblemata desumptum videtur; eamq; se ait accepisse ab Euphemo Care, qui narrabat, se, cum in Italiam nauigaret, vi ventorum pulsus ad exitimum mare, quod nauigari non solet,

perlatum esse. Insulæ ibi multæ sunt ac desertæ, quarum incolæ sunt agrestes homines. Ex insulæ nominantur Satyricæ, in quibus homines rubicundi, qui caudas in medio dorso habent, equinis non multo minores. Qui statim vbi senserunt nouos venisse hospites, ad nauigium, quasi factò impetu, accurrèrunt, nullamq; vocem ediderunt, sed mulieribus vnâ aduectis manus iniecerunt. Nautæ meru percussis, barbaram mulierem in insulam proiecerunt, eam Satyri non solum qua parte naturæ consuetudo permittit, sed & toto corpore

*Insulæ
 Satyricæ.*

Plinius
quid de
Satyris
sentiat.

libidinosè violarunt. Minimè verò fabulosum esse de Satyris commentum ostendit Plinius, qui illos in subsolanis Indorū montibus inueniri tradit, humana effigie animal perniciosissimum, vt propter velocitatem nisi fenes aut agrī capi nequeant. Idem Satyros, quales poetæ & pictores fingunt, ex capra videlicet & homine permixtos fuisse arbitratur. Vide eundem lib. 6. c. 30 lib. 7. c. 2 & lib. 8. cap. 54. Hoc idem videtur sentire Plutarchus in Sylla. Diuus item Hieronymus refert, eiusmodi animal

De Saty-
ro à D.
Antonia
viso.

à S Antonio Eremita visum inter saxosam vallem, homunculum scilicet haud grandem, aduncis naribus, fronte cornibus asperata cuius extrema pars corporis in caprarum pedes definebat. Qui de conditione sua interrogatus respondit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos, Satyros, & Incubos vocans colit &c. Et paulò infra subdit Hieronymus: Hoc ne cuiuspià ob incredulitatem scrupulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur: nam Alexandriam istiusmodi homo vnus perductus, magnum populo spectaculum præbuit: & postea cadauer exanime, ne calore ætatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est Plura de Satyris vide apud Aelianum lib. 3. De var. hist. & Leonie. Thomæum lib. 2. c. 24. Apud Plutarch. in Galba. *homines in diem viuentes, & Satyri* ἰ, ἐξήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἀνθρώποι, pro libidinosi & luxu diffuentibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σατυροὶ τοῦ Διονύσου ἰεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, ζύμβολον τοῦ θεοῦ πηγμάτων: Satyri Baccho sacri erectos habet mutes, diuina symbolum potestatis.

Satyri
Baccho
sacri.

III.

Erucæ

ERVCA] Eruca vermis est, & herba calidæ virtutis, de qua Plinius lib. 19. cap. 8. Alij sic dictam vident ab vrendo; alij ab erodendo, quod bestiolas omnes corpori innascentes erodit: huius in condiendis obsonijs tanta est sumptus, vt Græci eam ob bonitatem iuris ἐύζωμον appellarent. Venerem mirificè stimulat, vt dicemus. Itali vocant *Ruchetta*, vel etiam *Ricola*.

Faunus.

Capripes Faunus] Quos Græci Satyros vocabant, Latini Faunos appellant, qui Dij nemorum habiti sunt, & agrotum. Seruius in 7. Aeneidos; Faunus, inquit, & Fauna dicti sunt à vaticinando, id est, à san-

do: vnde & fatuos dicimus inconsideratè loquentes. Sed de alio Fauno ibi videtur fieri mentio, qui & Faruelus. Pici filius, & pater Latini, qui in Latio regnavit. De Faunis sic Plinius lib. 12. cap. 1. Quin & Siluanos, Faunosq; & deorum genera siluis, & sua nūmina tanquam è cælo attributa credimus. Faunorum quoq; mentionem facit Cicero 3. de Nat. Deor. & nos infra plura dicemus, cum de Pane acturi sumus; siquidem, vt doctis placet, Pan Inuus, & Faunus pro eodem sumuntur. Dicitur capripes à pedum forma. Horatius Carm. 2. Ode 19.

— & aureus

Capripedum Satyrorum acutas.

Redimitus tempora.] Caput habens ciuctum & coronatum. Virgil. in Copa:

— Graia redimita mitella.

Ouid. 3. Amorum, eleg. 9.

Flaua Ceres tenues spicis redimita capillos. In 10. Aeneid. vbi de Aemonide Phœbi sacerdote:

Insula cui sacra redimebat tempora vitæ. Idem 3. Aeneid.

Virtus, & sacra redimitus tempora lauro.

Immodica Veneris] Nam Venus moderata, vt natu talis, non vertitur vitio, modò sit licita. De commodis autem & incommodis à Veneris ortis legat curiosos Aetiū lib. 3. cap. 8. Paulum lib. 1. cap. 35. Celsum lib. 1. & Medicos passim, mihi hæc docere iam non vacat.

Est eruca salax.] Frequens enim eius esus Venerem stimulat. Ideò antidotum contra amorem præscripturus Ouid. ab erucæ vsu cauendum suadet 2. De remedio:

Nec minus erucas iubeo vitare salaces. Virgilium etiam in Moreto:

— Venerem retocans eruca morantè.

Et appendicibus Virgilianis:

— Libidinosus incitatus erucus.

Ibidem que:

— Salaces nocte tollat erucas:

Eodem quoq; poemate:

Nam quamuis videar satis paratus,

Erucarū opus est decem manipulis &c.

Vt & Aemilius Macer in eleganti opusculo De viribus herbarum:

Non modicè mansam, Venerem stimulare, vel haustam,

Confirmant medici, pari ter pluresq; poeta. Loquitur de eruca. Illud tritum vulgo:

Excitas

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.
Et ex Ouidio etiam illud :

Ex horto qua venit herba salax.

Salax ad libidinem prouocans; petulantia nomen, dictum à sale, qui propter calorem libidinem excitare, seminalemque vim expergefaceret & acueret potest. Inde Venus mari vel salo nata flagitur, illiq; salacitatis ergo sanum ad portum maris aruspices poni iusserunt. Inde marini Dij omnes lasciuiores fœcundioresq; habiti sunt à Poetis. Hac eadem de causa Aegyptij olim omnem salem ita auerfabantur, vt ne pane quidem salito vescerentur: quippe cū viuendi puritatem in primis adamarent, omnia nequitia irritamenta submouenda censebant. Vide Aristot. in probl. Langium lib. 2. Epist. 32.

Indexq; libidinis hircus Viri libidinosi probra & impudica facinora notare si velent Aegyptij sacerdotēs, hircum fluxerunt; hircus enim celerius quàm quoduis animal rem Venerem aggreditur, quippe septima postquā uatus est die, vt est apud Aelianum, alij septima dixerunt hebdomada, fœminas inscendit. Quare non immeritò ab Horatio libidinosus appellatur: cuius fœcunditatis gratia inter Deos insipienti sæculo annumeratus aliquando est, perinde ac Panes & Satyri. Huc puto torquendum Aristotelis verbum *τραυλιζεν*, quod nonnulli vertunt, *hircuitallire*, id est, in morem hircorum salacium clunes mouere & lasciuire: quamquam ab hircino odore fœcumento alij trahant. Non possum transilire quod retulit Paulsanias de simulachro Veneris hirci insidentis. ad significandam nimirum coitus insanam petulantiā. Plautus Mostel. de immundo & libidinoso :

As te Iupiter

Dijq; omnes perdant, oboluisi allium.

Germana illuuiēs, rusticus, hircus, harsa suis,

Canem capra commissa.

Eundem Apuleius vocat, hominem sordidum, & hircina libidine fœtentem.

Et Satyri De Satyris præter supra citatas auctoritates vide Pomp. Melam. Aelianum de animal. Orphei hymnū in Satyrum, Natalem Comit. Mytholog. lib. 5. c. 7. 9. & 10.

Nymphas Nymphæ Oceani & Tethyos filij creduntur, quarum quedam cœlestes, quedam terrestres, quedam fluuiales, alię

marinæ, alię stagnorum præsidēs. Quæ cœlestes putabantur, credebantur esse animæ sphærarum, quas etiam Musas vocarunt, ac vires, quæ inde ad nos manarent. Terrestrium alię siluis præerant, vt Dryades; alię montibus, vt Oreades; alię singulis arboribus, vt Hamadryades; alię paciscis & floribus, vt Napææ. Fluiuorum præsidēs Naiades dicebantur; stagnorum Linniades. Quæ fontibus præesse putarunt, Ephyridias vocarunt. Vide Mytholog. Comit. lib. 5. cap. 11. & 12.

Semper amare soler Amare hic mihi videtur esse verbum petulantia, & pro ipso amore frui, poni. Sicut posuit Terentius Eunuchō, interprete Donato :

— Certe extrema linea

Amare, haud nihil est.

Plautus Bacchid. *Sine te amem.*

LIBIDINIS fœdæ expressissima symbola ponit ob oculos, nempe Satyrū, qui etucam capite gesser. Eruca quidem (ab vrendo dicta) prouocat ad Venetem, vt potè quæ virtutis sit calidissima. Plin. lib. 19. cap. 8. Satyrus autem, siue hircus (animal salacissimum) luxuriam putidam & olentem designat. Sunt enim Satyri ad Venerem propensissimi: vnde id nominis dictum putant à *σαδν*, quod virile membrum est. Hoc itaq; innuit libidinem in affectu ardere maximè, in actu ipso fœtere, & olentem esse, vt quemque ab illicitæ Veneris titillationibus subducat. Depinximus in superioribus Superbiam & Inuidiam, age experiatur etiam penicillum nostrum Luxuria, illa scilicet quæ ad Priapum, impudicum hortorum custodem, stirpis suę refert primordia, salacissima mulier, cloaca libidinis, quæ sicut Aethna surtiui amoris perpetuo æstuat incendio: patienti coma. laxa ac pendula, in qua fucus coloris & tinctura, delibuta vnguentis & smignate aromatico, lasciuus & emissitij oculis, procaci vultu, inflata facie ac subrusta, carbunculis suis condecorata scilicet & smaragdīs, quales lepræ flos protrudit, aut lues Gallica. Insignes gemmular? Nardo redolent manus, pectus nudum, turgidæ mammillæ, composita ad lasciuia omnia meretricio cultu. Nunquam hæc sola graditur, satellitio cincta est, psalterio comitantur & chorus musicus, Veneris præfetur imago in vexillis, rhedæ insidens, quam trahunt ad libidinem proiectæ volu-

Amare.

IV.
Symbola libidinis.

Satyri libidinosi.

Luxuria Idea.

eres. Arma non habet, quibus pugnet, aspectu vincit & verbis, quæ sicut tela penetrant & occidunt. Væ qui tangitur, sine sensu vulnus, inexcusable tamen, fibras enim cordis depascit, & serpit ad centrum vitæ. Gradatim & disertè hoc docet Gregorius in Moral. eum ita scribit: Ex quo luxuria semel mentem alicuius occupauit, vix eam bona cogitare permittit. Sunt enim desideria viscosa, quia ex suggestione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectatione delectatio, ex delectatione consensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo, ex consuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex defensione gloriatio, ex gloriatio damnatio. Quæ circa Seneca 28. Epist. monet, indurandum esse animum, & à blandimentis voluptatum procul abstrahendum. Et quidem libidinis initium continebis, si exitum cogitaueris: quauquam adeo blandum malum luxuriam dixit Val. Maximus lib. 9. vt accusare id aliquanto sit facilius, quàm vitare. D. quoq; Bernardus luxuriam triumphantem graphicè depingit: Luxuriæ currus, inquit, quadrigis voluitur vitiorum, ingluuiæ ventris, libidine coitus, mollicie vestiû, ocij soporisque resolutione: trahitur equis æquè duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præfunt duo, ignauia corporis, & infida securitas. Sed quosnâ captiuos in triumphum ducat non nihil dispiciamus. Atq; vt de Hercule taceam, quem Iupiter per adulterium ex Alcmena sustulit, & qui, ne non patris sui similis esset, nihil antiquius habuit voluptate, & quidem impura, & quouis iure vitata; exinde; triginta vna nocte mulieres aliquando fertur inijsse; atq; vt apud Athenæum est, idem septem diebus quinquaginta filiabus Thestij virginitatem imminuit: Traditum vitæ; meminimus, Proculum, qui Probi tempore tyrannidem inuasit, nocte vna decem captiuas ex Sarmatia constuprasse; atq; ea de re peculiari eum epistola gloriatum fuisse, seq; inter fortes numeri rari affectasse, dum molliciem suam maxime commemorando manifestauit, vt grauius censuit Pierius lib. 10. Hieroglyph. Hoc amplius Anton. Mizaldus prodidit, ex eodem Proculo centum virgines intra quindecim dies sætum concepisse. Cent. 1. Memorab. aphor. 88. Et qua continentia

fuisse dicas eum, qui cum viginti iam sepe lisset vxores, eam sibi matrimonio copulauit, quæ vigesimum secundum maritum habuerat? De his D. Hieron. lib. 3. Epist. Ex hoc hircotum genere fuit quoque Heliogabalus, ille, vt Alexander Seuerus ait, non solum bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus; is enim mulieres nunquam iterauit præter vxorem. Nec tamen video, quid maribus in hoc velint mulieres cedere. Singulare muliebris lasciuie exemplum retulit Gaudensius Merula, qui Augustæ Taurinorum vidisse se testatur adolescentulam sarris elegantem, & adeo libidinis audam, vt quinque & triginta viros ordinis militaris ad coitum seriatim admiserit. Anton. Mizaldus Cent. 8. Memorab. aphor. 10. Messalinam scilicet Claudij Cæsaris vxorem victura, quam Plinius lib. 10. cap. 36. scribit, ancillam in Venereum id certamen è prostitutis electam, die ac nocte superasse quinto & vicefimo concubitu; Et lassata virus, nondum satiata recessit. vt ait ille. De huius portentosa libidine extat apud Dionem Cassium Niceum lib. 60. & eius Epitomarium Xyphinum in Claudio. Nihil dicam de salacitate Semiramidis, Myoniæ, Cyrenæ, & aliarum prurientium sceminarum, sola mihi agmen ducat Quartilla Petronij, cuius dictum ille, efferatam mulieris libidinem, & passiuam prostituti pudoris nundinationem exequens, ita concinnauit: Iunonem meam (inquit Quartilla) iratam habeam, si me vnquam memini virginem fuisse. Nam infans cum patibus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni, qua scilicet (vt est in prouerbio) tauri ferre potest, quæ vitulum tulerat. Sed portentosa hæc libido me quoq; in verborum luxuriam traxit. Desino, vbi cum Venerabili Beda exclamauero: O extrema libidinis turpitudine, quæ non solum mentem effemminat, sed corpus soluat: non solum maculat animam, sed sedat personam. Omne namq; peccatum, quodcunq; fecerit homo, extra suum corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Semper illam præcedunt ardor & petulantia, semper comitatur sætor & immundities, semper sequitur dolor & pœnitentia.

Gregorij
locus.

Luxuria
triūphās.

Hercules
luxurio-
sus.

Proculus.

Polyga-
mi.

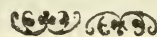
Heliog.
balus.

Lasciu
puella
insana.

Messali-
na.

Quarti-
læ
Petron

Excla-
matio

Luxuriosorum opes.

EMBLEMA LXXIII.

R VPIBVS aerijs, summiq; crepidine saxi
 Immites fructus ficus acerba parit:
 Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix,
 Qui nihil humanae commoditatis habent.
 Sic fatuorum opibus parasiti, & scorta fruuntur,
 Et nulla iustos utilitate inuuant.

COMMENTARII

I. **I**N cacumine arduo montis exprimitur arbor caprificus cum suis grossis, ad quam certatim aduolant aues, maximè verò cornices & corui. Emblematis titulum Sanctius mutat, & reponit, *Fatuorum opes*. Aut pro luxuriosis intelligi vult effusos & prodigos: & tunc alio loco censet collocandum Emblemata.

II. **H**OC ex apophthegmate Diogenis sumptum. Dicebat enim, eos, qui profusè & temerè bona decoquerent in rebus Vene-

reis, conuiujs magnificis, & id genus alijs, arboribus esse similes in montium cacumine nascentibus, quarum fructus hominibus essent inutiles, à vulturibus aut coruis deuorandi. Argutà hâc Diogenis sententiã retulit in Paraphrasi Menodori orationis ἐπὶ τὰς τέχνας Galenus, his planè verbis: καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης· ὁ μὲν, χρυσὰ πρόβατα καλῶν τῶν πλεσίους καὶ ἀπαιδεύτες· ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτῶν ἐκείνων

Locus Galeni.

ἐλείνων γὰρ τὸν καρπὸν, ἢ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολίβας ἐσθίειν· τῶν τε τὰ χυρήματα, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀσείοις, δαπανῶσθαι δ' ὑπὲρ τῶν κολάκων. οἱ τινες ἐάν ἕως τύχη πάντων αὐτοῖς ἀναλαβέντων, ἀπατῶντες παρέργονται, μὴ γνῶριζέειν προσποιούμενοι. ὁ δὲν ἐδ' ὁ ταῖς κολίβας τὸς τοῖσδε εἰκόσας, ἀμυρόσ τις ἦν, καὶ γὰρ τοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρινῶν ὑδρεύμενοι πρόσθεν, ἐπειδὴν μὴκέτ' ἔχουσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι προσεῖρεσι. Quæ verba sic se habent: *Præclara ibaq; Demosthenes* & *Diogenes*: *siquidem ille diuites imperitos, nulliq; literarum cultu perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eosdem locibus comparabat, quæ nascuntur in ficis præruptis, & ad quæ difficilis accessus est; earum enim arborum fructu non homines, sed coruoi & graculos vesci: horum autem hominum bona & reditus non ab honestis hominibus, sed à quibusdam facietis & assentantibus absumi. Qui tamen, postquam locupletis res omnis consumpta est, huic fortè occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione praterunt. Quare nec ille in elegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit, quando quidem hos, cum fortè humore omni exhauriti sint, qui antè ab istdem aquari solebant, mox abducta veste permirgunt. Hæc Galenus. Confero verba Plutarchi ex apophthegmatis Philoſophorum: τὸς ἀσώτους ἐφῆ παραπλησίους εἶναι συκαῖς ἐν κρινῶν περικυκλίαις, ὧν τῶ καρπῶ μὲν ἀνθρώπος ἢ ἀποσγέυεται, κόρακες δὲ καὶ γυπες ἐσθίεισι.*

III.
Aerius.

RVPBVVS aerijs &c.] id est, editissimis, altissimis: eadem metonymia, qua superius Emblem. 30. *aerio nido* dixit. Sic *Virg.* 4. *Georg.*

Rupe sub aëria deserti ad Strymonis vnda. Sed nota acumen & artificium, nam rupes seu saxum, est imperiti & stolidi symbolum; aer, pro ventoso ponitur; crepido, pro fortuna summo gradu. Quæ ergo ratione elegantius exprimas diuitiæ imperitum & gloriosum?

Crepido.

Summiq; crepidine saxi Crepido secundum Vallam est ora terra, quam aqua aluit, ex hoc appellata, quod ibi aqua aluens crepat, cum currit, aut vndas appellat. *Columel.* lib. 8. cap. 17. Sic enim maris atrocitas obiectu crepidinis frangitur. Per

metaphoram verò & putei extremam oram, quæ ad puteum respicit, vulgò os putei dictum; & omnem extremitatem solemus crepidinem appellare. Dicitur etiam crepido abrupti saxi altitudo, ut ait *Seruius*, vel ora præcipitij. *Virg.* 10. *AENEID.* *Fortè ratis celsi coniuncta crepidine saxi.* quem locum hic videtur imitari *Alciatus*. Item crepido dicitur editioris cuiusq; loci altitudo & extremitas, quam mendici insidere solebant, ut essent magis conspicui. *Seneca*: *Quis crederet, iacentem super crepidinem Marium, aut fuisse, aut futurum consulem?* Ponit *Minos* huc; ἀρόκαρπος, arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans. Sed videtur mihi deceptus, respexit enim ad locum & situm arboris, de quo hic agitur: atqui ἀρόκαρπος ea est arbor, quæ fert fructum in cacumine & apicibus ramorum. Id verò quid hic ad rem? cum ea arbor etiam in plano possit consistere cuilibet exposita.

Minos d
ceptus.

Immites fructus] crudos, immaturos, acerbos, καρπὸς ἀκάρπυς. Sic *Plinius*, immittia adhuc & cruda poma vocat. *Horatius* 2. *Carm.* *Ode 5.* *Vuam immitem appellat.* Eisdem *Virgilius* vocat feros, *Georg.* 2.

Fructus
immitis

— *Fructusq; feros mollite colendo.*

Et eleganter *Lucretius* lib. 5.

— *Fructusq; feros mansuescere terra Cernebant.*

Ficus acerba] *Caprificum* intellige; quæ ideo acerba dicitur, quod fructus ipsius nunquam mature scãt. De hac *Plinius* lib. 15. cap. 19.

Caprificus.

Quos corni] improbi quique, impostores, homines nigri, id est, moribus infamibus & perniciosis præditi, quos fugiendos esse monuit *Horatius*:

Corni
qui

Hic niger est, hunc tu Romane caueto. *Corum* autem esse impostoris hieroglyphicum testatur *Pierius* lib. 24.

Improbæ cornix.] Id est, inauspicata, quam *Virg.* finistrana vocat in *Eclogis*; & improbam 1. *Georgicôn*, ut improbus aufer ob garrulitatem. *Cornicem* autem præsci inter prodigiosas aues reponerant. Itaque his nominibus improbæ vitæ homines intelligit, ex quibus nulla potest neque gratia, neque commoditas elici, ut sunt lenæ, & scortilla, & alij opum affectu.

Cornix
inauspicata.

Qui nihil humana commoditatis habet] qui non subseruiunt hominum vrbis, quamuis omnia hominum causa sint facta.

*bona un
e dicta.* Ita. Et bona dicuntur à beando: beate, est
prodesse, seu beatum facere. Hinc *χρησὶ
ἀνδρῶν, viri boni & salutare.*

atui. Sic *fatuorum*] in spidorum, improprio-
rum, nulla penè mente, nulloque ingenio
preditorum. Cicero 2. de Finib. Ipse negat,
vt autè dixi, luxuriosorum vitam repre-
hendendam, nisi planè fatui sint.

parasiti. Parasiti] scurræ] vagi, homines alienæ
quadræ assueti, & qui omnia ventris gratia
faciunt. De his commodiùs infra Emblemate
93.

scortum. Scorta] meretricula. Scortum apud an-
tiquos corium vel pellem significabat: inde
in aliquot sacris ac sacellis scriptum habe-
ri Varro testatur lib. 6. de lingua Latina:
Ne quid scortemum adhibeatur, ne mor-
ticinum quid adsit. Quò respiciens Ovi-
dius ita canit:

*Scortea non vlli fas est inferre saxello,
Ne violent puros exanimata Deos.*

A scorteis istis pellibus meretrices quoque
scorta fuerunt appellatæ, & pelles. Nam
& in Aetlani licet animaduertere, rusti-
cos dicere, se adduxisse pro scorto pellicu-
lam, teste Varrone, loco iam allegato. Et
illud Leuit. 15. Vestem & pellem, quam ha-
berit, lauabit aqua: Hesychnus Hierosoly-
mitanus de meretricibus interpretatur.
Vel, quòd pellibus scorteis pro lecto ute-
bantur. Pierius lib. 34. hieroglyph. Vel,
quod vt pelliculæ subigantur, vt est apud
Festum. Vnde scortum scortemum Apuleio
libro 1. Miscel. pro meretrice annosa, & in-
star pelliculæ ac corij rugosa.

*scortum
ortemum.* In]stos.] Viros bonos. In sacris iusti di-
cuntur non tantùm qui iustitiam, sed &
qui virtutes alias omnes colunt: eaq; iusti-
tia est, quæ in se virtutem amplectitur om-
nem. & Plato Dialogo, qui ἐπασαί, vel πε-
ρὶ φιλοσοφίας inscribitur, virtutes mora-
les vno iustitiæ nomine complexi videtur.
Tullius 1. Offic. Iustitiæ inest splendor vir-
tutis maximus, ex qua boni viri nominan-
tur, cuius primum munus est, ne cui no-
ceat; deinde vt communibus pro commu-
nibus utatur, priuatis vt suis. Idem in 2.
Iustitia, ex qua boni viri appellantur, mi-
rifica quædam res multitudini videtur.
Referre possis huc quæ disputat περὶ νό-
μου Dion Sophista, & Aristoteles 5. de mori-
bus ad Nicomachum.

si qui. IV. I L L V D hoc loco exprimitur, quod
vulgus crebrò vsurpat: E diuite malo ma-

leq; opes, & opibus bonis eos indignos esse pe-
nitus, qui ijs malè vtantur. Fite enim sæpe,
vt amplissimæ possessiones, quæ in pios v-
sus conuerti debuerant, in sumptus inuti-
les, vel etiam perniciosos & detestandos
prodigantur, nulla habita iusti ac æqui ra-
tione. Etenim pecunias, quas multò cum
labore quis vnciatim vix comparauerit, in x-
ta Archilochum, eas non rarè vniuersas se-
mel in viuis scorti aut scurræ marlupii
effundit homo ignauus, prodigus, & inuti-
le terræ pondus. Alexander Macedo Pro-
machum hominem bibacissimum, in vini
certamine victorem, au rea corona donauit.
M. Tigellius Hermogenes fuit adeo pro-
digus, vt tibicines, histriones, parasiti, gna-
thones, mimi, epulones, balatrones, mendi-
ci, vugucarij, canpones, reliquiq; ociose
& perditæ vitæ homines, mortem eius la-
crymis defleuerint. Horat. lib. 1. serm.
Sat. 2.

*Ambubaiarum collegia, pharmacopola,
Mendici, mimi, balatrones, hoc genus omne
Mæstum ac sollicitum est cantoris morte
Tigelli,*

Quippe benignus erat.

Callias quidam fuit, qui consecrandis me-
retricibus vniuersum dilapidauit patrimo-
nium. Hinc per iocum dicebatur à scortis
deplumatus. Commodè se mihi offert oc-
casio promendi de luxu id, quod alta mète
clausum gero, sermonem scilicet familia-
rem, quem non ita pridem mecum habuit
Reuerendissimus Præsul Nicolaus de Od-
dis, vir vt doctissimus & humanissimus,
ita præclare de me meritis. Nam cum
de donis & bonis naturæ incidisset mentio,
isq; plura eruditè (vt solet omnia) cedro
digna locutus esset, ego tunc vulgari im-
butus opinione sic subiungo: In senium
vergit natura, parca nunc in largitionibus,
quæ olim profusior; vix decimo suppetit
ad vsum vitæ, quibus famem pellat, & ab
iniurijs cæli tectus sit; labor & sumptus
grandiores sæpe, nec ad mensuram prouen-
tuum: vitis & arbor infra votum coloni,
nec comparandis rebus precium, nec cu-
dendo huic materia sufficit, in summo mer-
cium omnium valor, & in monetis iniquū
auctarium, non à pondere ad vnciam
legem aut libellam, sed à libidine taxantiū
estimatis. Non ea gratia fructibus & sapor-
non ea virtus herbis & radicibus, non ea
copia in voluctum & aquatilium genere,

*Alexan-
der.*

Tigellius.

Callias.

*Nicolaus
de Oddis.*

nec tam prodigi in humanos vsus propaga-
 tione ferinæ saltus ac uemora, sicut anti-
 quis sæculis. Irata sit aut inuida terra ne-
 cessè est, aut malè propitia sidera; torpere
 illi utrum grandaenæ, aut impotentia hæc
 ad seruandum. Verùm ille subridens:
 Falleris, mi Thulli, falleris, inquit; & te
 vulgata ad assensum seducit opinio; non
 certè me. Considera mores & luxum sæcu-
 li huius, prodigiosus est & in tuæ ore suo,
 ut Nilus in solstitio, transgressus rationis
 metas & naturæ, à duplici fonte, Libidinis
 & Luxus, quibus monstis fatu raudis vel
 orbis æraria congeri nil iuuer. Vt in sexum
 peccetur & diuersam speciem, ut amatori
 suo cognata succumbat, ut septa religionis
 perfringat incestus stuprator, adulter alie-
 nos thoros violet, in raptum quærat vir-
 go, pellex & vxor cohabitent, matronæ pe-
 riclitentur & impuris lenonibus prædæ
 sint, misceatur proles dubijs parentibus,
 tot spurios & nothos omnis regio alat, no-
 cturnis lamiarum conuentibus siluæ &
 montes perstreperant, Libido suadet, quæ
 conglutinandis affectibus impuritatis ne-
 xu, querulis hinc inde transmissis epistolis
 & munusculis primò vadū tētat, cōuētus
 indicit solitarios & clandestina colloquia,
 ad symposia citat, voluptuarias mentas in-
 struit, lauticijs adornat & scenico appara-
 tu, scurras accersit & mimos, phanascos
 adhibet & psalterias, ad Phrygios modos &
 saltatiunculas prouocat, in amplexum de-
 niq; propellit; & hæc omnia sua quadam
 solennitate & plausu, prostituta pudore,
 publicè, passim, impunè. Sumptuosa hæc
 spectacula sunt, & impensis egent irritan-
 do sceleri, quæ vel larga patrimonialia exhau-
 riant: pecunijs non parcitur, modò potiun-
 dæ Veneris arideat spes, aer & vnda con-
 uehant, quod pro philtro sit, & trahat in
 nassam. O infelix piscatio & capturæ mo-
 dus? Ita viuunt tamen, ut totum orbem in
 hoc malum coniuuasse dicas: non tot auicu-
 læ in siluis, quot meretriculæ, lenones, for-
 nicarij, concubinarij, pellicies, adulteræ in
 vrbibus, vbi mœchantur, scortantur, venan-
 tur, & lepulos quærunto in istis dume-
 tis. Ah, Christianum hoc? Barbarum inter-
 roga, Thracem, Turcam, Sytham, detesta-
 bitur turpitudinem, ad honesti amorem so-
 lius naturæ ductu, quàm nos, qui de salu-

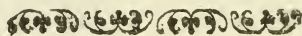
tifero christinate & fidei dono aded gloria-
 mur, meliùs compositus. Peculiarior quæ-
 dam vitia notantur & quasi propria singu-
 larum gentium, ut alia atrocinijs aut tur-
 tis deditæ sint impensibus, ad crapulam alię
 aut fastum & inavem gloriam, ad iracun-
 diam quadam & furorem proiectiores: li-
 bido vniuersum mundum possidet. Et ne-
 scio certè quo fato contingat, vt decretum
 iudicis, aut prætoris seueritas in hoc genus
 flagitij minus rigida & præceps, lentè ad-
 modum procedat, aut infra modum deli-
 cti: conuietur, hæret sententia, in mora to-
 tus processus suffragantium lenitudine.
 Laudem, si in spem correctionis, patrato
 crimine, non iterato & in consuetudinem
 tracto: reprobem, si in scandalum & corru-
 ptelam aliorum, quam in tempestiua hæc
 conuiuertia facillè profeminat, pestilenti sa-
 nè & omnium maximè pernicioso Reipub.
 contagio. Luxum adiungo, non minus no-
 xium & virulentum malum ciuitatibus,
 prouincijs, regnis, imperijs; grassatur enim
 & serpit quæ terrarum se latera porrigit.
 Hunc diuulsofem honesti, & populatoris
 opum, præclaris scilicet titulis & elogijs,
 Poetæ insigniunt. Verè talis, sorbet, deglu-
 tit, deuorat, decoquit vniuersa inexplibili
 stomacho. Regios thesauros, & talentorum
 myriades ingluuies capit, in structuris, mi-
 do, voluptate, & pastu corporis (animam
 vt focariam ministram habet) excessus ad
 stuporem, supra rem & annuos census: ab-
 sumit diætæ quod mensis non reddat: quò
 animus rapitur, erumena sequi cogitur,
 quidquid repositum instat. Non ergo natu-
 ræ senium aut lassitudinem inculsa: im-
 mensa petimus, quæ illa largiri nescit; ter-
 minos suos habet, desideria nostra infinita
 sunt; necessitati succurrat, ad superflua nos
 vota extendimus; benignè dispensat, ingra-
 titi accipimus; dat quantum potest, nos ini-
 iuriam interpretamur, si in media copia
 defatigatis extrema deficiant. Illa nos pas-
 scere ac vestire debet, fecit, ac faciet in poste-
 rum, imperio magni Numinis, quod præ-
 sideret: quis ad plura importunus vigeat?
 Dignum est experiiri noueram, vbi mater
 non sollicitudo in nausea. Hæc ille tanquam
 ex Phæbi tripode; ego tacitus in sententiã
 pedibus iui, plura additurus, nisi me Laïs
 ad se vocasset.

*Duo facti
 li mala
 Libido &
 Luxus.*

Luxus.

*An nati-
 ra def-
 ciat.*

*Detesta-
 ti libidi-
 nis.*

Tumulus meretricis.

EMBLEMA LXXIV.

QUIS tumulus? cuius urna? Ephyræ est Laidos. ah, non
 Erubuit tantum perdere Parca decus?

Nulla fuit tum forma: illam iam carpserat ætas,
 Iam speculum Veneri cauta dicarat anus.

Quid scalpius sibi vult aries, quem parte læna
 Unguibus apprensus posteriore tenet?

Non aliter captos quòd & ipsa teneret amantes:
 Vir gregis est aries, clune tenetur amans.

COMMENTARI I.

TUMVLVS pingitur marmoreus, in
 quo sculpta cernitur læna, arietem
 unguibus à tergo complexa. Sed nescio
 quis veteris hic pictorem corripuit, qui
 dum aries depingendus fuisset, captam,

eamq; mammis suillis præditam effinxit.
 Quis sibi à risu temperet?

DICTVM Emblemata est ex Pausania
 2. Corinthiac. cuius hæc sunt verba: Ante
 urbem (Corinthum dicit) cupressorum
 lænaus

Monumē-
tū Laidis.

nemus viret, quod Cranion vocāt, in quo est Bellerophonis lucus, & Veneris Melanidis templum, ac Laidis monumentum insculpta læna, quæ prioribus pedibus artiem complectitur. Alterum item in Thessalia est, quod Laidis existimant. In Thessaliam enim accessit Hippostratis amore capta. Antea verò cum adhuc puella esset, ex Hyccaris, quæ in Sicilia sunt, à Nicia & Atheniensibus captivam fuisse referunt, Corinthiq; diuenticam, forma omnes temporis eius meretrices superasse, atque in tantam venisse æstimationem apud Corinthios, vt nunc quoq; pro Laide contendant. Hæc ille. Fuit enim Lais meretrix nobilissima Corinthi, vnde & Corinthia dicta Gellio lib. 1. cap. 8. quāquam patriam habebat Siciliam, auctōribus Plutarcho, Athenæo, & Solino. Hæc ob elegantiam venustatemq; formæ grandem pecuniam demerebat; conuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant: neque admittebatur, nisi qui dabat, quod poposcerat: posebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc natum illud frequens apud Græcos adagium: *παντός ἀνδρός ἐς κόρινθον ἐστ' ὁ πῶλος*.

Non cuius hominum contingit adire Corinthum.

Ab hac cum Demosthenes petijset, vt suam copiam faceret, & illa decem drachmarū millia pro concubitu poposcesset, petulantia mulieris, & pecuniæ magnitudine expavidus Rhetor, discedens: Ego, inquit, tanti pœnitere non emo. Solinus Polyhistor. cap. 11 de Sicilia: Hic Lais illa, quæ eligere patriam maluit, quàm fateri. Hoc dicit, quod cum nata Crasti foret, quæ vrbs est Sicilia, Corinthi agere, Corinthiaque dici maluit. Eam porrò Suidas à Thessalis mulieribus Zelotypis in templo Veneris interfectam scribit ex Athenæo: nam Corinthū Veneri operatam, Cotyn Deam turpitudinis, & præposteræ libidinis præsidem coluisse, tradit idem Suidas, quæ eadem Coty dicebatur, in cuius tutela obscæni in famium amorum sectatores erant. Eam idem nominat ἔφορον τῶν ἀισχυρῶν. De Laide extat scriptum carmen anonymi cuiusdam, eruditi sanè hominis:

Lais anus speculo se contemplata nitenti,
Vt solitum vidit deperisse decus,
Labraq; nunc pallere, olim inuidiosa cor-
rallu,

Et versa in canas aurea fila nives,
Et qui certabant ebori, rubigine dentes
Squallere, & ruga tempora laxa rudi,
Luminasq; illustri tantū nō emula Phæbo,
Nunc sub mucoso clausa latere specu:
Et tamen idem animus stimulos sub pectore
eisdem,

Et noto sensit feruida corda Deo;
Sic secum: Facie nimium viuacior, ὀ μὲν,
Cur dudum hac anus est, tuque puella
manes?

Id non malè quadrat in nostrum hoc Alciati carmen, sed accepi pridem à viris Italici soli, id scriptum fuisse in quendam meretricem Venetam, quæ ætatis lapsa, seu decusso flore, quoties se in speculo conspiceret, fronte iam rugis obstita, miserè contabescebat, & nihilo segnius ardore tentiginis premebatur. Plura de Laide require apud Stephanum Nigrum, de nimio vitæ luxu, cum de meretricibus agit; Athenæum lib. 13. cap. 20. Leonic. de var. histor. lib. 1. cap. 81. Laetantium lib. 3. de falsa sapientia. Gyraldū Syntagm. 13. hist. Deor. Memini quoq; me de eadem aliquid legere in epistolis Antonij de Guevara.

QUIS tumulus? Cuius hoc est sepulchrum? De tumulo diximus supra Emblemate 8.

Cuius vrna? Veteres inter rogabant per Cuius, cuius, cuium; nunc idem per genitiuum Cuius quærimus. Cicero 3. Verr. Vt optima conditione sit is, cuius res est, cuium periculum. Vrna autem propriè significat vas aquarium, à verbo vrinare, siue vrinari, quod est in aquam mergi. Sed hic capitur pro sepulchro, quia cum corpora mortuorum cremabantur, quidquid reliquiarum remanebat, in vrnâ conijciebatur, siue lapideam, siue fictilem, quæ imponebatur sepulchris.

Ephyræa est Laidos] famosa illius meretricis. Dicitur autem Lais Ephyræa ab Ephyræ vel Ephyræ, vrbe Achaicæ, quam postea Corinthum appellauerat, teste Plinio lib. 4. cap. 4. cuius verba sunt: Medio hoc intervallo, quod Isthmon appellamus, applicatu colli habitatur colonia Corinthus, antea Ephyræ dicta, ab Ephyræ Oceani filia. Propertius lib. 2. eleg. 6.

Non ita complebant Ephyræa Laidos ades,
Ad cuius iacuit Græcia tota fores.
Claudian. in Eutropium:
Haud aliter iuuenum flammæ Ephyræia
Lais,
Et

Lais qua.

Lais occi-
sa.

Cotys
Dea tur-
pitudinis.

III.

Cuius.

Vrna.

Ephyræ.

Et gemino dicata mari.

De eius patria pleriq; cōcertāt, vt Athenæ.

Ah, non Erubuit] ei etiam tam formosæ

mors ausa est iniicere manus? Nēpe mors

nemini parcit. Virgilius in Appendicibus :

illa rapit iuuenes prima florente iuuentū,

Non oblita rapit sed tamen illa senes.

Et Odar. lib. 3. Horat.

Mors & fugacem persequitur virum,

Nec parcit imbellis iuuenta

Poplitibus, timidoq; tergo.

Parca] mors, vltima linea rerum. Di-

cuntur Patæ dæ fatales, sic à Poetis per

ἀντιστοχὴν dictæ, quod nemini parcaut.

Quarum tres sunt, Clotho, Lachesis, Atro-

pos, diuersis præfectæ officijs: voluit enim

vnam esse, quæ vitam hominis ordiatur,

& colum baiulet; alteram, quæ neq; & con-

textat; tertiam, quæ filum rumpat ac finiat.

Prima est Clotho, quam Statius vocat fer-

ream. Seneca grædænam, Pontanus impro-

bam & sedulam. Secunda est Lachesis, Oui-

dio dura, Martiali inuida, Claudiano fer-

rea dicta. Tertia Atropos, de qua Statius

lib. 4. Thebaid.

— *Hos ferrea neuerat annos*

Atropos.

De Paris vide Mytholog. Comitit, lib. 3.

cap. 6.

Nulla fuit tum forma] Iam obrepente

senio amiserat formæ eleganciam & venu-

statem.

Carpserat aras] Nempè senilis, qua ve-

niente color & venustas flaccescit. Ouid. 3.

Trist.

Ista decens facies longis vitabitur annis,

Rugaq; in antiqua fronte senilis erit:

Iniicietq; manus forma damnoſa senectus,

Quæ strepitu passu non faciente venit.

Iam speculum Veneri, &c.] Milites, qui

per ætatem à bellicis functionibus cessāt,

dicuntur vulgò arma posuisse: & qui alicui

omniud arti renunciant, Deoilli, qui

arti præerat, instrumenta eius artis suspen-

debant. Horat. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,

Et militavi non sine gloria.

Nunc arma, defunctumq; bello

Barbyton hic paries habebit.

Idem 1. Epistola ad Meccenatem :

— *Veianus armis*

Herculis ad postè fixis, latet abditus agro.

Vt alicubi Virg.

— *hic victor cestus, artemq; repono,*

Lôquitur de Entello. Sic scorta; cum ad *Veneri*
seniles annos perueniūt; Veneri speculum *speculum*
dicant. Ausonius Græcum Platonis epigrā *dicare.*
ma sic vertit :

Lais annus Veneri speculum dico: dignum
habeat se

Æterna æternum forma ministerium.

At mihi nullus in hoc usus, quia cernere
talem,

Qualis sum, nolo: qualis eram, nequeo.

Idem inuenies apud Thomam Morum.

Neq; hoc Poetæ alicuius Itali, sanè elegan-

tis, dissentit :

Vistasi Nicolosa
Denti' un specchio, ch' un di l'era da-
uante,

A la laida Bertuccia esfer sembiante:
Ahi veloci anni (disse) ahi lieue etate,

Come tosto passare;
Hier crespa e gialla hebb'io la chioma,

hor haggio
Crespo e giallo il visaggio.

Hier fui con questo viso
Cagion di pianto, hor son cagion di riso.

Aggrè ferunt enim rugas contractas, amif-
samque formæ gloriam, quam diu in spe-
culo erant intuitæ. Hinc Ouidianum illud

3. Trist.

Cumq; aliquis dicit: Fuit hac formosa. do-
lebis,

Et speculum mendax esse querere tuum.

Idem ferè auctor de medicamine faciei :

Tempus erit, quo vos speculum vidisse pi-
gebit,

Et veniet rugis altera epussa dolor.

Id & attingit ad Ligurini Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te speculo videris alterū:
Quæ mens est hodie, cur puero non eadem
fuit?

De speculo multa passim leguntur: fuit *Speculum*
enim illud anathema Veneris. Philostratus *anathe-*
Iconibus. Ideoq; Triton apud Apuleium *ma Vene-*
Veneri speculum præstat in pompa. A- *ris.*
mor, vt ait Euripides, *φιλέϊ κάτοπτρα κη-*
κόμους ξανδίσιματα. amat specula, & cri-
nium ruffationem. Apud eundem Electra

damnat formæ lenociniam vsu quæsitum

speculi in matre Clytemnestra, absente ma-

rito Agamemnone :

Η' ξανδὸν κατόπτρον πλόκαμον ἐξήσ-
κεις κόμους.

Quæ flauos orbes crinium ad speculum stu-
diosè componebas.

Sed & Ouidius, tenerorum doctor amo-

tum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam :

Quid male compositos quereris perisse capillos ?

Quid speculum mœsta ponis inepta manu ?

Scalpere. *Quid scalptus]* Scalptus idem est quod sculptus; imò scalpere, & non sculpere, dici debere auctor est Diomedes. Historiam iam ex Pausania commemorauimus.

Non aliter captos, &c.] eò quòd sciret inefcate & capere miseros amantes.

Vir gregis est aries.] Virum gregis appellat arietem, vt primo Transformationum Ouidius :

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Virgilius etiam de Capro:

Vir gregis ipse caper.

*Vir gre-
gis.*

& in Georgicis :

Quem legero ducem, & pecori dixere maritum.

Vide Macrobi. lib. 6. cap. 6. Hanc loquendi formam vsurparunt auctores certè graues, vt missum faciam Ciceronem, qui oratione in Pisonem, admissarium pro homine immoderate libidinis dixit. Papinianus enim de admixtione tauri :

— stabiliq; maritus.

Admissa-

Et Saluianus 7. de Prouidentia: Hi verè vt emissarij equi, non ad paucas tantum, sed penè ad omnes vernulas suas, id est, ad greges proprios irrucebāt, & in morem eorum pecudum, qui mariti gregium appellatur, feruidæ libidinis debacchatione grassantes, in quaecumq; eos primam sceminam ardens impudicitia furor traxerat, irrucebāt. Hos tales & nos Germani vocamus *Stattbaagen*. quasi dicas taurus vrbano, qui toti vrbis sufficiant.

Clune tenetur amans.] Horatius 2. Satyra lib. 1. Sermon.

Quod pulchra clunes, breue quod caput, ardua cervix,

Hoc illi recte, ne corporis optima lynceis

Contemplerè oculis.

Locus iste omnis sanè lubricus ac Venereus, quo festiuus scriptor mulieres equis venalibus comparat. Sed ad rem; clunes, & earum inspectio, sedes ac incitamentum libidinis, quarum intuitu mulieres à vicijs & peccatis homines otiosos adigunt ad insaniam. Sed quis non videt, quàm scdum ac contemptum clune capi, & voluptati turpi succumbere? quàm bellum, si homo

rationis particeps nihil putet inter se & quadrupedem interesse? Adduxissem huc aliquid hunc locum explicans ex Anatomicorum scitis, nisi castis mètib; parcèdum duxissem. Pertinet huc Diogenes Cynici dictum, apud Laertium, qui videns Olympionicon quendam oculos in scortum subinde reflectentem: Ecce, inquit, vt aries Martius à puella vulgari obrorto collo vinctus abducitur.

*Diogenis
dictum.*

IV.

*Aries Sto-
lidum si-
gnificat*

Hoc schemate exprimitur stoliditas amatorum, & rapacitas meretricum. Nam per arietem, fatuum stolidumq; animal, amatorem vesanum & fatuum intellige, qui blandæ & dolosæ dominæ subteruiat, quiq; suam feruitutem, quàm sit misera, non sentiat: sed vides eundem à leana partibus posterioribus scalptum & detentum, quo rapina meretricia, imperiumq; in amafios libidine prurientes, & quàm vinculo colligatos exprimitur. Cæterum leanae nomine meretricem intelligi multis veterum sententijs constat, & maximè sacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hierosolymam leanae vocat, & Heliam catulum eius, qui in Aegyptum ductus est. Plautus Truculento :

*Leana
meretri-
cem signi-
ficat.*

Bonus esse oportet dentibus lanam probam, Arridere quisquis veniat, blandè alloqui, malè corde.

Consultare, bene loqui lingua: meretricem esse similem sentio

Condecet. &c.

Huic & conuenit senarius veteris cuiusdam poetae:

Ἴσον λαλῶνς καὶ γυναικὸς ἀμύτης.

Par est leana & femina crudelitas.

Retulit Pierius in leone 1. Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10. in quibus Laidis monumentis huiusce meminit. Idem Pierius eodem lib. 1. ostendit, meretrices quoq; sphingis effigie hieroglyphicè designari, quòd capite humano mansuetudinem præferrent quidem, cæterum reliquo corpore leonino rapacitatem & imperium, quod in amatores exercent, indicarent. Idemq; Philip. Camerarius cap. 71. Horat. succis. scriptum reliquit. Et Megaricæ sphinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensum, quos omnes veterum scriptores damnant. Eadem quoq; vocantur lupæ; vnde Iupanar dicitur à Tertuliano lib. 3. ad vxor. consistorium publica-

*Meretri-
cè sphin-
designat*

rum libidinum. Plautus Epidico :

Diuertunt mores virgini longè, ac lupa.
Sic verò dicuntur, fortasse quòd miseros
amantes laniant, excoariant, lacerant & de-
glutiant: *Esca enim est meretrix, eodem*

Plauto teste, quæ *tantisper blanditur, dum*
illud quod rapiat, videt. Eam etiam mari
similem facit, cum quicquid des deuoret
& absorbeat, satiatur nunquam. Sed de his
latius in sequentibus.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOS AE indutus piscator tegmina capra,
Addidit ut capiti cornua bina suo;
Fallit amatorem stans summo in littore sargum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.
Capra refert scortum: similis fit sargus amanti,
Qui miser obscæno captus amore perit.

I.

Sargus.

PISCATOR in cymba sua stans, cornibus & pelle caprina tectus, reti caprum fargum extrahit. Est autem fargus piscis quidam cantharo pisci similis, bis anno patiens, vere & autumnos; antris inhabitat, & semper nullum comitatur. Plin. lib. 9. cap. 17. & 51.

II.

Locus Æliani, qui est typus huius Emblematis.

COMPARATIONIS huius origo sumpta est ab Æliano, lib. 1. de animal. cap. 23. (alij lib. 11. cap. 19. allegant, ego hoc auctore destitui, dum propero, videre non potui) cuius verba huc conferre non piguit. φιλέσι πῶς τῶν ἀλόγων αἰγῶν ἰσχυρῶς. ἐὰν γοῦν πησιῶν τῆς ἰσχύος νεμομένων ἢ σκιά μῖς ἢ δευτέρας ἐν τῇ θαλάσῃ φανῇ, οἷδε αἰμῶνος προσνέεσι καὶ ἀναπιδῶτιν, ὡς ἠδόμενοι καὶ προσάφασθαι τῶν αἰγῶν ποθέσιν ἐξαλλόμενοι, καὶ τῆ ἐπάνυτι ὄντες ἀλτικοὶ τινάλλως νηχόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τοῖς κύμασιν, ὅμως τῆς τῶν αἰγῶν ὀσμῆς ἔχουσιν αἰσθησιν, καὶ ὑπὸ ἠδονῆς προσελθεῖν ἐπ' αὐτὰς σπεύδουσιν. ἐπεὶ τοίνυν εἰς τὰ προεπιμένα δυσέωτες εἰσίν, ἐξ ὧν ποθέσιν, ἐκ τότεν ἀλίσκονται. ἀλιεύς γὰρ ἀνήρ αἰγὸς δ' ὄραν' αὐτὸν περιαιμπεῖται σὺν αὐτοῖς τοῖς κέρασι δαρείσας αὐτῆς, λαμβάνει δ' ἄρα τὸν ἥλιον κατὰ νότου ἐπιβλεύων ὁ θηρατῆς τῇ ἀγρᾷ, εἶτα καταπάττει τῆς θαλάσσης ὑφ' ἣν οἰκῶσιν οἱ προεπιμένοι, ἀλριτα αἰγέω ζωμῷ διαβραχέοντα, ἐλκόμενοι δ' οἱ σαρκοὶ ὡς ὑπὸ τινὸς ἰσχυγῶς, τῆς ὀσμῆς τῆς προεπιμένης, προσίασι καὶ σιτοῦνται μὲν τῶν ἀλοφίτων, κηλῶνται δὲ ὑπὸ τῆς δ' ὄρας βλεπομένης ὡς αἰγὸς, αἰρέται δὲ αὐτῶν πολὸς δ' ἄλκισρω σκληρῷ. Quotū verborum hæc est ententia: Capras fargi admodum amant. Cum n. umbra quadam apparet ea rē caprarū, qua secundum littus pascuntur, statim præ lætitia gestiunt, et quantum maxime possunt, adnatant: & quanquam salire non possunt, tamen salire nituntur, sed frustra tamen. Caprarum odorem percipiunt, etiamsi in fluctibus versentur; quæ causa est ut accedere ad capras in primis affeētent. At cum in suo amore sint adeo in felici nati fidere, earum causa capiuntur, quas tam depereunt. Piscator enim caprina indutus pelle cum cornibus, insidias fruit, sole relicto à tergo: atq; farinam iure capri no madefactam in eam deijcit partem ma-

rus, in qua fargi sunt: quo illicio odor capri fargi accurrunt, farinam degustant, & maxime detinentur, eius pellis caprina quam sentiunt. Ex his itaq; piscator multos valido hamo capit, &c. Sic se habet iuuenilis amasiorum facilitas, qui in quòdvis formæ obiectum, vel capræ etiam lateatæ spectrum ita exardescunt, ut illius laqueis irretiti, vix inde se extricare possint. Porro fargus & eius amor in capras quærendus est apud Gaudentium Merulam lib. 3. Me motab. cap. 33. Eundem quoq; pulchre describit Oppianus lib. 4. & Volaterranus lib. 25.

VILLOSÆ indutus piscator &c.] Piscator indutus caprinam pellē pilosam. Hoc mutuatus est ex Moreto Virgiliauo:

— & cinētus villosa tegmina capra.

Addit ut capiti &c.] addit capiti duobus quasi cornibus; nam stulti amantes induunt & libidinem hircorum, & ferociam taurorum.

Amatorem] amore capræ detentum.

Stans summo in litore] piscator eo cultu & tegmine ad litus hærens.

In laqueos] Laqueo amorem significari, & Venerem vinculo, docuit Pietius lib. 48. Hieroglyph. quippe laqueis, retibus, aut decipulis incauti in insidias trahuntur: Sed neminem facilius decipias, & arbitrio colligaris tuo, quam amantem. Quo sensu Virgilius:

Compeditibus Venerem, vinculis constringe Lyæum.

Et appositissimè Ovidius 3. de arte:

Dum cadat in laqueos captus quoq; nuper amator,

Se solum thalamos speret habere tuos.

Simi quem gregis ardor agit] Sargus capræ amore detentus, & ementita capræ forma delusus illaqueatur. Simum gregem pro capris dixit, quæ simæ dicuntur ob depressas nares. Eodem enim epitheto vsus est Poeta 10. Ecloga:

Dum tenera attondent sima virgulta capella.

Citantur & hi versiculi Nævij Aegistho: **Tum autem lascium Nerei simum pecus Ludens ad cantum classum lustrat.**

Capra refert scortum] Quia capra libidinosa admodum est, ut ait Plutarchus in questionibus Romanis prope suam, cuius hæc fitat.

III.

Laqueus

Simus gregis.

Capra meretri cem. sic. ficat.

hæc sunt verba : Quid est , quod cane & capella sacerdotem adeo abstinere voluerunt, vt non modò attingere, sed ne appellare quidem liceret? An quod caprã quasi luxuriosam atq; olidam abhorrent? An quod tanquam morbidam timent? Capra enim morsu pestilenti maxime nocet, siquidem germinia peruestigat, quæ auidissimè depascitur : sic meretrix adolescentiæ potissimùm cupida est , nimirum ætas ea est, quæ ob imperitiam facilius decipiat. Vnde non illepidè Nicio Attica meretrix dicitur, id est, Capra, cognominata est, quòd Thallum adolescentem, qui in Atticam mel & caricas emprurus aduenerat, abligurisset.

Obscæno captus amore perit Imitatus & mutatus est illud Ouidij 2. Pastor.

cæco caprus amore furit.

vbi de Tarquinio amore Lucretiæ capto loquitur. De nomine verò *Obscænus*, quod ad scribendi rationem attinet, pulchrè annotauit Lucius Andreas Resendius, Lusitanus, vir pariter & Græcis & Latinis literis imbutus, in suo Vincentio. Osci, inquit, populi fuere Italiæ, de quibus *Æneid.* 7. *Oscorumq; manus.* Hi notati sunt à veteribus de spurcarum libidinum frequentiori vsu. Vnde verba impudentia & spurca, autore Festo, Verrius tradit *Obscæna* appellari. Ergo in prima syllaba b, scribendum non est, nec diphthongus in penultima. Qui etiam si à scena deriuetur (vt Varro placet, qui sanè etymologias coactiores facit) absq; diphthongo scribi oportet, quoniam in scena, quæ Græcè *σκηνή* dicitur, nulla est. Plura de hac voce commentatus est Baptista Pias in Lucretium. Qui *Obscænus* scribunt, ab *ob* & *cæno* deriuant.

Hoc c de fargo pisce, qui si sit à larvato piscatore deceptus, manifestè in eos torquetur, qui cæco turpiq; amore capti decidunt in obscænam personatarum meretricum nassam, mentis errore nescio quorati pulchrum id esse, quod pulchrum apparet, sed tandem eos diu multumq; pœnitent, cum ad sese redeunt; non enim possunt effugere, cum maximè volūt. Quod dixerim vt vatri tandem aliquando possit, adhibenda est cautio diligens. Nam, vt

nostrates dicunt, Prius nosse opus est, quàm amare, qui enim primò visam statim exardet, leuitatis non minimum præ se fert argumentum. Iudicio siquidem est opus & maturo consilio. Proinde bellè profectò Ouid. De remedio amoris primo, qui vt illicitos excludit eiusmodi ignes, sic honestos probat: ait enim :

Si quis amat, quod amare iuvat, feliciter ardet;

Gaudeat, & vento nauiget ille suo.

Sed hodie, pro dolor, sceleratos & libidinosos plerosq; flagitioso foeminarum amori sese tanquam in seruitutem detestabilem applicantes, tandem insidiarum reti turpissimè capi, & ad omnium fortunarum, famæ, honoris, atq; ipsius vitæ perniciem ruerent, & subitò præcipitari videmus. Rectè Plantus meretricem mari similem facit, vbi incauti omnium facultatum faciūt naufragium. Huc spectat dictum Archite Tarentini apud Platonem : *ἰδοὺν δ' ἔλεαρ ναυκῶν Ἔσκα malorum voluptas*: qua vt pisces hamo, sic homines omnis generis & ætatis capiuntur. Hinc macatonice quidem, sed verè & seriò iocatus est ille, quisquis sit, qui cecinit de fraude meretricia :

Vult iuuenem, Venere propter smorzare brusorem :

Vult brauum, propriam propter defendere causam :

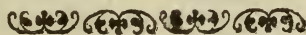
Vultq; senè, reliquis pro souenire bisognis . Atq; in malhoram mittit finaliter omnes.

Has tales miratur Apuleius: Quantas, inquit, latebras nequissimæ mulieres pro sua libidine commiscuntur? callidæ, procaeces, temerariæ, & ad flagitia perastutalæ. Sed auscultemus, obsecro, sapientissimo Salomoni, qui Prouerb. 5. sic ait: Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem illius amara quasi absynthiū, & cæca quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus eius penetrant. Nunc ergo, fili mi, audi me: longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Ad huius Emblematis argumentum copiosius illustrandum, repetenda est pulcherrima Socratis disputatio cum Aristippo 2. Commentariorum Xenophontis, & colloquium eiusdem Socratis cum Theodota, lib. 3.

Voluptas esca malorum .

Apuleius .

Salomon .

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

SOLE fate Circes tam magna potentia fertur,
 Verterit ut multos in noua monstra viros.
 Testis equum domitor Picus, tum Scylla biformis,
 Atque Ithaci postquam vina bibere sues.
 Indicat illustri meretricem nomine Circe;
 Et rationem animi perdere, quisquis amat.

COMMENTARI I.

I. PICTURA, quæ hic representatur, (vt liberè dicam) non placet, fœmina nempe iuxta nauem stans, & herbis instructa, portionem nautis subministrans: non enim Circe ad nauem venit, sed ab Vlysse missi socij in domum illius diuenterunt, quos illa poculo & taetu virgæ aureæ in bestias transformauit. Hic verò illa vir-

gam non habet, & ei delphinus appingitur. Quid delphinus in terra? nonne hoc est. Delphinum filius appingere, fluctibus aprum?

Placent magis cæterarum editionum figuræ, & præsertim illa, quam habet editio Rouilliana; ibi enim mulier solio sedens, circumiacentes belluas virga tangit.

HOMERVS

I. HOMERVS Odyſſea κ. ait, ſocios a-
 liquot Vlyſſis, qui miſſi ab eo fuerant ex-
 ploraturi Circeas ades, virga percuffos à
 Circe, epotoq; pharmaco venefico, ſtatim
 in porcos eſſe transformatos. Quo figmen-
 to effugitur meretricis & libidinis foedæ
 typus. Ea enim ſuis præſtigijs humanas il-
 las cogitationes, & naturales motiones (quæ
 ὄρμαι G ræcis dicuntur) in homine tumul-
 tuantes excitat impotenter, & mutat in de-
 terius; ex quo fit, vt homo naturæ diuinæ
 particeps in belluam degeneret. Per Vlyſ-
 ſem autem, qui nullo beneficio à priſtina
 forma diuoueri poteſt, mentem animæ du-
 cem, intelligimus. Morale huius Emblematis
 figmentum (inquit Franciſcus Sæcius)
 ſumptum eſt ex Plutarchi libello, in quem
 de vita Homeri compoſuit, qui libellus,
 quod ſciam, nondū eſt donatus Latinitate;
 quāuis Politianus raptim, atq; ſuppreſſo
 auctore omne ſuā præſationē in Homerū
 tranſcripſerit. Plutarchi verba ſic ſe hēnt:
 καὶ τὸ μεταβάλλειν δὲ τὸς ἐταίρους τὸ
 Ὀδυσσεὺς εἰς ſύας, καὶ τοιαῦτα ζῶα τῶ-
 το ἀνίπτεται, ὅτι τῶν ἀρρόνων ἀνθρώ-
 πων αἱ ψυχὰι μεταλλάττειν εἰς εἶδη ἀ-
 ſωματῶν θυριωδῶν, ἐμπεσῶσαι εἰς τὴν
 τῆ πατὸς ἐγκύκλιον περιφορὰν, ἣν Κίρ-
 κην προσαγορεύει. καὶ κατὰ τὸ εἶκος ἦλθε
 πᾶντα ὑποτίθεται οἰκῶσαν ἐν τῇ Αἰαίῃ
 νήσῳ. Ταύτην δὲ ἀπὸ τῆ ἀιάζειν, καὶ
 ὀδύρεσθαι τὸς ἀνθρώπους ἐπὶ τοῖς θα-
 νάτοις κέκληκεν. Hoc eſt: Et illa trans-
 formatio ſociorum Vlyſſis in ſues & ſimilia
 animalia, enigmatically innuit, quod aman-
 tum hominum anima tranſmutantur in
 ſpeciem corporum ferinae naturæ, cadentes
 in circulare hallucinationem vniuerſi,
 quam Circe appellat Homerus. Et merito
 Solus filiam illam facit in Αἰαίᾳ inſula com-
 morantem; & hanc à lamentatione & lu-
 etu hominum circa mortuos ſic appellauit.
 id eſt, ab αἰ, αἰ. heu, heu. Sunt verò, qui
 dicant rei veritatem ex eo eſſe inſpiciendā,
 quòd Circe meretrix, quos ſibi amore tur-
 pi deuinxit, effeciſſet tandem prædatores,
 viarum obſeſſores & homicidas, nempe
 quibus nihil ſuperelſet ad vitam miſeram
 ſuſtinendam; quæ vitia cum potius fera-
 rum ſint quàm hominum, rem totam le-
 pido & commodo ſchemate Homerus, &
 alij nonnulli è veteribus adumbrarunt.
 Cui ſententiæ ſubſcribit Palladas lib. 1.
 Γρακορ. epigr. his verbis:

τὴν κίρκην ἔφημι, καθὼς εἴρηκεν ὄμηρος,
 ἀντ' ἀνδρῶν ποιῆν ἢ ſύας ἢ ἐλύκας,
 τὸς ἀντ'η προσιόντας. ἐταῖρα δ' οὔσα πα-
 νέρως,
 τὸς δελεασθέντας πατωχοτάτους ἐποίη.
 τῶν δ' ἀνθρωπέων ἀποσυλίησα λογι-
 μῶν,
 εἶτ' ἀπὸ τῶν ιδίων μηδ' ἐν ἔχοντας ἐτι,
 ἔτρεφεν ἔνδον ἔχουσα, δίκην ζῶων ἀλογί-
 σων.
 ἔμφρων δ' ἂν ὀδυσσεὺς τὴν νεότητα φυ-
 γῶν,
 ἔχ' ἐρμῆ, φύσεως δ' ιδίας † δῶρημα λο† ἔμφο-
 ρισμὸν
 εἶχε, γοητείας φάρμακον ἀντίπαλον.
 id eſt:

Nō, vt Homer^s ait, triſti medicamine lectos
 Hoſpicio Circe reddidit ipſa ſues:
 Pauperior ſed quicuq; erat diſceſſit ab illa:
 Nam meretrix quondā pernicioſa fuit.
 Exutosq; ſua proſus ratione maritos
 Fornice continuit, non ſecus atq; feras.
 Et tamen hanc ſtrenuè deluſam ſprouit V-
 lyſſes,

Inſigni rerum conditione valens:
 Mercurioq; datam nec ſas eſt credere molę,
 Ille ſed ingenio reppulſi vſq; dolum.
 Circeum non dico, vt dixit Homerus,
 Pro viris feciſſe aut ſues, aut lupos.
 Ad ipſam diuertentes, meretrix cum eſſet
 vaſra,

Hamo inſeſcatus pauperrimus effecit.
 Et humanam vbi prædata eſt rationem,
 Dein (fecit) vt nihil haberent amplius.
 Alebat intus habens inſtar animalium ex-
 pertium rationis,

Prudens autem cum eſſet Vlyſſes iuuen-
 tutem vitans:

Non (tam) Mercurij (quàm) naturę pro-
 priæ donum, rationem

Habebat, incantationis remedium con-
 trarium.

Non credam Circe, ceu magno fertur Ho-
 mero,

Transformaſſe homines in noua moſtra,
 lupos.

Sed ſpoliaſſe illos fortunæ omnibus, hamo
 Corrupto, meretrix nā benè cauta fuit.

Exutos opibus fatuos & mente carentes
 Reddebat, miſerus turpiter uſa virus.

Expertes rationis erant: hæc intus alebat,
 Vt captas turpi in fornice vaſtra feras.

Hanc tamē illuſit maturo pectore Vlyſſes,
 Non tam Mercurij, quàm rationis ope.

Xenophon 1. ἀπομνημονεύματων: Socratem, ait, in conuiujs, ad quæ non nisi coactus accedebat, parcissimè cibum capere solitum, iocoque; vsurpare, multis eiusmodi appositis cibis, Circeem homines transformasse in faes: ipsum autem Vlyssæm mutari non potuisse, consilij Mercurij memorem, & abstinentia ipsum Mercuri sua semper ventem. Præterea fabulæ huius meminere Diodorus lib. 4. Plinius varijs locis, D. Augustinus 18. de Ciuitate Dei, cap. 17. M. Tullius quoque primâ Verrina (vt hoc quasi per transeunam) allusit ad hanc poeticam fabulam: Est adhuc id, quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Mutius. quid enim facere potuit elegantius ad hominum exitimationem? æquius ad lenandam mulieris calamitatem? vehementius ad Quæstoris libidinem coercendam? summè hæc omnia mihi videtur laudanda: sed repente vestigio ex homine, tanquam aliquo Circeæ poculo, factus est Verres: redit ad se, atq; ad mores suos, &c.

III. *SOLE sata Circes*] Ouidius initio 14. Metamorph.

Sole sata Circes, variarum plena ferarum. Testis Higinus. Virgilius (vt & Ouidius) Solis filiam vocat, Aeneid. 7. initio:

*Proxima Circeæ raduntur litora terra,
Dives inaccessos vbi Solus filia lucos
Assiluo resonat cantu.*

Fuit autem Circe (vt inquit Hesiodus in Theogonia, & Cicero 3. de Nat. Deor.) Solis filia ex Perside Oceani filia. Hæc veneficijs dedita, multarum herbarum ac radicum vires adinuenit, quamuis à matre prius in ijs esset instructa. Nupsit Sarmatarum regi, quem veneno sustulit, regnoque crudeliter vsa, ab incolis pulsa est. Indeque in Italiam venit, & non longè à Caieta Campaniæ oppido in monte Circeo confedit, vbi homines ad se venientes carminibus & veneficijs in varias bestias mutabat. Vide Virg. 7. Aeneid. Filiam autem Solis habitam propter herbarum sciētiam, quæ radijs Solis vim & incrementum capiunt, credibile est. Lege omnino Nat. Comitem Mytholog. lib. 6. cap. 6.

Cur Solus filia Circeæ.

Tam magna potentia] Vis carminum & veneficiorum; de qua re vide Epistolam Medæ apud Ouidium, Virgilium in Bucolicis, Manilium lib. 1. Astronom.

Verterit vt multos &c.] Homerus Odyss. 10. & post eum Virgilius & Ouidius.

hic 14. Metamorph. ille 7. Aeneid. & Eclog. 8.

Testis equum domitor Picus] Sic quoq; *Pici fa-*
eum vocat Virgilius 7. Aeneid. Picus fuit *la.*

Saturni filius, rex in Latio, quem Pomona, Dea florum, amauit, & eius volentis sortita est coniugium (licet Ouidius 14. Metamorph. Canentem Iani & Veniliæ filiam vxorem habuisse dicat) Postea Circe cum eum in venatione visum amaret, & sperneretur, irata eum in auem picum Martium conuertit. Virgil.

*Ipse Quirinali lituo, paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancile gerebat
Picus equum domitor, quem capta cupidine coniux*

*Aurea percussim virga, versumq; venenis,
Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas.* Hoc autem ideo fingitur, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noscebat.

Tum Scylla biformis] Idem epitheton *Scylla*
tribuit Scyllæ supra Emblem. 68. Ouidius

14. Metamorph. circa principium refert, Glaucum Deum marinum à Scylla Phorci filia spretum, Circes auxilium implorasse, Circeemque eiusdem Glauci amore correptam, illi Scyllæ odium conatam inducere. Quod cum minus assequeretur, lacum, in quo se Scylla lauare consueuerat, infecit venenis; quibus pube tenus in varia monstra conuersa Scylla, cum sibi displiceret, seque ipsam fugeret, in fretum Siculum desiluit, ibiq; in saxum conuersa est, cuius superior pars virginis figuram refert, inferior in canes, & lupos, & huiusmodi animalia mutata est. Carmina Virgilij de hac re, supra Emblem. 68. citauimus, vbi plura de Scylla congeessimus.

Atq; Ithaci sues] Vlyssis socios innuit in sues mutatos, quia Ithacæ rex fuit Vlysses. Sed hæc trita sunt, nec in his immorari necesse est.

Indicat illustri &c.] Hoc est quod supra de Circe meretricè inuimus. Hoc autem epitheton *illustri*, declarat cur Solis filia dicta fuerit Circe, quia illustris & famigerata: nam hoc fenuit Plutarchus in verbis supra citatis.

Et rationem animi perdere] Idèd mythologici Venerem ἀποδίτνν, quasi ἀποσύνν, id est, stultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propius allusit 2. de laudib. Stiliconis Claudianus:

Luxu mente iuas.

Luxu.

Luxuries pradalce malum, qua dedita sem per

Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus, Mēbraq; Circæis effeminat acrius herbis. Simile est istud Menandri:

Α'λλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχῃν τις ἀξιοῖ, Παρά τινι τὸ ἀνόητον οὗτος ὄφεται; Carere amantes mente si quis non putat, Quos esse potius mentis expertes putet? Propertius:

Scilicet in sano nemo in amore videt.

A meretricibus efferaur homines, & in belluas mutantur, dum nimium fiunt libidinosi vt hirci, gulosi vt sues, inuidi & iracundi vt canes, inertes vt asini. Hoc per fabulam Circes hoc loco eleganter exprimitur, quam ad veterum mythologorum sensum sic expressit vir industria & ingenio (vtinam verè addere possent, orthodoxa fide) nulli secundus Erasmus: Quid inuit Circes fabula, veneficijs homines vertentis in feras, nisi eos, qui nequam ratione necantur, id quod hominis est proprium, sed totos sese dederunt turpibus affectibus, iam præter hominis vocabulum nihil hominis habere, sed ad pecudum degenerasse naturam, putà libidine in vrsos, somnolentia ignaviaque in sues, ferocia in leones, atq; ita de consimilibus? Quid Vlysses, qui solus poculo epoto, virgaque monstrosa percussus, non est mutatus, nisi firmum illum, & constantem sapientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illicijs ab honesto potest abduci? Huc quoq; recidunt carmina Horatij i. Epistol.

Sirenium voces, & Circa pocula nosti: Quæ si cum socijs stultus cupidusq; bibisset, Sub domina meretrice fuisset turpis & excors: Vixisset canis immundus, vel amica luto sus

Nec parum illustrabit hoc Emblemata Plutarchi Dialogus, quo Grillum disputantem facit. Idem ἐν γαμικοῖς παραγγέλμα. sic habet: ἢ δια τῶν φαρμάκων θήρα, ταχὺ μὲν αἰεὶ καὶ λαμβάνει βαθίως τὸν ἰχθύν, ἄβρωτον δὲ ποιεῖ καὶ φαῦλον. ἔως ἀφίλτρα τινὰ καὶ γρηθείας ἐπιτεχνώμεναι τοῖς ἀνδράσι καὶ χερέμεναι δι' ἡδονῆς αὐτῆς, ἐμπολήκοις καὶ ἀνόητοις καὶ διεφθαρμένοις συμβιβῶσιν. ἔδὲ γὰρ τὴν κίρκην ἄνησαν οἱ καταφάρμακευθέντες, ἔδὲ ἐχρήσατο πρὸς ἔδδεν αὐτοῖς ὑπὶ

καὶ ὄνοῖς γενομένοις τὸν δ' ὀδύσσεια νῦν ἔχοντα καὶ συνόντα φρονίμως, ὑπερηγάπησέν. id est: *Vt pisces quibusdam medicamentis celeriter capiuntur, sed esui tamen sunt inutiles: ita mulieres, quæ amoris poculis & veneficijs viros captant, voluptatibusq; in suam potestatem redigunt, stupidos eos, amantes, & deprauatos vita socijs deinceps habent. Ii enim nihil Circa profuerunt, quos veneficio mutauerat, neq; ad vllam rem ijs vsa est, cum in canes & asinos degenerassent: Vlysses autem prudentem virum, prudentemq; secum versantem, omnino dilexit. Luber intexere lepidum ac mordax epigramma Bellaj in quendam:*

Certauere diu, cum te genuere parentes, Tene asinum mallent, an generare suæ: Clitella namq; huic, laniena placbat at illi;

Nec paribus studium par erat ingenijs. Fecit te varium amorū sententia mēstrū, Nam caput est asini, cetera mēbra suis.

Videtur hoc elegantissimè penicillo expressisse hominem planè stolidum, ac gulosum, qui non plus integræ mentis habet quàm asellus, vecors animal, & tamen gulæ ac libidini addictior, ad naturam suam accedit. Quales nimis multos strobilos & ganeones, è bonis alioquin & honestis ortos familijs agnoscimus, & quos neq; natales ingenui, neq; ipsa educatio flectere potuerit. Et quid cum ijs agas lucrobibus, comedonibus, ventribus, qui inter inguen & caput nullum discrimen faciunt, & tantum subare & obliquare sciunt? Diximus satis de priori exemplo eorum, qui à Circe in belluas sunt conuersi. Alterum est Pici equum domitoris: hunc etsi in aem ideo mutatum diximus, quod primus pico in auspicijs vsus sit, quodque augur fuerit; quod à Seruio est annotatum: tamen id melius, & ad hunc locum opportunius referemus ad animi leuitatem & inconstantiam, quæ ex turpi amore contrahitur. Tertium exemplum fuit appositum in Scylla; de qua iam superius à nobis dictum satis.

Hic tamen speciatim conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt superius faciem virgineam ostentat, tā infernè rabidi canes conspicuntur, audacia, rapina, ingluuias, qui ad exitum miseriamq; certissimam præcipites agant, quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eò spectant, vt quisq; virtutis & honesti studio-

Lepidum epigramma Bellaj.

Picus cur in aem mutatus

Scylla quid hic denotet.

sus impudicatum mulierum dolos praestigiasque omnes declinet; intelgatq; quod Cicero ait, corporis voluptatem non satis dignam esse hominis praestantia, eamque ut belluarum propriam contemni ac reiici oportere: Praesertim cum (quod idem Cicero prudenter monet,) libidinosa intemperansq; adolescentia effectum corpus tradat senectuti. Rectè Val. Maximus: Luxuria & libidine nihil foedius, nihil damnosius: his virtus atteritur, victorix languescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animiq; pariter & corporis vires expugnantur. Adeo ut neficias ab hostibusne, an

ab illis capi perniciosius habendum sit. Itenunc, qui tam studiosè meretrices sequimini, quæ vos ad mortem animæ & corporis raptant, in infamem notam, seramque poenitentiam, & fortassè inutilem, ducunt. Cogitate, quæso, rei obscœnitatem, breuitatem, finem, ac longum dedecus, horæq; fugacis, aut forsitan momenti vnius illecebras, multorum poenitentia, vel æterno supplicio puniendas: est enim meretrix (ut cū Boetio concludam) inferni ianua, via iniquitatis, scorpionis percussio, viscarium scelerum, puteus interitus. Nunc vobis Veneris amuletum paratum eo.

Locus Vallerij Maximi.

Amuletum Veneris.

EMBLEMA LXXVII.

INGVINA dente fero suffossum Cypris Adonis
 Lactuca folijs condidit exanimem.
 Hinc genitali aruo tantum lactuca resistit,
 Quantum eruca salax vix stimulare potest.

COMMENTARI I.

I. **I**VVNEM formosum exanimem Venus lacrymabunda tegit lactucæ, herbæ hortensis, folijs; cui tam pio officio interest Cupido, matri condolens: aper verò homicida, fenu sibi consulit. Quod ad Epigramphen seu indicem Emblematis huius attinet, est *Amuletum Veneris*. Sciendum ergo, quid sit amuletum. Amuleta, remedia sunt, quibus arceri & auerti creduntur mala omnia, sed maxime veneficia; ab amoliendo nominata, de quibus Plin. aliquid 23. cap. 1. & lib. 25. c. 9. item 28. cap. 4 & 30. cap. 10. & 15. & lib. 37. cap. 3. & 9. Dicuntur & ἀποτροπαῖα, quæ appensa, alligataque incantamenta magica, venenorum propulsant insidias, aut certe inefficaces reddunt; in quo differunt à periammatis & periaptis, quia hæc specialius quid signi fient, & quod suum effectum præbeant, vt hominibus instar miraculi sint. Illa verò significatum habent generalem, suamque vim ex ratione medica videntur mutare. Apud Medicos amuleta sunt in differentia multiplici, ἀποτροπαῖα, ἀλεξητήρια, ἀλεξιφάρμακα. Hæc bestiarum venenatarum medentur moribus, teste Galeno, eoq; differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων quidam putant: quod tamen non probatur Galeno. Eruditi homines hoc differre putant, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intro sumatur, ἀλεξητήριον foris imponatur, nec modò veneni causa, sed & fascinationis depellendæ, quæ appendi solet collo: ἀλεξητήριον simpliciter Hippocrati est medicamentum seu remedium: nam ἀλεξασθαι est βοηθεῖν. Alexipharmacum dicitur medicamentum, quod deleteriis phar macis medetur, nō extrinsecus impositum corpori, vt quod ἀλεξητήριον dicitur, sed intro sumptum. Sunt tamen qui hæc accipiant indifferentes: ἀλεξῆν enim est à veneni noxa vindicare, sicuti & Latinis amuleta, ab amoliendo: ἀποτροπαῖα sunt amuleta quæ appensa, illigataq; venenorum & incantamentorum arcant insidias, aut reddunt inefficaces. Hæc hæctenus, nunc ad ipsum Emblemata pergitur.

AT H E N A E V S lib. 2. Dipnosophist. cap. 32. rat ionem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interceptum lactucæ folijs occultasse, quod nimirum lactucis vescentes hebetiores fiant, κενόωσι, &

& ad libidinem minus idonei. Eius verba hæc sunt: Καλλιμαχος φησιν, ὅτι ἢ ἀφροδίτη τὸν ἄδωνιν ἐν θριδακίῃ κρύψειν, ἀλληγορῶντων τῶν ποιητῶν, ὅτι ἀσθενεῖς εἰσι πρὸς ἀφροδίσιαι οἱ συνεχῶς χράμενοι θριδαξί. Hoc est: Callimachus ait, Venerem inter lactucas Adonin condidisse, allegoricè inuuentibus poetis, eos ad Venerea imbecilles esse, qui lactucis assidue vescantur. Idem Athenæus citat hæc carmina Eubuli poetæ:

Μὴ περὶ τίθει μοὶ θριδακίνας, ᾧ γύναι,
Ἐπὶ τὴν τράπεζαν, ἢ σεαυτὴν αἰτίω.
Ἐν τῷ λαχάρῳ τέτρω γάρ, ὡς ὁ λόγος ποτὲ
Τὸν Ἀδωνιν ἀποθάγοντα πρέθηκε Κύπρις.
Δύς ἐσι κενὸν βρῶμα. Hoc est:
Ne appone nobis lactucas, ò mulier,
Meam ante mensam, vel te te coargue:
Namq; hac in herba, vt vetus sermo prædicat,

Venus Adonin condidit exanimem.
Est itaq; ne erres, mortuorum hic cibus.
Cælius item Rhodig. lib. 27. cap. vlt. in fine, sic ait: Quod ad lactucas attinet, celebres sunt apud Athenæum Aristoxeni θριδακίνας, id est, lactucæ, quibus in hortis sole occiduo cœnomeli infundebat, manè ostentans virentes se habere placentas, sibi à terra summissas. In lactuca deniq; occultatum à Venere Adonin, cecinit Callimachus. Quod allegoricè interpretatus Athenæus, illuc referendum putat, quod in Venerem hebetiores fiant, lactucis vescentes assidue, tanquam mortuorum sit cibus, vt scribit Eubulus. Hæc & plura Cælius.

INGVINA suffossum] Hellenismus, subintelligitur enim præpositio κατὰ inuina; in loco nimitum maxime periculoso, cum eò intestina decumbant. Theocritus tamen in epitaphio Adonis, in femore percussum dicit.

Dente fero] apri, qui fulmen in dētibus & ore habet, vt canit Ouid. 8. Metamorph.

Cypris.] Venus, ab insula Cypro ei sacra, libidini deditissima Polydor. Virg. lib. 3. cap. 17. De inuentorib. rerum, post Iustinum Martyrem, Euseb. Lactant. & alios sexcentos retulit. Alij Venerem Cypriam dictam putāt, quia in vtero ferre perbeat, quod dicunt Græci κύειν πύρει, quippe cū Cyprus, antequā Venus eò appulisset, dice

Amule-
m.

Amule-
i: dif-
ferentia.

Amule-
ta.

I.
a ca

θριδακί-
νας Aristo-
xeni.

III.

Cypria
Venus.

Quare sic
dicta.

1 etur Sphecia, ab habitantibus ibi populis Sphecibus vocatis, vt scripsit Philostephanus in rebus Cyprijs. Deinde dicta Cerastia, vt inquit Xenagoras in lib. 2. de Insulis, quod illam homines habitarent, qui multos tumores, tãquam cornua quædam in capitibus habere videretur, cum cornua κέρατα dicta sint Græcis, κέρασα, cornuti. (Venus enim cornutos efficit) Alij vouerunt insulam illam vocatam fuisse Macariam, quasi beatam, ob fertilitatem. At postquam Venus illuc appulit, vocata fuit Cyprus.

Adonidis
fabula.

Adonis] Fabulam Adonidis ab apro interempti descripsit Ouidius sub finem 10. Metamorph. huius tamen mysterij non meminit. Fuit Adonis filius Cyniræ regis Cypriorum ex propria filia Myrrha, adeo pulchritudine excellens, vt eius amore Venus caperetur. Cumq; maxime deditus esset venationi, aliquando, mandatorum Veneris immemor, aprum excipere ausus, ab eo fuit interemptus. Addunt autem Græci fabulæ huic, Martem rivalem, quia amore Veneris Adonide inuideret, sese in aprum transformasse, & sub illa specie Adonim interemisse. Fabulam hanc attingit Augustinus De ciuitate 6. cap. 7. totumq; illud ad Physicam retulit Macrobius 1. Saturn. cap. 21. De Adonide plura vide apud Nat. Comitem Mytholog. lib. 5. cap. 16.

Lactuca folijs condidit &c.] quod hic refert Alciatus de Adonide, id alij de Phao ne Lesbio tradiderunt, quem Cratinus ait inter lactucas pulchras absconditum ab amante Venere, vt retulit in histotia Poetarum Lil. Gyraldus.

Arum
genitale.

Genitali aruo.] Hic aruum genitale pro vitilibus & pudendis posuit, quod sint generationis instrumenta, vt Virg. 3. Geor. Hac faciunt nimio ne luxu obtusior usus Sit genitali aruo, & sulcos obliquet inertes. Sic quoq; vocat (si rectè memini) Ouidius 2. Amor. eleg. 13. Loquendi eandem formulam non est aspernatus Augustin. lib. 18. cap. 23. De ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa, vt cetera cuncta seruiunt: ita genitale aruum vers in hoc opus creatum seminaret, vt nunc terram manus, &c. Sic aruum genitale, κήπος Græcis, Latine hortus dicitur. Apuleius ex Menandro:

Arentq; sulcos molles aruo Venereo,
Thyrsumq; pangant hortulo in Cupidinis.

Lactuca rescissit] Plinius lib. 19. cap. 8. de generibus lactucæ loquens sic inquit: Quiddamq; Eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri. Est quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo æstate gratæ: stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. &c. Dionys. Cassius lib. 12. de agricult. cap. 13. Coctæ, ait, coitum auertit. Vnde Pythagorici ipsam eunuchum appellant, ac mulieres ἀσουλidas, forte quia arrigere prohibeat: σῦλος .n. columna est.

Lactuc.

Quantum eruca salax &c.] Plinius factus de eruca lib. 20. cap. 13. in princip. sed apertius eius naturam declarat lib. 19. cap. 8. his verbis: Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diuersa est quàm lactuca natura, concitatrix Veneris. Idcirco iungitur illi ferè in cibus, vt nimio frigori par feruor immittit temperamentum æquet. Vide quæ de eruca diximus Emblem. 72.

Erucæ.

FINGITUR Venus interempti Adonidis genitalia lactucis recondere, vt mo neamur, libidinem turpemq; voluptatem ciborum moderatorum vsu sopiendam & reprimendam esse. Nihil enim æquè conducit ad motus illicitos cohibendos, quam victus ratio temperata. Ouidius inter alia, quæ de remedio amoris scripsit, vt à quibusdam cibus abstinendum esse monet, sic quædam esse tunc adhibendos suadet, his quidem verbis:

IV

Ecce cibos etiã (medicina fungar vt omni Munere) quos fugias, quos ve sequare dabo.

Victus
ratio
confer

Daunius an Libycus bulbus tibi missus ab oru,

An veniat Megarus, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum est vitare salaces,

Et quicquid Veneri corpora nostra parat:
Vtilius sumas acuentes lumina rotas,

Et quicquid Veneri corpora nostra negat.
Laurentius Lippius Collessis, in distichis:

Surgentem Venere mollis lactuca moratur:
Deuoret erucas qui cupit esse salax.

Sic quoq; Martialis lib. 13. palumbes torquatos reprimere Venerem tradit:

Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbi.

Non edat hanc volucrem qui volet esse salax.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem amorem excitari Phocylides testatur:

Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζειν ἐν θνητοῖσιν ἕνεκα,

Ciborum
copiam
dine
ritat

H' ΠΟΛΛΑ

Ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρον εἰλικεῖ
ἔρωτας .

Rectè Valerius Max. Esus carniū, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis. Siquidem, teste D. Hieronymo, venter mero æstuans citò spumat in libidinem. Venter enim & genitalia vicina sūt, & vnum alteri subministrat. Ex vicinitate enim membrorum sequitur consideratio vitiorum. Et cui incognitum esse potest illud: *Sine Cerere & Baccho friget Venus?* Pabuli certè vbertatem, quæ genituræ redundantiam plantis etiam, nedum animantibus affatim subministrat, in homine quoque salacitatis causam existere, tradit Empedocles. Quòd pertinet illud Euripidis: Vult crapulatum Cypis, haud famelicū, quod ab Achæo sumptum, qui multò antè dixerat: Amara Cypis est esurientibus.

Sed quid furioso nostro sæculo amuleta præscribo Veneris? irritamenta & incitamenta nunc quærentur: quotusquisque enim est, qui non ex intimis Medicinæ penetralibus pharmaca ad Venerem protrantia eruat? nec Medici inquiritur consilium, quisque sibi hic medicus. Possem tædij leuandi gratia adducere binas historias de cantharidibus perperam adhibitis, planè ridiculas, in quibus ego ipse consultus Apollo, dum Constantiæ ad Acronium lacum adhuc studiosus Medicinæ, D. Andree Kaltio (æternūm viue Deo, mi Andree, quando mihi non potuisti diutius) in praxi assisterem; sed memor iuramenti Hippocratis nostri de taciturnitate seruanda, supprimo, & à Venere ad Cupidinem propero.

Inuiolabiles telo Cupidinis.

E M B L E M A L X X V I I I .

NE dirus te vincat amor, neu femina mentem
 Diripiat magicis artibus ulla tuam:
 Bacchica avis præsto tibi motacilla paretur,
 Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
 Ore crucem & cauda, & geminis ut complicez alis,
 Tale amuletum carminis omnis erit.
 Dicitur hoc Veneris signo Pagaseus Iason
 Phasiacis lædi non potuisse dolis.

C O M M E N T A R I I.

I. **I**NTER duos circulos sese quasi de-
 cuffatim interfecantes pingatur mota-
 cilla seu Iynx, ita ut ore & cauda, & amba-
 bus alis, quatuor nimirum angulis, cruce
 constituat, ut hic vides. Motacillam & Iyn-
 gem aliqui confundunt. Picturam inuet
 Aristoteles lib. 2. de nat. animal. cap. 12. his
 verbis: Ut auiculæ, quam Iyngem vocant.
 Hæc paulò maior quam fringilla est, colo-
 re vario: habet sibi propriam digitorum,
 quam modò dixi, dispositionem, & linguã
 serpentibus similem, quippe quam in lon-
 gitudinem mensura quatuor digitorum
 porrigit, rursusque contrahat intra ro-
 strum, non complicatam, sed terreni lum-
 brici more collectam, & in se reductam.
 Collum etiam circumagat, in aduersum
 reliquo quiescente corpore, modo serpen-
 tum: ungues ei grandes & similes, ut mo-
 nedulis exeunt; voce autem stridet. De hac
 aue vide plura apud Plinium lib. 11. præ-
 ter ea, quæ iam iam sumus prolixius dictu-
 ri in Classe 3.

Iynx.

II. **P**INDARVS Ode 4. Pythiorum au-
 ctor est, motacillam à Venere primum è
 cælo ad homines deportatam, & Iasoni
 traditam, ut Medeam alliceret. Eius verba
 hæc sunt:
 † Πόντια δ' ὄξυτάων βελών
 Ποικίλαν ἴγγρα τετράκιναμον
 Ὀλυμποθεν ἐν δλύτῳ ζεύξασα κύκλῳ,
 Μαινάδα ὄρνιν Κυπρογένεια σέρεν
 Πρῶτον ἀνθρώποισι· λιτάς τ' ἔπαισας
 Ἐδιδάκτισεν σορὸν Αἰσονίδαν,
 Ὄφρα Μυδείας τοκέων ἀρέλοιτ' αἰδῶ.
 id est:
 Veneranda verò Cyprogenia, telorum acu-
 torum domina,
 Picturatum Iyngem, Bacchi aue, ex Olym-
 po attulit

Hominibus primum, ut indissolubili circulo
 quadriradiam

Iungens; carmina præterea magica sapien-
 tem docuit

Æsonidem, ut Medea erga parentes reue-
 rentiam

Et pudorem adimeret.

Quo loco admonent interpretes, Pindari
 Iyngem auiculam esse maculosis plumis,
 oblongo collo, lingue admodum protensa,
 frequenter sese vertentem, ceruicem sub-
 inde volutantem, quam sibi veneficæ mu-
 lieres ad amatorias iucantationes accommo-
 dam putent: eam namq; accipiunt, trocho
 & rotæ alicui alligantes, quam in orbem
 voluunt, & noxia verba immurmurant.
 Addunt insuper scholia, Venerem Iasoni
 hanc dedisse auiculam applicatam rhom-
 bo, pedibus & alis crucem complicantem:
 ut Medæ erga parentes suos ipse Iason
 auferret pudorem, & illam ad suum auxi-
 lium instimularèt. Alij, quod exempta vi-
 scerum interanea orbiculo appendunt. Vn-
 de prouerbio apud Græcos vulgato, Iyn-
 gem hi dicantur habere, qui veluti quibus-
 dam præstigijs homines ad suam amorè per-
 trahunt. Est etiam alius locus Pindari su-
 per eadem re, quæ citat Adagiorum auctor,
 simul cum his, quæ adducunt interpretes.
 Quapropter consultius erit, ipsius verbis
 omnia referre. In adagio igitur, Iynge tra-
 hor. sic ait: Qui vehementi & impotenti de-
 siderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi
 dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis, hymno
 4. Ἰύγγι ἔλκομαι ἤτορ. id est: Iynge trahor
 animo. Interpres addit huiusmodi fabu-
 lam: Iyngem, aiunt, fuisse filiam Echus, a-
 lij Pythus, quæ cum amatorijs venenis in-
 citasset Iouem in amorem Ius, à Iunone
 irata versa est in auem, qua mulieres vti
 consu-

Iynx
quid.Iynx
bula.

confueuerunt in amatorijs veneficijs, quæ admodum indicat Theocritus in Pharmaceutria :

Ἰνυγῆς ἔλκε τὸ τήνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἀνδρα .

Per te Iynx meus ille domum vir, quaeso, trahatur .

Hæc ille. Ex quibus satis apparet, hanc auiculam non fuisse olim accommodam ad depellendos amores, sed ad inducendos potius. Id quod satis declarat versiculus Theocriti, toties in Pharmaceutria repetitur; intercalatis enim est: & verba commentatorum Pindari: tum præterea ipsa fabel-la. Siquidem Iynx pellexit Iouem in Ius amorem, non autem amuletum fuit, vt Iupiter ab amore liberaretur. Sed Alciatum non de ea intellexisse argumento sunt verba Pindari, vnde ille omnia sumpsisse videtur, & duo illa carmina vltima huius epigrammatici. Sed antequam vltra progrediamur, audiamus quoq; opinionem Stocxhameri, qui ad hoc emblemata sic commentatur: Hoc abstrusum remedium, quo violenti amores, & magicæ artes fugari & euitari possunt, excerptis auctori ex Paulo Geometra Florentino, lib. 2. sup Geometr. cap. 10. qui asserit, isle in quodam Alberti Magni libello, quem de amuleto, hoc est, de omni genere remedij aduersus cuncta mala medicamenta, & præsertim contra veneficia, quàm doctissimè scripsit, legisse sæpius, Motacillam auem notissimam (cuius duplex genus recenset Aelianus lib. 15. c. 28. & lib. 16. cap. 13.) Libero patri, id est, Baccho multis de causis sacram, vt auctor est Herodot. lib. 8. cap. 36. in figuram crucem efficientem dispositam, inter circulos binos æquè sese interfecantes, ac humano pectori adhibitam, quàm maximum esse amuletum aduersus philtrea, ac veneficia omnia, maximè tamen contra illa, quæ homines ad Venerem impellunt, contra læuissimos seuissimæ Cupidinis arcus, quodidem, vt Pelignus vates multis in locis restaturo, paucis parcere didicerunt. Medea verò nullis carminibus, nullis medicamentis, nullis deniq; incantationibus aut veneficijs potuisse ad amorem sui Iasonem reducere, ex quo ipsam Corintho, vbi tunc erat, expulit, & Glancem siue Creusam Creontis regis filiam vxorem duxit, vt refert Theodotius lib. 10 cap. 43. Id autem propter amuletum illud, quod Iason fe-

cum gestabat, cuius nomen subicit Theodotius. Hæc ille. Quæ licet cum Alciati mente probè conuenire videntur, Sanctius tamen omnia meras iugas esse dicit, ob rationes nunc adductas. Nos aliorum sententiam postea afferemus, eisdemq; subscribemus. De Iynge vide potro Tzetzen Chiliad. 11. Suidam, & Lycophronis interpretem; item adagia, *Iynges. & Iyngem habet.*

NE dirus te vincat amor] Ne amoris laqueis te irretiri patiaris. Dirus amor, quasi Dei ira immisus. Ouidius 10. Metamorph.

Multaq; vt excuteret diros, si posset, amores Addidit.

Neu fæmina &c.] Neue mulier quædã venefica animum tuum magicis artibus præpediat.

Bacchica auis] Cur motacilla dicatur auis Bacchica rationem auctores non reddunt. Helychius quidem Bacchum Ἰνυγίν cognominatum ait, quia (ni fallor) ad Venerem inflammet immoderatus vini vsus. Fortasse Bacchus Ἰνυγίης appellatur, quòd vinum homines ad se Iyngis instar alliciat, ac si dicamus, illecebrosum. Pindarus dixit *μαίνεσθαι ὄρνιν*. hoc est, *auem insanientem, à μαίνα*, quod est *furiose moueor, aut insanio*; quemadmodum Mænades Bacchi sacerdotes. Vide Herodot. lib. 8. cap. 36.

Motacilla] Auicula est plumis discoloribus, prælongo collo, lingua exerta, colore vario, motu crebro fe circumagens, & ceruicem in orbem flectens: vnde & *σεισποπιγίδα* vocant, seu *σεισποραν*, aut *κίλλουρον*, vt apud Helychium; Latinis *Motacilla*, Gallis *bergeronnette*, aut *ballequene*, Italis, *Codatrecola*, à caudæ motu, seu cauda tre muja. Venetis, *Squassacoa*, *ballarina*, *uccello di neue*. Germanis, *Bachstelz*, qui etiam assiduam caudæ vibrationem ori garrulo comparant, dicentes: *Es gehet ihm das mau als vrie der Bachstelzen der schwanz*. Hispani vocant, *Pezpita*, vel *aguzaniente*, quod rostro niuem foret. Varro meminit De lingua Latina: Sic *Galerita* & *Motacilla*: altera quòd in capite habet plumam albatam: altera quòd semper mouet caudã. Non me tamen fugit, quòd pluribus verbis contendat Baptista Pius, Annotat. post. c. 3. *Motacillam*, & *Iyngem* pro vna & eadem accipi non debere, idque contra Seruij & Gaza opinionem. Certè Ἰνυγῆς, *Iynx*, scripsit. ea est,

III. Dirus.

Bacchus cur dicatur Ἰνυγίης.

Motacilla quæ auis.

Iyngis dicitur scripsit.

pinio hoc Kha- seri.

ca est, quæ alio nomine dicitur *κίχαιδος*, Latinis, *Verticilla*, Hispanicè, *Torçecuello*, Italicè, *Stortacollo*, *capotorto*, Germanicè, *Vvindhals*, *Traehals*, Gallicè *turcot*; auis paulò maior fringilla, coloris varij, cui col lum circumagitur, lingua serpētibus simi lis, prælonga (qua exerta formicas attra hit, vnde formicula dicta quibusdam Ita liis) vngues vtriq; bini. Quæ autem hæc auis sit, repete ex Plinio lib. 11. & ijs, quæ supra ex Aristotele adduximus.

Quadri-
radia.

Quam quadriradiam] quam locabis in medio orbis circulo, ita vt vtraq; ala, capite & pedibus quasi crucem referat. Voluit autem exprimere verbum Græcum *τετραράμιον*, quo Pindarus eam, de qua hic agitur, auem appellat, id est, quadriradiã: *κνήμιον* enim est radius totæ.

Amor di-
uisus in-
firmior.

Ore crucem & cauda &c.] Hoc allegoricè aliqui interpretantur, innuentes, si velis ab amoris seruitio liberari, opus esse, vt illum amorem diuidas. Id quod præcipit Ouidius 2. de Remedio amoris, his ver bis:

Hortor & vt pariter binas habeatis ami-
cas:

Fortior est, plures si quis habere potest.
Sectã bipartito cum mens discurret utroq;
Alterius vires subtrahit alter amor.

Hoc pulchra similitudine ob oculos ponit Plutarchus in libello de amicitia in multis diffusa. Inquit enim: Verùm quæ admodum fluuij in multos diducti riuos lentio rem habent cursum, ita vehemens amor in multos dispersus haud dubiè marcescit. Habetur & alia allegoria, de qua paulò post.

Amule-
tum.

Tale amuletum] *Ἀλεξιφόρικον*, omne genus remedij aduersus veneficia, malaq; medicamenta; dictum ab amoliendo, vt quidem aiunt. *ἀποτροπαῖον*, ἀπό τῆ ἀποτρέπην, amoliri, depellere, quod verbũ frequens est Plinio. Vide quæ superiore Emblem. initio de amuleto diximus.

Carmen
pro incan-
tatione.

Carmine] Carmen hic ponitur pro incantatione, vti Virgil. vsurpauit Eclog. 8. Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.

Carmine] Carmen hic ponitur pro incantatione, vti Virgil. vsurpauit Eclog. 8. Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.

Carmine] Carmen hic ponitur pro incantatione, vti Virgil. vsurpauit Eclog. 8. Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.

Carmine] Carmen hic ponitur pro incantatione, vti Virgil. vsurpauit Eclog. 8. Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.

Pegasæus. Iason autem dictus est *Pagalæus* à *Pagala* Thessaliæ vrbe, quam finis *Pagalæus* amplectitur, teste Pomponio *Mela* lib. 1. Iuxta hanc *Argo* nauis fabricata fuit, quam etiam *Ouid.* 7. *Metamorph.* principio *Pagalæam* puppem nominat. Idem 8.

Pagalæa

Auctor teli *Pagalæus Iason*.

Et Factorum 1.

Passus idem *Tydeus*, & idè *Pagalæus Iason*. *Lucan.* 2.

Vt *Pagalæa* ratus peteret cum *Phasidos* vn-
das.

Aliquibus ea vrbs dicitur *Pagalæ*, numero multitudinis; hinc corruptè legi in *Pomponio* loco citato *Pagalæam*, pro *Pagalæas*, doctè annotauit *Ferdinandus Pincianus*, vir acerrimi iudicij, in suis castigacionibus in *Pompon.*

Pagalæa

Iason] *Iason* filius *Aesonis* Thessaliæ regis fuit, qui in *Colchos* expeditionè parauit ad vellus aureum expugnandum.

Iason

Quam rem latè prosequitur *Ouid.* lib. 7. *Metam.* & *Orpheus* in *Argonauticis*, *Pindarus* Ode 4. *Pythiorum*, *Apolloni* *Rhodius*, *Valerius Flaccus*, & alij. Dicitur autem *Iason* à sanando, vt videtur innuere *Pindarus* citato loco, *ἰασίς* namq; sanitas est: & quia *Chiron*, qui à primis annis *Iasonem* instituit, magnus fuit in arte mædendi, ideo ab ea arte *ἰασωγε*, quasi sanatore m nominauit.

Iason v
de dictu

Phasiacus dolus] Incantamentis *Medeæ*. *Phasis* fluuius est *Colchorum*, vnde fuerunt nominati *Phasiani*. Ab eodem etiam *Medea Phasiaca*, & *Phasias* Poetis dicitur, quod ibi natam esse quorundam sit opinio, quamuis *Pindarus* *Corinthi* oriundam dicat, Ode 13. *Olymp.*

Phasis

ARTIFICIALE est in *Venercos* motus, & præstigiũ laqueos amuleti, cuius tamen rei fides penes auctores esto. Id *Alciatus* noster ex *Homero* & scholiastis quibusdam extulit, quod hic octosticho tradit, nimirum ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitialius aut furiosius præstigiũ) adhibendam esse motacillam humano stomacho, quæ disponatur inter binos circulos sese quasi interfectantes. Sanè nunquam mihi persuasero, virum doctissimum, & rerum multarum cognitione insignem, id alijs communicasse vt rem veram & seriam; vt crederet tãtam esse amatoij philti vim, vt mentis huma

IV.

Amule
ad am
rem.

na libertatem sic cogere, aut torquere vel
fletere eo tandem modo posset. Sed tamen
profectò non ausim diffiteri, pleaque esse
remedia ex bonis auctoribus petenda, qui-
bus effrenata & indomita penè amoris hu-
iusce petulantia cohiberi, aut etiam sopiri
queat. At verò quis tam excors erit aut
stupidus, qui furorem illum Cupidinum
insigni hoc præstigio coerceri posse dixe-
rit, & fascino quodam cupidines mentem
occupantes exturbari? Viderint alij, qui-
bus amatoria Ouidiana quandoq; placue-
rint impensius: tamen ipsemet extulit &
verius, & quidem salubrius:

*Ardet, & assuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen est illus attenuatus amor.*

*Ergo quis opè nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficij carminibusq; fidem.*

Idem loco alio verè & disertè, amore non
conciliari magicis artibus, docet:

*Fallitur Æmonias si quis decurrit ad artes,
Datq; quod à teneri fronte vellit equi.*

*Nò faciet ut vivas Amor Mædeides herba,
Mixtaq; cū magnis Marsa uenena sonis.*

*Phasias Æsonidem, Circe tenuisset Ulysses,
Si modo seruari carmine posset amor.*

*Nec data p̄suerint palleria phileræ puellæ:
Philtræ nocent animus, vimq; furoris ha-
bent.*

*Sit procul omne nefas: & amerus amabilis
esto;*

Quod tibi nò facies, solare forma dabit.
Sed miseri homines amore percussi graui-
eum re amata statim potiri nequiverunt,
ad artes magicas & amatoria pocula per-
fugium habuere, res inprimis noxias & e-
xitiales. Constat enim Lucretium poetam,
Antiochum, Caligulam, in furorem ver-
sus sumptis hisce philtris, quemadmodum
& Læuillum, aliosq; nonnullos. Cæterum
nullum perinde remedium est efficax
ad turpes hosce motus sedandos, quàm
studio & labori cuiuspiam honesto sese pror-
sus dedere: sic enim fiet, vt clauus clauo
pellatur. Cùm enim perspicuum sit, amo-
rem hunc non nisi in animos luxu & otio
fractos irepete, nullo planè modo auelli
potest, nisi accedat labor aliquis & anxie-
tas, quæ sua molestia innatas amoris macu-
las oblinat. Ouidius:

*Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
Da vacua menti, quo teneatur, opus.*

Porrò de hac re Claudius Minors: Diu me
corrit, quod fateor ingenue, carminis hu-

ius sententiâ, sed post diutinum meditatio-
nis tedium, coniectanei mei facio copiam
studiosis, vt expectem eorum iudicium,
quorum acutior è σοφία. Quamquam li-
bidinis sit adeò furens ac feruidus impe-
tus, vt vix submoueri animo possit, quem
semel occuparit, sopiri tamen imposito ali-
quo labore vel ludicio potest, qui quadam
opinionè hominem teneat obuinctum ac
defessum, vt quasi clauus trudatur clauo,
& mollicies, vnde nascitur malè feriatas
amor, retundatur, aut etiam quodammo-
do corrigatur. Amor eertè res leuis, &
qui non nisi leuitate nititur; at sicutur ali-
quando rei leuiticæ interuentu. Et quid
si rei feræ animus intendatur, & honestis
sese laboribus dedat?

*Ne, Venus otia amat: finem qui queris a-
mori,*

(Cedit amoribus) res age, tutus eris.

Nullus tamen qui sapiat, existimet amo-
rem sedari efficaciter per carmina, vel su-
furtis magicos, sed nonnumquam com-
mentis quibusdam, ac ludicris artibus mo-
tus animi efferati, aut impotentis compe-
scitur. Occurrit exemplum, fortasse ab hoc
argumento non alienum, apud Corn. Tacitum
lib. 16. vbi de Pœno quodam, Basso,

qui Neroni Domitio flagitijs impuris ac
cadibus ciuium occupato, speciem thesau-
ri obiecit, quem dicebat in fundo quodam
defossam. Vanum quidem eertè commen-
tum, sed interea dum thesauri ille imagi-
narius magno conatu erueretur, aut erui
putaretur, tam diu Nero spe animum la-
ctans, remisit sese, & à sceleribus vacauit.
Eodem spectat illud, quod est apud Plu-
tarchum. Alcibiades, cùm populi rumores
de se sparsos inhibere non posset, caudam
sua cuniculæ truncauit, eaq; per vibem
Atheniensem fugiente, popularis multitu-
do causam exquirebat, cur id factum es-
set. Rogatus à familiaribus Alcibiades,
quem ad finem id populo spectaculum
præbuisset? Vt tandem desinat, inquit, de
me deteriora comminisci. Sed vesani amo-
ris, atq; effrenis libidinis adeo difficilia &
abstrusa sunt remedia, vt nisi diuinitus den-
tur, vix quisquam est, qui huiusmodi in-
fidias euadere possit. Quid si ergo amuletum
certius & profectò salubrius huc apposue-
ro? Suggestit illud Laurentius Antiquus,

Leontinus, insignis Theologus, & rarè pro-
bitatis, nec vulgaris eruditionis vir: is enim
arbi-

*Amor res
leuis.*

Bassus.

*Alcibia-
des.*

*Amuletum
sacrum
contra a-
morem.*

*Præstigiū
amoris
præstigio
non pelli-
tur.*

*Phileræ
sunt no-
xia.*

*Remediū
efficax in
amore.*

arbitratur, hoc symbolo, Motacillæ crucisorbi inclusa, voluisse Alciatum exprimere verba illa D. Pauli ad Galatas cap. 5. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.* Interpretatur autem ditum amorem, Venerem masculam, cui auctor adiungat illucium sceminarum, quæ duo mentem diripiunt. Profectò frequens ille caudæ motus in Motacilla, nescio quid obsceni repræsentet. Piè sanè, & ingeniosè. Habemus er-

go præsentissimum contra tela Cupidinis remedium, nempe vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitijs crucifigamus. Siquidem iste erit diuinus & cœlestis *ἀντίπαρος*, qui terrenum illum, & in hac corporis compage delitescentem *ἐπάρτα*, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum satis erit ad turpia omnia libidinum motuumq; genera frangenda.

Lasciuia.

EMBLEMA LXXIX.

DELICIAS & mollitiem mus creditur albus
 Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
 An quòd ei natura salax & multa libido est?
 Ornat Romanas an quia pelle nurus?
 Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
 Et celebris suani est unguine muscus Arabs.

COMMENTARI I.

I. **P**INGITUR fœmina pellibus murinis, & sumptuosis vestibus ornata; quam ego vellem dare, vt chirothecas, vel quid simile naribus tanquam odoratura, admoueret. Huic assistant mures illi albi, vel Zibellini.

II. **Q**UONIAM breuiter in adagijs declaratur illud, *Mus albus*. omnia ista verba transcribam. *Mus albus*, apud Suidam; *μὺς καλὸς*, id est, *mus malus*, apud Diogenianum: in hominem lasciuum & immodicæ libidinis dicebatur. Nam mures domesticæ salacissimi sunt, præsertim albi. *A*elianus miram esse murium salacitatē, authorum testimonijs docet, lib. 12. cap. 10. Atq; inter multa illud addit, Epicratē in fabula quapiam, cum mulierem significare vellet prodigiosæ libidinis, *μυροβίαν* appellasse, (sic enim *Messalinam* vocat) quasi dixeris *murinam*: citatq; prouerbiū, *Μὺς λευκὸς*, ex *Philemonis* comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passeruli, columbæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis:

Nam cū me murē, cū me tua lumina dicis.

Sed cur non ipsum audimus *A*elianum, sua verba ex lib. 12. cap. 10. histor. animal. *Policiano*, cap. 96. *Miscel. dictantem*. Fœrēt autem mures (inquit) salacissimos esse, festemq; adducunt *Cratinum*, scilicet in *Fugitiuis*: Age nunc tibi de sereno aduersus molliciem muris fulgurabo *Xenophontis*. Sed enim fœminam quoq; murem narrāt ad *Veneræ* esse prærabidam. *Rursus*q; apud *Epicratem* in *Choro*, fabula enira hæc *Epicratis* est: Postremò subiit me detestabilis *lena*, deierans per puellam, per *Dianā*, per *Persephattam*, esse vitulam, esse virginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat *murinus*. Superiectione eam salacissimam dicere voluit, cum cauum prorsus *murinum* vocitauit. Et *Philemon*: *Mus albus*, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeo statim detestanda *lena*, vt sæpe latere non est. Hactenus *A*elianus, auctoritatibus etiam magni uominis *Comicoorum* succenturiatus. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisq; scriptoribus tradita. *Opici* mures dicuntur *Iuuenali* *salaces*, libidinosi, obscœni, à spelunca, quam

Græci ὀπύη, id est, *foramen, cauernam*, vt *D. Augustin.* tradit quæst. in *Exod.* lib. 2. Sic enim obscœnitatis partes per cauernam interdum argui docet *Ausonius* in epigrā maris:

Deglubit, fellat, molitur per utramq; cauernam.

Muris quoq; salacitatem expressit *Plautus* *Truculentus*, vbi *Phronesium* *Dinarcho* suadere conatur, vt multiuolus sit in *re Venerea*, sic enim ait:

Cogitatus, mus pusillus quā sit sapiens bestia, ætatem qui vni cubili nunquam committit suam,

Quia si vnū ostium obsideatur, aliud per fugium gerit.

Ad hæc nonnulli fœminam salacissimam per *æluri* fœminæ simulacrum figurari dixerunt, propter animalis ingenium: cogunt enim mares ad coitum fœminæ, ipsaq; puniant, nisi pareant.

DELICIAS & molliciem] mollicitudinē, luxum, libidinem, lasciuiam.

Mus albus] Adagium, *Mus albus*, de lasciuo & immodicæ libidinis homine. *Murem album* hodie vocant *Armellinum*, de quo *Paschalius* in libro de *Coronis*, & *Stephanus* *Pyghius* in *Hercule* *Prodicio*.

Arguere] ostendere, significare.

Natura [salax] De salacitate murium iam diximus; quibus addo, non deesse auctores, qui fœminas absq; masculi coitu, sologustatu vel linctu salis concipere affirmant, eò quòd in nauibus maritimis immentam murium copiam enasci viderent. *Franciscus* *Petrarcha* contrā, murem albū siue *Armellinum* suis versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitauit, utpote qui delicatioris cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitiæ tantæ sit abominatiōi, vt limo ante ostium caui illito, capi potius à venatoribus, quàm eo sedari patiatur: quod cū sanctioris sit amoris proprium intemperatæ castitatis symbolum, quæ diuina tantum flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur.

Romanas nurus] matronas. nomen specialius pro communi, *συνοδοχὴ* *Poetis* vstitatissima. *Quidius* 2. *Metamorph.*

Excipit, & nurius mittit gestada Latinus. id est, fœminis *Latinis*. Dicam obiter, *Romanos*

Mus malus in hominem lasciuū.

Mures salacissimi.

Æluri symbolū.

III.

Mus albus.

Mures absq; coitu concipiunt.

Armellinum symbolum castitatis.

Nurus.

*Vfus pel-
lini apud
Roma-
nos.* manos olim in obſidione Veiorum pellibus
teſtos hyemare cœpiſſe, vt eſt apud Liniū
lib. 5. ſed hæ pelles rudioſe erant, vt ſæcu-
lum tunc fuit, quas nulli alij uſurparent
in vrbe. Conſtat tamen pellium uſum po-
ſtea in veſtitum irrepſiſſe: quod Seneca te-
ſtatur in epistoſis, quo loco mentionem fa-
cit pellicularum vulpium, murium que,
quas Zibellinos atq; Armelinos plerique
nuncupant: tameſi Zibellini maiores ſint,
quæram quibus murium nomen conueniat.

Zibellus. *Sarmaticum murem, &c.* Zibellus à
quibusdam mus Sarmaticus appellatur
ad Alciati mentem, quod è Sarmatia adue-
hatur: dicitur & Aelurus, de quo lege ca-
pit. 10 lib. 12. Aelian. De animalium hiſto-
ride etiam quæ ſupra Emblem. 37. de his
pellibus dicta ſunt.

Muſcus Arabs] Murem illum peregrini-
um, quem Zibellum vel Zibellinum ap-
pellant, ab Hieronymo dici quandoq; Mu-
ſcus, qui in delicatiorum uſum habetur,
aliqui opinantur. Nam *μύσκον*, paruum
murem ſignificat. Sed hoc odoris genus
priſcis non innotuiſſe, arbitrat̃ur Hermo-
laus, nec Muſcum dici, ſed Moſchum. Ha-
beri autem ex arboribus odore pannos
muſcoſo villo, præſtantes aſerens, quod ge-
nus Bryon dicunt Græci, nos Muſcum.
Moſchus autem apud Aetium & Paulum
capræ ſanies creditur, quam Dorcada di-
cunt, ex umbilico aut vomica. Nam circa
umbilicum ſolet. Nouiſſimij tempore huic
capreolo, ſeu capræ Indicæ (quam Scali-
ger vult Gazelam eſſe Arabum, Exercit.
211. contra Cardanum] abſceſſus qui-
dam protuberare, qui maturus vel ſponte
rumpitur, vel ob quendam pruritus ter-
ræ aut ſaxo affrictus, ſanioſum humorem
emittit (hinc à quibusdam pus aromaticum
vocat̃ur) euacuatq; hæ vomica rur-
ſum ſanguinem quaſi menſtrum colligit,
& iterum ſuo tempore emittit. Exiſti-
mant autem peritiores, hunc tam precio-
ſum ſuccum capreolam illam producere,
& tanquam liberalitate vberiore compen-
ſare quod accepit, propter paſcua odoratiſ-
ſima herbarum, quæ in ſanguinem vertan-
tur, & hunc odorem illi concilient: vt eſt
apud ſoachim. Camerar. Symbol. Cent. 2.
Emblem. 45. Veniam facile impetrauero,
præſertim à delicatis naſis, ſi materiam de
Moſcho, non vbiuis obuiam, paulò proli-
xius triuero, ſic enim ſuauior ad olfactum

redibit. Sanè in India maximum Moſchi
prouenit eſſe, inter omnes conuenit, cuius
hiſtoria ita deſcribitur à Scaligero E-
xercit. 21. In regno Peru (inquit) Gaze-
læ ſimile animal album eſt, cuius ex inferio-
re mandibula æquè dentes vtrinq; ſinguli
exeruntur. Sub cuius ventre fit ſanguinis
collectio in tumore, quod apoſtoma Græ-
ci vocant. Capta fera, eam partem cum co-
rio ſimul abſcindunt. Quæ ſanguinis gut-
tæ inter ſecandum eſfluunt, caduntque, eæ
pro Moſcho optimo atq; excellentiſſimo
aut excipiuntur, aut colliguntur: eius mi-
nimæ particulæ beneficio ad cæteri cruo-
ris condimentum vrantur. Vbi ſecuerūt,
hirudines admovent, tamq; diu, quoad ea-
rum ſuctu vniuerſus cruor cum ipſa vita
detrahitur. Eum ſanguinem exiccant, et
atq; in puluerem redactum, prioris illius
perpauilla quantitate viribus verè effica-
ciſſimus perficiunt, quippe centeſimam ſa-
tis eſſe produnt. Tum illud in folliculos
hoſce, qui ad nos importantur, inditum ſer-
uant. Adulterationes, aut ſinceritatem ita
vel deprehendunt, vel probant. Sincerum
naribus admotum illico ſanguinem elice-
re, &c. Porro alia ruſſus Moſchi prouentus
ratio à regni Chinenſis traditur ſcriptori-
bus, quæ ſic habet. Beſtiolæ ibi ſunt vulpe-
culæ, aut catellorum magnitudine atq; i-
magine. Hæ ad necem verberatæ, ac plagis
mollitæ putreſcunt cum carne pariter &
ſanguine. Tum ex pelle, carne, & ſanguine
incolæ rotundas vicialesq; pilas ſiue cru-
menulas conficiunt, quæ ſilis vndiq; con-
ſutæ venduntur. Cæterum optimum ac
præſtantiſſimum Moſchi genus ex teſticulo
horum animalium colligitur. Alterum
eſt Moſchi nomine & ipſum proſtet, ean-
dem tamen virtutem non habet. Vnde Chi-
neſes, omnij re vt ſeruntur elegantiffi-
mi, ita & crumenas hæ rotundas teſticulo-
rum forma effugiunt, quod facilius ementi-
bus imponant. Animal ipſum naturali in-
ſtinctu, cum pretium teſticulorum ſuorū
intelligat, de fuga aliàs deſperans, eodem
dentibus & morſu auellit, & in lytron ve-
luti libertatis abiicit. Ita occupato colle-
ctione teſticulorum venatore, necem ali-
quando euadit. Quod ipſum & de ſibro
proditum accepimus, de quo iuſtra Em-
blem. 153. Chinenſes multa ſapè verſutia
id odoramenti genus vendunt, iecinota e-
nim boum ſeu vaccarum ſiccata & contru-
ſa

*Moſcho
colligendi
ratio.*

*Eius pro-
batio.*

*Alia ra-
tio Mo-
ſchi colli-
gendi.*

*Chineſi
i Moſcho
vendendo
ſucus.*

*Modus a-
dulteran-
di Mo-
ſchi.*

*Muſcus à
Moſcho
diuerſus.*

Moſchus.

sa admiscant, quibus Moscho imbutis crumenas impleant: & fraus quotidiano experimento agnoscitur. Moschus si tempore corruptus sit, & odoris expertus, crumenulis eximitur, ac in mortario tunditur in minutas partes: deinde puerili vrina aspersus, ac plumbeæ ollæ inclusus, obturato probè ore, pristinam odoris virtutem, si modò aliquis etiam vigor subfuit, adipiscitur. Iohann. Hugo à Linschoten c. 23. & 70. suæ nauigat. Cœl. Rhodig. lib. 24. cap. 25. Commentator Pancirolli lib. 2. Rer. memor. tit. 1.

IV.
matris
matrona
m
nibus.
us ab-
is.
uscus
abi-
es.

PERSTRINGIT mollitiem & lasciuiniem nobilium quarundam matronarum, quæ ad corporis ornatum ostendent raras pelliculas animalculorum, nempe muris aranei, æluri, zibellini (felis libidinossissimi) & præterea vtantur suffitu musci Arabici. Ceterum muscum Arabicum circumferunt, non modò matronæ principes, sed & aliæ gradu longè inferiores: tantaq; in ijs est & cultum, & suffituum varietas, vt ferè ignorent voluptatem, quæ inde capi possit, quòd in his assidue versentur, quibus nempe perspectum non est, quod Satyricus ait, voluptates ex vsu ratione commendari. Cur autem mulieres suffitu & suauissimis odoribus vtantur, hanc esse causam aiunt, quòd totæ sint Veneræ. Ita que Poetæ Græci Venerem nusquam loco egredientem fingunt, nisi odore aliqua exquisitissimo relicto ad suam præsentiam declarandam: adijciunt præterea suffitus omnes esse salaces. Muliebris ornatu rident taxatq; Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberimè Plautus in Pænulo: item Aelian. 1. De varia historia. Nec enim pauca reperiuntur apud auctores primæ notæ ipicula in nimium mulierum cultum. Ouid. in arte:

Mulieres
et odori
bus dele-
tatur.

ursus in
nimium
fmina
m cul-
on.

*Fœmina canicem germanis inficit herbis,
Et melior vero quaritur arte color.
Fœmina procedit densissima crinibus em-
pris.
Præq; suis alios efficit arte suos.
Quis de veste loquar? non iam segmenta
requiro,
Nec qua de Tyrio murice lana rubet.
Iuuenal. 6. Satyra:
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat
nil,
Cùm virides gemas collo circumdedit, et cùm
Auribus extensis magnos promisit elêchos:*

*Intolerabilius nihil est quæ scemina diues.
Martialis de quadam Philæni, lib. 9.
Tinctis murice vestibus quòd omni
Et nocte vititur, & die Philanis,
Non est ambiciosa, nec superba;
Delectatur odore, non colore.*

Plutarc. apophtheg. philosophorum: Cuidam vnguentis delibuto dixit Zeno, mulierem olet. id est, τριέςι γυναικός ὄζει; D. Hieronym. ad Demetriadem, de seruanda virginitate: Poltre faciem purpurisso, & ce rulla ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere, vt taceam de murium pretijs, candore margaritarum rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, ceramiorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent, & insaniunt studia matronarum. Idem Hieronymus epistola ad Gaudentium, de educatione infantulæ sic: εὐλόκοσμον genus sceminarum est, multasq; etiam insignis pudicitia vidit, tamen libenter ornari. Quapropter cum feminas & imbecillitas mentis, & grauiorum operum negata affectatio, omne studium ad curiosiorem sui cultum hortatur conferre, vt Valer. Maximus scriptum reliquit lib. 9. cap. 1. id eoru entiarum luxuria in ipso max introitu obsistendum, cæteroquin futurum, vt insoliti siue insolentis cætus studium quotidie aliqui nouitatis sumptuosius sit adiecturum. Quocirca solis maritis permixtæ sunt scemina ornari: sic enim habet Canon: Fucari pigmentis, quo vel rubicundior, vel candidior appareat, adulterina fallacia est, qua non dubito etiam ipsos maritos se nocte decipi, quibus solis permittenda sunt scemina ornari, secundum veniam, non secundum imperium. Nam verus ornatu, maximè Christianorum & Christianarum, non tantum nullus fucus mædax, verum ne auri quidem vestisq; sed mores boni sunt. Adhi benda igitur est mundicia, vt Cicero dicebat, non odiosa, neq; exquisita nimis, vt non quarantur colores fictitij & fucati. Nam vt grauis est Innocentij exhortatio: absit, vt alterius color comparabilis sit natiuo: quinimò cum facies adulterino colore fucatur, os abominabili fetore corruptitur. Quid enim vanius, quam crines intorquere, planare castatiem, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia? quandoquidem fallax sit gloria, & vana sit pulchritudo. Omnis caro scemum

Mulieres
circa cul-
tum stu-
diofa.

Qualis
ornatus
cõueniat.

& omnis

& omnis gloria eius quasi flos agri. Sed ad hanc tamen luxuriam ardere & insanire studia matronarum conqueritur D. Hieronymus ad Demetriadem, vt diximus. Et in vita B. Marcellæ ita de Romanis matronis disserit: Illæ solent purpurisso & cerussa ornata depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris preciosissima grana suspendere, fragrare musco mute, maritos ita plangere, vt tandem domuitu eorum se caruisse latentur. De hisce inauribus loquitur Seneca, cum cuiusdam locupletis domus censum auribus gestari scribit, in lib. de vita beata. Sed quid solas feminas ornatum studio incessimus, cum videre sit quosdam virili saltem forma mulierum nitores æmulari? de quibus aculeatè sic idem Hieronymus ad Rusticum monachum: Videas nonnullos accinctos vestibus, pulla tunica, à mulieribus non posse dissidere, sub eodem manere tecto; simul eodem iure ancillas habere iuvenes in monasterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia esse matrimonij. Martialis acutum scommma in quemdã lib. 12. *Hic qui fæmineus noctesq; diesque cathedris,*

*Incedit tota notus in Vrbe nimis,
Crine nitens, niger ænguento, pellucidus ostro.*

Ore tener, latus pectore, crure glaber.

In huiusmodi cincinnatulos pueros, & ealaministratos, & peregrini muris olentes pellicula, inuehitur etiam D. Hieronym. illud Martialis vsurpans:

Posthume, non bene olet, q. bene semper olet.
Cui accommodari poterit illud Tullij ad Atticum lib. 2. Quamquam illa tua horridula mihi atq; incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; & vt mulieres, ideo bene olerè, quòd nil oleant, videbantur. Sed quantum hodie est abusus vestium & sericium in quibus matronæ transluent, & viri vsq; ad plebeios iam ijs ornantur, toties vetitis lege sumptuaria, tam sæpe, quam frustra promulgata. Solinus certè hoc illud esse sericum dicebat, cap. 63. in vsum

publicum damno seueritatis admissum; & quo ostentare potius corpora quam vestire, primò feminis, nunc etiam viris peruersa luxuriæ libido. In huiusmodi sericarum vestium subtilitatem tenerimam grauius stomachatur Seneca lib. 7. de Benefic. cap. 9. inquit: Video sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil, quo defendi aut corpus, aut pudor deniq; possit; quibus sumptis mulier parum liquidò nudam se non esse irarbit. Hæ ingenti summa abignotis etiam ad commercium accersuntur, vt matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant. Intelligit nimirum sericas illas vestes, in Coa insula è filo subtilissimo, tenuissimo, ac delicatissimo textas, vt instar vitri pellucetent, atque ita corporis partes sub aspectum faciliè subijcerent. Hinc Horat. lib. 1. Satyra 2. *Cois*, ait, hoc est, tenuissimis illis in vestibus,

— tibi penè videre est

*Vt nudam, ne crure malo, vestis pede turpi:
Metiri possis oculo latus. An tibi manus
Insidias feri, preciumq; auellier ante
Quam mercem ostendi?*

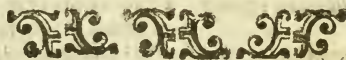
Indeq; Varro vestes illas, vitreas appellat rogas, id est, oculatas vel ocellatas. Suidas tunicas interlucatas dicit, & visu faciliè penetrabiles. Petronius vocat ventum textilem; & alibi, nebulam lineam. Huiusmodi ornamenta Esaias cap. 3. mulierum impudicarum esse innuit. At Christianarum mulierum verus ornatus graphicè à Tertulliano ita describitur, lib. de cultu femina. Prædite vos iam medicamentis & ornamentis extructæ, a postolorum sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictæ oculos verecundia, & spiritus taciturnitate, inserentes in aures sermonem Dei, amectentes ceruicibus iugum Christi. Caput maritis subiicite, & satis ornata eritis. Manus lauis occupate, pedes domi figite, & plusquam in auro placebunt. Vestite vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitia. Taliter pigmentate Deum habebitis amatorem. Nunc ad stabulum Augiæ accedamus.

Viri mulieres.

*Vestis
Coa.*

*Vetus
mulierum
ornatus*

*Abusus
sericarum
vestium.*

Aduersus naturam peccantes.

EMBLEMA LXXXI.

TVRPE quidem dictu, sed & est res improba factu,
 Excipiat si quis chænice ventris onus.
 Mensuram, legusque modum hoc excedere sancta est,
 Quale sit incesto pollui adulterio.

COMMENTARI I.

HVIVS Emblematis picturam nul-
 lus hæcenus dedit, atq; ipsum etiam
 epigramma leui (quod aiunt), brachio per
 strinxerunt commentatores: ego verò ni-
 hil verebor rem turpiculam liberioribus
 impetere verbis, præsertim cum hæc ziza-
 nia non perfunctoriam requirat runcatio-
 nem. Quapropter sic pictori præiui: Fiat
 lectus vndiq; peripetasmatis velatus, iux-
 ta hunc homo nudus ventrem in pateram
 auream exoneret, coram quo in mēsa qua

dam stet ficitile poculum, & cyathus vi-
 treus; cuius rei rationem iam subiūgeinus.
 Quid autem in lecto velato agatur, suffi-
 cit illud me & pictorem scire, parco enim
 castis oculis, & cum his etiam mentibus.
 Ob id quoq; à Minoe hoc emblemata ad cal-
 cem reiectum fuit, quod non videbatur
 committendum auribus tectis, tum quòd
 ipsi indignum visum sit explicatione proli-
 xiore. Ast me nō pudebit cū Virgilio ex En-
 nij stercore margaritas legere. Ergo ad rē.

I I.

V I D E O allusum ad symbolum Pythagoræ, quod sic explicat Plutarchus de educatione puerorum : *σιτών εις αμίδα μη εμβάλλειν, επισημαίνει γάρ ὅτι εις ποτηράν ψυχὴν ἀπέειν λόγον εμβάλλειν εἰ προσήκειν. Οἱ μὲν γάρ λόγος τροφὴ διαίτης ἐστὶ. τῶτον δὲ ἀκάθαρτον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων.* id est: *Cibus in scaphio non ponendus. Significat autem in animum nequam urbanos sermones immitti non oportere: sermo enim intelligentia cibus est, quem impurum reddit hominum nequitia.* Vide adagium, *Cibum in*

Fons emblematus.

matellam ne immittas. Cæterum id tractum videtur ex Artemidori s. de insomnijs, cuius hæc sunt verba : *ἔδοξέ τις εις χοίρικα χέζειν, ἑάλω ἀδελφῆ ἑαυτῆ μεγάλυμος μέτρον γὰρ ἢ χοίριξ, τὸ δὲ μέτρον νόμος ἔοικε. τρόπον ἔν τινα παρενόμει, πέρα τὰ νενομισμένα κοινῆ τοῖς ἔλλησι πράττων.* Hæc Latine ita sonant : *Quispiam sibi visus est in chœnicem alium exorare, conuictus de eo, quid cum sorore eubitasset, damnatus est. Mensura enim est chœnicæ : at quidem mensura legi similis est. Quodam itaq; modo legem transgressus erat, qui nimirum admisisset aliquid præter leges totæ Græciæ communes.* Ego verò pro pignore certare paratus sum, Alciati, dum hoc emblemata cuderet, respexisse ad illud Martialis de Bassa :

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro,

Bassa, bibis vitro: carius ergo cacas.

idq; torfisse in nefandum illud masculæ Veneris flagitium, quod præter epigraphæ fati quoq; indicat comparatio. Quid enim magis est ὑστερον πρότερον, & quis alius turpior abusus, quam auro extempera excipere, aut è vitro vel fictilibus bibere? Sic quoque est contra naturam (sic enim plerumq; Iuriconsulti hoc vocant flagitium) tam execranda valorum permutatio. Hæc mea est opinio de hoc Emblemate, cui etiam hanc picturam accommodavi. De reliquo Lectoris esto iudicium.

111.

TURPE quidem dictu, &c.] Isocrates ad Dæmonicum : *ἀ ποιεῖν ἀισχρόν, τοιαῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.* *Quod turpe factu, neputa dictu pulchrum.* Paulò diuersius tamen M. Tullius ea epistola, cuius initium, *A mo verecundiam: Quædam sunt non turpiter, dicuntur non honestè.* Et prior de Offic. Quatuor partium cor-

poris vsus sunt necessarii, eas neq; partes, neq; earum vsus suis nominibus appellat; quodq; facere turpe non est, modò occultè, id dicere obscœnum est. Et ad finem eiusdem libri: Ita terra quædam, ita obscœna, ut dictu quoq; videantur turpia.

Excipiat siquis] Imitatio manifestæ Martialis :

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro.

Chœnice] Chœnix est demensum & cibus diurnus, de quo dicemus paulò infra Embl. 82.

Mensura, &c.] Comparatio legis, quæ etiam quædam est mensura, ad chœnicem.

Legisq; modum hoc exc edere sanctæ est] Ea est, quæ vno verbo dicitur ἀνομία, legis transgressio: sed hic non legis cuiuscunq; sed naturalis ac diuinæ, quam turpiter violant & nefariè, qui vel incestu, vel adulterio, seu præpostera Venere sese inquinant.

Incesto pollui adulterio] Sic quoq; Cicero pro domo sua, incesto flagitio pollueret, dixit. Dicitur autem incestum, quasi minime castum; vel à Venetis cæsto alienum. Cogita, num allusum sit ad meam opinionem.

V I X saluo pudore aliquid de præsentis Emblemate dici potest, tamen aliquid sobriè dicendum est. Quamuis epigrammate suo non obscure videatur taxare incestum Alciati, tamen ego in concepta persto opinione, ductus, ut dixi, in inscriptione & comparatione; Interim non nego eos, qui incestu sese polluant, in naturam peccare. Quis enim, verbi causa, non exhorreat maculosissimam illam Semiramidis cum Nino filio commissionem? Quis Neronis cum Agrippa matre, Artaxerxis cum sorore, Bassiani Caracallæ cum nouerca, & alia eius generis flagitiorum monstra? quæ qui patrarunt, videntur haud dubiè vim quasi armatam ipsi naturæ iniectisse, cum ne in brutis quidem animantibus tale quid admissum reperire sit. Nam Ioannes Lopez Hispanus, quem citat Nicolaus Boerius Decif. 318. num. 2. à fide digno homine audiuisse se refert, qui suis id viderit oculis, quod generosissimus equus propter incestum cum matre sua commissum, ad quem committendum arte & vnguentis pellectus fuerat, cognito crimine, motu sibi ipsi genitalia magna cum astantibus admiratione absciderit. Hæc quamuis ita

Chœnic.

Ince.

Equus
Eius
rent
cest.

sunt, nescio qua ratione cætera enormia scelerata immanitate præeat mascula Venus: argumento esse possunt Sodomiticæ illæ ciuitates, igni & sulphure à Deo subuersæ. Genes. 19. Vide & in eos, qui impietatis huius actionis cæno inquinati sunt, pœnam mortis constitutam videmus. Auth. Vt non luxurietur contra naturam. Et Auth. De his qui luxur. contra natur. Quo pertinet lex Scantinia, quæ puerorum amplexus impios, & præposteram atque abominandam catamitorum sustulit Venerem, concubitoribus graui supplicio imposito, vt ait Lærus in Legibus Romanis. Atque in hos Constantius etiam & Constans Imp. gladium distringi iubent, cum in hæc verba rescribunt: Cum vir nubit in femina viris porrecturam (ita enim legendum esse potius quàm, viros parituram, Godofredus rectè monet, siquidem porrigere proprium est feminatum, vt arrigere masculorum) quid cupiatur, vbi sexus perdidit locum? vbi scelus est id, quod non proficit scire? vbi Venus mutatur in alteram formam? vbi amor quæritur, nec videtur? Iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, & vt exquisitis penis subdantur infames, qui sunt, vel futuri sunt rei. l. cum vir, 1. C. ad L. Iul. de adult. Nec minuitur hæc supplicij irrogatio, etiam si ex v. trisulque tam concubitoris, quàm pathici cingendi consilio atq; animo delinquatur. Nam & Caius Fescennius Triumuir C. Cornelium, fortissimæ militiæ stipendia emeritum, virtutisq; nomine quater honore Primipili ab Imperatoribus donatum, quod cum ingenuo adolescentulo stupri commercium habuisset, publicis vinculis oneravit. A quo appellati Tribuni, cum de stupro nihil negaret, sed sponsonem se facere paratum esse diceret: si non adolescens ille palam & apertè corpore quæstum factita esset: intercessionem suam interpõere noluerunt. Itaq; Cornelius in carcere morti coactus est. Rectissimè enim placuit, nulla ex causa hoc masculorum nefas excusari posse; quia quod natura, legibus, & moribus sit prohibitum, nequedam in volentem committi oporteat. Sed & M. Lectorio Mergo Tribuno militari Comibus Tribunus plebis diem ad populum dixit, quod Cornicularium suum stupri causa appellasset: is iudicium non sustinuit, & sibi mortem attulit. C. Marius quoq; Imperator † Clu-

sum sororis suæ filium Tribunum militum, à † Plocio iure cæsum pronunciauit, quia eum de stupro compellare ausus erat, vt ex Val. Maximo lib. 6. cap. 1. Petrus Aërodius recenset lib. 2. Decret. tit. 46. Planè qui muliebricia passus fuit, cum à Prætorè à subfellijs remoueri Vlpianus testatur, in l. 1. S. remouet. ff. de postulando. Auctor nobis Plato est, Latum Thebarum regem atrociter, id est, ignis supplicio in emasculatores ac naturæ peruertentes placita aut maduertendum censuisse. Vbi estis nunc leges? cur tam impunè peccatur? quid felles istæ pullarij (vt Aufoniano vtat verbo) sancti pudoris maiestatem audaci pede conculcant? Grauius Plato 8. de Legibus: Abstinentum à maribus censo; nam qui istis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem feminantes, vbi radices agere quod seritu r, nunquam poterit. Cognata ijs sunt, quæ scribit Maximus Tyrius: Cum masculo, inquit, corpore iniqua sit permixtio, sterilisq; congressus. Quid saxi mandas femina? sabulum quid aras? Oblectationis hoc genus ad ipsam trāsfer naturam, ad agriculturam oculos conuerte, fructuosos lætare voluptatibus, ne sæcula mox futura semine pereant destituta. Sed quot hodie reperire est, qui etiam imbecillam, & præsidio indigentem libidini suæ depopulandam sedandamq; substernunt. Non potest res hæc pro magnitudine sceleris enarrari. Hos tales non immeritò impios & particidas appellaueris, qui bus non sufficit sexus à Deo datus, nisi & suo profanè ac petulantè illudant. Hæc tamen inter illos leuia & quasi honesta sunt. Quid inde mirum, si querelas sexus scæmi nei audiamus? Vt nuper hisce auribus audiui; cum enim meretricula ex triobolaribus serio pensum traheret, & iuuenè quendam imberbem obuium haberet, qui quæreret, cur à questu suo ad linum & lanam rediret? Illa nihil præmeditata subiungit: Hoc vobis catamicis acceptum ferimus, qui nobis lucrura nostrum præripitis. Quod fuit magno circumstātium cachinno exceptum. Quid dicam de ijs, qui abominandam non libidinem, sed insaniam potius exercent? Piget dicere. Sed quid his fortè credamus, quos non piget facere? & tamen dicendum est, quia fit. De istis loquor, quorum teterrima libido & execrabilis furor, ne capiti quidem parcat. Qui-

† alij Tre bonu.

Plato in Venerem masculam.

Argentum meretricula respensum.

Neronis
immanis
libido.

bu hoc verbis, aut qua indignatione tantum nefas prosequatur vincit officium linguæ sceleris magnitudo. Videamus aliud monstrum. Neio Imperator Sporum puerum ex ætate testibus in muliebrem naturam vertere conatus est: addita dos, additum flammæum, addita celeberrima nuptiarum solemnitas. Quid multis? palam pro vxore habuit. Hinc non insecutus cuiusdam iocus: Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem. Inter Gallos olim id malum posticæ Veneris adeo insanijse memoria proditum est, vt inde nefaria sanciretur lex, ne cui duxisse vxorem liceret, qui prius vxoriam non impleisset functionem. Longè secus nostra Germania, quæ licet bibula, sordida, suspiciosa, superba (quod vltimum ipsi Alexander Magnus

exprobrauit) apud alias gentes audiat, tamen ipsi nefaria libidinis huius nota nunquam iure iniuri potuit. Rectè; nam tanta huius rei turpitudine est, tantum dedecus, vt mortem potius eligendam, quàm tale quid patrandum, Paulus respondet in l. isti quidem §. ff. de eo quod metus causa. Sed de hoc nefando crimine, propter quod ira Dei venit in filios diffidentia: & quo ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, violatur: eum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis perueritate polluitur; nihil dicam amplius, cum vel solum ipsius nomen chartas quodammodo inquinat. Videti tamen poterit Iul. Clarus lib. 5. sentent. §. Sod omnia. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. cent. 3. casu 286. & Cæll. Rhodig. lib. 15. cap. 9. & 10.

Sodom.
enorm.
tas.

Desidia.

EMBLEMA LXXXI.

DESIDET

DESIDET in modio Effesus, speculatur & astra,
 Subtus & accensam coniegit igne facem.
 Segnities specie recti velata cucullo,
 Non se, non alios utilitate iuuat.

C O M M E N T A R I I.

SENEX habitu Iudaico insidet inuerso modio, & vultu ad cœlos eleuato sidera contemplatur: sub modio autem absconditam habet facem, quæ tamen fumo enaporante proditur.

Ex vno symbolo Pythagorico duo emblemata finxit Alciatus, præfens nimirum, & immediatè subsequens, nam *desidere in modio*, & *in chœnice figere sedem*, idem sonant, sed variè tamen accommodatur. Docemur autem eo symbolo, non debere nos in vitæ nostræ sportulis ita spem collocare, vt sedè in eis statuta totum ætatis tempus ociosè traducamus, sed aliquam in ætatis rationem, vt nostrâ industriâ victum comparemus, neq; semper ab aliorum ope pendeamus. Hoc autem assequemur vitæ vel contemplatiuæ (vt vocant) vel actiuæ: quod his duobus emblematis ostendere Alciatum voluisse mihi planè persuasum est. Ac proinde hic locus mihi visus est inter alios permultos dignus esse, qui maiore cura studioq; à nobis explicaretur. Sed mihi ea de re cogitanti tam multa è multis & varijs occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti studio, aut etiam plerisq; otiosus videri. Plutarchus 4 De rectorum de anima disputans ex Democrito, ignitum quiddam esse ait ex naturis concretis mente perceptis, globosas ideas, quæ habeant igneam facultatem, idque corpus esse. Succurrit id Lactantij è 2. cap. 3. Quod si anima ignis est, in cœlum debet emitti, sicut ignis, ne extinguatur, hoc est, ad immortalitatem, quæ in cœlo est. Virgil in 6.

*Ignis est illis vigor, & cœlestis origo
 Seminibus.* —

Hesiodus, & eius interpretes, ab ea opinione non recedunt, cum aiunt, Prometheum ignem cœlestem clepsisse, quem simulacro à se confecto apposuit, vt animatum fieret, ea enim mens est, quæ molem agitat, & toto se corpore miscet. Quod si obrepat ignia, faciliè hunc ignem deprimit; nec sensus ad alta ferri permittit: hæc enim in

insidijs latitat & abditis viarum, vt præuertat auxilia & annouam obsessis; comæctum enim intercipit cœlestis alimentum, atq; aditus omnes claudit, ne salutarium ciborum, qui mentem pascunt, quidquam trāseat. Obstruit, inquam, canales sensuum & constipat, aurium inprimis, quæ sunt velut prætorix duæ portæ castrorum in humana hac acie, ne riuos deferant diuini fluminis ad interiora cordis, & laxè sitim. Ita fit, vt pigro lentore sterens subsidat paulatim in fœces natiuus humor & vitalis, donec expiret tandem & emoriatur, vt lychnus, ardens subterfacto pingui. Grande malum hoc, & penè desperandum, truncum enim facit, & hominem vertit in non hominem, vt simulacro simillimus fiat & insensibili statux, qui hoc obsessus. Aure habet quidem, sed surdas; os, sed mutū; oculos, sed cæcos; pedes, sed elaudos; manus rigidas & quæ nihil palpant, vestigia insūt & inania organa, qualia in cadauere. Clama, insta, obiurga, increpa, imò compelle, verbera, cum mortuo agis; itipes est, lapis est, sensu caret, nec Deum, nec homines audit; nec minis, nec penis tangitur, nec tonantem nec fulminatèmetuit, sicut mortis, ita eorum quæ sequuntur, securus. Cur ita? quia fax & ignis, qui mentem vegetat, extinctus est, aut certè lentore suppressus. Quod si quis fortasse dubitat, cur Hesiodus & ipse Maro dicant Iouem ab hominibus ignem remouisse, facilis est responsio. Vis enim & solertia humani animi difficilis est inuentu, quod hebetiore ingenio simus: adeo nihil tam excellēs & præclarum sine magno aliquo labore vita dedit mortalibus. Contegunt ergo cœnobilæ otiosi ac languidi facem accensam sub pallio, nullis artibus, aut studijs honestis animum applicantes, nulla sua industria ac diligentia notiones animi exercentes, vt non minus verè quàm rectè in eos id Plautinum conuerti possit;

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea, quæ de igni, vel ardenti facula iam

dicta sunt, adijcerem Inbens quæ Plutarch. disputat Commentario, An rectè dictum, *ἀδὲ βίωσις*: eo etiam, qui est de cupiditate diuitiarum. Sed maximè inuatus locus ille Problematum, quo ait, veteres obsecris vos rationibus, potissimùm in rebus sacris, lucernam corpori animam continentem similem dixisse. Lux enim est, inquit, qui intus est animus, &c.

III. *DESIDET in modio*] vitæ ignauam ducit. Cicero proinde in Verrinis dixit per Meraphoram ignauis contentaneâ: Quid sedes Verres? quid spectas? Idem in risolnem: An potest vlla excusatio esse, non dico, malè sentienti, sed sedenti, cum tanti, dormienti in maximo Reip. motu consuli? Eodem sensu Hesiod. ait, *ἔσθμ non bonam, vitam indigentem tenere, sedentem in taberna, cui victus sufficiens non sit*:

ἐλπίς δ' ἐν ἀγαθῇ κερημένον ἀνδρα κομίζει,

ἤμενον ἐν λέσχη, τῷ μὴ βίος ἄρκιος ἐστίν.

Sed & Demoithen. 2. Olymp. Atheniensibus succenset, eosq; sedere dicit, & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: *ἀλλ' οἶμαι καθήμεδα, ἐδ' ἐν ποιάντες, &c.* *Desidere in modio*, pro ignaui signo superius posuit, in simulacrum Spei:

Cur in dolioli tegmine pigra sedes?

Lege Pierium Hieroglyphic. lib. 56.

Essai] *Essai*, Iudæi fuerunt, ab alijs vitæ seueritate, ieiunijs & institutis quibusdam differentes. De ijs Philo Iudæus, Eusebius de præparat. Euang. & Philastrius in catalogo hæres. Quid si Alciatius voster per *Essæum* Phariseos intelligat, sectam à cæteris Iudæis separatam; quæq; ob hypocrisis *paries dealbatus* dicitur in sacris literis: Ego sanè nihil ab hac opinione abhorreo.

Speculatur & astra] vt qui religionem profiteatur, *θεωρητικὴν* quandam præ se ferens. Sic supra de spe:

Qua Dea tam lato suspectans sidera vultu?

Subtus & accensam contegit igne facē] tegit faculam ardentem sub modio: vires ingenij non exerit, sed hebescere patitur. In diuinis literis modius hieroglyphicum est doctrinæ Iudæicæ, veritatis lumen sub eo reconditis, sicut explicat Hilarius in Matthæum. Id verò peritum est de Socratis apophthegmate: *οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιεῖλαι δύναται, οὔτε αἰσχρὸν ἀμαρτήματα χρόνῳ.* Neq; ignem veste, nec tur-

pe aliquod delictum tempore occultare possibile est. Quò refero adagium, *Sub tunica & sinu.* de ijs, quæ occultè fiunt, non palà & in propatulo; & *Manum habere sub palio.* pro eo quod est, languere otio.

Segnities velata cucullo] Satis manifestè taxat hic cæcobarum quorundam de fidiam.

Non se, non alios inuauat.] Proinde ex tertio illo genere hominum, quod Hesiodus assignat. Cicero 2. Offic. Quamobrem conueniuntur ij, qui nec sibi, nec alijs profunt, vt dicitur in quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria, est. Lege prouerb. *Nec sibi, nec alijs utilis.*

NON me fugit, hoc schema non incommode torqueri posse in eos, qui conceditam sibi eruditionis & ingenij dotem aliquam excellentem miserè negligunt, idq; non referunt ad vsum, cuius potissimùm gratiam norunt sibi esse demandatam & committillam à summo & præpotenti bonorum omnium auctore Deo; tamen, nisi, me

facile animus, videtur hoc reuera tortum esse in desides quosdam cœnobitas, qui *θεοπίας* imaginem aliquam professi, ignauiæ situ ætatem terunt; literas aspernantur, aut certè non magni faciunt, quamquam aliqui valeant ingenio, & non parua naturæ dexteritate; iners omninò genus, & fruges consumere natum, & ex tertio illo hominum genere, quod assignat Hesiodus, meritò dixerim, cum nec sibi, nec alijs commodum aliquod referant. Quod ipsum tamen velim æquis auribus accipi, non enim is sum, qui ausim, aut etiam velim carperè instituta il la vetera primùm quidem à sapientissimis inducta patribus, nostræ pietatis Christianæ antesignans & vindicibus, quorum tanta est apud nos auctoritas, vt inuerecundum esset, ne dicam impium, eorum vitam, pietatè, doctrinam, fidem nõ probare, non colere, non amplexari. Vt ergo aperte dicam quod sentio ea de re: hic ab Alciato, à me, ab alijs etiam, quibus sim plex, minimeq; focatus est animus, nullo modo reprehenditur monachorum institutum & regula, sed multorum ex ijs otium, ignauiæ, imperitiæ notatur; quippe qui eo nomine pessimè de se, deque alijs mereantur. Iactent ij quantumuis sui ordinis suarumq; legum antiquam dignitatem & sanctimoniam, nisi eum se similes ijs præstiterint, qui laboribus, vigilijs, stu-

IV.

Quorumdam cœnobitarum desidia

Essai qui.

Modius quid in sacris.

dijs, ieiunijs, omni deniq; patientiæ layde Christianum nomen auertunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeantur eo, quod fuit honorificū apud p̄sicos, monachi nomine, quod illi sua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, in contemptum adducunt. Vtinam verò vt cōtinuò solent insolescere ob veterum illorum patrum admirabilem toti posteritati religionem, ita eorundem vitæ institutum amularentur: non enim misero & infelici otio se ita dederent, vt *δις διὰ πασῶν* abessent ab ijs, quos ad piæ vitæ religioſæq; institutionem se imitari distitant. Sed ne abeani longius, quid laboriosius excogitari, quid sanctius, quid diuinius in terris frangi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim ecclesia seminarium clarorum virorum habuit, quàm quod à cœnobijs, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò, Deus optime? quàm absumus à prima illa canaq; religione, cùm qui seuerioribus institutis sese obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam solitudinem meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm desideriam vitam sibi proponant. Talis olim fuit Seruilius Vacia, vir prætorius ac prædices, qui odio negotiorum abdiderat se in villam suam, quam habebat non procul à Cumis, nec alia re notus fuit, quam eius villæ otio. Itaq; qui negocijs premiebantur, exclamare solebant: O Vacia, solus scis viuere. Huius tam ignaum & sine literis otium damnans Seneca, epist. 51. negat illum scire viuere, sed latere: Eoq; nunquam villam præteriens, ioco dicere solebat: Hic situs est Vacia. subindicans,

nihil interesse inter mortuū, & inertis otio abditum. Ah quàm vereor, ne idem verè dici possit de multis, qui sub religionis specie præstātilissimas ingenij dotes sepeliūt. At id quidem certè pluribus exaggerare videtur esse non modò superuacaneū, sed & intempestiuum; quādoquidem notius sit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquius in eos debacchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris esset infiniti, & penè *ἀδύνατον*: admonere, intempestiuum & quidem importunum: reprehendere, prorsus odiosum, & perinde non omnibus gratum. Hac enim tempestate sic omnia sunt exulcerata, sic lubrica & pernicacia, vt quoquò te veritas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incidere suppositis cineri doloſo, & quicquid in eiusmodi quorundam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomitum citissimè deprehendas, adeò sub omni lapide dormit scorpis. Quamobrè fatius esse duco malum bene conditum non mouere, & huius ordinis viros bonos (quos tamen paucos & colendos, & exosculandos esse puto) à malorum fece semper abstrahendos & eximendos vitè volo, ne errore quodam populari pro viuo virtus crimina sæpe ferat. Quòd si qui monachi (vt sunt ex ijs quidam boni viri, sed non satis eruditi) dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo molestus, quippè qui fausta omnia illis precari non desino, euoluant quæſo diligenter magni ac sancti viri Chrysoſtomi Christianam sententiam, ad illum sacri Euangelii locum, *Luceat lux vestra, &c.* Hunc enim Chrysoſtomum iudicem honorarium si admitterint, nihil dico amplius, causa dicta est.

Desidiam abijciendam:

EMBLEMA LXXXII.

QVIS QVIS iners, abeat. Nam in chœnice figere sedem
 Nos prohibent Samij dogmata sancta senis.
 Surge igitur, duroq; manus assuesce labori,
 Det tibi dimensos crastina ut hora cibos.

COMMENTARII.

I. **S**EDENT duo viti desides & otiosi, habita vili & pannoso, alter manu in finium inserta: ego alterutri malim supponere modum, ut huic insideret, sic enim videtur velle epigramma.

II. **P**YTHAGORAS Samius inter alia rectè vivendi præcepta hoc præcipuè cõmendabat: μή ἐπι χοίρικα καθίσαι. id est: Ne chœnici insideas. Quod Plutarchus de educatione pueror. ita exponit: εὐγεν ἀργίαν, καὶ προνόειν, ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφὴν. id est: Fugere otium, & prospicere quemadmodum neces-

sarium paremus cibum. Diogenes Laertius in vita Pythagoræ ait: *In chœnice non sedendum*: id est, ex æquo futuri habendam curam; chœnix enim diurna esca est. Huius symboli Pythagorici diuersæ feruntur expositiones, sed hanc Plutarchi sequutus est hic Alciatus, & libro 1. Parerg. cap. 17. cuius explicationem malumus ab ipso repetere (cùm sit locus obuius) quam ab alijs quibusq; tamen doctissimis emendicare, ut sumus initio polliciti. Sic itaq; ibi ille: *Sciendum est, inquit, apud Athenienses fuisse mensuram tritici, quantum quif-*

Chœn
quid

que

que vno die comederet: ea erat & maior libra, vocabaturque chœnix, vel μέτρον, vt interpretes Aristophanis ait. Pendebat autem earum drachmas c. l. hoc est, septem & viginti uncias Græcas, vt Iulius Pollux, & Nicandri interpretes scribit: nostra autem mensura sesquilibram: eius chœnicis dimidium drachmarum 75. libra seu libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon ostendit eo carmine:

Attica non minor est, ter quinque hanc deniq; drachmis,

Et ter vicenis tradunt expleret vnam.

Igitur iuber cōstitutio duas libellas, id est, chœnicem victualis substantiæ custoditis præstari: quod etiam olim fieri solitum ostendit Pythagoræ symbolum, *Super chœnicem non esse sedendum*: id est, non debere quenquam presenti cibo esse contentum, sed potius aduersus legem Euangelicam de crastino sollicitari. Sic & Corinthii *χοινομέτραι* dicti, quod pluribus seruis abundarent, quibus demensum, seu, vt in Euangelio Lucæ dicitur, *πιτομέτριον* quotide præstandum erat. Id singulis mensibus erat apud Romanos quaterni modii, vt scribit in Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Vide plura in adagio, *Cibum in matellam ne immittas*, & *Chœnici ne insideas* & apud Pierium Valer. Hieroglyph. lib. 56. præter ea, quæ in Prolegomenis de symbolis Pythagoricis dicta sunt.

QVISQVIS iners] quicunq; sine arte, otiosus, & ignauus est, nihil operis aut artis facit. Cic. 2. de Fin. Sed iustremus animo non has maximas artes, quibus qui carebant, inertes à maioribus nominabantur.

In chœnice figere sedem] feriari ob spē demensu diurni.

Nos prohibent] prohibemur ex Pythagoræ symbolis.

Samij senis] Pythagoram dicit, graueni illum & senerum Philosophum, à Samo patria Samium dictum, vt refert Instinus lib. 20. histor. & nos plura de eo diximus Embl. 17.

Dogmata sancta.] Pythagoræ symbola oraculorum instar à prificis celebrata sūt. De his Plutarchus variis locis: quæ symbola certatim à viris doctis exposita sunt. Ex veteribus nominantur Anaximander Milesius iunior, & Polyhistor Alexander, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plu-

tauius, Athenæus & Laertius, non perpetua disputatione, sed hinc inde multa explicauerunt. Ex recentioribus Philipp. Beroldus, Erasmus, Phorcinus, & Gregorius Gyraldus in ea re sedulam operam nauarunt.

Manus assuesce labori] apta & compone te ad laborem. Verbum hoc, *assuesce*, (inquit Minos) frequentatiuum vel naturæ neutris pro actiuo male vsurpari, me non longè antè monuit Fornerius IC. doctissimus, vel aliud agens: cui ego, vt in cæteris, facile assentior. Malim ergo dicere:

— Duroq; manus compone labori.

Craffina vt hora] id est, craffinus dies. *Horæ pro Synecdoche.* Hora autem pro die poni, alibi monuimus. Virg. I. Georg.

— Nunquam te craffina fallat

Hora.

INCVLCATVR hoc symbolo Pythagoræ, non esse indulgendum otio & desidatæ, nec in diem, vt aiunt, & citra futuri temporis præmeditationem viuendum; sed strenuè laborandum, & sua quemque industria sibi vitæ necessaria, ne in posterū ea desint, lucrari debere. Labores enim bonis vitis, & senectuti optimum esse obsonium, ait Xenophon in Oeconom. Sed & Diogenes interrogatus, quid mortalibus in vita miserillum esse existimaret? Respondit, senectutem inopem. Itaq; laborandum iuueni, vt seni commodior viuendi facultas suppetat; & vt quidā rectè admonuit, viaticum ad senectutem semper reconddendum: quæ timenda eò quod non veniat sola, sed quamlibet secum afferens querelam. Appositè nos Germani:

Edenck lung anden alten man,

VVillstu zu lezt nicht bettlen gan.

Proinde meritò Respublica omnis liberaliter instituta segnes & laborum oser expellit & execratur. Institutū celebre laudatur Atheniensium (profectum illud quidem ab Iudis & Aegyptijs) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam singulis annis statoque tempore ciues in iudicio sistebant, expositura, quæstus, quaq; arte viuerent. Et Corinthi Periæder hunc morem instituit, vt si quem splendidius obsonari animaduerterent, exquirerent vnde nam sumptus ille suppeteret: si esset vnde illud vitæ genus tueri posset, sinebant vti: si facultatum modus non esset, iuebant hominem moderatius viuere:

Horæ pro die.

IV.

Labor senectutis obsoniū.

Institutū Atheniensium.

re: ni dicto esset audiens, multa damnabatur; at si nihil omnino haberet, nihilo minus ita splendide viveret, curabant interficere, quia hunc furem esse, aut prædatorem, aut calumniatorem necesse esset. Ea fuere veterum instituta, hi mores: sic enim censent ignaum & nullius frugis hominem indignum esse, qui vitæ commodis fruatur. Præclara se mihi offert oratio Tiberij in senatu, qua respondit M. Hortalo, nobili iuveni, cui inopi Augustus autem succurrerat, ut suum ordinem seruaret: sed postea cum se, suosq; liberos, quos multos habebat, sustentare non posset, Tiberium Cæsarem rogauit, uti noua liberalitate inuaretur. Cui sic Tiberius: Si quantum pauperum est, venire huc, & liberis suis petere pecunias cœperint, singuli numquam exsatiabuntur, Respub. deficiet. deinde, quod si ambitione exhausti sumus, per scelera splendendum erit. Dedit tibi, Hortale, Diuus Augustus pecuniam, sed non compellatus, nec ea lege ut semper daretur, languescet alioqui industria, intendetur socordia, si nullus ex se metus, aut spes, aut securi omnes aliena subsidia exspectabant, sibi ignaui, nobis graues. Corn. Tacit. 2. Annal. Refert Sabellicus, apud Florentiam patrio instituto in eos animaduerti, qui otiose & ignaui in ea ciuitate agunt. Expostulatus enim eorum quispiam, vnde victum sibi comparet, nisi rationem possit explicare, qua vitæ probet integritatem, ut sceleris conuictus plectitur, aut ut ciuitati perniciosus eijcitur. Tale profecto debet esse ignaui hominis malèque feriatu præmium, *κοιμώμενος γὰρ ἐδένος ἀξίος*, ait Plato, *dormitans nulla re dignus est*: quo quidem inuit, eum numquam ad summam virtutis laudem peruenturum, qui duram & asperam illius callera numquam fuerit ingressus. Siquidem *ὁ φεύγων μύλην, ἀλφίτα*

φεύγει, qui fugit molam, fugit farinam. Vnde merito ut studiorum labores sequitur gloria, sic ignauiam contemptus & inopia comitantur. Apud Lacones proverbio celebratum est; Admota manu fortunam esse inuocandam, quo significabant, sic esse inuocandos Deos, ut simul & manum apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari. Verum est, numini acceptum ferri oportere, si quid in actionibus hominum prosperè cedit; Sed non fauet numen ociosis & pigris. Vult sua munera ad nos per nostram venire industriam, ne stultum videatur, si fauceat dona ipsius contemnentibus. Et quid potest esse nequius aut scelestius, quàm tempus, rem scilicet preciosissimam, somno inertiaq; transigere. Qui enim desides, ignaui, & oscitantes viuunt, non hercule magis viuunt, quàm stolidæ pecudes, & meræ belluæ; neq; enim viuunt, sed spiritum trahunt, sicut pecudes solent. Vnde non immeritò Solon in suis legibus inertiam hanc, turpemque ignauiam seuerissimè culpauit: Qui desidiam, inquit, sectatus est, is accusantibus esto obnoxius. Idem symbolum de chœnice Plutarchus ita exponit in Symposiacis, ut ex præsentimènsa semper aliquid in futurum relinquamus, & hodierno die crastini meminerimus: re siquidem parata non erit ulterius consultandum, ut ille bonus vir hospitem elusit (ne rebus serijs ioci desinat) cum enim satur recederet, & ex reliquijs capum integrum coctum in manicum coniecisset; interrogante hospite, quid eo facturus esset, in crastinum se asportare, dixit: cui cū subiecisset hospes: Atqui lex nobis præscripta est, ne de crastino cogitauerimus. Suscepit ille: Pareo igitur legi, qui hoc prandio mihi destinato, nihil quidquam ero super crastino sollicitus.

Ditum
Tiberij.

Institutum
Florentinum.

Ditum Laconum.

Iocus.

In facile à virtute desciscentes .

EMBLEMA LXXXIII.

PARVA velut limax spreto Remora impete veni,
 Remorumq; , rarem sistere sola potest:
 Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
 Detinet in medio tramite caussa lenis .
 Anxialis veluti est , vel qui meretricius ardor
 Egregijs iuvenes senocat à Studijs .

COMMENTARII.

- I. **N**AVIS omnibus suis armis instructa in medio mari fluctuet, velis expãsis & vento tumidis, cui in puppe adhæreat ore remora, pisciculus limacè magnitudine æquans, petris assuetus, aliàs Echeueis appellatus, vt dicemus.
- II. **P**VLCHRA similitudine declarat, quàm sint leues causæ, quæ à recta virtutis via nos auertant, cum ne grauissimis quidem causis nobis esset cedendum; idq; sumptum à remoræ natura, quæ cum pisciculus sit aspectu niger, non maioris quàm pedalis magnitudinis, limacis magnæ similis, tamen nauigia stare cogit nullo suo labore, non retinendo, neq; alio modo quàm adhærendo; infra enim carinæ tabulamentis applicitus pinnis, quas etiam tenues at modum habet, in transversum dilatatis,

tanti roboris est, vt nant venti licet (sic loquitur Plinius lib. 32. c. 1.) & sæuiant ptocellæ, imperet furori, ac vires tantas compescat, quosq; non vlla interdum vincula, non anchoræ pondere irremocabili factæ præstare queât, quantumlibet magnos ipse paruulus adeo infrænet in petus, & mundi rabiem domet. Idem habet etiã lib. 9. cap. 25. de echeneide. Vide porro Isidorum, Aelianum lib. 12. c. 45. Lucanum lib. 6. Volaterranum lib. 25. Philolog. Sic D.

Locus Bæ filij Magni.

Basilii in Hexamer. Homil. 7. vnde cætera sumpta sunt: ἔχινος ὅταν προΐδῃ παραχὴν ἐξ ἀνέμου. ἤρῳδα τινὰ ὑπελθὼν γενναίαν, ἐπ' αὐτῆς ὡς περ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλένει κατεχόμενος τῶ βάρει, πρὸς τὸ μὴ βιάσθαι τοῖς κύμασιν ἀποτύρροσθαι, τῷ δ' ὅταν ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκώμενην βιάσαν κίνησιν τῶν ἀνέμων. id est: Echinus ubi presentit ventorum tumultus, calculum quendam & lapillum magnum arripit, in eos, quasi in anchora inmittitur, ne facile impetu fluctuum dimoueatur: quod cum nauæ observant, prænoctant ventorum & fluctuum agitationem. Cassiodor. meminit epist. 35 lib. 1. Variar. formul. Cardanus De rer. variet. 7. cap. 37. satis constare, ait, hærentem Remoram naues retardare. Et Rondeletius contendit experimento vidisse tiremem, in qua Cardinalis Turonensis Romam veheretur, à cursu inhibitam, eamq; prehensam præbuisse cõuiuium. Vide præterea adagium, Festina lente, & ea quæ supra Emblem. 20. de echeneide diximus. item Plutarchum 2. Sympol. quæst. 7 & 2. Problem. quæst. 3. non enim commo dè possumus citra tædium omnia huc con ferre.

III.

PARVA velut limax, &c.] Contextũ, quandoquidem multos fallit. sic ordino: Parua remora velut limax, id est, quæ ad eo parua est, vt limaci magnæ possit comparari spreto impete venti remorumq; sola potest sistere ratem. Itaq; illa verba, velut limax, per parenthesin respondeant ad verbum parua.

Echeneis vnde dicitur.

Remora] Græcis ἐχένησις, παρὰ τὸ ἔχειν τὰς ναῦς, à tenendis nauibus, vnde etiam Epigrammatarij quidam veteres anchorã echeneida vocarunt; Latini Remoram dixerunt, ob eandem rationem. Huius impedimenti habita ratione Plautus ait:

— Nam quid ille

Tamdiu intus remoratur remeligenes? eo enim nomine remoram appellat. Locum citat Festus ex Patina Comœdia. Cæterum remoram impedimentum, & obiectam tarditatem significari apud veteres asserit Pierius Hieroglyph. 30.

Remora quid.

Spreto impete] id est, impetu. Vide Gellium lib. 19. cap. 7. Staius Thebaid. 7.

— aurigam impete vasto.

Sic quoq; Ouidius 3. Metamorph. & Lucretius varijs in locis.

Ratem sistere sola potest] Plinius lib. 9. cap. 25. & lib. 32. cap. 1. & alij citati.

Ad sidera vectos] summum iam honorem consecutos. ἀλληγορικῶς.

In medio tramite] pro in media instituti benè cepti via, te infecta. ἀλληγορικῶς.

Anxia lus veluti est &c.] duas ponit causas, ob quas iuuenes potissimum cæptis rebus cum damno non leui abstinent, easque penitus deserunt; vna sunt controuersia, aut litis mouendæ traxæ & quasi tendicula: altera est amor meretricius, & amasiarum illecebræ.

IV.

Inconstantes.

Qui sunt ingenio lubrico & inconstanti, mentem suam ab honesto quodam instituto vitæ dimoueri facillimè sinunt.

Hos refert nauis, quæ remora, pisciculo minutissimo silitur: mirum sanè & planè incredibile, nisi fidem auctores magni nominis facerent. Sic homines quosdam, licet admodum ingenio virtuteq; præditos, retardat aliqua causa lenissima, vt in medio cursu pergere amplius nequeant, & ita turpiter deficiant. Veluti in quibusdam est anxialis & forensis contentio, qua tanquam gyro inextricabili, nonnulli sponte, plurimi autem inuiti, trahuntur, & perpetuò in uoluntur, adeo vt innumeros ad honorũ, bonorumq; omnium, imò etiam corporis perniciem vique redactos videamus. In alijs verò peruersa societas, & perniciofa improborum consuetudo: vel cõ inuus charitarum, tesserarum, & alex lusus, insatiabilis comestatio, & libidinosa crapula: vel etiam pestifera illa lues, meretricius amor, abominanda scortatio, & id genus alia, quæ plerunq; iuuenes, licet generosæ indolis, à virtutum tramite, pariterq; à serijs studiis iam feliciter cæptis distrahunt, & planè auocant. Qua in re, vt in Glauci & Dio medis armorum permutatione, sentiunt tandem suo magno malo quàm periculosum sit, & quidem alienum à recta mente,

Causa qua multos retardant.

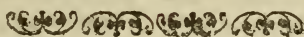

Philosophiæ septis auocari, vt rei vel leuiculae, vel etiam flagitiosae se adiiciant. Hæc animi humani lubricitas reliquæ sunt de primo nauo, quem primo parenti aspergit tentator, cicatrices adhuc apparent & stigmata, nec sanies extracta ab radice, purulentia quædam inest prioris mali, & propensio ad morbum (Repeto hic ea, quæ aliquando per occasionem exarui ad Excellentissimum Virum D. Ioannem Sozomenum IC. fautorem singularem, qui natiuæ Græcæ facundiæ Romani eloquij nitorem probè coniunxit) Sicut lapidem sua grauitas ac moles, ita mentem propensio hæc trahit in præcepis, nisi suspendat ac teneat, vt manus illum, sic brachium diuinū & gratia cœlestis hanc. Hinc leuitas illa & gyros consiliorum, atq; in proposito nutatio, quod vanitatis aræ, vt plumam ventris, rotat inani vertigine. Non sic Polypus mutat colorem, aut Proteus formam, vt animus vota. Somnia rerum læstant & ludunt, cerussa ducit & stibium, id est, vanus splendor ac mendax, vt subæratum aurum in nocte, aut corallij rubor in vitro, Profectò vitrea sunt, quæ admiramur, quibus trahimur in amorem. Video hominem Atallicis aut Phrygijs textis opertum, cuius collum gemmatus torques, armillæ brachia, digitos adamantes cingant & smaragdi, quem satellitum agmina stipent; gliscit cupido, & volo vestiri simili habitu. Fertur fama de alio, qui in arcem sapientiæ & doctriinarum euasit; delector, & eligo aliquid tale. Si Mydæ talenta & gazam Persicam audio, insisto affectu & desiderio. Fortitudinem mihi aliquis commendat, & virtutes heroicas in Iulio Cæsare, aut Pōpeio Magno; pascunt laudes & trahunt. In Olympico stadio aut gladiatoria arena coronatus describitur, lego triumphales currus Capitolio inuectos, & apparatus victoriæ, laura placet, & incingi vellem. De vino Chio sermones feruntur aut Falerno, saluam trudit lingua, & ebullit voluntas, torus sum in poculis, & vmbra deglatio cane Aescopico solidior. Magna volubilitas & rapida conuersio? Quod in indice horario rota facit, hoc in nostra natura cupiditas, semper in motu est ac labore. Tristitia sternunt, læris erigimur: prospera mul-

cent, aduersa turbant: spes sulcit, deijcitur: curæ mordent, gaudi a laxant & serenant animos: contrahit ira, aperit & diffundit amor: rodunt acerba & constringunt, dulcicia blandiuntur & exhilarant, ringimur præsentī malo, formidamus futurum, de præteritis aculeus adhuc inhæret & punctura, quæ desunt optamus, quæ adsunt reijcimus: nausea in copia, in defectu desperatio, vicina molestant, remota alliciunt & trahunt ad se: peregrina placent, displicent domestica & generant fastidium. Si in mari sumus, ad litora respicimus; in hiamus transmarinis è terra, & ventis alas pandimus. In eligendo statu vitæ par leuitas: solitarii turbas querit, qui in turbis recessus & quietem: vxori deuinctus libertatem, cœlebs vinculum & sociâ lateris: qui stiuara exercent, qui rastra & ligones, qui nassam trahunt ac regia, aliorum sunt oculos, & supra vel infra suam sortem tendunt vota. Miles ad arma, ad arma rusticus: nauclerus ad campos, qui hic ad nauim & trãstra: ruris opes tollit aulicus, qui in ture palatinas delicias & luxum. Nemo contentus. Scindimur in partes vago discursu, nec quisquam quod habet diligit & amplectitur, alienis inuolat, & immittit manum aut mentem. Hinc seges vitiorum, ex sensu enim consensus, ex hoc opus nascitur: vident oculi, appetit voluntas, rapit manus aut perficit: impellit animus, corpus exequitur, vt licetor aut carnifex edictum prætoris. Sicut remoris valuis Sol ingreditur, ita per fores sensuum corruptionis radij, nisi pessulum reducat auersa voluntas, quæ custos est ac ianitor; si negligentiùs excubat aut stertit, irumpit hostis & occupat. Porro ad illustrandum hoc Emblemata commodissimum habes exemplum in Critia & Alcibiade apud Xenoph. 1. Cõmentar. hi enim adolēcentes magnis naturæ & ingenij conformati dotibus, ad res summas nati, leuiculis occasionibus non tã deterriti quàm auocati ab officio, sibi suæque Reipub. exitium creauerunt. Quis nescit Neronis primūm in imperio quiaque nium? quo se tam mitem & præter modum tractabilem præstitit, sed mox in præteritam feritatem, & barbaram truculentiam erupit. Sed nunc Ignauos excitemus.

Nemo contentus est sua sorte.

Exemplū.

Ignavi.

EMBLEMA LXXXIV.

IGNAVI Ardeolam Stellarem effingere serui
 Et studia, & mores, fabula prisca fuit:
 Quae famulum Asteriam volucris sumpsisse figuram
 Est commenta: fides sit penes historicos.
 Degener hic veluti qui cenet in aere Falco est,
 Dictus ab antiquis vatibus Ardelio.

COMMENTARI I.

- I. **I**N aere apparet avis ardea, vncis vngui-
 bus & rostro, expansis alis volanti simi-
 lis: sub qua inuenis pennis vestitus discur-
 rit, qui brachiorum loco alas ardeae sus-
 tinet.
- II. **E**MBLEMATIS fons peti potest ex
 loco Aristotelis, qui est lib. 9 cap. 18. de hi-
 stor. animal. cuius haec sunt verba: Sed stel-
 laris ὄρνυς, id est, piger cognominatus in
 fabula est, vt olim ē seruo in auem transie-

rit, atq; (vt cognomen sonat) iners ociosa-
 que est: talis ardeolarum vita est. Hæc ille:
 Tetigit nonnihil Pausanias in Phocicis: Au-
 gures, inquit, & auem ὄρνυος appellant, quæ
 inter ardeolas & maxima est, & pulcherri-
 ma. In vetere igitur fabula inductus erat
 seruus quidam fatuus, & nihil non fatagens,
 qui asteriæ vel ardeolæ stellatæ figuram
 repræsentaret, vt mores & conatus ardelio
 num exprimeret. Hi quotquot sunt, satis

mouent sese, nihil tamen promouent, nihilque agunt, sed tantum fatagunt, idque ad modum adulterini & degeneris falconis, qui cit tantum euentus in aere motus. Talem describit Attalum Martialis, lib. 1. & 2. & Afrum lib. 4. vt postea subiungemus. Talis est apud Terentium in Eunuchio Thraso, vt etiam Suffenus apud Catullum. Huc refer adagium, *Callipides*.

III.

IGNAUI serui] nullam ad operam vtilis. Ordo est talis: *Fabula prisca fuit*, id est, antiqui fabulati sunt. *ardeolam stellarem*, id est, auem illam asteriam vocatam à fulgore astorum. *effingere serui ignaui & studia & mores*. tarda enim est anis, Hispanis *Garçola* dicta.

Ardeola

Ardeolam stellarem] Aristoteles lib. 9. c. 1. de histor. animal. Ardeolarum tria sunt genera, Pella, Alba, Stellaris, piger cognominatus. Quæ verba transtulit Plinius lib. 10. cap. 60. inquit: Ardeolarum tria genera sunt, Leucon, ab albedine; Asterias, ab astorum fulgore per similitudinem dicta; & Pellos, quia non ita in altum volat, πάλως enim propè sonat.

Fabula prisca] Aristoteles supra citatus lib. 9. cap. 18.

Fides sit penes historicos] Eiusmodi est illud Sallustij de Ingurthino: Caterum fides eius rei penes auctores erit.

Degener hic veluti falco] Hic, scilicet seruus, est veluti falco degener, qui ceuet in aere. Falconem degenerem vocat auem illam, quæ in turribus nidificat, quam sæpe pueri alunt pro accipitre ad aucupandos passerulos, Tinnunculus, Latine dicitur, Hispanè *Cernicalo*, German. *Vvanen vvaecher*. Hæc auis aliquando durat in aere pendens leniter commotis alis, nec dextera, nec læua; antè, aut retrò, infra vel supra mouetur, quod hic Alciatus vocat ceuere.

Ceuere.

Ceuere] alas agitat, & volare contendit. Ceuere propriè est clunes mouere, obsecnum verbum, pertinens ad mares obsecnè se motantes. Persius Satyra 1.

— *An Romule, ceues?*

Iuuenalis 2.

An te ceuentem, Sexte, verebor?

& Sat. 9. idem:

Computas & ceuet, ponatur calculus.

Ardelio] *Ardelio* est homo inquietus, huc atq; illuc semper volitans, saliens, manus iactans, togam modò deiiciens, modò

reponens, & omnibus negotijs sese immiscens. Vnde rectè à Germanis dicitur, *Häs in allen gassen*. Quid sit ardelio nemo melius docet Martiale lib. 2. his verbis:

Declamas bellè, causas agis, Attale, bellè, Historias bellas, carmina bella facis.

Componis bellè mimos, epigrammata bellè: Bellus es Grammaticus, bellus es Astrologus.

Et bellè cantas, & saltas, Attale, bellè; Bellus es arte Lyra, bellus es arte pila.

Nil benè cum facias, facis attamen omnia bellè.

Vs dicam quid sis? magnus es ardelio.

De eodem Attalo idem lib. 1.

Semper agis causas, et res agis, Attale, semper.

Est, non est, quæ agas, Attale, semper agis.

Si res, & causa desunt, agis, Attale, mulas.

Attale, ne quod agas desit, agas animam.

Idem Martialis lib. 4. deridens senem Afrum sic ait:

Cõdita cum tibi sit iam sexagesima messis, Et facies multo splendeat alba pilo;

Discurris tota vagus urbe, nec vlla cathedra est,

Cui non manè feras irrequietus, Auc.

Et sine te nulli fas est prodire Tribuno,

Non caret officio Consul vterq; tuo.

Et sacro decies repetus palatia cliuo,

† Saturiosq; modos, Parrheniosq; sonas. † Sigerio; Hac faciant sanè iuuenes; deformis, Afer, que.

Omnino nihil est ardেলionis sene.

Phœdrus elegantissimus fabulator sic:

Est ardেলionum quadam Roma natio,

Trepidè concursans, occupata in ocio;

Gratus anhelans, multa agendo nihil agès,

Sibi molesta, & alijs odiosissima.

ANTE QUAM veniam ad intentionem huius carminis, lubet paulum exvariari, non tamen vt omninò volitem præter casam, quod aiunt, sed vt à thesi ad hypotheseim, quod præcipiunt Rhetores, facilius me recipiam. Quia enim id omninò tortum est in ardেলiones, eosq; qui multis, varijsque studijs eodem tempore animam applicant, quæ ramus an prouidi sint, qui sic se gerunt. Primum quidem videmus esse natura comparatum, vt nemo sit tepertus hactenus ingenio adeò felici, naturæq; bonitate præstans, vt pluribus artibus addictus, multum promoueat: Reicini vnius studium, facultas vna, & negocium alioqui serium, totum hominem requirit; quodq; de cibus Medici solent præscribere

IV.

An cõsultum varijs studijs occupari.

Ardelio quid.

re, si sem in ingeniis prudentes homines diligenter esse caueadum præcipiunt. aded nullus est ita valenti stomacho, quin sibi permultum noceat, si multiplici & confusa, immoderataq; ciborum copia ventriculi laburrare malit, & corpus onustum reddere, quod ait Horatius, quam mediocribus & necessariis epulis valetudini consulere. Sic qui pluribus & variis studiis vno eodemq; tempore ingenium onerat, seipsum quidem ad tempus videtur reficere varietate rerum: sed interea tamen modo nihil inde lucri capit, sed memoriã obtundit, aciemq; ingenii debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Porcium obiecerit, quem summum hominem fuisse memorant historiæ: nempe is summus Imperator, summus orator, summusq; Iurisconsultus à quibusdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibusdam aliis vel Græcis vel Romanis, qui superiore aut inferiore seculò floruerunt, longè aliud sentiendum erit: fuit. n. M. Cato Aquiliò Gallo multò inferior, si illius in iure peritia cum huius doctrina veniat incertamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neq; Lucium Crassum, Marcumve Antonium, neq; Hortensium, aut Ciceronem superavit. Iam verò in disciplina belli non est cum C. Casare comparandus, aut aliis certè multis, quos Resp. Romana omni laudatissimos aluit. Idem iudicium de cæteris, nam & Plato relictis artibus leuioribus, se totum philosophiæ consecravit: & Demosthenes cum se gloriæ daret relicta philosophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam est amplexatus. Et quidem viri isti magni in id videntur incubuisse, vt vnã disciplinam sibi ornandam & excolendam proponerent, ad eamq; vnum suum omne studium reuocarent. Ita qui excellere aliis & antestare, aut aliqua in laude esse volet, procul ab esse debet ab illo *πολυμαθίας* immoderato studio, quæ *ἀμαθίαν* sæpenumero inducit. Statuo itaq; cum Seneca: Certis ingenijs immorari & innutriri oportere: nusquam esse qui vbiq; est. In peregrinatione agentibus hoc euenire, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias: idem accidat est necesse ijs, qui nullius ingenio familiariter se applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Nihil æquè sanitatem impedit, quam remediorum crebra muta-

tio. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur, &c. Sed iam satis lusimus. Veniamus ad ipsam Emblemata. Susceptum est in ardeliones, vanosq; ostentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutitius; quandoquidem se omnia tenere, & ad vnguem nosse proficantur, cum tamen reuera in ijs præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil. Sed lubet paucis in eiusmodi Thrasones inuehi, quod omnia sibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogant, vt si cum alijs (quod fit sæpiusculè) rixantur,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas Pulsari. —

Quam enim ex omnibus artem aut disciplinam adduxeris in medium, cuius se imperitos non negent? Quid tam recòditum & obsecrum in rerum arcanis esse potest, quod illi sua industria, miraq; ingenij solertia non sint exactè complexi? Tanta est horum hominum tam malè feriatorum impudentia, tam quæ insoleus proteruita, vt cum oculos, quod aut, cornicum ausi sunt configere, nemini debeat esse mirum, si de rebus, quas minime & competas habent, contra omnium sententias & iudicia pronuncient audacius, & plus quam par est, iniquius. Tum enim videas eos suam opinionem elato supercilio tueri accuratius, sic vt periculum sit, si coneris eos de causa deijcere, ne sua efferata licentia in te impotentius sæuiant quam velles, acritus inuehantur, suaq; Stentorea & vocalissima loquentia te tuasq; rationes inuidiosè traducant apud imperitū vulgus, tibi omnem respondendi libertatem eximant. Si verò sit quæstio de litteris, quæ ad humanitatem pertinent, quas vel primoribus tantum labris degustarint, aut tibi tacendum, aut si pentus auscultare nolis, colloquendum est rarius, eoq; pacto vt non vsipiam te quicquam refellere posse videare. Si quid de Iuris prudentia fortè dicendum sit, tum bellè suo more excurrant. Nunquam, inquam, veteres exactè disciplinam legum sunt interpretati, aut, Far rages sunt gloriæ sematum intolerabiles, aut, Inter se mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiusmodi. Si de arte medica sermo est, Numquam tā concinnè, tamq; opportunè (si modò fidè illis habeas) Galeus aut Hippocrates. Si de astrorum scientia, quid? Hoc lippis &

Ardelionum stadia taxatur.

Excursus in ardeliones.

Ardelionum arrogantia.

consonibus esse notissimum contendit, nempe vt diligenti hac & bene prouida cautione propriam inscitiam tegant. At si ad Theologiae reconditiōis arcana deueniendum sit, aperient statim, quid iuris habeāt in ijs excutiendis: solertes se esse fingent, sudabunt nitendo, neq; tamen hilum proficiant, & abunde satagent, nihil agent tamen. Nec est quod Philosophiam commemorem. Illi enim nihil nesciunt, qui tam seridè per omnem disciplinarum circulum peruolitarunt, vt eorum iudicio vel ipse Plato cœcutiat, Aristoteles ineptiat, Cicero garriat, Aquinas deliret, & Peripaterici omnes miserabiliter errent. Ad eò sunt in omni disciplinarum genere exercitatissimi, vt, contra Socratis institutum & mentem, hoc tantum sciant, quòd omnia sciant: quin potius hoc tantum nesciāt, quòd omnia igno-
rent. At si tam multa sciant, mirum est ma-

ximè, quòd se nesciāt. Si enim vel quadam ex parte scirent, quid illud sit, γινῶσκει, iam pridem perspexissent sapientiæ aditum cuius obuium & patentem esse non posse, nisi cūm aliquid se ignorare norit: aut si quid sciat, non oportere eo factu intumescere, vt nullum alium scire melius posse & absolutius audeat existimare. Sed missos faciamus eiusmodi πολυπράγμονας, veterè enim ne vehementius in rei literariæ ardelliones inuehar, & specialius id conferre videar in Sophistas quosdam iactabundos, nihilq; non tentantis: quod quidem tamen in genere video intelligi de ijs posse, qui suam operam & studium collocant in varijs & multiplicibus vno eodem que tempore tentatis negotijs, quæ certè aggredi possunt illi satis audacter & anxie, perficere verò constanter minimè possunt.

Auaritia.

EMBLEMA LXXXV.

HEV miser in medijs sitiens stat Tantalus undis,
Et poma esuriens proxima habere nequit .

Nomine mutato de te id dicitur auare,

Qui, quasi non habeas, non frueris quod habes .

COM M E N T A R I I .

I .

IN fumido fluuio Acheronte rex Tan-
talus humerorum tenuis immerfus appa-
ret, cuius capiti superimpendet fructifera
ponus; ipse verò ore hiante frustra fructū
caprat. Magis placet pictura Rouilliana,
ibi enim Tantalus mentum aquæ effragien-
ti immergi, & brachia ad fructus impen-
dentes frustra extendit, adeo vt cibo, & po-
tu simul frustretur .

II .

Emble-
matus ty-
pus ex Pe-
tronio Ar-
bitro, &
Horatio .

EST auari hominis eικων, sumpta ex
Petronio Arbitro & Horatio, verbis qui-
busdam tantum mutatis . Ille enim ita in
Satyrico :

*Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia
bitro, & carpit*

*Tantalus infelix, quæ sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.
Hic verò I. Sermon. Satyra I.*

*Tantalus à labrus sitiens fugientia caprat
Flumina. Quid vides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestus undiq; saccus
Indormis inhians, & tanquã parcere sacrus
Cogeris, aut pibis tanquam gaudere tabellis.
Et Cornelius Gallus:*

*Quid mihi diuitia? quarum si demperus u-
sum,*

*Quamuis largus opū semper egenus ero .
Im̄ et' a pœna est pars incumbere rebus,*

*Quas cum possideas, est violare nefas .
Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
Caprat, & appositus abstinet ora cibis .*

Faultus Andrelinus in Dittichis:

*Semper eget, sitiens medijs ceu Tantalus
undis,*

Inter anhelatas pauper auarus opes .

Tantali
fabula .

Tantalus Iouis ex Ploce nympha filius fuit
(sicut Lucianus in dialogo de Dipfadibus
ipsum Aethonis filium faciat) qui cum ali-
quando Deos conuiuio suscepisset, vt eo-
rum diuinitatem experiretur, Pelopem fi-
lium anebratim discretum coctumque
apposuit comedendum: illi verò cum ex-
horruissent cibum, non solum abstinuere,
sed collectis in vnum membris puerum in
pistinam formam reducere, Tantalum

verò ad inferos detrusum perpetua fame
siti que torquendum censuere, vt etiam in
medijs epulis & aquis famelicus & siti ene-
ctus cogatur languescere. Quod canit Ho-
merus λ. Odyss. his verbis:

καὶ μὴν Τάνταλον εἰσέδον χαλεπ' ἄλυ-
έχοντα,
ἐσαότ' ἐν λίμνῃ, ἠδὲ προσέπλαζε γα-
νείω .

σεῦτο δὲ δειψάων, πείειν δ' ἐκ εἶχεν ἐ-
λέσθαι,
ὄσακι γὰρ κύψει ὁ γέρον πείειν με-
ρεαίων,

Τοσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχθὲν,
ἀμυδί δὲ πρῶσι
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε
δὲ δάμων .

δένδρεα δ' ὕψιπέτῃλα κατακρῆδεν χέε
καρπὸν,

ὄχνοι καὶ βοῖαι, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
συκαὶ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλάωι τηλεθόσαι.
τῶν ὀπίτ' ἰθῦσαι ὁ γέρον ἐπὶ χερσὶ μά-
σασθαι

τάτ' ἀνεμῶς ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα
σκιόεντα .

Tantalon hic vidi duros perferre labores .
Nataq; erat in stagno mentum tangente ,

sitiq;
Assidue urgebat, potandi at nulla facultas .
Nã quoties in aquã defleat labra, refugit

Vnda leuè toties absorpta, ac terra videtur
Sub pedibus, rursumq; leuem Deus euocat

undam .

Hic sunt arboris fructus, præstantia mala
Punica, sunt olea, sunt ficus, pomaq; forma

Insigni, sensu allestãt qua cuncta palatum .
Sed quoties manibus tentat decerpere fru-
ctus,

Protinus hos vêtus celeres in nubila portat .
Sanctius sic Latinitati reddidit :

Tantalus hic aderat duros sine sine dolores
Corde ferens, mento & contingens usq; pa-
ludem ,

Et sitiens nullas poterat cõprehendere lymphas .
Nam quoties haustus liquidarum optabat

aquarum ,

*He toties fugiunt, & se tellure recondunt,
Nigraque sub pedibus (Dij sicant) terra
manebat.*

*Atq; caput supra pendebant Punica mala,
Pomaq; cū pyrus, splendentes arbore fructus,
Et dulces ficus, sœtusq; virentis oliua,
Quas miser esuriens si vellet carpere, vœtus
In sublime ferens nebulis condebat & um-
bris.*

Alij ad inferos relegatum volunt, eiusque capiti saxum impendere, cuius casum semper extimescat, eaq; pena excruciat, quod Deorum liberalitate vsus sit in imperatibus, cum eorum interesset conuiuijs, & nectar & ambrosiam suis æqualibus imperitiuisset; vt testatur Pindarus, Tzetzes, & Didymus. Alij quod linguam habuerit incontinentem, & Deorum secreta reuelauerit. Ouid 2. Amor. Eleg. 2.

*Aspicus indicibus noxas per colla catenas,
Squalidus orba fide pectora carcer hæc.
Quarit aquas in aquis, & poma fugacia
caprat*

Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

Idem 2. de Arte:

*Eximia est virtus, præstare silentia rebus;
At contrâ grauis est culpa, tacêda loqui.*

*Quam bene, quod frustra caperatis arbore
pomis*

*Tantalus in media garrulus ariet aqua.
Vide Pindarum 1. Olymp. & adagia, Tan-
tali poena. Tantalus lapis. & Tantalus talen-
r. vbi alias causas ex Athenæo & alijs de
pœna Tantalij reperies. Clitophon apud Achillem
Statium scriptorem veterem, lib.*

2. loquens de amore puerorum, quem Menelaus vehementiorem dixerat muliebri: Quo pacto, ait, vehementior? An quia simul atque apparuit, euanescit, nec amanti sui perfruendi potestatem facit? sed Tantalus poculo similis videtur: Sæpe enim etiam inter bibendum auolat, amansq; nihil; quod hauriat, amplius inueniens, abire cogitur, atq; etiam id, quod iam haustum est, prius eripitur, quam qui bibit, exatur, &c. Apud eundem Achillem eleganter detorquet fabulam Tantalus Mellire alloquens Clitophorem, cuius Venerem pro uocare non poterat: Quamdiu, ait, eorum, qui in aliquo sacratio cubant, morem imitabimur? Sargam tu quidem aquæ mihi copiam offers: verum ne hauriam, vetas. Tantone tempore, vt propter fluuium secedam, sitimque explere non possim? Næ

ego Tantalus mensæ haud dissimilem thorum sortita sum, &c. Lege Lucianum in Dialogis mortuorum. Horat. 1. Epist. ad Iulium Florum, Ciceronis vltimum Paradoxum, & Nat. Comit. Mytholog. lib. 6. cap. 18.

MISER Tantalus] verè quidem, at spòte miser. Tantalus, quasi *ταλάντατος*, id est, infelicissimus. Plato in Cratyllo. Apul. libr. de Deo Socratis: solus Tantalus vice in suis diuitijs inops, egens, pauper, non quidem fluentum vllum fugitum caprat, & fallacis vndæ sitim, &c.

In medijs vndis] opibus & facultatibus, quæ sunt fluxæ caducæq; Hinc ductum puto verbum *abundare*, *redundare*. &c.

Sitiens] Nunquam expletur cupiditatis sitis, proinde rectè cum hydrope comparatur auarus. Horat. 2. Carm. 2.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops.

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Lege eiusdem Satyræ 1. Ser. 1. Ouidius:

Quæ plus sunt pota, plus sitiuntur aque.

Sat] nunquam sedet, nec conquiescit.

Poma proxima] res partas, nummos in arca.

Qui, quasi non habeas, &c.] Citatur ex D Hieronymo vulgarissimum illud, Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet. *Marsupiorum ministrum.* 1. *δοῦλον τῶν βαλαντίων*, auarum hominem vocat Eunapius Sardinus. talis describitur in Aulularia Plauti Euclio, miserimus senex, amittendi metu sese perpetuo excrucians. Contrâ laudatur à Theocrito Ptolemæus Philadelphus, qui domi suæ non occultaret opes inutiles, vt formicæ solent, quæ aurum penitus egestum in antris asseruate memorantur, vt Solinus & alij quidam tradūt. Huc Horatian. *Magnas inter opes inops.* 3. Carm. 16.

F A B V L A M Tantalus in medijs vndis sitientis torquet in auaros, qui habendi cupiditate exerceat etiam in hac vita suos patiuntur manes: vnde ijs quid mali optet, nisi vt viuant diu? Macrobi. Saturn. 1. Illos, inquit, epulis ante ora positis excruciat fame, & inedia tabescere, significat eos quos magis magisq; acquirendi desiderium cogit, præsentem copiam non videre, & in affluentia inopes, egestatis mala in vbertate

III.
*Tantalus
vnde di-
Aus.*

*Auarus
compara-
tur hydro-
pico.*

IV.
*Auarorum
conditio.*

patienter, nescientes parta respicere, dum egent habendis. χρημάτων δ' ὄρεξις, ἢ μὴ ὀρίζεται κόρω, παύειν ἐσχάτης πολλῶν χαλεπωτέρη, μείζωνες γὰρ ὄρεξις μείζονας ἐνδύας ποιεῖσι, aiebat Bion: id est: Cupiditas habendarum opum, nisi aliqua fatietate cohibeatur, extrema pauperie longè deterior est: maiores enim cupiditates egestatem quoq; maiorem arcessunt. Proinde si que n diuitem efficere uoles, (dicebat Epicurus) μὴ χρήματα προσέθει, τῆς δ' ἐπιθυμίας ἀφάρπει. non est quid opes augeas, sed tollas cupiditatem. Referam huc

Max. Ty-
rij locus.

Maximi Tyrij Platonici verba ex oratione 25. Quid, obsecro, continua hominum cupiditate egentius? Vbi enim semel animus supra quam necessarius exigit usus, voluntatibus indulserit, priorem cont inuò fastidit, novarum cupiditate detinetur. Et hoc est quod Tantali significat anigma, continuum uidelicet voluptuarij sitim, ut cum oblectationum interduum latices affluant, recedant interdum, propterea cupiditatum refluxus excitetur; quibus tamen cupiditatibus infestissimus dolor, metus ac perurbatio permixta sint. Nā quidnā homines timere peius solent, quā ne præsens voluptas elabatur? Græca si quis malit, hæc sunt: τί γὰρ ἂν εἴη πενέστερον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος δινηκεῖς; ἐπειδὴν γὰρ ἅπασι ψυχὴ γέσθηται ἡδονῶν ὑπὲρ τὴν αὐτῆς χρεῖαν, κόρας αὐτῶν προτέρων ἔχει, καὶ ἐτέρων ἐρᾷ· καὶ τὸ τὲ ταῦτα ἐπιθυμῶν, τὸτο ἦν ἄρα, δι' ἃ δινηκεῖς ἀνδρὸς φιληδόνου, καὶ ἡδονῆς νόματα προσίοντα καὶ ἀπίοντα αὐτοῦ, καὶ παλιρροῖα ἐπιθυμιῶν, καὶ λυπαὶ πικραὶ ταύταις ἀνακεκραμέναι, καὶ παραγαὶ, καὶ φόβοι· φοβερὸν μὲν γὰρ παρῆστα ἡ ἡδονὴ μὴ ἀπελθεῖν. Id quoque quod supra diximus, eos nimirum, qui suis cupiditatibus obsecundant, suos in hac vita pati manes, cōfirmat Lucretius lib. 3. Atq; ea nimirum quacunq; Acheronte profundo

Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis:
Nec miser impendens magnum timet aere saxum

Tantalus, ut fama est, cassa formidine torpens;

Sed magis vita, Diuū metus urget inanis
Mortales, casumq; timent, quem cuiq; ferat fors:

Nec Tityum volucres ineunt Acheronte iacentem

Sed Tityus nobis hic est, in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atq; exest anxius angor,

Aut alia quauis scindunt torpedine cura.
Hæc iste ad Epicuri sensum, sicuti & Tullius r. schola Tuscul. sub persona cuiusdā Epicurei. Nam & sunt, qui huc putent pertinere descriptionem inferorum apud Platonem & Virgilium lib. 6. Aneid. Cupiditas ergo est illa auri sacra fames: cupiditas est ille Tityj vultur: cupiditas habendi est, quæ bufones nutrit in mediis viscetibus pingues & ventrosos, nec saturat tamē & placat famelicos, in ventriculo enim scorix massa inhæret de fusili argento, & grandescit continuo, nec cibos admittit alios: & quamquam radit, rapit, trahit, clepit, furatur, piscatur, emungit, exhaurit, euacuat, spoliat, assidua tamen fame torquetur. Est enim auaro hoc proprium, ut semper sit inops, & curis inambus perpetuò vexetur, testante Horatio: Semper auarus eget. Cuius miseriam, ingenium, & absurdos mores pluribus describit lib. 1. & 2. Serm. & nos Emblem. proximo depingemus: longè autem elegantissimè Lucianus in Timone. Deniq; ut vult Publius in nimis, & Seneca varijs in locis: Inopia parua desunt, auaritiæ omnia Luxuria desunt multa, auaritiæ omnia. In nullum auarus bonus, in se autem pessimus; ipseque miserix est causa sua: tam enim illi deest quod habet, quàm quod non habet. Et quidquid omnibus abstulit, sibi ipsi negat. Insanus medio flumine quaerit aquas. Is nisi cum moritur, nihil rectè facit. Auaritiæ porro immanem belluam, turpem effectum, & fallacem sectam tam Latini quam Græci scriptores passim detestatur & execrantur mirifice, ut multis etiam Iuuenalis Sat. 14. Auaritiæ currum pulchrè describit D. Bernardus super Cant. Serm. 38. Auaritia, inquit, totis rehitur quatuor vitorum, quæ sunt Pusillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, Mortis obliuio. Porro iumenta trahentia, Tenacitas & Rapacitas: & his vnus auriga ambobus præsidet, Atdor habendi. Sola quidem auaritia, quia conducere plures non patitur, vno contenta est seruitore. Rectè Apollodorus:

Α'λλὰ σχεδόν τι τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν
Εἰρηκας· ἐν φιλαργυρίᾳ γὰρ πάντ' ἐνι.
Is nempe dicit, omnium quod est caput
Malorum, auaritiā mihi cum nominas.
Pertinet

Cupidit-
is habi-
di idea

Auarit-
detesta-
tio.

Auarit-
currus

Avaritia Pertinet hæc illud Pauli Apostoli: *ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία* id est: *Radix enim omnium malorum est avaritia*. Sed & Bion hanc appellavit, *κακίας μητρόπολιν*. id est: *vitiolorum metropolin*. Quibus & addendum Timonis dictum, duo majorum esse elementa, *ἀπλησίαν καὶ φιλοδοξίαν*. id est: *inexplebilem divitiarum aviditatem, & gloriae appetitionem*. Sed de hac in sequenti latius.

In avaros.

EMBLEMA LXXXVI.

SEPTITIVS populos inter ditissimus omnes,
Arva senex nullus quo magis ampla tenet;
Defraudans geniumq; suum, mensaq; paratas,
Nil præter betas duraq; rapa vorat.
Cui similem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne asino? sic est: instar hic eius habet.
Namque asinus dorso pretiosa obsonia gestat,
Seq; rubo, aut dura carice pauper alit.

I. **A** S I N V S, ignauium animal, oneribus ferendis natum & destinatum, pingitur obsonus & cupidissimi onustus, ipse interim asperis carduis vescens, olere suis labris digao.

II. **P** L U T A R C H V S libello περι εύθυμίας, meminit negotiatoris cuiusdā Chii, qui omnium inaximè auarus, tamen multum vini primaq; bonitatis venderet, ipse tamen sibi acidum, vappamq; conquirebat. Et fortasse is fuit, à quo cūm profugisset seruus, rogatus quamobrem se ab heri dominio fugitiuus extulisset: Quia, inquit, cūm præsto bona sint, mala tamen quærere solet; quippe qui vinū generosum vendat, tantumq; subacido & viciato vtatur. Itaq; rectè genus id hominum comparatur asino, qui tergo gestet epulas opiparas, obsoniaq; delicatissima, & tamen carduis vicitet. Verba huc apponā Plutarchi:

Auari a sino comparati.
Locus Plutarchi.

ὡς περ αἱ σικυαὶ τὸ χεῖρισον ἐκ τῆς σαρκὸς ἐλάκτιν, οὕτω τὰ κάρια τῶν ἰδίων συναγείς ἐπὶ σαυτὸν, ἔδέν τι τοῦ χιε βελτίων γενόμενος, ὅς πολὺν καὶ χρῆσιν οἶνον ἔτέοις πιπρασκων, ἑαυτῷ πρὸς τὸν ἀριστὸν ὀξίνην ἐζήτει διαγεύμενος· οἰκέτης δὲ τίς ἐρωτηθεὶς ὑπὲρ τέρου τι ποιῆν τὸν δεσπότην καταλείποι; Ἄγαθὸν (ἔφη) παράντων, κακὸν ζητούντα. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρῆσά τῶν ὠτίμα τῶν ἡδέων ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τῷ δυσχερῆ καὶ μοχθηρῶν πρέχουσιν. Refertam Latine, vt potero: Vt cucurbitula pessimum è carne sanguinem eliciunt: sic tu quaq; pessima in teipsum confers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cum magnam vini generosi copiam venderet alijs, sibi vappam & acidum vinum seruabat. Eius itaq; famulus rogatus, cur ab hero fugisses: Quia, inquit, cum ei bona adsint, malum tamen conquirat. Ei longè multi similes suauiua potulentia transmittunt, & ad molesta praua q; quasi accurrunt. Idem περι φιλοπλετίας· οὐδὲν εὖ πάσχον, ὡς περ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ σφύρανα κατακομίζων, αἰετὸν καὶ τέρους ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. Nihil capiens inde commodi, veluti balneatoris asinus, qui ligna & sarmenta deseret, semper fumo plenus ac fauillie, nunquam autem balnei particeps, neq; teporis, neq; mundicie. Si-

mile est illud ex secundo Epigrammatōn, tit eis σειδάλως.

Πολλὰς μυριάδας ψιφίζεις ἀρτεμίδωρος, καὶ μηδὲν δαπανῶν ζῆ βίων ἡμίωνων. πολλὰς αἰ χρῆσῶ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσι.

Fons Emblematis

πολλὸν ὑπὲρ νόστου χόρτον ἔδουσι μόνον.

Multas myriadas computat Artemidorus. Et nihil impendēs viuūt vitā mulorum. Qui sæpe auri pretiosum onus habentes Multum super dorso, fœnū edunt solū. *Viuens vt muli, dum sumptus precauēt omnes,*

Supputat innumeras Artemidorus opes. Auri sæpe gerunt ingentia pondera dorso & Muli, sed siccum non nisi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc memini: Ferebat hanc quoq; iniquitatem Septius, & imbri frumenta in arca corruipi patiebatur. Talis Opinius apud Horatium 2. Satyrarū 3. *Pauper Opimius argenti positi intus et auri, Qui Veientanum festus potare diebus Capana solitus trulla, vappamq; profestis, Quondam lethargo graui est oppressus, &c.* SEPTITIUS] nomen fictum ab Alciato.

III.

Populos inter ditissimos omnes] inter suos populares omnes locupletissimus, vt ille apud Persium 4. Satyra:

Diues arans Curibus, quantum nō miluus oberret.

Et Horat. *Diues agris, diues positus in fœnore nummæ Arua quo magis ampla]* vno verbo, locuples. Aruum, quod aratum, necdum satum.

Aruum

Senex] eò quod auaritia senes præcipuè inuadere solet, quia deserit eos calor deficiente sanguine. Senum auaritiam carpit Cicero in lib. de Senect. inquit: Auaritia senilis quid velit, non intelligo: quid enim absurdus esse potest, quam quò minus restat vitæ, plus viatici quærere? Senibus autem omnibus vitium auaritiæ inesse, ostendit Comicus in Adelph.

Senes ari.

Defraudans genitum, sum.] Defraudare genitum, est naturæ denegare quod appetit, cui opponitur, *Indulgere genio,* animo obsequi. Plaut. in Aulul.

Perditissimus ego sum omnium in terra, Nā quid mihi opus vita est, qui tantū auri Perdidi, quod custodini sedulo? egomes me fraudauit,

Ani-

Animumq; meum geniumq; meum &c.

Sic Terentius in Phormione:

— Suum defraudans genium.

Nil prater betas, duraq; rapa] *suuend'o*
χῶ], pro quibuslibet abiectis & vilibus edu-
lis: in quo notanda sordities auarorum.
 Martialis:

Vt sapiant fatua fabrorum prandia beta.

fatuas vocat, quia sunt insipidae: hinc pro-
 uerb. *Beta inspidior.* Persius vocat, plebeiâ.

Inopem quem copia reddidit] Antitheta.

Quidum imitatur 3. Metamorph.

Quod cupio mecū est, inopē me copia fecit.

Pretiosa obsonia] Obsonium est quid-
 quid ultra panem & vinum in cibum ad-
 ijcitur. Græci *ἐκτραπέζουατα* vocant ob-
 sonia mensis imposita (inquit Baysius) Ita
 li dicunt. *Companatico.* quasi id, quod cum
 pane edatur. Hiuc verbum *obsonari*, quod
 est, sumptus pro obsonijs facere.

Seq; visio, aut &c.] Alludit ad adagiū,

Asinus stramina manuit quàm aurum.

Id genus hominum à Græcis nominantur

κρησσοδάροι. & *Cuminis seftores* ab Aristo-

tele 4. Moral. Nicomach. *κυμινωπίσαι.* vide

adag. *Cumini seftor.* Hos Itali vocant,

Squarapiccioli.

D I C I T U R in auaros & sordidos, qui

asfinea quadam stoliditate obsessi adeo sūt

excordes, tamque sui patum memores, vt

solo pane mucido, vappa, & larido subran-

cido se expleant, quamquam opimis pos-

sessionibus abundant. In quo sanè vt geniū

insigniter defraudant, sic & partis ad vsum

humanum concessis miserabiliter abutun-

tur. Vnde restè sensit Cicero 2. Tuscul.

Magno malo (inquit) est hominibus auaritia, idcirco quod homines magnis & mul-

tis incommodis conflitantur propter im-

mensam pecuniæ cupiditatem. Ab animis enim, in quos semel ingressa est, amicitiam

honorisque desiderium pellit: ac nunquam inde egreditur, quin potius cum annis cre-

scit, & quamuis senio subeunte corporibus vires decrescant, habendi cupiditas tempo-

re ipso augetur. Et quo minus ad viuendum spacij superest, tanto plus struendis intentæ opibus timidius necessaria promit-

Itaque quicunq; auaritia captus laborat, cū neminem amet, à nullo etiam amatur; & cūm o-mnia auro postponat, quanto plus auri possidet, tanto plus querendo inhiat. Vt auri sacra fames expleatur periculosis nauigationibus ultra anni & solis vias ad

quærendum aurum vitæ pretio commea-

tur, & in viscera terræ sæuitur, dum ad lu-

cernarum lumina per iniuos montes agun-

tur cuniculi: vt scitè in hercule Demetrus

Phalereus dixit, Auaritia vel Plu-

tonem ipsum ex intimis terræ penetralibus se tracturam sperare. A qua tamen deter-

erere deberet funestum M. Crassi exēplum,

qui dum Orodis Parthorum regis thesauris

inhiat, auaritia suam vndecim Legio-

nibus, & proprio capite multatam sensit,

postquam apud Carras circumfusi vndiq;

equitatus, in modum grandinis densas sa-

gittas pariter fuderunt. Ita deletō mirabi-

li strage exercitu, ipse viuus in manus

hostium incidit; cuius caput recisum se gi-

ludibrio fuit, auro liquido in rictum oris

infuso, vt qui a seras auri cupiditate, mor-

tuus saltem satiretur. Cetè illud velut

ex oraculo promptum videri potest, quod

Astronomic. 4. scribit Mañilius:

Victuros agimus semper, nec viuimus vn-

quam:

Pauperiorq; bonus quusq; est, qui plura re-

quirit;

Nec quos habet numerat, tantum quod non

habet optat.

Crassi
 auaritie
 pœna
 lucis.

Auari ho-
 minis vi-
 ua effi-
 gies.

nascitur & intinuis dolor, si in pactis & contractibus sponsor excidat fide ac fallat. Ut primū pedes effert domo, rapinę sicut vultur inhians, forum pro templo quærit, licitationes audit & precium rerum: crescente, animus ridet & in rosis cubat; turbatur, laxiore illo & æquabili. Si instructior cella & granarium, Iouis arma inuocat, grandines ac procellas accersit, pruinas excipit osculo & salutatur. Vites aduti, & conterti segetes, in votis & delicijs habet, voluptas est videre stragem publicā, plantus audire & querelas communes egenitium, dum ꝑ. oddo marsupij veteris talentis sibi turgeat quocunq; iure: spe solus deuorat omnia, & affectu inuadit; quā lucridor spirat, sagacior cane sequitur, de laqueo cogitat, si frustratur. Quinimō teruncij vnus iactura magis affigitur, quā sacrilegio millies iterato, quā deuincta cotinuis perituriis myriadi dęmonum infelici anima, quā plaustris blasphemiarum coniectis in magnū illud cęli Numen superante rabie. His. n. plerumq; dotibus exornate vitā suā tenax opum & sordidus cor rator; nec mirum, in quo metus omnis pœuarū extinctus, & spes pręmij; cui cęlum fabula est & iufernus. Quid nī fabula? qui superos cęcos, dęmonas mortuos iam pridē profus sibi cōfingit. Ita pertinaciter malus est, nec vt bonus sit veit vnquam in mentem, licet videri talis cupiat, & simulet deuotionē exteriori habitu; spectatur. n. & ipse in anno senel in cętu fidelium, & murmurat labijs nescio quid, curat genua, & suspirat fixus in obtutu lacrę imaginis. Suspirat, inquam, si sumptuosa sit & incrustata nobiliori metallo, deplumare vellet ac detrahere corium. Igneus feruor orationis, quem mater hypocrisis parit. Sicut

paralysis nervos dissoluit & ligat sensus, ita morbus hic vigorem animi, ne se exerat salutari conceptu: distrahitur incursum vanitatis affluet, ne colligat spiritum & assurgat, in terrenis hæret immersus, vt rana in luto; & quod rubet cōtingit, hoc auaro, vt copia nunquam saturet, & in ipsa rerum affluentia fame moriatur. Auaritiā porrō ipsam monstrum horrendum describit Crinitus lib. 2. Poemat.

*Ecce horrenda oculis heu facies meis
Raptim sumifico desiliens specus,
Immane monstrum constitit,*

*Auariti.
quale m
strum.*

*Cui sunt & manus, et pectus abenea,
Et diris colubris implicitum caput.
Frons humana, tamen iurida buxoo
Pallore, & maculis squallida liuidis
Monstrabat instam famem.*

*Tunc primum pauido dirigui metu,
Et mens attonitis torpida sensibus;
Vnde hac, obstupui, tanta lues foret,
Qua sic tabificis noxia sordibus
Vrbes & agros inficit.*

*Scđ mox cum licuit cernere clarius,
Et dirum video prodigij scelus:
Agnoui cupidis implicitum viris
Monstrum, qui misera solliciti fame
Nil præter aurum cogitant.*

Verō verius igitur est, quod à Crispo Salustio refertur in hunc modum: Bellua, fera, immanis, intoleranda est auaritia. Quō intendit, oppida, agros, sana atq; domos vastat, diuina cum humanis permiscet. Neq; exercitus, neq; mœnia obstant, quō minus sua vi penetret: Fama, pudicitia, liberis, patria atque parentibus cunctos mortales spoliatur. Auari quoq; hominis infectationem habet Phœdrus: *Vulpus cubile fodiens &c.* lector inde petat, quia nos perperamus.

*Auari de
notio.*

In aulicos.

EMBLEMA LXXXVII.

VANA Palatinos quos educat aula clientes,
Dicitur auratis neetere compedibus.

COMMENTARI I.

- I. I V V E N I S cincinnatulus, veste more aulicorum indutus, in cippo, vel pedicis aureis inclusus detinetur.
- II. A L L V S I O est ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Aristippum (Philosophum aulicum) aureis teneri compedibus, ne posset exire; quòd splèdidiore Principum vita captus, Philosophicam vitam mentiretur. In quo sensu etiam Seneca dixit, stultum esse compedes suas, quàmquam aureas, adamare. Id tamen quàm studiosè faciant aulici, nemo est quin videat. Quantum autem pertinet ad nostri distichi materiam, videtur respicere ad M. Catonis lepidam sententiam: Dicebat enim furres priuatorum furtorum in neruo & compedi-

bus etatem agere, publicos in auro & purpura visendos. Retulit Gellius lib. 11. cap. 18. Huc spectat adagium, *χρυσὰ πῆδαυ. aurea compedes.* Prouerbiai metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est ferè vita aulicorum. Horatius de uxore formosa:

— Tenetq; grata
Compede vinculum.

Vide etiam adagium, *Leo chordula vinculus.* A pud Plutarch. Theophrastus exprobrat Aristoteli, quòd relicta Academia mallet in Philippi aula versari, quod & antè fuerat à Diogene reprehensum, Aristotelem cenare quando Philippo, Diogenem cum Diogenem placeret.

III. *VANA aula*] epitheton verissimum, quia aula inani saepe vento suos affectas laetat.

Palatini. *Palatino*] Palatinus mons dictus, super quo Roma primò ædificata fuit, & in eo Reges primò, deinde Consules, postea Imperatores maiore ex parte sedem habuerunt. Vnde ego ductum puto, quod ij, qui in domibus principum habitant, vel officium curiale exercent, palatini dicantur (licet etiam à palatio id non malè traduxeris) quietiam Comites & Curiales dicitur nostro sæculo. Alciatus in l. scrinijs, de palat. sacr. largit. lib. 12. Cod.

Aula. *Aula*] Aula propriè dicitur locus, qui perflatum habet. Nunc domos & regias principum aulas vocamus, quod ante se habeant plerunq; loca subdialia & ampla. Vide plura de hac voce apud Cæli. Rhodig. lib. 12. cap. 5.

Auratis compedibus] Prouerbiū, *Auræ compedes.*

IV. *Aulicorū conditio.* *Aulici* appellantur, qui in regum principum aulis educuntur & nutriuntur: hi quidem viuunt splendide, epulātur lautilsimè, vestiuntur magnificè, incedūt superbè, verbis vtuntur sesquipedalibus, præsumunt maxima quæuis; frausq; sublimi regnat in aula, adeo vt eorum felicissima omnium videatur vita. Interim tamen sui iuris non sunt, nec ingenuè liberi, imò au reis vinculis alligati, impliciti & irretiti rectè dici possunt. Non enim animaduertunt quantum voluptratis & oblectamenti suppeditet viuere *λιτῶς μὲν, ἀλλ' ἐν ἐλευθερίῳ*, nec alijs gnathonum more, aut parasitorum nescio cuius rei gratia, manum deosculari, ridenti arridere, & fœdè palpano quamlibet personā induere. In quibus factitandis quid (obsecro) fidei aut bonæ mentis, quæ honesti ratio esse potest, cum simulationis & perfidiæ sentinam inexhaustam in animo præsentem ubiq; circumferant? Elegans aulicorum descriptio habetur apud Senecā Tragicum Hercule Oetræo:

*Pauci reges, non regna colunt,
Plures fulgor conuocat aula,
Cupit hic regi proximus esse,
Clarusq; latus ire per urbes:
Vrit miserum gloria pectus.*

Sanè, vt id paucis, si qui sint, qui vitam parasiticam viuunt, totam illam quidem ad alienum comparatam arbitrium, sint reue

ra aulici moriones, & strobili, qui vento sumoq; ebrii mera sibi somnia fingunt, nihil non sperant, nihil non promittunt, seruitute voluntaria, eaq; grauiore pressi, quod etiam cum possint asserere sese, effugia nulla quaerunt. Minos ea de re, quo tempore curis vacuus rusticaretur, carmen scripsit, quod tale est:

Aulicus inspiens, & fumus ebrius aula, *Minos*
Se spe, aut pollicitus credit ad astra vehi. *carmè d.*
Et dum caprat iners, & se fore posse beatū, *aulicu.*
Ve qui speret edax, certa futura putat,
Compedibus stricte & manicis adstringitur
excors,

Et patitur vana credulitate capi.
Ore, oculis, vultu mentitur, saepe retentus
Plusquam seruili conditione miser.
Nam qua seruitus est turpior, imò pudèda,
Quam turpe & sedū sponte subire iugū
Verissimum hoc, Aulica vita, splendida
miseria. Habent enim aulæ sua mysteria non cuiuis obuia; habet hoc pelagus sub vndis la tentes scopulos, qui nauigantibus non apparent, antequam grauiter impegerint: Vnde rectè amicum monet Ouidius lib. 3. Trist. eleg. 4.

Vsibus edocto si quidquam credis amico,
Vine tibi, & longè nomina magna fuge.
Vine tibi, quantumq; potes pralustria vita,
Sauum pralustri fulmen ab arce venit.

Nullum enim est vitæ genus, quod tot casibus ac mutationibus sit obnoxium, quã vita aulica. Exemplo nobis inter infinitos fit vnus Petrus Vineæ Campanus, obscuro loco natus, sed doctrina atq; eloquentia, quantum ætas illa tulit, insignis, Friderici II. Imperatoris arcanorum omnium princeps ac moderator. Cæterum per inuidiam, quæ in aula & oritur, & nutrimenta habet (licet Germani dicant Inuidiam in collegijs & monasterijs nasci, in aulis nutrirî & viuere, in xenodochijs mori) atq; virtutis perpetua est insectatrix, in suspicionem adductus, tanquam cum Pontifice Alexandro III. sentiret (quo cum Fridericus bellum gerebat) luminibus est priuatus. Cuius rei impatiens, atq; ob id in furorem versus, ad Sanctum Miniatum, quod Hetrurix oppidum est, sibi ipsi mortem conscuit. Refert Fulgentius lib. 6. c. 11. Lucianus eo Commentario, quem scripsit de ijs, qui conducti mercede in diuitum familijs viuunt, scitè aulæ subterram explicuit, nempe vestibulum sublime

Petrus Vineæ Campanus.

Aula de scriptio.
& in-

*lula i-
vi com-
vratur.*

& inauratum, abruptum, lubricoq; aditu, ita vt plerumq; qui se ad summum peruenisse putant, præcipites ceruice fracta deijciantur. Intus opulentia ostentatio, spes fallax, ambitio, æmulatio, obrectatio, summi, adulationes, multæ manus, pauca corda, luxus, auaritia. quæ omnia speciosis fucis teguntur. Nam qui in aulis sunt arrosiores, hos habes & arrosiores, imò & derisores, qui simulatè omnia gerunt. Interrogatus quidam iniuriarum palatinarum patientissimus, quomodo senectutem, rem in aulis rarissimam, esset consecutus? Iniurias, inquit, accipiendo, & gratias agendo. Circumferuntur versiculi nimium veritatore incerto, de ministris in aulis principum senescentibus:

*Regum sollicita quicumq; senescit in aula,
Aut furit, aut vltro concupit esse miser.*
Lucanus non secus sensisse videtur, dnm 8. de bello ciuili inquit:

— Exeat Aula

*Qui vult esse pius, virtus & sùma potestas
Non coeunt.*

Nos quoq; Germani de aulicis serio iocamur: *Lang zu hoff, lang zu hoell.* Scitè sanè ille poeta, qui aulam igni comparauit, à quo non nimium distare, nec propius accedere iuuat. Sic ille:

*Vicinum, torret, longinquù nò iuuat ignis,
Sic neutro potus est aula iuuare modo.*

Ni nimium semotus eris, nimiumq; propinquus,

Vtilis ignis erit, proderit aula ducum.

Nò possum esse coronidis loco præterire, quin huc apponam Alphabetum aulicum, quod à Iacobo Reinero excellentissimo Musico symphonix accommodatum me aliquândo canere memini:

A ula eadem est omnino fides, quæ mobilis aura.

B landitur, sed post mordet ceu scorpius Aula.

C onsilij raro melioribus vitur Aula.

Dissimulet, regnare diu qui poscit in Aula.
Exulat integritas, pietas, & candor ab Aula.

Ferre moram, atq; iram frangere docemur in Aula.

Grande sophos videre bonos censetur in Aula.

Horrent vera loqui, cupiunt qui crescere in Aula.

Inuidiam qui ferre nequit, discedat ab Aula.

Kyrise, qui senuere canent, eleyson, in Aula.

Languent virtutes, scelus omne at regnat in Aula.

Muneribus mentes hominum capiuntur in Aula.

Nugas Aula leues, & fumos vedit inanes.

Oria quisquis honesta cupit, procul exeat Aula.

Porta Erebi in terris Aula, & tua, Tantale, pœna est.

Questus adulari & mentiri est primus in Aula.

Rara aus in toto verè pius aulicus orbe est.

Sincerus & simplicibus va semp in Aula.

Turpe senex & inops quando incolit aulicus Aulam.

Vita difficultus methodù benè dicitur Aula.

Xanthe retroibus, erit quando constantia in Aula.

Ydra Aula est capitum multorum horrenda venenis.

Zenones fatui sunt, atque Thraiones in Aula.

Plura de re aulica habes apud Augustin. Niphium lib. 2. De statu etiam & miseria curialium agit Arneas Siluius epist. 42. & 166. pulcherrimè Antonius de Gueuara in sua schola aulica. Extat etiam libellus idiomate Germanico planè festiuis, in quo tota praxis aulica sub personis animalium graphicè repræsentatur.

In fordidos.

EMBLEMA LXXXIIX.

QVAE rostro, clystere velut, sibi proluit aluum
 Ibis, Niliacis cognita littoribus,
 Transijt opprobrij in nomen: quo Publius hostem
 Naso suum appellat, Battiadesq; suum.

COMMENTARI I.

I.
 Ibis.
 Crex.

IBIS avis Aegyptia, sese hoc loco incuruat, & sibi ipsi per postiora rostro aluum proluit. Ibis autem formam sic describit Herodotus in Euterpe: Nigra, inquit, tota vehementer est, crunbus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex (avis pugnax, & ad cibum comparandum ingeniosa) magnitudine. Et haec quidem species est nigrarum, quae cum serpentibus pugnant. At earum, quae pedes humanis similes habent (nam bifariae ibides sunt) gracile caput ac totum collum,

pennae candidae, praeter caput cervicemque & extrema alarum & natium, quae omnia sunt vehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Colitur ab Aegyptiis, quia serpentes alatos ex Arabia in Aegyptum vere inveniunt commigrantes interficit. Sic quoque Cicero l. de Natura Deor. Velut ibes maximam vim serpentum conficiunt, cum sint aves exae: cruribus rigidis, corneo proceroque rostro. Auertunt pestem ab Aegypto, cum volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo inuectas inter-

interficiunt, atq; consumunt: ex quo fit, vt illæ viæ nec morfu noceant, nec odore mortuæ.

PLINIUS lib. 8. cap. 27. de Ibide sic ait: Simile quiddam & volucris in eadem Aegypto monstravit, quæ vocatur Ibis, rostri aduncitate per eam partem se abluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre est. Hæc Plinius, Vide Aristot. lib. 9. de histor. animal. cap. 27. & lib. 3. de generat. anim. c. 6. Ammianum lib. 22. Histor. Pompon. Melam lib. 3. cap. 9. Solinum cap. 45. Plutarchum de industria anim. Pieriū Hieroglyph. lib. 17. Quamobrem Ovidius & Callimachus suos æmulos & oblectatores hoc nomine insignes esse voluerunt, vt mox subiiciam.

II. Ovidius in Ibis.

in quem scripuit Ibin: & Callimachus carmen maledicum scripsit in Apollonium, qui Argonautas celebravit, quam recto nomine appellat Ibin, vt ait Suidas.

Quo Publius hostem Naso &c.] Ovidius Callimachum imitatus, aduersarium quemdam suum Ibin appellavit, quod virum Romanum mentiretur: vel quod exultantis Ovidii vxorem turpi amore tactus sollicitarit: multaq; ad Augustum deferret, quo diutius in exilio Poeta detineretur. Itaque doctum emisit Poemation in Ibin Naso, in quo non expressit maledici nomē, siue quod inultus maledicat, & prouocatus regerat in eam conuicia; siue quod aliquem nominatim carpere, & ita verbis profcindere lege prohibuit esset. Ovidius eodem opusculo in Ibin:

Ovidius in Ibis.

III. Ilyster.

CLYSTERE velus] Clyster Græcis κλύσις, κλύσις, κλύσιμα, ἐγκλύσιμα, & κλύσιον, à verbo κλύειν, quod est abluere, est in genere omne medicamentum genus significat, quod liquidum in partem aliquam infunditur: tamen in specie plerumq; accipitur solum pro medicamento, quod per anum in intestina iniicitur: vnde etiam ἐνιμα dicitur. Huius autem medicamenti vsus hominibus ostendisse Ibin, refert Plinius lib. 8. cap. 27.

Ibis] De Ibide lege quæ scribit Plutarchus Comment. Vtrum plus rationis insit terrestribus animalibus quàm aquatilibus; Strabo lib. 17. ἡμεράτατον δὲ ἡ ἴβις, πελαργάδης μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος. διπτή δὲ τῆν χροίαν, ἡ μὲν πελαργάδης, ἡ δὲ ἔλλη μέλαινα, μετὶ δ' αὐτῶν ἀπασα τρίοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ibes pecu ares Aegypto.

Niliacis cognita] in Aegypto nota. Aristot. histor. anim. Sunt verò ibes tam propria & peculiare Aegypto, vt extra eam regionem viuere non possint, asportataq; occyssimè moriantur. Hinc ibes hieroglyphicè Aegyptiū significare scribit Pierius 17. Hieroglyph. De Nilo porro, qui mira ferocitate vniuersam Aegyptum beat aluione fecunda, habes multa apud Porph. Melam lib. 1. cap. 9.

Itilus.

Transiit opprobrii in nomen] translata est in probrosam appellationem sordiditatis & obscenorum. Videtur autem Alcia tum velle facere nouum adagium, & merited. Nam Ibides possumus vocare sordidos, propter auis huius naturam, quandoquidem sic vocauit Ouidius hostem suum,

Nunc quo Bastiades inimicū deuonet Ibin:

Hoc ego deuoueo teq; tuosq; modo.

Bastiadesq;] Callimachum intelligit, Poetam elegiacum Cyrenæum, discipulum Hermocratis Iasi Grammatici. Hic Apollonium Rhodium, qui se ingratum discipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit, eumq; per contemptum Ibin nominauit, quasi autem Aegyptiam & Alexandriam, siue quod Alexandrinus esset, quamuis Rhodius diceretur; siue quod spurcissimus & impudentissimus. Dicitur autem Bastiades, aut quia originem traxit à Batto rege Cyrenensium, qui alio nomine dicitur Aristæus: aut quia Cyrenæi omnes à Batto gaudebant denominari, sicut Cecropidæ à Cecrope. Nam Battus, vt ait Pindarus in Pythijs. Ode 4. rex fuit inclitus & probus; quamq; charus fuerit Cyrenæis, aperit Aristophanes in Pluto. Vide prouerb. Batti Silphion. Suidas Callimachum Batti filium & Mefarmæ facit, qui etiam huius poematis meminit in his verbis: ἴβις, inquit, ἐστὶ ποιήμα ἐπὶ τῆν δευόμενον εἰς ἀσάριαν ἢ λοιδορίαν εἰς τινὰ ἴβιν γινόμενον ἐγγρόν τῶ Καλλιμάχου. ἦν δ' οὗτος Ἀπολλώνιος ὁ γράψας τὰ ἀργοναυτικά. Ac Apollonium non iam doctorem suo, quam patria ingratus, merito nomen id sortitus est, præcipuè cum per ignominiam vocabulum spurcissimæ volucris, qua refertissima patria fuit, quam tum auersabatur, ferre coactus esset. Ouidius lib. 4. Amor. eleg. 15. sic laudat Callimachum:

Callimachus.

Cur Bastiades dicitur.

Bastiades toto semper cantabitur orbe. Homines impuri et sordidi.

IV. Homines impuri et sordidi.

dam insignes, vt qui turpia, & que alioqui silentij fidem requirunt, etuctantes aperiant, & que natura prouida voluit esse re-cta, detegunt euulgantq; sicq; interdum loquuntur, vt, quod vulgo dici solet, podicem ex ore faciant. Hos itaq; non ab re I-bides dixeris, id est, sordidos & ineptulos; indignos, inquam, qui in hominum albo numerentur, perspecto auis ingenio. Hæc

enim (vt diximus) rostri aduncitate se pes-
cam purgat pastem, id est, aluum, qua red-
di ciborum onera maximè est salubre. De
panthera ferunt, eam tam auidam esse ex-
crementorum hominis, vt si in vase suspen-
dantur altius quam possit attingere, ene-
cet sese defatigati porrecta corporis: Ita
nonnullis, quod est fecidissimum, id dulcis-
simum est. Vide prouerbiū, *Os cè loqui*.

In diuites publico malo.

EMBLEMA LXXXIX.

ANGVILLAS quisquis captat, si limpida verrat
Flumina, si illimes ausit adire lacus,
Cassus erit, ludetq; operam: multum excitet ergo
Si creta, & vitreas palmula turbet aquas,
Dines erit: Sic is res publica turbida lucro est,
Qui pace, arctati legibus, esuriunt.

COMMENTARI I.

I. DV piscatores in aqua stagnante pisces venantur : alter quidem pertica aquam turbare videtur, alter ex aqua turbulenta captam anguillam extrahit.

mæ. Virg. 5. Aeneid. *Litus ara, & lanas stringat sine palmula cautus.*

Vitreas aquas.] Per similitudinē vitree dicuntur aquæ, cum sunt quietæ, nec turbatæ Statius 5. Siluarum : *Aqua vitrea,*

II. *Emmatis.*

Idem videtur sumptum ex apologo quodam Aristophici, de piscatore aquam verberante, vt fugientes pisces incautē in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem eam culpate aliquis, statim huic piscator: At nisi, ait, sic moueatur vnda, remori esurientem est necesse. Proinde vulgato Adagio ij dicuntur anguillas captare, qui priuati quæstus gratia tumultus concitant, cum videant publico Reipubl. statu nihil se posse corraderē. Itaque non mirum, si seditiones enatas esse gaudeant, vel etiam excitent, quod publicuræ ciuitatis malum in suum vertant. commodum Prouerbii vsum ex Aristophanis verbis in Equitibus colligere erit facile.

Vitreasq; natante Plaudit aquas.

Turbes] Aristoteles lib. 8. de nat. animal. cap. 2. Anguilla, inquit, pauca quædam certisq; locis vescuntur limo atq; edulij, si quis apponat. Sed plurimæ dulci humore viuunt, idque qui viuariis anguillarum dant operam, obseruant, vt quàm maximè pura sincereaq; sit aqua, fluens semper, & effluens per ripas, vbi viuaria extrahuntur. Nam nisi aqua sit clara, breui strangulatæ intereunt, branchias enim habent exiguas. Hinc turbare aquas soliti sunt, qui eas piscantur. Hæc Aristot.

Anguilla rum natis ra.

Anguilla qui dicitur captare.

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς εὐχέλεις θηρώμενοι πέλονται πονδας :

Ὅταν μὲν ἢ λίμνη καταστῆ, λαμβάνουσιν ἐδέρ :

Ἐὰν δ' ἀνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυλάσιν

Αἰρεσι, καὶ οὐ λαμβάνεις, ἦν τὴν πόλιν ταρατῆς :

Fecisti, ut is qui captat anguillas, faciat; Quæta cum sunt stagna; venatur nihil: Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit.

Captura magna est: tu quoq; vbi perturbaueris

Dines erit] ditabitur ex copiosa captura.

Sic ijs res publica &c.] Similitudo erat, cuius hic est ἀπόδοσις.

Turbida] tempore tumultus aut belli.

Pace] tempore pacis.

Arbitri legibus] coacti, retentique iugo legum ciuilium. Elegans metaphora à vinculis aut compedibus, quibus illigati fontes retinentur. Lex, teste Cicerone, vinculum est ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c. Nec sanè aliunde magis florēt Respublicæ, quàm cum legum viget auctoritas: quæ institutæ sunt præcipuè, vt earum metu humana coerceatur

Lex cur primùm lata.

III.

ANGVILLAS] De anguilla diximus supra Embl. 2. 1.

Si limpida verrat Flumina] si in aqua pura & lucente piscetur. Virg. 6. Aeneid.

Remis vada linida verrunt.

Illimes lacus] sine limo. Ouidius 3. Metamorph.

Fons erat illimis, nitidis argenteus vndis.

Cassus erit, ludetq; operam] id est, spe ex cide, nihil capies, frustra se laborasse sentiet. Prouerbialēs metaphora.

Multum excitet ergo Si creta] Si multū arenæ vel sabuli, aut cœni limiue excitarit.

Palmula.] Remi extrema pars, sic dicta cò quòd protensa est in modum pal-

audacia, tutaq; sit inter improbos innocen-

tia, tradit Isidorus auctor non omninò malus.

Huc pertinet quod alicubi dictum est à Demosthene: ἐδὲν ὄφελος πόλεως,

ἥτις μὴ νεύρα ἐπὶ τοῖς ἀδικήντας ἐχει.

Nulla utilitas ciuitatis, qua nō habet neruos in iniuriosos.

Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, ait Modestinus.

Seneca 95. epist. appellat leges minis mixta præcepta, constituuntur itaq; leges pœna.

Ergo punit lex ea etiam interdicto, quæ non sponte admittuntur flagitia, sed culpa aliqua atq; ignorantia: vt lex Aquilia culpam in damno dato vel leuissimam,

l. 31. Si purator, l. 44. ad l. Aquil. ff. Sed ad rem: leges constringunt improbos, aliosq; in officio continent Repub. quæta, nulla-

que

palma.

que tentata tumultu. Sic M. Tull. pro Sex-
tio: Illum tot iam funeribus Reipub. exul-
tantem ac tripudiantem, legum, si posset,
laqueis confingeret. Rebus enim pertur-
bati scelerati homines sibi pollicentur im-
punitatem, qua nulla maior ad peccandum
illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius
Caesar dictitabat, iis, quos grauior criminū
vel inopiæ luxuriæ vis urgeret, bello ci-
uili opus esse. Cum superioribus isthæc
adiungo: at statos legibus pro iis, qui legū
nexibus, & quasi iugo continentur. Nam
& iugum, legum symbolum fuisse inter-
pretes quidam rerum sacrarum docent.
Rostæ apud Virgil. in A. Æneid.

— *Legesq; viris & moenia ponet.*

Qui enim legibus parent, similitudine qua-
dam colla subdere iugo videntur: vt sub-
ire iugum inferiores, qui potentiorum pa-
rent imperii.

IV.
Piscari
anguillas
quid.

PER piscationem anguillarum mani-
feste designatur illud, quod dicitur: ὅτι
καὶ τὸν πόλεον διμαγωγὸι τότε μάλιστα
ἐργάζονται, ἔταν τὰς πατρίδας εἰς σά-
σιν περιάγουσιν: eos nempe qui Reipub. cla-
uum tenent, tum vel maximè quæstum fa-
cere, cum patria, sua opera, laborat seditio-
ne. Est certè quoddam hominum genus,
quod non nisi malo publico saginatur, &
cui rebus tranquillis malè est. Hi nihil
magis affectant quàm vt res mortalium
fursum deorsum misceantur. M. Tull. pro
Amerino: Is mihi propriè & solus hoies
videtur quem sis neq; maiorum commen-
datione, neq; per alterius calamitatem as-
secutus. Lucanus lib. 1. belli ciuilis:

*Hinc usura vorax, auidum quæ in scenore
tempus.*

Et concussa fides, & multis utile bellum.
Eo de genere præfecti fisco, ærarii quæsto-
res, depeculatores, & qui annonam vexat,
& fruscatores, dardanarij, hirudines num-

quam saturæ, qui spiritum ac sanguinem
populi auido ore sitiunt, nedum fortunæ
expilant: & quibus licet esse beatis, quia eo-
rum fraudibus quidam viri principes vt
nunquam ferè desinant. Querimur, eu la-
mur, lamentamur, sed quis Calais vel Ze-
thes harpyias famelicæ abigit? quis magi-
stratus intercedit? quis graciosus noxas vo-
litantes auerruncat? Imò si quis sese fortè
offerat, suspectas habemus quærentum lac-
rymas, vota incessim spoliatorū. Quin
nec mala nostra, nec etiam remedia pati pos-
sumus: prædari, depeculari, aliena diripere
putamus esse licitum, quia solemnè est fie-
ri; & ad id vitæ genus per omnes prouincias
comparatæ sunt hominum myriades, qui-
bus nihil aliud pensi, quàm vt suos com-
pilent populæres, miseros nonnunquam &
egentes, & quibus præter miseram animam
nihil esse reliqui. Verum

*Hæc ferent, si virtutis vena vlla paterna
Viueret in nobis? unde istud dedecus.*

Hanc artem (heu nimium) callent quidam
Principes διμωβοροι, qui tyrannico concilio
in ciuitatibus dissidia serunt, quò licen-
tius multent miseram plebeculam. No-
tissimum est quod iactitant. magni illi la-
trones à laqueo immunes, nihil esse vtilius
& opportunius, quàm in aqua turbida pi-
scari. Sic viuunt: ea est mortum deprauatio
atq; hominum peruersitas, vt qui ipsi sa-
penumerò legum sacra tractant, aut certè
quibus vt custodibus asseruanda & tutan-
da concreduuntur, ipsimet legum solutis &
perfractis repagulis victitent. Memini quæ
aliquando Marius apertè libereque fassus
est: Bello enim contra Cimbrō gesto, cum
mille Camertes ciuitate donasset, idq; qui-
busdam reprehenderetur, vt à legibus pa-
trijs alienum; statim ait, se inter armotum
strepitus legum præscriptum & quasi vo-
cem audire minimè potuisse.

Principi
quorun-
dam ra-
na

In auaros, vel quibus melior conditio ab
extraneis offertur.

EMBLEMA XC.

DELPHINI insidens vada cœrula sulcat Arion,
Hocq; aures miltet, frenat & ora sono.
Quàm sit auari hominis, non tam mens dira feraxum est:
Quiq; viris rapimur, piscibus eripimur.

COMMENTARIUS.

I. **E**X nauis perfidi nautæ Arionem citharædum deieciunt vnâ cum cithara; sed hunc Delphinus excepturus præstolat. E longinquo verò illius tergo insidens citharam pulsat Arion; & ad portam hoc vectore enatat. Delphini sunt pisces hominum amatores; linguam habent contra natum aquatilium, mobilem, breuem & latam, non differentem à suilla. Arte musica mulcentur; pro voce gemitum edunt hu-

mano similem. Dorsum habent repanditum & rostrum simum, unde & Simouis nomine gaudent. Obuiam nauigij veniunt, alludunt etiam, & quæuis plena præterente vela; nullum est animal quod celeritate nõ excellant.

Id extulit à Græco Βιένωπος hexasticho, quod est 1. Epigr. sic autem:
φάρες ὀτρύνεάλοι τυρονήδος † ἐγγύδι
διὸς

II.
Fons Emblematis.
† ἀγγύδι

φορμικτῶν ἀκάτε δῆκαν ὑπερβύδιον.
Αὐτίκα μὲν κηθάρα λιγυρηχεῖ δόξατο
δελφίνῳ

Σύνδρονον . ἐκ δὲ βυθῶν ἤχεθ' ἐλισσόμενος,

Μέχρις ἐπ' ἰσθμὸν ἔκλεσε κορίνδιον.
ἦα θάλασσα

Ἰχθύς ἀνδρώπων εἶχε δικαιότερος.

Ad verbum sic sonat :

Fures quando marini Tyrrhanum prope
vorticem

Citharædum de navi posuerunt gurgite
mergendum,

Statim eum cum cithara arguta suscepit
dolphin

Sessorem ex profundo autem enatauit e-
mergens :

Vsq; ad Ἰσθμὸν appulit Corinthium. Cer-
τὲ mare

Pisces hominibus habuit tum aequiores .

Sic autem reddidit Minos ;

Precipitem ἐπ' αὐτῆς citharædum aliquando
latrones

In vastum pelagi forte dedere fretum ;

Protinus in medijs delphin' apparuit undis,

Illicio gratâ dulcisona q; chelys :

Sessoremq; ἰσθμῶν δευεξίτ' αὐσὺς; Corinthi,

Fluctibus ὁ medijs reâdidit incolumē .

Hinc patet in domito, meliores aqore nasci

Pisces, quâ tellus gignat alumna viros.

Extat & aliud eiusdem Bianori lib. 4. Epi-
gram. εἰς εἰς τὴν ἀποβολὴν τῆς κηθάρας,

quod tale est :

ἔσησεν Περὶ τὰν δ' ἄριστος εἰκόνα τὰς
τῆν ,
καὶ τὸν ἀπολλυμένῳ σύνδρομα νηξά-
μενον

εἰνάλιον δελφίνα . λέγει δ' ἐπ' Ἀρίωνι

μῦθος,

Κτείνομεθ' ἀνδρώποισ', ἰχθύσι σω-
ζόμεθα .

Quod sic ferè ad verbum vertit Sæctius :

Constituit Periander Arionis icona talem,

Expertum v̄t hominē pisce v̄bi videas ,

Delphin' piscis erat . quid Arionis indicat
icon ?

Nos pisces seruant, interimūt homines .

Ferè idem cecinit Faustus Sabæus :

Erexit statuam Periander Arionis, ὁ qui

Æquora sulcanti tergora curua dedit ,

Delphini monstrat placidi pia fabula ,
quantum

Exuperent homines impietate feras .

Historiam, seu (si mauis) fabulam copio-

sè tractauit Herodotus lib. 1. qui inscribitur
Chio, & post eum eleganter A. Gellius

lib. 16. cap. 19. item C. Iulius Higinus in
poetico astronomico, cum loquitur de Del

phino, & Plinius lib. 9. cap. 8. Plutarchus
in conuiuiio septem Sapientum. Ea autem

sic habet : Arion citharædus excellentissi-
mus, arte sua pecunijs multis partis cum

patriam repereret Corinthum , in piratas
incidit, qui numerorum causa consilium

ceperunt de eo interficiendo . Quod vbi
animaduertisset, impetrata ab eis venia fi-

dibus cecinit : tum statim ἐπ' ἄρα sese in
profundum deiecit, quem subito ἀ delphi

no exceptum , & dorso Corinthum vsq;
vectum aiunt . Sed cur non apponimus

huc Ouidij carmina ex 2. Fastr. ipsa ve-
nustate venustiora ?

Quod mare non nouit ? quæ nescit Arionæ
tellus ?

Carmine currentes ille tenebat aquas .

Sæpe sequens ægna lupus est, ἄρα vocē retentus :

Sæpe andum fugiens resistit ægna lupū .

Sæpe canes leporesq; una iacuerunt sub umbra :

Et stetit in saxo proxima cerua lea .

Et sine lite loquax cū Palladis alite cornix

Sedit, ὁ accipitri iuncta columba fuit .

Cynthia sæpe cuius fertur, vocatis Arion .

Tanquam fraternas obstupuisse modis .

Nomen Arionis Siculas impleuerat vrbes,

Captaq; erat lyricis Arionis ara sonis .

Inde domum, repetens puppim conscendit

Arion .

Atq; ita quasvis arte ferebat opes .

Forsthan infelix ver tos, undasq; timebas ;

At tibi nauet tua tutius aqor erat .

Namq; gubernator districto constitit ense .

Cateraq; armata conscia turba manu .

Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauis

τὰρ puppin' .

Non sunt hæc digitis arma terenda tuis .

Ille metu pauidus, morte non deprecor in q;

Sed liceat sumpta pauca referre lyra .

Dant veniam, videntque moram: capi ille

coronam ,

Quæ posset crines, Phœbe, decere tuos .

Induit ὁ Tyrio distinctam murice pallā ;

Reddidit ista suos pollice chorda sonos .

Flebilibus numeris veluti canentia dura

Traictus penna tempora cantat olor .

Protinus in medias ornatus deslit undas

Spargitur impulsa cærulea puppis aqua .

Inde (sive mauis) tergo dclphina recuruo,

Se momorant oneri supposuisse nouo .

Ille

Arionis
cithara
di à Di-
phino se
uari hi-
ria.

Ille sedet, citharæq; tenens, preciaq; vehenti
Cantat, & aquoreas, carmine mulcet a-
quas

Dij pia facta vident, astris delphina recepit
Iupiter, & stellæ iussit habere novem

Allusif ad hanc historiam Propertius, elegia 2. ad Cynthia, de somnio naufragij:
Sed tibi subsidio delphimum currere, vidi,

Qui putô, Arioniam vexerat antè ratem.

Habetur, venustum & elegans octotichon Philippi lib. 1. Epigram. Græcorum, vbi philomela gloriatur se vedisse esse delphinum; quo facto colligit fabulam de Arione non fuisse vanam nec fictitiam. Quod si propter Græcæ compositionis leporem ap-
posuero, nihil me peccatum arbitror:

μερομένη βορέην, ἐπεπαιώμην ὑπὲρ
ἀλμυρῶν.

πνεῖ γὰρ ἐμοὶ θρηῆς ἦπιος ἐδ' ἀνεμος.
ἀλλά με τὴν μελίγηρυν ἀνδρῶν, δέξατο
ἠώτοισιν

Δελφίν, καὶ πτηνὴν πόντιος ἠνιόχει.
πισότατον δ' ἐρέτη πορθημομένῃ, τὸν
ἄκωπον

νάων τῆς σόματος θέλων ἐγὼ κινδύρη
εἰρεσίην δελφίνες αἰεὶ μέσσην ἀκισθῶν
ἠνυσαν. ἔψευδης μύθος ἀριόνοισιν

Cuius, epigrammatis sensum sic vertere
conabatur Sanctius:

Præpetibus pennis vento bacchante ferebar
Per mare Bistonio, qui mihi sanus erat.

Sed me dulcisonam suscepit ædona curvo
Pontiuagus delphin corpore piscis aue.

Quæ fido tranans spaciosum in remige pon-
tum;

Mulcebam varijs corda marina sonis.
Delphini Musas (naulo sine) saepe rulerât:

Nam neq; Arionia fabula falsa fuit.

Porro de delphinis natuta, & eius in homi-
nem amore testatur Gellius lib. 7. cap. 8.

& Plinius lib. 9. cap. 8. hic refert de delphi-
no, qui è pauperis cuiusdam pueri, ex Ba-
riano Puteolos in ludum literarum itantis
manu passus, dorsum præbebat assensurò,
pupinæ aculeos velut vagina condens: réce-
ptumq; Puteolos per niagnum aquor in
ludum ferebat; simili modo reiehens plu-
ribus annis: donec morbo extincto puperò,
subinde ad consuetum iocum ventitans,
tristis & mœrētī similis, ipse quoq; (quod
nemo dubitaret) expiravit. Leonicus quo-
que de var. histor. lib. 1. cap. 53. ex Paulania
refert, se vidisse delphitium à puero vo-
catum, subitò aduentare solitum, illumq;

dorso acceptum, leniter per mare ferre con-
suetum, collati in se beneficij memor: de
quo ille. Quamobrem, inquit, vera esse il-
la, quæ de citharædo Arione Herodotus,
Plinius, & pleriq; alij referunt, haud ma-
gnum re credi potest. Enalim etiam
adolefcentem in mari à Delphinis serua-
tum, eodem penè quo Ariona modo, retulit
in Symposio septem Sapientum Platar-
ch. Itidem narratur de Telemachio pueru-
lò, qui cum fortè in mare decidisset, exci-
pientibus Delphinis, ab imòq; retrahenti-
bus, euasit. At idem Plutarich: ad finem
disputationis, qua inquit, An sit aliquid
in brutis rationis. Sed hæc plusquam satis.
De Arione consule etiam Mytholog. Nat.
Comitis lib. 8. cap. 14.

DELPHINI insidens] Delphin piscis
marinus, celerissimus & φιλάθρωπος. Del-
phinum musicum signum ideo dici (vt &
hoc addam) Arati interpres scribit; quod
nonem stellis insignitis sit, vt testatur O-
uid: Pastor 2. qui est Musarum numerus.

Vade cœrula] mate cœrulum. Vadum
non raro pro mari ponitur apud Poetas.
Catull. Argonaut.

Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi.
Et Virgil. 7. Aeneid.

Litus ad Ausonii tot p vada cœrula vexit.
Sulcat] μεταφορά ab aratoribus, pro eo
quod est, lecat, proscindit, transgreditur.
Hac quoq; translatione vsi sunt Virgil. 5.
Aeneid. Onid. r. de Ponto, & alij

Hocq; sono] lyrae suæ modulis. Hunc
versum aliqui sic legunt

Et vithara mulcet, franat & ora sono

Aures mulcet] delphini. Virgil. 1. Aeneid. dixit:

Et mulcere dedit fluctus, & tollere vitos.

Paccuuius, mulcere laudibus, pro mollire
scu lenire, vt vult Festus. Ouid. 4. Trist.

Pastor arundineo carmine mulcet vites.

Franat & ora] translatio in verbo fra-
nar, ab equis sumpta, pro eo, quod est, reti-
net, sistit; regit

Viris rapimur; piscibus eripimur. Id
paulò antè carmen Græcum expressit

Ἡ γὰρ δάλασσα
Ἰχθύς ἀνδρώπων ἐγὼ δὲ καυοτέρας.

Item eiusdem argumenti ex 4. A. 7. Dialog.

Epigramma supra adductum, cuius con-
clusio eadem cum Alciati versu ultimo.

Κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα.

Cui eouenit Ouid. in lud. ex 1. Trist. eleg. 4.

Delphi-
nus à pu-
ro voca-
tus pa-
ruit.

III.
Delphi-
nus cur
signum
musicū.

Vadū pro
mari.

Mulcere.

igram
de del-
phino phi-
nela ve-
bre.

delphin-
erū ad-
dum se-

Maxime
est homi
nibus.

Cumq; minime loquere, cumidis qui regunt
id vidis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premis.

Non ab simile huic Cora Tacitus. Hi-
stor dixit: Valenti mare tutius quam lito-
ra & vrbes. Rapimur autem, hoc est op-
prium muti legdmur, de medio tollimur:
rapere enim ad vini pertinet. Eripimur, li-
betamur, seruamus. Virgil. 6. Aeneid. 11.

Eripe me his inuicte malis.

IV.
Avaritia
quant
pernicies.

ARIONI fabula non iniuria flecti-
tur in crudelena & insatiabilem hominum
auaritia, qui in vitam aliorum non veni-
tur cōspirare, quō bonis eorum & opibus
potiri quoquo modo queant. Hinc q; ad-
monemur, mitiores esse feras in hominem,
quā ipse homo in hominem sit. Hinc nō
immetit Virgilius 3. Aeneid. exclamat:

Quid non mortalia peccata cogis

Auri sacra fames?

Quid verō scelestius aut deterius ea cupi-
ditate habendi, quæ non modō sui facit
inmemorem, sed etiam sibi & alijs exitia-
lem? Eam itaque recte Menander appellat
μεγιστον ανθρωποις κακον. Maximam ha-
minibus malum. Euripides verissimè,
ἄσισ γὰρ ἐπὶ τὸ πλεον ἐχει πέφυκ' ἀνθρ.
ἔδ' ἐν φρονειν δικαιον, ἔδ' ἐ βαλεται.
οἰλοις τ' ἀμικτος ἐσὶν ἡ πάτη πόλει.

Quisquis ambitiosum & auarum inge-
nium habet,

Nihil sapit iuste, neq; vult,

Difficilisq; amicis est, & toti ciuitati.

Ambire quæ vides, auarum & viuere,
Is nec sapit, nec sapere vult proفس sibi;

Imò est amicis & molestus ciuibus

& Bion Sophista optimè τὴν φιλαργυριαν

μητρόπολιν πάσης κακίας εἶναι εἰσήλθι.

nempe auaritia esse metropolim omnium

vitiorum. Cur autem summum malum à

Auaritia
summum
malum.

quibusdam dicatur auaritia, in promptu

ratio est, quod ea vix vixquam sola esse

queat: quippe cum perpetuas habeat sibi

comites rapinam, periurium, mendacium,

prodicionem atq; etiam patricidium, quod

exemplis longè multis perspicuum esse

potest: sed vnum ad rem præsertim satis

erit, quod ex Aristotele protulit Aristony-
mus; Socios octo latrones de spolijs inter
se concertasse, ex quibus quatuor sunt in-
terfecti; deinde quatuor alios iustum eo
nomine diuicasse: vnde factum vt duo tan-
tùm fuerint superstites, qui etiam cum ri-
sandi finem non facerent, vnus ex omni-

bus ad extremum incolumis euasit. Sed

quid reliquit tandem futurum, si etiam dex-
tra in sinistram armetur? Hæc ille. Cicero

pro Quintio: Nullum est officium tam

sanctum atq; solenne quod non auaritia

comminare atq; violare soleat. Et quid è

statim omnis iustitia negligitur, & aliena

per iniuriam occupantur, eum pectus auar-
ritia, miseraque cupidine feruet, ait Hora-
tius: Perplacet illud Tiuenalis, de auaritia:

Ando ferè scelerū causa, nec plura venena

Miscuis, iusto ferro grassatur sapius vllum

Humana mentis vitium, quā sana cupido

Indomiti census: nam diues qui fieri vult.

Et cetero vult fieri: sed quæ custodia legum?

Id flecti verè potest ad exēpla miserae pro-

scriptionis, non certè Syllanæ, vel etrum-

viralis, sed Gallicanæ iam toties vstratae,

non in ciuitates (quibus facile carere-

mus) sed in homines vitæ inculpatæ, so-

berios, non rebelles, non reprobos, quieros,

qui minimè beligeri, imò ab omni dimi-

candi alieni infania, & in eadem quasi vesti-

naue publico & nefario tumultu; insontes

perstrunt; aut extorres facti patria carere

coacti sunt. Et quis non vidit viros bonos,

certe quæ laudatos penè omnes extorres fa-

ctos diu; exulasse, aut in exteris regionibus

mortuos, nec alio nomine à suis pulsos,

quā quod insigniter improbi nō essent,

aut factionem nullam alerent? Et quidem

certò seimus idem contentis quibusdam

nostris viribus, atq; Milesiorum ciuitati,

apud quos nemini esse bono licebat. Sed

desisto iā, vt succurrat illud Tibulli eleg-
3. lib. 2.

Prada feras acies auxit discordibus arma:

Hinc crudor, hinc cadēs, mors proprioq;

venit

Prada vago iussit geminare pericula ponto,

Bellica cum dubijs rostra dedit ratibus.

Certè propter duo Pronomina, meum &

uum, subinde homini imminet periculum

inde, vnde minimè oportet, ab homine sci-

licet: nam homo homini lupus. Nullum

malum frequentius, nullum pernicitius,

nullum blandius. Tempestas minatur ab-

tequam surgat, crepant ædificia antequam

corruant, præuocia fumus incendium:

ex solo homine subita pernicies, & eò dili-

gentius regitur, quo propius accedit: Er-

ras, si istorum, qui occurrunt, vultibus cre-

dis; hominis multè effugiem habent, animos

ferarum. Nihil illas ad nocendum, nisi ne-

cessitas

sceler
i st
id q
i aia

Homi
mini
pus.

cessitas incitat, fame aut timore coguntur ad pugnam: homini perdere hominem quous tempore liber. Sic Iudæi apud Ioseph. Antiq. lib. 17. cap. 17. conqueruntur de

Herode, quod plura mala ab eo sint passi, quam ab vlla bestia ipsis infligi potuisset. Sed cesso, & me ab Auaritia ad Gulam con-fero, à barathro ad voraginem.

Gula.

EMBLEMA XCI.

CIRCUM LIONE gruis, tumida vir pingitur albo,
 Qui Laron, aut manibus, gestat Onocrotalum:
 Talis forma fuit Dionysi, & talis Apici,
 Et gula quos celebres deliciofa facit.

COMMENTARI I.

IVXTA mensam cupedijs & vinis instructam statnatur homo collo grui-
 no (vnde vellem huic iconi tollam longius protrahi) ventre selsquipedè prominente;
 qui vna manu larum, altera onocrotalum;
 aues voracissimas, gesserit. De his in progref-
 fu. Sed longè venustior meo iudicio appa-

ret pictura Rouilliana, habet enim collum
 longissimum, & capaciorem ventrem, Bac-
 chi sepulchrum dices.

ARISTOTELIS 3. Moral. cap. 10.
 ad Nicomachum sic ait: Itaq; Philoxenus
 quidam Erixius, cum epularum voluptate
 duceretur, collum sibi dari gruis longius
 optabat,

II.
 Philoxe-
 nus.

optabat, quod ex actū caperet voluptatē. Præsentē ergo eicone depinguntur Iurcones & gulosi seu helluones, quorum illis tribuit gruis collum, ut sibi dari postulabat Philoxenus: his, vel (etiam si maui) vtrisque; ventrem maximè prominentem. Expressit autem ventris hæc gula; mancipia, duarum auium maximè furacium, & gula deditarum imagine. Larus enim edacissimus est, qui, quòd totam escam ore de noeret, locum fecit prouertio, *Larus hians*.

Gulosoformis imago.

Larus.

Onocrotalus.

Melanthis.

III. Curculio.

Auicula est è mari victum quæritans aut lacubus, quæ Gavia Latini dicitur. Hinc Maron, quidam parodus, Chærephontem parasitum comparauit famelico laro, eo quòd voracissimus esset helluo. Πεινῶντι λάρα ὄρνιθι ἑοικώς. Onocrotalus autem olorum similitudinem habet: nec omniò differe viderentur Onocrotali & olores, nisi faucibus ipsis inesset alterius veri generis. Huc enim inexplibile animal congerit, mira ut sit rapacitas; mox perfecta rapina, sensim inde in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Plin. c. 47. lib. 10. Et hæc bellissima gulosoformis insignia Melanthij Poetæ tragici ἐξοράνε insignis vorum fuisse traditur, ut collum olorum optaret, quo diutius dapum sensu frueretur: ut etiam eius, quem superius attingi, qui sibi à Dijs volebat impartiri τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων. i. guttur tres longum cubitos, cuius est mentio apud Gellium 19. c. 2.

CURCULIONE gruis] Gruis collo. Videtur ex proprio fecisse appellatum; est enim curculio, vermīs edacissimus, quasi gurgulio sic dictus, & frumenti fortitus vocabulum; quo nomine sunt etiam notati plerique parasiti, ut ex 2. Miscellan. Nannij discas. Varro 2. de re rust. cap. 3. etiam pro gula posuit: Collo breui, curculione longiore. vbi de hircis loquitur. De gruibus consule Plinium lib. 10. cap. 23. & quæ diximus Embl. 17.

Tumida vir pingitur aluo] Id est, φούκων, quasi dicas ventrosus: quo epi hero notatus est Ptolemæus Energetes, propter abdominis studium. Ut Alcæus Pistacum Mitylenæum φούκωνα καὶ γάσπωνα, quòd pinguem haberet aqualiculum, appellauit, teste Laertio. Citatur ab Athenæo ex Euripide, sicuti & à Galeno oratione ἐπὶ τὰς τέχνας.

γράφετε δ' ἄλλος γηδύος δ' ἡσσάμενος.

Abdominis minister & seruus gula. Huic conuenit Persianum hoc Satyra 1. Pinguis aqualiculum propenso sesquipeda extes.

Id hominum genus vocatur προκάστερες Græcè, nempe queis pingui abdomine venter prominat.

[Qui Larum] Larus auis est auda & vorax. Larum significauit Virgilius in illis carminibus, quæ sunt 4. Aeneidos: Hic primum paribus nitens Cyllenius alu Constitit; hinc toto præcepit se corpore ad undas

Miste aui similis, qua circum littora, circum Piscos scopulos humilis volat aquora iuxta.

Quæ carmina, ut inquit Petrus Nannius, ab Homero sumpta sunt, quod primus ipse animaduertit. Homerica sic vertit ille: Pieria in scæsa se misit ab æthere in undas; Deinde laro similis volitat iuxta aquora summa.

Qui maru indomiti sinuosa ad littora saepe Captando pisces aspergine tingitur undæ. Postea subdit: Valde miror, cur Virgilius nomen auis omiserit, & in genere quàm in specie versari maluerit, cum non sine causa Homerus larum ex omnibus piscatricibus auibus exemerit, cui Mercurium in volando similem vellet. Est enim larus Merentio dicatus, qui à loquacitate nomē inuenit: λάπος enim quasi λάλος dictus. Deniq; hanc causam reddit: Larus Latine ab alijs dicitur Fulica, in quibus est D. Augustinus: ab alijs Gavia, in quibus est Gaza: ab alijs Herodios, Ciconia, Ibis. Quare Virgilius, ne litteram faceret, nomen auis omisit. Hæc ille. Aliam causam affert Seruius in illo loco, quæ non displicet. Incongruū enim erat Heroico carmini, si Mercurum diceret. Sic alibi per periphrasin ciconiam dixit:

Candida venit auis longis inuisa colubru. Hæc ille. De laro extant quædam prouertia in Chiliad. Ut, *Larus hians. Larus parturit Larus in paludibus*. Sunt qui hanc auem eandem cum Cephho esse putent, pro uerbo decepti, quod circumfertur, λάπος κέφρος: Sed laro longè aliud est ingenium quam Cephho sit: Cephhus enim ad cibū tenuia quæq; sectatur, ut etiam spuma marina sit contentus: larus verò inter voracissimas numeratur, omniumque animal esse fertur, unde sit à veteribus Herculi dicatur

Larus Mercuri sacer.

Larus Cephho differt.

caus, quem belluonem maximum fuisse prædicant. Neq; temerè Aristophanes Raris, Cleonem rem publicam omnem deuorâtem, Laron vocarit. Præterea Hefychius Hierosolymitanus, larum ait esse auem, quæ tam in mari, quàm in terra versetur, & vtriusq; partis cibo, quem plurimum, & vndecunq; perquisitum denoret, enutriatur. Vide plura apud Pierium Hieroglyph. 23.

Gestes Onocrotalum] Antonius Nebriss. multæ doctrinæ vir, Hispaniæ laus, in suis Quinquagenis, reitatur se vidisse duos Onocrotalos: alterum mortuum in foro Bononiensi: alterum volantem ad Anæ fluminis ripam, qui æquiparabat mole sua agnū anniculum. Asscribam aliqua illius verba: Ingluuius, inquit, in onocrotalo mirum in modum est ampla, quippe quæ amphoræ mensuram, aut non multò minus capiat. De qua Martialis lib. 11.

Turpe Rauennatis guttur Onocrotali. Nam turpe guttur, pro magna ingluuie posuit. Est porrò ingluuies, vt definit Aristoteles, cutis in amplum sinuata, qua primum cibis ingestus continetur incoctus. &c. Hanc onocrotalus aqua explet, atque ore aperto pisciculis se obiectat, quos cum sensit deprehensos intra ingluuiem, aquam per oris spiramenta euomit, atq; ita præda vescitur. Croton Bononiensis (vt & Veneti) vocant. Interpretatur *asinus crepitans*: quoniam *ὄνος* est *asinus*, *κροτάω*, *crepito*; nomen impositum est à voce, quam auis illa edit, quam mihi audire non licuit. Hæc ille. Hanc auem Gallia Septentrionalis Oceano proxima mittit, teste Plinio lib. 10. cap. 47.

Talus forma fuit Dionysi] Dionysius Clearchi, qui primus Heraclæ regnauit, filius, & ipse patriæ imperans, ob nimias delicias, nimiasq; crapulationes, adeo pinguis effectus est, vt præ pinguedine vix spiraret, & penè suffocaretur. Quare statuerunt Medici, vt acus oblongæ ac tenuissimæ fierent, quæ tunc lateribus ac ventri adigerentur, cum profundissimo somno teneretur: tunc enim excitabatur cum viuam carnem acus attingebant. Ius dicebat corpore atca ita condito, vt præter caput penitus nihil extaret. Quinq; & quinquaaginta annos vixit, cum tres & triginta imperasset. Hæc Stephanus Niger in lib. de nimio luxu. Athenæus lib. 1. Dipnosoph cap. 3.

Escaus Apici] Apici, pro Apicij: sic Dionisi, pro Dionysij, per apocopen figuram Poetis vsitatissimam. M. Apicius (quem Plinius vocat nepotum omnium altissimum gurgitem; & alibi, ad omne luxus ingenium solertè) nobiliss fuit Romanus, valde gulosus, qui amplissimum Capitolij vectigal, & Principum congiaria comestationibus hausit. Hic cum subductis rationibus ex sextertio millies, quod in culturâ congererat, tantùm centies sibi superesse cognouisset, famem metuens veneno vitam finuit. In quem sic lusit Martialis lib. 5. Epigram.

Dederas, Apici, bis trecenties ventri.

Sed adhuc supererat centies tibi laxum:

Hoc tu grauatus, ne famè & sibi ferres,

Summa venenum potione duxisti.

Nil est, Apici, sibi gulosus factum.

Libros de gulæ irritamentis conscripsit, vt author est Suidas. Vide, si plura cupis, Senecam, de consolatione ad Albinam matrem. Lucianum in Nigrino, Athenæum loco citato, Plinium lib. 9. cap. 17.

Es gula quos celebres &c.] Multos huius generis præter duos iam nominatos, si cupis legere, consule Stephanum Nigrum de nimio luxu, Cæli Rhodigi. lib. 7. cap. 11. Officinâ Textoris lib. 5. cap. 51. Talis fuit Gnatho Siculus, Publius Gallonius, qui ob gulam in proverbiis abijt. Aëtopus, Aëbron, Astydamas, quorum luxum & delicias ex veterum monumentis hinc inde colliges. Sed ab exemplis gulæ Clodius Albinus, & Phago minimè excludendi sunt, quorum hic adeo gulosus, vt adhibitus mē sè Aureliani, aprum integrum, centum panes, veruicem & porcellum vno die comederit, biberitque orcam vini, teste Flauio Vopisco: ille quingentas ficus, centum Campana persica, melones Ostenfes decē, vuarum Labicanarum pondo viginti, ficculas centum, ostrea quadraginta vna cœna deuorarit.

PROPOSITIO gulæ ectypo notantur ganeones, gulones, lut cones, gurgites, & voragine, quibus vt porcis anima pro sale data est, quorum vita sagina est: hos autem ventri mancipatos homines immundo rum dæmonum vasa fieri scribit Porphyrius. Idem dixit corpus pingue factum animam quoq; in esuritionem cogere à vitæ prolapsam felici, redditam etiamnum corpoream: ad idq; quod diuersum est, de-

flexam, ut ne primoribus quidem, quod aiunt, labris sapientiam prae gustet, sed nec summis contingat digitis, nusquam ad bonam sese recipiens frugem, aut vix. Democritus ait, vivere impudenter, intemperate, impie, non tam male vivere est, quam mori. Bæotios non alia magis ratione fatuos, pingues ac rudes, & *ἀναίοδιτρος*, id est, huius ab Athenensibus dici, quæ proprie ad *ἀναγνῆς*, id est, edendi inexplabilem auditatem, testatur Plutarchus. Idem affirmat Philoxenum & Gnathonem Siculum (quorum iam meminimus) gulæ proceres imò verò extremos ac perditos homunciones, cuj pediuorososque infamari literis, quod equiuivis adhibiti emungere se in paropside sine pultaria soliti essent, ut abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruenterent, vel ad distensionem obfarcirentur verius. Smindyridem Sybarita luxu & felicitate diffuens, annis plus minus viginti nec orientem se visisse solem dicebat, nec occidentem. Epicuri, ut puto, hic socius extitit, qui dum palato quid sit optimum indicat, cœli palatium (ut Ennius dicebat) non suspexit. Ast hoc ipsum fincerius tota ferè vita sibi contigisse prædicabat Ponticus Hestius, dum eruditioni incumberet avidius. Huius nimirum animus fuerat in paginis & codicibus: illius verò nebulonis (hem, epulonis dicere volebam) in patinis & calicibus, cuius doctores, coctores; culpa, pulpa; poena, cœna; coedex, lodex; fabula, pabula; supellex, pellex; fiscus, discus fuerant. Id genus hominum dum cogito, in mentem mihi venit Herculis Strozæ, verè nobilis poetæ in heluonem conscriptum epigramma, quod sic habet:

*Sæpe bibis, quò sæpe vomas, & sæpe voracem
Distendas miseri corporis ingluviem.
Quin si fortè tenax stomacho cibus haerit,
hunc vel
Dextra, vel in fauces indita penna ciet.
Tanquam sis genitus perdenda ad vina,
nec ulli
Te natura alij sinxerit officio.
• dignum laqueo facinus: quodcumq; voratur,
Turpiter ingeritur, turpius egeritur.*

Hanc in rem vide, quæ Ios. Quercetanus literis prodidit in suo Diæretico Polyhistorico Sect. 2. cap. 8. ubi de varijs cum sobrietatis, tum gulæ ebrietatisq; effectibus eruditè disserit. Et quis dubitet; ventres istos

commodissimè equiparari posse inexplabile illi Danaidum dolio, quod inani quamuis labore repleturæ, ut cum Ouidio dicā. *Affiduis repetit quas plant Belides undas.* Quæ fabula est variam interpretationem capit à mythologicis scriptoribus, ut videte est apud Næcomitem lib. 9. cap. 17. *Tamen & de heluonibus rectè eam vsurpari posse festinus quidem Poeta indicat hoc epigrammate:*

*Belidas fingunt pertusa in dolia vates
Mox effundendas fundere semper aquas.
Nominè mutato, narratur fabula de te,
Ebris, quæ meas qui sine sine bibis.
Quin etiam hoc in te quadrat, turba ebris,
quod sint*

Corpora qua fuerant, dolia facta tibi.

De talibus sic pergreçantibus perquam verum est, quod Varro dixit, ijs vitæ modulum culinam esse, dum scilicet omnia epulis metiuntur. Sic prodigos & ebriosos Lucretius dicebat natos esse vino in vesicâ calando sicandq; quippe qui cellas diuitum vinarias epotas effundunt in matulâ: vel, ut eiusdem Varonis ut verbis, diuitum apothecas Chias ad communem reuocent matellam. Nam quidquid auium volitat, (inquit Seneca) quidquid piscium natat, quidquid ferarum discerit, nostris sepelitur ventribus: quæ nunc, cur subito moriamur? quia mortibus viuimus. Retia, hamos, viscum, laqueos meditamur, rapaces volucres imperio patere, & prædari nobis, docemus, ad nil aliud, nisi ut gulæ satis fiat; quam non modò explendo, sed onerando fatigamus, & angustum ventrem varia arte laxamus, cui aliquando vultor famæ esset, vtilissimæ verò sobrietatis, foedo illi sacculo ac misero, simul & siluis, & nubibus, & fluctibus pacem linquens. Nos celum terræ, ut habet adagium, miscemus: hoc est, quæ in terra crescit, ut olera, fructus arborum, quæ in aquis, piscium omne genus; & quæ in aere volitant, vnum in ventrem coacervamus: & quartum elemèti, hoc est, ignis loco, fortia vina, aromata, sinapi, &c. adiungimus. Ita confusis elementis tempestates varias, concussiones, & tanquam tonitrua cieri nihil mitum est; ut ex continuis vaporibus catarrhos, fluente & refluxente tanquam in euripi materia. Quid itaq; mirum, si

Frigida cum calidis pugnant, humentia siccis,

Mollia

*Bæotij
cur rudes
qabiti.*

*Smindyri
des Sybari
ris.*

*Heluon
doliun
sunt D
naidun*

*Ingen
sa gul
est.*

*Hypoty
sis gul.*

Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Basilii: Ex vario & crasso alimento, vinoque fuliginosæ exhalationes, elata in motu densæ nubis, Spiritus Sancti illustrationes in ipsam mentem suo interuentu impediunt. Sed nunc pro more Gulæ assecclam suis coloribus depingemus, sed strictim & currenti penicillo. Aqualiculum trahit, non fert, triumphoralem instar cadi vini-rij, latum, inflatum, infarctum; suras tremulas habet, follicantes, cubitali crassitie, breuiusculas, pumilionum mensura: clunibus incedit ac pedice pendulo, radente ter-

ram: capite oblongo, prominentibus auriculis, sicut olla tricongia, auritum peponē diceres: naso cupreo, pūtolento, gibbofo, flaccidis maxillis, labris stillantibus & obtortis sacculorum more, quibus Veneti piper suum & caryophylla vendunt. Digtos vide, lucanicas credes, brachia sine inter nodijs & iuncturis, inculcata sicut puluilli lapei. In summa, truncus carneus est spirans, damnatus ad faginam & macellum, cuius lardum & pernas deuorabunt in stygia popina inferorum vultures. Nūc Oculi fanis nos ad se trahit.

nago
slofi.

Oeni effigies, de ijs qui meretricibus donāt, quod in bonos vsus verti debeat.

EMBLEMA XCII.

IMPIGER haud cessat funem contexere sparto,
Humidamq; artifice iungere fila manu.

*Sed quantum multis vix torquet strenuus horis,
Protinus ignavi ventris asella vorat.
Fœmina, iners animal, facili congesta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inq̄ fauum.*

C O M M E N T A R I I.

I.

PINGITVR strenuus restio, conficiēdis ex iunco funibus nunquam non occupatus, sed quod ille miser longo tempore, assiduoq; labore contorsit, tortum ignaua asella astante deuorat.

II.

*Chara-
cter Em-
blema-
tis.*

ID ex Pausaniæ Phocicis tractum, enumeratis enim aliquot statuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, post has virum quandam sedere ait, inscriptionem q̄ue indicare eum esse Ocnum, qui textat à iunco restim vel funem, sed astantem asellam totum quod ille laboriosè texerit arrodentem. Gnauum & industrium hominem fuisse Ocnum aiunt, qui vxorem sumptuosam & prodigam habuerit, quæ profundere consueuerat, quicquid ille opere faciundo per summum laborem quaeritasset, idq; per ambages voluisse Polygnotum designare. Compertum est etiam Ionum vulgò prouerbiū esse, quoties hominem significant ad laborem quidem vehementer propensum, sed nihil inde capiētē commodi, *Oeni funiculum torquet*. Ita fermè Pausanias. Huius quidem effigiei Plutarchus meminit libello *περὶ εὐθυμίας*, & Plin. 3 5. cap. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarum :

*Dignior obliquo funem qui torqueat Oeno,
Aeternumque tuam pascat asella famem.*

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicōn Pierius. Et Politianus Miscellan. cap. 81. Id quoq; argumentum in marmore exlatum tradit Hermolaus Barbarus, Romæ duobus locis, in Capitolio nimirum & Vaticanis hortis videri. Idemq; de Oeno alia scitu digna tradit in castigat. Plinianis lib. 3 5. cap. 11. Præterea Cratinus fingit etiam quandam apud inferos funem torquentem, asinum verò arrodentem ea, quæ ille iam torsisset. Hinc de inaniter laborantibus id prouerbij etiam vti solent: *Contorquet piger funiculum*. de quo vide adagia.

II I.

IMPIGER] Diligens, industrius. Virgil. 1. A. Æneid.

— ille impiger hauste
Spumantem paberam.

Et Ouid. 1. Metamorph.

— patrios adie impiger oreus.

Videtur tamen (quod obiter dixerim) adiectiuum hoc differre vel maximè à nomine Oeni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauatè, significat. Dicitur enim *ὄκνος* & *ὄκνηρός*. & ipsa *παθυμία* dicitur *ὄκνος*; & *ὄκνηρία*: sed & *ὄκνην*, idem est quod *pigrescere*. Hæc tamen dictio ad sensum potius attinet; ignauus enim est, nihilq; agit, tamen si labore, qui suas opes male collocat, casq; in vsus minimè necessarios erogat.

Sparto] Genista. Sic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus est herbae apud Hispanos frequentissimæ: ex hac funes nauticos fieri solitos scribit Liuius 2. bell. Punic.

Humidaq; artificis, &c.] περιφρασις restis.

Protinus] potè ac sine intermissione, continuè. Nonius.

Ignavi ventris] πολυτελής γυνή. sumptuosa mulier. Sic D. Paulus Cretenses vocat *γαστέρας ἀργές*. ventres pigros.

Fœmina iners animal] Hesiodus in Theogonia mulieres fucis assimilat, qui apum labores consumunt, cuius hæc est sententia:

*Quale fauum examen apum dulciq; liquore
Cernimus infames haud raro pascere fucos;
Per thyma manè volans, & pida per arua
repenti*

*Sole vaga, cerasq; legunt, & dulcia mella.
Prædo late, curruoque vorax sub vimine
vinit,*

*Inq; sua abdit edax alienos exta labores.
Talis in humanis prius ab Ioue fœmina
rebus*

*Est data, flagitij hominè que ladat iniq̄s.
Vide prouerbiū, Mulieris podex.*

Mundum] Mundus est ornatus muliebris, Græcè dicitur *κόσμος*. Vnde midus dictus est hic, quod alio nomine celum appellare

*Nomen
Oeni.*

Spartum

*Oeni funiculum
torquere.*

*Mulier
fucis con-
parata.*

*Mundus
quid.*

pellare libuit. Nam vt inquit Plinius lib. 2. cap. 4. quem κόσμον Græci nomine ornamenti appellauerunt, eum nos à perfecta absoluitaq; elegantia Mundum. Liuius in Oratione Catonis pro lege Oppia seruanda: Munditiæ, ornatus, & cultus, hæc feminarum insignia sunt, his gaudet & gloriatur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri. Nonius ex Lucilio:

Legauit quidam uxori mundum omne, penumque.

mundus mulieris quid dicitur conuulsis.
 Vlpianus noster ait mundo muliebri contineri specula, vnguenta, vasa vnguentaria, & si qua dici similia possunt; distinguitque muliebria ornamenta à mundo muliebri, ac si mulier possit esse munda, nec tamen ornata: vt solet in ijs contingere, quæ se mūdant lotæ in balneo, neq; se ornarint; & contrà, est aliqua statim à somno ornata, nec tamen mundata. Sed hoc nimium subtiliter à Iurisconsulto; nam apud oratores, poetas, aliosq; terros auctores, mundo muliebri non ea modò continentur, quibus mulier fit mundior, sed etiam quibus ornatur. Val. Max. lib. 9. cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia, quæ lata fuerat olim bello Punico secundo, ad coercendam mulierum luxuriam: sed eas tamen ait excusari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione, quamobrem omne studium ad curiosiorem sui cultum illis permitti.

mulier prodiga.
 Prodigit.] Consumit, dissipat; verbum aptissimum ad prodigaliter notandam.

IV. VBI cum virum in re cumulanda sollicitum, neq; assiduos quantum mli-

bet labores declinantem; vxorem verò prodigam, & ad omnia petenda dissipandaq; intentam hieroglyphicè significare vellit, hominem sparti funiculum torquentem, illam verò asellæ effigie assidentem à tergo, & opus quantumcumq; fieret abrodetem effugebant. Laborat enim miser ille homuncio totis diebus, speratq; discescere; sed quicquid labore tam improbo partum enascitur, ad ornatum quèdam suum transfert prodiga; & insolens mulier. Vnde vero verius à Iuuenale scriptum Satyr. 6. *Prodiga non sentis pereunte femina censu, Ac velut exhausta rediuius pullulet arca Numus,* & è pleno semper tollatur aceruo; *Non unquam reputas quasi sua gaudia consistens.*

Quò pertinet adagium, *Mulieris podex*, in Chiliad. Adag. Rectè etiam Hesiodus: Qui fudit, inquit, mulieribus, is etiam su ribus fidem habet. Et festiuè Lacon quidam querentibus, quamobrem vxorem duxisset ad eo pusillam & paruulam? respondit: E malis quod minimum esset eligendum. Nam vt verè Menander.

γυνὴ τὸ σύνολον ἐστὶ δαπανηρὸν οὖσαι.
Natura fecit sumptuosas fœmina.
γυνὴ πολυτελής ἐστ' ὀλλήρον, ἐδ' ἐξ
Ζῆν τὸν λαβόντ' ὅς βέλεται.
Est permolesta sumptuosa fœmina,
Nec viuere arbitrio sinit virum suo.

Cui autem contigit vxor in otio desces, & in compro corporis ornatu prouentus, reditus, & quæstus profundens, is certè rem faciet vt funarius solet, nimirum retrogrado ductu. Epigraphæ emblematis videtur id totum torquerè in rapacitatem & auaritiã meretricum, de quibus aliàs.

In Parasitos.

EMBLEMA XCIII.

QUOS tibi donamus, fluuiales accipe cancos;
 Munera conueniunt moribus ista tuis.
 His oculi vigilēs, & forfice plurimus ordo
 Chelarum armatus, maximaq; alius adest:
 Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
 Pernicesq; pedes, spiculaq; apta pedi:
 Cūm vagus in triuijs, mensaq; sedilibus erras,
 Inq; alios mordax scommata salsa iacis.

COMMENTARII.

- I. **P**INGITUR parasitus habitu aulico, quia i lud hominum genus plerunq; aulas sectetur: ventre obeso, & prominente, progredienti similis: qui in patina cancos fluuiatiles ferat.
- II. **N**ON est mihi dubium, quin, cum auctor hic suum carmen euderet, vel memorie adiutus thesauro, egregiam Taciti descriptionem sibi tanquam archetypum fingeret: sic enim ille lib. 15. Annal. vbi de Neronis lascinijs amplissimè: Vatinius inter fœdissima eius aulæ ostenta fuit, sutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto, facieijs scurrilibus primo in contumelias assumptus,

Parasiti
descri-
ptio,

ptus,

pus, deinde optimi cuiusq; criminatione
 eouiq; valuit, vt gratia pecunia, vi nocendi
 etiam malis præmineret. Apparet hoc
 susceptorum esse in mordacem quendam
 ἡ δὲ χελὴν σώματος scurriam, cui symboli-
 cè cancris, fluuiales dono dat, parasiticis
 moribus apprimè respondentes. Decorum
 itaq; seruatio eo, quòd rationem habeat
 persona, cui hæc tribuat. Nec malè illud
 traduxeris, ex libello Plutarchi, de discrimi-
 ne adulatoris & amici, cuius verba sunt:
 Ego verò noui quendam, qui vxorè suam
 eiecerit, vt amicus item suam repudiaret.
 Deprehensus est autem clanculum ad il-
 lam commicare, vel ad se accersere, id quod
 etiam ab amici vxore animaduersum est.
 Vsq; eadeo non nouerat adulatoris inge-
 nium, qui credidit hos versus lambicos
 magis conuenire cancro, quam assentatori:
 Est venter omne corpus, vndiq; obtuens
 Oculus, suq; bestia veritas dentibus.

Nam huiusmodi quidem est imago para-
 sitici & amicorum, qui patellam sequuntur,
 & ad prandia prestosunt, quemadmodum
 inquit Eupolis. Hæc Plutarchus. De adu-
 latoribus festina inuenies epigrammata lib.
 1. Florileg. tit. εἰς κόλακας. Vide etiam a-
 dagium, Polypti.

IN Parasitos] Parasitus, Græca est di-
 ctio, παράσιτος, qui aliorum mensas & ci-
 baria sectatur. Cōponitur ex παρά, quod
 significat iuxta, & σίτος, quod esculentum
 significat: quare parasiti vocantur, qui ad
 voluptatem eius, in cuius contubernio sūt
 loquuntur & faciunt, nihil repugnantes
 cibi & ventris gratia. Hi etiam olim serui nō
 erant, tamen maxime seruiles habebantur,
 quippe qui libertatem offa venale habebant,
 eiusque gratia præter irrisum, dictoria,
 colaphos, etiam ollas sibi in caput con-
 fringi permittebant; quod non obscure in-
 nuit Plautus in Cætipis. Insuper hæc ollæ
 erant repleta cinere, vt nimirum eo per to-
 tum corpus effuso maiorem risum præbi-
 toribus suis exhiberent. Ad quod alludit
 idem Plautus Curcul. Homerus primus
 parasitum induxisse videtur, quem appella-
 uit φίλον εἰλαπίνας, amicum mensa-
 lem. Sinopeus Diodorus facit è admodum
 reliquas artes non à dijs, sed à sapientibus
 excogitatas videri dicit; verum parasiticam
 esse Philij Iouis inuentum. Parasiti etiam
 olim dicebantur, vt prodidit Crates, qui
 sacro frumento colligendo præficiabantur.

Cœl. Rhodig. lib. 12. cap. 1.
 Fluuiales cancris] De cancris vide Plin-
 nium lib. 9. cap. 31. vbi leges aliquos can-
 cros Hippo vocari, tantæ velocitatis, vt
 consequi non sit. Vnde apertior erit com-
 paratio, ad parasitum, cui Alciaus perni-
 ces pedes tribuit. Cancros præterea graphi-
 cè describit Calentius:
 Illus dena pedum vestigia, denaq; in arcus
 Crura recuruantur, laterumq; a margine
 ludunt.

Ambiguusq; iter est, &c.
 Munera conuenient moribus] Cancer
 enim animal est aquaticum, oculos semper
 habens apertos, forfices dentatas atq; ac-
 tos pro armis, ventrem magnum, & octo
 pedes: sic etiam parasitus, qui adulado hinc
 inde victum quaerit, oculos habet admo-
 dum vigilantes, ob ventris repetitionem om-
 nia perlustrans; nec desunt spicula nociua,
 dum enim cibi gratia huic applaudit, alte-
 ri maledicit; ventri insuper & gula totus
 deditus: vti denique cancer plures, sic ille
 per omnia loca celeres pedes habet.

Hu oculi &c.] Sic ordino: Hu, scilicet
 cancris, oculi, vigilantes sunt, & ordo plurimus
 chelarum armatus forfice.

Vigiles] aperti: quod refert parasitorum
 vigilantiam in obseruandis aliorum men-
 sis. Euioue prouerb. ἀλλὰ τροφῶχοι in Chi-
 liad. Sic vigilēs oculos tribuit famæ Virg-
 lib. 4. Aeneid.

Forfice plurimus ordo] ἀλλυγορία ab e-
 xercitu. Pedes enim habent cancri fluuiales
 ad modum forficis: Sanctius mauult lege-
 re, forcipe, vti etiam in Plinio legit de can-
 cris loco citato. Præterea bina brachia, den-
 ticularis forcipibus. Sed non magni refert
 quomodo legatur, vt utrumq; enim instru-
 mentum refert cancrorum chelæ, nimirum
 forcipis & forficis; est aut foriceps in-
 strumentum bifidum, quo fabri clauos e-
 molliuntur, quoue prunas aut candens fer-
 rum prehédunt: forfex verò est instrumen-
 tum latiorum, quo pannum in commoda
 frustra dissecant, & vsu aptant.

Chelarum] Chelæ dicuntur cancrorum
 & scorpionū brachia, à Græco χελί, quod
 etiam significat vngulam. Est etiam signū
 cœlestis, anterior scilicet pars scorpj. Vnde
 Virgilius 1. Georg.

Qua locus Erigonen inter, Chelæq; sequentes
 Panditur:

Maximaq; alium] id est, venter.

Hippi ge-
 nus can-
 crorum.

Cancræ et
 parasiti
 compara-
 tio.

Forceps.

Forfex.

Chelæ.

nde pe-
 cū Em-
 lema.

III.
 arasti
 s.

arasti-
 e inuen-
 ir.

Iropensus venter] prominens, turgens.
Perfius Sat. 7.

Pingui aqualiculus propenso sesquipede extat.

Abdomē. *Pingui abdomine*] Abdomen proprie significat pinguedinem, quæ spinæ, ubi renes sunt, adhæret; sic dictum, ut quidam volunt, quod abditum sit. Sed Cello lib. 4. cap. 1. Abdomen, ὑπογάστριον, est illa corporis humani pars, quæ à coxis & pube sursum versus ad præcordia pertinet; ab exteriore parte eidente cute, ab interiore leui membrana inclusa, quæ omento iungitur, & περιτοναῖος dicitur. Hinc ab Anatomicis abdomen dicitur ea cavitatis, quæ intus diaphragmate à thorace distinguitur, & circumscibitur à cartilagine ensiformi, ossibus pubis & coxendicis, lumborum vertebri, & vtrinque costis. Translate ponitur pro vitio ventris: vnde Cicero pro Sestio dixit, infaturabile abdomen. Inde etiam dicimus. Abdomini indulgere, Abdomini inferuire, Abdomini operam dare, Natus abdomini. Iuuenalis:

_____ venter adest abdomine tardus.

Ausonius Eidylio 9. cui Molella nomen:

_____ Cui prodiga nutat

Alius, opimatoq; fluens abdomine venter.
Et parasitus Eustathio dicitur γαστροπληξ, quod abdomini inferuiat.

Spiculax; apta pedi] id est, disteria & mordacia verba habes in promptu: nam spicula missa volant, etiam volat irrenocabile verbum.

Cum vagus.] Horat. 1. Epistolar. belle scurram ita descripsit:

Scurra de scripteo. *Scurra vagus, non qui certâ præsepe teneret;*
Impransus, nō qui ciuem dignosceret hoste:

Qualibet in quæuis opprobria fugere sauuus;
Pernicies & tepestas, barathrumq; macelli.
Parasitum quoq; elegantè describit Val-
la lib. 4. cap. 11. Item Iuuenalis Sat. 3. & 4.

Mensaq; sedilibus erras.] Hinc epitheta, τραπεζολοιχός, quod mensas illogat, & nidorem è cibus surgentem rabido ore capat. Hinc δυράπαξ, aut δυράπαξ, quod foribus alienis insidietur, nempe qui lueuerit aliena viuere quadra. Prou. Sartaginum pernicies.

Scommata. *Scommata falsa*] Epitheti metaphora, à mordacitate salis. Est autem σκόμμα, cauillum, sales, disteria, à verbo σκόπτω, cauillor, disteria iacio. De Scommatum autem generibus Macrobius Saturni. 7. c. 5.

DONAT Parasito canctos, vt per hōrum figuram graphicè depiugat hominis importunū & obtrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæstum & ventrem omnia conferat sua studia, vt alijs, & plerūq; etiam presentibus obloquatur, in quos eia culeta molesta & acria quædam disteria. Id autem genus hominum si quando iocandi fines transiliant; ita vt è salibus hilarifronte acceptis, & datis, ad scommata mordacia se conferant; iam tum fastidio esse nõ ab re incipiunt: nec enim sapiūt, qui ijs omnia licere volunt, quandoquidem nihil magis lubricum sit & importunum conuicio, quod quasi melle licum animos ingreditur. Cauendum itaq; quàm fieri potest ab huiusmodi scurræ & adulatorè, qui omnia laudat, omnia assentatur, etiam iniqua & impia, vt placeat, probat, nihil non facit & perperat ventris gratia, in quo summam felicitatem constituit. Interim etiam credentem decipit, absentem rodit & mordet; deinde se odiosum reddit; ac deniq; perditionem sibi ipsi acquirit. Lege parasitum Luciani. Belle apud Plantum Captiuicis, initio ferè Actus 1. sic parasitus de se; suæq; notæ hominibus:

Quasi mures semper edimus alienū cibum,
Vbi res prolata sunt, cum rus homines eunt,
Simul prolata res sunt nostru dentibus,

Quasi cū caletur, cochlea in occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros sibi non cadit:

Item parasiti rebus prolatus latent
In occulto miseri, viciitant succo suo.

Martialis in Philonum scurram, lib. 7.
Quid te diripiunt potentiores,

Per conuiuia, porticus, theatra,

Et tecum quoties ita incidisti

Gestari iuuat, & iuuat lauari.

Nolito nimum tibi placere

Delectas, Philomuse, non amaris.

Mordet ibi hominem fatuum, & vrbaniū,

in conuiujs alienis oberrantem. Idem Mar-

tialis lib. 9. in quendam Cantharum:

Cænes, Canthare, cum fors libenter

Clamas, & maledicus, & minaris.

Deponas animos truces monemus,

Liber non potes & gulosus esse.

Horatius 1. Epist. 1. notam impressit,

Quætu sit Dorfenius edacibus in parasitu.

Nam & Philum mordet festiue Martialis,

ed quod numquam domi cœnaret. Sed ad

rem. D. Hieronymus ad Dominioem:

Contra quemlibet passim in triujs strepre,

&

IV.
Licentia
nimia
rasisti.

Parasiti
mores

re, & congerere maledicta, non erimina, seu rrarum est & parasitorum. Porro canctum inconstantia symbolum facit Ioannes cognomento Scholasticus, dum hominem, qui modò risu indulget, modò luctui, modò austeritati atq; temperantia se reddat, modò delicijs distuliat & voluptatibus implicetur, canero æquiparavit, nunc antè, nunc retrò, nunc in transversum gradicatur, mira q; inconstantia vitam suam tra-

ducenti: quod idem & de parasitis non male dixeris, qui dum leuitate mimica omnia imitantur, omnium mores induere nituntur. De quo Horatius: *Sic iterat voces, & verba cadentia tollit, Ut puerum credas sauo distata magistro Reddere, vel partes mimu tractare secudas.* Parasitos & adulatores multos habes in Officina Textoris lib. 5. cap. 40.

Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.

EMBLEMA XCIV.

IN modicis nihil est, quod quis lucretur: & unum Arbustum geminos non alit erithacos.

A L I V D.

IN tenui spes nulla lucri est: unog; residunt Arbusto geminae non bene succulata.

COMMENTARI

I. A VICVLAE duæ pro sede in ramo arboris dimicant; harum vna ramo infidet, altera vt infidere possit illam mordicus impugnat.

II. Dvo Epigrammata, eiusdem penè sententiæ, desumpta videntur ex prouerbio Græco Zenodoti: *μία λόχημ ἔ τρέρει δύο ἐριθάκος*. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Vide etiam adagium, *Vna domus non alit duos canes*. Ad hoc eleganter alludit Aristophanes, Vespis:

— ἔ γαρ ἀποτῆ τρέρειν δύνατ' ἄν μία λόχημ κλέπτα δύω. id est:

Non enim fieri potest

Fures vt vnquam saltus aliat vnus duos.

III. DVOBV[S] *ganeonibus*. Ganco, cui vitæ modus est culina, vt Varro describit, quam à M. Tullio sumatur etiam pto scortatore, qui prostibula & meretriculas affectatur. Est autem talis homo fuitis, vorax, heluo, gulæ & luxui totus deditus, qui ingluuie illa sua nihil non absomit & exhaurit: tales itaq; plures non poterit nutrire vna vel tenuis culina.

In modicis] rebus, vel negotijs.

Es vnum arbustum &c.] Prouerb. est Chiliad. *Arbustum vnum non alit duos erithacos*. Cedrenus, *πολυκορπιαν* detestās, hanc similitudinem vsurpanit: *δύο, ορισίν, ἐριθακός μία λόχημ οὐ τρέρει, ὅτε μία χόρα εὐδωδθήσεται ὑπό δύο κυβερνωμένῃ ἀρχυγῶν*. Vt vnum arbustum duos erithacos non alit, sic vnum regnum feliciter à duobus principibus administrari non potest.

Eriithacus] Eriithacus auis est quædam solitaria, vt eodem in saltu non temerè nisi vna reperitur; quam Theodoros Gaza in Aristotele nunc Siliuam, nunc Rubeculam nominat; alteram quidem à siluarum desertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur. Sic quoq; Italies dicitur, *Petto rosso*, Germanis, *Rotbrustle*, *Rotkræpflein*. Huius meminit Plin. 10. c. 20.

In tenui spes, &c.] D stichon alterum eiusdem argumenti cum superiori, mutatis tantum verbis. Alludit autem ad prouerb. *Tenuis spes*. Vide Chiliad.

Vnoq; residunt Arbusto.] Prouerbiu

aliud idem cum superioribus. Arbustum *Arbust.* locus est arboribus consuis.

Ficedula] Ficedula à ficebus edendis *Ficedula* nomen habet, cum tamen vis potius vesca *la.* tur. Martial. lib. 1.

Cum me ficeus aliat, cū pascat dulcibus vnus.

Cur potius nomen non dedit vna mihi? Formam & colorem mutant ficedula. Nomen hoc solum autumnino habent, postea Melanchorophi vocantur. Italis, *Beccafico*. Germ. *Schnepff*. Lege Plinium lib. 10. c. 29.

NON est multum lucri expectandum ex rebus minimis, in quibus quanquã multum laboris & opere colloctur, tamen fructus inde parum capitur. At in rerum maiorum administratione vtilitas multo confurgit vberior. Quamobrem vulgò varijs efferuntur modis adagia, vt in tenui statu confecti non esse locum dicamus: qualia sunt ista. *Domus vna duos non alit canes, vt hac arbustum duos erithacos: Vno ramo non bene sedent dua ficedula: & quod nostrates iocando efferunt: Nostra ianua non sustinet duos mendicos*. Falluntur itaque, qui è rebus minutulis amplissimum expectant quantum, præsertim si sit eodem studio confecti, vbi plerumq; sit absq; inuidia transigi, nisi agrè, possit. Veluti nec regnum, nec amor villo modo socium patium rur, teste Seneca. Nō regna, inquit, socium ferre, nec rædæ sciunt. Et Ouidius:

Non bene cum socijs regna, Venusq; manet. Vnde quoq; vulgatum illud: *Dum canis os rodit, socium quæ diligit odit.* Quod nos Germani sic efferimus;

Zu den hund an einen bein Bleibē selten vbercin.

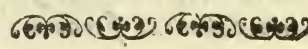
Sic etiam est in re regni, quod pulchrè expressit Lucanus lib. 1.

Nulla fides regni socijs, omniq; potestas Impatiens consortis erit.

Quo etiam respexit Alexander Magnus, cum ad monarchiam aspirans dixit, Mundum non capere duos Soles. Cicero 1. Of. sic. Quod enim est apud Ennium, Nulla sancta societas, neque fides regni est, id latius patet. Nam quidquid eiusmodi est, in quo non possint plures excellere, in eo sit plerumq; tanta contentio, vt difficillimum sit sanctam seruare societatem.

IV. E rebus minimis parum cri.

Regna patiūt socijs: amor

Captivus ob gulam.

EMBLEMA XCV.

REGNATOR q̄ penus, mensq̄, arrosor herilis
 Ostrea mus summis vidit hiulca labris.
 Quae teneram apponens barbam, falsa ossa momordie;
 Atq̄ ea clauserunt tacta repente domum;
 Depreſsum & retro tenuerunt carcere furem,
 Semet in obscurum qui dederat tumulum.

COMMENTARI II.

I. INTER ostrea quaedam hinc inde iacentia vnum ceteris mains, latius hiat, quod subiens musculus cibum capturus capitur, & gulae poenas luit.

παμαγάρος ἐρπυσίης κατάδ'όματα λιχνο
 βίρος μύς,
 ὄσρεον ἀδρήσας χέιλεσι πεπταμένον,
 πάγαγος διερροίνο θύνη ὠδ'άξατο σάρκα.
 ἀντίκα δ' ἰσραηλῆεις ἐπ'αλατάγησε δό-
 μος,
 ἄρμ'όσθη δ' ὀδύνασιν. ὄδ' ἐν κλείθροισιν
 ἀρύκτοις
 ληθεῖς, ἀυτερόνον † τύμβον ἐπεσπά- † πότμος.
 σατο.

II. EMBLEMA desumptum est ex epigrammate Antiphili lib. I. Epigram. Graecorum, tit. eis ζωα, quod hic ferè ad verbum Latine expressit Alciatus; sic autem se habet:

Omniorus, repēsque; per ædes helluo mus

Ostreum conspicatus labris patens,
Barba madida spurcam momordit car-
nem:

Statim verò testacea crepuit domus,
Aptata [id est, clausa] cruciatibus. at mus
in claustris ineuitabilibus.

Captus, sui interfectorem tumultum con-
traxit.

Helluo, & omniurus, repensque per atria
mus, ut

Conspexit tumidis ostrea aperta labris,
Apposuit barbam madidam, spurcamq; mo-
mordit

Carnes: tum crepuit testea lasa domus.

Claustria retentarunt captum firmissima
murem,

Interfectorem qui reperit tumultum.

Apud Aristopum etiam mus penum inha-
bitans, ubi victus variorum domini feru-
lorum alleruabantur, singula corrodens,
vtq; nihil intactum relinqueret, vidit in-
ter alia ostrea hiulca, fissa, testisq; apertis:
accurrit gulæ sectator, & auidè momor-
dit. Ostrea verò læsa repente domum seu
concham occludunt, capto & strangulato
fure, qui semetipsum in illo obscuro sepe-
liuit tumulo.

REGNATORq; penus] Mus incolens pe-
num. Penus est omne esculentum aut po-
culentum, sed frequenter metonymicos pro
eo loco, in quo afferuntur esculenta quæ-
uis, accipitur, quo de nomine controuer-
siam repetere non pœnitendam ex Gellio c.
1. lib. 4. Dicitur autem Penus, secundæ &
quartæ declinationis jtem Penu, penu. Pe-
num, peni. Penus, penoris.

Mensq; arrosor herilis] assuetus rode-
re mensas heri seu patrisfamilias.

Ostrea hiulca] hiantia, vel ostreas hian-
tes. Ostrea sunt pisces concha aperti, qui
singularem in cibis gratiam habent. De his
Plinium vide lib. 32. c. 6. Ostrearum etiam
mythicam explicationem habes apud Pie-
rium Valer. Hieroglyphic. lib. 28.

Falsa ossa] id est, testam ostreae, quam
ossâ esse putabat.

Domum.] Pro cochlea, vel testa, qua
pro domo vitur, idq; metonymicos & ca-
tactesticos.

Deprensam furem,] In iure est εἴπ
αὐτῷ ὄσσω.

Tetro tenuerunt carcere furem.] ἀλλη-
γορία à furibus, qui deprehensi conijciun-

tur in carcerem.

Tumulum] μετὰ ὀρριῶς tumultum di-
cit, vel à consequenti, quòd perierit forex
in Ostrea testa.

Id videtur proprie in eos esse tortum,
qui lautioris victus ergò se in domos opu-
lentas seruiliter ingerunt, vide nihil præ-
ter damnum, aut etiam interitum conse-
quuntur: gulam enim in seruitutem per-
trahere docet Lucianus de mercede condu-
ctis. Itaque huc non incommodè retulero
illud Horatij, quanquã forte aliò recidat:
— qui pauperie fugiens potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus,
atque

Seruiet aeternum qui paruo nesciet uti.

Lysimachus memoria prodicium fuisse
in Thracia praelio victus à Dromachete,
ac siti penè eneectus, se exercitumque hosti
permisisset, iam desiderio expleto: O Dij,
inquit, quam pusillæ voluptatis gratia in
seruitutem me ex tanto rege conieci? Vel
in eos quadrabit, qui luxu & gulæ intem-
perantia mortem præpropteram sibi areef-
sunt, quiq; ut vulgo dicitur Gallico, suū
in dentibus tumultum consiliunt. Hi sunt
ἀπαρτῆς seu impotentes, qui obiectam cu-
piditatem sectantur: qui à delicatioribus
bolis nunquam sibi temperant: qui etiam
totos dies in crapula, noctesq; in compo-
tando exigunt. hi sic describuntur à Luci-
lio, vt citat Nonius Marcellus:

Qui sex menses vitam ducunt, Orco spon-
dent septimum.

Hi saginæ mancipati ad faces & cereos vi-
uunt, dum inter pocula transiguntur no-
ctes, somno impenduntur dies, lucis ac te-
nebrarum ordine peruerso. De his puto e-
go Virgilium cecinisse:

Nosq; ubi primus, equus Oriens, afflauit an-
helus,

Illic sera rubens accendit lumina vesper.

Hos tu existimas, inquit Seneca, scire quæ-
admodum viuendum sit, qui nesciunt quan-
do? timet verò hi mortem, in quam se con-
diderunt? tam insauti homines quam nô-
cturnæ aues sunt. Licet in vino vnguētis-
que tenebras suas exigant, non conuiuan-
tur, sed iusta sibi faciunt. Rectè etiam Ci-
cero pro Caelio: Vitium ventris & guttu-
ris, inquit, non solum minuit artem ho-
minibus, sed etiam aufert. Plures enim vi-
demus gula quam gladio cadere. Porro
de meritò deprehensis, pœnasq; dignis il-

IV.
Gulosi
Sponca-
neâ la-
seruietu.

III.
Penus.

• Ostrea.

lud proverbio dicitur: *Decipula murem cepit* Quasi dicatur, *Lupus in foueam in-*

cidit, aut aper in casses. Vide etiam adagiū, *Mus picem gustans.*

In garrulum & gulosum.

EMBLEMA XCVI.

VOC E boar torua, prelargo est gutture, rostrum
Instar habet nasi, multiformisq; tube.
 Deformem rabulam, addictum ventriq; guleq;
Signabit, volucer cum Truo pictus erit.

COMMENTARI I.

PINGITVR truo, au is aquatica, que
 aiās etiā Onocrotalus dicitur, ab asini
 noē crepitaculi sono, quam supra Embl. 91.
 descripsimus. For. ē truo hic est, qui pas-
 sim inuenitur apud Indos Mexicanos, di-
 citurq; Alcatraz, asneris magnitudine, pi-
 scibus victitans, rostro duarum spithama-
 rum, cuius tantū inferiorē partem mo-
 uet. Habet ingluuiam à rostro ad pectus,

in qua piscium decem libras ingerit, & a-
 que vnam. Reddit facillè que ingurgita-
 uit. Quidam aliquando præ grauedine ce-
 cidit, & captus est, deglutinerat enim par-
 uulum puerum Aethiopem.

VIDETVR id tractum ex Clementis
 Alexandrini 2. Pedagogi cap. 1. cuius hæc
 verba: τὸν νοῦν ἐγκατορίζας τῆ κοιλία,
 τῷ ἰχθύϊ τῷ καλεμένῳ ὄνω. τὰ μάλισα

ἐοικὸς *Qui animum in alio defodit, pisci qui a fellus dicitur, maxime similis.* Hinc ex piscium genere solum habere cor in ventre, ἐν τῇ γαστρὶ, Athenus ex Aristotele tradit: quam obrem vocatur ab Epicharmo ἐκτραπελόγαστρος, propter monstrificam ventris naturam. Ceterum Onocrotalus, qui & Truo dicitur, gutturis est amplissimi, & vocis clamosissimæ, ita ut ruditum aſui dicas, & nasum habere instar tubæ. A vasta illa ingluvie Germanis dicitur *Kropfgans*. à latitudine verò rostri *Loeffelgans*. Austriaci ob absurdum & monstrousam à reliquo genere auiū speciem vocant *Obwogel*, quasi sine pari.

TRUO.

III.
BOARE.

VOCE boar] Translatio à bobus, quorum est boare. Prisci etiam dicebant Boire, ut est apud Pacuuium in Medea. Et Boiare; sed Boare vsitatus, quod à Græco Βοῶν, clamo, deriuatum videtur.

λαρυγγί-
ζειν.

Torua] μεταφορᾶ ab aspectu ad vocem. Hauc autem vocem edere propriè est λαρυγγίζειν, ut est in proverbio; hoc est, non naturali modo, sed dilatato gutture effundere immanem vocem. Quod vitij Demosthenes obiecit Aeschini.

Instrat habet nass] Festus ad hunc modum: Truo, auis onocrotalus, Cæcilius irrideus magnitudinem nassi: Pro dij immortales, vnde prorepsit truo? Germ. *Ein NasenKœnig*.

Multi forusq; tuba] Hoc epitheton malim tibijs quam tubæ adiungere, ratione obuia.

Rabula,

Rabulam] Tametsi simpliciter pro causarum patrono exponat Nonius, Rabula tamen propriè est is, qui nimia verboritate, & rabie quadam in agendis patrocinij vtens, aures radit atq; percellit. Vnde ei nomen à radendis auribus, vel à rabie, vel à rari, id est, raucitate. Raua vox, rauca, inquit Festus, parumq; liquida, proximè canum latratum sonans: vnde & caudicus pugnaciter loquens, rabula. Galli vernacula lingua, nunquam nisi contumeliosè Chicanos appellant rabulas, fortè à verbo Græco κίχαινειν, corripere, offendere, inuentum aliquod comparare ad decipiendum. Malim tamè à voce σικανὸν. Sicutorum enim gens querula, & controuersa natura. Germani quoq; non ineptè vocant *Zungedrescher*. & inter hos Brisgoi, *Plappartsecher*.

Additum ventriq; gulaq;] Is vnico verbo γλωσσογᾶσις, vel γλωσσογᾶσιον appel-

latur à Iulio Polluce Onomastic. 2.

ACCOMMODATVR in quosdam rabulas forenses, & (vt Aristoteles verbositas) γαστριμάργος, qui incondito suo clamore, importunaq; garrulitate cælo mare commutabat apud quosdam videatur, cum tamen importuna sua loquacitate dent sine mente sonum; quippe qui omnia referant ad ingluuiem; quibus deniq; vt (dictorio vulgato notantur) omnia sunt lingua & podex. Id genus homines, quod in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitudine plurimi fiunt, quos tamen probi viri doctiq; fastidiunt. Vnde Cicero de Oratore: Non enim declamatorum aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quærimus oratorem. Idem Cicero eodem libro 1. de Oratore: Quasi rabulæ, qui sibi disertum non videntur, nisi omnia tumultu & vociferatione concusserint. Idem Cicero ibidem: Non enim caudicum nescio quem, neq; proclamatorem, aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus. Inter hos qui clamosissimus est, puratur alios iudicio & doctrina antestare, dum causam, quam defendit, à iudice contendit extorquere. Hinc non immerito sæuissima experiuntur verborum flagella. Rabulam enim Ammianus appellat litium confarcinatorem, Cato vitiligatorem, Sallustius canicæ faciendæ exercitum, Iurisconsultium concinatorum, l. 9. ff. de off. procons. Apuleio est hirudo forensis, γλωσσογᾶσιον Aristophani, κόπις Euripidi, quod lingua eorum ceu mucro penetrat. alijs, vt Comicis, δικιλέκτης, φιλόδικος, φιλαίτιος, εὐποπερήθρα, aruscator, sycophanta, & Demostheni, περίσριμμα τῆς ἀγρᾶς, Iulio Polluci δικόρρατος, sic enim ille genus hoc hominum describit: δικόρρατος, δικόγρατος, λέγων ἐπὶ χρήμασι, μηδ' ἐν ῥήμα προίκα ἐπαὼν, μισθὲ φθεγγόμενος, πρὸς χάριν λέγων, πρὸς ἡδὸν ἢ δὴν δὴ μνηγορῶν, id est, *Calumniator, litiumceptor, litium confutor, pecunia causa loquens, nullum verbum gratis proferens, pro mercede verba faciens, ad gratiam dicens, ad voluptatem conciones habens.* Seneca in ludo Claudij eos appellat Venale genus Et Apuleius lib. 10. Capita vilissima dicit, forensis pecora, & togatos vultures. Et de his Plautus in Persa:

Etiam si nihil est litium, lites serunt.

Huc etiam facere videtur illud quod Di-

IV.
Onocro-
tus qui
referatRabul
rū ag-
mina.

uus Hieronymus ait, eos lyncibus & leonibus crudeliores, qui ore rabido denorēt. Quin & castus scriptor, Columella, præfatione librorum de re rustica: Olim, ait, sine rabulis beatas fuisse vrbes: sed maximo quodam malo, contra maiorum morem repertum ac concessum in ipso foro latrocinium. Plinius Secund. lib. 2. epist. 3. Nos qui in foro veris litib. ac iurgijs quotidie terimur. multum malitię, quã quam nolentes addiscimus. Symmachus de Iuliano familiari suo lib. 1. epist. 37. Scis in illo forēsi pulvere quã rara sit copia, cognitio fan-
di oris, & boni pectoris, dum aut modestum

ingenium verecandia contrahat, aut successu eloquēs infolēscat. Laertius Anachar sive, ἀγορὰν ἔρη εἶναι ὀρισμένον τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατῶν. forum niebat destinatum locum ad inuicem fallendum. Egre- giè Constantinus magnus, qui litium circuitus amputauit, in Cod. de formul. & impetr. sublat. cuius legis videtur meminisse Nazarius panegyrico: Nonne leges, ait, ingerepdis virtutibus, & vitijs fugien- dis constitutę, veterum saliginosę ambages rescissę, cupiendę simplicitatis laqueos præciderunt? Sed cesso, nē in me ipsum ra- bulas concitem.

Doctorum agnomina.

EMBLEMA XCVII.

MORIS vetusti est, aliqua professoribus
Superadyci cognomina.
Faciles apertosq; explicans tantum locos,
Canon vocatur Curtius.

Renouatur qui eodem, & iterat qui nimis,
Meander, ut Parisius.
Obscurus & confusus, ut Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis brevis, multa amputans, ut Claudius,
Mucronis agnomen feret.
Qui vel columnas voce rumpit, Parpalus,
Dictus Truo est scholasticis.
Contra est vocatus, tenuis esset Albius
Quod voce, vespertilio.
At vltimas mutilans colobores syllabas,
Hirundo Crassus dicitur.
Qui surdus alijs, solus ipse vult loqui,
Ut Sturnus in prouerbio est.
Hic blasus, ille raucus, iste garricens.
Hic sibilat ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singulis alijs, atque insitit hesitans.
At conspuat alijs, ut psecas.
Quam multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa surgunt nomina.

C O M M E N T A R I I.

I. **E**X cathedra doctor habitu decenti ornatus profiteri videtur, cui frequentes assident & auscultant auditores, ore manuque gestum locuturi referentes.

II. **H**oc Emblemata non aliunde fuit desumptum, sed tantum Academijs ostendit morem, in quibus plerumque professoribus adduntur agnomina, ex vitijs precipue desumpta. Quod hoc loco planum fit in quibusdam superioris seculi Iurisconsultis, vel etiam, quantum conijcio, in aliquot alijs, qui Alciati tempore minus apte ius civile profiterentur (quorum tamen, ut par erat, nominibus parcat) vnde singuli singula in scholis cognomina sunt sortiti, quibus notaretur ingenij vel naturę proprium & peculiare vitium in legibus enucleandis.

III. **M**ORIS vetusti] Nihil hoc est noui, in Academijs præsertim.

Cognomina] aliquando ad laudem, sed potissimum ad vituperium.

Renouatur qui eodem] qui se implicat, eodemque redit, vnde digressus est.

Meander] seu Mæandrus, fluuius Parygiæ siue Mæoniæ, ita sinuosus flexibus, ut sæpe credatur ad fontem reuerti, de quo vide Plin. lib. 5. cap. 29. Hinc cum res agitur non simpliciter, sed vaftris & obliquis consilijs, Mæandros dicimus, metaphora sumpta à fluuijo Mæandro, qui sinuosus & flexuosus labitur: vnde & nomen habere videtur, quasi oberret, quærens hominum consortia. Est etiam Mæander picturæ genus, in motem labyrinthorum flexuosus ambagibus implexum. Vide adagium, *Labyrinthus*.

Labyrinthus] quod se bellè non explicet, nullaque vtatur methodo. De labyrintho diximus supra Emblemate 12.

Nimis

Nimubreuis] Breuitas, qua necessaria prætermittuntur, est in vitio, vt fortè fuit Claudius Cautiuncula. De hac breuitate est illud: *Dum breuis esse volo, obscurus fio.*

Mucronis agnomen] Forfan alludit ad agnomen *κόπις*, quod Euripides rabulis tribuit.

Qui vel columnas voce rumpit] Huc Prouerbiū Chiliad. *Columnas rumpere.*

Truo] qui dicitur *λαρυγγίζων*, hoc est, guttu re dilatato immauem vocem effundere. de quo diximus superiore Emblemate. Hoc vitium quoq; *Aschini* à Demosthene fuit attributum.

Tenuis quod voce] vt Chærephon Socraticus, qui dictus est vespertilio. De quo diximus Emblemate 61.

Colobotes] mæcus, decurtatus. *κολοβόω*, comminuo & trunco.

Qui surdus alijs] Sanctius legit, *Qui surdus alijs*. Sed non placet, cum id nec metri ratio, nec sensus admittat.

Sturnus] De hac aue Plinius lib. 10. c. 24. & Volateranus in Philologia.

Blasus] Qui lingua impeditus est. Hoc cognomen fuit præproniorum, à vitio linguæ impositum, vt etiam Balbus.

Sibilat ceu vipera] serpens, serpentum enim proprium est sibilare.

Tumuluatur ille victus. &c.] Notat hic alia vitia ex ipso oris habitu desumpta.

Psecas] Psecas est stillicidinum, vel gutta, aut stilla è testis decidens Psecas iam olim audiuit Antimachus lyricus, quod identidem loquens expueret: quod cognomen etiam datum fuit Olympico cuidam, cuius nomen non occurrit. Vocantur etiam Psecades ancillæ, quæ delicatarum matronarū capillos fūco medicato conspergunt. Vide sūm prouerb. *Psecas, aut ros.*

Quam multa &c.] Quot vitia, tot vocabula & nomina conuicioſa fingi possunt.

IV.
QVAMVIS hic peculiarium quorundam vitia taxantur, potest id tamen generalius de omnibus accipi: est enim natura, vel potius consuetudine deprauata comparatum, vt citius vitia quam virtutes in ijs obseruemus, qui publicè docent, ioculati quadam lasciuia, vt est quorundam in conuiciado natura proax. Homines enim imperit, vt etiam argutuli quidam audiores, qui nasum rhinocerotis habent, facilius quod stultè dixeris reprehendere, quam quod sapienter taceris, probare possunt,

vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum profectò onus est atq; munus, vt ipsemet asseuerat disputatione 1. De natura Deorum, suscipere atq; profiteri sese, omnibus silentibus, vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adest enim ferè nemo, quin acutius atque acrius vitia in dicente quam recta videat. Ita quicquid est, in quo offenditur, id etiam illa, quæ laudanda sunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quam id, in quo deliqueris. At isthæc licentia & deprauata consuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia, quæ torqueri solent ob ea, quæ sunt in corpore, vel in fortunis hominum vitiosa, proficiscuntur ab animis parum sanis. Proinde Vlisses apud Homerum Theristæ non claudicationem, non gibbum aut caluitiū exprobrat, sed omnino gartiendi vitium. Sic Achilles non naturæ vitia insectatur in Agamemnone, sed ea, quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quasi frenum imponi rectè rationis potest. Sic Fabius Quintil lib. 10. c. 2. In magnis auctori bus incidit aliqua vitiosa, & à doctis inter ipsos et mutuo reprehensa: atq; vtinā tam bona imitantes dicerent melius, quam mala peius dicit. Hæc illè. Subiungit Minos: Sic ego cūm primū ad Academiam Parisinam venissem, ad capiēdum ingenij cultum, offendi longè multis simultatibus Doctores laborare, sed eorum maximè, qui Ramistæ, & Carpentariæ, quasi factionū nominibus insigniebantur. Ramus, vir acris ingenij, & iudicij singularis, Thesalus methodicus audiebat, sed à quibus, nisi tumultuosus & liuore percitis? Quernus, trium centilenarum poeta, & histrio Regina vocitabatur, quam rectè, alij viderint: Certè nunquam vidi festiniorem, & qui suis prælectionibus plus operæ sumeret in salibus iocisque inspergendis. Belleirinus, peregrinus in Philosophia, alioqui Græcè, etique philosophicæ peritus. Et Massicus, qui Hebræum alphabetum paucis auditoribus, hoc est, vni aut alteri, quamquam publicè doceret, Vox clamantis in deserto, & venerabilis Beda, falsè nominabatur. Bossulus, bos lascius, & cymbalum Academiæ, vt olim Appion Grammaticus, mundi cymbalum incessabatur. De cæteris faciliè sileti patior. Hæc Minos. *Quid*

Vitia corporis ne mini exprobranda.

Conuicia in professores.

ego de me ipso dicam? qui cum tantis viris minimè tum comparandus, nihilominus linguarum aculeos, dum in Academia Friburgensi Humanitatem publicè profiterer, non potui effugere, etenim subinde Rusticus Academicus audiebar; sic u. ali qui nasuti nebulones mihi humile genus exprobrabant, & quod spatio octennij ab aratro & agro ad cathedram euasissèm, primumq; Bucolica Virgilij explicanda suscepissèm. Sed hos tales scripta Ecloga pulcherrimè retudi, illisq; longū silentiū indixi. Possèm hic nō inuicōmodè inuehi in quorundā iuuenum petulantiam, ne dicam malitiam, qui professores docentes clamoribus, stridoribus, sibilis, & magnis repositum tumultu interturbant & explodunt, sed nolo paucorum uerborum amarulentia multorum odia incurrere. Sed quia etiam pueri sub præceptoribus & magistris militant, eosque non rarò dicaci scurrilitate impetunt, de puerili proacitate nihil verebor aliquid dicere, quæ infelici nostro sæculo ita inualuit, ut nihil minus puerile appareat modò, quàm puer; nihil ad virilem audaciam proiectius, quàm ipsa pueritia, malorum ac libidinum penè omnium capax, in qua prauitas supra annos, anni præoccupati malitia; nec ad frugem aliquando venturi numeros omnes & gradus maturioris æui supplent, non sanè virtutum, sed flagitiorum detestabili quadam ac execrandâ prolusione. Si aberret citharædus & herat inter initia: si fabulæ summam præfatus actor trepidet fallente memoria, quid sperandum de progressu? Sic à capite pendent, hoc est, à rudioris ætate totius vitæ iudicia, & specimen ibi elucet ac sustinetur, aut cadit atq; labascit spes, quæ rarò meliori exitu à prauis exordijs, se commendat. Quod in spinæ vel vitiæ speciem prodire vult, pugit statim & vit, ne uiam ab ijs aut rosam speres. An verò pullaster corui rostrum mutasse aliquando aut colorem legitur? Nec Maurus infans pellem transformauit vnquam vir factus: ut nigredo hic, ita vitium ibi altius insiguitur. Ego inter sæculi fatales nauos etiam hanc corruptionem morum in iuuentute, & infectionem ò ninvis pestilentem & contagiosam, numero. Siste mihi huc pusionem aliquem quadrimum, vix ouo excludam, ut sic dicam; notabo quæ in viro etiam offendat, Catonis virgula: adeo supra decorem sa-

piet versuta quadam & intempestiua calliditate; tētabo ingenium propositis gryphis, expediet acutulus responsa ad stuporem; dicitur impetam, opponet se, nec deerunt conuicia, quibus latret & mordeat; stomachum mouebo, iuramenta eructabit rabiosulus, blasphemias & execrationes. In summa, ad omnem nequitiam inueniam aptū, & talem prorsus ranam, ex quo impuritatis & incontinentiæ capacissimum tornari possit vasculum; amatoria enim si miscam & Venerea illa, nutum, rem & verba dabit. Non est grauior vindicta, nec quidem iudicio, indignantis Dei in stirpem nostram, quam peruersitas hæc in teneris nouellis, quæ à radicibus corruptæ in conuato malo grandescunt. Excusetur, si rariores & hinc inde dispersæ aliquot; ut lolium multiplicat se, ac serpunt vt scabies in morbidò pecore. A flagris remedium, inquis; olim profuerunt certè, nunc vix aliquid fustes in calloso & rigido corio. Parentes sciunt & Magistri, quantus labor in educandis & formandis liberis, quorum manus, oculus, lingua curant & intendunt sine fructu. Plangunt quidem percussi, clamant, ululant, recalcitrant sub flagro correctoris, tanquam cauterio subiecti, nihil interim ab assueta caligine remittunt aut emendant, reductis caligis & subsidente dolore repetunt solita. Plagarum non amplius memores. In globum incidat aliquis aut coronam talium nebulosam, saturatus opprobrijs & cauillis, suspenso naso, iactis digitis, distorta & caperata fronte, bifurcatis manibus insigniter exceptus verbera vix effugiet & lapides. Erubescit vir bonus, & dolore, ut par est, tangitur in cimis visceribus; alloquitur, admonet, reuocat salutare & paterno consilio: subsannant illi, & poppyinis eludunt. Si grandæuus aliquis, delirium & calnitium exprobrat: matroua honesta, veneficium audit vel profibulum, strix, saga, meretrix. Vbi ergo illud: *Ex ore infantium & lactentium profecisti laudem?* Maledicta crepant & scommata sale falsiora, quæ Deum & hominem tangunt; Diras, Erynes, Furias, quibus deuocent animas, & aduocant te in fidem perituri, ò Veritas, & adorandum Numen. *Quin* & farcire ingluuiem profusos nepotulos videas interdum, venire ad tumulus, descendere in aciem, cōsertare manus, gladiatoria spectacula & ludos aperire, ganni-

*Pueritia
nostri sæ-
culi mo-
res.*

*Agnos-
na à p-
ris pro-
ta.*

ganire, grunnire in plateis, nemini cedere. aurea corcula, Cæfarelli & Reguli paren-
Et hi tales in delicijs sunt, mellis oscula, tum. O tempora, ò mores.

Natura.

EMBLEMA IIC.

PAN A colunt gentes (Naturam hoc dicere verum est)
Semicaprumq; hominem, semiuirumq; Deum.
Est vir pube tenus, quod nobis insita virtus
Corde oriens, celsa verticis arce sedet.
Hinc caper est, quia nos natura in secla propagat
Concubitu, ut volucres, squamea, bruta, feras.
Quod commune alijs animantibus, est caper index
Luxuria, Veneris signaq; aperta gerit.
Cordi alijs sophiam, alijs tribuere cerebro:
Inferiora modus, nec ratio ulla tenet.

I.

PAN (de quo nonnihil diximus supra Emblem. 72.) pingitur cornutus, rubra facie, inferiore parte hispida, pedibus caprinis, manu fistulam septemplex tenens. Quorum omnium significata iàiana subscribemus. Editio Stockhameri epigraphen habet, *Vis Natura*. Sed parum aut nihil à nostra differt.

II.

PVLEHRVM epigramma, & eruditionis atq; varietatis plenum, in quo rerū natura depingitur in figura Panos, quem colebat antiquitas quasi Naturæ Deum, quod & ipsum indicat nomen. Sed hic non erit alienum paucis digredi, vt huius pegmatis, & pluriū aliorum fiat notio explicatior. Nemo est ex litteratis, qui nesciat, quæ & quot portenta olim Aegyptus tulerit quæ sui causa, proque suo arbitratu deos finxerit. Sic enim Saturnum colunt, qui sororem suam Cybelem in vxorem duxit, ex qua suscepit Osirin & Isidem, quos alij Ianum & Dianam nominant, & liberos ex ijs genitos Typhoea, Apollinem, Venerem: sed maior aucta infania hominum, cum quidam animalia pro dijs habere cœpissent, nempe boues, quibus carere non possent ad vsus agrorum colendum: & oves, à quibus viderent materiam præberi vestium, itemq; lac & caseum ad nutritionem: imò & canes, vt hominum custodes, & venationum socios. Quare & apud eos Anubis, canino capite fictus: Ibisque auis, pro dea habita, quia locustas & serpentes Aegypto infestas absumeret. At verò Hircus ea ratione deus putabatur, vt Priapus apud Græcos, & Romanos, quia per membrum genitale continua species animalium propagaretur. Inde Pana deū, cornutosq; Satyros, perpetua tentigine ad res Veneris idoneos. Hanc deorum simulatorum multipliciter meritò vellicarunt Arnobius, Lactantius, Iustinus Martyr, idemq; Philoſophus, Athenagoras, Tatianus, D. Augustinus, D. Ambrosius, Firmicus Maternus, & alij veræ pietatis assertores ac vindices. Mythologi ad rationes physicas Deorum naturam retulerunt. M. Tullius 2. de natura Deor. ad multiplices Dei effectus multò prudentius pro suo captu reuocauit, nam & naturæ nomen sæpè pro deo, aut mente diuina vsurpauit. Imò veteres penè omnes immerſi tenebris

inficitia, nihil aliud esse Deum censuerunt, quàm prodesse hominibus, & variis sanè modis vitam beare communem. At quia in rebus naturæ nihil præstantius, aut perfectius, quàm Dei ipsius opificium, id est, homo, animal prouidum, memor, sagax, plenum rationis & consilij, præclara quadam ratione conditum, in describenda corporis humani fabrica, & compositione admirabili, suam sollertiam nobis probare conati sunt. Cuius rei specimē ingeniosum nobis hoc lepido carmine proferet Alciatus, qui hominē, certè *μικρόκοσμον*, vel quasi totius Vniuersi epitomen exhibet. Sed audiamus quid de Pane sentiat antiquitas. Phornutus siue Cornutus in lib. de Natura Deorum, cap. de Pane. Talem, inquit, & Pana esse nō dubito. Siquidem & ipse cum hoc vniuerso idem est. Inferior pars huius Dei hispida est, & hircum refert, ad designandam asperitatem terræ. Superior autē pars similis est homini, propterea quòd æther teneat totius mundi principatum. Hoc autem rationabilem designat partem. Lascium & libidinosum eum fingunt, propter multas seminum causas & commistiones, quæ ex ipsis fiunt. In locis desertis eum morari tradunt, vt eius vnitatem ostendant; mundus enim est vnus & vniigenitus. Nymphas persequitur, siquidem gaudet exhalationibus, quæ ex humido procedunt, sine quibus fieri non potest, vt mundus appareat. Indutus esse dicitur nebride, aut pelle pardi, tum propter pulchram rerum omnium varietatem, tum etiam propter colores, qui in mundo cernuntur. *Συρτόν* eum appellant, siue quod à ventis omnibus perfletur, *ἀπό τῶν συρτήτων*. id est, à flando: siue quod ad saltandi ritum sit minus aptus, & more rusticorū, qui musam politioiem non degustarunt, subsultet, *ἀπό τῶν σκιρτήων*, id est, à saltando. Quod autem plerunq; in montibus & speluncis versetur, factum est, vt coronam è pinū arbore fortiretur: hæc enim arbor montani quippiam & magnificum habet. Fingitur cornutus, & bifidos habere pedes. Fuerit fortassè hic & Priapus, cuius vi omnia in lucem prorumpunt. Hæc & alia plura Phornutus. Homerus autē in hymno Panos eum Mercurij filium facit, vocatumq; Pana dicit à Baccho, quod oblecta-

Cur tot
Deos Æ-
gyptus ef-
finxerit.

Pan
vniuersi
sum di-
gnat.

rit omnium Deorum animos. Orpheus in hymnis latius Pana Deum celebrat. Hymni principium tale est :

πάντα καλῶ κρατερόν, γε θεόν, κόσμῳ
τὸ σύμπαν,

ἑρανόν, ἠδὲ θάλασσαν, ἠδὲ χθόνα παμ-
βασίλειαν,

ἢ πῦρ ἀθάνατον. τὰδε γὰρ μέλη ἐστὶ τα
πανός. id est :

Pana inuoco fortē, deū mundi vniuersum,
Cælum, mare, terram, omnium regem,
Et ignē immortalē. Pani enim hæc cura
sunt.

Pana uoco magnum, qui totū cōtinet orbē,
Qui mare, qui cælum, qui terras frugifere-
rentes,

Æternūq; ignem. Hæc Panos sunt omnia
membra.

Silius Italicus Pana sic describit libro 3.

Pan Ioue missus erat seruari tecta uolente,
Troia pendenti similis Pan semper, & uno
Vix illa inscribens terræ uestigia cornu :

Dextera lasciuit casa Tegeatide capra,
Verbera lata mouēs festā per cōpita cauda,
Cingit acuta comas, & opacat tempora pi-
nus,

At parua erūpunt rubicunda cornua frōze.
Stant aures, summoq; cadit barba hispida
mento.

Pastorale Deo baculum, pellusq; sinistrum
Velat grata latus tenera de corpore dama.

Claudius Minos, non ut certet cum nobili
& erudito artifice Alciato (dispar enim
congressus Achilli) sed animi causa carmē
iā olim de Pane Deo effudit, quod tale est:

Pana Deū facie humana, pedibusq; ferinus,
Semi uirumq; deū, semi ferumq; uirum,
Effuxere olim plasta, doctiq; poeta.

Ars obscura quidē, non malē grata fuit.
Si bene conspicias, totum sonat, estq; homo
totum :

Namq; animo refert & ratione Deum.
Est mēbris cōpactus homo uel sensibus ipsis,
Est animal parte hac, inferiore ferum:

Instar habet planta, qua parte augetur, ut
orbis

Paruulus à prisca inde uocatus auis.

Herodotus in Euterpe loquens de Aegyptiorum moribus, Panos, inquit, simula-
chrom & pictores pingunt, & statuarij
sculpunt quem admodum Græci, caprina
facie, hircinisque cruribus, haudquaquam
existimantes eum esse talem, sed similem
cæteris Dijs. Qua tamen causa eum talem

describant, non est mihi relatu iucundum.

Sed quæcunq; hæcenus de Pane dicta sūt,
explacatus scripsit Seruius in Bucol. Vir-
gilij: Pan, inquit, Deus est rusticus, in Na-
ture similitudinem formatus; unde dicitur

πάν, id est, omne. Habet etiam cornua ad
similitudinem radiorum Solis, & Lunæ cor-
num. Rubet eius facies ad ætheris imita-
tionem. In pectore nebridem habet stella-
tam, ut stellas imitetur. Pars inferior hispida,
propter arbores & feras. Caprinos habet
pedes, ut ostendat terræ soliditatem. Fi-
stulam habet septem calamos, propter
harmoniam ex septem sonis. Pedum habet,
propter annum, quem in se recurrere singunt
Poetæ. Cum Amore Deo luctatum esse, & ab eo
uictum, quia omnia vincit amor. Ex his Seruij
uerbis admoneor elegantissimi epigrammatis
Strozæ patris, de Amoris & Panis lucta, quod
huc apponendum duxi; quandoquidem nec abhorret
multum à materia, nec est iniucundum
auditu.

Pan & Amor quondam lucta certare uolentes,

Deponunt calamos ille uel ille sacros.

Hic onus alarum, villosa nebridos ille :

Proijcit hic arcum, proijcit ille pedum.

Tunc liquido exutos artus perfundit oliuo,

Cecropiaq; modum seruat uterq; Pales.

Conseruere manus totus conatibus ambo,

Robore Pan silens, dexteritate puer :

Aspera pugna fuit, primūq; assultibus an-
ceps :

Nunc Pana aiebāt uincere, nunc puerū.

At demum elato prensauit cornua saltu

Panaq; qui uincit omnia, uicit Amor.

Sed iam addamus aliquid de Pane, quod
peritioris literaturæ audios non nihil dele-
ctare possit. Porphyrius in libro de Respon-
sis, Panem famulum Dionysij facit, & in
nauerum bonorum Deorum colloca; nihilominus
narrat agricolis quibusdam apparuisse, quos
repete mortuos confirmat, interrogatumq;
Apollinem de nece nouem agricolarum in
quodam Branchidarum agro, sic respondisse :

Tornus Dionysij famulus Pan, aurique
cornis,

Per nemora obscurus gradens, montesque
per altos,

Pinum una, atq; alia resonans siringa te-
nebat,

Gestabatq; manu: multos in corpore uastis

Pro-

Seruij de
Pana te-
stimonij.

De luctu
Panos &
Amoris.

Alia de
Pana.

anos de
riptio.

Prostravit, mortique viros dedit horridus illis.

Sed magna dignum est admiratione, quod Plutarchus refert in eo libro, quem composuit de tacentibus oraculis, cuius verba, ne Græcis centonibus obstrepat, sic exprime conatus est Sanctius: De morte autem huiusmodi dæmonum hæc ab homine nec imprudente, nec futili nobis sunt tradita. Epitherfes præceptor Grammaticæ fuit Aemiliani Rhetoris (quem & vos aliquando differentem audivistis) pater. Navigaturus hic in Italiam navim conscendit, mercimoniis, mercatoribusque multis plenam, qui se audivisse dicebat (cum sub noctem circa Echinadas insulas ventus posuisset, navisque prope Paxas constitisset) vigilantibus plurimis, multis etiam à cæna bibentibus, repente cuiusdam vocem auditam è Paxis, Thamum nomine inclamantem, ita ut omnes teneret admiratio. Erat autem Thamus vir Aegyptius, eiusdemque navis gubernator, non tamen omnibus, qui aderant, nomine cognitus. Bis itaque vocatum siluisse, tertio respondisse. Ast illum, quisquis erat, altiore voce clamasse: Cum perveneris ad Palodes, hæc verba nunciabis: πᾶν ὁ μέγας τέθνηκε. hoc est: *Pan magnus interijt.* His auditis, Epitherfes dicebat, obstupuisse cunctos, consultisque inter se, peragendane, an negligenda essent, quæ audivissent: censuisse Thamum, si aspicerent venti, silentio præternaugandum; sin autem deficerent, ubi eò locorum venissent, manifestanda quæ audierant. Cum tandem ad Palodes venerunt, & navis neque ventis, neque vndis posset propelli, è prora buerulum in terram Thamum pronunciasse iussit, hoc est, πᾶν ὁ μέγας τέθνηκε. *Pan magnus obiit.* Hæc vix dum perfecta verba ululatu magno, nec vnius modi, sed quasi multorum gementium excepta sunt. Quæ res, quoniam multis presentibus acciderat, celeriter Romam est allata, Thamus ipse à Tiberio Cæsare accessit. Consuluit deinde Tiberius Philosophos, quemnam Panem illum arbitrarentur. Qui responderunt, ex Mercurio & Penelope natum esse credi oportere. Hæc sunt verba Plutarchi. Eusebius verò refert, hæc & similia accidisse, quo tempore sub Tiberio Cæsare Christus Deus ac Dominus noster passus est, qui omne dæmonum genus è vita expulit. Quamquam

quid vetat, hanc vocem intelligi posse de Christo Servatore nostro, qui verus est Pā, id est, Omne, ac rotius Naturæ dominus & conservator? Sunt qui asserant, illam vocem auditam è Paxis illa nocte, quæ post passionem Dominicam sequuta est, anno Imperii Tiberii decimo octavo. Sed hæc hæc tenentur.

PANA colunt gentes] Gentiles, seu Pagani vulgo dicti. De Pane consule Lactantium, & D. Augustinum de civitate Dei lib. 18. cap. 17. Phorastum de Nat. Deor. & post eum Gyraldum de historia Deorum. Syntagm. 1. 5. non nihil etiam tibi supeditabit Eusebius 3. præparat. Euangelicæ. Vide præterea Plutarchum lib. 4. de placitis Philosoph. Alex. Aphrodis. in 7. μετά τὰ φυσικὰ. Lucretium lib. 3. Natal. Comit. Mythol. lib. 5. c. 6. Pierium Hieroglyph. lib. 10. & 44.

Est vir pube tenus] Alii legunt, *Vir senus umblico est, hominum quia propria virtus, &c.*

sequitur lectionem, quam voles.

Quod nobis infra virtus, &c.] Cicero 1. Tusc. Platonem in Timæo secutus, & Aristotelem in 2. De Anima, principatum animi ait esse in capite, sicut in arce summa: ita verò & cupiditas locis disclusa: illa. n. in pectore, hæc subter præcordia sedè habere dicitur. Galenus in lib. De placitis Hippocratis & Platonis, in cerebro posuit spiritus animales, id est, inaginationem, memoriam, sensum, motum, & intelligentiam: facultatem vitalem in corde, naturalem in iccore, de quo existit nutritio & generatio, quæ tria sunt non partes, sed facultates & vires de vnicò animo existentes, qui ut seipsum moveat ratiocinando, irasceat & concupiscendo, vitatur cerebro, corde & hepate, quæ tria sunt instrumenta sede & loco distincta. Quod itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & celsa verticis arce sedentem, animum, siue eam animi facultatem, quæ rationis est, intelligit, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat: vel fortasse ad veterum quorundam sententiam, qui animi principatum in corde statuebant, ut Empedocles: alij in cerebro, ut Plato & Democritus. Plutarchus De placitis 4. e. 5.

Celsa verticis arce sedet.] ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ & ἀλλογορία à summo & præstanti Principe in arce summa, ut loco tutiori, sed è te.

Hinc

Historia
notanda
de Pane.

Eusebij
de hac hi
storia tes
timonii.

II I.

Anima
an in
rebro,
in cora

Hinc caper est, &c.] In superioribus dictum est, hircum libidinis esse symbolum, & concubitu fit generatio. Vide Macrobi. cap. 8. Saturn. i. lib.

Vt volucres, squamæ, bruta feras.] Animalium est diuisio: sunt enim aut aerea, vt volucres aues; aquatilia, vt pisces: terrena, vt homines & bruta omnia. Huc confer principium I. Metamorph. Ouidianæ.

Cordi alij sôphi an &c.] Id est, rationem & mentem, cuius sedem in capite bona Philosophorum pars, & quidem eorum, qui melioris notæ putantur, esse voluere. Cicero i. Tusc. Quæst. Alij, inquit, in corde, alij in cerebro dixerunt animi sedem esse & locum. Homerus & Hesiodus in corde videntur posuisse intelligentiam; idque significari volunt sapientiores per illa verba passim apud hos poetas repetita: *σὺ δὲ ἐνὶ φρέσι βαλλεὼ σῆσιν*. hoc est, vt dixit Maro: *Tu condidisti mente teneto*. Sunt enim phrenes septum transtulerunt siue præcordia; vnde pro animo aut mente sumuntur: & Phrenetici dicuntur, quibus mens laborat. Plutarchus tamen lib. i. de placitis Philosoph. testimonio Platonis in capite mentem collocat. Plutarchi verba sunt: Propterea, inquit Plato, mens quæ in homine augustissima pars est, in capite constituta est. Lege Opificium Dei apud Lactantium.

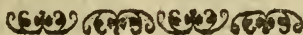
Inferiora modus, nec ratio.] Inferiora belluina planè sunt, vt ira & appetitus, quæ tamen superiori animi parti, id est, ipsi menti subijci debent, nisi enim in motus imperium obtineat ratio, quid inter hominem & belluam putabis interesse?

IV.

PAN pingebatur, vt multarum diuersarumque naturarum particeps. Id enim nominis Pan totum vel vniuersum sonat. Itaq; Macrobius Saturnal. i. cap. 17. Pan ipse sub hoc habitu quo cernitur, solem se esse prudentioribus, permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt, appellantes *τὸν τῆς ὕλης κύριον*, non sylvarum dominum, sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem, significare volentes; cuius materię vis, vniuersorum corporum, seu illa diuina, siue terrena sunt, componit essentiã, &c. Alcianus Panos naturam & habitum ad hominem transtulit. Homo enim constat animo diuino, cælesti, immortalis, Angelis & Deo simili; corpore verò mortali,

ex quatuor elementis composito; hac quidem parte belluam naturam proximè referenti. In animo duæ partes sunt: illa quæ intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio vititur ac valet. quæ pars superior nominatur, & proprio nomine Mens, qua verè homines sumus, qua Deo similes, qua cæteris animalibus excellentiores, & longè superiores. Altera est ex coniunctione corporis, rationis expertis, bruta, fera, atrox, & bestia quàm homini similior: in qua sunt motus illi, qui Græcis *πάθη* dicuntur, pars longè inferior & abiectior, qua nimirum à belluis nihil differimus. Homo itaq; medium est quiddam inter diuinas intelligentias, & bruta animantia, eaque ob causam finxerunt veteres Pan esse Deum, qui superiore parte hominem, inferiore verò caprum referret: vt natura humana hoc inuolucro, & quasi proposito agalmate significaretur. Homo enim pro superiore sui parte rationem habet diuinam, & cælestem; inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis. Cæterùm sunt qui hominis naturam triplicem hic notari velint, diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem, quæ cum Angelis participat; humanam, quæ cū belluis; diabolicam autem, quæ quippiam scelestè & deprauatè cogitat & molitur. Quod planum etiam facit August. sub finem c. 3. lib. 14. de ciuitate. Disquirerem hic de vocis etymo, *τὸ ἀνθρώπου*, in quo ingeniosa Grammaticorum, & philologorum coniectanea pridem celebrantur; sed id aliorum esto pensum. Non vedem refero, nisi priùs moneam studiosum, legisse me non ita pridem homiliam D. Gregorii, hūc locum sacri Euangelij explicantis: *Predicatio Euangelium omni creaturæ*, qua eruditè præclarus & eruditus ille pater verbum illud, *omni creaturæ*, ad solum hominem, seu hominum speciem ingeniosè confert. Est enim homo creatura omnium, hoc est, particeps essentiæ rerum omnium à Deo conditarum: imò homo est Dei opificium planè singulare ac diuinum, quo res naturæ vniuersæ quasi sub compendio habeantur. Lege, si placet, Anatomicos quid de Microcosmo sentiant, & inter hos omnino Andræ Laurentium lib. 1. suæ Anatomix.

Homini natura triplex.

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA IC.

VT sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes:
 Artibus hic, varijs casibus illa praest:
 Aduersus vim fortunæ est ars facta: sed artis
 Cùm fortuna mala est, saepe requirit opem.
 Discè bonas artes igitur studiosa inuentus,
 Quæ certè secum commoda sortis habent.

COMMENTARIJ.

I. **M**ERCURIUS pileo alato, manu caduceum suum serpentibus implicatum tenens, & in cubo sedens exprimitur, cui affingitur Fortuna caeca, globo insidens, dextera gubernaculum, sinistra copiae cornu tenens. Accuratiorem vtriusque habitum iamiam Galenus docebit.

II. **EMBLEMATIS**, uti & carminis huius materiam video sumptam ex Galenem.

ni oratione paranetica ad bonas artes, in qua fusè & oratorio more Fortunæ & Mercurii symbola diversissima explanat. Declaratur id vberimè à Plutarcho cōmentario De exilio. Locū Galeni, vel Menodoti (ut alijs placet) ex oratione ἐπὶ τὰς τέχνας huc cōgessimus in gratiā Philologorū: τὴν τὸν τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βέλτερον οἱ παλαιοὶ, γράφοντες ἢ πλάττοντες

τοντες αυτην ε̄ μόνον εν̄ ε̄δει γυναικός
 η̄ράεσθησαν· καῑτοι τῶν̄ ικανόν̄ η̄ν̄ ᾱνοίας
 σύμβολον· ἀλλὰ καῑ πηδάλιον̄ ε̄δοσαν
 ἐν̄ χερσίν̄ ε̄χειν̄ αὐτὰ καῑ τὸν̄ ποδῶν̄ ὑπέ-
 θεσαν̄ βαλῖν̄ σφαιρικὴν̄, ἐσέρησαν̄ δὲ καῑ
 τοῖν̄ ὀφθαλμοῖν̄, ἐνδεδηκνυμένοι διᾱ τότων̄
 ἀπάντων̄ τῶν̄ τῆς̄ τύχης̄ ἀσάτων̄, ὡς̄ περὸν̄
 ἐν̄ νηὶ̄ χεῖμαζομένην̄ σφοδρῶς, ὡς̄ ἐπικλύ-
 ζεσάτωῑ τοῖς̄ κύμασῑ κινδυνεύειν̄ καὶ̄ βύ-
 δισθῆναι, μοχληρῶς̄ ἀντις̄ πράξιεν̄ ἐπι-
 τρέφας̄ τὰ̄ πηδάλιᾱ κυβερνήτη̄ τυρωῶ·
 κατὰ̄ τὸν̄ αὐτὸν̄ οἶμαῑ τρόπον̄ καῑν̄ τῶν̄ βίω
 μειζήτων̄ ναυαγίων̄ περὶ̄ πολλὰς̄ εἰκὼς̄ γι-
 γνομένων, ἢ̄ περὶ̄ τὰ̄ σκάφη̄ κατὰ̄ δά-
 λατταν, καὶ̄ ἄρθως̄ γινάσκοντος̄ ἐσίν̄, ἐπι-
 τρέπειν̄, ε̄αυτὸν̄ ἐν̄ τριαύταις̄ περιστάσει
 παραγμάτων̄ τυρωῆ̄ δαίμονῑ μηδ'̄ αὐτῆ̄ βε-
 βαιῶς̄ ἐσπριγμένη· ἐμπληκτός̄ τὲ̄ γὰρ
 ἐσὶ̄ καῑ̄ ἀνὸς̄ εἰς̄ τοσούτον, ὡς̄ πολλὰκις̄ τὰς̄
 ἀξιολόγους̄ ἀνδρας̄ παρερχομένην̄, πλετί-
 ζειν̄ τὰς̄ ἀναξίως, ἢ̄ δὲ̄ τῆς̄ βεβαίως,
 ἀλλ'̄ ὅσον̄ πάλιν̄ ἕταος̄ ἀρκεῖσθαῑ τὰ̄
 δοθέντα· ταύτη̄ τῆ̄ δαίμονῑ πλήθος̄ ἀν-
 δρῶν̄ ἀμαθῶν̄ καὶ̄ ὀλίγον̄ ἐπιταί, μηδ'̄ ἐ-
 ποτ'̄ ἐν̄ τῶ̄ αὐτῶ̄ μενέσεῑ διᾱ τῆς̄ βε-
 σεως̄ ἐμμετακύλισον, ἥτις̄ αὐτὴν̄ ἀγεῑ καὶ̄
 φέρεῑ καῑ κατὰ̄ κρημίων̄ ἐνίοτε καῑ δα-
 λαττης· ἐνθᾱ συναπόλλυνταῑ μὲν̄ ἀλ-
 λήλοισι, ἐπόμενοῑ πάντες̄ αὐτῆ̄· μόνῃ̄ δ'
 ἀβλαβῶς̄ ἐκείνη̄ διεσέρχεταῑ καταγελῶ-
 σᾱ τῶν̄ ὀλοουρομένων̄ τε̄ καῑ καλούντων̄
 αὐτὴν̄, ὅτ'̄ ἐδὲν̄ ὄφελος· τὰ̄ μὲν̄ δ'̄ ἢ̄ τύ-
 χης̄ ἔργᾱ τοιαῦτα· τὸν̄ δ'̄ ἐρμῆν̄, ἀτε̄ λό-
 γους̄ μὲν̄ οἷτᾱ δεσπότην̄, ἔργατὸν̄ τῆς̄ τέ-
 χνης̄ ἀπάσης̄ θέασαῑ πάλιν̄ ὅπως̄ ἐξ̄ ὕψι-
 ναντίε̄ τῆς̄ τύχης̄ κεκοσμηκασιν̄ οἱ̄ γρά-
 φοντές̄ τε̄ καῑ πλάττοντες· νεανίσκος̄
 ἐσὶν̄ ὠραῖος, καὶ̄ ἐπίκρητον̄ ἐδὲ̄ κομμω-
 τικὸν̄ ἔχων̄ κάλλος, ἀλλ'̄ ἐνθὸς̄ ὡς̄ε̄ συνεμ-
 φαίνεσθαῑ τὴν̄ τῆς̄ ψυχῆς̄ ἀρετὴν̄ δι'̄ αὐτῆ̄.
 ἐσὶ̄ δὲ̄ φαιδρὸς̄ μὲν̄ τὰς̄ ὀψεις, δέδορκε
 δὲ̄ ἄριμύ, καῑ ἡ̄ βεβαίς̄ τὸ̄ πάντων̄ σχημά-
 των̄ ἐδραϊότατον̄ τε̄ καῑ ἀμεταπτωτότα-
 τον̄ ἔχει, τὸν̄ κύβον· ἐσθ'̄ ὅτε̄ δὲ̄ καῑ αὐ-
 τὸν̄ τὸν̄ δέον̄ τοῦτω̄ τὰ̄ σχήματῑ κοσμεῖ-
 σιν, ἴδοις̄ δ'̄ ἂν̄ τὰς̄ διαστάσεις̄ αὐτῶ̄, φαι-
 δρὸς̄ μὲν̄ ὁμοίως̄ τῶ̄ καθηγμένω̄ θεῶ̄,
 μεμφομένους̄ δὲ̄ ἐδέποτε̄ αὐτὸν̄, ὡς̄ περὶ̄ οἱ̄
 τὴν̄ τύχην̄, ἐδ'̄ ἀπολείπομένους̄ πῶτ', ἐδὲ̄
 χωρίζομένους, ἀλλ'̄ ἐπομένους̄ τε̄ καῑ δια-
 παντός̄ ἀπολαύοντας̄ τῆς̄ προνοίας̄ αὐτῆ̄.
 id est: Cum veteres declarare vellent fortuna
 improbitatem, nō satis habuerunt eam
 pingendo fingendoq; specie muliebri repra-

sentare (quod tamen erat magnum amen-
 tia signum) sed & fecerunt: ut manibus
 clauum prehensum teneret, pedibus autem
 sedem globosam suppulerunt: adhaec eam
 priuarunt oculis: ipsq; omnibus fortuna in-
 stabilitatem designarunt. At verò quemad-
 modum, cum nauis admodum fluctuat, ita
 ut procellis undique agitata parum abesse,
 quin periclitetur, improbe certè ille praeueq;
 omnino fecerit, si caco gubernatori clauum
 commiserit: ita cum longè plura naufraga,
 eaq; grauiora multis in familijs quam
 in mari accidant, profecto amens ille fuerit,
 qui in eiusmodi casibus seipsū Fortune, ca-
 cae Dea commiserit, eam enim nullam habet
 firmitatem & constantiam, solida nimi-
 rum & expers mentis est, qua sapenumero
 viros honore dignos, & quorum magna est
 habenda ratio, praetermittit: locupletet au-
 tem indignos: neque hoc quidem constanti
 aliquo modo: nam & qua dederit, postea in-
 terdum adimit. Hanc autem Deam impe-
 ritorum hominum multitudo consecratur,
 numquam in eodem manentem loco, eò
 quòd basis, cui infidet, sit maximè volubi-
 lis. Quam ob causam fertur in loca quadā
 abrupta & precipitia, interdum etiam in
 mare detruditur, in quo vnà omnes obyu-
 tur, qui fuerint eam secuti: ipsa verò dānni
 expers elabitur, inuereaq; securè ridet eos,
 qui conqueruntur, & à quibus inuocatur:
 cum tamen ea tamquam surda nihil auxilij
 eis praestet. Et quidem fortuna facta eius-
 modi sunt. Nunc verò contemplare, quae
 Mercurium sermonis dominum, omnisque
 disciplinae opificem, quem contrario profusè
 modo exornant pictores & fictores. Iuue-
 nus est & formosus, formam habens non ar-
 cessitam, neque fūco illitam: sed statim ubi
 apparet ea quidem forma, virtus animi e-
 lucefcit: hilaritatem oculis pra se fert, acu-
 tē intuetur: eius autem sedes, cubus est, om-
 nium figurarum maximè stabilis, permul-
 tumque à casu aliena. Hac etiam figura
 Deum hunc interdum ornant, ut possis in-
 tueri eos, à quibus colitur, hilari esse vultu,
 sicuti & dux ipse Deus: cui nunquam suc-
 cenfcant, ut sunt qui fortunam accusant,
 cum se relictos à tergo contemptosque sen-
 tiunt. Qui enim cum consequuntur, per om-
 ne vitæ tempus eius prouidentia singulari
 perfruuntur.

Mercurius qua-
 liter effi-
 ctus.

VI [sphaera Fortuna] Alij legunt, Vt Fortuna
 pila. sed cum manifesto vitio metri.
 Fortu-

I II.

Fortuna
cur spha-
ra insi-
stat.

Fortunam rota seu rotundo lapidi insiden-
tem pinxerunt veteres, quo eius instabilita-
tem designarent, vt pluribus verbis docet
in Circulo Pierius. Et Galenus loco supra
citato, sic vertente Sanctio: Cuius indicare
nequitiam cum veteres constituisent, in se-
minam speciem exprimerent non contenti
(quamquam hoc satis aptum erat amentie
signum) gubernaculum etiam manibus ha-
bendam dederunt, basin pedibus globosam
subiecerunt, eam denique orbatam oculis
effinxerunt: vt scilicet per has figurandi ra-
tiones fortunæ inconstantiam expressam
ostenderent. Porro de Fortuna pleni sunt
vndiq; Philosophorum & Poetarum libri:
addam tamen Pacuuij carmina, quæ citan-
tur in 2. Rhetor. ad Herennium:

*Fortunam insanam esse & cacam,
Et brutam perhibent Philosophi,
Saxoq; instare globoso pradicant volubili.
Ideo quò saxum impulerit, eò cadere fortu-
nam autantam iter.*

*Cacam ob eam rem iterat: quia nil cernat
quò sese applicet.*

*Insanam autem aiunt: quia atrox, incerta,
instabilisq; sit.*

*Brutam: quia dignum atq; indignum ne-
queat inter noscere.*

Legel. 3. diuinar. instit. Lactantij, & Au-
gustinum de ciuit. Dei libris potissimum
2. 4. & 7. Huc etiam facte elegia quædam
Philippi Beroaldi, de Fortuna, vbi eius mu-
tationem & nomina graphicè depingit. Vi-
de etiam Cœl. Rhodig. lib. 21. c. 29. Nata-
lem Comit. Mytholog. lib. 4. cap. 9. Et qui-
dem quæ primum Fortuna dicebatur, à
vortendo, digammi mox mutatione in F
literam affinem, Fortuna vocitata est: cuius
nimirum præcipua vis est summa inis-
commiscere, rerumq; que inducere mutatio-
nem. Hic portò sphaeram pro quadamque
re volubili & rotunda vsurpauit, ad signi-
ficandam volubilitatem & inconstantiam,
qualis est in artibus sordidis & mecha-
nicis.

*Cubo sic insidet] lapidi quadrato, firmæ
fedi, ad designandam artium liberalium
stabilitatem: vel vitam ipsam sedentariam
hominum studioforum. Galenus in Ora-
tione, quam proximè citauit, ad artes (si
modò eius est) ait Mercurium vt oratio-
nis parentem, & artium omnium authorẽ
in aliam effigiem quàm fortunæ, effictum
esse à veteribus tum pictoribus, tum sta-*

tuarijs; sic enim ille ibi Sanctio interprete:
Mercurium verò tanquam rationis domi-
num, & artium omnium authorem aspice
rursus, vt alia quàm Fortunam effigie de-
corarunt. Nam iuuenis est formosus, nec
eiusmodi, vt fucatum quidquam in eo aut
comprum deprehendas; sed in cultus forma
animi virtutes protinus eluceat. Est enim
hilaris vultu, acribus oculis, basi innititur
sic vndiq; figuratæ, vt quadrantal seu tes-
seram referat, qua maximè figura res ipsa
stabilis ac immobilis redditur. &c. Idem se-
rè Pierius Hieroglyph. lib. 39.

*Hermes] é πρῶτος, Mercurius dicitur, eò
quod sit Deorum interpres, ἀπὸ τῆ ἐρμύ-
νευεν, quod est interpretari. Herma à Græ-
cis ponitur pro firmamento, ait Festus:
Vnde Mercurij nomen inuentoris, vt puta-
bant, firmæ orationis ductum. Hic autem
apud Festum (obiter admonco) firma ora-
tio est pactum seu stipulatio, firmissimum
iuris vinculum, vt didicisse se meminit Mi-
nos ex Guilielmo Fornero, Antecessore
Aurelio doctissimo.*

*Artibus hic] Mercurius bonarum disci-
plinarum præses, & inuentor:*

*Varijs casibus illa] rebus fortuitis, quæ-
quæ uult in perpetuo inconstantie motu.*

*Aduersus vim Fortuna est ars facta] Vi-
de Aristot. 6. Ethic. ad Nicomachum, c. 4.
vbi citat Agathonis versiculum:*

*Τέχνη τύχην ἐσεργε, ἢ τύχην τέχνην. id est:
Fortuna chara est arti, ars quoq; fortuna.*

Et quamuis sententia Alciati hic videatur
dissentire ab illa Agathonis, non tamen ita
est: quod vt intelligatur, similitudine qua-
dam demonstratur. Arboribus fructu &
pomis luxuriantibus solent substitui quæ-
dam surce, ne rami ingenti onere pressi rui-
nam faciant. Sic aduersus vim fortunæ est
ars facta, sed fortuna, cum mala est, sæpe
requirit artis opem. Nam *τύχην τέχνην ἐυ-
πιξε, ἢ τέχνην τύχην. Fortuna arte inuenit,
non ars fortunam.* Vide Plutarchum in li-
bello de Fortuna. Cœl. Rhodig. lib. 22. c. 9.
in fine & lib. 28. cap. 12. Didymum super
Odyss. 23.

*Disce bonas artes, &c.] Mutuatus id vi-
detur ex Ouidio 1. De arte:*

Disce bonas artes, moneo, Romana iuuetus.

SOLEBANT veteres Fortunam ipsam
ita effingere, vt mulier esset, quæ pilæ insi-
steret. At Mercurium studiosorum numen
cū designabant, basin quadratā, seu vndiq;
uatur

Mercurij
imago

Hermes

Fortuna
unde di-
ctæ.

IV.
Libera-
les, q
illiber.

quatuor angulis nitentem tesseram efficie-
bant: hoc enim modo firmum studiorum
& artium liberalium fundamentum sta-
tumq; effingebant, vt quæ nullo Fortunæ
impetū possent concuti. Sic Bias ille Prie-
næus omnia secum se portare prædicabat.
Sic Aristippus Cyrenæus ciuibus suis man-
dauit, vt eas sibi pararent possessiones, quæ
nauis fracta simul cum possessore possent
enatare. Igitur hi mihi sapientes videntur,
qui periculosis artibus relictis, togæ studia
sequuntur. Hæc ipsemet Alciatus oratione
quadam Ferrariæ habita. His itaq; agalma-
tis propositis, admonet bonas disciplinas
opera diligenti amplectendas esse, quibus
nimirum fortuitos casus non temerè vel
sustinere, vel etiam retundere possumus.
Quò spectat illud vicè Prouerbij celebra-
tum, *λίμην ἀτυχίας ἐσὶν ἀνδράσιν τέχνην.*
Ars hominibus est infelicitatis portus.
népe sua cuiq; ars pro viatico est. Vnde
qui sapiunt, etiam si suppetat abundè res
familiaris, tamen liberos suos artificium
aliquod discere cogunt, quo, si contingat,
vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire
iubeantur, sit quo sibi victum parèt. Nam
vt rectè ait Menander:

ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν ἑστίαν.

Sapiens suas ubiq; circumfert opes.

Idem alibi:

Ἀναφαίρετον κτήμ' ἐσὶ παιδεία βρο-
τοῖς.

Doctrina domino haud eripi suo potest.

Huc quoq; collimat Amphidici comici sen-
tentia:

Οὐκ ἐσὶν ἐδὲν ἀτυχίας ἀνθρωπίνης

Παραμύδιον γλυκύτερον ἀνθρώπῳ τέχ-
νης.

Èπι τῷ μαθήματος γὰρ ἐσικὼς ὁ νῦς

Ἀυτῷ, λέλειθε παραπλέον τὰς συμ-
φορὰς.

Solamen arte dulcius mortalibus

Non esse possit omni infortunij.

Mens nâq; studio haud sentit artus dedita.

Mærorum oram se sui præteruehi.

Sed huc ad rem, meminimus ex Tullio pro
Archia poeta, naturā sine doctrinā, cōmen-
dari, qui & ipse ait malle naturā sine doctri-
nā, quā sine natura doctrinā. Sed bonus ille
artifex causæ suæ seruit. Tamē certius est
quod arte perficitur, quàm quod natura.
Sic non idem iudicium artis & fortunæ:
nam fortuna inconstans, ars certa. Fortu-
nam sectantur & casum ingenia temera-
ria; artem, doctrinamq; non nisi cordati
ac prouidi homines. Itaq; videri feliciores
ac tutiore in statu qui à liberalibus artibus
præsidium quærunt, quàm qui à mecha-
nicis & sordidis, sed maximè quæ corporis
laboribus exercentur, & à casu pendēt, nec
nisi quibusdam momentis temporum so-
lantur hominem. Eo de genere coqui, fistu-
licines, aulœdi, mimæ, ioculatores, milites,
balatrones, lixæ, tonfores, & alij sexcenti,
qui ad xenodochia etiam non sponte com-
meant, aut stipem quæritandò vitam mise-
ram fallunt. Sed (quæ sæculi nostri est in-
felicitas) non rarò etiam videas hodie lit-
teratos, & solidè doctos egerè. Hinc non
immeritò mirabatur molitor ille, cū qui-
dam studiosus stipem ab eo peteret, & se
magistrum septem artium liberalium pro-
fiteretur: Te miserum, inquit, qui cū se-
ptem artes liberales calleas, ostiatim victū
quæritis: mihi vnica mea, illaq; ex infimis
mechanicis, tam abundè suppeditat, vt fa-
miliam totam lautissimè alam. At nūc cui
senectus operi, nobiscum reiuuenescat.

In iuuentam.

E M B L E M A C.

NATVS uterq; Iouis, tener atq; imberbis uterque,
 Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
 Saluete, aeterna simul & florete iuuenta,
 Numine sit vestro qua diuturna mihi.
 Tu vino curas, tu victu dilue morbos,
 Vt lento accedas curua senecta pede.

C O M M E N T A R I I.

IN eadem ara statuuntur Bacchus & Apollo: ille quidem nudus, hedera redimitus, altera manu pateram, altera racemum gerens, cuius statuam aliàs descripsimus. Hic vero capite radiato, altera manu citharam, altera bacillum, quo Medici pharmaca miscent, tenens.

PRECATVR longam iuuentutis viriditatem ab ijs Dijs, qui nunquam senescunt, Apolline scilicet & Baccho, qui sem-

per pinguntur florente iuuenta. Desumptum est autem ex Callimacho, vt refert in terpes Lycophronis. Colebatur enim Delphis Dionysius cum Apolline. Fuisse autem veteribus morem diuersos Deos eadem ara statuendi, satis, vt puto, manifesta uimus supra Emblem. 23.

NATVS uterq; Iouis] Poetæ quos impensè laudant, à Dijs genitos dicunt. Nempe & principes viros ac illustres pro Dijs habuit

Apollo & Bacchus iuncti, quid.

habuit paganica secta, quæ quidquid admiraretur, aut magnum prædicaret, Denm dicebat. Multus est in ea materia exaggerâda Lactantius, eloquens vir, saneq; Christianus, acutiôr Arnobius, pergravis Augustinus libris prioribus de ciuitate Dei, ex ætus Iustinus Martyr, aliiq; plures. Ex Florido poeta vetere hi celebrantur numeri : Sic Apollo, deinde Liber, sic uidetur ignifer, Ambo sunt flammis creati, profasique ex ignibus ;

Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt, Noctis hic rumpis tenebras, hic tenebras pertorât.

Tener atq; imberbus uterq;] Sic Tibullus eleg. 4. lib. 1.

Solu æterna est Phœbo Bacchoq; iuuentus, Nam decet intôsus crinis utrumq; Deû. De Baccho & Apolline plura habes apud Gyraldum in Histor. Deor. Syntag. 7. & 8.

Quem tulit & Semele] Apollo Iouis filius, ex Latona in Delo insula vno partu editus cum Diana, medicinæ vsum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph.

Quem tulit & Semele] Bacchus ex Semele Iouis filius, vt abundè supra in statuam Bacchi explicuimus, Emblem. 25.

Saluete &c.] vt illud Homeri Iliade ω. χάρητε χήρυκες Διὸς ἄγγελοι, ἰδὲ κῆνδρῶν

Hæc verborum formula solennis fuit in hymnorum epilogis. Numine sit vestro] vestro beneficio. Tu vino curas] Diluere vino curas, id est, auferre, tollere. μεταβορά. Ouid. 1. Art.

Cura fugit multo diluiturq; mero. Horatius: Curas edaces dissipat Euhius. & Tibullus 1. Eleg.

Bacchus & agricola magno cōfecta labore Pectora, tristitia dissoluenda dedit. Tu victu dilue morbos] aufer corporis ægriitudines certa victus ratione. Vt lento accedas &c.] ἀλλυγορία περιπρασιῖν.

Duo sunt, quæ vt corpus bene constitutum, sanum, & incolu me conferuant, sic & animum ipsum curis expediunt, nimirum certa victus ratio, vinumq; moderatè sumptum; vt contra crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam hominis labefactant & corrumpunt, ipsamq; sene-

ctutem accelerant. Hic itaq; descriptos videas Apollinem & Bacchum: illum quidè medicinæ principem, qui salubri diæta præcipiat quid quantumq; sit in victu sequendum vel fugiendum: hunc verò, qui vino sollicitudines adimat. Marfil. Ficius lib. De vita cœlestis comparanda, duos hosce Deos sic copulat: Fratres certè sunt indiuidiû; comites Phœbus atq; Bacchus: ille quidem nobis duo potissimum adfert, lumen videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odoremq; vini ad spiritum recreandum, quorum vsu quotidiano spiritus ipse tandem Phœbæus euadit & liber. Philosphorum est etiam ea sententia, sed tria tamèn esse ad vitam longam, adeoque valetudinem tutandam necessaria constitunt. Prima est frugalitas, temperantia, sobrietas (quam modò δίαυται appellabamus) eam enim esse matrem sanitatis asseuerant artis medicæ professores: eam virtutum omnium domicilium prædicat philosophi omnes; victus enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Prudenter itaq; hortabatur Plutarchus iuuenes. vt hæc tria curarent habere, in animo temperantiam, in lingua silentiû, in ore pudorem. Secundò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires enervat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Onidius :

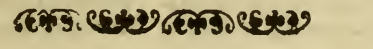
Cernis vt ignauum corrûpant ocia corpus; Et vitium capiunt, ni moueantur, aqua. Vtendum exercitationibus inodiciis, inquit Cato apud M. Tull. tantumq; eibi & portionis vtendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Hac super re consule omnino Gymnasticen Hieronymi Mercutialis.

Tertiò voluptas animi honesta & oblectatio: cor enim, in quo est ealor vitalis, facile molestijs atteritur, vt contra exhilaratur lætitia, viresq; sumit. Qua ratione Arist. 4. de motib. ad Nicomach. risum & iocû ait ad vitam degendam esse necessarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate posuit, & risu lætitiaq; operam dabat. Legimus & sapientissimum latorem legum Lyeurgum, τῷ γέλωτι, id est, risui statuam erexit, eoque Lacedæmonios ad risum & lætiam inuitasse, Plutarch. in Lyeurgo. Quare

Inserpone tuis interdum gaudia curis.

Compara
tio Bac-
chi et A-
pollinis.

IV.
Deo ad
soluendi
m con-
suetudina.

In quatuor anni tempora.
EMBLEMA CI.

ADVENISSE hyemem frigilla renunciat ales.
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æstatem sese expectare cucullus.
Autumno est tantum cernere ficedulas.

COMMENTARI I.

I. **Q**UATVOR depingantur aues, frigilla, hirundo, cucullus, & ficedula, arboribus insidentes. Pictor hic de suo nimis liberalis quintam & sextam addidit, nobis inuitis, veluti quintam rotam currui iungens. Cæterum de frigilla agit Aristoteles lib. 8. Histor. animal. cap. 3. De hirundine nos egimus Emblem. 70. De cuculo Emblem. 60. De ficedula verò Emblem. 94.

II. Ex vulgari obseruatione sumptum Emblema: solemus enim per quatuor auicularum genera quatuor anni tempora designa

re. Frigilla hyemem significat hirundo ver, cucullus æstatem, ficedula autumnum. Sed & alia esse quatuor anni temporum symbola nemo est qui nescit: vt veris, cista florū, quia vere cuncta florescunt. Cista verò spicis referta æstatem refert, vt est apud Eusebium. Et copix cornu visus & pomis plenum autumnus est index: sicuti mensa apud ignem parata hyemem significat. Nec solū anni tempora huiusmodi signis denotabant, sed & integros Fastos hoc modo sibi constituebant. Reuoco in memoriam, quod

porū
bola

quod olim puer in patria apud rusticum septuagenarium vidi, tabellas nēpe buxas duodecim, laeues, subtiles, in modum libelli colligatas, in quibus singulis multiplices erant exaratae figuræ, à pastore, vt aiebat ille. Sed certè si iam maturius illa ruminò, quæ memoria adhuc viuida suggerit, videntur mihi aliquid supra rus sapere. Lubens etiam referrem ad Fastos picturam illam mirabilem in augustissimo Prætorio Patavino, quæ tot cuiusosa ingenia torquet, si frequentiores inuenirem astipulatores. Ast hæc παρέργως.

ADVENISSE hyemem] Hyems, pars anni frigidissima, sic dicta ἀπὸ τῆ ὕω, pluo. Vnde per y. scribendum censeo. Nec me mouet Varro, qui hyemem ab hiando deriuat, quod anima, quæ à nobis efflatur, tū appareat: spiritus enim noster hyeme quasi in nebulam concretus cernitur.

Frigilla] Auis à frigore dicta, quod eo canet & vigeat, vt quibusdam placet; Græcè, σπιζα. Germ. FincK. Hispā Aguzanie ue. De qua Arist. lib. 8. c. 3. de histor. anim. Alij legunt Fringilla, & Fringuilla, indeq; verbum Fringultire desecti putat Festus, quo vsus est Apuleius, pro præpediti & obscurius verba enunciare: Audisti priuigium meum vix singulas syllabas fringultientem. Et iterum: Sæpe in rebus nequam difficilibus fringultit, vel omnino obmutescit. Sed apud Hesiodum non fringilla, sed cornix habetur pro hyemis hieroglyphico:

μητοι ἐφεζομένη πράξη λακέρυζα κορώνη.

Quod Maro ita transtulit:
Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Et sola in sicca secum spaciatur arena.

Garrula hirundo] De hirundine, & cur garrula dicatur, diximus Emblem. 70. Hirundines plures à mari conuolantes verni temporis indicium esse docent auctores. Ouidius 2. Fastor.

Fallimur? an veris prænuñcia venit hirundo?
Notum est adagium: Vna hirundo non facit ver.

Cui simile adagium aliud, Audi Chelidonem. eò quod hæc auis prænuñciat veris aduentum. Lege Picrium lib. 2. 2. Hieroglyphi. Dicitur etiam à Sappho ἦρος ἀγγελος ἰμεροφωτος εἰς δ' ἄν. Verus nuncia blâ dilloqua luscinia. Sed ciconiam repetio etiam veris esse notam. Ea enim adueniente

hyeme migrat in regiones calidiores, vere nos inuisit. Sed & nonnulli addiderunt in æstatis pictura, quia constat esse eæ erraticis æstatis. Adhæc Miluius eiusdem temporis verni ponitur indicium, quia verno primùm tempore incipit apparere, certinq; sit eius nuncium. Ei aut nomen ἰκτινὼ ab aduentu, quod magno rusticorum & pauperum desiderio expectatus accedat.

Cucullus] Vide quæ de cuculo diximus Emblem. 60. Tribuitur hoc idem hirundini à Philemone Comico:

ἢ μὲν χελιδὼν τὸ θέρος, ὦ γύναι, λάλει.
Hirundo æstatem nunciat, ò mulieres. Sed Aristophanis interpretes Equitibus hoc citat: νεὰ χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή. Noua hirundo verus est initium.

Ficedula] Ficedula ab edendis ficis dicta, autumno non solum crebræ sunt, sed etiam molestæ. De his Emblem. 94.

Hoc referendum videtur ad quasque temporum & annorum vicissitudines, vel ad ea, quæ suo, non alio tempore solent esse tempestiua, quorumq; magna vis est, si suo tempore vsu accomodemus. Rectè Ouidius:

Temporibus medicina valet, data tempore profunt:

Et data non apto tempore vina nocent.
In hanc temporis quasi cyclicam μεταβολὴν varij varia luserunt, quæ huc non pignerit ascribere, eaque potissimum, quæ maiorem cum hoc Alciati tetrasticho affinitatem habere mihi videntur. Lubēs enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & 7. lib. 4. Ouid. ad Pisonem:

Cessat hyems, madidos & siccit vere capillos:

Ver fugit æstas, æstatum terga lacessit
Pomifer autūnus, nebulis cessurus et undis.
Idem primo de remedio amoris:

Poma dat autumnus, formosa est messibus æstas:

Ver præbet flores, igne leuatur hyems.
Et Tristium quarto:

Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnū, frigoribusq; niues.
Claudian. de sene Veronensi, qui nunquam pedem limine sui tuguriali extulerat:
Erugibus alternis, non Consul e computat æuum:

Autumnus pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager soles, idemq; reducit:
Metiturq; suo rusticus orbe diem.

I I.

Hyems
vle di-
ct.

Frigilla.

Fringilla.

Fundo
v is nun
ci.

Im cico
ni.

Ficedula.

IV.
Temporū
vicissitu-
do.

*Ætates
hominis
temporibus
anni com-
parata.*

Barthol. Anulus in Poesi picta, ad hominū
magnū que mundi perpetuum & æternam
cursum ingeniosè traduxit :

*Ver, æstas, autūnus, hyems, hæc quatuor annis
Sunt temporitates orbe volubilibus.*

*Quatuor ætates homo sic habet integer aui,
Qui puer, hinc iuuenis, mox vir, & inde
senex :*

Æterno ut similis mundo reuolutio vita

Nos utidem æternos arguat esse homines.

Istud nimirum est, quod Eratothenes non
infcitè ætatis partem vigentem ver esse di-
xit; eam autem partem, quæ vigori & flori
succedit, ætatem & autumnum; & hyemè
rigentem & frigentem senectutem. Ean-
dem sententiam complexus est Naso 15.
Metamorph. hac verborum serie :

*Quid non in species secedere quatuor annū
Aspicis, atatus peragentē imitamina nostra?
Nā tener & lactens, pueriq; simillimus auo
Vere nouo est, tunc herba recens, & roboris
expers*

*Turget, & insolida est, & spe delectat a-
gresses.*

*Omnia tunc florēt, florūq; coloribus almus
Ludit ager, neq; adhuc virtus in frondibus
vlla est.*

*Transit in ætatem post ver robustior annus,
Fitq; valens iuuenis; neque enim robustior
atas*

*Vlla, nec vberior, nec qua magis ardeat, vl-
la est.*

*Excipit autumnus, posito feruore iuuenta,
Maturus, mitisq; inter iuuenemq; senemq;
Tēperie mediū, sparsus quoq; tēpora canis.
Inde senilis hyems tremulo venit horrida
passu,*

*Aut spoliata suos, aut quos habet, alba ca-
pillos.*

*Nostri quoq; ipsorum semper, requieq; sine
vlla*

Corpora vertuntur : nec quod fuimus ve,

sumus ve

Cras erimus.

Facere hic non possum, quiu immensum
hoc Dei beneficium, si non pro dignitate
extollere (quis enim istud queat?) at deli-
bare instituum, quōd gratissimas has vices
temporum, æstatis & hyemis, sementis ac
messis, dierum & noctium fecit, vt terra ac
animantia conferrantur. Abiq; his vici-
bus res humanæ durare non possent. Per-
petua enim æstas omnia exurere, perpe-
tua hyeme omnia rigerent & corrup-
perentur. Hinc scitūm illud principis poeta-
rum, ex intima Philosophia depromptum,
vt alia vatis illius permulta, quōd vehe-
menter mihi semper arsisit :

*Non res hunc tenera possent perferre laborē,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq;
Inter, & exciperet calē, indulgentia terras.*

Ad has autem temporum vices conferran-
das, & rerum nascentium fecunditatem
augendam, admirabili sapientia Deus mo-
tum Solis & Lunæ & conuenientes stella-
rum ortus & occasus accommodauit. O
magnum diuinæ bonitatis argumentum?
De anno & eius partibus extat ænigma
tale :

*Est genitor, natos qui bis sex procreat, vni
Cuiq; horum nata triginta, dispere forma:
Quadam sunt nigra, quadam sunt vlti-
bus alba :*

*Sunt immortales omnes, moriuntur & oēs.
Huc refer prouerbiū, Ver hyemem se-
quitur, & varios locos Hieroglyph. Pierij,
Idipsum ait Seneca, Epistola quadam ad
Lucilium discipulum : Nullius rei finis
est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt
atq; sequuntur. Diem nox premit, dies no-
ctem: æstas in autumnum desinit: autumnus
hyems instat, quæ vere compescitur : om-
nia transeunt vt reuertatur. Nos quoq; a-
lio transimus.*

*Temp-
vices
Deo.*

*Ænig-
de ann*

Scyphus Nestoris.
EMBLEMA CII.

NESTOREM geminis cratera hunc accipe fundis,
 Quod grauis argenti massa profudit opus.
 Clauiculi ex auro, stant circum quatuor ansæ:
 Vnamquamque super fulua columba sedet.
 Solus eum potuit longæuus tollere Nestor.
 Maonide doceas quid sibi Musa velit?
 Est cælum, scyphus ipse: colorq; argenteus illi,
 Aurea sunt cæli sidera clauiculi.
 Pleiadas esse putant, quas dixerit ille columbas:
 Umblici gemini magna minorq; fera est.
 Hæc Nestor longo sapiens intelligit usu:
 Bella gerunt fortes, callidus astra tenet.

HVIVS Emblematis pictura satis ex tub equentibus constabit. Nemp Nestor vir senex & grauis, scyphum tenens argenteum, duobus fundis, aureis clauiculis, & quatuor ansis præditum, super quas singulas aurea sedet columba. Caterarum editionum scyphus, me iudice, accommodatior est, ansæ enim & duplex fundus hic vix ac ne vix quidem apparent.

I I.
Nestoris
crater.

POCULI Nestorei descriptio ex Homero sumpta est. Quid verò eius compositio significet, ex Athenæo. Homeri interpretes memorat, Nestorem, quamquam senex admodum esset, poculum sustulisse, ceteri iuniores vix à mensa tollerent. Sic habet Homeri locus:

Παρ δὲ δέπας περικαλλὲς ὁ οἶκοθεν ἦγ'
ὁ γεραίος
χρυσείῃσι ἥλοισι πεπαρμένον ἕα τὰ δ'
αὐτῷ
Τέσσαρ' ἔσαν. Δοῖαι δὲ πελειάδες ἀμφὶ σ
ἐκασον
χρυσῆαι νεμέζοντο, δ' ὕα δ' ὑποπυθμένες
ἦσαν.

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινίσασκε τραπέζης
πλείον ἔδν. Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογντὶ
ἄειρεν.

Quem sic vertebat Franciscus Sanctius:
Et pulchram iuxta phialam, quam duxerat
aureis

Transfixam clauis longauus: quatuor ansa
Huic inerat: gemina circum uiamquam
que columba

Ex auro ardebant: geminis erat abdita
fundis.

Hanc, si plena foret, magno conamine quis
quam

A mensa, Nestor verò facillè ipse leuabat.

Athenæus
de teculo
Nestoris.

Verba porro Athenæi ad hunc ferè modum se habent: Nestoris poculum quatuor aures, vt Homerus testatur, habebat; quod ita Poeta descripsit, vt cæli faciem repræsentaret. Argentum enim, quo tantum poculum constat erat, cæli colorem indicat; clauis aureis, stellas; Pleiades, quæ circum aures erant, Pleiades referebant (Pleiadas siquidem sæpe pro Pleiadas posuerunt Poeta) vt Simonides & Pindarus testantur, per transmutationem literæ. Et quando Homerus πελειάδας, id est, columbas inducit loui ferentes ambrosiam, de Pleiadibus,

non de columbis est intelligendum. Hæc breuiter ex longissima Athenæi disputatio ne, quem vide Dipnosophist. 10. c. 12. sed maximè 13. libri 12. Quædam non penitendæ lectionis adnotat de illo cratere Nestoreo Cornelius Vitellius Annotationibus in Georgium Merulam.

GEMINIS fundis] Meminit huius poculi, vt & columbarum, Martialis lib. 8. Epigram. iu. Euctum:

Hi duo longauo sententur Nestore fundi,
Pollice de Pylio trita columba nitet.

Quod grauis argenti] crater factus è massa argentea. Circumlocutio, qua nimirum Nestoris scyphum commendat à materia.

Stant circum quatuor &c.] Quatuor, inquit Alciatus, ansas seu aures habebat poculum, & totidè columbas: sed Athenæus sex ponit columbas, *ἑπτὰ*, vt inquit Ouid. in Fastis, *septem dici, sex tamen esse solent*. Vide igitur num Alciatus fuerit memoria lapsus.

III.

Alciatus
lapsus.

Fulua columba] Fuluam, auream interpretor, ne quis ad colorem simpliciter referat.

Potuit longauus tollere Nestor] Sic enim Homerus:

Vix alij plenum poterant sustollere mensa
Poculum, at ipse seuex Nestor facillè abstulit illud.

De Nestore, eiusq; ætate diximus satis Emblem 25.

Mæonida] Homeri. Cur autem Homerus dicatur Mæonides, dictum est Emblemate 4.

Est cælum &c.] Tribus distichis sequètibz continetur ἑπιμύδιον, vel vt melius dicam, poculi ἐξήγησις.

Scyphus ipse] σκύφος masculinum est & neutrum, flexu item variante, vt est auctor Athenæus. Diciturq; vt ipse putat, Scyphos quasi Scythos, à Scythis, quibus ebrietas nimio plus frequens est: proinde Scythiffare, inebriari est. Vide de hoc non nihil in adagio, *Episcythiffare*. Est porro scyphus vas ligneum rotundum, lac feruque capiens, Herculi dicatum, vt cætharus Baccho. De scyphis & varijs poculorum generibus vide quæ memoriæ prodidit Iohann. Bruuerinus de re cibaria lib. 3. c. 9. Cælius Rhodig. lib. 27. cap. 27. Guido Pancirollius

Scyphus.

Scythiffare.

rollius de rebus memorab. lib. 2. tit. 2. de Porcellanis.

Pleiades esse putant] Columbae repræsentant Pleiades, numero tamen non obseruato. Pherecydes tradit septem sorores fuisse, Lycurgi filias ex Naxo insula. Et quia Liberum educauerunt, eas à Ioue inter sidera fuisse relatas. Harum nomina putantur, Celæno, Sterope, Merope, Alcynoe, Maia, Taygeta, Electra. quarum septima (vt ait Aratus) vix cerni potest, propterea quidam existimant vocaram Electram. Sunt qui pudore occultasse se dixerint, quòd cum alix Dijs nupsissent, sola Electra nupsit mortali. Alij, quod illa non tulerit spectare ruinas Troiæ, manumq; ante oculos opposuerit. Lege Ouid. 4. Faistor. Proclus verò Diadochus in Hesiodum, septem tradit Atlantis filias, ex Pleione Nympha genitas, vnde sunt Pleiades appellatæ: cæterùm non esse has aliud intelligit, quàm *δυναμεις ἀγγελικὰς τῶν ἐπιτὰ σφαιρῶν*, id est: *Angelicas septem sphaerarum vires*. & Celæno quidem sphaeræ Saturniæ, Steropen Iouis, Meropen Martis, Alcynoen Veneris, Maiam Mercurij, Taygetam Lunæ, Electram (quam à sparsis crinibus etiam Cometen uuncupant, etiã si Maiæ hoc tribuit Arati interpret) Solis. Vide Cæl. Rhodigin. lib. 16. c. 16. Seruius:

Quid significent.

Vergilia.

Pleiades, inquit, signum est septem stellarum ante genua Tauri, quod ortu suo primæ nauigationis tempus ostendit. Vnde Græcè *πλειάδες* dicuntur, ἀπὸ τῆς πλέειν *nauigare*. Latine dicuntur Vergiliæ, à verni temporis significatione, quo oriuntur. Plin. lib. 2. cap. 4. 1. Gellius lib. 13. cap. 9. Fit hæc dictio aliquando tetrasyllaba. Propertius: *Nō hac Pleiades faciunt, nec aquosus Oriō.* Interdum e. litera abiicitur, & dicitur Phades. Stat. 1. Silu.

Nec per C. Ægeas, Hyades, Pliadumque uinosum

Sidus.

Vmblici gemini] sic ego lego per synopen, vt stet metrum.

Magna minorq; fera est.] Hemistichion Ouidianum ex lib. 4. Trist. Eleg. 3.

Magna minorq; fera: quarum regit altera Graias,

Altera Sydonias, utraq; sicca, rates.

Vrsam maiorem siue Elicen, & minorem siue Cynosuram intelligit, quæ Græcis arcti dicuntur, suntq; Septentrionali polo ve-

lut axe quodā nixæ, & arctico circulo clausæ, sicq; dispositæ, vt resupinata utraq; caput alterius contegat: cuius autem caput quæ superior est, ad inferioris caudam contendat. De his Ouid. Faistorum 4. Vrsarum fabulari verò Metamorph. 2. Habet ergo sidus illud figuram similem plaustrum, vnde antiqui Græcorum *ἀμαξων*, hoc est, *plaustrum* dixerunt. Nostri quoq; à bobus iunctis Septentriones appellauerunt, hoc est, à septem stellis, ex quibus quasi iuncti triones figurantur. Gellius lib. 2. cap. 21.

Longo usu] longa exercitatio & experientia doctrinam parat certissimam, potissimum quæ ad disciplinam astronomicam longa obseruatione opus est. Vide prouerbium. *Affidua stella saxum excavat.* vbi auctor hoc ad assiduitatem refert, quod hic Alcianus ad Astrologiam retulit. Vter melius senserit, ego pedaneus iudex non decedo. Vtramq; sententiam elicies ex Athenæo.

Bella gerunt fortes sunt.] Collatio est dissimilium: qui corpore sunt firmo & valenti committunt prælia, atque inter se dimicant: sapiens verò rapitur & ducitur ad terram cælestium cognitionem. Ars enim est longi vsus & obseruationis, quæque plus potest in rebus arduis, quàm robusti corporis vires.

Callidus astra tenet] iuxta illud: *Sapiens dominabitur astris.* Dicitur autem callidus, qui callum longo artis vsu sibi induxit, auctore Donato. Callidus rerum iudex, apud Horatium 2. Sermon. pro prudenti & intelligenti rerum æstimatore.

Callidus.

HOMERVS in Nestore, sene eloquentissimo & consultissimo, typum sapientiæ repræsentat: cuius patera geminis fundis, argentea, clauiculis aureis, quatuor ansis, & sub harum quaq; sedens columba, cælestium & pulcherrimum astrorum ornatum significabat. Nam crater, cui sic color argenteus, clauiculis aureis, cælestium refert purissimum, & stellas aurei coloris: columbæ sunt Pleiades: duo vmbilici, utraq; Vrsa. Hoc igitur schemate Astronomiam tacite commendabat, quam quidem solus sapiens & apprimè exercitatus ingenio potest assequi, vt solus Nestor suum poculum manu ferre poterat. De huius pulcherrimæ artis excellentia plura repetere licet ex Plinio varijs locis, sed potissimum lib. 7. cap. 37. quem vide; nos properamus.

IV.
Nestoris crater.

Vrsa duobus.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CIII.

CAUCASIA æternùm pendens in rupe Prometheus
 Diripitur sacri præpetis ungue iecur.
 Et nollet fecisse hominem: figulosq; perosus
 Accensam rapto damnat ab igne facem.
 Roduntur varijs prudentum pectora curis,
 Qui cæli affectant scire, Deumq; vices.

COMMENTARI I.

I. **P**ROMETHEVS gigas nudus rupi
 cæcæ ferreis alligatus cernitur, cuius præcordijs insidens aquila, rostro renascencia arrodit viscera. Emblematis inscriptio sumpta est ex dictis Socratis: τὰ σώματα ἡμῶν, ἔπρὸς ἡμῶν. quod adagij vice ponitur à doctis. Sanctius ex ultimo epigrammatis disticho, in quo notius emblematis cardinem esse dicit, aliam elicit inscriptio-

Epigra-
phe.

nem, sic enim reponit: Qui addit scientiam, addit dolorem. vt legimus in sacris literis.

FABULAM Promethei præter alios plurimos narrat Hesiodus latè in Theogonia, tangit in Georgicis. Sed nos ex varijs concinnatam adducemus, maximè sequentes Iulij Higinij in poetico astronomico, cap. de Sagitt. Prometheus Iapeti filius, qui propter excellentiam ingenij miram, hominem

II.

Promethei fabula.

minem fluxisse existimatur, dicitur à Ioue impetrasse, vt partem hostiæ in ignem conijcerent, partem in suo consumeret victu: idq; postea cōsuetudo confirmavit. Quod cum facile à Deo, non vt ab avaro homine impetrasset, ipse Prometheus immolat tauros duos, quorum primum iocinora cum in aram posuisset, reliquam carnem ex utroq; tauro ab ossibus diuisam, & in vnum compositam corio bubulo textit, ossa autem, quæ circa reliqua fuerunt, pelle cōtectâ in medio collocavit, & Ioui dedit optionem, vt quam vellet eorum sumeret partem. Iupiter autem, etsi non pro diuina fecit cogitatione, neque vt Deum licebat omnia quæ debuit ante præuidere, sed (quoniam credere institutumus historijs) deceptus à Prometheo, vtrumque putans esse taurum, delegit ossa pro sua dimidia parte. Itaq; postea in solennibus & religiosis sacrificijs, carne hostiarum consumpta, reliquias, quæ pars fuit eorum, eodem igne comburunt. Sed vt ad propositum reuertamur, Iupiter cum factum rescisset, animo percitus mortalibus eripuit ignem. Prometheus verò cōsuetus insidari, sua opera ereptum mortalibus ignem restituere cogitabat, itaq; cæteris remotis auxilio Mineræ in cœlum ascendit, ibiq; ad Iouis ignem venit (alij dicunt, ferulam ad solis currum admonuisse) quo diminuto & in ferulam coniecto, lætus, vt volare videretur, non currere, ferulam iactans, ne spiritus interclusus vaporis exstingeret in angustia lumen. Itaq; homines adhuc plerumque qui læticiæ nunciij fiunt, celerimè veniunt. Præterea in certamine ludorum cursoribus instituerunt ex Promethei cōsuetudine, vt currerent lampadem iactantes. De quo vide adagium, *Cursu lampada trado*. Pro quo factò Iupiter Vulcanò imperavit, vt feminam è luto componeret, quæ cum astutissima esset, & omnibus artibus à Dijs donata, vocata fuit Pandora. Hæc missa fuit ad Prometheum cum malis omnibus in vasculo inclusis, quod munus cū spreuisset Prometheus, illa ad Epimetheum, Promethei fratrem, contendit, qui dempro vasculi operculo omnia mala euolare sentiens, vix vltimam, & in imo residentem spem oculis, cum qua vas illud seruauit. Cum verò Prometheus Iouis munus reiecisset, quod insidias formidaret, dicitur à Mercurio Iouis iussu ad Caucasum, Scy-

thiam montem asperum & inhabitabilem, ferreis vinculis alligatus, eiq; aquila, vel vt aliis placet, vultur additus, qui perpetuò cor exederet, exelunq; renouaretur. Martialis lib. 1.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus

Assiduam nimio pectore pauit auem.

Hæc ideo ficta esse asserit Aristides lib. 2. contra Platonem, quia Prometheus Rheticen communicauit mortalibus. Qua de re vide plura in adagio, *Communis Mercurius*. Plato in Protagora, sapientiam à Prometheo surreptam ait, hominibusq; communicatam, cuius hæc ferè verba sunt: Cōmunem Vulcani & Mineræ officinam, in qua artes excolebantur, clam ingressus, furatus est Vulcani artem igneam, aliamque Mineræ, qua viuendi facultas obuenerit. Idem Plato in dialogo de Regno, à Prometheo ignem, à Vulcauo artes, datas hominibus esse tradit. Nec solùm ignem, sed plurimas alias artes generi humano vtilis inuenisse, de se ipso testatur Prometheus apud Aeschylum, quem vide. Plutarchus in libello de Fortuna: Prometheus, inquit, furrim è cœlo nobis afferens ignem, id est, rationem, omnia ista suppeditat. Et paulò inferius: Fabella de Promethei igne alioque alio viritim omnibus diuiso, sub inuolucro indicat partes prudentiæ in orbem particulis exiguis esse dispersas, deinde se recepisse in ordinem. Plinius lib. 7. cap. 56. ait Prometheum asseruare ignem in ferula, primum docuisse. Cicero in Tuscul. Prometheum ait virum quædam perpicacem fuisse, & in rebus arcanis apprime versatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouem iratum, quod veritas in profundo demersa videatur. Iecur autem ab aquila exesum significat sollicitudines & curarum ardores, quibus vel prudentiores irretiantur, quarum vinculis cum se conantur expedire, in alias molestiores recidunt. Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, sed à vulture corrodit tradit, idque perbellè interpretatus est. Quædam sunt apud Aphrodisæum in problematicis, perdocta sanè, & ad mythologiâ pertinentia. Menander suauissimus Poeta, meritò torquei Prometheus inquit, quia feminam, scilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & scelestum omnino animalis genus innegerit, vt est in his:

Mythologia.

Prometheus feminas inuenit.

Iupiter à Prometheo deceptus.

Pandora.

εἶτ' ἔδικαίως προσέπατταλευμένον,
Γράρρσι τὸν προμηθεῖα πρὸς ταῖς πέ-
τραις;

καὶ γίνετ' αὐτῷ λαμπὰς ἄλλοδ' ἔδδ' ἐν
Ἀγαθὸν ὁ μισεῖν οἶμ' ἀπαντας τὲς θεῶς,
Γυναικάς ἐπλασσεν. ἃ πολυτίμητοι θεοί,
Γένος μίαν. hoc est:

Ergo immerentem dicitur Prometheus
Pendere fixum Caucasii de rupibus?
Repertus ignis huic, aliud nihil boni,
Sed quod Deos odisse cunctos credidi,
Inuenit idem odissimas. ὁ Διὶ boni,
Genus nefandum.

Duris autem Samius scriptum reliquit,
Prometheum fuisse coniectum in vincula
quia Palladem amauerit. Scholiastes Apol-
lonii Rhodii id figmentum retulit ad hi-
storiam fidem. Ait enim ex Agreta nescio
quos scriptore rerum Scythicarum, Prome-
thei cor ideo absumi ab aquila, iuxta poetarum
commenta, quod suam regionem
fluvius (cui nomen Aquila) frequenter elu-
uione corrumpere. Cum vero Hercules
quibusdam fossis fluvium auertisset, ex eo
factum, ut diceretur aquilam abegisse, ac
Prometheum liberasset. Alij secus tradunt,
Prometheum nempe cum praestare non
posset incolis Scythicis, quibus praerat, ea
quae necessaria essent, ob inundationem
fluvii Aquilae, in vincula coniectum, neq;
solutum inde, donec Hercules fluvium in
mare deduxisset. Seruius Grammaticus in
Sileno Virgil. aliam allegoriam huius fabu-
lae afferit, & quae magis fortasse quadrat
huic nostro Emblemati. Prometheum Af-
syrjjs Astrologiam indicasse, quam in mon-
te Caucaso diuina obseruatione deprehen-
derat. Aquilam esse solitudinem, quae il-
lius cor vexaret & corroderet. Per Mercu-
rium debere intelligi prudentiam: depre-
hendisse rationem fulminum Promethei,
hominibusq; indicasse. Sed ne longior sim,
vide ipsum Seruium in illo versu:

Caucasaeasq; refert volucres furtumq; Pro-
methei.

De Prometheo argute satis Antonius Thy-
lesius:

Illusit superus quodam vaser omnibus vnus
Mortalis, tacitas surripuitq; faces.

Iupiter ulciscens; mortales imperat omnes
Iudat et occultis ignibus vnus Amor.

Sed nunc tandem audiamus questus ipsius
Promethei ad Caucasum alligati, apud
Aeschylum, ut Cicero vertit 2. Tuscul.

Titanum soboles, socia nostri sanguinis
Generata caelo, aspiciate religatum asperis
Vinctumq; saxo, nauem ut horrisono freta

Noctem pauentes timidi adnectunt nauita.

Saturnius me sic infixit Iupiter,

Iouis numen Mulcibri asciuit manus.

Hos ille cuneos fabrica crudeli inserens

Perrupit artus: qua miser solertia

Transuerberatus castrum hoc furiarum incolo.

Iam tertio me quoq; funesto die

Tristi aduolatu aduncus lacerat unguibus

Iouis satelles pastu dilaniat fero.

Tum iecore opimo farta & satiata affatim

Clangore fundit vastum, & sublime aduolans

Pinnata cauda nostrum adulat sanguine.

Cum vero ad esum instatu renouatum est
iecur.

Tum rursus retros auida se ad pastus refert.

Sic hunc custodem maeſti cruciatu s alo,

Qui me perenni viuum facdat miseria.

Namq; ut videtur, vinculus consuetus Iouis.

Arcere nequeo diram volucrem a pectore.

Sic me ipse viduus pestes excipio anxias,

Amore mortis terminum inquirens mali:

Sed longè a letho numine aspellor Iouis.

Atq; hac vetusta sacris glomerata horridis,

Luctifica clades nostro infixata est corpori:

Ex quo liquata Solis ardore excidunt

Gutta, quae saxa assidue instillant Caucasii.

De Prometheo praeter citatos agunt Phor-
nutus in libro de Nat. Deor. cap. de Pro-
metheo. Lucianus in Prometheo seu Cau-
caso; & in Deorum dialog. sub personis Io-
uis & Promethei; & in opusculo de sacrifici-
ijs, & in Amoribus. Philostratus lib. 2.

Plato lib. de nat. hominis. Horatius lib. 1.

Carm. Od. 3. Diogenes Laertius lib. 1. de

vita Philosoph. Cael. R. hodigin. lib. 7. c. 19.

20. & 21. Natalis Comes Mytholog. lib. 4.

cap. 6. & alij multi, quorum aliquos etiã

infra citabimus. Extant etiam duo Epigra-
mata Graeca Iuliani in lib. 4. Epigram.

Graecor. tit. εἰς εἰκόνας ἡρώων.

CAUCASIA rupe] Sic Politianus in Nu-
tritia:

Nondum Caucasica pendens in rupe Pro-
metheus.

Aeternum] aduerbium, pro perpetuo.

Sed hic dignum videtur inquisitione, quã-
obrem dixerit, aeternum. quandoquidem

postea solutus sit Prometheus, ut ex Lu-
ciano & Higino locis citatis constat. Du-
plicem assigno responſionem: Vel enim a-
eternum capitur pro longissimo temporis
spatio,

Historica
de Prometheo.

Seruij de
Prometheo alle-
goria.

Querela
Promethei ad

Caucasii
alligati.

spatio, siquidem, ut ait Aristoteles, ad triginta millia annorum iacuit religatus. Aut reuera nunquam fuit solutus: nam ne Iouis iussu rauidum iracundum caderet, ex duabus rebus, hoc est, ferro & lapide, quibus Prometheus fuerat alligatus, digitum illius Iupiter vinciri iussit, & ita eum soluit, quoniam illi vaticinatus esset, quod si rem cum Nerive nympha (alij vocant Themida) haberet, futurum erat, ut filius nasceretur, a quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. Quæ consuetudine homines vsi, quo satisfacere Prometheo viderentur, annulos lapide & ferro conculos habere coeperunt: Quæ de re meminit Plinius in proemio libri 36. his verbis: Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus incisis in tantum hæc admiratio exarsit, diximus: quodam tenus in mentione auricularumque. Fabulæ primordium à rupe Caucasea tradunt, Promethei vinculorum interpretatione fatali, primùmque fragmentum saxi inclusum ferro, ac digito circumdatum hoc fuisse anulum, & hoc gemmam. Unde quoque est, ut solus ferreus anulus, quo dii Romani sunt vsi, id possit significare. Sed de annulorum origine, eorumque vario gestandorum, consule doctissimum Scholiasten Pancirolij lib. 1. de rebus memorab. tit. De Legatis.

Prometheus Ex etymio nominis ostenditur Prometheum vatem fuisse, nam προμηθεα prudentiam, prouidentiamque significat: & προμνησθαι, prospicio, prouideo. Unde adagium, προμνησθεις μετὰ τὰ πράγματα. id est: *Prometheus post res confectus.*

Diripitur iecur pro iecore, Græca locutio frequentissima Poetis, in qua deest præpositio κατά, id est, secundum. ut, nuda pedem, fractus membra. Ouidius:

Partes quasque, sedendo

Flectitur.

Sacri præpetis id est, auis diuinæ. Periphraasis aquilæ, quæ, ut alibi diximus, Ioui sacra est. In qua significatione vsurpatur à Virgilio 3. Aeneid.

Et volucrum linguis, & præpetis omina penna.

Præpes autem, ut docet Gell. lib. 6. cap. 6. auis dicitur, quæ opportunè in auguriis præuolat. Blondus præpetes dici ait, quæ se ante auspiciantem serunt, nam præpetere dicebant antecire. Ouidius Fast. 6.

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.
Hanc autem Promethei aquilam (inquit Higintus) nonnulli ex Typhone & Echidna natam: alij ex Terra & Tartaro: complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamque ei ab Ioue traditam dicunt.

Et nollet fecisse hominem: Prometheus enim hominem finxit, & igne clam è cœlo sublato eundem animasse creditur. Ouidius lib. 1. Metamorph.

Natus homo est sine hunc diuino semine fecit

Ille opifex rerum, mundi melioris origo:

Sive recens tellus, seductaq; nuper ab alto

Ethere cognati retinebat semina cæli:

Quam satis Lapeto mista fluuiabilibus undis

Finxit in effigie moderatum cuncta Deorum.

Fama est, Prometheum cum hominem fin-

geret, portiones acceptas è singulis elemen-

tis suo operi admiscuisse, atque pro ipsorum

elementorum temperamenti non solum

vires singulis corporibus addidisse, sed etiam

motus aniorum & mores: Qui vero

magis etiam fabulosè rem aggressi sùt

explicare, dixerunt, timorem leporis, astutiam

vulpis, ambitionem pavonis, feritatem

tigridis, iracundiam leonis, & magnitudinem

animi fuisse hominibus ab ipso Prometheo

adiunctas: quod ita significauit

Horatius in primo Carm.

Fertur Prometheus, addere principi

Limo coactus particulam undiq;

Delectam, & insani leonis

Vim stomacho apposuisse nostro:

Memoriæ prodidit in Phocæcis Pausanias,

non procul à Panopenisibus apud orientem

quædam saxa fuisse ingentia, reliquias

creditas eius luti, è quo Prometheus vniuersum

genus hominum finxit. Hunc poetica quadam

cum sanitate reprehendit Propertius lib. 3.

quia cum plurimum operæ in corpore

hominum rectè formando consumpsisset,

mentem neglexerit, in qua scitè & optime

seruanda totum studium erat adhibendum,

sic enim inquit

Prima infelix fingenti, terra Promethea,

Ille parum cauti peccatoris egit opus:

Corpora disponens, mentè non vidit in arte;

Recta animi primum debuit esse via.

Figulosq; perosus quia ex luto hominè

finxerat, materia scilicet figurina

Ab igne Solis intellege, ut plerique fabulantur;

quamuis supra etiam diximus ignè illum

illum fuisse Iouis.

Roduntur varijs] Hæc duo carmina videntur altudere ad dogma illud Pythagoricum, *Cor me edito*. hoc est, animum doloribus angoribusq; non excruciantum, ut explanat Diogenes Laertius in vita Pythagoræ.

Prudentum] nimium altè sapientum. Bene dixit, *prudentum*: nam reliquos non similis macerat cura; & Prometheus prudentes refert. Hinc Alex. Aphrodisi in problema. sententia: Similiter, inquit, Prometheus cum sapiens esset, sideræque aquilæ causam peruestigaret, naturamq; eius ac situm, cumq; discèdi cupiditate veluti exederetur, tum demum quieuit, cum ei Hercules dubitationem omnem sua sapientia soluit.

Qui cæli affectant.] Iophon Bacchis, ut refert in Eclogis Stobæus:
*Ἐπίσταμαι ἐν τὰδε, οὐσα περὺ νῦν
 ὦς μάλλον ὄσις εἶδέναι τὰ τῶν θεῶν
 Ζητεῖ, τοσοῦτο μάλλον ἥσσον εἴσεται.*

I V.
*Quid per
 Prometheū
 Causa
 ali-*
gatum.

V A R I A hoc Emblemata nobis suppeditat documenta, sed quædam libasse sufficiat. Macrobi. lib. 1. in Somnium Scipionis, huius fabulæ mysterium exponit. Per vulnere, siue aquilam, iecur immortale tudentem, nihil aliud intelligunt prisca illi Theologi, inquit, quam tormenta malæ conscientie obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitia infessâ admitti sceleris admonitione laniantis, semperque curas, si fortè requiescere tentarint, excitantis, tamquam fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parentis, lege hac, qua se iudice nemo nocens absoluitur, nec de se suam potest vitare sententiã. Cui videtur assentiri Petronius his hendecasyllabis:

*Cur vultus secur ultimum pererras,
 Et pectus trahit, intimaq; fibras,
 Non est quem lepidi vocant poeta:
 Sed cordis mala, linor, atq; luxus.*

Hic autem conuertitur fabula vel in eos, qui diuina Philosophiæ mysteria nescio qua mente subtilius conantur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Christianæ oracula completi, vel etiam ipsa at cana diuina (quæ scrutari periculosissimū est, ut quid planè ἀδύνατον) discutere, de quæ ijs humano sensu aliquid statuere se posse putant: ad quæ certè humani oculi caligant, ut nocturnæ ad lumen Solis diurnæ.

num. Proinde Sapiens Prou. 25. *Qui scrutatur maiestatem, opprimetur à gloria.* Quò etiam spectat illud Euripidis: *ἄποβῆν δὲ θνητῶν ἢ γὰρ μέγα.* id est. *Mortalem non decet altum sapere.* Scitu digna sunt illa Arnobij lib. 2. contra Gent. *Quæ nequeunt sciri, nescire nos confitemur, neque ea conquerere aut inuestigare curamus, quæ comprehendì liquidissimum est non posse, quamuis mille per corda suspicio se porrigat atq; intendat humana.* Et idèd Christus, cum mortalium scire cæcæ esse naturam, neq; vllam posse cõprehendere veritatem positam ante oculos rerum, pro eompertò habere, & cognito, quicquid sibi esse suassent, & profus suspicionibus hæsitare, litigiosas ferere atque intèdere quæstiones; omnia illa nos linquere & posthabere præcipit, neque in res eas, quæ sunt à nostra procul cognitione dimotæ, instructuofas immittere cogitationes. Et deinceps: *Quid est, inquit, vobis vestigare, conquerere, quisnam hominem fecerit? animarum origo quæ sit? quis malorum excogitauerit causas? orbe sit Sol amplior, an pedis vnus latitudine metiatur? alieno ex lumine, an proprijs luceat fulgoribus Luna? quæ neq; se scire compendium, neque ignorare detrimentum est? Remittite hæc Deo, atq; ipsum scire concedite, quid, quare, aut vnde sit. Vestris non est rationibus liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res.* Hæc Arnob. Addam & aliud oraculum Minutij Felicis, Romani olim causidici, qui in Octauio ita scribit: *Quo magis mirum est, non nullos tædio inuestigandæ penitus veritatis, cuiuslibet opinioni temerè succumbere, quam in explorando pertinaci diligentia perseuerare. Itaq; indignandum omnibus, & indolenscendum est, audire quosdam, & hos studiorum rudes, literarum profanos, expertes artium etiam sordidarum, certū aliquid de summa rerum ac maiestate decernere, de qua tot omnibus sæculis sectarum plurimarum vsque adhuc ipsa Philosophia deliberat. Nec immeritò: cum tantum absit ab exploratione diuina, humana mediocritas, ut neq; quæ supra nos cælo suspensa sublata sunt, neq; quæ infra terram profunda demersa sunt, aut scire sit datū, aut scitari permissum, aut scrutari religiosum: beati satis, satisq; prudètes iure videamur, si secundū illud vetus Sapiētis oracu-*

*Præclarus
 Arnobij locus,
 in summo
 vñ conie-
 ctos.*

*Minutij
 Felicis
 locus.*

Itē, nosmetipſos familiarius nouerimus. Idē
 ēt Minutius paulō poſt hac de re ita doctē
 & prudenter: Proinde, ait, ſi quid ſapientia
 vobis aut verecundia eſt, define cœli pla-
 gas, & mundi fata & ſecreta rimari: ſatis eſt
 pro pedibus aſpicere, maximē indoctis, im-
 politis, rudibus, agreſtibus, quibus non eſt
 datum intelligere ciuilia, multo magis de-
 negatum eſt diſſerere diuina. Quamquam
 ſi philoſophandi libido eſt, Socratem ſapie-
 tiæ principem, quiſquis veſtrum tantus
 eſt, ſi potuerit, imitetur. Eius viri, quoties
 de cœleſtibus rogabatur, nota reſponſio
 eſt: *Quod ſupra nos, nihil ad nos.* Quod ora-
 culum idem ipſe præſenſit, iccirco vniuer-
 ſis ſe præpoſitum, non quod omnia com-
 periffet, ſed quod nihil ſe ſcire didiciſſet.
 Ita confeſſio imperitiæ ſumma prudentia
 eſt. Hoc fonte defluxit Arceſia, & multo
 poſt Carneadis & Academicorum pluri-
 morum in ſummis quaſtionibus tuta du-
 bitatio: quo genere philoſophari & cautē
 indocti poſſunt, & docti glorioſē. Quid
 Simonidis Melici nome admiranda omni-
 bus & ſectanda cunctatio? qui Simonides
 cum de eo, quid, & quales arbitraretur
 Deos, ab Hierone tyranno quaereretur, pri-
 mō deliberationi diem petijt: poſt die bi-
 duum prorogauit, mox alterum tantum
 admonitus adiunxit: poſtremō cum cauſas
 tantæ moræ tyrannus inquireret, reſpō-
 dit ille: *Quod ſibi quanto inqueſtione tar-
 dior pergeret, tanto veritas fieret obſeu-
 rior.* Mea quoq; opinione, quæ ſunt du-
 bia, vt ſunt, relinquenda ſunt: nec tot ac
 tantis viris deliberantibus temerē & auda-
 cter in alteram partem ferenda ſententia
 eſt, ne aut anilis inducatur ſuperſtitio, aut
 omnis religio deſtruat. Sic Minutius.
 Poterit etiam non incommodē torqueri in

eos, qui Astrologi iudicarij vulgō nuncu-
 pantur, quorum animus quantis vagetur
 erroribus, alij vident. Vel in quosdam
 Philoſophos, qui quæ abſtruſa prorſus, at-
 que abſcita Deus eſſe voluit, ſerutati ſunt:
 ac naturam rerum cœleſtium inueſtiga-
 runt, quæ à nobis longē remotæ neq; ocr-
 lis conſpici, neq; tangi manu, neque com-
 prehendi ſenſibus poſſunt, & tamen de illa
 rum omnium ratione ſic diſputarunt, ve
 ea, quæ aſſeruerunt probata & cognita vi-
 deri voluerint, ait Lactantius in opificio
 Dei. Vſa eſt etiam hac epigraphe commo-
 dē anus quædam in Thaletem Philoſo-
 phum, quem cum ſidera noctu contem-
 plantem fortē in foueam incidere vidiffet,
 illudens ei facerē dixit: *Quæ ſupra nos, o
 Thales, nihil ad nos: quomodo, obſcuro,
 cœleſtia comprehendere poteris, qui ea,
 quæ ſunt ante pedes, non vides?* Arifton di-
 cebat, eorum, quæ Philoſophi ſerutantur,
 alia ad nos pertinere, alia nihil, quædam ſu-
 pra nos eſſe. Senſit autem diſciplinam mo-
 rum ſpectare ad nos; ſophiſticam nihil ad
 nos pertinere, eo quod ad vitæ emendatio-
 nem non tantum non proſit, ſed rixas etiā
 & contentiones progeneret; Aſtronomiam
 verō, Aſtrotologiam, & huiusmodi artes ſu-
 pra nos eſſe omnino. Fabulam hanc Pro-
 methei ab Heſiodo in operibus pertracta-
 tam, ad rei veritatem explicat in proemio
 libri vltimi naturalis Hiſtoriæ Plinius, &
 in libro Problem. Alexander Aphrodiſ. Le-
 ge præter citatos ſupra. Diodorum Sicu-
 lum in 6. Lactantium lib. 2. cap. 11. Huc
 referenda diſputatio nobilis Socratica ex
 Xenophon. 1. Comment ſerē initio, & quæ
 Lactantius in 2. cap. 9. Diuin. Inſtitut.
 colligit.

In Astrologos.

EMBLEMA CIV.

ICARE, per superos qui raptus & aera, donec
 In mare precipitem cera liquata daret.
 Nunc te cera eadem, feruensq; resuscitat ignis,
 Exemplo ut doceas dogmata certa tuo.
 Astrologus caueat quicquam predicere: preceps
 Nam cadet impostor dum super astra volat.

COMMENTARI I.

I. **I**VVENIS alatus in conspectu radiati Solis ab alto in mare subiectum decedit, alis vndiq; diffluentibus.

II. **T**YPUS Emble-
 matis. **I**MITATVS est Alciatus Epigramma Iulianæ, ex 4 Antholog. quod tale est:
 εἰς Ἰκάρου χαλκῶν ἐν λειτρῶ
 ἰσάμενον.

Ἰκάρη, κηρός μὲν σε δῖα λησε· γυνὴ δέ σε
 κηρῶ

ἤγαγεν εἰς μορφήν αὐδῆς ὁ χαλκοτύ-
 πος.
 Ἄλλ' ἄγε, μὴ ὀπιτὰ πάλλε κατ' ἠέρα,
 μὴ τὸ λειτρὸν,
 ἠερόθεν πίπτων, ἰκάριον τελέσης.
 In Icarum aeneum extantem
 in lauacro.

Icare, cera quidem te perdidit, nunc verò
 te cera

Renocat

Renoveat in formam rursum statuaris.
Sed agendum, ne pennas tolle per aera, ne
lauacrum,

Ex aere cadens, Icarium facias.

*Icare, cera olim te perdidit, at modo cera
Ad formam renocat te bene factor adhuc.*

*At verò pennas ne tolle per aera, lapsus
Balnea ne fiant nominis Icarij.*

Balnea ne fiant nominis Icarij.

Aliter:

*Cera tibi vitam prius abstulit, Icare, sed nunc
Te cera finxit denuo docta manus.*

Immotas liquidum servato per aera pennas,

Balnea ne fiant nomine clara tuo.

Sanctius verò ita Latinitati donavit:

*Icare, cera quidem te perdidit, ipsa sed igne
Artificis redijt pristina forma tibi.*

*Nunc age ne moveas pennas, ne forè la-
uacrum,*

Aethere ab usq; cadens, Icarium facias.

In hac versione verba illa κηρός, & κηρῶ, interpretibus, vt & ipsi Alciato, negotium præbuisse videntur. Nam in primo loco κηρός, ceram significatius secundo videtur accipi pro igne. Quod verbum Alciatus volens exprimere, dixit:

*Nunc te cera eadem feruensque exuscitat
ignis.*

vt intelligas, que, pro, id est, positum esse per ἐπεξηγησις; quod in Poetis sæpe notarunt Commentatores: sic vt sit sensus: Nunc eadem cera, hoc est, ignis artificis te iterum exuscitat. Nam Icarus hic, de quo loquitur poeta, ænea erat imago Icarj. Icarj autem fabula sic se habet: Icarus Dædali filius fuit, quos Minos Cretæ rex in labyrintho à Dædalo fabricato conclusit. Sed Dædalus corruptis custodibus sub facienda muneris specie, quo simulabat regem posse placari, cera & pennis alas sibi & filio fabricavit, quibus ex imperio Minois, qui, latè terta mariq; imperabat eo tempore, volarent. Sed cum Dædalus & sibi & Icaro alas humeris aptaret, multis verbis filium monuit, ne vel sublimiora loca, vel mari nimis propinqua expeteret, sed mediam quandam regionis viam servaret, seque volantem sequeretur: sic enim loquitur apud Ovidium:

Me pennæ sectare datus: ego pravius ibo.

Sit tibi cura sequi, me duce tutus eris.

Nam siue ætherias vicino Sole per auras

ibimus, impatiens cera caloris erit.

Siue humiles Apio re freto iactabimus alas,

Mobilis aquoreus penna madefecit aquis.

*Inter utrumq; vola: ventos quoq; nate ca-
nato,*

Quaq; vocans aera vela secunda dato.

Verum Icarus, quæ sunt adolescentiam ingenia, parum ea referre ratus, neglectisque paternis admonitionibus, captus suavitæ volandi, altiora loca expetiuit: quare alis nimio Solis calore liquefactis, in mare præceps decidit, quod ab eo fuit Icartium nominatum, vt ait idem Ouid. 3. de Arte amandi:

Icare, clamabat; pennas aspexit in undis:

Ossa regis tellus, aquora nomen habent.

Idem de Tristibus:

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis

Icarus, Icarij nomina fecit aquis.

Quæ obid videntur ficta, quod vela Icarus, malum & antennas Dædalus inuenerit, teste Plinio lib. 7. cap. 57. Patæphatus autem ait, in scapha fugisse Dædalum, perijssq; Icarum in mari, cui nomen dedit.

Icarj porro fabulam prolixè satis persecutus est Ovidius 8. Metamorph. nõ longe à principio; sed pulchrius atq; iisdem penè verbis in 2. de Arte amandi, ita in principio meminit & pluribus alijs in locis; totamq; narrationem, si vacat, repetere ex Diodoro Siculo lib. 4. rerum antiq. cap. 13. vide quoq; Virgiliũ 6. Aeneid. in principio, & ibidem Seruium, Silium lib. 14. Natal. Comit. Mytholog lib. 7. cap. 16. & alios:

PER superos & aera id est, per superum aera.

Donec In mare] Donec in mare lapsus, pennis nimio Solis æstu liquefactis.

Nunc te cera eadem, &c.] Rursum fingeris à pictore ex cerea quadam materia. Intelligit autem picturam encausticam, de qua Plinius, & alij. Sed vt aliquid amplius de re minus obuia differam; ex purpura aramenti genus conficiebatur, quod encaustum nominabatur, quo soli Imperatores priuilegijs & literis subscribendis utebantur, alijs omnibus sub pena rebellionis id erat prohibitum, vt ex Niceta colligere est. Huiusmodi autem encausti conficiendi rationem docuit Leo Imperator in l. sacri affatus 6. C. de diuers. script. Tegebatur in puluerem conchylium purpuræ, & adijciebatur nonnihil de cocto ex ipsa colore, ac simul liquabatur, redactaque inde materia liquida, & densitate sua scriptioni apta, dicebatur encaustum. Vnde, vt

*Fabula
Icarj qd
significat.*

III.

Encaustum.

*Encausti
confectio.*

pato, apud Italos *Inciostro*, hoc est, atramentum scriptorium, corruptum vocabulum postea deriuatum est: Cur verò encaustum dicatur librarium atramentum, indicat Cœl. Rhodig. lib. 7 cap. 31. Idem lib. 29. cap. 24. quod vulgo smaltum vocatur, encaustum posse dici arbitrat. Ab hoc ergo encausto nomen traxit encaustica pictura, quæ in cera, tabulis, eboreq; fieri solebat, cestro primùm, id est, vitriculo (Tur nebus legit vericulo, apud Plinium lib. 35. cap. 11. Perotus vriculo, quod ab vr̄do sic dictum sit) cauata materia; procedente verò tempore setis inducta supra tabulas, iterumque admotis gallæ carbonibus adusta ad sudorem vsq; Deinde linteis parvis, ita vt quasi marmora nitescerent; quæ pictura in nauibus nec Sole, nec salo, ventisque corrumpitur. Hinc encaustus dicitur, qui encausticè pictus est, coloribus scilicet inuisis, & resolutis igne ceris, quem Inuisitū rectè dixeris. Vnde Martialis lib. 4. Epigram.

Encaustes Phaethon tabula tibi pectus in hac est:

Quid tibi vis? dipyron qui Phaethonta facis?

quasi dicat, iniquè facere pictorem, qui cū semel fuerit combustus Phaethon, iterum eum comburat. De hoc picturæ genere accipiendum est illud hemistichion Ouidij:

—tabulasq; coloribus vr̄is.

Sed hoc loco illam artem iconicam innui, quæ ex cera variè colorata effingit imagines ad viuum, & illas quidem estypas, suspicatur etiam doctissimus Pignorius; additque huiusmodi artificio non semel inclaruisse Vr̄bem Mediolanensem. De encaustico habes plura apud Pancirollam lib. 1. rerum memorab. tit. proprio.

Exemplo vt doceas] ὡς δὲ δάξου τὰ δέξματα, commonefacias vnumquemq; doceasq; certo tuo exemplo. Debemus enim aliorum periculis fieri cautiore, & maxime istud est sapere, dum alieno damno sapiamus: Nam

Felix quem faciunt aliena pericula cautū. Publius Mimis: Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Astrologus caueat Cœ.] Hoc disticho non damnat auctor Astrologiam, vt quidam putant ignari: sed meritiò damnat præcipites Astrologos, qui cum nihil sciunt, omnia tamen se scire obtestantur, præsti-

gijsq; omnia complent, quales multos passim inuenias. Vide in lib. 2. Epigram. Græcor. In Astrologos.

I C A R I fabulam hic Alciatus noster torquet in Astrologos quosdam falsarios & impostores, qui supra humanam captū conantur aliquid, quæque longissimè absunt ab ingenio humano, vi mentis, & artis experientia se hariolari posse putant. Rectè sanè Isocrates dixit in orat. κατὰ τὰν σοφίαν. τὰ μέλλοντα προγινώσκειν ἐκ ἡμετέρας φύσεως ἐστὶ. *Futuros euentus prædicere non est nostra natura.* Diogenes cū mente agitaret Philosophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum societate functiones, dicebat, homine nullum aliud sibi videri sapientius aut absolutius. Cū verò contempleretur astorum inspectores, diuinatores & coniectores, clarè pronuntiabat, nihil esse quod sibi videretur homine stultius & stolidius. Attamen quotus quisque est, qui non hodie plus propè fidei hariolis istis & coniectoribus, quàm sacris oraculis habet? quis non ex sua horum suorum euentorum seriem trahi putat, & rectè facta ac vitia sideribus potius & stellarum cursibus, vt vocant, quam sibi ascribit? At hæc signa, vel potius deliria, vir sapiens facillimè declinat, ipsaq; popularis multitudo portenta hæc respue-re ceperit, si tandem fucum agnouerit sibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnino damnat apud Gellium 14. cap. 1. Phauorinus: Nam aut aduersa fore dicunt (ait ille) aut prospera: si impropsera dicant, & fallant, miser homo frustra timendo fiet: si vera respondeant, eaq; prospera nō sunt, iam inde aliquis miser ex animo erit, antequam è fato fiat. Si felicia promittant, eaq; sint euentura, tum planè duo erunt incommoda: nam & expectatio spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructura spes iam deflorauerit. Eleganter Alcius poeta se nihil credere auguriis dicit, qui aures verbis diuitant alienas, suas vt auro locupletent domos, nulloque pacto huiusmodi hominibus res futuras præ sagientibus esse vtendum. Cicero ad finem 1. de diuinat. Nunc illa testabor, me non sortilegos, neq; eos, qui quæstus causâ hariolentur, ne psychomantia quidem agnoscere.

Non habeo deniq; nauis Marcum augurē. Non

Encaustica pictura.

IV.
Astrologorum
nitas.

Non vicinos harnuspices, non de circo astro-
logos,

Non Iuacos coniectores, non interpretes
somnium.

Non enim sunt ij aut scientia, aut arte di-
uini.

Sed superstiosos vates, impudentesq; arioli:
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas
imperat:

Qui sibi semitam non sapiunt, alteri mon-
strant viam:

Quibus diuitias pollicentur, ab ijs drach-
mam ipsi petunt.

De his diuitijs sibi deducant drachmam,
reddant caetera.

Atq; hæc quidem ex Ennio. Astrologos & fatidicos eiusmodi, qui se deo plenos simulant, uti Paulus 5. sententiarum loquitur, sed maximè qui alienam mortem prænuunciant, non secus quàm patricidas execrata est antiquitas omnis: itaq; & malefici dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, ut est apud Xiphilinum, cum diem prædixisset Astrologis, quo excederet Italia: hi contra, noctu præscripserunt ei diem, quo ei moriendum esset: & intra illum diem mortuus est, Dione teste; fortè non fato, sed propter vaticinium. Ergo cum sæpe aliàs, imperantibus Augusto, Tiberio, Vitellio, interdictum vaticinijs & mathematicis fuisset, ne vltro modo de cuiusquã morte prædicerent (quòd id semper habitum sit exempli pessimi: & mortis metus sæpe ipsa morte deterior, aut etiam nonnunquã mortem acceleret) tandem etiam à Domitiano Cæsare Afcletario astrologus viuus comburi iussus, & Largius Proclus capite damnatus est, quia publicè prædixissent quo die Imperator supremum vitæ diem clausurus esset. Præclarus sese mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. cap. 9. in Astrologos, quem videtur v. surpasse hic noster: Qui Homerum, inquit Picius, allegoricè exponunt, per illam Icarì fibulam, qui factitijs pennis cælo teniore se committens, in mare præcepè datus est, Astrologos aiunt designari, qui pen nis temerariè professionis in cælum se sub tollentes, cum de suis celestibus dogmatibus, quibus sublimari videntur, quid sunt prædixituri, in pelagus ruunt mendaciorũ.

Occurrit etiam diuinatoris cuiusdam Angli somnium. Is ex astris prædixerat Henricum septimum Anglorum Regem (qui

tum regno præerat) eo anno extinctum iri. Rumor statim ad ipsum delatus est. Inbet itaq; hominem ad se vocari: à quo sciscitatus fertur, an ex astris certum aliquid posset præcognosci. Innuuit. Sed tunc, inquit Rex, eius artis peritus es? sic esse respondit. Tum Rex: An certò coniectas me hoc ipso anno moriturum? sic esse ait. Dic ergo mihi, Rex infert, vbi tu futurus es his festis Natalitijs (instabat enim Natalis Domini dies) nam & hoc fortè te nō fugit. Ego, ait, cum meis familiaribus & domesticis lautè me victurum spero. At certè, ait Rex artis tuę sum peritor quàm sis ipse: nam scito te futurum in carcere, simulq; hominem in vincula conijci iubet. Illic vbi iam satis diuinandi calor refraxisset, cum risu dimissus est. Eiusmodi hominum fatuitatem acerrimè perstringunt Basilii oratione 6. *eis τὴν ἐξαίμαρον*. Euseb. De præparatione Euangelica libro 6. & Picius Mirandula in opere ex professo in rugones eiusmodi edito. Ad finem penè 4. Commem. Xenophon id sub persona Socratis eleganter & copiosè disputat. Quò etiam spectant Laftantiana ex c. 3. lib. 3. & Cælius Rhodig. lib. 14. cap. 9. Quadrat & hoc Horatij 1. Carm.

Quid sit futuram cras, fuge quareve, &
Quem fors dierum cūq; dabit, lucro
Appone.

Sed quod sequitur apud eundè, specialius: *Prudens futuri temporis exitum*
Caliginosa nocte prem. t Deus,
Ridetq; si mortalis ultra
Fas trepidat.

Meminit Eunapius Sardianns lib. de Philosophorum & sophistarum vitis, in Prico: Quos, ait, gloriosos ob dogmatum insolentiam animaduertebat, & pennas extendere maiores, fragilioresq; quàm Icarì fuerint, eos sensim ex alto deducebat, non ad mare, sed ad humum, & humanitatis modulum. Epigramma extat cuiusdam anonymi, erudicum sanè, & nimis veridicum, quin vereor, ne in nostros quosdam Principes quadrarit. Ita se habet carmen:

Cūm coniectore princeps audaculus, amens
Consulit, & qua sint fata futura rogat.
Sceptra manent, inquit te regia, & ecce pa-
rente

Maior eru: Clario verius ore loquor.
Credulitate ista fallaci captus, ad arma
Currit, in exitum cactus at ille suum:

Et cum vate suo occidit, sed dispare casu.

Alter ut u' Phaethon, Icarus iste fuit.

Sed de falsis & falsis huiusmodi prædictio-
nibus plena sunt vndiq; historiæ & san-
ctorum patrum monumenta: aliud me tor-
quet, & huic materiæ pertinacius inhære-
re cogit; nempe eò improbitatis humani
genus abreptum iudicij errore, vt plures
reperiuntur, quorum animos turpior ali-
qua peccati feditas occupat, qui ex astris
admodum patronos, & præteudant occultam
aliquam illorum impressionem, seu violen-
tum potius impulsum ad flagitia: rapi, in-
quam, peccantem impetu stellæ, quæ noxia
quadam naturæ suæ propria virtute non
inclinet modò, sed impellat tactum, ligato
arbitrio; vt in furto deprehensus aut sacrile-
gio, vt fornicator aut incestu pollutus,
facti sui rationem celestibus causis ascri-
bat, & dicat fecisse coactum, nec potuisse a-
liter, innatum hoc sibi & impressum ab al-
tiorè vi, desperare medelam in necessario
malo. Ita non tam delectat, spontanea ma-
litia, quàm celi ductu & imperio malos
esse. Dij Deæq; vos perdant infausta fide-
ra, execrandi ignes, monstra, portenta, pe-
stes mundi, si à vobis hoc virus; si damno
potius quàm vsui nostro & communi gen-
tium ac terrarum bono producta. Impiù
credere, blasphemum eloqui. Recludatur
Astrologorum arcana, hoc non suggerent,
muta enim sunt, cassà consilia & mente, in
feriora homine creationis gradu, electionis
iure, quibus afficit mouens virtus, non in-
hæret vt pars; quorum actio ad certam le-
gem ac finem attemperata, sub nutu ma-
gni Dictatoris, à quo nunquam deflectunt,
nec possunt. Quo ex fonte igitur potestas
illa? cuius edicto vel iussu? dominari & co-
gere? Iniuria sit & extrema seruitus in vo-
bilibissimam stirpem, Satori proximitas simi-
litudine & imagine Ab eo sicut conditi su-
mus laxo voluntatis & libero vsu, ita præ-
cellimus quicquid hoc priuilegio caret, siue
ætherei sit illud, seu terrestris seminis. A
digniori directio hæc & frænum, quod in
manu solius Dei. Age verò, si necessitas ab
astris, & ius suum in hominem, quomodo
id fiat consideremus. An inmissio fluxu,
deserente aere & insinuante? quo tandem
fluxu, quæso? quis impressit stellæ, quis et-
iam expressit, vt decideret in certum ali-
quod corpus natiuitatis hora seminarium
sceleris? Detestabile commentum in iniu-

riâ diuinitatis, disponente ea & cooperante
nos perdi, ministerio malè propicij lumi-
nis. An verò ab aspectu forsan aut positura
hæc violentia? Ingeniosa stultitia. Vidit
prognosticator aliquis scilicet in genèsi Lu-
theri Apostatæ diros positus planetarum
& horrendas configurationes, quæ crudeli-
tatem hominis significarent, audaciam,
præpoiteros mores, incestam libidinem, in-
quieta & infausta consilia. Fac non potuisse
certò prædicere, inquis, monachum il-
lum, seu monachum verius, in publica pace
Principum Germaniæ moturum esse seditionem,
imperante Carolo: at animaduertis
sinistris illis constellationibus præuidere
potuit, futurum hominem phanaticum,
turbulentum, & natum in exitium patriæ.
Res docet, proh dolor, & iacentis Europæ
lamenta, fuisse talem: sed ò alium longè, si
fastu represso, qui in pectore inani gloria tu-
mido cœpit ebullire, intra septa monasterij,
memor religionis & voti, continuisset
se, nec tam peccilentes dæmonis afflatus,
quàm salutare diuini Spiritus suggestio-
nes (quibus certè non caruit, quidquid vir-
tute stellarum diuinantium superstitionis
calculo suxerit) auido gutture imbibisset.
Magna vis est cœlestium signorum, non eo
inicias, & effectus pariunt in elementis &
mixtis corporibus alterando, inclinando,
contemperando, mirabiles sanè & euident-
es, quibus mores interdum, studia, consi-
lia, casus, dubio iudicio tamen, nec causis
illis ligantibus, respondent. Vidimus con-
cursum planetarum in humido signo annis
superioribus, intumuerant flumina frequen-
tibus catacactis & eruptionibus nubium;
vidimus insalubres tempestatum variatio-
nes, Ioue in piscibus, Marte in tauro exi-
stente. Quin & ipsæ leges motuum ostendunt,
temperari lumen Solis & Lunæ, cæ-
terarum planetarum mitiori congressu. Ori-
tur præterea à cœlestibus illis causis dis-
similitudo non solum regionum, sed inge-
norum etiam ac morum, ad situm cœli &
plagas diuersas, & ingenerantur corporibus
mixturæ humorum in excessu nec iusto
temperamento, in hoc, melancholico, in al-
tero, cholericò affluxu, Martis aut Saturni
inritu, superante. Sed quid hæc ad matrem
illam rationis & fontem, immortalè ho-
minis animam? quæ proportio inconcreti
ad corporeum? qualis actionis modus pa-
tiente subiecto non disposito nec capace?

Quid

*Orinis eo-
rum, qui
aperunt
astra co-
gere homi-
nes ma-
los esse, re-
suscitantur.*

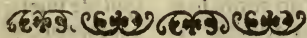
*Visi-
rum i-
ta*

Quid stella, crassiori cæli parti, nec sua luce, sed aliena spectabili, cum purissimo & simplicissimo vita habitu, qui lucerna mentis nunquam non lucida & ardens perpetuus comes? Adimit fidem religioni excraanda hæc diuinatio, miracula extenuat, prouidentiam tollit, dum omnia constellationum vi provenire, & à sideribus fatali necessitate pendere docet. Autorem peccati & causam scimus præuaricationem hominis suafore diabolo; radix illa omnis mali in hodiernum diem: strenuè enim fungitur partibus suis alter, nos assensum datus & sequimur: ille tentat & aggreditur certis machinis, nos clauas offerimus patentibus portis, iugo ipsius seruiles humeros sponte submittentis. Cur ergo in cælo ponimus aduersariorum castra, vbi salus & spes nostra? Ab inferorum lacunis ebullit scaturigo hæc flagitiorum, imò in corpore nutritimus veniam ipsam & fontem. Claude reducto pessulo, nemo turbabit: in tua potestate est admittere, repellere, aperire, operire: absolutum ius habes & plenum, quid in alium traducis culpam? Ecce dicam clarius. Dominus & Imperator corporis & animæ suæ est homo, nemo pedem inferet, citra consensum in hoc palatiū, & arcem mentis, vallatam suis præsidij. Tormentis quidem suis quatit continuo & verberat hostis, non expugnat tamè aut euertit, nisi prodat ipsa volens ac deserat. Victoriæ maxima spes est velle resistere, parare arma & congregari: nec plaga terreat quantumuis funesta & penetrans, sanabilis est. Sed insurgendum collectis viribus, & nouum certamey inchoandum maiori impetu. Plures vidimus ad extrema saucios respicisse, ornatos deniq; palma & triumpho, Pulchrum, spectare militem prouolutum humi, madentem sanguine, vulneribus oblitum, reuocato spiritu reslire in victorem & vincere. Iacens semper ictui expositus est, nec ad luctam habilis; erigi oportet & instare. Multos conijcit in fugam prima plaga paulò durior, & frangit robur, quoniam se percussoris viribus, non

proptijs metiuntur, & despondent animū. Ad curationem propterandū maturè & formèta vulneris, quæ volūtas applicet edocta præteritis periculis, & futurorum cautior. Porro cur Astrologia iudiciaria cū suis partibus explodenda, causas reddunt Epiphanius, disputans aduersus Pharisæos & Manichæos, Basilii Hexameri Homil. 1. & 6. Chrystom. in Genesin Hom. 5. & 6. In Matthæum Hom. 6. Certè Augustinus, qui & ipse Astrologiæ operam nauauit, Confession. lib. 4. cap. 3. lib. 5. cap. 3. & 7. itè lib. 7. cap. 6. De doctrina Christiana lib. 2. cap. 21. 22. 23. & 24. De ciuitate Dei lib. 5. initio, vsq; ad cap. 8. Contra Academ. lib. 1. cap. 7. modò quidem grauius queritur se deceptum, qui arti illi aliquid tribuisset: modò verò in eam, eiusq; professores acerrimè inuehitur. Vnde non immeritò dicitur. Quantum Astronomi metiuntur, tantum Astrologi mentiuntur. Cæterum Dio Chrystomus Oratione 4. de regno, Icarium lapsum ad iactantiam principum iuuenilem, & populares, quas de se concitant opiniones, transfudit. Et Lucianus in Astrologia, iuuentutis calorem & iustitiam per hæc demonstrari asserit, cum non illa disquirantur ab ea ætate, quæ conueniunt, sed ad cælum animò tollatur ab arte aberrans, & à iudicio recto præcepit in mare decidit. Neq; alia de causa hæc celebrata sunt à poetis, nisi vt demonstrarent, diuitiarum & rerum omnium excellentiam nemi ni esse tutam, optimamq; esse mediocritatem, quæ neq; inuidiam secum trahat plurimorum, neq; tamen contemnatur, quod patitur infima hominum conditio. Huiusmodi etiam casum Bellerophontis fuisse fingit, qui & ipse nimis audaculus, altiora quam par erat aggredi conatus, Pegasus equum alatum, dum in fontem Pyrenem caput inclinaret, astutè conscendit, in cælū volare volens alienis alis, tandem miserè & ridiculè præcipitatus est, & temeritatis meritas luit penas. De quo Emblemate 14. At nunc & nos alas contrahimus.

*Lapsus
Icari qd
significet.*

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CV.

DV M turdos visco, pedica dum fallit alaudas,
 Et iacta altivolam figit arundo gruem,
 Dipsada non prudens auceps pede percudit: vltrix
 Illa mali, emissum virus ab ore iacit.
 Sic obit, extento qui sidera respicit arcu,
 Securus fati, quod iacet ante pedes.

COMMENTARI I.

I. **A** VCEPS arcu tenso impositaq; sagitta ad gruem in aere volantem colimat, quem interim vipera conculcata in pede mordet.

II.
 Aesopi a-
 pologus.

IN exapologo quodam Aesopi de aucupe & vipera. Hic accepto visco & arundinibus exijt aucupatum. Viso turdo in alta sedente arbore, compositis arundinibus sursum spectabat eum comprehensurus. Verum ignarus in viperam dormientem

incidit, à qua morsus, iamque præ dolore vitam agens, dixit: Ah, alium capturus ab alio miserè capior. Huic simile est Epigramma Antipatri Sidonij 3. Antholog. de Alcimene aucupe, qui cum arcu & funda peteret aues, in altum speculatus, ictus à dipsade interiijt. Totum autem carmen est prosopopeia:

ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἀρπάκτηραν
 ἐρύκων

Protopus
 pus 1-
 blemis
 σπέβ-

σπέρματος ὑψιστῆ Βισονίαν γέ-
ρανον
ῖνός χερμασῆρος εὐσροφα κῶλα τιταίνων
ἀλκιμένης πταῶν εἶρον ἀποθε νέ-
φος
καὶ με τίς ἐτήτερα παρὰ σφυρὰ διφῶς
ἐχιδνα
σαρκί τὸν ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖτα
χόλον,
ἡελίς χήρωσεν ἰδ' ὡς τὰ καθ' ἀϊθέρα
λευσάν,
κῦμα τὸν ποσὶν ἐκ ἐδάην † πῆμα κυλινδρῶ-
μενον.

Hoc sic utcumq; Latio reddidit Minos:
Qui prius ego & sturnum, & rapacem

A femine altiuolatem & Bistoniam gruē,
E corio fundæ tortilia brachia intendens.

Alcimenes [ego] volucrum arcebam
Et me quædam vulneratrix iuxta talos

Carni [meæ] è maudibulis amaram im-
mittens bilem,

Sole [me] priuauit [id est, me interfecit:]
ecce ut ad æthera spectans

Pedibus non videbam malum obuolun-
tum [id est, proximum.]

Qui sturnum iactis sementibus anð rapacē
Arcebam altiuolatem Bistoniamq; gruē,
Excitans manibus bubulagæ, in verberè fundæ

Alcimenes abigens ipse procul volucres;
Infigis pedibus serpens tū vulnera dipsas,
Lethiferosq; nigrum virus ab ore vomit.

Meq; dat ipse neci, atterens diè sidera spectro,
Nescius exitij, quod foret ante pedes

Fernandus Sanctius Francisci frater sic
vertebat:

Qui prius & sturnum, matura è messe fu-
gabam

Pascentemq; auidè semina nostra gruē,
Excutiens torto saxum de verberè fundæ

Arce bā innumeras Alcimenes volucres.
Cum me lethalis talos prope dipsas, amarā
Inspirans bilem faucibus interimit.

En ego qui summum speculatus sum aera,
cladem

Non animaduerti, qua fuit ante pedes.

De turdo. Turdus auis nota, inter
primas saporis bonitate insignis. Vnde Ho-
ratius in Epist.

Nil melius turdo, vulua nil dulcius am-
pla.

Et Martialis lib. 13. Epigram.

Inter aues turdus, si qui me iudice ceteret,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis agit Plinius lib. 10. cap. 42. &
53. Huic auis, licet sit loquacissima, tamen
peculiaris ascribitur furditas. Vide ada-
gium, *Surdior turdo*. Hæc auis Hispanis
dicitur *Zorzal*, Germanis, *Krametsuoegel*.

Est etiā piscis dictus turdus, de quo Plin.
lib. 32. cap. 11. Colum. lib. 8. cap. 16.

[Visco] Viscum, vel Viscus, visci, glutinū
capiendis auibus accommodatum, quod
non provenit, ait Plinius, nisi maturatum
in ventre ac redditum per auium aluum,
maximè palumbium & turdorum. Hinc
prouerbum, *Turdus ipse sibi malum ca-
cat*. Vide ibi.

[Pedita] Peditæ dicuntur laquei, quibus
pedes illigantur. Virgilius 1. Georg.
Tūc gruibus peditas, & retia ponere ceruus.

[Alauda] *Dum fallit alaudas* Alauda & Galeri-
ta, idem est: sic dicta, quod cristatum apicē
habet supra caput, ad similitudinem gale-
ri vel galeæ; vide illi impositum etiam cas-
sitæ nomen, à casside. Hinc etiam dicte-
rium in milites galeatos, qui ab hac aue
laudæ dicti sunt. Et Cæsar legionem alaun-
dam vocauit. Cicero ad Articum: Antonius
cum legione alaudarum ad urbem perge-
re. De alauda Plinius lib. 11. cap. 37.

Et iacta arundo] Pro telo seu sagitta hic
sumitur arundo: ob vsum enim, quem sa-
gittis conficiendis præbere arundines, has
pro illis à Poetis accipi palam est. Virgil.
7. Aeneid.

Perq; vterq; sonitu, perq; ilia venit arundo.
Idem 5. Aeneidos:

Namq; volans liquidus in nubibus arsit a-
rundo.

[Gruē] De gruibus satis dictum est Em-
blemate 17. Hic tamen adnotanda Synech-
doche, qua speciales quasdam aues posuit
pro alijs quibusuis.

[Dipsada] Dipsas, serpentum genus vi-
pera magnitudine minus, ad perniciem in-
ferendam multò celerius: sic dicta à ver-
bo διψάζω, sitio. Quos enim mordicus ap-
prehenderit, siti inardescunt & inarescunt
vehementius, ad potumq; efferruescunt, ac
inde incessanter haurentes rorox dissiliunt.
Cauda (vti ferunt) lineis distinguitur dua-
bus, nigrisq; corpore reliquo albicante, vt
scribit Sostatus. Nascuntur in Libya qui-
dem, sed præcipuè in Arabia. Cæl. R hodi-
gijus lib. 25. cap. vlt. Dioscorides lib. 8. c.

119. ex Hermolai versione: Dipsadis mortuus comites sunt tumor quidam solutus, fitis contenta vehementer, nunquam explebilis, nunquam interquiescens. Ob id ipsa Dipsas ab alijs *πρῆσις*, ab alijs *καύσων* vocata est. A quibusdam etiam dici melanurum, & centridam vel centrinam, à figura animaduerti. Huius meminit Plinius lib. 22. cap. 5. & lib. 23. cap. 8. Solinus Polyhistor. cap. 3. Lucanus lib. 9. Lege Lucianum præfatione de dipsadibus, & Pterium Hieroglyph. 16. vbi habetur eiusdem epigramma in Framarianum scurræ facitilimū, quod ob venustatem non piguit ascribere.

Epigramma in scurræ.

Narrabat quidam vim dipsados exitiale;
Perpetuam infundat que pede fixa sitim.
Nempe sitim, tria quam nequeant extingueri Nili

Ostia, vel magnis stagna phaustra cadus.
Interiore loco Libye. Garamantas ad ipsos,
Qua fontes arenti struthius oua solo.
Quippe ubi quis misera spatiatius forte per arua,

In pede fulminei vulnera dentis habet.
Rite dua dextra famula, totidemq; sinistra
Hac gerit, hac pleno vase propinat aquas.
Illâ propinatus alias superingerit, illâ
Nec mora, nec re ges, pocula mille parat.
Framarianus ad hac: Hanc o mihi quarite amici,

Figat ut illa meos officiosa pedes.
Onidius quoq; lenam quandam temulentam, que puellam suam arte meretricia instrueret, Dipsadem vocat. Sic enim scribit: *Est quadâ quicumq; volet cognoscere lenâ, Audiat) est quadam n omine Dipsas anus. &c.*

Auceps.

Non prudens] Incautus.
Auceps] Auceps est qui aues captat, ab auis & capio dictus, quasi auiceps. Erat autem hic, vt dictum est, Alcimenes.

Extento qui sidera respicit arcu] Fortè alludit ad verbum Græcum *εὐσοχίας*: is enim est *εὐσοχος*, hoc est, *ερανόσκοπος*. Quâquam me non fugit, id tribui nomen pisci euidam, qui sic à corporis habitu nuncupatur.

Securus fati.] Id est, ignarus & inciens infortunij, quod sibi mortem attulit; malum, quod pedibus obolutum fuit: sic enim loquitur epigramma:

τὴν ποσὶν ἐκ ἐδάην πῆμα κυλινδόμενον.
Sic Lactant. lib. 2. cap. 3. in philosophos: Dum aliorum præcipitium vident, nõ pro

spexerunt quid ante suos pedes esset. M. Tullius in 2. De Diuinat. ridens haruspicinam:

Democritus nõ insciscit negatur, vt physicus.
quo genere nihil arrogantius: citatq; illud ex helsio ante Poeta:

Quod est ante pedes, nemo spectat: cæli scrutantur plagas.

Tali quoq; similitudine vsus est Horatius in Arte poetica:

Si veluti merulus intentus decedit auceps
In puteum, foveamve.

TAXANTVR Astrologi, qui cum cœlestia id est, corporum superiorum inspectionem se confectari putant, ea tamen ignorant, quæ propitis sunt admota: cumque præsentia ferè ignorent, futurorum scientiam habere se gloriatur. Atqui, quod Pindarus habet Olymp. 12. *τῶν μελλόντων γὰρ τεπέφυλονται φράσαι.* id est, *obscuræ sunt admodum & cæca futurorum cognitiones.* Huc quoq; quadrat, quod paulò supra de Thalete in gestimus, qui domum

IV.
Astrologorum reprobensio.

exiens, cum sideribus inspicendis torus intenderet, in scrobem subiectam procidit, ac post casum mox probrum domesticæ anus secutum est: Mirum videri, quâ ratione Thales cœlestia contemplari ac completi animo aggredederetur, qui ea, quæ essent ante oculos, considerare non posset. Sic enim illa: *δικαία παθὲν ἔφη, ὡς τὰ παρά ποσὶν ἀγνοῶν, τὰ ἐν ἑρανῷ ἔσκόπει.* Id alij tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetrastickis idem scribit, cuius hæc verba:

Thales ab antiqua irrisus.

Ἄστροις περισκοπῶν τις ἀερεσοκόπος
Πίπτει λεληθῶς, πρὸς φρέαρ. τυχῶν
δέ τις

Ὀδοιπόρος, σενόντι, ταῦτ' ἔφη λέγων,
Νοῦν θεὸς ἀνο, βέλτιτε, τὴν γῆν ἐκλέψεις.
Huc quoque pertinet quod epigrammate Græco παλαδά doctur; id habetur lib. 2. Anthologia:

εἰπέ πόθεν σὺ μετρεῖς κόσμον, καὶ πείρατα γαῖης

ἔξ ὀλίγης γαῖης σώμα φέραν ὀλίγον;
σαυτὸν ἀριθμισσον πρότερον, καὶ γινώθε σαυτὸν,

καὶ τότε ἀριθμήσεις γαῖαν ἀπειροσῆν.
εἰδ' ὀλίγον πλὸν τὸ σώματος ἐκαταριθμῆς;

πῶς δύνασαι γινῶσαι τῶν ἀμέτρων τὰ μέτρα;

Vnde age tu cæli metiris, & ultima terras
Cum tenue è tenui sit tibi corpus humos

Te

Te mesire prius, moneo, & ea nosse labora,

Atq; sati hinc orbis discere perge modū.
At mensura luti tenuis cum te fugiat, qui

Nosse rei innumera tu poteris numerum?

Est enim perspicuum, quā sit *ἀδύρατος*,

vt cōlestia, quę à sensu sunt remotissima,

deprehendere queās, qui te ipsum planē

ignoras. Vnde Plato in Phædro ridiculum

planē putat, cum qui sua ipse ignorat, aliena

persecrari velit. Iocatur proinde oppidō

quā eleganter in Astrologum quen-

dam Thomas Mortis ætatis suę magnum

decus, quia alijs videri voluerit vates veri-

dicus, & tamen vxoris adulteria, cum hoc

potissimū tangeret rem suam, ex astro-

rum inspectione non potuerit deprehende-

re. Carmen tale est:

Saturnus procul est, iamq; olim cæcus, vt

aiunt,

Nec propè discernens à puero lapidem.

Luna verecundis formosa incedit ocellis,

Nec nisi virgineum virgo videre potest.

Iupiter Europam, Martem Venus, & Vene-

rem Mars,

Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.

Hinc factum, Astrologe, est, tua cum capis

uxor amantes,

Sidera significent vt nihil inde tibi.

Eiusdem aliud extat in eundem epigram-

ma, non minus lepidum & festiuum, sed

strictius:

Astra tibi aethereo pādunt sese omnia vati,

Omnes & qua sint fata futura monēt.

Omnibus ast vxor qđ se tua publicat, id te

Astra, licet videant omnia, nulla mo-

nent.

Nunc cum Amore aliquandiu nobis res

erit.

Potentissimus affectus amor.

EMBLEMA CVI.

ASPICE ut inuictus vires auriga leonis,
 Expressus gemma pufio vincat Amor?
 Vig manu hac scuticam tenet, hac ut flectit habenas,
 Vig est in pueri plurimus ore decor.
 Dira lues procul esto: feram qui vincere talem
 Est potis, à nobis temperet anne manus?

C O M M E N T A R I I.

I.

CVPIDO puer nudus alatus, currui infidet triumphali, quem trahit duo lupati & capistrati leones; ipse verò dextera scuticam vibrat, sinistra habenas regit.

II.
Fons Emblematus.

ILLVD extulit ex Græco Argētarij, quod habetur lib. I. Epigram. Græc. tit. εἰς ἔρωτα.

Αὐγάω τὸν ἀρυκτον ἐπὶ σφραγίδος ἔρωτα,
 χερσὶ λευτείαν ἀνοιχέοντα βίαν.
 Ὅς τὰ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος, ἃ δὲ χαλίνους
 εὐθύνει· πολλά δ' ἀμοιπέθηλε χάρις.
 Φρίσσω τὸν βροτολογόν· ὁ γὰρ καὶ θήρα δαμάσθων

Ἄγχιον, ἃ δ' ὀλίγων θείσεται ἀμείβων.
 Quid video in gemma hac? amor est, auriga leoni
 Infidet, & franis ora superba regit.
 Vna manus flagro cadit, moderatur habenas.

Alteram nulla magis signa placere queunt.
 Sed metuo immitte puerū, mortalibus agris
 Quid faciet, qui sic corda ferina domat?
 Contemplor inequitabilem in sigillo cæ-
 lato Amorem.

Manibus leoninum qui moderatur robur:

Qui hac quidem manu flagellum ad ceruicem, illa verò frenos

Dirigit: multa aut circumflorete gratia.
 Horresco homicidam: Nam qui feram etiam domat

Atroce, neque imbecillibus ignoscet hominibus.

Indomitum spectro calatum in gemmula Amorem,

Qui manibus saui colla leonis agit.

Vna manus flagrum capiti, tenet altera franos:

Et circum pueri gratia multa genas.
 Hinc procul, hinc homicida: feras qui perdomas istas,

Vel magis infirmos pædomet ille homines.
 Sanctius festinanter, & ut tantum intelligi possit, vertit, hoc modo:

Conspicor inuictum pulchra in testudine Amorem

Franantem manibus terga superba lea?
 Hacq; manu scuticam, per colla hac grandia frana

Dirigit, & pueri splendet in ore lepos:
 Horreo carnificæ: nam qui fera colla leonū
 Sic domat, à nobis temperet ipse manus?

Huc respexit Lucianus in Deorum Dialogis: conquerentem enim Venerem apud Cupidinem filium facit, & sibi non nihil re formidantem, ne propter scelera quamplurima leonibus tandem obijciatur; cui puer

Cupido: θάρρει μήτηρ, ἐπεὶ καὶ τοῖς λέωνιν αὐτοῖς ἴδην ξυνήθης εἶμι, καὶ πολλὰ κίς ἐπαναβάς ἐπι τὰ νῶτα, καὶ τῆς κόμης λαβόμενος ἰνίχῳ αὐτῆς. οἱ δὲ σαίνεσι, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενος ἐς τὸ σῶμα περιλιγμισσάμενοι ἀποδιδόασσι μοι. Confide mater, leonibus enim ipsi iam familiaris sum factus, & sapenumero conscendi eorum terga, & apprehendi iubas, equitis more insidens illos agito, illi verò interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum insertam ori recedant, lambuntque: deinde mihi reddunt innocuam.

AVRIGA] Ductor, proprie de eo, qui currum regit.

Expressus gemma] sculptus & effectus in annulo. Gestabatur enim in annulo, ut moris est in annulorum gemmis similia emblemata gestari. Græcum epigramma habet σφραγίς, quod baltheum; sigillum, & testudinem significat.

Pufio.] Parnus puer, παιδίον καὶ παιδάριον. Vetères enim pufus & pufa, pro puero & puella dicebant. Cic. i. Tuscul. in lib. Platonis, qui inscribitur Menon, Pufionem quendam Socrates interrogat, &c. Idē pro Cælio: Propter nocturnos quosdam inanes

Lucia
locus

III

Pufio.

inanes metus tecum semper pūfio cum ma-
iore sorore cubitauit. Iuuenal. Satyra 6.
Nonne putas melius qđ tecū pūfio dormit?
Pūfio qui noctu non ligat.

Vtq; manu hac [Sc.] Alij hūc versum
aliter legunt, sic :

Vtq; manu hac scuticam teneat, hac fle-
tat habenas.

Quem alij vitiosum iudicant, quod syllaba
breuem post tertium pedem produca-
t. Quod tamen facili negotio possumus
excusare, non enim vitium est carminis, si
t, littera producat in cæsura, vt hic fit :
id multis testimonijs defendere possem, ē
quibus pauca accipie. Martianus communē
esse affirmat litteram t, finalem: quod ego
non in vniuersum præcipi velim, sed tan-
tūm, vt dixi, in cæsura. Virgil. 10. Aeneid.
Nam tibi Thybre caput Euantrius ab-
stulit exsis.

Idem libro 10.
Per medium qua spina dedit, hastamq; re-
cepit.

Iuuenalis.
Magnus tuius obis, & formidatus Othoni.
Ouidius 3. Metamorph.

Nubibus esse solet, aut purpurea aurora.
Horatius 1. Serm.

Qui non defendit alio culpante solutus.
Idem eodem loco :

Quum grauius dorso subijt onus, incipit ille.
Scuticam tenes] Scutica est paruum fla-
gellum à loris factum, à Græco σκῦτος,

quod est corium, quia fiat à corio sine pel-
le. Hinc etiam dicuntur scuta; quia sint pel-
libus operta. Horatius Serm. 1. Sat. 3.

Ne scutica dignam horribili sectere fla-
gello.

Iuuenalis Sat. 6.
Hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica.

Claudius Minos ait, se penes esse libellum
membrana descriptum, in quo præter alia
quædam, commentarius est nunquam edi-
tus, in Satyras Persij. Scuticam ergo sic de-
finit. Inuominatus ille: Scutica erat quædā
corrigia, habens in summitate nodos quod-
dam in modum fabæ; de qua Terentius :
Hæc faba eudetur in me. Hæc ille. Huc
referendum proterbium, Vnica scutica
impellit omnes. Ad gloriosulorum quoque
tumorem reprimendum, & instruendam
leuitatem nimio plus se efferentem, Aristo-
phanium antipharmacum affert Cœlius

Rhodig. lib. 29. cap. 3. quod est, τὰ σκῦτη
βλέπεν, scuticam aspiceret.

Plurimus ore decor] formosissimus: in
Græco habetur, πολλὰ δ' ἀμοιρέθηλε
χάρισ. Multa autem circumflorete gratia.
Et talem effinxit Lucianus in Amore fu-
gitiuo.

Dira lues] Epiphonema, O ditum exi-
tium: vel sine epiphonemate, vt est in Græ-
co, φρίσσω τὸν ἑρωτολογὸν. Horresco ho-
micidam. Dirum, Dei ira nātum, Verrius
ait. Nonius, Deorū ira missum: quidquid
enim aduersum, credit antiquitas esse ab
irato numine: sed infelices, qui vt cultum
verūm ignorabant, sic causas irarum falsas
credidere. Ideo ridet miser tam superstitio-
nem, qui inter eos sapientes habiti, ad om-
nia momenta trepidantium, conficiorum
neglecti numinis. Ouidius 7. Metamorph.

Dira lues populis ira Iunonis iniqua
Incidit.

At lues; à Græco λύειν, soluendo, seu dis-
soluendo. Dicitur autem hic lues amor,
quod nihil adeo soluit hominum vel gene-
rosorum mentes, quā fœdi & ignaui amo-
ris consuetudo. Medeam quoq; vocat luem
Seneca in Medea.

Feram talem] leonem. Argumentum à
maiori ad minus.

Est potius] potest. Catullus:
Cur non diuitijs Cræsum superare potis sit.

ELEGANTISSIMO isto schema-
te satis ostenditur, quanta sit amoris vis,
qui de fortissimis etiam & ferocissimis triū-
phum agat. Leonum enim nomine signifi-
cantur viri graues, & alioqui sanctimonia
probitateq; aliqua insignes. Leones autem
amore furere notat Plin. 8. historiarū mūdi,
cap. 16. & Aristotel. histor. animalium lib.
6. Sed non possū conuientibus oculis tran-
sillire, quod scribit Plutarch. in Amatorio:
ὄρων ὑμῶν ἀρτίτες μὲν εἰς τὴν ἀνδραγι-
τιν ἔλκοντας τὸν ἔρωτα, τὸ δ' εἰς τὴν
γυναικοίτιν, ὑπερφυές, καὶ θεῖον ἀγα-
θόν, ἐκ ἐθαύμαζον. ἔπει τιλικαύτην
δύναμιν ἔσχε καὶ τιμὴν τὸ πάθος, οἷς ἦν
προσῆκον ἐξελάυνει αὐτὸ πανταχόθεν
καὶ κολύειν, ὑπὸ τέτων ἀνεξάνομενον καὶ
σεμνυνόμενον. id est: Non sum ductus a-
d miratione à quibusdam vestrum in concla-
uia virorum, ab alijs in gynaceum trahi a-
morem, ingens ac diuinum bonum: quan-
doquidem tanta sit vis, & tantus honor a-
mori exhibitus, vt à quibus omnino expelli
deberet

Scuticam
aspiceret.

Dirum.

Lues.

IV.

Leones
qui.

Amoris
vii.

debuerat & opprimi, ab iisdem augetur & pradicetur. Est enim huius affectus tantus effectus, vt sapientissimos quosq; nec non fortissimos duces, nullis bellorum ęstibus aut machinis territos, inuadat & concutere soleat, imò expugnet & prosternat; acutissimos reddat stupidissimos, & qui iudicio pollent, dementet; & prudentissimos ad insaniam redigat, moderatos effręnet, deniq; in brutum hominem commutet: cuius porrò tanta vis est, vt quos aggreditur, in desperationem præcipitet, ac manus sibi inferri miserando aspectu cogat; homines belluis immaniores efficiat, quas ad mortem ruerę voluntariã nulquam animaduertimus, aut alias sui generis vnguibus aut dentibus dilacerare. Solent præterea ij, quos rapit insana cupido, de statu mentis deturbari, à studio & cognitione virtutis auocari, nam omnem istorum fortitudinem infringit, corporis robur enernat, functiones animę inturbat, & ad omne vitium & turpitudinem præcipientes agit. Superbè enim imperat amor, atq; etiam inuitis, vt inquit Seneca:

Sapè obstinatus induit frenos amor.

Et Ouidius hoc testatur:

Res immoderata cupido est.

Idem pulchrè alibi cecinit, nimirum lib. 3. Amor.

Cicum fronte oculos, centi cernice gerebat

Argus, & hos vnus sape fefellit amor.

Potentiam amoris sic depingit Virgilius in Ceiri:

Seu malus ille puer, quem nec sua flectere mater

Iratũ potuit, quem nec pater, atq; auus idẽ

Iupiter, ille etiam Pœnos domitare leones,

Et validas docuit, vires mansuescere tigris.

Videndus est hac de re omninò Crinitus lib. 16. de honesta discip. cap. 4. Quem, obsecro, non vicit amor impropus? vel etiã diuinos viros. Quis Dauide sanctior? Quis Saomone sapientior? Quis Sampson fortior; qui & ipse leones dilacerauit? amore tamen omnes sunt superati. Sed omnis sacris historijs, exemplis prophanis rem illustriamo. Prodeat ergo primus Marcus ille Antonius, vir singulari prudentia præditus, qui Cleopatram nimio amore incensus, insana etiam eiusdem suscepit studia ac consilia, nihil non impudenter, leuiter ac negligenter tractauit. Plutarchus in eius vita. Quid Herculem in medium produ-

cam, communem orbis humani ἀλεξικαρον, monstrorum domitorem, totiusq; fortitudinis speculum? Ille amatorio Omphales beneficio infelix succubuit, & robur in scemineam mollitiem, laborem in luxum, Martemq; in deliciis muliebres, appèsa lateri colo, commutauit. Vnde de illo Ouid. *Quem non mille fera, quem non Sthenelcius hostis,*

Non potuit luno vincere, vicit amor.

Iulius Cæsar victor in Gallijs, in Germania, in Britannia, in Hispanijs, in Italia, in Thessalia, in Aęgypto, idemq; mox in Armenia, in Ponto, in Africa, & rursus in Hispania supremo Marte victurus: in medio tantarum victoriarum ab amore regio interterim apud Alexandriam victus est. Hannibal apud Thrasymenum, apud Cannas victor, at demũ in patria sua vincendus, prius apud Salapiam Apulię oppidum meretricio amore succubuit. Quanta igitur censeuda vis amoris, quæ tam duros animos, tam rigida pectora leui frangit incursu, tam rapidos pedes, tam fortia brachia, fragilibus viuclis liget.

Signatur Vitellius, Vitellij Imperatoris, patet (vt scribit Suetonius) strenuus, ingeniosus, ac prudens, qui turpis & infamis libertinæ amore vsq; adeo fuit irretitus, vt nihil non homine indignum patraret: quippe qui inter cætera scorti vilissimi saluam cum melle, in illitum commiseret, quo tanquã summo balsamo instaurandæ vitæ opportuno, arterias & guttur crebro, idq; publice abiecto omni pudore, ad eius gratiam aucupandam perfunderet. Quare a Esopus qualis sit amor, docere volens, in quadã suarum fabularum dicit, omnes animi affectiones ac perturbationes ad efformandũ amorem concurrere: Iram, metum, tristitiam, gaudium, mansuetudinem, acerbiteriam, emulationem, dissidietiam, & demũ reliquas omnes, inter quas vnus pudor & verecundia desiderantur. Nec solum molles & effoeminatos reddidit amor, sed etiam nonnumquam edementias perducit homines, vt sese non rarò præcipientes agant, ac crudelẽ vitæ suę lanienam exercent. Huius generis monstra fuerunt Phillis, Iphis, Hæmon, Sappho, Biblis, Callnice, Phædra, Dido, Pyramus & Thyse, Gidica, Bysaltia, Timagoras, & vtriusq; tum sexus, tum status plures alij, quibus mors à seipsis illata, quod insultus tantæ perturbationis

Iulius
far.

Iulius
tellius.

M. Antonij
i Cleopatram
amor.

Exemplum
Herculis.

turbationis setre non possent. Hisce non-
 nulla, quæ nostris temporibus eueniunt,
 exempla apponemus. Galeazius Man-
 tuæ Dux Patavij degens, iussus à puella,
 quam deperibat, sese in fluuium profundū
 conijcere, admissis statim generoso equo
 calcatibus, vt illi morem gereret, se in flu-
 uium præcipitem dedit. Alijs porro huius-
 modi amore captis vel sola amasiarum ia-
 ctata, vel absentia mortem præ desiderio in-
 tulit. Simile exemplum nobis suppeditat
 nobilis quidam Gallus iuuenis, non minus
 strenuus quàm omnibus gratus, ex familia
 Alegriorum oriundus, qui cum ingenti a-
 more Mantuani Ducis filiam profeceret-
 tur, ab eademq; vicissim coleretur; cumq;
 ei fortè veneno infectum pomum ac dele-
 terium, quod in sui perniciem inciscus ab al-
 io acceperat, obtulisset, & ex eius vsu ex-
 tremos illam spiritus agere animaduertisset,
 deprecatus primò culpam, extremo ani-
 mi dolore percussus, in sinu eius non sine
 suspirijs & lacrymis animam prior exha-
 lauit, quem statim illa secuta est comes.
 Hinc liquet, quàm potens sit amoris affe-
 ctus, qui omnem napellum, & arsenicale vene-
 num, & quoduis aliud deleterium, quo
 potuit pomum intoxicari, noxæ prompti-
 tudine, & exitij celeritate superet. Aliam
 historiam amoris impetum mirificè refe-
 rentem petere licet ex AENEAE Siliuo, de
 Euryalo quodam equestri ordinis, & comite
 Sigismundi Imperatoris, Augustano; &
 Lucretia Senensi puella ab eodem adama-
 ta: quorum ardor paucò temporis curriculo
 adeo increnit, vt cum Euryalo, discedente
 Imperatore, esset abeundum, disces-
 sumque sui Euryali & longum vale ferre
 non posset Lucretia, ex desiderij vehemen-
 tia, repentina morte paucas post horas con-
 cidit. Cuius mortem cum audisset Eurya-
 lus, eundem vitæ exitum subiisset, nisi re-
 creatione amicorum & salutaribus coh-
 orationibus fuisset restitutus: nec tamen per
 totam vitam deinceps mœrorem illum ex-
 cutere, vel vlla animi hilaritate, ac ne risu
 quidam oblectari potuit. Cæterùm amore
 correpti imaginem graphicè descriptam
 exhibet Plautus Cistellaria, quàm de lecto-
 ris patientia confusus non grauabor adfer-
 re, cum egregiè hunc locum illustret.

Clea-
ta Man-
tuæ Dux.

bilis
illus a-
nre pe-
s.

bonis
mor Eu-
nli &
cretia.

moris
fectus.

Credo ego amorem primū apud homines
 carnificinam commentum.
 Hanc ego de me coniecturam domi facio.

ne fora quaram,
 Qui omnes homines supero atq; antideo crui-
 ciabilisatibus animi:
 Instor, crucior, agitor, stimulo, versor in a-
 moris rota miser.
 Exanimor, feror, differor, distrabor, diripior:
 ita nullam mentem
 Animi habeo: ubi sum, ibi non sum: ubi nã
 sum, ibi est anima.
 Ita mihi omnia ingenia sunt; quod lubet,
 non lubet iam id continuũ.
 Ita me amor lapsus animi ludificat, fu-
 gat, agit, appetit,
 Raptat, retinet, iactat, largitur: quod dat,
 non dat: deludit;
 Modò quod suadet, dissuasit: quod dissuasit, o-
 stentat.
 Maritimis moribus mecum experitur, ita
 meum frangit amantem
 Animum: neq; nisi quia miser non eo pes-
 sum, mihi illa abest
 Perdito pernicies.

Occurrit, quod Aelian. 12. Var. hist. nar-
 rat de Dioxippo Olympijs victore, cum
 pugilū more à Athenas eques introiret ma-
 gno populi concursu, & alij rerum aliarū
 quæ in eo essent apparatus, pulchritudine
 caperentur: ipse medio triumpho conie-
 ctis oculis in mulierē quandam formosissi-
 mam, ab eius aspectu non potuit abducī;
 quin etiam vultum sæpe mutabat, vt facili-
 tē appareret, eum telis Cupidinis saucium,
 iam nō sui fuisse compotem. Quamobrem
 Diogenes Synopenis ad populū: En, in-
 quit, pugilem vestrum magnum, vt à puel-
 la configitur? Quasi dixisset, turpe esse qui
 viros vicisset, à muliercula superari. At io-
 cularis iste reprehensor ignorare se finge-
 bat, quanta sit amoris vis, quamq; efficax
 pulchritudo formaque decens corporis,
 quam non temerè Socrates exigui tempo-
 ris tyrannidem appellauit: Carneades, reg-
 num quod nullis satellitibus egeat: Plato,
 naturæ priuilegium: Publius Syrus, mu-
 tam commendationem: Laertius, quauis e-
 pistola ad commendandum efficaciorē:
 Theophrastus, tacitam seu silentem frau-
 dem, quia sine verbis persuadeat: Theocri-
 tus, elephantinum siue eburneum detri-
 mentum, quòd grata sit aspectui, sed mul-
 torum incommodorum causa. Confero
 huc Propertianum istud:
 Eripitur nobis iam pridè chara puella, &c.
 quo loco de viribus amoris in genitosos
 animos.

Dioxip-
pus.

Est chri-
tudinis
appellatio
nes.

animos, exemplis hinc inde ductis, nimirum raptæ Helenæ: Centauro rum impetus in Pirithoum: Romuli qui Sabinas rapere docuit: Achillis de sibi erepta Hippodamia Brileide: sic enim poeta elegans:

Inferi multum cū sim vel Marte vel armis,

Mirum si de me iure triumphat amor?

Magni saepe duces magni cecidere tyranni,

Et Thebae steterunt, altaq; Troia fuit.

Phryne.

Plutarch. in Hyperide retulit exemplum perquam venustum & memorabile de Phryne, pulcherrima scēmina, quæ impietatis ac culata, defensa est ab Hyperide, oratore certè nobili, qui quod videret eam iā damnationi proximam, commiseratione vsus, uti quoquo modo iudices steteret, mulierem produxit in medium, & discissa veste, nuda pectora iudicibus ostendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimittendam censuerunt; ex quo & oratoris astutia, & iudicium inexpectatam misericordiam, ipsiusq; rex venustatem (id est, τὸ εἶδος ἄξιον τυραννίδος, ut loquitur in Phœnissis Euripides) spectanda proponatur. Aristotelis memoratur dictum, pulchritudinem omni epistola commendatorem, id est, formam corporis habere maiorem persuadendi vim quàm quævis oratio vel epistola. Ex eo itaque cum aliquis quæreret, cur quæ pulchra essent, tam impensè amarentur? dixit, eam esse cæci hominis interrogationem. Mirari enim possit aliquis fuisse cæcum, qui nunquam antea quicquam vidisset, &

Qui nunquam visa flagraret amore puella,
de quo Iuuenalis. Quid plura? etiam in cæcorum animis subtilis & pernicax regnat amor. Proclus omne pulchrum dicit honestum esse, idemq; amabile, eò quod natura diuinæ aliquam imaginem habeat, ex quo τὸ καλόν, à καλεῖν quidam deducant, quod est vocare: quia ad se vocet & allicit hominum animos: quam etiam ob rem credibile est à veteribus, reges eos in primis creatos, qui pulchritudine alijs antecellerent. Sic enim Homerus suos heroes à di-

gnitate vultus ipsaq; pulchritudine commendat. Achillem omnium pulcherrimum facit: quamvis enim Nireum nominet exijs, qui ad Ilium venissent formosissimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de suo Aenea:

Pulchritudine comm. datio

— Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Inferi se socium Æneas, atq; agmina iugis.

De Laulo verò, de quæ Turno sic:

Filius huic iuxta Lausus, quo pulchrior alter

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

His consentanea maxime sunt quæ disputantur ab Isocrate in Helenæ laudatione: vbi sic pulchritudinem commendat, ut eam esse rem diuinam statuat: ea enim ferè contemnantur, in quibus nulla pulchritudo: contra quæ pulchra sunt, suspiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de causa censet in precio haberi, summisque honoribus affici, quàm quod pulcherrima quædam res sit: deniq; alia omnia bona inuidiæ sunt exposita: nullus tamen est, qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignosq; honore putant: eumq; omnia fortitudo sua dignitate antecedit, à pulchritudine tamen superatur. Sed quorsum hæc pulchritudinis commendatio? Ad nostrum scilicet Amorem, quem rectè sentientes pulchritudinis desiderium dicunt. Plotinus triplicem statuit pulchritudinem, cum nihil aliud sit, quàm ex plurimum concinnitate coarctans gratia. Hanc si in animo perpendas, ea nimirum ex virtutum splendore venustas est. Si in corporibus requiras, coloribus lineisq; mira congruitate coalescentibus decus consistitur gratissimum. Sed nec sonorum modulata incunditas pulchritudinem respuit. Triplex hæc pulchritudo tres habet sensus subseruientes, triplicem verò imperitantem amorem. Radios ex animi claritate vibrantes interior mētis percipit oculus. Corporea autem gratia corporeus perfruitur visus. Musica verò consonantia aures permulcet. Nos, nisi cessamus, obtundimus,

Pulchritudo plex.

Triple amor

Potentia Amoris.

EMBLEMA CVII.

NVDVS Amor viden' ut ridet, placidumq; tuetur ?
 Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet:
 Altera sed manuum flores gerit, altera piscem,
 Scilicet ut terra iura det atque mari.

COMMENTARII.

AMOR nudus alatus sedet, subridens, perquam amabili & blando vultu, inermis penitus, sed altera manu flores gerit, altera vero piscem ostendit.

SUMPTVM est Emblemata ex lib. 4. Epigram. Græc. εἰς ἔρωτα γυμνόν. id est: In Amorem nudum. Epigramma est Palladæ: Γυμνὸς ἔρως διὰ τῆτο γελᾷ, καὶ μείλιχος ἐστίν.

Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρρῶστα βέλη.

Οὐδὲ μάτην παλάμῃς κατέχει δελφίνα καὶ ἄνδρος.

Τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει.

Nudus Amor blandus iccirco arridet ocellis Non arcus, aut nunc ignea tela gerit.

Nec temerè manibus florem delphinaque traçtat:

Illa etenim terris, hoc vales ipse mari.

Nudus Amor ob id ridet, & placidus est,

Quia

Quia non habet arcum, neq; ignita tela.
Haud sanè frustra manibus tenet Delphinum & florem :

Hac enim terræ, illa vero mari imperat.
Nudus Amor mitis placidis arridet ocellis:
Nempe arcu & faculis, ut solet ille, caret.
Nec temerè is florem manibus, delphinaq;
gestat :

Illam etenim terris imperat, hacq; mari.
Sanctius ut verba Græca melius intelligan-
tur, sic vertit :

Nudus Amor ridet blandè: qua causa, re-
quiris ?

Non arcus retinet, sauaq; tela manu.
Nec frustra palmis florè, delphinaq; gestat:
Continet hac terram, continet illa mare.

Huiusmodi imaginem sibi quoq; proposue-
rat Faustus Sabæus, dum canit :
Improbe inermis Amor, quid risu fallis a-
mantis ?

Sepositis armis, non tamen insidijs.
Nā sub flore dolos, sub pisce picula claudis:
Allicis ut perdas improbe naufragio.

Rosa cum
Cupidine
collatio.

Delphi-
nus quid.

Amor om-
nia do-
mat.

Legi alicubi Philostratum Cupidini rosam conferre. Nam sicut illa recens mollis est, ita Cupido, cui aurei, non aliter ac rosæ, capilli tribuuntur: hic quoq; spinas pro iaculis gestat, pro facibus fulgorem, folia pro alis data sunt: deniq; utriq; tempus, color & mores conueniunt. Delphinus autem hominum amans, maris quietum statum & tranquillitatem ostendit, iramq; & commotionem fluctuum ibi emollitam signat; ut docet Pierius in Delphino suo Hieroglyph 27. Id videtur expressisse apertius in Hippolyto Euripides :

Ἄποικιλύπτερος ἀμφιβάλων
ὠκυτάτῳ πτερῶ,
Ποτάται δ' ἐπὶ γαῖαν, ἐνύχητον
Θ' ἄλμυρὸν ἐπὶ πόντον. hoc est:
Ille perennis ornatus varijs undiq; volitans
Alis velocissimis ;
Volat namq; super terram, sonorumq;
Et falsum super mare.

III:

PLACIDVMq; tuctur] Græcū habet,
μείλιχος ἐστὶν placidus est.
Nec faculas] faces ardentes. Proper. lib.
2 eleg. 20.

Fax Cupi-
dinis.

Quorum alij faculas, alij retinere sagittas.
Tribuitur autem fax Cupidini, quod cor-
da mortalium adurat, & animos conficiat.
Nec qua cornua fleat] Arcum, qui cor-
nutus apparet, eum potissimum tensus est.
Vel ponitur συνενδοχικῶς, pars pro toto,

solebant enim ex cornu fieri arcus. Virg.
11. Aneid.

Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu.
Flores gerit] rosam, τὸ ἄνθος, καὶ τὸ ῥό-
δον promiscuè poni apud Poetas solenne
est. Sed hic non est prætermittendum lep-
idum Ausonii epigramma (quod iam diu
tribui Virgilio ceptum, inter eius appen-
dices etiam nunc legitur) de Rosa :

Vidi Pastano gaudere rosaria cultu,
Exoriente nouo roscida Lucifero,
Rara pruinosis canebat gemma frutesis,
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres, raperetne rosas tunc aura ru-
borem,

Rosa v-
neri di-
scit.

An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum
Sideris & floris est domina vna Venus.
Vorsan & vnus odor, sed celsior ille p' auras
Diffatur, spirat proximus iste magis.
Communis Paphia Dea sideris, et dea floris
Præcipit vnus muricis esse habitum.

Certè Philosophi quidam odorem rosæ &
colorem à Veneris stella proficisci existi-
marunt, quare poeta Venerem semper ore
loqui roseo dicit. Virgil. 4. Ecloga :

— tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nympha calathis, tibi candi-
da Nais

Pallentes violas, & summa papauera carpēs,
Narcissum & florem iungit benè olentis a-
nethi.

Politianus Eleg. de violis :
Formosa è viola, Veneris manuscula nostra.

Dulce quibus tanti pignus amoris inest.
Hortos tute læ Veneris assignat Plautus.

Plinius item lib. 19 c. 4 Rursus quod rosa
& rubet, & pungit, affectus amatorij signū
esse affirmat Placiades, utpote qui sine ve-
recundia rubore, & facinorosi criminis e-
uulceratione esse non possit. Unde forte
Claudius Mimus anam sumpsit sui carmi-
nis, quod ociosè fustum eruditorum venia
fretus huic emblemati affixit. Id sic habet:
Symbola adulantium cornis, rosa, piscis, a-
morum.

Rosa
rubes
pungit

Non sanè vnus symbola certa mali
Nā rosa verna suis non est sine sentibus, idē
Piscis habet spinas intus & ipse suas.
Pulchra rosa est, verum illa breui fit mar-
cida: piscis

Est ferus, esse aliqua nec cicur arte potest.
Vide Pierium Valerianum Hieroglyph.
libro 55.

Piscem

Pisces] Delphinum, vt in Græco, *Δελφίνε κὶ ἄλλοις*. De delphino alibi.

Scilicet vt terra iura det, atq; mari] Emblematis ἐξήγησις. Notissimum ex 10. Ecloga est illud Virgilij:

Omnia vincit amor, et nos cedamus amori.
Idem alibi:

Omnia vincit amor, quid enim non vinceret ipse?

Idem in Georgicis:

Omne adeo genus in terris hominumq; ferarumq; &c.

notum est carmen. Propertius:

Hic Deus & terras, & maria alta domat.

V. *Amoris ontia.*
AGALMA prælens significat omnia subijci imperio Amoris, qui nudus est, propterea quòd hic affectus debet esse simplex & apertus: ridet, quòd oblectationem præ se ferat: blandè aspicit, vt persuadeat: nullis armis instructus est, vt cum eo congre- di non reformidès. Amoris item tanta est potentia, vt nouam naturæ faciem, mores prioribus ex toto diuersos inducere valeat. Quamobrèm & Plato αὐτὸν πάν- τος ἐπιχειρήτην nuncupauit, quòd nihil non experiatur, vt qui omnia affectet, & audeat. Nam qui silentio prius ad reprehensionem vsq; studebat, iam efficitur gar- rulus. Socrudem nimisq; desidiosum vi- deas satagere, ac studiosius labori se subij- cere. Et quòd sine fine miremur, parcum quoq; & μικρόλογον, id est, qui minima quæq; plurimi faciunt, videas, si in amorem inciderit, perinde ac igne ferrum moliri ac remitti, vt fiat tractabilior & incundior. Sed quid mirum? Inspicienti alius paulò, & in intima naturæ se insinuanti inno- tescit apertissimè, quicquid discimus, quic- quid excogitamus, quicquid omnino per- tractamus in vita, ex amoris fontibus pro- fluere, quibus latius manantibus vberimè rigati artes percipimus aut inuenimus: Quòd, nisi inuestigationis oblectamentum

inhæreret affixum, fieri nusquam posset.

Inueniendū quippe desiderium fomes est ac incitabulum ingeniorum. Proinde qui ar- tium magistrum dixere amorem, nihil om- ninò à veritatis ratione videntur aberrasse.

Plura de Amoris potestate lege apud A- thenarum 13. cap. 5. & Platon. in Coniuiuo.

Apud Euripidem Hippolyto mûtrix Phæ- dram heram alloquitur, eiq; amorem suadet, in quo si quid sit vitij, culpam om- nem in Venerem confert,

φαίτ' ἄδ' ἂν αἰδέσθ'. ἐστὶ δ' ἐν θαλασσίῳ κλύδωνι Κύπρις· πάντα δὲ ἐν ταύτης ἔσθ'.

Viuis per aethera: estque in marino aestu

Venus: omnia verò ex ea nata sunt.

Lucretius initio libri 1.

Alma Venus, hominum, Diuumque aeternæ voluptas,

Idem eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugife- renteis

Concelebras.

Et deinde:

_____ tibi suavis dadala tellus

Submittit flores: tibi vident aquora ponti. |

Ouidius:

Tu superos, ipsumq; Iouem, tu numina poti.

Victa domas, ipsumque regit qui numina

terra,

Tartara quid cessant?

Qua ratione tradidit Pausanias in Corin- thiæ, apud Sicyonios extare nobilem Ve- neris statuam ex ebore, quæ capite gestet ce- li orbis; altera manu teneat papauerum ca- pita; altera verò malum: quò significaretur quanta Veneris in animantia omnia, in que ipsos Deos vis esset. Egregiè etiã post sexcentos poetas de potestate amoris canit Petrus Crinitus lib. 1. poemat. Vide etiam Cœl. Rhodig. lib. 29. cap. 16 nobis e- nim omnia aggerere non vacat.

Artium magister amor.

Veneris statua.

Vis amoris.

EMBLEMA CVIII.

ALIGERVM fulmen fregit Deus aliger, igne
 dum demonstrat vii est fortior ignis Amor.

COMMENTARI.

FULMEN Iouis (quod hic elegantissimè trifurcum utriq; & alatum exprimi curavit Pignorijs) manibus apprehensum Cupido nudus, at pharetratus & alatus frangit ac dissipat.

PENE ad verbum expressit Alciatus distichon, quod habetur lib. 4 Antholog. *eis éρωτα.*

é πτανός τόν πτανόν ιδών, áδυσσι κεραυνόν,

δεικνύς ώς κρείσσον πύρ απρός έσιν έρωσ.

Alatus alatum intuitus perfringit fulmē ;
 Ostendens, quòd fortior ignis fulmine sit Amor.

Aliger alatum fulmen perfrigit, hoc est:

Fulmine quod rapido est fortior ignis Amor.

Lilius Gyrald. Hist. Deorū Syntagmate II. repetit ex Plinio, fuisse in curia Octavię Cupidinem fulmen tenētem, cuius auctor nesciebatur. Id affirmabatur Alcibiadem fuisse Principem forma in ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Quod idem dicit Satyrus Historicus inter ea, quę de Alcibiade commemorat: Clypeo, inquit, utebatur auro atq; ebore confecto, in quo erat insignis Cupido, *κεραυνόν ήκυλλομένος*, id est: *fulmen incurvans seu flectens.*

ALIGERVM fulmē] Epitheti metaphor. Fulmen cum telo Amoris comparat:

III.
 Fulmen
 aligerd.

sed

sed & fulmen telum vocatur Græcis, ut apud Sophoclem: ἔγκατάσκησον βέλος πέτερ κεραυνού: & Herodotum, βέλος ἐνέσκηψε Θεός. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem, ideoque pictores fulmini tribuunt alas, quod à Ioue immitti crederetur. Unde Virgilius:

Ocyor & ventis, & fulminis ocyor alis.

Deus aliger] ὁ πτανός, alas gerēs Cupido, Græcis etiam ἔρας πτερόεις. Virgil. I. Aeneid.

Atq; huius aligerum dictus affatur Amorem. Tribuuntur autem Cupidini alas, quod nihil amantibus lenius aut mutabilius sit, ut vult Sernius in Virgil. Sic & Ovidius alloquitur Amorem:

Tu leuis es, multoq; tuis ventosior alis.

Ignis Amor] Merito amor ignis dicitur, quod non secus atq; ignis amantes vrat. Itaq; Virgilius passim amorem ignis nomine nuncupant. Sic 3. Georg.

Omne adē genus in terris hominumq; ferarumque.

In furias ignemq; ruunt.

Idem Aeneid.

— & caco carpietur igni.

In Eclog. pœrrō:

At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas.

Quid epistola Paridis Helenæ:

— quis enim celauerit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et vulgatum illud:

Nescio quid sit amor, nec amo, nec amor,
nec amani.

Hoc scio, quisquis amat, vritur igne graui.

Scriptit & perelegans sanē tetraſtichon Ioan. Secundus in Cupidinem, camino inculptum, eadem fermē caussa:

Flammivomo Veneris quisquis fuit ille camino

Qui sculpsit puerum, credite, doctus erat,
Scilicet aeterna penos hunc custodi a flama:

Per quem sopitus non queat esse focus

Et quoniam in epigrammata incidimus, placet aliud quoque subiungere, quod ab hoc loco neutquam est alienum:

Me nix cadenti petijt modō Iulia. Rebar igne cavere nix, nix tamen ignis erat.

Quid nix frigidius nostrum tamen vrere petus

Nix potuit manibus, Iulia, missa tuis.

Quis locus insidijs dabitur mihi tutus amoris,

Frigore concreta sibi latet ignis aqua?
Iulia, sola potes nostras extinguere flamas,
Non nix, non glacies, sed potes igne pari.

TANTA vis est amoris, ut ipso fulmine concitator sit, & violentior: quippe qui nec ipsi Ioui cedat, quem multoties arcu petijſſe Poetae referunt: quo significatur, amore strenuo nihil vehementius esse neq; insuperabilius. Itaq; Græcis ἔρας πανδράματῶν dicitur. De quo illud est distichon per prosopopœiam:

Perfringunt, penetrant, vrunt mea spicula fulmen:

Scilicet hinc nomen est mihi πανδράματῶν.

Hanc quoq; sententiam expressit ipsa Venus apud Virgilium, dum ait:

Nate patris summi, q; tela Typhoea tēnis. Quidam exstant Euripidis versus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omniū potentissimum facit: hi sunt:

ἔρωτα ἔσις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
κὲ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
ἢ σκυῖός ἐστιν, ἢ καλῶς ἀπειρος ὄψ,
ἐκ οἷδε τὸν μέγιστον ἀνδράποισ θεόν.

Anacreon:

ὁ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης
ὁ δὲ κὲ βροτῶς δαμάζει.

Menander:

δέσποιν' ἔρωτος ἔδεν ἰσχυρί πλέον
οὐδ' αὐτὸς ὁ κρατῶν ἐν ἔραν' θεῶν
Ζεὺς, ἀλλ' ἐκίνα πάντ' ἀναγκασθεῖς ποιεῖ.

Nil est amore, nil, heras, est potentius.

Non vel Deorum rector ipse Iupiter:

Sed is quoq; illi gerere morem cogitur.

In Troadibus Euripidis Helena factum suum excusans apud Menelaum maritum, confert omnem culpam in Venerē, à qua coacta sit, his verbis:

τὴν θεὸν κόλαζε, κὲ Διὸς κρείων γενεῶ,
ὅς τῶν μὲν ἄλλων δαιμόνων ἔχει κράτος,
καί νυν δὲ δέλωσ ἐστὶ. id est:

Deam obviarga, & suo Ioue potentior.

Qui alijs Djs imperat,

Huius quidem (Veneris nempe) seruus est.

Seneca in Hippolyto:

Hic volucer omni regnat in terra potens.

Ipsumq; flammis torret indomitis Iovem.

Gradius istas belliger sensu facies;

Opifex trisulci fulminis sensu Deus,

Et qui furentes semper Æthiœis iugis

Versas caminos, igne tam paruo calet.

Ipsumq; Phœbum, tela qui neruo regit,

Eff 2 Figit

IV
Amor fulmine superior.

Amor omnium dominitor.

Figit, sagitta certior missa puer :
Vol. atq; cælo pariter & terris grauis .

Et in Octauia :

*Quem submouere fulminis dominus neq;
 Cæli tyrannum, sicut qui penetrat freta ,
 Diti q; regna, detrahit superos polo .*

*In eandem quoque sententiam de se ipso
 Cupido :*

*Sol calet igne meo , flagrat Neptunus in
 undis ,*

*Pensa dedi Alcida, Bacchum seruire coegi,
 Quamuis liber erat .*

Quidius in Epistola Phædræ :

*Quidquid amor iussit, non est contemnere
 tutum :*

Regnat, & in dominos ius hêt ille Deos.

*Huc facit illud Clementis ἐς ἑρωμάτων. ἔ-
 ρωτα γὰρ τὸν ἀβρὸν μέλ πομου βρῦντα
 μίτραις πολυανθέμοις ἀείδειν. ὁ δὲ ἔχ
 θεῶν δυνάμεις, ὁ δὲ ἔχ βροτῶν δαμάζει :*
*Amorem cerebro delicatum florentibus ple-
 num coronis: quippe qui in Deos imperium
 obtineat, atq; homines domet. Huc spectat
 illud Quidij 5. Metamorph.*

*— videt hunc Ericyna vagantem ,
 (Ditem intelligit)*

*Monte suo residens, natumq; amplexa vo-
 lucrem :*

*Arma, manusq; mea, mea (nate) potentia,
 dixit,*

*Illam quibus superas omnes, cape tela Cupido,
 Inq; Dei pectus celeres molire sagittas :*

*Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni ,
 Tu superos, ipsumq; Iouem, tu numina ponti*

*Victa domas, ipsumq; regis q numina terra:
 Tartara quid cessant?*

Huc quoque, quadrat Augeriani octostichon, sanè lepidum :

*Augeria- Omne olim cælum (at fertur) cælum om-
 in lepidi- ne ruebat,*

*carmen . Inter se superi dum fera bella gerunt .
 Fortis erat Bromius, thyrsos , Mars ense , tri-
 dente*

*Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis .
 At cum visus Amor fuit in fulgentibus ar-
 mus ,*

*Necnon accensa læpade pulchra Venus:
 Priuatur thyrsos Bromius, Mars ense, tridete*

*Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis .
 Talem quoq; potestatem ipsi attribuit Phi-
 lippus quidam Poeta Græcus , vt scilicet
 omnes reliquos Deos suis armis & insigni-
 bus spoliaret vnus Amor. Sed mirum fuit
 Quidij ingenium in eo affectu expimen-*

*do, eiusq; vi amplificanda: sic enim 2. Amo-
 rum, eleg. 1.*

*In manibusq; Iouem , & cum Ioue fulmen
 habebam ,*

*Quod bene pro cælo mitteret ipse suo .
 Clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen
 omisi ,*

*Excidit ingenio Iupiter ipse meo .
 Iupiter ignoscas: nil me tua tela inuabunt:*

*Clausit tuo maius ianua fulmen habes .
 Et in secundo eiusdem operis , eleg. 5. vbi
 conqueritur de amasia, quæ se alteri com-
 municarat, quamq; idèd verberibus cæde-
 re constituerat:*

*Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti :
 Defensa est armis nostræ puella suis .*

*Qui modo sauuus eras, supplex ultroq; rogavi,
 Oscula ne nobis deteriora daret .*

*Risit: & ex animo dedit oscula, qualia pos-
 sent*

*Excutere irato tela trifulca Ioui .
 Quod verò ignis fortissimus sit amor testatur
 Xenophon, qui ait amorem ipso igni
 torrentiorem , & feruidiorem : nam ignis
 tangētem solum vrit, & vicina depalcitur:
 amoris ignis etiam in præciliu intuentes &
 longo terrarum tractu diffitos ardentés
 suos radios vibrat Eodem spectat & illud
 Ouidianum ex epistola Phædræ ad Hip-
 polytum :*

*Venit amor grauius, quò serius : vimur
 intus ,*

*Vrimur, & cacu pectora vulnus habent .
 Deinde :*

*At bene successit diro quod adurimur igne .
 Et post :*

*— Me tacitum conscius vrit amor .
 Eodem respexit Baptista Mantuanus, ele-
 gans poeta, dum cecinit :*

*Ignipotens ideo, quia vult ardere medullas .
 Et Campan.*

*Flammeus accensis ignibus ardet amor .
 Hæc de igne & ardore, quem ad amoris af-
 fectum traducere poetis solemne est. Nos
 argumenti sententiam possumus non incon-
 cinnè traducere ad fœdera illa, quæ percu-
 ti solent inter principes viros , & familias
 nobiles inter se dissidentes, sed rãdem quæ
 pactis conuentis, connubiorum illecebra,
 dataque fide coeunt , ac deponunt hostiles
 animos. In eo vis amoris elucefcit, vt quæ
 Martis impetum omnino contundat optati
 aduentu Cupidinis. Argumentum lepidi
 huius distichi audiui aliquando trahi ad il-
 lud*

Augeria-
in lepidi
carmen .

Augeria-
in lepidi
carmen .

Augeria-
in lepidi
carmen .

Augeria-
in lepidi
carmen .

Augeria-
in lepidi
carmen .

Cui
am

A
se
di

Iud Eſdra, quo loco veritatem rege, vino, foemina potentiorum arguit: de quo id legitur *Ἰσραήλ*:

*Rex, mulier, vinū, pra cūctis fortiter urgēt,
Sed inter omnes Veritas victrix manet.*

Item ad eum modum:

Magna meri vis est, fortis rex, foemina fortis:

Fortia qua cūm sint, Verum tamen omnia vincit.

Potest idipsum non inconcinne intelligi de amore virtutis, de quo paulò post. Sic e-

tiam allegoricè de sancto Christianorum in Deum flagrante amore, qui quoscunq; alios turpes & depravatos amores, puta mundi oblectamenta & carnis illecebras egregiè dissipat. Poterit deniq; fulmen hoc à Cupidine concussum traduci ad id, quod dici solet, *Amore plus quàm vi efficit*, quod in quadam Epist. expressit D. Hieròymus: *Ingenia quidem, inquit, liberaliter educata facilius verecundia quàm merus superat.* Sed hæc indicasse sufficiat.

*Amor cū-
muis.*

*Amor
plus po-
test quàm
uis.*

In studiosum captum amore.

EMBLEMA CIX.

IMMERSVS Studijs, dicundo & iure peritus,
Et maximus libellio.

Helianiran amat, quantum nec Thracius unquam
Princeps sororis pellicem.

Pallada cur alio superasti iudice Cypri?

Num sat sub Ida est vincere?

COMMENTARI I.

I. **S**E D E T vir grauis, habitu doctorali, cui astant hinc Pallas armata, illinc Venus nuda cum suo Cupidine; ille verò à Pallade aersus, se ad Venerem tanquam amplexurus vertit. Primus quisq; versus est Heroicus; secundus quisq; est Iambicus Archilochius dimeter, quatuor Iambis constans, receptis tamen spondæis in locis imparibus.

Metra.

II. *Prototypus Emblematis.*

EM B L E M A hoc in Hieronymum Paduanum scriptum, videtur sumpsisse Alciatus ex Græco Pauli Silentarij, quod sic habet:

ὁ πρὶν ἀμαλθάκτοισιν ἐνὶ φρεσὶ ἠδὺν ἐν ἡβῇ
 οἰσροφόρε παρὶν θεσμὸν ἀπειπάμενος
 γυιοβόροισ βελέεσιν ἀνέμβατος ὁ πρὶν ἐρώτων
 ἀνχένα σοι κλίνω κύπρι μεσαιπόλιος,
 δέξο με καυχάλωσα, σφῆν ὅτι παλλάδα νικάς
 τῶν πλέον, ἢ το πάρος μῆλα ἐφ' ἐσπερίδων.

Senex est, qui conqueritur se, cum iuuenis esset, telo amoris inuiolabilem fuisse: atate autem pronectum amoris iugo cogi. Epigramma ferè ita Latine sonat:

Acer evā, ut prius inuicta mēte sub annis
 Oestrifera spēni dulcia iura Deæ:
 Missilibus nec evam diris uiolandus amorū,
 Qui tua nunc canus sub iuga vado Venus.

Suscipe ouans, tetrica victa tibi Pallade cessis

Quam prius Hesperidum munere maior honos.

Qui prius duris in præcordijs iucundam in pubertate

Oestriferæ Paphiæ legem recusaui;
 Membruiotis telis imperuius qui prius eram, amoribus

Collum tibi inclino, ò Venus [ego] semicanus.

Suscipe me lætabunda, sapientem quia Pallada viccis

Nunc magis, quam olim pomo ex Hesperidum.

Quæ prius in duris florenti atate medullis,
 Nulla mihi oestrifera cura foret Paphia:

Nullus amor potuit nostros abducere sēsus:
 At Venus, heu, canas nunc tibi subdo comas.

Me iam admitte: magis doctam tu Pallada vinces,

Quæ quondam pomo viceris Hesperidū. Vide uum huc referre possis iuitium Odes vndecimæ Epodi Horatiani:

Peñi, nihil me, sicut antea, iuuat

Scribere versiculos amore periculsum graui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum memini elegia tertij Amorum, qua Tibulli mortem deslet:

Ecce tuer Veneris fere euersamq; phætrā.
 Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amorem etiam suis destitutum armis descriptit initio eiusdem operis amatorij his verbis:

Quis tibi, saue puer, dedit hoc in carmine iuris?

Pieridum vates, non tua turba sumus.

Quid, si præripiat flaua Venus arma Minervæ?

Ventilet accensus flaua Minerva faces?

Ad hunc locum placet adgregare lenes ac suaves Tibulli nãmeros, eleg. 1.

Interea dū fata sinunt, iungamus amores:
 Iam veniet tenebris nox adoperta caput.

Iam subrepet iners atas, nec amare decebit,
 Dicere nec cano blanditias capite.

IMMERSVS studijs] totus in studijs occupatus. Translatio ab aquis.

Dicundo & iure peritus] Iurisperitus, peritus in ridicundo.

Et maximus libellio] Libellio dicebatur veteribus, quem nos tabellionem vocamus. Græcè γραμματεὺς dicitur. Sed hoc loco quendam insignitem litteratum, & eū,

qui libris penè immortuus fuerit, intelligi rectè iudicat Pignorius.

Helianiram amat] Alij legunt Heliodoram adamat, quod non displicet, cum id nomen puellæ sæpius in Græcis epigrammatis repetitum inueniatur, nulla tamen historia vel fabula præuia.

Quantam nec Thracius unquam.] Hac parium collatione turpem amorem significat, qualis fuit in Terco Thraciæ Rege, qui Philomelæ iuenculæ, Prøgenes vxoris forori, stuprum intulit. Fabulam repete ex Ouid. 6. Metamorph. & supra ex Emblem.

70. Stockhamerus arbitratur hic per Thracium principem intelligi Iouem, qui natæ fuit & regnavit in insula Creta, quæ in Thracia

III.

Libellio

Tereus

Thracia est, vt Cicero lib. 3. de nat. Deor. Pellicem autem facit Semelem, de qua alibi. Sed certè mihi hæc opinio non ita arripet, sicut prior.

Sororis pellicem? intelligit Philomelam Procnes sororem, quæ sic apud eundem Ouidium:

— Pellex ego facta sororis.

Dicitur autem pellex à pellendo, quia con cubina pellicè lecto propriam vxorem. Sed de hoc vocabulo plura diximus Emblem. 49.

Pallada cur alio &c.] ò Venus, cur iterum superasti Palladem? num lat erat semel in monte Ida te victricem fuisse? Hæc apostrophe gratiam addit, eaq; tacitè significat, quàm sint ad libidinem propensi, qui ab ea in primis deberēt esse alienissimi. Cypri.] Cyprius, vel Cypria, Venere cognomē, à Cypro insula, luxui deditissima. Iustin. lib. 18. D. Augustin. Ciuit. lib. 4. c. 10. alijque plures, & nos supra Emblem. 77 Dicitur autem Cyprius, ἀπὸ τῆς κύπρις, quod est parere seu producere, quia Dea sit fecunditatis. Horat. lib. 1. Carni.

Sic te diua potens Cypri.

Num sat sub Iâa &c.] Alludit ad iudicium Paridis sub monte Ida circa Troiam editissimum, vbi Paris inter Iunonem, Palladem & Venerem de pulchritudine contententes, pro Venere sententiã tulit, eiq; auream pōniam adiudicauit, in quo scriptū erat, Pulchrum pomum, pulchrum donum, pulchrior accipiat. Vnde Paris in epistola ad Helenam:

Cum Venus, et Iuno, Pallasq; in montibus Ida

Corpora iudicio supposuere meo.

Sed quia fabula lippis & torisibus nota est, huc non apponam. Si tamen plenissimè & festiuè descriptam illam cupis, consule Daretē Phrygium de bello Troiano per totum secundum: & Lucianum in Iudicio Paridis, &c. Huc refero festiuum epigramma, quod habetur lib. 4. Antholog. εἰς ἀρροδίτην, τῆ ἀδελφότητι.

Παλλάς τῶν Κυθέρεια ἔνοπλον εἶπεν ἰδύσα,

Κύπρι, θέλεις ἄτως ἐς κρίσιν ἐρχόμεθα; ἢ δ' ἀπαλὸν γέλασα. τί μοι σάκος ἀντίον ἀρεῖν;

ἢ γυμνὴ νικῶ, πῶς ὅταν ἔπλα λάβω; Id ego in gratiam philologorum sic Romanacuitati donauit:

Pulchram cum Pallas Venerem vidisset in armis:

Nunc in iudicium vs veniamus? ait.

Molliter hac videns, scutū cur arripis in me?

Nuda en te vici, quid faciã arma ferēs?

Ad verbum sic sonat:

Pallas Cythereiam armatam videns dixit:

Cypri, vis vt in iudicium veniamus?

Illa verò molliter risit: Quid clypeum aduersum me sumis?

Si nuda vinco, quomodo cum arma capio?

Ex Guicciardino Italo, scriptore historix diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati speciatim scriptum fuisse in Hieronymum Paduanum, doctum quidē hominem, sed qui amatoria etiam tractaret. Quod & generatim traditū fō est in quosdam doctiuz gloria celebres, qui amore turpi excæcati videre non possunt, quantum vitæ suæ & famæ detrahant. Pudet sanè referre miram amantium amentiam, quæ nō modò occupat rude vulgus, vbi consuetudine in naturam versa furor omnis excusabilis; sed etiam doctos homines quamplurimos, sui nominis oblitos, qui hac percussī non leuiter insania, disciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, boniq; mores inferuntur) cultum natium turpissima Veneris labe infamarunt. Tales fuerunt apud Græcos Callimachus, Sophocles, Philetas, quos secuti proxime Catullus, qui Lesbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthiam: Naso, qui Corinnam, versuum mira luxuria celebrarunt: atq; vnde motum infamiam merebantur, eloquentiæ gloriam sunt consecuti. Tolerabilius inter hos Sappho, namq; sexus, animi leuitas puellam excusant. Sed quid Anacreonti faciās? Quid Alceo? quorum vterq; non modo poeta insignis, sed vir fortis, & rebus gestis in sua republica clarus fuit. Quanquam quid Poetas, quibus nescio vnde est maior licentia data, & non potius vitæ duces arguã Philosophos? Plato Philosophorum princeps, imò Deus, (vt aiunt) de amoribus suis etiam turpibus (quanquam vero Philosopho nulla libido non turpis & inconcussa sit) multa licentius scripsit, quàm quibus Platonicum nomen præfigendum esset. Scripsit tamen, & scripta extant, neque tam celebris famæ notam neq; iudicium posteritatis etubuit, curam hanc metumq; omnem vincente im-

IV.
Origo Emblematis.

Qui inter doctos amori etiam deditur.

petu passionis animum vrgentis, stylique dulcedine calamum excitantis: quæ vel in turpi pudendaq; materia tanta illi est, vt (pace tanti viri dixerim) Epicureis in rebus magis quam in Platonicis Platonici ingenti cernas radios. Certamen eiusmodi inter Palladem & Venerem etiam nunc du rat, quodq; crebro accidat, pleriq; etiam viris bonis (qui eo fortasse non tam iuuiti hærent) videtur esse ludus. Quo loco refer re placet quæ Paulus Iouius, ætatis nostræ historicus excellentissimus, de Augustino Nypho Philosophiæ professore retulit. Suscepit enim liberis & vxore senescente septuagenarius senex, puellæ citra libidinem impotenti amore correptus est vsque ad insaniam, ita vt pleriq; Philosophum senē atq; podagricum ad tibiꝝ modulos saltan tem miserabili pudore conspexerint: vnde illi maturatum vitæ exitum constat. Melius quidem Panætius, qui adolescentulo quærenti, an sapiens amaturus esset? De sapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à sapiente longè absumus, non est commit tendum vt aliquando iucidamus in rem tã commotam & impotentem, alteri emanci patam, & vilem sibi. Marcus etiam Tul lius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad secundas nuptias: Vix possem ego, inquit, eodem modo vxori & sapientiæ studio dare operam. Quo referam illud Chryssippi: Cum enim dixisset quidam sapiētem amo re non capi, testimonio esse Menedemum, Epicurum, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtar: Si Alexinus ille disso lutus, & Epicurus insensatus, & Menede mus canis ac delirus (sic enim ab Eretriē sibus dicebatur) amore capri non sunt: nec sapiens quidem eo capietur. Sed quia de tu tpris amoris quibusdam affectis non nihil attingi, ijꝝq; maximè quibus eruditi pleriq;

& qui sapientiam proficetur, argui nonnu quam solent, nescio an huc rectè audeam conijcere τῆς ἀρροδίτης, id est, Veneris, ἔτυμον, quam παρὰ τὸ ἀρραίνειν à desipi endo non ineptè quidā desectunt: quod confirmat Euripides in Troadibus his ver sibus:

τὰ μὰρ γὰρ πάντ' ἐς ἰν ἀρροδίτην βρο τῶν,
καὶ τῶν ὀρθῶς ἀρροσύνης ἀρχὴ θεᾶς.
Vbiq; stulta est Venus mortalibus,
Recteq; nomen capit à dementia.

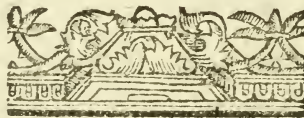
Et Cytheream, Veneris nomen, Gramma tici desectunt παρὰ κούθειν τὸν ἔρωτα, τούτῳ κρύπτειν ἀισχάν μίξιν: quia, vt in quit Cicero 1. de Officijs, qui ad volupta tem corporis paulò sunt propensiores, quã uis ea capiantur, occultant & dissimulant tamen appetitum propter verecundiam. Sed redeo ad carceres; Pallas scientiarum præles tunc superatur à Venere, quando literarum studio omisiss libris liberis o peram dant, & scœuias sectari instituunt, vnde integra exhauriuntur patrimonia, æs dilapidatur in lupanaribus & popinis, nihil que ab egregijs Academijs reportatur, quàm ignorantia & contaminatissimi mo res. Et hi tales merito faciunt, quod aliquã do quidam iuuenis, qui in celebri Gymna sio sine fructu tempus terens, cum à patru tibus reuocaretur: equo inhidens, & iam iam abiturus, tabellionem adhibitis aliquot tes tibus ad se vocauit, ac verbis conceptis san ctè iurauit, se nihil prorsus litterarum ab illa Academia ablatum. Itaq; si quid e ruditionis posthac quacunq; iucuria deci deret scholasticis, aut periret, diligenter se iam contestari, ne sua culpa id accidisse sus picarentur, neve penes se huiusmodi rem vnuquam quærent.

ἀρροδίτην Ven unde ἀρρα.

Cythere

De stuo so igna no.

Augusti nus Ny phus Phi losophus.

A' ἀρέτης, id est, Amor virtutis.

E M B L E M A C X.

DIC ubi sunt incurvū arcus ? ubi tela Cupido ?
 Mollia queis iuuenum figere corda soles.
 Fax ubi tristis ? ubi pennæ ? tres unde corollas
 Fert manus ? unde aliam tempora cincta gerunt ?
 Haud mihi vulgari est hospes cum Cypride quicquam,
 Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
 Sed puris hominum succendo mentibus ignes
 Discipline, animos astraq; ad alta traho.
 Quatuor eaq; ipsa texo virtute corollas :
 Quarum, quæ Sophiæ est, tempora prima tegit.

COM M E N T A R I I.

AMOR nudus sine alis, sine armis as-
 sident, redimitus corona florida, &
 tria alia ferta brachio dextro inserta habes.

Hoc decastringon tratatum reperio ex

Græco Mariani Scholastici eis ἔρωτα ἐσε-
 φωνομένον, in amorem coronatus. quod
 sic est 4. Epigram.

πῶ σοι τόξον ἐλείνο παλίντρονον, οἳ τ' ἀπὸ
 σείο

Fons Em-
blemata

πηνυγύ-

πηνύμενοι, μεσάτην ἐς καρδίην δό-
 νακες;
 πῦ πτερὰ; πῶ λάμπας πολυώδυνος; ἐς τί-
 δε τριστά
 εἴματα χερσὶν ἔχεις, κρατὶδ' ἐπ' ἄλ-
 λο σέρους;
 ἕκα πο πανδύμω, ξένη, κύπριδος, ἐκ ἀπό-
 γαίης
 εἰμι, ἢ ὑλαίης ἐκγονος εὐφορύνης.
 ἀλλ' ἐγὼ ἐς καθαρον μερόπων φρένα πυρ-
 στον ἀνάπτω
 ἐυμαθίης, ψυχὴν δ' ἔρανον εἰτανάω.
 ἐκ δ' ἀπτόων σεράτες πισύρων πλέκω· ὄν-
 ἀδ' ἐκάσῃς
 τέσδε φέρων πρώτῃ τῷ σοφίης σέρομαι.
 id est:

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
 Transfixa medium in cor sagitta?
 Vbi pennæ? vbi fax tristis? ad quid cres
 Coronas manibus tenes, in capite aliam
 fers?

Non [ego sum natus] à vulgari, hospes,
 Cypride, neq; à terra
 Sum maternali genitus voluptate;
 Sed ego in puris hominum mentibus igne
 accendo

Honestæ doctrinæ, mentem verò in cœ-
 lum induco.

Ex virtutibus autem coronas quatuor ne-
 cto; quarum ab vnaquaque
 Easque ferens, prima quæ est sapientiæ
 coronor.

Arcus vbi reflexus, Amor, diraq; sagitta.
 Quæ teneros animos sape ferire soles?
 Penna vbi sunt? vbi fax tristis? cur ergo co-
 vonas

Fers manibus? capiti cur agedum vna
 subest?

Non ego vulgari natus sum Cypride; nec me
 Materna è terra fœda libido tulit.

Ast hominum puris accendo in mentibus
 ignes

Doctrina, atque animos purus in astra
 traho.

Quatuor eq; omni necesse virtute coronas,
 Quas fero ego, & Sophia est prima coro-
 na mihi.

PLATO in Symposio (vt obiter tan-
 gam, quæ fufius in Classe IV. sunt dicen-
 da) duas Veneres, duosque Cupidines esse
 scribit, diuinum & cœlestem alterum: alte-
 rum vulgarem & plebeium. Hos duos Cu-
 pidines videtur innuere Ouidius 4. Fast.
 cum inquit:

Alma faue, dixi, geminorū mater Amork.
 quamuis non me fugit, aliter explanari ab
 interprete. Cupido Græcis dicitur ἔρως.
 huic contrarius, quiq; illum dissoluit, ἀν-
 τέρως, de quo hic sermo. Atq; de hoc sen-
 sisse Virgiliū autumat Seruius 4. Aeneid.
 in his carminibus:

Testatur moritura Deos, & conscia fati
 Sidera, tū si quod non aquo fœdere amâtes

Cura nup̄ h̄c, iustiq; memorq; precatur.

Α'ντέρως, vt inquit Cicero 3. de nat. Deor.
 ex Venere natus est atq; Marte. Tertia, in-
 quit, Venus, Iouis nata ex Dione, quæ nu-
 p̄it Vulcano: sed ex ea & Marte natus ἀν-
 τέρως dicitur. Amoris huius honesti exem-
 plum habes apud Plinium Secundum, au-
 ctorem castissimum. lib. 3. Epist. 3. vbi de
 Iulio Genitore Rhetore. Et nescio an agno-
 scere ausim differentiam inter Cupidinem
 & Amorem. de qua Nonius: nam Cupidinem
 ait esse inconsideratæ necessitatis, Amo-
 rem iudicij. Videtur id innuere Phocyl-
 lides: Σεμνὸς ἔρως ἀρετῆς, ὁ δ' ἐκ Κυπρίδος
 αἰσχρὸς ὀφέλλει Virtutis amor honestus, at
 Veneris dedecus adfert. Hac de te fuscè Lu-
 cianus in dialogo, cui nomen ἔρωτες, vel
 ἔρως ἢ ἀντέρως. De quo etiam scripsere sin-
 gulares commentarios quidam recentio-
 rum, vt Cœlius Calcagninus, Augustinus
 Nyphus cap. 19. 60. 98. de amore. Geofre-
 dus Linocerijs in Mythologia Musarum,
 de Erato. Et si quem lingua delectat Galli-
 ca, videat horum duorum amorum differen-
 tiam apud Iosephum Quercetanum
 lib. 1. magni speculi mundi, & etiam in Do-
 ricis suis cationibus; aliosq; quam plures.

DIC vbi sunt incurui &c.] arcus enim,
 pharetra, telaq; Amori tribuuntur, qua de
 re dicitur paulò post in statuam Amoris.

Fax vbi tristis? Tristis, à consequenti,
 noxia, exitialis. Fax autem Cupidini tribui-
 tur, quod indicant Aegyptij sacerdotes,
 qui per ignem amorem exprimi voluerūt.
 Ouidius 2. Amor. e. leg. 9.

Cur tua fax vrit, figit tuus arcus amicos?
 Ildorus non postremi ordinis auctor ra-
 tionem reddit, quia nonnunquam amor cu-
 piditate impatientius exurat, nonnunquam
 verò præ satietate abolet. Itaq; apud Gel-
 lium Porcius Licinus dixit, hominem ob
 amorem non esse ignitum, sed ipsum igne.

Notum est illud Virgilij:
 Cæco carpitur igne &c, Est mollis flamma
 medullas.

ἔρως.

Α'ντέρως.

III.

Fax an-
rus.

Item :

Vri. ar infelix Dido.

vti iā diximus paulō ante, Emblem. 108.

Tres vnde corollas Fert manus?] cur triplicem coronā manibus contrēctas? Quid significet corona, notum est: inde corolla, diminutiuum, parua corona, de quibus vide Plinium lib. 21. cap. 2. Inde corollarium (vt inquit M. Varro de lingua Latina lib. 4.) quod est additum, seu additio, præter id quod debetur, Italis, *Giunta*, Germ. *Zuegab*, Hispanis, *Annadidura*. Hoc in ludis, cum placuissent actores, solebat dari præter promissas coronas. Suetonius in Augusto: Corollaria & præmia in alienis quoque muneribus ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat.

Vnde aliā tempora cincta gerunt?] cur alia corona caput redimitū est? Quatuor sunt virtutes Cardinales (de quibus latē Cicero in Officijs, Seneca in libro de quatuor virtutibus Cardinalibus; & Macrobius in lib. de Somnio Scipionis, refert Plotini Philosophi elegantem harum virtutū distributionem) Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia. Harum tres vltimæ in operatione consistunt: frustra enim (vt sæpe repetit Aristoteles) quid sit virtus, quæ eius partes, didiceris, nisi eas fueris operatus. Prudentia siue Sapiencia (nam hic pro eodem sumuntur, quamuis alibi differant) omnis in meditatione consistit, intellectuoneq; vitur. Hæc igitur est causa, quate amor virtutis Sapientie corollam in capite habeat, reliquas in manibus, quæ in exercitatione consistunt.

Vulgar i cum Cypride] Non sum natus Venere vulgari: nihil mihi rei est cum volgiua turpe voluptate. Vulgaris illa Venus circa turpes amores versatur; honesta verò ad virtutem & honestatem amplexandam inflammat, & ad rerum cælestium contemplationem animos pertrahit. Quod dum meditator, non possum mihi temperare, quin aliquid ultra adijciam. Apuleius apologia 1. pro se ipso dicit item ex Platone geminam esse Venetem, quarum altera vulgaris, quæ sit pereita populi amore, non modò humanis amicitis, sed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cælitem Venerem, quæ prædita sit optimati amore: solis hominibus, & eorum paucis curare: nullis ad turpitudinem stimulis, vel illecebris sectatores suos percel

lentem, eius enim amore non amœnum & lasciuum sed contra incortupum & feritū pulchritudine honestatis, virtutis amatoribus suis conciliare: & si quando decora corpora commendet, à contumelia eorum procul abstertere. Neq; enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quam quod admoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quam prius veram & sincerā inter deos videre. Quapropter, vt semper, eleganter Afranius hoc scriptum reliquit:

Amabit sapiens, cupient cateri.

Porro Venetis *εραυτε*, id est, cælestis & inculpata, ab omniq; corporis seuuētæ desiderio, templum Athenis fuisse scribit Pausanias. Primos hominum Assyrios eam coluisse; deinde Paphios, postea A scalonitas, Phœnices, inde Cytheræos, vltimos Athenienses, A ego rege sacra illius constituinte. Veneris autem *πρωδημη*, id est, vulgaris seu publicæ sanum Athenis extitit Solon ex pecunijs, quas lupæ in prostibulo merentes contulerant. Athenæus lib. 13. Plato in conuiuio quod nos obiter. Adiungo non inuenustum Baptistæ Cynthij epigramma, de Solone & Venere:

*Palladus afflatu patriæ dum conderet olim**Iura Solon, illi candida Cyprus ait:**Quid sequeris demens plena hæc monimenta laborum?**Cur placidū numen non colis ipse meum?**Fortè piget coluisse Cyprin, Tritonia nobis**Est longè inferior, iudice vel Paride.**Hinc senior, Phrygio se mens non laua fuisse,**Non esset flammis Troia cremata tuus.**Tu, verò ne quaso iterum me iudice certes,**Nam tibi non cedet aurea poma Venus:**Me iuuat esse labor, vera hic parit otia sudor:**Ocia sed flammæ, qua facis ipsa, ferunt.**Sed puris hominum,] Efecta pudici amoris:*

vbi notabis diligenti præparatione opus esse, priusquam aditum habere possis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum speculationem.

Animos astraq;] Hic raptus quomodo fiat, superius docuimus ad Emblemata 4. cuius incipitio est, *In Deo letandum.*

Quatuor eq; ipsa &c.] ex omni natura virtutis tres corollas conficio, è quibus prima, quæ prudentiam seu sapientiam representat, caput circumdat. Virtus in genere sub se continet virtutes morales & intellectuas:

Venerem qui primi coluerūt.

De Solone & Venere epigrā. ma.

Colla.

Colla.

Virtutes morales.

Virtutes morales.

ctinas: duodecim enumerat Aristoteles practicas, & quinque; quæ ad intellectum pertinent; è quibus omnibus quatuor desumpfit sibi Anteros, tres ex practicis, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiam; vnam ex intellectuivis, Sapientiam.

IV. EFFINGIT Cupidinè ἀτοξονὸν ἀσχορον, sine arcu & sine telis, erudito sanè figmento dialogistico, quo quidem virtutis omnis distributionem assignat. Sed primū aduertendum est ex Platone in Symposio, duas esse Venetas, & totidem Cupidinas: hæc antiquior & sine matre, celo nata, quæ cœlestem Venerem vocamus: altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & communis appellata. Eadem ratio est Cupidinis utriusque. Horum enim alter honestas cupiditates animis ingerit: alter verò affectus voluptuosos & terrestres inculcat. Prior ille ἀντέρωσ, quasi dicas, priori contrarius; qui hominem attollit ad lupetiora & cœlestia contemplanda, omnemque virtutem & honestatem præstat. Hic itaq; tres coronas manibus contrectat, vnamque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honesti fons petitur) designantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidem Platoni in Timæo omnium corporis partium diuinissimam, & certè principem) Prudentiam representat: providere enim & aliquid prudenter meditari, contemplationis est: tres alia, quas manibus continet, Iustitiam, Fortitudinem, & Temperantiam notant, quæ potissimum in actione positæ sunt; manus enim actionis sunt organa. Quod perspicuum est ex primo Officiorum Ciceronis: Qui maximè perspicit, inquit, quid in re quaq; vestissimum sit, quicq; acutissimè & celeritè potest videre & explicare rationem, is prudentissimus & sapientissimus ritè haberi solet. Quocirca huic quasi materia, quam tractet, & in qua veretur, subiecta est veritas: reliquis autem tribus virtutibus necessitates propositæ sunt ad eas parandas tuendasq; quibus actio vitæ continetur: quo sanè loco differentem facit virtutem Prudentiam à reliquis tribus, ea enim posita est in veri inuestigatione & contemplatione, reliquæ sunt actionis. De utroque Amore Platonius Coniuio. Ficinus Oratore 2. c. 7. & orat. 7. cap. 8. in idem Coniuio Platonis. Cæterùm ἀντέρωσ Proclus interpretatur Amorem diuinum ani-

mas à corporibus abstractentem: qua in significatione hic vsurpatur. Alij duplicem Amorem idè effectum esse narrant, quòd nullius frugis aut commodi possit esse amor, nisi mutui sit: qua de re Porphyrius Philosophus hunc adfert Apologum: Cum, inquit, Cupido infans parum coalesceret, Venus Themini Deam consuluit: quæ Veneri respondit, Anterota necessariū esse, qui rependat vices, vt sele mutud iuuent. Cui Venus acquiescens, Anterota, quasi Contracupidinem dicas, genuit: quo vix dum nato. Cupido cœpit adolescere, & procerior euadere. Sed hæc fortasse παρέρωσ. Scio quidem apud Plutarchum in ἐρωτικῶν, duos Amores esse iuxta Aegyptiorum sententiam & Platoniorum, ἐρωτα πάνδημον, καὶ τὸν ἐράγιον, id est, vulgare, & cœlestem amorem: sed quia defecit aliquantum ab ea quam retuli sententia Mariani, facilè prætereo. Apuleius tres amores facit libello, quem De philosophia scripsit (vbi Platonem auctorem appellat) vnum diuinum, cum incorrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum de generis animi, & corruptissimæ voluptatis: tertium ex utroq; permixtum, mediocris ingenij & cupidinis modicæ. Animas autem fusciores, ait, impelli corporum cupidine: vinum quod illis propositum est, vt eorum vsura potiantur, atq; eiusmodi voluptate & delectatione ardorem suum mulceant. Illas verò facetas & vrbanas esse: animas bonorum deamare, & factum velle vti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præstantioresque reddantur. Medias ex utroq; constare: nec delectationibus corporis prius carere, & lepidis animarum ingenijs capi posse. Vt igitur illud amorem deterrimum, inhumaniissimum, atq; turpem facit, non ex rerum natura, sed ægritudine corporis, morboque nato: sic illum diuinum, deorum munere, beneficioq; concessum, aspirante cœlesti cupidine in animos hominum venire credi. Tertiam speciem amoris, quam mediana dicit, diuini atq; terreni proximitate collectum, nexuq; & consortio patili copulatum: vtq; rationi propinquus est diuinus ille, ita & terrenum turpitudine iunctum esse voluptatis. Hæcenus Apul. Bene Tullius 4. Tuscul. virtus est animi affectio constans, conueniensq; & laudabiles efficiens eos, in quibus est, & ipsa per se sua sponte, separata

Duplex amor alijs fig. fiet.

Duo Cupidines & totidem Veneres.

ἀντέρωσ.

Quatuor coronæ ad totidem virtutes relata.

Locus Cic. coronis.

Triplex amor pud Apuleium.

Virtutis qualitas.

ea etiam utilitate, laudabilis. Ex ea proficiuntur honestæ voluptates, sententiæ, actiones, omnisque recta ratio dici potest. Huius igitur virtutis contraria est vici- sitas, ex qua perturbationes; quæ sunt tur- bidi animorum, concitatiq; motus, auersi à ratione, & inimicissimi mentis vitæque tranquillæ. Sed ad vim argumenti facit il- lud Valerij Max. lib. 3. cap. 3. Est & illa ve- hemens & constans animi militia, litteris

pollens, venerabilium doctrinarum anti- stes philosophia, quæ ubi pectore recepta est hominum, inhonesto atque inutili affe- ctu dispulso, totos in solido virtutis muni- mento confirmat, potentiores metu ac do- lore faciens. Ad id spectat hoc Flacci:

Quod si
Frigida curarū fomenta relinquere posses,
Quo te celestis sapientia duceret, ires.

ΑΥΤΕΓΩΣ, Amor virtutis, alium Cupidi-
nem superans.

EMBLEMA CXI.

ALIGERVM, aligeroq; inimicum pinxit Amori,
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemesis.
Vt quæ alijs fecit, patiatur: at hic puer olim
Intrepidus gestans tela, miser lacrymat.

*Ter spuit inq̄ sinus imos : res mira , crematur
 Igne ignis , furias odit Amoris amor .*

C O M M E N T A R I I .

I. **A**NTEPΩΣ, Amor virtutis alatus & pharetratus, Cupidinem itidem alatum, exutum armis, nudum ad arborē vinculis constringit, arcus verò & sagittæ in igne iuxta posito comburuntur.

TRANSLATVM est ferè ad verbū ex lib 4. Epigram. Græcor. incerti auctoris, quod sic habet:

II. *Archey-
 peus Em-
 blematis.*

ΠΑΝΩ ΠΑΝΩΝ ἔρωτα τὸν ἀντίον ἔπλασ'
 ἔρωτι
 εἰ νέμεσις, τόξω τὰξον ἀμυνομένα .
 ὡς κε πάτη τά κ' ἔρεξεν . ὁ δ' ἔθραυός , ὁ
 πρὶν ἀταρβής
 δακρύει, πικρῶι γευσάμενος βελών ,
 ἐς βαδὺν τρίς κέλαον ἀπέπτυσεν . ἀμέ-
 γα δαύμα ,
 ἐλέξει τίς πύρι πῦρ ; ἢ ἴατ' ἔρωτος
 ἔρας .

*Pennatū volucris puero atq; ultricia pennis
 Tela Cupidineis opposuit Nemesiς :*

*Vt qua commisit, ferret, qui fortis & audax
 Antè, modò expertus spicula amara ge-
 mit :*

*Terq̄, sinum spuit in medium, proh mira :
 quis ignem*

Igne urit? flammam sensit Amoris amor.

*Pennato pennatum Amorem contrarium
 finxit Amori*

Nemesiς, arcu arcum vlciscens :

*Vt quæ mala fecit, patiatur. Audax verò
 qui prius [&] intrepidus,*

Lachrymat, amara vbi sensit tela :

*In imum ter sinum conspuit. Quàm val-
 de mirum?*

*Accender quis igni ignem? atgitit Amo-
 rem Amori .*

*Pennato Nemesiς pennatum finxit Amori
 Oppositum, arcu arcum vt qui domet al-
 ter Amori :*

*Quò mala qua fecit patiatur . Qui prius
 ergo*

Audax, intrepidus, sensit amaritiam :

*Conspsuit in mediumq; sinum. Igne accen-
 ditur ignis,*

*(Mirum) & Amorem isthoc verbere sen-
 sit Amori .*

*Non est alienum quod Ouidius cecinit i.
 Amorum, eleg. 1.*

*Quid si præcipiat flava Venus arma Mi-
 neruæ?*

*Ventiles accensus flava Minerva faces?
 Et eleg 2. lib. 3. qua Tibulli morte decesser:
 Ecce puer Veneris ferè euerfamq; pharetrā,*

Et fractos arcus, & sine luce facem .

Pausanias in Eliacis memorat Cupidinem depictum fuisse, qui alteri Cupidini palmā è manibus extorquere niteretur: quo volebant intelligi honestum amorem de amore Venereo victoriam quaerere. ΑΥΤΕΡΩΤΑ certè, id est, ἀντιθετῶν, opposuerunt veteres ἔρωτι, vt interpetes nonnulli exemplū ita opponant: In Phædra ἔρας, in Hippolyto ἀντέρας erat: vt apud Nasonem in Apolline persequente, & Daphne fugiente, cuius poetæ versus hi noti:

*Deq; sagittifera prompsit tela duo phare-
 tra. &c.*

Hoc est quod superiore Emblemate ex conuiuio Platonis adduximus, qui duas finxit Veneres, cœlestem & terrestrem, duos pariter Cupidines, honestum scilicet & turpem; quorum prior ex Venere & Marte, alter ex Erebo & Nocte nati dicuntur, vt colligit Perotus ex Cicerone de Nat. Deorum. Et ille veros & honestos immittit amores, sinceros, stabiles, atq; æternos: hic verò turpes, falsos, inconstantes, ac dissimiles amores incutit. Idcirco apud poetas nonnunquam hunc aurea cuspide figit, illum plumbea: illum vt amet, hunc vt abhorreat; vulgi nimirum inconstantiam & vitæ dissimilitudinem significantes.

*ALIGERVM aligero Græc.] Nemesiς
 Dea indignationis, & scelerum vindex (de
 qua abundè dictū Embl. 27. 44. & 46.) af-
 finxit aligerum amorē aligero amori oppo-
 situm; certèq; contrarium arcui arcum,
 igni ignem: id est, Cupidini vulgari oppo-
 suit alium Cupidiam ei aduersantem .
 Hoc loco videtur Nemesiς capi pro ipsa in-
 dignatione, atq; adeo pro artifice, qui agere
 ferebat amorem omnia sub ditione tenere,
 atq; omnia vastare . Quapropter pinxi a-
 morem virtutis, qui Cupidinem vincit
 teneret ac superaret: siquidem potentior
 est Cupidie virtutis amor .*

*ἔρας καὶ
 ἀντέρας
 sibi con-
 trarίj .*

II 7.
Nemesiς .

Pro qua alijs fecit, patitur.] ut ferat eos eruciatus, quibus miseros affecit homines. Adducitur idem à Suida :

ἴσκει πάθοιτά κ' ἔρεξε, δίκην δ' οἱ δέια γένοιτο. id est :

Si quis patitur qua alijs fecerit, iusta pœna fuerit.

Et apud Pindari scholiasten 4. Pyth. *οἷάτ' ἀνὴρ ἔρξοι, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάνει.* Alicubi & apud Pausaniam : *hisdem artibus capietur ille, quibus usus est. ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἀλώσεται, αἷσπερ ὑπὴρξεν.* Sed de hoc latius in Classe IV.

Puer olim intrepidus] imò *παυδαμάτωρ*, inuictus, qui vim suam etiam in Deos exercet.

Lacrymas] Dicimus & lacrymat, & lacrymatur; sed hoc frequentius. Terent. in Adolph. *Oh, lacrymò gaudio.* Cicero 7. Verr. *Ecquis fuit, quin lacrymaretur?*

Ter spuit inq; sinus imos] Hic versus pro varia interpunctione varias recipit explanationes. Quidam interponunt post *sinus imos* : & dicit alludere poetam ad morem puerorum, qui plorâtes totum pectus conspuerant salinis & crassiore sputo. Ter spuit (addunt illi) id est, sæpius conspergit pectus salua; nam *ter*, vim superlatiuū obtinet. Alij in te istinguūt post, *Ter spuit* : & illud ad expressum signum irati & abominantis trahunt. Tibullus Elegiar. 2. de sene amatore loquens :

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumflectit arcta :

Despuit in molles & sibi quiq; sinus. Inuenal. Satyr. 7.

Conspuiturq; sinus verū deprehendere mensesi Si liber.

Et apud Theocritum puella rusticum quendam, à quo amabatur, ridens, dum illi deformitatem, graueolētiam, & alia corporis vitia exprobrat, ter in suum suum despuit; ait enim :

Τῆς ἑῶν ἔπτυσε κόλπον.

Pignoriū legit, *Ter spuit inq; sinus imos.* ad arcendum videlicet fascinum. Plinius lib. 28. c. 4. Scaliger ad Petronium, & Lindenbruchius in Ceirin : lacrymæ enim amoris non restinguunt, sed excitant incendium. Aliter tamen videtur sensisse Georgius Anselmus, dum ait :

Funde diu vincens gemitum, Deus improbe & exlex.

Funde diu tepidas ex oculo lacrymas.

Prædopudicitia & rationis, mentis abactor, Cæcū uulnus, edax cura, pteruus Amor. Absoluunt homines grauidis tua uincula curis,

Tu modò da rapidu irrita uerba Nois. Nam quem accendisti miser in mentibus ignem,

Extinctū lacrymus nunc quoq; cerno tuus.

Sed ut & ego meum afferam symbolū, arbitror alludum esse ad prouerbium, *In tuum ipsius sinum inspuere.* quo utimur admonentes aliquem, ut domesticorum malorum recordatione desinat arrogantiū in seclatari alios; siquidem qui vexat alios, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi nihil simile à quoquam contingere posse. Quod hic petulanti illi amori contingit, qui arrogantiū alijs insultans, nunc quæ fecit alijs, ipse patitur, inq; sinu ipsius sinitu spueret cogitur. Vel, in sinum spueret, hic posuit pro signo humilitatis & subiectionis, cum ex Casaubono in Theophrastum notem, *procul spueret*, esse signum eminentiæ; vnde etiam apud Plautum in Persa, ad exprimendum gestum gloriosum, ait quidam : *magnificè gestareabor* Hæc ego multus criticus sanctoribus & senioribus iudicij subijcio.

Odīs amoru amor] Eadem Polyptosis apud Cuidium 3. Amor. eleg. 10. inuenitur : *Causa fuit multis noster amoris amor.*

TRIVMPHVS est Amoris pudici, qui de Cupidine Venereo spolia ampla ierferat. Nemesis igitur ultionis Dea superbieutem Veneris filium uoluit ab alio aduersario Cupidine, seu opposito amore uinciti & constringi; quo significatur, turpem amorem, aut noxiam aliquam cui iditatē posse ab honesto quodam affectu & labore non modò immitti, sed & sopiri. Vnde uerè Ouidius 2. de Remedio :

Alterius vires subtrahit alter amor.

Manifesta est itaq; allusio ad prouerbium, *Clauum clauo pellere.* Quò pertinet illud Hieronymi ad Rusticum Monachum : Philosophi sæculi solent amorem ueterè amore nouo, quasi clauum clauo pellere. Cicero 4. Tusc. Loci denique, iuquit, mutatione, tanquam ægroti non conualescentes, sæpè curandus est. Etiam nouo quodam amore ueterem amorem tanquam clauū clauo eiiciendum putant. Id mihi in memoriā reuocat C. Valerium Flaccum, qui primū luxu perditus adolescens tem

Thuilij cōiectura.

IV.
Amor quo modo ab Amore su peratur.

Valerius Flaccus.

Lary- m. et LA ryo.

pure in m.

orij a ac re ntia.

poribus belli Punici secundi, cum captus flamen esset à Licinio Pontifice Maximo, quo facilius à vita flagitiosa recederet, ad curam sacrorum & caeremoniarum conuerso animo, quantum prius luxuriæ fuerat exemplum, tantum postea modestiæ & sanctitatis specimen tuasit, vt ait Valer. Max lib. 9. cap. De mutatione morum. Fortasse huc non malè quadrat istud anonymi cuiusdam :

*Dum sedet, & vano defessus mēbra labore,
Pan, & se tortum caculo amore pudet:
Cœpit agens vnā calamos inflare sonoros
Cantibus; & sic quo tādā fallat, habet.
Sic opus ad Musas animū reflectere dulces;
Tale amuletum turpis amoris erit.*

*Exempla
vita statu
mutantur in melius.*

Testis est Plato, qui audito primū Socrate, poeticam abiicit, totumque se Philosophiæ dedit; studio: teste Polemone, adoleſcente proſtigato, luxu & gæna perditto, qui cum fortè in scholam Xenocratis venisset, & philosophum exquisitè disputantem aduersus luxum & tetram voluptatem, statim se recepit ad meliorem frugē, & sic excolendum se dedit præceptis sapientis, vt inter noti uominis philosophos numeretur: de eo Laertius, Horatius 2. Ser. Val. Maxian lib. 6. c. 1. Id reuocat in mentem Socratis de se iudicium, qui cum à physiognomo quodam Zopiro, ex inspectione vultus argueretur, vt bardus & mulierosus: Verè, ait, nam talis eram natura, nisi me philosophiæ dedissem excolendum. Sed in primis valdè nos afficit Hieronymi pia vox in ea, quæ est ad Rusticum epistola: Gratias ago Deo meo, ait, quod de amaro femine litterarum dulces fructus capio. Significat beatus ille, se ex profanis litteris meliores succos expressisse, & quicquid in ijs spurcum aut amarulentum foret, fecisse melius meditatione diuini verbi, & veridicè pietatis. Vide plura apud Cęlium Chalcagnin. in libello *ἀντίεπος*, Crinitum lib. 1. poematum, in epigram. exhortationis ad virtutem, Cœl. Rhodig. lib. 16. c. 24. & 25. lib. 23. c. 4.

2. Traditur legis talionis ratio: nā diuinæ ac humanæ litteræ probant, quantopere cū equitate conueniat, vt quisque ea patiatur, quæ in alios fecit. Lactan. lib. 1. c. 16. Diuin. insit, de Ioue loquens: An tandē, ait, ille venit in mentem, ab alio expectes alteri quod feceris? & timet ne quis sibi faciat, quod ipse Saturno? Boethius (quid enim vercar

adducere auctorem tam bonum?) De consolat. 2. Quid autem est, inquit, quod in alium quisquam possit facere, quod sustinere ab alio ipse non possit? Bussiridem accepimus necare hospites solitum ab hospite Hercule fuisse macatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula coniecerat, sed mox ipse victorū catenis manus præbuit. Vllamne igitur eius hominis potentiā putas, qui quod ipse in alio potest, ne id in se alter valeat, efficere non possit? Hæc ille. Seneca longè antè vsurparat idem, verbum, sed alio tamen sensu, epist. 39. Quarum voluptatum impotentia atq; insana libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quod quæ fecere patiuntur. Accommodatus ad hunc locum Cicero 2. de Oratore, alio tamen orationis filo: Vt fementem feceris, ita & metes. Iustitia enim videtur postulare, vt qui fecerit alijs iniuriam, ab alijs itidem accipiat iniuriam. Hæc enim lex est talionis, vt pœna reddatur. Virgil. in decimo de Turno, qui Pallantem Euandri filium interfecerat :

*Nescia mens hominū fati, sortisq; futura,
Et seruare modum rebus sublata secundis:
Turno tempus erit magno cum optauerit
emptum.*

*Intactum Pallata, & cum spolia ista, dieq;
Oderit.*

Etenim cum Aeneas Turnum prostrauisset, illique parcere decreuisset, viso Pallantis balteo, quo se Turnus cinxerat,

*Furijs accensus & ira,
Terribilis: Tunc hinc spolijs indute meorū
Eripiare mibi? Pallas te hoc vulnere,
Pallas*

*Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine
poscit.*

Et Oroses prædixerat in 10. eod. lib. fore, vt eadem pœna breui afficeretur Mezentius, quam in ipsum intulerat.

*non me quicumque es inloto
Victor, nec longum latabere te quoque fata
Prospectant paria: atque eadem mox arua
tenebis.*

Glyca Annualibus scribit, Adonibezecum viuum captum, extremisq; pedum ac manuum partibus mutilatis: Septuaginta, inquit ille rex, reges extremis pedum manuumq; partibus truncati, mea sub mensa micæ collegerunt. Quemadmodum in illos ego me gessu, ita mihi diuinitus est repensum

*Aquū est
eū ea pati,
que in
alios fecit.*

Turno

Mezentius

Ad illi
Tec.

pensum. Diomedem Thracem quoque Diodorus & poetæ tradunt equos habuisse, quos carnis humanis pascere solebat. Hos Hercules Argos perduxit, occiso Diomede, quem suo ipsius exemplo equis mandandum apposuit. Non secus atq; Phalaris Siculus tyrannus Perillum taurò suo æneo inclusit. Perillus enim, vt Phalaridis crudelitatem aleret, æneum fecerat taurum, in quo pariter fontibus atq; infontibus impositis, ignemque supposito, ex clamore & sonitu vocis; mugitus tauri, non hominis gemitus esse apparet. Itaque vel ab iniquissimo tyranno extorsit hic Perilli non hominis, sed feræ sauior animus, iustioris sauitiam. Etenim Phalaris ipsum inuentorem & artificem cruciatum experiri iussit, vt est apud Pliniũ lib. 34. cap. 8.

Nec enim lex iustior ulla est;

Quàm necis artificem fraude perire sua,
Aelius Lampridius in Alexandro Seuerò, Vetricum Turinũ, ait, fumo venditorem accusari Alexander iussit: probatisque per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus quid promississet, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit: & fumo appposito, quem ex stipulis atque humidis lignis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo puuitur qui vendidit fumum. Trebellius Pollio in Gallieno: Cũ quidam gemas vitreas pro veris vendidisset eius vxori (Gallienum intellegit) atq; illa re prodita vindicari velle, surripi quasi ad leonem venditorem iussit. Deinde cauea caponem emittit: miratibusq; cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici iussit: Imposturam fecit, & passus est. Deinde negotiatorem dimisit, Lampridius in vita Seueri: Clamabatq; sæpius quod à quibusdam siue Indæis, siue Christiãis audierat & tenebat: idq; per præconem, cum aliquẽ emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri

non vis, alteri ne feceris. Nec verò præmittendum quod narrat Socrates hist. Eccl. lib. 6. cap. 5. & Sozomen. lib. 8. c. 7. Eutropius primus Imperatoris cubicularius ac primus eunuchus, cùm de nonnullis, qui ad Ecclesiam confugerant, vindictã sumere veller, studiosè in hoc incubuerat, vt lex ad Imperatoribus ferretur, qua varetur ne quisquam ad Ecclesias confugeret; quin etiam vt inde abstraherentur, qui ad eas iam confugissent. Confestim pœna subsecuta est. Proposita autem hac lege, haud diu postea Eutropius ipse, quod coniugi Imperatoris contumeliam intulisset, primus eam legem transgreditur, & ex palatio profugus ad Ecclesiam supplex accurrit. Verũ Imperator Eutropium abstrahi iussit: pœnasq; capite truncatus dedit, & lex quæ lata fuerat, prorsus de publicis commentarijs expuncta est. Hæc illi. Vide Prouerb. Neoptolemi vindicta. & illi simile aliud, Termeria mala. Rectè Calliodorus lib. 9. Variar. epist. 2. Pœna ista peccati est, vt vnusquisque in se recipere possit, quod in alterum proteruus exerceat. Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarum, *Quod quisq; iuris in alium statuerit, eodem iure utatur.* Quamuis hæc iam satis videri possimus illustrasse, hæc tamen obuia refundimus in studioforum gratiam: mores quos quis in se adprobauit, in alio reprobare non potest, l. 1. C. de inoffic. testam. & quod glossographus, *Patere legem quam ipse tulerit.* ad l. 1. ff. quod quisq; iur. in al. stat. Citant Accursianus monostichon, si nõ planè bonum, saltem probatum vulgò, *Frangenti fidem fides frãgatur eidem;* ad l. cũ proponas, C. de pact. c. peruenit, 2. de iur. iur. aud. c. infidelis, 8. q. 2. Sed & illud: *Iustum est vt qui alium decidere voluit, suam sentiat iacturam.* Authent. de emphyteut. contract. §. si quis. Et, *qui mortem miscet, mortem pati debet.* l. 1. §. propterea. ff. ad l. Cornel. de sicar.

Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris.

Dulcia quandoque amara fieri .

EMBLEMA CXII.

MATRE procul hēta, paullū secesserat infans
 Lydius: hunc dira sed rapuistis apes .
 Venerat hic ad vos placidas ratus esse volucres,
 Cū nec ita immitis vipera saua foret .
 Quae datis, ah, dulci stimulos pro muncre mellis;
 Proh dolor, heu sine te gratia nulla datur .

COMMENTARI I.

I. **P**VERVLVS ab arbore caua, in qua apes mellificant, plorans discedit, & ad matrem accurrit, digitos apum aculeis vulneratos ostentans, quem mater videtur increpare. Figura haec in omnibus editionibus est transposita, & in loco infantis Lydij positus est Cupido: quod, etsi Pignorius admonuerat, nihilominus hic error etiam in illius editione irrepfit.

II. **A**PPARET id esse tractum ex Bianoris & Antipatri Epigrammatis, eiusdem Embl. penē argumenti, lib. 1. Antholog. titulo *matris* *eis δάνατον και eis θανάτους*. Sed Bianoris eiusmodi est:
 κέρρον ἀποπλανίνν ἐπιμάζιον ἐρμώνακτα,
 φεῦ βρέφος ὡς ἀδίκως εἴλετε βρυγέες.
 ἠγνοίησεν ὁ δείλαιος ἐς ἡμέας οἶα μελίτ
 σαις.

Ἐλθὼν, αὐδ' ἔχεων ἦτε χειρότεροι.
ἀντί δ' εἰ θεοῖν ἐσεμάξατε φοῖνια κέν-
τρα,

ὃ πικρὰ, γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος.
Minos vitiumq; ita interpretatus est:

Puerum aberrantem [&] adhuc lactentem
Hermonactem,

Ah, infantem, vt iniustæ, percussistis, ὁ
bouigenæ [apes?]

Ignorabat miser ad vos, sicuti ad apes,
Cùm venisset: vos autem viperis eratis
peiores;

Προῦ; comestione [mellis] impressistis ru-
bros aculeos.

O [vos] dira, dulci aduersariæ estis gra-
tia. [id est,] non minus amare quàm
mel dulce est.

Errantem in truiuo, mollem Hermonactæ
puellum

Iniuste nimium corripuistis apes.

Viperæ quàm sit atrox peiores, venit vbi ad
vos

Nescius, infelix esse putabat apes.

At pro melle graues stimulum pungendo
cruentum

Liquisus: sic sic gratia mellis abit.

Antipatri verò tale est:

ὁ β ρέφος ἐρμόνακτα διεχρήσασθε μέ-
λιται,

(φευ κύνες) ἐρπυσὶν, κηρία μαύμε
νον.

πολλάκι δ' ἐξ ὑμέων ἐσιγμένον ἄλεσατ',
αἰ, αἰ,

κέντροις' οἱ δ' ὄριον φαλεὰ μεμρόμεθα.
πίθεο λυσιδίκη, καὶ ἀμύντορι, μηδὲ με-
μίσας

αἰεῖν, κἀμείνας πικρὸν ἔνεσι μέλι.
id est:

Recens natū Hermonactē occidistis, apes,
(Ah canes?) reptilē, fauos inquirētem;

Sæpe ex vestris punctum perimitis, ah ah,
Aculeis, quæ serpentū latibula spernitis.

Dic Lyfidicæ & Amyntori [parētib; tuis]
neque apes

Laudare debēs: etenim illis amarum in-
est mel.

Repentem per humum tenerum Hermona-
ctæ, legentem

Dulcia mella (nefas heu) pupugisus apes.

Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentem nequeant vt nocuisse magis.

1, age, Lyfidica matri, & Amyntori dicite
patri:

Improba apes, melli cùm sit amarities.

Cæterum Epigramma est Meleagri lib. 7.
Græcorum Epigrammatum, in quo ex ap-
picula quærit, cur Heliodoræ corpus tan-
gat: Num idè vt ei nunciæt, quòd ipsa a-
moris dulcem & amarū stimulum habeat?

MATRE procul lieta] Sanctius hoc par-
ticipium non probat, auribus enim (vt ille
ait) Latinis est inauditum, quamuis in vsu
sit, derelictus, derelicta, derelictum.

Infans Lydius]. Periphrasis Cupidinis,
vt placet Minoi. Sed series imaginum trās
positarum fecit, vt ille infantem Lydium
Cupidinem interpretaretur, quod sanè à
vero longè abest. Bianorus hunc puerum
Hermonactem vocat. Sed concedamus ipsi
hoc. Lydi populi sunt in regione minoris

Asiae, omni mollitie & voluptate depraua-
ti, qui primi caupones & inlustores fuerūt,
refert Leonicus ex Clearcho lib. 3. c. 95.
de var. histor. Herod. libro 1. Lege Plin. 3.
cap. 5. & 5. c. 29. item quæ Athenæum Dip-
nosoph. cap. 4. lib. 12. & Prouerbia; Lydiō
more: Lydorum carica: Lydus cauponatur:
Lydus ostium clausit: &, Lydus in meridie:
& putant nonnulli verbum, ludere, à Ly-
dis ductum.

Paulum secesserat.] Huic figmento in-
dulgetur. Nam Poetæ omnes semper Cu-
pidinem Veneri adesse faciunt. Rationem
adfert Seruius: Quia, inquit, Venerea vo-
luptas sine amore non potest exerceri. Ho-
rat. 1. Catminum?

Liberum & Musas Venerem quo, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Sympof. rationem longiùs repeti-
tam narrat. Vide 3. præpar. Euangel. Euse-
bij, & Gyrard. Syntagm. 13.

Dira sed rapuistis apes] Enallage perso-
næ, per apostrophen expressit vim verbi
εἰλετε, id est, sustulistis de medio.

Venerat hic ad vos &c.] putabat esse vo-
luctes mites, sed re ipsa expertus est, ser-
pentis morsum non esse nocentiorē.

Stimulos] aculeos, vel quicquid pungit
& vexat.

Prob dolor, heu sine te.] Alludit ad illud
7. Metamorph.

— nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid latus interuenit. —
Plautus in Amphit. Est in atate hominum
(ita Dijs placitum) voluptati vt maror cor-
mes consequatur. & Horat. Odat. 2.

— nil est ex omni parte beatum.
Huc prouerbia; Dulce & amarum: & No-

Gg 2 quare

III.

Lydi mol-
litie in-
fignes.

Cur Cupi-
do Veneri
adiungat-
ur.

Volupta-
tis comes
est ma-
ror.

quere mollia, ne tibi dura contingant: & Facem bibat qui vinum bibit. item que illud, In apes irruisti & Neq; mel, neq; apes. Ceterū in eo tandem velim studiosum admonitū: pro eo quod in Græco est, ὁ πικρὰ γλυκερὴς ἀντίπαλός γάρπιτος, dicit Alciatus, Prob dolor, seu sine te gratia nulla datur: nimirū obscurè id quidē, et oēs vitā me cū sentiunt. Ego verò fateor his verbis (sic sic gratia mellis abit) me nō assecutum esse Græcæ conclusionis leporem Sensus is est; O apes, quæ non minus amara estis quàm mel ipsum: ducte. Nam vox ἀντίπαλοι, significat vitium equalium contrarietatem, aut æqualitatem vitium, quæ sunt inter se aduersæ: quasi apertè diceret, apum acerbiter æquare mellis dulcedinem, summūque bonum summo compensari malo.

ἀντίπαλοι.

IV.
Amoris
mel &
fel.

Fabula
de voluptate &
Dolore.

S V B hoc eleganti figmento, amoris naturam intelligere licet, qui, vt rectissimè Plautus ait, & melle & felle est fecundissimus: nam gustu dat dulce, amarum ad satietatem usq; aggerit. Quid enim voluptate blandius? sed eadem quid tristius? Ita enim Djs placitum, voluptati vt mævor comes consequatur, ait in Amphitruo Plautus. Hinc extat in Platonis Phædone Socratica fabula: Quo tempore Saturno exacto & regnis celestibus pulso, Iupiter imperiū constituere cœperat, setunt coram eo adfuisse Voluptatem & Dolorem, cum grauius expositulationibus & criminibus, quibus se mutuo incessabant. Iupiter ratus ex usu maximè esse & suo, & Reipub. inimicitias & odia deleri, operam dedit, vt in gratiam litigantes redigeret: sed frustra expertus omnia; tandem reluctantes adamantina quadam catena inter se copulauit atq; deuinxit, vt quamuis inter se dissiderent, nihilominus necessariò simul essent, manerentq; perpetuò. Vnde semper ferè extrema gaudij luctus occupat. Quod eleganti carmine expressit Iacobus Bilius in Sacra Anthologia:
Quem scabies urget, tenet hunc; nonnulla voluptas
In frictu; sequitur maior at inde dolor.
Quarendis apibus gaudēs insudat auarus;
Quæ sitas sequitur cura grauisq; metus.
Sic quoq; qui molles risus & gaudia carnis
Persequitur, Liber quoq; Venusq; iuuat:
Huius erit tandem risus Sardonius, huius
Laticia in luctum desinet, inq; crucem.

Ab hac sententia non alienū arbitror, quod Angerionia e lupia
prisci Romani duas Diuas coluerunt, Angerioniam & Volupiam; alteram ab angoribus dictam, alteram à voluptate. Et Angerionæ quidem sacerdotes in sacello Volupix sacra faciebant: significantes, dolores ac voluptates in vita hominum intricem esse mixtas. Addunt, Angerionia simulacrum in ara Volupix fuisse collocatum; quod dolor comēs sit voluptati, & voluptas doloris: hac figura, vt os habeat signatū & clausum. Quo indicare voluerunt, eos, qui dolores & anxietates animi dissimulant, patientia beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Macrobi. lib. i. in Somn. Scipionis. Cauendum est itaq; dum oblectamenta magno labore conquirimus, ne sub dulci melle venena lateant. Exemplum præstō est in apibus, quæ mel dulcissimum conficiunt: eadem aculeum habent præsentantē, si quis sese propius admouerit. Quod non nesciuit Boetius, qui sic:

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit furentes,
Apiumq; par volantium,
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & minus tenaci
Fevit icca socra morsu.

Hinc à Græcis γλυκύτιμος Amor dicitur, dulc-amarus: quod significat Euripid. in Hippolyto his verbis:

τί τ᾽ ὄδ' ὁ δὴ λέγεις ἄνδρ' ὄπις ἐρῶν;
ἠδ' ἴσον, ὁ παῖ, ταύτ' ὄν, ἀλγεινὸν θ' ἄμα.
id est:

Quid hoc est quod dicunt homines amare?
Respondet nutrix:
Iucundissimum, ὁ filia, sed idem calamitosissimum.

Verba sunt Phædræ ad nutricem, cui suos in Hippolytum amores credit. Huc respexit Catull. ad Mallium:

Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
Qua dulcem curis miscet amaritiam.

In formosam puellam γλυκύπικρον id ali quando torisit Claudius Minos:

Virgo tenella, decens, qua forma allebat amantes,

Adpetitur vernans ceu rosa odora nimis.
Necdum lecta placet, sed spinis obsita duris
Ingratum gratis miscet amaritiam.

Grata, decens forma placet, & bene compta puella;

Ast irarum æstus, iurgia nulla placent.
His certè vitij si qua viciat ut vin omnes

Diuarū illa choros nūmeranda venit.
 Putabam pridem id de Amore ab apibus
 puncto figmentum non incommodè reuo-
 cari posse ad id, quod Plutarch. scribit (si
 tamen verè dicendum id esse Plutarchi pro-
 blema) ab apibus eos pungi citius, qui stu-

pro sese commachlarunt : quòd id animal
 sit munditiei & elegantia perstudiosum, *bus citius*
 quippè quæ facillè odotentur, nec immun- *pungi, ne*
 ditiam libidinosorum sustineant, citaturq; *fanda pol*
 ibidem Theocriti locus, quo continentur *lutos libi*
dine,
 Veneris ad Anchisen verba.

Ferè simile ex Theocrito.

EMBLEMA CXIII.

ALV EOLIS dum mella legit, percussit Amorem
 Furacem mala apes, & summis spicula liquit
 In digitis : tumido gemit at puer anxius ungue,
 Et quatit errabundus humum, Veneriq; dolorem
 Indicat, & grauter queritur, quòd apicula paruum
 Ipsa inferre animal tam noxia vulnera possit.
 Cui ridens Venus: Hanc imitaris tu quoque, dixit,
 Nate, feram, qui das tot noxia vulnera paruus.

I.

I NTER apum aluearia, circumvolitantibus apibus, Cupido ad matrem sedentem aduolat, eiq; faucium ab animalculis digitum gemebundus indicat.

II.
Tidyllion
Theocriti.

Hoc ferè item cum superiori, nisi quòd concinnius & lepidius claudit Theocritus, quem sua lingua loquentem audire non pigeat:

τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντασσε
μέλισσα

κηρίον ἐκ σίμβλων συλεόμενον, ἄκρα δὲ
χερῶν

δάκτυλον πάνθ' ὑπένυξεν. ὁ δ' ἄλγει, καὶ
χερ' ἐρύσσει,

καὶ τὰν γὰρ ἐπάταξε, καὶ ἄλατο. τῆ δ' Ἀφροδίτα

δείξεν τὰν ὀδύνην καὶ μέμερετο, ὅτι γε
τυτθὸν

θηρίον ἐντὶ μέλισσα καὶ ἀλίκα τραύματα
ποιεῖ.

χ' ἂ μᾶτηρ γελάτασα, τί δ' ἐκ ἴσον ἐσὶ
μέλισσας,

χ' ὁ τυτθὸς μὲν ἐστ, τὰ δὲ τραύματα ἀλίκα
ποιεῖς.

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quam plurimis conuersum est: Minos sic transtulit:

Furem olim Cupidinem noxia pūxit apis, Fauos ex aluearibus prædantem, extremos autem manuum

Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibusq; tumebat,

Et terram percussions exiliit, atq; Veneri Ostendit dolorem, & questus est, quòd tā exilis

Bestiola [ūm] esset apis, tanta vulnera infleret.

Marer verò tidens: Quid, inquit, an non ru similis es apibus,

Et cum tam paruus sis, tamen vulnera tanta facis?

Noxia apis furacem olim. male punxit Amorem

Prædātē mella ex aluearibus, isq; tumebat Extremis manuum digitis, ideoq; dolebat,

Et terrā quatiens pedibus, Veneriq; dolorē Ostendens, multos questus ex ore ciebat,

Quod tam exile animal tam saua infligere possit

Vulnera. Cui ridens mater: Quin, nate, apibus tu

Es similis, cū inferis aded tot vulnera paruus

Sed carmen hoc Theocritus ex Anacreonte transcripsit, cuius Ode sic habet.

Oda Anacreonti.

ἔρωσ ποτ' ἐν ῥόδουσι
κοιμαμένην μέλιτταν

ἐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη.

τὸν δάκτυλον δὲ δαχθεῖς
τὰς χεῖρας, ἀλόουξε.

δραμῶν δὲ καὶ πεπασθεῖς
πρὸς τὴν καλὴν κυθήρην,

ὄλωλα, μᾶτηρ, εἶπεν,
ὄλωλα, καὶ ἀποθνήσκω.

ὄφισ μ' ἐτύψε μικρὸς
πτερωτὸς, ὃν καλῶσι

μέλιτταν οἱ γεωργοί.

ἂ δ' εἶπεν, εἰ τὸ κέντρον
πονεί το τὰς μελίττας,

πόσον, δοκεῖς, πονεῖσιν
ἔρωσ ὅσως σὺ βάλῃς; id est:

Amor aliquando in rosis Iacentem apem

Non vidit, & vulneratus est: Inq; digitis morsus

Manus, euilauit: Currens, itaq; & volitans

Ad pulcram Venerem: Perij, mater, inquit,

Perij, & morior: Serpens me percussit

Alatus, quem vocant Apem rustici.

Illa autem dixit: Si aculeus [Tam] lædit apiculæ,

Quantum putas dolent, Amor, quos tu feris?

Inter rosas Cupido Apiculam iacentem

Non vidit, estq; punctus: Manumq; fauciat

Mox euilare cœpit. Et cursitans volansq;

Ad candidam Cytherem, Heu occidi, occidi, inquit,

Vitamq; mater efflo. Ea me minuta serpens

Pennata vulnerauit: Apem vocant coloni.

Tunc illa: Apis si acumen Tantum facit dolorem,

Quantum putas dolere Quos tu feris, Cupido?

Tabellā picta huius argumenti extat apud Aloysium Corradinum Iuris Consultum,

&c

& quidem manu periti artificis depicta, in qua leguntur hi versus :

*Dum puer alueolo furatur mella Cupido,
Furanti digitum cuspidem fixit apus.*

*Sic etiã nobis brevis, & peritura voluptas,
Quã petimus, tristi mixta dolore nocet.*

Videntur autem decerpti ex illis Herculis Strozæ :

*Dũ Veneris puer alueolos furatur Hymetti,
Furanti digitum cuspidem fixit apus.*

*Indoluit grauiter, pueriliãq; ora rigauit
Fleribus, & matri spicula questus, ait :*

*Vnde ha tantillus vires animantibus vnde
Exili possunt ladere aculeols ?*

*Cui Dea subridens inquit : Non tu quoque
nate,*

*Corpore non magno, vulnera magna
facis ?*

ALVEOLIS] alueariis apum .

*Dum mellã legiti] Cupido mellilegus ;
talis enim est titulus in Theocriti Eidyliou .*

Mala apes] noxia .

*Quatit humum.] Doloris signum, pedi-
bus terram percutere. Est & indignantis,
& grauititer ferentis. Homerus de Ito :*

*σύν δ' ἤλασ' ὀδόντας
λακτιζῶν ποδι γαίαν. id est :*

Simul autem excussit dentes,

Calcitrans pede terram .

Horatius etiam multis in locis pro signo lætitiæ poluit . Hanc tamen calcitrati-
onem non esse indignantis, sed moribundi,
putat amicus Minois Ió. Frater Laual-
lensis . Nam Irus ab Vlyse grauitissimo ictu
ad terram affectus, eorum more, qui ani-
mam efflant, apud Homerum terram pul-
sat pedibus, vt 10. Aeneid. Virgilianæ :
*Sterpitur infelix Acron, & calcibus atram
Tundit humum expirans .*

Quidius 1. Artis :

Iydius aquarum ter pede pulsat humum .

*Apicula] Diminutiuum ab ape. Sed re-
clamat secunda syllaba, quo minus intret
catmen heroicum. Nam quantum sentio,
illud i. breue est, quamuis non occurrat
aliquod Poetarum testimonium .*

*Ridens Venus.] Poetæ Græci Venerem
appellat φιλομειδν, id est, risus amicam.
Horat. 1. Carminum :*

Sine tu manus Ericyna ridens .

Tria genera risus ponit Clemens Alexan-
drinus : μεδίαμα, risum decorum : κη-
γλισμὸν, meretricium, καγχασμὸν, pro-

caçem & notas referentem libidinis. Alii
primum faciunt Naturæ, quæ potius est
diceuda hilaritas : hunc in Sara Abrahami
uxore fuisse memorant. Secundum stulti-
tiæ, sicuti est omnium stultorum cachin-
nus. Tertium malitiæ, qualis fuit in Cha-
mo, cum paternã derideret turpitudinem .

*Feram] bestiolam. Apes hic feræ dicun-
tur, vt apud Iuriconsultos 1. naturalem ,
ff. de acquir. domin. Plinius tamen lib. 11.
cap. 5. tradit eas nec mansueti, nec feri ge-
neris esse . De apum autem natura & pro-
prietatibus, varias & mirabiles considera-
tiones, præter cæteros ad facieratem vsq;
scripserunt Aristoteles & Plinius .*

*Qui das to; noxia vulnera.] Huc spe-
ctat illud è 3 Eidyllio Theocriti :*

*νὺν ἔγνων τὸν ἔρωτα, βαρὺς θεός. ἢ ῥα
λεάινας*

*μασθὲν ἐδήλαζε, δρυμὼ τέ μιν ἔτρεφε
μάτηρ. id est :*

*Nunc amorem notis: dirus utiq; Deus est,
& quidem leana*

*Mammam suxit, inq; saltibus ipsum ma-
ter enutruuit .*

*Sed propius accedit quod citatur ex Na-
uio :*

*Æde; ol Cupido, cum pusillus sis, nimis mul-
tum vales .*

AMOREM cum apibus compatat. IV.
Apes ceram & mel coarctant, eadem acu-
leum habent violentissimum: sic amor vo-
luptatis suppeditat illecebras, idem do-
lorem mæroremque fundit in animos.
Diogenes dicebat, quemadmodum venenũ
multo commixtum ob dulcedinem biben-
tibus primum gratum est, sed paulo post
inde mortis agonem sentiunt: Sic quoque
amoribus turpibus operam dantes, initio
voluptatem sentiunt, quam tamen perpetuo
dolor consequitur. Vnde verè dicitur,
Amor est amaror. Quod idem eleganter,
vt omnia, expressit Iulor amorum Na-
so 2. Artis :

*Quod iuuat exiguum est, plus est quod la-
dit amantes :*

Proponant animo multa ferenda suo .

*Quot lepores in Atho, quot apes pascentur
in Hybla,*

*Cœrula quot baccas Palladis arbor her:
Littore, quot conchas; tot sunt in amore da-
lores ;*

*Qua parimur, multo spicula felle ma-
dent .*

Hinc

II.

Terram
apibus
dantes .

enus a-
nica ri-
is .

riplex
sus .

IV.
Amor apu-
bus colla-
tus .

Amor a-
maror .

Hinc puto esse, quod Amori arcus dedicatus sit, quia eius vulnere saucii, semper erinus feriuntur, veluti sagitta quadam ab amatis oculis emissa, & in amantium oculis recepta. Sunt verò illi, vt Plato philosophatur, radii quidam tenuissimi, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus calidissimusque sedem habet. viaq; sibi, vt Musæus ait, per oculos patet facta, per amantis identidem oculos illapsi ad intimum eius cor penetrant, accensoque interim magis ac magis sanguine, bilis etiam inflammatur, vnde ille sequitur dolor, quem affixum esse cordi amantes omnes profitentur, quicumque illos euentus, aut durus, aut facilis sequatur. Pierius Valerian, Hieroglyph. lib. 42. Vel id intelligitur generalius de iis rebus, ex quibus petitur aliqua oblectatio, quæ tamen non contingit absq; aliquo dolore & molestia. Quod sanè in nulla alia re certius & euidentius cernitur quàm in amore. Vnde veteres prudenter suadent, nimium amorem maturè esse expellendum, tanquã feram, priusquam vngues & dentes producat. Sũt autem amoris dentes & vngues, suspicio & zelotypia: quæ aliquando ita rodunt & radunt, ita molestè mordent corda amantiũ, vt hanc ob causam passim legantur historia planè tragicæ. Atq; vt nihil dicam de Leuconoa à Thessalò, de Procri à Cephalo in venatione occisis (siquidem fœminas huic vitio admodum deditas esse, præsertim prægnantes, testatur Galenus, quamuis & viri sæpenumero, præsertim Itali & Hispani, hoc vitio ad insaniam vsq; laborant) audiamus quod accidit patrum nostrorum memoria, Iustina nobilissima virgo Romana, ætatis suæ puellas omnes forma supergressa, cum locupletis quidem, sed stolido & furenti viro in matrimonium esset tradita, de excellenti illa specie in suspicionem marito venit, qui candidissimam vxoris cervicem conspicatus, inclinantis se ad exuendum calcem, furore ex zeloty-

pia correptus, tenetam puellam & nonnã coniugem obruncavit. De quo facinorose tales lugubres querelæ leguntur:

*Immitis ferro secuti mea colla maritus,
Dum propro niuci soluere vincla pedis:
Durus & ante thorum, quo nuper nupta
coiui,*

*Quo cecidit nostra virginitatis honos.
Nec culpa meruisse necem, bona numina
testor,*

*Sed iaceo fari sorte precepta mei.
Discite ab exemplo Iustina, discite parves,
Nenubat fatuo filia vestra viro.*

Sic nullibi amor suum mel sine felle aspergit. Extat liber Italicus, cuius inscriptio: Antidoto della Gelosia, per Leuanto da Quidiccio Mantouano. in quo, si quis alia exempla desiderat, multa memorabilia reperit. Quibus rectè adiuici potest libellus epistolatum Cœliæ nobilis fœminæ Romanæ ad amatorem suum, in quo præter elegantiam, varias, immò innumeras species zelotypiæ inueniuntur. Potrò amor est parus videatur, ingentia tamen haud tarò excitat mala. Hinc poeta:

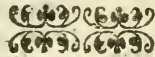
Bellum sape petit ferus exitiale Cupido.
Et omnes poetæ huius rei pleni sunt. Quid enim nostris temporibus est, quod non per scorta & lenones, & meritorios pueros per petretur? Multæ sunt ciuitates, multa regna, multæ prouinciæ per hunc insanorum & furiosorum Deum deuastatæ. Nã quot ciuitates arma ceperunt ob raptas mulieres? Quot fœminæ patriam & parentes hostibus prodiderunt propter hunc furorẽ? Quot mariti vxoribus, aut contrà illæ maritis ob hunc ipsum præclarum Deum insidias struxerunt? Quot filij à matribus fuerunt trucidati? Atq; vt vno verbo dicam, nihil est propè nefarium, impium, temerariũ, cuius Cupido non sit auctor. Athenæus lib. 13. c. 4. Dipposophist. enumerat bella propter mulieres exeatata, qui liber quia est in manibus, facilè mihi tempero à longiore commentatione.

*Amoris
causæ.*

*Dentes a-
moris qui.*

*Historia
de marito
zelotypo.*

*Amor
multo
maioris
causa.*

In statuam Amoris.

EMBLEMA CXIV.

QUIS sit Amor, plures olim cecinere Poetae,
 Eius qui vario nomine gesta ferunt.
 Conuenit hoc, quòd veste caret, quòd corpore paruus:
 Tela alasq̄, ferens lumina nulla tenet.
 Hac ora, hic habitusq̄, Dei est. Sed dicere tantos
 Si licet in vates, falsa subesse reor.
 Eccur nudus agat? Diuo quasi palkia desint,
 Qui cunctas domiti possidet orbis opes.
 Aut qui queso niues, Boreamq̄, euadere nudus
 Alpinum potuit, strictaq̄, prata gelu?
 Si puer est, puerumne vocas, qui Nestora vincit?
 An nosti Ascrei carmina docta sevis?
 Inconstans puer hic obdurans pectora, quæ iam
 Trans adyæ, numquam relinquere sponte potest.

At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?
An curuare infans cornua dira valet?
Alas curve tenet, quas nescit in athera ferre?
Inscius in volucrum flectere tela iecur.
Serpit humi, semperq; virum mortalia corda
Ledit, & haud alas saxens inde mouet.
Si cecus, vittamq; gerit, quid tania caco
Vtilis est? ideo num minus ille videt?
Quisve sagittiferum credat qui lumine captus?
Hic certa, ac cæci spicula vana † mouet.
Ignæus est, aiunt, versatq; in pectore flammæ.
Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
Quinetiam tumidis cur non extinguitur vndis
Naiadam, quoties mollia corda subit?
At tu ne tantis capiare erroribus, audi:
Verus quid sit Amor, carmina nostra ferens.
Iucundus labor est, lasciuia per otia: signum
Illius est nigro punica glans clypeo.

C O M M E N T A R I I.

I.

EFFRANGITUR ab Alciato statua Amoris secus quam ab alijs tradi solet: nempe puer nudus, sine alis, sine armis, qui clypeum gerat, in cuius planicie nigra expressum sit malum Punicum. Quare clypeus fuisse niger exprimendus, vt in Rouiliæ editione.

II.

Argumē-
tuum Em-
blematicum.

FIGMENTVM de Amore, vt sibi repugnans & ἀνύπατον particulatim reprehendit, ostenditq; quam sit absurda Cupidinis descriptio, qualis circumfertur ex opinione veterum poetarum: Nam nuditas & vestium priuatio repugnat Dei naturæ rerum omnium copia beatæ. Puer non est, qui sit annosior Nestore: inconstans nō est, qui sic obstinatē obfirmet animos: pharetratus non est, quia puer bene iaculari nescit; neque alatus, qui volandi sit impotens, seq; humo tollere non possit: non est sagittifer, vt qui captus lumine: igneus non est, quia ignis omnia depascitur. Tandem apponit veram Amoris descriptionem, eaque naturalem, vnā cum eius schemate. Sub quibus omnibus inuolacris graphicè exprimitur amatorum vita miserima; quæ sigillatim omnia explicabimus, si prius

poetarum quorundam elegantem Amoris descriptionem præmiserimus. Et quidem in primis Marulli:

Quis puer hic? Veneris. Plena qua causa pharetra est?

Nō bene prouisus certa qđ arma mouet. Cur sine veste Deus? Simplex puer odit a-

perum. Vnde puer. Pueros quod facit ille senes. Quis pennas humeris dedit? Inconstantia.

Quare Nulla Deo frōs est? Signa inimica fugio.

Qua fors eripuit lucē? Immoderata libido. Cur macies? Vigilis cura, dolorq; facis.

Quis cacum prait? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.

Qui comites? rixa, bella, odia, opprobriū. Qui cælo dignati? Homines. Qua caussa coegit?

Mitior auctore est credita culpa Deo. Heu curuum genus, & veri corda inscīa? quo ius

Fasq; scelus miseri se scelere abluimus? Addam & Augeriani poetæ certē non illi-

pidi eadem de re carmen: Angelus inuicta qui cuspide semp oberras,

Dic

Descri-
ptio Am-
ris ex Ma-
rullo.

Augeria-
ni epigrā-
ma de
Amore.

Dic mihi, te nudum cur tua mater alit?
Nudo homines, qui nostra petunt delubra.

Rubenti

Cur stant in dextra spicula? Trado necē.
Cur puer es? Pueros facio quoscūq; sagittis
Saucio, siue volans ignibus vro meis.
Vento, sas humera cur fixit Iupiter alas?

Est quous leuior flamine quisquis amat.
Cur tecum facula? Quia, viuida corda,
fretumq;

Et iuga montosa, et serupea saxa cremo.
Cacus es? an claro, dic, lumine? Cacus a-
mator,

Non ego: luce poli lux mea clara magis.
Pascerus ambrosia, seu nectare? Pastor a-
menis

Blanditijs, risu, sedulitate, iocis.
Cur tibi pulchra parens? Quia densas, s'for-
ma calores

Ingenerat: forma munere nascor ego.
Cur maris de fluctu prognata est mater? A-
mator

Ve mota in salsis fluctuat unda vadis.
Dic, tua non vilis domus? an cultissima?
Nulla

Tecta colo; hiberno sub Ioue dego miser.
Dic ubi stas, dum lassa tuo sunt membra
volatu?

Crede mihi, nūquam me leuis ala vehit.
Sed quem non delectaret Amor fugitiuus
Politiaui, quem est Græco Moschi, sermone
Latino loquentem fecit, hoc modo?

Cū Venus intento natum clamore vocaret,
Si quisquam in triuijs errantem vidit A-
morem,

Hic fugitiuus, ait, meus est, precium seret
index!

Basolū Veneris: quod si ad me duxeris illū,
Non tantum dabo basolum, plus hospes
habebo.

Insignis puer est: en omnia percipe signa.
Non est candidulus, verum ignem imita-
tur, ocelli

Acres flammeoli, mala mens, suauissima
verba.

Quod loquitur, non sentit idem, vox mel-
lea: sed cum

Ira inflātur, tū mens est aspera, fallax,
Fraudator mendax, ludit crudele puellus.

Crispulus est olli vertex, faciesq; proterua,
Exiguaq; manus, procul autem spicula tor-

Torqueat, in umbriferumq; Acheronta, &

regna silentium.

Membra quidem nudus, mentem velatus,
auisq;

More quatit pinnas, & nunc hos, nunc pe-
tit illos.

Sape viri pressans prae cordia, saepe puella.
Arcum habet exiguum, sed & arcu impo-
sta sagitta est.

Parua sagitta quidem, sed caelum fertur
ad vsq;

Parua pharetra olli dependet, & aurea
tergo.

Sunt & amari intus calami, quibus ille pro-
teruus

Me quoq; saepe ferit matrem: sunt, omnia
sana:

Omnia, seq; ipsū multo quoq; sanius angit.
Paruula fax olli, Solē tamen vrit & ipsum.

Verbere si prendes, age, ne miserare puellū.
Si flentem aspicias, mox ne fallare cauetō.

Sin aridebit, magis atrahere basia si fors
Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis

Multa venena labris: si fors ita dixerit:
Heus tu

Accipe, nempe tibi cuncta hac mea largior
arma.

Ne continge, caue, fallacia munera amoris:
Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

Elegantissimē quoq; Amorem descripsit
Propertius lib. 2. Elegia de Amore:

Quicumq; ille fuit puerū qui pinxit Amorem?
Nōne putas miras hunc habuisse manus?

Hic primum vidit, sine sensu viuere aman-
tes,

Et lenibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,

Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniā iactamur in unda,

Nostraq; non vllus permagnet aura loci.
Et merito hamatus manus est armata sa-
gittis,

Et pharetra ex humero Gnosia retroque
iacet.

Ante ferit quoniam tuti quā cernimus
hostem,

Nec quicquā ex illo vulnere sanus abit.

Phorruus in libro de Nat. Deor. sic loqui-
tur de Cupidine: Puer esse fingitur, quod

planē mente careant, deceptioniq; obnoxij
sunt, qui amant. A latus est, quoniam ple-
runq; caedis est autor: vel quod tanquam

avis in hominum mentes impetuose inuo-
let. Sagittas tenere fingitur, quia qui eius
sagittis vulnerantur, non secus ac reuera

perculsi dolent: neq; appropinquare, aut

atius

Phorru-
tus de Cu-
pidine.

Amor fu-
gitiuus
Politia-
ui.

attingere, quos amant, vident, verum longè eos intuentur, stupentes. Fax ei traditur, quia videtur inflammare animos. ἔρωτα, id est, Cupidinem dici existimant ab inquisitione eorum, quos amantes inquirunt: ἔρω enim significat inquirere. Hæc & alia Photinus. Vnde licet intueri, bene expressisse veteres amorem, non quod eum ita crederent, aut esse, aut viuere, sed ut commodius eius effectus nobis ostendere possent. Quapropter nonnulli è veteribus commentitium istam Cupidinis diuinitatem doctè vereque perstrinxerunt: ut Archias poeta:

ἐκ ὁ ἔρωσ ἀδίκητ' μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκλασοί,
 ψυχῆς ἀνθρώπων ἔσθ' ὁ ἔρωσ πρόφασις. id est:

Non amor est qui afficiat iniuria humanum genus, sed imtemperantes:

Animis enim hominum hanc occasionem præstat amor.

Nullum amor offendit, prauis occasio sed fit
 Mentibus ille hominum, quos mala multa iuuant.

Quasi diceret sine vlllo verborum circuitu, non amor, qualis à poetis celebratur, fictitius ille pufio, lædit homines, sed imtemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 12. Alciatus autem iocosis argumentis confutat ea, quæ ab antiquis dicta sũt, non quo veterem picturam improbarer, sed ut commodius quid sit amor, ipse posset declarare. Quod neq; sine autore fecit, siquidem Seneca in Hippolyto sic ait:

Deum esse Amorem, surpiter vitio fauens
 Finxit libido: quoq; liberior foret,
 Titulum furori numinus falsi addidit:
 Natum per omnes scilicet terras vagum
 Ericyna mittit, ille per cælum volans
 Proterua tenera tela molitur manu,
 Regnumque tantum minimus in superos
 habet;

Vana ista demens animus ascinit sibi,
 Venerusq; numen finxit, atq; arcus Dei
 Quisquis secundis rebus exultat nimis,
 Fluitq; luxu, semper insolita appetens:
 Hunc illa magna dira fortuna comes
 Subit libido. &c.

Idem in Octauia:
 Volucrum esse Amorem fingit, immittit Deum
 Mortalis error, armat & telis manus,
 Arcusq; sacros instruit sacra face:
 Genitumq; credit Venere, Vulcano satum.

Vus magna mentis, blandus atque animi calor,

Amor est, iuuenta gignitur, luxu, otio:
 Nutritur inter lata fortuna bona.

Quem si fouere atq; alere desistas, cadit,
 Breuiq; vires perdit extinctus suas.
 De amore, deq; eius causis & pictura latè & pulchrè Alex. Aphrodis. problem. 87.

[VIS sit Amor &c.] Multi tam Græci quàm Latini poetæ cecinerunt, quid sit Amor, quod esset superuacaneum adducere. Sed præter iam adductos eleganter hanc materiam tractarunt Virgilius de Venere & Baccho, Ouidius i Metamorph. Apuleius de Asino aureo, & quàm plurimi alij inferius nominati.

[Variis nomine] Propter diuersa vel adiuncta, vel effecta, quæ studiosè in Syntag. historix Deor. explanat Gyraldus.

[Conuenit hoc] Nonne hoc est abstrudũ, quod nudus, quod puer, quod arcitenens, quod alatus, quod oculis captus? Præparatio ad refutationem fabulæ.

[Hæc ora, hic habitus] talis Amor describitur à poetis, quæ fictio quàm sit absurda, mox ibo ostensum.

[Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, est impudentia eum nudum pingere, cum Dij nulla premantur egestate. Est ergo hæc prima absurditas. Ea tamen nuditas importunam & perpetuò vigilantem amantium pertinaciam arguit: vel manifestam eorum insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus: Cur te cum nullo corpore uelamine monstrat? Scultitia insani manifesta patefcit amatis. Nudus porò pingitur Amor, quia hic affectus tegi & dissimulari non potest. Ouidius in epistolis:

Sed male dissimulo: quis enim celauerit ignem,

Lumine qui semper proditur ipse suo? & Qua licet & possum, uictor celare furorem:
 Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Quo sensu dixit Antiphanes Comicus, Iuo esse, quæ regi occulta: iue non possunt, amorem nempe & vinolentiam, quod si quis temerè neget, statim arguitur mendacij. Et ea imprimis causa factum puto, ut obiter dicam, qua Bacchus in statuis omnibus pingatur nudus, sicuti supra docuimus. Vel demum Amor nudus fingitur, ad exprimendam eius molliem, inritat enim corporis nuditas lasciuix appetitum.

[Qui cunctas domittit.] Hinc dictus est

παυδα-

Alciati
 consilium
 in hoc
 Embe-
 mate.

Amor
 cur nu-
 dus.

πανδαμάτωρ, vt superius annotauimus.

Aut qui quas nives.) Si nudus, non poterit frigora perire. Alterum repugnans. Nil est quod timeant amantes, dum frui rebus amatis se posse. Sperant? Sic Plautus sub amatoris persona:

Neq; vlla mihi obstat amnis, neq; mons, neq; adeo mare:

Nec calorem, nec frigus metuo, neq; vntum, neq; grandinem:

Imbrē perpetiar, laborem sufferā, solē, sitim; Non concedam, neq; conquisescam vsquam, neq; noctu, neq; diu:

Prisus profecto quāquam aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Tibul. item eleg. 1.

Quisquis amore tenetur, eat tutusq; sacerq; Qua libet: insidias non timuisse decet.

Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis,

Nō mihi cū multa decidit imber aqua.

Proper. lib. 3. eleg. 15.

Non tamen est quisquam sacros qui ladat amantes,

Scironis media sic licet ire via.

Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,

Nemo adeo, vt noceat, barbarus esse volet.

Luna minifrat iter, demonstrant astra sa- lebras;

Ipse amor accensas percutit ante faces.

Saua canum rabies morsus auertit hiantes.

Huic generi quouis tempore tuta via est.

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altis ire si inbeas nives,

Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:

Non si per ignes, & infesta agmina,

Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Boreamq; Alpinum] id est, ab Alpibus spirantem, quod epitheton etiam Virgilius illi iungit.

[Puerumne vocas] Puer est ob amatorū varietatem & inconstantiam, qualis inest puero: vel quod amantes pueros habent sensus, & careant iudicio. Ouidius 1. Amorū, eleg. 10.

Et puer est, & nudus, Amor, sine sordibus annos,

Et nullas vestes, vt sit apertus, habet.

Moschus de Amore fugitiuo: ἐστὶ δ' ὁ πάσι περὶ σάμος. Est autem puer insignis.

[Qui Nestora vincit?] Senem quemque sapientissimum. De Nestoris ætate diximus supra Emblem. 25. Hesiodus & Orpheus

Poete Græci vetustissimi, mortalium & immortalium inentes amore capi & domari tradunt. Ficin. in Platon. Coniuium. Sed id non est satis, nisi aliquid aliud quæ ramus. Amor puer pingitur, cum Nestore sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogonia canit, Chaos, Tellurem, Tartara, Amorem Deorum primos extitisse. Verba hæc Hesiodi sunt:

ἦτοι μὲν πρότιστα χάος γένητ', αὐτὰρ ἔπειτα γαί' εὐρύσερος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νηρόεντος ὀλύμπου, τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρύου δαίης,

ἠδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι. λυσιμελής, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων

δάμναται ἐν σῆδεσι νόου, καὶ ἐπίφρονα βελήν.

Principio confusa chaos, sine imagine moles Extitit: hinc vacuis tellus apparuit aruis:

Nam prius ipsorum pavimentum facta Deorum est,

Quodam qui cælo sedes habuere supremo. Tartara dehinc una sūt uisa dehiscere terra

Et mox pulcher Amor surgit, mediusque Deorum

Cernitur; hic illos forma supereminet oēs.

Membra Deus lætè soluit Diuumq; virūq; Consilium, atq; ipsam domitat sub pectore mentem.

Vel aliter:

Ante chaos natum, superū firmissima sedes; Inde solum terra lata: tum Tartara nigra

Intra adytum terra, & feralia claustra barathri.

Inde ortus supos inter pulcherrimus omnes Dulce Deum, pariterq; virum gratumque Cupido

Solamen, qui corda domat, mētesq; feroces. Et Orpheus Argonauticis:

πρεσβύτατόν τε καὶ ἀντοτελή πολύμητιν ἔρωτα.

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor, qui Nestora vincit ætate, qui sit Nestore annosior, denique qui senior Iapeto, vt ex Luciano meminimus iam supra. ὁ ἔρως ἀρχαιότερος Ἰαπέτου. Vide adagium, Iapeto antiquior.

[Aserai senis] Hesiodi, qui ab Asera Bœotia pago, prope Heliconem oriundus fuit, terra misera & pessima, vt ipse ait in Geor.

ἀσκη

H: si o du

Amor
qua ratio
ne vin-
cat Nesto
rē atate.

H: si o du

ἔσθ' ἡ χεῖμα' κακῆ' ἑρίδ' ἀργαλὴν ἐδέ-
ποτ' ἐσθλῆ'.

Hesiodi vitam & mortem elegantissimo carmine perstringit Politianus in Nutricia, ex illo versu, *At tibi Dadaleos &c.*

Inconstans puer an inconstans habendus, qui sic pertinaces & obduratos reddat animos? Ad id respexit Ovidius de Arte:

Errat, & in nulla sede moratur amor.

Hoc de se factus est Horatius lib. 4. Carmin. Od. 1.

Intermissa Venus diu

Rursū bella moues? parce, precor, precor.

Non sum qualis eram bona

Sub regno Cynara. Desine mollium

Mater sana Cupidinum,

Circa lūstra decem flectere molliū,

Iam durum imperijs &c.

Ad idem videtur respexisse i. epist. ad Mecenate:

Non cadem est atas, non mens. —

Solue senescentem maturè sanus equum.

Sobriè ille quidem post emensum pelagus mollium voluptatum: sed sunt tamen plerique, seu penè capulares, quorum in medullis regnat amor uuidus, turpis tamen, & risu, quàm misericordia dignior: at eū ludum, seu lasciuiam, seu morbum facilius est reprehendere, quàm sistere, aut lenire; & bonorum virorum aliquando hic morbus est. Inconstantiam porrò amoris bellè expressit Plautus Trinummo:

Nihil sic celere est, nec volat ut amor,

Atq; is mores hominum moros & morosos efficit:

Minus placet, magis quod suadetur; quod dissuadetur, placet.

Cum inopia est, cupias: quādo eius copia est, tantum non velis.

Ille qui expellit, is compellit: ille qui nō suadet, vetat.

*Insanum est & malum in hospitium diuer-
ti Cupidinis.*

Hic obdurans pectora.] Idem fermè in Hippolyto Seneca:

Qui blandiendo dulce nutrit malum,

Serò recusat ferre quod subijt iugum.

Theophrastus: ἔρως δὲ ἐστὶν ἀλογίς τε τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολῆ, ταχέϊαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσδοον, βραδείαν δὲ τὴν ἀπολοσίαν: Amor est irrationalis cuiusdam cupidinis excessus, qui velocem habet accessum, tardum autem discessum. Vnde tri-

tum illud, Amor animi arbitrio sumitur, non deponitur. Id non possum docere com-
modiùs, quàm ex eius arte, qui se egregiū doctorem præstitit naturæ amoris, explicandæ: sic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Luctatur, pectusq; leue in contraria ducit e-
Hac amor, hac odium: sed puto vincet amor.

Odero, si potero: si non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat, qua tamen odium habet.

Sic ego nec sine te, nec tecū viuere possum;
Et videor voti nescius esse mei.

Quicquid eris, mea semper eris: tu selige tantum,

Me quoq; velle velis, anne coactus amè?
Intea dem potius, ventisq; ferentibus utar,

Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.
Idem eleg. 2. primi:

— hæsereunt tenues in corde sagitta:
Et possessa ferus pectora versat Amor.

& eleg. 18.

— tener ausuros grandia frangit amor.

Sape mea dixi, tandem discede, puella:

In gremio sedit protinus illa meo.

Sapè pudet, dixi; lachrymis vix illa retētis,

Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?

Implicuitq; suos circum mea colla lacertos,

Et qua me perdunt oscula mille dedit.

Vincor: & ingenium sumptis reuocatur ab armis,

Resq; domi gestas, & mea bella cano.

Sic Propertius:

In me tela manent, manet & puerilis imago;

Sed certè pennas perdidit ille suas:

Euolat è nostro quoniam de pectore nusquā,

Affidensq; meo sanguine bella gerit.

Idem libro 2.

Errat, qui finem vesani querit amoris,

Verus amor nullum nouit habere modū.

Eundem affectum expressit Catullus in Lesbiam:

Odi et amo: quare id faciā fortasse requiris?

Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

Quod idem apud Marullum reperio, sed fusiore Musa:

Odi te, mihi crede, quantacunq; es:

Odi confiteor, Camilla, sed quam

Et odi, & magis in dies magisque

Velim odisse: sequi, atq; amare cogor:

Sic me amor retrahit tuus, trahitq;

Sic quem sauitia fugas proterua,

Tam rara reuocas decore forma;

Error &
inconstan-
tia amo-
ris.

Ex senarijs veterum :

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

At pharetras & tela gerit] arcitenēs seu pharetratus amor, idemq; puer. Aliud absurdum, neque enim puer arcum curuare potest. Xenophon idcirco Cupidines sagittarios fingi ait, quod formosi & formosæ etiam è longinquo loco vulnerent, nimirū oculis ipsiſ tamquam sagittis eminus in rē amatam emissis: ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι. Propertius: *Et meritò hamatis manus est armata sagittis :*

Et pharetra ex humero Gnoſſia utroque iacet.

Horat. Carm. 2.

*Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.*

Mofchus in amore fugitiuo:

Ὁ χρῦσεον περὶ νῶτα φαρέτριον, ἐνδοθεὶ δ' ἐντὶ

τοῖ μικροὶ κάλαμοι, τοῖς πολλάκι κ' ἡμὲ τιτρώσκει. id est:

*Et auream ex humoris [fert] pharetram .
intus autem*

Amari calami, quibus sæpe me lauciat.

*Parua pharetra olli depêdet & aurea tergo,
Sunt & amari intus calami, quibus ille
proteruius*

Me quoq; sæpe ferit matrem.

Theocritus in Eidyllio ἑρῶς δραπέτης, ait, Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricòs exponit: ait enim pharetra significari cor, telis cogitationes, arcu os & label la, quæ habent aliquam cum arcu similitudinem, adeoq; ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

— πολλά μοι ὕπ' ἀγκῶ-

νος ὠκέα βέλῃ

ἐνδον ἐντὶ φαρέτρας

φανᾶντα σύνετοῖσιν ἑς

δὲ τὸ πᾶν ἑρμηνέων

χατίζῃ. id est:

Multa mihi [sunt] sub cubitò

Celeres sagitta

Intra pharetram

Sonantes prudentibus; apud

Vulgus verò interpretibus

Indigent.

Intelligit Pindarus pulchra animi senſa,

quibus se fatetur ornatum & excultum, & oratione dilecta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his satis.

Alas curve tenet.] Cicero Denat. Deorum, pennatum Cupidinem vocat, vt Orpheus & Plato in Phædro πτερόεντα, idq; propter frequentissimas in eo vicissitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexandri Aphrodisæus problem. 87. rationem reddit, propter instabilitatem nempe, & leuitatem. Ouidius initio 2. De arte:

Magna parat, quas possit amor remanere per artes

Dicere, tam vastâ peruagus orbe puer.

Et leuis est, & habet geminas, quibus euolet, alas :

Difficile est illis imposuisse modum.

Secundo Amorum 9. eleg. sic:

Tu leuis es multoq; tuis ventosior alis:

Γαυδιᾷ, ambigua dasq; negasq; fide alloquitur Cupidinem. Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet: cuius senarios propter elegantiam huc conferre non piget:

τίς ἦν ὁ γράβας πρῶτος ἀνδρώπων ἄρα, ἢ κηροπλαστικῆς ἑρῶς ὑπόπτερον; αἷς δὲ ἐν ἡδίει πλην χελιδόνες γράφειν, ἀλλ' ἦν ἀπειρος τῶν τρόπων τῶν τῆ θεῆ. ἐσὶν γὰρ ἔτε κῆφος, ἔτε ῥάδιος ἀπαλλαγῆναι τῶ φέροντι τὴν νόσον, βαρῦς δὲ κομιδῆ. πῶς ἂν ἔν ἔχει πτερά; τοῖς το πᾶσι αὐα λῆρος ἦν, ἀν φησὶε τίς, id est:

Quis omnium primus virorum pinxit, aut

Alatum Amorem finxit in cern prior?

Hirundines solum sciebat pingere :

Mores nec ille norat, aut mentem Dei.

Nec est enim leuis, nec est is qui celer

Morbum ferentis auolet præcorâijs :

Gravisq; valde, qui fit ala ut sint ei?

Nuga mera sunt hac: quis ergo perferat ?

Inscius in volucrum &c.] Non potest auceps esse, aut aues telo ferire, quorsum ergo tela, vel sagitta?

Flectere tela iecur.] Philosophi libidinis vim & sedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematicum professores censent à Venere iecur ipsum regi: quia ratione sedem amoris, poetæ iecur agnoscent, Cupidinemq; iecur sagittis appetentem vlcerantemq; suis queruntur carminibus. Horatius 1. Epistolarum:

Nò ancilla tuâ iecur vlceret vlla puerue .

Serpiæ

Cui alas
tū A-
mor:

Iecur se-
des libidi-
nis.

Capha-
reus
or.

Argoria
istorū
Aioris.

Serpit humi] humi graditur, semperque hominum genus laedit; neque se potest humo tollere, cum sit saxeus. Repugnantia sunt, quibus superuacaneam Amoris *εἰκόνα* docet.

Si cæcus, vittamque gerit] Si sit oculis captus, cur oculos habet opertos vitta, vel tenia? id enim nihil ad rem facit. Qui re ipsa cæcus est, non potest magis oculorum priuari vsu, si vitta obtendatur. Cæcum, non solum oculis captum, sed & insidiosum, & occultè malum; vel latens & taciturnum quid veteres dicendum existimant. Virgil. 6. Aeneid.

— *Cæca regens filo vestigia.*

Sifenta 4. historiar. Subito mare subhorrescere, cæcosque fluctus in se prouoluere leuiter occipit. Idem alio loco: Cæcum veteres pro improvido dixerunt. Varro 4 de vita populi Romani: Neque id cæci Consulles fecissent. Sed Amoris cæcitas impeditur hominis rationem offendit; nec enim modo *τυφλὸς*, sed & *τυφλοποιὸς ἔρως*. Theophrastus Eidyll. 10. *Τυφλὸς δ' ἐκ αὐτὸς ὁ πλάτος, ἀλλὰ καὶ ἀρρόντισος ἔρως*. hoc est: Cæcus non solum Plutus, verum etiam delirus Amor. Propertius 2. Elegiar.

Ante pedes cæcus lucebat semita nobis.

Silicet infans nemo in amore videt.

Quidius in Epistolis:

— *Quid deceat non videt vllus amans.*

Non enim aduertant quod tendant, sed sola passione ducuntur.

Tania] Taniam, ait Verrius Flaccus, esse ornamentum laneum capitis honorati. Seruius verò ea Virgilij verba declarans, *Puniceis ibant eunthi tempora tænis.*

ait, vitis roseis: & significat lemniscatas coronas, quæ sunt ex frondibus, & discoloribus fascijs, & sicut Varro dicit, magni honoris sunt. Sed ponitur ibi per synecdochè, quia extremitas pro tota vitta ponitur. Hoc loco pro panniculo, quo oculi Cupidinis velantur, accipiendum. Citatur illud Eomanum:

Volans de cælo eum corona Et tanijs.

Quisve sagittiferum credat] sagittifer aut iaculator minime esse potest, qui sit lumine captus. Absurdum aliud per collationem dissimilium.

Hic certia, ac caci etc.] Versum hunc sic legito:

Hic certia, ab caci spicula vana mouent. ut rectissime admonet Pignorijs, & ante

ipsum editio Stockhameri habet. Iaculator visu scopum aliquem sibi certum propositum, cæcus verò id non potest.

Ignes est] Qui igneus seu flammeus Amor, cum omnia ignis depascatur? Dicitur verò igneus Amor ab effectis, ut iam dictum est. *Flamma sine Vulcano.* Iunius Cent. 7. Prouerb. 37. De amore igneo, aut potius amoris igni, & multis, quæ mihi ad alia properanti occurrunt, pauca seligam.

Antipater Sidonius:
μη κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, τηλέμβροτε, πείσειν, μηδ' ὀλίγω παύσειν ὕδατι πῦρ ἀπνεές,

χρυσὸς ἔρωτος αἰ παύσιος. ἐσέσθη δὲ οὐδὲ τότε ἐν πολλῷ τικτόμενον πελάγῃ.

Circumferuntur hæc incerti cuiusdam:
αὐτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος ἔτος, ὁ νύκτωρ τὸν καλὸν ἰμέριων λύχρον ἀναφλογίσει.

δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἄψον σέλας, ἔνδοθε γάρ με καιόμενον πολλὴν ἐξανίσει φλόγα.

Quò spectant quæ Aul. Gell. retulit 19. cap. 9. ex Aedituo:

Quid faculam præfers phileros, quæ nil operis nobis?

Ibimus, hic lucet pectore flamma satius. &c. At cur Amor igneus dicatur, ardere autè qui amore corripuntur, Paulus Silentianus ita:

— *ἀντιτύπου γὰρ ἐθὺς ἀποθρόσκει κούφος ἔρως κρεδίνος. οἷσρος ὀλισθησεῖν, ἔχει φύσιν. ἢν τις οἶσος*

ἀκρον ἔλη, ὀλογέει δὲ τὰ ἐντὸς ὄλος. ἐλπιδί μὴ δέλξης φρένα μαχλάδι γυροβόρον γὰρ πῦρ ὑποπιπίζει θυμὸν ἐφελκομένη.

Tumidis Naiadum.] Naiades aquarum Deæ, ἀπὸ τῆ βῶα *fluo*, dictæ: per quas hinc castas & pudicas puellas matronasque possis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

δαινὸς ἔρως; δαινὸς. τί δὲ τὸ πλέον; ἢν πάλιν εἶπω, καὶ πάλιν οἰμώζων, πολλὰκι δαινὸς ἔρως;

ἢ γὰρ ὁ πᾶσι τέτοισι γελᾷ καὶ πυκνὰ κακισθεῖς ἢ δεται, ἢ δ' ἔπω λείδωρα καὶ τρέπεται θαῦμα

Cacū qd.

Amor
cur cæcus.

Tania.

Amor
guens

Naias
qua.

Σαῦμα δέ μοι , πῶς ἄρα διὰ γλαυκοῦ
 οὐκ αἰνέτα
 κύματος , ἐξ ὑγρᾶ κύπρι σὺ , πῦρ τέ
 τοκάς .

Sauus Amor? sauus. Quid tā si talia mœrēs
 Conquerar? atq; iterum talia: sauus A-
 mor?

Nimirum puer hæc conuicia ridet, & ipſis
 Gaudet, & insultat iurgia si qua loquor.

Ast ego demiror, glauco Venus edita ponto,
 Qui flammam ex unda progenerasse potes?

Sæuus Amor, sæuus. Quid verò amplius?
 si rursus dixerō,

Et rursus, plorans sæpe, sæuus Amor.
 At enim puellus ridet, & sæpe vituperatus
 Gaudet, si autem dixerō contumelias, in
 de insultat.

Mirum autem mihi, quomodo utique, è
 glauco vbi apparuisti
 Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem pe-
 peristi?

Sæuus Amor, sauus. Quid tandem? ut dixe-
 ro rursus,

Et rursus plorans, sæpeq; sauus Amor?
 Nā puer his ridet, nihili & cōiuitia curat,

Inſultās iactem si qua ego probra loquar.
 Interea miror, cur è glauco edita fluctu,

Ex humore ignes, tu Venus alma, feras.
 Ouidianum hoc conuenit 3. Amor. eleg. 5.

Flumina senſerunt ipſis quid eſſet amor.
 At tu ne &c.] Hæc tamen refutatio fuit

veterum de Amore commentationum, tan-
 demq; veram amoris descriptionem vlti-
 mo disticho perstringit.

Ne capiare erroribus] ne vanis figmen-
 tis poetarum tam diu hæreas.

Incundus labor est] Amoris descriptio
 κατ' ἐναντίωσιν, ut apud nescio quem:

Cura placens, prædulce malum, tristisque
 voluptas.

Et apud Petrarcham: latens ignis, gratum
 vulnus, lapidum venenum, dulcis amaritu-
 do, delectabilis morbus, iucundum suppli-
 cium, blanda mors. Amoris itaque finitio
 est, ut sit labor iucundus in ocio lasciuo.
 Id est, amantium vita omnis versatur in la-
 bore, qui tamen labor voluntate suscipit-
 ur, conservaturq; atque augetur In Xu &
 ocio, ut ex Seneca adduximus. Theophras-
 tus rogatus, quid sit amor? animæ otiosa
 affectus, respondit. Quare duo opposita,
 labor scilicet & otium, simul eodemq; tem-
 pore, & eodem modo possunt in eodem hæ-

tere subiecto, ut loquuntur philosophi. Vn-
 de illa sunt de amore vulgò etiam nota, ex
 ocio amorem nasci, ipsūq; ocio sum esse:
 sed amatores ipsos laboriosam & ærumna-
 rum plenam vitam trahere. Vnde illa Ovi-
 diana:

Ocia si tollas periere Cupidinis arcus.
 & Tam Venus ocia amat. quia facile solet
 amor irrepere in malè feriatos & desides
 animos, quiq; ferè nulli honesto labori dāt
 operam: est enim ocium parens libidinis.
 Itaq; rectè Ouidius:

Quaritur Ægisthus, quare sit factus adul-
 ter?

In promptu causa est; desidiosus erat.

At vbi sunt amoris correpti & irreciti la-
 queis, tum demum sentiunt sese laborio-
 sam vitam agere. Ex quo hæc eiusdem
 poetæ:

Militat omnis amans, & habet sua castra
 Cupido.

Idem: Amor odit inertes. &
 Militia species amor est, discedite segnes. &

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Signum illius est &c.] Amoris symbo-
 lum est, Punicæ glans in nigra scuti plani-
 tie. Quod libidinis & obscenæ volupta-
 tis actum significat; cuius schema est ma-
 lum Punicum in nigra scuti planitie, quæ

repræsentant similitudine quadam sexus
 vtriusq; γεννητικὰ μόρια. Punicum qui-
 dem dulci sapore, sed amaro cortice, mihi

referre potest ἰδρον γλυκύπικρον. Nigra
 planities cæcitatem & caliginem, quibus

implicatur, qui turpiter amat: Cæterum
 vir doctus quispiam ait, hic glande signifi-

cari partem obscenam genitalium, quam
 Cornel. Celsus, Arist. & Galenus Balanon

appellant, quod glandem significat: est que
 virilis penis prior pars, que Latinis est men-
 tula. Scutum verò siue clypeus, τῶν γυ-
 ναϊκῶν αἰδοῖα significat. Nam clypei no-
 men, latens & arcanum habet significatū.

Clypeum quidem à κλύειν dici velunt,
 quod cluere, id est, morem gerere signifi-
 cat: vel eo quòd clepat & calet totum cor-
 pus, ut notat Sospater Chatifius: vel γλύ-
 πτειν, eo quòd imago & facies cuiusque

redderetur: quas tamen originationes ali-
 qui trahunt ad obscenum sensum, de quo
 hic aliquid apertè dicere me pudor vetat.

Vide Godescal. Stevvech. ad Veget. Glandem
 verò accipi pro mentula. obsceno
 nempe significato, confirmo Arcadem epi-
 theto

Hæc
 theto

Ex ocio x-
 mor.

Amor mi
 litia.

Symbolū
 Amoris.

Clypeus
 quid.

Glās quid
 hoc loco.

theto, qui βαλανοράχοι dicti, ob luxuriosam vitam, & obscenam Venerem legibus veritam: & id quidem symbolum glandis in nigra clypei planicie mihi suggerit, eiusdem sensus Hieroglyphicum. Veteres pingebant Venerem myrto coronatam. Myrtus pudendi muliebris significatum habet. Iulius Pollux onomastico, carunculam esse dicit intra muliebre pudendum lasciuo quodam motu nonnunquam subsultantē. Hinc iocus apud Aristophanem, ubi chorus senum ait, ensem posthac se in myrti ramo gestaturum. Quae de re fabula haec à Graecis circumfertur. Faunus Hecatem filiam sollicitavit ad stuprum: quem cum auerfaretur petulantem, ille virga myrtea fertur eam primum verberasse, deinde vini tormentum adhibuisse, mox in anguē conuersum spiritus totam implicuisse, atque ita pudicitiam virginis rapuisse. Quae fabula virga myrtea, nequitiae est imaginatio, vinum mentis hilaritas; at angues multiplices modos voluptatis representant. Innuat haec poeta:

Quos durus amor crudeli tabe pedis,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silua tegit.

Haec interpretatio licet sit genuina & naturalis, Sanctius tamen tanquam prauam illam & impudicam respuit: & picturam talis laboris cum iuauitate misti clypeū esse dicit nigrum, qui color est laboris indicium; & in medio clypeus glans Punica, cuius succus ex dulci & amaritudine constat. Quod infra Emblem. 207. clarius expressit Alciatus, de malo medica loquens: Aurea sunt Veneris poma haec: incundus amaror

Indicat: est Graecis sic γλυκύπικρος Amor.

Plantae Cistellaria, Act. 1. Scen. 1. quod etiam supra citauimus:

Nam ecastor, Amor & melle, & felle est facundissimus:

Gulstu qui dat dulce, amarum ad satietatem usque, oggerit.

Porro quemadmodum in tepido (inquit Muretus var. lect. 16. 1.) remissi caloris ac frigoris quidam quasi cinus est: ita multae sunt voluptatis & doloris permissiones, ut cum alibi, tum in amatoria leuitate.

IV.

FIGANT & resingant alij ἔρωτα καὶ ἀντέρωτα, & egregie ingenia exercent; ego alium depingam Cupidinem, aliam

mibi statuam statuam, alium amorem pro ducam; non nudum, sed sartum tectum; non alatum, sed constantem; cuius symbolum in fulgido fidei vexillo est ter sancta Crux roseo irrorata sanguine. Naturae ductum sequimur plerique; ac semina ab ea iussa, diuerso sine, differentibus studijs; imò non sequimur, sed potius trahimur, ita imperiosa est nonnunquam & importuna noverca illa, nisi moderamen adsit & clausus, qui dirigat. Ad praua certe vehementior stimulus, & mens nostra vestigijs illis, quae ad ruinam & praecipitium ducunt, multo quam ad virtutis semitam consistendam procliuior. Sciscitari lubeat hominem potationibus continuis impensè editum, quid integros dies noctesque traxisse bibendo delectet adeo, vel iuuet? Ab radice deriuando vitium, & in naturam transferet, atque indolis sub ea magistra corrumptelant. Ecce tibi tuū ἔρωτα. Causas libidinis suae scortator rogatus, & qui signatis folijs & reseris perdit horas aleator, congenito pruritu illo ac lasciuiae flammis, quas è seminis sanguinisque traduce intensiores imbibit, ille hic, naturali quodam ad ludicras animi relaxationes impresso affectu se suamque culpam defendet. Sed riuus isti malitiae ac prauitatis ex alio fonte sunt & vena, quae si non generat & educit, affluit tamen & producit, datque incrementa. Haec assuetudo est, & conceptae voluptatis imaginaria apprehensio, quae calcat addunt animo, ut frui desideret, & contumaciam, ne à libatis semel facile diuellatur, cum dispendio etiam saeuae & salutis. Exemplum sit, qui telo Cupidinis traiectus, amoris iugum humeris suis vel semel sustinuit, quid aliud nisi hortos Veneris & deliciarum omnium praesens sibi fugit & imaginatur theatrum? In eo rosas colligit, lilia delibabat, decerpit violas, in areolis iniquitatis & impudentiae: totus est ibi dormiens, vigilans: transeunt horae, transeunt dies in ijs excubijs. In summa, amat, amari vult, amatam quaerit, quaesita fructu, haec esca, hoc viscum, hic hamus, qui implicat & capit. Sic quiescit tamen, & in pace est, aut videri vult: ita beatum se censet, hic terminus voti. Ebriosus ad eundem finem, eodem intento, ad malum, pessimo uterque; O longè aliter, Cupidinis mancipia. Somnia sunt & illusiones, imò prolesiones ad interitum animae. Cauebunt ab his nassis qui sapiunt.

Ostendo

Color niger laboris index.

Amo diuin. symb. S. Crux

Trah. sum q. volu.

Ordi- nis un- de saren- u.

Offendo medelam, quæ vel præuertit, vel auerit morbum. Viridaria deuotionis & piorum roseta ingrediere, flosculos inuenies, succum exprime & applica. Progignit illos Caluarie vertex & Oliueti, Bethleemiticus & Nazareus ager: spinæ ambifit, sed egrediuntur supra & prominent: aculei minantur & vallant, cordis verò digitus, armatus non lasciuo illo ac procaci, sed diuino amore ac cœlesti, penetrat, carpit, & in sinum colligit. Foue, foue, quisquis es, cui tanti thesauri capax gremium. Tale debet esse prorsus, aut obnoxium præfatis malis: inuadunt ista & irrumpunt, nisi prophylacticon hoc & præmurale, Christus nascens, laborans, moriens. In ipso solo securitas, & flammis, quas ingerit & infundit menti, quibus tacta liquefcit, vt nix ad Solem. Admirabilis est splendor & vis huius ignis, adurans, penetrans, consumens: exugit faeces terrenas in quo gliscit, resoluunt glaciem torporis, curarum frigus dissipat, vertit in aliam naturam. Ex quo silice eliciendus inquis. Lignum pro silice percutere, suscitabis; lignum vitæ, in quo mors domita. Inscere cordi furculum de hac arbore, si non ipsam radicem, si nec stirpem vel ramum. Ad nucleum seu medullam rade, dulcedo tanget aliqua. Fed sua amaritudine diluta, & selle attempata. Naturam lauro ac hederæ inesse, vt ex attritu ignis scintillet, constans scriptorum quorundam est opinio. Nouum ego tibi hic genus ligni ostendo, torum igneum, torum ex flamma. Si pectus friget, & abdita mentis, guttulam instilla de hoc succo arboris, carbones concipies deuotionis viuos & spirantes. Si niuem sentis lassitudinis ad illa super na, trahe in amplexus, & affrica ramusculum de hoc germine, incalesces & afflaberis, velut ex furno, amoris incendio: nihil enim in hoc, nisi merus ignis, nisi intensissi-

ma pruna, quam crescenti substrauit diuina Charis. Tange, explora, imò deuora, innoxium est, salutis & vitæ nutrimentum. Videmus periculâ & casus in fluxa hæc & instabili peregrinatione: videmus ludibria fortunæ, mortis, dæmonis: hoc scutum sit aduersus ea, hæc glans ænea & catapulta. Torrens iste mortalitatis traijciendus vorticibus præceps, baculus hic sit, qui gressum vacillantem fulciat. In elibano coquimur æstuantium libidinum: refrigerium hic quæramus & vmbra. Spiritus malignus turbat & mordet: arripiamus hanc citharam, quæ tumultuantem compefcet. Serpentes mortiferi desertum hoc infestât: erigatur stipes hic sacer in medio, conspectus sanabit. Sitis vrget, nec sapiunt aquæ in Marah insuaues & impotabiles: immitamus hoc lignum, nectar fient. Gusta, mi homo, gusta: solatur, nõ cruciat iste Amor: depellit ærumnas animi, non inserit: distrahit curas, non seminat: laxat dolores, non intendit: eleuat spiritum, non deijcit: parës læticia est, basis fidei, anchora spei, fomes amoris, patientiæ speculum, clauis celi, polaris stella vitæ, ac lucida Cynosura, quæ sola genus humanum peccatorum diluuiio obrutum, ad æternæ vitæ portum, & ex carceribus his per stadium immortalitatis, ad metam deniq; & coronam dirigit, quæ nec annis marcescit, nec frigore. Cæterum de amore copiosè scripserunt (vt hoc colorarij loco subiungam) Aelianus in var. hist. Plato Dialogo de Philosoph. & Conuiuio, Xenophon in Symposio, Andreas Capellanus Regius in Eroticis, & Volaterranus lib. 32. Marsilius Ficinus lib. 1. cap. 56. Ludou. Viues 3. de Anima. Brunsford lib. 1. c. 2. & alij quàm plurimi, quorum copiosum catalogum habes in principio Eroticorum Andreæ Capellani Regij, nuper à Detmaro Mulheto editorum.

Virtus S. Crucis.

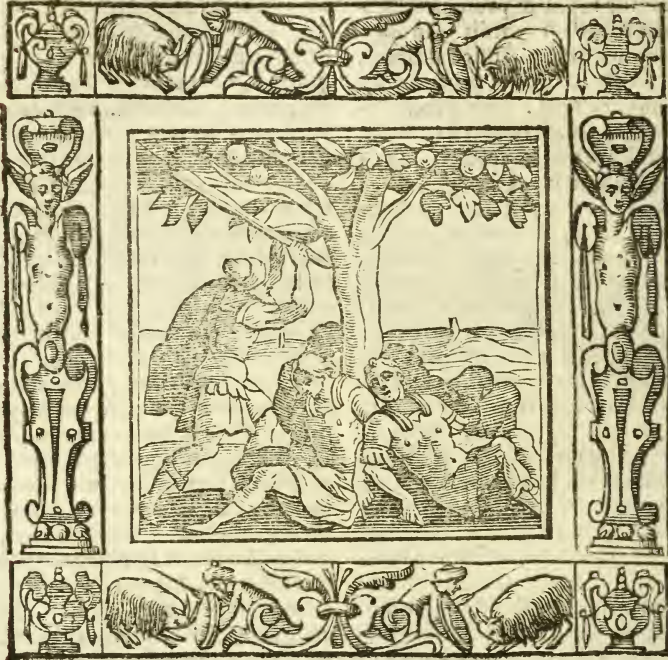
Amoris diuini vis.

Scriptores de amore.

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXV.

IAM DV DVM missa patria, oblitusq; tuorum,
 Quos tibi seu sanguis, siue parauit amor:
 Romam habitas, nec cura domum subit ulla reuerti,
 Aeterna tantum te capit Urbis honos.
 Sic Ithacum premissa manus dulcedine loti
 Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

COMMENTARI I.

SV B arbore loto, fructibus suis onusta,
 Socios & quasi somnolenti iacent Vlyf-
 sis locij, quorum ille tergora valido fuste
 non perfunctorie dedolat, & ad discessum
 compellit. Sed vt picturam inuenimus, de
 loti arboris forma aliquid dicendum. Po-
 lybias, historiae scriptor *ὀζιδωτισ*, ait in

nosam, frondibus viridantem rhamno simi-
 libus, cuius fructus initio candidis myrtis
 non sit dissimilis, mox increfcens pal-
 meo colore, magnitudine rotundæ oliuæ,
 nucleo perpusillo, è quo delicatus expri-
 mitur latex, quo sitis leuatur, sine admixtu
 aquæ, sed vltra diem decimum non dura-
 bilis. Theophrast. 4. lib. de Plantis, scribit

Loti arbor.
 In arbor.

Lotou

Loto parem habere cum pyro magnitudinem, eiusque pomum fabæ simile; quod dum maturescit variat colores vix instar: quo ex fructu memorat integrum quandam olim exercitum in Africa conmeatus inopia laborantem fuisse ad dies aliquot, re festum. Plura de loto habet præter cæteros Botanicos Remberthus Dodonæus lib. 29. c. 24. & nos in progressu ex Plinio & Strabone.

MINIME mihi dubium est, Alciatum, cum id Emblemata scriberet, habuisse in manibus Ammianum Marcellinum, & tunc ad eum respexisse locum, qui est lib. 14. quem integrum apponam, & deinde sententiam explanabo. Verba itaq; Ammiani sunt hæc: Illud autem non dubitatur, quod cum esset aliquando virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas pleriq; nobilium, vt Homericæ baccharum suauitate lotophagi, humanitatis multiformibus officijs retentabant. Et hæc qui dem ille. Extat prouerbiū, quod ab Homero initium sumpsit: *Lotum gustauit*. Dicebaturq; de ijs, qui diutius in peregrinis regionibus hæterent, veluti obliu reditus. Sumpsum à fabula Lotophagotum, de quibus meminit Homerus Odyss. 9. narans, quemadmodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti. Est autem loto, quam eandem Celtim dici docet Dioscorid. lib. 1. arbor, de qua Plinius lib. 13. cap. 17. tam dulci ibi cibo, vt nomen etiam genti terræque dederit, nimis hospitali aduenatum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis, gratissima & ipsa palato, de qua per multa Theophrastus lib. 4. de plantis, c. 9. Hæc ferè auctor Chiliadum. Mitto hic quæ Ouidius 9. Metamorph. de loto ait. Herodotus in Melpomene loci fructum sic describit: Fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Hæc ille. Sed obiter notabis, Herodotum hoc loco, Strabonem vltimo Geographiæ, & alios Geographos, posuisse Lotophagos in minore Syrti, contra Pomponium Melam, & Plinium loco citato, qui in maiori ponit: aut subest in codicibus mendum. Multa quoq; de loto arbore Crinitus lib. 20. cap. 4 & 6.

IAM dudum] iam dudum rarò ad longum temporis spatium refertur, vt ex Te-

rentio & alijs poteris elicere. Sanctius *lam pridem* dixisset.

Missæ patriæ] relicto natali solo.

Quos tibi &c.] Duo hic amicorum genera notat: vnum eorum, qui sanguinis coniunctione; alterum, qui vel vicinitate, vel studijs quibusdam paribus, vel commercio aliquo, aut vsu vitæq; consuetudine amicitia nobiscum sunt iuncti.

Seu sanguis] Primum amicorum genus, qui tibi sunt cognatione vel affinitate iuncti.

Siue parauit amor.] Alterum genus, quibuscum tibi amicitia intercedit.

Romam habitas] Potest hoc intelligi synechocichos, pro quauis vrbe celebri.

Æterna Vrbs] Vrbs κατ' ἐξοχήν Roma, vt olim Athenæ ἄστυ, & Alexandria πόλις, quod cæteris excellent: id quod vidit Magius Miscellan. lib. 4. cap. 6. Alludit autem ad prisorum Romanorum opinionem, qui Romam & Romanum Imperiū semper duraturum credebant. Hinc illud est Iouis apud Virgilium, Veneri perpetuum imperium pollicentis:

Hus ego nec metas rerum, nec tempora pono; Imperium sine fine dedi.

Et Aufonius:

Ignota æterna ne sint tibi tempora Roma.

Idemque:

Vrbis ab æterna deductam rege Quirino.

Ouidius 3. Pastor.

— *Æterna cum pater Vrbs ait.*

Sed præter hæc, placet etiam quæ sequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ Vrbs Episcopi, firmari desiderio nitentur ardenti. Idem lib. 16. Et vrbs templorum, forumq; Pacis, & Pompeij theatrum, & Odæum, & stadium, aliq; inter hæc decora Vrbs æternæ. Idem lib. 19. Difficultatem aduentantis inopix frumentorum Vrbs verebatur æterna. Idem Ammianus lib. 16. Romani ingressus imperij victurumq; omnium larem: & lib. 17. Si ablatum vno templo miraculo Romæ sacraret, id est, in templo mandati totius, &c. Notum est illud Virgili 1. Aeneid.

Romanos rerum dominos, gentèq; togatam.

Et iterum:

— *Ille inclita Roma*

Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Et Aufonius:

Duo amici
corum genera.

Roma,
Vrbs præ
cellentia.

Romana
Vrbis elo
gia.

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Nec mirum quàm plures in ea, tanquam locum gustassent, detineri, cum communis sit patria, ut inquit Modestus in L. Roma ff. ad mancip. Eadem etiam caput orbis terrarum à Iustiniano Imperatore appellatur, in l. 1. §. sed & si. C. de vet. iur. enucl. Nec dissimile est quod ait Cassiodorus lib. 1. Variar. epist. 32. Roma mater omnium dignitatum. & epist. 39. Roma eloquentiam secunda mater, virtutum omnium latissimum templum, &c. Præclata hæc certè Romanæ vrbs elogia: & meritò quidem, ea enim tot populorum discordes ferasq; linguas Latini sermonis commercio ad colloquia contraxit, ait Plinius. Mitto quæ notat Alciatus ipse Commentario de verb. significatione, ad l. 87. Porro Epitheton id Vrbs æternæ, mirum quàm sæpe vsurpatur in Historijs Marcellini: nam præter locos à me in superioribus adductos commentarijs, placet & alios quosdam sublegere. Sic enim idem Ammian. lib. 21. In locum Tertulli Maximum Vrbi præfecit æternæ. Et 23. Iisdem diebus legatos ad se missos Vrbe æternæ. Item 25. Tyberis intersecans Vrbe æternam. At 26. Apronia nux regens Vrbe æternam. Initio 28. Saviens per Vrbe æternam vrbat cuncta Bellona. Eodem: Per hæc & alia, quæ decolorabant speciem Vrbs æternæ. Deinde post: Funera deploravit Vrbs æternæ. Quod elogium certè magnificum ne cui videatur omnino ridiculum, huc conferrum veterem, in quo Romæ simulacrum est in sede cum aucti, & inscriptione, ROMÆ ÆTERNITAS. Et quidem ipsum Romæ nomen, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. Plutarch. libro de fortuna Romanorum, Fortunam, ait, Tyberis traiecto, alis positus, exutis talaribus, abiecta instabili pilæ, ita Romam ingressa: quod indicium esse, eam ibi constanter permanituram, neq; in posterum aliò aboluturam. Teneo tamen memoria, quid de ista Vrbs æternitatem olim senserit Octavius Augustus, qui, ut Plutarchus rerum lit. Apophthegmatis, cū observaret Pisonem ita magnificè edes excitantem, ut propter mareianam, quam adhibebat, videtur eum æternitatem pacisci, aut ædificium nunquam interitum cogitare, sic dixit: Pisonem ita ædificare quasi Roma foret æterna. Non repetam miseram Romæ deflagrationem sub Gensericō barbaro principe, quamq; sedè atritum fuerit id imperium sub Athalarico & Odoacre, id enim commodiùs ex Paulo Diacono & Orosio mutuari potest.

Ithacum præmissa manus Id est, multitudo Vlyssis sociorum, quos exploratum miserat in Lotophagorum patriam. Manus, pro multitudinem seu numero hominum poni, alio loco monuimus. Ithacum, est hic genitivus, pro Ithacorum, vel Ithacensium, Vlyssis sociorum ab Ithaca, Vlyssis patria, sic dictorum. Sic Vlysses sæpe vocat Ithacum Alciatus. Supra Emblemate 28.

Quod Gracorum Ithaco concio iniqua dedit. Ita Emblemate 76.

Atq; Ithaci postquam vna bibere sues. Et in Emblemate 172.

Audijt hac Ithacus —

Et Emblemate 182.

Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.

Dulcedine loti Lotos Nympha fuit, quæ Priapum fugiens in arbore cui nominis mutata fuit; de cuius arbore cum Dryope Euryti filia flores aut baccas deciperet, in loton quoq; transformata fuit, quod sacras frondes violare ausa esset. Loti fructum dulcem esse tradit Plinius, Strabo, Theophrastus, & alij supra relati. Arborem Itali vocant *Perlaro*, Tridentini *Ba golaro*, à baccis quas profert, Germanis est peregrina, teste Matthiolo.

Liquerat & patriam Ithacam.

Liquerat atq; ducem Vlysses.

DIVERSIS modis hoc Emblemata applicari potest, quos breuiter attingemus. 1. Alciatus torque in eos, qui patriam oblivione delent, in alio quodam solo retenti, & fortuna quadam benigniore lactati. Notissima est illa Teucri vox apud Ciceronem Tuscul. 5. Patria est vbi cumque est bene. tum enim vel maximè patriam ipsumq; natale solum tradere solemus oblivioni, cum aliena regio meliorem nobis & lautioiorem conditionem proponit.

2. Potissimum torquetur in eos, qui cum ad amplum aliquem dignitatis gradum pervenerint, sui suorumq; immemores facti, tumidas attollunt vertice cristas, ut ijs nihil intolerabilius esse possit, neque asperius: quippe qui nec de parentibus, nec de amicis amplius cogitent: ex quo perspicuum

Roma
Vrbs æter
na.

Vlysse
Ithac

Lotos
Nym

Patri
est vbi
que
est.

Sui & u
rū ob i.

eum sit, quàm desipiant, quamq; recordes sint, cum non intelligant leuissimo casu se posse deturbari, quamq; temerarij & instabiles fortunæ fluxus & refluxus. At Oratorem audiamus licet: Si quam vir tutis præstantiam, aut ingenij, aut fortunæ splendorem sumus consecuti, eam nostris impertire est opus, & cum proximis communicemus: vt si parentibus nati simus hu mili & obscuro loco, si propinquos habeamus imbecilliores, vel animo, vel fortuna, eorum augeamus opes, eisq; honori simus & dignitati vt in fabulis, qui aliquãdo pro pter ignorantiam stirpis & generis in fa nularum fuerint, cum cogniti sunt, & aut Deorum, aut Regum filij inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres permultos annos esse duxerunt. Apud Eu ripidem Iphigenia, verba Menelai Aga memnoni mores mutatos obijcientis, & imperium & honorem ei delatum:

— Aνδρα ε̄ χρεών
τὸν ἀγαθὸν. πρᾶσσοντα μεγάλα
τὸς τρόπος μεθιστάνει:
ἀλλὰ κ̄ βέβημον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς
φίλοις.

ἠνίκ' ἔφελειν μάλιστα δυνατός εἰν εὐτυ χῶν.

*Vivum non decet
Bonum, auctum rebus prosperis
Mores commutare:*

*Sed stabilem esse tunc maximè amicus,
Cum iuuare maximè potest felix existens.*
3. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuosos, & libidine prarientis, qui gustato semel dulci blandoq; turpium voluptatum veneno, ab eo ferè non abstineant. Lucianus de mercede conductis. Meminit & Dio Chrysofost Orat. 35. Ponticus Heraclitus ait, ab Homero voluptatem de signari per Lotophagorum regionem, quæ voluptas posita esset in ea re persfuen da, quæ dulcissima putaretur: ἠδονὴν μὲν τὸ λωτοφάγων χορίον ξένης γεωργὸν ἀπολάυσεως, ἠὸδυσσεύς ἐγκρατῶς παρέπλευσε. Symmachus in epistolis allusit: Vt mihi, ait, quasi apud scopulos hæsisse videaris.

*Voluptati
dediti lo
tophagi.*

4. A. Gellius flexit in eos, qui nimium immorantur in Dialecticè gyris & mæandris. De loci præterea hieroglyphicis vide Pierium lib. 52. in fine. Nunc audiamus harmonicam Sirenium concordiam.

Sirenes.

EMBLEMA CXVI.

ABSQUE alis volucres, & cruribus absque puellas,
 Roſtro absque & pisces, qui tamen ore canant,
 Quis putat esse ullos? iungi hæc Natura negavit:
 Sirenes fieri sed potuisse docent.
 Illicium est mulier, quæ in piscem desinit atrum,
 Plurima quod secum monstra libido vehit.
 Aspectu, verbis, animi candore trahuntur,
 Parthenope, Ligia, Leucosiag; viri.
 Has Musæ explumant, hæc atque illudit Vlyſſes:
 Scilicet est doctis cum meretrice nihil.

C O M M E N T A R I I.

I. **P**INGATUR nauigium velis & remis
 impulsum, ad cuius malum vir mili-
 tati habitu alligatus conspiciatur: in litore
 verò adsint tres Sirenes, monstra scilicet
 superiore sui parte virginea forma, infe-
 riore volucrum auium; harum vna voce,
 altera tibijs, tertia cithara canens fingatur.
 Vnde in hac nostra pictura desidero ter-
 tiam Sireneri cithara canentem: neq; vel-
 lem capita ad formam puerilem potius
 quam puellarem accedere. Alas etſi Alcia-
 tus hic illis adimat, veteres tamen sæpissi-
 mè addiderunt. Satis elegantem earum
 picturam habes in Mythologia Natalis Co-
 mitis, Patavij apud Petrum Paulum Toz-
 zium impressa, typis Pasqui u, 1616.

II. **E**LEGANS est Sirenum mythologia:
 hæ fuerunt Acheloi fluminis, & Calliopeſ
 Musæ filię (alij Terpsichoren, alij Melpo-
 menem), alij Steropen Sirenum matrem
 faciunt) tres nimirum, Parthenope, Ligia,
 Leucosia. Harum vna voce, altera tibijs, a-
 lia lyra canebat. Virginea finguntur facie,
 & in piscem desinunt: alij volucres eas fa-
 ciunt. Cùm litus Siculum incolerent,
 nautas prætereuntes cantus & vocis amœ-
 nitate pelliciebant, plectctos sopiebant, so-
 pitos demergebant, & postea denorabant.
 Vlyſſes cùm illac sibi prætereitidum esset,
 Illeuit cera sociorum callidus aures,
 Atq; suas vinculis præbuit ipse mantus.
 Transiit scopulos & inhospita littora
 classis:
 Illa præcipites desiluerunt freto.
 Sic blandas vocat, notas, & carmina vicat,
 Sic talem exitum monstra canora dedit.
 Martialis huc alluſit lib. 3. ad Cassianum:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
 Blandasq; mortes, gaudiumq; crudele,
 Quas nemo quondam deserēbat auditas,
 Fallax Vlyſſes dicitur reliquisse.

Homerus Odyſſ. μ. id pertractat. Meminit
 & Plato in Phædro. Virgil. Aeneid. 5. De
 Sirenibus Ouid. 5. Metamorph. sic canit:

— Vobis Acheloides vnde

Pluma pedesq; auium, cùm virginis ora
 geratis?

An quæ cū legeret flores Proserpina vernos,
 In comitum numero mista Sirenes eratis?
 Quæ postquæ toto frustra quaesistis in orbe,
 Protinus in vestrâ sentirent aquora curam,
 Posse super fluctus alarum insistere remis
 Optastis, facilesq; Deos habuistis, & artus
 Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
 Ne tamen ille canor mulcendas. natus ad
 aures,

Tantaq; dos oris lingua deperderet usum;
 Virginei vultus, & vox humana remāſit.
 Nescio quo casu ferè præterieram Sirentū
 descriptionē toties mihi lectam apud Clau-
 dianum:

Dulce malū pelago Siren, volucresq; puella,
 Scyllaos inter fremitus, auidamque Cha-
 rybdim,

Musica sacra fretis habitabant dulcia mō-
 stra.

Blanda pericla maris, terror quoq; gratus
 in undis,

Delatis licet huc incumberet aura carinis,
 Impleſſentq; sinus venti de puppe ferentes,
 Figebat vox vna ratem, nec tendere certū
 Delectabat iter reditus, odiumq; iuuabat,
 Nec dolor vllus erat, mortem dābat ipsa vo-
 luptas.

Emble-
na unde
imprū.

Sed id totum petiunt videtur ex Fulgentio lib. 2. Mytholog. de Vlyſſe & Sirei-
bus: Tribus, inquit, modis illecebra amoris
trahitur, cantu, aut visu, aut consuetu-
dine &c.

III.

ABSQVE alis volucres] Sic construo:
Quis putet esse illos pisces absq; rostro,
qui sunt volucres absq; alis, & sint puellæ
absq; erubibus, & tamen ore cānant? Sire-
nes enim putantur esse aues sine plumis,
puellæ sine pedibus, pisces sine rostro, can-
tatrices; quod tamen à communi natura
videtur alienum. Describit autem mon-
strum ad imitationem ferè illius Horat. in
Arte poetica. Talem quoq; descriptionem
habuimus supra Embl. 5. de homine angui-
pede, idq; ænigmaticōs. Sirenas appellat se-
miolucres Lycophon in Cassandra, alij
semiferas vertūt. Quo loco Ifacius memi-
nit victoriæ Musarum, quæ se alis Sirena-
rum coronant. Putat tamen fuisse por-
tentosas, earumq; fabulam trahit ad alle-
goriam: dicit enim nomine Sirenum τὰς
ἡδονὰς intelligi; & scorta eas fuisse, quæ le-
pore suo nauigantes retinerēt, tradit idem
ex Plinio iuniorē.

Sirenes
uid.

Quis putet esse illos?] Ut Chimæras, vt
Hippocentaurus, & alia eius generis por-
tenta fabulosa: vel vt Tragalaphum, quod
Aristoteles finxit in Analyticis: aut deni-
que vt illud informe monstrum, quod Ho-
ratijs exhibet initio epistolæ ad Pisones,
Et miranda canunt, sed non credenda Poeta.
Certè Lucretius lib. 5. aliquot rationibus
arguit Hippocentaurus non esse, quales à
poetis describuntur. Et Xenophon 4. de
institutione Cyri, ait Chrysanthum dubi-
tate ansint Hippocentauri. addit enim hoc
verbum, εἰ ἐγείνοιντο. Valdè stomacha-
tur Galenus in Pindarum, quia fingere, nō
dubitauerit ex hominibus & equis Magne
sij nato Hippocentaurus. Et M. Tullius
2. de natu ra. Deorum: Quis, inquit, Hip-
pocentaurum, aut Chimæram, credat esse?

Quod & idem confidentius negat 1. Tu-
scul. Eiusmodi tamen populos fuisse in Pe-
lio Thessaliæ monte à Nymphis educatos,
tradit Diodorus Siculus lib. 5. facit à scri-
ptoribus suis persuasus, id esse, poetis, qui
rerum omnium memoriam figmentis cō-
pleuerant. Alioqui constat primos Thes-
salos equitandi artem vsu rapsse: quos cum
rudes homines, quales ea tempora ferebāt,
eminus in montibus equis sedere primum

essent intuiti, putarunt quasi animalia no-
ua, & supernè homines, infernè verò e-
quos: & quem vulgi errorem poetæ ample-
xati, adeoq; pictores noua hæc monstra
repreſentarunt. Bene quidem Palæphatus
lib. 1. ἀπιδανών, ex Hippocentauri etymo-
veritatem elicit. Nulli enim alij fuisse Hip-
pocentauri, quàm equorum subactores,
vel stimulators, ἀπο τῆ ἰππευκῆ κεντάρα.
Nihilò tamen minus scribit Plinius lib. 7.
cap. 3. se vidisse Hippocentaurum in me-
le conditum, & Aegypto allatum, obla-
tumq; Claudio Cæsari, eodem die expi-
rasse. Scimus adhæc multa de Satyris &
Siluanis iactata: & quod D. Antonius vidit
in solitudine, forma Satyri monstrum, te-
ste B. Hieronymo; id plerique putant fuisse
dæmonem incubum, aut succubum. Et Sa-
tyros fuisse in subſolanis Indiæ montibus
scribit Plinius. quin & eiusmodi animal
fuisse aliquando ad Cornel. Syllam dedu-
ctum Plutarchus auctor est. Sirenes quo-
que aues fabulosas esse, putat Plinius lib.
10. cap. 49. cui sanè aduersantur Theodo-
rus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in
mari se vidisse affirmant. Sed de his plus
satis.

Hippocen-
taurus.

Satyri.

Sirenes.

Sirenes fieri] Siren; σειρήν, à verbo σείω,
quod est iacto, turbo, decipio. Vel ἀπό τῆς
σειρᾶς, id est, à catena seu vinculo, eo quod
libidinis vinculum Sirenes fuerint. Non
autem ducitur à verbo σύρω, id est, traho,
vt aliqui putant: hinc non scribi debet per
y, sed per i, Siren.

Sirenes
unde di-
ctæ.

Illicium est mulier] Græca locutio, ἡ
γυνή θελυγίτρον, τὸ θελυγίτρον. id est, il-
lex, ab illiciendo, quod blanditijs illiciat.

Mulier il-
licium.

Qua in piscem desinit atrum.] Absur-
dum est: quo alludit ad illud Horatij ad
Pisones:

— Vt turpiter atrum

Desinat in piscem mulier formosa supernè.

Per piscem mollietas & voluptas plerum-
que intelligitur. Vide Lucianum de Syria
Dea, vbi mulierem supernè in caudam pis-
cis desinentem visam fuisse ait.

Piscis qd
allegori-
cās.

Plurima quod secum.] Quam plurimas
certè calamitates ex libidine proficisci ne-
mo nescit: tamen eius tres sunt præcipuæ
illecebræ siquidem aut visu, aut cantu, aut
commerciō capiuntur, & in turpis amoris
pedicas illaqueantur humani animi vt mor-
dicemus.

Tres ad
voluptatē
illecebra.

Aspectu.] Visu nascitur amor. Hinc il-
lud

Visus, amoris initium.

Iud Propertij vulgatissimum :

Si nescis, oculi sunt in amore duces.

Pindarus formam amoris præconem 8. Ne meor. facit :

ὄρα πόντια κάρυξ ἀφροδίτας.

O Veneranda pulchritudo, Veneris præco, &c.

Theocritus, *ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην.*

Quod Maro Ecloga 8. sic est æmulatus :

Vt vidi, vt perij, vt me malus abfulit error.

Ouidius item in Epistolis :

Tunc ego te vidi, tunc capi scire quis affos :

Illa fuit mentis prima ruina mea.

Et vidi, & perij, nec notus ignibus arsi.

Idem 3. Amorum, eleg. 10. (alloquitur amantiam)

Perq; tuos oculos, magni mihi numinus instar ;

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Ap. lib. 10. Causa omnis & origo præsentis dolotis, & medela ipsa, & salus vnica, mihi tute ipse es. Ipsi enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi præcordia, meis medullis acerrimum commouent incendium. Plato amoris vulnera radios esse quosdam ait tenuissimos, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus & calidissimus sedem habet, viaq; sibi per oculos patefacta, subinde per amantis oculos illapsi ad intimum eius cor penetrant.

Amoris vulnera ex oculis.

Lucian. dial. ἔρωτες: ἔρωσ πρώτων ἔχει βαδ μὲν ὄφθαλμοι, ἰνα ἰδῆ, καὶν θεάσθηται, ποθεῖ προσάγων ἐράσασθαι: qua ratione Philostratus *δαδούχος* amoris oculos fecit: ὁ κακοὶ δαδούχοι ἔρωτος, πρώτοι μεθ' ἡμῖν τὸ κάλλος ἐπυρσεύσατε. *ὁ mali faciferi, primi in nobis pulchritudinem accendistis.* Itaque probatur sententia Plotini ἔρωτα deducunt, ἀπὸ τῆς ὀράσεως. lib. 3. De amore. Ex quo illud Propertij :

Cynthia prima suis me incautum cepit ocellis,

Contæctum nullis ante cupidinibus.

Affidue crescit spectando cura puella,

Ipse alimenta sibi maxima præbet amor.

Seneca De remedijs fortuitorum: Non intelligis partem innocentæ esse cæcitatem. Hinc oculi adulterium monstrant, hinc incestum, hinc domum, quam concupiscat, hinc vibem, & mala omnia. Certè oculis ut irritamenta vitiorum, ducesque scelerum. Ex Plutarcho refertur illud è Stobæo ἐν λόγῳ κατὰ κάλλος *Formosos intueri incunabissimum, tangere autem & tractare si-*

ne periculo non licet. Imò, vt Xenophon docet, qui ignem tangunt, vruntur dumtaxat: formosi verò, quæquam procul distet, incedunt tamen. Est enim visus, incitandi amoris occasio. Græca ita sonant: τὸς καλὸς ὄραν μὲν ἐπιτερέτατον, ἀφασσαι δὲ καὶ λαβεῖν ἐκ ἀκίνδυνον. μάλλον δ' ὡς φησιν ὁ ξενοφῶν, τὸ μὲν πῦρ τὸς ἀφαμένους καίει μόνον. οἱ δὲ καλοὶ, καὶ τὸς μακρὰν ἐσότῃτας ὑράπτειν. ἢ γὰρ ὄφθαλμοι λαβὴ τὸ πάθος ἐστὶ. Huc pertinent illa Hecubæ ad Menelatum verba ex Euripide Troadibus, quo loco ei suadet vt Helenam de medio tollat :

ὄρων δὲ τὴν δε, φεῦγε, μή σ' ἔλκη πόδα. αἶρεῖ γὰρ ὄμματα ἀνδρῶν, ἔξαιρεῖ πόλεις,

πῖμωρσι δ' ὄϊκους. ὦ δ' ἔχει κηλήματα. Cernere hanc, fuge, ne te trahat sui desiderio :

Capit enim oculos virorum, delet ciuitates, Accendit ades; sic enim habet mulcimeria. Apud Gravianum impudicus oculus est impudici cordis indicium, C. nec solo. 32. q. 5. Sed huc Iubentius integram D. Augustini sententiam ex lib. de fide Christiana confero: Nec solo, inquit, affectu & tactu, sed aspectu quoque appetitur, & appetit concupiscentia sceminarum. Nec dicite vos habere animas pudicas, si habetis oculos impudicos: impudici cordis est nuncius oculus impudicus. Nam & tacente lingua, conspectu mutuo corda se macerant impudica, & secundum concupiscentiam carnis ardore alternatim delectantur, etiam intuitus ab inualida voluntate corporis fugit ipsa castitas. Eodem sensu, sed breuius, Hieronymus epist. ad Furiam, vbi de seruanda viduitate : Speculum mentis est facies, & taciti oculi fatentur cordis arcana. Hinc etiam est illud celebre Polemonis dictum; Oculos esse tanquam fores animi. Per illos enim animum emicæ, indidemque animum introspecti. Quo nonnulli oculum verum cordis nuncium dicitur. Sic apud Ecclesiast. cap. vi. hominis facies vocatur platea animæ. Oculos quoq; Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, eum in specula quadam, tribuit Philostratus. Et rectè: sunt enim oculi Veneris illices, & potentissimum amoris incitamentum, quatum fulgor & amabilis intuitus quodam quasi morsu vitalia populatur & morficatum medullas depascitur. Vide Apuleius

Oculi res animi.

Patidis suæ oculos mortificans scitè appellat lib. 2. quemadmodum Horatius oculos in Damalim putres dixit, hoc est, in Damalis amorem solutos. Accedit deniq; ad oculos gratiam, quod vel solus illorum in homine quidem beneuolo intuitus, non me diocrem generare videatur suauitatem. Sic enim Euripides:

Suauè est viri beneuoli oculos intueri.

Quos cum osculamur, ait Plinius lib. 11. cap. 33. animum ipsum viderem attingere. Hinc oculissimum pro eo, quod est charissimum, apud Plautum & alios frequenter inuenias.

Verbis. Et verba certè non minorem vim habent ad pellicendos animos quam oculi: imò verò maiorem plerumque.

Candore. Eloquentia compta ornataq; qua vel pertinacissimi, vel etiam maximè refractarij molliri, & in aliam penè formã mutari queunt. Vel candor hic pro pulchritudine vsurpatur, vt apud Propertium in 1.

*Nec Phrygium falso traxit cãdore maritiũ
Auectã externis Hippodamia rotis.*

Nisi candorem referre mauis ad illam Sirenem flexanimam, quam nostri gratiam, animumq; purum ac simplicem & verè amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cuiusdam Thesalæ gratia, cuius amore ita exarsisse Philippum Macedonem aiunt, vt pleriq; suspicarentur eum amatorio quodam philtro eo adactum. Quam ob rem Olympias Philippi vxor tantum operæ potuit, vt tandem Thesalam illam prehenderit: quam cum diligenter intuita esset, eius formam certè bonam, verba omnia naturã ingenuam spirantia, præclaram educationem: facesant ergo calumniæ, ait Olympias: tu enim in te philtum habes: non alio fascino capitur Philippus.

Trahuntur] impelluntur, alliciuntur. Ordo est: Viri trahuntur aspectu, id est, Parthenope: verbis, id est, Ligia: candore, id est, Leucosia; nã id hæc nomina significant.

Parthenope] Hæc sunt trium Sirenium nomina, quas Homeri Scholiastes natas ait ex Acheloo & Sterope vel Terpsichore. Eas autem ille sic nominat, Aglaope, Thelxiopia, Pifinoe. Commentator Apollonij sic vocat, Thelxiopè, Molpè, & Aglaophonos. Alcuius noster Clearchum imitatus lib. 3. Amator. vnam vocat Parthenopen, alteram Ligiam, tertiam Leucosiam. Quæ

nomina non temerè Sirenibus sunt imposita. Parthenope enim dicitur διὰ τὸ ἔχειν ὄπ' ἀπαρθενικὸν, & respondet aspectui. Ab hac Neapolim, nobilissimam Italiæ ciuitatem, Parthenopem dictam putat Strabo lib. 1. Geograph. quod in ijs locis mortua sit.

Ligia] Ligia non à ligando, vt putant nonnulli, neque ab illiciendo; sed à Græco λιγείον, quod canorum significat: aut à λιγέως, acutè, dulciter; quod ad sermonis & colloquij refertur illicium.

Leucosia] Leucosia à λευκὸν, album, ab albedine, quæ in sui admirationem rapit; mentis; oculos quasi fascino aliquo decipit: ea autem significatur verborum ornatus.

Has Ec.] Duo proponit antidota aduersus blandarum Sirenium cantum, id est, aduersus voluptatum illecebras, nempe studium literarum & peregrinationem.

Musa explumans] Per Musas intellige literatos, qui cum voluptatibus corporis nihil habent commercij: præcipuum autè libidinis antidotum est literarum studium & contentio in disciplinis. Huc placet adijcere fabulam Græcorum scholiastum poeticam satis vulgatam, quam inter cæteros narrat Pausanias in Bæoticis, Stephanus, & Gregorius Gyraldus. Suasit aliquãdo Iuno Sirenibus, voce & cantus suauitate plus æquo tumescens, vt Musas ad cauendum prouocarent, & eas vincere niterentur. Musæ conditionem, vbi aliquãtum concertassent, non recusantes, facili negotio de ijs victoriam retulerunt. Nec verò mirum cuiquam videri debet, si tam facilè vicerint. Quis enim suauem & natium Musarum modulum cum eo blando quidem, sed & fallaci captioso Sirenium cantu comparat? Musæ igitur plumas Sirenibus auulserunt, quibus sibi coronas confecerunt in victoriæ signum. Atq; idcirco à re locus Apterai in Creta vocitatus est. Vnde Antonius Thylestus, qui de coronis libellum composuit: Sed vbi, inquit, tandem canendi suauitas & doctrina Musis adindicata est, victrices Iouis filiæ Sirenium alas stirpitus diuellerent, se nouo ferti genere nunquam antea viso decorauerunt, ne solus Maia natus temporibus esset aligeris. Spectantur Romæ nouè Musarum signa marmorea, affabrè & antiquo artificio facta: singulæ pennam habent capillo suffixam.

Hæc

Parthenope vnde dicta.

Ligia vnde dicta.

Leucosia cur sic dicta.

A Musis Sirenes explumari quid.

coloris
ratia.

erba in-
ammã
& amo-
m.

andor
iid.

renum
mina.

Hæc ille. Fabula hæc sub allegoria intelligi potest de malis & ineptis poetis, qui bonis infesti sunt, & fuere semper; sed demùm à bonis & doctis vincuntur inepti. Mythologi Sirenum vocabulo, sophisticen: Musarũ nomine, solidam & expressam sapientiam volunt intelligi: plumæ, scripta sunt ridicula eorum, qui adumbrata, non vera sapientia sese ostentant: de quibus docti sapiẽtcsque viri facillimè triumphant. Hoc veterum figmentum Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, statim initio lib. 8. attigit, cum ait ex Pythagoræ sententia, aut eorum certè, qui eius vitam scriptis tradiderunt, esse Musas Sirenibus præferendas.

Peregrinatio con- *Has atq; illudit.]* Antidotum est alterũ in Amorem, nimirum peregrinatio. Quid fert ad amorem de *10* Metamorph. *Ire libet procul hinc, patriaque relinquere fines,*

Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem.

Id verò suadet apertius 1. De remedio: *Tu tantũ, quãvis firmis retinere vinculis, I procul, & longas carpere perge vias.*

Tempora nec numerã, nec crebrò respice Romam:

Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.

Idem libro 2.

Manat amor tectus, si non ab amante recedas,

Turbaq; in hoc omnes ingeniosa sumus.

Proximus à tectis ignis defenditur agrè:

Vtile finitimis abstinuisse locis.

Non facile esuriens posita retinere mæsa, Et multam saliens incitat unda sitim.

Notum est, quemadmodum Vlysses sociorum aures cera illeuerit, ne Sirenum cantus audirent, seq; navis malo iusserit alligari, ne, quanquam cuperet, ad Sirenas iret. Erat autem illa Sirenum astutia, vt quibus rebus audiendis quisq; maximè delectaretur, eas præcipuè canerent: vt pote ad captandos ambitiosos & gloria cupidos, res eorum gestas; ad demulcendos libidinosos, res amatorias canebant: erantq; mirificè omnium præteritorum negotiorũ memores. Sic itaq; canunt apud Homerum *Odyss. 12.*

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολυαῖν' Ὀδυσσεῦ μέγα κῆδος ἀχαιῶν,
νῆα κατὰ σπονδὴν ἰνα νωϊτέρην ὅπ' ἀπέσσης.

Sirenum cæcilena.

ἔγάρ πω τις τῆ δὲ περιήλασεν ἢ μελαίρη, πρίν γ' ἢ μέων μελίγηρον ἀπὸ σωματων ὅπ' ἀπέσσαι.

ἄλλ' ὄγε τερψάμενος νῆται καὶ πλεῖονα εἰδώς.

ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνι τροίῃ εὐρείῃ ἄργεῖοι τραῖές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν. ἴδμεν δ' ὅσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πηλυβοτέρῃ.

Huc age flecte ratem Graiorũ gloria Vlysses. Flecte ratè celerè, nostras & percipe voces, Nullus .n. nigram trásegit nauita puppim, Quin nostras voces audiuerit: inde recessit Doctior, & cantu mox delectatus eodem. Scimus enim Graiũ fuerint qua Pergama circum

Consilio superũ, & qua Troes funera passi: Deniq; cuncta patè nobis mortalia facta. Cicero 5. de Finib. illud ita vertit:

O decus Argolicum, quin puppim flectis Vlysses,

Auribus vt nostros possis cognoscere cætus. Nam nemo hac unquam est transuectus cœ

rule cursu,

Quin prius astiterit vocũ dulcedine captus, Post varijs auido satiatius pectore musis,

Doctior ad patrias lapsus peruenierit oras; Nos grauè certamè belli, cladèq; tenemus, Gracia quam Troia diuino numine vexit;

Omniaq; è latis rerum vestigia terris.

Cum verò has illarum fallacias fefellisset Vlysses, fama eq; ipsas Sirenes se in mare præcipitasse, neq; amplius postea auditas; vt significant illa carmina:

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses

Hæc tutos sola præstitit arte suos. Illeuit cera sociorum callidus aures;

Atq; suas vinculis prabuit ipse manus. Tráslit scopulos, et inhospita litora classis:

Ille præcipites desilire fretò.

Nec solũ Vlysses Sirenes delusit, sed etiam Orpheus, vt de se ipse testatur in Argonauticis, & Apollonius declarat lib. 4. Argonaut. vbi inquit Orpheus cantare aggressum, Sirenum omnem vocè superasse.

Scilicet est doctis &c.] Epimythion est: *Amore nõ capi Musas.*

quò referèdum videtur lepidissimum Platonis tetrastichon, vt habet Laertius:

Ἀκύπρις μέσασσι, κοράσια, τὰν ἀφροδίταν

τιμάτ', ἢ τὸν ἔρον ὕμιν ἐφοπλίσομαι. καὶ μέσσαι ποτὶ κύπριν, ἀρεὶ τὰ σωμαῖλα ταῦτα,

ἢ μὴν

ἡμῖν δ' ἐπέταται τὸ τοῦ παυδάριον.
Hæc Venus ad Musas: Venerem exhorre-
scite Nympha:

In vos armatus aut Amor insiliet.

Cui contra Musa: Verba hæc age dicitur
Marti:

Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Venus Musis [hæc ait] ὀ puellulæ, Ve-
nerem

Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Musa ad Cyprum: Marti stulta hæc bla-
teramenta [id est, iaciatur hæc in Mar-
tē, qui sæpe ab Amore correptus est]

In nos autē non volat iste hic puerulus.

Sic Venus ad Musas: Venerē colitote, puella,
Durior aut in vos arma Cupido feret.

At Musa ad Cyprum: Ἀπὸ ἰσθῆακ ludicra
Marti:

Puſio namq; in nos non volat iste leuis.

Carmen Theocriti est ex Eidylio 9.

ἔτ' ἔαρ ἔξ' ἀπίνας γλυκεράτερον, ἔτε με-

λίσιαι
 ἄνδρα, ὅσον ἐμὴν μῶσαι φίλου. οὗς γὰρ

γαθῆυσιν, τὸς δ' ἔτι ποτῶ δαλήτατο
 κίρκα. id est:

Neq; ver subitum lenius est, neq; apibus
Flores [tam dulces] quàm mihi musa cha-
ra [sunt.] quos enim aspiciendo

Exhilarant, eos sua portione non poterit fa-
scinare Circe.

Idem argumentum tractat Lucianus in
 Dialogis Deorum: quod idē spectat, vt signi-
 ficetur, doctos, & laboriosa studiorum mo-
 le pressos, stulto amore non capi: quod acci-
 dere solet ijs, qui opio sese turpi dedunt,

laboreniq; honestum refugium; quod Cice-
 ro pro Cælio pluribus verbis extulit: Cite-
 ro te iudices, inquit, eas cupiditates, quæ ob
 iiciuntur Cælio, atq; hæc studia, de quibus
 disputo, non facile in eodem homine esse
 posse. Fieri enim non potest, vt animus
 libidini deditus, amore, desiderio, cupiditate,
 sæpe nimia copia, inopia etiam nonnuam-
 quam impeditus, hoc quicquid est, quod
 nos facimus in dicendo, non modò agēdo,
 verùm etiam cogitando possit sustinere.

An vos aliam causam esse vllam putatis,
 cur in tantis præmijs eloquentiæ, tanta vo-
 luptate dicendi, tanta laude, tanta gloria,
 tanto honore, tam pauci sint, semperq; fue-
 rint, qui in hoc labore versentur? Omitrēn-
 dæ sunt omnes voluptates, relinquenda stu-
 dia delectationis, ludus, iocus, conuiuium,

sermo etiam penè omnium familiarium de-
 serendus; quæ res in hoc genere homines à
 labore studioq; dicendi deterret, non quò
 aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

NON me fugit vatiè à varijs trahi
 hanc Sirenum fabulam: vt cum Pausanias
 in Atticis ait Sophoclem dictum fuisse no-
 uam Sirenem. Siren etiam nominatus esto
 Bacchylides: εὐόδασι νῦν ἔτι ποιημάτων
 καὶ λόγων τὸ ἐπαγορὸν σερῆνι ἐκλάζειν.

Solitus etiam nunc poematum & sermonū
illecebras Sireni conferre. Vnde etiam di-
ctum illud de Catone Grammatico: Cato
Grammaticus, Latina Siren. Et Apollonius
Tyaneus apud Philostratum, in Apollinis
templo suspensas etiam aureas Sirenum il-
lecebras memorat, in huiusmodi significa-
tum. Pleriq; dicuntur Σερῆνες, sed altio-
re sensu, αἰ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιος καὶ με-
σιγῆ δύναμις, vt Suidas: & in sua Repub.

Plato, cum de sphaerarum caelestium volu-
 bilitate tractaret, singulas Sirenas dicit sin-
 gulis orbibus insidere, significat motu spher-
 arum cantum numinibus exhiberi, nam Si-
 ren dea canens Græco intellectu valet. Ma-
 crob. 2. Commen. in somn. Scipionis Doriò

in libro de piscibus scribit (quod etiam Ser-
 uus, Palephatus, & Ifiacius in Cassandram
 Lycophronis sententi) formosas quasdam
 meretriculas fuisse Sirenes, in litore habi-
 tantes, quæ suauitate harmoniæ ad se na-
 uigantes allicerent, & illececos tam diu reti-
 nerent, donec ad summam inopiam negle-
 cta rerum viliù cura redigerentur. Quare
 dicti sunt omnes naufragium pati, qui
 ad Sirenes accessissent. Alij saxa, alij aues
 esse Sirenes dicunt. Nos pro more ad mo-
 res trahemus.

1. Itaq; Sirenium cantus n'l aliud esse quàm
 adulatorum voces mihi persuadeo, qua pe-
 ste nulla neq; suauior, neq; sceleratior prin-
 cipes aut ambitiosos homines inuadit. Illæ
 in profundissimum somnum principes indu-
 cunt, quia tanquam dormientes eorum
 pleriq; quid differat amicus ab adulatore
 non vident, & quoniam suauior est auribus
 adulatoris quàm amici oratio, quæ iucun-
 diores sunt libentius admittunt. At contrà
 adultores cogito ingenio magnatum, il-
 los qui iucundiores futuri sint sermones
 excogitant, & num rerum gestarum glo-
 ria, vel congerendis opibus, vel scortis, vel
 alijs huiusmodi rebus delectentur, earum-
 que studium mirificis laudibus extollunt.

Quæ

IV.
Sirenes
quid signi-
ficient.

Sirenes
meretri-
ces.

Sirenium
cantus ad-
ulato-
res.

icoronis
 1025.

Quæ oratio cum grata sit auribus, auditorem in perniciem trahit; vbi enim adulationi locus est, nullus amicitia, nullus sinceritati, nullus iustitiæ patet. quippe cum is, qui plus alijs quàm sibi ipsi de se credit, ad suauitatem loquentibus, ad omnem vel suam, vel suorum salutem conuincat, minimèq; diligens in rebus agendis efficiatur oportet,

Sirenes
turpes et
luculentes.

2. Hic ab Alciato Sirenes trahuntur ad turpes voluptates & eorum titillationes: monstrum enim prope similis est is, qui non rationi & consilio, sed cupiditati pareat, cū altera pars illius homo sit, altera bellua: Qui ergo huc illuc fertur pro animi impetu, quocunq; libido & cupiditas tulerit, quo pacto is non intra se Sirenem habet, vel ipse potius monstrum teterrimum efficitur? Synefius epistola quadam ad Herculianum: ἐγὼ μὲν ἔδ' ἄλλο τι τὰς σεῖρῆνας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἠγοῦμαι βλαστημῆσθαι, ἢ ἔτι τῷ μειλιχίῳ τῆς φωνῆς ἀπόλλυον προσαγγόμεναι τὸν πειθεύσαντα. ἠκούσα δὲ τῶ τῶν σοφῶν καὶ ἀλληγοροῦντος τὸν μῦθον. Σεῖρῆνας γὰρ αὐτὰς ἀνιπτεσθεῖ τὰς ἀπολαυστικὰς ἡδονὰς, αἰτοῦς ἐξάντας καὶ καταγορευθέντας αὐτῶν τῷ προσοικεῖ, μεταμικρὸν ἀπολλύουσι. τί οὖν ἀποδέεστιν εἶναι Σεῖρῆνας αἰ τῶν σοφῶν ἡδονῶν; Ego sanè non aliam ob causam existimo Sirenas male à poetis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiui à quodam ex sapientibus, qui allegoricè fabulam explicare, Sirenas obscurè significare voluptates sensum oblectantes, quæ eos perdant, qui ipsarum cantui & blanditijs aurem præbuerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epistolarum voluptates sint Sirenes? Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in Epistola quadam: Et nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenum cantus surda debemus aure transire. Quò spectat illud Socraticum: δεῖ ὡς περ σεῖρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν σπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὡς περ πατρίδα. Voluptates oportet prætereire tamquam Sirenes enim, qui virtutem et patriam intueri percipit. Cæterum in Vlyste typum sapientia obseruamus, qui & suos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipse sibi eandem legem imponit. Cicero s. De finibus, paulò aliter enarrat. Sic enim: Mihi quidem Homeus huiusmodi quiddam vidisse videtur in

ijs, quæ de Sirenum cantibus finxerit. Neque enim vocum suauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos solitæ, qui prætereuebantur: sed quia multa se scire profitebantur, vt homines ad earum saxa discendi cupiditate adhærescerent. Mirum sanè, cur hic Cicero per Sirenum cantus nil ab Homero significari dicat, quàm discendi studium, & sciendi voluptatem: cùm Vlysses ne Sirenum cantibus caperetur, ligari se trôluerit; quod non fecisset, nisi insignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis sibi suis importatum iri cognouisset. Horatius quoque Epist. 2. de turpi voluptate intellexit:

Sirenum catus, & Circes pocula nostri. &c.
Nec mirum est (quod obiter dictum volo) figmentum hoc Sirenum adeo Poetis placuisse, in quo ipsorum stylys non tam lasciuijt, quàm acumen enituit ingeniosæ sedulitatis, qua hominum mores reuocare conati sunt à voluptatum aut ineptiarum illecebris, quæ passim obuertantur in hoc vitæ Oceano. Quin etiam sapient, qui mouentur eo commento frigida curarum fomenta, nugæ lasciuas, scurriles ineptias effugere, quin & vitare studiorum omnem scditatem, in quibus occupantur quidam scripturientes vanitatum, qui suos amores, suas lasciuas, suas infanias cum apparatus nobis ostentant, quas si magni æstimet, id ex priuilegio furentium Poetarum faciunt, ex quibus nemo est quin se optimè putet, ait Tullius. Sed id cui non mouere bilem, quod pleriq; viri docti ab ijs nugis non abhorreant, quin istas aliquando postponunt seria ludis? Nos quidem non à poetica vniquam abhorruimus, sed lenocinia carminum detestamur, furta & proditioes amatorias, supra, adulteria, & quicquid omnino mores inficit, tanquam pestem vitari oportere iudicamus. Istud est melle litum vitus,

Poeta tu
piloqui
notatur

— dum carmina lumbum

Intrant, & tremulo scalpuntur ubi intima
versu.

Et quid aliud ista blanda Siren nobis obijcit, quàm perniciem pudoris ac verecundia, cum fictor versuum nihil aliud pensi habeat, quàm vt cogitet infidias, atq; aspera bella pudori? Quare vnus ex Ecclesiæ sanctis patribus, consultor bonus, ait: Bonum esse homini mulierem non audire, melius

Vlysses sapientis imago.

lius non videre, optimum non tangere: auditu illa mouet, visu accendit, tactu adurit, & corporis animiq; vires depascitur.
3. Horatius 2. Sermon. hæc ad desidiam, & turpissimam propè omnium ignauiam torfit, cum ait:

— *Vitanda est improba Siren Desidia.*

De Sirenum fabula post Platonem quid sentiat Plutarchus, repete ex Sympof. 9. quæstione 14. Aliò torfit & Xenophon 2. *απομνημ.* Lege Lucianum Commentario de saltatione: & prouerb. *Ceram auribus obdu.* Vide etiam Natal. Comitem Mytholog. lib. 7. cap. 13. Nos Sirenes præteruecti ad senem amatorem diuertimus.

Senex puellam amans.

EMBLEMA CXVII.

DV M Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit agrè insana inuentus
Ob zelum, & tali carmine utrumque notat:
Noctua ut in tumulis, super utq; cadauera bubo;
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

I. SENEX decrepitus venustam iuuen-
sculam amplectitur, cuius nudatas pap-
pillas lasciuens contractat: iuxta bubo, se-
ralis auis, cadaueri insidet.

II.

*Sophocles
aenator se-
nex.*

QUANTVM ex historijs deprehendi
potest, Sophocles Veneris rebus multum
fuit addictus, & iam grandævus Theoria
meretricem deperijt. Idem iam senex ad-
modum Archippen, nobile scortum, ada-
mauit, quam etiam hæredem reliquit. Cu-
ius prior amatus, Snicrines nomine, à quo
dam rogatus, quid ageret Arc hippe? venu-
stè respon lit: ἀσπερ αἰ γλαυκῆς ἐπὶ τὰ
φῶν κἀδινται. id est: *Tanquam noctua in*

*Noctua
in tumu-
lo.*

*Sophocles
quis.*

tumulis sedet. Refert Athenæus Dipnoso-
phist. lib. 13. cap. 22. Lilius Gregorius in hi-
storia Poetarum, & Stephanus Niger de ni-
raio vitæ luxu. Fuit autem Sophocles A-
theniensis poeta tragicus, de quo Cicero in
Catone Maiore: Obijt ex insperato gaudio,
vt refert Valer. Maximus, ob victoriam ex
Tragædia quadam. Hunc idem Cicero i.
Diuinar. diuinum poetam vocat. Idem So-
phocles iam senio confectus à multis insa-
niæ accufabatur, vt Plutarchus scribit in li-
bro, An seni administranda respub. Copio-
sè etiam M Tullius: Sophocles, inquit, ad
summam senectutem tragædias fecit, sed
cum propter studium in re familiari negli-
gentior foret, postulatus à filijs est, vt sicu-
ti more Romano patribus malè rem geren-
tibus interdici bonis solet, sic illum velut
desipientem à re familiari remouerent iu-
dices. Tum senex dicitur, eam fabulam,
quam in manibus habebat, & proximè scri-
pserat, Oedipodem Coloneum recitasse iu-
dicibus, quæsiisq; num illud cæcumen des-
ipientis videretur: *δαμασῶ δὲ τῶ μέλες
φανέντος, προπέμθη μετὰ κρότη καὶ βοῆς
τῶν παρόντων*, vt inquit Plutarchus, id est:
*Cum id admirandum apparuisset, plausu
& clamore astantium redactus est.* velut
cygnum nescio quid, & solito dulcius vi-
cina morte cecinisset. Satyrus verò, vt est
apud Aristophanis interpretem, Sophoclis
apologiam huiusmodi fuisse prodit: *εἰ μὲν
εἰμι Σοφοκλῆς, εἰ παραφρονῶ εἰ δὲ παρα-
φρονῶ, Σοφοκλῆς ἔκ εἰμι.* Si Sophocles sum,
non desipio: Si desipio, Sophocles non sum. Vi
de Cælium Rhodig. lib. 2. i. cap. 20.

III.

QUAMVIS affectu arate] Id est, decre-
pita; etiã iam senex esset, & grauis senio.

Quaquam luxuria, vt Cicer. i. Offic. tra Amor
dit, omni etati est turpissima. constat tamen
senectuti hanc esse scædissimam. Proinde
pis.

Ouidius:

*Militat in teneris annis Amor hospes a-
mænus:*

Est in canicie ridiculosa Venus.

Nam quoniam ex eiusdem poetæ sententiã,
militiæ species amor est, atq; (vt alibi lu-
dit)

*Militat omnis amans, & habet sua castra
Cupido.*

non immeritò senibus, vt emeritis, causariã
à Cypridos castris missionem concedit, vel
tanquam segnes & inertes iubet inde disce-
dere: quæuoquidem

Turpe senex miles: turpe senilis amor.

Huc pertinet illud Menandri:

γέρων ἐραστὴς, ἐσχάτη κακία τούτῳ.

Senex amator summum est fortuna malũ.

Puellam] meretricem, tu ueniam.

*A quaestu] ab arte meretricia, quia me-
retrices corpore, quaestum faciunt.*

*Ad sua vota trahit.] ad se allicit, vocat,
vt suæ libidini satisfaciat.*

*Allicit & precio] Allusio est ad meretri-
cis nomen, quò ductum à merendo, ne-
mo nescit. Differt ergo meretrix à prosti-
bulo: est enim meretricis verbum paulò
honestius apud veteres, vt est concubina,*

*seu ἐταῖρα Græcè. Iusconsulti meretri-
ces eas intelligunt, quæ quaestus causa, vel
etiam sine quaestu, passim, hoc est, sine de-
lectu se prostituunt. l. palam. 43. de ritu
nupriar. Vel, vt Canon loquitur, quarum
turpitudò publicè venalis est. Can. meretri-
ces. 32. q. 4. & quæ multorum libidini pa-
tent. Can. vidua. 34. distinct. quòd Glossa
ibi ridiculè interpretatur, quæ plures quã
23000. hominum; vel quæ 40. absq; tamẽ
mercede admiserit. Abbas in c. cum deco-
rem. Ext. de vit. & honest. cleric. etiam quæ
vel duos tantum, nec plures quaestus tamẽ
causa admittit, meretricem esse existimat.
Cuius tamen sententia Vlpiani auctoritate,
quam ille nititur, diserte refutatur. d. l.
palam. 43. Item ait Vlpianus, quæ cum v-
no & altero se pecunia accepta cõmiscuit,
non videtur palam corpore quaestum face-
re. Nos non fugit apud Romanos, quibus
& scæminæ vsuarie permixtæ, concubina-
rum vsu fuisse, quòd liquet ex tit. Dige-
stor. sa.*

*Meret-
rix que dic-
tur.*

*Concu-
bi-
na Rom-
anus ad-
stor. sa.*

for. de concubinis, & multis antiquitatum monumentis: sed instituto diuinæ legis metricum turpis omnis vsus.

Tulit agrè insana iuuentus] amore saucia. Idq; aut quod iuuenes à commercio Archippes auocarentur: aut id referas ad pæderatiã, qua notatus est Sophocles. Meminit Athenæus lib. 13. cap. 27. & Hieronym. Rhodius in historicis commentarijs.

Ob zelum] Zelotypiam, qua laborabat. Habent enim in more positum zelotypi senes, vt seris obdant fores & pessulis, cathenisq; cuncta diligenter ocludant, cum tamen in publica seruari non possit, pudica non debeat. Cogitent miseri illi, Iouem per impluuium aureum descendisse ad Danaen, quam pater incluserat intra turrim æneam, vallaueratque sepimento inexpugnabili.

Tali carmine] libello famoso, vel scœmate.

Super utq; cadauera] Senes morti proximi tumulum expectant, itidem mox cadauer futuri. Vnde illud est facerum responsum cuiusdam, qui rogatus, cur senes incuti incedant? Quia sepulchrum sibi quærunt, respondit.

Bubo] Bubo adulescens fuit apud inferos, vt fabulantur poetæ, ante dicebatur Aescalaphus, cuius formam graphicè depingit Ouid. 5. Metamorph.

V V L G O apud nostrates iactatur, vitia quædam esse, quæ Deo & Naturæ repugnant, hominibusq; valdè displicent: nimirum adolescentis ignauiam, inopis superbiam, & senis iam capularis libidinem intempestiuam. Tum. n. vel maximè *δὲς αἰῶν* *δὲς αἰ γέροντες*, cum vitijs plusquam iuuenilibus intempestiue delectantur. Quanto enim quis ætate prouectior est, tanto à voluptatum corporis titillationibus remotior esse debet. Cicero in Catone maiore: At non est voluptatum tanta quasi titillatio in senibus, credo, sed ne desideratio quidem. Bene Sophocles, cum ex eo quidam iam confecta ætate quæreret, vereturne rebus Venereis: Dij meliora, inquit: libenter verò istinc tamquam à domino agrestis & furioso profugi. Cupidis enim rerum talium odiosum est & molestum fortasse carere, satiatius verò & expletis incundius est carere, quam frui. Idem retulit Plutarch. Commentario *περὶ φιλοπλετίας*, & Valer.

Max. lib. 4. Ad id facit lib. 7. Epigrammat. Græcorum institutum Philodemi poetæ iam senectute lassus, qui fatetur se quodam amori dedisse operam, sicuti & alios, iussisseque cum per tempus liceret: sed tandem canicie admonitum, grauioribus curis & studijs iucubuisse. Modò, inquit, reijciatur amor: canus enim adest pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncijs: vbi ludendi tēpus esset, iussimus: cum autem nō amplius datur, ad meliores curas properemus licet. Hactenus ille. Memineram mimi cuiusdā veteris: Anus cum saltat, morti delicias facit. Nihil enim tadiculum magis, & maiore dignum cachiuino, quam si senex amastus nugis & lasciujs sit obnoxius. Et certè, dum intempestiuos senum quorundam amores, & affectum libidinis huic ætati planè repugnautem aduertimus, faciliè est colligere, verissimum esse, quod ait Plautus Mercatore:

labāt iuuenes, itidē rapiuntur senes. Illi se amant, quod amant, amatum volūt atq; cognitum.

Illi verò si amare ea ætate ceperint, muldō insaniunt acrius.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenem miseros iussisse amores,

Post Veneris vinclis subdere colla senem;
Et sibi blanditias tremula componere voce.

Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, charave puella.
Ancillam medio detinuisse foro.

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arcta,

Despuit in molles & sibi quisq; sinus.
Locus est elegans apud Plutarch. lib. contra Coloten, vbi docet senibus Venerem exercendam non esse: Minimè fefellit Epicurum, voluptates corporis, tanquam Etesias ventos, vbi peruenierint ad suum incrementum, expirare: quod in causa est vt inquirat, vtrum sapiens ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contactu formosarum, & contrectatione adhuc gaudet: longè aliter, sentiens quam Sophocles, qui libenter istinc, vt à domino agrestis & furioso, se profugisse dicebat. Sed cum plebsq; voluptatum istarum senectute exarescere videant, cumq;

Cythera canos sit perosa milites,
multò potiùs debebant homines voluptuarij animi voluptates conquerere, ac velut

Senum amor velle mens.

cibaria, quæ non putrescant, & incorrupta durant. Et ibidem: Obsoleto, intempesiuo, turpi remedio fatentur se vti cum recordatione pristinorum voluptatum se ipsi recreant: & quia non suppetunt recentes, quibus vti queant, veteribus illis, id est, mortuis & pollinctis, aliàs iam moribundas aut enectas in carne, vti in frigido cinere, mouent aduersante natura, ventilantq; paulisper fouendo: quippè qui in animo nullam habeant domesticam voluptatē, dignam libero, conditam hilaritate. Hæc ille. Vnde callidè & calidè fatagunt meretrices inueteratæ, & à sua militia emeritæ, vt quibusuis rationibus suum tegant dedecus, ne omnium ludibrio pateant, factę. Verecitis rebus inutiles. Hinc festinè quandam taxat festiuus Poeta Italus, hoc modo:

Sin che la Nicolosa

Durò giouane e fresca,

Ala fame amorosa,

Fù sempre publica esca.

Mor, che per troppa etade

Perduto hà la beltade,

Per rassembrar honesta,

S'orna di bigia vesta.

Credeui Ouidio hauere

Ciascuna metamorfosi trattata?

Ecco vna vacca in asina mutata.

Id adiungo, quod ad emblema facit, apud Nonium verbum, *adolescētiari*, pro luxuriari, ex Varrone: Tum quidem vt faciat, censo, quoniam tu quoq; adhuc adolescētiaris. Finitimum illud Horatij:

— ne porum largius aquo

Rideat, & pulset lasciuia decētius atas.

Ait M. Tullius in Celsiana, oratorio more, non ad mentem sapientum, iuuenibus quædam voluptates permittendas. Et Plin. Secundus adolescentes putat non dedecere perturbata quædam & nonnunquam confusa. In senectute omnem luxuriam, & lasciuias: quod & Cato maior dixit apud eum, quem citauit proximè Tullium. Aetatum omnium sua tempestiuitas, suiq; mores: adeò nihil stultius aut contemptius, quàm senem capularem & silicernium de amoribus cogitare. Id exemplo vidimus in duobus æui nostri doctissimis viris, Ioanne

Aurato, Regio Græcæ linguæ professore, & Iacobo Cuiacio, præclaro Romani iuris interprete, qui iam penè octogenarii, iuenculæ vxores sortiti, ea molli sunt quæ iuuenes. Sanè iuuenalis in descriptione Senectutis ostendit satis, quàm sit aliena Venus à senibus. Optima sanè ratione, cum seniores infirmæ ætatis dicantur, in l. ciuitatibus. l. 22. ff. de legat. 1. & canicie graues læsi corpore æquiparentur, in Authent. de Quæstore. coll. 6. Imò minus viuere præsumuntur quàm ægri. Ioan. Neuzian. in Situ. Nuptiali. lib. 2. n. 4. Vnde non immeritò Plautina illa Bacchis Senecioni cuidam delicias factura, odiosum esse dixerit, mortem amplexarier. Plautus, illud linguæ Latinæ decus (sic enim à Gellio lib. 19. cap. 8. vt & homo linguæ atq; elegantia in verbis Latinæ princeps appellatur, lib. 7. cap. 17.) non minus festiuiter quàm acriter, ab amoris infania deliortatur senes tales Acherunticos, decrepitos, & capulares, qui tametsi capulo siue feretro, quo efferti debebant mortui, iam vicini sint, mulierum tamen, & quidem iuencularum consortium etiamnum affectant. Sic enim ille in Mercatore:

Iam plenus atatus, animaq; fætida,

Senex hircosus: tu osculere mulierem?

Vtine adueniens vomitū excutias mulieri?

Inde audiuntur iustæ vxorum querelæ, qualis habetur apud Apuleium lib. 5. At ego misera primum patre meo seniore maritum sortita sum, deiu ecurbita caluorem, & quouis puero pucilio. Pro inde quæ eiusmodi seni vel impotenti copulata fuerit adolescētula, & nupta simul, & vidua optimo iure dici queat. Id enim idem Plautus inuuptas nuptias vocat in Milite glorioso. Ab eodem quoq; istiusmodi amator senex festiuè pictæ imagini comparatur in Mercatore:

Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est.

Nam meo quidem animo vetulus decrepitus senex

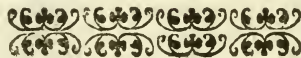
Tantidè est, quasi sit signū pictū in pariete.

Satis nunc coleres amatores depinximus, agedum colores misceamus.

Cur se
à Ven
alieni

Adolescē
tiari.

Vxor
mul
pta
dua

In colores.

EMBLEMA CXVIII.

INDIX mæstitiæ est pullus color: utimur omnes
 Hoc habitu, tumulis cum damus inferias.
 At sinceri animi, & mentis stola candida pura:
 Hinc sardonis sacris linea grata viris.
 Nos sperare docet viridis. Spes dicitur esse
 In viridi, quoties irrita retrò cadit.
 Est cupidus flauus color, est & amantibus aptus,
 Et scortis, & queis spes sua certa fuit.
 At ruber armatos equites exornet amictus;
 Indicet & pueros erubuisse pudor.
 Cæruleus nautas, & qui cælestia vates
 Attoniti nimia religione petunt.
 Vilis sunt giluis natiuaq; vellera burrbis:
 Qualia lignipedes stragula habere solent.

*Quem cura ingentes cruciant, vel zelus amoris,
Credetur hic fulua non malè veste regi.
Quisquis sorte sua contentus, ianthina gestet;
Fortune equanimis tadia quiq̃ ferat.
Vt varia est natura coloribus in gignendis,
Sic alijs aliud: sed sua cuique placent.*

C O M M E N T A R I I.

I.

PINGE aut finge tibi officinam tinctoris, in qua ipse pannos suos ex aëno bulliente extrahat, subigat, siccet, & quæ ad omnigenam tincturam spectant, peragat.

II.
Coloribus
exprimū
tur affe-
ctus ani-
mi.

Colorum
significa-
tiones.

COLORS & eorum differentiarum non minimum solent animos nostros afficere, ob eamque rem docti & indocti παθήματα ea, quæ sunt in animis, passim coloribus exprimunt. Horum tamen colorum tot significationes esse possunt, quot sunt hominum affectus & opiniones. Quæ quò ad rationem aliquam propius accedunt, vel naturam rerum expressius declarant, eò pulchriores habentur: ut cum nigrore vitimur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi significandam. At viror, spei nota, ut dictum est in superioribus; auaris, amaribus, & id genus aliis, qui spem pretio non emunt, flauis haud malè conuenit. Ruber tum stultum, tum puerorū, quos verecūdia maximè decet, symbolum esse poterit: ut cæruleus nautarum; gilvus & burrus, vilium, & eorum, qui sunt tenuis fortunæ. Meticulosi denique; & zelotypis, quòd animo sint perturbato, non malè fuluus color tribuitur: ianthinus iis, qui sua sorte contenti viuunt. De quibus in sequentibus singulatum. Plato in Timæo dicit, colorem, splendorem esse quandam defluentem sigillatim de corporibus, & talibus quibusdam partibus, quæ sunt aptæ ad oculorum sensum. Colorum autem sunt penè innumerabiles differentiarum, sed de notioribus, iisque maximè, quos Alciatus hic attingit, quorum octo differentias explicat. 2. Parerg. cap. 1. nobis sermo erit.

III.
Color. ni-
ger.
Ianthinus.

INDEX *mæstitia est pullus color*] Nigro vel pullo colore in parentalibus vtuntur. Niger color (inquit Alciatus loco citato) in Æthiopicis cernitur; cum cædore temperatur, fuscus est; cum aliqui d. ruboris il-

li admiscetur, pullus dicitur. Plautus moreum vocat, nos moreum oscutum. Hunc obseruamus esse terræ colorem, quæ magna sui parte pulla est: quodque mortuis iniiciatur, instituto maiorum. Qui iusta persolunt mortuis, induuntur pullis palliis, terræ nimirum colore: indeque nominantur plerisque; atrati, pullati. Nam pullum se penumero cum atro confunditur: sic enim mors atra dicitur, eò quod cadauer extincto calore vitali, & exhaustis spiritibus atrum relinquitur. At differt ater à nigro, quoniam omnis ater niger est: at non omnis niger ater est; ater enim horroris aliquid habet, estque visu tristis & iniucundus, proindeque lugentibus peculiaris, at niger non item: est enim nonnunquam lepidus & venustus. Colorem verò pullum signum fuisse luctus, vel ex historia Thesei proditum nobis est. Ille enim interfecto Minotaurum cum rediret in patriam, nigroque velo per imprudentiam vtteretur, pater Aegæus hoc signo tamquam lugubri & funesto consternatus, quippe qui filium extinctum esse crederet, se in mare præcipitem dedit. Quem colorem mæstitiæ & doloris notam fuisse significat etiã Ouidius exul, suæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu cultuque; semonens:

*Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.*

*Fortuna memorem te decet esse mea.
Tumulus cum damnus inferias.*] Cum mortuos sepulchro mandamus. Inferiæ sacrificia fuere, quæ dijs inferis solui dicebantur; & Inferias facere, est mortuorum animas sacrificijs placare, vel iusta defunctis persolueri. Virg. in 9.

Absenti ferat inferias, decoretque sepulchro.
Idem

Pullus

Cur p
vestes
funeri-
bus.
Mors
cur.Ater
gro
fert.Nigri
symbi.

Inferi

Idem 4. Georg.
Inferias Orphei mitte, lucumq; reuifit.
 Catullus:
Multas per gentes & multa per aquora ve-
ctus,
Aduenio miseris, frater, ad inferias.
 & deinde:
Nunc tamen interea prisco qua more pa-
rentum

gladiato
 prima
 stitutio.

Tradita sunt tristes munera ad inferias.
 Tradit Seruius, morem fuisse in sepulchris
 virorum fortium captiuos necari. Quod
 postquam crudele nimium visum est, pla-
 cuit gladiatores ante sepulchra dimicare,
 qui a bustis bustuarij dicti sunt. Eorum
 si forte copia non fuisset, lamiantes feminæ
 genas suas effundebant sanguinem. De hoc
 Inferiarum nomine non nihil Gellius 19. c.
 8. Contrâ tamen, quod prætermisum no-
 lim, Plutarchus libro Quæstionum Roma-
 narum, quærit, quam ob causam mulieres
 in luctu vestibus albis vterentur? quod fa-
 ctum ab ijs putat exemplo Magorum, qui
 aduersus tenebras ipsumq; Plutona lucida
 & illustri veste sese obtegunt: vt quæ de-
 functi cadauer albo amictu regitur, sic pu-
 tant, æquum esse amicis ac familiares ve-
 stiri. At in luctu vilia maxime conuenire
 putant: quæ autem colore aliquo tincta sũt
 & suffusa, luxum arguunt, & superfluarũ
 rerum apparatus. Cum itaq; solum albũ
 sincerum sit, minimè mixtum, purum, &
 tinctura non imitabili, optimè putant ijs
 conuenire, qui sepultura committuntur.
 Proinde & Socrates scibit, Argis vestes al-
 bas in vsu esse dum lugent, quæ eadem sint
 aqua elutæ. Sed tamen obsoleuisse morem
 idem Plutarchus scribit: nimirum deprauata
 consuetudine, viros albas vestes in lu-
 ctu vsu passe; quod serè colligimus ex ijs,
 quæ Paulus Iulius ait, in tit. de Sepulchris
 & lugendis: Qui luget, abstinere debet à
 conuiuijs, ornamentis, & alba veste. Con-
 stat enim ex Varrone, de vita Patrum, vt
 citatur à Nonio, mulieres in luctu nigri
 colorem solemnem habuisse: amiculo ni-
 gello (inquit ille) capillo demisso sequere-
 tur luctum. alio loco: Funere ipso pullis
 pallis amictæ. Idem fuisse vsus traditur a-
 pud Græcos ex vltimo Iliados Homericæ,
 vbi Techys futuram filij Achillis necem
 descens velo nigro tectâ Ionem adit. Apud
 Euripidem, Iphigenia matrem Clytemne-
 stram monet, ne comam laniet suam ob

luctu
 o habi-
 Roma-
 mulie
 vsa.

mortem: suisq; vt renunciet sotoribus, ne
 vestibus nigris corpus eam ob rem conte-
 gant. Hieronym. ad Iulianum: Lugubrem
 vestè mutaueris: & dedicatio ossium Mar-
 tyris candida tibi vestimenta reddent, vt
 non sentires dolores orbitatis tuæ, quàm
 ciuitas vniuersa sentiret. Hæc ille. Quo ex
 loco facile est intelligere, morem etiam fuisse
 se apud veteres sumendæ pullæ vestis tem-
 poribus orbitatis, & sepulchralium: at cum
 festi dies Martyrum celebrarentur, in gau-
 dii signum sumpsisse vestes candidas & hi-
 lares.

At sinceri animi &c.] Albus in pallō-
 rem definit: candidus purior est; & niuius
 similis: sunt qui quàm maxime candenti
 igni æqualem ferunt. Græci φλογόλευκον
 videntur dixisse album colorem, cui nescio
 quid flammæ admixtum sit. Alciatus. Al-
 bedo, puritatis, fidei, castimonix, integritatis,
 & aliarum generis eiusdem virtutum
 nota, ideoq; religioni accommoda. Et col-
 or albus, cum sit purissimus, ideo pro sin-
 cero capitur, cum transfertur ad animũ,
 cum eo conuadunt candidum: inde Candor
 animi pro simplicitate puritateq; non
 raro accipitur. Itaq; apud omnes ferè na-
 tiones mos inoleuit, vt ad Dei cultum in-
 dumentis albis vt plurimum vtatur. Quo
 refero illud de Satory. 2. Persii.

Color al-
 bus.

Albus
 significa-
 tiones.

Candor.

Negato

Iupiter hac illi quamuis te albata rogaris.
 Et flamen Ioui sacra faciens albatuſ erat, al
 boq; pileo vt abatur. Magi etiam Persæ pu-
 tabant Deum non delectari nisi in albis ve-
 stibus. Fuit & Vestalium suffibulum vesti-
 mentum album, prætextum, quadrangu-
 lum, oblongum. Cicero 2. de Leg. Color
 albus præcipue decorus. Deo est, cum in
 cæteris, tum maxime in textilibus tincta verò
 absint, nisi à bellicis insignibus. Plutarchus
 lib. de Iside & Osiride, quærit causam, cur
 Sacerdotes Iuueis tantum vestibus vteren-
 tur. Id quidem factum ait, quod immortalibus
 Diis omnia pura, mundaq; conue-
 niant. Non enim fas est (ait Plato) pura
 Deorum numina contaminatis & impuris
 rebus coli. Itaq; cum linum maxime pu-
 rum fiat, sit quæ ad eluendum expeditissi-
 mum, sacrificiis, & Deum cultoribus præ-
 cæteris conuenire censuerunt. Pierius 40.
 Hieroglyph. meminit, & alij nonnulli. Re-
 perio & vestem candidam signum fuisse la-
 titiæ, apud Val. Max. lib. 1. cap. 1. quo loco

Flamē Io-
 uis alba-
 tus.

Vestales
 albata.

Vestis al-
 ba signū
 laticia.

scribit, post Cannensem cladem, qua maior
virogam Romanorum pars absorpta fuit,
decretum fuisse ne matronæ ultra trigesi-
mu n diem luctus extenderent, vt ab iis sa-
era Cereris peragerentur. Hæ itaq; abster-
sis lacrymis, depositisq; doloris inlignibus,
candidam vestem induerunt. Nec præter-
mittendus Romanorum mos in honorum
petitionibus: qui enim magistratus ambi-
bant, toga candida induiti sese commenda-
bant populo: hoc cultu integritatem, pro-
bitatemq; ex colore omnium purissimo &
simplicissimo significantes, seque pecunia
minimè vfos, qua populum corrumperet:
ideo Candidati, à candore vestis nominati,
vel à simplicitate, puritateq; animi potius.
Itemq; serui accepta libertate albis vesti-
bus vti memorantur, vti liquet ex Septi-
mio Florente. Deniq; fuit iste color mode-
stisq; signum, vt purpura ambitionis, subli-
misq; animi & elati. Hinc illud Alexandri
de Antipatro, quem quidem ob modestiam
commendabat: Foris albo pallio vitur, in-
quit rex, intus autem totus purpureus. no-
tabat similitudinem hominis ambitiosi, & sum-
ma appetentis parsimoniam. Candido colo-
ri proximus est, quem cauum nominat:
qui color est albi nigriq; particeps, Græcis
λευκόρριος, qualis est capillorum & barbæ
in senibus: vnde canities appellata est. Is na-
rius color est, vt qui non inficitur, sed ex
ipsa ouis lana ita capitur.

[Stola candida] Nominè stolę quamcum
que vestem oblongam intelligo. Aliàs stola
erat muliebris, & demissa ad talos vsque.
Pura autem Seruius in schedis interpreta-
tur, non polluta. Est: pura vestis, ait, qua fe-
stis diebus vti consueuerant sacrificaturi
, vt neq; fausta sit, neq; fulgurita, neq; ob-
sita, neq; maculam habeat, vt ait Festus Põ-
peius. Fragmenta quædam Tulliana su-
per sunt orationis, *In toga candida*. Liuius
album vestimentum dicit.

[Hinc smdon sacris linea grata virus] Poe-
ta lib. 12. Aeneid. testis est locuples:

— puraq; in veste sacerdos
Serigera in frõtem suis, intonsamq; bidentē
Attulit.

Ouidius 15. Metamorph.

— Cererisq; sacerdos
Amphyus albeni velatus tempora vittæ.
Vopiscus in Floriano: Senatores omnes ea
læticia elatos, vt domibus suis omnes albas
põstias cæderent, imagines frequenter ape-

rent, albati sederent, quia antiquitatē sibi
redditam crederent. Acerimè Vatinius in-
cessit à Tullio, quòd toga pulla accu-
bisset, contra decorum festi conuiuii. Il-
lud ex te, ait, scire cupio, quo consilio, aut
qua mente feceris, vt in epulo Q. Arii, fa-
miliaris mei, cum toga pulla accumberes?
quem vmquam videris? quem audiueris?
quo exemplo, quo more feceris? Dices: su-
pPLICATIONES te illas non probasse. optimè.
Nullus faciebat supplicationes. Vidense
me nihil de anni illius casu, nihil de eo,
quod tibi cum summis viris commune es-
se videatur, sed de tuis propriis sceleribus
ex te querere? Nulla supplicatio fuerat:
cedo, quis vmquam cenat atratus? ita enim
illud epulum est funebre, vt munus sit fu-
neris, epulæ quidem ipsæ dignitatis. Sed
omittè epulum, populi Romani festum
dicunt, argenteo, veste niuea, omni apparatu,
ornatuq; visendo, quis vmquam in luctu
domestico, quis in funere familiari cenauit
cum toga pulla? cui de balneis exeunti
præter te toga pulla vmquam data est? cū
tot hominum millia accumberent? cū ip-
se epuli dominus Q. Arius albarus esset: tu
in templum Castoris te cum C. Fidulo a-
trato, cæterisq; tuis furij's funestum intu-
listi. Quis tum non ingemuit? quis non
doluit Reipub. casum? quis sermo alius in
illo epulo fuit, nisi hanc tantam, & tam gra-
uem ciuitatem subiectam esse non modò fu-
rori, verum etiam irrisioni tuæ? Huc tu
morem ignorabas? nunquam epulum vide-
ras? numquam puer aut adolescens inter
coquos fueras? Fausti adolescentis nobilif-
simi ex epulo magnificentissimo famem il-
lam veterem tuam non expulseras? quàm
acerbè atratum videras, dominium cum to-
ga pulla, & eius amicos ante conuiuium?
quæ te tanta tenuit amentia, vt tu, nisi id es-
cisses, quod fas non fuit, nisi violasses tem-
plum Castoris, nomen epuli, oculos ciuiū,
morem veterem, eius qui te inuitarat au-
ctoritatem, parum putares testificatum es-
se, supplicationes te illas nõ putare? Huc-
usque orator morem patrum violatum
questus in Vatino, non frustra quidem,
cū qui sapiat, non abhorreat à more pa-
trio. Memini ad hæc Aurelium Victorem
in Marco Antonino Philosopho, dicere:
Nuncio accepto de morte principis, con-
sulam luctu publico Vrbem, senatores in
curia veste tetra amictos lacrymas effudif-
se.

Tullij in
uestigio in
Vatiniū

Serui ma-
nissi
albatii.
Album et
purpureū
quid.

Canus co-
lor, usque
natiuus.

Stola.

Pura ve-
stis.

ndon. se. Est autem sindon vestis alba, seu amictus è lino Aegyptiaco. Est illa purpurea & lineæ: purpura enim maris vicem præbet: linam verò fluminis, quia cum ve- re primùm in oriente flumen inundasset, linum natum ait Plinius.

iridis co- r. Nos sperare docet viridis] Viridis color, qui ex chrysocolla vel æruginè fit, ad satietatem vitet. Hic color herbarum est, & anis psittaci, & lapilli, quem smaragdum nominant. Huic coloris similis est prasinus, qui nomen dedit Prasinæ factioni. Spei color est viridis (vt diximus Emblemate 44) quo l' omnia spe ducè vernèt. Etenim cum virefcunt segetes & arbores, ab eis fructû expectamus. Fit tamen ea spes interdum irrita, fallax, & nullius omnino frugis. Ovidius:

rastra- etio. Fallitur augurio spes bona sape suo.
Et Plautus:

iror spei nota. Ego scio q' sperauerint, spē decepisse multos.
Quoties irrita retrò cadit] Ovidius 3. de Ponto, eleg. 4.

rastra- etio. Irrita verorum non sunt presagia vatum.
Eodem libro eleg. 7.

rastra- etio. Spem iuuat amplecti, qua non iuuat, irrita semper.

rastra- etio. Et 4. eiusdem operis, eleg. 7.
Fides non irrita.

rastra- etio. In 2. Fastor.
venit irritus illuc

rastra- etio. Romulus. hoc est, re infecta.
Idem in 3. eiusdem:

rastra- etio. Si mea nota fides, irrita nulla putes.
Et de Narcisso eodem libro:

rastra- etio. Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti?
Curtius lib. 4. Tam discedere irritum, quã morari pudebat.

lauius co- r quorù p. Est cupidus flauus] Anaris, amantibus, & ijs, qui mereticeas artes sectantur, non male quadrabit color flauus, qui ex albo, rufo & viridi concretus est, qualis est color mellis, auri, & aristarum maturarum. Colorem flauum alij Venerum, vulgò blauû appellitant, colorem illû quidem à factione Circensi nobilitatum. Quidam eundem esse ac cœruleum volunt, quem Græci κωδίου, nonnulli Lazurion vocant: sed inter hos magnum est discrimen. Tribuitur autem iste color auaris, qui spem precio non emunt, cum sint coloris flauis ob insatiabilem habendi cupiditatem. Hinc reor esse, quod in multis Germaniæ locis Hebræi cogantur circulum flauum vesti assutum

gestare. Amantibus verò, ob flauedinem & pallotem contractum ex amoris affectu, licet interdum propter conceptam in animo spem vireant. Ouidius:

Palleat omnis amans, est hic color aptus amanti.

Vel vt Alcianus ait, quod hic color amantium comis tribuatur. Lucanus 10. belli Pharsalici:

*Tam flauos gerit altera crines
Vt nullas Casar Rheni se dicat in aruis
Tam rutilas vidisse comas.*

Loquitur de Cleopatrarum pedisequis. Sic Iuuenal. 3. Satyr.

*Cœrula qui stupuit Germani lumina flauâ
Casariæ, & madido torquentè cornua cirro.*

Legi alicubi flauam Achillis comam, caloris & iracundiæ fuisse argumentum, quoniam ij ferè sint ξανθοχόλοι, id est, flaua bile laborantes, & ad iram propensiores, qui crines flauos habent. Sed tamè flauum fuisse Menelaum memorant, virum quidem mitem, proindeq; mollem bellatorem. Familia quoq; Flauia nomen dedit flaua cæsaries. Scortis deniq; tribuitur, & turpium voluptatum sectatoribus, qui præsentis opinione boni ducuntur. Meretrices tamen toga pulla à matronis adulterij conuictis, quæ albatæ erant, distinguebantur. Cur autem meretrix scortum dicatur, diximus alibi.

At ruber armatos] Ruber seu rufus color multis distinguitur notis. Aliquis ex sandaracha fit, qui ad satietatem flammæ est, & à similitudine ignis πυρρός dicitur: Burhum veteres Latini dixerunt. Alius ex cinnabari concipitur, aliquanto colorator, Græcè appellatur ἐρυθρός. Est & ostrinus color, qui & purpureus, de quo vide Miscell. Politiani cap. 12. & que nos supra, de purpura congesimus. Est etiam rubeus ex animantium sanguine; est & quo laua mifcitur coccus: vnde vestes coccinæ, id est, purpureæ. Ruber itaq; color est militum: ardorem enim bellicum, cædem & ferocitatem tacitè arguit. Apud Pœnos in castris Annibalis rubeam vestem Ducis tabernaculo prætentam, vt alijs purpuram, indicium fuisse certaminis proditum est, quo viso miles ad pugnam se accingeret. Plutarchus in apophthegm. Laconum: Lacones, inquit, in bellis utebantur Puniceis tunicis, sine, quod hic color videbatur illis aliquid habere virile: siue, quod sanguinei coloris

*Achilles
flaua co-
ma, et Me-
nelaus.*

*Flauia fa-
milia.*

*Color ru-
ber.*

*Ruboris
nota.*

loris rubor plus terroris incuteret bellorū imperitis: siue, ne procius conspicuum esset hostibus, si quis vulnus accepisset, sed vtiliter lateret ob vestem sanguini concolorem. Sed Val. Maximus scribit, Lacedæmonios non vt vulnerum suorum in bello cruorem dissimularent & occultarent, Phœniceis in prælio tunicis vfos, aut ne ipsis terrorem incuteret; sed ne hostibus fiducia aliquid afferret. Et Plutarchus auctor est, Demadem oratorem olim dixisse, Athenienses de bello nunquam decreuisse, nisi pullis vestibus indutos: eo verbo significabat, eos bellandi cupidiores, nec nisi de clade suorum admonitos, pacem cogitare.

Purpureus color, symbolum veracundia.

Indicet & pueros] Purpureus color pudoris indicium. Hinc prætexta Romanos pueros admonere, verecundiam in dictis factisque; seruandam. Notum est Catonis illud, cum diceret sibi magis placere adolescentem qui rubesceret, quam qui pallefcerent. Et Diogenes apud Laertium, cum vidisset puerum rubore suffusum: Cogit de fili, inquit; hic enim virtutis est color. Vide Aristotelem in lib. de Morib. Claudian. 1. de raptu Proserpinæ, vbi iuuenulam viro iam maturam describit ab adiuncto pudore:

_____ niveos infecit purpura vultus

Per liquidas succensa genas.

Ad hunc modum Virgil. in 12. de Latini vxore, belli dubij euentum reformidante: *Accipit vocem lacrymis Lauinia matris, Flagrantes pulsata genas, cui plurimus igne Subiecit rubor, & calefacta p ora cucurrit. Indum sanguineo veluti violauerit ostro Si q̄s ebur, vel mista rubet vbi lilia multa Alba rosa; tale s virgo dabat ore colores.*

Cæruleus color.

Cæruleus nautas] Cæruleus color vel à cælo, vel à cæculo auicula, quæ & *κρυαὸς* dicitur. Hic aeris color est, item que maris tranquillus; vnde etiam nautis appropriatus. In oculis color iste dicitur à Græcis glaucus, vnde Pallas *γλαυκῶπις*, à veteribus, Latinis cæcia, quasi cælia, à colore cæli, ait Nigidius. Nostri colorem cælestem dicunt, *Himmelblau*. non quod cælum particeps sit coloris alicuius, sed quia ita nobis appareat. Proinde sacerdotes Aegyptij Deum veste indutum cærulea, quia præcipua eius in cælo sedes, effingebant. Non referam quæ notantur à Plutarcho de colore Isis & Tiphonis cæruleo, hæc enim *ἀπορροδιόνσσα*. Hunc colorem cæ-

ruleum *ἀλαργόν*, à colore maris, *ἀπὸ τῆς ἀλῆος*, dici volunt: vt enim cælum cæruleum, sic mare cæruleum dicunt poetæ. Seruius in 8. Aeneid. Cæruleus color maris est, à cuius Deo equum constat esse iuuentum. Hunc cæruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhistor Plutarch. 1. de philosophorum decretis, cap. 6. Sed vt est varia hominum mens, aliusq; aliorum sensus in colorum vsurpandis symbolis, reperio Agrigentinos tyrânide Phalaridis liberatos, publicè constituisse, vt nulli cæruleo colore vestitū gestare permitteretur, quòd tyranni satellites & corporis eius stipatores eo colore subligaculis fuissent vti soliti. Cærulei coloris vestis nominatur etiam cymatilis, quia nomen ab vndis trahit. Ouidius.

Cymatilis.

Hic vndas imitatur, habet quoq; nomen ab vndis.

κῦμα enim fluctum sonat. Apud Plautum vestis cymatilis est vndulata: Nos camelotum vocamus, corruptè Zambelotum.

Zambelotum.

Attoniti nimia religione.] Lucretius lib. 3.

_____ multoq; in rebus acerbis

Acrius aduertunt animos ad religionem. Quò magis in dubijs homines spectare periculis

Scilicet aduersisq; in rebus noscere qui sint: Nā vera voces tum demum pectore ab imo Eliciuntur, & eripitur fortuna, manet res. At puto hic alludi ad vocabulum *δέος, τιμωρ*, vnde putant Dei Latinum nomen trahere; quo illud Petronij:

Primus in orbe Deos fecit timor.

Vilia sunt gilui] Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrum siue russum, giluum siue melinum. de quo Gellius lib. 13. cap. vlt Birrus hic (vt ait Sanctius) non pro colore capiti, sed pro vestimento, quo aquas arcemus, cum iter facimus, qui ex colore natiui sit. Natiuus autem color, vt ait Perottus, modò in albedinem, modò in nigredinem tendit. De hoc colore Antonius Thyestesius lib. de coloribus cap. 4. Est & color albi nigriq; particeps, à Græcis inde *λευκόφατος, leucophatus*, voce iam à nostris vsurpata, vocatus: genus est id coloris natiui, non enim in scitur, sed quis ipsa sic natura quasi pingitur. Hunc sibi secta sacerdotum sumpsit sanctissima, qui nulla tunica linea penitus induti, pro cingulo veste se vincunt nodosa, ac

Birrus

Color: cius.

Isis & Tiphonis cæruleus color.

sa, ac ligneis tantum calceamentis vsu, precario victum quaritant. Colorem istum Alciatus hic giluum vocat. (Idem etiam in Parerg. birrum vocat, quo interdum omnes pro tegmine capitis vtuntur) cuius verba sunt: Sublequitur cineritius, quo Franciscani passim in praesentia induuntur; nos vulgo birretinum dicimus, quod viatorij militaresq; birri propter vilitatem hoc colore essent. Melinus ex pigmento à Mele insula sic dictus, quem Latini & giluum appellant, Seroio autore. Et infra: Est igitur giluius color, scilicet quadamtenus in rubri vergens. Idem quoq; dicitur heluus, sic nominatus à vini genere, quod colorem habet inter rufum albumque: rufum barbari appellant, aut ruffem: alij saginatum, quasi sanguinatum, qui sit cruentato similis. Est ille, qui dicitur impluuiatus, pullo similis, sic nominatus, quasi fumato stillicidio impletus. Sunt qui volunt suatum esse: à stillicidio factum fumoso in albo panno, & is color est peculiaris monachis, quos Minimos appellant, Parisini Bonos homines. Eo fortasse sensu homines saeculi auri designati, ob morum vitæq; simplicitatē, quam ipsi profitentur: vestis enim nativi coloris minimeque infecti, vitæ innocētis, & ab omni alienæ luxu index est. Tum autem primum cœpit hominum exundare luxuriam, cum nativæ lanæ cœperunt ad cultum tingere.

Qualia lignipedes] Hi sunt refrigeri quidam monachi, qui ex instituto seuetiore ligneis calceis vtuntur, aut potius soleis quibusdam è subere vel ligno, Itali vocant Capuzzinos. Pro veste pallia cinericia gerunt, eo colore, quo vilia rusticorum saga, qui caminos emundant. Lignipedum meminit Politianus lib. 7. Epist. in Prologo Menæch. Plauti:

Cucullati, lignipedes, cincti funibus, &c. Sanctius tamen censet hic potius intelligi claudos, & qui haberent pedes ligneos, vt pote qui preciosa stragula non possideant. *Stragula*] ἡ στρωμνὴ, τὸ στῶμα, Gallicè, *couverture du lit, ou, lodier, housse.* Italicè, *coperta.* Et rectè hic quidem stragula, nam quidam horridiore cultu fratres, vt Capucini, non tam pallia, quam formam quandam stragulorum induunt; at Franciscani nostrates, qui initio cultu seuetiore, nunc tandem ceperunt esse nitidiores.

Quem cura ingenves] Meticulosus, zelo-

typis, & ijs, qui omnino sunt perturbati, fuluus amictus ex viridi & rufo permixtus potest esse peculiaris. Fuluus, est color cæli & stellarum: qua ratione sidera fulua dixit Tibullus. Sed hic existimo intelligi maximè rauum colorem, qui obtusus est quodammodo atq; obscuratus. Gellius cap. 20. lib. 2. ex frontone docet, fuluum vidèri de rubeo atque viridi mixtum, & in alijs plus habere rufi. Vide apud eundem reliqua. Fuluum colorem Virgilius tribuit leoni: hastæ fraxinæ Ouidius; vt satis appareat esse, quem à castanea tanetum vocamus, nisi quod fuluus clarior, castaneus paulò obscurior est. Alciatus.

Quisquis forte sua] Est & ostrinus color, qui & purpureus, alibi ex conchyliorum sanie rubens ardensque, alibi violaceus seu ianthinus, artificum ingenijs nunc intensior, nunc pressior. Ita Alciatus. De huius coloris veste Martialis in 2. Epigr.

Coccina famosa donas, & ianthina mæcha. Significat vestimenti genus infecti purpura violacea. Quo de colore perdocti Baysius cap. 3. de re vestiaria. Iste itaque color ad eos pertinet, qui suæ contenti sorte viuunt, vel etiam fortunæ ludibria pro nihilo ducunt: eos enim affectus violæ & rosæ significare possunt, ἡ καὶ ἀνδρῶν.

Vt varia est natura] Vt varia est natura in coloribus, eorumque differentijs multiplicibus efficiendis; sic varia variorum ex ijs ducuntur symbola, vt varæ sunt hominum opiniones. Verba sunt ipsius Alciati ex 2. Parerg. cap. 1. Colorum omnes appellationes Latine expressim ostendere vix quisquam possit; tam enim hac in re varia natura est, vt quod in alijs plerisque accidit, rerum multitudo vocabula superet.

Sed sua cuiq; placent] Homerus, ἄλλα σουῖ cuiq; παρ' ἄλλοις καλὰ. Suum enim cuiq; pulchrum, ait Cic. & sic se res habet, te tua delectant, me mea. Virgil.

Trahit sua quemq; voluptas.

Elegans illud Eueni Patij:

πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ παντὸς ὁμοίως,
ὁρῶς δ' ἀντιλέγειν ἐκέτι τῶτο ἐν ἔθει.
καὶ πρὸς μὲν τῆτος ἀρκεῖ λόγος ἐς' ὁ πά-
λευος,
σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' εἶναι, ἐμοὶ δὲ
τάδε.

Significat, multis esse solemne reprehendere, rectè autem id non facere; quin aduersus

Fului coloris nota.

Fulvus color.

Tanetum.

Color vio-
laceus.

Sui cuiq;
pulchrū

his illos posse verbum vetus retorqueri : Hæc tibi videntur talia, mihi verò contra. Plinius Secund. scitè admodum epist. 20. lib. 1. Adieceram quod me docuit vsus magister egregius . Frequenter ego iudicavi, frequenter in consilio fui: aliud alios mouet, ac plerumque paræ res maximas trahunt: varia sunt hominum iudicia, variaz voluntates. Inde qui eandem causam simul audierint, sæpe diuersum, interdum idem, sed & diuersis animi motibus sentiunt. Video huc trahi ore populi celebratum adagium: *Quot capita, tot sensus*. Cuius etiam meminere nostri Iuris scholiastæ, lib. 4. ad ff. SC. Trebellian. Alia enim alij nationibus honesta, quæ alij turpia, & sic varij quot in orbe colores, tot etiam notiones animi fluxæ ac vagæ peruolitant.

IV.
Varia colorum nomina.

VT varia est natura in coloribus gignendis, vt sunt colores in infinita penè varietate, sic eorum nomina varia diuersaq; sicuti ab herbis seu floribus, hiacynthinus, violaceus, roseus, papaueratus, malachinus: à plantis phœniceus, buxeus; prasinus, à virentis porri folio: à locis, Tyrius, Puniceus, Iudicus: ab animantibus, vt ceruinus, mustelinus, olorinus, coracinus: ab aqua, aquilinus, neq; albus, neq; niger, ait Festus. Cæterum quia nihil absq; luce possumus intueri, varietq; ipsa mutetur lux, non est mirum si cum luce varient ipsi colores. Ea de re nonnulla Cæl. Rhodig. antiq. lect. lib. 17. c. 7. Possèm huc exempli gratia conferre sectarum varias species, nedum colores varios, hominum ac regionum faciem dissimilem; sed id fortasse bilem moueret quibusdam delicatulis, qui domesticis vitijs, vt naturalibus morbis delectantur, & veluti Balbinum polypus Agnæ, quod ille dixit. Malim ad colores ludorum Circensium, circa quos imprudens antiquitas in-

sanijt: erant enim quatuor certantium classes, suis distinctæ coloribus. Nam prasinus seu virens herbidam verni temporis indicabat læticiam; roseus æstiuam flagrantiam; albus pallecentem autumnum; fuscus hyemis nubilosam tristitiam. Vel ad colores varios ænobitarum, qui patrum instituto non ad alium finem induci videntur, quàm vt familiarum distinctio fieret, confusio vitaretur. Nihil hic de coloribus castrorum, aut militantium, qui necessariè varij sunt, vt hæc varietas singulas copias in officio contineat. Has colorum significationes pulcherrimè norunt, & ad sua vota trahunt iuueniculae, quæ iuuenibus, datis flosculis aut arte, aut natura factis, callidè animum suum erga illos in colore munusculi ostendunt: hisce enim vel fauent, vel subsannant, vel queruntur, vel ablegant, vel inuitant, mitum quàm eruditæ in Veneris tyrocinio. Et harum argutarum ignaram esse, piaculum est Oceani vndis vix eluendum. Ad id nostrum de coloribus emblema pertinere video Tertulliani id de spectaculis, vbi de coloribus paganis: Meritè & coloribus idololatriæ vestierunt, & ab initio Deo Soli fecerunt albas & rufas: albas hyemi, ob niues candidas: rufas æstati, ad Solis ruborem voti erant, sed postea tam voluptate quàm superstitione prouecta, rufum alij Marti, alij album Zephyris consecraverunt: prasinum verò Terræ matri, vel veno, venetum colorem mari vel autumnò. Cùm autem omnis species idololatriæ dænata sit à Deo, vtique etiam illa damnatur, quæ elemētis mundialibus profanatur. De coloribus scripsit Bayphius, scripsit & Antonius Thylesius, & Gellius lib. 2. cap. 26. & alij.

Puellæ
argutia

Colores
pagani

Virtuti fortuna comes.

EMBLEMA CXIX.

ANGVIBVS implicitis, geminis caduceus alis
 Inter Amaltheæ cornua rectus adest.
 Pollentes sic mente viros, fandiq; peritos
 Indicat, ut rerum copia multa beat.

COMMENTARI I.

STAT caduceus Mercurialis siue sceptrum erectum, supernè pileo alato tectum, in quo duo serpentes, masculus & femina sunt, qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanum: ab eo supernæ partes sic ad osculum, ut flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudæ coeunt vtriusq; Vtrinq; copiarum cornu, diuersis pomis ac herbis onustum, erigitur. Aliæ editiones caduceo etiam inferius alas addunt, quod minimè

necessarium puto, licet non me fugiat id multis placere, inter quos etiam Pierius.

Hoc ipsissimum fuisse Alciati symbolum, refert Paulus Iouius, lepido eo libro, quem scripsit lingua sua vernacula, De notis armorum & amoris. Quod schema quàm bellè Alciato conuenit, facilè possunt intelligere, qui eius prudentiam iuris, & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà secum reputant. Id enim studium, eaque facultas effecit, ut magnos honores & honestas opes ad vitæ præsidium sibi compararit. /

II.
 Symbolū
 Alciati.

pararit. Idem Iouius me docet, symbolum hoc fuisse usurpatum ante à Iafone Mayno nobili Iuriscoſulto, quo ſua ſe virtute ac ſtudio, lautam fortunam eſſe conſecutum oſtendebat. Sic enim Iouius in Elogijs: Iafoni Mayno Mediolanenſi, vti ipſe in gentilitijs inſignibus præſcribere ſolebat, **VIRTVTI FORTVNA COMES** non deſuit. Huiuſmodi quoq; Emblemate vſus eſt & Deſiderius Lignamineus Patauinus, ordinis Prædicatorum, cuius meminit Bernardinus Scardeon. lib. 2. claſſ. 6. Hanc præterea imaginem caducei adhuc videre eſt in numiſmatibus antiquis: è quibus, opinor, ſymbolum ſuum mutuati ſunt Frobenij, typographi Baſileenſes diligentiffimi, niſi quod addiderunt colambam ſceptro inſidentem, dempto pileo & cornibus. Hunc nodum Mercurio conſecrarunt Aegyptij, innuentes fœdera non oportere vnquam diſſolui, verùm plurimum valere debere: vnde & Herculo cognomen additum. Quanquam Galli, & haud ſcio an etiam Aegyptij non alium putant Herculem quàm Mercurium. Hæc ferè in proverbio, *Casſioticus nodus*. Iulius Higinus in poetico aſtronomico, cap. de Lyra: Mercurius, inquit, cùm in Arcadiam (vbi olim maximè colebatur) proſiciſcitur, & vidiffet duos dracones inter ſe coniuſto corpore alium alium appetere, vt qui acerimè inter ſe dimicare viderentur, virgulam (quàm ab Apolline dono acceptam) inter vtrumq; proiecit. Quo facto, repente prælium direptum fuit; hinc illam virgam pacis gratia dixit eſſe conſtitutam. Nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt, quod initium Mercurio fuerat pacis. Hæc ferè ille. Vide Perottum, & Macrobiũ lib. 1. Saturnal.

III.

VIRTVTI FORTVNA COMES] Gnome pulchra, non ſemper vera, vt res humane fluunt. Ad eam facit locus Plinianus ex panegyrico ad Traianum: Poſſum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit, quas proximè fortuna cõceſſit, quas adhac indulgentia diuina meditat. Hęc ille. Sed nomen virtutis non hic accipitur pro eo habitu, quem rectæ rationi conſentaneum philoſophi dicunt, ſed ſpeciatiim ſonat τὴν ἀνδρείαν, quæ Italica dialecto dicitur, *il va lore*, Gallicè, *la valeur*, prouèſe, *grandeur de courage*. Alioqui virtutis

Mayni.
Lignaminei.
Frobeniorum.

nomine præclaræ quæq; dotes animi eõſe tinentur. Vnde Gallis appellatur *homme de valeur & merite*. pietate grauem & meritis, poeta dicit: & hinc ἀνδρεία μεγало βρυχία, *la vaillance, la ſuffiſance*. Fortè huc referas Horatianum iſtud è 3. Carmin. 2.

*Virtus repulſa neſcia ſordida,
Intaminata fulget honoribus.*
& deinde:

*Virtus, recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via.*

Et illud Plauti Amphitruone:

Virtute habere oportet, non ſauitoribus:

Sat ille habere ſauitorum, qui virtutem habet.

Item Senecæ de ira, cap. 7. lib. 2. Non eſt fortior nequitia virtute. Et Virgil.

Tū pudor incenditq; viros & viuida virtus.

At fortunæ vocabulum aliquando pro incerto rerum euentu: nonniſquam etiam pro felici ſucceſſu & affluentia opum accipi nemo neſcit. Ad primum illud ſignificatum refero varios de fortunæ varietate queſtus; vt ille Horatij:

*Fortuna ſæuo lata negotio,
Ludum inſolentem ludere peruicax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alijs benigna.*

Et Plautinum illud Pleudolõ:

— profecto hæc erit,
*Centum doctum hominum conſilia ſola hæc
deuincit dea*

*Fortuna. atq; hoc verum eſt, perinde ut quis
que fortuna vitur,*

*Ita præcellit; atq; cū ſapere omnes dicimus;
Bene vbi quod conſilium diſcimus accidiffe,
hominem carum*

*Eum eſſe declaramus: ſtultum autem illi,
cui vertit male.*

Illud item Terentij:

O fortuna, õ ſors fortuna.

Ouid. vlt. Trift. eleg. 15.

*Rara quidem eſt virtus, quam non fortuna
gubernet;*

Qua maneat ſtabili, cū fugit illa, gradu.

Secundo modo fortunæ verbum ſumitur pro felici opum ſucceſſu, vnde dicit viri fortunati, ὁ βλοῖ ἐὺδ' αἰμωνες; quare & nos fortunæ numero plurali dicimus opes, vt apud Horatium:

Quò mihi fortunæ, ſi non conceditur vti?

Virgil. 1. eclogæ:

Fortunate ſenex, ergo tua rura manebunt.

Et alia eius generis multa paſſim.

Anguibus

Virtus qd
hoc loco.

Fortunæ
ſignifi-
tio.

serpentes
caduceo
applicati.

Anguibus implicatus] De serpentibus ca-
duceo implicatis hæc est Mythographo-
rum narratio. Mercurius in Arcadiam iter
faciens, duos inter se Dracones acerrimè
concentantes offendit, quos interposito ba-
culo statim pacavit: qua de causa ne poste-
ri miraculum ignorarent, Aegyptij virgã
duobus interpositam draconibus Mercurio
consecrarunt, & Caduceũ nominarunt.

caduceus
Mercurij.

Caduceus] Virga Mercurij, qua dicitur
vſus ad lites & iurgia tollenda, ad somnum
inducendum, ad euocandas ex inferis ani-
mas, vel etiam immittendas. Homerus O-
dyſſ. 6.

ἔλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα
δέλγει,
ὣν ἐδέλει, τὲς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐ-
γείρει.

Corripuit virgã, qua mulcet lumina somno,
Quorumcumq; velit, soluit quoq; lumina
somno.

De hac virga etiam Horatius:

Tu pius laetis animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem coerces
Aurea turbam, superæ Deorum
Gratus & imis.

Virgilius 4. Aeneidos imitatus Homerũ:
Tum virgam capis, hac animas ille euocat
Orco

Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit.
Dat somnos adimitq; & lumina morte re-
signat.

Ille fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

Et Statius in primo Thebaidos:

Summa pedum propere plantaribus illigat
alis,

Obnubiq; comas, & temperat astra galero.
Tum dextra virgam inseruit, qua pellere
dulces

Aut suadere iterũ somnos, qua nigra subire
Tartara, & exanguis animare assueverat
vmbra.

Vide adagium, *Munerum corruptela*. Hanc
Mercurialem virgam Græci κηρύκειον ap-
pellant, qua legati facialesq; utebantur, pro-
indeq; caduceatores nominati; cuius verbi
meminit Marcianus, l. 8. de rerum diuif.
ff. & notat Vlpianus interpres Demosthe-
nis, ad orationem contra Timocratem; quo
loci statuit duplices Cerycas, qui ius idem
haberent cum facialibus, eandemque penè
potestatem, vt belli denunciandi, pacis in-
eundæ: quos εἰρηνοδίκας, pacis sequestros,

Dionys. Halicarnass. interpretatur. Vide
Cœl. Rhodig. lib. 21. cap. 16. Sed quæ su-
perstitiosè de caduceo interpretentur ma-
gi, vide apud Pietium lib. 15. Hierogly-
phic. & auctorem thesauri linguæ Latinæ,
in verbo, *Caduceus*.

Geminus alus] Ex his verbis fortè alij a-
las caduceo in parte infima addiderunt; e-
go alas in Mercurij galero interpretor.

Amalthea cornua.] Amalthea capræ no-
men fuit, cuius lacte Iupiter est enutritus,
Adrastes & Idæ Nympharum ministerio
& opera. Cùm verò aliquando capra cor-
nu, quod habebat amplissimum, in obiecta
fregisset arbore, Nympha id sustulit diuer-
sis pomis ac herbis onustum, & ad os ipsius
Iouis detulit: cuius beneficij memor iam
grandior factus, cornu seruatum Nym-
phæ, cuius erat capra, dono dedit ea virtu-
te imbutum, vt quicquid appeterent, ex eo
cornu protinus exiliret. Ouidius de Amal-
thea sic canit 5. Fastorum:

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida

Dicitur in siluis oculuisse Iouem.

Huic fuit hædorum mater formosa duorũ,
Inter Dictæos conspicienda greges,
Cornibus aerijs, atq; in sua terga recuruis,
Vbere quod nutrix posset habere Iouis.

Lac dabat illa Deo, sed fregit in arbore
cornu.

Truncaq; dimidia parte decoru erat.
Sustulit hoc Nymphe, cinxitq; decentibus
herbis,

Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.

Ille, ubi res cœli tenuit, folioq; paterno

Sedit, & inuiso nil Ioue maius erat:

Sidera nutricem, nutricis fertile cornu

Fecit, quod domina nunc quoq; nomen
habet.

Alij hoc cornu referunt ab Hercule ere-
ptum fuisse Acheloo sese in varias figuras
commutanti. De hoc cornu lege omnino
adagium, *Copia cornu*. & quæ habet Oui-
dius 9. Metamorph. Strabo 10. libro, La-
ctant. lib. 1. c. 21. Natal. Comes Mytholog.
lib. 6. cap. 11.

Acheloi
cornu.

Rectus] erectus, ad orationis rectitudi-
nem significandam.

Pollentes sic mente] Exprimit Græcam
locutionem, ἄν εἶχοντας; id est, φρονίμους.
Ordo autem talis est: Sic indicat, scilicet
caduceus seu virga. et copia multa; id est,
quemadmodum affluentiæ & fortuna. beet,
id est, diuites reddat. viros pollentes mente,
id est,

Caduceus
rectus qd.

Caducea-
tores.

id est, sapientes & peritos *fandi*, id est, eloquentes.

Fandiq; peritos] Aristotelés 1. artis dicendi, appellat eos, *εἰπῶν δυναμένους*. Virgilius 10. *Aeneid.* Nympham Cymodocea vocat *fandi doctissimam*.

Beate.

Copia multa beati] Beate, est prodesse, inquit Vlpian. l. 49. ff. de verb. signif. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quod beati, hoc est, beatos faciunt.

I V.

Hoc Emblemate licet Alciatus & alij nominati pro symbolo vsi sunt, id tamen placet ad quoscuque doctos & sapientes homines transferre. His scilicet symbolis, virga Mercuriali, caduceo, duobus inter se connexis serpentibus, & duplici copiae cornu significatur, homines sapientia & eloquentia praeditos rerum omnium copiam facile consequi. Sed significat eos, qui praediti τῷ λόγῳ ἐνδία θέτω καὶ προφορικῶ. nam multi quidem sunt docti, at elingues, & quorum domi doctrina silet, foras prodire nescia. At alij verbosi ac locutuleij, qui nullum garridum modum faciunt, & quibus nihil aut parum mentis. Sed quibus utrumq; datum, felices. Sic laudatur apud Flaccum Iulius Florus lib. 1. epist. 3.

— Non tibi paruum

Ingenium, non incultum est, nec turpiter virtum:

Seu linguam, causis acuis, seu ciuica iura Respondere paras, seu condis amabile carmen,

Prima feres cetera victricis premia.

Apud Tullium commendatur nescio quis, cui promptum, paratumq; ingenium, & qui praecelas animi notiones pari linguae volubilitate sciret exprimere. Sic apud Plinium 1. epist. 22. Aristoteli, iuris peritissimus impense ornatur. Nec abs re Socrates excrabatur Sophistas, qui primi sapientiam ab eloquentia se iunxissent, res natura indiuisas. Qua de re Tullius praefat. 2. libri De inuentione. Memini ab Homero tribui Vlyssi ciuilem prudentiam, τὴν συνέσει πολιτικῆν, & promptam eloquendi facultatem, τὴν ἐμνηστικῆν, his omnino verbis: οἶδ' ἐνὶ μὲν μορῆν ἕνεον, ἐν δὲ φρένας ἐσθλοῖ.

Mente valens, iuncta est facundis gratia dictis.

Huc spectat Aristotelicum illud; diuitem, si velit, esse posse, qui sapientia fuerit excultus. Et hoc symbola haec tacite indicant.

Nam caduceus disciplinae, eloquentiae, sapientiae, sed & felicitatis notam habet, teste Pierio lib. 15. de sacris Aegyptiorum literis. Serpentes impliciti sapientiae quoque gerunt symbolum. Iulianus Imperator epistola quadam ad Iamblichum, Mercurij virgam ad eloquentiae vim doctè retulit: οἶον Ἐρμῆς ἑάβδω κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας. quasi virga Mercurij moues, atque dormientes expergefais. Idem post: πρέπει δ' ἐρμῆ λογίε μαθητῆν, εἰδὲ βέλεις τρῶσιμον ὄντα σέ, ἑάβδον ἔκ' ἐν τῷ καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἐθέλειν μιμῆσθαι. *Æquum est re, si quis Mercurij eloquentia praesidis discipulus, aut si mauius alumnus, virgam non somni prouocandi gratia tractare, sed illum imitari ad mouendum & excitandum.* Et

Caduceus signū eloquentia.

Caducei symbolū.

Et pacis.

quia virga inter duos serpentes interiecta eos pacauit, hinc alij caduceum ad pacem referunt. Plinius lib. 29. Natur. hist. cap. 3. sic: Hic tamen complexus anguium & efferatorum concordia, causa videtur esse, quare exterae gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguium fecerint. Etenim plerumq; ad pacem componendam legati caduceatores mittuntur. Huc respexit Isidorus: Mercurius, inquit, virgā tenet, quæ serpentes diuidit: nam bellantes & dissidentes interpretum oratione sedantur. Concordiæ etiam symbolum esse caduceum serpentibus implicitum ex antiquis apparet numismatibus, ac inter cætera in M. Antonij Triumvirij numismate quodā, in cuius vna parte, mulieris laurea corona sub capitis velamine redimitæ caput est, cū his literis, III. VIR. R. P. C. in altera duæ manus iunctæ caduceum hunc tenentes, cum hac inscriptione, M. ANTON. C. CAESAR. quod proculdubio pro concordia, quæ tunc inter Cæsarem, Antonium, & Lepidum erat, symbolo positum fuit. Iamblichus in epistola ad Deuxippū: Reuerſa Deus quispian fuit, qui hominibus Dialecticæ ostendit, & è cælo demisit. Vel, ut quidā dicunt eloquens Mercurius, qui in manibus Dialecticæ symbolum gestat, serpentes scilicet se inuicem respicientes. Cornu verò Amalthææ quamvis Mythologicè referant ad regionem antea sterilem & infœundam, quam labore & industria Hercules feracissimam reddiderit: nos tamen hic facultatum & bonorum copiam, & omnium rerum abundantiam in-

M. Antonij Triumvirij nummus.

Serpentes Dialecticæ symbolum.

Amalthææ cornu.

terpretatur, quæ virtutem & liberalem omnem eruditionem consequi iure debeat. Quod significat huius Emblematis inscriptio. Apud Stobæum Hippodamus Thuriis civitatem bonis legibus constitutam, cornu Amaltheæ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, studia, legesq; hiant optimæ, item rationes rectæ & æquæ, pietas, sanctimoniam, reuerentiam. Enimvero

Quisquis Palladias totis quatuoribus artes Emit, & Aonijs pocula sacra iugi, Huic nil deesse potest, huic pleno copia cornu Imperat Attalica conditione frui.

Ab hac sententia non multū abscessit Socrates, qui sic: Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος ἔπος, εἶναι γὰρ σύμβολον, ἀν' ἡμῆς ἢ μάλλον, ἀλλ' ἐργατῆς, πάνθ' ἔξεν τ' ἀγαθά. κατὰ μὲν τὴν ἀμαλθείαν, τοῦ μὴ μάλ' ἰσχυροῦς ταπτομένου· κατὰ δὲ τὸ κέρας τῆ βοῦς ἐργατικωτάτο ὄντος τὸν ἐργατὴν ἐσημαίνεισθαι. βότρυς δὲ ἐν τῷ κέρατι εἶναι κατὰ ὅμοια, ὅτι ἐν τῇ γῆωρ γία πάντα ἐνεσις ἀν' ἡμῶν ἔχομεν. διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰσάγοιται, ὃ, τὰ ἀγαθὰ δὲ δαίμων, καὶ ἡ ἀγαθὴ τύχη. Id est: Amalthea cornu sic interpretabatur, eum qui dem significare, qui minime sit dissolutus, sed operi intentus, genus omne boni consecuturum. Per cornu vero bovis, quod animal est laboriosissimum, virum operarium intelligi: Vnas autem & similia in cornu haberi, quia ex agricultura consequimur quacumq; necessaria sunt. Itaq; ipsum gestantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. Hanc Socratis sententiam de cornu Amaltheæ obiter volō ita restitui: τὸ γὰρ τὸν ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος τοιούτης τινὸς ἀναφορὰς ἤξεισθαι. Amaltheæ

cornu explicans eo referri volebat, ut esset symbolum, quo designaretur is, qui minime dissolutus esset, sed intentus operi, genus omne boni consecuturum. Vocatum enim Amaltheæ, loco μὴ μάλ' ἰσχυροῦς, hoc est, non dissoluti, poni; per cornu vero bovis, &c. In Collectaneis ex Philemone de pecunia idem intelligitur:

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας δ' ἰσχυροῦς εἶναι κέρας, ὅσον γράφουσιν οἱ γραφεῖν κέρας βοῦς; ἀργυρίον ἐσι τὰτ', εἰάν' ἔχης, λέγε πρὸ: τῶνδ' ἀβέλει, πάντα σοι γενήσεται, φίλοι, βουδοὶ, μάρτυρες, συνοικίαι. Putasne Amalthea cornu huiusmodi esse, Quale pictores cornu bouinum depingunt? Argentum est: quod si habueris, petas

Ab ipso quicquid volēs, omnia tibi addentur, Amici, auxiliatores, testes, domuum multitudo.

Amaltheæ istud cornu, præter cæteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio Chrysostom. Orat. 1. De fortuna. Huius præterea epigraphe meminit Cicero in Catone Maiore his verbis: Te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna coniuncta est: quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quod etiam referri potest adagium ex Ciceronis epistolis familiaribus: Virtute duce, comite fortuna. Vno verbo, viris eloquentibus, litteris & ingenio pollentibus, præcipue autem virtutem amplectantibus, copia cornu, id est, felix & prospera fortuna, & rerum abundantia faciliè adiungitur: Plautus in Amphitr. Virtus, inquit, omnia in se habet: omnia assunt bona, quem penes est virtus. Sed quid si illa à fortuna vincatur? audiamus.

Virtute duce, comite fortuna.

Quid per Amalthea cornu, ex Stobæo.

Sos animal ad aborem asinum.

Fortuna virtutem superans.

EMBLEMA CXX.

CAESAREO postquam superatus milite, vidit
 Ciuili undantem sanguine Pharsaliam;
 Iam iam stricturus moribunda in pectora ferrum,
 Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
 Infelix virtus, & solis prouida verbis,
 Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

COMMENTARI I.

- I. **V**ir strenuus & militaris sibi ipsi gladio pectus tranauerberat, vnde pronus in casum apparet.
- II. **I**NTERFECTO Iulio Cesare à Bruto & Cassio, vt libertatem ciuibus ereptam restituerent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in bello ciuili, cum Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Non certe pedibus, inquit, est fugiendum, sed manibus: tandemque arrepto gladio prostris desperans se ipsum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Augusto *Mors Marci* refert tum versus hos pronuniasse, qui in *Bruti* tragedia

tragedia Herculi tribuuntur: ὁ τλήμων ἀρετῆ, λόγος ἀρ' ἦσθα ἄλλως. ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἦσθου, σὺ δ' ἄρα ἐδέλευς τύχῃ. hoc est: *O misera virtus, quam tu res eras nugaria: equidem serid in te exercebar, at tu fortuna in seruibas.* Vel sic: *O misera virtus, ergo nomen inane eras; ego verò te ut rem solidam exercui, quamuis interim fortuna seruire.* Significabat tunc quidem temporis plus momēti & viriam fortunæ quàm virtuti fuisse, virosq; bonos improborum machinis fractos & extinctos. Alcianus Pareigōn libro 2. cap. 7. retulit hanc Bruti sententiam, vsu trauitque in Epitaphio à se conscripto de Pyrrhi Anglebermæi Aurelianensis Academiae Iu reconsulti (Sanctius Senatorem Mediolanensem hunc Pyrrhum dicit) morte, his omnino verbis:

Quis non malignas mortis accusat vices, Virtute claros qua viros praeceps rapit, Viuaciores improbos coruis sinens? En Pyrrhus ille, tot animi illustris bonis, Latoq; clauo, est ante praeceptus diem: Frustra putauit esse te virtus Deam, Quae fornicitis seruiebas casibus. Longa esset historia, longæ ambages, si omnia, quæ ad Brutum pertinent, huc referenda essent. Bellum enim Bruti & Cassii cū Cæsare scipserunt T. Linius, Plutarchus in vita M. Antonii, & M. Bruti, circa finē, & in vita C. Cæsaris, etiam ad finem, Antonius Sabellicus in 6. Ennead. lib. 8. Appianus lib. 4. de bellis ciuilib. Val. Maximus multis in locis, Suetonius in Augusto, Lucanus 2. Pharsaliae. Referam tamen pauca ex Epitome Iulii Flori in Lium: Cæsar, inquit, & Antonius apud Philippos vario euentu contra Brutum & Cassium pugnaverunt, ita vt vtriusq; dextera cornua vicerint, & castra quoque vtrinque ab iis, qui vicerant, expugnarentur. Sed inæqualem fortunam partium mors quidem Cassii fecit: qui cum in eo cornu fuisset, quod pulsum erat, totum exercitum suum ratus, mortem sibi consciiuit. Altero deinde prælio victus M. Brutus, & ipse finit vitam, exorato Stratone fugæ comite, vt sibi gladium adiceret. Annorum erat circiter quadraginta. Verba etiam Bruti refert idē Florus lib. 4. hist. Roman. cap. 7. in hæc verba: Capta sunt hinc Cæsaris castra, inde Cassij. Sed quanto efficacior est fortuna quam virtus? & quàm verum est quod mo-

riens effluit, Non in re, sed in verbo tantum esse virtutem. Victoriā illi prælio ertor dedit. Verba autem ipsius Dionis lib. 47. circa finem hæc sunt: Ἄπορῆς μὲν τὴν σωτηρίαν ἀπαξιώσας δὲ τὴν ἀλωσιν, ἐς τὸν θάνατον. καὶ αὐτὸς κατέφυγε, καὶ ἀναβοήσας τὸ το δὴ τὸ ἠράκλειον. ὁ τλήμων ἀρετῆ, λόγος ἀρ' ἦσθα ἄλλως. ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἦσθην, σὺ δ' ἄρα ἐδέλευς τύχῃ. Cum igitur Brutus sibi mortem consciuisset, & fama ad vxorem eius Portiam perlata esset, illa post maritum superstes esse noluit, sed haustis ardentibus carbonibus mortem accelerauit. De qua Val. Maximus cap. de Amore coniugali, sic: Tuos castissimos ignes, Portia, M. Catonis filia, cuncta sæcula debita admiratione prosequuntur: quæ cum apud Philippos victum & interemptum virum tuum cognosceres, quia ferrum non dabatur, ardentem ore carbones haurire non dubitasti, muliebri spiritu virilem patris exitum imitata: sed nescio an hoc fortius, quod ille visitato, tu nouo genere mortis absumpta es. Sic Martialis lib. 1. Epigram. 43.

Coniugis audisset fatum cum Portia Bruti, Et subtracta sibi quareret arma dolor: Nondū scitis, ait, mortem non posse negari? Credideram satis hoc vos docuisse patrē: Dixit, & ardentis auido bibit ore fauillas. I nunc, & ferrum, turba molesta, nega. Simile amoris coniugalis exemplum extat apud Plin. Secundum 3. epist. 16. de Arria Pæti Thraseæ vxore. De hac idem Martialis eod. lib. Epigr. 14.

Casta suo gladiū cum traderet Arria Pæto, Quem de visceribus traxerat ipsa suis: Si qua fides, vulnus quod feci, non dolet, inquit; Sed quod in facies, hoc mihi, Pæte, dolet. At vereor, ne quis nos hic putet nimis diligentes, quare ad alia properandum.

FORTUNA VIRTUTEM SPERANS] Mirum quantum pagani veteres fortunæ, tanquam numini tribuerint. Ex multis nos pauca. Ouidius sic Trist. 5. Eleg. 15.

Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernet, Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede. & Horatius:

Fortuna sauo lata negotio Ludum insolentem ludere portinax, Transmutat incertos honores, Nunc mihi, nunc alijs benigna.

Portia v-xoris Bruti mo. s.

Arria Te-ti mo. s.

III. Fortuna potentia.

Plautus Pseudolo:

— profectus hocce erit.

Centum doctum hominum consilia sola hac
deuincit dea

Fortuna atq; hoc verum est, perinde ut quis
que fortuna vitur.

Ita praeclit, atq; sapere eum omnes didicit:
Bene ubi quid consilium dicimus accidit
se, hominem catum

Eum esse declaramus: stultum autem illum,
cui verit male.

Sed & Sallust. in Catilina: Fortuna in omni
te dominatur; ait. Fortunam deniq; domi-
nam esse rerum, dicit Cicero lib. 5. Tu-
scul. quaest. & in Orat. pro M. Marcello.
De fortuna eleganter Plinius lib. 2. c. 7 nec
minus venuste Virgilius in epigram. De
Fortuna.

Cæsareo milite] Cæsaris Octauij & M.
Antonij copijs.

Ciuili undantem sanguine Pharsalia] Virtu
sultri
cuore ciuium redundantem Pharsaliam.
Minos versiculum hunc leuialiqua muta-
tione corrigit:

Ciuili undantem sanguine fractus humi.
nisi quis ita malit:

Ciuili plenam sanguinis Æmathiam.

Nam vox, Pharsaliam, non bene quadrat
ad hunc numerum, vt cuius antepenulti-
ma a semper productam reperias, apud
Lucanum maxime. Sic enim ille lib. 1. de
bello ciuili:

— Hac mercede tuos Pharsalia campos
impleat
& libro 6.

Quis igitur deuexus Pharsalia porrigit Æ-
mus.

Item in 7.
Spectari è toto potuit Pharsalia mundo.
& passim in sequentibus. Catullus tamen
in eodem versu variauit:

Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta fre-
quentant.

Pharfa-
lia.

Est autem Pharsalia campus Thessaliae, in
quo bellorum ciuilibum procellae detonue-
runt. Lucanus Pharsaliam, Thessaliam. Æ-
mathiam, Æmoniam, Macedoniam, Phi-
lippos, pro eodem numerat.

Iam iam stricturus] morti proximus, si-
bi violentas manus proximè allaturus.

Audaciore] voce hominis desperantis.
Mortem sibi confiscere gloriosum & ma-
gni animi factum multi putauerunt, præ-
cipuè ex Romanis, quod non probat Ari-

Mortem
sibi affer-
re, cuius
est in iudic

stoteles in Ethicis lib. 3. his verbis: τὸ ἀπο-
θνήσκειν φεύγοντα πένιαν, ἢ ἔρατα, ἢ τε-
λυτηρὸν, ἐκ ἀνδρείας, ἀλλὰ μάλλον δε-
λῆ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπι-
πνοα, καὶ ἐκ ὅτι καλὸν ὑπομένειν, ἀλ-
λὰ φεύγων κακὸν. id est: Mortem sibi con-
fiscere fugientem vel inopiam, vel amo-
rem, vel aliquam molestiam, fortis animi
magniq; non est, sed angusti potius & timi-
di. Mollities enim est fugere ardua, & non
quod expectet bonum, sed quod fugiat ma-
lum. D. Augustinus quoq; Catonis factū
tribuit potius ignauiae, quam fortitudini.
Et Chrysothomus desperationis radicem,
ignauiam dicit.

Infelix virtus. &c.] ὁ τλήμων ἀρετῆ.
verba sunt Bruti, apud Plutarchum, Dio-
nem, Zonaram. Manilius:

Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.
Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentianum, defultrix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantum
quod defultricem & defestricem illam vir-
tutem non vult. Ita Seneca Hercule Oeteo:
Sine hoste vincor, quodq; me torquet magis
(O misera virtus) summus Alcida dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur Virtu
in vis
solū
quid
putar
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quam verba & voces.
cuius meminit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antè asser-
psi ferè, citat ex Poeta quoriam: ὁ τλήμων
ἀρετῆ, λόγος ἀρα ἡσθα, ἐγὼ δ' ὡς ἔργον
σε ἡσκον, ἀρετῆ τὴν πλετοποιοῦν ἀδίκηαν
καὶ τὴν γόνιμον ἀπάσης ἰδούης ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non repetatur, quod sefè vltro offert?) in
Epitome historiae Romanae: quae L. Flori
nomine circūfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quam virtus? quam ve-
rum est, quod moriens efflauit, Non in re,
sed in verbo tantum esse virtutem? Hæc
lib. 4. Cæterum ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quam
verba, Horatius videtur allusisse in episto-
lis, cum ait:

— Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

M I R A est fortunæ vis & potentia, quæ
vel ipsam virtutem vincit & prosternt læ-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: Ini-
qua rarò maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sentit Q. Curtius lib. 8. cum ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam læ-
pius IV
Fortu
vis.

Cleome-
nis verbis
grauiffi-
ma.

pius fortunę quam virtutis eſſe beneficiũ?
Fortuna rebus famam pretiumq; conſtituit, & militię probum plerunq; venit in gloriam. Cũq; ea in omnibus rebus, tũ verò maximè in re militari plurimum po teſt. De fortunę ſauitia, perfidia & incon ſtancia pulchrè Virgilius in epigrammate De Fortuna. Vaga, (ait Plinius) incõſtans, incerta, varia, indignorũq; fau trix: Huic omnia expenſa, huic omnia feruntur acce pra, & in tota ratione mortalium ſola utrã que paginam facit. Huc non malè qua drant Menandri ſenarij :

παύσασθε νοῦν ἔχοντες. οὐδὲν γὰρ πλέον ἀνθρώπινος νοῦς ἐστίν, ἀλλ' ὁ τῆς τύχης. &c.

— ἢ πρόνοια δ' ἠδυνητῆ, καπνός. καὶ φλὴναφος. πείσθητε, κ' οὐ μὲμφε-
σθέ με.

ἄπανδ' ὅσα νοῶμεν, λέγομεν, ἢ πρᾶτ-
τομεν,
τύχη ἐστίν. ἡμῆς δ' ἐσμὲν ἐπιγεγραμ-
μένοι.

Deſinite mētē habere: nam nil amplius Humana mens eſt, tota fortuna manet. Mortalis autem ſumus. eſt prudentia Nugaq; non vos pænitebit, credite, Quęcunq; ſentimus, agimus, vel dicimus, Fortuna cū det, nos quidē inſcripti ſumus.

Hinc perſuaſum veteribus paganus fuit, virtutem cogi ſeruire fortunę; quo nero delirio plures Romani, iſq; viri graues la borarunt, ac ne id contingeret, ſibi ipſis po tius violentas attulerunt manus, vt ex Sene ca, Plinio Secundo, Plutarcho, & alijs vide re eſt. At fuit hæc Bruti, id eſt, hominis pagani; nec verè Philoſophi, imò verò de ſperantis, & priſcorum tenebriõrum opi nio, qui quantum in eo errarint, colligere eſt facillimum ex ſcriptis Platoniorum & aliorum, quorum fuit iudicium acrius, & auctoritas maior. Certè non multum ei po teſt obeſſe fortuna, qui ſibi firmius in vir tute quàm in fortuna præſidium colloca uit. Virtus enim omnia, quæ in hominem cadere poſſunt, ſubtus ſe habet, eaq; deſpi ciens caſus contemnit humatos, culpaq; omni carens, præter ſeipſam nihil cenſet ad ſe pertinere, vt rectè docet Cicero Tuſcul. 5. & Laſtant. lib. 3. De falſa ſapientia, cap. 28. Neq; verò cenſendus eſt fortis, & ma gno præditus animo, cū vt aliquod dam num, aut alioqui aſperam vitæ calamitatē eſſugiat, vitæ ſibi uſuram adimit: quod in Cleomene Plutarchus exaggerat. Cũ e-

nim poſt miſeram acceptam cladem in bel lo contra Antigonum, Cleomenes rebus omnibus deſperatis admoneretur à Thery clone, vt ſe interficeret: Generoſum verò putas eſſe, inquit, magniq; animi facinus, ſibi vitam adimere: quo vno nihil facilius aut promptum magis eſſe poteſt? Id verò ignaui hominis & inconſulti maximum ar gumentum eſt. Quis enim eum, qui ſimile quidpiam in ſe receperit, non à ſua ip ſius ignauiã victum eſſe conſitebitur? Mi nimè eſt oppetenda mors, vt honeſtas actio nes detrectemus, imò diligenter providen dum, vt ipſa mors in ſe generoſi quidpiam & honeſti habeat: quia cum probro non mi nimo coniunctum ſit, aut viuere aut mori ſui cauſa velle. Quod ſi aliquando cogi tandum eſſe videatur (quod nunquam ta men permiſſum fuit inſtituto Chriſtiano) id fortallè permittitur, cũ nulla ſpes ſuper ſit amplius defendendę patrię. Rectè ille quidem, ſed veniuſ Poeta:

Rebus in incertis facile eſt continere vitã:
Fortius ille facit, qui miſer eſſe poteſt.
Huc Martialis in primo ad Decianum quendam:

Nolo virum facili redimit qui ſanguine
famam:

Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.
Idem ſic lepidè perſtrinxit Fannium:
Hoſtes cū fugeret, ſe Fannius ipſe peremit;
Dic mihi, non furor eſt, ne moriari, mori?

Locus apud Gratianum eſt elegans 25. q. 5. ex ſcriptis Auguſtini in Ionam: Non eſt noſtrum, ait, mortem arripere, ſed illam ab alijs libenter accipere; vnde in perſecutio nibus mihi non licet propria perire manu, abſq; eo vbi caſtitas percellatur, ſed percu tienu colla ſubmittere. Idem Auguſtinius contra Petilianum: Non veneramur nomi ne Martyrum eos, qui collum ligauerunt. Huc videntur attingere hi miſi veteres:
Heu, quàm eſt timendus, qui mori tutum
putat.

Crimen relinquit vita, qui mortē appetit.
Mori eſt neceſſe, ſed non quoties volueris.
Alterum lædere ius prohibet, ſic neq; ſe ipſum permittitur. Ita D. Auguſtin. Inno centia vera eſt, quæ nec ſibi, nec alteri no cet, quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam: & nemo non prius in ſe, quàm in alterum peccat. Bene D. Paulus ad Ephes. 6. Carnem ſuam nemo vnquam odio habuit. Referre poſſis huc quod Sene-

Nemini
licet ſibi
vitam e-
ripere.

*Iuriscon-
sulti mor-
tem spon-
taneam pro-
hibent.*

*Solonis sa-
piens fra-
ctum.*

ca consolatione ad Polybium, cap. 3. Et quamvis video mortis spontaneae consiliū probari apud Plinium Secundum lib. 1. epist. 2. tamen ab eo viti sapientes semper abhoruerunt, adeoq; Romani iuris auctores. Scilicet alteri non parceret, qui sibi ipsi non pepercit. l. 3. §. sic autem, in fin. ff. de bon. eor. qui ante sentent. Sic enim Marcian. Qui sibi non pepercit, multo minus alij parceret. l. omne delictum, §. qui vulneravit, ff. de re milit. l. cum autem, §. cū excipitur, ff. de ædilit. edict. Malus seruus creditus est, qui aliquid faciat, quod magis se rebus humanis extrahat, puta si laqueū torfit, si pro medicamento venenum bibit, præcipit e vè se ex alto misit, aliud vè quid fecit, quo facto sperarit mortem præuenturum, tanquam nihil non in alium ausurus qui hæc aduersus se ausus esset. Quinimò apud Athenienses motis fuit, si quis mortem sibi admouisset, manum, quæ hoc peregisset, abscindere, ac seiuunctim à corpore humo contegere. Velania vetus de se ipsis tam præuè ac nequiter iudicium nusquam plus habere debuit, quam sapientum iudicium. Ex multis profero vnum inculpatum. Solon cūm Athenas Pisistratus occupasset, videretque conatum suum omnem frustrà esse pro libertate, arma & scutum ante fores curiæ ponens: ò patria, inquit, tibi & dictis & factis opitulatus sum, atque ita domum abiit, in posterum quieturus. Mihi meritò videtur graue illud Velleij Paterculi lib. 1. vbi de Cæsare: Ineluctabilis fortunæ vis, cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Itè quæ: Quippe ita res habet, vt plerumque qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpat, efficiatq; quod est miserimum, vt quod accidit, etiam meritò accidisse videatur. Hæc Paterculus. Idem iudicium M. Tullij in Ligariana defensione: Mihi quidem, ait, si proprium & verum nomen nostri mali quæritur, fatalis quædam calamitas incidisse videtur, & improuidas hominum mentes occupasse, vt nemo mirari debeat humana consilia diuina necessitate esse superata. Loquitur de victis Pompeianis, victore Cæsare. Cæsar in 7. de bello Gallico: Animi est ista mollities, inquit, nõ virtus, inopiam paulisper ferre non posse: qui se morti vltro offerant, facilius repariuntur, quam qui dolorem patienter ferant. Idem penè Curtius lib. 5. de Alexan-

di gestis: Fortium virorum magis est mortem contemnerè, quam odisse vitam: sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignaui. At in primis audienda vox Heroiani 6. *χρηθ' ἀνδρῶν γενναίους τε καὶ σώφρονας οὐχ ἔσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, πέπει τε τὰ προσώπιον τὰ:* *Viros generosos atq; sapientes decet optima quidem optare, sed ferre quacunq; incidant.* Laudata non temerè sapientibus & cōsultis hominibus M. Tullij sententia, qui cūm videret fractas omnino & extra spem positas esse Pompeianorum copias, cum Cæsare & Crasso sentire maluit, quam iis, quos vincere se minimè posse sperabat, obistere, aut etiam verbis molestus esse. Nam neq; pugnandum sibi arbitrabatur esse tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem sententia, conuersis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, sed temporibus assentiendum. Nunquam enim, vt ait ille, præstantibus in gubernanda Repub. viris laudata est in vna sententia perpetua permansio: sed vt in nauigando tempestati obsequi, artis est, etiã si portum tenere nequeas: cūm verò id possis, mutata velificatiōe assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quæ cœperis, potiùs quam eo commutato, quo velis tandem peruenire: sic in administranda Repub. prudentibus viris propositum debet esse **O T I V M C V M D I G N I T A T E**: & non idem semper dicere: sed idem semper spectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cūm esset eo ingenio, iisque moribus, vt seipsum mutare, & (vt Sallustij verbo vtar) naturam exferre minimè posset, non modò suæ Reipub. nihil profuit, sed etiam valdè obfuit? Eum quidem hominem cordatum, & fortem, & temperatum faciliè patior fuisse, at non tam prouidum, neque tam circumspèctum video in iis, quibus erat in primis ea ætate, eoque tempore prouidendum. Vtq; Solis cursus non recto per cœlum meatu fertur, sed obliquo, leni, atq; moderato, tamen orbis vniuersi machinam æquabili temperie calefacit: Ita Principes & magistratus sese populi nonnunquam studijs, vt ita dicam, obliquis accommodare debent, vt melius sit iis consultum, quos regi par est non summo iure, sed æquitatis vario eoque mutabili præscripto. In quo Cicero, quamquam in cæteris vitæ partibus oculatus, infeliciter lapsus

*Cicero
dissim
tio pos
uile bi
Popei
lauda
tur.*

*Cato
pertin
anim
impr
tur.*

lapsum est ea, quam in M. Antonium instituit misera contentione. Nam quamquam non inuitus fatear, illius causæ, quam pro libertate suscipiebat, optimam conditionem fuisse, non possum tamen quin vna cū Poeta dicam;

Hæc nihil inuitis fas quemquam credere diuis?

Putabat enim se Antonium tam facilè, & eo iure, posse de medio tollere, aut certè in ordinem cogere, vt quondam Catilinam, Verrem, & alios facinorosos. Non videbat, inquam, se versari in Romulidum sæce, & cùm alia vrbs esset, aliam esse vitam debere, vt non mirum videri debeat, si ei fato iniquissimo pereundum fuerit. Sed iam satis: ad alia nobis properandum. In eam Brutii mortem spontaneam disputat Seneca De beneficijs 2. c. 20. & vndecimo Epistolarum ad Luciliū, 83. epist. Porro in eos, qui sibi ipsis violentas manus afferunt, longè plura peti possunt ex refertissimum tum sapientum, tum Historiæ scriptorum penū. Sed prætermissis alijs ferè omnibus succurrit nobilis apud Hegesippum disputatio, quo loco Iudæi obsidione pressi à Tito Vespasiano, extra omnem spem coniecti mucrones iam iam in se parant, aliosq; ad simile adhortantur fa. inus. A qua sententia eos conatur reuocare Iosephus, multis ijsq; validis rationibus. Quis enim, ait, animam suam nolit ex ipso mortis corpore, si liceat, exsolui? At soluere non licet, nisi ei, qui ligauerit. Inuenta est anima corpori, naturæ quodam quasi vinculo. Quis naturæ auctor, nisi præpotēs Deus? Ecquis hoc animæ & corporis contuberniū à Deo informatū interciderè aut dissociare audeat? Si quis seruus manibus suis imposita vincula, ita volente & iubente domino, non expectato eius arbitrio detraherit, is damnabitur, vt qui dominum iniuria certè graui affecerit. Nos verò Dei possessio sumus, ipsiq; seruitium debemus: itaq; vt serui, expectemus imperia: vt vincti, nos in vinculis contineamus: vt fideles, depositam fide omni & religione asseruemus. Non est recusandum vitæ istius modus, quod à Deo nobis est permissum ac concessum, nec refugiendum istud profectò cœlestè ac diuinum naturæ donum. Species est contumeliæ, si quis aspernetur: ac rejiciat, quod ab homine vel offerretur, vel dono datur: quantà cura seruare debemus, quod à Deo gra-

tis accipimus? Eius enim munere ac donouimus & spiramus: ipsius ergo debet esse vt sumus, quamdiu volet: siquidem vitæ que ad ingratum hominem pertinet, & citius vita cedere quam volet, & diutius velle vitam producere, quam volet, qui vitæ auctor est. Optarunt permulti viri pij ex hoc corpore quasi è quodam carcere & vinculis excedere: nullus tamen ex ijs vquam fuit, qui sibi necem inferret. Quod si quid est in morte lucri, furti est intar præripere, quod expectatur. Si viuere bonum est, sacrilegium est vitam amittere antequam reposeatur. Si gloriosum est in bello, multò gloriosius est pro patria mortem oppetere. Malo hostium latrocinio perire, quam meo: latrocinium meum est, si mihi manus intulero violentas; si hostes, beneficium erit: vtq; hanc mihi necem facilius persequar, deatis, ministras veltras manus pollicemini. Sed neq; meo ipsius, neq; vestro scelere perire volo. Nonnulli ex vobis afferunt, suauè esse pro libertate viuere. Timidus est, & qui mori de trectat cùm oportet, & qui mori cupit, cùm non oporteat. Nam quis nescit esse multæbre, ne moriari mori velle? Constat enim aliquando viuuisse, vt percussæ metu mulieres, cùm sibi aliquod imminere periculum præsentisceret, sese de edito loco dedisse præcipites. Reuera qui sunt animi angusti & pusilli, quidquid timendum putant, horrent, ipsūmq; mortis metum perfetere non possunt. At vir fortis, qui non metuit ea, quæ instant, quæq; futura sunt cogitat, non trepidat. Quid causæ est cur damnerur, qui seipsum interfecerit? quia nihil est adeo alienum à naturæ legibus. Nullum est ex animalibus brutis, quod non consentiat inter sese mutua quadam concordia. Naturæ lex omnibus insita, vitam tutari, à sui abhorere interitu. Informem leti laqueum homines inuenerunt: seræ, quanquam immites, nesciunt. Quod si quis dicat, ferarum morsus pro armis esse, dentesque vt gladios & fidas videri: quis, inquam, aliquando vidit belluam vel adeo ferocem, quæ membrum sibi secuerit, seq; vel muneribus priuarit? Nobis quid amicus vita, quid tam inimicum quam mors? Deniq; qui vitam alterius ope consiliove tutatus erit, defensor est: qui vitam alteri tollere conatur, insidiator est. Si ergo necem tam miseram, tamq; ab omni, non dicam humanitate, sed vni-

uersi natura alienam, censemus execrabilem, quid causæ est, cur ipsi nobis inferre volumus? Iure insectaremur cum gubernatorem, qui commissam sibi nauem saxis illideret, vel eam quoquo modo ad naufragium faciendam perforaret: nos à Deo nobis commissam nostri corporis gubernationem ferro excindemus, & voluntario naufragio addicemus? Sed obijciat mihi cita mors cum peruenero in hostium manus; hoc si ita est futurum, quid faciam lacri, si quod ab hoste metuo, hoc mihi ipse inferam? fieri enim potest, ut desaniat hostilis ira. Id non aliter se habet ac si quis gubernator metu tempestatis, quam præuiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An uero quod supplicia grauiora sit exacturus hostis, idèd putatis auertendum? an quia fortis & intrepidi animi censetis argumentum, mortem sibi consciscere? Sed ita se gerere imbecillitatis potius habendum est suffugium, non trophæum virtutis. Sit igitur apud nos constitutum, id neq; esse fortitudinis, nec habere aliquod momentum utilitatis. Quid enim adiungam violati depositi religionem? Deus thesaurum dedit optimum, inclusum illud quidem in hoc fictili uase, idq; custodiendum dedit, pro arbitrio, tempestiuè repetiturus. Nunquid in utroq; crimen, vel abijcere depositum non reposcenti, qui dederit; vel negare reposcenti? Pœna infamiae est, si quis homini depositum non reddiderit: quanto magis violatæ Dei depositum? Anima in corpore depositum est, quam ut inutilem nobis remittimus, atq; domo pellimus, corpusq; ipsum sui gratia spoliamus atq; in terram resoluimus. Cur hinc exeundi præceptum non expectamus? Miles non discedit à castris, nisi accepta tessera: seruus imperio domini retinetur: sin aliter fecerint, alter deseritor, alter fugitiuus est. Qui seruus herum fugerit, pœnæ est obnoxius, quâquam improbum fugerit. Nos cum optimum omnium fugiemus, possumus non astringi impietatis flagitio? Hæc ille longè præclare & eruditè, ut nihil apud Platonem vel sapientes alios eruditius. Vide Lactân. lib. 3. c. 18. & 23 initio. Plato in Phædone animam in duas partes diuidit, unam elegantiam comparatione, ferocis, effræni, & indomito equo assimilat: alteram equi mansueti, docilis, ac fræno assueti, sefloris moderamen facillè ferentis, nec non ad arbitrium eius

compositi, imaginem præferre docet: Ve hæc ratione se duci ac regi patiat, cui facile obtemperat; atq; idcirco fortiter & constanter calamitates omnes ac fluctus aduersos despiciat. Ex hoc fonte, ut opinor, Ethnici Philosophi uanam illam opinionem deduxerunt, & umbratilem illam constantiam hauserunt, qua ad studium imaginariæ cuiusdam uirtutis sese impellebāt, falsò opinati, sibi suæq; posteritati hoc modo famâ ac gloriâ sempiternâ partum iri. Sed qui Christiana Philosophia imbuti sūt, nullo negotioprehendunt, quicquid de sua constantia sapientes illi garrunt, ne latum quidem uiguem à uitij discrepare. Siquidem constantia aut fortitudo illorum mera pertinacia est, stuporque scepticus, magnanimitas superbia, sapientia stultitia. Verum ut ad metam properemus, sapiunt, qui fortunæ uoces ferre constanti possunt animo, non qui rebus desperatis consilia quærunt animam euocandi, & uitæ nobis usuram permissam auertendi. Neq; enim tam arduus & asper est cliuus; qui ad uirtutis arcem ducit, ut ab ascensu deterreat difficultatis opinione. Fingitur angustus & præceps, perplexis ambagibus, & spinis obstitus, ubi nusquam tutum figere pedem & moliri sursum. Hercules labor fabulæ huic initium fecit, què maximo sudore primùm aperuisse semitam hanc consensu affirmant. Ego uerò ignauiae potius asseribo, quæ nihil nisi cū fastidio aggreditur, & inter ipsa principia languido spiritus, & desperato successu lapsa deficit: non intendit robur, nec manus ad mouet operi, succumbit priusquam exploret pondus, & subeat dorso; aspicit & metatur molem oculis, non uiribus: grauiora præsumit, quàm in re sunt, cogitatione: differt tentata, nec uult tangere aut experiri, quæ supra conatus suos ac neruos iudicat. In arduis consistit uirtus, non eo inficias: sed facilis accessus uolenti, planum iter si animus sit ac uotum aggredi ac superare, recta transitur & securè comitante affectu, quo flaccido, pedes & manus ad opus marcent. Amor dux præeat & uoluntas, occupabimus verticem panno vexillo, & ostendemus uictoriæ palmam, sublimes aquilas. Dum stamus ad radicem infrâ, su spicimus frustra, & optamus potius fastigio, assurgamus oportet: non descendunt nobis in occursum illa, quæ natura ueruit

Vana
ethnico
Philos
phia

Virtus
uian
adco
ra, ut
tatur.

Amor
uolun
omnes
sicules
supera

transferri & mutare locum, si apprehendere volumus, ad moueamur est necesse, traiecto spacio quod disungit: ipse sola non arripimus aut iactu voti, stertente corpore. Nec conatu duntaxat opus, sed impetu, qui ex ardore gliscat, & conantem velut propellat, ne subrepat tardium. Non metienda sunt curiosis oculis, quæ à tergo relicta, aut obiecta adhuc à fronte interualla, nec anxie supputandum, quid restet laboris & quantum exhaustum. Angusti pectoris est & effœminati ruminare toties molestias iã semel denotatas, & regredi in memoriam eorum cum morsu doloris, quæ iam concocta penè. Cogitemus in ipsa crepidine montis iam stare nos, & assultu occupare posse caput sacri huius & augusti iugi, vbi Virtuti sua regia & thronus. Quis igitur mihi hic pertinaci clamore obrudat, de laboriosa nescio qua peregrinatione ac difficili? de Fortunæ viribus & rota? Sapiens certè non lentè accingit se & euadit, laboris tolerans, imò ne sentiens quidem, quem constantiæ arma contra Fortunæ tela muniunt. Stultorum querelæ audiuntur passim, quibus mentis errore iudicium omne deprauatum; addit vulgus suum calculū, non minus indiscretus censor, nec magis perspicax; vtrinque in speciem æstimatio, neglecta rei veritate, quam non penetrant ingenij hebetudine & caligante intellectu. Rationem hic sequamur oportet, aurea præcepta dictantem: Nec arduum, nec asperum, inquit, est ad virtutem iter, plano aditur, ipsaq; natura nos in rectum genitos, si accedere volumus, iuuat: appetitum enim impressit illius ambiendæ, & commotiunculas ad amplexandum, etiam in barbara ac siluestri mortalium stirpe; ab hac est conspiratio & copula animorum inter bonos, amoris enim conciliatrix est, & congruatina fœdera gentium & societates. Cur igitur

in auis, tanquam Phœnicem aliquem solitariū aut pelicanum, illam quæramus? Non habitat quidem in humili nymphe hæc, scimus, nec sordido aut despecto aliquo loco; attamen nec in tali vbi inueniri, nequeat aut nolit altius remota, nisi viribus exhaustis, & longa atq; periculosa profectione consumptis, aut denique ipsa vita crudeli manu expulsa. Nefas sit hoc somnari, nedum facere: prospectum habet & inuitat ab omni latere, in decliui & patente colle, rosæ & lilijs vestito. Spiuosus solùm aditus & pes infimus montis, sed paucis sal tibus penetrabilis, vbi floribus cætera ridet, & ad placitum cursoris omnia composita. Ingrediamur bonis auspicijs, & si quid obstat inter iniitia, proteramus audaci calcaneo. Si metus vulnerum, armari potest ferrata solea, ab incude & malleo patientiæ. Quid? tam pauca nobis esse pectora vt hæc terreat? vel vitæ etiam fastidium inducant? Vana vanis formidini sunt nimirum, & contemptissima timentur, quæ tamen nihil in se habent firmum aut forte; interim mouent: quomodo? vt umbra infantis, feras rubens pinna, porcina vox elephantes, curricula stridor aut rotarum versata facies leones. Imbelles & imbecilles sumus, si ad hæc vel pilus se erigat: vir non cedit, in quo sanguis & virilis animus, & ridet hanc laruam personati morionis: imò si quippiam tale adhæret, pertinacia omnem difficultatem & impedimentum transcendit. Mens sibi imperet, quæ quodcumq; iubet obrinet. Non est quod patrocinium nobis quæramus, excusantes infirmitatem virium & fractos neruos, qui nequeant pertingere ad virtutis illum apicem. Animo vitium inest, non corpori, cui nunquam defuit Aduocatus, qui impotentia prætextu defenderet.

*Virtutis
aditus
qualis.*

*Labor &
constancia
omnia
vincunt.*

Paupertatem summis ingenijs obesse,
ne prouehantur.

EMBLEMA CXXI.

DEXTRA tenet lapidem, manus altera sustinet alas:
Ut me pluma leuat, sic graue mergit onus.
Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

COMMENTARI I.

I. **A**DOLESCENTVLVS. proponitur (Ita et hic barbatulum expresserit pictor) cui manu dextra ponderosus pendet lapis, sinistra vero eius alae affixae sunt leuissimae: utq; haec alteram corporis partem eleuant, sic onus alteram deprimit.

II. **A**DOLESCENTIS ingeniosi est prolopopœcia, qui de paupertate conqueritur, qua urgente nequit pronehi, licet ingenij bonitas omnia summa sibi polliceatur. Lapis paupertatis est symbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur a multis hic senarius:
Ἐδὲν πωρίας βαρύτερον ἐστὶ φορτίον.
Nullum pauperie molestius est onus.
Conqueritur, inquam, dextra se gestare lapidem

pidem, quæ totius corporis habet regimē; nani hoc in sinistra aliquo pacto esset ferendum. Hinc notissimum illud Iuuenalis Satyr. 3.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi.

Idemque

Cantare sub antro

Pierio, thyrsum ve potest contingere sana

Paupertas, atq; ars inops, quo nocte dieq;

Corpus eget: satur est cū dicit Horatius ohe.

Per alas siue penas, vigorem ingenij & acumen intellige. Et hæc querela multis alijs est communis, quibus siquid suppeteret ad studiorum progressum, non sanè ita hærerent in puluere, sed ad summos doctrine gradus eueherentur.

III. *DEXTRA tenet lapidem]* manus dextra dū saxo retinetur & deprimitur, paupertate scilicet, qua nihil grauius.

Manus altera] læua alata est: ingenij dexteritas me subuehit.

Pluma leuat] leuem facit agilemq; vigor ingenij me facit promptum ad eruditionis cultum percipiendum.

Ingenio poteram &c.] summum honorem ex doctrinæ fructu consequi.

Paupertas.] Hoc verbo puto intelligi egestatem duris in rebus vrgentem, vt Poeta loquitur. Pauper enim dictus est à paruo quæ paticio ære: at egens, cui nulla gens, vel qui nullius familiaris; quasi exgens, vt est apud Grammaticos veteres: nam, vt est in prouerbio, *pauperi ne parentes quidem amicit.* Seneca ait epist. 17. Non est quod paupertas nos à Philosophia reuocet, sed ne egestas quidem. Idem epist. 59. Quanta nobis verborum paupertas, imò egestas sit, nunquam magis, quam hodie intellexi.

Plinius Secundus lib. 4. epist. 18. Exprime te tentauit Latinè epigrammata tua, in deterius tamen accidit hoc, primùm imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, ac potius, vt Lucretius ait, hac egestate patrij sermonis. M. Tullius 2. in Antonium: Modò egens, repente diues. Sed de verborum differentia satis.

Inuida] noxia.

IV. *EST* hæc (vt diximus) iuuenis ingeniosi prosopopœia, qua ostenditur plurimos ob ingenij felicitatem celebres & claros futuros, nisi inuida paupertas depressos retardaret; est enim illa molestum pon-

das, vt pleriq; nosse nollent, plurimum namque iste quotidianus cibus est. Qui summa laborant inopia, non possunt prouehi, neq; enim parentes habent aut cognatos, aut alios etiam beneficos studiorum liberalium nutritios, qui sumptus necessarios suggerant. Hinc bene dixit Architas Philosophus, sapientem vnicum habere incommodum, paupertatem. Exclamat etiam Comicus in Adelphis paupertatem esse onus miserum, & valde graue, vsq; adeo vt etiam nobilem ignobilem faciat. Sed ne transiliam tam oscitanter eam vulgatam & solemnem studiosorum, penè innumerabili querelam, quæ miseram suam fortunam vitæq; genus incusant: quot quæso iã olim, & hoc nostro tempore adolescentum myriades esse constat, in quibus ea sit ingenij dexteritas, vt ad liberalem omnem disciplinam non imbuti, sed ficti à natura esse videantur? At in puluere cœnoq; misero herere coguntur, & cum meliores fruges non possint, si liquas affectatū; imò verò cum grauibus & molestis admodum colluctantur difficultatibus: quia quamquam ingenij mentisq; penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeant, nullum tamen aut amicum, aut locupletem hominem, vel certè Mæcenatem beneficum nascisci possunt, qui nodum, qui saxum illud egestatis adeò vrgentis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laboriosum & industriū Cleanthem in historijs laude dignum non censeat, qui noctibus aduersus paupertatem, diebus aduersus ignorantiam depugnabat? nam inopia cogente, noctis magnâ partem in aqua haurienda impendebat, quò sibi victum compararet, interdiu verò Chryssipi doctrinæ operam daret. Ea demum, quæ à præceptore mente conceperat, bouum ossibus & testis fœcilibus perscribere solebat, cum pecunia ad emendam papyrus non suppeteret. Nam ne longius abeam, nullus nostrum est, cui compertū non sit, vbiuis gentium permultos esse studio addictos adolescentes, qui incredibili amore flagrent eas capessendi artes, quibus humanitas & eruditio comparatur. Qui tamen arctiore, nimisq; violenta paupertatis remora sic interdum prohibètur, vt cum ijs facultatibus omnino careant, quæ ad hoc iter conscium necessaria sunt, ad artes quasdam fordidas, tanquam in pistrinum, fortunæ, vt ita dicam, tyrannide

Excursus in miserâ adolescentium felicissimi ingenij conditione.

Cleāthrus industria.

Ula quid hoc loco.

Pauperus & egenus differentia.

Paupertas onus graue.

*Pædagogii
miseri.*

nide compelluntur: vel si quid spei reli-
quum sit, non tamen possunt emergere, nisi
deuorent infinitas in studio persequendo
molestias. Nam aut pædagogicæ onera susti-
nent (qua conditione, si cum alijs confera-
tur, nulla alia miserior) aut deterius ali-
quod subire munus, & viliores quasdam
partes, in dè verò labores indignos literatis
hominibus perferre ac pati coguntur. Quæ
ingenia certè acuta per se & viuida, sed
inopiæ tamen nimijs molestijs sopita ni-
mium ac languida si quis liberali animo ia-
centia excitaret, non dubium est quin lon-
gè plures haberemus in rebus Theologicis
exercitatos, graues profectò & eruditos Iu-
ris vtriusq; consultos, fidos & perspicaces
Medicos, Doctores longè plures in omni
literarum genere, Mathematicos, Physicos,
Logicos, Oratores, Poetas, Grammaticos,
ad Reipub. non minimum & ornamentum,
& adiamentum. Quod cum ita queror ne
scio (ait Mimos) profectò, an dicere ausim
quæ mihi nunc in mentem veniunt: nempe
huic inopiæ diligenter, magnaq; liberali-
tate fuisse iam olim occursum a nostris
maioribus, sapientibus certè ac pijs homi-
nibus, qui tot scholas hac in nostra Parisiensi
Academia (vt de cæteris taceam) à funda-
mentis excitauit, legibus & institutis in-
formarunt, redivitibus etiam ac censibus an-
nuis locupletarunt: quas opes rebus primũ
ijs, quæ ad Religionem pertinent, & paupe-
ribus alendis, ijsq; quibus nimis esset arcta
suspellax, assignari voluerunt. Quæ pia cer-
tè & Christianis hominibus digna benefi-
centia, institutioq; liberalis, mirum quàm
hodie immutata sit. Hunc enim adolescen-
tium studiosorum & pauperum censum ne
scio qui scholarchæ malis artibus interdũ
occupant: ex quo fit, vt quæ iuste conferri
debent in vsus publicos, miserè ab ijsdè
& iniquè rapiantur: nec iam inopes ij ad-
mittantur, quos solos participes esse par-
erat huius munificentiz, sed ignaui quidã

*Multa in
Parisiensi
Acade-
mia scho-
la.*

ventes impune sanctos illos redivitibus depe-
culentur. Sed de his aliàs fortasse commo-
dius. Iure Canonum rectè constitutum
est, vt omnis sordes ab Ecclesia remouere-
tur, sed in primis exactio pretij pro docen-
di facultate, quamquam id iam olim ex ali-
qua consuetudine, vel vtentium more rece-
ptum esset: id enim sapere Simoniam Cano-
nistæ asseuerant, vt Abbas c. 1. ext. de ma-
gistr. Non minus consultò pronisum Con-
cilio primũ Laterano, deinde pancelticis
comitijs Aurelianensib. vt præceptor Græ-
matico, & Doctori Theologo præbendæ
fructus assignarentur, vt iuuentus in li-
tris humanioribus informaretur, & Chri-
stianus populus fidei sanctæ rationem addi-
scretet. Me nõ fugit, quod quamquam pau-
per, non egens tamen, *εὐταρκῆς* alioqui fa-
cilius aliquatò ad Philosophiam perueniat.
At contigit Platoni & Aristoteli, in magna
rerum copia beatis, vt Philosophiæ cultum
assumeret: sed hæc verborum philosophia,
non morum fuit. Diogenes sanè, tressis ho-
mo, ac diobolaris, pallio tenus philoso-
phus, nec tam proposito animi, quàm ne-
cessitate. Aristippus, scura nitidus, beneq;
pexus in aula regia. Hinc Cleanthis iuue-
nis industria, & laudabile studium merito
laudari debet, cuius *ἡ πενία τὴν σοφίαν
ἐλάχε*. Quid multis? Laudat paupertatem
Seneca splendide & magnificè, ipse ta-
men in summa rerum affluentia diues: qui-
bus non resignauit, nisi cùm morti prox-
imus eo sibi nomine inuideri sensisset. Nec
enim abiicit, vt qui factò naufragio ad pal-
lium sese contulerunt. Cæterum dextræ la-
pis adhærens referri non incommodè po-
test ad impedimentum scribendi. Nam præ-
inopia nihil eloqui potest, vel scriptis man-
dare adolescens, fortunæ bonis omninò de-
stitutus. Et certè talis futurus erat Virgili-
us, talisq; Horatius, nisi liberalitatem Me-
cænatiss fuissent experti. Sed nunc Occasio,
ne elabatur, apprehendenda.

*Præcep-
tibus &
pendia
signati*

*Lapis in
dextra
quid.*

In Occasionem.

EMBLEMA CXXII.

ΔΙΑΛΟΓΙΣΤΙΚΩΣ.

LYSSIPPI hoc opus est, Sicyon cui patria. Tu quis?
 Cuncta domans capti temporis articulus.
 Cur pinnis stas? Vsq̄e rotor. Talaria plantis
 Cur retines? Passim me leuis aura rapit.
 In dextra est tenuis, dic, vnde nouacula? Acutum
 Omni acie hoc signum me magis esse docet.
 Cur in fronte coma? Occurrens ut premdar. At heus tu,
 Dic, cur pars calua est posterior capitis?
 Me semel alipedem si quis permittat abire,
 Ne possim apprenso postmodò crine capi.
 Tali opifex nos arte tui caussa edidit, hospes:
 Utq̄ omnes moneam, pergula aperta tenet.

COMMENTARI I.

I. **G** L O B O insitit mulieris statua, ferè nuda, pedibus alatis, fronte capillis longissimis luxuriantè, parte postica calua; manu gerens acutissimam nouaculam; & talem Lysippus effinxit Occasionem:

II. I D sumptum ex Græco Posidippi Epigrammate, quod sic habetur 4. lib. Antholog. tit. εἰς καιρὸν.

Fons Emblematis.

τίς πόθεν ὁ πλάσῃς; σικυώνιος ὄνομα δὴ τίς;

λύσιππος. σὺ δὲ, τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.

τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; αἰὲ τροχάω.

τί δὲ παρὸς

ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπνέμιος.

χερὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρὸν; ἀνδράσι δείγμα,

ὡς ἀμῆς πάσις ὀξύτερος τελέθω.

ἢ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαέσθαι.

νῆ δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;

τὸν γὰρ ἀπαξ πτηνοῖσι παραδρέξαντά με ποσσίν,

ἔτις ἐδ' ἱμείρων δροῖζεται ἐξόπιθεν.

τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἰνεκεν ὑμέων

ἔξινε, καὶ ἐν προθύροισι θῆκε διδάσκαλιν.

Multi hoc epigramma Latino carmine donarunt, suo quisq; modo. Sanctius ut intel ligi duntaxat Græcum possit, fere verbum verbo, & versum versui ut respondeat curauit:

Quis signulus? Sicyonius. Huius nomina profer.

Lysippus. Quis tu? Occasio cuncta domas. Cur pinus stas? Vsq; rotor. Cur accipis alas

Sub pedibus geminas? Ut leuis aura volo. At dextra vnde nouacula sit? Mortalibus omni

Sic acie ostendo sim quod acuta magis. At coma cur velat vultus? Sic obuia prendor.

Cur villus capitis posteriora carent? Si semel alatis homines effugero plantis, Ne possim parte hac posteriore capi.

Tali opifex vestra me finxit imagine caussa,

Hospes, ante fores, ut moneam, posuit.

Minos sic eleganter, ut omnia reddidit:

Versio Minois.

Quis vnde plastes? Sicyonius. Nomen verò quod?

Lysippus. Tu verò quis? Occasio omnia domans.

Cur vero summis pedum vnguibus incedis? Semper rotor. Quid verò alas

Pedibus habes bifformes? Volito leuis.

Manu dextra quid fers nouaculam? Homi nibus documentum,

Quòd acie omni acutior sum.

Coma verò quid versus faciem? Ut à præueniente capiar.

Per Iouem, posteriores partes [capitis] ad quid caluæ sunt?

Nam semel pennis currentem me pedibus Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.

Talem me artifex effinxit vestri gratia,

O hospes, & in vestibulis posuit adhortamentum.

Quis finxit plastes? Sicyonius. Dic age nomen.

Lysippus. Tu quis? Sū Dea cuncta domas. Cur summis pedibus gradieris? Semper rotor.

Alas

Cur talis habeas? Nempe leuis volito.

Cur dextra tibi acuta nouacula? Acutior omni

Ipsa acie, prostant hac documenta viris. Quid crines in fronte? Capi à venientibus ultro

Possum. Quid caluum est occipus? ipsa refer.

Nā sic pennatus volitantē, prendere plantis A tergo nullus vel sidē me potis est.

Talem me artificis finxit manus, hospes, in omni

Vestibulo, cunctos scilicet ut doceam.

Eosdem versus Auctor Chiliadum, in pro uerbio, Nosce tempus, paraphrasticōs reddi dit, id est, musa paulò fusiore, hoc modo:

Qua patria artificis? Sicyon. Quo nomine? Auct. Chili dum

Nomen

Lysippo dictum est. Ipse quis es? loquere.

Illā ego cuncta domans Occasio. Cur, age, pinnis

Insistis? Voluorq; ac rotor assidue.

Cur gemina in pedibus gestas alaria? Di cam:

Huc illic volucrem me leuis aura rapit. Quid dextra sibi cult' infersa nouacula?

Signum hoc,

Quod

Statua
τῆ καίρῃ
Salmantica.

Quod quavis acie sim mage acuta, do-
cet.

Tecta capillitio facies quidnam admonet?
Illud,

Quisq; uti me, quoties offeror, arripit.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?

Quem semel alatis praterij pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere
cursu

Haud liceat, simul ac vertero terga viro.
Hac itaque, idq; tua me finxit imagine
causa,

Hospes, scalptoris ingeniosa manus:
Spectandamq; domus hic prima in fronte
locavit,

Scilicet ut cunctos & moneã, & doceã.
Ausonius Gallus in Epigrammatis eodem
fermè argumento descripsit Occasionem,
sed huic comitem fecit Metanoram, id est,
Pœnitentiam, mutato etiam artificis nomi-
ne. Sic ille:

Cuius opus? Phidia, qui signũ Pallados, eius
Quiq; Iouẽ fecit, tertia palma ego sum.
Sum Dea, quæ rara & paucis Occasio nota.
Quid rotula insists? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris sum, Mercu-
rius qua

Fortunare solet, trado ego cum volui.
Crine regis faciem? Cognosci nolo. Sed
heus tu,

Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens.
Qua tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic, ro-
go, quæ sis.

Sũ Dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum Dea, quæ facti, nõ factiq; exigo pœnas.
Nempe ut pœniteat, sic Metanora vocor.
Tu modo dic quid agat tecum? Si quando
volavi,

Hac manet; hanc retinent quos ego pra-
terij.

Tu quoq; dum rogitas, dum percunctando
moraris,

Elapsam dices me tibi de manibus.
De Occasioe hac vide quæ habet Politia-
nus Miscel. cap. 49. Retulit & Gyraldus
Syntagm. 1. sed Græcos imitatus Cærum
vocat occasionem, genere masculino. Apud
Latinos enim Occasio fingitur fœmina, a-
pud Græcos puer, dictus καίρῃς. Huic
Ion Chius hymnum concinnauit, fingitq;
natu minimum filiorum Iouis. Et Sãctius
affirmat, in Salmanticensi Bibliotheca hodie
videri statuas lapideas ita affabrè expo-
litas, vt cum antiquitate possint certare,

quæ omnes typum Occasionis ostendunt.
Est enim illic (ait ille) puer globo insidens,
capillitio super oculos effuso, in manu ha-
bens nouaculam, cum inscriptione καίρῃς,
quæ vox occasionem significat. Huic cir-
cumstant Mercurius & Fortuna cum cor-
nu copiar; per quæ innuitur posse Occasio-
nem tribuere, quidquid Mercurius & For-
tuna possunt. Sequitur hos vetula vultu
plorabundo, quæ Metanoram, id est, Pœni-
tentiam refert. Sed nunc singula quid signi-
ficent, indicandum.

LYSIPPI hoc opus est] Lysippus statua-
rius ex Sicyone vrbe Peloponnesi, multis
varijsq; sue artis monumentis nobilita-
tus, vt Alexander vetuerit, ne à quoquam
pingeretur, aut sculperetur, praterquam
ab Apelle & Lysippo. Horat. Epist. 2.

Edicto vetuit, ne quis se, prater Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret ara
Fortis Alexãdri vultũ simulantia.

Idem Plutarch. lib. De Alexandri fortuna.
Lege Plin. cap. 7. & 8. lib. 34. Lysippi quo-
que mentionem facit Martialis. Ausonius
huius statuæ auctorem facit Phidiam.

Cuncta domans] Descriptio Occasionis.
Voluit autem exprimere Græcum epithe-
ton, καίρῃς ὁ πανδραματίας Occasio rerum
omnium victrix. Nam rebus permultis
causam & initium dat Occasio, vt etiã quæ
potentem è paupere faciat, ait Menander:

πολλὸν ὁ καίρῃς γίγνεται παραίτιος.
Multarum rerum occasio est causa. &
καίρῃς τυχῶν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Reddit potentem occasio vel paupere. Imò
πολλὰς ὁ καίρῃς ἀνδρας ἐκ ὄντας ποιεῖ.
Occasio facit strenuus qui non erant.

Capiti temporis articulus] Momentum
breue temporis, siue punctum. Prouerbiũ,
Temporis punctum. Est enim occasio breuis
quædam opportunitas, quæ multum valet
ad res conficiendas & omitendas. Occasio
nem innuit Terentius in sene seipsum ex-
cruciante: In tempore, inquit, ad eam veni,
quod rerum omnium est primum. Et in A-
delphis: Vt in ipso articulo oppressit. Capiti
temporis articulum (vt hic vocat Alcia-
tus) Callistratus in Ephrasibus egregiè de-
scripsit. Vide Phædrum lib. 5. Fabular.

Cur pinnis stas? cur talaria in pedibus
habes? Hoc significatur, volaticam esse &
fluxam occasionem, idcirco & talaria pe-
dibus, vt Mercurio, ei tribuuntur. Sãctius
hoc loco: Pinna & plumam significat, &
alas

III.
Lysippus.

Occasio-
nis domi-
nium.

Occasio
quid.

Occasio
volatica.

Pinna.

Ausonius
Occa-
sionis.

alas, quibus innatant pisces. Hic autem videtur significare summitates pedum: quasi dicat, cur summitas instas digitis? Hæc ille. Ponit autem pinnis, pro pennis: vt, *Fides alma, apta pinnis*.

Vsq̄ue rotor.] Sum volubilis, facillimè fluens, versatilis vt rota.

Talaria.

Talaria plantis] Talaria sunt calceamēta alata Mercurij. Hinc prouerbialis allegoria, *Talaria induere*. pro eo, quod est, figuram adornare, & quasi velle aliquo auolare.

Nouacula occasiois.

In dextra est tennis, dic, vnde nouacula?] Cur nouaculam dextra ostentas? Cul tor ratorius etiam acutissimum temporis momentum exprimit. Fuit etiam Fortunæ simulacrum pilæ insitens, cum nouacula, nauali clauo, & copiæ cornu. Nouacula significat felicitatis amputationem, pilæ eius volubilitatem, clauus vitæ nostræ cursum sub eius ditione, cornu copiæ bonorum largitionem.

Fortuna simulacrum.

Acutum Omni acie &c.] nempe hoc signo docetur, quàm repente mutationem afferat rebus occasio: quod monosticho indicat Menander:

τάχιστα δὲ κερὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Celerimè occasio permutat res.

Cur in fronte coma?] Hoc vno versiculo significauit quisquis ille fuit, qui Catonibus libellum composuit:

Occasio calua à tergo.

Fronte capillata est, post hæc occasio calua.

κέρως.

Vbi Sanctius legendum censet, *postica occasio calua*. Nam in quacunque re pars anterior dicitur antica, posterior postica nominatur. κέρως recaluaster occipitio à coma libero, capillis in superciliis fluentibus olim pingebatur; talemq; prius finxit Sicyonius ille plastes Lysippus. Quo significatur, post neglectam occasionem ea frui non amplius licere. Hinc Ouidius 1. de remedio:

Occasio arripientis.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Martialis item:

Non bene distuleris, videas q̄ posse negari.

Vide prouerbia: *Premenda occasio, & Capere crines*. Comatam autem in fronte occasionem hic dicit, ita vt facies eius nulloquã appareat; quare Græcis ἀφρομένη dicta.

Occasio praecept.

Me semel alipedem] Celerem & velocè, quasi alas pedibus habentem. Ausonius de ætat. animal. ceruam alipedem dixit. In-

tellige hic de motu præcipiti occasionis: alioqui, quod in iure dicitur, mora modici temporis non nocet, si debitori, 2. ff. iudic. Vel quod Ouidius:

Differ; habet parua cōmoda magna mora.

Sunt tamen res quædam, in quibus rapienda potiùs consilia sunt, quam quærenda, quod dixit veterum vnus. Exempla in tumultu, naufragio, incendio, in quibus mora omnis, vel minima periculosa. Et quis vnquam vidit occasionem, nisi ferè eodem momento abeuntem? Quare noster Dictator Hippocrates eam præcipitem vocat. 1. Aphor. 1. Hinc verbum Occare, & nomen Occa: quamquam occasio deflebitur ex ob & casus. Linius: Rebus in asperis & tenuibus fortissima quæq; consilia tutissima sunt: quia si in occasionis momento, cuius præteruolat opportunitas, cunctatus paulùm factus, nequiquã mox omisam quereris.

Occar

Tale opifex nos arte] Lysippus eo artificio exprellam reddidit occasionem.

Hospes] tu quicumq; hanc effigiem aspicias.

Vtq; omnes moneã] Admonet spectatorem imago, docetq; cuius rei gratia, & propter quam causam locata sit in loco vndiq; patentis, scilicet, vt omnes & quoscumq; obuios sui negotij admoneat & doceat.

Pergula aperta] Pergula à pergendo, locus est à multis lateribus aerem excipiens. Apelles in pergula post tabulas à se depictas latitare consueuerat, vt inde multorum iudicium de pictura exciperet. Plinius 35. de eo sic: Perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atq; post ipsam tabulã latens, vitia, quæ nota rentur, auscultabat, vulgum diligentiorum iudicem quam se præferens. Laëtantius 1. cap. 22. ex Lucilio:

Pergu.

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta.

Budeus dicit pergulam esse partem domus exprorectam & propendentem. Vnde Plinius lib. 21. cap. 3. Cum rosacea corona interdiu à pergula sua in forum prospexisse dicitur. Iurisconsultis pergula est locus exponendis rebus venalibus aptus. Vlpian. in l. hæres de iudiciis. Interim non nescimus, quid pergula in nauis, & vineis significet.

ADMONEMVR hac iconè, occasionem cum sese offerat, statim esse arripientem: eius enim tanta est opportunitas, vt

IV.
Vis occasiois.

ple-

plerumq; ex voluptate tristitiam, ex damno lucrum, ex honesto inhonestum parturiant, & contrâ: breuiterq; rerum naturam permuter. In aggrediendo itaq; & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, vt non ab re veteres eam donasse diuinitate videantur. Occasionem Cicero definit libris De inuentione, partem temporis, in se habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Eam qui oblatam arripiunt, quiq; cum maximè tempus postulat, aut dicunt aliquid aut faciunt, rectè illi sapere dicuntur. Quædam enim sunt eius generis, vt quauquam honesta perse & vilia videri possunt, nisi tamen tempestiue fiant, planè vilescunt. M. Cicero 3. Antoniana Cæsaris Octauij virtutem verbis auget, quòd opportuno tempore periclitantem Rem. iuuerit. Sic enim: C. Cæsar adolescens, inædibili ac diuina quadam mente, atq; virtute, cum maximè furor arderet Antonij, cumq; eius à Brundisio crudelis & pestifer reditus timeretur, nec postulantibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis (quia fieri posse non videbatur) firmissimum exercitum inuisito genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio, laudat eum Imperatorem, quod præter omnium spem breui tempore bellum contra piratas susceptum confecerit: Proh dii immortales? tantane vnus hominis incredibilis ac diuina virtus tam breui tempore lucem Reip. afferere potuit? &c. Et Aeneas Virgilianus Diuonem laudat, quòd tota miseris Troianis opem tulit, quo tempore maximè opis indigerent:

*O sola infandos Troia miserata labores,
Qua nas reliquias Danaû, terrasq; marisq;
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium
egenos*

Vrbe, domo socias. —

Quantum etiam possit obseruari temporis ratio testatur Ouidius, cum ait:

*Temporibus medicina valet, data tempore
profunt,*

Et data non apto tempore vna nocent.

Exempla
recepta
casibus

Nec inuideri veterum exempla. Gyges, occasione data, vsurpauit regnum Candaulis, & regem interfecit, qui vxorem nudam exhibuisset. Occasionem stuprandæ Lucretiæ arripuit Sextus Tarquinius, quia cum Romanis principibus Ardeâ obsidentibus audisset à Collatino marito suam vxorem pu-

dicam impensè laudari. Ad Capræ paludem discerptus Romulus arrepta occasione. Et occasione Lucretiæ violatæ pulsi Tarquiniij, & mutata Reip. forma. Plebis secessio in sacrum montem extorsit à patribus tribunos, & sic sese vindicauit à contemptu patritiorum. Decemviri sublata occasione corruptæ Virginæ. De exciudenda Carthagine Cato consilium dedit, occasione ficuum, quas Patribus ostendit. Cæsar Gallias subegit occasione factionum inter Heduos & Sequanos. Occasione mortis Cæsaris senatus auctoritatem suam amisit, & populus quasi furens ad libertatem proclamauit. Rixæ implacabiles inter Octauium & Antonium, occasione vxoris Antonij, quæ soror Octauij. Quin & occasio dedit exitio Helioabalum, Bassianum, Caligulam, Domitianum, Maximianum, Gallienum. Et sexcenta occurrunt alia, quæ non nisi in maiore otio possim cumulare. Improbis enim præter occasionem nihil deesse ad malè agendum, disputat Plutarchus in opusc. Cicero pro Muræna: Dies intermissus vnus, aut nox interposita sæpe turbat omnia: & parua nonnunquam commutat aura rumoris. Idem 5. Philippicæ: Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cum in omni casu Reip. tum in bello. Et in 6. Dies affert & hora magnas clades. Athenagoras pro Christianis: οἱ μὲν γὰρ τὸν αἶρα τὸν δια λέγουσιν, οἱ δὲ καίρον. Horatijs 1. Epistol. ad Bullarium:

*Tu quamcũq; Deus tibi fortunauerit horâ
Grata sume manu, nec dulcia differ in an-*
num.

*Occasio
non negligenda.*

Plinius lib. 1. epist. 8. Pleraq; quæ sunt agenda rei necessaria eadem perfecta, nec vilitatem parem, nec gratiam retinent. Idem epist. 9. seq. ad suum: Tu strepitum istum, inanescq; labores, vbi primum fuerit occasio, relinque, teq; studijs asserere. Pulchre Tull. ad Brutum: Desiderabam nonnullis in rebus prudentiam & celeritatem: qua si essemus vsi, iampridem rem recuperassemus: non enim ignoras, quanta sint momenta in Reip. temporum; & quid intersit idem illud vtrum antè, an post decernatur, suscipiatur, agatur. Omnia quæ seuerè delecta sunt hoc tumultu, si, aut quo die dixi sententiam, perfecta essent, & non ex die in diem dilata: aut quo ex tempore suscepta sunt, vt age rentur, non tardata, & propra-

*Præfer-
tim in re
bellica.*

procrastiata, bellum nullum habebimus. Et quamvis in omni re occasio plurimum valeat, tamen in re bellica (quod vsus ipse docuit) potest id quod maximum est. Hæc enim optimus quisque imperator summo studio ac celeritate complexi nititur, quippe cuius natura sit, ut ardua in planum facile vertat. Sed in omni occasione capienda, inceptisque proficuequendis duo seruanda potissimum sunt: alterum, quod factu opusest, maturè id ut fiat. Quid enim occasione breuius aut fugacius? Alterum, ut suo quæque res geratur ordine, quando in re, præsertim militari, nihil ipso ordine potius ac maius sit. Imò omnium rerum humanarum momenta, in occasione perceptione consistunt: Nam si per ignauiam quis fortunam paratam neglexerit, si sua culpa ab ea deseratur, nequaquam illam, sed seipsum accuset. Facit huc Valeo. Max. lib. 7. cap. 2. de Scipione Africano, qui dicebat, cum hoste non aliter esse configendum, quam aut si occasio venisset, aut necessitas incidisset: nam & prospere gerendæ rei facultatem omittere maximam mentiam esse. Accidit enim plerumque ei, qui occasionem negligit, id quod D. Augustinus ait, ut cum velit non possit, quia quando potuit, noluit: ideo per malum velle, perdidit bonum posse. Demosthenes epistolis de concordia, eandem sententiam Atheniensibus inculcat: Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν ἄρῶν, ἐλομένῳν μὲν ὑμῶν τὰ δέοντα, ἅμα δὲ ἔαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν δύναμενον κτήσασθαι, ἔ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔλλησιν. ἀγνοοῦσάντων δὲ ἢ παρακροσθέντων, ἔ βράδιον αὐθις τὸν αὐτὸν ἀναλαβέν, ὡσθὲν χρῆμα τὴν ἐμαυτὸν γνώμην, ὡς ἔχω περὶ τῶν εἰς μέσον

θεῖα. id est: Cum autem videam hanc nunc esse occasionem, qua si recta consilia caperentur, simul & salutem & libertatem possit comparare, non modò vobis, sed & alijs omnibus Gracis: si erraueritis, deceptiue fueritis, non facile eandem occasionem recuperari existimaui quam de his habere sententiam, in medium esse proferendam. Respexit huc Pindarus Pythior. 9. ὁ δὲ καιρὸς, ὁ μοῖος παντὸς ἔχει κορυφαῖν. id est: Occasio similiter totius negotij perfectionem in se habet. Sic quoque Hefiodus occasionem laudat 2. Georgic.

μέτρα φυλάσσεισθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

Mediocratem obserua, occasio autem in omnibus optima.

Obseruato modum; nam rebus in omnibus illud

Optimū erit, si quis tempus spectauerit apte. Huc non male quoque quadrabant Lucani versus ad Calpurnium Pisonem:

Temporibus seruire decet, qui tempora certis Ponderibus pensauit, eumque bella vocabūt.

Miles erit, si pax, postis togæ gestiet armis, Nunc fore pacatū, bellantē castra decebunt.

Est itaque Occasio temporis opportunitas rectè obseruata, omnia regens & gubernans, ut testatur Plutarchus in vita Nicæ. Hæc oblata statim est atrienda, ne ea irrecurabili forte amissa, mox oscitationis & negligentia frustra nos poeniteat. Vide prouerbium, *Nosce tempus.* & quæ Philippus Beroaldus habet in Heptalogo sapientum. Prostat item liber de Occasionis arreptæ & neglectæ commodis & incommodis, pulcherrimis iconibus ære incisis ornatus, Autore Ioanne Dauid Societatis Iesu, quem omnino mihi vide; dum nos ad Faunum cornu inflantem properamus.

In subitum terrorem.
EMBLEMA CXXIII.

EFFVSO cernens fugientes agmine turmas:
Quis mea nunc inflat cornua? Faunus ait.

COMMENTARIUM.

FAUNUS homo semicaper (qualem descripsimus supra Emblem. 72. & 98.) redimitus erucæ folijs, currenti similis effugitur, manu gerens magnum cornu: ubi vellem cornu tor. ile exprimi, quale Græci κόρυμβον appellant, nam tale Pan inuenisse dicunt. Ante hunc conspiciuntur equi cū suis fessoribus citatissimo cursu aufugere. Leonicus lib. 2. de var. hist. cap. 24. narrat, Faunos, qui etiam Satyri & Silvani appellantur, esse monstra Aethiopica, specie humana, cornigera, barbata, & caprinis pedibus, velocissima, & valde luxuriosa.

Ex Polixeni auctoris Græci Stratagematon lib. primo tractum id emblemata vi-

deo: sententiam ita reddere est Minos conatus: Pan Bacchi dux fuit. Is Pan primus aciem inuenit, quam phalangem nominauit. Dextrum etiam & sinistrum cornu instituit: quæ causâ fuit cur ei cornua tribuantur. Primus etiam fuit, qui arte & caliditate hostes intercepit. Cùm enim aliquando qui missi fuerant exploratum, retulissent hostes in altera syluæ concauâ parte castra metari, Pan eo accepto nūcio suis præcepit, vt ingentem clamorem tollerent, quibus ita conclamantibus, locis cæternis sonus exceptus multò quidem maior exauditus est: quare percussi metu hostes, statim se in pedes coniecerunt. Quo strage-

Origo certissima Emblematis. Pan dux Bacchi, & eius inuentum.

tagemate cum Pan fuerit vsus, Echo Pani amica esse fingitur: ideoq; vani nocturniq; terrores Panici dicuntur: hæc ferè Polixenus. Alij verò ad hunc modum explicant, sed non ita scitè & verè, meo quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana pastorum Deum repentinos terrores, & animi cõster nationes immittere vsq; ad eò impotentis, vt non ratione modò, verum & mente careant: quem ad modum non raro vsu venire solet in exercitu, cù nulla mouente causâ equi atq; homines perturbantur. Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & sine ratione factis: ita enim nonnumquã greges atq; armenta pauere videntur, cum sonitus aliquis vel strepitus surgit in siluis, aut è speluncis, aut ex terræ cauernis. Theon Arati interpretes ait, Pana Deum militasse aduersus Titanas, primumq; eum videri concham illam tortilem & turbintam, quã pro tuba vtuntur, inuenisse, quæ Græcè κόχλος appellatur: factumq; ipsius opera, vt se armandi socijs interire fieret copia, dum sonitu illo quocunq; qui panicus vocatur, in fugam Titanes agebantur. Plutarchus in apophthegm. Epaminunda Thebano exercitum ducente, nunquam panicus & repentinus terror in castra incidit. Item alius est præclarus Plutarchi locus de Panico illo tumultu, in vita M. Antonij, quo loco tractat expeditionem Parthicam. Magnus enim metus incescit Antonij milites, ob aurea quædam vasa Mithridati liberaliter ab Antonio data. Hic terror Gallos inuasit, cum Brenno Duce Delphos prædaturi accesserant. Terrores quippè, inquit, nulla certa causâ exiitentes à Panico oriri produntur Silius lib. 13. Punicorum, scribit hoc terrore Panico Annibalem suis se perculsum, cum ad urbis moenia accessisset eam expugnaturus. Apud Suidam Polybius ait: Cum Luna defectum esset passa temporibus Persei, Macedonum Regis, vulgò rumor increbuit, hoc quasi ostento regis mortem significari. Quæ res effecit, vt Macedones consternarentur, ipsiq; Romani animos sumerent. Panici terrores quoq; mentionem facit Cicero in epistola ad Tyronem, quæ posita in postremo familiarium volumine; sic enim ille: Et si Atticus noster, qui quondam me commoueri πανικῶς intellexit, idem semper putat, nec videt quibus præsidijs Philosophicè scriptus sum; hercle quod timidus ipse est,

Panici enim
multus
ac terro-
res.

κόχλος.

θηροβοποιῆ. Quo item verbo idem Cicero vtitur in epistola ad Atticum lib. 5. Scis enim, inquit, quædam πανικά dici. Sic etiã Nicetes Choniates non spernendus auctor, Panicorum meminit phantasmatum in sua quapiam oratione. Sed & Nonnus Poeta Dionysiacòν το-ferentem describens Athamanta, nunc insano Panos flagello furiatum ait: nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli, verba ita habent:

Οἷσθηδεῖς Ἀθάμας μανιώδει πανὸς ἰ-
μάσθλην.

Αἰεὶ δὲ οἱ ἔνδον ἀκουῖς.

Agitatus Athamas insano Panos verbere. Semper verò ipsi intra aurem.

Item:

πανιδὸς κρῆνῆς ἐπιβομβεῖ δ᾽ ἄπος ἐ-
μάσθλης.

Panici Saturnij insonat bombus flagelli.

Hæc ferè, & alia plura habentur apud Politianum Miscellan. 28.

EFFUSO agmine] Fusis copijs, disperso & perturbato exercitu. Metaphora ab aquis ad milites.

Turmas] Turma est ordo militaris & equitum; sic dicta quasi terma, vel terdena, quod terdeni equites ex tribus tribubus, Tatiensium, Rhamnensium, & Lucerum fiebant: constabat enim ex triginta duobus equitibus. Et qui illi præerat, Decurio dicebatur, vt Varro & Vegetius tradiderunt.

Faunus] Faunus aliàs Pan, Deus rusticorum & pastorum à Poetis fingitur, nemoribus & altis montibus gaudens, de quo Virgil. 3. Georg.

Pan ouium custos.

Quidius 2. Pastor. Horat. 3. Carm. Ode 18. Macrobius, & nos supra. Mantuanus: *Et s; monticolas Faunos vel Pana videbis.* Huius cornua credebantur immittere terrorem, vt diximus. Vnde etiam illud:

— *Et capripes concussit cornua Faunos.*

Fuit Faunus filius Pici, Latiniq; pater, Aboriginum rex apud Virgilium. Post mortem Deus habitus est, dictus, vt ait Seruius, à sando, id est, vaticinando. Poetæ Faunos, Siluanos, Panes, Satyros sæpè pro eodem ponunt. Sidonius distinxisse videtur:

Pan pauidus, Fauni rigidi, Satyri petulæses.

Ex iam dictis satis superq; constat, veteribus creditum fuisse, Pana repentinos timores & animi perturbationes hominibus immittere, sed omnino inanes, quales

II

Turm

Faunus

IV

plerumque in bellis accidere solent. Vnde
 ἀλιθὲς ἐστὶ τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ
 κενὰ τῆ πολέμου. Id quod significat Ci-
 cero pro Cæcinnâ : Exercitus, inquit, ma-
 ximi pulsi fugatiq; sæpe sunt terrore ip-
 so, impetuq; hostium, sine cuiusquam non
 modò morte, sed etiam vulnere. Huc refer
 prouerbia, *Panicus casus.* & *Inanis metus.*
 & *Multa belli inania.* Diodorus lib. 1. ea
 de re non nihil. Quo autem piaculo taceam
 pulcherrimos Valerij Flacci versus super
 hoc ipso, positos in lib. 3. Argonautic.

— Dant, inquit, aethere longè

Signa tuba, vox & medijs emissa tenebris:
Hostis habet portus soliti rediere Pelasgi,
Rupta quies, Deus ancipitem lymphauerat
urbem

Migdonia Pan iussa ferens sauisissima ma-
tris;

Pan nemorū, belliq; potens, què lucis ab oris
Antra tenent, patet ad medias per deuia
noctes

Setigerū latus, & torua coma sibila frontis.
Vox omnes super una tubas, qua conus, &
enses,

Qua trepidus auriga rotis, nocturna que
mutis

Claustra cadunt, talisq; metus non Mar-
tia cassis,

Eumenidumq; coma, non tristis ab aethere
Gorgo

Sparserit, aut tātis aciè raptauerit umbris.
Ludus & ille Deo, panidum præsepibus au-
feret

Cùm pecus, & profugì sternunt dumeta iu-
uenci.

Quin etiam lib. 6. apud eundem barbarus
 quispiam ad terrorem incutiendum simu-
 lacra Panos prætulit. Sed & Sotimus histo-
 riæ Græcus auctor lib. 3. dicit, quempiam
 apparuisse pellitam, monstroso aspectu, Al-
 banis, Romanisq; prælium commissuris.
 Etenim Deum Panâ belligerum fuisse vel
 ex argumento Nonni cognoscimus, vel ex
 Theocriti fistula. Eundemque fuisse Athe-
 niensibus auxilio contra Persas alibi legi-
 mus. De Panico terrore Mart. Anton. Del-
 rius in Adagialibus sacris, Cominæus lib.
 7. cap. 11. Quid si quis referat ad eum pa-
 uorem, qui omnem sapientiæ vim ex ani-
 mo expectorat? ut ait ille: vel ad conster-
 nationem terroremq; cui viri etiam for-
 tissimi non possunt esse aliquando pares :
 non videbitur abhorreere fortasse à mente

Alciati. Rectè siquidem Pindarus:

— φόβος ἀνδρὸς ἀμαρ-
 τῆ παυσεν ἀλκῆν φρενῶν.
Timor virorum domitor
Adimit fortitudinem animus.

Opinio tamen præceps ac volatica, & quæ
 Aristoteli non temerè comparatur cum sta-
 tuis Dædali volitantibus, ea perinde se ha-
 bet vt fama,

— malū quo non aliud velocius ullū,
Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo :
Parua metu primo, mox sese attollit in an-
tras,

Ingrediturq; solo, & caput inter nubila
condit.

Et quid tandem? opinio sæpe terrorem in-
 ducit, hincq; consternationem, quæ sapien-
 tiam omnem ex animo expectorat. Nos
 non deficit exemplum domesticum proxi-
 mi tumultus Gallici infanda suscepti oc-
 casione, nam qui in maxima trepidatione
 præfuerunt, omnia terroribus miscuerunt,
 dum suppetebant cataphracti centum, ia-
 ctabant mille: si trecenti vel quadringenti
 pedites, aiebat esse decem, aut duodecim
 millia: exterorum copias auxiliariæ nō nisi
 multitudine innumerabiles habere se dice-
 bant: imò tanquam castra Xerxis, aut Tu-
 cæ principis magno apparatu nobis objicie-
 bant. Sed quid illis inflabat cornua? vani-
 tas, impostura, perfidia, furor, rabies, & mē-
 tita iniquitas sibi. Matthæus Bossus Epi-
 stola 60. de Ludouico Sfortia; Qui & fidos
 atq; optimos in eum suos populos spolia-
 uerat opibus atq; pecunijs, per execrabi-
 les atq; nefarias exactiones & multas, vt
 tali rapina ditatus, omne ferme solus au-
 rum possideret Italiæ, suorum ciuium &
 omnium penè hominum in suam perniciē
 (quod est auaritiæ) odio contracto, adeo
 vt vix audito quod Gallicus aduentaret
 hostis, nullis amicis agnitis, sed sibi quoq;
 diffidens, dimissis vrribus, oppidis, castel-
 lis, arcibusq; munitissimis, timore scēmi-
 neo, ac veluti damula, vitam fuga sibi quæ
 fierit, &c. Scriptum reliquit Sigebertus,
 quo modo Anno 900. per leporem capta
 sit Roma. Cum enim Arnulphi Imperatoris
 à Pontifice Formoso propter seditionē
 ciuium euocati, milites lepuseculum ver-
 sus Vrbem fugientem insectarentur, cum
 clamore, Romani timore exanimati sese de-
 muto deicerunt, & hostibus per factos a-
 ceruos murum ascendendi locum dede-
 runt

Opinio
 quantum
 possit.

Ludoui-
 cus Sfor-
 tia.

Roma per
 leporem
 captæ.

runt. Vide plura apud Quercetanus Dixeret. Polyhist. Sect. 1. c. 8. Ut hæc missa faciam, succurrit illud apud Ovidium Penelope ad Ulyssæm :

*Quando ego non timui grauiora pericula
veris ?*

& deinceps :

In te fingebam violentos Transiturus :

Nomine in Hecoreo pallida semper erã.

Idem in epistola Laodamiæ pulchræ affectum timoris exprimit :

Nos sumus incerta : nos anxius omnia cogit ,

Quæ possunt fieri, facta putare timor .

Omnia sanè mala plus tertere solent eos ,

qui ipsa futura expectant , quàm ubi iam acciderint molestare. Metus enim tam improbus est, ut multi rem, quam metuunt, ipsimet anticipent. Ut qui in navi tempestate periclitantur, non expectata submersione nauis, manus sibi prius inferunt. Quem admodum aues (inquit Seneca epist. 75.) iuanis fundæ sonus territat : ita nos non ad actum tantum excitamur, sed ad strepitum ; inter suspecta malè viuunt. Infirmitas animus antequam malis opprimatur, queritur ; præsumit illa , & ante tempus cadit. Quid autem dementius, quàm augi futuris, nec se tormento reseruare, sed accersere sibi miseras ?

*Timoris
effectus.*

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIV.

INGENTES Galatam semiermi milite turmas ,
Spem præter, trepidus fuderat Antiochus :

Lucanum

*Lucarum cum seua bouum vis, ira, proboscis,
Tum primum hostiles corripuisset equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit;
Insuper & socijs, Occideramus, ait,
Bellua seruasset ni nos fœdissima barrus:
Vt superasse iuuat, sic superasse pudeat.*

C O M M E N T A R I I.

IN truncis arborum ramis trophæum
suspensum pingitur, id est, spolia ex ho-
ste reportata, & varia arma bellica; in xta
quæ elephas, immane illud animal, appin-
gitur. Trophæum pulchrè describit Vir-
gilius in principio I. Æneid quem locū
mox adducemus.

I. Ex duplici fonte Emblemata hoc hau-
stum esse deprehendo: Primum ex historia,
quæ habetur apud Clearchum Solensem,
qui de varia historia non minus eleganter
quàm eruditè scripsit, cuius hæc sunt ver-
ba, lib. 12. ca. 29. Antiochus Syriæ rex, cum
Galatas expugnare statuisset, copiosum ex-
ercitum collegit, tam ex militibus, quàm
elephantibus, quibus tum temporis in bel-
lis periculosis utebantur. Galatæ ubi pri-
mum hostes semiarmatos conspexere, vi-
ctoriam sperantes, non dubitarunt cum
Antiocho congredi. Inito certamine ferè
actum esset de Antiocho, nisi derepentè
elephantibus, quos secum solitus erat in præ-
lium profere, hostium Galatarum equos
corripuissent, ac in fugam vertissent: quo
insperato auxilio Antiochus Galatas pro-
fligauit ac penitus subegit. Quare cum de
more trophæum, id est, victoriæ signa loca-
ret, elephantis pinxit imaginem, elephantibus
potius quàm sibi victoriam tribuens.
Hæc ille. Sed eandem historiam fusius &
elegantius narrat Lucianus in Apologia
quadam, quæ inscribitur Zeuxis, siue An-
tiochus, eius verba hæc sunt: Cum non
ignoraret Antiochus Soter, & corporis vi-
ribus, & audacia Galatas esse præditos, in-
uistatamque illorum multitudinem videret,
tum phalangem fortiter coniunctam,
à tergo verò æneis thoracibus indutos bel-
lantes, præterea in profundum semper ar-
matos viginti quatuor ordinatos, in vtrum-
que autem cornu equitatus, qui viginti
millibus equitum constabat, dispersitum
esse: porro è medio octoginta currus falca-

tos erupturos, ac cum illis bigas bis toti-
dem. Hæc, inquam, cum videret, spem val-
de malam animo concipiebat potiundæ vi-
ctoriæ, tanquam si cum iniunctis esset agen-
dum. Siquidem ipse modicè instructo exer-
citu, neq; ampliter, neq; pro belli dignitate
& apparatu, aut magnitudine, sanè per quã
paucis comitatus aduenerat, ac illos quidè
vt plurimum scutatos & iudos. Itaque
iam de petendo fœdere, ferendisque pacis
conditionibus, & bello conuenientissimè
componendo secum agebat. Atqui Theodo-
tas Rhodius, vir excelsi & generosi animi,
instruendæ aciei non imperitus, cum præ-
sto esset, regem perturbato animo esse non
sinebat. Erant Antiocho vndecim in exer-
citu elephantes, hos Theodotas iussit inte-
rea haberi quàm occultissimos, ne ex acie
apparentes conspicui fierent hostibus. Vbi
verò tuba signum dedit, & manus conse-
rendæ forent, ac hostium equitatus impræ-
sionem faceret, & Galatæ aperta phalange
currus immitterent, tunc vnà cum qua-
tuor elephantis vtrinque equitibus esse oc-
cutrendum docebat; octo autem reliquos
aurigis & curribus esse immittendos. Hoc
enim factò, inquit, illorum equi per terre-
buntur, ac retrò fugientes in ipsos Gala-
tas illapsi impetum faciēt. Nec opinionem
eius rei prædictæ euentus sefellit. Cum en-
nim antea nullum elephantum vidissent,
cum ipsi Galatæ, tum equi eorum ad eò no-
uo & inopinato elephantorum spectaculo
animis consternati sunt, vt longè adhuc à
belluis constitit, posteaquam solùm ru-
gientes audissent, dentesque candore relu-
centes vidissent, veluti ex toto nigro cor-
pore, tum etiam proboscides ad prædam
& direptionem faciendam sublatas; prius-
quam ab arcubus tela extorsissent, versis
retrò habenis, nullòq; seruatò ordine au-
fugerunt. Sed enim pedites aliquantisper
alterna cæde semet hastis confodientes, con-

culebantur ab equitibus in illorum ordinem lapsis. Currus autem subuersi, & illi deinceps deuotè in suos non citra sanguinè ferebantur, ac planè iuxta illud Homeri,

Subuersi currus passim iacuere supini.

At verò equi posteaquam semel à recta via auersi declinassent, elephātorum impetum non sustinentes, sessores dorso excutiebat. Currus strepebant profcidentes acutis falcibus quoscunq; ex amicis comprehendissent. Non pauci verò vt in tali tumultu eiecti prosternebantur; hos elephanti insequabantur pedibus proterentes atq; conculcantes, simulq; in altum proboscibus projicientes, ac dentibus corpeptos transuerberantes. Ad extremum illi summa opem nitentes Antiocho victoriā pepererunt. Cæterum Galatæ alij quidem dimicando occiderunt ingenti clade edita; alij viui capti in victoris potestatem peruenerunt: perpauca fuga in montes semet abdiderunt. Porro autem Macedones, quicunq; cum Antiocho in prælium descenderant, Præna canebant, simulque clamore irruentes regem coronabant victorem. Ille tamen profusis lacrymis dixisse fertur: ἀρχονάμεθα, ἃ στρατιώται, οὐδ' ἔτι ἢ σωτηρία ἐν ἐγκαδέκα τοῦτοις θηρίοις ἐγένετο, ὡς εἰ μὴ τὸ καινὸν τῷ θεάματός ἐπέπληξε τὸς πολέμους, τὶ ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς; ἐπίτε τῷ τροπαίῳ κελεύει ἄλλο μὴδὲν, ἐλέφαντα δὲ μόνον ἐγκολάσει. Hoc est: *Pudore afficimur, ò milites, quibus salus in hisce undecim stetit bellus, adeo vt nisi spectaculi nouitas hostium animos tenuisset, quid tandem in eos potuissimus? Itaq; trophaum nullum aliud quàm Elephantem iussit sculpere.* Cæterum cum hoc Antiochi stratagemate coniungo historiam certè nobilem de Megarensibus, qui afflictì ab Antipatro ad exitum vsque, illeq; veteretur elephantis, excogitarunt porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in elephantorum gregem immisos: quo factò elephanti statim in fugam coniecti victoriam Megarensibus reliquerunt. Et quidem nullum animal est æquè inuisum elephanto atq; porcus, adeo vt eius præsentat à nullo perferre modo possit, atq; cū primū audit grunitum, fugā elephas arripiat. Cæterū veteres in bellis multū fuisse vsos elephantis facile est videre apud auctores rerū antiquarum. Amm. Marcellin. lib. 19. Lux nobis aduenit mæstissima, Persarum

manipulos formidatos ostentans, adiectis ex *Amiano* elephantorum agminibus, quorum stridore, immanitateq; corporum nihil humanæ mentes terribilius cernunt. Item eo lib. vbi de pompis funebribus filij regis Chionitarum Grumbatis, in obsidione Amidæ vrbs balista perfoffi: Occidentali portæ, inquit, oppositi sunt Segestani, acerrimi omnium bellatores, cum quibus elata in arduum specie elephantorum agmina, rugosis horrenda corpouibus, leuiter incedebant armatis onusta, vltra omnem diritatem tetri spectaculi formidanda. Idem lib. 25. vbi de Iuliani in Parthos expeditione: Post hos elephantorum fulgentium formidandam speciem & truculentos hiatus vix mentes pauidæ perferebat; ad quorum stridorem, odoremque & insuetum aspectum magis equi terrebantur, quibus insidentes magistri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos gestabant, acceptæ apud Nisibin memores cladis; & si ferociens animal vires exuperasset regentis, ne reuerfum per suos, vt tunc acciderat, collisam sterneret plebem, vertebram, quæ caput à ceruice determinat, idu maximo terebrabant.

GALATVM] pro Galatarum, per Synopem. Sunt autem Galatæ populi, qui Galatiam habitant, quæ est regio Asiæ minoris, Phrygiæ & Bithyniæ finitima, de quibus Lianus lib. 8. Decad. 4. & Iustinus lib. 25. Plin. lib. 5. cap. 32. Hi etiam dicuntur Gallogræci: nam Gallos olim ex Europa venientes hanc habitasse regionem, indeq; Gallogræciam dictam, auctor est Feneftella. Ad Galatas scripturæ D. Paulus, maxima ecclesiæ tuba.

Semiermi milite] semiaromatis copijs, non bene instructo milite: nam semiarmentos fuisse scribit Clearchus loco adducto.

Fuderat] Discecerat, repulerat. Lianus lib. 2. Exercitum fundit, fufum persequitur. Sic, Funder copias, apud Cæsarem 1. Bell. Gall. Ciceronem pro Rabirio & 1. de finib.

Lucarum boum] Elephantorum, qui prius Elephanti mium ab Italis visi sunt in Lucania, vt sentit Plinius lib. 8. cap. 6. & Solinus Polyhistor. cap. 28. Varro lib. 6. de lingua Latina. Vegetius lib. 3. cap. 26. de re milit. loquens ait: Hos contra Romanorum exercitum primum in Lucania rex Pyrrhus eduxit. Postea Hannibal in Africa, rex Antiochus in Oriente, Iugurtha in Numidia copiosos habuerunt.

*Seratage-
ma Mega-
ronsum.*

*De ele-
phantu*

rant. Quæ verba repetit Modestus in libello De vocabulis rei militaris. Critolaus autem in 3. rerum Epiroticarum ait, Paulum Amilium ex victoria, quam contra Pyrrhum Epirotarum regi est consecutus, centum sexaginta turres gestantes elephantos Romam misisse. Lucietius lib. 5.

Inde boves Luca surrito corpore tetros Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni Sufferre, et magnas Martus turbare cateruas. Silius Italicus lib. 9.

Nam prouectus equo moderantem cuspide Lucas

Maurum in bella boves stimulus maioribus ire,

Ac raptare iubet Libycarum armenta ferarum .

Cur verò Luca bos, dicatur elephas, duobus modis inuenio scriptum : nam in Caij Alij commentario erat, à Libycis Lucas; & in Verginij comment. à Lucanis Lucas, ab eo quòd maximam quadrupedem, quã ipsi haberent, vocarent bonem, & cum in Lucanis Pyrrhi bello primùm vidissent apud hostes elephantos, identidem quadrupes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, cornuta sunt, vt probat ex Pausania Cœl. Rhodigi. lib. 13. cap. 18.) Lucas boves appellasse. Sed si à Libya dictæ sunt Lucæ, pantheræ & leones non Africanæ bestiæ dicerentur, sed Lucæ: si ab Lucanis dictæ, vtrū cur potius Lucani, quàm Luci dicti? Quare ego potius Lucas ab luce dictas reor, quod longè relucebant, propter inauratos regio clypeos, quibus eorum tū ornata erant turres. Vide Prou. *Prius locusta Lucam bovem pariet.* Vbi dicitur, antiquos Lucas appellasse boves ob magnitudinem; quæ antiquitas non probatur Sanctio. Et in adagio, *Larinum verbum*, habetur, Latinos veteres Lucam dixisse pro grãdi. Est enim elephas seu elephantus (nam vtrumq; dicitur) animal horrendum, quadrupedum maximum, terrorem hominibus & trepidationem incutiens, maximè non assuetis. Aiunt Pionius sacrum esse hoc animal. De illius natura & docilitate inter cæteros habetur festina Iusti Lipsij epistola, quam vide. Porro Lucani (vt & hoc obiter notem) populi sunt inter Calabros & Apulos sitis, quos à Samnitium duce Lucio ortos, Sempromius tradit in libello De diuisione Italix .

SANAUS immanitas, ferocia .

Ira] summus impetus. Editio Rouilliana habet, *dura proboscis* .

Proboscis] *πρὸβουκίς*, rostrum elephantis, siue etiam muscæ. Est autem pars siue corporis porrectio naribus inhærens, in elephantis manus dicta, quod ea manus vice vtantur, teste Plinio & Pomponio. Dictum putant aliqui à verbo *πρὸβουκείν*, quod est *antepascere*. Dicitur etiam Promuscis .

Hostiles equos] equos Galatarum hostium .

Ergo trophæa locans] Græcè *τρόπαιον*, ἀπὸ τῆς τρέπειν, à *conuersendo*. quod qui hostes in fugam conuerterat, trophæum meretur, quod in loco publico conspicuum erat, vt victoriæ signum . Primum fiebat trophæa ex arboribus decisis ramis, & trunco [spolijs hostium decorato; fiebantq; vbi hostes terga verterant . Primumque trophæum ex olea constitutum tradit ex Dionysio in artib. Cælius Rhodig. lib. 7. c. 19. Postea etiã ex ere lapidibusq; trophæa fabricari cœpta sunt. In his trophæis hostium arma affigebantur, inciso gèrium victoriam titulo. Vnde Virgilius 11. *Æneid.*

Indutosq; iubet truncos hostilibus armis Ipsos ferre duces inimicisq; nomina figi . Eodem loco pulcherrimam trophæi descriptionem habet idem Virgilius :

Ingentem quercum decisis vndiq; ramis Cōstituit rumulo fulgentiaq; induit arma. Mexenti ducis exuuias, tibi magne trophæi Bellipotens; aptat rotantes sanguine cristas, Telaq; trunca viri, & bus sex thoraca pericium

Perfossamq; locis, clypeumq; ex are sinistra Subligat, atq; enses collo suspendit eburnū. Sic etiam Iuuenalis Sat. 10.

Bellorum exuuiæ, truncus affixa trophæis Lorica, & fracta de casside buccula pædens, Et cursum temone iugum, viciq; vitærentis Aplustre, et summo iugis captiuus in arcu. De trophæis plura habet præter alios Antonius Valtrinus De re militari veterum Romanorum, lib. 7. c. 20.

Occideramus, ait] Perieramus, dixit Antiochus Soter .

Ni nos seruasset] ni nobis victoria obtigisset elephantorum beneficio .

Bellua fœdissima] vastissima, contemptissima, vt referas ad verbum sequens, *pudet*. Minos legi maualt *fidissima*, quam *fœdissima*. quæ lectio etiam tolerari potest.

Barrus] Bartrum Nonius Marcell. ele

Proboscis .

Trophæi .

Cr ita d aneur .

apha .

Lucani .

BARTRUM .

Barritus
quid.

phantem dicit: barrire enim proprium est elephāntotum, inquit M. Varro. Inde barritus, talis vox. Apuleius Florid. 3. Vt est taurorum gravis mugitus, luporum acutus ululatus, elephāntorum tristis barritus, &c. Sed & pro clamore militari vsurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quam acies vtraq; se innoxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræq; pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. Amm. sic lib. 16. Cornuti & Bracati vsu præliorum diuturno firmati excipiunt eosiam gestuantes barritum eiere vel maximum: qui clamor ipso feruore certaminum à tenui suffuro exoriens paulatimq; adolescens, ritu extollitur fluctuum cantibus illis. Idem lib. 26. de Procopio agens imperium scædè ac miserè mercato: pro terrifico fremitu quem barbari dicunt barritum, nuncupatum Imperatorè sipatumq; de more contentientes in vnum, reduxerunt ad castra. Libro 3 sic: Et Romani quidem voce vndiq; Martia concinentes, à minore solita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellat barritum, vires validas erigebāt.

Vt superasse iuuat Vicisse vtile quidem, sed non honestum. Alluditur ad illud, *Lucrum pudori præstat*. Et quod quidam ait in Plauti Trinumo :

Pol pudere, quâ pigere præstat totidè literis.
Eiſdem sensum aliter extulit in Pseudolo: *Nimio id, quod pudet, facilius fertur, quam illud quod piget.*

Hoc exemplo belli duces potissimè notantur, qui sæpissimè honesto vtile anteponunt. Antigonus rogatus, quo modo essent hostes aggrediendi, dixit: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut insidijs. Sed improbius Lyſander, qui exprobranti cuidam artes & dolos quibus in prælijs vteretur: Si, inquit, leonina pellis sufficere non possit, in duenda certè vulpina est. Innuebat quidem ad artes confugiendum esse, si quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduerſatur sententia; Damnum iniquientis præferendum esse turpi Inero: siquidem illud semel dolemus, hoc semper cum infamia durat. At vt Chorcæbus apud Virgilinum;

dolus an virtus quis in hoste requirat?
quod nostris temporibus (proh dolor) in

quibus virtuti fortuna comes esse debuerat, magno nostro malo plûsq̃uam satis est, experimur. Quando enim vberior virtutum copia? quando maior auaritiæ patuit finis? Imperator Ethnicus & Barbarus fassus est se superasse hostes non vi, sed dolo, vnde & trophæum iussit erigi: plerique verò Christiani dulces (quod grauatè dico) sæpenumerò dolis & insidijs hostem circumueniunt, idq; virtuti bellicæ ascribunt: nec est quod apud eos de vincendi via disputetur, quælibet Martis alea vel aperta vel insidiosa committitur: sicque, *Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum.*

Rex Sapor scribens ad Constantinum, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, tum hoc eleganter: Ideoq; Armeniam recuperare cum Mesopotamia debeo. auo hæc composita fraude præreptam. Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod asseritis vos exultantes nullo discrimine virtutis ac doli, prosperos omnes laudari debere bellorum euentus. Iſocrates in Pânathenæico iniusta bella ita exagitat: θειμάζο δ' εἶτινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας, μὴ νομίζουσιν ἀσπίδας εἶναι, καὶ πλείονων ἀνδρῶν μέσας, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἀνευ κἀκίας συμβανούσας· καὶ τὰυτὰ εἰδότες, ὅτι μεγάλα δυνάμεις, ποικίλαι δὲ, πολλὰ κίς γίγνονται κρείττους ἀνδρῶν σπευδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων· οὓς πολὺ δίκαιοτερον ἂν ἐπαυνοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτριῶν ἀποδύνησκον ἑτοίμους ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. ταῦτα μὲν γὰρ ἐσὶν ἔργα· ποικίρων ἀνδρῶτων τὸ δὲ τὰς χροσῆς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ὀδυνῶν βυλομένων, θεῶν ἂν τις ἀμέλειαν εἶναι οἴσεται: id est:

Iſocra locus bello iſto.

Miror autem is qui sunt, qui prælia & victorias præter ius & æquum partas, non esse turpiores, & pluribus plenas esse probus: exciſtimet, quàm clades sine ignavia acceptas: præsertim cùm sciant magnos exercitus, quamuis sceleratos, sæpè superiores esse viris honestis, qui pro patria pugnare non dubitant: quos laudari multo sit æquius, quàm eos, qui alienarum opum cupiditate mortem oppetere non recusant, conductitijs militibus similes: nam hæc facta sunt hominū improborum. Quod verò boni viri non nunquam infelicitus, quàm qui student iniurijs inſe-

inferendus, praliantur, id Deorum incuria fortassis est tribuendum. Rectè Theodoricus apud Calliodorum lib. 1. Variat. ad Marcellum Aduocatum filci: Non quoties, ait, superes, sed quemadmodum vincas, inquirimus. Non quaras de potestate nostra, sed potius de iure victoriæ: quando laudabilis à parte filci perditur, cum iustitia non habetur, &c. Non minus rectè Claudias Honorium admonens, vt non quod liceat, sed id quod deceat in vita priuata & publica spectet.

Non tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit

Occurrat.

Et Iuriscōsulti tradunt non modò quod liceat, sed & quod honestum sit, vidèdum esse, l. semper, De ritu nupt. & l. 197. de verb. sign. Ego Emblematis epigraphen traduco ad curiosa hominum ingenia, quæ vanitatibus plerumque occupata illaudata sequuntur, spe producendæ famæ, interim neglecta virtute nunquam satis laudata, quæ sola immortalitati consecrat. Hinc tot extant in vitæ abufum & perniciem oblectamenta, quale est illud tormenti aenei formidabile inuentum, omni admiratione & exereatione dignum, armorum fabrica & officina, philtri, ciuentæ, aconiti mortifera coctura, pœnarum, instrumenta & mille species, crudelis ingenij funesti partus & tyrannidis, filæ, natæ communi orbis malo, illaudata sanè & perniciofa non curiosa solùm industria. Hæc ipsa quid inausum & intentatum transit, incredibili vanitate, & pruriētis cerebri detestandis commentis? Hinc magiæ portenta, & artuspicum de liria, sortilegia & diuinationes, præstigia & impostura, & quidquid ex phantastica illa officina insanix; à quibus natura tuinam sui & euerfionem iam pridem metuit, cum moliantur, quæ illa nullo modo pati potest, nec attingere: dum in ipsas rerum species conantur inferre prodigiosam nescio quam metamorphosin, & ab inaccessible mundi superioris partibus nouam quandam essentiam, quæ diuinum oculum in prima molitione vniuersi operis turpiter fefellerit, elicere, virtutis æ potentix stupendæ & admirabilis, quæ pigmentis & incrustationibus aureis omnia transformant, cooperante illo suo Philosophorum lapide, Hermeis sigillo, Iuto sapientiæ, & puluisculo quodam ex pistino Iouis aut Mercurij. Seuerus admodum sit oportet ac ri-

gidæ frontis, qui videns in Alchymistica sua coquina talem magistrum, risum teneat. Sedet ibi mysteria artis, gnauius edoctus, cum scobe sua ac rasura cœli, inter carbones atra fuligine sordidus, sulphur olens, venena & lotia, pannosus, efufiens, solo hydrargyrio satur, ad paralyfin vsque & membrorum omnium torpedinem, stilli cidio narium & oculorum perpetuò diues, vaporibus exhaustus, induratus fumo, carbonario similis, & nigerrimo Satana nigrior, nec probior fortasse, fraudum & mendaciorum architectura, quam exercet; qui pro tribus assibus etiam animam venalem habeat & deuoneat inferis, pro vno lepore viridi, aut dracone caudam suam deuorante. Sacratissima arcana sunt hæc videlicet, nec nisi artis, vt dicunt, filijs cognita, & qui huius mysterijs initiati. Sed quid inde præter vanum tumorem & ventos, nihil: musculi quidam & minutuli forices prodeunt ex aureis istis montibus, au ro, fide, veste ridiculorum eiusmodi artificum, in fortuna ris illis nygarum cauernis, cotrosa ad eum usque, & ossa. Nihil vilius hoc hominũ genere, nihil vanius, nihil flagitiosus etiam aut peruersus, vt non immeritò quæstioni periq; subijciantur, nec carnisficum manus effugiant, qui vespillonis officio functi in aere sepeliunt pabula coruorum. Ab his talibus glutinosa, sequestraciones, & diuersa metallorum temperaturæ, non inutili quidem (fatendum est) curiosa tamen & sumptuosa molitione; qua licet recondita & suppressa in seruiio naturæ, vita humana nihilominus ingeniosæ huius vanitatis ignara, sarta tecta mansisset. Ab his cerulosa, purpurissum, stibium, & reliqua meretricia pigmenta: ab his tincturæ & adulteraciones monetarum, fucati & falsarij numeri, lapidum sigilla & imagines, stillado ab ipsdem decibus sudor, oleum & spiritus, elementa ipsa (si fas credere) & iuauitati animæ. A pyrotechnicis ad plastica & fusoria veniamus, quæ certè non minus importuni ingenij artificia sunt, ad ostentationem pariter & libidinem inuenta. Ad specularia deinde, quorum tot illusiones, ludibria & imposturæ, vt non tam hominem quam diabolum aliquem autorem liceat opinari: quorum tamen originem & rationem conficiendi ab Optica acutuli isti deriuant, excogitatis tot tamq; diuersis generibus, in cauo, conuexo, plano, columnari, pyramida

Alchymici pictura.

Optica vanitas.

li, turbinato, gibboso, rotundo, angulari, in uerso, euerso, pellucido, solido corpore aut vitro, sic ut susceptam imaginem non omnia intra se repræsentent, sed remotius in æra foras reiectam, velut æreum quoddam simulacrum & phantasma, videntibus ob-

ijciant: vel ab remotissimis etiam spacijs, beneficio Solis, deferant aliunde idola per multa milliaria, & sistant in obtutu veluti præsentis rei. Non addo verbum, ita mihi oculos perstringunt & fascinant magici isti radij. Abite, o curia rectorum iudicia.

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXV.

AERIAM propter creuisse cucurbita pinum
 Dicitur, & grandi luxuriasse coma:
 Cum ramos complexa, ipsumq; egressa cacumen,
 Se præstare alijs credidit arboribus.
 Cui pinus: Nimum brevis est hæc gloria; nam te,
 Protinus adueniet, quæ male perdet, hyems.

COMMENTARII.

- I. **C**UCURBITA iuxta caudicem pini se implicat. Est autem pinus arbor procera PINUS
 plantata sursum serpit, & ramis illius & crasso caudice, inferiore quidem parte nudo,

nudo, sed superiore admodum ramoso. Folia habet setæ equinæ ferè modo tenuia, oblonga, cacumine pungentia, & aculeata, quæ non decidunt. De hac arbore plura dicemus infra Emblemata 203. ex Plinio, Theophrasto, & Dioscoride.

SCRIBIT Guicciardinus Italus scriptor, id Alciati carmen affixum fuisse ianuz cuiusdam hominis Angli, qui factus insolentior ob prosperos rerum successus, permultis iniuifum se præbebat. Idem est apologus apud Petrum Crinitum de honesta disciplina lib. 2. cap. 14. Sata est olim, inquit, cucurbita iuxta pinum arborem, quæ grandis admodum, & ramis patulis exabat: cucurbita verò cum multis pluuijs atq; cœli temperamento creuisset, lasciuire incepit, & ramulos audacius porrigere. Iam serpebat in pinum, iam surgere, iam ramos & frondes inuoluere audebat; ampliora folia, candentes flores, prægrandia poma & virentia ostentans. Itaq; tanto factu atq; insolentia intumuit, vt pinum arborem ausa sit aggredi. Vides, inquit, vt te supero, vt amplis folijs, vt virore præsto? Et iam iam ad cacumen profurgo. Tū pinus, quæ senili prudentia & robore pollebat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed ita respondit: Ego hic multas hyemes, calores, ætus, variasq; calamitates peruici, & adhuc integro consisto: tu ad primos rigores minus audaciæ habebis, cū & folia coincident, & viror omnis aberit. Est & alia huiusmodi fabella Laurentij Abstemij, de cucurbita & olea.

AERIAM] editissimam, altissimam, vt alibi diximus. Virgil. 1. Ecloga: Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo. & 3. — namq; notauit.

Ipsa locum aëria quo congregere palumbes. Sic passim legis, Alpes aëria, Arces aëria, Cacumina aëria. &c. pro altis.

Propter pinum] id est, propè pinum. Terentius Adelphis:

Nimum istoc abisti, hic propter hunc affiste.

M. Tullius in Pisonem: Hic vir clarissimus, qui propter te sedet, L. Gellius &c. Idem 2. de Inuent. Fluiuis Eurotas, qui propter Lacedæmonem fluit. Ouidius 8. Metamorph.

Propter humum volitat, ponitq; in sepibus oua.

de petdice loquitur. Eadem vox Propter, in

eadem significatione aliquando ponitur sine casu. Terent. Adelphis:

Est ad hanc manum facellum, ibi angiporum propter est.

Cucurbita] planta est hortensis notissima, in altum ascendens, mirum, si propius adsit cui innitatur, se extendens, natura etiã sublimitatis auida: hyemem maximè odit, de hac Plin. lib. 19. cap. 5.

Grandi luxuriasse coma] sua folia dilatasse, suas frondes in latum porrexisse. Dicuntur autem arbores luxuriare, cū abũdantius ramos emittunt siue producant.

Cum ramos complexa] amplexata pinum, cuius beneficio excreuerat in altum.

Præstare alijs arboribus] meliorem esse vel antecellere.

Nimum breuis est] Tua isthæc iactantia breui durabit, primis enim hyemis frigidibus excutieris, celeriterq; decides.

MORALE] huius Emblematis est, non esse superbiendum ob subitum prosperæ fortunæ euentum. Illa enim vitrea est, cum que maximè splendet, frangitur: vsq; ad eò etiam leuis & inconstans, vt citissimè quæ dedit, reposcat. Hinc rectè torquetur in eos, qui ob momentaneam quandam feclicitatem gloriantur, quiq; plus habent ostentationis & pompæ, quàm facultatum aut virium. Itaq; non mirum videri debet, si dum se alijs præferunt, magnique videri volunt, se alijs, & quidem nascutis hominibus ridendos propinent, & tamquam sicci quidam flosculi citissimè exarescant ac decendant. Certè apud Onitocritas cucurbita spes inanes prælagit, vt potè quæ cū ventriculam admodum speciem præ se ferat,

multumq; identidem nutrimenti polliceri videatur, illud tamen tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuum est, vt refert Pierius lib. 8. Eodem planè modo sese habent Thraones illi, fortunæ suæ momentaneæ iactatores, vel qui secum dis ventis plus æquo turgescunt, neq; aduertunt seuerissimam illam Nemesim,

quæ de superbis & fastuosis vindictam sumit. Id apertis verbis Pausaniæ Simonides, ab eodem conuiuio lautissimè exceptus significauit. Rogatus enim vt quidpiam ex arcanis Philosophiæ adferret in medium, vidensque Pausaniam rebus suis nimium fidere, dixit: Memineris te in tanto rerum successu hominem esse. At quæ esset verbi huius vis, quodq; pondus, parum vidit Pausanias.

Cucurbita.

IV.

In eos, qui ob prosperos successus intumescunt.

Cucurbita quid allegoricè.

Pausanias in solens.

*Philippus
Macedo
ex insolē-
ti modera-
tus.*

fanius. Itaq; cum ipse iam in summo vitæ discrimine constitutus, mortem sibi impendere intelligeret, exclamasse fertur: Quam inani persuasione deceptus eram, qui Cœi hospitis saluberrimum consilium ad me pertinere non putabam: vnde nunc miserè petire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimia se effertet, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt summo mane cubiculum ingressus pronunciaret, ἀνδρῶν οὐκ εἰδίππε. *Homo es Philippe.* Cuius rei faciendæ occasionem fortasse dederat Archidamus Agesilai filius, qui cum à Philippo post partam victoriam ad Cheronzam acerbas & minarum plenas literas accepisset, huic respondit: Si metieris vmbra tuam, Philippe, hædquaquam reperies illam factam maiorem, quam erat ante victoriam. Aliud, sed vitæ priuatæ apponam exemplum in Mæna liberto Pompeij, quem infectatur Horatius Epod. 4. Oda. Hunc populum indignabundus Romanos ludos è primis quatuordecim ordinibus spectantem, nuper seruum, nec modò sæpe vincitum, sed & verberatum Ibericis funibus, durisq; compedibus petusta latera. cruatq; habentem; quod etiam grauius est, magni alicuius delicti causa seruilibus affectum flagris: modò repenteq; liberum, opulentum, superbum, delicatum, præfectum classi aduersus piratas. Carmen Horatianum quia sit in omnium manibus, facile prætere mitto. Interea tamen ad hunc locum multa obseruari facile possunt. Primum, eos longè arrogantiores esse, qui nuper diuites euaserunt, quam qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas acceperunt à maioribus, quod notat Aristot. secundo de arte dicendi. Deinde sæpenumero fieri, vt diuitiæ mentem perstringant, vt hominem insolentem reddant; quam obrem nosse, Flaccus, *Stultitiam patiuntur opes.* & Publij mimus: *Fortuna quem nimium fouet, stultum facit;* vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam insipientem fortunam intolerabilius. Adè veram est quod multoties est in ore, fortunam non solùm ipsam esse cæcam, sed etiam eos, quos amplexa sit, cæcos efficiere. Sallust. Res secundæ animum etiam sapientum fatigant. Virgil. 10. *Aeneid.* *Nescia mens hominum sati, sortisq; futura, Et seruare modum rebus sublata secunda.* Idem Ouid. 1. *artis:*

*Fortuna
varietas.*

Luxuriant animi rebus plerumq; secunda. Adhæc non posse non indignari viros bonos & cordatos alioqui, cum vident abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam consequi, qua tamen indigni sunt. Iuuenalis Satyra prima:

*Patritios omnes opibus cum prouocet vnus,
Quo rudente grauis iuueni mihi barba sa-
nabat,*

*Cum pars Niliaca plebs, cum uerna Canopi
Crispinus, Tyrias humero reuocata lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemæ,
Difficile est Satyræ non scribere.*

Sequitur:

*Quid referam quanta sicum iecur ardeat
ira, &c.*

Sed in summa, ferè fit vt cum fortuna ita blanditur, captatum veniat: quod subinde debemus meminisse, ne opprimamur incauti: nam fallacia sunt & caduca quæcumque à fortuna pendunt, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentia; affluunt subito, repente dilabuntur, nullo in loco stabili nixa radice consistunt: sed incerto flatu huc atque illic acta quos extulerunt in sublime, decursu improviso destitutos miserimè deiiciunt. Seiani fatum atrocissimum mihi occurrit, sed quia iam alio loco adductum memini, facile transilio. Venit in mentem quod Dion retulit de Narcisso quodam liberto Claudij Cæsaris. Cui expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plantio, laudato viro, parere vellent, Narcissus ab Imperatore missus suggestum conscendit, verbaq; facturus pro concione ad milites, prohibitus est omnium acclamationibus, usurpato etiam in eum diuerbio, Io Saturnalia; quia in Saturnalibus serui herili cultum induti epulati consueuerant. Hoc autem dicerium nonnunquam in eos torquebatur, qui suæ conditionis immemores insolentebant. Non est igitur prudentis ob fortunæ successum intumescere, sed opus habet vt se proprijs, non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quando superiores sumus, tanto nos summius geramus: timenda est enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantum constans est in leuitate sua, vt Naso ait. Cæterum ad hanc epigraphen id adiungo:

ἡ βενή
 αἰτία
 αἰτίας
 αἰτίο.

τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
 ἢ τὸ πάνυ λαμπρὸν ἢ κ' ἀκίνδυνον κυρεῖ,
 οὐδ' ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῶ γένει,
 ὃ περιέτρεψεν ἢ χρόνος τις ἢ ὀδόνος,
 ἐπὶ πᾶν ἐπ' ἀκρον τις τὲ καλῶς πράττειν
 δρᾶμι.

Ait Apollod. Comicus. Sic verò Latinè:
Habent perampla dona fortuna metum,
Periculosa non carent pralustria:
Nec ulla celsa tuta sunt mortalibus,
Qua euertere vel inuidia, vel tempus solet,
Felicitatis culmen ubi quis attingit.

Eodem spectant verba Hecubæ ad Vlyfsem ex Euripide:

Οὐ χροῖ τοὺς ἐτυχεύοντας εὖ δοκεῖν πρά-
 ξειν αἰεὶ.
 Καγὼ γὰρ ἦν ποτὲ, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμὶ
 ἔτι.

Τὸν πάντα δ' ὄλσον, ἤμαρ ἐν μ' ὀφείλετο.
Non decet felices existimare se felices sem-
per fore.

Ego enim eram quondam, nunc non sum
amplius:

Cunctas sed opes dies unica mihi abstulit.

Citatur illud Menandri:
 Ὡς ευκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύ-
 χαι.
Quam facile cadunt qui secunda fortuna
utuntur.

Ad id accedunt mimi quidam veteres, vt
 illud: Citò ignominia fit superbi gloria. Et
 hoc: Citò in proborum læta in perniciem
 cadunt. Sallustius: Lasciuiam atq; Super-
 biam alunt res secundæ. Et Seneca: Prospe-
 ra animos efferunt. Q. Curtius lib. 2. Fra-
 gilitatis humanæ nimia in rebus prosperis
 obliuio est. Et appositè Iuuenalis Satyr. 2.

— iam nunc ad culmina rerum
Iniustos creuisse reor: tolluntur in altum,
Ve lapsu grauiore ruant.

De Mario tyrannorum septimodictū est,
 quod vno die factus est imperator, altero vi-
 sus est imperare, tertio interemptus est à
 milite, qui percussurus illum dixerit. Hic
 est gladius, quem ipse fecisti. Alludens ad
 proverbium, *Tuo te gladio iugulo.* Fucrat
 enim opifex ferrarius Marius, antequam
 ad imperium venisset.

Marius.

Ex damno alterius, alterius vtilitas.

EMBLEMA CXXVI.

DV M *sauiis ruerent in mutua vulnera telis,*
Vnque leona ferox, dente timendus aper;
Accurrit vultur spectatum, & prandia captat.
Gloria victoris, preda futura sua est.

C O M M E N T A R I I.

I.

LE O & aper acerrima pugna inter se dimicare videntur, cui vultur in arbo re non procul inde sita insidens, se spectato rem præbet.

II.

Fons Em
blematis.

Hoc petium constat è Gabriæ apolo gis: sic enim est tetrastichon Senarijs iam- bicis:

λέων μάχην ἔσκησε πρὸς ποτε κάπρω,
 γύπες δ' ἀνωθεν ἐσκόπευον τὴν ἔριν,
 βρῶσιν τὸν ἵπτιθέντα ποιήσαι τάχα,
 φίλος δ' ὄρωντες ἡσέχουν τῶν ἐλπίδων.

Quos sic vteumq; reddidit Minos:

Leo pugnam aliquando instituit in aprum:

Vultures autem ex alto loco obseruabant

certamen [vt] pabulum, eum

Qui vinceretur, faceret statim sibi.

Amicos autem cum vidissent [eos esse fa- ctos] exciderunt spe.

In aprum leo certare quandoq; ausus est,

Quos longè spectabant lite mota vultures,

Qui vinceretur vt vorarent. attamen

lis tandem amicis tota spes preda excidit.

Sed meo iudicio videtur potius desum- ptum ex AEsopi quadam fabula, quæ sic

habet. Leo & vrsus simul magnum naeti

hinnulum, de illo pugnabant: grauius igitur

se sèipsis affecti, vt ex multa pugna te- nebræ oculis oborirentur, defessi iacebant.

Vulpes autem, vt circummeundo prostra- tos illos vidit, hinnulū in medio iacentem,

per illorum medium percurrrens rapuit, su- giensq; abiit. Illi autem ipsam videntes,

atq; surgere non valentes: Nos miseros, di- cebant, qui vulpi laborauimus. Fabula si- gnificat, alijs laborantibus alios lucrari.

Huc propè spectare videtur Claudianus

in Epigrammate:

Torius aper, fuluusq; leo coiere superbis

Viribus, hic setis, sauior ille iuba:

Hunc Mars, hunc Cybele laudat: domina- tur æterq;

Montibus, Herculeus sudor vterq; fuit.

DVM *sauiis ruerent*] Dum certarent in- ter se graui & periculoso Marte, atrocissi- ma contentione, leo quidem vnguibus, & dentibus aper truculentis.

III.

Mutua vulnera] Alludit ad illud Oui- dij 3. Metamorph.

Mutua vulnera] Alludit ad illud Oui- dij 3. Metamorph.

Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.

Dente timendus aper] Sic Ouidius in Epistola.

— obliquo dente timendus aper.

Et Martialis libro 13.

Dente timetur aper, defendunt cornua cer- uum.

Item Ouidius alio loco:

Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Martialis:

Fulmineo sumatis apri sum dente petita.

Constat apros cum ira feruent, dentibus

vrere, in ijsq; aliquid igneum contineri, vt

testatur Xenophon in Cynegitico. Hoc

dentium fulmen reuocat mihi in memoriā

id, quod Theocritus habet Eidyll. 29. de

apro Adonis occifore. Quem quia totū lin-

gua Hetrusca loquentē fecit Renerendis-

simus & doctissimus Pater NICOLAUS

DE ODDIS, Abbas S. Benedicti Noueli

Patauij, nihil verebor tam eleganti poemate

meo labori auctoritatem conciliare,

vt candidus lector ex vno aut altero car- mine

passim subiungendo, virum, tan- quam

ex vnguibus leonem agnoscat: obui- xè

rogans auctorem, vt pro ingenita sua

bonitate, sicut mihi illud prinatum commu- nicare

dignatus est, sic id quoque publici iuris

(quod auidè expetitur) facere, & sibi

posteritatem deuincere, non vltà differat.

Sic autè sua lingua Theocriti verba canit:

Quando pur vidde morto

Adone Citera,

Pallido ambe le gotte,

Con l'immago di Morre,

Dipinta nel bell viso,

E con capelli aspersi

D'atro e di nero sangue,

A gli Amoretti suoi

Commanda, ch' il cignale

Vccisor del suo Adone

Venga di lei prigione.

Quæ

Fabula
Æsopi.ἐπιμύ-
σιον.Nico
de Cis
Theo-
tū r it
idior e
ItaliEidyl
Theo-
si 25

Quei dibattendo l' ali

Tutta d'intorno intorno
La gran selua lustraro,
Sin ch' al fin trouaro
L' homicida cignale.
E da ben mille nodi
Ligato e riligato
Fu auanti a lei portato.

Vn Amoretto hauea

Il laccio e le ritorte
Ben cauto in sua balia.
Vn altro poi con l' arco
Da tergo anco spingea
La fera pigra e lenta,
Che Citerrea pauentea.

A cui disse adirata

La vaga Citerrea,
L' immortal bella Dea:
Empia fera crudele,
Frà le fere più fera
Tu fosti, che la coscia
Feristi al mio fedele.
Tu che profonda e larga
Lasciasti in lui la piaga.

Ed ella: O bella Dea,

Giuro per te, e per lui,
Per questi lacci giuro,
Per questi tuoi qui Amori
Leggiadri cacciatori,
Ch' io ferir già non velli
Il bellissimo Adone,
Il tuo giouine amato;
Ma repente ch' io viddi
Le nude carni e belle
Mirailo e rimirailo.
Qual cosa diua e sacra,
E d' amor arse, e corsa
A fatto forsennata
Ver quella coscia amata
(Auenga ei mi cacciaste)
Intendendo baciare,
Non ferire ò piagare.

Tu questi spezza e taglia

Tu questi piglia e puni
E superflui e nociui
Denti miei amatori,
Amatori e uccisori.

A che lasciarmi questi
Istromenti funesti?
E le labra pur tronca
Se non bastano i denti
Troppo, ah! troppo pungenti.

Mossa à pietà la Dea

Commanda che slegato

Sia libero lasciato.

Ei mansueto e humile
Poscia non più sen gio
Tra le più ocolte selue,
Ma sendo dentro e fuore
Tutto foco d' amore
Arse poscia per sempre
In amorose tempree.

Accurrit vultur] spectatorem egit. Vultur o-
tur auis rapax. fertur biduo aut triduo pre-
sentite futura cadauera, ob insignem odo-
randi facultatem. Plin. lib. 10. c. 6.

Prandia captar] Inde commodum spe-
rat, aliquid sibi pollicetur. Captare pran-
dia, est hic, ni fallor, prædam expectare:
quod explicat sequenti disticho, nisi tamē
captare, altiore quendam sensum habeat,
vt apud Iureconsultos, apud quos captare
propriè dicitur, qui dolis & illectamentis
quibusdam aucupatur lucrum. Sic hære-
ditatè captare dixit Vlpianus, pro eo quod
dicimus, artificiosè niri structisq; technis,
vt eam præter defuncti voluntatem corro-
damus, l. 1. ff. si quis aliquem test. Et vo-
tum captandæ mortis, ardens ille affectus
est, quo flagrant iniusti quidam homines,
ex morte alterius lucrum sibi pollicentes,
vitæq; insidias alij parantes, l. de fideicom-
misso, C. de transfact. Martialis hoc verbum
ita vsurpauit vt propriè, ita lepidè:
Capto tuam, pudet heu, sed capto, Maxime
cœnam:

Tu captas alias; iam sumus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares mittebas munera nobis:

Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.

Gloria victoris. &c.] ex victore ipso præ-
dam capiet.

S V S C E P T V M id videtur speciatim
in Principes Christianos; qui cum inter se
non longè antè decertarent; Solimanus
Turca, quasi spectatorem agens, suam non
parum ditionem auxit, & in Germaniam
irrupit, magna & ingenti totius Reipub.
Christianæ calamitate & damno. Quod
Georgius Sabinus hoc hexasticho perlecu-
tus est:

Mutua discordes faciebant prelia turdi,

Acris & alitibus pugna duobus erat.

Vidit vt amborum prædo certamina nisus,

Vnquibus & rostro dilaniauit aues.

Sic modò diu faciunt discordes prælia reges,

Turcicus Europa diripit hostis opes.

Ex quo facilè intelligimus, quantum mali
afferat.

Captare
quid.

IV.
Principū
Christia-
norum ri-
xis auctū
est Turci-
cum im-
perium.

Ciuiili bel
Ionihil e-
uitiosus.

afferat intestinum dissidium non modò ciuitatibus, sed & imperijs tum labefactandis, tum etiam euertendis. Nihil enim ciuili bello periculosius esse potest, uimirum quod hosti externo non paruas addat vires. Hic ego non incommodè referam ex Iustini 8. historiam nobilem de Philippo Macedone, qui se vulturem præstitit in dissidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iustinus: Fortè euenit, vt Philippum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iustitiæ, sed inuicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij sui, ad iudicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu superuenit, regno vtrumq; non iudicis more, sed fraude latronis ac scelere spoliavit. Extat Christiana elegia, quam de ijs belli temporibus scripsit Franc. Franchinus, homo Italus, eam hic adijcere non putauit alienum, neq; ingratum studiosis. Sic ergo ille:

Elegia
Franc.
Franchi-
ni.

Gallia cui parat, cui parat Bætica tellus,
Iam conferre manū Marte furente parant:
Tamq; animis, & tam concurrunt fortibus
armis,

Turbidus vt iamā sanguine Sabis eat.
Et tamē amborū cervicibus imminet hostis
Thracius, in pharetris acer, & acer egs.
Qui mains nil mente petit, nil voce pre-
catur,

Quā semel vt pugnēt hi duo Marte pari.
Sperat enim nostris confractis viribus, omnē
Europam paruo posse labore premi.

Ne, Reges, ne tanta animis discordibus ira,
Ne gerite hostili bella perita prece.

Illius in vires & pectora veritate ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumq; suis.
Roma rogat, Paulusq; rogat, datq; arma, dat
aurum

Paulus, & ad tanta premia laudis opē.
Tu Deus, ex alto qui prospicis omnia cælo,
Quiq; vides, maneat quanta ruina tuos;
Consule militibus, sacris & consule tēplis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graues, duo sunt hi lumina pa-
cis:

Hi duo sunt belli fulmina, magne pater.
Infer te mediū, liquidis da nubibus imbres,

Fac rapidum tumidis flumen inundet
aquis:

E castris amboq; iube discedere ab armis,
Coge domū armipotēs alter & alter eat:
Seq; putet neuter victum, sed iactet uterque
Victorem populis se rediisse suis.

Non malè quadrat hoc loco belli etymō, *Belli mon*

quod à belluis deductum volūt: siquidem belluarum, non hominum est inter se configere, hostiliq; odio dissidere. Grauis est & cordata Theodahadi epistola ad Francorum regem, lib. 3. Cassiodori Variarum: Ambo estis, inquit, summorum gentium reges: ambo ætate florentes; non leuiter vestra regna, quàm *satis si data partibus libertate configitis, virtus vestra patriæ non fiat inopina calamitas: quia grandis inuidia est regum, in causis leuibus grauis ruina populorum. Ammian. Marcellin. lib. 14.

Sarraceni, inquit, miluorum vitæ similes, qui si prædam despererint, celsius volatu rapiunt celeriq; si impetrarint, nihil morantur. Cicero 13. Philipp. Quod spectaculum adhuc ipsa fortuna vitauit, ne videret vnus corporis duas acies, lanista Cicerone dimicantes. Val. Max. lib. 7. cap. 6. Caio Mario & Caio Carbone Coss. bello ciuili cum L. Sylla dissidentibus, quo tempore non Reipub. victoria quærebatur, sed præmium victoriæ res erat publica. Nec video cur idem Emblemata non etiam de rabulis forensibus dici queat, qui hoc vnicè agunt,

Rabi
foren
vultu
togati

vt linguæ lenocinio litem ex lite necentes, & iurgia protelantes locupletentur, atque ita ex malis alienis rem faciant, cum potius in id danda esset opera, ne lites fierent penè immortales, & vitæ modum excederent. Vnde Apuleius hos tales non in scitè vultures togatos appellat. Quo sensu & Cicero in Orat. pro Sextio, Gabinium & Pisonem, qui precio omnia nundinarentur, atq; ad se raperent, vulturios paludatos nominauit. Quam in rem extat elegans Emblemata Ioachimi Camerarij Cent. 3. Emblem. 36.

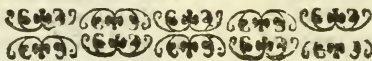
Vultur præda inhians est captatoris imago:
Hec quam plena etiam sunt fora vul-
turibus?

Vultur præda inhians est captatoris imago:
Hec quam plena etiam sunt fora vul-
turibus?

Vultur præda inhians est captatoris imago:
Hec quam plena etiam sunt fora vul-
turibus?

Vultur præda inhians est captatoris imago:
Hec quam plena etiam sunt fora vul-
turibus?

Vultur præda inhians est captatoris imago:
Hec quam plena etiam sunt fora vul-
turibus?

Bonis auspicijs incipiendum.

EMBLEMA CXXVII.

AUSPICIIIS res cœpta malis, bene cedere nescit.
 Felici quæ sunt omine facta, iuuant.
 Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
 Signa male hæc sortis bestia praua gerit.

COMMENTARI I.

VIATOR seu potiùs institor domo sua egrèdiens, itineri accinctus, obniã habet mustelam, animal quadrupes ex murium genere; omen non satis sc̄elix & auspiciatum.

Ex Diogeniano refertur tale adagium γαλιν̄ ἐχ̄εις. id est: *Mustelam habes*. In eũ quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tauquam fatis & Dijs iratis, vt aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumq; esse ijs, qui haberent, domiq; ale-

rent: vt non admodum dissideat ab illis, *Equum habet Seianum. & Aurum habet Tolosanum*. Vnde nunc etiam apud quasdã gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si cum paratar venatio, aliquis mustelam nominet. Cuius etiam occurfus vulgo nunc habetur inauspicatus. Vide Alexandrum ab Alexandro lib. 5. cap. 13. Memini me alicubi legere, equum in ingressu itineris cespitantem, aut prioribus lapsum pedibus, pro inauspiciato signo à ven-

Equum in ingressu itineris cespitantem.

teribus accipi solitum fuisse. Cum enim Sulpicius Galba in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum cecidisse animaduertisset: Rideo, inquit, canterie, te iam lapsum esse, cum tam longum iturum iter, vix ingressus laboris. Quæ historia pro uerbo locum dedit, in eos, qui animo deficiunt ipso statim negocij principio. Multæ sunt eiusdem argumenti apud M. Tullium historiae libris de diuinatione. Huc refero superstitiosa veterum auspicia, qui nil agrediebantur nisi consultis aruspibus. Sanius P. Claudius, qui primo bello Punico, ioco quodam omina irridens, quæ de pullis gallinaceis maiores soliti fuerant accipere. Nam cum è canea producti pulli cibum non attingerent, idq; ominosum censeretur arma capessentibus, mergi illos in aquam iussit, ut biberent, si nolent edere, ac mox instruxit aciem. Sic Prusias rex, exulante apud ipsum Hannibale, & hortante ut copias educeret: respõdit, se nõ audere, quod exta prohiberent. At contra Hannibal: Antu, inquit, caruncule vitulinae manus quam imperatori veteri credere? Lucullum item, cum pridie Nonas Octobris contra Tigranem Mithridatis generum copias eduxisset, & ex militibus quidam nefastum diem esse eundem prædicarent, atq; ad capessendum bellum non videri idoneum; dixisse tradunt: Ego, commilitones, ex atro hoc die felicissimum rebus bene gestis efficiam. Refert Fulgositus lib. 7. cap. 2. de Misonia Hebræo, equite insigni, qui cum morantem equitum turmam inspiceret, in qua ipse cum Romanis militibus erat; & moræ causam intelligere esse, quod augur prius inspiceret veller, quid augurij capiendum esset ab aue, quam fortè in via offenderat: ille aliud se agere fingens, arcum tetendit, primaq; sagitta confossam auem in terram deiecit, atque ridens ad comites conuersus dixit: Parum consilij atq; opis ab irrationalibus animatis posse quemquam sperare, posteaquam pateat, ea nescite, quæ ad se ipsa pertineant. Et re, & verbo auguria vana esse, stulteq; eis credi ostendens. Talis quoque superstitio multos ex plebe apud nos Germanos habet, ut monachum, aut animum meientem, aut leporem obuium, pro inauspicato; lupum verò pro felici omine habeant. Quæ res feruo cuidam occasione dedit illudendi ruttico: nam cum is leporem per viam transilientem conspexisset,

iu siluam cum iumentis pergere prohibuit; sequenti verò die cum lupum haberet obuium, bonam fortunam augurabatur. Cui verò lupum ipsius iumentum deuorantem inuenisset seruus, accurrens ad rusticum nunciat, bonam fortunam iumentum occupasse.

AVSPICII res cæpta malis] Res malè incepta initio, non sortitur felicem exitu: at quæ cæpta feliciter, non nisi bene potest cadere. Auspiciu dicitur auium inspectio, & quæ ex volatu earum & vocibus significatur.

Quidquid agit] si quid incipias.

Mustela tibi si occurrat] Occursum mustelæ ominosum fuisse tradunt auctores, & nos iam retulimus. Eadem picta infortunium significabat: animal enim putabatur infaustum esse, maliq; prælagij, ijsque maximè, quorum domos habiter. Dicitur enim insidiari domesticis animalibus, præfertimq; atrilibus, easq; ad internecionem vsq; persequi, ait Pier. lib. 13. Idemq; occursum plerisq; religiosum haberi dicit. Adhæc in negotijs obeundis vel nomen ipsum, ut potè efficaciz contrarium, multos remorari. Mustelarum tria sunt genera, Gales, Istis, Meles, de quibus vult Plinius lib. 29. cap. 4. Varro de re rust. lib. 3. cap. 10.

Signa mala] hæc enim portendit nescio quid iustitri.

IN suscipienda re aliqua non parum conducit faustum principium: ita non minimum adfert incommodi, si vel malo, vel inertii, aut etiam flagitioso principio negotium ordiaris. Citatur illud Sophoclis à Plutarcho, libro de Poetis audiendis:

ἔργα δὲ πάντος ἢν τις ἀρχῆται καλῶς, καὶ τὰς τελευτὰς εὖ καὶ ἔσθ' ἔτος ἔχειν.

Quicumq; rem recta ratione inceperit,

Bonum illius certò sperabis exitum.

ἔ γὰρ οἷον τε, ait Polybius, τὰ τέλους τυγχάνειν, μὴ τῆς ἀρχῆς εὐσοχῆσαντα: Minime enim fieri potest, ut finem rite consequatur, qui de principio non rectè primū coniecerit atq; cogitarit. Tantum vim dicunt inesse bonis faustisq; negotiorum suscipiendorum principijs, ut ea vix bene cadere possint, quæ infelix initium sortiuntur. Et sanè omnia diligenter aduertenda esse, graues nec penitendi auctores censuerunt. Rectè quidem & prouidè, modò ab sit superstitiosa illa & inutilis obseruatio,

P. Claudius auguria irridet.

Lucullum.

Misonianus Hebræus.

Salsè.

quæ humanos animos terrore nescio quo afficit, & torquet. Nam vt in re aliqua suscipienda non parum conducit faustum felixq; principium, quandoquidem vel Poeta teste,

Facti dimidium qui bene cœpit habet:

Ita non parum adfert impedimenti, aut etiam incommodi, si malo principio negotiū aggrediaris, tum enim mustelam, id est, omen habere inauspicatum dicimur, necdū expiati purgatiq; animo obrepit sinistra quædam cogitatio, quæ intimam conscientiam verberet atq; lancinet: quo fit, vt frigidius & ignauius rem alioqui magnam auspiceris. Restè Ajax apud Homerum, qui Deos inuocat sese ad arma componēs, neq; enim putat sibi felicitus rei bene gerendæ auspicium capere posse, quam ab inuocatione numinis. Cur poeticum illud, vt verè Philosophicum celebratur, ἐκ Διὸς ἀρχόμεθα &, *Ab Ioue principium Musa?* Cur Romani suorum consiliorum & Senatus habendi ducebant initium à sacro illo precatonis carmine, cuius tam sæpe mentio est apud scriptores? Sed & in delectu militum ijdem, vt legionibus conscribendis, operam dabant, vt qui primus vocaretur, auspicatum nomen asseret. Neq; verò ad vtramq; conscribendam partem (eorum nempe, qui omina & auspicia vel neglexerint, vel obseruarint) multis verbis opus est. Exempla si quis euoluere velit, petat à Valerio Maxim. lib. 1. cap. 4. Non solum, ait Cic. 1. De diuinat. Deorum voces Pythagorei obseruauerunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina. Quæ maiores nostri quia valere censebant: idcirco omnibus rebus agendis, Q V O D B O N U M, F A V S T U M, F E L I X, F O R T V N A T V M Q V È E S S E T, præfabantur: rebusq; diuinis, quæ publicè fierent, vt F A V E R E N T L I N G V I S, imperabatur: inq; serijs imperandis, vt litibus & iurijis se abstinerent. Itemq; in lustranda colonia, ab eo, qui eam deduceret: & cum Imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in defectu consules obseruauerunt, vt primus miles fiat bono omine. Celebre est quod retulit Cedrenus, Græcus auctor, de Persis, apud quos sollemne fuit, de nulla re graui & seria quicquam statuere prius, eamq; auspicari, quæ

oratio & colloquiū religiosè haberetur. Lu-
mèn huc adfert illud Isocratis ad Demoni-
cū: ὁ δὲ βελὴ πονίζασθαι φίλους, ἀγαθὸν
τι λέγει περὶ αὐτῶν πρὸς τὰς ἀπαγγέλ-
λοντας. ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἐπαίσιος.
ἐχθρὰς δὲ φόβος. Si velis tibi parare ami-
cos, bonum quid dicito apud eos, quod ali-
quis illis renunciet: nam principium ami-
citiæ, laudatio est; inimicitia autem vitu-
peratio. Hanc sententiam variè vsurpam
reperio Iureconsultis. Originem enim rei
aiunt inspiciendam, l. 2. ff. de orig. iur. Et, de re au-
quæ malo sunt inchoata principio, vix est
vt bono peragantur exitu, c. principatus,
1. q. 1. apud Gratian. c. miramur, 61. dist.
Item, quod ab initio vitiosum fuit, tractu
temporis conualescere non potest, l. quod
ab initio, ff. reg. iur. l. si tibi decem. § si pa-
ctus. ff. de pact. Alioqui satis est bene ince-
pisse, quamquam diuersus sequatur effe-
ctus, l. sed an vltro, § 1. ff. de neg. gest. Nec
res subsistit, cum ad eum casum venit, à
quo non potuit incipere, l. pro parte, ff. de
seruitut. Item, vbi nullum principium est,
nullus finis sequitur, l. in vniuersis, C. qui
dar. tut. Et dispositio facta inhabili, cui lex
ab initio resistit, si conferatur in tempus ha-
bile, hoc est, in tempus permissum, non va-
lidatur, l. si minor, ff. de seru. export. l. in
tempus. ff. hæred. instit. Et alia huiusmodi
sexcenta occurrunt, quæ studiosi pro suo
arbitratu possunt sublegere. Sed audiamus
hac quoque super re Plautinam Musam,
quæ sic in Persa:

*Si quam rem accures sobriè aut frugaliter,
Solet illa rectè sub manus succedere.*

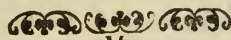
*Atq; adepol, ferme vt quisque rem accurat
suam,*

Sic ei procedunt post principia deniq;

*Si malus aut nequam sit, male res vertunt,
quas agit.*

Sin autem frangi sit, eneniunt frugaliter.

Huc quoq; collimat sententia Demosthe-
nis. 1. Olynth. Si initio statim prudenter &
diligenter administretur omnia, res nos-
træ meliore loco essent, & molestijs, quas
parit socordia, ceteremus. Vnde autem no-
bis sint dudenda principia docet Cicero 2.
de Legib. A Dijs, inquit, immortibus sūt
nobis agendi capienda initia. et enim Θεῶν
δείξαντες ἀρχὴν ἔδδεν δὴ τὸ κάλυμα. Deo
monstrante principium, nullus officit obex.

Nihil reliqui .

EMBLEMA CXXVIII.

SCILICET hoc deerat post tot mala, denique nostris
 Locustæ ut raperent quicquid inesset agris:
 Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
 Qualia non Atyle, castravè Xerxis erant.
 Hæ fœnum, milium, farra omnia consumpserunt:
 Spes & in angusto est, stant nisi vota super.

COMMENTARI I.

I. **P**INGE segete castis aut depastis spicis, quam turmatim circumvolitent locustæ, insecti illud genus, in perniciem frugum natum; quas tamen ventus versus mare spirans gregatim in illud propellere videtur. Locustam sic describit Claudianus in Epigram.

Locustæ
 descriptio.

Horret apex capitis, medio fera lumina sur-
 gunt

Vertice, cognatus dorso durescit amictus.
 Armavit natura cutem, dumiq; rubentes
 Cuspibus parvis multis acuere rubores.
 Singularium locustarum descriptiones &
 picturam mox trademus; Vbi aliquid ad
 illustrationem huius epigraphes pertinens
 præmiserimus.

II. **NIHIL RELIQUI.]** Hæc epigraphæ pro
 verbium olet, ei simile, quod usurpavit
 Aristides, Epigram
 phæ

Aristides, ἐν λόγῳ περὶ τῆ παραφθέρμα-
τος. Οὐδὲν ἔτι ἀν. Nihil amplius. Sed
hæc oratoris verba, vbi de Nestore: Τὸ λε-
γόμενον δὴ τετὶ, ἴδδεν ἔτι ἀν εἰς ταῦτα
ὑπὸ γήρας. *Iuxta id, quod dici solet, nihil
amplius existere praesentio.* Cui conuenit il-
lud: Præter plorare nihil, quod Horatius in
Satyris, & M. Tullius vsurparunt.

D E F L E T horribilem quãdam calami-
tatem, qua fuit affecta Insubrum Lon-
gobardia circa annum, vt conijcere licet,
1541. Eleuata enim nube locustæ dicuntur
ex aere cecidisse, quæ legumina, herbas, &
grana feruè omniã depastæ, induxerunt fa-
mem, & quorundam desperationem, quòd
post tot tantaque infortunia nihil esset reli-
ctum. Habebant digiti longitudinem, tur-
gida capita, ventres obesos, & sanie refer-
tos. Ita; extinctæ intolerabili fœtore aetè
corruerunt, vt etiam corui, cornices, ac-
cipitres, aliæque aues cadaveribus alioqui
inhiantes ferre nequiverint. Quod colligi-
mus ex Historiaris eorum, qui nostri
temporis Historiam congesserunt. Idem. q;
tradunt, in regionibus Poloniæ regno fini-
timis incredibilem fuisse eiusmodi animal-
culorum multitudinem: nullas primò alas
habuisse, sed magnos dedisse saltus: paulò
post quatuor adeptas, tantoque numero
conuolasse, vt duo miliaria in longum &
latum cubitò tenus ita occuparent, vt ip-
sius quoque splendentem Solis à toto illo ter-
ræ spatio sua densitate excluderent: vnde
colligere est facillimum, rebus humi na-
scenibus damna innumerabilia inde sub-
secuta esse, quæ ad radices vsq; omnia de-
pastæ essent. Cùm verò succreuissent alæ,
erant digiti humani magnitudine, tumq;
in fruges atrocius grassabantur. Cæterùm
hæc neq; vi, neq; industria alia propullari
potuerunt. Locustarum etiam in Africa mul-
titudinem prodigiũ similem fuisse tradit
Augustin. in lib. De ciuitate Dei tertio, cap.
vltimo, cùm iam populi Romani prouin-
cia esset. Consumptis enim fructibus & fo-
liis lignorum, ingenti nube in mare dicunt
esse deuectam: quæ mortua, secuta est aeris
corruptio, quæ tantam aduexit pestilen-
tiam, vt in solo Masinissæ regno octingen-
ta hominum millia periisse referantur, &
multo amplius in terris littoribus proximi-
s. Hæc ille. Hertzmanus Schedel in
Chronic. de dānis ab eodem animalũ gene-
re illaus ita commemorat: Lotharii Imperato-

ris tẽpore, ait, à Carolo Magno tertii, locu-
stæ innumerabiles sex alas habentes, & den-
tes duos lapide duriores, in Gallia, veluti
nix, terram operuerunt: herbas, segetes &
arbores, ac vniuersa viriditatem habentia
deuastarunt. Tandem proiectæ in mare, &
ad littora in terram eiectæ, secuta est ma-
gna putrefactio: & inde mortalitatem ma-
gnam, aerem inficientes, generalemq; ho-
minum interitum suscitauerunt. Idem au-
ctor hac de re sic alibi. scriptum reliquit:
Tempore Caroli Burgundionum Ducis,
filii Philippi optimi, locustæ per Italiani
vagatæ, Erixiz agrum deuastarunt, cùm
in Brixiano agro in maxima multitudine
aduolarunt: quæ Brixianis & Mantuanis
maximum damnum intulerunt. Quibus
nisi Ludouici Mantuani Principis sollicitu-
do obstidisset, fata quoque; in tota Lombar-
dia corrosissent. De locustarum depastione
ferè quid simile narrat Gregorius Turo-
nensis historia Franciæ lib. 6. cap. 33. sub
regno Childeberti prouinciam Carpitaneã
grauiter à locustis fuisse vastatam, vt non
arbor, neq; vitis, neq; silua, aut frutex, vel
quidquam vitide remaneret, quod non lo-
custis euerteteret. Et cap. 44. Locustæ de
Campania prouincia, quam per quinque
corroserant annos, progressæ, quasi publi-
cum tenentes aggerem, ad aliam prouin-
ciam huic vicinam se receperunt. Harum
spatia extendebantur in centum quinquag-
inta millia longitudinis; latitudo verò in
centum millibus terminabatur. Hæc ille.
Locustarum etiam meminere Imperato-
res in l. 18. C. de loc. & cond. Excepto,
aiunt, tempore, quò edaci locustarum per-
niciæ sterilitatis vitium intercessit, sequen-
tis temporis fructus, quos tibi iuxta præ-
teritam consuetudinem deberi constiterit,
reddi tibi prouinciæ Præses iubebit. Huius
quoque; depopulationis locustarum descri-
ptionem elegantem habemus ex Pifide, eo
libro, cui nomen fecit περὶ κοσμηγίας.
Ea sic habet:

Τὶς ἐκ κρατέυει παγκνή τὴν ἀριίδα;
Εἴθνος περωτὸν εἰς φθορὰν λίγυπτιῶν,
Βίλος νεφάδες εἰς ἀήλιον τοξέτε,
Δόγγην εἰτοίμην, ἀυτοκίνητον δόρυ,
Πυκνήν σάλαγγα, μυριόσομον ξίφος,
Πηθητικὴν ἑπαλξιν ἀσάτυ μάχης
Οὐχ ἴσαται γάρ, ἀλλὰ πλῆττει, καὶ τρέχει,
Ἐῖπσα πορθεῖ, καὶ κλονεῖ πτερομένη,
Δοκεῖ δὲ φεύγειν, καὶ παλινδρομος μένει.
M m 3 οθέρει

Gregorius
Turonensis
de locu-
stis.

Descri-
ptio locu-
starum,
ex Pifide.

Φθείρει πρὸ καυρῶ, καὶ θείρει πρὸ χρόνου,
Ὡ μὴν ἀμέλγει τῶν ὀπῶν τὴν ἰκμάδα,
Τρυγᾷ τὰ φύλλα, τὴν τρυγὴν δὲ βόσκειται
καὶ συλλέγει τὰ κῶλα, καὶ τείνει πάλιν
Ὡσπερ τὰ νεύρα τῶν βελῶν οἱ τοξόται.

*Quisnam in aciem inducit locustarum
agmina?*

*Aligera, collecta in neces Egyptias,
Vt nubilum telum abditū sagittarū,
Iaculū paratum, hastamq; motam vi sua,
Densam cateruā, centicipitemq; gladium,
Saliensq; praesidium inquieti praelij?
Locusta enim non stat, feritq;, & curstat,
Vastatq; repens, peruolitat omnia loca,
Fugasq; simulat, reciproca & sistit via,
Ac perimit ante tempus, ante diem metit:
Arbusta marcere, & rigere herbas facit:
Cruelū lignorum exsugit humorem omniū:
Vindemiāt folia, ac vorat vindemiam:
Cadauera modo congregat, modo dissipat,
Nervos sagittarum ut sagittipotens solet,
Et hostium corpus suorum vulnerat
Hastilibus curruum recurruorum horridis.*

Laurentius Pignoriuss solers historicae ve-
ritatis indagator, hanc de qua loquimur
Insubrium deuastationem, à locustis factā,
in annum 1542. incidisse refert, & figuram
illatum locustatum eleganti effigie fideliter
appingi curauit. Sic enim ille in suis
Notis: Locustæ anno Domini 1542. die
28. Augusti Insubriam, & Venetiam depopu-
latæ sunt. Id verò quo ad annum aequò
verum est, ut ambigere non liceat. Præbat
porrò illarum agmen (vti traditum est)
monstrum, quod nos hic appingendum
curauimus, cum locustæ imagine, ut rei
memoria perennet, videantq; Providentiæ
diuinæ hostes, syntaxin DEI OPT.
MAX. in pœnis etiam infligendis, ad quas
non sine mente & consilio prodit sapien-
tissimum illud Numen. Et huiusmodi pa-
regero vti sunt tunc temporis Phrygiones
(vti ego non semel animaduerti) in aulæis
exornandis. Hæc ille. Pictura verò ta-
lis est.

*Pigno-
solert.
& fid*

Effigies Locu-
stæ, & monstri
ipsam præcedē-
tis, anno 1542.
Lombardiam
Insubrium infe-
stantis.

Hæc plaga locustarum (ait Sanctius) in
Longobardia Insubrium depastis omnino
frugibus, in Narbonensem prouinciam euo-
lauit: Austro verò flante, tandem diuino nu-
tu in mare præcipitata est.

POST tot mala] post tot acceptas cala-
mitates.

Locusta ut raperent] absumerent, depas-
cerentur. Locustæ noxiæ sunt frugibus,
quas exedunt & perdunt ad interfectionem.

Vnde

I

Locu

Vnde quidquid noxium est & incommodum, & perniciem affert alicui rei, meritò locusta vocatur. Aristoteles 3. Rhetor. ex Stesichoro prouer. vsurpauit, Cicada apud eos humi canent. οὐδ' εἴτις λέγοι ὅτι περ Στησιχῶρος ἐν Λοκρῶσι εἶπεν, ὅτι ἔειπεν ὅτι οὐδ' εἴτις λέγοι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ἄδωσιν. *ut si quis dicat id, quod Stesichorus in Locris extulit, non oportere conuicia ri, ne cicada humi canant.* Voluit poeta vastationem rerum omnium, ruinamq; extremam intelligere, aded vt non ædificia modò, sed ne arbores quidem stantes relinquantur, omniaq; solo æquentur, vt cicadæ nihil habeant quo insideant. Hoc inde ductum, quòd cicadæ arbutis maximè gaudeant Exemplum est conminationis, quo significatur cuncta arbusta succisum iri stirpitus ab hostibus, ita vt sic truncatis stipitibus cicadæ necessariò cogantur humi cantillare. Apud Theocritum puella depastrix alieni patrimonij, καλαμῶνα μάντις appellatur, id est, locusta, quæ messem intercipiat. Arcendis locustis multa veteribus prodita sunt remedia, si vacat, lege apud Cassium Dionys. de agricultura lib. 13. cap. 1. De locustarum autem ortu & natura vide Plinium lib. 11. cap. 29. Locustis vesceretur sanctissimus Propheta Ioannes in deserto, quamuis aliqui aliter sentiant, dicentes, ἀπίδες, locustas significare, & cacumina & summitates; vt intelligas D. Ioannem arborum aut herbarum summitatibus vesci. Sed his non obstantibus, verum esse mihi persuado, D. Ioannem locustis victitasse, quæ inter animalia munda numerantur in Leuitico, cap. 11. Testem habeo Adamantium, qui 11. Homilia in Lucam dicit: Ex alitibus verò non grande præpingue vllū, quo se liberius imitare posset, habuit: non aeriuolum, quod cibum præberet deliciosem: sed exiguum admodum volucre, quod vix à terra exurgeret, saltitaretq; potius quàm volaret. Sūt etiam populi in Aethiopia & India, qui locustis pro cibo vntur, de quibus consule Diodorum, & alios.

Vidimus innumeras turmas] innumerabilem locustarum multitudinem flante Euro coneretam saltitasse. Est autem hic allegoria ab exercitu, qui turmas & ducem habet.

Euro duce] Eurus ventus est calidus ab Oriente spirans, vt ait Ouidius:

Eurus ad Auroram, Nabatharq; regna recessit.

Dictus, vt quidam volunt, ἀπὸ ἑωσέων, id est, ab aurora fluens.

Qualia non Atyla] De Atyla, siue Attila, quoniam non est inuicenda historia, nemini, puto, ædium afferet plenior verborum copia. Primùm omnium Gotthi, deinde Vandali, postremò Hunni Hungariam ingressi sunt, & hi postremi terram retinuerunt, vnde & Hungaria appellationem sortita est. Crudelis hic locus maximam cladem vniuersæ propemodum Europæ intulit. Atyla ex Hungaria exercitū trecentorum millium duxit in Germaniā (alii dicunt 500000.) plurimasq; petentes vrbes diripuit, inter quas Basilea, Augusta, Argentoratum, Vormacia, Colonia, & plures aliæ fuerunt. Inde in Galliam progressus, Burgundiorum regem cepit, Aureolam obsidione cinxit, & statuit totius Europæ sibi dominium vsurpare. Erat autem tunc in ea parte Gallia ceterioris, quæ à Cæsaribus adhuc tenebatur, Romanus dux Aetius: hic scedus, ini: cum Francis, & cum Gotthis, vt iunctis viribus crudelissimo tyranno Atylæ resisteretur. Atyla verò, quia timuit sibi à viribus Gotthorum, sollicitauit Diethricum eorum regē, ne quid auxilij Romanis suppeditarent: sed pro singulari constantia sua Gotthi recusarunt vllam vel amicitiam, vel confœderationem cum tyranno barbaro contrahere. Itaq; in campis Catalaunicis ytrinque infestis signis congressi sunt. A Romano parte Aetius, Gotthi & Franci; ab altera Atyla. Et testantur historia, nunquam in Occidente tantum ab vtraq; parte exercitum, tantamq; multitudinem collectam fuisse, perinde ac ea fuit. Pugna confictus ab exortu Solis in noctem vsque durauit. Tandem in fugam conuersus Atyla amisit centena octoginta millia. Ipse etiam tanta angustia exagritus est, vt non procul ab esset, quin seipsum peremisset. Aetius verò, Franci & Gotthi, etsi victores erant, tamē Gotthorum rex Diethricus, siue Theodoricus, in eo conflictu perijt. Mortem patris filius vlscisci voluit, & statuit collectis copijs Atylam, & reliquum exercitum prorsus delere: & delensset haud dubie, nisi ex Aetij consilio sententiam suam immutasset. Sed malum hoc fuit Aetij cōsiliū, nam parua manu potuisset tunc vinci Aty-

Hungaria vnde sic dicta.

Exercitus Atyla.

Atyla victus.

Cicada humi canent, quid.

Ioannes christi a locustis vescitur.

Idopæ

rhus.

la. Postea verò reuersus in Hungariam, reparato exercitu, & collectis viribus, post Aetij, deinde Valentiniანი cædem redijt in festior, & Italiam inuasit. Irumpentem Atylam excepit Forum Iulii: in eo diuturniorem moram fecit oppugnatione Aquileiæ munitissimæ vr̄bis, quam triennio obsessâ solo æquauit. Cogit ratio longæ obsidionis, vt in eam descendamus opinionem, vni ca Aquileiensis populi vi non potuisse tolerari, sed Patauinorum, & aliorum, qui propè erant Romanorum studiosi, auxilijs suffultam tam diu stetisse contra tantum barbarorum exercitum. Aquileia excisa, quæ contra aduentantes barbaros propugnaculum Italiæ fuerat, Atylas Concordiam, Altinumq; diripuit & incendit. Nec exitium Patauini effugere, quorum vr̄bem pro viribus reluctantem demolitus item exussit. Excidium Patauii contigit anno ab ipsius origine 1560. Christi verò 452. Patauinis, vt Aquileiensibus, cæterisq; vicinis, noua ciuitas Venetiarum, in insulis æstuarijs (quatum maxima & magis culta, imò magistratu decorata, erat Riualtus) nuper ædificata consuluit, quo nobiliores familiæ, & preciosa quæque relata sunt, vt meritò in eam dicatur concessisse quidquid decoris & diuitiarum in tota provincia ex prædis barbarorum reliquum fuit. Et iam Atylam ipsam imperii arcem Vr̄bem Romam petere fama ferebat, cum occurrens ei Leo Pontifex Romanus simplex petiit, vt retrocederet. Fertur dixisse Atylam, visam iuxta Pontificem astantem viri cuiusdam imaginem, minitantem sibi stricto gladio, & terrote percussum promississe se recessurum. Porro in Hungariâ reuersus solennes nuptias egit, & prima nocte nimio vino obrutus, præter expectationem effusa è naribus sanguinis copia est suffocatus. Exitum hunc habuit hic tyrannus, quem non puduit publico titulo, *Flagellum Dei*, se appellare. Hæc contigerunt circa annum Domini 453. De Atyla & Hunnorum bello vide plura apud Paulum Diaconum lib. 15.

Castravè Xerxis erant.] Xerxis historiam tam latè prosequitur Herodotus, libro 7. vt non sit iudicium eam huc refert. Iustinus quoq; lib. 2. & Plutarch. initio libri. cui Parallela nomen fecit, pluribus de eodem agût; hos itaq; adeat, qui integram historiam velit: nos potiora, & quæ huc ma-

gis spectant, decerpemus. Xerxes rex fuit Perfarum, Darii filius: inceptum à patre bellum in Græciam instaurat. De numero militum sic ait Iustinus loco citato: Iam Xerxes septingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxilijs, vt non immeritò proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Græciamque omnem vix capere exercitum potuisse. Herodotus in Polymnia, c. 15. sic: Nauium summa triū millium fuit, in eis fuerunt virorum vigintiquatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia vnus & quinquaginta myriadam virorum in vniuersum, & præterea septem millia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena millia, equitatus octoginta millia. Quibus adde Arabes, qui camelos; Pænos, qui cur rus agebant, quæ facis vigintimillia. Quæ copix classiaræ & terrestres in summam redactæ sunt ter & vicies centena & decem & septem millia sexcenti & decem. Huic tanto exercitui obuium se tulit ad Thermopilas Leonidas cum quadringentis Lacedæmonijs, qui etsi omnes mortem opperierunt, tamen circiter viginti millia Perfarum priùs strauerunt. Tandem Xerxes à Themistocle Atheniensem duce fusus, turpiter aufugit. De eodem Xerxis exercitu si maus habere fidem Isacio Tzetzî, Lycophronis interpreti, hæc habe: Numerus exercitus Xerxis erat * quingentæ myriades, naues mille ducentæ & sexaginta: quadringentis talentis opus erat exercitui singulis diebus. De eodem Claudianus 2. in Rufinum:

*Haud aliter Xerxè toto simul orbe secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,
Eretelis umbrasse diem, cum classibus iret
Per scopulos, rectumque pedes contemneret
æquor.*

Ha sænum, &c.] interceperunt omnem annonæ spem.

Farra omnia consumpserunt] Rei difficultas spondaicum fecit. Priores editiones non *farra omnia*, sed, *corda omnia*, elegantius habebant. Corda autem non à voce, cor cordis, sed à cordonum cordi, quod est secundum sænum, post messionem primâ germinans, vt ex Plinio liquet c. 28. lib. 18.

Spes & in angusto est.] Restat desperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

Stant nisi vota super.] Id est, nil nisi vota superant, vt habet Ouid. lib. 1. Trist.

Elegia

Obsidio
Aquileia.

Excidiū,
Patauij.

Origo Ve
netiarū.

Atyla flammam
Dei.

Xerxis
exercitu

Xerxes
Etus.

Cordū.

Elegia 2. Hic enim notanda Tmesis, & Anaſtrophe.

IV.

DOCTR Emblemata, qua ratione & modo DEVS TER OPT. MAX. populum suum coercere & punire soleat, cui, ne mo resistere, imò nec effugere potest; et enim calamitatum ac miseriarum talium catena est, cui illigati omnes implicamur, nescio quo fato: communi certè, nec inuenito vno, qui liber sit aut exemptus ab hac lege. Casus, fortuna, periculum, arbitri sūt humanarum rerum, & ludunt nobiscum, conueniente Deo & probante, si qua confidentia aut spes in ipsum. Permittit affligi, tentari, turbati; malos, vt perdat; bonos, vt meritum augeat, & eò amplior sit præmium ex diuino eiusdem sinu refusio. Da mihi punctum horar, non dico horam, diem aut mensē, vbi serenitas & plena hilaritudo mentis, sine punctura & felle, seu priuata spectes, seu publica. Epistolam tradit tabellarius (ecce absynthium & nectar in eodem vase) lego, placent exordia, sed tristis exitus: risus in fronte, in calce lacrymæ. In villam cogitas laxatum curas, occurrit in porta paterni. lethi nuncius: regrederis, in turbas incidis, plaga insigitur, dolor & ira occupant mentem: vix bene contingis limen, clamores audis, filiulus crus fregit, mater conceidit præ dolore mortuæ similis. Iacet in stabulo seruus assultu equi comminuto fenore. Nonne connexio hæc malorum, & funiculus quidam per internodia sua distinctus? Referant singuli, factos con texemus & commentarios integros. Structuram molitur quispiam domiciliij, feruet opus, educitur; inuolat fulmen & absumit iumenta, & quidquid inest supellectilis: de renouando sollicitus est, lignatores mittit succidendæ materiæ, ruit quercus præpostero casu, strages miseranda editur: descendit in animum accepta clades & vellet præcordia, contabescit luctu, morbus corripit, periclitatur vita. Coniux præuisæ orbitatis prælagio, & communi damno perterrita, deserit anchoram spei, laqueo innectit gulam, & infami obitu spiritum extrudit. Nec finis est in his talibus priuatis. Hic torrens exundat, trahitq; aquarum & arenæ molem secum publico excidio: flamma alibi etumpit serius deprehensa, grassatur & depascitur omnia. Hic terræ latera concutit subintrans & collectus ventorum turbos, & subuertit ædes, imò montes nonnun-

quam, vt nuper vidimus: grandinis ibi fa-xeus imber fulminat, & conterit fementè: alibi locusta & insectorum pestis depopulatur spem anni: ciuilibus bellis implicatur alij: multos penuria subigit, & extrema fames exercet: alibi pestifera lues & aeris infectio. Nusquam non fecunda seges malorum. Deijcitur, qui humi repit, nec atrollit oculos; vt qui in medio mari fluctus tantum spectat, non cælos. Meminisse, nos ad hæc procreatos, iuuat aliquid, & hebetat communem hūc doloris morsum. Præuidere finem horum in alio sæculo, & fertum victoriæ, impellit ad respiscendum & assurgendum, vt cautius ambulemus, & mortiamur libentius. Audi quæ D. Ambrosius de hisce plagis, & sigillatim de locustis scribat lib. 5. Hexæmet. cap. 24. Vsq; ad locustam, ait, quoq; gratia diuina penetravit, quæ cum agmine conferto regionis cuiusq; occupauerit latitudinem, innoxio primū fertur habitaculo, nec fractus inhospitali incurſione depascitur, nisi diuinæ signum præceptionis acceperit. Et enim sicut in Exodo legimus, ea quoq; prælestis vltionem offensionis exequitur, pæ ministra vindictæ. Hanc quoq; auis deuorat Selencis. Sic enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorum, quæ locusta consuevit inferre, cui creator inexplabilem dedit deuorandi naturam, vt insatiabili pastu plagam suam possit extinguere. Hæc Ambrosius. Similem locustarum plagam etiam Exodi 10. minitatur Deus Pharaoni per Moysen: Ecce ego, inquit, inducam cras locustam in fines tuos, quæ operiet superficiem terræ, ne quidquam eius appareat; sed depascet residuum quod saluatum, quodq; relictu est vobis à grandine. Corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris, & implebunt domos tuas, & seruorum tuorum, & omnium Aegyptiorum, quantum non viderunt patres tui & auis. Et Amos 7. cap. Et ecce factus locustarum venit matutinus: & ecce bruchus vnus Gog rex. Et erit, si compleuerit, vt deuoret sænum terræ. Vel secundum communem & approbatam versionem: Etece fector locustæ in principio germinantium serotini imbris: & ecce serotinus post tonsonem regis. Et factum est, cum consummasset comedere herbam. Vide etiam in Apocalypsi cap. 9. & apud Iosephum lib. 2. Antiquit cap. 13.

Ambrosij
locus de
locustis.

Exodi.

atenata
alamita
series.

ublica
vala.

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEMA CXXIX.

MILVVS edax, nimia quem nausea torserat. esca:
 Hei mihi, mater, ait, viscera ab ore fluunt.
 Illa autem: Quid fles? cur hac tua viscera credas,
 Qui rapto viuens sola aliena vomis?

COMMENTARI I.

I. **D**VO milui sibi oppositi assident, quorum alter magno conamine intestina euomere cogitur: alter tanquam obstetrix parturienti assidit. Miluus est auis rapax ex genere accipitrum, de quo Plinius lib. 10. cap. 10.

II. **T**ETRASTICHON hoc paucis commutatis mutatus est Alciatus ex apologo Gabriæ, quod sic habet:
 βοὺς φαιῶν παῖς εἰς ἑορτὴν ἔγκατα.
 οἱ μοι κέκλιγγ', ὡς σπλάγγνα, μήτηρ,
 ἔγγεω.

ἢ δ' αὖ γελῶσα, μὴ φόβη τέκν', ἔφη,
 τῶν σῶν γὰρ ἐδέν, ἀλλ' ἐμείς † ἀλλο- † ἀλλό-
 τριον. id est: † τριον.

Bouis puer cum edisset die festo viscera:
 Hei mihi? gemebat; quia intestina, mater,
 emitto,

Illam autem ridens: Ne time, fili, inquit;
 Tuorum enim nihil, at vomis alienum.
 Puer die festo bonus cum viscera
 Vorasset: Hei mater, clamat, mea effluunt
 Intestina. At ridens ait: Fili, haud time,
 Nā non tua hac sunt, sola at aliena vomis.

Sanctius

Sanctius id paululum aliter reddidit:
 Bonus puer festo die cum comedisset viscera:
 Hei mihi, clamabat, quod intestina effun-
 do, mater
 Hac videndo ait: Ne timeas, fili,
 Non enim ex tuis quidquam, sed vomis a-
 lienam.

III.

MILVVS edax] vorax miluus seu mil-
 uius, quem idē Plinius loco citato rapacis-
 simam & famelicam semper auem vocat.
 Et Philosophi antiquiores, qui doctrinam
 ab Aegyptijs magna ex parte mutuati
 sunt, deq; hominum moribus per palinge-
 nestā signenta discernere, per miluium ra-
 pacitatem intelligi tradiderunt, hominesq;
 eos, qui avaritiæ studuissent, promptique
 semper & parati ad imbecilliorum exila-
 tionem, & rapinas, & violentas tyrannides
 fuissent, in miluos ac lupos conuertri, vt So-
 crates in Phædone disputat. In diuinis quo-
 que literis miluus pro prædone & grassa-
 tore ponitur. Aristophanes ad hanc rapaci-
 tatem alludens dixit: *ἰκτινα παντόφθαλ-
 μον τὸ ἀποταρατρεπών*. Aliturus omnium
 ac rapacem miluium. Pietius libro 17.
 Hieroglyph. Quidius quoq; volucrem ra-
 pidissimam vocat miluiū, 2. Metamorph.
 Vt volucris visis rapidissima miluius extus.
 Cicero ad Q. Fratrem: Renuciare tibi Li-
 cinium plagiatium cum suo pullo milui-
 no tributa exigere.

Milui hic
roglyphi-
cum.

Nausea.

Quem nausea torserat] Qui præ inglu-
 vie vomebat. Nausea est stomachi ad vom-
 itum concitatio. A nauī deductum nomen,
 quasi nauē, ex cuius sentina mouetur sto-
 machus. Cicero 2. Philipp. facere nauēam,
 pro vomere posuit: Modò ne nauēam fa-
 ciat, quod in Numitia portico fecit. Sic leg-
 git Budæus.

Viscera
pro diui-
tibus.

Viscera] Viscera sunt diuitiæ. Vnde Pe-
 nelope Ouidiana:
 Viscera nostra tua diripiuntur opes.
 Et vulgariè dicitur a apud nostrates: *Eum
 qui suum perdit, sensum perdere*. Vel: *Qui
 censum perdit, sensum amittere*. Sunt enim
 χρήματα ἢ ψυχὴ καὶ ζῆν βροτοῖς. vt est in
 quodam Græcolūm epigrammate. Cice-
 ro pro Quintio: Non pecuniam modò, ve-
 rum etiam hominis propinqui sanguinem
 vitamq; eripere conatur. Extant versus
 Græci, Antiphani adscripti:
 τάρυρπιόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴν βροτοῖς.
 ὅσις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο κινδύνιστο.
 ἔτος μετὰ ζώντων τερδνηκὸς περιπατῆς.

Sanguis hominibus & anima sūt pecunia.
 Has ergo quisquis possidere non potest,
 Viuos inter mortuos decambulat.
 Huc facit M. Tullij ex Syllana defensione
 locus, de ijs, qui tanto amore suas posses-
 siones amplexi tenent, vt ab eis membra di-
 uelli citius & distrahi posse videantur. Am-
 inian, verò Marcellin. lib. 17. Dum nullus
 obsisteret, &c. ex barbarorum visceribus
 alimenta congesta sunt.

Ab ore fluunt] Rectè fluunt: fluxa enim
 & caduca esse solent τὰ χρήματα ἀρ-
 πικτα.

Qui rapto viuens &c.] ex furto & frau-
 de victitans, egeris non tua, sed quæ malis
 artibus parasti.

DICTVR in eos, qui quæ rapto &
 fraude congesterunt, ægriè perdunt, ac si
 sua essent. Procul dubio non ab re dictum
 est à Chrysolomo, Pauca malè parta, mul-
 ta bene comparata perdere: vt & à Sallu-
 stio (qui est Emblematis titulus) *Malè par-
 ta malè dilabuntur*. Et Plautus Pœulo:
 — *Malè partum malè disperit*.

IV.
In fura-
ces & ra-
ptores.

Hoc si venisset aliquando in mentem ijs,
 qui tam impensè animo secum agitant, vt
 faciendi lucri rationem conquirant, huc &
 illuc pecunias cortadant, nec interea vnde
 habeant curent: aut certè timerent, ne amit-
 tendi alea fortasse aliquando impotentius
 cruciarentur: aut ne instam in se numidis
 iram prouocarent: aut saltem cogitarent,
 quàm hæc fluxa sint, quàm que fragilia ea
 fortunæ bona, quorum habendorum causa
 tot tantisq; curis distringuntur. Refert Cor-
 nelius Tacitus 1. Hist. græde gaudium Ro-
 manos inuasisse, quod ij tam pauperes fo-
 rent, quibus donasset Nero, quàm quibus
 abstulisset. Huc refero illud Menandri:
 κέρδι πονηρὰ ζυμίων δειπέει.
 Lucrum malum damnatum semper ferè.

Et illud:
 τὰ δ' ἀσυχρὰ κέρδι συμφορὰς ἐργάζεται.
 At calamitates lucra turpia afferunt.
 Sed audiamus longè graue & cordatum
 Plauti monitum. Sic enim Rudente:
 O Gripe Gripe, in astate hominum plurima
 Fiunt transfenna, vbi decipiuntur dolis.
 Atq; ad epos in eas plerūq; esca imponitur;
 Quam si quis auidus possit escā auariter,
 Decipitur in transfenna auaritia sua.
 Ille qui consulit, doctè, atque astutè cauet,
 Diutinè vti bene licet partum bene.
 Porro Cicero Philipp. 2 vsurpauit hoc

Adagium Plautinū, transtulitq; in Antonij rapacitatem & ingluuiem, his verbis: At quā in insolentem statim heluo inuasit in eius viri (Pompeiam intelligit) fortunam, cuius virtute terribilior erat populus Romanus exteris gētib; iustitia chartor? In eius igitur copias cū se subito ingurgitasset, exultabat gaudio, persona de mīmo modò egeus, repente diues: sed vt apud Poetam nescio quem, *Malè parat malè dilabuntur*, incredibile ac simile portenti est, quoniam modo ille tam mulo, quā pauca eis non dico mensibus, sed diebus effuderit. Celebratum est iam olim doctorum hominum vocibus: *Diuitem aut iniquum, aut iniqui heredem*. Quod dictum esse suspicor in eos tantūm, qui quicquid omnino anidè cupiunt, iure vel iniuria congerunt. Qui verò fieri potest, vt opum facultatum que tam expedita facilisq; & pēnè momentanea, vt ita loquar, adeptio. conquisitio, possessio, iusta esse & legitima censeatur? Iuuenalis optimè:

— *diues qui fieri vult,*

Et citò vult fieri. Sed qua reuerentia legum? Qui metus, aut pudor est vquam properantus auari?

His itaq; violentis & iniquis harpyijs, id est, furacibus hominibus, si quid aduersa fortuna detrahat, aut alius quidam casus eripiat (quod nō nunquam solet accidere) iacturam hanc non tam moleste ferre debent, quam certè boni quies; & honesti viri in lucro esse deputarent, beneque cum mortalium rebus actum esse non tam grauè dicerent, si quæ iniuste possederunt iniqui illi captatores, ad veros tandem possessores redirent. Eo de genere futurū sunt pleriq; forenses rabulæ, atq; importuni sycophantæ, & maximè ærario publico nonnumquam præfecti æruscatores, qui æquissima numinis vltione, aduersa resstante fortuna, plerumq; sumptus faciunt, quos nūquam putassent: & sæpenumerò citius quā uellent, euomunt quod concoquere non poterunt. Id etiam vulgò tritum:

De malè quaesitis non gaudet tertius hæres. Mulieres Italæ probare volentes, non diu duraturas esse illas fortunas, quæ vsuris, aut huiusmodi facinoribus acquisitæ sunt, hæc vtuntur cantilena:

Ciò, che vien di ruffa in ruffa,

Se ne vā di buffa in bassa.

Fortasse etiam huc referri potest illud Democriti, *πλέτος από κακῆς ἐργασίας περιγιγόμενος ἐπιφανέσερον τὸ οὐνεῖδος κέκτηται*. Et Hesiodus, *mala lucra damnum esse simillima cecinit:*

— *κακὰ κέρδεα ἴσα ἀτῆσι.*

Cōtrā laudat *χρήματα ἐκ ἀρπακτα, quæque sunt θεόςδωτα*. Sic enim ille: *χρήματα δ' ἐκ ἀρπακτα θεόςδωτα πολλὸν ἀμείνω.* (res.)

Pecunia non rapta à Deo data multò melius. Sed præstat audire Græcam musam Euripidis & Menandri, quorum ille: ἀδίκως δὲ μὴ κτὰ χρήματα; ἢ βέλῃ πολλῶν χρόνον, μελ' ἀδίκους ἐμμένειν. τὰ δ' ἀδίκως οἶκός ἐσελθόντ', ἐκ ἐχει σωτηρίαν. *Iniuste ne possideas pecunias, si velis longo Tempore in adibus manere. Quicquid enim iniquè*

Domi cumulaueris, non potest esse saluum.

Iste verò sic:

πλεονεξία μέγισον ἀνθρώποις κακὸν. οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβῆν τὰ τῶν πέλας, ἀποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι, τὰ δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις. *Cupido habedi aliena, maximum malum.*

Aliena namq; qui student asciscere,

Sæpe excidentes spe sua, contrā bonis

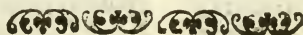
Alijs addunt ipsimet tandem sua.

Hoc nonnullis contigisse testatur etiam Xenophon. Narrat quoq; Cornelius Tacitus (quod suprā attigimus) libris Annal. quosdam sub Neronis principatu locupletes, qui cū tandem facti essent omnium egentissimi ac miserissimi; & populi Romanus lætabatur fortunam ita cōuersam, simulq; penas dare qui metuissent. Nec ab hoc loco alienum illud Iuriscoconsulti: Non videtur retinere possessionem, qui eam sic nactus est, vt retinere non possit. I. non videtur, ff. acquir. possess. Et videmus singulis diebus singulari Dei iudicio fieri, vt plerique balatrones, qui medio tumultu ciuili, sub titulo sancti scæderis, sanguine bonorum ciuium locupletati, tandem vrbibus receptis, & rebus compositis fiant omnium despectissimi & pauperissimi. Sic quoq; tyranni solent sæpe esse prodigi bonorum, quæ rapina ab alijs extorsereunt.

In diuites iniquos.

Miluij forenses qui.

Balatrones.

Semper præsto esse infortunia.

EMBLEMA CXXX.

LV DEBANT parili trës olim atate puelle
 Sortibus, ad Stygias quæ prior iret aquas.
 At cui iactato malè cesserat alea talo,
 Ridebat sortis, cæca puella, suæ:
 Cùm subito ic̄ta caput labente est mortua tecto,
 Solutæ & audacis debita fata ioci.
 Rebus, in aduersis mala fors non fallitur: ast in
 Faustis, nec precibus, nec locus est manui.

COMMENTARI I.

TR E S puellæ talis sortiuntur, in qua-
 rum vnius caput tegula è tecto dela-
 pla incidit, vnde illa moribunda corrui-
 t, reliquis stupore & timore attonitis.

AP O L O G V M hunc in I. Epigram-
 matôn Græcorum habes, titulo eius dicitur

πρωτῆν, incerti auctoris. Puellæ tres, ciui-
 dem ferè ætatis, conuenerunt, lusu seu sor-
 te talorum certantes, & temerariè tentan-
 tes (vt sunt petulantes & audaculæ) quæ-
 nam prior fato esset concessura. Cùm verò
 in vnâ sinistra & tristis illa cecidisset fors

*Emble-
 matus cha-
 racter.*

eam nimirum cæteras morte debere antequam, ridens illa, nihiliq; hæc faciens, tanquam vana ac frivola neglexit. Sed præter opinionem tegula quædam desuper ex tecto cadens, caput eius percussit, sicq; risu & vitæ finem dedit. Hoc modo misera temerarij & stulti ioci seridæ pœnas dedit, meritoque debita fata sibi sic accersita perfoluit. Nam in rebus aduersis iniqua fors vix vniquam fallitur; in prosperis verò nec precibus, nec fortitudini locus est. Græcum epigramma eiusmodi est:

αὐ τρισά ποτε παῖδες ἐν ἀλλήλησιν ἔπαιζον

κλήρω, τίς προτέρη βίβεται εἰς αἴδην.
καὶ τρίς μὲν χειρῶν ἔβαλον κύβον· ἢ λάθε δὲ πασέων

ἐς μίαν· ἢ δ' ἔγελα κλήρον ὀρεϊλόμενον.
ἐκ τεργεῶν δ' ἄρ' ἀέλιπτον ἀπωλίσθησθε πέσημα

δύσμορος, εἰς αἴδην δ' ἠλυθεν, ὡς ἔλαχεν.

ἀψευδῆς ὁ κλήρος, ὅτῳ κακὸν. ἐς δὲ τὸ λῶον

ἔτ' εὐχαὶ θνητοῖς εὐσοχοί, ἔτε χέρρες.

Tres quondam puellæ vna ludebant Sorte, quæ prima itura esset, ad inferos.

Et tres quidem è manibus emiserunt talû: venit autem ex omnibus

Ad vnam: ridebat autem fortem debitâ.

E tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus.

Infortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.

Non fallax [est] fors cui malû [imminet:] ad bonum autem

Neq; preces mortalibus [sunt] peritæ iaculandi, neq; manus.

Tres quòdam simul vt lussissent sorte puella, Quæ prima infernos esset itura lacus:

Tresq; emisissent talum; cecidisset at vni E tribus, hæc sortem rixit incepta suam.

Tum de tecto inopinatus ruit impete casus, Ex sorte infernas lapsa repente domos.

Sors minimè est fallax, impendens cui mala, sed cui

Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel pretio.

Ferè simile habetur in quodam Luciani dialogo mortuorum, vbi introducitur iuuenis, qui cuiusdam senis hæreditatem captabat, multa propterea iactabundus temerè dilapidans, sperans subitam decrepiti mortem. Accidit autem vt ipsemet tegula

recti tactus atq; interemptus fuerit. Cui deniq; apud Charontem multum conquerenti responsum, Quare stultus alienæ hæreditati insidiatus fuisset, ignorans fortunæ incertos & ludicros euentus?

LVDEBANT] animum lusu resciebât.

Parili atate] ηλικιωτων, coætaneæ, æquales ætate.

Sortibus] cubis, tessellis. Cicero in Diuina. Quid est enim fors? idem propemodû quod micare, quod talos iacere, quod tesseras Triplex genus ludi esse deprehēdimus. Vnum, quod sola fors regit, vt est lusus talorum, tesserarum, chartarum &c. Alterû, quo arte magis quam sorte res agitur, vt est lusus latrunculorum, ludij equestres, pilæ, &c. Tertium ex his mixtum, vt est in aluo lusorio, vbi est iactus talorum ex sorte pædeat, tamen calculos arte disponimus.

Ad Stygiæ aquas] quæ prior fatis concessura esset: at mors est incertior quam sit cubi iactus. Styx inferorum fluuius, à ποτῆ συγερῶ dictus, per quem veteres putabant animas transire post mortem. Lactan. lib. 1. c. 11. Hanc phrasin mutuatus est ex Martiale: Nam in primo sic 79. epigr. Decevit Stygios Festus adire lacus.

Idem 102.

Nec prius ad Stygiæ famulus descenderas umbras.

& dein :

Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.

Et Stygiæ aquam fuerat patrem isse sub umbras.

Libro etiam 4. 73.

Etiã per Stygiæ esset iturus aquas.

Deniq; vndecimo lib. 85.

Qui nondum Stygiæ descendere querit ad vndas.

At cui iactato] cui sorte obtigerat mortis prælagium, quæ iacta, tessera se prius morituram viderat.

Alea talo] De ludo talorum & tesserarum diximus in præfatione huius operis. De tesserarum ludo seditione, inimicitias, & imminentiæ pericula prælagiente disse- rit Artemidorus, in somn. interpret. lib. 5. c. 1. Cæterû Socrates aleæ ludo humanam vitam comparabat; πεπτεία τινὶ εἰσικεν ὁ βίος, καὶ δὲ ὡς περ ψῖνον τινὰ τί θεοδαυτὸ συµβαῖνον. ἔ γάρ ἐστιν ἀναδεν βαλεῖν, ἔ δὲ θέσθαι τὴν ψῖνον. Alea ludo similis est vita, & quicquid euenit, veluti quandam tesseram

I II.

Indust. plex.

Styx.

Ex Lucian
no ferè si-
milis.

Alea
do vi
homi-
cõpari-
ta

tefferam deponere oportet. Non enim denuò
iacere licet, neq; tefferam aliter ponere. Cui
& conuenit illud Terentij in Adelphis :

*Sic in vita est hominum, quasi cum ludas
tefferis :*

*Si illud, quod est maximè opus, iactu non
cedit,*

Illud quod cecidit sorte, id arte ut corrigas.

Ridebat] negligebat, contemnebat, quia
putabat esse ludicrū ex iactu mortis omen.
Sortes caca] ignara exitij futuri, quod
impedebat.

Cum subito & c.] cum statim est illapsa
in eius caput tegula, vel tecti ruina. Dicit
autem *τεθο*, totum pro parte, *συκεδω-
ληως*.

Soluit & *audacis debita fata ioci*] re-
ipfa est experta, non esse tutum in ea diui-
natione ludum. Ergo fatius etiam omnia
tuta timere, quia mortis præceps est & in-
opinatum vadimonium.

Rebus in aduersis] aduersa fortuna vl-
trò nobis obtingit, ultrò se offert, inexpectata
venit. Prudens quisq; omnia, quæ sibi
speranda sunt, non in meliora, sed in peiora
constituat: ut si quid præter spem accidat,
id tanquam lucrum reputer, ut monet Co-
micus. Ouidius 4. de Ponto :

*Tu quoq; fac timeas; & qua tibi lata vi-
dentur,*

Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.

Asi in Faustis] sed fors felix & prospera
nec prece nec precio comparatur, etiã expe-
ctata & vocata nos fugit. Huc fortè non in
commodè transferes illud Demosthen.
*συνδαιών ἐστὶν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίστη
τῆ παρῆσιν τύχη χρώνται, τότε πλείω τὴν
σπεύδῃν πρὸς τὸ σαφρονεῖν ἔχειν. ἔδῃν γὰρ
ἔτε φυλαττομένοις ἕτω δεινὸν ὡς ἀρύλα-
κτον εἶναι, ἔτε ὀλιγοῦσιν, ἀπροσδόκη-
τον παθῆναι.* id est: *Proborum hominum of-
ficium est, cum fortuna utuntur maximè
prospera, tum summum habere modestia stu-
dium.* Neq; enim quicquam tam formida-
bile, quin vigilantia præcaueri, neq; vllum
malum est, quin oscitantibus euenire possit.

IV.

M O N E M V R, cum non sapere, qui
fortunæ suæ ita fidit, ut cum ea se tutò
posse lustrare pareat. Casus enim aduersi
semper ultrò cadunt, prospera neque sunt
in nostra manu, & cum ea nobis interdum
obtingunt, sicut ad nostrum arbitrium non
possunt. Crabrones igitur non sunt irritan-
dis; & secundum illud Pythagoricum sym-

bolium, *Ignis gladio non fodiendus.* hoc est,
per se mala non pronocanda, nec tumens
indignatio commouenda: plerumq; enim
facilius de fumo ad flammam, quàm è con-
tra-deueniri videmus, quod significat ada-
gium, *Mala vel inuocata veniunt:* illud-
que apud Græcos vulgatum. *δίζημένοι σι-
τὰ γὰρ δὴ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ
καὶ μὴ δίζημένοι σι.* hoc est, *Mala vel etiã
non quærentibus obtingunt, bona vix acce-
dunt etiam quærentibus.* Idem respondit
Diogenes rogatus, quid de hominum for-
te sentiret: Miseram & infortunatam homi-
num conditionem esse, dixit, cum bona quæ
rentibus vix obtingant, cadant autem in-
fortunata, non tantum non quærita, sed præ-
ter omnem expectationem. Plautus Mo-
stellaria :

— *unum hoc scito, nimio celerius*

*Venire quod molestum est, quàm id quod
cupidè petas.*

Accedit adagiū illud, *Multa inter os & of-
fam.* & *Multa inter calicem, supraq; la-
bra,* ex vetere quodam. Notant scholiastæ
ad §. illud. Instit. de rer. diuis. Q. Curtius
lib. 8. Contra obsequia fortunæ non satis
cauta mortalitas est. Et illud veteris mimi:
*Nulla est adeo bona fortuna, de qua non pos-
sis queri.* &

Nescis quid optes aut fugias, ita ludit dies.
Facit huc Virgilianum illud ad finem 1.
Georg. ex quadam Varronis Satyra:
*Nescis quid vesper serus vehat, unde se-
renas*

Ventus agat nubes. —

Idem confirmat Ouid. 4. de Pōto, Eleg. 2.
Omnia sunt hominum tenui pendētia filo,

Et subito casu qua valuerunt ruunt.

Idem Elegia 3.

Ludit in humanis diuina potentia rebus.

Et certam præsens vix habet hora fidem.
Nec solum mala in procliu sunt; sed etiã
pertinaciter & assiduò affligunt, id quod
apologus de asini pelle docet. Etenim cum
asinus oneribus & verberibus afflictus ex-
clamasset: *Aufer me mors, & eripe me his
miserijs.* Illa se inuocantem exaudijs, &
præstò fuit. Moritur asinus, at pellis ipsius
in tympana intenditur, & examinis etiam
runditur. Hæc estis ita sese habeant, tamen
passim vitijs nostri accessimus bella, lites,
morbos, & mille infortunia, quasi sponte
sua parum ad sit malorum. Sed cessò, ne:
Atc mihi indigneur.

*Apologus
de asini
pelle.*

*Modestia
debet vel
maximè
fortuna-
tos.*

*Mala ve-
niunt e-
uam non
vocata.*

Remedia in arduo, mala in prono esse.

EMBLEMA CXXXI.

Æ THERIIS postquam deiecit sedibus Aten
 Iupiter, heu vexat quàm mala noxa viros?
 Euolat hæc pedibus celer & pernicibus alis,
 Intactumq; nihil casibus esse sinit.
 Ergo Litæ, proles Iouis, hanc comitantur euntem;
 Sarturæ quidquid fecerit illa mali.
 Sed quia sequipedes, luscæ, lassæq; senectæ,
 Nil nisi post longo tempore restituant.

COMMENTARI I.

ATÆ Dea alata, vncis volucrum pedibus, habitu fœmineo, in altum auolat, quam Litæ, tres aniculæ strabæ, rugolæ, claudæ, scipionibus fenilia membra suffulcientes, à longè sequuntur, nunquam assequuntur.

HOMERICVS Agamemnon lepidâ fabulam narrat Græcis de Ate, lib. 19. Iliad. Quàm ego quàm breuissimè potero colligam. Ate Iouis nuncia, noxia cunctis, mollibus non ingreditur pedibus terram, sed hominum innadit læditq; capita.

II.
Fabula de Ate & celo disturbata.

ta. Nec ab ipſo Deorum hominumque parente abſtinuit. Quem Iuno, licet fœmina, ſic decepit. Cùm iamiam Hercules in lucem ex Alcmena eſſet proditurus, ſic Diuos Iupiter eſt alloquutus: Audite Diui Deaq; omnes, hodie ex meo genere proles naſcetur, vicinis omnibus dominatura. Cui Iuno: Nunquam credam, niſi iureiurando conſtitmaueris. Iupiter haud ſentiens dolum, maximum adhibuit iuramentum. Tum Iuno cœlo delapſa Argos petijt, coningem Schœneli ſeptimeſtrem vterum ferētem facit, vt pareret, Alcmenæ partu impedito, Inde ad Iouem reuerſa dixit: Iupiter omnipotens, iam vir natus eſt Euryſtheus ex ſemivirgo, qui meritò dominabitur Argis, His auditis Iupiter Aten, cui hanc fraudem imputabat, comiſ apprehenſam iratus è ſummo cœlo deturbavit, iuratus, nunquam ſe poſtea illam in ſuperas ſedes recepturum. Sic illam manu rotatam hominum operibus perniciōſam in terram deiecit. Hæc ibi. Aten hæc Chriſtiana pietatis auctores *φωτορον* id eſt, *Luciferum*, è cœlo deturbatum interpretantur, vt maxime Iuſtinus Philoſophus & Martyr, Eufebius Pamphil. Suidas, & Budæus ex Beſſatione Cardinale; ſic enim ille lib. 3. in calumniatorem Platonis: Luciferum verò, inquit, ſua culpa eiectum in terram, execrandumq; illi quoque didicerant ab Homero ſuo Theologo, qui ſiue beneficio quodam naturæ, ſiue Mōſis prophetæ ſcriptis ſuo carmine expoſuerat lapſum Luciferi, quam ille Aten appellat. Cœl. Rhodigin. lib. 2. cap. 7. Stobæus Elegia *περί δικαιοσύνης*, ex Solone hoc diſtichon tetulit, vbi emergentem è dijs noxam facit: *Αττι δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἢν ὀπότεαν ζεύς Πέμψῃ τερομένους, ἄλλοτε ἄλλος, ἔχει* id eſt: *Ex illis Ate apparet, quam vbi Iupiter ipſe Miſerit vlticem, tunc aliā alter habet.* Sed eſt alius Homeri locus Iliade 9. vnde hoc emblemata eſt deſumptum; ibi enim Ate Deam fingit mortales varijs implicantem anguſtijs & perturbationibus, eorumq; mentes ſeducentem, varijsq; opinionum mouſtris afficientem: ad quæ mala ſarcienda placandaq; Litæ Iouis filiæ opponuntur, quæ tamen non ſtatim poſſunt inſtaurare atq; componere, quod ab ea motum atq; diſſectum fuit, ſed id longo temporis

intervallo fieri ait, vt potè quæ ſint luſca, tardis pedibus, & ſenio confectæ. Verſus Homericos huc adijciemus:

καὶ γὰρ τε λιταὶ εἰς ἰὸς κῆρας μεγάλοις, χολαὶ τε, φρυαίτε, παραβλάπτει τ' ὀφθαλμῶν.

αἰ ρά τε κ' μετόπισθεν ἄτης ἀλέγυσι κίεσαι.

ἢ δ' ἄτη σθεναρῆτε καὶ ἀρτίπος, ἕνεκα πάσας

πολλὸν ὑπέκπροδῆει, θάνατοι δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν

βλάπτεισ' ἀνθρώπους. αἰ δ' ἐξακρόνται ἐπίσω.

ὅς μὲν τ' αἰδέσεται κέρας διὸς ἄστον ἰέσας.

τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐζήμενοι.

ὅς δὲ κ' ἀνήνηται, καὶ τε σερεῶς ἀποσείπει, λίσσονται δ' ἄρα ταῖγε Δία κρονίωνα κίεσαι,

τῷ ἄτην ἄμ' ἐπέσσει, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ. hoc eſt:

Etenim Litæ [i. Preces] ſunt Iouis filiæ magni,

Claudæq; rugoſæq; ſtrabæque oculis.

Hæ & poſt Noxam curant euntes:

Noxa verò robuſtaq; & pedibus integris, idè omnes

Longè præcutrit: antevertit autem omnē per terram

Lædens homines: hæq; medentur tandem. Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,

Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantē: Qui autem abnegavit, & proteruè recuſavit,

Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,

Hunc vt Noxa ſimul ſequatur, quo læſus luat.

Namq; Litæ ſoboles magni Iouis, & pede claudo,

Rugoſa, obliquoq; orculo, medeantur vt illi, Aten ſectantur. Celeri prævertitur omnes

Ille gradu, & paſſim damnium mortalibus affert.

Hæ verò ætutem ſaritura dâna ſequuntur, Cõciliantq; ſuis cultoribus optima ſemper.

At ſi quis veicit præfractè, ac pernegat illis, Tunc adito Ioue patre, precantur, vt illicet Ate

Huic adſit, pœnaſq; ſuo det deniq; damno. Chiliadum auctor in adagio, Ira omnium

rardissime senescit. eorumdem carminum sensum sic reddidit :

Nam Litas etiam genuit Saturnius ingens,
Rugosas pedibus claudis, ac lumine lasas.
Quae Ates à tergo veniunt, medeantur ut
illi.

Ipsa Ate pedibusq; valēs, & robore praestas,
Proinde gradu celeri longè praevertitur,
omnes

Occupat, & terras prior aduenit illa per
omnes

Mortales ladens : verum ha post terga se-
quuntur,

Sartura quidquid commouerit illa ma-
lorum.

At verò natus Ioue qui reueretur & audit,
Se simul ac adiere, huic commoda plurima
grata

Conciliant, huiusq; vicissim vota receperat.
Reiicit at si quis praefraude, & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, ut illicet
Ate

Huic adsit, poenasq; suo det deniq; damno.
Id significat, offensas quidem & iniurias
veloces, semperq; in promptu esse, recon-
ciliationes verò & malorum compensatio-
nes admodum tardas atq; raras euenire.

AETHERIIS sedibus] è cœlesti sede.
Ouidius 15, Metamorph.
Æthereas sedes, cognataq; sidera tanget.

Deiecit] deturbauit, in terram præcipi-
tauit.

Ate. Aten] Α'τη, ns. noxa, calamitas, nocu-
mentum, παρὰ τὸ δάσμαι, lædo, noceo.
Est autem Ate velocissima, quæ propter
motum celerem, in fortuniorum aleam ma-
ximè subitam & improuisam significat.

Vexat mala noxa viros] Homerus,
Ἰάκινθος ἀνδρόπους, Ladens homines. De
nomine noxa & noxia, hæc placet addere
è commentario Alciati ad tit. De verb. si-
gnific. Noxam dixere antiqui, ait, id quod
nocet: quæ propter culpa, poena, detrimen-
tum, noxa est; vnde & lib. 33. T. Linius, no-
xæ exoluere, id est, à poena capitalis frau-
dis liberare, accepit. Seruus quoq; qui con-
tra legem Aquiliam alicui damnum dedit,
noxæ est. At noxia solummodo de malefi-
cio ipso dicitur, nec tam generali signifi-
catione accipitur, sicuti noxa. Cicero lib. 3. de
Legibus; Noxiæ poena par esto, ut in suo
vicio quisq; plectatur, vis capite, avaritia
multa, honoris cupiditas ignominia. M.
Manilius :

Manilius :

Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.
Plautus Bacchidibus :

Sat sit, suspectus sum, cum careo noxia.
Quo sensu & in Mostellaria, & in Pleu-
dolo vsus est. Terentius quoq; in Phor-
mione :

In re incipiunda ad defendendam noxiam.

Sed in Eunuchis & Hecyra ad eundem mo-
dum. Nec noxam eos ascripsisse quisquam
dixerit, cum ratio carminis non consenti-
ret. Quæ adducere volui, ut palam feret,
quàm iniquo iure Iustinianum in Elegan-
tius suis insectetur Valla, & Seruium Be-
roaldus, dum adiectum tantum dici noxi-
am opinentur, contra veterum auctoritatem.
Hæc ille. Actius Menalippo, Te esse huius
noxæ obnoxium, citat Festus, tradens no-
xam esse peccatum, vel pro peccato poenâ.

Euolat hac pedibus celer] Sic Homerus
ἢ δ' ἄτη σθεναρῆτε καὶ ἀπίπος, &c.

Sed hic dicendum fuerat celeris : nam ce-
ler, celeris, & celere rectius dices quàm
aliter.

Intactumq; nihil &c.] omnia malis im-
plicat, nihil relinquit intactum, quod cala-
mitatibus non compleat.

Ergo Lita] λιτή, ns, supplicatio, a verbo
λιταίνω, supplico, vota precesq; suppli-
citer fundo, lito. Vnde λιτανία, Litanix,
id est, preces, non Letanix, vt passim barba-
ri scribunt. Sic litatum, pro eo quod alijs
est solum, deditum Deo, quasi luitati, ait
Festus. Sunt ergo Lita precatrices &
reconciliatrices amicitiarum, quas Ate dif-
sult, vnde eandem semper comitantur. Li-
tas autem Deas claudas interpretantur

Mythologi de ijs, qui precantur, quod genu-
uola fleant : quas rugis obitas esse Poeta
vult, ad deligendam imbecillitatem.

Hæc autem esse strabis luminibus, quod con-
nuere videantur in quibusdam, sed postre-
mò necessitate ad supplicationes deflecti.
Phoebus claudas esse tradit, quòd tardè
& vix accedat ad eos supplicandos, quos
antè affecerint iniuria : rugosas verò &
strabis oculis, quòd grauius & ore parum
hilari intueantur quos offenderunt, & à
quibus veniam deprecantur. Iouis porrò
filias, quòd venerabiles sint. Hæc ille. Ita-
que id transfertur ad illatam cuiquam iniu-
riam, cuius difficulter memoria tollatur
ex animo: iniuriarum enim & contumelia-
rum memoria tardissime senescit, vt ferè
non nisi morte deleatur.

Proles Iouis.] Rectè proles Iouis, quia vt Dei proprium iuuare mortales, ait Plinius initio historia mundi; sic nulla re alia magis ad Dei naturam accedimus, quàm salutem hominibus dando, vt Tullius Li-gariana. Sic Strabo, *εὐεργετῶν ἐστὶ θεὸς μιμνήσθαι. Benefacere est Deos imitari.* Contra A fabulus apud Horat. 1. Sermon. 5. nomen habuit ἀπὸ τῆ τὴν ἄτην βάλλεν, quod daninum, noxamq; ferret.

Sartura] composituræ, reparaturæ, sanaturæ.

Sed quia segnipedes] *χολαί.* Iuuenal. Sat. 8.

Triton; trahunt epirhedria collo

Segnipedes.

Lusca] *παράβλαπτες τ' ὀφθαλμοῦ στραβα οὐλῶν.* Qui dicuntur luscæ, & luscitiosi, diximus Emblem. 72.

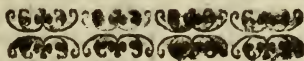
Lassæ; *senectæ*] *ρυσταί.* rugosa. senes, vt quibus cursum inimicus.

Non nisi post] Inuit offensam esse citâ, reconciliationem esse tardam, propterea quod iniurias diu solent homines meminisse, iuxta illud, Ciceronis: Cui dolet, meminuit: cui placet, obliuiscitur.

GENERALIS ea thesis, præfixa Emblemati, ad quascumq; humanas calamitates & incommoda potest accommodari: parcemia autem est medicis familiaris. Eâ conferre placet cum aurea illa Nazarij sententia, ex Panegyrico, quem Cæsari Constantino dixit: Facilius, inquit, & multo procliuor lædendi quàm commodâdi semper est via: vulnerare integrum, quàm sauciato mederi: dissipare rapta, quàm diuisa componere. Hoc autem Homericò figmento significatur, quàm celeri momento res aduersæ nos impetant, quamque sera ipsidem medicina adhibeatur. Quod vulgus Gallorum, vt & Itolorum, accommodata parcemia effert, cum dicitur, *Mala & agritudines in equis accedere, id est, citissimè nos aggredi: sed pedibus recedere;* hoc est, tardè, sensim, & lento gradu abire. Item illud: *Il mal viene à libbre, e uasse ne à once.* Huc traducetur non omnino malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita

Iulij Agricola, soceri sui: Natura infirmitatis humanae, inquit, tardiora sunt remedia, quàm mala: & vt corpora lentè au-gescunt, citò extinguuntur: sic ingenia studia que facilius oppresseris, quàm reuocaueris. Sic Seneca Epistola 92. Eligit aliquid noui casus, per quod velut oblitis vires suas ingerat. Quicquid longa series multis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit, id vnus dies spargit ac dissipat. Esset aliquid imbecillitatis nostræ solatium rerum que nostrarum, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc incrementa lentè exeurit: festinatur in damnus: nihil publicè, nihil priuatim stabile est, cum altuantibus causis mala, vnde minimè expectabantur, erumpunt. Huc pertinet Scytharum legati sententia ex Curtio lib. 7. Quid tu ignoras arbores magnas diu crescere, vna hora extirpari? Ponticus Heraclides disputatione de allegorijis Homeris, eodem penè modo intelligit: quo loco eos arguit imperitiæ, qui Homerum vituperent, qui Litas Iouis filias impiè deformi & mutilo corpore sinxerit. His Poeta imaginem expressit eorum, qui supplices sunt. Qui enim peccauerunt, ex conscientia verberare tardiores esse solent: eosq; verentur aggredi, quos læserunt, & à quibus veniam impetrare postulant: pudoris enim sui sunt ipsi continuò memores. Nec verò præsentî animo esse possunt, aut constanter intuentur, vt qui retrò auerant oculorum aciem. Primò itaq; supplicum animus nulum præ se lætium roborem admittit, vt qui pallidi sint, demisso vultu, misericordiam elicere conantur. Ea ergo causa fuit, cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ. Contra valida est & pernix Ate, cuius nimirum acris & vehemens stultitia hominum non modò ceruicibus, sed & animis impendat. Nam toto impetu & sine aliqua ratione fertur ad omne flagitium. Is ergo Poeta perinde se gessit, vt qui pictor esset humanorum affectuum, quos affectus Deorum nominibus allegoricos effingere solet. Lege Lucian. in Imaginibus, & Tragopodagra.

Pörici Heraclidis allegoria de Ate & Litu.

Ex arduis perpetuum nomen.

EMBLEMA CXXXII.

CREDIDERAT platani ramis sua pignora passer,
 Et bene, ni sauo visa dracone forent.
 Glutijt hic pullos omnes, miseramq; parentem
 Saxeus, & tali dignus obire nece.
 Hac, nisi mentitur Calchas, monumenta laboris
 Sunt longi, cuius fama perennis eat.

COMMENTARI I.

I. **I**N ramosa platano nidus conspicitur passerum, auicularum genus salacissimum, quorum pulli eieci à dracone seu serpente deuorantur. Platanus arbor late spargit ramos, folia lata habet, aliàs sterilis, cuius non est alia maior commendatio, quàm soleni æstate arcere, hyeme admittere.

II. **L**OCVS est ex Homero, Iliad. β. quæ

eundem reperies in vita Homeri, quæ Plutarchi nomine à quibusdam circumfertur, & apud Ciceronem 2. de Diuinat. Cum in Aulide Bæotix portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantium classis aduerso vento detineretur, Calchas augur peritissimus cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, quæ ratione Dianã iratam placaret, & ex serpentis vel draconis

Hist. a
 ex 170
 ro d.
 tici
 Cal.
 us.

ais augurio (qui in arborem subrepens no-
uem passeris pullos vnâ cum matre deglu-
tierat) decimo tandem annio Ilium captum
iri prædixit. Nam pro passeribus annos,
pro angie tempus intellexit, vt explicat
Pictius Hieroglyphi. lib. 20. Homeri car-
mina Cicero loco citato conuertit sub per-
sona Agamemnonis, cum debeant citari
sub persona Vlyssis, vt annotauit Politia-
nus in Miscellan. cap. 53. Carmina Cicero-
nis hæc sunt:

Ciceronis
Carmina. Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Auguris vt nostri Calchantis fata quea-
mus

Scire, ratos ne habeant, an vanos pectoris
orsus.

Namque omnes memori portentum mente
retentant,

Qui non funestus liquerunt lumina fati
Argolicus primum vt vestita est classibus
Aulis,

Quæ Priamo cladem & Troia postemq; fe-
rebant:

Nos circum latices gelidos fumantibus aris
Aurigeris Diuum placâtes numina tauris
sub platano umbrifera, fons vnde emanat
aquæ.

Vidimus immani specie, tortumq; draconem
Terribilem, Iouis vt pulsu penetrabat ab
ara,

Qui placani in ramo foliorum regmine septos
Corripuit pullos, quos cum consumeret octo,
Nonâ super tremulo genitrix clangore vo-
labat,

Cui ferus immani lanauit viscera morsu.
Hunc, vbi iam teneros volucres matremq;
peremit,

Qui luci ediderat, genitor Saturnius idem
Abdidit, & duro firmavit regmine saxi.
Nos autem timidi stâtes, mirabile monstrum
Vidimus in medijs Diuum versarier aris.
Tum Calchas hæc est fidenti voce loquutus:
Quidnam torpentes subito obstupuisistis A-
chiui?

Nobis hæc portenta Deû dedit ipse creator,
Tarda & fera nimis, sed fama ac laude
perenni.

Nam quot aues retro maculatas dente vi-
deris,

Tot nos ad Troiam belli exatlabimus annos;
Quæ decimo cadet, & pœna satiabit A-
chiuos.

Edidit hæc Calchas, quæ iam maturâ vi-
deris.

Homerum satis feliciter æmulatus est O-
uidius Transformationum lib. 12. vbi sic
canit:

Hic patrio de more Iouis cû sacra parassent,
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cœruleum Danaï videre draconem
In platano, cæptis quæ stabat proxima
sacris.

Nidus erat volucrum bis quatuor arbore
summa:

Quas, simul & matrem circum sua damna
volantem

Corripuit serpens, auidaq; recondidit alio.
Obstupere omnes, at veri prouidus augur
Thestorides. Vincemus, ait: gaudete Pelasgi,
Troia cadet; sed erit nostri mora longa la-
boris.

Atq; nouem volucres in belli digerit annos:
Ille, vt erat virides amplexus in arbore ra-
mos,

Fit lapis, & seruat serpentis imagine saxum.
Porro Alciatus id carminis videtur imita-
tus è Græco incerti cuiusdam Poete, apud
quem tamen non est eadem conclusio: eum
de hirundine verba faciat, cuius nidum ser-
pens deiecit & exturbasset, in eoq; tan-
dem igni ardenti combustus esset.

CREDIDERAT platani] commiserat
platano, nidificauerat. Platanus dicitur à
πλατὸς, latus, quod latè spargat ramos.
De platano sic Ruellius: Nominè apud nos
cæret, rarior in Gallia: omnibus inuisum
arboris speciem demirantibus, & nomen
eius & naturam ignorantibus; alioquin pe-
grina est, & vinbræ duntaxat gratia ex-
petita. Vide Plin. lib. 12. cap. 1. A poetis vo-
catur Genialis, quia sub ea conuiuina cele-
brantur. Ouid. 10. Metamorph.

Sua pignora] suos pullos. Pignora sæpe
pro filijs capiuntur, quoniam filij viden-
tur tanquam pignora esse inter virum &
uxorem, cum vinculi, ne alioqui diuortium
fiat: tum charitatis; vt diximus Emblem.
30. Ouid.

Dulcia sollicita gestabant pignora matres.

Passer] mater. De passere vide Plinium
lib. 10. cap. 36. Passerem temporis annui hic
roglyphicum esse tradunt Aegyptij. Picti-
us lib. 20. Hieroglyph. circa finem.

Et bene] tunc quidem, nisi eos seus dra-
co obseruasset.

Saxeus] vbi pullos cum matre deglutij-
set, in saxum rigens est transformatus; mors
sua crudelitate condigna. Fatalis serpens est, Serpens su-

III.
Platanus
vnde di-
citur.

Pignora
pro filijs.

negnoū perpetuæ belli Troiani memoriae per metamorphosin serpentis in perpetuæ duritiæ saxum. Sonat etiam saxeus, durum, crudelē, inexorabilem, quiq; nulla lecti prece possit. Huc pertinet quod alio loco memini retulisse me de illo augui, qui Tarquinij Superbi animum stupefecit, attonitumq; reddidit, cum à columna lignea repente lapsus omnes in fugam vertisset, rei miraculo consternatos: vimirū portendebat ille serpens nouum & inexpectatum principem, eundemq; ætate florētem Iunium Brutum, de lignea columna, hoc est stupore, quem diu simulauerat, ne opprimeretur à tyranno, proditūrum.

Hæc, nisi mentitur] Si vera dicit augur. Ex nouem cum matre passeribus aiebat bellum decennale significari. Nam ex passeribus annos, angue verò tempus, quod omnia deuorat, intelligebat. Serpens autem saxeus factus arguebat perpetuam huius rei memoriam.

Calchas. *Calchas*] Calchas augurum præstantissimus, ut ait Homerus, Thestoris Troiani filius, vnde Thestorides dicitur. Apollinis monitu secutus est Græcos, Achilli valde charus. Post expeditionem Troianam in Colophonem Ioniz urbem peruenit. Cum que esset in luco Apollinis Clarij, cum Mopso augure præstantissimo in certamen diuinandi descendit. Cui proposuit, quot ficus haberet caprificus quædam. Quæ cum Mopsus diuinasset, & Calchas quot filios haberet in ventre porca, non rectè explicasset, præ mæiore diem obiit. Vide hæc latius apud Nicolaum Leonicum lib. 3. de varia histor. cap. 63.

Cuius fama perennis] Homerus 2. Iliad. ὄψιμον ὀφίτελεσον ὅτι κλέος ἐκ ἀπολείται.

Tarda & serâ nimis, sed fama & laude perenni.

Sic enim Cicero huic versum vertit. Vide adagium, *Quæ serò contingunt, sed magnifica*.

SIGNIFICATVR, ex difficilibus diuturnisq; laboribus tandem maximam laudem memoriamq; perpetuam resilire. Hoc enim vel natura sic comparatum est, vti res arduas ac memorabiles gerere gloriosum, ita eas sine molestia & vitæ discrimine perfici non posse. Non enim res magnæ, ut dicitur, sine magnis periculis fiunt; ex quibus tamen mirabiles tandem fructus

& gloria perennis resultant. Hinc M. Tullius 3. Tuscul. Etenim nulla potest esse diuturna gloria, quam labor strenuus & indefessus primū non antecesserit. Quis enim magna coronari contendat Olympiadulcis sine perluere palma? Vulgo tritum id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. *Difficilia quæ pulchra*. Præclarè Xenophon ἀπομνημ. 2. αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιάσασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δὲ καὶ πῆ ἡ σιωδός,

τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν εἰς ἴνους ἐλεῖσθαι
ῥηϊδίως. καὶ μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγυθε παρὰ τὴν
ῥηϊδίως. *faciliter*

τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπαροίδεν
ἐθήκαν
ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτῆν,

καὶ τροχὸς τὸ πρῶτον. ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον
ἰκνύται.

ῥηϊδίῳ δ' ἠπειτα πέλει χαλεπή περ ἐῶσα.
μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐπίχαρμος ἐν τῷδε, τῶν πόνων πολέων ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ θεοί.
Id est: *Cura quidem laboriosa efficiunt, ut ad pulchra & honesta facinora perueniatur, sicuti virorum optimorum habet adagium. Ait enim Hesiodus:*

Amplecti vitium cumulatum & sumere promptum est:
Namque iter id facile est, nec eo vicinius vllum.

At dii sudorem virtuti proposuerunt, ad quam longa via est atq; ardua, & aspera multum

Offertur: tamen est ubi ad alta cacumina ventum,

Fit facilis, primò fuerat que tam ardua virtus

*Testatur autem Epicharmus, A dijs omnia nobis vendi laboribus. Memoriae succurrit & illud Clemētis Alexandrini Stromat. δ. ἐστὶ τίς λόγος τῶν ἀρετῶν γαίην δύσα μβάτοις ἐπὶ πέτραις· νῦν δέ μιν θοῶν χῶραν ἀγνὸν ἀμφίπειν. Ἐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσπριος, ὄν μὴ δακρυδιος ἰδρῶς ἐνδοθεν μίλην; ἥ κητ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. quorum verborum hæc est sententia: *Fama est, virtutis domicilium esse in quibusdam rupibus, ad quas difficilis admodum sit ascensus, eamq; celerem in colore locum castum. Ea vero non conspicitur quibuscumq; hominum oculis: neque unquam**

IV.
Nullā gloriā sine labore parari.

Socrates
cum Theo-
dota colo-
quium.

Gloria
bellica
de du-
cus con-
tit.

quam ad eam quisquam perveniet, tamquam ad forti tudinis propugnaculum, nisi primum sudore ac labore animum afficiente suam industriam probaverit. Quid enim gloriae Alexander, quid Epaminondas, quid Themistocles sibi comparassent, nisi laboriosis & molestis expeditionum angustijs arduam virtutis iter sibi conficiendum proposuissent? *ἔγχι εὐτυχία τὰ βωμίων, ἀλλὰ τληροσύνη καὶ ἀρετὴ πρὸς τὰ θεῖα χοροῦντων, εἰς τὸ το πρὸν δε δυνάμεως.* ait in Crasso Plutarchus. id est: Non tam fortuna prospera evectus Romanorum potentiam auxit, quam egregia virtus, ac summa in laboribus asperisq; in rebus tolerantia, adversis casibus succumbere nescia. Illud etiā mihi succurrit Pindari ex Olymp. 6. ἀκινδύνοι δ' ἀρεταὶ ἔτε παρ' ἀνδράσι ἔτ' ἐν ναυσὶ κοιλαῖς τιμίαι· πολλοὶ δὲ μέμναιται, καλὸν εἶτι πονασθῆ. id est: Virtus periculorum expers neq; apud homines, neq; mari habetur in pretio: ac multi memorant, si quid honesti laboriosè peractum est. Quid laudis Caesar esset consecutus, si facile illi fuisset Britannis inferre bellum? Aut Annibal quantum sibi famæ cumulasset, si dum Italiam adiret, peruias Alpes citra pulverem & sudorem, ac non magna suorum cæde fecisset? Rectè Naso Tristium 4.

Ardua per præceps gloria vadit iter.
Et Propertius 4. Elegiarum:
Magnum iter ascendo: sed dat mihi gloria vires.

Non inuat ex facili lecta corona iugo.
Idem quem iam adduximus, Pindarus Olymp. 5. ait:
αἱ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πάρος δαπάναι τε μάρναται, πρὸς ἔργον κινδύνο κακάλυμμένον. id est:
Circa virtutes labor sumptusq;
Perpetuò implicantur, et
Opus difficultate obiectum assequare.
Sed propius apud Plutarchum Bacchili-

des: *πίσῳν γὰρ κῦδος ἔχει ἀρετὰ.* Firmam gloriam habet virtus. Scribit Aelianus variat. histor. lib. 13. cap. 32. Socratem aliquādo in colloquium cum Theodota meretrice formosissima venisse, quæ cum diceret: Ego te, ὁ Socrates, multis modis antecello. Nam cum neminem ex meis à me possis ab alienare, ego cum libitum est, tuos omnes à te auoco. Respondit is: Quid hoc mirum est? siquidem tu ad decluem tramitem omnes rapis; ego verò ad virtutem cogò, ad quam arduus & plerisq; insolitus est accessus. Asperam autem & insuauem virtutis viam nimia facit vitiorum consuetudo, quæ si in alteram partem transferatur, levis invenietur iusticia semita. Rectè Plato dixit, virtutis ramos sudore ac laboribus producinam virtutem illico assequi, vix fieri potest. Quomodo enim quàm minimis laboribus rem omnium maximā quisquam assequi queat? Huc non inscite refero mysticum illud biuitium, quod diuini oris testimonium comprobat, & altipulatur consensus doctorum, & vniuersa Christianæ professionis antiquitas. Et duplicem illam portam non minus; alteram, quæ mortis regiam intrantibus aperit, capacem & amplam; alteram, quæ vitæ, & virtutis, nimis angustam illam ac humilè, quo gigantes illi terrestres, & grandia spirantes Polyphemi non inferunt pedem; quo nec Sardanapalus penetrat, nec Epicurus cum turgida saginati ventris sui tympano: vbi crumena talentis prægnans, & recenti crapula fumans ingluuius, & bullientis cholæræ tumor, & spuma libidinis circum præcordia offeruescens, & præcatus sterentis ignauitæ lentor, aditum nusquam inueniunt, & in primo statim vestibulo maguo cum dedecore retinnduntur. Sola virtus per immensos labores & angustias, per acutos vepres, niues, & laxa penetrans scelliciori tandem hospitio excipitur.

Allusio
ad biuiti
Herculis.

Ex litterarum studijs immortalitatem
acquiri.

EMBLEMA CXXXIII.

NEPTVNI tubicen (cuius pars ultima cetum,
AEquoreum facies indicat esse Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe,
Qui caudam inserto mordicus ore tenet.
Fama viros animo insignes, præclaraq; gesta
Prosequitur, toto mandat & orbe legi.

COMMENTARII.

TRITON Neptuni ex Amphitrite
filius & tubicen, in orbe serpentis cau-
dam mordicus apprehendentis clauditur,
concham suam inflans. Huius autem su-
prema corporis pars vsque ad umbilicum
est hominis, at inferior vsq; ad caudam Del-
phini. Tritonem ita depingit Virgilius 10.

*Tritonis
forma.*

Ancid. vbi de apparatu nautico Mezentij
Hunc vehit immanis Trison, & cœrula
concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hispida
nanti
Frons hominem præfert, in pristinis desinit
alius,

Spumen

spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Qui diligentius figuram Tritonis exprimere conati sunt, illi eius capillos apio palustri similes esse dixerunt, cum reliquū corpus exiguis squammis integeretur duritie limæ persimili. Branchias habet paulò inferiores auribus, natesq; hominis, cū rictus tamen oris esset paulò latior; dentesq; pantherarum dentibus persimiles, oculi subglauci; manus & ungues, & digiti similes sunt testæ conchyliorum; tum pinne sub ventre & sub pectore, sicut visuntur in delphinis, vt scriptum est à Softrato lib. 3. animal. Duos etiam pedes priores equinos habuisse dicitur. Apollonius 4. Argonaut. ipsi caudam duplicem in Lunæ formam tribuit. Sic enim ipsius versus Latine sonant:

*Par fuerat forma superis humerosque caputaq;
Et latera, & partes supremas corporis omnes.*

Inferius sed enim cauda hinc pendebat, & illinc

*Immanis ceti, tum spinis verberat alti
Terga freti, ha Luna similes curuantur in orbem.*

Et tali forma in Lusitanæ litoribus Tiberij principatus tempore fuisse conspectū, testatur Plinius lib. 9. cap. 5. De qua eius forma plura Leonicus de var. histor. lib. 2. cap. 84.

II.
ns Em
ematis.

Id petitum apparet ex Macrobio Saturnal. 1. cap. 8. & Oro Apolline. Macrobij hæc sunt verba: Illud non omiserim, ait, Tritonas cum buccinis fastigio Saturni ædis superpositos, quoniam ab eius commemoratione ad nostram ætatem historia elata & quasi vocalis est: antè verò muta, & obscura, & incognita: quod testantur cauda Tritonum humi mersæ & absconditæ. Id Alcianus ipse Annotationibus in Tacitum sic attigit: Veteres, inquit, in templorum Saturni ianuis imagunculas Tritonum statuebant, non aliam ob causam, quam vt ab eo cœpisse historiam, æternitatemq; illis debere Deos ostenderent, quorū præconio fuissent celebrati. Ego occultatam veram religionem ante Christum interpretor: quæ post Christi aduentum clarissimo sanctorum Apostolorum præconio ab omnibus Christo Dei filio credentibus celebrata fuit. Orus sic ait libris de Hie-

rograph. A Egyptij mundū significare volentes, serpentem pingunt, suam ipsius caudam deuorantem, distinctum squammis, per quas mundi astra figurant. Et grauisimum quidem hoc animal est, quemadmodum terra. Est etiam lubricum, & in hoc aquæ simile: ac singulo quoque anno pellem vnā cum senio exuit; secundum quam rationem, & in mundo annuum tempus mutationem faciēs iuuenescit. Quòd verò pro cibo corpore suo vitur, significat id, quæcunq; diuina providentia generantur in mundo, hæc omnia in eodem diminutionem pati. Vide adagium, *Festina lentè*. Refertur hoc signum ad memoriam nunquam intermōrituram virorum doctorum. Tuba enim famæ & commendationis nota est, vt quæ omnibus exaudiat. Serpens in se reuolutus annum designat, seu æternitatem, vt apud Ioannem de Sacrobusio in libello de ratione anni annotatum est;

Serpens annus ego sum, Sol sic circinat in quo,

Qui fluxit pridè status est nunc temporis idè. Orbem etiam totum circuli figura demonstrari (vt omnes alios omitam) pulchre Plinius ostendit lib. 2. Natur. hist. cap. 2.

NETVNI tubicen] Sic construo: Triton Neptuni tubicen, cuius ultima pars, id est, cauda; *indicat esse cetum*, id est, piscem magnum. Et *facies*, supple indicat esse Deum. Is, inquam, Triton comprehenditur medio orbe *serpentis, qui serpens tenet caudam ore inserto mordicus*, id est, tenet insertam caudam ori, per hypallagen. Est autem Triton Deus marinus, Neptuni filius, buccinator, & armiger. Vnde Statius lib. 3. Thebaid.

Stat celer obsequio iussa ad Neptunia Tritò. Et de eodem lib. 1. Achill. Personat autem & circumtonat æquor tuba canora, id est, perforata concha, ciens omnes & excitans, vt Virgilius 1. & 5. AENEID. & Claudianus de nuptijs Honorij & Mart. affirmant. Eius concham sic describit Ouidius 1. Metamorph.

*Ceruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti
Inspirare iubet, fluctusq; & flumina signo
Iâ reuocare dato: caua buccina sumitur illi,
Tortilis in latū qua turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ubi aera poso,
Littora voce replet sub vitroque iacentia:*

Phæbo.

Serpens in se reuolutus quid.

Circulus orbem de notat.

III.

Triton, Deus marinus.

Buccina Tritonis

Hunc.

Misenus à Tritone jubmer- sus.

Hunc propter æmulationem cantus occi- disse Misenum Aeneæ tubicinem, refert Virgilius sexto Aeneidos his planè verbis: Sed cum fortè caua dum personæ aquora conchæ

Demens, & cantu vocat in certamina Di- nos,

Æmulus exceptum Triton (si credere di- gnum est)

Inter saxa virū spumosa immererat unda.

Cuius pars ultima cetum] qui cauda te- nus piscem refert, qui parte inferiore piscis est, superiore Dens. Plutarchus de Iside commetario ait? Amphitritem minoresq; Deos marinos, Tritonas dicit. Eos descri- pfit vberimè 4. Argonautic. Apollonius. Esse autem aut fuisse aliquando Tritones qua pinguntur forma, confirmat Plinius loco citato libri 9. cap. 5. Pausanias se Ro- mæ vidisse Tritonem affirmat in Arcadi- cis. Circumfertur etiam epistola cuiusdam Alexandri Iuriconsulti Neapolitani, in qua mira de Tritonibus legitur: quædã se vidisse ait, quædam testimonio Theodo- ri Gazæ & Georgij Trapezuntij confir- mat. Qui verò plura de hac re cupit, ad- eat Siluam varix lectionis, quam vernacula lingua composuit multa eruditione vir Petrus Messias; videatur etiam Gellius lib- 20. cap. 12. Macrobius loco citato, Gyrat- dus Syntagm. 5. sunt enim proluxiora, quã vt huc attexere habeam necesse.

Tritones qui sint.

Serpentis medio] clauditur orbe serpen- tis, qui quasi mordeat ore caudam, qui referat anulum rotundum. Fama viros animo insignes] clari & il- lustres viri fama nominis immortalis donan- tur, eorumq; gesta præclarè per totum or- bem apud posteros celebrantur. Sic initio panegyrici Maximino & Constantino AA. dicti: Equidem scio gaudentium studia nunc ita toto orbe florescere, quacunq; fama vltra naturam, qua fugitur discursio volucris* mutata, & plusquam mille vo- cibus sonora percipit, vt omnium nationum gratulationibus cõsecratur. Sed quos hic vocat viros animo insignes, illi etiam dicuntur eleganti verbo Græco, οἱ πολὺν μοῖαν ἄνδρες, εὐλογοῖμοι, καὶ ἔνδοξοι, qui & ἀλαστο Homero. Quæ sanè laudatio peti- tur à virtutibus primarijs, fortitudine, & iustitia: quali elogio donati heroes, toto or- be, omniq; posteritate celebrati.

Viri ani- mo insi- gnes.

literarumq; studiosos quosque fama per totum orbem terrarum, nomineq; perpetuo celebres fieri: & præclarè eos, qui se rerum maximarum peruestigationi, puta Philosophiæ, aut etiam ingenius discipulis dedicant, faciliè, & magna quidem maiesta- te cæteris hominibus antere. Quin & per eosdem summotum virorum res fortiter præclarèq; gestas immortalitate & memo- ria sempiterna consignari. Nàm docti non solum viui & præsentis studiosos discendi erudiant atq; docent, sed hoc idem etiam post mortem literarum monumentis alle- quuntur. Tibullus idem significat his verbis:

Quæ referent Musa, viuet, dū robora tellus; Dum cœlū stellæ, dū vehet amnis aquas.

Ouid. 3. Tristium:

Singula quid referam? nil non mortale te- nemus.

Pectoris exceptis ingenijq; bonis.

En ego, cum patria caream, vobisq; domoq;

Raptaq; sint, adimi qua potuere mihi:

Quilibet hanc sauo vitam mihi finiat ense.

Me tamen extincto fama superstes erit.

Quò spectat Eudamidæ illud, qui roga- tus, cur Lacedæmonij ad bellum profectu- ri Musis sacrificarent, cum nullum cum Marte haberent commercium: Vt, inquit,

post præclarè facta, memoria apud pos- teros maneat. Pertinent huc arguti & inimitabiles hymni Pindarici, in gratiam eorum scripti, qui victores redierant ex Olympijs, Nemeis, Pythijs, Isthmijis:

item quæ ab epicis, & tragicis graui de- scripta caractere, ad res gestas poste- ris mandandas. Et quò maximè pertinent historicorum monumenta, nisi vt egregiè facta à mortalitate vindicent? Et pertinet ad exemplum, bonos & præstantes viros honoribus affici, nec modò dum in viuis sunt, sed etiam fato functos, vt virtuti suæ reddatur præmium, quæ sanè laudata cre- scit: & id permultos accendit ad similem virtutem, & facta similia. Virtus enim sola sæculis duratura componit. Quod ab arte & fortuna venit, fata in manu habent, tenui filo suspensum: virtutis catena ada- mantina est, quam Parcarum forfex non in- cidit, quidquid innexum huic aut inuolu- tum, durat memorix consecratum & pos- teris. Ostende sis hodie Romanæ magni- ficentiæ admiranda illa, quæ famæ dedica- uit ambitiosa antiquitas, arcus, trophæa, columnas

Doctor. virorum. præem. nentia

Spart. cur M. ante b. sacrifi- bant.

Sola r. nus at. sati est. cras.

columnas, porticus, theatra, amphitheatra, naumachias, nymphæa, palatia, thermas, circos, pontes, vias, portas, colossos, statuas, alylon, Capitolium, Augustorum sepulchra, pyramides, obeliscos, talia innumera; lucerna indigens claro die scrutandis vestigijs: in ingluuiem descendere vetustatis deorantia omnia, nec nisi nomine solo in orbe amplius. Quæ virtutis & ingenij monumenta facta illustrium Heroum præ clara & insignia, res vitiliter & animosè, constanter & intrepidò animo patratas, tanquam in primo flore adhuc sunt, vigent, viuunt, intacta ab obliuionis falce: fortitudo enim & magnanimitas pepererunt æternam prolem. Da sapientiæ antiquitates, omnium manibus adhuc teruntur, velut recens nara, eorum opera, verenis tricenisq; sæculis euolutis. Nunquam exiccatur elychinium huius lampadis, quam virtus accendit viuaci flamma, pingui succo nutritum crescentis gloriæ, quæ & ipsa penè immortalis à bona stirpe, fructus aut merces virtutis; à solida enim radice ascendit in perfectum robur, quod sit par sustinendis æui iniurijs, nec metuat famem temporis, cuius dens comminuit, cuius ventus deglinit vniuersa. Magnum solatium est homini, propagandi nominis secundum merita præuisa spes, si superstes aliquis post ossa relinquat in terris, quod breuis vrna non possit capere. Beatum hunc pronunciem, cuius mors iam cognita, vt vigere tum primū verè incipiat, cum sepulchrali lapide præfuso, ex oculis in memoriam transijt honorifico & spiranti præconio. Quis ardètem in laterna candelam tectam dixerit, dum circumfusam lucem rebus communicat? Tale sepulchrum laudati vitij, opertum & ex abdito lucet, marmor non capit nec aggestus terræ, quin exiliant honoris scintillæ & diffundant se. Inglorius iacet, quem nudum ab hoc virtutum comitatu flagitia sequuntur, & vel obliuio excipit, vel nobilitat ignominia, exemplum & scandalum sæculi. O quàm mallent & ipsi tales in litura & silentio esse sua nomina? Inter viuos sunt, sed in turbida nocte, velut spectra quædam ac lémures, vt terreant & of-

ferant. Nemo mihi hic famam nominet, sed plurimum ætatum consensu testatum decus: nemo statuam erigat his talibus, aut vexillum suspendat in templo honoris; velut infamem furcã in triuio aspicias, vbi dantur execrationis & publici odij detestanda monimenta. Non indiget virtus aduentitio aliquo & externo fulcro perpetuandæ gloriæ, propria mole se sustinet ac probat seris nepotibus, admiratione sui in omnium animis concitata atq; æmulandi studio. Paucis contingit hæc felicitas hodie, dum aduersa via quilibet graditur, quæ non ducit ad sacrum illud & augustum Euphymia delubrum. Vis dicã quæ causa sit? At vereor, ne veritas odij pariat: dicã tamen. Chrysa reuocat, speciosa illa meretrix cum perasua talentis grauida. Sequuntur pleriq; ò quã prompti, ò quã prouisi. Trahit aurum fulgor, qui tamen sicut lignum scintillans noctu Solem non fert, exile enim quippiam fouet in se putridi humoris, quod maiori igne tactum euanescit. Et in metallo quid aliud? Retunditur splendor virtutis præsentia, cuius magna & æterna quædam lux est. Nunquam vidisti iucundum illud puerorū ludentiū spectaculū, cum raso smegmate aut seuo impinguant pauillū aquæ vasculo infusum, & ex eo modicum quid attractū culmo diffantes, in ingētes sepe globos, diffundēte se lentore lubricæ & viscosæ materiæ, sine arte & labore tornant? Vt colorē mentiuntur volitantes illæ bullæ, & purpureū cum viridi atq; auro miscent? vt vitreum quid & cristallo simile referunt? Celestes orbiculos dicas, ni desint stellæ. Sed crepant repente sub manu fingentis, spiritu nimium intescente. Atqui vbi rupturæ signum? vbi imago sic eleganter conflata? da vestigium, ostende locum, fragmenta collige. Fuerunt: vnum hoc tenes. Considera istos argyrophilos, nonne similes nugas exercent? Ventosis occupantur, & in vacuo suspendunt suās delicias, forma & colore decepti, quæ fallaci ludibrio dum trantantur, fugiunt. Sola virtus in Aeternitatis templo trophæa figit.

*Amor di-
uitiarum
multos à
virtute
auocat.*

*tria
virtutis
merces.*

*romi-
a vitio
in præ-
m.*

Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis,
primi Ducis Mediolanensis.

EMBLEMA CXXXIV.

PRO tumulo pone Italiam, pone arma ducesq.,
Et mare, quod geminos mugit adusque senus.
Adde his Barbariem conantem irrumpere frustra,
Et mercede emptas in fera bella manus.

Anguiger † aut summo sistens in culmine, dicat: † al. &
Quis paruis magnum me superimposuit? al. est.

COMMENTARI I.

I. **H**VIVS Emblematis figura in cæteris editionibus, antequam Pignoriæ industriam esset experta, vel ipsi Heraclito risum mouisset Sic autem, ut vides, ille restituit in tumuli seu colliculi antica parte apparet Italia, (quam alij cruri, alij folio quercino similem faciunt) duplici

mari clausa, quam circumstant à dextris quidem armata militum acies, à sinistris verò Mauri seu Turcæ deuicti. In tumuli verò summitate stat vir habitu militari, qui dextra galeam gerit, in cuius cono Mediolanensium in signe eminet, serpens scilicet infantem eructans. Hac verò Pignoriæ

rij pictura meram sapit antiquitatem; olim
 siquidem raos inoleuerat in montibus in-
 signiū virorum, præsertim Regum & Prin-
 cipum, sepulchra constituendi. Nam &
 Augustinus lib. 8. de ciuitate Dei, cap. 26.
 Aesclepij animum, medicinæ repertorem, tem-
 plum habuisse ait, & tumulum in monte
 Libyæ, iuxta litus Crocodileum. Et Iosias
 Rex, superstitionis vanissimæ hostis, sepul-
 chra, quæ erant in monte, deturbauit, pro-
 iectis ossibus, præterquam Prophetarum,
 quæ ex elogio & inscriptione cognouit. 4.
 Reg. 23. Eodem spectat infamis ille spiri-
 tus apud D. Marcum, qui obnoxium habe-
 bat hominem, die ac nocte in montibus ac
 monumentis versantem: quem generis hu-
 mani sospitator Christus ualitudini men-
 tiq; pristinæ restituit, multiplici expulso
 dæmone. Marc. 5. Indeq; natum auguror,
 vt columnæ & Pyramides in tumulis col-
 locarentur, quemadmodum. Seruins ad il-
 lud Virgilij annotauit lib. 11. Aeneid.

ingens monte sub alto

Regu Derteni terreno ex aggre bustum.

I I.
 lea-
 is.
 ade peti
 in Em-
 sma.

EPITAPHIUM est Ioannis Galea-
 cii, primi Ducis Mediolani, quem celebrat
 eo maximè nomine, quod fortissimè Tur-
 cis in Italiam irrumperè conantibus resis-
 terit, & Remp. suam legum auctoritate
 composuerit. Huius Historiam repete ex
 Sabellico Ennead. 9. lib. 9. Sed maximè Pau-
 lum Iouium consule de Ducibus Medio-
 lanens. Videtur autem Alciatus id confinxit
 se ad Græcorum quoruundam Epigramma-
 tum imitationem, vt est Germanici quod-
 dam lib. 3. quo Themistocles rerum à se
 gestarum commemoratione indicat, quo
 pacto à Græcis sepeliri velit: alioqui nul-
 lum satis magnum, & dignum sepulchrū
 suis virtutibus erigi posse. Quod spectat &
 Parmenionis in Alexandrum, cui pro ma-
 gnitudine rerum non posse scribi dignum
 epitaphium, sed Europam & Asiam, quas
 subiugauit, eius esse sepulchram tradit. Si-
 mile est quod in Hectoris tumulo fecit Poe-
 ta quispiam: in quo Hector non vult com-
 parari sepulchro ant tumulo; quippè qui
 vniuersæ Græciæ resistit, & cuius amplif-
 simum sepulchrum sunt Ilias, Homerus
 ipse, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem
 modo vt dignus Galeacio tumulus ad per-
 petuam nominis commendationem extrua-
 tu, ait Alciatus, describendam esse Italiam
 vniuersam, Duces ipsos, regiones contermi-

nas, & Barbaros toto impetu Italix cerni-
 cibus imminentes: postremò constituitur
 Anguifer, qui symbolum habet scriptū,
 ΤΙ ΜΕ ΜΙΚΡΟΨ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝ
 ΕΝΤΙΘΕΤΕ; Quod autem adeo magni-
 ficum tumulum ipsi Galeacio excitariit
 Alciatus, id optimo iure factum est: nemo
 enim Regum (scribit Iouius) ornariore
 aut sumptuosiore exequiarum pompa ela-
 tus est. Ne pigeat legere quæ de ipso habet
 Cortius, Sect. 4. Sed huc apponam Germa-
 nici in Themistoclem epicedium, quod imi-
 tatus est, & ferme integrum (vocalibus ali-
 quot dumtaxat immutatis) mutatus est
 Alciatus, vt videre est:

ἀντὶ τὰς λιθοῦ θῆς ἐλλάδα, δὲς δ' ἐπὶ
 ταῦτα
 δῆρατα, βαρβαρικὰς σύμβολα ναυφ.
 δορίας.

Causa huius
 tumuli
 li.

Chara-
 cter Em-
 blematis

καὶ τύμβο κρηναῖδα περιγυραε περσικὸν
 ἀρι,
 ἢ ἕρξηνη. τέτοις θάπτει θεμιστοκλέα.
 γάλα δ' ἂ σαλαμὶς ἐπικείσεται, ἔργα
 λέγουσα
 τὰ μάλ' ἰτὶ μικροῖς τὸν μέγαν ἐντί-
 θετε;

Pro sepulchro lapideo pone Græciam, po-
 ne ad hæc

Hastas barbarici symbola naufragij:
 Et tumuli [un]apice circumscribè Persicū
 Martem,

Et Xerxem: in illis humo conde Them-
 istoclem.

Columna verò Salamis superimponatur,
 gesta referens

Hæc mea: Quid verò paruis magnum
 imponitis?

Marmoreo in tumulo statuatur Græcia,
 deinde

Hasta barbarici symbola naufragij:
 Persicus & Mauors apice astat, deinde se-
 pulchri,

Et Xerxes, & humo conde Themistoclea.

Hæc mea gesta canens Salamis ponenda co-
 lumna:

Quid magnum paruis imposuisse iuuat?
 Sic autem Latine reddidit Franciscus San-
 ctius:

Pro tumulo exiguoterras appone Pelasgas,
 Armaq; barbarica symbola militia.

Inq; basi tumuli circumduc Persica bella,
 Et Xerxè; huq; superpone Themistoclea.

Et Salamis nostræ virtutis buccina dicat:
 Quis paruis magnum me superimposuit?

Cura

Cum his, quæ antea dicta sunt ad tumulum Galeacij, deq; in inscriptione illa magnifica, *Quis paruis magnum me superimpofuit?* velim annecti quæ mihi nunc occurrunt ex alijs certè non penitendis auctoribus. Sic igitur Horatii Epod. Oda. 9.

Africano, cui super Carthaginem Virtus sepulchrum condidit.

Velleius Paterculus de Carthagine: Eam urbem inuisam Romano nomini Pub. Scipio funditus sustulit, fecitq; suæ virtutis monumentum. Sed interea dum hæc mediator, nescio quo modo mihi præ cæteris placet Martialis sanè argutum & lepidum de Pompeio & filijs cenotaphium:

Põpeios iuvenes Asia, atq; Europa, sed ipsum Terra tegit Libyes, si tamen ulla tegit. Quid mirum toto si spargitur orbe? iacere Vno non poterat tanta ruina loco.

Dion Nicæus in Adriano: Postquam venit in Græciam, spectavit mysteria; cumq; per Iudæam in Aegyptum venisset, parertavit Pompeio, de quo hunc versum fertur dixisse:

Τῷ νεῶς βριδῶντι ὡς ὄσπανις ἔπλετο τύμβου,

Ossa viri magni tenui quàm clausa sepulchro.

Pompeij cenotaphium.

Porò hic obiter noto, *Viccomes* nomen esse familiæ in Italia (vulgò *Visconti*) non officij.

III.

PRO tumulo] ad excitadam tumuli magnificientiam Galeacio.

Pone Italiam] id est, appoue, affinge, describe totam Italiam, cum suis viribus.

Pone arma.] Pro describe, aut dispone, non placet Fornerio, vt quòd à mera lingua Romana desceat; quanquam Cicero initio 5. Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat. hic enim, pro deponat, vsurpari liquer.

Italia inter duo maria sita.

Et mare, quod geminos] Mare superum & inferum intelligit. Nam Italia quantacumque est, inter duo maria procurrit, Tyrrhenum seu Siculum & Adriaticum. Itæ sitæ autem situm, amplitudinem, fertilitatem, gloriam, tam Cosmographi quam Historici plurimi lata descriptione profertuntur, vt Plinius, Mela, Solinus, Blondus, Strabo lib. 5. Albertus Leander, & nouissimè omnium Ioan. Antonius Maginus Patavinus. De eius quoq; potentia & virtute bellica, elegans est oratio Regis Agrippæ apud Iosephum Historiographum, de bello Iu-

daico lib. 2. cap. 16. Extat & Belfolis Regis perpulera epistola apud Crinitum, de honesta disciplina lib. 8. cap. 11.

Mugij] Translatio à tauris. Sic quoque Virgilius mugitum amnibus tribuit, 3. Geor.

Et crebris mugitibus amnes, Arentesq; sonant ripa, collesq; supini.

Adde his Barbariem] adiunge barbaros conantes irruptionem facere, sed frustra.

Et mercede emptas] milites mercede conductos, auxiliares copias. Gessit autem Galeacio per duodecim annos bellum cum Florentinis, quo tempore Stephanus Bauariæ Dux è Germania conductus à Florentinis, in Italiam contra Galeacium magno exercitu venit, nihilq; gerens memorabile, tandem in patriam reuersus est. Post hunc Iacobus Armeniaci Comes Mediolano bellum inferit, accepto à Florentinis stipendio, magnamq; manu ex vltiore Gallia traducit, qui profligatus interiit. Sequutus est hos, aliquot interiectis annis, Robertus Imperator, qui grandem pecuniam à Florentinis accipiens contra Galeacium Mediolanensem Ducem, maximo exercitu in Italiam transijt; inde nulla re gesta memorabili, inglorius reuersus est. Tandem Galeacius dum per suos duces

Galeac bellu contra Florentinos.

Galeac mors.

bellum in Florentinos continuat, moritur, Anno Domini 1403. Vide Sabellicum Enead. 8. & Iouium de Ducibus Mediolan.

Anguifer] Anguifer, id est, ille, qui pro insignibus fert anguem, qui est ipse Dux. Alludit. n. ad insignia Ducatus Mediolanensis, de quibus copiosè diximus Embl. 1.

Paruis magnum.] Antitheton. In Græco sic habetur: *τί με μικροῖς τὸν μέγαν ἐντιθετε;* quasi diceret: Quis me citra exceptionem magnum rebus minimis æquare voluit? Apud Caietam in sepulchro mar moreo, æneaq; vna, hæc inscripta reperuntur Scipioni Africano:

Demisto Annibale, capta Carthagine: & aucto

Imperio, hos cineres marmore teoibus habes.

Cui non Europa, nõ obstitit Africa quondã, (Respice res hominum) quàm breuis vna premis?

Illud Horatii 3. Carm. occurrit:

desine

Magna modis tenuare paruis.

Sic Tullius dicebat, Cn. Pompeij gloriam Pompei non gloria

non regionis vnus, sed orbis vniuersi finibus esse terminandum. Et Alexander Magnus, Iliadem Homeri non ad tribum, sed tubam videri concelebrandam. Et nescio an possim huc aggregare illud Epaminondæ elogium, de quo Iustinus: Vnus vir plaris fuit quam vniuersa ciuitas. Non ablu dit Sallustianum hoc in Catilina, in iorio, quo loco ait videri sibi difficile historiam scribere, quia dicta factis æquanda sunt.

I V. Hoc Emblemata mihi renocat in memortiam species vndecim honorum, qui ab Aristotele statuuntur Rhetoricorum primo: nempe sacrificia, monumenta vel carmine, vel oratione soluta, præmia certa, luci, superiores in sedendo loci, sepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantium, & cōspectus euitationes, in iura, quæ apud quasq; gentes in precio sunt. De quibus sigillatim aliquid dicere nihil hic necesse habeo. De sepulchris & monumentis agimus, quæ inter honores non paruos poni solemne iam olim fuit. Consentaneam enim veritati & obseruantiz, imò indubitatum est sapientibus, quædam cognata esse nobis semina immortalitatis; cuius adeo appetentes sumus, vt & sepulchra prospiciamus, & nolimus cadauer nostrum male haberi. Nec enim admittenda est vecordium quorundam sententia, animam nostram a corpore solutam interire existimamus: sane harum pecudum animi tam insipidi nunquã vixerunt cum suis sententiis. Humanum verò ingenium, quod animæ nostræ vis est, cum se sciat immortalē, optat illud etiam vt corpus ipsum quoq; & comes, & domicilium suū, quoad fieri possit, eadem felicitate perfruat. At quia iam cadauer neq; sentit, neq; tuum est amplius? at fuit: & nunc sensus est mihi viuenti earum commoditatum, quas passurum si cadauer meum. Et quidem quanta nobis viuus sepulchra cura esse soleat, tum quotidiana rerum experientia, tum etiam vitæ magistri docent historici. Nam & Aegyptiorum Reges ad vitam iustam & honestam nihil tam adduxisse legimus, quam si secus face-

rent, metum atque formidinem denegatæ sepulchra. Diodorus lib. 1. Hinc etiam est, quod de sepulchris & monumentis, quæ defunctorum domos Constantius appellat in l. 4. C. de sepulch. viol. tam prouidè & religiosè in iure multa sint prodita. Nam & voluntas defuncti monumentum fieri sibi disponens, salua conscientia, & citra infamiam negligi nequit. l. militis, s. C. de relig. & sumpt. fun. Vti nec ipsum monumentum obligari. l. 2. C. de i. t. neq; legari. l. monumentum. 14. C. de legat. neq; permutari. l. 1. 2. §. 1. de relig. & sumpt. fun. neq; alienari vel distrahi potest. l. 2. & 9. C. d. t. quia scilicet religionis interest monumenta extrui & exornari. l. 1. S. interdictum, de mort. infer. Vnde cum monumenta memoriz seruanda existant. l. 1. §. 6. ff. d. t. satis inhumanum & durum fuerit, memorias vendere mortuorum. Can. postquam. 13. q. 2. Quapropter (vt propius ad rem) non immeritò Galeacio tam magnificum cōstruatum fuit monumentum: talis enim ille vir fuit, qualem Plato in Repub. esse debere præcipit; vt puta qui sibi & patriæ vtilissimus, qui singulis ætatibus semper probatus & immaculatus existit, is custos & princeps ciuitatis constituendus est. Honores huic tribuendi & viuenti & mortuo, sepulchrorum & aliorum monumentorum maxima munera sortienti. Hæc Plato in dialogo 3. de Repub. Talis quoque honor qui Galeacio, olim contigit (ne alios infinitos huc congeram) Menandro Bæctorum regi, homini mitissimo, in expeditione quadam vita functo, cui cunctæ regni ciuitates, cunctiq; populi inferias de more, communiq; consensu soluerunt. Sed de reliquijs cum diu certatum esset, quibus in primis commendarentur, vix tandem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ singulis distribuereut rata pro parte, nempe vt illius viti monumentum, apud omnes pariter cum veneratione existeret: testis est Plutarchus commentario, quo ciuilem hominem instituit. Nunc bono principi succedat *Optimus ciuis*.

Sepulchro
rū et monu-
mento
rūm reli-
gio.

Menandro
exequia.

Optimus ciuis.

EMBLEMA CXXXV.

DUM iustis patriam Thrasymbulus vindicat armis,
 Dumq̄ similtates ponere quemque iubet,
 Concors ordo omnis, magni instar muneris, illi
 Palladia sertum frondis habere dedit.
 Cinge comam, Thrasymbule, geras hunc solus honorem;
 In magna nemo est emulus urbe tibi.

COMMENTARI I.

- I. IN corona ciuium gratulantium & læticia gestiētium medius stat Thrasymbulus chlamydatos, cuius caput cæteri certatim frondibus oliuę honoris gratia cingūt.
- II. HANC historiam non iniucundā paulo altius repetemus ex libro 5. Iustini Historici, nam Xenophon latius se extendit, quā ut hic possit commodè coarctari; quin nec omnia, quę in hanc sententiam di-

cit Iustinus, huc transferre est animus, sed carptim potiora. Athenienses itaq; longissima obsidione pressi à Spartanis, post longam famem & assiduam pestilentiam, duce Conone, à Lylandro Lacedæmoniorum duce victi pacem petierunt, quam tandem impetrarunt ea conditione, ut ciuitas Atheniensium à triginta viris Lacedæmoniis gubernaretur. Hi sibi tria millia satel-

Histo
Thra,
li, qu
vānos
pulis

litum

litum statuunt, & quasi paruis hic ad continentiam ciuitatem exercitus accipit, septingentos milites à victoribus accipit. Deinde miseris vrbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt: & successu temporis horum tanta creuit tyrannis & sæuitia, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, beneque nummati homines ad fugam in exilium adigerentur; replebaturque Græcia Atheniensium exulibus. Sed cum Lacedæmoniorum edicto cinitates recipere exules prohiberentur, omnes se Argos & Thebas contulerunt, vbi non solum tutum exilium egerunt, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus, vir strenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, & pro salute communi etiam cum periculo ratus, adunatis exulibus castellum Phylon Atticorum finium occupat. Nec deerat quarundam ciuitatum tam crudeles casus miserantium fauor: sic & Imenias Thebanorum princeps etiam publicis non poterat, priuatis tamen auxiliis adiuuabat. Et Lysias Siracusanus orator, exul tunc, quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit. Fit igitur asperum prælium: sed cum hinc pro patria summis viribus, inde pro aliena dominatione securius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugerunt, quæ exhaustam cædibus suis etiam armis spoliant. Deinde cum omnes Athenienses prodicionis suspectos haberent, demigrare eos ex urbe iubent, & in ruderibus murorum, qui diruti fuerunt, habitare, extraneis militibus imperium tenies. Posthæc Thrasylbulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur: quod cum non obtinuissent, auxilia à Lacedæmonijs petiuerunt. Quibus adscitis iterato præliantur. In eo bello Critias & Hippomachus tyrannorum sæuissimi cadunt. Cæteri victis, cum exercitus, ex quibus maior pars Atheniensium erat, fugeret, Thrasylbulus magna voce exclamat: cur se victorem fugiatis, potius quam vt vindicem communis libertatis adiuuent? ciuium meminerint illam aciem, non hostium esse, & cætera quæ adiecit Xenophon in Thrasylbuli oratione. Tandem tyranni in exilium mittuntur, qui agrè ferentes exilium, Athenienses inuadunt; sed per insidias comprehensi trucidantur. Atque ita ciuitas per multa mem-

bra dissipata, in vnum tandem corpus redigitur. Sed vt inter Athenienses ciues pax esset stabilior, interposita fide publica Thrasylbulus legem sanxit, de abolendis præteritis iniuriis, quam ἀμνησίαν nuncupauit. Quocirca coronam ciuicam magno totius ciuitatis applausu meruit. Vide prouerbium, *Ne malorum memineris*. De Thrasylbulo præter Iustinum & Xenophontem agit Aemilius Probus in eius vita, Valerius Maximus lib. 4. cap. 1. Meminit etiam Paulus in Atticis, & Plutarchus in vita Pelopidæ. Huc spectat adagium, *Thrasylbulo Dionysium similem esse dicitis*. Marullus in eam ferè sententiam scripsit Epigramma certè venustum:

*Cum fugeret ciuem cuius deuictus ut hostem,
In patriam celeris conscius ipse sui:
State viri, Thrasylbulus ait, victoria vestra est:*

*Nec mihi, sed vobis vicimus, & patria.
Dixit, per mediosque ruens ensesque virosque,
Parcendum passim ciuibus, ingeminat.*

DVM iustis patriam] pro salute patriæ, qua nihil debet esse carius; & pro qua mortem oppetere sapiens non dubitabit. *ἔς διοτρός ἀπίσος ἀμνησθευ περιπάτρας*. ait ille: & quæ pietas prior, quam in patriam & parentes: imò quæ arma iustiora, quam quæ capiuntur ad vindicandam patriam?

Thrasylbulus] quasi *audax consiliarius*; vel potius homo audacis sine audentis consilii: nam *θρασύς, audax, & βελή, consilium* significat; nomen factis conueniens; nobis Germanis sonat *Kuërrat*, vt dictum in Præfatione Emblematum. Et certè appositè istud inditum nomen Thrasylbulo, qui audenti consilio rem magnam aggressus est, & feliciter perduxit ad exitum. Atqui, quod habet Publii mimus, *In rebus dubijs plurimi est audacia*. Quo ferè sensu Euenus dixit, ad sapientiam permultum conducere audentiam: seorsum si sit, noxam adferre. *πρὸς σοφίαν μὲν ἔχει τολμὴν μάλα σύμφωρον ἐστὶ, χάρις δὲ βλαβερὴ, καὶ κακότητι αἰετὶ*. In iure audacia c. rea licita ad probatur. l. Cellus, 20. §. videodum. ff. de lib. & postum. l. si quis in tantum 7. C. vnde vi. Vnde rectè Comicus:

ἔτολμος εἶναι κρίνε, τολμὴς δὲ μὴ.
Audens ita esto sit procul ut audacia.

Dumque simulates ponere] suadet abolendas veteres iniurias. Nā parum fuisse

Lex ἀμνησίαν.

III.

Thrasylbulus vnde dicitur.

Audacia quando licita.

arma cepisse ad expellendos tyrannos, nisi hoc alterum sapienter & prouidè inductum & persualum esset. Allusum est autem ad *ἀμνησία*, id est, *malorum obliuionem*. sic enim Athenienses vocabant illud plebiscitum, quo multæ seditiones fuerunt sublatae. De quo vide prouerbum, *Malorum meminisse.* & Valerium Max. lib. 4. c. 1. & lib. 5. cap. 6. qui pulchrè narrat historiam. Obiter noto, simultatem dici odium per *ἀντίπασιον*, quia minimè sunt simul, qui se odio prosequuntur. Vel si maus à simulatione deduci, quia inimici occultè simulata loquuntur ad inuicem: nam secundum Vallam, simulas est odium latens.

Concors ordo omnis] omnes Atheniensium ordines, optimates cum plebe vnanimis.

Magni instar muneris] summi honoris loco ciuica eum corona donarunt, quæ dabatur ei ciui, qui ciuem in bello seruauerat: fiebatq; ex oliuæ fronde, aut querna, interdum ilice. Gellius lib. 5. cap. 6. & Plinius lib. 16. cap. 4.

Corona ciuica.

Oliua sacra Palladi.

Palladia sertum frondis] oliuæ, quæ Palladi sacra, vt diximus Emblem. 24. & alibi, & testatur Plinius lib. 12. cap. 1. fuit enim illa oleæ inuentrix, Ouidio 6. Metamorph. assertore. Aemilius Probus, siue is fuit Cornelius Nepos, in Thrasybulo: Huic pro tantis meritis, honoris corona à populo data est, facta duabus virgulis oleæ ginis; quam quoddam amor ciuium, & non vis expresserat, nullam habuit inuidiam, magna; fuit gloria. Cingebantur autem corona ex olea seruatores ciuium, quod ea paci dicata esset, vt refert Hermogenes c. 2. de oratoria. Et eam gestantibus indicium erat pacis. Hinc Virgilius 8. Aeneid.

Paciferaq; manu ramum pretendit oliuæ.
Et Ouidius lib. 1. de Ponto:
Adiuuat in bello pacata ramus oliuæ.

Sed enim non à Græcorum fabulis, neque ab alienigenarum gentium commentis, sed diuinitus, vel ab ipso ferè noni mundi primordio inesse oleæ pacificationis vim nobis demonstratum est. Diluuium enim cessante, à Noe columba emissa, quæ præpeti volatu regionis aliquantulum circumlata, paulò post oliuæ surculum habens in arcam reuersa est: eoq; argumento lætatus Noe, sensit tempestatem diluuii iam desinuisset, terramq; ipsam pacatam, & remittepte inundatione iamdudum in emerſu

Columba à Noe emissa.

esse. Sed quid illud? cum ferrum, ferriq; vsus bello in primis inuenerat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, vt id emolliat, & ad ferièdi vsum ineptum & inutile reddat; siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliiri volunt, candefactum id oleo intingere consueuerunt. Oleuginis item coronis utebantur ministri triumphantium, quod Minerva Dea belli esse credebatur. Plura de oleæ symbolis habes apud Pierium lib. 53. Hieroglyph.

Geras hunc solus honorem] qui cæteros virtute antelatas, solus eo honore dignus repertus es. Seneca epist. 41. In homine id laudandum est, quod ipſius est. Familiam formosam habet, & domum pulchram, multum ferit, multum congeneratur; nihil bonum in ipso est, sed circa ipsum. Lauda in eo, quod nec eripi, nec dari potest. Quod proprium hominis est quæris? animus & ratio in anima perfecta.

In magna urbe] Atheniensi. Olim Athenæ *ἀστυ* dictæ, per excellentiam; vt Alexandria *πόλις*.

Nemo est æmulus] omnes tibi optimè uolunt, nullus non tibi debitum honorem decernit. Hæc laus quidem tanta est, vt non possit esse maior in homine ciue: adeo vt vix fidem inueniat. Virtuti enim semper comes est inuidia & æmulatio: Vnde rectè ille, quisquis fuerit; *Optima, cibus inuidia*. Et sanè in Comitibus urbis nostræ olim (verba sunt Laurentij Pignorij Patavini) cum ciuis quidam omnibus suffragijs, quotquot interfuerant, consecutus fuisset honorem, quem petebat, illum Prætor, qui aderat, de facie noscere cupiens gratulatus est, quod omnes illum amarent: at Præfectus dolere se, quod neminem inimicum haberet. Vt enim inquit Publius, *Miserissima est fortuna, quæ inimico caret*.

C V S V M videtur Emblemata in ciuem aliquem Mediolanensem, ciuilem concordiam, & Republicæ studiosum. Conſuevit enim Alciati sub antiquorum persona viros sui qui in scenam inducere, quæ bonos; quæ malos; quæ nobiles, quæ inglorios. Et huius rei in Emblematis spatium non obscuræ apparent vestigia: nimirum

seruitus obnoxia,
Quia qua volebat non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas tranſtulit,
Calumniamq; fictis eluſit iocis.

Illud quoq; argumento est, quod de magna

Oleum
rum est
lis.

Virtus
comes
inuidia

IV
Inter
Emblemata

Mediolanum magna urbe loquatur; Mediolanum autem magni nomen obtinere vel ipsi plebeculæ notum, quæ passim de Italiæ urbibus: *Roma sancta, Venetia ricca*, Milano grande, *Napoli gentile, Fiorenza bella, Bologna grassa*. &c. Cæterum tunc temporis & Brixiani suum Thrasymbulum habuere, Benedictum videlicet Maximum, cuius extat de forma Reipublicæ Brixianæ constituenta præclarum consilium, & de eodem non ignobilia Encomia carmine conscripta. Sed hoc Emblemate duo potissimè inculcatur.

Mediolanum magna
urbe loquatur
Brixiani suum
Thrasymbulum
habuere

Mediolanum magna
urbe loquatur
Brixiani suum
Thrasymbulum
habuere

Mediolanum magna
urbe loquatur
Brixiani suum
Thrasymbulum
habuere

Mediolanum magna
urbe loquatur
Brixiani suum
Thrasymbulum
habuere

1. Traditur lex *ἀμυνσίας*, quæ conformis est oraculo Euangelico de iniurijs remittendis & obliuione delendis. Quod quàm cõducatur ad ciuilem societatem, nemo sanæ mentis nescit. Iniuria enim semel remissa reuocari non debet, c. si illi, 23. q. 4. ex Gelasio. Et qui dissimulat iniuriam, calidissimus est, apud Hebræum paræmiastè Prouerb. c. 12. Sed hic callidissimus, prudentissimus, ut apud Tull. Partitionib. Refero huc locum ex Ausonij panegyrico, ad finem penè, vbi de combustis fœneratorum nominibus, ut nouæ & veteres rixandi occasiones tollerentur, auspice Gratiano, bono principe. Exemplum aliud celebre Constantini magni, de combustis libellis expositulatorijs episcoporum, qui ad Nicenam synodum conuenerant. Nihil peccauero, si cum Thrasymbulo nostro contulero factum Solonis: ut enim ille legem *ἀμυνσίας* condidit, sic iste legem *σεισάχθειαν* sanxit. Cũ enim septem sibi talenta ex patrimonij sui iure deberentur, ea primò remisit, ac reliquos idem facere debere exemplo suo pronunciauit. Quæ lex appellata est *σεισάχθεια*, ἀπὸ τῆς σείειν τὸ ἄχθος, ab excutiendo onere. Vel ut Laertius exponit, ἀπὸ τῆς ἀποσεισάσθαι τὰ βάρη τῶν δανείων, id est, ab excutiendo aris alieni intolerabilem sarcinam. Latini *Tabulas nouas* vocarunt. Præterea sicut Thrasymbulus patriam à tyrannide liberauit; ita Solon insulam Salamina restituit suis ciuibus. Nam cum de ea inter Athenienses & Megareses ferè vsq; ad internecionem armis dimicatum esset, multisq; cladibus acceptis capitale apud Athenienses esset, si quis legem de vindicanda insula ferret. Solicitus Solon, ne vel tacendo patum Reipub. consulere; vel consulendo sibi noceret, subitam sibi amentiam simulat, cuius prætextu non dicturus modo prohibita, sed & facturus erat. De for-

mi habitu more vesanorum in publicum euolat, factoque concursu hominum suadere populo cœpit quod vetabatur, omnium que animos ira cepit, ut extemplo bellum aduersus Megareses decernerent, & insula denicestis hostibus Atheniensium fieret. Laertius lib. 1. de vita Philos. Plutarchus in Solone.

2 Optimi ciuis munus esse docent, R. ep. suam non modò legum metu vincite, sed & omnes omnium animos pacis vinculo continere, omnemq; rixarum & veterum contentionum occasionem adimere. Id ex è plo Thrasymbuli palam fit, de quo iam plenè diximus. Bonum ciuem breuiter & dilucidè ex oppositis nobis depugit Cicero, Orat. pro Sest. Hi & audaces, inquit, & mali, & perniciosi ciues putantur, qui in citant populi animos ad seditionem, aut qui largitione cæcant mætes imperitorum; aut qui fortes & claros viros, & bonè de republica meritos in aliquam vocant inuidiam. Qui verò sceleratorum impetus & conatus represserunt, qui autoritate, qui fide, qui magnitudine animi consilijs audacium restiterunt, ij boni ciues semper habitij sunt. Idem ad Atticum lib. 9. Nihil viro bono, & quieto, & bono ciui magis cõuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersijs. Sed cum bonum virum audio nominari, statim me colligo & dijudico; dubia enim est vox, à latiori sensu restringenda. Quis in tanta malorum colluue bonus? Phœnicem appellem hominum, cui cinnama substermam & aromaticas messes. Quid ais? virtutis hic homo typus est, & sanctimonie exemplar. O vide, ne in speciem talis, non à solida basi: lubrica sunt iudicia, & in peiora facilis lapsus aut flexus. Potest videri, si ad Lydium probes, fallit: in fibris morbus latet circum præcordia, nec à signis apparentibus euident coniectura. Sanitas in vultu & habitu toto corporis, viuendus color & vernans, gratia in oculis, in labijs suauitas, composita ad modestiæ præscriptum vtraq; nihil ex ore, quod inquinat, nihil in facie, quod ad lasciuiam prouocet, aut euagetur potiundi affectu; vestis non ad pompam, sed necessitatem, placando ventri victus, potus torturæ & artis expers, morum elegans barbaries & rustica ciuilitas, infra factum, supra fordes, ad conditionem vitæ temperata. Cur non bonum hunc talem & sanum nominem? Non cer-

Officium boni ciuis.

An inueniatur vili bonus vir.

re malum, sed an bonum simpliciter? viz affirmem. De rabe saruam & inspice, nauos offentes & maculas. Ad legem quidem ita pleriq; se componunt, suppressis vitijs & in abdito sepositis, vtea salua, omnes honestatis numeros compleuisse se, & præclare functos officio boni viri, sibi prorsus persuadeant. Vana laus, & simulata, in ò formidine pænæ violenter extorta bonitas: abrogetur lex, impunitate concessa, liberimus cursus erit ad omne facinus, & sine rubore peccabitur. Causa est intrinsecus quidam & occultus fomes, quem vel tenuis afflantis auræ spiritus sopitum reluscitet: dormiunt sub cinere iacentis affectus & placati ad tempus igniculi isti, non moriuntur, & quarunt exitum interdum eruptione, si coerceantur arctiori custodia. Quotusquisque est, qui conceptam de se præclaram opinionem virtutis, ad exitum vsq; stabilem & inconcussam conferuet? Conuertere & peruertere, communis praxis. Non opus exempla ab antiquitate petere contestandæ fidei, singuli dies suggerunt, labi alium alium resurgere, nec consistere diu vestigio immobili. Sæpè castitatis florem illibatum perduxit verecundus iuuenis ad metam etiam virilis ætatis, infami scorto tum primùm venditum. Sæpe continuit manus aliquis & linguam à spolio famæ ac bonorum in multam ætatem, seductus tandem erumpente illo affectu, quem tot annis inuicte ca pistrò frænabat. Abstemios vidimus à lacte materno ad prætextam aut togam, in media crapula suffocatos clausisse diem. Quamdiu radix in fundo, germen dat & frutescit, vel in caulem & folia certis mensibus luxuriat, cohibente iam frigore. Simile quiddam in homine: plantarium quasi quoddam in corde nutrit, vnde vitiorum illa seges & pullulatio, quam occasio educit aut retundit. Nemo non expertus, quilibet Lernam habet suam, Herculeam manu purgandam: labore opus succidende tot capitibus parturientis monstri huius; multi conantur, pauci perficiunt. *Nihil ex omni parte beatum.* vetus & verum dictum, pro Delphico oraculo mihi. Prodeat qui de iniuria possit hic queri. Vniuersalis Maxima est, tangit

singulos, nemine excepto, nec ætatis, sexus, conditionis, ordinis, status, dignitatis villo privilegio. Vt mors communis, ita causa mortis; trahit secum hoc onus quisquis nascitur, & domesticum hostem circumfert dum spirat, ò quam turbulentum sæpè & implacabilem, nisi altior vis domet, & romphæa aliqua è cœlesti armario: que certè omnibus necessaria ad truncandam hanc Hydram. Neminem igitur seponis, inquis, quem nobili hoc & præclaro boni viri titulo exornes? Neminem ex asse, cui nihil desit ex omni parte. Sed vti citharædum bonum, qui suauiter ludit, quamuis perfectus non sit: ita ciuem bouum, cuius acta, vita & mores ciuilibus statutis accordant, appellare consueuimus: ita bouum militem, qui imperata ducis exequitur: bonum œconomum, cui ratio constat accepti & expensi: bonum monachum, quem nutus superioris & regula continent in officio. Talis omnis Respublica & communitas habet, iustos, honestos, pacis amantes, non publicè in exemplum malos; tolerantur & probantur, quamdiu lex & magistratus. Moralis igitur quedam & politica virtus sit bonitas, quæ rigidi etiam censoris virgulam leuiusculi erroris asperzione sustineat. Sed vbi altera illa absoluta & perfecta? nondum reperio: Mathematica est & imaginaria, quæ in vacuo thronum suum fixit clauso mundo. Vbi homo, ibi vanitas & corruptio, luctus & miseria, prauitas & error, lege propagationis & communi sorte. Porro de ciuilibus præceptis & officijs multi scripserunt, inter cæteros consule Mārtilium Ficinum lib. 1. cap. 77. lib 3. cap. 11. & lib. 6. cap. 59. Magno etiam omnium tum ciuium, tum litteratorum desiderio expectatur Tractatus de bono ciue, quem composuit Illusterrimus Nicolaus Contarenius Venerus, Senatorij ordinis. Dominus meus ob prolixa merita omni obseruantia suspiciendus: quod opus non posse esse nisi omnibus numeris absolutissimum, iudicabunt mecum omnes, qui illius Viti diuinam prudētiam, singularem æquitatem, vitæ innocentiam, inorum suauitatem, multarum rerum experientiam, & solidam litterarum scientiam perspecta habuerint.

*Affectus
prauus in
omni ho-
mine.*

*Nemo
asse bo-
nus, sed
cundus
legem.*

*Nihil ex
omni par-
te bea-
tum.*

*Nicola
Contar-
nius.*

Strenuorum immortale nomen :

EMBLEMA CXXXVI.

ÆACIDAE tumulum Rhætao in littore cernis,
 Quem plerumque pedes visitat alba Thetis.
 Obtegitur semper viridi lapis hic amarantho;
 Quod nunquam Herois sit moriturus honos.
 Hic Graium murus, magni nex Hectoris. Haud plus
 Debet Meonida, quàm sibi Meonides.

COMMENTARI I.

I. **I**VXTA mate in littore saxo excisum
 conspicitur sepulchrum, ad quod The-
 tis in concha marina, delphini dorso im-
 posita appellit, idemq; noto amaranthi flore
 conspergit & ornat.
 II. **E**X TAT lib. 3. Græcorum Epigram-
 matum carmen in Laertæ tumulû, quod
 quia ferè ad nostrum epigramma spectat,
 hac adscribere placuit.

Ψήχει κ̄ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, ἐδὲ σὺ
 δὴρ̄
 Φίδεται, ἀλλὰ μὴ πάντ' ὀλέκει δα-
 πάνη.
 Ὡς κ̄ λαέρταο τό δ' ἦριον. ὃ σχεδὸν ἀν-
 τᾶς
 Βαίον ἀπο, ψυχρῶν λείβεται ἐξ ὑετῶν.
 Ὅνομα μὴν ἥρωος αἰεὶ νέον. ἔ γὰρ ἀοι-
 δᾶς

Αμυλύνειν αἰὼν (κῆν ἐδέλη) δύναται .
Saxa cauat tēpus, ferro nec tēpora parcunt,
Omnia sed mollis tempora longa dies .

Laerta sic busta terit quoq; littora propter
Aethere de summo defluis imber aquis.
Immortale sed, heu, nomen delere vetustas
Herous, Musa vindice, nulla potest .

Cauat & petram longū tempus, neq; ferro
Parcit, sed vna omnia perdit consumptione .

Sic etiā Laerta tumulus, qui prope litus
Paululum abest, frigidis liquitur à pluuijs .

Nomen quidē herois semper florens. Non enim carmina

Obscurate xuum, etiam si velit, potest .
Longa dies saxumq; cauat, ferrūq; retūdit,
Cursibus aternis omnia ubiq; vorat .

Sic quoq; Laerta tumulus, qui littore ab ipso
Paululū abest, tenui tunditur à pluuiā .

Nomen at herous manet immortale . Nec xuum

Delere (ut vellet) carmina dia potest .
Apponam & illud argumenti eiusdem :

Τὸ μολύβδον ἄχαιῶνος ῥηζίνωρος, ὃν ποτ' Ἀχαιοὶ

Δώμησαν. Τρώων δέμα κ' ἐσομένων.
Αἰγιαλῷ δὲ νένευκεν, ἵνα σοναχῆσι δαλάωσι

Κυδαίνοιτο πᾶσι τῆς ἀλίας Θέτιδος .
Hic positus Graijs tumulus pugnacis Achilles,

Dardanida cuius membra sepulta timent .

Adiacet ad littus, pelagi quo murmure natas

Laudetur Thetidis contumelatus humo .

Cæterum Philostratus in Iconibus, ad tumulos exornandos scribit amaranthum vrsurpatum fuisse, orto à Thessalis initio, qui Achilles sepulchrum eiusmodi coronis redimirent. Idem confirmat Antonius Thylessius in libello, quem de coronis composuit, vbi sic: Thessali Achilles sui monumentum amarantho coronabant: vt ostenderēt, quemadmodum flos ille numquam interit, sic eius famam perpetuū duraturam . Ad hoc respexisse videtur Sanctius, cum in Heroicis epitaphijs de Achille loqueretur :

Heroum iacet hic flos immortalis Achilles.
Vide Cœl. R hōdigin. antiq. lect. lib. 17. cap. 21. Vel certè referemus Emblematis huius materiam ad id quod 1. Attic. retulit Pau-

sanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud se post Aiakis cladem, florem quendam primum enatum candidum, modo dicē rubentem, lilio cūm cæteris partibus tum folijs minorem, inscriptum iisdem, quibus Hyacinthum, literis .

ÆACIDÆ tumulus] Achilles sepulchrum. Dicitur autem Achilles Ἀεακίδης, ab Ἀεακο auo paterno, Telamonis & Peleipatre .

Rhætao in littore] Rhætæum oppidum & promontorium Troiadis, Aiakis sepulchro à poetis celebratum, sicut & Sigæum sepulchro Achillis. Id quod ex Cicerone pro Archia, Mela lib. 1. cap. 18. Plinio & Strabone liquet. Hinc Alciati videtur μνημονικὸν ἀμάρτημα, deceptus enim est sequendo Solinum, qui etiam malè intellectis Plinij verbis Achillem in Rhætæo sepulchrum asserit. Pignori tamen nullum hic peccatum subesse asserit, genuina Plinij lectione persuasus; quam mihi nondum contigit videre .

Pedes visitat alba Thetis] quem interdū inuisit Thetis, pedibus alba Dea, λευκόπους. Est autem Thetis Dea maris, Achilles mater, quæ quia semper in aquis habiter, pedes albissimos dicitur habere à Poetis. Ouidius in Epistola .

Et Thetidis quales vix reor esse pedes .
Accipitur etiam aliquando pro ipso mari, quamuis diuersa ortographia & quantitate: Tethys enim scribitur, prima longa, quā in Thetis, pro Achillis matre, breuioribus . Sed mirum est, hanc constructionem aliquos, etiam Græculos sibi visos (ne dicā graculos) torsisse, cum verus sit Græcus loquendi modus, & apud Homerum visitaquissimus, qui sæpe sic ait: & quidem 1. Iliad. ἀργυρόπεζα θετίς, id est, argenteos habens pedes Thetis. vel, alba pedes Thetis, id est, pulchra. Sic Iuno apud eundem vocatur λευκάλενος ἥρη, id est, albas vlnas habens Iuno. Dicitur autem Thetis argenteos pedes habere, propterea quod maris aqua in locis profundis est obscurissima, & in extremis partibus clarior & pellucida. Thetis verò sæpius visitare tumulum Achillis ideo dicitur, quod marini fluctus assiduō eundem alluant .

Obtegitur semper viridi] saxum hoc sepulchrale tegitur amarantho viridi. Ideo autem amaranthus dicitur viridis, quia nunquam marcescit: vnde nomen habet ab

Amaranthus tumulus appositus .

Typus Emblematis

II. Achillem

Rhætæo

Alcia lapsu. mori

Thetis

Tethys pro n.

Thetis cur in pede

Am. th.

et priuatiua, & μαράνομαι, marcesco, quasi nunquam marcescens. Plinius lib. 21. cap. 8. inquit: Amarantho non dubiè vincimur. Est autem spica purpurea, verius quam flos aliquis, & ipse sine odore, mirumque in eo, gaudere decerpi, & legiuis renasci. Prouenit Augusto mense, durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus asseruatur: mirumque postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua renouiscit, & hibernas coronas facit. Summa eius natura in nomine est, appellato, quoniam non marcescit. Amaranthina corona D. Petro in epist. 1. ea est, quam interpres vertit in marcescibilem, τὸν ἀμαράνθινον τῆς δόξης σέφαρον, & notauit olim A. Augustinus. Quo respexisse videtur Clemens Alexandrinus, Pædag. cap. 8. Pulcra enim amaranthi corona et est reposita, qui se rectè gesserit. Amaranthus autem est immortalis Poetis. Huc pertinet quod narrat Philostratus in Heroicis, Neoptolemo coronas amaranthinas primos Thessalos ad funera ex lege constituisse, vt etiam si venti nauem abduxisset, minime flaccidas ac deformes adferrent. Venetijs porro (vt est illa gens florū mirè studiosa, ob raritatem ex terrè & hortorum penuria, puto) mensæ hyeme in conuiujs amarantho exornantur, què in hunc vsum toto anno reseruant, vt adhibito aquæ tepidæ lenocinio, mox ad libitum reuiscant in purpuram.

Quod nunquam herous etc.] τῶν ἠρώων ὁ κλέος ἀθάνατος. Heroum gloria immortalis. Euripides Hecule farente:

Τενταίων ἀρετῶν πόνων
τοῖς θανούσιν ἀγαλμα.
Fortium laborum virtutes
Mortuis etiam decus.

Hic Graium murus] Princeps Græcorum fortissimus, quo stante Græci mansere inuicti. Elegans metaphora, murus, pro munimento & robore: vt apud Maronem, duo fulmina belli Scipiadæ, & Cic. in Paradox. Duo belli propugnacula. Eo sensu Pindarus in Olympijs Hectorem Troiæ columnam appellat: οἷς Ἐκτορῆς ἔσθαλε Τροίας ἀμαχρον, ἀσπλῆν κίονα. id est: qui Hectorem subuertit inexpugnabilem, imobilem columnam. de Achille loquitur. Hunc quoque præclaris nominibus honestat Ouidius 12. Metamorph.

Iam timor illa Phrygum, decus et tutela Pelasgi,

Nomine Hecides, caput insuperabile bello. Quod referri possunt allegoricè à Iuuenale dicta in ementitos nobiles, qui iactant magnificos generis titulos:

Miserum est aliena incumbere fama,
Ne collapsa ruat subductus recta columnus.

Magni nex Hectoris] qui Hectore Troianorum fortissimum interfecit. Effectum pro efficiente. In Appendicibus Virgilianis hoc legitur:

Defensor patria, iuuenū fortissimus Hector,
Qui murus miseris ciuibus alter erat.

Occubuit telo violenti victus Achilles:

Occubuerit simul spesque, decusque, Phrygiū. Refert Hyginus, Achillem cum bigis alligatum Hectorem raptaret exclamasse: Troiam expugnauit. Reuocat mihi in memoriam mors Hectoris id, quod scribit Aelianus 12. var. histor. Epaminondam accepto mortifero vulnere in pugna Mantinea si, delatum in castra iussisse accipi Dapphantum, vt eum duce sibi moribundo sufficeret: quem cum in acie cecidisse retulissent, rursum Iolaidem vocari imperasse; quem etiam interfectum cum dicerent, nihil aliud habuisse, quam vt suaderet pacem cum hostibus esse faciendam, nullo iam duce Thebanis superstiti. In Euripidis Hecuba sic loquitur vmbra Polydori: ἐπεὶ δὲ Τροιάδ'. Ἐκτορός τ' ἀπάλετο ψυχῆ, πατρῶαδ' ἐς ἰα κατεσκάφη. Vbi Troia, & Hectoris animus perijt, & patrij lares diruti sunt. Hæc etsi communiter ita teneantur, nempe Hectore ab Achille occisum: sciunt tamen Hectoris studiosi, extare libellum Græcum Dionis, de Troia non capta. vbi multò aliter refertur historia, quàm ab Homero describitur, Achillem scilicet ab Hectore occisum. Quod & ipse Homerus videtur aliquibus in locis subindicasse, sed rectè. Lige libellum, cui fortasse plus habebis fidei quam Homero. Et (vt ingenue fatear quod sentio) si causa sub meo tribunali decidenda foret, præconium, quod Homerus Achilli tribuit, multò meliorem re Hectori ad iudicarem, vt qui illum virtutibus heroicis multis parafangis antecederet.

Fuit enim Achilles mulierarius, tractus, iniustus, crudelis, addo & auarus. Nam cum primis iuuentutis annis puellari habitu inter filias Lycomedis latitaret, Deidamiam vitiauit. Imò ob ereptam sibi Briseidem tantas exercuit similitates, vt nullis precibus, nec precio adduci poterit, vt laborat

Hector ab Achille occisus.

Dionis liber, de Troia non capta.

Achilles viris enormibus obnoxius.

ibus Græcis succurreret, priuatam voluntatem communi patriæ periculo anteponebat. Et quis vnquam tantam crudelitatem in hostem exercitam legit, quantam ille in miserum Hectorem exhibuit? quem ter circum muros Troiæ curru raptauit; cumq; instar scendentis bellæ immanitatem expleuisset, cadauer feris & volatilibus obiecit, nec patri, nisi numerata pecunia, restituere voluit; id quod vix ferarum est. Equidem, vt canit Onidius in Trist.

Corpora magnanimo satus est prostrasse leoni,

*Pugna suū finem cum iacet hostis habet.
Ac lupus, & turpes instant morietibus vrsi,
Et quæcumq; minor nobilitate fera est.*

*Achilles
Tenedis
odiosus.*

Hinc non immeritò multorum incurrit odia: etenim Tenedij adeo infernum habuerunt, quòd Tenedum deuastasset, vt supplicio afficeretur, qui restitit templo Achillem nominasset. Alex. ab Alexandro lib. 2. cap. 14. Tale profus nihil de Hectore legitur, vt qui arma iustissima pro patriæ defensione sumere coactus fuerit. Sed in hac re cuique esto liberum iudicare; nos redimus in viam, à qua nos Achilles cum Hectore raprauerat.

Haud plus debet Maonida] Achilles non plus Homero debet, à quo eius virtutes celebratæ carminibus, & sine quo nomen Achillis ad posteros non peruenisset; quàm Homerus Achilli. Cum enim sibi proposuisset tam excellentem hypothesin Iliados in gestis Achillis carmine decantandis, id est, imperatoris sine exceptione magni, ea materia si caruisset, nomen eius ignotum fuisset posteris, eiusq; doctrina siluisset, vis que tam diuini ingenij vnà cum homine interijisset. Fuit ergo ingenium par materiæ, quod ait Iunialis. Et proinde Homerus Achilli multum debet.

IV.

NVLVS vnquam heros tanto laudatus est præconio, quanto Græcus Achilles ab Homero est commendatus, teste vel Alexandro Magno, laudatissimo rege. Ex quo nunquam est intermorta illius fama, quæ designatur purpureo amaranthi flore, quem Theus ipsius sepulchro in Sigeo promontorio sito inspergit; quiq; uulgis hibernis rigoribus viuidi coloris honorem deperdit: sic quoq; omnium heroum fama perpetuè virescens ad posteros & seros nepotes transmittetur. Rectè Sophocles in Philocteta *περὶ εὐσεβείας*, quod idē

περὶ εὐσεβείας intelligere par est: ἢ εὐσεβείας, inquit, μὴ δὲ συνδραστηί βροτοῖς, καὶ ζῶσι, καὶ θάνατον, ἐκ ἀπόλλυται. Et Pindar. Isthm. 5. non obliterari prolixum laborem virorum. αἰ: τοῖς τετύρωται μακρὸς μόχθος ἀνδρῶν. Hæc porro epigraphæ renouat in memoriam illud Iustini principis, S. filij de excusat. tut. institut. Hi, qui in acie pro republica ceciderint, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. Vlpian. in l. bello amissi, eod. tit. Sic Tullius 9. Philipp. Horum mortuorum vitam in memoria viuorum ponam. Idem 14. Philipp. O fortunata mors, quæ naturæ debita, patriæ est potissimum reddita. Breuis nobis data vita est; at memoria bene reditæ vitæ sempiterna, quæ si non esset longior, quàm hæc vita, quis esset tam amens, qui maximis laboribus & periculis ad summam laudem, gloriamq; contenderet? Et oratione pro Cornelio Balbo, constituit discrimen inter gratiosos, ambitiosos ciues & fortes, quod illi viuuntur suis operibus: Horum etiam mortuorum si quisquam, inquit, huius imperij defensori mori potest, vincit auctoritas immortalis. Nec verò apud Romanos tantum, sed & alios præfco populis hæc gratia reddita est his, qui pro Republica vitam suam profudissent. Exstat apud Thucydidem ea de re ἐπιτάριος λόγος. Et non solùm ijs, qui mortui sunt, hunc honorem esse tribuendum, sed eorum quoq; proximos consolandos, ait Cicero 14. Philipp. Et quidem parentibus hanc esse cōsolationem optimam, quòd tanta præsidia reipublicæ genuerūt. Deinde addit, atq; etiam cenfeo, P. C. quæ præmia militibus commissimus, nos reipubl. recuperata tributuros ea viris, victoribusq; cumulatè, cum tempus venerit, persoluenda. Qui autem ex ijs, quibus illa promissa sunt, pro patria occiderunt, eorum parentibus, liberis, coniugibus, fratribus tribuenda cenfeo. Scribit Aristoteles 2. Politicor. Hippodamium apud Athenienses aliquando lege cauisse, vt ex publico alerentur filij, quorum patres pro patria cecidissent. Quod apud Thucydidem Pericles faciendum suadet. Cicero 1. Tuscul. retulit ex quodam vetere:

Dis, hostes, sparte* nos te hic videre incentes,

Dum sanctus patria legibus obsequimur.
De famæ porro & gloriæ studio Fulgofus

*Fama nū
quam in-
ter mori-
tara.*

memorable narrat exemplum lib. 8. Vix adduci possem, inquit ibi, vt hac ætate nostra, in qua vnà cum virtutibus non pauci solùm sit, verùm etiam penè despectui habetur fama, aliquem fuisse crederem, qui famæ desiderio morti se obieceret, nisi ego ipse libellum legissem, Hieronymo Olgiato distante, cùm torqueretur scriptum, qui vnus è quatuor fuerat, qui Galeacium Sfortiam Mediolanensem ducem confoderunt. In eo enim libro factus est, ad id facinus se adductum solo gloriæ ac magni no-

minis desiderio, quo incensum se dicebat, cùm priscorum hominum res præclare gestas puer adhuc in ludo litterario legeret. Adeo autem eo is fuit animo, vt notarius, qui morienti astabat, scripserit, cùm extremam penè animam Hieronymus ageret, Latine hæc verba sub carnifice effudisse, cùm iam cultro non admodum acuto pectus illi incideretur, commemorato tantæ acerbæ mortis oprato præmio: Collige te Hieronymus, stabit vetus memoria facti; mors acerba, fama perpetua. Hæc ille.

ima de
serium
ierony-
i Olgia

Nobiles, & generosi.

EMBLEMA CXXXVII.

A VREA Cecropias neſtebat fibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calcens, Arcadico ſuberat cui lunula ritu,
Geſtatur patribus mallea Romulidis.
Indigenas quòd ſe adſererent, hæc ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

I.

Fibula apud veteres usus.

AD picturam Emblematis illustrandam, quædam paulò altius sunt repetenda. Et in primis sciendum, veteres fibula togam subnectere solitos, superius enim annexa fibula in sinum fundebat togam, instar veli vento inflati; inferius & in extrema parte grandiorē habebat acum, cum æreo aut aureo filo, quo efficiebatur, ut illa absq; vlla difficultate quasi fluctuās vagaretur, ipsius præsertim acus cuspide in canalicula, quæ in altera fibulæ parte erat, impressa. Facta erat potissimum in eū finem, ut togam supra dextrum humerum connecteret, in quo duæ illæ partes subiectam acum in dicta canalicula stringebant. Nec enim assuta panno erat fibula, sed duas togæ partes altringendo, non verò transfigendo subnectebat. Quod ipsum etiam Virgilius intelligit, cum ita canit 1. *Æneid.*

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.
Non dicit, *transfigit*, sed *subnectit*, quia connectebat tantum & stringebat; subnectere enim propriè est, quod Itali dicunt *aggroppare*. Sic & Ovidius 8. *Metamorph.* dixit: *Rasile huic summam mordebat fibula vestem.*

quia nimirum vestem mordere videbatur. Quapropter supra fibulam nodus quidam conspiciebatur ex toga, qua cum venustate & elegantia dilatabatur. Eodem modo & chlamydem connodabant, vestem militarem. Dimicaturi enim ad pectus eam fibula astrictam subnectebant, ut scribit Plutarchus in vita Coriolani. Quandoq; etiam ciugulum aut baltheum connodabant, in primis verò cum pharetram sagittis plenam alligarent. Quod Virgilius significat in 5. *Æneid.* ubi ita ait:

— *lato quam circumplectitur auro Baltheus, & tereti subnectit fibula gemma.*

Fibula materia varia.

Fibulam nobiles & diuites ex auro conficiebant, quod etiam hic innuit noster Alciatus. Mediocres ex argento; infimæ ex ære aut ferro. Milites argentea vtebantur. Aurelianus tamen primum illis auream concessit, teste Vopisco. Solebant quoq; duces militibus, qui generoso & virili animo pugnassent, inter alia præmia & auream fibulam donare, ut crebriò meminit Livijs. Imperatores acum, & interdum etiam fibulâ ipsam gemmeam vsurpabant, cuiusmodi

Fibula Imperatorum.

illa fuit à Virgilio modo descripta, quæ Augusti fuisse creditur, cum sæpius regios ipsius habitus describere ille solet. Hæc ferè ex Paucirolo lib. 1. Rerum memorabilium. Idem de calceis: Nobiles & equites peronibus induebantur coriaceis, ad genua vsque ad surgentibus, inde ferro armabantur. Calceis vtebantur ferè ad exemplum fratrum, qui Cappucini dicuntur, nisi quod hi calceos recti ligant, illi verò laqueo funiculo astringebant, ut in multis statuis marioris conspiciunt. Senatores Lunæ imaginem è purpura calceis assuebant, quos mulleos appellabant. His præmissis pingebatur virum, tiara & toga insignem, qui in humero dextro fibulam, vestem dicto modo subnectentem habeat, adiuncta cicadæ imagine. Huic opponatur alius palliatus, absq; pileo (veteres enim pileum non vsurpassent, nisi certis temporibus, & in certis personis, præter alios testatur Lipsius in Saturnalibus) pedibus calceo inuolutis, cui figura Lunæ assuta sit, ut diximus. In nostra hac figura nec cicada in veste viri Atici, nec Lunula in calceo Romani apparet, quia vel pictor, vel calor omittenda duxerunt, quam ob causam, ipsi viderint; certè æquus rerum arbiter oscitantiam & stuporem interpretatur.

NOBILES ET GENEROSI Quod ad epigraphen Emblematis attinet, ex eruditis hominibus, ijsq; maximè, qui vetera diligenter obseruarunt, discimus, inter Nobiles, & Generosos interesse non nihil. Aristoteles animalium historia *τὸ ἐξ ἀγαθῶ γένος, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξ ἰσαμενὸν τῆς αὐτῆς οὐσίας.* Nobile id est, quod ex bono genere profectum est: generosum, quod à sua natura non degenerat. Ex plumq; apponit in lupis, quos generosos, & leonibus, quos nobiles esse dicit. Idem penè 2. De arte dicendi, quo loco ait præclarior esse generosum quàm nobilem dicit; nobile enim maiorum tantum virtute gloriatur, generosus & virtute maiorū, & sua commendatur: itaq; generosos omnes esse nobiles, sed nō eorū nobiles generosos omnes. Quidam nobiles degenerant à virtute maiorum, & humili ac demisso animo fiunt, atq; ad ignaviae focodes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum stirpem generosam vocat, quod in ea multi

Calcei Romani quales.

Picturæ Emblematis.

II.
Qui Nobiles & Generosi.

multi excellentes viri fuerint. & Offic. 1. Pyrrhum Epitotam, generosum & potentem dicit: vt in defensione Celsiana, Clodiã in pudicam mulierem, & nobilem, & notam appellat. Idem 2. de Offic. ait Phalaridis præter cæteros nobilitatem crudelitatem. Ex quibus apparet, nobile accipi etiam in malam partem: generosum non nisi in bonam. Cornel. Fronto, nobilem appellat rerum nobilitate, generosum verò cognitione. Eam significationem Cicero in Paradoxis obferuat: Ipsius, inquit, libido lapsa est in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quàm si petulans fuisset in aliqua generosa virgine ac nobili. Ea de re dissertatio nobilitatis est euoluenda Phauorini apud Gellium cap. 23. lib. 13. Certè duo hæc tamquam synonyma cõiungi certò scio, & interdum etiam confundi. Apud M. Tulliũ, Roscij Amerini pater, genere & nobilitate sui municipij princeps dicitur. Iuuenal. 7. Satyra :

Felix & sapiens, & nobilis & generosus.
Et Ouidius in Heroidum epistolis:
si te nobilitas, generosaq; nomina tangunt.
Sed vt vno verbo claudamus, hi nobiles generaliter appellantur, qui vel familiarum nomine, vel alio tandem modo innotuerunt: generosi verò speciatim, qui è nobili genere ortum duxerunt.

IN adagio, *Terra filius*, habetur, apud Pausaniam, Strabonem, atq; alios id genus auctores legi, populos quosdam *αὐτόχθονας* appellatos, qui non aliò referant originem suam, quemadmodum pleriq; faciunt, verum ex ipso solo nati videri velint: quorum de numero sunt Athenienses. Apud hos cicada nobilitatis insigne fuit: aureas enim cicadas erumibus innodabant, vt significarent, se indigenas esse & nobiles, id est (vt Græco vtar verbo) *αὐτόχθονας*, καὶ γνησίους γένω τῆς πατρίδος πολίτας. Quod Cicero expressit Oratione pro Flacco: Id verò ridebat Antisthenes, vt refert Laert. lib. 6. aiebat enim hoc illis esse cum cochleis & testudinibus commune; quippè qui aliunde non commigrassent, nec vnquàm solum mutassent. Hinc ergo *τεττιγοφόροι*, id est, *Cicadigeri* dicti Athenienses: hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & seruis distinguebat. Huc respexisse videtur Virgilius in Ciri:

*Aurea solenni comptum quoq; sibula ritu
Mopsopio, tereti necēbat dente cicada.*

Huius rei causam nonnulli adferunt, quòd Cicadæ inter alia animalia indigenæ præcipuè videantur, quòd in ea regione, in qua nascuntur, viuunt, emotiantur, reliqua ferè omnia migrent aliò, neque sedem vllam firmam habeant. In quaq; autem ciuitate & municipio nobiliores eos agnosimus, quorum maiores pluribus antè annis in sua patria claruerunt, ait Pierius lib. 26. Quade re Plato nonnihil in Menexeno, Herodotus in Terpsich. Aelianus lib. 4. Variar. histor. c. 22. Scio ego per contemptum dici eos *τεττιγων ἀναμέσας*, *cicadus operos*, gloriosi quidam iactatores, obsoletis iã & nimium vetustis vtentes. Vide prouerbium, *Cicadus pleni*. Ferè oblitus essem huc apponere illud Demosthenis aduersus Aeschinè *περὶ παραπροσβείας*, quo loco de Atheniensibus, & Arcadibus verba facit, *μόνοι γὰρ ἀπάντων ὑμεῖς αὐτόχθονες εἶσιν ἀλένοι*. Euripidis hæc refert Plutarchus commentario de Exilio:

Ἡ' πρώτα μὲν λέως ἀ οὐκ ἐπαντὸς ἀλλοθεν,
Ἀὐτόχθονες δ' ἔφουμεν. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις

Προσῶν ὁμοίως διαφορηθεῖσαι βολαῖς,
Ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν ἐξαγώγιμοι.
Primum nec inquilinus nos populus sumus,
Sed indigena; ciues at aliarum urbium
Sunt comparandi tesserarum iactibus,
Quæ alijs alia mittunt ciues identidem.

Romanos autem, qui nobilitate generis alij excellenter, aiunt, lunulas in calceis habuisse; fortasse vt significarent Romani Imperij conditionem, quod sensim creuit, & temporum lapsu decreuit, vt in Lunæ hemicyclis fieri solet. Alij putabant signum esse eius habitationis, quæ in Luna esse dicitur, & quòd post mortem animi rursus Lunam sub pedibus habebunt. Vel superbos homines admonebant rerum humanarum instabilitatis, cuius rei Luna sit exemplum, quæ ab obscuro in lumen, inde in obscurum redit. Philostratus de Herode sophista narrat, eum fratri de generis sui claritate multa iactanti dixisse: Certè nobilitatem habes in talis. Quod significauit Iuuenalis, cum de Fabio loquitur his verbis:

— & nobilis & generosus.

Appositam nigra Lunam subtrexit alata.
Quin & Zonaras, auctor Græcus, ait, patri eius gestasse in vrbe calceos corrigiarum inflexione, & formæ literæ C, adornatos:

quod

*Cicada
cur nobilitatis
signum.*

*Lunula
in calceis
Romanorum,
et cur.*

*nobile-
tus fõs.*

*cicada
nobilitatis
insigne
atheniensis*

quod & Plutarch. retulit in Problemat. Forte ad significandum numerum centenarium, cuius C, litera nota est, quod initio patricij senatores centum fuerint ex Romuli institutione. Isidor. lib. 19. c. 34. Brisson. lib. 3. select. interpret. cap. 17. Huius Romani motis etiam facit mentionem Baysius de re vestiaria: Calceus lunatus, inquit, in signe Romanorum nobilium, ut voluit Plutarchus, addita lunula circa talum. Vide adagium, *Calceos mutare*. Budæum in Pandectas, Alex. ab Alexandro lib. 5. cap. 18. Cæl. Rhodigin. lib. 20. cap. 28.

III.
Aurea fibula quorum.

AVREA &c.] Atheniensium vestes necebantur aurea fibula, cui annexa erat cicada dentata. Aurea enim fibula solis nobilibus, ut diximus, competebat. Et in Romanis legionibus quoque solis Tribunis aureas fibulas habere licebat, gregario verò aut manipulari baltheos aut phaleras argento decoratas ferre permittebatur.

Cecropias] Athenienses, sic dicti à Cecrope primo Atticæ regionis rege, de quo Emblemate 5.

Fibula varia significata.

Fibula] Fibula præter iam dictam significationem, plura significat: nam in ædificijs significat id, quod vulgò clauem vocant, qua tigna inter se connectuntur. Item minus os tibie; & vincum in arcu maiore, qui neruum retinet, Italis, *la nozzetta*. Germanis, *die nuss*, quasi nuculam dixeris. Medici quoque; fibulis vtuntur ad contrahenda vulnerum labia ad mutuum contactum, de cuius tamen forma & materia dissentiant. Vide Hieronymum Fabricium ab Aquapendente in sua Chirurgia. Fibula denique olim iniiciebatur pudendis Comædorum & Citharædorum ad reprimendum coitum Venereum, ne scilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Vide & *Fibulare*, & eius contrarium *Refibulare*. Quam etiam in rem extat Martialis Epigramma lib. 14.

Fibulare.

Dic mihi simpliciter, Comædis & Citharædis

Fibula quid præstat? carius ut futuant. Mulieres enim in rem negatam promæ, magno precio coitum ab histrionibus conducebant. De ratione fibulandi vide Celsum lib. 7. cap. 4. & 25.

Tenax dente] cicada, quæ dente tenebat vestem. Profusus mihi persuadeo, Alciatum respexisse ad illud Ouidij, quod supra citauimus:

Rasili huic summam mordebat fibula vestem.

proprie enim dentibus mordemus, cicadas autem dentes habere quis dixerit? sic nec fibula mordet, nisi metaphoricè. Si non tetigi, vel cicada me mordeat.

Cicada] cur cicadæ Atheniensibus tribuantur, præter iam dictam rationem occurrit ex Tzetze 301. Historia. 10. Chiliad. vbi cicadæ Atheniensium refert ad eorum nimiam loquacitatem:

Athenienses loquaces.

καὶ ὅτι λόγοι τέττιγες, κατὰ δὴλον τοῖς πᾶσιν, οἱ ἄπτικτοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μαθηγῶρων.

λάκωνες βραχυλόγοι δὲ τέτοις ἀπειναντίως. id est:

Quod cicada sint loquaces, compertum est omnibus,

Sunt eodem modo Athenienses, qui multi sunt & garruli in perorando:

Contrà Lacones paucis vtuntur verbis.

Calceus &c.] Sic constat: *Calceus mullea*, cui lunula suberat ritu Arcadico, gestatur à patribus Romulidis.

Arcadico ritu] ad morem Arcadum.

Arcades populi in medio Peloponneso calceos lunatos gestare solebant, quod à diluuiio Deucalionis primi ipsi Lunam se inspexisse nascentem credere, quodque putaret vniuersum genus mortalium aquis obrutum perijisse, & à se rursus originem propagationis emanasse. Refert præter, alios vetustiores Pterius lib. 44. De sacris Aegyptiorum Lieris. Apollon. Argonautic. 4. ἀρκάδες, οἱ καὶ πρόσθε σελήναινας ὑδέοντα.

Arcadum primi nam seruar.

Strabo in 8. Geograph. δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ τῶν Ἑλληνῶν. Sic primo Fastorum Ouidius: *Orta prior Luna (de se se creditur ipsi)*

Amagno tellus Arcade nomen habet.

Idem Naso huc videtur respexisse 2. Fastorum:

Ante Iouem genitæ terras habuisse feruntur Arcades, & Luna gens prior illa fuit.

Itaque cum se Luna vellent antiquiores dici (adeo sui generis antiquitatem iactabant) dicti sunt à Thucydide initio historiarum, *προσέληνοι*, id est, ante lunam editi, siue antelunares. Vnde est illud Senecæ Tragici disterium, in Hippolyto:

Sidus post veteres Arcades editum, Curru non poterit flectere candidos.

Arcas cur πσέλην dicti.

Præter has rationes alias adfert Plutarchus in Problem. Adducta etiam lumen capient ex ijs, quæ apud Tzetzem legitur in Callandran. Ideo natos dici Arcadas ante Lunam, quia nutrentur ante Lunæ coitum, coquendo glandes in igne. Vel *προσέληνοι* dicti, *παρα τὸ προσελεῖν*. quod est *afficere iniuria*. Apud alios verò pro stultis habetur, quia putent se Luna priores esse. Sed sic se habet ratio; Annis, mensibus, æquinoctiis, & his similia omnia, quæ sunt artis Astrologicæ rex Arcadam, siue Atlas fuerit, siue Pœnus, à Luna supputans adiuuenit, postea Thales. Vide adagiū, *Beccefelenus*, & Cœl. Rhodigin. lib. 20. cap. 28. citato.

Lunula] parua Luna, ad morem hemicycli.

Patribus Romulidus] patricijs Romanis, quos primùm Romulus instituit numero centum. Hoc loco quæri potest, an veteres calceis vterentur? Refert Dio, Senatores olim discalceatos fuisse, præterquam si publicè conuenissent. Multò magis igitur & alij absq; calceis incesserunt. Confirmat id, quod ipse Saluator noster Christus maximam vitæ suæ partem discalceatus degerit. Inde; est, quod ingresso Simonis leprosi ædes Magdalena pedes lacrymis lauit, & capillis siccauit: siquidem Simon istam lotionem omiserat, quæ tamen administrari solebat hospitibus, qui quoniam absque calceis ingrediebantur, lotionem eam quàm maximè indigebant. Sed contrà stat auctoritas Tertulliani, qui togæ termentum proprium calceos fuisse contendit, lib. 6. de Pallio, his verbis: Calceos nihil dico, proprium togæ termentum, immundissimam pedum tutelam. Quo in loco pro tormento, quod omnibus passim exemplaribus obrepserat, legendum esse *termentum*, vbi scilicet toga terminatur, viti docti censent. Sed calceis ij vtebantur vel puris, vel mulleolis. De utroq; idem Tertullianus sic: Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum. Vbi per mulleolum haud dubiè intelligit calceum lunulatum; per purum verò eum, qui ex puro corio sine lunula factus erat, quod posterius calceamenti genus Perones vocabant. Quod verò Christus discalceatus incesserit, idem que Apostolis suis præceperit, ne calceamentum pedibus inducerent, ita interpretatur Adamantius, vt ipsorum pedes, qui ad annunciandam felicissimæ vitæ perpe-

uitatem properabant, omni carerent mortalitatis indicio: vti etiam in Mose Israelitici populi duce constat.

Mullea] Grapaludis de partibus ædium in dictione Mullus, lib. 1. cap. 6. Nomen i Fenestella à colore mulleorum calceamentorum datum existimauit. Turnebus contrà lib. 9. cap. 24. mulleos à colore piscis mulli dictos iudicat Festus à mullando, id est, suendo, deducit nomen. Fuerunt autem mullei calcei regum Albanorum primò, deinde patriciorum. Vnde patricij calcei nominantur in ea inscriptione: A EDEM. HONORI. ET. VIRTVTI. FECIT. VESTE. TRIVMPHALI. CALCEIS, PATRICIIS. vt & patricia Luna apud Papinium:

— *Patricia clausit vestigia Luna.*

Martialis pellem lunatam vocat, lib. 1. Epigram.

Lunata nusquam pellis, & nusquam toga.

Quod scilicet Lunæ figura his calceis erat asluta: vel sibala eburnea corniculans, instar Lunæ: quæ omnia copiosius tractat Alexander ab Alexandro lib. 5. diæ. genial. c. 18. Italis etiamnum crepidæ dicuntur *Muli*, voce antiquitatem redolente. Sicut etiam Veneti mulierum soccos, voce diminuta dicunt socculos, *Zoccoli*. Quamuis ibidem gestentur altissimi, grallis incedere dicas. Hac de re Iulius Cæsar Scaliger perfactum patris sui dictum refert lib. 1. Poeticæ, cap. 13. Eiusmodi nempe vxorum dimidio tantum in lectis frui maritos, altero dimidio cum soccis deposito. Vnde etiam cuiusdam querela, qui se vxorem semiligneam duxisse dicebat. Quas ideo & Iuuenalis irridere videtur, Satyra 14.

— *breuiorq; videtur*

Virgine pygmæa, nullis adiuncta cothurnis. Paruam enim puellæ staturam exprimit, dum eam cothurnis adiunctam, & non e, contrà, ait. Sicut Cicero de suo genero: Quis meum generum alligauit gladio? vt eruditissimus vir Gaspar Schoppius explicat, lib. 4. verisimil. cap. 10.

Indigenas] Indigena, quasi inde genitus, *Indigenec* aliunde natus. Græcè *ἀυτόχθον*, & *να*. *ἐγγόριος*. cui opponitur aduena. Sic etiã cicadæ dicuntur *ἀυτόχθονες*, nam ibi solummodo cantant, vbi nascuntur, nec locum mutant.

Hac signa] symbola.

Antiqua illustres] qui antiquitatem sui generis

Mullei unde dicitur.

Muli.

Zoccoli.

Vxor semiligneæ.

A veteribus calceis.

Antiqua calcei.

generis vellent ostentare.

IV. *In ementiam no- bilitatē.* QVORVM hæc attineant, non pla- nē constat, nisi ad communem locum retu- lerimus de nobilitate, quam sibi multi tri- buunt, vanis quibusdam schematis & ima- ginibus maiorum tumidi: quorum arro- gantiam intolerabilem quibus maximē ver- bis incessere debeam, planē nō habeo. Quis enim sustineat aliquem tollere cristas, sibi- quē arrogare quidpiam, quod tamen pro- priē non possideat? Atqui genus suum qui laudat, quiq; attollit animos ob maiorum nobilitatem, & alienum laudat, & falsis no- minibus sibi tribuit, quod ad se minimē pertineat. Qui procul dubio mihi non vi- dentur ab similes fugitiuis ijs, qui præ me- tu cum ad aras se receperint, tam diu latēt, inq; tuto se esse putant, quam diu eo per- fugio vti possunt. At cum inde fuerint eru- ti, quid ijs superest quā certa quædam crux, aut extremum aliquod dispendium? Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter maiorum nomina crepant, ad quæ sola hæ- rent suis diffisi virtutibus, veraque gloria, quam nullam habent, non sentiunt quā miserii sint, & quanto in errore versentur. Sed retineamus assensionem: cum ijs, qui nobilitatem in animo generoso sitam esse volunt, & qui pecudum nobilitatem in cor- pore valido ac vegeto, hominum autem in vitæ morumq; bonitate ponunt. Laudatur à Dione Chrysofomo Thebanorum optimum & æquissimum institutum, qui eos in seruorum numero non habebant, qui per vim & iniuriam belli serui facti es- sent: Cur ignobiles eos esse vulgari opinio- ne indicamus, quorum si virtutes æstimen- tur, si moderatio animi, si prudentia, si sa- gacitas, alios quos vulgus admiratur, infi- nitis, vt ita dicam, spatijs anteuertunt? Ma- gnus fuit & plenus æquitatis eorum, quos proximē nominati, iudicium atque consilium, qui solos eos nobiles esse cense- bant, qui ad virtutem propensi essent: ne- que tam curiosi, imò verò supersticiosi quærebant, ex quibus orti parentibus es- sent, de quibus aliquid statuendum videre- tur. Sic autem vnā secum rationes conficie- bant: Antiquitas vt in animalibus quibus- dam mutis, ita & in hominibus idem no- men perdurauit. Nam in canibus, equis, gallis etiam gallinaceis id facile est aduer- tere: quia equum si quis animosum & ad- cursum idoneum facto periculo norit, non

Qui verè nobiles.

rogat an eius pater sit ex Arcadia, an The- salia, satis enim esse putat, quòd equus ani- mum generosum habeat. Ita cum canis ve- naticus egregiè ad cursum valere intelligen- tur, nihil opus est scire an ortum duxerit è Caria, vel Lacedæmone, sed exiimatur es- se Iaris, quod generosus ille canis sit. Idem de gallis, deq; alijs iudicium, idemque pos- tremò de hominibus sentiendum; ex qui- bus qui virtutum studiosus est, qui iustitiā colit, qui huilitatis iura, qui religionem obseruat, is reuera generosus est & nobilis, tamen si parentes eiuſdem & auos nemo vn- quam fortasse nouerit. Democritus, mag- nus in prinis & catus philosophus, iam olim, vt ait Satyricus,

— materiam risus inuenit, ad omnes Occurrit hominum: & cuius prudentia monstrat

Summos posse viros, & magna exempla da- tuos

Veruè cū in patria, crassoq; sub aere nasci. quod totum esse constat in superbos quos- dam ementitæ nobilitatis homines, qui or- ti stirpe Romana cæteros præ se nihili du- cebant. Iactent itaq; suum genus, qui de parentum virtute nihil habent præter ima- gines, quos nihilo tamen puto meliores es- se, quā equus aliquis non re, sed opinio- ne vulgari generosus habitus, quòd frænos aut eos, quòd stragula, quòd ornamenta ex- teria omnia exquisitissima circumferat. Non erit autem alienum, ab huius carmi- nis argumento, de iure imaginum quædam subijcere, est enim res non indigna cogni- tu, neq; certè iniucunda studiosis. Fuerunt ergo imagines insignium virorum simula- chra ad otis similitudinem artificiosè fi- cta, coloribus & pigmentis adumbratum corpus referentia, eaq; in domus parte ali- qua celebrata posita, ligneoq; armario in- clusa. Licuit autem non omnibus habere imagines, sed ijs tantum, qui curules ma- gistratus gessissent: eaq; valebant ad memo- riam posteritatemq; prodendam, & vt ijs quasi insignibus nobiles ab ignobilibus di- stinguerentur. M. Cicero oratione 2. Con- tra Rullum: Est hoc in more positum, Quirites, institutoq; maiorum, vt ii, qui beneficio vestro imagines familiaris suæ con- secuti sunt, eam primam habeant concio- nem, quæ gratiam beneficii vestri cum suo rum laude coniungat. Item in Verrem actione postrema: Ob earum rerum laborem

Ius ginu apud mar.

Vid. multa in psu. Elici. cap.

rem ac sollicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in Senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curule; ius imaginum ad memoriam posteritati que prodendam. Quod idè dicitur à Cicerone, quia tunc ædilis erat, & quæstura iam perfunctus, hæmpe ius hoc imaginum non tam nobilitatis & generis, quàm virtutis insigne fuit, quanquam & generis etiam esset. Qui enim familiæ imagines & generi suo consequebantur, non dubium est quin & nobilitatem afferrent, ut nescio quid maius & excellentius fuit, posse uti imaginibus. In oratione verò Syllana sic: Ipse, si erit vestro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ solatia reliquæ vitæ, quibus lætari & perfrui possit? Domus erit, credo, exornata: aperientur maiorum imagines, ipse ornatum ac vestitum recuperabit. Omnia iudices, hæc amissa sunt, omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta, vnius iudicii calamitate occiderunt. Hoc dicit Cicerò, quia Pub. Sylla conuictus ambitus cum Pub. Antonio ius imaginum perdidit, non ut censei desineret inter nobiles, sed ut eius mortui imago cum maiorum suorum imaginibus non portaretur, nec horum imaginibus funus eius ornaretur. Ad id ostendendum multò apertius, adduco in medium Plinii & Polybii auctoritatem certè locupletem. Plinius enim lib. 3. s. cap. 2. Apud maiores imagines in atrijs erant, quæ spectarentur, nō signa externorum artificum, nec æra, aut marmora. Expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera: semperque defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus. Polybius verò lib. 6. scribit, Romanos seitis diebus, a pertis armariis imagines exornasse: cuius quæ ex domesticis mortuus esset aliquis, eas in funere extulisse, addito reliquo corporis trunco, ut magnitudine quàm simillimæ apparerent. Ius autem illud imaginum non sic transibat ad posteros, ut iis uti omnes & singuli possent: id enim vsurpabatur ab iis duntaxat, qui simile ius adepti erant. Aseruabantur autem domi, & in gentilitio funere efferebantur, ad exemplum rerum egregiè gestarum. Occurrit Valerii Maximi dictum præclarum, lib. 5. cap. 8. ubi de Manlio Torquato Iurisc. agit: Vide

bat se in eo atrio confedisse, in quo illius imperiosi Torquati seueritate conspicua imago posita erat: prudentissimoque viro succurrebat effigies maiorum cum titulis suis, idcirco in prima ædium parte poni solere, ut eorum virtutes posterius non solum legerent, sed etiam imitarentur. M. Tullius Pisonem vellicat, quod obrepserit ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum. Fumosas imagines appellat benè antiquas; quibus opponuntur subitæ imagines apud Plin. lib. 8. epist. pro recenti & nuper nata nobilitate, aut certè non diu duratura. Et hæc quidem hæc hactenus de imaginibus, quarum vsum fuisse tum primum antiquatum puto, cum Imperatores in Christi familiam trāsierunt, relicti superiorum temporum deliramentis, ob metum nempe superstitionis cultus & idololatriæ, quæ non minus facilè insinuari potuit ea imaginum approbatione, quàm olim Deorum & simulacrorum inducta persuasio. Nam adorationis cultum status & imaginibus Imperatorum & Principum fuisse exhibitum, ex Plinio lib. 10. Epistol. 97. non obscure colligitur. Sic enim ad Traianum scribit: Propositus est libellus sine auctore, multorum nomina continens, qui negant se esse Christianos, aut fuisse: cum præteint me Deos appellarent, & imagini tuæ, quam propter hoc iusseram cum simulachris numinum efferri, thure ac vino supplicarent; præterea maledicerent Christo: quorum nihil cogi posse dicuntur, qui sunt reuera Christiani. Et mox: Omnes & imaginem tuam, Deorumque simulacra venerati sunt. Legimus quoque capitale fuisse, circa Augusti simulachra seruum cecidisse, vestimenta mutasse, nummo vel annulo effigie impressam latrinæ aut lupanari intulisse. Unde & Senator quidam, ut est apud Senecam lib. 3. de Benefic. maiestatis postulatus, ob id veniam petijt à Tiberio, quod matellam contingere putauerat prius, quàm annulum, qui expressam Tiberij imaginem præ se ferebat, digito detraxisset. Nunc verò ad euitandū idolomanix periculū, loco imaginum nobiles & generosi uti ceperūt stemmatis gentilitiis, de quibus passim diximus. De iure imaginum multa collegit Rosinus lib. 1. c. 19. rerum antiq.

*Fumosa
imagines
qua.*

*Imagini-
bus Augu-
storū quæ
tus honor
habitus.*

*Plinij &
Polybii
auctoritas
de iure
magi-
na.*

Duodecim certamina Herculis.

Ἀλληγορικῶς.

EMBLEMA CXXVIII.

ROBORIS inuicti superat facundia laudes.
 Dicta Sophistarum, laqueosq; resoluit inanes.
 Non furor, aut rabies virtute potentior vlla est.
 Continuum ob cursum sapienti opulentia cedit.
 Spernit auaritiam, nec rapto, aut fœnore gaudet.
 Vincit fœmineos spoliatq; insignibus astus.
 Expurgat sordes, & cultum mentibus addit.
 Illicitos odit coitus, abigitq; nocentes.
 Barbaries feritasq; dat impia denique pœnam.
 Vnius virtus collectos dissipat hostes.
 Inuehit in patriam externis bona plurima ab oris.
 Docta per ora virum volat, & non interit vnquam.

COMMENTARI I.

I. **H**ERCVLES clava sua armatus astat, exuviis leonis tectus, cætera nudus: circa quem duodecim ipsius labores utcumque exprimuntur: nimirum pugna cum leone; hydra; apro; ceruo; Stymphalidibus; Amazonibus; in Augiæ stabulo; cū tauro; equis; Geryone; pro malis Hesperidum; cum cerbero: & tandem suprenio loco exprimitur ipsius rogus, in quem se coniecerat comburendum.

I. **H**ERCVLES Iouis ex Alcmena filius, ob fortitudinem & gloriam creditus est inter Deos esse relatus. Fuisse autem tres Hercules scribit Diodorus. Alii sex autumant, ut testatur Cicero 3. de Natura Deor. Primus, qui certavit cum Apolline de tripode. Alter Nilo natus Aegyptius, quem aiunt Phrygias literas conscripisse. Tertius est ex Idæis indigenis, cui inferias offerunt. Quartus Iouis est & Asterix, Latonæ fororis, quem Tyrii maxime colunt; cuius Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus Thebanus, ex Alcmena & Ioue tertio genitus, cui aliorum gesta assignant. Herodotus scribit Herculem vnum esse ex duodecim Diis Aegyptiorum, Græcosq; ab Aegyptiis hoc nomen mutuatos filio Amphitryonis indidisse. Varro quadraginta tres Hercules nominat: veritamen omnes, qui robore præstiterunt, hoc nomine ab Hercule Alcmenæ filio appellatos fuisse affirmat; Hunc enim potissimum celebrat ob varia certamina, virtutemq; bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures persequitur Diodorus rerum Antiquarum lib. 4.) complectuntur alii, quos hic sequitur Alciatus, quantum ad laborum numerum pertinet, quid per vnumquemque laborem sit intelligendum allegoricòs enarrans: eum nempe vi eloquentiæ robustos quosque & viuis præditos superasse: Sophistas retudisse Logicæ facultatis beneficio: virtute furorem coercuisse: continuis laboribus opes comparasse: avaritiam aspernatam esse: libidinem muliebrem repressisse: cultum animis adiecisse: nocentes abegisse: de barbaro homine supplicium sumpsisse: sua vnius virtute hostes in vnum cocentes discississe: multas secum opes è locis exteris in patriam reportasse: famam nominis nunquam intermorituram

rebus præclare gestis meritum esse. Quæ singula latius in progressu prosequemur, si prius aliquid de laboribus Herculis dixerimus. In Collectaneis Epigrammatum Græcorum hoc habetur hexastichon Byzantij Philippi:

ἄλεσα τὸν νεμέας δῆρ' ἀπλετον, ἄλεσα
δ' ὕδριν,
καὶ ταύρον, κάπρου δ' ἀμρετίναξα
γένυν.

Dioc.
civis labo-
res Her-
culis.

ζῶσῃρ' ἐλκύσας, πᾶλυς διομήδεος εἶλον,
χρῦσα μῆλα κλάσας, γηρύονην ἔλα-
βον.

ἀυγίαν ἐδάην, κεμάς ε' φύγεν, ἔπτανον
ὄρνις.
κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον
ἔχω.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi
& Hydram,
Et taurum, apri circumcussi maxillam.
Cingulum detraxi, pullos equinos Diomedis sustuli.

Aurea mala postquam fregi, Geryonem cepi:

Augiam noni [i. repurgavi] cerua non effugit: interfeci aues [Stymphalidas] Cerberum extraxi, ipse Olympū habeo.
Extinxi Nemees monstrum, Lernamq; peremi,

Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balthæon arripui, Diomedes equosq; cecidi,
Geryonem stravi, pomaq; fulua tuli.
Augiā noui, capta est cerua, atq; volucres,
Cerberus abductus, latus in astra feror.
Vel si magis placet ista versio:
Dextra feram Nemea petijt mea, perdidit
hydram,

Et taurum, malas inde cecidit apri.
Balthæus est captus, sūt aurea mala relata,
Geryonusq; bones, & Diomedes equi.
Augius me non fugit, non cerua, volucres,
Cerberus eductus; nunc sed Olympus hec.

Herculis labores nonnullos ita breuiter Smyrnae curmæn.
de laboribus Herc.
culis.

πρῶτα μὲν, ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπε-
πνε λέοντα.
Δεύτερον, ἐν λέρῃ πολυαύχρον ἄλεσεν
ὕδριν.
τὸ τρίτον αὐτ' ἐπὶ τοῖς ἐρυμάνθιον ἔπτα-
νε κάπρον.
χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἠγρευ-
σε τέταρτον.

πέμπτον δ' ὄρνιθας συμφαλίδας ἐξε-
δίωξεν.

ἕκτον δ' ἀμαζονίδος κόμισε ζασήρα φαι-
νόν.

ἑβδόμον ἀυγεία πολλὴν κόπρον ἐξέκα-
θιρην,

ὄγδον, ἐκ κρήτης δὲ πυρίπνοον ἤλασε
ταύρον.

ἔνατον ἐκ θρήκης Διομίδεος ἠγάγεν ἵπ-
πας.

γηνύσθε δέκατον βόας ἠγάγεν ἐξ ἔρου
θείης.

κέρβερον ἐνδέκατον κύν' ἀνήγαγεν ἐξ
αἰδάο.

Δωδέκατον δ' ἐκόμισεν ἐς ἑλλάδα χρύ-
σεια μῆλα.

Quæ carmina Latinè pronuntiata habent
tunc sic in Appèdicibus Virgilij, licet vnde-
cimi & duodecimi sit inuersus ordo.

Prima Cleonai tolerata arumna leonis.
Proxima lernaam ferro & face contudit
hydram.

Max Erymanthai vix tertia percudit apru.
Aeripèdus quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine
quinto.

Threiciam sexto spoliavit Amazona bal-
theo.

Septima in Augiæ stabulis impensa laboris.
Ophaua expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedæus victoria nona quadrigis.

Geryone extincto decimam dat Iberia pal-
mam:

Vndecimum mala Hesperidum distracta
triumphum.

Cerberus extremi suprema est meta laboris.
At Q. Smyrnæus decimum tertium addi-
dit laborem hoc pacto:

τὸ τρισκαδέκατον, τοῖον λυγρὸν ἔσχεν
αἰθλον,

μικρονυχὶ πεντήκοντα ξυνελέξατο κέρως.
Tertius hinc decimus labor est durissimus,
vna

Quinquaginta simul stuprauit nocte puel-
las.

Apollinaris Carm. 9. etiam plures tangit,
licet vltatè duodecim numerentur; sic e-
nim ille:

Non hic Hercules excolam labores,
Cui sus, cerua, leo, gigas, Amazon,
Hospes, tauros, Eryx, aues, Lycus, fur,
Nessus, Libs, iuga, poma, virgo, serpens,
Oeta, Thraces equi, boues Ibera,
Lustrator fluvius, canis triformis,

Portatusq; polus polum dederunt.

Non possunt tranfvolare Martialis carmè
de Herculis laboribus, lib. 9. Epigram. an-
tepenultimo: Martialis de dem.

Si cupis Alcida cognoscere facta prioris,
Disce: Libyn domuit, aurea poma tulit,

Peliatæ Scythico discinxit Amazona nodo,
Addidit Arcadio terga leonis apro.

Aeripèdè fluis ceruū, Stymphalidas vndis
Abstulit, à Stygia cum cane venit aqua.

Facūdam vetuit reparari mortibus hydræ,
Hesperias Tusco lauit in amne boues.

Labores Hercules decātat etiam Homerus
lib. 11. Odysser. Q. Calaber latè lib. 6. de te-
lictis ab Homero. Cicer. 2. Tusc. Diodorus
Siculus lib. 4. c. 3. Silius Italicus lib. 3. Mar-
tialis lib. 5. Epigr. 66. Ouid. 9. Metamorph.

Perottus latissimè. Lilius Gregor libellū
de Hercule composuit. Testatur Sanctius
de suo Pylade, Ioanne Mallara Hispanen-
si, cum tam ingeniosè in duodecim cantus
labores Hercules digessit, idque Hispana
lingua, vt nihil ibi deesse credas, quod ad
eruditionem & leporem spectet. Vide quo-
que Natalem Comitum Mytholog. lib. 7.
cap. 1. & alios plurimos.

ROBORIS inuicti] quod non posse vin-
ci videbatur. Allegoria est huius,

Prima Cleonai tolerata arumna leonis.

Primum Herculis certamen fuit cum leo-
ne Nemæo inter Cleonas & Phliontem.

Erat leonis illius Pellis nullo ferro penetra-
bilis, sicut Iuno infuuetat, quæ odio im-
placabili Herculem persequebatur. In hūc
Hercules multas sagittas frustra comecit,
neq; omnino læsit; quare exhausta phare-
tra cum claua feram insecutus est, quæ cū
in speluncam biforem aufugisset, alterum
ostium occlusit, deinde brachijs circa col-
lum coniectis eò vsq; astrictam tenuit, do-
nec suffocauit; quàm supra humeros sum-
ptam Mycenæ asportauit, eiusque pellem
inuulnerabilem detractam in posterum
proscuto gestauit. Fuerunt autem tres leo-
nes ab Hercule interfecti, Helicomius, Les-
bius, Nemeus. Quo intelligi datur, facun-
diam corporis viribus esse præstantiorem.

Non enim viribus, aut velocitate, aut cele-
ritate corporum res magnæ geruntur, sed
consilio, ratione, prudentia, eloquentia. Nec
verò aliquid magni momenti vites obire
possunt aut suscipere, nisi consilium, & in-
genij dexteritas antecesserit. Sunt qui ali-
ter leonis Nemeæi eadem interpretentur.

Primus labor Herculis
leonis mei-
des.

Eius gloria

Memoria

Memoria prodidit Chrysermus lib. 2. rerum Peloponnes. Iunonem supplicium de Hercule fumere volentem, Lunam in auxilium acciuisse, carminibus magicis usam, quæ eistam spuma implevit, ex qua natus est hic leo. Hunc Iris in gremio stringens in montem Opheltam deportavit, à quo eadem die Apasamptus pastor fuit dilaniatus, vt ait Demodocus in rebus Heracleæ. Anaxagoras fabulatus est, in Luna fuisse latam quandam regionem, è qua hic leo Nemeus deciderit; quid mirum, cum idem Solem etiam non minus stultè massam ferri igniti appellaret: est enim non ignobilis stultitiæ gradus, vel si nescias quid dicas, tamen velle de rebus propofitis hanc vel illam partem stabilire. Hunc ergo leonem inermis Hercules interfecit, vt ait Pisan- der: hoc est iram cohibuit ac repressit, quæ in fortium virorum animis maximè re- gnat.

Dicta Sophistarum]. Sic ille:

Proximo lernaam ferro & face contudit hydram.

Secundus Herculis labor est, quo hydram belluam septem capitum (Zenodorus no- uem, Heracles Ponticus quinquaginta capita illi fuisse tradiderunt) in Lerna palude omnia vastantem, pugna perdifficili vicit, & ferro facibusq; oppressit. Quo arguitur, virum sapientem & facundum, multiplices Sophistarum argutias, & elen- chos veritatis specie adumbratos, ingenij viribus retundere. Hydræ vno capite re- lecto septem alia repullulabant: quod notat artis sophisticæ captionem. Si enim agas cum Sophista, vno argumento reprehen- so, multa alia tibi opponet, teg; (vt diligen- ter caueris) ad absurdum, vel *ἀδύνατον* adiget Certamen hoc ad alios vsus conuer- tunt alij, vt ad diluuium, ad vitia. Qua de re proverbium est, *Lerna malorum*. & *Hy- dram secas*. Socrates apud Platonem in Eu- thydemo fatetur se multò imbecilliozem Hercule, qui pugnare simul non potuit ad uersus Hydram sophisticam, cui propter vnam sapientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabant. Vide pro- uerbium, *Hercules aduersus duos*. Adhæc Pierium lib. 16. euolue. Chiliadum autor purauit hydram inuidiæ referre symbo- lum, Horatii deceptus testimonio, cum ni- hil minus illic intendat Horatius. Vide ada- gium, *Herculei labores*. Obiter noto, So-

phistas olim dictos fuisse Philosophos & sapientiæ professores, deinde verò Rhetores, postremo abiit nomen in inuidiam, vt Sophistæ dicerentur, qui fictam quandam sapientiæ speciem iactarent. Vide Celsium Rhodigin. lib. 19. cap. 17.

Laqueos] Paralogismos & captiones, vanas illas quidem, & ad ostentationem seu fallaciã comparatas. Laquei, pro quacun- que re, qua homo capi aut irretiri potest, frequentissimè sumuntur.

Non furor, aut rabies] Exponit hoc:

Mox Erymæthum vis tertia perculit apru.

Tertio certamine aprum terribilem in Ery- mantho monte Arcadiæ omnia vastantem cepit, & ad Eurystheum viuum perduxit. Quod innuit, virtutem furori & rabiei nõ cedere, imò longè antecellere. Impetus enim & furor per aprum indicatur, vt docet Pierius Hieroglyph. 9.

Virtute] ἀνδρεία, est enim propria viri virtus.

Potentior] valentior, firmior.

Continuum ob cursum] Sic Poeta:

Eripedis quartus tulit aurea cornua cerui

Quarto certam eripedem, & celerrimam, aurea cornua gestantem cepit, quam in Me- nalo monte habitantem nemo mortalium cursu comprehendere potuit. Hanc cum neq; occidere, vt Dianæ sacram, neq; vul- nerare veller Hercules, annum totum cur- rendo est insecutus; sed illa tandem fessa in montem Artemisium confugit, & ad Lado- nem amnem iam tranatura capta est, & Mycenæ super humero deportata. Sunt tamen qui dicant, ineptè fictum à poetis cer- uas aurea cornua habere, cum omnino cor- nibus careat. Sed contra hos disputat Cæ- l. Rhodigin. lib. 7. cap. 15. Hoc quid- quid est ad sapientem referendum est, cui & ditissimi cedunt & opulentissimi: cerua enim cornibus aureis donata diuitiarum symbolum est. Notum illud Aristore- lis in Politicis, facile esse ditari Philo- sophis, si velint. Hinc cum Dionysius Aristippo talentum petenti diceret: Non- ne docebas sapientem non ege- re? Da, in- quit, & respondebo. Dedit rex, ac mox re- sponsum exegit. Tum Aristippus: Nonne verum dixi, sapientem non ege- re? Vide adagium, *Sapiens non eget*.

Spernit auaritiã] Illud est:

Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.

Sophistæ.

Laquei.

3. Aper Eryman- thaus.

4. Cerua eripes.

Allegoria eius.

Aues
Stymphalides.

Stymphalides qd.

Historia
Stymphalidum.

Quinta pugna fuit, aulū Stymphalidum humanis carnibus vescientium expulsio, sonitu cuiusdam abeni instrumenti, quod à Vulcano factum Pallas eod' aduenti Herculi concessisse ferunt. Quod est lucrum inane, & auaritiam respuere, raptumque omnem putare nefas. Stymphalides enim volucres auaritiam referunt, propter incuruos vngues, quemadmodum & Harpyia apud Virgilium. Sed quæ potest esse volucrum cum auaritia collatio? Volucres per aerem volitantes, in quo tamen victum comparare non possunt, cupidi & auari hominis cogitationem (alijs atq; alijs opibus semper inhiantem, qui tamen nec partis bonis vtatur, sed tenuissimo victu geniū defraudet, & in quo consistat non habet) satis ostendunt: qui quoniam vel natura deprauata, vel vsu longo induratus est, ad respicientiam aliquando pertrahi potest quibusdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus aut arceatur, aut à proposito, mala que consuetudine dimoueat. Alij malū hoc intelligi de scortillis quibusdam & impuris mulierculis, quarum illecebras & insidias detegimus æneo sapientiæ crepitaculo, quod tanquam tuba in aures penetrat, vt Basilus loquitur: vix enim alia fugantur ratione communes illæ pestes adulescentium. Sed reuerà fuerunt aues, quæ Stymphalides vocarentur, in locis Arabiæ desertis, nihilo magis quàm leones aut pardi mites hominibus, siquidem vel ferro, vel ære tecta corpora rostris percutientes, integumenta facillimè perfringebant: quare postea iuuentus fuit cortex, quo homines tecti si percuterentur rostris, illæ defixo rostro in illo libro tanquam visco, aut aliqua tenacissima materia caperentur, vt ait Pausanias in Arcad. Fuerunt autem ibibus Aegyptijs persimiles, sed rostro rectiore & validiore, corpore multò maiore. Memorizæ prodidit Timageras, Stymphalidas illas, quæ repulsæ fuerunt ab Hercule, alas & rostra & vngues habuisse ferreos, quas modò σιδηροπτερές, ferreis alis scilicet, modò σιδηρόνυχας, hoc est, vnguibus ferreis, modò σιδηροπίχτες, rostris ferreis nominavit. Vide Cælium Rhodigin. lib. 16. cap. 11.

Nec raptō aut fœnore] Atqui tātum abest vt sapiens raptō gaudeat, vt etiam ab omni turpi lucto abhorreat. Fœnatores enim inopiam sanguinem hauriunt, à quo

vicio nos passim sacre dehortantur [iteræ, Psal. 13. & 14. Luc. 6. Benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa.]

Vincit femineos] Illius est declaratio: Threisiā sexto spoliavit Amazona baltheo.

Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit, earumque reginam Hippolytam cepit, cui cingulum militare abstulit. Quod est astutiam muliebrem & dolos, fallaciæque coercere, & vasticiei materiam penitus eripere, meretricias artes omnes detestando, inque ordinem cogendo, & spoliando ornamentis, quibus homines capiuntur. Vel est detrahere ornamenta, quæ non meretrici, sed honestæ matronæ debentur. Est enim hic Amazon mulier bellicosa, meretricem referens, quæ vel fortissimum possit deuincere. Allusum autem videtur ad id, quod dicitur, zonam soluere. hoc est, de uirginare. Noua enim nupta olim zona lanea & innodata cingebatur, quam prima nocte sponsus soluebat.

Expurgat sordes] Est illius ἐπιμύθιον: Septima in Augiæ stabulis impensa laboris. Labore septima Augiæ stabulum vno die expurgauit. Quod arguit victorum errorumque; innotatorum, vel etiam qui succereunt assuetudine quadam longa, ab animo expulsionem. Nihil est enim tam horridū, tamque sordens, quod eloquentia non possit excoli. Et quia sapientia prima stultitia caruisset, debet ad curandos animos antecedere diligens præparatio. Sunt qui Augiæ stabulum ad historiam retorquent. Dicitur enim Augias Solis fuisse filius, tantumque habuisse armentum, & tot greges, vt pars maxima agri simo obdusa ociosa & inculcæ iaceret; nam quidam tradiderunt ibi stabulari consueuisse tria millia bouum, quod stabulum nunquam fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quauis mercede sibi promissa, Alpheū fluum in ea loca diuertit, omnemque simi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fertilitatem rediisset, stabula Augiæ purgasse dictus est. Augias illi mercedem negauit, quia videretur nullum propè laborem sustinuisse illis stabulis purgandis: nam infulsi plerique non animi, sed corporis viribus & laboribus præmia proponunt.

Cultum mentibus addit] cultus animi est Philosophia.

Illicitos

6. As
Zonæ
reginæ
Hippo
tæ.

Zonæ
uere

7. As
stabu
purgæ.

Histo
de As
stabu

Illicitos odis coitus] naturā vel lege prohibitos. Fabula sic habet :

Octava expulso numeratur adorea tauro.
 Octavo taurum ignem naribus efflantem
 luctamine domuit, & ex Creta expulit.
 Quod est fontes abigere, & omne illicitum
 facinus scelusq; execrari. Vel fuorem aut
 truculentiam animi cohibere. Est autem
 taurus animal Venereum, quod matrem &
 sorores inire solet; hinc addidit, *illicitos o-*
dit coitus. Taurus item & lastaurus in Hieroglyphicis sunt obscena verba, de quibus
 Pierius Hieroglyph. 3. Cael. R. hodigin. lib.
 21. cap. 22.

Abigitq; nocentes] Hinc nomen habuit
ἀλεξιχάκω. nam & plerisq; dictus est na-
 tus ad homines iuandos.

Barbaries feritasq;] Exponit hoc :

In Diomedas victoria nonā quadrigis.
 Labor nonus est, quo Diomedem Regem
 Thraciæ crudelissimum, qui sanguine &
 carnibus humanis equos alere consueve-
 rat, perdomuit, & eius exemplo ipsum suis
 equis dedit pabulum: plerunq; enim bar-
 bari quas pœnas alijs intulerunt, ipsi tan-
 dem perferunt. Quod significat, Hercu-
 lem eloquentiæ & sapientiæ viribus barba-
 riam & ferocitatem ab omnibus, quas in-
 coluerit, regionibus submouisse. Equus au-
 tem peculiari epitheto *ferus* dicitur, & fe-
 rox. Horatius 1. Sermon. Sat. 5.

Equi te

Esse ferissimilem dico.

Virgilius 4. A. Encid.

Stat sonipes et frasa ferox spumantia man-
dit.

Vnius virtus] Illius est solutio :

Geryone extincto decimam dat Iberia pal-
mam.

Decimo labore Geryoneim tricorporem &
 tricripitem bello expugnauit. Id est, colle-
 ctam, & vnam hostium multitudinē
 sua virtute compressit, indeq; victor eua-
 sit. De Geryone satis dictum Emblemate
 40. vnus enim dicebatur, cum tres essent
 fratres.

Inuehit in patriam] Huic respondet :
Vndecimum mala Hesperidum detracta
triumphum.

Vndecimo aurea mala Hesperidum, occiso
 prius perigili dracone, sustulit, & secum
 in Græciam portauit. Argumentum boni
 & laudati viri, qui patriam externarum re-
 rum spolis locupletat. Fama est, Iunonē,

cum nupsisset, Ioni in dotem dedisse multas
 pomos, quæ aurea mala producerent,
 quæ apud Hesperidas nymphas à dracone
 perigili custodiebantur. Eo igitur inter-
 empto Hercules aurea mala decerpit, & ad
 Eurystheum detulit. Quod est referendum
 ad illam, qua docti & sapientes homines a-
 bundant, insignem rerum copiam, qua eos
 sua fortuna vitæq; conditio bear. Alij ma-
 luerunt, illum admonitum à Prometheus
 fuisse, vt Atlantem ad ea pro se mitteret, ac
 ipse tam diu cœlum, dum rediret Atlas,
 sustineret. Fabulam sic explicant; dicunt
 Atlantem magistratum gerentem in quan-
 dam rerum maximarum aliquando inci-
 disse difficultatem, qui eum Herculis sa-
 pientissimi hominis consilio rem præclare
 transegit, tres oues Herculi largitus est,
 quod munus, vt ea ferebant tempora, non
 parum erat honorificum. Cum verò *μυ-*
λα, & oues sint, & mala fructus apud Græ-
 cos, locus datus est fabulæ. Quidā dixerūt
 mala à nymphis Herculi fuisse donata, cū
 draconem custodem cecidisset: quia Dra-
 co pastor fuit violentus planè homo, &
 immittis aduersus omnes. Huius oues ma-
 la dicta sunt aurea, cū essent oues aurei
 coloris.

Docta per ora virum] Postremum hoc
 explicatur :
Cerberus extremi suprema est meta la-
boris.

Duodecimo & postremo, Cerberum trici-
 pitem ab inferis tractum ad auras deduxit,
 quod fortitudinem per omnia omnium o-
 ra volitantem, & immortalem nominis glo-
 riam apud posteros semper victuram per-
 spicè significat. Nam, vt est apud Diodo-
 rum, magnos multosque, dum vixit, labo-
 res & pericula sponte adijt Hercules, vt
 pro suis erga omnes gentes beneficijs im-
 mortalitate donaretur. Cic. 1. Tusc. Abijt
 ad Deos Hercules: numquam abiisset, nisi
 cū inter homines esset, eam sibi viam ma-
 nuisset. Facile transilio Pindari locum, vt
 potè longiorem, de Hercule, 1. Nemo crū.
 Hæc (mea quidem sententia) est apotheosis
 Herculis, è rogo Oetæ videlicet in cœlum,
 vt illi fabulantur. Minucius Fel. Hercules
 vt hominem exuat, Oetis ignibus concre-
 matur. Julius Firmicus: Cremat & consti-
 crat Herculem tristis Oetas. Seneca in Her-
 cule Oetæ. Et hanc videntur fuisse amu-
 lati Romani in Augustis suis consecrandis.

*Allego-
 ria.*

*12. Cerbe-
 rus trice-
 ps.*

*Apotheo-
 sis Hercu-
 lu*

De quo more vide Herodianum in Scythianis. Quare praestantes viri post praecclare gesta viuunt, perpetua hominum memoria, adeo ut etiam mortui praesentes esse videantur: virtutis enim & famae lumen nunquam extinguitur. Horatius:

Vinēt extenta Procleius auro

Cerberū
ex infē
ris trahē
re, quid.

Hanc allegoriam explicatius protulit Rudolphus Agricola lib. 1. de Inuent. cap. 3. Magni, inquit, ludoris est, Cerberus tripitem ab inferis extrahere; hoc est, abitrusa & in rerum interiore recessu latentia proferre in lucem, & tanquam spectanda proponere. Nonnulli, hoc traduci malunt ad auaritiam thesaurorum in tenebris oculos asseruantem, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen, si à viro gloriae cupido coercetur, & ex animi recessu, in quo locum occupat, expellatur, opesque illae conferantur ad vsus hominum, magnam certe momentum afferunt ad obtinendum nomen: licet enim, vera gloria sita non sit in opibus & facultatibus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adferunt. Videtur autem hic noster versiculo hoc postremo allusisse ad nomen Ηρακλῆος, quod à κλέος ἦρα. At ἦρα ponitur pro aere, nedum Iunone, ut tradit Macrobius Saturnal. Hemistichium est Ennii veteris poetae, relatum à Cicerone i. Tuscul.

Volito doctra per ora virum

IV.

PER Herculem ἀλεξίκαλον, qui vir magnanimus, prudens & eloquens fuisse perhibetur, intelligenda est coniuncta cum sapientia & virtute facundia. Ac per duodecim, quos exultasse dicitur labores, κατ' ἀλληγορίαν ea sunt intelligenda, quae Emblemata explicauit. Heraclidis Pontici disputatio ad Homerum allegorias mirè ad hanc nostram facit explanationem. Verba eius auctoris haec sunt: ἠρακλῆα νομίζεον ἐκ ἀπὸ σοματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα τοσούτων ἰσχύσαι τοῖς θεοῖσι, ἀλλ' ἀνὴρ ἔμφορον καὶ σοφίας ἑρανοῦ μύσης, ὡσπερὶ κατὰ καθείας ἀχλύος, ἐπίθε δ' οὐκ ἴαν ἐρώσιτε τὴν φιλοσοφίαν, κατὰ περὶ ὁμολογεῖσι καὶ σοικῶν οἱ δοκιμώτατοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἀδελῶν, ὅσοι τῆς παρ' Ὀμήρω μνήμης ὑπερῆσι, τί δ' εἴ παρακωρόν ἐκμηκύνειν εἰλοπεχοῦντας; ὅτι κάπρον μὲν εἶλε τὴν ἐπιπολέσσαν ἀνθρώποις ἀλοασίαν. λέοντα δὲ τὴν ἀκρίτως ὀρμῶσαν ἐφ' ἀμὴ δ' ἄρρῶν κατ' αὐτὸ δὲ θυμὸς ἀλογίης πεδῆστας, γὰρ ὄβρισην ταύρον ἐνομίσθη

Heraclides
locus.

δεδεκέναι. Δειλίαν γὰρ μὴν ἐφυγάδευθεν ἐκ τῆ βίη τὴν κερῶνίαν ἐλάρον. καὶ τὴς ἀπρεπῶς ὀνομαζόμενος ἀδελῶν ἐκμεκόνθηται, διακαθήραντος αὐτῆ τὴν ἐπιτρεχσαν ἀδρίαν. ὄρνεις δὲ τὰς συννημέες ἐλπίδας, αἱ βόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν ἀπεσκέδατε δὲ τὴν πολύχουον κόπρον, καὶ πολυκέφαλον ὑδραν, ἥτις ὅταν ἐκκοπῆ, πάλιν ἀρχεται βλασάνειν. ὡσπερ αἰδρεῖαν τε γὰρ δὲ πυρὸς τῆς παρηνέσεως ἐξέκολεν αὐτὸς γὰρ μὴν ὁ τρικέφαλος δει, θεῖς ἰλίγ κέρβερος ἐκόντως ἀν τὴν τριμερῆ οὐλοσοφίαν ὑπανιττεται. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικῶν, τὸ δὲ φυσικῶν, τὸ δὲ ἠθικῶν ὀνομαζεται. ταῦτα δὲ ὡσπερ ἀρ' ἐνός εκπερικότα, τριχῆ κατὰ τὴν κερῶνίαν μερίζεται. περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡσπερ εἶπον ἀδελῶν ἐν συντόμῳ δεδῆλωται. Quorum sententia verborum haec est: Minime putandū est, Herculem corpore viribus olim tantum praestare potuisse, ac cum prudens esset, & caelesti sapientia plenus, seu profunda caligine demersam Philosophiam illustrauit qua sententia etiam principum Stoicorum est. De alijs itaq; certaminibus Hercules, quae ab Homero non memorantur, quid attinet ad ingenij ostentationem multa praeter rem verba facere? Aprum enim cepit, hoc est, versantem inter homines intemperantiam; & leonem domuit, nempe impetum temere ruentem quo minime decet. Eadem ratione cum brutam iracundiam compeccisset atque fransset, taurum cornupetam ductus est astrinxisse. Expulit etiam & propulsauit e vita metum, quod per Ceramium ceruicem ostenditur. Et quoddam etiam certamen, quod nominare non conuenit, idem subiit, repurgata, qua prius tenebatur, animi foeditate. Cohibuit & volucres, nempe spe inanem & ventosam, qua hominum vita ut plurimum laetatur. Adhuc plurimum simi expulit, & multus capitibus hydram superauit, quae abscissa renasci non desinebat. Hanc sicuti adreian, id est imperitiam aliquam, igni excidit, hoc est, admonitione. Iam vero Cerberus triceps in lucem pertractus, non male triplicem philosophandae rationem innuit. Sunt enim Philosophiae partes, ea quae rationis est, Logica: qua natura, Physiologia: qua morum, Ethica nominatur: & ea quidem tanquam ex una ceruice prognata, triplici etiam modo iuxta caput distribuntur. Et haec quidem de alijs laboribus dicta sufficiant. Haecenus Heraclides;

raelides; cum quo insigni loco velim. vna
 conferri quæ disputat Lactantius diuin.
 Instit. 1. cap. 9. Cætera enim peccensere ni-
 hil atinet, nisi maximè ad rem faciãt. Quo
 in argumento dum animus elaborat, mihi
 aristotilibus nobilis disputatio Dionys. Chrystos-
 tomi, qui Hercules ἄδρας seu labores vel æ-
 rumnias ita celebrat, vt eum, ex aduerso
 athletis opponat, & Principem fortissimum
 atq; iustissimum faciat. Peruigil & tenuis
 erat, inquit ille, vt leones, neq; enim carni-
 bus onustus, vt athletez, potuisset Afiam Eu-
 ropamq; peragrarè. Acutè videbat, acutè
 audiebat: neq; hyemis aut æstus vim cura-
 bat, vt à præclaris actionibus reuocaretur.
 Sordida pelle indutus, interdum fame cor-
 reptus, bonis opem ferebat, improbos verò
 aut de medio tollebat, aut in ordinem coge-
 bat. Diomedem enim Thracium delicijs
 affluentem, & hospites afficientem iniuria,
 suosq; subditos miserè fèrre cogentem,
 claua percussit de medio Iustulæ Geryo-
 neni boues permultos, & multa pecuaria
 possidentem, vt opulentia Principes omnes,
 qui in Occidente essent, facillè superaret,
 sed tamen eundem nimia superbia elatum,
 vna cum fratribus interfecit, eorumq; ar-
 menta corripuit. Idem cum Busirim offen-
 deret certaminibus totos dies occupatum,
 totos dies cõnuuia agitantem, sibi vnice
 placentem, quò egregius luctator esset, pro-
 strauit. Amazonum reginæ zonam soluit,
 quæ illum fuerat alpernata: quo congressu
 ostendit, se illius forma minimè fuisse supe-
 ratum, vel mulieris gratia potuisse vnquã
 à rebus excellentibus, quas primùm ani-
 mo conceperat, auocari. Ne autem videre-
 tur arduis tantùm rebus & gloria dignis
 operam impendisse, simum iacentem in
 Augiæ stabulis, à multis annis collectum
 sterquilinum repurgauit. Putabat enim
 non minus esse sibi aduersus gloriam de-
 certandum, quàm belluas & homines sce-
 leratos. Hæc penè Dio Oratione 8. de virtu-
 te. Idem labores Herculis retulit ad pur-
 gationem animi & vitiorum expulsionem.
 Oratione 5. Sed obiter admoueo, plerosq;
 existimare, vt Lucianus (quemadmodum
 postea dicemus Emblemate 181.) Hercul-
 em virum prudentia, tum admirabili eloquẽ-
 tia, qua maximè valebat, præclara facinora
 insigni fortitudine sit exantlatus, & ingenij
 dexteritate summas quasque difficultates

superarit: quæ tamen omnis Græcia quàm
 plurimum mendax, ad armorum gloria
 conuertere maluit. Prætermiseram Apu-
 leij ἐπιμύθιον, quod imprimis ad rem fa-
 cit, ex 4. Floridorum: Quod Herculem
 Poetæ olim memorat monstrat illa immã-
 nia hominum ac ferarum virtute subegisse,
 orbemq; terræ purgasse; similiter adue-
 sum iracundiam & inuidiam, atq; auaritiã
 ac libidinem, cæteraque animi monstra ac
 flagitia Philosophus iste Hercules fuit.
 Eas pestes omnes menibus exegit, familias
 purgauit, malitiam perdomuit, seminudus
 & ipse, & claua insignis, etiam Thebis or-
 riendus, vide Herculem fuisse memoria
 extat. Huc respexit Poeta quidem Italus,
 sanè festiuus, dum in hominem enormi-
 bus vitijs obnoxium inuehitur tali carmine:
*Se'l Ciel mosso à pietà de' danni nostri,
 Mandasse in terra vno Hercole nouello:
 Te domar non potrebbe, ò crudo e fello.
 Quà sù venuto da gli stigi chioftri
 Che s'egli diè già morte à tanti mostri,
 Vinse à diuina pugna hor questo, hor
 quello,
 E tu di tutti insieme, à vn sol duello,
 Le sembiãze, e'l poter gli hauresti mostri,
 Crudo cor, man rapace, e bocca ria,
 Parer ti fanno, à chi'l guardo vi gira,
 Fiero Drago, empio Cacco, infame Har-
 pia.*

*E sei cinghial d'orgoglio, e leon d'ira,
 E di tofco Hidra. Hor chi ti conteria?
 Il gran mostro de' mostri in te si mira.*

Videram pridem locum Plutarchi in Pro-
 blem. quo rationem reddit, cur olim Hercul-
 ularum atque Musis communis ara facta sit:
 quia nimirum Hercules Euandrum lite-
 ras docuit, vt à Iuba memoriæ traditum
 est. Honestum enim & liberale ducebant, si
 amicitia propinque literarum & sapientia
 cognitione perpolirentur. Alij nihil aliud
 Herculem esse quàm Solem crediderunt,
 qui propter imagines Zodiaci duodecim
 labores absoluisse dicitur. Atq; vt summa-
 tum colligam, illa quæ tradita sunt de Hercul-
 e non solum ad Solis naturam, sed etiã
 ad humanæ vitæ institutionem tradita sũt:
 quippe cum alioquin frustra laudes Hercul-
 ularum commemorarentur, cum illa mon-
 stra, quæ dicuntur ab illo fuisse donita, ne-
 que ita esse potuerint; neq; si fuissent, nobis
 obessent, vt canit Lucretius lib. 5. his
 versibus:

Hercules
 vitia do-
 mans.

Hercules
 Sol.

*Quid Nemeaus enim nobis nunc magnus
hiatus*

*Ille leonus obesses? & horrens Arcadius sus?
Deniq; quid Creta saurus, Lerneaq; pestis
Hydra venenatus posset vallata colubris?
Quidve tripeitora tergemini vus Geryonasi?
Et Diomedis equi spirantes naribus ignem,
Thracen, Bistoniasq; plagas, atque Ismara
propter,
Tantoperè offerent nobis? uncuq; timenda*

*Vnguibus Arcadia volucres Stryphala co-
lentes?*

*Aureaq; Hesperidū seruans fulgētia mala
Asper, acerba tuens, immani corpore ser-
pens,
Arboris amplexus stirpem? quid deniq; ob-
esses
Oceani propter litus, pelagiq; sonora,
Quò neq; noster adit quisquam, nec barba-
rus aude?*

In nothos.

EMBLEMA CXXXIX.

HERCULEOS spurij semper celebretis honores:
Nam vestri princeps ordinis ille fuit.
Nec prius esse Deus potuit, quàm sugeret infans
Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

COMMENTARI I.

- I. IN nubibus Iuno sopita decumbit, cuius mammis Iupiter ipse infantem Herculem admouet, spectante suo armigero, aquila nimirum.

II.

oculus ex Alciati avergo.

Ad Cynosarges, uia.

III.

Nothi 2.

Spurij.

Spurij unde sic dicitur.

ALEIATVS libro 4. Parergon, cap. 30. fateatur hoc Emblemata sumptum esse ex antiquo illo adagio, *Ad Cynosarges*. cuius explanationem vide ibi in Adagio. Verba porro Alciati in illo loco de adoptione loquentis sunt: Apud Græcos scriptum legi, Iouem, nato Hercule, quod spurius esset, nec in Deorum numerum posse admitti, dormienti coniugi suæ Iunoni eum clam supposituisse, & exucto de mammis ab ea lacte, infantem, ceu natalibus restitutum, diuinitatis iura acquisuisse. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpretis: & qui Collectanea rei rusticæ Constantino Cæsari inscripsit. Hincq; factum est, vt nothi ad Cynosarges, vbi templum est Herculis, exererentur, quoniam is Deus illis præest. Cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Hactenus Alciatus. Hæc historia bis reperitur in Isacij Tzerzis commentario ad Lycophonis Cassandram. Vnde huic acceptum refert Emblematis characterem Minos.

SPURII Spurij & nothi, incerto patre nati, non debent adeo vereri, quod ita nati sint, Herculem enim habent sui ordinis antesignanum & quasi principem. Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto patre nati sunt, vel qui nati sunt illegitimo concubitu, l. vulgo concepti, ff. de statu homin. & l. Diui, ff. de captiu. Spurij distinguuntur à vulgò conceptis: sunt enim ij, quorum pater est incertus, d. l. vulgò, vt qui nascuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrem quidem certum demonstrare possunt, sed non eum, quem habere liceat, veluti qui nati sunt ex concubina, vulgò concepti, at improprie tamen & translate dicuntur, d. l. vulgò concepti, & l. Adoptiuus, ff. de ritu nupt. De nothis & spurijs vide ipsum Alciatum, qui præter locum citatum lib. 4. c. 5. & lib. 10. cap. 8. Parergon, putat dictos spurios (testimonio Iustiniani) quasi vulgò conceptos, *περὰ τὸ σποράδιον*. Quod non satis probatur, siquidem reperio aliam apud Plutarchum deriuationem, qui in Romanis quaestionibus sic ait: Quid est, quod eos, quorum patres ignoerantur, spurios vocant? non enim quod Græci opinantur, & in causis oratores dicunt, quod ex colluue quadam, & seminis communione progenerati sint. Sed est Spurius inter prima nomina, vt Sextius, Decimus, Caius. Hæc verò prima nomina Latini non inte-

gra scribunt, sed aut vna littera, vt T. L. M. Titus, Lucius, Marcus; aut duabus, vt Cn. Ve. Cneus, Verrius; aut tribus, vt Sex. Ser. Sextus, Sernius. Est igitur Spurius inter ea prima nomina, quæ duabus litteris notantur, S & P. quibus etiam orbos paratibus scribunt, cum sine patre esse dicunt, per S sine; per P, patrem significantes. Hoc igitur et rorem fecit, quod sine patre & Spurius isdem litteris annotantur. Hæc Plutarchus. Huius etiam fit mentio in adagio, *Ne patris quidem nomen dicere possit*. Cæterum quos vulgò *Bastardos* vocamus, interdum Spurij dici possunt, interdum non possunt: vt hi, quos principes agnoscere solent, quosq; adoptare. Spurios verò & nothos *Mulos* nūcupari apud Italos, non tam sæculi nostri mos est, quàm remotioris etiam ætatis, ob adulterinum, qui nulli non innotuit conceptum. Cyrus tamen, quamuis legitimo matrimonio generatus, Mulus est dictus, propterea quod generosiore matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia, cum pater Medorum imperio subiectus esset.

Bastardi.

Muli.

Nec prius esse Deus nobilitari non potuit, & quasi natalibus restitui. De Herculis apotheosi Cicero 3. Offic. Plinius lib. 35. cap. 11. & Ouidius 9. Metamorph.

Quam sugeret infans quàm ei hæreditaria quædam portio bonorum obtingeret. Historiam præter Alciatum supra citatum & Tzerzem narrat Higinus in poetico Astronomico, de circulo lacteo loquens, nonnem Ionem infanciam dedisse lac Herculi infanti: sed postquam rescierit pellicis esse filium, reiecit eum à se, Herculeq; qui nimia auaritate lactis multitudinem ore comprehendere non potuit se illud ore continere, sicq; ex eius ore profusum lacteum circulum in cælo signasse. Tantæ molis erat lactea hæc diuinitas. Alij dicunt, vbi Pallas ad Ionem accedens persuasisset, vt mamma præter infanti, cum puer supra ætatem violentus sugeret, Ionem indoluisset, ac puerum proiecisset.

Hercules infans.

IV. **ORVM**, qui nati sunt ex iniusto concubitu, misera videri conditio potest; quam enim ex nobilibus orti parentibus, nobiles tamen dici non possunt, neq; in ius hæreditatis ac familiæ succedunt, nisi soluantur legibus, & à principibus agnoscantur, quasiq; adoptentur (quod vulgò dicimus

IV. Nothorum conditio qualis.

cimus

rimus adiuuere) tunc enim succedere in familiam possunt, sed naturalem illam maculam delere minimè vnquam possunt. Qua de causa Soloni statuit spurios nihil debere parentibus, à quibus infamiae labem accepissent. Sed & Athenenses locum quemdam habebant, in quo spurij seorsum ab ingenuis exerceri essent soliti; eum Cynosarges appellabant: nam contaminati nobilitatem putabant spuriorum consuetudine. Themistocles tamen, astuto ingenio vir, adolefcētes ingenuos & nobiles seorsum primus ad Cynosarges blanditijs allexit, vt tolleretur ea spuriorum & legitimorum differentia. Pecunias autem, quæ notho ex bonis paternis tribuebantur; Aristophanes *νοθία χρηματα*, id est, *nothias pecunias* nuncupat. Erant verò drachmæ ad summum mille, vt meminit contra Aristocratem Demosthenes. Cœl. Rhodigiū. lib. 10. cap. 2. Antiq. lect. & lib. 24. cap. 6. Rectè quidem & prouidè constitutum à sapientibus fuit, vt patētes vaga vsi Venere, quasi in filijs punirentur, & effrenes legum sacri connubij quasi cancellis vi legum continerentur. Sic turpissimis clericorum filijs, ex scædo concubitu prognatis, dedecus meritò impingitur, & à sacris Canonibus cap. propoluiti, dist. 82. & à sacro Concilio Tridentino, sess. 25. cap. 15. ab omni ecclesiastico officio & beneficio, quod flagitiosus parens possidebat, arcetur. Et hoc ideo, vt discrimen seruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorum hæredes in re fiunt, eòq; admoneri debent paternæ virtutis: at illegitimis nihil sæpenumero præter viuere triste relinquitur, ad eò vt conqueri possint, quòd ad eò infelicitate nati malequæ accepissent. Sunt tamen permulti ex ijs, qui omni alia ope destituti, omnia sua in seipsis ponunt, suamq; industriam excitant. Refert Alciatus noster lib. de singulari certamine, capit. 19. Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperij titulum transtulit, ex Caroli Magni pronepotibus spurium fuisse. Fuerunt & in Cypro Reges, fuerunt vbique etiam approbatissimi duces, non absumilibus orti na talibus: vt verissimum sit illud Platonis oraculum, seruos à Regibus, Reges à seruis orti. Neq; enim cuiquam dubium esse potest, qui vel paulum assueverit in monumentis veterum, permultos fuisse spurios,

qui fortitudine & animi dexteritate legitimis quibusque liberis antecelluerunt, quique susceperunt audenti magnoque animo, & certè perfecterunt, quæ legitimi ipsi liberi nunquam exequi, nedum attingere potuerunt. Talis Hercules fuit, ipsiq; omnes Iouis filij, Poetarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themistocles, Aeneas, Theseus, Romulus, Iugurtha, sed & ipse Alexander Magnus, totius ferme Orientis dominor: quibus adiciam Constantinum Magnum; Theodoricum Gothum; Gulielmum Normannum; & alios quamplures, qui nisi hæreditate aliqua paterna sortiti essent, vix aut nunquam pertingere potuissent ad tantos rerum successus. Vnde Heracles; qui ne fieri quidem Deus potuisset, id est, immortalem famam non sibi cari comparasset, qua omnium voce prædicatur, nisi mammas Iunonis inscia suxisset, vt putarent Thebani, testis est Cælius Rhodigin. lib. 21. cap. 21. Et certè mirum est, quàm plerunq; animosi & audaces sint hi spurij: cuius rei causam ego reor, quod vt plurimum in summo Venere seruo, ne dicam fu rote, plantentur. Hinc nobis Germanis festinum de ijs est proverbium: *Vvas auff die bank gemacht vordt, lass sich nicht gern dâvnder stoffen*. Nulli enim facile subiunguntur. Vnde tritum illud: *Ipsa quidem natura nothos dedit, hac tria iura, vt sint pomposi, mendaces, luxuriosi*. In spurium & incerto patre natum Florentia hoc dictionum quasi *divryma* dices vulgò iactatur: *Egli è uscito dalla casa grã de. È undici once*. Item: *E di cento albumi. È dè τὰτος ὄνομα εἶπέν ἔχει*: id est: *Patris nomen dicere non potest. Sed, Matris vt capra dicitur. τὸς ἠμὴρος ὡς αὐτὸν νελέται*. Id quod ab Homero manasse videtur, apud quem *Odyss. 1. Telemachus rogatus, num Vlysses esset filius, responderit in hunc sensum: Esse quidè illius mater me ait, ast ego sanè Nescio: nemo suū patre unquã nouerit ipse*. Hæc enim in re solius matris confessione standum. Caueant igitur coniugare, quæ se alijs commiscunt, & sacra iura matrimonij violant, ne & ipsam prolem vnã cum marito iure suo hæreditario defraudent. In hanc rem placet subiungere historiam lepidam, sed materiæ non ineptam. Circa litus Oceani, quod Britanniam ab aduerso con-

Pecunia
nothia.

Nothi
biles

nothi
nothi

Spurij
mas

Diction
in spurios.

videtur
gratia de
ultera.

Spicit, ante non multos annos fama est fuisse mulierculam inopem, sed forma appetibili, & insigni lasciuia; hæc duodecim paruos filios totidem ex viris genitos habebat annuis ætatum interstitijs inter se distantes. Instante autem mortis hora, vocari properè virum iubet. Non est, inquit, amplius ludi tempus; nullus horum puërorum ad te spectat, præter maiorem solum, primo enim anno nostri connubij casta fui. Sedebant tunc fortè pueri omnes humi circa ignem, more gentis; aliquid manducantes. Stupente igitur viro, atq; illis rei nouitate suspensis, illa singulorum patres ordine nominat, quod audiens omnium minimus, qui triennis erat, panem dextera & rapam, quam habebat in manu altera, in terram posuit, ac desidentio; remens, & ambabus manibus adorantis in morem in altum erectis: Da mihi, inquit, o mea matercula, aliquem bonum patrem. Cumq; illa in fine verborum paruuli patrem nominasset, &

famosum quendam diuitemq; hominem, reasumpto in manibus cibo: Bene habet, inquit, bonus est pater. Hæc quidem apertè crimen fassa est, secus alia mulier pudicitia parum probata, quæ cum astringeretur conscientia stimulis marito prolem adulterinam manifestandi, excogitauit egrègium commentum (vt est sexus ille ad confingendos dolos præcipuè appositus) Compulit enim precibus maritum, vt personatis, qui tum fortè per plateas discurrebant, ipse quoq; personam indutus se adiret socium; atque ex eo ludo cum amictus theatri schemate domum rediret, mulier infantem nothum complexa, his verbis alloquitur: Quis hic tibi vir videtur, filiolo? cacodemon profectò est, laquatus, aut mente captus. Abi hinc vir inepte, non tuus est hic filius, alium patrem habet. Quibus verbis satisfactum marito arbitrabatur. Sed iocorum plusquam satis.

Alia eiusdem farina.

Imparilitas.

EMBLEMA CXXX.

VT sublime volans tenuem secat aera falco,
 Ut pascuntur humi graculus, anser, anas:
 Sic summum scandit super aethera Pindarus ingens;
 Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

C O M M E N T A R I I.

I.

FALCO pingitur in sublime remigio alarum fretus euolans, sub quo humi pascuntur alia auium genera, velut graculus (quem in hac pictura desidero) anas, & anser. Epigraphen aliquæ editiones habent, *Imparitas*, quod idem est.

II.

Chara-
 ter Em-
 blematis.

Id apparet è Pindaro tractum. Sic enim de se ipse in Bacchylidem, Olymp. 1.

σοφὸς ὁ πολ-

λά εἰδὼς οὐκ ἄ-

μαθόντες δὲ λάβροι

παγγλωσσία κίρακες ὡς

ἀκραιντα γαρύβειον

διδὸς πρὸς ὄρνιθα θεῶν. id est:

Sapiens multarum rerum

Gnarus est natura.

At discentes, procaces

Inepa garrulitate ut corui

Imperfectè garrunt

Aduersus diuinum Iouis alitem.

Ad quem locum scholiastes: ἀποτέινεται δὲ πρὸς τὸν Βακχυλίδην, γέγονε γὰρ αὐτῷ ἀταγωνιστὴς. Inuehitur in Bacchylidem, factus ipsi aduersarius. Alius est etiam locus in Nemeis, oda 3. in fine.

ἐστὶ δ' αἰετὸς ὠκύς ἐν πετανοῖς, ὃς ἔλαβεν αἰψὰ τηλόθεν μεταμαϊόμενος δαφνοῖν ἄγραν ποσίν.

κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. i. Est aquila velox in volatilibus,

Qua corripit statim de longinquo vestigans Cruentam prædam pedibus.

Clamose verò graculi humilia pascuntur. Quibus verbis intelligimus Pindarum se cum aquila conferre, alios verò, ut Bacchylidem, & alios Bacchylidi similes, nunc cū coruo, nunc cum graculis. Sic Scholiastes:

δοκτεῖ δὲ ταῦτα τέινειν εἰς Βακχυλίδην, ἣν γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀδραστὸς πρὸς ἀλλήλους.

παραβάλλει δ' αὐτὸν μὲν αἰετῷ, κολοιοῦ δὲ Βακχυλίδην. Cæterum mihi videtur allusisse Alciatus ad veteris Adagium, *Aquila in nubibus*. Cuius explicationem studio

sus vbi euoluerit, nonnihil sibi ad huius loci dilucidationem facilitatis comparabit.

Vide etiam prouerbiū, *Humis serpere*. Re-

Aquila
 in nubibus.

uera tamen suspicor, id Alciatum traduce-re voluisse in quosdam legum Doctores sibi nullo modo conferendos, à quibus tamen vel impeteretur, vel fugillaretur: vt colligere est ex eius aliquot scriptis.

Vt sublime volans] volatu summum aera petens. Ponitur autem adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græcorum. *Secat aera*] Sic Virgilius 1. Georg.

Quacung; illa leuem fugiens secat aethera pennis.

Falco] Falco anis rapax & prædatoria, ex accipitrum genere; ita dicta (vt Festus innuit) quod vagues niore falcis habeat introsum flexus. Varij autem generis sunt falcones, vt Britannicus, Gyrofalco, Montanus, Peregrinus, Gibbosus. Verum falcones omnes (vt hodie à Principum aucupibus oblatatum est) fœminæ sunt; mares verò sunt, quos vulgus hodie vocat Moscardinos.

Pascuntur humi] humi gradiuntur. Pindar. ταπεινὰ νέμονται.

Graculus, anser, anas] De his auiibus vide Plinium lib. 10.

Sic summum scandit] eleuatur felix ingenium Pindari:

Pindarus ingens] Pindarus Thebanus, Pindarus nouem Lyricorum poetarum princeps. Altissimus fertur & verborum & sententiarum

copia, vt ait Quintilianus: grauitate arduus, constructione ac ordine immensus ac prolixus. Quem etiam non imitabilem dicit Horatius. Eius educationem vide in Imaginibus Philostrati, tit. *Pindarus*. ex quo hæc sumpsit Politianus:

Aerios procul in tractibus & nubila supra

Pindarus it Dircaus olor, cui noctare blāda

Os tenerum libastus apes, dum fessa lenares

Membra quiete puer, mollè spiransia somnū.

Is cum Thebis aliquando in poetarum venisset commisionem, per auditorum insecutiam à Corinna quinquies victus fertur. Hic est ille Pindarus, quem ita amasse Apollo fertur, vt illi oblatorum portiunculam impartiretur; quin & à sacerdote ad

II

Fal

Pind.

Pind.
rus
rinn
bus

œenam cum Deo in sacrificijs subinde vocaretur. Verùm & carminis Pindarici amorem fuisse Pana, Plutarchi monumentis testatum est. Eius mortem refert Val. Maximus lib. 9. cap. 12. de morte non vulgari: nam in gremio dilecti pueri in gymnasio mortuus inuentus est. De eo vide plura apud Macrob. 5. Saturnal. Horatium lib. 4. Carm. od. 2. Plinium lib. 7. cap. 29. & Alcium nostrum lib. 10. Parerg. cap. 8.

Humi tantum serperem] tenui stylo vti.
 Sic Horatius in Artè:

Serper humi tutus nimium, timidusq; procella.
 Et 2. Epistola.

— nec sermones ego mallem Repentes per humum.
 Hi sunt Pindaro λόγοι χαμαιπετῆς. *Sermones iacentes.*

Bacchylides] Lyricus Poeta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidæ athletæ, vt ait Suidas. Tres fuisse Aelianus tradit: hunc primum, alium Atheniensem, tertium Arcadem. Porro mirum videri potest cur hic Bacchylidem aded extenuet, qui dictus est Siren, ob carminis suauitatem: sic enim in epigrammate 1. ἀνθολογίας,

— κει λάλε σερπῖν Βακχυλίδη.
 Quod imitatus est Politian. Nutricia: *Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren Bacchylides.*

Propterea Lactantius in Phœnice (si tamen est eius poemation) Iuleas voces, pro suauissimis & delicatissimis accepit, vocabulo ab Iulide, Bacchylidis melici patria, ducto.

Hac similitudine docet Alcicius, aliquam semper obseruari faciliè in ingenijs inæqualitatem. Sunt enim, qui vt falco vel aquila volatu præstant, id est, qui ingenij viribus cæteris antecellant: sunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, vt aues illæ domesticæ, quibus vna est cura vulgatiore tantum confectari. Quod certè referendum est ad debilitata quæque ingenia & minus viuida, quæ tenues cogunt siliquas: quique plura & magis ardua velint, quàm possint; cū, vt imperiti pictores, nihil sciunt præterquàm simulare cupressum, vt loquitur Flaccus. Primas tenet inter Lyricos Poetas Pindarus, Bacchylides inferiora tantum confectari dicitur. Huic conuenit illud ex Olymp. 10.

— ἐντὶ γὰρ ἄλλω ὄδῳ ὁδοὶ παραίτεροι. μία δ' ἐχ' ἅπαντας ἄμμε τρέφει μελέτα — id est:

Sunt quidem alia Via alijs excellentiores. Sed vna non omnes nos alit Exercitatio.

Ausonius ad Paulinum:
Si vitulum tauro, vel equum committis onagro:

Si confers fulicas cygnus, & aedona parre: Castaneus corylos aques, viburna cupressis. Potest huc non inconueniè referri, quod in Oratore Cicero ait: Si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenij vis fortè deficiet, aut minus instructus erit magnarum arrium disciplinis, teneat tamen eum cursum, quem poterit. Prima enim sequentem honestum est in secundis tertijsque consistere. Nam in Poetis non Homero soli locus est (vt de Græcis loquar) aut Archilochi, aut Sophocli, aut Pindaro, sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis: nec ipse Aristoteles admirabili quadam scientiæ & copia cæterorum studia restrinxit. Porro quàm magna sit ingeniorum dissimilitudo, nos quotidianus docet vsus, & ipse M. Cicero de claris oratoribus, itemq; Fabius Quintilianus Sed ea nonnunquam comparatio nauis in multorum mares concitat: & sunt qui ne quidem Iouem pro riali ferant, & se omnium optimos haberi velint: Nam & Palæmoni, glorioso Grammatico, Varro togatorum peritissimus displicuit: & Maro ipse Bauium & Næuium auersatus est, sicuti Pacuuium Persius, quos suo æuo placuisse credibile est, cum alij meliores non essent. Sic (verba sunt Minois) qui vixere temporibus auorum nostrorum, Ioannes Meunus, Quadrigarius, Marotus, Sangelasius, pro bonis habiti, cū non dum polita poësis Gallica foret: sed si conferuntur cum sequentis æui nostri poëtis egregijs, Ronsardo, Bellaio, Bellaqueo, Bartassio, id petinde erit atq; anseribus olores adæquare. Nam quis ea recordia est, qui Maroni Ennium comparet, vel Homerum Chæriolo, vt ætate superiore quidam Budæus Badiū confere non dubitarunt? In materia quamquam dissimili comparisonis excavit Catullus, suam anasiam non æquè laudari

Non omnes possunt primas tenere.

Comparatio interdum odiosa.

V. inæqualitas.

laudari questus :
Tecum Lesbia nostra conferatur ?
O seclum insipiens & inficitum ?
 Et Matritialis in quemdam, qui se pro ami-

co fido haberi vellet:
Dispeream, si tu Pyladi prastare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.
 Sed hæc satis ad alia properanti.

In desciscentes.

EMBLEMA CXLI.

QVOD sine egregios turpi maculaneris orsus,
In noxamq; tuum verteris officium ;
Fecisti quod capra , sui mulctralia lactis
Cum ferit , & proprias calce profundit opes .

COMMENTARI I.

I.

CAPRA pedibus posterioribus mulctrale lacte plenum impetit, eoq; subverso lac effundit; huic atq; ancilla caprimulga, gestum subirascentis exprimens.

II.
 Typus
 Emblematis.

Ex antiquo desumptum est adagio, *ἄλξ Σκυρία*. id est: *Capra Scyria*. Conuenit in eos, qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitijs con-

taminant atq; obscurant: quine rectè instituta non rectè finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, mulctram, quam vberè distento impleuerat, eandem pede illiso distringit, totumq; lac collectum effundit; sicque beneficium quod dederat, ipsamet perdit.

perdit. Epigraphæ ista cognationem aliquã habet cum Emblemate 83.

I. I. *QVOD sine turpi] fædo exitu. id est, post perfectum opus cum aliqua laude statim deficietis, labem tibi asperferis in memor laborum antea factorum; indecorè, insolenter, superbè, impudenter te gesseris.*

Egregios orsus] optimum principium. Lilius lib. 1. Vt orsis tanti operis successus prosperos dareat. Cicero 2. Diuinat. ex Homero :

Scire ratosne habeant, an vanos pectoris orsus.

Dicitur enim & *Orsus, us. & Orsa, orum.*

In noxamq; tuum] ex beneficio maleficium admiseris; commodum conuerteris in noxam & incommodum. Prouerbialis locutio, cum officium dicitur in maleficiũ conuerti. De nomine noxa, diximus Emblem. 131.

Fecisti quod capra] itidem atque capra, quæ ubi è distento vberè multærale comperit, calcis icũ dispergit, quod erat iam vtiliter paratum.

Mulæralia] Mulætrale, vas in quo mulgetur: quod & Mulætra, & Mulætrum dicitur. Horatius Epod. 16.

Illic iniussa veniunt ad mulætra capella. Columel. lib. 7. cap. 8. Sed mulætra cum est repleta lacte, non sine tepore aliquo debet esse. Virgilius 3. Georg.

Implebunt mulætralia vacca.

Calce] extrema & posteriore parte pedis. Ouidius 3. Fast.

Ille cadit præceps, & calce feritur a selli.

Cum quispiam fermè toto ætatis curriculo prudenter probeque sese gesserit, & in extrema senectute, vel etiam post præclare facta, criminis aliquid aut vitij admittit, nec gloriæ debitum sibi præmium expestat, efficit vt capra, quæ mulætram motu pede dispergit, totumq; lac emissum, iamque in mulætrali paratum effundit. Eiusmodi sunt, qui è felici principio, id est, pueritiâ bene & liberaliter instituta, deflectunt ad mores corruptissimos, vitamq; deploratissimam, vt Nero, Tiberius, & similes Romanæ Reipubl. pestes, qui è præclaris initijs semper in peiora processerunt, & vitam omnium infelicissimè clauserunt. His annumerari potest Metellus Pius, qui cætero vi

tæ tempore continentissimus, ad extremũ iam senex in Hispania Consul, fædis indul sit voluptatibus. Idem euenit Hortensio, & Lucullo, & apud Græcos sapientissimo legislatori Soloni, Antiocho magno, Xerxi, & alijs multis: & vt etiam ex historia sacra colligere est, Sauli, Salomoni & Samsoni, qui in peius progressi sunt. Sed id in minoribus quoq; contigisse legimus. Euthydama Rhetor cum aliquando ob oratoriã clarus atque vilis esset Reipublicæ, postea ad tyrannidem inclinabat. Illo mortuo eius amicus Hybreas: Euthydame, ait, malum es ciuitatis pernecessarium; nam nec sine te, nec tecum viuere possumus. Archidamas Periandro, qui cum esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid, inquit, tibi accidit Periandro, vt pro eleganti medico malus poeta vocari concupiscas? Notans hominum mores, qui res honestas aggressi, degenerant ad fordidiora, cum consultum sit, vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimum. Huc referri possunt adagia, *Auris Batava. & Mandrabuli more res succedit. & Primum Egina optimos pueros alit. Item, Primum Mars in filijs laudatus est.* Notum quoq; est omnibus Neronis *quinquennium. & τὴν δὲ ἀμαρτίαν συμπεφύμενον. Lutum sanguine maceratum.* de quo Rhodigin. lib. 11. cap. 12. Domitianus quoq; (vt refert lib. 6. Fulgosus) primis imperij initijs non modò obhorreere videbatur, vt humanus spargeretur sanguis, verum etiam ea loca tanquam molesta deuitabat, in quibus cæsis ad vespendum anima libus eorum cruor manaret: relictasq; hæreditates repudiabat. Mox è bono in pessimum conuersus, leuissimis de rebus nobilissimos quosq; viros occidit, bonaq; eorũ publicauit, mortuorum bona iouasit, qui vel vno teste probarentur dixisse, velle bonorum suorum hæredem Principem esse. Prorsus igitur à bonitate atq; abstinentia, quam primis inijs ostenderat, ad ingentem immanitatem atq; rapacitatem se transulit, & generosã primordia fædo exitu obsecrauit. Alia etiam exempla subministrat Val. Maximus cap. De mutatione morum & fortunæ.

Euthydamas.

Periander.

Domitianus mutatio.

fra-

trü.

fra.

empla
or, qui
e] ue-
in vir-

AEmulatio impar.

EMBLEMA CXLII.

ALTI VOLAM miluus comitatur degener harpam
 Et præda partem sæpe cadentis habet.
 Nullum prosequitur, qui spretas sargus ab illo
 Præteritasq; avidus deuorat ore dapes.
 Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum
 Vititur hoc lippo curia tanquam oculo.

COMMENTARI I.

I. **H**ARPA, avis rapax, prædam eruentatam vnguibz tenens in altum euolat, cui miluus subuolat, decedens prædæ reliquias excepturus. Subtus in aquis enatat sargus, qui audio ore pisciculos emergentes deuorat.

II. **E**IUSDÈM ferè est argumenti cum superiore de Pindaro, sed similitudines sunt obcuriores. A grè ferebat Alciatus æmulum quempiam esse sibi syndromum, cum

quidè legum interpretem auditores quosdam malè affectos allicientem, qui quantum poterat, operam dabat, vt eius gloriam obscuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen vt imitatore rem ignarum grauius pungat, perbella vitur similitudine, ac tum non sibi temperat à conuicijs, nempe in eum cõfictò nomine *εινοκράτης*, quasi dicas, vinipotens aut meripotor: & tandem lippum oculis appellat, quod ad iudicij imperitiam

imperitiam refertur. Quemadmodum, inquit, miluus degener comitatur harpam alitè volantem, vt ijs vescatur ciborum reliquijs, quæ ex eius rostro frustularim concidunt; vtque sargus marinus pisciculus nullum piscem consequitur, vt quæ præterierit, arripere queat: eodem modo mecū agit Oenocrates ille, ludimagister bibax, qui relictos à me quosdam auditotes excipit: quo iudem vtuntur tamquam lippo oculo, id est, nullius iudicii doctore, & imperito legum interprete, cui sit iuris civilis abstrusa scientia penitus incognita. Eum itaq; hominem maledicentiæ notat, violentiæ, stultæ cuiusdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuisse Alexandrinum nomine, iuris interpretem Alciatio infestum, nou leui coniectura fassus Minoi est Germanus Audebertus, Regiis tributis Aureliæ præfectus; cuius viri (inquit idem Minos) certè docti & amici non potest non esse mihi gratissima iucundissimaq; recordatio, quæ scio à permultis eruditis hominibus officiosè & honorificè cultum, & cum quo sæpe de literis sermones vtrò citroq; habui superioribus antè actis annis, cum iuri civili operam darem apud Aurelianenses.

ALTIVOLAM harpam] Harpa auis voracissima, ἀπό τῆ ἀπράξιν, à diripiendo dicta, de qua Plinius. Bellum gerit cum triorchæ. Aristoteles 9. de histor. anim. cap. 1. Amicus, inquit, sunt piphex, harpa, & miluus. Vocat autem *altivolam*, quia aues vncos vngues habentes omnes ferè sunt altivolæ, teste Plinio lib. 10. cap. 19. Vel si maioris allegoricè intelligere de doctore præstanti, & sublimis ingenii, quem ceteri non possint assequi.

Miluuus] Miluuus auis rapacissima & gulosissima, de qua Plinius lib. 10. c. 10. Martial. lib. 9.

Hinc prope summa rapax miluuus in astra volat.

De miluo diximus etiam aliquid supra Emblem. 29. Miluum verò degenerem dicit, vt suo Antalcato Oenocrati accommodet, quasi extra ordinem doctori, seu potius triuiali, inerti & imperito leguleio.

Mullum prosequitur] Ordo est: *Sargus*, id est, piscis iste ignauus, *prosequitur mullū*, id est, alium piscem marinum, *qui*, supple *sargus*, *avidus deuorat ore dapes spretas præteritasq; ab illo*, supple *nullo*. Mullus est genus marini piscis & fluuiatilis, qui

quod gemina barba insignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur: licet Sanctius neget, & alium magni precii piscem esse dicat. Huius mentio est apud Plin. lib. 9. cap. 17. & 13. c. 11. Quomodo differant inter se nullus fluuiatilis & marinus, notent curiosi. Martialis:

Nolo mihi rhombum ponas, nullumvè bibrem.

Sargus] *Sargus* piscis, de quo iam antè Emblemate 75. in mari nascens Aegyptiaco, vt est apud Festum: qui, teste Plinio, eum, quem Lutarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex alijs laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt dicitur, messem demementem, qui velint significari, *sargū* & *mullum* pinguit; sequitur enim *sargi* reliquias *mullus*, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim potest *mullus*) descendit & pascitur; imbecillioresq; ne eodem adnudent, arceat. Aristoteles lib. 8. de nat. animal. cap. 2. & Pierius Hieroglyph. 30.

Dapes] *Dapes* non tantum opiparos apparatus, aut religiosos, sicuti plerumq; significare, sed & vitabiles & infandos cibos, auctore Virgilio, possumus dicere, in *Aeneid.* 3. Cycloperum describens:

Nā simul expletus dapibus, vinoq; sepultus.

Et in *Bucolic.*

Quas illi Philomela dapes, qua dona pararat.

Oenocrates] *vinosus* quidam doctor: οἷνος *vinum*, & κρατέω, *vinco*. quasi quod vi no vincetur.

Deserta studentum curia] Ἰπαιναῖος, à me relicta decuria studentium. Curia pro decuria, quam classem Parisini dicunt, id est, auditorium. Ergo *deserta studentum curia* erit decuria illa, qua cesserat antè Alciatus. Porro de curiæ nomine, si vacat, euolue caput 16. lib. 1. Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias persequi.

Lippo oculo] Ipsemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus interpretatur; *Parergon* lib. 6. cap. 12. Vti tamquam *lippo oculo*, inquit, prouerbialiter dicimur de re, qua carere non possumus, cum tamen damnosa nobis sit. Eleganter Plautus domister uos improbos traxit, quos, quamuis dominum decipiant, tamen retinet dominus, & vt potest, eorum opera vitatur, cum vt velit

Sargus.

Dapes.

Oἷνος
κράτης.

Curia.

Oculo lippo.

non possit. Eius carmen est in Persa:

*Ego neq; lubenter seruius, neq; sum hero ex
sententia:*

*Sed quasi lippo oculo me meus herus uti-
tur, manum*

*Haud abstinere quis tamen, quin imperet
mibi,*

Quin me suis negotijs proficiat.

Sed & apud eundem in Bacchidibus sic se-
nex loquitur:

Lippo illic oculo seruius est simillimus:

Si non est, nolus esse, neq; desideres.

Si est, abstinere, quin attingas, non queas.

Sunt autem hæc carmina non solum ab in-
terpretibus male intellecta, sed etiam vitio
exemplarium corrupta. Hæc Alciatus. Vi-
de prouerb. *Lippo oculo similis. & Vbi quis
dolet, ibidem & manum habet.*

IV.

ET SI Emblema hoc scriptum sit in
cruicalem quendam legulcium, Alciati syn-
dromon, tamen commodè referri potest in
omnes, qui in eadem arte versantur, pro-
pterea quod inter hos artificij similitudo
magis æmulationem conciliet quàm bene-
uolentiam. Quorum mutuam inter se in-
uidiam Hesiodus in Operibus & diebus
suis, cō pluribus metaphoris indicat, haud
tamen damnans id genus artificum concer-
tationem, imò probans & laudans: propo-
suerat enim duplex æmulationis genus,
quorum alterum sit utile, pulchrumque
mortalibus; alterum scœdum ac pernicio-
sum. Hoc homines ad rixas ac bella conci-
rari, propter opum honorumq; certamina:
illo verò tanquam exemplis propositis ad
industriam & honestas artes expergefieri.
Et quia æmulatione virtus cognoscitur,
constat nullum ferè fuisse virum seu bello,
sue toga clarum, qui non suos æmulos ex-

*Æmula-
tio du-
plex.*

pertus sit. Plato vir summus, & Xenophon
haud expertes fuisse creduntur talis affe-
ctus; id indicio est, quod neuter alterius me-
minit vnquam, cum multa vterq; scripse-
rit, ambo clari, & inter se alioquin noti, So-
craticæq; sapientiæ ambo alumni. Habuit
Virgilius Baniū & Meuium, Homerus
Zoilū, Cicero Hortensium & Didymum
Alexandrinum, M. Varro Rhemium Pa-
lemonem Grammaticum, Catullus Sico-
nium: qui omnes multò facilius æmulo-
rum nomen, quàm propositum adepti sunt.
Quid? quod contra ipsos Deos ausa insur-
gere æmulatio perhibeatur. Hæc enim
Marsia pellem detraxit, Arachnen è trabe
suspendit, Sirenes in monstra mutauit. Tu
quoq; Misene, non esses vndis submersus,
nisi tua temeritas Tritoneum ad certamen
cantus prouocasset. Atq; vtinam res intra
æmulationis terminos confisteret, sæpe in
aperta odia & bella erumpit; nam vt rectè
Cicero in Lælio, pestis nulla maior in ami-
citijs esse potest, quàm in quibusdam ho-
noris & gloriæ certamen, ex quo inimici-
tiæ sæpe maximæ inter amicissimos exite-
runt. Notetur nostrorum quoq; tempo-
rum vehemètia in syndromis quibusdam,
quàm clandestino laborent odio, quàm
mutuis conuitorum assultibus collidunt
cornua. Ecquod propositum præmium?
Vanæ & inanis gloriolæ strepitus, & popu-
laris applausus. Pro his continuatos annos
& sæcula sudoribus & vigilijs fracta, trās-
mittit lucubrantium solertia: pro his ars
& ætas paribus penè spacijs decurrunt, na-
scentes enim consecramus disciplinis, quas
tamen imperfectas abrupit mors, inuida
huius gloriæ, & terminus æmulationis. Vi-
de adagium, *Figulus figulo inuidet.*

*Vix
quis
reus
amū*

Albutij ad D. Alciatum, suadentis, vt de
tumultibus Italicis se subducat, &
in Gallia profiteatur.

EMBLEMA CXLIII.

QVAE dedit hos fructus arbor, caelo aduena nostro,
Venit ab Eoo Persidis axe prius.
Translatu facta est melior, qua noxia quondam
In patria, hic nobis dulcia poma gerit.
Fert solum lingua, fert poma simillima cordi:
Alciate, hinc vitam degere discite tuam.
Tu procul à patria in pretio es maigre futurus,
Multum corde sapis, nec minus ore uales.

COMMENTARI.

IVVANIS in patina aufert mala Persica à proxima arbore decerpta. Arbo- rem verò horum pomorum feracem ipse Alciatus in epigrammate depingit, vt quæ
Q 2   habet

habeat folia linguæ similia, poma verò cordis formam quodammodo referentia.

II. Hoc epigramma non est Alciati, sed Aurelij Albutii Iuriscoſulti, Græci & Latini ſermonis periti, Poetæ inſignis, & quidem Mediolanenſis, non Aurelianenſis, vt perperam ab aliis traditum eſt. Bonaventura Caſtillionæus: In vico Cliuii memoriolæ ſunt Albutiorum, qui mihi ſunt acceptiſſimi, quod ex iis tam antiquiſſimis natalibus orti ſunt Aurelius Poeta egregius, ab Alciato etiam celebratus, & Io. Iacobus &c. Eiuſdem Aurelij vidimus Chriſtianarum Inſtitutionum libros tres, carmine eleganti perſcriptos, quos Carolus V. diplomate, & A. Alciatus epigrammate commendarunt. Audiuius etiam ſcripſiſe Hymnorum librum vnum, decem virginum vitas, & librum Iobi, aliaq; Albutii quoque eiſdem meminit Alciatus lib. 2. Prætermiſſorum: Legi apologiam quãdam eius nomine aduerſus Petrum Stellam, & Longouallium, legum Doctores. Hic itaq; monet, vt Alciatus à tumultibus & factiombus Italicis ſe ſubmoueatur, & florentiſſimam Galliam petat, in qua futurus ſit cõmendator. Sumit argumenti materiam à pomi Perſici tralatione, quod in Perſide virulentum fuit, in Italia verò conſitum, loci mutatione toxicum habere deſiit. Eodem modo ſi patriam relinquatur, in externa regione admirabilem futurum Alciatum ſperat, ſiquidem non minus lingua, id eſt, eloquentia, quàm corde, hoc eſt, doctrina & prudentia polleat: quod etiam factum. In Gallia enim Alciatus per aliquot annos nõ ſine magna gloria profeſſus eſt. Quod apertè (vt carminis noſtri enarrationem habeamus magis perſpicuam) Alciatus ipſemet explicuit oratione quãdam Ferrarię habita, his omnino verbis: Scio, inquit, pleſiq; ſuſpectam eſſe poſſe tam frequentem mutationem meam, qui nunc Auenioni, nunc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ profeſſus ſim: nec deerunt qui inconſtantię hoc tribuant, tamquam nuſquam poſſim conſiſtere, & quod in carmine Horatiano eſt,

Roma Tibur amem. ventofus Tibure Romã.
Etenim non bene compoſitæ mentis argumentum eſt, cum quis huc atq; illuc vagus diſcurrat, nec quieteſcere poteſt. Cæterũ mihi excuſatio eſt in promptu, noſtiſſimũque omnibus eſt, me, dum bellicos tumul-

tus ſubterfugio, tutamque ſtudiis meis ſedem perquiro, diutiſſimè eſſe peregrinatum, Principumq; iuſſionibus huc atq; illuc agitatum, certam ſedem tenere non potuiſſe. Idem clariſſis Oratione Ticini habitæ ſic: Quã plurimi veſtrum optimè ſciũt, vt belli calamitatibus eiectus, reſiſta patria trans Alpes profectus ſum: ibi profeſſorio muneri addictus, aliquot annos ſumma cũ gratia moram traxi: quod an illorum humanitati tribuam, an quolibuſcumque noſtris ſtudiis, non ſaris ſcio. Tria certè magnifica hac in diſciplina tribus in celeberrimis gymnafiis mihi contigerunt, quæ neſcio (quod citra arrogantiã dictum ſit) an cuiquam alii: primũ vt Auenioni, cũ nunquam ad eam diem cathedram acceſſiſſem, ſtipendium ſexcentorum mererer, & ætate longè impar, ſenioribus tamen æquarer: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magiſtratus Chriſtianiſſimi, ipſo Rege adiuuante, ſecundo quàm eõ veneram anno duplicatum mihi eſt honorariũ, & mille ducentiq; præſtiti: tertium eſt, quod tam à longinquis partibus in patriã ab excellentiſſimo Duce noſtro acceſſiſus, Senatoria dignitate ornatus, hanc acceſſionem ne quidem cogitans, tantum abeſt vt petierim, ſum conſecutus. Hactenus ille. Simile eſt quod Eraſmus in quadam ad Alciatum epiftoſa ſcribit: Pietatis erat, inquit, quod patriæ tuæ potiſſimum bonum ciuem præſtare vuleris: ſed Deos voluit eruditionem tuam velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis ſplendor neſcio quo pacto in ſua cuiq; patria ferè obſcurior obtingit. Nec verò prætermittendum, hoc Perſici ſymbolum à Paulo Iouio explicari in eo Dialogo, qui eſt de notis armorum & amoris, cum inſcriptione, TRANSLATA PROFICIT ARBOS. ipſique Alciato aſcribi.

QVÆ dedit hos fructus] Hic Perſea cũ Perſico videtur conſundi: quod an liceat, alii viderint. Qui verò pomum hoc venenatum in Perſis gigni putauerunt, decepti fortè ſunt nominis vicinitate, nam id de Perſea diligentiores tradunt, quæ omnino alia eſt, myxis ruſcentibus ſimilis (pruna ea ſunt forſis inſtra) in Aethiopia lethalis, in Aegypto ſalubris; quamuis Columella poetica licentia vtramq; confunde re videatur, quæ tamen ex Nicandro mutatur, & ex his fortè Alciatus,

Lotus ex Alciati quadam oratione.

Alciatus eſt.

Loc. in epiftoſa Eraſmi.

Loc. in Pauli Iouio.

Loc. in Perſia.

Cælo aduena nostro] nostro solo implan-
tata, cum primùm in Perside nata esset.

Venit ab Eoo] Cum Persæ aliquando in
Romanos bellum gererent, multis in locis
Italiae Persica implantarunt, quæ in Persi-
de venenum præsentaneum ferunt. Hac
tandem arbore hostes extinctum iri spera-
bant: sed in Italia mutato solo naturam e-
tiam mutauit, qua in opinione est Columel-
la, vbi refert:

— pomus cum barbara Persis
Miserat, ut fama est, patrius armata venenus:

At nunc expositi paruo di seruimine lecti,
Ambrosios præbent succos obliua nocendi.

Alij hunc fructum ab Aethiõpibus in Aeg-
yptum malo animo missum, naturam soli
benignitate commutasse tradunt. Calli-
machus Persicum in Aegypto primùm sa-
tam à Perseo affirmat. Nicander verò My-
cenis primò saram contendit. Plinius adue-
ctam quidem hanc arborem è Perside fa-
tetur, sed noxiam apud Persas esse, & trans-
latu mitescere, id verò pernegat. Eius verba
sunt lib. 15. cap. 13. In totum quidem Per-
sica peregrina, etiam Asiæ Græciæque esse
ex nomine ipso apparet, atq; ex Perside ad-
uecta. Et paulò inferius: Falsum est vene-
nata cum eticiatu in Persis gigni, & pœna
rum causa, à regibus translata in Aegyp-
tum, & terra mitigata. Sed Plinio aduer-
santur Galenus, Dioscorides, Paulus Aegip-
tina, Plutarchus, & alij.

Translatu facta est melior.] Quasdam
arbores mutare naturam pro regionum va-
rietate, testis est Plutarch. eo libro, quem
inscripsit, De facie, quæ apparet in orbe Lu-
næ. Plin. lib. 17 cap. 10. vbi agit de arbori-
bus, quæ aulsiense nascuntur, omnia ea nõ
stati in moris est in sua locati, sed prius nu-
trici dari, atq; in seminarijs adulescere. ite-
rumq; migrare. Qui transitus mirum in
modum mitigat etiam silueitres: siue arbor-
um quoq; vt hominum natura, nouitatis
ac peregrinationis auida est; siue descenden-
tes virus relinquunt, mansuescuntque in
tractatu, ceu ferè dum radici auellitur plã-
ta. Simile illud Plinij historiz mundi lib.
2. cap. 96. In Crustumino natum fœnum
ibi noxium, extrã salubre esse. Ex quo intel-
lige quædam soli mutatione fieri melio-
ra, alia deteriora; quod rei rusticæ peritau-
etores obseruant, Palladius, Columella, Ca-
to, Varro, alij. Ex horum censu habetur et-
iam arbor Persica: vnde pomum Persicum

notam fuisse eius, qui in alio cælo melior
fiat, tradit Pierius lib. 54. de sacris Aegy-
pt. litteris.

Quæ noxia quondam] toxicum ferebat.
Extat epigramma Græcum lib. 1. Antho-
log. eis δὲνδρα, incerto autore, in quendam
Theognosti filium, qui comestis pomis Per-
sici interiit. Id sic habet:

ἐκ φόνιον Περσῶν φόνιον φυτόν ἤγαγε
Περσεύς

Παυδὶ Θεογνώστῳ τῷ θανάτῳ πρόφα-
σιν. id est:

Ex mortiferis Persis mortiferam plantam
duxit Perseus,

Filio Theognosti mortis causam.

Huc quoq; respicere arbitror (quidquid
alij dicant) illud à Philodemo, vel vcalij
volunt, epigrammatatio Platone dictum
nobili disticho:

μῆλον ἐγὼ, βάλλει με φίλων σέ τις, ἀλλ'
ἐπίνευσον

Ξανθὶ πῖπῃ, κάγω καὶ σὺ μαραιώμεθα.

Cuius sententiam pro iure suo sic reddidit
Pierius:

Pomum ego, quiq; tibi me dat, te deperit,
audiv'

Flauia, marcescam nempe ego, tuq; etiã.
Dulcia poma gerit] Martialis 13. Nux
Persica.

Vilia maternus fueramus præcoqua ramus,
Nunc in adoptiuus Persica cara sumus.

Fert solum lingua.] Plutarch commen-
tatio De Iside & Osiride, Persicam arbo-
rem Iside consecratam fuisse scribit, quòd
linguæ folium habeat, fructum cordi si-
milem. Eius hæc verba sunt: τῶν δ' ἐν
ἀγύπτῳ φυτόν μάλιστα τῷ θεῷ καθε-
ρίσθαι λέγουσι τὴν περσεάν, ὅτι καρ-
δία μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττι δὲ τὸ
φύλλον ἔοικεν. ἐδὲν γὰρ ὧν ἀνθρώπος
ἔχειν πέουκε θεώτερον λόγῳ, καὶ μάλιστα
τὸ περὶ θεῶν, ἐδὲ μείζονα βροτῶν ἔχει πρὸς
ἐὐδαιμονίαν διὰ τῶ μὲν εἶ: τὸ χρυσήριον
ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμαι, ὅτι α
φορεῖν, ἔσχημα λέγειν De sterpibus Æ-
gyptijs maximè consecratam Dea aiunt Per-
seam, qu' d eius fructus cordis, foliũ lingua
speciem referat. Nam eorum, quæ in homi-
nem cadere possunt, nihil diuini est ora-
tione, præcipuè verò de Dijs, neq; ulla res a-
lia maius ad felicitatem affert momētum.
Itaq; hic præcipitur ei, qui sit oraculum a-
diturus, vt sanctè pieq; sentiat, & modestè
loquatur. Refert idipsum Politianus Mi-

Pomum
Persicum
quid si-
gnificet.

Plutar-
chi locus
de arbore
Persica.

Persica po-
nus un-

Pierius
Persicam
esset no-
xiam ne-

A ores
quasdam
splã
arbori-
bus me-

scellan. cap. 83. sed hanc arborem Harpocrati sacram facit.

Alciati] Mallem legere. *Alzate*, nomine genuino familiæ Alciatorum. Vide Emblem. 3.

Tu procul à patria.] Virgiliana imitatio è 10. Æloga:

Tu procul à patria (nec sit mihi credere) tantùm

Alpinas, ah, dura nives. —

Apud Euripidem Hercule furente:

— ἐκ ἐστ' ὄπι

ἐσθλὸν τι δράσας, μάρτυρ' ἂν λάβοις πάτρην.

Non est ubi

Strenuè quid agens testem habeas patriam. Verba sunt Amphitryonis ad Lycum, quibus docet maiorum Herculis operum testes esse gentes exterar.

IV.
Nullus propheta acceptus in patria.

DOCTVR hoc symbolo, neminem prophetam in sua patria propria acceptum, suisq; gratum aut existimationi esse, sed omnino neglectum, spreto, & viciorum invidia, peste illa tetrica, quæ alterius rebus macrescit opimis, prorsus depressum: id quod attestatur omnium maximus & veracissimus auctor, Redemptor noster, Matthæi 13. Lucæ 4. & Ioannis 4. c. Quod contigit multis olim sapientibus, qui tam è longinquis peregrinationibus notiores facti, sese toti orbi commendarunt: ut hi, de quibus B. Hieronymus prologo ad Biblia. Suppetunt ea de re exempla longè multa apud Diogenem Laertium, Philostratum, Eunapium Sardinum. Occurrit ex veteribus vnus Anacharsis Scytha, qui apud suos nullo in honore, Athenis admirationi fuit. Romæ non nisi serò ad π. odum excepta & admissa Rhetoricæ & Philosophiæ

schola, sub auspicio Græcorum sapientum. Et sæculis superioribus a maioribus exceptus fuit Alcuinus, seu Albinus, Scoticæ gentis, qui doctrinas liberales primus Lutetiæ sub pacta mercede sic plausibiliter docuit, vt fundamenta principis Academiæ tū primùm molitus dicatur. Taceo de Alciato, homine extero, qui iuris sapientiæ nitorem primus apud Biturigas celebravit. Fit autem sæpe, vt patria præclara ingenia nõ capiat, sed ad loca magis illustria propellat. Sed plerunq; liuor & inuidia ciues suos eiicit, quæ detestabili & iniusto malo eos maximè prosequitur & infestat, quos ad virtutem rectiore tramite prodeuntes cernit. Vnde rectè de ea Silius Italicus lib. 13.

O dirum exitiũ mortalibus, ò nihil vnquã Crescere, nec magnas patiens exurgere laudes

Inuidia.

Hanc vt declinarent multi ex patria sponte excesserunt, & in aliena terra vixerunt: vt fecit Iphicrates in Thracia, Conon in Cypro, Timotheus in Lesbo, Chabrias in Aegypto, Chares in Sigeo. Vsq; adeo autem dira & abominabilis est illa Ines, vt in suos tantum notos atq; vicinos sæuiat; neq; humani generis Seruatori benignissimo pepercerit, qui innocentissimus sola inuidia morte ignominiosa interijt, vt copiosè Basilus in eleganti sua oratione Græca de Inuidia, disserit. De eadem præter Virgilium in Epigram. de Liuore, Ouidium 2. Metamorph. sexcentos alios, pulchrè scribit Plutarchus in lib. de differentia inter odium & inuidiam. Nunc aliquandiu cum Regibus & Principibus nobis res erit.

Inuidia multo patri. cit.

Princeps subditorum incolumitatem
procurans .

EMBLEMA CXLIIII.

TITANII quoties conturbant aquora fratres,
Tum miseros nautas anchora iacta iuuat:
Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Tutius ut possit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores gestare insignia Reges,
Anchora quod nautis, se populo esse suo.

COMMENTARI I.

ANCHORA vtrinq; hamata & e-
recta pingatur, cuius medium del-
phin, piscis celerimus, complectatur, eiq;
quasi circumvolutus adhareat.

TITVS Vespasianus olim mandauit ex
cudi numisma, cuius altera in parte ipsius
Vespasiani facies esset expressa, cum inscri-

ptione nominis: in altera esset anchora, cu-
ius medium delphin obuolutus complecte-
retur. Hoc numisma se vidisse testatur
Chiliadum autor, in proverbio, *Festina len-
tè*. Id autem symboli nihil aliud sibi velle
affirmat, quàm illud Augusti Cæsaris di-
ctum, *σπεῦδε βραδέως*, id est, *Festina len-
tè*.

re, quia anchora tarditatem, delphin celeritatem aptè repræsentet. Hæc ibi multis verbis tractantur, nec malè, vt videtur. Sed noſter Alciatus, qui ab illo autore in aliquibus locis diſſentire ſolet, alitet illius numifmatis figuram interpretatur. Nam per delphinem cum anchora, quæ aduerſus procellas & tempeſtates fabricata eſt, regem ipſum, & regium munus vult intelligi, ad quem pertinet calamitati & perturbationi ſubuenire, ſeditiones & procellas componere, & ærumnas ſubditorum depellere, paci que incumbere: idq; ex delphini natura diſcere, qui (vt ait Plinius lib. 18.) futuram tempeſtatem præſagire ſolet. Quocirca vt *φιλάνθρωπος*, ſi nauem ventis agitaram offendiſſet, tutius vt figuratur anchoram quaſi humano quodam inſtinctu dirigit: ſic Princeps quiſq; ſuorum maximè ſtudioſus eſſe debet, poſſiſſimum verò ſæuiente tempeſtate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impendente, ne Reipub. ſtatus poſſit aliquo modo perturbari, aut etiã comminui. In ſubueniendis etiam miſeris debet Rex imitari delphini celeritatem, quæ maxima eſt, & penè incredibilis, vt reſert Plinius lib. 9. cap. 8. & Ariſtoteles, & Oppianus. Cæterùm delphinum anchoræ illigatum pro inſigni & ſtemmate publico præter Veſpaſianum olim geſſerunt alij Princeps & Imperatores laudatiſſimi, vt Auguſtus Cæſar, Seleucus, & Nicanor. Noſtro quoq; ſæculo Aldus Manutius, nobilis apud Venetos typographus, qua de re eſt elegantiſſima *παρέκβασις* in prouerbio, *Festina lente*. Gallicieriam imperij Thalaſſarchus, quem Admiralium vocãt, hoc inſigne hodie etiamnum circumfert, vt nuper laudatus ille Philippus Chabotius. In ſcuto Vlyſſis delphinum depictum fuiſſe ſcribit Plutarchus ad finem diſputationis, qua quærit, vtra animalium plus rationis habeant, an terreſtria, an aquatilia.

III.

Titanij fratres.

TITANII quoties] Hoc primùm monico, *Titanij* hic triſyllabum eſſe, nam duo ij, eoeunt in vnum per ſynæreſin. Dicuntur autem Titanij fratres venti, à Titane auo: fuit enim Aurora Titanis filia, quæ miſta fratri Aſtræo peperit illi ventos, gigantes robuſtiſſimos, autore Heſiodo in Theogon. & Apollodoro lib. 1. Bibliothec. Hinc Brixianus Pylades lib. 2. Theogon. ſic ait: *Aurora Aſtræo peperit Titania fratri Aſtrææ & vētos, qui freta longa premūt.*

Vnde etiam eodem Aſtræos fratres appellat Ouidius 14. Metamorph.

Aeræq; & tumidū ſubitus cōcurſibus aquor Aſtræi turbant, & eunt in prælia fratres.

Tum miſeros nauitas] Epitheton conueniens, vt illud eſt Lucani lib. 8.

miſerosq; fallentia nauitas

Sidera non ſequimur.

Anchora iacta] Nautæ anxij ad anchoram confugium. Solent quidam dubitare, ſcribendum mne ſit *anchora*, cum aſpiratione, an *ancora*. Quo pacto ſcribas, meo iudicio, parui reſert: ſi enim auctoritatem Val. Probi ſequaris, ſine aſpiratione ſcribes, ille enim dicit, tria tantum nomina Latina poſt aſpirationem habere, *Lurcho, Fulcher, Orchus*. Cui videtur adſtipulari Græcum *ἀγκυρα*. quod ſine aſpiratione proferitur. Vt ſus tamen ſecus ſuadet.

Pius erga homines Delphin] *φιλάνθρωπος*, id eſt, *amicus hominum*. De pietate delphini in homines pluſa diximus Emblem. 90. quibus adiungo, delphinum ob amorem in hominem eſſe capitalem crocodili hoſtem, quo non eſt aliud inſectius animal hominibus. Inſuper in delphino magna eſt charitas erga filios, quos etiam aduſtos diu comitatur. Autor eſt Ariſtoteles lib. 5. de hiſtor. anim. Sic rex animo paterno eſſe debet in ſuos, alioqui non eſt rex, ſed tyrannus, vt in Politicis docet idem Ariſtoteles.

Tutius vt poſſit] vt firmius & ſecurius ſigſi poſſit vadis pelagi. Nam anchora per metaphoram pro ſeſugio & ſecuritate ponitur. Vide prouerbium, *Anchora domus*.

Anchora quod nauis] Anchora ſymbolum boni principis, quo ſui in ſubditos officij admoſneatur. Vide prouerbium, *Anchoram ſacram ſoluere*. Fuit autem anchora præſidij & ſalutis typus, Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Iſthmiorum: Si quis, inquit, hominum ſumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præſtat. & ἡδὴ πρὸς ἄλβου βάλλεται ἀγκυρὰν θεότιμος ἐάν. id eſt: *Felicitatus iacit anchoram diuino honore auſus*. Quid ſi huc reuocemus aureū Plutarchi monitum è vita Solonis: quo ſoſco dicit, Senatu velut anchora firmari ciuitatem. Memini & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiaræque ſuæ anchoram nominare, ἐς μόνος οἶκον ἀγκυράτ, ἐ μών

Delphinus alligatus anchora.

Delphinus φιλάνθρωπος.

Anchora Thalaſſarchi Gallici.

Ortophia chora

Delphinus nati

Anqui

ἐμῶν. qui iam solus generis superest anchora nostra. Aristides oratione Panathenica prima, dicit Græcos omnes ubi visos fuisse in portu quodam duabusnixos anchoris, quasi gemino fultos præsidio. Refert huc adagium, *Anchoru duabus fultus*.

PRÆCLARA præsentī Emblemate continetur γνάμν, *Princeps subditorum incolumitatem procurans*. quæ similis mihi videtur sententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauitè pronunciauit, Imperiū curam esse salutis alienæ. Principes enim debent habere perspectum, se sibi minimè natos esse, sed ad publicam omnium quietem. Quadrat huc optimè illud Xenophōtis ἐ 3. ἀπομνημόν. ubi facit Socratein disputationem cum Dionysiodoro: Quam ob causam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν, nisi quod vt pastor suarum ouium curam habere debet, quo habeant, quæ sunt ad victum necessaria, sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expediant. Non enim tantum laudatur Agamemnon vt κρατερός ἀρχηγῆς, sed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθός, qui non se modo bene regeret, sed etiam suis felicitatis causa esset. καὶ γὰρ βασιλεὺς αἰρεῖται, ἔχῃνα εἰ αὐτῷ καλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι διὰ τῶν, εὖ πράττει. Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum, qui eum elegerunt, in felicitate viuant. Huic simile est illud ex Spartiano, sæpenuero in concione & senatu dixisse Cæsarem Adrianum, ita se Remp. gesturum, vt sciret populi rem esse, non propriam. Et Capitolin. Antonino Pio: Huius primum hoc fertur, quod cum ab vxore argueretur, quasi suis parum relicurus, dixit, Stulta, postquam ad imperium transiimus, & illud, quod habuimus antè, perdidimus. Elogium & hoc veridicū Traiani ex Plinio lib. 3. epist. 20. Sunt quidem cuncta sub vnus arbitrio, qui pro vtilitate communi solus omnium curas, laboresque susceperit. Idem panegyri-

co magnificentius: Bona conscientia principatum sibi delatum acceptat, qui nō nisi animo seruandi illud accepit, & quem ipse Reip. vtilitas & vox ad illud arcescit, non sua. Idem ibidem: Quod precatus es, vt illa ipsa ordinatio comitiorum bene ac feliciter eueniret nobis, Reipub. nonne tibi tale est, vt nos hunc ordinem votorum committere debeamus: Deos denique obsecrare, vt omnia quæ facis, quæq; facies prosperè cedant tibi, Reipub. nobis: vel si breuius sit optandum, vt vni tibi, in quo & Reipub. & nos simus. Cicero 8. Philipp. O dii immortales, quam magnam est personam in Reipub. tueri principis, quæ non animis solum debet, sed etiam oculis seruire ciuium? Illud Isocrateum perplacet ad Nicoclem, regem Cypriorum: ἡγάμενος γὰρ θεῖν ἐκ ἐνὰ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχεν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπειδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τὸς εὐφρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοῖς δοκιμάζειν. Oportet existimare te non vnum ex multis, sed multorum principem existentem, non tuam ipsius habere mentem cum alijs, (id est, aliorum inseruare affectibus debere) neq; honesta consilia, neq; rectè sentientes homines voluptatibus astimare, sed vtilibus actionibus probare. Coronidis loco adduco Epaminondæ Regis exemplum, qui cum Thebani diem festum ageret, omnibusq; libidinibus & computationibus indulgerent, factus est cuidam è familiaribus obuius, squalidus & cogitabundus. Admirante illo, roganteque quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modum obambaret? Vt vobis, inquit, omnibus ebrijs ac focordibus esse liceat. Innuens tum maximè vigilandum esse principi, quando populus maximè indulget genio. Nunc à principe ad senatum appellamus.

Isocrates locus.

Epaminonda exemplum.

In Senatum boni Principis .

E M B L E M A C X L V .

D I A L O G I S M U S .

EFFIGIES manibus trunca ante altaria diuum
 Hic resident, quarum lumine capta prior .
 Signa potestatis summae, sanctiq; Senatus
 Thebanis fuerant ista reperta viris .
 Cur resident? Quia mente graues decet esse quietae
 Iuridicos, animo nec variare leui:
 Cur sine sunt manibus? Capiant ne xenia, nec se
 Pollicitis flecti muneribusve sinant .
 Cacus at est Princeps; quod solis auribus, absque
 Affectu, constans iussa Senatus agit .

COMMENTARI I.

L CONSILIARIORVM cętus o-
 cgarus affidet vtrinq; regi in folio lo-
 cato: quorum manus ambæ abscissę sunt,
 ipse verò rex captus oculis effingendus
 est. Sed noster piſtor iustus effingere prin-
 cipem cęcum, videtur cęlatori anſam præ
 buiſſe, vt videntem exprimeret, & consilia-
 rios cęcos.

II. *ns Em
ematu.* ID agalma iudicum Thebanorum è
 varijs auctoribus peti poſſe ſcio. Certè
 Plutarchus attigit libro de Iſide & Oſi-
 ride: quod idem Sermonè 44. Stobæus re-
 tulit ex eodem Plutarcho: his verbis:
 εν θηβαις εικόνες εἰσὶν ἀνακείμενου δικα-
 σῶν ἀρχερες, ἢ δὲ τῆ ἀρχεδίκασῶ μύσα
 τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἀδωρον ἄμα τὴν δικαιο-
 σσύνην καὶ ἀνέντευκτον ἔσαν. id est: *Thebis
 imagines conſpiciuntur Iudicum manibus
 carentes: at ſummi Iudicis imago conſpiciet
 oculis: eo quòd iuſtitia nec muneribus ca-
 pi, nec hominum vultu ſecti debeat.*

*cus ex
atione
ciati.* Alcias ipſe Oratione quadam in laudē Iuris
 ciuiliſ hęc ait: Chryſippus Iuſtitię imagi-
 nem ita expreſſit, vt puellari virginis for-
 ma, aſpectu vehementi, luminibus oculo-
 rum acertimis conſpiceretur, quòd vide-
 licet iudicem incorrupto eſſe iudicio, ſan-
 ctum, ſeuernum, contra improbos inexora-
 bilem, vi ac maiestate æquitatiſ, veritatiſq;
 terrificum eſſe oporteat. Quapropter me-
 moriæ eſt traditum, magistratuum ſtatuas
 à Thebanis ita ſolere formari, vt ſine ma-
 nibus eſſent: Principium verò clauſis ocu-
 lis, nimirum eam in ſtitiaſ natu ram eſſe oſtē-
 dentes, vt incorrupta ſit, nec pretio preci-
 busve, aut alienę vlli voluptati cedat. Nō
 vetebor in vſum rapere meum, quæ retu-
 lit auctor induſtrius, multæque lectioniſ,
 Alexander ab Alexand. lib. 3. Thebani, iu-
 quit, vt incorruptam iuſtitiam ſignarent,
 nec variari gratia, Iudicum imagines ſine
 manibus, Principiſ verò ſine oculis in foro
 propoſuere, vt ſignis oſtenderent, Iudices
 affectibus capi non oportere; cauſaq; de-
 finita damnatos vndecimuiris pœniſ affi-
 ciendos tradebant. Huius rei quoq; men-
 tio ſit in adagio, *Scarabeus aquilā quarit*.
 Nuuc ſingula ſuſius explicemus.

III. *EFFIGIES manibus trunca*] ſimulactra
 manibus truncatiſ.
Ante altaria diuina] ſacriſ in ædibus,
 in templiſ Deorum.

Lumine capta prior] prima effigies, quę
 Principiſ eſt, oculiſ caret.

Signa poteſtatiſ ſumma] ſymbola conſeſ-
 ſuſ optimi Principiſ, & integerrimi Se-
 natuſ.

Thebanis fuerent] inuentum fuit viro-
 rum prudentiſſimorum ex cinitate Theba-
 rum in Græcia.

Cur ſedent?] Conſtat ex veteribiſ iu-
 dices ſedere ſolitos, cum quid ſtatuendum
 eſſet, vt clarè iuribus expreſſum eſt, c. ſin-
 de re iudic. lib. 6. l. qui pro tribunali, ff. eod.
 tit. Ita etiam Iuſtinianuſ Nouella 8. De iu-
 dicioſ: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iu-
 dices continè, & nunc in regia baſilica, in
 quibus & tunc domunculis iudicant. &c.
 Idem in Nouella, vt ab illuſtrib. & qui ſu-
 per eam dignit. Secundum quod, ait, datū
 eſt eiſ ſuper hoc priuilegium, ne cogantur
 aut ſedere eũd iudicioſ cum iudicant,
 aut ſtare ruſſuſ tanquam litigant. Mar-
 tianuſ lib. 7. ff. Quod met. cauſ. Conſeſſim
 autem pro tribunali te ſedentem adiſt. Sic
 in l. 2. ff. Ad ſenat. Tertyll. ſedere dicitur
 Prætor: Conſeſſim autem ſic erit accipien-
 dum, vbi primũ potuit, id eſt, Prætoris
 copiam habuit huic rei ſedentiſ. Et in l. 7.
 ff. de in integ. reſtit. Conſeſſim autem pro
 tribunali te ſedente adiſt. Bonfaciuſ in c.
 ſin. De ſentent. & re iudic. in 6. Sententia,
 ait, quam ſcriptam edi, a iudice litigatori-
 buſ non recitari, vel quam ab ipſo ſtando,
 non ſedendo proferri contingit, nulliſ pe-
 nituſ eſt momenti. Gelliuſ lib. 7. De Scipio-
 ne: Et quodam die, ait, iuſ in caſtriſ ſedens
 dicebat. Plin. lib. 5. epiſt. Sedebant iudiceſ,
 centum viri venerant, obſeruabant aduoca-
 ti ſi entium longum, &c. Cicero pro Rabi-
 rio: Accuſauſi de pecunijs repetundiſ, iu-
 dex ſedi. Idem ibidem: Modò voſ iſdem in
 A. Gabiniuſ iudiceſ ſeditiſ. Apuleiuſ A-
 polog. 1. Quod ſi modò iudiceſ de cauſa
 iſta ſederent C. Fabriciuſ, &c. Proper. lib. 3.

Minoſ ſedet arbiter Orci.

Idem libro 4.

— poſita index ſedet Æacus vrna.

Sedent autem vel ideo iudiceſ, quia eoſ gra-
 ues, quietoſ, & conſtanteſ eſſe oportet, nec
 facile commoueri, vt habetur apud Iuriſ-
 conſultuſ in l. obſeruand. n. ff. de offic. præ-
 ſid. Hinc Plautuſ in Moſteliaria:

Nimio pluſ ſapio ſedens.

*Iudiceſ
cur ſe-
deant.*

*Sedere
quid ha-
beat my-
ſterij.*

Suffragantur quoq; sacræ literæ, vt Exodi 18. Sedit Moyses vt iudicaret populum, qui ei assistebat à mane vsq; ad vesperam. Cui dixit Ietro: Cur solus sedes, & omnis populus præstolatur? &c. Et ex verbis Dauid dicentis: Ex omnibus autem filiis meis elegit Dominus Salomonem, vt federet in throno regni, &c. 1. Paralip. 18. Quin & no uo Instrumento, dicente Christo Apostolis suis: In regeneratione cum federit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. De re enim magni momenti consulturos oportet esse animo sedato & benè composito, talis autem magis esse potest, cum etiam corpus est quietum. Cicero ad finem proce mij Dialogi De claris Orat. Sed quo, inquit, facilius sermo explicetur, sedentes, si videtur, agamus. Cùm idem placuisset illis, tum in propatulo confedimus. Hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicuntur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoris, in quæst. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phædro Platónico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis Dialogis. Certe M. Tullius videtur semper ambulare, cùm Peripateticum agit, vt 5 De finib. 1. De diuinat. 1. De legib. aliàs vt Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabilis differi.

Quia mente graues] Aristoteles in lib. 4. de morib. describens magnanimum, inter alia, hæc addit: Incessus etiam magni viri tardus sit necesse est, vox grauis, constans, & firma oratio. Nec enim aut festinat is, qui paucis rebus studet; aut vehemens est, cui nihil magnum esse videatur. Huc illa Callistrati verba aptanda, quæ habentur l. 19. ff. de offic. Præsid. Sed et in cognoscendo. Æt, neque ex candescere aduersus eos, quos malos putat, neq; in precibus calamitosorum lacrymari oportet. Id enim non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. Hæc ille.

Cur sine sunt manibus?] ne videlicet ius dicentes vel senatores munera accipiant, se vè donis aut promissis quoquo modo corrupti patientur. Etenim inter leges, quas Dominus in Exodo præst. iudicibus, hæc etiam refertur: Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorum. Et in Deuteronomio iterum sic iudices monet: Non accipies per

sonam nec munera, quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba iustorum. Xenia & dona (inquit Ecclesiasticus) excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit corceptiones eorum. Quod etiam iure ciuili, legibus, & grauissimis hodie prohibetur pœnis, vt in l. plebiscito, ff. de officio præsid. vbi veratur, ne præfes munus donum vè capere, nisi esculentum, poculentumq; quod intra dies proximos prodigatur. Et grauius Authent. scriptum est exemplar. S. quapropter, in fin. coll. 2. Imò is etiam, qui rectè quidem iudicat, præmium verò remunerationis vel solum expectat, fraudem in Deum perpetrat; vt elegantissimè in c. qui rectè, & cap. non licet, 21. q. 3. l. venales. C. quando prouoc. non est necesse. Apud Gratianum sic: Cito vulneratur auto iustitia, nullamq; reus culpam pertimescit, quam redimere nunquam existimat. Pauper dum nihil habet, quod offerat in iudicio, non solum contemnitur, sed etiam aduersus veritatē opprimitur, 1. q. 3. *Vel prece, vel pretio malè verum examinat omnis*

Corruptus iudex. —

ait ille. Refert Plinius 8. Epist. Iulium Bassum accusatum repetundarum, quod in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepisset. Lex enim dona & munera à magistratibus accipi, imò verò & quid emi verat, nisi victus quotidiani causa. Hoc tamen adiamus licet: Non in totum xenijs abstinere debet proconsul, (ait Vlpian. in l. 6. ff. de offic. proconsul.) sed modum adijcere: vt neq; morosè in totum abstineat, neq; auarè modum xeniorum excedat; qua de re verba hæc sunt Seueri & Antonini: Quantum ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Vetus prouerbius est: *ἔτε πάντα, ἔτε πάντοτε, ἔτε παρὰ πάντων*. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum est, & per omnia auarissimum, &c. Qua ratione Plin. epistol. 5. ad Seuerianum, ait, in causis agendis & excercendis iudicij non modò pactio ne, dono, munere, verum etiam xenijs se semper abstinuisset; vbi rectè subiicit, oportere quæ sunt inhonesta, parumque decorare, non quasi illicita, sed quasi pudenda vitare. Sic Spartian. tradit Pescennium Nigerum salaria iudicibus è publico dari voluisse, ne cui essent oneri: adiecissetq; iudicem nec dare debere, nec accipere. Vide lis

Iude. quon xenia accipia

Affectus sedari in iudicibus.

Munera non dant accipi à iudicibus.

quæ hac super re Emblem. 31. dicta sunt.
Capiant ne xenia Xenia propriè sunt munera hospitalitatis, nam *Ξένος*, hospes est, siue peregrinus. Sed iam vsu venit, vt pro quocunq; munere accipitur.

Cacus at est Princeps Oculus in Hieroglyph. pro gratia, seu, vt ita dicam, fauore vsurpatur, vt tradit lib. 33. Pierius. Non est quòd suspicionibus aut coniecturis aliquid vsipiam tribuat ipse iudex, nec litigantium verbis hæreat, sed probationibus manifestis veritatem inuestiget. Quod eleganti complexus est monastico Poeta nescio quis.

μὴ δεδίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκρόσῃς.

Ne de lite pronuncies, nisi utramq; partem prius audieris.

Decretum id dicitur propriè quod causa cognita pronuncietur à iudice: nec enim decretum dici potest, nisi utraque audita parte. Tertullianus Apologetico: Respondendi, altercandiq; potestas patet, quando nec liceat inauditus & indefensus omninò damnari. Huic conuenit l. 1. C. de condemnation. reis: & veterum consuetudo, qui reos nò nisi auditos condemnabant, quonià qui auditi non essent, pro iudematis habebantur, ex Lycurgi legibus; vt tradit Valer. Max. cap. De sapienter dictis & factis. Tritum illud è Solonis elegijs:

ἀρχὸν ἀκροῦ καὶ δικάσιον κ' ἀδίκων.

Magistratum gerens audi & iusta & iniusta.

Tullius ad Q. fratrem epist. 1. Constantia est adhibenda & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, verùm etiam suspicioni. Vlpianus IC. ijsdem insistens vestigijs, l. generaliter 24. ff. de fideicommiss. libertat. Ne aliquam, ait, ambitionem vel gratiæ suspensionem Prætor habeat. Plinius Secundus 6. Epist. 2. Primùm religioni suæ iudex debet patientiam, quæ magna pars iustitiæ est. Succurrit laudata illa Hieronymi admonitio: Alienum te à personis omnium redde iudicio, ac propter iustitiam in iudicio pauperem non defendas, nec propter gratiam diuiti indecenter assistas; aut si nò potes facere, cognitionem respue causarum. Memini me legere Atheniensis iudicia de cedibus habituros, ad Areopagum, Martis viciniam, ire noctu solitos: ijsq; qui causas dicerent, affectibus abstinendum fuisse testatur Isocrates Areopagiticò. Nolebant

enim iudices miserabilium personarum intuitu, vocisq; lenocinio, quod magnas ad flectendum, perturbandumq; vires habet, commoueri. Longè alia Romanorum consuetudo fuit, qui quocunq; modo iudices ad iracundiam vel misericordiam flectebant: quod Cicero facere solet in perorationibus. Celebre est exemplum Sergij Galbæ, qui reus à Libone tribunopleb. accusatus, quòd prætor contra fidem Lusitanos quosdam interfecisset, cum nihil haberet, quo se purgaret, paruos suos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius statuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib. 6. cap. 2. memorat, vt & Valer. Max. 8. cap. 1. eamq; res vsurpatam memini à M. Tullio, nempe pro Flacco, pro Sylla, pro Sestio. Idem in Planciana sic: Non opibus contendendo, non auctoritate, non gratia, sed precibus, sed lacrymis, sed misericordia, mecumq; vos simul miserimus & optimus obtestatur parens: & pro vno filio duo patres deprecamur. Pro Fonteio: Tendit ad vos virgo Vestalis manus supplices eadem, quas pro vobis Dijs immortalibus tendere consuevit: caute ne periculosum superbumq; sit, eius vos obsecrationem repudiare, cuius preces si Dijs aspernarentur, hæc salua esse non possent. Quibus ex locis intelligimus, quàm graues ille motuum faces ad moueat, vt iudicum animos ad lenitatem & misericordiã impellat.

EPGRAMMA se ipsum satis clarè explicat, & nos iam multa de eius intentione diximus; sed restant adhuc quædam circa officium iudicum & senatorum admonenda. Et in primis legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abstinere debent; est enim oblatio munerum tinea regiminis, vt inquit Cassiodorus. Idcirco hic truncis manibus pinguntur: quod non prætermisit Pierius lib. 35. Hieroglyph. Ad hæc omnes sedent, quòd animus eorum debeat esse optimè compositus, nec hinc atq; hinc flecti, quod est lenitatis: sedendo etenim & quiescendo fit anima prudens, ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. ζ. notat statuas Mineræ olim omnes sedentis specie fieri solitas. Interdum enim sedere, idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is, qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgatum quæ est illud,

Roma-

Romanorum studium in iudicibus flectendum.

IV.

Cur sedeant iudices.

Sedere pro consultare.

Romanus sedendo vincit, id est, consultando. Pier. lib. 43. Lubens hac referrem quæ de iustitiæ imaginè olim à Carneade expressa Gellius adnotavit lib. 14. cap. 4. sed quia liber est in omnium manibus, facillè transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Aelian. Olim apud Aegyptios eosdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant: quorum Princeps natu maximus in omnes ita uendit ius habebat, quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat. Is circa collum imaginem è saphiro gemma confectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. At qui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quam in animo mentèque insitam & infixam habere debet. Quod autem Præses oculis capius sit, significatur illum auribus tantùm, absq; omni affectu seu personarum respectu vel acceptione, constantè ac iustè senatus decreta iussaq; peragere debere, sine gratia iudicare, sine odio, amore, vel proprio commodo causæ merita cognoscere & discernere, iuxta textum in c. summo opere, 11. q. 3. Nam ut piè monet Isidorus lib. 4. de summo bono: Iudices iniqui errant à veritate sententiæ, dum respiciunt qualitatem personæ, & exulcerant sæpe iustos, dum improbè defendunt iniquos. Hæc ille. Vnde Alphonus Arragonum rex fertur dixisse, si sibi contigisset na sci temporibus, quibus Romana Respublica florebat, se constructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo, priusquam venirent in senatum Patres conscripti, odium, amorem, ac priuatos affectus omnes deponerent. Alludit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philion, nunc Xenion appellantes. At si tam multa

possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, vt in synodis, in iudicijs, in senatibus, in quibus de Repub. consulatur, nihil haberent momenti affectus priuati: nam hi sunt, qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac pessundant denique. Panormitanus lib. 3. Apophtheg. Alphon. si. Neq; amicorum habendam esse rationem notat Cicero 3. Officiorum, dicens: Neque contra Rempubl. neq; contra iustitiam ac fidem amici causâ vir bonus faciet, ne si iudex quidem erit de ipso amico. Ponit enim personam amici cum induit iudicis. Nam si omnia faciendâ sint, quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putandæ sunt. Quocirca non oculis vtatur, sed auribus, ne citò moueatur: & eum ipsi dicenda est sententia, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, quæ nihil ipse dedit homini diuinius. Sed nec pauperi quidem in iudicio misericors sit iudex: vt Exodi 23. & c. ne amisso, vbi pulchrè Augustin. 23. q. 4. Aequum autem omnibus omnino sit iudicium, vt ita magnum iudicet ac paruum. cap. nouit, de iudic. Hoc quo exactius fiat, iureiurando adstringendos esse iudices omnes minores sanctum est in Authen. iuris iur. quod præst. ab his. §. & æquus. coll. 2. præter eos, qui superiorè non recognoscunt. His tamen si seculi inspectore adhibito, causas proferret dirimendas, vt in l. rem non nouam. §. cum igitur, in fin. C. de iudic. Aduertant igitur, moneo, caueant & erubescant nostri sæculi peruersi qui sunt iudices, à priscis olim, & planè ethnicis hominibus incorrupta animi integritate superari, vt quibus humani iuscmodi perpetrare religio erat. Illis autem Christianis longè maius esse piaculū, imò gehennæ supplicium imminere pendant, iuribus & testimonijs iā adductis.

Iudex nõ sit acceptor personarum.

Alphonse dictum.

Iudex qualis se debet.

Consiliarij Principum.

EMBLEMA CXLVI.

HEROVM genitos, & magnum fertur Achillem
 In stabulis Chiron erudisse suis.
 Semiferum doctorem, & semivirum Centaurum,
 Absideat quisquis Regibus, esse decet.
 Est fera, dum violat socios, dum proterit hostes:
 Estq; homo, dum simulat se populo esse pium.

COMMENTARI.

I. **C**HIRON Centaurus superiore sui parte homo, equus inferiore, sepositis arcu & pharetra, ferula armatus pueros aliquos docet. Pictor noster Cētauro aliud monstrum addidit, nempe equo ungulas bifidas.

II. **C**HIRON ex Saturno & Philyra Oceani filia natus fertur. Nam vt autor est Seruius in 3. Georg. dum Saturnus cum

amica Philyra in insula Phillyreide coiret, Rhea vxor eius superuenit, cuius presentiam veritus se in equum conuertit; exinde natus est Chiron, ab vmbilico superiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt testatur Apollonius lib. 2. Lactantius tamen ex Pelopæa eum conceptum esse dicit; Suidas Chironem vnà cū reliquis Centauris Ixionis filium esse censet.

fer. Hic cum adoleuisset in siluas abiit, primusque vires herbarum obseruauit, ut auctor est Plinius lib. 7. cap. 56. A quo etiam nomen accepit herba centaurea, quæ & Chironion, de qua videatur Plinius lib. 25. cap. 6. Ruellius lib. 3. cap. 6. & 7. Maltheus, & alij præter cognitionem herbarum, rerumque cœlestium fertur Chiron ministrasse fuisse citharæ pulsandæ peritus: qua etiam ratione nonnullos morbos sedauit, ut ait Staphylus lib. 3. rerum Thesalicæ. & Boetius in Musica. Apud hunc cum aliquando Hercules diuenteret, illeque Herculis sagittas veneno hydræ Lernæe illitas tractaret, simulque miraretur, quod tam breuibus sagittis tam magna Centauroꝝ corpora interirent, vna illarum in pedem eius cecidit: qui dolore vulneris diu discruciat, cum natus esset ex immortalis patre, mori non poterat. Quare Deos precatus est, ut sibi mortali esse liceret, ut testatur Acufilaus, & Cratinus, qui huius argumenti actum composuit. Id verò cum Iouis commiseratione obtinisset, inter sidera fuit relatus, & in illud signum Zodiaci conuersus, quod nunc etiam à sagitta illa nomen retinet, atque ita formatur, ut videatur sagittam è vulnere extractam ostentare. Hæc magna ex parte ex Hygino. Ouidius in 5. Fastor. idem profequitur, sed latius & elegantius. Vnde mirari possis Zenodotum, & Chiliadum autorem in Prouerbio, *Chironium vulnus*, qui scripserunt Chironem cum cæteris Centauris, quibuscum Hercules præliatus est, interijisse. Hic itaque Chiron non modò Centauros catetos, sed homines quoque iustitia superauit, quod testatur Euripidis Iphigenia in Aulide his verbis:

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρῶς εὖσε βεσάτε τραφεῖς
 χείρωνος, ἔμαθον τῆς τρόπος ἀπλῆς ἐχέειν
 Ego viro à pio educatus sum puer

Chirone, mores simplices tantum imbibit.

Ille enim præter Aesculapium, & alios Heronum filios, etiam Achillem instruxisse fertur, quem præter citharæ pulsandæ artem, & vsum herbarum, peritiam venandi & iaculandi, & artis medicæ, leges æquitatis & prudentiæ docuit, ut tradit Staphylus loco citato. Ut enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorum verò rerum: id est,

— δὲ δασκήμεναι τὰ δὲ πάντα
 μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρὶ κτήρα τε
 ἔργων.

Id quod etiam ab ipso Alciato explicatum est lib. 9. Parergon, cap. 13. his omnino verbis: In Græcis auctoribus amotauit, à Chirone Centauro Achillem, aliosque Regum filios eruditos fuisse fingi, quod soleant doctores & contultores, Principum natura quidem feri esse, & promptum ad asperiora ingenium habere: humanitatem verò in speciem tantum præ se ferre. De Chirone porò plura habet Statius in Achilleid. & Orpheus in Argonaut. Vide etiam Mytholog. Nat. Comit. lib. 4. cap. 12. & lib. 7. cap. 4.

HEROVM genitos] Liberos Heroum. II
 Nam præter Achillem etiam Aesculapiū & Iasonem erudit Chiron.

Magnus fertur Achillem] Magni cognomen paucis quibusdam, & ijs illustribus tributum est, ut Alexandro, Pompeio, & alijs. Plutarchus in Pompeio. Virgil. 4. Eclog.

Atque itum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Ouidius 13. Metamorph.

Si mihi cum magno non sit communis Achille.

Achilles dicitur quasi sine cibo, ab à priuatiua particula, & χιλὸς, *cibus, nutrimentum*, unde succus. quoniam primò Achillem aluit Achilus.

Chiron vsorum, leonum, aliarumque ferarum medullis, postea ei nihil ciborum porrigebat, nisi ipse Achilles venaret sibi feras, quibus vesceretur. Vide in Imaginibus Philostrati, *Achillis cibus*. Sunt qui Eustathio tradente, dici Achillem opinentur, quod bello victis trinitiam immitteret. Alij quòd Ilienses mœrore confecerit. Hac de causâ scribendum fuerat Achilles, simplici l, & duabus primis syllabis breuibus, ut est apud Homerum in primo versu Iliados. Sed idem Homerus paulò inferioris metri causa duplicauit ll, vnde obinuit vsus, ut Achilles Græcè Ἀχιλλεύς scriberetur. Non desuui, qui ab ἄχος, quod est dolor, & λύω, *soluo*, à soluendo scilicet dolore nuncupatum Achillem contendat; Medicus enim fuit, à Chirone medicinam edoctus.

In stabulis] in sua quasi schola. Inseruit figmento, quòd Chiron ferinæ naturæ fuerit; ferarum enim est in stabulis & atris habitare. Virg. 6. Aeneid.

Itur ad antiquam siluam, stabula alta ferarum.

Cons.

Chiron
 inter sidera
 relatus.

Achilles
 à Chirone
 eruditus.

Considera, an fortè respexerit Alciatus ad id Virgilij 6. Aeneid. qui Centauris, inter quos & Chiron, stabula videtur assignare apud inferos, dum ait :

Centauri in foribus stabulant, Scyllaq; bifformes.

Chiron] χείρων, Latinè sonat deterior.

Vnde est iocus Diogenis apud Laertium. Nam conspiciens Diogenes formosum adolescentem ad conuiuium euntem: Chiron, inquit, redibis; id est, peior. At ille cum reddisset dixit Diogeni: Reuersus sum, sed non Chiron. Cui ille: Non Chiron, sed Eurycion. Erat autem Eurycion alius Centaurus, qui latè incedens interpretatur. Hæc ex Alciato, loco supra citato, qui reprehendit Chiriadum auctorem, & interpretem Laertij, quòd hunc iocum malè verterint, aut in corruptum exemplar iciderint. Est & apud eundem Laertium similis iocus eiusdem Diogenis, cum enim duos Centauros inter se pugnantes in tabula pefsimè pictos conspexisset, interrogauit: vter eorum χείρων esset. Visus est de nomine quærere, cum sensu, vter deterior esset, intelligeret. Quod etiam non rectè explicauit Chiriadum auctor. Alij ob peritiam Chirurgiæ, & ob leuitatem manuum in tractandis vulneribus, Chironem nominatum volunt: Est enim maximum ferè argumenrum peritix Chirurgi dignoscendæ, si manus habeat leuissimas in tractandis vulneribus.

Semiferum doctorem] qui præceptis instituat læuis & inhumanis, interdum tamè aliquam præferens humanitatem. Allusum autem videtur ad illum versum Ouidij:

Semibouemq; virum, semivirumq; bouem. Idem Ouidius 2. Metamorph. de Chirone loquens:

*Semifer interea diuina stirps alumno
Latus erat.*

Semiferum Centaurum.] De Centauris verò ea mihi minimè repetenda sunt, quæ studiosè tradit Palæphatus eo, quem scripsit, libro De non credendo fabulis. Id dūtaxat è Plinio, lib. 7. c. 56. Pugnare, inquit, ex equo, Thessalorum inuentum est, qui Centaui appellati sunt. Hinc nata fabula, quòd bifformes dicantur, δὲ ζυεῖς ab Isocrate, inferiori parte referentes equum, superiore hominem. Quidam igitur putarunt inferiorem partem vsq; ad collum formã

fuisse equinam, & ab equino ventre procollo ventrem & formam hominis consurgere, totamq; conspici superiorem partem, ita vt equitantis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt posteriores tantum pedes fuisse equinos, at priores humanos, vt ait Pausanias in Eliacis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hac, neque illa forma esse potuisse Centauros omninò contendit, non solum quod duæ formæ tam diuersæ simul esse non possint, cum altera vigere incipiat, dū altera senescit ac fit inualida; verum etiam quod omnia è certis seminibus oriri necesse sit, atque in omnibus vnâ naturam excellere, cum duæ formæ diuersæ paresque viribus simul esse nequeant. Quare ita cauit:

*Sed neq; Centauri fuerūt, nec tēpore in vllō
Esse queat duplici natura & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas,
Hinc illinc pars vs, vt non sit pars, esse potu sit.*

Id licet hinc quamuis hebeti cognoscere corde.

*Principio circum tribus actus impiger annis
Floret equus, puer haudquaquam, quin sepe etiam tunc*

*Vbera māmārū in somnis lactantia quarit.
Post ubi equum valida vires atate senecta,
Mēbraq; deficiunt fugienti languida vita:
Tum demum puerus auro florente, iuventas
Occipit, & molli vestit lanugine malas:
Ne forte ex homine, & veterino semine equorum*

Conferi credas Centauros posse, neq; esse.
Finguntur autem Centaui à Poetis Ixionis & Nubis filij; vnde etiam Nubigenæ dicti, quasi nube geniti, eò quod castellum habitarent nomine Nephelen; & νεφέλη nubem significat. Dicuntur verò Centaui, κένταυροι, δὲ τὸ κεντεῖν τὸ ταυρε, id est, à stimulanđis taurus. Sic etiã ἰπποκένταυροι, equorum stimulatōres Luciano nominantur, id est, equites, nec modo qui vehuntur equis, sed qui sunt assueti prædis; quales sunt & aulici permulti, & alij quidam reguli; vt & vicani illi præfecti, qui apud Gallos honorifico nomine Gentiles homines appellantur: ij sunt, quos Obæreos, vel potius Obæratos (nescio ob quam causam) vrbana petulãtia nominat. Aliunde ducit etymon Centauri Τετρες 7. Chiriad Historia 99. nimirum à κεντῶν

*Centauri
vnde dicti.*

εἰς ἀβρα. sed nihil ad hoc nostrum argumen-
tum. De Centauris plura Perottus, Natalis
Comes Mytholog. lib. 7. cap. 4. & nos non-
nihil Emblemate 116.

Est fera dum violas] re vera Chiron,
Principum consiliarius, ferinam naturam
induit, cum socijs se exitiosum præstat.

Homo dum simulat] versutus, vaser, vt
ille, qui describitur Emblemate 5.

IV.
Ferina
Chironis
natura
quid.

Macchia
nellius I-
talus.

FERINA in Chirone natura varijs
modis exponitur à Mythologis: sed hic no-
tantur maximè Principum Regumq; con-
siliarij, qui ferinam quidem & plusquam
belluinam naturam referūt, cum suo prin-
cipi prava consilia suggerunt, vt popu-
los suos pecunijs emungant, vel suos com-
modo, Reipub. procurant incommodum.
Speciem humanitatis habent, cum iustitiæ
& pietatis imagine populum sibi deuin-
ciunt. Et sanè qui publici boni & æquita-
tis prætextu occultè populi substantiam
devorant, quavis fera sunt immaniores.
Huc collimare videtur Macchiauellius,
auctor Italus, de quo quid ego cum alijs
multis in totum sentiam, nihil habeo dice-
re. nisi quòd existimem eum in civilibus
negotijs alioqui perspicacem, & magni cer-
tè ingenij virum, sed in quo tamen parum
aut nihil planè fidei sit & veræ religionis,
vt eius scripta quædam testantur. Ille ita-
que ferè sic disserit capit. 18. eius libri, què
de Principe lingua sua edidit. Primùm qui-
dem Principi fidem hosti & alijs, cum qui-
bus rem habet, seruandam esse dicit, sed ea
tamen lege, ne sibi noceat. Si quid enim no-
xæ importatum iri ob fidem datam Prin-
ceps metuat, ei suadet ad fraudem & astus
esse recurrendum. Docet perspicuè conce-

tationem omnem legibus vel fraude insti-
tuit atq; perfici: has quidem hominum esse,
hæc verò belluarum. Sed quia interdum
leges non satis esse firmæ ac stabiles videan-
tur, inclinandum animum ad dolo ille præ-
cipit: Principem enim decere, vt humanam
& belluinam naturam præ se ferat: quod à
veteribus figmento quodam expressum
notat in Achillis educatione, quem è Chi-
rone Centauro institutum tradunt, vt signi-
ficarent Principem quemcunque hac natu-
ra duplici præditum esse debere. È belluis
autem duas in primis proponendas, Leo-
nem nempe & Vulpem: illum quidem vi-
ribus, hanc astu & vafritie permultum va-
lere: illum, vt incautus est, non rarò se in
retia temerè conicere: hanc, quia non sa-
tis virium habeat, fallacis vti. Quibus ar-
gumentis, parum quidem Philosophicis,
ne dicam impijs, Principem eum, qui res
magnas & periculosas aggrediat, easq;
tutò ad exitum perducere velit, fraude in-
fructuosissimum esse debere, docet non tam
πολιτικός ἀνὴρ, quàm *ἄθεος*. Huc ferè
pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Of-
fic. Duobus modis fit iniuria, aut vi, aut
fraude: fraus quasi vulpeculæ, vis leonis
videtur: sed fraus odio digna maiore. Cum
probro daretur Lyandro, quòd pleraque
astutia, dolo simul & fraude gereret, non
palam virtute conficeret, hac parte Hercu-
lis genere indignus; ridens dixit: Vbi quod
veller non assequeretur leonis exuium,
ibi vulpinum applicandum esse. Sentiens
quod honestis rationibus non posset effici,
id fraude dolisq; perficiendum. Sed reli-
ctis talibus leoninis vulpeculis, progredia-
mur ad alia.

Lyfa
diti.

Opulentia tyranni, paupertas
subiectorum.

EMBLEMA CXLVII.

HUMANI quod splen est corporis, in populi re
Hoc Caesar fiscum dixerat esse suum.
Splene aucto, reliqui tabescunt corporis artus;
Fisco aucto, arguitur cinica pauperies.

COMMENTARI I.

IACET ager nudus lecto innixus, cui
abdomen circa hypochondria in ma-
gnum tumorem elatum emingitur, reli-
quis membris tabidis & emaciatis: licet hic
noster pinguiusculus appareat, fortè à pi-
ctore solo benè habitus.

HOC fuit Traiani Caesaris apophtheg-
ma, quod Eutropius & Sextus Aurelius
Victor in Constantii seu Iuliani vita ita re-
ferunt: Pompeia Plotina, incredibile dictū

est, quantum auxerit gloriam Traiani: cu-
ius procuratores cum calumniis provin-
cias agitent, aded vt vnus ex iis diceretur
locupletum quemque ita conuenire. Quæ
habet? vnde habes? Hæc vbi didicerat ad-
debat tertium, Pone quod habes. Illa con-
iugem corripuit, atq; increpans, quod glo-
riæ suæ esset incuriosus, talem postea red-
didit, vt exactiones improbas detestans, fi-
scum lienem vocaret, quod eo ctescente re-

Cur liene
aucto ca-
tera mē-
bra deficiant.

liqui artus tabescant. Idem inuenies lib. 8. Apophthegm. in Traiano; & apud Alciatū lib. 8. Parerg. cap. 6. Huius autem rei rationem reddit Aristoteles in Problemat. quod splen multam ad se trahat materiam, quæ cedere debebat in alimentum. Constat enim, ait ille, homines parui splenis pingues effici. Idem quoque sentire videtur 3. de part. anim. Lien, inquit, vapores vacantes diuerit & attrahit ex ventriculo, & concoquere eos potest, vt qui sanguineus sit: quod si plus excrementi adfuerit, parumque insit lieni caloris, corpus immodico languescit alimento, & humoris confluuiio fit, vt lienosus quis euadat, & obdurescat venter. Hoc autem morbo affecti splenici seu lienosi dicuntur, quales vt plurimum sunt Caunii in terra Caria propè Rhodū. Vnde illud Stratonici citharædi scomma apud Strabonem, qui illos intutus colore admodum viridi, dixit, hoc illud esse, quod poeta Homerus cecinisset: *Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.*

Stratonici
ciscōma.

Cumque illum inculescant, quod vrbem vt morbidam carperet. Ego, inquit, eam morbidam dicere a usim, vbi mortui ambulat?

II I.
Splen.

HUMANI quod Splen] quod splen est in corpore, hoc fiscus in re populi. Splen autem viscus est in sinistra animalis parte, succos ad se attrahens crassos & melancholicos in hepate genitos. Latini lienem vocant, de quo Galenus lib. 4. de vsu part. c. 15. & passim Anatomici.

Fiscus
quid.

Casar] Traianus. *Fiscum*] Fiscus, receptaculum nummorum est, propriusque principis, I. I. S. hoc interdicitum. ff. ne quid in loco publ. Res fiscales, ait Vlpian. quasi propriæ & priuati principis sunt: à fiscis, id est, sportulis, vt apud Alconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula sunt ad maioris summæ pecunias capiendas. Hinc *confiscare* deflexum verbum, pro deferre ad fiscum principis. Et apud Sueton. in Augusto, confiscata bona, quæ fisco sunt adiudicata. Aerialium verò publicum est, populique Romanum, quod Plinius Iunior testatur in pænegyrico: Non eadem, inquit, seueritate fiscum, qua ærarium cohibes. Vnde patet differentia inter fiscum & ærarium; siquidem ad fiscum spectare videntur extræordinarii redditus: hinc confiscationes recentioribus nuncupatæ. Aerialium verò Roma-

Fisci &
ærarij dif-
ferentia.

num tributis constabat & vectigalibus.

Splene aucto] intumescente, tacto tumidiore ex imbibito succo melancholico.

Tabescunt corporis artus] cætera corporis membra tabida fiunt. Artus propriè sunt partes corporis inter iuncturas connectæ, sic dictæ, quod inter se ardentur: vnde minores artus per diminutionem articulos vocamus, quales sunt digitorum. Hinc *de artuo* verbum, quod est per artus diuidi. Quidam à Græco ἀρτῶν deductum volunt: & distinguuntur artus & mēbra, quod artus dicimus ossa cum neruis & venis; membra autem propriè vocamus carnem artus tegentem. Interim sæpe hæc duo inter se confunduntur. Anatomicis artus sunt membra ex corporis trunco explantata, vt sunt manus & pedes, Græcis vocantur κῶλα.

Artu

Arguitur ciuica pauperies] argumento est populi, reiq; publicæ excessæ & communitæ pauperies.

SIMILITUDINE ostendit opulentiam tyranni causam esse subditorum inopia. Vt enim in corpore humano si splen sit auctior & tumidiore, tabem & maciem cæteris partibus inducit: sic magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus nascitur, cui nimirum census publici, & vectigalia plus æquo placeant. Quo fit, vt miserrima plebecula cogatur ad egestatē & extremam pauperiem, cum tyrannus in suorum possessionem violenter irrumpit, eorumque peculium depeculatur. Certatim à doctis illud Tiberij celebratum est: Boni pastoris esse tendere pecus, non deglubere. Quo damnabat tyrannos illos δημοβόπος, qui suis abradunt quicquid possunt, & sic importunius in fiscum suum conuertunt, vt à misera plebecula non pellem modo, sed & carnes ipsas detractas velint. Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam ab Alexandro Macedone, literis proditam habemus. Huic enim cum displicerent exactiones, eorumque, potissimum, qui à subditis ampliores vectigalium redditus, quam per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud suos dicebat, κηπαρόν μισῶ τὸν ἐκ εἰσῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, *Olitoreum odi qui radicibus herbas conellit*, atq; ab ima stirpe arborum excidit. Artaxerxes Longimanus dicebat, Addere quam auferre, magis esse regium. Ptolemæus Lagi filius, Ditare quam dicere esse, conuen-

I
Lien
fiscu.

Tibi
fiscu

nientius Principi. Malum illud Vespasiani, Lucri bonus est odor ex te qualibet. Constanti Imperator Romanus dicebat opes publicas melius à priuatis pluribus haberi, quam intra vnum Principis claustrum referuari. Nec alienum est ab eo, quod ad Nicoclem scripsit Iſocrates: σημειον εστω, inquit, σοι του καλωσ βασιλευεν, εαν τωσ εοχουμενεσ ορασ ευπορωτερεσ κω σφωρονεσερουσ γινομενεσ δια την σην επιμελειαν.

Argumentum hoc tibi sit imperij recte honesteque administrari, ubi videtur eos, quibus prae, tua diligentia curaque locupletiores & ditiores factos.

Sed ad illustrandum id argumentum, cõferre placet alia quædam. Theodoricus scribens ad Marcellum Aduocatum fisci, apud Cassiodor. Variar. lib.

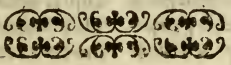
1. Epist. 22. Non quoties superes, ait, sed quemadmodum vineas inquirimus: non quaras de potestate nostra, sed de iure victoriz; quando laudabilius à parte fisci perditur, cum iustitia non habetur. Nam si dominus vineat, oppressionis inuidia est: æquitas verò creditur, si supplicem superare contingat. Et lib. 4. Epist. 37. Crementa fiscalium tributorum iustissimo sunt pensanda iudicio; quia seruentium imminutio est huius illationis accessio, quantum quæ pars illa proficit, tantum se hæc à firmitate subducit. Sed à nobis, qui fisci utilitate stabili volumus diuturnitate consistere, excludenda est dispendiosa semper enormitas, ne augmento suo tumens summa deficiat, incipiatque magis deesse, quia immamiter visa est accretuisse. Rescetaque idem Cassiod. lib. 1. Fit interdum causa mala fisci, vt bonus Princeps esse videatur. Raro enim (vt eiusdem Cassiodori verbis utar) vtrumque sub admiratione perfectum est, vt & fiscus cresceret, & priuata utilitas nulla damna perferret. Ex Alciati lib. Parezgon 8. c. 6 notanda hæc Pliniana ex Panegyrico ad Traianum: Quæ præcipua tua gloria est, sæpè vincitur fiscus: cuius mala causa numquam est, nisi sub bono Principe. Bene Iurisconsultus in l. nõ puto, ff. de iure fisci: Nõ puto eã delinquere, qui in dubiis questionibus contra fisciõ facile responderet. Certè iuris auctores vix fisci cõpèdijs indulserunt, vt neq; principes boni. In Authent. vt iud. su. quoq; suffrag. Expedit

reipublicæ subditos esse locupletes: & imperium fiscusq; abundabit, si subditos habuerit fortunatos. Lucem quoq; de hac re argumento tyrannicæ rapacitatis locus quidam obuius ex Ammiano Marcellino, ubi auarum sæuitiam Valentiniani exagitat: Auiditas plus habendi, inquit, sine honesti prauiq; differentia, & indagandi questus varios per alienæ vitæ naufragia, exundant in hoc principe, flagrantius adolescens: quàm quidam, præzidentes Imperatorem Aurelianium, purgare tentabant, id affirmando, quod vt ille post Gallienũ, & lamentabiles Reipub. casus exinanito ærario, torrentis ritu ferebatur in diuites: ita hic quoque post procinctus Parthici clades magnitudine indigens impensarum vt militi supplementa suppeterent, & impendium, crudelitati cupiditatem opes nimias cõgerendi miscbat: dissimulans scire quod sunt aliqua quæ fieri non oporteat, etiam si licet: Themistocles illius dissimilis, qui cũ post pugnam, agminaq; deleta Persarum, licenter obambulans a rmillas aureas vidisset humi proiectas, & torquem: Tolle, inquit, hæc (ad comitem quemdam propè astantem) tu qui Themistocles nõ es: non quodlibet probans, inducere magnanimo luctum. Huius exempla continentiz in Romanis exuberant ducibus: quibus omisiss, quoniam non sunt perfectæ virtutis indicia (nec enim aliena non rapere laudis est) vnum ex multis constans innocentiz vulgi veteris specimen ponam. Cũ proscriptorum locupletes domos diripiendas Romanæ plebi Marius dedisset & Cinna, vulgi rudes animi & humana soliti respectare, alienis laboribus pepercerunt: vt nullus egens reperiretur aut infimus, qui de civili luctu fructum contrectare pateretur sibi concessum. Hactenus Ammian. Apud Cassiodorum epistola est Theodorici Gothorum regis ad Senatum vrb. Rom. qua Venantium laudat honore donatum. Comitiz, moxque præfectum prætorio, qui sic principis fisco consuluit, vt nihil priuatis videretur officisse. Sèsimus auctas illationes, inquit, vos addita tributa nescitis. Ita vtrumque magnæ fuit admirationis, quod fiscus cresceret, & priuata utilitas nulla damna perferret.

Valentiniã auaritia nimia.

Themistocles animus moderatus.

Romani continerunt manus à bonis proscriptorũ civilis belli tempore.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

EMBLEMA CXLVIII.

EXPRIMIT humentes, quas iam madefecerat ante,
 Spongiolas cupidi Principis arcta manus.
 Pronebit ad summum fures, quos deinde coerces,
 Vertat ut in fiscum quæ malè parta suum.

COMMENTARI.

I. **A**STAT Rex humidam spongiam ex primens; cui ex opposito conspicitur supplicij locus & carnificina, ubi fures rapacitatis suæ meritas luunt pœnas.

II. **SUMPTUM** est Emblemata ex Suetonio Traquilio in Flauio Vespasiano, de quo ita scribit ille: Solus est, in quo meritò culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omiſſa sub Galba vectigalia reuocasse, noua & grauiâ addidisse; negotia tiones quoq; vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procurato-

rum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò pro spongijs dicebatur vti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Cæterum neminem late-re velim epigraphen huius tetraſtichi tractam esse ex cap. Maiores 16. q. 7. sic enim ibi scriptum reperio: Maiores nostri idèd copijs omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari census reddebant: modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit

Locu-
iure
fisci

accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modò autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non capit Christus.

HYMENTES spongiolas] humidias spongias. Est autem spongia quiddam in natura tertium ordinem habens, vt neque animal, neq; planta dici possit, quod Græci ζώοφυτον, id est, plantam viuentem appellant. Dicitur δὴ τὸ ἀποστῆναι τὰ ὑγρά, quod hauriat humida. Nascitur spongia in petris, alitur conchis & pisce, & limo: intellectum ijs inesse apparet, quia vbi auulforem sentire, contractæ multò difficilior abstrahuntur. Auulsa reslinquunt in petris veluti cruoris vestigium, atq; ex hoc quasi mollioris penicilli recrescunt. Meminit huius rei Aristoteles 1. de histor. anim. c. 1. vbi dicit, sensum habere spongiarum: cuius rei signum est, quoniam difficulter euelluntur, nisi arte & lateatur fiat; nam se contrahunt. Vide etiam Plinium lib. 9. cap. 45. & lib. 31. cap. 11. Vsum suum spongia ipsa de se narrat apud Iacob. Pontanum, sic: *Tethys undijona medijs ego nascor in undis,*

Meq; cauernosam fistula crebra forat. Nò inuita graui lenis impleo viscera succo, Què reuomo exsortitū pollice pressa prius. Peniculiq; loco mensas extergeo inollis, Et rapio sordes, vlceraq; exsanio. Cupidi Principi] auari Principis. Acta manus] Alludit ad illud Ouidianum:

An nefus longas regibus esse manus? Prouerbiū, *Longa regum manus.* Fortè non malè *acta manus*, sumitur pro avara & rapaci, aut tenaci, vt pòte quæ non possit extendi & liberalis esse. Martialis: *Sed nil patrono porrigit, hac chivagra est.*

Prouehit ad summum fures] id est, depeculatores. Futum enim nomen generale est, hic pro peculatoribus sumitur. Peculatus crimen notum est in iure.

Coercet] punit, supplicijs afficit. Vertat vt in fiscum qua malè parta] Huc pertinet illud Hesiodi in Georg. *μη κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἴσ' ἀττιν.*

Ne mala lucra pares, mala lucra equalia damnus.

Et illud Plauti in Pœnulo: *Malè partum, malè disperit.* Et Ciceronis illud in 2. Philipp. *Malè parta malè dilabuntur.* Nos

Germani: *Vbel geuunnen, vbel zerrunnen.* Fiscus autem (vt superiore Emblemate diximus) est pecunia publica, seu regis crumena.

PRINCIPES auaricos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos in geniosos & stre uos esse norunt: vnde nil mirum, si fiscus (vt loquuntur Iurisconsulti) semper præsumatur diues. Hi si aliquando ad rem plus æquo attenti publica in priuatum transfundant (quales potissimum solent esse, qui fisci rationes tractant) ita vt popululum & regiones sibi commissa expilent, sæpenumerò damnantur capitis, maleque parta bona fisco addicuntur, sunt que tanquam spongiarum, quæ pro arbitrio nunc humectantur, aut arefunt Exemplar quàm plurima sunt in monumentis antiquitatum, sed & in Annalibus & historijs singularum regionum, quæ non consultum est huc adducere, vel quod obuia sint, vel quod ea scribendi libertas quosdam offenderet. Illud non possum silentio inuoluerè, esse quàm plurimos palatinos in aulis Principum, qui non modò soli dominari volunt, & omnino primas penes Principem partes obtinere contendunt; sed etiam multorum debitam mercedem & beneficium impedire, sibiq; in honorum perniciem per fas & nefas omnia acquireret; ac propemodum ipsum Principem, eiusq; Rempub. spoliare, exhaurire & expilare summopere student. Nec ex re & dignitate sua esse putant, aliquos in curia illa degere, qui opibus antecellant. Has tandem hirudines miserorum sanguine plenas, vt princeps emungat & deglubat æquum est, quo malè parta, quæ Christus non capit, malè dispreant, atq; ita malis ter mala eueniant. Sed hos tales semper placuisse magnatibus ex veterum monumentis, & ex quotidiana experientiaprehendo. Aristides procurator fisci Athenis fuisse scribitur; quod munus cum sanctissimè geuississet, tamen à The mistocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed optimatum favore non solum illi multa remissa est, verum etiam: eidem munus est redditus: quod per simulationem ita adiuuissit, vt omissa pristina seueritate, lenem se facilemq; præberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factum est, vt popululus tertio munus summis fauoribus eidem deserret Aristidi, Tum ille: Ob integrè gestum mu-

IV. *Commentum principum auarorum.*

Aristidis integritas damnata.

mis damnatis, nunc quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quam damnato ac multato irrogastis. Norat vir ille quibus artibus fieri possit gratiosus apud populum, nisi maluisset iniustus esse quam plausibilis. De Claudio Cæsare fertur, eum sic adamasse Narcisum ab epistolis, & Pallantem à rationibus, vt eos non solum amplissimis præmijs, verum

etiam quæstoriis prætorisq; ornamentis decreto senatus ornari libenter passus sit. Adhæc tantum rapere & acquirere permittitur, vt illi quærenti de fisci exiguitate, quidam non absurdè dixerit, abundanturum fisci, si à duobus libertis in consortium reciperetur. Hos Plinius fatetur & Crasso fuisse ditiores. Hem, illæ spongiæ exprimendæ erant. At nunc Principis experiamur clementiam.

Clau-
dus Cæ.
sar.

Principis clementia.

EMBLEMA CXLIX.

VESPARVM quòd nulla vnquam rex spicula figet,
 Quòdq; alijs duplo corpore maior erit;
 Arguet imperium clemens moderatq; regna,
 Sanctaq; iudicibus credita iura bonis.

C O M M E N T A R I I.

I. **C**IRCA alucum, in quo apes mellificant, ipsæ auculæ frequentes volitant, inter quas vna cæteris duplo maior obfervatur, quæ regem in earum republica repræsentat.

II. **V**ESPARYM vocabulum pro apum nomine hic sumi *καταχρηστικῶς* docti quidam homines coniiciunt. Alii non minus eruditi citra figuram id scribi arguunt. Orus Apollo lib. 1. Hieroglyph. ait. Populum regi obsequentem significare volentes, apes pingunt: solum enim illæ ex animalibus regem habent, quem reliqua apium multitudo consequitur, ac illi parer, quemadmodum regi homines. Cætera sunt læcra in Græco, nec legi possunt. Apum hæc natura est, vt quem sequantur, Principem habeant aliis proceriorem, & quasi honore potiore, qui quanquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret. Quod his testatur verbis Basilus homilia 8. in Hexæmeron: *ἐστὶ κέντρον τῷ βασιλεῖ μελιωτῶν, ἀλλ' ἔχρηται τῷ πρὸς ἀμυναν. νόμοι τινὲς εἰσὶν ἔτοι τῆς φύσεως ἀγραφοί, ἀργυνοῖναι πρὸς τιμωρίαν τὰς τῶν μεγίστων δυνασιῶν ἐπιβαίνοντας.* id est: Regi apum aculeus est, sed eo ad ulciscendum non utitur. Sunt hæc natura leges non scriptæ, vt quisque maxima est potentia præditus, ita tardum ad puniendum esse oportere.

Hæc Basil. Eadem ferè retulit D. Ambros. Hexæmer. lib. 5. cap. 20. Aelian. histor. animal. 1. & 5. Dio Chrysostom. Orat. de regno 4. Sed audiamus Principem Stoicorum Senecam. Sic enim lib. De clementia, cap. 19. Maiorem potestatem non oportet esse noxiam, si ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta est regi, quod ex alijs animalibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioque ac tutissimo loco. Et ibid. Præterea insignis regi forma est, dissimilisque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maximè distinguitur. Iracundissimæ, ac pro corporis captu pugnacissimæ sunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipse sine aculeo est. Nolit illum natura nec sæuum esse, nec vltionem magno constatarum petere, telumque detrahit, & iram eius inermem reliquit Exemplum hoc magnis Regibus in gens est. Est enim illi mos exercere se in

paruis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cum tanto hominum moderatior animus esse debeat, quanto vehementius nocet. Vtinam quidem eadem homini lex esset, & ira cum telo suo frangeretur, nec sæpius liceret nocere quàm semel, nec alienis viribus exercere odia. Hæc ille. Idem fermè habet Plato Dialogo de regno: talem enim ciuitatibus regem optat, qualis inter apum examina rex nascitur, vt & corpore, & animi dotibus sit insignior & præstantior. Vide plura de apibus apud Virgilium 4. Georg. Plinius Nat. histor. lib. 11. cap. 16. & 17.

VESPARYM vel apum potius. De apibus autem loqui hic Alciatum notius est, quàm vt argumentis indigeat. tum quia vespa immundæ sunt & carniuoræ, tum præcipuè quia regem non habent, vt autor est idem Plinius lib. eod. cap. 21. Vtus est igitur Autor Catachresi tropo, de quo Quintilianus lib. 8. cap. vlt. Solent, inquit, Poetæ abusuè etiam in his rebus, quibus nomina sua sunt, vicinis potius vti, quod rarus in prosa est. Nihilominus cum me refero ad cap. 15. lib. 5. A. Eliani de anim. id proptiè, & sine Catachresi dictum video: nisi hoc nomine *Vesparum*, alludere tacitè velit hic noster ad Vespasianus, Flauium & Titum, laudatissimos principes, de quibus Suetonius & Tacitus.

Nulla unquam rex spicula quia aculeo caret: vel si habet, eo non utitur. Plinius lib. 11. cap. 17. loquens de apibus: Non cõstat, inquit, inter autores, rex nullumnè solus habeat aculeum, maiestate tantum armatus; an dederit eum quidem natura, sed eius vsum illi tantum negauerit. Illud constat, imperatorem aculeo non vti.

Duplo corpore maior] Testatur hoc idem Plinius libro citato. cap. 16. vbi ait, regem apum duplo quàm cæteræ esse maiorem.

Arguet] ostendet, significabit.

Imperium clemens] regis aut principis clementiam.

Credita iura] commissam iurisdictionem.

Iudicibus bonis] æquis magistratibus.

Ait Iurisc. Parum est in ciuitate iura esse, nisi sint qui ea possint reddere, l. 2. §. post originem, ff. de orig. iur. At quidem bonus princeps similes sui iuridicos & magistra

III.
*Vespa p^a
apibus a-
bisine.*

*Similes
similis
gaudet.*

tus amplexatur, vt simile simili gaudet: alioqui non caret culpa, qui hominum improborum opera vitur, ait Iurifconsultus Exemplum in Alexandro Severo apud Lamprii ium; in Cocceio Nerua, apud Aurel. Victorem; idem in Traiano, & in Theodosio: Sagax, multumq; diligens ad cognoscenda maiorum gesta: è quibus non desinebat execrari quoram facta superba, crudelia, libertati infesta legerat, vt Cnna, Marti, Sullamq; atq; vnueros dominantiu, &c. Bene Claud. 2. de laudibus Stiliconis:

— non te gurges corruptior aui

Traxit ad exemplum: quod iam firmauerat omne

Crimen, & in lege rapiendi verterat usum. & postea:

— non obruta virtus

Paupertate latet, lectos ex omnibus oris Euehs, & nunquam meriti cunabula quaris, Et qualis, non vnde satis, sub teste benigno Viuitur, egregios inuitant pramia mores. Magnificè Plinius panegyrico: Per magnu, quod te ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas: sed magnificètius, quod tuos. Quanto enim magis arduum est alios præstare, quam se, tanto laudabilius quod cum ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effecisti. Tu amicos ex optimis legis, & hercule æquum est esse eos charissimos bono principi, qui iniuisi malo fuerunt.

PRINCIPI optimo hoc symbolum propositum est, vt inter alias virtutes, quibus opus habet ad suæ Reipublicæ administrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiam si maior sit quam in aliis, minimè tamen scire debet, iisq; qui bus præest, terrificum se præbere. Nam inter virtutes alias, quæ Principem maximè deceant, clementia est. M. Antonius, qui Philosophi cognomen non ab re est consecutus, nihil quicquam esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis deceret, quàm clementiam: eamq; ob causam neq; in rebelles suos sciret vultu. Rectè apud Claudianum Theodosius Honorio filio salubre hoc consilium ingerit:

Sus pius in primis: nã cū uincamur in omni Munere, sola Deos aquat clemētia nobis.

Ouid. 1. de Ponto, eleg. 3.

Sed piger ad pœnas princeps, ad pramia velox:

Quiq; dolet, quoties cogitur esse ferox.

Compertum est Cæsarem Iulium Deorū numero ascriptum, quod clemens ac placibilis in eos fuerit, à quibus iniuriam bellis civilibus acceperat. Eadem virtus Augustum consecravit: Pii cognomen dedit, aliosq; per multos in immortalitate donauit. Pyrrhi Epirotæ laudator animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irrisus erat, & conuicijs impetitus, illætos abire siuit, cum vnus ex ijs respondisset, id vni causa contigisse. Celebratur eò plus Augustus Cæsar, cuius gratia cum Senatus ijs adempturus esset ius testandi, qui eum contumelijs & probris affecissent, nõ est passus id decerni, vt est apud Suetoniu. Eam ipsam patientiam initio imperij finixit Iiberium, testis est Cornelius Tacitus. Nam libellos famolos & dicta in se mordacia dissimulauit, eorumque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vsurpabat enim illud sæpenumerò: In libera ciuitate liberas etiam linguas esse debere: & si quando hæc aperta fenestra esset, nullas alias in Senatu fore lites, & accusandi occasiones. Magas Poeta quidam in ludis publicis Philemonem perstrinxerat. Is cum venisset in Philemonis potestatem, statim ministro cuidam Philemon præcepit aperta voce, vt maledico caput gladio amputaret: sed clam, vt nudo ense ceruices attingeret, moxque vt eum illæsum abire sineret, eique daret nuces, talos, pilam, & alia quædam ludicra. Quibus ille Princeps aperte indicabat, se aculeum quidem habere, sed eo vti minimè velle: deq; potentiore male dicere, magis esse puerorum quam virorum. Eam regiam virtutem vt actionibus alijs permultis certè heroicis, sic scripto egregiè probatur Theodosius, Arcadius, & Honorius, cuius re scripti ad Rufinum hæc est formula: Si opprobrium ex leuitate processerit, negligendū: si ex futuro & infania, condolendum: si ab iniuria, remittendum. l. vn. C. si quis Imp. maled. Quod postremum verbum etsi Accursius ibi, & Aymo Crauetta Consil. 6. num. 71. & alij, ita accipiunt, vt iniuriosus eiusmodi obtrectator ad ipsummet Imperatorem remittendus sit: ne ab ordinario iudice loci, vel pro verbis durius ille plectatur, vel ob pœnam forsân molliorem occasio alijs præbeatur imperatoriam maiestatem contemnendi: sed potius vt ipse, qui læsus fuit Imperator, de hoc etiam statuatur. Magis tamen

Iulij c
saris c
menti
Boni
que In
ratore.

IV.
Clemen-
tia vera
Principis
virtus.

Inzel
Eius l.
C. si
Impe
male.

est, vt, quod Cuiacius & Menochius, duo illæ theorix & praxis lumina, rectè putarunt, verbū illud *remittendum*, perinde interpretemur, atq; condonandum, vel nullam rationem illius maledictiæ habendā esse. Cuiacius in paratir. C. eod. Menochius de arbitrar. quæstion. iudic. cent. 4. casu 377. num. 9. Et quidem hanc verbi huius *remittendi* genuinam significationem esse Ictus docet in l. omne delictum. §. per vinum. ff. de remilit. Et in promptu sunt cū Imperatorum, tum Regum & Principum exempla illustria. In primis verò celebre est illud Davidis, impunitatem Semei homini sceleratissimo promittētis. 1. Samuel. 19 Sic Antigonus Rex Asia audiens à milibus conuicia in se iactari, qui eum abesse putabant, patefacto virga tentorio: Flebitis, inquit, nisi longiùs remoti posthac malè nobis dicētis. Antisthenes Philosophus apud Laertium ait: Regium esse, malè audire, cū bene feceris. quòd tamen dictum etiam Alexandro Magno quidam tribuunt: quemadmodum & patrem illius Philippum eodem fere sensu dixisse fertur, Principum esse bene & malè audire. Nec oblitenda, sed potius aureis literis consignanda videtur Titi apud Xiphilinum sententia: Nemo, inquit, me iniuria afficere, aut insequi contumelia potest, propterea quòd nihil ago, quòd reprehendi mereatur: ea verò, quæ falsò de me dicuntur, prorsus negligo. Nam vt Seneca dicebat, magnanimi est proprium, placidum esse tranquillumq; & iniurias atq; offensiones semper despiciere. Occurrunt porò insignia exempla clementiæ apud Suetonium, quæ quia longè plura sunt, hæc duntaxat ex Vespasiano. Offensarū inimicitiarumq; minimè memor, executorve, Vitellij, hostis filiam splendidissimè maritauit, dotauique etiam & instruxit &c. Non temerè quis insons punitus reperitur, nisi absente eo & ignato, aut certè inuito atque decepto. Heluidium Priscum, quamuis relegatū primò, deinde & interfici iussum, magni æstimauit seruare quoquo modo, missis qui percussores reuocarent; & seruasset, nisi iam perijisse falsò nunciarum esset. Cæterum neq; cæde cuiusquam vniquam lætatus; iustis supplicijs illacrimauit etiam & ingemuit. Idem in Tito sic: Pontificatū maximum ideo se professus accipere, vt pu-
ras seruaret manus: fidem præstitit, nec au-

thor posthac cuiusquam necis, nec cōficius, quamuis interdum vlciscendi causa non de esset, sed periturum se potius, quam perditurum adiurans. &c. Ammianus verò Marcellinus ad finem 21. lib. cum alijs comparans Imperatorem Constantium, ait immunitatem facilè superasse Caligulæ, Domitiani, Commodi, & id vnum egisse maximè, vt quamquam scruissimus esset, iustus tamen veller & clemens æstimari; quiq; ex minimis causis malorum congeries excibat, dissimilis Marci illius, principis verecundi, qui cum ad Imperiale culmen in Syria Cassius surrexisset, epistolarum, fascem ab eo ad conscios missum perlatores capto sibi oblatum, illicò signatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico, ne insidiatoribus cognitis inuitus, habere quosdam posset infensos; vtq; rectè quidam sentientes arbitrantur, virtutis erat potius indicium magnæ, Imperio eundem comitantium sine cruore cessisse, quàm vindicasse tam inclementer: vt Tullius quoq; docet, crudelitatis increpans Cæsarem in quadam ad Nepotem epistola: Neque enim quicquam aliud est sclicitas, inquit, nisi honestarum rerum prosperitas. vel vt aliò modo definiam: sclicitas est fortuna, adiutrix consiliorum bonorum; quibus qui non vitur, scelix nullo pacto esse potest. Ergo in perditis impijsq; consilijs, quibus Cæsar vsus erat, nulla potuit esse sclicitas: scliciorq; meo iudicio Camillus exulans, quàm tena poribus iisdem Manlius, etiam si id quòd cupierat regnare potuisset. Id Ephesus quoq; Heraclitus ad serens monet, & ab inerbibus & ignavis, euentus variante fortuna, superatos aliquoties viros fuisse præstantes. Illud verò eninere inter præcipuas laudes, cūm potestas in gradu, velut sub iugum missa nocendi, exuendiq; cupiditate, & irascendi, in arce victoris animi trophæi erexit gloriosum. Hactenus Ammianus. Addam etiam ex eiusdem 30. libro, vitæ per rationem sanè acerrimam Valentiniani Imperatoris: Nonnunquam etiam clementia speciem præ se tulit, cūm esset in acerbitate naturæ calore propensior, oblitus profectò quòd regèti imperium omnia nimia, velut prærupti scopuli, sunt deuitia. Nec enim vsquam reperitur miti coercitione contentus, sed aliquoties quæstiones multiplicari iussisse cruentas, post interrogationes fuestas nonnullis ad vsque discrimina
vite

Felicitas
quid.

Valentini
trac
clementia.

Medi-
cia non
data.

Tuid.
trigo-

Atisthe

Alexan-
di Ma-
gns.

Philip-
pi.

Tus.

Vaspas-
ianus Ti-
tlij cle-
mentis ani-
ms.

vita vexatis. Et ita erat effusio ad nocendum, ut nullum aliquando damnatorum capitis eriperet morte subscriptionis elogio leui, cum id etiam principes interdum fecerint scruisissimi. At qui potuit exempla multa contueri maiorum, & imitari peregrina atq; interna humanitatis & pietatis, quas sapientes consanguineas virtutes esse definiunt: eis quibus hæc poni sufficere. Artaxerxes Persarum ille rex sapientissimus, quem Macrochura membri vnus longitudo commemorauit, suppliciorum varietates, quas natio semper cruda exercuit, lenitate gemina castigans, tias ad vicem capitum quibusdam noxiis amputabat: & ne se caret aures more regio pro delictis, ex galeis fila pendentia præcidebat: quæ temperantia morum ita tolerabilem eum fecit & verecundum, ut aditibus cunctis multos & mirabiles actus implet Græcis scriptoribus celebratos. Prænestino Prætor, qui bello quodam Samnitico properare iussus, ad præsidium venerat segnius, ad crimen diluendum exhibito, Papyrius Cursor ea tempestate dictator, securem per litorem expediri, homineq; abiecta se purgandi fiducia stupefacto, visum propè stulticem iussit abscidi: hocque iocis genere castigatum eum absoluit, non ideo contemptus, sed ad resistendum par Alexandro magno, si calcaisset Italiam, æstimatus. Hæc forsitan Valentinianus ignorans, minimeq; reputans afflictis solatia status semper esse leuitudinem principum, pœnas per ignes augebat & gladios: quod vltimum in aduersis rebus remedium pietas reperit maiorum, ut Isocrates memorat pulchritudo: cuius vox est perpetua docentis, ignoscere debere interdum armis superato rectori, quæ iustum * quid sit ignorant. Vnde mox nunc existimo Tullium præclare pronunciaisse, cum defenderet Oppium: Etenim multum posse ad salutem alterius, honori malis: parum potuisse ad exitium, probro nemini fuit. Et hæc ille hæcenus, tantò quidem libentius in eo sermone certè præclaro exspatiatus, quàm agrè commemoraret multorum principum Romanorum nimiam scruisiam ad sua vsq; tempora impudè grassantem. Quia verò de conuictis & probis in principes non nihil diximus in prima nostra commentatione, placet attere et nonnulla ex Tacito, quæ ad id faciunt, sic enim ille oratione Cremutij Cordi a-

pud Imperatorè Tiberium accensati, quod editis Annalibus, laudatoque M. Bruto, C. Cassium vltimum Romanorum dixisset. Marci Ciceronis libro inquit ille, quo Catonem cælo æquauit, quid aliud dictator Cæsar quàm rescripta oratione, velut apud iudices, respondit? Antonij epitola, Bruti conciones, falsa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent: Carmina Bibaculi & Catulli reserta contumelijs Cæsarem leguntur, sed ipse D. Iulius, ipse D. Augustus & tulere ista, & reliquere, haud facillè dixerim moderatione magis, an sapientia: namq; spreta exolescunt; si irascere, agnita videntur. Nos multa ex Seneca transilienda ducimus, tot enim penè sententiæ & decreta leguntur apud eundem, quot verba: satis habemus hunc commentarium claudere oraculo imperiali. Nihil tam peculiare esse imperatoris maiestati, quàm humanitatem, per quam solam Dei seruetur imitatio. Nec arbitror aliam fuisse mentem Seueri, qui nummo quodam suo simulachrum mulieris leoni exporecto insidentis, altera manu hastam terrefixam tenentis, altera fulmen abiicientis ostentauit, ut clementiam insinuaret: Nam & eius id inscriptio declarat, I N D V L G E N T I A A V G. I N. C A R. Igitur, ut dictum est, peculiaris imperiali maiestati est humanitas, per quam solam Dei seruetur imitatio. I. Imperialis, 23. C. de nupt. Authent. ut iudic. sin. quoq; suffrag. Bene & Sapienter Xenophon, quo loco ait: ἀρχοντας ἀγαθὸς ἔστι διαφέρειν πατέρων ἀγαθῶν. Meminimus alioqui patris patriæ nomen tributū bonis principibus, vsurpatum etiam ambiciosè ab improbis; meminit Corn. Tacit. 2. Annal. Id magnificè declarat Seneca 1. de clementia: Hoc quod parenti, principi faciendum est, quem appellamus patrem patriæ Certè & si cognomina data sunt, magnos, & felices, & Augustos dicimus: & ambitiosæ maiestati quicquid potuimus titulorum congestimus: Patrem patriæ appellamus, ut sciret datam sibi potestatem patriam, quæ est temperatissima, liberis consules, suaq; post illos reponens. Hæc ille. Et eodem elogio à Persis donatum Cyrum legimus, Iustinian. Nouell. 7. ἕτας ἀρχοντες τῶν ὑπηκόων ὡς ἀν πατέρες υἱῶν. Quid plura? & T. Linius ait, Imperatores esse debere parentum loco. Martialis ad-

Artaxerxis animus moderatus.

Lenitudo principū afflictī status solatium.

Locus Tiberii de conuictis non errante.

Seueri numm.

Principis pater patriæ.

Tu verus patria diceris esse pater.
 Mura de Clementia habes apud Baptist.
 Fulgol. lib. 5. quibus adde, quæ eleganter
 de hac materia, & copiosè scripta reliquit
 Lucas de Penna in l. placet. 8. C. de excusat.

muner. lib. 10. l. duos. 13. C. de suscept. præ
 pos. & arcar. eod. lib. in l. his quidem. 5. C.
 qui militar. poss. vel non. lib. 12. nobis enim
 nunc curæ est *Salus publicæ.*

Salus publica.

EMBLEMA CL.

PHOEBIGENA erectis Epidaurius insidet aris,
 Mitis, & immani conditur angue Deus.
 Accurrunt agri, veniatq; salutifer orant.
 Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

COMMENTARI I.

IN ara erectus stat sinuosus serpens, co-
 ram quo plures in genua procumbunt,
 & adorantium gestum supplices referunt.
ASCLEAPIUS insignis Medicus,
 Dianæ precibus Hippolytum ab equis di-
 scriptum in vitam reuocauit. Quare fer-

tur Iupiter iratus ob inuentam artem, qua
 homines in vitam reuocari possent, reper-
 torem artis fulmine percussit. Post mor-
 tem Deus est habitus, & sub serpentis ima-
 gine diuinis honoribus affectus. Tali cul-
 tus effigie Romam graui pestilentia labo-
 rantem

*Deus est
 habitus.*

I.

I.
 Anla-
 pi cur

Val. Maximi historia de Æsculapio.

rantem dicitur liberasse, ad quam tandem deductus est à fano sibi sacro, quod erat quinque millibus ab Epidauro passuum. Historiam hanc fusè narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. de Miraculo. quam apponam, ut si inde sumptum Emblemata contendas, penes te sit optio. Sed ut cæterorum, ait, quoq; Deorum propensum huic vrbi numen exequamur, triennio continuo vexata pestilentia ciuitas nostra, cum finem tanti & tam diuturni mali neq; diuina misericordia, neque humano auxilio imponi videret, cura sacerdotum, inspectis Sibyllinis libris, animaduertit, nõ aliter piissimam recuperari salubritatem posse, quàm si ab Epidauro Aesculapius esset accersitus. Ita que eò legatis missis, vnicam fatalis remedij opem auctoritate sua (quæ iam in terris erat amplissima) impetratam se credit. Neq; eam opinio decessit. Pari namque studio petutum ac promissum est præsidium: è vestigioq; Epidaurij Romanorũ legatos in templum Aesculapij (quod ab eorum vrbe quinq; millibus passuum distat) perductos, ut quidquid inde salubre patriæ laturos se existimassent, pro suo iure sumerent, benignissimè inuitauerunt: quorum tam promptam indulgentiam numen ipsius Dei subsecutum, verba mortaliũ cælesti obsequio comprobauit. Siquidem in anguis, quem Epidaurij rarò, sed nunquam sine magno ipsorum bono visum, in modum Aesculapij venerati fuerunt, per vrbs celeberrimas partes mitibus oculis & leni tractu labi cœpit, triduoque inter religiosam omnium admirationem conspectus, haud dubiam præ se appetitæ clarioris sedis alacritatem ferens, ad tritemem Romanam perrexit, pauentibus que inuitato spectaculo nauis, eò conscendit, vbi Q. Ogulini legati tabernaculum erat, inq; multiplicem orbem per summam quietem est conuolutus. Tum legati perinde atq; exoptatæ rei compotes, expleta gratiarum actione, cultuq; anguis à peiitis ex cepto, læti inde soluerunt: ac prosperam e mensi nauigationem, postquam Antium appulerunt, anguis qui vbiq; in nauigio remanserat, prolapsus in vestibulo ædis Aesculapii myrto frequētibus ramis diffusè supereminentem excelssæ altitudinis palmam circumdedit, perq; tres dies positus quibus vesci solebat, non sine magno metu legatorum, ne in tritemem reuerti nollet,

Antienis templi hospitio vsus, vrbi se nostræ aduehendum restituit: atq; in ripam Tyberis egressis legatis, in insulam, vbi templum dicatum est, transnauit, aduentuque suo pestem, cui remedio quæsitus erat, dispulit. Narravit etiam hæc T. Liuius, Decad. 2. lib. 1. sed intercidit: vide Flori epitomen, lib. 1. Sed omnium latissimè & elegantissimè Ouidius. lib. vlt. Metamorph. quare si rursus istes inde sumptum Emblemata, facillè concedam. Locum Ouidij habes ex illo versu:

Pandite nunc Musa presentia numina vntum. &c.

Vide præterea Plutarum in Problematibus, vbi quærit causam, cur Aesculapij ædes extra urbem posita sit. Plinius lib. 29. cap. 4. Atqui anguis (inquit) Aesculapius Epidauro Romam aduectus est, vltiq; passus & in domibus. Meminit etiam D. Augustinus lib. 3. de Ciuit. Dei, cap. 17. & Lactantius varijs locis. Ex quo notum illud Sereni:

Qui colit Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum.

Qui quondam placida reclus sub pelle draconis

Tarpeias arces, atq; inclita templa petisti, Depellens retros presenti numine morbos.

Quod autem ferunt, Aesculapium sub anguis specie nauem spontè ingressum Romam venisse, scribunt Græci tale aliquid sibi etiam obtigisse, cum idem ipse Deus draconis effigie à Nicagora Echetimi vxore ad Sicyonios mulorũ bigis inuectus est.

PHOEBIGENA] E Phœbo genitus. Virgilius 7. Æneid.

Fulmine phœbigenam Stygias detrusit ad undas.

Vbi Seruius legit *Pœnigenam*, matre Pœna genitum. Fuit autem Aesculapius Apollinis & Coronidis nymphæ filius, teste Homero in Hymnis: Alij dicunt, non è nymphæ Coronidis natum, sed ex eo corniculæ, quia coronis vtrumq; significat, & nympham ita vocatam, & corniculam, ut asserit Lucianus in Dialogo de falso vate, à quo res ita commemoratur. Fertur quendam ex antiquis sacerdotibus serpentem perexiguum in onum vacuum corniculæ inclusisse, ceraq; studiosè oblitum in luto loco quodam occultasse: mox ara extructa populum in concionem ad eum locum aduocasse, eum nunciaret omnibus placam

In cruce
Christi
salus.

se Deum esse ostensurum. Post concionem incognitis quibusdam uocibus vsus Apollinem & Aesculapium inuocauit, vt dexter & felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demersa ouum illud vnâ cepit, quod præsentibus multis fregit, pullumq; recentem serpentis inueniens, cunctos homines in admirationem rei induxit. Postea verò serpentem insignis magnitudinis paucis diebus elapsis in loco subobsuro ostendens artificiosè se mouentem, illum ita creuisse aiebat, ac Deum esse Aesculapium Apollinis filium. Inde verò serpentes in eius tutela crediti sunt, & eius gestamen putatus fuit baculus serpente inuolutus.

Epidaurius insidet] Ab vrbe notissima Peloponnesi in sinu Saronico, ex qua in serpētis imagine Romam creditur adductus. Propertius :

*Et Deus extinctū Cressis Epidaurius herbas
Restituit patrijs Androgeona focus.*

Ouidius 15. Metamorph.

*Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linguit.*

De Epidauro verò sic Strabo lib. 8. Epidaurus, prius Epitaurus, sita est vrbs in ipso Saronici sinus secessu intimo, stadiorum quindecim circuitum habens, &c. Hæc autem non parùm insignis est ciuitas, præsertim ex Aesculapij claritate nobilitata, quæ varia morborum genera curasse somniantur homines. Erat verò templum ægrotantium multitudinè vsquequaq; refertū, pendentibusq; tabellis in quibus sanati languores erant inscripti, &c. Hæc Strabo *ἱμαίνος*.

Mitis & immani] lenis & placidus, quàm quam sub specie serpentis.

Veniaturq; salutifer orant] imitatio Ouidij, qui loco citato 15. Metamorph.

— veniaturq; salutifer urbi.

Annuit] Idem ibidem :

*Annuit his, motusq; Deus rata pignora cri-
stis.*

Atq; ratas efficit] Idem Ouid. 1. Fastor.

Efficiat ratas vtraq; Diua preces.

IV. *Spens
furus
vrbolū.*
Hoc serpentis inuolucro nihil aliud vetius & expressius intelligi datur, quàm Seruator noster Christus, verus apimarum nostrarum Aesculapius, & salutis humanæ vindex, qui sub serpentis figura in deserto à Mose legislatore appensus, omnes omnium morbos & vulneta sanitati restituit, & in

cruce tandem omnes noxas & crimina expianit. In cruce itaq; saluifica nostra consistit salus, hanc alylum quoddam esse Catholicorum professio & consensus docet, quò ægri, quò afflicti omnes confugiunt: & hoc manifestant præcellæ cuiusdam & eminentis potentia argumenta, quibus edocti nostrarum actionum exordiri solemus ab hoc signo principia, & ardua quæque huius auspicio aggredi: hoc tempora partimur & latentes horas quasi frustilla & portiuiculas mortalitatis nostræ. Ab hoc capite conuiuiorum, quietis, laboris, sc̄riptionis, lectionis, orandi, meditando interualla & vices: nihil palato obsoniorum sapit, nisi ligni huius aspersum puluisculo, nisi hoc conditum & attempatum aromate. Cruce nascentis diei prima saluamus crepuscula: eadem placido sopori corpora compositui vigiles curas abrumpimus. In viam si euocet necessitas, crux nobiscum; omnia sub cruce, in cruce, per crucem, quæ initiandis interuenit rebus, dedicandis, consecrandis, vouendis. Magna est Romani Pontificis autoritas, & penè diuina; magna in cæremonijs ac ritibus factis pertractandis concedita eidem à Deo functione, qua nulla superior in mundo, nulla par. Sed is ductu & signaculo hoc mystico peragit iusta consecrationis singula, seu ceram agni cælestis effigie insignitam sacra benedictione lustret, seu grana precatioris circulis inferenda, vel oscilla alia & imungulas fusili ex ære, aut alio metallo nobiliore conflatas, vel loricas etiam & clypeos, romphæas aut Persicos enses, paludamenta ac trabeas, scepra, diademata, myrras, corollas, aureos flosculos, sarta, ramusculos, cimelia alia maioris precij solenni benedictione consecrata, regibus mittat & reginis donaria, virtute crucis facit, per figuram crucis, qua venientes ad osculum suscipit, abeuntes felix faustumq; precatus dimittit. Consideremus gradus singulos in Christiana nostra militantis Ecclesiæ Hierarchia, Flaminum, Archiflaminum, Protostaminum: eamur per ordines omnes a status in sortem Domini selectos: spectemus ministerii quò funguntur rationem & partes, ritus ac modos, quibus rem diuinā facientes arcanam illa sua conceptis verbis operantur. Nihil prorsus sine adorando hoc crucis caractere perfici manifestum est. Nascitur infans, symbolum primum Christi

Ceremo-
nia sa-
cra.

A Cruce
omnia in-
choantur.

stianæ inaugurationis crux. Nititur in vitum. annis plenior, expiationis forma per crucem. Luctandum cum morte, iungitur ad prælium pugnatum benedicto chrismate. Procreanda sobolis inter virum & feminam stabilienda societas, in cruce per conceptam & vsitatam formulam ligandi solennitas. In hoc signo sacrificantium habitus, vasa, suppellex omnis & ornatus profanis vsibus eximitur: templorum fundamenta sternuntur & altarium, campano æri imponuntur nomina, pyxides consecrantur & thecæ, & cinerum sacrorum atq; ossium preciosi loculi, commendantur terræ cadauera, cœlestibus choris superstites defunctorum umbræ, viuientium salus Deo, & fortunarum quidquid possident. Quoties ducta in quatuor partes manu, tetragonum hoc schema minister inscribit piacularibus vndis, quibus contractam ab origine labem occulto regenerationis mysterio eluimus? quibus occupato recentis corpusculi dominio, Stygius alastor sacræ aspersiois & signati fontis inpatiens eicitur? Christiani militis tesseram ablutus infans accipit? immortalium bonorum hæres decernitur? Tremendum esse sacrificium illud submissa animi reuerentia fatemur, quoad præscriptum quandam verborum, & sacræ actionis canonem obligatus, patientis Christi memoriam sæpius refriecat, & cœlesti Patri representat in ara sacerdos, in eo crucis figura quoties effingitur? Hic fons honoris & cultus: hinc religio cruci sua & autoritas, cui affixus generis humani seruator, cum infamis esset pius & in pœnas destinata flagitiosissimum, præminentem supremæ venerationis gradum in natura supra naturam meruit. Ab illa funesta arbore hoc germen; ibi forma quædam ac modulus, hic ætypon & imaginis similitudo: in oculis habemus & in precio signum, opus ipsum, quod in prototypos, communi omnium bono, completū pia & grata recolentes memoria. Vita enim nostra ex illa & riuus salutis vberissimi, nec salus alius de, nec spes in aliud, nec requies aut pax sub alio sine hoc, nec metus, aut periculum sub hoc sine alijs, nec transitus deniq; ad immortalia illa nisi per hoc: character enim est ac nota securitatis, viatorum frontibus inscripta. Nunc ad Aesculapium ostium reuertamur, quem præter alios plurimos, Plutarchus Medicorum præsi-

Salus pu
blica è
cruce.

dem Sympof. 9. quæst. 10. tradit. Sed occurrit interea mihi locus è 2. Artemidori lib. De somnijs: qui ait, per Aesculapiū in templo erectum, & in basi stantem, significari quoddam bonorum prælagium. Qui si moueatur, aut accedat, morbum & pestem portendit: tum enim maximè hominibus eo Deo est opus. His autem, qui ægrotant, salutem prædicat. Non dissentit Macrobius lib. 1. c. 20. cuius sic se habent verba: Hinc est, quod simulachris Aesculapij & Salutis draco subiungitur, quod hi ad Solis naturam Lunæq; referuntur. Est enim Aesculapius vis salubris de substantia Aëris subueniens animis corporibusque mortalium. Salus autem naturæ lunaris effectus est, quo animantium corpora iuuantur à salutifero firmata temperamento. Ideo ergo simulacris eorum iunguntur figuræ draconum, quia præstant, vt humana corpora velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum reuirescant vigorem, vt reuirescunt dracones per annos, singulos pelle senectutis exuta. Hæc & alia plura Macrobius. Phornutus in lib. de nat. Deor. eadem ferè quæ & Macrobius scribit, cap. de Aesculapio. Cæterum non immeritò salutis notam serpens sibi videtur vindicasse, à quo nimirum multa in humanum genus remedia proficiscuntur, teste Plinio lib. 29. nat. histor. cap. 4. Apud Lactantium legis, ictū viperino præsens admodum esse remedium viperam ipsam exustam & in cinerè redactam. Apud Ceberem obseruas, viperæ dente semel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt alij, qui viperæ iecur conditum semel hauserit, nullius inde serpentis ictum pertimescere debere. Quid verò illud, quod à Dioscoride traditum est, homines, qui viperis conditis in cibum vti consueuerint, longiora vitæ spatia producere, & ad summam senectutem incoluere peruenire? Ifigonus Cynos memorat Indoum genus, qui centenis quadringenis annis viuant, quia viperinis carnibus alantur: adhæc neq; capiti, neq; vestibus eorum noxia corpori inesse animalcula. Eamque causam videtur Tertullianus asserre, cur tanta sit ceruo viuacitas, quippè quod ipse ætatis suæ arbiter serpente pastus veneno augetur in iuuentutem. Ex viperarum carnibus singulari remedij grauioribus morbis excogitatum est, quod in hunc vsque diem à maximè fera perniciosaque bestia

Aescu
pius 2
dicor
præses

Rem
ex se
te.

κατ' ἐξοχὴν Theriacum vocamus. Quæ quidem commemorare libuit, vt non immeritò tot numismata cusa existimemus, quæ serpentem habent cum inscriptione, SALVS. veluti est ille nummus in spiram collectum serpentem habens, cuius inscriptio, SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem nummo serpens est tractu sinuoso tortiliq; obrepens virgæ, quam signum ibidem adiectum dextera humi applicat. Atq; in alio Dea ipsa læua virgam gerit, dextera poculum angui porrigit, inscriptio est, SALVS AVG. COS. III. In aliis ipse sella sedens pateram porrigit angui suo de loculo exeunti, caputq; patere admouenti, inscriptione adiecta, SALVS AVG. In nummo verò M. Aurelii Seueri Alex. sedenti simulacro pateramq;

porrigenti assurgit anguis, cum inscriptione, SALVS PVBLICA In nummo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habita pingebatur forma mulieris, habitu regio sedentis pateram tenentis, iuxta quam erat ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Sed ne singula commemorem, quæ quidem sunt innumera, Commodi, Crispinæ, & aliorum, per angues deniq; omnes Salutem intellexerunt. Pleriq; nostra ætate viri eruditi coniciunt, ab Alciato hic tacitam esse factam allusionem ad Ambrosianum illum anguem, qui Mediolani visitur in marmorea columna erectus ipsa eade D. Ambrosii. Sed satis, vt auguror, anguibus inuoluti hæsimus, age ad libertatem aspiremus.

*Anguis
Ambrosianus
Mediolani.*

Respublica liberata.

EMBLEMA CLI.

CAESARIS exitio, ceu libertate recepta,
 Hac ducibus Brutis cusa monera fuit.
 Ensculi in primis, queis pileus insuper astat,
 Qualem missa manu seruitia accipiunt.

C O M M E N T A R I I.

I. **I**N numismate expressus depingitur pileolus inter duos pugiones situs. Hanc picturam in aliis editionibus vitiosam, restituit Pignorius, monitus fortè à Sâctio, qui sub hoc Emblemate sic ait: Numisma ego domi habeo, sed pileum oblongum habet inter duos pugiones erectos: Quare hic emendanda est pictura. Hæc ille. Suffragatur etiam rei veritas; nam Dion lib. 47. scribit, nummum percussum fuisse cum Bruti imagine, & pugionibus pileoq; Extate-tiam apud F. Vrsinum eiusdem figura, in gente Iunia; & apud A. Augustinum in Dialog. 1. vii Pignorius edendam curauit. Antiquam verò pilei formam Lucianus in Dipside ait fuisse dimidium corticis alicuius oui. Nam apud Garamantas ex struthiorum ouis singulis in æquas partes dissectis, bini fiunt pilei. Tanta ibi est eius oui magnitudo, eoq; capitis tegumento illi populi sibi plurimum applaudunt; si verum est, quod Pierius lib. 40. Hieroglyph. prodidit. In hoc igitur à petaso distinctus pileus, quod ille ad umbram faciendam marginatus: hic absq; margine fuerit, quales dormitorii & nautici pilei.

Bruti nū
asus.Forma pi
lei.

II. **N**UMISMA in Pompeii curia, vbi senatus habebatur, Iulio Cæsare à Bruto, Cassio, & cæteris coniu-ratis, ii ceu libertate populo restituta, fabricari numisma voluerunt, in quo sculpti erāt duo pugiones adiecto pileo. Pugio eedem patratam omninò significabat: pileus verò libertatem. Refert Politianus Miscellan. cap. 70. Si quis (inquit) numisma Bruti reperiat ipsius calatum imagine, præterea pileo & duobus pugniunculis, ne diutius in explicanda ratione causaq; labore, legat Historiarum Dionis lib. 47. Nam ex his, inquit, Brutus significabat ab se & Cassio patriam liberatam. Sed enim pileum gestari ab his solitum, qui libertatem nacti, vulgatius manifestius que est, quàm vt sit autoritatibus confirmandum. Hæc Politianus. Hic sese offert, anceps quæstio, quam in gratiam studio-rum paulò sùsius tractare placet: An sci-

An veso-
res pilei
vbi fite-
rent?

licet veteres vulgari hoc capitis tegmine, quod biretum seu pileum vocamus, fuerint vsi? Ego sic iudico, eos hoc non vsos, sed vel nudo capite fuisse, vel caput veste velasse. Siquidem nulli in veteribus Romanorum statusis, nulli in æueis quoq; nummis pilei vsuantur: nulla etiam pilei ne apud Homerum quidem mentio Sic nudè capitis consuetudo à prisca Græcia, cui capitis operimenta vsitata non fuisse, ducta videntur Turnebo lib. 8. Aduers. cap. 4 idque Eustathius Homeri interpres disertè scribit. Sed missis Græcis ad Romanos conuertamur. Suetonius de Iulio Cæsare prodidit, eum caluitii deformitatem iniquissimè tulisse, ideoq; deficientem capillum reuocare à vertice assueuisse; & ex omnibus decretis sibi à Senatu populoq; honoribus, non alium aut recepisse, aut vsurpasse libentiùs, quàm ius laureæ coronæ perpetuò gestandæ, idq; ad caluitium celadum. At verò minimè hanc tantopere expetiisset, si pileus in vsu fuisset, longè scilicet aprior & fidelior ad caluitium dissimulandum quàm corona. Sed hac in re inter tempora & homines distinguendum, quibus ius & vsus capitis tegendi. Temporibus Lipsius annumerat sacra, ludos, Saturnalia, peregrinationem, & militiam. Sacrificia velato capite peracta fuisse, prisco quodam & obui-rum, omnibus notum est. Vnde & Flamen Dialis, qui inter reliquos Flamines maximæ dignationis erat, nomen videtur sortitus, quod capite velato esset, & caput filo lanæ præcinctum haberet. Cui astipulatur textus in Can. Cleros. §. Sacerdos, 21. dist. Sacerdotes gentilium (inquit Canon) in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga desuper habens lanæ aliquid: quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare ceperunt. Flamines igitur dicti vel à gestatione pileorum, quasi pileamines: vel à filo illo, quasi filamines: vel ab infulis, quas flammæ appellabant: vel à flammis, notissimo velaminis genere. Illud autem gestaminis genus

Qua
disti
tur.Pilei
sua
eraFla.
una
era

genus etiam apex dicebatur. Planè festis diebus Sacerdotes filo deposito pileum imponebant, pro sacerdotii eminentia, vt dicitur textus in d. Can. Cleros. 21. dist. Aut vt Varro scriptum reliquit, album gerere solent. In ludis quoq; Saturnalibus præsertim, hoc est, liberimæ vitæ diebus, pileus admittebatur, signum scilicet libertatis. Quo sensu Martialis vocat Romæ pileatam:

Permittis, puto, pileata Roma.

Sed & peregrinatio sibi capitis tegmen vendicabat, quod erat petasus (de quo in Præfatione Emblematum non nihil diximus) qui ad vmbra faciendam marginatus erat, & aduersus pluuias, æstus, ac ventos in primis idoneus. Plautus certè peregrè euntes aut venientibus petasum vbiq; aprat. Sic enim iturientem describit militem: *Opus est chlamyde, & macbara, & petaso.* Et Cicero, tabellarios petasatos ventis ait, & comiter expectare ad portam. Deniq; & in militia quoq; pileorum vsum fuisse, suadet Vegetius: *Vsq; ad præsentem, inquit, ætatem consuetudo permanfit, vt omnes milites pileis, quos Pannonicos vocant, ex pellibus vterentur.* Hinc pilea Dioscuri, Castori & Polluci attributa legimus, quo habitu fuisse Lacones volunt, hi enim patrio instituto pugnabant pileati, vt animum in barbaros & tyrannos indomitum significatione libertatis ostenderent. Atque hæc de temporibus, quæ à communi more excipi diximus. Sed insuper excipiuntur etiã certi homines: & ex his primò liberti noui. Cùm enim serui non amittebantur raso capite pileum accipiebant; vt eo quasi symbolo tempestatem seruitutis viderentur effugisse, vt naufragio liberati solent. De naufragis ita Iuuenalis:

gaudent ibi vertice raso

Garrula securi narrare pericula nauæ.

Quò etiam respexit Petronius in Satyrico. At manumissus ille apud Plautum in Amphitruo, ita ait:

Et ego hic hodie raso capite caluus capiam pileum.

Legimus etiam pilei impositione libertos constitui in l. di. rectis, 10. C. de testament. manum. Vbi haud dubiè intelliguntur serui, qui pileati funus defuncti ducebant, vel vt habetur in l. vn. §. sed & qui, 5. C. de Latin. libert. toll. qui domini funus pileati antecedeabant, vel in ipso lectulo stantes cada-

uer ventilare videbantur. Hos enim libertatem consequutos fuisse, & ex locis iam à legatis patet, & ipsemet etiam Dionysius Halicarnassensis testatur, se Romæ complures de istis importunis & intempestiuis liberalitatibus querimonias audisse. Ob crebram hæc sceleratorum quoq; seruorum, per pilei impositionem, concessam manumissionem, factum opinor, vt qui insigniter improbus venderetur seruus, ab imposito pileo pileatus diceretur. Eo ipso enim, quod imposito pileo veniunt iret, non tantùm improbus esse & nequam seruus iste innuebatur, sed & venditor dominus testatum facebat. nihil se super eo polliceri velle, quod postea ad præstandum cogi posset: atq; ita omni se vinculo exsoluebat, quo alioqui ad redhibitionem, trahi poterat. De quo videatur Gellius lib. 7. Noct. Attic. cap. 4. Cælius Sabinus, & alij. A communi porò more capitis apertè gerendi excipiuntur etiam ægri, quibus capitis firmandi gratia pileo vti licuit. Sic etiam Ouidius suum amantem de morbo & pallore iungen- do intruens, pileolum ei inter signa tribuit: *Arguat & macies animum, nec turpe pu- taris*

Pileolum nitidum imposuisse comis.

Idem & senibus licuisse, Nicephorus Gregoras ostendit lib. 10. vbi morem eum cum Romano Imperio Byzantium etiam translatum docens, de capitis tegmine ait, moris apud superiores fuisse, vt ætate prouectiores aulici pileis turbatis vterentur serico textis: iuniores autem omnes prorsus nudis essent capitibus. Denique conuiuas quoq; pileolos vsurpasse ex Athenæo, quamquam fluctuans non nihil probat Lipsius libro de Amphitheatro cap. 19. Extra memoratas ergo has personas, omnes nudo & aperto erant capite. Nec contrarium euincit Plutarchi auctoritas, qui scribit, quòd cum Draco rigidissimas suas leges recitaret, quibus etiã cùm quis vel olera tantùm surripuisset, capite plecti voluerat, populus iratus petasis & tunicis in ipsum coniectus aufergit. Sed populo aduersus Solem petasorum vsum fuisse, vltro concedimus. Idem Plutarchus scriptum reliquit, Syllam nemini aduentanti adsurrexisse, neq; etiam caput denudasse, nisi cum Pompeius venisset. Adde quòd & Varro asserit, more maiorum institutum fuisse, vt veniente magistratu qui-

Serui nequam, ad vendendam, pileati.

Ægri pileati.

Senes.

Conuiuas.

Obiectio- nū propi- lei vsus dissol- sio.

libet caput aperiret. Consentiant passim auctoritates Plinii, Sallustij, Senecæ, Nicetæ & aliorum qui viris dignitate præditis, & honore dignis, si quo casu occurrerent, oblatos caput aperire consuevisse prodiderunt. Sed hoc de ijs intelligendum est, qui aperto capite aliqua ex causa incederent, ut milites callide, sacerdotes flamine, serui pileo, & omnes pluuio tempore galero, aut sub Sole petaso & umbella, ut docet Alciatus noster lib. 8. Parerg. cap. 10. Aut verò tectio illa capitis, & apertio, non tam de pileo, quam de toga lacinia erit accipienda. Laciniam enim istam in caput sæpe reijciunt, contra ventum, aut æstum; eamque de trahebant in honorati alicuius occursum, quod ex Plutarcho satis docuit Lipsius de Amphitheatro cap. 20. Illud planè singulare est, quòd Hippocratis imago pileata ab antiquis celebretur; ut inde admonerentur homines, eam partem maximè custodiendam, in qua tãquam in domicilio princeps animus resideret, totaque intelligendi vis collocata esset. Alij ex Græcis solum nobilitatem hominis inde intelligi volunt, utpote qui cognationem ab Apolline, & ab Hercule traheret: nam cum ab Aëculapio oriundum lenatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id verò si ad libertatem referamus, cui potius libertatoris nomen accommodare debeamus, quàm illi, qui tot mortalium corpora tot morbis obnoxia liberauit, & bonæ reitituti valetudini? Sed ad manumissionem seruorum retrahor, monitus à Reuerendo & humanissimo viro D. Petro Paulo Venturino Veroneusi, singulari meo fautore, de quo verè affirmare ausim id, quod olim de Fabio Pictore Cicero: nempe & iuris, & antiquitatis, & literarum benè peritus est. Atque utinam loci distantia illius viri præsentiam mihi non inuidisset, certè hoc opus pluribus, ijsque raris Aesculis, quibus sæcundum illud ingenium abundat, ornatius haberemus. Is igitur signa adeptæ libertatis esse ait caluitium, pileum, & in nonnullis caliga, toga, corona, quæ odio laureæ Cæsaris triumphalis desijt. Verum adhuc Romæ mos, cum aliqui ob facinus capite plectendi libertate donantur, togæ & coronæ. Quòd autem non omnibus toga & corona obtigerit, inde est, quòd tres manumittendi rationes erant. Prima, qua maiorem & iustam libertatem consequerentur, ita ut

etiam ciues Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Iulia Norbana. Postrema, qua in ordinem dedititorum ex lege Aelia Sentia adscribebantur. Tres has manumittendi species tangit Boëtius 1. comment. Topicor. Apud Tacitum duas tantum institutas reperias. Quas verò Boëtius enumerat, sunt census, vindicta, testamentum. De quibus Iurisconsulti passim, Acton ad Horat. 2. Sat. 7. & Alexander ab Alexandro lib. 4. cap. 10. Fiebat autem manumissio in templo Feroniæ, quæ libertorum Dea, ut notat Seruius: quam & Varro libertatum Deam dicit, quasi Fidoniam. In eodem templo Tarracina sedile lapideum fuit, in quo hic versus incisus erat: *Bene meriti serui sedeant surgant liberi.* quod Scalliger è schedis vet. Seruij notauit. Erat itaque pileus libertatis insigne. Persius Satyra 5.

Hac mera libertas: hoc nobis pilea donant. Hinc & illa locutio apud Suetonium, Senecam lib. 6. epist. 47. Lium lib. 4. dec. 3. *Ad pileum vocare.* Vide Gellium lib. 7. c. 4. Macrob. 1. Saturnal. Bayssum de re vestiaria lib. 20. Schottum ad cap. 69. Aurel. Victoris & alios. Historia denique de morte C. Iulij Cæsaris notissima est. Vide Suetonium.

CÆSARIS exitio] Iulij Cæsaris morte. *Ceu libertate recepta*] tanquam excusso tyranni iugo, sublato dominio.

Ducibus Brutis] utroque Bruto, Marco & Decimo, Cassio, Trebonio, alijsque coniuratorum capitibus in Cæsarem.

Casa moneta] cusus nummus. Moneta sic dicitur, quod signi impressione vel auctoris vel precij nos moneat.

Ensiculi in primis] vna ex parte gladioli, altera pileus manumissorum. Hinc patet perperam hæcenus fuisse hic expressum nummum, nam tam Plantiniana, quam Ro-uilliana editio vnicum pugionem habet; quod tamen auctoris meti, & historiae monumentis aduersatur, ut visum est.

Missi manu seruitia.] Serui manumissi, liberi facti, aut libertate donati. Seruitio nomen pro seruis, præter cæteros in Catilinaria vsurpat Sallustius, & Cicero sequitur. Ut in 4. Catil. Hic ad evertenda fundamenta Reipub. Gallos accersit, seruitia concitauit, Catilinam euocauit. Item 7. Verr. Et tamen ceptum esse in Sicilia mo-ueti aliquot locis seruitium suspicor.

Hippocratus imago cur pileata.

Petrus Paulus Venturinus.

Signa libertatis adeptæ.

Ratio manumittendi triplex.

Locum num. 116.

Ad voca.

II

Mon.

Serm. 1.

V. **P**ER Bruti nummum liberatam patriam significari ostendit præfens Emblemata: pileum enim fuisse libertatis signum, ex supra dictis, ut opinor, liquidò constat, sed suppetunt prætereà exempla plurima de pilei vsu & gestatione. Aurelius victor scribit, mortuo Nerone sic cunctas prouincias, omnemq; Romam exultasse, ut plebs induta pileis manumissionum, tanquam seuo exempta dominio triumpharet. Eadè fortè causa Græci illi, qui nostrorum patrum temporibus tyrannidem Turcicam fugientes in Italiam se receperunt, ingenuam suam libertatem & priscam nobilitatem pilei sui gestatione professi sunt. Quid enim memorem pilei celebrem lauream iamdiu in scholis non temerè vsurpatam? eo siquidem indicatur, scholasticos à disciplinæ seruitute ad Doctoratus vel Magistrij libertatem transfire. Quid? quod etiam in plurimis locis vsus obtinuit, ut baptizatis vestis alba cum pileolo inducatur, tanquam ex diabolicæ potestatis ergastulo ereptis, & libertate Christianæ donatis. Huc quoq; faciunt nummi veteres quam plurimi, in quibus est pileus cum inscriptione *Libertatis*. Ut in nummo Tiberij Claudij Cæsaris videre est sigillum, quod dextra pileum tenet, læuam quàm latè potest discedinatam exporrigit, cum inscriptione, *LIBERTAS AVGVSTA*. In Antonini item nummo pileus à manu dextra pendet, læua hastam tenet, cuius inscriptio est, *LIBERTAS COS. IIII*. In Ser. Galbæ nummo simulacrum est cum iaculo & pileo, inscriptio verò, *LIBERTAS PVBLICA*. Hæc priscorum sunt signa libertatis: at nobis, qui sub Prætorio Christi vexillo salutari sacramento deuincti militamus, & in nouas leges gratiæ subscripsimus, aliud nostræ libertatis signum proponitur, quod supremus Christianæ militiæ Imperator in alto Caluarij vertice triumphans erexit; quo mediante nos in libertatem ac possessionem celestis regni sumus asserti, vniuersus Christianorum cætus fidei & charitatis vinculo conglutinatus: sub quo destructæ nationes idolorum cultrices, simulacra impietatis excisa, ritus sacrilegi subuersi, propagata pomeria præpotentis Dei. Et quoniam huc me trahit tempus Dominicæ passioni sacrum, quo hæc commentor, paulò altius libertatis nostræ primordia repetam. Sane ex omnibus

beneficiis, quibus humanum genus locupletauit præpotens illud & æternum cæli Numen, vnum velut in fastigio positum super cætera eminet, Redemptionis. Necesse fuit redimi, quia captiuum & sub seruitutis iugo; & precio infinito, quia delictum tale. Offensus fuit Deus, res increata & terminis carens, qui placari potuit, nisi ab eo, qui equalis nature, in assumpto tamen habitu viliori, in quem erumne, tormèta, & mors caderet? Hic igitur velut honorarius quidam arbiter ac mediator inter reum & offensum, ad pacis conditiones, duras quidè illas & iniquas, ita libens volensq; descendit, ut luendi æris, quo tenebatur obstrictus totus mundus, summa in se translata, chirographum infiniti debiti, non alio nisi sanguinis precio, ad necem vsq; exhaustus, atq; inter ipsas carnificum manus & opprobria expirans, deleuerit. Iam mihi vagientem in præsepi audire videor tenerum pusionem, stipatum agrestibus iumentis & sollicita matre, stipula tectum & vili carice, lugubri ploratu emendicatem spiraculum tepidi halitus ad rigorem temperandum. Iam stabuli magalia subeunt, atq; humilis tugurioli collapsa verustate rudera, sub quibus fons & largitor bonorum omnium, relicto maiestatis folio, suprema rerum penuria pressus, suxit rorantes papillas intactæ Virginis. Iam furias meditor, & cruentum sanguinarij regis de trucidandis masculis bimulis diploma, cuius velut frendentis apri declinans rabiem mater, ad exoticas & barbaras gentes, destituta omnium solatio, pendentem à collo delicatam illam suam sarcinulam, cum pritis tesseram hominis peccatoris, secto præputio; in carne sustinuisset, tristi sanè ac lamentabili spectaculo profuga deportauit. Hi gradus fuerunt ad Crucem: hæc prima ad funestam luctam præludia. Ad hanc ut paratior descenderet, tenerioris ætatis periodo decursa, vitam reliquam sic instituit, ut vigilijs consumptus totus & inedia, dum sacram illam & celestem salutaris Euangelij sementem in cordibus hominum miraculorum & diuini eloquij viribus paulatim suscitaret, durissima quæq; indefessus pugil exantlauerit, donec ad ipsos carceres ventum, vnde in mediam arenam instante duello sese effundens, acerrimo prælio claua crucis armatus, mortem ipsam ac dæmonem moriens prostrauit. Terribilis hic

Modus redemptionis humani generis.

Victoria Christi in cruce.

ictus erat, stupendus celo, terra, elementis
 omnibus, ipsi etiam naturæ procreatrici
 rerum: cuius fragore stupefactus Sol, sub-
 traxit repente lucem mundo, & amabilem
 illam suam ac speciosam faciem aureis ra-
 diorum virgis comantem & fulgidâ, quasi
 prælagium ruituro protenderet orbi, pro-
 digiosa atque horribili obtexit nigredine.
 Tam subitum planetæ principis caligantis
 deliquium adeo turbauit aerem, vt præpo-
 steram legem velut miratus, teporem illū
 suum viuientium spirationi contempera-
 rum, in humentem subfrigidæ noctis vm-
 bram medio die conuerterit. Dissultantis
 humi concussæ crepidines subsederunt in
 plana, diuulsæ sunt rupes, disiecta montiū
 altissimorum cacumina, consternati defun-
 ctorum manes, spiraculo vitæ reparata ca-

dauera, & in conspectum mortalium pate-
 factis sepulchris denuò producta. Quin &
 ipsas inferorum sedes penetravit & confu-
 sionis sempiternæ claustra inauditum illud
 collisi fragoris tonitru, cum eodem traba-
 li conto, in quo maceratus videbatur, muni-
 tus victor per vmbrarum obscuras illas
 cauernas, stipatus cœlestium turmarum sa-
 tellitio gradens, portas Furiarum confre-
 git ferro rigentes & adamante, imperium-
 que subuertit, ac in ra effrenatæ tyrannidis.
 Iacet hostis; io victoria; io triumphe. Plau-
 dite homines, figite trophæum, erigite au-
 gustum monumentum partæ libertatis: cu-
 dite nummum crucis signo impressum,
 qui sit in precio, in oculis, in labris, in cor-
 de; sed inscriptio, LIBERTAS CHRIS-
 TIANA.

In vitam humanam.

EMBLEMA CLII.

PLVS solito humana nunc desle incommoda vita
Heraclite: scater pluribus illa malis.

Tu rursus, si quando aliàs, extolle cachinnum

Democrite: illa magis ludicra facta fuit.

Interea hæc cernens meditator, qua denique tecum

Fine fleam, aut tecum quomodo splene iocer.

COMMENTARI I.

PHILOSOPHI duo sibi oppositi depinguntur, quorum alter proiecto libro efflictim gemere & plorare videtur; alter in effusum risum solutus representatur.

HERACLITVS quoties domo egrederetur, ineptias humanas fetu solebat excipere, quòd omnia illi misera & deploranda viderentur: contra Democritus eadem de causa ridebat effusius, quòd humanas actiones ludicras & stultas conspiceret: qui si hodie reuiuiscant, amplio rem quidem & vberio rem vel luctus vel risus materiam offendunt, quàm vnquam antea, cum omnia in dies deteriora fiant. Quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Cæterum Emblemata sumptum est ex incerti Poetæ Græci Epigrammate, quod habetur lib. 1. Antholog. tit. εἰς τὸν ἀνδράπινον βίον, & eiusmodi est.

Τὸν βίον, ἡράκλειτε, πολλὸ πλέον ἢ περ
 εἶ ἔστις

Δάκρυε. νῦν ὁ βίος ἐς τὸ ἑλεηνότερος.

Τὸν βίον ἀρτι γέλα δημόκριτε τὸ πλέον
 ἢ πρὶν.

Νῦν ὁ βίος πάντων ἐστὶ γελοιώτερος.

Εἰς ὑμῶας δὲ καὶ αὐτὸς ὄρων, τὸ μεταξὺ
 μεριμνῶ

Πῶς ἄμα σοὶ κλαύσω, πῶς ἄμα σοὶ
 γελάσω.

Vitam, Heraclite, multò plus quàm cum viueres

Desle; nunc enim vita est miserabilior.

Vitam nunc ride, Democrite, plus quàm antea;

Nunc enim vita est omnium maiore risu digna.

In vos autem & ego contemplatus, interea cogito

Quomodo simul tecum lugeam, quomodo vna tecum rideam.

Iam desle, Heraclite, magis quam fleueris olim:

Vita hominum presens est lacrymosa magis.

Et modo, Democrite, ad risum te impensius offer:

Omnia sunt risu nunc quoque digna magis. Vos dum cõtemplor, certè sum nescius vtrũ Nunc ridere mihi, seu modo flere licet.

De his duobus Philosophis loquitur quoque Iuuenalis Satyra 10.

Iamne igitur laudas, quod de sapientibus alter

Ridebat, quoties à limine mouerat vnum, Protuleratque pedem: flebat cõtrarius alter? Sed facilis cuius rigidi censura cachinni, Mirandum est vnde ille oculis suffecerit humor.

Perpetuo risu pulmonem agitare solebat Democritus.

& quæ sequuntur. Meminit & Horatius Democriti in Epistolis:

Si foret in terris rideret Democritus.

Vide adagium, *Roni viri lacrymabiles.*

PLVS [solito] Magis quàm vnquam solitus es, ò Heraclite, luge humanã vitam.

Heraclite] Heraclitus Philosophus Ephesus, vt tradit Suidas. Hic nullum inuenitur habuisse præceptorem, tantum natura & diligentia solus profecit: quidam tamen audisse Xenocratem & Hippasum Pythagoricum volunt.

Flornit temporibus vltimi Darij, circa 69. Olympiad. Libros composuit de industria adeo obscuros, vt vix à quoquam etiam doctissimo & plurimum insudanti intelligi potuerint, ideoque tenebrosus cognominatus fuit. Hinc etiam Socrates ait, scripta Heracliti Delio natatore indigere.

Hunc aiunt, cum esse hydropicus, Medicis spretis seuo bubulo oblitum Soli sicandum se exposuisse, dormientemque à canibus dilaceratum esse.

Huius vitam plene habes apud Laertium lib. 9. in principio. Meminit etiam eius Cicero 5. Tusc. Huic itaque omnes humanæ

S 4 actiones

III.

Heraclitus.

actiones videbantur summa miseria, quapropter domo egrediens semper flebat. Sed de hoc fletu nihil meminit Laertius.

Scateo.

Scater pluribus illa malis] hoc nostro tempore longè pluribus miseris redudat vita humana. Scatere, est ita plenum esse, vt exiliat quod continetur.

Cachinnus.

Extolle cachinnum] Effusè ride, deride, naso suspende adunco. Huius vocis origo est à verbo καυχᾶσθαι, quod Suidæ est ἀθροῖος γελᾶν, effusè ridere, & instar rudentis alium clangorem quendam ore diducto edere. Vnde καυχασμός est ἐκχυτος γέλωτος, effusus risus, qui Aristophani est κίχλι σμός. Et est vocabulum fictum per onomatopœiam, imitando sonum, qui in profuso risu editur. Vis autem talis risus appositè notatur verbo tollere, seu extollere, quo etiã Cicero vsus est in lib. de Fato. Horatius in Epistola ad Pison.

Tollere cachinnus.

Romani tollent equites peditesq; cachinnus. Perlius Sat. 1.

Ingeminant tremulos naso crispante cachinnos.

Hinc est cachinnatio, & verbum cachinno, seu cachinnor.

Democritus.

Democrite] Democritus ex Abdera oriundus, teste Diogene, Pythagoræ imitator, non autem auditor. Is cum duos haberet fratres maiores natu, ab eis discendens hereditatem suam accepit, quam in pecuniã redactam breui tempore peregrinando abstumpfit. Nam primò ad Aegypti sacerdotem contulit, ab illis Geometriam accepturus. Inde rubro mari emenso ad Chaldaeos, & vt quidam volunt, ad Gynnosophistas in Indiã penetrauit. Postremò Athenas rediit ad Socratem, vbi se gloriatur omnibus ignotum fuisse. Hic itaq; in omni Philosophiæ genere magna cum laude versatus, tandem seipsum obæcauit, vt promptius & subtiliùs naturæ secreta rimaretur. Refert Cicero 5. Tuscul. quæst. Centum aut eo plus vixit annos, teste Laertio, apud quem vide eius vitam lib. 9. Democriti quoq; facit mentionem Plinius varijs locis, A. Gellius lib. 10. cap. 17. & Cicero lib. 4. Acad. quæst. Hic omnes actus hominum solebat ridere, quia omnia ei videbantur ridicula. Inde Gelasinum cognominatum fuisse ob risus petulantiam notant pleriq; veteres. Huius tamen risus nulla est mentio apud Laertium. Iuuenalis Sat. 10.

Democritus Gelasinus.

Ridebat curas, necnon & gaudia vulgi.

Qua deniq; tecum Fine] Finis tam foeminini quam masculini generis poetis ac oratoribus non inusitatum.

Splene iocer] Abunde rideam. Lien sine splene sedes est risus. Vnde illud distichon *Cor sapit, & pulmo loquitur, fel commouet iras,*

Splene ridere facit, cogit amare iecur. Perlius Sat. 1.

Sum petulanti splene, cachinno.

Sed lienem risus causam esse non per se, sed per accidens intelligendum est, quatenus scilicet sanguis huius beneficio clarior, lucidior, & calidior fit, & hominem in negotijs peragendis strenuum, audentem, magnanimum & gaudentem reddit, in partibus spiritalibus mouet titillationem, per quam ridendi motus insurgit, animi affectus arguens. Veteres risus causam in hepate quæsiere: sed hanc opinionem à multis Physicis & Medicis in dubium vocatam deprehendo. Cardanus risus causam ex ipsius animæ domicilio deducendam esse putat; quam sententiam etiam Iulius Scaliger Exercitat. 3 17. sect. 6. approbare videtur. Quæ sanè intellecta, contra nostram non pugnant. Vide quæ huc faciunt apud Rhodigm. lib. 4. cap. 18.

Pythagoras aiebat, similes sibi videri vitam humanam, & mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate. Nam vt illic alij corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem cororæ peterent, alij emendi aut vendendi quæstu & lucro ducerentur; esset autem quoddam genus eorum, idq; vel maximè ingenium, qui nec plausum, nec lucrum quærent, sed videndi causa venient, studiosiq; perspicerent, quid ageretur, & quomodo. Ita & nos quasi in mercatu quendam celebritatem in hanc vitam sumus profecti, alij gloriæ seruiunt, alij pecuniæ, rari verò quidam sunt, qui ceteris omnibus pro nihilo habitis rerum naturã & actiones humanas studiosè intuerentur, qui appellantur sapientiæ studiosi, hoc est, Philosophi. Et vt ibi liberalissimum est spectare, nihil sibi acquirentem: sic in vita longè omnibus studijs rerum contemplatio & cognitio præstat. Heraclitus itaq; & Democritus in hoc vitæ humanæ mercatu re penitus contemplantes, vterq; pro suo ingenio benignam inuenit materiam, hic quidè risus, ille fletus. Quare hic dubium relinquatur

Splene risu sit risu cau

I Vita manu dim. mili

quitur, utrū sequi sit satius, cum sit utrūque nec planè tutum, nec omninò probatum. Seneca in lib. De tranquillitate vitæ, 1. cap. 15. opinionem Democriti meliorem fuisse, & ad imitandum accommodatiore, quàm Heracliti fletum, ait. In qua sententia fuit etiam Satyra 10. Iuuenalis. Sed præstat audire Philosophum eundem lib. 2. De ira, sic disputat: Heraclitus, quoties prodierat, & tantum circa se malè viuentium, imò malè pereuntium viderat, flebat: miserabatur omnium, qui sibi læti felicesq; occurrebant: miti animo, sed nimis imbecillo, & ipse inter deplorandos erat. Democritum contrà aiunt numquam sine risu in publico fuisse, aded nihil illi serium videbatur eorum, quæ seriò gerebantur. Vbi isti hic iræ locus est? Aut ridenda omnia, aut fœnda sunt. Non irascetur sapiens peccantibus. Quare? quia scit neminem nasci sapientem, sed fieri: scit paucissimos omni æu sapientes euadere, quia conditionem humanæ vitæ perspectam habet. Nemo autem sanus naturæ irascitur. Quid enim, si mirari velit non in siluestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta sentesque non vtili aliqua stuge compleri? Nemo irascitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaq; sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed corrector peccantiū, hoc quouidie procedit animo: Multi mihi occurrunt vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi auari, multi furij ambitionis agitati. Omnia ista tam propitiis aspiciet, quàm ægros suos medicus. Hæc Seneca. Sed bona pace tanti viri dixerim quod sentio: multò benigniorem deprehendo ego fœndi quàm ridendi materiam, tū ob mores indies in deterius declinantes, tū ob miseriam & fragilitatem humanam. Mores in peius lapsos auctores non pauci perstrinxerunt. Virgil. 1. lib. Georgic.

— sic omnia fatis

In peius ruere, & retrò sublapsa referri, &c. Horatius sic:

Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

Sallustius in Catilina: Sic imperium à bonis ad non equè bonos deriuatur. Onidius:

Veendum est arate: cito pede labitur aras,

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Iuuenalis Satyr. 1.

Nil habet ulterius quod nostris moribus addat

Posteritas: eadem cupient, facientq; nepotes. Res hodie minor est, herè quàm fuit, atque eadem cras.

Vnde autem hæc rerum omnium deprauatio proficiscatur diximus Emblem. 73. Iam si humanam miseriam ab ouo ad mala (quod aiunt) consideres, hem quantam segetem dolorum, angorum, & laborum offendes? Age anatomiam quandam exerceamus, & inspicimus nos totos interioribus oculis. O fœditatem, si corpus seorsim & massam illam ex humo intuearis. Quæ vis coegit purulentum & lubricum opus? Horret visus. Respicere inuadit ad initia, & contemplari formationis modum, quo me, quo te, quo cæteros effinxit Natura.

Cauum materni vteri ac interior recessus, modulus fuit; tam lepidi videlicet ac delicati plasmatis: ibi de pruriente carne masculi primùm excisus, & in secretis matricis receptaculum, inter aluum & vesicam sitū (ò pulchrum habitaculum scilicet) incidens viscosus quidam ac lentus humor, in sito calore coagulatus cœpit, & paulatim cōstringi, sicut lactis flos solet in casei formā, cui lineamenta inscripsit virtus innata, & figuram suis quibusdam velut organis, vbi vitæ spiracula mearent, distinctam, quæ per secta membrorum proportionem maturitatis metam contingens, animam hausit capax cœli è cœlo, diuinæ Mentis signatam effigie. Separetur hæc, vides cætera? Profeminarunt parentes damnatum priusquam ederēt, conceptum in peccato, nutritum ex ipso: hic enim modus nascendi generalis omnibus, contagio de stirpe in ramos fuit; vitium est in fernine, vnde vitiosum quidquid ex eo. Conciliatrix amoris libido est, filia libidinis amor, carnalis, inquam, ex quo nos humana prosapia & stirps vniuersa. Præclara origo scilicet, & quæ iure superbiæ igniculos inserat mentibus; irritant profectò exordia hæc genituræ tam illustria tumentem spiritum, & alas infant leuitatis aura; sic, sic. Progre diamur porrò, crepabit bulla fortassis, & submittet illa sua pennarum specula, deformitatem pedum si respiciat purpuratus hic pauo, Homo, inquam. Massam hanc, quam cœlestis ille halitus animat, nil præter locū à luri do distinguit cadauere: hoc tumba, illa ven-

Humana
miseria
contem-
platio.

Formatio
hominis.

Fætus.

Infans.

tre clauditur: venter sepulchrū est crescentis corporis, hoc animæ. Aperiatur crypra, vbi defunctus cubat, tanger horror spectatē & nausea: aperiatur itidem vterus fœminæ, quæ parturiens obijt, vix aliud; similis aspectus (experto crede) & sordidū iacuna. Sed perripit infans natiuitatis iam claustra, & cælo fruitur, quid tum? Vina miseriæ imago, & fasciculus dolorum, tenui obvolutus cuticula, nullius mali non capax, expositus fortunæ & fato, quæ ipsum sicut pannos suos sullo in mortario laboris continuo subigunt & exercent. Crescit interea tamen & assurgit, qua sollicitudine, proh Deum? Quod vitriarius ampullis suis, hoc sedula mater partui præstat officium. Quàm ille molliter tractat, nec sine metu fractionis deponit, leuat, inuoluit, humeros subijcit, portat? quàm trepidā manu, quàm lento passū, & ad regulam velut dimento? Sic ista fascinulam suā habet delicatē, tenerē, damni prouida, nunquam securā periculi; tægit, palpat, scabit, fricat, lauat, tergit, stringit fascijs, resoluit, papillis admouet, complectitur vlnis, lectulo reponit; & hæc omnia laneis, vt sic dicam, digitis. Nec mirum, de luto enim versat vasculum, sicut testam quæ in clibano coquitur fragilem. Plastæ iam subit animo figmentum ex argilla aut gypso; quid ibi hominis, dic sodes, præter spiritum desideras? Artis subsidio motari contingat imaginem Pauli, Paulum dices; ita viuū respondet in omnibus proportio, figura, color, quæ in fictili. In summa, homo est, si vox adsit. Ruat è basi sua submotus paulisper gypseus iste homo, quid nisi puluerem videas, ac comminutas aliquot particulas & frustilla, velut rudera subuerse structure? Tale profus nostrum plasmā, labile & lubricum, si mens separaretur, & virtus mortix quæ regit: vno verbo, luteus homo, secluso spiraculo; imò verò nec secluso, tale e-

Homo fictili statura comparatus.

tiam vas hoc corporis, dum agitur & spirat certè: Spiritus enim inambulans hoc facit in membris, quod ventus solle conceptus in organis aut syringe musica; incerrat & vim suppetit elidendo sono, sicut loquelæ vitalis alter, voci, quæ articulis clauditur, aperiendo sensui. Sileat hæc vis, truncus erit in quo est; quod dormientis habitus designat. Cùm resantis fortunæ procella ingruit, concutimur, nec firmo stamus pede: cùm mors sagittam collinat, & metatorem præmittit morbum, labimur: frangit incidens iaculum tandem dissoluit & conteri t masè compactam fabricam: fluit ad radiū urētis fati, sicut cera ad Solem. Mira infirmitas, & copiosa lacrymarum materia. Hæc ex carne, in carne, quæ est concreta quædam libidinis spuma, & titillantis lasciuix fluor inter sterces & vrinam conglobatus. Habes: nunc ride si potes. Confirmat hæc meam sententiam Ioannes Baptistā Marinus, Italicorum Poetarū nostri temporis facilè princeps, qui quodā loco canit, homines prius ad fletum quàm ad lucem oculos aperire. Sed quid vetat elegantissimum earmen coronidis loco adducere, in quo breuibus verbis, id quod nos fusiùs diximus, ille perstrinxit?

*Caro**Mar. carm.*

*Apre l'huomo infelice allhor, che nasce
In questa vita di miserie piena,
Pria ch'al Sol, gli occhi al pianto; e nato
apena
Và prigionier frà le tenaci fasce.
Fanciullo poi, che non più latte il pasce:
Sotto rigida sferza i giorni mena:
Indi in età più ferma, e più serena
Trà fortuna, & amor more e rinasce.
Quante poscia sostien tristo, e mendico
Fatiche, e morti, infìn che curuo e lasso
Appoggia à debil legno il fianco antico?
Chiude alfin le sue spoglie angusto sasso
Ratto così, che sospirando io dico,
Dala cuna ala tomba è vn breue passo.*

Ære quandoque salutem redimendam.

EMBLEMA CLIII.

ET pedibus segnis, tumida & propendulus aluo,
 Hac tamen insidias effugit arte fiber.
 Mordicus ipse sibi medicata virilia vellit,
 Atque abicit, sese gnarus ob illa peri.
 Huius ab exemplo disce non parcere rebus,
 Et, vitam ut redimas, hostibus æra dare.

COMMENTARI I.

I. **F**IBRVM venator accelerans canibus incitatis persequitur, sed ille genitalia sibi dentibus amputare fingitur. Fiber, qui & castor, animal est amphibium, ex albo cinereum, in dorso nigricans, quod partim in aqua, partim in terra victitat, & ex utroque loco pabulum venatur, lutrarum modo, quibus valde simile est, cauda excepta, quæ castori glabra est & lata, & piscium

modo squamosa; lutris longa, rotunda, hispida, rufa, & ad castaneam accedens, ut & totum corpus.

APOLOGVS Æsopicus de castore, cuius iste est sensus. Castor ex quadrupe- dum est genere, ut plurimum in aquis vi- uens, cuius pudenda dicunt medicamentis esse vtilia. Hic vbi videt se ab hominibus indagari (nouit enim quapropter indage- tur)

II.
 Castoris
 solertia.

tur) fecans ipsius sibi virilia, proijcit aduersus insequentes, & sic salutem consequitur. Fabula ostendit, prudentes homines pro salute adipiscenda debere nullam suarum fortunarum habere rationem. Huic sententiæ videtur ad stipulari Plinius lib. 8. cap. 30. Easdem, inquit, partes sibi Pontici amputant fibri periculo urgente, ob hoc se peti gnari. Castoreum id vocant medici. Solinus cap. 23. item cap. 38. de elephantibus hoc idem scribit. Sic Aelianus historiæ animal. lib. 6. cap. 33. ait, à castore causam, ab insequentibus venatoribus, cur tam cupidè petatur, non ignorari: idcirco mordicus ipse premens vsq; incumbit ad elidendos testes, quosq; abscedit, & sic eos abiecerit, tamquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quæcumque portat, ad se redimendum exponit. Quod si postea quàm exectus & ex periculo seruatus fuerit, ab insectantibus iterum vergeatur, hic se se alleuans, atq; quamobrem insequi ulterius pergere non debeant, causam ostendens, ad reuertendum, quod iam ea parte, quam expetunt, careat, venatores inducit. Sæpè etiam nunc testiculis præditus, cum à venatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astutè comprimit & occultat, vt non habere visus insectatores fallat. Hæc ille ferè. Sed & Apuleius lepidissimè in lib. 1. A sinaur. apud quem Socrates quidam loquens de Meroe anu saga: Amatorem, ait, suum, quod in aliam temerasset, vnico verbo mutauit, in feram castorem: quod ea bestia captiuitatis metuens, se ab insequentibus re præcisione genitalium liberat, vt illi quoq; simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed longè alia est sententia Dioscoridis, qui de castore totum id pernegat lib. 2. cap. 26. Vanum, inquit, est, quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abijci, cum venatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita vt in sue substricti. Plinius rursus in hanc sententiam videtur pedibus ire, cum ait lib. 32. cap. 3. Spectabilis naturæ potentia in his quoq; quibus & in terris & in aqua victus est, sicut & fibris, quos castores vocant, & castorea testes eorum. Ampu tari hos ab ipsis, cum captantur, negat Sertius diligentissimus medicinx. Quinimò paruos esse substrictosq; & adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse.

ET pedibus [segnis] quanquam sic tardi-

pes, tardo ingressu.

Tumida & propendulus aluo] ventrem habens pendulum, sit tumentis & pendulo ventre.

Insidias] venatorum.

Fiber] castor. Sanè castor & fiber idem est animal (etsi non desunt qui id negant) dictus quoq; canis Ponticus, quod Seruius & Rittershus. annotaruunt in Oppianum. Inde castorea, hoc est, testiculi fibri, apud Virgil. 1. Georg. Dicitur verò castor, vel quod se castrer (quod tamen nugatorium esse liquet) vel quasi γαστήρ, quod præter ventrem alioquin nihil vtile habeat. Dicitur fiber, quasi fimber, quod in extremis fluminum oris & tanquam fimbrijs degat. Veteres extremum dixere fibrum, inde fibræ in animalibus & arborum radicibus. Hinc lux Plautino illo detur: *Sic me subes cotidie, quasi fiber salicem.* Nam qui in fimbrijs fluminum degit, salice delectatur. Hæc & alia de castore eruditè disputat Ioan. Ludouicus de la Cerda Toletanus. Vide etiam Pierium lib. 13. Hieroglyph.

Mordicus ipse sibi] ὀδὸν ἄξ, mortificatim, *Morsus fibri.* mordendo: quod tamen falsum iam diximus. Cæterum fibrum esse animal adeo horrendi morsus, vt arbores iuxta flumina perinde ac ferro cadat: & hominis parte comprehensa, non prius morsu resolueret, quàm fracta concreperint ossa, testatur Plinius citato lib. 8. cap. 30. in fine.

Medicata virilia] medicinis apta. Sic *Medicata.* Martialis lib. 9. Epigram. medicata pocula, dixit. Columella lib. 1. cap. 6. medicata vina. Virgil. 6. Aeneid. medicatis frugibus offam. Et Iuuenalis de castore Sat. 12.

— *adè medicatum intelligit inguen.* Has autem partes genitales castoris medici vocant castorea, medicamentum celebre & multi vsus, inquit Galenus, adeo vt Archigenes de castorei vsu totum conscripserit librum. Excalfacit autem manifestò, serpentum venenis medetur, menses & partus validè ciet, lethargicis, veterosis & vertigine oppressis prodest, neruorum affectibus medetur, vt tremoris, paralyfi, ischiadi; cõfert & ijs, qui affecto sunt stomacho, alijsq; morbis.

Atq; abicit] abijcit, genitalia linquit venatoribus.

Sese gnarus ob illa peti] verba sunt Plinij loco proximè citato: Easdem partes fibi

Aelianus de castore.

Locus Apuleij.

An fiber sibi testes excindat controuersum.

bi Pontici amputant fibri periculo vrgente, ob hoc se peti gnari. Sed sciendum est, omnibus animalibus natura duce ostensum, vt & commoda sua norint, & nocentia contraria; sciant declinare.

Non parcere rebus non esse parcendum fortunis & facultatibus, vt vitæ consulas.

Vitam vt redimas] Vt qui apud Saluianum, contemptis diuitijs, vitijs non succubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi, sparsis, quod dicitur, redemerunt crimi na nummis.

Hofibus ara dare] nummos abijcere, pe euniam hofibus numerare. Ara, pro pecunijs; materia pro materiato.

IV. quid per istorem.

Quod de castore testes sibi amputante, & venatoribus proiciente fabulantur, id nimirum designat, ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ἐπέρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιῶνται. hoc est; Viros prudentes sua salutis gratia non debere ullam pecuniarum rationem habere. id est: non agrè ferendam esse pecuniæ iacturam. Potissimum verò vrgente necessitate non magni est ducendum, nummorum dispendium facere, si modò vitæ hoc pacto possit consuli. Id Aristippus suo exemplo demonstrauit, qui cum in eadem nauis sese cum piratis versari cognouisset, suas omnes pecunias de industria in mare proiecit, imprudenter se id fecisse simulans; præciderat enim se ab iis, quibuscum nauigabat, spoliatum, & in aquas propter pecuniam præcipitem datum iri. Vt itaq; abesset effectus, causam sustulit. Idem Crates Thebanus cum thesau rum sponte perderet: Hinc abite, ait, malæ diuitiæ: satius enim est à me vos demergi, quàm ego à vobis ipse. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cum opulentissimam hereditatem nactus esset, & pestiferas aduenarum delicias obseruasset: Per deos, inquit, me illa bona non perdent, sed ego illa potius. καὶ τὸς θεῶς ἐμὲ ταῦτα τ' ἀγέδῃ ἐκ ἀπολεί, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non secus quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in discrimine tempestatis, partem suarum rerum, quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quo nauis facta leuior, commodius portum appelleret.

Aristippi usio.

Nulli istum.

Accidit & nostro similis fortuna Catullo, Cū plenus fluctu medius foret alueus, & iā Alternum puppis latus euertentibus undis Arboris incerta, nullam prudentia cani

Rectoris conferret opem, decidere iactū Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se Eunuchum ipse facit, cupiens euadere dāno Testiculorum, aded medicatum intelligit inguen.

& plura quæ ibi sequuntur. Cui potest esse affine Ouidianū illud primo de Remedio: Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes, Arida nec sitiens ora lauabis aqua. Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?

At pretiū pars hæc corpore maius habet.

Referam huc historiam nobilem Constantini Manassis ex Annalib. quòd ad hunc locum faciat: Michaelus quidem Imperator audita tyranni ferocia, impetu, defectione, suamet sponte throno imperiali cessit, hoc ipso facto diuinis Christi iussis satisfaciens, & erga persecutorem non aliter sese gerens, atque castor siue fiber facere consuevit. Legimus enim in priscais illis monumentis eorum, qui de animalibus scripserit, fibrum animal esse, quod in vtroq; viuat elemento, & testes habeat arcendis quibusdam morbis sanè grauib. Quod cum pleriq; venatores norint, animal canibus longè velocissimis insectantur. Huius pugnæ causam cum ipse fiber etiam cognitam, habeat, perhibent eum morsu resectos testes abicere, atque ita currentem salutis suæ consulere: quo facto venatores feram persequi desinant. Sic nimirum Michaelus quoq; volens Imperium resignauit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito, qui oriundus erat ex Armenia, &c. Commodè obtulit sese mihi aliis implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, 17. lib. quo loco fastuosus Rex Sapor Constantio Imperatori suadebat, vt regi parte vtrò cederet: Post remò, inquit, si morem gerere suaderi volueris rectè, contemne partem exiguam semper lucificam & eruentam, vt cætera regas securus: ac prudenter reputans medelatum quoque artifices vrere nonnumquam & se care, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocque bestias factitare, quæ cum aduertant cur maximo perè capiantur, illud propria sponte amittunt, vt viuere deinde possint impauidè. Hæc Ammian. quo manifestè allusum con stat ad acaorem. Huc confer adagium, Pax redimenda. Et huic simile reperies adagiū Homericum apud Paræmioglyphum. Om

Ex Constantino Manasse historiarum de Michaelo Imperatore.

Ex Ammiano Marcellis no.

nibus anteuertenda vita eura. Optimè etiam huc quadrat illud iuris, Anima est præferenda rebus aliis corporalibus, aded absurdum quibuscunque causis vel vasis animas hominum post poni, l. fancimus C. de factol. Eccles. c. præcipuis, r2 q. 1. c. solutæ, de maior. & obedient. Et turpe animam lucro vendere, & propter vitam viuendi causas perdere, qui ita militant quâ diu spirant, vt renunciare vitæ malint, quâ carere exuuiis. Notent id auari illi Euclyones, qui si aliquando morbis vel vulneri-

bus afflicti decumbant, ne perito cuidam *Pro san* medico dignum & debitum honorarium *tate non* dare cogantur, sanitatem & vitam pecuniis postponunt: Et hi iusto Dei iudicio sepe in agyras, mulomedicos, circumforaneos, & immanes tortores incidunt, quibus nullo auro satisfacere possunt, ab illis tamen excarnificantur, exossantur, & non sanantur; sic deniq; habent suas labra lactucas. At nobis nunc cum laruis lucta oblata est.

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIIII.

ÆACIDAE moriens percussu cuspidis Hector,
 Qui toties hostes vicerat ante suos;
 Comprimere haud potuit vocem, insultantibus illis,
 Dum curru & pedibus neetere vincla parant.
 Distrahite vt libitum est: sic cassi luce leonis
 Conuellunt barbam vel timidi lepores.

COMMENTARI I.

I. **L**Eo mortuus humi prostratus, supi- nus hic iacet, circa quem magna petu- lantia lasciuie leporum turba, barbam & iu- bas eius vellens.

II. **I**D sumptum esse liquet ex Homericæ Iliados χ. Græci Hectorem ab Achille iā interfectum circumstantes impetebant, & mortuo insultabant, nec erat quisquam, qui extincto vulnus nō infligeret. Sic enim Homerus :

Line Ho
nti.

— ἄλλοι δὲ περίδρομον ὕϊες ἀχαιῶν,
οἱ καὶ δηήσαντο φωνὴν καὶ εἶδος ἀχιλλῶν
ἔκτρος οὐδ' ἄρα οἱ τίς ἀνουτήτιγε πα-
ρέσθι.

ὦδε δέ τις ἔπεσκειν ἰδὼν ἐς πλησίον
ἄλλον.

ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμ-
φωάσθη.

ἔκτρος, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησε πυρὶ κηλέω.
ὦς ἄρα τις εἶπεσκε, καὶ ἐτήτασκε παρα-
σῆς.

— alii autem accurrerunt filii Achi- uorum

Qui & mirati sunt staturam & formam spectabilem

Hectoris: neq; ei quisquam sine vulnere a- stitit.

Sic verò aliquis dicebat aspiciens propin- quum alium :

O Dii, quàm multò profectò mollior con- trectatur

Hector, quàm quando in naues sæniebat igne vrente.

Sic quispiam dicebat, & vulnere infligebat astans.

At reliqui Graij accurrunt cinguntq; ca- dauer,

Hectoris eximiam speciem formamq; stu- pentes :

Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.

Tunc aliquis socio fundebant talia verba: Mollior ab quanto iacet hic nunc inclitus Hector,

Quàm Danais quando est iaculatus puppi- bus ignes.

Sic dicens, telis in vulnere vulnera figit.

Cæterum tertium Emblematis distichon sumptum est ex i. lib. Epigram. Græco- rum, incerti auctoris, tit. εἰς ἀνδρείαν. quod sic habet :

βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας,

ὅττι καὶ αὐτοὶ νεκρῷ σῶμα λέοντος ἐφουβρίζεσι λαγωῶι.

Quod sic sonat :

Post mortē, Danaī, nostrū configite corpus ; Et lepores audent caco insultare leoni .

Parœmiographus sic vertit :

Nūc telis petitote meum post fata cadauer ; Audet vel lepus exanimi insultare leoni .

Sic verò Thomas Morus :

Proijcitote meum, Danaī, post fata cadauer ; Nō metuunt lepores defuncti mēbra leonis.

Verba sunt Hectoris à Græcis bigis rapti, quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab in- genuis bellatoribus omninò alienam per- stringit. Allusum est autem ad prouerbia,

Iugulare mortuos. &, Mortuo leoni & lepo- res insultant. &, Cum laruis luctari. &, Mor- tuos rursus occidere. &, Mortuis non conui- ciantium .

ÆACIDAE moriens &c.] Hector iam morti proximus, ictu Achillis deiectus. A- chilles filius fuit Pelei & Thetidis, Peleus

Æaci ex Ægina: vnde Achilles dicitur Pe- leus & Æacides, vt & alibi monuimus .

Qui toties hostes] Ouidiana est imitatio ex i. de Arte :

Qui toties socios, toties perterruit hostes .

Comprimere haud potuit] nō potuit eius vox ab illis non exaudiri in se insilientibus.

Dum curru & pedibus] dum aptant fu- nes pedibus curruū Hectoris alligandis. He- ctor enim ab Achille interemptus, bigis al- ligatus est, & circa Troiæ mœnia raptus .

Virgil. i. Æneid

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora mi- ros .

Idem 2. Æneid.

Raptatus bigis, vt quondam, ateq; eruento Puluere, perq; pedes traiectus lora sumētes.

Narrat idem Cretenus de bello Troian. Sed tamen Achillem, bigis alligatum He- ctorem non viuum traxisse, sed mortuum eius corpus nihil iani sentiens, eleganter dis- ferit arguendo & etiam execrando Cicero lib. i. Tuscul. quæst. Est autem hoc loco curru. datiuus casus, pro curru. quod præcis non inusitatum, vt in illo Virgilii i. Æ- neid. no:at Seruius :

Flectis equos, curruq; volans dat lora se- cundo .

Et ibidem :

Parce metu Cysthereæ .

III.
Æaci-
des .

Curru
curru .

Emble-
matis ty-
pa .

Disfrabite ut libitum est] Discerpite me pro libitu. Linius: Ita iam corpus passim distrahendum dabis.

Sic casti luce leonis] lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita vsurpatur a Cicerone, Virgilio, Lucretio, & quam plurimis alijs. Si quem præstantem dignitate & opibus hominem aduersa fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes insilium; quem nimirum non iam tunc morte posse putant. Quo pertinet iactatum vulgo, *Arbore deiecta quiuis colligit ligna*. id est: *δρῦος πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ἐξέλεβετ*. German. *Ligt der baum so bricht iederman holz dauon, auch die ihn vorpflanzten*.

Arbore deiecta quiuis colligit ligna.

Barbam vellere.

Conuellunt barbam] Allusum ad illud, *Barbam vellere*. quod irrisiois signum est. Perſius Satyra 1.

Sic Cynico barbam petulās Nonaria vellat.
Et Horatius 1. Sermon. Sat. 3.

— *barbam tibi vellunt*

Lasciui pueri.

Martialis item lib. 10. Epigram. 90. falsè iocatur de Ligella:

*Quare si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.*

IV.
Non maledicendum mortuis.

MONEMVR, ne quid maledicentiæ in vita sanctos effundamus, aut petulanter ijs obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculum est, & inauditæ cuiusdam feritatis argumentum, si quis prostratos atq; iam interemptos feriat, aut quoquo modo afficiat: sic intemperantiæ est, & certè dementiæ maximæ, mortuos iniurijs probrijsq; læcerare: vt sunt qui vel libris editis, vel priuatis aut publicis colloquijs, prisceorum, aut etiam clarorum viro rum dogmata reuellunt, & nigro dente læcerant, contra quos vinos ne hiscere quidè auderent. Laetius Chilonem ait veruisse, de mortuis malè loqui: quòd ignaum videretur eos incesse lingua, qui respondere non possent; ac turpe esset cum vmbri & laruis luctari. nam id est sepulcrum quoddammodò refodere, & (vt Aristophanis verbo vtar) *τὸς τεθνηκότας ἀποκτείνεν*. id est: *Mortuos occidere*. Quæ res quam indigna sit bono atq; cordato viro, leuis est coniectura. Quamquam in ius idè non sint vocandi qui scèdissimæ vitæ turpissimum exitum historica veritate aliquando solent describere: memorantur enim plerunque huiusmodi exemplar, vt à vitijs peccataros absterneant. Alioquin nefas esset nobis lu-

dam appellare proditorem, Neronem crudelem, Gracchos seditiosos, Cæsarem taxare propter ambitionem, & cæteros item suis depingere coloribus. Philostratus Aelianum scitè coercuit, qui accusationem cuiusdam tyranni, sed iam mortui scripserat. Institutum istud tuum laudarem equidè, ait ille, si viuū accusasses: *viuentem namque tyrannum incesse, viri esse duco; ac mortuo insultare cuiusvis*. τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν ἀνδρὸς εἶναι νομίζω. τὸ δὲ ἐπαμβάλλειν κειμένῳ, πάντος. Refert Plutarchus de Agesiælo, quod cum Lylandri literas & orationè de nouandis rebus, deq; murâdo reipublice statu, corâ exercitu legere vellet, & Lylandrum de functum esse audiret, noluit defuncti improbitatem aperire militibus: indecorum esse putâs, simulatam exercere cum sepulcro. Sic Munatius Plancus cum audisset in se orationes quasdam factas ab Asinio Pollione, quas tamen nollet ante mortem eius edere, cum mortuis non nisi laruas luctari respondit. Contra Leptinem Demosthenes ait, Nemini mortuo maledicendum esse. Refert Zonaras Annal. 3. cum Eudoxiæ Heraclij Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiam, quòd spuisset in cadauerem, viam rogo impostâ & exustam fuisse. Laudatur Lycurgus, qui cadauera hostium nudari vetuerit; rectè profectò, quipè qui humanitatis memor esset. Vituperatur contra, vir alioqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus pontis loco vsus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tulio incescitur 7. Verrina, quòd nauarchos innocentes non modò vita priuasset, sed & eorum cadauera sepelienda non prius parentibus reddidisset, quàm ab eis certam mercedem accepisset. Rectè Homerus

ἔχ' ὅσιν κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχεται ἄσθαι.

Non sanctum est viris interfectis insultare
Quod forsitan Virgilius imitatus est 11. Æneid.

Nullum cū victis certamen est æthero cassis.

In eos, qui sciuunt in humana cadauera locus est Platonis longè pulcherrimus 5. de Reipub. *Ἀνελεύθερον δὲ ἐδοκέει καὶ φιλοχρημάτων, νεκρὸν συλῆν, καὶ γυναικείας καὶ μικρᾶς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζον τὸ σῶμα ἔτεθνεώτος ἀποπταμένῳ τῷ ἐχθρῷ, λεληπώτος δὲ ὃ ἐπολέμει; ἢ ὅτι τι διαφοράν δρῶν τὸς ἕτως τῆτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν.*

De ijs, qui uiuunt homin. mortu.

κυνδὸν, αἰ τοῖς λίθοις οἷς ἀν βληθῶσι χα-
 λεπαίνεσι, τῷ βάλλοντος ἐν ἀπτόμενοι ;
 ἢ δὲ μικρὸν ; ἔφη. ἐατέον ἄρα τὰς νεχρο-
 συλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναυρέσεων διακω-
 λύσεις. Nonne videtur illiberale & animi
 planè sordidi, muliebris ac pusilli, cadauer
 spoliare, & mortui corpus hostem putare,
 cum hostis ipse abierit eo relicto, quo pugna
 bat? Quid putas eos, qui ita se gerunt, differ-
 re à canibus in iactos lapides sauentibus,
 eo qui iecerit pratermisso? Nihil differunt
 profectò. Itaq; ab eiusmodi pradationibus
 abstinendum est, obfunt enim victoria. Cui
 quodammodo congruit quod in formula
 quadam Comitium priuatorum non minus
 argutè, quàm piè inculcat Cassiodorus
 lib. 6. Variarum: Defunctorum sacrâ quietem
 æquabilia iura tuæ conscientie com-

miserunt, ne quis vestita marmoribus se-
 pulchra nudaret, ne quis columnarum de-
 corem irreligiosa temeritate præsumeret,
 ne quis cineres alienos, aut longinquitate
 temporis, aut voraci flamma consumptos,
 scelerata percrutatione detegeret, ne cot-
 pus, quod semel reliquerat molestias mun-
 danas, humanis iterum pateretur insidias.
 Nam et si cadauera furta non sentiunt, ab
 omni pietate alienus esse dignoscitur, qui
 aliquid mortuis abrogasse monstratur. Pos-
 sem huc referre plura de laceratis mor-
 tuis, vel sepulchris suis oclusis, vel etiam
 in publicis supplicij locis existentibus, de
 quibus mirum quantura blaterat rude vul-
 gus, & habet nonnulla libellus Iocoserio-
 rum; sed ne videar vera cum fabulosis con-
 fundere, nihil vltra addam.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLV.

ERRABAT socio Mors iuncta Cupidine: secum
 Mors pharetras, paruus tela gerebat Amor.
 Diuertere simul, simul una & nocte cubarunt:
 Cæcus Amor, Mors hoc tempore cæca fuit.
 Alter enim alterius malè prouida spicula sumpsit,
 Mors aurata, tenet offea tela puer.
 Debit inde senex qui nunc Acheronticus esse,
 Ecce amat, & capiti florea ferta parat.
 At ego mutato quia Amor me perculit arcu,
 Deficio, injciunt & mihi fata manum.
 Parce puer; Mors signa tenens victricia parce:
 Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

C O M M E N T A R I I.

I. **M**ORS & Amor è sublimi tela per
 errorem mutata hinc inde vibrant:
 Amor iuuenem lethali sagitta ferit & pro-
 sternit; Mors decrepitum senem Cupidinis
 telo vulnerat, & libidine accendit.

II. **G**VICCIARDINVS libello quo-
 dam Italico, quo res quasdam memoratu
 dignas, easq; veteres & nouas, tum etiam
 alicubi festiuas & ioculares, excerpfit, hoc
 carmen ab Alciato fuisse scriptum testatur,
 quo tempore in Italia vehemens pestilen-
 tia ita grassata est, vt permulti iuuenes ex-
 tremum vitæ diem clauserint, & senes ferè
 illæsi atq; incolumes permanferint. Quod
 facilè mihi probari potest. Sed tamen Em-
 blematis huius materiam video sumptam
 esse ex antiqua Græcorum fabula; quam
 Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius
 Belga, Illustrationum Gallix scriptor sua
 ætate uobilis. Figmento enim lepido sanè
 ac festiuo tradit, cur plerique senes amori
 placido succumbant, quibus potiùs de fa-
 to imminebat cogitandum erat: contra iu-
 uenes immatura morte decedant, quorum
 potiùs fuerat hilarem vitam ducere, & a-
 morem consecrari, habita præsertim æta-
 tis ratione. Hoc expressit non inconcinne
 aliquis, sed ἀσύντως.

Forè locum horroris plenū, variq; timoris.
 Et Mors, & penna præpete venit Amor.
 Dum trepidant animis, ignita Cupidinis
 arma.

Mors capit, & Mortis frigida tela puer.
 Hinc enata lues nostros irrepfit in annos:
 Hinc amat ipse senex, hinc perit omnis
 amans.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bel-
 lai Epigramma in hanc sententiam, quod
 in eius tumulis & poematiis Latinis le-
 gitur:

Mutarūt arma inter se Mors atq; Cupido,
 Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
 Afficit hac animum, corpus sed conficit ille:
 Sic moritur iuuenis, sic moribundus a-
 mat.

Vt fecat hic iugulos, oculos excacat & illa:
 Illa ut amare docet, sic iubet iste mori.
 Discite hinc, humana quæ sint ludibria vita:
 Mors thalamum sternit, sternit Amor
 tumulum.

Tu quoq; discite tuas, Natura, inuertere le-
 ges;

Si pereunt iuuenes, depereuntq; senes.
 Sed & inter epigrammata Emanuelis à Co-
 sta Lusitani, quæ circumferuntur cum ti-
 tulo, è Græco tale legitur epitaphium:
 Mors & Amor quondam testum venere sub
 vnum,

Mistaq; in hospitio tela fuere simul.
 Cùm nondum clara discessum luce para-
 rent,

Mortis tela puer, Morsq; tulit pueri.
 Hinc iuuenes occidit Amor fallente pha-
 retra,

Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.
 Sic Didacus perijt Stephanus florentibus
 annis,

Ereptus Musis, legibus, ac patria.
 Quà Tagus auriferas ladè dispergit are-
 nas,

Et diua Eiria mœnia celsa videt:

Hic

Ioan-
 mus
 latin

Em-
 à C.

Ioan. Ma-
 rius Bel-
 ga.

Hic iustitiam ob matris funus pietate gementem,

Heu heu, lethali cuspidē fixit Amor.

II.

ERRABAT socio Mors iuncta Cupidine] pro Cupidini. Enallage, casus pro casu. Vagabantur igitur simul Mors & Amor, forte tempore illo, quo Amor fugitivus à matre querebatur, conveniunt enim hic signa nonnulla inventori à Venere præscripta, quæ nos supra Emblemate 114. ex Policiano retulimus; at non ausi sumus Italicum idioma subnectere, ne crambe recocta nauseam lectori pareremus. Huc igitur differre placuit, ut nouo appetitu ad nouum misere amcedas, quem Musa Hetrusca Reuerendissimi Abbatis Nicolai de Oddis suauissimis condimentis paratum ministrat. Fruere hoc interim, donec tibi breui integraz epulæ ex vberissimo hoc penu apponatur. Sic ergo loquitur Romana Venus:

Con alti gridi un giorno

Cercaua il figlio Amore

Venere e si le voci sue d'intorno

Riportauano l'ore:

Chì il fugituo mio

Trà strade, il picciol Dio

Vidde? Dicalo, e prende

In premio un don, ch' il cor d'amor gl' accende.

Sia di Venere il bacio

Il premio al nuntio, e sia

Premio maggior ch' un puro e nudo bacio

A quel ch' in mia balia

Darallo: via più caro

Haurai tu il premio e raro,

Hospite e pellegrino

Che pregione daraimi il mio bambino.

Egli hà mille e più segni:

E' di color non bianco

Ma al foco anzi simile, hà gli occhi pregni

Di scintille: ed è anco

(Benche in voce leale)

Perfido e disleale;

Altr' hà in core, altr' in bocca,

E d'ira acceso dardi auenta sfocca.

E nel parlar cortese,

Ne l'opra scarso; è al vexo

Fiero nemico: hà mille e mille rese

Reti à gli amanti il fero.

Quand' ei lusinga altrui

Hà minor fede in lui;

Gioca, e n'giocando fiede,

E dolce in vista pur scherzando riede.
Haue ricciuta e vaga

Lunga zazzera in testa;

Che dolcemente i riguardanti appaga.

Nel volto ei manifesta

Souerchio ardire. e quelle

Picciole sue man belle

Fiedono à dritto segno

Sin d' Acheronte e di Pluton nel regno:

Hà nudo il corpo, e veste

D'alti pensieri ardenti

La mète. Hau' ali al tergo agili e preste,

E quasi angel trà venti,

Hora in seno, hora in gonna

Di giouin vago, d' donna

Vola, e s' interna; e fiede

Ne' cori altrui quasi in sua propria sede.

Picciolissimo hà un arco,

Con l' arco la saetta,

E attende scaltro hor questa, hor quella

al varco,

Vola ella leggiadretta

In Ciel non men ch' in terra,

E i Dei (non ch' altro) atterra.

Da gli homeri gli pende

Ricca faretra, oue 'l bel oro splende.

Hà la faretra, l' adre

Saette, con quai punge

Souente amaramente e me sua madre.

E tutt' amaro, ed unge

D' un poco dolce il fiele.

A se stesso e crudele,

E con sua picciol face

Il Sole, il Sole istesso abbruggia e sface.

In stretti nodi allaccia

(S' auuien lo troui à sorte)

Di liti l' ali non men che man's e braccia,

Ne le fallaci e accorte [cira,

Sue voci attendi; e s' ei

Pianger s' infinge, e i bei

Capelli squarcia, d' panini,

Fuggi, deh fuggi (oimè) son frodi e inganni.

Togli, deh, gli occhi al riso:

E s' ei ti porge i baci,

Fuggi, d' riuolgi altroue, ah! cauto, il viso.

S' ei ti parla e tu taci,

Falso è 'l bacio e le labbia,

Han sol veneno e rabbia.

Prezza i suoi doni poco,

Ch' altro non son ch' inganni, altro che foco.

Sprezza pur quanto porge,

Che placido ei s' infinge, e fier risorge.

T t 2 Pollent

Possent hæc videri *παρέρπυος*, sed occasio Amoris errabundi, tum maximè venustas poematis facilè me excusabunt.

Mors hoc tempore caca fuit] Mors æquè ac Amor cæca fingitur; vnde per errorem meliora rapere relictis deterioribus dicitur.

Mors prouida spicula] Catachresis, qua tribuitur rei inanimatæ quod soli animare competit. Talis est etiam illa 6. A. Æneid. *Ibant obscuro sola sub nocte per umbras.*

Offensa tela mortis.

Mors aurata.] Ab effectibus & consequentibus Morti offesa tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectent, videanturque mente captis in aliquo esse pretio.

Senex Acheronticus.

Senex Acheronticus.] Hunc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quem senex Acheronticus capularem & morti proximum significat. Vide adagiū, *Alterum pedem in cymba Charötis habere.*

Ast ego mutato] Adolescentis est proso-
popœia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo sit affectus. Et sane ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arcessat: quòd potiùs imprudentiæ & insaniæ iuuenili, quàm Cupidinis sagittis ascribendum est.

Acheron.

Subeat fac Acherontæ] moriatur. Acheron, Acherons, siue Acheruns fluius inferorum, qui primus animas accedentes excipit: sic dictus, quasi sine gaudio, à particula priuatiua *a*, & *χέρων*, quod læticiam sonat. Sunt qui malint dici *ἀπὸ τῆ ἀχέος καὶ πένος*, quasi doloris tristitiæque fluius. Significationem etiam Acherontis explicat Plutarchus consolatione ad Apollonium, & libro de primo frigido. Præter hunc autem inferorū fluium plures alios Acherontes appellari proditum est ab auctoribus, quorum vnus ad Heracleam Ponti est, ita appellatus, vt refert Andro Tellus *ἐν περὶ πλάω*, ab Acheronte Mariandynorum Rege, per quorum regionem, vt tradit Euphorion, præterfluit. Is postea Soonautes à nautis quibusdam Megarensibus vocatus est, quoniam ingentem illic maris tempestatem incolumpes euaserunt, vt in

Acherontes plures.

2. Argonaut. scriptū reliquit Apollonius. Meminit & Herodotus de Heraclea, quæ Acherusiam accolæ vocant, quòd tradit Cerberum ab Hercule ductum esse, ibiq; euomuisse bilem, ex qua venenum, quod aconitum appellatur, ortum est. Iustinus lib. 12. ex Trogi historia mentionem fecit Acherontis, qui est in Epiro, & alterius apud Brutios, apud quem Alexander Epirotarum Rex trucidatus est, Dodonei ora culi responso deceptus, iubente vt Pandosiam atq; Acherontem caueret. Quæ vtræque; cum in Epiro essent, nescius & vrbem & fluium cognominis esse in Italia, vt vitaret fatorum minas Italiam petijt, Tarentinis contra Brutios suppetias ferès. Qui tandem cum à finitimis auxilia contraxissent, Alexandrum iuxta fatalem Pandosiam vrbem amnemq; Acherusium trucidarunt. Cuius rei mentio quoq; est apud Strabonem lib. 6. & Liuium lib. 8. qui apertè ad fluminis etymon respexit, cum ait: Fessus metu ac labore miles, increpans nomen abominandum fluminis: Iure Acheron vocaris, inquit. Quæ porò historice & fabulosè de Acheronte feruntur habes passim apud scriptores, præsertim Parthasium in Claud. Apollodorum lib. 20. *περὶ τῶν θεῶν*, Natalem Comitem Mytholog. lib. 3. c. 1.

ERROR Mortis & Amoris causa fuerant hoc loco, iuueni quidem exitij, seni verò libidinis. Et hoc haud rarò contingit, vt aliorum errores alijs sint nociui. Sed huiuscemodi præsertim senum gaudia, non nisi errores dici possunt, quod Ecclesiast. 2. cap. ostendit: Risum, inquit, reputaui errorem; & gaudio dixi, quid frustra deciperis? Proinde luxuriam, cum omni etati tuæ pem, tum senectuti fœdissimam dicit Cicero lib. 1. Offic. & Ouidius:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Sed quia de Amoris potentia tum in iuuenibus, tum in senibus abundè diximus superioribus quibusdam Emblematis, superuacaneum cenleo hic plura aggerere.

Alexander Epirotarum.

Senilis error.

In formosam fato præreptam.

EMBLEMA CLVI.

CV R puerum Mors ausa dolis es carpere Amorem,
Tela tua ut iaceret, dum propria esse putat?

COMMENTARI I.

I. **M**ORS Amoti altum dormienti surripit arma, arcum, sagittas, & pharetram; ipsi verò sua vicissim relinquit, salcem cum clepsydra.

I. **E**IUSDEM est argumenti cum superiori, quo deslet cuiusdam formosæ virginis immaturum obitum. Incepit itaq; Mortem tanquam huius funestissimi mali causam, nimirum quæ Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectum est, ut postmodum lethiferis pro blandis latisq; veteretur. Ita ferè fit, ut puellæ nobiles tumulo recondantur, quæ potiùs thalamo erant addicendæ. Respexit huc Claudius Minos,

dum aliquando epigramma legeret in gratiam nobilis cuiusdam adolescentis, quæ magno suo dolore amicam, lectissimam primæque nobilitatis iuvenulam, præmaturam morte sibi ereptam lugebat, cuius carmine hæc fuit pars quædam:

*Ah virgo infelix, quid te Libitina trucidat
Tam citò, formoso digna puella viro?
Invidit thalamo tumultus, quo tæpe primas
Coniugij tædas ipse parabat Amor.
Sic penetrabilius celum fuit istud Amoris:
Mors aberat, morti cuspidem fecit Amor.
Sic male suadus Amor, Mortis qui spicula
dirus*

*Arripuit, quando lethifer omnis eras.
Sed nil nos questuq; iuuans, mollesq; su-
furri,*

*Virgo iaces, thalamis aptior una tuus.
Quam miserè ante diem Parcarum stami-
ne raptæ*

III.

*Conderi in tumulo, digna puella thoro:
AVSA dolus escarpere?* decipere, fallere
Poetarum est figmentis ludere, rebus in-
corporeis corpora tribuere, & quicquid na-
turale vel fortuitum est, ad artem consili-
umve referre.

Dum propria esse putat Allusio ad erro-
rem & mutationem armorum, quam Em-
blemate præcedente fusè explicauit.

IV.

OBIURGAT (vt dictum est) Mor-
tem quod Amorem cæcum & puerum se-
fellerit, tradens illi arcum & sagittas mor-
tiferas, quibus dum pueros & virgunculas
percutit, mortale vulnus insigat. Id autem
fit in modica amoris vehementia. Quod
quidem sæpenumerò contingit, vel cum
puellæ amore captæ desperantes expirant,
mortemq; spontaneam aliquando maluit,
quàm ab aliqua spe incerta ac dubia lactari
diutius: aut cum corporis aliqua ægritu-
dine, vel causa alia minimè cognita, quo
tempore de coniugij negotijs agendum e-
rat, antè mori discant, quàm viuere incepe-
rint. Sic enim amor ille cæcus reuera & im-
patiens, in id verò exspes, corripere tela
mortis dicitur, cum iuenculæ illæ teneræ
& delicatæ aut se falli sentiunt, aut nihil
spei fore intelligunt in eo, quem ardenti ani-
mo concupiuerunt. Sic plerumq; mala for-
tuna prosperam illam fallit & superat. Tã
enim variæ sunt eius vices, vt cum maxi-
mè læta speremus, tristissima eueniant; su-
bitoq; ex flore cinis. Nam fata regunt ho-
mines. Et venustè canit Ouidius 4. de Põt.
Iudit in humanis diuina potentia rebus,

*Et certam præsens vix habet hora fi-
dem.*

*Tu quoque fac timeas, & qua tibi lata vi-
dentur,*

Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.

In hanc sententiam ita philosophatus est
Lucilius, teste Seneca: Non repente in mor-
tem incidimus, sed minutatim procedimus.
Quotidie morimur, quotidie enim demit-
tur aliqua pars vitæ; & tunc quoq; cum
crescimus vita decrescit. Infanciam amisi-
mus, deinde pueritiam, deinde adolescen-
tiam: vsq; ad hestèrnam quicquid transijt

*Quotidie
mori-
mur.*

temporis, perijt: hūc ipsum quem agimus
diem, cum morte diuidimus. Mortis autē
uenturæ tres nuncios recenset Hugo, ca-
sum, infirmitatem, senectutem. Casus dubi-
a, infirmitas grauias, senectus certa denun-
ciat. Casus denunciat mortem latentem, in-
firmitas apparentem, senectus præsentem.

*Mortu
nuncijs
qui.*

Sed fabulam locus iste poscit. Quidā cum
morte pacifcebatur, ne se improbitum op-
primeret, sed mitteret prius qui moneret,
quique indicaret ipsam appropinquare.
Mors hoc ipsi recipit, cum non profusus ip-
si parcere possit, non tamen incautum ob-
ruturam vniquam. His pollicitationi-
bus securus, idem elatus, animo securo
vitam egit: cumq; minimè metueret, ec-
ce mors ipsum ablatum adest. At miser
tergueratur, restitat, queritur grauius,
se præter datam fidem fraude circumuoc-
tum abripi, Mortis accusat vanitatem: ne
minem enim adfuisse, qui ipsius aduen-
tum prænunderit. Sed Mors contrà, plu-
rimos ad ipsum nuncios ablegatos demõ-
strat. Quid enim? ait. Nonne annis
abhinc sex febris, ac post biennium rursum
grauedine ac distillationibus laborasti?
Nonne & interea sæpè cum tulli capitisq;
doloribus es confictatus? nonnè & nu-
per anhelasti? quibus omnibus, vt adu-
tantis mortis prænunderijs, non longè il-
lam abesse commoneri debuisti. Quin e-
tiam paulò ante meum hunc aduentum
germanum fratrem ad te misi, veterno-
sum illum soporem, in quo aliquantisper
pro mortuo iacuisi. Ita Mors probata
fide sua, & altero falsi conuictio, lamen-
tantem ipsum & muliebriter eiulantem
abripuit. Discant hinc omnes, quibus
propria salus curæ est, quid facere nos o-
porteat; atq; ò quàm faceremus omnes
prudenter, si maturè sarcinas colligere-
mus hinc abituri, & pulchrum existima-
remus, ante mortem consummare vitam,
& deinde piè expectare aliquam temporis
partem. Ecquem enim nostrum eiusmodi
di mortis apparitores non multoties in-
terpellarunt, & ad migrandum extimu-
larunt? Scilicet

*Sopor
tu fra-*

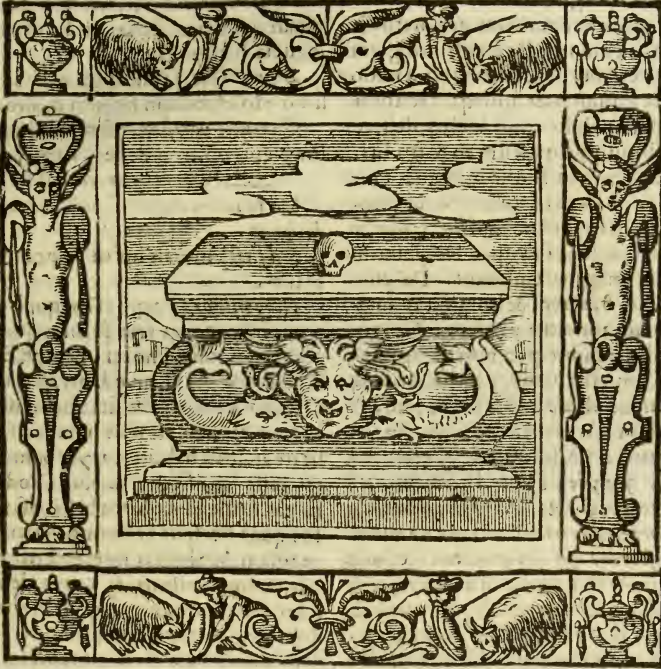
*Mille modis lethi miseris mors una sa-
tigat.*

inquit Staius. Quin igitur sursum eu-
sum nostrum dirigimus, & minitatem,
imminentem, & exterminantem mortem
attendimus, ne simul cum corporis fra-
ctura

Cura animæ iacturam faciamus? Huc cur, Mors optima vapit, deserrima re-
etiam spectat illud, quod prouerbio fer-
linquit.

In mortem præpoperam.

EMBLEMA CLVII.

QVI teneras forma allexit, torsitq; puellas
 Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
 Occidit ante diem, nulli magè flendus; Aresti,
 Quàm tibi, cui casto iunctus amore fuit.
 Ergo illi tumulum, tanti monumenta doloris
 Astruis, & querulis vocibus astra feris:
 Me sine abis dilecte? neque amplius ibimus vna?
 Nec mecum in studijs otia grata teres?
 Sed te terra teget, sed fati Gorgonis ora,
 Delphinesq; tui signa dolenda dabunt.

COMMENTARI.

I.

TVMVLVS splendidè exstructus conspicitur, cui insculptum est caput Medusæ inter duos delphines. Deiphinorum formam passim in superioribus descripsimus. Gorgonum formam describit Apollodorus lib. 2. nempe quod squamosarum anguium spiritus obsita capita haberent, dentes tantos, quanti sunt ingentiam aprociū, manus æreas, alasq; aureas.

Gorgonū
form.

II.

Occasio
Emble-
matis.

DEFLER amici cuiusdam præmaturū obitū, eumq; commendat à vultus dignitate, nobilitate generis, & amoris cū Arestio adolescente æqualitate: huncq; Arestium præ cæteris tantū fortunij luctus debere persequi ait: quippe qui cum eo & studijs, & vitæ necessitudine fuerit maxime coniunctus, siccirò tantiluctus, ut benevolentia memoriā superstitem profert hoc ce notaphio, epitaphio, sub quo Delphinum & Gorgonæ imagines emineant. Delphin quidem φιλένθρωπος, & hominum amantissus hic notam amicitia præfert. Gorgoneum Medusæ caput pro mortis signo apud quosdam vsurpatur, proque stupore & admiratione ἀναισθησιον inducente, ut apud Pierium lib. 16. Hieroglyph. diligenter explicatur. Philostratus de Persico: τὸ δέμα τῆς γοργῆς, ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνονται. Sepulso Gorgonus terribilissimo, ne homines lapides ferent ipsi occurrentes. Heliodorus historiae Aethiopicæ 4. ἢ δ' ὡς περ τὴν γοργῆς θεαταμένην κεφαλὴν, ἢ τι τῶν ἀτοπωτέρων, δὲ ὅτι καὶ μέγα ἀνέκραγεν. Illa autem non secus quam facie conspecta Gorgonus, aut alio terribilissimo monstro, alium vociferata est. Hoc de Flaminio Malegucio Regiensis intelligi sunt qui arbitrentur, cuius monumentum, & aerea effigies visuntur Patavij in cœmeterio Ecclesiae D. Antonij.

Flami-
nius Ma-
legucius.

III.

Nobilis.

Quæ tenet forma] qui ob formæ dignitatem à puellis erat efficitur adamarus. *Tota nobilis urbe]* nobilissimus eius urbis, vel (quod magis placet) notus seu cognitus, quasi noscibilis. Plantus Pfend.

*cum ijs mihi
Nec locus, nec sermo conuenit, ijs nunquam
nobilis fui.*

Occidit ante diem] morte præmatura captus est.

Nulli magè stendus.] Horatianum istuc.

imitatur è 1. Carminum :

Multus ille quidem flebilis occidit,

Nulli flebilior quàm tibi, Virgili.

Arestii] Alluditur ad cognomen Ludouici Arestii, poetae summi, quem fama est, Flaminium Malegucium petamasse, captum specie ingenij, & morum elegantissimi morum. Arestius autem rectè, fuerunt enim qui crederent, Arestios ab Aristijs manare: & mater L. Ariosti fuit Daria Malegucia Regiensis.

Ludouicus
Arestius.

Ergo illi etc.] tumulum excitas amicissimo adolescenti, in signum mœroris.

Querulus vocibus astra ferus] impensissimè eius obitum defles. Virg. 5. Aëcid.

Ferit athera clamor.

Sed te terra teget] sepultus, humo conditus es.

Sed fati] mortis huius & præmaturū obitus.

Gorgonus ora] caput Gorgonis. Fuerunt Gorgones tres sorores, puellæ pulcherrimæ, filiaæ Phorci, nempe Euryale, Sthenio, Medusa, quæ Dorcidas insulas in Oceano Aethiopico sitas habitasse dicuntur, contra Hesperidos hortos. Hæ ab agilitate nomen habent, γοργὴν enim agile vel terribile significat. Scribit Diodorus scæminas fuisse in Aphrica bellicosas, aduersus quas Perseus bellum gesserit, & earū reginam Medusam interfecerit. Hæ sorores unum oculum & unum dentem habuerunt communem, quo vterentur vbi domo exirent, quem domi in vasculo quodam reponbant. Serenus tamen dicit puellas fuisse vnus & raræ pulchritudinis, quas cum adolescententes vidisset, stupore torpebant: vnde figmenti sumpta est occasio, quod si quis eas vidisset, verteretur in lapidem. Vide Ouidium 4. Metamorph. Mantuanum, & Hesiodum in Theogonia. Scriptum reliquit Alexander Myndios eo libro, quem scripsit de iumentis, Nomen animal quoddam in Libya Gorgonem solitos appellare, agrestibus ouibus persimile; quod tamen nonnulli vitulo marino potius esse simile putarunt. Eius animalis eam vim dictus est habere spiritus, ut omnia animalia, quæ sibi obuia fierent, interimeret: comamque habere è fronte ad oculos demissam, quam vbi concutens & caput vix tandem ob gratiam.

Vnde
ita.

Gorgo
monst.

eam aspexisset, eos perimebat, qui visi fuissent: cum alij inquirunt, non è spiritu, sed à spectu oculorumque radijs id accidere. Testatur lib. 5. Athenæus, multos Marij milites, cum aduersus Iugurtham militarent, hoc animal, siluestrem ouem esse putantes, insecutos fuisse, ac statim concidisse mortuos, quoniam insequentium strepitum id animal timens, comam, quæ oculos tegit, concussisset. Has Gorgones, siue femine fuerint, siue horrenda monstra, Poetæ ad inferos ad viciscendos sceleratos postea detruserunt. Vide omnino de his Natalem Comit. Mytholog. lib. 7. cap. 12. & prouerbium, γοργὸν βλέπειν.

Delphinus, tui. Pro amoris nota hic Delphinem poni, admonui supra. Dico adhuc, à veteribus quibusdam Delphinè Cupidini iunctum, pro amoris firmitate ἱερογλυφικός exprimi solitum. Quod si quis per delphinem celerem obitum significari hoc loco contendat, nequaquam repugnabo: nam delphinem esse celeritatis symbolum, supra Embl. 144. monuimus.

NON est alienum ab humanitate, in teneræ adhuc ætatis, eximiaque pulchritudine ac virtutibus ornatis hominibus præproperam deslere mortem: eorum etiam præcipuè, qui non sine magna Reipub. iactura statim in ipsius iuuentutis flore, improba quasi naturæ lege, miserè nobis præripiuntur. Quare hoc loco vides efflētum signa doloris ac mœstitiæ carmine lepido exprimi ab amico, qui orbis re charissima neque modum, neque finem luctus faciat. Cum hoc fortasse non malè confero illud ex quadam epistola Paullæ & Eustochij, quæ legitur inter Hieronymianas: Mensuram charitas non habet, & impatientia nescit modum, & desiderium non sustinet. Hæc sanctæ virginis. Exemplum non malè, vt opinor, quadrat Artemisæ, quæ Mausolæum excitauit, argumētum mæroris perpetui, sed signum tamen gloriosæ iactantiæ, de quo Gellius in noctib. Atticis. Propius est quod Corn. Tacitus, de Germanici vxore, mariti veneno extincti, arte Pisonis, præproperum funus lamentantè, ac vindictam persequente. Vttera isthæc aliaq; plura. Ecquid enim, vt de ceteris taceam, luctum memorem S. Patris Hieronymi in funere Nepotiani, in ipso flore ætatis extincti? & quid lamenta Bernardi in morte Gerardi fratris, cuius

vt dispensatoris opera vicaria utebatur? Nullus tamen horum fletu vel lacrymis mortem flectere potuit, hæc enim omnia æquat absq; aliquo respectu, iuuenes, senes, deformes & speciosos rapit, vt venustè cecinit Ouidius in consolatione ad Liuiam de morte Drusi:

Fortuna arbitrijs tempus dispensat ubiq;

Ille rapit iuuenes, sustulit illa senes.

Quaq; ruit furibunda ruit, totumque per orbem

Fulminat, et cæcis caca triumphat equis.

Moritur omnes communi & necessario decreto, tardiùs aut citiùs: qui sanxit legè sicut infinitus est, nec circumscriptus tempore aut loco, ita noluit determinari aut terminari certis interuallis: indicta est & promulgata semel stricto imperio, à supremo tribunali, vniuersis qui subsunt, irrevocabili sententia, natis, nascituris, primis, infimis, fœminæ, viro, homini, bruto, seni, iuueni, probo, reprobo. Suus eniq; triens in hunc censum conferendus. Tributum est magni Dictatoris, à quo nullum privilegium aut immunitas eximit, nulla dies præscripta solutionis, singula momenta sunt; comparandum, quando citatur, præcisâ moræ & in puncto. Dura seruitus est, inquis; rectè, cogita fontem, & in te riuius labitur adhuc quisquis es, bibimus ex eadem cisterna venenum omnes, ex quo debitum hoc mortis. Contrahe tu iam frontem vt ut vis, aut explica, redimi debet & expungi hodie, cras, in articulo, ad nutum citantis, hæc drachma: curemus vt parata sit cum exigitur. In hoc vnico studio dies vitæ conteramus, nec tam in oculis obuerfetur memoriæ breuitas, quam felix & optatus exitus, qui testis erit non solum terminus tui transacti. Quare magnum signum constantiæ & fortitudinis cenfeo in homine Christiano, mortem conremnere; sed maius, cauere ne improuisa sternat & filum scindat. In audacem & furiosum illud etiam, in prouidum & prudentem hoc tantum cadit. A Marte & sanguine generositas quædam deriuatur, quæ formidinem expellit in præsentis periculo, à Deo vero & meliori mente duntaxat, ne imperatos opprimat, dum in flore sumus & incrementis tui, aut in cursu denio, qui auertit à meta. Crebrò subeat in mentem, natiuitatis exordia non raro finem esse nascentium, & in stadio hoc eos

Mortis necessitas.

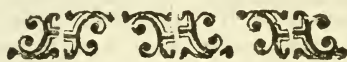
qui certant, præcipitari, non currere. Inter metam & carceres interdum vix passus diuidit, & pede eodem tangitur vtraque; extremitas, quæ inducit, quæ educit. Age verò, extendamus amplioribus spatijs, & largiamur non animum, sed sæculum viuenti, quid tum? morituro tamen aliquando hoc euoluto. Damnatu ad fuream ne scio quid solatij capiat, cui suspendium in pauculos aliquot dies differtur, satis grande supplicij genus vel sola formido. Infamis catastro vincitū aliquē tenet, aut obsecrus alius carcer, venit licitor & sententiam Prætoris nunciat: capite lues, inquit, admonitus maturè supputa noxas vitæ, & compone te ad mortem. Talis conditio nostra omnium profectò; edixit funectum illud & capitale decretum orbis iudex, in ergastula coniecti sumus & vincula velut quædam huius corporis, vnde ratione alia nulla nisi via mortis extrahimur, quæ communis porta est. Egrediamur sponte, quando soluit qui ius habet, quoniam non alia liberatio è carenis istis. Mortales sumus; hæreat vox saltem & admoneat fortis, & exempla ab omni æuò & gente. Da hominem à primo homine, qui huic edicto se subduxerit, nemo excipit aut prouocat; nasci aperire est carceres ad hunc scopum, dum currimus, morimur. Qui creditori ex pacto obligatur, sollicitus est de satisfaciendo, & ad lituram properat expungendi nominis: & nos, qui in rationario codice generalis tributij huius tenemur deuncti, cura nulla tangat solutionis? O scitantis animi vitium est, & fluxæ atque supinæ securitatis. Libentius transitur in vitia, vbi memoria istorum languet aut profus excurritur: recenti verò illa & florida, reuocatur ab illicitis, cohibente formidine, quæ transigrandum hinc tacitè suggerit, nec stabilem ac permanentem locum esse in hoc sæculo. Ita enim uero ratiocinari conuenit, in rebus omnibus vicissitudo cernitur & duratio finita, labuntur & cadunt, surgunt & florent; regni vnus clades alterius fulcrum est, natio enersa stirpem aliam suscitatur, & ex reliquijs noua gens emergit. Circularis est hæc ac perpetua

quædam conuersio, neque praxis ab orbe condito magis trita, quàm destrui & perire. Aræ spectantur inter densissimos vepres, quibus ingentes olim vrbes innixæ; vestigia apparent & rudera vastissimæ molis, meatus & cuniculi subterranei deriuandis fontibus: ostendunt monumenta, quæ solam vmbra adhuc referunt, vt diceat; hic quondam castellum fuit aut statio Romani militis; hæc Alemannorum sedes & tentoria; hæc deuastata ab Hunnibus arx vel ciuitas, hæc à Vandalis aut Longobardis; hic ripas Rheni, hic Danubij pontibus iunxit Cæsar; in hoc loco Tiberij palatium, in hoc Drusi præteritis sæculis; hic Vari legiones extinctæ, hic Iulij Apostata, hic Allobrox, hic Heluetius & Suetius exuti castris. Sic attoniti per Germaniam narramus interdum & miramur fluxum istum temporum ac rerum, ita tamè plerisque nostrum oculos perstringit terræ vanitatis fulgor, vt abiecto mortis metu, vota mittamus vltra conditionis humanæ limites, & quasi nunquam morituri latere & impunè viuamus. Non plus mouent ruinæ destrutorum operum, aut ossium cryptæ & sepulchra, aut cadaverum aggeres, quàm perditum latronem cadaver alterius infami suspensum patibulo, vel traiectum conto; videt, nec reputat ad se pertinere rigidæ iustitiæ publicum illud spectaculum: idem nobis accidit, qui in media morientium strage nihil minus quàm de morte cogitamus. Non sic quidam spectatæ sanctitatis viri, qui iam senio grauis ad insequentis diei conuiuium inuitatus: Si quid, ait, nunc ex me vultis præsto sum; quid verò cras agendum sit; vos quibus vacat considerate, ego enim à multis annis crastinum non habui. O ter felicem talem. Quid enim miserum formidare potest, qui crastini curis relectis, hunc diem vt extremum præordinat, vt extremum aspicit? Hunc certè summa cum delectatione viuere necesse est, impletis vitæ officijs, & sarcinulis ritè compositis adhuc inter homines cunctantem, & nihil iam præter Dei reuocantis imperium expectantem. Sed hic *Terminus* figamus.

Conditio
vitæ hu-
mane.

Omnium
rerum vi-
cissitudo
& interi-
us.

Pij cu-
iusdam
viri d-
ctum.

Terminus.

EMBLEMA CLVIII:

QUADRATVM infoditur firmissima testera saxum,
 Stat cirrata super pectore imago tenus,
 Et sese nulli profertur cedere: talis
 Terminus est, homines qui scopus unus agit.
 Est immota dies, praefixaq; tempora satis,
 Deq; ferunt primis ultima iudicium.

COMMENTARI I.

I. IN quadrato lapide seu basi superemi-
 net tunica effigies hominis pectore tenus, vultu iuuenili, capillis utrinq; pendulis. Probaretur meo iudicio, si iuncta esset inscriptio, NULLI CEDO, id enim tertius versus requirere videtur.
II. SUMP T V M est hoc Emblemata ex illa nobilissima Solonis Athenensis Philo-
 phi voce, de qua Iuuenalis Sat. 10. sic loquitur:

Festino ad nostros, et regem transeo Ponti,
 Et Cræsum, quem vox iusti facunda Solonis
 Respicere ad loca iussit spacia ultima vita.
 Et Ovidius 3. Metamorph.

— scilicet ultima semper
 Expectanda dies homini est, diciq; beatus
 Ante obitū nemo supremasq; funera debet.
 Sed iam cum Sat. Etio historiam Solonis
 paulò fufius rarrimus, idq; Herodoti ver-
 bis, qui ita inquit in Clio: Solon vir Athe-
 nicus

Historia
 Solonis ex
 Herodo-
 to.

I I.
 Son A-
 niensis.

nienſis cùm leges iubentibus Athenienſibus tuliffet, decem annos cauſa contem-
plandi nauigando peregrinatus eſt, vt ne-
quam legum, quas condiderat, abrogare
cogereſſet. Nam hoc Athenienſes ipſi face-
re nequibant, maximo iure iurando adacti
ad eas decem per annos ſeruandas, quas ip-
ſis Solon condidiſſet. Harum itaq; legũ,
ac contemplandi gratia Solon peregrè pro-
fectus in Aegyptum ad Amafim ſe contu-
lit, & Sardis ad Cræſum. Eò cùm perue-
nit, hoſpitaliter in regiam à Cræſo exce-
ptus eſt, tertioq; aut quarto quàm vena-
rat die, iuſſu Cræſi miniſtri circumduxe-
runt hominem circa theſauros, omniaque
quæ illic inerant magna atq; beata oſten-
tarunt. Contemplatum eum cuncta, & vt
ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus
percuñctatus eſt Cræſus: Hoſpes Athenieſis,
quia multus ad nos rumor de te emanauit
ob tuam ſapientiam, tuamq; diſcurſationem,
qui philoſophando permulta videndi gratia
es peregrinatus, ideo mihi cupido inceſſit
ſciſcitandi te, æquem vidisti oranium
beatiffimum? Sperans videlicet ſe inter
hominibus beatiffimum eſſe, ita ſciſcitabatur.
Solon nihil admodum veritus, ſed vt res
erat reſpondens: Ego verò, inquit, Rex,
vidi beatiffimum Tellum Athenieſem. Quod
dictum admiratus Cræſus intat interrogare:
Qua de re Tellum iudicas eſſe beatiffimum?
Quòd, inquit, Tello in Repub. bene inſtituta
filij erant honeſti & boni, eorumq; ſingulis
liberi, hiq; omnes ſuperſtites: & cùm hoc
vitæ quantum in nobis ſitum eſt, bene tra-
duxiffet, obitus ſplendidiffimus obigit. Si-
quidem prælio, quod Athenienſes cum fini-
tis gellere apud Eleuſinam, hic cùm auxilio
veniffet, hoſtemq; in fugam veſiſſet, pul-
cherriſſimam oppetiit mortem: quæ
Athenienſes quo loco occubuerat, in eo
loco publicè humauerunt, magnificeque
honorarunt. Multa de Tello ac beata vita
referente Solone, excitatus Cræſus inter-
rogat, Quemnam ſecundum ab illo vidiffet;
putans haud dubiè ſecundas te partes
eſſe laturum. Cleobin, inquit ille, & Bi-
tonem: quippe his & genus Argium
erat, & victum ſuppeditabat. Adhæc cor-
poris robur tantum, vt & in certaminibus
ambo pariter victores extiterint, & de
iis hæc memorantur. Cùm dies feſtus Iu-
nonis apud Argiuos eſſet, oporteretq; om-

nino matrem horum ad templum ferri-
bus iunctis, hiq; boues ex agris eis ad ho-
ram præſtò non eſſent, tunc iuuenes ex-
cluſi tempore iugum ſubeuntes plauſtrũ
pertraxerunt, quo mater vehabatur, &
quinque ac quadraginta ſtadia trahentes
ad templum peruenerunt. Quibus cùm
hæc feciſſent, & ab omni cætu conſpecti
fuiſſent, optimus obigit vitæ exitus. Per
quæ Deus indicauit, ſatiùs eſſe hominẽ
mori quàm viuere. Nam cùm circumſtan-
tes Argiũ laudibus tolleret, viri quidem
conſilium filiorum, fœminæ verò eorum
matrem, quod talibus filiis prædita eſſet,
mater gaudio perſuſa cùm liberorum fa-
ctu, tum fama, ante ſimulacrum ſtans præ-
cata eſt Deam, vt Cleobi & Bitoni filiis
ſuis daret id, quod optimum eſſet homini
conungere. Poſt hæc præcationem vbi ſa-
crificauerunt epulatiq; ſunt, quieſcentes in
illo delubro non ſunt amplius excitati,
ſed hoc vitæ exitu perſuñcti. Quorum ef-
figies, tanquam virorum qui optimi exti-
tiſſent, Argi factas apud Delphos collo-
carunt. Et his quidem Solon ſecundas bea-
titudinis partes tribuebat. Cræſus autem
cõurbatus ait: Hoſpes Athenieſis, adeo-
ne tibi pro nullo contemnitur noſtra felici-
tatis, vt ne priuatus quidem viris nos æqui-
parandos ducas? Cui ille: In diuturno,
Cræſe, tempore multa videntur, quæ ne-
mo velit videre, & tolerantur multa, quæ
nolit quiſpiam tolerare. Proponamus e-
nim homini vitæ terminum ad ſeptuaginta
annos, qui anni conſtant viginti ſex mil-
libus quingentis quinquaginta diebus: ho-
rum dierum omnium nullus proſus qua-
lem alius rem afferat. Ita igitur, Cræſe, ca-
mitoſus eſt homo. Verum tu mihi videris
& diuitius vaide pollere, & permultorum
hominum eſſe rex, ſed de quo me interro-
gasti, eum nondum te appello, priuſquam
bene vita functum te audiero. Neq; enim
beatior eſt, qui magnis opibus præditus
eſt, eo, qui diuturnum victum habet, niſi ei-
dem omnibus bonis prædito fortuna con-
ceſſerit bene vita fungi. Prius tamẽ quàm
ad obitum peruenerit, nequaquam beatus
eſt appellandus, ſed fortunatus. Quæ om-
nia conſequi quamdiu ſis homo, im poſſi-
bile eſt: Omnis rei oportet inſpicere exitũ,
quò ſit euafura, quoniam multos Deus,
quibus fortuna ſuppeditauerat, radicatus
euerit. Hæc Solon. Et hæcenus de his,
quæ

*Cræſi the-
ſauri.*

*Tellus
beatiffi-
mus iudi-
catus.*

*Cleobus et
Bito bea-
ti. de qui-
bus Virg.
3. Georg.*

*Satiùs
minè
ri qu
uiuer*

*Nemo
re obit
beatu
cendu*

quæ pertinent ad præsens Emblemata. Sed quoniam crebrò sollicitatus sum à quibusdam (verba sunt Francisci Sanctij) ne in his meis scholijs concillas & truncas vel fabulas, vel historias narrarem, decreui ex eodem Herodoto (monente etiam Socrate in Gorgia, ne fabulas truncas dimittamus, sed caput imponamus, ne absq; capite truncæ oberrent) subiungere, quæ Cræso enuerint, post acceptum à Solone responsum. Cræsus igitur oraculo Apollinis perperam intellecto, in Cyrum expeditionem parauit; vbi à Persis captus ad Cytum perductus fuit. Eum Cyrus victum compedibus super ingentem lignorum struem imponit, circaq; eum bis septem Lydorū filios, siue habens in animo primitias has, alicui offerre Deo, siue volēs votū persolvere, siue cupidus sciedi numquis dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyrae impositus viuus concremaretur. Cræso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu Dei fuisset dictum, Ex viuentibus beatum esse neminem. Quod dictum vbi subiit Cræso, ferunt eum ex vehemēti defectione animi victum, ingemiscentem ter Solouem nominasse: & Cyrum, cum audisset, iussisse interpretes eum percunctari, quemnam inuocaret; illosq; accedentes fuisse percunctatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cum loqui cogeretur dixisse: Illum nominavi, qui vt omnes alloqueretur, potius quàm ingentem pecuniam præoptarem. Eum non planè loquentem rursus interrogant, quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atq; infestantibus interrogatione, inquit, quemadmodum Solon ad eam venisset, &c. Hæc Cræso referente, iam pyra incensa ardere inceperat. Cyrus auditis per interpretem quæ Cræsus retulerat, pœnituisse dicitur, cum se quoq; hominem esse cognosceret, qui aliū hominem, qui se inferior opibus non fuisset, viuum rogo traderet. Præterea veritatem obid pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerimè extingui. Verùm eos, qui ignem conabantur extinguere, non eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cum cerneret vnumquemq; extingue de deuoluendoq; igni incumbentem, nihil

tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, vt ipsi adesset, si quod ab eo donatum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq; præsentem malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso Deum inuocante, nymbos repente (cum serenum ac tranquillum esset) contractos esse, imbresque erupisse, ac vehemētissima aqua pluisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito Deorum cultorem esse ac bonum virum Cræsum, eum in amicitiam recepisse, magnaq; in obseruantia habuisse. Hæc ex Herodoto, multis breuitatis gratia omisiss. Nunc de Termino aliquid dicendum. Olim agri lapide quadrato terminabantur, qui ferè hominis formam repræsentabat, & ab Ethnicis pro Deo colabatur, quemq; Terminum à determinando appellabant. Fingunt Poetæ, hunc nemini Deorum locum concedere, ne ipsi quidem Ioui: tribuitur enim illi id, NVLLI CEDO. Apud eosdem lapideus Terminus in Capitolio diuinis honoribus est celebratus; autoresq; sunt, saxum illud fuisse, quod Saturnus deuorare non potuerit propter magnitudinem, cum Iouem se deglutire crederet. Sic illa vetusta superstitio tota fabulis comminiscendis implicabatur. De Termino Tibullus mentionem facit lib. 1. eleg. 1.

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,

Seu vetus in trivio florida ferta lapis.

Et elegantissimè Ouidius 2. Fastor.

Termine, siue lapis, siue es desossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoq; numè habes.

Te duo diuersa domini de parte coronant,

Binaq; ferta tibi, binaq; liba ferunt.

Et postquam modum, quo Termino facta fierent, enarrasset, subiungit:

Tu populos, vrbesq; & regna ingentia sinu;

Omnis erit sine te litigiosus ager.

Nulla tibi ambitio est, nullo corrumpere

auro,

Legitima seruas credita iura fide.

Et duobus distichis interpositis:

Quid noua, cum fierent Capitolia? nempe

Deorum

Cuncta Ioui cessit turba locumq; dedit.

Terminus (vt veteres memorant) inuentus

in ado

Restitit, & magno cum Ioue rēplā tenet.

Nunc quoq; se supra, ne quid nisi sidera cernat,

Exiguum templi tecta foramen habent.

Ter-

Terminus quid.

Terminus Capetoli.

Cræsus à Cyro captus.

Solonis verus à Cræso.

Cyri pœnitentia.

Termine, post illud leuitas tibi libera non est,

Qua postius fueris in statione, mane.

Nec in vicino quidquam concede roganti,
Ne uideare hominem proposuisse Deo.

Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris,
Clamato: Tuus est hic ager, ille tuus.

De Termine plura D. Augustinus lib. 4. de ciuit. Dei, cap. 13. Gyrard. Syntag. 1.

III.
Quadratum saxum
eius Termino conueniens.

QUADRATUM Minofoditur] Hic statuitur taxum quadratum. Aptè conuenit Termine quadratum taxum, ubi residit, utpote stabili, nec mouendo loco: nam figuram quadratam habentia corpora, in quilibet partem proiecta ceciderint, quadrata basi iunguntur, ac rectè semper insunt.

Firmissima tessera] Alludit ad pertinaciam Termini, qui nec ipsi Ioui uoluit concedere, cum noua Capitolia fierent, ut præter iam citatos autor est Liuius Decad. 1. lib. 5. in calce. Quid autem sit tessera dictum est in Præfatione Emblem. pag. 3.

Cirratus.

Stat cirrata.] Cirrati sunt, qui capillos habent cirratos, cincinnos calamistratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum instrumentum, quasi in circumtorsus. Martialis lib. 9. Epigram. 30.

Nec maturini cirrata caterua magistri.
Persius Satyra prima:

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?

Enigma
de Termino.

Et sese nulli proficetur cedere] Sententia legitur hac formula, NULLI CEDO. Extat super hac re bellum ænigma Varionis apud Gellium lib. 12. cap. 6. quod soluit Politianus in Miscel. cap. 36. Est autem huiusmodi in tribus Senatibus:

Semel minusne, an bis minus sit, nõ sat scio,
An utrumq; horum, ut quondam audiui
dicier,

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Dubitatergo hic scirpi auctor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrumq; horum: ex utroq; autem, hoc est, ex semel & bis resultat ter. Quare non semel minus, non bis minus, sed Ter minus fuit, qui Ioui ipsi Regi noluit concedere.

Talus Terminus est] Applicat antiquorum signum ad terminum vitæ nostræ, statutum enim est hominibus semel mori; unde inquit uersiculum, Talus est terminus; scilicet vitæ hominum, qui unus scopus agit homines: id est, ad quem scopum omnes aguntur homines.

Est immota dies] certus est à Deo constitutus mortis terminus. Hanc sententiã sic extulit Seneca in Hercule furente:

Certo ueniunt ordine Parca,

Nulli iusso cessare licet,

Nulli scriptum proferre diem.

Sic Lucretius lib. 3.

Certa quid finis uita mortalibus astat.

Et Silius Italicus lib. 3. belli Punici:

Et pace, & bello cunctus stat terminus aui.

Vide, si plura de hac re cupis, adagium, Finem uita spectata.

Vnus dies
de alio
dicat.

Deq; ferunt primus] Seneca Epist. Vnus dies de omnibus fert sententiam. & Plinius Hist. nat. 7. c. 40. Ita est profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus. Quid enim huc aggeram illud Pindari Olymp.

Ἀμέραι δ' ἐπίλογοι

Μάρτυρες σοφάτατοι.

Dies posteriores

Τεστὲς sapientissimi.

Sic Ouidius in Epist.

Exitus acta probat.

Spectat huc D. Hieronymi locus ad Furiam matronam, ubi de seruanda uiduitate: Falsus rumor citò opprimitur, & uita posterior iudicat de priore. Idem ad Rusticum: Non est facile de prouecta ætate suspicandum: quin & uita præterita defendit & honorat uocabulum dignitatis. Hæc Hieronymus benè ac cordatè. Alioqui numquam erratur periculosius, quàm cum sinistrè de alijs suspicamur, & quæ nobis dubia sunt, in sinistram partem traducimus. Quod cum facimus, non meminimus nos homines esse, uel: quod ille, Nos temerè in nosmet legem sancimus iniquam.

Quid? quos putamus esse desperatos ac perditos, sicut aliquando meliores; & quos censemus frugi, continentes, inculpato, mutato proposito sicut improbilissimi. Vno uerbo, non semper de prius ferunt uita iudicium, quia potest quis toto uita stadio profugatus extitisse, qui suum premum diem beatè, pièq; claudat. Occurrit quod Plinius Secundus refert, de quodam toto uita genere dissolutum, qui tamen moribus optimum testamentum fecerat; unde colligit, non semper esse prouerbium ueridicum, quod uulgò iactatum olim, Testamentum esse speculum morum, lib. 8. epist. 18.

At non
semper.

IV. *orsine-
tabi-
s.* **H**ic Termini pictura nihil vlli concedentis, mortem significat, quæ inevitabilem habet in res quascunque necessitatem: ad quem cum pervenimus, tum solent hominum, qui v perstitis sunt, liberè de nobis esse opiniones atq; iudicia. Quòd enim vltima quæq; & postremò facta, in mò verò interdum cogitata tam lynceis oculis inspicere soleant, tamq; securè ac severè accipiantur, nostræ partes sunt, ne nostræ culpæ in conficiendo vitæ huius nostræ cursu aliquid agamus, aut etiam moliamur, ex quo sinistra quidpiam de nobis homines iudicare possint. Quod facile consequemur, si Terminus, id est, extremum vitæ diem perpetuò, aut quidem sæpe ob oculos ponamus, qui Terminus cum minimè cedat principibus etiam viris, de quibus mortuis tam intrepidè fama pronunciat, quid de nobis infima conditione hominibus existimandum? Et huc mortalitatis terminum Aeternitas excipit, id est, tractus qui infinitus, cui soli Terminus cogitur cedere. Veni Plato cū tuis calculis & abaco, cõpone myriades quotquot potes, multiplica per tot milliones; repete magnum illum annum tuum innumeris reuolutionibus, non exhaustis summam, nõ produces, nulla cogitatione meum suabilem. Vt in circulo extremitas non datur aut globo, sic in spacio illo durationis, vbi vltima prima sunt, finisq; annorũ annos inchoat, vt monas in numeris; puncta sunt principij centuriæ transactæ, & quidquid effluxit instans fuit, nec particula, sed atomus velut in immenso hoc nexu. Trahit me hic Terminus in hanc contemplationis abyssum, & quo longius progredior, minus tango portũ; in gyro volutorum temporum ineluctabili vortice; inter initia consisto semper, ingenia licet spacia emensus: medium vitæ cum capite, & hoc cum calce nectitur, retundor enim à fine mox ad exordia, dum supputo, nec primum terminum verè assignare possuro, quia claudens alter excurret sine termino. Citius in arenis colligendis ab Erythræo littore, quàm ab isto labore me expediam. Quod euenerit solet Oceanum ingressis, vt quanto fortius impellunt & fugiunt vndas, tanto profundius intrent; idem mihi in æternitatis hoc scrutinio; ò salubri, si pietati & sancto timori conciliando, quo vtiq; tendere debet omnis hæc speculatio,

inutilis aliàs & curiosa, si ad alium finem. Cur enim non ad meliorem illum, vt præparet mentem ad fruendum cum perenni gaudiorum affluentiâ? Talis namq; est conditio animæ nostræ, vt capax sit dimensionis huius ad filum diuinitatis extensæ, magno incomparabilis excellentiæ argumento: cum Autore enim hoc commune habet, in quo apex consistit supremæ felicitatis, viuere vitam immortalem in flore & vigore, nec senescere vnquam. O acerbum privilegium his, qui in deteriorem sortem transcripti tortoris libidini subiacent, qui æterni etiam seminis est & corruptionis experti. Nulla cogitatio grauius pungit & læcinat animum quam hæc, quæ perennantis æui spacia & coæquatam pœnarum seriem discursu metatur. Acuta spina est, proh Deũ, meminisse; neruos omnes tremor atq; ossa percellit, nec stringit tamen aut cohibet lasciuientes & indomitos appetitus. Quòd ruimus stolidum hominum & miserabile vulgus? Voraginem videmus & puteum inferni irremediabilem, qui absorbet nec reuomit, dũ viuit Deus; incurrimus tamen. Nihil communius peccato, nihil certius damnatione, quæ finita si esset aut cum mensura & modo aliquo, excusanda quadam tenus videretur cæcitas ista & stupor mortalium; magnum enim solatium liberationis spes, & cortigendi non perdendi carcer. Nunc cum tormentorum meta Aeternitas sit, sponte se implicare, furorẽm aut rabiem dicam? neutrum: electa perniciis est & voluntaria infelicitas. Laxo & hianti rictu sese aperiunt inferorum illæ fauces; in clamatur quotidie nostris au ribus periculum esse, cauendum ne pes aberret, figendum cautè. Nos verò quid? quasi temulentus aliquis aut phanatico spiritu agitato, ambiguo & vacillanti passu vestigijs errantium insistimus, & sequimur præeuntes ad foueam vsq; Stygij leonis, ex qua calcaneum intrantibus obuersum nondum apparuit: vt prudentior sue rit vulpecula illa in fabulis decantata, quæ pedis errore admonita maturè resiliit, quàm nos rationis luce præditum & futurorum prælagum genus. Sed quòd labor, æternitas me ferè extra terminum secum abripuit: redeo. Qui dam suspicantur his verbis Erasmi (vt loquuntur) immodestiam modestè carpi (quod coniectaneum an præbare debeam,

Anima
hominis
æterna.

Mortalitatis
cæcitas.

*Erasmi
Termini-
nus.*

*Caruaia-
lus in E-
rasmum.*

*Erasmi
respon-
sio
ad Carua-
ialum.*

nondum scio) quòd in annulari digito Terminum depictum habuerit cum inscrip-
tione, N V L I C E D O: quasi signifi-
caret hoc symbolo in literarum cognitio-
ne se nemini cedere. Eam ob rem eum ple-
rique fugillarunt, interq; ceteros Carua-
ialus Franciscanus quadam Apologia in
Erasmum, cuius hic verba malo adscribe-
re, quàm aliquid de meo fingere. Malè
habet Erasum, inquit ille, quòd Eccle-
siæ doctores & Enangelistæ ad numerum
quaternarium sint redacti, quòd videat se
non posse inter illos computari, neq; cre-
dit se illis esse inferiorem, qui nulli cedit:
hoc enim elogio sua scripta claudit Era-
smus, *Cedo nulli*. Et, vt nemini fas sit igno-
rare hanc Erasmi præcipuam insaniam,
apponit Dei Termini effigiem cera signa-
tam, qui Deus nec ipsi quidem Ioui cede-
bat. Nonne hæc Erasmi insolentia omnes
eius insolentias superat? Non cedis Era-
sme Budeo? non cedis Capnioni, Clitoueo,
Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli. Non
cedis Augustino, Ambrosio aut Hierony-
mo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano,
Lactantio, aut Origeni? Nulli. O felix sæ-
culum, cui talis homo datus est? Hæc-
tenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quàm
par erat indulgenti, nimiaq; animi im-
pudentia debacchanti, animosè satisfacit Era-
smus, his planè verbis: Vt doceat me
discrucinari, quòd non annumeraret qua-
tuor Ecclesiæ doctoribus, profert symbo-
lum annuli mei, in quo est figura Termini:
adieci, *Concedo nulli Terminus*. Et est
Iambicus dimeter: si ipuertas, Trochaicus
est totidem pedibus, *Terminus concedo
nulli*. At in fusili Termino habet, ἦρω
τέλος μακρὸ βίωι: item Latinè, *Mors vlti-
ma linea rerum*, indicans mortem nulli ce-
dere, meq; ipsum admoneo, instare sup-
remum vitæ diem, quæmadmodum Pru-

dentius:

Instat terminus, & diem

Vicinum senio iam Deus applicat.

Id quæ scripto quoque vulgato declarauit.
Hic itaq; Terminus dicit omnibus, *Con-
cedo nulli*, non Erasms. At me ferociter
appellat Pantalabus: Quid ais Erasme?
non concedis Clitoueo, non Hilario, non
Cypriano, non Budeo, non Nebrissenfi, nõ
Thome, non Augustino? Si vis vt meo nõ
mine respondeam, nemini non concedo. Si
postulas vt Termini, id est, mortis nomine
respondeam, dicam, Non concedo leoni-
bus, non elephantis; non cedo Monarchis
& summis Pontificibus; non cessi Prophe-
tis & Apostolis; deniq; nec ipsi Francisco
cessi. Eat nunc, & iacet Termini mei su-
perbiam. Hæc tenus Erasms. Porro Iu-
lius Cæsar Scaliger oratione quadam in
Erasmum eum acutè transfixit, vt homi-
nem, qui Ciceronis luminibus voluerit
obstruere, quo sua vnus scripta legeren-
tur. Certè video Ciceronianos omnes, qui
pauld ante nostram ætatem non parua
sua laude Tullianam eloquentiam æmu-
lati sunt, nõ alia causa vnum Ciceronem
in linguæ Latinæ Capitolum inducere co-
natos esse, quam vt Erasmanum Termi-
num indè eiecerent. Deniq; apud aucto-
res colligere est, Terminus sublimitatis
& gloriæ symbolum esse, atq; etiam disci-
plinatum cognitionem interdum pro sym-
bolo referre. Etenim qui strenuè decurso
spatio in literis profecerit, & ad tranquil-
lum iam vitæ portum applicauerit, vnde-
cumq; prudentissimus effectus, neq; se-
cundis intumescit insolenter, neq; aduer-
sus perturbatur, atq; in vtramque fortunam
ita se comparat, vt æquum & indomi-
tum ad omnes casus animum præ se
ferat. Pierius lib. 3. 8. & 49.

*Iulius
Scalige-
in Era-
smum.*

*Termi-
nus sub-
limitatis
symboli*

Opulenti hæreditas .

EMBLEMA CLIX.

PATROCLVM falsis rapiunt hinc Troes in armis,
Hinc socij, atque omnis turba Pelasga vetat.

Obtinet exuuias Hæctor, Graciq; cadaver.

Hæc fabella agitur cum vir opimus obit.

Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,

Et coruis aliquid, vulturysq; sinit.

COMMENTARI I.

CADAVER projectum à coruis & vulturibus discerpitur : hinc mortuus ad tentoria defertur, illinc præda à militibus ad civitatem asportatur.

PATROCLVS Menœtij & Sthenales filius fuit, qui occiso per Iudum astragalorum Cleonymo, seu, ut alijs placet, Ane Amphidamantis filio, solum vertes in Phthiam venit, ubi à Peleo propter generis propinquitatem susceptus est, & una

cum Achille apud Chironem educatus, cum eodem arctissima amicitia coniunctus vixit. Postea etiam cum Achille ad expeditionem Troianam profectus est, ubi armis Achillis indutus, cum Hectore pugnans ab eodem confossus occubuit. Huius interitum quia multis describit Homerus Iliados 17. huc inferre non videbatur operæ precium; summam totius rei præsens Emblemata continet. Origo verò

Vu illius

Origo
Emble.
murus.

illius petita apparet ex conuiuio Luciani, cuius hæc sunt verba: Iamque tollebant Aristænetus atque Eucrius ex his, quæ sibi fuerant proposita, suam vterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chæreas item quæ sibi erant proposita, eundem ad modum Ion & Cleodemus Porro Diphilus etiam Zenonis digressi partem tollere parabat, affirmans vni sibi ea fuisse proposita; atq; hac de causa cum ministris dimicabat, ac vicissim inter sese trahebant, manibus vtrinq; in aënem imectis, non aliter quàm Patrocli cadauer hinc atq; illinc attrahere conantes.

III.

FALSIS in armis] indutum armis non suis, sed Achillis. Alludit autem ad illud Ouidij in Epist. Penelop.

Sive Menætiadē falsis cecidisse sub armis.

Rapiunt hinc Troes] auferunt Troiani vt interfectum hostem.

Hinc socij Græci] Græci impediunt raptari Patroclum.

Exuvia.

Obtinet exuuias Hector] de interfecto hoste Patroclo. Exuuiæ dicuntur spolia hostibus detracta, ab exuendo quidem dictæ, vt inquit Festus. Virgilius 2. A. Enëid.

— qui redit exuuias indutus Achillei.
Nec solum hominum tegmina aut vestes dicuntur, sed etiam animalium quorumlibet, vt exuuiæ bubulæ, leonis, serpentis, pro corio aut pelle.

Græci.

Græciq; cadauer] vt donetur honore sepulture. *Græci*, Græcia dictio est. Lycophron in Cassandra, Γραικῶν ὄπισθος, id est, *Græcorum optimus*. vbi Tzetzes: Græci prius vocabantur Hellados habitatores, postea ab Hellene Hellenes sunt vocati:

Vir optimus] locuples.

Transfigit hæres] conuenit, concordat, vt qui nolit alæ iudiciorum fidere. Cicero Attico. Me absente omnia cum illis trā sigi malo. Cæterum hæres dicitur ab hærendo, hoc est, arctè insidendo: nam qui heres est, hæret, id est, proximus est ei, cuius est hæres. Licet nonnulli hæredem dictum velint, quod herus fiat, hoc est, domini bonorum, quæ ad eum perueniunt. Vnde patrum refert. cum vel sine diphthōgo scribas, hæres, vel heres.

Et corus aliquid] relinquit aliquid hæredipetis, vespilonibus, sandapilarijs, rabulis fori. Vide adagiū, *Coruum delusit hiantem*.

Vultures
qui.

Vulturibusq; sinit] Testamētorum ca-

ptatores vulgata translatione vultures appellari obseruamus, quod senibus orbis aut alijs sibi consanguineis, cui cadaueribus inhiant. Hinc illud Martialis:

Cuius vulturus hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epistolis: At si hæreditatis causa id facit, vultur est, cadauer expectat. Indicauit idem & Catullus illo versiculo:

Suscitat à cano vulturium capite.

Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

— vide vt iam quasi vulturij triduo Prius pradiuuant, quo die esuri sint. Illum inhiant oēs, ille est animus oibus.

Cicero pro Sextio: Exierunt malis omnibus atq; execrationibus duo vulturij paludati. Intelligit autem Pisonem & Gabinium, quos inimicos sibi maxime infensos dicit. Apuleio togati vulturij, caussidici & patroni forenses sunt, quod ijs, vt Columella grauissimè dixit, concessum sit in medio foro latrocinium; quibus moris est præuaricari, reos prodere, vendere aduocationes, & sanguinaria rapacitate homines excarnificare. Et in hac significatione hic vultures accipi palam est. Vide adagiū, *Si vultur es, cadauer expecta*.

PATROCLI sub falsis armis ab Hectore interfecti, mythologicè historiam enarrat, quam pluribus Homerus profecquitur. Vt enim hoc mortuo Hector ipse eius exuuias sibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, vt sepulture beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: sic diues postquam supremum vitæ diè clausit, concertationem, rixamq; inter hæredes de possessione relinquit: vnde vulturij illi, togatæq; curiæ hospites, imò verò & ipsi rabulæ forenses partem prædæ aucupantur. Cadauer ipsius humo à sacerdotibus pro pietatis ratione mandatū, impelarum aliquid funeris gratia facit. Itaque Patroclus dinitum est typus, qui falsis armis non proprijs belligerant: id est, opibus & diuitijs, quæ externa non propria bona sunt, intumescunt: succumbit tandem & prosternitur, quod eiusmodi præsidij homo suam metiri felicitatem minimè debeat. Facit huc quòd de Sylla refert Martialis:

*Nō vernas parit viuens, non Sylla cliētes;
Non studuit proli aut coniungi auarus homo.*

At

*At postquam effosso profudit pectore vitā,
Mille satos peperit, mille animas aluit.*

Sic Demosthenes cum animaduertisset auarum quandam efferri. Iste, inquit, cum vitam non vitalem vixerit, alijs vitam reliquit. *Bios* Græcis & vitam & victum significat. Exstat apud Valerium Maximum lib. 7. cap. 9. historia de Q. Cæcilio, qui L. Luculli promptissimo studio maximeque liberalitate & honestum dignitatis gradū, & amplissimum patrimonium consecutus; cum præ se semper tulisset, vnum illum sibi fore hæredem, moriens etiam annulos suos tradidisset, Pomponium Atticum testamento adoptauit, omniumque bonorum reliquit hæredem: sed fallacis & insidiosus cadaver Populus Romanus ceruicibus resti circumdatum per viam traxit. Itaque nefarius homo filium quidē & hæredem habuit quem voluit, funus autem & exequias quales meruit. Certè nescio quo fato fiat, vt locupletum hæreditates hodie serè nunquam absque rixis & litibus transigantur: videas coniunctissimos fratres immortales ob id concipere inimicitias; olim moderatus inter se regna maxima diuidebantur, quàm nunc exigua partiuntur patrimonia. Tantam obtinet vim in pectora humana auri sacra fames. Referam huc memorabilem, sed nimis tragicam historiam, quæ à Bernardino Scardeonio lib. 3. clas. 13. in descriptione Urbis Patavij recensetur, de geminis fratribus Limineis, ex familia antiquissima oriundis. Legimus, inquit, ex hac gente fuisse aliquando duos fratres, qui per ætatem ruri noctu post cenam, cum ambo sub dio in atrio domus de diuersis rebus diuersa inter se loquentes starent, suspicientes & contemplantes innumeras stellas, quas tunc fortè sereno cælo fulgere videbant: per iocum alterum velut ridendo dixisse, Precari se tot sibi boues esse, quot stellas fulgere conspiceret Alterum mox itidem per iocum respondisse: Vti-

nam mihi pratum esset instar cæli latum: & ad fratrem conuersum dixisse: Vbi tuas pasceres boues? At illum, In tuo prato, dixisse. Rursum alterum, Si nollem? Te etiam inuito, alterum respondisse. Tunc me inuito? inquit. Te etiam inuito, ille respondit. Et ita altercando risu in iram, & mox ira in rixam, & in serium furorem conuersa, dum neuter alteri cedere vult, exertit vtriusque gladijs, quibus fortè ambo erant infeliciter accincti, se inuicem transfixerunt. Et hinc vnus, illinc alter humi decedentes, exanimis in suo sanguine volutantur, donec à domesticis, qui eos altercantes audierant, delati intra domū fatali hora properante sunt extincti. Rectè itaque ait Plutarchus: Nostro tempore fratres & cognati nisi regionibus, fluuijs, murisque; communia bona distinguant, longoque à se inuicem remoti sint spacio, altercandi finem nullum faciunt. Quis igitur æterno dignam præconio non censetur Aëliorum concordiam? Etenim sedecim vnus gentis Aëlij vnam exiguam domum possidebant, vnusque prædij fructibus sustentabatur, vnaque ista in domo multis cum liberis & vxoribus habitabant, inter quas Aemilij etiam, qui duos consulatus gessit, bisque triumphauit, filia fuit: neque eam paupertatis viri pudebat, quin virtutem potius, qua paupertatem ferebat, miraretur. Elegans quoque fraternæ concordie exemplum adducitur à Iustino lib. 2. quum inter Arthemenum & Xerxem filios Darij contentio de successione in regno Persarum mortuo patre esset, & minor maiori natu prælatum fuisset: adeo enim fraterna contentio fuit, vt nec victor insultauerit. nec victus indoluerit, ipsosque litis tempore inuicem munera miserint, & iucunda etiam inter se, non solum credula conuiuia habuerint; iudicium quoque ipsum sine arbitrio, sine conuiuitio fuerit. Sed nunc nostro sæculo quid? *Indominala in Grillo.*

*Aëliorum
cōcordia.*

*Arthemēnis &
Xerxis.*

Amicitia etiam post mortem durans.

EMBLEMA CLX.

ARENT EM senio, nudam quoque frondibus vlmum
 Complexa est viridi vitis opaca coma:
 Agnoscitq; vices natura, & grata parenti
 Officij reddit mutua iura suo.
 Exemploq; monet, tales nos quarere amicos,
 Quos neque disiungat fœdere summa dies.

COMMENTARI I.

I. **V**LMUM antiquam & aridam vitis
 vicina ramis suis, pampinis & botris
 sursum rependo vestit. Vlmus arbor & vi
 tis notiores sunt, quàm ut longiore descri
 ptione egeant.

Id è Græco Antipatri Epigrammate
 transtulit, cuius carmen est eiusmodi lib.
 1. Antholog. èς ἀνταπόδοσιν.

ἀών με πλατάνινον ἐρεπώνυζεσα κα
 λώπτη

ἀμπελος, ἐθνήει δ' ἀμριτέθηλα κόμη
 ἢ πρὶν ἐμοῖς θαλέθουσιν ἐνιθρέψασ' ὄρο
 δάμνοισ
 βότρυσ, ἢ ταύτης ἐκ ἀπετηλοτέρη.
 τοῖν μὲντοι ἔπειτα τιθνηέσθω τις ἐ
 ταίρην,
 ἢ τις ἀμείψασθαι καὶ νέκυν οἶδε μόνη.
 hoc est:

Aridam me platannum irrepens tegit
 Vitis, externa aucte circumirefscens coma:
 Quæ

II.
 Typus
 Emble
 matis.

Quæ prius meis virentibus alens tamis
Racemose, hæc ipsa etiam non minus
frondosa.

Talem quidem certè posthac constituat
[sibi] quisq; amicam,

Quæ rependere mortuo notit sola.
Me siccam platanum irrepens circumdat
alumna

Vitus, ut externa floruit aucta coma;
Quando meus ramus teneras circumdabat
vivas,

Tunc frondosa illa non minus arbor erã.
Talem quisq; sibi & propriam conquirat
amicam,

Cui neq; morte viri sit peritura fides.
Sic verò vertebat Sanctius:
Me platanum siccam folijs & palmite ob-
umbrat

Vitu, & externa contegor ipsa coma:
Illa meos ramos crevit complexa viresces,
Illius at ramos vsq; putabo meos.
Hanc sociam vita querat sibi quisq; vi-
cissim,

Quæ fiet in fato reddere docta vices.
In hunc serè modù Ovidius lib. 2. Trist.
Vidi ego pampineas ornatã vitibus vlmũ,
Quæ fuerat sauo fulmine tacta Iouis.

Sed quia epigramma Græcum Antipatri
de amica loquitur, quam nos vxorem pos-
sumus intelligere, lubens hic adiungi ve-
lim Menandri sententiam, qua ubi matri-
monii incommoda enumerauit, commoda
etiam subiungit, sed iis maximè verbis:
Α' ΤΥΧΟΥΝΤΙ ΣΥΜΠΑΡΕΜΕΝΕΝ, ΑΠΟΘΑΝΟΥ-
ΤΑ ΤΕ

ἔθαλε, περιέσειλεν οὐκείως.
Huic rebus etiã comes in aduersis manet,
Functiq; fato funeris curam gerit.

ARENTEM [senio] senectute arescentẽ,
vetustate atidani.

Nudam quoq; frõdibus] exutam folijs,
suis viduatum comis.

Vlmum] Vlmus arbor est vitibus plu-
rimũ gaudens, densa, dura, procera, de
qua Plinius lib. 16. Virg. lib. 6. A Æneid.

In medio ramos anno saq; brachia pandit
Vlmus opaca, ingens.

Idem in Bucolic.
Nec gemere aerea cessabit turtur ab vlmõ.
Et alibi:

Semiputata tibi frondosa vitis in vlmõ est.
Et Statius lib. 6. Thebaid.

— nec in hospita vitibus vlmus.
Ovidius 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vites, vitis non deserit vlmũ:
Separat à domina cur ego sepẽ mea?

Sic quoq; Petronius Arbitr:
Paruula securo regitur mihi culmine se-
des,

Vuaque plena mero facunda pendet ab
vlmõ.

Calphurn.
Inter pampineas ponetur vitibus vlmõ.
Pontanus:

Tecum inter salices, sub amicta vitibus
vlmõ.

Complexa est viridi] Vt vulnus amica
viti est, sic vitis vlmõ non est ingrata, quã
frequentissimè luxuriantibus frondibus
& pampinis fecundis ambit, vestit, & am-
plectitur. Vlmis autem adiungi vites fuis-
se in more positum, vt etiam hodie in Ita-
lia, notius est quàm vt confirmate neces-
se habeam. Horatius:

Et vitem viduas ducit ad arbores.
Idem:

— adulta vitium propagine
Atlas maritat populos.

Claudianus 2. de raptu Proserp.
— hic pampinus induit vlmõs.

Ouid. 3. de Ponto, Eleg. 8.
Non hic pampinus amicitur vitibus vl-
mus,

Nulla premunt ramos pondera poma
suos.

Idem lib. 10. Metamorph.
Pampinea vites, & amicta vitibus vlmõ.
Pontanus:

— Flexaq; sub vlmõ
Pendula textilibus nectunt umbracula
vites.

Hæc vlmõ & vitis amicitia poetis occasio
nem dedit, vt sæpe eius in amoribus men-
tionem faciant. Ovidius epist. Oenones:

Non sic appositus vincitur vitibus vlmõ,
Vt tua sint collo brachia vincita meo.

Martialis de nuptijs Pudentis & Clau-
diæ, lib. 4.

Nec melius teneris iunguntur vitibus
vlmõ.

Catullus in nuptijs Iuliæ & Manlii:
Lenta quin velut assistas
Vitus implicat arbores,

Implicabitur in tuum
Complexum. &c.

Porro aduerte, an huc traduci possint e-
iusdem Catulli versus hi quodam Epi-
thalamio:

Vites vl-
mus ad-
iuncta.

Vlmõ &
vitis con-
iunctio
amoru s-
militu-
do.

I.

us a-
ui-

*Vt vidua in nudo vitæ qua nascitur aruo,
Numquam se extollit, numquam mitem e-
ducatur uam.*

*Hanc nulli agricola, nulli accollere iu-
uenci:*

*At si forte eadem est ulmo coniuncta ma-
rito,*

*Multi illam agricola, multi ascoluere iu-
uenci.*

Coma] folijs, pampinis: nam per meta-
phoram coma de arboribus, fruticibus,
arundinibus, atq; etiam herbis frequenter
dicitur. Hinc Catullus dixit, Siluam co-
matam.

Agnoscitq; vices nature.] quæ nimi-
rum mutantur in horas, vt è puero iuue-
nis, è iuvene vir, è viro senex citissimè
fiat, immutabili naturæ communis lege.

Grata parenti] ulmo, à qua tanquam
parente sustentata est, & incrementum
sumpsit.

Exemploq; monet, &c.] Sententia Em-
blematis, cui aspiatur illud Hebræi Pa-
ræmiastæ Prouerb. cap. 17. Omni tem-
pore diligit, qui amicus est. Nec eum pro
rò amore censemus, qui mortalis huius
vitæ terminis concluditur, siquidem ad
mentem sapientum amoris vim æstima-
mus. Inquit enim D. Hieronymus: Amici-
tia, quæ desinere potuit, nunquam vera
fuit. Cui consentit Euripides Troadibus,
cùm ait:

ὅκ ἐστ' ἐρασις, ὅς τις ἔκ δει φίλῃ.

Non est amator, qui non semper amat.
Deniq; hoc etiam vulgo dici solitum. Am-
icitias immortales esse debere.

IV.

VITÆ hac vltimum vigore suo iam
destitutam comprehendente ac sustinente
(à qua nimirum ipsa prius, cùm tenera es-
set, & quasi pubescens, incrementi occasio-
nem materiamq; sumperat) significatur
amicos nobis esse diligendos, qui nec tem-
porū diuturnitate, nec locorum distantia,
sed ne quidè post mortem amare desistant.
Illudq; est quod Phocion dixit, vt refert
Stobæus. *Ζητεῖν δὲ καὶ ἀνδρα καὶ τέκνα
καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆ
βίου παραμένοντας.* Comparandos esse
liberos & maritum & amicos, qui ad mor-
tem vsq; constantes sint. Respicit Emble-
matis argumentum hoc Ouidianum 2. de
Remedio:

*Semper habe Pyladem aliquem qui curet
Orestem.*

Hic quoq; amicitia non leuis usus erit.
Cicero pro Sestio: Ademit Albino sociari
nomen mors filix, sed charitatem illius
necessitudinis & beneuolentia non ad-
emit. Virgilius in obitu Męcænat:
Et decet, & certè vitā sibi semper amicus,

Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.
*Ipse ego quicquid ero, cineres interque fa-
uillas,*

*Tunc quoque non potero non memores-
se tui.*

Verus enim amicus dimidium est animæ
nostræ, vt Virgilium vocat Horatius, di-
midium animæ suæ. Quod sic explicat
Augustinus: Bene quidam dixit de amico
suo, Dimidium animæ suæ. Nam ego sen-
si, animam meam & animam amici mei v-
nam fuisse animā in duobus corporibus,
propter vim scilicet amoris. Et ideo illo
mortuo, horrore mihi erat vita, quia nole-
bam viuere diutiùs; sed ideo fortè mori
metuebam, ne totus ille moreretur.

Non viuat quisquis fido priuatur amico:

Dimidium siquidem perdidit ille sui.

Sic verè dicitur, Anima est non vbi ani-
mat, sed vbi amat. Non enim præsentior
est spiritus noster vbi animat, quam vbi a-
mat: nisi fortè magis putetur esse vbi vin-
ctus ex necessitate tenetur, quam quò
sponte & alacri fertur voluntate. Sed sin-
cera hæc amicitia fides præcipuè in rebus
aduersis cognoscitur, teste Valerio Maxi-
mo: cumq; præclarum amicum dicit Plau-
tus Epidico, qui in re dubia re iuuat, vbi
re opus est. Simile est illud Ennii: *Amicus
certus in re incerta cernitur.* Vt enim nau-
tis serenitas gratior in tempestate adue-
nit, sic amico afflictio amicus. Verùm ex-
ulcerato hoc nostro sæculo non solum ni-
hil horum in amicitia ita illustre & ma-
gnificum videtur: imò quod nobis Chri-
stianis summè deplorandum, odia, dissi-
dia, simultates, & inimicitie perpetuæ sūt,
amicitiæ autem profusè vitiatibus & cō-
modis propriis circumscriptæ iacent, ad-
eo vt nihil dubitem cum Socrate excla-
mare: *φίλοι, ἔδειξέ φίλος.* innuens veram a-
micitiam ferme interiisse inter mortales.

Vulgares, temporanei, & ollares amici
plurimi sunt: at qui alter idem sit, amicū
vt se ipsum diligens, eiq; præsto sit in vtra-
que fortuna, talis, inquit, amicus diu que-
ritur, ratò inuenitur, difficulter seruat.
Exquiramus, si lubet, & percurramus to-
tā

*Verè a-
mās sem-
per amat.*

*Amici
qui deli-
gendi.*

*Amic
dimi-
dium
anim*

*Amic
in ad-
tis ce-
tur.*

tam profanam historiam, octo tantum paria verorum amicorum deprehendemus: Pyladem & Orestem, Nisum & Euryalum, Patroclum & Achillem, Theseum & Pirithoum, Castorem & Pollucem, Tydeum & Polynicem, Scipionem & Lælium, Damonem, & Pythiam. Lucianus recitat alia; decem paria amicorum, quinque; nimirum Græca, & quinque; Scythica. Historiæ ibidem requirantur lectu dignissimæ. His nihil dubito annumerare equitem quendam Garfiæ Regis Navarrensis, de quo ita Fulgofus lib. 4. Cū in Hispania inter se bello decertarent Ferdināndus Legionēsis & Garfias Navarrensis reges, Garfias quod superbus audaxque nimium sæuē regni sui proceres habebat, in magno eorum odio versabatur: idque cū animaduerneret vnum militum eius, qui puerum Garfiam alnerat, arbitratus si prælium committeretur, Garfiam à suis desertum iri, ut qui ex fide cum diligeret, re detesta, quam intellexerat, Garfiæ suavit ut prælio abstineret. Verum Garfias immodici spiritus amicorum & inimicorum contemptor, decertare prælio cum hoste decreuit. Quam rem auspiciatus is, qui, ut dictum est, contra suaserat, in hæc verba prorupit: Quantū aduertere possim, tibi statutum esse video ut omnino moriaris; cui rei posteaquam aliud afferre opis nequeo, id saltem evitā, ne te vel mortuum, vel victum viderē. Itaque gleam atque thoracem exutus, ac solo gladio hastaque armatus in hostium aciem ingenti animo irrupit. Vbi ipse haud multo post cæsus, & Garfias à suis, ut ipse monuerat, desertus fuit. Vide plura de vera amicitia apud Val. Maxim. lib. 4. Plutarch. de multorum amicitia, Ciceronem passim, & alios. Nec malè quad rabbit hoc Emblemata in amorem conjugalem, vitis enim hic signat uxorem Philaniram, mariti studiosam, qualem descripsit Flaccus 2. Carm. Ode 5. Vnum verò cum vite maritalam amoribus convenite supra annuimus. Alioqui apud Davidem regium vatem Psal. 127. vxor viti fœcundæ comparatur: Vxor tua sicut vitis abundans. Huius amoris est quidam apud Propertium

character lib. 2. his verbis:

*Terra prius falso partu deludet avantes,
Et citius magnos Sol agitabit equos:*

*Quæ possim nostros aliò transferre calores:
Huius ero vivuus, mortuus huius ero.*

Quidius 3. de Ponto ad coniugem:

*Cumq; ego deficiā, nec possim ducere curvū,
Fac tu sustineas debile sola iugum.*

*Ad medicū specto venis fugientibus æger,
Vltima pars vita dū mihi restat, ades.*

Virgiliana Dido 4. Aeneid. de suo loquens Sichæo:

Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores

Abstulit, ipse habeat secum seruetq; sepulcro.

Eleganter quoque Lyricus Venusinus:

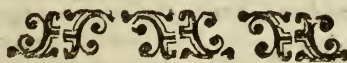
Felices ter & amplius

*Quæsi irrupta manet copula, nec malis
Auulsus querimonij*

Suprema citius soluet amor die.

Huc non incommodè referri potest historia de fœmina Smyrnea, sicut à Sabellico refertur lib. 9. decad. 3. de reb. Venetis. Cū enim Smyrna, olim Ionix nobilissima vrbs, à Venetis capta esset, ferunt (inquit) fœminam florenti ætate, cū ad naues captiua abduceretur, mariti sepulchro, in quod fortè inciderat, procubuisse, ac flebili lamentatione illud complexam dulcissimum mariti nomen sapius vocasse. En, inquit, coniux dilectissime, extremus patriæ casus efficit, ut me, quā nullus amor, nulla vis vnaquam quod minus tua fuerim, semperque futura essem, vertere potuit, crudelissimi hostis manus in perpetuam captiuitatem abducat. Separor infelix à tuo conspectu, nec dulcem patriam, nec monumentum hoc dulcissimum amplius visura. Has ego supremas lacrymas tuis misceo cineribus, his inferiis tuos manes supremum ciebo. Sed quid ita moriar potius, quā suauissimo hoc complexu diuellar. Atque ita sepulchro hærens, cū neque minis, neque alia vifacile diuelli posset, à temerario milite gladio traiecta, hæc te sola felix, quo voluit loco, relicta est. Sed de amore conjugali alibi.

*Amor fœmina
Smyrnea
in coniugem de-
mortuū.*

Mutuum auxilium.

EMBLEMA CLXI.

LORIPEDEM sublatum humeris fert lumine captus,
 Et socij haec oculis munera retribuit.
 Quo caret alteruter, concors sic praestat uterque:
 Mutuat hic oculos, mutuat ille pedes.

COMMENTARI I.

I. CAECVS. baculo dubia regens vestigia, claudum quendam humeris impositum gestat, qui caeco viam digito & ore monstrare videtur.

II. *Fons Emblematis.* MULTA sunt epigrammata Graecae hanc sententiam, eaq; lib. I. Anthologiae, tit. eis ἀναπήρης. Sed vnum aut alterum attulisse sufficiat, & primum quidem Philippi seu Isidori:

τυφλὸς ἀλητεῖων χολῶν πόδας ἕρτα-
 ζεν.

ἤμμασιν ἀλλοτρίοις ἀντερανιζόμενος.

ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἐνὸς φύσιν ἡμῶ-
 σθησαν,
 τέλλιπές ἀλλήλοις ἀντιπαρασχομέ-
 νοι.

Caecus claudum humeris gestat: pro munere tanto

Ille oculos claudi mutua dona refert.
 Imperfecti ambo coeunt sed corpus in vni;
 Quodq; deest, socio praestat uterq; suo.

Caecus errans claudum pede iustulit,
 Oculis alienis mutuum accipiens:

Ambo quidem imperfecti ad vnius natura-

ram aptati sunt,
Defectum inuicem retribuentes [.i. accommodantes, seu præbentes operas mutuas.]

Cacus ut errabat claudum pede sustulit; ille

Alteriusq; oculos mutua dona capit.

Imperfecti ambo sese inuere vicissim, Alterius prompta sic fretus alter ope est.

Sic autem vertit Aufonius Gallus:

Insidēs caco graditur pede claudus utroq;

Quo caret alteruter sumit ab alterutro.

Cacus namque pedes claudō gressumque ministrat,

At claudus caco lumina pro pedibus.

Idem aliter:

Ambulat insidens caco pede captus utroq;

Atq; alterna subit munia debilitas.

Nam cacus claudō pede commodat, ille vicissim

Mutua dat caco lumina pro pedibus.

Sic verò Thomas Morus:

Claudū pedem gestat cacus vicinus ocellis,

Conducitq; oculos arte, locatq; pedes.

Cacus fert claudum, atq; opera conducit eadem,

Istius ille oculos, istius ille pedes.

Extat & aliud eiusdem omnino argumenti, auctore Anphilō:

ἄμω μὲν πηροῖς ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν, ὁ φεις,

ὅς δὲ, βάσις· ἄλλε δ' ἄλλος ὑπηρεσίῳ.

τυφλὸς γὰρ χαλῶιο κατωμάδιον βάρος· ἄρας,

ἀτραπὸν ὀθνεῖοις ὀμμασιν ἀκροβάτεϊ· ἢ μία δ' ἀμφοτέροις ἦρκει φύσις· ἐν γὰρ ἐκαστῷ

τάλλιπῆς, ἀλλήλοισ ἐῖς ὄλον ἠράνισαν.

Ambo mendici cacus, claudusq; fuerunt;

Alter at alterius sustulit arte malum.

At tollens humeris claudum qui luce carebat,

Claudi oculis dubiam tentat inire viā.

Coniūxere simul quod fors utriq; negarat:

Natura ambobus sic satis una fuit.

Ambo quidē mutuli & ertoncs, sed alter quidem oculis,

Alter verò ingressu, alterius autem alter subministratio [erat].i. alter alteri seruiebat.

Cæcus enim claudi superhumeralē onus tollens.

Viā alienis oculis, summis pedibus ibat.

Vna verò utriusque sufficiebat natura: in vnoquoq; enim

Defectū inuicem ad totū mutuata est.

Mutuli & erronei ambo: alter lumine cæsus,

Alter at ingressu mutua dona dabant.

Cacus enim claudum tergo gestabat: ocellis Alterius summis ibat iter pedibus.

Natura una utriq; satis, parilisq; facultas.

Quo caret inq; vices alter & alter agit.

Sunt & alia duo ad idem spectantia, quæ à doctis certatim conuersa huc non adijcio: sed illud tantū breuius ex Politiano ascribam, quòd non nihil leporis habeat:

Τυφλὸς ἄπες τ' ἦπην ἀλλήλοῖν θεράπωντες.

Τυφλὸς ὀδηγεῖτο, ποτοφορεῖτο δ' ἄπες.

Vt tradant operas sibi mutui loripes, atq;

Cacus, iter facit hic, fertur at ille pedes.

Cæcus, pedibusq; mancus erant sibi inuicem ministrantes:

Cæcus per viam deducebatur [à claudō] dorso ferebatur pedibus mācus.

Portauit cacus vir claudū in terga leuatiū: Acceptis oculis præbuit ille pedes.

In hunc sensum lusit quoq; Faustus Sabaus hoc epigrammate.

Muzuum auxilium.

Mendicū cacus claudum ceruice ferebat,

Et ducebatur lumine ab alterius.

Ambo imperfecti corpus iuguntur in vnū,

Recte eat ut claudus, cacus ut insipidus.

Monuit autem Pierius Valerianus hæc nō temere, & poeticè conficta; habet enim ille retrastichon hoc lemmate.

In celebres mendicos.

Quarens edaci corpori vagus cibum

Claudum ferebat cacus, illi fœnerans

Pedes, ab illo fœneratus lumina.

Quid non egestas dura mortales docet?

Donec igitur duo aut plures animo concordēs erunt, licet diuersis corporum ægritudinibus laborent, facillè tamen mutuo se iuuabunt, & alter alterius supplebit defectum.

Memini me de Britanno quodam legere, qui fuit tibijs cōtractis; ita ut si locum mutare vellet, sella vehendus esset; fuit insuper re tenuis duxit uxorem cæcam, & facti causam dixit: Sic melius, aiebat, inter nos constabit amicitia, feremus nos inuicem partes calamitate, neutri futurum est quod exprobet alteri. His itaq; tranquillus & innocens erat conui-

Etus

Epigramma Politiani.

Fausti Sabai.

Historia de Britanno claudo.

ctus, felix fecunditas, procreatis ex isto coniugio duodecim fratribus robustis, nul loq; nato deformatis.

LORIPEDEM] Pedum vsu carentem. Lotipes compositum est à loro & pede. Dicuntur loripedes, qui pedes habent in tortos in modum corrigia: aut veriùs, qui blandos & carneos habēt pedes sine offi bus, quales sunt populi in Africa, qui di cuntur Himantopodes, id est, loripedes, quibus serpendo ingredi natura est. Plinius lib. 5. cap. 8.

Fert lumine captus] cæcus, vsu oculo rum priuatus.

Munera redditur] beneficia rependit, quæ à cæco accipit.

Quo caret alteruter, &c.] Hūc versum alibi sic legi:

O fœdus concorsis sic præstat uterq; vicissim.

Mutuat] pro Mutuatur: *Mutuo, as*, cer tē apud probatos auctores vix inuenies; Latini dicunt, *Mutuo dare*. quod faciliè dil igens lector deprehendit. Sed danda est Alciato venia, qui toties occurrebat Bar tolis & Baldis. Quòd si ter tæ aures hoc non ferant, poteris versiculum vnica ex puncta littera corrigere:

Hic oculos mutat, mutat & ille pedes.

Hic oculos] scilicet tardipes, claudus.

Ille pedes] nempe cæcus.

IV.

Vnus vir, nullus vir.

EMBLEMA TE hoc intelligi datur, ad sustentandam subleuandamque huma næ vitæ inopiam, homine hominem indige re: vt enim non omnis fert omnia tellus, sic quibus non abundat quibuslibet, vnde per uulgatas habemus parœmias, *Vnus ho mo, nullus homo: Manus manum fricat: Multa manus reddunt onus leuius: Nō abs que Theseo:* & alia multa eiusdem generis. Rectè itaq; Menander:

*ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπος, καὶ πόλις σώζει πόλιν.
χεὶρ χεῖρα ἀνπτει, καὶ δάκτυλος τε δάκτυλον.*

*Vir enim uirum, et ciuitas saluat ciuitatē.
Manus manum lauat, & digitus digitū.*

Geryonis mythologus.

Geryonem ideo fingūt multis oculis, mul tis manibus & pedibus præditum, quod in negotijs obeundis multorum opera vti consueuerit; quod in principe, vel alio quo piam, cui Reipub. summa credita sit, plu rimūm commendabile habetur: Nō enim omnia possumus omnes. Idcirco Pelopi des laudatur, qui legationem inuicem, eū se ad dicendum parum idoneum intellige

ret, adiutorem sibi sociumq; muneri Epaminondam cooptrauit. Sic Nicias cum ad labores tolerandos imbecillo admodū corpore & inexperto esset, Lamachus sibi & robustum & industrium socium accepit. Existimo quidem hic allusionem esse quandam ad *συνδυασμόν*, qua homines quibusdam veteribus appellati sunt *συνδυαστικοί*, quippe quos natura ita effin xerit ac formarit, vt gregales essent, & bi ni agerent. Ex quo & P. Ioni dicuntur *ζῶα πολιτικά*, id est, *animalia civilia*, & ad societatem nata: quandoquidem eo ge nio sint, vt sola viuere nequeant. Itaq; præ clarè ille, qui humanum ingenium apicu læ comparauit: vt enim illa perire dicitur, si sola uiuat, ita natura hominis ea est, vt sine opera mutua & societate vitam tradu cere nullo modo possit: vtque manus manu num lauat, ita homo hominem mutua qua dam necessitudine atque ope iuuat. In summa,

Integrum ex medijs vnum fit ritè duobus,

Si quando hic oculos mutuat, ille pedes.

Quis enim artifex tam per se sapiat, tantas que habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cum à natura prouida omnium matre profectum sit, vt singuli quibusdā rebus ad vitæ præsidium & ornamentum indigeant, quo eas ab alijs mutuo capiāt, ut ipsi meminerint aliquid suum officij esse mutuo & vicissim rependendum: cer tē nullus nostrum est, quin vel cæci vel lotipedis agat partes, vt quæ sit eundum, minimè videat, aut quæ progrediendum vlteriùs, planè non habeat. Quid, cæce, consilij capies, quòd te in viam huius vitæ anxie ac moleste conijcies? quid, inquam, homo quantumuis diues ac locuples consilij capies, vt te possis tandem expedire ex inopia angustijs, quæ non sinunt te vltra progredi, nisi ducatum tibi præstet aliquis oculus? At, claude, & pedibus casse, quòd te proripies? imò verò etudite licet ac Mu sarum alumne, an te loco mœuebis, nisi pri mūm firmis cuiusdam opulenti beneque nummatis humeris sustentens? Sed quom tus quisq; est, cui non perspicuum sit quæ longè lateque pateat officij huius mutui vsus? Nullum omnino rerum genus est, quod aut auulsum à cæteris per seipsum constare, aut vim suam atq; æternitatem conseruare possit. Stoici quæ in terris gi gnauntur

Hominum synduasticoi et appellati

Hominum soli mihi me viuere possunt

Ad mutua officia omnes veniuntur.

gnuntur, aiunt ad vsum hominum creata esse: homines autem hominum causa gentos, vt ipsi aliis alii prodesse possent: qua in re necesse est naturam ducem optimam sequi, & vtilitates omnes in medium conferre officiorum commutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & cæteris eiusdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominum inter homines societatem deuinciendo. Iam ve-

ro illa sapientia, vt sapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerum scientia est, in qua continetur Deorum & hominum societas quædam & cõmunitas inter ipsos. Quod cum ita sit, meminimus ad extremum, quod antè dictum est, vnum hominem pro nemine habendum: vnum, inquam, nihil ferè, duos simul iunctos permulta facere & consequi posse.

Auxilium nunquam deficiens.

EMBLEMA CLXII.

BINA pericla vnis effugi sedulus armis,
 Cum premererq; solo, cum premererq; salo.
 Incolumem ex acie clypeus me præstitit: idem
 Nauifragam apprensus littora adusque tulit.

COMMENTARI.

I.

I V X T A tentoria in ripa sita flumen præterlabitur, in quo vir armis militariis indutus, & scuto suo incumbens natat.

II.

Myrtilus
quis.Emble-
matis
fons.

Hoc è Græco Iulij Leonidæ Epigrammate expressit Alciatus, in quo Myrtili militis profopopæia est, scutum suum celebrantis. Is post conflictum terrestre naem ingressus naufragium passus est, cūque frangeretur naus clypeum apprehensum dens incolumis super illo enatauit. Epigramma venustum est & figuris abundans. Græcum sic habet:

εἶν ἐνὶ κινδύνας ἔρυγον δὺς μυρτίλος
ὄπλων,
τὸν μὲν ἀρισεύσας, τὸν δ' ἐπινηξάμε-
νος.
ἀργένης ἔτ' ἔδυσε νεὸς τρόπιν, ἀσπίδα
δ' ἔσχον
σθεῖς κεκριμένῃν ὕδατι καὶ πολέμῳ.
Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter atq; na-
tans.

Arripi clypeum depressa flamine puppi
Fluctibus oppressum, belligerisq; viris.

Vnis pericula duo effugi [ego] Myrtilus armis;

Vnum quidem fortissimè dimicando,
alterum verò natando.

Argestes [ventus] quando subiit naus carinam, clypeum habui

Seruatus destinatum aquis & pugnae.

Vnis damna duo vitavi Myrtilus armis;

Vnum acie certans, alterum in amne
natans.

Vt primum vento pulsa rate is adfuit, utq;
Me clypeus pugna, est auxiliatus aqua.

Huc refer & alia eiusdem argumenti Epigrammata lib. i. tit. eius νεωύγιον. Talem quoq; pingit Claudianus in panegyricis

Horatius
Cocles.

Horatii Cocliem, cuius hæc sunt verba:
Traiecit clypeo Tibrim, quo texerat urbem,
Tarquino mirante, Cocles, medijsque su-
perbus

Porfennam respexit aquis.

III.

Vnus in
plurali.

B I N A pericla] duo, pericula, nempe in
terris & in mari.

Vnis armis] vno eodemq; scuto. Vnus in plurali iungitur nominibus singulari numero carentibus, vt Vnx literæ, Vna arma, Vnx ædes. Cic. pro lege Manil. Ab vnus hostium copiis geri. Licet apud eun-

dem Ciceronem pro Flacco legatur: Vnis moribus, & nunquam mutatis legibus viuere.

Cum premererq; solo] cum dimicarem terrestri prælio.

Cum premererq; solo] cum in aquis periclitarer, iisq; penè obruerer. Salum mare dicitur, vel à sapore salis: vel à verbo Græco σαλένω, quod significat fluctuo, fluito.

Clypeus me præstitit] Clypeus, vt Labienus ait, scutum virili genere profertur, scutum significat, sic dictum ἀπὸ τῆς κλέπτειν, siue ἀπὸ τῆς καλύπτειν τὸ σώμα, quod clepere seu celare significat. Clypeū verò in neutro genere imaginem in scuto celatam denotat, dictum ἀπὸ τῆς γλύφειν, id est, sculpere. Sed tamen T. Livius clypea sæpe pro scutis posuit; vt 6. ab Vrbe:

Clypeis antè Romani vsi sunt, deinde postquam stipendiarii facti sunt, scuta pro clypeis fecere. Asinius contra clypeum pro imagine masculinè dixit. Plinius lib. 2. Dubij sermonis: Vtrūq; ait, indistincto genere dici, sed litera differre; vt pugnatorium per i, dicamus clypeum, quod clepere celare sit; imaginem verò per v, à cluendo. Sed hæc arbitror Plinium non ex sua, sed ex Grammaticorum opinione retulisse. Nam lib. 35. Nat. hist. cap. 3. ait: Scutis enim, qualibus apud Troiam pugnatum est, continebantur imagines, vnde & nomē habuere clypeorum, non (vt peruersa Grammaticorum subtilitas voluit) à cluendo. A clypeo fit clypeare, verbum, apud Pacuuium in Herminio, idemque est, quod apud Linium, paludamento circum brachiū inortro in hostes impetum facere, & ab eorum ictibus seipsum protegere.

Sc v r v m bellicum olim tantæ amplitudinis erat, vt totum hominem tegetet, & à telis omni ex parte defenderet. Ad hæc conuexa eius parte, corpus sustentante flumen transari posset. Scutum hoc nusquam in quouis periculo deficiens, sed etiam in iis auxilium præstans, quæ videntur alioqui abhorreere ab vsu proprio & naturali, typus est amici veri nunquam non suppetias ferentis, vel etiam in iis, quæ videntur à sua facultate penè omnino aliena esse. Non multis id amplificabo verbis: vnum huius rei exemplum mihi statui te,

D. IOAN.

Salum

Clypeus

Clypeus

Clypeus

IV.

Veri amici typpu

D. IOANNES ANDREA CIOLE, Doctor Excellentissime, amice integerrime, qui me non solum Patavii (vbi amicitia nostra primum coaluit) dum in castris Palladii militarem, ope & opera iuisti; sed etiam Venetiis dum saeuissimis diuturnorum morborum procellis conensus, & virium, & facultatum iacturam fecissem, nunquam destitisti solari affectum, erigere iacentem, dirigere auium, eaq; omnia reapse prestare, quæ ab alio quoquam vix ausim sperare. Te remige tandem ægrè enaui. Tu nihilominus amoris tui radios in me aliquantulum diffractum largissimè diffundis, dum mihi amplissimorum virorum gratiam concilias, conciliatam foues, literarum reciproco alioquo recreas, deniq; instructissima tua suppellectile libraria hunc meum commentandi conatum promoues. Quid ego vicissim? quod possum; redamare, & sincerum amorem cædidè attestari: quod hocce publico testimonio ago, idq; per istum laborem, quem hic suscepi (audaciùs fortè quàm felicìus) petente esse exopto. Hoc etiam potest commodissimè transferri ad literarum studia nusquam non opportuna, nusquam non inuènda, quibus uim mirum non modò ab aduersariorum telis, & hominum iniurijs tuti sumus, & tãquam opposito clypeo munimur, sed & eorum ministerio vsuque è medijs vitæ huius fluctibus ad tranquillum otij portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Alciatus ipsemet oratione quadam Ticini habitata intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philosophum, cum naufragium fecisset, dixisse, se nunquam felicius nauigasse, quàm cum rebus amissis vacare Philosophiæ deinde cœpisset. Idem & usurpare ego possum, qui cum in patria otio quondam, nimiaq; tranquillitate ferè marcescerem, atrocitate bellorum demum excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc disciplinam con fugi, quæ mihi planè fuit, quod Prouerbio Græco dicitur, *Myrtili clypeus*. Fuit is ingentis animi miles, scuto pugnare solitus, qui cum ad maritimam expeditionem

nauigasset, submersa fortè nauicidem clypeo inmixus in tutum portum delatus est. De quo hunc in sensum Leonides Poeta scripsit:

*Bina pericla vni effugi Myrtilus armis,
Cum premererq; solo, cū premererq; salo.
Incoluè ex acie clypeus me præstitit, idè
Nauifragum apprensus littus adujsque
tulit.*

Sic mihi hæc egregia professio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit; quod ceu senectuti vestra viaticum, vt & vos comparetis, hortor suadeoque. Hæc Alciatus. Apparet itaq; viris cordatis & magnanimis fortunam ipsam, etiam in rebus quantumcunq; afflictis atq; aduersis, facillè modum auxiliijque ministrare. vt est hoc Tibulli, quod vulgo dici solet: *Fortes fortuna adiuvat*. Iuxta illud nimirum poetæ:

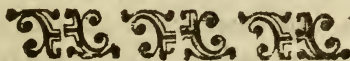
*Audaces fortuna inuat, timidusq; repellit.
Teste etiam Seneca in Medea:*

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Verùm cum misera hæc nostra & calamitosa vita militia sit super terram: & sicut mercenarij dies nostri, docente Iob 7. laboremus sicut boni milites Christi, vt Apostolus sedulo adhortatur, assumpto scuto illo salutis, quod ipse nobis ceu digito demonstrat: vt possimus resistere (eius vtor verbis) aduersus insidias diaboli, & aduersus principes mundi, rectores tenebrarum harum. Accipite, inquit ad Ephes. 6. armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare; sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguerè, &c. Huiusmodi sanè clypeo tam in terra, quàm in mari, hoc est, diu noctuq; rectè nos ab imminentibus malis tuebimur, & diuersa licet pericula impeterrito animo illæsi effugimus; vt & sanctè attestatur Psalmographus: Scuto, ait, circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno; à sagitta volante in die. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Psalm. 90. At nunc Gratias litabimus.

*Cordatis
viris fa-
uet fors.*

*Vita no-
stra mili-
tia.*

Gratiæ.

EMBLEMA CLIII.

TRES Charites Veneri assistunt, dominamq; sequuntur,
 Hincq; voluptates, atque alimenta parant.
 Latitiam Euphrosyne, speciosum Aglaia nitorem,
 Suadela est Pithus, blandus & ore lepos.
 Cur nuda? Mentis quoniam candore, venustas
 Constat, & eximia simplicitate placet.
 An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
 Est Charitum? qui dat munera, nudus eget.
 Addita cur nuper pedibus talaria? Bis dat,
 Qui citò dat: minimi gratia tarda preti est.
 Implicitis vlnis cur vertitur altera? Gratus
 Fœnerat: huic remanent vna abeunte dua.
 Iuppiter ijs genitor, cœli de semine diuas
 Omnibus acceptas edidit Eurynome.

C O M M E N T A R I I.

I. **G**RATIAE, quas Græci Charites vocant, pinguntur nudæ, facie virginū, hilari vultu, manibus cōplexis seipſas aspicientes, pedibus alatis: harum vna à nobis auerſa pingitur, reliquæ duæ facie ad nos conuerſa. Gratiarum ſimulacra veteribus non fuere citra indumenta, inquit Pausanias; at poſteri neſcico cur nudas pingere ac ſulpere adorti ſunt, antiquorum ratione mutata.

I. **C**ONSTITUITVR hic Charitum proſopographia, qualem fermè & piſtores & ſtatuarii veteres expreſſerunt. Tres ſunt equè nudæ, virginæ, iuuenes, hilares, & quæ inuicem ſibi adhæreant. Nudæ quidem, quia beneficia non oportet eſſe ſuſcata, in quibus ſimplicitas & puritas animi maximè requiritur. Virginæ autem & iuuenes, quòd nuſquam ſeneſcere debeat aut intermori accepti beneficii recordatio. Sibi connexæ & adhærentes, quia (vt ait Sophocles) ἢ χάρις χάριν φέρει, Gratia gratiam parit, quodq; debeat eſſe perpetuum, & quaſi continuum beneuolentiæ fœdus. Adhæc in pedibus habent alata talaria, quòd tardam gratiam eſſe nō liceat. Poſtremò vnam auerſam duæ aliæ conſpiciunt; quòd pro accepto beneficio duplicem, & quaſi cum fœnore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem ſuſcepſiſſe ferunt; vt affectum eiſmodi non tam humanum quàm diuinum eſſe intelligas. Huius picturæ Pausanias in Aeliacis diuerſis locis meminit: & Seneca pluribus agit libro De beneficijs, cap. 3. Porro huc non grauabor adſcribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidum, quod etiamnum extare Romæ, teſtis eſt Lilius Gyraldus Syntag. 8. aſcripſitq; Alcias tuſ ipſemet cap. vndecimo libri primi Patergon:

Sunt nuda Charites, niueo de marmore: at illas
 Diua Columna ſuis adibus intus habet.
 Par tribus eſt facies, qualem decet eſſe ſororum:
 Par tribus eſt aſas, par quoque forma tribus.
 Grata Thalia tamen gemina conuerſa ſorori,
 Implicat alternis brachia nexa modis.
 Iuppiter eſt genitor, peperit de femine Cœli

Eunomia, & Veneris turba miniſtra fuit.

Inde alitur nudus placida ſub matre Cupido,

Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Quia verò potiſſima huius Emblematis pars, ſi rectè conferas, ex epigrammate ad ducto lucem accipit, pauca in tranſcurſu in ampliffima alioqui materia attingemus.

TRES Charites] Charites dicuntur ἀπὸ τῆς χάριος, à latitia, vt Phornutus ait: ſed & notiffimo Græcorum adagio, ταῖς χάρισι σπένδειν, Gratijs ſacrificare, ij iubentur, qui triftes & folliciti ſunt. De numero verò & nomine Gratiarum variæ ſunt autorum ſententiæ. Orpheus in hymnis tres recenſet, Aglaiam, Thalia, Euphroſynā, Iouis & Eunomiæ filias, ſic:

Δεῦτέ μοι ὃ χάριτες μεγαλόνυμοι ἀγλαότι μοι

Θυγατέρες ζῆνός τε Ἐυνομίης βαθυκάλω,

ἀγλαίη τε, Θάλεια, ἢ Εὐφροσύνη πολύλοβε,

χαρμοσύνης γενέταιραι.

Huc agite Charites celebres, veneranda proſago

De Ioue prognata Eunomiaq; parentibus olim;

Aglaia, Euphroſyneq; Thaliaq; ſplendida, clara

Laticia matres.

Plutarchus item tres facit in lib. de diſputatione Philoſophi cum Principe: Sapiebat, inquit, qui Gratijs nomen indidit, Aglaia, Euphroſynæ, ac Thaliæ: ſiquidem hilarem eſſe & gaudere in conferendis beneficijs, id & maius eſt & purius. Has etiā tres inuocat Pyndarus Ode Olymp. vlt. πότνια Ἀγλαία, οἰλισιμόλωπετ' εὐφροσύνα Θάλεια τ' ἐρασίμολπε, Θεῶν κρετίστας παίδες, id eſt: O venerabilis Aglaia, amabiliterq; demulcens Euphroſyne, amiceq; oblectans Thalia, optimi Deum filie.

Quidam verò, vt ait Phornutus in lib. de Nat. Deor. duas tantum Gratiæ poſtulerunt; inuenientes aliquos beneficiandi initium facere oportere, alios autem gratiam referre. Homerus lib 14. Iliad. vnam Gratiarum Paſitheam vocat, quam Iuno Som-

ne Deo in matrimonium collocat. Huius etiam

III. Charites unde dicta.

Charites quot.

Paſitheæ.

etiam meminit Staius lib. 2. Theb.
No hoc Pasithea blandarum prima sororū.
 Aufonius Gallus Lesbiam suam ternario
 Gratiarum numero adiungit, hoc epi-
 grammate:

*Tres fuerant Charites, sed dum mea Les-
 bia vixit*

Quatuor: ut perijt tres numerantur itē.
 Sic & ego aliquando ex tempore mugina-
 bar in formosam & argutam psaltriā,
 dum nobis suauissimē cithara caneret.

*Dum specto attento formosum lumine
 vultum,*

Tū dico: E cælo Cypria lapsa Dea est.
Melliflua cithara dū iūgis carmina voce,
Obstupet argutum turba nouena melos.
*Purpureo dulces dum fundis ab ore lo-
 quelas,*

*Flexanimas Charites tunc reor esse ru-
 des.*

*Rachel, quid dicam? Forma Venus altera;
 cantu*

*Pieris ab decima es; quarta sed ore
 Charis.*

*Pieris abde chelyn, nitidos Venus exue
 cultus,*

*Nam Charis ista viris nuda placere
 potest.*

Communior tamē fuit sententia, tres fuis-
 se Charites, vt in eo versu testatur Me-
 leager:

*Τρισσαὶ μὲν χάριτες, τρεῖς δὲ γλυκὺν ἄρ-
 θενοὶ ἄρα.*

*Sunt triplices Charites, tres Hora, casta &
 vtraq;*

Tot autem ideo esse prodiderunt, quia &
 benefici esse in alios debemus, & aliorum
 beneficia suscipere, & ijs, qui in nos fue-
 runt liberales, retribuere. Dare autem, ac-
 cipere, & referre, tres actus sunt inter se
 distincti. Alij ideo dicunt tres esse Gra-
 tias, quia acceptum beneficium cum feno-
 re reddi debet. Quapropter solebant ita
 Gratijs pingere, vt vna earum auersam fa-
 ciem teneret, quasi à nobis profectæ; duæ
 verò nos aspicerent, vt duplex nobis bene-
 ficium rependi debere ostenderent. Tra-
 dunt etiam Gratijs in Acidalio fonte, qui
 est Orchomeni Bœotiæ vrbe (vbi Eteocles
 Andrei & Euippes filius templo ædifica-
 tum primus Gratijs rem diuinam fecisse di-
 cunt) lanari; quoniam pura esse beneficia
 oportet; & nihil sordidum, nullam spem
 retributionis habere:

Veneri assistunt.] Testis est in Aeliacis
 posterioribus Paulanias, & Cœlius lib. 28.
 cap. 18. vt significaretur, quæ voluntas fer-
 ret sine pugna, citraq; contentionem vil-
 lam, & qui dat, & qui accipit, transigeret.

*Dominamq; sequuntur] Hinc Veneris
 pedissequæ & afflectæ vocantur.*

*Hincq; voluptates] suppeditant volu-
 ptatum omnium materiam.*

*Alimenta parant] Innuit, (vt ego qui-
 dem arbitror) mythologiam Gratiarum,
 qua agrorum fertilitatem, frugumq; abū-
 dantiam, quæ pacis beneficio latè proue-
 niunt, per Gratijs significari quidam vol-
 unt. Vide Natal. Comit. lib. 4. cap. 15. My-
 tholog.*

Lætitiam Euphrosyne.] Notatio est no-
 minum. Euphrosyne lætitiā sonat, vel
 quæ hilaritatē facit; παρά τῆ ἐυφροσύνης,
 lætū reddere. Lætatur enim in beneficijs &
 qui dat, & qui accipit. De hac Bapt. Pius:
Gestibus Euphrosyne blandus amor oculis.

Aglaiā.] Splendorem, dignitatem &
 honestatem sonat. hinc ἀγλαΐζομαι ἢ ἀ-
 γλαΐζο. honoro, orno. Est enim honestius
 dare quàm accipere: nam beneficium quæ
 accipit, libertatem vendit. ait P. Syri mi-
 mus:

*Suadela est Pithus] Thaliā intelligit,
 quæ floriditatem & lætū conuiuium so-
 nat, παρά τὸ θάλλειν, quod est, virefcere,
 pullulare. Hæc autem Suada siue Suade-
 la; Dea persuasionis & eloquentiæ, &
 à Græcis πειθῶ nominatur. Cicero in
 Bruto: Vt hominis decus est ingenium, sic
 ingenij ipsius lumen est eloquentia, qua vi-
 rum excellentem præclarè tum illi ho-
 mines florem populi esse dixerunt: Suadæ
 quæ medulla, πειθῶ; quam vocant Græ-
 ci, cuius effector est orator, hanc Suadam
 appellauit Ennius. Eius autem Cethegū
 medullam fuisse vult, vt eam Deam in
 Periclis labris scripsit Eupolis festiaste,
 huius hic medullam nostrum Oratorem
 fuisse dixerit. Hæc ille. πειθῶ; verò (ait
 Suidas) est ἡ πεισμονή, cui sacrum nihil al-
 liud quam oratio; quam etiam Græci ψυ-
 χαγωγὸν appellabant, quod animum du-
 cat quod velit. Eo sensu eloquentia flexa-
 nima dicitur Ennio. Hanc solam morta-
 libus reginam esse apud Enripidem Hecubæ
 dixit: eique Aeschylus μελγλώσσοις
 ἐπαοιδάς tribuit. Huius etiam causa So-
 crates apud Quintilianum πειθῶ; δημιερ-
 γόν.*

Epigram-
 ma in Ra-
 chelem
 nobilem
 psaltriā.

Charites
 tres.

Cur?

Gratijs
 quis sa-
 cra præ-
 mura fece-
 rit.

Gratiā
 iuncta
 Veneri
 cur.

Agroru
 fertilit.
 per Gr
 tias.

Euphro-
 ne.

Aglaiā

Thaliā

Suada

Πειθῶ

γόν. id est, persuadendi opificem, Rhetoricen nominavit.

Cur nuda?] De habitu Charitum non eadem est omnium sententia, alii enim nudas, alii vestibus lucidis & fluentibus indutas fuisse voluerunt. Pausanias in Bœoticis Gratiâs antiquitus tam à sculptoribus, quam à pictoribus, & à poetis cum vestibus introductas fuisse testatur: quarum artifices Pythagoras Parius, Bupalus, & Appelles exiteret; & Socrates Sophronisci illas indutas in vestibulo arcis Atheniensis collocavit. Cum igitur antiquitus vestibus operirentur, vel quia turpe esset aspectu mulieres nudas sine vestibus conspici; vel quia brunæa frigora formidarent, inci derunt in recentiores tãquam in latrones, à quibus spoliatae sunt. Quid igitur mirum, si hoc nostro tempore omnes gratiâ frigeant, & nudâ algeant?

Mentis quoniam candore] Duas affert causas, cur nudâ pingantur Gratiâ. Prima, quia ad acquirendum amorem & gratiam, necesse est, vt cor ipsum candidum transpareat, purum & absq; vilo fictionis velo; in beneficiis itaq; vltro citro; collo candis nihil oportet esse duplex aut tectũ, sed clara omnia & simplicia.

Atq; arcuata inanis est Charitum.] Secunda causa prouerbium tangit, Σιμωνίδε μέλι. id est: Simonidis cantilena: Nam hæc de Simone tetulit Stobæus: Σιμωνίδης παρακαλῶντος τινὸς ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἔχειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ δίδόντος, εἶπερ εἶτος ἔγωγε κισβωτὴς, τὴν μὲν χαρίτων, τὴν δ' ἀργυρίε. καὶ πρὸς τὰς χρείας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κενὴν ἐπίσκοπον ἀνοίξω, τὴν δὲ χρησίμην μόνην. Simonides, rogan te quodam vt sibi scriberet encomium, & gratiam serelaturum dicente, argens autem non dante: Duas, inquit, arcas habeo, vnâ Gratiarum, alterâ argenti: & cum necessitas exigit, Gratiarum quidẽ arcam aperiens inaniẽ ipsam reperio, alterâ vero solam mihi commodam. Quo significare volebat, se gratis donare nolle caruina. Sic quoq; queritur Theocritus in Charitibus, qui Gratiâs suas ideo nudas ait, quod à principibus, ad quos mitantur, indotatę remittantur. Sed hoc videri posset illiberale: nam libera & vltronea debet esse gratia, nõ coacta, aut illiberalis. Adde, quod pulchrius (vt dictum) & ma

gnificentius est beneficiũ conferre, quã affici beneficio. Hinc. n. illud Plutarchi: ἐπίκερος, τὸ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν ἢ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναι φησί. χαρὰς γὰρ ἔδεν ἄτος γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις ἀλλὰ σοφὸς ἢν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα δέμενος, ἀγλαίην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλασαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαίρον ἐν τῷ ἰδίδοντι τὴν χάριν, πλείον ἐστὶ καὶ καθαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ ἀσχύνονται πολλαίαι. αἰεὶ γὰρ ἀγαλλόμεναι, τῷ εὖ ποιεῖν. Hoc est: Epicurus ait, non modò pulchrius esse beneficio afficere, quã affici, sed & iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt beneficiencia. Sapiebat autem qui indidit Gratijs nomina, Aglaia, Euphrosyna, & Thalia, siquidẽ exultatio & latitia in dante maior est & purior. Itaq; multi pudore sapẽ suffunduntur, cum beneficiũ accipiunt: semper autem gaudent, cum beneficio prestant. Nõ mihi temperate possunt, quin addam Ciceronis illud de 2. Offic. Aut opera fit benignè indigentibus, aut pecunia, &c. quamquam in vtroque inest gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitioq; quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.

Addita cur nuper] Innuit auctor nuncquam depictas haestenus fuisse Charites pedibus alatis, sed se primum hoc inuenisse, vt talaribus illas decoratas diceret, vt lo cum haberet prouerbium, Bis dat, qui citò dat. Vide ibi.

Bis dat qui citò dat.] Prouerbiale est ex Publij Mimis: Bis est gratum, quod opus est vterd si offeras. Itemque:

Beneficiũ inopi bis dat, qui dat celeriter. Vulgatum est etiam in hanc sententiam Luciani distichon:

ὠκείαι χάριτες γλυκερώτεραι. ἢν δὲ ἔραδύνη.

p̄σα χάρις κενὴ, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις. Celeres gratia dulciores: si autem tardauerit,

Omni gratia vana, nec dicetur gratia. Vel, vt Ausonius reddidit:

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namq;

Cum fieri properat gratia grata magis. Idem aliter:

Si bene quid facias, facias citò; nã citò factum

Alciatus Gratijs talaria addidit.

Bis dat qui citò dat.

Cur nuda.

Cur nuda Charites.

Cur nuda Charites.

Gratia libera esse debet.

Gratū erit, ingrātū gratia tarda facit. Minimi gratia tarda preti est] In hanc sententiam circumfertur versiculus Græcus:

Α' χάρις α' βραδύτης, ἀχάρις ἐστὶ χάρις. Tardum beneficium ingratum est.

Sic Ovidius de Ponto 3.

Gratiarq; officio, quod mora tardat, abest.

Plina.

Implicitis vlnis] Brachiiis. Est enim vlna propriè spacium quantum vtraq; extenditur manus. Dicta vlna, vt placet Seruio ἀπὸ τῶν ἀλεων, ἀ brachijs. De vlna vide diligenter Pareira nostri Alciati lib. 1. cap. 18. & Budæum in priorib. annotat.

Gratus scenerat] Hoc est, qui primus gratiam misit, perinde fecit, ac si scœnori dedisset; nam pro vna gratia duas accipiet.

Gratia ut referenda.

Remanent una abeunte dua.] Siquidem referenda gratia nullum officium magis necessarium. Quod si quædam acceperis vtenda, maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus, & imitari agros fertiles, qui multo plus reddunt quàm acceperint. Cic. 1. Officior. Granissimè dictum à Valerio Max. dandi & accipiendi beneficii commercium (sine quo, vix hominum vita constat) perdit & tollit, quisquis bene merito parem saltem referre gratiam negligit.

Charites cur Iouis filia.

Iuppiter ijs genitor] Charites dicunt Ioue genitas patre esse; quoniam à Ioue omnis procedit gratia.

Mater Charitū qua.

Edidit Eurynome] Quænam fuerit Charitum mater, varia est opinio. Nam hæc ferè nomina circumferuntur, Eurynome, Eurydomene, Eurymeduse, Autonoe,

Eurynome.

Iuno, Euanthe, Aglaia. Eurynomen dictam ait Seneca, quia latè patens patrimonii sit beneficia diuidere. Alii Eurynomen quasi latipascuam, à spatiosis pascuis interpretantur, ἀπὸ τῆς εὐρύς καὶ πέρας. hoc est:

Eurydomene.

abundanter retribuo. Dicitur Eurydomene ἀπὸ τῆς εὐρύς καὶ δίδωμι. abundanter do.

Eurymeduse.

Eurymeduse verò ἀπὸ τῆς εὐρύς καὶ μέδω, quod rego significat; quoniam qui liberales & munifici sunt, cæteris imperare con-

sueuerunt. Hesiodus in Theogonia: Τρέψεις δὲ οἱ εὐρυβόμῃ χάριτας τέχνη καλλιπαρίας.

Charitū parentes.

Huius meminit etiam Homerus Iliad. 18. Vide Phornutum de nat. Deorum. cap. de Gratijs. Sunt qui ex Venere & Marte, alii ex Venere & Libero, alii ex Erebo & Nocte genitas dicunt. Antimachus anti-

quissimus poeta illas Aegles & Solis filias esse censuit. Consule Nat. Comitibus Mythologiam loco supra citato.

IV. ἀνακεφαλαίωσις δι' ἑσθίου.

S A T I S, vt opinor, explicatam dedimus Charitum mythologiam: nempe Leticiam, Pulchritudinem, & Suauiloquentiam tres esse Gratias, neminem non ad sui amore allicientes; quas nudas esse oportet, simplices, citra simulationem, alienas ab omni furo; ad obsequium promptas & celeres, ad reposcendum non item: amore mutuo ac benigna liberalitate coniunctas, ex bonis ingenijs ortas, affectu plane cœlesti ac diuino, deniq; omnibus gratas & acceptas. Quod si quis plura desiderat ad locum pleiudam huius Emblematis commentationem, multa habentur apud Senecam de beneficiis passim, sed in primis c. 3. libri prioris. Cum hoc coniunge nobilem Lastantii disputationem, de vero cultu, cap. vndecimo, & præter alia c. 12. libri 9. Marfil. Ficini: singula enim exscribere non vacat. Ex multis tamen, quæ passim obuia sese offerunt, è bonis auctoribus, quædam sublegamus. Ex iure communi didicimus teneri nos ad ἀντιδωρα, l. sed et si. ff. de petit. hæredit. l. si verò non remunerandi. §. idem Pomponius. ff. mand. l. si non fortem. §. libertus, de condi&c. in deb. In Mimo vetere:

Beneficiū qui nescit reddere, iniuste petit. Prodicus sophista apud Platonem Axioccho (si quid è Platonis dialogus est) illud solebat in iugatos auditores flectere: ἀδὲ χεῖρ τῶν χεῖρα νίσει, δὸς τὶ καὶ λάβει τὶ. id est: Manus manum lauat: da aliquid, & accipies aliquid. Bene Martialis:

Dedecus est semper sumere, nilq; dare.

Fatemur alioqui beneficium voluntarium magis esse quàm necessarium, l. qui ex causa. ff. de bon. libert. Et gratia si non accipitur gratis, non est gratia. Nam quod Seneca epist. 83. Sapientis est bene debere beneficium, bene soluere: interdum autem solutio est ipsa confessio. Voluntas enim spectanda, non facultas. Sed idem tamen sapiens suo more mouet aculeos: Plus ceteris dedit, qui sine spe recipiendi dedit. Nam hæc beneficii inter duos lex est, alter enim obliuisci debet dati, alter accepti nunquam: nempe vt qui dedit beneficium, taceat: memoret, qui accipit. Est enim o-

Beneficiū voluntarium est.

diosum genus hominum officia exprobratium, &c. Quo nomine grauitur succen-

Beneficia non sunt exprobranda.

sci da.

fer Martialis Posthumo cuidā, qui quod donarat, impensū celebrabat. Lacerat animum, & premit frequēs beneficiorum commemoratio: quod etiam non fecit quidam libertus apud Simōnem patronum, in Andria Terentii, ubi sic:

*Si tibi quid feci, aut facio quod places,
Et gratum fuisse animaduertisti, habeo gratiam:*

Sed hoc molestum est, nam isthac commemoratio.

Quasi exprobratio est immemoris beneficij. Non discedo à lectione Senecæ: Beneficia dando, aut imitamus Deum, non foenera-

mur. Dignus est decipi, qui de remunerando cogitauit. Iam quod hilares & nudæ hic Gratia repræsentantur, mera liberalitas, nulloq; iure cogente profecta designatur. Qui enim dat inuitus, nihil dat. Ergo Fabius Verrucosus dicebat, beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum esse, quem esurienti accipere necessarium esset, etsi acerbum. At ἡλαρπὴ δὸνῆρα ὁ θεὸς ἀγαπᾷ. Hilarem datorem diligit Deus. Et nulla sunt maiora beneficia, quàm quæ sunt in accipientis verècundia. Nunc relegatis hinc Gratijs inuidiæ & detractiōni occurrimus.

In detractores.

EMBLEMA CLXIV.

AV DENT flagriferi matula, Stupidiq; magistri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddamne vices? Sed nonne cicadam
Ala vna obstreperam corripuisse ferar?

*Quid prodest muscas operosis pellere flabris?
Negligere est satius, perdere quod nequeas.*

C O M M E N T A R I I.

I. **B**ALTERA flabello muscas importunè aduolantes abigit: altera verò cicadam, notissimū insecti genus, ala apprehensam tenet.

I I. **V**ERAM scribendi huius Epigrammatis occasionem desumptam video è libro, cui Iurisperitorum Nomenclatura nomen, auctore incerto. Is ergo cum scripta Zafii enumerauit, hæc quæ sequuntur subiicit: Sanè multum profuit Zafij prudentia Iuris atq; eximia doctrina, à Francisco Florido sugillata: in quem nomine ipsius Zafij, Budæi, Alciati, & cæterorum titulo, *In Franciscum, Olidum*, accepimus apologeticum, quod sic habet:

Audent flagriferi matula, Stupidiq; magistri

Bilem in nos olidi pectoris euomere.

Reddemusne vicem opprobrijs? sed nonne cicadam

*Ala vna obstreperâ corripere istud erit?
Quid prodest muscas operosis pellere flagrus?*

Negligere est satius, qd nequeas regere.

Et quidem, vt facile conijci potest, vna cū Florido illo, alioqui docto homine, sed certè parum verecundo, vt eius scripta testantur, malè feriat pædotribæ & inepti magistrilli Alciato nonnihil detraxerant, ad eò solet intabescere inuidia, successus hominum videndo, vt cum Nasone loquar. Vt enim vix sine fumo ignis emicat: sic excelens quædam gloria comitem inuidiam vt plurimūm habet. Qui vir certè magnus, cum ægrè ferret se ab huiusmodi literatoribus & magistrillis importunè traduci, scripsit hoc Emblemata, dictante indignationis affectu, quo reddit rationem cur pluribus non respondeat: quippè cum exiit timer cum ijs concertare sibi planè indecorum esse, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iustum nec ingenuū sit. Quo in loco notanda est verborum energia vehemens, & Satyricæ comparationes, succinatæ quidem, sed acres admodum, & quæ plurimum neruorū habeant.

FLAGRIFERI] Flagriones, magistrix. Per cōtumeliam flagriferos appellat eiusmodi sciolos & impudētes obrectatores. Eodem sensu Plautus in Pseudolo dixit:

— eo enim ingenio hi sunt flagritriba. Vbi quidam legunt *Flagriciba*, quasi flagrorum mensa, hoc est, in quorum tergū ita flagra vbertim ingeruntur, vt cœna dubia in mensam cibi: Vel quod flagris quodammodo nutriantur. Idem talem in Persa vocat *Subiculum flagri*. quod assidue flagris subijciatur.

Matula] Matula & Matella vas est, in quod vrina excipitur, Iuuenali trulla, *σκαιον* Græcis, Festo & Varroni matellio. Nonnumquam metaphoricè vsurpatur pro homine fœtido, impuro; vili, insulso, meticuloso, ignauro, vano: vt apud Plautū in Persa:

Numquam ego te tam masulā esse credidi. Hinc etiam dicitur, *Aliquem pro matula habere*. id est, despiciere, pro nihilo habere, & quasi contemptim perire. Plautus Mostellar.

Iam hercle ego vos pro macula habebō, nisi mihi maculam datis.

Germani dicunt: *Eur einen fueslumpen halten.*

Stupidiq; magistri] communi sensu carentes magistrilli.

Bilem euomere.] Virtus acerbatis in me euomere, libellis famosis me proscindere, blaterare. Allegoria ab his, qui conquire nequeunt certos quosdam cibos præ stomachi debilitate; quod prouerb. citatur ex Aristoxeno Musico apud Plutarch. Sympos. 7. cap. 8. Terent. Adelph. *Ibo, ac requiram fratrem, vt in eum hæc euomam.*

Quid faciam? reddamne vices?] Addubito, an par pari referam. Sic addubitare Ciceronem meminimus ad Atticum, num sibi contemnenda contumelia sit à fororis Attici filio illata, & dissimulanter concoquenda: vel an sit euomenda semel & apertè bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc sunt: Nunc me iuua, mi Attice, consilio, *πότερον δίκας τείχος ὕψιον*. id est, vt rum apertè hominem asperner & respuam; ἢ *σκολιδίς ἀπάταις*. vt enim Pindaro, sic *δίχα μοι νόος, ἀτρέκταν εἰπέην*. omnino moribus meis, illud aptius: sed hoc fortasse temporibus. Tu autem quod ipse tibi

*Gloria non
mes intui
dia.*

III.
Flagriferi-

suaveris, idem mihi persuasum putato.
 - Cicadam Ala corripuisse] Respexit ad
 prouerbiū, Cicadam ala corripuisti, quod
 in eos dicitur, qui quicquam minimè ex
 vſu ſuo prouocāt. Eſt autem hoc animal-
 culi genus miræ cuiuſdam & prodigioſæ
 garrulitatis, maximè Sole efferueſcente.
 Plinius lib. 11. cap. 26. negat ijs vocem eſ-
 ſe, ſed ſtridorem contracti; eumq; ſonum
 emittit non alis, quemadmodum muſcæ,
 apes, culices, nam ijs ſtridor ſimul cum vo-
 latu definit: at cicadæ ſi preſſeris alas, ve-
 hementius etiam ſpecur: ita ſi homini ma-
 ledico præbeas occaſionem ſimultatis, non
 modò non tacebit, ſed & importuniùs ob-
 ſtrepet, effutiet, & omnem bilem euomet,
 chartiſq; illinet atris. Proinde Platonem
 aiunt admonuiſſe, ne quis hominem poe-
 tam ſibi faceret inimicum. Et Horatius,
 Genus irritabile vatum, dixit. De cicadis
 vide porrò Valerian. lib. 26. Hieroglyph.
 & Cœl. Rhodig. lib. 17. cap. 6.

Quid prodeſt muſcas &c.] quid iurat
 μυιοσοβειν. Doctum virum dedecet cum
 imperitis & iuertibus Grammaticulis con-
 certare. Aluidit autem ad Prouerb. Mu-
 ſcas depellere. cui & illud conuenit. Aquila
 non captat muſcas. Muſcam autem im-
 portunitatis & impudentiæ hieroglyphi-
 cum eſſe ſcribit Orus Apollo lib. 1. Hiero-
 glyph. & Pierius Val. lib. 26. eam enim
 ve ſapientius depellat, & à te ſubmouere con-
 tendas, tanta tamen impudentia prædita
 eſt, vt identidem redire, & infeſtare te mi-
 nimè vereatur, nullam commodorum tuò-
 rum rationem habeat, ſiue loquaris, ſiue
 dormias, ſiue bibas, ſiue cibum capias, ſiue
 legas, ſiue ſcribas, ſemper parata altat, vt
 in faciem tuam inſiliat, infeſta, importuna,
 incommoda, nulli rei niſi falſidio de ſe con-
 citando idonea. Vnde inter Deorum præ-
 lia Homerus pertinacem muſcæ impro-
 bitatem propoſuit, vbi ferox hoſtis inſul-
 tat hoſti, neq; quietem dat vllam, donec
 vulnus inſiſerit, & audaciæ confidentiſ-
 ſimæ munus executus fuerit. Sic autem
 apud eum legitur:

καὶ οἱ μύϊναι δάροσος ἐνὶ στήθεσσι νῆην,
 ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρῶ-
 μένοιο

Ἰσχανάα δακείν, λαρὸν τὲ οἱ ἀμὶ δὲν-
 δρῆς.

Quod ſic vertit Franciſcus Sanctius:
 Et muſca audacis vim illi in præcordia
 miſit,

Quæ quamuis de pelle hominis ſit ſæpe re-
 pulſa,

Aſſilit, exoptās humani ſanguinis hauſtus.
 Sed cur muſcæ tam impudenter læpè ab
 actæ reuolent, alia ſolet aſſignari cauta,
 præterquam quæ ab Homero tradita eſt;
 quod videlicet ſint obliuiſcæ, nec fatiſ me-
 muerint quanto ex periculo paulò antè
 ſe ſubduxerint. Aſtipulari videtur Plutar-
 chus Sympoſiac. Duo, inquit, ſunt ani-
 mantium omnium, quæ noſtro vtuntur
 hoſpitiò, muſca & hirundo, quæ nulla
 queunt arte cicutari Muſca ne moleſti
 quidquam patiatur, prebentari horret; hi-
 rundo ſuapte natura hominem odit. &c.
 Philon Iudæus in vita Moſis loquens de
 Cynomyia: Cui veram, inquit, appellatio-
 nem impoſuerunt petiti nominum, vt e-
 rant ſapientiſſimi, compoſita è duobus im-
 pudentiſſimis animalibus, muſca & can-
 ne: altera vincente omnes volucres temeri-
 tate, altero omnes terreſtres quadrupe-
 des. Accurrunt enim intrepidè, & ſi quis
 atceat, non cedunt perniciacia, donec fatien-
 tar carnibus & ſanguine. At cynomyia
 particeps amborum audaciæ, mordax &
 inſidioſum eſt animal: nam è longinquo
 cum ſtridore in teli morem, magnosq; im-
 petu aduolat, inſiſtaq; cuti hæret pertinaci-
 tate. Meritò igitur viro forti eſt odioſa
 muſca, & ſapientiatq; prouido temeritas.
 Quapropter Hercules muſcas de ſuo ſa-
 cello abegitſſe dicitur, Myiodesm quem vo-
 cabant earum Deum impetratus: quem
 Beelzebub dæmonem fuiſſe ſcribit D. Hiero-
 nymus.

Operoſiſ fabris] Flabra propriè dicun-
 tur de vi ventorum. Eius tamen vocabuli
 diminutiuum Flabellum, accipitur pro
 inſtrumēto, quo fit ventilatio per æſtatem
 ad corpus refrigerandum; ve etiam n u-
 ſcas attingendas. Martialis dicitur Muſca-
 rium, Græcis μυιοσβειν. Terent. Eunuch:
 Capè hoc flabellum, & ventulum huic ſic
 facito.

Negligere eſt ſatiuſ, &c.] γνώμων. Non
 eſt quòd labore impendat, vel te exclu-
 cies in eo vel perſequendo vel fugiendo,
 quod vitare nullo modo poſſis.

Cur mu-
 ſca ſapientis
 abacta re-
 deant.

Philon
 Iudæus
 de cyno-
 myia.

Myiodes
 Deus mu-
 ſcarum
 Beelze-
 bub.

Flabellū.

Cicadam
 in corri-
 pi.

Cicada
 in mus-
 culis.

Cicada
 in leue.
 Cicada
 in alle-
 orè.

Cicada
 in obi-

IV.
Iuvidi
nunquã
defunt vi
ris corda
ris.

Fit non rarò, vt inuidis linguis, & exitiali maledicentiæ veneno armati, probos ac integræ vitæ viros, non obliqua, sed recta via, ac ratione ad honores & dignitates tendentes euertere, & omnibus bonis exuere tentent: quod forsan etiam à malè feriatu nostro Alciato contigit. Vnde legitima causa motus aduersarius suis breuibus, sed aculeatis verbis respondet. Etenim contumelia & obreectatio sæpe animis trā quillissimis patientiam extorsit, ait Seneca. Quare ferendum eum putamus, qui pudorem suum purgat. Sic Comicus prologo Andriæ:

*Si mihi pergat quod volet, dicere, quod non
volet, audiet,*

Beneficij si certasset, audiet bene.

*Desinant maledicere, maledicta ne
fiant sua.*

Hieronymus id imitatus, ad Rufinum: Si dixeris quæ vis, peius audies. Quod memini v'surpatum Plauto: Contumeliam si dices, audies. Et quid tandem? difficile est iustum dolorem temperare, l. si adulate ri 38. S. imperatores. ff. de adult. Qui & veterem ferendo iniuriam inuitas nouam, vt apud Gellium lib. 6. ex Mimo quodam vetere.

Qualibet extinctos iniuria suscitatur ignes. ait Ouidius 3. Artis. Ingenuus animus difficulter admodum contumeliam patitur, licet leuius fiat patientia quod corrigi nõ potest. Verùm strangular in clusus dolor, & pressum enecat, nec satis habet virium, vt par esse iniuriæ ferendæ possit. Homines certè liberaliter instituti cõtumeliam impotentius ferunt, quæ sit illata à contempto quodam & inertu conuiciatore: cum quo congrredi vel turpe sit, vel indignum putetur, vt apud Aelian. in 14. Variat. histor. Aristides Locrensis morsus à mustela Tarteſia, dixit, se dolere vt qui ma

ximè, quòd moreretur à bestiola tam contempta ictus: multo què honestiorem mortem fuisse, si id sibi obtigisset ex morsu leonis vel pardalis. Itaque acerbius causam mortis, quàm mortè ipsam ferebat. Huc refero non inuitus sectam Cynicorum, qui impotentitate & impudentia muscas perbellè exprimunt. Nam quòd molesti essent contra ciuiles mores omnia deridendo, plurimorum testimonio clarum est: quod verò & impudentes, vel vnus Diogenis improbum facinus indicat, qui vel in medio foro, spectante populo, hominem (vt ipse iactabat) plantare non erubuerit. Sed hæc omnium scriptis mandata sunt. Malim ex eo Emblematis argumento elicere id, quod legitur apud Plinium iniuriam, Recta ingenia debilitari verecundia, peruersa confirmari audacia: etenim vsu venire solet, vt quò quis imperitior est, sit eò iactantior & sui confidentior. Hoc Græco etiam axiomate confirmatur: *ἀμαθία μὲν ἀρσος, λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει.* Imperitia quidem audaciam, eruditio verò rerum examen timiditatem affert. Exemplum habemus satis notum in Zoilo Amphipolitano, Polycratis auditore, qui ob genuinam maledicendi libertatem canis Rhetoricus nominatus est: Is enim cum non solum in Homerum, Platonem, aliosq; præclaros & magnos viros stylum stringeret, sed vbiq; libus & perniciosis etiam contentiõibus operam daret, rogante quodam erudito viro, quare omnibus malè loque retur: Quoniam, inquit, malè facere cum velim, non possum. Exprimit autem omnium maledicentium & detractorum personam Zoilus, qui dum non inuenitur, qua ratione facto lædant, denticibus caninis & lingua amarulenta in bonos inuehuntur. Nunc à muscis ad canes.

Cynici
musci.
miles

Zoili
ledici.

Turpe est
cum ineri
congradi
di.

Inanis impetus.

EMBLEMA CLXV.

L VNAREM noctu, ut speculum, canis inspicit orbem,
 Seq̄ videns, alium credit inesse canem,
 Et latrat: sed frustra agitur vox irrita ventis,
 Et peragit cursus surda Diaaa suos.

COMMENTARI I.

IN celo nocturno astris micante Luna pleno orbe radios suos demittit, sub qua canis magno impetu & latratu assiliētis forma exprimitur.

VNDE peritum sit hoc Emblemata, non satis constat, nihil tamen habet difficultatis. Vide adagium, *Inanis conatus*. Oryx genus quoddam canis, est apud Aegyptios: Is, teste Oro Apolline, Lunam exorientem allatrat, clamoreq; magno illam prosequitur: vnde pro impuritate apud ipsos Aegyptios ponitur. Plinius ta-

men lib. 2. Natur. Histor. cap. 40. Orygen, inquit, appellat Aegyptus feram, quam in exortu (Caniculæ sideris scilicet) contra stare, & contueri tradit, ac velut adorare cum sternerit. Idem lib. 8. cap. 53. orygen iater semifera animalia numerat: Sunt & oryges, soli à quibusdam dicti contrario pilo vestiri, & ad caput verso. Eius quoq; facit mentionē Columel. lib. 9. c. 1.

[VNAREM orbem] Lunam, quam canis inspiceret ut speculum, vel quæ ei videbatur ut speculum. Hæc inspectio reuo-

III.

cat mihi in memoriam lepidam cuiusdam Itali carmen, quo Solem, & Lunam comparat, Lunamq; Soli praeferit. quod se patiantur aspicere, non item Sol. Sic autē ille:

Compara-
tio Solis
& Lunae.

O del Sol vanga (uor),
Ben puoi dirlo al suo par degna e possere.
S' egli le chiovea inbara,
Tu le corna smargente,
S' egli al giorno dà luce,
Tu la notte sereni.
S' egli de l'anno e duce,
Tu'l mese anco manzienti.
E s' egli hà l'ore avellu,
Tu hoi serue le felle.
Ma in cà l'anonzi e passì

Ch'egli abbaraglia, e tu mirar ti lassì.
Puto adtem hic allatum esse ad id, quod in Pharmaceutia Theocritus, ubi ait, canem terreti Hecate subterranca. Comperturne & autem canes etiam ferociores spectatis nocturnis terreti.

Canis quā
in Hecate
& yphocis.

Canis.] Canem accipi pro conuiciatore, inuido, impudenti & maledico obre-ctatore notum est; ut etiam pro adulatore & scurrā. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon inuicillitur, ut *κυνὸς ἔμαρτ' ἔγχευ, quous caninis sit oculis*. Ea enim canis natura est, ut eum nihil pudeat. Itaq; Iulius Pollux, Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens est. Plautus Menach. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quod in quoscumq; intueretur, conuiciatrix & maledica esset. Itaq; & M. Tullius Oratione pro Roscio Amerino, alios Orestes clamare ait, non etiam nocere alios latrare, qui etiam mor- dere possunt. Cur verd canis Diogenes est nuncupatus, nisi quod mordax esset: & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appella- tio, & vox Homericā *κυνόκενος*. Apud Terent. Eunuchō, canis os durum, & impudentiam significat. Catullus in quodam:

Diogenes
sur de-
bus ca-
nis.

ruborem
Ferreus canis exprimatibus ore.

Vespasianus Imperator (apud Suetoniu) Demetrium Cynicum obitium sibi, ac ne- que assurgere, neq; salutare se dignarem, oblatrantem enim nescio quid, satis ha- buit Canem appellasse.

Seq; videns] suam umbram.
Et latrat] temere latratum edit, nec mi- mirabundus aliquid proficit.
Agitur vox irrita ventis] Sic dixit Lu- crecius lib. 4.

Tu fac ne ventis verba profundam.
Catullus:
Idem nunc retrahit te, ac tua dicta omnia
factuū.
Ventis irrita ferre nā nebulas aërias fanis.
Idem Argonauticus:
Irrita ventosū iniquens promissa procella &
Et ibid. Ariadna de perfidia Thelei conque-
rens, ait se sperasse

opertus hymenaeos,
Qua cuncta aëry discernimus irrita venti.
Tibullius lib. 3. eleg. 4. ad finem:
Hec Deus in melius crudelia somnia ver-
tat.
Et iubeat trepidos irrita ferre Noros.
Surdā Diana] Epitheti μεταφορὰ Sed
confidera, num allatum sic ad prouerbiū,
Surdō appedere Dianam verd pro Luna, à
Poëta poni, res est satis frequens.

CARET & emulos quosdam imita-
tores, seu, ut dixerit verius, obretractatores
& maledicos, qui cum doctrinæ vberem
quandam gloriam in magno aliquo & ex-
celso viro conspiciant, conuiciis eum pro-
fiscindunt citius quàm imitantur. Est enim
illud vulgò notum. πολλά μακρόσσοδα
ῥῆθ' ἐστὶ ἢ μικρόσσοδα. In multis diotmū
agere & reprehendere longè facilius quàm
imitari: ut vero verius mihi Xenophon di-
xisse videatur. Commenta. & πᾶν γε
ῥῆθ' ἢ ἐπὶ εὐρείῃ ἔργῳ, ἐὸ' ἢ ἐκ ἀπ' αὐ-
τίας ἔργῳ, χαλεπὸν γὰρ ἔστω τὸ ποιῆσαι,
ὅσοι μὲν δὲ ἀμαρτήν χαλεπὸν δὲ καὶ ἀ-
ναμαρτίους τὸ ποιῆσαι, μὴ ἀπ' αὐμο-
νι κατὰ τρεῖς γένη. Non facile est, ait,
ut reperiatur aliquod opus possit, in quo nihil
à quoquam reprehendatur. Est enim ar-
duum ita quicquam perficere, ut non ali-
cubi peccet. Quod si etiam sine aliquo erro-
re quidquam peragas aliquis, difficile est
non pati, aut inuenire aliquem iniquum
iudicem. Sumpta est ὁμοίωσις à cane in
Lunam latrante, suam quæ ipsius umbram
temere confiscante, sed qui eò plus agrè
ferat, quod suo latrata Lunam non deder
reti, neq; inceptum cursu m silttere videat.
Eodem proctus modò exercendi sunt im-
portuni illi lycophantæ, ut & alienæ famæ
captatores, quos non modò animam des-
poudere, sed in tabiem agi deprehendes,
cum ab ijs, qui latu sunt, habentur contem-
ptui, & eos responso aliquo minimè dignā-
tur. Cum enim hoc vnum in primis expe-
tant, ut etiā smodi aculeis afficiaris, danda
tibi

IV

Carpe
facil
quā
tari.

Nihil
quod
prebe-
non p-

Canis
bem
na can-
ciens

Annū
in ob-
tatis.

tibi est operta, ne subitus iræ impetus animum à sua sede & statu dimoveat: sed distimulandum, fingendaque vultus hilaritas, qua præ te feras, quàm minimi aut nullius plane momenti ea sint, quæ falso & temerè in te iaculantur. Sic enim fiet, ut tua hac tolerantia, calumniarum artifices desinant, maledicta & noceant sua: vel impotenti quodam dolore percussus rumpatur, quod obesse tibi non poterint. Inhumanum verbum est, & quidem pro iusto receptum, Vltio: & à contumelia non differt, nisi ordine. Qui dolorem regerit, tantum excusatus peccat. M. Catonem in balneo quidam percussit imprudens (quis enim illi sciens faceret iniuriam?) Postea satisfacti Cato: Nō memini, inquit, percussum me. Melius putavit non agnoscere, quàm vindicare. Nihil, inquis, illi post tantam petulantiam mali factum est? Imò multum boni: cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniurias despiciere. Vltionis contumeliosissimum genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur vltio. Multum leues iniurias altius sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magna seque latratus minorum canum fecurus obaudit. Audiamus tandem consultorem optimum in primis iuxtaq; lepidissimum Comicum Philemonem:

ἦδιον εἶδέν, εἶδ' ἔμισικώτερον
 ἔς', ἢ δ' ὕλα τ' ἄρα, λοιδορούμενον φέρειν.
 ὁ λοιδορῶν γάρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
 μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖδ' ὁ λοιδορῶν.
 Quod ita Latine sonat:

*Iucundius nihil est, neq; etiam cōcinnius.
 Est, quàm posse conuiciantem ferre:
 Nam qui conuiciatur, eo, in quem conuici-
 cum iacitur,*

*Dissimulante tacenteq; efficit ut sibi ipse
 conuicietur.*

Censet nullam a ribus iucundiorē musicam, quàm tacere alterum, altero conuiciante. Cùm enim patienti animo, sed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati potest, efficit ille quidem dissimulando, ut maledicus sibi maledicat, id est, suū morbum prodat, sed sibi potius quàm alteri noceat. Cùm porro impunè obrectat quis, nullo præsente, qui contradicat, dicitur Græco adagio, ἔτερομολίος δίκη, *heteromolia causa*. In eo vincit sæpe, qui pa-

ti possit. Ita Seneca: Viri boni est scire pati, non facere iniuriam. Idē B. Hieronymus ad Eustochium: Apud Christianos, ut quidam ait, non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est. Ibidem: Irasci hominis est, frenum iracundiæ imponere Christiani. Contemni enim leuius est, quàm stultitia percuti, ait Mimus vetus. Nempe maledictum interpretando facis acrius, & si benè subdixeris, falsum maledictum, maleuolum mendacium est. Ex multis festiuium sane occurrit veteris cuiusdam Stoici cauillum, apud Senecam, epist. 91. Eleganter Demetrius noster solet dicere, eodem loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus; nihil enim referre, an sursum, an deorsum sonent. Horatij istud congruit. Epistolar. *Mordear opprobrijs falsis, mutène colores? Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret,*

Quem, nisi mendosum & mendacem?

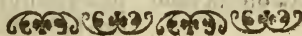
Et Cicero 2. in Antoninum: Me ijs dictis nescit lædat an laudet. Sed Hieronymi ista mihi placent, ut omnia, in ea, quæ est ad Rusticum: Sicut sagitta, si mittitur contra duram materiam, nonnumquam in mittentem reuertitur, & vulnerat emittentem: ita detractor cùm tristem faciem videt audientis, imò non audientis, sed obturantis aures suas ne audiat, illic de conticefcit, pallet vultus, hebet labra, saliu siccat. Nempe quod Ouidius:

Conscia mens recti fama mendacia ridet.
 Nec sanè displicet locus Senecæ de ira, c. 33. Ira habet aliquam voluptatem, & dulce est dolorem reddere? minimè. Non enim. ut in beneficijs houetum est merita meritis repensare, ita iniurias iniurijs. Illic vinci turpe est: hic inhumanum viuere. Hæc ille. Meminerit ergo vir bonus, sibi non esse iniurias iniurijs compensandas, neque rabie cohibendâ petulantiam: quia, quod Iurisc. Innocentia reus purgatur, non relatione criminis, l. 16. qui, 5. ff. de publi. iudic. Quid tandem?

Dura aliquis precepta vocet:

Sed perlegat elegantem Plutarchi disputationem, Quomodo quis vtilitatem capiat ab inimicis, & fortasse amplius, quod desideret, nihil erit.

Demetrii
 dictum.

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXVI.

RAPT AB AT torrens ollas, quarum una metallo,
 Altera erat figuli terrea facta manu.
 Hanc igitur rogat illa, velit sibi proxima ferri,
 Iuncta ut precipites viraque sistat aquas.
 Cui lutea: Haud nobis tua sunt commercia cura,
 Ne mihi proximitas hac mala multa ferat.
 Nam seu te nobis, seu nos tibi conferat unda,
 Ipsa ego te fragilis sospite sola terar.

COMMENTARI I.

1. **O**LLAE duæ à flumine rapido abreptæ feruntur, quarum altera terrea & figlina opæra compacta præcedit; subsequitur altera ahenea. Titulus Emblematis sumptus est ex Plauti Mercatore, ait enim ibi Lyfimachus:

Nunc ego verum illud verbum esse experior
 vetus:

Aliquid mali esse propter vicinum malū.

APOLOGVS de duabus ollis AEsopo ascribitur, qui videtur ex Ecclesiastici cap. 13. expressus, cum ait Sapiens: Pondus super

super se tollet; qui honestiori communi-
cat. Et ditiori te ne socius fueris. Quid
communicabit cacabus ad ollam? quando
enim se colliferint, cōstringetur. Diues in-
iustē egit & fremet: pauper autem læsus
recebit. Fabellam sic redditam à Faetno
huc adscribam, quòd videatur admodum
lepida:

Apologus *le dua-*
us ollis. *Duas trahebat amnis ollas, æneam*
Vnam, alteram autem fictilem.
Sed abena proprio pragruata pondere,
Sibiq; porro præcauens,
Suadere cœpit anteeunti fictili,
Coniungi vti vellet sibi,
Quòd rapidum aquarum sustinerent impetū
Iunctis vering; viribus.
Cui fictilis: Tua mihi, ait, vicinitas
Non admodum placet, soror.
Nam siue te mihi vnda, siue me tibi
Propè adnatantem illiserit,
Vt sospitem te dura præstabit curis,
Fragilem meam sic conteret.
Sic, Potentiorum semper est vicinitas
Vitanda tenuioribus.

III.
torrens. *RAPTABAT torrens, ollas] torrente in*
rapido duæ ollæ natabant, altera è metal-
lo, & altera terrea. Torrens dicitur flu-
uius, qui non de fonte, neq; de viuâ aqua,
sed à pluuijs, vel de montibus in valles de-
scendit, æstate autem siccatur, aquis verò
hyemalibus inundatur & currit.
Quarum vna metallo.] Duplex homi-
nium fors & conditio, diuitem nempè &
pauperum, totidem expressa symbolis.
Quo ferè pertinet illud Ausonii:
Fercula gēmatīs cū poneret horrida vasīs,
Et misceret opes, pauperiemq; simul.

torrens
uid. *Alterâ erat figuli &c.] id est, erat ficti-*
lis. πειρῶσσις. Cæterum hac ficta descri-
ptione rapidus torrens repræsentat huma-
nâ vitæ conditionem torrentis instar flu-
xam, & celeri momēto euanescentem. Ec-
enim more fluentis aquæ labuntur tem-
pora, vt cecinit Ouidius. Olla ænea diui-
tes opum congerie onustos & graues: ter-
rea verò pauperes significat, eos quidem
facilè in his vitæ huius turbulentis flucti-
bus enatantes, & pericula grauiora effu-
gientes.

Olla æ-
nea qd.
Olla ter-
rea. *Hanc igitur] terream, luteam.*
Rogat illa] nempè è metallo facta.
Iuncta vt precipites] vt coniunctæ faci-
liùs impetum aquarum sistant.
Sunt commercia cura] tua consuetudo

& vsus. Metaphora à mercibus. Est enim
proprie commercium libera commendi
contrahendiq; facultas, ab ijs, qui merces
vltro citroq; conuehunt, appellata. *Commer-*
cium.

IV.
Cum qui
non esse inuendam societatem: quia si quid
infortunij damnivè acciderit, in infirmio-
rem semper reclinari solet. Duo ergo hic
se nobis offerunt Iuris proverbia, quæ hu-
incunda
societas.
Potentio-
res esse non possumus. l. 3. de alien. iudic. mu-
rum fa-
tant. causa facta, l. nam magistratus, de ar-
bitr. Exat hac de re præstantissima elegia
Quidii lib. 3. Trist. eleg. 4. cuius hæc ali-
quot sunt carmina:

Vsibus docto si quidquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quātumq; potes prælustria vitæ:
Sauum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quāquā soli possunt prodesse potentes,
Nō prosunt, potius plurimū obesse solent.
Reliqua vide ibi. Idem quoq; alibi:
Viue sine inuidia, mollesq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, &
intra.]

Fortunam debet quisq; manere suam.
Apud Plautum pauper Euclio recusat af-
finatatem cum diuite Megadore contrahe-
re, his verbis:
Venit hoc in mentem mihi, Megadore, te
esse hominem diuitem,
Factiosum, me item esse hominem paupe-
rum pauperrimum.
Nunc si filiam locassim meam tibi, in men-
tem venit,
Te bouem esse, & me esse asellum: ubi to-
cum coniunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam e-
go asinus in luto,
Tu me bos magis haud respicias, natus
quasi numquam siem,
Et te vtrâ iniquiore, & me meus ordo ir-
rideat.

Neutrubi habeâ stabile stabulum, si quid
diuortij fuit:
Asini me mordicus seindant, boues incur-
sent cornibus.
Hoc magnum est periculum, ab asinis ad
boues transcendere.

Alterum Iuris proverbium est, Interest no-
stra bonum habere vicinum. l. quod sapere, ni sum-
ma cōm-
§. sin. ff. de contrah. empt. Pindarus Nem.
eid. ditas.

ειδ. 3. docet utilitatem maximam adferre vicinum, si sit idem & amicus : contrà, si sit inimicus & malus, damnum iacturamque. Quod bellè expressit Hesiodus :

πῆμα κακὸς γείτων, ὄσωντ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
 ἔδ' ἀνὲς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Detrimentum [est] malus vicinus, quantum bonus est magnum commodum : Neque bos perierit, nisi vicinus malus adsit.

Noxa, malus vicinus, ut est bonus utilis : imò

Nunquam bos pereat, vicinus ni improbus adsit.

Demosthenes aduersus Calliclem de prædio, nihil molestius esse dicit, quam incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χλευσώτερον ἐστὶν, ἢ γείτονος πονηρὸς καὶ πλεονέκτης τυχεῖν. Magnates enim locupletiores vicinus pauperculus nunquam cesserint, quippè qui eos non desuauant exsurgere, dum ad nihilum redegerint ; naturã cardami referentes, qui herbarum in propinquo nascentium humorem attrahit, vnde illas arere postea sit necesse. Quo etiam illud Virgilianum spectat :

Mantua va misera nimium vicina Cremona.

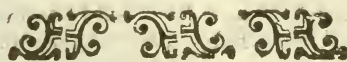
quo deplorat Mantuanorum infelicitatẽ, quibus obsuit sola Cremonensium vicinitas, ait Seruius. Iridem euenit Chalcedonijs & Byzantinis, itemq̃, Aetolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & dissensionibus sese confecerunt. Itaque apud nostros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere, qui bonum vicinum habeat. Cato senior (quod etiam alibi adduximus) eos, qui prædia empturi essent, admonebat, vt præ ceteris aduerterent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themistoclis apophthegma. Cum quis enim prædium venale haberet, iussit præconem adjicere, ἔτι καὶ ἀγαθὸς ἔχει γείτονας. quasi longè vendibilius esset vicini commendatione. Bona itaq; vicinitas optanda quidem, non speranda semper, nisi ei forte, cui per-

missa est electio prædij vel domicilij: nec enim parum interest nostra quibuscum hominibus, aut apud quos viuamus. Vt de cæteris fileã, ad quid illud iactatum Græcis, τὸν φραγκὸν οἰλὸν ἔσχε, γείτονα δ' ἔ. Francum pro amico habe, at nõ vicinum. Nempe quia Græci Romaniq; suspectam haberent Francorum veterum potentiam, cum vix pares esse putarent. Hoc natura, vel hominum potiùs deprauatis moribus comparatum, vt nullã sint rixã acerbiores, nulla odia implacabiliora, quàm quæ inter vicinos, ac contribules agitantur: vel quia vicinus potentior inferiorem subitus se habere velit, quin nullas non strophas comminiscitur, quibus quietum vicinum deglatiat. Non sunt nobis repetendæ Romanorum & Græcorum historia, cum quidem vel domesticæ, ac nostræ gentis suppetant, ex quibus accipimus quã fœdè ac nequiter de vicinis, à quibus nihil metuendum erat, triumphatum est. Sed Emblematis huius character videtur specialius trahi eos, qui fœdus exhorrent potentiorum principum; quo animo si fuisset rex Portugallie Sebastianus (qui infauftam & impiam cum Mahumetano societatem ad suum, suorumq; exitium non longè antè contraxit) felicius vixisset. Memoratu dignus, sed infauustus, & exemplaris casus, vt ita dixerim, Comitum S. Pauli, principis militiæ Gallicanæ sub Lodoico xi. Is Comes res nouas molitus aduersus principem suum, colludebat cum rege Anglo, & duce Burgundo, neq; triste suum fatum præsentiscebatur. Tandem enim fœdere inito inter viros principes, & sopitis discordiis, Comes ille, vt Suffenus alter, suæ proditionis pœnas dedit. Facile mihi esset recolare quædam nostri æui funesta exempla; sed vereor ne eã narratio bilem quibusdam moueat, qui suorum infortunia, quasi plagas vix dum bene sanatas refricari non patiuntur. Vide in Chiliadibus adagium, *Aliquid mali propter vicinum malum*. vbi multa præclara de malo vicino ex Hesiodo & alijs reperies.

Cardamus noxius vicinis herbis.

Sebastianus Portugallie Rex.

Comes Pauli.

In eum, qui truculétia fuorum perierit.

EMBLEMA CLVII.

DELPHINEM inuitum me in littora compulit æstus,
 Exemplum, infido quanta pericla mari.
 Nam si nec proprijs Neptunus parcit alumnis,
 Quis tantos homines nauibus esse putet?

COMMENTARII.

I. **D**ELPHINVM piscem mare perfidum in littore sicco destituit, quæ vis tempestatis antea eiecerat.

II. **H**OC tetraſtichon video petitum ex 3. Epigram. tit. eîs îχθυίας, nempe incerti cuiusdam hexasticho, quod tale est:

κύματα κῆ τρηγύς με κλύδωνέπι χέρσον
 ἔσουραν

Δελφίνα, ξείνης κοινὸν ὄραμα τύχης.

Ἀλλ' ἐπὶ μὲν γαίης, ἐλέω τοπος· οἱ γὰρ
 ἰδόντες,

ἐυθὺς πρὸς τύμβον μ' ἔσεφον εὐσεβείας)
 Νῦν δὲ, τεκῆσα θάλαττα διώλεσε. τίς
 παρὰ πόντῳ

πίσις; ὅς ἐδ' ἰδίνης φείσατο συντροφίης.

Id sic reddere conatus est Minos:

Fluctus & aspera tempestas ad terram tra-
 xerunt

Delphinem, externæ spectaculum for-
 tunæ.

Sed in terra misericordiæ locus [reper-
 tus est:] nam videntes

Statim

Statim ad tumultum me coronarunt pii
[viri.]

Nunc vero quod [me] genuit mare, per-
didit. Quæ tandem ponto

Fides? qui neq; propriis parcat alūnis.
Delphinem pelagi rapidus me ad littora
fluctus

Ludibrium cunctis, sorte volente, tulit.
Præsidium at pia terra dedit: me namque
videntes

Ornarunt tumulo conueniente viri.
Me mare quod genuit, sic sustulit. Ergo age
ponto

Quanta fides? natos perdit & ipse suos.

Sic verò vertebat Sanctius:
Verso Sã
Elij. Delphinum me fluctus atrox in littora a-
degit;

Hospitibus sortis sic documenta dabo.
Terra tamen misero tribuit pietatis hono-
rem,

Nã fertis decorant nostra sepulchra pũ.
Nunc mare quod genuit, me perdidit: hei
neque parcat

Ipsæ suis, ponto qua sit habendâ fides?
Cœlius Rhodigin. lib. 8. antiq. lect. cap. 6.
sic inquit: Ion Græcæ facundix auctor, vt
videtur, haud spernendus omnino, sicut
ex Plutarcho accepimus, eiusmodi ada-
gium posuit, Δελφίνος ἐν χέρσῳ βία. Del-
phini in terra vis. Id in eos promptum
videtur, qui quod nesciunt iudicant, & in
quo minus valent, toto conatu petunt,
nec se intra pelliculam cōtinent, supra cre-
pidam aliquid ambitiosius affectantes.
Delphinorum celeritas utiq; memorabi-
lis est, adeo vt ocyor volucris, acrior telo
credatur, & vt Aristoteles inquit: ἀπάντων
δοκέειναι ζῶων τάρυτον, καὶ τῶν ἐννύδρων,
καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑδάλλοντων πλοίων
μεγάλων ἰσῆς. hoc est: Omnium videtur
animalium velocissimus, non aquatiliū
modo, sed & terrestrium, supersiliūt etiam
malos nauigiorum maiorum. Cæterum
tam stupendæ agilitatis animal, terræ ta-
men contactum non patitur, quin inuectū
in arenam emoritur confestim. Hactenus
ille: qui erotris ansam de Plinii verbis (nisi
fallor) arripuit, quæ verba multos etiam
alios deceperunt. Locus Plinii talis est,
cūm de delphinis agit lib. 9. cap. 8. Solent
in terram incerta de causa erumpere, &
statim tellure tacta moriuntur, multoq;
ocys fistula clausa. Qui locus procul
dubio corruptè legitur: nam illud verbū,

statim, expungendum est ex contextu; aut
intelligendum, statò tempore. Nam emo-
ri delphinos statim tacta terra, falsum es-
se deprehendit, quicūq; attentè legerit
epistolam 33. libri 9. Plinii Secundi, vbi
agit de puero & delphino, qui subinde in
arenam erumpebat, tactusq; à Solis calo-
re iterum se in mare recipiebat; eius autem
hæc sunt verba: Incredibile (tam verum
tamen quàm priora) delphinum gestato-
rem collisoremq; puerorum in terram
quoq; extrahi solitum, arenisq; siccatum,
vbi incaluisset, in mare reuolui. Meminit
huius rei Pincianus in Plinium, & alij, imò
ipse Rhodiginus loco citato. Neq; Plutar-
chus (vt ad Cœlium reuertar) id vult si-
gnificare, delphinum illico tacta terra e-
mori, sed perdere celeritatem & violētiam
illam, postquam in alienum elementum
excesserit.

DELPHINEM inuitum me] me relu-
ctantem, nihil tale cogitantem, innoxium.
In littora compulsi.] Id vno verbo de-
stituere, dicitur, vt admonet perspicacissi-
mi vir ingenij Fornerius: quin etiam ad-
ducit hoc Virgilianum:

Et freta destituent nulos in littore pisces.

Æstus] Aestus dicitur maris crescentis
& decrecentis commotio. Gallice, Le re-
gorgement de la mer, le flor de la mer. Flu-
ctus maris. Hinc Æstuarium, locus vicif-
sim estu maris vel nudus, vel aquis stagnā-
tibus offertur. Et Aestuarium insulæ, ex
quibus Venetiæ primū in potentissimā
& populosissimā, quæ hodie cernitur,
Rempublicam coierunt. De reciproco
maris æstu vide. Plinium lib. 2. cap. 97.
Cœl. Rhodig. lib. 26. cap. 17. & 18.

Exemplum infido.] quod potest exem-
plo esse, quantis infidum mare periculis,
quantoq; discrimine sæuiat: vel vt ἀλλο-
γορικῶς, quæ toxæ & simultantibus labo-
ret Republica. Locus est huic accommo-
datus in 7. Controuers. Setecæ deciamat.
1. O maria iustiora indicij, aut, ὀμιούσες
procellæ patre, &c. Infidum mare. ἀπέ-
γυος δάλασσα. in Græco epigramate,
id est, cum quo nulla sponsio aut fides po-
test intercedere. Quadrat huc elegans Lu-
cretij locus, lib. 2.

Sed quasi naufragijs magnus multusq; co-
ortus,

Dissectare solet magnū mare transstrā,
carinas,

Anton-

Delphini
in terra
vis.

An Del-
phines sta-
tim, vbi
terram
attige-
rint, mori-
antur.

III,

Destitue
re.

Æstus.

Æstua-
rium.

Infidum
mare.

*Antennas, prorā, malos, tonfasq; natantes,
Per terrarū omnes oras fluitantia a plustra
Vt videantur, & indicium mortalibus edāt,
Insidi maris insidias, viresq; dolumq;
Vt vitare velint, ne vè vllò tēpore credant,
Subdola cum ridet placiti pellacia ponti.*

Nam si nec proprijs.] Collatio maioris ad minus. Si enim mare non seruat eos, quos in lucem edidit & nutrit: id est, si princeps vel populus suos ciues non tuetur, ijsq; non ignoscit, sed miserè de medio tollit, quid reliquis fiet?

Quis tutos homines] num valde periculosum se fluctibus marinis committere? quàm parum tutum est πολιτεύειν δαι, seque Reipub. ventis & fluctibus credere? Obiter moneo, allusum hic videri ad procerbum, *Maritimi mores*. quo vititur Plautus Cistellaria.

ΤΟΥΤΗΜ hoc ἀλληγορικῶς accipe. Delphiu enim marinis fluctibus eiectus, consultorem quandam virumque Principem, vel etiam nota aliqua probitatis insignem, à populari turba beneficij loco iniurias, ludibria, mortemq; ipsam referentem arguit: quales fuisse legimus Socratem, Aristidem, Phocionem, Demosthenem, M. Tullium, & alios quam plurimos, qui post præclarè facta inuincasq; difficultates, & pericula nominè patriæ exantlata, honoris & præmiorum vice iniustum exilium duramque mortem perferre coacti sunt. Delphin est φιλάνθρωπος, (de quo etiam supra dictum) vt qui suis bene cōsultum velit: Pelagus ipsum, in quo pisces à piscibus afficiantur & absumantur, orbis huius angustias multiplices & damna innumera bilia refert, nimirum in quo nemo sibi deteriorius quàm ab homine nocuentum impendere videat. Hieronymus ad Demetriadem, de seruanda virginitate: Quæ de medio mari fumantem viderat patriam, & fragili cymbæ salutem suam, suorumque commiserat, crudeliora inuenit Africæ litora. Vide reliqua. Qui locus nos admonet permultos iam olim fuisse viros claros, quibus sua virtus obfuit. Memorarem Hermodorum ab Ephesijs pulsam, Aristidem ab Atheniensibus, imò Themistoclem, Periclem malè habitum, nisi nos exempla Romanorum commouerent, Coriolani, Camilli, imò Portij Catonis toties accusati, M. Antonij oratoris exulantis, & aliorum, de quibus apud historicos. Quod

si ad altiorē sensum trahere placet, considera carnis nostræ petulantiam & ingratitude, quæ nobiscum nata, educita, alita paribus incrementis eadem cura, contubernalis, mensæ affecta, omnium consiliorum particeps: audet tamen spiritum temerario, conterepe pede, ac mentis imperium infringere. Nec sola per se illud attemptat, sed & scædus percussit cum amico subsidario dæmone, vt perdat: hic subternit viuos carbones & prunas suscitatur, vt incalcescat illa & vehemētius pruriat. Igne concepto, nullum genus nequitiae transit intactum, impetu fertur & pleno cursu, recalcitratur, nec patitur infessorem aut imperium magistri, vt effranis equus aut rabidus leo, conspecta fœmina. Hæret flamma in medullis, vrit, furit vt erysipelas aut carbunculi morbus in membris. Palpat Sathan interim, & poppysmatis regit, nec capistro, sed iuba ducit, velut hinnulū mango solet, quòd vult, pinguioris saginæ farto scilicet. Hæc ars vna cicurandi indomitum monstrum, passu trahitur & mansuescit. Nouit naturam ductor, & popinis admonet primò ac luconum conuenticulis, vnde ventrem referat inter sartagines & cacabos vt tympanum inflatum. Prima cura crapulæ studiū & voluptatis in seclatio, quæ radix est malorum; trophæū figit, qui hic triumphat; vitibus in præcipitio, stat ad interitum, & in ipsa crepidine Tartariamiam casurus. Non simpliciter malus est, cui stigma hoc malitiæ impresum; aperit semitam ad cetera, qui hoc vno laborat, patet, sicut arx in fastigio montis, ventis omnibus vitorum. Corpus in nutritum delictijs & tractatum molliter, Venus formosa illa & sæculis, omnibus decantata mater luxuriæ infidetur cum suo Cupidine. Causa quòd pinguior, eò putredini aptior est & vermiculationi: ita caro nostra in sagina vermibus scætet vitorum, qui rodunt & perforant. Equi cadauer vespas, vt aiunt, producit & crabrones; simus bituchos, scarabæos, & cantharides, quodque semen sicut, sicut fit; pascuuntur reo, ex quo nati. Simile contingit in nobis, abdomen turgidum obsonijs & distentum, termites concipit libidinis, qui in copia pullulant, & rostellæ mox vertunt in marem, pungunt, mordicus inuadunt, consumunt. Contabescit, dico, in sua malitia caro, & ad interitum properat, domesticos enim ho-

Carnis nostra saginata fructu.

Dæmonis astutia.

Simile.

scies alit in visceribus, & lumbricos istos la-
sciuæ ac hirudines, qui sugunt quod inest
sanguinis, donec fibram ipsam cordis, vt
ranca solet arboris, succidant clanculose
& demoliantur. Intestinum malum, eò
propius periculo & minus curabile: sentit
infectus, sed curam negligit & manus me-
dici; nescit sanari, quia latet vitium, vel nõ
vult, quia consenuit & transijt in naturã.
Aegre assurgunt, qui sic iacent; concla-
matũ penè de salute, nisi altior vis aliqua
subleuet. Sic caro nutritores suos remune-
rat. Ex hoc deniq; Emblemate constat, ve-
teres inter summas difficultates naviga-
tionem posuisse, vnde præcepta de fugiendo
Propertij lib. 1. exclamat:

*Ab pereat quicunq; rater, & vela parauit,
Primus & inuito gurgite fecit iter.*

Rectè itaq; dixit Aristagoras, *ὄτι πᾶσα
θάλαττα θάλαττα*. id est, ex æquo pericu-
losum esse mare, licet appellationes ha-
beat varias. Cui conuenit illud Comici ex
Hecyra:

*O fortunate, nescis quid mali
Præterieris, qui numquã ingressus es mare.*
Ouidius 2. Amor. eleg. 11.

*Nauita sollicitus iã ventos horret iniquos,
Et propè tam lethum, quàm propè cernit
aquam.*

*Quid si concussas Trison exasperet undas,
Quàm tibi tunc toto est nullus in-
ore color.*

*Tunc generosa voces sæcunda sidera Luna,
Et sælix dicas, quem sua terra tenet.*

Anacharsis cum rogasset quendam, quan-
ta esset spissitudo tabularum nauticarum?
Isq; respondiisset, quatuor digitorum. Tan-
tillum, inquit, absunt à morte qui nauigant.
Id ipsum expressit Iuuenalis Sa-
tyra 12.

*Inunc & ventus animam cõmitte, dolato
Confusus ligno, digitus a morte remotus*

Quatuor, aut septem, si sit latissima rada.
Idem Anacharsis cuidam roganti, vtrum
arbitraretur plures esse mortuos quàm
vivos? Nauigantes, inquit, vtro in nume-
ro ponis? Dubitans, an hi essent inter vi-
uos habendi, qui vitam vdarum ac vento-
rum arbitrio commisissent. Occurrit in-
signis Propertij locus lib. 3. eleg. 7. de mor-

te Pæti, qui argumentum hoc egregiè il-
lustrat.

*Ite rates curua, & lethi quoque texite
causas,*

*Ista per humanas mors venit acta ma-
nus.*

*Terra parũ fuerat, terris adiecimus undas:
Fortuna miseris auximas arte vias.*

*Anchora te teneat, quem non tenere pe-
nates;*

*Quid meritum dicas, cui sua terra pa-
rum est?*

*Ventorum est quodcunq; paras, haud vlla
carina*

Consenuit: fallit portus & ipse fidem.

Audiamus etiam Senecam lib. 14. epist.
91. Hominis, inquit, non sapientis iuenta
sunt nauigia, quibus amnes, quibusvè ma-
ria transiunt, aptatis ad excipiendum ven-
torum impetum velis, & additis à tergo
gubernaculis, quæ huc atq; illuc cursum
nauigij torquent: & exemplum à pisci-
bus tractum est, qui cauda reguntur, &
leui eius in vtrumq; momento velocita-
tem suam flectunt. De navigationis por-
ro incommodis plura hic dicere nihil atti-
net, satiũ est eos, qui equo ligneo (vt Plau-
ti verbis vtar) per cœruleas vias vehuntur,
experiri scilicet, quàm periculosum sit sa-
lutem fluctibus committere, & vocare in
sele fata cessantia, ac si ad mortem terra
parũ latè pateat: siquidem, vt Aratus
dicebat, modicum lignum mortem prohi-
beat. Non igitur iniuria in nauigantes in-
uehitur Socrates, miseros eos appellans,
quibus neq; dæmon, neq; Deorum aliquis
vnuquam dinitiarum dignam tribuerit gra-
tiam. Quandoquidem hi lenibus freti
ventis, longas nauigationes magno cum
periculo semper adeant, homines perditii,
propter quas aut lucrentur, aut pereant.
Vnde rectè iudicauit Antiphanes, præsta-
re in terra pauperem esse, quàm diuitem
nauigare. Deniq; qui primus nauim vs-
us, & quæ prima earum forma à piscis
probara fuerit, quæ item eorum nomina,
& quis gubernandi admicula primus
inuenerit, id expositum habes apud Ro-
bertum Valturium lib. 11. de re milita-
ri, cap. 5.

Locus
pertijNau
origiNau
tion
cõmMars pe-
ricula
quanta.

In dona hostium.

ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLORVM cepisse ferunt monumenta vicissim
 Scutiferum Aiacen, Hectoraq; Iliacum.
 Balibeæ Priamides, rigidum Telamonius enses,
 Instrumenta sua cepit uterque necis.
 Ensis enim Aiacem confecit: at Hectora functum
 Traxere AEmonys cingula nexa rotis.
 Sic titulo obsequij, quæ mittunt hostibus hostes
 Munera, venturi præscia fata ferunt.

COMMENTARI I.

ASTAT Aiace cum scuto suo, & ab Hectore gladium dono accipit, Hector verò ab illo baltheum. Quæ dona utriq; fuerunt exitio, hinc enim Ajax gla-

dio illi moriturus incumbit; illinc Hector curru baltheo alligatus distrahitur.

SUMPTVS est hic titulus, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Aiace flagelli-

II.
 Epigra-
 phe unde
 sumpta.

fero, qui ait se, postquam ab Hectore inimicissimo accepisset enssem muneris loco, nihil præter damnum atrocissimum à Græcis habuisse. Itaq; postquam multis est conquestus, sic postremò infert:

Ἀλλ' ἐς ἄλυθῆς ἢ βροτῶν παροικία,

Ἐχθρῶν ἄδωρα δ' ὄρα, κ' ἐκ ὀνήσιμα.

Quin verum id est mortalium proverbium,

Non esse dona, dona qua veniant tibi

Ab hoste, verum inauspicata ac noxia.

Ex hoc loco Scholiastes elicit, ab amicis dona quælibet, vel etiam pretij minimi, bona esse consulenda: ab hostibus verò & inimicis ne pretiosissima quidem expetenda, ut potè pernicioſa & noxia, δ' ὄρα enim ἄδωρα, sunt κακόδωρα, id est, infelicia dona, ut μήτηρ ἀμήτωρ. De quibus latè & præclare agit in prouerbio, Hostium munera non munera. Narratio est apud

Hectoris et Aiæcis fædus.

Homerum Iliad η. Hector & Aiæx inito inter se fædere, vitro citroque missis donis, de amicitia firmanda statuere, atque Hector Aiæci gladium, Aiæx Hectori cingulum militate misit, sed utrique suum munus fuit exitio. Victus enim Aiæx ab Ulyſſe (in contentione armorum Achilles) & cognitis ijs, quæ per insaniam dixerat & fecerat, eodè gladio seipsum interemit. Hector verò per occasionem cinguli iuxta Ilij muros ab Achille occisus, & ter circum moenia tractus est. Ex quo perspicuum apparet verissimum esse, quod ait Euripides:

κακὸς μὲν ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν ἐκ ἔχει.

Nullum inuamem adferunt dona improbi.

Emblematis character.

Totum Emblemata ex Græco tractum esse liquet, lib. 3. Antholog. tit. εἰς ἥρωας. Est autem Leontij.

πικρὴν ὀλλήλοις ἔκτωρ χάριν, ἠδὲ φέρασπις

ἄιας, ἐκ πολέμου μνήμ' ἔπορον φιλίας.

ἔκτωρ γὰρ ζωσῆρα λαβὼν, ξίφος ἐμπαλιδῶκεν

τὴν δὲ χάριν δάραν πείρασαν ἐν θανάτῳ.

τὸ ξίφος εἰλ' ἄπαντα μεμνηότα· κὴ πάλι ζωσῆρ

εἰλκυσε πριαμίδην δίωρρα συρόμενον.

ἔτως ἐξ' ἐχθρῶν ἀποκτῖτα πέμπετο δῶρα,

ἐν χάριτος προφάσει μῦθραν ἔχοντα μόρε.

Acetbam inter se Hector gratiam atque

scutifer

Aiæx ex bello pignus dederunt amicitia.

Hector enim cingulum cum accepisset, enssemq; vicissim dedisset,

Hanc quidem gratiam donum experti sunt in morte.

Gladius interfecit Aiæcem insaniam corrumptum; & rursum cingulum

Traxit Priamidem bigis raptatum.

Sic ab hostibus mortem ultro afferentia mittuntur dona,

[Quæ] sub gratia prætextu fatalem mortem contineant.

Exitiale inter se Hectorq; et scutifer Aiæx, Ex bello dederant pignus amicitia.

Cingulum enim accepto hic, tandemq; ille ense vicissim,

In morte experti gratia quanta foyet.

Nam se Aiæx gladio insanus traiecit, e- quiq;

Raptatus bigis deniq; Priamides.

Sic qua dona suis mittuntur ab hostibus ultro,

Sub titulo doni sunt ea signa necis.

Subijciam & breuius Epigramma, eiusdè omninò argumenti.

ἔκτωρ ἄιαντι ξίφος ὄπασεν, ἔκτορι δ' ἄιας

ζωσῆρ'. ἀμφοτέρων ἢ χάρις εἰς θάνατος.

Aiæci datur ensis ab Hectore, baltheus Aiæce

Hectori; utriq; suum donum erat exitio.

Hector Aiæci enssem obtulit: Hectori autem Aiæx

Cingulum, ambobus donum [fuit] vna mors.

Hector ut Aiæci dedit enssem, illi ut dedit Aiæx

Zonam, utriq; necem munus utrumq; dedit.

BELLORVM monumenta] ἐκ πολέμου μνήμα φιλίας. ut est in Græco Epigrammate. Erat autem gladius & baltheus, utrumq; militibus conueniens donum.

Scutiferum Aiæcem] Transtulit illud ex Græco φέρασπις ἄιας, ut φέρασπις ἄθηνῃ, scutifera Pallas, à Poetis dicitur.

Et ab Ouidio in principio lib. 13. Metamorph. Aiæx vocatur clypei septemplex dominus.

Surgit ad hoc clypei dominus septemplex Aiæx

quia clypeum habuit, septem boum cornis rectum. De Aiæcis nomine & scuto diximus

II
Aiæx tifer.

ximus plura Embl. 28. & 48.

Hectoraq; Iliacum] Troianorum fortissimum.

Balthea] Balthea, in accusandi casu, quasi à recto Baltheus, nullo modo placet, ut neq; tolerari in patria Romana potest. Id in Alciato nostro peccatum, seu erratum potius, Grammatici nostræ ætatis doctissimi obseruarunt: sicuti & ab Vr sino Vello, erudito sanè viro, idem penè admissum notant versu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numeris expresso, sic:

Baltheon arripuit, Thracisq; armenta cecidi.

Sed quid? in re tam vera manus dare cogimus, verumq; fateri, quod Fabius ait in titio lib. 10. Institut. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cum & Ciceroni dormire interdum Demosthenes, Horatio etiã Homerus ipse videatur; summi enim sunt, homines tamen. Hæc quidem Claudius Minos: sed quid opus Alciati nostrum coram Grammaticorum tribunali tam audacter reum agere? An non videbat doctissimus Minos & Baltheus & Baltheum dici, teste Propertio lib. 4. eleg. 11.

Præbebant casi balthea lenta boues.

Quis dubitet igitur, Alciati um hic pluralem pro singulari *συνεδοχικῶς* posuisse? ut etiam paulò post, *cingula dicit*.

Priamides] Patronymicum, pro Hectore Priami filio, ut apud Homerum sepe legitimus. Porphyrius tamen philosophus testimonij Ibici, Alexandri, Euphorionis, & Lycophontis probat, Hectorem fuisse filium Apollinis. Hæc ex scholiaste Homeri, Iliad. 3.

Telamonius.] à Telamone, ad differentiam Atacis Oilei.

Instrumenta sua, &c.] Vterq; accepit suæ necis prælagium, utriusque fuit exitio suum donum. Græcè, *ἀμφοτέρων ἢ χάρις εἶς δάνατος*. Hectoris enim cadaver baltheo circa Patrocli tumulum Achillis insu tractum est. Aiæ gladio sibi ab Hectore donato seipsum confodit.

Æmonij rotis.] Id est, Thessalis, Græcis. Æmonia siue Hæmonia, Thessalia est, vnde Achilles originem duxit; sic dicta ab Æmone filio Deucalionis. Æmonia interdum etiam pro Græcia, *συνεδοχικῶς*.

Sic titulo obsequij &c.] obtentu, prætextu, facie animi beneuoli. Huic sententiæ

consonat versiculus quidam, cuius auctor iam non occurrit:

Non sunt dona, suis qua mittunt hostibus hostes.

Venturi præcia fata ferunt] portendunt mortis euentum.

PRISCORVM superstitioni sibi persuasit, obseruanda vel maxime munera, à quibus, quo animo mitterentur, propierea quod, quæ darentur ab ijs, qui nobis malè cuperent, exitio plerumq; fuisse constaret. Ut fuit pyxis illa fallax per Pandoram à Ioue Prometheo transmissa. Quemadmodum fuit & vestis, quæ Medea, nouam nuptam Iasonis donauit. Rursus vestis illa, quam Deianira misit Herculi. Præsens itaque Emblemata per dona mutua Aiæis & Hectoris significat, viri mali dona esse inutilia perniciosaque. Quod Laocoö apud Virgilium confirmat, cum à Troianis eorum dolo relictum nequaquam in urbem recipiendum censeret, his quidem verbis:

— O miseri, qua tanta insania, ciues? Creditus auertis hostes? aut vlla putatis Dona carere dolus Danaum? &c.

Et deinde:

Quicquid id est: timeo Danaos, & dona ferentes.

Et alibi de Capys sic:

At Capys, & quorū melior sententia menti, Aut pelago Danaum insidias, suspectaq; dona,

Præcipitare iubet, subiectusq; vrere flammis.

Huic conuenit monostichou Græcum:

κακόν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζῆνικῶν.

Malum donum simile est detrimento.

Sæpe nihil interest, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Benè Horatius:

Nil moror officium quod me grauat.

Et Plautus in milite:

In mala vxore, atq; inimico, si quid sumas, sumptus est:

In bono hospite atq; amico quæstus est quod sumitur.

Quadrabit & in eos, qui per artes magicas dæmonum vtuntur obsequijs. Nam ea demum exeunt in perniciem vtentium. Siquidem spiritus ille tenebricosus & impostor, quem scimus esse ab origine rerum mendacem & homicidam, non potest odiū suum atrocissimum erga genus humanum

Yy 2 (licet

IV.
Dona hostium noxia.

Alciati
opus ar-
guitur.

Endi-

For si-
dei Pri-
a.

no-
nt.

In practi-
giatores
et magos.

(licet se simulet esse interdum supplicem, placatum, mansuetum, nonnunquam etiam angelum lucis) prorsus celare, quin vngues suos figat, & aliquo modo nocendo se se prodatur. Docent enim nos sacræ literæ, quod natio diabolica exciderit veritate & gratia, sitq; immobilis ad bonum. Vnde Bodinus colligit indubitatum axioma, Numquam Sathanam bene facere, nisi ut grauius ex eo redundet malum: adeo naturæ Dei, inquit, aduersatur, qui nullum malum permittit fieri, nisi ut maius consequatur bonum. Documento esse possunt horrenda exempla & interitus magorum. Nam ut vnam & alteram historiam modò referam, mira sunt quæ in historia Bohemica Dubrauij Episcopi Olmucensis legimus, ita enim scribit de V Venceslao, filio Caroli IIII. Quum filiam Ducis Bavarie Sophiam vxorem duxisset, nouus sceler, ubi generum ludicris spectaculis & magicis prestigijs delectari cognouit, planstrum plenum prestigiatorum secum Pragmam aduexit. Ibi dum artificum præstantissimus ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adest inter spectatores Zyto V Venceslao magus, ore vsque ad aures dehiscente, accedensq; propius, artificem illum Palatini cum omni apparatu subito deuorat, solos duntaxat calceos; quia luto obliti videbantur, expuens, secessumq; inde petens, ventrem insolita esca grauem, in solum aqua plenum exonerat, prestigiatoremq; adhuc madidum spectatoribus restituit passim deridendum, adeo ut cæteri quoq; eius socij à ludo desisterent. Et paulò post, ubi alias multas ludificationes & prestigias eius recensuit, ita concludit: Cæterùm Zyto impostor, ad extremum à cacodæmone superstes cum corpore & anima de medio hominum sublatus fuit. Apud nos quoq; Germanos adhuc notum est, inter prestigiatore & magos, qui pa-

trum nostrorum memoria innotuerunt, celebre nomen, propter mirificas imposturas & fascinoes diabolicas, adeptum fuisse Ioannem Faustum Kundlingensem, qui Cracouia magiam didicerat, adeo ut ex plebe nostratum propemodum nullus reperitur, qui non aliquod documentum eius artis commemorare possit, illiq; eadem ludibria, quæ modò de mago Bohemò diximus, ascribantur, ut libello Germanico idiomate vulgato patet. Quemadmodum autem horum prestigiatorum vita similis fuit, ita vterq; horrendo modo in viuis esse desijt. Faustus enim, ut fertur, & à V Viero lib. 2. cap. 4. recensetur, in pago Ducatus V Virtēbergici inuentus fuit iuxta lectum mortuus, inuersa facie, & domo præcedenti nocte media quassata. Sic perijt infastus Faustus. Alter verò, ut diximus, viuis à suo magistro raptus est. Et Ioannes Franciscus Picus Mitandulanus, sicut à V Viero introducit, memoriam tradidit, magum quandam, ut ipse à socijs eius adhuc viuis audierit, à dæmone viuum ablatum nusquam comparuisse, dum curioso cuidam, & malè sano principi Troia oppugnationem repræsentare quasi in scena pollicitus esset, Achillemq; & Hectorem introducere præliantes. De Zoroastro quoq; qui Mesraimi Chami filius, & primus fuit, qui artis magicæ disciplinam tradidit, scribunt, quòd astris multum & frequenter intentus, cupiens apud homines Deus haberi, velut scintillas quasdam ex stellis producere, & hominibus ostentare cœperit, quòd rudes in miraculi stuporem traherentur, desideransq; hanc de se augere opinionem, sapius ista molitus sit, vsq; adeo, donec ab ipso demone, quem importunius frequentabat, succensus igne cremaretur. Hæc sunt hostis generis humani donas; hæc præmia digna impiæ & sceleratæ curiositatis.

Ioanne
Faustus
magus

Historia
de Zyto
mago Bo-
hemo.

Magus
dæmon
abreptus

Zoroa-
strum
magus
eius

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXIX.

BELLA gerit scarabeus, & hostem prouocat ultrò,
Robore & inferior, consilio superat.

Nam plumis aquila clam se neque cognitus abdit,
Hostilem ve nidum summa per astra petat.

Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis:
Hocq; modo illatum dedecus ultus abis.

C O M M E N T A R I I.

AQUILAE animum reginae hic sese
audacter opponit scarabeus, insecti
genus, volatile, multipes, cornibus longis
& ferratis praeditum, quae dentata bisul-
cis forcipibus in cacumine, quum liber, ad
morsum coeunt. Sed nemini ignotus po-
test esse scarabeus, ut qui passim sit ob-
uius, nisi alicubi nulla omnino sunt ster-
cora.

SUMPTVM est Emblemata ex OI. II.
Apolline lib. i. Hieroglyph. Aut potius ex Fons Eo.
apologo Aristopi, qui petitus apparet ex blema
perpetua cotrouersa, quae naturae vi qua
dam intercedit inter Aquilam animum prin-
cipem, & scarabeum vilissimum insecti
genus. Ille. n. ut illatam sibi ab aquila iniu-
riam vindicet, cum se viribus haudquaquam
parem esse norit, confugit ad dolos: clam

enim se in plumis Aquilæ recondit, ut eotandem modo ad nidum aquilinum perueniat, eaq; postmodum ablente oua eius omnia confodiat. Cuius fabulæ apud Aristophan. mentio est, sic enim:

ἐν τοῖσιν ἀσώπτῳ λόγῳ ἐξηυρέθη,
μόνος πετεινῶν εἰς θεῶς ἀφιγμένος.
ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ, πάτερ,
ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεούς.
ἦλθεν κατ' ἐχθρὰν ἀετὺ πάλαι πότε,
δ' ἐκκυλίνδων, κ' ἀντιτιμωρέμενος.
hoc est:

In fabula id est repertum Æsopis,
Adiisse Diuos unicum ex volucribus.
Haud credibile ais fabulā pater, pater,
Adiisse Diuos animal obscærum atq;
olens.

Peruenit olim, inquam, ob similitudinem
asperam,

Quæ illi fuit cū aquila, oua voluens illius.
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Vide omnino adagium. Scarabæus aquilā
quarit. ybi vires suas pulcherrimè exten-
dit autor, & hunc apologum longa narra-
tione amplificat.

BELLA gerit [scarabæus] cum hoste aquila. Scarabæus est animal ex infima insectorum gente, aspectu tetrum, odore tetricius, sonitu terribissimus, alis crustacea vagina obtectis, quin magis torus ipse scarabæus nihil est nisi crustum. Nascitur ex animalium stercoreibus, in iisdem viuunt, versatur, oblectatur, deliciatur. Sed non est eadem omnium species. Etenim sunt, quibus nigro quodam virore luceat crusta. Pleriq; tetro nigrore horrent: ut qui locum prouerbio fecerunt, *Scarabæo nigrior*. Ital. *Nero com' vn calabrone*. Sunt nonnulli grandiores, prælongis, ac bifurcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum visum est ad morsum contrahunt stringuntq; Sunt item rutili, & ijdem prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atq; illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabiliq; strepitu prouolent, ut imprudentem non medioeriter terrent. Sunt & alia formarum discrimina, de quibus Plinius, lib. 11. cap. 28. Verum id commune omnibus, è stercore ortus, è stercore victus, in stercore vita, deliciisq;

Hostilem ut nidum] nidum aquilæ sibi aduersæ.

Summa per astra.] Per aera summum.

Aquilam in editissimis & inaccessis locis nidificare, testis est Plinius, & alij nonnulli.

Spem crescere proles.] Spem crescendæ prolis. Infinitum progerundio, locutio Græca.

Dedecus.] Iniuriam & damnum.

Hoc quidem admonemur, hostem, quantum infimæ fortunæ, non esse contem-
nendum, nec quemquam vel omnium mi-
nimum & contemptissimum esse prouocandum, siquid è, ut in Mimis Publius ait:
Inimicū quāuis humilè, docti est metuere.
Etenim, ut ait Pindarus Isthm. 4.

ἐστὶ δ' ἀράνεα τύχης
καὶ μαρναμένον,
πρὶν τέλος ἀκρον ἰκέσθαι.
τῶνδε γὰρ διδοὶ τέλος,
καὶ κρέσσον' ἀνδρῶν χειρόνων
ἴσφαλλε, τέκνα καταμάρψαισε. ii.

Est tamen incertitudo fortuna vel hominum strenuè pugnantium, donec ad summum finem perueniant: his enim qualemcumq; vult finem dat fortuna: & meliora interdum deterioribus hominibus premuntur ac supplantantur. Certè Magnus Alexander, quamquam potentissimus, dexterritatem Ptolemæi suspectam habuit, Arrii turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum studium reformidabat, auctor Aelianus sub finem 14. Var. hist. Hæc etiam recedit, quod vulgus passim vsurpat: Caueendum ab ijs, quibus nihil est, quod perdat. Ab ijs enim citius iniuriam & damnum acceperis, quàm ab alijs, quibus aliquid est in loculis. Timent enim vlt plurimum aliquem prouocare, ne quid vel fortunæ vel fortunis detrahatur. Homunculi verò illi sortis infimæ, sed dolis & fraude instructissimi, improbi non minùs quàm scarabæi, neq; minùs putidi, neq; abiecti minùs, pertinacis ingenij malitia quadam, cùm nemini ferre prodesse queant, magnis tamen vitis sæpenumero faciunt negotium. Nam teritant nigrore (quæ vna improbi animi nota) obstrepunt stridore (qui nemini non molestus est) fetore suo commaculant obuios quoq; circumuolitant, hærent, insidiantur, ut non paulò satius sit cum præstantibus aliquando vitis similitatem suscipere, quàm hos lassere turpissimos scarabæos, quos pudeat etiam vicisse (quæ enim victoriæ tam pudendæ molestæque spes? quod præmium? quis finis?) quosque nec excutere possis, cùm maxi-

I V.
Nullus
paruus
hostis.

III.
Scarabæus
quæ
le ani-
mal, &
quæ eius
species
sint.

Scarabæo
nigrior.

Descriptio
in
proborum
quorum-
dā tenui
fortuna
hominū

inima
am no
e pos
st.

maximè velis, neque consistari cum illis
queas, nisi discedas contaminator. Peculia
riter autem hic notandum, quàm sæpe mi
nima quæq; maximum nocumentum ho
stibus inferantur, ut rectissimè veteri di
catur adagio: ἔχει καὶ ἡ μύια σπλῆνα.
ἐνέσι καὶ μύρμηκι χάλος. *Et musca splenem
habet, & formica bilem.* Unde apud Plu
tarchū illud Brasidæ fortissimi ducis La
cedæmoniorum memoratur, quem cum
ficus legentem forex momordisset: O bo
ne Iupiter, inquit, nullata est tam minu
tum animal, quod sui defendendi, aut pe
riculum vitandi, cum sit opus, occasiones
non perquirat. Huc etiam respexit P. Mi
mus in suis sententijs, ubi dicit: *Etiā ca
pillus unus habet umbram suam.* Nihil
enim tam minutum, quod non possit ali
quid. Hinc legimus in fragmentis Varro

nis, cuius etiam Plinius lib. 8. c. 29. men
tionem facit; à cuniculis suffossum esse in
Hispania oppidum, à talpis in Thessalia, à
ranis ciuitatem in Gallia pulsam, à locu
stis in Africa, ex Gyaro Cycladum insula
incolas à multibus fugatos, in Italia Amy
clas à serpētibus deletas. Sic Sapo res Rex
Persarum ab obsidione Nisibis vrbs, quā
nonnulli Antiochiam Mygdoniæ vocant,
crabronum & culicum multitudine re
pullus est. Quod inopinatum auxilium
precibus Iacobi Episcopi attributum est.
Voluit autem Deus non fulmine, sed per
exiguas bestiolas suam potentiam & præ
sentiam in Ecclesia declarare; sicut in A
gypto muscas & ranas, aliaq; insecta, non
vrsos aut leones Pharaoni & seruis eius
olim immisit, ut rebus vilissimis tyranni
ca superbia domaretur.

Obnoxia infirmitas.

EMBLEMA CLXX.

PISCICVLOS aurata rapit medio equore Sardas,
 Ni fugiant pauide, summa marisq; petant.
 Ast ibi sunt mergis fulicisq; voracibus esca.
 Eheu, intuta manens undique debilitas.

C O M M E N T A R I I.

I. **SARDAS** pisciculi ab insequente aurata in vasto mari deuorantur, quibus etiam desuper mergus & fulica, aues pisciuoræ, aduolantes imminet, prædam captaturæ. Fulicam velim nigram depingi, vt in editione Ronliana habetur.

II. **LICER** de fonte & origine, nullus commentatorum mentionem faciat, tam è quid sibi velit Emblemata satis ex titulo superq; constat. At meo iudicio desumptum videtur ex adagio vulgo vsitato, *Pisces, magni paruos comedunt*. Nobis Germanis, *Die große fisch freß die Kleinen*. M. Varro apud Nonium:

Natura humanis omnia sunt parua.
 Qui pote plus urget, pisces vs sapa minutos
 Magni comest, vs aues enecat accipser.

De piscium mutua laniena loquitur, idq; torquet in intolerabilem potentiorum insolentiam in tenuis fortunæ homines, quos bonis omnibus exuere solent, miseræq; spoliata, ac deglubere. De iis eleganter, vt omnia, Polybius lib. 15. Histor. Nec faciunt, inquit, hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris pretextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agunt, vt atrocitas ipsorum vitæ piscium conformari possit: de quibus fertur, quod eum eiusdem generis sunt, nihilo tamen minus minorum perditio maiorum sit cibus & vita. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cû Martialis hoc disticho conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum:

Imbelles dama, quid nisi prada sumus?

III. **PISCICVLOS** [Sardas] Sardas, quæ & Sardina, piscis exiguus ex pelamidum genere, de quo Plinius lib. 32. cap. vlt. & lib. 9. cap. 15. Aristoteles lib. 8. de histor. animal. cap. 3. & 13. Græci vocant *πριξίας*. Et hæc sunt, quas Hispani *Sardinas* vocant, aut parum ab ijs differunt. Veneris *Sardelle*, vel vt ego arbitror, *Sardelloni*. Sunt enim hi illis multò minores pisciculi, qui in copia

ibidem venduntur.

Aurata] Aurata, quæ & Orata, Græcis *χρύσοππος*, Italis *Orada*, Veneris *Oraia*. Piscis est marinus, optimi saporis, ab auti colore dictus, quem aiunt omnium cinnidissimum, in maris reflexu sub littoralium arborum radicibus sese occultare, folium, ibiq; frondium agitatione exterritum facile capi, quadam velut deditione. Martialis. 13.

Non omnis pretium laudemq; aurata meretur.

Sed cui solus erit concha Lucina cibus.
 Naturam huius piscis vide apud Aristotelem lib. 8. de histor. animal. cap. 15. Plinium lib. 9. cap. 16. & lib. 32. c. 5. & 11. Macrobius Saturn. 3. cap. 15. Ab hoc pisce aliqui Romanorum cognomen acceperunt, vt Sergius Orata, quia primus viuariorum instituit.

Mergis] Mergus, auis à mergendo dicta: cibum enim in aquis captans se assidue immergit: de qua Plin. lib. 11. cap. 37. Huius auis natura est, vt sæpe mergens auræ signa colligat, & præuidens tempestatem futuram, properè medio reuoluet ex æquore, & ad littorum tuta cum clamore contendat, vt testatur Virgilius 1. Georg. Pro nerbium, *Mergorum instar*. de inexplibili ingluuie. Et, *Mergus prius vitabit aquas*. de re incredibile dixit Ouid. 1. de Ponto, eleg. 7.

Nam prius incipient turres vitare colūba,
Antra fera, pecudes gramina, mergus aquas.

Fulicis] Fulica, siue fulix, auis marina, vel stagnensis, paulò supra columbæ magnitudinem: de qua lib. 18. c. 35. Plinius. Nomen sumpsit à colore furno, id est, nigro. Clangore matutino, & cum ludit in littore, tempestatem præfagit. Cicero 1. de Diuina. ex quodam poeta:
Cana fulix itide m fugiens è gurgise pœti,
Nunciat horribiles clamans instare procellas.

V r nullo nò loco ditiores, & qui sunt ampliori

Aurata

Mergus

Fulica

IV.

*in iudicio
imper su
statio,
superi
n isom.*

ampliori fortuna, tutum in præsidium se recipiunt: ita miseri, & aliqua parte infirmi, præcipites in infortunium ruunt, quocumque fugiant, eoque Scylla, quod dicitur, in Charybdim decidunt; ut litigatoribus accidit ijs, qui nullis opibus, nullisq; amicis fauitoribus adiuti, à iudice ad iudicem temerè frustra; prouocant, non minorem ab vno quàm ab alio gratiam inuituri. Sic enim dum cadere causa timent, in dispendium nocentius & grauius vt plurimum veniunt, tamen si iure disceptent, & ex quo bonoque, non dolo vel fraude aliqua, de sua in integrum restitutione agitent. Enimuerò, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet, quod offerat in iudicio, non solum non contemnitur, sed etià aduersus veritatem opprimitur. Considera, quæso te, nostra tempora. Vbi vnquam tot fuerint vllò in sæculo, tribunalia, & minor iustitia? Vbi vnquam tot senatores ac magistratus, & minor Reipublicæ cura? Quando plures fuerunt leges, & causæ deterius terminatæ? Vbi tot iudices, ac tot aduocatorum, notariorumq; & Harpyiarum fonsensum turmæ, & minus accepta causa pauperis, pupilli ac viduæ, eorumq; iura minus defensa? Denique quando vnquam lites adeò damnosæ & im mortales fuisse? Lites enim quædam sunt menstruæ, quædam annuæ, quædam bimæ, triuæ, quadrimæ die vix bene constitutæ sunt. Quædam non tantum iustitiales, sed etiam sæculares sunt, ad quas auspiciandas Nestore adolescente, ad finiendas porro senescente opus est, nisi hæredibus mandaturus sis. Vnde iustissima exorta fori vituperatio. Anacharsis Scythæ forum destinatum esse locum, ait, ad fallendum inimicem, atque ad dandas avaritiæ manus. Plutarchus dicit, forum esse

ἀρεβῶν χάραξ impiorum regione. Sed quid dico de iudicijs & tribunali, cum nec in abiectissimis angulis, & officijs acceptus sit is, qui manum æratam non habuerit? Ecce tibi historiam. Pauper quidam ingressus tonitrinam, ob arctorem Dei tonderi orauit, quia nihil sibi esset pecuniarum, quo operam tonitoris conduceret. Tonfor arrepta hebeti nouacula, tanta inclementia miserum radit, vt ad singulos tractus lacrymæ ex oculis vberim manant. Interea canis in culina acerbè verberatus magno eiulatu in officinam profugit. Quo conspecto, pauper cœu parem sortis iniuicitatem in animali miserus, exclamauit: O canis, quid tibi aduersi accidit num & tu ob amorem Dei ralus es? Nihil clementius exceptus fuit aliquando pauperculus quidam in aula sui Prætoris, etenim cum famulis non aduertentibus vsq; in conclauem Prætoris suam causam dicturus irrephisset, statim à quodam, calce impacto de ianua eijcitur: vbi alij obuius factus, ab eodem de gradibus deturbatur. Iacentem excipit ianitor, qui eum non modò inclementer domo eiecit, sed & longius verberibus prosequitur. Hic miser ille memor prouerbii, auilius esse iniurias accipere, & insuper gratias agere, cōuersus ad ædes inquit: Quam bene in hac domo sunt disposita singula, vbi officia sibi datarum succedunt. Vides itaq; pauperem vbiq; esse contemptum, & vbi oratas effugetur, mergis & sulcis obijci. Ad Emblemata illustrandum, meo quidem iudicio, huic reuocanda erit historia Hipperidis Oratoris, cuius exilium miserum Plutarch. in vita decem Rhetorum describit. Sed tympana concrepant: obmutesco, infirmitatis præprie conscius.

*Pauper
ob amorē
Dei ra-
sus.*

*Alius ab
aulicis
malè tra-
ctatus.*

*Yi ho-
arni de
statio.*

Vel post mortem formidolosi.

EMBLEMA CLXXI.

CAETERA mutescent, coriamq; silebit ouillum,
 Si confecta lupi tympana pelle sonent.
 Hanc membrana ouium sic exhorrescit, ut hostem
 Exanimis quamvis non ferat exanimem.
 Sic cute detracta Ziscas, in tympana versus,
 Boemos potuit vincere Pontifices.

COMMENTARI I.

I. **D**VO tympanistæ cū suis astant tympanis; quorum vnus magnum pulsar, alter verò minus, sed cui altera manu fistulam iungit, more Gallico.

II. **A**NTE QVAM presens Emblemata explicemus, quædam sunt à nobis prælibanda, vt Epigrammatis ipsa πρότασις aperitior sit; est enim similitudo perelegans.

Multa re Multa quidem in maiestate naturæ recondita

latere concedendum est, quæ ingeniosi & sollertes homines nondum satis videntur excussisse. Quapropter Alexander Aphrodisæus in Præfat. Problem. quæstiones ait quasdam esse penitus inexplicabiles, soli Deo cognitæ, qui scilicet earum existentia auctor sit. Hæc à Medicis occultæ proprietates appellantur: de quibus cū mentio sit in scholis Medicorum & Philo-

rū ca.
 homin.
 bus in
 gnita

Occul.
 propri.
 ses.

sopho-

Sophorum, festiui quidam & iocosi homines vulgari scommate, Pontem asinorum appellant. Præuè aut nonnulli harum solutiones quasdam proponunt, quæ nec ratione, nec probabilitate nituntur. Earum enim cognitio excedit humani ingenij captum. Quis. n. hæctenus vnuquam absq; hæsitatione veras & solidas rationes afferre potuit, cur palea succino trahatur? Cur à folis corylorum su reulis bifidis, & non itè ab alijs fruticibus venæ auri argentiq; feraces detegantur? Cur sanguis ex interfecti cadauere, vel mæbitis inde abscessis, præfente homicida, etiã diu post perpetratã cædem fluat? quã uis hoc satis verisimiliter post Aristotelẽ, Galeotus, nec non Hieronymus Maggius, & Marsilius Ficinus præstare conati sint, quod etiam Bodinus notauit. Quis, obsecro, explicare poterit, quare tam subito turbines & procellæ orientur ventorum, cum seipsum desperabundus aliquis infelici resti suspenderit? Quis porro rectè perferutatus est (licet Ioan. Baptista Porta, & Iulius Scaliger eruditè de hac re disputet) quare magnes ab vno latere interdum ferrum attrahat, ab altero repellat? verum si alio illiuatur, aut simo tegatur, vires suas attrahendi vel repellendi tamdiu amittat, donec vino abluatur? seseq; in lingulis aut versus meridiem, aut versus septentrionem obuertat? Quare qui primum magnetis virtutem trahētis ferrum agnouerit & videtit, non potest non illicò in admirationem rapi, quod ipse D. Augustinus sibi vsu venisse fatetur, lib. 2. 1. de Cinitate Dei, cap. 4. & 5. Neq; satis est, si aliqui harum rerum arcanam quandam vim tam vulgò tritam nobis obtudant. Quomodo enim definient occultam illam vim, de qua nihil præter nomen possunt ostendere? Apponere possumus exempla in concordia vel discordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus sentiendi facultas nõ est: quibus tamen (quia longum esset) prætermisissis, attingam tantum, quæ ad hunc locum propriè attinēt, quæque auctores non pœnitendi scriptis mandarunt. Odium luporum & ouium tam naturale est, vt si lupina pelle tympanum conficiatur, oues sonum exhorrescant, ac si lupus prope gregem consisteret. Sunt etiam qui asseuerent, harmoniam nullam vnquam coitu tam ex ouis lupiq; tenfis ad concentum visceribus. Adijciunt præ-

terea, si lupina pellis in ouili pendeat, oues pauore conter ritas omninò pastum negligere: vtq; leonina inficit aliorum animalium pelles, sic ouinam à lupina exedi & consumi dicunt. Sic aquilæ plumæ columbis committæ eas deuorare & comminuere creduntur. Plinius lib. 10. scribit, gallinam magnopere horrescere accipitrem, vt etiam si vocem audierit tantisper dum incubat, oua vitentur. Quod sanè sit virtute quadam interna & nemini cognita. Quare qui rei tam abstrusæ & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adfert, sed vt Sisyphus versans saxum, sudabit nitendo, neq; tamen proficiet hillum. Ait itaq; Alciasus: Tympanum ex lupino corio confectum si pulsetur, aliud ex ouillo corio adiacens exhorrescit, vt propemodum nullum sonitum edat, tametsi ouis membrana lupum mortuum non sentiat: Eodem modo Ziscas in tympanum versus, quibus in vita fuerat in bello formidolosus, post mortem etiam eisdẽ terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iste terror ipsissima terroris sublata causa? Id quidem in opinione positum nemo non videt.

CÆTERA mutescunt] Si tympanum fiat ex pelle lupina, & propè ad sit aliud è pelle ouilla, conticefcet hæc.

Coriumq; filebit.] Corium pro pelle abusuè, quòd pelli corium adiaceat.

Membrana.] Superior pellis. Ea & charta Pergamena dicitur, quòd eius primum vsus Pergami, Eumene regnante, coepit. Erenim cum Ptolemæus Philadelphus insignem bibliothecam, in qua ingens librorum numerus, ad millia ferinè voluminũ septingenta haberetur, institueret, vt ait Paulus Orosius lib. 6. cap. 15. Eumenes vero (quem Aelianus & Hieronymus Attalum vocant, communi omnibus Pergami regibus nomine, sicut Aegyptij reges omnes Ptolemæi fuerunt indigerati) amulatione ductus, aliam, qua eum superare conabatur, instauraret: euenit, vt Ptolemæus id resciscens prohiberet, ne papyrus ex territorio suo exportaretur, atq; vt hoc modo facultas præcisã esset Eumeni, charta inde confecta libros conscribendi. Verum Eumenes id intelligens, Pergani aliam conficiendæ chartæ modum inuenit. Excoriatis enim animalibus, è membranis pelle proximis chartam sc̄riptioni aptam fecit.

I I I.

De origine chartæ Pergamena.

Membrana
na.

fecit, quæ Membrana, à tactu membrorum animalium, vel quod corium aut pellem Latini membranam dicunt, fuit nuncupata: vti & Pergamena, ab vrbe Pergamo, in qua primum fuit reperta, teste Varro, & Plinio lib. 13. cap. 1. Iosephus tamen lib. 12. Antiquit. Iudaicæ author est, Eleazarum principem Sacerdotum Biblia in subtilissimis membranis conscripta cum septuaginta duobus interpretibus ad Ptolemæum Philadelphum misisse. Quod si ita est, dicamus oportet, membranam etiam ante Eumenem repertam fuisse quidem, sed Eumenem magnam illius copiam præparari curasse, & per Asiam & Græciam diuulgasse: ideoque eius authorem fuisse laudatum. Hæc ferè ex Paucirolo, de rebus memorab. Henricus Salmuth, elegantissimus Paucirolli scholiastes, membranæ originem quoque facit temporibus Ptolemæi & Eumenis priorem. Nam & Diphtheram fuit qui interpretetur pellem ea præ, quæ Iouem lætatur: in qua creditum est antiquitus illum omnia scribere, quæ fierent. Vnde quæ nec in Historicorum libris extarent, nec in hominum memoria seruaerentur, ea velut ex Iouis Diphthera petita dicebantur. Nec desunt, qui sub pelle velleris aurei, quod Argonautæ ex Colchide aduexerunt, intelligant Diphtheram, hoc est, librum ex membranis veterum more confectum, & arcana eius artis, quam Chymiam vocant, pendentem, quo scilicet auri conficiendi scientia continebatur: meritoq; eam membranam appellatam fuisse auream, propter emolumentum, quod ex ea acquirerebatur. Vide etiam Herodotum in Terpsichore, vbi Ionas pellibus vsos ob chartæ inopiam, scribit.

Ex animo quæmus, &c. Licet quis exanimata non sentiat exanimatum lupum.

Zisca vel
Ziscas
Boemus.

Sic cuncta detracta Ziscas. Zisca, vel Ziscas, dux bellicosissimus, in Teutones & Boemos diu fatis acri Marte confictatus est. Itaq; Sigismundus Imperator, cum videret Ziscæ cuncta ex animi sententia prosperè succedere, & iam illum esse unum, ex quo res Boemæ penderent, clam sibi eum conciliare tentauit. Ille opimis conditionibus ab Imperatore oblati annuens dum se itineri accinxisset, peste tactus expirauit. Ferunt illum, cum ægrotaret, rogatum quo loco mortuus vellet sepeliri, iussisse cadaveri suo pellem adimi, carnes

volucris ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoque duce bella geri, indeq; arrepturos fugam hostes, quum primum eius tympani sonitum audirent. His adiecit Albertus Crantzius, fecisse amicos, quod ille iusserat, & reperisse quod promiserat. Hoc vnum præclarè aiunt ab eo factum, quòd sciam Adamitarum deleuerit. Notum est, eum partibus Hussitarum prorsus fauisse; Prægæ loca sacra templaque deleuisse, in Catholicos, potissimum sacerdotes, crudelem & implacabilem animum gessisse, idq; Catholicis, quod Assur Iudæis, fuisse. Inignis bellator, quæquam cæcus. Inter laudatissimos Principes, rei q; bellicæ gloria illustres haberi poterat, nisi quædam flagitia laudem obscurassent. Retulit Aeneas Syluius 3. Comment. De reb. gestis Alphòsi, & post eum Cochæus libro 5. historiæ Hussitarum.

IV
Amal
les pu
morte.
Terris
post n
tem.
Ioan.
niade

Vt nonnulli ob virtutum splendore, vel etiam morum facilitatem, post mortem sui memoriam acceptam posteris & amabilem relinquunt: sic alij morum ferocitate, & insigni quadam crudelitate, quamquam pridem extincti sint, sui vnica memoria terrorem animis incurrunt: vt apud Turcas Ioannis Hunniadis ducis fortissimi superstitem famam permultum formidabilem extitisse, historiarum monumentis proditum; huius enim nomen vsq; adeo terrificum fuisse dicitur, vt nutrices ad sistendum puerorum vagitum Hunniadem adesse simularent. Sanè exemplum Ziscæ Boemi memorabile est ac stupendum, qui etiam post mortem suos hostes insolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Fortasse ad hunc locum nõ inconcinne referre ausim clamorem, Haronis, apud Normanos in vfu pridem habitum, interdicti genus. ex eo ductum, quod Haro dux Normanorum, tam terrificum suis nomen esse voluit, vt eius neminis acclamatione ab omni vi & incepto cessaretur. Sed nunc temporis ea non ab impudè acclamatione, si temere fiat. Seneca 9. Controuers. 5. Cum Polyxene esset abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur, Hecuba dixit:

— cinis ipse sepulti
In genus hoc pugnat.

Poterat hoc eõtentus esse Scaurus auctor, adiecit tamen,

— tumulo quoq; sensimus hostem.
Idem

Haro
Norm
norma

Idē est in declamationib. lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quod postuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum : Adhuc rebellat .

De Achille mortuo loquitur, sed qui tamen adhuc spirare videatur vltionem. Ad eum modum Cicero in Miloniana queritur de curia incensa Clodij busto, quam culpam omnem confert in Clodium, quasi post mortem furentem & bacchantem, vt eum in viuis esset: Excitate, excitare, inquit, eum si potestis ab inferis: frangetis impetum viui, cuius vix sustinetis furias insepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimuitis? quoniam modo vos ille viuis affecerat, qui mortuus inani cogitatione percussit? Nos etiam nunc vel post sæculum non vnam rabiem Gothicam & Vandalicam exhorrescimus, & *αυτολεξιπλοια* abominamur, qui suo funesto transitu Gallias deuastarunt, Hispanias sibi diu parere coegerunt, & Italicum ipsum solum impudentissimè possederunt, omniūq; incendijs ac cineribus sedissimis compleuerunt; imò teterrimam barbariē inuexerunt, adeo vt ipsa barbarorum vocabula nobis terrorem incutiant. Sed placet vetera cum recentibus, vt sese offerunt, aggregare, & quæ in primis faciant ad argumentum huius nō inuincendam *ἀνάλωσις*. Suetonius Tranquillus: Tiberij morte (inquit) ita lætatus est populus, vt ad primū uucium discurrentes pars Tiberiū in Tiberim clamitaret: pars terrā matrē deosq; que manes orarent, ne mortuo sedem vllam nisi inter impios darent, &c. Cū senatusconsultum actum esset, vt pœna damnatorum in decimum semper diem differretur, forte accidit, vt quorundam supplicii dies is esset, quo nunciatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidē, quia absente adhuc Caio, nemo exstabat, qui adiri interpellariq; posset, custodes ne quid aduersus constitutum facerent, strangulauerunt, abieceruntq; in Gemonias. Creuit igitur inuidia; quasi etiā post mortem tyranni sœuitia permanente. Scribit Plutarchus problematis, cū bellum esse: inter Samios & Prienneses, initio damnis quibusdam se mediocribus affecisse, post iusto commisso prælio Samios à Prienneusibus occisos: septimo post anno

congressos cum Mileis, primos quosque simul vno certamine amisisse. Ergo post hanc acceptam cruciatam cladem Prienneusēs feminae per tenebras, quæ circa quercum erant, obstetari ac deierare cœpisse, quod liberos, parentes, maritos, charissima pignora eo loco amisissent. Hactenus Plutarch. Nos hic de Lamiarum terricula mentis facilè fileri patimur, de quibus quod sit Diodori Siculi iudicium, vide lib. eius 20. Quod refero, quæ de Empusis credidit antiquitas, de quibus Philostratus lib. 4. de Apollonij vita, & elegantissimè Philippus Camerarius Oper. succis. cap. 70. Strabo lib. 1. putat esse fabulam, & Apuleius vetularum terrimenta dicit, si cut quod de Manduco prisici Romani, quod nomen terrificum obiectabant ad incutiendum metum, vt queruli & eiulantes pueri eo spectro cohiberentur. Nunc quoque in Lombardia opinio credulum mulierularum genus adeo occupauit, vt etiā ad viros quosdam pertingat: vagari nimirum spectrum nocturnum, in varias formas se transmutans, eiulatus edens, & se in aquas præcipitans, quod sua lingua l'Orco vocat. Quidquid sit, constat certè olim ethnicis cordatioribus, præceptisque philosophicis solidioribus imbutis, firmiter persuasum fuisse, viris bonis & fortibus huiusmodi spectra & simulacra nocturna non facilè apparuisse: sed puetis, mulierculis, vecordibus atq; ægrotis, qui propter animi imbecillitatem assidua formidine exagitantur, ij enim putant videre per hallucinationis speciem phantasma ta, ad quæ rapiuntur inani & phantastico attractu, quæ reuera non vident, quæque etiam nusquam sunt. Sed ad rem. M. Tullius in Lælio: De imperio in Italia decertatum est cum Pyrrho & Annibale: ab altero propter probitatem eius non nimis alienos animos habemus: alterum propter crudelitatem semper hæc ciuitas oderit. Quodammodo huc facit, quod Tullius idem querit de statua Veris erecta in curia, quæ à ciuib. sine gemitu aspicī nō posset. Vide actio. 2. & 4. in Verrem. Ad laudationem principis victoris pertinet hoc Lucani lib. 9.

— princeps facit omne timendum Victor, et in nulla non creditur esse carina. Et Polybius lib. 4. principum mansuetudinem tantum posse in subditos, vt nō pigentes

Lamia .

Empusa .

Manduco Romano- rum .

L'Orco Lombardorum .

Nomen ipsum interdam formidabile.

sentes modò, sed etiam maximo disparatos spatio quosdam sui amoris & benevolentiae igniculos hominum pectoribus immittere, atque relinquere solet. Q. Curtius lib. 5. Nomen Alexandri & fama (maximum in bello utique momentum) in fugam convertit. M. item Cicero 3. Verrina: Cum tui nominis terror in auribus, animisque; armorum verferetur. Hoc ad vituperationem Veris, cuius odiosum pas-

sim nomen exspectatur: nec minus quam Romani posteris, quos nausea capiebat, sic ubi audirent usurpari nomen Heliogabali aut Bassiani etiam mortuorum, qui memoriam sui sceddissimam reliquissent posteris. Contra Vopiscus in Probo: Tetedit iter per Thracias, atque omnes Getulicos populos, fama rerum territos, & antiqua nominis potentia pressos. Hac obiter, & fortasse ad nauseam usque;

Iusta vindicta.

EMBLEMA CLXXII.

DV M residet Cyclops sinuosi in faucibus antri,
 Hac secum teneras concinit inter oves:
 Pascite vos herbas, socys ego pascar Achivis,
 Postremumque Viin viscera nostra ferent.
 Audiit hæc Ithacus, Cyclopaque lumine cassum
 Reddidit. En pœnas ut suus auctor habet.

COMMENTARI I.

I. **S**EDET inter sua pecora in vasto antro Polyphemus, immanis g. gas, vñi oculum in fronte habens, claua armatus, cui Vlysses ex insidijs trabe acuminata oculum effodit:

II. Polyphemus, & eius historia.

Vlyssis a-bus.

Exoculatus ab Vlysse Polyphemus.

VLYSSES, Troia iam excisa, cum domum repeteret, vi ventorum in Sicilia pulsus, ad Polyphemi sedes appulit. Hic Gigas fuit vnoculus, ingentis magnitudinis, feritate implacabili, qui hospites sole- ret enecare, eorumque carnis pro cibo vesci. Vlysses itaq; relictis socijs cum nau- ni in portu, ipse duodecim comitatus an- trum Polyphemi subit. Qui vbi venit è pastu, saxum quod duo & viginti quadri- usgi currus attolle requirent, apposuit ostio Aduenas deinde interrogat, qui sint, vnde, & quò. Quibus cum respondisset Vlysses, Cyclops duos è socijs arripuit, solòq; tanquam catulos illisit, deuorauit- que, abijtq; dormitum, quem Vlysses per insidias interfecisset, si ianua potuisset aperiri alijs quam Cyclopis viribus. Manè antequam pastum iret Cyclops, duos simi- liter consumpsit, abijtq; oclusa ianua. Tum Vlysses excacandi Cyclopis cepit consilium. Reuersus Polyphemus, noctu de more duos cœnat. Cui Vlysses quasi subblandiens poculum vini (vrem enim vini Matoni] generosi secum è nauì attu- lerat) porrexit, petijtq; ab eo aliquod hos- pitale donum. Ille exhan[si]o poculo aliud poscit, itemq; tertium, rogauitq; Vlyssè, qui vocaretur. Ille dixit, sibi nomen esse Vtin. Percunctanti deinde Vlyssi quod- nam munus sibi daturus esset, respondit Cyclops: *ἔτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι*. id est: *Vtin ego postremum deuorabo*. Sed vini naturæ nescius alto somno est oppressus, sui penitus immemor. Ibi tum Vlysses & socii oleaginum truncum præstultum ma- gna vi Cyclopis oculo, quem vnicum in fronte habebat, insetuerunt, vnde acriter ille læsus, effosso oculo confternatus est: qui vulneris acerbitate vocem cepit attol- lere, vt alios Cyclopas insolito rugitu ex- citaret. Hi foris ad ostium stantes quære- bant, quis eum percussisset: cum ille sub- inde repeteret, *ἔτις, ἔτις*, (quæ vox Nul- lum, vel Neminem sonat) riserunt, eumq; velut furentem reliquerunt. Sic enim lo- quitur apud Euripidem;

ἔτις μ' ἀπόλεσεν.

Chorus responderet:
ἐκ ἄρ' ἔδεις ἠδ' ἴκει.

Deinde illud:
οὔτις μὲ τυρλοῖ βλέφαρον, γοῦ ἐκ ἄρ' εἶ τυρλός.

Manè Cyclops ostio antri semiaperto per- tentabat exeuntes oues. Sed Vlysses ita dis- spoſuerat negotiũ, vt tres arietes vehe- rent vnũ hominem subtus, ipse verò in- gentem arietem subijt, extremusq; omniũ exiit, & ita mortis est subductus. Totum hoc fufus apud Homer. *Odyſſea 9.* Ouid. *14. Metam. Virgil. 3. Aeneid. Compara festiũm Luciani dialogum κύκλωπος καὶ ποσέδωνος.* Cicer. *5. Tusc.* Fufissimè quoq; hanc historiam narrat Isacius Tzet- zes in *Lycophronem*, quam ne huc tra- ducam, me prolixitas reuocat.

DVM residet Cyclops] Cyclopes Heso- dus in *Thegonia* ideo vocatos ait, quòd vnũ tantũm oculum circularem in fron- te haberent, *ἀπὸ τῆ κύκλι καὶ ἄψ*. Inter hos Polyphemus viribus corporis, formæ que magnitudine longè præstabat. Hunc etiam Polyphemum Galatheam nymphã amantem festiuè describit Ouid. lib. 13. *Metamorph.* De Cyclopihus vide Virgi- lium 3. *Aeneid.* Philostratum in *Iconibus*, tit. *Cyclops*. Alciatnm lib. 9. cap. 12. *Pa- reg. Natal. Comit. lib. 9. Mytholog.* Tria verò Cyclopium genera agnoscent Græci, vnũ eorum, qui Myccenas menibus com- munerunt: alterum eorum, qui cum Po- lyphemo memorantur; tertios intelligunt Deos. *Cœl. Rhodigin. lib. 24. cap. 28.*

III. Cyclopes vnde dicti.

Tria Cyclopium genera.

Sinuosi in faucibus antri] speluncæ tor- tuosæ Sic Virgilius dixit 6. *Aeneid.* *Vestibulum ante ipsum primisq; in fau- cibus Orci.*

Et hic noster in Emblemate primo:
— *sinuosi è faucibus angus.*
Achiuu.] Achiui, *ἄχαιοι*, Græci: & nõ- nunquam pro quolibet populo ciuili.

Achiui.

Horatius:
Quicquid delirant Reges, plebuntur A- chiuu.
Catull in *Argonaut.*
Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achiuis.

Postremumq; Vtin, &c.] *οὔτινα* se pos- tremò voraturum bellè prædixerat, &

ἔτις, *Vtin*

ἔτινα,

Supplicia
differre,
grauē.

ἔτινα, id est, *neminem*, vorant: imò ab eo, qui quanquam esset ἔτις, a iquis erat, exoculatus est. Tamen supplicium differre diuini. grauiissimum habitum: & statim puniri scelus, beneficii loco est, vt in hystoria Machabæorum lib. 2. cap. 6. Non parui, inquam, beneficii loco habitum, vt quis prior interficeretur: exemplum est apud Corn. Tacitum 1. hystor. vbi Othonis facta crudelia percenset: Titus Vinius, inquit, ad hoc tantum maiori fratri prelatas est, vt prior occideretur. Idem etiam hodie obseruatur in suppliciis à reis sumendis, nam qui leuiores digni censentur pena, semper ad supplicium primi ducuntur. Vide adagiū, *Cyclopus donum*.

Audijt hac Ithacum] Vlysses, qui rex erat Ithacæ insulæ, vt alibi dictum.

Cassus lu
mine.

Lumine cassum.] Cæcum. Virgil. 2. Aeneid.

— Nunc cassum lumine lugent.

Idem:

Nullum cū victis certamē & athere cassus. & Lucretius:

Nunc potus est cerni quod cassum lumine fertur.

Ausonius Parentalib.

Saucius extincto corpore cassus eras.

Sic enim poete interdum vsurpant lumine cassum, & luce carentem, pro mortuo: vt & lumina lucemq; relinquere. Virgil. in 4.

Lucem re
linquere.

Quo magis inceptum peragat, lucemq; relinquat.

Carullus:

Nobis cum semel occidit breuis lux.

Lucretius:

Lumina sic etiam Solus bonus Ancus reliquit.

En pœnas vt suus auctor habet] νόμον, Nec verò

— lex est iustior vllā

Quam necs artifices arte perire sua.

Fraudem in suum auctorem retorqueri dignum est, l. penult. C. de legat. Ouidius:

Discat in auctorem pœna redire suum.

Alludit autem ad alia, quæ mox consultò adferemus.

IV.

Malo ma
le euenit.

MONEMVR hic, ne quis sibi persuadeat scelestus, quantumuis immanis, potens, & temerarius, se non tandem pœnas daturum ei, quem aliquando læsit, & sic pœmia suis factis digna, etiam præter ex, estationem accepturum: haud enim

bene succedunt facta improba, sed vt quis selemente fecerit, ita & metet; & eueniet nialo malè, vt in prouerbijs est. Vera est itaq; Hesiodi sententia, quom ait in opere, cui titulus est ἐργα κ̄ ἡμέραι.

οἱ αὐτῶ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλω κακὰ τεύχων.

Ipsum se ladit, alium qui ladere quatit.

Et, quod prouerbio fertur, κακὴ βελή τῷ βλαδέυαντι κακίση. Malum consilium,

consultori pessimum. Et, Ruinam sibi fabricat, alius qui fabricat. De hac re habemus innumera exempla, quæ non tantum

Qui alij
malum
struit, sibi
arcessit.

olim, sed nostro tempore acciderant. Notabile est illud de Baiazete I. capto à Temiro Scythia, qui vulgò Tamerlanes dicitur.

Is enim ab hoc interrogatus, si in eius potestatem venisset, quid facturus fuisset, ferociter respondit: Equidem te, si fortuna propitia meam in potestatem venisset,

Baiazetes.

ferrea conclusum cauea mecum hinc inde circumducerem. Quo Temir audito,

mox è ferro caueam parari iussit, & in eam carceris loco Baiazetem inclusit, donec

contumeliarum impatiens caput ad illam illideret, & indignabundus animam efflaret, sicut latius in Annalibus Turcicis refertur.

Propiora tangam. Scribit Rob. Gaginus lib. 9. cap. 8. Hist. Franc. de quibusdam captis à Carolo VI. Gallorum

Rege in arce quadam Selandiæ, hoc modo: Captiuos aliquot quom mortem Carolus remitteret, mori maluerunt: quoru

vnus, tametsi sanguinis gradu alios contineret, eos tamē supplicio afficere, si saluus euaderet, se obtulit. Itaq; immanis carnifex conceptiuos consanguineosq; necauit.

Detestatus autem Rex hominis impietatem, pari eum pœna plecti iubet. Corn. Tacitus 6. Annal. vbi de multis ob amicitiam inirant cum Seiano periclitantibus,

iusteq; damnatis: quò latius acceptum, sua exempla in consultores accidisse: Seneca Epist. 95. Ideoq; cum multis fuerunt mali (loquitur de Alexandro, Cn. Pompeio, C. Mario) pestiferam illi vim, qua

plerisq; nocuerant, ipsi quoque sentiunt. Claudian.

Quam bene dispositum terris, vt dignus iniqui

Consilij fructus primis auctoribus instet. Chori verba sunt apud Euripidem de Lyco interfecto ab Hercule:

— ἀντίποινα δ' ἐκτίγων

Captiu
in Selandia.

Dolosi
lo capti

Τόλμα , διδούς γε τῶν δεδραμένων
δίκην.

*Talionem persolvens sustine, dans poenam
ob patrata scelera.* Sed properanti mihi oc-
currit illud Victoris Aurelij in Vitellio :
Huius tempore Vespasianus, ait, in Oriente
principatum arripuit: à cuius militibus
certamine sub muris vrbs superatus, è
palatio, quo se abdiderat, Vitellius, vinctis
à tergo manibus productus circumducitur
ad spectaculum vulgi: ac ne homo
impudens, in extremis saltum, malorum,
quæ gesserat, rubore faciem demitteret,
subiecto in mentum gladio, seminudus,
multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus
dictu purgamentis vultum eius incessen-
tibus per scalas Gemonias trahitur, vbi
Sabinum Vespasiani fratrem necari permi-
serat, numerosis ictibus confossus interiit.
Hæc Victor. Manet itaq; verissimum id,
quod olim prolatum fuit ab oraculo :

οἷα τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάνει.

Qualia quisq; facit, talis finis manet ipsi.

Vix autem puto exemplum adduci posse,
quod huic meditationi magis cōueniat,
quam Maioris Amirati magni Gulielmi
Siciliæ regis. Is enim dum libidine impe-
randi, licet ex humili genere esset ortus,
varia consilia interficiendi Regis tractat,
tandem à Matthæo Bonello nobilissimo
iuuene, & suo genere designato interfe-
ctus est. Quam historiam præ cæteris me-
morabilem latè & eleganter describit Hu-
go Falcandi de Sicilia calamitat. lib. 6. cap.
5. ad quem studiosum lectorem remitto.
Id ipsum confirmat Aelius Lampridius,
vbi de insidijs Antonini Heliogabali con-
tra Alexandrum Cæsarem, qui postea Se-
uerus fuit appellatus, ita scribit: Sed nihil
agunt improbi contra innocentes: nam
nulla vi quis adduci potuit, vt tantum
facinus impleret, cum in ipsum magis
conuersa sint tela, quæ parabat aliis, ab his

que sit interfectus, quibus alios appetebat.
Verùm cum hæc meditatio magnam co-
gnationem cum Emblemate sequenti ha-
beat, ea, quæ hic deesse videntur, ex illo
studiosus lector petere poterit. Sed huius
Emblematis argumentum specialius in eos
torqueri poterit Δημοβόρος tyrannos, &
Reipubl. pestes infestissimas, qui diuina
tandem ira vitali lumine priuantur, vel ad
exitium morte grauius, aut infamiam &
maximam capitis diminutionē præcipites
ruunt, cum interea quibus potissimū terro-
ri fuerant, rideantur & conuicijs proscindan-
tur. Meminit, sed aliorum, Brodæus Mi-
scellan. 2. c. 7. hoc tandē obiter. Seruius ad
3. Aeneid. alio torfit fabulā de exoculato
Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit sapien-
tissimus, & ob hoc oculū in capite habuisse
dicitur, id est, iuxta cerebrum, quia pru-
dentia plus videbat. Verùm Vlyses eum
prudencia superauit, & ob hoc fingitur eū
excæcasse. Cyclops excæcatus, adagium est
scitissimum de potentia magna, quæ ducis
prudencia, quam esse animæ oculum, hon-
nostissima quadam metaphora Plato dixit,
exuta, & (vt sic loquar) exoculata sit.
Prouerbij origo ab historica demanauit fi-
de: etenim posteaquam veneno interiit
Magnus Alexander, sicut Plutarchi do-
ctissimi restantur monumenta, dixit De-
mades orator, siue is Leosthenes fuerit,
copias illius bellandi artibus & strenuitate
longè præcipuas Cyclopi excæcato vi-
deri consimiles, quoniam robore peritiaq;
præcellerent, sed duce, qui electissimum
exercitum ritè duceret, forent exorbata.
Non percurram Græcorum scholiastum
allegorica placita, sed Heraclidis Pontici
dumtaxat explicationem ad Homerican
Odysseam: qui ait, Cyclopem nominari
affectum ratione priuantem:

Κύκλωφ' ἄνέμασαι ὁ τοὺς λογισμοὺς ὑπο-
λωβῶν.

Vitellij
mors.

In tyran-
nos Δημο-
βόρος.

Cyclops
quid Ser-
uio.

Cyclops
excæca-
tus.

Amira-
tus Regis
Sicilia.

Iusta ultio.

EMBLEMA CLXXIII.

RAPTABAT volucres captum pede coruus in auras
 Scorpion, audaci premia parva gula.
 Ast ille infuso sensim per membra veneno,
 Raptorem in Stygias compulvit ultor aquas.
 O risu res digna: alijs qui fata parabat,
 Ipse perit, proprijs succubuitq̄ dolis.

COMMENTARIUM.

I. **CORVUS** in ramo arboris sedens
 rostro scorpionem tenet, qui strictis ar-
 mis suis, nempe cauda aculeata, hostem
 suum ferit, & veneno infuso perimit.
II. **SIMILIS** est apud Aesopum de Cor-
 uo cibum queritante, & serpentem in a-
 prico dormientem corripiente, à quo le-
 thiferum speculum sentiens, iustam in se
 ultionem animalculi vilissimi sensit. Car-

men ipsum petium est ex Graeco Archē,
 lib. I. Graecorum Epigram. tit. ἐπὶ δίκην.
 ἐν πότῃ παμφάνοντι μελάντερος αἰδέρε-
 νομῶν,
 σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ.
 ὃν μάστιγας ἄρρασεν· ὄδ' αἰζαντος ἐπ'
 ἔδρας,
 ἔβραδύς, ἐν κέντρῳ πῆζαν ἔτυλε
 βέλες,

Embla-
 matu 1)

ρμ.

ἡ ζωὴς μιν ἀμέρσεν. ἴδ' ὅσων ἔτευχεν
ἐπ' ἄλλα,

ἐκ κείνῃ τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόνον.
Scorpius è terra prorepserat, idq; vidente

Coruus, qui cælo uisitatus in liquido;
Contripuit visum, fugitq; sed hic ut hu-

mmum ales
Contigerat, telo mox ferit atq; necat.

Ecce tibi, quod in hunc ausus insidiosa pa-
rabat,

Inde sibi acciuit ipsa necem misera.

Aliquando conspicuo in æthere nigrior se
vibrans,

Scorpiū è terra vidit exilientē coruus.
Quem correpturus irruit: at ille [Scor-

pious] eius qui irruisset ad solum:
Non tardus multūm aculeata pedem

percussit sagitta,
Et vita eum priuauit. Ecce quantum

[quisq;] fecerit in alium,
Ex illo miser ipse accepit necem.

Quondam conspicuo se coruus in aethere
vibrans,

Scorpiū intuitus qui volitabat humo
est.

Quem dum correptum tenuit, percussit in-
ermem.

Raptoris corui cuspis acuta pedem.
Atq; neci dedit hunc. In quemquam qui

facit, ecce,
Illi tantundem debita fata luet.

III.

RAPTABAT volucres &c.] Coruus
dum prædam in aere quærirat, & scorpione

pede arreptum tenet, vt illum deuoraret.
Virgil. 5. Aeneid.

iuuenis volucres diuerberat auras.
Scorpion] Scorpio, vel Scorpious dicitur

ἀπὸ τῆ σκορπίζειν τὸν ἴδον. ἀδ' ἔργον
venenum: Vel παρὰ τὸ σκαίως ἔργειν. id

est, à serpendo sinistra. De quo agit Plinius
lib. 11. cap. 25. Celsus lib. 5. cap. 27. A scor-

pione sunt adagia, Scorpious sub omni la-
pide. & Scorpion pro perca.

Premia pars gula.] Vide adagium,
Coruus serpentem. quod torquetur in ho-

minem ob edacitatem periclitantem: ve-
luti Diogenes Cynicus comeso polypo

cruo perijt.

Inusulo sensim] iniecto aculeo venefico.
Raptorem in Stygiis] coruum ad mor-

tem adigit. Styx palus est apud inferos,
sic dicta ἀπὸ τῆ στυγίαν, odio habere. Vel

ἀπὸ τῆ στυγερῆ, à tristitia. Virgil. 6. Aeneid.

Scorpius.

Styx.

— Stygiamq; paludem,

Dij cuius iurare viment, & fallere numen.
De ea vide cap. 2. lib. 3. Mytholog. Nat.

Comitis. Tibullus lib. 1. eleg. 10.
Cerberus, & Stygia nauita puppi aqua.

Proprijs succubuitq; dolus] qui insidias
alteri struxerat, ipse dolo perijt. Apud pa-

ræmiographum Hebræum Prouerb. 26.
Qui fodit foueam, incidit in eam: & qui

lapidem vibrat, ad eum reuertetur. Cice-
ro 2. Tuscul. ex Poeta quodam: Qui alte-

ri exitium parat, eum seire oportet, sibi
paratam pestem, vt participet parem.

CORVVS quidem malus est, at scorpious
nocentior, qui eum arcuata & vene-

nata cauda interimit: idem quod accidit
ijs, qui re flagitio parata, suo demum ma-

gno malo discunt, malè parata malè dispe-
rere. Et ferè fit, vt, quod vulgo dici solet,

captores ipsi capiantur, raptoresq; ab al-
ijs etiam vicissim correpti decidunt & il-

laqueuntur: vt cum gladiator incidit in
homicidam, fur in latronem, lusor in alea-

torem, falsarius in veneficum, scenerator
in auctionarium aut transfugam, callidus

in versipellem, impostor in planum; vno
verbo, malus in peiorem. Quo spectant

adagia, Cornix scorpium. & Suo ipsius la-
queo captus. & Coruus serpentem. & Capra

gladium. &c. Sic sæpe (teste Ouidio 2. de
Remedio)

Parua necat morsu spaciosum vipera tau-
rum:

A cane non magno sæpe tenetur aper.
Respexit huc Sallust. in fragment. histor.

Praua incepta consultoribus sunt noxæ.
Lucretius lib. 5.

Circumretit enim vi, atq; iniuria quaq;
Atq; unde exorta est, ad eum plerumque

reuertit.
Ouid. 1. de arte:

Fallite fallentes; ex magna parte profanū
Sunt genus: in laqueos quos posuere ca-

dant.

Consentiunt ipsæ sacræ literæ, Sapien. 11.
Per quæ quis peccat, per hæc & torque-

tur. Sed ad historias conuertamur. Hero-
diadis filia cum D. Ioannis caput petijisset

ab Herode, saltationis præmium, vt legi-
tur Marci 6. ea ipsa pœna punita fuit: nam

cum ei aliquando esset traiciendus flu-
uius, qui tempore brumali glacie constri-

ctus congelatusq; erat, mox rupta glacie
capite tenus demersa est, & inferioribus

Z z 2 corporis

IV.

Captores
sæpe ipsi
capiuntur.

Filia He-
rodiadis
mors.

corporis partibus saltate cepit in vndis, ita vt caput à trunco non ferro, sed crustis glaciei resectum sit. Nicephorus lib. 1. cap. 20. Cæsar Baronius Tom. 1. Annal. Eccles. Nestorius blasphemias impudentissimas in Christum euomuit, ideo eius lingua statim vt mortuus est à vermibus lingua consumpta. Pandarus per linguam traiectus est telo, quia iusiurandum violauit. Apud Sophoclem Laij tetra libido in femine Oedipo horribiliter punita est: ille enim à magna matre terra absorptus est, quod matrem vitiauerat. Metius Sufferius distractus fuit in duas partes, quia collisit cum duabus partibus, Albanis & Romanis. T. Linius lib. 1. Clytemnestra ab Oreste, quod ipsa matrem suam occidit, patrem Orestis, interempta est. Fuere, qui semet eodem illo pugione, quo Cæsarem violauerant, interemerunt. Suetonius in Cæsare. Quod de Cæsare memoriam traditum est, hoc etiam de Gordiano Cordus euenisse scribit. Nam omnes quicumque illum gladio appetuerunt, qui nouem fuisse dicuntur, postea interemptis Philippicis sua manu, suisque gladiis, & iisdem, quibus illum percusserant, interiisse dicuntur. Iul. Capitolin. in Gordianis tribus sub finem. Fuit autem is Gordianus vltimus ex Imperatoribus Gordianis, & fraude Philippi præfecti Prætorii, Arabis humili genere oriundi, interfectus. Eiusdem argumenti habemus præterea insigne exemplum apud Linium lib. 8. de beneficiis Romanis, cuius quoque Valer. Max. meminit lib. 2. cap. 26. quæ cum venena præparasset, quibus multi similibus morbis extinguerentur, neque compertum esset, vnde ista venirent; tandem ancilla rei veritatem detexit, muliebri scilicet fraude ciuitatem premi, matronasque ea venena coquere. Negantibus autem hoc matronis, & ea medicamenta salubria esse contentibus, ea bibere istas decoctiones sunt

iussæ. Haud abnuentibus illis bibere, epoto medicamento suamet ipsæ fraude omnes interierant, ideoque extempore reliquæ comprehensæ, ex quibus 170. damnatæ sunt. Huc referri potest (vt tandem finia) Perillus, artifex tauri Phalaridis, de quo Ouidius:

*Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torrui, infelix imbuat auro opus.*

Eodem modo contigit cuidam Arnutio Paterculo, qui æneum equuleum ad excrucianos homines excogitarat. Memorandum quoque est illud, (vt ad recentiora deueniamus) quod Robertus Gaguinus

lib. 10. cap. 29. Histor. Francor. literis mandauit. Per eos dies, inquit, anno salutis M. CCCC. LXXVIIII. machina ingens, quam bombardam dicunt, Turoni conflata, & inde Parisium vecta, triste sui spectaculum præbuit. Ad D. Antonij portam extra muros, cum instructa & composita prorsus à peritis eius operis esset, dum pila ferrea pondere quingentarum librarum in cauum machinæ deuoluitur, ignem excutit, quod pila ipsa repente depulsa, machinæ in primis auctorem, moxque quatuordecim ibi astantes viros, ita dissipauit, vt per aerem membra proiecta ægrè inueniri & colligi potuerint. Lægius quoque euolans pila, aucupem aubus insidias ponentem oppressit. Alij præterea sex violentia spiritus & sulphuris fœtore grauem valetudinem incurrerunt. Ioannes Manguius, qui machinam confluera, frustatim per agrum receptus apud S. Medericum sepultus est. Hæc ille. Sed id ipsum Emblemata video latissimè porrigi ad technarum, fraudumque; machinatorum, qui tandem suam Nemesein sentiunt, & vt sementem fecerint, ita & metent. Multa huc comportari possunt ex Plutarcho de his, qui tardè à numine puniuntur.

Parem delinquentis & suaforis culpam esse.

EMBLEMA CLXXIV.

PRAECONEM lituo perflantem classica victrix
Captivum in tetro carcere turba tenet.

Quis ille excusat, quod nec sit strenuus armis,
Vilius aut saevo laeserit ense latus.

Huic illi: Quin ipse magis timidissime peccas,
Qui clangore alios aris in arma cies.

COMMENTARI I.

I. **M**ILITES duo tubicinem, tuba
velo ornata & decenti habitu instru-
ctum, detinent, quem videntur de exercitu
abstractum cautissime ducere.

II. **E**x Aesopi apologo, de tubicine in bel-
lo capto, qui se infontem predicabat, quod
nullum occidisset, sed neq; in quemquam

gladium distrinxisset, qui mox auditur: ^{πίπυς, εὐν}
Διὰ τὸτο γὰρ μάλλον τεθνήξῃ, ὅτι σὺ μὴ ^{se excusa}
δυνάμενος πολεμῆν, τὸς πάντας πρὸς ^{rit.}
μάχην ἐγείρεις. Sed ideo magis tibi mo-
riendum est, qui cum pugnandis sis expers,
alios omnes ad pugnam concitas. Etenim
(quod aiunt Iureconsulti) Qui agunt, & ^{Agentes}
et confen-

*ientes pæ
ni pœna
puniuntur.* qui assensum præbent, pari supplicio affi-
ciendi sunt: & satis ipse facit, qui per alium
facit.

III.
Præcones.

PRÆCONEM] tubicinem. Præcones
dicuntur à præcinendo, quasi præcanes,
quod antè canant, & annuncient quid fa-
ciendum sit. Sunt enim præcones propriè
ij, qui iussu magistratus publicè aliquid
denunciant, qui auctionem faciebant, &
qui audientiam in theatri indicabant. Et
quia publicæ itæ denunciations plerun-
que fiebant præmisso tubæ sono, hinc præ-
co pro tubicine usurpatur: nam & duces
militares mandata sua per tubicines de-
nunciant.

*Lituus
quid sit.* Lituus] Lituus (vt Festus ait) appella-
tus est, quod litus sit testis. Est enim genus
buccinæ incurvæ, quo qui cecinerit dicitur
Liticeo. Etnius:

Inde loci lituus sonitus effundit acutus.

Charisius lib. 1. Lituus genus tubæ mi-
noris fuisse dixit. Acron ad odam 1. Ho-
ratij: Lituus incurvus fuit, sonumq; ha-
buit acutus, vt tuba grauem: Lituus equi-
tum fuit, pedum tuba. Interim tuba &
lituus non rarè confunduntur. Ovidius
3. Fastr.

Iam lituus pugnæ signa daturus erat.

Lucanus de bello ciuili. Iam litui strepunt.
Ammian. Marcell. 31. lib. Cumq; arma ex
latere omni concuterentur, & tela lituos-
que Bellona luctuosos inflaret. Est etiam
lituus, baculus ille, quo ad augurandum
prisci vsi fuerunt.

Classicū
canere.

Perstantem classica] Classicum canen-
tem, excitantem bellatores ad pugnam.
Classicum canere, est signum dare, quo mi-
lites pugnare incipiunt: cui opponitur,
Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Geor-
gic.

Nec dum etiam audierant inflari classica.

Hæc communis est opinio, sed quid alij
sentiant videamus. Classicum nullius fuit
ordinis militum, sed solius Imperatoris;
atque eo duntaxat præsentem classicum canebatur,
fuitq; in signo imperij, vt Mode-
stinus, & Vegetius lib. 2. cap. 12. tradide-
runt. Hinc à Propertio lib. 3. eleg. 2. no-
minatur Prætorium.

*Nil tibi strauco pratoria classica cornu
flare.*

Linus, lib. 27. Classico canebatur, cum
concio aduocabatur ab Imperatore; vel
extremo supplicio in aliquem animadu-
tebatur. Sed alijs quoque de causis clas-
sicum canebatur. Linus lib. 2. Prima lu-
ce classico signū professionis dedit. Quid
autem fuerit classicum, haud dictu pro-
cliuè est. Seruius ad illa verba Virgilij
7. Aeneid. *Classica iamq; sonant.* classicum
& tubam flexilem, & sonum ipsum, qui
tuba emittitur, significare dicit. Priscian.
lib. 5. de 12. vers. Aeneid. classicum tubam
esse dicit; & quod ea vterentur classes e-
quitum, classicum appellatum. Videtur
consentire Suetonius in Iulio cap. 32. Rap-
ta ab vno tuba, profuit ad flumen, & in-
genti spiritu classicum exorsus pertendit
ad alteram ripam. Varro lib. 4. de lingua
Latina, classicum cornu fuisse significare
videtur. Isidorus quoq; lib. 18. classica di-
cit esse cornua, quæ conuocandi causa erant
facta, & à calando classica appellata. Sed
fortè verisimile est, apud Imperatorem
omnes simul tubicines, cornicines, litici-
nes, cæterosque certo quodam sono ceci-
nisse, idq; appellatum classicum. Poly-
bius enim lib. 14 scribit, Romanorū fuis-
se consuetudinem, vt cœnæ tempore cun-
cti tubicines ac buccinatores simul ante
prætorium canerent, quod signum erat,
vt nocturnæ vigiliæ suis locis disponerentur.
Dio lib. 47. scribit, sub initium certami-
nis tubicines in orbe cõstitutos certum
modulationis genus cecinisse: quo milites
monebantur, vt in ordine starent, armaq;
expedirent. Et hoc aliquis forsan classici-
cum possit interpretari; quod quidem
proximè ad communem opinionem ac-
cedit.

Victrix turba] Victrices copiarum.

Quis ille excusat] apud quos victores
excusat sese præco ille captus.

Quod nec sit strenuus armis] πολέμη-
τος, σπέρτης. quod nec sit bellator, nec
quemquam manu interfecerit.

Quin ipse magus peccas] eò grauior tua
culpa, qui alios ad bellum concitas. Fru-
stra legis auxilium implorat, qui in legem
committit. I. auxilium, 78. in fine, ff. de mi-
norib.

Clangore aris] tubæ sonitu. Metony-
mia in dictione, aris, pro, tubæ. Virgilius
6. Aeneid.

Ere ciere viros, Marteq; accendere cantu.

EMBLEMA in eos torquetur potif-
simum, qui oratione & consilio Principes
ad suscipienda bella inflammant, cum ipsi
pugnam

Classicū
quid sit.

IV.
Bellorum
suafores.

pugnam detrectent, nec vlli sese periculo patrię aut Principis nomine committant: quibus quidem certe nullus probabilis esse potest consilii tam nefarii prætextus, cum ipsi reuera sint nocentiores, maiusq; detrimentum eminus lingua cæteris adferant, quàm qui cominus gladijs decerant. Siquidem homo perniciosus suscitatur lites, & peruersus separat principes, vt habetur apud Hebræum paræmiasten, Proverb. 16. Nulla enim forrè ir repererit Martis violentia, nisi antecederet eiusdem committendi persuasio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingunt, at nihilominus patricidii faciendi consilium suggerunt. Occurrit illud Demosthenis de patre cuiusdam sacerdotis, quæ Brauroniam appellat. Is, cum alterum quispiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus. Palam erat hominem mortuum ne digito quidem ab eo tactū, sed ab occisione duntaxat; ita vulgò iudicabatur, non teneri cædis. Sed Areopagitarum aliud iudicium fuit, qui censuerunt eum, qui suadendo inuisset, eodem obstructum scelere. Nam constat homines audaciores fieri adhortatione: nec solum manu, sed etiam voce & proclamatione opẽ & auxilium ferri Itaq; ille damnatus, & in exilium pulsus est. Aristot. 1. Rhet. argumẽtum citat, quo vsus est orator Leodamas aduersus Callistratū: dicebat enim eum, qui consilium dedisset, magis in culpa esse, quàm qui scelus commisisset: quia scelus admissum non esset, nisi eius auctor & consulator aliquis extitisset. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Pisonem: Quid interfuit inter Catilinam, & eum, cui tu senatus auctoritatem, salutem ciuitatis, totam Remp. prouincię præmio vendidisti? Quæ enim L. Catilinam conantem consul prohibui, ea Pub. Clodius facientem consules adiuerunt. Voluit ille senatum interficere, vos sustulistis: leges incendere, vos abrogastis: interire patriam, vos adiunistis. Quid est vobis Cogestum sine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit, urbem: vos eius domum, propter quem vrbs incensa non est. Ac ue illi quidem, si habuissent vestri similem consulem, de vrbe incendio cogitassent. Huc facit M. Quintilian. declamatione 270. Satis ostendit ipsa peccata, inquit, eum teneri, qui idem commi-

serit, quod si occidisset. Neq; enim grauius quicquam aduersus eum, qui sua manu interfecerit, constituere potuit legum lator, quàm aduersus eum, qui causam præstitisset. Ergo & similitudine poenę etiam crimen par exigere debetis. Hęc ille. Cæterum cum hoc nostro Emblemate magis conuenit quod Leodamas, de quo proximè dicebat, eum in maiore culpa esse, qui facinus commiserit quàm qui consilium dederit; consilium enim nullius est momenti, nisi sit qui illud sequatur. Et interitus causam, non interitum spectari oportere, dixit in Miloniana disertus orator Vlpianus etiam, vt est in l. 11. de iniuriis: Non solum is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc est, qui percussit, verum ille quoq; continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno percuteretur. Eodem recidit l. 15. ad l. Cornel. de sicariis, vbi idem Vlpianus ait, Nihil interesse, occidat quis, an causam mortis præbeat. Ad hanc quoq; sententiam multa alia iuris pronuntiata pertinent. In l. Mela, ff. ad l. Aquil. Ferens auxilium facit delicti participẽ. Imò, quod in vetere mimo: Bis peccat, qui peccanti auxilium accomodat. Et qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, l. qui occidit, §. pen. eod. tit. ad l. Aquil. Et qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, l. ita tamen, De adm. tut. C. qui per alium, de regul. in 6. Sed vnus tamen factum alios in periculum trahere non debet, l. illicitus, §. sicut, de off. præsid. Multa quoq; Doctores in c. 1. de officio deleg. & in c. notum, 2. q. 1. & l. si quis seruo, C. de furt. Imò consentientes grauius delinquere & puniri, quàm ipsos agentes, habetur planè in c. qui aliorum, 24. q. 3. & in c. qui consentit, 11. q. 3. Quin idem euāgelica etiam lege edicitur: Non solum inquit Apostolus ad Roman. 1.) qui mala faciunt digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus. Offert sese locus elegans Hieronymi epistola ad Celatiam: Malitiam, odium, atq; inuidiam (quę vel maxima, vel sola sunt nocendi femina) à se propellat anima Christiana: neque manu tantum aut lingua, sed corde quoque custodiat innocentiam: nec opere modò, sed voto etiam nocere formidet. Quantum enim ad peccati rationem attinet, nocuit & qui nocere disposuit. Sed ne videar

Et qui facit, et qui suadet iniuriã, tenetur.

falcem in alienas messes longius immittere, vna aut altera nostrorum autoritate totam rem concludam. Audi ergo Plautinam musam: *Qui monet, quasi adiuvat.*
Lucaum:

Qui monet, adiuvat.

— *Facinus quos inquinat, aequat.*
Quidiam 5. Trist. eleg. 15.
Qui monet ut facias, quod iam facis, ille

monendo

Laudat, & hortatu comprobat acta suo.
Lælii demum Ciceroniani senilis est sententia: Improbis pœna statuenda est: nec minor verò iis, qui secuti erunt alterum, quàm iis, qui ipsi fuerint impietatis duces. At nunc CAVE CANEM.

Alius peccat, alius plectitur.

EMBLEMA CLXXV.

ARRIPIT ut lapidem catulus, morsuq; fatigat,
Nec percussori mutua damna facit.
Sic plerique sinunt veros elabier hostes,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

C O M M E N T A R I I.

I. QUIDAM lapidibus canem petiit, & citato cursu aufugit, ac canis non insequitur proiicientem, sed in lapidem proiectum mordicium sœuit.

II. Fons Emblematis.

FONS Emblematis de Pacuio habetur, sicuti à Marcello Nonio citatur: Nā canis quando est percussa lapide, non tam illum appetit, qui se icit, quàm illum ipsum lapidem, quo ea ipsa icta est, perit. Comparatio eadem est apud Platonem de Repub. 5. (vt citatur ab Aristotele lib. 3. Rhetor. ad Theodect. cap. 4.) quo loco in eos agit, qui sœuiunt in humana cadauera: ἢ οἷη τι διάφορον δρᾶν τὴς ἕως ποιῶντας τῶν κυνῶν, αἰ τοῖς λίθοις οἷς ἐν βλῆθῶσι χαλεπαίνουσι τῆ βαλλόντος ἐκ ἀποτόμεναι. Non differre dicit eos à canibus, qui sœuiunt in iactos lapides; eum vero, qui iecerit, prætermittunt. Plinius lib. 29. cap. 5. Minus hoc (inquit) miretur, qui cogitet lapidem à cane morsum vsq; in proverbium discordiæ venisse. Sed hoc ad aliud spectat. Vide adagium, *Canis veniens in lapidem. & Vrsus cum adsit, vestigia queris. & Cum larus iudicari.* Qua verò de causa lapidem missum canes mordere soleāt, tres causas reddit Plutarchus in libello De causis natur. Prima est, quòd canis, cùm ratione vti nequeat (id enim soli homini datum est) id quod ante oculos minaciter versatur, inimicum putat, deq; eo fumere vltionem parat. Secunda, eum lapis per terram cursitat, feram putat esse canis, quam prius capere conatur, deinde spe frustratus hominem rursus petit. Tertia, eum id, quod ab homine missum est, & hominem ipsum æqualiter odio habeat, id quod proximius est prius infectatur.

Cur canis lapidem missum mordeat.

III. ARRIPIT vt lapidem cautulus] vt canis corripit lapidem proiectum & emisit. *Morsusq; fatigat]* mordet.

Facere damnū.

Mutua damna facit] neq; par pari refert, scilicet illatam iniuriam. *Facere damnū*, in hoc significato non est Latinis vtitatum (verba reddo Sanctij) sed, dare damnū. Nam facere damnū, est iacturam facere. Ego sic reponendum existimo versiculum:

Nā percussori mutua damna paras. Hæc quidem Sanctius; sed contra hunc satis calidè inuehitur Minos, hisce omni-

nò verbis: Reprehenditur hic Alciatus ineptæ Latinitatis à quodam, qui se suo iudicio pro docto venditat, quòd, *damnum facere*, non dicamus. Sed imperitus nugator non legerat huic M. Tullij locum 5. act. in Verrem: Quid si docebo, iudices, eos, qui quadraginta millia modium lucrifaciunt, damnūm facturos fuisse, si tua iniquitas sit, vt ex cohorte Recuperatores non intercederent? Sed Minois auarulentia non tanti est, vt à vera Sanctij sententia discedamus: etenim Ciceronis auctoritas allata passiuè, non actiuè intelligenda est, siquidem Ciceroni *facere damnūm*, est periclitari, damnūm & incommodum ex re aliqua accipere, iacturam facere. Patet ex eodem Cicerone de claris Orat. *Damnūm* enim illius immaturo interitu res Romanæ, Latinæq; literæ fecerunt. Et Plautus Captiu. ait:

Est etiam, ubi profecto damnūm præstat facere, quàm lucrum

Veros hostes] Iphissimos aduersarios, à quibus orta est iniuria.

Noxia.] Noxia de maleficio dicitur. Noxam dixere antiqui quod nocet: & est detrimentum, culpa, pœna. Lege ipsummet Alciatum Commentario in tit. De verbor. & rer. signific. l. 237. quem locum & nos supra citauimus ad Emblemata 131. cuius titulus, *Remedia in arduo, mala in prono esse.*

Noxia.
Noxe.

Dente petunt.] Iniurijs vel conuicijs proficiunt: quod vnum iniuriæ non paruum facinus, quia iniquum est aliquè alieno odio prægrauari, ait Imperator Iustinianus in l. Si quis suo, §. legis autem, C. de inoffic. testam. Et Callistratus l. 26. ff. de pœnis: Crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infingere potest, nam vnusquisque ex suo admissio sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituitur.

PLERIQUE sunt, qui cùm nò possint ijs noxam inferre, à quibus se læsos putant, vt acceptam iniuriam vlciscantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, si fieri possit, suorum aduersarios amicos adoriuntur, impotenti quidem & iniquo conatu. Qui mos perinde est ac puerulorū, qui subita iracundia percussis, vitgas adu-
runt, quibus plexi sunt. Eiusmodi sunt, qui

IV.
Impotentium hominum affectum.

qui causas adiuuantes, vel per se omnino ad agendum ineptas pro efficientibus imperitè vsurpât, vt Medæa nutritæ, dum culpam conferret in trabes abiegnas è nemore Pelio auctas, quibus Argo nauis facta esset, in qua Medea cum Iasone aufugisset. Sed vt ad nostros mores sermonem conuertam, omnibus in confesso est, quot quantaq; infortunia in dies nobis impendant, & interdum grauius irgeant: quorum causam inconstitò reijcimus in eos fortasse, qui nullo modo sunt in causa, cum potius errores & lapsus nostros agnoscere, & pia sincerâq; *μετανοία* tot contractas vitiorum fordes eluere deberemus, nec vt canes in lapidem sæuientes, inculcare iustissimam supremi & incorrupti iudicis Dei animaduersionem. Id si placet ad iræ iniustitiam conuertere, vnâ etiam Senecam audiemus ita disputâtem 1. De ira: Iam verò si affectus iræ damnaq; velis iuueni, nulla pestis humano generi pluris stetit. Et deinde: Id non est ira, sed quasi ira: sicut puerorum, qui si ceciderunt, terram verberari volunt, & sæpè nesciunt quidem cui irascantur, sed tantum irascuntur sine causa, & sine iniuria, non tamen sine aliqua iniuriæ specie, nec sine aliqua pœncupiditate. Deluduntur itaque imitatione plagarum, & simulatis deprecantium lacrymis placantur, & falsa vltione falsus dolor tollitur. Idem Seneca eodem lib. c. 16. iram ostendit ira impotentem esse, vt sæpè infesta patrono, reum damnet: & si veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in malè coeptis honestior illi videtur pertinacia quàm penitentia. Apponit exemplum in Pifone quodam, qui cum iratus duci eum iussisset, qui ex comite sine commilitone redie-

rat, quasi interfecisset quem nõ exhibebat: roganti tempus aliquid ad conquirendum, non dedit. Damnatus extra vallum deductus est, & iam cernicem porrigebat, cum subito ille commilito apparuit, qui occisus videbatur. Tunc centurio supplicio præpositus, condere gladium spiculatori iubet, damnatum ad Pisonem reducit, rediturus Pifoni innocentiam: nam militi fortuna reddiderat. Ingenti concursu deducuntur, complexi alter alterum cum magno castrorum gaudio commilitones. Conscendit tribunal furens Piso, ac iubet duci vtrunque, & eum militem, qui non occidit, & eum, qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia vnus innocens apparuerat, duo peribant. Piso adiecit & tertium. Nam illum centurionem, qui damnatum reduxit, duci iubet; constituti sunt in eodè loco perituri tres ob vnus innocentiam. Quod si ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadij & Honorij scriptum, ex l. 22. C. de pœnis: Sancimus ibi esse pœnam, vbi & noxia est. Propinquos, notos, familiares procul à calumnia submouemus, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim societas vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur suos teneant auctores: nec vltius progrediatur metus, quàm reperiatur delictum. Adiciere placet illud Senecæ de ira lib. 2. cap. 24. Nihil est iniquius, quàm aliquem paterni odii hæredem fieri. Cicero ad M. Brutum: Est acerbum patrum scelera filiorum pœnis lvi. Lactantius non minus grauius lib. 6. cap. 18. Qui referre iniuriam nititur, eum ipsum, à quo læsus est, gestit imitari: ita qui malum imitatur, bonus esse nullo pacto potest.

*Insignes
Seneca lo
ci.*

*Pifones in
iustitia.*

Infani gladius.

EMBLEMA CLXXVI.

SETIGERI medius stabat gregis ensifer Ajax,
 Cade suum credens cadere Tantalidas.
 Hostia sic tamquam sus succedanea pœnas
 Pro Laertiade, pro caueaq; dabat.
 Nescit obeſse ſuis furor hoſtibus: errat ab ic̄tu,
 Conſilyq; impos in ſua damna ruit.

COMMENTARI.

I. **A**IAX furibundus & armatus ſtri-
 cto gladio in gregem porcorum ir-
 ruit, quorum alii interfecti paſſim proſtra-
 ti iacent, alij pedibus ſalutem quaerunt.

II. **A**IAX grauitè tuliffe fertur, Vlyſ-
 ſem ſibi in quo Græcorum iudicio præla-
 tum in ſucceſſione armorum Achillis, ad-
 eo vt præ dolore in inſaniam verſus ſit.
 Itaq; diſtincto gladio in gregem porcorū

inſuluit, exiſtimans ſeſe Græcorum copias
 cædere. Tum duos quosdã maximos ſues
 è trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans
 hos eſſe Agamemnonem atq; Vlyſſem:
 Quorum alteri vt iudici, alteri vt victori
 potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus
 ita ſuſpenſis plurimo cum riſu inſultauit,
 addens conuicia, quæcunq; ſuggererat
 ſplendida bilis. Poſtquam autem reſpuiſ-
 ſet

set partim pudore, partim metu sibi mortem conscivit. Hæc ferè ex prouetbio, *Aiacus risus*. Est hac de re pulcherrima Sophoclis Tragedia, quæ inscribitur *Αἴας μαιστυρόπος*. Meminit etiam Pindarus Nem. 3. Horatius 2. Serm. Sat. 3.

— *Cur Ajax heros ab Achille secundus*

Putrescit, toties seruatus clarus Atrides?
Gaudeat ut populus Priami, Priamusq; in-
humato,

Per quem tot iuuenes patrio caruere se-
pulchro?

Mille ouium insanus morti dedit, inclutum
Vlysem,

Et Menelaum vnà mecum se occidere cla-
mans.

Et paulò post :

— *Insanus quid etiam Ajax*

Fecit, cū strauit ferro pecus; abstinuit vim
Vxore & gnato, mala multa precatus A-
trides.

Non ille aut Teucrum, aut ipsum violauit
Vlysem.

Et deinceps :

Ajax immeritis dū occidit, despicit, agnos.
Historiam de Aiace pete ex Ouidio, lib. 13. Metamorph. ad quam alludit Plautus in Captiuis, cū quendam insanum vellet vocare, dicens :

Armenta absunt; Aiacem, hunc cum vi-
des, ipsum vides.

III.

SETIGERI gregis] in medium gregem porcorum insiliit. Sophocles, Horatius loco citato, & alii, arietes, non sues dicūt verberasse Aiacem.

Ensisfer Ajax] bellator. Supra Emblem. 168. vocat *scutiferum Aiacem*, hic *ensiferum*, ab effecta mortis vltionæ, quæ consecuta est.

Cade suum.] Porcorum internecone.

Tantalidas.] Græcos, qui à Tantalò

Græci Tã
tantalida.

Tantalidæ dicti sunt: eorum enim pleriq; à Tantalò Iouis ex Plota Nympha filio traxerunt originem. Iupiter Tantalum genuit: Tantalus filium Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis. Itaq; Iupiter fuit Agamemnonis abauus. Id epitheton vsurpat opportunè Ouidius oratione Aiactis, qua heros ille Vlyssis ortum genus à Tãtalo, tamquam probrum obijcit.

Hosia sic tãquam sus succedanea, &c.] Sues erant tamquam victimæ, quæ pœnas

luebant pro Græcis iudicibus & Vlyssè Succedanea autem hostia olim dicebatur, quæ secundo loco fiebat. Si enim primis hostijs litatum non fuisse putassent sacrificij, aliæ hostiæ post primas eductæ cędebantur duæ, quæ prioribus iam cęsis luen di piaculi causa subdebantur. Gell. lib. 4. c. 6. succidaneas, non succedaneas esse dicendum ait, ob vocabuli compositionem.

Succedanea hostia.

Pro Laertiade] pro Vlyssè, Laertis filio.

Pro cauea] Cauea, polysemum est. Hic Iudicum confessum intellige. Hic autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Cauea aliàs propriè significat locum sub terra vacuum & obscurum; & quia in huiusmodi locis esse cõsueverunt ferarum cubilia, caueam etiam pro ferarum receptaculo vsurpauit. Item pro septo illo, in quo auiculas tenemus. Significat præterea cauea aream in mediò theatri, è qua populus ludos spectare solebat. Plautus Amphitr.

Cauea quid.

Conquisitores singula in subsellia
Eant per totam caueam.

Virgilius 5. AENEID.

Hic totum cauea confessum ingentis, et ora
Prima patrum magnus Salius clamoribus
implet.

Vbi Seruius: Per caueam plebem significat: nam cauea confessus est populi. Cicero in Lælio: Qui clamores tota cauea nuper in hospitij & amici mei Pacuuij fuerunt noua fabula. &c.

Nescit obesse suæ] γνώμων. Iracundus & mente captus non ijs, quos odio prosequitur, sed sibi nocet: non, inquam, eos, quos maximè vellet afficere iniuria, sed seipsum lædit, & interdum enecat. Furiosi nulla voluntas. I. furiosi, ff. de re iudic. cū enim ille absentis habeatur loco, I. furiosus, de reg. iur. si fortè quem impetierit aut occiderit, abibit impunè; satis enim furore ipso punitur furiosus. I. Diuus, ff. de offic. præsid. I. infans, ad l. Cornel. de sicar. l. pen. in fin. ad l. Pomp. de parricid. Quare si Principi maledixerit, pœnæ non subijciuntur. Et id quidem non omnino præter rē, ne quis fortasse putet nos abuti otio. Videntur enim parùm sanæ mentis esse, qui cura furiosis, aut mente captis, si nocuerint, summo iure agendum putent. Excusat enim mentis deliquium, vt quod sit à dormitante, vel puero septenni, vel quinquenni, in quem cū dolus non cadere pos-

Furiosus affectus.

se videatur, nec p̄na etiam cadere debet.

Furor qd. Furor] Furor, mentis cæcitas desinitur à M. Tullio 4. Tuscul. ea est *uavia*. Græcis. In paradoxo contra Clodium, exagitur is animi morbus, quo docet omnes stultos furere, id est, cæco mentis impetu in omni scelere versari: quæ perturbatio sæpè à nimia ira proficiscitur. Cornelius Celsus de re medica lib. 3. cap. 18. inter insanix genera illud longè maximum ponit, & longissimum, quod vitam ipsam non impediatur, idq; robusti corporis esse consuefcit. Huius species duæ: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiace vel Orestem fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt, &c. De manix & insanix generibus præter Medicos vide Phædonem Platonis, & ἀπομν. α. Xenophontis.

Locus ex Cornelio Celfo.

Errat ab ictu] icendo peccat, error ictu committitur, non aduertit quem feriat.

Consilij que impos] qui destituitur sano consilio.

In sua damna ruit] sibi ipsi malum arcessit, seseq; impetit. Seneca Hercule furente:

_____ in se semper armatus furor.

Ibidem:

_____ quodque habet proprium furor

In se ipse scivit.

IV. Insania pana in eū lapsa, unde manavit.

Hoc Emblemate arguitur temerarius furētum hominum impetus, qui non aduertens, sed sibi maximè nocent, quod iræ præcipiti omnia committant, omnemque viam rationi præcludant: vnde fit, vt, quod ait Horatius,

Vis consilij experts mole ruat sua.

Is enim furentis animi affectus sic hominis animum è sua sede dimouet & exturbat, vt non secus atque Circe altera hominem in bellum ferocissimam transformet: quo fit, qui talem hospitem excipiat, non aliter faciat, ac qui sese vna cum ipsis ædibus incendio perdat: eoq; deterior est, quod ita tumultu, caligine, fumoq; cuncta intus errore mentis compleat, vt nec cernere integrum sit, nec eos audire, qui vultu opitulari. Id quidem ob oculos posuit Homerus Iliad β. & Odyss. α. sub persona Achillis, cuius iram facit implacabilem: & Aiadis, de quo hic sermo. Inter morales Philosopher, qui affectiones animæ descripserunt, sunt Seneca & Plutarchus, qui vtriq; videntur de industria re-

creasse & relaxasse animum in describenda & ad viuum efformanda ira, vt ex eius genuinis lineamentis hanc tam portentosam bellum omnes detestentur. Hanc igitur nobis repræsentant tanquam alteram Megaram, furiosissimam, truculentissimam, audacissimam, crudelissimam, & summè omnibus terribilem, radices in se & scaturigines seditionum omnium, turbarum ac tumultuum continentem; litium, bellorum, homicidiorum, excidiorum, euersionum, ac omnium malorum abyssum, tempestatem, diluuium, ignem, machinam, tonitru ac pestem, inundantem, submergentem, vrentem, diruentem, fulminantem, insufficientem, occidentem, ac omnia euertentem: homines, quos inuasit, ad omne sceleris genus præcipites agentem, è qua innumera mala, stupendaque tum in corpore, tum in spiritu contrahuntur. Exemplis agamus. Nerua Imperator valetudinarius ac ventriculi tanta debilitate laborans, vt crebro assumpum cibum euomeret, cum semel in quendam nomine Regulum excaudesceret, tantum pectoris dolorem sustinuit, vt confestim febre exitialis deplorataq; correptus sit. Idem Valentinianus Imperatori contigit, qui cum aduersus Sarmatas nonnumquam propter Illyræ vastationem in prætorio sauus infremet, & vniuersæ genti excidium rigidum minaretur, sanguine irruptente animam exhalauit. Simile quid de Venceslao Boemix rege refert Cromerus lib. 18. qui ira in pocillatorem suum percitus, cum interficere eum propriis manibus vellet, paralyti affectus concidit, & paucis post diebus vita excessit. Quod vtriq; summè mirandum est, ab vna scilicet biliosa commotione, cuius natura feruentissima est, paralytim posse generari, cuius efficientem ac materialem causam ad frigidam pituitam Medicorum vltimam reuocat, quæ quidem causa naturæ bilis est prorsus contraria. Plura huiusmodi exempla habes apud Cælium Rhodigin. lib. 17. in principio in Officina Textoris lib. 2. cap. 60. Audiamus ipsum Senecam lib. 2. De ira, cap. 36. Videntur illud, quàm multis ira per se nocuerit. Alij nimio seruore rupere venas & sanguinem: supra vires elatus clamor egestus, & luminum suffudit aciem: in oculos vehementis humor egestus, & in morbos agri recidere: nulla celerior ad insaniam

Ira effectus.

Nerua Imperator.

Valentinianus Imperator.

VVenceslaus Boemia Rex.

Locus Seneca.

via est. Multi itaq; continuauerunt iræ fu-
rorem : nec quam expulerāt mentem, vn-
quam receperunt. Aiacem in mortem egit
furor: in furorem ira. Mortem liberis, ege-
statem sibi, ruinam domui imprecatur, &c.
Hæc Seneca. Quare rectè monuit Me-
nander :
ἐχθρὸς ἀμύνη, μὴ ἐπὶ τῆ σαυτῆ βλάβῃ.
Vlciſcere hoſtes, ſed abſq; tuo damno.
Si ſaperent ſtomacholi homines, & furi-

bundi illi Aiaces, talia ſibi ſemper animo
verſanda, & oculis perpetuò intuen-
da proponerent, vt à tam infelici exitu, & effectis
crudeliſſimæ perturbationis ſibi merue-
rent atq; cauerent. Ad illuſtrationem ar-
gumenti huius commodè referes, quæ de
impatientia & vindictæ appetitione doctè
Laſantius diſputat libro 6. Diuin. inſti-
tut. c. 18.

Pax.

EMBLEMA CLXXVII.

TVRRIGERIS humeris, dentis quoque barrus eburni,
Qui superare ferox Martia bella solet,
Supposuit nunc colla iugo, stimulisq; subactus,
Caesareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoscit concordis undique gentes,
Proiectisq; armis munia pacis obit.

miliare est: Vel pro nam, vt explicat Budaus locum Terentij Andr.

Vel hoc quis non credat, qui norit te abs te esse ortum?

IV.

Duces feroces m̄ iustitiam.

Hoc quidquid est symboli intelligi licet de ferocissimis quibusque, & fortissimis belli ducibus, qui truculentos ipsi mores, & ferociam bellicam redempta pace deponunt: coq; fit, vt sese postea conuertant ad ea, quæ ad religionem, vel publicam ciuitatis administrationem pertinēt: quæ quondam inter arma vel filebant, vel consopita penēq; oppressa misero situ iacebant. Cassiodorus Variar. formul. lib. 3. epist. 1. populorum ferocia corda longa pace mollescunt. Hæc quidem ita enarrari velim, nisi malis Epigrammatis huius literam referri ad Iulij Cæsaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum ascēdisse Capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus, id quæ in signum pacis bello partæ. Elephantis etiam Pompeium Magnum triūphasse testatur Plin. lib. 8. quod prius India victa à Libero patre factū memoratur. Seneca De vitæ breuitate cap. 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantos deduxisse. Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigræ elephantorum Gordiano decretæ sunt, vt potè quæ Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Cæterum quoniam de bellua illa, quæ quàm proximè ad humanam rationem accedit, adeo vt non putem eam ab vlllo alio animali bruto hac in parte superari, mentio incidit, quod nimium pacem gentium cognoscat; & omissis veterum testimonijs, quæ de elephātorum docilitate, fidelitate, diligentia, clementia, & si licet dicere, de illorum religione & pietate, alijsq; affectibus propemodum humanis extant, vnum afferam exemplum, quod omnem historiæ fidem superat, de Hannone elephanto ab Emanuele Lusitanæ Rege Leoni X. dono misso, de quo ita Pierius: Minimè hoc loco dissimulandū, quod super eiusdem Hannonis ingenio Michael Siluius Regis sui ad summum Pontificem Orator, summæ, vt nosti, vir integritatis, fideiq; sanctissimæ, atq; alij narrauerit, remque multorum testimonio comprobauerit. Cùm dicitur Rex Ema-

nuel eum Romam Pontifici Maximo donum ire, nauim quam inscenderet iam instructa parataque ad profectionem, nullo vnuquam pacto per aliquot dies fieri potuisse, vt Hanno vel duci se ad nauim, vel si quo modo adductus fuisset, eam vellet inscendere, vsq; adeo auersabundus profectionem huiusmodi reformidabat. Cum que Rex super ea re sollicitus admodum esset, magnisque pollicitationibus vnumquemque inuitaret, qui deducendi asportandiq; Hannois negocium suscepisset, neq; quisquam nomē profiteretur suum; insurratum demum est regijs auribus, eius belluæ magistri dolo hæc fieri, quippe qui puellæ cuiusdam amore perditus ægrè ferret, se in tam longinquas regiones ablegari, proindeq; Hanno persuasisse, ne se abduci pateretur: abuehendum quippe eum in loca sterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumelijsq; omnibus, tãquam hostiæ terræ animal afficeretur, neq; victui, neq; ornati eius vel necessaria, vel commoda sufficere: longum adhæc iter & incommodum, & vastum maris æquor arandum, vt satius esset, in qua tunc erat terra quàm primum contrucidari, quàm per tot viarum difficultates ad ærumosissimam deniq; vitam peruenire. Rex hac re cognita, magistrum Hannois ad se quàm primum accersiri iubet, seq; dolos eius comperisse dicit: ageret itaque vt intra triduum Hãno in nauim imponeretur, idq; ni properè feret, interminatus est actutum se hominem extremo supplicio affecturum, vt alijs exemplo esset, qui mandatis regijs fucum facere ausi essent. Hac Regis asperitate territus elephanti magister, cum nullam in cunctatione salutem intueretur, discipulam belluam aggreditur, docet se maleuolorum quorundam fraude subornatum, qui & felicitati vtriusq; inuideret, & Regi optimo male obtemperantes essent; longè autem fecus rem habere, quàm illi mentiti essent. Siquidem non ad immania & effera loca profecturi essent, sed ad vrberem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, vbi rerum deliciarumq; omnium, quotquot vel auidissimi cuiusque cupiditate expeti possint, copia fertilissima redundaret: ibi esse Principem, cui totus penè terrarum orbis assurgeret, apud quem is in delicijs habendus esset, & tanquam lusciniæ pul-

Iulij Cæsaris triūphus.

Seneca locus.

Iucunda de Hannone elephanto historia.

Ius lauciarum blandiciarumq; affluen-
 tia nutricadus: proinde bono animo esset,
 secumq; primo quoque tempore lætus &
 alacer nauem incenderet, affuturos nauig-
 ationi Deos, & cursum omnem incredi-
 bili felicitate profecuturos. Ita Hannonẽ
 ab eodem magistro in aliam leucẽiam de-
 ductum, vbi signa data sunt, vltẽrõ nauem
 conscendisse, neque vlla vnquam imperia
 toto itinere detrectasse. Hactenus Pierius.
 Sanẽ Mauri affirmant, cor duplex Elephã
 to esse, altero quidem irasci, altero ad leni-
 tatem induci; atq; hoc illud est, quod ho-
 rum vtrumq; munus supra modum exe-
 quitur. Nemo itaq; miretur, in tam pru-
 denti animali sensum pacis inesse, siquidẽ
 pace nulla res melior, vtilior, & iucundior

esse potest: hæc omnia conseruat, præstat-
 que incolumia ac salua, auget, & bonis mul-
 tiplicibus complet. Hæc verẽ illa est, quæ
 opes, diuitias, vitam deniq; ipsam & parat,
 & nutrit atq; educat. Et quid multis o-
 pus? Nullum est bonum in terris pacis bo-
 no præstantius, neq; optabilius. Pax enim
 (vt Augustinus ait) est serenitas mentis,
 tranquillitas animi, simplicitas cordis, vin-
 culum amoris, consortium charitatis. Hęc
 est, quæ sim ultates tollit, bella compescit,
 iras comprimit, superbos calcat, humiles
 amat, discordes sedat, inimicos concordat;
 cunctis est placida, nescit extolli, nescit in-
 flari: hanc qui acceperit, teneat; qui perdi-
 derit, repetat; qui amiserit, summo studio
 exquirat.

Elephan-
 to cor du-
 plex est.

Pacis cõ-
 moda.

Ex bello pax.

EMBLEMA CLXXVIII.

EN galea, intrepidus quam miles gesserat, & qua
Sæpius hostili sparsa cruore fuit:

Parta pace apibus tenuis concessit in usum

Alueoli, atque fauos, grataq; mella gerit.

Arma procul iaceant: fas sit tunc sumere bellum

Quando aliter pacis non poses arte frui.

COM M E N T A R I I.

I. **P**INGITVR galea seu ærea cassis cri-
stata, circa quam apes in mellificio oc-
cupatæ aliæ anolant, aliæ aduolant.

II. **V**ND E sumptum sit Emblemata non
anxiè disquirendum est, videtur enim com-
mune argumentum, & fortè ipsius Alcia-
ti est inuentio. Eiusdem materiæ diuersa &
contraria possunt esse instrumenta, vt cum
ex galea, ense, vel ægide militari constan-
tur falces aut ligones agricolis idonei; qui-
bus etiam pacis tempus intelligitur: quod
κατὰ προσωποποιίαν de falce ex ense Mar-
tialis exprimit in Apophoretis:

Pax me certa ducus placidos curuauit in
usus:

Agricola nunc sum, militis antè fui.

At Virgil. bellum significans, ait Georg. 1.
Et curua rigidū falces curuatur in enses.
Ouid. item Factor. 2.

Plus erat in gladio, quàm curso laudis a-
ratro.

Idemq; alio loco:

Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis

Vomere: cedebat taurus arator equo.

Sarcula cessabant, versiq; in pila ligones,

Factaq; de rastro pondere cassis erat.

Et deinde pacè alloquitur his sequētibus:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

Dum desunt hostes, desit quoq; causa triū-

phi:

Tum ducibus bello gloria maior erit.

Sola gerat miles, quibus arma coerceat ar-

ma,

Canteturq; fera nil nisi pompa ruba.

Claudianus de bello Getico huc respexit,

signa partæ pacis memorans:

Nō iam delectus miseri, nec falce per agros

Deposita, iaculum vibrans ignobile messor:

Non tentat clipeum proiectus sumere rastro.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poe-

ta, ex Stobæo & Plutarcho:

Τίλει δὲ δραπετοὶ εἰρήνη μεγάλη

πλάτων.

Pax magna hominibus offert diuitias.

Et deinde sequitur:

Ἐν δὲ σιδάρο δέτοισιν πόρπαξιν αἰδᾶν
ἀράχραν

ἰσοὶ πέλονται, ἔγχεάτε λογχωτὰ,

Ξίρεάτ ἀμάρκεια εὐρὸς δάμναται. χαλ-
κῶν

Οὐκέτι σαλπύγων κτύπος, ἐδὲ συλάται
μελίφων ὕπνος

Ἀπὸ βλεφάρων ἀμὲς, δὲ δάλπει κέαρ. i.

At in reuinctu ferro clypeus nigrorum ara-
neorum

Tela sunt, hastasq; cuspidatas,

Et enses ancipites arugo consumit: arearūq;

Non amplius tubarum clangor, neq; subri-
pitur mellitus somnus

A palpebris, nostrum qui cor fouet,

Simile & conueniens problema legimus in

veteri instrumento libro Iudic. cap. 14.

ab eximio & intrepido Samlone Philis-

theis propositum, quod ipsi soluere non

potuissent, nisi ab iniqua muliere reue-

latum eis fuisset: De comedente, inquit,

& vorace exiuit cibus, & de forti atq; im-

mani egressa est dulcedo. Is enim rapacis-

simum prædatorem, frendētē leonem fi-

bi fortè occurrentem oppresserat, & dis-

scerperat; paulò verò post in eius cadaue-

ris ore apum examen, dulces fauos, mellis-

que cibos reperit, & comedit incundissi-

mos. Condigna sanè tanti laboris præmia.

Huc etiam referam E. Saix vatis illud: Con-

tundent, inquit, gladios suos in ligones aut

vomeres, & lanceas hastasq; suas in falces;

neq; ultra aut bellum addiscent, aut præ-

lio assuescent. Sic Cassiodorus in quadam

ad Valerianum præfectum prætorio epi-

stola lib. 12. Variar. Arripit ferrum, in-

quit, sed vnde agros excolant: sumant cu-

spides, boum stimulos, non furoris. Quæ

ideò adduximus, vt non modò Emblematis

ἐπιγραφῶν, sed & duo priora disticha,

per se alioqui clara, explicemus apertius.

Fieri enim ostendit temporis quamdam con-

uersionem & vicissitudinem, cum ex bel-

Signa re-
dempra
pacis.

Bacchyl-
dis Lyrici
τεννίσκος
ἰεός.

Samsoni
anigma.

Pro pacem arguit sub galeæ symbolo, quæ belli tempore sæpius hostium sanguine tineta, nunc demùm pace, in apum alucariū commutaretur. Eodem fermè modo Marius Molsa de rostris naualibus, cuius carmen propter affinitatem ascribere non piget:

Marij
Molsa le-
pidū epi-
gramma.

*Ferrea vostra olim pressis erepta carinis,
Quæ Nili fractas testificantur opes:
Ecce apibus parcus pandas præpandimus
aulas:
Congesta redolēt (quis putet?) ara thy-
mo:
Cæsaris hac ingens laus est, quo vindice,
paci*

III.
Miles un-
de dictus.

*Incundos fructus arma inimica ferunt.
INTREPIDVS quam miles] animi ma-
ximi miles. Vnde dicitur miles, visum
fuit huic asferre, eod quod Laurentius Val-
la non satis intellexit Vlpiani verba; l. 1.
ff. de mil. test. Miles, inquit appellatur vel
à malitia, id est, duritia, quam pro Repu-
blica sustinet: aut à multitudine; aut à ma-
lo, quod arcere milites solent. Aut à Græ-
co verbo χίλιοι, mille. vnde χιλιάς tra-
ctum est: nam ita Græci τάργυα, & mille
hominum numerum appellant, quasi mil-
lesimum quemq; dicas: vnde quoque du-
cem χιλίαρχον appellant. Alius militem
à mollitia per antiphrasin dictum putat,
eod quod nihil molle, sed potius asperum
quid gerat.*

πόλεμον,
vnde di-
ctum.

*Parta pace] redempta. Lucan. lib. 10.
— Pax parta duci.
Tenuis Alueoli] cessit in vsum aluearij.
Atq; fauos grateque mella gerit] Sic ex
pace vbertas, quod sequenti emblemate di-
cetur: vt colligas omnium fructuum pro-
uentum ex pace, contrà ex bello vastita-
tem omnem & calamitatem. Quod perti-
net etymologia Grammaticorum, qui πό-
λεμον, quasi ἀπὸ τῆς τὰς πόλεις, ἢ τὰς πολ-
λῆς μετῶν ἢ ἑλλῶεν. quod ciuitates, mul-
tosq; homines concutiat, perstat, labefactet.
Arma procul iaceant] continēamus nos
ab armis, cessant arma.*

Cur bel-
la susci-
pienda.

*Fas sit tunc sumere bellum, &c.] Postre-
mum hoc distichon ex Aristotele desum-
ptum videtur, qui lib. 10. Moral. ad Ni-
comach. cap. 7. sic ait: Negotia enim sus-
cipimus, vt in ocio simus, & bella gerimus
ob eam causam, vt in pace viuamus. Cice-
ro 1. Offic. Quare suscipienda quidem
bella, sunt, vt in pace sine iniuria viuatur.*

Et Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui desiderat pacem, præparet bellum: qui victoriam cupit, milites imbuet diligenter. Adhæc scripsit Aristoteles, τὸ τῆς πολέμου τέλος εἰρήνην εἶναι. Pacem esse finem belli. Cice-
ro 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, sed paci nomine bellum inuolutum reformido. Quare si pace frui volumus, bellum gerendum est: si bellum omitemus, pace numquam fruemur. Cassiodor. lib. 3. Variar. epist. 1. Tunc vtile solum est ad arma concurrere, cum locum apud aduersarium iustitia non potest inuenire.

IV.

RECTE hoc agalmate notatur, ea quæ ob nefandos bellicos impetus crudelia, perniciosa, acerbæ & luctifera sunt, in pace omnino blanda, vitilia, suauiæ & læta fieri. Pax itaq; omnibus viribus sedulo amplectenda, & perpetuè, si fieri potest, retinenda. Quanta enim emolumenta, quis bonorum actus & copiarum cornu ex suauißima pace mortalibus reseruit, in sequenti dicitur, & passim ex Philosophis, Historicis, & Poetis, colligitur. Huc præclarus sese locus offert ex Panegyrico, qui Constantino Augusto Constantij filio dictus est, & Claudio Minoi transmissus in-
cetto nomine. Hunc enim locum quia pu-
to gratum fore studiosis rerum antiqua-
rum, totum ascribam. Sic itaque: Quid egeras Imperator? in quæ nos fata proie-
ceras? nisi te diuina virtus tua vindicasset. Quæ hæc est impatiencia? aut quod tibi ma-
nus nostras, si versa vice pugnas ipse pro
nobis? Hæc ego non dicerem, Imperator,
neq; ab alijs dicta memorarem, nisi bene-
ficio tuæ ienitatis tutior esset nostra in ver-
bis, quã tua in armis audacia. Noua enim
quadam varietate naturæ, confusioq; virtu-
tum temperamento, idem es in prælijs fe-
rocissimus, & parta securitate mitissimus.
Cum enim dato obsequio tempore poeniten-
di, Aquileiam quoq; de legatis eorum ac
supplicibus recepisses, cunctiq; se tibi de-
didissent, quod obsidendo seruaueras, igno-
uisti omnibus, & vitam quam desperauerant,
reddidisti, & quidem iussisti arma de-
ponere, vt multo tutius victoris pietate
tegerentur. Vt tamen pertinaciæ suæ me-
rita sentirent, corripui eos vinciriq; iussisti,
non ad supplicium, sed vitam, ne conscien-
tiæ timore diffugerent, grauitatq; delin-
querent, conseruariq; iterum non mereren-
tur, si seruati non fuissent. Sed vnde tanto

Locus è
Panegyri-
co Costan-
tini.

hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulò antè armatas manus possent? Stupere milites, qui producos susceperant, & custodiæ curam abnuere, & profus nescire quid facerent. Ipsæ etiam, qui tibi in consilio erant, ipse etiam Præfectus hærete, cum tu diuino monitu instinctu. de gladijs eorum gemina manibus aptari claustra iussisti, vt seruarent deditos gladij sui, quos non defenderant repugnantes O pulcherrimum, & qui omnium oculis subijci debuisset, triumphum vitæ & clementiæ tuæ? Cuius enim potentia fuit hostibus arma diripere, eius humani atis deditos ad impunitatem suis armis alligare, atq; etiam vincere. Vt eos ferri illius, quod contra te gesserant, quot die pœniteret, gladius ille, quem in te distinxerat hostis infestus, ipse domini sui manibus tenuit, & paratus ad cædem, custos factus est ad salutem. Magnus Poeta, dum bellorum toto orbe surgentium discursum apparatusq; describit, *Et curua, inquit, rigidum falces conflan- tur in ensem.*

Locus hic cum Emblemate nostro mire conferens.

Triste nimium tempus id, cum instrumenta cultui pecudum præparata, in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferiq; mucrones in salutaria vincula curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, sed coercent, deditosq; hostes gladij sui collisi obtusiq; tutantur, qui nihil illis prodesse integri acutiq; potuerunt. Omnium ergo armorum ministeria ad diuersos effectus arbitrio tuo seruiunt, Imperator, tibi vincunt gladij, tibi seruant, te pugnante feriunt, te ignoscente custodiunt. Vt Deus ille mundi Creator & Dominus eodem fulmine suo nunc tristes, nunc lætos nuncios mittit: ita eadem sub numine tuo tela inimicos, aut supplices tuos, pernicie aut conseruatione discernunt. Idem porrò Emblemata bellum dissuadet, nec arma omnino sumenda esse vult, nisi alia ratione in pace ac quiete viuere nõ possimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie versari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam, & belluarum simile: sed cum tempus necessitasq; postulat, decertandum manu esse, & mortem seruituti turpitudiniqu; antepõndam. Certè bellum non tam facillè suscipiendum, quàm putant quibus, in expertis potissimum, dulce: nec de vlla re alia, magis deliberaudum est, neque

Quanta debeat esse cautio in bellis suscipiendis.

religiosius consultandum, aut maturius aliquid statuendum quàm de bello: cuius alea vt anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, sic damuosa, maxime, & omni parte periculosa: quandoquidem & qui vicit, & qui victus est, suo damno de suo gradu decidit: ille quidem magno sorte sui suorumq; dispendio victoriam est meratus: hic, quòd spes irrita ceciderit, quàm ægrè ferat, quantoq; dolore contabescat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaq; magnates, aut etiam magistratus, nunquam nisi tamquam ineuitabili necessitate pressi, aleam belli mouere vel minimum debent; sed omnibus primum tentatis remedijs, sic se gerant, vt de suo iure quicquam decedat potius, quàm sua auctoritate tale aliquid committatur. Notum est illud Africanæ Scipionis, turpe esse in re militari dicere, Non putarã, quòd inemendabilis error sit, qui violentia Martis committitur. Facillimum est enim arma sumere, at eadem sumpta deponere, non aequè facile. Nec verò vt inficias iuerim belli principium penes Principes esse, sic exitus sanè à diuina prouidentia pendere certò dixerim. Quòd si quisque, vt decet, per se conijceret, quàm intersit leui de causa bellum mouere, agnosceret quàm periculosus sit Principum ludus, quibus tam parui est momenti elades & strages populi multitudine innumerabilis, ruina, vastitasque: sed & indigna locorum per multorum vastitas, solitudo, conflagrat. Herodotus in Clio ait: ἐδεις ἔτω ἀνοη- ἐσις, ὁ πόλεμον πρό ἐρήνης αἰρέεται. ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τὰς πατέρας δάπτουσιν. ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τὰς παίδας. id est: Nullus adeò inconsideratus est, qui bellum pro pace eligat: in hac enim liberi parentes sepeliunt: in illo autem parentes liberos. Valeant itaque, quibus tam placet belli fortuna, cuius etiam vel prosperè gestus euentus ipsum pœnitere Principem decet, si modò vel minimum sapiat, aut nisi ab humanitate profus abhorreat. Addam etiam & illud, nullum regnum, nec vllam Remp. diu manere incolumem potuisse, quæ arma crebrò mouerit. Meminerint quibus dulce bellum est, quoties in extremum discretimen venerint Athenienses, quondam felicissimi & potentissimi, tot tantisq; bellis attriti, & postmodum deleti, quorum nempe ciuitas à Persis incædiò.

Principum ludus peric.

Atheniensium bella exitu sua.

cendio perdita, à Laconibus affecta sæpissimè, ac mœnibus ipsis exuta, à Philippo Alexandri patre fatigata, ab altero Philippo afflicta, à Rege Ponti Mithridate cædibus & cruore infecta, à Sylla propemodum concussa & diruta. Quid Lacedæmonij? quamquam diu satis floruisse visi sunt, idem tamen, quod alix florentissimæ monarchiæ, & oligarchiæ, sunt experti; quarum quidem exitium non ab externis, sed certè intestinis potissimum odijs atq; dissidijs est profectum. Nihil illa inclitya Roma clarius aut admirabilius, vt quæ *Imperium terris, animos aquauit olympo.* cuius tamen quantò alijs gloria & præcellens dignitas eminentior fuit, tantò ruina casusq; grauior & periculosior. Si verò tanti imperij labefactati causam inuestigamus, bellorum alex acceptum esse referendum citra negotium æstimabimus. Ea enim Romana ciuitas primùm à Porfena obsessa, à Pyrrho territa, ab Annibale idètidem cõcussa, à Tatio capta, à Brenno expugnata, & à Gallis incensa: denique viribus ipsa suis miserè prostrata, & penitus fracta, quid reliqui habuit, quod posteris Gothis aut Vandalis labefactandum aut concutiendum daret? Credibile est tantum imperium tam citò non fuisse lapsurum, si primores ipsi, qui que Reipubl. clauum tenebant ijs temporibus, in iis, quæ parta erant, conseruandis potiùs elaborassent, quàm alienas tanto impetu & ardore animi prouincias inuasissent, vel in externos, aut etiam seipos ferrum strinxissent. Sed nos pueri contumaces & discoli sine verberibus nõ sapimus, in pace bellũ, in bello pacem quærimus; neq; vnquam nisi bello afflicti pacem vel noscete incipimus, vel amare; eamq; vt perditam flemus, sic nox redditam pari leuitate contemnimus, donec nos iterum atq; iterum amissa perdo-

ceat bona nostra non spernere, mala nostra non cupere, deniq; non ineptire, non fure-re. Sæpissimè idem nobis audiendum, nec audisse sat est, sæpissimè videndum & experiendum; dicam apertè: vt discamus aliquid, sæpissimè vapulandum est. Quare ijs, qui bella suscipiunt, nisi seram poenitentiam incurrare velint, semper finis propositus esse debet, quem sola prudentia & rerum experientia ostendere potest. D. Augustinus Epist. 1. ad Bonifac. in c. Noli existimare. c. 23. q. 1. Pacem habere voluntatis est: bellum autem debet esse necessitatis, vt liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non enim pax quæritur vt bellum exerceatur, sed bellum geritur vt pax acquiratur. Esto ergo bellaudo pacificus, vt eos, quos expugnas, ad pacis vnitatem vincendo perducas. Idem can. Apud veros. eod. c. & q. Apud veros Dei cultores, inquit, etiã ipsa bella pacata sunt: quæ non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, vt mali coercantur, & boni subleuentur. Aristoteles Politic. 7. c. 9. ait, necesse esse aima domi necessariò posita in armamentario ijs, qui Reipub. præsum, tum propter exteros, qui iniuriam conantur inferre. Reperio & apud Cornel. Tacitum, lætorem fuisse Tiberium Imperatorem, quia pacem sapientia firmauisset, quàm si bellum per acies consecisset. Ad dam hoc postremò, dignum certè memoria exemplum. Vitruuius cap. 7. lib. 2. ait, veteres Hetruscos quòd ciuibus suis persuaderent, atma inuenisse, vt ijs aduersus hostes, non ad ciuilem discordiam vterentur, qui ædem Martis ad campum, & extra urbem, non, vt aliorum Deorum, intra mœnia consecrarunt. Sed nunc vberissimi pacis fructus nos alliciunt.

*Belli finis
quis esse
debeat.*

*Lacedæmoniorũ
bella in-
testina.*

*Romano-
rũ bella.*

*Breuis ca-
talogus
bellorum
Romano-
rum.*

*Cõsidera,
quæso, no-
stra tem-
pora.*

Ex pace vbertas.

EMBLEMA CLXXIX.

GRANDIBVS ex spicis tenues contexe corollas,
 Quas circum alterno palmite vitis eat.
 His compta Alcyones tranquilli in marmoris vnda
 Nidificant, pullos inuolucresq; fouent.
 Latus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
 AEquorei si rex alitis instar erit.

COMMENTARI I.

I. **I**N edito scopulo, matris fluctibus vndiq; cincto, pullos suos excludit, alcyō, in nido spicis & vitium palmitibus contexto. Sed ad picturam illustrandam alcyonem & nidum eius ex Aristotele, Plinio, & Plutarcho describemus Aristoteles lib. 9. de nat. animal. cap. 14. sic describit Alcyonem: Alcyon non multo maior est passere, colore & cœruleo & vitidi, tum eam leuiter purpureo, & reliqua, Ibidem

de specie nidulationis & partu eiusdem leges. Plinius, qui omnia ex Aristotele desumpsit, lib. 10. c. 32. sic ait: Ipsa auis paulo amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Nidum vero huius auis quod attinet, variant sententiæ; quidam enim ex spicis aculeatis, alij ex spicis segetum, & vitium pampinis cupa esse confectum volunt, vt hic nosse

Alcyon

Nidus
alcyonis

noſter Alciatus . Plinius cum ſic depingit loco citato : Nidi earum admirationem habent, pilæ figura, paulùm eminenti ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine: ferro intercidi non queunt, franguntur icſtu valido, vt ſpuma arida maris. Nec vnde conſingantur, inueniuntur: putant ex ſpinis aculeatis, piſcibus enim viuunt . Plutarchus de amore parentum in filios, mirè deſcribit alcyonis nidum; atq; adeo ipſius verba apponam: Alcyonẽ fac, quaẽſo, cõtemplere, quæ cum ſe grauidam ſentit, piſciculi marini (quem Græci belionam vocant) ſpinas in nidi ſtrũcturam congerit, quas tanto artificio inter ſe connectit, vt neq; ferro, neque ſaxis pertundi queat. Nidi forma vndiq; rotunda, inſtar piſcatoriæ naſſæ in longum exãdificatur: At verò ipſum nidi os omnem admirationem ſuperat; ita ad corporis magnitudinẽ ſeruata proportione, vt nullum animal, licet alcyone minus ſit, ingredi queat. Idem Plutarchus in lib. de inſtrotia animal. hoc prolixiùs exequitur .

Ε Α R Μ Ι Ν Ι Σ huius fontem lubens repeto è Baſilij Magni Hexaemero, quãquam ſciam, idem apud alios certè veteres legi: ſed mihi admodum placet viri huius ſanctiſſimi doctrina & eloquentia: Sic enim ille Oratione 8. in Hexaem. ἀλκυὼν ἐστὶ θαλάττιον ὄρνεον. αὐτὴ παρ' αὐτῆς νοσεύειν τὸς ἀγιγυαλὸς πέρυκεν, ἐπ' αὐτῆς τὰ ὡὰ τῆς ψάμμου καταθεμένη. ἢ νοσεύει κατὰ μέσον πε τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἢ θάλασσα τῇ γῆ προσαράσσεται ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες ἀνεμοὶ ἠσυχάζει δὲ κύμα θαλάσσιον, ὅταν ἀλκυῶν ἐπιβάσει τὰς ἐπὶ τὰς ἡμέρας. ἐν τοσαύταις γὰρ μόνας ἐκλεπίσει τοὺς νεοττῆς· ἐπεὶ δὲ καὶ τροφῆς αὐτοῖς χρεῖα, ἄλλας ἐπὶ τὰ πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὐξησιν, ὁ μεγαλόδωρος θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζῶνι παρέσχετο, ὡς καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τῆτο, καὶ ἀλκυονίδας τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι. ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τῆ ἀίτην παρὰ θεῶ τὰ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς περὶ τὰ ἀλογα τῆ θεῶ προνοίας νομοδοτεῖται. τί ἐκ ἂν γενοίτο τὸν παραδῶξον ἔνεκέν σε, ὅς κατὰ εἰκόνα γέγονας τῶ θεῶ· ὅπεγε ὑπὲρ ὄρνιθος ἐτῶ μικρῶς, ἢ μεγάλης καὶ φοβερά κατέχεται θάλασσα ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἄγειν ἐπιταχθεῖσα. Quorum

verborum hæc est ſententia: Alcyon auis eſt, qua mare accolit: qua cum ſit in maris littore parere ſolita, deponit oua in arena, & media hyeme nidum componit, quo maxime tempore ventorum impetu mare tempeſtuſum eſt. Sed tum venti ſe remittunt, compeſcitur ipſum mare, cum alcyõ ſeptem diebus incubat: excludit enim pullos totidem . Qui cum cibum appetunt, ſeptem alios dies ad pullorum incrementum miniſſimo animali liberalis Deus elargitur . Omnes itaq; qui ſe mari committunt, id obſeruant, eoſque dies Alcyonius nominant. Qua tibi conceſſa ac tradita ſunt à diuina prouidentia, cuius etiam vus eluceſcit in ijs animalibus, qua rationis expertia ſunt, vt ſe commoneſacerent ad ea petenda ab eo, qua tibi ad ſalutem conferrent. Quidnam etiam, quaſo, vel quod fidem excedat alioqui, non eſt tua paratum cauſſa, qui ad Dei factus imaginem ſis; cum propter eam tam minutam auem vaſtum illud ac terrificum mare ſedetur, & hyeme media Dei iuſſu coerceatur? Hæc ille. Quæ pleraq; videntur ex Ariſtotele lib. 5. de nat. animal. cap. 8. petita. Sic enim ille ibi: Genus auium ex parte plura vere ac inuente æſtate coit & parit, excepta alcyone, quæ circa brumam parere ſolita eſt. Quamobrem quoties bruma ſerena exiſtit, dies Alcyoniæ appellantur: ſeptem ante brumam, & ſeptem à bruma, vt Simonides quoque ſuo carmine tradidit: vt cum per hibernum menſem prudenter conſtituit Iupiter dies quatuordecim, fugamq; ventorum tempus illud vocat mortales, ſacram nutriceam variegatæ alcyonis. Tranquillum vero tantisper efficitur, ſi ita euenit, vt bruma Auſtrina Vergilijs Aquilonijs fiat; ſeptem primis diebus nidum conficere fertur, reliquis ſeptem parere atq; educare . Dies Alcyonius fieri circa brumam non ſemper in noſtris locis contingit: at in Siculo mari penè ſemper id euenit. Parit alcyon circiter quinq; oua . Vide etiam, ſi placet, caput ſequens. Plinius lib. 10. cap. 32. Plutarchum libro, quo diſputat, vtra animalia prudentiora, terreſtria an aquatilia. Meminit etiam huius Aſtopus in fabulis, Lucianus in dialogo, cui titulus ἀλκυῶν, Aelianus lib. 15. c. 19. Hiſtor. animal. Cauſam verò huius nidulationis hibernæ quaerit A Iberus, eam eſſe ſuſpiciatus, quod ea auicula adeo rara ſit textu-

Alcyonis
ſollertia .

Ariſtoteles de alcyone .

Cur alcyon hyeme pariat .

ra, vt æstate propter nimiam corporis ariditatem progenerare nequeat, hyeme verò oburatis præ frigore poris, humidioraq; effectu corpore, fiat ad conceptum idonea.

I II.

GRANDIBVS ex spicis, &c.] confice coronam è spicis, quos circumdet pampinus alterno palmite, ad similitudinem nidi alcyonum, id erit symbolum vbertatis ex pace.

Hæc *compta*] ornata, venuste, suaves, gratæ. Vel ad nidum, vel ad tranquillitatem refer. Plutarchus alicubi dixit, bonam valitudinem idem esse voluptatis, quod cæli tranquillitatem alcyonibus, quoniam eis concedit vt tuto & securè incubent.

Alcyon, an Halcyon scribendum. *Alcyones*] Variè scriptū reperitur hoc nomen: alij enim scribunt ἀλκυών, spiritu tenui: alij ἀλκυών, spiritu crasso. Grammatici Halcyones deducunt ab ἀλκυών, quod in mari pariant, id est, παρά τὸ ἐν ἀλκυών. Sed contrà stat auctoritas Eustathij, qui ait verbum alcyonas non recipere flatilem in prima; etiam canone subiecto, quoniam α, ante λ, si sequatur κ, flatilem nõ admittat. Parum itaq; refert, Halcyon, vel Alcyon scribas. Fabula de Alcyone sic narratur à Seruio in illud Virg. 1. Georg. Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt

Fabula de alcyonibus.

Dilecta Thetidi halcyones. Ceyx, inquit, filius Luciferi, habuit uxorem Halcyonem; à qua cum prohibitus esset ad consulendum Apollinem de statu regni, naufragio perijt. Cuius corpus cū ad uxorem delatum fuisset, illa se precipitavit in pelagus. Postea miseratione Thetidis & Luciferi conuersi sunt ambo in aves marinas, quæ Halcyones vocantur. Hanc quoq; fabulam multis verbis enarrat Ouidius lib. 11. Metamorph. Verùm Halcyones filias fuisse Alcyonei gigantis, Pausanias prodit, & est ab Apostolico in Ionia repetitum; Phthoniam, Athen, Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimo, Asterien, quæ à patris obitu ex Pallenes promontorio in mare se præcipites dederunt. Sed ab Amphitrite in auitiam gentem sunt cooptatæ. Hæc avis Latinis dicitur

Alcedo.

Alcedo; solent enim aliquando Romani Græca nomina corrumpere, quemadmodum Nilus Latinè dicitur Melo; Atlas Te Iamon; Ganymedes Catamius; sic etiam Alcyon Latinis est Alcedo, vt auctor est M. Varro lib. de ling. Lat. 3. ne quis Plau-

tinum verbum deprauatum putet, quando dicit in Pœnulo:

Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillum fassis,

Quam mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.

Ab alcyone deducitur etiam τὸ ἀλκυόνιον. quod est marina spuma, qua nidum congerunt halcyones, ait Dioscorides in 5. c. 136. Theophrast. lib. 1. cap. 8. περὶ αὐτίων φυτῶν. Vide Plinium lib. 32. cap. 8.

Tranquilli in marmoris] id est, in marmoreo vel saxeo scopulo, quod aqua marina alluit; vel marmor potius pro mari pelucente & æqualiter strato accipitur. Sic Virgil. 1. Georgic.

Vt quando insidū remis impellere marmor conueniat.

Intelligit autem hic Alciatus dies illos serenos & tranquillos, quibus alcedo fortificat, vnde illi à re ipsa nomen inuenere ἀλκυονίδες ἢ ἀλκυονίτιδες. Aristoteli lib. 5. histor. animal. cap. 8. dicuntur αἰ ἐν δὲ ἰεναῖ ἡμέραι. Varro lib. 6. de ling. Lat. Alcedo Græcè ἀλκυών. Hæc hyeme quod pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies Alcyonios appellant. Vnde Pacuuius:

Halcyonius ritulittus peruolgans furor.

Ouidius 11. Metamorph.

Perq; dies placidos hiberno tempore septem Incubat alcyone pendentes aquore nidus.

De Alcyonidum verò numero mira inter Græcos est discipatio: quinq; modò eos statuenti Symonidi calculū adiicit Aristoteles. Samio verò Demagora sunt septem, nouem autem Philochoro, alijs deniq; etiã quatuordecim, vt septem intelligantur ante exclusum factum, totidemq; post. Nec me fallit, esse inter classicos, qui tradant octauo Calendas Martias esse Alcyonios dies, quibus in Atlântico quidem mari summa notetur tranquillitas. Cæl. Rhodig. lib. 14. cap. 11. Huc quodammodo refertur, quod quidam alcyonem pro iustitiæ forensis hieroglyphico ponunt. Qua ratio ne à Plauto in prologo Casinæ dicitur:

Alcedonia sunt circum forum.

Id enim apertissimè intelligitur de intermissis fori procellis & turbinibus: quo alludit Horatius, cum dicit, se mersari ciuilibus vndis. Ita dies Alcyoniz dicitur, quibus fora conticescunt. Iulius Scaliger sæpe quoque in ore habuisse dicitur tale dictū: Fatū meum est mare hibernum, in quo non est

ἀλκυόνιον.

Dies alcyonij.

Alcyonidum die rii numrus.

Iustitiæ forensis.

Iulij Scalligeri dictum.

alcyon:

alcyō. Vide adagium, *Alcedonia sunt apud forum.*

Pullos inuolucres] nondum potentes ad volatum. impuberes. Gellius lib. 2. cap. 29. Pulli etiam tunc inuolucres erant. Politian. in Rustico:

— *auscultat an intus*

Pipiat inuolucres pullus.

Latus erit Cerevi, Baccho quoq;] Prouentus & vberitas annonæ erit maxima. Per metonymiam verò dicitur Cererem pro frugibus, Bacchum pro vino, sicut Terentius: Sine Cerere & Baccho friget Venus. Ceres autem dicta est, quasi Geres, à gerendo, quod terra ferat omnia. Porro annona ponitur inter res eas, quæ ciuitati maximè necessariæ sunt: cui diligenter esse prouidendum Principibus & Magistratibus sapientes moneant, ne victus annuus ciuitati desit. Noti sunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem; itaq; frumentum sæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia: quas tres prouincias, tria Rom. populi frumentaria subsidia Cicero appellat in ea, quæ est pro lege Manilia. Idem quarta Verriana, Sicilia nominat cellam penariâ Reip. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumentum vndiq; coemendum curaret, & in urbem aduectum iusto pretio venire iuberet.

Aequorei s; Rex alius instar erit.] Si sese habeat in suos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos Est enim Principis virtus maxima nō modò nosse, sed & tutari suos.

IV. NATURALEM hanc historiam accomodat Alciatus ingeniosè ad pacis optimæ prouentum, qui in optimi Principis regimine consistere videtur. Significat enim optimi Principis officium in id incumbere penitus debere, vt populum in suis regionibus & prouincijs necessario prouentum instructis foueat & tuteat, habita primùm ratione tempestatum, earum quæ calamitarum, quæ solent in dies accidere: sinatque ventos remittere, & tandem procellas ebullientes hostium conquefcere, vt securius in pace postea viuatur: idq; alcyonum more, quæ in medio mari nidum conficiunt admirabili quadam solertia: quibus tam benigna fors est, vt statim cum oua ponat, omnes ventiac procellæ mitescant; quos dies etiam nauæ accuratè obseruant. Hæc licet perspicuæ sint omnibus, illustrandæ tamen huius pulcherrimæ sententiæ caus-

sa, repetam grauem sanè & cordatam Dionis Chrysofomi disputationem de regno, qua Regum officium & conditionem ponit ob oculos. Sic ergo primùm: Principè continuis laboribus & vigilijs interitum esse decet. Nam in naui licet vectoribus absque cura plerumque desidere, & ne aspicerent quidem marinos fluctus, imò verò neque scire, quod aiunt, vbinam terrarū sint. Sic enim permulti hoc modo Pontum securi traijciunt, talis ludunt, canunt, conuiuuntur totos dies, & tempestate ipsa vndique imminente inuoluti expectant euentum: alij oppressi altissimo somno non antè surgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori necesse est mare ipsum continuò obseruari, aerem cælum quæ intueri, ad terram aspicerent: neque ignorare quæ in fundo sunt, nisi velit allidere ad scopulos, qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit, alijs altè stertentibus: interdum autem si breuem somnum aliquando suffu retur, tamen dubius hæret, neque præsentis animo id facit, vt sæpè suos adhortetur aut contrahenda vela, aut clauū sistendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo segnius officium faciat, cum alijs impudè somnū capere liceat. Eadem ratio est expeditionū: militum quisq; sui dumtaxat curam sustinet. At ducis cuiusvis longè maius est atque difficilius, nempe vt omnes & singuli bene armati sint, habeantq; vestium satis; nec modò vt illis ciborum satis sit, sed & vt equi diligenter instructi sint. Quod si secus videat, quàm par sit, maiore tristitia ille afficitur, quàm si quibus ipsemet indigeret: quippè qui suorum salutem nō minoris æstimet quàm suam ipsius. Et quidem reliqua pulchra reuera sunt: lege, si placet. Cæterum fertilitatem & mille com-

Dionis
Chrysofomi præclarus locus.

Ex pace
quanta
cōmoda
proueniant.

Sub iuga bos veniat, sub terras semen araratas.

Pax Cererem nutrit, pacis aliūna Ceres.
Et pluribus canit Tibullus lib. 1. eleg 10.

— *Pax candida primùm*

Duxit araturos sub iuga curua boues.
Pax aluit vires, & succos cor didit vna,

Funderet et grato testa paterna merū.
Pace bidens, vomerq; vigent: at tristitia duri.

Militis in tenebris occupat arma situs
Baptista

Inuolucres.

Ceres vnde dicta.

Annona Romana.

IV.

Officium boni Principis.

Baptista Mantuan. de pace :

*Pax pleni viribus opus, pax summa laborū,
Pax belli exacti pretiū est, pretiumq; pericli.
Nec minus eleganter Græcorum musa
paxis commoda commendat.* Euripides
poeta tragicus, Supplicibus, vbi multa pacis
commoda percēsentur à præcone, The-
banos.

ὅτω τε πολέμῳ κρείσσον εἰρήνῃ βροτοῖς;
ἢ πρῶτα μὲν μάσασσι προσφιλεσάτη,
ποιναῖσι δ' ἐχθρὰ, τέρπεται τ' εὐπαιδία,
χαίρει δὲ πλάτῳ. ταῦτ' ἀρέντες οἱ κακοὶ
πολέμῳ ἀναιρούμεσθ' αἰ, καὶ τὸν ἥσωνα
δουλούμεθ' ἄνδρες ἄνδρα, καὶ πόλις
πόλιν.

Quanto bello potior pax mortalibus?

*Quæ primum quidem Musis gratissima,
Cruciatibus verò inimica, delectatur felice
sobole :*

*Diuitijs etiam abundat. Hac tamen nos re-
linquentes improbi*

*Bella suscipimus, & minus fortem
Subigimus viri virum, & ciuitas ciuitatē.*
Citantur & isti Menandro senarij :

Εἰρήνη γεωργὸν καὶ πέτρας τρέφει κα-
λῶς,

Πόλεμος δὲ καὶ πέδι'ω κακῶς ἔρυ.

Alit colonum pax vel in saxo bene :

At bellum in ipso noxium campo quoque.
Sed audiamus etiam Aristophanem Roma
na lingua canentem :

O sulte, sulte, hac omnia paci insunt,

Vt ruri aliquis in pradio habitat,

Immunis à forensibus negotijs,

Proprium possidens iugum bouum.

Balantes & audit oues,

Capraq; vocem ad mulctram emulgenda.

Obsonijs autem utatur conchis & turdis;

Neq; expectet in foro venales pisciculos

Triduanos, magni precij, contractatos

Piscium venditoris iniquissima manu.

Adjicerem huc elegantissimum pacis en-
comium ex cap. 53. Stobæi, nisi putarem
fatis esse ea de re studiosos admonuisse.
Hæc dum altius mecum perpendo, non
incommodè subit pulcherrima vrbs Ven-
netiarum, quæ quia pacis est studiosa, licet
in medijs vndis sita, agrorum & hortorū
penè expers, omnium tamen rerum anno-
na vberimè abundat: ibi enim semper plea-
na sunt granaria, plenæ cellæ. plenum vbi-
que forum rebus omnibus, quas vel cupi-
dus optare auit; adeo ut hanc vrbs non

immeritò Alcyonum nido conferre pos-
sim, vbi sub clementia solertis Principis &
prudētis Senatus dies verè Alcyonii agū-
tur. Verè aciem oculorum quocunq; li-
bet, vndiq; obuia sunt signa meram pacē
& tranquillitatem spirantia. Non hic chla-
mys aut sagum cingit milites, sed purpu-
rea toga condecorat patres: non cinnam-
tos capillos premit cristata galea, sed vene-
randam canitiem tegit libertatis index pi-
leolus: non raucus tubatum clangor hor-
rendum reboat classicum, sed aures mul-
cet suavis tibiartum symphonia: non qua-
tiant campum equorum vngulæ quadru-
pedante sonitu, sed sedato nauigiorum du-
ctū vndas fulcat remigium: non acutus hin-
nitus bellicum terrorem incutit equiti,
sed festos remiges reficit assa vox celest-
matis. Ecquid hoc aliud quàm tranquilla
libertas, & libera tranquillitas? vnde re-
rum omnium copia & abundantia profluit.
Quis igitur, ò inclita Respublica Veneta,
sine linguæ torpore, sine mentis stupore
dignis te celebret encomijs? quæ par tuis
laudibus inueniri possit eloquentia? cuius
totus orbis veneratur maiestatem; stupe-
miracula; suspicit excellentiam. Vene-
ratur maiestatem, siquidem tu, ceu no-
uum aliquod Pantheon, omnia in te con-
tines numina, quæ credula finxit antiqui-
tas, & vana persuasit opinio. In tuo enim
Patauio sedem stabilem fixit docta Pallas:
victicem Bellouam tua colit Vincentia:
gaudet Delphicis Apollinis oraculis vera
vna Verona: officinam suam Vulcanus ar-
tifex aperuit Brixia: dona & bona sua Flo-
ra colligit Salodij: fecunda Pomona fru-
ctus suos explicat circa litus Benaci: ro-
bur inuicti Herculis defendit Cremam:
Triptolemus vomere sulcat læta & læta
iugeia Bergomi: regina Deum Iuno diui-
tias suas ostendit Taruisj: Pan cum Fau-
nis vagatur per cædua memora Istriæ: Ce-
rerem veneratur frugifera Dalmatia: læti-
ciæ datorem Bacchum habet Creta insula:
te vastum mare suum agnoscit Neptunū:
te instructissimum nauale Martem prædi-
cat: thesauro diuite Plutonem possides;
Veneris æmula es pulchritudine: certas cū
Luna fœcunditate: Atlanti non cedis forti-
tudine: Mercurius in te suum habet gym-
nasium: æquiritia Rhadamanti æquipollēt
tua iudicia: Saturnus es senili consilio: Iu-
piter ipse in supremo Senatu. *Stupeo verò*

*Pacis Au-
diose Ve-
netia.*

*Veneta
Reipub.
laus, à
maiestate.*

*Veneria-
rum enco-
mium.*

mira-

*Ab admira-
vandis.*

miracula, siquidem ciuitas es, cuius naues sunt arces mobiles; cuius triremes sunt oppida volatilia; apparatus bellicus, salutis conseruatio; patentes vnda, campi victoriae & castrorum arces; vadosa lacuna, magna fortissima & muri inexpugnabiles; canales reflui, tu res munitissima; arene molles, firmissima propugnacula: in te pacifice togæ sunt ornamenta militaria; superba palatia ligneis innixa basibus, sunt de solido marmore operosa moles; fora sterilia diu te beatur cornucopia: in te splendida ædificia delineata sunt in *aduantiq.*, & fundata in inconstantia: tui populi in quiete sunt formidulosi, in pace bellicosi; ciues in togis gestant clypeos, hastas in epomide; iuuenes in flore ætatis decerpunt maturos fructus senilis prudentiæ; senes in canitie continent viuudum vigorem, & in debiliu membrorum infirmitate validum robur intellectus: in tuo Senatu multitudo suffragiorum obtinet vnionem sententiarum. *Suspicit deniq; excellentiam*, quandoquidem tu, ò Veneta vrbs, asylum es tranquillum

libertatis, selecta legio nobilitatis, in exhausta auri & argenti fodina, expeditum machinarum bellicarum promptuarium, celebris officina Martis, petita magistra militiæ, nutrix strenuorum ducum, receptaculum fortissimorum militum, genitrix pulcherrimarum victoriarum, gladius & scutum Christi fidelium, tutus portus totius Italiæ, augustum templum pacis, potens regina maris, ornatum pulchritudinis theatrum, festiua pompa artium, rarum naturæ miraculum, Sol nitidus illustrium vrbium, gloriosa superbia subditorum populorum, lucidus orbis ocellus, dilectum Europæ corculum, capacissimum diuersorium omnium gentium, amplissimum forum mundi, idea moderati imperij, verum cæli simulacrum: deniq; tota es miraculum, imò compendium & breue complementum miraculorum, quæ vasto ambitu orbis totius claudit machina. Plura addidissim, nisi garula hirundo & stridula cicada sequeris Emblematis, sermonem abruptissent.

Ab excellentia.

Doctos doctis obloqui nefas esse. EMBLEMA CLXXX.

QUID rapis heu Progne vocalem sua cicadam,
 Pignoribusq; tuis ferula dira paras?
 Stridula stridentem, vernam verna, hospita ladis
 Hospitam, & aligeram penniger ales auem?
 Ergo abice hanc pradam: nam musica pectora, summum est,
 Alterum ab alterius dente perire, nefas.

C O M M E N T A R I I.

I. **S** V B tecto ruinosi & vetustate labentis
 ædificij nidus conspicitur hirundinis,
 quæ arreptam cicadam rostro ferens ver-
 sus nidum suum volat.

II. **E** T hoc ἀδῆλον ex I. Græcoium Epi-
 grammaton τικεῖς ὄρνεις, traxit. Sic enim
 habet Græcus:

ἀθῆ κόρα, μελίθρεπτε, λάλος, λάλον ἀρ-
 πάζασα

τέττιγα, πτανοῖς δαῦτα φέρεῖς τέκε-
 σιν.

τὸν λάλον, ἀ λαλόεσσα· τὸν ἔυπτερον, ἀ
 πτερόεσσα.

τὸν ξέρον, ἀ ξείνα· ἀρινὸν ἠαρινὰ.

ἔχι τάχος ῥίψεις; ἔ γάρ θεμις, ἔδὲ δί-
 καιον

ἄλλοσθ' ὕμνοπόλες ὕμνοπόλοις σόμασιν.

O Attica decenti forma, cantu nutrita,
 [cur] vocalis vocalem diripiens

Cicadam, pennatis in prædā fers pullis?

Garrulam garrula, & volucrem plumis
 prædita:

Hospitam hospita, vernam verna?

Non cita conflicteris? non enim fas, neque
 iustum [est]

Perdere canoros canoro ore. [id est, vt
 animalia canora deglutiant, & absum-
 mant ea, quæ sunt ore vocali & cano-
 ro]

Cur agedū in prædam fers pullis ore cicadā
 Attica, forma decēs, carmine sueta leui?

Garrula garrulam adhuc, volucrem plu-
 mata canoram,

Vernam verna etiam, tuq; aus hospes
 auem?

Quin age siste precor, neq; enim fas iusve
 canoros

Tam diris animus ora canora vorent.

Epigramma facile est, & pulcherrimis an-
 tithetis refertum. Sed illud permultum
 illustrabit quæst. 7. Sympof. 8. Plutarchi,
 quæ est de nota seu symbolo Pythagorico,
 quo hirundinem hospitem recipi vetabat

Samius ille senex. Carnem depasci solet hi-
 rundo, inquit, venaturq; sacras illas Musis
 canoras cicadas. σαρκολόγος γὰρ ἐστὶν ἢ
 χελιδὼν ἢ μάλισα τοὺς τέττιγας ἱερούς,
 ἢ μουσικούς, ὄντας ἀποκτινύσει, ἢ σιτέ-
 ται. Vide reliqua ibi, & adagium. Hirundi-
 nem sub eodem tecto ne habeas.

QUID rapis heu Progne] hirundo, de
 qua dictum est Emblemate 70. ex Ouidio
 6. Metamorph.

Vocalem [sua cicadam] canoram: vnde
 vulgatum proverbium; Cicada vocalior.
 Sed de cicada diximus supra Emblemat.
 137. & 164. & dicemus paulò infra Em-
 blemat. 185.

Pignoribus] pullis tuis.

Stridula stridentem] garrula garrulam.
 In Græco eadem sunt πολυπώσεις: nam
 τὸν λάλον ἀλαλόεσσα. reddit stridula stri-
 dentem, cicadas enim stridere, non canere
 supra Emblemat. 164. ex Plinio probauit-
 mus. Ceterū veris iste antea incipiebat:
 Ac stridula stridulam. idq; pulchriore fi-
 gura; quia verò non patiebatu carminis
 lex, ideo lectio fuit immutata: Strideo, enim
 primum producit.

Vernam verna] ἀρινὸν ἠαρινὰ tu quæ
 veris tem pore canis, volucrem etiam ver-
 nam corripis. Hirundines hyemis exules
 refert Plinius lib. 18. cap. 3. i. pariter & cica-
 das æstiuas esse, & frigoris tempore euane-
 scere, idem lib. 11. c. 26. Vtrq; etiam suo
 aduentu æstatem præfagiunt. Hinc Oui-
 dius 2. Pastor.

Fallimur, an verus prænuincia uenit hirundo?

Hospita ladis Hospitā] τὸν ξέρον ἀ ξεί-
 να. domestica domesticam. vtrique enim
 non abhorret ab hominum hospitij; altera
 prope lares patrios inuiscat, altera vel in
 hortulis nostris exauditur. Hospes verò
 dicitur & qui recipit, & qui recipitur ho-
 spitio: vnde duplex potest esse ordo in ex-
 positione. Tu hirundo, quæ aduena es, læ-

III.

Hirundo
 et cicada
 hyeme e-
 xulant.

Hospes.

dis illam, quæ te excepit; nam cicada *ἀυτόχθον*, id est, *indigena* est, vt diximus Emblem. 137. Vel tu aduena lædis aduenam, quasi etiam cicadæ post ætatem commigrent, alio tempore non comparentes. Nescio an huc adijcere auisem elegatissimum Martialis carmen de hirundine ab aliis dilaniata, eò quod apud nos manserit. hyemis tempore.

*Hibernos peterent solito cum more recessus
Atthides, in nidu vna remansit auis.*

Deprehendere nefas ad tempora verna reuerse,

Et profugam volucres diripuerit sua.

Serò dedit pœnas; discerpi noxia mater

Debuerat, sed tunc cum lacerauit Ictym.

*Aligeram penniger ales] τὸν ἔυπτερον
ἀπτερόεσσα. pennata pennatam.*

Abice hanc pradam [Syncope, pro Abiice, captam cicadam.

Nam musica pectora.] Græcus dixit *ὕμνοπάλους*, id est, canentes, stridorem emittentes cicadas. Musica autem pectora dixit, interpres, quia pleriq; docent, omnes aues canoras dici Musarum volucres: Cicadas vero ob cantum Apollini sacras esse voluit iuxta Aristophanis Scholiastem *ἐν νεφέλ. οἱ τέτυγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ ἀπόλλωνι*. Et Troianos oratores cicadis comparauit Homer. Iliad. γ. Hoc loco musica pectora, pro literatis hominibus iisque, qui sunt liberalibus artibus politii, vsurpari liquet. Omnino veteres quidquid eruditum & suauis esset, musicum appellabant, ipsisque Musæ assignabant. Confirmat id Budæus: Musicæ appellatione, inquit, prisci humanitatem literarum significarunt, in qua ingenuos homines docebant ocium contemere, animumque recreare. Eo sensu hac voce non raro vitur Aulonius; & Symmachus epist. 4. Nos (inquit ad Promotum) musicæ faciendi inopiam confitemur.

Summum est nefas] iniquum est, eos hostili odio dissidere, inter quos summa debet esse concordia. *γνώμη* hic est, qua inquit absurdum esse, & ferè impium, eiusdem ordinis viros sese mutuo conficere: Tum enim vel maximè periculosa esse ferunt tempora, quibus lupus lupinum edit. Et quamquam, vt loquitur Iustinus lib. 16 assiduum inter pares discordiæ malum sit, tamen id locum habere non debet inter doctos & studiosos Musarum cultores, inter quos. vna & constans animorum con-

sensio & concordia necessaria est.

INCREPAT hirundinem, quæ cicadam ad partem corripere. Quo orationis inuolucro doctos mutuo sese prouocantes arguit: his enim rixis & contentionibus ferè sit, vt nullum aliud perniciosius malum suboriri possit. Si quo conuicio docti ab ignaris & rerum inscijs imperantur, non debet haberi nouum aut insolens, cum vt plurimum audax esse soleat ignoratia, quæ nullum aliud malum aut intractabilius aut difficilius. At cum doctus doctum, & Christianum Christianis iniurijs, contumelijs, clamosis disputationibus, vel etiam famosis libellis impetit, quod bonis literis & Reipublicæ malum atrocius aut exitiarius esse potest? quæ clades, imò quod naufragium presentius, cum in medijs fluctibus irato mari concertatio nascitur inter nauis ductores, aut etiam gubernatores ipsos, à quibus eorum, qui sunt in eadem nauis, vel vita, vel mors pendeat? Nullum certè miserius accidere detrimentum societati humanæ potest, quam cum eruditi eruditos (à quibus certè pendere debet popularis multitudo, vt eorum ductu sese in officio contineat) nigro dente conuellunt; quo fit interdum, vt duntius altercando veritatem opprimant. Num verò absurdum & odiosum maximè omnibus videri debet, eos, quos par est inter se omnino conuenire, mutuisque officijs animos inuicem sibi deuincire, nimirum quod isdem sacris initiatus ad vitiatæ communem liberales disciplinas excolere ex officio decet, quas tanquam communi quodam vinculo, & quasi cognatione inter se contineri nemo nescit: nonne, inquam, prorsus ridiculum est, eos, sese mutuis iniurijs proscindere, in vitam moresque debacchari, & falsis criminationibus æmulos onerare, qui alios coercendi ius habent, quoties aliqua vel leui occasione rixantur & decerant? Quæ sanè contumeliæ eò nocentiores sunt, quò in plures deriuantur: ex ijs enim non minimum famæ detrahitur, eorum potissimum, qui, vt loquitur Horatius, hoc sicco loliginis, & ærugine mera tinguntur? Non inuitus quidem fatebor in concertationibus eiusmodi quædam certè, nec obscura ingeniorum videri specimina, id tamen generis eiusdem semper iudicium non tam laboriosæ, quam periculosæ plenum opus alicui, in quo sæpe penumero, vbi quis commenda-

IV.
Rixæ & contentiones à studiosis aliena.

Nimum altercant do veritas amittitur.

Nullus maledictus famæ capiat.

Martialis epigramma de hirundine.

Musica pectora quid.

mendationem nominis aucupatur, nescio quò fato famæ iacturam facit. Certè, vt hoc adijciam, neminem vnquam fuisse credo, qui maledictis & conuictis in alium iactis honestiorem famam mercari vnquam potuerit. Quæ porò cæcitas, in hisce deccertationibus ad iudicem confugere omninè corruptissimum & iniquissimum, nempe turbam popularem? cùm dubium non sit, quàm non videat, quamq; cæcutiat, vt videre non possit

Edibus in proprijs quæ recta aut praua gerantur.

Itaq; qui fieri possit, vt sano mentis oculo, quæ captam excedit suum, intueatur? Id quidem (quod tamen grauatè dicam) temporibus nostris exulceratissimis sæpenumero vidimus, non modò in ijs disciplinis, quæ ad humanitatem pertinent, sed & in diuinis omninò scriptis, atque pietatis Christianæ oraculis; quorum auctoritatis apud quàm plurimos non parum detractum est, quòd de ijs importunè & intempestiuè doctores pleròq; digladiari viderint. Ex quibus mutuis dissidijs nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenta accessit, sed de pietate & bonis moribus non minimum decessit, dum non est qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter studiosos contentio, sed absit à maledictis, à contumelijs, à rixis: & vt sunt expertes inuidentiæ Musarum fores, quemadmodum ex veteribus pleriq; dixerunt, sic ne admittat quidem iurgia, vel animorum distractionem aliquam inducant. Scitè Chryssippus: Qui stadiuni currit, inquit, contendete & eniti debet quàm maximè possit, vt vincat; at eum, cum quo certet, aut supplantare, aut manu depellere, nulla ratione debet: sic tota animi contentione licet ex literis indefesso cursu splendorem, & nominis celebritatem aucupari, sed socij aut rivalis cursum dolo quodam malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctriam (nisi prorsus mala sit) mordaci aceto conspergere, quò vel desistat, vel habeatur contemptui, non modò hominis est dissoluti & inuidi, sed & animi pusilli & planè illiberalis. Inter pares tamen inuidia sæpe solet innasci, quòd præter ceteros notat glossographus Accursius, auctor non prænitendus, ad l. si exceptione, 14. S. eo qui, ff. quod met. causa. hi dicuntur Lucia non lib. de calumnia, *ὁμοτεχνῶν*, inter quos

propter artis eiusdem communitatem per acres similitates & iurgia nonnunquam implacabilia exardescunt, vel occasione sperata gloriæ, aut lucri captati, cùm nemo artifex se libenter postponi patiatur, aut contemni. Sed tamen dignum est, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem cum alijs ferant disciplinam, & recolentes, de stat. monachor. Imò qui iisdem sacris initiati sunt, artium meliorum concordia pace ligentur, vt meminere Musas dici Græco verbo, *μέσας*, quasi *ὁμοίσας*, id est, similes, inter quas summa sit cōcordia, quàmquam inter tonos dispares. Vnde bene Themistius oratione quadam, quo loco ait Musas inter se numquam rixari, sed optimè illis cum Apolline conuenire: ita etiam poetas minimè à poetis debere dissidere. Græcè ita: *καὶ αἱ Μοῦσαι ἐννεα συγχορεύουσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ οὐδέ μίαι αὐτῶν ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας, ὅτι μὴ μόνη σοφία ἐστὶ, μηδὲ αὐτῇ μόνῃ προσέχονται οἱ ποιηταί.* Verissimè ille, siquidem omnium honestarū disciplinarum inter se magna similitudo & concordia est, quæ omnes ad humanitatis sese cultum comparent. Solem est, si *κεραμεὺς κεραμῆ κοτεῖ, καὶ τέκτωνι τέκτων*, *figulus figulo inuidet, & faber fabro*, vt ait Hesiodus, sed inhumatum est, & nullo ferendum pacto, si Grammaticum incessat Grammaticus, si Rhetorem Rhetor, si Logicum Logicus, quia censemus inanè esse artium meliorum vsun, nisi cum literarum succo mores instituantur, vitæ quæ ratio conformetur, qui finis est eruditionis omnis ac doctrinæ. Eloquentia malè sine moribus discitur, ait Plinius Secundus. Aæuo superiore maiores nostri viri sani patienter audiuere rixas, quæ in Italia per aliquantum temporis ortæ sunt inter Robertellum, Maioragium, Nizolium, Sigonium, quarum contetionum vestigia libris editis post auctorum mortem supersunt. Et in Parisiensi quoq; schola diu non sine rixis ac cauillis contenderunt eruditi viri Antonius Goueanus, & Ioachimus Perionius in Petrum Ramum: quos proximè secuti Adrianus Turnebus, Iacobus Carpentarius, Leodegarius Quernus, diutius de re litteraria contenderunt, sed quanto cum fructu, viderint quæ de re iudicare sobriè possunt. Vide adagium, *Canina viditans, cynocephalum oppugnas*.

Elo-

Detestatio litigiorum hominum.

Inuidia inter pares.

Doctōrū virorum contentiones.

Eloquentia fortitudine præstantior.

EMBLEMA CLXXXI.

ARCVM laeva tenet, rigidam fert dextera clavam,
 Contegit & Nemees corpora nuda leo.
 Herculis hac igitur facies? Non convenit illud
 Quod vetus, & senio tempora cana gerit.
 Quid quod lingua illi lenibus traiecta catenis,
 Quis fixa facilis allicit aure viros?
 Anne quod Alciden lingua, non robore Galli
 Præstantem populis iura dedisse ferunt?
 Cedunt arma togæ, & quamvis durissima corda
 Eloquio pollens ad sua vota trahit.

COMMENTARI I.

HERCULES pingēdus est cano capillitio, pelle leonina indutus, sinistra manu arcum, at dextera nodosam suā clavam gerens; cuius lingua traiecta est multis catenulis, quæ ad aures copiosæ

turbæ ducuntur, eamque quasi trahere videntur, sicut scitè singula describemus ex Luciano. Sed hanc figuram hic cælator per summam inscitiam deprauavit, aurē suam Herculi, linguam auditoribus cate

na traiectam exprimens, per turpissimum
ὑπερον πρότερον.

II.
 Typus
 Emblematis ex
 Luciani
 Hercule.

HAEC *ἀνδριαντογραφία* Herculis
 expressa est. Luciani quadam præfatione,
 qua ostēdit Celtas, id est, Gallos, olim Her-
 cule. *ὄγμιον* nominasse, eumq; eloquen-
 tia sapientiæq; Deum existimasse. Apud
 quos ita effingebatur, vt senex, caluus &
 rugosus: inculto capite & glabro, cuius-
 modi seniores nautas marinos videmus:
 adhæc leonino tergore indutus, dextera cla-
 uam tenens, arcum sinistra, phatetram ex
 humero pendulam habens; cōfertissimam
 quandam hominum multitudinem tra-
 hens catenulis ex auro & electro tenuissi-
 mis, linguæ suæ extremitate perforata in-
 fertis, eamq; non inuitam, sed vltro sequen-
 tem, imò etiam hilares omnes, nec vllò mo-
 do resitantes, vt huic assentiri videas, du-
 centem se Deum laudibus efferentes. Id
 nihil aliud indicabat, quàm Herculeum elo-
 quentia & fortitudine præstantem, dissipa-
 tos olim Gallos & efferatos, ad iustitiam,
 & mitiorem vitam viuæ viribus eloquen-
 tiæ reduxisse: cuius facti tam insignis hi-
 storiam mendax Græcia figmentis est per-
 fecuta, & ad armorum stupenda facinora
 postea conuertit, atq; ad suum Herculem
 Iouis ex Alcmena filium retulit, quod Her-
 culi Gallo, diuinæ cuiusdam naturæ viro,
 propter sagacitatem, prudentiam singula-
 rem, & admirabilem eloquentiam peculia-
 re fuit. Putant nonnulli ex philologis, au-
 ctiores haudquaquam aspernandi, Gallos
 veteres fuisse *φιλέλληνας*, hoc est, vt Mi-
 nos interpretatur, Græcæ non modò lin-
 guæ, sed & doctrinæ peritos: id quæ primū
 ex C. Cæsare confirmant, priuacim publi-
 ce quæ Græcis literis vsos olim Gallos: &
 in castris Helnetiorum tabulas repertas
 Græcis elementis conscriptas. Massilienses
 quidem loquentis Græcè, Strabo Geogra-
 phus primi nominis testatur, quo tempore
 incorrupta esset minimè que confusa Pho-
 enicia colonia. Nec verò prætermittunt
 Druidas illos veteres religionis Gallicæ an-
 tistites, quos iisdem fuisse disciplinis imbu-
 tos atque sophos Græciæ, memorat. Imò
 etiam comesturis quibusdam nō inanibus
 affueuerat, disciplinam Semnotheorum,
 Druidarum, Bardorum, Saronidarum, ve-
 tustissimorum in Gallia doctrinæ omnis
 liberalis professorum, multis ante sæculis
 apud Gallos floruisse, quàm Cadmus è

Galli ve-
 teres sa-
 pientia
 Græca pe-
 riti.

Phoenicia venisset in Græciam: quam ad rē
 probandam citant Aristotelem in Magico,
 qui ait Philosophiam à Celtarum Sem-
 notheis duxisse initium, & Galliam fuisse
 magistratam Græciæ. Ioannes quoque An-
 nius de Berosum (nisi me nomen Berosi fal-
 lit) de regibus Babylonæ, tradit Græcos
 à Gallis literas habuisset apud quos quàm
 domestica fuerit eloquentia, pluribus con-
 tendit Budæus 1. De assè, & maximè
 Commentarijs in Pandectas ad l. 1. De
 seru. corrupt. §. Quod ait prætor. Lōgum
 esset percensere, quomodo doctis & eloq-
 uentissimis hominibus iam olim Gallia mul-
 tisq; sæculis abundauit: hoc vnum adiciio,
 quod nullū nomen maiore quondā religio-
 ne cultū apud Gallos, quam Pitho fuerit,
 quæ Suada sine Suadela est Romanis, illa
 vna non temerè dicta Ennio *flexanima*, id
 est, *ψυχάγωγος*. Colligimus etiam ex vetu-
 stioribus literaturæ monumentis, prisicos
 Gallos doctrinæ & facundia gloriā fuisse
 insignes, eos inquam, qui florere tempo-
 ribus priorum Gallia principum, Samo-
 this, Magi, Saronis, Bardi, Lōgonis, Celtis,
 Herculis, Galatis, Albonii, Lugdi, Belgii:
 ij enim memorantur inter eos, qui legibus
 & moribus populū Gallicū excolue-
 runt. Et id quidem de Gallorum veterum
 cultu & disciplina eò est ignotius quò à
 paucioribus traditum fuit, quia vel nihil
 aut parum admodum posteris reliquerūt
 maiores illi Galli; aut quia suam doctri-
 nam non scriptis, sed per manus consul-
 to tradidauerunt. Sed nunc audiamus
 ipsum Lucianum sua loquentem lingua:
 Τὸν ἥρακλέα οἱ κελτοὶ ὄγμιον ὀνομάζουσιν
 φωνῇ τῇ ἐπιχωρίᾳ. τὸ δὲ εἶδος τῆς θεῆς πά-
 νυ ἀλλόκοτον γράφουσιν. γέροντες εἰσὶν αὐτοῖς
 ἐς τὸ ἔσχατον, πολλοὺς ἀκριβῶς, ὅσα λοι-
 παὶ τῶν τριχῶν, ῥυσὸς τὸ δέρμα. καὶ δια-
 κεκαυμένος ἐς τὸ μελάντατον. οἳ οἱ εἰσὶν
 οἱ θαλαττεργοὶ γέροντες. ἀλλὰ καὶ τισὶ
 τῶν ἀν, ἔχει ὁμοίως τὴν σκευὴν τῆς ἥρακλέως.
 καὶ γὰρ τὴν διφθέραν ἐνὶ πταί τὴν τῆς λέον-
 τος, καὶ τὸ ῥόπαλον ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ
 τὸν γαρυτὸν παρήρτηται, καὶ τὸ τόξον
 ἐν τεταμένον ἢ ἀριστέρα προδέκνυσσι, καὶ
 ἔλας ἥρακλῆος ἐστὶ. καὶ τοὶ τὸ παραδοξό-
 τατον ἐδέξατο ἔσθην τῆς ἐκόνος. ὁ γὰρ δὴ
 γέρον ἥρακλῆος ἐκείνος ἀνδραπῶν παμ-
 πλοῦ τι πλήθος ἔλκει, ἐκ τῶν ὧτων ἀπαν-
 τας δεδεμένους. δεσμά δ' εἰσὶν οἱ, σιραῖ
 λεπταὶ, χρυσῆ καὶ ἡλέκτερος εἰργασμένοι,
 ὄρμοις

Galli elo-
 quentia
 studiōsi.

Locus Lu-
 ciani de
 Hercule
 Gallo.

ὄρμεις ἐοικυῖαι τοῖς καλλίσοις ἢ ὄμως
 ἀρ' ἄτας ἀσθενῶν ἀγόμενοι, ἕτε δρασμιὸν
 βαλευσί, δυνάμενοι ἂν, εὐμαρᾶς, ἕτε
 ἔλως ἀντιτένυσιν, ἢ τοῖς ποσὶν ἀντερεί-
 δισι, πρὸς τὸ ἐναντίον τῆς ἀγωγῆς ἐξυ-
 πτιάζοντες, ἀλλὰ φαιδροὶ ἔσσονται, καὶ
 γεγηθότες, καὶ τὸν ἀγοντα ἐπαυέντες,
 ἐπαγόμενοι ἅπαντες, καὶ τὴν φθάνειν ἐδέ-
 λειν τὸν δεσμὸν ἐπιχαλῶντες, εἰκότες
 ἀλδεσθησομένους, εἰ λυθίσονται. ὁ δὲ
 πάντων ἀποπώτατον εἶναι μοι ἐδόξεν,
 ἐκ σκηνίσου καὶ τῆτο εἶπεν. ἔ γὰρ ἔχων ὁ
 ζωγράφος, ὁδὸν ἐξέλει ταῖς σειραῖς τὰς
 τῶν δεσμῶν ἀρχάς, ἀτε τῆς δεξιᾶς μὲν
 ἦδη τὸ ῥοπαλόν, τῆς λαίας δὲ τὸ τοῦον
 ἐχέουσιν. τρυπήσας τοῦ θεοῦ τὴν γλώτταν
 ἄκραν, ἐξ ἐκείνης ἐλκομένους αὐτὰς, ἐποίη-
 σε, καὶ ἐπέστρωσται γὰρ εἰς τὰς ἀγόμενους με-
 δίω. ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολλῷ ἐσπικεν
 ὄραυ καὶ θαυμάζων, καὶ ἀπορῶν, καὶ ἀγα-
 νακτῶν. κελτὸς δὲ τίς παρεῶς, ἐκ ἀπαι-
 δευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐδείξει, ἀκριβῶς
 ἐλλάσα φωνῆ φρεῖς, φιλόσοφος, οἶμαι,
 τὰ ἐπιχάρια, ἐγὼ σοι, ἐφ' ἧ ἔξενε, λυ-
 σω τῆς γραφῆς τὸ ἀνιγμά. πάνυ γὰρ
 παραττομενῶ εἰκοῖς πρὸς αὐτὴν τὸν
 λόγον ἡμεῖς οἱ κελτοὶ, ἔχ' ὡσπερ ἡ-
 μῆς οἱ Ἕλληνας, ἐρμῆν ὀνομαζομένους
 εἶναι, ἀλλὰ ἠρακλῆ αὐτὸν ἐκάλεσαν,
 ὅτι παραπολυτὴ ἐρμῆς ἰσχυρότερος ἔστος.
 εἰ δὲ γέρον πεποιτῆται, μὴ θαυμάσας.
 μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γῆρα φρεῖ ἐντελεῖ
 ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀμῆν, εἶγε ἀληθῆ
 ὑμῶν οἱ ποιεῖται λεγῶσιν, ὅτι αὐτὸν μὲν τῶν
 ὀπλοτέρων φρένας, ἠερέθοντα, τὸ δὲ γῆ-
 ρας, ἔχει τὴν λέξαι τῶν νέων σοφότερον, ἔτα
 γέτοι, καὶ τῆ νεσορος ὑμῖν ἀπορρεῖ ἐκ τῆν
 γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀροῦνται τῶν
 τρώων τὴν ὕπα τὴν λειριόεσαν ἀμῆσιν,
 ἐνανθῆ τινα, λείρια γὰρ καλεῖσθαι, εἶγε
 μέμνημα, τὰ ἀνθῆ. ὡσεῖ εἰ τῶν ὠτων
 ἐκδέδεμένους τὰς ἀνδράσας πρὸς τὴν
 γλώτταν ὁ γέρον ἔτος ἠρακλῆς, ὁ λό-
 γος ἔλκει, μὴ δὲ τῆτο θαυμάσας, εἰδὼς
 τῆς τῶν ὠτων, καὶ γλώττης συρρέθειαν.
 ἂδ' ὑβρις εἰς αὐτὸν, εἰ ταυτ' τετύπη-
 ται, μέμνημα γούν, ἔση, καὶ κομινῶν
 τινῶν ἱαμβέσιον, παρ' ἡμῖν μαθῶν. τοῖς
 γὰρ λόγοις ἐξ' ἀκροῦ ἢ γλώττα πᾶσιν
 ἐστὶ τετυπημένη. τὸ δ' ἔλον, καὶ αὐτὸν
 ἡμῆς τὸν ἠρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἠγέ-
 μεθα ἐξεργάσασθαι, σοφὸν γενόμενον,
 καὶ πεθοὶ τὰ πλεῖσα βιάσασθαι. καὶ τὰ
 γε βέλη αὐτῶ, οἱ λόγοι εἰσιν, οἶμαι,

ὄξεις καὶ εὐσοχοί, καὶ ταχεῖς, καὶ τὰς ψυ-
 χὰς τιτρώσκοντες. πτερόεντα γούν τὰ
 ἐπὶ καὶ ὑμῖς φατέ εἶναι. Hoc est: Her-
 culem Galli Ogmion lingua propria non
 nominant: eius autem Dei simulacrum mon-
 strosum & absurdum representant. A-
 pud eos senex est, inculta glabraque ca-
 nitie, obrugata cute, & nigro admodum
 colore, ut marinos nautas esse comperitum
 habemus: atque eiusmodi cum sit, tamē Her-
 culis cultum gerit. Amictus enim est tergo-
 re leonis, dextera clavam tenet, pharetram
 humeris aptatam, sinistra protensum arcum
 praeferit, denique omni ex parte Hercules
 est. Verum quod in imagine admirandum
 maximè mihi visum est, senex ille Hercu-
 les confertissimam quandam hominū mul-
 titudinem trahit, omnes auribus vincitos:
 Vincula sunt tenues quaedam catenula au-
 ro electyove fabrefacta, spirulis collaribus
 pulcherrimis similes. At hi certè tam exili-
 bus vinculis ducti, ne de fuga quidem cogi-
 tant, tametsi facile possint, nec omnino resis-
 tant, aut pedibus in diversum renitentur
 quasi resupinantes, sed hilares latiq; suūm
 ductorem laudant, sponte festinantes om-
 nes, ut studio praeveniendi, laxa etiam vin-
 cula velinquant, perinde ac tristes futuri. Se
 eiusmodi vinculis eximantur. Quod autem
 absurdissimum mihi visum est, non pigebit
 referre. Cum enim pictori reliquum iam
 nihil esset, unde catenarū extremitates in-
 nederet, dextera nempe clava ferenda occu-
 pata, sinistra verò arcu tenendo, summam
 Dei linguam perterebratam esse voluit,
 ex eaque religatis catenis eos trahi fecit: ipse
 nimirum ad eos qui ducebantur, se conuer-
 tendo arrebatur. Hac ego quidem cum diu
 consistendo essem contemplatus, admirabun-
 dus, hesitans & indignans, Gallus quispia,
 qui tum fortè aderat, haud quidè ignarus
 rerum nostrarum, ut qui linguam Graecam
 exactè doctus esset, Philosophus, ut opinor,
 ex ijs, qui in Gallica sunt regione: Ego tibi,
 hospes, inquit, pictura huius explicabo ra-
 tionem: videris enim nonnihil hac in re con-
 tūbari. Nos itaque Galli sermonem & ora-
 tionem non, ut vos Graeci, dicimus esse Mer-
 curium, sed Hercules eam tribuimus, quod
 hic Mercurio longè robustior fuerit. Quod
 autem senex fingatur, non est quod mirere.
 Solet enim eloquentiam in senectute demum
 suam omnem vigorem transfundere, si modo
 vera sunt quae Poeta vestri dixerunt: Iunio-
 rum mentes instabiles & volucres esse, senec-
 tute,

† al. ὑ-
 μῶν.

Gallus
 Hercules
 Philoso-
 phus, lin-
 gua Grae-
 ca gna-
 rus.

Hercules
 apud Gal-
 los, oratio-
 nis num-
 men.

† al. exe-
 re.
 Senectus
 eloquen-
 tior iunē-
 tute,

Homines
vincti au-
ribus.

Herculis
eloquen-
tia.

Alia ver-
sio.

Autem autem doctius scire dicere, quam inuenire ipsa possit. Hinc certè ex Nestoris lingua fluere mel à vobis dicitur, et Troianorum Oratores floridam quandam vocem emittunt, id est, lirioessam: nam liria, quatum commemorari, vocantur flores. Proinde quod à auribus homines ad linguam vinctos trahit senex ille Hercules, id est sermo, non est quod mireris, cum scias lingua auriumque esse cognationem. Neque verò ad contumelià illius hoc dicitur: memini enim, ait, iambo quosdam comicos è vestris didicisse: Loquacibus extrema in parte omnibus lingua est pertusa. Caterum opinamur Herculem oratione omnia perfecisse, virum quidem sapientem, qui persuadendo facundia quam plurima subegerit: siquidem tela ipsius acutus, ceteros, celeres, & animas fauciatos sermones interpretamur: hinc enim penata verba vos etiam distitatis. Et hæc Lucianus. Idem paulò, alijs verbis redditum reperi apud Sanctiùm, imò pluribus quam hic Græcus contextus habet; quæ omnia huc adijcere visum (quanquam nõ dubito cædiorum fore) ne quis labore suo frustratum conqueri possit. Herculem Gallicæ gentis vernacula Ogmia vocant: porò Deum ipsum noua quadam atque inusitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, re caluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planè canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt nauta isti senes. Charontem potiùs aut Iapetum quempiam ex ijs, qui apud inferos versantur, diceres. In summa quiduis potiùs quam Herculem esse coniceres ex imagine. Atque tali specie cum sit, tamen Herculis ornatum gerit; ut qui tum leonis exuium induit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum tenens laua pratendat, denique, modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorū Deorum contumeliã perperam facere Gallos, quum eum eiusmodi fingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis vinceretur, quod olim in regionem ipsorum prædam agens id tempore, cum Geryonis armenta vestigans, occidentalium gentium plerumque regiones peruastaret. At nondum etiam dixi id, quod erat in imagine maxime nouum & mirandum: siquidem Hercules ille senex ingentem admodum hominum vultitudinem trahit, omnibus ab aure re-

uinctu: porò vincula sunt catenula tenes auro electroque confecta, pulcherrimis istis monilibus adsimiles. Atqui cum vinculis vsque adeo fragilibus ducantur, tamè nihil de fugièdo cogitant, cum alioqui commodè posset, neque, profus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinantes, verum alacres ac læri sequuntur, ducètem admirantes, vltro festinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes, perinde quasi grauiter latari, se soluerentur vinculis. Nec illud quidem pigebit referre, quod mihi videbatur omnium absurdissimum. Etenim cum non inueniret pictor, unde catenularum summas ansas netteret, videlicet dextera iam clauam, laua arcum tenente, summam Dei linguam perterebrauit, atque ex hac religatis catenulis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos, qui ducebantur, vultum & oculos conuertebat arridens. Hæc ego cum diutius assistens essem contemplatus, admirans, hesitans, indignant, Galli quispiam, qui propius astabat, nostratium literarum nõ indoctus (id quod declarauit, quum Græcanicam linguam absolutè sonaret) philosophus, opinor, ex eo genere philosophorum, quod apud eos esse fertur: Ego tibi, hospes, inquit, picturam istius anigma explicabo: nam videre vehemèter ad eam attonitus & stupefactus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quem admodum vos Græci, verum Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio logè robustior extiterit. Nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere: siquidem una facundia consuevit in senectute demum ad solutum vigorem offendere, modò verum vestri dicant poeta: Obduci inuenem densa caligine pectus: Contra senectam posse quiddam dicere Rudi inuenta melius ac præclarior. Hinc videlicet apud vos & Nestoris lingua melle profuit, & Troianorum concionatores lirioessam edunt, videlicet quandam vocem; nam liria, se satis commemorari, flores appellantur. Proinde quid ab auribus vinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud, quam ipse est sermo, nec id quidem debes admirari, qui quidem non ignores, lingua cum auribus esse cognationem. Neque verò ad contumeliã illius illud pertinet, quid ea pertusa est: nam memini, inquit, & iambicos quosdam versiculos è comædijs apud vos discere:

Facili
in senec-
ta.

Siqui-

Siquidem viris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus. Quin de eodem in summa hanc habemus opinionem, ut quidquid egit, id oratione facundiam, confecisse putemus, ut ipse virum sapientem, ac persuadendo plerumque, sibi subegisse: iam tela illius nimirum rationes sunt acuta, missiles, cita, atque animam sauciantes: unde pennigera dicta vos quoque nominatus. Hæc ille. Refert quoque; Cœl. R. h. digin. lib. 6. antiq. lect. cap. 7. & silius Budeus in Pandectas priores.

III.

ARCVM laura tenet &c.] Idem omnino cultus, eademque figura ac Herculis illius, quem poetæ Græci Leonis exunio, clava, & aliis armis instructum faciunt.

Contegit & Nemees leo] corpus autem indutum est leonis Nemæei pelle. In insula leonem occidit Hercules, cuius pellem aiunt vice thoracis induisse, vt dictum est Embl. 138. Eo autem indumento eum fuisse usum, & talem fingi, vt homines antiqui cultus admonerentur, ait Festus lib. 14. Sed hæc parerga.

*Corpora nuda] Ideo Hercules sinitur nudum, ad virtutem eius demonstrandam; etenim Virtus à veteribus semper nuda depingitur: ea enim non desiderat diuitias & opes, sed immortalæ nomen, gloriam & honorem, idque apparet ex antiquissimo monumento, in quo talis est inscriptio: *Virus nudo homine contenta est.**

Non conuenit illud] non bellè videtur quadrare. Huius absurdum & ἀπορίματος causam repetere ex Luciano.

Quod verus] quod sit nimium annosus Hercules.

Tempora cana gerit] caput canum. Effecit senii.

Quid quod lingua &c.] cur illi lingua est catenis tenuibus perforata, quibus auditores suos retentat auribus captos?

Alciden] Hercules enim, ab ἀλκίης, id est, robore, vt dictum alibi.

Lingua, non robore] viribus eloquentiæ, non corporis robore.

Iura dedisse] leges posuisse, barbaras nationes ad ciuiliorem cultum reuocasse.

Cedant arma toga &c.] γράμιν & ἐξήγησις τῆς ἀποστοπρωπείας, nimirum quod Hercules hic noster (& Orator quisque insignis) non quidem viribus corporis, sed eloquentiæ laude auditores trahat quod velit. In eo enim sunt armatis togati præ-

stantiores, quod persuadendo vincant: adeo vt eloquens flectat vel maximè refractarios. Id Cicero locis quamplurimis confirmat. Nam & Orpheum aiunt citharæ dulcisonæ modulo feras & saxa mouisse: quod est referendum ad vim eloquentiæ, quam Euripides reginam, & Ennius flexanimam appellauit. Lege Valer. Max. 8. c. 9. & 10. Est autem hoc hemistichium Ciceronianum, quo se Orator ipse δημοτικὸς, pacis semper fuisse studiosum declarabat, de quo orat. in Pisonem, & 2 in Antoniū. Versus hic,

Cedat arma toga, concedat laurea lingua. à permultis obtractatoribus reprehensus est, quo nomine Cicero laborauit inuidia. Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratione contra Pisonem: Non vlla tibi, inquit Piso, nocuit inuidia, sed versus tui. Nimis magna pœna, te Consule, constituta est, siue malo Poetæ, siue libero. Scripsisti enim versus, *Cedant arma toga.* Quid tum? hæc res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nusquam opinor scriptū fuisse in illo elogio, quod, te Consule, in sepulchro Reipubl. incisum est, Velitis, iubeatis. vt, quod M. Cicero versum fecerit, sed quod vindicabit. Verum tamen quoniam te non Aristarchum, sed Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed Poetam armis prosequare: sci

re cupio, quid tandem in isto versu reprehendas, *Cedant arma toga.* Tuæ dicis, inquit, togæ summum imperatorem esse censurum. Quid nunc te, a fine, literas doceamus? non opus est verbis, sed fustibus. Nō dixi hanc togam, qua sum amictus: nec arma, scutum, & gladium vnus imperatoris; sed, quod pacis est insignis & orij, togæ: contra autem arma, tumultus, atque bellum: more Poetarum locutus, hoc intelligi volui, bellum atque tumultum paci atque otio concessurum. Quære ex familiari tuo, Græco illo Poeta: probabit genus ipsum, & agnoscat, neque te nihil sapere mirabitur. At in illo altero, inquit, hæres, *Concedat laurea lingua.* Imò meherculè habeo tibi gratiam. Hærerem enim, nisi tu me expedisses. Nam cum tu timidus ac tremens tuis ipse furacissimis manibus detractam è cruentis falcibus lauream ad portā Esquilinam abiecisti, indicasti, non modò amplissimæ, sed etiam minimæ laudi lauream concessisse. Atque ista ratione hoc tamen in-

Versus Ciceronis à multis reprehensus. Locus ex oratione in Pisonem.

Leo Nemeus ab Hercule occisus.

Hercules cur pingatur nudus.

Alcides.

Eloquentia vis.

telligi, scelerate, vis, Pompeium inimicum mihi isto versu esse factum : vt , si versus mihi uocuerit, ab eo, quem is versus offenderit, videatur mihi pernicijs esse quesita. Omitto, nihil istum versum pertinuisse ad illum: non fuisse meum, quem, quantum potuissent, multis sæpè orationibus scriptisq; deorasse, hunc vno violare versu. Sic Cicero. Huc respexit Lucanus, dum ait:

*Armorumq; decus præcedit forensibus actis:
Sic etiã magno iam nunc Cicerone vigete,
Laurea facundis cesserunt arma togatis.*

Toga si-
gnum pa-
cis.

Togam verò Romanis signum fuisse pacis, notius est, quàm vt probatione egeat: quoniam in pace tantum vsus togæ erat; nam in bello deposita toga chlamydem sumebant, aut lænam, aut lagum. Vsum etiam togæ antiquissimum esse constat, cū ipsemet etiam Romulus ea vsus fuerit, vt scribit Plutarchus. Eius tamen varix fuerunt species. Nam Prætexta toga puerilis erat: vnde puerilem ætatem passim videas prætextatam nominari. Vnde & prætextatorum nomen apud Gellium lib. 1. c. 26. & Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 8. Solebat autem prætexta etiam purpura circumdari, ita tamen vt plebeia purpura à patricia esset distincta: erat enim illa fusca & obsoleta, non murice & cocco, sed herbarum succis infecta. At verò purpura illis prætextabatur, quorum patres magistratus ciuiles & insignes gesserant honores, vt est apud Alex. ab Alexand. lib. 5. Genial. diæ. c. 18.

Prætex-
ta.

Ideo verò purpurei coloris prætextam fuisse Macrobius docet lib. 1. Saturn. cap. 6. vt ex purpure rubore, ingenuitatis pudore regerentur, & admonerentur pueri, veterandam in omnibus dictis factisq; admandam. Quod si nuptiarum solemnitatibus, de quibus apud Catullum, adhiberentur ad aliqua perulantius dicenda, prætextam in id tempus deponebant, vt scilicet prætextæ iure minime violato, Fescennina locutione, hoc est, lasciuio sermone atque licentioso vti ipsi liceret. Pierius lib. 40. Hieroglyph. Deposita puerili prætexta, induebatur toga Virilis, quæ totum corpus tegebat, & in dextero humero fibula connectebatur aurea aut argentea, prout facultates cuiusq; ferebant. Hanc puberes iam effecti vt plurimum accipiebant: nullum enim certum tempus eius sumendæ erat constitutum, dummodo post puberta-

Virilis
toga.

tem id fieret, quippe Octavius Augustus annorum sedecim, & Caius Cæsar in vdvigesimo, Nèro autem vix pubescens togã virilem sumpsit, quo maturior imperio videretur. Atq; hæc quidem magna cum solennitate sumebant, inuitatis ad eum actum cõcilio ciuitatis, amicis & cognatis: ac quilibet vnum aut duos largiebatur denarios, quod tanquam regiũ quoddam munus habebatur, vt Plinius Nepos narrat in quadam epistola ad Traianum scripta. Et Seneca: Tenes vtq; memoria, quantum senseris gaudij, cum prætexta posita sumpsisti virilem togam, & in forum deductus es. Ducebantur enim in forum, indeq; in Capitolium à patre & proximis. Atque hi Tyrones, quemadmodum & dies, quo deductio fiebat, Tyrocinium dicebatur. Turnebus lib. 12. Aduersar. cap. 6. Erat & toga Pura, quam à forensibus tyronibus sumi, & albentem amictum Papinio nominari deprehendimus:

*Nec saltem teneris oftrum iuvenile lacertus
Exiit, albentiq; humeros induxit amictu.*

Dista toga pura, quod nullo purpure prætextu distincta esset. Postremo erat & toga Picta summotum magistratum. Vsq; adeo verò toga Romanorum fuit propria (quemadmodum Græcorum pallium) vt qui iure ciuitatis Romanæ donarentur, togari esse inciperent: per togam siquidem ciuis Romanus indicabatur. Portabant autem communiter togam cœruleam, aut alterius coloris, numquam verò atram vel pullam, nisi in funeribus: albam verò tum in primis, cum ad spectacula accederent; quo colore & Senatores utebantur, vnde & ordo candidatus dicitur: & ij, qui magistratum petebant, vnde candidati dicti. Hæc togæ vsus reliquos adhuc videtur in Veneta nobilitate, eo excepto, quod purpura apud eos in vsu non sit, sed ex nigro panno vt plurimum: purpura enim non nisi magistratibus ibi conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoq; & cum primi honores, quos Procuratortios vocant, alicui deferuntur, tunc consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti purpura, in læticiæ gratulationisque significatum.

Ex dictis facile colligere est, quis finis, & quæ huius Emblematis sit intentio, adeo vt pluribus id amplificare videatur superfluũ: nihilominus nolim transilire quædam

III

Toga pu-
ra.

Toga pi-
cta.

Veneri
Nobiles
togati.

IV.

dam, quæ ad rem facere iudicavi; & primo id quod Servius annotat 6. A. Æneid ad illud:

Locus Seruij. Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

Quo loco ait, Herculem à prudentioribus mente magis quam corpore fortem habitum, adeo vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi esse videantur. Huc pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardinus libro De vita sapientum, quo loco sumit catenam Mercurij, pro facundi & disertis hominis lingua, his planè verbis: ὁ πορφύριος ὡς περ ἑρμαικὴ τις τειρὰ ἢ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ ἔγγυασον ἢ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. Porphyrius, vt catena quadam Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè pureq; varia doctrina arcana. Porro hanc video armorum & litterarum, sicuti reipub. administrandæ rationem esse crebro vsu rpatam apud auctores bonos. Tull. 1. de Offic. Non minorem utilitatem adferunt, qui reipubl. præfunt, quam qui bella gerunt: itaq; eorum consilio sæpe aut suscepta, aut decreta bella sunt. Quare expetenda magis est decernendi ratio, quam decertandi fortitudo. Temperè enim in acie versari, & manu cum hoste configere, immane quiddam est, & belluinum. Idem de aruspicum responsis vocat arma iudiciorum atque legum. Et quidem nihil æquè valet ad muniendam ciuitatem, & tuendum principum dominatum. Nec abs re laudati imperatores, qui tam Iuriconsultis quam satellitibus stipendia præbuerunt, vt Hadrianus Cæsar, qui Iulio Celso, Saluio Iuliano, Prisco, atque Neratio plurimum vltus est. Antoninus Pius, qui Valentem, Martianum, Marcellum, labolenum coluit: & Antoninus philosophus, qui Scæuolæ consuetudinem præcipuè amauit. Item quæ Alexander Severus, qui frequenter apud se habuit Sabinum, Paulum atque Vlpianum, vt refert Lampridius: ideo summus fuit imperator,

quod Vlpiani consilio rempub. administraret. Pertinet huc illud Horatij in Arte: *Siluestres homines sacer interpresq; Deorum Cadibus ob victu facto deterruit Orpheus: Dicitus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones.*

Quæcum possit vir eloquens.

Dicitus & Amphio Thebana conditor urbis Saxa mouere sono testudinis, & præce blâda Ducere quò vellet. Fuit hæc sapientia quondam.

Idem lib. 1. Carm. ode 10. *Mercuri. facunde nepos Atlantis, Qui feros cultus hominum recentium Voce formasti catus, & decore More palestra.*

In appendicibus Virgilianis: *Threicius quondam vates fide creditur canora Mouisse sensus acrium ferarum, Atq; amnes tenuisse vagos, Et surda cantu concitasse saxa, Suauifonos què modos testudinis arbores secuta*

Vmbra feruntur præbuisse vari: Sed placidus hominum dictis fera corda mitigauit, Doctaq; vitam voce temperauit. Iustitiam docuit, cætu quoque congregauit vno

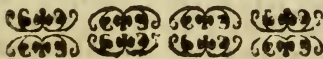
Moresq; agrestes expoliuit Orpheus. Ouidius 13. Metamorph. vbi multa intro ducit, quæ Vlysses in commendationem eloquentiæ contra fortem Aiacem affert, tandem concludit:

Mota manus procerum, & quid facundia possit Tunc patuit, fortuque viri tulit arma diserserens.

Verinus: *Nil tam difficile est, quod non persuadeat, & non*

Efficiat docti lingua disertæ senis. Ancipiti eloquium lögè penetrantius ense, Hoc rabie motam sedat, & arma mouet. Concludit hæc omnia illud Salomonis: Vbi est sapientia, ibi est fortitudo. Vide Xenophon. lib. 2. de factis & dictis Socratis.

Imperatores Iuriconsultorum operam vsu.

Facundia difficilis.

EMBLEMA CLXXXII.

ANTIDOTVM AEæa medicata in pocula Circes
 Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.
 Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
 Purpureus sed flos, lactis & instar habet.
 Eloquij candor facundiaq; allicit omnes:
 Sed multi res est tanta laboris opus.

COMMENTARI.

I.
 Moly.

VLYSSI sedenti Mercurius desuper
 volans talaribus & caduceo suo in-
 structus, herbam Moly porrigit. Moly ve-
 rò herbam sic describit Plinius lib. 25. c.
 4. Natci eam hodie circa Pheneum, & in
 Cyllene Arcadiæ, tradunt, specie illa Ho-
 merica, radice rotunda, nigraq; magnitu-
 dine cepæ, folio scyllæ; effodi autem diffi-

cultus. Græci autores florem eius luteum
 pinxere, cum Homerus candidum scri-
 psit.

HOMERVS Odyss. x. moly herbam
 à Mercurio Vlyssi datam ait, tanquam
 amuletum præsentissimum aduersus om-
 nia veneficia. Herbam hanc sic describit
 Homerus:

II.

Piz.

Herba
moly

Ρίζη μὲν μέλαν ἔσκει, γάλακτι δ' εἴκε-
λον ἀνδρός,
Μῶλυ δ' ἐμὴν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δ' ἐ-
τ' ὀρύσσειν,
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δ' ἐ-
τε πάντα
δύνανται.

Sic vertit Chiliadum auctor:
Atra quidem radix suberat, sed lacteolus
flos,
Moly vocant superi, mortalibus ardua res
est

Euulſiſſe viris: cœleſtes omnia poſſunt.
Radix quidem nigra erat, lacti ſimilis flos;
Moly autem ipſum vocant Dij; difficile
verò [eſt] effodere

Viris mortalibus: dij autē omnia poſſunt.
Flos ſimilis lacti, & nigra radice; ſed ipſam
Moly vocant ſuperi, quam vix hominum
genus unquam

Effoderet vel conando; ſed Dij omnia poſ-
ſunt.

Vide adagia, *Qui e nucē nucleum eſſe vult,
frangat nucem. & Neq; mel, neq; apes.*

III.

ANTIDOTVM] Remedium, ex ἀντι-
διδωμι. datur enim contra venenum.

Circe cur
Æaa.

Æaa Circes] De Circe ſatis dictum eſt
Emblem. 76. Vocatur autem Circe Αἶα
ab Αἶα inſula Phafidi fluuio propinqua,
in Colchicâ regione: quam tamen inſulam
nonnulli eſſe in ficto Siculo crediderunt;
vt Mela lib. 2. Hermolâus in c. 4. lib. 5. Pli-
nij ait: Αἶα vrbs eſt Colchica, vnde Circe
Αἶα cognominâ. Apollonius Rhodius
lib. 4. Argonaut. Αἶα inſulam in Italia
apud Tyrrhenorum agrum eſſe ſcribit.
Virgilius 3. Aeneid.

I. ſerniq; lacus, Æaaq; inſula Circes.
Sernius putat Αἶα dictam Circe à
vocibus eorum, quos in bruta animalia
conuertebat.

Medicata in pocula] venenata. Sic Silius
lib. 7. tela medicata veneno, dixit.

Mercurium hoc Ithaco] Vlyſſi. Plutar-
chus in libello de vita Homeri: Prudens,
inquit, vir: id eſt, Vlyſſes, non poteſt huius-
modi incantamentis irretiri, eò quòd à
Mercurio, id eſt, ratione acceperit pharma-
cum. Videtur autem hoc effectum ex diſti-
cho Laurentij Lippij:

Accipias Moly (magno ſi credis Homero)
Nec ladent animum Theſſala philtra
tuum.

Moly un-
de dica-
tur.

Moly vocant] Pleriq; deſectunt παρὰ
τὸ μάλιν τὰς νόσας, à ſedandis morbis.

quod tradit Apuleius lib. de viribus herba-
rum, cap. 48. Homeri Scholiaſtes loco ci-
tato: μῶλυ βοτάνης εἶδος παρὰ τὸ μω-
λύειν ὅ ἐστιν ἀρανίζειν τὰ φάρμακα. Id eſt:
Moly herba genus eſt dictum ab eo, quod
medicamenta valeat hebetare. Plinius lib.
25. cap. 4. citatò, ſic de Moly loquitur: Lau-
datiſſima herbarum eſt Homero, & inuen-
tionem eius Mercurio assignat, contraque
ſumma veneficia demonſtrat. Et paulò
poſt, cum formâ illius deſcripſiſſet: Inueni
è peritis herbarum medicis, qui & in Italia
naſci illam diceret, afferriq; è Campania
mihi aliquot diebus effoſſam inter difficul-
tates ſaxæas, radicis triginta pedes longa,
ac ne ſic quidem: ſolidâ, ſed abrup-
tâ. Hæc Plinius. Vide Dioſcorid. lib. 3. & Ouidium
14. Metamorph.

Radice euellitur atra] ea herba eſt nigre
radicis, difficilisq; inuentu, & euulſu.

Eloquij candor &c.] pulcherrima res e-
loquentia; quæ omnes in fui amorem &
admirationem allicit, & quaſi conſtrictos
trahit. Vnde illud Ouidij in laudem elo-
quij:

Eloquij
laus.

Non formoſus erat, ſed erat facundus V-
lyſſes,

Et tamen aquoreas torſit amore Deas.

Sed multi res eſt tanta laboris opus] licet
eloquentiâ res ſit pulcherrima, tamen
multo labore indiget. Vnde M. Antonius,
cui vel primas eloquentiæ patrum ſuorū
tribuebat ætas, diſertos dicebat ſe vidiffet
multos, eloquentem omnino neminem.

Hoc Homericum de moly ſigmentū
non rarò intelligitur de virute, omnique
eruditione, ad quam primus aditus arduus
eſt ac ſudoris plenus, ſed ſuauiſſimus om-
nium fructus. τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ,
difficilia que pulchra. vt habet vetus ada-
gium. Hic autem eloquentiam primò qui-
dem abſtruſam & difficilem, deinde multo
labore & diligentia partam, iucundiſſimos
adferre fructus, homineſq; ſuicandore al-
licere intelligitur. Certè nihil eſt inter om-
nes diſciplinâs, quod plus laboris ſibi expe-
tat, quàm ſit orâdi facultas: id quod Cice-
ro ipſe 1. de Orat. ſuiffimè & eloquentiſ-
ſimè docet. Quis non iure miretur, inquit,
ex omni ætatum memoria, vt temporum,
ſic & ciuitatum, tam exiguum oratorum
numerum inueniri? Sed nimirum maius
eſt hoc quiddam, quàm homines opinan-
tur. &c. Vult autem M. Tullius eloquen-

IV.
Moly her-
ba quid
designet.

Difficul-
tas elo-
quentia.

tiam omnium difficillimam videri, quia constat rerum pulcherrimarum scientia, compositione apta verborum, motuum cognitione, iocorum & facietiarum eruditione, subtilitate respondendi & lacessendi, urbanitate, historia, prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquentiæ ipsemet ostendit alijs locis, sed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam causam esse vllam putatis, cur in tantis præmijs eloquentiæ tam pauci sint semperq; fuerint, qui in hoc labore versentur? Omitterendæ sunt omnes voluptates: relinquenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deferendus, quæ res in hoc genere homines à labore studioq; dicendi deterret. Cato oratorem definit virum bonum

dicendi peritum. Cicero eloquentiam nil aliud esse dicit, nisi copiosè loquentem sapientiam. Ex quibus manifestè apparet, ad oratoris & eloquentiæ essentiam, & bonitatem, & sapientiam exigi; nec tamen sufficere, nisi & peritia ad sit & copia. Ita ut primæ illæ duæ virum bonum sapientemq; duntaxat, hæc autem solæ nec bonum, nec sapientem, nec eloquentem quidem efficiant, sed loquacem: omnes verò coniunctæ perficiant oratorem, eiusq; artificium, quod profectò rarius atq; altius est, quam putent, qui in multiloquio & volubilitate verborum situm sperant. Quisquis ergo oratoris nomen, & eloquentiæ veram laudem quærit, virtuti & sapientiæ primùm studeat necesse est, quarum quidem radices sunt amaræ, sed fructus dulces.

Requisita ad perfectam facundiam,

Antiquissima quæque commentitia.

EMBLEMA CLXXXIII.

PALLENÆE senex, cui forma est histrica, Proteu,
 Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
 Dic age, qua species ratio te vertit in omnes,
 Nulla sit ut vario certa figura tibi?
 Signa vetustatis, primaui & præfero sæcli,
 De quo quisque suo somniat arbitrio.

COMMENTARI I.

I. **P**ΡΟΤΕΪΜ quacunq; forma pinx-
 ris, non erraueris, relinquitur enim
 cuiusuis arbitrio pingendi & fingendi, si-
 cut ipsi transmütandi. Noster hic non ma-
 lè effectus est, vt qui in marinis fluctibus
 tridente armatus de homine, equo, draco-
 ne, & pisce participet. Hunc si in curru à
 phocis vecto locaueris, Virgilium habes
 autorem lib. 4. Georg.
*Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
 Cœruleus Proteus, magnum qui piscibus a-
 quor*

*Fabula
 Protei oc-
 casio.*

II. **P**ΡΟΤΕΥS Deus marinus, Neptuni
 filius (vt scribit Isacius Tzetzes in Lycophrone)
 genere Aegyptius, ex Thracia Phlegram
 veniens, quæ Pallenes ciuitas est, Toronem
 Aegyptian duxit vxorem, ex qua liberos
 suscepit Tmylum & Telegonum, qui ob
 crudelitatem, qua in hospites utebantur,
 ab Hercule sunt obruncati. Proteus cognita
 cede filiorum neq; lacrymas emisit, quia
 nefarii essent homines; neq; risit, quod
 essent filii, vt scripsit Theopompus lib. 8.
 rerum Græc. Creditus est pastor phocarum,
 & vaticinij peritissimus, sed nisi coactus
 nulla dans responsa, vt docet Homerus
 Odyss. 4. & ex ipso Virgil. 4. Georg. Herodotus
 in Euterpe longam contexit de Proteo, &
 Paride, & Helena historiam, quam breui-
 tatis causa omisi. Philostratus in vita
 Apollonij in multis suffragatur Herodoto.
 Diodorus Siculus lib. 2. multò aliter quàm
 Herodotus sentit. Cũ Aegyptus rege ceteret
 (ait ille) ex dignioribus quidam in regem
 assumptus est, quem Aegyptij Cetea, Græci
 Proteum appellant, qui Italici belli tempore
 extitit. Hunc artium peritum fuisse tradunt,
 & in varias formas se vertere solitum, vt
 nunc animal, quãdoq; arbor, aut ignis, aut
 quid aliud videretur. Consuetudo autem
 regibus Aegyptijs tradita, Græcis causam hu-

iusmodi transmutationis præbuit: nam
 regibus Aegyptijs mos erat leonis, tauri, vel
 draconis priorem partem ferre in capite,
 principatus insignia: quandoque verò ar-
 borem, aliquando ignem, nonnunquam
 redolentia supra caput vnguenta, & aquas:
 hæc enim spectabant ad ornatum, tũm stu-
 pore ac superstitionem quandam inspi-
 cientibus iniiciebant. Alij sunt, qui hanc
 transformationem cõuertant ad variarum
 disciplinarum peritiam. Interpret Arati
 Proteum φυσικὸς aerem esse dicit, ideoq;
 apud Homerum, in ignem atque aquam
 conuertit. At Platonici exponentes illud
 Orphei de Proteo, *πρωτέα κικλήσκω πίν-
 τε κληίδας έχοντα.* volunt Proteum eam
 esse mentem, à qua formæ desuuant. *Clau-
 ues enim ponti,* generationem rerum esse
 volunt. Certè Ponticus Heraclides sub
 Protei fabula informem rerum mate-
 riam à Poetis *συμβολικῶς* significari ait:
 cuius verba huc referam vel obiter. *ἔϊ
 δ' ἡ πολυπρόσωπος εἰς ἀπαντα ὁ βέ-
 λεται πρωτέος μεταμόρφωσις ποιητικοῖ
 καὶ θεράσιοι μῦθοι δοκῶσιν, εἰ μὴ τις
 ἐρανίῳ ψυχῇ τὰς ὀλυμπίας ὁμήρου τελε-
 τὰς ἱεροφαντήσῃ. τὴν ἐν προμήθορα τῶν
 ὀλωνύφισταται γένεσιν, ἀφ' ἧς το πᾶν ῥί-
 ζῶθεν, εἰς ὃ νῦν βλέπομεν, ἦκει κατὰ
 σημα. παλαιοὶ γὰρ ἦσαν ποτὲ χρόνοι,
 καδ' ἔς ἀτύπατον ἢ ὑπέλιμον ἦν, ἐδέ-
 πω κεκρυμμένοι χαρακτῆρσιν εἰς τέλειον
 ἦκυστα μορφῆς. ἔτε γὰρ γῆ τῆ τῶν ὀλων
 ἐσία κεντρον ἐπεπήγει βιβραῖον, ἔτε ἐρα-
 νὸς περὶ τὴν αἰδιονορορὰν ἰδρυμένος ἐκυ-
 κλείτο πάντα δ' ἦν ἀήλιος ἡμερία καὶ
 κατηφῆσα σιγῆ, καὶ πλεον ἐδὲν ἦν ἡ κε-
 κρυμμένης ὕλης ἀμορφος ἀρχία, πρὶν ἢ
 δημιουργὸς ἀπάντων κὶ κοσμοδόκος ἀρχὴ
 σωτήριον ἐλύσσασα τῷ βίῳ τύπον, τὸν
 κόσμος ἀπέδρακε τῷ κόσμῳ, διζέξεν
 το μὲν ἐρανὸν γῆς, ἐχώριζε δὲ τὴν ἡπει-
 ρον θαλάττης, τέτταρα δὲ σοιχῆα τῶν*

*Proteus
 aer.*

*Materia
 prima, se-
 cundum
 Heracli-
 dem Pon-
 ticum.*

*Proteus
 pastor
 phocariū.*

ἄλων ῥίζα κὶ γέννα, ἐν τάξει τὴν ἰδίαν μορφήν ἐκομίζετο. τῶτων δὲ προμηθεὺς κινημένων ὁ θεὸς μηδεμιᾶς ἔστις διακρίσεως περὶ τὴν ἀμορφὸν ὕλην. πρῶτως δὲ θυγάτηρ εἰδοθεὰ δικαίως εἶδὺς ἐκάστω γενομένη θεὰ. διὰ τὸτο μία τῶπρὶν ὦν οὖσι ὁ πρῶτος, εἰς πολλὰς ἐμερίζετο μορφαὶς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλαττούμενος.

ἦτοι μὲν πρῶτις αὐτῶν γένετ' ἡ γένεσις αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, κὶ φάρδαλις, ἡ δὲ μέγας οὖς.

γίγντο δ' ὕγρον ὕδωρ, κὶ δένδρον ὑψιπέτηλον.

Διὰ μὲν ἐν τῷ λέοντος ἐμπύρον ζῶε, τὸν αἰθέρα διλοῖ. δράκων δ' ἐστὶν ἡ γῆ. τὸ γὰρ αὐτοχθὼν αὐτῷ κὶ γηγενές, ἔδεν ἄλλο πλὴν τούτου σημαίνει. δένδρον γέ μιν ἅπαν ἀυξανόμενον, κὶ τὴν ἀπὸ γῆς ὄρμην μεταρσίαν αἰε λαμβάνον, συμβολικῶς εἰπεν ἀέρα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀπφαλεσέραν ὦν προηΐξατο δ' ἡλώσων ἐν τῷ φανεροτέρου παρέσθησεν ἐπὶ ὦν, γίγντο δ' ὕγρον ὕδωρ. ὡς εὐλογοῦν τὴν μὲν ἀμορφὸν ὕλην πρῶτῶα καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδοπλασθεύσασαν ἕκαστα πρόνοϊαν, εἰδοθεῖαν. ἐξ ἀμφοῖν δὲ πᾶν διακρινθὲν, εἰς τὰ συνεξὴ κὶ προσακτικὰ τῶν ὄλων σχισθῆναι. πῶδαγῶς δὲ καὶ τὴν νῆσον, ἐν ἧ ταῦτᾶ διέπλασεν, φάρον ὀνόμασεν. ἐπειδ' ἦπερ ἐστὶ φέρσαι, τὸ γεννῆσαι, κὶ τὴν γῆν ἀφάρωτον, ὁ καλλιμαχὸς εἶπε τὴν ἀχονα, ἀφάρωτος οἶον γυνή. φυσικῶς ἐν τῶν ἀπάντων πατέρα χυρὸν ὀνόμασε φάρων, ἐκ τῆς γονίμης προσηγορίας, ὁ μάλιστα ἐβέλετο, σημαίνας. Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Gesneri apponam, ne studiosos nostra paraphrasi remoremur. Narratur multiformis in quas-cumque res voluisset, Protei mutatio: qua omnia Poetica & monstrosa fabula videntur, nisi quis diuina Homeri mysteria, veluti sacra, mente caelesti traestet. Etenim hac fabula primigeniam uniuersi originem constituit, qua omnes mundi partes confirmatae, illam quam nunc videmus speciem effecerunt. Erat enim olim mundus informis & caenosus, nondum discretis rerum notis integritatem sua forma adeptus. Nam neq; dum tellus centrum suum pro fundamentum rerum omnium stabilierat, neque caeli perpetuus motus certa sede voluebatur, sed omnia sine Solis usu immota, trifidq; silentio depressa languebant: aliud extabat nihil,

quam informis diffusa materiae segneties, antequam principium illud, à quo producta & constituta sunt omnia, salubrem vitam modum depromes, mundum mundo redderet, caelumq; à terra, & pelagus à continente distingueret; quo tempore primum elementa quatuor, ex quibus seu radice ac generis principio nihil non gignitur, ordinem suum & formam propriam acceperunt. Hac igitur cum diuina prouidentia disposita sint, numen illud, quod informem prius indiscretamq; materiam certis formis obstruauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idq; merito, ut qua eideus ἐκαστου δέ αν, hoc est, idea seu forma cuiusvis inspectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui una prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Eidothea filia Protei.

Principio est visus speciem subisse leonis, Mox aper, inde draco fieri, fera pardalus inde.

In latices etiam se vertit, & arbore formam Mutauit, priscam ramis ac frondibus alta. Per leonem, animal igneum, aetherem indiget. Draco tellus est, ut potè indigere & à terra natus. Arbor autem quouscum augetur, & à terra semper in sublime nativo motu feratur, symbolum aeris est. Aquam verò, ut clarius anigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, iniquis:

Leo quid. Draco quid. Arbor quid. Aqua quid.

In latices etiam se vertit. Proinde conuenit informem materiam Proteum appellari. Eidotheam vero prouidentiam, qua singulis formam effigiemq; suam addidit, & uniuersam molem ab utriusque discretam in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse. Probabiliter verò & insulam, in qua hac facta sunt, Pharus appellauit. Nam φέρσαι, generare significat: & Callimachus sterilem terram, ἀφάρωτον dixit, ἀφάρωτος οἶον γυνή. id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerum omnium, nuncupauit Pharus, per vocis etymologiam à fecunditate ductâ, quid sibi vellet insinuans. Hæc Heraclides Ponticus. Clemens Alexandrinus Pædagog. 3. c. 1. retulit Proteum ad cupiditatem animi humani in varias se se mutantem formas, plus quam olim Proteus, inquit; marinus dæmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iamblichum de sapiente quodam, qui suam eruditionem tegetet, intelligi maluit:

Proteus materia informis. Proteus, materia informis. Clemens Alexad. locus.

Chaos.

Täblich
locus.

πρωτέα μὲν δὴ τὸν αἰγυπτίον ρασὶ ποι-
κίλευς μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξάλλάττειν,
ὡσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις,
ὡς ἦν σοφὸς, ἐκρήνας· ἐγὼ δὲ ἕσπερ ἦν
οὗτος σοφὸς πρωτεύς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν
ὄντων γνώσκων, ὡς Ὁμῆρος λέγει, τῆς
μεν ἄνῃ δει φύσεις αὐτὸν ἐπέων, τῆς
γνώμης δὲ ἐκ ἀγαμαί. Διότι μὴ φιλαν-
θρῶπε τινός, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει
κρύπτων ἑαυτὸν, ἵνα μὴ χρήσιμος ἀν-
θρώποις ᾖ. id est. *Aiunt Proteum illum
Ægyptium se in varias formas commutasse,*
quasi qui vereretur ne per imprudētiā
hominibus requirentibus sapientem se esse
demonstraret. Si autem verum est eum fuis-
se sapientem, & ut qui multa animo per-
ceperit (ut prater ceteros Homerus testa-
tur) scientia quidem nomine laudari mihi
potest, ob ingenium verò minimè. Nō enim
viri boni, & liberaliter instituti sed impro-
boris improbi partes agebat, cūm ita se sin-
geret occultando, ne hominibus prodesse
posset.

Basilij
Magni lo-
cus.

Basilij Magni oratione πρὸς
νέες, ad inconstantia fugam conuertit.
φευκτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονούντι
τῷ πρὸς δόξαν ζῆν καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς
δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τῷ ὀρθόν
λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τὰ βίη. ὡσε
κάν, πάντιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἀν
ἀδοξάν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆ καλῆ
δῆν, μηδὲν αἰρεῖσθαι τὸν ὀρθῶς ἐγνωσ-
μένον παρακινεῖν. τὸν γὰρ μὴ οὔτως
ἐχοντὰ τι τοῦ Αἰγυπτίε σοφιστοῦ φήσο-
μεν ἀπολείπειν, ὡς οὗτων ἐγένετο, καὶ
διπλόν, ὁπότε βέλοιτε, καὶ πῆρ, καὶ ὕδωρ,
καὶ πάντα σχήματα. Quorum verbo-
rum hic est sensus: *Cauendum igitur sapien-*
ti homini, ne ad opinionem viuat, & ad ea
qua populo placent, sed rectam rationem,
vita ducem, referat. Si ergo se omnibus op-
ponere, si malè audire, si periclitari oportue-
rit pro honesto, nec ulla unquam ratione
abducatur à vera sententia. Quod ni ita
fecerit, quid ni dicemus eum similem esse
sophistæ illi Ægyptio, qui modo in arborem,
modo in feram, aliquando in ignem & al-
ium quempiam habitum sese transforma-
bat? Alii ad alia referunt, ve Isacius Com-
mentariis in Lycophronem. Plato in E-
uthydem Proteum ait Ægyptium fuisse
sophistam, qui præstigiis incautos falleret.
Alii dixerunt, fuisse virum dicendi petītū,
qui facile posset in quosuis animorum mo-
tus homines impellere. Plerique eundem

Proteus
sophista.
Drator.

vatem arbitrabantur, quia multa ex fide-
rum obseruatione, & ea præteritarum re-
rum memoriæ prædiceret. Alii credide-
runt per artes magicas Proteum in prædi-
ctas formas se mutasse. Ioannes Tzetzes
(alius ab eo, quem iam citauimus) diui-
natores per pelues fuisse dicit, aut rheto-
rem eximium, aut naturalem philosophū,
qui posset de feris, arboribus, aquis, & igne
disputare. Lucianus in dialogo de saltati-
one, saltator eximium ait fuisse, ad effingen-
dum in primis docilem, vt nunc humectā
liquidamque exprimeret aquæ vim, nunc
ignis celeritatem motus vehementia; nunc
leonis feritatem, aut etiam pardalis impetu-
m furoremve, postremò etiam virgulti
flexum, & quidquid omnino collibuisse.
Idem in dialogo qui Nauigium inscribitur,
nauigandi peritum hominem videret
existimasse. Valerius Probus Proteum ty-
rannum facit, quem propter insignem citi-
delitatem Busrim nominatum ait. Sed iā
satis, imò verò plus satis. Certè vt id pos-
tremò, quæ antiqua sunt, & extra homi-
num memoriā aut certè coniecturam
posita, quæ inquam παλαιά, non malè Pro-
teum, Pallenæum referunt, de quo varii va-
ria καὶ παλαιά καὶ ποικίλα referunt. Sed
hæc tam varias, & prodigiosas opiniones
recensere, nihil hic àtiud mihi videretur,
quàm Proteum quemdam nouum affinge-
re, seu somnare. Si qui Proteum deniq; ad
πρώτην ὕλην reuocant, sentiunt cum He-
raclide: si qui ad probabilem historiam, cū
Diodoro libro 2. Quò pertinet adagium,
Pellena tunica. & Proteo mutabilior. Vi-
de Nat. Comit. lib. 8. Mytholog. cap. 8.

Vates.
Magus.

Philoso-
phus.

Saltator.

Nauta.

Tyrānus.
Busris.

III.

PALLENÆ] Probus Proteum facit
Ægyptiū, quamuis Virgilius Pallenæum
dicat, cum inquit:
Hic nunc Æmathia portus, patriāq; reuisit
Pallenen.

Ad eam enim reuersus fertur, cūm ipsius
filij, Tmylus & Telegonus, ab Hercule
fuerunt occisi ob scelera. Legendum verò
hic Pallenæ, cūm a, in prima, non cum e.
Nam Pallene in Thracia est iuxta Macedo-
niam, (soli tam patētis (inquit Mela) vt
quinq; vrbium sedes sit, atq; ager. Vide
Plinium lib. 4. cap. 9. Pellana, verò seu Pel-
lene vrbs est Arcadia, de qua Plinius lib.
4. cap. 6. & Ptolemæus tab. 10. Euro-
pæ. Aliter interpres Apollonii lib. 1.
Pellene, inquit, per e, ciuitas Achæie (con-
ferat

Pallene.

Pellene.

sentit Strabo lib. 8.) alia est Arcadię, & per
a, scribitur. Pallene. Nos hic de Pallene
Thracię loquimur, quę antequo nomine
Phlegria dicebatur, non de Pellene Achaię,
quam perperam Protei patriam facit Chi-
liadũ auctor, in prouerb. *Pellena tunica*.

Senex] Allusio ad Emblematis epigra-
phen, & ad nominis Pallenę etymon. Nam
παλαιόν, antiquum significat.

Cui forma est histrica] Varia & multi-
plex, qualis histrionum, qui pro rei, quam
fungunt, varietate varium cultum assu-
munt. Est enim hic *Histrica*, possessiuum
ab *histrion*, non ab *histris*, vt imperiti putāt
& interpretantur. Nam sensus est: O Pro-
teu, qui soles agere histrionem, dum modò
in hominem, modò in feram, modò in ali-
quid aliud transformaris. Sic Plautus lo-
quitur in Pœnulo:

Audire iubet vos imperator histricus.

Etenim Proteus fiebat modò

_____aper, modò auis, modò saxum, & cùm
volet, arbor.

inquit Horatius Satyra 3. lib. 2. Quin &
Virgil. 4. Georg.

*Tum varia illudēt species, atq; ora ferarũ;
Fiet enim subitus horridus, atraq; tigris,
Squamosusq; draco, et fulua ceruice leana;
Aut acrem flamma sonitum dabit, atq; ita
vinclis*

*Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abi-
bit.*

Huc refer illud Luciani de saltatione, &
multa quę cecinit Homerus de Proteo lib.
4. Odyss. quę omnia trãstulit Virgilius in
4. Georg. Vide etiam Ouidium 1. Fastor.
Hic visum fuit addere, quinam præter Pro-
teum fuerint, quibus se in varias figuras
mutandi permissa fuerit potestas. Et hi e-
quidem sunt, quos memini me legere. The-
tis, Metra, Vertumnus, Periclymenus, A-
chelous, Empusa: de quibus singulis pau-
ca dicemus. De Theride agit Ouidius lib.
11. Metamorph.

*Sed modò tu volucrus, volucrem tamen ille
tenebat;*

*Nunc grauis arbor eras, harebat in arbore
Peleus;*

Tertia forma fuit maculosa tigris idus.

Metra siue Triopis Erisichthonis Thessa-
li filia fuit, quę cùm pater totum patri-
monium ob assiduam famem diuinitus im-
missam deglutisset, sese tamdiu in varias
formas vertebat, quamdiu à patre vende-

retur, vt eius fami succurreret, vendita sta-
tim ad patrem redibat. De hac Ouidius
8. Metamorph.

*Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cer-
uus abibat.*

Res verò sic habet. Fuit Metra meretrix
liberali forma, ad quam cùm conmearet
adolescentes, corporis copiam non asseque-
bantur, nisi equos, boues, aliaq; munera de-
ferrent; gemmarum enim vsus tunc tem-
poris nondum fuerat repertus. Hinc The-
sali periocum dicebant, Metram Erisich-
thonis verti in ea omnia, quę illi ab amato-
ribus donabantur. Vnde fluxit prouerbiũ,
Mutabilior Metra Erisichthonis, in eũ, qui
secum non constat. Vertumnus quoq; in
omnigenas species sese variabat, vnde &
nomen apud Latinos reperit. Hinc adagiũ,
Vertumno inconstantior. De hoc habetur
integra elegia apud Propertium lib. 4. eleg.
2. & meminit Ouidius 14. Metamorph. &
1. Fastor. ait:

*Ille suã faciẽ transformat, & alterat artes;
Mox domitus vinclis in sua membra re-
dit.*

Periclymenus Nelei filius ac frater Nesto-
ris, teste Homero Odyss. 11. Huic à Ne-
ptuno auo concessum omnia fieri, siue in
vrsum, siue formicam, siue apem se verte-
re, vt Apollonius testatur; item & Hesio-
dus, cuius versus sic redditis Latinè re-
peri:

_____volucres inter, fit namq; volucrus;
*Tum fit rursus apus, rursus (mirabile visu)
Formica apparet, fit rursus frigida serpens.*
Huius historiam describit Ouidius lib. 12.
Metamorph. vbi li leguntur versus:
*Mira Periclymeni mors est, cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusq; reponere sum-
ptas*

Neptunus dederat.

Achelous dimicans cum Hercule, pro De-
ianira, cùm se videret multo inferiorem
viribus, in serpentem primò, deinde in tau-
rum, postremò in fluuium sese transfor-
mauit, vnde apud Ouidiũ 9. Metamorph.
sic loquitur:

*Inferior virtute, meas diuerto ad artes,
Elaborq; viro longum formatus in anguẽ.*
Habuit deniq; etiam Empusa hanc ipsam
facultatem conuertendi se in quęcunq;
libuisset, de qua ita scripsit Aristophanes
in Ranis:

*ὃ μὴν ὄρῶν νῆ τὸν δια δίριον μέγα.
πίον*

*Proteus
mutabi-
lis.*

*In varias
formas
mutabi-
les.*

Thetis.

Metra.

*Vertum-
nus.*

*Pericly-
menus.*

*Ache-
lous.*

Empusa

ποιον τι ; δεινον παντοδαπον γουν γι-
γνεται .

τοτε μεν βες , νυνι δ' ορευς , τοτε δ' αυ
γυνη

ωραιοτατη τις : πα εστι ; φερ' επ' αυτην ιω ,
αλλ' εκ ετ' αυ γυνη , σιν , αλλ' ηδη κωων .
Atqui profecto maximam video feram .

Qualem? Nouam, qua in cuncta mutatur
statim :

Nunc mula, nunc bos, fitq; rursum, fœmina
Valde venusta. Vbi est? Ad eam me cœfero,
Sed rursus illa haud mulier, at iã fit canis.

Sic etiã Epicharmus in nuptijs Hebes :
εμπεσα δ' ενδρον , βες , εχιδνα γιγνεται ,
λιθος τε , μυια , και γυνη δ' ωραια τις ,
η πανθ' οποσσα λη , η οσα συμφερε .

Empusa planta, bos fit, atq; vipera,
Lapurg, musca, pulchra & illa fœmina,
Quidquid cupit, vel deniq; illi conferat .

Empusæ etiã Euagrius meminit lib. 6.
cap. 2. i. histor. Eccles. dum scribit Mauri-
cij Imperatoris matrem narrare solitam,
sæpe laruam, quam Græci Empusam voc-
cant, infantem de loco in locum mouisse,
tanquam illum voraturam, minimè tam è
ei nocere potuisse. Et scribit Lilius Gyzal-
dus Syntag. 12. quòd audiuert ex ijs, qui-
bus nostro hoc tempore Empusæ vel phan-
tasmata muliebria apparuerint; seq; legis-
se qui putarent, illud Regis Davidis dæ-
monium meridiano huiusmodi terri-
culamentum significare. In Suidæ historijs
legimus, Empusam seu Onocolen esse spe-
ctrum diabolicum ab Hecate immissum,
calamitosis apparens: inde dictum, quòd
vno pede incedat, alterum verò habeat æ-
neum aut asinum. Putabatur, inquit, etiã
in meridie apparere, cum defunctis inferie
ferrentur. Sanè Russi adhuc dæmonem
meridianum metuunt. Ille enim, quum iã
maturæ resecentur fruges, habitu viduæ
Iugentis ruri obambulat, operarijsq; vni
vel pluribus, nisi protinus viso spectro in
terram proui concidant, brachia frangit &
crura. Empusas autem à veteribus Lam-
mias & Marmolycias quoque nuncupatas
esse scribit Philostratus in vita Apollonij.
Vide plura de Empusis apud Cesium Rho-
digin. lib. 11. cap. 16. & lib. 29. c. 5. Philip.
Camerarium Oper. succis. cap. 70. Alex. ab
Alexan. genial. dierum lib. 2. cap. 9. Sed hæc
hactenus .

Proteum materiam primam voluit signifi-
cari, quæ cum cerni tangiq; non possit, in
innumeras tamen formas transit: dicitur en-
nim Proteus, quasi τὸ πρῶτον ὄν, primum
existens .

Signa vetustatis &c.] ego præ me fero
symbolum veteris historia, quæ sit extra
omnem hominum memoriã, de qua quis-
que suum adfert somnium ,

CONVERTIT Protei πολυμορῶ φα-
bulam in scriptores quosdam rhapsodos,
& rerum antiquissimarum, quæque extra
omnium memoriam posite sunt, narratio-
nem è varijs & sæpe pugnantibus inter se
petitam concinnantes; qui cum sibi non
conueniant, & pro arbitrio somnient de
rebus à se remotissimis, & ingenij humani
captum excedentibus, pro germana natura
liq; rerum veritate tenebras quasdam fa-
bularum offundunt, & portentosam histo-
riæ formam è varijs petitam, seu, vt dixe-
ris verius, indigestam quandam mistamq;
nullaque penè sibi parte coherentem far-
raginem nobis obtrudunt, vt reuera Pro-
teum quendam in eiusmodi descriptionibus
effingere velle videantur . Referam Arno-
bij verba ex libro 1. contra Gentes, quæ
mitè huc quadrant: Falsitatis, ait, arguitis
res nostras: & nos vestras arguimus falsi-
tatis. Sed antiquiora, inquitis, nostra sunt,
ac per hoc fidei & veritatis plenissima:
quasi verò errorum non antiquitas plenif-
sima mater sit, & nõ ipsa pepererit res eas,
quæ turpissimas Dijs notas ignominiosis
cõcinnauerunt in fabulis. Ante millia enim
annorum decem non potuerunt falsa &
audiri, & credi? aut non simillimum veri
est, fidem vicinis & finitimis, quàm spatio-
rum inesse longinquitate distantibus? Tes-
tibus enim hæc, illa opinionibus asserun-
tur: & procliuus multò est, minus esse in
recentibus fictionis, quàm in antiqua ob-
scuritate submotis, &c Gentes enim pleræ-
que & nationes ignaræ vetustatis, & veræ
perpetuæque seriei temporum, fabulosas
quasdam origines confinxerunt: vt Thessa-
li, qui ex lapidibus ortum tuum repetebant:
Arcades Luna se antiquiores existi-
mabãt: Athenienses ἀντέχρονας esse se cū
ostenderent, gloriabantur suum genus Io-
nica gēte, quæ originem habuit à Iapheth
Noëi filio, vetustius, ideoque celebrius .
Quàm fallax verò & dubia olim fuerit in
rerum originibus indagãdis gentilitas, vel

IV.
Scripto-
res rhap-
sodi taxã-
tur .

Arnobij
locus .

Empusa
uid fit.

Protei e-
ymon . Proteu] nominis etymon videtur consen-
taneum Heraclicis Pontici sententiæ, qui

Gentilitas
falsa &
fallax .
Plu-

Plutarchus auctor est libr. de placitis philosophorum; sed melius & purius Eusebius Panphil. libris de euangelica preparatione, Theodoretus, de curandis Græcis affectionibus, Iustin. Martyr, Athenagoras, Tacianus, Firmicus Maternus, de erroribus Gentilium, & alij nonnulli. Quotus enim quisq; qui non videat, Herodotum & Diodorum Siculum (vt de alijs taceam) initio suorum librorum caliginosa quadam fabulamenta nobis & officias obicere? T. Linius, multo verecundior, cum Romanæ vrbis, adeoque Romuli, Remique recenset incunabula, alioqui fateri cogitur veterum scriptorum cõmentata, qui magnas auctoribus suas ciuitates commendarent: sed hanc veniam tamen putat antiquitati dandam, & communiter receptæ opinioni. Nulla est historia pagana, quæ non aliquid in se fecis habeat: & nulla penè certa rerum antiquarum primordia, nisi quæ in libris diuinis leguntur: imò multa nos fugiunt propter ignorantiam linguæ primigeniæ, vel quia multa temporum longa serie sunt obruta. Nec mirum, cum & in iis, quæ nostra ætate, vel nonnunquam nobis videntibus accepta sunt, pleriq; scriptores vel recitatores obliquè contorqueant, & ipsi sibi mera somnia fingant. Sunt qui putent Proteum esse veritatem ipsam, quæ quia latent, ac alia premirur rerum caligine, ideo traditum à mythicis, senem Proteum in antro obdormiscere. Porro ipse hic in varias transiit effigies, & vt poeta omnium maximus scienter canit,

*Omnia transformat sese in miracula rerũ,
Ignemq; horribilemq; feram. fluumq; liquentem.*

Siquidem dum ratione ducitur ingenium ad veritatis indaginem, variæ tunc oriuntur rerum formæ, quæ veritatis speciem ostentantes, animis nostris fallaciarum nubi obiectant. Multa enim putamus vera ac bona, quæ non sunt: itaq; Protei confirmatio imaginum falsarum rationem continet, quibus deludimur. Sunt enim qui in voluptate summum bonum statuunt; hanc per suam xprimi concipimus: Alius expleuisse iram, crudelitatis cõceptaculum, inter opranda maximè opinatur: tunc in tigridera demutatio recognoscitur. Draco autem eorum nobis errores innuit, qui terrena pulchritudine felicitatem metiuntur.

Inuenias qui ambitione & superbia, id expimit leo; nam flamma etiam iræ typum habet. Fluij liquentis nomine intelligo eos, quorum sententia ante post mortem corpoream tribuit nihil, sed vita hæc fluxa & inconstanti, qua singulis momentis in decline, hoc est, ad euangellissimum iteritum ducimur, totum hominem metiuntur. Verum quò plures ingerunt se nobis obices, eò instadum acinus, & toto (vt Græci dicunt) pede eatenus reddat ambigiosus Proteus, vt veritas demum illucescat: quam magno & excellenti ingenio viri enixè peruestigare adorti quidem sunt, sed conatus omnium cessisse in irritum res ipsæ docent; cederentq; etiamnum, nisi Saluator præpotens Christus ex sacris æterni Patris fontibus tanti arcani prompsisset oracula. Intellectus quidem humani subtilis est & acuta, multiplex item, & diffusa operatio, volubilis, incitatus atq; igneus vigor, qui nunquam fertit aut torpet situ, cupidine veritatis explorandæ, & cauis rerum atque consecutionibus expedito ac celeri motu disquirendis: vacillat tamè etiam vt reliqua hominis, à fatali illo ictu & communi vulnere. Tenui & obtusa luce naturas rerum intuetur; & quod caligantibus oculis sæpe contingit, vt truncum arboris Petri nomine indigetent aut alterius: hoc idem intellectui humano, vt ab erret iudicio & hallucinetur turpiter, ebrioso aut cæco similis, in medijs tenebris palpitans. Hæret passim & labitur, nec extricat se implicitis opinionũ inuolucris, quæ torquent & turbant velut in gyrũ, vt nesciat figere aciem, & stare solido (vt sic dicam) pede. Sicut naus agitur fluctuum verberè, nunc in hoc, nunc in illud latus, nec momento consistit: sic mentis illa vis, quæ in seruatino rerum se continenter fatigat, & quasi procellis errorum huc illuc funditur. Conglomerant se eoneptus, & rationum relis mutuo consuecipientes & dubia victoria: interim veritas ipsa procul à conspectu in sinu nature abdita delitescit, & rider argutias ingeniorum, & bellas illas concertationes, quibus doctorum pulpita perstreperunt. Collimant omnes & iaculantur, longius propius, sed ad limbum scopi appingunt, nec feriunt clauum; stringunt oram & radunt leuiter, nemo eor aut centrum circuli. Qui in palæstram

*Veri in-
dagatio
difficilis*

*Intellectus hu-
mani caligo &
re, et à se*

*Proteus
veritatis
symbolũ.*

*Dispensationes
scholasticæ
quales.*

læstram hanc descendunt athletæ, pangunt areas quasdam primò metandis castis, & munitionibus vallunt, quas si tormentum aliquod grandius ab aduersario immissum concusserit, ruit structura, & in angustijs sunt qui propugnant. Notetur rixantium vehementia, quàm acri sæpe confictu congreuantur, & mutuis assultibus collidunt cornua: vocale quoddam & incruentum bellum dicas. Negant, affirmant, partiuntur, colligunt, diffundunt, conglobant, curuant, stringunt, torquent vt volunt, dum verisimile aliquid, & tanquam nucleum è cortice eliciant. Audies ibi fremitus, clamores, complusiones manuum, cauillationes & scommata, vt ad tribunal interdum pronocare necesse, aut alium honorarium arbitrum, qui litem componat. Totius controuersie huius radix duplex: hebetudo intellectus, & rerum obscuritas; quamuis hæc surculus sit ab illo corrupto, subtracta enim ibi luce, hic tenebræ. Serenum & purum illud, quod substantijs incorporeis originis dignitate proximum, obturbat hæc corporea massa, qua vestitur, nec

fulgorem suum per operculum hoc clarius exeret, quàm per oppansum velum lampas. Hinc continuatos annos & sæcula, sudoribus & vigilijs fracta transit lucubrantium solertia: nunquam peruenitur ad metam, incitatio licet & volucris passus; nec de palma gloriari quemquam auditum hæctenus, cum ea subsit difficultas, quam nedum conatu, sed ne spe quidem aut voto vlli fas vincere: semper ab ignorantie crassiori fulgine aspersum aliquid hæret, quod retundat aciem mentis aut sistat. Quod febricitantibus accidit, vt subsidente paroxysmo toto corpore langueant, & vix ægrum trahant spiritum: hoc animæ post acceptum primum vulnus, infirmatur adhuc labefactis viribus & decusso vigore, nec assurgit ad pristinum robur, tota in marcore; nihil quod splendorem illum natalium & primogeniam maiestatem referat, reliquum. Quid ergo mirum, oculum eius interiore, intellectum inquam, sic caligare, & perstringi rerum intuitu? læsus est & lippit, collyrio indiget è cælesti illo myrothecio.

Insignia Poetarum.

EMBLEMA CLXXXIV.

nde dis
cultas
rum in
estigan-
vnt.

GENTILES clypeos sunt qui in Iouis alite gestant;
 Sunt quibus aut serpens, aut leo, signa ferunt.
 Dira sed hec vatium fugiant animalia ceras,
 Doctaq; sustineat stemmata pulcher Olor.
 Hic Phœbo sacer, & nostra regionis alumnus:
 Rex olim, veteres seruat adhuc titulos.

C O M M E N T A R I I.

I. **I**N clypeo ramis arboris alligato depictus est olor, avis cãdida, anser maior: quibus si placet aliõs cygnos in proxima palude natantes adiungere, tui est arbitrij.

II. *Insignia poetarũ olor.*

CYGNVS, Poetarum stemma, Phœbo sacer, candidus, pro Rege habitus, representat conditionem Poetarum, qui suos labores omnes ad litterarum Præsidiẽ Phœbum, id est, disciplinarum liberalium principatum referunt: quorum pura & candida debet esse Musa, aliena ab omni fũco & spurcitie: qui non minũs ordinatis beneq; cultis versibus in animos hominum imperium obtineant, atque reges ipsis armatis copijs. Atq; hinc puto solui allegoricẽ posse nodum illum, quem Sanctius curiosus proponit, nempe quid sibi velit Virgilius lib. I. & 12. *Æneid.* & Homerus lib.

Cur aquila cygnos insectetur.

I. 5. *Iliad.* circa finem, cum fingunt aquilis morem esse cygnos insectari, atque vnguis rapere: cũ Aristoteles lib. 9. de historiã animal. c. 12 dicebat, cygnum in certamina provocatum aquilis solere negotium succedere, quas sapitũs vincit. Sed hæc quia parum ad rem spectant, non inuitus alijs disquirenda relinquo. Cæterum hoc totum in annulum signatorũm excogitavit Alciatus, vt ex verbo *[ceras]* animaduerte-
 re possumus. Serpens autem fuit insigne Vicecomitum, Leo Sfortiarum, qui Mediolani rerum potiti sunt. De reliquo Emblemã facile est & elegans; addemus nihilominus aliquot passim testimonia, vt omnia sint explanatoria. Chiliadum auctor in Tragediis Euripidis à se cõuersis ita canit: *Scitẽ poetas doctus appellat Maro Cygnos, Guilielme præfulum eximitũ decus. Res mira dictũ; vt cuncta consensu nouo Vati atq; oleri congruant diuinitus. Niveus utriq; candor: alter lacteus Plumis, amico candet alter pectore. Musis uterq; Musis, ac Phœbo sacer, Et limpida uterq; gaudet amnis.*

Pavemio graphus in Tragediis Euripidis.

Pariter canorus uterq; tum potissimum Vicina seram mors senectam cum premit. Sed qui tenent arcana natura, negant Audiri olorem, ni sonent Fauony. Nil ergo mirum, barbaro hoc si saculo Canorus olim obmuruu vatium chorus; Cum tot procaeces undiq; obstrepant Noti; Boreaq; tristes inuidiorum & pinguium, Nulli fauentum prouocent Fauony. Quod si bonis clementer ingenys iua Benignitatis blandus aspiciat fauor, Ita ut fauit, tota statim Britannia Vates videbis exoriri candidos Aleo canoros atq; vocales; vti In alta fundant astra cygnam melos.

Quod ipsa & aetas posterorum exaudiat. Huic accinit epistola elegantissima Politiani ex lib. 7. Cygno, inquit, poeta similis: vterq; candidus, vterq; canorus, vterq; fluuios amans, vterq; Phœbo gratus. Sed negatur canere cygnus, nisi cum Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tãdiu tuus poeta, cum in tamdiu non spires meus Zephyrus? Plura in progressu.

Politiã epistolã.

GENTILES clypeos] Sunt, qui in clypeis gẽtiliũs aquilam gerant: vt Pertinax, Antoninus Pius, Iustinianãa familia, Herculiani Iuniores, qui sub magistro militũ Præsentiali militabãt; Herculiani seniores, id est, Illyricã legio; & Iouiniani, alia legio: ex quibus hæc sub Maximiano, illa sub Diocletiano meruit; alijq; multi. Videtur autem hic Minoi esse Hypallage, pro, *Alitem Iouis in clypeis gestant.* Sed mihi magis aridet Pignoriũ sententiã, qui ait: *Gentiles clypeos in Iouis alite gestare, est Aquilam compecti & ambire alis expansis clypeorum oras, vt videmus scuta domus Austriacã, & aliarum è prima nobilitate.*

III *Aquilã in stemmate.*

In Iouis alite] aquila. Cur autem aquila dicatur Iouis ales, alibi dictum.

Sunt quibus aut serpens.] De quo symbolo satis primo diximus Emblemate.

Aus

Aut leo.] In Antonini nummo facies Leonis horridè iubata conspicitur, in morem historicis concitata. Traianus verò fortitudinem ita voluit exprimi, vt claua leonino capiti insideret: quo etiã spectat imago fortitudinis in C. Publicii nummo: Leo enim cernitur suffocatus, claua à pedibus strata, phœtra cum sagittis anteposta. Nota est historia Lysimachi, qui coniectus ab Alexandro in claustrum ferocientis leonis, belluam quamquam maxime terrificam stragulauit: quæ res admirationi fuit ipsi Alexandro, deditq; aulam pictoribus id in clypeis & tabulis exprimendi. Præmitto alia multa, quæ passim leguntur apud auctores. Vide omnino Pierium Val. lib. 1. Hieroglyph.

Dura sed hæc vatium fugiant.] Signa hæc *ἀσφα*, symbola, notæ rerum, hieroglyphica debent hominum moribus, quibus tribuuntur, aut etiam rebus, quarum causa pinguntur, vel finguntur, convenire. Quæ enim mitia sunt & quæta non debent terrificis & truculentis speciebus representari. Et quidem rectè colligit Aelian. lib. 12. & 14. histor. variæ, nullum neq; pictorem aut statuarium ausum fuisse Musas Iouis filias efformare falsis & alienis imaginibus: neque opificem fuisse reperitum hætenus adeo rationis expertem, qui eas armatas expresserit. Nempe veteres illi scite voluerunt ostendere vitam eam, quæ studijs liberalibus impenditur, facilem, pacatam, & alienam ab omni Martis strepitu esse debere. Sic poëta, quorum omnis vita est in ocio literario, rectè tribuitur olor pro symbolo.

Ceras] Imagines cera expressas. Iuuenal. Satyra 8.

Tota licet veteres exornent undiq; ceras atria.

Ouidius:

Perlege dispositas generosa per atria ceras.
Vide Suetonium in Galba cap. 2. Plinium lib. 35. c. 2. Porro de veterum imaginibus cereis hæc addere placet, quanquam memini supra Emblemate 137. & statim in principio Operis plura ea de re fuisse annotata. Vnus imaginum nobilitatis insigne fuit: quo honore donabantur olim qui aliquo gesto magistratu, suam virtutem Reipubl. probassent: quod quidem ius non ita transibat ad posteros, vt eo ipsi possent vti: nec qui familiæ suæ imaginem inseruerat, aliud

efficiebat, quam vt in suo funere, & suorū gentilium sua imago efferretur; quemadmodum hodie apud nos consuetudo inuoluit insignia militaria præferret, pheretroque & sepulchris affigendi, sed eorum imprimis, qui aut nobilitate donati, aut splendore generis, aut munere aliquo insignes extiterunt. Eiusmodi autem veterum imagines cera, aut ære, seu etiam ligno, saxovè efformabantur. Prudentius in Symmachū lib. 1. ad eum morem alludit:

*Quamuis illustres meriti, & sanguine clari
Præmia virtutum titulis, & honoribus ausi
Ardua retulerint, fastorum quæ ære positi
Annales proprio signarint nomine chartæ,
Atque inter veteres cera numerentur & ære.*

Appianus lib. 2. bell. ciuil. vbi agit de funere Iulij Cæsaris, ait à Marco Antonio quasi lymphato vestem à pectore abscissam, eaq; accinctum mahuū dexteritate lectum sub tentorio posuisse. Et deinde: Sic furente turba, eum ad manus se accingeret, quendam ex castris lecto imaginem eius extulisse cera fabricatam. Hic mos de cereis imaginibus in pompa funebri latis, pridem exoleuit apud eos, qui nomē Christianæ religioni dederunt; ob aliquam non ferendam superstitionis & eidolomania opinionem; inque eius locum ordinis ornamenta restituta.

Pulcher olor] Allusio ad hominis etymon, quod quidam deducunt *παρά τον ὄλον ἢ ὄραϊον*, quasi totus pulcher. Alij verò oloribus forte inuisi, ab oleo deductū volunt: citantq; vocem Græcam *κύνων*, quam Eustathius dictam vult *ἀπό τῆ κύνων ἀ cæno agitando*, quod dum olor alimentam inuestigat & perstrigatur, omnia misceat: Cui autem olores dicantur ab Horatio purpurei, consule Cruquium, & Petrum Gualterium Chabotium in 1. Od. lib. 4. Horatii:]

Hic Phæbo sacer] Cýgnum Apollini dictum esse declarat Callimachus in hymno Deli, his verbis:

*ἢ μὲν ἐρη, κύνος δὲ θεῆ μέλποντες αἰοῖδοι
μνόνιον πάνταλον ἐκυκλώσαντο λιπόντες.*

ἐβδομάκις περὶ δῆλον. Id est: Sic ait illa, Dei tunc cygni dulcesonantes Meonium Pætolū linquunt, terq; quaterq; Circumdant Delum.

Et paulò post:

Olor unde dictus.

Cygnus sacer Phæbo.

ἐνθεν ὁ παῖς τόσας δὲ λύρη ἐνεδήσατο
χορδὰς
ἕσπερον ὁσάκις κύκνοι ἐπ' ὠδίνεσσιν αἰ-
σαν . . .

*Tum puer, in cithara tot digerit ordine
chordas,*

*Quot fuerant matris partu modulamina
olorum .*

Eustathius in Iliad. α. sic de cygno: Καὶ κύ-
κνος, δὲ τῶ ἀπὸλλωνι, ἔ μόνον διὰ το ὠδι-
κὸν καὶ μαντικὸν ἀρίερωται, ἀλλὰ καὶ διὰ
τὸ λευκὸν. Hoc est: Cygnus non solum auis
Apollini consecrata, quia sit canora & fu-
turi praesaga, sed etiam quia candida &
alba. Idem testatur etiam Plato: ἀλλ'
ἄτε οἴμαι τὸ ἀπὸλλωνος ὄντες, μαντι-
κοίτε εἰσι, καὶ προειδότες τὰ ἐν ἄδου ἀγα-
θὰ, ἀδουσι καὶ τέρπονται ἐκείνῃ τὴν ἡ-
μέραν διαφερόντως, ἢ ἐν τῷ ἐμπροσθεν
χρόνῳ. Quia Ithabo sacri sunt, ut arbitror,
dinationem praediti praesagiunt alterius vi-
tae bona, adeoque cantant alacrius, gestunt-
que ea die, quam superiori tempore. Succin-
nit quoque Cicero lib. 1. Tuscul. quae est Cy-
gni, inquit, non sine causa Apollini dicati
sunt, sed quod ab eo dinationem habere
videantur, quia praudentes quid in mor-
te boni sit, cum dulcissimo cantu & volu-
ptate moriantur. Phœbus, id est, Apollo,
filius est Iouis & Latonæ, creditus Deus
sapientiae, Musarum praefectus, auctor car-
minum & Musicae, vaticinij praeses: pingit-
tur cum cithara, quam à Mercurio fertur
accepisse: à poetis veneratur, quorum
praecipuum est numen. Dicitur autem Phœ-
bus, φοῖβος, id est, purus, lucidus: vel quasi
φῶβος, à φῶς & βίος, lux vita, quia pro-
Sole ponitur in caelo, in terra Liber pater
appellatur, apud inferos verò Apollo. Vn-
de etiam triplicem ei adscribitur potesta-
tem, eiusque simulacro tria appingebant;
lyram, quae nobis caelestis harmoniae ima-
ginem monstrat; clypeum, qui terrenum
numen ostendit; & sagittas, quibus Deus
infernus indicatur & noxius. Perpetuam
quoque ei tribuebant iuuentutem. Eidem
Apollini non solum cygni, sed & boni poe-
tae consecrati sunt, quobus similitudinem
cantus & numinis recte cygnis comparan-
tur, ut mali poetae obstreperis anseribus.
Certè poetae μέσων ἐπιθεῖς dicitur Theo-
crito. Et poetae etiam Latini cygnos pro
poetis non raro solent accipere, ut in Eclo-
gis Virgilius:

*Cantantes sublime ferent ad sidera cygni .
Qua ratione Pindarum, Dircaum cygnū
appellat Horatius, quo sensu Iulciniam
Musarum, ἀνδρόνα μουσῶν, Palamedē Eur-
ripides dixit. Sed haec obiter. Non verebor
Octavij Cleophili, qui ad Ovidianam ven-
nam proximè accessit, lepidos ea de re vet-
sus apponere, è lib. de Poetarum cœtu :*

*Interea niveos liquidū prope flumen olores
Audio caelestes edere voce sonos .*

*Hanc volucrum Phœbo fertur sacrasse ve-
rustas,*

*Quod referat cantus Delphice magne-
tuos .*

*Candida fama viget nullo violabilis aeo,
Nec mors huic nigras injicit atra ma-
nus .*

*Tu famā vates candorem vere volucrum,
Atque idē vates concinit inter auis .*

*Nec solum Phœbo sacer est cygnus, sed etiam
Veneri, fingitur enim Veneris cur-
rus à cygnis trahi. Vnde Staius lib. 3.*

Silvā .

*Et molles agitat Venus aurea cygnos .
Et Ovidius lib. 10. Metamorph.*

*Ille quidem monuit, iunctis que per aera
cygnis*

*Carpit iter .
Et paulō post:*

*Vecta leui curru, medias Cytherea per an-
ras*

*Cyprum olorinis nondum pervenerat alis .
Rex olim, veteres etc.] Cygnus Ligu-
rum Rex, in Gallia transalpina, Musica
clarus, qui cum decessisset, ab Apolline in
sui nominis avem mutatus creditur, ait
Pausanias in Atticis. Aliam eausam 2. Me-
tamorph. Onidius adfert, nempe Cygnum
Stheneli filium, Regem Ligerū, in tra Padu-
m Italiae flumen in olorem versum, ob
dolorem ex morte Phaethontis amicissimi
conceptum. Sic enim ille ibi:*

*Affuit huic monstro proles Stheneleia Cy-
gnus;*

*Qui tibi materno quamvis à sanguine iun-
ctus,*

*Mente tamen, Phaethon, precior fuit . Ille
relictō*

*(Nam Ligerum populos, & magnas rexe-
rat urbes)*

*Imperio, ripas virides, amnemque, querelus
Eridanum implevat, siluamque sororibus
auctam:*

*Cum vox est tenuata viro, caneq; capillos
Diffi-*

*Phœbus
Apollo .*

*Vnde sic
dicitur .*

*Poetae bo-
ni cygnis
comparati .*

*Cygnus
Veneri
sacer .*

*Cygni
his
via .*

Dissimulant pluma, collumq; à pectore lögē.
Porrigitur, digitosq; ligat iūctura rubētes.
Penna latus velat, tenet os sine acumine
vōstrum.

Fit noua Cygnus auis, nec se cœloq; louiq;
Credidit, vt iniussē missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulosq; lacus; ignemq; per-
osus,

Qua colat, elegit cōtraria flumina flāmis.
Sed audiamus etiam Maronem AENEID.
IO. hæc eadem canentem, sumpta occasio-
ne à Cupauōne Cygni filio, qui pennas
olorinas in galea gestabat, ad insigne pater-
num demonstrandum. Sic verò ille:

Nou ego te Ligurum dūctor fortissimē bello
Transferim Cygne, & paucis comitate Cu-
pauo:

Cuius olorina surgunt de vertice penna,
Crimen amor vestrum, formaq; in signe pa-
terna.

Namq; ferunt luctū Cygnum Phaethontis
amati,

Populeas inter frondes, umbramq; sororum
Dum canit, & mœstum musa solatur a-
morem,

Canentem molli pluma duxisse senectam,
Linquētem terras, & sidera voce sequentē.
Est & alter Cygnus Neptuni filius, omni
ex harte innulcerabilis, cum quo Achilles

belli Troiani tempore congressus, quum
frustra eum iaculis impetijset, tandem te
intellecta, eum humi prostrauit, genibus-
que colloinnixus animam etipuit; cumq;
cadauer spoliare vellet, arma vacua inue-
nit; Cygnumq; in auem sui nominis vidit
mutatum. Vide Onidium 12. Metamor-
ph. Plura de cygno habes apud Lucianum
dialogo, qui inscribitur Cygnus; & apud
Nar. Comitem lib. 7. cap. 5. Mytholog.

IV. CONFERT insignia poetarum cum
alijs stemmatis & symbolis gentilitijs, cum
κατ' ἐναντίωσιν ἢ ἀντίθεσιν. Sunt enim
qui aquilam circumferant, sunt, qui vul-
turem, alij draconem, & alia eiusdem ge-
neris, quibus animorum diritas, immani-
tas, rapacitas apertē declaratur. At Poetis
olor est candidus, Phœbo facer, qui que
Regi quondam nomen dedit, animi puri-
tatem repræsentat, qualis in Poeta sacro
debet esse, qui suos omnes labores ad Phę-
bum literarum Præsidem, & vt loquun-
tur Græci, μισασητὴν referre debet, vt
cantus dulcedine posteritatem sibi deuin-
ciat, nec minus in admirationem rapiat, ac

cygni paulò ante mortem cantio; de qua
illud Martialis lib. 13. Epigr.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funerus ipse sui.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phæ-
done: ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλό-
τερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν. οἱ ἐπει-
δὲν αἰσθόντων, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν
ἄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τότε διή-
πλασα καὶ μάλισα ἄδουσιν γεγηθότες, ὅ-
τι μάλλισι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗ
περὶ εἰσὶ θεράποντες. hoc est: Vt apparet,
ad diuinandū videor vobis esse cygnus deter-
rior illi quidem quando se breui moriturus
agnoscunt, tū magis admodum, & quidem
dulcius modulantur quā antea consueue-
runt, & quòd ad Deū, cuius erant famuli,
tūc sint migraturi congratulantur. Vnde

ortum prouerbium Græcum κύκνειον ἄσ-
μα. Cygnea cantio: Quod Cicero 3. de
Orat. usurpauit: Illa tam cygnea fuit di-
uini hominis vox & oratio. Diuus Hiero-
nymus in quodam eloquentiam senilem
laudās, commemoratis aliquot scriptori-
bus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneū
vicina morte cecinerunt. Aelianus lib. 14.
cap. 23. de nat. animal: sic ait: Cygnus à
natura præclarissimum donum est conse-
cutus, tanta enim eius animi est tranquil-
litas in extremo vitæ spiritu, vt sibi tan-
quam naxia canat. Idem lib. 1. var. nar-
rat. author est, audisse quandoq; se canen-
tem cygnum ἔμφωνότατον καὶ ἀδικότα-
τον, voce cantuq; præcipuē præstantem.

Nec desunt Philosophi, qui rei huius cau-
sam etiam addere conantur, affirmantque
id accidere propter spiritum per cœllum
procerum & angustum erumpete laboran-
tes. Sunt qui asserant præ læticia tum cy-
gnum cantare, cum prospiciat: quantus
bonorum cumulus sit in morte; vel cer-
te, quātam molestatum molem sit reli-
cturus. Alij contrā dicunt huiusmodi can-
tus esse doloris argumentum, quem ex
morte aduentante concipiat. In qua opi-
nionē fuisse videtur Lucretius, dum ait
lib. 4.

Vallibus & cygni nece torti ex Heliconis
Cum liquidā tollunt lugubri voce querelā.

Sed hæc cygnorum morte instante cantio
tam omnium litteris est celebrata, quā
vix vlli vel cōperta, vel credita. Nam Lu-
cianus negat, se vel vidisse cygnos, cum in
Pado flumine nauigaret. Aelianus 1. ποι-
gnm an

Locus
Platonis
de cygno
ante mor-
tem canē-
te.

Cygnea
cantio.

Cur cy-
gnus an-
te mortē
canas.

Qui ne-
gent cy-
gnm an

cygnus
ter.

IV.
signia
via
id no-
nt.
lor insi-
gia poe-
rum.

ie mortē
canere.

xix. isop. & lib. 2. cap. 32. hanc modulationem commenticiam & fictam ait esse, & ita serē indicatā à Socrate in Phædone: quāuis aliter à vetustissimis quibusq; poetis sæpe celebratā. Aristoteles lib. 1. Hist. animal. de cygnis ait: Canori quidē sunt, sed maximē sub vitæ finem. Non equidem tamen vllum cauentem audiui, neq; fortasse quicquam alius. Itaq; vulgo istud persuasum est, sicuti hoc, quod dicitur ipse tum maximē quidem vocalis & canorus esse, quum postremo vitæ actū proximis est. Idem affirmat Plinius lib. 10. c. 23. Olorum morte narratur flebilis cautus, falsò, vt arbitror, aliquot experimentis. Sed hanc controuersiam decidere non est nostri instituti. Illud potiùs adnotandum, Aegyptios cum senem musicum & poetam significarent, cygnum pinxisse: nā vt cygni senio confecti argutoribus ob gutturis exilitatem organici effectis, suauiores simul & vocaliores emittunt vocem; ita etiam boni poete, quo per ætatem magis profecerunt, scribere itidem solent elegantius. Sic Oedipus Coloneus opus omnium tuorum operum cultissimum scripsit ea ætate, qua propter senium desipere videbatur. Et Ifocrates (vt & oratores huc admittamus) Panathenaicam orationem omnium, quas antea scripsisset, luculentissimam post octogesimum ætatis annum elucubrauit. Sic Pontanus Vraniam & Mereorica, Syncerus Actius pleraq; poemata, Aurelius Augurellus Chrysoziam, & alij pleriq; nostra ætate bene literati viri eò suauius cygneum hoc mellos modulati sunt, quò magis visi sunt conulescere. An verò Platonem dissimulare poterimus, quem annum circiter octogesimum agentem scribendo vita functum, aiunt? Vt fabulosum minimè videatur, quod Socratem perhibent existimasse, nonnullum se cygni pullum inter genua tenere, qui plumis repentē sumptis euolauerit in sublime, ætheraq; omnem suauissimo clangore compleuerit; postredieq; Plato-

nem ab Aristone patre ei commendatum in institutionem, visoque statim puero dixisse Socratem ferunt; eam esse quicquam, cuius imago nocte proxima sibi per somnum fuerat obuerfata. Sane Plato ipse Aegyptiæ doctrinæ nunquam immemor, cum felicem illam ciuitatem conderet, illic sermē ait Orpheum Calliopes filium, cum à mulieribus sermē discerpus excessisset è vita, homine, quod erat, derelicto, in cygnum emigrasse mutata specie, vt qui insignis musicus fuerat, Musicam itidem persequentiùs exerceat. Inde fortè est, quod Horatius in fine 2. Carm. vertitur in olotem, cum sic canit:

*Non vsitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neq; in terris morabor
Longius: inuidiaq; maior
Vrbes relinquam.*

Et paulò post ode ead.

*Lamias residunt cruribus aspera
Pelles, & album mutor in alitem
Superne; nascunturq; venes
Per digitos humerosq; plume.*

Platoni ea super Orpheo scribenti adferuntur AENEAS Philosophus, qui quidem vbi ex Chaldæorum, Aegyptiorum & Græcorum opinione defunctorum animas euocari posse docet, Orphea cygni specie euocandum ait, Homerum lusciniæ. Quin & Pierius hac aue animi candorem, & Apollinem fidicinem designari scribit, lib. 23. Hieroglyph. Hoc idem quoq; poetæ commune cum cygnis habet, quod gloria studio trahantur, fauorisq; & laudationis sint auidiusculi,

Nec petitur sacrus nisi tantā fama poetis.
Cygni quoq; tunc suauius canunt, cum Faunius eos ad cantum visus fuerit inuitate. Artemidorus (vt postredò id adnotem) lib. 2. De somnijs, Cygno virum ait musicum significari, atq; aded Musicam ipsam: occulta is detegit, coloris ratione, &c. Commodè ergo musico ipsam nunc Musicam subiungimus.

Cygnus
musici &
poetae
senis
hieroglyphici.

Socratus
de Platone
somnia.

Orpheum.

Poeta
dis cup
di.

Musicam Dijs curæ esse.

EMBLEMA CLXXXV.

LOCRENSIS posuit tibi Delphice Phæbe cicadam
Eunomus hanc, palma signa decora sue.

Certabat plectro Spartyn commissus in hostem,
Et percussa sonum pollice fila dabant.

Trita fides rauco cæpit cum stridere bombo,
Legitimum harmonias & vitare melos.

Tum citharæ argutans suavis sese intulit ales,
Quæ fractam impletet voce cicada fidem;

Quæq; allecta, soni ad legem descendit ab altis
Saltibus, ut nobis garrula ferret opem.

Ergo iua ut firmus stet hanc, o sancte, cicada,
Pro citharâ hic fidicen æneus ipsa sedet.

I. **I**MAGO huius Emblematis cernitur in veteri gemma sarda incisa, apud D. Laurentium Pignoriū, quam Romæ natum se, cum alijs plerisque; venerandæ antiquitatis cimelijs, asserit; proinde habent ita hic appingi curavit, secus quam habent ceteræ editiones. Verum quia de Musica in eadē mentio, vt aliquid de instrumentis musicis dicamus, pictura hæc requirere videtur. Instrumenta itaq; musica sunt triū generum, vt in Protheoria in Psalmos scribit Chrysoſtomus: Vel *ἐμπυσόμενα*, *Αθηναῖο*, siue *ἐμπνευσά*, quæ flatu complentur: Vel *ἔντατα*, siue *ἐγγυρρδα*, quæ nervis intenduntur: Vel denique *κρησα*, quæ pulsantur. Primi ordinis sunt tuba, tibia, fistula, classicum, buccina, cornu, lituus. Secundo ordini debentur lyra, cithara, testudo, psalterium, nanlium, sambuca, pandura, pectis, barbiton. Ad tertium referuntur tympanum, sistrum, & cymbalum. Nostram citharam (de qua nunc agimus) ex secunda classe instrumentorum esse vt non est dubium, ita quodnam illud sit in tanta varietate maximè controuersum. Nos de singulis illis aliquid dicemus, quò liberum quisq; de eo possit ferre iudicium. Lyrae itaq; & citharæ non paruum est discrimen, quamuis Grammatici ferè confundant, inter quos est Eustathius, qui sic scribit: *χέλυσ* cithara dicta est, eò quòd testudinis testa iugo addita, fidibusque tensa, lyram deformauit. Et rursus: Chelym, hoc est, lyram, è testudinis testa factam scribit. Cui sententiæ videri potest subscribere Horatius, qui Mercurij curuæ lyrae parentem nominat lib. 1. Odarū, at lib. 3. testudinem illi attribuit Diuerſas facit Plato. Quid, quo Diodorus, lyram trichordon fuisse insinuat, ad citharam siue testudinem septem neruis instructam Horatius? quo modo *φόρμιγγα ἑπτὰ γλωσσων*, id est, septenos edere sonos Pindarus ait. Disertis quoq; verbis Lucanus in carmine ad Pisonem (quod non sine manifestâ iniuria possessum hæcenus ab Onidio auctori suo restituit Hadr. Iunius) edocet illud discrimen: nam chelym siue testudinem digitis aut peccine pulsabant, lyram pellebant. Versus eius sunt: *Sine chelym digiti, & eburna verberere pulsas.*

Et mox:

Nec pudeat pepulisse lyram.

Seneca etiam chelym plectro verberari: D. Clemēs *πλίκτρον κρησα*, id est, plectro pulsari dicit. Cithara Platoni dicitur *ψάλτις*, Suida *φόρμιγγς*, Homero *χέλυσ*, à *χελώνης*, id est, testudinis testa; Ciceroni testudo. à forinis; Virgilius periphrastice citharam *cauam testudinem* dixit. Eusebius lib. 10. *φόρμιγγα* à cithara aliquantulum discrepare iudicat, non tamen explicat. Nebrissenſis Hispanice *Vihuelam* exponit. Alij citharam putant Harpam esse nostram, Hieronymi forte verbis per suasi, qui citharam deltoſi figura describit, cum chordis vigintiquatuor: ad quam accedit instrumentum illud, quod vulgò Virginalē, & Clauē cymbalū nominatur, Gallis *Espineta*. Psalterium musicum est instrumentum ab Hebræis *Nebel*, aut (vt Chrysoſtomus annotat in librum Psalmorum) *ναύλα*. *ψαλμοκίνητον λύραν* quidam dixit in illis versibus:

— *τὰ πνεύματος
τὰ δὲ τὰ τόξα κ' βέλη τείνας
ὁ Δαβὶδ ψαλμοκίνητω λύρα.*

Describit autem Chrysoſtomus in Protheor. ad Psalmos ita: Psalterium instrumentorum vniuersum est; quæ fidibus tenduntur, sed erectum (eam enim *ὀρθίω μελωδίας*, quam Plutarchus Terpandro inuentori tribuit, significationem esse cenſet Iunius, quæ rectis, non iacentibus aut obliquis fidibus editur) cuius sonus altrinsecus è superiore parte redditur. Habet autem decem verticilla, quæ in iugo ipsius vertuntur, totidemq; chordas sono disparēs: (hinc decachordi psalterij sit mentio in Psalmis) dextra autem plectrum tractabat, læua altrinsecus chordis oberrans per internalla, digitosq; frequenter transponens, vel granem, vel acutum, mistumque sonum excitabat. Hæcenus illē. D. Hieronymus Psalterium in modum Δ literæ compositum ait. D. Augustinus scribit, Psalterium habuisse superiore in parte sonorum lignum, quasi tympanum, cui neruorum series incumbat, vt meliorem sonum reddat, quòd lignum in cithara inferius sit. Hinc fere statuere licet Psalteriū esse Harpam, tamen pluribus hæc instrumenta sit chordis. Alij instrumentum illud, quòd

Instrumenta
musica
tripli-
cia.

Lyra.

Chelys.

Cithara

Testudo

Clauē
cymba-
lum.
Psalte-
rium.

Harpa.

quod eodem ferè vocis sono Psalteriū aut Psalterinum vocatur, esse existimarunt. Porro *νάβλιον*, siue *νάβλαν*, vt Clemens, & ex eo Eusebius scribunt, vel *ναύλα*, vt apud Plutarchum est, Helychius ambiguè & citharam & psalterium exponit. Rursus organi genus musici aspero sono, quod Cappadocum inuentum esse voluerunt, vt Sidoniorum Sopatrus, Naulium dixit Ouidius illo versu :

*Disce etiā duplici genialia vertere palma
Naulia, cōueniunt dulcibus illa modus.*

ναύκα. Sambuca triquetrum instrumentum, imparibus longitudine fidibus, *σαμβύκη* Athenæo, Nebrissenſi Hispanicè vocatur *Campona*. Athenæus instrumentum esse acuti soni & argutum, tetrachordum scribit. Italicè *Sampogna*. German. *Leyre*. Pandura instrumentum est triplicibus fidibus tenſum. Pectis instrumentum musicum cum Psalterio commune quiddā habens, vsq; adeo vt psalterium interpretatus sit Apollodorus, Lydorum inuentum, teste

Apollodoro, Lydorum inuentum, teste Anacreonte. Barbiton siue barbitos lyricum instrumentum, plectro percuti solitum : cuius inuenti gloriam Terpandor tribuit Pindarus, vt Anacreonti Neanthes & Antipater. Martianus Felix multiforme barbiton dixit, ob varietatem, non formæ quidem, sed fortè sonorum. Strabo lib. 10. sambucam cum barbito eandem esse ait. Halicarnassens *βάριβιτα κέρκειν* dixit, pro barbita plectris radijsq; percurrere. Quale nunc hoc, quod hic depictum cernitur, sit ex his enumeratis instrumentis, quisq; augurari potest: mihi sanè videtur psalterium.

II. STRABO lib. 6. Geographiæ refert, Reginum agrum à Locrenſi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrenſi versantur ripa, sonantius stridere, cum in Regino sint mutæ. Huius rei hanc esse causam coniecat, quod Reginorum regio cum sit vmbrosa atq; opaca, cicadarum pelliculas humore torpesciat. Easdem in agro Locrenſi, quod sit apricus, Solis arefactas æstu, stridorē aptius emittere. Solinus c. 8. de Italia, aliam reddit causam fabulosam: Cicadæ, ait, apud Reginos mutæ, nec vsquam alibi. Quod silentium miraculo est; nec immeritò, cum vicinæ, quæ sunt Locrenſium, vltra cæteras sonitent. Causas Granius tradit: cum obmurmurent illic Hercule quiescen-

te, Deum iussisse, ne streperent. Itaq; ex eo ceptum silentium permanere. Hæc Solinus. De hac tacitu mitate cicadarum vide etiam Plinium lib. 11. c. 27. & Paulan. lib. 2. de reb. Eliacis. Auget autem miraculum Reginensium cicadarum, etiam fabulosè celebrata vocalitas vicinarum. Nam idem Strabo Timæum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrensem, & Reginensem Aristonem in canendi certamen venisse, Aristonem Apollinem inuocasse Delphicum, vt sibi canenti foret auxilio, quod à Delphis olim Reginenses essent profecti. Eunomus respondit, Reginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada vocalissimum animal: voce careret. Vtrisque; certantibus cum in Eunomi cithata vna inter canendum chorda frangeretur, cicada superuolans astitit, & vocem alioqui defuturam suo cantu suppleuit. Atq; ita victor declaratus, statuam citharædi posuit, cum cicada citharæ infidente. Sed cur non audimus iofum Strabonem sua lingua loquentem? Sic enim ille: *ἐδείκνυτο δ' ἀνδρῶς ἐν τοῖς λοκροῖς εὐνόμου τῆ κίθαρωδού, τέττιγα ἐπὶ τὴν κίθαραν καθήμενον ἔχων. φησὶ δὲ τίμαιος πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τέτον τὴ καὶ ἀρίσωνα ῥηγῖνον ἐρίσαι περὶ τῆ κλήρα. τὸν μὲν δὴ ἀρίσωνα δειξάτω τῶν δελφῶν ἐαυτῷ συμπράττειν. ἱερῶς γὰρ εἶναι τῆ θεῆ τὰς προγόνους αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀπαικίαν ἐνθένδε ἐσαλθαί. τοῦ δ' εὐνόμου φήσαντος ἀρχὴν μὴδὲ μετεῖναι ἐκείνοις αὐτοῖς τῶν περὶ φωνῶν ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἀθανοί, τὰ εὐφρογγύατα τῶν ζῴων, ὁμοῦς εὐδοκίμειν, μὴδὲν ἤττον τὸν ἀρίσωνα καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχεν. νικήσαι μὲν τοι τὸν εὐνομον καὶ ἀναχθῆναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι. ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀγῶνα μιᾶς τῶν χορδῶν βραγείσης, ἐπιστὰς τέττιξ ἐκπληρώσει τὸν θόρυγον.* id est: Ostenditur apud Locros Eunomi citharædi statua, quæ insidentem cithara cicadam habet. Scribit autem Timæus, aliquando in Pythiorum certamine illum vna cum Aristone Regino venisse in contentionem, vter premium sortiretur. Aristonem fufis precibus Delphorum cuius rogasse, vt sibi adessent: maiores enim suos ipsi Deo Apollini consecratos, & à Delphis Regini missam coloniam norat. Eunomum autem di-

Fons Emblematis ex Strabone

Statua Eunomi.

xisse illis, nunquam de musica ab eorum primordio certamina fuisse, cum quidem apud eos cicada cinctorum animalium cantu suavissima omnino sonum non haberent. Nihilominus Aristonem spe victoria ad laudem assequendam strenuum: Eunomium tamen victorem declaratum, statua, quam diximus, in patria collocasse. Cum enim inter certandum chorda una fracta defecisset, cicada superuolans adfuit, qua supplementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epigramma Latio donatum, & aliquot versibus ab Alciato co-
ercitum, legere est in sectione quarta Graecorum Epigram. titulo *εις κιθάρῳδες*, quod huc alctibam.

Typus
Emble-
matis.

Εὐνομον, ὃν πολλων, σὺ μὲν οἶσδά με,
πῶς ποτ' ἐνίκων
σπάρτιν ὁ λοκρὸς ἐγὼ πειθομένους δ'
ἐρέω.
αἰόλον ἐν κιθάρῳ νόμον ἔκρεκον ἐν δὲ με-
σεύσῃ
ἦ δ' ἄ μοι χορδᾶν πλάκτρον ἀπεκρέ-
μασεν.
καὶ μοι φθόγγον ἐτοῖμον ὀπανίκα καιρὸς
ἀπήτει,
εἰς ἀκοᾶς ῥυθμὸν τῶν τρεκῆς ἐκ ἐμῆσαν.
καὶ τις ἀπ' αὐτομάτω κιθάρῳ ἐπὶ πῆ-
χυν ἀνασᾶς
τέττιξ, ἐπλήρου τῶν τρεκῆς ἀρμονίης.
νεύρα γὰρ ἐξέτινάσων· ὅθ' ἐβδομάτας
δὲ μελοῖμαι
χορδᾶς, κᾶν τούτω γῆρυ ἐκισχράμεθα.
πρὸς γὰρ ἐμᾶν μελέταν ὁ μεταμβρινὸς
ἔρεσιν ῥῆδὸς
τῆνο τὸ ποιμενικὸν φθέγμα μετηρ-
μόσατο
μὲν ὄκα φθέγγοιτο, σὺν ἀφύχοις τόκα
νευράς,
τῷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε
ἔροφ.

τᾶνεκα συμπῶγων μὲν ἐγὼ χάριν. ὅς δὲ
τυπῶθεῖς

χάλκεος, ἀμετέρας ἔζεδ' ὑπὲρ κιθάρ-
ρας.

Eunomium, ὃ Apollo, tu quidē nosti me,
quando vincebam

Patria Locrensis ego, interrogantibus
autem dicam.

Aeolium in cithara modum resonabam:
at in medio

Cantu, mihi chordam plectrum suspen-
dit [i. fregit.]

Et mihi sonum verum [i. patrum] quap-

do occasio postulabat.

Ad aures numerotū non verè reddebat.
Atq; [tunc] quæ iam vitrò citharæ ad cu-
bitum [sive iugum] exurgens

Cicada complebat veram harmoniam.
Nervus enim pulsabam; quando septimæ
curam haberem

Chordæ, huius voce utebamur.
Ad meum enim cantum meridiana è mon-
tibus cantatrix

Illam pastoriciū sonū accommodavit:
Et quidem cūm sonaret, unā cūm inani-
matis nervis

Mutato simul congruebat sono.
Huius rei causā congruam habeo gra-
tiam: sic autem formata [i. expressa
cicada]

Aere, nostra sedet super cithara.
Ennomus hic ego, scis quo vici tempore, A-
pollo.

Locrensis: referā ijs, qui mea nosse uolent.
Æolio ut modulo resonabam, in pectine
tenta

Conticuit medio carmine fracta fides.
Melvra destituit cū non foret ergo necesse,
Et mihi legitimos non dedit illa sonos.
Attamen ad cithara cubitum mihi sponte
cicada

Adfuit, ut veram redderet harmoniam.
Chorda fatigabat me septima, quando re-
pendē

Vox mea supplebat quomodocunque so-
num.

Sed mihi cātatrix venit de montibus altis,
Obtulit atq; suum meridiana sonum:
Egregiè reddens modulus, flectebat eosdem,
Examines nervos quodq; referret, erat.

Ergo habeo grates meritū; hincq; expressa
cicada

Speitatur constans are super cithara.
Sāctius sic vertit, tantū ut intelligi posset:
Eunomus ut Parthia Locrensis carmine
vici

Delphice scis: dicam ijs, qui mea facta
rogant.

Aeolico cithara resonabam pectine cantū,
Concentu in medio desilit una fides.
Inde per attentas non ibat dulciter aures,
Legitimusq; mihi non erat ille sonus.

Tum cithara cubito sedit sic forte cicada,
Ut dulcem cantum conderet harmonia.
Fracta namq; fide rhythmum meditabat
eundem

Supplere, & nervos equiparare vicem.

Ecce

Verso Si
ctij.

*Edece mihi venit cantor de montibus altis
Æstivus, dulces concinnitq; modos.*

*Extinctus qui voce leni sua carmina ner-
vus*

Aptabat, reparans qui periere tonos.

*Propterea grates solvo tibi Delphice ꝛ no-
straq;*

Æneus hic cantor desidet in cithara.

*Extat & aliud epigramma eiusdem ferè
argumenti lib. 6. Antholog. tit. ἀπό κινθα-
ραδῶν, autore Paulo Silentario, quod ta-
le est:*

*τὸν χαλκῶν τέττιγα λυκρέει λοκρὸς ἀ-
νάπτει*

*Εὐνομος, ἀδλοσύνας μνάμα φιλοσε-
θαίνε.*

*ἢν γὰρ ἀγὼν φόρμιγγος ἔδ' ἀντίος ἴσα-
το πάρθυς.*

*ἀλλ' ὄκα δὴ πλήκτρῳ λοκρὸς ἔκρεξε
χέλους,*

*βραχχὸν τετρηγυία λύρας ἀπεκόμπατε
χορδα.*

*πρὶν δὲ μέλος σκάζειν εὐποδὸς ἀρμυ-
νίης,*

*αἰβρὸν ἐπιτρίζων κιθάρας ὑπερέζετο
τέττιξ,*

*καὶ τὸν ἀποικομένε φθόγγον ὑπὴλθε
μίτε.*

*τῶν δὲ πάρος λαλαγεῦσαν ἐν ἄλσειν
ἀγρότιν ἠχῶ,*

*πρὸς νόμον ἀμετέρας τρέψε λυροκτυ-
πίης.*

*τῷ σε μάκαρ λητῶε τῶ τέττιγι γε-
ραίρει,*

χαλκῶν ἰδρύτας ὠδὸν ὑπὲρ κιθάρας.

*Quod ferè ad verbum sit sonat; versu au-
tem hic expressit ipse Alciatus:*

*Æream cicadā Lycorēi Locrensis suscitāt
Eunomos, monumentum certaminis co-
vonarum cupidi [id est, victoriæ af-
fucti]*

*Erat autem certamen cithara: & contra-
rius stetit Parthys.*

*Sed cum pleetro pulsata resonaret Lo-
crensis chelys,*

Chorda lyra stridens raucum sonū edidit.

*Hic claudicabat melos harmonia prius
integros pedes habentis. [id est, per-
fectæ]*

*Delicatum admurmurans cithara insedit
cicada,*

Et absens fidis sonum subiuit.

*Itaq; in saltibus resonabat rusticā echo,
Secundum legem pulsus lyra nostre mu-
tabat.*

Te, beate Lycora fate, tua cicada ornat.

Æream collocans cantore super cithara.

*Ceterum de Eunomo Antigonus, Strabo,
& Clemens Alexandrinus initio statim o-
rationis, qua Gentes hortatur ad pietatē.
Repete etiam proverbia, Acantbia cica-
da. & Chorda vice. & Ad fractam canis.
& Cicada vocalior. Vide insuper Pierium
lib. 26. Hierogl.*

*LOCRENSIS Eunomus] Locris regio III.
proxima Phocidi, cuius populi Locri, siue
Locrenses dicuntur.*

*Delphice Phæbe] A Delphis Phocidis Phæbus
ciuitate Phæbus Delphicus dictus est, in
qua nimirum oraculum fuit toto orbe ce-
leberrimum.*

*Palma signa] victoriæ suæ testem. Pal-
mam signum esse victoriæ diximus alibi, signum
& notius est quàm ut hoc loco reperatur. Plutarchus
causam reddit: In certaminibus, ait, palmam signum esse placuit victo-
riæ, quoniam ingenij eiusmodi lignū est,
ut virgēibus opprimentibusq; non cedat.*

*Certabat pleetro] Instrumento, quo fi-
des plectuntur, hoc est, percutiuntur. Mar-
tialis:*

Exornent docilem garrula pleetra lyram.

*Spartyn commissus in hostem] In aduer-
sarium Spartanum, id est, Aristonem. Spar-
tyn, Græcus accusatiuus. Græcum epi-
gramma, ut habent vulgati codices, secu-
tus Alciatus, in errorem potuit impinge-
re. Quod ed dico, quia vox, σπάρτιν vide-
ri suspecta non temere potest. Certè San-
ctius ex secūdo hic adducto epigramma-
te emendat, Parthyn. Sic legendum putat
Nicolaus Gulonius, literarum Græcarum
professor Regius:*

πατρίδ' ὁ λοκρὸς ἐγῶ, &c.

*pro eo quod diceremus, κατὰ τὴν πατρί-
δα ὁ λοκρὸς. sic enim recta etiā carminis
sententia, Eunomus enim Locrensis erat,
non Spartanus: nisi fortè putet aliquis
σπάρτιν, siue πάρθυν esse cognomen vel
agnomen quoddam, atq; citharæ dum il-
lum fuisse binominem; quod nescio an de-
beam probare.*

*Trita fides] frequenti tactu attrita, &
tandem rupta chorda.*

*Cæpit cum stridere] diisonare. Strideo
Stridere. seu strido proprie est fonium, cum sonū
edunt: interim tamen frequenter ad alia
transfertur. Horat. lib. 2. Sermon. Sat. 8.*

Stridere secreta diuersos aure susurros.

Bombō]

Bombus. Bombo] sono. Bombus sonus propriè, quem edunt apes. Transferitur etiam ad alios diuersos sonos, vt tubæ apud Lucretium lib. 4.

Cum tuba depresso grauius sub murmure mugit,

Et reboat raucum retrocita barbara bōbū.

Bōbarda. sono βόμ βόμ. Hinc deducitur etiam Bōbarda, quasi bōmbizatio vel bombus ardens, vt Robertus Val turlus putauit, lib. 10. de remilit.

Argutans] sauius canens. Cicadas stri dere, & quasi cantus vocem sonoram edere, præsertim Sole æstiuante, nemo non nouit. De his Virgilius in Culice:

Argutus & cuncta fremūt ardore cicadus.

Cicadis cur tributa canendi suauitas.

Suauis sese intulit ales] Tribuunt antiqui poetæ cicadis canendi suauitatem, nescio ob quā causam: nam nostris locis & temporibus streperum & inamabilem edunt sonum. Homerus Troianos Oratores cicadis cōparat 3. Iliad. Et apud Theocritum in 1. Eidyl. pastor, qui Thyrsin commendare vult à carminis, suauitate, meliùs eum canere quàm cicadas, rustica & pastorali simplicitate dixit. Quod si coniecturæ locus, illud ex fabula antiqua ortum trahere autumo: nam Philostratus in Apollonij Tyanei vita, & Plato in Phædro, à Musis cantum habuisse cicadas scribunt, dicente sic Socrate: Fertur olim cicadas homines fuisse ante Musas; natis deinde Musis, cantuq; monstrato, illorum nonnullos voluptate cantus vsq; adeo delimitos fuisse, vt canentes cibum potumq; negligenter, imprudenterque perirent: ex quibus deinceps cicadarum genus sit natum, cui Musæ hoc munus dederunt, vt alimonia non indigeat, sed absque cibo potuq; quamdiu vixerit canter, postea verò ad Musas proficiscatur, quam quis hominum Musam hic colat renunciaturum: illasq; gratas reddit mortalibus, prout huius vel illius fuerint studio mancipati: Sicut amantes Erato, saltatores Terpsichoræ, philosophos Vrania, & sic deinceps. Meminit Cæsar. Rhodigin. lib. 17. cap. 6. & Pierius lib. 26. Hieroglyph.

Quæq; alleceta] illicio scilicet Musicæ.

Soni ad legem descendunt] aptauit sese ad instrumenti musici concentum.

Ab altis Saltribus] à situosis locis venit opem latuam mihi Eunomo, relicta nemo-

ribus, in quibus potissimum frequentia est cicadum.

Ergo tua cicada] tibi sacræ. Cicadas ob tantum Apollini sacræ esse docet Aristophanes in Nebulis, vbi scholiast. οἱ τέττιγες μουσικοί ὄντες ἀρκεῖνται τῷ Ἀπόλλωνι: id est: Cicada propter musicam Apollini consecratur. Tradunt nonnulli aues omnes canoras Musarum volucres appellari. Sed hæc iam dicta fuerunt. Embl. 180.

O sancte] Phebe.

Vt firmus stet honor] Ne tanti miraculi memoria temporis vetustate deleteretur, citharam Apollini cum cicada ænea insidente consecrauit Eunomus; citharam enim Apollini ideo appingi, quod Musicæ & carminum auctor sit, paulò ante diximus. Val. Flaccus lib. 5. sic:

Musarum chorus & cithara pulsator Apollo.

Ad finem huius Emblematis Græci particulam post remā ita cortigit Gulonius: τὴν ἐκὰς συμφόρον μὲν ἔχω χάριν. quæ lectio, vt facilius probatur.

Pro cithara] Ordo huius vltimi distichi est: Ergo ò sancte Apollo, vt honor tua cicada stet firmus, id est, sit perpetuus; ipsa, scilicet cicada, sedet hic aeneas fidicen, id est, ex ære fulus fidicen, hoc est, tanquam fidicen: pro cithara, id est, super citharam. Nam voluit exprimitur Græca ὑπερ κισθάρας, id est, super citharam. Vel exponere pro, id est, ante, quod vtitur est apud Latinos. Cicero 2. Philip. Hasta posita pro æde Iouis statoris. Idem pro Milone: Illa præfida, quæ pro templis omnibus certis.

H v r s narrationis ἐξήγησις continet ἐπιγραφήν, nimirum *Musicam Dijs curare esse*: quod etiam significat Homerus Iliad. 1. cum induxit Deos citharæ vcentes post contentionem de Achille. Cererè non modò paganorū scripta testantur, sed maximè libri sacri continent, quanta fuerit lege diuina Musicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud Regium Psaltem varijs in locis. Consule D. August. de Ciuit. Dei 17. cap. 14. Nam præterquam quòd ipsius origo celestis est, semper habita fuit ars consummatissima, vt quæ corporis habitudines, animiq; affectus, ac morès hominum componit; ideoque tam turpe olim fuit Musicam nescire quàm literas. Interponebatur enim non modò sacris, sed & omnibus

Cicada Apollini sacræ.

IV.

Musica commo- datio.

omnibus solennibus, omnibusq; lætis vel tristioribus rebus. Nam vt in veneratione diuina psalmi & hymni, ita in nuptijs hymenæi, & in rebus mœstis threni siue lamentationes canebantur. Vnde etiam à sanctis Patribus in Ecclesia Dei hodie piè institutum, imò obseruari præceptum est, c. perlectis, 25. distincti. vt diuinæ laudes in celebrandis sacris cantu & psalmis, suauibusq; instrumentis peragerentur, nempe iuxta Danidis exhortationem, qui vult regni & exultationis suæ nos esse patricipes: Sumite, inquit, psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum cithara. Sed ad quid? Vt laudetis Dominum in tympano & choro, in chordis & organo: Laudate eum in cymbalis bene sonantibus. Idem Psalmista cum ministeria domus Domini ampliaret, cantores instituit. 1. Paralip. c. 6. cantu siquidem fidelium deuotio excitatur, cum huiusmodi consonantiæ auditum demulceat, & psallentium Deo animos torpere non sinat. Extrauag. Docta sanctorum, de vita & honest. cleric. Laudes enim diuinæ præcipuus Musicæ finis esse debet, cui alter annectitur, animi demulcere, & humanas sollicitudines exuere, in quibus subinde depositis expeditius animus ad diuina transfertur. Siquidem Musica penè infinita est, nec vllò ingenio exhauriri potest, quippe æa celestia temperantur, mundana siue humana reguntur, animus eleuatur, & à curis eximitur, exterminantur sollicitudines, & participatione lætitiæ & quietis exultatione quadam in Deum mentes humanæ ad Angelorum societates traiciuntur. Sensibus voluptatem conciliat, naturæ harmoniam, & intellectui beatitudinem quandam elargitur. Sanè laborum quoddam solatium & lenimentum. Musicam esse, æquis est, qui in scias ire possit? Nam & ipsi agricolæ rudes & callosi, æstiuo Sole labores alio qui intolerabiles siluestri musa & cantu attenuant: & rustica anus, quæ antelucanis horis nere aut lanam ducere numquam cessat, cantando omnia facit leuiora. Ipsa etiam Musica post imbres & turbulentiſſimas tempestates fluctuantibus, nautis portus, peregrinantibus & fessis meta ac requies, vincis & carcere conclusis pro libertate est. Sed & ipsi etiam iustantibus Musices vsùm à natura insitum videas, cū horum vagitum ad matricis cantum seda

ri certum sit. De Musicæ porrò vtilitate, excellentia & laudibus plura habentur apud Athenæum lib. 12. cap. 4. & lib. 14. c. 11. Macrobius lib. 2. in somnium Scip. Ciceronem 1. Tusc. que est. Cassiodorum Variar. 2. epist. 40. Scripsit etiam Plutarchus elegantem commentarium de Musicæ: cuius vires quoque attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Ex neotericis consule Chassanæum in catalogo gloriæ mundi part. 10. confid. 51. Philip. Camerarium Oper. succis. cap. 18. Balthasar. Castilioni in suo Aulico, lib. 1. Lilius Gyraldus de hist. poet. dialog. 1. Guidonem Pæcirollam Rerum memorand. lib. 1. & omnino Rodericū à Castro in suo Medicopolitico lib. 4. cap. 14. 15. & 16. Hisce adde, quæ de Musicæ, & in quo eius cum re militari sit commercium, Robert. Valturii tradidit lib. 2. de re milit. c. 4 Si quis plura volet, ad illustrationem huius Emblematis conduxerit fortasse legere Plutarchi tractatum de Animæ procreatione, ad finem. Sed vide nunc huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. εὖ μὲν γὰρ ἐρῶται καὶ τὸ το, τὸς ἀνθρώπους μάλιστα μιμῆσθαι τὸς θεὸς, ὅταν ἐνεργητῶσιν ἀμεινον δ' ἐν λέγει τις, ὅταν ἐν δαμῶνῶσι τοῖσ' τὸν δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ εὐραχθῆν, καὶ τὸ φιλοσοφῆν, καὶ μουσικὸς ἀπτεσθαι. Rectè quidem dictum est, mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectius verò quis dixerit, cum beati fuerint. Quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & Musicam attingere. Sed nimis fortasse verbosè haftenus: finio, vbi prius breuissimè tetigero documēta, quæ nobis præsens suppeditat Emblemata. Et primùm quidem, apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsùm in magnis quibusq; conuentibus, conuiujs, sacrificijs profecutum. Deinde illos, quamquam vera Dei cognitione destitutos, putasse tamen quædam esse numina, quorum opem in rebus aduersis se sperabant impetraturos: vtq; hominum multæ variæq; conditiones essent, sic peculiariter esse Deos, credidisse. Præterea ijs, qui temeraria qualibet proteruita conderent, & suis æqualibus debitam omnem laudē eripere conarentur, sæpenumero malè cedere: ijs verò, qui modè de se sentirent, Deum vltro frequenter occurrere, adeo

*Aceruus
documenti,
quæ
dã ex hoc
Emble-
mate e-
runtur.*

*Musica
ires.*

*Musica
vboris le
imen.*

vt præter omnium spem de fortioribus victores euadant. Adhæc prodigia quædam & quasi arcanorum suorum recessus, Deum in rebus pendè omniâ desperatis ostendere, vnde memoria sempiterna transierit ad posteros. Multo etiam plura sunt reconditoris sensus in hoc Emblemate, si singula diligentius appendi liceat: nempe æmulationem rerum honestarum incendere vires ingenij ad gloriam aucupandam. Inter pares porrò æmulationem inflammari, cum nemo sit, qui ingenio velit cedere; & nonnunquam inter eos, qui patria sunt dispares, vehementius excitari studium. Insuper garrulam & stridulam

cicadam garrulo fidicini opem inperatâ tulisse, & fiduciam inuisse. Denique pro impetrata ope Deo grates habitas, vt in casu lanè difficili. Claudius Minos id oportune flebit: in discordes ac funestas procerum Gallix rixas, specie religionis excitatas; nam post occisionem Principis, noui cicadæ è solo natæ, sed vnanimis nobilium cætus harmoniam suppleuit impeditam & interturbatam, fidemq; concordem dedit, qua salutis Galliarum & nutanti imperio succurreretur. Vnde idem exclamat:

— Deus nobis hæc otia fecit:
Namq; erit is nobis semper Deus.

Gallia a
scors pa
ficata

Littera occidit spiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXVI.

VIPEREOS Cadmus dentes vt credidit aruis,
Senuit & Aonio semina dira solo:
Terrigenum clypeata cohors exoria virorum est,
Hostili inter se qui occidere manu.

*Euaſere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notasq; magistris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit & harmoniam.
Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,
Non niſe Palladia que dirimuntur ope.*

C O M M E N T A R I I.

VIR habitu militari conſpicuus, è ſemicinctio ſuo dentes draconis, iuxta ſe occiſi & proſtrati ſeminat in agrum aratum, ſuſpenſo aratro. Sed vide mihi hic & ride proportionem dentium & draconis, cornua dicas potiùs.

TI T V L V S Emblematis ſumptus eſt ex D. Paulo 2. epiſtola ad Corinthios, cap. 3. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. id eſt: *Litera occidit, ſpiritus autem viuificat.* Cuius ſententiæ variegati ſunt expoſitiones. Sunt enim qui literam interpretentur veterem legem, ſpiritum verò nouam. D. Auguſtinus librum ſcripſit de ſpiritu & litera. Nos verò ſubmiſſius incedemus, & totum epiſgramma pingui (quod aiunt) Minerua exponemus. Literam pro ipſa ſcriptura accipio, ſpiritum pro ſenſu in ſcriptura comprehenſo. Pinguius adhuc dicam. Literam voco illos, qui nullam ſcientiam deguſtarunt, nullis de optimis diſciplinis tradiderunt excolendos, ſed Grammaticis nœnijs armati de conſtructione verbi vel aduerbii horrendas mouent tragedias, & circa literam ipſam digladiantur. Spiritum verò intelligo illos, qui non tantùm quid verba ipſa ſonat, quantum quid habeant myſterij, mentis acie conſiderant, qui verè docti ſunt & ſapientes. Sed quia poſtea plura hac de re dicenda ſunt, nunc Cadmi fabulam enarremus. Is Agenorides Phœnicum regis filius, à patre miſſus in remotas terras Europam ſotorem quaerens, iuſſusq; Phœniciam nō redire prius quàm illam vñ ſecum reduceret. Apollinis oraculum dicitur adiſſe, vt quid ſibi eſſet agendum, certò noſſet, eumq; reſpoſum habuiſſe, vt indomita bœuis ductum ſequutus, ibi tandem ſiſteret, ſedemq; ſigeret, quo loco illa promerberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Bœotias condidit, Harmoniam Martis ex Venere filiam du-

xit vxorem, Draconem Caſtalij fontis cuſtodem Marti ſacrum interfecit, cuius dentibus (ſuaſu Palladis) humo, vt ſata quædam mādatis, armatorum militum legiones prodire, quæ ſe mutuo conſecerunt: demptis quinq; reliquis, qui Palladis conſilio ſœdus & pacem inierunt: quibus ita tandem conciliatis, & quaſi aliquo certo ſœdere ſociatis, auxilium Cadmo tulerūt in Thebis inſtaurandis. Ex quo factum, vt poſt aliquantum temporis in numeroſum populum excreuerint, totamq; Græciam ſuo genere & præclarè geſtis complerint. Sed de fabula plus ſatis. Hiftoriam fuſius 3. Transformationum Ouij, dius eſt proſecutus: itè Parcemiographus in adagio, *Bœotica auris*, & in doctiſſimo libello de recta Latini Græciq; ſermonis pronunciatione. Sic igitur ille ibi: Narrat Cadmum literas à Phœnicibus primum inuexiſſe, eam rem fabula notatam, quæ fingit illum ſerpentis extincti dentes in terram ſeminariſſe, ex hac ſemente ſubito duas galeis & haſtis armatas acies exortas, quæ ſe mutuis vulneribus cōfecerint. Atqui demiror, quid hæc fabula ſciat ad literas. Vr. Dicam, uifi moleſtum eſt. L. Imò percupio, ſi graue non eſt. Vr. Inſpeſtine vnquam os ſerpentis? L. Nec cupio quidem. Vr. Mortui inquam. L. Ne mortui quidem. Vr. Si inſpicias, numeresque ſupernos & infernos dentes, tot reperies, quot literas primùm attulit Cadmus. L. Quot. Vr. Sedecia, ni fallor. Otioſæ ſunt autem ſicut natæ ſunt ordine poſitæ, diſſipantur, ſeminantur, atq; ita demum plures numero, varieq; digeſtæ viuunt, agunt, pugnant. Id ſi non credis, conſidera quaſi ſtrage ſe viciffim conſiciunt hodie, qui literas proſitentur. Et ſermonem à ſerendo dictum aiunt Grammaticorum filij. Habes Cadmeæ ſerpentis allegoriam: nunc excutiam ſerupulum, qui, vti coniecto, v-

*Cadmi
mythologia.*

rit te. Tonorum ac spirituum notulas imaginarias esse lanceas & galeas exercitus. L. Rectè diuinas. Vr. Imò partes elementorum sursum eminentes talium rerum speciem præbent. Et si diligentius contempleris, videbis illic non solum lancearios ac leuis armaturæ milites, verum etiam cataphractos, clypeis, ensibus, ac ballistis instructos. Verum harum imaginum melius exhibent Hebræorum elementa, à quibus profectas fuisse literas nostras cum ipsis figuris, non absurdè quibusdam videtur. Hactenus Pærcæmiographus. Non hic mihi tacendus est Aufonij elegantissimi poetæ nodus de Cadmi filiabus, qui sic canit :

Aufonij
enigma.

Aut adsit interpret tuus,
Ænigmatum qui cognitor
Fuit meorum, cum tibi
Cadmi nigellas filias
Melonis albam paginam,
Notasq; furua sepia,
Cnidiosq; nodos prodidit.

Cadmi filias literas vocat: Melonis paginam papyrus Niloticam, (nam Nilus dictus fuit Melo veteribus Latinis Græcæ linguæ nondum assuetis, vt supra monuimus) notas sepia atramentum, Cuidios nodos calamum: quæ singula latius explicat Politianus Miscell. cap. 39.

III.

VIPEREOS dentes &c.] ex quo tempore Cadmus dentes iniecit, vel humo tanquam semen mandauit. Vipereos autem dentes dicit, pro serpentinis, *συνεκδοχικῶς* speciei pro genere. Totam verò hanc narrationem eleganter retulit Ouidius lib. 3. Metamorph. vt dictum.

Arum.

Credidit aruis] mādauit solo. Propriè, arum enim dicitur id quod aratum, nec dum est satum, debuit autem prius arare terram, quàm dentes disseminare.

Aonia.

Aonio solo] in Græcia Aonia dicta Græcia ab Aone Neptuni filio, rege Bæotia. *Semina dira*] perniciosa. Vel quia progerminatura exercitum in se scruentem: vel quod ij dentes socios Cadmi aquatum profectos lacerassent. Ouidius vocat *mortalia semina*.

Terrigenum clypeata cohors &c.] inde bellatorum armis instructorum cohors prodijt, qui se mutuis vulneribus confecerunt. Sic Ouidius:

— crescitq; seges clypeata virorum.
Monitu Tritonidos] iussu Palladis. Ouid.

Is sua iecit humi monitu Tritonidis *απμα*.

Cur verò Pallas dicatur Tritonis, vel Tritonia, dictum est Emblem. 1.

Primus Agenorides &c.] Agenorides, id est, Cadmus Agenoris filius, qui è Phœnicia in Græciam literas attulisse fertur. Lege Plinium lib. 7. cap. 56. Solinum cap. 13. Cæterum de literarum inuentoribus satis controuersum est à scriptoribus. Communiter creditum est à Phœnicibus primùm has fuisse inuentas, vt Antonius Thylesius refert lib. de colorib. cap. 13. idque nõ obscurè innuere videtur Lucanus lib. 3. vbi ita canit:

Literarum
inuentores
qui

Phœnices primi, fama si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.
Ob id etiam Zeno in epigrammate:
Θῖδε πατρα φωνιασσα τις ο φθόνος δὺ
κὲ Κάδμος
Κείνος ἀπ' εἰ γραπτὰν ἑλλὰς ἔχει σε-
λίδα.

Nouit patria Phœnissa quanam inuidia,
vbi & Cadmus

Ille, ex quo scriptam Græcia habet paginam.

Plinius quoq; lib. 5. c. 12. & 19. Syriphenicibus quinq; hæc eximia videtur accepta ferre, nempe literas, siderum cognitio nem, nauigandi industriam, militiæ disciplinam, & frequentem vrbum extractio nem. Scribit tamen Alexander ab Alexandro lib. 2. Genial. diæ. cap. 30. Phœnices animalium figuras literarum loco lapidibus insculpsisse; per eadē & Aegyptios mentis suæ sensus effinxisse primùm, & antiquissima monumenta mandasse literis. Quo etiam alluisse videtur Lucanus lib. citato, illis versibus:

Aegyptio
rum lite
ra.

Nondum fluminea Memphis contexere
biblos

Nouerat, & saxis rätum volucresq; feraq;
Sculptaque seruabant magicas animalia
linguas.

Alij Assyrios, nonnulli Iones, alij alios eorum auctores faciunt. Cornelius Tacitus lib. 11. Annal. meminit Cadmi vt literarum inuentoris apud Græcos. Allusit etiam Plutarchus ad fabulam Cadmi, qua dicitur serpentis dentes profeminasse, initio disputationis, Cur oracula dare Pythia desierit. Sed fortasse conduxerit studiosos enoluere eiusdem Symposiac. 9. quæst. 3. & 4. quo loco querit, cur A, literarum pri-

ma sit accepta. Vide Politian. Miscel. cap. 39. & doctissimum opusculum Orthonis Heurnij de barbaricæ Philosophiæ antiq̃uitate, lib. 1.

Elementa notæsq;] literas.

Iis suauem iunxit & harmoniam] fe- cit vt consonantes cum vocalibus ingenio so & suauis concentu inter se iungerentur, & quasi sociarentur, ad enunciandas quas- dam mentis notiones. Vel. vt disciplinæ li- berales haberent inter se commune quod- dam vinculum, vt quasi mutuum auxi- lium sibi præstarent: est enim omnium ar- tium præclara quædam harmonia, quam- quam singulæ præceptis distinguantur. Alludit autem procul dubio hic Alcîatus ad Harmoniam Cadmi coniugem, Martis ex Venere filiam, de qua Hesiodus in Theogou.

ἁρμονίην θ' ἦν κάδμος ὑπέρδυμος δέτ' ἀκοίτην.

Harmoniam Cadmus iunxit sibi fœdere lecti.

Quorum discipulos] Intelligere videtur Philosophorum principes, ex quorum dis- putationibus hausta est omnis liberalis doctrina.

Contraria plurima vexant] altercatur inter se, dissentiunt opinionum conflictu, seq; contrarijs sententijs oppugnant.

Non nisi Palladia &c.] quarum con- tentionum nullus finis, nisi Palladis inter- uentu, id est, sapientiæ ope, quæ isthæc dis- sidia omnia facillè tollit & componit.

IV. ΕΡΙΜΥΘΙΟΝ est elegantissimū, quo literatorum æmulationem, quæ sæ- penimero rixarum plena esse solet, per- multas vnâ secum aduehere difficultates, & contentionum tricas arguit. Id quia non minus varium quàm ingeniosum sit, Cad- mi fabulam per partes explicemus. Sati dentes labore Cadmi, literæ sunt per to- tam Græciam primū sparæ, quas ille ingeniosus & industrius admodum arti- fex Græcis ipsis primū tradidit. Quod omnino vel de sermone literarum mou- mentis comprehenso, vel de contentioni- bus hominum literatorum est accipien- dum. Draconem primū παρὰ τῆς δέπ- κης δαυ, id est, acutissimè videre, nomina- tum alias admonuimus: quo sapientiam intelligimus, & disciplinarum circulum literarum contentum monumentis. Nemo enim est qui nesciat, liberalem om-

niem doctrinam sermone vel plurimum & scriptis quacunque lingua communi- cari. Sermone quidem à serendis ver- bis esse dictum Grammatici nos admo- nent; qui sermo, qua parte literis continetur, sedecim primū characterum notis constabat, tot enim Draconis esse dentes asseuerant, qui naturæ arcana inuestiga- runt: & ij quidem characteres non modò parum inter se consentiunt, sed & seipsos mutuo quasi collunt: id est, coalescere, aut significare quicquam nõ possunt, nisi quin- que vocales adfuerint, quarum ope ac be- neficio redeunt in gratiam, id est, articula- tam orationem faciunt. Armatorum has- tas & gladios possimum transferre ad ac- centuum vel spirituum sedes siue notas, quæ non nisi Palladis, id est, intelligentiæ beneficio, bene inter se componi & conciliari queunt. Vel hæ armatorum copiæ ex ijs dentibus ortæ, studiosorum quorundâ factiones ostendunt, qui luore quodam, & æmulatione grauiore moti, sibi mutuum inferunt internecionem, dum scriptis vltro citroque editis, vel etiam verborum cõcertationibus, id est, λογομαχίας ριχαι- τῆρ, suorum σὺνδρίμων, & eorum, qui ver- santur in eodẽ circo, laboribus detrahunt, eorumque doctrinam importunius velliant. Vidit plus quàm satis est eius rei e- xempla nostra etas, quæ vt politionem con- cinnioremq; non modò artium, sed totius philologiæ tradendæ viam ac rationem summo Dei beneficio restitutam habuit; sic centè plura, & quidem nocentiora eo monstra parturijt, adeo vt vero verius dic- tum sit, *Vbi mel, ibi fel: & Vbi verber, ibi tuber* succrescere. Porro numerus perexi- guus à Minerva sapientiæ Præside in gra- tiam redire iussus, & qui tandem in infinitum numerum excreuerit, studiosorum conditionem notat, qui cum se mutuo iu- uant, vberimum doctrinæ prouentum re- ferunt: sed quàm pauci sunt, qui animi cau- dore & ingenue id faciunt, non est meum hoc loco dicere. Hanc fabulam ingeniosè & lepidè tradidit Annius in typographos Lugdunenses, refertq; dentes serpentis ad sedecim literas, quæ tot primū fuerunt Cadmi tempore: ex quibus consonas sese interficere ait, quod, nihil vitium habeant si singulæ spectentur, quinque vocales, quæ per se vocem faciunt, quæque alijs soni vim communicant, referre quinq; milites, qui

Sermone de dica- tur.

Hasta, & gladij quid.

Invidia literato- rum.

Bartholo- manus An- nulus.

Harmonia Cad- mi uxor.

uti den- tes quid.

raco ade di- us, & cid si- nificet.

qui mutuo in pacem conspirant: postre-
mo typographum elementorum typos,
quasi Cadmum serpentis dentes disse-
minare, quibus barbari ad vitæ cultum & hu-
manitatem perueniant. Carmen Anuli
hoc est:

*Cui iaculum, iaculoq; animus præstantior
omni,*

Atque leoninum vis erat exuuium:

*Cadmus Agenorides præstans facundia, &
animus,*

*Vt iaculum penetrans, ut leo magnâ-
nimus,*

Vexit in Europâ literas Phœnicibus ortas,

In quibus humana circulus est Sophia:

*Quarum quinq; (alijs se collidentibus ul-
trâ)*

Plena vocales integritate manent:

Ac terrestribus has animus insuit, et artes:

Civiles homines fecit & ex rudibus.

*Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse dra-
conis,*

Exq; satis natos dentibus esse viros:

*Qui se occiderunt per mutua vulnera,
tantum*

Post reliquos casus, quinq; superstibus:

*Ex quibus est hominum p. & multiplicata
propago,*

Qui primi Thebas incoluere novas.

*Huius ad archetypum, literas qui spargit
in vrbe,*

Qua nomen, vires, stemma leonis habet,

*Quiq; libris homines sapientes perficit: an
non*

Iure pari possit dicere chalcographus?

Semino serpentis dentes in pelle leonis,

Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

Quamquam satis multa de seminatis à

Cadmo dentibus adduxerim, ut nihil sit,

quod studiosos remorari posse videatur,

quia tamen iam ab instituta hac commen-

tatione mihi proposuerim, nullam illu-

strandi Alciati materiam prætermittere,

adijcio hic quod apud Isacium legitur, in

hunc ferè sensum: Cadmus cum draconem

Martis interfecisset, aquam ad filiâ

* portantes, euulsos il lius dentes semina-

uit, ex quibus procreati sunt armati viri:

& à quibus aiunt Thebanos suum genus

duxisse; quæ tamen fabulosa esse constat.

Palaphatus Stoicus (frigidè quidem, sed

tamen allegoricè) tradit Cadmum à Phœ-

nicia venientem dentes elephantum habu-
isse, squibus humo mandatis, suppetias illi

aduersus fratrem tulerunt. Sed Androtion

historicus scribit, Cadmum cum quibus-

dam palantibus venisse Thebas. Existimat

tamen idem Isacius, draconem illum præ-

sonidiamque sacra facienti Cadmo, & ali-

quot ex suis socijs sustulisse: deinde Cad-

mum instructis militum ordinibus eundè

draconem, & draconis socios interfecisse;

quos dentes nominat, eò quod mordaces

essent: ex ijs autem multos fudit, alios si-

bi affinitate iunxit. Porrò si hoc totum

ad vim & virtutem Spiritus Dei tradu-

xeris, nihil, meo iudicio, aberraueris; is

enim sapissimè vnico interiore afflatu id

efficit, quod nulla humana argutia, nulla

literata disputatio, nullæ Philosophorum

rationes efficere vnquam possunt: argu-

menta enim argumentis refelluntur &

resutantur, Spiritui autem diuino nemo

resistere valet. Refertur in historia Tri-

partita, aliquot Episcopos cum quodam

insigniter erudito contulisse, hoc agentes,

ut illi Baptismum persuaderent. Cumq;

in longum produceretur disputatio, hec

Philosophicis, nec argutis vllis rationibus

quidquam proficeretur aduersus homi-

nem ijsdem armis instructum, quidam ex

Episcopis, vir pius, sed parum eruditus,

assurgens breui sermone flexit hominem:

Quid, inquit, credisne Dominum Iesum

pro nobis factum hominem & cruci affi-

xum? Cum respondisset, se credere. Quid

igitur, inquit, terimus tempus in per vacan-

teis cauillationibus? quin potius inus ad

basilicam, & illic accipis insignia principis

& redemptoris tui? Assensus est, itum ad

Baptismum, & disputatio versa in profes-

sionem. Postea rogatus, quomodo tan

facilè cessisset vni imperito, qui à tam mul-

tis eruditis non poterat flecti? Donec,

inquit, audiebam rationes humanas, huma-

nis rationibus repugnabam: verum simul

atque audiui spiritum loquentem, cessi

spiritui. Hanc deniq; de Cadmo fabulam

aliò traduxit Dio Chrystost. orat. 23. què

consule, si vacat, nos enim ad sapientes fe-

stinamus.

Spiritu
diuino:
mo rest
fit.

Mytholo-
gia de se
minatis
à Cadmo
dentibus.

* portantes, euulsos il lius dentes semina-
uit, ex quibus procreati sunt armati viri:
& à quibus aiunt Thebanos suum genus
duxisse; quæ tamen fabulosa esse constat.

Palaphatus Stoicus (frigidè quidem, sed

Dicta septem Sapientum.

E M B L E M A CLXXXVII.

HAEC habeas, septem sapientum effingere dicta,
 Atque ea picturis qui celebrare velis.
 Optimus in rebus modus est, Cleobulus ut inquit:
 Hoc trutina examen, sine libella docet.
 Noscere se Chilon Spartanus quemque iubebat:
 Hoc speculum in manibus, vitraque sumpta dabunt.
 Quod Periander ait, freno adde, Corinthius, ira:
 Pulegium admotum naribus efficiet.
 Pittacus, at ne quid, dixit, nimis: haec eadem aiunt,
 Contracto qui gith ore liquefaciunt.
 Respexisse Solon finem iubet: ultimus agris
 Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.
 Heu quam vera Bias, est copia magna malorum:
 Musimoni insideat effice Sardus eques.
 Ne praes esto, Thales dixit: sic illita visco
 In laqueos sociam parra, meropsy, trahit.

COMMENTARI I.

I. SEPTEM sapientum decantata apophthegmata totidem figuris exprime re licet, nempe Cleobuli mediocritatem, statera: Chilonis cognitionem sui ipsius, speculo: Periandi moderationem iræ, puglegio: Pittaci prohibitionem luxus, gith femine minuto: Solonis considerationem finis vitæ, termino: Biantis copiam malorum, Sardo equite musimoni insidente (quod est muli genus ex Corsica, non maius capra, verum iniquæ mentis bestia) Thaletis dehortationem à sponsione, merope illaqueata, quæ cæteras aues in retia allecitet.

II. TANTA olim fuit septem Græciæ sapientum auctoritas, vt quicquid dicerent, haberetur pro oraculo. Quod enim sapientiam omnem, quam profitebantur, actionibus honestis, laudæque dignis exercerent, omnia suæ sapientiæ capita paucis verbis sunt complexi, non longo disputationum circuitu, quam malebant rectè agendo perficere. Eorum ergo quæ vulgò circumferuntur symbola & apophthegmata certim ab omnibus doctis excepta, sic sunt transmissa posteris, vt nulla lex sanctior, nulla vitæ regula probatior videatur. D. Augustinus de ciuit. Dei 8. & 18. eos ait claruisse post poetas Theologos, & vitæ genere laudabilia quædam hominibus præstitisse, nullumque monumentum, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quod Solon quasdam leges Atheniensibus dederit. Thales verò Physicus suorum dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulsi doctè copioseque sermonibus illustrarunt. In Gregoriorum Epigrammatum collectaneis octostichon extat de septem horum sententijs insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hic propter concinnitatem ascribere non grauior. Adde quodd exdem ipsæ sint, quas Alciatus illustrat symbolis, vt Emblematis naturæ & decoro inseruiat.

Emblematis pro
typus.

ἑπτὰ σοφῶν ἑρέω, κατ' ἕπος πόλιιν, ἔνομα, φωνήν.
μέτρον μὲν, κλεόβουλος ὁ λίνδιος εἶπεν, ἄριστον.
χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαιμονί, γνώθι σεαυτόν.
ὅς δ' ἐκ κόρινθον ἔνοσε, χόλε κρατέειν περὶ ἀνδρός.

πυττακός, ἔδ' ἐν ἄγαν, ὅς ἔην γένος ἐκ μιτυλήνης.

τέρμα δ' ὄρῳν βίοτοιο, σόλων ἱεραῖς ἐν ἀθήναις.

τὸς πλέονας κακίους δὲ, βίας, ἀπέφηνε πρινεύς.

ἐγγύνη φεύγειν δὲ, θαλής μιλήσιος ἦν ὄσα.
Nomina, dicta, urbes septem canimus sapientum.

Optima mensura est, Cleobulus Lindius inquit.

Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incola Chilon.

Quis Corinthius est, iram rege, ait Periander.

Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenis.

Atticus hinc Solon, vitæ, inquit respice finē. Plena malorum cuncta, Bias canit urbe Priene.

Non spondere, Thales Milesius utile censeat. Ausonius idem epigramma sic vertit, sed vno transposito in ordine versu:

Septenis patriam sapientum, nomina, voces Verlibus expediam, sua quemque monasticha dicent.

Chilo, cui patria est Lacedæmon, Nosce te ipsum.

Periander, Trepidam moderare Corinthius iram.

Et Mitylenæis, Nimium nil, Pittacus oris. Mensuram optimum, ait Cleobulus Lindius, in re.

Expectare Solon finē docet, ortus Athenis. Plures esse Bias prauos, quæ clara Priene. Mileti fugisse Thales vadimonia alūnus. Apud eundem Ausonius sapientum apophthegmata plura habentur, quæ partim infra afferemus, partim inde repetere, vbi etiam sudum eorundem sapientum videre est. Nunc singula percurramus.

OPTIMVS in rebus modus est] ἄριστον μέτρον ἐν πᾶσιν. Optima mensura, vel Modus optimus modus in omnibus. Phocylides: prius

πάντων μέτρον ἄριστον. Omnium modus optimus. Pindarus etiam in Pythijs hanc sententiam expressit: χρῆ δὲ καὶ αὐτὸν αἰεὶ πάντος ἔρῃν μέτρον. Idem habet & Hesiodus 1. ἔργων.

μέτρα φύλασσεσθαι, κοίρος δ' ἐπὶ πάντων ἄριστος.

Mensuram serua, modus in re est optimus omni. Cleo-

Cleobulus] Cleobulus siue Cleobolus Euagoræ filius, ex vrbe Lindo Rhodi insulæ, robore & pulchritudine corporis eximius, è Lindo in Ægyptum philosophandi gratia profectus fertur. Extat breuis eius epistola ad Solonem, apud Laertium. Filiam habuit Cleobulinam, virginem doctam. Decessit annos natus 70. Diogen. Laertius & [Suidas].

Hoc trutina examen] Ad designandum *συμβολικῶς*, modum esse optimum in rebus omnibus, trutina vel lanx adhibetur, ea enim quæq; ponderantur. Petrus Sartyra 1.

—examenve improbum in illa

Castiges trutina.

Est autem examen trutinæ stylus in lance siue statera, qui eò exit, quò pondus vergit: aliàs dicitur bilancis lingua seu lingua, aliis æquamentū, aliis libramentum, aliis æquilibrium & trutina.

Nosce se] Sententia est Chilonis, *γνώθι σεαυτὸν. Nosce teipsum.* Hanc tribuit Æsopo Plutarchus ad finem Symposii septem sapientum. Ovidius ad Pythagoram auctorem refert: Platonius Socrates ab Apolline profectā arbitratur. Diogenes Thaleti tribuit. Apud eundem Antisthenes Phemonœ ascribit, ceterum Chilonem vsurpasse. Sunt qui ex Homero, tanquam Oceano, sumptam existimant. Meminit huius Cicero lib. 3. ad Q. Fratrem. Vide Plinium lib. 7. cap. 32. & adagium, *Nosce teipsum.*

Chilon.] Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magistratus à tribunatu plebis Romano non multum differebat. Fuit pauciloquus, in sermone concisus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconismus. Elogio proditum est, septem aliorum fuisse sapientissimum. Eius funus, cum victore Olympiæ filio, gaudio expitasset, tota Græcia profecta est.

Hoc speculum in manibus] Apophthegma *Nosce teipsum*, per speculum ostēditur. Sed quid speculum cum sui cognitione? Inuenta sunt specula, inquit Seneca 1. quaestionum naturalium, c. 17. vt homo se ipse nosceret. Multa ex hoc confecta: primum, sui notitia, deinde & ad quædam consilium: formosus, vt vitaret infamiam: deformis, vt sciret redimēdum esse virtutibus quicquid corpori deesset: iuuenis, vt flore ætatis admoneretur, illud

tempus esse discendi, & fortia audendi: senex, vt indecora canis deponeret, & de morte aliquot cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Hac ille.

Quod Periander ait] Periander Corinthiorum tyrannus, Cypselo patri in regno successit, regnavit annos quadraginta. Crudeliter, & in magna suspitione agebat, stipatus semper militibus, ociosos & oscitantes in foro vsq; formidans. Quapropter assidue erat in bellis, præsertim nauilibus. Dicitur & Isthmum voluisse perfodere: & vxorem adeò dilexisse, vt etiam cum mortua concubuerit. Vnde ob incestus, & immodicam iracundiam, quodq; ciuitatem auro spoliarit, plerique negant hunc fuisse vnum è septem sapientibus, sed alterum quendam nomine Periædrum, Ambraciæ natum.

Pulegium admotum naribus] Periæder Corinthius in ore habebat, τῆς ὀρχῆς ἀπέχεσθαι. *abstinendum ab ira.* Quod freno ori admoto intelligi datur apud quosdam scriptores. Sed hic pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur lipothymix. Vide Plin 20. cap. 14. & lib. 26. c. 9. & ea, quæ de pulegio diximus Emblemate 16.

Pittacus] Hiradio patre Thrace natus, vir amans libertatis, iustissimus & fortissimus.

Ne quid nimis] Pittaci Mitylenæi dictum egregium est, *μὴ δὲν ἄγαν. Ne quid nimis.* & *γνώθι σεαυτὸν. Nosce tempus* quorum altero mediocritatem, altero tempus esse cognoscendam, id est, reuaporis habendam esse rationem admonebat. Hoc dictum, *Ne quid nimis.* Diogenes Pythagoræ ascribit, Aristoteles 3. Rhetor. Bianti. Sunt qui Thaleti, sunt qui Soloni id tribuunt. Plato quodam loco ex Euripide citat. Vide prouerbiū, *Ne quid nimis.*

Qui gith ore liquefaciunt] Symbolum mediocritatis est gith, semen nigerimum optimumq; odoris excitatissimum, quo minimo sumpto in cibus, dat saporis gratiam, largiū autem venenum exhibet. Gith, & nigella, & papauer nigrum plerisque Latinis idem sunt, Græcis Melanthon & melanspermon, à nigro seminis colore. Vide Plinium lib. 19. cap. 8. & lib. 20. cap. 17. Dioscorid. lib. 3. Columel. lib. 7. Offi-

Periander.

Iranz fra na.

Pittacus.

Ne quid nimis.

Gith.

cinæ (inquit Ruellius lib. 3. cap. 51.) Nigellam Romanam appellant, rura nostra Poyuretam, quasi piperacem dicunt, quod odorata piperis modo referat acrimoniã, aut quia piperis vice in multis vtantur. Ibidem plura, vbi contendit gith non esse, quam nigellam (Hispani Neguillam, & Axenus) cognominant: in qua opinione etiam est Anton. Nebriffensis in suis Quinquagenis. Nam nigella est in zizaniotum genere, gith verò inter fruges numeratur. Vnde Aufonius in monosyllabis:

Est inter fruges morsu piper equiparans gith.

Cùm igitur gith piperis saporem reddat, non potest ita facile in ore contineri, precipuè liquefactum, nam corrugata facit os & nares. Vnde Plautus in Rudente:

Os calet tibi nunc gith frigidifacit?

Solon.

[In Salamine insula natus, quæ iuris erat Atheniensium, parentibus uobissimis ortus, leges Draconis sanguine, non atramento scriptas mitigauit, alijs promulgatis certè mitioribus, toto orbe celebratis. Florebat tunc in Repub. Pistratus, Solonis æmulus: illius igitur eloquẽtia plus potuit apud populum, quàm huius sapientia. Cessit spontè Solon tyrannum fugiens, primùm in Aegyptum, deinde in Cyprum, postremò ad Græcum, inde in Ciliciam profectus est. Decessit in Cypro annorum 80. mandauit ossa Salaminem transferri, ibique per regionem proijci ac dissipari, ne Athenas inferretur; quoniam discedens iureiurando ciuice adiecit, non antiquaturos leges suas donec iudicet. Vide Plutarchum & Diogenem, & quò Emblemate 158. de Solone dicta sunt.

Respice finem.

Respexisse finem] ῥέε οὐδ' ἄν μακρὸν βίη. Finem breuis cui spectandum. Nullum ante mortem beatum dicendum, sed expectandum vitæ finem dicendum, quod Ouid. 3. Transformata, reculit his verbis:

— scilicet vltima semper Expectanda dies homini, dicique beatus Ante obitū nemo, supremaq; funera debet. Vide adagium, Finem vitæ specta.

Vltimus agrus terminus] Dicitur Solonis effigie termini designatur, de quo satis multa diximus. Emblemate 158. quo nimirum pacto solus in Capitolio Ioui uoluerit concedere locum.

Bias.

Hec quàm uera Bias] Bias Prienis vrbe

Ioniz natus, cuius integritas in iudicandis causis in prouerbum abiit, vt dicatur, *δικάζουσαι βίαντος τῆ πρηνέως κρείσσον.* In iudicando præstantior Bias Prienensi. Cùm patriam captam fugeret, nihilque vt reliqui exportaret, roganti causam, illud celebratum apud Cicer. in Paradox. respondit: Omnia mea mecum porto. Diogenes Laertius lib. 1. Val. Maxim. lib. 7. & Gellius lib. 5. cap. 11.

Est copia magna malorum] πλείονες οἱ κακοὶ. Plures mali. quo taxabat Bias vitiorum inter homines omni parte scatenium multitudinem: quod figuratur per Sardu hominem multisimò insidentem.

Plures mali.

Musimoni insideat] Musimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. Vnde Lucilius:

Musim

Pretium emit qui vendit equū musimone. Nascitur id animal in Hispania, sed maxime Corsica insula, non longè à Sardinia distante; non ab simile est pecori, caprino villo, infirmissimo capite: quamobrem auersum à Sole pasci cogendum. Vide Plinium lib. 8. cap. 49.

*Sardus eques] Sardi deprauati & nefarii, sunt habiti. Consule prouerbum, Sardi venales. Quauquam Sanctio non placeat in illo prouerbio doctissimus alioqui vir. Nam Sardos Sanctius non intelligit illos, qui habitant Sardis urbem Asiæ, sed qui in insula Sardinia (quam *Σαρδία* appellat Stephanus) quæ pestilens est, propterea quòd editissimos habeat à Septentrione montes, qui Boreæ flatus prohibeant. Inde est quod Cicero monet Q. Fratrem, vt meminerit se etiam cùm rectè valeat, in Sardinia esse. Idem Cicero in 7. Epist. volumine, ad Gallum scribens de Tigellio Sardo: Id ego, inquit, in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorẽ patriam. Et in eadem epistola: Habes Sardos venales, alium alio nequiorẽ. Comparat etiam Martialis Sardiniam Tyburis, pestilentem saluberrimo loco, sic:*

Sardinia.

Nullo saxi loco possis excludere; cùm mors Venerit, in medio Tybure Sardinia est.

Pestilentem verò Sardiniam intelligunt propter Saspugam, formicæ genus venenatum, & Sardoniam herbam, quæ si edulio admisceatur, neruos vescentibus contrahit, & diducit ora rictu, sic vt morientes ridere videantur. vnde *Risus Sardonius*, est in prouerbio. Præterea est in ea vis taxi,

Sardinia cur pestilens.

vnde

Vnde mel inficitur. Coel. Rhodigin. lib. 12. cap. 16. & lib. 20. cap. 19. in fine, in aerem noxiuum id referre oportere contendit. Cui apertè suffragatur Silius Italicus: *Serpentum tellus pura, ac viduata veneno, Sed tristis colo, & multa vitata palude.* Ex dictis, meo iudicio, rectè interpretabere Horatium in 3. Satyrâ libri 1. cum inquit:

— *Sardus habebat Ille Tigellius hoc.* nisi intelligas in nomine, *Sardus*, risum subesse: nec frustra nomen addidisse patriæ poetam. Nam & Glossularij ciuilibus sapientiæ celebrant nescio quæ brocardica, vt hoc: Bonus præsumitur, qui est bonæ nationis: malus, qui malæ. Et illud,

Sape solet similis filius esse patri, ad 1. quod si nolit, 3 1. §. qui mancipia, ff. de ædil. edict. Et Horatius puellam commendans à genere, ait,

*Crede non illam tibi de scelestâ
Plebe delectam, neq; sic fidelem,
Sic lucro aduersam potuisse nasci
Matre pudendâ.*

Sic igitur (vt ad rem) Sardus eques, id est, malus & improbus vir, insideat musioni, pessimo iumentò, erit depicta copia magna malorum.

Ne pras esto] ἔγγυα πάρα δ' ἄτη. *Sponde, noxa enim praesto est.* Qui enim se vadem statuit, sibi seruitutem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromat. Sponsonem esse noxæ filiam dicit (ex Thalete) sponsonis verò mulctâ: id est. ἔγγυα ἀτὰς θυγάτηρ, ἔγγυας δὲ ζαμία. Vide adagium, *Sponde, noxa praesto est.*

Thales dixit] Thales nobilissima ortus familia Mileti, Geometriæ & Astrologiæ peritissimus. Ab illo Ionica fluxit disciplina, sicut à Pythagora Italica. Excessit Olympiade 58. dum gymnici certant: eni spectaret, æstu ac siti lapsus, iam senex.

Parra; meropsq; irahit] Symbolum apophthegmatis Thaletis aut parra, vel merops. Parra quidem auis est inauspicata, de qua Horatius lib. 3. Carm.

*Impios parra recinantis omen
Ducat.*

Hæc alio nomine dicitur galerita & alauda. Oriente Syrio non apparet, donec occidat. Plinius lib. 11. cap. 37. & lib. 18. c. 29. Merops, qui & apiaster, quod apes comedat. Vnde & Cretensibus dicitur Me-

lissophago, quasi apium gutges; & Neapolitanis *Lupo delle api*. Plinius lib. 10. cap. 33. Hæc itaq; aues religatæ visco aut retibus solent garritu cæteras sui generis aues allicere: quæ cum fauere cupiant, illigantur & ipsæ, & capiuntur ab aucupe. Tales sunt etiam debitoribus, qui vt sese explicent irretitos, alios quos possunt fideiussores aucupantur.

QVI A hoc Emblemata septem sapientum dictis dicatur est, nihil à instituto exorbitare videor, si plurima alia eorum apophthegmata, quæ passim leguntur, huc quasi in fasciculum congeram, vt vno intuitu tot oraculorum (cur enim non appellem oracula sententias plenas prudentiæ & indubitatæ veritatis?) copiam studiosus lector habere queat. Ordine igitur iam posito incedemus, à Cleobuli sententijs exorssi.

Cleobulus Lindius. *Cleobuli Lindij sententia.* Virtuti proprium est omnem odisse nequitiam. Intende animum in res honestas. Hominum pleriq; imperitiam, verborumq; vanitatem sectantur. Noli esse suspiciosus. Multos libentius audias, quam ipse multa loquaris. Multarum artium studiosus esse malis, quam per omnem vitam rudis & expertus literarum viuere. Pietatem cole. Nihil est precatione dignius. Parentes reuereri equum est. Non iure, sed patientia fortè à parētibus iniuriam vinctes. Delectus arbiter, ex æquo & bono iudicabis, omnemq; ex animo oderis iniustitiam. Ad Remp. vbicaccesferis, quæ optima & consultiissima putabis, in medium consules. Quæ tibi nolis fieri, alteri ne feceris. Non aliter suscepta à te amicorum negocia curæ erunt, quam si tua res agatur. Ne per animi impotentiam violentiamque quid facias. Contractas inimicitias maturè depone. Aetate, eruditione, vel opibus te inferiorum ne contempseris. Noli iniuste appetere quæ sunt aliorum. In ea demum Repub. bene viuatur, ubi ciues infamiæ potius, quam legum & suppliciorum metu officium suum faciunt. Siue quis ex suo arbitrio, vel certis legibus Rempub. gubernat, modò nemini suorum familiaritū temerè credat, gloriam non poenitentiam paraturus videtur. Verborum leuitatem auerfabitur, qui circumspectus & sapiens censerit vult. Mendax criminatio seu calumnia totam labefaciat Rempub. Caue

sis in alium proteruè maledicus. De quibusvis bene loquaris & sentias. Noli vulgè contemptis insultare, ne te illi vicissim odio prosequantur. Corpus & animum moderatis studijs oblectabis. Nullum periculum honestis in rebus detrectabis. Qui Reipub. aduersatur, eiusdem quoq; & hostem credito. Fortunæ vicissitudines æquo perferre animo noris. Ne prosperis fortunæ successibus efferaris, vel asperis casibus fractus, animum abijcias. Cæcos ad voluptatem animi impetus coerce. De bonis bene merere. Amicum tibi beneficio adiungere oportet, ut te impensius amet; inimicum verò sic tractabis, ut eum tibi aliquando amicum speres; cautio tamen hic adhibenda erit, ut illorum calumniam, horum verò insidias vitemus. Beneficij accepti memor esto. Optimè in ea viuunt familia, in qua plures dominum colunt quàm metuunt. Ut nemo auro onusta nauis veclus mergi malit, ita in magnifica & splendida domo nemo libens manserit, vbi anxie nimum, lummoq; cum discrimine necesse sit viuere. Domus tuæ curam geres. Profecturas aliquod, expende primùm quid acturus decedas: domum verò reuersus, actorum rursus dictorumq; à te rationem exige. Vxorem genere & opibus parem delige, ne si potentiorum duxeris, pro affinis dominos tibi fortiaris. Ne blandicij, neue iurgio vxorem apud familiares excipias; eò quòd illud stoliditatis, hoc verò amentix specimen præ se ferat. Summa beneuolentia liberos complexus erudi. Filias domi habere, & instituere parentes æquum est, ut easdem adultas ætate virgines, & prudentes aliquando matres familias habere queant. In famulum ebrium non animaduertes, ne & tu quoque ebrius & parum sanè mentis habearis. Aufonius hæc etiam attribuit Cleobulo:

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Fortuna inuidia est immeritus miser.

Felix criminibus nullus erit diu.

Ignoscas alijs multa, nihil tibi.

Parcit quisq; bonis, perdere vult malos.

Maiorum meritis gloria non datur.

Turpis saepe datur fata minoribus.

*Chilonis
Lacedæ-
monij di-
ctum.*

Chilon Lacedæmonius. Ne rerum futurarum prædictiones oderis. Interrogatus, quibus rebus esset occupatus Iupiter? Superbos, inquit, humiliat, & humiles exal-

tat. Ne te mortalium rerum pœniteat. Noli cupiditate tua quod fieri uò potest, persequi. Coram cano capite confurge, & honora personam senis. Legibus obtempera. Sapientia in rebus obeundis vitare. Animi habitum, indolem, moresq; aliorum explora. Ne quem despicio. Interrogatus, quomodo periti differrent ab imperitis? Bona, inquit spe. Difficile est arcanum silentio premet, otium rebus honestis impendere, & illatam iniuriam æquo animo tolerare. Fratri publicis honoribus apud Lacedæmonios, functo, sed iniquius ferenti, cur & ipse quoque se inter Ephoros, publicæ dignitatis & magistratus genus, conscribi non pateretur? Ego, inquit, iniurijs affici possum, tu verò non. Iustè tibi quod parasti, iustè possideas. Conciliare his, qui iniurijs afficiuntur. Calumnias oderis. Cauebis ne quid insolenter aut turpe facias. Se suosque obseruet quis potius quàm alienos. Interrogatus aliquando, quid esset difficillimum? respondit, seipsum nosse; singuli enim plerunq; proprio amore decepti, sibi plus æquo tribuunt. Cos arguit quale sit aurum, purumne an adulterinum, & aurum vicissim qualis sit cuiusq; animus. Ne cui malè, miniteris, mulierum enim est. Homini ingenuo insultare præter decorum est. Ne lingua præcurrat mentem. Lingux tuæ vbiq; sed potissimum in conuiuio moderaberis. Ne inter pocula multùm loquaris, fieri alioqui nequeat quin pecces. Caue in vicinos dicas quæ vis, ne & tu vicissim quod nolis audias. Hominem vita functum ne insecteris, quin potius omnibus ereptum vitæ calamitatibus, felicem beatumq; prædica. Rerum alienarum studiosos auertere. De suis infortunijis cuidam grauiter perturbato: Mitius, inquit, tua feres, si tibi illa esse cum reliquis mortalibus communia perpenderit. Libentius amicum infelicem, quàm felicem iniures. Ad amicum conuiuantem rariis, ad afflictum verò frequentius accedes. Cum infelice luctantem fortuna ne irriteris, ea enim omnibus æqualiter impendet. Animi bilisq; effereuentiam coerce. Esto modestus & temperans. Damnùm turpi Incio præferas; illud enim breuem dolorem, hoc verò perpetuum cruciatum adfert. Tempori parce. Desertus ab omnibus, boni consule. Ne odio

tuo alios libenter offendas. Morum comitate placeas multitudini. Si vir fortis esse voles, dabis operam, vt miti placidoq; sis ingenio, quo te vicini colant potius quàm metuant. Gressum ne habeas præ alijs concitatiores & celeriores. Ne inter loquendum gesticuleris digitis, vecordium enim est. Optimè regno præest, qui dat operam, ne vulgo terrori sit. Ea demum habetur felix Respub. in qua magistratus potius audit leges, quàm quid faciendi & ingenuosi Rhetores postulent. Familiæ tuę summa vitæ integritate præeris. Ab Ausonio hæc quoq; Chiloni ascribuntur: *Nolo minor me timeat, despiciatq; maior. Viue memor mortis, vii sis memor & salutus.*

Tristia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Tu bene siquid facias, non meminisse fas est. Qua bene facta accipias, perpetuò memeto. Grata senectus homini, qua parilis iuuetæ. Illa iuuentæ est grauior, qua similis senectæ.

Periander Corinthius. Meditare quid vis, exerce te in omnibus. Bona spe vitaris. Pietatum cole. Cogita te mortalem. Arcanum cela. Cum res & locus postulat, loquere. Tacenda ne elimines. Sapientum familiaritate vitror. Loquere vera. Audi quæ te deceant. Filios erudi. Sic te in vita geres, ne quid te tuisq; progenitoribus indignū admittas. Senioiem reuerere. Si quid te perperam fecisse senseris, id quã primùm mutabis. Interrogatus, quid in re minima maxium esse censeret? In humano, inquit, corpore sapientiam. Voluptates fluxæ fragilesque sunt, virtus demùm clara æternaq; habetur. Rogatus, quid esset libertas? Bona, inquit, conscientia. Quod rationi consentaneum est facito. Iustitiam sectare. Ne facias pridie, cuius te post ridie pœniteat. Opportunitatem expecta. Contumeliam seu ferociam oderis. Ne prior iniuriam inferas. Morere pro patria. Tempori ne nimium tribuas. Illic largiaris, vbi aliquid utilitatis expectes. Noli ad gratiam loqui. Opera amicorum libenter vitaris. Amicis eris oblectamento. Amico, pauperi tam æquus eris, quàm diuiti. Sic odetis tanquam amaturus (A. Gellius lib. 1. Noct. Attic. cap. 3. id Chiloni ascribere videtur) Illos, qui de te bene meriti sunt, honore affice. Beneficium repende. Tempera te

à maledicentia. Ne sis animo tam abiecto, vt quacuq; re angaris. Ne quid auarè opum studio facias; oportet enim æquè vt tu, qui lucratus es aliquid, alios quoque aliquid lucrari. Quæstus ex re turpi res pessima, naturæ crimen, & thesaurus odiosus est. Mortuum ne irriseris. Calumniam oderis. Sic viuas, vt lauderis; sic morere, vt te beatum omnes prædicent. Satius est hominem auarum mori, quàm in egestate viuere. Ne tibi dolores cumules. Tui tuorumq; curam habe. Contentiones oderis. Bonos honore affice. Quæ honesta sunt laudabis. Cave gloria efferaris. Bona te spes habeat, sed mortalem te esse crede, & rebus tuis comparces tanquam immortalis. Omnibus placeto. Omnium moribus te accommodato. Concordiã foue. Comem te & affabilem præbe. Quiete & modestè viuere in primis laudabile habetur, intemperatè verò & temerariè, periculosum est. Supplicem tibi in gratiam recipe. Principem reuerere. Quod vel pactus, vel pollicitus es semel, seruato. Quem certò cognoueris improbum, in familiaritatem non admittes. Contine in officio oculos. Infamiam fuge. In rebus prosperis esto modestus, in aduersis compositus. Si quid præter sententiam acciderit, celato, ne inimicum tuum exilares. Legibus antiqus, obsonijs verò recentibus vtare. Non tantùm animaduertendum est in eos, qui peccant, sed & illi, qui nocere iam parant, coercendi sunt. Da libera & innocua consilia. Maioribus cede. Magistratui obtempera. Tyrannide melior est populi principatus. Bene sese habet respub. in qua cæteris paribus virtus laudatissima, improbitas verò maximè detestabilis censetur. Qui regnum sibi stabile & firmum esse volet, huic necesse est beneuolentia sibi potius, quàm vi & armis populum adiungere. Interrogatus, cur imperium non deponeret? Quoniam, inquit, voluntaria imperij abdicatio, ei qui necessitate coactus imperat, periculum creare solet. Ex bene natis & verè generosis liberos suscipito. Ausonius hæc Periandro tribuit:

Numquam diserepat tunc tunc à decoro.

Plus est sollicitus magis beatus.

Mortem optare malum, timere peius.

Fax ut libeat, quod est necesse.

Multis terribilis, caueto multos.

Si fortuna inuat, caueto tolli.

Si fortuna tonat, caueto mergi.

*Pittaci
Mityle-
nai sen-
tentia.*

Pittacus Mitylenæus. Difficile est pietatem colere. Nihil vspiam firmum est, ac stabile permanet. Bene aliquid & solide nosse difficile est. Phonaico dicenti, virum alibi quærendum esse frugi & boni: Et si, inquit, diligenter quæsiueris, vix illum inuenies. Ante omnia Deum summa religione cole. Pietatem exerce. Parentes reuerere. Eisdem quouis officij genere, omniq; obsequio non pudeat inferuire. Cum parentibus non contendes, etiam si id summo te iure facere posse confidas. Cum hortaretur filium, vt patris arbitrio litem dirimeret, his verbis vsus est: Si causam sustinebis in iudicio deteriore, damnaberis: si pro te contra patrem valebit sententia, vel ob hoc ipsum dignus eris qui condemneris. Prudentis viri est, multo antequam ingruant pericula præuidere; fortis autem, quæ nunc ad sunt mala, infracto præsentique animo perferte. Interroganti, quid sibi obscuro videtur? Quod futurum est, inquit, cum præclari quid instituis, nemini prædicito, ne si quid obitaculi interciderit, quò minus vericias, rideare. Rebus quibusdam aliquando frustratus: Dimidium, inquit, plus toto. Multa & multos libenter audias. Optima quæq; & discas & doceas. In sermone veritatem & fidem, in rebus autem obeundis experientiam, dexteritatem, beneuolentiam, & sedulitatem adhibeas. Rogatus aliquando, quid in vita esset optimum? Quod est, inquit, boni consulere. Stabilis est terra, instabilis verò & infida res mare. Ne quid illaudatum & improbum aut ipse designes, aut in alijs probes. Ne quibusvis temerè credideris. Victoriã oportet sine cæde & sanguine parare. Quod pignoris loco apud te depositum est, bona fide restitue. Si sponsor fias, haud longè aberit infortunium. Ne sis festinus ad loquendum. Interrogatus quid esset iucundissimum & gratiosissimum? Tempus, inquit. In amicum, neque etiam in inimicum fueris vnquam maledicus. Misera quædam res est & tristis inertia, perniciofa incontinentia, intolerabilis autem literarum inficitia. Ignaviam fuge. In vincula coniectum Alcæum, quod rebellem filium à se occisum fateretur, liberum abire permisit, his verbis:

Venia vltione est potior. Verecundiam sectare. Coniungatur ne sub imperio viuas vxoris. Vicini si te læserint, suffereto. Dissimula. Cum Cræsus illi magnam vim pecuniã daret: Non accipiam, inquit; nam quod mihi frater absque liberis decesserit, duplo plus opū, quàm vnquam optarim, possideo. Paupertatem nemini exprobrabis, diuinam vltionem reueritus; nec si opibus abundes, te miserum esse simules, ne vulgo odiosus fias. Si quid deliquerit ebruius, duplici multa puniatur, vt ex eo cæteri in liberali conuiuio sibi ab ebrietate temperent. Inter amicos non eris arbiter. Magistratus virum arguit. Necessitati ne Dij quidem resistunt. Interrogatus à Cræso, imperiorū omnium quod esset maximum? Respondit, ligni picturati; leges innuens. Ea demum vrbs optimè se habet, in qua malis infamibusq; viris ad Rempub. accedere non licet. Summa cum laude in Repub. princeps erit, qui sedulo operam dabit, vt sibi potius quàm se omnes ciues metuant. Optima illic est disciplina familiaris, quæ nullis rebus superfluis eger, rebusq; necessarijs non indiget. Ausonius de Pittaci sententijs:

Loqui ignorabit, qui tacere nescit.

Bono probari malo, quàm multis malis.

Demens superbus inuidet felicibus.

Demens dolorem ridet infelicium.

Pareto legi, quisquis legem sanxerit.

Plures amicos re secunda compara.

Paucos amicos rebus aduersis proba.

Solon Atheniensis. Virtutem in pretio habe. Discere quod iustum est. Deum honora. In rebus agendis voluntatem diuinam tanquam oraculum consulte. Reuerere parentes, quos qui non alieit, rebusque omnibus necessarijs iuuerit, fortunis euerfis per omnem vitam inglorius viuet. Ne ius tuum aduersus parentes imperiosius vrgeas. Interrogatus, cur in parricidas lata lege non animaduertisset? Quia, inquit, nunquam credideram tam atrox crimen in Rempub. posse cadere. Ne consuescas iurare. Aequalitas contentiones dirimit. Studijs rebusq; honestis incumbito. Veritatem reueris. Ne vnquam mentiaris, sed quod res est dicito. Plus ad fidem faciendam morum probitas quàm insurandum valet. Sanam mentem in rebus agendis ducem sequere. Quod nosti, ne temerè effutias. Verba tua tantisper

*Solons
Salami-
nij præcl-
rè dicta*

tantisper silentio preme, donec comoda loquendi semet offeret occasio. Incerta certis fac iudicijs assequare. Quæ tibi compereris, ne statim prodas. Interrogatus à Periandro, cum inter pocula fortè pauca loqueretur, num ob stultitiam, an verò quòd nihil haberet, quod diceret, sic obmutesceret? Atqui, inquit, nemo unquam fatuus inter pocula silere potuit. Amicos religiosè colas, illisq; adiumento & ornamento fueris. Ne statim quosuis in intimam familiaritatem admittas; & quos admisti semel, ne temerè abijcias. Detestare voluptates, illæ enim calamitates pariunt. Magnarum opum facultas saturitatem, saturitas demùm ferociam parit. Ne te immodicè efferas. Nemini inuideto. Mortuis ne quis malè precetur. Disce prius, quàm imperes, alterius imperio parere: nemo enim bene imperat, nisi qui imperio obsequi didicerit. Populo auctor eris non vt suauissima, sed vt optima eligat. Iudex pro tribunali reo non sedebis, nisi condemnatum perpetuò tibi inimicum habere voles. Neq; ad imperium, neq; ad consilium iuuenis admodum admittatur, tamen si optimo ille ingenio videatur. Interrogatus, quo tandem pacto in repub. à maleficijs potissimùm temperari posse crederet? Si illi, inquit, quibus nulla illata est iniuria, iniustis perinde offendantur, quàm illi, qui læsi sunt. Interrogatus, in qua demùm ciuitate summa cum tranquillitate quis degere posset? In ea, inquit, vbi qui læsi non sunt, non minus quàm illi, qui grauiter læsi sunt, iniquos deferunt & viciscuntur. Interrogatus, quam potissimùm rem repub. optimè constitutam censeret? Eam, inquit, vbi ciues magistratui libenter, magistratus autem legibus constanter obtemperat. Ea demùm res repub. floret, in qua boni honore, mali verò supplicijs afficiuntur. Est quidem Tyrannis præclara regio, sed exitam non habet. Gloriosus erit quisq; siue Rex, siue tyrannus, qui vnus in repub. potestatem in popularem potentiam conuerterit. Qui apud tyrannos auctoritate valent, similes sunt calculis supputatorijs, quorùm vnusquisq; pro libidine supputantis aut plus valet, aut minus: ita tyranni quem modò summis honoribus cumulât, eundem paulò post contemptum, notatumq; infamia dimittunt. Domesticiis tuis placidus eris

& mitis. In ea demùm familia verè viuatur, vbi opes nulla partè iniustitia, & absq; metu asseruata, in vsus necessarios sine querela erogantur. Sententias Solonis enarrat Aufonius ita:

Dico tunc beatam vitam, quum peracta fata sunt.

Par pari ingator coniux: quidquid impar dissidet.

Nò erunt honores unquã sortuisti muneris. Clam coarguas propinquum, quem palam laudaueris.

Pulchrius multò parari, quã creari nobilè. Certa si decreta fors est, quid cauere proderit?

Sine sint incerta cuncta, quid timere conuenit?

Bias Prieneus. De Deo semper, vt ipsa meretur diuinitas, loquare. Quidquid in vita laudabile feceris, id omne Deo acceptum feras. Antequam incipias, confule. Multa audies, pauca loqueris. Cum aliquando cum his nauigaret, qui ob vitæ nequitiam Dijs hominibusq; inuisi erant, nauis iam ferè tempestatibus obruta, Deorum quisque maximis clamoribus opem implorabat, quibus ille: Silete, inquit, ne Dij vos hic nauigare persentiscant. Interrogatus ab homine impio, quid esset pietas? siliuit: Sciscitatus deinde silentij causam: Quia me, inquit, de eo, quod ad te nihil attinet, interrogas. Filio suo in Aegyptum profecturo, & interroganti, qua in re potissimùm posset patri gratificari? respondit: Si com meatum tibi ad senectutem comparaueris: virtutem iuuenis. Com meatum ad senectutis subsidium in iuuentute tibi compara, sapientiam videlicet & eruditionem; nulla siquidem possessio hac vna certior est & stabilior. Esto circumspectus & prudens. Res tuas omnes fortiter feliciterque obeas, dum adhuc ætas in flore est, quæ vbi iam desoruerit, prudenter sapienterq; te geras. Illi, qui in nauibus & mari degunt, neq; inter mortuos, neq; inter viuos ceussentur. Tãquam in speculo tuas ipsius actiones contemplant, vt quæ honestæ sunt indies abs te ornentur magis, turpes verò virtutis studio contegantur. In obeundis rebus memoriam, ad temporis opportunitatem captandam sollicitudinem adhibe; mores sint ingenui, labor moderatus, metus religiosus; opibus amicos para, in dicendo eloquens.

Biantis Prienei apophthegmata.

tiam, tacendo morum vrbantatem obserues; in ferenda sententia æquitatem, in audiendo, peruersisq; sustinendis fortitudinem, potremò in reipub. munijs obeūdis auctoritatem, in gloria animi præstantiam obtineas. Interrogatus, quid in vita sine metu esset? Bona, inquit, conscientia. Morum honestatem sectare. Potior mortalium pars impia est. Ama tanquam osurus (vide A. Gellium lib. 1. cap. 3.) Moribus neq; nimium facilis eris, nimiumq; difficilis. Facile imponitur bonis. Cum gratia impetres, non vi extorqueas. Quod facturus es semel, lentè incipias, sed vbi inceperis, constanter exequare. Oportius est inimicis quàm amicis ius dicere: nam ex amicis alterum tibi hostem, ex inimicis verò alterum tibi amicum feceris. Virum indignum non commendabis. Expetere ea, quæ consequi queas, & alterius nosse insania frui, grauem animo cruciatum parit. Corporis robur natura est beneficium, magnarum opum affluentiam fortuna passim vel indignissimo cuique donat; cæterùm reipub. posse consilio prudentiaq; iuuare, ab omni bono sapientiaq; proficitur. Ne sis ad loquendum præceps; virum enim parum sanæ mentis arguit. Interrogatus, quid hominibus in primis suaue esset? Spes, inquit. Et quare potissimum gauderent? respondit, lucro. Et quid esset difficile? Forti, ait, infraçtoq; animo fortunæ inconstantiam tolerare. Is demùm verè infelix est, quicumq; sine animi perturbatione aduersam fortunam ferre non potest. Diuitem vir pauper non inculcabit, nisi fortè ex eo emolumentum sibi paratum speret. Ne quid per stoliditatem & intemperantiam admittas. Sic in vita te geras, tanquam longo, aut sanè non ita longo tempore victurus. Ad mortem condemnaturus aliquem, plorabat, interroganti causam: Necesse est, inquit, naturæ mutuum affectum, & legibus congruam sententiam dare. Rex ille in primis clarus videtur futurus, qui regni sui legibus ante omnes obtemperat. Optima istic est familiaris disciplina, in qua dominus propter se ipsum talis est domi, qualis propter decorum est alibi. Biantis ex Aufonio sententiæ:

Quanam summa boni? Mens qua sibi conscia recti.

Pernicies homini qua maxima? Solus ho-

mo alter.

Quis diues? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.

Qua dos matrona pulcherrima? Vita pudica.

Qua casta est? De qua mentiri fama veretur.

Quod prudentis opus? Quum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Thales Milesius. Deus est rerum omnium à nullo creatarum principium. Rogatus, quid esset Deus? Initio, inquit, & sine carens. Interrogatus, num vt homines, perinde quoq; Deum lateat, qui in vita sint flagitiosi? Imò, inquit, ne ea quidem, quæ in animo cogitant, ignorat. Rogatus, quid esset difficile? Seipsum, inquit, nosse. Et quid facile? Alium reprehendere. Res in primis ardua est, prænosse futura. Rogatus, quantum abesset à veritate vanitas? Quantum, inquit, ab auribus absunt oculi. Eadem à filijs senex expecta, quæ ipse aliquando tuis parentibus præstiterit. Interrogatus quem verè felicem crederet? Qui corpus habet sanum, inquit, animum verò virtutibus & liberalibus artibus rectè imbutum. Nihil sapientius tempore, quod inuenerit omnia. Nihil est necessitate potentius, donat enim vniuersa. Loco nihil est capacius, quod omnia in se concludat: Nihil humana mente velocius, quæ minimo temporis spacio remotissima quæq; percurrit. Nihil est pulchrius orbe terrarum, fabrica siquidem Dei est. Cura liberos tuos institui. Disciplinam domesticam, liberales artes, & in Deum, parentes, patriam, atq; adeo omnes homines pietatem cole. Probritatem morum sectare. Vitæ tuæ curam habe. Nemini quidquam facilè promiseris. Interrogatus, quomodo quis leuius fortunam aduersam ferat? Si, inquit, hostes suos grauius affictos ob oculos ponat. Interrogatus, quomodo optimè sanctissimeq; queamus viuere? Si, ait, quæ in alijs reprehendimus, ipsi non perpetremus. Amici quoque ingenio sint, explora. Non aliter de absentibus quam præsentibus amicis sentiendum & loquendum est. Hominem infelicem ne despexeris, ne te quoq; Nemesis corripiat & affligat. Triplici nomine Fortunæ gratias, inquit, ago: primū, quòd

quod me hominem, non brutum; deinde, quod virum, non foeminam; postremo, quod Græcum, non barbarum nasci voluerit. Vicinos amore prosequere. Abstinere à nequitia. Quæ iuste in alio reprehenditis, ea cauebis ipse committere. Opportunitatem in omni re spectabis. In rebus honestis constans, cuique similis continenter maneat. Non pinges fuce ad seuitio faciem, verum in moribus, vitæque; instituto honestus eris & elegans. Officiose alijs obsequare. Ama concordiam. Insolentia ne te civibus odiosum facias. Rebus necessarijs vivere. Rogatus, quænam rerum omnium maxime communis videretur? Spes, inquit; hæc enim sola, cum aliud nihil reliqui est, solatio afflictis esse potest. Felicem principem in repub. fuisse credas, qui ingrauescente demum ætate, naturæ fatiq; concesserit. Interrogatus, quid visus esset hominibus in vita rarissimum? Senex, inquit, tyrannus. Principem honore afficito. Gloriam ne contempnas. Bene se habet Respub. in qua ciues nec opum nimia satuitate insolescunt, nec egestate premuntur. Non pessimè in ea vitatur domo, in qua patrifamilias à labore absq; vilo rei familiaris detrimento plusculum ferriari datur. Cum mater illum ad ducendam vxorem interpellaret: Certè, mater, inquit, nondum tempus est. Seriore post ætate ab eadem rursus ad ducendam vxorem admonitus: Imò, inquit, ne nunc quidem vxore mihi opus est. Interrogatus, cur non genuisset liberos? Quia, inquit, eorum desiderio & amore non teneor. Virum garrulum & futilem domo tua eijce. Aufonius sententias Thaletis sic recenset:

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Vita perit, mors gloria non moritur.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

Quum verè oburgas, sic inimice iuuas.

Quum falso laudas, tunc & amice noces.
Nil nimium satis est. Ne sit & hoc nimium. Ne reliquum spacium paginæ huius vacaret, apponere placuit dicta quædam veterum, quæ prima facie externum quid significare videntur, sed tamen arcanum seu sum sub cortice latentem continent. Hæc quia pleraq; Pythagoræ attribuuntur, superius sub initio libri in symbolis Pythagoræ fuerunt explicata; partim alibi habentur. Sunt autem hæc: Salem apponito. Panis non frangendus. A fabis abstineto. Pisces ne edito. Melanurum ne gustes. Cor non edendum. Ab animalibus abstinendum. Animalia γαυφόρως ne nutrias. Elixum ne asses. Cibum ne in scaphium mittas. Non comedendum ex curru. Quæ mensa deciderint, ne colligas. Molochen serito, non tamen edito. Dexteram ne cui temere iniicias. Dextrum pedem prius induito, sinistrum prius attollito. Annulum arctum ne gestato. Coronam ne decerpas. Ne ad lucernam speculum spectato. Gladium acutum auerte. Ignem gladio ne fodias. Vnguium, criniumq; prælegmina lotio ne aspergito. Cubitu surgens lectum composito, & stragulum conuoluito. Meridie non dormiendum. Non oleo sella abstergenda. Via publica ne incedito. Cum ad terminum venisset, ne reuertitor. In via publica ligna ne secato. Ligna cupressina ne colligas. Iugum ne transilias. In chœnice non sedendum. Onus simul tollito, ne simul deponito. Domesticas hirundines ne habeto. Non frangendi dentes. Ollæ vestigia in cinere confundito. Aduersus Solem ne mingito, neq; loquitor. Carminibus ad lyram vtendum. Mitem arborem nec violato, nec cædito. Locum, vbi sanguis humanus fusus est, lapidibus obruito. Non propter opes ducenda vxor. Iniussu imperatoris stationem ne deserito.

Dicta veterū sensum mysticū continentis.

Submouendam ignorantiam .

EMBLEMA CLXXXVIII.

QUOD monstrum id? Sphinx est. Cur candida virginis ora,
 Et volucrum pennas, crura leonis habet?
 Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia: tanti
 Scilicet est triplex causa & origo mali.
 Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas,
 Sunt & quos faciunt corda, superba rudes.
 At quibus est notum, quid Delphica littera possit,
 Præcipitis monstri guttura dira secant.
 Namque vir ipse bipesque, tripesque & quadrupes idem est,
 Primaque prudentis laurea, nosse virum.

COMMENTARII.

I.
 Forma
 sphingæ.

SPHINX monstrum fingitur mulie-
 bri facie ac pectore, pedibus & cauda
 leonis, pennis autem volucris. Clearchus
 caput & manus puellæ, corpus canis, vocæ
 hominis, caudam draconis, leonis vngues,
 alas auis illam habuisse scripsit. Ast aliter
 eam

eam describit apud Nicephorum Philostorgius: Sphinx, inquit, de simiarū genere est, pectore ad collum vsq; glabro, reliquo corpore hirsuto, vbera muliebria habet, facies plufculum rotunda est & acuminata, à muliebri specie non abhorrens, vox humana sed stridula, nec articulata; bestia indomita, maligna, astuta. Nostra hic satis eleganter expressa est. Plura de eius forma paulò post .

I I.
Sphinx
noran-
e sym-
lum .

Q V I A hic Sphinx adhibetur pro ty-
po ignorationis, hic certè primò videtur esse
tractum ex tabula Cebetis Thebani, cuius
ipfissima verba huc traduco ad maiorè fi-
dè: *ἔσιν ἡ ἐξήγησις ἐοικυία τῷ τῆς σφίγγος
ἀνίγματι, ὃ ἐκείνη πρὸ βάλλετο τοῖς
ἀνθρώποις. εἰ μὲν ἔν αὐτῷ συνή τις, ἐσώ-
ζετο· εἰ δὲ μὴ συνή, ἀπέλλυτο ὑπὸ τῆς
σφίγγος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξη-
γήσεως ταύτης. ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀν-
θρώποις σφίγγ ἔσιν. ἀνίττεται δὲ καὶ
τὰς ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ, τὴ κακῷ, τὴ ἔπ' ἀγα-
θῷ, ἔτε κακῷ ἐσὶν ἐν τῷ βίῳ· ταῦτ'
ἔν ἐάν μή τις συνή, ἀπόλλυται ὑπ' αὐ-
τῆς ἐκ εἰσάπαξ, ὡσπερ ὃ ὑπὸ τῆς σφίγγος
καταβραβεῖς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ καὶ
μικρὸν ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, κα-
θάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι.
ἂν δὲ τις γνώ, ἀνόπαιιν ἢ μὲν ἀφροσύνη
εἰπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, ἢ μακά-
ριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ
βίῳ.* Id est: *Hac expositio est eius enigmati,*
quod à Sphinge proponebatur hominibus.
Qui enim illud intellexerat, salutem qui-
dem consequeretur; qui verò minimè, in e-
xitium incidebat. Eo modo se habet ea
explicatio. Sphinx enim est hominibus in-
spicientia. Hac autem proponit quid bonū,
quid malum; quid neq; bonum, quid neque
malum sit in vita. Quæ si quis minus in-
tellexerit, ab ea interimitur: neq; id semel,
sicut is, qui depastus à Sphinge moriebatur,
sed per omnem vitam paulatim absume-
tur, ut qui perpetuis supplicijs additi sunt:
contrà vero si quis agnouerit, occisa tādē
insipientia, salutem ipse consequitur. Et bea-
tus & felix per eorum vita curriculum e-
uadit. Hæc ille. Ut autem minùs proue-
ctis aliquantisper cōsulamus, paulò altiùs
huius Emblematis argumentum repe-
temus, ex sententia Diodori Siculi, Sopho-
clis, Strabonis, & aliorum. Rex Thebarum
Laius Læbdaci filius, Iocastam Creontis
Thebani filiam sumpsit in uxorem: quam

cū ingrauidasset, consuluit de prole ora-
culum. Cui sic responsum fuit :

Inclite Læbdacida felicia pignora posce .
Accipies natum, sed nati occūbere dextra
Te tua fata volunt, lucēq; relinquere vita.
Sic Pelops dirus assensit Iupiter ultro,
Quæ te deuouit, natum quid ademerit illi.

Accepto Laius oraculo, volens oblatè pe-
riculo, puerum recens natum pastor de-
dit interficiendum . Ille misericordia mo-
tus non interfecit illum, sed perforatis ei
pedibus vimine æ arbore suspendit, & in
Cytherone reliquit. Sed Melibæus pastor
regius procul vagitus audiens, puerum ac-
cepit, eumq; ad regem suum Polybum de-
tulit: qui cum liberis careret, pro filio cu-
rauit educādum, & à tumore pedum Oe-
dipodem nominauit, ἀπὸ τῆ ἐσδέν τῆς
πόδας. Cū adoleuisset iam corpore ro-
bustus & animo forti, sui generis ignarus,

Oedipus
vndo sic
dictus .

Apollinis oraculum de patre consuluit .
Cui oraculum in hanc sententiam respon-
dit: *Fuge templa hac, inuisa proles, qui pa-*
tris tui iua occisi manu thalamos ascēdes:
utero rursus matris molestus, fratres tibi ex
ea generabis . Oedipus oraculo tertitus,
ne Polybum aliquo casu occideret, Corin-
thum reperere noluit; viamque ingressus,
qua Thebas proficisceretur, obuium paren-
tem Laium habuit, à quo, quoddam superbus
iuuenis nō cessi flet, sceptro fuit percussus,
mox Oedipus artepito stipite & Laium &
aurigam interfecit . Regio Thebana tunc
temporis infestata erat cladibus & latroci-
nijs Sphingis. Mōstrum id erat ex Echid-
na & Typhone parentibus ortum, ore vir-
gineo, muliebri pectore, pedibus & cauda
leoninis, auis pennis praditum . Quod ab-
irata Iunone Thebanis immissum, cū æ-
nigmata à Musis didicisset, in Phyceo non
te confedit, capis & in præcipitium addu-
ctis ænigma proponens, eosque qui id ne-
scierent dissoluere, de faxis præcipientes da-
bat. Hoc verò tale fuisse traditur ænigma:

ἔσι δίπεν ἐπὶ γῆς, καὶ τετράπον . ἢ μία
ἑωνή,
καὶ τρίπον . ἀλλ' ὄσταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

ἔρωτα κινεῖται, ἀνάτ' αἰδέρα, καὶ κατὰ
πόντον .
ἀλλ' ὁπόταν πλείσοισιν ἐπιγόμενον πό-
σι βαινῖ,
ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφανρότατον πέλει
αὐτῆ .

Ænigma
Sphingis .

Quod

dipo-
a vita,
fatū .

Quod sic vertit Parcæmiographus :

Est bipes in terris, & quadrupes, haud eadem vox,

Et tripes; immutat speciem hoc ex omnibus unum,

Quæcumq; in terris reptat, aut athera circû, Perq; mare: at ubi iam pedibus compluribus auctum

Accelerat gressum, vietis tum maxima membris

Segnitias ac torpor adest, minimûq; vigoris. Sic verò Natalis Comes :

Est bipes & quadrupes in terris, solaq; vox huic,

Atq; tripes : mutat vocem solum, omnia campis

Inter qua serpunt, qua cælo & fluctibus errant.

At ubi contedit pedibus iam pluribus, illi Deficiunt vires, & lentis robora nervis.

Hoc idem ænigma Ausonius bellè complexus est in Gripho ternarij numeri, his verbis :

Ille etiam thalamos per trina anigmata quærens :

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia solus.

Terruit Ausoniam volucris, leo, virgo, triformis

Sphinx; volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Porò Thebanis oraëulo renunciatum fuerat, tum Sphingis incommodo ac detrimento fore liberos, cum ænigma soluisset. Interea vniuersos, quid illud esset, rogabat; quod cum minimè reperirent, abreptum ab omnibus vnum occidebat, eaq; de causa pleriq; subinde peribant. Ac postremò ad eundem modum Aemone Creontis filio perempto, Creon huiusmodi ænigma soluturo & regnum, & Laij uxorem se traditurum, præconis voce renunciari iubet. Hac itaque fama excitatus Oedipus, ad montem Sphintium profectus, ænigma soluit, deque humanæ vitæ partibus interpretatus est. Homo enim quadrupes infans, propter corporis imbecillitatem: ætate inuente, bipes: senex autem tripes, quòd sapitùs vtendum baculo sit ea ætate, quæ aliquid victum habet & caducum. Solutò ergo problemate Sphinx doloris impatientia se ex edito monte præcipitem dedit: Oedipus verò Thebas intrauit, vbi filius Polybi creditus Iocastam matrem du-

xit, liberosq; ex ea genuit. Sed orta Thebis lethali peste, responsum acceperunt Thebani, non cessaturam pestem, donec Laij occisor puniretur, incestuosumq; Iocastæ coniugium purgaretur. Dum quæritur Laij interfector, ecce pastor, qui Oedipodem seruauerat, nunciat Polybum obijisse diem, veniat Oedipus, & regnum patris accipiat: Sed dum sermones vtrò citròq; sparguntur, intellexit Oedipus se patrem interfecisse, matriq; se coniunxisse. Tum sibi oculos eruens perpetuis se damnauit tenebris. Iocasta se gladio peremit. Ipse ducente filia Antigone Athenas abiit, vbi Thefeum exorauit, ne cineres suos aut sepulchrum Thebanis indicaret. Hanc historiam vel potiùs fabulam prolixiùs ascribere volui, cum sciam, illam varijs modis à scriptoribus traditam reperiri. Hesiodus in Theogonia Sphingem narrat ex Chimæra genitam. Et testatur Cæsar. Rhodigin. lib. 14. cap. 8. Meminit Sphingis Statius lib. 2. Thebaid. his verbis:

Contra importuna crepido Oedipodia domus alitis. Hic fera quondam

Pallentes erecta genas suffusaq; tabo Lumina, cœcretis infans sanguine plumis Reliquias amplexa virum, semesaq; nudis Pectoribus stetit ossa premès; visusq; tremèti Collustrat campos, si quis concurrere dictis Hospes inexplicitis, aut comminus ire viator

Audeat, & dira cœmercia iungere lingua. Nec mora: quin acues exertos protinus ungues,

Liuentesque manus, fractosque in vulnere dentes

Terribili applausu, circum hospita surgeret ora.

Et latuere doli, donec de rupe cruenta Heu simili-depressa viro, cessantibus alis Tristis inexpleram scopulis affligeret aluû.

De Sphinge agit Plinius lib. 8. cap. 21. & lib. 10. cap. 72. & lib. 36. cap. 12. ex quibus locis petendam esse veram Sphingis descriptionem pleriq; censent. Meminit etiam Apollodorus lib. 3. de orig. Deor. Solinus cap. 40. Polyhist. scribit: Inter simias habentur & Sphinges, villosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionem. Huic suffragari videtur Albertus Magnus 22. de animal. Cõfirmat Diodorus Siculus lib. 4. Sphinges, inquit, & apud

Locus
rij de
Spinge

Sphin
quale
nima.

& apud Troglodytas Aethiopesque nascuntur, forma haud ei dissimili, qua pinguntur, sed paulò pinguiore. Naturam habent manuferat, & pluribus exercitijs disciplinisq; deditam. Et affirmat Pierius Valer. lib. 6. Hieroglyph. se harum ynam Veronæ vidisse, mammis illis & glabris & candidis à pectore propendentibus, quam circumducebat circulator quidam Gallus ex ignotis antea infulis aduectam. Erat, inquit, toto pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoque densissimo. Rector lænum brachium, quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare interdum, & obgnare faciebat, multamq; hinc à spectatoribus stipem aucupabatur. Hæc & plura Pierius. Sed miror, quòd neque Lusitani, neq; Hispani, alijvè, qui non solum in remotiores & antè incognitas India & Libyæ partes atq; insulas penetrauerunt: sed etiam propemodum immensi Oceani angulos omnes suis navigationibus perscrutati sunt, de Sphingibus istis nullam (quod ego quidem sciam) mentionem faciunt: si enim totæ insulæ, secundum quorundam opinionem, ab eiusmodi monstris occupantur, vix eorum exactâ indagacionem effugere potuissent.

[SPHINX est.] Sphinx nomen sortita est ab effectu, ducitur enim à verbo σφιγγειν, (vt ait Moscopulus) quod est constringere, vel vincire: eò quod omnes problemate proposito ligaret.

[Candida virginis ora &c.] Descriptio monstri secundum fabulam poeticam, quæ illi faciem puellarem, corpus plumis auitū oblitum, & pedes leoninos tribuit.

Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia] Sphinx et si plura apud Mythologos significet, vt paulò post dicemus: hic tam è pro typo & symbolo ignorantia capitur, vt supra ex Cebete Thebano diximus. si γὰρ ἀπροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγγες εἰν. id est: Est enim Sphinx hominibus insipientia.

[Triplex causa] ignorantia: triplex est causa efficiens: leuitas animi, voluptas, & superbia.

Sunt quos ingenium lenè] sunt, qui la-

borant animi leuitate & inconstantia; quæ prima causa est ignorantia, cum aue comparata, quæ vis per omnia discedit à stabili firmoque; scientia fundamento.

Sunt quos blâda voluptas] sunt, qui voluptatis illecebris deliniti à studijs abstrahuntur. Altera causa est libido seu voluptas, puellari forma depicta, quæ cum animo occupat, nunquam potest obcæcata mens cognitionis & scientia bono perfrui.

[Corda superba rudos] aliqui sunt tumidi, inflati, superbi, φιλαντοι, qui potuissent ad scientiam peruenire, nisi putassent se iâ peruenisse, ait Seneca. Et hæc est tertia ignorantia causa, nempe arrogancia superbiaq; leoninis pedibus adumbrata, quæ φιλαντιαν in se habet perniciosissimam, & rerum meliorum contemptum, quam necessariò sequitur crassa & exitiosa imperitia, & sui ignorantia.

[Quid Delphica litera possit] Delphicam literam vocat illud nunquam satis laudatum oraculum, γνώδι σεαυτὸν. Nam Plato in Charmide, & Plutarchus varijs locis tradunt ascriptum fuisse pro foribus templi Apollinis Delphici, literis aureis, Γ Ν Ω Θ Ι Σ Ε Α Υ Τ Ο Ν, id est: Ν Ο Σ Ε Τ Ε Ι Ρ Σ Υ Μ, in quo omnis sapientia vernos esse sitos per multi auctores tradiderunt: quod Alcibiadi apud Platonem Dialogo de Natura hominis, omnium difficillimum videtur, eiusque difficultatis rationem explicat Anton. Zinara lib. Problematōum. Hanc sententiam diuino beneficio in terram ad homines delapsam pleriq; existimarunt, vt Iuuen. Sat. 11. Thaletis esse vult Laetius lib. 1. Chilonis verò Plinius lib. 7. cap. 32. Eadem sententia perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. sub persona Socratis. Plato in Philebo: τις πάσης πονηρίας ἐστὶ τὸναντίον πάθος ἔχον ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων. τὸ γνῶναι σεαυτὸν λέγεις, ὡς Σώκρατες. Philemon Comicus:

Τὸ Γ Ν Ω Θ Ι Σ Α Υ Τ Ο Ν, ἐ μάτνη ἐν ἰσθ' ὅτι
Τὸ ῥήμα τὸτο δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.
COGNOSCE TEIPSYM, iure verba hæc optimo

Celebritatem adepta Delphis maximam. Τὸ γνώδι σεαυτὸν, πανταχῶς ἐσι χρεῖσι σιμον. Cognosce teipsum, monitum ubiq; commo- dum.

Delphica litera.

III. Sphinx inde sic ista.

Triplex ignorantia causa.

Apollo ipse apud Onidium 2. Artis de suo templo :

Est ibi diuersum fama celebrata per orbem

Littera, cognosci qua sibi quemq; iubet.

Ausonius eidyllio 4.

Quamquam difficile est se noscere, γῶδι σεαυτῶν,

Quam properè legimus, tam citò negligimus.

Lege Platonem in Amatoribus, Stobæi sermone περὶ τῶ γῶδι σεαυτῶν. Macrobius 1. Saturn. cap. 6. Adagium, *Nosce te ipsum.* Ciceronem locis innox citandis & adducendis, multosq; alios, qui auream hanc cœlestemq; gnomen scriptis commendarunt, & quantum habeat in mortalium rebus momenti, explicuerunt.

Monstrum præceps.

Præcipitis monstri. Ignorantiæ, quæ est reuera θηριὸν ἀλλοτριον, ἐξ δυσπέλασον κακῶν, vt loquitur Sophocles περὶ ἀμαθίας. *Fera robusta, & non aduendum malum.* Præcipitis monstri, id est, deiectionis, deturbationis. Vel monstrum præceps, idem est atque periculosum, eò quòd in præcipitijs saxorum vel mòtium pericula maiora esse putentur.

Cultura dira secans tollunt è medio. Qui enim se ipsum nouit, detracta omni libidine, fœdaque voluptate, a uulsi inconstantiæ plumis fugacibus, & omni arrogantia, intelliget quid sit homo; id est, problema Sphingis explicabit, suam ipsius naturam intuebitur, primò quidem quadrupedem penè similem conditioni, deinde hominis firmitate constantem, & postremò imbecillam, propter concreti partes infirmas; ita vt monstrum arrogantie turpissimum seipsum conficiat, & hominem sui cōpotem relinquat; qua victoria nulla alia est excellentior, nulla uulsi, aut illustrior.

Namq; vir ipse bipesque, &c. Tres hic notantur ætatis humanæ partes, infantia, uirilis ætas, & senectus. Alij aliter distribuunt, vt fufius diximus in Præfatione Emblematum pag. 3.

Primaq; prudentis Primus sapientiæ gradus à veteribus celebratissimus, S E I P S V M N O S S E ; vltimus N O S S E D E V M, vt rectè pièq; monuerunt quidam Philosophi Christiani.

Laurea. Victoria, gloria. Martialis 7. lib. 4.

_____ inuidet hosti

Roma suo, veniat laurea multa licet;
In secundo verò :

Qua datur ex Dacis laurea tota tua est.

Ausonius Eidyllio 9.

Hæc profugati venit modò laurea belli.

Nosse virum. Oraculum illud, γῶδι σεαυτῶν, eiusq; vires vt copiosè, sic & etudite tractat M. Tullius De legibus 1. circa finem: Philosophia, inquit, nos cum cæteris res omnes, tum quod est difficillimū,

docuit, vt nosmet ipsos nosceremus. Cuius præcepti tanta vistant sententia est, vt ea non homini cuiquam, sed Delphico Deo tribueretur. Nam qui se ipse norit, primū se aliquid habere sentiet diuinum, ingeniumq; in se suum, sicut simulacrum aliquod dedicatum putabit, tantoq; munere Deorum semper dignum aliquid & faciet & sentiet: & cum seipse perspexerit, totūque tentarit, intelliget quemadmodum a natura subornatus in vitam venerit, quantaque instrumenta habeat ad obtinendam, adipiscendamque sapientiam: quemadmodum principio rerum omnium, quasi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, quibus illustratus, sapientia duce, bonum virum, & ob eam ipsam causam cernat se beatum fore. Nam cum animus cognitis percèptisq; virtutibus, à corporis obsequio indulgentiaq; discesserit, voluptatemq; sicut labem aliquam dedecoris oppresserit, omnemq; mortis dolorisque timorem effugerit, societatemque carnis eiecerit, tum omnibus se natura coniuictum duxerit, cultumque Deorum & putam religionem susceperit, & exacerit illam vt oculorum, sic ingenij aciem ad bona eligenda, & reiicienda contraria: que **virtus** ex prouidendo est appellata prudentia: quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idemq; cum cælum, terras, maria, rerumq; omnium naturam perspexerit, eaque vnde generata, quòd recurrant, quando, quomodo obitura, quid in his mortale & caducum; quid diuinum æternumque sit, viderit, ipsumq; ea moderantem & regentem penè prehenderit, seque non vnus circumdatum mœnibus popularem alicuius definiti loci, sed ciuem totius mundi, quasi vrbs vnus agnouerit, in hac ille magnificentia rerum, atq; in hoc conspectu, & cognitione nature, diuimortales, cum se noscet (quod Apollo præcepit Pythius) quam contemnet, quam despiciet, quam

Nosse se sum quæ vim habet beat.

pro nihilo putabit ea, quæ vulgò dicuntur amplissima? Atq; hæc omnia quasi seipmento aliquo vallabit differendi ratione, veri & falsi iudicandi scientia, & arte quadam intelligendi, quid quamq; rem sequatur, & quid sit cuique contrarium. Idem Cicero i. Tuscul. Est illud, vel maximū, ait, animo ipso animum videre: nimirum hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet, vt se quisq; noscat: non enim, credo, id præcipit, vt membra nostra, aut statu ram, figuram ve noscamus: neque nos corpora sumus, neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cùm igitur, Nosce te, dicit, hoc dicit, Nosce animum tuū. Nam corpus quidem quasi vas est, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc acrioris cuiusdam animi præceptum, sic vt tributum Deo sit, hoc est seipsum posse cognoscere. Hactenus Cicero. Idem præter cæteros explicat Plutarch. libello De discrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum sequi, & seipsum nosse, salutis esse summam. Et Clemens Alexandr. statim initio 3. lib. cui Pædagogò nomen indidit, pulcherrimam & maximam disciplinarum omnium ait esse, seipsum nosse: quia qui seipsum norit, Deum cognoscit, &c. vide reliqua. Nemo insipientium (inquit Dio Chrysostr. 4. Orat. de regno) seipsum nouit! Neque enim id Apollo præcepisset in primis, nisi cuiq; difficillimum visum esset. Nonne putas inter morbos nullū magis perniciosum insipientia? eūque, qui sit insipiens, sibi ipsi nocentissimū? aut etiam plurtimorum causam malorum alius esse? Et Macrobius in somnium Scipionis comment. i. tradit, quidam Delphicum oraculum consulenti, quoniam itinere ad felicitatem peruenire posset, responsum ad hunc modum: Si seipsum cognoueris. Vt igitur summa ignorantia est seipsum ignorare, ita prima prudentis laurea, vt Auctor innuit, nosse virum, id est, se ipsum, atque etiam cæteros. Hæc ergo Sphinx ignorantia omnes præcipitat præter sapientes, qui seipso norunt. Clariùs dicam. Sphinx interrogat mortales, quid sit homo verè & propriè: Cùmq; huic rã difficulti quæstioni pauci respondere possint; id est, cùm paucissimis datum sit, nosse se se, nihil mirum est, si tam multos præ-

cipitet ignorantia. Huic interpretationi Sanctius palmam dat, & se magnificè hic effert.

DEVENIMVS tandem ad mythologicam tractationem. Sphinx itiformis, vt pote quæ puellari forma sit, plumis tecta vt auis, & leoninis pedibus, ignorantiam arguit, in editissimo huius vitæ monte, & quasi theatro locatam, infinitam hominū multitudinem sua feritate opprimentem, non alia de causa, nisi quòd se non agnoscant, id est, se homines esse ignorant. Triplex autem monstri forma refertur ad tres primarias causas efficientes ignorantia. Nam virginis facies voluptatem repræsentat, foedamq; libidinem, quæ hominem ita excæcat & afficit, vt eum ab humanitate degenerem in belluinam ferre naturam commuret, quo fit vt ab omni vera disciplina rectaq; institutione penitus abhorreat. Plumæ volucres, quibus totum corpus occupatur, & quasi obsidetur, leuitatem & inconstantiam animi satis aperte declarant, quæ quidem cùm rationis principatum, vel naturæ vel consuetudinis vitio præripuit & occupauit, quid in homine reliquæ, quod firmum aut constans esse vel videri possit? Ceterum pedes, quales sunt leonis, indicant superbiam arrogantiamq; quæ cùm falsam de rebus opinionem habeat, seque scire putet, quod nescit, non mirum est si turpiter impingat, & longissimè absit à perfectæ rerum cognitione. Prima itaq; ignorantis causa est ingenij leuitas, vel temeritas, quæ quid maximè se deceat, non videt. Altera est corporis voluptas, primo quidè aspectu blandiens, sed asperitas, tristisq; postquam gustaueris: De qua sic ante, Emblemate 83.

meretricius ardor

Egregijs iuuenes seuocat à studijs.

Tertia causa omnium perniciosissima, & ad nocendum imprimis efficax, est animi elatio & arrogantia: de quibus singulis, quia iam in superioribus passim dictum est, nolo esse longior. Pausanias in Eæoticis ad historiam hæc refert, inquit: Inde si processeris, motem videbis, à quo Sphingem aiunt desilisse, quæ ad perdendum captiuos quæstiones proponebat obscuras. Dicunt nonnulli, naualem potentia instructam latrocinijs causa oberasse, & ad mare circa Anthedonem appulisse. Hoc autem monte occupato, rapinis fuisse

IV.
Sphinxus
mythologica.

Virginis
facies in
Sphinge.

Plumæ
Sphinxus.

Leoninis
pedes.

Ingenij
leuitas.
Voluptas
corporis.

Superbia.

Historia
Sphinxus.

5. mo
Hæc
Sphinx
morant
est.

intentam, donec Oedipus eam confecerit, obrutam exercitus multitudine, quem Corintho eduxerat. Strabo lib. 9. & Phanodemus 5. rerum Attic. Dicitur item Laij notha fuisse filia, & edocta à Laio per benevolentiam, quod Cadmo datum erat oraculum Delphicum. Priusquam autem reges fierent, scire aliud nihil oportebat quam oraculum. Quoties itaque de regno quis Itē Sphingi inrederat (nam & Laio ex pellicibus liberos fuisse procreatos aiunt, & oraculum Delphicum ad Epicaſten ſolummodo, & Epicaſtē filios ſpectabat) hac Sphingem aiunt aduerſus fratres vſam eſſe fraude, vt Laij de ſtirpe ſi eſſent procreari, quod datum fuerat Cadmo oraculum proferrent. Qui reſpondere non poterāt, eos morte mulctabat, vt qui immeritō & de genere, & de imperio diſceptarent. Oedipus verō in ſomnis oraculum edoctus, Sphingem acceſſit. Palæphatus quoq; qui à Lilio Gyraldo allegatur, hſtoriam de Sphinge ſic exponit: Cadmus vxorem Sphinga habens Amazonida Thebas profectus eſt, vbi interfecto Dracone regno potitus eſt, ducta vxore Harmoniæ Dracōnis forore. Id Sphinx iniquo animo tulit: quare ſeductis nonnullis ciuibus & cane, quam à velocitate pedum Græci ποδὶ ὄνυυ vocant, Sphicum ſeu Sphincium (vtroq; enim modo legimus) occupauit, incurſionibusque ac inſidijs, quæ à Thebanis indigeno ſermone ænigmata dicuntur, Cadmū iplum, & qui illum ſequēbantur, inſeſtauit. Tandem propoſito præmio ab Oedipode ſuperatam fuiſſe. Sabellicus principio Ennead. 7. lib. 1. credit Sphingem pernicioſum quemdam hominem fuiſſe, qui calliditate multos peruenerit. Natalis Comes Mytholog. lib. 9. cap. 18. per Sphingis fabulam id ſignificatum fuiſſe ab antiquis ſapientibus credit, ſuam cuique fortunam æquo animo eſſe ferendam: quam tamen ſi quis æger timē ferat, omninō ferre neceſſe ſit. Nam quid ſignificant alæ? an non fortunæ inconstantiam? Aut cur vngues in prædam flexę illi tribuuntur? nonnē quod vnde cunq; liberit omnia poteſt auferre? Cur humana eſt facies? quia humanum eſt ſubijci calamitatibus & viciffitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo eſſe ferenda aduerſa ſignificat, quæ vel vi omninō ſunt ferenda: ſi quis enim miſerias prudenter ſuſtinere nequiverit, aut niſi ſe

ſapienter inter aduerſa cuſtodierit, ille ab ipſa Sphinge crudeliſſimē torquetur & laniatur. Atq; vt ſummatim dicam, nos monere per hanc fabulam ſapientes voluerūt, aut prudentia & Mineræ conſilio fortunæ iniquitatem eſſe ſuperādā: aut ſi minus illud fecerimus, nos ab illa ſuperari oportere. Nam quid agitur in ſuperiore ænigmate Sphingis? an non de humana imbecillitate, cum nihil naſcatur homine debilius aut calamitoſius. Sanē Romæ aliquot Sphinges marmoreæ, quæ ex Aegypto allatæ dicuntur, in Capitolio & alibi hodie adhuc conſpiciuntur. Aegyptij enim ideo Sphinges ante templa poſuerūt, quod myſtica dogmata, præcepta & inſtitutiones ſacras, per ænigmatum nodos à profana multitudine inuiolata, cuſtodita, & in arcānis tantū tractati voluerunt. Ideo putant Octāuium Auguſtum ob taciturnitatem Sphinge loco ſigilli aliquandiu uſum fuiſſe; quæ etiam adhuc ante oſtium ponti Euxini, quo in Boſphorum ſeſe exonerat, in altera Symplegadam inſula, in columna veteri ex albo marmore conſpicitur, cum hac inſcriptione: DIVO CAESARI AVGVSTO L. CLANNIDIVS L. F. CLA. PONTO. ſicut Leuenclavius tanquam ἀυτόπτης notauit. Syneſius tamen aliam aſſert rationem. Mercurij, inquit, numinis duplicem ſpeciem effingūt Aegyptij, iuuenem ſtatuentes propter ſenem. Quod hoc ſibi vult; eum, qui alijs cum laude præſuturus ſit, eſſe & mente & robore præditum oportere. Eamque ob cauſam ab iſdem & Sphingis effigies in veſtibus lucorum conſecratur, nota illa quadam dinæ duarum virtutum copulæ, ſignificante robore beſtiam, prudentia hominem. Nam robur expers ductus prudentiæ, attonitum fertur, res omnes miſcēs ac turbans; & mens deſtituta manu miniſterio, ad actiones eſt inutilis. Vide adagium, *Manu ignarus, mente præſens*. Item, *Sphingus ænigmata diſſoluit*. Pieriū Val. lib. 6. Hieroglyph. Sed & Amafiſ Aegypti rex Sphingem ex vnico ſaxo elaborauit, cuius longitudo erat pedum 143. altitudo à ventre ad ſummum apicem in capite 62. capitis ambitus pedes 102. colligebat. Amafiſ regem in eo conditum voluit. Plinius libro 36. Natur. hiſtor. c. 12. Cæterum (quod nolim prætermiſſum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem reſulit

Sphinx
Laij filia
notha.

Cur
Aegyptij
Sphingis
præ for
bus rēp.
rum ſt.
tuerent

Sphinx
ægyptus for
tunæ.

Sphinx
Amafiſ
regis.

retulit ad ingenij sollicitiam, & robur corporis, ob humanam faciem & leoninum corpus. Attigit Aelian. de historia animal. lib. 2. cap. 7. Retulit ad iustitiã Dio Chrysostom. Orat. 10. sub finem, & torquet ad sophistarum genus. Non omittendum postremo est, olim quosdam meretrices ex Megara Sphinges appellatas fuisse, quod humano capite mansuetudinem præ se fer-

rent, verum corpore reliquo leonino rapacitatem & imperium, quod in miseros amantes exercent, indicarent, de quibus verficulus veteris cuiusdam dici potest:

Ἴσον λέοντις ἢ γυναῖκος ἀμότις.

Par est leona & femina rapacitas.

Vide Pterium lib. 1. & adagium, Megarica Sphinges. Nos cum vulpe formam contemplatum imus.

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXIX.

INGRESSA vulpes in Choragi pergulam,
 Fabrè expositum inuenit humanum caput,
 Sic eleganter fabricatum, ut spiritus
 Solum deesset, ceteris viuisceret.
 Id illa cum sumpsisset in manus, ait:
 O, quale caput est: sed cerebrum non habet.

COMMENTARI I.

I. **A**SSIDET in pergula vulpecula, & personas humanas hinc inde pēdentes contemplatur, & manibus contrectat. Versus sunt Scenarij Iambici.

II. **S**UMPTVM est ex fabulis Aesopis, sed praecipue ex fabulis Gabrae, de vulpe & capitis humani simulacro; quod cum offenderet, attem quidem & vultus effecti laudavit elegantiam, sed nihili esse duxit, quia cerebro careret. Apologum ita scite redditum huc apponam:

Mimi ingressa domum vulpes, dum singula rerum

Visendi studio, scena instrumēta revolvit, Formosi larvum simulacrum reperit oris - Inque manu sumens, animoque & lumine lustrans;

O quam insigne caput, specie quam, dixit, honesta,

Sed rationis inops, cassoque informe cerebro. Sordet bonos forma, nisi cui sapientia iuncta est.

Brevius Phaedrus lib. 1. fab. 8.

Personam tragicam forte vulpes viderat: O quantae species, inquit, cerebrum non habet.

Hoc illis dictum est, quibus honorē & gloriae Fortuna tribuit, sensum cōmunem abstulit.

III. **I**NGRESSA vulpes] id est, astutus quidam & festivus homo, id enim ἀλλήγορικῶς accipere.

In Choragi pergulam] in statuarij officinam. Choragus ad verbum est dux chori, & suppeditator instrumenti ludicri; & expensarum, inquit Budens. Vnde & Choragium, locus vnde omnia promuntur ad ludos necessaria. Et huc forte respexit Pignorius, dum figuram hanc nostram curavit exprimi, nempe vulpem inter larvas & personas sedentem, scēns quam habent aliae editiones, quae vulpem inter statuas & imagines locant. Plautus in Persa:

Sed πόθεν ὀργανοῦται? Abs chorago sumit. Casanbonus in Sueronii Augustum, cap. 70 inquit: Choragos vocant hodie eos, qui pecunia sua chorum conductur & instruunt: ac primitus χοραγός dicebatur is, qui erat verē ἡγεμὼν τῶν χορῶν, cuius erat officium, videre ne imperitia chori aut laetitia verus Musica corrumpere, sed pura ac sincera servaretur. Quid aut sit Pergula, satis explicatū Emblemate 122.

Fabre expositum] id est, affabre, ingeniose, artificio quodam singulari, δαίδαλέας. Plautus in Stichos, Act. 4. Sc. 1. Vt Apologum fecit, quam fabre. Idem in Poenulo; Act. 3. Sc. 1. Basiliē exornatus incedit, & fabre ad sal laciam. In Menæchmis verò sic: Hoc lepidum est, hoc factum est fabre. Sed id ab usu recessit, & eius loco utimur. Affabre.

Fabre.

Vt spiritus solus deesse] ita ad vivum erat expressum, ut ei solus sensus & vox deesse videretur.

O quale caput est] Vulpes, id est, cautus, & veterator spectato artificio hominis ita pronūciauit: ὁ καλὴ κεφαλή, ἀλλ' ἐγ κεφαλον ἐκ ἔχου, id est: Opulchrum caput, sed cerebrum non habet. Graece lepidius.

TORQUETUR προς ἀδρας μεταλλοπρατῆς μὲν τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλογίσεις. Vel in quosdam formosulos & elegantiore cultu adolescentes, caetera verò praeter obtusos, nulliusque frugis, qui certe nihil aliud circumferunt, quam quod proverbio dici solet, in eburnea vel aurea vagina gladium piumbum, & Σαπρὸν σίληρον ἀργυρὸς πῖναξ ἔχων. Vnde conquestus est nescio quis Graecorum his quidem verbis: πολλοῖσι θνητῶν ἢ μὲν ὄλις εὐγενῆς, ὄντος δ' ἐν αὐτῇ δυσγενῆς εὐρίσκειται. id est:

IV. Forma nihil se sola forma.

Multis mortalium aspectus liberalis, Mens autem in se ignobilis deprehenditur. Recte admonuit Thales, laborandum non esse in facie exornanda, sed potius in actionibus & studiis honestis pulchritudinem esse quærensam. Lubens apponemur exemplum Nirei ex Homero Iliad. γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, eorum qui ad Ilium venerunt formosissimus; sed, ut ille subiicit, ἀλαπαδὸς ἐνν, imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius semel dumtaxat Homerus meminit in nauium catalogo, ut perspicue ostenderet, eam corporis formam ad res exalientes, & que laude dignæ sūt, minus idoneam. Sola enim pulchritudo & nitor corporis non sufficit, nec prodest, nisi etiam animi bona accedant, ita ut decoꝛæ corporis dispositioni mores non aduer-

Nireus formosissimus.

sentur,

sentur, sed omnino etiam animi candor & forma eluceat. Præstat enim, longè que satius est deformem sædumque aspectu, sed sapientia & ingenij dotibus præditum esse, quàm elegantem, venustum, & habitu corporis excellentem, mente autem, consilio, & virtutum ornamentis deficere, nec quidquam tantæ membrorum pulchritudinis expectatione dignum præstare. Est itaq; operæ præcium, iuxta Socratis præclarum monitum, quemque virtutis & honesti studiosum τὴν εαυτῆ μορφήν ἐν κατῳτρῷ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ψυχὴν, ἀσκήσῃαι τοιαύτην εἶναι κὴ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἤγησάμενον ἐν καλῷ σώματι. ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκείν. εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τῆ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμελητῆναι τῆς ψυχῆς id est: suam ipsius formam in speculo debere conspiciere, ut si forma bona sibi videatur, exerceat eam unā cum animo, & faciat que forma digna sunt: ut pueret admodum absurdum esse in pulchro corpore animum deformem continere. Quid si deformis sit in ijs, que corporis sunt, eo magis curandum sibi nitendumq; ut pulchritudinem animi consequatur. Cicero in Oratione, quæ non extat, in Clodium & Curionem: Credo postquam tibi speculū allatum est, longè te à pulcritudine abesse sensitisti. Iocatur Tullius in Clodij formam, & ad cognomen familiæ Pulchrorū alludit. Eos proditum est fuisse prudentes, sobrios, continentes, modestos, reiq; publicæ suo tempore perstudiosos, à quibus longè aberat Clodius. Sed quia de forma corporis mentio incidit, huc conferre placet dictum Iuliani Imperatoris, quod vt memorabile laudatur à Marcellino lib. 25. historiarum: Turpe esse sapienti cum habeat animum, captare laudes ex corpore. Egrege Seneca epist. 66. Errare mihi videtur, qui dixit: *Gratior est pulchro venies à corpore virtus.* Non enim vilo honestamento eget ipsa, at sui magnum est decus, & corpus suum confectat. Claranum nostrum cœpi intueri: formosus mihi videtur, & tam rectus corpore quàm est animo. Potest ex causa vir magnus exire, potest ex deformi humilique corpusculo formosus animus ac magnus. Quosdam itaq; videtur mihi in hoc natura tales generare, vt apparet virtutem omni loco nasci. Si posset per se nudos

edere animos, fecisset. Nūc quod amplius est, facit: quosdam enim corporibus impeditos, sed nihilominus perumpentes obstantia. &c. Succurrit Galemi fens Menodoti non inuentus τὸ πρὸς τέχνας locus, vbi de Nireo, de quo paulò ante. Quid enim gratia formæ, nisi adsit cultus animus? Video sæpe & rideo stultam multorum in cura pulchritudinis vanitatē. Hæni quot suscipiunt labores? quot delectabilibus abstinent? quot sibi inferunt supplicia, vt formosiores non quidem sint, sed appareant, vnius formæ studio & valetudinis & voluptatis immemores? Quantum verò tempus inter comendum absumitur? quot honesta, quot vtilia, quot interim necessaria negliguntur? Sed nescis, o Veneris pulle, quid malialas; habes hostē tuum doni, & quod peius est, blandum ac delectabilem: habes raptorem quietis & temporis, perpetuumque tortorem; habes materiam laboris, vberissimam discriminum causam, fomenta libidinum, nec minorem querendi odij quàm amoris aditum. Estot: fies forsan amabilis mulierculis, sed odiosus viris, aut certè suspectus. Quid igitur, formosule, de forma gloriaris, quæ ad breuissimum tempus erit? Cadet flaua cæsaries, reliqui capilli albescent, tenerarum, genarum purpuram pallor sædabit, serenam frontem squallentes arabunt rugæ, lætas oculorum acies & lucida sidera mœsta teget nubes, læue dentium ebur ac candidum scaber situs obducet atque atteret. recta ceruix atque agiles humeri curescent, guttur planum crispabitur, aridas manus & recuruos pedes suspicaberis tuos non fuisse. Quid multa? veniet dies quo te in speculo nō agnoscas. Veris igitur & permansuris bonis delectari conuenit, non falsis ac labentibus. Est enim & sua animo pulchritudo multò suauior certiorq; quam corporis, & ipsa quoq; suis legibus, decore, ordine, ac apta suarum partium dispositione subsistens: illam optare, illi operam impendere dignum erit, quàm nec dies longa deteret, nec morbus extinguet, nec ipsa mors. Cæterum (vt ad caput nostrum reuertamur) Philosophi permulti animæ sedem in cerebro, tamquam in arce summa posuere: vnde vecordes & insipidi vulgò dicuntur cerebro vacui. In uenial. Satyr. 14. *Cum facias peiora senex, vacuumq; cerebro*

In corpore
los, et for
ma stu-
diosos.

Sedes ani-
ma cere-
brum.

Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita
 quarat?
 Quò spectat illud Cleanthis: ἀπεδέυτες

μόνη τῆ μορῆς ἄριων διαπέσει. Vide
 proverbium, Caput vacuum cerebro, dum
 nos arietem inducimus.

Diues indoctus.

EMBLEMA CLXXX.

TRANAT aquas residens pretioso in vellere Phryxus,
 Et stauam impanidus per mare scandit ouem.
 Ecquid id est? Vir sensu hebeti, sed diuitem gaza
 Coningis, aut serui quem regit arbitrium.

COMMENTARII.

- I. **I**VVENIS inequitās arietem aureo vel
 lere tecti, magna spe, & hilari vultu va-
 stum mare trajicit.
- II. **F**ONTEM Emblematis ex Galeno
 sumo, in sua foria ad artes oratione, quam
 in principio suorum Operum posuit. Ibi
 enim Diogenis apophthegma citat, qui di-
 cebat, indoctum diuitem esse arietem in

aureo vellere Verba ipsa Galeni quia su-
 pra Emblemate 73. posuimus, hic non re-
 petimus, eò lectorem amandantes, Phryxi
 autem fabula sic habet. Athamas A. Eoli
 filius, Thebanorum Rex, ex Nephelē uxore,
 vel vt Pindarus in Hymnis prodidit,
 ex Demotice, vel vt Hippia placuit, ex
 Gorgopide, vel vt ait Pherecydes Syrus,

Fabul
 Phryx

ex Themisto duos suscepit liberos, Phryxum scilicet & Hellenem. Dimissa autem, quæcumque ex his fuerit, priore vxore, lege repudij, siue vt Apollonij scholiastes vult, defuncta; alteram, cui nomen suo, duxit Cadmifiliam, quæ in iustarum no- uereat cum more priuigios odio prosequens Aereolicis foemini persuasit, (vt etiam testatur Nonnus in i. Dionysiacon) ut frugum semina priusquam terræ mandarentur, inscisciis viris totterent. Quare cum terra redderetur infœcunda, fameque tota ea opprimeretur regio, legatisque ad Apollinis oraculum decretis, vt durissimi anni eius temporis causam inquirerent, eos Ino cor- ruptis manibus, monnitque; vt eum reuersi fuerint; Apollinis nomine Phryxum & Hellenem in vltimas flagitateat. Horum mendacijs fidem habens Athamas, vtrumque are, vt tanquam victima mactaretur, inposuit. Sed Nephelæ mater eos rapuit, & auream ouem à Mercurio captam illis dedit, qua per aera aucti fuerunt. Cum verò ad id freti peruenissent, quod est inter Sigæum & Cheronesum, Helle maris vastitate perterrita in mare decidit, quod ab ea postea dictum fuit Hellepontus, vel Athamantidis, vt ait Aeschylus in Perseis, Apollodorus in 1. Bibliothec. Lucianus in dialogis mortuorum. Astipulatur Ouidius his verbis in epistola Leandri, vbi etiam fabulam attingit.

Fluctibus immo ducos Athamantidos aquo- rum, vixq; nauis portu; tunc acarina suo. Hod' mare, cum primùm de virgine nomi- nis, Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto. Est jatis amissa locus hic infamis ab Helle, Vides, mihi parcat, crinim nomen habet. Inuides Phryxo, quæmifer fœta tristia tur- bus, Aurea laniger o vellere videri, uis, Phryxus amissa sorore inooluitis in Colchidam peruenit, ibiq; Ioui Phryxioi co- gnomine, dædem inmolauit, pellemq; al- lius induco. Martis ingens honorém sus- pendij, quam postea à dracone seruari so- litam fabulari sunt. Valer. Flaccus in Argonaut. Manilius libro 4. Astron.

Costus tibi laniger ipse, Cum vir eum fides aurato vellere Pontu, Orbatumq; sua Phryxum, per fata sorore, Phasidos ad ripas & Colchida regna re-

Fabulam de Phryxo, de quæ Helle copiose narrat Iacius Tetzetis in Lycophroem, & passim auctores. Vide Natal. Comitem Mytholog. lib. 6. cap. 9. Ouid. 3. Fastor. in fine, Pontanum in Yrania, cum loquitur de Ariete; & Hyginum de Ariete. Idem narrat pulcherrimis carminibus Hispanis Ioannes Mallara Hispanensis in suo. Hecule, canto 4. Phryxi quoq; meminit An- nal. 6. Tacitus: Parthi ferunt e. Thessalis ortos, qua tempestare Iason post auestam Medeam, gemitosq; ex ea liberos inanem mox regiam Aetææ, vacuosque Colchos repetunt. Multaq; de nomine eius, & ora- culum Phryxi celebrant. Nec quisquam ariete sacrificauerit, & credito uenisse Phryxum: siue id animal, seu nauis insigne fuit. Sic ille. Etenim aliqui arbitrati sunt nauem fuisse, quæ pectum in prora arietem haberet, qua Phryxus & Helle per mare vecti sunt; verum cum Helle à prora in mare despiceret, in mare decidisse ac periisse, vt scripsit Hellanicus. Palaphatus affirmat, Arietem vocatum nutritotem, cuius opera & consilio sunt liberati. Alij aliter interpretantur, vt videre est apud Nat. Coni- tem, & nos etiam aliquid afferemus.

[PRECIOSO in vellere]. De vellere: aureo Ouidius 7. Metamorph. Iustinus in Trogum lib. 42.

Et flauam ouem] id est, auream Obser- uandum est, quam varijs nominibus au- reum, vellus poetæ nominauerint. Euripi- des, πάχυρυσον δέρμα. Orpheus & Apol- lonius, δέρας & δερμάς χρύσειον. Pindarus, χρύσειον νόκος κριῶν; δέρμα κριῶν βαδύμαλ- λον, κῶας. ἀγλαῆν χρύσειον δούδων. & δέρμα λαμπρόν. Poeta quidã apud Ci- ceronem, Auratum arietem Colchorum. Catullus, auratam pellem. Ennius, inau- ratam pellem arietis. Ouidius, Phryxam ouem; Phryxæ vellera, Ouem fuluo velle- re conspicuam, Vellera nitido villo radian- tia. Arietis aureo villo spectabilis. Val. Flac- tus, Pecoris Nephelæ vellera, Phryxæm pœudem, pellem rutilam, pellem sideris vilis comantem, vellera radiantia. Sic nos- ter Alciatus hic, Pretiosa vellera, & flauã ouem vocat.

Impavidus per mare scandit] non ho- ret marinos fluctus & turbines, quauquã horrificos.

Vir sensu hebeti] imperitus, stolidus, qualis est ouis, animal inspiens & stultu.

Taciti locus de Phryxo.

III.

Varia nomina velleris auri.

llespò us ab lles di- us.

Al- nat- 112- 113- 114- 115-

116- 117- 118- 119-

111- 112- 113- 114-

vt dicemus. Vnde illud *προβατίε βιον ζην. & προβατων ηθος*. Pierius lib. 10. Hieroglyph.

Gaza.

Diuite gaze] opulentus, locuples. Gaza, dictio est Persica, significans opes, suppellectilem, & generaliter quidquid possidemus, vt ait Seruius in 1. Aeneid. υ ορ. Mela: Gaza, inquit, Persae ararium vocat. Curtius lib. 3. circa finem: Pecuniam regiam (gazam Persae vocant) cum preciosissimis rerum offerri iubet.

Uxor sub sit non imperet.

Coniugi aut serui quem regit arbitriū.] Is apte dicitur à Graecis *γυναικοκρατέμενος*, & *δουλοκρατέμενος*, Philæmon Comicus rectissime scripsit, uxoris probe partes esse, vt se non superiorem marito putet, sed dicto audientem: adiungit enim, magnum esse malum si mulier viro dominetur, eumq; superet: Ita ille: *Αγαθὴς γυναικὸς ἔστιν, ἢ Νικοσράτη, Μὴ κρείττον' εἶναι τὰνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον. Γυνὴ δὲ νικᾷ σ' ἄνδρα κακὸν ἔστιν μέγα.*

id est: *Proba uxor, ὃ Νικοσράτα, marito suo Non debet esse superior, sed obsequens. Nam graue malum uxor est superans virum suum.*

Huc spectant versus isti Euripidis in Andromache:

οἰκία δ' ἐν ἧ πάντα πρῶτεύει γυνὴ ἐκ ἔστιν ἥτις πῶποτ' ἐκ ἀπόλετο.

Haud una salua mansit in qua familia, Partes priores uxor in qua gesserit.

Memoratur & hoc recetiorum cuiusdam dictum in eandem sententiam, iocofam allegoriam habens: Nō placet mihi domus, in qua gallina cantat, gallus tacet. Galli dicunt: *Tout se porte mal, ou la femme parle plus haut que le mari.*

IV. Aries in aureo vel bere.

IV. **A R I E T E** aurei velleris hic notantur potissimum locupletes illi, qui cū sunt hebeti & obtuso profluxo ingenio, dicuntur trahunturque pro vxorum arbitrio, vt eorum negotia è famulorum ductu regulaque pendent: nec secus ac infantes anniculi è nutricis amplexu, illi quid loquantur, quidq; statuunt, non habent, quod illos animus & rationis copia deficiat. In quos hoc Palladæ torqueri solet:

Πλῆταν μὲν πλατοῦντος ἔχειν, ψυχὴν δὲ πένιτος, ὃ τῶις κληρονόμοις πλέσι, σοὶ δὲ πένις.

Diuitias locupletis habes, animum sed egeni;

O successori diues, egene tibi. Xenophonitis locus 4. Comment. satis esse potest ad id Emblemata illustrandum: nempe *ὅτι ἀνθρώποι δόλοι δι' ἀγνοίαν, καὶ ἀπλῆστοι*. quæ Socratis disputatio est cum Euthydemo. Ea enim misera censenda est seruitus, quæ non à fortuna, sed ab animi imperitia nascitur, quæ in summa etiam cōpiā non potest, non esse alijs maucipata. Non dedecet aliquando rebus serijs iocos immiscere non inurbanos. Sic ludunt quidam in famulorum conditionibus: *Miles habet seruum monachus, clericusque sodalem:*

Seru minis imperiam.

Plerumq; & sociū stultus uterq; tenet. Nempe qui seruit militi, verè non simulatè obsequitur: at clerici & monachi sæpe pro seruis dominos serunt, & ad eorum mores sese nimis aliquando supinè accommodant. Ferunt ergo pudendam *δουλοκρατίαν*, digni seruire magis, cū nulla turrior seruitus quàm voluntaria. Nec desunt de muliebri imperio vulgò trita diæteria, veluti: *Hunc fatuum fateor, quem calceus urget & uxor.*

Et illud: *Fœmina quem superat, nunquam viuit sine pœna,*

Libertate caret dura constructus habena. Cum Diogenis apophthegmate, de quo ante, consentit illud Caij Cæsaris, quod à Corn. Tacito memoratur lib. 13. Annal. Iulium Silauum auream pecudem appellabat C. Cæsar ob segnitiam, vel vecordiā potius. Aries simplicissima & stolidissima est pecus, bono tamen corporis habitu, & conferto lanæ mollis tegumento: aurum diuitias, puer aut seruitutem, aut iuuenilē ætatem significat. Quare Phryxus aurei velleris ariete Pontū transuectus, aut vxor est, aut seruitus, aut pufio virum aut dominum, diuitem quidem, sed stolidum, suo arbitrio quocūq; velit transferens. Certè quis in Hieroglyphicis tum felicitatem, tum stulticiam arguit. Felicitatem quidē ex oue portendi olim Hetrusca disciplina docuit. Virgilius felicitatem aurei sæculi sub Augusto reuiuifcentis attingens: *Ipsē sed in pratis aries iam suauerubenti Murice, iam croceo mutabit vellera succo.*

Iulius Silanus aurea pecus.

Ovis felicitatis hieroglyphicum.

Sed felicia illa portendi ex euentis comprobatur, tunc præcipuè cū agnus natus esset vellere in fronte purpureo in villa

Antonini cuiusdam plebeij viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verum is, in cuius ædibus agnus editus fuerat, cum imperium Antonino ex hoc portendi audiuisset ab aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur, agnum statim occidit; quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, ab Antonino fratre necandum esse, vt subsequenti est; quod apud Aelium Spartianum, & alios habetur. Eadem oues Diadumeno imperium portendere, cum in agris patris oues purpureæ duodecim natæ essent, quarum vna tantum varia fuit. Quod verò ad stultitiam attinet, notum est vulgo, ouium cognomento insipientes appellari. Et Accius in Somnijs posuit ouilem foetum in Tarchinim Superbum concitatum, tanto impetu irruentem, vt regem solo prostereret: quod Brutum indicabat, quæ Rex ille hebetem, & quasi pecudem existimabat. Fabius etiam Maximus, cum prima ætate communi hominum iudicio putatur hebetior. Quiculæ cognomine appellatus est. Vide adagium, *Ouium mores.* & Aristotelem lib. 9 de nat. animal. Socrates etiam diuites indoctos vocabat aurea mancipia; & equos argento circumtectos. Sed redeamus ad aureum nostrum vellus. Non obscurum est, veteres ea dixisse aurea, quæ magnam suppeditare emolumentum & reditum, siue agri bonitate, siue pecore aut lanificio. Hinc Martialis de Beti fluuio:

Beti oliuifera crinem redimite corona,

Aurea qui nitidis vellera tingit aquas.

Quocirca factum est, vt pecudes ipsæ aureas pelles habuisse ferantur: qualis fuit Argis Atrei, quam sibi Thyestes subduxisse conuenit. Sic in Colchide Aëta Rex, ad cuius arietis pellem Iason profectus est & socij Argonautæ, regij sanguinis & animi, qui regionem gregibus & opibus nobilem inuaserunt, si Vartoni credimus lib. 2. de re rust. c. 1. quem laudat & sequitur Forcatulus lib. 1. de Imp. & Philof. Gall. à quibus etiã stare videtur Cæsar. Rhodigin. lib. 25. cap. 1. Oues sanè tanto in honore habuerunt veteres, vt ex iis solummodo opes fieri existimarent; & pecuniam atq; peculium omne, à pecudibus & gregum numero olim conseruiunt. Ea de causa Maronianus Corydon diuitias suas

ostentaturus, dicit:

Mille mea Siculis errat in montibus agna.

Similiter cum Hercules ex Africana victoria nihil præter oues abegisset, aurea mala secum asportasse fabulosè dictus est: μήλον enim & ούε & pomum significat.

Sed vellus aureum aliù malunt intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos esset, à principibus quibusdam viris congestam. At verò Colchica regio propter vicinitatem Caucaji montis, auro abundabat, vel teste Strabone, qui scribit multos fontes ex Caucafo manare, scaturientes arena aurea, tam tenui, vt oculorum aciem effugiat, eamq; colligi ab incolis, pellibus quibusdam lanosis in aquam iniectis. Hinc enim suspicari possumus locum esse fabulæ datum: pelles enim, subsidente in ijs arena, speciem aurei velleris præ se ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc trāsferre non pigeat. παρά τέτοις δὲ λέγεται ἡ χρυσὸν καταρέειν τῶς χειμάρρες, ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τῶς βαρβάρους φάτιαις κατὰ τετριμμέναις, καὶ μαλλοταῖς δωραῖς ἅψ' οὐ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Meminit Corn. Tacit. 6. Annalium. Sed dum alios plerofq; auctores voluo, occurrit id quod de auro velle plerique referunt, ex Suida potissimū, explicantiq; de arte, quam χυμῖαν Græci appellant. Etenim inueniuntur auctores non pauci, qui aurei velleris pellem interpretentur fuisse librum quædam veterum more in pelle conscriptum, in quo auri conficiendi scientia traderetur: cuiusmodi libros cum Diocletianus summa diligentia perquisiuisset apud Aegyptios (qui huius peritissimi censebantur) omnes flamma consumpsisse fertur, ne diuitijs ita comparatis Aegyptij Romanis inferre bellum auderent: atque ex eo tempore artem hanc publico Cæsaris edicto semper habitam fuisse flagitiosam. Sed quia de Chymia siue Alchymia incidit mentio, æquus lector non argè ferret, si de eius certitudine & difficultate ea, quæ partim ex probatissimorum auctorum lectione, partim etiam virorum doctorum conuersatione & colloquio hausi, hic loci vel historicè saltem paulò proximiùs exponam, interim haud inuitè permittens, vt suo quisque abundet sensu, & de his pro arbitrio statuat.

In primis in confesso est, artem transmutandi metalla in aurum & argentum esse vetu-

Aurea mala.

Aureum vellus.

Chymia per vellus aureum notata.

Alchymia vest. 875.

*Hermes
Trismegis-
tus.*

vetustissima, quam omnes venerant cui-
dam Hermeti Aegypto, seu Mercurio
Trismegisto. Is enim fuit, qui post dilu-
vium omnium artium & disciplinarum
tam liberalium quam mechanicarum pri-
mus fuit inventor & editor; qui Mosi cœ-
taneus creditur. Mosi autem natiuitas
cedit in annum M. 2373. qui est ante na-
tum Saluatorem nostrum 1598. Argona-
tarum expeditio circiter annum M. 2740.
ante natum Christum 1231. vt supputat
Abrahamus Bucholz. in Indice Chroni-
co. Diocletianus verò Imperator floruit
circiter annum 284 post Christum natū.
Vltra ergo mille octingentos annos vni-
uersaliã artem in Aegypto ante Diocletia-
nam librorum chymicorum deuatatio-
nem, de qua Suidas, rectè potest colligi.
Ab Hermete Chymia quasi per manus
tradita est & propàgata, non ad Græcos,
non Latinos, sed Arabes. Quid multis?
Sat antiqua est, si sat vera. Verùm de hu-
ius artis veritate disputanti non possunt
firmitiora argumenta esse; quàm quæ à sen-
su seu experientia, & ratione ducuntur:
inde enim alia omnia robur capiunt, quæ
in vtramq; partem disceptantur, non tam
in hoc, quàm in omni alio negotio. Qui veri-
tati se opposuerunt, vt Agricola, Carda-
nus, Scaliger, Carrerius, Fenottus, Erastus,
Aubertus, Seidelius, & nuperrimè More-
sinus Scotus (prætereundas enim censeo
quotlibetarias infinitorum scholasticorū,
& huius sæcis quæstiones) eum aut nega-
re debuissent experientiam & sensum: aut,
vt ait Libanius in Syrraxi metall. Thef.
40. & 43. modum, quem posuere artifi-
ces; in genere per rationes Logicas; hoc
est, ex mera phantasia desumptas, aggressi
sunt ostendere, non posse fieri artificiale
metallum. Quantò rectius illi, eum om-
nes sint Peripatetici, audissent suum ma-
gistrum & principem Aristotelem præ-
clare monentem, in ijs, quæ sensilia sunt;
non rationem, sed sensum, iudicem omni
exceptione maiorem, esse consulendum?
Quietiam, quando disputat contra eos,
qui omnia dicebant moueri, 8. Phys. t. 22.
neglecto sensu rationem quærere, imbe-
cillitatem mentis meritò censet: & absur-
dum, præter rem imaginationi seu ratio-
ni credere. 3. Phys. t. 37. Sensu enim & ex-
perientia multiplici, & testimonio indubi-
tato constat; & factum esse aurum (nam

*Alchy-
mia veri-
tas.*

*Experien-
tia osten-
ditur,
aurum
fieri posse.*

de hoc potissimum lis est) & factum esse
ea arte, quam norunt veri artifices, profi-
tentur sophistæ fraude multiplici. Ioan-
nes Andræ, celebris Iuris Pontificij inter-
pres, scribit, Arnaldum de Villa noua in
Ciria Romana; præsentibus multis Car-
dinalibus æs in virgulas auri committas-
se, mox discedentem permisisse, vt omni
probationi subijceretur. Refert Pancro-
llus Rerum memorab. lib. 2. tit. de Alchymia.
Cornelius Agrippa lib. 1. de occultâ Phi-
los. c. 14. affirmat, spiritum auri, aut potius
eiusdem forma & parte puriore, imperfe-
cta metalla & argentum viuum in argen-
tum verti posse, seq; id vidisse & nouisse.
Iean. Franciscus Picus lib. 3. cap. 2. de Au-
rò, plurimas accumulât experientias, quæs
breuitatis causa omitto. Multæ etiam le-
guntur apud Hieron. Rubeum lib. de de-
stillat. sect. 4. cap. 1. & 2. Libanius lib. 2.
Alchym. tract. 1. cap. 19. Gebrum, Hermè-
tem, Conitem Bernhardum, & alios, in
primis apud Robertum Vallensem, qui
ex professo scripsit de artis huius certitu-
dine & antiquitate. Fernelius quoq; lib. 2.
de abdit. rerum caus. cap. 18. de veritate &
ratione artis attestatur. Recentissima è
exempla si desideras, pete ex Evvaldi de
Hoghelande historijs Colonix excusis,
Anno 1604. Quid? quòd ego ipse hisce
oculis vidi, hisce manibus contrectaui ma-
sam auti à quodam mihi satis noto, & fa-
miliari confectam, & in Archiducali Aca-
demia Frisburgi Brisgoiæ publicè dispu-
tationi, quæ fieri id posse negabat, illatam
& ostensam. Adeo etiam clara veritatis
huius lux est, vt ex ipsis aduersarijs ali-
qui eam non diffitentur. Narrat Carda-
nus lib. 6. de Subtilit. coram Principe &
Senatu vrbs Venetæ argentum viuum in
aurum fuisse conuersum à pharmacopo-
la Tarufino. Et cur tot præstantes viri
diuersarum gentium, tot tamq; præclara
de hac arte edidissent volumina? ap in nu-
gis suæ famæ & gloriæ præsidium apud
posteròs quærebant? Sunt Aegyptij, fuit
Arabes, sunt Chaldaei, Germani, Hispani,
Angli, quos quis enumeret? Multos Hæ-
molaus Barbarus, vir dignitate generis &
gradus, & omni doctrinarum genere orna-
tus, nominatim protulit: ego plures profe-
ram, sed tantum insigniores; delectum eum
seruabo. Itaq; χυμειρικὰ scripsit Osthæ-
nes, Hermes, Chanès, Rosinus Alexandri-
nus

duro

*Chym.
artis
prores*

nus ad forem Theosebiam, Olympiadorum Alexandrinus, Agathodamon, Democritus, Orus, Chrysothichus, Pebichius, Comertus, Apuleius, Petasius, Pelagius, Africanus, Theophilus, Syneſtus, Stephanus ad Heraclium Caesarem, Heliodorus ad Theodosium, Geberus, Callides Rachaidibus, Veradianus, Rhodianus, Canides, Merlinus, Lullius, Arnoldus Villanovanus, Augustinus Panthes Venetus; foeminae tres, Cleopatra, Virgo Taphutia, Maria Iudaea. Quibus si annumerarem recentiores, Deum immortalem, quantus esset testium numerus? Laurentius Ventura libro de Arte chymica, gloriatur se 250. volumina in nobilem Bibliothecam Comitum Palatini intulisse, & praeter illa quinquaginta adhuc alia habere. In iudicijs, ubi de censu, capite, fama agitur, duobus aut tribus testibus tam lege diuina, quam ciuili credendum est: & ita difficiles sumus ega viros tot doctissimos & integerrimos, quorum scripta prostant, propter paucorum rationeulas, quibus toties responsum est? Vniuersè quidem à Gebro, Ventura, Petro Bono Ferrariensi. Nominatim verò Quercetanus eruditissimè respòdet Auberto; Erasto Muffertus, Seuerinus, Rubens, Penotus; & Gasto Claeus subpraeses Niuernensis, in libello, qui inscribitur, Apologia Chrysopeiae & Argyropeiae. Omnibus Libanius in Syraxi sua metallica aſtera, Alexandro quidem Carriero Patauino Theſi 46. Erasto Theſi 93. Fenotto Theſi 98. Scaligero Theſi 106. Auberto cum Fenotto Theſi 107. Moguntinis Baccalaureis Theſi 116. Cardano Theſi 119. Solus restat Thomas Moreſinus Scotus, qui nuper ausus est resumere causam Auberti contra Quercetanum: sed qui & huc compeſcat, forsitan in mundo erit. Haec quoad certitudinem. Difficultas verò artis huius est maxima; est enim lapis Philosophorum non cerdonum aut rusticorum; Praeclarè Rogerius Baccho: In quibus Deus magnam virtutè posuit, in iisdem etiam magnam difficultatem collocauit. Difficultates istas singulari libro exposuit Theobaldus Hoghelan de, quem antè citauimus. Sunt autem haec tum in discendo; tum in exercendo. In discendo alia à discente, alia à docentibus libris. Discens à Deo hoc donum petendo impetret oportet, & vt possit, ipse sese praebeat

timentem Dei, à peccatis abhorreat, humilis sit, prudens, doctus, Latini sermonis peritus, Philosophus, naturae principia sciens, laboriosus & industrius, constans, non iracundus, patiens, liber, vacuus à curis, sece reti tenax, abstiniens à Sophistis, non prodigus, non auarus, cautus in declinandis diaboli illusionibus, sufficienter locuples, librorum copiam habens, studiosus, faciat experimentum, sanus, hoc est, corporis, animi & fortunae bonis instructus, quos rarissimos ait. esse Pancirollus. At maior difficultas est quae sequitur, propter libros, ex quibus petenda ars, intellectu difficiles: vel enim ars inijs dispersa est, vel inuoluta aenigmatum, allegoriarum, & similitudinibus, tum ab elementatis homine, animalibus, eorumque partibus vegetabilibus, figuris, metallis; tum ab elementis, dissimilitudinibus, aequiuocationibus, contradictionibus, nominibus inusitatis, characteribus, literarum transpositionibus, prauis transcriptionibus, styli varietate, impossibilitibus. Tertio denique est difficultas, quae oritur in exercitatione, tum ex parte materiae, quae vt fundamentum operis assumenda; tum ex parte regiminis, quibus instrumentis tractanda. Vbiq; incredibilis obscuritas & perplexitas. Haec, haec illa, non autem (vt putatur) artis incertitudo causa est, quod a deo multi, & tantum non omnes, qui huic arti indulgent nimium, non solum oleum & operam, sed & diuitias, imò valetudinem & famam perdant, vt merito dicere possimus, Chrysopeiam esse castam meretricem, quae multos inuitat, & ferè neminem admittit. Haec difficultates sunt acquisitionis & incommoda: at longè difficilior est adeptae fortè possessio, nunquam certè tuta possessio. Praesto enim ab alijs sunt insidiae, & mille pericula: siquidem difficile custoditur quod placet multis, quid, quod omnibus? Cum igitur toties, & tam anxie à tam multis ingens illud bonum, quod ars ista pollicetur, fuerit indagatum, at rarissimè à quam paucissimis inuentum, adeo vt non desint, qui Chymistas subiiciendos esse existiment acerbae illi Agenoris Sidoniorum Regis legi, qualem filio Cadmo praescripserat, ne nisi inuenta sorore vquam sediret; itaque, aut inueniendam, aut peritendum esse: hinc factum est, vt non pauci hanc artem procaci linguae petulantia

In libro
docenti-
bu.

In exer-
citatio-
ne.

Agenoris
lex.

chymica
ris de-
nsores
nta a-
orum
stunt
u.

Uchy-
ia diffi-
ultates.

n discen

Contra
Chymi-
cos.

tia prosciderint. Iul. Cæsar Scaliger affirmare non dubitavit, Exercitat. 23. se Chymistas odio odisse plusquam Vatiniano: Sunt enim, inquit, nocturnæ ad auctupia crumenatum, à quibus aurum, quod postea alijs pollicentur, sibi capient prius. Alius Alchymiam sophisticam quandam imposturam nominabat: alius dæmonis præstigijs; Petrarcha mentiendi & fallendi artē, ex qua nulli alij successus sperandi sint, præter fumum, cinerem, sudorem, suspiria, verba, dolos, ignominiam; quibus inopem nunquam ad diuitias euectam, at multos à diuitijs ad inopiam redactos sæpe vidimus. Notatumq; est, aliquos cæteroquin prudentes, hac insania laborare; quosdam opulentissimos hac vanitate consumptos, dumque opulentiores fieri student, & sædo quæstui inhiant, bene parta prodigere, censuq; omni diu superuacuis

effuso, tandem necessarijs etiam fuisse destitutos: nonnullos deniq; amissis primùm animi luminibus, in hoc exercitio corporeos insuper oculis amisisse. Magna quidem præstare debebant, quæ promittunt alijs, primùmq; suam pellere inopiam. Est enim, ferè mendicorum genus hominum; cumq; se pauperes fateantur, ditare alios volunt, quasi aliena illis quàm propria molestior sit paupertas. Aduersus has fuliginosas Chymicorum fallacias extant Natalis Comitris versus non ineruditi, lib. 2. Mytholog. cap. 6. sed optimè apud dictum Hoghelande in principio sui libri, quem vide: nos plus equo prolixi fuimus, aureus enim iste aries nos ultra Colchidæ non inuitos transuexit; nam ubi rem possidere non datur, etiam verba profunderè parui est.

In fidem vxoriam.

EMBLEMA CXCI.

ECCĒ puella, viro que dextra iungitur: ecce

Vt sedet, vt catulus lusitat ante pedes.

Hæc fidei est species: Veneris quam si educat ardor,

Malorum in læua non male ramus erit.

Poma etenim Veneris sunt. Sic Scheneida vicie

Hippomenes, perijt sic Galatea virum.

COMMENTARI I.

PVLLA blanda viro affidet, eique dextera iungitur, ante cuius pedes canicula lusitat; pomus autem, quam à læua requirit Emblemata, hic desideratur.

AD fidem vxoriam quatuor hic spectanda proponuntur, dextrarum coniunctio, sessio, canis symbolum, pomi institutio seu donarium. Dextera pro nota fidei, vt iam supra monuimus Emblemate 39. Puella viro affidet, quod ad constantiam in amore refertur; sedes enim notam habet stabilitatis. Canis animal hero fidum, fidei aliam rationem habet. Malus arbor Veneris sacra, vt patet ex poetarum scriptis. Egregium est Emblemata, nullum verbum otiosum habens, sed omnia sensu tincta.

ECCĒ puella] vxor marito dextram iungens: Nam puellæ appellantur etiam ex, quæ matrimonio iunctæ, vel verum ferunt, vel etiam pepererunt. Horat. 2. Car. 22.

laborantes vteru puella. Sic Penelope apud Ouid. se puellam vocat, cum & Ilyliam olim Telemachum peperisset. Fast. 2.

inbet viduas cessare puellas. id est, à maritorum complexibus abstinere. Sic & Scæuola I.C. puellam vocat, quæ erat vidua, & post alteri nupta. Gellius lib. 12. c. 1. puellam bis vocat puerperam.

Viru.] Vir plura significat: nam respectu sexus marem significat, Plin. lib. 10. c. 63. viros audiores Veneris hyeme, scemina æstate, Hesiodus prodidit. Respectu ætatis significat eum, qui iuuentutem excessit. Dicitur præterea vir, homo fortis excellenti & præsentis animo. Curt. Exurgite aliquando, si viri estis, atque arma capessite. Sumitur deinde vit, pro marito, vt hoc loco, & apud Ouid. Metamor.

Imminet exitio vir coniugis, illa mariti. Ecce apud Plautum conqueritur de mariti importunitate Alcmena:

Ad decoris à viro argutam meo.

Ponitur & pro capite & præfecto, Virg. *Vir gregis ipse caper.*

Interdum accipitur vir pro membro virili, vt videre est apud Plautum in A sin.

domi serui qui sunt castrabo viros. & apud Catull.

Itaq; vt relicta sensit sibi membra sine viro.

Dextera iungitur] Dextera fidei est symbolum, vt dictum alibi. Cicero 2. Philipp. dexteram fidei testem vocat.

Vt sedet] stabilitatis nota, ne leuitatis appareat indicium, sedent enim quieti & graues. Vide Emblem. 145.

Catulus] canis, catellus. Quamuis catulus pro omni animalium fœtu sumatur, exceptis auibus, hoc tamen loco pro cane sumitur, qui etiam fidei notam præferret; nam quam fidum hoc suo hero animal sit, vsq; adeo etiam, vt ei sæpe auxilium præstitisse, à latronibus defendisse, atq; aduersus eiusdem inimicos pugnasse, inter alios illustres viros, quorum hæc testimoniis confirmantur, plurima exempla recenset Plinius lib. 8. c. 40. citat etiam non nulla Plutarchus in libello de Industria animal. Hinc sibi proprium habet epitheton, fidelis. Horat. lib. 1. car.

Cen visa est catulus cernua fidelibus. Hinc est quod Socrates per canem iurat, cum obsequium & fidem putat præstandam iis, qui rerum habenas in ciuitatibus tenent. Et in C. Mamilii numo, qui aliquando SC. præfectus est limitibus metandis, est canis allatrans, qui notat fidem esse præstandam ei, qui eiusmodi operæ præficatur. Pierius in Cane, lib. 5. Non omitendum quod Michael Vosmerus de fidelitate, & si liceret dicere pietate, canum refert. Mirum, inquit, quod de canibus venaticis tradunt annales, qui dum caperetur herns (is fuit Florentius V. Hollandæ & Selandiæ Comes, qui inter venandum plus viginti vulneribus confossus fuit) testes ipsi aderant, captum comitabantur.

Catulus.

De cernua fidelitate historia.

bantur in arcem Mudam, auctum inde, atq; in fuga à proditoribus seu coniuratis trucidatum mœsti custodiebant. Demum amicis corporis vnguentibus, vt Alcmariam deferrent, in eandem nauem canes cōscen debant, ab omni cibo & potu mordicus alieni. Funus in templum elatum proci venerabatur, ibiq; assiduo desiderio sui domini, donec vi abstraherentur, ægrè vitam sustinebant. Simile exemplum Corfici canis venatici erga dominum suum, recenset Cæsar Scaliger Exercit. 202. in Card. vbi addit: Huic equidem cani Maufoleū cum elogio libentius conderim, quam Sultano Solymano. Altera quoq; historia, quam de cane Gallico ibidem refert, non minus notabilis quam elegans est. De canum porro fidelitate & sagacitate vide omnino Oper. succisū. Camerarii cap. 24. Pierium loco citato; habet etiam hac de re elegantissimum epigramma Iacobus Micillus, quod ita incipit:

Inter quadrupedes canis fidelis,

Inter quadrupedes canis voluptas,

Inter quadrupedes canis patrum

Cognoscit, veneratur & tuetur. &c.

[Fidei est species] fidelitatis expressa imago.

Veneris quam si educat ardor] quam fidem si mutua coniugis vtriusque copula confirmet. Ardor sumitur sæpe pro amore vehementi & desiderio; sicut & ipsum verbum Ardeo. Virg. 2. Eclog.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. Huiusmodi ardore correptum adolescentem festiuè exprimit Plautus in Mercatore:

Sumne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?

Si domi sum, fors est animus; sin foris sum, animus domi est.

Ita mihi in pectore atq; in corde facit amor incendium;

Ni oculos lacryma defendant, iam ardeat credo caput.

[In laua] parte sinistra non inconcinne malus fructifera statuatur.

Poma etenim Veneris sunt] Mala amoris sunt signa, quia Veneri sacra. Vide adagium, *Malus ferire.* & Philostratum in Iconibus, tit. Amores.

Scheneida vicit Hippomenes] Atalanta Schenei regis filia, pulcherrima puella, cui Deorum responsum datum fuit, vt

nulli viro nuberet; ideoq; prociis eam ambientibus huiusmodi legem proposuit, vt secum cursu pedum certarent, & qui eam currendo superasset, eius se coniugem futuram, vlti verò morte plecterentur. Cumq; multis post terga reliquisset (mira enim pedum agilitate præstabat) & nec affecisset, tandem Hippomenes adolescens nobilis, ex Neptuni progenie, cum eam impenso amore prosequeretur, nec mortem certaminis periculo abhorresceret, Venerem imploravit, vt sibi auxilio esset; quæ statim ei tria aurea poma donauit, ea ille, inter currendum sensim ante virginem per vices proiecit. Illa verò auri cupiditate allecta (vt mulierum genus aurissimum est) dum ea auida colligeret, retardata metam tardius attingit: & sic arte victa fuit, vt lepidissimè Ouid. in sine lib. 10. Metamorph. Fabulam eandem breuiter habet Theocritus in Amaryllide:

Ἰππομένους ὀκαδὴ τὰν πάρθενον ἠδὲ θεῶν γάμου κέρδιον ἔμενον ἔπι μᾶλ' ἐν χερσὶν ἔλων δρῆμον ἀννεύει δ' ἄλλοις Ἀτλάντα, ὡς ἐς βαδὸν ἄλλετ' ἔρωτα

Virginis Hippomenes thalamos vbi forte petiuit,

Mala tenens manibus currebat: vs hac Atalanta

Vidit, vti perijt, magno correpta vt amare est.

[Petijt sic Galatea virum] Galatea Nympha marina à Polyphemò adamata, de qua Ouid. 13. Metamorph. Sed potius hoc intelligendum de ea, quam Virgilius 3. Ecloga celebrat:

Malo me Galatea petit lasciuia puella;

Et fugit ad salices, & se cupit ante videri.

Et ante ipsum Theocritus Eidyll. 3. 6. & 11. & quod Theocritus est *μυλοβολῆν*,

id Virgilio est *Malo petere*, id est, ad Venerem sollicitare. Hinc dicitur, poma, nec velle legere, verecundè ab hortis ad rem voluptatis translata voce. Vide Lipsium lib. 3. Antiqu. lect. Vide item Prouerbum, *Malus ferire.*

Hortatur hoc Emblemata feminas, quæ ad viri nuptias se contulere, vt in fidelitate erga maritos catellorum naturam superent, eiusque solum moribus inferuiant, cui se aeterno vinculo colligarūt. Nec; vnquam à domo & maritis suis oculis

Ardor.

Malum Veneri sacrum.

Hippomenes vicit Atalantam.

Gala

Pomige

*IV
Vxor
proba
nus.*

ios (ne dicam pedes) dimoueat: quibus non tantum noctes, sed etiam dies debent. Non enim solùm criminis eas, sed omni criminis suspicione vacare oportere, Cæsar Dictator rectè existimauit. Dicerem profectò plerasque omnes ita probas, modestas, & in fide vxoria præclaras esse, vt nulla prorsus eis monitione aut exemplis opus sit, nisi illud Ecclesiast. nunc occurreret, dicentis: Virum de mille vnum reperi, mulierem verò ex omnibus non inueni. Quapropter legumlatores etiam de bonis mulieribus non esse faciendam legem existimauerunt, quia pauca sunt: de malis autem omnino faciendam; quæ multæ sunt. Notatur in l. ex his ff. de leg. Sed rara quædam fidei conjugalis exempla huc illustrandi Emblematis gratia adducere non pigebit. Notum in primis est Lucretiæ exemplum, quæ licet animus inuiolatus ex violento concubitu Sex. Tarquinij mansisset, amplius superstes esse noluit, sed, in conspectu mariti & amicorum se gladio transiit, cuius monumentum in Episcopatu Viterbiensi tale conspicitur: *Collatinus Tarquinius dulcissima coniugi, & incomparabili Lucretia pudicitia decori, mulierum gloria. Vixit ann. XXXII. Mens. III. Dies VII. Proh dolor, quæ fuit carissima.* Mallonia quoq; illustris femina Romana æternam memoriam suæ cõstantiæ & pudicitæ posteritati reliquit. Ea enim, vt refert Suetonius, quum ad Tiberium, libidiniosissimum senem esset perducta, neq; adduci potuisset, vt cupiditatibus ipsius obsecans obsequeretur, instinctu eius delatoribus fuit obiecta, quam cum nec reâ interpellare desineret, ecquid pœniteret; ipsa pio tenenda pudicitia sua derelicto iudicio domum se abripuit, ferroq; transegit, obsecnitatem oris hirsuto atq; olido seni clarè exprobans. Vnde audire à vulgo coactus fuit, Hircum vetulum capris naturam ligurire. Simile aliquid, idque insigne recenset Bernard. Scardeonius in antiquit. Patavin. lib. 3. claf. 14. de Blanca Rubea inuictæ virtutis & rarissimi exempli femina. Hæc enim quum Bassanum municipium Patavinum ab Acciolino circa annum salutis 1253. proditione occupatum esset, eiusq; maritus, dum hostibus irruentibus fortiter resisteret, occubisset, & ipsa vitiliter pugnando capta, armisq; exuta, vi ante con-

spectum tyranni attracta esset, neq; precibus, neq; precio à victore eius pulchritudine capto expugnari potuit, vt ipsius impuris cupiditatibus assentiretur. Verùm cum is animaduerneret, eius animum castum delinimentis expugnari non posse, ratus est violentiâ efficere posse id, quod sponte captiua facere recusasset. Dum igitur vi eam attrèstare conatur, illa captata occasione, de fenestra sese præcipitem dedit, malens vel sic fortiter vitam cum iam mortuo marito, quam turpiter pudicitia cum impio tyranno perdere. Sublata autem de terra, vt erat deturpata sanguine, & semimortua, in lecto reponitur, & diligenter curatur. At post non multos dies, vbi tandem conualuit, rursum adducta ad tyrannum, cum constanter in superiore continentię proposito perduraret, nec aliter Acciolinus potiri ea se posse speraret, ligata per seruos, vt nullatenus resistere posset, ab improbo, nefario, & crudeli tyranno pudica femina stupratur. Quæ contumelia & labe (quamuis non ignoraret, corpus, nisi consensu accedente, violari vel corrumpi non posse) illata, ita commota est, vt noluerit diutius superuiuere. Quare aliquamdiu dissimulato dolore, impetrauit ab amicis, ad leuandum mortui mariti desiderium, & ad sedandum aliquantisper animi mœrorem, vt mortuum ac iam sætentem maritum cerneret. Aperto itaq; sepulchro vbi iacebat, ea magno cum eiulatu supra mariti cadaver sese repente proiecit, & repagulo, quo lapis sepulturæ sustinebatur, reuulso, fracta sub lapide ceruice, vnâ cum marito, quasi in vltionem pudicitæ fortiter & intrepidè mortua, & vt oprabat, eodem tumulo sepulta est virago. Hæc Blanca in hodiernum diem mirificè ab Italicis historicis & poetis celebratur, quæ an sua fidelitate erga maritum, Arria Cecinæ Pæti vxori, de qua extat memorabilis epistola Plinij ad Nepotem lib. 3. epist. 16. postponenda sit, aliorum esto iudicium. Diuersum sanè & longè aliud fuit sæculum, & minus castus animus muliercularum Insubriæ tempore Galeacij Sfortiæ. Ita enim, scribit Iouius in Elog. lib. 3. Ea tum erat ex multo otio luxuriantis sæculi conditio, in ipsis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitæ decus ab humanitate auxa alienum, prorsus & subagreste putaretur: ideoque

princeps ad licentiam libidinis proclina-
 rus, & iuuentæ vigore venustateq; oris su-
 pra omnes spectatu dignissimus, procaci-
 bus fœminarum oculis & desiderijs cu-
 pidissimè deseruiret. Erat enim vulgatum
 inter fœminas, nullam ex principis con-
 cubitu fieri impudicam, earumque marit-
 os, qui in heptis hirci videri possent, ita ex-
 tellere aureis cornibus, vt dignitate eun-
 ctos anteirent. &c. Memorabile præterea
 est, quod Val. Maximus, & alij de Minyia-
 rum vxoribus tradunt. Cum enim mariti
 eorum propter affectatum regnum Spar-
 tæ custodiæ publicæ incluisi capitali serua-
 rentur supplicio, quod vetere Lacedæmō-
 niorum instituto nocturno tempore passu-
 ri essent; ex illustri sanguine nate, ve-
 lut allocuturæ perituros maritos, impe-
 trato à custodibus aditu, carcerem intrar-
 unt, comminutaque veste per simulatio-
 nē doloris velatis capitibus eos abire passæ
 sunt. Dignæ profectò quibus Minyæ nu-
 berent. Penè similis extat historia; quæ
 passim ex Nauclero allegatur. Cum enim
 Conradus III. Imperator Guelfum Bava-
 riæ Ducem, postquā sapius ancipiti Mar-
 te pugnatum esset, in oppidum VVeins-
 burgum, cui aeterna vinceta nomen deder-
 unt, compulisset, nec vllis conditionibus
 à propòsita susceptaque oppidi euer-
 sione deduceretur; ad extremum victus nobi-
 lium fœminarum precibus permisit, vt
 inuiolatæ abirent, ea lege, vt nihil ex oppi-
 do, nisi quod humeris possent, exportaret.
 Tum ille, confidentia maiore dicam an pie-
 tate? Ducem ipsum, maritos, liberos, pa-
 rentes ab humeris suspen- sos gestare cepe-
 runt. Ex quo Imperator tantam voluptate-
 m cepit, vt effusus præ gaudio lacrymis,
 non modò feritatem & iracundiam ex-
 animo penitus deposuerit, verùm etiam op-
 pido pepercerit, & amicitiam cum hoste
 omnium acerrimo contraxerit. Quare nō
 est audiendus Simonides ille, vel quispiam
 alius, cum sua definitione sanè stolidi. In-
 terrogatus enim quid esset vxor? Viri, re-
 spondit, naufragium, domus tempestas,
 quieris impedimentum, vitæ captiuitas,
 pœna quotidiana, pugna sumptuosa, be-
 stia contubernalis, canis ornata, malum
 necessarium. Vel vt alius Philosophus in-
 terrogatus de muliere, respondit: Eam esse
 hominis confusionem, insatiabilem be-
 liam, continuam sollicitudinem, indefin-

tem pugnam, quotidianum damnum, so-
 litudinis impedimentum, viri naufragiū,
 adulterij vas, perniciosum pialium, ani-
 mal pessimum, pondus grauiissimum, aspi-
 dem insanabilem; humanum mancipium.
 Huc etiam respexit Chrysothomus, in Mat-
 thæam cap. 19. Quid est, inquit, mulier
 aliud, nisi amicitie inimica, ineffigabilis
 pœna, necessarium malum, naturalis ten-
 tatio, deside rabilis calamitas, domesticum
 periculum, delectabile detrimentum? Cæ-
 terùm vt hæc descriptiones, locum habere
 possunt aduersus malas & impudicas mu-
 lieres, quæ in sacris literis quodæmodò
 sunt, vt patet ex prouerbij Salomonis; ca-
 21. & alibi: ita pia, bona & industria mul-
 lier longè aliter passim describitur. Dicit
 enim idem Salomon: Inueniens vxorem illi,
 inueniet bonum; & hauriet voluptatem à
 Domino. Item: Mulier proba, bona est por-
 tio, & datur tanquam portio eorum, qui
 timent Dominum. Et: qui parat vxorem,
 is constituit principium fortunarum, au-
 xiliaricem secundum se, & columnam
 requietis. Rectè itaq; & piè dicitur, Tria
 speciosa videri in conspectu Dei & homi-
 num: Concordiam inter fratres: amicitiam
 inter vicinos: virum & mulierē in societa-
 te & fide mūtua perseverantes. Suffragatur
 huic sententiæ nutritrix illa apud Euri-
 pidem dicens:
 Ὑπερμύση γίγνεται σωτηρία
 ὅταν γυνὴ πρὸς ἀνδρα μὴ δίχεται.
 Quam maxima existit salus
 Quam vxor cum viro non dissidet.
 Multo autem iectius & elegantius Ho-
 merus:
 — ἐ μὲν γὰρ τῆγε κρείσσον ἢ ἀρειον,
 ἢ ὄδ' ὁμορρονεόντε νοήμασιν ὄϊνον ἔχοντον
 ἐνὴρ ἰδέ γυνή, πολλὰ ἀλγέα δυσμενέεσσι,
 χάρματα δ' ἐυμένεστοι. id est:
 Nihil enim hoc potius & melius
 Quam cum concordis animis domum ha-
 bitant
 Vir & vxor; multi dolores inimici;
 Gaudia autem amici.
 Hos & aliorum auctorum: versus & dicta
 refert Tiraquellus in 5. lege conubiali, &
 addit: Felicem ergo Mactinum illum fuisse
 arbitror, si quis felix vnquam fuit, quem
 cum vxore 39. annis vixisse, sine iurgio;
 sine offensa, scribit Plinius. Repertur etiam
 Romæ, sicut in Appiani antiquitatibus le-
 gimus, talis inscriptio: Q. Caius Seuerus
 Rutilia

Minyiarum vxores.

Mulieres oppidi VVeinsburgi.

Tria speciosa in conspectu Dei.

Quid sit vxor Simonidi.

Rutilia
numē
no.

Rutilia primitiua coniugi sua dulcissima, cum qua vixit annus 20. sine bile. Visum fuit coronidis loco adiungere aliud planè diuersum epitaphium, quod Romæ legitur, ex quo apparet, quàm pauci gloriari potuerint, se sine bile & lite in coniugio vixisse. Est autē hæc inscriptio satis lepida: Heu viator, miraculū. Hic vir et uxor non ligant; qui simus non dico. At ipsa dicā. Hic Bebrius ebrius me Bebriam ebriam nominat. Non dico amplius. Heu uxor, etiam mortua litigas? Huc referri potest pactum Pitheci, quod, vt in Suidæ histori-

cis refertur, in prouerbiū abijt, & ta le fuit: Continenter cum vxore iurgans coram amicis pepigit, se neq; verberare, neque vapulare; neq; mordere, neq; morderi; neq; mulierem capillis trahere, neque ab ea testiculis trahi velle. Quamquam aliquando etiam viri ipsi sunt in culpa, dū aut pecuniæ cupiditate, aut ambitione capti, præcipitantur in nuptias, nescientes, nobilitatis & amplæ dotis duo pessima mala socia esse, vxoris superbiam, & viri scuitutem, de qua re alibi.

idum
a-
um.

heci
um.

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCII.

*C*um furit in Venerem, pelagi se in littore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Muranaq; ciens ingentia sibila tollit,
At simul amplexus appetit illa viri.

*Maxima debetur thalamo reuerentia : coniux
Alternum debet coniungi & obsequium.*

COM M E N T A R I I.

I. **V**IPERA in litore ore aperto virus euomit, ad quam adnata ex propinqua aqua muræna. Est autem vipera uicquissimum serpentis genus, longitudine cubitali, & sæpe proxiore, colore subflauo, pluribus conspersa maculis rotundis. Mas Græcis dicitur ἔχιδνα, caput habet angustum & acutum, collum crassius & reliquum corpus tenuius quàm femina; quæ ἔχιδνα dicitur. Squamas habet ad extremum caudæ asperiores, quas ira percitus subrigit, non aliter quàm gallinæcis iratis plumæ inter pugnandum rigent. Illi etiam dentes canini sunt duo, feminae plures. Eidem adhuc est meatus in cauda, ventri propinquior, contrâ quàm in femina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit; **Fœmina.** incessus quoq; mari alacrior. Viperae fœminæ subrufæ sunt, elata ceruice, oculis subrubentibus & lucentibus, inuerecundi & ferè intuitus. Caput habent latiusculû, caudam breuem & excarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescentem, sed simul & uiniensim: meatumque suum habent ad caudam propius accedentem, ventrem prominulum, & incessum tardiozem. **Muræna** uerò, lampetræ (quæ à lambendis petris hoc nomine appellatur) forma figuraq; corporis est affinis, licet magnitudine impar; pisciculus est lubricus, longo teretiq; corpore, minutis anguillis assimilis, septem foraminibus læua parte distincta. Anitaq; tam vipera quàm muræna hic probè sint expressæ; reliqui indicent.

II. **B**ASILIVS Magnus in Hexæmetro Oratione 7. ita fermè ex anguis & muræna congressu, quales coniugum morès esse debeat, ostendit: Vos ò viri, coniuges vestras diligite, etiâ locis longinquis semoti in coniugij societatem conuenistis, naturæ vinculum legibus ac benedictione obstrictum, vnio ac iugum distansum esto. Vipera genus serpentum omnium exitiosissimum, muræna marinæ nuptias experit, & subito suo signifiçâ præsentia, eamque è gargite vasto inuolat ad nuptiales

complexus; illa autem obtemperat & coit cum uenenato. Quid hæc meâ ratio uult, quid portendit? Siue asper est, conspiciam coniux, siue fetis moribus, perferat illum vxor necesse est, nec vllam prorsus ob causam societatem vinculumq; dissoluere patiatur. Feritne, verberat, estq; percussor? At vir tamen tuus. Temulentus? At tibi est natura coniunctus. Durusne? motosus & implacidus? At membrum iam tuum est, & membrorum præstantissimum. Audiatur & ipse vir accommodatam, seq; decentem admonitionem. Vipera virus obnuptiarum uenustationem euomit: tu duritiam animi, tu ferocitatem, tu crudelitatem ob vnionis reuerentiam non deponis? Græca si quis malit, propter viri tanti autoritatem huc placet adijcere: ἔχιδνα τὸ χαλεπώτατον τῶν ἔρπετῶν, πρὸς γάμον ἀπαντὰ τῆς θαλασσίας μυράνης, καὶ συριγμῶ τῆς παρουσίας σημήνασα, ἐκκαλεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν βυθῶν πρὸς γαμικὴν συμπλοκὴν ἥ δὲ ὕπα κρείκῃ ἐνέταται τῷ ἰοβόλω. τί βλάτεται μοι ὁ λόγος; ὅτι καὶ τραχὺς ἢ καὶ ἀγριος τὸ ἦθος ὁ σύνοικος; ἀνάγκη φέρειν τὴν ὁμόζυγα, καὶ ἐκ μηδεμιᾶς πρόσρασεως καταδέχεται τὴν ἔνωσιν, διασπᾶν. πλήτης; ἀλλ' ἀνὴρ. παροίγος; ἀλλ' ἠνωμένος κατὰ τὴν φύσιν. τραχὺς καὶ δυσάρεστος; ἀλλὰ μέλος ἦδη σὸν, καὶ μελῶν τὸ τιμιώτατον. ἀκύνετο δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς προσηκείας αὐτῆ παρανεσεως. ἡ ἔχιδνα τὸν ἰὸν ἐξέμετ' αἰδομένη τὸν γάμον· σὺ τὸ τῆς φύκῆς ἀπίνης καὶ ἀπάνδραπον ἐκ ἀποτίθεσαι αἰδοῦ τις ἐνώσεως; ἢ τάχα τῆς ἔχιδνης ὕποδερμα καὶ ἐτέρας ἡμῖν χρῆσιμῶν, ὅτι μοιχία τις ἐστὶ τῆς φύσεως ὁ τῆς ἔχιδνης καὶ μυράνης ἐπιπλοκή; δὲ δαυδὴ τῶν τῶν οὖν οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβλεπόντες γάμοις, ποταπῶ ἐσὶν ἔρπετῶ παραπλοῖοι. Id Minos ita vertit: Vipera, infestissimum animal eorum, quæ serpunt, cum marina muræna congressitur, sibi loq; se adesse significans, ex profundo eam ad concubitum euocat: hæc autem morem gerit. Quæ cum uenenata bestia copulatur. Quorū hæc spectat oratio: Ut intelligamus, se durus & ferus moribus

Vipera
considera
tio.

Mas.

Fœmina.

Muræna.

Fons Em
blematis.

Vipera
muræna
cōgress

*buis fit vir, eum esse uxori ferendum, nec con-
iugium vlla ex causa dirimendum. Obiur-
gator est? at vir: vinolentus? at natura le-
ge coniunctus: durus & morosus? at iam
membrum tuum est, atq; omnium prestan-
tissimum. Audiat etiam vir monitionem,
qua ad ipsum pertinet. Vipera virus euo-
mit, reuerenti a coniugij: ut animi incle-
mentiam & inhumanitatem, coniugalem
copulam reueritus, non depones? An aliam
etiam nobis utilitatem adfert vipera ex-
emplum, quod adulterium quoddam est na-
tura vipera atq; mirana concubitus? Di-
scant igitur ij, qui in aliena coniugia in-
uadunt, cuiusmodi bestie sine similes. Hæc
scetè Basilic. Orus Apollo sic ait: Homin-
em cum alienigenis coeuntem significate
volentes, myranam piscem pingunt. Hæc
enim è mari egressa viperis admiscetur, ac
statim ad mare recurrit. Confirmant hanc
opinionem grauissimi auctores, Oppianus
lib. 1. Halieutic. Athenæus lib. 7. Aelianus
lib. 1. de animal. cap. 50 & lib. 9. cap. vlt &
lib. 12. cap. 5. & 23. Plinius lib. 9. cap. 23.
Cæcl. Rhodigin lib. 6. cap. 13. & 16. & Ni-
cander in Theriacis, vbi multa hæc de re
ipsius scholiastes.*

III.

*CVM furit in Venerem] cum rapitur
ardore coitus, dum coitum appetit, æstu-
que libidinis agitur.*

*Se in litore sistit] ad litus progreditur.
Quod tamen quibusdam ambiguum fit.
Vide Cæcl. Rhodigin. lib. 6. cap. 16.*

*Vipera] A vi pariendi dicta, vel vt alij
malunt, quod viuum pariat: vt Græcis
Echidna, πῆρ δὲ τῶ μὴ ἐχεν ἐν ἑαυτῇ τὴν
ζῴην ἀχι σαράτε. Refert enim Hero-
dotus in Thalia, quod in concubitu mas
in os feminae caput inserit: at illa post æm-
peractam illud præcidit, mox paritura
distrumpitur: nec nisi effraetis lateribus e-
rumpunt nati, quos paritura est. Nam non
oua, vt plerique serpentes, sed catulos fer-
mè viginti pariete dicitur. Ergo non nisi
parentum cæde factus in lucem ptodeunt.
Ferunt autem ita causisse naturam, ne tam
noxij animalis species supra modum au-
gesceret. Ait enim Solinus viperam insa-
nabili esse morsu, eiusq; venenum, vt vult
Albertus, apprimè calidum est, ideoque
magis noxium: Lege Plin. lib. 10. c. 62. A ri-
stotelem 5. de histor. animal. vbi habetur
vipera oua quidem procreate piscium ouis
similia, sed intra se tantum, tantumq; vi-*

*uos catulos parit membranis inuolutos.
Euenit autem aliquando, vt posteriores
quærentes exitum, & impatientes moræ
diuturnioris, erodant, vterum & latera
mantis, sicq; matricidæ prodeunt. Rarò
tamen id contingit: vt nunquam accidisse
certum est; marem in coitu caput in os fe-
minæ inserere, eamq; illud voluptatis dul-
cedine vehementius commotam trunca-
re. Vide Cæcl. Rhodig loco citato.*

*Ab Stomacho dira venena vomit] hoc
est, omnem iram & indignationem de-
ponit.*

*Murana[m]q; cians.] De muræna Plinius
lib. 9. qto nomine lampetram intelligi pri-
dem existimauerat Minos, secutus quo-
rundam opinionem: à qua eum facile
reuocauit ipsius amicus Ioan. Frater vir
exacti iudicij; siquidem lampetra, mu-
ræna stuniatilis appellatur, sed propter
similitudinem, quam habet cum Plinia-
na muræna, non quod eadem specie di-
ci debeat: nemo enim vnquam in dubium
reuocauit, quin mas esset in lampetarum
genere; & cum feminis non difficilius &
ratiùs capi. Is verò captus, nunquam vi-
sus est dentes habere extra os; quod vult
Aristoteles. Itaq; id intelligendū de muræ-
nis catiuoris, præsertim cum Plinius c.
23. lib. eiusdem 9. tradat in murænis docu-
mentum sœnitæ Vedium Polliomem Ro-
manum inuenisse, qui viuarius muræna-
tum damnata mancipia immergeret, ac si
ad id terrarum feræ non sufficeret. Quod
lampetræ non potest accommodari. Neq;
etiam idem nomen vtriq; conuenit, nam
Muræna dicitur etiam Myræna, & Smy-
ræna, Latinis Fluta, Hispanis Morena, Bel-
gis PricKen, quibus hi exiccatis & accèsis
facis aut lædæ ardentis vice vtuntur, vt
scribit Temnius de occult. natur. miracul.
lib. 4. cap. 11. Sed lampetra, etiam muste-
la, & myræna stuniatilis vocatur; vt probat
auctor Cornucopiæ; Hispanis Lâprea.
Verba Pliniana sunt hæc ex lib. 3. cap. 2.
Licinius Macer, murænas tantum femine
sexus esse tradit, & concipere è serpenti-
bus, ob id sibilò à piscatoribus tanquam
serpentibus euocari & capi (quod in lam-
petris non contingit.) Quam ipse senten-
tiam refutarat è lib. 9. his verbis: Muræ-
na quocunq; tempore parit, cum ca-
teri pisces stato tempore pariant. In sicco
littore olapas vulgus coitu serpentium*

*Murana
& lampe-
tra non
sunt idè.*

*Muranas
sibilo alli-
ci et capi.*

impleri putat. Aristoteles Myrum marem appellat, qui generat: discriminē esse, quod Muræna varia & infirma sit, Myrus unicolor & robustus, dentesque extra os habeat.

Sibilus.

Sibila tollit] Sibilus in singulari masculinū est, in plurali plerumque neutrum, & est oris sonus, qui compressis dēribus, & labris parum diductis fieri solet.

Maxima debetur thalamo reuerentia] Imitatus est illud Iuuenalis de Satyra 14. *Maxima debetur puero reuerentia, si quid Turpe paras.*

Cōiunx.

Cōiunx.

Cōiunx] Nomen coniunx à Prisciano scribitur coniunx, à coniungo: Phocas expungit n, ante x, & scribit Coniunx, à verbo Coniungo. Sic etiam Festus Coniuges vocat, quasi eiusdem iugi, ὁμοῦζυγοι. & tā de viro, quā de vxore dicitur. Vxor verò est nomen dignitatis, inquebat alio sensu l. Verus Ang. Et hinc vxores dominæ dicebantur, honorifica in speciem appellatione. Epistetus Enchiridij cap. 62. Iuriconsulti alicubi. Virgilius in 6.

Hi dominam ditu thalamo deducere adorti.

Alternū debet. &c.] Idipsum est quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; itemque; vir sui corporis potestatem non habet, sed vxor. Disputant auctores canonum, de reddendo à cōiugibus mutuo debito, tit. de diuortijs, lib. 4. Decretal. Martialis egregiè ac cordate:

Scire suos fines matrona & femina debet,

Ne vagus à thalamo cōiugu erret amor.

At illud festiuè nimis, vt opinor:

Vxor, vade foras, vel moribus utere nostris.

&c.

IV.

Amor cōiugalis qualis esse debet.

AMOR cōiugum ita mutuus ac purus esse debet, vt quanquam quidpiam sit in altero quasi virulentum, & alter non nihil in animo rixarum alat, propter tamen sacram coniugij copulam ab altero debet euomi, & penitus eieci, prudentis serpentis exemplo, qui cum muræna congressurus prius venenum euomit, ea verò sibilo euocanti parat, & ad eum mox adnatat. Sic & coniugatos oportet cum amoris connubialis reuerentia mutua conuenire & coire, omni prius affectu malo ex animis eiecto, & simul cum vestimentis depono. Si enim id obseruent instructu aliquo

naturæ animalia ratione carentia, pudeat homines in hoc esse deteriores. Trebell. Pollio in triginta tyrannis, vbi de Zenobia: *Huius ea castitas fuisse dicitur, vt ne virum quidem passa sit, nisi tentandis conceptibus.* Sic enim Minos mauult legi, non vt in vulgatis: nisi tentatis conceptionibus. Claudianus lib. 2. de laudibus Sciliconis, qui alienus ab omni illicito complexu sola coniuge vsus sit:

Hinc fuit vt primos in coniuge disceres ignes,

Ordinque; virum non luxuriante iuuenta, Sed cum lege thori, casto cum federe velles.

Apud Clementem Alexandrinum vxor dicitur *βόντος τῆς οἰκίας. socia & adiutrix opera domestica, & sortis vtriusque; particeps.* Et quid tam humanum, ait Vlpian.

quā fortuitis casibus mulieris, maritū; aut contrā viri vxorem esse participem?

Hoc etiam apud veteres Germanos vstitutum fuit, qui vxores tanquam laborum periculorumque; socias duxerunt. Fēmina autem vicissim, vt Cornelij Taciti verbis

vtar, vnum accipit maritum, quemodo vnum corpus, vnamque; vitam, ne vlla cogitatio vltra, ne longior cupiditas, ne tanquam maritum, sed tanquam matrimonium ament. Hoc etiam Theogona vxor

Agarhocli apud Iustinum lib. 23. considerauit. Cum enim agrē à marito diuuleretur, mubendo se non prosperā, inquit, tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem. Hinc est illud ænigma de coniugio:

Sunt duo qua duo sunt, & sunt duo qua duo non sunt,

Qua duo si non sunt, sunt duo nulla duo.

Video hic in quæstionem venire posse, an expediat vxorem cædere? Quam quidem quæstionem soluit Chrysothomus Homil. 27. in 1. Corinth. 11. vbi multa præclarè

disserit de vxorum carnificibus. Mea sic est sententia, probæ matronæ non opus esse maiore fuisse, quā mariti subaspero

verbo, aut contracto ac perturbato vultu, si sic necesse sit. Vbi ista nihil proficiunt,

sed ad verbera deueniendum est, vā domui; nec vnquam vir prudens, ne suafors, huc descenderit. Danda tamen nō sunt fræ

na impotentis naturæ, & vt Cēsotius Caro dicere solebat, indomito animalij; nam vt semel pares esse cœperint nostra indulgentia, exemplo superiores erunt. Quod si vxor sapius monita, obiurgata, conuicio

impe-

Zenobia

Germanorum coniugia.

An expediat vxorem percussere.

imperita, duriozem adhuc se exhibeat, quam flecti vt possit modò integre habeat pudicitiam, feratut, nec rumpendus est arcus nimium tendendo. Vni enim Deus sic tuam patientiam exercet ad incrementa virtutum: tum etiam reputes eam confortem tanquam sortem tibi obuenisse, in qua sorte vt sine querela acquiescas, fas iusq; est. Quidam pro non exiguo illud beneficio habent, dulce illud fel non gustare, quod ij, qui glutierunt, testentur, ita esse mistum & temperatum, vt vni mellis guttatæ fellis sint sexcentæ infusæ. Augustus Imperator Iulias filiam & neptem relegarat, post etiam Agrippam, prius adoptatam, post ob flagitia & ferox ingenium abdicatam: ad omnem harum mentionem solebat exclamare versu Homericò:

αἰδ' ὄρελον ἄγαμός τε μένειν, ἀγρός τ' ἀπαλέσθαι.

O utinã caelebs vixissem, orbisq; perissem. Nec aliter hos appellabat, quam tres vomicas, seu tria carcinomata sua; suorum enim mortem lenius ferebat quam dedecora. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iulias filix & nepti, sepulchro suo inferretur. Vt nunc nihil dicam de Ciceronis ad Arriam querelis frequentissimis. Narrat Pontanus lib. 3. de serm. c. 17. cum quidam aliquando ad amicum dinertisset, & illius vxorem diuitius vociferantem rixantemq; cum ancillis parum æquè ferret, conuersus alter ad hospitem: Ecqua, inquit, amice, inpatientia est tua? duos & triginta annos huius clamores dies ac noctes æquissime ipse perfero, tu verò ne dieculæ quidem sextantem ferre iam potes? Quo dicto & hospitem leniit, & vxorem ab ira reuocauit, ad risumque conuertit. Sic quidam (vt refert Aeneas Siluius lib. 3. de gest. Alphonfi) cum rex Cæsaris comitatu domum reuersus in itinere in amicum incidisset, quem vxorem

suam viuere & bene valere diceret. Si viuere vxor, inquit, ego sanè tibi. Innuens morosam vxorem marito mortem esse. Neq; enim omnes mariti induere Socratem possunt; neque ducendæ vxoris is finis est viro, vt patientiæ assuescat tolerandisque amoribus. Nihilominus ducta semel, tenenda & serenda est. Tu si consilium audis, principijs obstabis, & castam morigeramque ab impudica & perniciosa discernere discies. Præit Iacobus Bilius Antholog. 5. lib. 2.

Qua proba dignoscere posses, qua scemina nequam,

Temporibus prisca cum nota nulla foret: Id tulit indignè Dominus: Nam perfida casta,

Castaq; iudicio perfida plebs erat. Errorem hunc igitur tollens, huius ora pudore Illeuit, quibus est chara pudicitia.

At quibus est studio Veneris scelerata voluptas,

Fecit vt his toto destr in ore pudor. Emblematis autem character videbatur trahendus ad illicitam commissionem, quia mutæna & vipera sint specierum diuersarum, quamquam vtraq; et serpentum numero. Sed nos id tractare possumus ad nuptias, quæ contrahuntur cum exteris; vel ijs, qui sunt cultus, sectæque disparis, quod tamen non permittitur nisi sub certis conditionibus; scilicet Christiano homini minimè conceditur Iudæam ducere, nisi abiurata primum superstitione Iudæica, & initiata sacris Christianorum, lotaque sacro Baptismi fonte. Id enim est euenire virus impietatis. Certè ad contrahendum legitimum coniugium non parui momenti est religionis disparitas, quod præter cæteros videtur expressisse Tertullian. ad vxorem lib. 2. Vide Pierium lib. 29. in Mutæna. De matrimonio etiam cultu consule D. Paulum 1. Corinth. 7. & Lactantium 6. diuin. institut. 23.

Discrimè inter bonam & malam mulierem.

Dispar secta in matrimonio consideranda.

In fœcunditatem sibi ipsi damnosam.

EMBLEMA CXCIII.

LVDIBRIVM pueris lapides iacientibus, hoc me
 In trinio posuit rustica cura nucem:
 Quæ laceris ramis, perstrictoq; ardua libro,
 Certatim fundis per latus omne petor.
 Quid sterili posset contingere turpius? Eheu!
 Infelix, fructus in mea damna fero.

COMMENTARIII.

I. **N**VX arbor notior est, quàm vt descriptione egeat; hanc pueri vndiq; lapidibus & fistibus impetuunt, fructus vt inde decutiant.

II. **PROSOPŌPŌIA** est nucis arboris, de pueris & viatoribus conquerentis, quòd vndiq; lapidibus obruantur, propter vberem suarum nucum prouentum: vnde colligit noxæ & dispèdio sibi fertilitatem.

esse. Alciati Emblema tractum apparet è Græco Antipatri, aut, vt alii volūt, Platonis, vel Stratonis, i. Antholog. Græc. tit. εἰς δένδρα. ex quo etiam pulcherrima Ouidii Elegia de Nuce videtur sumpta. Sic enim habet Græcus:

εἰνοδὴν καρῦνν με παρερχομένοις ἐφύ-
 τευσαν
 πεισὶ λιδοβλήτε παίγγιον εὐσοχίης.
 πάντας

Τυπ
 Embl
 πατ

πάντας δ' ἀκρέμονάς τε, καὶ εὐβαλέας
ὄροδάμνους,
κέκλασμαί, πυκνὰς χερμάσι βαλ-
λομένην.

Δένδρεϊν εὐκάρποις ἔδεν πλέον. ἢ γὰρ
ἐγώγε
δυσδάμων ε' αὖ ἐμὴν ὕβριν ἐκαρπο-
φόρου.

Præter Alciati versionem, hæ mihi quou-
dam non penitendæ occurrebant:

Quid me quisq; petit, cur in me destinat
ictum?

Hei mihi, quid fuerim tam propè iun-
ctæ viæ?

Sunt mihi rami omnes, sunt & viridantia
fracta

Germina, tam crebris obruta missilibus.

Quid mihi profuerit, quod sim fecunda
parensq;

Me miseram? fructus in mea dâna tuli.

Vix iunctam nucem me prætereuntibus
seuerant

Pueris ludibrium, lapidum iaculatricis
peritix [qua, nempe petitur scopus,
id enim sonat ἐσχοχία.]

Omnes autem ramos & virentes su reulos
Fracta sum, crebris lapidibus dū petor.

Plantarum fugiferarum nihilo melior est
conditi: nam ego quidem

Misera, in mei noxam fructum retuli.

Nux ego iuncta viæ, lapidum iactu una
iuuenta

Ludibrium, à populo prætereunte petor.

Ramos fracta omnes passim, frondesq; vi-
rentes,

Ictibus assiduis missilibusq; petor.

Non est fors melior platarum frugiferarū:

Ergo mei in noxam fructum ego plan-
ta tuli.

Sanctius monet, non rectè legi in penulti-
mo versu Græco, εὐκάρποις, id est, bene
fructificantibus, sed legendum ἀκάρποις,
vel simile aliquid, vt sonet, sterilibus. Fer-
tur autem proprium esse huic arbori nu-
cis, vt quo magis & frequentius verber-
ibus cędatur, eo plures melioresq; fructus
procreet. Hinc sunt illi versiculi:

Nux, a sinus, mulier, simili sunt lege ligati.

Hac tria nil rectè faciūt se verbera cessent.

LVDIBRIVM pueris] me rusticus qui-
dam insenit in hoc trinitio, vt scilicet vni-
que possent concurrere; ludibrium viato-
ribus & pueris lapides hinc inde proiciēti
bus. Hic versus alicubi legitur hoc modo:

Ludibriū pueris lapides iacientibus in me.
Rustica cura] rusticus laboriosus, vt
Horatius 2. Carm. dixit:

Iuuenumq; produs publica cura.

Qua laceris ramis] excussis, deiectisq;
frondibus.

Ardua] Altissima, ingens.

Perfrictosq; libro] cortice etiam percus-
so sæpius & impetito, rupto, scisso. Librū
enim vsurpat hic in primaria significatio-
ne, nempe pro parte corticis interna, quæ
arbori adhæret. Vide Cassiodor. lib. 11. e-
pist. 3 8. Variarum. Alibi hoc carmen ha-
bet, Perfrictosq; libro.

Fundus] iaculis, ballistis, instrumentis ad
lapides eiuculandos. Funda inst rumentum
ex fune factum, quo funduntur, hoc est,
iactantur lapides. Hinc Funditores, milites
qui funda dimicant.

Petor] lapidationibus vndiq; conficior,
dilapidor. Sic Ouidius:

A populo saxis prætereunte petor.

TRANSFERTVR in parentes, qui
liberos habent vsq; aded perditos & pro-
fligatos, vt damnatum atrocissimum & in-
famiam ijs accessant, à quibus sunt mol-
liter educati. Est quidem liberorum gene-
ratio natu ralis læticia, verùm perniciosa
& pœnitenda, quoties parentum ruinæ,
infamix, aut mortis causa sunt. Quemad-
modum nucis fructus in causa est, vt ar-
bor, de qua productus est, saxis sudibusq;
petatur, ramiq; eius diffringantur. Tales
sunt, quos vitæ improbitate, vel crimine
aliquo insignes censura corripit, aut coer-
cet magistratus, non sine parentum dolo-
re incredibili. Hinc tam frequentes mul-
torum parentum de susceptis liberis que-
stus, à quibus nonnunquam conijciuntur
in extremas ætumnas & vitæ discrimina;
vnde illos non immeritò pœnitent, se libe-
ros tam nefarios & improbos suscepisse.
Talis inde vox est sub persona matris a-
pud Ouidium, de Nuce:

Nunc vitæ vitio est, qua vult formosa vi-
deri,

Raraq; in hoc auo est qua velit esse patēs.

Certè ego si numquam peperissem, tutior
essem:

Ista Clytæ amnestra, digna querela fuit.

Item quæ:

Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse fe-
racem;

Quaq; fuit multis, hac mihi prada malo.

Liber.

Fundus.

IV.

Mollius
educati
liberi dâ
num pa-
rentibus
arcesunt.

Locus è
Nuce Ovi-
diana.

menda
in epi-
gramma.

III.

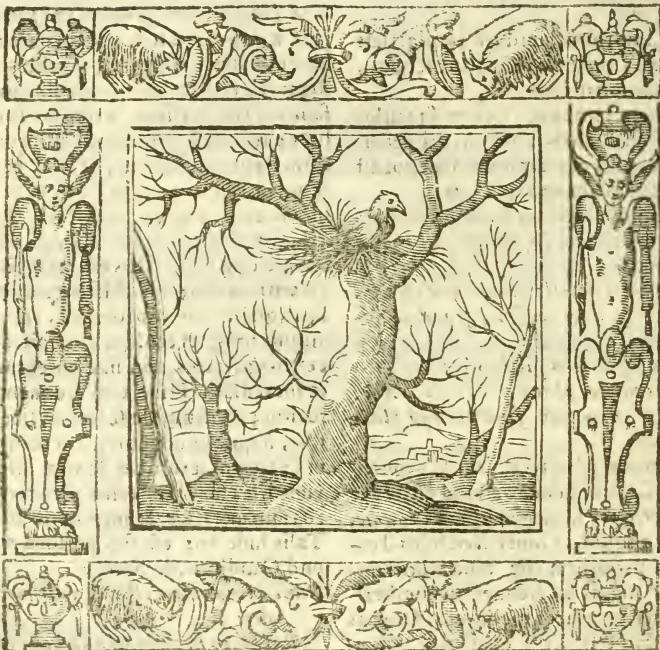
*Heroum
flij no-
xa.*

Huc refero prouerbium, *Heroum filij no-
xa.* Etenim veteribus illud obsequatum
fuit, præstantium virorum filios multum
à progenitorum moribus abfuisse. Manet
& hodie passim vulgatus iocus: *Ex sapien-
tissimis patribus stultissimos propagari li-
beros.* Declarat hoc argumentum Aelius
Spartianus in Seuero Cæsare, multis exem-
plis probans, ita ferè vsu venisse, vt viri
seu virtute, seu literis, seu fortunæ indul-
gentia insignes, aut nullos omnino liberos
habuerint, aut tales reliquerint, vt magis
ex vsu rerum humanarum fuisset, illos
absq; liberis discedere. Illustrant hoc Em-

blema, quæ è collectan. Stobæi commodè
huc transferri possunt, Serm. 74. Præterea *Viri fru-
gi affi-
cti.*
hoc frequentissimè vsu venire videmus,
vt qui plus emolumenti reipub. afferunt,
& vberimos fructus in publicum produ-
cunt, ij ab omnibus lacestantur, ludibrio
sint vulgo, persecutiones incredibiles, &
mille mala patiantur. Vicissim verò de-
perditi ac nullius frugi homines (si mo-
dò hominis nomine digni) sua ignaui-
a, ignorantia, (ne dicam malitia) & sordida
sterilitate, non solum securi viuunt, sed et-
iam ad summum honoris & opum culmè
facilè prouehuntur.

Amor filiorum.

EMBLEMA CXCIV.

ANTE diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet:
Mollius & pulli ve iaceant, sibi vellicat alas,
Quæis nuda hiberno deficit ipsa gelu.

Equid

Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? mortem

Cum volucris propriae prolis amore subit?

COMMENTARI.

I. IN nido super arbore, folijs ex hiberno frigore, viduata, constructo, sedet palumbes, seu pullos foru à frigore defendēs. Palumbes columba est siluestris, cuius naturam describit Plinius lib. 10. cap. 35.

II. amor ulloꝝum r palu- e.

ypus mble atis.

MAGNAM & singularem amorem erga prolem ostendunt palumbes, quæ hyemis vehementissimo frigore, brumali nimitum tempore, quod circiter 12. diem mensis Decemb. contingere solet, die brevissimo, niue, glacie, & imbribus horrido, Sole, tunc in Capricorno existente, contra volucrum, feruè omnium, naturam nificantes, oua sua magna cura & sollicitudine fouent: utque pulli mollius & calidius iaceant, ipsa mater sibimet plumas euellit & nido imponit, nuda interim quasi & moritura, frigora extrema, sufferens. Proposito itaq; harum auicularum exemplo, in quibus natura dux summus amor, curaque deprehenditur erga suos fetus, arguitur matrum quarundam immaniū barbarā, & plusquam ferina crudelitas, quæ suis vitam adimant, edoxæ ab auc palumbe, quo affectu in eos esse debeant. Cæterum ex Alpei Græco, translatum est Alciani hoc hexastichon, lib. 1. Antholog.

Χειμερίως νιράδεον, παλαιάμενα τιδάς
ὄρνις,
Τέκνοις ἀναίαις ἀμαρξσε πτέρυγας,
Μέσση μιν οὐρανὸν κρύας ἀλεσεχι ἢ γὰρ
ἐμεινον
Αἰδέρος οὐρανίον ἀντίπαλος νερέων
Πρόκην, ἢ μῦθεια κατ' αἶδος ἀιδέσθητε
Μητέρες, ὄρνιθων ἔργα, διδάσκαμέ-
944
Sparsa niue, hiberno cicur ales tempore,
vulss.
E plumis pullis molle cubi le parat.
Donec ab aërio tabescat frigore; ni fors
Permaneant victrix frigoris aerij.
Anè vllò affecta Progne & Medea dolore
Matres; nempe auu sunt ea facta licet.
Hibernis niuibz conspersa, cicur, auis,
Pullis cubitorias, cicu fundit plumas,
Donec ipsam aërium frigus petemetur; si-
quidem permanfit,
Aeris reluctatrix celestium imbrum.

Progne & Medea, cum pudore pudeat vos, Matres, anium affectus addiscentes.

Sic verit Alphonfus Nunius Mitylenensis, egregia indole iuuenis:

Verſio Alphonſi Nunij.

Gallina hibernis niuibz cooperta, cubili Cōpacto ex plumis pignora chara fouet. Donec eam sauid frigus malè perdidit, atq; Ætheris manſit nuda parens niuibz. Sit pudor, ò Medea ferox, atque improba Progne:

Et matres volucrum discite nunc opera. Vertit etiam eadem carmina Fernandus Sanctius Francisci frater, sed velut paraphrasticè sic:

Fernãdi Sanctij.

Canus Decembez, brumaq; saniens Montes & agros texuerat niue, Gallina pullos mitis ales Frigore non poterat tueri, Nec fata charis filioli valet Auferre: verum nidificat suis Plumis, & alas ponit, & quam Perdidit reparat, salutem. Ast ipsa vitam perdidit & tulit Mortem libenter Progne aliter tamen Colchisq; scdare vtrag; audax Passa manus proprio ciuore.

Eiusdem aliter: Bruma fremebat atrox, pennas gallina reliquit, Frigus ut à natis pelleret, atq; obiit.

Hinc Medea ferox, hinc Prognò discite: namq; hac

Bis vitam pullis prabuit, ac moritur. ANTE diem vernam] ante vernum tepus, ipso hyemis sauiens frigore. Palumbes post solstitium parere. Plinius docet lib. 10. Natur histor. cap. 35.

III.

Canapalumbes] cuius plumæ canitiem referunt. Albertus Palumbes sic dios putat, quod parcant lumbis. Nam qui frequentiori vsu eos in cibum sumptitate confueuerint, in Venerem hebetiores reduntur. Quare non inſcitè illud de his anibus dixit Martialis 13. Epigram. 64. Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbes;

Palubes unde dicitur.

Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax. Boreali frigore]. sauiute Aquitane, qui

frigidif.

frigidissimus est.

Præcoqua [*Et oua fouet*] quæ satius foret in tempus vernum poni, lapsa rigore hyemis. Præcoquus idem quod præcox, quod ante solitum tempus maturefcit. Martial.

Præcoquus.

Vilia maternis fueramus præcoquarumis.
Crc.

Sibi vellicat alas] euellit sibi plumas, vt pullis mollius nidificet.

Quæis nuda deficit] quibus pluuis ipsa delitura moritur.

Ecquid Colchi pudet?] Num te pudet Medea, quæ liberos sustulisti? ἀποσπορῆ ad Medeam & Progne, quarum illa liberos, quos ex Iafone susceperat, interfecit, vt annotauimus Emblemate 54. Meminit huius Virgil. Eclog. 8. Ouidius, de remedio Amor. lib. 1. & de Tristib. lib. 2. & 3. Metamorph. 7. Flacc. lib. 6. 7. & 8.

Medea.

Progne.

Progne improba]. Progne Itym filium ex Tereo susceptum trucidauit, & patri comedendum apposuit, vt pluribus enarrauimus Emblemate 70. Habetur apud Sidon. & Statium pluribus in locis: pulcherime verò apud Ouidium. 6. Metamorph. De vtraque verò Iuuenalis Satyr. 6.

Credamus tragicis quidquid de Colchide torua

Dicitur, Et Progne.

IV. Hæc (vt dictum) susceptum est in quædam feræ & abhorrentes ab omni humanitate matres, quæ foetus enecant, aut etiam incuria petire sinunt: quas certè tanti flagitij vel eò magis pudere decet, cum quæ rationis expertia sunt, id numquam admittant, certumq; sit ex ijs aliqua, & vt verius dixerim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruos educare & tutari, vt se non foueant accuratius. Nemo est profectò qui nesciat, tantam non esse belluarum feritatem, ac quotundam hominum, qui sua pignora relinquere non verentur, aut etiam perdere non exhorrent, quæ communis omnium parentis instinctus & pietas seruare iubet, iisdemq; curare, quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt. Quibus itaque verbis, aut quibus, quæso, diris deo uebimus eiusmodi flagitium, non dicam patetum, sed carnificum impiissimorum, qui naturæ ius, vel etiam honesti repagulum præcipuum dissoluerant, quibus in

Matrum quarundam in foetus impietas.

animum cadere potuit tam infandum scelus, tantum quæ flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, sed iis qui quasi sui corporis membra sint, imò reuera expressissima, non multa aut adumbrata, vt sic dixerim, simulara? Id fortè fit, vt famæ consulatur, & ne ob hanc labem culpamque teterrimam apud eos, quibus eum viuunt, ruborem contrahant. Sed tamen
Summum credo nefas animam præferre pudori,

Et propter vitam viuendi perdere causas.

Etenim quæ hæc vita esse potest, quæ assiduo sibi malè conscia nocte dieque suina portet in pectore testem? Tantum verò abest vt immanitas ea in belluis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint, & pro viribus immunes à damno fecerint: cuius rei testes habemus historias tum Græcorum, tum Romanorum. Hic autem exemplum proponit palumbis, quæ læuente frigore nidificans, & partum emittens, sibi plumas haud grauatim auellere, vt paruuli mollius incubent: quo fit, vt ipsa sæpè mater gelu contabescat. Sulpicius Seuerus ait: lege diuina qui partum non deformatum mulieri excusserit, extremo supplicio puniendum. Quid igitur mulier, quæ aude, partum elidere, quæ sua ipsius viscera (horrendum dictu, fastuque impium) euiscerat? Succurrit ad hanc rem grauisimum Tertulliani testimonium: Cùm nobis homicidium semel interdictum sit, etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. Homicidij festinatio est, prohiberi nasci: nec refert natà quis animam eripiat, an nascentium disturbet. Homo est & qui est futurus: & fructus hominis iam in semine est. Quæ ratione mulier quædam Milesia quòd medicamentis partum abegisset, damnata est capitis: quanquam enim eum, qui nondum esset homo, expulisset, sustulerat tamen spem parentis, memoriam nominis, subsidium generis, heredem familiæ, designatumque ciuem Reipub. vt Cicero in Cluentiana. Ouidius alicubi detestatur facinus idem matrum, quæ in suos foetus ita crudeles sunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos vita priuent. Sic enim ait:

Palūbes se ad foetus ex plumas.

Sulpicij Seueri locus.

Tertulliani locus.

Quæ prima instituit teneros auellere foetus,
Militia

diu corpus suum extendendum opposuit, multisque ita vulneribus acceptis, eorum saluti consulere non potuit, sed vna cum ijs est miserimè confossa. Legimus in expeditione Cyri minoris apud Xenophontem lib. 4. à puero quodam, Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interceptū fuisse, quamobrè in exilium pulsus quamquā puer & imprudens. Sed iudices

non tā quidem iniuriā, quæ non potest esse sine animo nocēdi, quā in parentū incensā in filio vindicauerunt. Posset idem Emblemā multis exemplis insignis parentum amoris illustrari, quæ quia peti possunt ex Val. Maximo lib. 5. Sabel. lib. 3. & Aliano, & alijs, nolo longiori sermone Iectorsrem detinere, sed pium Aeneam filijs exemplum statuere pietatis in parentes parò.

Pietas filiorum in parentes.

EMBLEMA CXCV.

PER medios hosteis patria cum ferret ab igne
AENEAS humeris dulce parentis onus:
Parcite, dicebat: vobis sene adorea raptò
Nulla erit, erepto sed patre summa mihi.

COMMENTARI I.

- I. **P**IUS AENEAS armatus patrem Anchisen senio confectum, humeris suis exceptum baiulat, & per mediam flammam incensæ Troiæ ereptum desert. AENEAS potissimum commendatur ob summam in patrem Anchisen pietatē, Ilio pietas.

Hic enim expugnato, & iam iam conflagrante, ille cunctis alijs facile neglectis, Deos penates abduxit, & patrem humeris è media flamma sustulit. Quod hostes Græci cum vidissent, mori pietate tam insigni, ei, quod sibi dari postulabat, concessere, & abeundi quò vellent, facultatem non interclusere, fatentes illi quidem hostilitatis remitti iura, & mansuetudinem esse adhibendam, aduersus eos potissimum, qui ita verecundè se in Deos & parentes gerant. Refert Aelian. 3. ποικίλ. ἰσορ. Virg. 2. Aeneid. Ouidius 13 Metam. Hoc autem exultit è Græco anctoris inuomiuati, quod est lib. 1. Epigram. εἰς φιλοσοφίας.

ἐκ πυρὸς ἰλιακῷ, δοράτων μέσον ἦρ πα-
σεν ἦρος
ἀνείας, ἔσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
ἔκλαυε δ' ἀρρείοις, μὴ ψάβετε, μικρὸν
ἔς ἀρῆ
κέρδος ὁ γυραλέος, τῷ δὲ φέροντι,
μέγα.

Sic conatus est aliquando reddere Claudius Minos:

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros

Aeneas, pium filio pondus, patrem;
Acclamabar autem Argiuis: Ne tangite:
exiguam ad Martem

Lucrum senex; at [mih]i ferenti magnam.

Sustulit Aeneas Graium per tela, per ignes
Inualidi sanctum quando parētis onus:

Parcite ei, dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi sublato gloria summa patre.

Marullus lib. 3. eodem omnino argumento.
Cum ferret medios proles Cytheræa per hostes

Imposui collo languida membra patris:
Parcite, ait, Danaï, leuis est sene gloria raptio;

At non erepto gloria patre leuis.

Cum quo Epigrammate non inuitus conferre velim lepidum Actij Sinceri, Itali Poetæ reuera politi & elegantis carmen, quod in gemmam scripsit è Sinuessæ ruinis erutam: qua in gemma sculptus Aeneas Anchisen patrem & Ascanium humeris sustollens conspiciebatur. Id est eiusmodi:

Hac mihi qua roseos iussit sordere hyacinthos,

Et niter articulus unica gemma meus:
Cuius in exiguo ductor stat Troicus orbe,
Anchisesq; senex, Ascaniusq; puer

Quis credat: veteres inter neglecta ruinas.
Et vili laruit semisepulchra solo.

Tu tamen obrueras, nec te Sinuessa pudebat
Hoc decus, heu, terris occuluisse tuis?

Scilicet Aeneam, namque patremq; gerentem,

Ignibus ereptos obrueresq; Deos?
Parcere debueras, cui iam pia flamma percit,

Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasq; feros, rigido/que Britannos

Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hac est Iliacos pietas spectanda per ignes,

Cum verita est profugos ladere flamma Deos.

Huc facit pulcherrimus Senecæ locus 3. de Beneficijs, ubi ait: Hoc agite, optimi iuuenes, proposita est inter parentes ac liberos honesta contentio. Sunite modò animimum qualem decet, & deficere nolite, ut vincatis optantes. Nec defunt tã pulchro certamini duces, qui ad similia vos cohortentur, ac per vestigia sua ire ad victoriam sæpè iam partam ex parentibus iubeant.

Vicit Aeneas patrem ipse, cuius infantia lene tutum que gestamen, grauem senio, per media hostium agmina, & per cadētis circa se vrbis ruinas ferens, cum complexus sacra ac penates Deos religiosus senex non simplici vadentem sarcina premeret, tulit illum per ignes: & quid non pietas potest? Hæc Seneca.

PER medios hostes] Per medios Græcorum militum copias.

Patriæ] Ilij siue Troiæ.

Ferret ab igne] ab incendio. Prouerbiū sapit, quo vsus est Aristides in Apellæ genethliaco: ἐν μέσσοις, παρὸς τὸν ἀρδρα σώζεν. E medio, quod dicitur, incendio seruare virum; pro eo quod est, è maximo periculo liberare.

Dulce parentis onus.] Sic ferè Ouid 2. Fastor.

Deq; viri collo dulce pendit onus. de Lucretio loquitur. Catullus ad Manlium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus. Adorea.] Gloria, victoria bellica. Horat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma risit adorea.

Plinius cap. 3 lib. 18. Gloria ipsam à feris honore adream appellabant, quia gloriosum eam putabant veteres, qui facis

copia

Pulcher Seneca locus.

III.

Adorea quid.

ypus imble- ratis.

Epigram a Sannarij.

copia abundaret, vt tradit Fest. Pompeius, Ammian. Marcell. 20. Laborum factorum que vehens adorea cel. las. Sidonius Apollinar. Epist. 7. Posset triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari? Apuleius Asi- ni autei 3. Iam & ipse possum mihi primam istam virtutis adoream numerare. & 7. Vt, quod aiunt, domi forisque fortibus factis adorea plenè gloriarer. Mamertinus Panegyrico: Cum honorem meum adoreis militaribus cumulatet: Claudianus de laudib. Stiliconis in fine:

*Hæc omnes veterum reuocauit adorea lau-
rus.*

Marcellinus lib. 25. Hist. Catilina claras gloriarum adoreas sempiternis maculis obumbravit.

Rapto, erepta] Obserua discrimen signi-
ficationis inter simplex & compositum; vt
illud est in superioribus, Emblemate 90.

Viris rapimur, piscibus eripimur.

IV.
*Pietatis
exemplum
Æneas.*

SCRIPTORES pleniq; graues, vt ostenderent longè pulcherrimum pietatis in parentes simulacrum, AENEAM insigni pietate virum, & qui è medio patriæ incendio senio confectum patrem humeris sustulerit, representari voluerunt. Etenim vna pietas est, quæ hominem maximè commendat, vel quæ iuratisimos hostes ad mansuetudinem lenitatemque cogat, manusque continere inbeat. Quare hoc loco monemur, quanta obseruantia, quan-
toq; amore debeamus prosequi parentes, à quibus secundum Deum vsuram vitæ communis accipimus. Sunt enim parentes *visa quadam. Veraque imagines eõmunis omnium parentis Dei, ἀγάλματα τῶ πάντων πατρὸς Διός*, teste Proclo: dixitque Hierocles τὸς γονεὺς εἶναι τοὺς δευτέ-
ρους ἢ ἐπιγένης τινὸς θεοῦ, Stobæus re- tulit ser. 77. neq; vltus est, qui Deum rectè colet & obseruare potest, qui in parente fuerit impius: θεοὶ μέγιστοι τοῖς ερονέσιν οἱ γονεῖς. Parentes sunt instar Deorum certè maximorum apud prudentes. Platonis non malè quadrabit ora- culum hoc loco; sic enim 11. Leg. Cuius pater matreue, aut horum parentes senio confecti, quasi thesaurus aliquis domi iacent, is parer numquam aliud sibi tale simula- crum vel magis efficax domi affuturum, si rectè, vt dicitur, ab eo colatur. Id est: πα-
τρὸν ὅτι καὶ μήτηρ. ἢ τῶτων πατέ-
ρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κείνῃται κειμήλιοι,

Locus
Platonis,
de pietate

ἀπειρηκότες γῦραι, μηδεὶς διανοηθῆτω τε filio:
ποτὲ ἀγάλμα αὐτῶν τοῖστων ἐφέσιον in pare-
οἰκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων μᾶλλον κύριον tes.

ἔσεσθαι, εἰάν δ' ἢ κατὰ τρόπον γε ἀρδῆς
αὐτὸ θεράπευεῖ. ὁ κενυτημένος. Hanc
sanè vel iure, naturæ filij parentibus pio-
tatem debent, vt posthabitis diuitijs,
rebusq; caducis omnibus, illis in primis,
etiam cum discrimine vitæ libentissimè
subueniant, eos nutrant & verentur
obseruantissimè. Numeratur & inter De-
calogi præcepta vnicum, cui præmium
annectitur, longæua nimirum in teris vi-
ta, Exodi 20. Exemplum insignè pietatis
præter nostrum AENEAM habemus iuue-
nem Πινέσῃ, cui Plutoni cognomen erat.

Pluto-
nis, iun-
nis, cu-
iusdam
pietas.

Hic tanto animi corporisve robore arma-
tus fuit; vt (teste Val. Maxim. lib. 5.) cum
obsessæ vrbs suæ claustris præsideret, &
Romanus Imperator patrem eius capti-
uum in conspectu ipsius constitutum; di-
strictis militum gladiis circumdedit, &
occisurum seminitans, nisi irruptioni suæ
iter præbuisset, solus è manibus eorum
senè rapuerit; duplici pietate memorandus,
quod & patris seruator, nec patriæ fuit
proditor. Quid Cimon Atheniensis? qua
& ipse pietate censendus? Qui vt Milcia-
dem patrem publicè damnatum viuiculis
eximeret, vltro se carceri obtulit, moitem
(vt credere æquum est) libens oppetitu-
rus, modò patrem à periculo seruasset. Il-
lustrantur hæc memorabili historia, quæ
à Fazello recensetur, lib. 3. cap. 11. prior.

Cimon

Decad. Duorum, inquit, fratrum sepul-
tura & pietate Catana celebrata est, quos
Catanaenses quidem Anapium & Amphio-
nomum; Syracusani verò, qui de eorum
patria contendunt, Emanthium & Crito-
nem vocant. Hi AETNA quondam latè in-
cendiis grassante, parentes senio confectos,
& ad sui ab igne fluente liberationem im-
potentes, vt eorum vitæ consulere, pat-
rem viuus, matrem alter humeris sufferentes
ab iucendii loco quàm celeritè aspor-
tarunt. Cumq; parentum pressi pondere
tardius (vt par erat) iter conficerent, à
vicinis & insequentibus ignibus visū sunt
opprimi: qui tamen cum ab incepto pio o-
pete ob periculi metum non desisterent,
ardentem ignem fluente, cum ad eos per-
uenisset (nimirum visu) iuxta illorum pe-
des in duas partes sunt disiecta, ac ipsos eū
parentibus adolescentem, nullo eis illato

Anapī
Amph
nomi
tas.

Platonis
scita de
parentū
cultu.

actu neq; incommodo praterierunt. Sed post eos, vt res mira dilucidius appareat, rursus flammæ in vultu corpus coierunt. Quæ virtute ac miraculo commendatis adolescentibus post obitum, eorum Caranenses monumentum regia magnificentiæ erexerunt, regiumq; pæpèiū nomen indicentes; Piorum namque campum eum appellarunt, ac statos, solemnesq; honores perpetuò illis impendendis dedicarunt; quos quolibet anno ætate sua Paulanus magna pompa perfoluros fuisse docet. Hinc videmus Deum verum Ethnicos quoq; singulari miraculo erudisse, quod liberi posthabito proprio periculo, curam parentum habere, omniq; ratione illis opitulati tenerentur. Magna sunt hæc virilis pietatis opera, sed nescio an his omnibus valentius & animosius Claudiæ Vestalis virginis factum, quæ cum patrem suum triumphantem e curru violenta Trib. plebs manu detrahi animaduertisset, mira celeritate vtrisque se interponendo, amplissimam potestatem inimicitijs accusam depulit. Igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in ædem Vestæ tulit; nec discerni potuit, vtri plus laudis tribueretur, cui victoria, an cui pietas comes aderet. Sed ad viros declinamus. Oppium à triumphis profcriptum (dum ad supplicium quæreretur) filius humeris extulit, & incolorem peruexit in Siciliam. Refert Tacitus lib. 3. Histor. Sub Vitellij nefarij hominis principatu mirum dictu accidit, & non postremæ pietatis exemplum. Iulius Mansuetus ex Hispania rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquebat. Is mox aditus inter Septimanos à Galba conscriptus, oblatum forte patrem valherestratum, dum semiadimem secutatur, agnitus, agnoscentque, & ex sanguine amplexus, voce flebili precabatur pater, patris manes, ne vè se vt parricidam aduersarentur: publicum id facinus: & vnum militè, quotam ciuiliū armorum partem: simul

attollere corpus, aperire humū, supremo erga parentē officio fungi. Aduertere proximi, dei inde plures, hinc per omnem ætatem miraculum, & questus, & sequissimi belli execratio. Sic Tacitus. Sed audiamus diuinum Platonem verbis efficacissimis paternam venerationem inculcantem: Ergo (inquit in libris de legibus) fas est, parentibus prima & maxima debita, omnium antiquissima debitorum persolvere. Putare enim quisque debet, omnia quæ possidet, eorum esse qui genuerunt & educarunt: ita vt illis hæc omnia pro viribus ministrare debeat; primum quidem externa bona, deinde etiam corporis, postremo quæ ad animum pertinent. Verbis quin etiam per totam vitam parentes maximè venerari decet: leuium enim volatiliūq; verborum grauissima imminet pena. Nam omnibus præposita est Nemesis, iudicij angelus, huiuscemodi Inspector omnium. Oportet itaq; iratis, animūq; expletibus cedere, seu verbis seu rebus id faciāt. Quod si ita exactius seruari mus, digna à Dijs cæterisque natura nostra superioribus præmia referemus, plurimum bona cum spe viuentes. Hæc Philosophi placita qui altius certiusq; imbiberit, in eam, opinor, sententiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauserit, Leninio etiam scelere imbutus, nulla eloquij facultate, nulla præstantis ingenij solertia exprimi posse, quam laudabile, quam omni excipiendum plausu festisq; vocibus, si quem inaudias patribus obsequentissimum filium, & in eo vno contumacem, ne beneficiis vincatur. Quod esse certamen omnium speciosissimum quis ambigat? In quo fessis, etiam si ad triarios res redeat, subinde tamen restituenda sit aëtes, succlamādumq; Felices qui vicerint, felices qui vincuntur. Porro de filiorum in parentes pietate vide Valerij Maxim. lib. 5. cap. 4. Aristotelem in lib. de Mundo ad Alexandrum, in ipso sine, & Herodotum in 1. Hist. de Bithone: Nobis ad mulieres reuertendum est.

laudia
estalis
etas.

pi pietas

ira pietas in se erga patrem.

Mulieris famam, non formam, vulgatã
esse oportere.

EMBLEMA CXCVI.

DIALOGISMVS.

ALM A Venus, quamam hac facies? quid denotat illa
Testudo, molli quam pede Diana premis?
Me sic effinxit Phidias, sexumq; referri
Femineum nostra insit ab effigie:
Quodq; manere domi, & raris decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

COMMENTARI I.

- I. **V**ENVS nuda, cum suo Cupidine solitis armis instructo, iuxta lectum genialem astat, pede vno testudinem premeus.
- II. **TITVLVS** huius Emblematis sunt verba Euripidis, vt restatur ipse Alciatus in libro de verbisignific. Sed & illa habet Plutarchus in eo, quem de mulierum virtutibus scripsit libello; sic enim ibi: *περι ἀρετῆς γυναικῶν, ἡ τὴν ἀντιπρὸς ὀφθαλμοῖς*
- Titulum Emblematis.*

Ἰδὴ γνῶμην ἔχομεν. ὁ μὲν γὰρ, ἥς ἂν
 ἐλάχιτος ἢ παρὰ τοῖς ἑκτὸς φέρεται περὶ
 ἢ ἐπαίνε λόγος, ἄριστον ἀποφαίνεται κα-
 δάπερ τὸ σῶμα καὶ τὸνομα τῆς ἀγαθῆς
 γυναικὸς οἰόμενος δεῖν κατακλιθεὶσιν εἶναι
 καὶ ἀνένδοξον. ἡμῶν δὲ κομψότερος μὲν
 ὁ Γοργίας φαίνεται, κελύων μὴ τοῦ εἶδος,
 ἄλλα τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γινώριμον
 τῆς γυναικός. Id est: Longè aliter ego de
 mulierum virtute sentio quam Thucydi-
 des. Is enim eam in primis laudandam esse
 mulierem vult, de qua minimus aut in
 bonam aut in malam partem rumor: Et
 enim censet optime ut corpus, ita et famam
 sapientis femina domi esse inclusam, neq;
 in publicum exire debere. At mihi hac in
 parte concinnior videtur Gorgias, qui mu-
 lieris non formam, sed famam vult multis
 esse notam. Hæc Plutarchus. Deiplo verò
 Emblemate Pausanias in Eliacis posteriori-
 bus sic scripsit: Area templo sacra sub
 diuo, non longè abest. Quæ ibi colitur,
 Cœlestem Venerem vocant. Eius ex auro
 & ebore signum est. Phidias opus: alterò
 pede testudinem premit: Area ipsa mace-
 ria est circumseptâ, in terra macteriam crepi-
 do, super qua Veneris (quam Popularem
 nominant) signum ex ære capro insidet, ex
 eadem fabricato materia, Scopæ opus. Quæ
 vel testudinis, vel capri ratio sit, quibus
 hæc perferuntur cura: est, quærendam re-
 linquo. Hæc Pausanias, qui nobis indicare
 voluit, quare testudinem calcare Venus.
 Quare Plutarchum adæmuse, ex quo totum
 Emblemata sumptum videtur. Is igitur
 in præceptis connubialibus refert, Phi-
 diam Eliensibus Venerem ita finxisse, vt
 testudinem calcaret: tacitè significans, vx-
 ribus domi manendum esse, silentiumq;
 Refert Stobæus sermon. 72. Hoc etiam a-
 galma. Phidias eodem penè modo lepido
 Emblemate expressit Hadrianus Iunius,
 rarissimum Gallia Belgica decus: pingit
 enim recto corporis statum mulierem, dex-
 tra clauium falcem præ se tenentem, læua
 ori opposita, qua specie Angeronia Dea,
 silentij præsul obliquato ore figurabatur
 apud prisicos. Quibus indicat ternas præ-
 cipuas vxoris dotes, nimirum residem do-
 mi suæ operam, deinde mariti industria
 quæsitatum opum custodiam, postremò
 linguæ continentiam. Est autem numero
 50 cum inscriptione, Vxoriam virtutes.
 Testudo premitur pede, clauem dextra re-
 tentat,

Vacat obstruendo dentium septo altera.
 Nec vaga discurset coniux, neu futilis esto,
 Ipsamq; cura opum tuendarum addeceat.
 Idem Iunius Emblemate. 24. pingit Vene-
 nerem nudam, sero myrteo redimitam
 intereuntibus rosis, casto, hoc est, baltheo
 vario & pulcherrimo infra pectus ambien-
 te, dextra tenentem tria mala aurea, læua
 eolumbam, pedibus testudinem calcætem:
 symbolicè nuditate simplicitatem & aper-
 tum pectus vxoris demonstrat, per eolum-
 bas puritatem & blanditias, per aurea ma-
 la (de quibus nōs pauld ante Emblema-
 191.) casti amoris illicium, per testum
 coniunctionem deuotionemq; animum
 per testudinem & silentium, & anxiam rei
 familiaris curam. E regione opponit Mi-
 neruam virginis specie, oculis acerbis &
 glaucis, hastam dextra, clypeum læua te-
 nentem, cuius vincto Gorgone anguicomæ
 caput hastâ attingat: ita enim serè à Pau-
 sania in Atticis, & à Cornuto depingitur.
 Epigraphæ talis est: *Virginem pudicitia,
 matronam decus fatagere.* Epigramma
 vero:
*Cernuus armifona præbet draco colla Mi-
 nerua;*
Domipertâ at exterie Venus testudinè.
*Virgo sui fatagit decoris bene prouida: at
 vxor matronæ quæritur, quæ sit
 Frugi silet, nec limen excedit domus.*
 Proditum enim est à Plutarcho lib. de Isti-
 de, Phidiam, clarissimè nominis statuariū,
 finxisse Palladis simulacrum; pedibus dra-
 conem prementis; & altetur Veneris apud
 Eleos, pede calcantis testudinem: argumen-
 to in illa custodiæ sui, quæ virginè deceat
 (vt nos pluribus Emblemate 22. dixi-
 mus) in hac silentij curæ; rei domesticæ,
 quæ matronam deceat. Meminit etiam
 eiusdem Pierius lib. 28. Hieroglyph. 11.
*ALMA Venus] Virgilius 1. Aeneid.
 Alma Venus Ibrygij genuit Simoentis ad-
 undam.*
 Venus amorum, luxuriæ, & libidinis fau-
 trix atq; magistra, eas enim priua & adiu-
 uent & edocuit. Idcirco in Deorum nu-
 merum relata, & mater geminorum Cu-
 pidinum dicitur De qua sic Mantuanus:
*Mater adulterij Venus est, stuprixq; reperi-
 trix.*
Quin & luxuria nutrit, & mater amorū.
 Nec vllum ferme nomen veterum Deo-
 rum maioribus sacris & caeremoniis, sit;

Aliud eiusdem Emblema.

III.

Venus.

quentioribusq; locis honoratum legitur. Coebatur & à Cois, ubi Apelles eius effigiem vsq; adeo felici erinceptam, sed mortis imperfectam reliquit, vt deinde reperiri nemo potuerit, qui supremam manū tam egregio operi au detet imponere. Cic. lib. 3. O ffic.

Quantam hac facies?] effigies statua.

Testudo .

Testudo] à regendo, vel quod testa testat fit, ait Varro. Animal mutum, tardè incedens, nunquam domo sua egreditur, sed illā vbiq; secum circumfert, vt habet apologus A e fopicus de cochlea. Hinc *ἠπειρονο*, id est, domiportam appellat Hesiodus 2. ἔργων. Cicero 2. de diuinatione ex Pacuio citat hoc ænigmaticum :

Ænigma de testudine .

Sanguine casta, domiporta, terrigena traditur,

Quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,

Capite breui, cernice anguina, aspectu truci,

Eniuerata, inanima, cum animali sono.

Et alius quispiam alludens ad nostrum Emblemata :

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine casta,

Sub pedibus Veneris Cous quam pixit Apelles.

Vide etiam Petrum Crinitum lib. 11. c. 7. Elegantissimum verò de Testudine ænigma aliquando legi Italico idiomate, quod huc non grauabor apponere, vt varietas delectet.

Io son magro di gola, ed hò il gauazzo .

Copro la testa, e non hò alcun capello .

Saglio in aria talhor, ne son augello .

Sono innocente, ed i poeti ammazzo .

Vo pe' campi, e sto sempre al mio palazzo,

Ch'è dipinto di suor senza penello .

Non attendo nè à guerra, nè à duello,

E com' un cavalier m'armo e incorazzo .

Genero con lo sguardo i figli miei .

Pasco l'herbette, e pecora non sono .

Non son serpente, e n'hò la testa e i piei .

Vina mi taccio, e poi morta risono .

Anzi nel tempo de gli antichi Dei,

S' un Musico cantaua, io facea il suono .

Meco ho quant' hò di buono .

E talhor, poi che moro, il mio casino

Diuenta un fiasco, in cui non sta mai

vino .

Aliud .

Sed quia ad ænigmata diuertimus, vno & altero adhuc ænigmatum nos testudinis tar-

ditas detinebit .

Tarda gradulento, specioso pradita dorso ;

Docta quidem studio, sed sauo pradita fatos

Vina nihil dixi, qua sic modo mortua cāno .

Alterum de pluribus de se loquentibus :

Non testu capimur, nunquam extra testu

vagamur .

Quin etiā grata quo gerimur gerimus .

Nec vox, nec sine voce sumus, dum vini-

mus, edunt

Mortua concordēs corpora nostra sonos .

Molli quam pede] delicatulo . Allusio

tacita ad mulieris nomen, quod à mollicie

ductum voluit. Ego potius à malitia, etiam repugnāte toto Grammaticorum

senatu .

Effinxit Phidias] Phidias pictor & statuarius insignis, præsertim ex ebore; à Plinio nominatur artifex nunquam satis lau-

datus. Hic præter Palladis & Veneris statuas, quas diximus, etiam effinxit Iouem

Olympicum tanto artificio, vt omnes se imitari posse desperarent . De alijs operibus præstantissimis repetere, quæ habet Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 36. cap. 5. In hoc

verò versu (vt obiter) nomen Phidias, fortè est dissyllabū, propter priorem longā .

Sexumq; referri Fœmininum .] Venus pro vxore, amica, & matre familias alicubi reperitur. Virgil. 3. Eclog.

Parua mea Veneri sunt munera .

Macrob. etiam Satur. 1. pro generandi facultate accipit, vt apud Pompeium Festū, Cypri vel Cypria Venus, quia parientibus præfideat, quod Græcè *κύνει* parere sit, vt alibi dictum .

Quodq; manere domi] agere quæ sunt matrisfamilias. Columella initio lib. 12. de re rustica .

Tacitas] taciturnas .

D v o. præcipuè sunt, quibus hoc loco commēdat honestam matremfamilias Alciatus, silentium scilicet & familiæ procuratio . Vt enim nullum vitium citius

fœminam dedecorat, quàm loquacitas; sic hæc probro solent affici, quæ hac illacque

curfant. De vtroque aliquid dicendum . Quantum ergo attinet ad mulieris silentium, Epicharmus aiebat sermonis paritatem in muliere probitatis esse argumentum: Nicolstratus, castitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illud

quæ Sophoclis prouerbiale celebratur à doctis :

γυναιξί

Mulier ande dicta .

Phidias

Venus, vocabulum poetarum

IV.

Silentium mulier. decere .

γυναῖκί κῶσμον ἢ σιγῇ φέρει.
Silentium addis femini decus.

Contrà verò, vt est apud Euripidem, quæ apud viros tacere non possunt, sese dedecore aspergunt. Silentium vxoris ego neq; suspectum habeo, neq; timeo (ait declam. 280. Quintilianus) decet hoc matronalem pudorem; & si ducta fuerit ad magistratum, hoc illà maximè facturam arbitror, vt taceat. Theano Metapontine, vati & virgini doctissimæ, magnum fœminæ ornamentum esse placuit, silentium, quo castitas & prudentia suauissimè condiantur. Illa demùm fœmina facundissima est, cui cum verba erunt ad viros facienda, rubore suffundatur; turbetur animus, & verba non suppetant; quæ non fluxo & pertulso sit corde, vt inter pares omnia, & aliena & sua effutiat, nihilq; pensi habeat, quid loquatur. Hæc quidem difficillima, sed & pulcherrima erit virtus fœminæ, coercere linguam, quod non erit operosum efficere, si se habuerit in potestate, ne quibusvis perturbationibus se permittat. Equidem linguam tum demùm optimam esse armaturam cum Gellio lib. 1. cap. 15. crediderim, quando vinculis quibusdã in inopectore gubernatur. Vide adagium, *Mulierem ornatur silentium*. Obseruatum quondam fuit, mulierem propriam causam in foro dixisse, ideoq; perterritum senatum misisse Deos consultum, quidnam ea res ciuitati portenderet: ita exosa fuit fœminæ eloquentia, ne dicam garrulitas. Noltrares quoq; fœminæ totam supellestem, & vniuersam armaturam in lingua habet; hac vice scuti vtuntur γλωσσάσπιδες: hanc vt gladium stringunt, vnde sæpius ipsis vagina, hoc est, os percutitur. Nam vbi lingua res geritur, ne septem quidem viri vni fœminæ pares sunt. De hac verbo sitate fœminarum scribit Iuuenalis Sat. 6. *Vna laboranti poterit succurrere Luna, Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas Pulsari.*

Et nos Germani:
Drey VVreiber, drey Gæns; drey Fræsch darbey,
Machē ein IarmarcKē mit irem geschrey.
Quod sic Latine sonat:
Rana tres, & anis totide, tres in super auca,
Possunt immensum voce replere forum.
Sed quid mirum? Sunt enim fœminæ prima sua creatione ex ossibus compositæ,

nempe ex costa Adæ: quare si colligantur costæ in sacco & collidantur, sonū edunt, quod non facit terra: ita mulieres sunt loquaciores viris, qui de terra facti sunt in Adamo. Veniam ad alteram partem, ad rei domesticæ nimirum administrationem, de qua multa apud Plutarchum lib. de præceptis quibus coniuges instituntur. Interea tamen alia adferam, & in primis id Columellæ: è proëmio 12. de re rustica: Cum & operam & diligentia eâ, quæ proposuimus, desiderarent, nec exigua cura foris acquirerentur, quæ domi custodiri oporteret, iure à natura comparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitacionem forensis & extraneam. Itaq; viro calores & frigora perpetienda: tum etiam itinera & labores pacis ac belli, id est, rusticationis & militarium stipendiorum distribuit. Mulieri deinceps, quod omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc sexum custodiæ & diligentia assignauerat, idcirco timidiorem reddidit quàm virilem. Nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. Plutarchus in præceptis conubialibus ait, mulieres à Luna oportere diuersas esse, quæ quo à Sole spectatur remotior, eò apparet esse clatior: eadem cū Sole nullum habere videtur lumen. Nam vxor modesta & sapiens præsentem tantum viro à cæteris conspici, eodem absente, domi se debet continere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides:

γυναῖκί γάρ σιγήτε κὶ τὸ σωφρονεῖν κάλλιστον, εἴσω δ' ἡσυχὸν μένειν δόμων.
Docuerunt etiam illud permulti, qui de æconomia & officio matris familias scripserunt. Sed illud Propertij subinde occurrit: *Felix Admeti coniux, & lectus Vlyssis,*

Es quæcumq; viri fœmina limen amat.
Sic Maro 2. Georg.

Castra pudicitiam seruat domus.
In lege vetere Romuli, viri consors mulier, factio, unq; societas. Dionys. Halicarnas in 2. γυναικα γαμέτην κατὸ νόμος ἱερῆς; συνελθῆσα ἀνδρὶ κοινωβίαν ἀπάντων εἶναι χρηματωντε καὶ ἱερῶν: domina rerum mariti, diuina & humanæ domus societas, in l. 1. ff. rer. amot. l. 1. de rit. nupt. l. 4. C. de crim. expil. heredit. Vnde materfamilias dicta veteribus οἰκοδέσποινα. Clementi Alexandrino, τῆς οἰκουρίας συμ-

Mulier à natura cura domestica data.

Pudica mulieris officium.

fœmina sua fœmina.

lingua mulierū ladius.

Vxor viri societas.

fœmina sua garrula.

Βαρύς, adiutrix operum rei domestica. Valerius Maximus est testis, quosdam suas uxores repudiasse, quod cum alijs fuissent collocatae. Putabant enim non satis dignum matrisfamilias nomine, si in publico versaretur. Quamobrem Constantinus, l. Nemo, C. de off. diuer. iud. vetuit, ne matrisfamilias in publicum protraheretur, nempe ob verecundiam sexus, l. 2. §. 1. C. de his qui ven. aetat. imp. Sed & mulieres virorum ceteribus immisceii non conuenit, ait Bonifacius, in c. Mulieres, De iudicijs, in 6. Succurrit exemplum nobile & graue imprimis Sulpicii Galli, qui uxorem dimisit, quod eam apertio capite foris versatam cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tantum praesinit oculos, quibus formam tuam approbes. His decoris instrumenta compara, his esto speciosa, horum te certiori crede notitia. Vltior tui conspectus superuacua irritatione accersit, in suspitione & crimine subhaereat necesse est. Val. Max. lib. 6. cap. De seueritate. Aristoteles in Oeconomicis, ne vestium elegantiam nitoremque, nec auri pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modestia valeat & probati mores. Mihi illud Propertij matronas veteres laudantis:

*Non illis studij vulgo conquirere amates:
Illis ampla satis forma, pudicitia.*

Aegyptia mulieres. Porro didicimus ex veterum historijs mulieres olim testudineas imagines gestare solitas, quas Veneri consecrarent. Apud Aegyptios tanta fuit pudicitiae muliebris cura, vt patrio instituto calceorum vsus esset interdictus mulieribus, ne tam sepe palam conspicerentur, sed tanquam testudines in sua cochlea manere cogentur. Ex quo intelligimus, non postremam fuisse matronarum laudem, si domo non nisi necessarii exderent, operaq; muliebricia tractarent. Legi epitaphium quoddam vetus pudicae cuiusdam matronae Romanae, quod ita se habet:

*Hospes quod dico, paulum est, aita, ac pelle lege.
Haec est sepulchrum haud pulchrum pulchrae foeminae,*

Pudica matrona epitaphium.
V. Briss. formul. fol. 796.
Et Embl. 12. Iunij, et Tiraquel. leg.

*Nomen parentes nominarunt Claudiam,
Suum marem corde dilexit suum.
Quatos donos exegit, quoniam alterum
In terra linquit, alium sub terra locat:*

Sermone lepido; tum autem incesu com-connub. modo: Domum seruauit, lanam fecit. Dixi abei. fol. 259.

Quae postrema verba mihi in memoriam reuocant veterum morem, quo nouam nuptiam in pelle lanata iuebantur considerare quo gestu polliceri videbantur marito, se adductas ad praestandam laudis operam. Sed & hodie in plerisque locis Italia postero die quam mulier est ingressa mariti domum, illi e geniali thoro prodentium, ne propinqui obuiam veniant, eique offerunt fuscum, colium, lanam, acum, & sic omneque vas domesticum, vt cuius primum est; quod admonetur officij mulieris, seque non ad delicias, sed ad ea curanda, quae domi necessaria sunt, & accommodanda, vocari statim intel ligat. Auson. Parentalibus, in Aemilia Aornia matre:

*Morigera uxoris virtus, cui conigit omnis
Fama pudicitia, lanificaeq; manus,
Coniugijq; fides, &c.*

Item in Veria Liceria:
*Huius si probitas, si forma, et fama, fidesq;
Morigera uxoris, lanificaeq; manus.*
Naumachus ita de officio matrisfamilias
*λεϊπε δε οι ταδα. η ρησι τα και δευτεται
ποιεσθαι,
σοι δε τα ριχοβελη μελετω μεγαροντα
φυλλωσεν
μινδε μιν εφερεινε, τα μη δεμιν εσι γυ
ναικας.*

*Relinquo illi (hoc est, viro) externa, qua
conficere negotia potest,
Tua cura sit rei familiaris, et custodia:
Nec ipsum percontare de rebus, quas nefas
est mulieres nosse.*

Egregie ille quidem & veridice: sed non illibenter adiungerem elogium longè praecleara bonae matrisfamilias apud patremio graphum Hebraeum, nisi esset in omnium manibus; & quae de Aspasia retulit Aelia nus libris historiae variae. Thucydides sic probam mulierem describit, de cuius laude vel vituperio minimus sit sermo. Lacedaemonij non ferebant uxores ab alijs laudari, quod oporteret illas solis maritis esse notas. Simonides vxore laudat, quae similis est apiculae, casta, frugalis, intenta operi, non vagabunda, fouens sobolem. Sic Lacæna quaedam captiua cum interrogaretur, quid bonae rei sciret? Probat, inquit, regere domum. Et haec non vulgarias est in muliere. Verum quia contrarium oppo-

Veterum ritus.

De Lucretia Ouid. 2. Pastor

oppositum contrario magis elucet, appo-
nam cuiusdam tetraſtichon in quandam.

*Fœmina, quæ loquitur multum, paſſimq;
vagatur,*

*Saltaſ & in cunctis deſidioſa locus;
Quæq; vel ignotos nimis ambitioſa ſalu-
tat,*

ſi quid agat, quaras: appetit illa mares.
Cùm enim mulier ſit mobilis, inconfans,
vaga, garrula, vana, bilinguis, teſte Mantua
no in Buccol. plurimum deſiderat euaga-
ri. Quod ſi huc illuc diſcurrere prohibea-
tur, fenestram certè, vt dilectam amicam,
frequenter & amplectitur diligentiffimè.
Hinc illud:

*Sedibus oculus meretrix vult, nulla la-
tere.*

Et illud, quod nobis Germanis inter dicte-
ria familiaria:

*Stroh im ſchuech, ſpindel im ſack, Huer
im hauſ,*

Gueken immerdar heraus.

Latinè ſic:

*Nec fuſum ſaccus, nec ſtramen calceus,
villa*

Nec ſcortum poris eſt occuſiſſe domus.

Omitto iam perpetuum ornatum, facie
& veſtium compositionem, rerumq; for-
tuitarum appetitionem: quæ omnia diffi-
lem mihi & dubiam pariunt probitatis o-
pinionem. Hinc non queo ſatis mirari
quod pleræq; ſceminæ, quæ præ cæteris
ornatioreſ videri volunt, facie fucata ſu-
perbire ſoleant, ita vt naturalem formam,
ſi qua præſtant, de induſtria inſiciant. Au-
diamus de his D. Hieronymum epiſt. 8.
Illæ oculos Chriſtianos ſcandalizant po-
tiùs, quæ purpurifſo & quibuſdam fucis
ora oculosque depingunt; quarum facies
nimio candore deformes, Aegyptiaca ido-
la mentiuntur; quas nec numerus annorū
poſteſt dicere, quod vetulæ ſint, quæ capil-
lis alienis verticem ſtruunt, & præteritam
iuuentutem in rugis aniſibus poliunt. Eru-

beſcat mulier Chriſtiana, ſi naturam cogat
in decorem, ſed carnis curam facit in con-
cupiſcentiſſis. Idem quoq; D. Auguſtinus
admonuit, vbi dicit: Quanta amentia eſt
effigiem mutare naturæ, picturam quaer-
ere? Tolerabiliora propemodum in adul-
terio crimina ſunt: ibi enim pudicitia, hic
natura adulteratur. Et D. Ambroſius: De-
les, inquit, picturam Dei mulier; ſi vultū
tuum materiali candore obleuiſti. Eodem
modo & olim Ethnici fucatas illas mulier-
culas deriſerunt, vt ex Plauti Moſtellaria
apparet, vbi ſic:

Mulier rectè olet, vbi nihil olet.

*Nam iſta veteres, qua ſe unguentis uncti-
rant, interpoles,*

*Vetula, edentula, qua vitia corporis fuco
occulunt,*

*Vbi ſe ſudor cum unguentis conſociavit,
illidò*

*Idem olent, quaſi quom unà multi iura
conſundit coquos.*

Hinc apparet liquidò, licet olim quoque
fucus muliebris viſitatus fuerit, tamen nun-
quam caruiſſe reprehentione. Optatem
illis fucatis idolis, & perſonatis mulierculis,
vt læpe in conuiuium Phrynæum in-
troducerentur, quod fuit eiufmodi. Phry-
ne (cuius etiam ſupra meminimus) ſcæ-
mina formoſiſſima, vel vt quidam volue-
runt, ſcortum nobile olim apud Græcos,
in conuiuium quodam, cui complures ad-
erant nobiles feminæ, cum iuxta morem
ioci conuiualis, quod vnusquisq; faceret,
idem omnes facere cogèrentur; prior ma-
num bis aquæ immerſam admouit fron-
ti. Quoniam autem reliquæ erant facie fu-
co infecta, aqua per licuram fucorum de-
fluens, rugarum ſpecie vultus omnium
deformabat, cum ipſa interim Phryne,
quæ naturali forma pollebat, ſpecioſior
etiam appareret diluta facie. At nunc
ipſum pudicitia exemplar Penelopen
adeo.

Conuiuiū
Phrynæ.

In Pudoris statuam.

EMBLEMA CXCVII.

PENELOPE desponsa sequi cupiebat Vlysem,
 Ni secus Icarus mallet habere pater.
 Ille Ithacam, hic offert Sparten: manet anxia virgo;
 Hinc pater, inde viri mutuus urget amor.
 Ergo sedens velat vultus, obnubix ocellos:
 Ista verecundi signa pudoris erant.
 Quis sibi praelatum Icarus cognouit Vlysem,
 Hocq; Pudori aram schemate constituit.

COMMENTARI I.

I. **S**EDET honesta matrona in medio AVGVSTA HADRIANI AVG. ab altera parte Dea sedet velo faciem cooperata, digito dexterae indice ad iugulum admoto, cuius inscriptio, PVDICITIA. In alio quodam Herenniae sigillum muliebri sedens cum conto in laeuam vltimam iacente,

duorum virorum, hinc senis Icarij, inde iuuenis Vlyssis, & ad Vlysem conuersa velo faciem tegere parat. Statuam pudoris nobis nummi vetusti representant. In nummo, cuius inscriptio, SABINA

Statua
 Pudoris
 ex num-
 mis.

te, dextera velum ante faciem obducit: huius inscriptio, PVDICITIA AVG. In eo quoque cuius literæ ab vna parte sūt, MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. ab altera sigillum est, quod velum in faciem præteudit, cum simili inscriptione, PVDICITIA AVG. In altero eiusdem OTacilla cum eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo præteudit, læua radium tenet, sed nomen ita scriptum est, MARTIA OTACIL. SEVER. AVG. cum in altero Marcia per c, literam habeatur; quod quidem ostendit, eo quoque tempore eandem fuisse pronunciationem literæ T, quæ nunc est, cum post i, vocalis altera sublequitur. Sed hæc obiter.

II.
Fons Em
blematus.

Id sumptum est ex Pausaniæ 3. qui Laconica inscribitur, vbi agit de Pudoris simulacro, quod Icarij patris Penelopes donum fuisse ferunt; eius autem verba hæc sunt: Abest à Sparta stadia circiter triginta Pudoris simulacrum, Icarij donum esse ferunt, & hanc celebrant dedicationis causam. Cùm Icarius Vlyssi Penelopē filiam nuptura dedisset, Vlyssis animus tentauit, numquid Lacedæmone domicilium habere vellet. Quæ spes vbi hominem fessellit, filiam orare cepit, ne se desereret, atque vt secum permaneret. Quin & Ithacam iam proficiscentem in curru persecutus, multis eam sollicitabat precibus. Vlysses tandem victus hominis importunitate, puellæ optionem dedit, vel vt se sequeretur, si id mallet; vel cum patre Lacedæmonem rediret. Ibi illam, aiunt, nihil sanè respondisse, sed faciem tantùm velasse: Icarium, cùm sibi propè nosse videretur quid illa animi haberet, vt cùm Vlysse abiret, permisisse. Signum verò pudoris ea in vix parte dedicasse, quò Penelope cùm faciem velaret, peruenerat. Hæc ille. Huius rei meminit Gyraldus Syntagm. 1. histor. Deorum, Pierius Val. lib. 40. Hieroglyph. Eiusdem etiam statua mentio est apud Lucianum in Imaginibus. Videtur huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlystem scribere fingitur, his verbis:

Me pater Icarius viduo discedere lecto

Cogit, & immensas increpat usque moras.
Increpat usque licet, tua sim, tua dicar oportet:

Penelope coniux semper Vlyssis ero.

Ille tamen pietate meâ, precibusque pudicis

Frangitur, & vires temperat ipse suas.
PENELOPE] Penelope Icarij filia & Vlyssis vxor: sic dicta creditur ab aibus, quæ penelopes dicuntur, cum prius Arnea vocaretur, quasi abiecta & repudiata. Etenim in mare abiectam ab Icario Pêtibœaq; parentibus, ferunt educatam à penelopibus.

Ni secus Icarius] sed eam, vt secum maneret, pater retentabat. Icarius pater Penelopæ, princeps Sparte fuit, Vlysses verò Ithacæ Rex. Iste versus alibi incipit, *Ni secum Icarius.* quod mihi magis aridet.

Ithacam.] Vlyssis patriam, insulam in mari Ionio; vnde ipse Ithacus & Ithacensis cognominatur à Poetis.

Sparten.] Id est, Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius, pater Penelopes.

Manet anxia] accipiti cura, cogitatione sollicita, quem maximè sequeretur.

Virgo] Penelope, quò vocabulum nō ita strictè accipitur, vt somniant plerique. Lege Vallam lib. 6. & apud Iurisconsultos, virgo pro femina viri potente accipitur, vt l. Mulieris, ff. de verbor. sign. Apud Virgil. Eclog. 6. Paphæ virgo appellatur, quæ iam trium liberorum mater fuit. Sic & Euripides in *Io, ἡ ἀπὸ Σέρον*, pro corrupta dixit. Et Terentius in *Adelph.* mulierem post partum virginem vocat. Virginem enim à viridiorē ætate ita dictam autumat Sernius.

Velat vultus] velum obducit faciei. Præclarè Septimius Florens, qui non solum velum virginum & mulierum, armaturam pudoris appellat, verecundiæ vallum, sexus femineî murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos; verū etiam modum præscribit, ad quem vili huius forma produci debeat. Sic enim ille: Quantum resoluti crines occipere possunt, tanta est velaminis regio, vt ceruices quoque ambientur; & quæ sequuntur. Adducit deinde exemplum feminarum Arabiæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato contentæ sint dimidiam frui lucem, quàm totam faciem prostinere: maunlt enim femina videre quàm videri. Pierius lib. 40. Hieroglyph. Vide etiam quæ dicta sunt Embl. 22, de virginibus Patavinis & Venetis velatis.

Obnubiat ocellos.] Hoc simpliciter reflex.

III.
Penelopē
vnde sic
dicta.

Icarius.

Ithaca.

Virgo pro
muliere
quanis.

Velū vir-
ginum,
pudoris
armatura,
&c.

ri posse videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ restat viros non aspiciat, sed cum loqui necesse habet, demittat: qualis apud Poetam Dido *κατὰ τὸ πρότερον*, lib. 1. AENEID.

Tū breuiter Dido vultū demissa profatur. & in 3. de Andromache:

Deiecit vultum, & demissa voce locuta est. Vnde dictum olim, pudorem in oculis esse, ait Aristot. 2. De arte dicendi. Vide adagium, *Pudor in oculis*. Sed conicio nostrum hunc non temere verbo *obnubis*, vsum fuisse, vt alluderet ad veterem nuptiarum ritum: dictæ enim nuptiæ sunt à nupto, hoc est, optatione; nubere est velo tegere; mulier enim nupta, id est, obnubata, & tecta velamine ducebatur in viri domum: Sic Neptunus, ait Varro, dictus est, quod tectas & mare obnubat, vt cæli nubes. Id probant apud Festum Pomp. Cælius & Curtius, quod nubentis caput flammeo obnubueretur. Id lutei coloris erat, ne virginis pudor proderetur; aut si quid animaduertetur in facie ruboris, is color è velo, non è genis emicare videretur. Hinc Claudianus lib. 2. de raptu Proserp.

— *Vultibus addunt*

Flammae sollicitum praelaturæ pudorē. Et Martianus Capella lib. 9. de nuptiis Philologię:

Flammea virgineum, qua obnubere solet pudorem.

Regina de me pronuba.

De colore verò testatur Lucanus lib. 2. *Non timidum nupta leuiter tectura pudorē. Lutea demisso velarunt flammea vultus.* Est ergo hic pulchra, ethopœia honeste femine, vel quali habitu esse illam deceat, præcipiente D. Apostolo. Quem ad locum non videtur alienum traducere flammei nuptialis ritum, de quo Isidorus lib. de officio, referente Gratiano, cap. fœmine, 3. q. 5. fœmine, ait, dum maritantur, velari solent, vt se meminerint semper matris subditas, ac humiles: item quod nubentes post benedictionem vitta inuicem, quasi vno vinculo copulantur: videlicet id ed fit, ne compagem coniugalis virtutis distrîpant: at verò quod eadem vitta candido, purpureoq; colore permiscetur, hoc idè est, quod candor sit ad mundiciem vitæ, purpura ad sanguinis adhibetur posteritatē, vt hoc signo continentia, & lex continendi ab vtrîsq; ad tempus, admoneatur: & post

hoc, reddendum debitum non negatur. Itè quod in primis nuptiis annulus à sponso datur sponse, sit nimirum vel propter futuræ signum dilectionis, vel propter id magis vt eodem pignore eorum corda iungantur; vnde & quarto annulus digito inseritur, quod in eo vena quædam, vt fertur, sanguinis ad cor vsq; perueniat. Hæc Isidorus. Dicimus igitur nuptias à nubendo, hoc est, velando dictas, vel propter flammæ iam dictum: vel quod in nuptiis primas tenere partes verecundia debeat, quæ custodem ac comitem virtutum omnium Cicero vocat in Partitione.

Quæ sibi prælaturam] nouit Icarus Vlyssæi maritum sibi prælaturum esse.

Hoc schemate.] hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine. *σχῆμα, παρὰ τὸ ἔχειν, ἐσχῆμα.* Schema, habitum, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta significat. Vide Turnebum.

AGNOVERUNT vel ipsi paganz superstitionis affectatores, quàm sancta & necessaria esset matrimonij rectè instituti copula, qua vxor admoneretur maritum etiam parentibus ipsis esse præferendum, & contra. Debet enim mulier magnam parentibus gratiam & pietatem, sed maritum teneri præ cæteris sequi & obseruare: quod & sacræ literæ præcipiunt, siquidem homo relinquat patrem & matrem, & vxori adhareat esse necesse, sintq; duo in carne vna. Ex D. Paulo ad Ephes. 5. & Petri 3. discimus, quod mulieres subditas esse viris oracula. sacræ præcipiant. Quod etiam subnotant Canones, c. satis. c. mulierem. 33. q. 6. est ordo, de pœnit. distinct. 5. in l. alia. 1. 5. eleganter ff. solut. matrim. Quanquam tamen dicatur vxor socia diuinæ & humanæ domus, i. aduersus, 4. C. de crim. expil. hæredit. Huc pertinet illud Quintilianij Declamat. 2. 59. Virgo ad patrem, nupta ad maritum pertinet. Cui forte non est dissimile quod scribit Eustathius interpres Homeri: *ἔχειν γυναικὰ λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἔχεισθαι δὲ ἡ γυνὴ τὸ ἀνδρὶ.* Sed etiam ad rem facere videtur, quod Vlpian. l. 1. S. si quis filiam, ff. de lib. exhib. Si quis, ait, filiam suam, quæ mihi nupta est, velit abducere, vel exhiberi sibi desideret, an aduersus interdictum exceptio danda, si forte pater concordans matrimonium, & fortè liberis subnixum velit dissolvere: certo iure vimur, ne bene-

Nuptia
vnde di-
ctæ.

Color flæ-
mei.

Ritus nu-
ptialis a-
pud anti-
quos.

Schema

IV.
Mulier
maritu-
parenti-
bus præ-
ferre d-
bet.

concordantia matrimonia iure potestatis patriæ turbentur: quod tamen sic erit adhibendum, vt patri persuadeatur, ne patriâ potestatem exerceat. Hæc potestatem viri probe cognouit Læcena illa femina, de qua Plutarchus in apophthegm. Lacon. Hæc enim cum à quodam misso huicito sollicitaretur num assentiretur, vt sui faceret copiam, respondit: Cum essem puella, parenti obedire didici, idque feci: mulier autem facta, viro. Itaq; si me inuitat ad honesta, viro meo primum rem aperiat. Habent & hinc honestæ matronæ documentū, quanta pudicitia in publicum prodire debeant, cum Turcæ ipsi hunc morem obseruent, apud quos nefas est vxores in publico aperta facie conspici, vel cum viro aliquo colloqui. Videmus ergo, quod non sine ratione Lycurgi institutum de vestitu & exercitijs puellarum cum adolescentibus, tanquam fomes libidinis à multis reprehensum sit, inter quos est Euripides, sicut elegantissimis eius versibus constat, qui sic Romano idiomate sonant:

— Neq; se velit quapiam

*Castâ esse, queat Spartana puella.
Quæ cum iuuenibus relinquens domos,
Nudus femoribus, & tunicis dissolutis,
Cursus palæstrasq; non tolerabiles mihi
Communes habent. Et tamen admirabile
videatur,*

Si non castas mulieres educatus?

Ob eandem causam etiam Plato ab Eusebio & alijs Ecclesiasticis scriptoribus reprehenditur, quod secutus constitutiones Lycurgi, in libris suis de Repub. & legibus, iusserit mulieres non solum iuuenes, sed etiam anus, in gymnasijs cum viris nudas luctari, adolescentulas nudas cum nudis iuuenibus tripudiare in solenitatibus,

equis & cursu certare. Nihil iam dico de multorum locorum consuetudine, vbi sub prætextu pudoris teguntur quidem vultus, cum interim papillæ & pectus seminuda virorum aspectui pateant. Certè quod ad muliebrem pudicitiam attinet, viri doctissimi sententiam esse scribit Hieronymus, pudicitiam in primis esse retinendam, quoniam ea amissa omnis ruat virtus, & in ea decoris muliebris enitescat principatus. Hæc pauperem commendabilem facit, diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram. Viros quidem consulatus illustrat; effert in æternum nomen eloquentiæ claritas; militaris gloria, & ex deuictis gentibus acceptus triumphus patrem quodammodo Deo facit: Multa porro sunt, quæ ingeniorum fertilitati nobilitatem adoptent in signum; at propria mulieris virtus pudicitia censetur. Hæc Lucretiam Bruto æquauit, nescio an etiam prætulerit, quoniam Brutus non posse seruitutem pati à scemina commonitus edidit. Hæc æquauit Corneliam Græcos hæc patrem alteri Bruto Portiam fecit: notior est matris suo Tanaquil. Verum quia in superioribus, præsertim Emblem. 22. plura de castitate & pudicitia diximus, hic longiori sermone super sedendum arbitramur. Hoc vnum pudicæ mulieri commendatum esse volumus, quod ait quidam: Nil scemina torum habeat in oculis, nil procax in verbis, nil in actu inuerecundū; non sit gestibus fractior, non ingressus solutior, non vox petulantior, vt ipsa corporis species simulacrum sit mentis & figura probitatis. Sed audio puellam cum iniquo patre expositam; eo litem compositum.

*Lacena
cu iusdã
pudicitia
commen-
datio.*

*Lycurgi
sicuti
prehen-
m.*

Nupta

Nupta contagioso.

EMBLEMA CXCVIII.

DII meliora p̄s, Mezentii. Cur age sic me
 Compellas? Emptus quod tibi dore gener,
 Gallica quem scabies, dira & mentagra perurit:
 Hoc est quidnam aliud, dic mihi sene pater,
 Corpora corporibus quàm iungere mortua vivis,
 Efferaq; Etrusci facta novare ducis?

COMMENTARIUM.

I.

IN excelso & regali solio sedet Rex. In sceptro regio, mandata daturus; in cuius conspectu nudus homo mortuo cadaveri iungitur & alligatur à ministris.

II.
 Puella
 querela
 de patre
 inhumano.

CONQUERITUR hic puella ingenua de patre perquam difficili & inhumano, qui eam locauerat viro cuidam turpiter inquinato ac miserè sèntenti, mentagra: morbo Gallico, & alia simili lue contumptio. Quod facinus illi simillimum

esse dicit, quod fuit olim solemne ac familiare *μίσανθρῶσις* Mezentio Tyrrenorum Regi, Deorum & hominum contemptori: qui crudelitate omni & inaudita ferocitate solebat viva corpora mortuis colligare, ut sœtore & intolerabili tabe sensim animam exhalarent. De hoc Virgilius 8. AENEID.

Quid memorem infandas cades, quid facta tyranni

Crudelitas Mezentij.

Effera?

*Efferat? Dij capiti ipsius, generiq; referuent.
Morsua quin etiam iugebat corpora, viuis,
Componensq; manibusq; manus, atq; ori-
bus ora,*

*Tormenti genus, Et Janie taboq; fluentes
Complexus in misero, longa sic morte ne-
cabat.*

III.

Dij melio

*Dij meliora pjs] Verba sunt puellæ
desponsatæ ad patrem, quem figuratè vo-
cat Mezentium. Cui respondet pater: Cur
me compellas hoc insolito nomine. Est
autem hæc formula optandi per apostrope-
sin. Sumptum id ex 3. Georg. Virgil.*

*Dij meliora pjs, erroremq; hostibus illum.
Græci sic efferunt, ἔγω γὰρ κακόν, Malum fo-
ra: & εὐφύητος ὁ ἄπες, apud Lucianum.
Hæc Antoniana 8. Dij meliora: id enim
ipsum agimus, ne quis posthac eiusmodi
quicquam possit polliceri. Ouid. Epist.
Helenes:*

Dij melius: similis non fuit ille tui.

Idem 15. Metamorph.

—procul, & procul omnia, dixit,

Talia Dij pellant.

Et epistola: Laodameiæ, Proteusilo

Dij, precor, & nobis omen remouere sinistræ.

Amoris in 2. Eleg. 10. idem:

Hostibus eueniat, vita seuera meus.

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Et 3. eiusdem operis:

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Tibullus 3.

Dij meliora ferat, nec sunt in somnia vera.

*Liuius lib. 9. Oratione Posthumij (qui
Consul sub iugum missus ad Caudinas
fircas, dissuadebat foedus à se istum cum
Samnitibus) Quid tandem? si spondis-
semus urbem hanc relicturam populum
Romanum, si incensuram, si sub regibus
futurum? Dij meliora. Quæ loquendi
formula plena est affectus & energiæ, vt
facile apparet ex ijs, quos modò citauit,
locis.*

Mezenti] dure pater, Mezentio similis.

*Cur age sic me compellas?] sunt verba
patris, non puellæ. Cur me hoc nomine
Mezentij appellas?*

*Emptus quod tibi dote gener] Emptus
gener, vt apud Virgil. 1. Georg.*

*Teque sibi generum Thetys emat omnibus
vndis.*

Matrimo
nij species
coem-
ptio.

*In quo allusum ad matrimonij speciem,
quæ veteribus coemptio dicebatur: de
qua Cicero in Topic. & Seruius, Quinci-*

*lian. declamat. 257. Securus sis pater: peti-
ti sumus, empti sumus.*

*Gallica quem [scabies] Morbus est no-
uus ante annum 1493. in Europa non vi-
sus, qui nec lepræ, nec elephantiasis, nec li-
chenibus, nec podagræ, nec mentagria ced-
dat, si res in certamen veniat. Hanc luem
ex Indis profectam tradunt auctores, cum
qua in illa Hispaniensi India, præsertim
in insula S. Dominici, infantes nascuntur,
ibique est tam familiaris, quam apud nos
papulæ, scabies, & morbilli.*

*Illic namq; ferunt aterna labe per omnes
Id morbi regnare vrbes, passimq; vagari
Perpetuò cœli vitio, atq; ignoscere paucis.
vt Syphilides lib. 1. cecinit Hieron. Fraca-
storius. Neq; eius contagium magnopere
quis ibi reformidat. Alij aliunde ortam
hanc luem existimant. Sed certo constat
in has regiones non multo abhinc tempe-
re inuectam, ignota siquidem fuit ante glo-
riosam, sed parum felicem expeditionem
Neapolitanam sub Carolo 8. Gallorum
Rege. Eius autem propagatio sic se habet.*

*Rediens ex profectiõne Indiæ Christopho-
rus Columbus, quam conquiritendi noui
orbis causa susceperat, præter mulieres
Indicas, etiam milites Neapolim deduxit,
vbi tum rex Catholicus Fernandus erat,
aduersus Galliæ Regem Carolum, cogno-
mento Magno capite, belligerans. Milites
illi non tam auto onusti quàm morbo,
quem ex stupri consuetudine cum Indis
mulieribus habita contraxerant, quæ ijs
simul & pudenta & pudendum morbum
communicarunt, partem mercis ijs tribue-
runt, qui in Italicis expeditionibus stipen-
dia faciebant. Tum Hispani milites calli-
dissimi, & non tam armis quàm arte ho-
stem offendere gnari, noctu egrediebatur,
propria relinquente prædia, & puteso ve-
neno inficiebant. Neq; satis hoc illis erat,
sed & Italos pistores aduersi exercitus pre-
cio corrumpebant, vt gypsum panis ad-
miserent. Denique cum vim contagiosi
mali nuper essent experti, & ob annonæ car-
ritatem necessum esset inutilem & imbel-
lem gætem ab vrbe excludere, clam etiam
scorta, & quidem formosissima, cæterum
eadem lue inquinata expulerunt. Galli
mulierum pulchritudine ducti, libentis-
simè eas exceperunt; sicq; euenit, vt lu-
xuriatibus cum eis, infrenibus iuuenibus,
morbus iste non modò totum illum exer-
citum*

Gallica
scabies.Morbi
Gallicæ
origo.

Morbi
Gallici
causa.

citum infecerit, sed etiam per orbem vniuersum fuerit deriuatus. Id quod præter Nicolaum Monardis etiam Gabriel Fallopius tradidit, lib. de morbo Gallico, cap. 1. qui, vt alij passim, labem hanc consistere putant in contagione vnus ad alium. A qua tamen sententia discedit Fracastorius lib. 2. de morbis contagios. c. 12. Tametsi enim maxima mortalium pars è cōtagione morbum hunc contraxit; obseruatum tamen est (inquit) innumeros alios sine vlla contagione per se infectionem eam per pestos fuisse. Impossibile præterea fuisset, tam paruo tempore contagionem, quæ per se segnis est, nec concipitur facillè, tantum terrarum peragrassè, ab vna classe ad Hispanos primum delatam; quandoquidem constat, aut eodem tempore, aut ferè eodem, & in Hispania, & in Gallia, & Italia, & Germania, & tota ferè Scythia visam fuisse. Adde, quod prædixisse illam Afronimos certis ante annis, non paruum indicium est, aliud subesse illi principium quàm simpliciter cōtagionem. Nec etiam mirum videri debet, nouos atq; insolitos morbos certis temporibus apparere; non quidem delatos ab vna regione ad aliã, sed suis causis exortos. Quod exemplis quibusdam demonstrat idè Fracastorius. Hic morbus nondum suum vnicum nomen fortitus est. Itali à Gallis existimantes venisse contagium, morbum Gallicum nuncuparunt. Quos ob id multo saepe perfreca Renodæus in sua Pharmacopœia: Itali (inquit) in Gallos turgidi & irati, suum morbum in vindictam Gallicum vocant; atq; ridiculam eorum libri præ se ferunt vltionem, cum maritos ignorantia, & vxores meretricij notent: illos, quòd Veneræ luis originem nescierint: has, quòd à Gallis iniri cupierint. Foran huius iniuriæ in parentes illatæ memior Brasauolus, libellum quendam de suo morbo, quem Gallicum vocat, conscripsit, in quo eiusdè 234. differentias assignauit. Certè si eo loci ineptus non visus est bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compressas; atq; vt harum nuptiarum signum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiusmodi hieroglyphica posteritati reliquit. Hæc Renodæus lib. 2. Antidot. sect. 4. cap. 20. Galli contrà morbum Italicum & Neapolitanum vocarunt, quod Neapo-

Veneræ
luis va-
ria no-
mina.

li, vnde preciosam hanc mercem, tãquam parta victoriæ præmium in regiones suas detulerunt, primum cum eo confictari cœperint. Germani ex Hispaniorum contubernio hanc scabiem ad se manasse vident res, Hispanicam appellarunt. Alij Serpiginem Indicam, & quidem propriissime, cum inde prima sit huius mali origo. Sūt quibus hic morbus Parursa dicatur, nomine fortassis Indis proprio & genuino: quod à quibusdam morbus magnus & violentus, ab aliis turpis passio interpretatur, quod generaliter omnes deturpare soleat: Quidam Pudendagram vocant, quòd pudèda plerunq; primum inficiat. Idioma Hispanicum *Bruas* vocat. Fracastorius Syphilida nominat, quia ex amore & coniunctione Venens inter hominem vt plurimū suboriatur: atq; ita Syphilis, quasi concordia atque amicitia Veneræ partus sit, ex Fallopii interpretatione. Io. Almenar Hispanus de morbo Gallico, c. 1. morbum hunc Saturnium vocat, quia à Saturno, propter eius ingressum in arietem, aliis cœli dispositionibus cōadiuuantibus; originem traxit. Cui sententiæ & Gaspar Torralia subscribit in Tract. de Pudendagra. De quo etiam consule Ioan. Langium lib. 1. epist. 42. & lib. 2. ep. 14. Ex hoc morbo ligni Guaiaci vsus primum nobis innotuit. Nam magnis doloribus morbi Gallici, quem ab Indis muliere nactus erat, Hispanus quidam itorquebatur: eius famulus Indus in prouincia ea medicinam faciens, aquam Guaiaci ei propinauit, quæ non solum magnis illis cruciatibus eum liberauit, sed & pristina sanitati restituit. Quod exemplum alij quoq; Hispani, eodem morbo infecti, cum secuti essent, similiter fuerunt curati. Ea; cura Hispani mox euulgata est ab iis, qui ex India redierunt; hinc per totam Hispaniam, & inde per orbem vniuersum, quem hæc scabies occupat. Sicq; Deo visum est, vt vnde manauit morbus, inde etiam remedium eius afferretur: siquidè in hoc curando nullum medicamentum Guaiaco reperiatu præstantius aut certius. Nã si, vt decet, rectè instituat, atque procedat curatio, & suo tempore aqua ista propineta, certissimum est, ei morbo sanitatem perfectam comparari, nec recidivam eum pati, qui eo laborabat, dummodo in idem cœnum non se prouoluet denuò.

Serpigo
Indica

Parursa

Pudendagra.

Syphilis

Lignum
Guaiacum.

Quòd

Quod si Hieron. Capivaccium audire vo-
lusus, non debet vitq; Medicinæ studio,
suo laborum & diligentie penitere, quam
in morbo isto tam frequenti, & persequè
lucrosissimo cognoscendo adhibuerint.
Nam & citra instantiâ dicere se ait, quod
è Gallicæ. Iuis curatioe ultra octodecim
millia coronatorum fuerit lucratus, lib-
de lue Venerea, c. 12. in fine, ne habeat, quo
tantopere gloriætur Medicus ille, cui Man-
nilius Cornutus Legatus Cæsaris in A-
tania, mentagre morbo scdo correptus,
H. S. C. C., se curandû eloçauit, tatus erat
rei medicæ questus, vel viri dignitas, vt est
apud Plinium lib. 26. c. 1.

Dira & mentagra. Morbus est à men-
to & *aypevev* id est, expiscari seu venari,
quod mentem venetur, sic dictus. Nam à
mento per faciem, collum, pectus & ma-
nus, scdo & insolito quodam furfure. di-
latatur, Plinius cap. 1. lib. 26. Grauisimû,
inquit, ex his lichenas appellauerit Græco
nomine: Latine, quoniam, à mento ferè o-
riebatur, ioculari primum lasciuia (vt est
procax natura multorum in alienis mis-
eris) mox & ysurpato vocabulo, menta-
gram, occupant in multis totos ybique
vultus, oculis tantum, immunibus, descen-
dentem verò in colla pectusque ac manus
scdo cutis fursure. Hac quoq; ratione di-
citur Chiragra, Podagra, Pudendagra, &c.

Corpora corporibus. Imitatio Virgilij ex
8. Aeneid. ybi de Mezentio:
Mortua quin etiam iungebat corpora viuis,
Componens manibusq; manus, atque ori-
bis ora.

Essenag; Etrusci &c.] reuocare facinora
Mezentij truculentissimi ducis Etruriæ,
seu potius Hetruriæ cum aspiratione; quæ
est regio Italiæ mari Tyrreno adiacens.
Sic dicta, quod eius fines olim tendebatur
vsq; ad ripam Tyberis; & quasi è *τερυπία*,
& per *λυκοπεν* è *τερυπία*. nam è *τερος* est
alter, & *όπος* finis vocatur, Roma enim au-
tea vnam tantum Tyberis ripam tenebat.

IV. *Mezentij.* non iniuria vocabun-
tur crudeles illi patres, qui suas filias egre-
gia forma, integras, & bona, valetudine, ma-
trimonio (à quo dissolui postea nefas) co-
pulari nõ horrent hominibus lepra & po-
dagra confectis, & sepius Neapolitana sca-
bie corruptis, iis quidem viuis cadaueri-
bus, qui mortuis eo quoq; peiores, & eo-
rum foztor & cruciatus ad vitæ usque, &

interdum etiam diuturnæ finem maneat:
illorum verò celerius animum debilitado
enecet. Eiusmodi cõugiũ tam impar vt
eruditè, ita & festiuè depinxit Paremiogra-
phus in Dialogo, cui titulus est *άγαυος*
γυμος: ex quo placet huc transferre quæ
ad rem faciant. Sic autem primum nobilè
puellam describit. G. A. Quid ego tibi de-
pingam puellam non incognitam, quam-
quam plurimum gratiæ addidit ornatus
natiuo decori? Mi Petroni, dixisses Deam
quampiam esse; nihil illam nõ decebat. In-
terim nobis præstat beatus ille spõlus, vt nõ
cõnaso, alteram trahes tibiam, sed minus
feliciter quam Switzeri solent, manibus sca-
bris, habitu graui, oculis languidis, capite
obuincto: sanies & è naribus & ex auribus
suebat. Alii digitos habent annulatos, ille
etiam in femore gestat anulos. P. E. Quid
parentibus accidit vt talem filiam tali por-
tento committeret? G. A. Nescio, nisi quod
hodie permissisq; videtur adempta mens.
P. E. Fortasse prædixes est. G. A. Est affa-
tij, sed ære alieno. P. E. Si puella veneno
sustuisset ambos auos & auias, quod gra-
uius supplicium de illa sumi poterat? Si
mixtisset in patrios cineres, satis pena-
rum datura fuerat tali monstro vel oscu-
lum dare coacta. Mihi sanè factum hoc
grudius esse videtur, quam si illam nu-
dam obiecissent vris, aut leonibus, aut
crocodilis. Nam auct ferè pepercissent tam
insigni formæ, aut subita mors finisset cru-
ciatum. Mihi planè videtur hoc factam
Mezentio dignum, qui *mortua*, vt inquit
Mato, *iungebat corpora viuis,*

Componens manibusq; manus, atque ori-
bis ora.

Quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam
immanis erat, vt tam amabilem puellam
cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer
est, cui non iungi malis quam tam putido
cadaueri. Siqui tem hoc ipsum quod spi-
rat, meram venenum est, quod loquitur,
est pestis: quod cõtingit, mors est. Hac
ille. Vide proverbium, *Malè coniugati*.
Ad huius Emblematis sententiã puto
spectate illud Senecæ ex 4. de Benefic. c.
27. Malè coniugati esse filia: qui illam con-
tumelioso & sepe repudiato collocauit.
Sancitissima cõtugij copula non est teme-
rè quibuscumque permittenda, sed sanis
tantum corpore, animoque, valentibus.

Paremi-
ographi
locus è
dialogo.
cuius titu-
lus, Con-
iugium
impar.

Seneca la-
cus.

Quia

Quid enim iure canonum prohibita lepro-
forum coniugia, nisi quod inhumanum
vitium sit, contagione infecti corporis ac
cariosi, sanum ac viuendum corpus turpi-
tate infestare? Sed auaritiæ tetra labe om-
nia iura naturæ & humanitatis violat, nec
minus insanè committit, quàm qui olim
vicios homines ad aram Saturni, vel Dianæ
Tauricæ mactarent: vel qui miseros reos
ad latumias deciderent. Melius & decen-
tius, vt apud Plinium Secundum lib. 1. e-
pist. 14. formosus ac decorus sponsus elo-
catur puellæ ingenuæ. Est illi, ait, facies
liberalis, & ingenua totius corporis pul-
critudo, & quidem senatoriæ decor; quæ
ego nunquam putem negligenda. Debet
enim hoc castitati puellarum quasi præ-
mium dari. Et hæc ille de Minatio Acilia-
no. Occurrebat illud Ouidianum:

*Quàm malè inæqualas veniunt ad aratra
iuuenci.*

Et quid tam dominatur in coniugijs, quàm
consensus, ac concors animus? Nec enim
tam concubitus & corporum mistio nup-
tias facit, quàm consensus animorum &
voluntatum, vt rectè Iureconsulti. Illud
adijci placet ex Plutarcho, dictum Demo-
criti, qui generum nactus erit commodum,
inuenisse filium: qui verò incommodum,
perdidisse & filiam. Non malè aggero Plin-
ianum id ex lib. 8. epist. 18. de vxore Do-
mitij Tulli: Mulier, inquit, natalibus cla-
ra, moribus proba, ætate declinans, diu vi-
dua, mater olim, parum decore secuta ma-
trimonium videbatur diuitis senis, ita per-
diti morbo, vt esse rædio posset vxori, quàm
iuuenis, sanusque dixisset: quippe omni-
bus membris exhaustus, & fractus, tantas
opes solis oculis obibat: ac ne in lectulo
quidem ab alijs mouebatur. Quinetiam
fecundum, miserandumque dictu, dentes la-
tandos, fricandosque præbebat. Auditum
est frequenter ab ipso, cum quereretur de
contumelijs debilitatis suæ, se digitos fer-
uorum suorum quotidie lingere. Vnebat
tamen, & viuere volebat, sustentante ma-
ximè vxore, quæ culpam inchoati matri-
monij in gloriam perseueranti venterat.
Simile quid narrat Ludouicus Vines lib.
2. Christianæ scemix, de præstantissima
quadam femina Burgensium in Belgio, quæ
licet maritum valetudinariam nacta esset,
mira tamen constantia & incredibili patien-
tia eundem sustinuit; atque vt vxores inde

exemplum sibi sumant, vitia maritorum,
& vicissim mariti vxorum tolerandi, to-
tam historiam, licet longiusculam, huc
transcribam. Clara Ceruenta Bernardi
Valdauræ coniux, cum virgo tenerima &
formosissima Brugas esset ad sponsum de-
ducta, iam plus 40. annos natum, prima
nuptiarum nocte crura eius fascijs inuo-
luta vidit,prehenditque; maritum sibi æ-
grum & valetudinarium obuensse. Nihil
tamè illum ob id auersata, non cepit eum
odisse, cum præsertim nondum posset vi-
deri amare. Incidit nõ multò post Valdau-
ra in grauissimum morbum, de cuius sa-
lute & vita Medici omnes desperabant. Ip-
sa cum matre tanta cura & assiduitate cit-
ca lectum ægri versabatur, vt sex totis
hebdomadibus ambæ nec se exuerint, nisi
vt mutarent supparos; nec vlla nocte su-
pra vnâ aut alteram horam quieuerint,
idque induta, multis noctibus traductis in-
somnia. Erat radix morbi Indici, quem
Gallicum vocant, sæui & contagiosi. Dis-
suadebant Medici, ne sic eum contrecta-
ret, ne tam propè accederet: idem consule-
bant necessarii. Tum æquales feminx in
religionem adducebant, non esse tam an-
xia cura diuexandum (ita enim loqueban-
tur) hominem iam satis debitum, & mag-
na mortis parte in corpus recepta, prospici-
endum esse animæ; de corpore nihil co-
gitandum aliud, quàm vbi conderetur
humo. Quibus vocibus aded illa absterri-
ta non est, vt curarit quidem quæ ad ani-
mum spectabant, sed ipsa culinæ sorbitio-
nibus, quæ remedium afferrent, ipsa panis
subinde mutandis (nam soluta erat maio-
rem in modum aluus, & alijs locis pus-
tulum dimanabat) esset intentissima, sur-
sum deorsum toto die cursitaret, animo
corpuseculum fulcens, laboribus impar, ni
tanta vis affectus subueniret. Ita discipulum
maximè Valdaura euasit, iurâtibz Medi-
cis, è manibus Orci violentia coniugis e-
reptum esse. Alius facitùs quàm Chri-
stianus, Decreuisse, dixit, Deum Valdau-
ram occidere, vxorem verò obstinasse è
manibus se illum non dimissuram. Cepit
ei, fluente quodam ardentissimo ex capite
humore, a rodi interiorum natum caruncu-
la, Medici puluisculum dederunt, quo sub-
inde respergeret vlcus, tenui per fistulam
aut calamum flatu. Quumque nullus in-
ueniretur, qui non enim laborem recusa-
ret,

*Democri-
ti dictum.*

*H. Floria
femina
Belgica,
maritum
valetudi-*

*narium
magna
constat
sustine*

ret, omnibus rem auersandam exhorrentibus, sola coniu hoc præstitit. Scatentibus per genas ac mentum papulis morbi, quum nullus rasor commodè posset eius barbam radere, nec vellet, vxor forficulis octauo quoq; die dexterrimè attondebat. Collapsus deinde in alium morbum longissimum, septem fere annorum, ipsa infatigabili diligentia & cibum ei parauit, cum pedissequas haberet duas, & filiam grandescentem: ipsa eadem tum sed a ille uita uicera, tum & crura putidissima vndique sanie disfluentia contractauit quotidie, tu rundas & malagmata imposuit, ac fascijs deuinxit, vt muscum eam diceret contractare, non rem fetoris intolerabilis. Quin & anhelitum, quem nemo nõ etiam ad decem passus auerfabatur, ipsa suauissimum iurat fuisse. Et quidem serid succensuit, cum fetere dicentibus; aiebat enim sibi videri cea fragrantiam maturorum & dulcium malorum. Atq; hoc toto morbi tempore, cum essent quotidie magni facie di sumptus, in ea domo, ad quam multis iam annis nulla ex re quæstus aliquis redierat, nec annuos haberet prouentus: ipsa se annulis, ipsa torquibus aureis, ipsa monilibus, ipsa vestibus, ipsa abacum suum vasis argenteis libentissimè spoliabat, ne quid marito deesset, contenta quauis mensa, modò marito suppeteret, quod tam astricto malis corpori conduceret. Sic ille vitam traxit vxoris cura, cadauero fo corpore, seu sepulchro verius, decem annis à primo illo morbo. Quo tempore ipsa

duas ex eo proles suscepit, cum antea sex genuisset, viginti annis nupta, nunquam cõtagiosissimo mariti morbo, nec vlla omnino scabie infecta, non modò ipsa, sed nec vllus liberorum, corporibus omnium sanissimis & mundissimis. Ex quo liquidum fit, quanta sit virtus, quanta sanctitas earum, quæ vero ac toto pectore maritos (vt congruum est) amat, quem admodum illis Deus præsentem quoq; gratiam referat. Obiit tandem senex ægrotus, sed non obiit, sed abiit verius, & exiti iugem cruciatum, tanto tamen dolore Clare, vt qui illam norint, faterentur, nunquam adolescentem maritum, integro corpore, formosum, diuitem, tantum reliquisse charissimæ vxori desiderium, merorem, luctum. Multi gratulatione citius putabant esse opus, quam consolatione, quos illa propemodum execrabatur, optans vt maritus, qualis qualis erat, si fieri posset, sibi redderetur, etiam cum liberorum omnium, quos quinque habebat, iactura. Cumq; esset integra ætate, numquam statuit nubere, quod se alterum Bernardum Valdauram inuenturam negaret. Hæc & plura Viues. Eant nunc delicatæ ille mulierculæ, quæ ob mariti vel pedum solùm fetorem, vel impuriorem aliquem creatum, vel fonticulum, amorem conjugalem in adulterium conuertunt, & coniuges suos in familiam Corneliam (sic falsè iocantur Itali, ob cornum decus) asserunt, dum se se aliis permolendas subiiciunt. At nunc viridarium intremus.

Vus amoris coniu-galis.

DE ARBORIBVS.

A methodo, quam hætenus in singulis Emblematis sumus secuti, paululùm dessectere cogimur, re sic exigente. Nam cum quædam epigrammata ex his diuersos habeant fines, & argumenta, ideo diuersam requirunt tractationem. Nihilominus quoad fieri poterit ad tritam iam viam appropinquabimus, ita vt numerus I. in margine appositus, descriptionem & historiam arboris. II. originem Emblematis, quæ vt plurimum ex proprietate arboris desumitur. III. Epigrammatis, siue vnum sit, siue plura, explicationem. IV. doctrinam morum, siue ad vnum, siue ad diuersum finem respiciat, contineat.

Cupressus.

EMBLEMA CXCI X

INDICAT effigies meta, nomenq; Cupressi,
Tractandos parili conditione suos.

A L I V D.

FVNESTA est arbor, procerum monumenta Cupressus,
Quale apium plebis, comere fronde solet.

A L I V D.

PVLCHRA coma est, pulchro digestaq; ordine frondes;
Sed fructus nullos hæc coma pulchra gerit.

C O M M E N T A R I I.

I. **P**ROCERA arbor Cupressus est, caudice longo surrecto, fastigio acuminato, ramis compluribus in orbem cingitur, qui non in amplitudinem diffunduntur, sed secundum caudicem assurgunt, cacumen tamen non attingentes, conii similitu-

dinem effingunt. Sed quia tria per cupressum hic significantur, æqualitas liberorum, funus, & inutilis pulchritudo: ideo ea totidem symbolis hic appictis denotantur, statera, pyra, & persona.

V ex naturis animantium, rerumq; aliarum

Et eius natura.

ressus
igni
I.
uali-
m in

aliarum spectata proprietate, sumitur aliquod symbolum ad aliquid designandum, ita ex plantis & arboribus: vt Cupressus hic ad tria accommodatur. Primum ad equalitatem inter suos significandam, quod ea arbor & in foliis & fructibus videatur aliquam equalitatem obseruare. Vnde Cassius Dionys. lib. 11. c. 5. Cupressi duplex nomen habent: & Charites, hoc est, Gratie appellantur ad delectationem: Cupressi verò, siue (vt Græci rectius appellant) Cypariss, quod ferè pariles gestent & prodicant tum ramos, tum fructus. Ambrosius Serm. 4. in Psal. 118. de Cupresso verba faciens: (quid enim me pudeat auctorem tam pium & doctum huc adiuocare?) Genus hoc arboris, ait, numquam amittit viriditatem suam hyeme. Iuxta ver & ætatem comam pascit, nec diuerso colore mutatur. Solam hanc arborem ventus suo numquam honore despoliat: sola nunquam vetere exiit amictu, aut nouo flore vestitur. Sic Apostolica quoque gratia nescit defectu, sed vetustate sui floret.

2.
bolu
us.

Cupressus etiam symbolum mortis præfert, quia, vt inquit Festus Pompeius lib. 3. Cupressi mortuorum domibus ponebatur: ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur: sicut ex mortuo nihil iam est sperandum. Quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur. Hæc Festus.

3.
pul-
s, sed
iles.

Denique cupressus significat res dictu quidem magnificas ac præclaras, sed inutiles: quod profluxit à natura huius arboris, quam natu morosam esse, fructu superuacuum, bacis toruam, foliis amarum, odore violètam, ac ne vmbra quidem gratiosam, scribit Plinius lib. 16. cap. 33.

II.
a.

INDICAT effigies metæ] Meta, strues in acutum tendens, Græcis κῶνος. Virgil. 5. AENEID.

Hic viridem Æneas frödenti ex ilice metæ constituit.

Idem alibi, Aerias quercus, & coniferas cyparissos appellat. Citat & istud ex Ennio Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosq; cupressos. Est etiam meta terminus cuiuscunq; rei. Est metaphoricè terminum accipimus pro certo aliquo regimine & fine.

ressus
de no-
natus,

Nomenq; cupressi] Multi Cyparissum vocatam aiunt διὰ τὸ κύνει ὄφειν παρὶς κλαδὸς τῆς καὶ καρπὸς, à fructuum

equalitate, pariterq; ramorum, quos producit. Siquidem Cupressus ab radice ad summitatem recto stipite consurgit, suaq; brachia omnia pari equalitate in coniformitatem ad fastigium protendit. Cupressum autem à Cyparisso puero nomen habuisse, eo quidem Telephi filio, ab Apolline adamato, & in arborem sui hominis commutato, fabulatur Ouidius in 10. Metamorph. At Didymus refert, Cyparissos Eteoclis fuisse filias, quæ cum tripudio ad Dearam emulationem subsilirent, extra choream conuolutæ, in profundum puteum conciderunt. Quartum casum Tellus miserata, inde arbores puellis similes ad oblectamentum & memoriam rei protulit. Vnde Cyparissi etiam Charites appellantur, vt dictum est.

2.

FVNESTA est arbor] Secundiepigrammatis sensus est: Cupressus diuitum & magnatum monumenta & sepulchra exornat, quemadmodum & apium plebis monumenta fronde sua comit & exornat. Vnde Lucanus in 3. dixit:

Et non plebeios luctus testata cupressus.

Cupressus cur arbor funesta.

Est autem cupressus arbor funesta ob causam iam dictam, quia scilicet Diti sacra, ideoq; pro signo funebri ad domos posita. Vel vt Varro ait, pyras cupresso circumdari solitas fuisse, ne propter grauem vstrinæ odorem populi circumdantis corona offendantur. Ad quem morem respiciens Virgil. 6. AENEID. ait:

Ingentem struxere pyræ, cui frondibus atris Intexunt latera, & ferales ante cupressus Constituant.

Stautius lib. 6.

Tristibus interea ramus, teneraq; cupresso Damnatum flamma torus, & puerile phœbum.

Texitur.

Ideo etiam Horatius Ode 5. Epod. cupressos appellat funebres. Ouidius 3. Trist. eleg. 13.

Funeris ora mihi ferali cincta cupressu Conuenit.

Claudian. 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Ioui, tumulos tectura cupressus.

Virgilius 3. AENEID.

stant manibus ara

Cæruleus mæsta vitæ, atraq; cupresso.

Quod idem testatur Ouidius 10. Metamorph.

Apium in
sepul-
chris.

Lugebuz; alios, adersq; dolentibus, inquit.
[Quale apium] Videmus enim aliquan-
do in magnatum ac nobilium sepulchra-
libus, & pollincturis spargi cupressi fron-
des: sed iste tamen ritus apud omnes no-
strates non æquè celebratur. Plebei, dum
parentant, salvia, hysopo, mentha, buxo,
& nonnunquam apio vti solent, non alia
ratione crediderim, quàm ad olentem me-
phitum auertendam, & tetram cariem mor-
ticipiã. Vide adagium, *Apio opus est*. Et A-
lexandrum ab Alexandro lib. 2. cap. 7. qui
etsi vera dicit de apio, locum tamen Cice-
ronis nimis putidè interpretatur: cum Ci-
cero de Appio Pulchro intelligat.

Como.

[Comere fronde.] Ornare. Hinc comptū
dicimus ornatum. *Ηic μεταφορικώς*. Pro-
priè Plautus: Dum poliuntur, dum co-
muntur, annus est. Claudian. in laude Se-
renæ:
Non illo nitidos unquam bellante capillos.
Comere.

3.
Phocionis
in Leosthe-
nem diste-
rium.

PVLCHRA coma est] Huc refer dictū
Phocionis in Leosthenem Oratorem mul-
tis & magnificis promissis Athenienses ad
bellum concitantem; eius enim orationem
cupressis esse similit aiebat, quæ cum pul-
chræ sint & proceræ, nullum tamen fru-
ctum referant. Dicitur autem in eos, qui
cum membris sint elegantibus & appri-
mè comptis, nullius tamen frugis sint,
neque suis alicui commodo esse possunt.
Refert huc Adag. *Cyparissæ fructus*.

IV.

1.
Æquali-
tas in ha-
reditate
seruãda.

FOR T E sufficere potuissent, quæ de
his tribus Emblematis dicta sunt, in
methodi ratio paulò latius diffundi desi-
derat. Suadetur ergo primò hoc epigram-
mate *ισομερία*, id est, æqua in liberos hæ-
reditaria successione diuisio, de qua B.
Ambrosius lib. de Iosepho Patriarcha, cap.
2. Iungat liberos, inquit, æqualis gratia:
lucrum pietas nescit pecuniæ, in quo pie-
tatis dispendium est. Quid inanius, si pro-
pter fundum aut domum oriuntur inter
fratres iurgia, quando propter tunicam
inter sancti Iacob filios exarsit inuidia?
Hæc ille. Proditum memoriæ Chariclem
& Antiochum, fratres Ponticos, cum pa-
terna inter se bona diuiderent, poculum
argenteum conscidisse, vestemq; mediam
dissecuisse, vt neuter altero ditior, opulen-
tiorq; rediret. Vnde illa Tragica detesta-
tio apud Plutarc. in Pyrrho. * *Θνητῶ σι-
δηρῶ δῶμα διαλαχέιν τὸς ἀδελφῆς, Ἀ*

Charicles
& Antio-
chus.

cuto ferro diuidant fratres domum. Sanè
ij & similes fratres ad eò pertinaciter æ-
qualitatem sectati sunt, vt vel ficus non
pateretur indiuisas, ex vetere verbo, *σὺν ἁ
μερὶ ζεύ, ficus diuideri*. Ex quo Martialis
iocus in quinto:
*Calliodorus habet censum (quis nescit?) e-
questrem,*

*Sexte, sed & fratrem Calliodorus habet.
Quadragesima secar, qui dicit, σὺν ἁ με-
ρίσῃ,*

Vno credes equo posse sedere duos?
Hoc ipso admoneri potest Magistratus &
Princeps, vt in Reipub. & prouincijs sibi
subiectis æqualitatem seruent atq; tucan-
tur. Meminerit etiam optimus quisq; pa-
ter familias suorum liberorum æquam ha-
bere procurationem, cum sint omnes æ-
què legitimi: quod tamen in plerisq; Gal-
liæ prouincijs iure patrio non obseruari
palam est. Deniq; quod hic scribit Alcia-
tus de æqualitate, quæ partibus in liberos
obseruanda sit, illustri non minimum
potest his Ambrosij citati verbis in He-
xaem. lib. 5. c. 18. Quis docuit, nisi homo,
filios abdicari? quis reperit tam immittia
patrum iura? quis inter naturæ fraternæ
consortia fratres impares fecit? Vnius di-
uitijs filij diuersa sorte eduntur. Alius
totius paternæ sortis adeptione inuidatur,
alius opulentæ hereditatis patriæ deplorat
exhaustam atque inopem portionem.
Nunquid natura diuisit merita filiorum?
Ex pari omnibus tribuit, quod ad nascen-
dos; viuendi possunt habere substantiam.

Princ
equal
tem t
tur.

Locu
Amb
sij

Ista vos docet non discernere patrimonio,
quos titulo germanitatis æqualis. Etenim
quibus dedistis communiter esse quod na-
ti sunt, non debetur eis, vt id communi-
ter habeant, quod à natura substituti sunt
inuidere, &c. Aristoteles Politicor. lib. 2. c.
1. scribit, vbi que ferè propter inæqualita-
tem oriti suspiciones. Idem cap. seq. multa
in idem confert argumentum. Suppetunt
multa ex Iuris consultis, sed nos aliò
properamus.

Secundum epigramma mortis symbo-
lum, per cupressum significatum, præ se
fert: hæc enim procerum magnatum quæ,
sicuti apium plebeiõrum sepulchris impo-
nebatur, quod putredinem auertere cre-
deretur, quorum vtrumque simili propo-
modum folio, colore, odore, facultate, na-
turaq; sit. Sunt autem qui ramos cupressi
sinos

2
Cupr
adhi
funer
bus.

finos ante defunctorum ædes poni solitos velint, ne quis per imprudētiam ingressurus pollueretur. In funeribus autem adhibebatur, quòd semel excisa nunquam renascatur: vel ut humanum corpus ab anima & animo iam relictum diutiùs seruetur, atq; incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum vrentur. Vide Cupressum Pierij, id est lib. 52. Quin & pueris, puellisq; morte raptis exhibentur flores, & corollaria, fortè ad vitæ præcipitis marcorem innuēdum. Cur verò Cupressus funeraria? an ob pàiles ramos, (vnde illi Græcū nomen) an quod mors æquo pullat pede pauperum tabernas, regumq; turres? Hæc enim dominos feruis, & sceptrâ lignibus æquat. Quin sese in omnes habet Arithmetica proportione, vt quæ nullam ferat *προσωποληψίαν*,

Dissimiles simili conditione ligant. quod argutus notat Lucianus dialogis mortuorum. Illud pridem mihi obitum erat Martialis, lib. 6.

Sed mihi perpetua nunquam moritura Cupresso.

Id quicquid est opellæ dum concinnare pergo, non verebor, fretus bona studioforum venia, traducere carmina duo, quæ scripsit in maiore otio Cl. Minos. Primum illud ad viri Principis epicedium:

Quam tibi cura salus patria fuit, optime Princeps,

Hoc tua strenuitas claraq; gesta canant.

Nempe tibi constanti animo dum vitæ maneret,

Propositum fuerat vincere, sine mori.

Perpetuas ergo inferias tibi magne sacramus:

Signaque conspicuè, palma, cupressus, erunt.

Alterum verò *γνώμην* habet non inuentam, meo quidem iudicio:

Principio exili magnū capis incrementū. *Semine uti minimo proceras crescere plantas,*

Et patulas altè luxuriare comas;

Vt penè umbriferam videas assurgere siluā;

Magna parens rerum scilicet edit opus:

E sententiola multos emergere sensus Nouerus; egregium cernis & istud opus.

Reperio etiam pinum & myrtum pro mortis symbolis accipi solitas à veteribus. Pinus, quia semel excisa nunquam reuiuiscit, aut etiam repullulascit. Myrtus etiam funesta, cuius folijs Thebanj vtebantur ad tumulum Iolai herois maximi, vt scribit scholiastæ Græci.

Pinus & Myrtus, pro mortis symbolis.

Tertium epigramma in eos torquetur, qui quamquam pulchrum nescio quid præ se ferant, nullos tamen ex se fructus educunt. Detorqueri etiam potest in viros bene formatos; aut mulieres pulchre comatas, cæterum nullius frugis. De his talibus nos Germani dicimus; *Schœn ist ihr Krag, sonst wvie sie mag.* Festiuè quoq; Itali: *Bella'n vista, Dentro trista.* Vel lepidius:

3. Formosè, sed inutilis.

Ell' è fatta come la castagna,

Bella di fuori, & dètro hà la magagna.

ἔνδοθεν ἡ κάθη, ἔκτοθεν ἡ ἐλένη. Intus Hecuba, foris Helena. Nazianzen. aduersus mulieres fucatas: *ἐν ἐλεφαντίνῳ κελῳ̄ τὸ μόλυβδινῶ ξίφος.* id est: *In eburnea vagina plumbeus gladius.* Vide Emblemata 189.

gramma duo

Quercus.

EMBLEMA CC.

GRATIA Ioui est quercus, qui nos servatq̄, fouetq̄:
 Seruanti cinem querna corona datur.

Aliud.

GLANDE aluit veteres, sola nunc proficit umbra:
 Sic quoque sic arbor officiosa Iouis.

COMMENTARI I.

QUERCUS arbor nota, glandifera, in magnam altitudinem assurgit, frequenter ingentium ramorum armamentis bellissimè patet. Folia læuis sunt, duriuscula, lata, oblonga, ambitu sinuosa, superna parte viridiora. Glandes oblongæ, singulæ suis in hærent calycibus, foris asperiusculis, & membraneo cortice conteguntur. Et quia olim ob cinem seruatum quercina corona dabatur, hic duo rami ad se iuicem inflexi, cum inscriptione & num-

mo appinguntur.

Dv̄o hic super quercu proponuntur Emblemata. Quercus enim primò salutis est symbolum, quia qui Romanum ciuē in bello seruabat, coronam quernam accipiebat, quæ Ciuica vocabatur. Causas reddit Plutarchus in problematis: quod scilicet ubiq; in expeditionibus facilè sit quercum inuenire. Vel quod Ioui & Iunoni, quos Vrbi præsidere putabant, corona consecrata est. Vel mos ab Arcadibus est acceptus

I.
 Quercus
 descriptio.

II
 I.
 Quercus
 salutis
 symbolum

ceptus, quibus est cum hac arbore quædam cognatio: Vt enim primi homines ex terra Arcades; sic quercus prima ex omnibus plantis nata: Hæc Plutarchus. Vide Plinium lib. 16. cap. 31. & 4. Vide etiam adagium, *Multorum festorum Iouis glâdes comedit.*

2. Secundo quercus symbolum erit illius, qui multa gessit præclara facinora, sed iam nomine tantum & fama durat, qualis describitur à Luciano Cn. Pompeius in 1. Pharsal.

— *stat magni nominis umbra.*

III. *GRAT A Ioui est quercus*] Quercus Ioui sacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona silua. Virgil. 2. Georg.

— *nemorumque Ioui qua maxima frondet*

Esclusus, atq; habita Graijs oracula quercus.

Claudianus 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Ioui.

Vide adagium, *Annosam arborem transplantare.*

Seruanti ciuem] Lucanus in 1.

Seruati ciuis referentem premia quercum. Fiebat enim è fronde quærna ciuica corona, quam ciuis ciui, à quo seruatus esset in prælio, tanquam vitæ testem, salutisque perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiã ex ilice: quod genus superiori non admodum dissimile est. Gellius cap. 6. lib. 5.

Quærna corona] De coronis, quibus olim milites donabantur, vide Gellium lib. & cap. iam citatis, Panciroll. lib. 1. rerum memorabilem.

2. *GLANDE aluit veteres*] Veteribus quærnae glandes victum præbuerunt, nunc verò arbor ipsa sola umbra prodest: sic rerum omnium sua sunt tempora. Ouidius 4. Pastor.

Postmodo glans nata est: bene erat tum glande reperta,

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Nam glandibus vescabantur prisca ante frumenti vsum.

V. *DICTVM* est, corona ciuica, quæ ex quærna fronde constabat, ciuem donari consuetudinem olim obtinuisse: cuius rei causam iam ex Plutarcho attulimus. Sed confirmat hoc item Cornelius Tacit. 12. Annal. M. Ostorius (inquit) seruati ciuis

decus meruit. Et in 15. Si singulis manipulatibus præcipua seruari ciuis corona Imperatoria manu tribueretur, quod illud, & quantum decus, vbi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem, & qui accepissent? Sed quia fortè nota omnibus non sunt, quæ & quanta tribui solita essent ijs, qui ciuicam æruissent, adijcere placet. Ea primum corona vtebantur in spectaculis: induenti assurgi etiam à Senatu moris erat, & Senatui proximus erat assignatus locus. Ipsi munerum vacatio, patriq; & auo paterno dabatur, quod filium & reipub. salutarem genuissent. At ne temerè daretur, leges lætæ sunt arctiores, nempe vt ciuis, qui seruatus esset, seruatum se esse fateatur: testes enim adhiberi nihil proderat; neque si aliquem alium, quàm Romanum ciuem seruasset, quamuis Regem. Ciceronem ciuica donandum Gellius censuit, quod eius opera esset atrocissima Catilinæ coniuratio detecta, vindicataq; atq; ita non vnus ciuis, sed vniuersa Romana ciuitas seruata, meritoque, vt ait ille,

Roma patrem patria Ciceronè libera dixit.

Is igitur honos quia in maximis esset, eum affectarunt principes Romani, non probi modò, sed & scelerati, adeoq; suis numismatis exprimi curarunt. Vt enim de ijs raceam, quibus merito is tributus honos fuit, in C. Caligulæ numo ciuica cum glandibus spectatur, cum literis his S. P. Q. R. PP. O B C I V E S S E R V A T O S.

Numus verò Galbæ Imperatoris ciuicam habet cum inscriptione, S. P. Q. R. O B C. S. Eadè in Vitellij Germanici, in cuius medio hæc literæ, S. P. Q. R. O B C I V. S E R. In numo aureo, & alijs quibusdam ciuicam etiam Neroni ex S. C. dedicatam fuisse obseruatur. Eodemq; S. C. Antonino nummus datus est cum porca sceta, & natis sub vberibus, quibus imminet quercus, quòd animal id dubio procul glande vt plurimum pascatur, vnde antiqui omninò cibi admoneantur. Claudianus de laudib. Stiliconis 3.

Mos erat in veterū castris, vt tempora quercu

Velaret, validus fuso qui viribus hoste

Casurum potuit morti subducere ciuem:

At tibi quæ poterit moriturus ciuica reddi

Mœnibus, aut qua te pensabunt facta corona?

Quærna etiam corona coronabantur victo

Corona ciuica dignitas.

Nummi cum corona ciuica.

Agon Cap-
itolinus.

res in agone Capitolino, quem Ios. Scali-
ger lib. 1. Aufon. lection. cap. 10. ait institu-
tum fuisse à Domitiano, vt die duodeci-
mo eius & Sergij Cornelij Dolabellæ con-
sulatu, cum poetæ, tum histriones, sceni-
ci, & omne genus ætificum in eo ludorum
Olympicorum exemplo certarent. Vnde
illam coronam Iuuenalis vocat Capito-
linam :

An Capitolinam speraret Pollio quercum?
Martialis Tarpeiam, eodem sensu :

O cui Tarpeias licuit contingere quercus.
Aufonius Olympiam, vocat, quod, vt dixi,
Iudorum Olympicorum exemplo agon is-
te esset institutus.

2. Secundum Emblemata torqueri potest
vel ad hominem, vel ad rem, quæ olim
magno in honore fuerit, sed nunc nihil
aliud sit, quam magni nominis umbra. Id
etiam conuerti potest ad veterem illam le-
gem populo Iudaico à Mose propositam,
qua æterni Patris Filius & Seruator noster
CHRISTVS expectabatur: cuius quid-
dem spei fidem certissimam cum nobis
Christianis dederit, possumus atq; præci
illi subinde repetere, *αἰς ἀπὸς*, reperta
tandem, vel potius cuique nostrum gratis
concessa fruge omnium optima diuinissima
quæ, quam ab Evangelio decerpimus. In
eam sententiam lusit aliquando Epigram-
mate Claudius Minos :

*Glande patres aluit quercus, fagusque ve-
rustos :*

*Sed modò non cibus est, proficit umbra
tamen.*

*Glandibus antiquus tantum fuit vsa ve-
rustas :*

Fragibus inuictus utimur, at quid id est?

*Tradidit in sacro quacumque volumine
Moses,*

*Glans erat, & veterum pabula prisca
patrum.*

At largitor opum fruges inuenit IESVS,

Et missa palea pluvima grana dedit.

*Umbra licet nobis lex sit vetus atq; Pro-
pheta :*

*Sed noua lex CHRISTI verior esto
cibus :*

Vidi aliquando non improbum, ac ne quid-
dem inficetum hominem, qui hoc flecter-
et, ad veteres monasteriorum bibliothec-
as, quæ superioribus sæculis habebantur
in pretio, quo tempore nondum typogra-
phi suam nobis artem commendassent :
nunc enim membranæ veteres, & codices
manuscripti exolescunt, & ferè sola se
ostentatione venditant antiquitatis. Malim
ad corruptas traduci disciplinas, in qui-
bus patrum æuo, omisso puriore bonarum
artium succo, soli diabolares in scholis
tereantur. Holcotus, Bricotus, Anselmus,
Buridannus, Floretus, Perchetus, Alexâder
de villa Dei, alijque id genus tenebriones,
qui quasi glandibus vsi, veras disciplinas
ac puriores fruges excerpere non potue-
runt, reuocati suorum temporum barba-
rie. Sed hæc fortasse *πάρεργα*. Et placet ad
finem adijci Minois qualecumq; de quer-
cu & oliua carmẽ, si quis tamẽ hoc quoq;
si quis captus amore leget. Id sic habet :
*Quercus amica Ioni, patitur bona Pallas
oliua :*

Illius fructus, huius & umbra placet.

*Glans iuuat, umbra placet, prodest & fissile
liznum ;*

*Frondebis ista vires, sic quoque fragrat
odor.*

*Vtraq; delectat, nostris accommoda rebus,
Vtraq; securæ symbola pacis habet.*

Adijcit idem Minos & alterum grauioris
argumenti, non tamen ostentationis gratia,
sed illad committit candidis lectoribus :
eo autem discrimen inter Ecclesiam &
dominatam temporarium complexus est :
*Non bene conueniunt quercus, oleaq; nec
vna.*

In scrobe plantantur, siue seruntur humo.

Si facias, vnam necat altera cõscia causa,

Natura id verum scilicet esse docet.

*Cœlica miseri numquã terrestribus equè
Nouerunt: in cassum, qui facit ista, facit.*

Biblio-
theca.

Discip-
na con-
pta.

Lex Iudaica.

Eccle-
sticum
tempo-
rium
minia.

Salix.

E M B L E M A C C I.

QUOD frugisperdam salicem vocitarit Homerus,
Clitorijs homines moribus adsemilat.

C O M M E N T A R I I.

- I. **S**ALIX arbor caudice mediocriter crasso, in altitudinem non minorem assurgit, quam alix maiores arbores, si non initio & citò à facione præcisa illi summa pars fuerit. Folia habet oblonga, minora & angustiora quam Persici, superiore parte virentia ac glabra, auersa verò molliora & albidiora.
- II. **H**OMERVS Odyss. x. salicem ὄλεσικαρπων appellat: vt etiam Theophrastus 3. de plantis, cap. 2. Salicem, inquit, celeriter fructum (antequam in plenum crasserit, percoquat; q;) dimittere assuerant. Idem lib. 2. cap. 13. de causis, ὄλεσικαρπον γένος vocat, quod semen ocysimè amittit, antequam omnino maturitatem sentiat, vt enarrat Plinius lib. 16. c. 26. Asserit Cassius Dionysius lib. 11. cap. 13. tritum & in potu acceptum salicis fructum, homines steriles efficere. Et citat Homerum versiculum, qui talis est: μακραίτ' ἀγχεροί καὶ ἰτέα ὄλεσικαρποι.
- Populus & salices planta fructum perimentes.
- Retulit idem ex Homero Stobæus Serm. 100. ex Porphyrio, qui cum Plinio sentit, salicis fructum cum vino pinatum, inducit.

sterilitatem inferre, genitale semen extinguere. ac libidinis impetum marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omnino; & alia quæ jam de salice notauit: vt Aelianus de histor. animal. 4. cap. 2. Cæterum quod de salice hic notauit Porphyrus apud Strobæum Serm. 98. de quo & Marcellus Virgilius in Dioscoridem lib. 1. c. 121. Itemq; Hieronymus in Esaiam c. 16. ad torrentem salicum ducent eos, vt scilicet nullus in eis fructus remaneat. Hanc enim feminis earum arborum esse naturam, vt qui illud in poculo hauserit. liberis careat. Vnde & sancti, qui propter peccata in confusione mundi huius esse cœperunt, saliceibus Babyloniorum fluminum suspendant organa sua, Psalm. 36.

III.

[VOD frugiperdam] frugiperdam, pro frugiperdam; ita exigente metri ratione.

Salix unde dicta.

Salicem] Salix à saliendo dicitur, vel quod lata, vel casu terræ impacta saliat & surgat.

Lacus Clitorius abstemios facit.

Clitorijs homines moribus] Qui vino non vtuntur. Plin. enim 31. c. 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam habere dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aspernentur. Ouid. 15. Metamorph. Clitorio quicumq; sitim de fonte leuauit. Vina fugit, gaudetq; merus abstemius iuu. De hoc Clitorio fonte vide Vitruuium lib. 8. cap. 3. & Philandrum ad eundem.

κλειτοριζεν quid.

Itaque homines clitorijs moribus appellamus abstemios. Memini quidem κλειτοριάζεν, seu potius κλειτοριζεν, obscenum verbum, idem esse ac τὰ τῶν γυναικῶν αἰδοία ἡπλαρίζουσαι, ἢ τούτων καθεπτέσθαι, muliebria contrectare. Nā κλειτορις, vt traditur ab Hesychio, est τοῦ γυναικείου αἰδοίου ἢ ὑποδερμῆς (mendosæ ὑποδερμῆς, vt legitur in vulgatis Hesychij exemplaribus; καὶ ἄμυρῆς; καὶ μύρτος; καὶ κλειτορις, caruncula quædam musculosa in mediâ parte τῶν αἰδοίων γυναικείων.

κλειτορις.

Huius partis inuentionem sibi arrogat Fallopius, Columbus sibi tribuit, cum tamen eius mentionem fecerint Auicenna, Albucaasis, Ruffus, Pollux, & alij. Hanc alij uirgam vel penem muliebrem; tum quia peni similis est situ, substantia, compositione, spiritu repletione & erectione: tum quia in quibusdâ excreuit in magnitudine penis, adeo vt penis virilis loco clitoride aliquan-

do abutantur mulieres nonnullæ, & multitudo coeant, quas tribades seu conficatrici- ces vocant. Vnde hæc pars etiam contemptus virorum dicitur. Columbo vocatur dulcedo amoris, & œstrum Veneris; quia in parte hæc sedes est delectationis in congressu, licet Aquapendens vsum clitoridis esse pater, vt collum vteri in coitu sustinet. Itaq; qui immoderatus muliebria contrectant, dicuntur κλειτοριάζεν, nempe nõ tam ἄλσιν καρποῖ, vt salaces quæ τὸ σπέρμα διαρροῦσάντες, qui Venere licentiùs abutantur, proindeque ad generandum inepti fiunt. Quem ego cum Minoe germanum puto huius distichi sensum.

IV. Abstem.

BREVÈ quidem est epigramma, sed multo succo refertum. Primum enim symbolum esse potest hydropotarum & abstemiorum, in quos illud quadrat, Aquam bibens nihil boni parias. Etenim à poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci potest, si aquam biberint, hoc est, si pauperes fuerint & tenui victu. Ergo Vina bibant homines, animantia cetera fontes;

Abstet ab humano pectore potus aqua. Vide quæ hæc de re dicta fuerint supra Emblem. 23. Deinde non malè in eos fortasse torseris, qui laborant gonorrhæa, id est, impuro seminis effluuiio, quos adeo feministuos ait D. Bernhærdus, & Canonista. Sed propter obscenum verbum κλειτοριάζεν, malim in eos conuertere, qui licentiùs Venere abutantur, quos ideo merito frugiperdas, & seminiperdas appellaueris. Potest & in eos flecti, qui studijs inani- bus delectantur, & nihil vnquam profuturis; vt qui ad meram voluptatem referunt omnia: aut qui nefandis artibus ad sterilitatem venena propinant, non conu- ges, sed fornicarij, vt ait D. Augustinus apud Gratianum in c. aliquando, 32. q. 2. Sanctius, quem Minos iactabundum & impudentem plagiarium, suppresso tamen nomine, vocat (sic ego iudico, ob instinctu odium, quo se Galli & Hispani prosequuntur) eò quod commentariorum horum bonam partem ante aliquot annos audacter & impudè (sic loquitur Minos) sibi vindicari: is, inquam, κλειτοριάζεν, verbu ad Venetam masculam retulit, Paræmiographi auctoritate ductus: sed in eo tamen dubius est ipse Paræmiographus, neque id perspi-

Sanctius temere Minoe reprehe sus.

perspicuè asserit, vt qui dumtaxat suum coniectaneum afferat. Pace tamen tua, docte Minos, dicam, non adeo à scopo aberrasse sententiã, quam tam calidè impugnas: si enim hę pullarię feles, & quibus officiosa manus (ò scelus) non iure dicendi sint ἀλεσίκαρπαιὶ καὶ κλειτορίζοντες, nescio

quos alios hoc nomine indigetem. Probat idipsum turpissimum vulgari petulantia iactatum prouerbum, Italico idiomatico familiare, quod sanctus pudor & castæ aures hic efferri prohibent. Ergo ad abiectam abeo.

Abies.

EMBLEMA CCII.

APTA fretis Abies in montibus editur altis: Est & in aduersis maxima commoditas.

COMMENTARI I.

ABIES excelsa admodum & procerã est arbor, pinum altitudine superat, caudex eius rectus, inferius enodis, crescendo in altitudinem progreditur, naturali contractura peræquata ad cacumen vsq; circa quod ramos promit, ex eadem caudicis parte simul quaternos, ex aduer-

so ita sitos, vt decussim imitentur, è quatuor caudicis lateribus erumpentes, tali ad fastigium vsq; ordine obseruato: ab his verò ramis & alii exeunt, sed bini tantummodò laterales, sibi mutò oppositi, qui subinde deorsum mutant, reliquis sursum magis reclinatis. Folia ramulòs ac eorum

propa-

I.

Abietis
considera
io.

propagines nullo ordine digesta circumdant, oblonga, teretia, & leuiter mucronata, angustiora albidioraq; quam pictæ.

I I.

Symboliz
abietis.

A B I E S imperitè dicitur Hispanis, *la haya*. Nam propriè quædam species pini est, quæ Hispanis *Abeto* dicitur: ex hac olim fabricabantur naues. Vnde etiam pinus pro nauis usurpatur. Symbolum igitur præfert abies commoditatis in rebus aduersis, ducta similitudine à maris tempestate, & ab ipsa nauis, in qua seruamur. Quare non malè in hac nostra pictura naues, triremes, & rates appinguntur. Pinus enim ex altis montibus in ima flumina, melioris vsus gratia, deturbatur: leuis enim viscosaq; est, materiâq; nauigijs fabricandis aptissima. Locum igitur plerisque mutare expedit, & ab eminentiore statu ad humiliorem deuolui utilitatis causa.

I I I.

APTA fretus Abies] nauigijs. Claudianus 2. de raptu Proserp.

Apta fretus abies, bellu accõmoda cornus.
Virgil. 2. Georg.

— etiam ardua palma

Nascitur. & casus abies visura marinos.
Idem 8. A. Æneid.

Labitur vnctâ vadu abies.

id est, nauis abiogna. Statius quoq; 6. Thebaid. Abietem audacem vocat, quod ex ea fiant naues, quibus quid audacius? Sic autem ait:

Hinc audax abies, & odora in vulnere pinus.

In montibus editur altis] Sic Maro 7. Eclog.

Fraxinus in siluis pulcherrima, pinus in hortis,

Populus in fluuijs, abies in montibus altis.
Et Plinius lib 16. cap. 10. In montibus editissimis nascitur abies, ceu maria fugeret.

Ex abiete
naues
fiunt.

Est & in aduersis.] Locis contrariis: dū enim abiete sit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere sibi contrarium. Sic Plinius: Abies nauigijs expedita; situs in excelso montium, ceu maria fugerit, nec forma alia: materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piget Ambrosii ea de re hæc sententiam è 3. Hexæmeron cap. 11. Ad dicere: Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atq; aërio vertice, etiam casus marinos tuto subitura remigio: nec solum ventis, sed etiam flu-

ibus certatura processit.

A B I E T I S schema potest accommodari iis, qui quantquam in loco satis commodo versentur, tamè ad ampliorem quæritum faciendum, & vt maiorem mercedem consequantur, sese periculis obicere non reformidant. Interim tamen in rebus aduersis sæpe clarescit virtus. Nam vt Ouidius canit 4. Trist. 3.

Ardua per præcept gloria vadit iter.
Hæctora quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica virtuti per mala facta via est.
Ars tua Typhi iacet, si non sis in aquare fluctus:

Si valeant homines, ars tua Phæbe iacet.

Qua læret, inque bonus cessat non cognita rebus,

Apparet virtus, arguiturq; malis.

Idem 5. Trist.

Scilicet aduersis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil aduersi patiens vidisset Vlyses,
Penelope felix, sed sine laude foret.

Nota est Plutarchi studiosa disputatio, quomodo quis ab inimicis utilitatem capiat. Sic est: in natura hominum res aduersæ docent, prosperæ sapius efferunt. *παθήματα, μαθήματα.* & nocumenta sunt documenta. In aduersis robur mentis sese aperit; virtuti contraria opponas necesse est, quæ laceasant aut prouocent, si exploranda; languet non tentata, & torpet situ.

In pace sit generosa mēs, & rerū successu prospero, rideat fortuna, nec assibilet interdum asperior statu, quis fortitudinis hic mihi laudem commendat? Nō constat virtus eductæ molis, si nondum percussa vento, resistat procellis necesse est ac frangat turbinem, si stabilis creditur ac patiens æui. Cum fluctus illidunt cauti, resiliunt, nec cedit saxum: sic in hominem constantem quando incidunt motus isti turbationum ac verberant; obstititur ac retundit fractos animoso conatu ac virili. Nec verò alio clypeo opus nisi patientiæ, quæ sola trophæum figit in celesti illo Capitolio: hoc fulcrum esse debet ac basis in omni huius vitæ lucta, spes coronæ scilicet; qua subtrahita, fieri non potest quin succumbamus. Potes hæc traducere, quæ prius dicta sunt de Persico arbore, translata facta meliore, Emblem. 143.

IV.

Virtus in
aduersis
clarescit

Virtus
tentata
languet

Picea.

EMBLEMA CCIII.

AT Picea emittat nullos quòd stirpe stolones,
Illius est index, qui sine prole perit.

COMMENTARIUM.

I.
Picea de-
scriptio.

PICEA arbor est procera, multis ramis luxurians, non solum quidem circa verticem, sed multò inferius, ac infra caudicis medium, qui reflexi terram versus nutantes non raro dependent. Folia angusta sunt, non qualia pini, sed breviora latioraq; abietis similiora, quibus tamen nigriora, latiora, molliora, tenerioraq; quæ etiam non orbiculariter, ut abietis, teneriores virgulas conuestiunt, sed è duobus tantummodò sibi oppositis lateribus, frequentia admodum densaq; exeunt, veluti taxo, cuius folia fatis amulantur. Conus huius oblongus est, & abiegno ferè simi-

lis. Iam & *πιτυοκάμψαι* vix in alia vlla arbore, quàm in sola picea reperiuntur, teste Bellonio: sic ut non temerè *pityocampæ*, ac *picearum erucas* vocentur (quas hoc loco *appictas* vides) tamen si plerique interpretes pinorum erucas nominent. Assinus quid hic sibi velit, nò fati perspicio, nisi forsitan sterilitatem muli indicet.

SCHOLIASTES Homeri *Iliad.* 1. ait: *καὶ γὰρ ἡ πέφυκε κοπίσσα ἐκ ἀνίσσι βλασθὸν καὶ τὸ δάκρυον αὐτῆς ἐστὶ πικρὸν, ἢ πίσσα.* Hoc est: *Picea succisa non remittit stolonem: & lacryma eius est amara, qua est pix.* Quapropter admiratione
Picea succisa non succre-
scit.

tionem non caret. Herodotum scribere, vna solamq; arborum pinum recisam non succrescere amplius, verum interire funditus, vel (vt ipse ait) *παυρολέθρος*. nata inde parcentia, vt exteri dicantur pinus modo, quæ proflus intercidant: cum manifestum fiat, piceam & cupressum idipsum pati, sed & pleraq; alia, nisi forte cognationem aliquam inter hæc arbores intellexit, proptereaque vno pinus nomine accipiendas constituit. Quod ad piceam attinet, sciendum, Eustathio tradente, id Homericum *ἐχπευκὴς*, inde profluisse, ac pro mortifero interpretari, etiam si ad amaritudinem referunt alij. Vide adagium, *Pinus in morem*.

III.
Stolo.

[STOLONES] Stolo, virgultum est ex arborum radicibus aut trunco productum. Quid sit stolo declarat his verbis Varro lib. 1. de re rust. cap. 2. Nam Stolonis lex illa, quæ vetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanum, & qui propter diligentiam culturæ Stolonum confirmavit cognomen, quod nullus in eius fundo reperiri poterat stolo, quod effodiebat circum arbores è radicibus, quæ nascerentur è solo, quos stolones appellabant. Plinius lib. 17. cap. 1.

[*Illius est index*] Symbolum.

IV.
Picea
Symbolum.

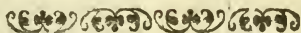
PICEA itaque, quæ nullos emittit è sua stirpe stolones, hominem arguit, qui sine liberis decedit: aut referetur in eos, qui nullum sui monumentum relinquunt, sed eorum vita ac mors in xta æstimatur, vt ait Sallustius. Nisi noster hic malit alludere ad consuetudinem iam olim receptam in medijs quorundam monachorum claustris, in quibus videre est proceras quasdam piceas coniferas, quæ sunt pini species, perpetua viriditate conspicuas, quæ nec fructus, nec stolones educant, sed sola umbra se commendant. Ego (dicit Minos) cum aliquando rogarem causam, cur potius hanc plantam monachi in loco claustrorum conspicuo, quam alias quasdam frugiferas conferrent, docuit me vir minime malus, sed qui tamen neque nare, neque litteras nosset, id habere arcani aliquid: nempe cum ad preces antelucanas cucullati sodales summo mane accincti prodirent, si arborem eam primò conspe-

zerunt, rei omnis Venereæ cogitatione immunes toto die fore. Quam suauem profectò & nimis dilutam opinionem viderint etiam ipsi cœnobitarum. Ac puto id citius in morem venisse, vt arbor ea index esset orbitaris, cui nomen dedere, qui vitam religiosam profitentur. At absit inuidia dicto, id referre quodammodo vitam quorundam monachorum crediderim, qui, vt piceæ, neque fructum ferunt, neq; stolones, sed sola umbra (quid enim ijs longè multis, præter umbram?) proficiunt. Imò rides, & nimis vncis naribus indulges, ait aliquis. Certè, nam & ridendo dicere verum nil vetat, & interdum attempo miscemus seria ludo. At ea non fuit Alciati mens, neque consilium, vt bonos illos sodales sale isto aspergeret. Credo non id voluit: quauis eundem non puto fuisse *ἀγέλασον*.

Quare id potius trahimus ad orbitaris symbolum, vt picea eos designet, qui sine prole, sine posteritatis spe decedunt: quos vt felices pronunciem, obstat vulgò concepta opinio. Certè alacriores & expeditiores mori debent; nihil post tergum relinquentes, quod eos vellicet: ille ingens dolor cessat, ex commiseratione oriens defendendæ prolis, immaturæ præsertim, & paterno præsidio indigentis, perque ætatem inopiamq; consilij iniurijs & casibus multis exposita. Quod si in illis (vt vulgo dicitur) seruari ac perpetuari suum nomen optabant, ipsi quoq; vulgariter fallabantur: siquidem filiorum obscuritas creberrima, nec illustrare ipsa vtique nec seruari potest paternum nomen. At perrara filiorum claritas vt ipsos filios semper claros facit, sic parentes interdum vicinitate obtegit obscuratq; quasi Sol minora sidera; quod nusquam euidentius, quam in Iulij Cæsaris parte cognoscitur, quem penè ignotum filij splendor fecit. Et ad summam; quisquis in filio sui nominis spem reponit, rem perenneuabilem; in vase fictili locat ac ruinoso, quodq; est inconsultius, non suo, rem maioris apud vulgus, quam apud doctos precij, neuris tamen contemnendam, sed cum honestius, tum certius locandam in suis incorruptilibus vasibus ac solidis in virtute propria, in rebus gestis, in literis.

Commo-
ditas orb-
tatis.

Cur ple-
runq; pi-
cea in
monaste-
rijs.

Cotonea.

EMBLEMA CCIV.

POMA nouis tribui debere Cydonia nuptis
 Dicitur antiquus constituisse Solon.
 Grata ori & Stomacho cum sint, ut & halitus illis
 Sit suavis, blandus manet & ore lepos.

COMMENTARII.

I. **M**ALIUS Cotonea haud magna est arbor, sed humilis, frequenter etiam instar fruticis nascitur, cortice vestitur asperiusculo, squamas quasdam quandoque dimittente: ramos explicat aliarum arborum modo, circa quos folia subrotunda, veluti vulgaris pomi, superna parte virentia & glabra, prona vero mollia & albican- tia. Flores ex purpureo candidi sunt; fructus, de quo solum hic sermo, poma simili- bus, nisi incisuris quibusdam quandoque

crisperur; tenui pubescit lanugine, colore auri lutei, odore fragranti. Appinguntur hic etiam; hinc Amor, poma Cydonia ge- stans; illinc Hymenaeus, nuptiarum praeses.

PLUTARCHVS in γαμήκοις πα- ραγγέλμασι ita scribit: Ο σόλων ἐκέ- λευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατα- κλίσεσθαι μῆλον κνδωνίῳ κατατρα- γῆσαν, αἰνιττόμενος ὡς εἴποιεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ σώματος καὶ φωνῆς χάριν ἐνάρ- μοσον εἶναι παρ' ἄλλη τῶν ἰδέσθαι. Solon iube- bat.

II. **C**otonea cur à no- mis nuptis ede ritur

bat sponsam cum sponso concubiturā prius edere malum cotoneum: inueniens ea rem, priam, qua ore & voce initur, gratiam concinnam debere esse & suauem. Idem ferè in Problem. 65. tradit. De Cotonèis Plin. 15. c. 11. & 17. de eorum sapore & odore eiusdem lib. c. 28. Hæc enim cor efficiunt, & suauem halitum ori inspirant. Vnde non immeritò olim neogamis promunere de more oblata admonebant, vt coniuæ erga coniugem mundo corde, puris affectibus, ore odorato, pudicaq; verba, & honestos mores spiranti foret.

III.
Mala Cydonia.

POMA Cydonia] Mala Cydonia, à Cydone vrbe Cretæ, quæ etiam Coronea, Struthæ, & lanata dicuntur à lanugine, qua vestiuntur, Hispanis Membrillo, Germanis, *Kuetten*. De his vide Plinium lib. 11. cap. 17.

Nouus nuptus] νεογάμος.

Constituisse, Solon] Plutarchus in principio præceptorum conubialium, & 65. Problem.

Lepos.

Manet & ore lepos] Lepos & lepor venustas & voluptatis quædam amœnitas, quæ potissimum verbis fit. Vnde tritum illud:

In siluis lepores, in verbis quare lepores.

IV.
Bonis auspicijs res inchoanda.

BENE & sapienter illi videntur sensisse, qui bonis auspicijs vtendum monuerunt: alioqui quæ malo sint cœpta principio, vix est vt bono peragantur exitu, vt apud Gratianum in c. principatus. 1. q. 1. Et plurimum interest, ait Val. Maximus, quibus auspicijs inchoetur negotium, & quo sine claudatur. Quare honestus amor conjugalis suam debet imprimis habere suadellam, incundos ac concinnos sermones, affabilem conuictum, & vitare quicquid consuetudinem animorum ac volutarum possit offendere. Hinc olim Solon lege sanxit, nouis coniugibus cotonea dari, quod ea cor reficiant, suauemque halitum ori inspirent, vt admonerentur, cõiugibus primo illo congressu quæ malo corde puro, ore, linguaq; odorata & pudica esse transigenda. Bene quidem Plutarchus ἐν γαμικῶν παραγγέλμασι scribit, veteres Mercurium vnâ cum Venere coluisse, quo inuenerent, maritalem coniunctionem maximè indigere sermonis & orationis vsu ac ministerio. Non nisi grauis offensa, quæ statim initio committitur, nec bene vnquã coalescunt animi, nisi sinceris illici is, &

Mercurius cum Venere cur culsus.

affectu candido consocietur. Hæc quidem omnia veteribus ἀλληγορικῶς accepta. Cæterum neminem puto fugere, varia olim fuisse vsitata solemnia nuptiarum, quæ comparata videntur ad morum institutionem: sed nimis longum foret singula recensere, præcipua tamen paulo fusius enarrabimus, freti lectoris patientia. Primò itaq; tres dies legitimos considero. Primus à Græcis dicebatur προαυλία, Scaliger patet Desponsalia reddidit, in eo enim despondebatur virgo; veteribus enim stipulari & spondere vxores futuras moris erat. Hinc à spondendo sponsi sponsæque nomen, vt & sponsalia, quæ auspiciato fiebant: optimè à turture & cornice, si par integrè apparuisset. In argumētum autem & pignus contractorum sponsalium, à sponso sponsæ dabatur arrhæ, vt ex l. si quis officium, 38. ff. de rit. nupt. & l. 3. C. de sponsal. colligitur: cuiusmodi erat annulus, quem Tertullianus propterea pronubum vocat, lib. de cultu feminae. Aurum, inquit, nulla norat, præter vno digito, quæ sponsus oppignorasset pronubo annulo. Et quamuis annulum istum Tertullianus aureum fuisse innuit, eundem tamen ferreum, & quidem sine gemma sponsæ mitti ætate sua contineuisse Plinius lib. 33. cap. 1. auctor est. Gemma aberat, vt rei describeret simplicitatem, materia ad constantiam spectabat, forma annuli ad perpetuam vinctiōem. Post auspicia ista, sacra fiebant Dijs Deabusq; pluribus, sed

Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia curra.

vt canit Virgil. 4. Aeneid. In sacris autem istis faciendis hostiæ exemptum fel circa aram projici solitum, cæteræ partes adoleri: quod expectationem faceret futuræ inter coniuges tranquillitatis. Fel enim iracundiæ & bilis putatur sedes. Secunda dies dicebatur ἐπαυλία, Latine non ineptè Decubationem dixeris. Eo die sponsus in domum faceri deducebatur à paranympho, si futura vxor virgo esset: sin vidua, deducebatur mulier ad sponsum à nymphagogo seu promestria, quam Latini pronubam nominant. In limine domus ignis & aqua ponebatur, vtrumq; sponsus & sponsa manu tangebatur, ipsaque nupta eiusdem aquæ aspersione lustrabatur. Cuius rei varietate sunt rationes. Nempe quod præcipi putarent aquam rerum omnium elementum

Tres nuptiarum legitimi dies.

Sponsalia

Arrha.

Annulus pronubus.

Ferreus.

Iuno matrimonij præses. Sacra nuptialia.

Ignis & aqua cum à sponsi tacta.

mentum esse, ignem verò formam; vt ita rerum formas ex aqua, per admixtionem ignis produci veteres rectè existimariunt, & exinde ignis atq; aque sacramento nuptiarum fœdera auspiciatissimè sanciri. Sunt qui ex aquæ & ignis tactione coniugij cōmoda significari putent, quæ ex vxoria consuetudine & vnanimi concordiā percipiuntur, cum nihil ferè sit in rerum natura igni iucundius, nihil vtilius aqua. Taceo de horum elementorum necessitate, quandoquidem, sine his vita hæc sustineri nequeat. Quanquam tactu illo etiam participationem & communionem honorum & fortunarum omnium inter coniuges adumbratam fuisse, non improbabiler quis dixerit, vt scilicet aliarum rerum omnium, non secus atque ipsius aquæ & ignis vsus communis ipsis esse debeat. De hoc ritu ignem & aquam tangendi quidam hoc festiuius lusit epigrammate:

Quærebam noua, cur nuptia olim tangere flammam

Ardentē, et liquidam iussa fuisset aqua;

Quærenti triplicem senior mihi, Scauola, causam

Reddidit, at tollens triste supercilium.

Igneus humori mixtus calor, omnia gignit,

Quæ terra, & pontus, vastusq; æther, habet.

Tangit aquam, rutilos ignes noua nuptiaq; tangit.

Fiat ut auspicio hoc fertile coniugium.

Igneus & vt purus censetur, puraq; lympha,

Sic purum ingreditur fœmina purum.

Tum velut vsus aqua nobis communis & ignis,

Sic cōmune bonū fœmina virq; senent.

Scilicet omne bonum hoc melius, communius est quo,

Id quondam iurus quod docuere sophi.

Si tamen inuitos nullos communio cogit,

Cogimur uxores cur retinere malas?

Sed cætera videamus, & quidem de sponsæ cultu prius. Huius comam hasta discriminabant, quam Festus cœlibarem vocat, quæ in corpore gladiatoris steriisset abiecti, occisq; vt quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit. Posthæc virginis facies, velo quod flammæum dicebant, tegebatur, de quo Emblem. 197. Toga nouæ nuptæ inducebantur recta, qualem primùm Caia

Cæcilia texuit, vt scribit Plinius lib. 8. c. 48. Atq; id ex felici textricis, optimæ matrisfamilias coniugio in vsum venisse dubitandum non est, cum & nomen huius in ritibus nuptialibus boni ominis causa vsurpatum fuisse constet: siquidem hæc solennia in nuptijs verba sponsa proferebat: *Vbi tu Caius, ego Caia.* Cingebatur insuper sponsa cingulo, quod ex lana ouis erat contextum (vt sicut illa in glomis sublata, coniuncta inter se est, sic vir suus secum vinctus cinctusq; esset, vt Festus interpretatur) & eo nexum nodo, qui Hercules vocabatur: propterea quod heros ille fecundissimus ab antiquis creditus sit, qui pæpe cui septuaginta liberi superstitēs fuisent, quique septem diebus quinquaginta Thestia filias è virginibus mulieres fecisset. Exornata hoc modo virgo, ferreum à sponso accipiebat anulum, & trium illorum anulum, quorum vnum in manu, alterum in pede, tertium in sacciperio ferebat; primum sponso dabat, quasi eum sibi illo precio coemptum esset habitura; alterum in foco Dijs Laribus deponere, quem & igni luculento & corollis sua manu (aliam non licebat) plexis, vt ait Plautus, agebat; tertium in vicino compito sodiebat. Inde cœniuium, & nuptialis cœna apparabatur; mox Hymenæus dicebatur cum choris, quamquam Thalassionem, quoque in nuptiis Romanos non secus atque Græcos Hymenæum inclamare consueuisse constat. Atque eum morem inde inoleuisse Linius putat, quod in Sabinarum raptu virgo vna longè ante alias specie & pulchritudine insignis, à globo cuiusdā Thalassii raptā fuerit multisq; sciscitantibus, cuiam eam ferrent deducendam, ne quis eam violaret, Thalassio ferri clamoratum. Qua de causa Thalassionis vocem nuptialem factam, & ad posteros quoq; indermanasse, restatur Plutarcho in Romulo. Finita illa cœna, & vbi iam satis esset & cantuum & saltationum, pronuba sponsæ manu apprehensa ad genialem lectum eam ducebat. Alii pueris patrimis & matrimis id attribuunt. Pompam hæc antecedebat puer prætextatus facifer, facem ex spina præferens, quæ, si Plinio credimus, nuptiarum facibus fuit auspiciatissima. Faciferos comitabantur alii duo, qui columæ cum lana, & solum ferrent cum stamine, tanquam operis, in quo futura esset, auspicia.

Cingebatur cingulo laneo.

Id nexum nodo Herculeano.

Asses tres expendebat.

Cœna Hymenæus Thalassio.

Sponsa à pronuba ad genialem lectum thorum ducebatur, præcinctibus faciferis.

Erant & alii, qui mundum muliebrem feriebant, & alia, quæ præter dotem dicuntur Iuriconsulto in l. donatio, 3. r. §. 1. ff. de donation. & parapherna in l. si ego, 9. §. cæterum, ff. de iure dot. Ad hunc igitur modum sponsa deducta, à sponso detegebatur, à quo etiam eius detectionis causa dona accipiebat, de quibus apud Cuiacium in Feudis. Mox pronuba, accepta vna ex facibus, lucernam coniugalem perungilem pernoctemq; futuram accendebat: & cum dicto faces extinguere mos erat. Eas verò ne sub lecto conderent; ne uè seruatas ad rogum struendum deferrent, pro lege auspiciatissima habebatur. Solebat etiam tum pronuba cunctabundæ puellæ zonam siue cingulum illud lanceum duobus digitis soluere, atq; Dianæ, ob id Cinxæ cognominatæ, dicare: quanquam cingulum id à sponso in ipso lecto solutum fuisse Festus scribit, & Arnobius confirmat lib. 3. aduers. Gent. citaturq; à Nonio hic Varionis versus: Nouus maritus is soluebat cingulum. Vbi omnes discessissent, sponsus clausa ianua disponebat custodes foris, quorum opera muliercularum impotuna vel pietas, vel simulatio à foribus arceretur, si qua comoueretur virginis clamore, cum intus vim pateretur. Quem admodum etiam in hunc finem nuces à nouis maritis iaci & pueris spargi consueuisse putant, quod iactæ illæ tripudium faciunt, & earum strepitus virginis gemitus in illa vi obrui posse fuerit creditum. Alii hunc motem ideo obseruatū tradunt, quòd nuces putamine, cute, testa, corio nedulam tegant, vt pari munimento à coniugibus protegantur fetus. Plinius lib. 15. cap. 22. Alii, quos Scaliger & Pancirolus sequuntur, ea id gratia factum opinantur, vt se puerilibus omnibus ludis renunciare, & iuuenilia cuncta ludicra relinquere maritus eo indicio testaretur. Inter hos strepitus versus mollitie ac lasciuia diffluentes impuni licentia occinebantur, etiam à pueris prætextatis, deposita tamen in id tempus prætexta, vt superius monui. Atq; hi versus Fescennini vocabantur, siue quòd ex vrbe Fescennina allati essent, siue quod fascinum arcere putabantur. Et hæc de secundo nuptiarum die. Superest vt de tertio & ultimo quoq; aliquid dicamus. Eum Græci dicebant *εσάυλια*, Latini à nouis & iteratis epulis Repotia. Eo

namq; die sponsi affines conuiuium instaurabant, eodemque vxor in domum mariti ducebatur. Qua in re obseruatum fuit, vt nupta paternâ domo egrediens pedes tolleretur, nè limen attingeret; religioni enim habebatur, si in transgrediendo mulier limen contigisset. Huius rei variaz traduntur rationes à Plutarcho, Varrone, Isidoro, aliis. Mihi Scaligeri propior verò videtur, & ad rem quoq; accommodatior, ne scilicet magicis pharmaidis lædi posset, quæ sub limine ad destruiendam coniugum vel concordiam, vel vim genitalem defodi solent à veneficis. Ditiore etiam curru nuptiali ad mariti domum vectas fuisse video. Eriū eo quidem tres tantum vectari solitos Pausanias tradit, spōsam scilicet, quæ sederet in medio, tum spōsum & parāhymphum. Ac in more fuit Græcis, vt nuptialis illius curtus siue rhedæ axis pro foribus combureretur, argumento constantiæ atq; moderatiōnis, ne coniunctionis alienæ, neue noui coniugii fluctuantem animū occu paret cogitatio, ne ve hac illæ euagandi, quod vitium maximè familiare est sceminis, caperet imperus. Constitutæ ita in mariti domo nouæ nupte non tantum munera à cognatis & propinquis mitterantur, quæ ob id nuptialia munera dicuntur Iureconsultis in l. 1. §. præterea. ff. de tutel. & ration. distrah. l. tutor. 13. ff. de administ. tut. sed & clauis ei mox dabantur à marito, vel vt intelligeret, quod ius in mariti familia esset habitura: vel ad significandam partus facilitatem, vt Festus explicat in dict. Clauium. Sanè traditionem clauium custodiam rerum designare, expeditum est l. cum pater. 77. §. pater pluribus. 12. ff. de legat. 2. Quemadmodum autem clauibus traditis, ipsa quoque rerum domesticarum cura vxori tradita significabatur: ita & ijs ademptis, adempta quoq; illi intelligebatur earundem administratio. Id quod in diuortio fieri solebat. Hinc Cicero 4. Philipp. Ille suas res sibi habere in sst, clauis ademit, forasq; eiegit. Inter ceteros quoq; nuptiales ritus apud Q. Curtium lib. 8. lego: Rex, inquit, medio cupiditatis ardore iussit adfetri patrio more panem: hoc erat apud Macedonas sanctissimum pignus amicitie, quem diuisum gladio uterq; libabat. Credo eos, qui gentis mores erudierunt, parco & parabili visu ostendere voluisse in tantis

Lucerna perungil.

Zona soluebatur.

Custodes foribus additi.

Nuces sparsæ.

Versus Fescennini.

Repotia.

Nupta nè tangebat limen.

Etiā curru vecta.

Eius axis combustus.

Munera nuptialia oblata.

Et clauis.

Clauis adimere quid.

Ritus Macedonum.

tantis opibus quantulo cōtenti esse debeāt. Plura de nuptiarū solemnitatibus videri poterūt apud Antonium Guibertum Costanum in Tract. de Matrimon. Iul. Casarem Scaligerum lib. 1. Poetics, cap. 101.

Brisonium de Ritu nuptiarum lib. singulari, quorum ex scriptis fertilissimis, & vel ipsi Alcinoi hortis floridioribus, amēnora hæc pleraq; delibata sunt.

Hedera.

EMBLEMA CCV.

HAVD QVA QVAM arefcens Hedera eſt arbuſcula, Ciffo
 Qua puero Bacchum dona dediffe ferunt:
 Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
 Exterius viridis, cætera pallor habet.
 Hinc aptis vates cingunt ſua tempora fertis:
 Palleſcunt ſtudijs, laus diurna viret.

COMMENTARII.

IN cenſu earum arborum, quæ admi-
 niculis ſuſtinentur, hedera etiam venit
 referenda, per ſe enim non conſiſtit, ſed
 adhæret maioribus arboribus, vetuſtis edi-

ficijs, & parietibus. Caudices eius lignoſi,
 ſubinde ita craſſi, vt arboreſcete ipſa vi-
 deatur: à quibus ramulos hac illac diſſun-
 dit quàm plurimos, quibus veluti bra-

chijs latè serpens in multam peruagatur partem, radulas etiam ab ipsis assidue dimittens, quibus se arboribus, ipsiq; partibus annectens pertinaciter hæret. Folia læuia sunt, splendentia, superiore præsertim parte; initio quidem haudquaquam, sed ubi consenuerunt, angulosa; flores muscoli, in baccis varietas est, & quædam etiam in colore florum. Eius generata tria facit Plinius, nigram, candidam, & tertiã, quæ vocatur helix. Nigra & candida non ex folijs, sed ex ligno dignoscuntur.

I I.

Hedera poetarũ.

HEDERA perpetuo viret, tenax est, eiq; parti molesta, cui hæret: corymbos aut eos producit, extra viridis, in cæteris pallefcens. Poetarum conditionem representat, qui hærent studijs, sibiq; interdum nocent, quod ferè corporeis exercitationibus careant: famam tamen nominis nunquam morituram, quasi metcedem auream expectant. Solantur enim le spe, & studiõrũ molestias atq; difficultates sempiternæ laudis opinione leuant.

I I I.

Hedera vnde dicta.

HAVDQVAQVAM arefcens] in perpetuo virore manens.

Hedera est arbuscula] Hedera dicta est quod hæreat, autore Festo, quodq; sequatur quidquid proximum est, quamuis nõ scribatur per diphthongum. Alij ab edo deducunt, quod parietes edat atq; consummat. Græcè κισσός.

Cissus histrio Bacchi.

Cissõ] Cissus adolescens fuit, Liberi patris histrio & saltator, qui cum Deo præsentente tripudiaret & thyalos exerceret, in quendam terræ hiatus casu lapsus interiit. Tellus autem cum gratificari Baccho vellet, florem produxit adolescenti cognominem, & iuuenis germina in plantæ germine conseruauit. Quod ubi ex terra progressum est, vitem amplectitur, eo modo, quo adolescens Bacchum in tripudijs amplecti & circumplicare consueuerat. Hæc ferè ex Cassio Dionysio de agricult. lib. 11. cap. 130.

Iudix adhuc, casusq; memor vagus arbore Cissus,

Mille manus quarit neçtere, mille pedes.
Hinc Pindarus in Olympijs, Bacchum κισσοφόρον, id est, hederæ, vel hederæcum, aut hederigeram appellat, quod ei hedera dicata sit. Legitur quidem primo Epigrammaton:

κισσῶ μὲν διόνυσος ἀγάλλεται, αἰγίδι δὲ ζῆδος.

Bacchus amat hederas, & Iupiter agide gaudet.

Retulit autem in Atticis Pausanias: κισσὸν διόνυσιον Bacchum appellatum, quod in ea Atticæ regionis parte, id est, Acharnis, primùm hedera visa sit: quo loco statuat etiam sunt hederæ. Sed & Homerus in hymnis κισσοκόμην διόνυσον, id est, hedericomam vocat.

Errabunda] Virgil. 4. Eclog.

At tibi prima puer nullo munuscula cultu Erratæ hederas passim cū bacchare tellus.

Procax.] Donatus ad Hecytam Terēt.

Procax

Procax petacem significat: procari enim nihil aliud est quàm impudenter & importune petere, ait Nonius. Hinc procacitas, seu procacia, vt in l. si traditio, C. de actio. emp. Ideo autem Plutarchus amorem hederæ confert: δεινὸς ἐστὶν ὁ ἔρως, ὡς περ ὁ κισσὸς, αὐτὸν ἐκπαύσας ἀναδῆσαι προφάσεως. Ea est amoris vis, vt non secus atque hederæ, valeat se applicare, arrepta omni occasione. Vide adagium, Hedera la sciuior.

Exterius viridis.] Intelligit hederam nigram, quæ florem croceum habet, pulla folia. Id est, hederæ nigra folia parte altera virefcunt, altera pallefcunt. Ne quid ad hæc requiras, cõsule Plinium lib. 16. c. 34.

Hinc aptus vates] Horatius 1. Carminum:

*Me doctarum hedera præmia frontium
Dijs miscens superis.*

Hedera nigra.

Hedera poetæ facta.

Idem in Epistolis:

Prima feret hedera victricis præmia.

Virgilius in Eclogis:

Pastores hedera crescentem ornate Poetæ.

Quod ridet in Satyrarum vestibulo Persius: ait enim,

Heliconidasq; pallidamq; Pirenen

*Illus reliquo, quorum imagines lambunt
Hedera sequaces.*

Sic Ouidius 1. Trist. eleg. 6.

*Si quis habet nostris similes in imagine
vultus,*

Deme meus hederas, Bacchica fersa, comus:

Ista decent latus felicia fersa poetas;

Temporibus non est apta corona meus.

Idem 5. de Ponto, eleg. 4.

*Tu tamè sacris hedera cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.*

Idemque 3. Artus, ubi queritur poetas esse sine honore:

Nunc hederæ sine honore iacent.

Palescunt studijs] Sicuti errabunda tenaxque hederæ sensim altum conscendit, exterius virefcens, in ceteris pallida, & aureos corymbos ex se producit: ita Poetæ suis laboribus humo pedetentim sese efferrunt: & quamquam assiduò studio pallidi sũnt, fama tamen ex scriptis & ingenio concitata semper virent: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus parturiãt.

IV.
HEDERÆ
sive sym-
bolũ poe-
trum.

HEDERÆ Emblemata & symbolum poetarum est, propter causas, quas hic Alciatus enumerat: quorum prima est, quia semper viret. Secunda, quia munus Bacchi. Deinde, quia sit errabunda & proca, & fulva, id est, pulchra & viridis, vt fama poetarum; & pallida, vt poetæ præ nimio studio pallere solent. Vnde non immeritò olim poetis coronæ hederacæ conferebantur, ita tamen vt hederæ vna cum lauro coronas istas perficeret. Virg. 8. Eclog.

Inter viderices hederæ tibi serpere lauros.
Inde etiam discimus ex poetis Græcis, & eorundem scholiastis, nempe vates appellari *δαφνοράγες*, id est, laurivoros, vel lauro vescentes, aut laurum edentes: Quò respexit Iuuenalis quadam Satyrâ, quo loco dixit,

laurumq; momordit.

Poetis autem hederas decretas esse, cum Pierio, & alijs quibusdam doctioribus crederim, vt vnâ cum lauro permiscerentur, non tam vt perpetuus vtriusque vitos, qui diuturna eorum scripta repræsentaret, in causâ fuit, quàm vt ostenderetur eos, qui digni hederis euassissent, laureamque meruissent, & arte & ingenio excelluisse. Siquidem per laurum intelligebant insitam quandam ingenij vim ac venæ fecunditatem, Apollinis radijs vberem atque locupletem: per hederam verò artem & industriam perugiti labore partam. Huius quidem rei iudicium est, quòd hederæ suapræ natura sit tam imbecilla, vt semper repere necesse haberet, nisi vel muro, vel plantæ, aut saxi hæretet, & peritax conatu sese attolleret, vt tandem paulatim irrepeñs victrix euadat. Est autem operæ pretium, vtroque (arte scilicet & ingenio) si quis velit alijs antecellere; quandoquidem

mediocribus esse poetis

Non homines, non Dij, non concessere columna.

vt habet ille Sed & istuc aduertendum, ingenium cui sit, cui mens diuiniot, atq; os

Magna sonaturum, des nominis huius honorem.

Et: Ego quid studiũ sine diuite vena Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic

Alteræ poscit opem res, & coniurat amicè. Quibus planè congruit, quod poetæ non fieri, sed nasci quidem dicantur: quod si tamen ad naturam ars & exercitatio accesserit, tum nescio quid præclarum, imò diuinum soleat provenire, qua de re videatur Cicero in Oratione pro Archia poeta. Inque hanc sententiam Pindarus hymnorum suauitatem & elegantiam per mel candidolactè commixtum intelligi voluit in Nemeis; vbi lac, quod à natura est: genium & venam indicat: mel verò artem & diligentiam, quoniam hoc non absq; magno apud labore conficiatur. Vnde ipsemet de se testatur Horatius, quod

apud matina more modog;

scribundis versibus laborem & diligẽtiam soleat adhibere. Et contrâ reprehendendum esse ait carmen illud,

quod non

Multa dies, & multa litura coeruit, & quod

Perfectum decies non castigauit ad unguè. Idq; pluribus exequitur Pierius lib. 5. in Hederæ. Bacchò velò hederam esse sacram diximus. Siquidem Probus Grammaticus ait, in Cytherone sacra Liberi patris atcana tertio quoque anno celebrari solita. Liber autem cū Musis & Apolline esse perhibebatur, idcircoq; ex hederæ eius fronde Poetas coronari. Porò dicata est ei hederæ, quod vt ea semper viret, sic ille semper iuuenis; vt diximus alibi. Quãquam plerique reserant ad ea feræ seu corollas, quas post expeditionem Indicam circumtulisse Bacchus dicitur, Plinio teste lib. 16. cap. 4. vnde & Dionysia hederæ dicta est, & Bacchica. Ouid. Fastor. 6.

Bacche racemiferos hederæ redimite capillos.

Idem alibi corymbiferum eum nẽminat. Discumbentes etiam, qui se fortè munere Bacchi inuitarent plufculum, hederacea se ornabant corona, quæ insita frigiditate vini potentiam retunderet, minusque inde afficerentur bibentes, ebrietatis violentia

Mel cum lacte mixtum.

Baccho sacra hederæ.

*Locus
Plutarchi*

restincta hederæ vi frigorigica. Plutarchus tamen Symposiac. 3. sectione 2. Hederam dicit à Baccho sumptam, non ut auxiliū esset aduersus ebrietatem, aut ut vino aduersam, quippe qui Methymneum, à methy, quod vinum sonat, sese appellari voluit: sed ut vini vino vero destituti, hor-

deaceo potu pro vino vtuntur, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt: ita qui hyeme desiderat coronam vitæ, quòd tunc temporis vitem nudam vidit, & folijs carentem, ob similitudinem quandam, hederam est amplexus. Vide adagiū, *Hedera post Anthisteria.*

Ilex.

EMBLEMA CCVI.

DVIRITIE nimia quod sese rumpere Ilex, symbola ciuilibs seditionis habet.

COMMENTARI I.

*I.
Ilex.*

ILLEX ad iustæ arboris magnitudinem non raro excrefcit, subinde pyro magnitudine haud inferior, ramis aliarum glandiferarum more diffunditur. Folia humilis ac tenellæ adhuc, per margines spinosa & aculeata, adultæ verò nequaquam spinis

horrent, ambitu quidem non nihil, sed minus quàm roboris sinuosa, instar foliorum suberis, sed matora & latiora, quæ superius virentiora, inferius inalbant. Glans calyci spinolo inhæret, similis quernæ. Sub hac arbore ciues seditionis hic sublati sunt

gnis manus conferunt.

II. *ons Em lematis.* MVTAVTVS est huius distichi argumentum ex Aristoteli, Rhetoric. lib. 3. Pericles, inquit ille, *Bœotios illicibus esse similes dixit, ut enim illices sese vicissim frangunt: ita Bœotios inter se preliari.* Græcè ita: *ἄς Βοιωτῆς. ἔτι ὁμοιοι τοῖς πρίνοις: τούσε γὰρ πρίνοις ὑπ' αὐτῶν κατακῶπτεσθαι, καὶ τὸς Βοιωτῆς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους.* Naturam autem huius arboris repete ex Plinio, lib. 16. cap. 8.

III. *ex.* RUMPERET] pro rumpat. Enallage temporis pro tempore. *Ilex]* Græcè *πρίνος*, Hispan. *Mesto*, & *Coscoia*. Poeta in Eclogis, argutum illicem ait, hoc est, stridulam. Hinc adiectiua Illicus, Iligneus, & Ilignus.

Ciuilis seditionis] Seditio cōponitur à se, id est, seorsum, & *itio*, quod ab Eo derivatum est. Cicero 6. de Repub. declarat seditionis proprietatem à dissensione ciuū dictam esse, quod seorsum eant alij in alium. Est enim propriè, cū populo discordante itur ad manus. Talem describit Virgil. 1. A. Æneid.

Ac veluti magno in populo cū saepe coorta est

Seditio, sauitq; animus ignobile vulgus: lamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.

Dicitur autem seditio in exercitu, in classe, in campo, & vbicunq; est multitudo hominum.

IV. *ex, nota ditiofo. sm.* SEDITIOSI duræq; cetuicis homines, quos citius frangas quàm flectas aut corrigas, suo magno malo efficiunt quod illex, cuius tanta durities est, vt non nisi magna difficultate profcindi queat, nisi etiam per se fatiscat & diffindatur. Proterui enim, quibus seditio & turbatus Rei publicæ status cordi est, cū nunquam possint cū alijs conuenire, sæpenumerò à reliquo ciuitatis corpore quasi agmine facto, discedunt: & tandem cū non nihil dissentiant à sua factione, facillimè corripuntur, suorumq; flagitiorum pœnas launt. Rectissimè igitur Claudianus monet, furorem efferræ multitudinis, licet interdum terribilem, attamen non diu durare, hisce versiculis:

Sed caret euentu nimius furor, improba numquam

Spes latata diu.

Quare temerè illi faciunt, qui populo in-

nixi & magnas res suscipiunt agendas, & susceptas sibi successuras sperant. Parum enim p̄sidij, inquit Cominaus, positum est in promiscua multitudine nisi continetur aliqua necessitate & impetio: tamen si incidat, quādo populi furor & repentinus impetus valde sit pertrimescendus. Nullum enim profundum mare (vt vetissimè scripsit Curtius) nullum vastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, vtique si noua & breui duratura libertate luxuriat. Quod si præterea superstitio aliqua mentes seditiosæ multitudinis occupat, quæ (teste Liuio) aut seruit humiliter, aut superbè dominatur; libertatem, quæ media est, nec spernere modicè, nec habere scit: tunc demum ea bellua multorum caput, multò atrocius furit, neq; modum tenere potest, exitumq; vllum reperit, vbi aut fauere semel, aut sœuire instituit, hocque prætextu sibi quid vis licere putat. Et non secus

Seditio popularis qualis.

— quum carceribus sese effudere quadriga,

Abiit se in spacia, & frustra retinacula tendens

Fertur equus auriga, nec audit currus habenas.

Cæterū vt hac de re multæ insignes historiarum, tam veteres, quàm recentes recenseri possunt, sicut vna præ cæteris memorabilis ab Eusebio ex Dionysij epistola ad Fabiū Antiochenum, lib. 6. cap. 40. Ecclel histor. narratur; altera quoq; à Sozomeno lib. 5. cap. 8. tertia à Socrate lib. 3. cap. 2. Ita præ reliquis memoria digna est, quæ Hieron. Olorius in Histor. Afric. & Indic. lib. 4. memoriæ tradidit, de seditione Olysi pponensi, Anni 1506. Vide ibi. Id verò de illice reuocat in mentem quod Plinius obseruat lib. Historiæ rerum 16. cap. 26. nuces pinus, quæ se in ipsa arbore præ nimia, aut potius præpropera maturitate diuisere, Zamias appellari, & nisi detrahantur, cæteras lædere. Hoc ipsi Galli viderunt, senserunt, expresserunt non ita pridem, maximo suo malo, cū plebs stupens quasi medio inter regno fureret, nihil præter patriæ exitum affectaret, bonis quibusq; & pacis studiosis aut mortem, aut exilium minaretur, vel extrema quæq; discrimina etiam morte duriora intentaret. Qui surretum hominum impetus numquam sisti

Gallica seditio.

aut cohiberi posse videbatur, nisi factio ipsa discissa, ac in se diuisa primùm fomenta ac semina discordiarum retardasset. Nam hoc nouum portentū genus & exemplum insolens edidere turbulenti, vt de ijs peius meriti sint, qui suæ coniurationi nomen dederant, quàm alij, qui contrà palam stetitissent. Ita rabie perciti sibi ipsi vim attulerunt, seseq; confoderunt, & in exitium spontaneum coniecerunt. At verò quàm innumerabiles ex ijs, qui de vita potius, quàm de sententia decedere maluerint ?

imo supersunt adhuc qui restinctis motuum incendijs, animum tamen armatum retineant; & nescio quid mustant adhuc, cum apertè eloqui non audeant. Horatius 4. Carm. 4. ilicem pro nota fortis animi vsurpauit, dum ait:

Durus vt illex ronsa bipennibus

Nigra feraci frondus in Algido,

Per damna, per cades, ab ipso

Ducit opes animumq; ferro.

Sed de his satis; ad alia festinemus.

*Ilex nota
animi
fortis.*

Malus Medica.

EMBLEMA CCVII.

AUREA sunt Veneris poma haec : iucundus amaror
Indicat, est Graecis sic γλυκὺ πίνθος amor.

COMMENTARI I.

I.
Mali Me
dica.

ARBOR haec nõ admodum magna
est: rami eius lenti & obsequiosi cor

tice virent, & spinulas aliquas, non tamen frequētes adnatas habent. Folium oblongum

confide-
ratio.

gum

gum, latum, læue, odoratum, laurino simili: flores subpurpurei, staminibus in medio tenuibus & capillaceis. Fructus oblongus est, cucumere vulgò dicto non rarò maior, quandoq; minor, & limonia mala non multum magnitudine excedens: cortex huic diluti autrei coloris, tuberculis nonnullis exasperatus, odore grato præstans; subest caro crassa, albida, dura, aromaticū quid respiciens, sed exiguum, & neq; acris, neque acida, sed ferè qualitatibus gustabilis expers: interior medulla non multa quidem, succo acido plena turget, in qua semen conditur hordei grano maius & crassius, cortice duro, interiore substantia albida & amara. Hæc arbor perpetuò viret, & omnibus temporibus pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturosecentibus, alijs verò subnascentibus. Appingitur hic Venus nuda, vt pote cui poma sacra sunt; & ex altera parte Amor mellilegus, de quo alibi.

II. SCRIBIT Plato, teste Marsilio Ficino in Symposiis, amorem rem amaram esse; nec certè iniuria, quia moritur quisquis amat. Hunc & Orpheus γλυκύπικρον, id est, dulcæamarum nominat: quippe cum amor mors voluntaria sit. Vt mors est, amara res est; vt voluntaria, dulcis: moritur autem quisquis amat. Hæc Ficinus. Meminimus huius argumenti supra in duobus locis, nempe Emblem. 114. in scuto Amoris, & Emblemate 112. Confer vt rursus; Emblemate verò 113. at tulimus Amorem mellilegum Theocriti, Latine reddimus, quem ita vertit lingua Hætrusca Reuerendissimus P. Nicolaus Odo, quem semper honoris & reuerentiæ debita causa nomino.

Furava il ladro Amore
Vn giorno da le cille
E di quesi'api e quelle
Il mele; quando ape sdegnata il punse,
E da le dita il sangue trasse e munse.
Volando ratto ei cose
A la pia madre, dubbi stendo i piedi,
Piangendo la ferita,
E di chi il punse e norse
Dolendosi, le dita
Mostrava: Ahime, dicende, ah madre,
vidi
Piagha quanta, e qual face
Picciolo animalino,
Picciolo si, ma audace.
Ed ella pur ridendo: E tu bambino

Sei, disse, à l'ape mal v'qual', e fai
Piaghe profonde, e non sanabil mai.

AVREA sunt Veneris poma] Pomum Veneri sacrum esse, alibi diximus; vnde etiam aureo malo ob id à Paride donata fuit. Malum Medicum siue Assyrium Græcis μήλον μεδικόν ἢ κίτριον, dicitur; Latini etiam Citrium & Citromalū vocant: Imò Galenus amplius malum Medicum vocari negat, sed Citrium dici, atque eos qui Medicum dicunt, hoc agere ait, vt que loquuntur nemo intelligat. A Emilianus apud Athenæum, Iubam Mauritanie regem refert de Citrio meminisse, qui malum hoc apud eos Malum Hespericum dicat nominari. A Media autem primum in Italiam venisse non modò Plinius aperte scribit, sed & Virgilius de Malo Medico (quidquid contra ganniant Commentatores) scribens sic ait 2. Georgic.

Media fert tristes succos, tardumq; saporem
Felicit mali, quo non presentium vltum,
Pocula si quando sana infecit e noverca,
Miscuerunt; herbas & nò innoxia verba,
Auxilium venit, ac membris agit atra venera.

Ipsa ingens arbor facitq; simillima lauro:
Et si non alium lateo flavet odorem,
Laurus erat, folia haud vllis labentia ventis:

Flos apprima tenax, animas & olentia Medii

Ora fouent illo, & senibus medicatur anhelis.

De hac arbore vide Theophrastum lib. 4. cap. 4. & Plinium lib. 12. cap. 3. Sed Plinius & Theophrastus emendari possunt ex Athenæo, lib. 3. nam diminuti sunt in hac parte.

Iucundus amarus.] Paronemasia elegans, quam lepidè vsurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, sed amaro ab auo

Dicendus, cum sit semper amarus amor.
γλυκύπικρος amor.] quasi dicas, dulcæamarus. Sic Musæus:
ἦδὴ καὶ γλυκύπικρον ἐδίξατο κέντρον ἐρέταν.

Iam & dulcem amarum acciperat aculeum amorum.

& apud Heptasieum Septe ait:
ἔρος γλυκύπικρον ἐμάς, ἀνὴρ ἕρπετον.
Amor dulcia mæra auis in expugna bilis.

III.
Malum Medicū.

Vnde sic dictum.

Amor γλυκύπικρος.

Eadem ratione γλυκύθυμία dicitur voluptas. Huc facit proverbum, *Dulce & amarum*. De amore etiam, qui γλυκύπιικρος appellatur, Plutarchus 5. Symposi. problem. 7. Hunc verò saporem dulcissimum explicat Galenus lib. 3. de simpl. medic. facult. cap. 16. Si parem, inquit, abstrahij potionem mellis exquisitè cōmixtam linguæ imponas, γλυκύπιικρον (quemadmodum Poetæ cognominat amorē) quod ex ambobus mistum fuerit, videbitur.

γλυκύπιικρος
quæ
lis
sapor.

IV.
Citerus,
Amoris
Symbolū.

MEDICA malus, quæ & Citrus, & apud nostros ob aliquam cum auto similitudinem nomen reperit, non in concinè amoris potest esse nota. Est enim coloris aurei, dulcis quidem & austeri non nihil saporis habet, sed amari corticis: ita turpis voluptas primo blandiens aspectu, tota videtur aurea, sed vbi gustu dulce dedit, amarum ad satietatem vsq; aggerit, quod γλυκύπιικρον nomen indicat. Hanc autem γλυκύπιικρότητα in Lyde expressit Horatius lib. 1. Ode 13.

Vror, seu tibi candidos

Turparunt humeros immodica mero

Rixa: siue puer furens

Impressit memorem dēte labris notam.

Non, si me satis audias,

Speres perpetuum, dulcia barbarè

Ladentem oscula, qua Venus

Quinta parte sui nectaris imbuit.

Idem Ode 19. sequenti:

Vrit me Glycera nitior

Splendentis Pario marmore purius:

Vrit grata proteruitas,

Et vultus nimium lubricus aspicit.

In me tota ruens Venus

Cyprum deseruit.

Plantus Cassina, Act. 2. Scena 4.

Neq; falsum, neq; suauē esse potest quicquam, ubi amor non admiscetur.

Hæc dum commentor, offert se mihi tanquam exemplum quidam de meo contubernio (nomen consulto suppresserit iussit) mensæ affecta, sychronos & æqualis æuo, natus mecum & educatus, alitis paribus incrementis, eadem cura, arcanorum meorum particeps, quem Amor iste γλυκύπιικρος tangit & angit, virget & vit. Causa caput; huius est Cælia famosissima & formosissima, addo & doctissima Comica, cuius decens corporis habitus, sermo eloquens, acutus discursus face ardentissima accendit plurius & velut cor-

Cælia
Comica
cele
stis.

riualium pectora, & suavi quodam aculeo non patulas modò aures, sed & ipsos animos penetrat, hæret & ferit.

Amphion scopulos, Delphinas traxit Ariō,

E densis Orpheus horrida bruta iugis.

Non scopulos, non Delphinas, non horrida bruta.

Nos trahit ex verbis Cælia pulchra suis.

Cur non blanda trahat doctus nos Cælia verbus?

Solus id aspectus vel sine voce potest.

Quid de gestu iam dicam? quo vel ipsum Rosciū pronocare ausit. Si irascitur, frons caperata è fulgurantibus luminibus telatrisulca Ionis vibrat. Si ridet, totus vultus depulsa nube in gratam & amenam se tēperat proteruiam. Si discuffit, videas serene seueritate, & seuera serenitate permixtam frontem: audias prægnantes sententias, grandifona verba, quæ fauces concipiunt, lingua & candentes dentes moderantur, rosea labella ore tereti edunt, vt singulari naturæ miraculo coralio loqui, & margaritas subridere credas; quibus omnibus delicatula & albicans manus gratiam addit, & quasi ludibunda applaudit. Sic irata Iunonem, ridens Venere, & vbiq; Mineram repræsentat. Hæc nõ ideo scribo tanquam formæ encomiastes (referuata enim est alteri, qui integro libello edito eam breui celebrabit, hæc prouincia) sed tanquam raræ virtutis in viragine admirator: vtq; eandem ad maiora muitem & incitem, quo ipsius Genius & ingeniū, imò & florida ætas aperta via eam ducit. Deinde ad nostrum γλυκύπιικρον, vt intelligas,

Eius in
actione
dexteritas.

κρύψαι, ΚΟΙΛΙΑ,
Α'παντα τ'άλλα τις δ'ύναται' αν, πλὴν
δουῖν,

Οἶνον τε πίνων, εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσῶν.

Α'μρότερα μνήμη γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμα
μάτων,

καὶ τῶν λόγων αὐ' ὡς τὸς ἀρνεμένους

Μάλιστα ταῦτα καταφανείς πολλοῖς
ποιεῖ.

Nec malè quadrat in amorem γλυκύπιικρον illud, quod Martialis in cuiusdam φιλομοσελίαν lusit:

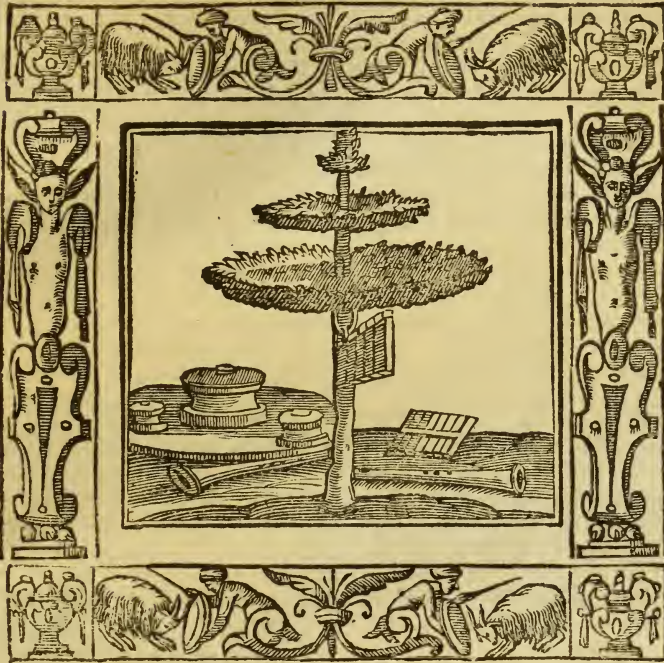
Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idē.

Nec possunt tecum vitare, nec sine te.

Plura habes de hoc argumento supra citatis Emblem. 112. 113. & 114.

Buxus.

EMBLEMA CCVIII.

PERPETVO viridis, crispoq; cacumine Buxus;
 Vnde est disparibus fistula facta modis.
 Delicij apta est teneris, & amantibus arbor:
 Pallor inest illi, pallet & omnis amans.

COMMENTARI I.

I. **B**VXVS parvæ arboris similitudine
 affurgit, caudice subinde humani cru-
 ris, rarò femoris crassitudine: ramosa est,
 & ad topiaria opera accommodatissima:
 folia verò habet ferè myrti magnitudine,
 duriora tamen & crassiora, rotundis lon-
 giora, lævia & resplendentia. Materies li-
 gni durissima & densissima quidem, sed ad
 quævis opera tractabilis, colore luteo pal-
 lescent; cariem ac teredinem non sentit. Et
 quia ex hoc ligno multiforatiles tibiæ &

pyxides fiunt, huc eadem appingi placuit
 D. Pignorio.

BVXVS in folijs perenni est virore,
 in ligno autem exanguis pallore, quo tamè
 harmonicæ tibiæ excavantur, ad amatoria
 carmina suaviter personanda; & alia mul-
 ta ludicra pueris apta, & puellis amatis
 gratissima. Sic & amatores viuaci amoris
 calore, iuuenili vigore virent, biliosis affe-
 ctibus suffusi pallefcunt: voce autem &
 sermone sunt blando & suaviloquente De-
 hac

II.
 Ex buxo
 sibiafiæ

hac arbore consule Plinium lib. 16. Natur. hist. cap. 16.

111. *PERPETVO viri dis*] Ovidius 10. Metamorph.

*Perpetuoq; virens buxus, tenuesq; myrica.
Crispo que cacumine*] Huic proximum est illud Claudiani 2. de raptu Proserp.

— *Hinc: denso crispata cacumine buxus.*
Plinius In primis verò materies honorata buxo est, rarò crispanti, nec nisi radice.

Buxus, & Buxum. *Buxus*] Dicitur Buxus, scem. & Buxum, neut. Virgilius 2. Georgic.

— *aut toro rasle buxum.*

Vbi Seruius ait, *Buxum*, pro ligno, *Buxus*, pro arbore dici: quamvis Ennij exemplo etiam arborem potuerit dicere neutro genere; sic enim ille in 7. Aenal.

— *longiq; cupressei*

Stant recteis folijs, & amaro corpore buxum.
Bene dixit amarum, nam etiam mel, quod conficitur, vbi hæc arbor frequens est, insuaue, atq; amarum est, vt in Corsica tradit Plinius, & in Cyrena Theophrastus, hic lib. 3. cap. 15. ille verò lib. 16. cap. 16. Caper quoque distinguit, vt Buxus arbor intelligatur, Buxum verò materies. Interim hæc confundi sæpe animaduertas. Dicitur autem Buxus à Græco πύξος, & ἀρα τὸ πεπυκιάσθαι ἢ γυν πεπυκνωσθαι, διὰ τὸ πυκνὸν τὸ ξίλι. Hinc deriuatur πύξις.

Pyxis. *Pyxis*, vasculum è buxo teres, excavatū, & in summa parte operculo clausum: & generaliter pro simili vase ex cuius materia confecto. Italicè, *Bossolo, Boffo.* German. *Buchslin.* Hispan. *Buxetta.*

— *Disparibus fistula facta modis*] Virgil. 2. Ecloga:

*Est mihi disparibus septem cōpacta cicurus
Fistula.*

Ouid. 8. Metamorph.

— *sic rustica quondam*

Fistula disparibus paulatim surgit auenis.
Et 2. Metamorph.

— *dispar septenis fistula cannis.*

Idem loco alio de tibia buxæ:

Longaq; multifori delectat tibia buxi.
Item 6. Fastor.

*Prima trebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa sonos.*

Phrygum tibia è buxo fuisse memini, vnde etiam buxus sæpe pro tibia buxæ ponitur apud Poetas, συρενδοχικῶς. Afro- rum verò fistulæ è loto fuerunt, apud Iulium Pollucem,

*Buxus
pro tibia.*

Delicij apta est teneris] Amoribus blādis, & aliquando turpibus voluptatibus. Ovidius fecitiam tenerorum lusorem amorum vocat.

Pallor inest illi] Martialis 12. lib. 32. c. *Pallor buxi.*

Et non recenti pallidus magis buxo.

Hinc apud eundem buxæ dentes, & apud Columel. lib. 7. cap. 86. buxæ forma, & apud Plinium, lib. 12. cap. 7. buxæ color. In Priapeijs:

*Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior, nouaq; cera.*

Ouid. 2. Metamorph.

— *cui proinus intima frigus*

*Ossa receperunt, buxoq; simillimus ora
Pallor obit.*

Et 4. Metamorph.

— *oraq; buxo*

Pallidiora gerens exhorruit.

Apuleius 1. de Asino aur. Eumque auidè esitantem aspiciens, aliquanto inferiore macie atq; pallore buxæ, deficientem video. Idem lib. 8. At ille modicum commoratus, refert sese, buxantiq; pallore trepidus, mira super conferuo suo renuntiat.

Pallet & omnis amans] Cur amantes Apuleius, rationem reddit Marcellus Ficinus Comment. in Platonis conuiuium. Ovidius in amatorijs:

*Palleat omnis amans; color hic est aprus
amanti.*

Catullus de amasio quodam:

— *in aurata pallidor statua.*

Horat. 3. Carm. 10.

Nec tinctus viola pallor amantium.

Buxus quorundam amantium vitam & conditionem refert. Vt enim est fronde semper viridi & pallida, ex cuius etiam ligno fistulæ optimæ conficiuntur: ita inter no quodam vigore & vernatis ætatis affectu viuunt quicumq; se amor dedunt, pallorem tamen contrahunt, huic affectui peculiarem, quòd singulis penè momentis reformident, ne spe concepta cadant, vel turpem quam sibi fingunt, repulsam patiantur. At quidem nihilominus hilarem præ se vultum ferunt, vt blandum & festiuum sermonem, semperq; aliquid cantuum, aut legunt tacti, aut meditantur studio, vel etiam scribunt aut recitant ad pellendos ex animo mœrores, aut exprimenda ea quæ ipsi concipiunt. Claudiani illud non est alienum à pallore amantium,

IV.
*Amantium
conditio
per buxum
representata.*

quide nuptijs Honorij & Mar. *Gratus amantum pallor.* Et Naso 4. *Metamorph.*

— *Palles: facit hunc amor ipse colorem.*
Ego quoq; dum me meus ardor habebat,
huc *αυτοσχεδιασι* aliquando allusi tali
epigrammate:

Omnis amans pallet, pallet studiosus & omnis:

Si studiosus amat, nonne cadauer erit?

D. Ambrosius lib. 3. in Hexaemero cap. 13. hæc de Buxo: *Buxus elementorum apicibus vtilis exprimendis: leui materia vsu manus puerilis informat.* Vnde ait Scriptura: *Scribe in buxo. simul vt admo- neat te ipsa materia, quæ semper viret, nec vnquam folijs exuitur suis, ne vnquã spei tuę dissimulatione nuderis, sed semper tibi per fidem germinet spes salutis.*

Locus D. Ambrosij.

*Epigram-
na Thui-
ij.*

Amygdalus.

EMBLEMA CCIX.

Cur properans folijs præmittis Amygdale flores?
Odi pupillos præcocis ingenij.

COMMENTARII.

I. MYGDALVS Persicæ similitudi-
nem refert, arbor tamen est proce-
rior, caudice crassior, & vita diuturnior.
Folia eius oblonga, acuminata, marginibus

crenata, qualia Persicæ, flores similes. Fru-
ctus quoq; Persicum æmulatur fissuram
ab vna parte instar rimæ habens, & exte-
re cute molli, araneosaque quasi lanugine
obducta.

obstanta. Interior nux longior quam Perficio, non ita aspera, sed læuis, in qua nucleus, hoc est, amygdalum continetur, Perfici nucleo longius, sapore dulce, quandoque amarum. Appictus est hic infans præ oculis ingenij, cui pletumque iamminet vel hinc mors præmatura, vel illinc puerilis & delira senectus.

II.
Amygdalus symbolum præcocis ingenij.

FL ORET prima omnium amygdalus mense Ianuario, Martius verò pomum maturat. Plinius lib. 16. capp. 25. & 26. Quod torquetur in illud ingenium vel præcox genus, quod non temerè unquam peruenit ad frugem, ait Fabius lib. 1. cap. 3. Hoc Accius tragicus de se iudicauit, apud Gellium lib. 13. c. 2. Nam cum Pacuuius graui iam ætate & diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex vrbe Roma concessisset, Accius tunc haud paruo iunior, proficiscens in Asiam, cum in oppidum venisset, diuertit ad Pacuuium, comiterq; inuitatus, plusculisq; ab eo diebus retentus, tragediam suam, cui Atreus nomen est, desideranti legit. Tunc Pacuuium dixisse aiunt, sonora quidem esse quæ scripserit, & grandia; sed videri ea tamen sibi duriora paulum & acerbiora. Ita est, inquit Accius, vt dicis; neq; id sanè me penitet: meliora enim fore spero quæ deinceps scribam. Nam quod in pomis est, itidem, inquit, esse aiunt in ingenijs: quæ dura & acerbata nascuntur, post sunt mitia & iucunda. Sed quæ gignantur statim vieta & mollia, atque in principio sunt viuida, non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendū igitur visam est in ingenio, quod dies atq; ætas mitificet. Hinc Cicero 2. de Oratore: Non potest in eo esse fructus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutus. Nec minus sapienter sub persona cuiusdam Q. Curtius: Nullum esse eundem & diuturnum, & præcocem fructum. Occasione huius symboli Minos aliquando effudit eiusdem penè argumenti carmen, ad hunc modum:

Carmen Minois.

Glanca salix properat, sed multum tardat oliua:

*Ulla perit citius, sed valet ista diu.
Ingenium præcox festinat præpete cursu,
Sic tamè ad frugem, vix bene perueniet.
Tardior at multo unquam nisi tempore venit
Natura, at multo fit magis illi penax.
Huc spectant adagia, Odi pueros præcoci
sapientia. & , Ante barbam doces senes cu-*

ius prioris meminit A puleius 2. Orat. pro se, sed aliò torquet. Vide etiam proverbia, *Ergini cani. & Festina lente*, in fine.

CVR properans.] Properare aliud est quam festinare, ait Nonius: qui enim vni quodq; maturè transigit, is properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. Sic omnino Cato, oratione De suis vir tutibus, & apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 14. Verùm vtrorumque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, vt Properare, sit sæpe animi studiosè ad res aliquas contententis. Festinare corpore necessitatibus obsequendi.

Amygdale] Dicitur Amygdalus & Amygdala, de arbore: cuius fructus dicitur Nux Græca, Nux, Thasia, Amygdalum & Amygdala. In hanc arborem fabulantur poetæ muratam fuisse, Phyllida, Lycurgi regis Thracium filiam, ob amorem in Demophoontem.

Odi pupillos] paruos pueros: Pupuse enim & Pupa dicebatur olim pro puero & puella.

Præcoci ingenij] Præcox, quod ante solitum tempus maturitatem adipiscitur. De huius vocabuli inflexione Gellius lib. 10. cap. 11.

EMBLEMA cum Alciato ad ingenia præmatura sectimus, quæ magna pollicentur primoque ætatis flore, sed postmodum languescunt aut debilitantur. Sunt enim qui statim primoque omnia discant, memoriterq; teneant, qui tamen quanto ætate fiunt prouectiores, tanto minus complectuntur, ita vt ad solidam eruditionem vix aliquando perueniant. Spem eam lactant patres nimis indulgentes, aut stulti magistri, qui adolescentulos sibi concreditos fouent spe illa plerumq; fallaciæ stolidæ, qua imbuti tenelli animi labores abijciunt, vel studia ipsa deserunt, quia se iam putant consecutos, cum vix per somnium doctrinæ solidæ gustum perceperint. Atqui vt plantarum, sic & ingeniorum sua temperantia expectantur, quibus si vix ante tempus iniicitur, nunquam maturescunt. Eam ob rem vulgò penè apud omnes creditum, eos, quibus sit ingenium tam præcox & maturum, aut insanos fore, aut non diu victuros. Id quidem obseruatū maximè fuisse in Hermogene tradunt, cui vix dū pubescenti tam admirabilem ingenij & memoriam vim fuisse dicunt, vt annos natus octo-

III.
Properare & festinare quid differant.

Amygdalus.

Præcox.

IV.
Ingenium præcoci.

De Hermogeni Rhetor mirum.

decim artem Rhetoricam conscripserit, quæ ab omnibus admodum commendatur: quem etiam declamantem aliquando Musonius Philosophus grauiissimus audire non refugit, quemadmodum nec M. Imperator. At cum annum quartum & viceimum attingisset, mæte lapsus dicitur, omniumq; penè rerum oblitus nulla euidenti causa. De hoc Hermogene illud iactatum olim, ἐν παυσι γέρον, καὲν γέρονσι παῖσι. Quo elogio sunt qui laudatum adolescentis ingenium putent; sunt etiam qui non probatum omnino suspicentur: & qui dem, ut est apud Menandum,

Ὁ παρ' ἡλικίας νόος μῖσος ἐξεργάζεται. *Quidiosa præcox semper est prudentia.*

Ioannes Dnbrauius; Ludouici huius nominis II. Hungariæ Bohemiæque Regis res gestas, & quomodo in flore ætatis suæ (agebat enim vigesimum primum ætatis annum) dignus certè longiori vita, infelix iuuenis (qui nescio imprudentiore an inauspicatore consilio, cum exigua militum tumultuario rum, & magna ex parte rusticorum inermium manu, contra exercitissimas copias Solimani stare non dubitavit) prope Mohacium in fluuio, Anno 1526. 29. Sextil. miserè extinctus sit, describens ait, tria peculiaria in illo fuisse adnotata, cuncta nimis præcocia: Quod citò adoleuerit: ante tempus barbam eniserit, & vix annum decimum octauum ingressus senos ostenderit. Quibus insuper præcox eius natiuitas addi potest; nulla enim cute vel pelle reclusus in lucem editus est, quam tamen postea Medicis arte natu tam adiuuantibus est consecutus. Memini aliàs adagij, *Canem festinantem cacos parere canulos.* Et in rerum natura præcoecem nimisque celerem eucurbitam se in altum cacumem breui admodum spacio temporis efferre, & de se quid magni promittere, sed leui momento deficere. Et qualia censas animalia ἡμερόβια, quæ tam prope occidunt quàm nascuntur? Alcestidi obiectum à poeta legitimus, quod non nisi versus tres immenso labore conderet, at iactor dicebat, centū: Bene, inquit Alcestis, nam tui in triduum tantū modò, mei verò in omne æuum sufficient. resti Valer. Maximus lib. 3. c. 7. Præclara est Lyliæ Orotoris vox, cū diceret, se uollecōn scribere quæ festinatior præcipitasset, ἢ Βελομαίε γωγὼ σαυτά ττειν ἐσπευμένα. *

Quod tortū apparet in eos, qui nimium præcipitantes stylo edunt, seu potius euomunt, quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Synesius, cum diceret eos, qui sibi in stylo indulgent, cæca & subuentanea parere: nec enim incubando fouere orationem eos, quibus necesse est vomere: fieri namq; stylium euaniidum & ἐξίτηλον, qui non congrua temporis mora dictionem elimat: nam quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit; eoq; fieri solet, ut abortus huiusmodi nihil pariat quod sit vitale, integrum, diuturnum. Philostratus tradit in Sophistis, cum M. Antoninus fama excitus Aristidis Smyrnæi, audire ipsum differentem vellet, dixisset: *Hodie proponito, & cras audito; neq; enim sumus è numero uomentium, sed exacta cura elaborantium.* id est: τήμερον πρόβαλε, καὶ ἄβριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐσμέντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβοῦντων. *Hommerum à quodam depictum fuisse uomentem supra diximus: quod de argumentorum & materiæ suppeditatione potius, quàm de fundendorum carminum celeritate interpretor, qui sciam præcipitantiam illam uetibus nunquam fuisse in laude. Sic enim M. Antoninus librum de ebrietate à se scriptum euomuisse, alicubi legitur, probri loco. Et cum Agatharchus magnos sibi spiritus sumeret de pingendi celeritate, Zenxis id intelliges: Diu, inquit, ego pingo, quia pingo æternitati. Et si enim multis placet extemporalis quedam scripturandi ratio, & in conficiendis libris celeritas, uelut prompti atque in numerato positi ingenij argumentum: mihi tamen secus uidetur, probaturq; impensius diligentia accurata, longiore tempore iudicij confirmatore expressa. Illic uerba ueluti primoribus in labris nata, aut superficialior ingenij æquore nata uia eduntur: hic lectionis multifariæ opes tanquam è sanctiore quodam arario reconditæ promuntur, & habito delectu rerum uerborumq; pondera examinantur felicitis & exhibentur. Dixit ueterum vnus, nihil sibi uideri inamabilem, quàm sit uulgaris diligēs, hoc est, περιεργία, quæ contra naturæ leges cœpto nondum uere, aut nunquam cogitat. Sic enim nondum benè delibatis rei Grammaticæ primordijs statim properant ad Logicas subtilitates manibus illotis, aut scholas iuris nullo pudore irumpunt, uel*

Ita eos, qui præcipitater aliquid edunt.

Homeres uomens.

Zenxis.

In eos, quæ sua studia præcipitater

lermoge is, elo- ium.

ix Histo ia Bohemica, pro e finem.

Ulcetidi uditas biesta.

alias graues disciplinas imparati adgrediuntur. Bene olim ac sapienter constitutum à maioribus, qui scholas bonis moribus ac legibus informauerunt, vt annorum aliquot exactis spatij, studiorum curricula exigere-
 rentur: collegia priuata per certas decurias (classēs appellant vulgò) tribuerentur: superiores collegiorum ordines, Theologorum nempe, Iuris prudentium, Medicorum, suis legibus continerentur. Quorum enim ad gradus scholasticos promotiones non nisi statis temporibus cuiquam affectandas? Et quid, vt de alijs taceam, censente principe Iustiniano quinquennium præstitutum studiosis Iuris: vel quid primo anno, Iustinianæ noni nuncupati; dein Decretales, Pandectarij seu Prætorij, & Edictales; postmodum Papinianistæ, Lytæ, Prolytæ, nisi quoddam censuerit studia non nisi maturè inuenda & perficienda? Per Lytæ autem intelliguntur ij, qui legum nodos quodammodo iam possunt soluere; siue quod à scholis iam solubiles ferè sint, & liberè silentium an sint rumpere, quod discipulos dum dicerent, seruare oportebat, potestate quippe ex inferiore loco disputandi ipsis concessa. Per Prolytæ vero, qui Lytæ præsent, & legum ænigmata soluunt perfectius, & digni magis sint, qui scholasticorum munere mittantur. Petr. Gregorius de Iuris arte, cap. 34. n. 15. Illos hodie Baccalaueros vocant, hos Licentiatos: quemadmodum & Antecessores Iustiniano fuerunt, qui nobis Doctores sunt. Sic enim ad honorum gradus uocati iam olim, qui exacto legitimo studio fructum discipline principis expressissent, non, vt hodie fieri solemus, per saltum, vt ita dixerim, datisque pecunijs, non virtute, sed ambitu occupantur tituli magnifici, quibus impensè multi nunc temporis intumescunt, sed imprimis qui non esse, sed videri volunt. Plinius Secundus suo æuo non ab re succensebat nouitijs aduocatis, obscuris & ineptis, qui nimis irreuerenter ac temerè ad centum iuralia iudicia irreperent: sed istud cacœthes pridem nostrorum hominum animos occupauit, vt studiorum herbas amputare malint, quàm segetem expectare. Et sic ferè fit, vt quod Menedemus Eretrienfis de ijs distabat, qui studiorum causa Athenas concederent, primo anno Philosophos, secundo Rhetoras, tertio rerum omnium imperi-

tos: ita de nostris longè multis pridem iactatum accepimus, primo anno Baccalaueros dici, secundo Licentiatos, tertio Doctores, quarto nihili censerī, & in magna rerum ignoratione versari. Contrà nihil desperandum putamus de ijs, qui primò tardiores, certèque rudiores, & in quibus vis ingenij viuida non statim erumpit. Vt enim in arboribus, omnisque generis stirpibus, quæ citissimè adoleseunt, atque ante legitimum tempus, consuetumque morem maturitatè assequuntur, citò intercidunt, ac confestim languescunt: ita quoque in humanis ingenijs, & corporibus, si quæ naturæ dotes & munera speciosius maturiusque se proferunt, minus diuturna esse solent, ac festinantius dilabi. Non enim subest solida vis, nec penitus firmis nituntur radicibus. Sic infantes, qui citiùs dentire incipiunt, celerimè dentes excutiant. Similiter qui citiùs ingrediuntur ac pedibus insunt, in ualidis minusque firmis cruribus esse solent. Itaque melius est omnia cunctatius procedere, tarda que incrementa suscipere: siquidem cum natura suas vires ac facultates cumulatiùs quàm patet, in membra profundat, efficitur vt ætatis accessu desit, quod illis impertiat. Quò fit, vt illæ partes deterius sua munia ac functiones exequantur, vt quas nullis viribus, aut alimenti affluuio fulciri contingat. In omni etiam stirpium genere celerius occidit festinata maturitas. Quocirca minus probari solet in adulescentibus præcox & præmaturum ingenium, tum pleraxque naturæ munia, aut corporis animique dotes, quæ præter vulgaram consuetudinem, aut quàm ea fert ætas, se præstantius proferunt. Hac de re Petrus Paulus Vergerius Senior, in Commentario de ingenij moribus, ad Vbertinum Catariensem, hæc habet: Nec verò suscipiendum est, quod omnibus penè vulgò est usurpatum, vt existimemus eos, qui iuuenes supra ætatem ratione sapiant, maiores factos desipere aliquando solere, (quanquam & hoc quibusdam non abhorreat à physica ratione) quibus cum impuberibus sensus vigeant, crescenti postmodum ætate marcescunt. Quo in genere est senex quidam ab adulescente consultatus; obscurum est autem vtriusque nomen. Cum enim is præter ætatem prudens probusque; haberetur, semique admirandum illum ostenderet: Erit igitur,

Simile arboribus.

Propera ra minus solida.

Argutus adolesce ris respotum.

Lytæ.

Prolytæ.

tur, inquit, in senectute demens, qui sit in adolescentia tam sapiens. & ita quidem voce sublata, vt adolescens audiret. Ille verò innati acuminis nihil oblitus, atq; in

eum protinus conuersus: Tu ergo, inquit, præclare in adolescentia sapiens extitisti. suisq; illum (vt aiūt) armis confodit. Sed hæc hæc hactenus.

Morus .

EMBLEMA CCX.

*SERIOR at Morus nunquam nisi frigore lapsò
Germinat: & sapiens nomina falsa gerit.*

COMMENTARI I.

con
atio. **M**ORVS procerâ est arbor, nec minus ramosa: caudex eius non rarò crassus, cortex scaber, radicis verò luteus: folia lata & acuminata, duriuscula, & secundum margines serrata. Pro floribus iuli sunt virentes, lanuginosi. Fructus oblongus, ex granis coaceruatus, moro in rubo nascenti similis, sed crassior, longior, & omnino maior, initio virens, maturitate nigricans, succo tamen, quo redundat, ru-

bens. Radix in multas spargitur propagines. Affingitur hic quidam vestimentis inuolutus, quem sequitur ætas onusta spicis & cornu copix, ad designandum tempus floris mori, qui non nisi frigore lapsò, & calore ingruente erumpit.

NON nisi hyeme præterita morus germinat, extra hyberni rigoris & gelu periculum: sic & vir prudens nullo in negotio præposterè festinat ante tempus, nec quid-

I I.
Morus
symboliz
viri pru-
dentis.

quam periclitatur, sed tunc re agit. Quare hæc arbor Græco nomine μάρος dicta videtur ἀντιφρασικῶς, μάρος enim Græcè, stultus est Latine: at contra sapiens videtur, quæ florem & fructum ab hyemis iniuria præferuat. De hac arbore Plinius lib. 16. cap. 25. Nonissima, inquit, vrbana-rum germinat, nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum; sed cum cœpit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Vide adagium, *Maturior moro*. Politianus in Rustico :

*Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,
Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec
illum*

*Qua pariat pomum, sed serica pensa mini-
strat.*

Böbyces. Etenim folijs huius arboris nutriuntur ac sustinentur vermes illi, qui sericum nent ac præbent; ex erucarum hi sunt genere, serico confecto in papilionis vertuntur, velut alia omnes erucæ. Papiliones isti corpore graues, exiguis pro ratione corpotis habent alas, proinde non auolant, sed generationi intenti citò pereunt; mas quidem in coitu, foemina vbi oua exclusit.

III. *SERIOR at Morus*] MORUS, quasi † μάρος quibusdam dicitur, quod nigrum sit: alij † mora, id est, tarditate deriuant, quod arborum postrema floreat. Nonnulli κατ' ἀντιφρασιν, Morum quasi μάρον appellatam existimant, id est, stultam, cum præ cæteris prudentissima esse videatur. Huius arboris fructus Mora vocatur, quæ cum prius alba essent, cruore Pyrami & Thisbes rubra facta sunt, vt canit Ouidius lib. 4. Metamorph. circa initium :

Mora cur rubra sint.

*Arboris factus aspergine cadus in atram
Veriuntur faciem, madefactaq; sanguine
radix*

Purpureo tingit pendencia mora colore.

Et pauld post :

*Nam color in pomo est, ubi permaturuit,
alter.*

Pontanus :

*Atq; in sanguineam morus post versa si-
guram.*

*Mori ste-
riles.* Illud de Moris mirum est, quod Hegesander apud Athenæum affirmat, suis temporibus intra viginti annorum spacium moros fructum non tulisse, atque tantam podagræ pestem omnes inuasisse, vt non

viri solùm, sed pueri, puellæ, eunuchique & mulieres eo morbo laborarent.

Sapiens nomina falsa gerit.] Plinius lib. 16. cap. 25. citato.

MORVS arbor prudentiæ gerit symbolum, ait Pierius lib. 52. Hieroglyph. quod, ne acris iniuria lædatur, tempestiuam & commodam occasionem præstolari videatur. Nam vbi primùm leniores & mitiores aliquantum auræ spirauere, erumpunt germina, & flores exsurgunt magna interdum strage ob temporis inconstantiam. Ne autem pruina lædi possit, quem hostem sibi perniciosum agnoscit, non antè germinat quàm frigus penitus lapsum fuerit; atq; ad amœnissima adulti veris tempora peruenit omnino sic. Ita vir prudens grauiora negotia, & consilia omnia consultò protogat: neq; ante tempus sese effert, sed maturam occasionem citra noxam & periculum expectat. Praua enim & temerè suscepta consilia duri & infasti exitus plerumq; è vestigio consequuntur. Ideoq; temeritas definiiri solet, esse defectum consilii & præcipitationem quandam, quæ imprudentiæ cognata est, & per quam ea fieri dicuntur, quæ; ratione non geruntur, vel propter impetum voluntatis, vel passionis, vel ex contemptu. Quo respexit pulcherrima admonitio Menandri: *Βελῆς ἀπαντος πράγματος προλαμβάνε.*

Βελῆς γὰρ ἐδὲν ἐστὶν ἀσφαλές ἐρον.

Consilium in omni præeat negotio.

Consilio aliud haud esse tutius potest.

Rectè etiam Horatius lib. 3. Carm. Od. 4.

Vis consilij expertis mole ruit sua:

Vim temperatam Dij quoq; prouehunt

In maius: idem odere vires

Omne nefas animo mouentes.

τὰ γὰρ τὸν πραγμάτων μεγάλη ἐκ ἰσχυρί, ἢ τάχει, ἢ ὀξύτητι σμαμάτων κατασκευάζεται, ἀλλὰ ἐυβελία, καὶ γνώμη, καὶ ἀξιάματι. Id est: Res enim magna non viribus, aut velocitate, aut celeritate corporum geruntur: sed consilio, sententia & auctoritate. Rectissime igitur reprehenditur eorum inscitia, audacia & insolentia, qui res arduas præcoci & temerario ausu suscipere & perficere satagunt, neq; prius prudenti deliberatione habita perpendunt, qualis euentus expectandus sit. Quamobrem prudens est Annibaliscus apud Lini oratio, vbi ita dicit: Quod si

IV.
Prudē
cum
ro ana
gia.

Temer
tis de
tia.

in secundis rebus bonam quoq; mentem darent Dii, non ea solùm, quæ euenissent, sed etiam ea, quæ euenire possent, reputaremus. D. Ambrosius, cùm olim apud Thessalonicam seditio esset exorta, & Theodosius Imperator ira incensus, ex improuiso plebem ad ludos congregatam à militibus obruncari iussisset, persuasit Imperatori, vt in omni pœna capitali sumenda spacium triginta dierum interponeretur à lata sententia ab Imperatore, ne is impetu & furore illa faceret, quorum etsi postea eum pœniteret, ea tamen non possent amplius emendari, & hac ratione locus misericordiæ vel pœnitentiæ non periret. Sicut legimus in Sozomeni histor. Ecclesiast. lib. 7. cap. 24. Quod si idem ad res conscientia traducere vis, deprehendes itidem non aliud præsentius peccati remedium esse, quàm moram & deliberationem. Dies præuè traductos à fato colligi, & poni in expèsi tabulis, indubitatum est: non perit quod perditum negliger, aut

curpiter admissũ credimus, quod iuxta absumptum aut desidia, quod inter amores sæculi & curas lubrico lapsu euauit: in aduersaria venit & codicillos, unde ratio vitæ supputanda singulis aliquando infallibili calculo. Deus ipse notarius est, & chalybi incidit adamantino stylo quidquid ommissum aut commissum. Magna itaq; cautione opus & prudentia, ne signum aliquod nostri aut cælatura appareat in ferro illo codice, ne contracto debito fidem & animam oppignoremus rigido creditori, qui ad sanguinem vsq; vel assem minimum repetet. stricto & seuro iudicio. Cauere possumus eodem præeunte & adiuvante, studio & voluntate, quæ ab altiori illa flamma sic incalescit interdum, vt posthabita vita vitet quæ offendunt & displicent, adhibitis remediis, quæ præuertant, aut morentur, & sistant impetũ, sumpta deliberatione, & audito prius consilio mentis.

Laurus.

EMBLEMA CCXI.

PRÆSCIA venturi Laurus fert signa salutis:
Subdita puluillo somnia vera facit.

Aliud.

DEBETUR Carolo superatis laurea Pœnis:
Victrices ornent talia ferta comas.

COMMENTARI I.

I.
Lauri pi-
ctura.

LAURUS non rarò mediocris arboris altitudinem assequitur, ramis pluribus luxuriat, cortice virentibus. Folia ei oblonga, lata, dura, perpetuo vitore decorata, suaueolentia, sapore nonnihil amaricantra. Flores herbaei coloris secundum ramulos ac folia exeunt. Baccæ siue fructus rotundis longiores, cortice integuntur nigricante. Subiunctæ figuræ ad victoriam, & diuinandi cætemorias spectant, vt iamiam dicemus.

II.
Laurus
vaticiniij
nota.

APRITHONIVS Rhetor Laurum vaticiniij symbolum esse prodidit: idcirco veteres *μαυρικὸν φυτόν. vaticinam arborem*, Laurum dixere, & Apollini diuinatio nis Deo sacram putarunt. Si enim strepitu quodam in igne crepuisset, felicitatem portendebat. Vide adagium, *Clamoris lauro ardente*. Huc pertinet ex Lucilio illud à Macrobio citatum libro sexto Saturni. cap. 4.

Nec res vlla magis quàm Phœbi Delphicæ laurus

Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

2.
Item, vi-
ctoria.

SECUNDVM epigramma indicat, Carolo V. victoriam Thunis referente lauream coronam deberi, quam triumphantes antiquitus gestabant. Plinius 15. cap. vlt. idemq; miras lauri virtutes lib. 23. c. 8. Urbem eam ab Imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbarossæ, suoque regi tandem restitutam, à patribus non ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circumferuntur.

III.
1.

PRÆSCIA venturi] Sic potius legendum videtur, nam alia exemplaria habent, *Præscia ventura*. Sic etiam apud Claudian. 2. de raptu Proserp.

—venturi præscia. Laurus;

Fluctuat.

De huius autem epitheti ratione vide Parrhasium in Claudian. & Cœlium Rhodigum. lib. 5. Var. lect. cap. 7.

Fert signa salutis] Laurum salutis solum esse ait, quoniam domum à fulmine securam præstare creditur. Vnde legimus Tiberium Cæsarem lauream coronâ solitum gestare, præcipuè cum tonabat, vt refert Suetonius in eius vita.

Laurus] Pleriq; laurum. Græcè *δάφνη* dictam putant, à *δα*, intensua particula, & *φωρέω*, quod est *cano* & *voco*: quodd in igne sonitum & crepitum edat: vt Latini à *la*, particula, quam etiam dicunt habere vim intendendi, & *vro*, vt significatione conueniat, non voce. Vocatur autem hæc arbor Daphne, à puella sic vocata, ab Apolline adamata, & in hanc arborem versa, vt canit Ovidius 1. Metamorph. Hanc Daphnen à Spartanis diuinis cultam fuisse honoribus, sed mutato nomine Pasiphæum nuncupatam, à qua certissima eaderunt oracula, scribit in Agide Plutarchus.

Subdita puluillo &c.] supposita cervicali. Promittunt id Antiphon & Philochorus, qui de somniorum interpretatione scripserunt, quibus Artemon & Serapion Afcalonites adstipulantur, & Fulgentius Placiades; si quis lauri frondes sub puluillo capiti subiectas habuerit, is vera somnia noctu est visurus. Fides sit penes auctores. Vide Macrobius Saturn. 6. cap. 4.

LAVREA] Corona ex lauro facta, quæ in triumphis adhibebatur. Q. Curtius lib. 4. Dextera præferens lauream, haud dubium victoriæ auspicium.

Pœnis.] Pœni fuere Carthaginenses: quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenenses, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, vt scriptores quidam tradunt, quorum in numero est Pacchimerius: qui tamen erroris conuincitur ab alijs quibusdam studiosis antiquitatum. Ea enim vrbs Ptolemæo est *τύνητον*. Straboni *τύνις*, vt Tunicense oppidum Plinio. Quia verò fortè Tunicetū, vel vt alij Tunicetum, digna monumentis literarum ciuitas.

Lauri
tuta
fulmi

Lauri
cur
phne
sta.

Pœn
Thu

Tun
qua
tas
tas.

tas est, addo quæ sequuntur in studiosorum gratiam. Tunetum itaque Scipionis ætate tumulus erat editor, unde ille spectavit Carthaginenses ad classem Romanorum exurendam accinctos. Post excisam Carthaginem, eam incoluerunt pulsi à Romanis, patriamque carere coacti: quam ob causam amplificata illa fuit, adeo ut noua Carthago diceretur. Apuleius eam nominat Augustam amplissimam & honorificentissimam. In ea fuere viri literatissimi, & gymnasium celebre, in quo proficetur se contendisse D. Augustinus. Aberat olim à Carthagine duodecim ferme passuum millibus; locus tum arte, tum natura suapte tutus, & qui à Carthagine conspici & præbere conspectum tum ad urbem, tum ad circumfusum mare vrbi posset. Doza epist. 51. In Africa oppressis Tunetibus grauius premitur Goletta, quam olim fuisse volunt Carthaginis potum.

Vitrices ornent talia signa comas.] Horatius initio 2. Carm. de Pollione Asiino:

*Cui Laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.*

De corona Laureæ triumphis aptata Ouid. 1. Metamorph. vbi de puella fugiente Apollinem in Laurum transfornata. Quid ea de re sentiant Mythologi, viderint alij.

LAVRVS plura denotat, vt ex his duobus Epigrammatis patet. In primis Apollini Deo vaticinò sacram esse, futurorum que habere præfensionem quandam, vulgò creditum est; siquidem nil crepitan-
tius vratur, sicut supra diximus, & à Lucretio quoq; proditum nouimus: sed eo prior etiamnum Theocritus canit. Hinc euentus tertium ex crepantis modo veteres aucupabantur, quod nec Porphyrium lauruit: nam si crepuiisset abundè ac sonatius, haud dubiè, portendi felicitatem rebantur. Quod significat illo versiculo nobilis elegiographus Tibullus. lib. 2. eleg. 6.

Laurus ubi bona signa dedit, gaudere coloni.

E diuerso si tacita deflagrasset, inauspicatissimum habebatur, quod etiam approbat Propertius lib. 2.

Et tacet extincto laurus adusta foco.

Vnde etiam in maleficijs amatorijs incendi consuevit, tanquam amantium querimonias repræsentans. Virgilius in Bucol.

Daphnu me malus vrut, ego hanc in Daphnide laurum.

Scribit Hesiodicæ Theogoniæ interpres, laurum ἐνεργεῖν πρὸς τὴν ἐνδοσιασμίαν. id est, efficacia esse auxiliij in numinum affectu. Propterea in Cassandra Sophocles, *δαρὴν ἐργῶν ὀδόντι πρίστο σέμα*. Eodem modo Lycophron, *δαρνηράων φοίβαζεν ἐκ λαϊμῶν ὄπα*. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla:

*Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus
Vescar, & æternum sit mihi virginitas.*
Ex hoc & Iuuenalis dixit:

laurumq; momordie.

Certè *δαρνηράων* dici vates scimus: Et Eustathius Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulerit Chryles in Græcorum exercitum veniens. Lycophronis interpres in Alexandra, dici omnia putat fabulosè, nisi quod vaticinantes futura præcinebant lauro coronati, vt quæ semper vireat. Vorate autem inde dicti, quoniã ferè diuinationum capturis alerentur. Quibus verò cogerentur numina vel recedere vel accedere, illis maximè versibus commo-
nemur, qui appositi à Porphyrio ita fermè Latine sonant:

*Soluite fersa, pedes liquidis & spargite lym-
phis,*

*Eq; manu ramū, lauros auferte virenteis,
Linea sitq; omnis deleta, omnisque charac-
ter.*

Aristophanis interpres: Lauro, inquit, sacer dotes coronabatur, & diuinaculi eis γυρίσμα τῆς τέχνης, quia esset id artis indicium ac velut insigne. Laurum etiam poetis dari supra asseruimus: Vbi id me obiter vnū mouet, quod Poetæ sibi hederam tribuunt, *Laurus arborem in frugiferam, soloq; virore perpetuè celebrem*. De hoc tamè facile trahitur filio aliorum coniectanea: & non displicet cuiusdam non illepidum ea de re carmen, quod excepit aliquando ex ore dicentis Minos:

*Quid Lauri sine honore virent? Quia dia
poests*

*Despiciunt laurus, principibusq; viris.
Nempe poeta bonus non laurum poscit, as-
aurum;*

Nec modo, se sapiat, esse poeta velit.
Deinde laurus est symbolum salutis & incolumitatis, id quod ex Proclo discimus, qui ait, veteres laurum totæ consecrasse, & in sacrificijs, & in locis vbicunq; vel fata, vel affixa fuerit, incolumitatem præbere: nam hæc vna arborum fulmine non

*Poeta
δαρνηράων
γῶν dicti.*

*Laurus
poets da
ra.*

*Laurus
salutis
symbolū.*

IV.
1.
Laurus
vim
inādi
ollini
ra.

icitur. Credebatur item laurus efficax aduersus venenas; inde iactatum, vt qui se tutum à periculis & insidijs approbare vellet, diceret: *Δαριύν πορὸν βακτηρίαν*. id est: *Laurum gesto baculum*. vt apud Suidam legitur. Quin & Aesculapij caput laurea redimitum non alia de causa dicitur, nisi quia ea arbor plurimorum sit remedium. Præstant & hordeo condito inco-lumitatem lauri folia, si sicca grunis immisceantur, aut superne sternantur, diuq; à vitio conferuant, vt Demagorontis præcepto admonentur in ijs, quæ à Constantino selecta sunt. Imò Romani, vt apud eundem Cæsarem, laurum boni Genij plãtam sunt appellare soliti: persuasumque habuere, locum vbi laurus esset, neq; à sacro vlllo morbo, neq; à dæmone infestari. Et salutaris omnis gratia, folia ipsius à populo Calendis Ianuarij magistratibus nouis offerbantur, vnà cum caricis. Portata inter armatos hostes, erat indicium pacis & quietis, vt oliua. Hinc à Plinio dicitur pacifera. Statius:

Pacifera lauro crinem, virtusq; decorus.

*Somnia
qua obser-
uanda,
qua non.*

Quòd verò laurus capiti supposita dicitur somnia vera facere, superstitiosa vanitate non caret. Nam cum olim hac superstitione excæcati somnia obseruare, ijsque fidere atq; adsensum præbere soliti fuerint homines, Deus ter Max. qui neminem torqueri voluit auxilijs ac fallacibus rebus, quæ animæ tranquillitatem perturbant, vetuit, ne quis in his obseruandis esset curiosus, ac temerarias interpretationes cõfingeret, vt nobis sacræ loquuntur literæ. Cæterùm somnia illa obseruare licitum est, quæ in naturalium rerum ratione consistunt, sic tamen, vt non fixè ac stabiliter illis insistamus, cum plerumq; coniecturæ optatum euentum non consequantur. Imaginationes siquidem, & quæ per quietem simulacra mēti obijciuntur, ex spirituum vaporumq; concursu atque agitatione excitantur, qui si crassi sunt denique ac copiosi, aut nulla somnia animo obuersantur, aut confusè & obscurè ea mens discernit ac diiudicat. Quod in temulentis fit, aut quos æctus somnus ex lassitudine opprimit. Secus fit in ijs, qui moderato victu quieti se tradiderunt, ea parte animi, in qua ratio & consilium consistit, alacri & erecta, corpore verò nec inopia defecto, nec satietate affluente oppres-

so: hi enim, cuiusq; operi interdum intenti sunt & occupati, resoluti in somnum corpore, retractant, seclenq; versant atq; agitant. Quod cuiq; pro vitæ suæ statu euenire, venusto carmine commõstrat Claudianus, dum ait:

*Omnia qua sensus voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defessa thoro dū membra reponit,
Mens tamen ad silvas, & sua lustrata re-
dit.*

*Iudicibus lites, auriga somnia currus,
Vanaq; nocturnus meta caueat equus.
Gaudet amans furto; permutat nauitæ
merces;*

*Et vigil elapsas querit auarus opes.
Blandaq; largitur frustra sitientibus agris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoq; Musarum studium sub nocte si-
lenti*

Artibus innumeris sollicitare solet.

Et sanè vix aliæ animo obuersantur cogitationes aut simulacra, vbi corpus optimè constitutum est, quàm diurnæ actiones ac quotidiana munia. Quod si aliquando somnus nec perpetuus fuerit, nec placidus, sed inæqualis & interruptus, quem insomnia à memoratis diuersa comitantur, ac minus consuetæ visiones occurrūt: vel crassis, vt ait Plutarchus, humoribus abundare corpus, vel spiritus intus turbatos esse declarat. Sic temulenti & febricitantes absurdis insomnijs inquietari solent, adeo vt plerique horrenda spectra se videre imaginentur, lemures, striges, harpyias, & quod melancholicis peculiare, cadaverosas facies, vultusq; terribios & tristes. Quibus verò bilis flaua redundat, faeces, cædes, incendia, pugnas, rixas, inrgia mente concipiunt. Vt sanguinei tripudia, cantilenas, iocos, risus, ac quæque lasciuia: pituitosi largam aquæ copiam. Quare Medici non prorsus operam ludunt, si subinde ab ægrotis seiscitentur, qua ratione iis nox translata sit, quibus insomnijs mens fuerit exagitata: illa siquidem morbos affectusq; corporis indicant, atque humorum redundantiam commonstrant, certius quàm lauri ramus sub puluinari.

Est deniq; laurus victoriæ & triumphisignum, quod secundum indicat epigramma; vnde Plinius lib. 15. Laurus Romanis præcipue læticiæ victoriatumq; uuncia additur literis, & militum lanceis, pilisq; Nam

*Claudi-
ni carm-
lib. 3. p-
fation.*

*Somnia
varia pro
humorū
redūdantia.*

2.
*Laurus
signum
victoria
& trium-
phi.*

Nam notum est, Imperatores Romanos solitos esse, re bene gesta, literas lauro reuinctas mittere, victoriarumq; & læticiæ nuncios, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ouidius :

*Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Venerus media ponere in ade mover.*

Constat & illud, Imperatores triumphantes capite coronam ex lauro Delphica siue sterili initio gestasse, postea cum Liuie Dru sillæ sub Augusti nuptias in Veientano suo sedenti, aquila ex alto gallinam conspici cui cadoris, ramum lauri baccis onustum rostro tenentem in gremium demississet illasam, & conseruari auem & sobolem aruspices iussissent, ramumq; cum feri & ritè custodiri: inde tanta pullorum soboles genita est, vt Tranquillus ad sua vsq; tempora villam eam *Ad Gallinas*, vocitatum attestetur. Ex ramo verò tam feliciter silua provenit, vt ex ea triumphans postea Cæsar laurum in manu teneret, & coronam in capite gereret: atque inde Imperatores cuncti mox omnis causa lauras decerperent, traditusque mos est, ramos quos tenuissent confestim eodem loco ferendi. Auctor est Plinius libro citato, cap. 30. Suetonius in Galba, Dio lib. 48. alii. Adeo verò laurus triumphatium propria fuisse videtur, vt obseruatum sit, in huiusmodi laureto sub cuiusq; obitum arborem ab ipso instam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cæsaris cædem præmonstrauit, cum pridie Idus Martias auis regaliolus cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ sese inferens, à varij generis volucris ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Nouissimo verò Neronis anno, in quo Cæsarium progenies deficit, silua illa Veientana radicitus exaruit, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit. Adhibebatur autem laurus in triumphis non quia perpetuò viret, nec quia pacifera esset (præferenda enim ei vtriq; olea) sed quia

spectatissima in monte Parnasso, ideo etiã grata Apollini esse crederetur, assuetis eodona mittere iam & regibus Romanis, teste L. Bruto. Fortasse etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset, lauriferam tellurem illam osculatus ex responso: & quia manu satarum receptorumq; in domo, sola non tangitur fulmine. Ob has causas Plinius credit honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit cædis hostium & purgatio, vt Massurius & Festus tradiderunt. Adde ego quoq; aliam causam ex dictis elicitam, nepe ob victoriam à triumphantibus reportatam: nam laurum aliquando victoriam præmonstrasse fidem facit ea, quæ in domo Alexandri Seueri iã infantuli nata iuxta Persicum arborem, intra vnum annum ipsam Persicum incremento mirabili superauit: vnde aruspices futurum prædixerunt, vt puer is olim Persas euinceret; quod euentu postea comprobatum est: Sub eo enim primò Persæ ferui apud Romanos fiere. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore :

— viridig; aduelat tempora lauro.

Sed pleraque, quæ de lauro diximus, breuiter complectitur Ouidius lib. 1. Metamorph. in transformatione Daphnes: Cui Deus, *At quoniam coniux mea non potes esse,*

*Arbor eris cerè, dixit, mea: semper habebit
Te coma, & cithara, te nostra laure phan-*

*retta ;
Tu ducibus latis aders, cum lata triumphū
Vox canet, & longas visent Capitolia
pompas .*

*Postibus augustus eadem, fidissima custos
Ante fores stabus, mediūq; iuebere quercū.
Vtq; meum intonsi caput est iuuenile cap-*

*illis ,
Tu quoq; perpetuos semper gere frondis hono-*

*res .
Nunc ad Populum noster declinet sermo,
coronidem inde operi impositurus .*

*Laurus
victoria
præfagiū .*

*Ouidius
de Lauro.*

Populus alba.

EMBLEMA CCXII.

HERCVLEOS crimes bicolor quòd Populus ornet,
Temporis alternat noxq̄ diesq̄ vices.

COMMENTARIUM.

I.
Populi
alba con-
sideratio.

POPVLVS alba arbor est auctu perquam facilis, citò in altitudinem affurgit, superius ramosa, candicis cortex læuis est, ramulorum verò etiã albicãs. Folia sunt lata, profundius incisa ac angulosa, viridinis ferè similia, sed multò minorã; superiore parte læuia, glabra, & vitentia, auersa verò albida ac lanuginosa: iuli oblongi, papposi, initio purpurascens: radices in diuersa tendunt, summo terræ cespiti subsunt, nec altius demittuntur, atque idecirco. validiore vento has arbores subuerti non rarò accidit. Apponitur huc figura Solis & Lunæ, quibus Aegyptii temporis perpetuitatem significabant, teste Oro.

POPVLVM albam Herculi sacram Plinius tradit c. 1. lib. 12. & lib. 16. cap. 23. Hæc quòd sit folio semper tremulo, superne candicanti, & inferiori parte viridi, temporis motum continuum in diem clarum, & obscuram noctem distributum repræsentat. Sic autem Plinius: Populus alba, alia nigra, alia quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerima, fungisque enascentibus laudatissima. Alba folio bicolor, superne candicans, inferiori parte viridi. Hanc albam populum Herculi indigeni sacram, idem Plinius scribit, & Virgil. Ecloga 7.

Populus Alcida gratissima, vitis Iaccho.
Adhæc Lilius Gyraldus Syntagm. 17. hist. Deorum

II.
Popul.
alba.
culi
cra.

Deorum, hos Virgiliana auſtoritate repre-
hendit, qui tradunt eos ſola lauro corona-
ri ſolitos, qui ad aram maximam Herculi
ſacra facerent. Sic enim Virgil. in 8.

— *Herculea bicolor cūm populus vmbra
Velantiq; comas, folijsq; innexa pependit.*
Et paulò poſt:

Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hoc quidem vidit diligentiffimè Pierius
lib. 52. Hieroglyph. qui populo arbore
tempus ſignificari ait, quòd ut bicolori-
bus folijs, quippè quæ diem ac noctem
referre videantur. Quin etiã hæc habet po-
pulus commune cum tempore, quod eius
folia poſt ſolſtitium circumaguntur, nec
vllò argumento certius intelligitur ſidus
conſectum. Sunt quidem pleræque arbo-
res, quæ duorum colorum folia habeant,
vt ſunt oleæ, ſalices, citri: in illis tamen co-
lor penè idem, licet ab vna parte dilutior,
altera denſior atque coloratior habeatur.

In populo verò, alba præſertim, candor vna
ex parte penè niveus ac ceruſſatus, ex
altera porracei folii inſar viridiſſimus. Eius
arboris coronam geſtaſſe Herculem
narrant, cūm ad inferos deſcendit, eam que
partem, quæ forſis eſſet conſpicua, fulgine
trichi chaus obſcuratam, quæ condebat
interius, ſudore ablutam candidiorem eu-
ſiſſe: inde cum ſurculos eos in Acherontis
ripa ſeiſſet, ſeminiū id latè propagatū.
Secus habet Pauſanias; qui aſſerit ab Her-
cule populū albam ex Theſprotide re-
gione iuxta Acherontem fluuiū genitam
ad Græcos fuiſſe tranſlatam, atq; hinc fa-
bulæ locum datum. Acheron enim Theſ-
protidis fluuius Leucen, quæ alba eſt po-
pulus, paſſim fert, petinde ac Alpheus o-
leaſtrum, Aſoptus Bæotix iuncos, Mænan-
der myricas, Perſicam Nilus. Sed omnes
hæc opiniones ſigillatim recenſere vt non
eſt animus, ſic noui video quã ſit neceſſe.

III. *HERCVLEOS crines*] Populus cūm tẽ-
poris ſit ſymbolum, vt diximus, meritò
Hercules populū geſtat coronam, nam
& Hercules ipſe tempus eſt. Etenim Ma-
crobius 1. Saturn. cap. 20. Hercule tem-
pus eſſe ex profeſſo tradit, & Oſiridis ima-
ginem tricipitem deſcribit, quem & Her-
culem, & Solem nominat.

Bicolor] Græcè διχρως ἀχαιτος.

Populus] populus ſic appellata videtur
à frondium multitudine. A nonnullis Far-
ſarus nominatur, vt à Plauto in Pænulo.

— *Viſcum legioni dedi,*

Fūdasq; eos proſternebam vt folia farſari.
Apuleius: Folia ſunt farſari & nuſta me-
ræ. Quod Lipſius prouerbii vice vſurpa-
tum annotat Epift. quæſt. lib. 2. De popu-
lo, eiusq; differentiis vide Theophract lib.
3. hiſtor. plant. c. 1. & lib. 5. de cauſ. cap. 8.
Dioſcorid. l. 1. c. 114.

Tempus alternat &c.] Apud Hora-
tium 1. Catm. Teucer, cum Salamina pa-
tremq; fugeret,

Tempora populea fertur vixiſſe corona.
vices temporum ac fortunæ deſignans.
Quod idem Horatius ad Canidiam Epo-
do 17. citra figuram arguit his verbis:

Vrget diem nox, & dies noſtem.

Populeam coronam etiã ad ſignum for-
titudinis traxit Ouidius epiftola Deianiræ
Herculi:

Auſus es hirsutos mitra redimire capillos?

Aptior Herculea populus alba coma.

IV.
ALBAE populi frondibus Herculem
coronari, ad ſignificandum temporis con-
tinuum curſum, perpetuumq; motum,
iam diximus. Ne verò aliquid antiqui ſi-
namus intactum, Athenagoras, Athenien-
ſis Philoſophus, Apologia pro Chriſtianis,
eo loci vbi deorum gentiliū monſtroſita-
tem arguit, exempla quædam conſert,
ſed primum Herculis, gigantum alterum,
& tertium Proſerpinae. Herculem Deum
inuolutum dracone ex Orpheo dicit: eum
dem cum Orpheo κοσμογονίαν referens,
ita deſcribit, vt alterum caput habere à
natura leonis dicat, & inter alia duo, quo-
rum vnum eſt draconis, alterum leonis,
medium caput Dei ſit, hunc Herculem
tempus fuiſſe nominatum, & vnus præ-
grande ait poſuiſſe: quæ phyſicis rationi-
bus vtrinque conſtant, vt ſolent reliquæ
Græcorum fabulæ. Probus Grammaticus
commentariis in Virgilium teſtatur, phy-
ſicos Herculem tempus interpretari, id-
eoque illi populū atq; arborem ἀλλυγορι-
κὸς aſſignari, quòd bicolor ſit: quæ hac
ratione partes temporis indicet, diei ſcilicet
ac noctis. Et ſerpentem ſeu draconem
contolutum temporis habere ſymbolū,
in ſemetipſum reuoluti, notius eſt quàm
vt teſtimoniis egeat. Tria igitur Herculis
capita, tria ſunt intervalla temporis, præ-
teritum, præſens, futurum. At præteritum
quidem rectè per leonis caput exprimi,
cūm eius poſſeſſionem ſcriptis ac memo-

Corona
populea
ſignū for-
titudinis.

Hercules
triceps
quid.

populus
bor,
mporis
mbolū.

lia po-
li cur
colo-
a.

III.
ercules,
o tem-
re.

arſarus.

ria firmissimam homines teneant: futurum per draconis caput. Ut enim futura prospicimus, ita nullum animal est, quod acutius videat: nam & draco à videndo dicitur, nempe *δρακων*, ut alibi dictum. Præsens porro tempus per Dei caput exprimitur, quia Deus, qui temporibus subiectus non est, neque præteritum, neque futurum sentit, sed in præsentibus semper est. Quod autem hic Hercules prægrande onus posuerit, unde cælum & terra originem duxerit, hoc significat, hunc mundum, & quæ in eo sunt omnia temporibus esse subiecta: initium scilicet cepisse, & proinde habitura finem: Deum verò eius conditorum solum esse immortalem. Est ergo publicus morbus mortalitas; nihilominus videas multos. (ut salutaris aliquo monito, quale passim inieci, concludam) qui sibi immortalitatem audeant spondere in hac vita, id quod eorum vita perdita & soluti mores abundè docent. Hi in media fuga stare volunt, & ruendo quiescere: intermiserunt impetum, nec sentiunt motum, sicut qui noctu nauigant, in ipso cursu iacent, stertunt ac dormiunt, rapiente fluctu & remo: similis à tempore prouectio, labitur atque aufert secum quidquid sub Luna, perenni fuga, nec in mora vel momentum. Mirari sæpius soleo hominum istorum insaniam, qui ex argilla cum sint & luto caducum plasma, fortunæ seictus ac mortis sustinere posse illa vaso, solidam nescio quam persuasionem iam dudum imberunt. Coeant in ingentem globum militum aliquot cohortes, clausæ hostilibus alis, tormentorum omnis generis horribili nube circumtonante, quis securitatem ibi speret? Nos in acie stamus omnes aperto campo, circumsepti vallo mortis, nec ad egressum patente porta: hæc lento passu circuit & lunat arcum, aut fundam rotat, communi meta & periculo; scutum suum aut lorica neminem defendit (audite scutati & loricati thrasiones) pellicis est & caro, exigua firmitudinis ad resistendum, hosti præsertim sic exercitato & assueto victoriæ. Quinimò nostris armis vincimur, quæ sanè miseranda calamitas: partes enim quæ componunt, destruant denique & soluant iterum, iuuante natura aut coniuente, quam acerbis idcirco nonnulli velut petrii ream maledictis impetunt, clamant se desertos ab ea ac pro-

ditos

ditos, ubi maximè tutela opus ac præsidio. Falsò; cessit iuri suo, nec potest aliter, mancipium peccati, spoliata dominatu ac priuilegijs maximis; ex pacto nunc vicaria & subdelegata potestate fungitur certis conditionibus, ut scilicet sub imperio submittat faeces suas, cum iussa, & quoties, reddito deposito per manus mortis, quæ iustè repetit ex mandato & lege, quam generalis ille creditor Deus dicitur. In tabulis istis fati singulorum nomina, subscriptissimum publicæ cautioni, quæ vniuersos ligat, & in vniuerso quidquid nascitur. Annus & minutissimas eius sectiones consideremus, infantiam suam habent ac senium, cum medijs interuallis: principia vernant in succo & vigore, extrema languent & moriuntur. Ita hominis conditio est, à flore in scœnum; necesse enim, ut spicam quæ maturuit, vitam meti. Fugidæ brumæ iniurias sæpe hyeme sentimus, præsertim nos, qui cœlo asperiori subiaccemus Germani, lugubri aliquando spectaculo, quod & posteros tangit damni communione: sic interitus in siluanorum & hortensium ampla illa & numerosa profapia, clade vix reparanda nisi multorum annorum interuentu, natura ipsa stupente, quæ decursa mensium hibernorum periodo, protrudens gemmis humorem, uti solet, instillatura, canales reperit clausos in arido ligno, & medullam, vehiculum animæ, deferendum alimento nusquam satis dispositum. Ergo non potest tegere cortex, quâuis rigidus & asper, contra vim, stirpem inclusam: & nos fluida hac cuticula, qua operimur, putre figmentum, fatorum incurfus & arma vitabimus? Inuersam arborem stantem videri hominem placet Physicis, quod enim radix ibi, truncus & frondes, hic caput est & corpus reliquum cum brachijs & pedibus. Typus igitur nostræ conditionis sit arbor & speculum, in quo fragilis structuræ momentaneam hanc & fugacem molem contemplerur, quæ fortunæ flatibus aduersis, ut Austris illa & Aquilonibus, perpetuè obnoxia: commune utrisque; nasci, adolescere, senescere, perire, imò præmori pluries & præuerrere senium, præciso termino, sicut tenellus frutex sæpius afflatu turbinis in lacte decurritur. Per gradus lentè crescimus, scalam hanc vitæ ascendendo, sed præcipitium & casus in puncto, derubamur in reditu,

non

Publicus
morbis
mortalitas.

Vita
mana
boribus
compa
rata.

non descendimus: quis enim in lubrico hoc stabilem pedem figat? Quasi per glaciem gressus nostri, aut ex ruore natantem semitam, vacillant & labuntur, in gyrum rapiente vertigine, qua mortalitas infestat nos omnes, morbus incurabilis. In finem principium omne tendit, & quidquid incepit, aliquando desinet: à primis ad vltima prospectus, atq; hæc ad illa se vertunt relatione quadam, angusto sanè orbe, què tempus describit, intermedio. Qui semel in cursu est, ad stationem properat, & in ipso vestibulo scopum in oculis fert. Nemo intraret, si desperaret exitum: spes quietis, propòsita meta, laborem mitigat. Finis miseriarum mors est, non solum vitæ; nascimur vt moriamur: fixus rebus omnibus suis terminus; consistendum se-

mel in meta vel portu, quia in fluctuatione & motu vita nostra, donec appellat, & in eo tandem sine desinat, quò infantia nos fert à primo die, & iuuenta, & sequens omnis ætas, quam incidit deniq; aut abruptum fatum. Nihil quo fuit loco stabit: ruunt alia, alia surgunt, Solis lucentes radios furuæ noctis dispellunt tenebræ. Nec cum hominibus solum, sed locis, sed regionibus, sed Mundi partibus in hoc inter regno tumultuario ludit brachium mortis, & fortuna: proteruia. At tu, mi homo, cogita à manu diuina esse quidquid obtingit, nec casu ferri, sed electione & consilio à prima causa, cui creata hæc vniuersa subiacent. Sola cura sit & studium, vt parati tangamur, & in statione quisque sua. O fiat, fiat.

*Omnium
rerum vi-
cissitudo.*

EPILOGVS

Ioannis Thuilij Mariæmontani.

AVdi Veritas, & tu Sancta Romana Fides: Catholicus sum, & Catholico sensu, quidquid hic vel vnquam dixi, scripti, & publicauit; dictum, scriptum, & publicatum volo. Et te, Benigne Lector, si vel apex offenderit, aut candidè interpretare ad affectum hunc candidum & mentem: aut expunge & oblitera, Veritatis amans, & orthodoxæ Fidei. De reliquo officium tuum esse memineris, sicubi lapsa est adolescentia nostra, humano errori hominè te præbere. Equidè, vt ab initio monuimus,

Scripsimus hæc subito nimis indigesta labore,

Confusumque Chaos, glomeratamque agmine turbam.

Nec scripta semel calamo torquere, & de verbis, imò rebus singulis in iudicium ire aut volumus, aut ob otij penuriam, & Typographorum importunitatem potuimus. Quapropter ea, quæ ad huius operis cõsummationem prætermisissæ sunt, venia digneris: quæ placuerunt, multa prosequaris gratia, rogo. Hæc post rem non abs re monendus mihi fuisti, mi Lector, ob Aculeonum, & in alienis rebus hoc æuo Curionum vbertatem, qui inscitie suæ historio quiduis radere audent. Ad horum auersionem auertentia sacra mecum facias

INVIDIAE ET PALLORI.

COROLLARIA ET MONITA

Federici Morelli Professoris Regij,
Ad Andreæ Alciati Emblemata.

DV M hoc Emblematum Opus sub praelo ferueret, & iamiam coronidem expectaret, peruenit ad manus nostras Editio nouissima Parisiensis (satis quidem scabra & literis fugientibus) cum COROLLARIIS ET MONITIS Federici Morelli; quæ, ne quid desiderari possit, huc ad calcem reliquorum Commentariorum adyccere opera precium iudicauimus. Afferimus itaque ipsissima Morelli verba: typi defectus & sphalmata passim iuuamus, quâ licet, aut saltem obiter monemus: nonnunquã Latinam interpretationem Græcis subiungimus: & ne de plagio rei agamur, singula ex nostro penu, signis hisce [ ] includimus. Denique vt hæc commodè cum nostris Commentarijs coniungi possint, in margine numeros solitos apponimus, qui indicent, sub qua nostrarum Classium isthæc militare debeant. Hisce Lector frue-re, & Vale.

AD PRAEFATIONEM.

III.
Iudus
nucum.

Dum pueros iuglans] καρνετίζοντες .
Et Philo (scribit in κομοποιία . M. Iudū καρνετισμῶ scitè descripsit; [Quis? non enim mihi satisfacit illud M.] quomodo Ouidius in Nuce :

Quattuor è nucibus non amplius alea tota est ,

Cum sibi suppositus additur vna tribus .
Tessera fallit] Huc referte possim Pro-
uerb. ὅρκους ἀνδρας, ἀσραγάλους δὲ παύ-
δας ἐξαπατητέον. Viros iureiurando,
pueros verò falsis seu tessera fallendos .

IV.
pag. 7. b.

Locus ex Xenophontis conuiuio addu-
ctus, sic Græcè sonat] Ξενοφῶν φησι τῶν
ἀγαθῶν ἀνδρῶν εἶχειν τὴν καὶ τὰς ἐν οἴνῳ
καὶ παιδιᾷ φρονῆς, καὶ διατριβὰς ἀξιο-
μνημόνευτον, ὁρῶς λέγων .

AD EMBLEMA II.

Tecla] Cuius vitam luculenter & per-
elegantem Græcè scripsit Basilus Seleucij
Episcopus .

III

AD EMBLEMA III.

Eodem spectat istud augustum Augu-
stini monitum, in Psalm. 101 *Iam bene vi-
ue. Cras (inquit) bene viuam . Indulgen-
tiam tibi Deus promisit: crastinum diem
tibi nemo promisit . Si malè vixisti, bene
viue iam hodie .*

IV.

AD EMBLEMA IV.

Consilium, mens atq; Dei &c.] Quid si
clausule Epigrammatis Hexameter sic a-
nimi causa reponeretur :
Cuius forma, animique decus det gaudia
diuis .

III
Emen-
tio car-
nis Al-
tini .

numquid stomachum moueret Homero?
Imò concineret pulchrius Homericis ver-
sibus

sibus, Iliad. 20. expressis, quibus sola forma præstantia Ganymedem ad æthera Iouemq; euehendi causa perhibetur:

τὸν καὶ ἀννείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεῦεν, Κάλλεος εἴνεκα ὄσο.

Id agnoscit Philo Iudæus in I. Fragment. τὴ περὶ προνοίας, de providentia. Quod in Græca editione Germ. & in Latina versione nostra nuper Lutetiæ edita subiectū libro singulari eiusdem Philouis de septenario numero, & festis Iud. diebus his verbis: Non vsq; adeo unquam à veritate aberrandum, ut felicem quempiam sceleratorum esse putes, tamen si Cræsum opibus superet, & Lyncea oculorum perspicuitate, itemq; viribus Milonem Crotoniatam anteat, licet deniq; formosior sit Ganymede,

Quæ superi rapueret, Ioui quo pocula ferret, Ob forma decus egregium.

A D E M B L E M A X.

IV. Etiam laudatus Ge. Pysides in eodem carm. Colmurgix, versu 657.

ἔϊτις καὶ ἡμᾶς σαρκικὴν λάβοι λύραν. Si sumat aliquis carneam hanc nostram lyram. &c.

A D E M B L E M A X I. in fine.

IV. Et Libanius in Declamat. Morosi, qui Loquutuleiam duxerat. [De Harpocrate ibi agit, & silentio] Et Gregor. Naziân. in Carm. εἰς σιωπὴν.

A D E M B L E M A X I I.

IV. Ex Aurelio Victore, in Caligula: Tres sorores suas stupro maculavit. Incedebat habitum Deorum suorum: Iouem ob incestum; in choro Bacchanali Liberum se asserabat: de quo nescio an queri liceat, nisi fortè quia iuuat de principibus nosse omnia, ut improbi saltem famæ metu talia declinent. Huc spectat Ouidianum illud: Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci? Cur imprudenti cognita culpa mihi est? Inscius Actæon vidit sine veste Dianam; Præda sisit canibus non minus ille fuit.

A D E M B L E M A X V.

III. Est leo sed custos] Autor Græc. Sphærazæ vet. leonem à λέειν, quod est lauigare dici mauult.

A D E M B L E M A X V I.

IV. Venter pinguis non gignit sensum tenuem.] παχία γαστήρ λεπτόν ἔτικτε νόον.

ag. 98. Et in Libanij Sophistæ orat. I. de seditione ad Theodos. & 2. Eucharistica ad eun-

dem Imp. quæ editæ sunt vtraq; lingua à Feder. Morello Profess. Reg. in Tomo 2. Oper. Liban. [De lege Theodosij sermo est]

A D E M B L E M A X V I I I.

Hoc verò prouerbiū [πρόσσω καὶ ὀπίσω. A fronte & à tergo] ab Homero sumptum est, apud quem Menelaus, Iliad. 3. Troianos alloquens ait:

Ὅϊς ὁ γέρον μετέησιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσω Λεύσσει.

Prospectat ante pedes vetulus, videt atque futura.

A D E M B L E M A X X.

Volitant spicula missa manu] Apud Homerum εὔσει πτερόν ἢ ἐνόημα.

Eruditè Fabius Quintilianus lib. 12. cap. 6. Agendi iuicium sine dubio secundum vires cuiusq; sumendum est: neque annos desiniam, cum Demosthenem puerum admodum actiones pugillares habuisset manifestum est. Modus mihi videtur

quidam tenendus, ut neq; præproperè distinguatur immatura frons, & quidquid est illud acerbum proferatur Nam & inde contemptus operis innascitur, & fundamenta iaciuntur impudentiæ, & quod est ubiq; perniciosum, præuenit vires fiducia. Nec rursus differendum est tyrocinium in senectutem: nam quotidie metus crescit, maiusq; sit semper quod ausurifimus; & dum deliberamus quando incipiendum sit, incipere iam serum est. Quare fructum studiorum viridem & adhuc dulcem promi, dum & venia, & spes est, & paratus fauor, & audere non dedecet, & si quid desit operis, supplet ætas: de si quæ dicta sunt iuueniliter, pro indole accipiuntur. Hæc Fabius, longo vsu doctus, de conatu studiosorum. Attexo huc consilium in rebus arduis non ita maturandum, sed occupandum, ex Capitolino in Maximo & Balbino: Oratione Consulis, ait, qui primus sententiam rogatus, post mortè Gordiani, vbi maximus timor omnium animos occupasset, ut qui Maximini scelera, & truculentiam horrerent: Scio, P. C. hæc rebus nouis inesse oportete constantiam, ut rapienda sint consilia, non quaerenda: verbis quin etiam plurimis abstinendum atq; sententijs, vbi res perurgunt.

Modus v-
bique te-
nendus.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

Maturam
dum.

II.

III.

IV.

Maturam
dum.

III.

celera-
us sem-
er infe-
x.

gra vita
umana
mbolâ.
ag. 64.

IV.

IV.

III.
eo unde
ctus.

IV.

ag. 98.
vers. 3.

νυσιακῶν l. 47.

IV. Basilius Magnus Inuestitia, κατὰ με-
θύοντων. pag. 487. Tom. 1. edit. Morell.
[Hæc iungenda sunt in fine Emblematis]
AD EMBLEMA XXVIII.

III. Iustior Neriupus] Solon sapiens in Epi-
gram.

Ἐξ ἀνέμων γε θάλασσα ταρασσεται ἢν
δέτις αὐτὴν

Μὴ κινῆ πάντων ἐς δίκαιοτάτη.

Oceanus sauit turbantibus aquora ventis:
At placido ventu equus aequore nil.

IV. Ἐν παντὶ δὲ &c. quos versus sic ver-
tit Morellus]

Iustitia
eandem
obtinet.

Fast temporis est omni quod equus est vincere:
Vnus vir equus longè iniquis plurimis
Praestat, Deo Diceq; eum iuuantibus.

Adisus Libanij Encomium Iustitiæ, pag.
91. editionis & versionis nostræ. In eo ma-
ximè insignis est hæc sententiosa perico-
pe, quæ totum Emblemata, nedum eius clau-
sulam illustrare queat. τῶν ἡμιθέων ὅσοι
τὸν αὐτῶν βίον δίκαιον παρέσχητο, ζῶν-
τες τέ μοι δοκῶσι καὶ μετασάντες ἐν δαι-
μονέσῃ διατάσθαι. Ex Heroibus, in-
quit, seu semideus quicumq; vitam iustitia
consentaneam instituerunt, & dum vi-
uunt, & cum ex hac vita ad aliam com-
migraverit, felicius degisse mihi videntur.
Vides etiam notas nostras ad illud scrip-
tum Libanii.

AD EMBLEMA XXIX.

III. Patria pestis acerba sua] Tranquill. Ne-
rone: Donutij patris vox inter gratulation-
es amicorum, negantis quidquam ex se
de Agrippina nisi detestabile, & malo pu-
blico nasci potuisse. Ovidius:

O mihi perpetuum nata puella malum.

Seneca 1. de Clementia, cap. 18. Quanto
non nasci melius fuit, quam numerari in-
ter publico malo natos.

AD EMBLEMA XXXII.

III. Phinea raptant Harpyia] Hesiodium
est:

Ὡς ἀγαθὴ ἄρπαξ δὲ κακὴ, θανάτοιο
δότερα.

AD EMBLEMA XXXV.

III. Subiungit hisce verbis: Hæc vetus scriptor
de Belgis, fortasse verè pro suo tempore:]
sed nunc nostro ævo excusandi, ni fallor,
qui nimis imperiosos ac truculentos Hi-
spanos ferre non potuerunt.

AD EMBLEMA XXXVI.

III. Palma] Libani' i Encomio Palmæ & Pomi.

Οὐ φόνιξ προήλθεν Ἀπόλλωνος, καὶ γεγεννη Palmæ
μένος τὸ καλλίστε θεῶ, καλλίστοις χώροις πατρὶα
ἐπίσται φύσθαι· καὶ ὑψὲ προίσι, καὶ
γῆς ἀνέχει τὰ μάλιστα· καὶ παρ' αὐτὸν, ὡς
εἶπεν Ἴωνα σπεύδει τὸν ἔρανον. τὸν γε τε
βίη χρόνον παραπλήσιον ἔχει· ἕκην ἔστιν
ἔδειξ, ὅς δάττον οἶδεν ἀναίρεμενον φοί-
νικα. ἀλλ' οἶδε μόνον τῶν φυωμένων μα-
κροβιότερον. μόνος δὲ κατ' ἐνθὺ προίαν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διασάζει τὴν βλάστην.
Hoc est, ex versione nostra: Palma ab A-
polline processit, & à pulcherrimo Deo pro-
fecta, pulcherrimus quoq; in locus nasci con-
suevit: eadem in altum se erigit, & humo
se extollit quàm maximè: atq; ad ipsum,
ut ita dicam, caelum pergere contendit. Vi-
goris, etiam ac vita tempus eiusmodi ha-
bet: adeo ut nemo sit, qui citò peremptam
palmam nouerit. Duntaxat quisque so-
lam è stirpibus, qua oriuntur è terra, lon-
gioris aui esse agnoscit. Porò cum sola pal-
ma pergat rectà in capite, surculum conser-
uat. &c. Hæc à me primum, Græcè &
Latinè edita clam te esse nolui, quæ si lu-
bet conferes cum ijs, quæ de hac arbore
scribuntur à Theophrasto lib. 1. histor.
plant. cap. 23. & à Philone Iudæo l. de Vi-
ta Moïsis.

AD EMBLEMA XLIV.

Vt speres nil nisi quod liceat] Inde illud
B. Pauli 2. ad Titum: φρονεῖν εἰς τὸ σωφρο-
νεῖν [Sapere sobriè] Martialis:
Credere mihi sapere est, non nimium & sapere.

AD EMBLEMA XLV.

Calendarum ἐκφρασις, seu descriptionē
elegantissimam habes Attico sermone scri-
ptam olim à Libanio Sophista Antioch. &
pridem Latinam à nobis factam, pag. 178.
editionis nostræ bilinguis. In ea solemnita-
tem earum percelebrem, & munerum
genera graphicè & festinè expressa repe-
ries.

AD EMBLEMA XLVII.

De Porphyrtone Georgius Pifid. in
Carm. κοσμηγίας, à vers. 998. ad 1103.
etiam διαγάμ, ut μαλαδάς καὶ πόρνυς
δέαν odisse memorat fol. 37. & 38. edit.
& versionis nostræ. Itemq; Eustath. in 3.
Odyll. Iuculenter.

Abdita in arcana natura est causa]
Dicitur in iis, quæ ἀνατιολόγητα Græci
vocat; de quibus fusè agit B. Augustinus
lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 4. & 5. Istis in-
quit, & similibus Dei miris operibus infir-
ma

III.

II.

III.

ma mortalium ratiocinatio vincitur.

AD EMBLEMA XLVIII.

[*Aiacis tumulum*] Ajax, Græcè *αἶας* dictus ἀπὸ τῆ ἀστῆ, ab aquila præpete alite, quæ apparuit postquam Hercules precatus Iouem esset, vt Telamonem hospitem suum orbem liberis augetet: Pindaro perhibente in Isthm. Od. 6. Stroph. 2. & 3. [cuius etiam nos supra Emblem. 28. mentionem fecimus] Καὶ νῦν ὄρνιθος φανέγτος Κέκλετ' ἐπ' ἄνυμον ἐυρυβίαν Αἰάντα. Virgilianus etiam versus in Eclog. 3. *Dic quibus in terris inscripti nomina Regum*

Nascuntur flores.
innuit ὁ παρνίττων. Αἰ. primas vocales Αἰαῖς, Αἰάντος expressas arcana vi quadam naturæ fuisse in Oebalio flore, qui cruore Aiæcis resperfus est candido purpureum factus est. Ouidius 13. Metamorph. *Litera communis medijs puerog; virog; Inscriptæ est folijs, hæc nominis, illa que-rela.*

AD EMBLEMA LI.

Idem argumentū fabulæ Aristophanis, cuius ἐπιγραφή est, Σρήκας, hoc est, *Vespa.* quo nomine traducuntur rabulæ & caudidici iurgia & conuitia iactantes, & maledictis certantes. Ad quos pertinet illud Homeri Iliad. 20.

ὄσποϊον κ' ἐῖπισθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακύσας.

Si quis traducas, ita traduceris ab illis.
Illud item Pindari Olymp. 1. Epod. 2. ἀκέρδεια λέλσχε θάρμινά κακαγόρους. Hoc ita verti:

Nonna semper maledicos damna manent.

AD EMBLEMA LII.

Nonnus Panopolit. lib. 5. Dionysiacōn, Actæonem post obitum ita patrem, vt canibus suis parceret, inducit.

Ἀλλὰ πάτερ πημάτιν πόρεμοι χάριν ἀραδέας δέ

Πένθος ἔχον φιλότεκνον, ἐμὲς μὴ κτεῖνε φονίας

Παιδοφόνους ἀκτερον ἀμεμφείας. ἢ μετέρης γάρ

Θηρέης ἀέκοντες ἀπεπλάγχθησαν ὄσω πῆς.

Quos ita Romanis modulis expressimus: *Extremum pater hunc quæso impertire fauorem:*

Ne luctum ob nati innocuos occide canes, quæ

Parce meis potius casoribus: error adegit Inuitos, hæc deceptos facies; ferina.

Quis catulus ceruo unquam parcat?

AD EMBLEMA LIV.

De Medææ fauitia Libanius in Ethopæia 1. Quid dixerit Medea liberos suos occisura, pag. 138. editionis nostræ.

[*Colchidos*] vide Apollonium in Argonaut.

AD EMBLEMA LV.

Ratio quem nulla gubernat Gratius in Carm. Cynegetico hunc *inconsultum* vocat, cuius

— Vita fuit error in omni.

statimq; subiungit:

Post alia propiore via, meliusq; profecti Te sociam Ratio rebus sumpsere gerendis.

Homerus iuuenum indolem hoc versu pulchrè expressit:

ὀπλοτέρων ἀνδρῶν αἰεὶ φρένες ἠερέθοντου.

Hoc ita reddidit Lucretius lib 2.

— atas improvida ludificatur.

Aufonius Eidyll. 15.

— iuuenum temeraria pubes.

AD EMBLEMA LVI.

[*Lapsus ab axe miser*] Horatius: *Terret ambustus Phaethon auaras Spes.*

AD EMBLEMA LXI.

Leges Epigrammata facillima εἰς λέπτες, lib. 1. Antholog. Græcor. Epigr.

AD EMBLEMA LXII.

Vespere qua tantum volitar etc. Νυκτερίς generale nomen est πετενὲ νυκτερίνῃ. Hesychio etiam νυκτίβιος exponitur,

ὃ ἐν νυκτὶ ὡς ἡμέρᾳ διαγων τοιαῦτα δὲ τὰ θηρία τῶν πλείω τῶν πτηνῶν. *Qui per noctem degit se per diem, cuiusmodi fera sunt & volucres pleraq;* Idem Νυκτίδας explicuit γένος τι τῶν τοῦ λοιμικῆς νόσου ἐκδιωκόντων. Genus quoddam pestilentes morbos insequuntur Videtis an hi sint Libitinarii, qui vernaculi ἐ Coruū nuncupantur. Psalm. 101. ὡς νυκτικὸρα ἐ ἐν οἰκοπέδῳ [Sicut nycticorax in aomelio] B. Augustinus in eius Psalmi enarratione: Nycticorax, inquit, est avis amans noctem. Parietina dicuntur, quas vulgo dicimus ruinas, vbi parietes stant sine tecto, sine habitantibus; ibi habitat Nycticorax.

AD EMBLEMA LXV.

Hinc faruos etc Nonius: Sanniones dicuntur, qui sunt in dictis faruo, & in o-

libus

libus

libus

libus

libus

libus

libus

libus

II.

III.

III.

IV.

Iuuenum indoles.

III.

II.

III.

Νυκτερίς.

Nycticorax.

III.

II. ax un. dictus.

r. ilq. ale-

2 is 45

Nycticorax.

ribus, & in scenis, qui μῶρος dicti Græcis. Cicero 2. de Orat. Quid tam ridiculum, quam Sannio est? qui ore, vultu, imitandis moribus, voce deniq; ac corpore ridetur ipso?

II. AD EMBLEMA LXVII.

Ethopœciam geminam de Niobe, quid dicere potuerit amissis liberis, habes apud Libanium, pag. 143. & 145. editionis & versionis nostræ.

III. AD EMBLEMA LXIX.

φιλαυτία] Hic φιλαυτος, quem transfuersum agit *Cæcus amor sui*. Flacco permittente,

— *sine rivali seq; & sua solus amabit.*
Aristoteles II. Moral. ad Nicomach. ἐπιτιμῶσι τοῖς ἑαυτὸς μάλισα ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν αἰσχροῦ φιλαυτὸς ἀποκαλεῖται. Tandem ex proliâ φιλαυτία vitiosa, optimum illius vitæ genus esse probat, quæ virtute præditus meliorem sui partem amat, quæ sapit & intelligit, ut sibi & aliis proficit, τὸν ἀγαθὸν δὲ φιλαυτον εἶναι, καὶ γὰρ αὐτὸς ὀνύσεται τὰ καλὰ πράττων, καὶ τὸς ἄλλους ὠφελήσει.

AD EMBLEMA LXX.

III. *Progne mihi garrula somnos Rumpis]*
Hirundinem peruigilem seu vigilacem vocat Ausonius in Phaleucii Ephemeridis: *Iam strepit nidis vigilax hirundo.*
vt Hesiod. λακέριζα κορώνη dicitur *cornix garrula.*

AD EMBLEMA LXXIV.

III. *ἢ ξανθὸν κατόπτρον πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.]*

Flavus comæ nexus reuincis molliter.
Huic Laidis tumulo non inconcinne inserebantur quæ apud Libanium dicit meretricum cum respiciisset, in Ethopœcia, τίνος ἀνέπει λόγος πόρνη σωφρονήσασα, pag. 170. editionis & versionis nostræ; hoc exordium: ἐρρέτω μοι γένος τὸν προαγωγῶν. *Valeat mihi genus Iononum.* In medio legendum, νόμον ἐν τῷ Λιβάνῳ θήσω. *Legem in Libano constituam.* de Libano monte, in quo delubrum & signum fuit Veneris. In clausula profiteretur se euerisuram τῶν ἑτέρων, vel potius ἐταυρῶν πικρὸν ἐργασήριον. *Meretricum mœcebam officinam.*

AD EMBLEMA LXXV.

II. *Constat hic alludi ad Platonium hoc: ἢ δονὴ δέλεαρ καλῶν. Voluptas esca malorum.* de quo supra.

AD EMBLEMA LXXVI.

Et rationem animi perdere, quisquis amat] Minimè malè, εὐηθεῖ, quamuis εὐγενεῖ, sibi non cauenti à meretricum illecebris, iamq; irretenti appositè quis dixerit, quod apud Sophoclem in Electra de Orestis casu memoratur:

— ἀνωλόλυξε τὸν νεανίαν
οἷα ἔργα δρόσας, οἷα λαγχάνει κακὰ.

AD EMBLEMA LXXVII.

Glossar. vet. Philoxeni, Amuletum, pro Amuleto exponit φυλακτήριον, quasi tutamen seu præsidium. Ibidem ἀποτροπιασμός, detestatio & expiatio, explicatur: quod huic Emblematis non est absolutum.

AD EMBLEMA LXXVIII.

Quam quadriradiam] Alciatus legit apud Pindarum Pyth. 4. Stroph. 9. ποικίλαν ἴγγρα τετραράμῳ. & motacillam quadriradiam vertit, quod verticilla quatuor, quasi κνήμας habeat, duas videlicet alas, [caput & caudam] & sic radijs quatuor rotæ affigi commodè possit; vel quia digitis pedis quatuor habet, duos anteriorum, duos retrorsum, ex Aristotele loco laudato, & lib. 4. de part. animal. cap. 12. Germana tamen lectio scholiastæ Græc. ο, & plerisq; eruditus videtur: τετρακράμων ὄυλ. in dandi casu, pro ἐν τετρακράμονι ἀλύτω ζεύξασα κύκλω Torquillam in quatuor radios habente indissolubili alligatam rota. Synesius Cyren. in lib. περὶ ἐνουπίων.

AD EMBLEMA LXXIX.

Gregorij Nazianzeni carmen Satyricum, κατὰ τὸν καλλοπιζομένων, quod Latiniis elegis operosis pridem expressimus & edidimus, ad huius Emblematis ὑπόδειξιν & δήλωσιν spectat; nempe aduersus fucantes se mulietculas, & nimio mundo immundas.

AD EMBLEMA LXXX.

Fontem Emblematis ἀμεριόβλε καὶ εἰπέ II. λέ detegens peripicæ Comm. entator, ὅρξι De fen Emble matis lib. 5. cap. 24. fuisse tractum; sed Heliodorum pro Artemidoro, κατὰ μνημονικὸν ἀμάρτημα scripserat. Vide editionis nostræ διγλωττε pag. 26. Adisf etiam Acmetis F. Scirim διερακρ. cap. 104. pag. 71. & 72. eiusdem editionis.

Turpe quidem dictu] Primi versus hemistichium huic Homericò par est:

Αἰσχρὸν

Αισχρὸν μὲν θηρόν τε μένειν.

Sententia ab Aristotele sic explicatur lib. 4. Ethic. Nicomach. ἕκαστος οἷός ἐστι, τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει, καὶ οὕτω ζῆ. Qualis quisq; est, talia loquitur & facit, itaque vivit.

AD EMBLEMA LXXXI.

III. Non se, non alios utilitate iuvat] Hesiodus versus de ingeniorum differentia scitè apud Liviū M. Minucius in concionis ad milites exordio, Decad. 3. lib. 2. Sæpe ego audiui, milites, eum primum esse vitum (Hesiod. πανάρσιον) qui ipse consulat quid in rem sit, secundum eum, qui bene monenti obediat (ἑσθλὸς δ' αὖ κακείνος δ' εὖ εἰπὺντι πίδηται) Qui nec ipse consulere, nec alij parere scit, eum extremi ingenij esse. ὁ δ' αὖ ἀχρηῖος ἀνὴρ.

AD EMBLEMA LXXXII.

Hesiodus I. ἔργων.

IV. Οὐ τοὶ ἔργον ὄνειδος, ἀεργεῖν δὲ γ' ὄνειδος. Non opus est probrum, sed segnis inertia probrum est.

Basiliius Magnus in Hom. σχολιῇ ἀνευ θεῶ, μήτηρ πονηρίας. Otium sine Deoparentis improbitatis est.

AD EMBLEMA LXXXIII.

III. Remora] Remoram Græci non tantum: ἐχνηνίδα vocant, sed & ναυκράτην, vt noster Georgius Pisides Cosmurgiae versu 983. & seq. vbi de medela sceleti ipsius, vers. 994. Porro Echeneis multis parasan glis distat ab Echino, de quo idem Pisides versu 1133.

AD EMBLEMA LXXXIV.

IV. Heroica vetus paræmia ad hoc Emblemata referri potest: πελυμαθημοσύνη ἤσ' ἀ κενεώτερον ἐδ' ἐν. Doctrina varia multa arteq; inanius est nil.

Aristoteles Politic. I. πολιτικὸν improbat gladio Delphico similem, cuius duplex vultus erat, αὐτοχρῆδος.

AD EMBLEMA LXXXV.

I. De Tantalο eiusq; saxo Homerus in Γατάλυ. νεκυία Odyssea, Pindarus Olymp Od. 1. Epod. 2. καταπέλαι μέγαυ ὄλβον ἐκ ἔδο. νάσθη. κέρρα δ' ἔλεν ἀταν ὑπεροπλον τὰν οἱ πατὴρ ὑπεκρέμασε, καρτερόν ἀντῶ λίθον. Idem in Psych. Od. 3. de Aesculapio: κέρδει καὶ σορίᾳ δέδεται. Tertullian. aduersus Gentes cap. 14. Est ille de Lyricis (Pindarum dico) qui Aesculapiū canit auaritiæ merito, qua medicinam no-

center exercebat, fulmine vindicatum.

Qui quasi non habeas] Huc prouerbiū I I I. Iunij, Alauda. 4. 37.

AD EMBLEMA LXXXVII.

Herodotus in Thalia lib. 3. scribit, Darium Regem Democedi Crotoniatæ Medico, à quo tali seu astragali luxati cruciatu liberatus fuerat, largitus est duo compedum aureatum paria, χρυσέων πεδέων δύο ζεύγεα. Tum iocose Democedes munificum Principem interrogauit: εἶοί διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγέα ἐποίησε. Nunquid se duplici malo remunerandum constituisset, quod ope sua sospes euassisset. Ausonius in ludo Septem Sapient. Solonem ita loquentem de Cyto fingit:

— Cræsum in amicus habet, Vinctumq; pedicis aureis secum iubet, Reliquum quod esset vita, totum degeret.

AD EMBLEMA LXXXVIII.

Proluit alium Ibis] Habes apud Georgium Pisidam in Cosmurgia ἐκφρασίῃ Ibis venustissimam, & κλυτὰ, purgatorij medici ab hac aue indicati, quando χυλὸν ἄλμυς ἐμβάλῃσα τοῖς ἔσω, Salsum profundens visceri succum intimo, Sic arida fluxis onera trudit foras. &c. pag. 40. & 41. edition. nostræ.

AD EMBLEMA XCIV.

Ex inuidia & discordia hæ querimoniæ inter opifices ὁμοτέχνης. Vnde Hesiodium istud: καὶ κεραμῆος κεραμῆϊ κοτίει, καὶ τέκτωνι τέκτων. Et figulus figulo, & fabro faber inuidet omnis.

Alioqui Nulla fuit res parua unquam aquamimus, addo nec unanimis. vt Ausonius M. ait in Herediolo, Aristoteles in Politic. & 8. Ethic. ad Nicomach.

AD EMBLEMA XCV.

Hoc symbolū est humani generis εαυτολεθροφόρου. Siquidem Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.

vt canit Flaccus ex istis Homeri 1. Odys. Σφῆσιν ἀτασθαλίῃσι ὑπὲρ μύρον ἄλγε. ἔχουσιν.

Basiliius Magnus Homil. 2. in Hexaem. pag. 22. edit. nostræ; & Gregorius Nyssenus in 4. Cant. initio.

AD EMBLEMA XCVIII.

Naturam hoc dicere rerum est] Lucretius.

I I I. Democedes Medicus Daryj.

I I I. Ibis clysteris inuentrix.

I V. Figulus figulum odit.

I V.

I I I.

III. Remora.

I. Tantalus.

Aesculapius.

Natura
humana
duplex.

tius aureo hoc Hexametro μικροκόσμου
vim naturamq; comprehendit:
Altera pars homines terra sumus, altera
cæli.

Anima.

Hanc Aristoteles τὸ θεῖον appellat, alii τὸ
κρείττον, Ouidius meliorem partem, in E-
pilogo Metamorph.

Parte tamen meliore mei super alta pe-
rennis

Astriferar. Illam verò,

Corpus.

—qua nil nisi corporis huius
Ius habet,

Plato σῶμα ὡς τῆμα. vt sepulchrum ani-
mi: Phocylides, Σῶμα γὰρ ἐκ γαίης ἔχο-
μεν κὲ πάντες ἐς αὐτὴν λυγμένοι κόνις ἐσ-
μὲν ἀπὸ δ' ἀνὰ πνεῦμα δέδεκται. Iuuen.

— mors sola faceret

Quantula sint hominum corpuscula.

Basilus Imperator in προτροπικῶ ad
Leonem filium, σῶμα χῶμα, tanquam gle-
bam esse vult. Georg. Pifides κοτμουργίας
vers. 658. τὴν καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λύραν:
Carneam nostram lynam, corpus huma-
num nuncupat.

AD EMBLEMA XCIX.

III.
Fortuna
& Ars fe-
rè circa
idè sunt.

Vt sphaera Fortuna, cubo sic insidet Her-
mes] Aristoteles 6. Ethic. ad Nicomach.
scribit, Fortunam & Artem circa eadem
quodammodo versari, idq; firmat aucto-
ritate Agathonis Comici: τρόπον τινὰ πε-
ρὶ τῶ αὐτῆ ἐστὶν ἢ τύχη κὲ ἡ τέχνη καὶ ἀ-
περ καὶ Ἀγαθὸν φησὶ.

Τέχνη τυχὴν ἐσερξεί, κὲ τύχη τέχνην.

Fortunā amavit Ars, & Artem Fors quoq;

AD EMBLEMA CII.

II.
Scyphus
Nestoris.

Proponitur hic Nestoris κύλιξ ex II.
Iliad. Homeri, de cuius artificio quosdam
veterum Criticorum libros integros edi-
disse constat Apud Athenēi Dipnosophist.
lib. II. tractantur quæstiones aliquot su-
per Homericis versibus in huius Nestoris
poculi descriptione: cuiusmodi istud est de
clavis aureis, quibus canit poeta fuisse hūc
scyphum argenteum πεπαρμένον. Quod
sic explicatur & legitur ex emendatione
erudi. οἱ virorū: οἱ μὲν ἐν λέγουσιν ἐξω-
θεν δ' ἂν ἐμπέρεσθαι τὸς χρυσοῦς ἥλας τῶ
ἀργυρῶ ἐκπόματι κατὰ τρόπον τὸν τῆς
ἐμπαισικῆς τέχνης. Fabrilis utiq; artis ver-
bū est ἐμπάειν, quod declarat clavis bul-
lisq; adactis & infixis sceptrum aut vas ali-
quod ornate. Porro opus ita elaboratum
ἐμπάειον indigetabant. De cuiusmodi o-
petibus videtis quæ eruditè notata sunt à

C. V. Isaac. Casaubono ad lib. 2. Suetonij. &
lib. II. animaduers. in Athenæ. cap. 12.

AD EMBLEMA CIII.

Versus Bacchidis ex Stobæo sic vertit
Morellus]

Hoc ego scio, imbellis licet sim fœmina,
Vt quanto magis quis res Deum cognoscere
Desiderat, tanto minus eas nouerit.

AD EMBLEMA CVC.

Emblema eodè, quò hoc Trimeterum
Græcum refertur:

Μισῶ σοφιστῶν, ὅστις ἐκ αὐτῶ σοφὸς.

Odi Sophistam, qui sibi ipse non sapit.
quia nequissimum sapit. Paulus ad Ro-
man. 12. μὴ ὑπερροφῶν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.
quod pulchrè Martialis ita expressit:

Crede mihi sapere est, non nimium sapere.

AD EMBLEMA CVI.

Dira lues] Morellus mauult τὸ δειρὸν,
refertur ad τὸ δεινὸν, quod graue & for-
midabile est. ἀπὸ τῶ δέεος.

Anobis temperet anne manus] Musæ
apud Mufscium Epigrammatographum
I. Antholog. munitanti Veneri, nisi ipsæ nu-
men suum venerarentur, se aduersus eas
ἐρατα. Cupidinem suum armaturam, re-
spōndent:

Ἡ μὴν ἐπέταται τῆτο τὸ παιδάριον.

Non volitat nobis ille Cupido puer.

AD EMBLEMA CVII.

Altera sed manuum flores gerit] Flos,
quem dextra tenet nudus Amor, non ter-
ram solum designare, sed & celum ipsum
videtur: siquidem à Columella lib. 10. ter-
restria sidera flores scitè vocantur. Itaque
ἀνθος à Græcis dicitur flos, ἀπὸ τῶ ἀνω
δέειν, quod sursum tendat; vt tendit in ar-
dua virtus, & ignis celum petit, ideoq; à
Gregorio Nazianzeno conferuntur ἀνθε-
σι ψῦρ, κὲ ἀρετῆ.

Quod verò Commentator hic in Epi-
grammatis sui clausula asserit, piscem fir-
mum esse, nec vlla arte cicurari posse, fir-
matur à Basilio Magno Homil. 7. in He-
xæm. pag. 88 6. edit. nostre his verbis: ἰδίος
κλήρος τὸν ἰχθύων, ἰδίᾳ φύσις, δίαυτα
κεκρωσιμένη ἰδιότροπος ἢ ζωὴ δια τῶ-
το ἰδὲ τιθασσένεσθαι τε τῶν νηκτῶν
καταδέχεται, ἰδὲ ὅπως ὑπομένει χειρὸς
ἀνθρώπινος ἐπιβολῆν. In quem locum
videtis Notas nostras, quæ 3. Tomo Basil.
continentur, pag. 89. ex Plutarcho, Plinio,
Athenæo, Martiale, & alijs auctoribus, de
mansuetis & cicuratis piscibus.

AD

III.
pag. 430
a.

IV.

III.
Dirum.

III.
Flos terre
stre fidus.

pag. 448.
b. sub fi.

IV. AD EMBLEMA CVIII.
 23.451. Euripidis ex Stobæo versus sic reddit Morellus]

*Qui non amorem censet ingentem Deum,
 Numinibus atq; augustiorem ceteris,
 Ineptus esse, magni vel ignarus boni
 Negat esse maximum Deum mortalibus.*

AD EMBLEMA CXI.

II. & IV. *Ve qua alijs fecit, patiatur] Hæc, quæ de lege talionis dicta sunt, à Federico Morello excocta, emendata & illustrata sunt. Aristoteles 5, de Morib. ad Nicomach. & 4. Ethic. ad Eudemum scribit, Pythagoreis τὸ ἀντιπεπονδὸς legem talionis esse ἀπλῶς δίκαιον, Rhadamantij ius hoc Herodius versu expressum :*

Εἶκα ἀάδοι τὰ κ' ἔρεξε, Δίκην γ' ἰθεὶά γενοίτο.
Si quod quisq; alijs fecit, patiatur, erit ius.
 In clausula oraculi Pythij ad Lacedæmonios apud Pausaniam in Messeniâc :

ταῖς ἀνταῖς τέχνασιν ἀλόσεται, αἴσπερ ὑπὴρξεν.
Artibus est quibus aggressus, capietur ab ipsidem.

Pindari quoq; Scholiastes in 1. Pyth. [nostrer in 4. Pyth. habet] laudat hunc Heroicum in eundem sensum :

Οἷα τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάει.
Qualia quis patrat, talis manet exitus illum.

AD EMBLEMA CXII.

II. Bianðris clausulam sic verterem libentius & dilucidius :
 Vospro delicijs stimulos fixistis acerbos,
 Va sanis grati vindicibus laticis.

IV. Versus Euripidis in Hippolyto sic vertit Morellus]

PH. *Quid est, quod homines predicant amare se?*
 NVT. *Suavissimum, nata, atq; idem est acerrimum.*

AD EMBLEMA CXIII.

IV. Quod Venus Anacreontica, & Theocritea non sine felle mellito Cupidini exprobrat, in ipsammet Callillus retorquet hoc aculeato versiculo :

Spinosas Erycina serens in pectore curas.
 Vis hanc ob causam oculos pictura pascere inani? Converte eos, si lubet, ad nebulam pictam in pariete, & succatam tabulam, quam Treitiri in Triclinio Aæoli memorat se vidisse Antonius. Ibi Cupidinem cruci affige-

bant Heroiæ amatrices, quæ sibi ignoscen-
 tes plecebant Deum. Hanc imaginem specie & argumento miratus poeta Consul-
 ris, hoc lepido lemmate Eclogam 6. elegan-
 tissimam condidit. *Cupido cruci affixus.* In
 cuius Eidyllij προσηύσει fatetur, se mi-
 randi stuporem transulisse ad ineptiam
 poetâdi. Quod si quis φιλόχριστος ad pium
 studium transferte volet, audiatur beatissi-
 mum Martyrem ἱσαπόστολον Ignatium in
 aurea epistola, de salutis nostræ autore ex-
 clamantem : ὁ ἔρος μὲ ἐσαύρωται . *Amor
 meus crucifixus.*

AD EMBLEMA CXIV.

ἐν ὁ ἔρος ἀδίκηί &c.]
*Non homines Amor urit, sed lasciva virum
 vis ;*
Prætexunt dulci hoc nomine nequitiam.

I I.
 pag. 476.
 a.

AD EMBLEMA CXVII.

Senarū vetus Græcorum proverbiale à
 Plutarcho laudatur, quod integrè ita legen-
 dum :

*AI

Γαμέι γέρον αὐτὸ τε καὶ τοῖς γένοιτο .
Ducit senex sibi & propinquis coniugem.
 Nicetas Choniates, initio Historiæ Andro-
 nici Comneni, increpat eum Imperatorē,
 quod Annam Alexii Imperatoris (quem
 regno vitæq; spoliatur) sponsam Régis Fræ-
 corum filiam connubio sibi iunxisset, nihil
 verecundatus effectus & victus senex, κρο-
 νίων ἀπόζων [*priscam stoliditatem redo-
 lens*] sobriini vxorem adolescentulam ro-
 seam, & nondum annos vndecim natam
 per nefas amplecti. παραγκαλιζόμενος ὁ
 πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν, &c. pag. 138. edi-
 tionis Basil.

Androni-
 cus senex
 puellam
 duxit .

AD EMBLEMA CXIX.

Dio Chrysostronius Orat. de Lege, pag.
 647. editionis nostræ, scribit κηρύκειον esse
 τὸ νόμου σύμβολον. *Mercurij caduceum si-
 gnum leges esse:* quæ κήρυκα facialem πα-
 ρά τῶν ἐχθρίων περιπέμμενον, ab hostibus
 missum, saluum & incolumentum seruat, παν-
 τὸς θάρρακος κὲ πάσης ἀσπίδος αὐτῶ δὲ εἰς
 ὄπλον τὸ κηρύκειον. *quævis lorica & quo-
 vis clypeo fortius armatura genus, præconi
 præbens.* Caduceum videlicet. Quo magis
 mirum est, quod narrat Pausanias in Bæo-
 ticis, Herculem, cuius signum sub Dio sta-
 bat (non procul à sano Ἀγοραῖα Διὸς, Io-
 uis forensis) εἰνοκολεσῖν, cognominatum
 fuisse, quasi *narium amputatorem* ; quod
 facialibus ab Orchomenijs delegatis pro
 tributo nares ignominiosè amputasset .

IV.
 Caduceus
 Mercurij.

Hercules
 εἰνοκολε-
 σῖς .

AD EMBLEMA CXXI.

II.

ἐδὲν πεινίας &c.]

Nullum penuria est onus molestius.

AD EMBLEMA CXXII.

III

Occasio unde dicitur.

Me semel alipedem] Occasio Græca dictio est, vt docuimus & scripsimus alibi. ἡ καιρός. articulo adiuncto nomini, & mutatioue literæ caninæ in sibilum, more Romano.

AD EMBLEMA CXXV.

IV.

Fortuna volubilitate.

Liuius lib. 35. Quò diutiùs trahebatur bellum, variabant secūdæ aduersæq; res nõ fortunam magis quàm animos hominum. Paulus Aemilius Cos. apud eundem Liuiũ lib. 55. hæc Græco sermone Perseo captiuo dixit: Vt cunq; hæc, siue errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt, bonum animum habe; multorum regum, populorum casibus cognita P. R. clementia, non modò spem tibi, sed propè certam fiduciã salutis præbet. Latine deinde suis: Exemplum insigne cernitis, inquit, mutationis rerum humanarum: vobis hoc præcipuè dico, iuuenes; ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbè ac violenter consuleri decet, nec præsentì credere fortunæ, cùm quid vesper ferat, incertum sit. Is demùm vir est, cuius animum nec prospera statu suo effert, nec aduersa refringit.

AD EMBLEMA CXXVII.

III.

ἐν ὁδοῦ σου βόλας.

Mustela tibi si occurrat] De hoc auspicio, quod Græci ἐνόδιον σύμβολον vocat, Theophrastus in Characterè δεισιδαιμονίας, ita scribit: τιν ἐδὲν ἐὰν παραδροίμῃ γαλῆ, μὴ πρότερον πορευθῆναι εἰς διεξιλάθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαλάθῃ. Si supersticiosus viam, mustela ingredienti, transcurrerit, non ante progredietur, quàm alius prior transferit, aut ipse gres lapides trans viam miserit. &c. Plautus in Stichò. Aristophanes in Concionantibus, γαλῆς transcursum diremissee comitia docet. Aremidox. 3. ὄνειροκρ. B. Augustin. lib. 2. de doct. Christ.

AD EMBLEMA CXXVIII.

II.

Locusta.

Locustarum tantæ nubes (inquit Liuius lib. 52.) à mari vento in Apuliam repente illatæ sunt, vt examinibus suis agros late operirent.

AD EMBLEMA CXXXI.

II.

Aec.

Αἴτε, αἴτη, αἴτην,] vt vocabulo Hebraico Hata, quod errare, nocere, offendere denotat. Biddæus in Annotationibus ad legem 2. ff. de legib. Homeri & Hesiodi versus

expedit de hoc dæmone humano generi infenso; vt Suidas Aten indigitat τὸν διαβόλον, τὸν ἀντικείμενον. quam odiosam notionem Saran etiam Hebraicè præ se fert. Hoc fitmat Bessarion lib. 3. in calumniat. Platonis, vbi scribit [vt & nos adduximus] Homerum siue beneficium quodam nature, siue Mosis prophetæ scriptis, carmine suo exposuisse lapsum Luciferi, quem ille Aten appellat. Eandemq; Noxam Aescraus vates in Theogonia, contubernalem esse canit Dysnomia, perversæ iuris legumq; constitutioni Δυσνομίην Ἀτῆν τε συνήθεας ἀλλήλων.

Luciferi lapsus

AD EMBLEMA CXXXIII.

Toto mandati & orbe legi] Lauteas Tullius libertus M. Ciceronis, ita scitè claudit carmen in fontes calidos villæ Academiæ, apud Plinium lib. 31. Nat. hist. cap. 2. Nimirum locus ipse sui Ciceronis honoris

III

Hoc dedit, hæc fontes cum patefecit ope. Vt, quoniã totum legitur sine sine per orbè, Sint plures oculi qua medeantur aqua.

Libanius in Βασιλικῶ, seu Panegyri Cōstanti & Constantio Imperatoribus dicta, pag. 4. editionis nostre Græcolatinæ: ὁσπερ ἐν τοῖς γυμνακίοις ἐγῶσι εἰς τὰς παιδοτρίας ἐρρεχέται τι τῆς ἀπὸ τῶν σεφάγων ἐυκλείους. ἄτῶς ὁ τῆς λόγῃ συναρτίος κοινῶν εἰς τῆς ἀπ' αὐτῆς φιλοτιμίας. Vt in certaminibus (inquit) gymnicus aliquid à coronarum selevitate ad ludimagistros pervenit: ita sermonis causa adiuuans orator pariceps honorum, qui inde proficiscitur. Idem in Orat. de Antochien. Professoribus, multa in hanc sententiam enunciat, vtraq; lingua nuper à me edita.

IV

AD EMBLEMA CXXXV.

Cicero lib. 1. de Inuent. Qui ita se armat eloquentia, vt non oppugnare commoda patriæ, verùm propugnare possit, is mihi vir & suus & publicis rationibus vtilissimus atq; amicissimus civis fore videtur. Philo Hebræus lib. de Cherub. pag. 88. editionis Adriani Turnebi: ἐκασος ἡμῶν ὡσπερ εἰς καινὴν πόλιν ἀδίκται τὸνδε τὸν κόσμον, ἥς πρὸ γενέσεως ἡ μετέτεχε. Et mox: δόγμα εἰσηγέεται πάνσορον, ὅτι μόνος κυρίως ὁ θεὸς πολίτης ἐστίν. Quinq; nostrum in hunc mundum tanquam in novã civitatem venit. Sapientissimũ porò de cretũ censetur, quod solus propriè Deus civis est.

IV Cium nms.

AD EMBLEMA CXXXVII.

Athenicũ ἀρχαιολογίαν Ἰσοχάτες in

I

Pana-

biles et Panathenaici *μυροθικείος* includit, vbi pro
verosi. bat, *μόνος αυτοχθόνιας τῶν Ἑλλήνων.* Philo
Iudæus *περὶ εὐγενείας* docet, Iudæus
nobilitatis veræ alios fines ὅρες ἐξαίρετες
præscriptos τῇ καλοῦσθαι habuisse, ut apud
Satyrogaphum :

Nobilitas, vera est atq; unicâ virtus.

AD EMBLEMA CXXXVIII.

II. Apud Aristid. Adrianens. in exordio O-
us rat. 5. de Hercule: *Ὡρίλατε Ἡράκλειε,*
rculis. *σέ γε ἐπ' ἀνέν ἄθλος ὁ ἡδίστος πάντως δὲ*
πολύμνητός εἰ. Gratius vetus poeta Roma-
nus in Carm. Cynegético idem grauissimis
Heroicis cecinit :

Et prædexter erat, geminisq; securibus in-
gens

Ipse Deus, cultorq; feri Tiryntius orbis;
Quem mare, quem tellus, quem præceps ia-
nus Ditis

Omnia tentantē, quâ laus erat obuia, passi.
Hinc decus & fama primus patravit ho-
norem.

AD EMBLEMA CXXXIX.

IV. Menander Comicus aureo hoc versicu-
i no- lo, quasi lapide Lydio Herculeo vnde, certum
, qui legitimi & spurij ἔλεγχον, iudicium pate-
itimi. fecit :

Νόθος πονηρός· ὁ δ' ἄρ' δίκαιος γνήσιος.
Quisq; improbus, spurius: probus, legitimus
est.

Philo Iudæus lib. de Cherub. spurios alle-
goricè exponit, τὸς νόθους καὶ πλανίους
λογισμὸς. *illegitimos, vagos & obliquos*
cozitat. Et subiicit: τὰ ὑπαρκτὰ αἰ τέ-
λειοι ἀρετὰι μόνε τῆ τελείῃ καὶ γνήσιῃ κτή
ματα. Facultates esse perfectas virtutes, so-
lius perfecti ac legitimi possessiones.

AD EMBLEMA CXLIV.

II. *Anchora quod nautis*] Vtinam regibus
ia sen & principibus omnibus maneret alta men-
tia. te repositum Agamemnonium illud regale
ἐπιρῶνημα, vel σύγκριμα, non sine numi-
ne ab Homero ita celebratum :

Βόλοιο ἐγὼ λαὸν σὸον ἔμμενα ἢ ἀπολέ-
σθαι.

Non ego perniciem populi peto, malo salutē.

AD EMBLEMA CXLV.

I I. *Cacus at est Princeps*] Iuuat ita cacuti-
I I. re. Multa interim Reges (inquit Seneca
lib. 4. de Benefic. cap. 37.) in bello præfer-
tim, operitis oculis donant.

Quod solus auribus] Tritum id è prouer-
biali Trimetro :

ἄρχων ἄκουε καὶ δικάσῃς καὶ ἐδίκως.

Gerens magistratū æqua & iniqua audias.

Huius Emblematis argumentum illu-
strat Philo Iudæus lib. inscripto, Vita ciui-
lis 5. de Iosepho. & de Iudice. & de consti-
tuendo Principe. Itemq; 2. de vita Moysis,
in cuius proœmio hic insignis maximè lo-
cus est de boni principis munere: *Βασιλεῖ*
προσῆκει προσάττειν ἂ χρηθ, καὶ ἀπαγορεύ-
εῖν ἂ μὴ χρηθ' ὡς εὐδὲς εἶναι τὸν βασιλέα
νόμον ἐμψυχον, τὸν δὲ νόμον βασιλέα δὲ
καιον. Regus munus est, quod oportet, impe-
rare; quod non oportet, vetare: ut procul du-
bio Rex sit lex animata, lex autem iustus
Rex. &c. Videtis Libanij iustitiæ elogium,
editionis nostræ, pag. 91.

AD EMBLEMA CXLVII.

[Sententiam illam Alexandro Macedo-
ni tributam, Morellus potiùs Alexandri
Seueri esse iudicat]

AD EMBLEMA CXLIX.

Libanius in Oratione, quam habuit pro
Antiochenis, post euerfas Principum ima-
gines Theodosium 1. Imperatorem omnes
Atticorum oratorum lecythos & myro-
thecia in clementia Principum celebranda
consumpsit: eam Græcè & Latinè pridem
edidimus, & Christianissimo atq; clemen-
tissimo Regi Henrico Magno, felicis æter-
næq; memoriæ consecrauimus, idq; munu-
sculum literarium sibi gratissimum acce-
ptissimumq; esse significauit tantus He-
ros, qui Platonicum illud dogma, *μεγαλο-*
θυμίαν ἐκ ἄνευ μακροθυμίας εἶναι, egre-
gia regiaq; mansuetudinis & magnitudi-
nis animi copula comprobauit.

AD EMBLEMA CLII.

Extolle cachinnum] Dictum est, cachin-
num ἀπὸ τῆ καγχασμῆ, Græco fictum
esse, Atticis enim *καγχάζειν, cachinnare*
designat.

AD EMBLEMA CLIII.

Gefnerus Apologum hūc Aesopicum,
vt fabulosum commentum explodit, ta-
met si à Græcis & Romanis antiquis scri-
ptoribus celebratum & peruulgatum.

Medicata virilia] Guiliehmus Ronde-
letius in tractatu de Amphibijs arcanum
naturæ διδῶσαν κασοπέαν aperit.

Vitam vt redimas] Oraculum Euange-
licum est: *εἰσὶν ἐννῆχοι, οἵτινες ἐννέχισαν*
ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν. [Sunt eunu-
chi, qui seipso castrauerunt propter regnū]
Matthæi 19. Adi Theophylactum.

IV.

Regu mi-
nus.

IV.

IV.

III.

Cachin-
nus.

II.

III.
Castoreū.

AD EMBLEMA CLIV.

IV. Teucer apud Sophoclem in Aiace Lorrario, sollicitus de Aiace fratris cadavere, ut illicò conderetur, ait queritans: μή τις ὡς κενὴς Σκύμον λεαίνης διομενῶν ἀναρπάσῃ. Ne quis vaga catulum leana rapiat hostis debilem. Et causam subiicit: τοῖς δαυνοῖς τοῖς Φιλῆσι πάντες κειμένοις ἐπεγγελάω. Omnes solent letho datos traducere. At Virgilianus Polydorus sepultus, Aeneam, tumulum suum incautè mouètem, sic increpat, Aeneid. 3.

Quid miserum Aenea laceras? iam parce sepulto,

Parce pius scelerare manus.

Eiusmodi querela est in Epigr. 3. Senecæ philosophi relegati:

Parce relegatis: hoc est, iam parce sepultis.

Et 4.

Occisi iugulum quisquis scrutaris amici,
Tu miserum necdū me satis esse putas?

Et 5.

Crede mihi vires aliquas natura sepulchris
Attribuit: tumulos vindicat umbra suos.

AD EMBLEMA CLV.

τε τράειχρον εἰς τὸ αὐτὸ

Ὅππὸτ' ἔρωσ πρός πότιμον ἀμείβετο τεύχεα λαμπρὰ,
ἢ πότιμος δ' ἔδδα, καὶ δρέπανον λάβ' ἔρωσ.

Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη πολὺς φάς δ' ἄδην μέροιο;

ὁ πλότερος δ' ἄρ' ἔρε ἐξέπεσεν δρεπάνω.

AD EMBLEMA CLVI.

Alicui distichon Græcè redditum.

Τί τί' ὀλοή κ' ἢ τλῆς παιδ' ἠπεροπέυσαι ἔρωτα;

Ὡς σὰ βέλη βάλλειν οἰόμενον γ' ἴδεια.

AD EMBLEMA CLVII.

II.

Non desunt angustiora epicedia in eloquijs sacris, εἰς τὰς ἀώρες ὄντας καὶ μοίραν ἔχοντας θανάτου. vt canit Solon in clausula ἐβρομάδων βίβι. In primis Daudis vatis & Regis θεωριθεσάτε in Abessalomum filium, impia arma sequèdo interemptum, 2. Samuel. 18. ἄπως εἶπεν ἐν τῷ κλαίειν αὐτὸν ἰέ με Ἀβεσσαλώμ, ἰέ με. τίς δ' αὖ τὸν θανάτὸν με ἀντί σε ἐγὼ Ἀβεσσαλώμ. ἀντί σε ἰέ με. Eiusdem lugubres versus super Saule Rege & Ionatha filio, qui in acie occubuerant, leguntur 2. Samuel. 1. ἐ

Codice Isafar. Στήλωνσεν Ἰσραήλ ὑπὲρ τῶν πεθνηκότων ἐπὶ τὰ ἄψι σε τραυματιῶν.

πὰς ἐπῆσαν δυνατοῖς &c. qua M. Antonius Flaminius elegatissimis dimetris Iambicis olim expressit. Alij id genus Gregorius Nazianzenus in Poemat. & Anthologia Græcorum epigrammatum suppeditant; præter Statium in Siluis, & Martialem.

AD EMBLEMA CLIX.

Maxima rixa oritur] Maxima vitique cognatio patet inter has voces, heredis, ἔριδος, & rixa. Ideo τὸ heres siue diphthongo in antiquis monumentis & ἐπιγραφαῖς scribi constat; idq; aberuditus probatur, qui τὸ ἔριδον, & actionem familiaris eiuscundæ ἀπὸ τῆ ἐρίξειν deduci posse agnoscunt, quia ex diuisione rixa vt plutimum oritur. Catullus in coma Berenices memorat. Dulcia nocturna vestigia rixæ. νυκτερινῆς ἐρίδος.

AD EMBLEMA CLX.

Antigone Sophoclea sancti huius in mortuos officij amorisq; heroici exemplum in signe præbet, de vetita Polynicis fratris sepultura anxia:

— κείρον δ' ἐγὼ

Θάψω· καλὸν μοι τέτο ποιέση θανείν·
Φίλη μετ' αὐτῆ κείσομαι, φίχη μετὰ.

— Ipsum fratrem ego

Sepeliam; pulcra mihi mors deinde erit. Martialis ad Meliorem lib. 8. Epigrā. 39.

At si quis dare nomini relicto,

Post manes tumulumq; persenerat;

Quaruit quid nisi parcius dolere?

AD EMBLEMA CLXIII.

Aeneas apud Homerum Iliad. 20. hortatur Achillem, vt sibi temperet à cōiutijs iactandis, quod obrecreatio muliebre sit vitium:

Στρεπτή δὲ γλωσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἐνὶ μῦθοι,

[παντοίοι' ἐπέων δὲ πολὺς τομὸς ἐνθα καὶ ἐνθα.]

Ὅπποιὸν κ' εἰρησδα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακέσας.

Ἀλλὰ τίη ἐρίδας καὶ νεῖκα νῶιν ἀνάγκη. Νεῖκῆν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὡσε γυναικας.

[Ad verbum sic sonant:

Volubilis enim lingua est hominum, multi que insunt sermones

Omnigeni verborum autem multa profusio hinc atq; inde.

Quale dixeris verbum, tale etiam audies. Sed quid rixis et opprobrijs nobis necesse est

Con.

III. Heres & de dictu

IV. Mortui sepeliend

IV.

Conten- re verb muliera est.

Contendere munus contra, ut mulieres.]
 Quibus concinunt hæc Turni apud Vir-
 gilium Aeneid. 11.
*Larga quidem semper tibi, Drance, copia
 fandi.*

— sed non replenda est curia verbis,
 Quo tunc tibi magna volans. Mox:
 — An tibi malore.

Ventosa in lingua?

AD EMBLEMA CLXV.

Canis] Hecuba, canis vocitata. Iunius
 Cent. 7. Prouerb. 83.

Et peragit cursus] B. Augustinus in enar-
 ratione primæ partis Psalmi 70. ad vers. 3.
*In locum munitum esto mihi. Quid muni-
 tius (inquit) cum ad illum locum confu-
 geris? dic mihi quos aduersarios formida-
 bis? Nescio quis dicitur de montis vertice
 clamasse cum Imperator transiret: Non
 de te loquor. Respexisse ille dicitur &
 dixisse: Nec ego de te. Contempserat Im-
 peratorem cum insignibus armis, exercitu
 potestate. vnde? De loco munito. Si secu-
 rus ille in alta terra, quomodo tu non in
 eo, à quo factum est cœlum & terra? Hic
 ascribere libet Epigrammatis nostri in hym-
 nos Græcorum Θεοτόκων, clausulam ἀν-
 τίστροφον clausulæ epigrammatis Alciati:
*Inuidia humani generis dissumpfitur ho-
 stis:**

*Solus & hereticus rumpitur inuidia.
 Rumpatur sed uterq; licet, Regina polorum
 Satanicam longè despicit inuidiam.*

AD EMBLEMA CLXVII.

Mare ob violentiam ventorum fluctuū
 decumanorum quasi ad insaniam adactū,
 Mænadi furiosæ comparatur à Basilio Ma-
 gno orat. 4. in Hexaem. Et ab Euagora in
 epist. ad Antipatrum: *παλινδρομει πρὸς
 εαυτὸ τὸ ῥέθρον μαινώμενον μεγάλην ἀπει-
 χήσαν τῆ χέρσιν τὴν ἔσθον.* Itemque à
 Georgio Piside vers. 373. *Cosmurgia:
 ὄλην εαυτὴν οἶα μαινάς ἀγρία τῆ γῆ
 περιρέτασα.*

*Vt Menas insana & furens toto impetu
 Circumfluum allidit solo &c.*

AD EMBLEMA CLXIX.

Deorum cætus oraculum apud Home-
 rum Odyss. 8. huc pertinet:
*ἐκ ἀρετῶ κακὰ ἔργα κίχάνει τοι βραδύς
 ἀκύν.*

[Non rectè succedunt mala opera: assequi-
 tur tardus celerem.]

de vincito Gradiuo à Multibro Ioripede.

Quod autem omnia tuta timenda sunt pru-
 dentibus, Lyricus Latinus monet:
*Quod quisq; vitet nunquam homini satis
 Cauum est in horas.*

B. Ioa. Chrysostomus in illa τῶν ἀνδριάν-
 των, quæ incipit, εἶδει καὶ τήμερον luculeu-
 ter dissertit, ὅτι χρίσιμος πανταχὲ φόβος.
 tametsi

— timor ipse malorum

sape superuacuos cogit habere metus.

Ouidius.

AD EMBLEMA CLXXIII.

Hexastichon Alciati Græcè expressum.
*Ὅπποτε δὴ κύκλω σκισέντος χεῖλε σιν
 ἀντρο
 ἔζητο, ταῦτ ἦσεν, ὅ καὶ εἰς οἴσι
 Ἀμμες βόσκετέ μοι λάχαν, ἀντάρ βόσ-
 κομ. Ἀχαιὸς,
 Νειάρι ἀρέμοι ὕσατον ὄστιν ἄγων.
 Πεύσατο ταῦτ Ἰθακήσιος. Ὀμματος
 αἴψα δ' ἀμερσε,
 Κύκλωτ ἠὲ δίκην ἔχεν ἀπασθαλῆς.*

AD EMBLEMA CLXXV.

Tetrastichon Alciati Græcè redditum.
*Ὡς λαῶν σκύλαξ μάρμας δάκνη αἰδηλον
 ἔτινα δ' ἄν λάβην τότε βαλόντι φέρε
 ὡς πλεῖστοι μὰτ ἀντιπάλεις ἀπορεύξασ
 εἴοσι,
 καὶ οἷς ἀδέμι ἐς αἴτη ὀδέσι τρίβον.*

AD EMBLEMA CLXXVII.

Supposuit nunc colla iugo] Sic apud Ti-

bullum lib. 1. eleg. 10.

— Pax candida primum

Duxit aratus sub iuga curua boues.

Quod sic olim Græcè expressimus:

— εἰρήνη ἀγαθῇ

ἦγεν ἀρωσόμενον ζευγάριον βοικόν.

Philemon Comicus pacē vocat τὴν ἐπα-
 φρόδιτον καὶ εὐαίανθρωπον θεόν. *Suauissimam & mortalibus charam Deam.* Eiusq;
 munera venustissimis hisce Senatijs com-
 plectitur:

*Γάμους, εορτάς, συγγενεῖς, παῖδας, φίλους,
 Πλῆτον, ὑγιειαν, οἶνον, σίτον, ἠδονὴν,
 Ἀυτὴ δίδωσι. ταῦτα παντ' ἀν ἐκλίτη
 Τέθνηκε κοινῇ πᾶς ὁ τῶν ζῶντων κόσμος.*

Quæ ipsdem numeris ita reddidimus:

*Cognitiones, nuptias, festos dies
 Natos, amicos, sanitatem, opes, cibum,
 Vinum, voluptates, dedit benigna pax
 Adisifis Pacem Aristophanicam, aureum
 Drama, hilaritatis dulce seminarium.*

AD EMBLEMA CLXXVIII.

*τίκτηι δὲ θνατοῖσι εἰρήνη μεγάλη
 LII 3 πλε-*

Omnia
 tuta ti-
 menda.

III.

IV.

Pacis mu-
 nera.

II.

III.
 us, tu-
 m refu-
 um.

IV.
 ire Ma-
 di com-
 ratū.

pag. 73 δ. πλάτων] quod sic F. Morellus obiter emē-
δαν τ, & vertit :

τίκτη δὲ θνατοῖς πότνι εἰρήνα μεγάν
πλάτων .

Magnas opes mortalibus pax parcurit .

AD EMBLEMA CLXXIX.

II.

Peteruditus Iochimus Camerarius in
auctario seu appendice ad Philemonē, πε-
ρι ιδιότατος ζώων. aliquot Senatus lambi-
cis, Græcis & Latinis elegantissimis, cun-
cta quæ à factis & profanis autoribus v-
traq; lingua super Alcycone scripta com-
pererat, mirificè comprehendit. Id carmen
δίγλωττον non sine fructu percurres, si
libet & vacat. Exordium eiusmodi est:

Ἡ δ' Ἀλκυὼν ὄρνις μὲν εἴγε παράλιον .
Ροπήντα accolit cui nomen est αἰς Ἀλκυον .

Nidus

Alcyonis.

Et post nidi ἐκράτην, quod sorte nūcupat
νεοττιῶν οἶαν νεαυπηγημένην, quia navis
iustar concanum fit; Mox subiungit elogiū
amoris conjugalis in hac alite, versū aureo:
Φίλανδρος αὐτὴ κὴ φιλόσοφος πάνν,
πίση ἀναποσπάσως συνῆσα γυνὴ πόση .
Ales mariti perquam amans est foemina,
Irrupta iungit coniugi quam copula .

IV.

pag. 74 b.

Commo-
dia παρῶν .

ὄσῳ τε πολέμῳ &c.] Hæc à se emen-
data & distincta sic vertit Morellus :

1. Quanto melior est pax duello, hinc col-
lige :
2. Pax alma Musis est amica maximè :
3. Aduersa luctui : iuuant hanc liberi
4. Probi placetq; copia huic. At his mali
5. Spretis, mouemus bella, & imbellem vi-
rum
6. Nos subiugamus, vrbis & urbem ruy
parem .

AD EMBLEMA CLXXX.

II.

Aureum istud distichum Epigramma-
tographi Græci mirum in modum con-
gruit, & coniurat amicè cum hexastichi
Alciati è fonte Græco hausti clausula :

Nemini
destrahen-
dum .

ἐσθλά λέγειν αἰεὶ πάντας καλὸν ἀισχρὰ
δὲ λυγρὸν .

κἂν ὧσι τέτων ἄξιοι ἂν λέγομεν .

Omnès laudare est pulchrum, at traducere
acerbum ;

Vs sit vita horum digna probro & scutica .

AD EMBLEMA CLXXXIII.

Hexastichi Alciati paraphrasis Græca .
παλληναῖε γέρον Πρωτῷ μιμικῶς πολύ-
μορφε .

Ὅς μέλη ἀνδρός νῦν, νῦν δὲ φέρεις ἀλόγε,
ἐννεπε τίπτε σὺ χάρεις εἶδεσι παντοῦ θα-
πείσιν .

Ὡς σαθερὰν μορφήν μηδεμίαν σοὶ ἐ-
μεν ;

πολλὰ παλαιοτάτῃ αἰῶνος σήματα φαί-
ται ;

ᾧ ἐπ' ὀνειρώττει ἐν φρέσ' ἕκασος εἰαῖς .

AD EMBLEMA CLXXXVI.

III.

Vniuersam Cadmi μυθολογίαν Non-
nus Panopolitanus in Dionysiacis luculen-
ter admodum Heroico carmine profecu-
tus est: ac de draconis quidem dentibus sa-
tis lib. 4.

Ἰοβόλον ἔσπειρε πολυσίχρον ὄγκον ὀδόν-
των, &c.

De Harmoniæ coniugio lib. 13. De litera-
rum inuentō lib 40. sub fin.

Κάδμος ἐυγλώσσοιο διδάσκεται ὄργιμ
φονῆς .

Cadmus sacra docet docta mysteria lin-
gua, &c.

AD EMBLEMA CLXXXVIII.

III.

Τὸ ΓΝΩΘΙ &c.] Hoc ita metricè vertit
Fed. Morellus :

pag. 79
b.

Cognosce teipsum, scito non inaniter
Oraculo celebre factum Delphico .

Georgius Pifides noster in carmine lau-
dato. De officio Mundi, rationem submo-
uenda ignorantiæ hoc Emblemate propo-
sitam, & à sui rerumq; conditaram noti-
tia, ad θεογνωσίαν rectè perueniendi mul-
tis versibus docet ; quorum pulcherrima
clausula coronisq; hæc est :

IV.

Οὔτω τελὸς πὺν ὄσπερ ἐξ ἀγνωσίας,
τὸ Ἰνώθι σαυτὸν, εἰς διαγνωσιν λάβοι,
κὴ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐνδιατριβῶν φύσει
τέως εἰαυτῷ συλλαλήσει κὴ μάθοι,
πύθεν παρήχη μηδὲν ἂν πρὸ τῶ σέι ;
Duntaxat homo, tanquam ex mera igno-
rantia .

Ratio i-
gnoranti-
submo-
da .

Se noscat ipsum, mentis & spectet bona,
Nostraq; natura immortalium,
Secum loquatur cogitetq; talia,
Productus vnde, qui ante vitam nil erat?
His consentiunt, quæ Mercurius Trismeg-
gistus scribit cap. 5. Poem. Et Persius in Sa-
tyr. 3.

— Causes cognoscite rerum :

Quid sumus, & quidnam victuri gigni-
mur, ordo

Quis datus, aut meta qua mollis flexus, &
vnde .

Gregorius Nyssenus in Sacramento Ba-
ptismi. Prudentius in Romanum militem
2. Machab. & τὴ κατὰ Matth. 7.

AD EMBLEMA CXCI.

Poma

III. Roma etanum Veneris sunt] Theocritus adstipulatur Idyll. i. i. vetf. i. Η'ρατο δ' ε'τι ρόδοις, ε' μάλοις, ε' δ' ε' σελίνοις.

fic enim legendum, non κικίνοις. νεύσο-χως emendavit V. C. Daniel Heinsius, in omnibus priscorum autorum scriptis ο'ζυ δερκέσατος. Cyclops (inquit) Galateam suam non

matorū oros.

Ardebat pomis, roseis ap'iq; coronis. Siquidem qui impense amabat, vel impense donabant, ε'ρ'αν η' δωρείσθαι ε' κατά μὴ λαχ' ε'έρωνος, παροιμιακῶς dicebātur, quod hæc munuscula ad amicas vulgò missitarent.

[Hic quoq; me in vtramq; aurem dormitante, Tyrographus aliquid omisit, quod appositum volebam; nempe Epigramma Platonis ex Laertij lib. 3.

τῷ μῆλῳ βάλλο σε, σὺ δ' εἰ μὲν ἔχουσα φιλεῖς με.

Malo ego te ferio; cape, si me diligis, illud. Et aliud quoque Philodemi, seu, ut idem Laertius vult, Platonis ad Xanthippen, sic: Μῆλον ἐγὼ βάλλει με φιλῶν σέ τις ἀλλ' ε'πίνευτον

Ξανθίππη, κ' ἀγῶ, καὶ σὺ μαραινόμεθα. Quod sic vertit Bentinus:

Malum ego: me iaculatur, amat qui te, annue quaeso

Xanthippe, tibi mox & mihi forma perire.]

AD EMBLEMA CXC.

IV. Claudiani extat elegiacum carmen elegantissimum de pijs fratribus Siculis, qui fortunis opibusque suis relicti, parentes suos ab incendio Avenno liberarunt: ex quo hos insignes versus selegimus:

O bene Natura memores, documēta superna Iustitia, iuvenum numina, vota senum: Qui speris opibus medios properastis in ignes,

Nil prater sanctam tollere caniciem. Haud equidem immerito tanta virtute repressas

Enceladi fauces obriguiffe reor. Ipse redundantem franavit Mulciber Aetnam,

Laderet exempli ne monumenta pij. Prætermisiss alijs clausulam tantum α'ξιο μνημόνευτον addam eiusmodi:

Dū potuit pietas: flamma cessante probari, Emptra est ingenti clado peronne decus.

tas in entes.

AD EMBLEMA C.

Velat vulcus, obnubia ocellis] Videtis Notas Morelli ad Epithalamium Violantilla, Statij 5. — ducit Lumine demissam, & dulci probitate rubentem.

& ad Silu. i. l. 5.

— mixta pudori

Gratia. vbi αγαλμα αιδῆς. Mulieres subditas esse vitis oracula sacra præcipiunt, ex 2. & 3. Genes. & Esther i. cap. in Afluere edicto. Itemq; Pauli. &c.

AD EMBLEMA CXCVIII.

Iungere mortua vivis] Quod Hector Homericus Alexandro fratri propter Helenę ἀρπαγήν imprecatur, Iliad. i. Αἰδ' ἔρελες ἀγῶνός τ' ἔμεναι, ἀγαμός τ' ἀπολέσθαι.

O utinam natus nunquam innuptusq; perisses.

hoc Mezentius Alciati contagioso suo semiviro obiectare iure poterat: vel in se ipsam illa retorquere:

O utinam nunquam nata, aut innupta perissem.

Integre mihi quid cum putre semiviro. Luber etiam παραφιδιάζειν ex Martialis Senarijs:

Coniunx integra, fonticus maritus; Non mirum malè conuenire vobis.

AD EMBLEMA CXCIX.

Alciati disticha Græcè expressa.

I.

Κῶνε σχήμα καὶ ἔνομα κηρήσει κυσαρίσσαν, Δέξασθαι σφετέρους ἄδε κατ' αἴσαν ἴσιν.

2.

Καλλιέθειρα πέλει, εὐτακτοὶ τ' εἰσὶ ρῆδαμνοί. Καλλίκομός περ εἴσ', αὐτὰρ ἄκαρπος εἶψος.

AD EMBLEMA CC.

Disticha Alciati Græcè reddita κατὰ ἔπος.

I.

Δρῦς Διὸς εἰσὶ φίλη, ἀγανῆ σωτῆρος ἀπάντων, Ἀνδρα δ' ε' σώζοντ' ἦν ἐκ δρυὸς ε' σέρωνος.

2.

Ω' γυγίς βαλάνοις ἐτρεφέν ποτε νῦν σκιδέλλει. Δένδρεον ὡς Ζηνὸς ἐκ ἀνόνητον ἔβυ.

Prudētius ex oraculo Mosaiico Genes. 18.

III.

IV.

II.

*Hospitium hoc Domini est, illex ubi frondea
Mambre*

Armeniale senis protexit culmen :
ἄρθη αὐτῷ Ἀΐράμ ὁ θεὸς πρὸς τῆ δρυὶ τῆ
Μαμβρῆ. At Genes. 35. quercus vocatur
ἢ ὀάλανος, à fructu; vbi agitur de sepultura
Deboræ nutricis Rebecca. ἐτάρη χατώ
τερον Καυθίλ ὑπὸ τὴν βάλανον. & vocauit
Iacob quercum illam βάλανον πένθης.

AD EMBLEMA CCII.

Metaphrasis distichi Alciati in Abietem.
ἄντιθέτοις δὲ ἐλάτῃ φνύται κιν ἔρεσιν ἄρρσις.

Ἄντιθέτοις δὲ τόποις πλείον ὄνειρ
ἔρῳ.

Hⁿ

Τεῖχος ἀλὸς ἐλάτῃ πέλ' ἐν ἔρεσιν ὑψιπέ-
τηλος.
ὡς μὲν ἀπ' ἀντιθέτων ἐστὶ τόπων ὄρε-
λος.

AD EMBLEMA CCIII.

Alciati ἡροελεγέον libuit hoc disticho Græ-
co Iambico pendere :

πένη κη παραφράδ' ἔτιν' ἐκβάλλει ποτέ,
ἔοικε δ' ἀνδρεσσιν γόνε τηθομένοις.

III.

Stolones.

Stolones] Aristoteles 1. de moribus ad
Nicomach. vbi additur ideas Platonicas
exagitate, scribit τὸ πρὸς τι παραφράδ' ἔ-
οικε καὶ συμβεβηκότι τὸ ὄντος. Quod
cum aliquo confertur simile esse stoloni
propaginine, eiq; rei, quæ substantiæ acci-
dit: vbi arboris trunco substantiam, stoloni-
bus accidentia comparat.

AD EMBLEMA CCIV.

Alciati tetraſtichi metaphrasis Græca.
Τρώγειν γηδομένας κῆρ μῆλα κυδώνια
νύμφας,
τάξασθαι λέγεται θεσμοθέτης ὁ Σό-
λων.

Ὡς σὺματι σομάχω τ' ἐρίρη; ὄρρ' ἀσθμα
γένοιτο

ἄδισον κείνας, λειριόεσσα τε ὄψ.

AD EMBLEMA CCV.

De Cisso puero, qui Dionysio in delicijs
fuit, deq; eius transformatione in κιασσὸν
hederam, Nonnus poeta lib. 12. Dionysiac.
ita canit :

Κισσὸς ἀερσοπότης ἐρείεσι νέος ἐς φυτὸν ἔρ-
πων.

ἔσαι κισσὸς ἔλιξ καὶ ἐν ἔρεσει. Sic lego, non
ἔσσεται.

Procerus Cissus gratus puer, exilist arbor :
Flexilis hinc erit in plantis hedera stirpis.

AD EMBLEMA CCVI.

Nostram Metaphrasin Græcam disticho

Alciati hic subnectere non cunctabor :
Ὅττι πρίνος θαβερεῖ αὐτῆ κατακόπτε-
ται ἴσχυ.

Σύμβολα ρ' ἐμφυλίε θνητότητος ἔχει.

Obſeruandum apud Esaiam cap. 44. v. 14. vbi
versione vulgari seu Hieronymiana legitur,
Tulit ilicem & quercum, &c. sc. septuaginta
interpretes Græcos habere, καὶ ἄλαβε ἀγριοβάλανον καὶ δρῦν. Hoc animi
causa. Sed animi causa addatur hæc paro-
dia Virgiliana :

Qui semet frāgit, vult esse sub ilicibus suis.

Romanos non minus quam Bæotos ma-
lus abstulit error πολέμῳ ἐραμένους ἐπιδη-
μία ἀκρυσέντος, expertos serò vt robur
consilij experti mole ruat sua. Vtinaam Chri-
stianis nationibus θρησκείαν φιλανθρωπο-
τάτην (vt merito Synesius Religionē Chri-
stianam vocat) profitentibus idem iure ob-
ijci non posset; nec vnquam ilicis vim na-
tura quæ; ipsi imitari libuisset.

AD EMBLEMA CCVII.

Alciati distichum Græcum factum.
χρῦσε Ἄφροδίτης τάδε μῆλα, πικρὴν γλυ-
κῦτητα

Σημάνει Δαναοῖς ὡς γλυκύπικρος ἔ-
ρας.

AD EMBLEMA CCVIII.

Alciati tetraſtichum Græcè redditum.
χλωρὰ κ' ἀειθαλής, θαλλῶ πύξος μάλα
γ' ἔλω

Ἐπερ ἀνίσουσιν ρ' αὐλὸς ἐγεντο τρόποις.
Γαίγυμασι καὶ μαλακοῖσιν ἐρασαῖς προσ-
φώραν ἔρως

χλωρὸς ἐραστῆς πᾶς, πύξος ἔρῳ χλωρὰ.

Sed quid ad Emblemata? Buxus perpetuo
vernax, crispro cacumine, & e cuius li-
gno bonæ fistulæ tornantur, quod amasio-
rum vitam symbolice repræsentat; viro
spei symbolum; & quid non sperant mise-
ri amantes? Sed id quidquid est amorum,
omne ad fistulas, resq; nugatorias impen-
ditur, puta versus amatorios & cantilenas,
quibus ocioforum & languentium occupa-
tur animus. Quin pallescunt amantes, in-
ter spem metumq; dubij.

AD EMBLEMA CCIX.

Metaphrasis Græca Alciati distichi.
πίπτ' ἀβη φύλλων προβαλέσα ἀμύγδα-
λεδάλλεις,

Μισῶ προθῆ ἄς οἷς πρὸ τριχῶν σοφία.

AD EMBLEMA CCX.

Vis nostram Alciati distichi Græcam ver-
sionem, ἢ φιλέλληνι paulò liberiores?

Η' μῦ-

II.

IV.

Sediti
pernic
sa.

IV

Buxi
matis
symbo

Superstitione de lauri folijs.

Η μόρεά βράδιον βλασεῖ ψύχες μετ' ἐρωῶν

ῤιγεδανῶ, εὐφραν καὶ σφόδενδρον ἄμα.

II. De moro arbore (quam μόρεαν Græci vocant, vt fructum eius μόρον; prima corréptā, & à Latinis producta, ratione profundia accentusve, more suo) Ioannes Passeratius μακαρίτης, Collega quōdāmeus, nulli flebilior quàm mihi, Siluam Heroicam cum Statuanis certantem scripsit, qua per diu diuino fata carmine viuere motus, imò canescet seclis innumerabilibus.

AD EMBLEMA CCXI.

Alciati distichū primū Græcè versum .

Μάντις ἔχει ἀγαθῆ σωτήρια σύμβολα

δάφνη .

κρατίγ' ὑποσρωθεῖς ἀτρεκέες εἴλκεν ὄναν .

IV. Extat Libanij Ethopocia lepidissima pictoris frustra tentantis A pollinem pingere eis δάφνην ξυλίην. pag. 43. nostræ edition.

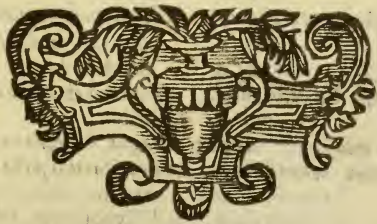
Docet autem Theophrastus 1. de Charact. morum, cap. περὶ δεισιδαιμονίας, in princip. δάρνης εἰς τὸ σῶμα λαβὼν. Iuperstitiosum ambulare folia lauri ore prehensio. Moneteriam Clemens Alexandrinus in προτροπῆ καθαρεῶν μεταλάμβανε θεοπροπῶς, ἐ δάρνης μετέχων. *Piacula adhibeo Deo decorata, non lauri folia.* Poetæ certè laurum mordentes imitantur Cassandram δαρνηράζον Lycophronis. Ideo tamē preclariùs actum est cum Dione, eiusq; collegis Senatoribus, quòd Commodò gesticulante in theatro, δάρνης φύλλα διεφραζον. Sic enim ipsos ab Imperatoris sauitia seruauit Apollo. Xiphilinus in extr. Comm.

AD EMBLEMA CCXII.

Alciati distichi Metaphrasis Græca .
Ὅττι κόμην Ἀλκείδου λεύκη ἔσερε δίχρους ,
Ἀλλάσσει χρόνος ὡς νύκτα ἢ ἡμάρτταν .

Tibi Christe σῶτερ ἀλεξίκακε Opt. Max. gloria in æuam .

F I N I S .

INDEX

RERVM ET VERBORVM,

Emblematum, Historiarum, Apophthegmatum, Sententiarum, Prouerbiorum, Fabularum, Mythologiarum, Hieroglyphicorum, Aenigmatum, Nummorum, Deorum, Hominum, Animalium, Arborum, &c. memorabilium, per totum Opus sparsorum locupletissimus & accuratissimus.

A.

- A** Bderitica mens. adagium. 67. b.
 Abderologus. *ibidem*.
 Abdomē quid propriè, quid figuratè. 328. a.
 ABIES. 857.
 Abies fetus apta. 858. a. symbolum commo-
 ditatis in rebus aduersis. *ibid*.
 Abietis descriptio. 857. a.
 Abstemius. 95. b. & 132. b.
 Abstemiū per salicem designati. 856. b.
 Abstemios reddit aqua lacus Clitorij. *ibi-
 dem*. a.
 ABSTINENTIA. 176.
 Abstinentia. 192. a. ab esu piscium. lv. à
 muneribus capiendus. 176. a. triplicem
 habet gradum. 192. a.
 Abstinentia officia. 192. a.
 Abluere manus olim quid. 177. a.
 Ablutio manuum innocentia hieroglyphi-
 cum. *ibid*.
 Abusus lingua. 66. b. vestium sericarum.
 352. a. b.
 Accola & Incola. 205. a.
 Acceptor personarum non sit iudex. 622. a.
 Acanthia cicada. adag. 777. b.
 A carceribus ad metam. adag. li. b.
 Achelous in varias formas mutabilis.
 764. b.
 Acheloi cornu. 509. b.
 Acheron fluuius Epiri. 660. b. Heraclea.
ibid. a. infernalis. *ibid*. unde dictus.
ibid.
 Achilles à Chirone eruditus. 624. a. b. Æa-
 cides dictus. 582. b. formosissimus Gra-
 corum ab Homero introductus. 446. b.
 flaua coma ornatus. 503. b. lyra modu-
 lus furibundum animum sedabat. 64. a.
 Medicus. 624. b. murus Gracori. 583. a.
 Tenedus odiosus. 584. a. vitij enormibus
 obnoxius. 583. b. unde sic dictus. 624.
 b. ut tractatis Hectoris occisi corpus.
 655. a.
 Achilles arma ad Aiacus tumulum delata.
 163. a. b. sepulchrum coronis ex amara-
 tho redimitum. 582. a.
 Achilles Statij locus, de amore puerorum.
 371. a.
 Achini. 719. b.
 Ἀκρίδοράγοι, populi Æthiopia. 551. a.
 Ἀκρίκαρπος quid. 326. b.
 Acropolis Athenarum, & in ea mira 78. b.
 Actæon cur in ceruum mutatus. 252. b. pro
 suis canibus patrem orat. 893. a.
 Actæonis fabula, 251. b. & 252. a. mytho-
 logia. 252. a. b. & 254. a.
 Actæones venatores. 254. a.
 Actia matris Octauij Augusti somnium.
 11. b.
 Actij Sinceri lepidum pro oculis remediū.
 319. a. Tragici poeta de se ipso iudiciū.
 xij. & 876. a.
 Adagium & Symbolum inter se differunt.
 lx. b.
 Adagia. Vide, Prouerbia.
 Adamitarum secta à Zisca Bohemo deleta.
 716. b.
 Ad Cynofarges. adag. 601. a.
 Addere quàm auferre magis regiū. 628. b.
 Ad finem vbi perueneris, ne retrouertare.
 adag. li. a.
 Ad fractam canis. adag. 777. b.
 Abortatio ad præparationē mortis. 662. b.
 Ioseph ad Iudæos, ne manus sibi inferant.
 517. a. b.
 Aditus virtutis qualis. 519. b.
 Ad.

- Admissarij, homines immoderata libidinis.* 332.a.
Ad nuces redire. adag. 2.b.
Adolescentis descriptio. 263.b. *responsum argutum seni cuidam datum.* 873.b.
Adolescentes prodigi Aëtæoni comparati. 254.b. *quibus lusibus indulgeant.* 2.b.
Adolescentia ad vitia pronæ. 98.b.
Adolescentiari, quid. 498.a.
Adonibæzecus legæ talionis expertus. 464.b.
Adonidus fabula. 342.a.
Adorare, pro Fari. 50.a. *pro Ori admouere.* 49.b. *quid Nonio. ibid. quid propriè.* *ibid. sacram purpuram.* 50.a.
Adorato circumactus. adag. 55.a.
Adoraturi fideant. adag. *ibid.*
Adorea, quid. 829.b.
Adraste & Ida nympha, Iouis nutrices. 509.b.
Adraſtia Nemeſis. adag. 162.b.
Adraſtia qua. 158.a.
Adriani apophthegma, de bono Principe. 617.a. *nummus.* 173.b. & 228.a.
Aduerſarij S. Crucis. 202.a.
Aduerſare ſtatim accedunt, tardè recedunt. 563.a.
ADVERſVS naturam peccantes. 353.
Aduerſus Solem ne loquitor. adag. lii.b.
Aduerſus Solem ne meijto. adag. ibid.
Adulatio comes magna fortuna. 195.a. *in aulis Principum plerumq; dominatur.* 196.b. *malum perpetuum regum.* 195.a. & 257.b. *taxata.* 196.b.
Adulator vt Chamaleon. 256.a.
Adulator Constantij. 196.b.
Adulatorum mores. 257.a.b.
Adulteri caſtrati. 238.a.
Adulterorum pœna apud varias gētes. ibid.
Adulterorum duarum historia duaſaceta. 603.a.b.
Adulterium quantum crimen. 238.a. *unde sic dictum.* 276.a.
Adulterij procemium oſculum. 127.a.
Adulteratio moſchi. 350.b.
Aduocatus Mediolani Alciatus. xxvi.
Æacides dictus Achilles. 655.b.
Æaa cur dicta Circe. 759.a.
Ædis Spei Roma. 228.a.
Ægeus Theſeum mortuum credens in mare ſe precipitat. 500.b.
Ægiðj Beysij ſymbolum. lxii.b.
Ægri pileati. 643.b.
Ægrotò dum anima eſt, ſpes eſt, adag. 229.b.
Ægyptus cur tot Deos effinxerit. 410.a.
Ægypti hieroglyphicum, ibis auis. 381.a.
Ægyptia mulieres cur diſcalceata. 836.a.
Ægyptij cur ſalem omnem auerſabantur. 323.a. *cur ſphinges præ foribus templorum ſtatuerint.* 802.b. *Deum cerulea veſte indutum ſingunt.* 504.a. *primi inuentores ſymbolorum.* xlv.a. *quid per leonem designabāt* 86.b. *quid per oculus in ſceptro regio.* 110.b. *quid per ſerpentem.* 10.b. & 11.a.
Ægyptiorum litera, earumq; inuentio. 782.b. *mos in eligendis regibus.* xlii.b. *ſeuera lex de ſilentio.* 75.b.
Æliani locus de caſtore. 652.a. *de ſargo piſce.* 334.a.
Æliorum concordia. 675.b.
Aello Harpyia, unde dicta. 181.a.
Ælurus ſymbolum ſalaciſſima fœmina. 349.b.
Æmilianus Scipio inuidia preſſus. 320.a.
Æmonia, Theſſalia eſt. 707.a.
ÆMVLATIO impar. 608.
Æmulatio duplex, vtilis & pernicioſa. 610.a. *inter diſpares patria aliquando vehementior.* 780.a. *rei honeſta ingenij vires intendit.* *ibid.*
Æneas pietatis exemplar. 830.a. *pulcherriſſimus à Virgilio inducitur.* 446.b.
Ænea pietas. 829.a.
Ænigma de anno. 422.b. *de coniugio.* 820.b. *de filiabus Cadmi, Auſonij.* 782.a. *de gallo in pinnaſ templi.* 89.a. *de luſcanica.* 234.a. *de termino 670.a. Samſonis.* 738.b. *Sphingus.* 797.b.
Ænigmata de gallo. 87.a.b. *de teſtudine.* 834.a.
Ænigmatum lex. lxxiii.a.
Æqualitas in hereditate ſeruanda. 850.a. *in ſuos per cupreſſum designata.* 849.a.
Æquum eſt eum ea pati, quæ in alioſ fecit. 464.a.
ÆRE quandoq; ſalutem redimenda. 651.
Ærarium quid. 628.a.
Æruſcatores qui. lii.a. & 305.b.
Ærius, pro alto. 173.a. 326.a. & 539.a.
Æſchylus poeta non niſi inter pocula tragœdias ſcribebat. 133.a.
Æſculapius quid. 638.b. *ad Sycionioſ mælorum bigis inuectus. ibid. cur Deus habitus.* 637.a.b. *cur fulmine iectus.* 895.a. *cur lauro redimitus.* 884.a. *Medicorum præſes.* 640.b. *ſub forma ſerpentis cul-*

195.
Aesculapij historia, ex Valerio Maximo. 638. a. *mythologia.* 640. b. *templum.* 639. a.
Aestatis signum cista spicis refera. 420. b.
cuculus. *ibid.*
Aestus. & Aestuarium quid. 702. b.
Aestuaria in sula Venetorum exordiū. *ibid.*
Aetas Ciceronis. 169. a.
Aetates hominum anni temporibus comparata. 422. a.
Aetatum varia diuisiones. 3. a.
Aeternitatis consideratio. 671. a.
Aeternitati cedit terminus. *ibid.*
Aether. 84. b.
Aethiops non albescit. adag. 274. a.
Aethiopes dealbare. adag. *ibid.*
Aethiopes cur nigri. 273. b. *unde dicti.* 274. a.
Aethon, Solis equus, cur sic dictus. 265. b.
A fabis abstinendum. adag. 1. b.
affabilitas Nicolai de Oddis. xvi. b.
affectui oculorum similis liuor. 318. a.
affectus amoris à Plauto expressi. 445. b.
coloribus exprimentur. 500. a. *debent cedere iustitia.* 165. b. *furiis.* 732. b. *impotentium hominum.* 729. b. *moderandi.* 262. b. *omnes prater pudorem in amore concurrunt.* 444. b. *prauis in omni homine.* 580. a. *sedati sint in indicibus.* 620. a.
Afri, mira calliditatis gens. 38. b.
A frôte & à tergo. adag. 109. a. & 891. b.
A gallo candido abstineas. adag. liii. b.
Agamemnon. 240. b. *quis. & unde dictus.* 269. a.
Agamemnonis clypeus. 269. a. *insignia leo.* lvi. a. & 268. *regia sententia.* 899. a.
Agamemnoni quid vitio datum. 266. b.
Agasicles apophthegma, de regimine principum. 64. b.
Agathoclis Peripatetici iactantia retusa. 310. a.
Agendi initium secundum vires cuiusque sumendum. 119. a.
Agentes & consentientes pari poena puniuntur. 726. a.
Agésilauis noluit similitatem exercere cum Lysandro mortuo. 656. b.
Agésilai apophthegma, de ciuitatibus Spartanis. 64. b. *de concordia.* 215. b. *tumulus.* 184. b.
Agidis apophthegma, de p̄ditoribus. 260. b.
agilitas delphini. 702. a.
637. b. *Aglaia, una Gratiarum, unde dicta.* 688. b.
agmen formicarum, seu cohors pulicum facilius custoditur quam una foemina. 128. a. *militare Macedonum Phalanx dicebatur.* 73. b.
agnomina, quae pueri maioribus impingunt. 408. b. *varia rabularum forensium.* 404. b.
agnus vellere purpureo natus, qui d' portendit. 809. a.
agon Capitolinus à Domitiano institutus. 854. a.
agrorum fertilitas per Gratiarum significata. 688. b.
agricola cur dicti cuculi. 277. a.
agricultura utilitas & voluptas. 223. b.
Agrygentini colorem caeruleum gestari prohibuerunt. 504. b.
Agrippa ficticius. 76. a.
Ajax scutifer. 706. b. *se ad arma componens Deos inuocat.* 547. a. *unde sic dictus.* 165. a. 240. a. & 893. a.
Aiacis cum Ulysse contentio. 163. b. *insania.* 731. a. *mors.* 732. a. *tumulus ubi.* 240. a.
Aiacis risus. adag. 732. a.
Αἰξ Συρία. adag. 606. a.
ala ingenij vigorem & acumen significane. 521. a.
alauda auis. 152. a. & 439. b. *galerita & cassita eadem.* 439. b. *in gramine nidi ficat.* 153. b.
Alauda in nido latet gramen. adag. *ibid.*
alauda, milites galeati. 439. b.
albus color qualis. 501. b. *quid significet.* 502. a. *gaudium* 501. a. *integritatem.* 257. a. *signum autumni.* 506. b.
album & purpureum quid. 502. a.
alba indumenta in conuiujs. 502. a. *in cul tu diuino.* 501. b.
alboris significationes. *ibid.*
ALBVTII ad Alciatum, suadentis vt de tumultibus Italicis se subducatur, & in Gallia profiteatur. 611.
Albutij Mediolanensis Emblemata ad Alciatum. xxxii.
Alcaeus & Aristophanes vino madidi scribant poemata. 133. a.
alcaea cauda leonis. 286. a.
Alcatraz auis Mexicana qualis. 403. a.
alce fera. 23. a. *unde dicta.* 24. b.
alcis descriptio ex Casare. 23. a. b. *ex Plinio, Solino, & Pausania.* 24. a. *pasceudis modus. ibid.* *ungula, remedium epilepsia.*

- psia. 24. b.
 Alcedonia sunt apud forum. adag. 745. a.
 Alcestidi tarditas obiecta. 877. a.
 alchymia. Vide, Chymia.
 alchymici viua pictura. 537. b.
 Alciatus ad Bituriges inuocatus. xxvi. alias
 Alzarus dictus. 24. b. apud Bituriges
 lus ciuile docet. 19. b. bellicis tumulti-
 bus agitatus. xxxii. Bononia docet. xxvi.
 carmine à maleuolo quodã suggillatus.
 xxxiv. cur aliquãdo à communibus opi-
 nionibus descieuerit. xxviii. Doctõr Iuris
 creator. xxv. erroris argutus defeditur.
 707. a. Ferraria docet. xxvii. Gratijs ta-
 laria addidit. 689. b. inuidia pressus.
 xxix. Iuris studia pristino ritore resti-
 tuit. xxviii. leniter correctus. 195. b.
 Mediolanensis. lxxvi. Mediolani aduoca-
 tum agit. xxvi. notatus. 179. a. profite-
 tur apud Auenionenses. xxvi. pro obscu-
 ro habitus, & cur. xxix. quadam scripta
 sua reuocxit et correxit. xxxii. quibus sti-
 mulis incitabatur ad mutandam docen-
 di rationem xxxi. Senator Frãcis Sfor-
 tia. xxvi. Ticini docet. ibid. Ticinum
 reuocatus. xxvii. Ticinum tertio redit.
 ibid. unde sic dictus. 24. a.
 Alciati ad Bituriges carmen. xxxiv. ami-
 ci. xxxiii. candor & industria. xxx. do-
 cendi munus. xxxi. Emblema in detra-
 ctõrẽ σύνορον. 608. & xxxiii. in pado-
 ribus. 691. et xxxiii. Emblemata philo-
 logis omnibus probata. xli. excusatio de
 frequenti locorum mutatione. 612. a. b.
 ingeniosa decisio. xxv. insignia gentili-
 tia. xxxv. et 507. lapsus. 424. b. laus in
 aliena patria. 612. a. lectio qualis. xxx.
 linguarum peritia, eloquentia, doctrina,
 & solertia. xxvii. locus de insignibus
 Mediolanensibus. 10. a. de methodo stu-
 diorum. 105. a. b. de principum electio-
 ne. 209. a. maleuoli et amuli. xxxiii. me-
 moria lapsus. 582. b. methodus docendi.
 xxix. morbus, mors & sepultura. xxiv.
 mors quando incidit. 154. a. oratio ex-
 temporanea. xxvi. paradoxa quando e-
 dita. xxviii. patria. xxv. praeceptor Ia-
 nus Parrhasius. ibid. stipendium. xxvi.
 symbola quae xxxv. et 507. b. vita. xxv.
 & seqq.
 Alciatorum schema. 24. a.
 Alciata gentis insignia. 23.
 Alciades cur naturam Chamaleõtis ha-
 bere dictus. 257. a. & Critias leui causa
 ab officio auocati 365. b. poeta, adole-
 scens factiosus. lii. b. ut rumorem populi
 inhibuerit. 347. b.
 Alcides unde dictus Hercules. 271. b. 755. a.
 Alcimenes auceps. 439. a.
 Alcyon an Halcyon scribendum. 744. a. cur
 hyeme pariat. 743. b. & 744. a. hiero-
 glyphicum insitij forensis. 744. b. Lati-
 nus Alcedo. ibid. a. unde dicta. ibid.
 alcyonis forma. 742. a. b. nidus qualis.
 742. b. 743. a. & 902. a. solertia in
 nidificando. 743. a. b.
 alcyonium fabula. 744. a. nomina. ibid.
 alcyonij dies qui. 744. b.
 Αλκυονιον, spuma marina. ibid.
 Aldi Manuij symbolum. lxi. b. & 616. a.
 Ale luporum catulos. adag. 254. b.
 alea ludo vita hominis comparata. 558. b.
 aleuada Thessali. 194. a. b.
 Alexander Epirota oraculo deceptus. 660. b.
 Alexander Magnus ambitiosus. 267. a. ca-
 daueribus pontis loco usus. 656. b. cum
 Roxane concubens cur panem gladio
 diuiserit. liv. a. cur Iouis Ammonis dica-
 tur filius. 13. b. cur ori Hephastionis an-
 nulum appresserit. 68. b. insatiabilis.
 267. a. inuidus. 320. a. ira percitus Cly-
 tum amicum interfecit. 288. a. Pellaeus
 iuuenis unde dictus. 12. b. Promachum
 corona donat ob bibacitatem. 327. b.
 quos formidaret. 710. b.
 alexander Pheras ab uxore Zelotypa occi-
 sus. 244. a.
 Alexandri Magni ambitio. 266. b. & 267.
 a. apophthegmata, de inuidis. 319. a. in
 rigidis veltigalium exactores. 628. b.
 μηδὲν ἀναβαλλόμενος. 24. a. bibaci-
 tas. 147. a. celeritas & festinatio. 25. a.
 b. continentia. 192. b. laus, ex Seneca.
 25. a. b. mater Olympias. 13. b. num-
 mus. 10. a. ortus preclarus. 14. a. perui-
 cacitas. 25. a. symbolum serpens. lvii. a.
 Alexandro emblema acceptum. 10. a. hi-
 rundo garriens periculum presagit. 315.
 a. responsum à pirata datum. 209. b.
 alexandria πόλις dicta per excellentiam.
 485. b. & 578. b.
 alexandrinus Iurifconsultus Alciato infer-
 sus. xxxiii. & 609. a.
 Αλεξάνδρ. quid. 341. a.
 Αλεξάνδριον, & Αλεξίπριον, quid.
 ibid.
 Alexius Comnenus filio purpureos calceos
 dedit. 42. b.
 alexius

- Alius campus Lyciæ, à casu Bellerophontis
sive dictus.* 82. b.
- ALIQUID** mali propter vicinum ma-
lum. 698.
- Aliquid mali propter vicinum malum.
adag. 181. a. & 700. b.
- Aliud agere, qui dicantur.* 105. b.
- ALIVS** peccat, alius peccatur. 728.
- allectator.* 246. b.
- Allegoria armorum Amoris.* 479. a. *Cas-
tus* & *Pollucus.* 227. b. *de principum con-
ditione.* 197. b. *ex Pontico Heraclide de
Arte* & *Liris.* 563. b. *Seruij de Prome-
theo.* 428. a.
- allegoria poetica ratio.* 27. b.
- allegoria laborum Hercules.* 593. a.
- ALLER** leut freund, iedermaus Gecx.
Germ. 101. a.
- ΑΛΛΟΠΡΟΣΑΛΛΟΙ**, qui. 282. b.
- ΑΛΛΟΤΡΟΙΣΙΔΙΟΙ** adag. 397. b.
- altare.* 235. b.
- Alter** Ianus. adag. 109. b.
- Alterum** pedem in cymba Charontis habe-
re. adagium. 660. a.
- alphabetum aulicum.* 379. a.
- Alphonsi** apophthegma de iudicibus. 622. a.
- insigne, liber apertus.* lix. a.
- Ama** tanquam olurus, oderis tanquam a-
maturus. adag. 98. b.
- amabiles** post mortem. 716. b.
- amalthæa** unde dicta. 511. b.
- amalthæa** capra cornu quid. 510. b. 511. a.
b. *fabula.* 509. b.
- In Amando delectus* & *consilium.* 335. b.
- amans** à Plauto expressus. 814. a. qui verè
amat, semper amat. 678. a.
- amantes** nullum periculum refugiunt. 477.
a. *pallent.* 874. b.
- amantium** conditio per buxum representa-
ta 874. b. *symbolum buxus.* 904. b.
- amantibus** cur tributus color flauus. 503.
b. *ubiq; turæ via.* 477. a.
- amara** Cyprus esurientibus. 343. a.
- amaranthus** aqua tepida hyeme reparatur
Venetijs. 583. a. *cur tumulus apponi soli-
tus.* 582. a. *cur viridis dicatur.* 582. b.
qualis flos. 583. a.
- Amare**, aliquando verbū petulantia. 323. b.
- amassa** iussu Galeazius Mantua Dux se in
flumen precipitat. 445. a.
- amassus** nullus deformis. 308. b.
- Amasis** regis fatum. 209. b. *sphinx.* 802. b.
- amator** ut aries stolidum animal. 332. b.
- amatores** meretricum. 335. a. *senes à Plau-
to irridentur.* 498. b.
- amatorum** mores. 903. a.
- amazones** ab Hercule deuicta. 596. b. *cum
Chimera comparata.* 84. a.
- amazonum** allegoria. 596. b.
- ambages. 171. a.**
- ambidextri** homines. 121. b.
- Ambigatus** Rex Celtarum. 19. a.
- ambitio** Alexandri Magni. 266. b. & 267.
a. *G. Marij.* 266. b. *Cn. Pompeij.* 266. b.
& 267. a. *Iulij Casaris.* 266. b.
- ambitionus** mala. 266. b. & 267. a. b.
- ambitiosi** & auari lupo ceruario collati.
295. b.
- D. Ambrosij** consilium Theodosio datum.
881. a. *locus de equalitate hereditatis.*
850. b. *de galli cantu.* 87. a. *de locustis.*
553. b.
- amens.** 67. a.
- amica** que. 78. b.
- AMICITIA** etiam post mortem du-
rans. 676.
- amicitia** in aduersus cernitur. 678. b. *que
desinere potuit, numquã vera fuit.* ibid. a.
- amicus** & amator differunt. 78. b. *omni
tempore diligit.* 678. a. *simulatus agrè
declinatur.* 245. b. *verus dimidium ani-
ma.* 678. b.
- amici** veri typus. 684. b.
- amici** fucati non admittendi. lii. b. *Ixi-
nus* qui Heliogabalo. 197. b. *plures opi-
presserunt quàm inimici.* 98. a. *qui de-
ligendi.* 678. a.
- amicorum** duo genera. 485. b. *octo tantum
paria leguntur.* 679. a.
- AMINIMIS** quoq; timendum. 709.
- amiratus** regis sicilia à Matthæo Bonello
occisus. 721. a.
- amus** quid. li. a.
- Ammiani** locus de elephantis. 534. b. *de
Nemesi.* 160. a. b.
- ammon** cur dictus Iupiter. 13. a.
- ΑΜΥΝΣΙΔΕΣ** lex. 577. b.
- Amor** affectus potentissimus. 442. a. *aliger,
& quare.* 451. a. *amaror.* 472. a. *anima
otiosa affectus.* 481. a. *animi arbitrio su-
mitur, nõ deponitur.* 478. b. *apibus com-
paratur.* 472. a. *artium magister.* 449. b.
carnalis, ex Seneca. 476. a. *castus & pu-
dicus.* 57. b. *coniugalis.* 679. a. b. *coni-
galis qualis esse debeat.* 820. a. *cur ala-
tus.* 479. b. *cur cæcus.* 480. a. *cur Hono-
ri iunctus.* 57. b. *cur ignis dictus.* 451.
b. *cur nudus.* 476. b. *cur pænatus.* 479.
b. *cur*

b. cur pharetratus. *ibid.* a. diuinus quomodo γλυκύπικρος. 483. a. diuinus totus ignis. *ibid.* diuinus Venereum dissipat. 453. b. diuinus unde petendus. 483. a. diuinus infirmior. 346. a. diuinarum multos à virtute auocat. 571. b. duplex quid significet. 460. b. est pulchritudinis desiderium. 446. b. & Fortuna in eodem delubro culti. 130. a. & regnum non patiuntur socium. 400. b. & vinolentia regi non possunt. 476. b. & 872. b. & voluntas omnes difficultates superant. 518. b. Euryali & Lucretia, apud Siluium. 445. a. ex otio nascitur. 481. b. ex otio ortus laborem creat. *ibid.* & b. extorqueri non potest, elabi potest. 479. a. facile irrepit in otiosos. 481. b. fœmina Smyrnea in coniugem demortuum. 679. b. fulmine fortior. 451. b. fugitiuus in Italicam linguam traductus à Nicolao de Oddis. 659. a. fugitiuus Politiani. 475. a. γλυκύπικρος. 468. b. & 871. a. b. hedera comparatur. 866. b. Honori iunctus Veretudiam creat. 58. a. igneus. 480. b. ignis inimigne fortior. 451. a. & 452. b. inconstans. 478. a. in gemma sculptus. 442. a. in maritum uxoris Domitij Tulli. 846. a. inter confederatos. 452. b. labor incundus. 481. a. laqueos vndiq; tendit. 125. a. leonum domitor. 442. a. L. Vitellij in libertinam. 444. b. M. Antonij in Cleoparram. *ibid.* a. melle & felle est fecundissimus. 482. a. mellilegus depictus apud Aloysium Corradinum. 471. a. mel lilegus Nicolai de Oddis, ex Theocrito. *ibid.* milita est. 481. b. mirus Clara Ceruenta in maritum valeudinarianum. 846. b. multorum malorum causa. 472. b. mutuus palma arboris. 200. a. b. Nestore & Iapeto senior. 477. b. nudus, ridens, nullis armis instructus. 447. b. & 448. a. omnia domat. 448. a. optima principis custodia. 64. b. πειραματώ. 448. a. & 451. b. peregrinatione declinatur. 492. a. Philippi in Thessalam mulierem. 491. a. plus potest quam vis. 453. b. pudicus Honorem & Veritatem colligans. 57. b. pullorum in palumbe. 825. a. Pythagora in gallos albos. 119. a. quantum vim habeat animos flectendi. 449. a. quaratione vincat atare Nestorem. 477. b. quomodo ab amore superetur. 463. b. quomodo generetur, physice.

472. a. b. quomodo inhiberi & sopiri possit. 347. a. res leuis. *ibid.* b. sine arcu & telis. 447. b. & 448. a. senilis, error dicitur. 660. b. senilis turpis. 496. b. senilis vehemens. 497. b. tribus rebus indicitur. 489. b. triplex apud Apuleium. 460. b. triplex ob pulchritudinem triplicem. 446. b. turpis ut pellatur. 463. b. τυράδος & τυροποιός. 480. a. velociter accedit, tardè discedit. 478. a.

A M O R, filiorum. 824. amoris affectus à Plauto expressi. 445. b. antidosium. 492. a. antiquitas. 477. b. armorum allegoria. 479. a. celestis effecta. 460. a. b. coniugalis virtus. 847. b. definitio ex Theophrasto. 478. a. descriptio ex Marullo. 474. b. descriptio ex Phornuto. 475. b. descriptio ex Propertio. *ibid.* descriptio uaria. 481. a. diuini symbolum S. Cruz. 482. b. diuini vis. 483. b. error & inconstantia. 478. a. & Mortis error. 658. b. honesti agalma. 458. a. illecebra. 489. a. impatientia qui se occiderint. 444. b. initium visus. 490. a. insignia. 473. b. mel & fel. 468. a. natura. 478. b. petulantia per Chimarà denotata. 83. b. pictura. 473. b. potentia & vis. 449. a. praestigium praestigio non pellitur. 347. a. statua & descriptio. 474. b. & 475. a. b. symbolum circus. 872. a. symbolum glans punica in nigro clypeo. 481. b. turpis amuletum efficax. 492. a. vis. 444. a. vis in catervis. Deos. 452. a. vulnera ex oculis. 490. a. vulnera qualia. 472. a. b. Amori sax attributa. 448. a. & 458. b. qui inter doctos operam dederunt. 455. b. amorem accedunt verba & cantus. 489. b. amore captus studiosus. 455. b. non capiuntur Musa. 492. b. à turpe cauendum. 335. a. b. amores duo. 460. a. Amphiarai insigne draco. 161. a. amphibana ore parere traditur. 14. a. amplexari pedestrem Philosophiam, quid. 35. a. amuletum quid. 341. a. & 346. a. ad amorem. 346. b. contra obtretractores. 696. b. sacrum contra amorem. 348. a. b. unde dictum. 346. a. a. AMULETUM Veneris. 340. amuletorum differentia. 341. a. Amicla in Italia à serpentibus deleta. 711. b.

- AMYGDALVS. 875.
 Amygdalus symbolum præcocis ingenij. 876. a.
 amygdali descriptio. 875. a. b.
 Anacharsis apud suos nullus, Athenis admirationi fuit. 614. a.
 Anacharsidis apophthegma de foro. 405. b.
 & 713. a. de inuidia. 319. a. de nauigantibus 704. a. dormientis decubitus. 76. b. 94. b. & 192. b.
 Anacreontis Ode, de Amore mellilego. 470. b.
 Αναστροφή, & sensuum vacuitas. 299. a.
 anagrammatismus artificium ad ostentationem. lxiii. a.
 anagrammatismi ratio qua. ibid.
 analogia prudentis cum moro. 880. b.
 Anapy & Amphinomi fratrum pietas in parentes. 830. b.
 anas unde dicta. 246. b.
 anatHEMA Veneris Speculum. 331. b.
 Anaxagoras Solem ferri igniti massam credidit. 595. a.
 Anchisis ex tumulo serpens exiit. 12. a.
 anchora quid. 616. b. delphino iuncta. 616. a. pro refugio & securitate. ibid.
 Thalassiarchi Gallici. ibid. a.
 Anchora domus. adag. 616. b.
 anchora orthographia. ibid.
 Anchoram sacram soluere. adag. ibid.
 Anchoris duabus fultus. adag. 617. a.
 Andocida Pythagorei symbolum. xlix. b.
 Andrea Cratandri de Chonrado Peuingero testimonium. 2. a. VVecheij symbolum Pegasus. lxii. a.
 Andronicus Imperator cornibus ceruorum passim affixis adulteras notabat. 278. b.
 senex puellam in uxorem duxit. 897. b.
 ANEXOT ἡ ἀπέχε. 196.
 Anello di fede. qualis. 211. a.
 Angerona silentij Dea. 68. b. & 69. a.
 Angerona & Voluptas Dea apud Romanos. 468. b.
 angeronia simulachrum. ibid.
 angli diuinatoris vana predictio. 436. a.
 anguilla. 121. a. lubrica. ibid.
 Anguilla in stigmento. adag. ibid.
 anguilla serpentes fluminales. 97. b.
 anguilla unum multitudo ubi. 121. a. natura. 383. b.
 Anguillas captare. adag. 383. a.
 anguillas captare qui dicantur. 383. a. & 384. a. in aqua turbida piscari. 383. a.
 anguis Ambrosianus Mediolani. 641. b.
 quale hieroglyphicum in ostentis. 11. b.
 quid hieroglyphicè significabat. ibid. re rum variarum hieroglyphicum. ibid. a.
 sibi caudam mordens. quid. ibid. sinusus. 12. b. tortilis Ducum Mediolanensium insigne. 19. a.
 anguis præagium. 11. b.
 angues cur senectute abiecta quotannis reiuuescant. 51. a.
 anguifer Dux qui. 574. b.
 anguipedes gigantes. 37. a.
 angusta calci porta. xv. a.
 animalia commoda & incommoda sua norunt. 653. a. cor magnum habentia. timidiora. 252. b. duo. qua non possunt circumari. 693. b. ἡμερόβια. 877. a.
 Animalia quadrupedia, quorum mentio fit in Emblematis Alciari. Alce 23. Aper. 542. Aries. 329. Asella. 394. Asinus. 47. & 373. Canis. 251. & 695. Caper. 409. Capra. 289. 333. & 606. Catulus. 728. & 813. Elephantus. 533. & 734. Equus. 193. 261. & 533. Fiber. 651. Hinnulus. 294. Hircus. 321. Leena. 77. 329. & 542. Leo. 86. 167. 268. 285. 442. 654. 751. 768. & 796. Lepus. 654. Luca bos. 533. Lupus. 289. & 714. Lupus ceruarius. 294. Mus. 281. & 401. Mus albus. 348. Mus Sarmaticus. ibid. Musimon. 785. Mustela. 545. Pellis leonis. 270. Pelles. 348. Pelles murina. 203. Susca. 18. Sus. 233. 336. & 731. Taurus. 190. Veruex. 18. Vulpes. 803. Zibellus. 348.
 animalia. qua pro signis adhibita à Romanis. lvi. b. pro Dijs habita. 410. a.
 animalium inimicitia post mortem. 715. a. b. quorundam solertia. 153. b. tria genera. acria. aquatilia. terrena. 413. a.
 anima de calo est. 39. b. est non ubi animat. sed ubi amat. 678. b. hominis aterna. 671. b. omnibus rebus corporalibus præferenda. 654. a. sedendo fit prudens. 621. b. sicca sapientissima. 138. a.
 Anima tres partes. 16. b.
 animus ab externis minimè pendet. 206. a. ad superna eleuandus. 39. b. & 40. a. b. aliquando relaxandus. 7. a. b. constans cuiusdam Eusebij in tormentis. 80. a. huius manus inconstans & lubricus. 355. a. moderatus Artaxerxes. 636. a. moderatus Themistocles. 629. b. pertinax Catonis improbatas. 516. b. ut auriga. 262. b.
 animi amor Dijs gratus. 28. b. contemplatio qua.

- qua. *ibid.* fores, oculi. 490. b. fortis nota, ilex. 870. b. partes duæ. 413. b. puritas Deo gratissima. 30. b. sedes an in cerebro, an in corde. 412. b. & 413. a. timidi est mortem sibi asserre. 514. a. b. voluptas magnum virtutis premium. 105. b. minimum animo videre, maximum. 801. a. Animi generosi, qui amori succubuerunt. 446. a.
- Anna** Mommorancij symbolum, ensis nudus. lviil. b.
- Anno** Dux Carthagenensium in exilium pulsus, quod leone pro iumento vsus fuerit. 170. b.
- annona** Romana. 745. a.
- Anno** sam arborē transplātare. *adag.* 853. a.
- annulus** in primis nuptijs cur datur. 840. b. pronubus ferreus. 862. b. pronubus sponsa pro arba olim dabatur. *ibid.* seruitutis symbolū. xlix. a. unde dicitur. *ib.*
- annuli** dexteræ implicitas exhibētes. 211. a.
- annulorum** origo unde. 429. a.
- annus** luctus. 96. a.
- anni** hieroglyphicum, serpens in se reuolutus. 569. b. quatuor tempora, eorumque munera. 421. b. symbolum Sol. xlviil. b.
- anonymi** cuiusdam epigramma in meretricē Venetā. 330. b. in Phaerhontē. 265. a.
- Antagonista** fortunatorum inuidia Aristoteli. 319. a.
- Ante** barbam doces senes. *adag.* 876. a.
- Ante** mysteria discedere. *adag.* 49. a.
- Antequam** incipias consulo. *adag.* 116. a.
- ANTEPOS**, id est, Amor virtutis. 457.
- ANTEPOS**, Amor virtutis alium Cupidinem superans. 461.
- ΑΝΤΕΡΟΣ** quis, & unde natus. 458. b. & 460. a.
- Anteuorta** & Postuorta Romanis culta numina. 109. a.
- Anthusa** nomen arcanū Urbis Roma. 69. a.
- ΑΝΤΙΔΕΙΡΑ**, vel ἀνδρῖς, virago. 79. a.
- Antichristus** creditur futurus Nero à quibusdā. 291. b.
- Antidota** duo contra Sirenū cantū. 491. b.
- Antigenidis** apophthegma, aduersus obtrectatores. xxviii.
- Antigonus** Liberum patrem imitatur hedera redimitus. 16. b.
- Antigoni** regis apophthegmata. de adulatore aulicorum. 197. a. de filij temeritate. 266. a. de hoste aggrediendo. 536. a. de regibus. 64. b. de taciturnitate. 72. b. clementia in maledicos. 635. a. respon-
- sum de mouendis castris. 72. b.
- Antimachus** Lyricus cur psecas dicitur. 407. a.
- Antiochus** & Charicles fratres, ut hereditatem diuiserint. 850. a.
- Antiochi** Soteris nummus. 170. b. & 641. b. stratagema in Galatas. 533. a. b.
- ΑΝΤΙΠΑΛΟΣ** quid. 468. a.
- Antipatri** crudelitas in matrem Theffalonicen. 291. b.
- ΑΝΤΙΠΕΛΑΡΓΕΪΝ**. *adag.* 173. a.
- Antiphanes** viuere & bibere in eadem statera collocat. 132. b.
- ΑΝΤΙΟΥΣΙΣΙΜΑ** quæque commentitia. 760.
- Antisthenes** Atheniēses ἀντιχθονας videt. 587. a.
- Antisthenis** apophthegma, de fratrum concordia. 215. a.
- Antonini** Augusti nummus. 645. a. 769. a. & 853. b. nummi quatuor. 641. a. Pij apophthegma, de bono principe. 617. a.
- Antonius**. Vide, M. Antonius.
- Antonius** Rota Patavinus excellens lyrista. 62. b. Verus à Lucilla zelotypa occisus. 244. a.
- Antonij** Querengi epigramma, in anulū. 211. a. Thylesij epigramma de Promethei furto. 428. a.
- Anuli** epigramma, de Narcisso. 306. b. in indociles. 274. b.
- anus** cū saltat, morti delicias facit. 497. b.
- anus** cuiusdam apophthegma in Thaletem astra contemplantem. 431. b.
- Aonia** unde dicta Gracia. 782. a.
- Apelles** vulgus sua artis adhibuit iudicem. 526. b.
- Apellis** pergula. *ibid.*
- aper** Erymanthaus, tertius labor Herculis. 595. b.
- aper** fulmen in dentibus habet. 542. b. imperus & furoris hieroglyphicū. 595. b.
- apri** Erymanthai allegoria. *ibid.*
- apis** & cupidinis collatio. 472. a. in adulteros sauitia. 469. a.
- apes** citius pungunt pollutos libidine. *ibid.* nec feri, nec mansueti generis sunt. 471. b. solā ex brutis regem habere dicitur. 633. a.
- apum** natura. 633. a. rex an aculeum habeat. *ibid.* b.
- apex** genus gestaminis Flaminis. 643. a.
- ΑΡΡΟΔΙΤΗ** cur, & unde dicta Venus. 338. b. & 456. b.

- Apicinus gurgis*, & eius mors. 391.b. scripsit libros de gustatate. *ibid.*
A piscibus abstineto. adag. lv.b.
Arsicia cur veteribus tantopere laudata. 93.a.b. & 98.a.
Asium sepulchris adhibitum. 850.a.
Aspio opus est. adag. *ibid.*
Απλανός. symbolum Anna Mommorancij. lix.a.
Apodemius assentator Constantij. 257.b.
apodivrasinda. ludus puerili. 278.b.
Apollinarius carmen, de laboribus Hercules. 594.a.
Apollo Delphicus, tessera L. Sylla. xlvi.a. & Bacchus cur iuncti. 419. b. fidicen per cygnum designatus. 772. b. medicina usum prius tradidit. 419.a. Pythius cur cognomen λογίας habuerit. xlvi. b. ubi natus. 419.a.
Apollinis oraculum de Oedipode. 797.b. responsum Branchidis datum. 411.b.
Apollini sacra cicada. 778.b.
Apollonius Rhodius ingratus in preceptorē. 381.b.
Apollonij apophthegma, de regibus. 93.a.
Apologi de asini pelle. 559.b. de asino sacra ferente. 47.a. de aucupe & vipera. 438.a. de bubone. 308. b. de castore. 651.b. de corvo & serpente. 722.a. de duabus ollis. 699.a. de leone & apro. 542. a. de leone & urso. *ibid.* de mure ob gulam capto. 402.a. de natiuitate duplicis Cupidinis. 460.b. de pinu & cucurbita. 539.a. de rubicine in bello capto. 725. a. de vitulo intestina vomente. 554.a.b. de vulpe & capite humano. 804.a.
Apophoreta, quid. 233.b.
Apophthegmata & patria septem Sapientum. 786.b. Biantis Prienei. 793.b. & 794.a.b. Chilonis Lacedamonij. 790. a. b. & 791.a. Cleobuli Lyndij. 789. b. & 790.a. Periandri Corinthij. 791.a. b. Pitraci Mitylenai. 792. a. b. Solonis Salamini. 792. b. & 793.a. b. Thalesis Milesij. 794. b. & 795. a.
Apophthegmata variorum. Adriani Cæsaris, de bono Principe. 617.a. Agasilis, de regimine Principum. 64. b. Agasilai, de ciuitatibus Spartani. *ibid.* de concordia. 215. b. Agidis, de prodiutoribus. 260. b. Alexandri Magni, de festinatione. 24.a. de inuidia. 319.a. in exactores rigidos vestigalium. 628. b. Alphonfi, de iudicibus 622.a. Anacharsidis, de foro. 405. b. & 713. a. de inuidia. 319. a. de nauigantibus. 704. a. Aniculi cuiusdam, in Thaletem astra contemplatē. 431. b. Antigenidis, contra petulantiam obrectatorum. xxviii. Antogni, de adulatione. 197. a. de filij temeritate. 266. a. de hoste aggrediendo. 536. a. de Regibus. 64. b. de taciturnitate. 72. b. Aristhenis, de fratrum concordia. 215. a. Antonini Pij, de bono Principe. 617. a. Apollonij, de Regibus. 93. a. Archidami, de moderazione victoris. 171. b. de temeritate filij. 272. b. Architæ Tarentini, de ira. 288. a. Argei, de vxoribus alienis. 238. b. Aristippi, de artibus ad discendis. 417. a. Aristonymi, de diuitijs. 254. b. de philantia. 309. a. Aristophanis, de Socrate. xxx. Aristotelis, de pulchritudine. 446. a. Augusti, de edificio Pisonis. 486. b. Biantis, de artibus. 417. a. de bonis animi. 204. b. de vita innocentia. 182. a. Carneadis, de filijs Regum. 196. b. Catonis, de adulatoribus. 197. b. de taciturnitate. 115. b. de verecundia puerorū. 504. a. Cleomenis, de oratore garrulo. 315. b. Constantis Imperatoris, de fisco Principis. 629. a. Demarati, de silentio. 69. b. Demetrii, de maledicentia. 697. b. Democriti, de conubio. 846. a. de ira cohibenda. 288. b. Demosthenis, in funus auari. 675. a. Diogenis, de adulatoribus. 258. a. de Aristippo & Aristotele. 377. a. b. de meretrice Olympionice. 332. b. de mutatione morum. 274. a. de senectute inopi. 361. b. de sorte humana. 559. b. de spe. 225. a. de verecundia in puero. 504. a. in Astrologos. 434. b. de Muscos. 61. b. & 62. a. Epaminonda, de bono Principe. 617. b. Fabij Verrucosi, de beneficio asperè dato. 691. b. Heracliti, in concordia suadenda. 94. a. Isidori Cynici, in Nerone[m] lyra canentem. 61. b. Lacænx cuiusdam facinoræ, de conuulsu gali pudore. 841. a. Lacænx alterius, de cura domestica. 836. b. Laconum, in ignauos. 362. b. Lyfimachi, de gula. 402. b. Menedemi, de studiosis Atheniensibus. 234. b. Panæti, de vxore ducenda. 456. a. Periandri, de Regibus. 64. b. Peticlis, de Baotijs. 869. a. de continentia. 192. a. Platonis, de ignauis. 362. a. de Regibus. 93. a. Pythagoræ, de sa-

- brietate.* 95. b. *de usu Veneris.* l. b. *Q.*
Cæcili Metelli Macedonici, de taciturnitate. 72. b. *Rhodii cuiusdam, de spe.*
 230. a. *Scipionis Africani, de consilijs*
militarijs. 272. a. *Sileni, de vita hu-*
mana conditione. l. a. *Socratis, de adole-*
scente 93. a. *de occultando igne aut sce-*
lere. 358. a. b. *Solonis, de amicitia.* xlix.
 a. *Sophoclis, de usu Veneris.* 497. a. *Spar-*
tani cuiusdam, de uxore pusilla. 395. b.
Themistoclis, de bono vicino. 700. a. *de*
inuidis. 319. a. *Tiberii Cæsaris, de taci-*
turnitate. 74. b. *in tyrannos* $\delta\mu\sigma\beta\omicron\pi\epsilon\varsigma$.
 628. b. *Traiani Cæsaris, de fisco.* 627. b.
Zenonis Citicis, de adolescente garrulo.
 70. b. *de hilaritate in conuiuio.* 146. b.
de philosophia studio. xxii. *de quodam*
unguentis delibuto. 351. b.
Apostrophe Thuilij ad S. Crucem. 202. b.
Αποθέωσις Hercules. 597. b.
Αποτροπῆτων, quid. 341. a. & 346. a.
Appellations pulchritudinis variorum va-
ria. 445. b.
Apuleius asinum se fingit Cererem circum-
ferentem. 49. b. *de Gymnosophistis quid*
dicat. 106. a. *quid sentiat de meretrici-*
bis. 335. b.
Aqua quid. 762. b. *cur pro arumnis vehe-*
mentioribus accipiat. 222. b. *Clitorij*
lacus abstemius facit. 856. a.
aqua potus commoditates. 146. b.
Aquam bibens, nihil boni parias, adag.
 134. b.
aqua vitrea qua. 383. b.
aqualis. 177. a.
Aquila animum regina, & Iouis ales. 30. a.
auræ, Persarum insigne. lvii. b. *cur cy-*
gnos insectetur. 768. a. *fortitudinis nota.*
 183. b. *Ganymedem rapiens quid.* 30. b.
imperij symbolum. lvi. *in editissimis lo-*
cis nidum ponit. 710. b. *insigne Romano-*
rum 189. a. *in stemmatis quibus visita-*
ta. 768. b. *panē Octauio Casari eripuit,*
& reddidit. 189. b. *Promethei unde na-*
ta. 429. b. *pro stemmate Imperatoris.*
 183. b. *Pyrrhus dictus.* 189. a. *inibus*
facta avis. *ibid.* *Tarquinio pileum ē ca-*
pite abstulit. *ibid.* b. *volucris Saturnia.*
 184. b. *unde dicta.* 32. b.
Aquila in nubibus, adag. 604. a.
Aquila non captat mulcas, adag. 693. a.
Aquila & scarabæi dissidium. 710. a. *hie-*
roglyphicum cur D. Ioanni Euangelista
attributum. 32. b. *omina varia.* 189. b.
- præstantia.* *ibid.* a.
Aquila quis primus pro insigni usus sit.
 lvi. b.
aquila dua in culmine domus sedentes na-
ro Alexandro. 189. b.
Aquileia ab Atyla triennio obfessa. 552. a.
aquilino naso homines, regij. 189. a.
ara Bona spei. 229. a.
Arabum adulatio. 257. a.
Arachnes arrogantia. 300. b.
Arbor quid. 762. b. *funesta cupressus.* 849.
 b. & 851. a. *inversa homo.* 888. b.
Arbore deiecta quiuis colligit ligna, adag.
 656. a.
Arbores & Fructus, quorum fit mentio in
Alciati Emblematis. Abies 857. Am-
 ygdalus. 875. Buxus. 873. Caprifi-
 cus. 325. Cucurbita. 538. Cupressus.
 848. Cydonia. 861. Ficus acerba. 325.
 Glans. 852. Glans Punica. 474. He-
 dera. 865. Ilex. 868. Iuglans. 1. Lar-
 rus. 882. Lotus. 484. Malus. 813.
 Malus Medica. 870. Morus 878. Nux.
 822. Olea. 135. Palma. 198. & 773.
 Persica. 611. Picea. 270. & 859. Pi-
 nus. 538. Platanus. 564. Poma. 370.
 & 813. Populus alba. 886. Quercus.
 220. & 852. Rosa. 56. Rubus. 373.
 Salix. 855. Vitis. 276. 676. & 742. Vl-
 mus. 676.
Arbores Dijs sacra. 136. b. *quædam trans-*
plantatione fiunt meliores. 613. a.
Arboribus comparatur vita humana.
 888. b.
arbutum. 400. b.
Arbutum vnum non alit duos erithacos.
adag. *ibid.* a.
Arcades cur βαλανοφόροι. 482. a. *cur pro*
σέλνοι dicti. 588. b. & 589. a. *Luna an-*
tiquiores se existimabant. 765. b. *primæ*
Lunam obseruarunt. 588. b.
Arcana domus Imperatoris non detegen-
da. 76. a. *quanta diligentia celandi.*
 75. a.
Archelai respōsum tonsori garrulo datum.
 316. b.
Archidami apophthegma, de temeritate fi-
lij. 272. b. *de victoria moderatè feren-*
da. 171. b.
Archidamia Cereris sacerdos Aristomenem
liberat. 186. a.
Archilochus poeta maledicus. 248. a.
archilochi epitaphium. 249. a. *maledicen-*
tia. 248. a. *tumulus.* 248.

- Archilochi patria. adag. 248. b.
 Archilochum calcare. adag. ibid.
 Archilochum terere. adag. ibid.
 Archilochia dicta. adag. ibid.
 Archippe scortum à Sophocle adamatum. 496. a.
 Archita Tarentini apophthegma, de ira. 288. a.
 Arctum annulum ne gestato. adagium. xlix. a.
 Arcula Gratiarum inanis. 689. a.
 Ardea. 367. a.
 Ardearum tria genera. ibid.
 Ardeola stellaris. ibid.
 Ardelio quis. 367. a. b. suis coloribus depictus. ibid. b.
 ardelionum arrogãtia. 368. b. mores. ibid. studia. ibid.
 ardor, pro amore vehementi. 814. a.
 Areopagitarum iudicandi mos. 621. a.
 Argei apophthegma, de uxoribus alienis. 412. 238. b.
 Argi mythologia. 127. b.
 Argo naus ubi fabrefacta. 346. b.
 Argonautica expeditio quid mythologicè. 809. a.
 Argumentum prefationis Emblematum. 2. a.
 Argutia Ouidij. 74. a. puellarum in colorum significacionibus. 506. b.
 Ariadne à Baccho rapta. 240. a. in insula Naxo à Theseo relicta. ibid.
 aries amatorem significat. 332. b. in aureo vellere quis. 808. a. Phryxum vehens quid allegoricè. ibidem. b. stolidi symbolum. 332. b. vir gregis. ibid. a.
 Aries nutricationis mercedem persoluit. adag. 290. a.
 Arietis aurei velleris mythologia. 807. b.
 Arion se in mare precipitaturus coronam capit. 55. a.
 Arionis à delphino seruati historia. 386. b.
 Ariosti ab Aristijs manare creduntur. 664. b.
 Aristarchi qui. 250. b.
 Aristea locus, de ritu Iudeorum in ablucendis manibus. 177. a.
 Aristides cur Athenis pulsus. 118. b. mustus appellatus. 269. b. Locrensis morsum mustele agrè ferebat. 694. a.
 Aristidis integritas damnata. 631. b.
 Aristippus pecunias suas in mare proiecit. 653. a.
 Aristippi apophthegma, de artibus ascendis. 417. a. cantio. 653. a.
 Aristij tumulus. 663.
 Aristocrates proditor. 186. a.
 Aristocratis proditoris pœna. 188. a.
 Aristomenes Messenius. 184. b. à mulieribus capitur. 186. a. capus elabatur ope Archidamia. ibidem. corde hirsuto pradius. 188. a. secundo capitur, & ope vulpis elabatur. 186. b. tertio capitur, & à virgine liberatur. 187. a.
 Aristomenis cor hirsutum. 188. a. historia, ex Pausania. 184. b. & seqq. mors. 188. a. parentes. 185. a. tumulus. 183.
 Arifon & Eunomi certamen musicum. 775. b. & 776. a. b.
 Aristonymi apophthegma, de diuitijs. 254. b. de philantia. 309. a.
 Aristophanes hominem sapientem optimum musicum dicit. 62. a.
 Aristophanis apophthegma, de Socrate. xxx. fabula, de gallo. 88. a.
 Aristoteles cur ἡμιος, siue Mulus dictus. 291. a. explicatur. 303. a. in gratus in preceptorem. 291. a. negat, gyues lapillum tenere in volatu. 105. a. φιλαντος. 310. a. plagiarius. xxx.
 Aristotelis apophthegma, de pulcritudine. 446. a. diuisio atatum, 3. a. lapsus memoria. 303. b. locus, de solertia alcyonum. 743. a.
 Aristoxeni Σπίδαρινα. 341. b.
 Arma Achillis post mortem Aiæcis ad tumulum eius eiecta. 165. b. Achillis sub quibus iudicibus Vlssi adiudicata. 163. b. & 164. a. armis irritantur. 65. b. Palladis. 123. b. ponere quid. 331. a.
 Armorum symbola. 6. a.
 Armellinus symbolum castitatis. 349. b.
 Armenij sagittam Tigrim vocant, & cur. 118. a.
 Arnaldus de Villa noua aurum verum Roma consecit. 810. b.
 Arnobij locus, de antiquorum figmentis. 765. b. in futurorum coniectores. 430. b.
 Arnutius Paterculus suo equuleo tortus. 724. b.
 Arria Pœti uxor. 815. b.
 Arria Pœti uxoris mors. 513. b.
 Arrha sponsa à sponso olim qua data. 862. b.

- arrigere, proprium est matrum.* 355. a.
arrogantes. 310. a.
arrogantiores sunt ij, qui nuper diuites facti. 540. a.
arrogantia Arachnes. 300. b. *ardelionum.*
 368. b. *gigantum.* 37. b. *indoctorum.*
 51. a. *Marsya.* 300. b. *Menecratis Medici.* 311. b. *Rhemij Palamonis.* 310. a.
Thamyris. 300. a. *Thessali Medici.* 311. b. *Victoria comes.* 171. b.
A R S naturam adiuuans. 414.
Artes & Fortuna ferè sunt circa idem. 896.
a. magyrica. 98. a. *pro fraude.* 74. a. *suu cuiq; pro viatico est.* 417. a.
Artem qui sequantur. 417. b.
Arte facta, de quibus in Emblematis Alcia si passim incidit mentio. Adorea. 828.
Alea. 557. *Alueolus.* 469. & 738. *Amuletum.* 344. *Anchora.* 615. *Auridolum.* 758. *Arcus.* 438. 457. 461. 658. & 751. *Baltheus.* 705. *Bractea auri vel argenti.* xiii. *Caduceus.* 507. *Calceus.* 585. *Campana.* 86. *Catena.* 751. *Ceræ.* 216. 432. & 768. *Chartula picta.* 1. *Chœnix.* 353. & 360. *Chordæ.* 60. *Circulus.* 344. *Cithara.* 60. & 773. *Claua.* 270. & 751. *Clauiculi.* 423. *Clypeus.* 268. 473. & 683. *Clyster.* 380. *Compedes.* 377. *Corolla.* 742. *Corona ex gramine.* 152. *Corona ex oliua.* 576. *Corona ex queru.* 852. *Coronæ.* 457. *Crater.* 41. & 423. *Cubitus.* 157. *Cubus.* 414. *Curus.* 167. 264. & 734. *Doliolum.* 228. *Ebur.* 734. *Ensis.* 312. 512. 642. 705. & 725. *Fax.* 357. 426. 447. & 457. *Fibula.* 585. *Fides.* 773. *Fila.* 393. *Fiscus.* 627. & 630. *Fistula.* 873. *Flabrum.* 692. *Frænum.* 157. *Funda.* 822. *Funis.* 393. *Galea.* 738. *Habena.* 261. & 442. *Iugum.* 734. *Labyrinthus.* 71. & 406. *Lembus.* 60. *Libra.* 785. *Lituus.* 725. *Lupata.* 193. *Malluium.* 176. *Membrana.* 714. *Modius.* 357. *Moneta Bruti.* 642. *Mulctrale.* 606. *Mullea.* 585. *Mucus Arabs.* 348. *Nauis.* 224. *Nomisma.* 1. *Nouacula.* 523. *Olla.* 698. *Palla.* 228. *Parma.* 1. *Pedica.* 438. *Peniculus.* 228. *Peplum.* 41. *Pergula.* 523. & 803. *Petrusus.* 1. *Pharetra.* 473. & 658. *Pileus.* 642. *Pilulæ.* xiii. *Plectrum.* 773. *Puluillum.* 882. *Rasis.* 363. *Remi.* *ibid.* *Retia.* 246. & 333. *Sceptrum.* 207. *Scutica.* 442. *Scutum.* 162. *Scyphus.* 423. *Sella.* 41. *Serta.* 52. & 658. *Sertum oliuæ.* 576. *Signum militare.* 71. *Sindon.* 499. *Sistra.* 139. *Speculum.* 695. & 785. *Sphæra.* 414. *Stola.* 499. *Stragula.* *ibidem.* *Tænia.* 473. *Talaria.* 523. & 686. *Talus.* 557. *Tela.* 116. 228. 457. 461. 473. 474. 658. & 661. *Terebella.* 406. *Terminus.* 785. *Teslora.* 1. & 667. *Trophæum.* 533. *Tumulus.* 495. 572. 581. & 663. *Tympana.* 339. & 714. *Viscum.* 438. & 785. *Vitrum.* 785. *Vitta.* 473. *Vireus.* 176.
Arte metallum fieri posse qui negarint. 810. a.
Artes ex cerebro Iouis prouenire, quid sit. 15. a. *liberales quàm illiberales sequi satius.* 417. a.
Artifex nullus Musas falsis imaginibus expressit. 769. a. *omnis suo delectatur opere.* 308. b.
Arctinos mira in liberos pietas. 827. b.
Artaxerxis moderatus animus. 636. a.
Artemidori locus, de Nemesi. 160. b.
Artemisia Mausolaum excitauit. 665. a.
Arthemenis & Xerxis de successione cœcoris contentio. 675. b.
Artus, quid. 628. b.
Arundo pro sagitta. 439. b.
Aruum quid. 374. b. & 782. a. *genitale quid.* 342. a.
Arex Athenarum Acropolis. 78. b.
Asinus hieroglyphicum sapientia, fortitudinis, laboris & frugalitatis. 47. b. *iuuentam ferens.* 51. a. *mederi putari ictis à scorpione.* 47. b. *putationis vitii author.* 132. b.
Asinus portans mysteria. adag. 49. a.
Asinus stramina manuile quàm aurum. adag. 375. a.
asini encomiū per Cornelii Agrippā. 47. b.
asino obsonijs onusto comparantur auari. 374. a.
asinorum quorundam velocitas. 48. b.
asino commissa sacerdotia. 51. b.
asio auis. 292. a.
assentatio Arabum. 257. a.
assentationis malum. 309. a.
assentatorum mores. 257. b.
Affidua stilla saxum excauat. adagium. 425. b.
Affiduitas in studijs. 234. b.
Affuescere, verbum. 361. b.

- astra cogere malos esse falsissimum.* 436. a.
astroorum vis quanta. ibid. b.
astrologi iudicarij. 435. a.
astrologorum reprehensio. 440. b. *vanitas.*
 434. b.
astutia damonij. 703. b. *Lysandri.* 536. a. &
 626. b. *Sirenum.* 492. a. *Solonis pro pa-*
tria liberanda. 579. a. b. *Vlyssis.* 719. a.
Astydamae histrio quidam. 309. b.
Asulida, cur lactucam vocent mulieres.
 342. b.
Atalanta ab Hippomene cursu victa.
 814. b.
Atte calamitatem & nocumentum signifi-
cat. 562. a. *Homerica.* 561. a. *Iouis nun-*
cia. 560. b. *unde dicta.* 562. a. & 898. a.
Atte de caelo deturbata fabula. 560. b. &
 561. a. *fabula in quos torqueri possit.*
 563. b.
ater à nigro differt. 500. b. *utrumque pro ma-*
lo capitur. xlviij. a.
Atergate Dea Syrorum. lv. b.
Arbanalis à paganis suggillatus. 231. a.
Arhanasij de Iuliani cade prasagium. ibid.
atheij & Epicurei. 39. b.
Athene à su dicta per excellentiam. 485. b.
 & 578. b. *cur docta dicatur.* 36. b. *unde*
nominata. 113. b. *urbs loquacissima.*
 70. a.
Athenarum insignia. 112. *laus.* 36. b. &
 37. a. *symbolum noctua.* 112. b.
Athenaei locus de poculo Nestoris. 424. a.
Athenienses à τὸ χθες. 587. a. *cur τερτί*
χθόςος dicat. ibid. *loquaces.* 588. b. *pul-*
lari de bello decreuerunt. 504. a. *unde*
dicti Cecropida. 36. a. & 113. b. *vola-*
tum noctua pro simbolo victoria habe-
bant. 113. a.
Atheniensium antiqua origo. 765. b. *bella*
exitiosa. 740. b. *insigne cicada.* 587. a.
 & *noctua.* lvij. b. *institutum contra orio-*
fos. 361. b. *iudicia de cadibus.* 621. a. *pœ-*
na in eos qui se ipsos occiderent. 516. a.
Atheniensium inconluta temeritas. adag.
 113. b.
Ατιμαγελῆ, abamentatur, verbum Aristo-
telei. 191. b.
Atlas Latine dicitur Telamon. 744. a.
Atreus. 269. a.
Attalus. 296. a.
Attali dicebantur omnes Reges Pergami.
 715. b.
Atyla Aquileiam obsidet. 552. a. *flagellum*
Dei se nominabat. ibid. *in campis Ca-*
- calaunicis vincitur.* 551. b. *victus Ita-*
liam inuadit. 552. a.
Atyla exercitus numerosissimus. 551. b.
mors qualis, & quando incidit. 552. a.
 551. b.
AVARITIA. 369.
Auaritia metropolis omnium vitiorum.
 373. a. & 388. a. *negotiatoris cuiusdam*
Chij. 374. a. *quale monstrum.* 376. b. *ra-*
dix omnium malorū. 373. a. *summum*
malum. 388. a. *Valeritiani.* 629. b. *Ve-*
spasiani. 630. a. b.
auaritia comites. 388. a. *currus.* 372. b. *de-*
testatio. ibid. & *volucrum collaro.* 596.
 a. *idea.* 372. b. *mala.* 388. b. *perniciēs*
quanta. ibid. a.
auarus hydroptico comparatur. 371. b. *mar-*
supiorum minister. ibid. *Tantalo in a-*
quis similis. 370. a. b.
auari hominis pietas. 375. b. *preces & deuo-*
tio. 376. a. *viua idea.* 375. b.
auari asino obsonijs onusto comparati. 374.
 a. & *ambitiosi.* 295. b.
auarorum conditio. 371. b. & 375. a. *Prin-*
cipum commentum. 631. b.
auaris cur tributus color flauus. 503. a.
auceps. 440. a.
auctor & Autor differunt. 104. b.
auctoris Thesauri lingue Latina lapsus.
 5. a.
aucupium cum anaribus domesticis. 246. a.
audacia quomodo licita. 577. b.
audentes supra vires. 272. b.
Audi Chelydonem adag. 421. a.
Augeriani epigrammata de Amore. 452. a.
 & 475. a.
Augia fabuli historia. 596. b. *purgatio*
septimum Herculis labor. ibid.
augurium ex cornice. 208. a.
auguria spreuerunt, Hannibal, Missonianus
Hebraus, & P. Claudius. 546. a.
Augusti Casaris apophthegma, de adificio
Pisonis. 486. b. *clementia.* 634. b. *de*
Varo amico confessio. 197. a. *dictum, Fe-*
stina lentē. 117. b. *symbolum, papilio cū*
cancro, item Sphinx. lvij. a.
Augustinus Niphus Philosophus, amator se-
nex. 456. a.
Auicenna & Medicorum diuisio atati. 3. a.
Aues, quarum meminit Alciatus in Emble-
matis suis. Alx. 457. 473. 474. 507. &
 520. *Aulaudæ.* 152. & 438. *Alecyones.*
 742. *Anas.* 246. & 604. *Anser.* 604. *A-*
pces. 466. & 469. & 738. *Aquila.* 26.
 183.

183. 426. 709. & 768. Ardeola. 366.
 Bubo. 495. Cicada. 585. 691. 748. &
 773. Ciconia. 172. Coccyx. 276. Colū
 be. 183. & 423. Cornix. 112. 207. 228. &
 325. Corui. 325. 673. & 722. Cuculus.
 275. 357. et. 420. Epops. 312. Erihacus.
 399. Falco. 366. & 604. Ficedula. 399.
 & 420. Frigilla. 420. Fulica. 712. Gal
 lus. 86. Graculus. 604. Grus. 102.
 389. & 438. Harpa. 608. Hirundo.
 406. 420. & 748. Ibis. 380. Larus.
 389. Locustæ. 548. Mergus. 712. Me
 rops. 785. Miluus. 554. & 608. Mota
 cilla. 334. Musca. 692. Nidus. 709. No
 ctua. 112. 292. & 495. Olor. 768. Ono
 crotalus. 389. Otis. 292. Oua. 709. Pa
 lumbes. 824. Parra. 785. Passer. 564.
 Pennæ. 785. Porphyrio. 237. Scata
 bæus. 709. Styrinus. 406. Taurus. 493. &
 406. Turdus. 438. Vespe. 248. & 632.
 Vespertilio. 406. Vultur. 542. & 673.
 aues canora Musarum volucres dicuntur.
 749. a. πάλειντρα quæ. 45. a. *Symph*
lides, quintus labor Herculis. 596. a.
 Aues quæris. *adag.* 293. b.
 auim cantus ut compefcatur. 314. a. *in*
dustra naturalis. 153. b. *Symphalidū*
allegoria. 596. a.
 aula. 378. a. igni comparata. 379. a.
 aula scita descriptio ex Luciano. 378. b.
 & 379. a.
 aula vita splendida miseria. 378. b.
 aulicorum aurea compedes. 377. a. *condi*
rio. 378. a.
 A. Gellij locus, de palma. 199. a.
 aurata, siue Orata piscis. 712. b.
 aurea fibula quibus competebar. 586. a. &
 588. b. mediocritas. 118. b.
 Aurex compedes. *adag.* 377. b. 378. a.
 aurea dicebantur qua lucrosa. 809. a. *ma*
la Hesperidum, quid. 809. b.
 aureum poculū Babylonis quid. 41. b. *vel*
lus quid historicè. 809. b.
 Auneliani Imperatoris omen ex serpente.
 11. b.
 Aurelius Albinus IC. Mediolanensis. 612. a.
 Aurelij Severi nummus. 641. b.
 auriga unde dictus. 262. b.
 auriga comparatur mens humana. *ibid.* a.
 Auris Barata. *adag.* 607. b.
 aures cur dua, os vnum à natura datum.
 70. b. *in lingua*, defluere quid sit. *ibid.*
 Aurora Eos. 87. b. ex Astræo fratre peperit
 ventos. 616. a. Pegasus dono accepit à

Ioue. 81. b.
 aurum arte fieri posse probat ipsa experien
 tia. 810. b.
 Aurum habet Tolosanum. *adag.* 545. b.
 Ausonij enigma, de filiabus Cadmi. 782. a.
 carmen de Mediolano. 19. a. *descriptio*
Occasionis. 525. a. *epigramma Virgilio*
tributum, de rosa & Venere. 4. 8. b.
 auspiciū quid. 546. b. lugubre in faba
 rum flore. 1. b. rustici cuiusdam satis è
 ridet seruus. 546. a. b.
 auspicia superstitiosa Germanica plebis.
 546. a.
 auspicijs bonis inchoanda res. 862. a.
 Αυτοχθονες qui appellati. 587. a. soli Gra
 ci sunt. 899. a.
 Aut regem, aut fatuum nasci oportere. a
 dag. 267. b.
 autumnus signum cornucopia vuis & pomis
 plenum. 420. b. ficedula. *ibid.*
 auxilium legis frustra implorat, qui in le
 gem committit. 726. b. mutuum claudē
 & caci. 680. a. b. & 681. a. b.
 AVXILIVM numquam deficiens. 683.

B.

Babel quid Hebrajs. 44. a.
 B. Babylon Egypti à quo adificata. *ibid.*
 cur meretrix purpurata. vocetur. *ibid.* b.
 meretricis typus. 41. b. Mesopotamia à
 quo adificata. 44. a. unde sic dicta. *ibid.*
 Babylonia mores corrupti. 44. b. muri in
 ter orbis miracula numerari. *ibid.* a. no
 mine urbes dua insignita, una Egypti,
 altera Mesopotamia. *ibid.*
 Babylonia mulieres impudica. 44. b.
 Bacchus cur Bromius dictus. 137. a. cur
 Βουξπος, & Δικέπος appellatus. 141. b.
 cur cornutus. 142. a. cur Dithyrambus
 dictus. 144. a. cur furens & insanus di
 citur ab Homero. 145. b. cur iuuenis.
 140. a. cur Iovis dictus. 245. b. cur
 Liber. 140. a. cur Musis iunctus. 133. b.
 cur nudus. 143. a. cur nymphis tempe
 randus. 143. b. cur pater dictus. 131. a.
 cur plures habuit nuptices. 144. b. &
 Minerva συννοει. 130. b. & Pallas ceter
 eadem ara locarentur. 133. a. & Pallas
 cur Ioue patre nati. 131. b. femoris Ioui
 insutus. 143. b. haberi voluit C. Caligula
 16. b. haberi voluit Helioagalus.
 17. a. igneus, seu ignigena. & cur. 143.
 a. Lyais dictus. 205. b. *βεβηδόμενος*

47. b. *templum Ioui consuevit*. 13. a.
unde dicitur. 131. b.
Bacchi cognomina varia. 137. a. *currus à*
trigibus tractus. 170. b. & *Apollinis*
comparatio. 419. a. *inuenta*. 140. b. *ma-*
ter Semale. 131. b. *mythologia*. 139. b.
natiuitas. 143. b. *nutrices nymphe*. 144.
l. simulaera nuda. 143. a. & 476. b. *so-*
lutiuium. 146. b. *statua*. 138.
Baccho cur cornua attributa. 142. a. *cur ef-*
figies puerilis. 133. a. b. *cur ferula & pa-*
pauer tribuuntur. 96. a. *quare sacra he-*
dera. 867. b. *cur tympana datur*. 141. b.
Bacchum cornutum qui fixerint. *ibid.*
Bacchylides poeta lyricus. 605. a. *propter*
suauitatem carminis diuis Siren. *ibid.*
quatuor in conuiujs requirit. 134. a.
Bacchylides eres fuerunt. 605. a.
**Baiaces à Tamerlane captus & cauea in-
clusus. 720. b. *malum, quod alteri me-*
dicabatur, ipse expertus. *ibid.*
Baltheus & Balthcum. 707. a.
Balaro scyrra. 250. a.
Balatroones. 556. b.
Baptista Cynthij epigramma de Venere &
Solone. 459. b.
Baptizati pileoli alicubi teguntur. 645. a.
barathrum, in quod Lacedamonij nocentes
precipitabant. 186. b.
barbam vellere, illusionis signum. 656. a.
barbaries ex luxu ab Alciao depulsa. xxx.
 xxxv. xxxviii. *Gothica & Vandalica e-*
namum formidabilis. 717. a.
Barbatio, garrulus nebulosus. 103. b.
Barbiton, instrumentum musicum. 775. a.
barrire, elephantorum est. 536. a.
barritus quis clamor. *ibid.* *vox elephanti*.
ibid.
barrus pro elephanto. 535. b.
Bartholomeus Anulus. 783. b.
Bececeles, unde sic dicitur. 208. b.
Basilica D. Virginis Mediolani. 21. b. *quã*
do, & à quo edificata. 22. a.
basilica nux. 3. a.
Basilij Magni locus, de echeide. 364. a. *de*
pietate in parentes. 172. b.
Bassus ut Nerone à flagitijs auocaris. 347. b.
Bastardi qui sint. 601. b.
Battus Rex Cyrenensium. 381. b.
Batti Silphion, adag. *ibid.*
Battides cur dicitur Callimachus poeta.
ibid.
Baucis & Philamon concordia conjugalis
exemplar. 215. b.**

Bauis & Meuius Virgilij amuli. 610. b.
Beare quid. 510. a.
beatns nemo ante obitum. 667. b. & 788. a.
Beccelesenus, adag. 589. a.
Becch, vox naturalis deprehensa in pueris.
 278. a.
Becchus unde dicitur. *ibid.*
Becchi cornuti, conuiuia probrosam. *ibid.* b.
Beelzebub demon, Deus muscarum. 693. b.
Belga pernicax & superbum hominum ge-
nus. 196. a.
Belisarij, Iustiniani Ducis, exitus. 320. b.
bellaria. 199. b.
Bellerophon Chimeram vicis. 84. a. *equo*
alato uectus, quid. *ibid.* b. *natura Ne-*
ptuni filius, fama Glaucci. 82. a. *quid si-*
gnificet. 83. a. *unde dicitur*. 82. a.
Bellerophonis fabula. 82. a. *mythologia*.
ex Plutarcho. *ibid.* b. & 83. a. *temeri-*
tas. 82. b.
Bellerophonis literas, adag. *ibid.*
Bellona quæ. 15. b.
Bellouesus & Sigouesus Ambigati ex foro-
re nepotes. 19. b.
Bellouesus Mediolanum edificauit. *ibid.*
belluæ interdum mirros hominibus. 165. a.
bellu Bruti & Cassij. 513. a. *ciuile*. 211. b.
 & 544. a. *Galacij contra Florentinos*.
 574. b. *inter Samios & Prienchses*. 717.
 a. *quibus uile*. 384. b.
belli erymon. 544. b. *finis quis esse debeat*.
 741. b.
bello ciuili nihil exitiosius. 544. a.
bella Atheniensium exitiosa. 740. b. *Chri-*
stianorum quam peruersa. 543. b. *cur, et*
quã cautione suscipienda. 739. a. *inre-*
stina Lacedemoniorum. 741. a. *Romano-*
rum. *ibid.*
bellorum suafores. 726. b.
bellicis in rebus celeritas. 25. a.
Benedictus Maximus, Brixianus Thraabytu-
lus. 579. a.
benefacere est Deos imitari. 563. a.
bene facta male locata, pro malefactis ar-
bitranda. 101. b.
Beneficium qui accipit, libertatem uendit.
 688. b. *qui nescit reddere, iniuste petit*.
 690. b. *tardum ingratum est*. *ibid.* a. *uo-*
luntarium est. *ibid.* b.
Beneficij inter duos lex. 690. b. *male com-*
pensari exempla. 703. a.
Beneficia dando sunt exprobranda. 690. b.
beneficia dando imitauerunt Deum, non fa-
uerantur. 691. a.

- bene sentiendum de Dijs.* 300. a.
benevolentia civium firmum imperij praesidium. 64. b.
Bernardini Trebatij testimonium, de Chorvado Peutingero Augustano. 2. b.
Berosi Babylonici locus, de gigantibus. 38. a.
Beta insipidiior. adag. 375. a.
Bias quis. 788. a.
Biantis Prienei apophthegma, de animi bonis. 204. b. *de artibus.* 417. a. *de vita in segreitate.* 182. a. *apophthegmata.* 793. b. & 794. a. b.
bibacitas Alexandri. 147. a.
Bibe quinque aut tres, aut ne quater. adag. 146. a.
biblia in membranis scripta, ad Philadelphum missa. 716. a.
bibliotheca à Nicolao de Oddis instructa. xvi. a. *Ptolemai Philadelphi.* 715. b.
bibliotheca veteres per quercum designata. 854. b.
bilis quid, & quotuplex. 286. b.
bilis glastea qualitas. 287. a.
bilem in aliquem euomere, quid. 692. b.
birrus color qualis. 504. b.
Bis dat, qui cito dat. adag. 689. b.
bis peccat, qui peccanti auxilium commodat. 727. b.
bis pueri senes. 497. a.
Biturix metropolis Biturigum. 19. h.
Bituriges populi Aquitania. *ibid.*
Biturigum insigne veruex. 18. b.
biuium Hercules. xv. a. & 567. b.
Bizari, qui dicantur Italici. 307. b.
blasus, cognomen Semproniorum. 407. a.
Blanca Rubea fortissima & castissima matrona. 815. a. *ab Acciolino tyranno vi stuprata.* 815. b. *viua ad maritum in sepulchrum descendit.* *ibid.*
boare quid, & unde dictum. 404. a.
boatus. 165. a.
Boeotica auris. adag. 781. b.
Boeotij cur rudes habitus. 392. a.
bombarda unde dicta. 778. a.
Bombarda sua Ioannes Manguens miserè perijt. 724. b.
bombyx quid. 778. a.
bombyces, vermes sericum nentes. 880. a.
Bonanentura Castillonai testimonium de Alburio. 612. a.
bonus presumitur, qui est bona nationis; malus, qui mala. 789. a.
boni euentus simulacrum. 231. a. b. *tem-*
- plum.* *ibid.* b.
boni pastoris est condere pecus, non de glubere. 628. b.
bona externa. xiv. b. *unde dicta.* 327. a.
Boni viri lacrymabiles. adag. 241. b. & 647. b.
BONIS à diuitibus nihil timendum. 179.
BONIS auspicijs incipiendum. 545.
Bononia studiorum omnium alitrix. xxvi.
Bononia docuit Alciatus. *ibid.*
Borbonij Cardinalis insignis, gladius flammens. lix. a.
Boreas ventus Septentrionalis. 181. b.
bos animal ad laborem natum. 511. a.
boves Luca. 534. b.
Βότρυς. 137. a.
bractea unde sic dicta. xiv. b.
bractea & Lamina differentia. *ibid.*
Brasida Ducis à sorice morfi dictum. 711. a.
Britannus claudus uxorem cacam ducit. 681. b.
Bromius cur dictus Bacchus. 137. a.
Brontes, unus ex Vulcani famulis. ibidem.
Brutus & Cassius. 512. a.
Bruti mors. 512. b. & 513. a. *nummus.* 642. a. *opinio de fortuna virtutem superante, perniciosum delirium.* 515. a.
bubo prius adolescens, dictus Ascalaphus. 497. a.
buccina Tritonis qualis. 569. b.
Burgundionum rex ab Aryla captus. 551. b. *stemma, tria repagula rubea.* lvii. b.
bustum. 189. a.
bustuarij qui sint. 501. a.
Bvxvs. 873.
buxus amantium symbolum. 904. b. & *Buxum dicitur.* 374. a. *pro tibia.* *ibid.* *unde dicta.* *ibid.*
buxi descriptio. 873. a. *pallor.* 874. b.
- C.
- K** *Αχιβελή τῶ βελείσωντι κακίστην.* *adag.* 720. b.
Cachinnus. 899. b. *unde dictus.* 643. a.
Cadere. 208. b.
Cadmi draco. 11. b. *fabula seu historia.* 781. a. b. *mythologia.* *ibid.* b. *uxor Harmonia.* 783. a.
Cadmu.

- caduceatores legati qui.* 509.a.
caduceus Mercurij quid. 509. a. & 897. b.
fignum concordia. 510. b. *eloquentia.*
ibid. pacis. ibid. rebus quid. 509. b. *un-*
de sumpserit originem. 508. a.
caducei descriptio. 507. a. *symbola.* 510.
 a. b.
caduceo impliciti serpentes. 509. a.
cazda barathrum Lacedamoniorū. 186. b.
Caciliij Metelli Macedonici apophthegma,
de taciturnitate. 72. b. *fallacia in testa*
mento condendo. 675. a.
cacitas animi maxima in philautis. 308.
 b. *mortalium.* 671. b.
Cecitate percussus Tiresias ob visam Miner-
uam. 252. a.
caecum quid. 480. a.
caecus claudum gestans. 680. a. b. & 681. a.
 b. *cur debeat esse praeses senatus.* 621. a.
cur fingatur Amor. 480. a.
Cedes leonis Nemeji primus labor Herculis.
 594. b.
Ceremonie precantium. 50. a. *sacre S. Cru-*
cis. 639. b.
Cesar ambitiosus. 266. b. *imitatus Ale-*
xandrum. 25. a. *leoni furibundo compa-*
ratus. 286. b. *occisus in senatu.* 168. b.
suo splendore patrem ferē obscuravit.
 860. b.
Cesaris ambitio. 266. b. *Borgie presump-*
ptio. 236. a. b.
Καρχασιμὸς quid. 648. a.
C. Caligula novus Bacchus haberi voluit.
 16. b.
C. Cornelius ob preposteram libidinem mor-
te multatus. 355. a.
C. Marij tessera militaris Lar Deus. xlv. a.
Calais & Zetes, ad quid relata nomina.
 181. b. *unde dicti.* 182. a.
calamitas nulla studijs perniciosior quam
philantia. 307. b.
calamitatum caterata series. 553. a.
Calceus lunatus insigne Romanorum nobi-
lium. 588. a.
calcei Romanorum duorum generū. 589.
 a. *quales.* 586. b.
Calceos mutare. adag. 588. a.
Calceis an vsi veteres. 589. a.
Calchas augur quis. 566. a.
Calchantis cum Mopso certamen diuinan-
di. ibid. vaticinium. 565. a.
caligo humanę mentis quanta sine ope cę-
lesti. 56. a. *intellectus humani & à re*
& à se. 766. b.
- Caligule nummus.* 853. b.
calix aureus Babylonis, quid. 41. b.
callere. 110. a.
Callias à scortis deplumatus. 327. b.
Callidus. 425. b.
Callimachus cur Battiaades dictus. 381. b.
in musca alcaam absurdè posuit. 286. b.
poeta elegiacus. 381. b.
Callipedes. adag. 367. a.
Callus & Callum. 110. a.
Καλὸν à καλῆν quidam deducunt. 446. a.
calor insitus interdum calore extingui-
tur. 1. a.
caluitiū agrè ferebat Iulius Cesar. 642. b.
campana mentem ad Deum excitat. 86. a.
symbolum interioris vigilantia. ibidem.
predicationis. 89. b. & 90. b. *unde sic no-*
minata. 89. b.
campanarum origo. 90. b.
cancer symbolum inconstantia. 399. a.
cancer hippo dicti veloces. 397. b. *scorpio-*
nes fluviales. 97. b.
Cancrorum & parasitorum comparatio.
 397. b. *graphica descriptio.* *ibid.*
Candia quo olim nomine appellata. 73. b.
candidus & Candor quid. 501. b.
candidę vestes gaudij signum. *ibid.*
candidati qui dicti Romani. 502. a.
candor animi per cygnum designatur. 772.
 b. & *industria Alciati.* xxx. *quid Al-*
ciato. 491. a.
Canina victitās cynocephalum oppugnas-
adag. 750. b.
Caninum oculum habere quis dicitur.
 696. a.
canis cur appellata Hecuba. 696. a. *cur di-*
ctus Diogenes. ibid. cur lapidem mistū
mordeat. 729. a. *fidelitatis nota.* 813. a.
Herculis purpura inuentor. 58. b. *orbem*
Lunę conspiciens; quid. 696. b. *Osridis*
insigne. lxx. b. *percussa lapide, non per-*
cussorem, sed lapidem petit. 729. a. *pro*
inuido. 696. a. *pro rapaci.* 304. b. *quid*
in hieroglyphicis. 696. a. *rhetoricus di-*
ctus Zoilus. 694. b.
Canis festinans cęcos parit caulos. adag.
 877. a.
Canis scaniens in lapidem. adag. 729. a.
canes regij qui Diogeni. 197. b. *spēctris no-*
cturnis terrentur. 696. a.
Canes dominos sequi, mos antiquus. 58. b.
canus color qualis. 502. a.
cantharus Baccho dicitur. 424. b.
canticum à mulieribus Aristomeni cantū
 1477.

<i>eum.</i>	185.b.	<i>tem perijt.</i> 267.b. <i>Magnus ut factus Imperator.</i> 209.a. <i>Quintus cur quercui comparatus.</i> 222.a. <i>Quintus satis ex se laudatus.</i> 189.b.
<i>cantilena Sirenium.</i>	492 a.b.	<i>Caroli Lothareni Cardinalis symbolum.</i> <i>hera pyramidi inharens.</i> lix. a. <i>Magni sobrietas.</i> 147.a. <i>Noni symbolum.</i> <i>dua columna complicata.</i> lviii.b. <i>Quinti mors quando incidit.</i> 184.a. <i>symbolum.</i> <i>dua Hercules columna.</i> lviii.a. & 233.a.
<i>Cantus Sirenium, adulatores.</i>	277.a.	<i>Carpasij lini ellychnium.</i> 78.b.
<i>Capanei insigne Hydra.</i>	493.b.	<i>Carpere facilius quam imitari.</i> 696.b.
<i>Caper pastorem corrualem dormientem occidit.</i>	1vi.a.	<i>Carthaginis historia.</i> 194.b.
<i>Capere crines.</i> <i>adag.</i>	278.a.	<i>Caruualius in Erasmus.</i> 672.a.
<i>Capere, pro decipere.</i>	526.a.	<i>Cassiodori locus, de fisco.</i> 629.a. <i>de mortuis non vexandis.</i> 657.a. b. <i>de pietate erga parentes.</i> 175.a. <i>de silentio.</i> 75.a.
<i>capilli mortalitatis symbolum.</i>	45.a.	<i>Cassioticus nodus.</i> <i>adag.</i> 508.a.
<i>Capiuaccius ex curatione morbi Gallici magnum quantum fecit.</i>	lii.a.	<i>Cassij, u. & Cassij, idus.</i> 121.a.
<i>Capta gladium.</i> <i>adag.</i>	845.a.	<i>Cassus lumine.</i> 720.a.
<i>Capra libidinis symbolum.</i> xlviij.b. <i>libidiosa.</i> 334.b. <i>lupi catulum lactans.</i> 289. b. <i>meretricem significat.</i> 334.b. & <i>quatre.</i> 335.a.	723.b.	<i>Cassitas virginum Patauinarum.</i> 126.a.
<i>Capra Scyria.</i> <i>adag.</i>	606.a.	<i>Cassitatus contemptus.</i> 125. b. <i>exempla in Ethnicis.</i> 126.a. <i>laus.</i> 125. ab. <i>symbolum armellinum.</i> 349.b.
<i>Caprificus.</i>	326.b.	<i>Castor animal unde sic dictum.</i> 652.b. & <i>fiber idem est.</i> <i>ibid.</i> <i>quale animal.</i> 651.a. <i>testiculos sibi abscindit.</i> 652.a.
<i>captare, quid.</i>	543.b.	<i>Castor & Pollux.</i> 28.b. <i>Dioscuri dicti.</i> 226. b. <i>Iouis & Ledae filij.</i> 225.b.
<i>CAPTIVVS ob gulam.</i>	401.	<i>Castoris & Pollucis causa physica.</i> 226.a. <i>mythologia.</i> <i>ibid.</i>
<i>Captiui quidam in Selandia à concapitino supplicio affecti.</i>	720.b.	<i>Castoris seu fibri solertia.</i> 651.b.
<i>Captores saepe ipsi capiuntur.</i>	723.b.	<i>Castorem sibi genitalia excindere, quidam negant, alij affirmant.</i> 652.a.
<i>Capularis senex quis.</i>	660.a.	<i>Castorei.</i> 899.b. <i>sunt fibri testiculi.</i> 652.b.
<i>Caput Æsculapij cur lauro redimitum.</i> 884. a. <i>equi, asini, aut canis in somnis visum, quid designet.</i> 194.b. <i>equi inuentum in fundamentis Carthaginis.</i> <i>ibid.</i> <i>Gorgoneum Medusa, quid.</i> 664.a. <i>Gorgonus in clypeo Mineræ</i> 123 b. <i>leoninum hieroglyphicum custodia & vigilantia.</i> 86.b. & 89.b. <i>pars corporis diuinissima.</i> 460.a. <i>spharicum ait esse Plato.</i> 16.a.	660.a.	<i>Castorei vires.</i> <i>ibid.</i>
<i>Caput vacuum cerebro.</i> <i>adag.</i>	806.b.	<i>Castrucci dictum vestibis inscriptum.</i> 5.a.
<i>Cardamus noxius vicinus herbus.</i>	700.a.	<i>Casus errorem in natura facit.</i> 73.b. <i>infirmus, senectus, tres mortis nuncij.</i> 662.b. <i>Procopij Cilicis miserrimus.</i> 266.a.
<i>Cardani & Scaligeri opinio, de causa risus.</i> 648. b.		<i>Catalogus brevis bellorum Romanorum.</i> 741.a.
<i>Cardui altiles cibus proprius asinorum.</i> 97.b.		<i>KATAΠΕΤΙΑ pilula.</i> xiv.b.
<i>Carmen. Vide Epigramma.</i>		<i>Kαθαρεὶ χεῖρες.</i> 178.a.
<i>Carmen, pro incantatione.</i> 346.a.		<i>Catharina Medicea symbolum iris.</i> lviii.b.
<i>Carmina aurea Pythagora.</i> 103.a. <i>Cicero- nus, de vaticinio Calchantus.</i> 565.a.		<i>Catholicus homo filius Dei.</i> 17.a. b.
<i>Carne adu apophthegma, de filijs regum.</i> 196.b.		<i>Cato Grammaticus Latina Siren.</i> 493. b. <i>Porcius in varijs studijs excelluit.</i> 368.a.
<i>Carnifex iuxta triumphantes in curru sedebat.</i> 168.a.		<i>Catonis Vticensis apophthegma, de adulato- ribus.</i> 197. b. <i>de taciturnitate.</i> 115. b. <i>de verecundia in puero.</i> 504.a. <i>modestia.</i> 51.a. <i>percinax animus improbat.</i> 516. b. <i>taciturnitas.</i> 69. b. & 115. b. <i>tolerantia.</i> 697.a.
<i>Caro nostra quid.</i> 650.b. <i>caseo vermiculan- ti similis.</i> 703. b. <i>cordus qualis.</i> 1.a.		<i>Catul.</i>
<i>Carnu nostra saginata fructus & perulan- tia.</i> 703.b.		
<i>Carnes suilla in delicijs.</i> 234.a.		
<i>Carolus Dux Burgundionum ob temerita-</i>		

- Catullus partem rerum suarum proiecit in pelagus.* 653 a.
Catulli opinio de metamorphosi Prognos & Philomela. 313 b.
Catulus quid. 813 b.
Cauda alcaea in quibus animalibus. 286. b. *leonum animi index.* 285. b. *leonu cur alcaea dicta.* 286. a.
Cauda tenes anguillam. adagium. 121. a.
Caudam cur moueat leo iratus. 286. a.
Cauca, vocabulum polysemum. 732. b.
cauendum ab ijs, quibus nihil est quod per dant. 710. b.
CAVENDVM à metetricibus. 336.
Caunii populi ut plurimum lienosi. 628. a.
caupones & insitiores primi Lydi. 467. b.
causa frequentis mutationis locorum Alciati. xxvii. materialis Emblematum. 4. b. *morbi Gallici.* 844. a. *multorum malorum amor.* 472. b. *occulta.* 237. b. *physica Castoris & Pollucis.* 226 a. *triplex ignorantia.* 799. a. 801. b.
causa, cur ignis & aqua à sponsis tangebantur. 863. a. *dua, cur nuda Charites.* 689. a. *qua iuuenes à laudato proposito auocant.* 364. b. *rerum multa hominibus in cognita.* 714. b. *varia, cur lunulas in calceis gestarent Romani.* 587. b.
causidici & rabula forenses vulturij togati Apuleio. 674 b.
cautio quanta esse debeat in bellis suscipiendis. 740. a.
Cecropia vnde sic dicta Attica. 36. b.
Cecropidae Athenienses dicti. ibid. a. 113. b. & 588. a.
Cecropis biformis. 34. b. *cur diuina nomina rus. ibid. & 36. a. b. ferinam commistio nem in Attica abstulit, & viris legitimas uxores iunxit.* 36. b. *primus bouem immolauit. ibid. primus idolorum cultum induxit.* 34. b. *quo tempore vixit.* 36. b. *Rex Atheniensium.* ibid. a.
Cecropis mythologia. 34 b. & 36. a. b.
Celano Haryia, vnde dicta. 181. b.
Celanum, id est, nigrum. ibid.
Celeritas Iulij Caesaris. 25. a. *nimia, & tarditas nimia vitanda.* 118. b.
celeritatis & diligentia laus. 25. b.
cenotaphiū Pompeij & filiorum eius. 574. a.
ensum qui perdit, sensum amittit. 555. a.
centaurea herba, vnde dicta. 624. a.
Centauri qui 625. a. vnde dicti. ibid. b. vnde dicti diuocis. ibid. a. vnde dicti Nubigena. ibid. b.
- Centaurorum forma.* 625. a. b.
Centaurus, & huiusmodi monstra negas Luccretius. ibid. b.
cepphi & lari differentia. 390. b.
Ceram auribus obdis, adag. 495. b.
cerberus triceps, duodecimus labor Herculis. 597. b. *vbina à bile vomerit.* 660. b.
cerberi tricpitis allegoria. 597. b.
cerberum ex inferis trahere, quid. 598. a.
Cerebrum ne mandito. adag. 1. a.
cerebrum sedes anima. 805. b.
Ceres & Neptunus cur ysdem aris culti. 129. b. *vnde dicta.* 745. a.
certamen diuinandi Calchantis & Mopsi. 566. a. *Eunomi & Aristonis qua documenta suppeditet.* 779. b. *Musarum & Sirenum.* 491. b. *Orthonis Vicecomitis cum Sarraceno. 10. a. vinarium quorundam Germanorum.* 150. a.
certius quod arte, quàm quod natura perficitur. 417. b.
cerua aripes, quartus labor Herculis. 595. b. *aureis cornibus diuitiarum symbolum.* ibid.
Cerua aripedis allegoria. 595. b.
Ceruinus vir, adag. 252. b.
ceruus cur tam diu viuat. 640. b. *stultitia symbolum.* 252. b.
Κηρυκτιον, virga Mercurij. 509. a.
Késo, pudoris cingulum. 237. b.
Ceuere, verbum obscænum. 367. a.
Chabrias è patria in Ægyptum migravit. 614. b.
Charephon, 279. a. b. cur appellatus vesperilio, vel noctua. ibid. a. parasitus laro comparatus. 390. a.
Charephontes duo fuerunt. 280. a.
Cham magus & beneficus. 109. a.
Chamaleon diuissime famem tolerat. 256. b. *non solo vescitur aere. ibid. vnde sic dictus.* ibid.
chamaleontis descriptio. 255. a. b. *natura.* 256. a.
Chamæleonte mutabilior. adag. ibid.
chaos primum. 762. a.
Chares è patria in Sigaum migravit. 614. b.
Chariclis & Antiochi fratrum diuisio partrimonij. 850. a.
Charites. Vide, Grætia.
charta Pergamena origo. 715. b.
chartarum picturam lusus. 4. a.
Charymbdim fugiens incidi in Scyllam. adag. 302. b.
Che-

- chela* quid. 397.b.
Chelys musicum instrumentum. 774.a.
Chilon quis. 787. a. *gaudio expiravit*.
ibid.
Chilonis Lacedamonij apophthegmata.
 790.a.b. & 791.a.
Chicani, rabula unde dicti. 404.a.
Chimara cur triformis. 83.b. *gens bellicosa*. 84.a. *ira*. 85.b. *mons Lycia ignem eructans*. 83.b. *monstrum*. 82.a. & 83.a.
b. mulier. 84. a. *vitiorum varietus*.
ibid.
Chimara mythologia. 83.a.b. *picture*. 81.
 a. b.
Chimarus pirata à Bellerophonte occisus.
 83.a.
Chinenses pellibus vsuntur. 206.a.
Chinensium fucus in moscho vendendo.
 350.b. *ratio colligendi moschi*. *ibid.*
Chiron quis. 623. b. *Achillem, Æsculapium, & Iasonem erudijt*. 624.b. *Herculis sagitta vulnere immedicabili se fauciauit*. *ibidem*. a. *inter sidera relatus*. 624. a. *iustitia omnes Centauros superavit*. *ibidem*. *primus vires herbarum obseruauit*. *ibidem*. *sono cithara, morbos sedabat*. *ibidem*. *unde dictus*.
 625. a.
Chiron redibis. *Diogenis iocus*. 625.a.
Chironis descriptio. 624.a. *ferina natura quid*. 626.a.
Chironium vulnus. *adag.* 624.a.
Chirurgi peritia unde dignoscenda.
 625.a.
Chœnix quid. xlviij. b. 354.b. & 360.b.
Chœnici ne infideas. *adagium*. xlviij. &
 361.a.
Chonradus Peutinger Augustanus quis.
 2. a. b.
Chonradus, quid Germanis. 7.a.
choragus & Choragium quid. 804.a.
Chordæ vice. *adag.* 777.b.
Χρῖσολογοι, qui. 258.a.
Christiani Imperatores dum inter se rixantur, auctum est imperium Turcicum. 543.b.
Christianorum Imperatorum prudentia in hæreticos. 111.a.b.
Christus Seruator cur discalceatus. 589.a.
verus Pan. 412.b.
Christophori Madrucij Cardinalis insigne, Phoenix se comburens. lix. a. *Plantini symbolum Circinus*. lxii.b.
Χρυσῆ πένδα. *adag.* 377.b.
- Chymia est casta meretrix, multis inuizans, neminem admittens*. 811.b. *per vellus aureum designata*. 809. b.
Chymia defensores contra aliorum ratiunculas. 811. a. *difficilis possessio, nunquam tutaprofessio*. *ibid.* b. *difficultas quanta*. *ibid.* a.b. *veritas*. 810.a. *vetustas*. 809.b.
chymica artis scriptores. 810.b.
Chymici, seu Chrysopei uiua picture.
 537.b.
Cibum in matellam ne immittas. *adag.* li.
 a. 354.a. & 361.a.
Cicada Apollini sacra ob cantum. 749.a.
 & 778.b. *signum nobilitatis apud Athenienses*. 587.a.b.
Cicadam ala corripuisti. *adag.* 693. a.
Cicada vocalior. *adagium*. 748. b. &
 777.b.
cicada αὐτοχθῆνες cur dicantur. 589.b.
humicantent, *quid*. 551.a. *hyeme euanescent*. 748. b. *Locrenses sonora, & cur*. 775.a. *Rheginenses cur muta*.
ibid.
cicadarum cantus qualis. 693.a. *fabula*.
 778.a.
Cicadis cur tributa tanendi suauitas. *ibid.*
Cicadis pleni. *adag.* 587.b.
Cicero eloquentia parens. 169.b. *emendatus*. *ibid.* *iuuenibus voluptates quasdam admittit*. 498.a. *φίλαυτος* 310.a.
restitit Antonio. 168.b. *Romani eloquij auctor*. 169.b. *scripta quadam sua correxit*.
 xxxiii.
Ciceronis etas. 169.a. *caedes*. *ibid.* *carmina, de uaticinio Calchantis*. 565.a. *diffimulario post bellum Pompeianum laudata*. 516.b. *fuga* 169.a. *infelix contentio cum Antonio*. 517.a. *inuestio in Vatinius*. 502. b. *iocus mordax in P. Clodij*. 805.a. *lapsus memoria, de patre Ganymede*. 29.a. *locus, de misera uirorum clarorum sorte*. 241.a.b. *de occupatione studiorum*. 493. a. *de regendis affectionibus*. 263. a. *de republica*. 61. a. *de uirtutibus*. 460.a. *ex Epistolis ad Atticum*. 92. a. *ex oratione pro Archia poeta*. 1. b. *φιλανθία*. 310 a. *responsum, de amore & philosophia*. 456. a. *sententia enigmatica explicata*. 130.a. *uersus à multis reprehensus*. 755.b.
Ciconia pietatis, & gratitudinis in parentes hieroglyphicum. 173. a. & 174. b.
 veris

- verus & ætatis signum.* 421.a.b.
Ciconia effigies in sceptris. 173.b. *in auem conuersa fabula.* *ibid.* *pietas in parentes.* *ibid.* a.
Cimbrorum & Teutonum arma. 1vi.b.
Cimon Atheniensis inuidia pressus. 320.a. *patrem è carcere liberat.* 830.b.
Cingulum laneum nodo Herculano sponſa circumligatum. 863.b.
cinis, pro pœnitentia in sacris. lii.a. *vipera, remedium iccus viperini.* 640.b.
cinericeus color qualis. 505.a.
Circe qua. 338.a. *cur dicta Ææa.* 759.a. *il-lustrus cur dicta.* 338.b. *meretrix.* 337.a. b. *Solus filia.* 338.a. *venefica.* *ibid.*
Circes & Vlyſſis mythologia. 337.a.
Circensium ludorum colores. 506.b.
Circulus totum orbem denotat. 569.b.
Cirni populi cur tam longæui. 640.b.
Cirrus, & Cirratus, quid. 670.a.
Cissus histrio Bacchi. 866.a.
Cissi fabula. *ibid.*
cista florum verus signum. 420.b. *spicis re-ferta, signum ætatis.* *ibid.*
cithara quid. 62. a. *musicum instrumen-tum.* 774.b.
Cithara inuentor Mercurius. 62.a.
citharas in legationibus adhibebant Getæ. *ibid.*
citrus amoris symbolum. 872.a.
Ciuus bonus quis. 898.b.
Ciuus boni officium quod. 579.b.
ciuils prudentia apud Romanos. 110.b.
Ciuitas in Africa à locustis pulsa. 711. b. *incolarum virtute optimè munitur.* 64. b. *in Gallia à ranis pulsa.* 711. b. *senatu velut anchora firmatur.* 616.b.
Clamor Mineræ vix dum nata quid sit. 15. b.
Clamofior lauro ardente. *adag.* 882. a.
Clara Ceruenta in maritum amor mirabili. 846.b.
classes huius Editionis quid singula conti-neant. ix.
Classicum quid sit. 726.b.
classicum canere, quid. *ibid.* a.b. *quando canebatur.* *ibid.* a.
Claua, Hercules arma propria. 271.b.
Clauam extorquere Herculi. *adag.* *ibid.*
Claudia Vestalis pietas. 831.a.
Claudiani de gigantibus testimonium. 38.
b. versus leuiter mutatus. 19. b.
Claudius auaritia irridebat. 546.a.
clauicymbalum, instrumentum musicum. 774. b.
clauis ad portam cæli, quæ. *ibid.* xv. b.
Claues adimere, quid. 864. b. *cur dabatur noua nuptæ.* *ibid.*
Clauum clauo pellere. *adag.* 463. b.
Cleanthus in industria. 521. b.
Clemens animus Vespasiani, & Titi filij. 635. a.
Clementis Alexandrini locus, de symbolis. xli. b.
clementia Iulij Caesaris. 634. b. *principem maximè decet.* 195. b. *quorundam Imperatorum.* 634. b. *vera virtus Principis.* *ibid.* a.
Cleobus & Bito beati à Solone iudicati. 668. a.
Cleobulus quis. 787. a.
Cleobuli Lyndij apophthegmata. 789. b. 790. a.
Cleomenes Spartanus vino in insaniam ver-sus. 149. a.
Cleomenis apophthegma, de oratore garrulo. 315. b. *verba grauissima contra despera-tionem.* 515. b.
Cleon cur Larus vocatus. 391. a.
Cliens. 233. b.
clientis cuiusdam simplicitas. 178. b.
Κλειτοπις, quid sit. 856. a.
Cliteridis varia nomina. *ibid.* a. b.
Κλειτοπις, quid. 856. a.
Clitorius lacus abstemios reddit. *ibid.*
Clitorij mores, qui. *ibidem.*
Clodius Albinus insignis comestator. 391. b.
Clodoueus Rex Gallie primus tribus lilijs pro symbolo usus est. lix. b.
Clonus sedes libidinis. 332. a.
Clusus C. Marij nepos, ob stuprum casus. 355. b.
clypeare, quid Pacuio. 684. b.
Clypeum, & Clypeus quid. *ibid.*
Clypeus Agamænonis. 269. a. *Myrtili quid.* xxxii. & 685. a. *quid, & vnde dictus.* 481. b.
Clyster quid. 381. a. *vnde dictus.* *ibid.*
Clysteris usum ibis auis hominibus osten-dit. *ibid.* & 895. b.
Clytemnestra ab Oreste occisa. 724. a.
Cn. Flavius cornicum oculos confixisse di-citus. 27. b. *Pompeius digitum combus-sit, ne consilia P. R. reuelaret.* 80. a.
Coa vestis, qualis. 352. b.
Coccinea vestes, id est, purpureæ. 503. b.
Κόχλος, cornu tortile, Panos inuentum. 530. a.

- Cælia telebris Comica .* 872.a.
Cælia Comica in actione dexteritas & elo-
quentia . 872.b.
cælum terra miscere, qui dicantur. 392. b.
cælus, vel Cælius quid Poetis. 27.a.
coemptio matrimonij species . 843.a.
cœnobarum quorundam desidia . 358.b.
cœruleus color qualis . 504.a.
cognitio herbarum animalibus quibusdam
instita . 153.b.
cognomen Magni, paucis tributum. 624.b.
cognomina Bacchi. 137. a. Iouis. 622.a.
colloquium Socratis cum Theodora meretri-
ce . 567.b.
colobotes. 407.a.
Color quid Platoni. 500.a. *albus qualis .*
501.b. albus & rubeus. 257.a. *birreti-*
nus quis. 505. a. *birrus qualis.* 504. b.
blauus qualis. 503.a. *burhus qualis .*
ibid. b. canus qualis. 502.a. *cinericeus*
quis. 505. a. *coccineus quis.* 503. b. *cœ-*
ruleus qualis. 503.a. & 504.a. *flammei,*
quo velabantur noua nupta. 840.a. *fla-*
uus qualis. 503.a. *fuluus qualis.* 505. b.
fuscus qualis. 500.a. *giluus qualis.* 504.
b. & 505. a. glaucus qualis. 504.a. *hel-*
luus qualis. 505. a. *ianthinus quis.* *ibid.*
b. impluviatus quis. *ibid.* a. *leucophaus*
quis. 504.b. *melinus quis.* *ibid.* & 505.
a. natiuus quis. 504. b. *niger qualis .*
500. a. niger in Æthiopiibus. *ibid.* *nig-*
er laboris index. 482.a. *ostrinus qualis.*
503. b. pullus qualis. 500.b. *purpureus*
quis. 503. b. *purpureus symbolum vere-*
cundia. 504.a. *ranus quis.* 505.b. *ruber*
qualis . 503.b. *rufus qualis.* *ibid.* *ruf-*
seus quis. 505.a. *saginatrus quis.* *ibidem.*
toga Romana quis. 756.b. *Venerus qua-*
lis. 503.a. *violaceus quis.* 505.b. *vir-*
idis qualis . 503. a. *viridis sperantium*
est . 229.b.
colores ludorum Circensium. 506.b. *paga-*
nici quales . *ibid.*
colorum significationes. 500.a. *varia nomi-*
na . 506.a.
coloribus affectus animi exprimuntur .
500.a.
Colubrum in sinu fouere. adag. 290.a.
Columba à Noe emissa cur surculum oliuæ
attulerit . 578.a. *symbolum trepidatio-*
nis . 188.b.
columba hieroglyphicum. *ibidem.* *natura.*
189.a.
Columbina simplicitas, in prouerbiu ab-
- ijt .* *ibid.*
Columna Isis. 48.b.
Columnas rumpere. adag. 407.a.
coma flaua iracundia argumentum. 503.b.
comedones cælum terra miscent . 392.b.
Comitis S. Pauli infaustus casus . 700.b.
comites auaritia. 388.a.
Comitia diremit mustela transcursus .
898.a.
commendatio Musica. 778.b. *pulchritudi-*
nis . 446.b.
commentatorum Plauti lapsus . 5.a.
commentum Principum auarorum. 631.b.
Commercium. 699.b.
commoditas boni vicini summa. 699.b. &
incommoditas vicinorum. 181.a. *orbita*
tis . 680.b.
commoditatis symbolum abies . 88.a.
commoda pacis quanta . 737. a. b. 745. b.
746. a. & 902. a. spei . 229.b.
Commodus Imperator Hercules, & Iouis fi-
lius nominari voluit . 17.a.
Communis Mercurius. adag. 271. b. &
427. b.
Como . 850.a.
Companatico, quid Italis . 375.a.
comparatio Apollinis & Bacchi. 419.a. *cy-*
gni & poeta. 768. a. b. *interdum odiosa .*
605. b. reipublica cum lyra. 61.a. *reipu-*
blica cum nauis ventis agitata . 225. a.
Solis & Luna . 696.a.
compedes aurea aulicorum . 377.a. *suas e-*
riam aureas amare, stultum. 127.b.
compendium vitæ Christi Seruatoris. 645.b.
compesco, Germanis quibusdam, Paschgen.
50. b.
compos, & Impos, vnde . 262.b.
compruli et forma studiosi reprehensi. 805.b.
concio, tria significat . 164.b.
concionatores quid à campanis discant .
90. b.
concupere preces, quid . 50.a.
CONCORDIA . 210.
concordia Æliorum. 675. b. *ciuium, prin-*
cipibus cura esse debet. 209. a. *non vio-*
landa. *liv. a. per lyram designata.* 61. b.
plebis principii necessaria. 208. b. 209. a.
vnde dicta . 64. a. & 212. a.
CONCORDIA insuperabilis. 213.
Concordia fraterna exemplum in Eumene
& Atialo. 215. a. *symbolum caduceus .*
510. b. cornices 208. a. *dextra.* 212. a.
vis & commoda . 209. a. b.
CONCORDIÆ symbolum. 207.

- Concordiam ut sua serit Heraclitus.* 94.a.
Concordia fulciuntur opes, etiam exiguae.
adag. 208.b.
Concubina Romanus admissa. 496.b.
Corditio amantium per duxum representata. 874.b. *auarorum qualis.* 371.b. & 375.a. *aulicorum.* 378.a. *humana vite.* 666.a. *misera adolescentum pauperum, at felix ingenij.* 521.b. *misera inuidiorum.* 319.a. b. *nothorum qualis.* 601.b.
confectio encausti. 433.b.
confessio imperitia summa prudentia est. 431.a.
confiscare, quid. 628.a.
congeries lapidum virorum fortium tumulis apposita. 53.a.
Congressus murana & viperæ. 818.b.
congruere, verbum. 105.a.
coniectura Lipsij, de Minotauro, signo militari Romanorū. 72.b. *Pignory, de Spuete in sinum.* 463.a. *Thuilij, de Glaucopolybide.* 155.b. *de imaginis cuiusdam epigraphæ.* 5.a. *de porphyriionum raritate.* 238.b. *de Spuete in sinum.* 463.b.
coniugatio vitis & vltmi, similitudo amoris. 677.b.
coniugia Germanorum. 820.b.
coniunx & Coniux. *ibid.*a.
coniuges suos è carcere liberant uxores Minyarum. 816.a. *humeris efferunt uxores oppidi VVeinsburgi.* *ibid.*
coniugum discordium lepidum epitaphiū. 817.a.
conubij symbolum malum coroneum. 17.vii.b.
Conon ex patria in Cyprum discessit. 614.b.
conscientia mille testes. 161.a. *similis scæneratorum sacco.* 107.a. *similis libello rationario.* *ibid.*
conscientia mala tormenta. 430.a.
considerare, & Desiderare, per i, non per y, scribendum. 227.a.
consideratio æternitatis. 671.a. *viperæ, maris & femina.* 818.a.
CONSILIARII Principum. 623.
Consilium D. Ambrosij Theodosio datum. 881.a. *non maturandum in rebus arduis.* 891.b. *nullius momenti, nisi sit, qui illud sequatur.* 727. b. *res sacra.* 75.b.
consilij & fortitudinis vis. 85.a.
CONSILIO & virtute Chimæram superari. 81.
- Consilia aliquando rapienda potius quam querenda.* 526. b. & 891.b. *cum viribus coniungenda.* 218.b. *principum occultanda.* 74.b. *quàm paucissimis committenda.* *ibid.* *viribus desinita.* 218.a.
constantia mira Q. Fabij Maximi. 201.a. *constantia mira exempla in mulierculis.* 79.b.
Constantis Imperatoris apophthegma, de fisco Principis. 629.a.
Constantius credulus. 100.a.
Constantij Imperatoris adulatores. 196. b. *cunctatio.* 116.b.
consuetudo gruum in volatu. 104.b.
consulere Principibus res difficilis. 295.b.
Consultor res sacra. 74.b.
Contemplatio, dicitur vehiculum animi. 30.b. *humana miseria.* 649.b.
Contendere cum potèrioribus, periculosum. 182.b. *verbis, mulierum est.* 900.b.
contentio de armis Achillis. 163.b. *infelix M. Tullij cum Antonio.* 517.a.
contentiones virorum doctorum. 750.b.
contiguum. 180.a.
continentia Alexandri Macedonis. 192.b. *coniugalis.* 192.b. *Drusi.* *ibid.*
continentia gestus. *ibid.*
Contorquet piger funiculum. *adag.* 394.a.
contradictio duorum Emblematum conciliatur. 135.a.
controuersia Aiæcis & Vlyssis, de armis Achillis. 165. b. *perpetua inter aquilam & scarabæum.* 709.b.
Contumelia sapè animis tranquillissimis patientiam extorquet. 694.a.
cõuitia in professores nostrorum temporum. 407.b.
conuitorum contemptor Tiberius. 636.b.
Conuitari procline est publicè docentes. 407.a.
conuiuia pileati. 643.b.
Conuiuium Phynæum. 837.b.
Copia ciborum libidinem irrat. 342.b.
Copix cornu. *adag.* 509.b.
Cor duplex clephanto. 737.a. & *cerebrum non edenda, ut præcipit Pythagoras.* 1. a. b. *hirsutum in Aristomene inuentum.* 188.b. *supra craticulam impositum, furoris nota.* 1.a.
Cor magnum habent timida animalia. 252.b.
Cor needito. *adag.* xlix. b. & 318.a.
Corbita quid sit Longobardis. 278.b.
Cordum quid. 552.b.
Corin.

- Corinna Nasonis amica. 455.b.
 Corinthij χοινομέτραι dicti. 361.a.
 Corneis poculis utebantur veteres. 142.a.
 Cornelius Agrippa ex spiritu auri verum
 aurum facere novit. 810.b.
 Cornelij Agrippa vanitas. 48.a. Galli inso-
 lentia punita. 50.b. Taciti locus, de ma-
 lis, eorumq; remedijs. 563.b.
 cornicari, quid. 114.b.
 Cornix cur à Pallade reiecta. *ibidem*. cur
 Spei adiuncta. 231.a. Domitiani mor-
 tem prædixit. *ibid.* Hesodo signum hye-
 mis. 421.a. hieroglyphicum concordia.
 208.a. inauspicata avis. 326. b. in
 Palladis manu. 114.b.
 Cornix scorpionum. *adag.* 723.b.
 Cornicis dictum ex Suetonio. 231.a. vox,
 cras, cras. *ibid.*
 Cornices symbolum concordia. 208.a.
 Cornicum & vlularum dissidium. 114.b.
 & 115 a. fidissima societas. 207.a. na-
 tura. *ibid.* & b.
 Cornicum oculos configere. *adag.* 208.a.
 Cornicibus viuacior. *adag.* *ibid.*
 Cornu Amalthea quid. 510.b. & 511.a. b.
 copia pomis & uvis plenum, signum au-
 tumni. 420.b. pro arcu. 448.a.
 Cornua an dentes habeant elephanti. 735.
 b. audaciam significat. 142. b. cur
 Baccho attributa. 142.a. cur Pani at-
 tributa. 529.b. sumere, quid. 142.b.
 Corollarium quid. 459.a.
 Corollaria & monita Federici Morelli.
 890.
 Corona Capitolina qua. 854.a. ciuica qua
 lis. 578.a. ciuica ex quercu. 153.a. &
 853. a. ciuica quibus donabatur. 853.
 a. ex hedera cur imposita discumbenti-
 bus. 867. b. graminea data Fabio Ma-
 ximo. 153.a. graminea salutis signum.
ibid. Gnessia in caelo, Ariadne. 140.a.
 populea signum fortitudinis. 887.b. pro
 magistratu. liii.b.
 Corona ciuica dignitas. 853. b. graminea
 dignitas. 152.b.
 Coronam ne carpito. *adag.* liii.b.
 Corona quatuor ad totidem virtutes rela-
 ta. 460.a. statuis Deorum appendeban-
 tur. 54. b. & 55.a. varia apud veteres.
 152.b.
 Coronidis mythologia. 114.a.
 Corpus hominis nido vpuæ comparatum.
 40.b. vitiosum plerumq; vitiosa natura
 imago. 244.b.
- Corruptus quidam iudex, eiusq; excusatio.
 178. b.
 Coruus impostoris hieroglyphicum. 326.b.
 Coruus serpente. *adag.* 723.a. b.
 Coruum delusit hiantem. *adag.* 674.a.
 Corni qui. 326.b. Ciceroni infausta prædi-
 xerunt. 169.a.
 C O T O N E A. 861.
 Cotonea mala cur ederentur à nouis nu-
 ptis. *ibid.* b.
 Cotys Rex vitrea & pulchrè elaborata va-
 sa cur fregerit. 288.b.
 Cotys turpitudinis præpostera Dea. 330.a.
 Crassus auaritia poenas luit. 375.b.
 Crater. 43.a. Nestoris. 424.a. & 425. b. *vn-*
de dictus. 43.b.
 Crater litium. *adag.* *ibid.*
 Κράτηρ, quasi κεράτηρ, à κέρπας dictum.
 142.a.
 Crateres, Ærna fauces. 43.b.
 Crater Thebanus thesaurum demergit.
 653.a.
 Crathis pastor ab hirco Zelotypo occisus.
 278.a.
 Cratinus fingit Oceanum funem torquentem
 apud inferos. 394.a.
 Creatura omnis est homo. 413.b.
 credendum cui non. 262.b.
 Credere omni spiritui scriptura prohibet.
 99.a. omnibus & nulli, vitium est v-
 trumq; 100. b.
 Credulitas aut maturè admittenda, aut
 statim repellenda. 98.a. nimia, multa
 mala inuexit. 99. a. nimia Valentis.
 100.b.
 Crepida vnde Italis Muli dicta. 589.b.
 crepido, quid. 326.a. b.
 crex avis. 380.a.
 crimen stellationatus. 243.a.
 crimina triarupti foederis. 63.a.
 Critias & Alcibiades leui causa ab officio
 auocati. 365.b.
 Cræsus à Cyro captus. 669.a.
 Cræsi thesauri. 668.a.
 Crudelitas Antipatri in matrem Thesst-
 lonicen. 291. b. Mezentij. 843. a. Ne-
 ronis. 269. b. Tullia in mortuum pa-
 trem. 291. b. Vedij Polionis. 819.b.
 S. Crux amoris diuini symbolum. 482. b.
 palma naturam habet. 201. b. signum
 libertatis Christiana 645.a. signum sa-
 lutiferum. liiij.b.
 Cruxis aduersarij. 202. a. vis. 201. b. &
 202. a.

- Cubicus mensura* genus. 159. a. *regius maior* communi tribus digitis. *ibid.* b.
Cubus, quid. 3. b.
Cucco, occiditur maritus impudicarum uxorum. 277. b.
Cuculus, adag. 276. a.
Cuculus & *cucullus* quid. 276. b. & 277. a. *Aegyptis imperasse* creditur. 277. a. *curia nidis alienis* una ponat. 276. b. de *fides agricolae* significat. *ibid.* a. pro *adultero*. *ibid.* pro *inepro* & *insulso*. 278. b. *signum astatis*. 420. b. *signum veru*. 277. a.
Cuculi natura & mos. 276. a.
 CVCULI. 275.
Cuculi qui sint, & *unde*. 276. b. & 277. b.
Cucupha avis *gratitudinis hieroglyphicum*. 173. a.
Cucupha avis *pietura*, & *in parentes pietas*. *ibid.*
Cucurbita praecox. 877. a. *qualis planta*. 539. b. *quid allegoricè*. *ibid.* *quis dicitur*. 298. b.
Cucurbita *similes thraones tumidi*. 539. b.
Cucurbitare, *verbum iuridicum*. 278. b.
Cudere *versus*, *Emblemata*, &c. 4. b.
Cui des videto. 6. b.
Cuius, *cuius*, *cuium*, *interrogatiuum*. 330. b.
Culina *quibus sit modulus vita*. 392. b.
Culpa *in infontes reiecta*. 730. a.
Cultra *religiosissimus*, *imitari*. 32. b.
Cumai fratres. 31. a.
Cumini *insector*. adag. 375. a.
Cum laruis luctari. adagium. 655. b. & 729. a.
 CVM laruis non lu standum. 654.
Cum sis nanus, *cede*. adag. 272. b.
Cunctatio. 116. b. & *deliberatio peccati remedium*. 119. a. b.
Cupiditas animi humani per Proteum significata. 762. b. *habendi Pyrrhi Epirota*. 295. b.
Cupiditatis habendi idea. 372. b.
Cupido aliger, *quare*. 451. a. & 479. b. *apibus comparatus*. 472. a. *cruci affixus*. 897. a. *cur cacus*. 480. a. *cur nudus*. 476. b. *cur pharetratus*. 479. a. *cur puer*. 477. a. *cur Veneri semper iungatur*. 467. b. & *Fortuna in eodem delubro culti*. 130. a. & *Musa turvaci*. *ibid.* *fugitiuus*. 475. a. & 659. a. *fulmon tenens in Clypeo Alcibiadis*. 450. b. *fulmine fortior*. 450. b. *in gemma*
inseulptus. 442. a. *laqueos undique tenet*. 125. a. *leonum dominator*. 442. a. *mellilegus*. 471. a. *quomodo ab Amore superetur*. 463. b. *se leonibus familiarem facetur*. 442. b. *sine arcu & telis*. 447. b. & 448. a.
Cupidinis armorum allegoria. 479. a. & *Amoris differentia*. 458. b. & *Mortis error*. 658. b. *fax*. 448. a. *insignia*. 473. *vis in ceteros Deos*. 452. a.
Cupidini cur fax attributa. 448. a. 458. b.
Cupidines duo, & *toridem Veneres*. 460. a.
Cupidorum mos. 296. a.
 CUPRESSVS. 848.
Cupressus arbor funesta. 849. b. & 851. a. *Diti sacra*. 489. a. *funeribus adhibita*. *ibidem*. b. & 850. b. *mortis symbolum*. 849. a. *res pulcras*, *sed inutiles significat*. *ibid.* a. *tria significat*. *ibid.*
Cupressi descriptio. 848. a. *frondes in sepulchris magnatum*. 849. a. *nomen & natura*. *ibid.* b.
Cura sepultura nobis quasi congenita. 575. a. *veterum pro pupillis*. 98. b. *unde dicitur*. 205. b. & 318. a.
Curculio, quid. 390. a.
Curij Dentati festinatio. 119. a.
Curiosa hominum ingenia circa vanitates. 537. a.
Currus Avaritia. 372. b. *Bacchi à tigribus tractus*. 170. b. *Luxuria*. 324. a. *Veneris à cygnis tractus*. 770. b.
Currus triumphalis forma. 168. a.
Currum Magna Dea vehebant leones. 170. b.
Cursu lampada trado. adag. 427. a.
Cuspis aurea & plumbea Amoris. 462. b.
Custodia castitatis difficilis. 127. b. *principis firmissima ipsius innocentia*. 65. a. *principis optima*, *amor*. 64. b. *principis optima*, *ciuium benevolentia*. 65. a.
Custodia symbolum leo. 86. a.
 CVSTODIENDAS virgines. 122.
Cuticulam an habeat fetus in utero existens. 12. a.
 ΚΥΑΡΟΤΡΟΪΣ, quis. 11. a.
Cyathus. 146. a. *Bacchi*. 147. a. b.
Cybele haberi voluit Heliogabalus. 17. a.
Cyclops, *affectus ratione priuus*. 721. b. *vir sapiens Seruius*. *ibid.*
Cyclops excæcatus. adag. 721. b.
Cyclopius donum. adag. 720. a.
Cyclopes qui. 37. b. *unde dicti*. 719. b.
 Cyclo-

- Cyclopus tria genera.* *ibid.*
Cydonia mala unde dicta. 362.a.
Cygnæ cantio. adag. 771.b.
Κεῖνον ἄρουα. adag. *ibid.*
Κύκνος, unde dictus. 769.b.
*Cygnus candoris animi, & Apollinis hiero-
 glyphicum.* 772.b. *cur ante mortem can-
 nat.* 771.b. *Dircæus dictus Pindarus.*
 770.b. *Fauonio spirante suauis canit.*
 772.b. *insigne poetarum.* 768.a. *musi-
 ci & poeta senis hieroglyphicum. ibid.* a.
Neptuni filius in aenem mutatus. 771.a.
Phæbo sacer. 769. b. 770. a. *Rex Ligu-
 rum in aenem mutatus.* 770. b. & 771. a.
Veneri sacer. 770. b.
Cygni & poeta comparatio. 768. a. b. *regis
 historia.* 770. b.
*Cygnum ante mortem canere, quinam ne-
 gent.* 771. b. & 772. a.
Κύμα & Cymatilis color. 504. b.
Cymadocea nympa fandi doctissima.
 510. a.
Cynici muscis similes. 694. b.
Cynomyia quid. 693. b.
Cynthia Propertij amica. 455. b.
Cyparissii fabula. 849. b. *fructus.* 850. a.
Cypriani locus, de animo coercendo.
 262. b.
Cypris & Cypria, unde dicta Venus.
 455. a.
*Cyprus insula à Venere sic dicta, non vice
 versa.* 342. a.
Cyrenenses lembi inuentores. 62. a.
Cyrus aquilino naso præditus. 189. a. *Cræ-
 sum amicum ex inimico facit, & cur.*
 669. b. *cur dictus est Mulus.* 601. b.
Cyri insigne gallus aureus. lviii. b. *pæniten-
 tia de iudicio lato.* 669. a.
Cytherea unde dicta Venus. 456. b.
- D.
- Δάκρυον δαυ quid Græcis.* 318. b.
Dactyli dicuntur fructus palma. 199. b.
Dadalus quis. 73. b. *quo tempore claruerit.*
ibid.
Damon meridianus apud Russos. 765. a.
Demonis afluxia. 703. b.
Damnum facere quid significet. 729. a. b.
graue, temporis iactura. 7. b. *preferen-
 dum turpi lucro.* 536. a.
Danubius & Ister idem sunt. 221. a. *flu-
 uiius Germania.* *ibid.*
Dapes. 609. b.
- Daphne ab Apolline amata, & in laurum
 conuersa.* 882. b.
Δάφνη, unde dicta. *ibid.*
Δαφνιάδος poeta & vates dicti. 867. a. &
 883. b.
Dardaniy epigramma in Spem. 228. b.
*Dare, accipere, referre, tres actus sunt distin-
 cti.* 688. a.
Dare manus, quid. xlix. a.
Dares Phrygius scriptor bellis Troiani.
 455. a.
Daria Malegucia Ludouici Ariostii mater.
 664. b.
Darij de Alexandro querela. 25. a.
Dauid Semei impunitatē promittit. 635. a.
Dauidis epicedium super Absolon filium.
 900. a.
*Daulia, Daulis, & Daulias, cur dicta la-
 scinia.* 314. a. b.
Daulia cotnix. adag. *ibid.* b.
*Dea gentilium, quarum in Emblemæus Al-
 ciatii incidit mentio. Aglaia.* 686. A-
 te. 560. Ceres. 203. & 742. Charites.
 686. Diana. 695. Euphrosyne. 686.
 Eurynome. *ibid.* Fortuna. 264. 414.
 & 512. Harmonia. 781. Isis. 47. Ju-
 no. 600. Latona. 418. Litæ. 560. Mi-
 neruæ. 18. & 112. Mors. 658. & 661.
 Musæ. 488. Naiades. 473. Natura.
 409. Nemesis. 157. 228. 235. & 461.
 Nymphæ. 321. Occasio. 523. Pallas.
 9. 122. 129. 135. 453. & 781. Parca.
 329. Pitho. 686. Rhamnusia. 228.
 Spes. 228. & 235. Thetis. 581. Ve-
 nus. 329. 340. 409. 453. 457. 469.
 686. 813. 832. & 870. Veritas. 56. Vir-
 tus. 239.
Deartuo, quid. 628. b.
Debitor frustrator. Chamaleon. 256. a.
Debitorum lucifuga & vespertilioes.
 283. a.
Decipula murem cepit. adag. 403. a.
Decisio ingeniosa Alciani. xiv.
Decorum in muneribus obseruandum. 6. b.
 & 7. a.
Decretum quid propriè. 621. a.
De curru delapsus. adag. 262. b.
*Defensores artis Chymica contra aliorum
 ratiunculas.* 811. a.
Definitio amoris, ex Theophrasto. 478. a.
remeritatis. 880. b.
Deflere mortem amatorum humanum.
 665. a.
Defraudare genium, quid. 374. b.

- Dehortatio luxuria.* 340. b.
Delia Tibull. amica. 455. b.
Deligo quæ uiligas. xlix. a.
Delirium uiciorum de uicente fortuna subiecta. 515. a.
Delphica litera, quid. 799. b.
Delphicus quare cognominatus Phæbus. 777. b.
Delphin siue Delphinus anchora alligatus Aldi Marutij symbolum. 117. a. *item* *Vespasiani.* lvii. b. *alligatus anchora quid Alciato.* 616. a. *à puero uocatus paret.* 387. b. *crocodili hostis.* 616. b. *cur signum musicum.* 387. b. *è mari eiectus quid.* 703. a. *futuram tempestatem præfigere solet.* 616. a. *haminum amasius.* 448. a. *insigne Vlyssis.* lvi. a. *iunctus Cupidini, amoris hieroglyphicum.* 665. a. *φιλάνθρωπος.* 616. a. *φιλάνθρωπος, amicitia nota* 664. b. *puerum ad ludum ferens & referens.* 387. a. *remora iunctus Pauli III. Pontificis symbolum.* 116. a.
Δελφῖνος ἐν χερσὶ βία. adag. 702. a.
Delphini agilitas. 702. a. *descriptio.* 385. a. b. *matura.* 616. b. *pietas in filios.* *ibid.*
Delphini in terra vis. adag. 702. a.
delphinum anchora alligatum qui pro symbolo habuerunt. 616. a.
Delphines an statim moriantur, ubi terram attingerint. 701. a. b. *Simones uocari gaudent.* 385. b.
delubrum Veneris in monte Libano. 894. a.
Demades Nemesin suam expertus. 161. b.
orator Athenienses ab inconsulto furore in Macedonas retraxit. 99. a.
Demaratus mercator, Pythagora parens. 104. a.
Demarati apophthegma, de silentio. 69. b.
Demetrius Cynicus à Vespasiano Canis appellatus. 696. a. *ab uxore Zelorypa occisus.* 244. a.
Demetrii apophthegma de maledicentia. 697. b.
Democedes Medicus Darij Regis. 895. b.
Democritus quis. 648. a. *cur Gelasius dicitur.* *ibid.* *cur seipsum obcecavit.* *ibid.*
Democriti apophthegma, de connubio. 846. a. *de ira cohibenda.* 288. b. *rius.* 647. a.
DE MORTE & AMORE. 657.
Demosthenes soli eloquentia operam dedit. 368. a. *aduersos habuit demagogos.* 115. a.
Demosthenis apophthegma, in funus auari. 675. a. *locus, de sua fore criminis.* 727. a.
- Dens unus Gorgonibus communis.* 664. b.
dente petere. 729. b.
Dentes à Cadmo sati quid mythologicè. 783. a. *elephanti quos putant, cornua sunt.* 535. a.
Descriptio abietis. 857. a. *amoris, ex Marullo.* 474. b. *amoris, ex Phornuto.* 475. b. *amoris, ex Propertio.* *ibid.* *amygdali.* 875. a. b. *auium Scymphalidum.* 596. a. *aula, ex Luciano.* 378. b. *&* 379. a. *buxi.* 873. a. *chamaleontis.* 255. a. *Charitum ex adiunctis.* 687. a. *cupressi.* 848. a. *curvus triumphalis.* 168. a. *delphini.* 385. a. b. *hedera.* 865. a. b. *Hunnorum.* 204. b. *ilicis.* 868. a. b. *inuidia.* 317. a. *inyngis.* 346. a. *lauri.* 882. a. *locusta, ex Claudiano.* 548. a. *locustarum, ex Piside.* 549. b. *&* 550. a. *lyncis.* 294. a. *malicotonea.* 861. a. *malis Medica.* 870. a. b. *mori.* 879. a. *murana.* 818. a. *Occasionis.* 524. a. b. *Panos, variorum.* 411. a. *parasiti.* 396. b. 397. a. *picea.* 859. a. *populi alba.* 886. a. *porphyriosis anis.* 237. a. *quercus.* 852. a. *salicis.* 855. a. *scurra.* 398. a. *Sirenum, ex Claudiano.* 488. b. *Sphingis.* 797. a. b. *stellionis.* 242. a. *superbia.* 300. b. *trophæi, ex Virgilio & Iuuenale.* 535. b. *viperæ.* 818. a.
Descriptiones amoris varia. 481. a.
desiderare per i non per y scribendū. 227. a.
desidere pigrii signum. 358. a.
Desiderium fama Hieronymi Olgiati. 585. a. b.
Desiderij Liguamini Catauini symbolum. 508. a.
- DESIDIÀ.** 356.
desidia quorundam concubitum taxata. 358. b. *Siren.* 495. a.
DESIDIÀM abijciendam. 360.
desperantis opinio. 515. a.
desperatio docuit πολυπραγῖαν. 97. b.
Despondere animum. 237. b.
Detestatio auaritia. 372. b. *ebrietas.* 150. a. *fori hodierni.* 713. a. *libidinis.* 328. a. *litigiorum inter eruditos.* 750. a. *mulierum fucatarum.* 837. a. b. *superbia.* 300. b.
DetraCTOR quidam Alciati. xxxiv.
Denualion gruum beneficio à diluuii seruatus. 103. b.
Deus cur habitus Æsculapius. 637. a. b. *est, prodesse hominibus.* 410. b. *omnia uidet.* 160. b. *sape in rebus desperatis miro modo succurrit.* 780. a. 14.

- rum refugium*. 901. a. *vindex iniustitia*. 166. b. *vita humana moderator*. 85. a.
- Dei arcana non est opus scrutari*. 431. b. *oculum nemo fallit*. 178. a.
- Deo præcipuè color albus decorus*. 501. b. *Dæum sequere*. adag. 54. a.
- Deo monstrante principium, nullus officit obex*. 547. b.
- Deorum corona*. 54. b.
- Deos cur tot effinxerit Ægyptus*. 410. a.
- Δεξιῶσ Δαι, quid*. 212. a.
- Dextera concordia signum, ibid. fidei sacra*. 59. a. & 212. a. *fidei symbolum*. 59. a. 211. a. & 813. a. *hospitij symbolum*. 212. b. *quid significet*. xlix. a. *restitis fidei, cur*. 212. a.
- Dextra parti potior cordis vis incumbit, ibid.*
- Dextra iuncta pro concordia*. 211. b.
- Dextrasiungendi mos*. 212. b. *iungere, signum considerationis*. ibid.
- Dialectica symbolum serpentes*. 510. b.
- Diana haberi voluit Heliogabalus*. 17. a. *pro Luna, frequens Poctis*. 696. b.
- Differium Phocionis in Leosthenem*. 850. a.
- Difteria in Chymicos*. 812. a. b. *in formosos, sed inutiles*. 851. b. *in spurios*. 602. b.
- ditium Calstrucij vestibus inscriptum*. 5. a. *Iulij Scaligeri, de suo fato*. 744. b. *pij cui iusdam viri*. 666. b.
- DICTA Septem Sapientum. 785.
- Dicta Biantis Prienei*. 793. b. & 794. a. b.
- Chilonis Lacedamonij*. 790. a. b. & 791. a. *Cleobuli Lindij*. 789. b. & 790. a. *Periandri Corinthij*. 791. a. b. *Pitraci Mitylenæi*. 792. a. b. *Solonis Salaminiij*. 792. b. & 793. a. b. *Thaletis Milesij*. 794. b. & 795. a.
- dies unus de alio iudicat, supremus de omnibus*. 670. b.
- dies Alcyonij qui*. 744. b. *legitimi nuptiarum tres apud veteres*. 862. b.
- Differentia inter adagium & Emblemata*. lxxiii. b. *inter castorem & lutram*. 651. a. b. *inter Cupidinem & Amorem*. 458. b. *inter Emblemata & ænigma*. lxxiii. b. *inter Emblemata & sententiam*. ibidem. *inter labra, labia, & labias*. 67. b. *inter Nemefin & invidiam*. 160. a. *inter nobiles & generosos*. 586. b. & 587. a. *inter properare & festinare*. 876. b.
- inter Venerem vulgarem & cœlestem*. 459. a. b. *Iari & ceppei*. 390. b. *pau-peris & egentis*. 521. a. *pilei & petasi*. 642. a. *pratoris & ius dicentis*. 177. b.
- differentia amuletorum*. 341. a. *pilularum*. xiv. b.
- Difficile est animum vel mores mutare*. 274. a. *iustum dolorem temperare*. 694. a. *sustinere vicem duorum*. 219. a.
- Difficilia quæ pulchra*. adag. 150. a. 566. b. & 759. b.
- difficilia tria Sapienti visa*. 263. b.
- Difficultas Alchymia*. 811. a. b. *custodiendi puellas*. 125. a. *eloquentia*. 759. b. & 760. a. *rerum indagandarum unde*. 767. a.
- difficultates omnes superant amor & voluntas*. 518. b.
- digitalis herba*. 155. b.
- dignitas corona ciuica*. 853. b. *corona gramminea*. 152. b.
- dignus est decipi, qui de remunerando cogitat*. 691. b.
- Dij gentilium quorum facta est mentio in Emblematis Alciati*. *Aesculapius*. 637. *Amor*. 56. 442. 447. 450. 461. 469. 473. & 661. *Apollo*. 418. *Bacchus*. 129. 139. 418. 565. & 742. *Bonus Euentus*. 228. *Boreas*. 473. *Cupido*. 56. 228. 457. & 658. *Eurus*. 548. *Faunus*. 321. & 529. *Fulmen*. 450. *Glaucus*. 152. *Harpocrates*. 66. *Honor*. 56. *Iupiter*. 26. 560. 686. 785. & 852. *Iupiter Ammon*. 9. *Mars*. 152. *Mercurius*. 52. 414. & 758. *Neptunus*. 162. 568. & 701. *Pan*. 409. *Phœbus*. 768. & 773. *Pudor*. 838. *Saturnus*. 152. *Satyri*. 321. *Sol*. 264. *Terminus*. 667. *Triton*. 578.
- Dij meliora formula optandi*. 843. a. *mul-ti ijsdem aris & templis culti*. 129. b. *qui veteribus habiti, ibidem*. a. *συναοί ijsdem delubris culti*. 130. a.
- Dilemma in Astrologos*. 434. b.
- Diligentia omnia perficiuntur*. 25. b.
- dimidium anima amicus verus*. 678. b. *fracti, qui bene capiti habet*. 547. b.
- Diodori Siculi locus, de Thessalis in libertatem restitutis*. 194. b.
- Diogenes comesto polyppo crudo perijt*. 723. a. *cur dictus canis*. 696. a. *Musicos crustul-titia arguerit*. 61. b. *vespis similis Antistheni*. 249. 7.
- Diogenis apophthegma, de adulatoribus*.

258. a. de Aristippo & Aristotele. 377.
 a. b. de meretrice Olympionice. 332. b.
 de morum mutatione. 274. a. de senectū
 te inopi. 361. b. de sorte humana. 559. b.
 de spē. 225. a. de verecundia in pueris.
 504. a. in astrologos. 434. b. in musicos.
 61. b. & 62. a. impudentia. 694. b. ioc-
 dius, de Chirone. 625. a.
- Diomedes**. 217. b. legem talionis expertus.
 465. a. Thrax victus. 597. a. Venere m-
 percussit. 217. b.
- Diomedes equi**, nonus Hercules labor. 597.
 a. & Ulyssis effigies iuncta quid. 216. a.
- Dione, mater Veneris**. 59. a. b. sape pro ipsa
 Venere ponitur à Poetis. ibid. b.
- Dionys Chrysostomi liber**, de Troia non ca-
 pta. 583. b. locus, de laboribus Hercules.
 599. a. de regum officio. 745. b. de ser-
 uis. 253. b.
- Dionysius rex, nepos & gulosus**. 391. a.
- Diophantus locus**, de palma natura. 200. a. b.
- Dioscoridis de fibro opinio**. 652. a.
- Dioscuri Iouis filij**. 226. b. pileati. 643. a.
- Dioscurorum fabula ex Ouidio**. 226. b.
- Dioxippus cur à Diogene reprehēsus**. 445. b.
- diphthera quid sit**. 716. a.
- Dipsas lena nomen apud Ouidium**. 440. a.
 serpens. 439. b.
- dipsadus morsus signa**. 440. a.
- à Dipsade percussis siti emoriuntur**. 439. b.
- Dirum quid**. 345. b. & 443. b. unde di-
 ctum. 896. b.
- disciplina corrupta per quercum designata**.
 854. b. domestica Monasterij S. Benedi-
 cti Nouelli Pataniij. xvi. a. vna unicui-
 que excolenda. 367. b. & 368. a.
- Discordia Dea**. 208. b.
- Diferimen inter bonam & malam mulie-
 rem**. 821. b.
- displasmus**. 180. b.
- disputationes scholastica quales**. 766. b.
- Dissidium aquila & scarabai**. 709. b. ouiu
 & luporum. 715. a. vularum & corni-
 cum. 114. b. & 115. a.
- dissimulatio Ciceronis post bellum Pompeia-
 num laudata**. 516. b.
- Dicare quàm diuitem esse conuenientius
 Principi**. 628. b.
- Dives imperitus eleganter ab Alciato ex-
 pressus**. 326. a. iniquus est, aut iniqui ha-
 res. 556. a.
- DIVVS indoctus**. 806.
- Diuites improbi**. 180. b. verè qui sint.
 xiv. a.
- diutum status semper tuta, pauperum non
 item**. 713. a.
- Diuinatoris Angli vana predictio**. 435.
 a. b.
- diuinitatem qui affectarint**. 16. b. & 17. a.
- Diuisio aratum varia**. 3. a. hereditatis
 Chariclis & Antiochi. 850. a.
- Diuitia olim in pecore**. 809. a. virtutis pe-
 disseque. xiv. b.
- diuitiarum amor multos à virtute auocat**.
 571. b. symbolum, cerna aureis corni-
 bus. 595. b.
- docentes publicè cōuiciari, procline**. 407. a.
- Doctōr iuris creatus Alciatus**. xxv.
- Doctores cur pileo ornētur**. 645. a. nouita-
 tis reprehensio. 307. b. sacri hieroglyphi-
 cè galli nomine intelliguntur. 86. a.
- DOCTORVM agnomina**. 405.
- Docti, qui amori operam dederunt**. 455. b.
- Doctorem dissidia & certamen**. 750. a. b.
 707. a. & 783. b. fama. 867. a.
- Doctos doctis obloqui nefas esse**. 747.
- doctrina non est sine magistro**. 15. a.
- documenta, qua nobis certamen Eunomi &
 Aristonis suppeditat**. 776. b.
- Dodonæum æs, adag.** 89. b.
- dogma**. 104. b.
- dolio Danaidum equiparati gulosi**. 392. b.
- Doloris & Voluptatis fabula**. 468. a.
- dolorem qui regerit, tantum excusatus pec-
 cat**. 697. a.
- dolosi dolo capti**. 720. b.
- dolus alius bonus, alius malus**. 243. b.
- DOLVS in suos**. 245.
- dominium Occasionis**. 525. b.
- dominij ecclesiastici & temporarij discrimen**.
 854. b.
- Dominus sue voluntatis homo**. 437. a.
- Domitianus ex bono in pessimum muta-
 tus**. 607. b.
- Domitius Liberium occidit, quòd potare ve-
 cufaret**. 147. a.
- domus Inuidia**. 317. a.
- Dona hostium noxia**. 707. b.
- Donauelchingen, origo Danubij**. 221. a.
- Dotis ampla duo mala socia, uxoris super-
 bia, & viri seruitus**. 817. b.
- Draco à Cadmo occisus quid mythologicè**.
 783. a. insigne Amphiarai. lvi. a. sacra-
 tus Minerua. 123. b. unde dictus. ibid.
 & 783. a.
- Draco legislator petasis & tunicis explo-
 sus**. 643. b.
- Draconem cur premeret simulacrum Pal-
 ladis**.

- ladis . 113. a.
 Dracones custodia prefecti. 124. b. & vlu-
 le cur Palladi consecrantur . ibid. a.
 Dracontius puer ob occisum per impruden-
 tiam puerum relegatus. 828. a.
 Druide Gallica religionis antistites. 752. a.
 Drusi continentia . 192. b.
 Dryades, nymphæ siluarum . 323. b.
 Dryope Eireti filia in lotum transforma-
 ta . 486. b.
 Δρυὸς πεσάρτης πᾶς ἀνήρ ξυλένετε. adag.
 656. a.
 Ducatus Mediolanensis insignia . 9.
 Ducus consilium occultum esse debet. 74. b.
 duces feroces in pace mansuesacti . 736. a.
 ducibus strenuus unde conigit gloria belli-
 ca . 567. a.
 Dulceamarum. adag. 467. b. & 872. a.
 D Y L C I A quandoq; amara fieri. 466.
 item. 469.
 Δελοκρατέμενος quis . 808. a.
 Duo ad valetudinem conducentia , victus
 ratio, & vinum temperatè sumptū. 419.
 a. amicorum genera , sanguinis & consu-
 etudinis. 485. b. in homine difficulter
 edomari possunt , lingua & genitalia .
 192. b. liquores humano corpori gratif-
 simi, vinum & oleum. 132. b. munera
 pastoris ecclesiastici, vigilantia & custo-
 dia. 90 a. præstantur à vini usu modera-
 to, florida ætas & vires corporis . 141. a.
 sæculi mala, libido & luxus. 328. a. ser-
 uari debent in occasione arripienda, ma-
 turitas & ordo . 528. a.
 Duobus pariter euntibus. adag. 217. a.
 Duos insequens lepores, neutrum capit.
 adag. 295. b.
 D Y O D E C I M certamina Hercules .
 592.
 duodecim labores Herculi . 593. b.
 durum est, assueta relinquere . 275. a.
 Δυσκολὰ τὰ καλὰ. adag. 150. a.
- E .
- E** Brietas Babylonica meretrix . 150. a.
 Circe. 148. a. frequens Scythis. 424. b.
 præcipuè Germanos pessundat . 150. a.
 Ebrietatis detestatio . 150. a. imago. 148.
 b. insana historia. ibid. a. mala . 150.
 b. species. 145. b. suggillatio à puero fa-
 cta . 148. a.
 Ebrj bestijs deteriores. 150. b. qua ratione
 puniendi . 148. b.
 Ebriosorum excusatio . 151. a.
- Ecclesia in aduersis crescit . 201. b.*
Ecclesia victricis symbolum palma . ibid.
Ecebolius Constantinopolitanus inconstan-
tus fidei . 284. b.
ἔχει κὶ ἡ μῦθα σπλιῖνα, ἔνεσι κὶ μύρμηκε
χόλος. adag. 711. a.
Echeneus mulium distat ab Echino. 895. a.
qualis piscis. 116. a. unde dicta. 118. a.
& 364. a.
Echidna mater Chimara. 84. a. quid alle-
goricè . ibid.
Echo Panis amica . 530. a.
 ΕΧΘΡΟΝ ἄδωρα δᾶρα . 705.
 Editoris huius nouissima Emblematarum
 Alciati occasio . viii.
 Effectus ignauie & desidia. 357. a. b. inui-
 dia. 318. b. ira. 733. b. timoris. 532. b.
 varij vini. 145. a. vini moderatè & im-
 moderatè sumpti . 142. a.
 Effigies & Effigia. 48. b. ciconia in sceptris.
 163. b. locusta. & monstri ipsam præce-
 dentis, anno MDXLII. Lombardiam In-
 subrum infestantis. 550. viua hominis
 auari . 375. b.
 Egens unde dictus . 521. a.
 Egnatius Merellus uxorem occidit, quod vi-
 num bibisset . 137. b.
 Egregius . 30. a.
 εἰδῆσαι quid Græcis . 110. b.
 εἰδῆσα filia Protei . 762. b.
 Eidyllion Theocriti , de Amore mellilego .
 470. a. idem à Nicolao de Oddis Italicè
 redditum. 871. a. xxix. ab eodem con-
 uersum . 542. b. & 543. a.
 Ein Pomerischer Sachsenkerles, quis Ger-
 manus . 150. b.
 E I, qui semel sua prodegerit, aliena credi
 non oportere . 258.
 εἶς ἀνήρ, εἰδῆς ἀνήρ. adag. 218. b.
 Electores Imperij septem . 209. a.
 Electra inter Pleiades cur vix appareat .
 425. a.
 Elegia Franchini, de bellis sui temporis .
 544. a.
 elementa quatuor totidem Deorum nomi-
 nibus intellecta . 27. a.
 Elephantistes, & Elephantarches, elephan-
 ti magister . 735. a.
 Elephantis in triumpho . 735. a. Plutoni
 sacer. 535. a. porcum perferre non potest.
 534. a. quale animal . 535. a. trophæo
 insculptus . 534. a.
 Elephanti Hannonis incunda historia .
 736. a. b.

- Elephanto cor duplex est.* 737.a.
Elephanti an cornua, vel dentes habeant. 735.b. *Luca boues cur dicti.* 534.b.
*Elephantorum impetus in Galatas, & victo-
 ria.* 533. a. b. & 534.a. *usus in bellis.*
 534.b. & 735.a.
Elephantis qui triumpharint. 736.a.
Elinguis. 79.b.
*Ellychnium ex lino Carpasio non absumi-
 tur igne.* 78.b.
elogium Epaminonda. 575. a. *Hermoge-
 nis Rhetoris.* 877.a.
Elogia Romana urbis. 485.b.
 ELOQVENTIA fortitudine præstan-
 tior. 751.
Eloquentia Hercules. 754.a. *in scemina
 quadam Romana exosa.* 835.a. *malè si-
 ne moribus discitur.* 750.b.
eloquentia difficultas. 759.b. & 760.a. *laus.*
 759.b. *parens Cicero.* 169.b. *præses Mer-
 curius.* 54.a. *signum caduceus.* 510 a.
studiosi Galli. 752.b. *vis.* 755.a.
Elpidius. 229.a.
emancipare. 293.a.
*Emanuelis à Costa epigramma, de Morte
 & Amore.* 658.b.
Emblema quid sit. lxi. a. b. et 4.a. *quomo-
 do proprie, quomodo figuratè accipiatur.*
 lxi. a. *unde dictum.* 4.a.
Emblemata & anigmata inter se differunt.
 lxi. a. *triplicia, vermiculata, segmen-
 tata, tessellata.* 4.b.
Emblematum finis quis. *ibid.*
Empusa quid. 765.a. *in varias formas mu-
 tabilis.* 764.b. & 765.a.
Enalus adolescens à delphinis servatus.
 387.b.
encaustum quid. 433.b.
encausti consecratio. *ibid.*
encaustica pictura. 434.a.
Encomium Venetiarum. 746.a. b.
Eniti. 14.b.
Ennius, de hariolis. 435.a.
Ενόςδιν σύμβολον, quid. 898.a.
Enormitas peccati Sodomitici. 356.b.
Eos Aurora. 87.b.
εὐδς, & ηὐδς. *ibid.*
Eous Solis equus, unde sic dictus. 265.b.
Epaminondas boni Principis exemplū. 617.
 b. *cur serpentem pro hieroglyphico fer-
 ret.* 11. *morti proximus.* 583.b.
*Epaminonda apophthegma, de bono Prin-
 cipe.* 617.b. *laus.* 575.a. *taciturnitas,*
 69.b.
- Epaphus qua ratione Phœbi filius.* 44.8.
Ephyriades nymphe fontium. 323.b.
Ephyra, nunc Corinthus dicta. 330.b.
Epicedium Davidis super Absolon. 900.a.
Germanici in Themisoclem. 573.b.
Epicharis mulier in tormentis constans.
 80.a.
Epicharmus Siculus, Pythagora discipulus,
 92.b.
Epictetus, & eius lucerna. 191.b.
*Epicteti Philosophia duobus verbis compre-
 hensa.* *ibid.*
Epicurei vita futura contemptores. 34.b.
Epicuri gulosisas. 392.a.
Epidaurnus cur dictus Æsculapius. 639. a.
serpens. 111.a.
Epidaurnus urbs. 639.a.
Epimethei pyxis. 230.b.
*ἐπιμύδιον fabula, de ortu Palladis ex capi-
 te Iouis.* 15.a. *φυσικὸν, de ortu Bacchi.*
 144.a.
*Epiphania, quæd in cadaver parentis spūif-
 set, viua exusta.* 656.b.
Episcopi munera & officia. 90.a.
Episcythizare. adag. 146.a. & 424.b.
Epitaphium Archilochi. 249.a. *Laurentij
 Valla.* *ibid.* b. *lepidum coniugum discor-
 dium.* 817.a. *Niobes.* 298.a. b. *Petrij A-
 retini.* 249 b. *Phaethontis.* 265. b. *pu-
 dica cuiusdam matrona Romana.* 836.
 a. *Pyrrii Anglebermai.* 513.a.
*Epitheta varia mulierum à peplo dedu-
 ctæ.* 42.b.
ἢ τίθι, ἢ ἀπίθι, hodierna lex. 147.a.
Epilogus Operis, Ioannis Thuilij. 889.
*Epigramma, Anonymi cuiusdam, in mere-
 tricem Venetam.* 330.b. *Antonij Thy-
 lesij, de Promethei furro.* 428.a. *Anuli,
 de Narcisso.* 306.b. *de typographis Lug-
 dunensibus.* 784.a. *in indociles.* 274.b.
Angeriani, de Amore. 452. a. *de eod-
 dem.* 475. a. *Ansonij, Virgilio tribu-
 tum, de rosa & Venere.* 448. b. *Bapti-
 stæ Cynthij, de Venere & Solone.* 459-
 b. *Bellaii, in rudem & sordidum.* 339-
 b. *Dardanii, in Spem.* 228.b. *Fauti Sa-
 bæi, de Arione.* 386.a. *in Amorem.* 448.
 a. *Georgii Anselmi, de lacrymis Amo-
 ris.* 463.a. *Georgij Sabini, de rixis Prin-
 cipum Christianorum.* 543.b. *Herculis
 Strozæ, de amore mellilego.* 471.a. *in
 heluonem.* 392.a. *Iacobi Biliij, de volu-
 pte & dolore.* 468.a. *Iani Lascaris, de
 Niceo conuentu,* 225.a. *Incerti, in bibo-
 nes,*

- nes. 392. b. in Charites Roma. 687. a. in
confidentem quendam φιλαυτον. 311 a.
in vanum hariolū. 435 b. Ioannis Mal
laræ, de pietate ciconiarū. 173. b. Ioan
nis Secūdi, de Amore. 451. a. Marii Mol
læ, de pace. 739. a. Martialis, de hiru
dine. 749. a. Marulli, de Spe. 229. a. de
Thrasibulo. 577. b. Minois, de Amore.
448. b. de aulicis. 378. b. de pracocita
te. 876. a. in puellam formosam. 468. b.
in puellam pramatūrē mortuam. 661. b.
Pacuvii, de Fortuna. 416. a. Palladæ, in
Astrologos. 440. b. Philippi, de delphine
philomela vectore. 387. a. Pierij, in Fra
mzarianum scurram. 440. a. Sannaza
rii, de Æneæ pietate. 829. a. b. Smyt
næi, de laboribus Herculis. 593. b. Tho
mæ Mori, de cupido. 295. b. Thulii, de
Cælia celebri Comica. 872. b. de pallore
amantum. 875. a. in Rachelem nobilem
psalteriam. 688 a.
Epigrammata duo lepida Thoma Mori, in
astrologum uxoris impudica maritum.
441. a. b.
Eques quidam Garsia Regis Navarenſis a
micus. 679. a.
equus animal ferox & superbū. 194. b. fræ
natus, hominis ferocis, sed obsequētis hie
rogliphicum. ibid. in itineris ingressu
cespitans, in faustum habiturū omen. 545.
b. neſcit adulari. 196. a. pœnitentia au
ctus ob incestum cū matre, seipsum punit.
354. b. poetarum, vinum. 134. b. popu
lo ferocienzi comparatus. 194. b.
equi, caput inuentum in Carthaginis funda
mentis. 194. b.
Equum habet Scianum. adag. 545. b.
equi argento circumtecti, Socrati sunt diui
res indocti. 809. a. Diomedis, nonus lab
or Herculis. 597. a. Solis, & eorum no
mina. 265. b.
equorum aures, animi indices. 285. b. Dio
medis allegoria. 597. a.
equitandi peritia qua ratione Principibus
necessaria. 196 a.
Ergini cani. adag. 876. b.
eribacus avis. 400 a.
ἐρωσὶν ἀντέρωσιν sibi contrarij. 462. b.
error in emendabilis violentia Martis com
missus. 740. b. periculosissimus quis.
670. b.
errores eorum, qui literas addiscunt. 105. a.
eruca quid, & unde dicta. 322. a. Venerem
stimulat. ibid. b. vermis & herba. ibid.
- a. unde dicta. ibid.
Eruca qualitas. 342. b.
eructare, verbum obscœnum. 36. a.
Essai qui. 358. a.
Eteocles primus Gratijs sacra fecit. 688. a.
Eteonici prudēs & cautum facinus. 115. b.
E T I A M ferocissimos domari. 167.
Et musca lpenem habet, & formica bilem.
adag. 711. a.
Etymon belli. 544. b. & vsus vocis Festis.
170. a. Iani. 109. b.
Eubuli poeta epigramma de Baccho. 147.
a. b. senarij, de amore. 479.
Euclio Plauti, miserrimus senex auarus.
371. b.
Eucratia deliri heretici. 95. a.
ἐὺδαμονεύειν, quid. 32. a.
Euentus bonus, eiusq; simulacrum. 231. a.
Eumenides quinta Luna nata. 38. b.
Eunomi & Aristonis certamen musicum.
775. b. & 776. a. b. statua. 775. b.
euocatus ad Bituriges Alciatus. xxvi.
Euphrosyne vna Gratiarum unde dicta.
688. b.
Eurus ventus ab Oriente spirans. 551. a.
unde dictus. ibid. b.
Eurydomene, unde dicta. 690. a.
Eurymeduse, unde dicta. ibid.
Eurynome, Gratiarū mater, unde dicta. ib.
Eusebius, de Ganymede. 30. a. de Harmo
do & Aristogitone. 77. a.
Eusebij de mirabili Panos historia testimo
nium. 412. a. b. opinio, cur Cecrops & I
ouis dictus sit. 36. b.
Eusebij cuiusdam constans animus in tor
mentis. 80. a.
ἐὺσοχος. 440. a.
Eutelidas sui amore captus. 306. b.
Euthydamas ab oratoria ad tyrannidem
inclinauit. 607. b.
Eutropius legem, quam ferri curauerat, pas
sus. 465. b.
Exactores rigidi, Harpyia. 181. b.
Examen sui. 106. b. trutina quid. 787. a.
vita humana. 106. b.
E x arduis perpetuum nomen. 564.
E x bello pax. 737.
Excidium Patavinum ab Atyla quando in
cidit. 552. a.
Exclamatio in luxuriam. 324. b.
excursus in ardeliones. 368. b. in foederum
& fidei violatores Principes. 536. b. in
miseram adolescentium felicissimi inge
nū conditionem. 521. b.

Excusatio Alciati, 63. a. *Alciati*, de frequenti locorum mutatione. xxvii. & 612. a. b. *cuiusdam*, qui patrem verberabat. 175. a. *ebriosorum*. 151. a. *iudicus corrupti*. 178. b. *Thuilij*. xi.

Ex damno alterius, alterius utilitas. 541.

Exemplum concordia fraterna Eumenis, 215. a. *constantia mira in muliercula*. 79. b. *ingratitude cuiusdam militis Philippi*. 290. b. *pietatis Aeneas*. 830. a.

Exempla arrepta, occasionis. 527. a. b. *beneficij male compensati*. 703. a. *castitatis in Ethnicis*. 126. a. *eorum*, qui desciverunt à virtute. 607. a. b. *Imperatorum*, qui proborum hominum operam sibi iunxerunt. 634. a. *vita statum in melius mutantium*. 464. a.

Exempla vitiosorum possunt licite post mortem memorari. 656. a.

Exequia Menandri Regis Bactrorum. 575. b.

Exercitus Atyla numerosus. 551. b. *Xerxis numerosissimus*. 552. b.

Exire è potestate, qui dicantur. 262. b.

Exitij nulla ratio. adag. *ibid.*

Ex literarum studiis immortalitatem acquiri. 568.

Ex pace vbertas. 742.

Expedit habere plura cognomina. adag. 54. a.

expeditio Argonautarum quando suscepta. 810. a. *Iasonis & Argonautarum quid mythologicè*. 809. a. *Pygmaeorum contra Herculem*. 271. a.

Experientia ostendit, aurum arte fieri posse. 810. b.

Exuvia, quid. 674. a.

F.

F *Aba cur veteribus immunda habita*. li. a.

Faba somnia faciunt turbulenta. 1. b.

Fabius Maximus conuictijs militaribus imperitus. 115. a. *cur Cūctator dictus*. 153. a. *cur Marcello adiunctus*. 118. b. *cur Quicula dictus*. 809. a.

Fabij Maximi mira constantia. 201. a.

Fabio Maximo data corona graminea. 153. a.

Fabij Verrucosi apophthegma, de beneficio asperè dato. 691. b.

Fabula Aëtaonis. 251. b. & 252. a. *Adonis* 342. a. *Aristophanis*, de gallo Persis imperante. 88. a. *Atè è cælo deturbata*.

560. b. & 561. a. *Bellerophontis*. 82. a. *capra Amalthea*. 509. b. *cicadarum*. 778. a. *Cissi*. 866. a. *Cyparissi*. 849. b. *de Æsculapij nativitate*. 638. b. & 639. a. *de Aiacci nomine*. 165. a. *de Alconibus*. 744. a. *de asino iuuentam ferente*. 51. a. *de Bacchi ortu*. 143. b. *de ciconia*. 173. b. *de coronide Palladi sacra*, unde orta. 114. b. *de Mercurio Argi occifore*. 53. b. *de Morte & Amore*, ex diuersis. 658. a. *de pacto cuiusdam cum Morte*. 662. b. *de stellione*. 243. b. *de voluptate & dolore*. 468. a. *Dioscurorum*, ex Ouidio. 226. b. *Fauni & Hecata*. 482. a. *galli in auem mutati*. 87. b. & 88. a. *Ganymedis ex Homero*. *Virgilio*, & *Statio*. 29. a. b. *Ganymedis variè accepta*. 28. b. *gigantum*. 37. b. *Glauci*. 154. b. *Icari*. 453. a. *Ius in vaccam mutata*. 48. a. *Iyngis*. 344. b. *Ioti nympha*. 486. b. *Mercurij évodis*. 53. b. *Metra Eristichthonis filia*. 764. a. *Mineidum in vespertilionibus mutatarum*. 280. a. b. *Narcissi*. 306. a. *Niobes*. 297. b. & 298. a. *Pandora*. 230. a. b. *Phaëthontis*. 264. b. & 265. a. *Phalangis & Arachnes*. 74. a. *Phinei*. 180. a. *Phryxi*. 806. b. & 807. a. *Pici*. 338. b. *Promethei*. 427. a. *Scylla*. 302. b. & 338. b. *Tantali*. 370. a. b. *Terei*. 312. b.

Fabula Protei occasio. 761. b.

Fabula integra narranda sunt. 669. a.

Facere damnum, & dare damnum, quid significet. 729. a. b.

Facere, & reddere Harpocratem, quid. 68. a.

Facies ea decentior, cui naus inest. xxxiii.

Iconis ab Ezechiele visa. 90. a. *virginca in Sphinge, quid mythologicè*. 801. b.

Facinus quos inquinat, æquat. 728. a.

Factio Praxina. 503. a. *Veneta*. *ibid.*

Facultates pulegij. 787. b.

FACVNDIA difficilis. 758.

Facundia in senectute perficitur. 754. b.

Facundia vires. 759. b.

Fæcem bibat, qui vinum bibit. adagium. 468. a.

Falco qualis avis. 604. b. *degener qualis*. 367. a.

Falcones omnes scemina sunt. 604. b. *varij generis*. *ibid.*

Fallacia & *Cacilij*. 675. a.

Fama doctorum virorum semper vires. 867. a. *Heroum nunquam intermotitur*.

- tur.*
Fama perennis nota, iuba. 584. a.
Famam ex maledictis captare non oportet. 569. b.
 749. b.
familia illustris Oddorum. xvi. a. b.
Familiaritas nimia contemptum parit. 652. a. unde sic dictus. *ibid.*
 101. a. potentiorum vitanda. 699. b.
famuli cuiusdam cum hero suo factum pactum. 288. b.
Farfarus dicta populus alba. 887. a.
fatisco. 225. b.
fatui. 327. a.
 FATUITAS. 292.
Fatum Amasidis Regis Ægyptiorum. 209. b. memorabile homicidarum. Casaris, & Gordiani. 724. a. Oedipodis. 797. b.
Fauces. 12. b.
Favus quis. 530. b. & Pan Inuus idem. 322. b. unde dictus. *ibid.* a. b.
Fauni & Hecates fabula. 482. a. mythologia. *ibid.*
Fauni monstra Æthiopica. 529. a.
Fausus Verantius Episcopus Chanaadiensis. 7. a.
Fausti, magi Germani, infelix exitus. 708. b.
Fausti Sabai epigramma, de Arione. 386. a. in Amorem. 448. a.
Faustina nummus. 170. b. & 208. a.
fax cur tributa Cupidini. 448. a. & 458. b.
facem accensam tegere, quid. 358. a.
Federici Morelli Corollaria ad Emblemata Alciati. 390. & seqq. symbolum, fons. lxii. a.
fel iracundia sedes. 862. b.
felices qui. 32. a.
felicitas quid. 635. b. omnis invidia obnoxia. xxxiv.
femur & Femen. 131. b.
Fenni populi, & eorum mores. 204. a.
fera Libya. 35. a.
Ferdinandus Sanctius Francisci frater. 147. b.
ferocitatis signa. 269. b.
Feronia, libertorum Dea. 644. b.
Ferraria docet Alciatus. xxvii.
ferrum oleo emollitur. 578. b.
fertilitas agrorum per Gratias significata. 688. b.
fertilitatis symbolum papauer. xlvi. b.
ferula & papauer cur Baccho data. 96. a.
Fescennini versus, qui. 864. a.
Festina lentè, adag. 116. a. b. 364. a. 569. b. 615. b. & 875. b.
festinatio Alexandri. 25. a. b. Curij Dentarii. 119. a. in re bellica magni momenti. 25. a.
festiva hore, qua. 4. a.
fiber an sibi testes excindat, controuersum. 652. a. unde sic dictus. *ibid.*
Fibula aurea quibus competebar. 586. a. & 588. a. Imperatorum ex gemmis. 586. a.
Fibula in vestibus usus apud veteres *ibid.* materia que. *ibid.* varia significata. 588. a.
ficedula aus. 400. signum autumnii. 420. b. unde dicta. 421. b.
 FICTA Religio. 40.
ficta citè ad suam redeunt naturam. 274. a.
fide sed cui, vide. 101. b.
fidere nemini inhumanum, fidere omnibus stultum. 92. a.
fidelitas Thulij in hoc Opere colligendo & colligando. ix.
fidelitatis in cane historiè. 813. b. 814. a. nota, canis. 813. b.
fides quid. 57. a. causis adiunctis descripta. *ibid.* non habenda ei, qui fidem violari. 260. b. nulla est regni socijs. 400. b. qualis in coniugio, in liberis, in seruis requiratur. 59. b. uxoriam. 813. a.
 FIDEI symbolum. 56.
fidei symbolum dextra. 59. a. & 211. a. ancipitis & fallacis homines. 121. b. & 283. b.
Fidei quomodo sacra fiebant. 58. a. sacra dextera. 212. a.
Fides, & Fidicula, genus cithara. 63. a.
fidicularum tormentum quale. 79. a.
Fidij simulacrum Roma in Capitolio. 57. a. b. statua. 56.
Fiducia pecunias amisi. adag. 92. b.
figere arma, quid. 5. b.
figmenta poetica tribus modis explicari possunt. 27. a.
Figulus figulo inuidet. adag. 610. b.
Figulus figulum odit, adag. 895. b.
filia Herodiadis mors. 713. b.
filia Erechthei παρ Δεῖοι dicta. 126. a. Iouis & Eurynomes Gratia. 687. a.
filius Iouis haberi voluit Commodus. 17. a. unde dictus. 827. b.
filij clericorum ab ecclesiastico officio arcentur. 602. a. Niobes, eorumq; nomina. 298. a. parentes verberantes. 175. a.
Filiorum amor. 827. a. b.
Fines belli quis esse debeat. 741. b. Emblematarum. 4. b. noster ab origine pendet. 839. a.

889. a. operis paradoxorum Alciani emittendi. xviii.
 Finem vitæ spectata adag. 788. a.
 FIRMISIMA contuelli non posse. 219.
 fiscus quid. 628. a. cur lien dictus. 627. b. rapit, quod non capit Christus. 631. a. regis crumena. ibid. b. semper praesumitur diues. ibid.
 fisci & A'erarij differentia. 628 a.
 fistula Afiorum ex loto. 874. a.
 flabellum, quid. 693. b.
 flagrum, quid. 50. a.
 flagriferi qui. 692. a. b.
 Flagritriba, Flagriciba, Flagrio, cognominata feruorum. 50. a.
 Flamen Iouis albatu. 501. b. unde dictus. 642. b.
 Flamines qualiter sacra faciebant. 212. a.
 Flaminius Macedones suis legibus viuere permisit. 111. a. Malegucius Rhegiensis. 664.
 Flaminiij Consulis temeritas exitiosa Reipub. 267. b.
 flammea ira typus. 766. b.
 flammei nuptialis color quis. 840. a. ritus. 863. a.
 flammeo sponsa velabatur. ibid.
 Flauia familia unde sic dicta. 503. b.
 flauus color qualis. 503. a. quorum. ibid.
 fetus Heracliti. 647. a.
 Florentinum institutum in otiosos. 362. a.
 flos, terrestris sidus. 896. b.
 flores Dei miracula, & vita breuitatem docent. 223. a.
 foedus Hectoris & Aiakis. 706. a. b.
 FOEDERA. 60.
 foedera tribus modis inita. 63. a.
 foemina iners animal. 394. b. qua casta censenda. 128. b. qua facienda. 835. a.
 foemina salacissima symbolum alurus foemina. 349. b. Smyrnae amor in maritum demortuum. 679. b.
 foeminam inuenisse dicitur Prometheus. 426. b.
 foemina illustres, quarum meminit Alcianus in suis Emblematis. Archippe. 495. Atalanta. 813. Circe. 758. Galatea. 813. Helena. 224. Helianira. 453. Lais. 329. Leana. 77. Medea. 259. & 825. Niobe. 297. Penelope. 838. Progne. 312. 748. & 825. Semele. 139. & 418. S. Tecla. 18
 foemi. a. cur garrula, iocus. 835. a. cur imberbes, iocus. 79. b. ungabunda vix pro ha. 837. a.
 foeminarum priscarum pudicitia. 238. b.
 foeminis nullum arcanum committendum. 75. a.
 foenum in Crustumino ibi noxium, foris salubre. 613. a.
 foetus in utero qualis. 649. b. recens editus cur rubeat. 12. a.
 Folio ficulno anguillam. adag. 121. a. b.
 folia lauri magistratibus Cal. Ianuarij oblata 884. a. olea solstitiali die inuertuntur. 136. a. populi cur bicoloria. 887. a. populi post solstitiũ circumaguntur. ibid.
 fomes ingenij virtutisq; vinum. 133. a.
 forceps. 397. b.
 forfex. ibid.
 fori hodierni derestatio. 713. a.
 forma Alcyonis auis. 742. a. b. Centaurorum. 625. a. b. curvus triumphalis. 168. a. Gorgonum. 664. a. Hermarum. 53. b. hifrica. 764. a. Inuidia. 317. a. nihil, se sola forma. 804. b. pilei antiqui. 642. a. porphyriionis auis. 237. a. puerilis cur Baccho tributa. 133. a. b. res breui peritura. 805. b. Scylla. 302. a. senectute deflorescit. 331. a. Socrati est modici temporis tyrannis. 244. b. Sphingis. 796. a. b. & 797. a. b. Symphalidum auium. 569. a. Tritonis. 568. a. b. & 569. a.
 formatio hominis. 649. b.
 formidolosi post mortem. 716. b.
 Fornerij distichon, de spe. 230. a.
 fortis non est, qui seipsum necat. 515. a.
 fortitudinis signum, corona populea. 887. b.
 fortuna artem inuenit, non ars fortunam. 416. b. cum blanditur, captatum venit. 540. b. cum prospera, maxime timenda est. 191. a. cur rota, orbis, seu sphaera instat. 265. b. & 416. a. errorem in homine parit. 73. b. & Amor ουυυαοι. 130. a. & ars ferè sunt circa idem. 896. a.
 fortes adiuvat. 685. b. misera est, qua caret inimico. 578. b. misera quorundam principum ambitiosorum. 266. b. profelici opum accessu. 508. b. pro incerto rerum euentu. ibidem. prospera non caret periculo. 541. a. quem nimium fouet, stultũ facit. 540. a. virtuti comes. 508. a. vitrea est, cum splendet frangitur. 191. a. unde dicta. 416. a.
 FORTUNA virtutem superans. 512.
 Fortuna imago, ex Galeno. 415. a. b. potentia. 513. b. & 514. a. b. significatio. 508. b.

- b. simulacrum. 529. a. typus sphinx.
 802. a. b. varietas. 540. a. volubilitas.
 898. a.
 Fortuna multum tribuerunt veteres paga-
 ni. 513. b.
 fortunatos maximè decet modestia. 559. a.
 Fortunini elegia, de bellis sui temporis.
 544. a.
 Franciscus de Oddis Continuus Neapoli.
 xvi. b. Floridus Alciato insensus. xxxiii.
 Floridus doctus, sed parum verecundus.
 692. a. Sanctius abstemius. 134. b.
 Francisci Primi, Regis Gallia, symbolum
 Salamandra. lviii. a. Sfortia insigne, ca-
 nus. lix. a. Turnonij Cardinalis insigne,
 Manna caeleste. ibid.
 Francum pro amico habe, non vicinum.
 700. b.
 fraternitatis descriptio. 214. a.
 Fratres Cumai tres, Atelles, Maon, Dius.
 31. a.
 Fratrum duorum Patauinorum funesta
 mors. 675. a.
 fraudes proditorum. 247. a.
 fraudulenti qui. 245. a.
 frigiditas segnitatem parit. 3. b.
 Fringilla seu Fringilla auis. 421. a. hyemis
 signum. 420. b.
 fringulire, quid. 421. b.
 Frobeniorum typographorum symbolum.
 lxi. b. & 508. a.
 Fructus carnis nostra saginata. 703. b. im-
 mites qui. 326. b. lori arboris quales.
 485. a. mali Medica. 871. a. palma da-
 eÿli dicuntur. 199. b. qui maturi dican-
 tur. 117. a.
 Frugalitas ad leges natura composita est.
 96. a. genitrix virtutum. 92. b. qua-
 lis virtus. 95. a. veterum. 93. b. & 95. b.
 Fucus Chinesium in moscho vendedo. 350. b.
 fuga Ciceronis. 169. a.
 fugax tandem deprehensus. 121. b.
 fulica, seu Fulix auis. 712. b.
 fulmen aligerum. 451. a. telum vocatur à
 Gracis. ibid.
 Fulvius male cessit, ob detectum principis ar-
 canum. 75. a.
 fulvus color qualis. 505. b.
 fulvi coloris nota. ibid.
 fumosa imagines qua-
 fundae, quid. 591. b.
 fundamentum virtutum pietas. 175. b.
 funem Oeni torquere, quid. 394. a.
 Furaces & raptores raro diu delitescant.
 555. b.
 furiosi affectus. 732. b. nulla voluntas. ib.
 furor quid. 733. a.
 FUROR & rabies. 268.
 furoris & imperus hieroglyphicum, aper-
 595. b. symbolum cor supra craticu-
 lam. 1. a.
 fuscus color qualis. 500. a. signum hyemis.
 506. b.
 futurorum coniectores. 430. b.
- G.
- G**abinus & Piso vulturij paludati.
 544. b.
 Gabria apologus, de asino sacra ferente. 47.
 a. de vitulo intestina vomente. 554. b.
 opinio, de metamorphosi Prognos & Phi-
 lomela. 313. b.
 Gabriel Simeon de Ducibus Mediolanensi-
 bus. 10. b.
 Gabrielis Faerni Cremonensis apologus,
 de asino sacra ferente. 47. a.
 Galata ab Antiocho victi. 534. a. qui sint.
 ibidem. b.
 Galatarum historia. 533. a. b.
 Galatea nympa. 814. b.
 Galba nummus. 853. b.
 Galea Palladis. 123. b.
 Galeaxius Mantua Dux iussu amafia se in
 flumen precipitat. 445. a. Sfortia ob te-
 merarios ausus casus. 266. a.
 Galeaxij bellum cum Florentinis. 574. b.
 mors. ibid.
 Galilæus exes. adag. 545. a.
 Galenus vulgè, malum Medicum vocari Cè-
 trium. 871. b.
 Galerita, Cassita, & Alauda, idem. 439. b.
 Gallia discors pacificata cœtu nobilium.
 780. b. magistra Gracie. 752. b.
 Gallicana gentes dura, & semper Impera-
 toribus graues. 196. a.
 Gallica scabies nouum morbi genus. 843.
 b. seditio. 869. b.
 Gallicinium. 87. b.
 Gallicus morbus. Vide, Morbus Gallicus.
 Gallieni poena ridicula impostori inflata.
 465. a.
 Gallina incubans audito accipitre, oua vi-
 riat. 715. b.
 Gallus albus non attingendus. liii. b. ani-
 mal gallinis dedit. 88. a. animal So-
 li coniunctum. ibid. b. auis Persica di-
 ctus. 88. a. aureus, Cyri insigne. lvii. b.
 cur in manu Apollinis pictus. 86. b. cu-

- in curribus templorum statuatur.* 86.a.
 & 89.a. *cur manè cantet.* 88.a.b. *cur Mercurio sacer.* 87.a. *hieroglyphicum do-
 florum sacrarum, & vigilantia.* 86. a.
Nocti casus à Romanis. *ibid.* b. *Pythago-
 ra.* liv. a. *vigilantia corporis symbolum.*
 86.a.
galli anigmata. 87.a.b. *cantus nocturni v-
 tilitas.* *ibid.* a. *in auem mutati fabula,
 ex Luciano.* 87.b. & 88.a. *ex Aristopha-
 ne.* 88.a. *in pinnis templi anigma.* 89.a.
natura. 86.b. *nomine doctores sacri in-
 telliguntur.* *ibid.* a.
*Gallus Hercules Philosophus Græcæ linguae
 gnarus.* 753.b. *quidam nobilis amore
 perijt.* 445.a.
Galli cur albi. 274. a. *eloquentia studiosi.*
 752.b. *gens inquieta, & auida facien-
 di principis.* 195.a. *olim mascula Vene-
 ri dediti.* 356.a. *veteres qui.* 20. b. *vere
 res φιλέλλυες, id est, Græcæ lingua & sa-
 pientia periti.* 752.a.
ganeo quis. 400.a.
Γυνάσθαι μίθεσι τῶ Διὸς. 31. b.
Ganymedes filius Trois, non Laomedontis.
 29.a. *humana anima.* 28.b. *Latinis di-
 citur Catamitus.* 744. a. *quid mysticè.*
 31.b. *unde dictus.* *ibid.*
Ganymedes etymon. 28.b. *fabula variè ac-
 cepta.* *ibid.* *locus unde raptus.* 30.a. *my-
 thologia.* 28.b. *nomen unde.* 31.b.
garrire. 247.a.
garruli & loquaces repræhensi. 315.b. *num
 quam conveniunt cum viris cordatis.*
 114.a.
GARRULITAS. 311.
garrulitas Antonio à Cicerone obiecta. 80.
 b. *animum ut respescenda.* 314.a. *fæ-
 minus familiaris.* 79.b.
garrulitatis symbolum hirundo. 314.a.
Γάστροπληξ, parasitus Eustathio. 398.a.
Γασίμαργος quis. 404.b.
gaudium populi Romani ex morte Tiberij.
 717.a.
gaza quid. 808.a.
gemmarum in annulo origo. 429.a.
Γεναὶ quid. 140.b.
*genera tria animalium, æria, aquatilia,
 terrena.* 413.a. *tria ardearum avium.*
 367.a.
generatio propria hominum est, nõ Deorum.
 14.a.
generosi & nobiles qui. 586.b. & 587.a.
Γεννητικὰ μόρια. 481.b.
- genitale viri manè cohibitum, quid signi-
 fices.* 192.b.
*genitalia sibi præmordis equus ob incestum
 cum matre commissum.* 354.b.
genium defraudare, quid. 374.b.
genes qua pisces non edebant. 1v.b.
gentiles & Gentes cur dicti Ethnici. 45.a.
gentilium Deorum multitudo. 410.a.
*gentilitas falsa & fallax in rerum origini-
 bus inuestiganda.* 765.b.
*Georgij Anselmi carmen, de lacrymis Amo-
 ris.* 463.a. *Sabini epigramma, de rixis
 inter principes Christianos.* 543.b.
*Gerada responsum, de pudicitia Spartanor-
 rum.* 238.a.b.
Germania misera facies ob hæreses. 45.b. &
 46.a.b.
Germana fides. 212.b.
Germani ab exteris quæ ratione vellicati.
 vii. *à Tacito taxati ob vinolentiam.*
 147.b. *longè absunt à Venere masculam.*
 356.a. *unde olim nomina imponebant.*
 7. a.
Germanorum coniugia. 820.b. *principum
 de Turcis victoria.* 220.b.
*Germanos cerebrum in dorso gestare dicunt
 exteri.* vii.
Germanici epicedium in Themistoclem.
 573.b.
*Germanus Audebertus Gallus Venetias cap-
 mine descripsit.* 609.a.
Geryon cuius filius. 214. b. *cur triceps &
 tricorpor.* *ibid.* a. & 215.b. *tricorpor, de
 cimius labor Herculi.* 597.a. *unde di-
 ctus.* 214.b.
Geryonis allegoria. 597.a. *mythologia.* 213.
 b. 214.a. & 682.a. *regnum & armenta.*
 214.a.
Geryonem superavit Hercules. 597.a.
*gestaman Æsculapij baculus serpente in-
 volutus.* 639.a.
*gestus viri boni non minorem vim habet
 quàm oratio.* 94.a.b.
Getæ in legationibus citharas adhibebant.
 62.a.
Gigantis fraterculus. adag. 38.a.
gigantes anguipedes & serpentigenæ. 37. a.
gens impia. *ibid.* b. *quales.* *ibid.* a. *quid
 demotens.* 37.a.b. *quinta Luna nati.* 38.
 b. *terrigena.* *ibid.* a. *unde nati.* *ibidem.*
unde sic dicti. *ibid.*
gigantum arrogantia & audacia. 37.b. *fæ-
 bula.* *ibid.* *mythologia.* 37.a. *nomina
 illustriora.* 38.b. *vanitas & praua con-
 sue-*

- suetudo*. *ibid.* a. *gradus ararum varij*. 3. a. *iracundia*. 287.
gilvus, seu melinus color. 504. b. a. *quidam adolescentum apud Athenien-*
ses. 98. b.
gith, quid. 787. b. *mediocritatis symbolū*. 240. b.
ibid. saporem piperis habet. 788. a. *Græca fides, adag.* 782. a.
gladiatorum prima institutio, unde. 501. a. *Græci*. 674. a. à *Gallis literas habuisse pu-*
erantur. 752. b. *malè audiebant circa si-*
dem. 240. b. *semel tantum olim inter-*
diu epulabantur. 95. b. *soli εὐτόχιδες*.
899. a. symbola inuenta poliuerūt. xlv.
899. a. symbola inuenta poliuerūt. xlv.
a. Tantalida unde dicti. 732. a.
 GRAMEN. 151.
gramen cur in expugnabile dicatur. 154. a.
cur Marti sacrum. 153. b. *cur Saturno*.
ibid. quid significet. 152. a. *triplicis ge-*
neris. 156. a. *tutela, praesidij, & salutis*
symbolum. 152. a.
graminis cum Marte similitudo. 154. a.
virtus & usus. 156. a.
in Gramine nidificat alauda. 153. b.
graminea corona, qua & obsidionalis. ib. a.
Gran rumor & puoca lana, adagium Ita-
lorum. 12. b.
grata Deo puerili simplicitas. 30. b.
gratia gratiam parit. 687. a. *libera esse de-*
bet. 689. a. *oculorum*. 491. a. *si non ac-*
cipitur gratis, non est gratia. 690. b. *tar-*
da ingrata. 689. b. *ut referenda*. 690. a.
 GRATIAM referendam. 172.
Gratiam unam dua cur respiciant. 687. a.
 GRATIAE. 686.
Gratia cur Iouis filia. 690. a. *cur iuncta Ve-*
neri. 688. b. *cur nuda*. 687. a. & 689. a.
cur tres. 688. a. & *Mercurius συνναοί*.
 130. a. & *Suada cur in eadem ara po-*
sita. 129. b. *filia Iouis & Eurynomes*.
 687. a. *Veneris pedissequa*. 688. b. *unde*
dicta. 687. b.
Gratiarum arcula inanis. 689. a. *descri-*
ptio ex adiunctis. 687. a. *mater qua*.
 690. a. *nomina*. 687. b. *parentes qui*.
 690. a.
Gratij sacrificare, qui iubeantur. 687. b.
Gratias in Acidalio fonte lauari, quid.
 688. a. *qui nudas, qui indutas finxerint*.
 689. a.
Gratiani Imperatoris prudentia. III. b.
gratitudo omnium virtutum mater. 291. a.
Gregorij locus, de luxuria. 324. a. *Turo-*
nenensis testimonium, de locustis. 549. b.
gremium. 260. a. & *Sinus ut differat*. *ibid.*
grex simus, pro capris. 334. b.
grus cum lapillo picta hieroglyphicum pru-
dentiae. 103. b.
 grues

grues cur lapillum volantes apprehendant. 103. b.
 Grues lapidem deglutientes. adag. 104. a.
 gruum beneficio à diluuiò liberatus Deuca-
 lion. 103. b. in volatu consuetudo & sa-
 gacitas. 104. b. volatus, quam literam
 exprimat. 103. b. & 104. a.
 Guaiacum quando in Europa vsurpari cœ-
 ptum. 844. b.
 G V L A. 389.
 gula M. Apicij. 391. b. in seruitutem per-
 trahit. 402. b.
 gula hypothesis. 391. b. mala. 391. b.
 gulosi celebres. 391. b. dolio Danaidum a-
 quiparati. 392. b. in spontaneam labun-
 tur seruitutem. 402. b.
 gulosorum imago. 390. a. & 393. a. b.
 Gymnosophistarum mos in adolescentibus
 exercendis. 106. a.
 Γουνακονπατέμενος quis. 808. a.

H.

HAbenas ignarus non tractet. adag. 267. b.
 habitus irati. 287. a. b. triumphantis. 168.
 habitus Bacchi induit Caligula, & M.
 Antonius. 17. a.
 hares vnde dictus. 674. a. & 900. b.
 hereditatem captare, quid Iurisconsultus.
 543. b.
 halcyon, an Alcyon scribendum. 744. a.
 Halias, genus naui. 62. a.
 halientica lyra forma. ibid.
 halienticum opus. ibid.
 Hamadriades, nympha arborum. 323. b.
 Hannibal amore meretricio victus. 444. b.
 auguria contempfit. 546. a.
 Hanno Carthaginensis post multas machi-
 nationes, tandem deprehensus & occisus.
 121. b.
 Hannonis elephantum incunda historia. 736. a. b.
 Hans in allen gassen, quis Germanus. 367. b.
 Harmodij cantilena. adag. 78. b.
 Harmodij & Aristogitonis historia. 77. b. &
 78. a. mors. 78. a.
 Harmonia. 63. b. Cadmi vxor. 783. a. ex
 Martis & Veneris adulterio nata. 64. a.
 vnde dicta. 63. b.
 Haro Normanorum. 716. b.
 harpa, aut vorax. 609. a. instrumentum
 musicum. 774. b.
 harpax, & Harpagare. 181. a.

Harpocrates dictus Sigalion, & quare. 68.
 b. Serapidi prepositus. ibidem. a. silentij
 Deus. 68. a.
 Harpocratis sigillum in annulis. 68. b. si-
 mulacrum. ibid. a.
 Harpocrati sacra arbor Persica. 614. a.
 Harpocratem facere & reddere. quid. 68. a.
 Harpyia cur plumis pradita. 181. a. cur vir-
 gines. ibid. cur volucres. ibid. cur crès.
 ibid. quid denotent. 181. a. b. quot, &
 vnde dicta. ibidem. a. rigidi exactores.
 ibid. b.
 Harpyiarum mythologia. 181. a. nomina.
 ibid. pictura. 179. a. & 181. a.
 hasta Palladis. 123. b.
 hasta & gladij virorum ex dentibus dra-
 conis ortorum, quid mythologicè. 783. b.
 Hebrai cur circum flauum vestibus assu-
 tum gessent in quibusdam locis. 503. a.
 quibus piscibus abstinerent. 1v. b.
 Hecate non curat latratus canum. xxxiv.
 Hecates & Fauni fabula. 482. b.
 Hector ab Achille occisus. 583. b. Achil-
 lem occidit, secundum Dionem. ibidem.
 Apollinis filius à multis creditur. 707. a.
 filius Priami. ibid. Troia columna di-
 ctus. 583. a.
 Hectoris & Aiacis fœdus. 706. a. b. ium-
 lus, cuiusdam poeta. 753. a.
 Hecuba cur canis appellata. 696. a.
 H E D E R A. 865.
 hedera atritu scintillas emittere dicitur.
 483. a. cur Baccho sacra. 867. b. cur
 symbolum poetarum. ibid. a. nigra. 866.
 b. poetis dicata. ibid. poetarum condi-
 tionem refert. ibid. a. quid veteribus.
 867. a. vnde dicta. 866. a.
 hedera descriptio. 865. a. b.
 hedera comparatur amor. 865. b.
 hederam cur sibi tribuant poeta. 883. b.
 Hedera lasciuior. adag. 866. b.
 hederis digni. 867. a.
 Hedui populi Gallia, qui & Augustodunen-
 ses. 20. a.
 Heduarum insigne sucula. 18. b. varia
 nomina. 20. a.
 Heell' kichel, quid Germanis. 178. b.
 Hegesippi locus, in conscientes sibi ipsis
 mortem. 517. a. b.
 Heliadora, nomen puella. 454. b.
 Heliogabalus deestanda libidinis homo.
 324. b. Diana, Bacchus, & Cybele ha-
 beri soluit. 17. a.
 Helio, Hali & Bassiani nomen odiosum
 Ro-

- Romanis, 718. b.
 Helleſponrus unde dictus. 807. a.
 beluones dolium Danaidum. 392. b. qui
 proprii. 94. a.
 helus, pro Holus. *ibid.*
 hemina quid. 147. a.
 Henricus Glareanus diligens antiquitatis
 ſcruator. 62. a. VII. Anglorum Rex.
 435. a.
 Henrico Pantaleoniſteſtimonium, de Chon
 rado Peutingero. 2. a. Quarti Gallia Re
 gis laus. lviii. b. Secundi Gallia ſymbo
 lum, Luna creſcens. *ibid.* a. Sexti ſymbo
 lum, duo ſceptra colligata enſe interme
 dio. *ibid.* b. Tertij ſymbolum, tres corona.
ibid.
 ἔπε θεῶν. adag. 54. a.
 ἠρακλῆς, unde ductum. 598. a.
 Heraclidis Pontici locus, de laboribus Her
 culis. 598. a. b.
 Heraclitus à canibus laceratus. 647. b.
 quis. *ibidem.* ut concordiam ſuaſerit.
 94. a.
 Heracliti apophthegma in concordia ſua
 enda. *ibid.* ſletus. 647. a.
 herba digitalis. 155. b. moly ab Homero
 deſcripta. 759. a.
 herba S. Ioannis dicta uſus ſuperſtitioſus.
 156. b.
 herbam dare, ſue porrigere quid. 152. a. b.
 Hercules amori Omphales ſuccubuit. 444.
 b. apud Gallos orationis numen. 753.
 b. apud Spartanos religioſe cultus. 189.
 b. cur Alcides cognominatus. 271. b.
 cur nudus ſingatur. 755. a. & Muſe cur
 iſſe aris culti. 129. b. & 599. b. Euan
 drum literas docuit. 599. b. Gallus. 752.
 a. Gallus philoſophus lingua Græca gna
 rus. 753. b. Geryonus armenta abduxit.
 214. a. Geryonem vicit. *ibid.* b. infans
 Iunonis ſugens mammæ. 601. b. luxu
 rioſus. 324. a. maximus helio. 390. b.
 μεγαλόσωμος ἢ μεγαλόφυλος. 272.
 b. muſcas à ſuo ſacello aliegit. 693. b.
 nominari voluit Cômôdus. 17. a. nothus.
 602. b. ὄγκριος. 753. b. & 754. a. pro
 Sole. 599. b. pro Tempore. 887. a. b. ἑ
 वोκολυνης. 897. b. triiceps quid. 887. b.
 vir Gallus eloquens. 599. a. & 752. a. vi
 tia domans. 599. b.
 Hercules aduerſus duos. adag. 595. a.
 Herculei labores. adag. *ibid.*
 Herculis apotheoſis. 597. b. biuium. xv. a.
 canis, purpura inuentor. 58. b. duode
 cim labores. 593. b. & ſeqq. eloquentia.
 754. a. laborum allegoria. 593.
 a. laus. 899. a. tria capita quid.
 887. b.
 Hercules Strozza epigramma, de Amore
 mellilego 471. a. in beluonem. 392. a.
 Herculi indigena ſacra populus. 886. b. o
 ratio à Gallis tributa, non Mercurio.
 754. a. b.
 Herculem prgrande onus poſuiſſe, quid.
 888. a. Pygmai adoriuntur. 271. a.
 Hercules multi fuerunt. 593. a. tres Dio
 doro, alijs ſex, Varroni quadragintatres.
ibid.
 Herennia nummus. 838. b.
 Herilus tres animas habuiſſe fingitur.
 214. a.
 Herma Græcis eſt firmamentum. 416. b.
 herma ſtatua quadam. 52. b. & 53. a.
 hermarum forma. 53. b.
 hermathena quid. *ibid.* a.
 ἑρμαίων, quid. *ibid.*
 ἑρμαίων. adag. 53. b.
 Hermes cur dictus Mercurius. 416. b.
 Trimegiſtus Alchymia inuentor.
 810. a.
 Hermogenus Rhetorus elogium. 877. a. præ
 cox ingenium. 876. b.
 Hernioſi in campum. adag. 276. a.
 Herodotus explicatus. 860. a.
 Heroes & Semidei, quorum fit mentio in
 Alciati Emblematis. Achilles. 162.
 581. 623. & 654. Aeneas. 828. Aga
 memnon. 268. Aiæx. 162. 239. 705. &
 731. Alexander Magnus. 9. & 23. Ar
 iſtomenes. 183. Bellerophon. 81.
 Cadmus. 780. Caſtor & Pollux. 224.
 Cecrops. 33. Chiron. 623. Diome
 des. 216. Ganymedes. 26. Hector.
 581. 654. 673. & 705. Hercules. 270.
 & 751. Iauus. 108. Iafon. 344. Ne
 ſtor. 139. 423. & 473. Patroclus. 673.
 Phaethon. 264. Prometheus. 426. Tau
 talus. 370. Vlyſſes. 162. 216. 488. 718.
 731. 758. 838. & 884. Zetes & Galais.
 179.
 herorum fama numquam intermoritur.
 584. a.
 Heroum filij noxæ. adag. 824. a.
 Heymani Schedel de locuſtis hiſtoriam.
 549. b.
 Heſiodus Aſcræus. 230. b. & 477. b. an Ho
 mero antiquior. 83. b.
 Heſiodo cornix lignum hyemis. 421. a.
 Heſpe

- Hesperidum pomorum allegoria*. 597. b. *historia*. *ibid.*
Hesychius leuiter correctus. 5. b.
Heteromolia caula, adagium. 697. a. *ἑτερομόλιος δίκην*. *adag.* *ibid.*
Heuonia unde d. cta. 845. a.
hiare. 256. b.
Hiero omine aquile regnum adeptus est. 189. b.
Hieronum militanti noctua in hasta confedit. 113. a.
Hieroglyphicum Ægypti, ibis auis. 381. a. *amoris, delphin Cupidi, i iunctus*. 665. a. *amoris, gratitudinis, & pietatis in parentes, ciconia*. 173. a. & 174. b. *anni, serpens in se reuolutus*. 569. b. *candoris & Apollini, cygnus*. 772. b. *concordia, cornices*. 208. a. *concordia, lyra*. 61. b. *custodia, leoninum caput*. 86. b. & 89. b. *diagnitatus, anguis*. 11. b. *doctrina Iudaica, modius*. 358. a. *feliciter, & etiam stultitia, ouis*. 808. b. *fortitudinis & diuturnitatis, quercus*. 222. a. *fortitudinis & roboris, leo*. 171. a. *fortitudinis, laboris, frugalitatis, asinus*. 47. b. *frantata libidinis, virilia manu cohibita*. 192. b. *gratitudinis, cucupha*. 173. a. *hominis ferocis, sed obsequentis, equus frantatus*. 194. b. *hominis visus dedit, v. pupa*. 314. b. *imbecillis & temerarij, vesperilio*. 284. a. *impedimenti & tarditatis, remora*. 117. a. & 364. b. *imperatoris & principis, serpens*. 10. b. *imperus & furoris, asper*. 595. b. *importunitatis & impudicitia, musca*. 693. a. *impostoris coruus*. 326. b. *impudentis, conuiciatoris, inuidi, & canis*. 696. a. *impunitatis, oryx*. 695. a. *innocentia, ablutio manuum*. 177. a. *libidinis, hircus*. 323. a. *macularum absterfarum, ignis & aqua thuribulo & phiala contenta*. 177. a. *mariti uxoris adultera, hircus*. 277. b. *meretricis, sphinx*. 332. b. *mæchi, murana*. 819. a. *pietatis & gratitudinis in parentes, ciconia*. 173. a. *poeta & musici senis, cygnus*. 772. a. *pradicacionis, tininabulum*. 89. b. *prodiga uxoris, Ocnus*. 395. b. *prudentia, prus cum lapillo depicta*. 103. b. *puddoris & verecundia, vestis purpurea*. 42. a. *rapietatis, miluus*. 555. a. *regis prudentis, serpens caudam mordicus tenens*. 11. a. *regni, sceptrum*. 208. a. *seruitutis, annulus*. xlix. a. *spei, lux*. 227. a. *stupiditatis, lapis*. 299. a. *temperantia instabilis, taurus genu ligatus*. 190. b. & 191. b. *temperantis & fortis, taurus integra sanitatis*. 191. a. *temporis annui, passer*. 565. b. *terroris, leo*. 269. a. *timiditatis, columba*. 188. b. *velocitatis, telum*. 117. a. & 118. a. *vigilantia, gallus*. 86. a.
Hieroglyphicorum usus apud Ægyptios. 6. a.
Hieronymus Paduanus amoribus deditus. 455. b.
Hieronymi locus de obrectatione. 99. b. *Olgiati fama desiderium*. 585. a. b. *ἱεὶς ἀνὴρ, ἀδελφὸς ἀνὴρ*. *adag.* 218. b.
Himantopodes populi. 682. a.
Hinnulus, vel Hinnuleus. 295. a.
hippi, genus cancrorum. 397. b.
Hippocentaurus à Plinio visus. 489. b. *in Thessalia natus*. 35. b.
Hippocentauri qui. 489. b.
Hippocentaurorum fabula unde originem sumpserit. *ibid.*
hippocomos, quid. 195. b.
Hippocrates scripta sua correxit. xxxiii.
Hippocratis imago cur pileata. 644. a.
Hippolyta Amazonum regina, sextus labor Herculis. 596. b.
Hippomenes Atalantam cursu vicit. 814. b.
ἵππομυρῖς Mares. 35. b.
Hipponus dictus antea Bellerophon. 82. a. & 83. a.
Hircus aliquando inter Deos numeratus. 323. a. *hieroglyphicum libidinis: ibidem. hieroglyphicum mariti uxoris adultera*. 277. b. *symbolum libidinis*. 323. a.
hirci qui sint, & quare sic dicti. 277. b. & 278. a.
hirquitallire, quid. 323. a.
hirudines siccæ, qui. 631. b.
Hirundo astatist signum, Philemoni. 421. b. *carniuora*. 748. b. *cicadam corripicis*. 748. a. *garriens Alexandro periculum presagit*. 315. a. *garrula*. 314. a. *garrulitatis signum, ibidem*. *hymexulat*. 748. b. *in somnis visa, malum*. lii. b. *nificans ad statuum Medea*. 259. a. b. *signum veris*. 420. b. *veris nuncia*. 421. a. *vigilax Ausonio*. 894. a.
Hirundinem sub eodem recto ne habeto, adagium. lii. b. 315. a. & 748. b.
Historia Æsculapij, ex Valer. Maximo. 638.

638. a. *Arionis à delphino seruati*. 386.
 b. *Aristomenis, ex Pausania*. 184. b. &
 seqq. *armorum Achillis*. 163. b. *ani-
 um Stymphalidum*. 596. a. *Britan-
 niæ claudi cacam ducentis uxorem*.
 681. b. *Cadmi*. 781. a. b. *Cygni regis*.
 770. b. *ebrietatis insana*. 148. a. *equi-
 tibus Garsia regis amici*. 679. a. *fe-
 mina Belgica maritum valetudinaria-
 rum magna constantia sustinentis*. 846.
 b. *Ganymedis*. 29. b. & 30. a. *Harm-
 odij & Aristogitonis, ex Thucydide*.
 77. b. *iuuanda, de Hannone elephan-
 to*. 736. a. b. *lepida, de studio quo-
 dam ignauo*. 456. b. *locustarum in
 Longobardia anno M. D. XLII graf-
 santium*. 549. a. *locustarum, ex Hert
 mano Schedel. ibidem*. b. *malorum He-
 speridum*. 597. b. *Medea*. 259. b. &
 260. a. *Michaelis Imperatoris sponte
 folio cedentis*. 653. b. *mira, de duobus
 fratribus Patavinis*. 675. a. *mira, de
 Pane*. 412. a. *Narcissi*. 306. a. *Nio-
 bes*. 298. a. *nulla paganica sine face
 fabularum*. 766. a. *Polyphemi*. 719.
 a. *prodigiosa, de Satyris*. 321. a. b. *Promethei*.
 428. a. *Solonis, ex Herodo-
 to*. 667. b. & 668. a. *Sphingis*. 301.
 b. & 802. a. *stabilis Augia expurga-
 ti*. 596. b. *Thrasibuli, qui tyrannide
 patriam liberauit*. 576. b. & 577. a. *Thyrsi
 tyranni à suis occisi*. 209. b. *var-
 iciniij Calchantis, ex Homero*. 564. b. *Zyri
 magi Bohemi*. 708. a.
historia aliquot de fidelitate canum. 813.
 b. & 814. a. *aliquot Panici terroris*.
 530. a. *dua lepida de duabus adulteris*.
 603. a. b.
historiarum scriptores rhapsodi. 765. b.
historica forma, qua. 764. a.
Hodierna iuuenularum institutio.
 128. b.
*Hodius & Hegemonius cur dictus Mercuri-
 us*. 53. a.
 Ἡρόδοτος ἐπεισελεύδων. adag. 54. a.
*Homerus cur Maonius, siue Maonides di-
 ctus*. 31. a. *Hesiodo ferè coætaneus*. 83.
 b. *Melesigenes dictus*. 31. a. *piscium
 abstinentiam videtur asserere*. lv. b. *sub
 Ate fabula casum Luciferi describit*.
 561. a. *uomens depictus quid sibi velit*.
 31. a. & 877. b.
Numerius laus. 31. a. b. *locus, de Ate & Li-
 tis*. 561. b. & 562. a. *de Hectore interse-*
807.
 655. a.
Homo affectionibus obtemperans qualis.
 263. a. *arbor inuersa*. 888. b. *catho-
 licus, filius Dei est*. 17. a. b. *cur dica-
 tur puluis, umbra, cinis*. 222. b. *Dei
 imago*. 413. b. *est omnis creatura, &
 cur. ibidem*. ἐπιμετάβολον ζῶον. 98.
 b. *ficili statua comparatur*. 650. a. *la-
 sciuis minus malus dicitur*. 349. a. *na-
 tura uniuersa pendium*. 413. b. *non
 ideo infelicior, què d' fortuna fla-
 gris subiectus*. 17. b. *perturbationibus
 varijs obnoxius*. l. a. *qua re maxime
 ab animalibus brutis differat*. 39. a. &
 413. b. *ratione & oratione à brutis di-
 stinguitur*. 66. a. *sapiens, optimus mu-
 sicus*. 62. a. *voluntatis sua dominus*.
 437. a.
Homo homini lupus. adagium. 84. a. &
 388. b.
Hominis descriptio. 413. b. *ferocis, sed
 obsequentis hieroglyphicum, equus fra-
 natus*. 194. b. *partes dua*. 413. b. *propriū
 bonum religio*. 39. a. *superbi uia idea*.
 301. a. *uicij dedit hieroglyphicum, vps
 pa*. 314. b.
Hominem mori quàm uiuere satius est.
 668. b. *qua ratione finxerit Prometheus*.
 429. b.
Homines ambidexteri. 121. b. *aquilino
 naso, regij*. 189. a. *auribus uincti*. 754.
 a. *cur veteribus appellati ουρδουασι-
 κοι*. 682. b. *ex sermone ut uasa figli-
 na ex sono cognoscuntur*. 69. a. *folijs
 similes*. 222. b. *impuri & sordidi*. 332.
 a. b. *quidam improbi tenuis fortuna*.
 710. b. *qui omnibus sectis colludunt*.
 284. b. *serui ob imperitiam*. 808. b.
soli non possunt uiuere. 682. b. *erispi-
 thami qui*. 271. b. *uiatores*. 54. b.
*Hominum diuersa iudicia & volunta-
 tes*. 500. a. *natura triplex*. 413. b. *pro-
 teruitas in uicij notanda*. 407. a. b.
hominibus multa rerum causa ignota.
 714. b.
*Homines ad migrandum semper oportet
 esse paratos*. liii. a.
 ὁμορφος, quid. lii. b.
Honor Deus veteribus. 58. a. *purpurea in-
 ductus*. 57. b.
honor alienus non affectandus. 50. b. *al-
 lit artes*. 310. a. *habitu ys, qui pro pa-
 tria mortui*. 584. b. *quali impendendi
 parentibus*. 175. b. *quantus habi-*

- tus imaginibus Augustorum.* 591. b. tri-
butus libertina in tormentis fida. 79. b.
honores habiti claris viris. 575. a. plerun-
que mutant mores. 487. a.
*honorum species undecim statuit Aristote-
 les.* 575. a.
hora, pro die. 4. a. & 361. b.
hora festiva. 4. a.
Horatius Cocles. 684. a.
Horatius explicatus. 208. b.
*Horatii opinio, de metamorphosi Progne &
 Philomela.* 313. b.
Horrensus & Didymus Ciceronis amuli,
 610. b.
Horri sub tutela Veneris. 448. b.
*hospes Athenis ob garrulitatem vincit &
 tortus.* 75. b. *qui recipit, & qui recipi-
 tur.* 748. b.
Hospitij symbolum dextera quibus.
 212. b.
hostis nullus parvus est. 710. b.
*hostes victi quomodo sub iugum mitteban-
 tur.* 171. a.
Hostium munera nō munera adag. 706. a.
hostia succedanea qua. 732. b.
Hugo Capetus. 209. a.
humana sapientia cur stulticia dicatur.
 39. a.
Humana vitalapsus in tribus consistit.
 103. a.
Humi serpere adag. 604. a.
humi serpere, quid. 605. a.
humum pedibus quatere, quid. 471. a.
Hungaria unde sic dicta. 551. b.
Hunni populi qui. 205. a.
Hunnonum descriptio. 204. b.
Hunniades dux Turcis terribilis. 716. b.
Hydra Lernaa infigne Capanei. lvi. a. *se-
 cundus Hercules labor.* 595. a.
Hydra capita sunt sophistica captiones, ibid.
allegoria. *ibid.*
Hydrum secas adag. 595. a.
hydroptico comparatur auarus. 371. b.
hyems unde dicta. 421. a.
hyemis signum frigilla. 420. b. *mensa a-
 pud ignem parata.* *ibid.*
hyperbole in Turcam. 221. b.
*Hyperides quo astu Phrynem in iudicio de-
 fenderit.* 446. a.
hypotesis gula. 392. b.

I.

Iacchus unde dicitur Bacchus. 131. b.
Iacobus Cuiacius octogenarius iuuentu

- lam duxit.* 498. b.
*Iacobi Biliij epigramma, de voluptate &
 dolore.* 468. a. *Puteani symbolum Sa-
 maritana puteo proxima.* lxii. a.
Iactantia Agathoclis reclusa. 310. a.
Iactura temporis graue damnum. 7. b.
Iain, Hebrais sonat vinum. 109. a.
Iamblichus quid sit Proteus. 763. a.
Iam dudum, vix de longo tempore dicitur.
 485. a.
Ianus cur biceps seu biformis. 108. b. &
 109. a. *cur Patulcius & Clusius voca-
 tus.* 109. b. *geminus à Numa Rege di-
 catus, ibid. idem qui Noe, ibid. a. qua-
 drifrons.* 109. b. *Rex Italia qui agricul-
 turam docuit.* 108. a. *Sol.* *ibid. b.*
Ianus Parrhasius praeceptor Alciati. xxv.
*Iani bicipitium duplicem principis virtutem
 designat.* 108. b. *etymon.* 109. b.
mythologia. 108. a. b. 109. a. b. & 110. b.
templum. 109. b.
*Iani Lascaris distichum ad Iouianum Por-
 tanum.* 7. a. *epigramma, de Niceo con-
 uentu.* 225. a.
Ianthinus color. 505. b.
Iapeto antiquior adag. 477. b.
Iason Pagaeus cur dicitur. 346. b. *quis, &
 unde dicitur.* *ibid.*
Iasonis Mayni Iuriconsulti symbolum.
 508. a.
Ibis auis ab Aegyptijs cur culta 380. b. *hie
 roglyphicum Aegypti.* 381. a. *vsus cly-
 sterus hominibus ostendit.* 381. a. &
 895. b.
Ibidis forma. 580. a. b. *natura.* 381. a.
ibides cum serpentibus pugnant. 380. b. *duo
 rum generum.* *ibid. a. peculiare Aegy-
 pto.* 381. a.
Icarius cur à pastoribus occisus. 149. b. *pa-
 ter Penelopa.* 839. b.
Icarus mari Icario nomen dedit. 433. b.
Icari fabula. 433. a. *lapsus quid Chryso-
 sto & Luciano.* 437. b. *mythologia.*
 433. b.
Ida mons. 455. a.
Idea cupiditatis habendi. 372. b. *inui-
 dia.* 317. b. *luxuria.* 323. b. *superbi ho-
 minis.* 301. a. *viua auari hominis.*
 375. b.
Idolorum cultum primus induxit Cecrops.
 34. b.
*Iecur à Venere regitur, ut credunt Ma-
 thematici.* 479. b. *sedes libidinis.*
ibidem.

- IGNAUI** . 366.
Ignauia & desidia effectus . 357.a.b.
Ignauiam seuerè culpat Solon . 362.b.
Ignis, quid . 357.a. & *aqua cur à sponso ta-
 cta* . 862.b. & *aqua in thuribulo et phia-
 la cõtenta hieroglyphicum macularum
 absterfarum* . 177.a. nullus sine fumo .
 692.a. *symbolum natura* . xlix.a.b.
Igni comparata aula . 379.a.
Ignem gladio ne fodito, adag. . xlix.a.
Ignominia vitiorum premium . 571.a.
Ignorantia $\delta\upsilon\varsigma\ \pi\acute{\epsilon}\lambda\alpha\sigma\omicron\nu\ \kappa\alpha\kappa\acute{\omicron}\nu$. 309.b.
Ignorantia submouenda ratio . 902.b. *sym-
 bolum sphinx* . 797.a. *triplex causa* .
 799.a. & 801.b.
I L E X . 868.
ilex nota animi fortis . 870.b. *seditioforum* .
 869.a.
ilicis descriptio . 868.a.b.
Illecebra ad voluptatem tres . 489.b.
Illex & Illix . 45.a.
Illicere . *ibid.*
ILLICITVM non sperandum . 235.
illustris . 4. b.
Imago ebrietas . 148.b. *Fortuna, ex Gale-
 no* . 415. a. b. *gulosi* . 393. a. b. *guleso-
 rum* . 390.a. *Hippocratis cur pileata* .
 644.a. *leonis in templorum valuis* . 90.
 a. *Mercurij, ex Galeno* . 415.b. & 416.
 b. *Tisi Liuji in pratorio Patavino cur
 dicitur ori admoneat, varia opiniones* .
 68. b.
Imagines fumosa qua . 591. b. *Musarum
 pennata Roma* . 491.b. *Romanorum qua-
 les* . 590.b. *subita qua* . 591.b. *veterum
 quales* . lx.a.
imaginum ius apud Romanos . 590.b. *usus
 apud veteres* . 769.a.b. *usus cur, & quã
 do desijt* . 591.b.
*Imaginum Augustorum quantus honor
 exhibitus, ibid.* . *veterum substituta ar-
 ma gentilitia* . lx.b.
imagines & dicta vestibus assuendi mos .
 4. b.
*Imbecillis & temerarij hieroglyphicum ve-
 spertilio* . 284.a.
imitari, est cultus religiosissimus . 32.b.
IMPARILITAS . 603.
*impedimenti & tarditatis hieroglyphicum
 remora* . 117.a. & 364.b.
Imperatoris arcana nõ sunt detegenda . 76.
 a. *ediçtum, ne qui in Italia nouellaret* .
 149. b. & *militis munera* . 219. b. &
principis hieroglyphicum serpens . 10.b.
- Imperatores boni & pij* . 634. b. & *principes
 sape utile honesto preferunt* . 536.a. *qui o-
 pera Iuriconsultorum vsi sunt in admi-
 nistrando imperio* . 757.a.
*Imperatoria maiestati nihil tam peculiare
 quàm humanitas* . 636.b.
Imperatoria virtutes . 25.b.
imperiti extolluntur . 51. b. $\phi\iota\lambda\alpha\upsilon\tau\omicron\iota$.
 307. b.
Imperium est cura salutis aliena . 617.a.
*Turcicum autem ob rixas principum
 Christianorum* . 543.b.
Impetus & furoris hieroglyphicum aper .
 595.b.
*impietas matrum quarundam in proprios
 factus* . 826.a.
impluuiatus color . 505.a.
importunitas garrulorum odiosa . 315.a.
*importunitatis & impudentia hieroglyphi-
 cum musca* . 693.a.
IMPOSSIBILE . 273.
impostoris hieroglyphicum coruus . 326.b.
impotentium hominum affectus . 729.b.
improbitas musca . 653.a. *quorundam te-
 nuis fortuna hominum* . 710.b.
IMPUDENTIA . 302.
impudentia ad omnem turpitudinem dux .
 291.a. *ingrati tudinem sequitur* . 291.a.
impudentia comites . 304.b. *symbolum stel-
 lio* . 243. a. *vitium* . 304.b.
impuritatibus hieroglyphicum oryx . 695.a.
IN adulari nescientem . 193.
IN adultores . 255.
inaequalitas ingeniorum . 605.a.
IN amatorum meretricum . 333.
Inanis conatus, adag. . 695.a.
IN ANIS impetus . 695.
Inanis impetus, adag. . 531.a.
In annulo Dei figuram non gestato, adag.
 liii.a.
In apes irruisti, adag. . 468.a.
IN astrologos . 432.
IN auaros . 373.
IN auaros, vel quibus melior conditio ab
 extraneis offertur . 385.
IN aulicos . 377.
incepta constanter perficienda . 234.b.
incessare, quid . 237.b.
incestus, quid, ibid. . *Oedipidis cum matre* .
 798.a. *unde dictus* . 354. b.
Inchiostro, unde deriuatum Italis . 434.a.
*incola Gyari Cycladum insula à muribus
 fugati* . 711.b.
IN colores . 499.

- Incommoda navigationis.* 704. b.
Inconstantia & error amoris. 478. a. *humani animi.* 365. a.
Inconstantia symbolum cancer. 399. a.
Inconstantes leuissima causa ab instituto auocantur. 364. b.
Incus maxima non metuit strepitus. *adag.* 222. a.
Indagatio veri difficilis. 766. b.
 IN Deo laudandum. 26.
 IN deprehensum. 120.
 IN desciscentes. 606.
 IN detractores. 691.
Index animi, lingua. 66. a. *stultitia, loquacitas.* 69. a.
 IN dies meliora. 232.
Indigena qui dicantur. 589. b.
 IN diuites publico malo. 382.
Indoles iuuenum. 893. b.
 IN dona hostium. 705.
Indulgere genio, quid. 374. b.
Industria Cleantis. 521. b.
In eos, qui ob prosperos successus inrumescunt. 539. b.
 IN eos, qui supra vires quidquam audēt. 270.
Iners. 361. a.
 IN eum, qui sibi damnum apparat. 289.
 IN eum, qui truculentia suorum perierit. 701.
 IN facili à virtute desciscentes. 363.
Infans in lucem editus qualis. 650. a.
Inferia, quid. 500. b.
 IN fidem vxoriam. 812.
 IN fecunditatem sibi ipsi damnosam. 822.
 IN formosam fato præceptam. 661.
 IN fraudulentos. 242.
 IN garrulum & gulosum. 403.
Ingenij lenitas ignorantia causa. 801. b. *præcocis symbolum amygdalus.* 876. a. *virrentis symbolum laurus & hederæ.* xlviij. b.
Ingenia hominum curiosa circa vanitates. 537. a. *præcocta raro maturescunt.* 876. b.
Ingeniosa gula est. 392. b.
Ingluuius quid. 391. a. *onocrotali.* *ibidem.* *supplicium est.* 97. b.
Ingrati. 290. b.
Ingratitudo summum vitium. *ibid.*
Ingratitudinis exemplum in milite quodam Philippi. *ibid.*
 IN illaudata laudantes. 532.
- Iniuria duobus modis fit, aut fraude, aut vi.* 626. b. *semel remissa reuocari non debet.* 579. a.
Iniuriam fortuna quàm agrè feramus. 8. a. *qui facit, & qui suadet, tenetur.* 727. b.
Iniustitia Pisonis. 730. a.
 IN Iuuentam. 418.
 IN momentaneam felicitatem. 538.
 IN mortem præproperam. 663.
Innocentes qui oppresserunt. 182. b.
Innocentia Deo gratissima. 30. b. *vera quæ.* 515. b.
Innocentia hieroglyphicum, ablutio manusum. 177. a.
 IN nothos. 600.
 IN obliuionem patriæ. 484.
 IN Occasionem. 523.
In oleribus piper. *adag.* 94. a.
Inops. 205. a.
 IN parasitos. 396.
 IN Pudoris statuam. 837.
 IN quatuor anni tempora. 420.
 IN receptatores sicariorum. 257.
 IN S A N I gladius. 731.
Insania Aiæcus. 731. a. *mira Thrasylai.* 310. b.
Insania dua species. 733. a. *pœna in eum lapsa, unde manauit.* *ibid.*
 IN Senatuum boni Principis. 618.
Insignia Agamemnonis. 268. *Andrea Alciati.* xxxv. 23. & 507. *antiqua Regum Gallia.* lix. b. *boni Senatus.* 618. *Cupidi nus.* 473. *Ducatus Mediolanensis.* 9. & 10. a. *gens Alciata.* 23. *Poetarum.* 767. *Pudicitia.* 236. *quarundam ciuitatum.* lvii. b. *Regum.* 615. *varia ducum bellicorum.* lvi. a. *varia quid denotent.* 771. a. *urbis Athenarum.* 112. *urbis Mediolani.* 18.
 INSIGNIA Ducatus Mediolanensis. 9.
 INSIGNIA Poetarum. 767.
 IN simulacrum Spei. 227.
In sinum spuere, signum humilitatis. 463. b.
Insipientes, dicuntur oues. 809. a.
Insolentia potentiorum hominum in homines tenuis fortune. 712. a.
 IN sordidos. 380.
Inspectio sui quantum prosit. 107. a.
 IN statuam Amoris. 473.
 IN statuam Bacchi. 138.
Institutio iuuenularum hodierna. 128. b. *prima gladiatorum unde.* 501. a.
Institutum Atheniensium in otiosos. 362. a. *Florentinum in otiosos.* *ibid.* *Lycurgi de*

- de virginū exercitijs reprehensum.* 841. a.
Periandri Corinthij, in ignavos. 361. b.
veterum, de rumoribus non spargendis.
 75. b.
Instrumenta musica triplicia. 774. a.
IN studiosum-captum amore. 453.
IN subitum terrorem. 529.
Insula Satyrica. 321. b.
Integritas Aristidis damnata. 631. b.
Intellectus legu v. C. si quis Imperat. maledix. 634. b.
Intellectus humani caligo. 766. b.
IN temerarios. 264.
Intemperantes, qui sibi mortem praproperram accersunt. 402. b.
Interest bonum habere vicinum. 182. b. &
 699. b.
Interitus & vicissitudo rerum omnium.
 666. a. b.
Inter Orci caneros adherere. adag. 121. b.
Interpres Mercurius. 54. b.
In trisio esse, quid. 55. a.
In tuum ipsius sinum inspuere. adagium.
 463. b.
Inuestio Ciceronis in Vatinius. 502. b.
Inuentio purpura. 58. b. *quinque rerum tributa Syri phœnicibus.* 782. b.
Inuentor cithara Mercurius. 62. a. *parastitica quis.* 397. a. *purpura Herculis canis.* 58. b. *putationis vitium asinus.* 132. b. *vini primus Noe.* *ibid.*
inuentores literarum qui. 782. b. *symbololorum primi Ægyptij & Chaldaei.* xlv. a. *inuestis.* 174. a.
In via ne feces ligna. adag. liv. b.
IN victoriam dolopartam. 239.
INVIDIA. 316.
Invidia antagonista fortunatorum, Aristoteli. 319. a. *comes gloria.* 692. a. *comes virtutis.* 578. b. *cum vipera comparata.* 318. a. *cur femina.* 317. b. & *conventio literatorum.* 783. b. *inter pares sæpè nascitur.* 750. a. *multos è patria eiecit.* 614. b. *quid in se boni habeat.* 319. b. *serra anima, Socrati.* *ibid.* a. *similis viperis.* 317. b. & 318. a. *ubi nascatur, nutritur, moriatur.* 378. b. *ulcus à vero contractum, Anacharsidi.* 319. a. *vnde dicta.* 318. a.
Invidia descriptio. 317. a. *domus.* *ibid.* *effestus.* 318. b. *forma.* 317. a. *idea.* *ibid.* b. *mores.* *ibid.* *natura.* 320. b. *nulla voluptas, nullum commodum.* 319. a.
Invidia semper obiecta gloria amplissima. 320. a.
Invidia nullum vitium damnosius. 319. a.
pressus Alciatus. XXIX.
Invidi nūquam desunt viru cordatis. 694. *rebus à Iuliano gestis impensè detrabantur apud Constantinum.* 320. a.
Invidorum maledicentia. 318. b. *misera conditio.* 319. a. b. *pallor & macies.* 318. b.
INVIOLABILES telo Cupidinis.
 343.
IN vitam humanam. 646.
inuolucer, impotens ad volarum. 745. a.
Ioachimus Perionius Aristotelis interpres. 116. a.
Ioachimi Bellaj epigramma, de Morte & Amore. 658. b.
Ioannes Andreas Ciolus Venetus, veri amici exemplar. 685. a.
Ioannes Auratus senex iuuenctlam duxit. 498. b. *Baptista Christi praeursor, an locustus vescebat.* 551. a. *Faustus, magus Germanus.* 608. b. *Galeazius Dux Mediolanensis.* 573. a. *Galeazius fundator Basilica D. Virginis Mediolani.* 22. a. *Hunniades post mortem formidabilis.* 716. b. *Manguens sua machina perijt.* 724. b. *Marius Belga.* 658. a. *Papa I. à Theodorico rege ad Iustinum Imperatorem missus.* III. b. *Saluberius bonus auctor.* 199. b.
Ioannis Faustii magi horrenda mors. 708. b. *Fratrius laus.* 14. b. *Grammatici opinio, de metamorphosi Prognos & Philomela.* 313. b. *Mallara Hispanensis epigramma, de pietate ciconiarum.* 173. b. *Merceri distichon, de asino sacra ferente.* 47. b. *Oporini symbolum, Arion delphino insidens.* lxii. a. *Richerij symbolum, arbor virescens.* *ibid.* b. *Secundi epigramma, de Amore.* 451. a.
D. Iohanni Evangelista cur aquila attributa. 32. b.
Iobates Lycia Rex, Præti socer. 82. a.
Iocasta Oedipodus mater & vxor. 798. a.
Iocus, cur femina imberbes. 79. b. *cur senes incurui incedant.* 497. a. *de crastina sollicitudine.* 362. b. *Dioegenis de Chirone.* 625. a. *intempestiuus exitiosus.* xlix. b. & 69. b.
Io in vaccam mutata. 48. a. *eius fabula.* *ibid.*
Ioseph adhortatur Iudæos, ne sibi manus inferant. 517. a. b. *vestem à muliere taram*

- Etam abijcie.* 127. b.
Iouis ales aquila. 30. a. b. *glans, nux.* 2. b.
varia cognomina. 622. a.
Ioui sacra quercus. 853. a.
Iouiani iouiani carmen, de duabus palmis arboribus. 200. b.
Iphicrates. 79. b. *ex patria in Thraciam discessit.* 614. b.
 I R A . 285.
ira Chimara est. 85. b. *cobibenda.* 287. a.
b. fumo comparata. 288. a. *furor breuius.* 287. a. *initium insanie.* *ibid.* a. b. *vitium descendendum.* 85. b.
Ira omnium tardissimè senescit. *adagium.* 562. a.
ira effectus. 733. b.
iracundia gradus. 287. a.
irati habitus. 287. a. b.
Irritare crabrones. *adag.* 249. b.
irritus. 503. a.
Irus. 471. a.
Iris. 48. a. *cur cornua habeat.* *ibid.* *eadem cum Cerere.* *ibidem.* & *Tiphon cœrulei.* 48. a. *legifera.* 48. a.
Isidis columna. 48. b. *inuenta & instituta.* *ibid.* a. b.
Isidori Cynici apophthegma in Neronem tyrannicantem. 61. b.
Isochratis locus, de bello iniusto. 536. b. *de bono principe.* 617. b.
isopropia. 850. a.
Ister & Danubius idem. 221. a.
Italia inter duo maria sita. 574. a.
Itali, vituli dicti. 20. a.
Ithaca insula, Vlyssis patria. 839. b.
Ithacus Vlysses. 164. b.
Iudai cur manus abluerent. 177. a. *parati sibi ipsis manus inferre.* 517. a.
Iudaorum querela de Herode. 389. b. *ritus in manibus abluendis.* 177. a.
Iudas proditor. 247. b.
Index à numeribus manus abstinere debet. 176. b. *à Pratore quomodo differat.* 177. b. *non sit acceptor personarum.* 622. a. *nullis afflictibus debet commoueri.* 178. a. *qualis esse debeat.* 622. b. *quaratione xenia accipiat.* 620. b. *quidam corruptus.* 178. b. *sententiam dicturus.* *sedeat.* 14. a.
iudicis tumulus. 176. *virtutes.* 178. a.
iudices apud Ægyptios quales. 622. a. *iudicantes cur sedeant.* 519. b. & 621. b. *inreuerando astringendi.* 622. b. *muneram non debent accipere.* 620. a. *olim am-*
nes magistratus dicebantur. 177. b. *fo-*
brii. 95. b.
iudicum affectus debent esse sedati. 620. a.
Thebanorum pictura, eiusque causa. 619. a.
iudicium Accij de seipso. 876. a. *de armis Achillis an Græcorum vel Troianorum fuerit.* 164. a. *in ratione punit.* 159. b. *oculorum præpollet iudicio aurium.* 93. b.
Pacuij de Accio. 876. a. *Zopiri Physiognomi de Socrate.* 464. a.
Iudicia & testimonia præstantissimorum virorum, de hac nouissima editione Emblematarum Alciati. xvii. & seqq.
iuglans vnde sic dicta. 2. b. & 3. a.
Iugulare mortuos. *adag.* 655. b.
iugum quid. 171. a. *pro legum simbolo.* 384. a.
Iulianus elephantos assuefacere conatus. 170. b. *maledictorum contemptor.* 272. b.
Iuliani Imperatoris dictum, de pulchritudine corporis. 805. a.
Iuliano obseruerunt assentatores. 320. a.
Iulius Bassanus repetundarum accusatus ob munera ab amicis prouincialibus accepta. 620. b. *Cæsar caluitiū agrè tulit.* 642. b. *victor ab amore victus.* 444. b.
Scaliger Erasum mordet. 672. b. *Silanus, aurea pecus, cur dictus.* 808. b.
Iulij Cæsaris celeritas. 25. a. *clementia.* 634. b. *tespera Venus.* xlvi. a. *triūphus.* 736. a. *Scaligeri dictum, de suo fato.* 744. b.
iuncta cur Charites. 687. a.
Iunij Emblemata duo, de virtutibus uxoris. 833. a. b.
Iuno matrimonij præses. 862. b.
Iupiter Agamemnonis abauus. 732. a. *Ammonius.* 13. a. *à Prometheo deceptus.* 427. a. *Pisius, Sanctus, Sagus.* 57. b. *quid mysticè significet.* 31. b. *quo tempore Io rapuit.* 48. b. *Saturnius.* 184. b. *vnde sic dictus.* 30. b.
Iurisconsulti mortem spontaneam prohibent. 516. a.
iurisconsultorum sententia, de re auspicianda. 547. b.
iurisperiti veteres artem suam vulgare noluerunt. 27. b.
ius imaginum apud Romanos. 590. b.
ius dicere, quid. 177. b. *est magistratum.* *ibid.*
iuris studia pristino notori restituit Alciatus.

<i>ius.</i>	xxviii.
<i>I V S T A</i> vindicta.	718.
<i>I V S T A</i> ultio.	722.
<i>Iusti</i> Lipsij locus, de inuidia.	320.b.
<i>iusti</i> qui.	327.a.
<i>Iustini</i> locus, de Scylla. 303.a. opinio, de <i>Cecrope</i> bifirmi.	36.b.
<i>Iustinianus</i> contra <i>Vallam</i> defensus.	562.b.
<i>Iustitia</i> in voluntate punit. 159.b. <i>Nemesis</i> . 158.a. premitur, nō opprimitur. 166.a. tandem obtinet.	892.a.
<i>iustitia</i> duo munia. xlviii. b. & <i>Nemesis</i> pictura veterum. <i>ibid.</i> a. imago à <i>Chrysis</i> expressa. 619.a. munera. 327.a. no mine, quid <i>Plato</i> intelligat. <i>ibid.</i>	
<i>iustitiam</i> forense.	744.b.
<i>Iuuenalis</i> locus de auaritia. 388.b. versus emendatus.	297.a.
<i>iuuenilis</i> impetus regendus.	263.b.
<i>iuuenis</i> & <i>Iuuentus</i> unde dicatur. 3.a. <i>hereditati</i> senis inhians regula occiditur. 558.a.b.	
<i>iuuenes</i> quibus iustibus indulgeant.	2.b.
<i>iuuenta</i> <i>Bacchi</i> .	140.b.
<i>Ixionis</i> amici qui <i>Heliogabalo</i> .	197.b.
<i>ixyoni</i> s cur dicitur <i>Bacchus</i> .	345.b.
<i>Iynx</i> quid. 344.b. ad veneficia adhibetur. <i>ibid.</i> amorem conciliat, non pellit. 345.a. qualis auis.	344.a.
<i>iyngis</i> descriptio. 346. a. fabula.	344.b.
<i>Iyngem</i> habet. <i>adag.</i>	345.b.
<i>Iynge</i> trahor. <i>adag.</i>	344.b.
<i>Iynges</i> . <i>adag.</i>	345.b.

L.

L <i>Abia</i> , <i>orum</i> . & <i>Kabia</i> , <i>arum</i> , veteres indifferentes dicebant.	67.b.
<i>labor</i> & constantia omnia vincunt.	519.
<i>l.</i> obsonium senectutis.	361.b.
<i>laboris</i> index color niger.	482.a.
<i>labores</i> duodecim <i>Herculis</i> , eorumq; allegoria.	593.b. & seqq.
<i>labores</i> creat amor, ex otio ortus.	481.a. b.
<i>laborantibus</i> succurrendum, non otiosis.	liii. a.
<i>labra</i> unde dicta.	67.b.
<i>Labyrinthus</i> . <i>adag.</i>	406.b.
<i>Labyrinthus</i> eiusq; periphrases.	72.b.
<i>labyrinthi</i> quatuor celebrati, <i>Ægyptius</i> , <i>Creticus</i> , <i>Italicus</i> , <i>Lemnium</i> . <i>ibidem</i> &	
	73. a.

<i>Lacana</i> fœmina apophthegma, de cura domestica. 836. b. de pudore coniugali.	841.a.
<i>Lacedæmonium</i> marmor.	298.b.
<i>Lacedæmonij</i> ad <i>Lyra</i> sonum exercitum instruebant.	64.a.
<i>Lacedæmoniorum</i> bella intestina. 741 a. lacerta an ore pariat.	14.a.
<i>lacinia</i> toge caput operiebant veteres.	644.b.
<i>Lacones</i> breui loqui. 588.b. cur in bellis <i>rubris</i> vterentur vestibus.	503.b.
<i>Laconum</i> apophthegma in ignavos. 362 b. lacryma amoris incendium excitant.	463.a.
<i>lacrymo</i> & <i>Lacrymor</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Lactantiij</i> locus, in occisores suorum infantum.	827.a.
<i>lactuca</i> hebetes reddit in <i>Venerem</i> .	341.b.
<i>lactuca</i> folia, vis, & vsus. 341. a. b. & 342. b.	
<i>lacus</i> <i>Clitorius</i> abstemios facit.	856.a.
<i>Lalium</i> & <i>Scipio</i> amici celebrati.	219.a.
<i>Laertes</i> pater <i>Vlyssis</i> .	217.b.
<i>Lastrigones</i> .	37.b.
<i>laticia</i> qua propriè sit.	31.b.
<i>laticia</i> signum vestis candida.	501.b.
<i>laticiam</i> & dolorem dat vinum.	145.a.
<i>Lais</i> qua. 330.a. cur <i>Ephyraa</i> . <i>ibid.</i> b. meretrix formosissima. <i>ibid.</i> a. occisa à mulieribus <i>Theffalis</i> .	330.a.
<i>Laidis</i> faciem dictum de speculo. 331.b. monumentum.	330.a.
<i>Laius</i> — <i>Oedipodem</i> filium interficiendum exponit. 797.b. supplicium ignis in <i>ema</i> scultores statuit.	355.b.
<i>Laij</i> libido in <i>Oedipode</i> punita.	724.c.
<i>Lamia</i> , terriculamenta.	717.b.
<i>lamina</i> , & <i>bractea</i> differentia.	xiv. b.
<i>lampetra</i> diuersa à <i>murana</i> .	819.b.
<i>lanicium</i> .	22.a.
<i>lanugo</i> .	140.a.
<i>Lapis</i> hieroglyphicum <i>Stupidi</i> . 299. b. in dextera quid. 522. b. pro <i>stupido</i> . 299 b. symbolum paupertatis.	520.b.
<i>Lapidem</i> proiectum cur mordeat canis.	729.a.
<i>lapides</i> insula <i>Cycladica</i> integri natant, fracti merguntur.	215 a.
<i>lapides</i> & <i>stipites</i> in via oblatos olim tanquam numina colebant.	54.b.
<i>lapillum</i> cur <i>grues</i> apprehendant in volatu. 103. b. tenere <i>grues</i> volantes negat <i>Aristoteles</i> .	105.a.
	<i>lappus</i>

- L. sus Alciati.* 424. b. & 582. b. *commentatorum Plauti, & auctoris Thejauri lingua Latina.* 5. a. *hominum triplex.* 103. a. *Icari, quid Chrysofthomo & Luciano.* 837. b.
- L A P S V S** ubi? quid feci? aut officij quid emillum est? 102.
- laqueus amorem significat.* 334. b.
- laqueus, quid.* 595. b.
- laygitionum primus auctor ignotus.* 178. b.
- Latinum verbum. adag.* 535. a.
- Lars Deus, tessera C. Marij.* xlvi. a.
- Larus.* 390. a. *aus corax.* 390. b. & 391. a. *cur Mercurio sacer.* 390. b. *unde dictus. ibid.*
- Larus hians. adag.* 390. a. b.
- Larus in paludibus. adag.* *ibid.* b.
- Larus parturit. adag.* *ibid.*
- lari & Cephhi differentia.* 390. b. *varia nomina.* *ibid.*
- λαρυγγιστων quid.* 404. a & 407. a.
- L A S C I V I A.** 348.
- lascivia cuiusdam puella Augusta Taurinorum.* 324. b.
- Lasthenes proditor apud Olynthios.* 247. b.
- latex, quivus humor.* 43. a.
- Latina lingua quando purior.* 21. a.
- Latini aliquando nomina Græca corrum-punt.* 744. a.
- latrones qui.* 252. b. *de spolijs certantes se- ipso occidunt.* 388. a. *magna à laqueo immunes.* 384. b. *olim prostipatoribus.* 232. b. *unde dicti.* *ibid.*
- laudandum in homine id, quod proprium ipsius est.* 578. b.
- Laurentij Valla epitaphium.* 249. b.
- Laurentij Medicæ symbolum tres pluma tricolores.* lix. a.
- Laurios regio Attica metallifera.* 113. a.
- L A V R V S.** 881.
- Laurus anaerfus venena efficax credita.* 884. a. *Apollini sacra.* 882. a. & 883. a. *atrivtu scintillare dicitur.* 483. a. *cur Daphne dicta.* 882. b. *cur in triumphis adhibita.* 885. & *hedera symbolum in genij virentis* xlvii. b. *fulmine non tan-gitur.* 882. b. & 883. b. *maleficijs ama-torijs adhibita.* 883. a. *μαυτικόν ζυτόν.* 882. a. *planta boni genij habita Roma-nis.* 884. a. *poetis data.* 883. b. *puluillo supposita somnia vera facere dicitur.* 882. b. *salutus symbolum.* 883. b. *signū victoriæ & triumphi.* 884. b. *variciniij nota.* 882. a.
- lauri descriptio.* 882. a. *ramum manufere-bant triumphantibus.* 885. a.
- Laus Athenarum.* 36. b. & 57. a. *castita-tus.* 125. a. b. *eloquentia.* 759. b. *Henrici IV. Gallia regis.* lviii. b. *Herculis.* 899. a. *Homeri.* 31. a. b. *Ioannis Fratru.* 14. b. *Mediolani.* 19. a. *Musica.* 778. b. *Nico-lai de Oddis.* xv. b. *Pindari.* 604. b. *Plauti.* 498. b. *poeseos.* 27. b. *Pythago-ra.* xlvii. b. *sobrietatis.* 95. a. b. *Solonis à Cræso.* 669. a. *Venetiarum.* 746. a. b. *vi-ni, versu Italico.* 134. b.
- laudus auidi poeta.* 772. b.
- Lazurion, qualis color.* 503. a.
- Leana meretricis symbolum.* 332. b.
- Leana scortum Harmodij & Aristogitonis.* 78. a.
- Leana meretricis historia quo tempore acci-dit.* 78. b. *in tormentis constantia.* *ibid.* a. *statua elingus.* 76.
- lectio Alciati qualis.* xxx.
- lectus carnis voluptates significat.* lv. a.
- legumlatores primi Dijs legum inuentionem affcripserunt.* 310. b.
- lembus nauicula.* 62. a.
- lombi inuentiones Cyrenenses.* *ibid.*
- lenitudo Principis status afflicti solatium.* 636. a.
- lentigo.* 244. a.
- Leo animal solare.* 88. b. *cauda catulos flagellans quid.* 285. b. *cur ante templi fores erigatur.* 90. a. *cur gallum ti-meat.* 88. b. *cur in ira caudam moueat.* 286. a. *fœminam cum pardo coeunteem occidit.* 238. a. *herba gallum quoq; ti-meat.* 88. b. *herba quomodo per gallum extirpetur.* 89. a. *insigne Agamemno-nis.* lvi. a. & 269. a. *insigne Pompeij.* lvi. b. *in stemmatis.* 769. a. *Nemeaus ab Hercule occisus.* 755. a. *Nemeaus inuul-nerabilis.* 594. b. *Nemeaus unde ortus.* 595. a. *oculis aperitis dormit.* 89. b. *per spicacissimi visus est.* *ibid.* *roboris hie o-glyphicum.* 170. b. & 171. a. *symbolum custodia.* 86. a. *symbolum ira, terroris, dominatus.* xlvii. b. *terroris symbolum.* 269. a. *unde dictus.* 89. b. & 891. a.
- Leo chordula vincetus. adag.* 377. b.
- Leo & Draco fratres filij Amisodari Lycia regis.* 84. a.
- Leonis Byzantij scœma in gibbosum.* 159. b.
- leonis caput terrorem significat.* 269. a. *cau-da cur alcaea dicta.* 286. a. *cauda index animi.* 285. b. *facies ab Ezechiele us-*

- sa. 90. a. imago in valuis templorum .*
ibid. irati signa. 285. b. Nemezi allego-
ria . 594. b.
leones in amore furii. 443. b. Magna Dea
currum vequentes. 170. b. res ab Hercu-
le interfecti. 594. b. viri fortes & gra-
ues . 443. b.
leones ad currum iunxit primus M. Anto-
ninus . 168. b.
Leocras pictor nobilissimus . 30. a.
Leonida cum Xerxe pugna. 552. b.
Leosthenis promissa cupressio similia. 850. a.
lepos. venustus in verbis. 862. a.
Lenia malorum . adag. 595. a.
Lesbia Catulli amica. 455. b.
Leucosia, Siren, unde et cur sic dicta. 491. b.
leuitas ingenij causa ignorantia . 801. b.
Lex Agenoris filio data. 811. b. diuicias
legi Evangelica conformis. 579. a. di-
uicias qualis. 577. b. cur primum la-
ta. 383. b. in mente punit. 159. b. Lu-
daica umbra Euangelij . 854. a. Iulia
repeundarum. 176. b. seuera Egyptio-
rum, de silentio. 75. b. σοειόχ. Deia à So-
lone lata que. 579. a. Solonis, de parte
alterutra sequenda in bellis civilibus.
284. a. talionis. 897. a. Theodosij, de di-
latione pœnarum. 98. a. vinculum cui
tatis . 383. b.
legis virtus . ibid.
legi ut Deo parendum . liii. b.
leges minis mixta precepta . 383. b.
legum inuentio ad Deos cur relata. 310. b.
symbolum, iugum . 384. a.
legibus antiquis, obsonijs verò recentibus v-
tere . 791. b.
liberales artes illiberalibus preferenda .
417. a.
libellio quis. 454. b.
libello ratiario similis cōscientia. 107. a.
Liber cur dictus Bacchus. 140. a. India de-
uicta elephantis triumphauit . 736. a.
liber, pro parte corticis interna. 823. b.
libri Archilochi re ecti. 250. b.
liberi molliter educati parentibus damnū
arcessunt. 823. b. parentibus in necessi-
tate succurrere debent . 175. b. pignora
cur dicantur. 174. a. stultissimi ex paren-
tibus sapientissimis nascuntur. 824. a.
libertas res inestimabilis . xlix. a.
libertatis adepta signa. 644. a. Christiana
signum S. Crux. 645. a. signum pileus .
ibid.
liberti noni pileum gestabant. 643. a.
libertina in tormentis constans. 79. b.
libido & Luxus duo saculi nostri mala .
328. a. immans Neronis. 356. a. por-
rentosa Messalina. 324. b. puella cuius-
dam Augusta Taurinorum. ibid. Quar-
tilla Petroniana. 324. b. quomodo sub-
moueri possit . 347. a. b.
libidinis detestatio. 328. a. fregnata hiero-
glyphicum, virilia manu cohibita. 192.
b. hieroglyphicum hircus. 323. a. nota
capra vel Satyrus. xlvi. b. sedes iecur.
479. b.
libidinem irritat ciborum copia. 342. b.
libidinis nefanda polluti citius ab apibus
punguntur . 469. b.
Libyca fera . 35. a. b.
licentia nimia parasiti . 398. b.
lien. Vide, Splen.
Ligia Siren, unde & cur sic dicta. 491. b.
lignipedes qui . 505. a.
lignum forem animum significat . liv. b.
Guaiacum, eiusq; in Europam inuectio.
844. b.
lilij, tribus quis primus Rex Gallia pro
symbolo usus . lix. b.
limniades nymphe stagnorum . 323. b.
lingua animi index. 66. a. effrenata stul-
titia argumentum. 67. b. frangenda. ibi-
dem. a. Gallica qualis veteribus & mo-
dernis. 20. b. & 21. a. b. natura pletrū .
66. b. Nestorij à vermibus consumpta .
724. a. mulierum gladius . 835. a.
lingua abusus. 66. b. usus . ibid. a.
Lippo oculo similis. adag. 610. a.
lippo oculo uti, quid . 609. b.
lippi cur plerumq; garruli . 316. b.
lipsis coniectura de Minotauro, signo milita-
ri Romanorum . 721. b.
liria, flores . 754. b.
liroessam edere, quid . ibid.
Lira cur clauda & lusa. 562. b. cur louis
filia. 563. a. que, & unde dicta . 562. b.
Litarum mythologia . ibid.
Litania, preces dicuntur . ibid.
litera Delphica quid . 799. b.
LITERA occidit, spiritus viuificat. 780.
litera Ægyptiorum, carumq; inuentio. 782.
b. Cadmi filia. ibid. a. laureata que .
885. a.
literarum inuentores qui . 782. b.
literatorum inuidia & contentio . 783. b.
lites hodiernæ immortales . 713. a.
litigiorum inter eruditos detestatio. 750. a.
lituus quid sit. 726. a. equitum est, sub-
pedi.

- peditum . 726.a.
 Liuij imago Patavij cur digittum ori appressum habeat . 68.b. locus, de *Thessalis* . 194.a.
 liuro, oculorum affectioni similis . 318.a.
 Liuro, unde sit nominata lyra . 62.a.b.
 Locrensibus vinum bibisse, nisi prescribente Medico, capitale . 137.b.
 Locrus regio . 777.b.
 Locus Achillis Staiij, de amore puerorum . 371.a. Aeliani, de castore . 652.a. de sarco pisce . 334.a. Alciati, de insignibus Mediolanensium . 10.a. de Principum electione . 209.a. ex praelectione quadam . 105.a.b. Ambrosij, de aequalitate hereditatis . 850.b. de galli cantu . 87.a. de locustis 553.b. Ammiani, de elephantis . 534.b. de Nemesi . 160.a.b. Aristæ, de ritu Iudaorum in abluendis manibus . 177.a. Arnobij, de signis antiquorum . 765.b. in furororum coniectores . 430.b. Artemidori, de Nemesi . 160.b. Basilij, de echeneide . 364.a. de pietate in parentes . 172.b. Calliodori, de fisco . 629.a. de mortuis non vexandis . 657.a. b. de pietate erga parentes . 175.a. de silentio . 75.a. Ciceronis, de misera clarorum virorum sorte . 241.a.b. de regendis affectibus . 263.a. de republica . 61.a. de studiorum occupatione . 493.a. de virtutibus . 46.a. ex Epistolis ad Atticum . 92.a. ex Oratione pro Archia poeta . 1.b. Clementis Alexandrini, de symbolis . xlvi.b. Cornelij Taciti, de malis, eorumque remedijs . 563.b. Cypriani, de animi impetu coercendo . 262.b. Demosthenis, de suafore criminis . 727.a. Diodori Siculi, de *Thessalis* in libertatem restitutis . 194.b. Dionis Chrysostomi, de laboribus Hercules . 599.a. de regum officio . 745.b. de seruis . 253.b. Diophanis, de palma natura . 200.a.b. ex iure Pontificio, de reditibus fisci . 630.b. ex Panegyrico Constantini, de pace . 739.b. Gellij, de palma . 199.a. Gregorii, de luxuria . 324.a. Hegesippi, in consciscentes sibi ipsis mortem . 517.a.b. Heraclidis, de laboribus Hercules . 598.a.b. Hieronymi, de obrectatione . 99.b. Homeri, de Ate & Litis . 561.b. & 562.a. de Hectore interfecto . 655.a. Interpretis Demosthenis, de *Thessalis* . 194.a. Isocratis, de bello iniusto . 536.b. de bono Principe . 617.b. Iusti Lipsij, de invidia . 320.b. Iuvenalis, de auaritia . 388.b. Lactantij, in occisores suorum infantum . 827.a. Liuij, de *Thessalis* . 194.a. Luciani, de Cupidine leonibus famulari . 442.b. de Hercule Gallo . 752.b. & 753.a.b. Macrobij de *Tano* . 109.a. Maximi Tyrii, de auaris . 372.a. Minutij Felicis, de supernarum rerum indagatoribus . 430.b. & 431.a. Ouidij, de potentia Amoris . 452.b. in matres consultas abortientes . 827.a. Paræmiographi, de impari coniugio . 845.b. Paulanij, de armis Achillis . 165.b. Phornuti, de Musis palma coronatis . 199.a. Pici Miranulæ, in Astrologos . 435.a. Pindari, de Lynge . 894.b. Platonis, de cygno ante mortem canente . 771.b. de φιλαυτία . 308.a. de pietate filiorum in parentes . 830.a. b. de Republica . 61.a. b. de se uiuentibus in mortuos . 656.b. de spe . 236.b. Plauti, de occultandis consilijs . 74.b. Plinii, de Castore & Polluce . 226.a. de iure imaginum apud Romanos . 591.a. Plinii Secundi, de bono Principe . 617.a. b. Plutarchi, de arbore Persica . 613.b. de Circe . 339.a. b. de Leana meretrice . 77.a. de ira . 730.a. de negotiatore auaroro . 374.a. de socijs Ulyssis in belluas mutatis . 337.a. Polybii, de iure imaginum apud Romanos . 591.a. Procopij, de cupiditate habendi . 295.b. Propertij, de nauigijs . 704.b. Sallustij, de Scylla . 303.a. Senecæ, de apibus . 633.a. b. de Castore & Polluce . 226.a. de credulitate . 100.b. de examine suiipsius . 106.a. de ira . 733.b. de pietate in parentes . 829.b. de uita humana . 649.a. Seruii, de Hercule . 757.a. Staiij, de Spingæ . 798.a. Synesij, in eos, qui precipitanter aliquid edunt . 877.b. Valerii Flacci, de terrore Panico . 531.a. Xenophontis, de bono Principe . 617.a.
 locus manumissionis . 644.b.
 locusta quale insectum . 550.b.
 locusta in Africa . 549.a. in agro Brixiano, & per Italiam . 549.b. in Apulia . 898.a. in Gallia . 549.b. in Polonia regno . ibid.a. inter animalia munda numerantur in Leuitico . 551.a.
 locustarum descriptio ex Claudiano . 548.a. ex Pifide . 549.b. & 550.a. historia, per Lombardiam anno MDXLII grassantium . 549.a. incommoda . 550.b.
 locustas Seleucis anis deuorat . 553.b.
 locus

- locustis an vesceretur S. Ioannes Baptista . 551. a.
- lolum oculos obscurat . 282. b.
- Lolio victitant. adag. *ibid.*
- Longæ regum manus. adag. 631. a.
- Longouallius Alciato infestus. xxxiii.
- loquaciores quibus rationis defectus. 315. a.
- loquacitas à meretrice notata. *ibid.* b. index stultitia. 69. a.
- Loquendi magistri homines, tacendi Dii. *ibid.* b.
- L'Orco, in Lombardia quid. 717. b.
- loripedes qui. 682. a.
- Lotophagi, voluptatibus dediti. 487. b.
- Lorus arbor & plâta. 485. a. qualis. 484. b.
- Loti fructus quales. 485. a. nympha fabula. 486. b.
- Locum gustauit. adag. 485. a.
- Lucam dixere veteres pro grandi. 535. a.
- Luca boues cur dicti elephantis. *ibid.*
- Lucani qui. *ibid.*
- Lucanica à Lucanis populus inuenta. 234. a.
- lucerna Epicteti tribus drachmarum milibus empta. 191. b. peruigil à pronuba accendebatur. 864. a.
- Luciani locus, de Cupidine leonibus familiarari. 442. b. narratio, de iuvene alterius hereditati inhiante. 558. a. b. verba, de Hercule Gallo. 752. b. & seqq.
- Lucifer è caelo deturbatus. 561. a.
- Luciferi lapsus. 898. b.
- Luciferum deturbatum Homerus Aten vocat. 561. a.
- Lucilius Capito ob vim pratoriam usurpata relegatus. 50. b.
- Lucij Sylla tessera Apollo Delphicus. xvi. a.
- Vitellij in liberinam effoeminatus amor. 444. b.
- Lucretia tumulus in Episcopatu Viterbiensi. 815. a.
- Lucretius negat Centauros esse posse. 625. b.
- lucrum malum semper damnum fert. 555. b.
- lucris parum è rebus minimis. 400. b.
- lucro turpi damnum praferendum. 536. a.
- lucta cum tauro igniuomo, octauus Hercules labor. 597. a. Panos & Amoris. 411. b.
- luctus Martia. 240. b.
- Luculli apophthegma de die inauspicata. 546. a.
- lucus. 124. b. unde dictus. *ibid.*
- ludere verbum à Lydis deductum, 467. b.
- Ludouicus Ariostus summus poeta. 664. b.
- Sextus Francorum Rex mutato habitu se turba saepe immiscuit. 197. a. Sfortia Panico terrore consternatus. 531. b.
- Ludouici duodecimi Gallia regis symboli, histrix. lviii. a. Secundi regis Hungaria omnia praecocia. 877. a. Sfortia temeritas. 5. a.
- ludus principum periculosus. 740. b.
- ludo a lea vita hominis comparatur. *ibid.*
- lues quid, & unde dicta. 443. b. Venerea morbus lucrosissimus. 845. a. Venerea morbus nouus. 843. b.
- luis Venerea causa. 844. a. origo. 843. b. varia nomina. 844. a.
- lumen pro spe. 227. a.
- lumine cassus. 720. a.
- Luna quinta inauspicata veteribus. 38. b. symbolum mensis. xlvi. b.
- Lunam primi obseruarunt Arcades. 588. b.
- lunula cur in Romanorum nobilium calcis. 587. b.
- lupa meretrix 332. b. cur. 333. a.
- lupata frana. 195. b.
- lupina pellis ouinam consumit. 715. b.
- lupus cernarius cur sic dictus. 294. a.
- Lupus pilum mutat, non animum. adag. 290. a.
- lupi ceruarij natura. 295. a.
- luporum & ouium dissidium. 715. a.
- luscinia cur dicta Daulias. 314. a. b. Musarum, dictus Palamedes. 770. b. veris nuncia. 421. a.
- Lusciniè deest cantio. adag. 314. a.
- luscinijs ceteris deficit spiritus quam cantus. 119. a.
- luscus, Lusciosus, et Luscitiosus qui. 282. a. b.
- lusori imperito comparatus Pyrrhus ab Antigono. 295. b.
- lusus atatibus singulis quis aptus. 2. b. charitarum pictarum. 4. a. nucum 890. a. tesserarum & talorum diuersi, 3. b. triam generum. 558. b.
- Lutum sanguine maceratum. adag. 607. b.
- lux est animus. 358. a. hieroglyphicè spei. 227. a.
- lucem relinquere, est mori. 720. a.
- LUXVRIA. 321.
- luxuria facilius accusatur quam vitatur. 324. a. triumphans. *ibid.*
- luxuria currus. 324. a. idea. 323. b. seris dehortatio. 340. b.
- luxuria nihil facilius & damnosius. *ibid.* a.
- LUXVRIOSORVM opes. 325.
- luxus

- luxus popularior opum.* 328. b.
Lycaus cur dicitur Bacchus. 205. b.
lychnus in Acropoli Atheniensis. 78. b.
Lydia regio minoris Asiae. 84. a.
Lycurgus à Baccho hostili ad id profectus.
 149. a. *cadavera hostium nudari ve-*
ruit. 656. b. *cur vires excidi iusserit.*
 148. a. *Rifui statuam erexit.* 419. b. *vi*
res secuit. 149. a.
Lycurgi institutum de exercitijs virginum
reprehensum. 841. a.
Lydio more. adag. 467. b.
Lydus cauponatur. adag.
Lydus in meridie. adag.
Lydus ostium clausit. adag.
Lydi populi mollitie insignes. 467. b.
Lydorum canicæ. adag.
lyncis descriptio. 294. a.
λύπην, quasi λύσις. 1. a.
lyra, clypeus, & sagitta Phœbi quid signifi-
cent 770. a. *cum Venere, Gratij & A-*
more habet similitudinem. 64. a. *hierog-*
lyphicum concordia. 61 b. *instrumen-*
tum musicum. 774. a. *vita humana sym-*
bolum. 64. a. & 891. a.
lyra inuentio. 62. b. *inuentores primi Gra-*
ci. Itali perfectores. *ibid.*
lyristæ excellentes. *ibid.*
Lysandri astus. 536. a. & 626. b.
Lysimachus leonem ferocientem strangula-
uit. 769. a.
Lysimachi vitæ dictum, de gula. 402. b.
Lysippus statuarius. 525. b.
Lyta qui dicantur Iuris consultis. 878. a.
- M.
- M**ακάριοι qui dicantur. 32. a.
Macchiauellita quales. 39. b.
Macchiauellius Italus qualis. 626. a.
macies Chærophontus in prouerbium abiit.
 279. b. & *pallor inuidi.* 318. b. *Phileta*
mira. 280. a.
Macrobij locus, de Iano. 109. a.
macularum absterisarum hieroglyphicum
ignus & aqua in thuribulo & phiala con-
renta. 177. a.
Maander fluius Phrygia. 406. b. *pictura*
genus. *ibid.*
Macenatis symbolum, rana. 177. b.
Mana libertus Pompeij ab infimo ad sum-
mmum gradum ascerdit. 540. a.
Menades sacerdotes Bacchi, unde sic dicta.
 345. b.
- Maius Horatianus.* 310. a.
magister artium Amor. 449. b.
magistro opus est in omni disciplina. 56. b.
magistratus omnes olim iudices diceban-
tur. 177. b.
magistratus, qui ambibans, cur candidati,
 502. a.
magnanimi viri descriptio. 620. a.
Magni cognomen paucis tributum. 624. b.
magna regna, magna latrocinia, vocat Au-
gustinus. 209. a.
magnetis miracula. 715. a.
magus à demone abreptus. 708. b.
magi Bohemi historia. *ibid.* a.
Magyrica ars. 98. a.
Mahometes Orthomanus iratus duos iuue-
nes occidit. 283. a.
maiestas ex Honoris et Reuerentia coniugio
nata. 58. a.
Malè coniugati. adag. 845. b.
M A L E parta, malè dilabuntur. 554.
malè tractatus quidam ab aulicu. 713. b.
viuitur inter suspecta. 532. b.
maledicendum non est mortuis. 656. a.
M A L E D I C E N T I A. 248.
maledicentia inuidi. 318. b. *non curata.*
 635. a.
maledicentia nota vespa. 249. b.
maledici. 249. b. & 250. a.
Malenoli & amuli Alciati. xxxiii.
Malignitatis nota in plerisque animalibus.
 244. b.
Malitia mulierum. 260. a.
Mallonia Romana matrona castitatem mor-
te defendit. 815. a.
Mallunium. 177. a.
Malum bonumq; ex vicinis proficiscitur.
 182. b.
Malum consilium consultori pessimum.
adag. 720. b.
malo malè euenit. *ibid.* a.
malum alijs qui struit, sibi arcessit. *ibid.* b.
Male accepto stultus sapit. adag. 163. a. &
 230. b.
Mala ebrietatus. 150. b. *equus accedunt,*
pedibus recedunt. 563. a. *nomina.* 283.
 a. *publica.* 553. a. *veniunt etiam non*
vocata. 559. a. b.
Malorum meminisse. adag. 578. a.
Mala multa inuexit nimia credulitas.
 99. a.
Malum Veneri sacrum. 814. a. *Cotonem,*
symbolum connubij. xlvi. b. *Medicum,*
Galonus Citrium vocat. 871. b. *Medi-*
sum,

- sum, unde sic dictum .*
Mala Cydonia unde sic dicta . 862.a.
Malis ferire . adag . 814.a.b.
M A L V S Medica . 870.
Mali Medica descriptio . 870.a.b.
Mannilij nummus . 813.b.
Mammae Imperatoris querela de adulato ribus . 197.a.
Mancipare, & Mancipi um . 293.a.
mancipatio quid, & quomodo fiebat . ibid. & b .
mancipia aurea, diuites sunt Socrati . 809.a.
Manaculi in morem res succedit . adag . 234.b. & 607.b.
Manduco apud Romanos nomen terrificū . 717.b.
manipulus foeni olim signum militare Romanus . 161.b.
Mantuanii infelices propter vicinitatem Cremonensium . 700.a.
manumissionis locus . 644.b.
manumittendi triplex ratio . ibid. a. b .
manus dextera cordis potissima ministra . 212. a.
Manus manum fricat . adag . 682.a.
Manus, pro multitud. ne . 253.a. 271. b. & 486.b. *pro operibus artificum .* 6. b.
Manum habere sub pallio . adag . 358.b.
manum iniicere, quid . 119.a.
Manu ignauus, mēte praefens . adag . 802.b.
manus actionis organa . 460.a. *iudicis, quo unguento ungeda .* 178.b. *oculata .* 92.b.
manuum ablutio hieroglyphicum innocentiae . 177.a.
manus ablueri, quid olim . ibid . *puras qui habeant .* 178.a. *tendere, Gallus est signū petendae pacis .* 211. b. *item deditiois .* *ibid .*
marcor . 306.b.
Marcus Antonius Bacchi habitum usurpauit . 17.a. *primus leones ad currum iunxit .* 162.b. *tyrannus, & pestis patriae . ibidem .* *Lectorius stupri cum puero accusatus seipsum occidit .* 355.a. *Sitticus Baro a VVolckKenstain, anti quitatis studiosus .* 72.a.
Marci Antonij amor in Cleopatram . 444.a. *nummus .* 510.b.
mare infidum . 702. b. *iustus hominibus .* 164. b. *Menadi comparatum .* 901. a. *mitius hominibus .* 388. a. *pro tumultu .* 222. b.
maris pericula quantae . 704.a.
Mares vir i ππομυγής . 35.b.
Marescalli Santandrei symbolum, nodus Gordius . lix.a.
Margarita Nauarrae symbolum, heliotropium . lviii.a.
Marini poetae Itali carmen, de miseria humana . 650.b.
Matitini mores . adag . 703.a.
maritus & uxor πολύγαμος . 127. b. *virginitatis uxorum .* 324.b.
mariti uxoris adultera hieroglyphicum hircus . 277.b.
mariti cum uxoribus grauidis non coeant . 193.b.
maritorum de uxoribus querela . 821.a.
Marius opifex ferrarius . 541.b.
Marij ambitio . 266. b. *Molsa epigramma de pace .* 739.a.
Mario quid aquila nidus cum pullis inuentus portenderit . 189.b.
marmor . 298.b.
Marrani . 284.b.
Mars ex gramine ortus . 153.b.
Marti cur sacrum gramen . ibid . & 154.a .
Marsye arrogantia . 300.b.
Maria matrona luctus . 240. b. *Otacilia vera nummus .* 838.b.
Martialis carmen, de laboribus Herculis . 594.b. *epigramma, de hirundine .* 749. a. *opinio, de metamorphosi Prognos & Philomela .* 313.b.
Martiani Capella versus emendatus . 14. b.
D. Martinus Ithacium accusatorem Priscilianiani increpat . 111.b.
Marulli epigramma, de spe . 229.a. *de Thra-sybulo .* 577.b.
mater Charitum qua . 690. a. *Chimera, Echidna .* 84. a. *Ludouici Ariostii, Daria Malegucia .* 664. b. *Sirenium quae .* 488. a.
Matris vt capra . adag . 277. b.
matrum quarundam in proprios fetus impietas . 826. a.
materia fibula apud veteres qua . 586. a. *prima per Proteum significata .* 761. b.
Matrea Alexandrini dictum de inuidia . 318. b.
matrimonij species coemptio . 843. a.
matrona pudica epitaphium . 836. a.
matrona Romana vinum non attingebant . 137. b.
Matula, Matella, & Matellio, quid . 692. b.
M A T V R A N D Y M . 116.
maturare . 116. b.
maturitas quid . ibid . a . *Muciani . ibid . b .* 880. a.
Maturior moro . adag .

- Matura*. 313.a.
Mausolus argumentum perpetui maro-
ris. 665.a. *signum gloriosa iactantia.* ib.
Maximi Tyrii locus, de auaris. 372.a.
Maximilianus Dux Mediolanensis. 10.a.
Maximini Iunioris ex serpente presagium.
 11.b.
meatus varij pro excrementis in homine.
 96.b.
Medea cur Colchus dicta. 259.b. *cur Pha-*
sica. 346.b. *liberos suos interfecit.*
 826.a. *lues vocata à Seneca.* 443.b.
Medea crudelitas. 826.a. *historia.* 259.b.
et 250.a. *patria vera Corinthus.* 259.b.
Μηδ' ἐν ἀναβαλλόμενος, dictum Alexan-
dri. 23.a.
medicamentum ex stellione, quod faciem
lentigine deurpat. 243.a.
medicina superstitiosa aduersus ictus scor-
pionum. 47.b.
medicina usum primus tradidit Apollo.
 419.a.
Medicus cito, tuto, & iucunde curet. xiv.a.
Medici ex somnijs humorum redundāriam
possent colligere. 884.b.
mediocritas aurea. 118.b.
mediocritatis symbolum gith. 787.b.
Mediolanense numisma. 10.a.
Mediolanensis Ducatus insignia. ibid.
 MEDIOLANVM. 18.
Mediolanum Alciati patria. 20.b. *à qui-*
bulo, & quando edificatum. 19.a. *Ma-*
gnum dicitur. 22.b. & 579.a. *unde no-*
minatum. 18.b. & 19.a.
Mediolani urbis insignia 18. *laus.* 19.a.
 & 22.a. *omen iocosum.* 22.b.
Medius adulator Alexandri. 250.a.
medium tenuere beati. 117.a.
Medusa caput, quid. 664.a.
Megabizus à Zeuxide pictore reprehensus.
 69.b.
Megarensium stratagema in Antipatrum.
 534.a.
Megarica sphinges, adag. 803.b.
Megarica sphinges cur dicta meretrices.
 332.b. & 803.a.
mel cum lacte mixtum, quid. 867.b. & *fel*
amoris. 468.a.
Melanthij poeta ἰσοράγης votum. 390.a.
Melanurus ex genere piscium. xlvii.b.
melanuri qui non inuentur. xlviii.a.
Melissigenes cur dicitur Homerus. 31.a.
Mellites oratio ad Clisophonem maritum.
 371.a.
- Μηλοβολεῖν quid.* 814.b.
Μήλον, & pomum, & ouem significat. 809.
 b. & 597.b.
Melonis pagina, papyrus. 782.a.
Melusina fabula anilis. 14.a.
membra cetera cur desiciant aucto liene.
 628.a.
membrana, & eius origo. 715.b. & 716.a.
Menandri regis Bætorum exequia. 575.b.
Menecratis Medici arrogantia. 311.b.
Menedemi Eretriensis apophthegma, de stu-
diosis. 234.b. & 878.a.
Menelae flaua casarie traditus. 503.b.
Menelai cordata oratio. 69.a.
Mivus quid, & unde. 287.a.
mens casta viridarum diuinitatis. 125.a.
humana auriga comparata. 262.a. *hu-*
mana ignis. 357.a.b. *quibus volupta-*
tibus delectetur. 32.a.
 MENTEM, non formam plus pollere. 803.
mente pura Deo sacrificandum. lv.a.
mensa apud ignem parata, hyemis signum.
 420.b.
mensa amarantho per hyemem ornantur
Venetijs. 583.a.
mensis symbolum Luna. xlvii.b.
mentagra qualis morbus. 845.a.
merces virtutis gloria. 571.a.
Mercuriale, adag. 53.b.
Mercurius bifrons, adag. ibid.
Mercurius cithara inuentor. 62.a. & 63.b.
cur cubo inideat. 416.a.b. *cur cum*
Venere eadem ara culus. 129.b. &
 862.a. *cur Hermes dictus.* 416.b.
cur Hodius & Hegemonius dictus. 53.a.
cur triceps effingeretur. ibid.b. *ἐν ἑδίῳ*
cur pectore tenus solūm efficitus. 52.a. &
Gratia συνναοί. 130.a. *geminus quid si-*
gnificet. 218.b. *petasatus.* 5.b. *præses elo-*
quentia. 54.a. *qualiter efficitus.* 415.b.
viatorum Deus. 53.b. *unde dictus.* 54.a.
Mercurius superuenit, adag. ibid.
Mercurij caduceus. 509.a. *ἐν ὀδῷ fabula.*
 53.b. *imago, ex Galeno.* 415.b. & 416.
 b. *officia.* 53.a.b.
Mercurio cur gallus sacer. 87.a. *cur la-*
rus. 390.b. *cur olim lacte & non vino*
sacrificabatur. 145.b. *sacer nodus Her-*
culanus. 508.a.
Mercurio dextro, adag. 53.b.
Mercurij plures sunt, sed poeta unum faciūt.
 54.a.
meretrix cur dicatur scortum. 327.a. *dis-*
fers à prostibulo. 496.b. *qua dicenda.*
 ibid.

- ibid. unde dicta.* *ibid.* *concidunt.* 665. a.
Meretricis anus ridicula metamorphosis. *Mileſia virgines turpitudinem morte decli-*
 498. a. *argutum reſponſum.* 355. b. *hie* *narunt.* 126. a.
roglyphicum ſphinx. 332. b. *ſymbolum* *militia eſt vita noſtra.* 685. b.
leana. *ibid.* *militia ſpecies eſt amor.* 481. b.
meretrices ſuos amantes demerant. 339. a. *miluius, ſeu Miluus auis rapax.* 609. a. a-
roga pulla à matrona adulteris diſtin- *ſtatis ſignum certiffimum.* 421. b. *cur di-*
cta. 503. b. *catur ixtivos.* *ibid.* *propadone & graf-*
ſatore, in ſacris. 555. a. *rapacitatis hie-*
roglyphicum. *ibid.*
meretricibus cur tributus color flauus. *ibid.* *miluij forenſes qui.* 556. a.
Mergus auis. 712. b. *Mineides in veſpertiliones mutata.* 280. a.
Mergorum inſtar. adag. *ibid.* *Mineidum fabula.* *ibid.* a. b.
merops auis. 789. a. *Minerva cur armata.* 15. b. & 114. a. *cur*
meropes parentes ſuos nutriunt. 173. a. *Tritogenia dicta.* 16. a. & 123. b. *è Iouis*
Mnpoſ, coxa ſeu femur. 144. a. *cerebro proſilyt.* 14. b. & *Bacchus ſy-*
Meros mons Baccho ſacer. *ibid.* *uaoi.* 130. b. *olim apud Mediolanenſes*
Meffalina cur Myonia dicta. 349. a. *cultæ.* 21. b. *virgo.* 124. b. *unde ſic di-*
Meffalina portentofa libido. 324. b. *cta.* 16. a.
meta quid. 849. a. *Minerva clamor in natiuitate, quid.* 15. a.
metallū arte fieri poſſe qui negarint. 810. a. *panoplia.* 123. b. *ſtatua in Acropoli A-*
Metamorphoſis Prognos & Philomela. 313. *thenienſi.* 78. b.
 a. b. *Protei in leonem, draconem, ar-* *Minerva cur draco appoſitus.* 123. a. *cur ſa-*
rem, aquam, quid. 762. b. *ridicula merc-* *cra noctua.* 112. b. *Vide plura in Pal-*
tricus vetula. 498. a. *Sirenium ex Ouidio,* *las, Palladiſ.*
 488. b. *Minifter marſupiorum auarus.* 371. b.
Metellus Macedonicus ſecretorum tenax. *miniſtri triumphantium cur coronis olea-*
 72. b. *gas uterentur.* 578. b.
Μετρουφιχουſιν primus inuenit Pythago- *Minois carmen de alicis.* 378. b. *epigram-*
 ras. 104. a. *ma, de amore.* 448. b. *de praccitate.*
Meteora quomodo generentur. 96. b. *876. a. in formoſam puellam.* 468. b. *in*
Methanenſium ſacrum cum gallo albo pro- *puellam prematurè mortuam.* 661. b.
frugibus. liv. a. *modestia.* 130. b.
methodus. 55. a. & 307. a. *docendi Alcia-* *Minotaurus.* 73. a. *ex Paſiphae natus.* 72. a.
 ti. xxix. *in hac nouiſſima editione Em-* *Minotauri effugies cur in ſignis militariſibus.*
blematarum obſeruata. viii. & ix. *72. a. parentes.* 73. b.
Metus prima Iouis uxor, ab eo deuorata. 15. *Minuij Felicis locus, de rerum ſupernarum*
 b. & 16. a. *indagatoribus.* 430. b. & 431. a.
Metius Suffertius ancipitus fidei homo. 283. *Minyiarum uxores maritos à carcere libe-*
 b. *in duas partes diſtractus.* 724. a. *pro-* *rant.* 816. a.
ditor apud Romanos. 247. b. *mira de duabus palmis.* 200. b. *de fabis.* 1. b.
Metra in formas varias mutabilis. 764. a. *miracula Dei flores docent.* 223. a.
Metra Eriſichthonis fabula. *ibid.* *mytholo-* *Mifenus à Tritone ſubmerſus.* 570. a.
 gia. *ibid.* b. *miſeria ſola caret inuidia.* xxxiv.
metropolis omniū vitiōū auaritia. 388. a. *miſeria humana contemplatio.* 649. b.
Meyaland, Germani Med olanum. 21. b. *miſericordia & Nemefis quomodo differāt.*
Mezentius legem talionis expertus. 464. b. *160. a. qualis paſſio.* *ibid.*
Mezentij crudelitas. 843. a. *Miſonianus Hebraus anguria contempſit.*
Mezentij qui vocari poſſint. 845. a. *546. a.*
Michael Imperator ab aſſentatoribus per- *modestia Caronis Vticenſis.* 51. a. *decer vel*
ditus. 195. a. & 253. b. *Phaethonti com-* *maximè fortunatos.* 559. a. & *mores pro-*
paratus. 267. b. *batu in muliere commendandi.* 836. a.
Midas unde dictus. 250. b. *modius hieroglyphicum Iudaica doctrina.*
miles unde dictus. 739. a. *358. a. quid in ſacris.* *ibid.*
militis & Imperatoris munera. 219. b.
milites Marij ſequentes Gorgonem, mortui

- Madus in re optimus.* 786. b. *redemptionis generis humani.* 645. b. *ubiq; tenendus.* 786. b.
mæchi hieroglyphicum murana. 819. a.
mæror voluptatis comes. 467. b. & 468. a.
mærore interdum extinguitur calor internus. l. a.
Molionides qui. 214. a. b.
Molionidum nomina, Eurytus & Creatus. 214. b.
molitoris cuiusdam dictum ad artiū quendam Magistram. 417. b.
Moly herba à Mercurio inuenta. 759. b. *facundia symbolum.* *ibid.* *qualis.* 758. a. *quid designet.* 759. b. *unde dicatur.* *ib.* a.
moly herba vires. 759. b.
Moneta unde dicta. 644. b.
monstrum quid sit. 35. a. & 73. b. *ex homine & capra natum.* 35. b. *homiceps & anguipes.* 34. a. *Libya à Dione descriptam.* 35. a. *præceptis cur dicta sphinx.* 800. a. *quale auaritia.* 376. b.
Monstra an dentur, qualia Poeta fingunt. 489. a. *hominum sycophata.* 84. b. *non reperiri asserit Lucretius.* 35. b.
Monstra, quorum mentio in Emblematis.
Aries aurei velleris. 806. *Bos semiuir.* 71. *Centaurus.* 623. *Chimæra.* 81. *Cyclops.* 718. *Geryon.* 213. *Gigâtes.* 33. *Gorgon.* 663. *Harpyiæ.* 179. *Manus oculata.* 91. *Minotaurus.* 71. *Polyphemus.* 718. *Proteus.* 761. *Pygmaei.* 270. *Scylla.* 302. et 336. *Sirenes.* 488. *Sphinx.* 796. *Sus laniger.* 18. *Vir anguiceps.* 33.
Monumentum Laidis. 330. a.
Mopsus augur. 566. a.
Mora & deliberatio peccati remediū. 119. b. 120. a. b. & 881. a. b. *modici temporis non nocet, secundum Iureconsultos.* 526. b.
Morbis Gallicus. Vide, Lues Venerea.
morbis latēs insanabilis. 107. a. *maximus ειλαντια.* 308. a. *publicus mortalitas.* 888. a.
Morbos sono cithara sedabat Chiron. 624. a.
morimur citò, quia mortibus viuimus. 392. b. *morimur quotidie.* 662. a.
Μόρος, Latine stultus. 880. a.
morsus Ciceronis in P. Clodium. 805. a. *fibri horrendus.* 652. b. *in nimium faminarum cultum.* 351. a. b.
Mors Alciati. 184. a. *Aristomenis.* 188. a. *Arria uxoris Pæti.* 513. b. *Atyla.* 552. a.
- Caroli Quinti.* 184. a. *Ciceronis.* 169. a. *cur atra dicatur.* 500. b. & *Amor tela murant.* 658. b. & *sepultura Alciati.* xxxiv. *filia Herodiade.* 723. b. *Galeacij.* 574. b. *ineuitabilis.* 671. a. *M. Bruti.* 512. b. & 513. a. *mariti, uxor morosa.* 821. b. *meliora rapit, deteriora relinquit.* 660. a. *nemini parcat.* 331. a. *Portia, uxoris M. Bruti.* 513. b. *puellarum prapropera.* 662. a.
Mors optima rapit, deteriora relinquit. *adag.* 663. b.
Mortis et Amoris fabula, ex diuersis. 658. a. b. *necessitas.* 665. b. *nuncij qui.* 662. b. *symbola, cupressus.* xlvi. b. & 849. a. *pinus & myrtus.* 351. b. *tela fracta.* 229. b. *tela offer.* 660. a.
mortem desere amatorum, humanū. 665. a. *qui sibi intulerint amoris impatientia.* 444. b. *sibi inferre timidi est animi.* 514. a. b. *spontaneam Iureconsulti prohibent.* 516. a.
mortalitas morbus publicus. 888. a.
mortalitatis symbolum, capilli. lii. a.
Mortuo leoni & lepores insultant. *adag.* 655. b.
Mortui sepeliendi. 900. a.
Mortuis non conuiciandum. *adag.* 655. b.
Mortuos rursus occidere. *adag.* *ibid.*
mora cur rubeant. 880. a.
 M O R V S . 879.
morus symbolum viri prudentis. 879. b. *unde dicta.* 880. a.
mori descriptio. 879. a.
moros steriles fuisse suo tempore scribit Hegesander. 880. a.
Mos Ægyptiorū in regibus eligendis. xlvi. b. *barbarus Thracum in conuiujs.* 149. a. *Germanorum dextras iungendi.* 212. b. *Gymnosophistarū in adolescentibus examinandi.* 106. a. *imagines vestibus asfueri.* 4. b. *iudicandi Atheniensium in Areopago.* 621. a. *iungendi dextras.* 212. b. *propinandi unde ductus.* 43. b. *silentij indicendi per literam S.* 69. a. *strenas mittendi unde.* 233. b. *Venerarum virginum in publicum prodeuntium.* 126. b.
mores adulatorum. 257. a. b. *adulatorum à Iuuenale delineati.* 257. b. *adulatorum à Terentio descripti.* 258. b. *amantium.* 903. a. *ardelionum.* 368. b. *Babylonis corrupti.* 44. b. *cupidorum.* 296. a. *Fennorum, ex Tacito.* 204. a. *Hunnorū.* 204. b. & 205. a. *indies in peius labuntur.*

- zur.* 649. a. *inuidia.* 317. b. *iuueniles quales.* 263. b. *parafiti.* 398. b. *pueritia noftri feculi.* 408. a. b. *rabularum.* 404. b. *Scytharum, ex Iufino.* 204. a. b. *mores, vel animum mutare difficile.* 274. a. *Mofchus quid fit.* 350. a. *corruptus vt re- ftauretur.* 351. a. *Mofchi adulteratio.* 350. b. *colligendi ratio Chinenfium, & in regno Peru.* *ibid.* *finceri probatio.* *ibid.* *Mofis natiuitas quando incidit.* 816. a. *motacilla Baccho facra.* 345. a. *Iafoni à Venere tradita.* 344. a. *qua auis.* 345. b. *ueneficij utilit.* *ibid.* a. *Muciani maturitas.* 116. b. *mulcere, quid.* 94. b. & 387. b. *Mulciber quare dictus Vulcanus.* 94. b. *Multra, Multrale, & Multrum.* 607. a. *muliebre, ne moriare, mori.* 517. b. *Mulier à natura curè domeftica dicata.* 835. b. *Babylonica fuper beftiam fedens.* 41. a. *fucus apum comparata.* 394. b. *illicium.* 489. b. *infracti animi in tormentis.* 80. a. *litteris à marito miffis impregnata fe mentiens.* 88. b. *maritum parentibus preferre debet.* 840. b. *Milefia capitis damnata ob factum medicamento abactum.* 826. b. *prodiga.* 395. a. *unde dicta.* 834. b. **MULIERIS** famam, nō formam, vulgaram eſſe oportere. 832. *Mulieris pedex.* *adag.* 394. b. & 395. b. *mulieris pudica officium.* 835. b. *mulierem decet ſilentium.* 834. b. *olerè, quid.* 351. b. *Mulierem ornat ſilentium.* *adag.* 835. a. *Mulieres Egyptia cur diſcalceata.* 836. a. *Ariſtomenem capiunt.* 186. a. *cur circa cultum ſtudioſa.* 351. b. *cur lacumam à vulgà vocent.* 342. b. *cur odoribus delectentur.* 351. a. *grauida cur magis in Venerem pruriant.* 192. b. *oppidi VVeinsburgi maritos humeris efferunt.* 816. a. *Romanæ quo habitu in luctu ve.* 501. a. *Mulierum Babyloniarum enormis impudentia.* 44. b. *Chriſtianarum verus ornatus.* 352. b. *fucatarum deteſtatio.* 837. a. b. *malicia.* 260. a. *Mullei calcei regum Albanorum.* 589. b. *unde dicti.* *ibid.* *Mullus piſcis, qui etiam Barbatulus.* 609. a. *Mulſum unde dictum.* 94. b. *Multæ manus reddunt onus lenius.* *adag.* 682. a. *Multa audire, pauca loqui, adoleſcentis eſt.* 70. b. *Multa belli inania.* *adag.* 531. a. *Multa inter calicem ſupremaq; labra.* *a. adag.* 559. b. *Multa inter os & offam.* *adag.* *ibid.* *Multorum feſtorum Iouis glandes comedunt.* *adag.* 853. a. *multis terribilis, caueto multos.* 791. b. *multitudo anguillarum vbi.* 121. a. *Deorum Egyptiorum.* 410. a. *popularis lenitate retinenda.* 196. a. *Mulus cur dictus Ariſtoteles.* 291. a. *cur dictus Cyrus.* 601. b. *Muli, qui dicantur Italis, & vnde.* *ibid.* *mundus quid.* 394. b. & 395. a. *muliebris quid Iurisconſultis.* 395. a. *Mundus non capit duos Soles.* 400. b. *Munus Imperatoris & militis.* 219. b. *proba vxoris.* 814. b. *Regis.* 899. b. *munera excacant prudentes.* 620. a. b. *non debent accipi à iudicibus.* *ibidem.* *nuptialia dabantur ſponſæ.* 864. b. *pacis.* 901. b. *Munerum corruptela.* *adag.* 509. a. *muræna & Lamperra differunt ſpecie.* 819. b. *hieroglyphicum mæchi.* *ibid.* a. *muræna deſcriptio.* 818. a. & *viperæ congreſſus.* *ibid.* b. *Muræna ſibilo alliciuntur & capiuntur.* 819. b. *Muri Babylonis forma & ſtructura.* 44. a. b. *Muri Babylonis inter orbis miracula numerati.* *ibid.* a. *Mus albus.* *adag.* 349. b. *Mus, cognomentum amatorum.* *ibid.* a. *malus, dicitur homo laſciuus.* *ibid.* *Sarmaticus Zibellus dicitur.* 350. a. *Mus picem guſtans.* *adag.* 403. b. *Mures abſq; coitu concipiunt.* 349. b. *ſalaciſſimi.* *ibid.* a. b. *Mureæ dicuntur, quaſi ὀμοίωται.* 750. b. *Muſa cur palma coronata.* 199. a. & *Cupido in eodem delubro culti.* 130. a. & *Hercules cur in eadem ara culti.* 129. b. *non capiuntur amore.* 492. b. *unde ſic dictæ.* 621. a. *Muſarum imagines pennata Roma.* 491. b. *Sirenes explumantium mythologia.* 491. b. & 492. a. *volucres dicuntur omnes aucus canora.* 749. a.

- Mufus cur ante bella sacrificabant Spartani.* 570.b.
Mufas amore non capi quid. 492.b. & 493.
 a. *armatas nullus artifex expreffit, & quare.* 769.a.
Mufca cur fapius abacta redeat. 693.b.
quid allegoricè. *ibid.*, a.
Mufca fplenem habet, & formica bilem.
adag. 711.a.
mufca improbitas. 693.a.
mufcis fimiles Cynici. 694.b.
Mufcas depellere. *adag.* 693.a.
mufcus à moscho diuerfus. 350.a.
Mufca laboris lenimen. 779. a. *prifeis in honore.* *ibid.*, b. *vino incitatur.* 133.b.
mufca laus & commendatio. 778. b. *vi-res.* 779.a.
M V S I C A M *Dijs curæ effe.* 773.
muficam nescire, olim turpe. 778.b.
muficum appellatur quidquid eruditum & fuaue. 749.a.
mufici & poeta senis hieroglyphicum cy-gnus. 772.a.
mufica inftrumenta triplicia. 774.a.
Mufimona quale animal. 788.b.
muftela animal inaufpicatum. 545.a. *an ore pariat.* 14.a.
muftela occurfus ominofus. 546.b. *trans-curfus comitia diremit.* 898.a.
Mustelam habes. *adag.* 545.a.
muftelam occurrere, quid allegoricè. 547.a.
muftelarum tria genera. 546.b.
mutabiles in varias formas qui fuerunt. 764.a.
Mutabilior Metra Eriſichthonis. *adag.*
ibid., b.
mutui auxilij exempla. 681.a.b.
M V T V M *auxilium.* 680.
Myodes, Deus mufcarum. 693.b.
Myrtilus quis. 684.a.
Myrtili clypeus. *adag.* 685.a.
Myrtili clypeus quid. xxxii.
myrtus arbor funeſta. 851.b. *pu dend i mu liebru ſignificatum habet.* 482.a. *Vene-ri ſacra.* 155.b.
myſterium quid. 49.a. *aliquod in numero impari.* li.b.
myſteria vnde dicta. 49.a.
myſteriorum duo genera. *ibid.*
Mythologia Acteonis. 252. a. b. & 254. a.
Æſculapij. 640. b. *Argi.* 127. b. *arictis aurei velleru.* 807. b. *Bacchi.* 139. b.
Bellerophonis, ex Plutarcho. 82. b. & 83. a. *Cadmi.* 781. b. *Caſtoris & Pollis*
cis. 226. a. *Cecropis.* 34. b. *Chimara.* 83. a.
b. Circes & Vlyſſis. 337. a. *Coronidis.* 114. a. *dentium à Cadmo ſatorum.* 783. a. & 784. a. b. *draconis à Cadmo oc-ciſi.* 783. a. *Fauni & Hecates.* 482. a. *Ganymedis.* 28. b. *Geryonis varia.* 213. b. 214. a. & 682. a. *Gigantum.* 37. a. b. *Gorgonum.* 664. b. *Harpyiarum.* 181. a. *Iani.* 108. a. b. 109. a. b. & 110. b. *I-cari.* 433. b. *Litarum.* 562. b. *Metra Eriſichthonis.* 764. b. *Mufarum Sirenes explumantium.* 491. b. & 492. a. *Nio-bes.* 298. a. b. & 300. a. b. *Palladis arma-ra.* 123. b. et 124. a. *Palladis ex cerebro Iouis orta.* 15. a. b. *Pandora.* 230. b. *Pan-ſon ex Phornuto.* 410. b. & 411. b. *Pega-ſi.* 84. b. *Phaethontis.* 265. a. *Phæbi.* 770. a. *phyſica de ortu Bacchi.* 144. a. *Pleiadum.* 425. a. *Polyphemi.* 721. b. *Promethei.* 427. b. *Scylla.* 303. a. *Sphin-gis.* 801. b. *Zetis & Calais.* 182. a.

N.

- N** *Abuchodonoſor Rex Babylonie.* 42. a.
Naiades, nymphe fluiuiorum. 323. b.
que. & *vnde dicta.* 480. b.
Nannieni cunctatio, & Mallobandis celeri-tas coniuncta. 118. a.
Napea, nymphe florum. 323. b.
Narce ſos. 306. a. *ſtuporem ſonat.* *ibid.*
Narciſſus Claudij libertus à concione prohi-bitus. 540. b. *vnde dictus.* 306. b.
Narciſſi fabula. 306. a. *hiſtoria.* *ibid.*
Narciſſi & Pallantis ab epiftolis Claudij Caſaris, rapacitas & diuitia. 632. b.
naſus aquilinus ſignum regium. 189. a.
Natiuitas Bacchi. 143. b. *Mofis quando in-cidit.* 810. a. *Palladis.* 15. a.
Natiuitatis Æſculapij fabula. 638. b. & 639. a.
natiuus color qualis. 504. b.
N A T V R A. 409.
Natura amoris. 478. b. *anguillarum.* 383. b. *an ſenefcens deficiat.* 328. b. *apum.* 633. a. *chamaleontis.* 256. a. *colum-ba.* 189. a. *cornicum.* 207. a. b. *cucu-li.* 276. a. *cupreſſi.* 849. b. *Delphini.* 616. b. *ferina Chironus, quid.* 626. a. *galli.* 86. b. *hominum triplex.* 413. b. *humana duplex, anima & corpus.* 896. a. *ibidus.* 381. a. *inuidia.* 320. b. *lu-pi ceruarij.* 295. a. *mira Porphyrio-ni aus.* 237. a. *omnibus doctrius im-perat.*

- perat. 274. b. palma admiranda. 199. b.
 200. a. b. & 892. b. paucis contenta. 97. a.
 plerumq; malignos notat. 244. b. porci.
 233. a. sequenda. 35. b. spongia. 631. a.
 tauri. 191. b. ubiq; superflua excernit 96.
 a. b. vesperilionis carmine explicata.
 282. a.
 natura symbolum ignis. xlix. a. b.
 natura simile est, facere scelus & probare.
 254. a.
 Naucrates Aegyptius inuentor lusus sala-
 rum. 3. b.
 naues ex abiete fiunt. 858. a. rostrata qua.
 233. a.
 naufragium Zenonis. 685. a.
 navigationis incommoda. 704. b.
 nauigij origo. ibi. a.
 nauulum instrumentum musicum. 775. a.
 nausea quid, & unde dicta. 555. a.
 Naxa insula Baccho sacrata. 140. a.
 Neapolis unde dicta Parthenope. 491. b.
 Nebula linea, & Ventus textilis, quid.
 352. b.
 Necessitas mortis, 865. b. plus quam pietas
 potest. 80. b.
 Nec c. quaestioni quidem credendum. 76.
 Nec sibi, nec alijs utilis. adag. 358. b.
 Nec verbo, nec facto quemquam laeden-
 dum. 157.
 Ne cuius dexteram inieceris. adag. xlix. a.
 & 93. a.
 Neda fluius. 187. a.
 Ne degustaueris ex ijs, quibus est nigra
 cauda. adag. xlvii. b.
 Negotiatoris cuiusda Clii auaritia. 374. a.
 Ne libes Dijs ex vitibus non amputatis.
 adag. liv. b.
 Ne malorum memineris. adag. 577. b.
 Nemeſis. 158. b. Adraſtia diota. ibidem. a.
 à Politiano descripta. 158. b. & 159. a.
 cur alata. 232. a. filia Oceani et Noctis.
 158. a. Ἰχθυίη. 159. a. in imaginatione
 punit. ibid. b. iudicij Angelus Platoni.
 160. b. non eadem est cum inuidia.
 ibid. a. qualis. 462. b. qua ratione mi-
 ſericordia opponatur. 160. a. quod numen
 fuerit. 232. a. Sive Rhamnusia scelerum
 vindex. 158. a. virtus. 160. a. unde ap-
 pellata. 158. a.
 Nemeſeos & inuidia discrimen. 160. a.
 imago. 158. b. pictura correcta. 157.
 a. b.
 nemo ante obitum beatus dicendus. 868. b.
 & aſſe bonus, sed secundum legem. 580.
 b. jere clarus sine amulo. 610. b. irascit-
 ur ubi ritium natura defendit. 649. a.
 ob successus fortuna intumescere debet.
 171. b. resistere potest spiritui Dei. 784.
 b. sanus natura irascitur. 649. a. sua
 sorte contentus. 365. b.
 Nemo cantat sobrius. adag. 149. a.
 nemini detrahendum. 902. a. licet vitam
 sibi eripere. 515. b.
 Nemini fidas, nisi cum quo prius modum
 falsi ablum pferis. adag. 92. a.
 Neoptolemi vindicta. adag. 465. b.
 Ne patris quidem nomen dicere possit. a-
 dag. 601. b.
 ΝΗΦΕΙΣ ΜΕΜΥΝΟ' ΑΠΙΣΕΙΝ ΑΡΔΡΑ ΤΑΥΤΑ
 ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ. 91.
 Neptunus & Ceres cur simul in eadem ara
 culti. 129. b. unde dictus. 164. b. &
 840. a.
 Neptuni buccinator & armiger Triton. 569.
 b. filius haberi voluit Sextus Pompeius.
 17. a.
 Ne quare mollia, ne tibi dura contingant.
 adag. 468. a.
 Neque mel, neque apes. adag. 468. a. &
 759. a.
 Ne quid nimis. adag. 118. a. & 787. b.
 Nero ab Isidoro Cynico merito correptus.
 61. b. à quibusdam creditur futurus
 Antichristus. 291. b. matrem suam in-
 terfecit. 291. b. Nemesin suam expertus.
 161. b. quos ditauerat, egentissimi facti
 sunt. 556. b.
 Neronis crudelitas. 269. b. immanis libi-
 do. 356. a. nummus aureus. 853. b. par-
 tucidium immane. 291. b. quinquenniū
 laudabile. 365. b.
 Neronis quinquennium. adag. 607. b.
 Neronem à flagitijs ut auocaret Bassus.
 347. b.
 Nerva Imperator ex ira in febrem deplora-
 tam incidit. 733. b.
 Nervi Reipublica. 92. b.
 Ne sacrificato sine fatina. adag. liv. b.
 Nestor cur Pylius senex dictus. 140. b. elo-
 quens. 69. a. non tot annos vixit, quot
 vulgo creditur. 140. b.
 Nestoris crater. 424. a. & 425. b. lingua.
 754. a. b. scyphus. 869. a. tres atates.
 141. a.
 Nestorem qua ratione atate vincat Amor.
 477. b.
 Nestorij haeretici lingua à veribus absum-
 pta. 724. a.

- Nicei colloquij tempus. 224.a.
 Nicias Lamachum sibi socium adiungit. 62.b.
 Nico meretrix cur capra dicta. 335.a.
 Nicolaus Constantinus Senator Venerus, Tra-
 ctatum De bono ciue. scripsit. 589.b.
 Nicolaus de Oddis Abbas Bibliothecam sui
 Monasterij in Struxu. xvi.a. Seminarium
 instituit xv.b. Theocritum idiamate I-
 talico vertit. 542.b.
 Nicolai Cherelli symbolum. lxii.a.
 Nicolai de Oddis affabilitas. xvi.b. amici.
 ibid. Amor fugitiuus, ex Moscho. 659.
 a. Amor mellilegus, ex Theocrito. 871.
 a. discursus de floribus. 223 a.b. discursus,
 de luxu et libidine huius seculi. 328.
 a.b. illustris familia. xvi.a.b. laus. xv.
 b. pietas. xvi.a. virtutes alie. ibid.
 Nidus Alcyonis qualis. 742. b. 743. a.
 & 902. a.
 nigella an eadem cum githa. 788.a.
 niger color qualis. 500.a.
 nigroris symbolum. ibid.b.
 nihil exitiosius bello civili. 544.a. ex om-
 ni parte beatum. 580. a. fragilius sexus
 femineo. 126.b. interest inter mortuum
 & oriosum. 359.b. intolerabilis insi-
 piente fortunato. 540.a. prater vires sus-
 sciendum. 272.a.b. quod reprehendi
 non possit. 696.b. tam arduum, quod in-
 genij dexteritas non assequatur. 85.
 a. tam durum, quod frangi non possit a.
 171.b.
 NIHIL reliquit. 548.
 Nilus, antiqua Latine Melo dicitur. 744.
 a. & 782.a.
 nimium altercando veritas amittitur.
 749.b.
 Niobe saxea. 297. a. stupidum significat.
 298.b.
 Niobes epitaphium. 298.a.b. fabula. 297.
 b. & 298. a. filij, & eorum nomina. 298.
 a. mythologia. ibid.a.b. & 300.a.b.
 Niobes mala adag. 297.b.
 Niphalia sacra in honorem Iunonis. 95.b.
 Nireus formosissimus, sed imbellis. 804.b.
 nobilis. 664.a.
 NOBILES & generosi. 585.
 nobiles qui, & qui generosi. 586.b. & 587.
 a. Veneti togati. 756.b. veri qui. 590.
 a.b.
 nobilitas ementita. 590.a.
 nocere etiam possunt minima. 711.a.
 Nacti gallus casus à Romanis. 86.b.
 noctua ab ulula differt. 113.b. Athenien-
 sum insigne. lvii.b. cur Minerva sacra,
 & symbolum Athenarum. 112. b. cur
 Palladi dicata reiecta cornice. 114.a.b.
 Hieroni in hasta confedit 113.a. in num-
 mis Atheniensium sculpta. 112.a. et 113.
 a. in tumulo. 496.a. mures, lacertos, &
 huiusmodi venatur. 112. b. prudentia
 symbolum. 115.a. symbolum Athena-
 rum. 112.b.
 Noctua volauit adag. 113.a.
 noctua cum cornice simulata. 114.b. vola-
 tus, victoria signu Atheniensibus. 113.a.
 Noctua Lauriotica adag. ibid.
 Noctua Athenas adag. ibid.
 nocuit, & qui nocere disposuit. 727.b.
 nocumenta sunt documenta. 858. b.
 nodus Herculanus Mercurio sacer. 508.a.
 Noe dictus Ianus. 109. a. primus vini in-
 uentor. 132.b.
 nola seu tintinnabulum. 89.b.
 nomen cupressi. 849.a. Dei non temere pron-
 unciandum. liii.a. Ganymedu unde.
 31.b. Ocni. 394.b. solum interdum for-
 midabile. 718.a.
 nomine Mercurij quid intelligatur. 54.a.
 nomina Alcyonum 744.a. aurei velleris
 varia. 807.b. Charitum. 687.b. Clito-
 ridis varia. 856. a.b. colorum varia.
 506.a. duo urbis Roma. 69. a. Gigan-
 tum illustriora. 38.b. Gorgonum. 664.
 b. Harpyiarum. 181 a. Iari auis varia.
 390.b. Iuis Venerea varia. 844.a. Ple-
 iadum. 425.a. pro debitoribus. 282. b.
 Sirenium. 497.a.
 nomina unde Germani olim imponere soli-
 ti fuerunt. 7.a.
 Non absq; Theseo adag. 682.a.
 Non est Dithyrambus, si bibat aquam.
 adag. 134.b.
 non audiendi obtractatores. 99.b. omnia
 possumus oranes. 682.a. quiuis in ami-
 citiam recipiendus. 100.b. statim fiden-
 dum. 93.a.
 N O N tibi, sed religioni. 46.
 N O N vulganda consilia. 71.
 norma Regum. 64.a.b.
 Nosce teipsum adagium. 524.b. 787.a. &
 800. a.
 Nosce tempus adag. 528. b.
 nosse seipsum quam vim habeat. 800. b.
 nota, pro probro. 280. b.
 nota malignitatis. 244. b.
 notis in signes cauendi. ibid.
 nothi

- nothi qui. 601. a. nobiles & virtute insignes. 602. b. qui, & qui legitimi. 899. a.
 nothorum conditio qualis. 601. b.
 nouacula Occasionis. 526. a.
 noni doctores reprehens. 2307. b.
 noxa & Noxia quid. 562. a. b. & 719. b.
 noxa. 230. b.
 Nubigena cur dicti Centauri. 625. b.
 nuditas corporis lasciviam irritat. 476. b.
 nuda cur Veritas. 59. a.
 nuda cur Charites. 687. a.
 nudus cur fingatur Amor. 476. b.
 nullus è maledictis famam capiat. 749. b.
 paruus hostis. 710. b.
 N U L L I V S indigavit. xiii.
 Numa Pompilius templum Iani instituit. 109. b.
 Numen quid, & unde dictum. 21. b.
 de Numine bene sentiendum. 300. a.
 numerus dierum Alcyonidum. 744. b. ternarius in libaminibus adhibitus. li. b.
 numeri imparis mysterium. ibid.
 numisma & Nomisma unde, & cur sic dictum. 6. b.
 numismata quorundam Principum. lviii. a.
 Nummus Adriani. 173. b. & 228. a. Alexandri Magni. 10. a. Antiochi. 170. b. & 641. b. Antonini. 645. a. 769. a. & 853. b. Atheniensium. 113. a. b. C. Caligula. 853. b. C. Mamili. 813. b. C. Publici. 769. a. cum imagine Iani bifrontis. 109. b. Faustina. 170. b. & 208. a. Galba. 853. b. Herennia. 838. b. Martia Otacilla Severa. 839. a. M. Antony Triui. 510. b. M. Aurelij Seueri. 641. b. M. Brutus. 642. a. Mediolanensium. 10. a. Neronis aureus. 853. b. Sabina Augusta Adriani. 838. b. Seruij Galba. 645. a. Seueri. 231. b. & 636. b. Tiberij Claudij. 645. a. Titus. 231. a. Traiani. 769. a. Vespasiani. 615. a. vetus Romanus. 486. a. Vitellij Germanici. 853. b.
 Nummi caduceo insigniti. 508. a. Commodi, Crispina & aliorum. 641. b. cum corona caucica. 853. b. cum noctua. 112. a. & 113. a. quatuor Antonini. 641. a.
 nuncij mortis tres, casus, infirmitas, senectus. 662. b.
 Nunc tuum ferrum in igne est, adagium. 24. a.
 nundinis similis vita humana. 648. b.
 Nunquam à nubibus recede re. adag. 2. b.
 N V N Q V A M procrastinandum. 23.
 N V P T A contagiolo. 842.
- nupta cur limen mariti non tangeret. 864. b. qua simul & vidua dici possit. 498. b.
 nuptia unde dicta. 840. a.
 nuptiales ritus veterum. 862. b. 863. a. b. & 864. a. b.
 nurus, pro fœminis in communi. 349. b.
 nusquam est, qui ubiq; est. 368. a.
 nurrices Bacchi. 144. b.
 nutrire lupos, quid. 290. a.
 nux arbor quo magis caditur, sed plures fert fructus. 823. a.
 nux basilica. 3. a. iuglans. 2. b.
 nuxes cur in nuptijs sparsa. 864. a.
 Nucibus indulgere adag. 2. b.
 nycticorax & νυκτερις. 893. b.
 Nympba cur dicitur nurrices Bacchi. 144. b. qua, & quam varia. 323. a. b.
 Νύμφαις ἰσὺλιξ, quis dicatur. 3. a.

O.

- O B D V R A N D V M aduersus vrgeria. 198.
 obiectiones contra hanc ultimam Emblematum editionem diluuntur. x.
 Oblatio munerum tineae regiminis est. 621. b.
 obliui sui & suorum lotum gustant. 486. b.
 O B L I V I O paupertatis patens. 294.
 O B N O X I A infirmitas. 711.
 obscœnum unde ductum. 335. a.
 obscura obscuris descripta. 84. b.
 obsequia demonum magis noxia. 707. b.
 obsidionalis corona ex gramine. 153. a.
 Obsonium, & Obsonari, quid. 375. a.
 obsonium senectutis labor. 361. b.
 Obstetrix rectius iudicat quam mater. 308. b.
 obstruere luminibus, quid. 180. b.
 obtrectatio vitium muliebri. 900. b.
 obtrectatores non audiendi. 99. b. vespis similes. 249. b.
 Obtrudere palpum. adag. 195. a.
 Occa, & Occare quid. 526. b.
 Occasio fabula Protei. 761. b. huius nouissima editionis Emblematum. vii. operis Paradoxorum Alciati emittedi. xviii.
 Occasio quid. 525. b. 527. a. & 528. b. arripienda. 526. a. cur calua à tergo, comata à fronte. ibid. Græcis puer est, Latinis fœmina. 525. b. non negligenda. 527. b. non negligenda in re bellica. 528. a. præceptum 526. a. b. unde derivata vox. 526. b. & 898. a. volatica 525. b.

- occasione arrepta exempla.* 527. a. b. de scriptio. 524. a. b. *dominium.* 525. b. *nonacula.* 526. a. *opportunitas ibidem.* b. *statua Salmantica.* 525. b. *vis.* 527. a.
- Occulæ proprietates rerum quarundam.* 715. a.
- occupatio Thuilij, de suo in hac editione studio.* x.
- occursus mustela inauspicatus.* 546. b.
- Oceanus cur pater dictus.* 220. b. & 221. a. *unde appellatus.* 220. b.
- Ocimum serere.* adag. 250. a.
- Oxvos, avis.* 366. b.
- Oxvos ὄρνις, quid.* 394. b.
- Ocnus quis. ibid. a. funiculum torquens hieroglyphicum uxoris prodiga.* 395. b. *unde sic dictus.* 394. b.
- O c n i effigies.* 393.
- Ocni funiculum torquet.* adag. 394. a.
- Ocni nomen.* ibid. b.
- Octauij Augusti de Roma aternitate dictum.* 486. b. *Cleophili carmen, de cygno.* 770. b.
- ocho tantum paria fidorum amicorum leguntur.* 679. a.
- oculata die vendere, quid.* 92. b.
- oculata manus, quid.* ibid.
- oculus diuinus a nemine fallitur.* 161. a. *impudicus impudici cordis index.* 490. b. *in sceptro, quid hieroglyphicè significet.* xlviij. a. & 110. b.
- oculo lippo uti, quid.* 609. b.
- oculi Cupidini pro specula tributi.* 490. b. *fores animi.* ibid. *irritamenta uitiorum.* ibid. a. *sunt in amore duces.* ibid. *Venerus illices.* 490. b.
- oculorum gratia.* 491. a. *iudicium præpolut iudicio aurium.* 93. b.
- Oculis magis habenda fides quàm auribus.* adag. ibid.
- oculos cornicum confixisse, cur dictus Cn. Flanius.* 27. b.
- Ocypete Harpyia, unde dicta.* 181. a.
- Oda Anacreontis, de Amore mellilego.* 470. b.
- Oddorum familia ex Vngaria oriunda.* xvi. b.
- Odi puerulos præcoci sapientia.* adag. 876. a.
- odium ouium & luporum.* 715. a.
- odor & color rosa à stella Venere proficisci creditur.* 478. b.
- odoribus cur delectentur mulieres.* 351. a.
- Odrysia in Thracia.* 101. a. & 180. a.
- Oedipus Coloneus tragœdia, Sophoclem in iudicio liberat.* 496. a.
- Oedipus Laium patrem occidit.* 797. b. *sibi oculos eruit.* 798. b. *unde dictus.* 797. b.
- Oedipodus incestus.* 798. a. *vita & fatum.* 797. b.
- Oenocrates unde dictus.* 609. b.
- Oivos unde dicatur.* 133. b. 137. b. & 142. a. b.
- Officere luminibus.* adag. 181. a.
- officium boni ciuis.* 579. b. *boni Principis.* 745. a. *docendi Alciani.* xxxi. *filiorum est.* obsequi parentibus. 17. b. *lienus.* 628. b. *mulieris pudica.* 835. b. *Pratoris.* 177. b. *prudentis.* 109. b.
- officia abstinentia.* 192. a. *Parcarum singulorum.* 331. a.
- olea & Oliua, idem.* 131. b. *ab impudicis consista non crescit.* 132. a. & 136. b. *castitati dicata.* 132. a. *Palladi sacra, & quare.* 132. a. 136. a. & 578. a. *qualis arbor.* 136. a. *quomodo, & à quo inuenta.* 131. b. *symbolum pacis.* xlvij. b. 132. a. & 578. a.
- olea folia die solstitiali inuertuntur.* 136. a. *surculum attulit columba à Noe emissa.* 578. a.
- olea coronabantur equites, triumphantis, & ouantes.* 136. a.
- ὄλεθρον ἐδὲις λόγος.* adag. 262. b.
- oleum & Oliuum dicitur.* 131. b. *adulterari nequit alio humore.* 136. b. *cur Minerva donum.* ibidem. *ferrum emollit.* 578. b. *pro adulatione, in sacris.* liij. a.
- Oleum & operam perdere.* adag. 132. a.
- Oleum ferre in auriculam.* adag. liij. b.
- oleo inuncti reges, & quare.* 136. b.
- olla aenea, quid allegoricè.* 699. a. *igne & carbonibus succensa, quid.* liij. a. *pro corde in sacris.* ibid. *terrea, quid allegoricè.* 699. a.
- Ollæ amicitia.* adag. 253. a.
- Ollæ vestigium in cinere confunde.* adag. liij. a.
- Olor, insignia poetarum.* 768. a. *unde dictus.* 769. b.
- olus.* 94. a. & 306. b.
- Olympias Alexandri Magni mater.* 13. b. *filio arcana generationis aperit.* 14. a.
- omen Thuilij de Mediolano.* 22. b.
- omina varia ex aquila.* 189. b.
- omnes ad mutua officia tenentur.* 682. b.
- omnia à S. Cruce in Ecclesia Catholica inchoant.*

- choantur. 639. b. bona à Deo. 229. a. tu
ta timenda prudentibus. 901. a.
Omnibus antevertenda vitæ cura. adag.
654. a.
OMNIA mea mecum porto. 203.
omnia reuelat tempus. 166. a.
Onocrotalus. 390. a. asinus crepitans. 391.
a. rabulus forensis refert. 404. b.
onocrotali ingluuius. 391. a.
O vos ἀγῶν μυσήτια. adag. 49. a.
O vos, lapus molaris. ibid. b.
opes luxuriosorum caprificæ similes. 325. b.
stultitiam patiuntur. 540. a.
Ophion gigas. 37. b.
O'pis, unde deriuetur. 123. b.
opibites. 299. a.
opici mures qui Iuuenali. 349. a.
Opimius, auarus apud Horatium. 374. b.
opinio Cardani & Scaligeri, de causa risus.
648. b. communis, de armis Achilles.
164. a. eorum, qui astra cogere asserunt,
refutatur. 436. a. Pignoriy, de dracone
Palladis. 123. a. quantum sape possit,
531. b.
opiniones varia, cur Cecrops dixisset di-
ctus. 36. a. b. cur Titus Linius digitum
ori admoveat in Patavino pratorio. 68.
b. de metamorphosi Prognés & Philome-
la. 313. a. b. de Tantali pœna. 371. a. de
veteri lingua Gallica. 20. b. & 21. a.
oppidum in Hispania à cuniculis suffossum.
711. b. in Thessalia à talpæ erutum. ib.
Oppius à filio seruatus. 831. a.
optica vanitas. 537. b.
OPTIMVS ciuius. 576.
optima, cibus inuidia. 578. b.
OPULENTIA tyranni paupertas sub-
iectionum. 627.
OPULENTI hæreditas. 673.
opus halieuticum. 62. a.
oratio cibus animi. li. a. extemporanea Al-
ciati. xxvi. Maronitarum, ex Luitio, de
assentatoribus. 195. a. Mellites ad Clito-
phontem maritum. 371. a. Menelai cor-
data. 69. a. Tiberiy ad M. Hortali. 362.
a. Vlyssis vehemens. 69. b.
orationis non modo, sed etiam gestus viri
boni magna vs. 94. b. vs. 165. b.
orbitatis commoditas. 860. b. symbolum
picea. ibid.
Orcus quinta Luna natus. 38. b.
ordo gruum literatus. 103. a.
Oreades, nympba montium. 323. b.
ὄρη quid, & unde. 287. a. & 299. a.
- Origo annulorum. 429. a. campanarum.
90. b. charta Pergamena. 715. b. et fors
Danubij. 221. a. morbi Gallici. 843. b.
nauigij. 704. b. peplici. 43. a. stematū.
lvi. a. superbia. 301. b. Venetiariū. 552. a.
ornamentum maximum amicitia, verecun-
dia. 58. a.
ornatus nimius matronarum. 351. a. qua-
lis conueniat matronis. ibid. b. regius,
purpura. 42. a. verus mulierum Christia-
narum. 352. b.
Orpheus à mulieribus discerptus, in cygnū
mutatus est. 772. b. Sirenes cantu supe-
rauit. 492. b.
orsus, & Orsa. 607. a.
Ο'ρσογόν, quid apud Hesiodum. 314. a.
ortographia vocis Anchora. 616. b.
ortus Palladis. 15. a.
Orus Apollo Niliacus libros de Hieroglyphi-
cis scripsit. 6. a.
oryx canis genus. 695. a. b. hieroglyphicum
impuritas. 695. a.
os cur unicū homini, aures vero dua. 70. b.
Os infræne. adag. 262. b.
Oscè loqui adag. 382. b.
oscen. 231. a.
Osci populi de turpi libidine notari. 335. a.
osculum proœmium adulterij. 127. a.
Ostris idem cum Baccho. 48. a.
Ostridis insigne, canis. lvi. b.
ostrea. 402. a.
Orho ab Otide. 293. b.
Othonis Vicecomitis cum Sarraceno certa-
men. 10. a.
otis aues qualis. 292. a. b. & 293. a. unde
dicta. 293. a.
otiosi venatores taxati. 254. b.
otium cum dignitate spectandum viro pru-
denti. 516. b. & ignauia fures temporis.
8. a. fugiendum. xlvi. b. labori miscen-
dum, & quomodo. 7. a. b. parens libidi-
nis. 481. b. sine Deo parens improbita-
tus. 895. a.
otus & Otis aues diuersa. 293. a. quid.
292. b.
Ω'rci, qui. 293. a. b.
Ouidius canit, Ganymedem ab ipso Ioue rap-
tum. 29. b. in Ibin inuectus. 381. b.
Ouidij arguria. 74. a. locus, de potentia &
moris. 452. b. locus, in matres consulto
abortientes. 827. a. opinio de metamor-
phosi Prognés & Philomela. 313. a. b. sen-
tentiæ, de armis Achilles. 164. a. testi-
monium, de gigantibus. 38. a. b.
Ouis

- ous animal stultum. 807. b. hieroglyphicum tñ felicitatis, cum stultitia. 808. b.
- Oues purpureæ nata imperum aliquando portenderunt. 809. a. vocantur stolidi. 22. b.
- Ouium mores. adag. 809. a.
- P.
- P** Actum facietum famuli cuiusdã cum suo hero. 288. b.
- Pacuij carmen, de fortuna 416. a. iudicium de Accio poeta. 876. a.
- padagogi miseri. 522. a.
- paderastia notatus Sophocles. 497. a.
- Pagani quidquid admirarentur, Deum dicebant. 419. a.
- paganorum studia quæ. 35. a.
- Pagasa, vrbs Thessalia. 346. b.
- Palamedes inuentor lusus tesserarum. 3. b.
- luscinia Musarum dictus. 770. b. vnde literam Y. inuenit. 103. a.
- Palatini qui, & vnde dicti. 378. a.
- παλῶν τριων ues. 246. a. b.
- palla. 229. b.
- Pallada epigramma, in Astrologos. 440. b.
- Pallas cur armata. 15. b. 114. a. & 123. b.
- cur cum Marte dissideat. 27. a. cur è Iouis cerebro nata. 14. b. cur præses belli dicatur. 15. b. cur Tritonia dicta 16. a. b. cur virgo. 136. b. Dea belli. 15. b. & Bacchus cur eadem ara locarentur. 133. a. glaucopus. 124. a. & 504. a. prudentia ipsa, secundum Democritum. 16. b. vira go. 79. a. virgo. 124. b. virginittatus nomen. 123. a. vnde dicta. 16. a.
- Palladus arma. 123. b. armata mythologia. 123. b. & 124. a. ex cerebro Iouis nata mythologia. 15. a. b. natiuitas secundum Hesiodum. 15. b. ortus, ibid. a. simulacrum. 833. b. statua. 122.
- Palladi cur sacra noctua, reiecta cornice. 114. a. b. sacra oliua. 578. a.
- Pallene vrbs Thracia. 763. b.
- pallium Gracis peculiare. 756. b. Palladus. 123. b.
- pallor buxi. 874. b. & macies inuidi. 318. b.
- palma arbor. 198. a. aduersus pondus resurgit. 199. a. cur in arcum consurgit. 199. b. signum victoria. 777. b. sine compare non fert fructum. 200. a. symbolum victricis Ecclesia. 201. b. utrumq; sexũ maritali copula iungit. 200. a.
- palma amor mutuus. ibid. et b. natura admiranda. 199. b. 200. a. b. & 892. b.
- Palmam ferr. adag. 199. a.
- palma cur coronata Musa. ibid.
- palmla, pars extrema remi. 383. b.
- palpones qui. 195. a.
- palpum obtrudere, quid. ibid.
- palumbes se explumant, vt sætum fouent. 826. b. vnde dictus. 825. b.
- palumbus pietas in pullos. ibid. a.
- palumbes comesti Venerem retardant. ibid. b.
- Pan belliger. 531. a. contra Titanas militauit. 530. a. Deus. 413. a. dux Bacchi, & eius inuentum. 529. b. famulus Dionysij agricolas nouem visu necat. 411. b. homo. 413. a. b. magnus interijt, quid significet. 412. a. b. totum sonat. 413. a. uniuersum designat. 410. b.
- Panos descriptio variorum. 411. a. historia mirabilis. 412. a. mythologia ex Ichoris ro. 410. b. & 411. b.
- Pani cur tributa cornua. 529. b.
- Panathena, qua festa. 78. a.
- Panatiij apophthegma, de uxore ducenda. 456. a.
- Pãdarus per linguam relo traiectus. 724. a.
- pandiculari, & Pandiculatio. 49. a.
- pando, as, are, quid. ibid.
- Pandora. 427. a. à Charitibus coronata. 55. a.
- Pandora fabula. 230. a. b. mythologia. ibid. b. pyxis. ibid.
- pandura, instrumentum musicum. 775. a.
- pandus. 48. b. & 49. a.
- Pauici casus. adag. 531. a.
- panici tumultus ac terrores. 530. a.
- panis Octauio ab aquila ereptus, & redditus. 189. b.
- Pauem ne frangito. adag. lii. a.
- panoplia Palladis. 123. b.
- panthera auida excrementorum humanorum. 382. b.
- papauer & ferula cur Baccho tributa. 96. a. symbolum fertilitatis. xlvii. b.
- Para Rex Armeniorum à Valente in conuiuio oppressus. 100. a.
- paradoxa Alciati quando in lucem edita. xviii.
- parasitus quis, & vnde dictus. 397. a.
- parasiti descriptio. 396. a. & 397. a. & cancri comparatio. 397. b. mores. 398. b. nimia licentia. ibidem. pernices pedes. 397. b.

- parasiti.* 327. *libertatem offa venalem habent.* 397. b.
parasitica inuentio. *ibid.* a.
Parca quæ. 331. a.
Parcarum officia. *ibid.*
PAREM delinquentis & suavis culpam esse. 725.
parentes Aristomenis. 185. a. *Charitum qui.* 690. a. *crudeles, Mezentij dici possunt.* 845. a. *instar Deorum.* 830. a.
parentibus damnum arcessunt mollius educati liberi. 823. b. *quantum debeamus.* 174. b.
pavium marmor. 298. b.
parma quid. 5. b. & 6. a.
Paræmiographus à Iulio Scaligero morsus. 672. b. *notatus xlviii. a. lv. a. 113. b. 163. a. 303. b. 595. a. 624. a. 625. a. & 764. a.*
Vespassiani nummum se vidisse testatur. 615. b.
Paræmiographi locus, de impari coniugio. 845. b. *responsio ad Caruacalum.* 672. a. *Terminus, & symbolum.* *ibid.*
parra suis. 789. a.
parricidium Neronis. 291. b.
partes anni, earumq; munera. 421. b. *tres Rhetorica per Chimaram demonstrata.* 83. b.
Partenope Siren, unde & cur sic dicta. 491. b.
παρθεῖος unde dicta. 125. a.
partus & scetus vipera qualis. 819. a.
partum qui excusserit, supplicio extremo afficiendus. 826. b.
PARVAM culinam duobus gæconibus non sufficere. 399.
Pasco, actiuum & neutrum. 290. a.
Pasithea una Gratiarum Homero. 687. b.
Passer temporis annui hieroglyphicum. 565. b.
Passio Christi Seruatoris incidit anno decimo octavo Tiberij. 412. b.
pastoris Ecclesiastici duo munera. 190. a.
Patainarum virginum castitas. 126. a.
Patauium quo anno vastatum ab Aryla. 552. a.
pater ex pœna filij magis torquetur. 827. b.
Patres, Senatores Romani dicti. 153. a.
pater legem, quam ipse tuleris. 465. b.
patientia & Abstinentia dua virtutes viriles. 191. a. *hominem à communi hominum face excipit.* 192. a. *Leana meretricis in tormentis.* 78. a. *Socratis.* 192. a.
patria est ubicunq; bene est. 486. b.
patria & apophthegmata septem Sapientum. 786. b.
patricij qui apud Romanos. 153. a.
Patroclus quis. 673. a. b. *quid allegoricè.* 674. b. *sub falsis armis, typus diuinitum.* *ibid.*
Patulcius & Clusius cur vocatus Ianus. 109. b.
Patursa, lues Venerea. 844. b.
pauciloqui sapientes. 115. a.
Paulinus Episcopus Nolanus campanarum inuentor falsè creditur. 90. b.
Paulus Æmilius centum sexaginta elephantos turritos Romam misit. 535. a. *Macedonum leges intactas reliquit.* 111. a. *Terentij Varroni cur adiunctus.* 118. b.
Pauli Ionij locus, de Othone Vicecomite. 10. b.
pauper ob amorem Dei inclementer rasus. 713. b. *unde dictus.* 521. a.
pauperis & egentis differentia. *ibid.*
Pauperes ne parenti quidem, amici. *adag.* *ibid.*
paupertas onus graue. 521. a. b. *ubiq; tutæ est.* 206. a. b. *unicum sapientis incommodum.* 521. b.
paupertatis symbolum lapis. 520. b.
PAUPERIATEM summis ingenijs obesse, ne prouehantur. 520.
Pausanias insolentia tumidus. 539. b.
Pausania locus, de armis Achillis. 165. b.
PAX. 734.
Pax redimenda. *adag.* 653. b.
pacis commoda quanta. 737. a. b. & 902. a. *munera.* 901. b. *redempta signa.* 738. a. *symbolum.* *caduceus.* 510. b. *olea.* xlvii. b. 132. a. & 578. a. *toga.* 756. a.
pectus, instrumentum musicum. 775. a.
pecunia anima & sanguis hominibus. 555. b.
pecunia nothia qua. 602. a.
pecunijs non parcendum pro sanitate. 654. b.
pecus aurea, cur à Casare appellatus Iulius Silanus. 808. b.
pedere, verbum obscœnum. 35. b.
pedes leonini in Sphinge quid mythologicè. 801. b.
pedica. 439. b.
pedissequa virtutis diuinita. xiv. b.
Pegasus equus alatus. 82. b. *Aurora donodatus à Ioue.* *ibid.* *fama immortalitatis allegoricè.* 84. b. *genus nauigij, celeritatis.*

- mi *ibid.* unde natus. 82. b. unde sic dictus. 84. b.
- Pegasi mythologia. *ibid.*
- pelagus quid allegoricè. 703. a.
- Pelecani avis pietas in suos pullos. 827. a.
- Pella urbs Macedonia, Alexandri patria. 12. b.
- Peltesna urbs Achaia. 763. b.
- Pellenæ tunica. adag. *ibid.*
- pelllex qua, & unde dicta. 244. a. & 455. a.
- pellis aurei velleris quid. 716. a. leonina, Herculis thorax. 272. a. lupina in ovili suspensa, oves à passu arcere dicitur. 715. b.
- pelles cuniculorum in Batavia. 206. a. murina. 205. b. & 206. a.
- pelliam usus quando Roma introductus. 350. a.
- pellunium. 177. b.
- πῆλὸν ἀίματι συμπεφυρμένον. adagiū. 607. b.
- Pelopides cur Epaminondam sibi socium adiungit. 682. a.
- pelta. 5. b. & 6. a.
- πέματα, bellaria. 199. b.
- Penelope unde sic dicta. 839. b.
- peniculus, vel Penicillus. 229. a.
- pensum. 89. a.
- Pentheus contemptor Diuum. 300. a.
- penus, secunda, tertia, & quarta declinatio. 402. a.
- Πῆ παρῆσιν; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέσθη. 102.
- peplum, siue Peplus, quid. 42. b. curruum peristroma, instratum equorum, velum Panathenaica navis significat. 43. a.
- peplu Aristotelis quidam commentarius. *ibid.* frutex. *ibid.*
- pepli origo. 43. a.
- Pepto dignus. adag. *ibid.*
- perdices supervolitantium marium afflatu concipere dicuntur. 88. b.
- peregrinatio confert ad amorem declinandum. 492. a. Democriti. 648. a.
- peregrinationis frequentis Alciati causa. xxvii.
- Pergæcati. adag. 240. b.
- pergula, quid. 526. b.
- Periander quis. 787. b. bonus medicus, sed malus poeta. 607. b. cum uxore mortua concubuit. 787. b.
- Periandri Corinthij apothegmata, de regibus. 64. b. apothegmata. 791. a. b. institutum in ignavos. 361. b.
- Pericles Sophoclem reprehendit de curioso aspectu. 192. a.
- Periclis apothegma, de Bæotijs. 869. a. de continentia. 192. a.
- Pericli concionari noctua aduolavit. 113. a.
- Periclymenus in varias formas mutabilis. 764. b.
- pericula maris quanta. 704. a. nulla detre tant amantes. 477. a.
- Perillus suo inuento interijt. 724. b. tauro inclusus penas dedit crudelitatis. 465. a.
- peritia Chirurgi unde dignoscenda. 625. a. equitandi qua ratione Principi utilis. 196. a.
- per malum velle perditur bonum posse. 528. a.
- pernicijs auaritia quanta. 388. a. regum, delatoribus facilem aditum præbere. 93. a. unde dicta. 170. a.
- pernicitas quorundam asinorum. 48. b.
- perones quales calcei. 589. a.
- Perpenna ob temeritatem cæsus. 266. a.
- Per publicam viam ne ambules. adagium. li. b.
- Persæ in consilijs occulendis fidi. 75. b. seuerè animaduertunt in ingratos. 291. a. sub Alexandro Senero serui facti Romanis. 885. b.
- Persarum insigne aquila aurea, Sol, & ignis. lvii. b. mos in arcanis Regis celandis. 75. b.
- Persæ arbor alia à Persico. 612. b. in Æthiopia lethalis, in Ægypto salubris. *ibid.*
- Perseus primus Persicum in Ægypto creditur seuisse. 613. a.
- Persæi insigne, Medusa caput. lvi. a.
- Persica arbor sacra Isidi. 613. b.
- Persicum pomum in Perside virulentum creditur. *ibid.* a. nota eius, qui in alieno cælo sit melior. *ibid.* b.
- Persici symbolum Alciato asseribitur à Iouio. 612. b.
- pertinaces. 122. a.
- Pescennius Niger Veneris ignarus, nisi pro liberis procreandis. 192. b.
- pestum, unde. 307. a.
- pestis patria. 170. a. vocabuli usus & etymon. *ibid.*
- petasus quid, & unde dictus. 5. b. marginatus. 643. a.
- petasi & pilei differentia. 642. a.
- Petrarcha locus, de Azone Vicecomite. 10. a.

- Petronius Arbiter correctus . 206.b.
 Petrus Bonus Ferrariensis, excellens lyrista.
 62.b.
 Petrus Paulus Venturinus Veronensis, alter
 Fabius Pictor. 644.b.
 Petri Aretini epitaphium . 249. b. Vinea
 Campani miser interitus. 378.b.
 petulantia amoris per Chimaram denota-
 ta. 83.b.
 Phaethontis epitaphium . 265. b. fabula.
 264. b. & 265. a. mythologia. 265. a. so-
 rores in arbores mutata . 265. a.
 Phago comesator strenuus. 391. b.
 phalanx agmen militare. 73. b. agmen un-
 de nomen traxit . ibid. animal, & de
 eo fabula. 74. a. internodium digitorū .
 ibid.
 phantasia quid. 307. a. morbus . ibid.
 phantasia & phantasmatis differentia .
 ibid.
 Phao Lesbicus à Venere inter lactucas con-
 ditus . 342. a.
 phari, quid . 68. a.
 Pharisæi, & Essæi . 45. b.
 pharmacopæius Tarvisinus argentum vi-
 uum in aurū conuertit Venetijs . 810. b.
 Pharus Harpocratus patria . 68. a.
 Pharsalia qua . 514. a.
 Phasis fluius Colchorum . 346. b.
 Phasiaca dicta Medea . ibid.
 Phidias statuarius & pictor . 834. b.
 ΦΙΛΑΥΤΙΑ . 305.
 Philautia quid. 307. a. morbus maximus.
 308. a. superbi hominis . 301. b.
 Philautiam qua vitia sequantur . 309. b.
 φιλαυτοί . adag. 307. a.
 Philautos imperiti . 307. b.
 Philemonis in Magum poetam clementia .
 634. b.
 Philetas ad miraculum macilentus. 280. a.
 Philippides Comicus renuit scire arcanum
 Lysimachi . 74. b.
 Philippus Macedo ex insolenti moderatus.
 540. a. inter fratres iudex electus, præda-
 torem egit . 544. a.
 Philippi Macedonis amor in quadam
 Thessalam. 491. a. scurra . 257. a.
 φιλοκοιλία, vitium solenne . 197. b.
 Philomela lingua caret . 314. b.
 Philon Iudæus de cynomyia . 693. b.
 Philonis de Mose testimonium . 263. b.
 Philosophia Epicteti duobus verbis compre-
 hensa. 191. b. Ethnicorum vana . 518.
 b. & Poesis τυπώσις . 130. a.
 philosophiam pedestrem amplexari, quid
 sit . 35. a.
 philosophi caci vesperitiliones . 283. a. φί-
 λαυτοί. 310. a. qualia scrutenur. 431.
 b. veteres à Patribus correpti . 34. b.
 philosophorum cum poetis comparatio . 27.
 b. veterum simulatio . 45. b.
 φιλοσοφία . 827. a. b.
 Philoxenus & Gnaetho gula proceres. 392.
 a. gulosus . 389. b. opum contemptor .
 653. a.
 philtra noxia sunt . 347. a.
 Phineus Rex Odryssa, non Arcadia. 180. a.
 Phinei fabula . ibid.
 Phlegon Solis equus, unde dictus . 265. b.
 phocarium pastor Proteus . 761. a.
 Phocionis disterium in Leosthenem orato-
 rem . 850. a.
 Phœbus Apollo. 770. a. in cælo Sol, in terra
 Liber, apud inferos Apollo. ibid. unde
 dictus. ibidem. unde dictus Delphicus.
 777. b.
 Phœbi mythologia . 770. a.
 Phœbo sacer cygnus. 769. b. & 770. a. tri-
 plex potestas ascribitur . 770. a.
 Phornuti locus, de Masis palma coronatis .
 199. a.
 phrenes, quid . 413. a.
 phrenetici qui . ibid.
 Phryne femina pulcherrima. 446. a. ob pul-
 chritudinem in iudicio absoluta . ibid.
 ut fucum mulierum detexerit . 837. b.
 Phryxi fabula . 806. b. & 807. a.
 Phyllus in amygdalum mutata . 876. b.
 pica Baccho sacra, & cur . 144. a.
 ΠΙΚΕΑ . 859.
 picea arbor. 271. a. cur plerunq; in mona-
 sterijs seratur. 860. a. quinta cedri spe-
 cies. 271. a. symbolum illius, qui sine pro-
 le perit . 860. a. succisa non succrescit .
 859. b.
 picea descriptio . ibid. a.
 pictores olim rerum variarum periti 30. a.
 pictura Chimæra 81. a. b. encaustica qua-
 lis. 434. a. est muta poesis. 30. b. mira-
 bilis in Patavino pratorio. 421. a. Ne-
 meseos correctæ. 157. a. b. Spei . 228. a.
 Picus cur in auem mutatus 339. b. Satur-
 ni filius . 338. b.
 Pici fabula . ibid.
 Pici Mirandulani locus, in Astrologos .
 435. a.
 Pierius Valerianus sphingem se Verona vi-
 disse testatur . 799. a.
 Pierij

- Pierij Valeriani epigramma in Framaria-
num scurram.* 440. a. *responsio ad Gra-
cum quoddam epigramma.* 149. b.
- П** И Т А С filiorum in parentes. 828.
- Pietas Ænea in patrem.* 829. a. *Anapij &
Amphionij fratrum in parentes.* 830. b.
- Arsinoe in liberos.* 827. b. *auari homi-
nis qualis.* 375. b. *ciconia in parentes.*
173. a. *Cimonis Atheniensis in patrem.*
830. b. *Claudia Vestalis in patrem.* 831.
a. *Delphini in filios.* 616. b. *fratrum Si-
culorum in parentes.* 903. a. *mira filij er-
ga patrem Iulium Mansuetum.* 831. a. *mor-
tuos sepeliendi.* 900. b. *Nicolai de
Oddis.* xvi. a. *pelecani in pullos suos.*
827. a. *Plutonis iuuenis Pinenensis in pa-
trem.* 830. b. *virtutum fundamentum.*
175. b. *unde dicta.* 173. b.
- pietatis in parenteshieroglyphicum ciconia.*
173. a. & 174. b.
- pignora carissima liberi.* 174. a. & 565. b.
- Pignoria coniectura de illo. In suum spue-
re.* 463. a. *opinio, de dracone Palladis.*
123. a. *solertia & fides.* 550. b. *testimo-
nium de locustis anni M. D. XLII. ibid.*
- pigritia & otij signum, desiderare.* 358. a.
- Pilatus iudex iniquissimus manus; ablucens.*
177. a.
- pileati agri.* 643. b. *coniua. ibid.* *Dioscu-
ri. ibid.* a. *senes.* 643. b.
- pileus baptizatorum.* 645. a. *Doctorum.*
ibid. *Græcorum. ibid.* *in ludu Saturna
libus vestitus. ibidem.* *in militia.* 643.
a. *in nummis.* 645. a. *in peregrinatione.*
643. a. *signum libertatis.* 635. a.
- pilei forma antiqua.* 642. a. *impositio.* 643.
a. *ustus in sacris.* 642. b.
- pileum gerebant liberti noui.* 643. a.
- pileis an veteres vsi.* 642. a.
- pilula medicinales κατὰ στέγαια.* xiv. b. *cur
auro obducantur. ibid.* a. *cur inuenta.*
ibid.
- pilularum differentia.* xiv. b.
- Pindarus ab Apolline adamatus.* 604. b. *cy-
gnus Dircaus dictus.* 770. b. *imitatione
inaccessus.* 604. b. *in gremio dilecti pue-
ri mortuus.* 605. a. *lyricorum princeps.*
604. b. *quinquies à Corinna victus.*
ibid.
- Pindari laus.* 604. b. *locus, de iynge.* 894. b.
- pinguedo enormis Dionysij regis.* 391. a.
- pinna, quid.* 525. b.
- pinus & myrtus mortis symbola.* 851. b. *pro
navi.* 858. a. *qualis arbor.* 538. b.
- Pinus in morem. adag.* 360. a.
- Pipinus quomodo Rex Francorum creatus.*
209. a.
- pirata cuiusdam responsum ad Alexandrū.*
ibid. b.
- piscari anguillas, quid.* 384. a.
- piscis quid allegoricè.* 489. b.
- piscis animalia ignobilissima. lv. b. an pot
sint cicurari.* 896. b.
- Pisces & serpentum genus, quorum memi-
nit Alcianus in Emblematis.* *Anguilla.*
120. & 382. *Anguis.* 9. 33. 507. & 637.
Aurata. 712. *Cancris.* 396. *Cetus.* 568.
Chamaeleon. 255. *Concha.* 60. *Delphi-
nus.* 385. 615. 663. & 701. *Diplas.* 438.
Draco. 33. 122. & 564. *Echencis.* 116.
Lacerta. 242. *Limax.* 363. *Mullus.*
608. *Muræna.* 817. *Ostreæ.* 401. *Pu-
lices.* 270. *Remora.* 363. *Sardæ.* 712.
Sargus. 333. & 608. *Scorpio.* 722. *Set-
pens.* 568. & 768. *Stellio.* 242. *Testu-
do.* 832. *Vipera.* 406. 466. & 817.
- Pisces magni paruulos comedunt. adag.*
712. a.
- Pisistratus Solonis æmulus.* 788. a.
- Piso & Gabinius vulturij paludati.* 674. b.
- Pisonis iniustitia.* 730. a.
- Pithecij pactum cum uxore.* 817. b.
- πειθὸν quæ.* 688. b.
- Pitho, id est, Suadela, à Gallis magna reli-
gione culta.* 752. b.
- Pittacus quis.* 787. b. *Amasidi linguam
mittit.* 94. b.
- Pittaci Mitylenæi apophthegmata.* 792.
a. b.
- pityocampa, picearum eruca.* 859. b.
- placuit, est verbum Iuris.* 79. a.
- plagiarius Aristoteles.* xxx.
- planta boni genij habita laurus.* 884. a.
- Planta, quarum passim in Emblematis Al-
ciani incidit mentio.* *Amaranthus.* 581.
Apium. 848. *Arundo.* 438. *Beta.* 373.
Carex. ibid. *Eruca.* 321. & 340. *Far-
ra.* 548. *Fœnum. ibid.* *Gith.* 785. *Gra-
men.* 151. & 233. *Lactuca.* 340. *Mi-
lium.* 548. *Moly.* 758. *Pulegium.* 91.
& 785. *Rapum.* 373. *Spartum.* 393.
Spica. 742. *Spongia.* 630.
- platanus arbor qualis.* 564. a. *unde dicta.*
565. b.
- Plato animum cum auriga, corpus cum e-
quis comparat.* 262. b. *animum harmo-
niam vocat.* 62. a. *animum in duas par-
tes diuidit.* 518. a. *de amore licentius
scri-*

- scripsit.* 455. b. & Xenophon amuli. 610.
 b. ex omni fabula aliquid boni elicit.
 15. a. plantis animalia asserit. 201. a.
 qualem magistratum optet. 93. a. qua-
 renus vinum laudat. 133. a. soli Philo-
 sophia incubuit. 368. a.
 Platonis apophthegma de ignavis. 362. a.
 de regibus. 93. a. dictum, in Venerem
 masculam. 355. b. locus, de cygno ante
 mortem canente. 771. b. locus, de philau-
 tia. 308. a. locus, de pietate filiorum in
 parentes. 830. a. b. locus, de Republica.
 61. a. b. locus, de scientibus in mortuos.
 656. b. locus, de spe. 236. b. modestia.
 310. b. modus castigandi seruum. 288.
 a. scita de parentum cultu. 831. b. tu-
 mulus. 184. a.
 Plauti laus. 498. b. locus, de occultandis
 consilijs. 74. b.
 plebis concordia Principi necessaria. 208.
 b. & 209. a.
 Pleiades qua. 425. a.
 Pleiadum mythologia. ibid. nomina. ibid.
 Plinius negat Persicum esse noxiam in Per-
 side. 613. a.
 Plinij locus, de Ganymede. 29. a. locus, de
 geminis, Castore & Polluce. 226. a. lo-
 cus, de iure imaginum apud Romanos.
 591. a. sententia, de Satyris. 322. a.
 Plinij Secundi locus, de bono principe. 617.
 a. b.
 pluma Spingis quid mythologicè. 801. b.
 pluma aquila columbinas deuorant. 715. b.
 plumis cur pradita Harpyia. 181. a.
 plus amore, quàm vi efficitur. 453. b. cate-
 ris dedit, qui sine spe recipiendi dedit.
 690. b.
 plures ab amicis quàm ab inimicis oppri-
 muntur. 98. a. gula quàm gladio cadūt.
 401. b.
 Plutarchus tria iuuenibus habenda praci-
 pit. 419. b.
 Plutarchi locus, de arbore Persico. 613. b.
 de Circe. 339. a. b. de ira. 730. a. de Lea-
 na meretrice. 77. a. de negotiatore aua-
 ro. 374. a. de Vlyssis socijs in belluas mu-
 tatis. 337. a. opinio, de Cecrope bifor-
 mi. 36. b.
 Pluto illacrymabilis. 241. b.
 Plutonis, iuuenis cuiusdam Finensis in pa-
 trem pietas. 830. b.
 poculum aureum meretricis Babylonica,
 quid. 41. b.
 poculis corneis vsq̄ veteres. 142. a.
 podagra filia Bacchi & Veneris. 134. a.
 poena adulterorum. 238. a. furum. 171. a.
 insania in eum lapsa, unde manauit.
 733. a. receptorum. 254. a. ridicula
 Gallieni in impostorem. 465. a. in Sodo-
 mitas constituta. 355. a. stellionatus
 nulla à legibus constituta. 243. a.
 poena pari puniuntur agentes & consentien-
 tes. 726. a.
 poenas auaritia luit M. Crassus. 375. b. gar-
 rulitatis dedit Tantalus. 371. a.
 Poeni qui. 882. b. unde orti. 153. a.
 Poesis eadem & Philosophia. 28. a. est lo-
 quens pictura. 30. b. penè tota anigma-
 tis plena. 27. a.
 poeseos laus. 27. b.
 Poeta unde dictus. 30. b.
 poeta & Cygni comparatio. 768. a. b. senis
 hieroglyphicum cygnus. 772. a.
 poeta boni cygnis comparati, mali anseri-
 bus. 770. a. cur sibi hederam tribuant.
 883. b. cur Venerem ore roseo loqui di-
 cant. 448. b. Δαρνυδάοι. 867. a. et 883.
 b. laudis auidi. 772. b. μυσὼν ὄρνιθες.
 770. a. nomine, re Philosophi. 28. a. non
 irritandi. 693. a. Philosophis haud posse
 riores. 27. b. quem ad finem figmentis
 utantur. 27. b. turpes insidias pudori
 struunt. 494. b. turpiloqui norantur. ibi
 dem. vulgo se facilius accommodant,
 quam philosophi. 28. a.
 poetarum insignia, olor. 767. & 771. a.
 poetis dicata hedera. 866. b. laurus. 883. b.
 poetica signa triplicia. 27. a.
 Polemon ad bonam frugem si recepit audi-
 to Xenocrate. 464. a.
 πόλεμον, unde deductum. 739. a.
 polluti nefanda libidine citius ab apibus
 punguntur. 469. b.
 Pollux & Castor. 226. a.
 Polybij locus, de iure imaginum apud Ro-
 manos. 591. a.
 Polydus Cerami filius augur. 155. a.
 polygami. 324. b.
 polyphagiam docuit desperatio. 97. b.
 Polyphemus ab Vlysse exoculatus. 719. a.
 polyphemi historia. ibidem. mythologia.
 721. b.
 Polypi, adag. 397. a.
 Pompeia Plotina qua ratione gloriam Tra-
 iani auxit. 627. b.
 Pompeius inuidos & detractores expertus.
 320. a.
 Pompeij ambitio. 266. b. & 267. a. annu-
 lus.

- lus*. lvi. b. *cenotaphium*. 574. a. gloria. 574. b. *insigne*. *leo ense* tenens. lvi. b. *Pompeium* quomodo *vituperant* obrecta *tores*. 320. a.
pomum Persicum quid in *hieroglyphicis*. 613. b.
poma Hesperidum. undecimus *Herculis* *labor*. 597. a.
poma legere. quid. 814. b. *Persica Æthiopes* *malo animo* in *Ægyptum* *miserunt*. 613. a.
pomus Persica quomodo in *Italiam* *venerit*. *ibid.*
Pontici Heraclidis allegoria. de *Ape & Liris*. 563. b.
Popilii Lanæ Ciceronis *interceptor*. 169. a.
Popilij ingratitude in *Ciceronem* *suum* *patronum*. 291. b.
poples. 191. b.
popularis consensus *stabilimentum* *regum*. 208. b. *rebellio* *unde* *sape*. 194. a.
populari aura *vesci*. quid. 256. a.
populus *aut humiliter* *seruit*. *aut superbè* *dominatur*. 869. b. *lenitate* *retinendus*. 196. a.
 P O P U L V S *alba*. 886.
populus alba *Herculi* *indigena* *sacra*. 886. b. *temporis* *symbolum*. 887. a.
populus arbor *quare* *ita dicta*. *ibid.*
populi alba *descriptio*. 886. a. *folia* *cur* *bi-* *coloria*. 887. a. *folia* *post solstitium* *circumaguntur*. *ibid.*
Porc-aries *quid* *Mediolanensibus* *portenderit*. 22. b.
porcus *elephanto* *inuisus*. 534. a.
porci natura. 233. a.
Porphyrion *anis muliebris pudicitia* *observatrix*. 237. a.
porphyriionis *forma*. *ibid.* *mira* *natura*. *ibid.*
porphyriionum *raritas* *unde*. 238. b.
porrigere & dare *dextram*. quid. xlix. a.
porrigere proprium *est* *fæminarum*. *arrigere* *virorum*. 355. a.
porta cæli *angusta*. xv. a.
porta templi *lani* *ter* *clausa*. 109. b.
Portia uxoris *M. Bruti* *mors*. 513. b.
posca *quid*. 93. b.
postes Romani *spolijs* *hostium* *ornabant*. lvi. a.
 P O T E N T I A *Amoris*. 447.
potentia *et* *vis* *amoris* *quanta*. 449. a. *Francorum* *veterum* *suspecta* *Romanis* *et* *Græcis*. 700. b.
potentiorum *mala* *non* *inquirenda*. 74. b.
potentioribus *pares* *esse* *nō* *possumus*. 699. b.
 P O T E N T I S S I M V S *affectus* *amor*. 441.
præcepta *tria*. *qua* *studio* *cui* *libet* *ob-* *servari* *debent*. 105. b.
Præcidere *spem*. 230. a.
præcones *quibus*. *&* *unde* *dicti*. 716. a.
præcoquus. 826. a.
præcox *quid*. 876. b.
prædicationis *symbolum* *campanæ* *seu* *tinnabulum*. 89. b.
prædictio *vana* *Angli* *diuinatoris*. 435. a.
præminencia *doctorum* *virorum*. 570. b.
Præfatio *Emblematum* *Alciati*. 1.
Præfatio *Ioannis* *Thuilij* *in* *hanc* *Emblematum* *editionem*. vii.
præfationis *in* *Emblemata* *argumentum*. 2. a.
præfecti & *ministri* *principum*. 50. b.
premium *vitiorum* *ignominia*. 571. a.
præpes *quid*. 429. a.
præsigium *Athanasij* *de* *cade* *Iuliani*. 231. a. *Victoria* *laurus*. 885. b.
Præsentem *mulge*. *quid* *fugientem* *in* *seque-* *ris*? *adag.* 296. a.
præses *matrimonij* *luno*. 862. b. *Medicorū* *Æsculapius*. 640. b. *Senatus* *cur* *cacus* *esse* *debeat*. 621. a.
præsidibus *qua* *munera* *capere* *liceat*. 620. b.
præsidium *firmum* *imperij*. *benevolentia* *ci-* *uium*. 64. b.
præsidij & *salutis* *symbolū*. *anchora*. 616. b.
præstigiatoribus & *magis* *obsequia* *damo-* *num* *noxia*. 707. b.
præstigium *amoris* *præstigio* *non* *pellitur*. 347. a.
Prætecta *toga* *qualis* *apud* *Romanos*. 756. a.
prætecta *patricia &* *plebeia* *differentia*. *ibid.*
Prætor & *iudex* *non* *idem*. 177. b.
prætoris & *ius* *dicentis* *differentia*. *ibidem*. *ibid.*
Prætor *&* *iudex* *non* *idem*. 177. b.
prætoris & *ius* *dicentis* *differentia*. *ibidem*. *ibid.*
Prætor Argorum *rex*. 82. a.
præntia *captare*. quid. 543. b.
præsinus *color* *veris* *symbolum*. 506. b.
Præxiteles *statuarius*. 140. a.
præces & *deuotio* *auari*. 376. a.
præces *concipere*. 50. a.
Præmenda *occafio*. *adag.* 626. a.
primas *tenere* *non* *possunt* *omnes*. 605. b.
Primum *Ægina* *optimos* *pueros* *alit*. *adag.*

- adag. 607.b.
 Primum Mars in filijs laudatus est. adag.
 ibid.
 Princeps aequalitatem tueatur. 850.b. bo-
 nus, pater patria. 636.b. equorum domi-
 nori recte comparatur. 196. a. quomodo
 virtus sit absq; satellitio. 64.b.
 PRINCEPS. Subditorum incolumita-
 tem procurans. 615.
 PRINCIPIS. clementia. 632.
 Principis boni officium. 745. a. cuiusdam
 dictum, de Senensibus. 284.a. custodia
 optima, amor. 64.b. doctrina debet pro-
 desse omnibus subditis. 110.b. vera vir-
 tus, clementia. 634.a.
 Principes ab assentatoribus perdit. 195.
 a. ambitiosi, cum Khaethonte compara-
 ti. 267. b. fidei & foederum violatores.
 536.b. Stulti & excordes. 1266.b.
 Principum auarorum commentum. 631.
 b. bonorum exempla. 628. b. & 629.
 a. Christianorum rixis auctum est Iur-
 ticum imperium. 543. b. consilia oc-
 cultanda. 74. b. consiliary. 626.a. est
 bene & male audire. 635. a. lenitu-
 do afflu. status solartum. 636 a. lu-
 dus periculosi. 740.b. quorundam am-
 bitiosorum misera fortuna. 266.a. quo-
 rundam rapina. 384.b.
 Principibus dare consilia; res ambigua u-
 lea. 195. b. equitandi peritra quatenus
 necessaria. 196 a.
 principium omne à Deo sumendum. 55.b.
 principia optima quid praesent. 546.b.
 prisci ante usum frumenti glandibus vesce-
 bantur. 222.a. & 853.a.
 Prius locusta Lucam bouem patet. adag.
 535.a.
 Priuquam gallus iterum cecinerit. adag.
 88. a.
 Προσάτων ἦδος. adagium. 808.a.
 Probi opinio, de metamorphosi Progne &
 Philomela. 313.b.
 proboscis, siue Promiscus, quid. 535.b.
 procare, quid. 256.b.
 procacitas. 299.a.
 Procax. & Procacitas. 866.b.
 Procopij Cilicis miserrimus casus. 266. a.
 historici locus, de cupiditate habendi.
 295.b.
 Procul spueri, signum eminentia. 463.b.
 Proculus una nocte decem captiuus virgi-
 nes stuprauit. 324.a.
 Prodere fidem. 277.b.
 Prodigij. 253.a. & 327.b.
 Prodigium ante mortem Caesaris. 885.a.
 Proitores patriae. 247.b.
 Proditores fraudes. ibid. a.
 Professor apud Auenionenses Alciatus.
 xxvi.
 Προγασopes qui. 390.b.
 Progne cur garrula vocetur. 314.a. & Phi-
 lomela Metamorphosis. 313.a.b. Ilyn fi-
 lium trucidauit. 826.a.
 Prolyta qui sint apud Iuriscōsultos. 878.a.
 Promachus vini certamine victor coronam
 meruit. 147.a.
 Pro macula habere, quid. 692.b.
 Προμνδεις μετά τὰ πράγματα. adag.
 429. a.
 Prometheus Caucaſo alligatus. 430.a. fœ-
 minam, scelestum genus, inuenisse pu-
 tatur. 427. b. quare ratione fuerit à Cau-
 cuso liberatus. 429. a. quare ratione ho-
 minem effinxerit. 429. b. Rhetoricam
 communicauit mortalibus. 427.b. un-
 de dicatur. 429.a.
 Prometheus post res confectas. adagium.
 ibid.
 Promethei ad Caucasum alligati queri-
 monia. 428. b. fabula. 427. a. histo-
 ria. 428. a. mythologia. 427.a. vultur,
 tormenta mala conscientia. 450.a.
 properare & Festinare vt differant. 876.b.
 properata minus solida. 878.b.
 Propertij locus, de nauigijs. 704.b.
 Propheta nullus acceptus in patria. 614.a.
 propinandi mos vnde ductus. 431.b.
 propinare quid proprie. ibid. in alterius
 sanitatem, mos prauus. 431.b.
 Proprietates & cognatio Veneris & vini.
 137.a. occulta qua. 714.b.
 propter, pro Propè. 559.a.
 Προσάμωνι cur dicti Arcades. 588. b. &
 589.a.
 Πρόσω & ὀπίσω. adagium. 109. a. &
 891. b.
 Prosperi Columna symbolum, rami duo com-
 plicati. 112.a.
 Proteruitas hominum in vitijs notandis.
 407.b.
 Proxus quis. 761. a. aer, int. & reti Ara-
 ti. ibidem. b. Busiris tyrannus, Valerio
 Probo. 763. b. cupiditas animi huma-
 ni, Clementi Alexandrino. 762. b. di-
 uinator, Tzetzi. 763. b. homo incor-
 stans, Basilio. ibidem. a. in iorum mate-
 ria, Heraclidi. 762. b. in varias formas
 n. uca-

- mutabilis*. 764.a. *magus, quibusdam*. 763.b. *materia prima Heraclidi*. 761. b. *nauta, Luciano*. 763. b. *orator, alijs*. *ibid.*. a. *paſtor phocarum*. 761.a. *Philosophus, Exerxi*. 763. b. *quid ſignificet phyſicè*. 761. b. *ſaltator, Luciano*. 763. b. *ſapientia occultator, lamblichò*. *ibidem*. a. *ſophiſta, Platoni*. *ibid.*. *vates, pleriq;* *ibidem*. b. *veritatis ſymbolum*. 766.a. *vir artium peritus, Diodoro Siculo*. 761. a.
- Protei etymon*. 765. b.
- Proteo mutabilior. adag.* 763. b.
- Prouerbia, qua in toto opere vndique obuia ſunt*. Abſterica mens. 67. b. *Acanthia cicada*. 777. b. *A carceribus ad metam*. li. b. *Ad Cynofarges*. 601. a. *Ad ſinem vbi perueneris, ne retrouertare*. li. a. *Ad fractam canis*. 777. b. *Ad nuces redire*. 2. b. *Adorato circumactus*. lv. a. *Adoraturi ſedeant*. *ibid.*. *Adtaſtia Nemeſis*. 162. b. *Aduerſus Solem ne loquitur*. lii. b. *Aduerſus Solem ne meijto*. *ibid.*. *Aegrotodũ anima eſt, ſpes eſt*. 219. b. *Aethiops non albeſcit*. 274. a. *Aethiopem dealbare*. *ibid.*. *A fabis abſtinet*. lb. *A fronte & à tergo*. 109. a. & 891. b. *A gallo candido abſtineas*. liii. b. *Aiacis riſus*. 732. a. *Αἰξ Σκυρία*. 606. a. *A laudæ in nido latet gramen*. 153. b. *A ledonia ſunt apud forum*. 745. a. *Aluporum catulos*. 254. b. *Aliquid mali propter vicinum malum*. 181. a. & 700. b. *Aller leut freund, iedermans Geck*. 101. a. *ἀλλοτροιφάγοι*. 397. b. *Alter Ianus*. 109. b. *Alterum pedem in cymba Charontis habere*. 660. a. *Amata tanquam oſurus, oderis tanquam amatus*. 98. b. *Anchora domus*. 616. b. *Anchoram ſacram ſoluere*. *ibidem*. *Anchoris duabus ſultus*. 617. a. *Anguilla in ſtrigmento*. 121. a. *Anguillas captare*. 383. a. *Anima ſicca ſapientiſſima*. 138. a. *Annofam arborẽ tranſplantare*. 853. a. *Ante barbã doces ſenes*. 876. a. *Ante myſteria diſcedere*. 49. a. *Antequam incipias conſulto*. 116. a. *ἀντιπελαργεῖν*. 173. a. *Apio opuſeſt*. 850. a. *A piſcibus abſtinet*. lv. b. *Aquam bibens nihil boni paries*. 134. b. *Aquila in nubibus*. 604. a. *Aquila nõ captat muſcas*. 693. a. *Arbore deiecta quiuis colligit li-*
- gna*. 656. a. *Arbuſtum vnum non alie duos erithacos*. 400. a. *Archilochia edicta*. 248. b. *Archilochum calcare*. *ibid.*. *Archilochum terere*. *ibid.*. *Archilochi patria*. 248. b. *Aties nutrictionis mercedem perſoluit*. 290. a. *Actum annulum ne geſtato*. xlix. a. *Aſinus portans myſteria*. 49. a. *Aſinus ſtramina mauult quam aurum*. 375. a. *Aſſidua ſtilla ſaxum canat*. 425. b. *Athenienſium inconſulta temeritas*. 113. b. *Audi Chelidonem*. 421. a. *Atres quæris*. 293. b. *Aureg compedes*. 377. b. & 378. a. *Antis Batana*. 607. b. *Aurum habet Tolofanum*. 545. b. *Auregem, aut fatum naſci oportere*. 267. b. *Batti Silphium*. 381. b. *Beccefeſtibus*. 589. a. *Bellerophontis literas*. 82. b. *Beta inſpidior*. 375. a. *Bibe quin que aut tres, aut ne quater*. 146. a. *Bis dat qui citò dat*. 689. b. *Bœotica auris*. 781. b. *Boni viri lacrymabiles*. 241. b. & 647. b. *Κακὴ βελὴ τῶ βελούσαντι κακίῃ*. 720. b. *Calceos mutare*. 588. a. *Callipedes*. 367. a. *Canina victitans cynocephalum oppugnans*. 750. b. *Canis feſtinans cæcos parit catulos*. 877. a. *Canis ſauiens in lapidem*. 729. a. *Cantus coccygis*. 277. a. *Capere crines*. 526. a. *Capra gladium*. 723. b. *Capra Scyria*. 606. a. *Caput vacuum cerebro*. 806. b. *Cauda tenes anguillam*. 121. a. *Cafſiolicus nodus*. 508. a. *Ceram auribus obdis*. 495. b. *Ceruius vir*. 252. b. *Chamæleonte mutabilior*. 256. a. *Charybdim fugiens incidi in Scyllam*. 302. b. *Chœnici ne inſideas*. xviii. b. & 361. a. *Chironium vulnus*. 624. a. *Chordæ vice*. 777. b. *χρῆσθαι πῆδαι*. 377. b. *Cibum in matellam ne immittas*. li. a. 354. a. & 361. a. *Cicadam ala corripuiſi*. 693. a. *Cicada vocalior*. 748. b. & 777. b. *Cicadis pleni*. 587. b. *Clamoſior lauto ardente*. 882. a. *Clauam extorquere Herculi*. 271. b. *Clauum clauo pelle-re*. 463. b. *Colubrum in ſinu fouere*. 290. a. *Columnas rumpere*. 407. a. *Communis Mercurius*. 271. b. & 427. b. *Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ*. 208. b. *Contorquet piger funiculum*. 394. a. *Copiacornu*. 509. b. *Cor ne edito*. xlix. b. & 318. a. *Cor-*

nix scorpium. 723. b. Cornicum oculi
 los confingere. 208. a. Cornicibus viua
 cior. *ibidem*. Coronam ne carpito. liii.
 a. Coruus serpentem. 723. a. b. Cor
 uum delusit hiantem. 674. a. Crater
 litium. 43. b. Cuculus. 276. a. Cu
 minifector. 375. a. Cum larus iusta
 ri. 655. b. & 729. a. Cum sis nanus, ce
 de. 272. b. Cursu lampada trado. 427.
 a. Cyclops exæcatus. 721. b. Cy
 clopiis donum. 720. a. Cygnea can
 tio. 771. b. κύκνειον ἄσμα. *ibidem*.
 Cyparissi fructus. 850. a. Daulia cor
 nix. 314. a. b. Decipula murem ce
 pit. 403. a. De cūriū delapsus. 262. b.
 Delphini in terra vis. 702. a. Δελφί
 νος ἐν χέρσῳ βία. 702. a. Deum se
 quere. 54. a. Difficilia quæ pulchra.
 150. a. 566. b. & 759. b. Dodonæum
 æs. 89. b. δρυὸς πέτρης πᾶς ἀνὴρ ἔυ
 λέγετε. 656. a. Dulce & amarum. 467.
 b. & 872. a. Duobus pariter euntibus.
 217. a. Duos insequens lepores neu
 trum capit. 295. b. δύσκολα τὰ κα
 λά. 150. a. ἔχει καὶ ἡ μύα σπλήνα,
 ἔχει καὶ μύρμιγκι χόλος. 711. a. Epi
 scythizare. 146. a. & 424. b. Equum
 habet Scianum. 545. b. Ergini cani.
 876. b. Et musca splenem habet, &
 formica bilem. 711. a. Exitij nulla ratio.
 262. b. Expedit habere plura co
 gnomina. 54. a. Facem bibat, qui vi
 num bibit. 468. a. Festina lentè. 116. a.
 b. 364. a. 569. b. 615. b. & 876. b. Fidu
 cia pecunias amisit. 92. b. Figulus figu
 lo inuider. 610. b. Finem vitæ specta.
 670. b. & 788. a. Folio ficulno anguil
 lā. 121. a. b. Γαλήν ἔχεις. 545. a. Gi
 gantis fraterculus. 38. a. Glaucus co
 mesa herba habitat in mari. 155. b.
 Γλαυξ ἵπτατο. 113. a. Γοργὸν βλέπειν.
 665. a. Græca fides. 240. b. Grues
 lapidem deglutientes. 104. a. Habenas
 ignarus non trahet. 267. b. Harmo
 dii cantilena. 78. b. Hedera post Anthi
 steia. 868. b. Hedera lasciuior. 866. b.
 εἰς ἀνὴρ, εἰς ἀνὴρ. 218. b. ἔπε Θεῶ.
 54. a. Herculei labores. 595. a. Her
 cules aduersus duos. *ibidem*. ὄρμαον. 53.
 b. Herniosi in campum. 276. a. He
 roum filii noxæ. 824. a. Heteromolia
 causa. 697. a. ἑτερομόλιος δίκην. *ibidem*.
 Hirūdinem sub eodem lecto ne habeas.
 lii. b. 315. a. & 748. b. ὁ ἐρμῆς ἐπεισε-

λίλυθεν. 54. a. Homo homini lupus.
 84. a. Hostium munera non munera.
 706. a. Humi serpere. 604. a. Hy
 dram secas. 595. a. Iapeto antiquior.
 477. b. Ignem gladio ne fodito. xlix.
 a. Inanis conatus. 695. a. Inanis im
 petus. 531. a. In annulo Dei figuram
 non gestato. liii. a. In apes irruisti.
 468. a. Incidit in Scyllam, qui vult
 vitare Charybdim. 303. b. Incus ma
 xima non metuit strepitus. 222. a. In
 oleribus piper. 94. a. Inter Orci can
 cros adhærere. 121. b. In tuum ip
 sium suum insue. 463. b. In via ue
 ces ligna. liv. b. Ira omnium tardissi
 mè senescit. 562. a. Irritare crabro
 nes. 249. b. Ingulare mortuos. 655.
 b. Iyngem habet. 345. b. Iyngæ tra
 hor. 344. b. Iynges. 345. b. Labyrin
 thus. 406. b. Latuum verbum. 535.
 a. Larus hians. 390. a. b. Larus iu
 paludibus. *ibidem*. b. Larus parturit.
ibidem. Leo chordula vincit. 377. b.
 Lerna malorum. 595. a. Lippo oculo
 similis. 610. a. Lolio victitant. 282. b.
 Longæ regum manus. 631. a. Loturu
 gustauit. 485. a. Lupus pilum mutat,
 non animum. 290. a. Lusciniæ deest
 cantio. 314. a. Lutum sanguine macer
 atum. 607. b. Lydio more. 467. b.
 Lydus cauponatur. *ibidem*. Lydus in me
 ridie. *ibidem*. Lydus ostium clausit. 467.
 b. Lydorum caricæ. *ibidem*. Malè con
 iugati. 845. b. Malum consilium con
 sultori pessimum. 720. b. Malo acce
 pro stultus sapit. 163. a. & 230. b. Ma
 lorum meminisse. 578. a. Malis feri
 re. 814. a. b. Mandrabuli in morem
 res succedit. 234. b. & 607. b. Manus
 manū fricat. 682. a. Manū habere sub
 pallio. 358. b. Manu ignauus, mente
 præsens. 802. b. Maritimi mores.
 703. a. Matris vt capra. 277. b. Me
 garicæ sphinges. 803. b. Mercuria
 le. 53. b. Mercurius bifrons. *ibidem*.
 Mercurius superuenit. 54. a. Mer
 curio dextro. 53. b. Mergorum in
 star. 712. b. Mors optima rapit de
 terima relinquit. 663. b. Mortuo
 leoni & lepores insulant. 655. b.
 Mortuis non conuiciandum. *ibidem*.
 Mortuos rursus occidere. *ibidem*. Ma
 llieris podex. 394. b. & 395. b. Mulie
 rem ornat silentium. 835. a. Mul-

tā manus reddunt onus leuius. 682.
 a. Multa bellinania. 531. a. Mul-
 ta inter calicem supremaque labra. 559.
 b. Multa inter os & offam. *ibidem*.
 Multorum festorum Iouis glandes co-
 medit. 853. a. Munerum corrupte-
 la. 509. a. Mus albus. 349. a. b. Mus-
 picem gustans. 403. b. Muscas depel-
 lere. 693. a. Mustelam habes. 545.
 a. Mutabilior Metra Erisichthonis.
 764. b. Myrtili clypeus. 685. a.
 Nec sibi, nec alijs vitilis. 358. b. Ne
 cuius dexteram inieceris. 419. a. & 93.
 a. Ne degustaris ex ijs, quibus est ni-
 gra cauda. 417. b. Ne libes Dijs ex
 vitibus non amputatis. 417. b. Ne ma-
 lorum memineris. 577. b. Neoptole-
 mi viuicta. 465. b. Nemo cantat so-
 brius. 149. a. Nemini fidas, nisi cum
 quo prius modium falis absumperis.
 92. a. Ne patris quidem nomen dice-
 re possit. 601. b. Ne quare mollia,
 ne tibi dura contingant. 468. a. Ne-
 que mel, neq; apes. *ibid.* & 759. a. Ne
 quid nimis. 118. a. & 787. b. Nero-
 nis quinquennium. 607. b. Ne sacri-
 ficato sine facina. 417. b. Nestora se-
 necta. 140. b. Niobes mala. 297. b.
 Noctua volauit. 113. a. b. Noctua
 Lauriatica. *ibidem*. Noctua Athe-
 nas. *ibid.* a. Non absq; Thesuo. 682. a.
 Non est Dirhyrambus, si bibat aquam.
 134. b. Nosce teipsum. 524. b. 787.
 a. & 800. a. Nosce tempus. 528. b.
 Nucibus indulgere. 2. b. Nunc tuum
 ferrum in igne est. 24. a. Nunquam
 à nucibus recedere. 2. b. Obrudere
 palpum. 195. a. Ocimum ferere. 250.
 a. Oeni funiculum torquet. 394. a.
 Oculis magis habenda fides quam au-
 ribus. 93. b. Odi puerulos præcoci
 sapientia. 876. a. Officere luminibus.
 181. a. ὀλέθρου ἐδέης λόγος. 262. b.
 Oleum & operam perdere. 132. a. O-
 leum ferre in auriculam. 417. b. Ollæ
 amicitia. 253. a. Ollæ vestigium in ci-
 nere confunde. 417. b. Omnibus anteuer-
 tenda vitæ cura. 654. a. ὄνος ἀγων μυ-
 σήρια. 49. a. Oscè loqui. 382. b. Os
 infræne. 262. b. Ouium mores. 809. a.
 Palmam ferre. 199. a. Panem ne fran-
 gito. 417. a. Panicus casus. 531. a. Pau-
 peri ne parentes quidem amici. 521. a.
 Pax redimenda. 653. b. Pellenæa tui-

ca. 763. b. πηλὸν αἶματι συμπιερ-
 μένον. 607. b. Peplo dignus. 43. a.
 Pergæacari. 240. b. Per publicâ viam
 ne ambules. 417. b. φίλαυτοι. 307. a.
 Pius in morem. 860. a. Pisces magni
 paruulos comedunt. 712. a. Præsen-
 tem mulge, quid fugientem insequeris?
 296. a. Premenda occasio. 526. a. Pri-
 mum Aegina optimos pueros alit. 607.
 b. Primū Mars in filiis laudatus. *ibi-
 dem*. Prius locusta Lucam bouem pa-
 riet. 535. a. Priusquam gallus iterum
 cecinerit. 88. a. προβάτων ἵθος. 808. a.
 Prometheus post res confectas. 429. a.
 προμηθεὺς μετὰ τὰ πρᾶγματα. 429.
 a. πρόσω ἢ ὀπίσω. 109. a. & 891. b.
 Proteo mutabilior. 763. b. Plectas, aut
 ros. 407. a. Pudor in oculis. 840. a.
 Pulchre fallit vulpem. 246. b. Py-
 gmao breuior. 271. b. Pygmaeorum
 acrothina colosso adaptare. *ibidem*.
 Polypi. 897. a. Quæ ceciderunt, ne
 colligito. 417. b. Quæ serò contin-
 gunt, sed magnifica. 566. a. Quæ
 vnicis sunt vnguibus, non nutricula.
 417. a. Qui è nucè nucleum esse vult,
 frangat nucem. 759. a. Quo trans-
 gressus? 103. a. & 104. b. Quot ca-
 pita, tot sensus. 506. a. Reddidit Har-
 pocratem. 68. b. Relinquere nuces.
 2. b. Rhamnusia Nemesis. 235. b.
 Ritus Sardonius. 788. b. Salem ap-
 ponito. 417. a. Salem & mensam ne
 præterito. *ibidem*. Sapiens non eger.
 595. b. Sardi venales. 788. b. Sar-
 taginum pernicies. 398. a. Scarabæus
 aquilam quatit. 619. a. & 710. a. Scor-
 pion pro perca. 723. a. Scorpius sub
 omni lapide. *ibidem*. Sedens colum-
 ba. 246. b. Sellam oleo ne absterferis.
 417. a. Senem vel insolentem vinum sal-
 tare compellit. 140. b. Sera in fundo
 parsimonia. 8. b. Seruatori tertius.
 417. b. Simonidis cantilena. 689. a. Σι-
 μονίδε μέλη. *ibidem*. Si vultur es,
 cadaver expecta. 674. b. Spes alunt-
 exules. 229. a. Spes seruat afflictos.
ibidem. σπένδε βραδέως. 117. b. Sphingis
 aenigmata dissoluit. 802. b. Sponde,
 noxa præsto est. 789. a. State-
 ram ne transilias. 417. a. Stragula
 semper circumuoluta habeto. 417. a.
 Sub tunica & sinu. 358. b. Superis
 impari numero, inferis pari sacrifican-
 dum.

- dum. li. b. Surdo oppedere. 696. b.
 Surgens est lecto vestigium corporis
 confundito. lv. a. Sultine & abstine.
 191. a. Suum cuique pulchrum. 307.
 a. Suo ipsius laqueo captus. 723. b.
 τὰ γὰρ χάλειπά τὰ καλὰ: 759. b.
 Talatia induere 526. a. Tantalii la-
 pis. 371. a. Tantalii poena. *ibidem*.
 Tantalii talenta. *ibid.* Temeraria ma-
 la. 465. b. Temporis punctum. 525.
 b. Tenuis spes. 400. a. Terræ filius.
 38. a. & 587. a. Τῆς μητέρος ὡς διέ.
 277. b. Thymbra vicitans. 94. a.
 Thrasylulo Dionysium similem esse
 dicitis. 577. b. τὰ ἐν λαχένοις πέ-
 πει. 94. a. Tollenti onus auxilia-
 re, deponenti nequaquam. lii. a. ὅ
 φησὶ τὴν ἐγκέλην. 121. a. τρικέφα-
 λος ἑρμῆς. 53. b. Triceps Mercurius.
ibidem. Tuo te gladio iugulo. 541.
 b. Turdus ipse sibi malum cacat.
 439. b. Turdo surdior. 439. b. Tu-
 tum silentij præmium. 69. b. & 71.
 a. Vbi mel, ibi fel. 783. b. Vbi quis
 dolet, *ibidem* & manum habet. 610. a.
 Vbi vber, ibi tuber. 783. b. Vento
 viuere. 256. b. Ver hyemem sequi-
 tur. 422. b. Vertumno inconstantior.
 764. b. Vespertilio. 283. a. Vinum
 caret clauo. 151. b. Vinum senem e-
 tiam nolentem saltare facit. *ibidem*.
 Vlulas Athenas. 113. b. Vna domus
 non alit duos canes. 400. a. Vna hi-
 rundo non facit ver. 421. a. Vngu-
 um criniumque prælegmina vina non
 inspergenda. lii. a. Unica scutica
 impellit omnes. 443. a. Vnus homo
 nullus homo. 682. a. Vnus vir, nul-
 lus vir. 218. b. & 682. a. Versus cum
 adit, vestigium quærit. 729. a. VVer
 schmiert det. fahrt. 178. b.
 PRVDENS magis quam loquax.
 112. a.
 prudentis cum moro analogia. 830. b. est,
 præterit a nasse, futuris verò providere.
 108. b.
 PRVDENTES. 108.
 prudentis curis macerantur. 430. a. pau-
 ciloqui. 69. a.
 PRVDENTES vino abstinent. 135.
 prudentia civilis apud Romanos. 110. b.
 in Casaribus Christianis. 111. a.
 Prudentia hieroglyphicum grus cum lapu-
 lo depictus. 103. b.
- Ruina vnde dicta. 205. b.
 Psalterium, instrumentum musicum.
 774. d.
 Psammeticus primus mensis vinum adhi-
 buit. 147. a.
 Psecas aut ros. adag. 407. a.
 Psecas quid. *ibid.*
 Pseudochristiani. 45. b.
 Pseudosophi. *ibid.*
 Psittacus loquacior fit se vinum bibit.
 133. a.
 Ptolomæus Euergetes cur φύσκων dictus.
 390. a. Philadelphus à Theocrito lauda-
 tus. 371. b.
 Ptolomai dicti omnes reges Ægypti.
 715. b.
 Publicij nummus. 769. a.
 publica non turbanda. liv. b.
 Publicus morbus mortalitas. 888. a.
 P. Mauius seuerus pudicitia vindex.
 127. a.
 pudendagra, lues Venerea. 844. b.
 PVDICITIA. 236.
 pudicitia præscarum matronarum. 238. b.
 propria virtus mulierum. 841. b. Sparta
 vorum. 238. a. b.
 pudicitia insignia. 236.
 pudicitiam osculo delibari, creditum vete-
 ribus. 127. a.
 pudor est sceminis nuptiarum præmia non
 habere. 827. b.
 Pudor in oculis. adag. 840. a.
 pudoris hieroglyphicum vestis purpurea. 42.
 a. statua ex nummis. 838. b.
 pudori insidias parant poeta turpiloqui.
 494. b.
 puella patrimonij aliena depastrix καλα-
 μαία μέντις dicta. 551. a. qua dicitur.
 813. a.
 puella sape tumulto conduntur, qua thalamo
 erant addicenda. 661. a.
 puellas custodiendi difficultas. 125. a.
 puer vno istu lapidis triginta fecit viduas.
 88. a.
 pueri quibus lusibus delectentur. 2. b. vir-
 gas adurunt, quibus flexi sunt 729. b.
 pu. ritig nostri saculi mores. 408. a. b.
 Pulchrè fallit vulpem. adag. 246. b.
 pulchritudo res diuina. 446. b. triplex tri-
 bus sensibus percepta. *ibid.*
 pulchritudinis commendatio. *ibid.* varia
 variorum appellationes. 445. b.
 pulegium & eius vires. 93. b. vinolentij
 contrarium. *ibid.*

- pulegij facultates.* 787. b.
pulla vestes cur in funeribus adhibeantur.
 500. b.
pullus color qualis. ibid. mæroris signum.
ibid. a.
pupus & Pupa, pro puero & puella. 876. b.
pura vestis, qua. 502. a.
pura manus. 178. a.
purpura honoris signum. 58. a. *insigne imperatorium. ibid. b. ornatus regius.* 42. a. *pro magistratu.* *ibid. b.*
purpura inuentio. 58. b.
purpureus color quid significet. 503. a.
pursio. 442. b.
putare. 314. b.
Pygmaeorum breuior. adag. 271. b.
pygmaei qui, & unde dicti. *ibid.*
Pygmaeorum acrothimia colosso adaptate.
adag. *ibid.*
Pygmaeorum contra Herculem expeditio.
 271. a.
Pylius senex Nestor. 140. b.
Pyramides in iumulis collocata. 573. a.
Pyros equus Solus unde dictus. 265. b.
Pyrrhus ab Antigono lusori imperito comparatus. 295. b. *Aquila dictus.* 189. a.
Pyrrhi Anglebermai epitaphium. 513. a. *Epirota clementia.* 634. b. *habendi cupiditas.* 295. b.
Pythagoricum silentium. 70. b.
Pythagorus. 104. a. *gallos albos suos fratres germanos salutabat.* liv. a. *primus petere ψίχασι inuenit.* 104. a. *quem versum suis auditoribus commendauit.* 103. a. *Sæmius.* 361. a. *sobrius.* 95. b.
Pythagora apophthegma, de sobrietate. ibid. de usu Veneris. 1. b. *aurea carmina.* 103. a. *laus.* xlvii. b. *symbola pro oraculis habitata.* 361. a.
Pyxus Pandora fallax. 707. b. *quale vasculum.* 874. a.
- Q.
- Q** *V A* *Dij vocant, eundum.* 52.
Quadrans. 146. a.
quadratum saxum cur termino conueniens.
 670. a.
Quæ ceciderunt, ne colligito. adag. liii. b.
Qua homini suo ex animalibus admiscuerit Prometheus. 429. b.
Quæ serò contingunt, sed magnifica. adag.
 566. a.
Q *V A E* *supra nos, nihil ad nos.* 426.
- Quæ vncis sunt vnguibus non nutrienda.*
adag. lii. a.
Qualitas quercus arboru. 222. a. *virtutis.*
 460. b.
Quantum astronomi metiuntur, tantum astrologi mentiantur. 437. b. *debeamus parentibus.* 174. b. *prosit in spectio sui.*
 107. a.
Quartilla Petroniana libido. 324. b.
Quater terram pedibus, quid. 471. a.
quatuor abeunt irremocabili transitu. 128. a. *ad punitionem mali parata.* 159. b. *anni temporum symbola.* 420. a. b. *elementa totidem Deorum nominibus intellecta.* 27. a. *in conuiujs requirit Bacchylides.* 134. a. 852.
- Q** *U E R C V S.* 852.
- Quercus hieroglyphicum fortitudinis & firmitatis.* 222. a. *inter felices arbores prima. ibid. Ioui sacra.* 221. b. & 853. a. *salutis symbolum.* 852. b.
quercus descriptio. *ibid. a.*
Querela Augusti, de filiabus & uxore. 821. a. *Iudaorum, de Herode.* 389. b. *Mamea Imperatoris, de adulatorum turba.* 197. a. *Martialis, de cerdone ditato.* 51. b. *puella, de inhumano patre.* 842. a. *Seueri Cornelij super morte Ciceronis.* 169. a. b. *Theocriti, de Gratijs suis indotatis remissis.* 689. a.
querela maritorum de uxoribus. 821. a. *varia de fortuna varietate.* 508. b.
- Q** *V I* *alta contemplantur, cadete.* 438.
Qui à patria sua malè tractati fuerint. 703. a. *dat inuitus, nihil dat.* 691. b. *Deo charissimus, idem et beatissimus.* 32. a. *fugit molam, fugit farinam.* 362. a. *monet, quasi adiunat.* 728. a.
Q *ui è nucis nucleum esse vult, frangat nucem. adag.* 759. a.
qui dicantur à Deorapi. 32. b. *non possint ingredi per angustā cali portam.* xv. a. b.
Quidam malè ab aulicis tractatus, faceret. 713. b.
quid cogitandum viuenti. 671. a. *ex floribus descendum.* 222. b. *per leonem Ægyptij designabant.* 89. b. *per Prometheus Caucaaso alligatum intelligatur.* 430. a.
Quinque spectanda in symbolis inueniendis. lii. a.
quinquennium Neronis laudabile. 365. b. *studiosis Iuris praestitutum.* 878. a.
quinta Luna nasci inauspicatum habetur. 38. b.
- Qu.

Qu. Antifilius uxorem repudiavit, & cur. 126.b.
Quintilianus sua scripta de Rhetorica cor-
 rexerit. xxxiii.
Quisquis pro Quinis. 49.b.
QUOD non capit Christus, rapit fiscus. 630.
Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. 465.b.
Quomodo à turpi amore cauendum sit. 335.
 a. b. aliquis se ipso melior euadat. 106.b.
Quò transgressus? adag. 103.a. & 104.b.
Quot capita tot sensus. adagium. xxx. & 506.a.
Quotidie morimur. 662.a.

R.

RAbula quis. 404.a.
Rabula forenses. 305.a. & maledici
 conuictijs certant. 893. a. sunt vultures
 togati. 544.b.
Rabularum forensium morès. 404.b. varia
 agnomina. ibid.
Radix desperationis ignauia. 514.b.
Ramum lauri ferebant manu triumphan-
 tes. 885. a.
Rana Macenatis symbolum. lvii.b.
Rapacitatis hieroglyphicum miluus. 555.a.
Rapi à Deo qui dicantur. 32.b.
Rapina. 304. b. quorundam principum.
 384.b.
Rapus. 304.b. & rapina discrimen. ibid.
Rapto & fraude viuentes. 555.b.
Ratio docendi apud Ægyptios triplex. xlvi.
 b. imaginum apud veteres. lx.a. legis
 Talionis. 464.a. manumittendi triplex.
 644. a. b. moschi colligendi apud Chi-
 nenses, & in regno Perù. 350.b. submo-
 uenda ignorantia. 902.b.
Raua vox qualis. 404.a.
Rebellio unde oriatur. 194 a.
Receptatores sicariorum & ganeorum.
 253.a.
Reciprocare. 256.b.
Reddidit Harpocratem. adag. 68.b.
Redemptionis humana modus. 645.b.
Regna auium aquila, & louis ales. 30.a.
Regnum est malè audire cum bene feceris.
 635.a. nomen Romanis inuisum. 42.b.
Regni hieroglyphicum sceptrum. 208.a.
Regna & Amor non patiuntur socium. 400.
 b. magna, magna latrocinia. 209.a.

Religio falsa qua. 41. a. falsa meretrici
 comparata. 42.a. sepulchrorum & mo-
 numentorum. 575. b. sine sapientia su-
 perstitio est. 39.a. sola homines à belluis
 differentes facit. ibid. vera, cum virgi-
 ne confertur. 42.a.
Relinquere nuces. adag. 2. b.
remedium aduersus senectutem, vinum.
 133. b. efficax contra amorem, labor &
 exercitatio. 347. a. b. gloriosulorum. scu-
 tificam aspicere. 443. b. lepidum pro ocu-
 lis Accij Sinceri. 319. a. peccati mora et
 deliberatio. 119. a. b. & 881. a. b.
remedia ex serpente varia. 640. b.
R E M E D I A in arduo, mala in prono es-
 se. 650.
remora. 895. a. hieroglyphicum tarditatis
 & impedimenti. 117. a. & 364. b. qua-
 lis piscis. 116. a. tarditatis symbolum.
 117 a. vis. 363. b.
reprehensio Astrologorum. 440. b.
requisita ad perfectam eloquentiam. 760. b.
res bonis auspicijs inchoanda. 862. a. ma-
 gni laboris, suadere principi quod oportet.
 196. b.
Rei gerenda facultatem omittere, dementia
 est. 528. a.
rem turpem turpia verba decent. 35. b.
Res aduersa statim accedunt, tardè rece-
 dunt. 563. a.
Rerum omnium vicissitudo & interitus.
 666. a. b. & 889. b. quarundam occultæ
 proprietates. 715. a.
responsum argutum adolescentis ad quen-
 dam senem. 878. b. cordatum Simonidis,
 de Deo. 431. a. Erasmi ad Caruailu-
 lum. 672. a.
R E S P U B L I C A liberata. 641.
respublica naui comparata. 225. a. b.
reipublica cum lyra comparatio. 61. a.
reuerentia debetur thalamo. 1v. a.
R E V E R E N T I A in matrimonio re-
 quiri. 817.
rex apum caret aculeo. 633. a. iustus qui
 populi consensu regit. 209. a. olim vpu-
 pa. 314. b.
regis arcana qui sciunt, debent imitari ar-
 maria. 75. a. munus. 899. b. optimi ty-
 pus. 110. b. prudentis hieroglyphicum ser-
 pens caudam mordicus tenens. 11. a.
reges Ægyptij metu denegata sepultura coer-
 cebantur. 575. a. Ægyptij omnes Ptole-
 mai dicti. 715. b. Iudeorum oleo inuncti,
 cur. 136. b.

- Regum Anglia insignia. lix. b. Gallorum antiqua insignia. ibid.
 Rhamnusia Nemesis. adag. 235. b.
 Rhamnusia seu Nemesis scelerum vindex. 178. a. vndesc dicta. 231. b. & 232. a.
 Rhea quid mythologicè. 27. a.
 Rhea cum Marte concubitus. 14. a.
 Rheginenses cicada cur muta. 775. a.
 Rhemnius Palemon M. Varronis anulus. 610. b.
 Rhemij Palamonis arrogantia. 310. a.
 Rhodij cuiusdam apophibegma, de spe. 230. a.
 Rhatum oppidum & promontorium Troiadus. 582. b.
 risus Chami qualis. 471. b. Democriti. 647. a. Sara qualis. 471. b. Stultorum qualis. ibid. triplex. 471. a.
 Risus Sardonius. adag. 788. b.
 risus causa qua ratione sit splen. 648. b.
 Risui statuum erexit Lycurgus. 419. b.
 ritus Macedonum in nuptiis. 864. b. nuptiales apud veteres. 840. a. 862. b. 863. a. b. & 864. a. b. sumenda toga virilis. 756. b. triumphi. 167. b. & 168. a. veterum, quibus novus nuptas sui officij commonebant. 836. b.
 Riualtus olim maxima inter insulas astuarias. 552. a.
 rixæ & contentiones à studiosis aliena esse debent. 749. b. nulla acerbiores quàm inter vicinos. 700. b.
 Robertus VVidius Professor Parisiensis. Glareant auditor. 194. b.
 Roberti Stephani symbolum. lxii. a.
 Roma caput orbis terrarum. 486. a. communis patria. ibidem. mater omnium dignitatum. ibidem. non nisi suis armis vincitur. 211. b. per lepisculum capti. 531. b. terra Martia. 211. b. vnde dicta. 69. a. Vrbs aterna. 485. b. & 486. a. Vrbs dicta per excellentiam. 485. b.
 Roma Vrbs duo nomina. 69. a.
 Romana annonæ. 745. a.
 Romana vrbs elogia. 485. b.
 Romana mulieres quo habitu in luctu vsa. 501. a.
 Romanus nummus vetus. 486. a. sedendo vincit. 622. a.
 Romani Germanus suos mores permiserunt. 111. a. manus continebant à bonis scriptorum tempore belli civilis. 629. b.
 omnes actiones à felici omine & nomine auspicabatur. 547. a. spolijs hostium postes ornabant. lvi. a.
 Romanorum bellorum brevis catalogus. 741. a. nobiles in calceis cur Lunulas habebant. 587. b. prudentia in victos populos. 110. b. & 111. a. studium in flectendis iudicibus. 621. b.
 Romulus sobrius. 137. b.
 Rondeletius trivrem à remora aliquando inhibitam se vidisse testatur. 364. a.
 rosa cur rubeat & pungat. 448. b. Veneri dicata. ibid.
 rosa color & odor à stella Venere profectus creditur. ibid. cum Cupidine collatio. 448. a.
 Roseus in cunis à serpente circumplicatus. 11. b.
 roseus color astatus indicium. 506. b.
 rostrum. 233. a.
 ruber color qualis. 503. b.
 rubeus color pudorem signat. 257. a.
 ruboris nota. 503. b.
 rufus color qualis. ibid.
 rumorem populi vt à se auerterit Alcibiades. 347. b.
 Russi demonem meridianum metunt. 765. a.
 Rutilia tumulus Roma. 817. a.
- S.
- S. littera cur triclinierum foribus superponi solita. 69. a.
 Sabina Augusta Hadriani nummus. 838. b.
 Sabini sacram trisda præfigurant. 57. b.
 sacculo sæeneratorum similis conscientia. 107. a.
 Sacerdotis vestis in sacris cur purpurea. 42. b.
 sacerdotes Ægyptij idem & reges. 147. b. honore afficiendi. 50. b. Romani cur canes & capra abstinerent. 335. a.
 sacrum carmen precatonis. 547. a.
 Sacra an fierent pisciosis. lv. b. Gratijs primus fecit Eteocles. 688. a. niphalia in honorem Iunonis. 95. b. nuptialia quo ritu fiebant. 862. b. quomodo Fidei sicri solita. 58. a.
 Sacramorus Vicecomes receptator dissolutorum hominum. 254. a.
 Sagina carnis nostra quos fructus pariat. 703. b.
 saginatus color unde. 505. a.
 sagis-

- Sagittarius, signum Zodiaci, est Chiron.*
 624.a.
Sagmen, Sagmina, seu verbena. 156.a.b.
Sal ad libidinē incitat. 323. a. ante alios
 .. cibos appositus apud antiquos. liv. b. di-
 .. ninis rebus maximē conueniens. *ibid.*
 .. pro amicitia. liv. a. pro acrimonia, iusti-
 .. tia, sapientia. *ibid.* a. b.
Salem apponito. adag. liv. a.
Salem & mensam non preterito. adagium.
ibid.
sale cur abstinere Aegyptij. 323. a.
Salamandra Francisci 1. regis Gallia quid
significauerit. 188. a.
salax à sale dicitur. 323. a.
 SALIX. 855.
salix cur dicta frugis perda. 855. a. b. se-
 .. men amittit. *ibidem.* a. unde sic dicta.
 856. a.
salicis descriptio. 855. a.
Sallustius emendatus. 116. a.
Sallustij locus, de Scylla. 303. a.
Salomonis sententia, de meretricibus.
 335. b.
salpuga formica genus. 788. b.
saluginosa vicinia qua. 182. b.
salum, mare. 684. b.
 SALVS publica. 637.
salus in SS. Cruce Christi. 639. b. publica à
 SS. Cruce. 640. a.
salutis symbolum laurus. 883. b. *quercus.*
 852. b. *serpens.* 639. a.
sambuca, instrumentum musicum. 775. a.
Samonis enigma. 738. b.
Samus insula, Pythagora patria. 104. a.
Sanctius abstemius. 134. b. *temerè à Minoe*
reprehensus. 856. b.
sanna quid. 110. a.
Sanna Carij epigramma, de pietate Aenea.
 829. a. b. *in Casarem Borgiam.* 236. b.
sanniones qui. 110. a. & 894. a.
sapiens an amaturus sit. 456. a. *ditescere*
potest si velit. 510. a.
Sapiens non eget. adag. 595. b.
Sapientos, cur silescentes, aut saltem paucilo-
quos sinxerit Homerus. 69. a. *Gracia se-*
ptem, eorumq; apophthegmata. 786. a. &
 .. seqq. *pauciloqui.* 115. a. *temperatiff-*
 .. *simi.* 95. a. b.
 SAPIENTIA humana stulticia est a-
 .. *pud Deum.* 33.
Sapor γλυκύτιμος, qualis. 872. a.
Sapor Rex à crabronibus & culicibus pul-
sus. 711. b.
- Saporis regis ad Constantium Imperatorem*
persuasio. 653. b.
Sappho amans excusabilis. 455. b.
sarda, & Sardina piscis. 712. a.
Sardinia pestilens regio, & quare. 788. b.
Sardi venales. adag. *ibid.*
Sardonis herba. *ibid.*
sargus amatoris incautos significat. 335. a.
qualis piscis. *ibid.*
sargi amor in capras. 334. a. *natura.*
 609. b.
Sarpes quid. xlviij. b.
Sartaginum perniciēs adag. 398. a.
Satis ipse facit, qui per alium facit.
 726. a.
Saturnus filios deuorans, quid mythologicè.
 27. a.
Saturno cur sacrum gramen. 153. b.
Satyrica insula. 321. b.
Satyros à D. Antonio visus. 322. a. & 489.
 b. *Alexandriam perductus.* *ibid.*
Satyri animalia pernicissima. *ibid.* Bac-
 .. *cho sacri.* *ibid.* *libidinosi.* 323. b. *unde*
 .. *dicti.* *ibid.*
de Satyris historia prodigiosa. 321. a. b.
saxeus quid significet. 566. a.
saxum quadratum cur termino conueniens.
 670. a.
scabies Gallica, nouus morbus. 843. b.
scana quis Græcis. 253. a.
scalpere. 332. a.
Scarabæus aquilam querit. adag. 619. a.
 & 710. a.
scarabæus quale animal. 710. a.
Scarabæo nigrior. adag. *ibid.*
scarabæorum species qua. *ibid.*
scatere, quid. 648. a.
sceleratus semper infelix. 891. a.
sceptrum hieroglyphicum regni. 208. a.
Schema omne symbolo constat, non vice
versa. lx. a. *quid, & unde dictum.*
 840. b.
Σχοινίδης, Italicè, la corda. 79. a.
Scilurus Scythæa quomodo filijs suis concor-
diam suaserit. 94. b. & 215. a.
Scipionis Africani apophthegma, de consti-
lijs in bello. 272. a. *cordata vox.* 196. a.
erga Pænos prudentia. 110. b. *tumulus*
 .. *apud Caietam.* 574. b.
scita Platonis, de parentum cultu. 831. b.
scommma Leonis Byzantij in gibbosum. 159.
 b. *quid, & unde dictum.* 398. a.
Scorpion pro perca. adag. 723. a.
Scorpius sub omni lapide. adag. *ibid.*
 Scet.

- Scorpius & Scorpio unde dictus.* 723.a.
scortum cur dicatur meretrix. 327.a. quid
 propriè. ibid.
scribere tacitus notus, quid sit. 6.a.
scripta Heracliti Delio natatore indigent.
 647. b. quadam sua correxit Alciatus,
 xxii.
scriptores artus Chymica. 810. b. de amore.
 483. b. maledici. 249. b. & 250. a. b.
qui in senectute praelara opera ediderunt.
 772. a. rhapsodi Proteum nouum quoti-
 die effingunt. 765. b.
scurra Philippi Macedonis. 257. a.
scurra descriptio. 398. a. varia nomina.
 ibid.
scutica quid, & unde dicta. 443. a.
scuticam aspicerè, remedium gloriosulorù.
 ibid. b.
scutum Aiace. 163. a. b. *Palladis.* 123. b.
Vlyssis. 616. a.
Scylla in monstrum marinum mutata. 302.
 b. meretrix. 303. a. meretricia turpiu-
 dinis symbolum. 339. b. unde dicta.
 304. b.
Scylla fabula. 302. b. et 338. b. forma. 302.
 a. mythologia. 303 a.
Scylla dua, & qua. 304. a.
 SCYPHVS Nestoris. 423.
scyphus Nestoris. 896. a. vas Herculi dica-
 rum. 424. b. unde dictus. ibid.
Scytharum mores, ex Iustino. 204. a. b.
 Σκυθῶν quid. 286. a.
*Sebastianus Portugallia Rex cum Turca fe-
 dus imprudenter inrit.* 700. b.
Sebastiani Gryphij symbolum. lxi. b. Niuel-
 lij symbolum cicon. a. lxii. a.
secta quid, & unde dicta. 104. b. Adami-
 tarum à Zisca Bohemo deleta. 716. b. di-
 spar in matrimonio consideranda. 821. b.
sedendo animus fit melior. lv. a.
Sedens columba. adag. 246. b.
sedere, nota est stabilitatis. 813. a. pro con-
 sultare. 621. b. quid habeat mysterij.
 619. b. & 620. a. quid in hieroglyph. cus.
 42. a.
sedes animæ cerebrum. 805. b. libidinis ie-
 cur. 479. b.
seditio Gallica. 869. b. perniciofa. 904. b.
popularis qualis. 869. b. unde dicta.
 ibid. a.
seditioforum nota ilex. 869. a.
segnus. 3. b.
Seianus Nemesin suam passus est. 161. b.
Selencus anis locustas deuorat. 553. b.
- Sellam oleo ne absterferis.* adag. liii. a.
Semele Bacchi mater. 143. b.
*semen salicis in potu sumptum sterilitatem
 inducere creditur.* 855. b.
semina virtutum à natura nobis indita.
 519. a.
*seminarium à P. Nicolao de Oddis in suo
 monasterio institutum.* xv. b.
semidei. 188. b.
semper in melius tendendum. 234. a.
 SEMPER præsto esse infortunia. 557.
*Sempronius Sophus cur uxorem repudiari-
 t.* 126. b.
senator Francisci Sfortia Alciatus. xxvi.
*senatores Romani cur patres conscripti di-
 cti.* 153. a.
senatus boni insignia. 613.
Senecæ locus, de apibus. 633. a. b. de Casto-
 re & Polluce. 226. a. de credulitate.
 100. b. de examine suiipsius. 106. a. de
 ira. 733. b. de pietate in parentes 829. b.
 de vita humana. 649. a. sententia, de
 Deo Amore. 476. a.
Senectæ Nestorea. adag. 140. b.
senectus eloquentior iuuentute. 753. b.
senectus in commoda. 8. a.
senectute forma destitescit. 331. a.
Senenses in bello Italico neutrales. 284. a.
senescentes in aula. 379. a.
senex Acherunticus quis. 660. a.
 SENEX puellam amans. 495.
*Senem vel nolentem vinum saltare com-
 pellit.* adag. 140. b.
senes amatores à Plauto irrisi. 498. b. capu-
 lares nonnunquam etiam amant. 478. a.
cur à Venere alieni. 498. b. cur incurui
 incedant, iocus. 497. a. garruli. 70 a.
pileati. 643. b. plerumq; auari. 374. b.
plerumq; Celotyri. 497. a. procul à volu-
 ptatibus corpore esse debent. ibid. qui-
 bus subitus delecentur. 2. b.
senum amor error dicitur. 660. b. vehe-
 mens. 497. b.
Sententia Ciceronis enigmatica explicata.
 130. a. Iuriconsultorum de re auspican-
 da. 547. b. Nolce teipsum, quantam
 vim habeat. 800. b. Plinij, de Satyris.
 322. a. Senecæ, de Deo Amore. 476. a. So-
 cratis, de forma. 805. a.
sententia Bianii Prieni. 793. b. & 794. a.
 b. Chilonis Lacedamonij. 790. a. b. &
 791. a. Cleobuli Lindij. 789. b. & 790.
 a. Periandri Corinthij. 791. a. b. Pitta-
 ei Mitjlenai. 792. a. b. Solonis Salami-
 nij.

- 2ij. 792. b. & 793. a. b. *Thaletis Milesij*. 794. b. & 795. a.
sepia an ore pariant. 14. a.
Septem urbes Gracia pro Homero certarunt. 31. a.
Sepestriones qua. 425. b.
sepulchra olim in montibus. 573. a.
sepulti non laceffendi. 900. a.
Sera in fundo parsimonia. adag. 8. b.
Serapidi praposisus Harpocrates aut Angerona. 68. a.
Sergius Galba reus paruos liberos in iudicium adduxit. 621. b. Orata cur hoc cognomine appellatus. 712. b.
Series catenata calamitatum. 553. a.
Sermo à serendo dictus. 781. b. & 783. b. færens putrida mentis est indicium. 250. a. intelligentia cibus. 354. a.
Serpens Alexandri Magni symbolum. lvii. a. caudam mordicus tenens quid significet. 11. a. Epidaurius. ibid. ex tumulo Anchisis exiens. 12. a. hieroglyphicum principis & imperatoris. 10. b. in sereno locus hieroglyphicum anni. 569. b. quid Ægyptijs significabat hieroglyphicè. 10. b. & 11. a. salutis symbolum. 639. a. færens. 565. b. turpium voluptatum nota. 36. a.
Serpentis caudam mordicus tenentis hieroglyphicum. 11. a.
Serpentes Dialectica symbolum. 510. b. heribus olim attributi. 12. a. in tutela Æsculapij. 639. a. unde caduceo impliciti. 509. a.
Serpentigena gigantes. 37. a.
Serpigo Indica, morbus Gallicus. 844. b.
Serra anima inuidia Socrati. 319. a.
Sera cur Dijs suspensa. 54. a.
Seruatori tertius. adag. li. b.
Seruilius Vacia ocio solo natus. 359. a.
Seruitia, pro seruis. 644. b.
Seruitus misera, qua ab imperitia est. 808. b. Splendida & amabilis vita aulicorum. 377. b.
Seruitus hieroglyphicum annulus. xlix. a.
Seruius notatus. 180. a.
Seruij allegoria, de Prometheo. 428. a. diuiso atatum. 3. a. Galba nummus. 645. a. locus, de Hercule. 757. a. opinio, de metamorphosi Prognos & Philomela. 313. a. testimonium, de Pane Deo. 411.
Seruus auspiciu rusticis falsè irridens. 546. a. b.
Serui à regibus, reges à seruis oriuntur. 602.
a. herili cultu induti epulabantur in Saturnalibus. 540. b. manumissi albari. 502. a. nequam dum vendebantur, pileati. 643. b.
Sera quid, & unde dicta. 233. b.
Seueri Imperatoris omen ex serpente. 11. b. nummus. 231. b. & 636. b.
Sextus Pompeius Neptuni filius haberi uoluit. 17. a.
sexus fœmineus ad dolos cõpositus. 603. b. fibulus quid. 820. a.
Siconius Catulli amulus. 610. b.
Siculi, gens querula & controuersa. 404. a. sidus. 227. a. terrestre flos. 896. b.
Sigalion, dictus Harpocrates, & cur. 68. b.
Sigeum promotorium unde dictum. 315. b.
sigillum Harpocratis in annulis. 68. b.
Sigismundus Imperator adulationis impatiens. 197. b.
signum honoris purpura. 58. a. militare Romanorum. 71. a. b. musicum cur Delphinus. 387. b.
SIGNA fortium. 183.
signa ferocitatis. 269. b. libertatis adepta. 644. a. militaria Romanus olim manipuli fœni. lvi. b. morsus dipsadis. 440. a. redempta pacis. 738. a.
Sileni apophthegma, de uita humana conditione. 1. a.
SILENTIVM. 65.
silentium homini etiam imperito prudentia opinionem conciliat. 67. a. in muliere probitatis argumentum. 834. b. mulierem decet. ibid. Pythagoricum. 70. b.
similis simili gaudet. 633. b.
Simonidis cantilena. adag. 689. a.
Simonidis cordatum responsum de Deo. 431. a.
Simonidi quid sit uxor. 816. a.
Σιμωνιδῆ μέλι. adag. 689. a.
Simonis Colinae symbolum, Saturnus falce armatus. lxii. a.
simones uocantur Delphini. 385. b.
simplicitas cuiusdam clientis. 178. b. puerilis Deo grata. 30. b.
simul, pro postquam. 290. a.
simulacrum Angeronia. 468. b. Boni Euentus. 231. a. b. Fidei Roma. 57. a. b. Fortis na. 526. a. Isidis. 46. Palladis. 833. b. Palladis cur draconem premeret. 123. a. Pudoris. 839. a. Veneris. 833. a. b.
Simultas quid, & unde dicta. 578. a.
Simus grex. 334. b.
Sincerus. 237. b.
 818

- Sindon, quid.* 503. a.
sinuosus. 12. b.
sinus. 260. a.
Siren desidia. 495. a.
SIRENES. 487.
Sirenes qua. 488. a. à Musis explumata,
quid significant. 491. b. & 492. a. *aues*
fabulosa. 489. b. *discendi studium Cice-*
roni. 494. b. *in mare se precipitarunt.*
492. b. meretrices formosa. 493. b. *quid*
significant, varia sententia. *ibid.* *scorta*
 fuerunt. 489. a. *turpes voluptates.* 494.
a. unde sic dicta. 489. b.
Sirenum astutia. 492. a. *cantilena.* *ibid.* a.
b. cantus adulatorum sunt. 493. b. *de-*
scriptio ex Claudiano. 488. b. *metamor-*
phosis ex Ouidio. *ibid.* *nomina.* 491. a.
Sirenes singulis sphaeris insidere putat Plato.
493. b.
sistrum quid. 143. a. *unde dictum.* *ibid.*
Si vultur eis, cadaver expecta. *adag.* 674. b.
Smicrines amantissus Sophocles. 496. a.
Smindyrides Sybarita luxu distituit. 392. a.
Smyrnaei carmen, de laboribus Herculis.
593. b.
sobrietas animi robur. 92. b. *Caroli Magni.*
147. a.
sobrietatis laus. 95. a. b.
S O B R I V S esto, & memineris non te-
mere credere. &c. 91.
societas cum quibus non sit ineunda. 699.
b. vix ulla tam sancta, qua non habeat
 suum ludam. 63. b.
socius. 62. b.
socium qui fallit, non est bonus vir. *ibid.*
socij inter negotiatores. 62. b. *populi Roma-*
ni. *ibid.* *Vlyssis à Circe in belluas trans-*
formati. 337. a. *Vlyssis quid allegoricè*
 significant. 339. a.
Socrates cur Sophistas execratus. 510. a. *per*
canem iurabat 813. b.
Socratis apophthegma, de adolescente 93. a.
apophthegma de occultando igne vel sce-
lere. 358. a. b. *cum Theodora meretrice*
 colloquium. 567. b. *modestia cum sa-*
 pientia iuncta. 283. b. et 309. a. b. *patten-*
 tia. 192. a. *sententia de forma.* 805. a.
somnium de Platone. 772. a. b. *triamo-*
 nia. 115. b.
Sodomia enormitas. 356. b.
Sol Persarum insigne. lvii. b. *pro Deo.* lii. b.
symbolum anni. xlvi. b.
Solis equi, eorumq; nomina. 265. b.
solertia Alcyonis. 743. a. b. *Castoris.* 651.
- b. quorundam animalium.* 153. b.
Solo in Milano si mangia. prouerb. 22. a.
Solò quis. 788. a. *Atheniensis.* 667. a. *igna-*
 niam seuerè culpatur. 362. b.
Solonis Salaminij apophthegma, de amicitia.
xlix. a. apophthegmata. 792. b. &
793. a. b. astus pro patria liberanda.
579. a. b. historia de Croeso, ex Herodoto.
667. b. & 668. a. laus à Croeso. 669. a.
lex de neutris in discordia ciuili. 284.
a. lex σευράγθρα. 579. a. *sapiens sa-*
 ctum. 516. a.
solstitium quando contingit. 136. a.
Solymanus Viennam Austriae obsedit anno
MDXXIX. 220. b.
somnium Socratis de Platone. 772. a. b.
somnia qua obseruanda, qua non. 884. a.
varia pro humorum redundantia. *ibid.*
b. varia, pro varia hominum conditio-
 ne. *ibid.* *vigilantium spes.* 231. b.
Somnus Mortis frater. 662. b. *tranquillus*
 post sui recognitionem. 106. a.
sonipes. 195. a.
sophista qui dicantur. 595. b.
sophistarum nomen. 309. b.
Sophocles quis. 496. a. *amator senex.* *ibid.*
ex insperato gaudio obiit. *ibid.* *noua Si-*
 renenominatus. 493. b. *paderastia no-*
 tatus. 497. a. *senex desipere creditus*
 est. 496. a.
Sophoclis apophthegma, de usu Veneris.
497. a.
sordes, pro auaritia. 177. b.
sordidi qui dicantur. 178. a.
Sorores Phaethontis in arbores mutata.
265. a.
sors fauet viris cordatis. 685. b.
Sparta cur non cincta mœnibus. 64. b.
Spartani cuiusdam apophthegma, de uxore
 pusilla. 395. b.
Spartani cur Musis ante bella sacrificabant.
570. b.
Spartanorum pudicitia. 238. a. b.
spartum. 394. b.
species ebrietatis. 145. b. *undecim honorù*
 statuit Aristoteles. 575. a.
spectare sidera, quid. 229. a.
spectra nocturna quibus potissimum appa-
 reant. 717. b.
speculum anathema Veneris. 331. b. *Vene-*
 ri dicabatur à meretricibus emeritis.
ibid.
speculi utilitas. 787. a.
spes cum Nemeji. 236. a. *cur viridi veste*
 indu-

- induta.* 229. b. *Dea.* 228. a. *etiam in moribundis.* 230. a. *in aduersis amplexanda.* 227. b. *quietis, laborem mitigat.* 889. a. *vigilantium somnia.* 231. b.
- Spe s proxima.* 224.
- Spe seruat afflictos.* adag. 229. a.
- Spei commoda.* 229. b. *effecta.* 232. b. *hieroglyphicum, lux.* 227. a. *pictura.* 228. a.
- Spei cur cornix adiuncta.* 231. a.
- Spe alunt exules.* adag. 229. a.
- Σπεῦδε βραδέως.* adag. 117. b.
- Sphinx Amasis regu sepulchrum.* 802. b. *animal ex simiarum genere.* 798. b. *Augusti sigillum.* 802. b. *est ipsa ignorantia.* 801. a. *hieroglyphicum meretricis.* 332. b. *ignorantia symbolum.* 797. a. *in signe Polynices.* lvi. a. *Laij filia notha.* 802. a. *meretricis symbolum.* 332. b. *The banorum insigne.* lvii. b. *typus fortuna.* 802. a. b. *vnde dicta.* 799. a.
- Sphingis ænigmata dissoluit.* adag. 802. b.
- Sphingis anigma.* 797. b. *descriptio.* ibid. a. b. *forma.* 796. a. b. & 797. a. b. *historia.* 801. b. & 802. a. *mythologia.* 801. b.
- Sphingem Verona se vidisse testatur Pierius.* 799. a.
- Sphinges cur in liminibus templorum posita.* xlvii. a. & 802. b.
- Spiculum.* 118. a. b.
- Spiritus & litera quid.* 781. a.
- Spiritui Dei nemo resistit.* 784. b. *non omni credendum.* 93. a. & 99. a.
- Splen qua ratione sit risus causa.* 648. b. *receptaculum humoris melancholici.* 628. a.
- Splenis officium.* 628. b.
- Splene aucto cur cetera membra deficiant.* 628. a.
- Splendor virtutis in patria obscurior.* 612. b.
- Sponde, noxa præsto est.* adag. 789. a.
- Spongia vnde dicta.* 631. a.
- Spongie natura.* ibid. vsus. ibid.
- Spongijs sensum tribuit Aristoteles.* 631. a.
- Sponsa asses tres quomodo expendebat.* 863. b. *hasta celibari comebatur.* ibid. a. *quo ritu ad genialem thorum ducebatur.* ibid. b.
- Sponsalia veteribus auspicato fiebãt.* 862. b.
- Sponso noxa filia.* 789. a.
- Spuere in sinum, quid.* 463. a.
- Spurij qui.* 601. a. *plerunq; animosi.* 602. b. *vnde sic dicti.* 601. a. b.
- Squallere, & Squallor.* 317. b.
- Squartapiccioli, quos vocent Itali.* 375. a.
- Stabuli Augia allegoria.* 596. b. *purgatio, septimus Herculis labor.* ibid.
- Staphylus Sirrbevi filius rationem vini diluendi docuit.* 145. b. 208. b.
- Stare, quid.* 208. b.
- Stateram ne transfiliis.* adag. xlviii. a.
- Statio dilutum semper tuta, non item pauperum.* 713. a.
- Statij locus, de Sphinge.* 798. b. *opinio de metamorphosi Progenes & Philomela.* 313. b.
- Statthagen, quos vocent Germani.* 332. a.
- Statua Angeronia.* 468. b. *Racchi.* 138. *Bo ni Euentus.* 231. a. *Eunomi Locrensis.* 775. b. *Fidei.* 56. & 57. a. b. *Fortuna.* 526. a. *Ifidis.* 46. *Leana.* 76. *Palladis.* 122. & 833. b. *Palladis et Bacchi.* 129. *Pudoris, ex nummis.* 838. a. b. & 839. a. *τῆ κούρῃ, Salmantica.* 525. b. *Veneris.* 833. a. b. *Veneris apud Scyionios.* 449. b.
- Statua fictili comparatus homo.* 650. a.
- Statua Minerva olim sedentes fiebant.* 621. b.
- Status miser Germania ob hæses.* 45. b. & 46. a. b.
- Stella, quid significet.* 227. a.
- Stellio impudentia symbolum.* 243. a. *pelllem exurat deuorat ex inuidia.* ibid.
- Stellionis descriptio.* 242. a. *fabula, & metamorphosis.* 243. b.
- Stellionem vocat Venus irata suum Cupidinem.* 243. a.
- Stellione malum medicamentum.* ibid.
- Stellionatus quid sit Iureconsultis.* 243. a.
- Stemma quid, & vnde dictum.* 12. b.
- Stemmata regum Anglia.* lix. b.
- Stemmarum vsus vnde.* lv. b. & lvi. a. b.
- Stephanus Hispanus insignis lyrista.* 62. b.
- Stephani Tasseti symbolum arbor virescens.* lxii. b.
- Sternere.* 84. a.
- Stimuli, quibus incitabatur Alcibiades ad mutandam docendi rationem.* xxxi.
- Stipator, à stipe dictus.* 252. b.
- Stipendium Alciami.* xxvi.
- Stipendia praeceptoribus in Iure assignata.* 525. b.
- Stola, quid.* 502. a.
- Stolo, quid.* 860. a.
- Stolones quid Aristoteli.* 904. a.
- Stragula & Stragula.* 205. b. *quid.* 505. a.
- Stragula semper circumuoluta habet.* liii. a.

- Stratagema Antiochi in Galatas.* 533.a.
 b. *Megarenſium contra Antiparrum.*
 534.a. *Panos.* 529.b.
Stratoclus & *Dromoclidis aurea meſſis.*
 178.b.
Stratonici eitharcedi reſponſum ad Prole-
maum regem. 63.a. *ſcomma in Caunios*
populos. 628.a.
ſtrena vnde dicta. 233.b.
ſtrenarum mos vnde. *ibid.*
STRENVORVM *immortale nomen.*
 581.
ſtudere, quid. 777.b.
ſtudioſi cuiuſdam ignaui hiſtoria. 456.b.
ſtudioſi ſape deterrentur laborum diſſiculta
te. 201.b.
ſtudioſus Iurus quinquennium præſtitutum.
 878.a.
ſtudium principum quale olim. lvi.b. *Ro-*
manorum in ſtendendis iudicibus. 621.b.
ſtudia nuſquam non opportuna. 685.a.
ſtudijs varijs occupari an conſultum. 367.b.
ſtudia ſua multi præcipitant. 877.b.
ſtultitia ſemper incipit viuere. 234.b.
ſtultiſſimum ſuas compedes etiam aureas
amare. 127.b.
ſtultum ac periculoum cuiuſ ſidere, miſe-
rum nemini fidere. 99.a.
ſtultus ſi tacuerit, ſapiens habebitur.
 67. a.
ſtulti hominis ſymbolum vitu non putata.
 liv.b.
ſtupidu hieroglyphicum, lapu. 299.a.
ſtympthalides auce propter incuruou ungueſ
auaritiã referunt. 596.a.
ſtympthalidum auium forma. *ibid.* *hiſto-*
ria. *ibid.*
ſtyx fluuiuſ inferorum, vnde dicta. 558.b.
 & 723.a.
Suada, ſeu Suadela qua. 688. b. & *Gratia*
cur iſdem aru culta. 129. b. *religioſè à*
Gallu culta. 752. b.
ſuaſoreſ bellorum. 726. b.
ſuauiſ ſcanendi cur tributa cicadid.
 778. a.
ſubita imagines qua. 591. b.
Subiugare. 171. a.
ſub iugum mittere, quid. *ibid.*
ſublimitatiſ ſymbolum terminuſ. 672. b.
SVBMOVENDAM *ignorantiã.* 796.
ſubſannare. 110. a.
ſub tunica & ſinu. *adag.* 358. b.
ſuccedanea haſtia qua. 732. b.
ſuctula. 20. a.
- Suggillatio ebriſtatiſ à puero facta.* 148. a.
Sulpitiu ſeueruſ in uxorem. 836. a.
ſumere cornua, quid. 142. b.
ſummum bonum ubi. 39. a.
SVPERBIA. 296.
ſuperbia cauſa ignorantia. 801. b.
ſuperbia deſcriptio, 300. b. deſectatio. *ibid.*
origo. 301. b.
ſuperbi hominiſ viuã idea. *ibid.* a.
ſuperbiendum non eſt ob proſperou ſucceſ-
ſuſ. 539. b.
Superiſ impari numero, inferiſ pari ſacri-
ficandum. *adag.* li. b.
ſuperſtitio, de herba S. Ioanniſ dicta. 156.
 b. *de lauri folijs.* 905. b.
ſupplicium eſt ingluuiuſ. 97. b.
ſupplicium diſſerre graue habetur. 720. a.
igniſ ſtatuit in Sodomitiſ Laniu. 355. b.
Surdo oppedere. *adag.* 696. b.
Surgens è lecto veſtigium corporiſ conſun-
dito. *adag.* lv. a.
Suſtine & abſtine. *adag.* 191. a.
Suum cuique pulchram. *adagium.* 307. a.
 & 505. b.
ſuo ipſiuſ laqueo captuſ. 723. b.
Σύνα μπιζέω, quid. 850. b.
Sycophanta ſunt monſtra hominuſ. 84. b.
Symbolum quid. xlv. b. *quid ſignificet.* *ibi-*
dem. & xlvii. a. *Alciati.* 507. b. *Ando-*
cida Pythagorei. xliv. b. *Caroli Quin-*
ti. 233. a. *Dei.* xlvii. a. *Deſiderij Ligna-*
minei Patauini. 508. a. *fidei, dextera.*
 59. a. *Frobeniorum.* 508. a. *Iaſonuſ May-*
ni. 508. a. *inuolutum ſit, breue, graue,*
adagio ſimile. lx. b. *vita humana, lyra.*
 64. a.
Symbola Alciati. xxv. *cur inuenta.* xlvii.
 b. *debent eſſe apta rebus.* 769. a. *Du-*
cum bellicorum. lvi. a. *Pythagora pro*
oraculiſ habita. 361. a. *quatuor anni*
temporou. 420. a. b. *tripliciuſ ſunt gene-*
ruſ. lix. b. *typographorum.* lxi. b. & lxiij.
 a. b. *veterum varia.* 155. b.
Symbolorum arx. quadam. lxi. a. *farrago.*
 lvii. a. b. & ſeqq. *inuentoreſ qui.* xlv.
 a. *origo.* *ibidem.* *ſcriptoreſ & cultoreſ.*
 xlvii. a. *tria genera.* lix. b. *utilitaſ.*
 lvii. a.
Symbola inuenta poliuerunt Graeci. xlv. a.
 Σύμβελοσ ιερών χημεία. 75. b.
 Σύνδραστικοί, *cur veteribuſ appellati ho-*
mineſ. 682. b.
Syneſij locus, de ijs, qui aliquid præcipitan-
ter edunt. 877. b.
 ΣΥΡ-

Zuwaioi, *Dij eisdem delubris culti*. 130.a.
Syntagma de symbolis. xlv. & seqq.
Syphilis lues Venerea. 844.b.
Syrphœnicibus quinq; rerum inuentio attributa. 782.b.

T.

T. littera finalis producta. 443. a. littera Hebraica salutis symbolum. lvii. b.

Taciti locus, de Fennis. 204.a.
tacitus notus scribere, quid. 6.a.
taciturnitas Catonis Uticensis. 115.b.
tania, quid. 480.a.

τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ. adagium. 759.b.

Talaria, calceamenta Mercurij alata. 526.a.

Talaria induere. adag. *ibid.*
talaria cur in pedibus habeant Charites. 687.a. *Gratius primus addidit Alciatus*. 689. b.

Talionis lex. 897.a. *leguratio*. 464.a.
talus, quid. 3.b.

TANDEM tandem iustitia obtinet. 162.
taneum, qualis color. 505.b.

Tantalida, unde dicti Græci. 732.a.

Tantalus auarus 370.a. *cum suo saxo*. 895.
 a. *garrulitatis poenas luit*. 371.a. *unde dictus*. *ibid.*b.

Tantali enigma quid significet. 372. a.
fabula. 370. a. *poenarum causa*. 370.b.
 & 371.a.

Tantali lapis. adag. 371.a.

Tantali poena. adag. *ibidem*.

Tantali talenta. adag. *ibid.*
tarditas Alcestidi obiecta. 877.a.

tarditatis symbolum, remora. 117. a. & 364.b.

Tarquinius Superbus summa papauerum capita decutiens. 94.b.

Taurus animal ferox, aptum pugna. 72.
 b. *animal Venereum*. 597. a. & *Lafaurus verba obscæna*. *ibid.* *genus ligatus hieroglyphicum instabilis temperantia*. 190.b. & 191. b. *mons aquilis abundans*. 104.a. & 105. a. *sanitatis integra hieroglyphicum temperantis & fortis*. 191.a.

tauri igniuomi allegoria. 597. a. *natura*. 191.a. *symbolum quid significet*. 190.a.

techna. 74.a.

S. Tecla D. Pauli discipula martyr. 21.b.

tegere facem accensam, quid. 357.a.
tegmen. xiv. b.

Telamon unde dictus. 165.b.

Telemachus puer à Delphinis seruatus. 387.b.

Tellus à Solone beatissimus iudicatus. 668. a.

telum quid. 118.a. *hieroglyphicum velocitatis*. 117.a. & 118.a.

tela Amoris aurea sunt. 660.a. *Mortis fracta spei attribuuntur*. 229.b. *Mortis offesa sunt*. 660.a.

Temeraria mala. adag. 465.b.
temerarij & imbecillis hieroglyphicum venustitio. 284.a.

TEMERITAS. 261.

temeritas Bellerophontis. 82. b. *Flaminij Reipub. exitiosa*. 267.b.

temeritatis definitio. 880.b.
temerum cur dictum vinum. 132.b.

temperantia instabilis hieroglyphicum taurus genu ligatus. 190.b. & 191.b.

temperantis & fortis hieroglyphicum taurus sanitatis integra. 191.a.

templum Æsculapij. 639.a. *Ammonis pars perrimum, & ubi*. 13.a. *Boni Euentus*. 231.b. *Iani*. 109.b. *Veneri vulgari à Solone adificatum*. 459.b.

tempus luctus veterum. 96.a. *Nicei colloquij*. 224.a. *omnia reuelat*. 166.a.

temporis annui hieroglyphicum passer. 565.
 b. *iactura graue damnum*. 7.b. *symbolum populus alba*. 887.a.

Temporis punctum. adag. 525.b.

tempora nostra facile ad arma profiliunt. 741.a. *quâdo maximè periculosa*. 749.a.

temporum vices à sapientia diuina. 422.b.
temporibus anni aetates hominum comparata. *ibid.*a.

Tennis spes. adag. 400.a.

ter clausa porta templi Iani. 109.b.

Tereus in vupam mutatus. 313. a. *Rex Thracia*. 454.b.

Terei fabula. 312.b.
tergeminus. 214.b.

tergeminus Horatij & Curiatij. *ibid.*

TERMINVS. 667.

Terminus quid. 669. b. *aternitati cedit*. 671.a. *Capitolij*. 669.b. *cur quadratus pingatur*. 670.a. *Erasmi in digito annus lari*. 672.a. *mors*. 671.a. *Saturni saxu*. 669.b. *symbolum sublimitatis*. 672.b.

termini pertinacia. 670.a.
Terræ filius, adag. 38.a. & 587. a.

- Terram pedibus quaterere, quid.* 471. a.
terribiles post mortem. 716. b.
Terroris, ira, dominatus symbolum leo.
 xvii. b. & 259. a.
terrores & tumultus Panici. 530. a.
Tertullianus leuiter correctus. 589. a.
τὸς μῆτερος ὅς αἰετῆς adag. 277. b.
Tessera quid. 3. a. *bellica.* xvi. a. C. Iulij
Casaris, Venus genitrix *ibid.* C. Marij,
Lar Deus, ibid. L. Sylla, Apollo Delphicus.
ibid.
Tesserarum & talorum lusus diuersi. 31. b.
testamentum speculum est morum, non
semper verum Plinio 670. b.
testamentorum captatores vultures dicti.
 674. a. b.
Testimonium Andrea Cratandri, de Chon-
rado Peutingero. 2. a. *Bernardini Treba-*
rij, de Chonrado Peutingero. *ibid.* b. *Bon-*
nauentura Cassillionai, de Albutio 612.
 a. *Eusebij, de mirabili historia Panos.*
 412. a. b. *Gregorij Turonensis, de locustis.*
 549. b. *Henrici Pantaleonis, de Chon-*
rado Peutingero. 2. a. *Laurentij Pigno-*
rij, de locustis anni MDXLII. 550. b.
Philonus Iudai, de Mose. 263. b. *Seruij, de*
Pane. 411. b.
testis oculus unus plures quam auriti de-
cem. 93. a.
testudo animal. 834. a. *musicum instrumen-*
tum. 774. b. *quomodo inuenta.* 63. b.
testudinis anigmata. 834. a.
Tethys, pro mari, prima longa. 582. b.
Tetraslichon maledicum cuiusdam anony-
mi in Alciatum. 20. a.
Teutonum uxores pro pudore se ipsas occide-
 runt. 127. b.
Thalassio unde Romanus inoleuerit 863. b.
Thales quis. 781. a. *ab anicula irrisus.*
 431. b. & 440. b. *omnia ex aquis genera-*
 ri existimauit. 220. b.
Thalerus Milesij apophthegmata. 794. b. &
 795. a.
Thalia una Gratiarum, unde dicta. 688. b.
Thamyrus arrogancia. 300. a.
Thebani virgine capta constantia. 126. a.
Thebani quo modo indices effugiabant.
 619. a.
Thebanorum insigne Sphinx. lvii. b.
Themistocles differentiam inter nobis &
legitimos abstulit. 602. a.
Themistocles apophthegma, de inuidis. 319.
 a. *de vicino bono.* 700. a. *moderatus ani-*
mus. 629. b.
Theoclus vates Aristomenis socius, eiusque
interitus. 187. b.
Theocritus à Nicolao de Oddis in linguam
Italicam conuersus. 542. b.
Theocriti Eidyllion, de Amore mellilego.
 470. b. *locus, de spe.* 229. b.
Theodoretus quos vocet χαμαιζήλους καὶ ἐ-
πιγυαίους. 35. a.
Theodosius hereticos suo arbitrio reliquit.
 111. b.
Theodosij ducis cunctatio. 116. b. *lex.*
 98. a.
Theodotus iustam Nemesin passus. 161. b.
Thersites Homericus loquax. 69. a.
thesaurus maximus lingua parca. 70. b. *vs-*
que integra. 182. a.
thesauri Cræsi 668. a.
Thessalia cur Æmonia dicta. 707. a. *regio*
Gracia. 195. a.
Thessala cuiusdam mulieris flexamina gra-
ua. 491. a.
Thessali medici arrogancia. 311. b.
Thessali ortum suum ex lapidibus repe-
bant. 765. b. *primi equos censerunt.*
 489. a.
Thetis cur dicatur alba pedes. 582. b. *Dea*
maris. *ibid.* *in variis formas mutabilis.*
 764. a.
Thoma Mori epigrammata duo, in astro-
logum uxoris impudica maritum. 441.
 a. b. *tetraslichon de cupido.* 295. b.
Thracum barbarus mos in conuiuijs. 149. a.
Thrasones cucurbita similes. 539. b. *nota-*
ti. 293. b.
Thrasylbulus inter exules Atheniensium,
 577. a. *unde sic dictus.* 577. b.
Thrasylbuli historia, qui patriam tyrannide
liberauit. 576. b. & 577. a.
Thrasylbulo Dionysium similem esse dici-
tus adag. 577. b.
Thrasylaus insanus. 310. b.
Θπίδαξις Aristoxeni. 341. b.
Thrysi tyranni historia, ex Æliano. 209. b.
Thulij apostrophe ad S. Crucem. 202. b.
coniectura, de epigraphe cuiusdam ima-
ginis Parauij. 5. a. *coniectura, de Glau-*
co Polybide. 155. b. *coniectura de illo,*
Spueie in sinum. 463. b. *coniectura, de*
porphyriionum raritate. 238. b. *epigram-*
ma, de pallore amantum. 875. a. *epigrā-*
ma, in Cæliam celebrem Comicam. 872.
 b. *epigramma in Rachelem nobilem*
psaltriam. 688. a. *epilogus, & protesta-*
tio. 889. *excusatio.* xi. *fides in hoc ope-*
re,

- re. ix. Occupatio de presenti Opere. x.
 Thuni. 882. b.
 Thymbra victitans. adag. 94. a.
 Θύμος quid. 287. a.
 thyryo & anguilla sacra etiam fiebant. l. v. b.
 Tiberius Caesar conuitia non curabat. 636. b. coronam lauream gestabat cum tonabat. 882. b. elegantia verborum studiosus. l. xv. b. serpentem in delicijs habuit. 11. b.
 Tiberij apophthegma de taciturnitate. 74. b. in tyrannos θυμοβόρος. 628. b. cautus animus. 76. b. Claudij nummus. 645. a. dictum de Caligula. 267. b. morte quantum populus Romanus letatus sit. 717. a. oratio ad M. Hortalum. 362. a. studium lingua Romana. 4. a.
 Tibi sunt ex buxo. 873. b.
 Ticini dicitur Alciatus. xxvi.
 Ticinum reuocatus Alciatus. xxviii. tertio redit Alciatus. ibid.
 Tigellius prodigus. 327. b.
 Tigrides cur curru Bacchi iuncta. 146. b.
 Tigrim cur sagittam vocent Armenij. 118. a.
 timiditatis symbolum columba. 188. b.
 Timon Demeam adulatorum ligone percussit. 254. b.
 timoris effectus. 532. b.
 Timotheus ex patria in Lesbos discessit. 614. b.
 Timycha foemina Pythagorica. 1. b.
 Tinea & sorices palatii qui Constantino. 197. b.
 tinnabulum predicationis hieroglyphicum. 89. b.
 Tiresias cecitate percussus ob conspectam Mineruam. 252. a.
 Tiresia vaticinium de Narcisso. 306. a.
 Tiranij fratres, unde sic dicti venti. 616. a.
 Tiri Linij imago in Pratorio. apud Patavinos, cur digitum ori admoueat. 68. b.
 Titi moderatus animus. 635. a. nummus. 231. a.
 τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι. adag. 94. a.
 Toga picta summorum magistratuuum. 756. b. pura qualis. ibidem. Romanis peculiaris. ibidem. signum pacis. 756. a. virilis Romanorum. ibidem. vitrea quid. 352. b.
 Toga Romana color. 756. b. virilis sumendaritus. ibidem. vsus antiquissimus. 756. a.
 toga vesta sponsa induebatur. 863. a.
 tolerantia Catonis. 697. a.
 Tollenti onus auxiliare, deponenti nequam. adag. li. a.
 tollere cachinnum. 648. a.
 tonfores cur plerumq; garruli. 316. a. ibid.
 tonstrina sedes otiosorum. ibid.
 Toranius patris proditor. 290. b.
 tormentum fiducularum quid. 79. a.
 Torquatus Taxus poetarum Italorum princeps. xvi. b.
 torrens. 699. a. quid allegoricè. ibid.
 toruli & Tori quid. 5. a.
 τῷ Δριῶ τὴν ἐγκέλην. adag. 111. a.
 Tractatus de bono Ciue, à Nicolao Contrascriptus. 580. b.
 τραγίσειν, quid. 325. a.
 trahit sua quemque voluptas. 482. b. & 505. b.
 Traiani Caesaris apophthegma, de fisco. 627. b. nummus. 769. a.
 trames. 55. b.
 tres atates Nestoris. 141. a. dies legitimè nuptiarum apud veteres. 862. b. illecebra ad voluptatem. 489. b. modi foedera inuendi. 63. a. partes animae. 16. b. partes Rhetorica per Chimaram denotata. 83. b.
 Tria ad valetudinem necessaria. 419. b. mania Socratis. 115. b. praecepta cuiuslibet studioso attendenda. 105. b. quorum moderamen excessisse, est ad infernum accessisse. 134. a. rupti foederis crimina. 63. a. Salomoni difficilia visa. 263. b. speciosa in conspectu Dei. 816. b. vitia, qua Deo & Natura repugnant. 497. a.
 tria praestantur ab anima. 16. b. significat Concio. 164. b.
 Trias sacrosancta à Sabinis praefigurata. 57. b.
 Τρικέφαλος ἔρμης. adag. 53. b.
 triceps Hercules, quid. 887. b.
 Triceps Mercurius. adag. 53. b.
 τριῶν, pro incertitudine consilij. 55. a.
 triplex amor, apud Apuleium. 460. b. causa ignorantia. 799. a. & 801. b. genus ludorum. 558. b. lapsus humanus. 103. a. ratio docendi apud Aegyptios. l. xi. b. risus. 471. a.
 τῆς Ἰθθαμί homines, nani. 271. b.
 τριτὸν, Boeoticè caput significat. 16. b.
 Triton Deus marinus, Neptuni buccinator. 569. b. in Lusitania sub Tiberio visus. 569. a.

569. a. *Roma à Pausania visus*.
570. a.
Tritonus buccina qualis. 569. b. *forma*.
568. a. b. & 569. a.
Tritones cur in templorum ianuis ponantur.
569. a. *qui sint*. 570. a.
Tritonia, vel Tritogenia cur dicta Pallas.
16. a. b. & 123. b.
triumum. 54. a.
triumphantis habitus. 168. a.
triumphantes coronantur lauro. 885. a.
triumphus Iulij Caesaris. 736. a.
triumphi & victoria signum laurus. 884.
b. *ritus*. 167. b. & 168. a.
Τριζεν, stridere, et pertilionum vox. 280. b.
Troiani nimia credulitate proditi. 99. a.
trophæum quid, & unde dictum. 535. b.
Trophæi descriptio, ex Virgilio & Iuvenale.
ibid.
trophæa prima ex olea constituta. *ibid.*
Tros pater Ganymedus. 29. a.
truculentia Valentiniiani. 635. b.
truo qualis avis. 404. a.
tuba fama perennis nota. 569. b.
Tubicen in bello captus, ut se excusavit.
725. a. b.
Tullia crudelitas in mortuum patrem.
291. b.
Tumultibus bellicis agitur Alciatus.
xxii.
Tumulus, quid 54. b. *Agesilai*. 184. b.
Aiacus. 162. *Aiacis ubi*. 240. a. *Archilo-
chi*. 248. *Aristomenis*. 183. *aut A-
sclepij in monte Libya*. 573. a. *Hectoris*,
ex quodam poeta. 573. a. *iudicis incor-
rupti*. 176. *Laidus*. 329. *Platonis*. 184.
a. *Rutilia*. 817. a. *Scipionis Africani a-
pud Caietam*. 574. b.
T V M V L V S *Ioannis Galeazij Vicecomi-
tis*. 572.
T V M V L V S *meretricis*. 329.
Tunetum, qua civitas. 882. b.
Tuo te gladio iugulo adag. 541. b.
turba Martia, pro Romanis. 211. b.
turdus avis. 439. a. *piscis*. *ibid.*, b.
Turdus ipse sibi malum caca: adagium.
ibid.
Turdo surdior adag. 439. b.
turma quid, & unde dicta. 530. b.
Turnus legem talionis expertus. 464. b. *pul-
cher*. 446. b.
Turni insignia à Virgilio descripta.
lvi. a.
surpe est cum inertibus congregari. 694. a.
- turpis amor senilis*. 496. b.
Turpitudinis prapostera Dea Cotys. 330. a.
Tutum silentij præmium adagium. 69. b.
& 71. a.
Tydeus strenuus bellator. 217. b.
tympanum cur Baccho adiunctum. 141. b.
*Indorum quale ibid. instrumentum lu-
xuriae*. *ibid.*, a. b.
Tyndarus μελάπεπλος. 42. b.
typographorum nonnullorum symbola. lxi.
b. & lxxii. a. b.
typus amici veri. 684. b. *diuturnum est Patro-
clus in armis falsis*. 674. b. *regis opti-
mi*. 110. b.
Tyrannus est, qui inuitis dominatur.
209. a.
*Tyranni δημόβοροι tandem exitium incur-
runt*. 721. b.
*Tyrthæus ludimagister ad Spartanos ab A-
theniensibus missus*. 185. a.
*Tzerxis opinio, de metamorphosi Prognos &
Philomela*. 313. b. *opinionum, cur Cecrops
biformis dictus sit*. 36. a.

V.

- V** *Adum, pro mari*. 387. b.
Vafer, quis. 38. b.
*Valentiniianus ira percitus animam exha-
lavit*. 733. b.
Valentiniiani nimia auaritia. 629. b. *tru-
culentia*. 635. b.
Valentis nimia credulitas. 100. b.
*Valerius Flaccus à vitâ perditâ ad bonam
frugem redijt*. 464. a. *Soranus cur occi-
sus*. 69. a.
Valerij Flacci locus, de terrore Panico.
531. a.
vanitas astrologorum. 434. b.
Varietas quædam vitiorum Chimæra.
84. a.
Varro leuiter correctus. 313. b.
*Varronis opinio, de metamorphosi Prognos
& Philomela*. *ibid.*
*vasa pulchrè elaborata cur frægerit Cotys
Rex*. 288. b.
*Vaticinium Calchantis, de excidio Tro-
ia*. 565. a. *Tiresia, de Narcisso*. 306. a.
Vaticinij nota, laurus. 882. a.
Vbi mel, ibi fel adag. 783. b.
Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.
adag. 610. a.
Vbi vber, ibi tuber adag. 783. b.
Vedij Pollionis sauitia. 819. b.

- V**el post mortem formidolosi . 714.
Vel pro etiam, & nam . 735. b.
vellus aureum quid historicè . 809. b.
velleris aurei varia nomina . 807. b.
velocitas Ates quid significet . 562. a.
Velocitatis symbolum, telum . 117. a. & 118. a.
Velum virginum, pudoris armatura . 839. b.
venatores Attaones . 254. a. **otiosi**, **ibidem** . b. quomodo à canibus discerpantur . 254. a.
vendere oculata die, quid . 92. b.
venefica Romana sua fraude perierunt . 724. a.
veneficorum immanitas . 318. a.
venenum nullum presentius erronea opinione . 44. a.
Venetæ factio . 503. a.
Venatarum virginum mos in publicum prodeundi . 126. b.
Veneti florum studiosi . 583. a. **nobiles togati** . 756. b.
Venetia pacis studiosa . 746. b.
Venetiæ laus ab admirandis . 747. a. **ab excellentia**, **ibid.** à maiestate . 746. b. **origo** . 552. a.
venter pinguis non gignit sensum tenuem . 95. b.
ventus textilis, & Nebula lineæ, quid . 352. b.
Vento viuere . *adag.* 256. b.
Venus amica risus . 471. a. **cur Adonidem lactuca folijs occultauerit** . 341. a. b. **cur Amori iuncta** . 467. b. **cur nata salo fingatur** . 323. a. **Cypria, & cur sic dicta** . 341. b. & 455. a. & **Mercurius cur in eadem ara positi** . 129. b. **hirco insidens quid** . 323. a. & 833. a. **magnum priscis numen** . 833. b. **Phidia, testudinem premens** . 833. a. **ressera C. Iulij Casaris** . xlv. a. **vinculo significatur** . 334. b. **unde dicta & opposita** . 456. b. **unde dicta Cytherea** . **ibid.** **vocabulum polysemum** . 834. b. **vulgaris & cælestis** . 459. a. b.
Veneris cælestis templum ubi . 459. b. **currus à cygnis tractus** . 770. b. **de lubrum in monte Libano** . 894. a. & **vini proprietates & cognatio** . 137. a. **simulacrum** . 833. a. b. **statua apud Sicyonios** . 449. b. **vulgaris templum ubi** . 459. b.
Veneri cur iuncta Gratia . 688. b. **pomum**
- dicatum** . 814. a. **rosa dicata** . 448. b.
speculum dicare, est meretricum emeritarum . 331. b. **vulgari statuit templum Solon** . 459. b.
Venerem cælestem qui coluerunt, ibidem . **retardant palumbes comesti** . 825. b.
Venerelicentius abuentes per salicem significati . 856. b.
Veneres dua, & totidem Cupidines . 460. a.
Ver hyemem sequitur . *adag.* 422. b.
veris signum cista florum . 420. b. **cuculus** . 277. a. **hirundo** . 420. b.
verba alata . 70. a. **inflammant ad amorem** . 491. a.
verbera, quæ & sagmina, cur sacra . 156. a. b.
verbera usus & virtus . **ibid.**
verbosi valdè, & unà sapientes non reperiuntur . 67. b.
verecundia maximum amicitia ornamentum . 58. a.
verecundia symbolum, color purpureus . 504. a.
verendus . 49. a.
Vergilia quæ . 425. a.
Veritas ab aulis principum exulat . 196. b. **amittitur nimium altercando** . 749. b. **Chymia** . 810. a. **cur nuda** . 59. a. **Dea quomodo pingebatur, ibidem** . **fortissima** . 453. a. **mater Fidei** . 57. b. **nuda ibid.** **premitur, non opprimitur** . 166. a. **tacendo discitur, loquendo predicatur** . 70. a.
veritatis symbolum Proteus . 766. a. **vis** . 166. a.
vermes opum qui Anaxilao . 197. b.
Verris receptator flagitiosorum . 253. b.
vertigo in sacris peragendis . 1v. a.
Vertumnus in varias formas mutabilis . 764. b.
Vertumno inconstantior . *adag.* **ibid.**
veruex . 20. a.
verspelles, qui . 122. b. **vespertiliones dicuntur** . 283. b.
Versus Ciceronis à multis reprehensus . 755. b. **Martiani Capella emendatus** . 14. b.
versus Alciati à Biturigibus ad Italos discedentis . 19. b. **Macaronici de fraude meretricia** . 335. b.
versuti qui . 282. b.
vesci aura, quid . 256. b.
vespa pro apibus ab Alciati posita κατὰ χυρ σικωσ . 633. b. **quæ, & quare sic dicta** .

- da*. 249. b. *symbolum obrectatorum*.
ibid.
Vespasianus Demetrium Cynicum appellavit canem. 696.a.
Vespasiani astitus & auaritia. 630.a.b. &
Tuti filij clemens animus. 635.a. num-
mus. 615.a. *symbolum delphin anchora alligatus*.
 lvii.b.
VESPERTILIO. 279. & 281.
Vespertilio adag. 283.a.
Vespertilio hieroglyphicum imbecillis & remerarij. 284. a. unde nomen ducit. 282.a.
vespertilionis natura carmine explicata.
ibid. varia acceptiones. 281. a. b. & 282.a.
Vestales virgines albata. 501.b.
vestigia persequi. 159.a.
vestigis insistere. *ibid.*
vestis à Deianira Herculi missa, noxia. 707. b. à Medea noua nupte Iasonis missa fallax. *ibidem*. candida signum leticia. 501. b. Coa qualis. 352. b. eoccinea qua. 503. b. purpurea pudoris nota. 42.a. purpurea puritatis symbolum. 58.b. Sacerdotis in sacris cur purpurea. 42.b.
vestes pulla cur in funeribus adhibita. 500.b. quando alba. quando pulla in lectu adhibita. 501.b.
vestium sericarum abusus. 352.a.b.
vestibus albis cur usa foemina Romana in lectu. 501.a. rubris cur in bello vterentur Lacones. 503.b.
Vetere an calceis vsi. 589. a. an pileis vsi. 642. a. corneis poculis vtebantur. 142. a. Galli qui dicantur. 20. b. Galli sapientia Graecae periti. 752. a. multi vino abstinerunt. 147. b. quid per asini symbolum intellexerint. 47.b. quid per laurum intellegebant. 867. a. quid per lyram intellexerint. 61. b.
Veterum cura pro pupillis. 98. b. delirium de fortuna viriuti dominante. 515. a. dicta sensum mysticum continentia 795. b. industria. 254.a.b.
Vetronius Turinus fumo necatus ob fumum venditum. 465.a.
verustus Alchymie. 809.b.
Via lactea unde orta. 601. b. quam Deus ostendit, tenenda. 55. b. tuta ubique amantibus. 477. a. virtutis non est adeo aspera, ut putatur. 518. b. *vita humanae cursum significat*. liv. b.
Viatores cur lapides ad statuas Mercurij cumularent. 53. b. homines in hac vita. 54.b.
Viccomites familia. 574.a.
Vices temporum à diuina sapientia. 422.b.
vicini boni summa commoditas. 699.b.
Vicinum bonum habere quanti refert. 182.b.
vicissitudo & interitus rerum omnium. 666.a.b. & 889.b. temporum. 421.b.
Victores in agone Capitolino quercu coronati. 854. a. Nemesis inuocabant. 232. a.
Victoria Christi in Cruce. 645. b. principum Germanorum de Turcis. 220. b.
Victoria nota laurus. 882. a. signum palma. 777. b. comes arrogantia. 171.b.
victoriam Alexandro Seuero portendit laurus. 885.b.
victus ratio temperata quid conferat. 342.b.
videndum, quem commendes. 99.b.
videre, verbum est εἰμαρτικόν. 13.a.
Vienna urbs Austria à Solymano obsessa. 220.b.
Vigilantia duplex, animi & corporis. 86. a.
VIGILANTIA & custodia. 85.
vigilantia corporis symbolum, gallus. 86. a. interioris symbolum campana. *ibidem*. hieroglyphicum caput leoninum. 86.b.
Vil geschrey vnd vvenig vvoll. prouerb. German. 22.b.
Villius Annalis à filio proditus. 290.b.
vindex scelerum Nemesis. 158.a.
Vindicta nemo magis gaudet quam foemina. 244.a.
Vinum acuit ingenium. 133. a. aqua temperandum. 144. b. balbutiem inducit. 145. b. cur in Deorum carmonijs adhibitum. 147. b. cur olim mulieribus prohibitum. 133. b. & 137. b. equus pocrarum. 134.b. & adolescentia duplex incendium volupratis. 138. a. facit disertos. 133. a. fomes ingenij & virtutis. *ibidem*. igni vim aequalem habet. 143. a. insanire facit. 140.b. lac Veneris. 138. b. leticiam & dolorem dat. 145. a.

- Maronium ab' Vlyffe Polyphemo propinatatum.* 719. a. *mærori medetur.* 133. b. *opinionum vanitate mentem op-plet.* 137. b. *quatenus à Platone laudatum.* 133. a. *quibus olim interdictum.* 137. b. & 142. b. *remedium aduersus senectutem.* 133. b. *senem etiam nolentem saltare facit.* 151. b. *unde dictum.* 133. b. 137. b. & 124. a. b. *ut mi-
scendum.* 146. a.
- Vinum caret clauo. adag.* 151. b.
- Vini diluendi rationem docuit Staphy-
lius Sirrheni filius.* 145. b. *incommoda.* 139. b. *laus, versus Italico.* 134. b. *mo-
derati & immoderati effectus.* 142. a. *uarij effectus.* 145. a. *usus.* 133. a.
- Vino facundiam & inuentionem tribuit
Plutarchus.* *ibid.*
- vinum non attingebant matrone Romana.* 137. b. *primus mensis adhibuit Psamme-
richus.* 147. a.
- VINO** prudentiam auget. 129.
- vinu qui abstinerint.* 147. b. *quomodo u-
tendum.* 146. a.
- violaceus color quis.* 505. b.
- violatores parentum.* 174. b.
- vipera unde dicta.* 819. a.
- Vipera cum murana congressus.* 818. b. *de-
scriptio. ibid. a. maris & femina consi-
deratio. ibidem. partus & factus qualis.* 819. a.
- Vir bonus an ullibi inueniatur.* 579. b. *eloquens quantum possit.* 757. b. *gregis, avies.* 332. a. *mulierem tenet, mulier à viro tenetur.* 840. b. *pro mem-
bro virili.* 813. b. *vocabulum polysemū.* *ibid. a.*
- vir cuiusdam p̄i dictum.* 666. b. *pruden-
tu symbolum morus.* 879. b.
- Virum bonum non decet rebus prosperis mo-
res mutare.* 487. b.
- Viri animo insignes qui dicantur.* 570. a. *boni faciles ad misericordiam.* 241. b. *boni lacrymabiles. ibidem. excel-
lentes nullo in honore quamdiu vix-
erunt, habiti.* 166. b. *frugi plerumque afflicti.* 824. b. *graves in testimonijs actorum adducendis saepe memoria labuntur.* 29. a. *illustres pro Dijs ha-
biti.* 418. b. & 419. a. *muliebres.* 352. a.
- Viri illustres, quorum Alcuius passim in suis Emblematis meminit.* A-
axion. 251. Adonis. 340. Albius.
406. Antiochus. 532. Archilochus. 248. Arestius. 663. Aion. 385. A-
tyla. 548. Bacchylides. 604. Bias. 785. Cæsar. 641. Calchas. 564. Cal-
limachus. 380. Carolus V. 220. & 882. Cecrops. 33. Chærephon. 279. Chilo. 785. Chonradus Peuting-
er. 1. Cicero. 167. Cissus. 865. Clau-
dius Cantiuncula. 406. Cleobulus. 785. Crassus. 406. Curtius. 405. Cygnus. 768. Dædalus. 71. Demo-
critus. 647. Dionysius, gurgis. 389. Elpidius. 228. & 229. a. Epichar-
mus. 91. Epictetus. 190. Eunomus. 773. Fabius Maximus. 152. Græ-
ci. 673. Hannibal. 152. Harmodius. 77. Heraclitus. 91. & 647. Hesi-
odus. 228. & 473. Hippomenes. 813. Homerus. 26. 581. & 855. Hunnus Scytha. 203. Icarus. 838. Icarus. 432. Iphierates. 77. Lydius puer. 466. Lysippus. 523. M. Antonius. 167. M. Brutus. 512. Maximilianus Sfortia. 9. & 60. Mezentius. 842. Narcissus. 306. Oenus. 393. Oeno-
crates. 608. Ouidius Naso. 380. Pa-
risius. 406. Pappalus. *ibidem.* Peri-
ander. 785. Phidias. 832. Phineus. 179. Phryxus. 806. Picus. 336. & 406. Pittacus. 785. Praxiteles. 139. Pyndatus. 604. Pythagoras. 102. & 360. Sardus eques. 785. Solon. 785. & 861. Sophocles. 495. Tereus. 312. & 453. Thales. 785. Thrasylbulus. 576. Traianus Cæsar. 627. Troiani. 673. Xerxes. 548. Zenalis. 216. Zi-
scas. 714.
- virago.* 79. a.
- virga Mercurij virtus.* 509. a.
- Virgilius explicatus.* 174. a.
- virginitas nuptijs praeferenda.* 127. b.
- Virgo ad patrem, nupta ad maritum per-
tinet.* 840. b. *pro quavis muliere.* 839. b. *Thebana violata & violato-
rem, & se occidit.* 126. *unde dicta.* 839. b.
- Virgines ab Aristomene captae.* 185. b. *centum intra quindecim dies ex Pro-
culo conceperunt.* 324. a. *cur Charit-
es.* 687. a. *cur Hæpyta.* 181. a. *nu-
biles elocanda.* 127. a. *sacerdotio Dea-
rum profecta. ibidem. b. Vencta opera
facie prodeunt.* 126. b. *vestales apud Ro-
manos.* xlix. b.

- Viridis color qualis.* 503. a. *Sperantium est.*
229. b.
- Virilia manu cohibita hieroglyphicum fra-*
nata libidinis. 192. b.
- virilus toga Romanorum.* 756. a.
- viror spei nota.* 503. a.
- Virtus ad Aiacu tumulum flens.* 240. a. a-
moru coniugalis. 847. b. *desultrix.* 514.
b. *difficiliter paratur.* 566. b. *graminiv.*
156. a. *in aduersis clarescit.* 858. b. *in*
medio consistit. 96. b. *magnum sui de-*
cur. 805. a. *mules obtuit.* 703. a. *non*
tentata languet. 858. b. *nulla diu la-*
tet. 166. b. *propria foeminarum pudici-*
tia. 841. b. *quid significet.* 508. a. *S Cru-*
cus. 483. b. *sola aternitati consecrat.*
570. b. *verba & voces.* 514. b. *vnita*
fortior. 215. b.
- virtutis aditus qualis.* 519. b. *amor poten-*
tior Cupidine. 462. b. *merces gloria.*
571. a. *qualitas.* 460. b. *triplex gradus.*
192. a. *vs.* 515. a.
- virtuti comes inuidia.* 578. b.
- V I R T V T I** fortuna comes. 507.
- virtutem lugere quid.* 241. a. *in solis verbis*
consistere quidam putarunt. 514. b. *vi-*
tia imitantur. 45. b.
- virtute duce, comite fortuna.* 511. b.
- virtutes dua in Principe.* 110. b. *eximia Ni-*
colai de Oddis. xvi. a. *imperatoria.* 25.
b. *intellectiua & practica.* 460. a. *iudi-*
ca. 178. a. *morales in actione consistunt.*
459. a. *regia qua habeantur.* 269. b.
- V I S** Amoris. 450.
- Vis amoris.* 444. a. *Amoris in reliquos Deos.*
452. a. *astrorum quanta.* 436. b. *consi-*
lij et fortitudinis. 85. a. *eloquentia.* 755.
a. & *potentia fortuna.* 513. b. & 514. a
b. *lactuca.* 341. a. b. & 342. b. *magna*
est non modo orationis, sed & gestus viri
boni. 94. b. *orationis.* 165. b. *S. Crucis.*
201. b. & 202. a. *vini.* 133. a. *virtutis.*
515. a.
- vires castorei.* 652. b. *in rebus gerendus li-*
branda. 26. b. *Musica.* 779. a.
- vires herbarum primus obseruauit Chiron.*
624. a. *ingenij incendit honesta rei amu-*
latio. 780. a.
- viscera, pro ditijs.* 555. a.
- viscum & viscus.* 439. b.
- visus amoris initium.* 490. a.
- Vita Alciati.* xxv. & seqq. *aulicorum ser-*
uitus splendida & amabilis. 377. b. &
factum Oedipodis. 797. b. *Glaucos restitit*
- ta à Polydo vate.* 155. a. *humana alca-*
ludo comparata. 558. b. *humana arbo-*
ribus collata. 888. b. *humana fluctibus*
marinis comparata. 222. b. *humana*
militia est. 685. b. *humana nudinis*
similis. 648. b. *humana peregrinatio est.*
54. b. *innocens metu caret.* 182. a.
- Vita humana breuitatem flores represen-*
tant. 223. a. *conditio.* 666. a. *examen.*
106. b. *lapsus in tribus.* 103. a. *mode-*
rator Deus. 85. a. *symbolum lyra.* 64. a.
& 891. a.
- vitam sibi eripere nemini licet.* 515. b.
- vitanda nimia celeritas, et nimia tarditas.*
118. b.
- Vitellius scorri saliuam cum melle misce-*
bat. 444. b.
- Vitellij Germanici nummus.* 853. b. *mors*
sceleribus condigna. 721. a.
- viuis & ulmi coniugatio amoris similitu-*
do. 677. b. & 679. a. *non putata homi-*
nis stulti symbolum. lii. b.
- vites ulmis adiuncta.* 677. b.
- vitium est omnia credere, vitium est nihil*
credere. 100. a. *solenne φιλοκοιλία.*
197. b.
- vitia corporis nemini exprobanda.* 407. b.
naturalia vix facile tolluntur. 274. b.
omnia ingratia insunt. 291. a. *potius*
quam virtutes obseruantur. 407. a. *qua*
maximè perniciosa. 42. a. *qua sequatur*
φιλαυτία. 309. b. *tria Deo & natura*
repugnantia. 497. a. *virtutes imitantur.*
45. b.
- vitiorum premium ignominia.* 571. a.
- vitij stomachi medetur pulegium.* 93. b.
- Vituli dicti Itali.* 20. a.
- viuacitas cornicum.* 208. a.
- viuere & bibere in eadem statera collocas*
Antiphane. 132. b.
- vlcus à vero contractum est inuidia Ana-*
charsi. 319. a.
- vlmus amica vitii.* 677. a. b.
- vlua quid, & unde dicta.* 690. a.
- Vlpiani interpretis Demosthenis locus, de*
Theffalis. 194. a.
- ultima non semper ferunt de primis iudi-*
cium. 670. b.
- ultio à contumelia non differt nisi ordinem.*
677. a.
- vlula non est eadem cum noctua.* 113. b.
picas venatur. ibid.
- Vlula & dracones Palladi sacrantur.*
124. a.

- Vlularum & cornicum dissidium.* 114.b.
Vlulas Athenas. adag. 113.b.
Vlysses quis. 217.b. *consilia sua callide rexit.* 98.a. *cum Aiace de armis Achillis contendit.* 163.b. *Cyclopem excacavit.* 719.a. & *Diomedes iuncti, quid.* 217.a.b. *Ithacus* 486.b. *moly herbam à Mercurio accepit.* 758.b. *nemini se facile credidit.* 98.a. *oleo inunctus.* 136.b. *quid allegorice.* 339. a. *sapientis typhus.* 494.a. *Sirenes delusit.* 492.b.
Vlyssis astus. 719.a. *insigne Delphin.* lvi.a. *oratio vehemens.* 69. b. *scutum Delphinum habuit depictum.* 616.a. *socij à Circe in belluas mutati.* 337.a.
Vna domus non alit duos canes. adagium. 400. a.
Vna hirundo non facit ver. adag. 421.a.
Vnguis. 24.b.
Vnguim criniumque præsegmina vrina non inspergenda. adag. lii.a.
ungula. 24.b. *Alcis, remedium epilepsia.* ibid.
Vnica scutica impellit omnes. adagium. 443.a.
Vniuersum hoc designat Pan. 410.b.
vnus dens, & vnus oculus Gorgonibus communis. 664.b. *in plurali.* 684.a.
Vnus homo, nullus homo. adag. 682.a.
Vnus vir nullus vir adag. 218.b. & 682.a.
VNUM nihil, duos plurimum posse. 216.
volatus gruum quam literam exprimat. 103.a. & 104.a.
volubilitas fortuna. 898.a.
volucres cur Harpyia. 181.a.
voluptas corporis causa ignorantia. 801.b. *cuiusq; sensus propria.* 32.a. *esca malorum.* 335.b. & 894.a.
voluptatis comes mæror. 467. b. & 468.a. & *Doloris fabula.* 468.a. *tres illecebra.* 489.b.
voluptates turpes, Sirenes. 494.a.
voluptatibus dediti, lotophagi. 487.b.
voluum Melanthij ὀλοφάγε. 390.a.
vox cordata Scipionis Africani. 196.a. *fusca, φαία φωνή.* 280.b. *raua qualis.* 404.a.
voces imperitorum nihil differunt à ventris crepitu. 697.b.
vrpupa hieroglyphicum hominis vitijs dediti. 314.b. *olim rex.* ibid. *qualis auis.* ibidem.
vrbs, cur dicta cauda Græcis. 286.b.
Vrbs æterna Roma. 486.a.
- Vrceus.* 177.a.
Vrere, verbum. 205.a.b.
vrna quid. 330.b.
Vrsa duplex, maior & minor. 425.a.b.
Vrsus cum adsit, vestigia queris. adagium. 729. a.
vsus elephantorum in bello. 534.b. & 735. a. *fibularum in vestibis apud veteres.* 586. a. *hieroglyphicorum apud Ægyptios.* 6.a. *imaginum apud veteres.* 769. a.b. *imaginum cur, & quando desijt.* 591.b. *lingua.* 66.a. *pellium apud Romanos.* 350. a. *pilei in sacris.* 642. b. *spongia.* 631.a. *vini moderatus duo præstat.* 141.a.
vti tanquam lippo oculo, quid. 610.a.
Vtile sæpe honesto præferunt principes. 536.a.
utilitas agricultura. 223. b. *aqua potus.* 146.b. *speculi.* 787.a. *vini.* 133.a.
Vitis, ἔτις. 719.b.
Venceslaus Rex Bohemia ex ira in paralysin incidit. 733.b.
VVer schmiert der fahrt. adag. German. 178.b.
Vulcanus quare dictus Mulciber. 94.b.
vulnera amoris ex oculis. 490.a. *qualia, & unde.* 472.a.b.
vulpes Ariotomenem liberat. 186.b.
vultur odoratu pollet 543. b. *Promethei, tormenta mala conscientia.* 430.a.
vultures sunt testamentorum captatores. 674. a. b. *togati sunt rabula forenses.* 544.b.
vulturij paludati & togati qui. 674.b.
Vxor Cadmi Harmonia. 783.a. *est viri sociæ.* 835. b. *Germanici, mariti sui unus persequens.* 665.a. *lectissima à marito zelo typo occisa.* 472.a. *morosa mariti mors.* 821.b. *nomen dignitatis, non voluptatis.* 127.b. *qua simul nupta & vidua sit.* 498. b. *quidnam sit Simonidi.* 816. a. *semiligneæ qua dicatur.* 589.b. *similis sit apiculæ.* 836.b. *subsit, non imperet.* 808.a. *vigintiduoꝝu maritorum.* 324.b.
Vxor Domitij Tulli in maritum amor. 846. a. *proba munus.* 814. b. *prodiga hieroglyphicum Ocnus funem torquens.* 395. b.
uxorem percutere an expediat. 820.b.
uxores Teutonum pro pudore se ipsas occiderunt. 127. b. *Turcarum velata in publicum prodeunt.* 841.a.

X.

- Ξανδοχόλοι qui. 503. b.
 Xanthus fluvius Lycie, item Ilij. 84. a.
 Xenia. 233. b. qua sint. 621. a. qua ratio-
 ne à iudice possint accipi. 620. b.
 Xenocrate audito Polemon se ad bonam
 frugem recepit. 464. a.
 Xenophon & Plato amuli. 610. b.
 Xenophontis locus, de bono principe. 617. a.
 de Ganymede. 28. b.
 Xerxes à Themistocle victus. 552. b.
 Xerxis & Arthemenis de successione con-
 cors contentio. 675. b. exercitus numero
 fissimus. 221. b. & 552. b.

Z.

- Z** Ambelotum, seu rectius Camclotum,
 quid. 504. a.
 Zelorypus. 244. a. maritus uxorem lectissi-
 mum occidit. 472. a.
 Zelorypi plerumque senes. 497. a. Itali &
 Hispani. 472. a. mulieres & praesertim
 grauida. ibid.
 Zelotypia & suspicio dentes amoris. ibid.
 Zenalis quis. 218. a.
 Zenobia castitas. 820. b.
 Zeno senex inter pocula taciturnus. 69. b.
 Zenonis Cirtici apophthegma, de adolescen-

- te garrulo. 70. b. de hilaritate in conui-
 uio. 146. b. de quodam unguentis deli-
 buto. 351. b. naufragium. 685. a.
 Zetes, & Calais ad quid relata nomina.
 181. b. unde dictus. 182. a.
 Zetis, & Calais mythologia. ibid.
 Ζεύς, cur dictus Iupiter. 30. b.
 Zeuxis responsum Agatharcho datum.
 877. b.
 Zibellus, mus Sarmaticus. 350. a.
 Zisca, seu Ziscas Bohemus. 716. a. etiam
 post mortem hostibus formidolosus.
 ibid. b.
 Zisca in catholicos odium et tyrannis. ibid.
 Zobellina pelles. 206. a.
 Zoccoli, crepida Venetarum mulierum, vn-
 de sic dicti. 589. b.
 Zoilus Homeri amulus. 610. b. ob male-
 dicentiam canis Rhetoricus vocatus.
 694. b.
 Zoili maledicentia, ibid.
 Zona à quo sponsa soluebatur. 864. a.
 Zonam soluere, quid. 596. b.
 Zopiri Physognomi iudicium de Socrate.
 464. a.
 Zoroaster à demone crematus. 708. b. pri-
 mus magus. ibid.
 Zungedrescher, qui Germanis. 404. a.
 Zyo magus Bohemus à cacademone sub-
 latus. 708. a. alium magum deuorat,
 ibidem.

F I N I S.

MEMORIÆ. ÆTERNVM
 SCIANT. OMNES
 ANDREAM. ALCIATVM

ALTERVM. IN. DICVNDQ. TVLLIVM
 IN. LEGIBVS. INTERPRETANDIS. SCAEVOLAM
 PRORSA. VORSAQ. ORATIONE. EXSUMIVM
 IN. ETHICIS. EMBLEMATIBVS. NEMINI. SECVNDVM

ABIISSE. NON. OBIISSE

V I V I T

FAMA. SVPER. AETHERA. NOTVS

H V N C C E

LEGVM. TYRONES. IN. DOCTOREM. ELIGITE
 IVRISPRVDENTES. SECTATORES. VT. NVMEN. DILIGITE

PII. SPECTATORES. ENCOMIOLVM. LEGITE

LEGIRVPIONES. PROCVL. HINC

VITILITIGATORES. PROCVL. ESTE

LVCRIPETAE. RABVLAE

ASPICITE. SVSPICITE. INSPICITE

Q V O D

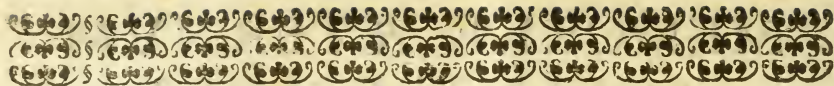
VALERIANVS. CASTILLIONÆVS. COMPATRITIVS

IN. BENEVOLENTIÆ. PIGNVS

HEROI. BENEMERENTI

P

EX. VOTO

ERRATA & menda, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit Natura.

* marginem denotat.

[Pagina xxv. vers. 19. *Qui ex aptus*. expunge, es. [xxv. vers. 19. fiet, lege, fiet. [ibid. vers. pennult. *optimi cuiusq;* leg. *optimus quisq;* [p. liii. a. vers. 15. impendant. l. impendeant. [lviii. b. v. 23. Francisci. l. Francici. [lix. a. v. 6. Borbonius. l. Borbonius. [xiv. b. v. 26. *vaisseaux*. l. *vaisseaux*. [lxviii. v. 39. *difficilia*. l. *difficile*. [7. b. v. 41. sic. l. sit. [44 a. v. 22. *gratissimus*. l. *grauissimus*. [48. a. v. 31. Ifidem. l. Ifidem. [83. b. v. 7. eodem. l. eodsem. [103. b. v. 11. *aliàsque*. l. *alàsque*. [115. a. v. 2. *τινικαῦτα*. l. *τινικαῦτα*. [124. a. v. 11. *ἀθινῶς*. l. *ἀθινῶς*. [ibid. b. v. 25. *lucroq;* l. *lucroq;* [125. a. v. 14. *ἐντοσθε*. l. *ἐντοθε*. [126. b. v. 13. *σῶζιν*. l. *σῶζεν*. [135. b. v. penult. *φστὲν*. l. *φστὸν*. [136. b. v. 1. *Tegeae*. l. *Tegeae*. [ibid. v. 29. *nobu*. l. *nobus*. [141. b. v. 48. *conua*. l. *cornua*. [ibid. * *quid*. l. *qui*. [143. a. * *Bacchus*. l. *Bacchus*. [ibid. b. v. 19. *Nymphus*. l. *Nymphis*. [154. b. v. 29. *Neros*. l. *Nereos*. [155. a. v. 17. *superuenisse* & l. *superuenisset*. [ibid. b. v. 36. *vfus*. l. *vfos*. [156. a. v. 10. *ἀειζῶν*. l. *ἀειζῶν*. [165. b. v. 3. *Tlemonis*. l. *Telamonis*. [170. a. v. 16. *leonibus*. l. *lenonibus*. [171. b. v. 34. *Archidannum*. l. *Archidannum*. [ibid. v. 43. *quam*. l. *quum*. [178. b. v. 10. *accidere*. l. *accipere*. [180. a. v. 49. *pulsabat*. l. *pulsabant*. [187. b. v. 34. *Messenaim*. l. *Messeniam*. [189. a. v. 40. *essent*. l. *esset*. [192. a. v. 37. *iam*. l. *tam*. [ibid. b. v. 27. *ἀπέχου*. l. *ἀπέχου*. [196. a. * *Scipione cordata una*. l. *Scipionis cordata vox*. [212. b. v. 33. *volentos* l. *volentes*. [214. b. v. 4. *ἐγνώρισι*. l. *ἐγνώριστε*. [219. a. v. 2. *δρασιρίν*. l. *δρασηρίν*. [230. a. v. 30. *πάσσοντα*. l. *πάσσοντα*. [ibid. b. v. 8. *χέρεσσιν*. l. *χέρεσσι*. [ibid. v. 45. *dolii*. l. *dolij*. [231. a. v. penult. *Titij* l. *Titii*. [235. b. v. 1. *ἐλπίζη*. l. *τὴν δ*. l. *ἐλπίζης τὴν δ* [247. b. v. 25. *labefactabant*. l. *labefactant*. [ibid. v. 32. *Sufferus*. l. *Suffettus*. [256. b. v. penult. *Etherea*. l. *Etherea*. [258. b. v. 6. *priuos*. l. *primos*. [260. a. v. 32. *folet*. l. *solent*. [262. a. v. 18. *ῥῶμιν*. l. *ῥώμιν*. [263. a. * *Laus*. l. *Locus*. [265. b. v. vlt. *προτρεπτικῶ*. l. *προτρεπτικῶ*. [273. a. v. 10. *δινοφερῆν*. l. *δινοφερῆν*. [274. a. v. 31. *ἔχεις*. l. *ἔχει*. [277. a. v. 19. *κοκκῶζει* l. *κοκκῶζει*. [283. a. v. 24. *ocuertitur*. l. *conuertitur*. [190. a. v. 19. *ἀναγκάζει*. l. *ἀναγκάζει*. [296. a. v. 7. *projicite*. l. *projicitur*. [309. b. v. vlt. *ματαιόλογοι*. l. *ματαιόλογοι*. [317. a. v. 31. *Ex*. l. *Et*. [319. b. v. 12. *ὀδυνάρων*. l. *ὀδυνάρων*. [331. b. v. 50. *κατόπτρον*. l. *κατόπτρω*. [334. a. v. 19. *καίτρι*. l. *καίτοι*. [365. a. v. 46. *umbra*. l. *umbram*. [371. b. v. 48. *optet*. l. *optes*. [372. b. v. penult. *Is*. l. *Id*. [374. a. v. 28. *καταλέλοιπον*. l. *καταλέλοιπεν*. [376. a. v. 10. *aduti*. l. *aduri*. [390. b. v. 5. *προγῶσopes*. l. *προγῶσopes*. [398. a. * *descripteo* l. *descriptio*. [414. b. v. penult. *τὸν*. l. *τῆς*. [422. b. * *vices*. l. *vices*. [429. a. v. 35. *προμυθεύς*. l. *προμυθεύς*. [ibid. b. v. 24. *aniorum*. l. *animorum*. [ibid. v. 45. *fermanda*. l. *formanda*. [436. a. v. 16. *actum*. l. *actum*. [444. a. v. 9. *de-niq;* l. *de-niq;* [ibid. v. 13. *inferri*. l. *inferre*. [451. a. v. 21. *nuncupant*. l. *nuncupat*. [452. a. * *Augeria in*. l. *Augeria-ni*. [457. b. v. penult. *τόξεν*. l. *τόξον*. [458. b. v. 27. *ἔρως*. l. *ἔρως*. [462. b. v. 4. *deffet*. l. *deffet*. [470. a. v. 17. *ὄτι*. l. *ὄτι*. [479. a. v. 25. *humoris*. l. *humeris*. [491. a. v. 1. *Fatidis*. l. *Fortidis*. [492. b. v. 28. *grauem*. l. *grauem*. [493. b. v. 8. *esto*. l. *est*. [497. a. * *senex*. l. *senès*. [ibid. b. v. 23. *se*. l. *si*. [498. b. v. 4. *molliti*. l. *molliti*. [500. b. v. 2. *ofcurum*. l. *obfcurum*. [ibid. v. 36. *damnus*. l. *damus*. [510. a. v. 3. *dicēdi*. l. *dicendi*. [ibid. b. v. 15. *si quis*. l. *qui sis*. [537. b. v. 26. *flagitiolus*. l. *flagitiolus*. [549. b. inter vers. 47. & 48. interpone hunc: *τὸ πτηνὸν ὄπλον* [ibid. v. 48. *Βίλος*. l. *Βέλος*. [550. a. inter vers. 8. & 9. interpone: *Πολυτε*

Lucre genus armorum ad urgendum metum. [551. b. v. 16. petentes. l. potentes. [567. b. v. 37. offeruescens. l. efferuescens. [584. b. v. 51. hostes. l. hospes. [602. b. v. 47. Hac. l. Hac. [611. b. v. ult. Alciatus. l. Albutius. [612. b. v. 33. Deos. l. Deus. [616. b. v. 47. ἄγκυράν. l. ἄγκυραν. [617. a. v. 3. vbi. l. sibi. [620. b. v. 9. capere. l. caperet. [642. a. * num. asus. l. num. mus. [647. a. v. 23. ὄζυς. l. ἔζυς. [652. b. v. 48. tremoris. l. tremori. [653. a. v. 19. ἐπὲρ τῆς αὐτῶν. l. ὑπὲρ τῆς αὐτῶν. [655. a. v. 42. fundebant. l. fundebat. [656. b. v. 46. athero. l. athere. [ibid. v. antepen. ε. l. τθ. [658. v. 9. At. l. Ast. [669. b. v. 17. colabatur. l. colebatur. [674. a. * Exunia. l. Exuuii. [692. b. v. 19. permeare. l. permeiere. [ibid. v. 21. macula. l. matula. [695. v. 4. Diaaa. l. Diana. [696. b. * Carpere. l. Carpere. [700. a. v. 20. πονη. l. πονηρῶ. [704. a. v. 34. fecunda. l. facunda. [707. a. v. 14. arripuit. l. arripui. [710. b. v. 19. τέκνα. l. τέκνα. [719. b. v. 15. κύκλωπος. l. κύκλωπος. [721. b. * δημοβόρος. l. δημοβόρος. [723. a. v. 1. μιν. l. μιν. [729. a. v. 40. cautus. l. catulus. [739. a. v. 44. perdat. l. perdat. [745. a. v. 19. victuus. l. victus. [754. a. v. 16. qui. l. qui. [771. a. v. 29. harte. l. parte. [772. a. v. 9. quicquam. l. quisquam. [774. a. v. 39. quo. l. quod. [ibid. v. 40. ad. l. at. [778. b. v. 41. citharæ. l. cithara. [779. b. * quadam. l. quanam. [781. a. v. 10. ζωοποιεῖ. l. ζωοποιεῖ. [789. a. v. 48. recinantis. l. recinentis. [798. b. * Spinge. l. Sphinge. [804. b. v. 28. piumbum. l. plumbeum. [805. a. * Locus. l. locus. [820. b. v. penult. exemplo. l. extemplo. [825. b. v. 8. Ætheres. l. Ætheres. [827. b. v. 5. tum. l. cum. [830. b. v. 51. ignem. l. ignium. [ibid. v. seq. peruenisset. l. peruenissent. [831. a. * Oppij pietas. l. Oppij filij pietas. [843. a. v. 3. Componensq; l. Componens. [846. a. v. 51. Burgenfi. l. Brugenfi. [857. b. v. penult. mutant. l. nutant. [882. a. v. 27. referente. l. referenti. [886. b. v. 13. indigeni. l. indigenæ.

Literas inuerfas, scabras, fugientes, palantes; spatia, accentus, & interpunctiones vel violenter immiffas, vel negligenter omiffas, & huiusmodi operarum sphalmata, quiuis, etiam non ἐνόφθαλμος vel ὀφθαλμὸς, videre & iudicare faciliè poterit.

Patauij ex Typographia Laurentij
Pasquati. M. D. C. XXI.

Superiorum Permissu.

1831

4

HDS-

